

AKWUKWQ MBU NKE MOSES, ANAKPQ

JENESIS

1 Na mbu Chineke kere elu-igwe na uwa. 2 Uwa we buru ihe tōhōrō n'efu na ihe tōbōrō nkīti; ṽchichiri di kwa n'elu obu-miri: Mo Chineke nērughari kwa n'elu miri. 3 Chineke we si. Ka ihē di: ihē we di. 4 Chineke we hu ihē ahu, na ɿ di nma: Chineke we kpa ókè n'etiti ihē ahu na ṽchichiri ahu. 5 Chineke we kpō ihē ahu Ehihie, ṽchichiri ahu ka Q kpō-kwa-ra Abali. Anyasi we di, ututu we di, buru otū ubōchi.

6 Chineke we si, Ka mbara di n'abata miri ahu, ka ɿ nō kwa nākpa ókè n'etiti miri na miri. 7 Chineke we me mbara ahu, kpa ókè n'etiti miri ahu nke di n'okpuru mbara ahu na miri ahu nke di n'elu mbara ahu: ɿ we di otū a. 8 Chineke we kpō mbara ahu Elu-igwe. Anyasi we di, ututu we di, buru ubōchi nke-abua.

9 Chineke we si. Miri ahu nke di n'okpuru elu-igwe, ka achikqta ha n'otū ebc, ka ahū kwa ala-akorō: ɿ we di otū a. 10 Chineke we kpō ala-akorō ahu Ala; nchikqta miri ahu ka Q kpō-kwa-ra Okié Osimiri: Chineke we hu na ɿ di nma. 11 Chineke we si, Ka ala puputa ahīhia ndu, ihe-᷑kukù nke nāmiputa nkpuru-᷑ghigha, osisi nkpuru nke nāmi nkpuru di iche iche, nke nkpuru-᷑ghigha-ya di nime ya, n'elu ala: ɿ we di otū a. 12 Ala we weputa ahīhia ndu, ihe-᷑kukù nke nāmiputa nkpuru-᷑ghigha di iche iche, ya na osisi nke nāmi nkpuru di iche iche, nke nkpuru-᷑ghigha-ya di nime ya: Chineke we hu na ɿ di nma. 13 Anyasi we di, ututu we di, buru ubōchi nke-atō.

14 Chineke we si, Ka ihe nke nēnye ihē di na mbara elu-igwe ikpa ókè n'etiti ehihie na abali; ka ha buru kwa ihe igosi ihe-iriba-ama di iche iche, na igu mbe akāra akà, na igu ubōchi na arō: 15 ka ha buru kwa ihe nēnye ihē nime mbara elu-igwe inye ihē n'elu uwa: ɿ we di otū a. 16 Chineke we kpua ihe uku abua

ahu nke nēnye ihē; Q kpuru ihe ahu nēnye ihē nke ka uku ka ɿ nāchi ehihie, na ihe ahu nēnye ihē nke ka ntā ka ɿ nāchi abali: Q kpu-kwa-ra kpakpando nile, 17 Chineke we tiye ha nime mbara elu-igwe inye ihē n'elu uwa, 18 na ichi ehihie na ichi abali, na ikpa ókè n'etiti ihē na ṽchichiri: Chineke we hu na ɿ di nma. 19 Anyasi we di, ututu we di, buru ubōchi nke-anō.

20 Chineke we si, Ka miri nuputa ihe nēnuputa enuputa, bù anu nwere nkpuru-obi di ndu, ka anu-ufe feghari kwa n'elu uwa n'iru mbara elu-igwe. 21 Chineke we kè ogologo anu uku nile di na miri, na anu nile ɿ bula nwere nkpuru-obi di ndu nke nākpu akpu, nke miri nuputara, di iche iche, na anu-ufe nle ɿ bula di iche iche nke nwere nku: Chineke we hu na ɿ di nma. 22 Chineke we gózie ha, sì, Muanu ɻmūmū, banu uba, juputa miri di n'okè osimiri nile, ka anu-ufe ba kwa uba n'uwa. 23 Anyasi we di, ututu we di, buru ubōchi nke-ise.

24 Chineke we si, Ka ala weputa anu di iche iche nwere nkpuru-obi di ndu, anu-ulø, na ihe nākpu akpu, na anu-øhia di iche iche nke uwa: ɿ we di otū a. 25 Chineke we me anu-øhia di iche iche nke uwa, na anu-ulø di iche iche, na ihe nile ɿ bula di iche iche nke nākpu akpu n'ala: Chineke we hu na ɿ di nma. 26 Chineke we si, Ka ayi kpua madu n'onyinyo-ayi, dika oyiyi-ayi si di: ka ha nwe kwa ike n'aru azù nke okè osimiri, na n'aru anu-ufe nke elu-igwe, na n'aru anu-ulø, na n'aru uwa nile, na n'aru ihe nile ɿ bula nākpu akpu nke nākpu akpu n'elu uwa. 27 Chineke we kè madu n'onyinyo-Ya, n'onyinyo Chineke ka Q kere ya: nwoke na nwayi ka Q kere ha. 28 Chineke we gózie na: Chineke we si ha, Muanu ɻmūmū, banu uba, juputa uwa, buda ya n'okpuru onwe-unu; nwe-kwa-nu ike n'aru azù nke okè osimiri, na n'aru anu-ute nke

clu-igwe, na n'aru anu nile o bula di ndu nke nākpu akpu n'elu uwa. 29 Chineke we si, Le, enyewom unu ihe-økukù nile o bula nāmiputa nkpiuru-øghigha, nke di n'elu uwa nile, na osisi nile o bula, nke nkpuru osisi nāmiputa nkpuru-øghigha di nime ya; unu ka o diri ibu ihe-oriri: 30 o bu kwa anu-øchia nile o bula nke uwa ka M'nyeworo akwukwo ihe-økukù nile o bula, nyc kwa anu-ufe nile o bula nke elu-igwe, nyc kwa ihe nile o bula nke nākpu akpu n'elu uwa, nke nkpuru-obi di ndu di ninie ya, ibu ihe-oriri: o we di otù a. 31 Chineke we hu ihe nile o bula Q mere, ma, le, o di nma nke-uku. Anyasi we di, ututu we-di, buru ubochi nke-isi.

2 1 Ewe kesia elu-igwe na uwa, na usu-ha nile. 2 Chineke we jesia ozi-Ya n'ubochi nke-asa, bù nke Q jere; Q we kwusi n'ubochi nke-asa ahu n'ozia-Ya nile nke Q jere. 3 Chineke we gozic ubochi nke-asa ahu, do kwa ya nsø: n'ihi na o bu nime ya ka Q kwusiri n'ozia-Ya nile nke Chineke kereri ekè n'iie ya.

4 Ndia bu osuso-ømuru clu-igwe na uwa mbe ekere ha, n'ubochi ahu mbe Jehova, bù Chineke, mere uwa na elu-igwe. 5 Ma osisi ntà o bula nke øhia akādigli n'uwa, ihe-økukù o bula nke øhia akēpugh kwa: n'ihi na Jehova, bù Chineke, akēmegh ka miri zo n'elu uwa, o digh kwa madu di ilu olu ubi; 6 ma alulu nēsi n'ala kwugo n'elu, nēdè kwa iru nile nke ala miri. 7 Jehova, bù Chineke, we were ája sitere n'ala kpu madu, Q we ku umc ndu nye n'oghere-imi-ya abua; madu ahu we ghø nkpiuru-obi di ndu. 8 Jehova, bù Chineke, we kua ubi nke abara ogige n'Iden, n'Iru-anyanwu; Q we tiye madu ahu n'ebe ahu, bù onye Q kpururi. 9 Jehova, bù Chineke, we me ka osisi nile o bula si n'ala pue, bù nke anāchøsi ikc n'ile anya, nke di kwa nma ihe-oriri; osisi nke ndu kwa n'etiti ubi ahu abara ogige, na osisi nke ima ezi ihe na ihe ojø. 10 Osimiri nēsi kwa n'Iden puta idè ubi ahu abara ogige miri; ewe site n'ebe ahu kewa va, o we ghø isi miri anø. 11 Aha osimiri nke-mbu bu Paishion: nke ahu bu nke nāga ala Havila nile buruburu, ebe ola-edo di; 12 ola-edo ala ahu di nma: n'ebe ahu ka bdellium na nkume onyx di. **13** Aha osimiri nke-abua bu

Gaihon: nke ahu bu nke nāga ala Etiopia nile bnruburu. 14 Aha osimiri nke-atø bu Hidekel: nke ahu bu nke nāga Asiria n'Iru-anyanwu. Osimiri nke-anø bu Yufretis. 15 Jehovah, bù Chineke, we were madu ahu me ka o nødu n'ubi Iden abara ogige ilu olu-ya na idebe ya. 16 Jehovah, bù Chineke, we nyc madu ahu iwu, si, Nkpuru nke sitere n'osisi nile o bula nke ubi a abara ogige ka i gançri eri: 17 ma nkpuru nke sitere n'osisi ima ezi ihe na ihe ojø, gi erila nkpuru sitere na ya: n'ihi na n'ubochi i géri nkpiuru sitere na ya i ghagh inwu anwu.

18 Jchova, bù Chineke, we si, Q digh nma ka madu ahu nø nāni ya; M'gēnire ya onyc-iye-aka kwesiri ya. 19 Jehovah, bù Chineke, we site n'ala kpu anu-øhia nile o bula, na anu-ufe nile o bula nke clu-igwe; Q we me ka ha biaku te madu ahii, ihu ihe o gákpo ha: ma aha o bula madu ahu nākpø anu nwerc nkpiuru-obi di ndu, nke ahu bu aha-ya. 20 Madu ahu we kpø anu-ulø nile na anu-ufe nke clu-igwe na anu-øhia nile o bula aha; ma madu, ahugh onyc-iye-aka kwesiri ya. 21 Jehovah, bù Chineke, we me ka oké ura dakwasi madu ahu, o we raru ura; Q we weputa otù nime ogiriga-ya, mechie anu-aru n'ønødu-ya: 22 ogiriga ahu, bù nke Q weputara n'aru madu ahu, Jehovah, bù Chineke, we wuc ya dika ulø ka o ghø nwayi, Q me ka o biakute madu ahu. 23 Madu ahu we si, Ehe! nka bu nø økpukpu si n'økpukpum puta, na anu-aru si n'anu-arum puta: nka ka agákpo Nwayi, n'ihi na eweputara nka n'aru Nwoke. 24 N'ilii nka ka nwoke gārapu nna-ya na nne-ya, rapara n'aru nwunyc-ya: ha cwe ghø otù anu-aru. Ha abua we buru ndi ba øtø, nwoke ahu na nwunye-ya, ma ihere adigh-eme ha.

3 1 Ma agwø di aghughø kari anu øhia o bula nke Jehovah, bù Chineke, mereri. Q we si nwayi ahu, Q gábu ezie na Chineke siri, Unu erila nkpuru sitere n'osisi o bula nke ubi a abara ogige? 2 Nwayi we si agwø ahu, Ayi néri nkpuru osisi nile nke ubi a abara ogige: 3 ma nkpuru nke osisi ahu nke di n'etiti ubi a abara ogige, Chineke asiwo, Unu erila nkpuru sitere na ya, unu emetu-kwa-la ya aka, ka unu we

ghara inwu anwu. 4 Agwø we si nwayi, Q digh ɔnzu unu nāghagh inwu: 5 n'ihi na Chineke mara na n'ubochi unu gēri nkpuru sitere na ya, mbe ahu ka agēmeghe anya-unu, unu ewe di ka Chineke, nāma ezi ihe na ihe ojø. 6 Nwayi we hu na osisi ahu di nma ihe-oriri, na ɔ bu kwa ihe nāgu anya agu ile, na ihe anāchosi ike ka osisi ahu bu kwa ime ka madu nwe uche, ɔ were ufodu nime nkpuru-ya, rie; ɔ nye kwa di-ya, tiyere onwe-ya, ɔ we rie. 7 Ewe meghe anya ha abua, ha we mara na ndi ɔto ka ha bu; ha we dukota akwukwø osisi fig, mere onwe-ha ihe-ɔkiké. 8 Ha we nu olu Jehova, bù Chineke, ka Q nējeghari n'ubi ahu abara ogige mbe ifufe nēfe n'ubochi: madu ahu na nwunye-ya we zopu onwe-ha n'iru Jehova, bù Chineke, n'etiti osisi nke ubi ahu abara ogige. 9 Jehova, bù Chineke, we kpø madu ahu ɔkù, si ya, Ole ebe i nø? 10 Q we si, Anurum olu-Gi n'ubi a abara ogige, m'we tua egwu, n'ihi na onye ɔtø ka m'bu; m'we zo onwem. 11 Q we si, Onye gosiri gi na onye ɔtø ka i bu? I riwo nkpuru sitere n'osisi ahu, nke M'nyere gi iwu bayere ya, ka i ghara iri nkpuru sitere na ya? 12 Madu ahu we si, Nwayi ahu nke I nyerem ka mu na ya biri, ya onwe-ya nyerem nkpuru sitere n'osisi ahu, m'we rie. 13 Jehova, bù Chineke, we si nwayi ahu, Gini bu nka i meworo? Nwayi we si, Agwø ahu rafurum, m'we rie. 14 Jehova, bù Chineke, we si agwø ahu, N'ihi na i mewo nka, ihe anābu ɔnu ka i bu kari anu-ulø nile, na kari anu ohia nile ɔ bula; afø-gi ka i gēji je ije, ɔ bu kwa ajá ka i ganēri ubochi nile nke ndu-gi: 15 iro ka M'gētiye kwa n'etiti gi na nwayi ahu, na n'etiti nkpuru-gi na nkpuru-ya: nkpuru ahu gēchifia gi n'isi, gi onwe-gi gēchifia kwa ya n'ikiri-ukwu. 16 Nwayi ahu ka Q siri, M'gēme ka ihe-nbu-gi na itu-ime-gi ba uba nke-uku; n'ihe-nbu ka i gāmu umu; n'ebe di-gi nø ka ɔchichø-gi gādi, ya onwe-ya gāchi kwa gi. 17 Adam ka Q si-kwa-ra, N'ihi na i gewo nti n'olu nwunye-gi, i we rie nkpuru sitere n'osisi ahu, nke M'nyere gi iwu bayere ya, si, Gi erila nkpuru sitere na ya: ihe anābu ɔnu ka ala bu n'ihi gi; n'ihe-nbu ka i gēri ihe sitere na ya

ubochi nile nke ndu-gi; 18 ɔ bu kwa ogwu na uke ka o gēpuru gi; i gēri kwa ihe-ɔkukù nke ubi; 19 n'osuso iru-gi ka i gēri nri, rue mbe i gālata n'ala; n'ihi na esiri na ya weputa gi; n'ihi na ajá ka i bu, ɔ bu kwa ajá ka i gālata. 20 Madu ahu we kpø aha nwunye-ya Iv; n'ihi na nwayi ahu bu nne madu nile nwere ndu. 21 Jehova, bù Chineke, we were akpukpø anu mere Adam, me-kwa-ra nwunye-ya, uwe-imè, we yibe ha.

22 Jehova, bù Chineke, we si, Le, madu ahu aghowo ihe di ka otù onye nime ayi, n'ima ezi ihe na ihe ojø; ma ubu a, ka ɔ we ghara iseti aka-ya, were nkpuru sitere n'osisi ahu nke ndu, rie, di ndu rue mbe ebigh-ebi: 23 Jehova, bù Chineke, we zipu ya n'ubi Iden abara ogige, ilu olu ala ahu nke esiri na ya weputa ya. 24 Q we chupu madu ahu, me ka Cherubim nødu n'akuku Iru-anyanwu nke ubi Iden abara ogige, ha na ire-ɔku nke mma-agha nke nēchighari onwc-ya, idebe uzø osisi ahu nke ndu.

4 1 Madu ahu we mara aru Iv, bù nwunye-ya; ɔ we turu imè, mua Ken, si, Enwetawom nwoke site n'iyé-aka Jehova. 2 Ozø kwa, ɔ mua nwanne-ya nwoke, bù Ebel. Ebel we buru onye nāzù igwè ewu na aturu, ma Ken bu onye nālu olu ubi. 3 O rue, n'ogwugwu ubochi ufodu, na Ken wetara ufodu nime nkpuru ala ibu onyinye-inata-iru-oma enyere Jehova. 4 Ebel kwa, ya onwe-ya weta-kwa-ra ufodu nime umu eburu uzø mu nke igwè ewu na aturu ya, na ufodu nime iberibe-ha mara abuba. Jehova we le Ebel, le kwa onyinye-inata-iru-oma-ya, anya ɔma: 5 ma Ken na onyinye-inata-iru-oma-ya, Q legh ha anya ɔma. Ken we we iwe di ɔku nke-uku, iru-ya we ɔarua. 6 Jehova we si Ken, N'ihi gini ka i nēwe iwe di ɔku? ɔ bu kwa n'ihi gini ka iru-gi ɔaruru? 7 Q buru na i nēme nke-ɔma, ɔ bugh n̄asa-iru ka i gēnwe? ɔ buru kwa na i megh nke-ɔma, n'ɔnu-uzø ka nmehie nāmakpu dika anu-ohia: ɔ bu kwa n'ebe i nø ka ɔchichø-ya di, ma ɔ kwesiri ka gi onwe-gi chia ya. 8 Ken we si Ebel, bù nwa-nne-ya, Ka ayi je n'ohia. O rue, mbe ha nø n'ohia, na Ken biliri imegide

Ebel, bú nwa-nne-ya, we bue ya.
 9 Jehova we si Ken, Ole ebe Ebel, bú nwa-nne-gi, nq? Q we si, Amaghm: q bu onye-nche nwa-nnem ka m'bu?
 10 Q si, Gini ka i meworo? ge nti! olu qbara nwa-nne-gi nētikum site n'ala.
 11 Ma ubu a, onye anābu qunu ka i bu site n'ala, nke saghore qunu-ya inara qbara nwa-nne-gi n'aka-gi; 12 mbe i nālu olu ubi, q gagh-enye gi ike-ya qoz; onye nānaghari na qso ka i gābu n'uwa.
 13 Ken we si Jehova, Ahuhu ajomumem di uku kari obubu. 14 Le, I chupuwom ta n'iru ala; q bu kwa n'iru-Gi ka agēzopum; m'gābu kwa onye nānaghari na qso n'uwa; o gēru kwa na onye q bula nke nāhum gēbum.
 15 Jehova we si ya, N'ihi nka onye q bula nke nēbu Ken, okpukpu asa ka agābō qbō n'aru ya. Jehova we doro Ken ihe-iriba-ama, ka onye q bula nke nāhu ya we ghara itibū ya.

16 Ken we si n'iru Jehova pua, biri n'ala Nod, n'Iru-anyanwu Iden. 17 Ken we mara aru nwunye-ya; q we turu ime, mua Inok: ma Ken nq nēwu obodo, q we kpō aha obodo ahu, dika aha nwa-ya nwoke si di, Inok. 18 Ewe mua Irad nyc Inok: Irad we mua Mehujael: Mehujael we mua Metushael: Metushael we mua Lemek. 19 Lemek we lutara onwe-ya ndinyom abua: aha otu onye nime ha bu Eda, aha nwayi ibe-ya bu Zila. 20 Eda we mua Jebel: onye ahu bu nna ndi bi n'ulo-ikwū, ndi nwe-kwa-ra anu-ulo. 21 Aha nwa-nne-ya nwoke bu Jubal: onye ahu bu nna ndi nile nākpō ubo-akwara, nēbu kwa ḥjā. 22 Zila kwa, nwayi ahu mu-kwa-ra Tubal-ken, onye nākpu ihe-olu nile q bula nke qla na nke igwē: ma nwa-nne-nwayi Tubal-ken bu Neama. 23 Lemek we si ndinyom-ya:

Eda na Zila, nurunu olum;
 Ndinyom Lemek, genu nti n'okwu-
 onum:

N'ihi na nwoke ka m'buworo n'ihi
 obubu-mmam,

Q bu kwa nwata-nwoke ka
 m'buworo n'ihi uhiri-utarim:

24 Asi na q bu okpukpu asa ka agābō
 Ken qbō,

Agābō kwa Lemek qgu okpukpu
 ato na iri na asa.

25 Adam we mara aru nwunye-ya

qzo; nwunye-ya we mua nwa-nwōke, kpō aha-ya Set, si, N'ihi na Chineke doworom nkpuru qzo n'qonodu Ebel; n'ihi na Ken ḥuru ya. 26 Set kwa, ya onwe-ya ka amu-kwa-ra nwa-nwōke nye; q kpō aha-ya Enosh: mbe ahu ka amalitere ikpokwu aha Jehova.

5 i Nka bu akwukwō osuso-omumu nile nke Adam. N'ubochi Chineke kere madu, n'cyiyi Chineke ka Q mere ya; 2 nwoke na nwayi ka Q kere ha; Q gozie ha, kpō aha-ha Madu, n'ubochi ekere ha. 3 Adam we di ndu qgu arō isi na iri, q mua nwa n'oyiyi-ya, dika onyinyo-ya si di; q kpō aha-ya Set: 4 ubochi nile nke Adam, mbe q musiri Set, bu nnū arō abua: q mua umundikom na umu-ndinyom. 5 Ubochi nile nke Adam di ndu we buru nnū arō abua na qgu isi na iri: q we nwua.

6 Set di ndu qgu arō isc na ise, q mua Enosh: 7 Set di ndu, mbe q musiri Enosh, nnū arō abua na asa, q mua umundikom na umu-ndinyom: 8 ubochi nile nke Set we buru nnū arō abua na qgu ise na iri na abua: q we nwua.

9 Enosh di ndu qgu arō anō na iri, q mua Kenan: 10 Enosh di ndu, mbe q musiri Kenan, nnū arō abua na iri na ise, q mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 11 ubochi nile nke Enosh we buru nnū arō abua na qgu ise na ise: q we nwua.

12 Kenan di ndu qgu arō ato na iri, q mua Mahalalel: 13 Kenan di ndu, mbe q musiri Mahalalel, nnū arō abua na qgu abua, q mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 14 ubochi nile nke Kenan we buru nnū arō abua na qgu ise na iri: q we nwua.

15 Mahalalel di ndu qgu arō ato na ise, q mua Jared: 16 Mahalalel di ndu, mbe q musiri Jared, nnū arō abua na oru na iri, q mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 17 ubochi nile nke Mahalalel we buru nnū arō abua na qgu anō na iri na ise: q we nwua.

18 Jared di ndu qgu arō asatō na abua, q mua Inok: 19 Jared di ndu, mbe q musiri Inok, nnū arō abua, q mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 20 ubochi nile nke Jared we buru nnū arō abua na qgu asatō na abua: q we nwua.

21 Inok di ndu qgu arō ato na ise, q mua Metusela: 22 Inok na Chineke we yikō nējeghari, mbe q musiri Metusela,

ogu arø iri-na-ise, o mua umu-ndikom na uniu-ndinyom: 23 ubøchi nile nke Inok we buru ogu arø iri-na-asatø na arø ise: 24 Inok na Chineke we yikø nñejeghari: o nogh kwa: n'ihi na Chineke kuru ya la.

25 Metusela di ndu ogu arø iteghete na asa, o mua Lemek: 26 Metusela di ndu, mbe o musiri Lemek, nnù arø na ogu iri-na-iteghete na arø abua, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 27 ubøchi nilc nke Metuselawe buru nnùarøabua na ogu asatø na iteghete: o we nwua.

28 Lemek di ndu ogu arø iteghete na abua, o mua nwa-nwoke: 29 o kpø aha-ya Noa, si, Onye a gákasi ayi obi bayere olu-ayi, baye-kwa-ra ndøbu ayi ji aka-ayi adøbu onwe-ayi n'ølu, bú nke putara n'ala Jehova buworo qnu. 30 Lemek di ndu, mbe o musiri Noa, nnù arø na ogu iteghete na iri na ise, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom: 31 ubøchi nile nke Lemek we buru nnù arø na ogu iri-na-asatø na arø iri na asa: o we nwua.

32 Noa we ha nnù arø na ogu ise: Noa we mua Shem, na Ham, na Jefet.

6 1 O rue, mbe madu malitere iba uba n'elu ala, mbe amu-kwa-ra umu-ndinyom nye ha, 2 na umu-ndikom nke Chineke huru umu-ndinyom nke madu na ha mara nma; ha we lutara onwe-ha ndinyom site na ndi nile ha roputara. 3 Jehova we si, Møm agaghachi achi nime madu rue mbe ebigh-ebi, n'ihi na ya onwe-va bu kwa anu-aru: ma ubøchi-ya nile gäbu ogu arø isi. 4 Nefilim nø n'uwa na mbe ahu, ha nø kwa ma emesia, mbe umu-ndikom nke Chineke nñbakuru umu-ndinyom nke madu, mbe ha nñmu-kwa-ra ha umu: ndi ahu bu ndi-dike ahu ndi nñri site na mbe ebigh-ebi gara aga, ndi amara aha-ha. 5 Jehova we hu na ihe ojø nke madu riri nne n'uwa, Q hu kwa na ncheputa nile o bula nke echiche obi-ya bu nání ihe ojø ogologo ubøchi nile. 6 Jehova we chegharia na Q mere madu n'uwa, o we wuta Ya n'obi-Ya. 7 Jehova we si, M'gékpochapu madu n'elu ala, bú ndi M'keworo; ma madu, ma anu-ulø, ma ihe nñkpu akpu, ma anu-ufe nke clu-igwe: n'ihi na echeghariwom na emerem ha. 8 Ma Noa hutara amara n'iru Jehova.

9 Ndia bu osuso-ømumu Noa. Noa bu onye ezi omume, onye zuru okè n'øbo-ya nile: Noa na Chineke yikø nñejeghari. 10 Noa we mua umu-ndikom atø, Shem, na Ham, na Jefet. 11 Ma ebibiri uwa n'iru Chineke, uwa juputa-kwa-ra n'ihe-ike. 12 Chineke we hu uwa, ma, le, ebibiri ya; n'ihi na anu-aru nile, bú madu, bibiri uzø-ya n'elu uwa.

13 Chineke we si Noa, Ogwugwu anuaru nile abiawo n'irum; n'ihi na uwa juputara n'ihe-ike site na ha; ma, le, M'gëbibi ha na uwa. 14 Mere onwe-gi ubø nke osisi gopher; ulo-nwubi di iche iche ka i gême n'ubø ahu, were kwa bitumen techi ya ime na azu. 15 Nka bu kwa otù i gême ya: ogú cubit iri-na-ise ka ogologo ubø ahu bu, ogu cubit abua na iri bu obosara-ya, orú cubit na iri bu idi-elu-ya. 16 Oghere inye ihè ka i gémere ubø ahu, rue otù cubit ka i gëmesi kwa ya site n'elu; qnu-uzø ubø ahu ka i gëtiye kwa n'akuku-ya; okpukpu nke-ala na nke-abua na nke-atø ka i gême ya. 17 Ma Mu onwem, le, anameme ka iju-miri biakwasí uwa, ibibi anu-aru nile, nke ume nke ndu di nime ya, ka o pua n'okpuru elu-igwe; ihe nile nke di n'uwa gékubi ume. 18 Ma M'gême ka qubø-ndum guzosi ike n'ebe i nø; i gábata kwa n'ubø ahu, gi onwe-gi, na umu-gi ndikom, na nwunye-gi, na nwunye nile nke umu-gi ndikom tiyere onwe-gi. 19 Q bu kwa ufodù nime anu nile o bula nke di ndu, nime anu-aru nile, abua abua n'aha nile o bula, ka i gême ka ha bata n'ubø, idebe ha ndu tiyere onwe-gi; oke na nwunye ka ha gäbu. 20 Nime anu-ufe di iche iche, na nime anu-ulø di iche iche, nime ihe nile o bula di iche iche nke nñkpu n'ala, abua abua n'aha nile o bula gäbiakute gi, idebe ha ndu. 21 Gi onwe-gi kwa, were n'onwe-gi ufodù nime ihe-oriri nile nke anëri eri, gi chikøta ya n'ebe i nø; o gäburu gi, bu-kwa-ra ha, ihe-oriri. 22 Noa we me ya; dika iwü nile si di nke Chineke nyere ya, otù a ka o mere.

7 1 Jehova we si Noa, Ba n'ubø ahu, gi onwe-gi na ulo-gi nile; n'ihi na gi ka M'huworo bu onye ezi omume n'irum n'øbo a. 2 Nime anu nile o bula di qcha i gachiputara onwe-gi asa asa,

oke na nwunye-ya; chiputa kwa abua abua n'anu nādigh ọcha, oke na nwunye-ya; 3 ufodu kwa nime anu-ufe nke elu-igwe, asa asa, oke na nwunye: idebe nkpuru ndu n'elu uwa nile. 4 N'ihi na ọ foduru ubochi asa, Mu onwem gaje ime ka miri zosa n'uwa ọgu ubochi abua ehihie na abali; M'gēkpochapu kwa n'elu ala ihe nile ọ bula di ndu nke M'meworo. 5 Noa we me dika iwu nile si di nke Jehova nyere ya.

6 Noa ƙara nnù arọ na ọgu iri mbe iju-miri ahu di n'elu uwa. 7 Noa we si n'iru miri nke iju-miri ahu ba n'uþo ahu, ya na umu-ya ndikom na nwunye-ya na nwunye nile nke umu-ya ndikom. 8 Nime anu di ọcha, na nime anu nk̄ nādigh ọcha, na nime anu-ufe na ihe nile ọ bula nke nākpu akpu n'elu ala, 9 abua abua bakuru Noa n'uþo ahu, oke na nwunye, dika Chineke nyere Noa iwu. 10 O rue, mbe ubochi asa ahu gasiri, na miri nke iju-miri ahu di n'elu uwa. 11 N'arọ nke-nnù-na-ogu-iri nke ndu Noa, n'onwa nke-abua, n'uþochi nke-iri-na-asa nke ọnwa, n'uþochi ahu ka aþawara isi-iyi nile nke oké obu-miri, emeghe-kwa-ra window nile nke elu-igwe. 12 Oké miri-ozuzo ahu we di n'elu uwa ọgu ubochi abua ehihie na abali. 13 N'otù ubochi ahu ka Noa, na Shem na Ham na Jefet, bú umu-ndikom Noa, na nwunye Noa, ha na nwunye nile nke umu-ya ndikom, bara n'uþo ahu; 14 ha onwe-ha, na anu-ohia nile ọ bula di iche iche, na anu-ulø nile ọ bula di iche iche, na ihe nile ọ bula di iche iche nākpu akpu nke nākpu akpu n'elu uwa, na anu-ufe nile ọ bula di iche iche, aha nnunu nile ọ bula. 15 Ha we bakuru Noa n'uþo ahu, abua abua nime anaru nile nke ume nke ndu di nime ya. 16 Ndi nāba n'uþo bara oke na nwunye sitere n'anu-aru nile, dika Chineke nyere ya iwu: Jehova we mechibido ya uzø nime. 17 Iju-miri ahu we di n'elu uwa ọgu ubochi abua; miri ahu we ba uba, bulie uþo ahu, ewe si n'elu uwa bulie ya elu. 18 Miri ahu di ike, ba uba nke-uku n'elu uwa; uþo ahu we nāgaghari n'elu miri. 19 Miri ahu di ike nke-uku nke-uku n'elu uwa; ewe kpuchie ugwu nile di elu nke di

n'okpuru elu-igwe nile. 20 Cubit iri na ise ka miri ahu di ike site n'elu ugwu; ewe kpuchie ugwu nile. 21 Anu-aru nile nke nākpu akpu n'elu uwa we kubie ume, nime anu-ufe, na nime anu-ulø, na nime anu-ohia, na nime ihe nile ọ bula nēnuputa enuputa nke nēnuputa n'elu uwa, na madu nile ọ bula: 22 ihe ọ bula nke ume nke mọ nke ndu di n'oghore-imy-ya abua, nime ihe nile ọ bula nke di n'ala-ókpó-nku, ọ nwuru anwu. 23 Ọ we kpochapu ihe nile ọ bula di ndu nke di n'elu ala, ma madu, ma anumanu, ma ihe nākpu akpu, ma anu-ufe nke elu-igwe: ewe kpochapu ha n'uwa: ọ we fodu nání Noa na ndi ya na ha nō n'uþo ahu. 24 Miri we di ike n'elu uwa ọgu ubochi asa na iri.

8 1 Ma Chineke chetara Noa, na anu nile di ndu, na anu-ulø nile nke ya na ha nō n'uþo; Chineke we me ka ifufe gabiga n'elu uwa, miri we taba; 2 eme-chi-kwa-ra isi-iyi nile nke obu-miri na window nile nke elu-igwe, eþochi-kwa-ra oké miri-ozuzo nēsite n'elu-igwe; 3 miri we si n'elu uwa nālaghachi rabe nile: miri ahu we bilata mbe ọgu ubochi asa na iri gwusiri. 4 Uþo ahu we tþborø n'elu ugwu nke Ararat n'onwa nke-asa, n'uþochi nke-iri-na-asa nke ọnwa ahu. 5 Miri we nēbilata mbe nile rue ọnwa nke-iri: n'onwa nke-iri ahu, n'uþochi mbu nke ọnwa, ka ahuru elu ugwu. 6 O rue, mbe ọgu ubochi abua gwusiri, na Noa meghere window nke uþo ọ mere: 7 o zipu ugolo-oma, nke pürü nápù nálata, rue mbe miri tasiri n'elu uwa. 8 Ọ we si n'ebe ọ nō zipu nduru, ile ma miri esiwo n'elu ala taba; 9 ma nduru ahu ahugh ebe-izu-ike nye obu-ukwu-ya, ọ we laghachikute ya rue n'uþo, n'ihi na miri ahu di n'elu uwa nile: ọ we setipu aka-ya, were ya, me ka ọ bakute ya nime uþo. 10 Ọ we che kwa ubochi asa ọzø; ọ we si n'uþo zipu nduru ahu ọzø; 11 nduru ahu we bakute ya na mbe anyasi; ma, le, akwu-kwø osisi olive akubitere ọhu di n'ọnuya: Noa we mara na miri esiwo n'elu uwa taba. 12 Ọ we che kwa ubochi asa ọzø, zipu nduru ahu; ma ọ laghachikutegh ya ọzø ma-oli. 13 O rue, n'arọ nke-nnù na ọgu iri na otù, n'ọnwa mbu, n'uþochi mbu nke ọnwa ahu, na miri siri n'elu uwa tasia: Noa we wezuga

ihe-nkpuchi nke ubo ahu, hu, ma, le, iru ala kporo nku. 14 O bu n'onwa nke-abua, n'ubochi nke-oru-na-asa, ka ala kosiri.

15 Chineke we gwa Noa okwu, si, 16 Si n'ubo pua, gi onwe-gi, na nwunye-gi, na umu-gi ndikom, na nwunye nile nke umu-gi ndikom tiyere onwe-gi. 17 Anu nile o bula nke di ndu nke gi na ya no, bu nke sitere n'anu-aru nile, niine anu-ufe, na nime anu-uloh, na nime ihe nile naku akpu nke naku akpu n'uwa, gi me ka ha so gi puta; ka ha we nuputa n'uwa, mua omum, ba uba n'elu uwa. 18 Noa we pua, ya na umu-ya ndikom na nwunye-ya na nwunye nile nke umu-ya ndikom: 19 anu nile o bula nke di ndu, ihe nile o bula nke naku akpu, na anu-ufe nile o bula, ihe o bula nke naku akpu n'elu uwa, dika aburu-ha si di, ha siri n'ubo pua. 20 Noa we wuere Jehovah ebe-ichu-aja, were ufodu nime anu-uloh nile o bula di ocha na nime anu-ufe nile o bula di ocha, sure ajah-nsure-oku n'ebi-ichu-aja ahu. 21 Jehovah we nu isi uta ya; Jehovah we gwa obi-Ya okwu, si, M'gagh-akocha ala ozq ma-oli n'ihi madu, n'ihi na ncheputa nke obi madu di njo site na nwata; M'gagh-etib kwa ihe nile o bula di ndu ozq ma-oli, dika M'meworo. 22 Rue ubochi nile nke uwa, oghigha-nkpuru na owuwe-ihe-ubi, na oyi na okpom-oku, na udumiri na okochi, na ehihie na abali, agagh-ebi. 9 1 Chineke we gozie Noa na umu-ya ndikom, si ha, Muanu omum, banu uoa, juputa uwa. 2 Egwù-unu na ujo-unu gadikwas n'anu nile o bula nke uwa nke di ndu, na n'anu-ufe nile o bula nke ala n'enputa, tiye-kwa-ra azu nile nke oké osimiri, n'aka-unu ka enyeworo ha. 3 Ihe nile o bula nke naku akpu, nke di ndu, gaburu unu ihe-oriri; dika akwukwo ihe-ókukú ka M'nyeworo unu ha nile. 4 Nani anu-aru nke ndu-ya, bu obara-ya, di nime ya ka unu nagagh-eri. 5 N'ezie obara-unu, bu nke diri ndu-unu, ka M'gajuta kwa; n'aka anu nile o bula di ndu ka M'gajuta ya: o bu kwa n'aka madu, n'aka nwa-nne madu o bula, ka M'gajuta ndu madu. 6 Onye náwusi obara madu, site n'aka madu ka agawusi obara-ya:

n'ihi na o bu n'onyinyo Chineke ka O mere madu. 7 Unu onwe-unu kwa, muanu omum, banu uba; nuputanu umu n'uwa, ba uba nime ya.

8 Chineke we gwa Noa, gwa kwa umu-ya ndikom tiyere ya, okwu, si, 9 Mu onwem kwa, le, M'ganeme ka obuba-ndum guzosi ike n'el e unu no, na n'ebe nkpuru-unu no, bu ndi ganochi unu; 10 na n'ebe anu nile o bula nke nwere nkpuru-obi di ndu di nke diyere unu, nime anu-ufe, na nime anu-uloh, na nime anu-ohia nile o bula nke uwa nke diyere unu; bu nke sitere n'ihe nile nesi n'ubo ahu puta, bu anu-ohia nile o bula nke uwa. 11 M'gême kwa ka obuba-ndum guzosi ike n'ebe unu no: agagh-ebipu kwa anu-aru nile ozq site na miri nke iju-miri ahu; iju-miri agaghadi kwa ozq ibibi uwa. 12 Chineke we si, Nka bu ihe-iriba-ama nke obuba-ndu ahu nke Mu onwem naba n'etiti Mu na unu na anu nile o bula nwere nkpuru-obi di ndu nke diyere unu, rue obio nile ebigh-ebi: 13 eke-na-ogwurugwum ka M'tiyeworo n'igwe-oji, o gaghq kwa ihe-iriba-ama nke obuba-ndu di n'etiti Mu na uwa. 14 O gér kwa, mbe M'nême ka igwe-oji puta n'elu uwa, na agahu eke-na-ogwurugwu ahu n'igwe-oji ahu, 15 M'we cheta obuba-ndum, nke di n'etiti mu na unu na anu nile o bula nwere nkpuru-obi di ndu nime anu-aru nile; miri agagh-aghq kwa iju-miri ozq ibibi anu-aru nile. 16 Eke-na-ogwurugwu ahu gadi kwa n'igwe-oji; M'gahu kwa ya anya, icheta obuba-ndu ebigh-ebi di n'etiti Chineke na anu nile o bula nwere nkpuru-obi di ndu nime anu-aru nile nke di n'elu uwa. 17 Chineke we si Noa, Nka bu ihe-iriba-ama nke obuba-ndu ahu nke M'meworo ka o guzosie ike n'etiti Mu na anu-aru nile nke di n'elu uwa.

18 Umu-ndikom Noa, ndi siri n'ubo ahu pua, bu Shem, na Ham, na Jefet: ma Ham bu nna Kenean. 19 Ndia ato bu umu-ndikom Noa: o bu kwa site na ndia ka uwa nile basara.

20 Noa, bu onye-olu-ubi, we malite iku ubi-vine: 21 o we nua ufodu nime manya-vine-ya, nubiga ókè, baba onwe-ya otø n'etiti ulo-ikwü-ya. 22 Ham, bu nna Kenean, we hu otø nna-ya, gosi umu-nne-ya ndikom abua n'ezzi.

23 Shem na Jefet we chiri uwenbokwasi, tukwasi n'ubu ha abua, were azu-ha je, kpuchie otø nna-ha; mai ru-ha di n'azu, ha ahugh kwa otø nna-ha.
 24 Noa we tetu n'ura manya-vine-ya, mara ihe nwa-ya nwoke nke-nta mere ya. 25 O we si,

Onye anabu onu ka Kenean bu;
 Orù nke ndi-orù ka o gáburu
 umu-nne-ya ndikom.

26 O si kwa,
 Onye agoziri agozi ka Jehova, bú
 Chineke nke Shem, bu;
 Ka Kenean ghø-kwa-ra ha orù.
 27 Ka Chineke me ka Jefet setia,
 Ya biri kwa n'ulo-ikwù nile nke
 Shem;
 Ka Kenean ghø-kwa-ra ha orù.

28 Noa we di ndu, mbe iju-miri ahu gasiri, ogu arø iri-na-asa na arø iri.
 29 Ubøchi nile nke Noa we buru nnù arø abua na ogu asa na iri: o we nwua.

10 1 Ma ndia bu osuso-ømumu
 umu-ndikom Noa, bú Shein na
 Ham na Jefet: amu-kwa-ra ha umu-
 ndikom, mbe iju-miri ahu gasiri.

2 Umu-ndikom Jefet; Goma, na Megog, na Madai, na Jevan, na Tubal, na Meshek, na Tiras. 3 Umu-ndikom Goima kwa; Ashkenaz, na Rifat, na Togama. 4 Umu-ndikom Jevan kwa; Elaisha, na Tashish, na Kitim, na Dodanim. 5 Site na ndia ka ekesara ala nile di oké osimiri buruburu nke mba nile, n'ala nile ha, onye o bulu dika asusu-ya si di; dika aburu-ha nile si di, nime mba nile ha.

6 Umu-ndikom Ham kwa; Kush, na Mizraim, na Put, na Kenean. 7 Umu-ndikom Kush kwa; Seba, na Havila, na Sabta, na Reama, na Sabteka: umu-ndikom Reama kwa; Sheba, na Dedan. 8 Kush muru Nimrod; onye ahu mali-terc ibu dike n'uwa. 9 Ya onwe-ya bu dike n'ichu-nta n'iru Jehova: n'ihi nka ka anasi, Dika Nimrod, bú dike n'ichu-nta n'iru Jehova. 10 Nmalite ala-eze-ya bu Bebel, na Erek, na Akad, na Kalne, n'ala Shaina. 11 O siri n'ala ahu pua ie Asiria, wue Nineve, na Rehobot-Ia, na Kala, 12 na Resen n'etiti Nineve na Kala (nke ahu bu obodo uku ahu). 13 Mizraim muru Ludim, na Anamim, na Lehabim, na Naftuhim, 14 na

Patrusim, na Kasluhim (ebe ndi Filistia siri puta), na Kaftorim.

15 Kenean muru Zaidon, bú økpara-ya, na Het; 16 na ndi Jebus, na ndi-Amorait, na ndi-Giagashait; 17 na ndi-Haivait, na ndi Aka, na ndi Sin; 18 na ndi Avad, na ndi Zemar, na ndi Hemat: emesia aburu nile nke ndi Kenean we basa. 19 Ókè-ala nke ndi Kenean we buru site na Zaidon, mbe i nje Gera, rue Geza: mbe i nje Sodòm na Gomora na Adma na Zeboim, ruc Lesha. 20 Ndia bu umu-ndikom Ham, dika aburu nile ha si di, dika asusu nile ha si di, n'ala nile ha, nime mba nile ha.

21 Shem kwa, amu-kwa-ra umu nye ya onwe-ya, o bu nna umu nile nke Iba, nwa-nne nke-okenye nke Jefet. 22 Umu-ndikom Shem; Ilam, na Ashua, na Apakshad, na Lud, na Eram. 23 Umu-ndikom Eram kwa; Uz, na Hul, na Geta, na Mash. 24 Apakshad muru Shela; Shela muru Iba. 25 Ainuru umu-ndikom abua nye Iba: aha otu nime ha bu Peleg; n'ihi na o bu n'ubochi-ya ka ekewara uwa; aha nwanne-ya nwoke bu Joktan. 26 Joktan muru Almodad, na Shelef, na Hazamavet, na Jera; 27 na Hadoram, na Uzal, na Dikla; 28 na Obal, na Abimael, na Sheba; 29 na Ofia, na Havila, na Jobab: ndia nile bu umu-ndikom Joktan. 30 Ebe-obibi-ha we buru site na Misha, mbe i nje Sefa, ugwu nke Iru-anyanwu. 31 Ndia bu umu-ndikom Shem, dika aburu nile ha si di, dika asusu nile ha si di, n'ala nile ha, dika mba nile ha si di.

32 Ndia bu aburu umu-ndikom Noa, dika osuso-ømumu nile ha si di, nime mba nile ha: site kwa na ndia ka ekesara mba nile n'uwa, mbe iju-miri ahu gasiri.

11 1 Uwa nile we nwe otu asusu na otu uzø okwu. 2 O rue, mbe ha buliri ije n'Iru-anyanwu, na ha chotara ala di lari n'ala Shaina; ha we biri n'ebe ahu. 3 Ha we srita ibe-ha, Ngwa, ka ayi kpua brick, kpo ha øku nke-øma. Ha we nwe brick n'ønødu nkume, o bu kwa bitumen ka ha nwere n'ønødu urø. 4 Ha we si, Ngwa, ka ayi wuere onwe-ayi obodo, na ulo-elu, nke elu-ya gérü n'elu-igwe, ka ayi me-kwa-ra onwe-ayi aha; ka

ayi we ghara ibasa n'elu uwa nile. 5 Jehova we ridata ihu obodo ahu na ulo-elu ahu, nke umu madu wuru. 6 Jehova we si, Le, ha bu otu ndi, o bu kwa otu asusu ka ha nile nwere; nka bu kwa ihe ha nāmalite ime: ubu a agagh-ebochiri ha ihe o bula nke ha nēzube ime. 7 Ngwa, ka ayi rida, ghaþue asusu-ha n'ebé ahu, ka ha we ghara inurita asusu ibe-ha. 8 Jehova we me ka ha si n'ebé ahu þasa n'elu uwa nile: ha we rapu iwu obodo ahu. 9 N'ihi nka ka akporo aha-ya Bebel; n'ihi na n'ebé ahu ka Jehova ghaþuru asusu uwa nile: o bu kwa n'ebé ahu ka Jehova mere ka ha si þasa n'elu uwa nile.

10 Ndia bu osuso-omumu Shem. Shem þara ogu arø ise, mua Apakshad arø abua ka iju-miri ahu gasiri: 11 Shem di ndu, mbe o musiri Apakshad, nnù arø na ogu ise, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

12 Apakshad di ndu orú arø na iri na ise, mua Shela: 13 Apakshad di ndu, mbe o musiri Shela, nnù arø na atø, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

14 Shela di ndu orú arø na iri, mua Iba: 15 Shela di ndu, mbe o musiri Iba, nnù arø na atø, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

16 Iba di ndu orú arø na iri na anø, mua Peleg: 17 Iba di ndu, mbe o musiri Peleg, nnù arø na orú na iri, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

18 Peleg di ndu orú arø na iri, mua Reu: 19 Peleg di ndu, mbe o musiri Reu, ogu arø iri na arø iteghete, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

20 Reu di ndu orú arø na iri na abua, mua Serug: 21 Reu di ndu, mbe o musiri Serug, ogu arø iri na arø asa, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

22 Serug di ndu orú arø na iri, mua Nehoa: 23 Serug di ndu, mbe o musiri Nehoa, ogu arø iri, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

24 Nehoa di ndu orú arø na iteghete, mua Tira: 25 Nehoa di ndu, mbe o musiri Tira, ogu arø ise na iri na iteghete, o mua umu-ndikom na umu-ndinyom.

26 Tira di ndu ogu arø atø na iri, mua Abram, na Nehoa, na Heran.

27 Ma ndia bu osuso-omumu Tira.

Tira muru Abram na Nehoa na Heran; Heran muru Lot. 28 Heran we nwua n'iru nna-ya Tira n'ala ainuru ya, n'Ua nke ndi Kaldea. 29 Abram na Nehoa we lutara onwe-ha nwunye; aha nwuniye Abram bu Serai; aha nwunye Nehoa bu Milka, nwa-nwayi Heran, bú nna Milka na nna Iska. 30 Ma Serai bu nwayiágà; o digh nwa o nwere. 31 Tira we chiri Abram, bú nwa-ya nwoke, na Lot, bú nwa-nwoke nke Heran, ya bu nwa nwa-ya, na Serai, bú nwunye nwa-ya, bú nwunye Abram nwa-ya nwoke; ha na ha we si n'Ua nke ndi Kaldea pua, ije ala Kenean; ha biarue Heran, biri n'ebc ahu. 32 Ubøchi nile nke Tira we buru ogu arø iri na arø ise: Tira we nwua nime Heran.

12 1 Jehova we si Abram, Si n'ala-gi, si kwa n'umu-nna-gi, si kwa n'ulo nna-gi, je nke gi rue ala ahu nke M'gême ka i hu ya anya: 2 M'gême kwa gi ka i ghø mba uku, M'gagøzi kwa gi, me ka aha-gi di uku; gi buru kwa ngøzi: 3 M'gagøzi kwa ndi nágøzi gi, o bu kwa onye nákøcha gi ka M'gábu ònu: agagøzi kwa aburu nile nke uwa nime gi. 4 Abram we je, dika Jehova gwara ya okwu; Lot we so ya je: Abram þara ogu arø atø na iri na ise mbe o siri na Heran pua. 5 Abram we chiri Serai, bú nwunye-ya, na Lot, bú nwa nwa-nne-ya, na ákù-ha nile nke ha kpatarari, na madu ndi ha nwetarari nime Heran; ha we pua ije ala Kenean; ha we ba n'ala Kenean. 6 Abram we gabiga n'ala ahu rue ebe Shekem, rue osisi terebinth nke More. Ndi Kenean nø n'ala ahu mbe ahu. 7 Jehova we me ka Abram hu Ya anya, O si, Nkpuru-gi ka M'gêwere ala nka nye: o we wuere Jehova, bú Onye ahu Nke mere ka o hu Ya anya, ebe-ichu-aja n'ebé ahu. 8 O we si n'ebé ahu kwapi je ugwu ahu di n'Iru-anyanwu Bet-el, o ma ulo-ikwü-ya, Bet-el di n'Qdida-anyanwu, Ai di n'Iru-anyanwu: o wuere Jehova ebe-ichu-aja n'ebé ahu, kpokue aha Jehova. 9 Abram we bulie ije, nēje nēbuli kwa ije n'uþo Negeb.

10 Oké unwu we di n'ala ahu: Abram we ridarue Ijipt inø n'ebé ahu dika obia; n'ihi na oké unwu ahu di ike n'ala. 11 O rue, mbe o biaruru nso iba n'Ijipt,

na o siri Serai, bù nwunye-ya, Biko, le, amaram na nwayi mara nma ile anya ka i bu: 12 o ḡcru kwa, m̄be ndi Ijipt gāhu gi, na ha gāsi, Nwunye-ya ka nwayi a bu: ha ewe b̄uen, ma gi ka ha gēdebe ndu. 13 Biko, si na o bu nwa-nnem nwayi ka i bu: ka o we dirim nma n'ihi gi, ka nkpuru-obim we di kwa ndu n'ihi gi. 14 O rue, m̄be Abram batara n'Ijipt, na ndi Ijipt huru nwayi ahu na nwayi mara nma nke-uku ka o bu. 15 Ndi-isi Fero we hu ya, to ya n'iru Fero: ewe kubata nwayi ahu n'ulo Fero. 16 O we me Abram nke-oma n'ihi ya: o we nwe igwè ewu na aturu, na igwè chi, na oke-inyinya-ibu, na ndi-oru ndikom, na ndinyom nēje ozi, na nne-inyinya-ibu, na camel. 17 Ma Jehova were ihe-otiti uku di iche iche tie Fero na ulo-ya n'ihi okwu bayere Serai, bù nwunye Abram. 18 Fero we kp̄o Abram, si, Gin: bu nka i meworom? n'ihi gini ka : nēgosighm na nwunye-gi ka o bu? 19 N'ihi gini la i siri, Nwa-nnem nwayi ka o bu? m̄we luta ya n'onwem na nwunye: ma ubu a, le nwunye-gi, kuru ya, la. 20 Fero we nye ndikom ufodu iwu bayere ya: ha we zilaga va na nwunye-ya na ihe nile nke o nwere.

13 1 Abram we si n'Ijipt rigo, ya onwe-ya, na nwunye-ya, na ihe nile o nwere, na Lot tiyere ya, rue Negeb. 2 Abram bu kwa ḥagaranya nke-uku n'anu-ulō na n'ola-ocha, na n'ola-edo. 3 O si na Negeb je na nbuli-iye-ya we rue Bet-el, rue ebe ahu ebe ulo-ikwū-ya diri site na nmalite, n'etiti Bet-el na Ai; 4 rue ḥonodu nke ebe-ichu-aja ahu nke o mereri n'ebe ahu na mbu: Abram we kp̄okue aha Jehova n'ebe ahu. 5 Oz̄o kwa, Lot, onye ya na Abram nāyik̄o je, o nwere igwè +wu na aturu, na igwè chi, na ḥotutu ulo-ikwū. 6 Ala ahu anagidegh ha, ibik̄o n'otu: n'ihi na ak̄u-ha riri nne, ha apugh kwa ibik̄o n'otu. 7 Ise-okwu we di n'etiti ndi-ozuzù anu-ulō Abram na ndi-ozuzù anu-ulō Lot: ndi Kenean na ndi-Perizait nēbi kwa n'ala ahu m̄be ahu. 8 Abram we si Lot, Biko, ka ise-okwu ghara idī n'etiti mu na gi, na n'etiti ndi-ozuzù anu-ulō nkem na ndi-ozuzù anu-ulō nke gi; n'ihi na nwa-nne ka ayi bu. 9 Ala nka nile, o digh n'iru gi? biko, kewapu onwe-gi n'arum: o buru aka-

ekpe, m'gēje kwa n'aka-nri: ma o buru aka-nri, m'gēje kwa n'aka-ekpe. 10 Lot we welic anya-ya abua, hu Buruburu-ala nile nke Jōdan, na ala alu nile bu ala miri nēdē nke-oma, tutu Jehova ebibic Sōdōm na Gōmōra, dika ubi Jehova abara ogige, dika ala Ijipt, m̄be i nēje Zoa. 11 Lot we roputara onwe-ya Buruburu-ala nile nke Jōdan; Lot we bulie ije je n'Iru-anyanwu: ha we kewapu onwe-ha otu n'aru nwa-nne-ya. 12 Abram biri n'ala Kenean, ma Lot biri n'obodo nke Buruburu-ala ahu, ropu ulo-ikwū-ya je rue Sōdōm. 13 Ma ndi Sōdōm bu ndi oj̄o na ndi-nmehie megide Jehova nke-uku. 14 Ma Jehova siri Abram, m̄be Lot kewapusiri onwe-ya n'ebe o no. Biko, welic anya-gi abua, si n'ōnōdu a, ebe gi onwe-gi no, le anya n'Ugwu na na Ndida na n'Iru-anyanwu na n'Qidanyanwu: 15 n'ihi na ala nka nile nke gi onwe-gi nāhu anya, gi ka M'gēnye ya, nye kwa nkpuru-gi rue m̄be ebigli-cbi. 16 M'gēme kwa ka nkpuru-gi di ka ajá nke ala: ya bu na, o buru na madu puru iguta ajá nke ala, agāguta kwa nkpuru-gi. 17 Bilie, jeharia n'ala nka n'ogologo-ya na n'obosara-ya; n'ihi na gi ka M'gēnye ya 18 Abram we ropu ulo-ikwū-ya, bia biri n'etiti osisi terebinth nke Mamre, nke di nime Hebron, o wuer Jehova ebe-ichu-aja n'ebe ahu.

14 1 O rue, n'ubochi nke Amrafel, bù eze Shaina, na nke Ariok. bù eze Elasa, na nke Kedoalaoma, bù eze Ilam, na nke Taidal, bù eze Goyim, 2 na ha buru agha megide Bira, bù eze Sōdōm, megide kwa Biasha, bù eze Gōmōra, na Shainab, bù eze Adma, na Shemiba, bù eze Zeboyim, na eze Bila (nke ahu bu Zoa). 3 Ndīa nile jikötara onwe-ha n'otu na ndagwurugwu Sidim (nke ahu bu Oké Osimiri Nnú). 4 Arō iri na abua ka ha fere Kedoalaoma. n'arō nke-iri-na-atō ha we nupu isi. 5 N'arō nke-iri-na-anō Kedoalaoma we bia, ya na ndi-eze ndi ya na ha yikōrō, ha tibue Refaim n'Ashterot-Kanaim, na Zuzim nime Ham, na Imim nime Shave-kiriataim, 6 na ndi Hoa n'ugwuhā, bù Sia, rue El-peran, nke di n'akuku ḥazara. 7 Ha we chigharia, bia Enmishpat (nke ahu bu Kedesh), tibue ndi bi n'ohia nile nke ndi Amalek, tibue kwa ndi-Amorait, ndi bi na Hazazon-

tema. 8 Eze Sodom na eze Gomora na eze Adma na eze Zeboyim na eze Bila (nke ahu bu Zoa) we pua, do agha n'usoro imegide ha nime ndagwurugwu Sidim; 9 imegide Kedoalaoma, bù cze Ilam, na Taidal, bù eze Goyim, na Amrafel, bù eze Shaina, na Ariok, bù eze Elasa; eze anq megide eze ise ahu. 10 Ma ndagwurugwu Sidim bu nani olulu olulu nke bitumen; ndi-eze Sodom na Gomora we balaga, da n'ebe ahu, ndi foduru we balaga n'ugwu. 11 Ha we chiri akù nile nke Sodom na Gomora, na ihe-oriri-ha nile, la. 12 Ha chiri kwa Lot na akù-ya la, bù nwa nwa-nne Abram, n'ihi na ya onwe-ya bi na Sodom. 13 Onye Ọapuru abapu we bia gosi Abram, bù onye-Hibru: ma ya onwe-ya bi n'etiti osisi terebinth nke Mamre, bù onye-Amorait, nwa-nne Eshkol, na nwa-nne Ana; ndi ahu bu kwa ndi ha na Abram di n'obuba-ndu. 14 Mbe Abram nuru na adotara nwa-nne-ya n'agha, o chiputa ndi-ya eziri ibu agha, bù ndi amuru n'ulo-ya, ogu iri-na-ise na iri na asato, o we nàchu ha rue Dan. 15 O we kesa onwe-ya imegide ha n'abali, ya onwe-ya na ndi-orù-ya, o tibue ha, chua ha rue Hoba, nke di n'aka-ekpe Damaskos. 16 O we chilata akù nile, ozø kwa, Lot, bù nwa-nne-ya, na akù-ya ka o chilatara, ndinyom kwa, na ndi ahu. 17 Eze Sodom we pua izute ya, mbe o siri na ntibù nke Kedoalaoma na ndi-eze ahu, bù ndi ya na ha yikorø, latasia, rue ndagwurugwu Shave (nke ahu bu Ndagwurugwu Eze). 18 Melkizedek, bù eze Selem, we buputa achicha na manya-vine: onye ahu bu kwa onye-nchu-aja diri Chineke Nke kachasi ihe nile elu. 19 O we gozie ya, si, Onye agoziri agozi ka Abram bu site n'aka Chineke Nke kachasi ihe nile elu, bù Onye-nwe elu-igwe na uwa: 20 o bu kwa Onye agoziri agozi ka Chineke Nke kachasi ihe nile elu bu, Onye raworo ndi nàkpabi gi nye n'aka-gi. O we nye ya otù uzø n'uzø iri nime ihe nile. 21 Eze Sodom we si Abram, Nyem nani nke bu madu, ma were akù n'onwe-gi. 22 Abram we si eze Sodom, Eweliwom akam nyc Jehovah, bù Chineke Nke kachasi ihe nile elu, Onye-nwe elu-igwe na uwa, 23 na m'gagh-ewere ihe ina-oli nime ihe o bula nke i nwere,

site n'ogho we rue eriri-akpukpo-ukwu, ka i we ghara isi, Mu onwem emewo Abram ka o buru ogaranya. 24 Ka ihe o bula ghara idirim: nani ihe nke umu-okorobia ndia riri, na okè nke ndikom ahu mu na ha yikorø je: Ana, na Eshkol, na Mamre, ka ha onwe-ha were okè-ha.

15 1 Mbe ihe ndia gasiri, okwu Jehovah ruru Abram nti n'ohù, si, Atula egwu, Abram: Mu onwem bu ota diri gi, ugwo-olu-gi riri nne nke-uku. 2 Abram we si, Onye-nwe-ayi, bù Jehovah, gini ka I gènyem, ebe mu onwem gaje iba aka nwa si n'uwa la, ma onye gènweta ulom bu Damesek Elieza? 3 Abram si kwa, Le, mu ka I nènyegh nkpuru: le kwa, nwa-ulom bu onye nènweta ihm. 4 Ma, le, okwu Jehovah ruru ya nti, si, Nwoke a agagh-enweta ihe-gi; kama onye gësi n'afø-gi puta, onye ahu gènweta ihe-gi. 5 O me ka o puta n'èzi, O si, Biko, legide anya n'ebe elu-igwe di, gua kpakpando, o buru na i puru igu ha: O si ya, Otù a ka nkpuru-gi gadi. 6 O we kwere na Jehovah; O we gua ya nye ya n'èzi omume. 7 O si ya, Mu onwem bu Jehovah Nke mere ka i si n'Ua nke ndi Kaldea puta, inyc gi ala nka inweta ya. 8 O si, Onye-nwe-ayi, bù Jehovah, m'gëji gini mara na m'gènweta ya? 9 O si ya, Chirim nwa-aboghø-ehi nke bara arø atø, na nne-ewu nke bara arø atø, na ebulu nke bara arø atø, na nduru, na nwa-kpalakwukwu. 10 O we chiri Ya ihe ndia nile, kpowa ha n'etiti abua, tiye otù nkpowwa na ncherita-iru ibe-ya: ma o kpowagh nnunu abua ahu. 11 Udele we fedakwasi ozu-anu ahu, ma Abram chuliri ha. 12 O rue, mbe anyanwu gaje ida, na oké ura dakwasiri Abram; ma, le, oké ujø, bù ochichiri uku, nàdakwasi ya. 13 O si Abram, Mara nke-oma na nkpuru-gi gabi obia n'ala nàbugh nke ha, ha gèfè kwa ha; ha gèweda ha ala nnù arø; 14 ozø kwa, inba ahu nke ha gèfè ka M'ganékpe ikpe: emesia ha gachiri akù uku puta. 15 Ma gi onwe-gi galakuru nna-gi-ha n'udo; agèli gi n'èzi isi-awø. 16 Ma n'obø nke-anø ka ha galata n'ebe a: n'ihi na ajo omume ndi-Amorait akèzugh. 17 O rue na, mbe anyanwu dasiri, mbe o ba-kwa-ra ochichiri, le, ite-

oku nke nākwu anwuru, na owa nke nēnwu oku nke gabigara n'etiti iberibe anu ahu. 18 N'ubochi ahu ka Jehova Ọbara Ọbuha-ndu nye Abram, si, Nkpuru-gi ka M'nyeworo ala nka, site n'osimiri Ijipt rue osimiri uku ahu, bú osimiri Yufretis: 19 ndi-Kinait, na ndi-Kenizait, na ndi-Kadmonait, 20 na ndi Het, na ndi-Perizait, na Refaim, 21 na ndi-Amorait, na ndi Kenean, na ndi-Giagashait, na ndi Jebus.

16 1 Ma Serai, bú nwunye Abram, amugh nwa nye ya: ma o nwere otu nwayi nējere ya ozi, bú onye Ijipt, onye aha-ya bu Hega. 2 Serai we si Abram, Biko, le, Jehova ebochiwom imu nwa; biko, bakuru nwayi nējerem ozi; elegh anya agēsite na ya wuliem elu dika ulo. Abram we ge nti n'olu Serai. 3 Serai, bú nwunye Abram, we were Hega, bú onye Ijipt, bú nwayi nējere ya ozi, nye Abram, bú di-ya, na nwunye, n'ogwugwu arø nke-iri Abram biri n'ala Kenean. 4 O we bakuru Hega, o we turu ime: o we hu na o turu ime, ewe ledam nwayi-nwe-ya n'anya-ya. 5 Serai we si Abram, Ihe-ikem di n'aru gi: mu onwem nyere nwayi nējerem ozi n'obi-gi; o we hu na o turu ime, ewe ledam n'anya-ya: ka Jehova kpe ikpe n'etiti mu na gi. 6 Abram we si Serai, Le, nwayi nējere gi ozi di n'aka-gi; me ya ihe di nma n'anya-gi. Serai we weda ya ala, o we Ọba n'iru-ya. 7 Mo-ozzi nke Jehova we hu ya n'akuku isi-iyi miri ahu di n'ozara, n'akuku isi-iyi ahu di n'uzo Shua. 8 O si, Hega, nwayi nējere Serai ozi, ole ebe i siri bia? o bu kwa ole ebe i nēje? O si, O bu n'iru Serai, bú nwayi-nwem, ka m'nabapu. 9 Mo-ozzi nke Jehova we si ya, Laghachikuru nwayi-nwe-gi, weda kwa onwe-gi ala n'okpuru aka-ya. 10 Mo-ozzi nke Jehova si kwa ya, M'gēme ka nkpuru-gi ba uba nke-uku, agagh-aguta kwa ya n'ihi Ọtutu o di. 11 Mo-ozzi nke Jehova si kwa ya, **Le**, gi onwe-gi di ime, i gaje imu nwa-nwoke; i gākpø kwa aha-ya Ishmael, n'ihi na Jehova egewo nti na nweda-gi. 12 Ya onwe-ya gābu kwa madu yiri inyinya-ibu-ohia; aka-ya gēmegide madu nile o bula, aka madu nile o bula gēmegide kwa ya; o bu kwa n'iru umu-nne-ya nile ka o gēbi.

13 O we kpø aha Jehova Nke nāgwa ya okwu, Gi onwe-gi bu Chineke nāhu uzø: n'ihi na o siri, O bu kwa n'ebe a ka m'leworo azu Onye nāhum anya? 14 N'ihi nka ka akporø ólulu-miri ahu Bia-lahai-roi; le, o di n'etiti Kedesh na Bered. 15 Hega we muara Abram nwa-nwoke: Abram we kpø aha nwa-ya nwoke, nke Hega muru, Ishmael. 16 Abram Ọbara Ọgu arø anø na isi, mbe Hega muru Ishmael nye Abram.

17 1 Mbe Abram Ọbara Ọgu arø anø na iri na iteghete, Jehova mere ka Abram hu Ya anya, O si ya, Mu onwem bu Chineke Nke puru ime ihe nile; gi jegharia n'irum, buru kwa onye zuru okè. 2 M'gētiye kwa Ọbuha-ndum n'etiti Mu na gi, me ka i ba uba nke-uku nke-uku. 3 Abram we da kpu iru-ya n'ala: Chineke we kpayera ya uka, si, 4 Mu onwem, le, Ọbuha-ndum di n'ebe i nø, i gāghø kwa nna nke igwé mba. 5 Agagh-akpø kwa aha-gi Abram Ọzø, ma aha-gi gābu Abraham; n'ihi na nna nke igwé mba ka M'meworo gi. 6 M'gēme kwa ka i mua Ọmūmū nke-uku nke-uku, M'gēme kwa ka i ghø mba di iche iche, ndi-eze gēsi kwa nime gi puta. 7 M'gēme kwa ka Ọbuha-ndum guzosi ike n'etiti Mu na gi na nkpuru-gi, ndi gānøchi gi, rue Ọbø-ha nile, ka o buru Ọbuha-ndu ebigh-ebi, na M'gāburu gi, buru kwa nkpuru-gi, ndi gānøchi gi, Chineke. 8 M'gēnye kwa gi, nye kwa nkpuru-gi gānøchi gi, ala Ọnodu-Obia-gi nile, bú ala Kenean nile, ka o buru ihe-onwunwe ebigh-ebi; M'gābu-kwa-ra ha Chineke. 9 Chineke we si Abraham, Gi onwe-gi kwa, i gēdebe Ọbuha-ndum, gi onwe-gi, na nkpuru-gi, ndi gānøchi gi, rue Ọbø-ha nile. 10 Nka bu Ọbuha-ndum, nke unu gēdebe, nke di n'etiti Mu na unu na nkpuru-gi, ndi gānøchi gi; agēbi nwa-nwoke o bula n'etiti unu úgwù. 11 Agēbi unu úgwù n'anu-aru nke apí-unu; o gābu kwa ihe-iriba-ama nke Ọbuha-ndu di n'etiti Mu na unu. 12 Agēbi onye ruru ubochi asatø úgwù n'etiti unu, nwa-nwoke o bula rue Ọbø-unu nile, onye amuru n'ulo, na onye ejì ego Ọbata n'aka onye ala Ọzø o bula, nke nēsigh na nkpuru-gi puta. 13 Aghagh ibì onye amuru n'ulo-gi, na onye ejì ego-gi Ọbata, úgwù: Ọbuha-ndum

gādi kwa n'anu-aru-unu ka o buru ọhuba-ndu ebigh-ebi. 14 Ma nwoke anēbigh ûgwù, nke anēbigh ûgwù n'anu-aru nke api-ya, agēbipu nkpuru-obi ahu n'etiti umu-nna-ya; o mebiwo ọhuba-ndum.

15 Chineke we si Abraham, Serai, bù nwunye-gi, i gagh-akpø aha-ya Serai, n'ihi na Sera bu aha-ya. 16 M'gāgozi ya, ọzø kwa, M'gēnye gi nwa-nwoke site na ya: M'gāgozi kwa ya, o gāghø kwa mba di iche iche; ndi-eze nke ndi di iche iche gēsite na ya di. 17 Abraham we da kpue iru-ya n'ala, chì kwa ọchi, si n'obi-ya, O bu onye ƙara ọgu arø ise ka agāmuru nwa? Sera kwa, nke ƙara ọgu arø anø na iri, o gāmu nwa? 18 Abraham we si Chineke, Biko, ka Ishmael di ndu n'iru Gi! 19 Chineke we si, Kama, Sera, bù nwunye-gi, gaje imuru gi nwa-nwoke; i gākpø aha-ya Aisak: M'gēme kwa ka ọhuba-ndum guzosi ike n'ebe o nø, ka o buru ọhuba-ndu ebigh-ebi nye nkpuru-ya gānøchi ya. 20 Ishmael kwa, anurum olu-gi bayere ya: le, agøziwom ya, M'gēme ka o mua ọmì-mù, M'gēme kwa ka o ba uba nke-uku nke-uku; ndi-isi iri na abua ka o gāmu, M'gēme kwa ya ka o ghø mba uku. 21 Ma ọhuba-ndum ka M'gēme ka o guzosi ike n'ebe Aisak nø, bù nke Sera gāmuru gi na mbe nka akara ákà n'akanile. 22 O we rapu ikpayere ya uka, Chineke we si n'ebe Abraham nø rigo. 23 Abraham we chirí Ishmael, bù nwa-ya nwoke, na ndi nile amuru n'ulo-ya, na ndi nile eji ego-ya ƙata, nwoke nile o bula n'etiti ndikom ulo Abraham, o bie ha ûgwù n'anu-aru nke api-ha n'otù ubøchi ahu, dika Chineke kpayere ya uka. 24 Abraham ƙara ọgu arø anø na iri na iteghete, mbe ebiri ya ûgwù n'anu-aru nke api-ya. 25 Ishmael, bù nwa-ya nwoke, ba-kwa-ra arø iri na atø, mbe ebiri ya ûgwù n'anu-aru nke api-ya. 26 N'otù ubøchi ahu ka ebiri Abraham na Ishmael nwa-ya nwoke ûgwù. 27 O bù kwa ya na ndikom ulo-ya nile, bù ndi amuru n'ulo, na ndi eii ego ƙata n'aka ndi ala ọzø, ka ebiri ûgwù.

18 I Jehova we me ka o hu Ya anya n'etiti osisi terebinth nke Mamre, mbe ya onwe-ya nānødu n'ønu-uzø ulo-ikwù-ya n'ikpo-øku nke ehiehie; 2 o

welic anya-ya abua elu, hu, ma, le, ndikom atø nèguzo onwe-ha na ncherita-iru ya: mbe o huru ha, o si n'ønu-uzø ulo-ikwù ahu ƙa ọsø izute ha, o kpø isi ala, 3 si, Onye-nwem, biko, o buru na ahutawom amara n'iru gi, biko, esila n'ebe orù-gi no gabiga: 4 biko, ka ekute nwanti miri, unu sa ukwu-unu, zuru-kwa-nu ike n'okpuru osisi a: 5 ka m'weta kwa iberibe achicha, nwe-kwa-nu ume n'obi-unu; emesia gabiganu: n'ihi na o bu n'ihi nka ka unu gabigakutere orù-unu. Ha we si, Me otù a, dika i kwuru. 6 Abraham we me ngwa ba n'ulo-ikwù-ya, bakuru Sera, si, Me ngwa, weta mbé utu ọka flour atø, gwø ya, me obe achicha. 7 Abraham we baga n'igwè ehi ya, were nwa-ehi nke anu-aru-ya nākagh aka nke di kwa nma, nye okorøbia nējere ya ozi; o me ngwa idozi ya. 8 O were kwa miri-ara-ehi nke raru araru, na miri-ara-ehi, na nwa-ehi ahu nke o doziri, o che ha n'iru ha; ya onwe-ya we nèguzo n'akuku ha n'okpuru osisi ahu, ha we rie. 9 Ha si ya, Ole ebe Sera, bù nwunye-gi, nø? O si, Le, o nø n'ule-ikwù. 10 O si, Aghaghm ichigharikute gi dika inbe a aka-nile; le kwa, Sera, bù nwunye-gi, gēnwe nwa-nwoke. Ma Sera nru n'ønu-uzø ulo-ikwù, nke di n'azu ya. 11 Ma Abraham na Sera ghøtø agadi, ubøchi ndu-ha nāgwù; o ghawori idiri Sera dika o nādiri ndinyem. 12 Sera we chi ọchi nime onwe-ya, si, M'gēnwe ihe-utø mbe m'kasiri nkì, onye-nwem bu kwaagadi? 13 Jehova we si Abraham, O bu kwa n'ihi gini ka Sera chiworo ọchi, si, O gābu ezi-okwu na m'gāmu nwa, nke mu onwem ghøworo agadi? 14 O di ihe kariri Jehova ime? Na mbe akara ákà ka M'gēchigharikute gi, dika mbe a aka-nile, Sera gēnwe kwa nwa-nwoke. 15 Sera we go, si, Achighm ọchi; n'ihi na o nātu egwù. O si, É-é; kama i chirí ọchi.

16 Ndikom ahu we si n'ebe ahu bilie, le anya n'ebe Sòdòm di: Abraham nēso kwa ha je idupu ha. 17 Jehova we si, Mu onwem, M'nēzonari Abraham ihe Mu onwem nēme; 18 ebe Abraham nāghagh ighø mba di uku nwe kwa ume, agāgozi kwa mba nile nke uwa nime ya? 19 N'ihi na amawom ya, ka o we nye umu-ya na ulo-ya, ndi gānøchi

ya, iwu, ka ha we debe uzø Jehova, ime ezi omuime na ihe ekpere n'ikpe; ka Jehova we weta n'isi Abraham ihe O kwuru bayere ya. 20 Jehova we si, Iti-nkpu Sødøm na Gomøra, o riri nne n'ezie, nmehie-ha kwa, o di arø nke-uku n'ezie; 21 ka M'rida kwa, hu ma o bu dika iti-nkpu ya si di, nke rurum nti, ka ha mezuworo; o buru kwa na o digh otù a, ka M'mara. 22 Ndikom ahu we si n'ebe ahu che iru je n'uzø Sødøm: ma Abraham nèguzogide n'iru Jehova. 23 Abraham we biarue nso, si, O gäbu ezie na I gëkpoechapu ndi ezi omume tiyere ndi némébi iwu? 24 Elegh anya ogu ndi ezi omume abua na iri di n'obodo ahu: o gäbu ezie na i gëkpoechapu ebe ahu ghara ibaghara ya n'ihi ogu ndi ezi omume abua na iri no nime ya? 25 Ya buru Gi ihe-árú ime dika ihe a si di, ime ka onye ezi omume so onye némébi iwu nwua, o we buru na dika ndi ezi omume si di, otù a ka ndi némébi iwu di; ya buru Gi ihe-árú: Onye-ikpé uwa nile, O gagh-eme ihe ekpere n'ikpe? 26 Jehova we si, O buru na achötam nime Sødøm ogu ndi ezi omume abua na iri n'etiti obodo ahu, M'gäbaghara ebe ahu nile n'ihi ha. 27 Abraham we za, si, Biko, le, ejisiwom ike igwa Onye-nwe-ayi okwu, mu onwem, nke bu ájá na ntu: 28 elegh anya madu ise agagh-adi n'ogu ndi ezi omume abua na iri ahu: I gëbibi obodo ahu nile n'ihi madu ise ahu nädigh ya? O si, M'gagh-ebibi ya, ma M'chøta n'ebe ahu ogu abua na ise. 29 O gwa kwa Ya okwu ozø, si, Elegh anya agächøta n'ebe ahu ogu abua. O si, M'gagh-eme ya n'ihi ogu abua ahu. 30 O si, Biko, ka Onye-nwe-ayi ghara iwe iwe di okwu, ka m'kwu kwa okwu: elegh anya agächøta n'ebe ahu orú na iri. O si, M'gagh-eme ya, ma M'chøta n'ebe ahu orú na iri. 31 O si, Biko, le, ejisiwom ike igwa Onye-nwe-ayi okwu: elegh anya agächøta n'ebe ahu orú. O si, M'gagh-ebibi ya n'ihi orú ahu. 32 O si, Biko, ka Onye-nwe-ayi ghara iwe iwe di okwu, ka m'kwu kwa okwu náni otù ubø a: elegh anya agächøta n'ebe ahu iri. O si, M'gagh-ebibi ya n'ihi iri ahu. 33 Jehova we la, mbe O gwabisiri Abraham okwu: Abraham we lata n'qñodu-ya.

19 1 Abua nime ndi-mø-ozi ahu we biarue Sødøm n'anyasi; ma Lot nánodu n'qñu-uzø-ama Sødøm: Lot we hu ha anya, bilie izute ha, o da kpue iruya n'ala, 2 si, Biko, le, ndi-nwem, biko, sinu n'iye-unu wezuga onwe-unu bá n'ulo orú-unu, no qñodu-abali, sa kwa ukwu-unu, unu gëbili n'isi-ututu, la, Ha si, È-é, kama o bu n'amá ka ayi gànø qñodu-abali. 3 O rugide ha nke-uku; ha we si n'iye-ha wezuga onwe-ha jekuru ya, ba n'ulo-ya; O we mere ha oké oriri, sie aehicha ekogh-eko, ha rie. 4 Ma tutu ha cdina, ndikom obodo ahu, bù ndikom Sødøm, bára ulo ahu buruburu, ma okorøbia ma agadi, ndi ala alu nile site n'akuku o bula; 5 ha we kpø Lot ókù, si ya, Ole ebe ha no, bù ndikom ndi bakutere gi n'abali a? me ka ha putakute ayi, ka ayi we mara aru-ha. 6 Lot we pukuru ha rue qñu-uzø, meeche uzø n'azu ya. 7 O si, Biko, umu-nnem, unu emela ihe ojo. 8 Biko, le, enwerem umu-ndinyom abua ndi akämagh aru nwoke: biko, ka m'kuputara unu ha, me-kwa-nu ha dika o di nma n'anya-unu: náni unu emela ndikom ahu ihe; n'ihi na o bu n'ihi nka ka ha biara n'okpuru ndò nke ulom. 9 Ha si, Pua n'uzø. Ha si kwa, Otù onye a batara inø dika qbia, o we nékpe ikpe nke-uku: ubu a ayi gême gi ihe kari ihe ayi gême ha. Ha we rugide nwoke ahu, bù Lot, nke-íku, biarue nso itiwa ibo-uzø. 10 Ndikom ahu we setipu aka-ha, me ka Lot bakute ha n'ulo, ha we meeche uzø. 11 Ha we were ikpu-isi ti ndikom ahu ndi no n'qñu-uzø ulo, ma onye ntà ma onye uku: ike we gwu ha ichøta qñu-uzø ahu. 12 Ndikom ahu we si Lot, O di onye i nwere n'ebe a ozø? di nwa-gi, na umu-gi ndikom, na umu-gi ndinyom, na onye o bula i nwere n'obodo a; me ka ha si n'ebe a pua: 13 n'ihi na ndi nèbibi ebe a ka ayi bu, n'ihi na iti-nkpu-ha aghøwo ihe uku n'iru Jehova; Jehova ezitewo kwa ayi ibibi ya. 14 Lot we pua, gwa di umu-ya, ndi nálu umuya ndinyom, okwu, si, Bilienu, si n'cbe a pua; n'ihi na Jehova nèbibi obodo a. Ma o di ka onye nákwa emó n'anya di umuya. 15 Ma mbe ehi børø, ndi-mø-ozi ahu nukporø Lot, si, Bilie, chirí nwunye-gi, na umu-gi ndinyom abua

ndi ahuru n'ebe a; ka ewe ghara ikpochapu gi n'ahuhu ajo omume obodo a. 16 Ma o bagwojuru ya anya; ndikom ahu we jide aka-ya, jide kwa aka nwunye-ya, jide kwa aka umu-ya ndinyom abua; n'ihi na Jehova nwerc qmiko n'aru ya: ha we me ka o puta, me ka o nodu n'azu obodo. 17 O rue, mbe ha mesiri ka ha puta n'azu obodo, na o siri, Wepuga onwe-gi n'ihi ndu-gi; elegidela anya n'azu gi, eguzo-kwa-la na Buruburu-ala a nile; wepuga onwe-gi je ugwu ahu, ka ewe ghara ikpochapu gi. 18 Lot we si ha, E-e, biko, onye-nwem: 19 biko, le, oru-gi ahutawo amara n'iru gi, i mewo kwa ka ebere-gi di uku, nke i meworom n'idebem ndu; mu onwem apugh kwa iwepuga onwem je ugwu, ka ihe ojo ahu we ghara irapara n'arum, m'we nwua: 20 biko, le, obodo a di nso ihalaga n'cbe ahu, nke ahu bu kwa obodo ntá: oiko, ka m'wepuga onwem je ebe ahu, (o bugh obodo ntá?) nkpuru-obim gádi kwa ndu. 21 O si ya, Le, m'huwo kwa gi iru-qma n'okwu a, na m'gagh-akwatu obodo a nke i kwuworo okwu bayere ya. 22 Me ngwa, wepuga onwe-gi je ebe ahu; n'ihi na apughm imc ihe rue mbe i gába n'ebe ahu. N'ihi nka ka akporo aha obodo ahu Zoa. 23 Anyanwu awawo n'elu uwa mbe Lot batara nime Zoa. 24 Jehova we me ka brimstone na oku si n'elu-igwe zokwasi Sodom na Gomora dika miri site n'ebe Jehova no; 25 O we kwatue obodo ndia, na Buruburu-ala ahu nile, na ndi nile bi n'obodo ahu nile, na ihe-opupu nke ala. 26 Ma nwunye-ya siri n'azu Lot legide anya, we ghø ogidi nnú. 27 Abraham we bilie n'isi-ututu je ebe ahu nke o guzorori n'iru Jehova: 28 o le anya n'ebe Sodom na Gomora di, na n'ebe ala nile nke Buruburu-ala ahu di, o we inu, ma, le, anwuru-oku nke ala ahu rigoro dika anwuru-oku nke oké oku.

29 O rue, mbe Chineke bibiri obodo nile nke Buruburu-ala ahu, na Chineke chetara Abraham, we si n'etiti nkwateru ahu zipu Lot, mbe O kwaturu obodo nke Lot biri nime ha.

30 Lot we si na Zoa rigo, biri n'ugwu ahu, ya na umu-ya ndinyom abua; n'ihi na o turu egwu ibi nime Zoa: o we biri n'obà, ya onwe-ya na umu-ya ndinyom abua. 31 Ada we si nke-ntá,

Nna-ayi aghowó agadi, ma o digh nwoke n'uwa ibakute ayi, dika uzø uwa nile si di: 32 bia, ka ayi me nna-ayi ka o nua manya-vine, ka ayi na ya dina kwa, ka ayi we site na nna-ayi debe nkpuru ndu. 33 Ha we me ka nna-ha nua manya-vine n'abali ahu: ada we ba, ya na nna-ya we dina; ma nna-ya amagh mbe o dinara, na mbe o biliri. 34 O rue n'echi-ya, na ada siri nke-ntá, Le, mu na nnam dinara n'abali nyahuru: ka ayi me ka o nua kwa manya-vine n'abali a; gi ba kwa, gi na ya dina, ka ayi we site na nna-ayi debe nkpuru ndu. 35 Ha we me ka nna-ha nua kwa manya-vine n'abali ahu: nke-ntá we bilie, ya na nna-ya we dina; ma nna-ya amagh mbe o dinara, na mbe o biliri. 36 Umu Lot ndinyom abua we turu ime site n'aka nna-ha. 37 Ada we mua nwa-nwoke, kpo aha-ya Moab: onye ahu bu nna ndi Moab rue ta. 38 Nke-ntá kwa, ya onwe-ya mu-kwa-ra nwa-nwoke, kpo aha-ya Ben-ami: onye ahu bu nna umu Amon rue ta.

20 1 Abraham we si n'ebe ahu bulie ije n'uzø ala Negeb, biri n'etiti Kedesh na Shua; o we nq dika qbia nime Gera. 2 Abraham we kwue okwu bayere Sera, bú nwunye-ya, si, Nwa-nnem nwayi ka o bu: Abimelek, bú eze Gera, we zie ozi, kuru Sera. 3 Ma Chineke biakutere Abimelek na nrø nke abali, si ya, Le, gi bu onye nwuru anwu, n'ihi nwayi ahu nke i kuruworo; n'ihi na nwayi ahu bu nwunye di luru. 4 Ma Abimelek akabiagh nso ya: o we si, Onye-nwe-ayi, O bu kwa mba nke nême ezi omume ka I gëbu? 5 O bugh nwoke ahu sirim, Nwa-nnem nwayi ka o bu? nwayi ahu kwa, qbuná ya onwe-ya siri, Nwa-nnem nwoke ka o bu: n'izu-oké nke obim na n'emegh-ihe-ojo nke qbu-akam abua ka m'meworo nka. 6 Chineke we si ya nime nrø ahu, Mu onwem kwa, amawom na o bu n'izu-ökè nke obi-gi ka i meworo nka, Mu onwem we bochi kwa gi ka i ghara imehie megidem: n'ihi ya ekweghm i metu ya aka. 7 Ma ubu a me ka nwunye nwoke ahu laghachi; n'ihi na onye-amuma ka o bu, o gëkpe kwa ekpere bayere gi, i we di ndu: ma o buru na i megh ka o laghachi, gi mata na i ghagh inwu anwu, gi onwe-gi, na ndi nile

nwere. 8 Abimelek we bilie n'isi-ututu, kpø ndi-orù-ya nile, kwue okwu ndia nile na ntì-ha: ndikom ahu we tua egwu nke-uku. 9 Abimelek we kpø Abraham, si ya, Gini bu ihe i meworo ayi? gini bu kwa ihe m'mehie-woro megide gi, na i mewo ka nmehie uku biakwasim, biakwasi kwa ala-ezem? omume nke nèkwesigh ime ka i meworom. 10 Abimelek si kwa Abraham, Gini ka i huru, na i mewo ihe a? 11 Abraham we si, N'ihi na asirim, N'ezie o digh egwù Chineke di n'ebe a; ha gèbukwam n'ihi okwu bayere nwunyem. 12 Ozø kwa, o bu nwa-nnem nwayi n'ezie, nwa-nwayi nnam ka o bu, o bu náni na o bugh nwa-nwayi nnem; o we ghørom nwunye: 13 o rue, mþe Chineke merem ka m'si n'ulo nnam waghari, na asirim ya, Nka bu ebere-gi nke i gémérem; n'ebe nile o bula nke ayi gâbiaru ebe ahu, gi kwue okwu bayerem, si, Nwa-nnem nwoke ka o bu. 14 Abimelek we chiri igwè ewu na aturu na igwé ehi, na orù-ndikoin na ndinyom nèje ozi, nye Abraham, me kwa ka Sera nwunye-ya laghachikute ya. 15 Abimelek we si, Le, alam di n'iru gi: biri n'ebe di nma n'anya-gi. 16 O si Sera, Le, enyewom nwa-nne-gi nnù nkpuru-ego ola-qcha abua na ogu iri: le, nke ahu buru gi ihe-nkpuchi anya n'ebe ndi nile nq, bú ndi gi na ha nq; o bu kwa n'iru madu nile ka emeziworo gi. 17 Abraham we kpere Chineke: Chineke we me ka aru di Abimelek na nwunye-ya na orù-ya ndinyom nma; ha we mua umu. 18 N'ihi na Jehova bòchisíri ákpà-nwa nile nke ulo Abimelek ike, n'ihi okwu bayere Sera, bú nwunye Abraham.

21 1 Jehova we leta Sera dika O siri, Jehova we me Sera dika O kwuru. 2 Sera we turu ime, muara Abraham nwa-nwoke n'agadi-ya, na mþe ahu akara ákà nke Chineke kpayere Abraham uka bayere ya. 3 Abraham we kpø aha nwa-ya nwoke nke amuru nye ya, onye Sera muru nye ya, Aisak. 4 Abraham we bie nwa-ya nwoke, bú Aisak, úgwù mþe o ruru ubøchi asato, dika Jehova nyere ya iwu. 5 Abraham bara ogu arø ise, mþe amuru ya Aisak, bú nwa-ya nwoke. 6 Sera we si, Ichi-qchi ka Chineke doziworom; onye

o bula nke nánu ya gâchi qchi bayerem. 7 O si kwa, Ònye gâsiwori Abraham, Sera gènye umu ara? n'ihi na amuworom ya nwa-nwoke n'agadi-ya.

8 Nwa ahu we tó etó, eme ka o rapu ara: Abraham we me oké oriri di uku n'ubøchi emere ka Aisak rapu ara. 9 Sera we hu nwa-nwoke Hega, bú nwayi Ijipt, nke o mururi Abraham, ka o náchi qchi nke-uku. 10 O we si Abraham, Chupu orù-nwayi a na nwa-ya nwoke: n'ihi na nwa-nwoke orù-nwayi a agagh-eso nwam nwoke, bú Aisak, nweta ihe-gi. 11 Ma ihe ahu jorø njo nke-uku n'anya Abraham n'ihi nwa-ya nwoke. 12 Chineke we si Abraham, Ka o ghara ijø njo n'anya-gi n'ihi nwa-okoro a, na n'ihi orù-gi nwayi: ihe nile Sera nási gi me, ge ntì n'olu-ya; n'ihi na o bu nime Aisak ka agâkporø gi nkpuru. 13 Ozø kwa, nwa orù-nwayi ahu ka M'gême ka o ghø mba, n'ilhi na nkpuru-gi ka o bu. 14 Abraham we bilie n'isi-ututu, were achieha na karama-akpukpo miri nye Hega, tu-kwasi ya n'ubu-ya, o nye kwa ya nwa-ya, zilaga ya: o we je, náwaghari n'ozara Bia-sheba. 15 Miri we gwu na karama-akpukpo ahu, o we tuda nwa ahu n'okpuru otù nime osisi ntá, 16 je, nödu ala n'onwe-ya na ncherita-iru ya n'ebe di anya, dika ndi nába uta gâbaru; n'ihi na o siri, Ka m'ghara ilekwasi ɔnwu nwam anya. O we nödu na ncherita-iru ya, welie olu-ya, kwa ákwá. 17 Chineke we nu olu nwa-okoro ahu; mq-ozì nke Chineke we si n'elu-igwe kpø Hega ókù, si ya, Gini némé gi, Hega? atula egwu; n'ihi na Chineke anuwo olu nwa-okoro ahu n'ebe o nq. 18 Bilie, palie nwa-okoro ahu, jide ya n'aka-gi; n'ihi na mba uku ka M'gême ya ka o ghø. 19 Chineke we meghe anya-ya abua, o hu olùlù-miri; o we ie, bajue karama-akpukpo-ya na miri, me ka nwa-okoro ahu fiua. 20 Chineke we nøyere nwa-okoro ahu, o we tó etó. biri n'ozara, ghø óká-uta, ka o nètò etó. 21 O biri n'ozara Peran: nne-ya we si n'ala Ijipt lutara ya nwunye.

22 O rue na mþe ahu, na Abimelek na Faikol, bú onye-isi usu-ndi-agha-ya, gwara Abraham okwu, si, Chineke nøyere gi n'ihe nile nke gi onwe-gi némé: 23 ma ubu a were Chineke ñuaram iyí

n'ebé a na i gagh-agwa mu onwem, ma-øbu umum, ma-øbu umu umum, okwu-ugha: o bu dika ebere nke in'meworo gi si di ka i gēmerem, me-kwa-ra ala nke i nōworo dika obia nime ya. 24 Abraham we si, Mu onwem gānu iyi. 25 Abraham we bara Abimelek nba n'ihi olülü-miri nke ndi-orù Abimelek napuru ya-ri n'ike. 26 Abimelek we si, Amaghm onye mere ihe a: oqo kwa, gi onwe-gi, i gosighm, ma mu onwem kwa, anughm ya, ma-øbugh nání ta. 27 Abraham we chiri igwè ewu na aturu na igwè eli nye Abimelek; ha abua we ba ndu. 28 Abraham we debe umu-nne-aturu asa n'onwe-ha iche, bú nke igwè ewu na aturu. 29 Abimelek we si Abraham, Gini ka umu-nne-aturu asa ndia nke i debere n'onwe-ha iche bu? 30 O we si, Umu-nne-aturu asa ndia ka i gānara n'akam, ka o we ghōrōm ihe-āmà na m'gwuru olülü-miri a. 31 N'ihi ya o kpərō ebe ahu Bia-sheba; n'ihi na n'ebé ahu ka ha abua n̄uru iyi. 32 Ha we ba ndu na Bia-sheba: Abimelek we bilie, ya na Faikol, bú onye-isi usu-ndi-agha-ya, ha laghachi n'ala ndi Filistia. 33 Abraham we kua osisi tamarisk na Bia-sheba, kpokue aha Jehova, bú Chineke Ebigh-ebi, n'ebé ahu. 34 Abraham we nō dika obia n'ala ndi Filistia otutu ubochi.

22 1 O rue, m̄be ihe ndia gasiri, na Chineke nwara Abraham, si ya, Abraham; o si, Lekwam. 2 O si, Biko, were nwa-gi nwoke nke i nwere nání ya, onye i huru n'anya, bú Aisak, je ala Moraia; sure ya n'ebé ahu, ka o buru ájá-nsure-øku, n'elu otù nime ugwu ahu nke M'gasi gi je. 3 Abraham we bilie n'isi-ututu, jikwa inyinya-ibu-ya, chiri madu abua nime umu-okorobia-ya tiyere onwe-ya, na Aisak, bú nwa-ya nwoke; o kpowa nkú nke ájá-nsure-øku, bilie, je ebe ahu nke Chineke siri ya-ri je. 4 N'ubochi nke-ato Abraham weliri anya-ya abua, hu ebe ahu n'ebé di anya. 5 Abraham we si umu-okorobia-ya, Nodunu ebe a n'onwe-unu, unu na inyinya-ibu, ma mu onwem na nwa-okoro a gēje ebe ahu; ayi gākpō kwa isi ala, chigharikute unu. 6 Abraham we were nkú ájá-nsure-øku, bo Aisak nwa-ya nwoke; o

jide n'aka-ya øku na mma; ha abua we yikø je. 7 Aisak we gwa Abraham, bú nna-ya, okwu, si, Nnam; o si, Lekwam, nwam. O si, Le, øku na nkú: ma óle ebe nwa-aturu iji chu ajansure-øku di? 8 Abraham we si, Chineke gāhuru Onwe-ya nwa-atru: iji chu aja-nsure-øku, nwam: ha abua we yikø je. 9 Ha biarue ebe ahu nke Chineke siri ya-ri je; Abraham we wue ebe-ichu-aja n'ebé ahu, do nkú ahu n'usoro, ke Aisak, bú nwa-ya nwoke, abú, tukwasi ya n'elu ebe-ichu-aja, n'elu nku. 10 Abraham we setia aka-ya, were mina ahu ibu nwa-ya nwoke. 11 Ma m̄o-ozí nke Jehova siri n'elui-igwe kpō ya ökù, si, Abraham, Abraham: o si, Lekwam. 12 O si, Esetila aka-gi tukwasi n'aru nwa-okoro ahu, eme-kwa-la ya ihe o bula: n'ihi na ubu a ka M'mara na onye nātu egwu Chineke ka i bu, n'ihi na i þochigh nwa-gi nwoke, nke i nwere nání ya, iwere ya nyem. 13 Abraham we wile anya-ya abua hu, nia, le, otù ebuiu n'azu ya, rke alugh-ulù nējide ya na mpi-ya: Abraham we je, were ebuiu ahu, sure ya ka o buru ájá-nsure-øku n'ónodu nwa-ya nwoke. 14 Abraham we kpō aha ebe ahu Jehova-Jaire: dika anāsi rue ta, N'ugwu nke Jehova ka agāhu ya. 15 M̄o-ozí nke Jehova we si n'e!u-igwe kpō Abraham ökù nke ubò abua, 16 si, Ejimi Onwem n̄u iyi, o bu ihe si n'ónu Jehova puta, na n'ihi na i mewo ihe a, n'ihi na i þochigh kwa nwa-gi nwoke, onye i nwere nání ya: 17 na n'igozi M'gāgozi gi, n'ime ka aba uba M'gēnie kwa ka nkpuru-gi ba uba dika kpakpaido nke elu-igwe, na dika ájá nke di n'usø oké osimiri; nkpuru-gi gēnweta kwa önu-uzø-ama nke ndi-iro-ya; 18 o bu kwa na nkpuru-gi ka mba nile nke uwa gāgozi onwe-ha; n'ihi na i gewo nti n'olum. 19 Abraham we chigharikute umu-okorobia-ya, ha bilie, yikø je Bia-sheba; Abraham we biri na Bia-sheba.

20 O rue, m̄be ihe ndia gasiri, na egosiri Abraham, si, Le, Milka, ya onwe-ya amuwo-kwa-ra nwa-nne-gi nwoke, bú Nehoa, umu-ndikoin; 21 Uz, bú økpara-ya, na Buz, bú nwa-nne-ya, na Kemuel, bú nna Eram 22 na Kesed, na Hazo, na Pildash, na

Jidlaf, na Betuel. 23 Betuel we mua Rebeka: madu asatø ndia ka Milka muru nye Nehoa, bù nwa-nne Abraham. 24 Iko-ya nwayi, onye aha-ya bu Reuma, ya onwe-ya mu-kwa-ra Tiba, na Gaham, na Tahash, na Meaka.

23 1 Ndu Sera we buru ogu arø isi na asa: ndia bu arø ndu Sera. 2 Sera we nwua na Kiriati-aba (nke ahu bu Hebron), n'ala Kenean: Abraham we bia itiri Sera aka n'obi, na ikwara ya ákwá. 3 Abraham we si n'iru onye nke ya nwuru anwu bilie, gwa umu Het okwu, si, 4 Obia na onye-nnødu ka m'bu n'etiti unu: nyenum ihe-onwunwe, bù ala-ili, n'etiti unu, ka m'we lipu ya n'anyaam, bù onye-nkem nwuru anwu. 5 Umu Het we za Abraham, si ya, 6 Nuru olu-ayi, onye-nwem: onye-isi nke Chineke ka i bu n'etiti ayi: lie onye-nke-gi nwuru anwu n'ili ahu nke kachasi nma n'ili-ayi nile; o digh onye nime ayi gëbochiri gi ili-ya ka i ghara ili onye-nke-gi nwuru anwu 7 Abraham we bilie, kpø isi ala nye ndi ala ahu, bù umu Het. 8 O we kpayere lia uka, si, O buru na o di na nkpuru-obi-unu ilipu ya n'anyaam, bù onye-nkem nwuru anwu, nurunu olum, riø-kwaran Efron nwa Zoha, 9 ka o we nyem obà Makpila, nke o nwere, nke di n'isi nke ohia-ya n'ego zuru ezu o ruru ka o gënyem ya n'etiti unu ka o buru ihe-onwunwe, nke gäbu ala-ili. 10 Ma Efron nänødu n'etiti umu Het: Efron onye Het we za Abraham na nti umu Het, bù ndi nile nábà n'önü-uzø-ama obodo-ya, si, 11 E-è, onye-nwem, nuru olum: ohia ahu ka m'nyeworo gi, na obà ahu nke di nime ya, gi ka m'nyeworo ya; n'anya umu ndi nkem ka m'nyeworo gi ya: lie onye-nke-gi nwuru anwu. 12 Abraham we kpø isi ala n'iru ndi ala ahu. 13 O gwa Efron okwu na nti ndi ala ahu, si, Kama, o buru na gi onwe-gi kwere, biko, nuru olum: enyewom ego ohia ahu; naram ya, ka m'we lie onye-nkem nwuru anwu n'ebe ahu. 14 Efron we za Abraham, si ya, 15 Onye-nwem, nuru olum: ala nke ruru nnù shekel ola-ocha, nke ahu bu gini n'etiti mu na gi? li kwa onye-nke-gi nwuru anwu. 16 Abraham we ge Efron nti; Abraham we tìara Efron ola-ocha aliu, nke o kwuru

na nti umu Het, nnù shekel ola-ocha nke ndi-ahia gânara. 17 Ohia Efron, nke di nime Makpila, nke di n'iru Mamre, ohia ahu, na obà ahu nke di nime ya, na osisi nile nke di n'ohia ahu, nke di n'òkè-ala-ya nile buruburu, ewe me ha ka ha guzosiere Abraham ike 18 ibu ihe-nzuta n'anya umu Het, n'etiti ndi nile nábà n'önü-uzø-ama obodo-ya. 19 Emesia Abraham liri Sera, bù nwunye-ya, n'obà ohia Makpila ahu n'iru Mamre (nke ahu bu Hebron), n'ala Kenean. 20 Umu Het we me ohia ahu na obà nke di nime ya ka ha guzosiere Abraham ike ibu ihe-onwunwe nke gäbu ala-ili.

24 1 Ma Abraham ghørø agadi, ubø-chi ndu-ya nágwu: Jehova gozikwa-rari Abraham n'ihe nile. 2 Abraham we si orù-ya, bù okenye nke ulo-ya, onye náchi ihe nile o nwere, Biko, tiye aka-gi n'okpuru apata-ukwum: 3 m'gëme kwa gi ka i were Jehova, bù Chineke nke elu-igwe na Chineke nke uwa, nü iyi, na i gagh-alutara nwam nwunye sitere n'umu-ndinyom nke ndi Kenean, ndi mu onwem bi n'etiti ha: 4 kama o bu alam na umu-nnam ka i gëjekuru, lutara nwam, bù Aisak, nwunye. 5 Orù ahu we si ya, Elegh anya nwayi ahu agagh-acho isom jerue ala nka: o bu na m'nághagh ime ka nwa-gi laghachi n'ala ahu nke i siri n'ebe ahu puta? 6 Abraham we si ya, Lezie onwe-gi anya ka i ghara ime ka nwam laghachi n'ebe ahu. 7 Jehova, bù Chineke nke elu-igwe, Nke si n'ulo nnam, na n'ala amurum, kuputam, Nke gwa-kwa-ram okwu, Nke nü-kwaran iyi, si, Nkpuru-gi ka M'gënye ala nka; Ya onwe-ya gëziga mo-ozi-Ya n'iru gi, i gësi kwa n'ebe ahu lutara nwam nwunye. 8 Ma o buru na nwayi ahu achøgh iso gi je, ya bu i puwo n'iyi nka i nñurum; náni na i gagh-eme ka nwam laghachi n'ebe ahu. 9 Orù ahu we tiye aka-ya n'okpuru apata-ukwu Abraham onye-nwe-ya, nüara ya iyi bayere okwu a. 10 Orù ahu we chiri camel iri, nime camel nile nke onye-nwe-ya, je; ezi ihe nile nke onye-nwe-ya di kwa n'aka-ya: o bilie, je Mesopotamia, rue obodo Nehoa. 11 O me ka camel nile ¾ue ikpere n'ala n'azu obodo ahu n'akuku oíùlù-miri na mbe

anyasi, na mbe ndinyom ndi n̄esere miri n̄aputa. 12 O si, Jehova, bù Chineke nke onye-nwem Abraham, biko, me ka o zutem ta, bù ihe m'ñachø, me-kwa-ra onye-nwem Abraham ebere. 13 Le, mu onwem n̄eguzo n'akuku isi-iyi miri a; umu-ndinyom nke ndi obodo a n̄aputa kwa isere miri: 14 ka o ru kwa, na nwa-abogho ahu onye m'gäsi, Biko, zie ite-gi ka m'ñua; onye gäsi kwa, Nua, òzø kwa, camel-gi ka m'gëme ka ha ñua: ka o buru nwayi ahu ka I roputaworo nye orù-gi, bù Aisak; o bu kwa nime nka ka m'gämara na I meworo onye-nwem ebere. 15 O rue na, tutu o kwusia okwu, le, Rebeka n̄aputa, bù nwayi amuru nye Betuel nwa-nwoke Milka, bù nwunye Nehoa, nwa-nne Abraham, ite-ya di kwa n'ubu-ya. 16 Nwa-abogho ahu di nma nke-uku ile anya, nwayi nke akämagh nwoke, nwoke amagh kwa aru-ya: o rida n'isi-iyi ahu, ßajue ite-ya, rigota. 17 Orù ahu we ba qso izute ya, si, Biko, kwe ka m'ñua nwanti miri site n'ite-gi. 18 O si, Nua, onye-nwem: o me ngwa, zie ite-ya n'aka-ya, me ka o ñua. 19 Mbe o mesiri ka o ñua, nwayi ahu siri, Camel-i ka m'gësere kwa miri, rue mbe ha gänjuwori. 20 O me ngwa, ßapu miri di n'ite-ya nime ihe anu-ulø ji anu miri, o ba qso òzø rue olulu-miri isere miri, we sere nye camel-ya nile. 21 Nwoke ahu n̄ellegide ya anya, n̄aba nkiti, imara ma Jehova inereri ka ije-ya ga nke-øma, ma-øbu na O megh. 22 O rue, mbe camel riujusiri miri, na nwoke ahu were n̄ba-aka ñla-edo, nke ñtütü-ya bu nkera shekel, na ñla-aka abua iba n'aka-ya abua nke ñtütü-ha bu shekel ñla-edo iri; 23 o si, Nwa onye ka i bu? biko, gosim. O di ñqodu n'ulo nna-gi ayi gënwe ino ñqodu-abali? 24 Nwayi ahu we si ya, Nwa Betuel ka m'bu, bù nwa Milka, nke o muru nye Nehoa. 25 O si-kwa-ra ya, Ma okporo-øka ma nri-anu-ulø riri nne n'ulo-ayi, ebe ino ñqodu-abali di kwa. 26 Nwoke ahu we rube isi, kpø isi ala nye Jehova, 27 si, Onye agoziri agozí ka Jehova, bù Chineke nke onye-nwem Abraham, bu, Onye ñrapugh ebere-Ya na ezi-okwu-Ya n'et e onye-nwem nq: mu onwem, n'uzø ka Jehova duworom rue ulo um i-nne onye-nwem. 28 Nwa-abogho anu

we ba qso, gosi ulo nne-ya dika okwu ndia si di. 29 Ma Rebeka nwere nwanne nwoke, nke aha-ya bu Leban: Leban we hakuru nwoke ahu n'èzi, rue isi-iyi ahu. 30 O rue, mbe o huru n̄ba-aka ahu, na ñla-aka abua di n'aka nwa-nne-ya nwayi, mbe o nu-kwa-ra okwu nile nke Rebeka nwa-nne-ya nwayi, si, Otù a ka nwoke ahu gwaram; na o biakutere nwoke ahu; ma, le, o n̄eguzo n'akuku camel-ya n'akuku isi-iyi ahu. 31 O we si, Bata, gi onye agoziri agozí nke Jehova; n'ihi gini ka i n̄eguzo n'èzi? n'ihi na mu onweni edoziwo ulo, na ebe camel-i gânø. 32 Nwoke ahu we ba n'ulo, o topu ibu camel-ya; o nyc ya okporo-øka na nri-anu-ulø inye camel-ya, na miri isa ukwu-ya na ukwu ndikom ndi ya na ha yikorø bia. 33 Ewe ñoba nri n'iru ya iri: ma o siri, M'gagh-eri, rue mbe m'gëkwuwori okwum nile. O si, Kwue. 34 O si, Orù Abraham ka m'bu. 35 Jehova agozizo kwa onye-nwem nke-uku; o we di uku: O nyewo kwa ya igwe ewu na aturu na igwe ehi, na ñla-øcha na ñla-edo, na orù-ndikom na ndinyom n̄eje ozi, na camel na inyinya-ibu di ñtutu. 36 Sera, bù nwunye nke onye-nwem, we muara onye-nwem nwa-nwoke mbe o ghosiri agadi: o we nyc ya ihe nile o nwere. 37 Onye-nwem we me ka m'ñua iyi, si, I gagh-alutara nwam nwunye sitere n'umu-ndinyom nke ndi Kenean, ndi mu onwem bi n'ala-ha: 38 kama o bu ulo nnam ka i gëjekuru, jekuru aburum, lutara nwam nwunye. 39 M'we si onye-nwem, Elegh anya nwayi ahu agagh-esom je. 40 O sim, Jehova, Onye m'jeghariworo n'iru Ya, gëziga mo-øzi-Ya ka gi na ya yikø je, O gëmc kwa ka ije-gi ga nke-øma; i gäluta-kwa-ra nwam nwunye sitere n'aburum, na n'ulo nnam: 41 mbe ahu i gäpu n'iyi i ñurum, mbe i gäbiakute aburum; o buru kwa na ha enyegh gi ya, i gäpu kwa n'iyi i ñurum. 42 M'we bia ta rue isi-iyi ahu, si, Jehova, bù Chineke nke onye-nwem Abraham, biko, o buru na I nême ijem nke mu onwem n̄eje ka o ga nke-øma: 43 le, mu onwem n̄eguzo n'akuku isi-iyi miri a; ka o ru kwa, na nwa-abogho ahu nke n̄aputa isere miti, onye m'gäsi ya, Biko, nyem nwanti miri site n'ite-gi

ka m'iuua; 44 onye gāsikwam, Gi onwe-gi ūua, ozo kwa, camel-i ka m'gēsere miri nye: ka onye ahu buru nwayi Jehova rōputaworo nye nwa nke onye-nwem. 45 Ma tutu mu onwem agwasia obim okwu, le, Rebeka nāputa, ite-ya di kwa n'ubu-ya; o rida n'isi-iyi ahu, sere miri; m'we si ya, Biko, kwe ka m'iuua. 46 O me ngwa, si n'ubu-ya zie ite-ya, si, Nua, ozo kwa, camel-i ka m'gēme ka ha ūua: m'we ūua, camel ka o me-kwa-ra ka ha ūua. 47 M'we ūua ya, si, Nua onye ka i bu? O si, Nua Betuel ka m'bu, bū nwa Nehoa, onye Milka muru nye ya: m'we tiye nba-aka ahu n'imy-ya, na ola-aka abua ahu n'aka-ya abua. 48 M'we rube isi, kpō isi ala nye Jehova, gozie Jehova, bū Chineke nke onye-nwem Abraham, Onye durumri n'użo ezi-okwu ilutara nwa onye-nwem nwa nwa-nne-ya nwoke na nwunye. 49 Ma ubu a, o buru na unu gaje ime ebere na ezi-okwu n'ebé onye-nwem nō, gosinum: ma o buru na unu agagh-eme ya, gosinum; ka m'we che iru n'aka-nri, ma-qbū n'aka-ekpe. 50 Leban na Betuel we za, si, N'aka Jehova ka okwu a siteworo: ayi apugh igwa gi ihe ojō ma-qbū ezi ihe. 51 Le, Rebeka nō n'iru gi, kuru ya, !a, ka o ghōrō nwa onye-nwe-gi nwunye, dika Jehova kwuworo. 52 O rue, mbe orū Abraham nuru okwu nile ha, na o kpōrō isi ala nye Jehova. 53 Orū ahu we chiputa ihe ola-ocha, na ihe ola-edo, na uwe, nye Rebeka: ihe di iche iche nke di oké զnu-alhia ka o nye-kwa-ra nwanne-ya nwoke na nne-ya. 54 Ha we rie ihe, ūu kwa ihe-զnuunu, ya onwe-ya na ndi ya na ha yikorō bia, ha we nō զnodu-abali; ha we bilic n'ututu, o si, Zilagam na nke onye-nwem. 55 Ma nwa-nne-ya nwoke na nne-ya siri, Ka nwa-aboghō nōyere ayi ubochi asa ma-qbū iri; emesia o gēje. 56 O si ha, Unu ebochilam, ebe Jehova meworo ka uzom ga nke-զma; zilagam ka m'lakuru onye-nwem. 57 Ha si, Ayi gākpō nwa-aboghō ahu, juta ya n'զnu-va. 58 Ha we kpō Rebeka, si ya, I gēso nwoke a je? O si, M'gēje. 59 Ha we zilaga Rebeka, bū nwa-nne-ha, na nwayi nyere ya ara na nwata, na orū Abraham, na ndikom-ya. 60 Ha we gozie Rebeka, si ya, Nwa-nne-ayi, gi

onwe-gi ghō nnū kwuru nnū madu, ozo ka nkpuru-gi nweta զnu-užo-ama nke ndi nākpō ha asi. 61 Rebeka we bilic-ya na umu-aboghō-ya, ha we nōkwasí n'elü camel-ha, so nwoke ahu je: orū ahu we kuru Rebeka, la. 62 Ma Aisak biarari site n'ije Bia-lahai-roi; n'ihi na ya onwe-ya bi n'ala Negeb. 63 Aisak we pua itughari uche-ya n'զhia na m'be anyasi: o welie anya-ya abua, hu, māle, camel ufodu nābia. 64 Rebeka we welie anya-ya abua, hu Aisak, si n'elü camel-ya rida. 65 O si orū ahu, Onye bu nwoke ahu nke nēje ije n'զhia izate ayi? Orū ahu we si, Onye ahu bu onye-nwem: Rebeka we were akwā-nkpudo-ya kpuchie onwe-ya. 66 Orū ahu we kōrō Aisak akukō bayere ihe nile o mere. 67 Aisak we me ka Rebeka bata n'ulo-ikwū Sera, bū nne-ya, o we kuru Rebeka, o we ghō nwunye-ya; Aisak we hu ya n'anya: ewe kasie Aisak obi ka nne-ya nwusiri.

25 1 Abraham we luru nwunye ozo, nke aha-ya bu Katura. 2 O muara ya Zimran, na Jokshan, na Medan, na Midian, na Ishbak, na Shua. 3 Jokshan muru Sheba, na Dedan. Umu Dedan we buru Ashurim, na Letushim, na Leumim. 4 Umu-ndikom Midian: Ifa na Ifēa, na Hanok, na Abida, na Eldea. Ndīa nile bu umu Katura. 5 Abraham we nye Aisak ihe nile o nwere. 6 Ma umu-ndikom nke iko-ndinyom nke Abraham nwere, Abraham nyere ha onyinye di iche iche; o we si n'ebé Aisak nwa-ya nō zilaga ha n'Iru-anyanwu, rue ala Iru-anyanwu, mbe o nō ndu. 7 Ma ndīa bu ubochi arō nile nke ndu Abraham nke o diri, ognī arō asatō na arō iri na ise. 8 Abraham we kubie ume, nwua n'ezi isi-awō, buru agadi, ndu-ya ju-kwa-ra ya afō; ewe chikōta ya na umu-nna-ya n'alamō. 9 Aisak na Ishmael, bū umu-ya, we lie ya n'զba Makpila, n'զhia Efron nwa Zoha onye Het, nke di n'iru Mamre; 10 bū զhia nke Abraham zutara n'aka umu Het: n'ebé ahu ka eliri Abraham na Sera, bū nwunye-ya. 11 O rue, mbe զnu Abraham gasiri, na Chineke goziri Aisak nwa-ya; Aisak we biri n'akuku Bia-lahai-roi.

12 Ndīa bu osuso-զmumu Ishmael, nwa Abraham, onye Hega, bū nwayi

Ijipt, bù nwayi nējere Sera ozi, muru nye Abraham: 13 ndia bu kwa aha umu-ndikom Ishmael, n'aha-ha, dika osuso-omumu-ha si di: ọkpara Ishmael, Nebaiot; na Kida, na Adbeel, na Mibeam, 14 na Mishma, na Duma, na Masa; 15 na Hedad, na Tima, na Jetua, na Nafish, na Kidema: 16 ndia bu umu-ndikom Ishmael, ndia bu kwa aha-ha, n'obodo ntà nile ha, na n'ebe-ulō-ikwū nile ha; ndi-isi iri na abua dika mba nile ha si di. 17 Ma ndia bu arø nke ndu Ishmael, ogu arø isi na iri na asa: ọ we kubie ume, nwua; ewe chikota ya na umu-nna-ya n'ala-mo. 18 Ha we biri site na Havila rue Shua nke di n'iru Ijipt, mbe i nēje Asiria: n'iru umu-nne-ya nile ka ọ dara ada.

19 Ndia bu osuso-omumu Aisak nwa Abraham: Abraham muru Aisak: 20 Aisak bara ogu arø abua mbe ọ lutara Rebeka na nwunye, bù nwayi Betuel onye Siria nke Padan-eram, nwa-nne-nwayi Leban onye Siria. 21 Aisak we riø Jehova aririø n'hi nwunye-ya, n'hi na nwayi-ágá ka ọ bu: Jehova we kwe ka ọ riøta ihe ọ riørø, Rebeka, bù nwunye-ya, we turu ime. 22 Umu-ya we ba nba nime ya; ọ si, Ọ buru na ọ di otù a, n'hi gini kwa ka mu onwem di ndu? Ọ we je iju Jehova ase. 23 Jehova we si ya,

Mba abua di n'afø-gi,
Agékewa kwa mba abua site
n'ukwù-gi;
Otù mba gënwe ume kari mba
ibe-ya;
Nke-okenye gëfè nke-ntà.

24 Ubøchi-ya we zue imu nwa, ma, le, umu abua di n'afø-ya. 25 Nke-mbu we puta nācha ọbara ọbara, aru-ya nile di ka uwe aji; ha we kpø aha-ya Isø. 26 Emesia nwa-nne-ya nwoke puta-kwa-ra, aka-ya nējide ikiri-ukwu Isø; ewe kpø aha-ya Jekob: Aisak bara ogu arø atø mbe Rebeka muru ha. 27 Umu-okoro ahu we tó etò: Isø we buru nwoke mara ichu ntà, onye ọhia; ma Jekob bu nwoke zuru okè, nēbi n'ulo-ikwū. 28 Aisak we hu Isø n'anya, n'hi na ihe achutara na ntà nātø ya utø n'ønu: ma Rebeka huru Jekob n'anya. 29 Jekob we sie ofè: Isø we si n'ohia bata, ya onwe-ya nāda kwa mìbà: 30 Isø we si Jekob, Biko, kwe ka m'loda ufødu nime

ihe a nācha ọbara ọbara; n'hi na adawom mìbà; n'hi nka ka akporø aha-ya Edom. 31 Jekob we si, Buru uzø rebem ọnodu-ọkpara-gi. 32 Isø we si, Le, mu onwem gaje inwu anwu: ọ gāba-kwa-ram urù gini, bù ọnodu-ọkpara? 33 Jekob we si, Buru uzø ńuaram iyi; ọ ńuara ya iyi: ọ we rebe Jekob ọnodu-ọkpara-ya. 34 Jekob we nye Isø achicha na ofè lentil; o rie nü kwa, o bilie, je nke ya: Isø we ledä ọnodu-ọkpara-ya anya.

26 1 Okè unwu we di n'ala ahu, tukwasi okè unwu mbu nke di n'ubøchi Abraham. Aisak we jekuru Abimelek, bù eze ndi Filistia, rue Gera. 2 Jehova we me ka ọ hu Ya anya, Ọ si, Aridala n'Ijipt; biri n'ala ahu nke M'gäsi gi biri: 3 nø dika ọbia n'ala nka, M'gānoye-kwa-ra gi, gózie gi; n'hi na gi na nkpuru-gi ka M'gēnye ala ndia nile, M'gēme kwa ka iyi ahu guzosie ike, bù nke M'nuru Abraham nna-gi; 4 M'gēme kwa ka nkpuru-gi ba uba dika kpakpando nke elu-igwe, M'gēnye kwa nkpuru-gi ala ndia nile; ọ bu kwa na nkpuru-gi ka mba nile nke uwa gāgozi onwe-ha; 5 n'hi na Abraham gere nti n'olum, we debe ihe-ndebem, ihe nile M'nyere n'iwu, ukpurum nile, na iwum nile. 6 Aisak we biri na Gera: 7 ndikom ebe ahu we juu ya ajuju bayere nwunye-ya; ọ si, Nwa-nnem nwayi ka ọ bu: n'hi na ọ turu egwu isi, Ọ bu nwunyem; ka ndikom ebe a we ghara ibum n'hi Rebeka, ka o kwuru: n'hi na nwayi nke di nma ile anya ka ọ bu. 8 O rue, mbe ubøchi ọ nöduru n'ebé ahu di anya, na Abimelek, bù eze ndi Filistia, leputara anya na window, hu, ma, le, Aisak na Rebeka, bù nwunye-ya, négwu egwù. 9 Abimelek we kpø Aisak, si, Le, nwunye-gi ka ọ bu n'ezie: i si kwa ana si, Nwa-nnem nwayi ka ọ bu? Aisak we si ya, N'hi na asirim, Ka m'ghara inwu anwu n'hi ya. 10 Abimelek we si, Gini bu nka i meworo ayi? ọ fòduru nwanti na otù onye nime ndi nkem gësowori nwunye-gi dina, i gēme-wo-kwa-ri ka ikpe-omuma biakwasi ayi. 11 Abimelek we nye ndi-ya nile iwu, si, Onye nēmetu nwoke a ma-øbu nwunye-ya aka, aghagh ime ka ọ nwua. 12 Aisak we gha nkpuru n'ala ahu, hu n'arø ahu ogu ise ọgu ise: Jehova we gózie va.

13 Nwoke ahu we di uku, o ga n'iru, naga n'iru n'idi uku rue mbe o di uku nke-uku: **14** o we nwe ihe-nnweta, bu lgwé ewu na aturu, na ihe-nnweta, bu lgwé chi, na otutu ndi-orù: ndi Filistia we nékwo ya ekworo. **15** Ma olülü-miri nile nke ndi-orù nna-ya gwururi n'ubochi Abraham nna-ya, ndi Filistia kpochiri ha, were kwa ajá kpojuc ha. **16** Abimelek we si Aisak, Si n'cbe ayi no la; n'ihi na i nwc ume kari ayi nke-uku. **17** Aisak we si n'ebe ahu je, ma ulo-ikwü-ya na ndagwurugwu Gera, biri n'ebe ahu. **18** Aisak we gwu kwa olülü-miri nile ozø nke ha gwururi n'ubochi Abraham nna-ya; n'ihi na ndi Filistia kpuchiri ha mbe onwu Abraham gasiri: o kpø ha aha di ka aha nke nna-ya kpøro ha-ri. **19** Ndi-orù Aisak we gwue na ndagwurugwu ahu, chøta olülü-miri násuputa asuputa. **20** Ndi-ozüzü anu-ulø Gera we so ndi-ozüzü anu-ulø Aisak nëse okwu, si, O bu ayi nwe miri ahu: o kpø aha olülü-miri ahu Isek; n'ihi na ha chøro ya okwu. **21** Ha gwue olülü-miri ozø, se kwa okwu bayere ya: o kpø aha-ya Sitna. **22** O si n'ebe ahu kwapu, gwue olülü-miri ozø; ma ha esegh okwu bayere ya: o kpø aha-ya Rehobot, si, N'ihi na ubu a Jehova enyewo ayi ebe sara mbara, ayi gamu kwa omümü n'ala nka. **23** O si n'ebe ahu rigorue Bia-sheba. **24** Jehova we me ka o hu Ya anya n'abali ahu, si, Mu onwem bu Chineke nke Abraham nna-gi: atula cgwu, n'ihi na Mu na gi no, M'gágøzi kwa gi, me ka nkpuru-gi ba uba n'ihi Abraham, bu orüm. **25** O we wue ebe-ichu-aja n'ebe ahu, kpokue aha Jchova, ma ulo-ikwü-ya n'ebe ahu: o bu kwa n'ebe ahu ka ndi-orù Aisak gwuru olülü-miri. **26** Abimelek we si na Gera jekuru ya, ya na Ahuzat, bu eyi-ya, na Faikol, bu onye-isi usu-ndi-agha-ya. **27** Aisak we si ha, Gini mere unu ji biakutem, ebe unu onwe-unu nákpori asi, we si n'ebe unu no zilagam? **28** Ha si, Ayi ahuwo nke-oma na Jehova nøyere gi: ayi we si, Biko, ka inu-iyi di n'etiti ayi, bu n'etiti ayi na gi, ka ayi na gi ba kwa ndu; **29** na i gagh-eme ayi ihe ojo ma-qli, dika ayi nëmetugh gi aka, na dika ayi meworo gi nani ezi ihe, ayi we zilaga gi n'udo: ubu a gi onwe-gi bu onyc

agoziri agøzi nke Jehova. **30** O we mere ha oké oriri, ha ric nu kwa. **31** Ha bilic n'isi-ututu, nüritara onwe-ha iyi: Aisak we zilaga ha, ha si n'ebe o no la n'udo. **32** O rue, n'ubochi ahu, na ndi-orù Aisak biara, kørø ya akuko bayere olülü-miri ahu nke ha gwuru, si ya, Ayi achøtawo miri. **33** O kpø ya Shiba: n'ihi nka aha obodo ahu bu Bia-sheba rue ta.

34 Mbe Isø bara ogu arø abua o luru Judit na nwunye, bu nwa-nwayi Beiri onye Het, ya na Basemat, bu nwa-nwayi Ilon onye Het: **35** ha we ghøro Aisak, ghø-kwa-ra Rebeka, ihe mo-ilu.

27 **1** O rue, mbe Aisak ghøro agadi, **27** mbe anya-ya abua náhu kwa inyogh-inyogh, nke mere ka o ghara ihu uzø, na o kpøro Isø, bu nwa-ya nke-okenye, si ya, Nwam: o si ya, Lekwam. **2** O si, Biko, le, aghowom agadi, amaghm ubochi onwum. **3** Ma ubu a, biko, chiri ihe-gi, bu ákpá-akü-gi na uta-gi, pua je øhia, chutaram anu-nchuta; **4** sierem nri utø, dika nke m'huru n'anya, butc-kwa-ram, ka m'we rie; ka nkpuru-obim we gózie gi tutu mu anwua. **5** Ma Rebeka nánu ya mbe Aisak gwara Isø, bu nwa-ya, okwu. Isø wc je øhia ichuta anu-nchuta, na iweta ya. **6** Rebeka we gwa Jekob, bu nwa-ya, okwu, si, Le, anurum nna-gi ka o nágwa Isø nwanne-gi okwu, si, **7** Wetaram anu-nchuta, sierem nri utø, ka m'we ric, gózi kwa gi n'iru Jchova tutu onwum. **8** Ma ubu a, nwam, ge nti n'olum, dika ihe nke mu onwem nénje gi n'iwu si di. **9** Biko, jc ebe igwé cwu na aturu di, si n'ebe ahu chitaram umu-ewu abua di nma; m'gèwre kwa ha siere nna-gi nri utø, dika nke o huru n'anya: **10** i gèbuga-kwa-ra nna-gi, ka o we rie, ka o we gózie gi tutu onwu-ya. **11** Jekob we si Rebeka nnc-ya, Le, Isø nwan-nem bu nwoke bara aji, ma mu onwem bu nwoke nábagh aji. **12** Elegh anya nnam gèbitum aka, m'gádi kwa ka onye nákwa emò n'anya-ya; m'gérme kwa ka nkøcha biakwasim, o bugh kwa ngozi. **13** Nnc-ya wc si ya, Ya dikwasim, bu nkøcha-gi, nwam: nani ge nti n'olum, je chitaram ha. **14** O je, chita, butere nnc-ya: nne-ya we sie nri utø, dika nke nna-ya huru n'anya. **15** Rebeka we

chiri uwe di oké ọnu-ahia nke Isø, bù nwa-ya nke-okenye, nke di n'aka-ya n'ulo, o we yibe Jekob, bù nwa-ya nke-ntà: 16 o chiri kwa akpukpø umu-ewu ahu yibe ya n'aka-ya abua na n'olu-ya ebe aji nādigh: 17 o nye Jekob, bù nwa-ya, nri utø na achicha n'aka, bù nke o doziri. 18 O we bia-kute nna-ya, si, Nnam: o si, Lekwam; önye ka i bu, nwam? 19 Jekob we si nna-ya, Mu onwem bu Isø ọkpara-gi; emewom dika i gwaram: biko, bilie, nqdu, rie ufodu n'anu m'chutara, ka nkpuru-obi-gi we goziem. 20 Aisak we si nwa-ya, I si kwa aña me ngwa ichøta ya, nwam? O si, N'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, mere ka o zutem. 21 Aisak we si Jekob, Biko, bia nso, ka m'we bitu gi aka, nwam, ma gi onwe-gi bu nwam Isø ahu, ma-øbu na i bugh ya. 22 Jekob we jekuru Aisak nna-ya nso; o bitu ya aka, si, Olu a bu olu Jekob, ma aka ndia bu aka Isø. 23 Ma o matagh ya, n'ihi na aka-ya abua bu aji aji, dika aka Isø nwa-nne-ya: o we gozie ya. 24 O si, Gi onwe-gi, i bu kwa nwam Isø? O si, Mu onwem bu ya. 25 O si, Buterem ya nso, ka m'ri kwa ufodu nime anu nwam chutara, ka nkpuru-obim we gozie gi. O we butere ya nso, o rie: o bute-kwa-ra ya manya-vine, o ñua. 26 Aisak nna-ya we si ya, Biko, bia nso, sutum ọnu, nwam. 27 O bia nso, sutu ya ọnu: o we nu isi uwe-ya, gozie ya, si,

Le, isi nwam

Di ka isi ọhia nke Jehova gozi-woro:

28 Ka Chineke nye gi ufodu nime igirigi elu-igwe,

Na ufodu nime ebe di urù nke ala,
Na ọka na manya-vine ọhu ri nne:

29 Ka ndi di iche iche fè gi,

Ka mba di iche iche kpø isi ala
nye gi:

Buru onye nwere ike n'aru umu-nne-gi,

Ka umu nke nne-gi kpø kwa is
ala nye gi:

Ka onye o bulu nke nābu gi ọnu
buru onye anābu ọnu,

Ka onye o bulu nke nāgozi gi
buru kwa onye agoziri agozi.

30 O rue, mbe Aisak gozisiri Jekob,
mbe Jekob nq kwa nāpù n'iru Aisak

nna-ya ubu a, na Isø nwa-nne-ya siri n'ichu-ntá-ya bata. 31 Ya onwe-ya si-kwa-ra nri utø, butere nna-ya, si nna-ya, Ka nnam bilie, rie ufodu nime anu nwa-ya chutara, ka nkpuru-obi-gi we goziem. 32 Aisak nna-ya we si ya, Önye ka i bu? O si, Mu onwem bu nwa-gi, ọkpara-gi, bù Isø. 33 Aisak we ma iijiji nke-uku nke-uku, si, Önye kwa bu onye ahu nke chutaworo anunchuta, buterem, m'we rie ufodu nime nri ahu nile tutu i bia, m'we gozie ya? onye agoziri agozi ka o gābu kwa. 34 Mbe Isø nuru okwu nna-ya ndia, o tie oké nkpu di ilu nke-uku, si nna-ya, Goziem, ọbunà mu onwem, nnam. 35 O si, Nwa-nne-gi biara n'aghugho, nara ngozi-gi. 36 O si, O bu na akpøn aha-ya Jekob na o jidewom ikiri-ukwu ubò abua ndia? ọnqdu-okparam ka o nara; ma, le, ubu a ka o naraworo ngo-zim. O si, O digh ngozi i debeworom? 37 Aisak we za, si Isø, Le, edowom ya onye nwere ike n'aru gi, o bu kwa umu-nne-ya nile ka m'nyeworo ya ka ha buru ndi-orù-ya; ewerewokwam ọka na manya-vine ọhu me ka o guzosie ike: gini kwa ka m'gēmère gi, nwam? 38 Isø we si nna-ya, O bu náni otù ngozi ka i nwere, nnam? goziem, ọbunà mu onwein, nnam. Isø we welie olu-ya, kwa ákwà. 39 Aisak nna-ya we za, si ya,

I.e, site n'ebe di urù nke ala ka
ebe-obibi-gi gādi,

Site kwa n'igirigi nke elu-igwe
site n'elu;

40 O bu kwa mma-agha-gi ka i gējì
di ndu, o bu kwa nwa-nne-gi
ka i gēfè;

O gēru kwa, mbe i gālù ulù,
Na i gētijipu yoke-ya n'olu-gi.

41 Isø we kpø Jekob asi n'ihi ngozi ahu
nke nna-ya goziri ya: Isø we si n'obi-ya,
Ubøchi iru-újù bayere nnam nābiaru
nso; m'gēbu kwa Jekob nwa-nnem.

42 Ewe gosi Rebeka okwu ndia nke Isø
nwa-ya nke-okenye; o zie, kpø Jekob,
bù nwa-ya nke-ntà, si ya, Le, Isø nwa-nne-gi
nākasi onwe-ya obi bayere gi,
nēzube ibu gi. 43 Ma ubu a, nwam,
ge ntì n'olum; bilie, ọbakuru Leban, bù
nwa-nnem nwoke, rue Heran; 44 gi na
ya nq ubøchi ole-na-ole, rue mbe ọnuma
nwa-nne-gi gālaghachi; 45 rue mbe iwe

nwa-nne-gi gēsi n'aru gi laghachi, o we chezø ihe i meworo ya: m'gēziga kwa, si n'ebe ahu kulata gi: n'ihi gini ka m'gēji kwa ƙara aka unu abua, bù umum, n'otù ubochi?

46 Rebeka we si Aisak, Ike ndum agwusiwom site n'iru umu-ndinyom Het: o buru na Jekob luru nwunye sitere n'umu-ndinyom Het, dika ndia, bù site n'umu-ndinyom ala nka, ürù gini ka **28** ndu baram? I Aisak we kpø Jekob, gozie ya, nye ya iwu, si ya, Gi alula nwunye sitere n'umu-ndinyom Kenean. 2 Bilie, je Padan-eram, rue ulo Betuel, bù nna nne-gi; si n'ebe ahu lutara onwe-gi nwunye sitere n'umu-ndinyom Leban, bù nwanne-nwoke nne-gi. 3 Ka Chineke Nke puru imé ihe nile gozie g., me ka i mua ɔmūmū, Ya me kwa ka i ba uba, ka i we ghø nkporokota nke ndi di iche iche: 4 Ya nyc kwa gi ngozi Abraham, gi, na nkpuru-gi tiyere gi; ka i wc nweta ala nke ɔnɔdu-obia-gi nile, nke Chineke nyere Abraham. 5 Aisak we zipu Jekob: o je Padan-eram, jekuru Leban, nwa Beuel onye Siria, bù nwanne-nwoke Rebeka, nne Jekob na Isø. 6 Isø we hu na Aisak goziri Jekob, zipu kwa ya ije Padan-eram, isi n'ebe ahu lutara onwe-ya nwunye; o hu kwa na, mhe o nāgozi ya, na o nyere ya iwu, si, Gi alula nwunye sitere n'umu-ndinyom Kenean; 7 o hu kwa na Jekob gere nna-ya, ge kwa nne-ya, nti. we je Padan-eram: 8 Isø we hu na umu-ndinyom Kenean jorø njo n'anya Aisak nna-ya; 9 Isø we jekuru Ishmael, lutara onwe-ya Mahalat na nwunye, bù nwa-nwayi Ishmael nwa Abraham, bù nwa-nne-nwayi Nebaiot, tiyere ndinyom o nwere.

10 Jekob we pua na Bia-sheba, nēje Heran. 11 O biarue n'otù ebe, nq ɔnɔdu-abali n'ebe ahu, n'ihi na anyanwu adawo; o were otù nime nkume nke ebe ahu, døba n'okpuru isi-ya, we dina n'ebe ahu 12 O rø nrø, ma, le, ubube nke eguzoro n'ala, ma elu-ya nēmetu ebe elu-igwe di: ma, le, ndi-mø-ozi Chineke nārigo nārida na ya. 13 Ma, le, Jehova nēguzo n'elu ya, si, Mu onwem bu Jehova, Chineke nke Abraham nna-gi, na Chineke nke Aisak: ala nke gi onwe-gi nēdina n'elu ya, gi ka M'gēnye ya. nye

kwa nkpuru-gi; 14 nkpuru-gi gādi kwa ka ajá ala, i gābasa n'użo Qdida-anyanwu na n'użo Iru-anyanwu na n'użo Ugwu na n'użo Ndida: agāgozi kwa aburu nile nke elu-uwa nime gi na nime nkpuru-gi. 15 Ma, le, Mu onwem noycere gi, M'gēdebe kwa gi n'ebe o bula i nēje, M'gēme kwa ka i lata n'ala nka; n'ihi na M'gagh-arapu gi, rue mbe M'gēmewori ihe M'gwaworo gi okwu bayere ya. 16 Jekob we teta n'ura-ya, si, N'czie Jehova nq n'ebe a; ma mu onwem amagh ya. 17 O tua egwu, si, Le, otù ebe a di egwù nke-uku! nka abugh ihe ɔzø ma-ɔbugh nāni ulo Chincke, nka bu kwa ɔnu-uzø-ama cluigwe. 18 Jekob we bilie n'isi-ututu. were nkume ahu nke o døbara n'okpuru isi-ya, do ya ka o buru ogidi, o wiisa manu n'elu ya. 19 O kpø aha ebe ahu Bet-el: ma otù o di Luz bu aha obodo ahu na mbu. 20 Jekob we kwe nkwa, si, O buru na Chineke gānoyerem, døbcm n'użo a nke mu onwem nēje, nyem nri ka m'we rie, na uwe ka m'we yie, 21 m'we lata n'ulo nnam n'udo, Jehova gābu - kwa - ram Chineke, 22 nkume a, nke m'doworo ka o buru ogidi, gābu kwa ulo Chineke: ihe nile I gēnyem, aghaghkwam inye Gi otù uzø n'użo iri.

29 1 Jekob we zolie ukwu-ya, jerue ala umu Iru-anyanwu. 2 O hu, ma, le, olülü-miri n'ohia, ma, le, n'ebe ahu igwè ewu na aturu ato nāmakpu n'akuku ya; n'ihi na o bu n'olülü-miri ahu ka ha nēme ka igwè aturu-ha nua: nkume di kwa uku nke di n'elu ɔnu olülü-miri ahu. 3 Anāchikota kwa igwè aturu nile n'ebe ahu: ha akporepu nkume ahu n'elu ɔnu olülü-miri ahu, me ka igwè ewu na aturu nua, ha eweghachi nkume n'elu ɔnu olülü-miri n'ɔnɔdu-ya. 4 Jekob we si ha, Umu-nnem, ole ebe unu si bia? Ha si, Heran ka ayi si bia. 5 O si ha, Unu mara Leban nwa Nehoa? Ha si, Ayi mara ya. 6 O si ha. O nq n'udo? Ha si, O nq n'udo: ma, le, Rechel, bù nwa-ya nwayi, nābia, ya na igwè ewu na aturu-ya. 7 O si, Le, ubochi fōduru ri nne, nka abugh mbe anāchikota anu-ulø: menu ka igwè ewu na aturu-unu nua miri, ienu, zúa ha. 8 Ha si, Ayi apugh, rue mbe agāchikota igwè aturu nile, ha we kporepu nkume n'elu ɔnu olülü-

miri a; ayi we me ka igwé ewu na aturu nua. 9 Mbe o no nákpayere ha uka, Rechel biara, ya na igwé ewu na aturu nke nna-ya nwere; n'ihi na onye-ozùzù-aturu ka o bu. 10 O rue, mbe Jekob huru Rechel, bú nwa-nwayi Leban nwanne nne-ya, na igwé ewu na aturu Leban, bú nwa-nne nne-ya, na Jekob jeruru nso, kporepu nkume ahu n'elu qunu olulù-miri ahu, me ka igwé ewu na aturu Leban, bú nwa-nne nne-ya, nua. 11 Jekob we sutu Rechel qunu, welie olu-ya, kwa ákwá. 12 Jekob we gosi Rechel na nwa-nne nna-ya ka o bu, na nwa Rebeka ka o bu kwa: o we ba qso, gosi nna-ya. 13 O rue, mbe Leban nuru akukò Jekob, bú nwa nwa-nne-ya, na o bara qso izute ya, o bakua ya, sutu ya qunu nke-uku, me ka o ba n'ulo-ya. O we kòrò Leban ihe nile ndia. 14 Leban we si ya, N'ezie okpukpum na anu-arum ka i bu. Ya na ya we no ogologo otù qnwa. 15 Leban we si Jekob, O bu n'ihi na nwa-nnem ka i bu na i gèfém n'efu? gosim, gini gábu ugwo-olu-gi? 16 Ma Leban nwere umu-ndinyom abua: aha nke-okenye bu Lia, aha nke-ntà bu Rechel. 17 Anya Lia esigh ike; ma Rechel mara nma n'aru ma kwa nma ile anya. 18 Jekob we hu Rechel n'anya; o si, M'gèfè gi arø asa n'ihi Rechel, bú nwa-gi nwayi nke-ntà. 19 Leban we si, O di nma ka m'nye gi ya, kari iwere ya nye nwoke qzo: noyerem. 20 Jekob we fè ófufé n'ihi Rechel arø asa; ha di n'anya-ya dika ubochi ole-na-ole, n'ihi ihu-n'anya o ji hu ya. 21 Jekob we si Leban, Nyem nwunyem, n'ihi na ubochim nile ezuwo, ka m'we bakuru ya. 22 Leban we chikota ndi ebe ahu nile, me oké oriri. 23 O rue, n'anyasi, na o kuru Lia nwa-ya, me ka o bakuru Jekob; Jekob we bakuru ya. 24 Leban we nye ya Zilpa, bú nwayi nèjere ya ozi, ka o buru nwayi nèjere Lia nwa-ya nwayi ozi. 25 O rue na, n'ututu, i.e, nwayi ahu bu Lia: o we si Leban, Gini bu nka i meworom? O bugh n'ihi Rechel ka m'fère ófufé n'aka gi? n'ihi gini kwa ka i ghoburum? 26 Leban we si, Adigheme otù a n'ebé nke ayi, inye nke-ntà tutu enye nke-okenye. 27 Debezue abali asa nke nwayi a, ma ayi gènye kwa gi nwayi a n'ihi ófufé i gèfè kwa qzo

n'akam arø asa qzo. 28 Jekob we me otù a, debezu abali asa nke Lia: o we nye ya Rechel nwa-ya na nwunyem. 29 Leban we were Bilha, bú nwayi nèjere ya ozi, nye Rechel nwa-ya nwayi, ka o buru nwayi nèjere ya ozi. 30 O we bakuru kwa Rechel, o we hu kwa Rechel n'anya kari Lia, we nèfè ófufé n'aka Leban arø asa qzo.

31 Jehova we hu na onye anákpo asi ka Lia bu, O we meghe ákpá-nwa-ya: ma Rechel bu nwayi-ágá. 32 Lia we turu ime, mua nwa-nwoke, kpø aha-ya Reuben: n'ihi na o siri, N'ihi na Jehova elekwasiwo nweda-n'alam anya; n'ihi na ubu a dim gáhum n'anya. 33 O turu ime qzo, mua nwa-nwoke; o we si, N'ihi na Jehova anuwo na onye anákpo asi ka m'bu, n'ihi ya ka O nye-kwa-ram nka: o we kpø aha-ya Simeon. 34 O turu ime qzo, mua nwa-nwoke; o we si, Ubu a na mbe a ka dim gárapara n'arum, n'ihi na amuworam ya umu-ndikom ato: n'ihi nka ka akporø aha-ya Livai. 35 O turu ime qzo, mua nwa-nwoke: o we si, Na mbe a ka m'gèkele Jehova: n'ihi nka ka o kpørø aha-ya Juda; o we kwusi imu nwa.

30 1 Ma mbe Rechel huru na o mugh umu nye Jekob. Rechel we kwo nwa-nne-ya nwayi ekworo; o si Jekob, Nyem umu, ma o buru na inyeghi, onye nwuru anwu ka m'bu. 2 Iwe Jekob we di oku megide Rechel: o si, O bu n'ónodu Chineke ka m'no. Onye bochiworo gi nkpuru nke afø? 3 Rechel we si, Le, orùm nwayi Bilha, bakuru ya; ka o we mua nwa n'ikperem abua, ewe site kwa na ya wuliem elu dika ulo, obuná mu onwem. 4 O we nye ya Bilha na nwunye, bú nwayi nèjere ya ozi: Jekob we bakuru ya. 5 Bilha we turu ime, muara Jekob nwa-nwoke. 6 Rechel we si, Chineke ekpeputawom, qzo kwa, O nuwo olum, we nyem nwa-nwoke: n'ihi nka ka o kpørø aha-ya Dan. 7 Bilha, bú nwayi nèjere Rechel ozi, we turu ime qzo, muara Jekob nwa-nwoke nke-abua. 8 Rechel we si, Nba Chineke ka mu na nwa-nnem nwayi baworo, enwewokwam ike: o we kpø aha-ya Naftali. 9 Mbe Lia huru na o kwusiri imu nwa, o were Zilpa, bú nwayi nèjere ya ozi, nye Jekob na nwunye. 10 Zilpa, bú nwayi nèjere Lia ozi,

we muara Jekob nwa-nwoke. 11 Lia we si, Enwerem isi-oma! o we kpø aha-ya Gad. 12 Zilpa, bú nwayi nējere Lia ozi, we muara Jekob nwa-nwoke nke-abua. 13 Lia we si, Na mbe o nāgaram nkc-oma! n'ihi na umu-ndinyom madu akpøwom onye ihe nāgara nke-oma: o we kpø aha-ya Asha. 14 Reuben we je na mbe obibi ọka wheat, chota mandrake n'ohia, chita ha nye Lia nne-ya. Rechel we si Lia, Biko, nyem ufodu nime mandrake nwa-gi. 15 O we si ya, O bu okwu ntà na i narawo dim? i gānara kwa mandrake nwani? Rechel we si, N'ihi nka gi na ya gēdina n'abali a n'ihi mandrake nwa-gi. 16 Jekob we si n'ohia Bata n'anyasi, Lia we pua izute ya, si, Mu ka i gābakute; n'ihi na achiriwom mandrake nwam gota gi n'ezie. O we dinayere ya n'abali ahu, 17 Chineke we ge Lia nti, o we turu imc, muara Jekob nwa-nwoke nke-ise. 18 Lia we si, Chineke enyewom ugwo-qlum, n'ihi na enyerem dim nwayi nējerem ozi: o we kpø aha-ya Isaka. 19 Lia we turu ime ozo, muara Jekob nwa-nwoke nke-isi. 20 Lia we si, Chineke enyewom ezi onyinye; mbe a dim gēbiyerem, n'ihi na amuworom ya unu-ndikom isi: o we kpø aha-ya Zebulun. 21 Emesia o mu-kwa-ra nwa-nwayi, kpø aha-ya Daina. 22 Ma Chineke chetara Rechel, Chineke we ge ya nti, meghe ákpà-nwa-ya. 23 O we turu ime, mua nwa-nwoke, si, Chineke ekpochapuwo ita-utam: 24 o we kpø aha-ya Josef, si, Ka Jehova tukwasirim nwa-nwoke ozo.

25 O rue, mbe Rechel musiri Josef, nne Jekob siri Leban, Zilagam, ka m'wè la n'ebem, na n'alam. 26 Nyem ndinyom na umum ndi m'fèworo gi ófufé n'ihi ha, ka m'la kwa: n'ihi na gi onwe-gi amawo ófufém nke m'fèworo gi. 27 Leban we si ya, Biko, o buru na ahutawom amara n'iru gi, gi nogide: n'ihi na aribawom ama na Jehova agoziwom n'ihi gi. 28 O si kwa, Kparam ókè ugwo-olu-gi, m'gènye kwa gi. 29 O si ya, Gi onwe-gi amawo ófufé m'fèworo gi, na ihe anu-ulø-gi ghøworo n'akam. 30 N'ihi na nwanti ka ihe i nwere bu tutu mu abia, ma o basawo rue otutu; Jehova agoziwo kwa gi n'ihe-ukwum: ma ubu a òkè mbe ka

mu onwem gēme-kwa-ra ulom? 31 O si, Gini ka m'gènye gi? Jekob we si, I gagh-enyem ihe o bula: o buru na i gēmerem ihe a, m'gazù igwé ewu na aturu-gi ozo, debe kwa ya. 32 M'gāgabiga n'etiti igwé ewu na aturu-gi nile ta, si n'ebé ahu wezuga aturu o bula turu agwa na ntupø, na aturu o bula di nji n'etiti aturu, na nke turu ntupø na agwa n'etiti ewu: o gābu ugwo-qlum. 33 Ezi omumem gāza-kwa-ram n'odin'iru, mbe i gābia bayere ugwo-qlum nke di n'iru gi: nke o bula nke nātugh agwa na ntupø n'etiti ewu nkem, nke nādigh kwa nji n'etiti aturu nkem. ihe czuru ori ka nke ahu bu n'akam. 34 Leban we si, Le, biko, ya di ka okwu-gi si di. 35 Owevezugan'ubøchi ahu nkpi nile dere ọcha na nke turu ntupø, na nne-ewu nile turu agwa na ntupø, nke o bula nke nwere ọcha nime ya, na nke o bula di nji n'etiti aturu, o nye ha n'aka umu-ya ndikom; 36 o do ije nke ubøchi ato n'etiti ya na Jekob: ma Jekob nāzù igwé ewu na aturu Leban fôduru. 37 Jekob we chirí n'onwe-ya nkpa-n'aka nke osisi poplar di ndu, na nke osisi almond, na nke osisi plane; o kpcchaputa ebe di ọcha nime ha, nême ka ọcha nke di nime nkpa-n'aka ahu puta ihé. 38 O we guzo nkpa-n'aka ahu nke o kpere na ncherita-iru igwé ewu na aturu n'ebc anètiye miri n'ihe anu-ulø ji anu miri, ebe igwé ewu na aturu nābia iñu miri. 39 Igwé ewu na aturu ahu we turu ime n'iru nkpa-n'aka ahu, igwé ewu na aturu ahu we mua umu dere ọcha, na nke turu agwa, na nke turu ntupø. 40 Jekob we wezuga umu-aturu, me ka igwé ewu na aturu che iru na nke dere ọcha na nke o bula di nji n'igwé ewu na aturu Leban; o we do igwé anu nke aka ya n'onwe-ha iche, ma o dogh ha n'ebc igwé ewu na aturu Leban di. 41 O rue, mbe o bula ndi di ike nime igwé ewu na aturu turu imc, na Jekob tøbørø nkpa-n'aka ahu n'iru anya igwé ewu na aturu n'ebé anètiye miri, ka ha we turu ime n'etiti nkpa-n'aka ahu; 42 ma mbe igwé cwu na aturu nādigh ike, o digh-atøbø ha: ndi nādigh ike we diri Leban, ma ndi ike diri Jekob. 43 Nwoke ahu we basa nke-uku nke-uku. o we nwe igwé

ewu na aturu ri nne, na ndinyom nēje ozi, na orù-ndikom, na camel na inyinyabi-
bu di ọtutu.

31 1 O we nu okwu nile nke umu-ndikom Leban, si, Jekob achiriwo ihe nile nna-ayi nwere; o site-kwa-ra n'ihe nna-ayi nwere kpata àkù a nile. 2 Jekob we hu iru Leban, ma, le, ọ digh n'ebe ọ no dika ọ di na mbe gara aga. 3 Jehova we si Jekob, Laghachi n'ala nna-gi-hà, laghachikuru umu-nna-gi; M'gānōye-kwa-ra gi. 4 Jekob we zìe kpò Rechel na Lia bia n'ohia rue ebe igwè ewu na aturu-ya di, 5 ọ si ha, Mu onwem nāhu iru nna-unu, na ọ digh n'ebe m'nó dika ọ di na mbe gara aga; ma Chineke nke nnam anoyeworom. 6 Unu onwe-unu ma-kwa-ra na ewerewom ikem nile fè nna-unu. 7 Ma nna-unu akwawom emò, we ọbanwe ugwo-qlum ubò iri; ma Chineke ekwagh ya mejom. 8 O buru na otú a ka ọ nāsi, Ndi turu agwa gābu ugwo-olu-gi; igwè cwu na aturu nile we nāmu umu turu agwa: ma ọ buru na otú a ka ọ nāsi, Ndi dere ọcha gābu ugwo-olu-gi; igwè ewu na aturu nile we nāmu umu dere ọcha. 9 Chineke wc napu anu-ulø nna-unu, nyem. 10 O rue, na mbe igwè ewu na aturu turu ime, na ewelirim anyam abua, hu nime nrø, ma, le, nkpi nile nke nāba igwè ewu dere ọcha, tu kwa agwa, tu kwa akika. 11 Mo-ozi nke Chineke we sim nime nrø ahu, Jekob; m'we si, Lekwam. 12 O si, Biko, welie anya-gi abua, hu, nkpi nile nke nāba igwè ewu dere ọcha, tu kwa agwa, tu kwa akika: n'ihi na ahuwom ihe nile Leban nême gi. 13 Mu onwem bu Chineke nke Bet-el, ebe i tere ogidi manu, ebe i kwerem nkwa: ubu a bilie, si n'ala nka pua, laghachi n'ala nke ọmumu-gi. 14 Rechel na Lia we za, si ya, O di ökè ma-qbü ihe-nketa ayi nwere n'ulo nna-ayi ọzø? 15 O bugh na ndi ala ọzø ka ọ guworo ayi? n'ihi na ọ rewo ayi, ripiasia kwa ego-ayi. 16 N'ihi na àkù nile nke Chineke napuworo nna-ayi, ọ bu ayi na umu-ayi nwe nke ahu: ubu a kwa, ihe ọ bulu Chineke siri gi, me ya. 17 Jekob we bilie, palie umu-ya ndikom na ndinyom-ya dòkwasi ha n'elu camel-ya; 18 ọ we dupu anu-ulø-ya nile, na àkù-ya nile ọ kpatara, bú anu-ulø ọ nwetara, nke ọ kpatara na Padan-eram, ilakuru Aisak nna-ya rue ala Kenean.

19 Ma Leban jere ikpacha aji igwè ewu na aturu-ya: Rechel we zue teraphim ori nke nna-ya nwere. 20 Jekob we ghøbue Leban onye Siria, n'ighara igosi ya na ya nābalaga. 21 O we balaga, ya onwe-ya na ihe nile ọ nwere; ọ we bilie, gabiga Osimiri Yufretis, che iru-ya n'ugwu Gilead.

22 Ewe gosi Leban n'ubøchi nke-atø na Jekob balagarari. 23 O we chiri umu-nne-ya tiyere onwe-ya, nāchu ya ije nke ubøchi asa, we chukuru ya n'ugwu Gilead. 24 Chineke we biakute Leban onye Siria nime nrø abali, si ya, Lezie onwe-gi anya ka i ghara ikpayere Jekob uka, ma-qbü nke di nma ma-qbü nke jorø njo. 25 Leban we rue Jekob aru. Ma Jekob marari ulo-ikwü-ya n'ugwu ahu: Leban na umu-nne-ya ma-kwa-ra ulo-ikwü-ha n'ugwu Gilead. 26 Leban we si Jekob, Gini bu ihe i mcre, na i ghøbuwom, dupu kwa umum ndinyom dika ndinyom ejì mma-agha dota n'agha? 27 N'ihi gini ka i ọbalaga na nzuzo, we ghøbuem? ọ bu kwa n'ihi gini ka i nègosigm, ka m'we were ọnù, were kwa abù, were kwa egwù-otiti, were kwa ubø-akwara, zilaga gi? 28 ọ bu kwa n'ihi gini ka i nāghaghm ka m'sutu umum ndikom na umum ndinyom ọnù? ubu a i mewo ihenzuzu. 29 O diri ike akam imejø unu: ma Chineke nke nna-unu gwaram okwu n'abali nyahuru, si, Lezie onwe-gi anya ka i ghara ikpayere Jekob uka, ma-qbü nke dinmama-qbü nke jorø njo. 30 Ma ubu a, i lawo n'ezie, n'ihi na agu ulø nna-gi gusiri gi ike, ma n'ihi gini ka i zuworo chim-hà? 31 Jekob we za, si Leban, N'ihi na aturum egwu: n'ihi na asiriim, Ka i we ghara inapum umu-gi ndinyom n'ike. 32 Onye ọ bulu i gāchøta chi-gi-hà n'aka-ya, ọ gagħ-adi ndu: n'iru umu-nne-ayi mata ihe nke gi di n'akam, were n'onwe-gi. N'ihi na Jekob amagh na Rechel zuru ha-ri ori. 33 Leban we ba n'ulo-ikwü Jekob, na n'ulo-ikwü Lia, na n'ulo-ikwü orù-ndinyom abua; ma ọ chøtagh ha. O we si n'ulo-ikwü Lia pua, ba n'ulo-ikwü Rechel. 34 Ma Rechel wereri teraphim ahu, tiye ha nime ihe ejì anòkwasi camel, we nòkwasi ha. Leban we bitu ulo-ikwü ahu nile aka, ma ọ chøtagh ha. 35 Rechel we si nna-ya, Ya abula ihe iwe iwe di ọku

n'anya onye-nwem na apughm ibili n'iru gi; n'ihi na o dim dika o nādi ndinyom. O we chōsie ike, ma o chōtagh teraphim ahu. 36 Jekob we we iwe di Ọku, so Leban se okwu: Jekob we za, si Leban, Gini bu njehiem? gini bu nmehiem, na i chuworom n'ọku Ọku? 37 O bu ezie na i bituwo ihem nile aka, ma gini ka i chotaworo nime ihe nile nke ulo-gi? Tqbo ya ebe a n'iru umu-nnem na umunne-gi, ka ha we kpezie n'etiti ayi abua. 38 Orú arø a ka mu onwem nøyeworo gi; nne-aturu-gi na nne-ewu-gi amukwogh umu, erighkwam ebulu nke igwè ewu na aturu-gi. 39 Nke anu-ohia doburu, ewetaghm ya nye gi; inu onwem nēdochì ya; site n'akam ka i nāchø ya, ma-qbù ihe ezuru n'ehihie ma-qbù ihe ezuru n'abali. 40 Otù a ka m'nòworo; n'ehihie ọkpukpø-nku ririm, ọtutu-oyi ri-kwa-ram n'abali; uram we sepu n'anyam abua. 41 Orú arø a ka m'nòworo n'ulo-gi; m'fère gi arø iri na anø n'ihi umu-gi ndinyom abua, na arø isi n'ihi igwè ewu na aturu-gi: i banwewo kwa ugwo-olum ubò iri. 42 O buru na Chineke nke nnam, bú Chineke nke Abraham, na Oké Egwù nke Aisak, anøgh n'akukum, n'ezie ubu a n'aka efu ka i gēzilagawomri. Nweda-n'alam na ndøbu m'ji akam abua nādøbu onwem n'ølu ka Chineke huworo, O we bara gi nba n'abali nyahuru. 43 Leban we za, si Jekob, Umu-ndinyom ndia bu umu-ndinyom nkem, umu-ndikom ndia bu kwa umu-ndikom nkem, igwè ewu na aturu ndia bu kwa igwè ewu na aturu nkem, ihe o bula kwa gi onwe-gi nāhu, nkem ka o bu: ma umum ndinyom, gini ka m'gémere ndia ta, gini ka m'gémé-kwa-ra umu-ha ndikom ndi ha mutara? 44 Ma ubu a bia, ka ayi ba ndu, mu na gi; o gābu kwa ihe-àmà n'etiti mu na gi. 45 Jekob we were nkume, guzo ya ka o buru ogidi. 46 Jekob we si umu-nne-ya, Chikötanu nkume; ha we were nkume me obo: ha we rie nri n'ebe ahu n'akuku obo ahu. 47 Leban we kpø ya Jega-sahaduta: ma Jekob kpørø ya Galeed. 48 Leban we si, Obo a bu ihe-àmà n'etiti mu na gi ta. N'ihi nka akpørø aha-ya Galeed: 49 na Mizpa, n'ihi na o siri, Ka Jehova che nche n'etiti mu na gi, m'bè agēzopu ayi, otù onye n'ebe ibe-ya nø. 50 O

buru na i weda umum ndinyom n'ala, o buru kwa na i kuru ndinyom tiyere umum ndinyom, o digh onye ayi na ya nø; le, Chineke bu onye-àmà n'etiti mu na gi. 51 Leban we si Jekob, Le obo a, le kwa ogidi a, nke m'tqboworo n'etiti mu na gi. 52 Ihe-àmà ka obo a bu, ihe-àmà ka ogidi a bu kwa, na mu onwem agagh-agabiga obo a jekuru gi ma-qli, na gi onwe-gi agagh-agabiga kwa obo a na ogidi a biakutem ma-qli, ime ihe ojø. 53 Chineke nke Abraham, na Chineke nke Nenoa, bú Chineke nke nna-ha, kpe ikpe n'etiti ayi. Jekob we were Oké Egwù nke nna-ya Aisak nua iyi. 54 Jekob we chua aja n'ugwu ahu. kpø umu-nne-ya ka ha rie nri: ha we rie nri, nø qnødu-abali n'ugwu ahu. 55 Leban we bilie n'isi-ututu, sutu umu-ya ndikom na umu-ya ndinyom ønu nke-uku, gozie ha: Leban we la,

32 laghachi n'ebe nke ya. 1 Ma Jekob jere n'uzø-ya, ndi-mø-ozi nke Chineke we zute ya. 2 Møe o huru ha Jekob siri, Omuma-ulø-ikwù Chineke ka nka bu: o we kpø aha ebe ahu Mahanaim.

3 Jekob we zie ndi-ozi n'iru ya jekuru Isø nwa-nne-ya rue ala Sia, bú ohia Edom. 4 O nye ha iwü, si, Otù a ka unu gäsi onye-nwem Isø; Otù a ka orù-gi Jekob siri, N'ulo Leban ka m'nòworo dika ọbia, nögide rue ubu a: 5 enwe-kwa-ram ehi, na inyinya-ibu, na igwè ewu na aturu, na orù-ndikom, na ndinyom nēje ozi: m'we zie igosi onye-nwem, ihuta amara n'iru gi. 6 Ndi-ozi ahu we laghachikute Jekob, si, Ayi biakutere nwa-nne-gi Isø, oqø kwa, o nābia izute gi, ya na nnù ndikom. 7 Jekob we tua egwu nke-uku, obi løba-kwa-ra ya miri: o we kera ndi ya na ha nø, na igwè ewu na aturu, na igwè ehi, na camel, n'omuma-ulø-ikwù abua; 8 o si, O buru na Isø abiarue otù omuma-ulø-ikwù, tibue ya, omuma-ulø-ikwù nke fôduru gābu ndi bapuru abapu. 9 Jekob we si, Chineke nke nnam Abraham, na Chineke nke nnam Aisak, Jehova, Nke nāsim, Laghachi n'ala-gi, laghachikuru umunna-gi, M'gémé kwa gi nma: 10 ekwesighm ebere nile, na ezi-okwu nile, nke I meworo orù-Gi; n'ihi na nkpa-

n'akam ka m'were gabiga Jodan nka; ma ubu a aghowom omuma-ul-o-ikwū abua. 11 Biko, naputam n'aka nwa-nnem, n'aka Isq: n'ihi na mu onwem nātu egwu ya, ma elegh anya o gābia, tibuem, tibū kwa nne tiyere umu-ya. 12 Ma Gi onwe-gi siri, Aghaghm ime gi nma, M'gēme kwa nkpuru-gi ka o di ka ájá nke oké osimiri, nke anāpugh iguta qunu n'ihi otutu o di. 13 Q we no qonodu-abali n'ebe ahu abali ahu; o were kwa ufodu nime ihe batara n'aka-ya ka o buru onyinye-inata-iru-qma inye Isq nwa-nne-ya; 14 ogu nne-ewu iri na orú nkpi, ogu nne-aturu iri na orú ebulu, 15 orú camel na iri nēnye umu ara na umu-ha, ogu nne-ehi abua na oké-ehi iri, orú nne-inyinya-ibu na umu-inyinya-ibu iri. 16 Q nye ha n'aka ndi-orù-ya, n'igwè igwè ichè; o si ndi-orù-ya, Gabiganu n'irum, me kwa imbara n'etiti igwè na igwè. 17 Q we nye onye mbu iwu, si, Mbe Isq, bú nwa-nnem, gēzute gi, jua gi, si, Onye nwe gi? òle ebe i nēje kwa? o bu kwa onye nwe ihe ndia di n'iru gi? 18 I gāsi kwa, Orù-gi Jekob nwe lia; onyinye-inata-iru-qma ka o bu ezitere onye-nwem Isq: ma, le, ya onwe-ya no kwa n'azu ayi. 19 Q nye kwa onye nke-abua, na onye nke-atq, na ndi nile nēso igwè nile, iwu, si, Dika okwu a si di ka unu gāgwa Isq, mbe unu huru ya; 20 unu gāsi kwa, Ozq, le, orù-gi Jekob no n'azu ayi. N'ihi na o siri, Ka m'were onyinye-inata-iru-qma nka nke nāga n'irum kpuchie anya-ya, emesia m'gāhu iru-ya; elegh anya o gāhum iru-qma. 21 Onyinye ahu inata iru-qma we gabiga n'iru ya: ma ya onwe-ya no qonodu-abali n'omuma-ul-o-ikwū-ya abali ahu.

22 Q we bilie n'abali ahu, chirinwunye-ya abua, na ndinyom abua nējere ya ozi, na umu-ya iri na otù, gabiga ngabiga-miri Jabok. 23 Q we chirin ha, me ka ha gabiga miri-iyi ahu, me kwa ka ihe o nwere gabiga. 24 Q we fodu Jekob náni ya; otù nwoke we so ya nāba nba rue chi-qubobo. 25 Mbe o huru na o pugh ijide ya, o metu isi-qsu-ya; isi-qsu Jekob we pua n'qonodu-ya, mbe ya na ya nāba nba. 26 Q si, Gham ka m'la, n'ihi na chi nābo. Q si, M'gagh-agha gi ka i la,

ma o buru na i gozigm. 27 Q si ya, Gini bu aha-gi? Q si, Jekob. 28 Q si, Q bugh Jekob ka agākpø aha-gi ozø, kama Israel; n'ihi na i jisiwo ike n'ebe Chineke no na n'ebe madu no, i we nwe ike. 29 Jekob we jua ya, si, Biko, gosim aha-gi. Q si, N'ihi gini kwa ka i nāju ajuju bayere aham? Q gozie ya n'ebe ahu. 30 Jekob we kpø aha ebe ahu Peniel: n'ihi na ahuwom Chineke iru na iru, ka o kwuru, ewe naputa ndum. 31 Anyanwu we wakwasí ya mbe o gabigara Penuel, ya onwe-ya we nēje nsukwara-achi. 32 N'ihi nka umu Israel adigh-eri akwara nke ɔkpukpu-ukwu nke di n'isi-qsu, rue ta: n'ihi na o meturu isi-qsu Jekob n'akwara nke ɔkpukpu-ukwu.

33 1 Jekob we welie anya-ya abua, hu, ma, le, Isq nābia, ya na nnū ndikom. Q we ke umu-ya nye Lia, nye kwa Rechel, nye kwa ndinyom abua ahu nēje ozi. 2 Q we do ndinyom ahu nēje ozi na umu-ha mbu, na Lia na umu-ya n'azu ha, na Rechel na Josef n'azu ha. 3 Ya onwe-ya we gabiga n'iru ha, kpø isi ala ubò asa, rue mbe o biaruru nwa-nne-ya nso. 4 Isq we ba qso izute ya, ḥakua ya, dakwasi ya n'olu, sutu ya qunu: ha we kwa ákwá. 5 Q welie anya-ya abua, hu ndinyom na umu-ha; o si, Ole ndi bu ndia gi na ha yikorø? Q si, Umu nke Chineke nyeworo orù-gi n'amara. 6 Ndinyom ahu ndi nēje ozi we biarue nso, ha onwe-ha na umu-ha, ha kpø isi ala. 7 Lia na umu-ya biaru-kwa-ra nso, kpø isi ala: emesia Josef na Rechel biaru-kwa-ra nso, kpø isi ala. 8 Q si, Omuma-ul-o-ikwū nka nile nke m'zutere, o bu gini n'ebe i no? Q si, Ihuta amara n'iru onye-nwem. 9 Isq we si, Enwerem ri nne; nwa-nnem, ya diri gi, bú nke i nwere. 10 Jekob we si, E-è, biko, biko, o buru na ahutawom amara n'iru gi, gi nara kwa n'akam onyinyem inata iru-qma: n'ihi na ahuwom iru-gi dika anāhu iru Chineke, ihem we tø gi utø. 11 Biko, nara ngozim nke ewetaworo gi; n'ihi na Chineke emewom amara, na n'ihi na enwerem ihe nile. O rugide ya, o we nara ya. 12 Q si, Ka ayi bulie ije, ka ayi la, ka m'je kwa n'iru gi. 13 Q si

ya, Onye-nwem amawo na umum adigh ike, na igwè ewu na aturu na igwè ehi n'ike nénaye umu ara di kwa n'akam: o buru na achusie ha ike otù ubochi, igwè ewu na aturu nile gānwu kwa. 14 Biko, ka onye-nwem gabiga n'iru orù-ya: ma mu onwem, ka m'nēdu ha nwayo nwayo, dika ije-ukwu anu-ulø nke di n'irum, na dika ije-ukwu nke umum si di, rue mbe m'gabiakute onye-nwem rue Sia. 15 Isø we si, Biko, ka m'chiri madu ufodu nime ndi mu na ha yikorø bia, debe n'ebe i nø. O si, N'ihi gini kwa? ka m'huta amara n'iru onye-nwem. 16 Isø we laghachi ubochi ahu n'uzø-ya ije Sia. 17 Jekob we bulie ije rue Sukot, wuere onwe-ya ulø, ma-kwa-ra anu-ulø-ya ulø-ntu: n'ihi nka akporø aha ebe ahu Sukot.

18 Jekob we biarue Shelem, bú obodo Shekem, nke di n'ala Kenean, mbe o siri na Padan-eram bia; o ma ulo-ikwū-ya n'iru obodo ahu. 19 O we zuta ökè öchia ahu, ebe o basara ulo-ikwū-ya, n'aka umu Hemoa, bú nna Shekem, n'ogu nkpuru-ego ise. 20 O guzo ebe-ichu-aja ötø n'ebe ahu, kpø ya, El-elohe-Israel.

34 1 Daina, bú nwa-nwayi Lia, nke o muru nye Jekob, we pua ihu umu-ndinyom ala ahu. 2 Shekem, bú nwa-nwoke Hemoa onye-Haivait, onye isi ala ahu, we hu ya; o kuru ya, dinayere ya, weda ya n'ala. 3 Nkpuru-obi-ya we rapara n'aru Daina nwa-nwayi Jekob, o hu nwa-aboghø ahu n'anya, gwa nwa-aboghø ahu okwu nābà ya n'obi. 4 Shekem we gwa nna-ya Hemoa okwu, si, Lutaram nwata-nwayi a na nwunye. 5 Ma Jekob nuru nna o merururi Daina nwa-ya nwayi; ma umuya ndikom nøyere anu-ulø-ya n'öchia: Jekob we ba nkisi rue mbe ha biara. 6 Hemoa, bú nna Shekem, we pukuru Jekob ikpayere ya uka. 7 Uniu-ndikom Jekob we si n'öchia bata mbe lia nuru ya: o nēwuta ndikom aliu, ha nēwe iwe di öku nke-uku, n'ihi na o bu ihe-nzuzu ka o mere n'Israel, n'idinayere nwa-nwayi Jekob; nke nēkwasigh ime otù a. 8 Hemoa we kpayere ha uka, si, Shekem, bú nwam, nkpuru-obi-ya nāhu nwa-uuu nwayi n'anya si-ike: biko, werenu ya nye ya na nwunye. 9 Ka ayi na unu nälurita

kwa nwunye; nyenu ayi umu-unu ndinyom, kuru-kwa-nu umu-ayi ndinyom n'onwe-unu. 10 Ayi na unu gēbi kwa: ala nka gādi n'iru unu; biriuu nāzu-kwa-nu ahia nime ya, nwe-kwa-nu ihe-onwunwe nime ya. 11 Shekem we si nna Daina, o si kwa umu-nne-ya, Ka m'huta amara n'iru unu, ihe unu gāsikwam m'gēnye. 12 Me ka o ba uba nke-uku n'isim, bú ego-ilu-nwunye na onyinye, m'gēnye dika unu gāsim, ma nyenum nwa-aboghø ahu na nwunye. 13 Umu-ndikom Jekob we wereaghughø za Shekem na Hemoa nna-ya, we kwue, n'ihi na o meruru Daina nwa-nne-ha, 14 ha we si ha, Ayi apugh ime ihe a, iwere nwa-nne-ayi nwayi nye nwoke nke anēbigh úgwù; n'ihi na ihe-ita-uta ka o buru ayi: 15 o bu nānī ma asi na unu eme nka ka ayi gēkwere unu: o buru na unu gādi ka ayi, ka ebie nwoke o bula n'etiti unu úgwù; 16 ayi gēnye kwa unu umu-ayi ndinyom, o bu kwa umu-unu ndinyom ka ayi gēkuru n'onwe-ayi, ayi na unu gēbi kwa, ghø otù ndi. 17 Ma o buru na unu agagh-ege ayi nti, ka ebie unu úgwù; ayi gēkuru kwa nwa-ayi nwayi, la. 18 Okwu-ha nile we di nma n'anya Hemoa, na n'anya Shekem, bú nwa Hemoa. 19 Okorobia ahu alagh kwa azu ime ihe ahu, n'ihi na ihe nwa-nwayi Jekob tørø ya utø: ya onwe-ya nwe-ka-ra nsopuru kari ulø nile nke nna-ya. 20 Hemoa na Shekem nwa-ya we bia n'önü-uzø-ama obodo-ha, gwa ndikom obodo-ha okwu, si, 21 Ndikom ndia, ndi-udo ka ha bu n'etiti ayi; ka ha biri kwa n'ala-ayi, zu kwa ahia nime ya; ala-ayi kwa, le, o sara mbara n'aka abua n'iru ha; ka ayi lutara onwe-ayi unu-ha ndinyom na nwunye, ka ayi nye kwa ha umu-ayi ndinyom. 22 O bu nānī ma asi na ayi eme nka ka ndikom ahu gēkwere ayi ka ayi na ha biri, ighø otù ndi, o buru na ebie nwoke o bula n'etiti ayi úgwù, dika ha onwe-ha bu ndi ebiri úgwù. 23 Anu-ulø-ha, na ihe ha nwetara, na anumanu-ha nile, o bugñ ayi gēnwe ha? ka ayi me nānī nka, ka ayi kwere ha, ayi na ha gēbi kwa. 24 Ndi nile ndi si n'önü-uzø-ama obodo-ya nāpu we ge Hemoa, ge kwa Shekem nwa-ya, nti; ewe bie nwoke o bula úgwù, ndi nile ndi si n'önü-uzø-

ama obodo-ya nāpu. 25 O rue n'ubochi nke-atō, mbe o nēbu ha nbu, na madu abua n'etiti umu-ndikom Jekob, bū Simeon na Livai, umu-nne Daina, were mma-agha-ha n'otù n'otù, biakwasi obodo ahu mbe o di na ntukwasi-obi. ha we hue ndikom nile. 26 Hemoa na Shekem nwa-ya ka ha hu-kwa-ra n'ōnu mma-agha, ha we kuputa Daina n'ulo Shekem, pua. 27 Umu-ndikom Jekob biakwasiri ndi ebnru ebu, luta obodo ahu n'agha, n'ihi na ha meruriuri nwa-nne-ha nwayi. 28 Igwè ewu na aturu-ha na igwè ehi-ha na inyinya-ibu nile ha, na ihe nke di n'obodo ahu, na ihe nke di n'ohia-ya, ka ha chir; 29 àkù-ha nile, na umu-ntakiri-ha nile, na ndinyom-ha, ka ha dötara n'agha, luta kwa ha n'agha, bū ihe nile nke di n'ulo-ha. 30 Jekob we si Simeon na Livai, Unu emekpawom aru, n'imem ka m'si isi n'etiti ndi bi n'ala nka, n'etiti ndi Kenean, na n'etiti ndi-Perizait: mii onwem kwa, ebe m'nwere ndikom ole-na-ole, ha gāchikota onwe-ha imegidem, tibuem; agēme kwa ka m'toborō n'efu, mu onwem na ulom. 31 Ha we si, O gēme nwa-nne-ayi nwayi dika anēme nwayi nākwa iko?

35 I Chineke we si Jekob, Bilie, rigoro Bet-el, biri n'ebe aliu: me-kwa-ra Chineke ebe-ichu-aja n'ebe ahu, bū Onye mere ka i hu Ya anya mbe i nābapu n'iru Isq nwa-nne-gi. 2 Jekob we si ulo-ya, o si kwa ndi nile ya na ha bi, Wezuganu chi nile nke ndi ala ozo nke di n'etiti unu, meniu onwe-unu ka unu di ocha, banwe-kwa-nu uwe-unu: 3 ka ayi bili kwa, rigoro Bet-el; m'gēme-kwa-ra Chineke ebe-ichu-aja n'ebe ahii, bū Onye nāzam n'ubochi ahuhum, we noyerem n'uzo nke m'jere. 4 Ha we nye Jekob chi nile nke ndi ala ozo nke di n'aka-ha, na nba-aka nile nke di na nti-ha; Jekob we zobe ha n'okpuru osisi terebinth nke di nso Shekem. 5 Ha we bulie ije: ujø nke Chineke we dikwasi obodo nile nke di ha buruburu, ha aehugh kwa urnu-ndikom Jekob. 6 Jekob we biarue Luiz, nke di n'ala Kenean (nke ahu bu Bet-el), ya onwe-ya na ndi nile ya na ha yikorō bia. 7 O wue ebe-ichu-aja n'ebe ahu, kpō ebe aliu El-bet-el: n'ihi na ebe ahu ka Chineke kpughere Onwe-ya nye ya, mbe

o nabapu n'iru nwa-nne-ya. 8 Debora, bū nwayi nyere Rebeka ara na nwata, we nwua, elie ya n'okpuru Bet-el n'okpuru osisi oak: ewe kpō aha-ya Alon-bakut.

9 Chineke we me ka Jekob hu Ya anya ozo, mbe o siri na Padan-eram bia, O gozie ya. 10 Chineke we si ya, Aha-gi bu Jekob: agagh-akpō aha-gi Jekob ozo, kama Israel gābu aha-gi: O we kpō aha-ya Israel. 11 Chineke we si ya, Mu onwem bu Chineke Nke puru ime ihe nile: gi mua ọmùmù ba kwa uba; mba na nkporokota mba gādi site na gi, ndi-eze gēsi kwa n'úkwù-gi puta; 12 ala nke M'nyere Abraham na Aisak, gi ka M'gēnye ya, o bu kwa nkpuru-gi gānochì gi ka M'gēnye ala nka. 13 Chineke we si n'ebe o nō rigo n'ebe O kpayere ya uka. 14 Jekob we guzo ogidi oto n'ebe ahu ebe O kpayere ya uka, bū ogidi nkuine: o wusi àjà-ihe-ōnunu n'elü ya, wusa kwa manu n'elü ya. 15 Jekob we kpō aha ebe ahu ebe Chineke kpayere ya uka Bet-el. 16 Ha we si na Bet-el bulie ije; ma uzø fōduru ibiaru Efrat: Rechel we nāmu nwa, ime nēmesi kwa ya ike mbe o nāmu nwa. 17 O rue, mbe iine nēmesi ya ike, na nwayi nke nēle ime siri ya, Atula egwu; n'ihi na nka bu kwa nwa-nwoke i gēnwe. 18 O rue, mbe nkpuru-obi-ya nāpu (n'ihi na o nwuru), na o kpotor aha-ya Ben-oni: ma nna-ya kpotor ya Benjamin. 19 Rechel we nwua, elie ya n'uzø Efrat (nke ahu bu Bet-lehem). 20 Jekob we guzo ogidi oto n'elü ili-ya: nke ahu bu Ogidi ili Rechel rue ta. 21 Israel we bulie ije, seti ulo-ikwū-ya n'ofè ulo-elü Ida. 22 O rue, mbe Israel biri n'ala ahu, na Reuben jere dinayere Bilha, bū iko-nwayi nna-ya: Israel we nu ya.

Ma umu-ndikom Jekob di iri na abua: 23 umu-ndikom Lia; Reuben, bū ọkpara Jekob, na Simeon, na Livai, na Juda, na Isaka, na Zebulun: 24 umu-ndikom Rechel; Josef na Benjamin: 25 umu-ndikom Bilha, bū nwayi nējere Rechel ozi; Dan na Naftali: 26 umu-ndikom Zilpa, bū nwayi nējere Lia ozi; Gad na Asha: ndia bu umu-ndikom Jekob, nke amuru nye ya na Padan-eram. 27 Jekob we biakute Aisak, bū nna-ya, na Mamre, bū Kiriat-aba (nke

ahu bu Hebron), ebe Abraham na Aisak nñorø dika òbia. 28 Ubøchi Aisak we buru ògu arø iteghete. 29 Aisak we kubie ume, nwua, ewe chikøta ya na umu-nna-ya n'ala-mø, ø bu agadi, ubøchi-ya ju-kwa-ra ya afo: Isø na Jekob, bù umu-ya ndikom, we lie ya.

36 1 Ma ndia bu osuso-òmumu Isø (nke ahu bu Edom). 2 Isø luru ndinyom-ya site n'umu-ndinyom Kenean; Eda nwa-nwayi Ilon onye Het, na Qholibama nwa-nwayi Ana, bù nwa-nwayi Zibeon onye-Haivait; 3 na Basemat nwa-nwayi Ishmael, nwa-nne-nwayi Nebaiot. 4 Eda we muara Isø Elifaz; Basemat mu-kwa-ra Reuel; 5 Qholibama mu-kwa-ra Jeush, na Jalam, na Kora: ndia bu umu-ndikom Isø, nke amuru nye ya n'ala Kenean. 6 Ma Isø chirì ndinyom-ya, na umu-ya ndikom, na umu-ya ndinyom, na madu nile nke ulo-ya, na anu-ulø-ya, na anumanu-ya nile, na ihe nile ø nwetara, nke ø kpatarari n'ala Kenean; ø we si n'iru Jekob, bù nwa-nne-ya, je ala ozo. 7 N'ihi na àkù-ha riri nne kari ibikø n'otù; ala nke ònòdu-òbia-ha nile apugh kwa inagide ha n'ihi anu-ulø-ha. 8 Isø we biri n'ugwu Sia: Isø bu Edom. 9 Ma ndia bu osuso-òmumu Isø, nna Edom, n'ugwu Sia. 10 Ndia bu aha umu-ndikom Isø; Elifaz nwa Eda nwunye Isø, Reuel nwa Basemat nwunye Isø. 11 Umu-ndikom Elifaz bu Timan, na Oma, na Zefo, na Gatam, na Kenaz. 12 Timna bu-kwa-ra Elifaz nwa Isø iko-nwayi; ø we muara Elifaz Amalek: ndia bu umu-ndikom Eda nwunye Isø. 13 Ndia bu kwa umu-ndikom Reuel; Nahat, na Zera, na Shama, na Miza: ndia bu umu-ndikom Basemat nwunye Isø. 14 Ndia bu kwa umu-ndikom Qholibama nwa-nwayi Ana, bù nwa-nwayi Zibeon, nwunye Isø: ø we muara Isø Jeush, na Jalam, na Kora. 15 Ndia bu ndi-isi nke umu Isø: umu-ndikom Elifaz òkpara Isø; Timan onye-isi, Oma onye-isi, Zefo onye-isi, Kenaz onye-isi, 16 Kora onye-isi, Gatam onye-isi, Amalek onye-isi: ndia bu ndi-isi Elifaz n'ala Edom; ndia bu umu-ndikom Eda. 17 Ndia bu kwa umu-ndikom Reuel nwa-nwóke Isø; Nahat onye-isi, Zera onye-isi, Shama onye-isi, Miza onye-isi: ndia bu ndi-isi Reuel n'ala Edom; ndia

bu umu-ndikom Basemat nwunye Isø. 18 Ndia bu kwa umu-ndikom Qholibama nwunye Isø; Jeush onye-isi, Jalain onye-isi, Kora onye-isi: ndia bu ndi-isi Qholibama nwa-nwayi Ana, nwunye Isø. 19 Ndia bu umu Isø, ndia bu kwa ndi-isi-ha: nke ahu bu Edom.

20 Ndia bu umu-ndikom Sia onye Hoa, ndi bi n'ala ahu; Lotan, na Shobal, na Zibeon, na Ana, 21 na Dishon, na Iza, na Dishan: ndia bu ndi-isi ndi Hoa, umu Sia n'ala Edom. 22 Umu-ndikom Lotan bu Hori na Himam; nwa-nne-nwayi Lotan bu kwa Timna. 23 Ndia bu kwa umu-ndikom Shobal; Alvan, na Manahat, na Ibal, na Shefo, na Onam. 24 Ndia bu kwa umu-ndikom Zibeon; Aia, na Ana: onye ahu bu Ana onye hutara isi-iyi nke miri di øku n'ozara, mbe ø nàzù inyinya-ibu Zibeon, bù nna-ya, nwere. 25 Ndia bu kwa umu-ndikom Ana; Dishon, na Qholibama nwa-nwayi Ana. 26 Ndia bu kwa umu-ndikom Dishon; Hemdan, na Eshban, na Itran, na Keran. 27 Ndia bu umu-ndikom Iza; Bilhan, na Zaavan, na Akan. 28 Ndia bu umu-ndikom Dishon; Uz, na Aran. 29 Ndia bu ndi-isi ndi Hoa; Lotan onye-isi, Shobal onye-isi, Zibeon onye-isi, Ana onye-isi, 30 Dishon onye-isi, Iza onye-isi, Dishan onye-isi: ndia bu ndi-isi ndi Hoa, dika ndi-isi-ha si di n'ala Sia.

31 Ndia bu eze ndi bu eze n'ala Edom, tutu eze ø bula bu eze umu Israel. 32 Bela nwa Beoa bu eze n'Edom; aha obodo-ya bu Dinhaba. 33 Bela we nwua, Jobab nwa Zera, nke sitere na Bozra, we buru eze n'ònòdu ya. 34 Jobab we nwua, Husham, nke sitere n'ala ndi Timan, we buru eze n'ònòdu ya. 35 Husham we nwua, Hedad nwa Bedad, onye tiburu Midian n'òhia Moab, we buru eze n'ònòdu ya: aha obodo-ya bu Avit. 36 Hedad we nwua, Samla, nke sitere na Masrika, we buru eze n'ònòdu ya. 37 Samla we nwua, Shaul, nke sitere na Rehobot n'usø Osimiri, we buru eze n'ònòdu ya. 38 Shaul we nwua, Beal-hanan nwa Akboa we buru eze n'ònòdu ya. 39 Beal-hanan nwa Akboa we nwua, Heda we buru eze n'ònòdu ya: aha obodo-ya bu Pau; aha nwunye-ya bu Mehetabel nwa Matred, bù nwa-nwayi Me-zahab. 40 Ndia bu

kwa aha ndi-isi Iso, dika aburu nile ha si di, dika ebe nile ha si di, n'aha nile ha; Timna onye-isi, Alva onye-isi, Jetet onye-isi; 41 Oholibama onye-isi, Ila onye-isi, Pinon onye-isi; 42 Kenaz onye-isi, Timan onye-isi, Mibza onye-isi; 43 Magdiel onye-isi, Iram onye-isi: ndia bu ndi-isi Edom, dika ebe obibi-ha si di n'ala onwunwe-ha. Onye ahu bu Iso nna Edom.

37 1 Jekob we biri n'ala Ọnōdu-Ọbia nile nke nna-ya, n'ala Kenean. 2 Ndia bu osuso-Ọmumu Jekob. Mbe Josef bara arø iri na asa, o názù igwé ewu na aturu, ya na umu-nne-ya; ya onwe-ya bu náni nwata, ya na umu Bilha na umu Zilpa, bù ndinyom nna-ya, yikorø zù ewu na aturu: Josef we wetara nna-ha akukø ihe ojø ha. 3 Ma Israel huru Josef n'anya kari umu-ya nile, n'ihi na nwa agadi-ya ka o bu: o we mere ya uwe-nwuda nwere aka. 4 Umu-nne-ya we hu na o bu ya onwe-ya ka nna-ha huru n'anya kari umu-nne-ya nile; ha we kpø ya asi, ha apugh kwa igwa ya okwu n'udo. 5 Josef we rø nrø, gosi ya umu-nne-ya: ha we kpø ya asi ozo kari. 6 O si ha, Biko, nurunu nrø a nke m'ròworo: 7 ma, le, ayi onwe-ayi nèke úkwù-øka n'etiti ubi, ma, le, úkwù-øka nkem biliri, guzo kwa onwe-ya oto; ma, le, úkwù-øka-unu nába buruburu, kpø isi ala nye úkwù-øka nkem. 8 Umu-nne-ya we si ya, I gábu eze-avi n'ezie? ma-øbu i gáchi ayi n'ezie? Ha we kpø ya asi ozo kari n'ihi nrø-ya nile, na n'ihi okwu-ya nile. 9 O we rø kwa nrø ozo, kørø ya umu-nne-ya, si, Le, arøwom nrø ozo; ma, le, anyanwu na Ọnwa na kpakpando iri na otù nákpo isi ala nyem. 10 O we kørø ya nna-ya, kó-kwa-ra umu-nne-ya; nna-ya we basie ya nba ike, si ya, Gini bu nrø a nke i ròworo? Mu onwem na nne-gi na umu-nne-gi, ayi gábia n'ezie ikpø isi ala nye gi? 11 Umu-nne-ya we kwo ya ekworo; ma nna-ya debere okwu ahu. 12 Umu-nne-ya we je izù igwé ewu na aturu nke nna-ha na Shekem. 13 Israel we si Josef, Umu-nne-gi, ha adigh-azù ewu na aturu na Shekem? bia, m'gèzi kwa gi jekuru ha. O si ya, Lekwam. 14 O si ya, Biko, je, le ma umu-nne-gi nø n'udo, ma igwé ewu na aturu di kwa n'udo; wegħachi-kwa-ram

okwu. O si na ndagwurugwu Hebron ziga ya, o we biarue Shekem. 15 Otù nwoke we hu ya, ma, le, o nāwaghari n'øhia: nwoke ahu we juu ya, si, Gini ka i náchø? 16 O si, Umu-nnem ka m'náchø: biko, gosim ebe ha názù ewu na aturu. 17 Nwoke ahu we si, Ha esiwo n'ebe a bulie ije: n'ihi na anurum ka ha nási, K'ayi je Dotan. Josef we so umu-nne-ya, chøta ha na Dotan. 18 Ha we hu ya n'ebe di anya, ma tutu o biakute ha nso, ha ɿagide ya izù ojø ime ka o nwua. 19 Ha we sìrita onweha, Le, økà-nrø a nábia. 20 Ma uhu a, bianu, ka ayi ɿue ya, tubà ya n'otù nime olülü ndia, ayi gási kwa, Ajø anu eriwo ya: ayi gáhu kwa ihe nrø-ya nile gábu. 21 Reuben we nu ya, naputa ya n'aka-ha, si, Ka ayi ghara itibu ya. 22 Reuben we si ha, Unu awusila ɿbara; tubànú ya n'olülü a nke di n'øzara, ma unu esetila aka imegide ya: ka o we naputa ya n'aka-ha, ime ka o lagħachikuru nna-ya. 23 O rue, mbe Josef biakutere umu-nne-ya, na ha yipuru Josef uwe-ya, bù uwe-nwuda ahu nwere aka nke di n'aru ya; 24 ha kuru ya, tubà ya n'olülü ahu: ma olülü ahu tøħorø n'efu, miri adigh nime ya. 25 Ha we nödu iri nri: ha we welie anya-ha, hu, ma, le, usu-iye ndi Ishmael si na Gilead nábia, camel-ha nēbu kwa uda na balm na myrrh, nēje iweda ya n'Ijipt. 26 Juda we si umu-nne-ya, Ùrù gini di ya mbe ayi gēbu nwa-nne-ayi, zo ɿbara-ya? 27 Bianu, ka ayi re ya nye ndi Ishmael ndia, aka-ayi adikwa-la n'aru ya; n'ihi na nwa-nne-ayi, bù anu-aru-ayi, ka o bu. Umu-nne-ya we nu olu-ya. 28 Ndi Midian, bù ndi-ahia, we gabiga; ha we sere Josef, si n'olülü dølite ya, re Josef nye ndi Ishmael n'orù nkpuru-ego ɿa-øcha. Ha we kubata Josef n'Ijipt. 29 Reuben we biaghachi n'olülü ahu; ma, le, Josef anogh n'olülü ahu; o we døwa uwe-ya nile. 30 O we lagħachikuru umu-nne-ya, si, Nwata ahu anogh; ma mu onwem, óle ebe mu onwem gēje? 31 Ha we chiri uwe Josef, ɿu kwa nkpi, biaye uwe ahu nime ɿbara-ya, 32 ziga uwe-nwuda ahu nwere aka, chita ya nyc nna-ha, si, Nka ka ayi hutaworo: biko, mata ma uwe nwa-gi ka o bu ma-øbu na o bugh ya. 33 O we mata ya, s.,

Q bu uwe nwam; ajo anu eriwo ya; anu-ohia adobuwo Josef n'ezie. 34 Jekob we dowa uwe-nbokwasi-ya nile, iere ákwà-nkpe n'úkwú-ya, ruru nwa-ya újú ọtutu ubochi. 35 Umu-ya ndikom nile na umu-ya ndinyom nile we bilie ikasi ya obi; ma ọ juru, na agagh-akasi ya obi; ọ si, N'ihi na m'gāridakuru nwam rue ala-mo nēru újú. Nna-ya we kwara ya ákwá. 36 Ndi Midian we rerue ya Ijipt nye Potifa, onye nējere Fero ozi, onye-isi nke ndi-obū.

38 1 O rue, na mbe ahu, na Juda siri n'ebe umu-nne-ya nō rida, si n'ije-ya wezuga onwe-ya ba n'ulo otù nwoke, bù onye Adulam, onye aha-ya bu Haira. 2 Juda we hu n'ebe ahu nwa-nwayi nke otù nwoke, bù onye Kenean, nke aha-ya bu Shua; ọ we kuru ya, bakuru ya. 3 Q we turu ime, mua nwa-nwoke; Juda we kpø aha-ya Ia. 4 Q we turu ime ọzø, mua nwa-nwoke, kpø aha-ya Onan. 5 Q we mu kwa nwa-nwoke ọzø, kpø aha-ya Shila: ma Juda nō na Kezib mbe ọ muru ya. 6 Juda we lutara Ia ọkpara-ya nwunye, nke aha-ya bu Tema. 7 Ma Ia, bù ọkpara Juda, jorø niø n'anya Jehova, Jehova we me ka ọ nwua. 8 Juda we si Onan, Bakuru nwunye nwa-nne-gi, we luara ya ọlu nwa-nne di, me ka nkpuru tolitere nwa-nne-gi. 9 Ma Onan mara na ọ bugh ya gēnwe nkpuru ahu; ọ we rue, na mbe ọ bula ọ bakuru nwunye nwa-nne-ya, na ọ wusiri ya n'ala, ka ọ we ghara inye nwa-nne-ya nkpuru. 10 Ma ihe ọ mere jorø niø n'anya Jehova; Q we me ka ọ nwu kwa. 11 Juda we si Tema, bù nwunye nwa-ya, Nodu n'ọnodu nwayi di-ya nwuru n'ulo nna-gi, rue mbe Shila, bù nwam, gctozù: n'ihi na ọ siri, Ka ya onwe-ya we ghara inwu kwa, dika umu-nne-ya. Tema we je nodu n'ulo nna-ya. 12 Ubochi gabigara we di ọtutu, nwa-nwayi Shua, bù nwunye Juda, we nwua; ewe kasie Juda obi, ọ we rigokuru ndi nákpacha aji igwè ewu na aturu-ya rue Timna, ya onwe-ya na Haira, bù eyi-ya, bù onye Adulam ahu. 13 Ewe gosi Tema, si, Le, nna di-gi nárigoru Timna ikpacha aji igwè ewu na aturu-ya. 14 Q we chipu n'aru ya uwe ọnodu nwayi di-ya nwuru nke ya, were ákwà-nkpudo-ya kpuchie onwe-ya, fuchi onwe-ya,

nodu n'onu-ozø Enaim, nke di n'uzø Timna; n'ihi na ọ huru na Shila etozuwori, ma ewegh ya onwe-ya nye ya na nwunye. 15 Juda we hu ya, che na ọ bu nwayi nákwa iko; n'ihi na o kpuchiri iru-ya. 16 Q we si n'ije-ya wezuga onwe-ya jekuru ya n'uzø, si, Biko, ngwa, ka m'bakuru gi: n'ihi na ọ magh na nwunye nwa-ya ka ọ bu. Tema we si, Gini ka i gēnyem, ka i we bakurum? 17 Q si, Mu onwem gēzitere gi nwa-ewu sitere n'igwè ewu na aturu. Tema we si, I gēnyem ihe-ibe, rue mbe i gēzite ya? 18 Q si, Gini bu ihe-ibe nke m'gēnye gi? Tema we si, Nba-aka-akàrà-gi na eriri-nma-gi, na nkpa-n'aka-gi nke di n'aka-gi. Q chiri ha nye ya, we bakuru ya, ọ we turu ime n'aka-ya. 19 Tema we bilie, la, chipu ákwà-nkpudo-ya n'aru ya, yiri uwe ọnodu nwayi di-ya nwuru nke ya. 20 Juda we zie nwa-ewu ahu n'aka eyi-ya, bù onye Adulam, inara ihe-ibe ahu n'aka nwayi ahu: ma ọ chotagh ya. 21 Q we juan dikom nke ebe-ya, si, Ole ebe nwayi ahu edoro nsø ikwa iko nō, bù nwayi ahu nke noduru n'Enaim n'uzø? Ha si, Q digh nwayi edoro nsø ikwa iko noworo n'ebe a. 22 Q we laghachikute Juda, si, Achotaghm ya; ọzø kwa, ndikem ebe ahu siri, Q digh nwayi edoro nsø ikwa iko noworo n'ebe a. 23 Juda we si, Ka ọ were ya n'onwe-ya, ka ayi we ghara ighø ihe ileda anya: le, ezigarami nwa-ewu a, ma gi onwe-gi achotagh ya. 24 O rue, mbe ihe ra ka ọnwa atø gasiri, na egosiri Juda, si, Tema, bù nwunye nwa-gi, akwawo iko; ọzø kwa, le, ọ di ime site n'ikwa-iko. Juda we si, Me ka ọ puta, ka esure ya ọku. 25 Mbe anême ka nwayi ahu puta, ya onwe-ya zigara nna di-ya ozi, si, Site n'aka nwoke nke nwe ihe ndia ka mu onwem di ime: ọ si kwa, Biko, mata onye nwe ihe ndia, bù nba-aka-akàrà, na eriri-nma, na nkpa-n'aka. 26 Juda we mata ha, ọ si, Q bu onye ezi omume kari mu onwem; n'ihi na eweghm ya nye Shila, bù nwam. Ma ọ magh kwa ya ọzø ma-oli. 27 O rue na, nime mbe ọnumu-nwa-ya, le, urmu abua di n'afo-ya. 28 O rue, n'omumu-nwa-ya, na otù setipuru aka: nwayi nke nēle ime anya we were ogbo uhie ke n aka-ya, si, Nka buru uzø puta. 29 O rue na, ka

o nēseghachi aka-ya, le, nwa-nne-ya nwoke putara: nwayi ahu we si, Gini mere i ji tiwara onwe-gi ntiwa? ewe kpō aha-ya Perez. 30 Emesia nwa-nne-ya nwoke putara, bù nke nwere ogho uhie n'aka-ya: ewe kpō aha-ya Zera.

39 1 Ma emere ka Josef ridata n'Ijipt: Potifa, onye nējere Fero ozi, onye isi nke ndi-obū, bù nwoke Ijipt, we ba ya n'aka ndi Ishmael, ndi mere ya ka o ridata n'ebe ahu. 2 Jehova we nøyere Josef, o we buru nwoke ihe nāgara nke-oma; o nō n'ulo onye-nwe-ya, bù onye Ijipt ahu. 3 Onye-nwe-ya we hu na Jehova nøyere ya, o hu kwa na ihe nile nke ya nēme, Jehova nēme ka o ga nke-oma n'aka-ya. 4 Josef we huta amara n'iru ya, we jere ya ozi: o me ya onye nēlekota ulo-ya anya, o bu kwa ihe nile o nwere ka o tiyere n'aka-ya. 5 O rue, site na mbe o mere ya onye-nlekota n'ulo-ya na onye nēlekota ihe nile o nwere, na Jehova goziri ulo onye Ijipt ahu n'ihi Josef; ngozi Jehova we dikwasi ihe nile o nwere, n'ulo na n'ophia. 6 O we rapu ihe nile o nwere n'aka Josef; o magh kwa ihe o bula di n'aka ya, ma-qbugh nāni nri nke ya onwe-ya nēri. Josef ma-kwa-ra nma n'aru, ma kwa nma ile anya. 7 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na nwunye nke onye-nwe-ya weliri anya-ya abua lekwasi Josef, si, Ka mu na gi dina. 8 Ma o juru, si nwunye nke onye-nwe-ya, Le, onyenwem amagh ihe di n'akam n'ulo, o bu kwa ihe nile o nwere ka o tiyeworo n'akam; 9 o digh uku n'ulo a kari mu onwem; o bochigh kwa ihe o bula n'ebe m'nō ma-qbugh nāni gi, n'ihi na gi onwe-gi bu nwunye-ya: m'gēsi kwa ana me oké ihe ojō nka, mehie megide Chineke? 10 O rue, mbe o nāgwa Josef okwu kwa-ubochi, na o gejh ya nti, idina nso ya, ma-qbū inoyere ya. 11 O rue, dika ubochi ahu, na o bara n'ulo ije ozi-ya; ma o digh onye n'etiti ndikom nke ulo ahu nō n'ebe ahu n'ulo. 12 Nwayi ahu we jide ya n'uwe-ya, si, Ka mu na gi dina; o we rapu uwe-ya n'aka-ya, balaga, pua n'èzi. 13 O rue, mbe nwayi ahu huru na o rapururi uwe-ya n'aka-ya, bapu n'èzi, 14 na o kpōrō ndikom ulo-ya, gwa ha okwu, si, Lenu, o mewo ka nwoke Hibru bakute

ayi ikwa ayi emò; o bakuterem idinayerem, m'we kpō nkpu n'oké olu: 15 o rue, mbe o nuru na ewelirim olum kpō nkpu, na o rapuru uwe-ya n'ebe m'nō, balaga, pua n'èzi. 16 Nwayi ahu we debe uwe-ya n'ebe o nō, rue mbe onye-nwe-ya batara n'ulo-ya. 17 O we gwa ya dika okwu ndia si di, si, Orù Hibru ahu, nke i meworo ka o bakute ayi, bakuterem ikwam emò: 18 ma o rue, mbe m'weliri olum kpō nkpu, na o rapuru uwe-ya n'ebe m'nō, bapu n'èzi. 19 O rue, mbe onye-nwe-ya nuru okwu nile nke nwunye-ya, nke o gwara ya, si, Dika ihe ndia si di ka orù-gi merem; na iwe-ya di oku. 20 Onye-nwe Josef we kuru ya, tiye ya n'ulo-nkpōrō, bù ebe ndi-nkpōrō nke eze Ijipt nō n'abu: o we nō n'ebe ahu n'ulo-nkpōrō. 21 Ma Jehovah nøyere Josef, me ka ebere-Ya rue ya aru, O nye ya amara n'iru onye isi ulo-nkpōrō ahu. 22 Onye isi ulo-nkpōrō ahu we tiye n'aka Josef ndi-nkpōrō nile ndi nō n'ulo-nkpōrō ahu; ihe o bula ha nēme kwa n'ebe ahu, ya onwe-ya bu onye nēme ya. 23 O digh ihe o bula onye isi ulo-nkpōrō ahu nāhu nke di n'aka-ya, n'ihi na Jehovah nøyere ya; ihe nke ya onwe-ya nēme, Jehovah mere ka o ga nke-oma.

40 1 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na obu-ihe-ōnūnū nke eze Ijipt na osi-ite-ya mehiere megide onye-nwe-ha, bù eze Ijipt. 2 Fero we we iwe megide madu abua ahu nējere ya ozi, megide onye isi ndi-obu-ihe-ōnūnū, megide kwa onye isi ndi-osi-ite. 3 O we tiye ha n'ebe anēdebe ndi-nkpōrō n'ulo onye isi ndi-obū, nime ulo-nkpōrō, bù ebe Josef nō n'abu. 4 Onye isi ndi-obū we me ka Josef nēlekota ha anya, o we jere ha ozi: ha nō ubochi ufodu n'ebe anēdebe ndi-nkpōrō. 5 Ha we rō nrō, ha abua, onye o bula o rō nrō-ya n'otu abali ahu, onye o bula dika akukō-isi nrō-ya si di, bù obu-ihe-ōnūnū na osi-ite eze Ijipt nwere, ndi nō n'abu n'ulo-nkpōrō. 6 Josef we bakute ha n'ututu, hu ha, ma, le, iru nābaru ha. 7 O we jua ndi ahu nējere Fero ozi, ndi nøyere ya n'ebe anēdebe ndi-nkpōrō n'ulo onye-nwe-ya, si, Gini mere iru-unu ji jo njo ta? 8 Ha si ya, Nrō ka ayi roworo, o digh kwa onye nākō isi-ya. Josef we si ha,

Q bugh Chineke nwe akukq-isi nrø nile? biko, zerenum. 9 Onye-isi ndi-obu-ihe-qñuñu ahu we zere Josef nrø ya, si ya, Na nrøm, le, osisi vine di n'irum; 10 alaka atø di kwa n'osisi vine ahu: vine ahu we di ka q nñama ifuru, okoko-ya nile bowara; uyokq-ya nile miri nkpuru-vine chara acha: 11 iko Fero di kwa n'akam; m'were nkpuru-vine ahu, piye ha n'iko Fero, nye iko ahu n'aka Fero. 12 Josef we si ya, Nka bu akukq-isi-ya: alaka atø ahu, ubochi atø ka ha bu; 13 q foduru ubochi atø Fero gëweli isi-gi, me ka i lata n'qñodu-gi: i gënye kwa iko Fero n'aka-ya, dika i nñeme na mbu mbe i buri obu-ihe-qñuñu-ya. 14 Ma otù q di chetam n'onwe-gi mbe q gädiri gi nma, me-kwa-ram ebere, biko, hotakwam n'iru Fero, me ka m'si n'ulo a pua: 15 n'ihi na ezupurum n'ala ndi-Hibru n'ezie: qzø kwa, n'ebe a emeghm ihe q bula ka ha we tiyem n'olulü a. 16 Onye-isi ndi-osi-ite we hu na akukq-isi nrø a di nma, q we si Josef, Mu onwem di kwa na nrøm, ma, le, nkata atø nke achicha ocha di n'isim: 17 ufodu nime ihe-oriri nile nke Fero nke osi-ite nësi di kwa na nkata nke kachasi elu; anu-ufe nñri kwa ha site na nkata ahu n'elu isim. 18 Josef we za, si, Nka bu akukq-isi-ya: nkata atø ahu, ubochi atø ka ha bu; 19 q foduru ubochi atø Fero gëweli isi-gi wepu ya n'aru gi, kwuba gi n'elu osisi; anu-ufe gëri kwa anu-aru-gi site n'aru gi. 20 O rue, n'ubochi nke-atø, nke bu uoqchi ncheta òmumu Fero, na q mere oké oriri nye ndi-orù-ya nile: q welie isi onye-isi ndi-obu-ihe-qñuñu na isi onye-isi ndi-osi-ite n'etiti ndi-orù-ya. 21 Q me ka onye-isi ndi-obu-ihe-qñuñu lata n'qñodu-obu-ihe-qñuñu-ya; q we nye iko n'aka Fero: 22 ma q kwubara onye-isi ndi-osi-ite: dika Josef kqro isi nrø nye ha. 23 Ma onye-isi ndi-obu-ihe-qñuñu echetagh Josef, kama q chezqro ya.

41 1 O rue, n'ogwugwu ogologo arø abua, na Fero nñro nrø: ma, le, o nèguzo n'akuku osimiri Nail. 2 Ma, le, ehi asa nësi n'osimiri Nail rigoputa, ha mara nma ile anya ma kwa abuba n'anu-aru-ha; ha we nñta nri n'etiti ami. 3 Ma, le, ehi asa qzø nësi n'osimiri Nail

rigoputa n'azu ha, ha jorø njø ile anya, ta kwa aru n'anu-aru-ha; ha we guzo nso ehi asa qzø ahu n'usø osimiri Nail. 4 Ehi ahu ndi jorø njø ile anya, ndi ta-kwa-ra aru n'anu-aru-ha, we rie ehi asa ahu mara nma ile anya ma kwa abuba. Fero we teta. 5 Q we raru ura rø nrø nke ubò abua: ma, le, oko qka asa nñwaputa n'otù ókpòrò, ha bujuru ebuju di kwa nma. 6 Ma, le, oko qka asa, nke fikporø afikpq, nke ifufe Iruanyanwu chakpq-kwa-ra achakpq, nèpuso ha n'azu. 7 Oko qka asa nke fikporø afikpq we loda oko qka asa ahu nke bujuru ebuju so kwa nkpuru. Fero we teta, ma, le, q bu nrø. 8 O rue, n'ututu, na mq-ya basasiri; q we ziga kpø ndi-ode-akwukwø di nsø nile nke Ijipt, na ndi-ya nile mara ihe: Fero we zere ha nrø-ya; ma q digh onye nñkqro Fero isi-ha. 9 Onye-isi ndi-obu-ihe-qñuñu we gwa Fero okwu, si, Nmehiem nile ka mu onwem nñhota ta: 10 Fero were iwe n'aru ndi-orù-ya, tiyem n'ebe anëdebe ndi-nkporø n'ulo onye-isi ndi-obù, mu na onye-isi ndi-osi-ite: 11 ayi we rø nrø n'otù abali, mu na ya; onye q bula dika akukq-isi nrø-ya si di, otù a ka ayi røq. 12 Ma ayi na otù okorøbia nø n'ebe ahu, bù onye-Hibru, orù onye-isi nke ndi-obù nwere; ayi we zere ya, q we kqro ayi isi nrø-ayi; onye q bula n'etiti ayi dika nrø-ya si di ka q kqro isi nrø nye. 13 O rue na, dika q kqro isi nrø nye ayi, otù a ka q di; mu ka q mere ka m'lata n'qñodum, ma ya ka q kwubara. 14 Fero we ziga kpø Josef, ha we me ka o si n'olulü ahu baputa: q kqpu isi-ya, banwe uwe-nþokwası-ya nile, bakute Fero. 15 Fero we si Josef, Nrø ka m'røworo, q digh kwa onye nñkø isi-ya: ma mu onwem anuwo okwu bayere gi, si, na i nñnu nrø ikø isi-ya. 16 Josef we za Fero, si, Q dighm n'aka: Chineke gäza aziza udo nye Fero. 17 Fero we gwa Josef okwu, si, Na nrøm, le, m'nèguzo n'usø osimiri Nail: 18 ma, le, ehi asa nësi n'osimiri Nail rigoputa, ha mara abuba n'anu-aru-ha, ma kwa nma n'aru; ha we ta nri n'etiti ami: 19 ma, le, ehi asa qzø nñrigoputa n'azu ha, ha adigh nma, jø njø n'aru nke-uku, ta kwa aru n'anu-aru-ha, ahughm otù ndi ahu n'ijø-njø n'ala Ijipt nile: 20 ehi ahu ndi tara aru, ndi jø-kwa-ra

njø, we rie ehi asa mbu mara abuba: 21 ma mbe ha basiri n'afø-ha, amagh na ha barari n'afø-ha; ma ha jørø njø ile anya, dika na nmalite. M'we teta. 22 M'we hu na nrøm, ma, le, oko ɔka asa nāwaputa n'otù ókpòrò, ha soro nkpuru, di kwa nma: 23 ma, le, oko ɔka asa, nke kpønwuru akpønzu, nke fikpø-kwa-ra afikpø, nke ifufe Iruanyanwu chakpø-kwa-ra, nēpuso ha n'azu: 24 oko ɔka asa ahu nke fikpørø afikpø we loda oko ɔka asa ahu di nma: m'we gwa ndi-ode-akwukwo di nsø; ma ɔ digh onye nēgosim ya. 25 Josef we si Fero, Nrø Fero, otù ka ɔ bu: ihe nke Chineke gaje ime, nke ahu ka O gosiworo Fero. 26 Ezi ehi asa ahu, arø asa ka ha bu; ezi oko ɔka asa ahu, arø asa ka ha bu kwa: nrø ahu, otù ka ɔ bu. 27 Ehi asa ahu nke tara aru, nke jø-kwa-ra njø, nke nārigoputa n'azu ha, arø asa ka ha bu, ha na oko ɔka asa ahu nke di efù, nke ifufe Iruanyanwu chakpørø; ha gābu arø asa nkc oké unwu. 28 Nke ahu bu okwu nke m'gwara Fero: ihe nke Chineke gaje ime, nke ahu ka O mere ka Fero hu anya. 29 Le, arø asa nābia nke aganēriju afø nkc-uku n'ala Ijipt nile: 30 arø asa nke oké unwu gēbili kwa ma ndia gasia; agēchezø kwa iriju-afø nilc n'ala Ijipt; oké unwu ahu gēbupia ala ahu; 31 agagh-ama iriju-afø ahu n'ala nka n'ihi oké unwu ahu nke nēso ya; n'ihi na arø ka ɔ gādi nke-uku. 32 Ma ihe kpatara ejí me ka nrø ahu di okpukpu abua nye Fero, ɔ bu n'ihi na emewo ka okwu ahu guzosie ike site n'ebe Chineke nø, Chineke nēme kwa ngwa ime ya. 33 Ma ubu a, ka Fero leputa nwoke nwere nghøta, nke makwa-ra ihe, ka o do kwa ya onye-isi ala Ijipt nile. 34 Ka Fero me nka, me kwa ka ndi-nlekøta lekøta ala nka, ka ɔ were kwa otù uzø n'užø ise nke ala Ijipt n'arø asa ahu anēriju afø. 35 Ka ha chikøta kwa ihe-oriri nile nke ezi arø ndia nke nābia, ka ha kwakøba kwa ɔka n'okpuru aka Fero ibu ihe-oriri n'obodo Ijipt nile, ka ha debe kwa ya. 36 Ihe-oriri ahu gābu ihe agēdebere ala nka rue arø asa nkc oké unwu ahu nke gādi n'ala Ijipt; ka cwe ghara ibipu ala nka n'oké unwu ahu. 37 Ihe ahu di nma n'anya Fero, na n'anya ndi-orù-ya nile. 38 Fero we

si ndi-orù-ya, Ayi gāchøta madu dika onye a, bú nwoke nke mo Chineke di nime ya? 39 Fero we si Josef, Ebe Chineke meworo gi ka i mara ihe a nile, ɔ digh onye nwere nghøta, nke ma-kwara ihe, dika gi: 40 gi onwe-gi gābu onye-isi ulom, ɔ bu kwa n'okwu ɔnu-gi ka ndim nile gēdo onwe-ha n'usoro: nání n'oche-eze ka m'gādi uku kari gi. 41 Fero we si Josef, Le, edowom i onye-isi ala Ijipt nile. 42 Fero we ɔupu nha-aka-akàrà n'aka-ya, ɔaye ya n'aka Josef, yibe ya uwe nke ezi ákwà ɔcha, tukwas: iyaba ɔla-edo n'olu-ya, 43 me ka ɔ were ubø-ala nke-abua ɔ nwere nāgaghari; ha we kpø nkpu n'iru ya, si, Bu ikpere n'ala: ɔ we do ya onye-isi ala Ijipt nile. 44 Fero we si Josef, Mu onwem bu Fero, asi kwa na i nøgh ya ɔ digh onye ɔ bula gēweli aka-ya ma-qbø ukwu-ya n'ala Ijipt nile. 45 Fero we kpø aha Josef Zafenat-pania; ɔ nye ya Asenat, bú nwa-nwayi Poti-fera onyen-chu-aja nke On, na nwunye. Josef we pua jeghari n'ala Ijipt. 46 Josef bara orú arø na iri mbe o guzoro n'iru Fero eze Ijipt. Josef we si n'iru Fero pua, gabiga n'ala Ijipt nile. 47 N'arø asa ahu nke anēriju afø ala we nēme nri ri nne. 48 O we chikøta ihe-oriri nile nke arø asa ahu nke di n'ala Ijipt, tiye ihe-oriri ahu n'obodo nile: ihe-oriri nke ubi nke obodo ɔ bula nke di ya buruburu ka o tiyere n'etiti ya. 49 Josef we kwakøba ɔka dika ájá nke oké osimiri, nēme ka ɔ ba uba nke-uku, rue mbe ɔ rapuru igu ya ɔnu; n'ihi na ɔ digh nguta. 50 Amuru umu-ndikom abua nye Josef tutu arø oké unwu abia, ndi Asenat nwa-nwayi Poti-fera, bú onyen-chu-aja nke On, muru nye ya. 51 Josef we kpø aha ɔkpara-ya Manase: si, N'ihi na Chineke emewom ka m'chezø ndøbu nile m'døþuru onwem n'ølu na ulo nile nke nnam. 52 Aha nke-abua ka ɔ kpørø Efraim: si, N'ihi na Chineke emewom ka m'mua ɔmùmù n'ala ewedaram ala. 53 Arø asa ahu nke nriju-afø, nke di n'ala Ijipt, we gwu. 54 Arø asa ahu nke oké unwu we malite ibia, dika Josef siri; oké unwu we di n'ala nile; ma nri di n'ala Ijipt nile. 55 Agu we nāgu ala Ijipt nile, ndi ala ahu we tikue Fero inye ha nri: Fero we si ndi Ijipt nile, Jekurunu Josef; ihe ɔ si unu

me, menu ya. 56 Oké unwu ahu we dikwasi n'elu uwa nile: Josef we meghe ebe nile nke ọka di nime ha, ọ we re ọka nye ndi Ijipt; oké unwu ahu we sie ike n'ala Ijipt. 57 Ma uwa nile biaruru Ijipt, biakute Josef, izuru ọka; n'ihi na oké unwu ahu siri ike n'uwa nile.

42 1 Jekob we hu na ọka di n'Ijipt, Jekob we si umu-ya ndikom, N'ihi gini ka unu nēlerita onwe-unu anya? 2 O si kwa, Le, anuwom na ọka di n'Ijipt: ridanu n'ebe ahu, si n'ebe ahu zutara ayi; ka ayi we di ndu, ghara inwu anwu. 3 Umu-nne Josef iri we rida isi n'Ijipt zuta ọka. 4 Ma Benjamin, bú nwa-nne Josef, ka Jekob nēzigagh ka ya na umu-nne-ya yikọ je; n'ihi na ọ siri, Ka ajo ihe we ghara idakwasi ya. 5 Umu Israel we bia izuru ọka n'etiti ndi nābia: n'ihi na oké unwu ahu di n'ala Kenean. 6 Ma Josef, ya onwe-ya bu onye-isi ala ahu: ya onwe-ya bu onye nēre ọka nye ndi ala ahu nile: umu-nne Josef we bia, kpọ isi ala nye ya, kpuchie iru-ha n'ala. 7 Josef we hu umu-nne-ya, ọ mata ha, ma ọ mere onwe-ya dika onye ala ọzọ n'ebe ha nō, ọ we kpayere ha uka ike, si ha, Óle ebe unu si bia? Ha si, Site n'ala Kenean izuru ihe-oriri. 8 Josef we mata umu-nne-ya, ma ha onwe-ha amatagh ya. 9 Josef we cheta nrọ abua ahu nke ọ rorọ bayere ha, ọ si ha, Ndi-nledo ka unu bu; ihu ọhuba-ọtọ ala ka unu biaworo. 10 Ha si ya, É-è, onye-nwem, kama ndi-orù-gi abiawo izuru ihe-oriri. 11 Ayi nile, umu otù nwoke ka ayi bu; ndi ziri ezi ka ayi bu, ndi-orù-gi abugh ndi-nledo. 12 O si ha, É-è, kama ọ bu ọhuba-ọtọ ala ka unu biaworo ihu. 13 Ha si, Ayi onwe-ayi ndi-orù-gi bu umu-nne iri na abua, umu nke otù nwoke n'ala Kenean; ma, le, nke-ntà di n'aka nna-ayi ta, ma otù nke fôduru anogh ndu. 14 Josef we si ha, Nke ahu bu ihe m'gwara unu, si, Ndi-nledo ka unu bu: 15 nime nka ka agānwaputa unu: Fero di ndu! unu agagh-esi n'ebe a pua ma-oli, ma ọ buru na nwa-nne-unu nke-ntà abiagh n'ebe a. 16 Ziganu otù nime unu, ya kute nwa-nne-unu; ma unu onwe-unu, ka eke unu abu, ka ewe nwaputa okwu nile unu, ma ezi-okwu di nime unu: ma ọ buru na ọ digh otù a, Fero di ndu! ndi-nledo ka unu bu n'ezie. 17 O we

chikota ha tiye n'ebe anēdebe ndi-nkpörö ubochi ato. 18 Josef we si ha n'ubochi nke-ato, Menu nka, di-kwanu ndu; n'ihi na Chineke ka mu onwem nātu egwu: 19 ọ buru na ndi ziri ezi ka unu bu, ka eke otù nwa-nne-unu abu n'ulo ebe anēdebe unu; ma unu onwe-unu, jenu, burunu ọka la n'ihi oké unwu nke ulo-unu: 20 ma nwa-nne-unu nke-ntà ka unu gēme ka ọ biakutem; agēgosi kwa na okwu nile unu bu ezi-okwu, unu agagh-anwu kwa. Ha we me otù a. 21 Ha we srita onwe-ha, N'ezie ndi ikpe maworo bayere nwa-nne-ayi ka ayi bu, n'ihi na ayi huru nkpa bụ nke nkpuru-obi-ya, mbe ọ nāriọ ayi aririọ-amara, ma ayi anugh; n'ihi ya ka nkpa bụ a biakwasiworo ayi. 22 Reuben we za ha, si, Agwaghị unu okwu, si, Unu emehiela megide nwa ahu; ma unu anugh? ọzọ kwa, Ọbara-ya, le, anājuta ya. 23 Ma ha onwe-ha amagh na Josef nānu ihe ha nēkwu; n'ihi na onye-nsguhari nō n'etiti ha. 24 O we si n'ebe ha nō chighari onwe-ya, kwa ákwà; ọ we laghachikute ha, gwa ha okwu, si n'etiti ha kuru Simeon, ke ya abu n'iru anya-ha. 25 Josef we nye iwu, ha we kpojue ihe nile ha n'ọka, ọ nye kwa iwu inyeghachi ego-ha, nke onye ọ bulu n'akpa-ya, na inye ha ihe ha gēri n'uzo: ewe mere ha otù a. 26 Ha were ọka-ha bo inyinya-ibu-ha, si n'ebe ahu la. 27 Otù nime ha we meghe akpa-ya inye inyinya-ibu-ya nri-anu-ulø n'ebe inq ọnodu-abali, ọ we hu ego-ya; ma, le, ego ahu di n'ọnlu akpa-ya. 28 O si umu-nne-ya, Enyeghachiwo egom; ọzọ kwa, le, ọ di n'akpam: obi-ha we fepu, ha we nāmarita jijiji n'etiti onwe-ha, si, Gini bu nka Chineke ineworo ayi? 29 Ha we biakute Jekob nna-ha, rue ala Kenean, gosi ya ihe nile dakwasiri ha; si, 30 Nwoke ahu, bú onye-nwe ala ahu, kpayere ayi uka ike, tiye ayi n'ebe anēdebe ndi-nkpörö dika ndi-nledo ala. 31 Ayi we si ya, Ndi ziri ezi ka ayi bu, ayi abugh ndi-nledo: 32 umu-nne iri na abua ka ayi bu, umu nke nna-ayi; otù anogh ndu, nke-ntà di kwa n'aka nna-ayi ta n'ala Kenean. 33 Nwoke ahu, bú onye-nwe ala ahu, we si ayi, Nime nka ka m'gāmara na ndi ziri ezi ka unu bu: kwenu ka otù nwa-nne-unu ọnodu n'akam, ma werenu ọka

n'ihi oké unwu nke ulo-unu, la: 34 ma menu ka nwa-nne-unu nke-ntá biakutem: ka m'mara kwa na o digh ndinledo unu bu, kama unu bu ndi ziri ezi: nwa-nne-unu ka m'gēnye unu, o bu kwa n'ala nka ka unu gāzu ahia. 35 O rue na, mbe ha nāwupu ihe di n'akpa-ha, le, ngugu ego nwoke o bula di n'akpa-ya: ha we hu ngugu ego-ha, ha onwe-ha na nna-ha, ha we tua egwu. 36 Jekob nna-ha we si ha, Mu ka unu ḥabaworo aka umu: Josef anogh ndu, Simeon anogh kwa ndu, o bu kwa Benjamin ka unu gēkuru: mu ka ihe ndia nile bia-kwasiworo. 37 Reuben we gwa nna-ya okwu, si, Umum ndikom abua ka i gēme ka ha nwua, ma o buru na emeghm ka o biakute gi: nye ya n'akam, mu onwem gēme kwa ka o laghachikute gi. 38 O si, Nwam agagh-eso unu rida; n'ihi na nwa-nne-ya anwuwo, ya onwe-ya, nání ya, fōdu-kwa-ra: asi na ajo ihe adakwasi ya n'uzo nke unu nēje na ya, unu gēweda kwa isi-awom rue ala-mo na nwuta.

43 1 Oké unwu ahu we sie ike n'ala ahu. 2 O rue, mbe ha risiri oka nke ha siri n'Ijipt bute, na nna-ha siri ha, Jeghachinu, zutara ayi nwantí ihe-oriri. 3 Juda we gwa ya okwu, si, Nwoke ahu ḥasiri ayi ámá ike, si, Unu agagh-ahu irum, ma o buru na nwa-nne-unu esogh unu bia. 4 O buru na i nēziga nwa-nne-ayi, ka ayi na ya we yikø je, ayi gārida, zuta-kwa-ra gi ihe-oriri: 5 ma o buru na i gagh-eziga ya, ayi agagh-arida: n'ihi na nwoke ahu siri ayi, Unu agagh-ahu irum, ma o buru na unu na nwa-nne-unu ayikøgh bia. 6 Israel we si, N'ihi gini ka unu mejorom, n'igosi nwoke ahu na unu nwere nwa-nne ozø? 7 Ha si, Nwoke ahu jusiri ajuju ike bayere ayi, bayekwa-ra umu-nna-ayi, si, Nna-unu, o no ndu ubu a? o di nwa-nne ozø unu nwere? ayi we gosi ya dika okwu ndia si di: ayi gāmara n'ezie na o gāsi, Menu ka nwa-nne-unu ridata? 8 Juda we si Israel nna-ya, Ziga nwa-okoro ahu ka mu na ya we yikø je, ayi gēbili kwa, je; ka ayi we di ndu, ghara inwu, ma ayi, ma gi, ma umu-ntakiri-ayi. 9 Mu onwem gānørø ya mbe; n'akam ka i gājuta ya: o buru na emeghm ka o biakute gi, o buru kwa na eguzoghm ya n'iru gi, emehiewokwam megide gi

ubøchi ndum nile: 10 n'ihi na asi na ayi anogh ødù, n'ezie ayi gālatawori ubø abua ndia. 11 Israel, bú nna-ha, we si ha, O buru na o di otú a ubu a, menu nka; werenu ufodu nime ihe makarisiri nma nke ala nka n'ihe-unu, weda-kwara nwoke ahu onyinye-inata-iru-oma, nwantí balm, na nwantí manu-añu, na uda di iche iche, na myrrh, na ákú, na almond: 12 were-kwa-nu ego okpukpu abua n'aka-unu; ego kwa nke enyeghachiri n'önü akpa-unu, wegħachinu ya n'aka-unu; elegh anya oħihie-anyā ka o bu: 13 kuru-kwa-nu nwa-nne-unu, bilie, jegħachikuru nwoke ahu: 14 Chineke Nke puru ime ihe nile, Ya nye kwa unu obi-ebere n'iru nwoke ahu, ka o we zitere unu nwa-nne-unu nke-ozø na Benjamin. Ma mu onwem, o buru na ababaram aka umu, aħabawom aka umu.

15 Ndikom ahu we were onyinye-inata-iru-oma ahu, o bu kwa okpukpu ego abua ka ha were n'aka-ha, na Benjamin; ha bilie, rida n'Ijipt, guzo n'iru Josef. 16 Josef we hu Benjamin n'etiti ha, o si onye bu onye-isi ulo-ya, Me ka ndikom ahu bata n'ulo, gi ḥu kwa anu, dozie ihe; n'ihi na mu ka ndikom ahu gēso ri ihe n'etiti-ehihie. 17 Nwoke ahu we me dika Josef siri ya; nwoke ahu we me ka ndikom ahu bata n'ulo Josef. 18 Ndikom ahu we tua egwu, n'ihi na emere ka ha bata n'ulo Josef; ha si, O bu n'ihi ego ahu, nke enyegħachiri n'akpa-ayi na nmalite, ka anēme ka ayi onwe-ayi bata; ka o we ċho ayi okwu, dakwasi ayi, were ayi ibu ndi-orù, were kwa inyinya-ibu-ayi. 19 Ha we biakute nwoke ahu nso, nke bu onye-isi ulo Josef, ha gwa ya okwu n'önü-uzø ulo ahu, 20 si, Biko, onye-nwem, ayi ridatara n'ezie na nmalite izuru ihe-oriri: 21 o rue, mbe ayi biara n'ebe inq önündu-abali, na ayi meghere akpa-ayi, ma, le, ego onye o bula di n'önü akpa-ya, bú ego-ayi n'otütü-ya zuru oké; ayi ewegħachiwo ya n'aka-ayi. 22 O di kwa ego ozø ayi wedataworo n'aka-ayi izuru ihe-oriri: ayi amagh onye tiyere ego-ayi n'akpa-ayi. 23 O si, Udo diri unu, unu atula egwu: Chineke-unu, na Chineke nke nna-unu, enyewo unu ákú zoro ezo n'akpa-unu: ego-unu rurum aka. O me ka Simeon pukute ha.

24 Nwoke ahu we me ka ndikom ahu bata n'ulo Josef, o nye ha miri, ha we sa ukwu-ha; o nye kwa inyinya-ibu nile ha nri-anu-ulø. 25 Ha we dozie onyinye-inata-iru-oma ahu rue obibia Josef n'etiti-ehihie: n'ihi na ha naru iia o bu n'ebe ahu ka ha géri nri. 26 Josef we bata n'ulo-ya, ha we webatara ya onyinye-inata-iru-oma ahu nke di n'aka-ha nime ulø, kpø isi ala nye ya. 27 O juu ha ajuju bayere udo-ha, si, O no n'udo, bù nna-unu, agadi ahu onye unu kwuru okwu bayere ya? O no kwa ndu? 28 Ha si, Orù-gi, bù nna-ayi, no n'udo, o no kwa ndu. Ha we rube isi, kpø isi ala. 29 O welie anya-ya abua, hu Benjamin nwa-nne-ya, bù nwa nke nne-ya, o si, O bu nka bu nwa-nne-unu nke-ntà, onye unu gwaram okwu bayere ya? O we si, Ka Chincke inere gi ainara, nwam. 30 Josef we me iugwa; n'ihi na obi-ebere-ya nile di ɔku n'aru nwa-nne-ya: o chø ebe o gákwa ákwà; o we ba n'ime-ulø-ya, kwa ákwà n'ebe ahu. 31 O sa iru-ya, puta, jisie onwe-ya ike, si, Dokwasinu nri. 32 Ha we dokwasiri ya nke ya iche, dokwasi-kwa-ra ha nke ha iche, dokwasi-kwa-ra ndi Ijipt ike ha iche, bù ndi ya na ha néríkø ihe: n'ihi na ndi Ijipt apugh isoro ndi-Hibru rie nri; n'ihi na ihe-árù ka nke ahu buru ndi Ijipt. 33 Ha we nodu n'iru ya, okpara dika ɔnqdu-ókpara-ya si di, nke-ntà kwa dika ɔnqdu-nke-ntà-ya si di; ibobo we nwurita ndikom ahu n'aru n'etiti ibeha. 34 Ewe si n'iru ya butere ha onyinye nri; ma onyinye nri Benjamin kariri onyinye nri ha nile ubò ise. Ha we so ya nu ihe-óñunu, we riñue afø.

44 1 O we nyc onye bu onye-isi ulo-ya iwu, si, Kpojue akpa ndikom ahu n'ihe-oriri, otù ha puru ibu, tiye kwa ego onye o bula n'ónu akpa-ya. 2 Tiye kwa ɔkwam, bù ɔkwa ɔla-ɔcha, n'ónu akpa onye nke-ntà, ya na ego oka-ya. O we me dika okwu Josef si di, nke o kwuru. 3 Mbe ihè ututu putara, ewe zilaga ndikom ahu, ha na inyinya-ibu-ha. 4 Ndi ahu siri n'obodo pua, ha erugh n'ebe di anya, ma Josef siri onye bu onye-isi ulo-ya, Bilie, chua ndikom ahu; mbe i ruru lia aru i gási ha, N'ihi gini ka unu were ihe ojo kwughachi n'ónodu ezi ihe? 5 O bugñ nka bu ihe onye-nwem ii aiñ ihe-óñunu. ya onwe-

ya ji kwa ya ariba ama n'ezie? unu emewo ihe ojo n'ihe nke unu mere. 6 O we rue ha aru, gwa ha okwu ndia. 7 Ha si ya, N'ihi gini ka onye-nwem nékwu okwu dika okwu ndia? Ya buru ndi-orù-gi ihe-árù ime ihe dika ihe a. 8 Le, ego nke ayi hutara n'ónu akpa-ayi, ayi si n'ala Kenean wegħachiri gi ya: ayi gësi kwa aña si n'ulo onye-nwem-gi zuru ola-ɔcha ma-ɔbu ola-edo? 9 Onye o bula n'etiti ndi-orù-gi agāchota ya n'aka-ya, ya nwua, ɔzø kwa, ayi onwe-ayi gāghorø onye-nwem ndi-orù. 10 O si, Übu a kwa, dika okwu nile unu si di, otù a ka o gādi: onye agāchota ya n'aka-ya gāburum orù; ma unu onwe-unu gābu ndi puru ya. 11 Ha we me ngwa, weda akpa-ha, onye o bula akpa nke ya, ha megħe akpa-ha, onye o bula akpa nke ya. 12 O we chosie ike, n'okenyc ka o malitere, o bu kwa na nke-ntà ka o chobiri: ewe chota ɔkwa ahu n'akpa Benjamin. 13 Ha we dōwa uwe-nbokwasi-ha, onye o bula o bo inyinya-ibu-ya ibu, ha we lagħachi n'obodo. 14 Juda na umu-nne-ya we ba n' ulo Josef; ma ya onwe-ya no kwa n'ebe ahu rue mbe ahu: ha we da n'ala n'iru ya. 15 Josef we si ha, Omume gini bu nka nke unu meworo? unu amagh na nwoke nke di kam nāribा ama n'czie? 16 Juda we si, Gini ka ayi gási onye-nwem? gini ka ayi gēkwu? ayi gësi kwa aña gu onwe-ayi na ndi ezi omume? Chincke achoputawo ajo omume ndi-orù-gi: le, ayi aghoworo onye-nwem ndi-orù, ma ayi onwe-ayi ma onyc ahu nke achotaworo ɔkwa ahu n'aka-ya. 17 O si, Ya burum ihe-árù ime nka: nwoke ahu achotaworo ɔkwa ahu n'aka-ya, onye ahu gāgħlorom orù; ma unu onwe-unu, rigokurunu iia-unu n'udo.

18 Juda we biakute ya nso, si, Biko, onye-nwem, biko, ka orù-gi kwue okwu na nti onye-iwem, iwe-gi adi-kwa-la ɔku n'sru orù-gi: n'ihi na otù i di, etù ahu ka Feo di kwa. 19 Onye-nwem juru ndi-orù-ya, si, Unu nwere nna ma-ɔbu nwa-nne? 20 Ayi we si onye-nwem, Ayi nwere nna, bù agadi, na otù nwa agadi-ya, bù onye ntà; nwa-nne-ya anwuruwo kwa, o we fôdu nwata ahu nani ya nye nne-ya, nna-ya hu-kwa-ra ya n'anya. 21 I we si ndi-orù-gi, Me ka o ridakuteni, ka m'we tukwasi anyam

n'aru ya. 22 Ayi we si onye-nwem, Nwa-okoro ahu apugh irapu nna-ya: asi kwa na o rapu nna-ya, nna-ya gānwu. 23 I we si ndi-orù-gi, O buru na nwa-nne-unu nke-ntà esogh unu ridata, unu agagh-ahu irum ozo ma-oli. 24 O rue, mbe ayi rigokuru orù-gi, bù nnam, na ayi gosiri ya okwu nile nke onye-nwem. 25 Nna-ayi we si, Jeghachinu, zutara ayi nwantì ihe-oriri. 26 Ayi we si, Ayi apugh irida: o buru na nwa-nne-ayi nke-ntà eso ayi je, ayi gārida kwa: n'ihi na ayi apugh ihu iru nwoke ahu, ma o buru na nwa-nne-ayi nke-ntà esogh ayi je. 27 Orù-gi, bù nnam, we si ayi, Unu onwe-unu mara na umu-ndikom abua ka nwunyem muru nyem: 28 otu nime ha we si n'ebe m'nq pua, m'we si, N'ezie anu-ohia adobus:wo ya; ahugh-kwam ya rue ubu a: 29 ma o buru na unu ekupu kwa nka n'irum, ajo ihe adakwasi kwa ya, unu gēweda isi-awòm rue ala-mo n'ihe ojo. 30 Ma ubu a, mbe m'gabiakute orù-gi, bù nnam, ma nwa-okoro ahu esogh ayi bia; ebe ekekotara nkpuru-obi-ya na nkpuru-obi nwa-okoro ahu; 31 o gēru kwa, mbe o huru na nwa-okoro ahu esogh ayi bia, na o gānwu: ndi-orù-gi gēweda kwa isi-awò orù-gi, bù nna-ayi, rue ala-mo na nwuta. 32 N'ihi na orù-gi nōrō nwa-okoro ahu mbe n'ebe nnam no, si, O buru na emeghm ka o biakute gi, emehiewokwam megide nnam ubochi ndum nile. 33 Ma ubu a, biko, ka orù-gi nōdu n'ōnōdu nwa-okoro a iburu onye-nwem orù; ma ka nwa-okoro a soro umu-nne-ya rigo. 34 N'ihi na m'gesi ana rigokuru nnam, ma nwa-okoro a esoghm rigo? ka m'we ghara ilekwasi ihe ojo ahu anya nke gāchota nnam.

45 1 Ma Josef apugh ijisi onwe-ya ike n'iru ndi nile guzoworo onwe-ha n'akuku ya; o we kpø okù, si, Me ka madu o bula si n'ebe m'nq pua. O digh kwa onye o bula guzoro n'ebe o no, mbe Josef me ka umu-nne-ya mara ya. 2 O we welie olu-ya n'ikwa-ákwa: ndi Ijipt we nu, ulo Fero nu-kwa-ra. 3 Josef we si umu-nne-ya, Mu onwem bu Josef; nnam, o no ndu ubu a? Ma umu-nne-ya apugh iza ya; n'ihi na ha mara ijiji n'iru ya. 4 Josef we si umu-nne-ya, Biko, biakutenum nso. Ha we bia nso. O si, Mu onwem bu Josef

nwa-nne-unu, onye unu rere je n'Ijipt. 5 Ma ubu a ya ewutala unu, ya abu-kwala ihe iwe iwe di oku n'anya-unu, na unu rerem bia n'ebe a: n'ihi na o bu idebe ndu ka Chineke zirim ga n'iru unu. 6 N'ihi na arø abua ndia ka oké unwu a di n'etiti ala: arø ise fodu-kwa-ra nke ilu-olu-ubi na owuwe-ihe-ubi nāgaghadi. 7 Chineke we ziem ga n'iru unu idoro unu n'uwa ndi foduru, na idebere unu ndu ka unu buru oké ndi ɿapuru abapu. 8 Ubu a kwa, O bugh unu onwe-unu ziterem n'ebe a, kama Chineke: O we mem ka m'ghorø Fero nna, na onye-nwe ulo-ya nile, na onye nāchi ala Ijipt nile. 9 Menu ngwa, rigokuru nnam, si ya, Otù a ka nwa-gi Josef siri, Chineke emewom ka m'gho onye-nwe Ijipt nile: ridakutem, atula nguzo: 10 i gèbi n'ala Goshen, nōkwam nso, gi onwe-gi, na umu-gi, na umu umu-gi, na igwè ewu na aturu-gi, na igwè ehi-gi, na ndi nile i nwere: 11 m'gazù kwa gi n'ebe ahu; n'ihi na arø ise nke oké unwu foduru; ka ewe ghara inapu gi ihe nile, gi onwe-gi, na ulo-gi, na ndi nile i nwere. 12 Ma, le, anya-unu na anya nwa-nnem, bù Benjamin, nāhu na o bu ɿonu nāgwa unu okwu. 13 Unu gēgosi kwa nnam nsopurum nile n'Ijipt, na ihe nile nke unu huworo; unu gēme kwa ngwa me ka nnam ridata n'ebe a. 14 O we dakwasi Benjamin, bù nwa-nne-ya, n'olu, kwa ákwà; Benjamin kwa-kwa-ra ákwà n'olu-ya. 15 O we sutu unu-nne-ya nile ɿonu, kwakwasi ha ákwà: emesia umu-nne-ya kpayere ya uka.

16 Ewe nu údè-ya n'ulo Fero, si, Umu-nne Josef abiawo: o di nma n'anya Fero, na n'anya ndi-orù-ya. 17 Fero we si Josef, Si umu-nne-gi, Menu nka; bonu anumanu-unu ibu, la, ba n'ala Kenean; 18 chiri-kwa-nu nna-unu na ulo-unu, biakutem: ka m'nye kwa unu ezi ihe nke ala Ijipt, unu gēri kwa urù ala nka. 19 Ma gi onwe-gi ka enyeworo iwu, menu nka; sinu n'ala Ijipt chiri ubø-ala n'ihi umu-ntakiri-unu, na n'ihi nwunye nile unu, kuru-kwa-nu nnunu, bia. 20 Anya-unu adi-kwa-la n'ihe-unu; n'ihi na ezi ihe nke ala Ijipt nile, o bu unu nwe ya. 21 Umu Israel we me otù a: Josef we nye ha ubø-ala n'okwu-ɿonu Fero, o nye kwa ha ihe ha

gēri n'uzo. 22 Ha nile n'otu n'otu ka o nyere uwe-nbokwasi nbawanwe; ma o nyere Benjamin ogu nkpuru-ego ola-ochi iri na ogu ise na uwe-nbokwasi nbawanwe ise. 23 O ziga-kwa-ra nna-ya otu a; inyinya-ibu iri nēbu ufodu n'ezi ihe nke Ijipt, na nne-inyinya-ibu iri nēbu oka na achicha na nri nna-ya gēri n'uzo. 24 O we zilaga umu-nne-ya. ha la: o si ha, Unu esela okwu n'uzo. 25 Ha si n'Ijipt rigo, ba n'ala Kenean, biakute Jekob nna-ha. 26 Ha gosi ya, si, Josef no ndu ubu a, ha gosi kwa ya na o bu ya nāchi ala Ijipt nile. Obi-ya we ḥafue, n'ihi na o kwegh ha. 27 Ha we gwa ya okwu Josef nile nke o gwara ha: mbe o huru ubo-ala nile nke Josef ziri ibute ya, mo nke Jekob, bù nna-ha, we di ndu: 28 Israel we si, O zuwo; Josef, bù nwam, no ndu ubu a: ka m'je, hu ya anya tutu mu anwua.

46 1 Israel we buiie ije, ya na ndi nile o nwere, o biarue Bia-sheba, chaura Chineke nke nna-ya Aisak aja. 2 Chineke we gwa Israel okwu n'ohū nke abali, si, Jekob, Jekob. O si, Lekwam. 3 O si, Mu onwem bu Chineke, bù Chineke nke nna-gi: atuia egwu irida n'Ijipt; n'ihi na mba uku ka M'gēme gi ka i ghō n'ebe ahu. 4 Mu onwem gēso gi rida n'Ijipt; o bu kwa Mu onwem gēme ka i rigota kwa n'ezie; Josef gātukwasi kwa aka-ya n'anya-gi abua. 5 Jekob we si na Bia-sheba bilie: umu Israel we buru Jekob, bù nna-ha, na umu-ntakiri-ha, na nwunye nile ha, n'ubō-ala nke Fero zitereri ibu ya. 6 Ha chiru anu-uloh, na akū-ha, bù nke ha kpatarari n'ala Kenean, bata n'Ijipt, bù Jekob na nkpuru-ya nile tiyere onwe-ya: 7 ya na umu-ya ndikom, na umu-ndikom nke umu-ya ndikom, umu-ya ndinyom, na umu-ndinyom nke umu-ya ndikom, o bu nkpuru-ya nile ka o mere ka ha so va bata n'Ijipt.

8 Ma ndia bu aha umu Israel, ndi batara n'Ijipt, Jekob na umu-ya ndikom: ḥkpara Jekob, bù Reuben. 9 Umu-ndikom Reuben; Hanok, na Palu, na Hezron, na Kami. 10 Umu-ndikom Simeon; Jemuel, na Jamin, na Ohad, na Jakin, na Zoba, na Shaul, bù nwa nke nwayi Kenean ahu. 11 Umu-ndikom Livai; Giashon, na Kohat, na

Merari. 12 Umu-ndikom Juda; Ia, na Onan, na Shila, na Perez, na Zera: ma Ia na Onan nwuru n'ala Kenean. Umu-ndikom Perez bu kwa Hezron, na Hamul. 13 Umu-ndikom Isaka; Tola, na Puva, na Job, na Shimron. 14 Umu-ndikom Zebulun: Sered, na Ilon, na Jahleel. 15 Ndia bu umu-ndikom Lia, nke o amuru nye Jekob nime Padan-eram, ha na Daina, bù nwa-ya nwayi: nkpuru-obi nile nke umu-ya ndikom na umu-ya ndinyom bu orú na iri na ato. 16 Umu-ndikom Gad; Zifyon, na Hagi, na Shuni, na Ezbon, na Iri, na Arodi, na Areli. 17 Umu-ndikom Asha; Imna, na Ishva, na Ishvi, na Beria, na Sera, bù nwa-nne-ha nwayi: umu-ndikom Beria kwa; Heba na Malkiel. 18 Ndia bu umu-ndikom Zilpa, onye Leban nyere Lia nwa-ya nwayi, o we muara Jekob ndia, bù nkpuru-obi iri na isi. 19 Umu-ndikom Rechel, bù nwunye Jekob; Josef na Benjamin. 20 Ewe muara Josef n'ala Ijipt Manase na Efraim, ndi Asenat, bù nwa-nwayi Potifera onye-nchu-aja nke On. muru nye ya. 21 Umu-ndikom Benjamin; Bela, na Beka, na Ashbil, na Gira, na Neaman, na Ihi, na Rosh, na Mupim, na Hupim, na Ad. 22 Ndia bu umu-ndikom Rechel, ndi amuru nye Jekob: nkpuru-obi nile di iri na anō. 23 Umu-ndikom Dan: Hushim. 24 Umu-ndikom Naftali: Jahzeel, na Guni, na Jiza, na Shilem. 25 Ndia bu umu-ndikom Bihā, onye Leban nyere Rechel nwa-ya nwayi, o we muara Jekob ndia: nkpuru-obi nile di asa. 26 Nkypuru-obi nile Jekob nwere ndi batara n'Ijipt, ndi siri n'ukwù-ya puta, n̄gugh nwunye nile nke umu Jekob, nkpuru-obi nile di ogu ato na isi; 27 umu-ndikom Josef, ndi amuru nye ya n'Ijipt, di kwa nkpuru-obi abua; nkpuru-obi nile nke ulo Jekob, ndi nābata n'Ijipt, di ogu ato na iri.

28 Ma o bu Juda ka o zigara n'iru ya jekuru Josef, igesi ya uzo n'iru ya rue Goshen; ha we bata n'ala Goshen 29 Josef we dozie ubo-ala-ya, rigorue Goshen izute Israel, bù nna-ya; o me ka o hu ya anya, o we dakwasi ya n'olu, kwa akwà n'olu-ya mbe di anya. 30 Israel we si Josef, Ka m'nwua ubu a, mbe m'husiri iru-gi, na i no ndu rue ubu a.

31 Josef we si umu-nne-ya, si kwa ulo nna-ya, M'gārigo, gosi Fero, si ya, Umu-nncim na ulo nnam, ndi nō n'ala Kenean, abiakutewom; 32 ma ndikom ahu bu ndi-ozütü igwè ewu na aturu, n'ihi na ndi ọlu-ha bu iche anu-ulø ka ha bu-woro; o bu kwa igwè ewu na aturu-ha na igwè ehi-ha, na ihe nile ha nwere, ka ha chitaworo. 33 Ma o gēru, mbe Fero gākpø unu, si kwa, Gini bu ọlu unu nālū? 34 na unu gāsi, Ndi ọlu-ayi bu iche anu-ulø ka ndi orù-gi buworo site na mbe ayi di na nwata we rue ubu a, ma ayi onwe-ayi, ma nna-ayi-hà: ka unu we biri n'ala Goshen; n'ihi na onyc ọ bulu nāzù igwè ewu na aturu bu ihe-áru n'anya ndi Ijipt.

47 1 Josef we ba, gosi Fero, si, Nnam na umu-nnem, na igwè ewu na aturu-ha, na igwè ehi-ha, na ihe nile ha nwere, esiwo n'ala Kenean bia; ma, le, ha nō n'ala Goshen. 2 O we si n'etiti umu-nne-ya nile chiri ndikom ise, guzo ha n'iru Fero. 3 Fero we si umu-nne-ya, Gini bu ọlu unu nālū? Ha si Fero, Ndi-ozütü igwè ewu na aturu ka ndi-orù-gi bu, ma ayi onwe-ayi, ma nna-ayi-hà. 4 Ha we si Fero, Inø dika ọbia n'ala nka ka ayi biaworo; n'ihi na ọ digh ihe ejì azù igwè ewu na aturu ahu nke ndi-orù-gi nwere; n'ihi na oké unwu a di arø n'ala Kenean: ubu a kwa, biko, ka ndi-orù-gi biri n'ala Goshen. 5 Fero we gwa Josef okwu, si, Nna-gi na umu-nne-gi abiakutewo gi: 6 ala Ijipt, n'iru gi ka ọ di; me ka nna-gi na umu-nne-gi biri n'ebe kachasi nma nke ala nka; ha gēbiri n'ala Goshen: ọ buru kwa na i inara, si, na ndi-dinkpà di n'etiti ha, i gēdo kwa ha ndi-isi anu-ulø m'nwere. 7 Josef we me ka Jekob nna-ya bau, o guzo ya n'iru Fero: Jekob we gozie Fero. 8 Fero we si Jekob, Ubøchi arø ndu-gi di ole? 9 Jekob we si Fero, Ubøchi arø nke ọnqodu-qbiam nile di ọgu arø isi na iri: ha di ole-na-ole, jø kwa njø, bù ubøchi arø ndum, ha erugh kwa ubøchi arø ndu nke nnam-hà n'ubøchi ọnqodu-qbiam-ha. 10 Jekob we gozie Fero, si n'iru Fero pua. 11 Josef we me ka nna-ya na umu-nne-ya biri n'ala, ọ nye kwa ha ihe-onwunwe n'ala Ijipt, n'ebe kachasi nma nke ala ahu, n'ala Rameses, dika Fero nyere iwu. 12 Josef were nri zùa nna-ya, na uum-nne-ya, na

ulo nile nke nna-ya, dika ọnú-ogugu nke umu-ntakiri si di.

13 Nri adigh n'ala ahu nile; n'ihi na oké unwu ahu di arø nke-uku, ala Ijipt na ala Kenean we nāda mbà n'ihi oké unwu ahu. 14 Josef we chikøta ego nile anāchøta n'ala Ijipt, na n'ala Kenean, n'ọnqodu ọka ndi ahu nāzù: Josef we chita ego ahu n'ulo Fero. 15 Ego we gwuchapu n'ala Ijipt, na n'ala Kenean, ndi Ijipt nile we biakute Josef, si, Nyè ayi nri, n'ihi gini ka ayi nānwu n'iru gi? n'ihi na ego agwu. 16 Josef we si, Nyenu anu-ulø-unu; ka m'nye kwa unu nri n'ọnqodu anu-ulø-unu, ma ọ buru na ego agwu. 17 Ha we chiri anu-ulø-ha biakute Josef: Josef we nye ha nri n'ọnqodu inyinya-ha, na n'ọnqodu anu-ulø-ha, bù igwè ewu na aturu, na n'ọnqodu anu-ulø-ha, bù igwè chi, na n'ọnqodu inyinya-ibu-ha, we were nri nāzù ha n'arø ahu n'ọnqodu anu-ulø-ha nile. 18 Arø ahu we gwu, ha we biakute ya n'arø nke-abua, si ya, Ayi agagh-ezonari onyc-nwem, na ọ buru na ego agwusia, ọ buru kwa na onyc-nwem nwere anu-ulø, bù anumanu-ayi, ọ digh ihe fôduru n'iru onyc-nwem, ma-qbugh aru-ayi na ala-ayi: 19 n'ihi gini ka ayi nānwu n'anya-gi, ma ayi, ma ala-ayi? zuru ayi na ala-ayi n'ọnqodu nri, ayi onwe-ayi na ala-ayi gāghø-kwa-ra Fero ndi-orù: gi nye kwa ayi nkpuru-oghigha, ka ayi we di ndu, ghara inwu anwu, ka ala we ghara kwa itøborø n'efù. 20 Josef we zutara Fero ala Ijipt nile; n'ihi na ndi Ijipt rere ohia-ha, onye ọ bulu ọ re nke ya, n'ihi na oké unwu ahu siri ike n'aru ha: ala ahu we ghø ihe Fero nwere. 21 Ma ndi ahu, ọ mere ka ha gabiga ba n'ebodo nile site n'otu nsotu ókè-ala Ijipt rue nsotu-ya ozø. 22 Nání ala ndi-nchu-aja ka ọ nāzutagh: n'ihi na ndi-nchu-aja nwere ókè nri sitere n'ebe Fero nō, na ri-kwa-ra ókè-nri-ha nke Fero nyere ha; n'ihi nka ha eregh ala-ha. 23 Josef we si ndi ahu, Le, azutawom unu na ala-unu nye Fero ta: le, unu gēnwe nkpuru-oghigha, unu gāgha kwa nkpuru n'ala. 24 O gēru kwa, n'omume-ya, na unu gēnye Fero otù uzø n'uzø ise, uzø anø aburu kwa ihe unu nwere, ibu nkpuru-oghigha nke ubi, na ibu ihe-oriri-unu, na iburu ndi nō n'ulo-unu ihe-oriri, na iburu umu-

ntakiri-unu ihe-oriri. 25 Ha si, I debewo ayi ndu: ka ayi huta amara n'iru onye-nwem, ayi gāghorō Fero ndi-orū. 26 Josef we me ya ka o buru ukpuru bayere ala nke Ijipt rue ta, na Fero gēnwe otu uzø n'uzø ise; nání ala ndinchu-aja nwere iche nāghogh ihe Fero nwere. 27 Israel we biri n'ala Ijipt, n'ala Goshen; ha we nwe ihe-onwunwe nime ya, mu kwa ọmümü, ba uba nke-uku.

28 Jekob we di ndu n'ala Ijipt arø iri na asa: ubochi Jekob, bú arø ndu-ya, we di ọgu arø asa na asa. 29 Ubochi Israel gānwu we rue nso: o kpø nwa-ya Josef, si ya, Biko, o buru na ahutawoim amara n'iru gi, biko, tiye aka-gi n'okpuru apata-ukwum, me-kwa-ranị cbere na czi-okwu; biko, elilam n'Ijipt: 30 kama mu na nnam-hà gēdina, i gēsi kwa n'Ijipt bupum, likwam n'ili-ha. O si, Mu onwem gēme dika okwu-gi si di. 31 O si, Nuaram iyi: o we riwara ya iyi. Israel we kpø isi ala n'elu ihe-ndina-ya.

48 1 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na otu onye siri Josef, Le, nna-gi naria ọria: o we chiri umu-ya ndikom abua ka ha so ya je, bú Manase na Efraim. 2 Otu onye we gosi Jekob, si, Le, nwa-gi Josef nabiakute gi: Israel we jisie ike, nodu n'elu ihe-ndina-ya. 3 Jekob we si Josef, Chineke Nke puru imie ihe nile mere ka m'hu Ya anya na Luz n'ala Kenean, O we goziem, 4 sim, Le, M'neme gi ka i mua ọmümü, M'gēme kwa gi ka i ba uba, M'gēme kwa gi ka i ghø nkporøta ndi di iche iche; M'gēnye kwa nkpuru-gi gānochgi ala nka, ka o buru ihe-onwunwe cbigh-ebi. 5 Ma ubu a umu-gi ndikom abua, ndi amuru nye gi n'ala Ijipt tutu mu abiakute gi n'Ijipt, nkem ka ha bu; Efraim na Manase, diku Reuben na Simeon, gābu ndi n'iwere. 6 Ma umu-gi, ndi i musoworo ha, o bu gi nwe ha; n'aha umu-nne-ha ka agakpø ha n'ihe-nketa-ha. 7 Ma mu onwem, mbe m'siri na Padan bia, Rechel nwuru n'akukum n'ala Kenean n'uzø, mbe uzø foduru ibiaru Efrat: m'we lie ya n'ebe ahun'uzø Efrat (nke ah u bu Bet-lehem). 8 Israel we hu umu-ndikom Josef, o si, Ole ndi bu ndia? 9 Josef we si nna-ya, Umum ka ha bu, ndi Chineke nyeworom n'ebe a. O si, Biko, chitaram ha, m'gagøzi ha. 10 Ma anya Israel di arø

site n'agadi o bu, o pugh ihu uzø. O me ka ha biakute ya nso; o we sutu ha ọnu, ọkua ha. 11 Israel we si Josef, Echeghm ihu iru-gi: ma, le, Chineke emewo ka m'hu kwa nkpuru-gi. 12 Josef we me ka ha puta n'etiti ikperè-ya abua: o kpø isi ala, kpuchie iru-ya n'ala. 13 Josef we chiri ha abua, Efraim n'aka-nri-ya n'ebe aka-ekpe Israel di, na Manase n'aka-ekpe-ya n'ebe aka-nri Israel di, o we me ka ha biakute ya nso. 14 Israel we setia aka-nri-ya tukwasi ya n'isi Efraim, onye bu nke-ntà, na aka-ekpe-ya n'isi Manase, nātuha aka-ya abua; n'ihi na Manase bu ọkpara. 15 O we gozie Josef, si, Chineke ahu, Nke nnam-hà, bú Abraham na Aisak, nējehari n'iru Ya, Chineke ahu Nke nāzüm ogologo ogem rue ta, 16 Mo-ozı ahu Nke nābaputam n'aka ihe ojø nile, Ya gozie umu-okoro ndia; ka akpø kwa n'isi ha aha nkem, na aha nnam-hà, bú Abraham na Aisak; ka ha ba kwa uba rue ọtutu madu n'etiti uwa. 17 Josef we hu na nna-ya nātukwasi aka-nri-ya n'isi Efraim, o we jo njo n'anya-ya: o we welie aka nna-ya, iwepu ya n'isi Efraim tiye n'isi Manase. 18 Josef we si nna-ya, O bugh otu a, nnam: n'ihi na nka bu ọkpara; tukwasi aka-nri-gi n'isi-ya. 19 Nna-ya we ju, si, Amawom, nwam, amawom: ya onwe-ya gāghø kwa otu ndi, ya onwe-ya gādi kwa uku: ma otu o di, nwa-nne-ya nke-ntà gādi uku kari ya, nkpuru-ya gāghø kwa újú nke mba nile. 20 O we gozie ha n'ubochi ahu, si, Nime gi ka Israel gāgozi, si, Chineke me gi ka i di ka Efraim, ka i di kwa ka Manase: o we do Efraim n'iru Manase. 21 Israel we si Josef, Le, mu onwem gaje inwu: ma Chineke gānøyere unu, me kwa ka unu lata n'ala nna-unu-hà. 22 Mu onwem enyewo kwa gi otu akuku ugwu kari umu-nne-gi, nke m'ji mma-agham, ji kwa utam, nara n'aka ndi-Amorai.

49 1 Jekob we kpø umu-ya ndikom ókù, si: Chikotanu onwe-unu, ka m'we gosi unu ihe gādakwasi unu na mbe ikpe-azu nke ubochi ndia.

2 Zukonu, nu-kwa-nu, umu-ndikom Jekob;
Genu nti n'olu Israel, bú nna-unu.
3 Reuben, ọkparam ka i bu, ikem, na nkpuru mbu nke umem;

- Okaka nke nbuli-elu, na okaka nke ike.
- 4 I nāboghari dika miri, akarila akari; N'ihi na i rigoro n'ihe-ndina nna-gi: Mbe ahu i mere ya ka o ghara idi nsø: o rigoro n'utem.
- 5 Simeon na Livai bu nwa-nne; Ihe nke ihe-ike bu mma-agha-ha.
- 6 Abala n'izü-ha, nkpuru-obim; Gi na nkpoqota-ha abula otu, nsopurum; N'ihi na n'iwe-ha ka ha ɓuru nwoke, Q bu kwa n'ime ihe nātø ha ka ha bipuru nkwonkwo-ukwu ehi.
- 7 Ihe anābu զnu ka iwe-ha bu, n'ihi na o di ike; Onuma-ha bu kwa ihe anābu զnu, n'ihi na o sika ike: M'gēkesa ha nime Jekob, Basa kwa ha n'Israel.
- 8 Juda, gi onwe-gi, umu-nne-gi gēkele gi: Aka-gi di n'olu ndi-iro-gi; Umu-ndikom nna-gi gākpø isi ala nye gi.
- 9 Nwa-odem ka Juda bu; N'anu adoburu, nwam, ka i siworo rigo; O ruru ala, o makpuru dika odum, Na dika nne-odem; onye gēme ka obilie?
- 10 Nkpa-n'aka eze agagh-esi n'ebe Juda no wezuga onwe-ya, Nkpa-n'aka onye nēnye ukpuru agagh-esi kwa n'etiti ukwu-ya abua wezuga onwe-ya, Rue mbe Shailo gābia; Q bu kwa ya gēnwe ina-nti ndi di iche iche.
- 11 O nēlibe nwa-inyinya-ibu-ya n'osisi vine, O nēlibe kwa nwa nke nne-inyinya-ibu-ya n'osisi vine kachasi nma; Q suworo uwe-ya nime manya-vine, Su kwa ákwà-nbokwasi-ya n'obara nkpuru-vine:
- 12 Anya-ya abuan ácha obara-obara site na manya-vine, Ezé-ya nēnwu kwa ọcha site na miri-ara-ehi.
- 13 Zebulun, n'զnu-miri nke oké osimiri ka o gēbi: Ya onwe-ya gānø kwa n'զnu-miri nke ubø.

- Akuku-ya gādi kwa n'akuku Zaidon.
- 14 Isaka bu inyinya-ibu di ike, Nāmakpuru n'etiti ogige-aturu abua:
- 15 Q we hu izu-ike, na o di nma, Hu kwa ala ahu, na o di uto; Q we chebe ubu-ya ibu ibu, We ghø onye nēfē ɔfufé orù.
- 16 Dan gēkpeputa ndi-ya, Dika otu nime ebo nile nke Israel.
- 17 Ka Dan buru agwø n'uzø, Aju-ala n'okporo-uzø, Nke nāta ikiri-ukwu inyinya aru, Onye o nēbu we daghachi azu.
- 18 Nzoputa-Gi ka m'cheworo, Jehova
- 19 Gad, usu ndi nāpunara madu ihe gākpagide ya: Ma ya onwe-ya gākpagide ha n'ikiri-ukwu.
- 20 Asha ka abuba si aputa, bù nri-ya. Ya onwe-ya gēnye kwa ihe-uto di iche iche nke eze.
- 21 Naftali bu nne-ele arapuworo arapu: Bù onye ahu nke nēnye okwu-զnu nile di uto.
- 22 Nwa osisi nke nāmi nkpuru ka Josef bu, Nwa osisi nke nāmi nkpuru nke di n'akuku isi-iyi; Umu-ya ndinyom nāribiga mbidi.
- 23 Ndi-ókà-uta mere ya ihe-ilú, Ba kwa ya ákù, kpø kwa ya asi:
- 24 Ma uta-ya nānogide n'idi-ike, Aba-kwa-ra ogwe-aka-ya abua ume, Site n'aka Dike nke Jekob, (N'ebe ahu ka onye-ozuzù-aturu si bia, bù nkume Israel,)
- 25 Site na Chineke nke nna-gi; Ya yere gi aka! Na Onye Nke puru ime ihe nile; Ya gozie gi!
- Ngøzi nile nke elu-igwe site n'elu. Ngøzi nile nke obu-miri nke nāmaku n'okpuru, Ngøzi nile nke ara na nke ákpà-nwa.
- 26 Ngøzi nile nke nna-gi Adiwo ike kari ngøzi nile nke ndi murum Rue ókè nke ugwu ebigh-ebi: Ha gādi n'isi Josef, Na n'opù-n'isi nke onye ekewapuru n'etiti umu-nne-ya.
- 27 Benjamin bu wolf nke nādøbu anu:

N'ututu o néri anu o doburu,
N'anyasi o nëkesa kwa ihe o kwatara.

28 Ndia nile bu ebo Israel iri na abua: nka bu kwa ihe nna-ha gwara ha, o we gozie ha; onye o bula n'ihe nke di ka ngozi-ya si di, otù a ka o goziri ha.
29 O we nye ha iwu, si ha, Anachikota mu onwem na ndi nkem n'ala-mo: lienum n'ebé nnam-hà di n'obà nke di n'ohia nke Efron, bù onye Het,
30 n'obà nke di n'ohia Makpila, nke di n'iru Mamre, n'ala Kenean, nke Abraham zutara, ya na ohia ahu, n'aka Efron onye Het, ka o buru ihe-onwunwe nke gábu ala-ilì:
31 n'ebé ahu ka ha liri Abraham na Sera nwunye-ya; n'ebé ahu ka ha liri Aisak na Rebeka nwunye-ya;
o bu kwa n'ebé ahu ka m'liri Lia:
32 azutara ohia ahu na obà ahu nke di nime ya n'aka umu Het.
33 Jekob we nyebie umu-ya ndikom iwu, chikota ukwu-ya n'ihe-ndina-ya, kubie ume, ewe chikota ya na umu-nna-ya n'ala-mo.

50 1 Josef we dakwasi n'iru nna-ya, kwakwasi ya ákwá, sutu kwa ya onu. 2 Josef we nye ndi-orù-ya, bù ndi-dibia, iwu ibasì ozu nna-ya: ndi-dibia ahu we basì ozu Israel. 3 Ewe debezuere ya ogu ubochi abua: n'ihi na otù a ka anédebezu ubochi ndi anábasì ozu-ha: ndi Ijipt we kwara ya ákwá ogu ubochi ato na iri.

4 Ubochi ikwara ya ákwá we gabiga, Josef we gwa ulo Fero okwu, si, Biko, o buru na ahutawom amara n'iru unu, biko, kwuenu na nti Fero, si, 5 Nnam merem ka m'nua iyi, si, Le, mu onwem gaje inwu: n'ilim nke m'doziworo onwem n'ala Kenean, n'ebé ahu ka i gélím. Ma ubu a, biko, ka m'rigo, lie nnam, lata. Fero we si, Rigo, lie nna-gi, otù o mere gi ka i nua iyi. 7 Josef we rigo ili nna-ya: ndi-orù Fero nile, na ndi-okenye ulo-ya, na ndi-okenye nile nke ala Ijipt, 8 na ulo Josef nile, na umu-nne-ya, na ulo nna-ya, we so ya rigo: náni umu-ntakiri-ha, na igwè ewu na aturu-ha, na igwè ehi-ha, ka ha rapuru n'ala Goshen. 9 Ma ubo-ala ma ndi inyinya nèbu we so ya rigo: omuma-uloi-kwù ahu we di oké uku. 10 Ha biarue ebe-nzocha-oka nke Atad, nke di n'ofè Jodan, ha we were iti-aka-n'obi di uku

di kwa ike nke-uku ti aka n'obi n'ebé ahu: o we mere nna-ya oruru-újú ubochi asa. 11 Ndi bi n'ala ahu, bù ndi Kenean, we hu oruru-újú ahu n'ebenzocha-oka nke Atad, ha si, Nka buru ndi Ijipt oruru-újú di arò: n'ihi nka akporo aha-ya Ebel-Mizraim, nke di n'ofè Jodan. 12 Umu-ya ndikom we mere ya otù a dika o nyere ha iwu: 13 umu-ya ndikom we bubata ya n'ala Kenean, lie ya n'obà nke ohia Makpila, nke Abraham zutara, ya na ohia, ka o buru ihe-onwunwe nke gábu ala-ilì, n'aka Efron onye-Het, n'iru Mamre.

14 Josef we laghachi n'Ijipt, ya onwe-ya, na umu-nne-ya, na ndi nile soro ya rigo ili nna-ya, mbe o lisiri nna-ya. 15 Ma mbe umu-nne Josef huru na nna-ha anwuruwo, ha si, Elegh anya Josef nákpo ayi asi, o gènyegnachi kwa ayi n'ùjú ihe ojo nile ayi mere ya. 16 Ha we nye otù onye iwu n'ebé Josef nq, si, Nna-gi nyere iwu tutu onwu-ya, si, 17 Otù a ka unu gási Josef, Ariom i, biko, baghara njehie umu-nne-gi, na nmeliie-ha, n'ihi na o bu ihe ojo ka ha meworo gi: ubu a kwa, biko, baghara njehie ndi-orù Chineke nke nna-gi. Josef we kwa ákwá mbe ha gwara ya okwu. 18 Umu-nne-ya we je kwa, da n'ala n'iru ya, si, Le, ayi gáburu gi ndi-orù. 19 Josef we si ha, Unu atula egwu: n'ihi na o bu n'onqodu Chineke ka m'nq? 20 Unu onwe-unu kwa, unu chere ihe ojo megidem; Chineke chere ya ka o buru ezi ihe, ime dika o di ta, idebe otutu ndi ndu. 21 Ma ubu a unu atula egwu: mu onwem ganázù unu na umu-ntakiri-unu. O we kasie ha obi, gwa ha okwu nába ha n'obi.

22 Josef we biri n'Ijipt, ya onwe-ya, na ulo nna-ya: Josef we di ndu ogu arò ise na iri. 23 Josef we hu umu Efraim nke umu-umu nke-atò: amu-kwa-ra umu Makia nwa Manase n'ikperè abua nke Josef. 24 Josef we si umu-nne-ya, Mu onwem gaje inwu: ma Chineke gèleta unu n'ezie, me ka unu si n'ala nka rigorue ala ahu nke O náru Abraham na Aisak iyi bayere ya. 25 Josef we me ka umu Israel nua iyi, si, Chineke gèleta unu n'ezie, unu gési kwa n'ebé a bugo okpukpum. 26 Josef we nwua, o bara ogu arò ise na iri: ha we basì ozu-ya, etiye ya n'ibe n'Ijipt.

AKWUKWQ NKE-ABUA NKE MOSES, ANĀKPQ

OPUPU

1 Ma ndia bu aha umu-ndikom Israel, ndi batara n'Ijipt; ha soro Jekob bata, nwoke o bulu na ulo-ya. 2 Reuben, na Simeon, na Livai, na Juda; 3 Isaka, na Zebulun, na Benjamin; 4 Dan, na Naftali, na Gad, na Asha. 5 Madu nile ndi si n'úkwù Jekob puta di kwa ogu madu ato na iri: ma Josef, o nöri n'Ijipt. 6 Josef we nwua, ya na umu-nne-ya nile, na obo ahu nile. 7 Ma umu Israel muru ömümù, nuputa, ba uba, we nwe ume nke-uku nke-uku; ala ahi we juputa na ha.

8 Ma eze oihu biliri ichiri Ijipt, onye nāmagh Josef. 9 O we si ndi-ya, Le, ndi umu Israel di ɔtutu nwe kwa ume kari ayi: 10 ngwa, ka ayi gosi onwe-ayi na ndi mara ihe n'ebe ha no; ka ha we ghara iba uba, o we rue, mbe agha gāda n'ala-ayi, na ha gētiyekota onwe-ha n'aru ndi nākpq ayi asi, ha wc bu agha megide ayi, si n'ala nka rigopua. 11 Ha we do ndi-isi nke ndi nēfē òfūfē n'isi ha iwere ibu-ha weda ha ala. Ha we wuer Fero obodo abua ichikobata ihe. bú Paitom na Ramses. 12 Ma dika ha nēweda ha ala, otu a ka ha nāba uba, otu a ka ha nābasa kwa. Ike we gwusia ha n'ihi umu Israel. 13 Ndi Ijipt we were nkpaibu me umu Israel ka ha fè òfūfē: 14 ha we were òfūfē siri ike me ka ndu-ha di ilu, n'urø, na nime brick, na n'òfūfē nile o bulu n'ohia, òfūfē-ha nile nke ha mere ka ha fè nime ha di na nkpaibu.

15 Eze Ijipt we si ndinyom Hibru ndi nēlē ime, ndi aha otu onye nime ha bu Shifra, aha nke onye nke-abua bu kwa Pua: 16 o si, Mbe unu nēlē ime ndinyom Hibru, we hu ha n'elu oche ömumu-nwa; o buru na nwa-nwoke ka o bu, unu gēme kwa ka o nwua; ma o buru na nwa-nwayi ka o bu, o gādi kwa ndu. 17 Ma ndinyom nke nēlē ime nātu egwu Chineke, ha emegh kwa dika eze Ijipt gwara ha, ma ha debere umu-ndikom ndu. 18 Eze Ijipt we kpø

ndinyom ahu nēlē ime, o si ha, Gini mere unu ji me ihe a, we debe umu-ndikom ndu? 19 Ndinyom nēlē iime we si Fero, N'ihi na ndinyom Hibru adigh ka ndinyom Ijipt; n'ihi na ndi nwere ndu ka ha bu, ha nāmu kwa nwa tutu ndinyom nke nēlē ime abiakute ha. 20 Chineke we me ndinyom nēlē ime nma: ndi Israel we ba uba, nwe kwa ume nke-uku. 21 O rue, n'ihi na ndinyom nke nēlē ime nātu egwu Chineke, na Q mere èzí-na-ulø nye ha. 22 Fero we nyc ndi-ya nile iwu, si, Nwa-nwoke o bulu amuru, n'osimiri Nail ka unu gētufu ya, ma unu gēdebe nwa-nwayi o bulu ndu.

23 Otu nwoke nke sitere n'ulo Livai we je luru nwa-nwayi Livai na nwunye. 2 Nwayi ahu we turu ime, mua nwa-nwoke: mbe o huru ya na nwa mara nma ka o bu, o zobe ya onwa ato. 3 O pugh kwa izobe ya ozo, o we werere ya ubø papyrus, were kwa bitumen na pitch te ya; o we tiye nwa ahu nime ya, tiye ya n'etiti ami n'usø osimiri Nail. 4 Nwa-nne-ya nwayi we guzo onwe-ya n'ebe di anya, imara ihe gēme ya. 5 Nwa-nwayi Fero we ridata isa aru n'osimiri Nail; umu-abogho-ya we nējehari n'akuku osimir! Nail ahu; o we hu ubø ahu n'etiti ami, zie orù-ya nwayi iweta ya. 6 O we meghe ya, hu nwa ahu, ma, le, o bu nwata-nwoke nākwa ákwá. O we nwe ömiko n'aru ya, si, Otu nime umu ndi-Hibru ka nka bu. 7 Nwa-nne-ya nwayi we si nwa-nwayi Fero, M'gēje kpøgi nwayi nēnye nwa ara site na ndinyom Hibru, ka o we nyere gi nwa nka ara? 8 Nwa-nwayi Fero we si ya, Je. Nwa-abogho ahu we je kpø nne nwa ahu. 9 Nwa-nwayi Fero we si ya, Kuru nwa nka la, nyerem ya ara, mu onwem gēnye kwa gi ugwo-olu-gi. Nwayi ahu we kuru nwa ahu, nye ya ara. 10 Nwa ahu we tó etó, nne-ya we me ka o biakute nwa-nwayi Fero, o we ghørø ya nwa nke ya. O kpø aha-ya Moses, si, N'ihi na nime miri ka m'döputara ya.

11 O rue na mbe ahu, mbe Moses toputaworo, na o pukuru umu-nne-ya, le ibu-haanya: o we hu nwoke Ijipt ka o nctibu nwoke Hibru, otu nime umu-nne-ya. 12 O we gha iru n'otu akuku, gha kwa iru n'akuku ozqo, ma mbe o huru na o digh onye o bula, o tibue onye Ijipt ahu, zobe ya n'ajá. 13 O we pua n'ubochi nke-abua, ma, le, ndikom Hibru abua nalu ogu: o we si onye ahu nke ikpe mara, N'ihi gini ka i nctibu madu-ibe-gi? 14 O si, Onye mere gi ka i buru onye-isi na onye-ikpe n'ebe ayi no. O bu ibum ka gi onwe-gi nckwu okwu-ya, dika i buru onye Ijipt? Moses we tua egwu, si, N'ezie amawo okwu a. 15 Fero we nu okwu a, o we cho ibu Moses. Moses we bapu n'iru Fero, nodu n'ala Midian: o we nodu ala n'akuku olulu-miri. 16 Ma onyen-chu-aja Midian nwere umu-ndinyom asai: ha we bia, se miri, baju ebe anctiye miri ime ka igwe ewu na aturu nke nna-ha nua. 17 Ndi-ozuzu-aturu we bia, chupu ha: ma Moses biliri, zoputa ha, me ka igwe ewu na aturu-ha nua miri. 18 Ha we biakute Reuel, bu nna-ha, o si, Gini mere unu ji bia ngwa ngwa ta? 19 Ha si, Nwoke Ijipt naputara ayi n'aka ndi-ozuzu-aturu, ozqo kwa, o setara ayi miri nke-oma, me ka igwe ewu na aturu-ayi nua. 20 O si umu-ya ndinyom, Ole ebe o no kwa? n'ihi gini bu nka na unu arapuwo nwoke ahu? kpunu ya, ka o we rie nri. 21 Moses we kwere ibiri n'ulo nwoke ahu: o we nye Moses Zipora nwa-ya nwayi na nwunye. 22 Nwayi ahu we mua nwa-nwoke, Moses we kpq aha-ya Giashom: n'ihi na o siri, Obia ka m'buvoro n'ala ozqo.

23 O rue, n'otutu ubochi ahu, na eze Ijipt nwuru: umu Israel we nene ume n'ihi ofuf-e-ha, ha we tie nkpu, ntiku ha tikuru Chineke we rigorue Chineke nti, n'ihi ofuf-e ahu. 24 Chineke we nu isu-ud-e-ha, Chineke we cheta qhuba-ndu-Ya, nke Ya na Abraham na Aisak na Jekob bara. 25 Chineke we hu umu Israel, Chineke we mara.

3 Ma Moses nazu igwe ewu na aturu nke Jetro, bu nna nwunye-ya, bu onye-nchu-aja Midian: o we duru igwe ewu na aturu ahu ga n'azu ozara,

o we biarue ugwu nke Chineke, rue Horeb. 2 Mo-izi nke Jehova we me ka o hu ya anya n're oku site n'etiti osisi ntá: o we hu, ma, le, osisi ntá ahu nere oku, ma erepiagh osisi ntá ahu. 3 Moses we si, Ka m'wezuga onwem, hu oké ihe-ohuhu nka; gini mere osisi ntá ahu nējigh rechapu? 4 Jehova we hu na o wezugara onwe-ya ihu, Chineke we si n'etiti osisi ntá ahu kpq ya okù, si, Moses, Moses. O si, Lekwam. 5 O si, Abiarula nso ebe a: yipu akpukpq-ukwu-gi n'ukwu-gi abua, n'ihi na ebe nke gi onwe-gi nēguzo n'elu ya, ala nsq ka o bu. 6 O si kwa, Mu onwem bu Chineke nke nna-gi, Chineke nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na Chineke nke Jekob. Moses we zobe iruya; n'ihi na o nata egwu illegide Chineke anya. 7 Jehova we si, Ahuwom n'ezie nweda-n'ala nke ndim nke di n'Ijipt, anuwokwañ iti-nkpu-ha n'ihi ndi nachi ha n'ihe-ike; n'ihi na amawom ihe-nbu-ha nile; 8 M'we ridata inaputa ha n'aka ndi Ijipt, na ihe ka ha si n'ala ahu rigorue ala di nma nke sa-kwa-ra mbara, rue ala nke miri-ara-ehi na manu-anu nēru na ya; rue ebe nke ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi-Perizait, na ndi-Havait, na ndi Jebus. 9 Ma ubu a, le, iti-nkpu umu Israel eruwom nti: ozqo kwa, ahuwom nmebu nke ndi Ijipt nmebu ha. 10 Ubu a kwa, bia, M'gēzi kwa gi jekuru Fero; gi me kwa ka ndim, bu umu Israel, si n'Ijipt puta. 11 Ma Moses siri Chineke, Onye ka m'bu, na m'gējekuru Fero, na m'gēme kwa ka umu Israel si n'Ijipt puta? 12 O si, N'ihi na Mu na gi gānō; nka bu-kwa-ra gi ihe-iriba-ama na Mu onwem ezigawo gi: mbe i gēme-wori ka ndim si n'Ijipt puta, unu gēfe Chineke n'elu ugwu a. 13 Moses we si Chineke, Le, mbe mu onwem nabiakute umu Israel. si ha, Chineke nke nna-unu-ha ezitewom n'ebe unu no; mbe ha gāsikwam, Gini bu aha-Ya? o bu gini ka m'gāsi ha? 14 Chineke we si Moses, ABUM IHE M'BU: O si kwa, Otu a ka i gāsi umu Israel, ABUM ezitewom n'ebe unu no. 15 Chineke si-kwa-ra Moses ozqo, Otu a ka i gāsi umu Israel, Jehova, bu Chineke nke nna-unu-ha, Chineke nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na

Chineke nke Jekob, O zitewom n'ebé unu nō: nka bu aham rue m̄be ebigh-ebi, nka bu kwa ihe-nchetam rue ōbo nile. 16 Je, chikota ndi-okenye Israel, si ha, Jehova, bù Chineke nke nna-unuhà, Chineke nke Abraham na Aisak na Jekob, O mewom ka m'hu Ya anya, O si, Eletawom unu n'ezie, hu kwa ihe anēme unu n'Ijipt: 17 M'we si, M'gême ka unu si na nweda-n'ala nke Ijipt rigorue ala nke ndi Kenean na ndi Het na ndi-Amorait na ndi-Perizait na ndi-Haivait na ndi Jebus, rue ala nke miri-ara-ehi na manu-añu nérù na ya. 18 Ha gège kwa nti n'olu-gi: i gäbiakute kwa eze Ijipt, gi onwe-gi na ndi-okenye Israel, unu gäsi kwa ya, Jehova, bù Chineke nke ndi-Hibru, ezutewo ayi: ubu a kwa, biko, ka ayi je ije nke ubochi ato n'ozara, ka ayi we chuara Jehova, bù Chineke-ayi, aja. 19 Ma Mu onwem mara na eze Ijipt agagh-ekwe unu je, é-è, o bugh n'aka di ike. 20 M'gësetipu kwa akam, tibu Ijipt n'oké olum nile nke M'gälu n'etiti ya: emesi kwa o gëzilaga unu. 21 M'gënye kwa ndi nka amara n'iru ndi Ijipt: o gérū kwa, m̄be unu nälä, na unu agagh-aba aka la; 22 ma nwayi o bulu gäriota n'aka nwayi-abata-obi-ya, na n'aka nwayi nō n'ulo-ya dika obia, ihe ola-ocha, na ihe ola-edo, na uwe-nbokwasi: unu gëtiye kwa ha n'aru umu-unu ndikom na n'aru umu-unu ndinyom; unu gänaku kwa ndi Ijipt ihe-ha n'aka.

4 1 Moses we za, si, Ma, le, ha agagh-ekwem, ha agagh-ege kwa nti n'olum: n'ihi na ha gäsi, Jehova emegh ka i hu Ya anya. 2 Jehova we si ya, Gini bu ihe ahu di n'aka-gi? O si, Nkpa-n'aka. 3 O si, Tuda ya n'ala. O we tuda ya n'ala, o we ghø agwo; Moses we ƙapu n'iru ya. 4 Jehova we si Moses, Setipu aka-gi, jide ya n'odùdù: (o we setipu aka-ya, jide ya, o we ghø nkpa-n'aka n'aka-ya:) 5 ka ha we kwe na Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha, Chineke nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na Chineke nke Jekob, emewo gi ka i hu Ya. 6 Jehova si-kwa-ra ya ozo, Biko, tiye aka-gi n'obi-gi. O we tiye aka-ya n'obi-ya: o we weputa ya, ma, le, aka-ya bu ekpenta, dika snow. 7 O we si, Tiyeghachi aka-gi n'obi-gi. (O we tiyeghachi aka-

ya n'obi-ya; o we weputa ya n'obi-ya, ma, le, o we dighachi ka anu-aru-ya.) 8 O gérū kwa, ma o buru na ha ekwegh gi, o buru kwa na ha egegh nti n'olu ihe-iriba-ama mbu, na ha gékwe olu ihe-iriba-ama nke ikpe-azu. 9 O gérū kwa, ma o buru na ha ekwegh kwa ihe-iriba-ama abua ndia, o buru kwa na ha egegh nti n'olu-gi, na i gëwere ufodu nime miri nke osimiri Nail, wusi ya n'ala-akorø: miri ahu nke i nëweputa n'osimiri Nail gäghø kwa obara, o gäghø obara n'ala-akorø. 10 Moses we si Jehova, Biko, Onye-nwe-ayi, O bugh onye-òkà-òkwu ka m'bu, ma-òbu na m̄be gara aga, ma-òbu site na m̄be I gwara orù-Gi okwu: n'ihi na onye ɔnu-ya di aró, nke ire-ya di kwa aró, ka m'bu. 11 Jehova we si ya, Onye tiyeworo ɔnu madu nwere? ma-òbu ònye nême madu ka o buru onye-obji, ma-òbu onye nti chirí, ma-òbu onye nähü uzø, ma-òbu onye-isì? O bugh Mu onwem, bù Jehova? 12 Ma ubu a, je, Mu onwem gänoyere ɔnu-gi, zì gi ihe i gëkwu. 13 Ma o siri, Biko, Onye-nwe-ayi, biko, zie n'aka onye I gëziga. 14 Iwe Jehova we di ɔku n'aru Moses, O we si, O nogh, bù Eron nwa-nne-gi, bù onye Livai? amawom na ya onwe-ya nékwu okwu nke-oma. Ozø kwa, le, ya onwe-ya náputa izute gi: ma m̄be o huru gi, o gänuri n'obi-ya. 15 I gägwà kwa ya okwu, tiye okwu ndia n'ɔnu-ya: Mu onwem gänoye-kwa-ra ɔnu-gi, noye-kwa-ra ɔnu-ya, zì kwa unu ihe ahu unu gême. 16 Ya onwe-ya gägwara gi ndim okwu: o gérū kwa, na ya onwe-ya gäburu gi ɔnu, gi onwe-gi gäbu-kwa-ra ya Chineke. 17 O bu kwa nkpa-n'aka nka ka i gëwere n'aka-gi, nke i gëji me ihe-iriba-ama ndia.

18 Moses we je, laghachikuru Jetro, bù nna nwunye-ya, si ya, Biko, ka m'je, laghachikuru umu-nnem ndi nō n'Ijipt, hu ma ha nō ndu ubu a. Jetro we si Moses, Je n'udo. 19 Jehova we si Moses nime Midian, Je, laghachi n'Ijipt: n'ihi na ndikom ahu nile ndi nähö ndu-gi anwuruwo. 20 Moses we chirí nwunye-ya na umu-ya ndikom, me ka inyinya-ibu buru ha, o we laghachi n'ala Ijipt: Moses we were nkpa-n'aka Chineke n'aka-ya. 21 Jehova we si Moses, M̄be i je ilaghachi n'Ijipt, le anya ka i me

n'iru Fero ihe-ebube nile nke M'tiyere n'aka-gi: ma Mu onwem gēme ka obi-ya dì ike, o gagh-ezipu kwa ndim. 22 I gāsi kwa Fero, Otú a ka Jehova siri, Nwam, bú ọkparam, ka Israel bu: 23 M'we si gi, Zipu nwam, ka o we fém; i we ju izipu ya: le, Mu onwem gaje ibu nwa-gi, bú ọkpara-gi. 24 O rue, n'uzo n'ebé ino ọnọdu-abali, na Jehova zutere ya, chọ ime ka o nwua. 25 Zipora we were ómú, bipu api nwa-ya, me ka o metu ukwu abua nke di-ya; Zipora we si, N'ezie di nke ọbara ka i bu n'ebé m'nq. 26 O we rapu ya ndu. Mbe ahu Zipora siri, Di nke ọbara ka i bu, bayere obibi-úgwù.

27 Jehova we si Eron, Jerue ọzara izute Moses. O we je, zute ya n'ugwu Chineke, sutu ya ọnú. 28 Moses we gosi Eron okwu nile nke Jehova, bú nke O zitere ya ka o kwue, na ihe-iriba-ama nile O nyere ya iwu ka o me. 29 Moses na Eron we je chikota ndi-okenye nile nke umu Israel: 30 Eron we kwue okwu nile nke Jehova gwara Moses, o me kwa ihe-iriba-ama nile n'anya ndi Israel. 31 Ndi ahu we kwere: mbe ha nuru na Jehova letarari umu Israel, na O hu-kwa-rari nweda-n'ala nke ha, ha 5 rube isi kpó isi ala. 1 Emesia Moses na Eron biara, si Fero, Otú a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, nási, Zipu ndim, ka ha we merem ememe n'ozara. 2 Fero we si, Onye bu Jehova, na m'gēge nti n'olu-Ya izipu Israel? amaghịm Jehova, ozo kwa, m'gagh-ezipu Israel. 3 Ha si, Chineke nke ndi-Hibru ezutewo ayi: biko, ka ayi je ije nke ubochi ato n'ozara, chuara Jehova, bu Chineke-ayi, aja: ka O we ghara iwere ajo ọria nefe efe, ma-ọbu mma-agha, zute ayi. 4 Eze Ijipt we si ha, N'ihi gini ka unu, bú Moses na Eron, nême ka ndi ahu rapu ọlu-ha nile? jenu ibu-unu. 5 Fero si-kwa-ra, Le, otutu ka ndi ala nka di ubu a, unu nême kwa ka ha kwusi n'ibu ibu nile ha. 6 N'ubochi ahu Fero we nye ndi náchi ndi Israel n'ihe-ike na ndi nële ha anya n'olu iwu, si, 7 Unu enye-kwa-la ndi ahu okporo-oka ozo ikpu brick, dika na mbe gara aga: ha onwe-ha gēje chikotara onwe-ha okporo-oka. 8 Ọnu-ogugu brick, nke ha onwe-ha nákpu na mbe gara aga, ka unu gátukwasi ha; unu

agubila ihe nime ya: n'ihi na ndi-ume-ngwu ka ha bu; n'ihi ya ka ha onwe-ha neti nkpu, si, Ka ayi je, chuara Chineke-ayi aja. 9 Ka ọfufè-ha di aró n'aru ndikom ahu, ka ha we lua ọlu nime ya; ha ele-kwa-la okwu-ugha anya oma. 10 Ndi náchi ndi Israel n'ihe-ike we pua, ha na ndi nélé ha anya n'olu, ha we gwa ndi ahu okwu, si, Otú a ka Fero siri, M'gagh-adi nénye unu okporo-oka. 11 Unu onwe-unu je, werenu okporo-oka n'onwe-unu n'ebé o bulu unu gáchota ya, n'ihi na o digh ihe agágubí n'ofufè-unu. 12 Ndi Israel we ọba n'ala Ijipt nile ichikota ahiahia-oka n'ọnodu okporo-oka. 13 Ndi náchi ha n'ihe-ike nême ngwa, si, Luzunu ọlu-unu, ọlu nke ubochi n'ubochi-ya, dika mbe okporo-oka di. 14 Ewe tie ha ihe, bú ndi nélé umu Israel anya n'olu, nke ndi Fero ndi náchi umu Israel n'ihe-ike doro isi-ha, ewe si ha, Gini mere unu aluzugh ọkè-unu ma nyahuru ma ta, n'ikpu brick dika na mbe gara aga? 15 Ndi nélé umu Israel anya n'olu we bia tikue Fero, si, N'ihi gini ka i nême ndi-orù-gi otú a? 16 O digh okporo-oka anénye ndi-orù-gi, ma ha nási ayi, Kpuanu brick: le kwa, aneti ndi-orù-gi ihe; ma ndi nke gi emehiewo. 17 Ma o siri, Ndi-ume-ngwu ka unu bu, ndi-ume-ngwu ka unu bu: n'ihi nka ka unu onwe-unu nási, Ka ayi je, chuara Jehova aja. 18 Ma ubu a, jenu, fè ọfufè; n'ihi na agagh-enye unu okporo-oka, ma ọnu-ogugu brick-unu ka unu gēnye. 19 Ndi nélé umu Israel anya n'olu we hu ha na ha nō n'ọnodu ọjọ nibe anási, Unu agubila ihe nime brick-unu, ọlu nke ubochi n'ubochi-ya. 20 Ha we zute Moses na Eron, ndi néguzo onwe-ha izute ha, mbe ha si n'ebé Fero nō puta: 21 ha si ha, Jehova lekwasi unu anya, kpe ikpe: n'ihi na unu emewo ka ísi-ayi si ísi ojọ n'anya Fero, na n'anya ndi-orù-ya, itiye mma-agha n'aka-ha ibu ayi. 22 Moses we laghachikuru Jehova, si, Onye-nwe-ayi, n'ihi gini ka I mejoworo ndi nka? o bu n'ihi gini bu nka na I zitewom? 23 Ma site na mbe m'biakutere Fero ikwu okwu n'aha-Gi, o mejowo ndi nka; I naputagh 6 kwa ndi-Gi ma-oli. 1 Jehova we si Moses, Ubu a ka i gáhu ihe M'gēme Fero: n'ihi na n'aka di ike ka o gēzipu ha,

o bu kwa n'aka di ike ka o gāchupu ha n'ala-ya.

2 Chineke we gwa Moses okwu, si ya, Mu onwem bu JEHOVA: 3 eme-kwaram Abraham, me kwa Aisak, me kwa Jekob, ka ha humanya dika Chineke Nke puru ime ihe nile, ma n'aham, bù JEHOVA, ka anēmegh ka ha maram. 4 Ozø kwa, emewom ka obuba-ndum guzosie ike n'ebe ha nø, inye ha ala Kenean, bù ala ɔnɔdu-obia nile ha, nke ha nɔri dika obia nime ya. 5 Ozø kwa, Mu onwem anuwo isu-ude umu Israel, ndi ndi Ijipt nême ka ha buru orù; echetawokwam obuba-ndum. 6 N'ihi ya si umu Israel, Mu onwem bu Jehova, M'gême kwa ka unu si n'okpuru ibu nile nke ndi Ijipt pua, M'gānaputa kwa unu n'ofufé-ha, were kwa ogwe-aka esetiri eseti, were kwa ikpè uku di iche iche, haputa unu: 7 M'gēwere kwa unu n'Onwem ka unu buru otù ndi, M'gābukwa-ra unu Chineke: unu gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova Chineke-unu, Nke nême ka unu si n'okpuru ibu nile nke ndi Ijipt puta. 8 M'gême kwa ka unu bata n'ala ahu, nke M'weliri akam iwere ya nye Abraham, nye kwa Aisak, nye kwa Jekob; M'gēnye kwa unu ya ka o buru ihe-nnweta: Mu onwem bu Jehova. 9 Moses we gwa umu Israel okwu otù a: ma ha egegh Moses nti site n'enwegh-ntachi-obi nime mo-ha, site kwa n'ofufé siri ike.

10 Jehova we gwa Moses okwu, si, 11 Ba gwa Fero, bù eze Ijipt, okwu, ka o we zipu umu Israel n'ala-ya. 12 Moses we kwue n'iru Jehova, si, Le, umu Israel egeghm nti; Fero gēsi kwa aña nuru olum, onye mu onwem bu onye anēbigh ügwù n'ebubere-önü? 13 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, nye ha iwu n'ebe umu Israel nø, na n'ebe Fero eze Ijipt nø, ime ka umu Israel si n'ala Ijipt pua.

14 Ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha: umu-ndikom Reuben, bù ɔkpara Israel; Hanok, na Palu, na Hezron, na Kami: ndia bu aburu Reuben. 15 Umu-ndikom Simeon kwa; Jemuel, na Jamin, na Ohad, na Jakin, na Zeha, na Shaul, bù nwa nke nwayi Kenean ahu: ndia bu aburu Simeon. 16 Ndia bu kwa aha umu-ndikom Livai, dika osuso-ɔmumu nile ha

si di; Giashon, na Kohat, na Merari: arø ndu Livai di ɔgu arø isi na iri na asa. 17 Umu-ndikom Giashon; Libni, na Shimai, dika aburu nile ha si di. 18 Umu-ndikom Kohat kwa; Amram, na Izha, na Hebron, na Uziel: arø ndu Kohat di ɔgu arø isi na iri na atø. 19 Umu-ndikom Merari kwa; Mahli na Mushi. Ndia bu aburu ndi Livai, dika osuso-ɔmumu nile ha di si. 20 Amram we lutara onwe-ya Jokebed na nwunye, bù nwa-nne-nwayi nke nna-ya; o we muara ya Eron na Moses: arø ndu Amram di ɔgu arø isi na iri na asa. 21 Umu-ndikom Izha kwa; Kora, na Nefeg, na Zikri. 22 Umu-ndikom Uziel kwa; Mishael, na Elzafan, na Sitri. 23 Eron we lutara onwe-ya Elisheba na nwunye, bù nwa-nwayi Aminadab, nwa-nne-nwayi Nahshon; o we muara ya Nedab, na Abaihu, na Eleeza, na Itama. 24 Umu-ndikom Kora kwa; Asia, na Elkena, na Abiasaf; ndia bu aburu ndi Kora. 25 Eleeza nwa Eron we lutara onwe-ya otù nime umu-ndinyom Putiel, o we muara ya Finehas. Ndia bu ndi-isi nke ndi bu nna nke ndi Livai, dika aburu nile ha si di. 26 Ndia bu Eron na Moses ahu, ndi Jehova siri, Menu ka umu Israel si n'ala Ijipt puta n'usu nile nke ndi-agha-ha. 27 Ha onwe-ha bu ndi nāgwa Fero eze Ijipt okwu, ime ka umu Israel si n'Ijipt pua: ndia bu Moses na Eron ahu.

28 O rue, n'ubøchi Jehova gwara Moses okwu n'ala Ijipt, 29 na Jehova gwara Moses okwu, si, Mu onwem bu Jehova: gwa Fero eze Ijipt okwu nile nke Mu onwem nāgwa gi. 30 Moses we si n'iru Jehova, Le, mu onwem bu onye anēbigh ügwù n'ebubere-önü, Fero gēsi

7 kwa aia gem nti? 1 Jehova we si Moses, Le, emewom i ka i ghørø Fero chi: Eron, bù nwa-nne-gi, gābu kwa onye-amuma-gi. 2 Gi onwe-gi gēkwu ihe nile nke M'nēnye gi n'iwu: Eron nwa-nne-gi gāgwa kwa Fero okwu, ka o we zipu umu Israel n'ala-ya. 3 Ma Mu onwem gême ka obi Fero sie ike, M'gême kwa ka ihe-iriba-amam na ihe-ebubem di ɔtutu n'ala Ijipt. 4 Ma Fero agagh-ege unu nti, M'gētiye kwa akam n'aru ndi Ijipt, were kwa ikpè uku di iche iche me ka usu nile nke ndi-agha-nkem, bù ndim umu Israel, si n'ala

Ijipt puta. 5 Ndi Ijipt gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'gēseti akam n'aru ndi Ijipt, me ka umu Israel si n'etiti ha puta. 6 Moses na Eron we me ya; dika Jehova nyere ha iwu, otū a ka ha mere. 7 Moses Ọbara Ọgu arō anō, Eron Ọba-kwa-ra Ọgu arō anō na atō, mbe ha gwara Fero okwu.

8 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 9 Mbe Fero gāgwa unu okwu, si, Merenu onwe-unu ihe-ebube: i gāsi kwa Eron, Were nkpa-n'aka-gi, tuda ya n'iru Fero, ka ọ ghə ogologo anu. 10 Moses na Eron we bakuru Fero, me otū a, dika Jehova nyere ha iwu: Eron we tuda nkpa-n'aka-ya n'iru Fero, na n'iru ndi-orù-ya, ọ we ghə ogologo anu. 11 Fero we kpō kwa ndi mara ihe, kpō kwa ndi-mbasi: ha onwe-ha kwa, bù ndi-ode-akwukwō di nsq nke Ijipt, we were ihe-nzuzo di iche iche ha me otū a. 12 Ha we tuda, nwoke ọ bulu nkpa-n'aka-ya, ha we ghə ogologo anu: ma nkpa-n'aka Eron lodara nkpa-n'aka-ha. 13 Obi Fero we di ike, O gegh kwa ha nti; dika Jehova kwuru.

14 Jehova we si Moses, Obi Fero di arō, ọ nāju izipu ndim. 15 Jekuru Fero n'ututu; le, ọ nāpu ije miri; i gēguzo onwe-gi n'usq osimiri Nail izute ya; nkpa-n'aka ahu kwa nke Ọbanwre ghə agwō, i gēwere ya n'aka-gi. 16 I gāsi kwa ya, Jehova, bù Chineke nke ndi-Hibru, O ziwom biakute gi, si, Zipu ndim, ka ha we fém n'ozara: ma, le, i nugh rue ūbu a. 17 Otū a ka Jehova siri, Nime nka ka i gāmara na Mu onwem bu Jehova: le, mu onwem gaje iwere nkpa-n'aka nke di n'akam tikwasí miri nke di n'osimiri Nail, ọ gābanwe ghə Ọbara. 18 Azū nke di n'osimiri Nail gānwu, osimiri Nail gēsi kwa ísi; ndi Ijipt gāsq iñu miri si n'osimiri Nail puta oy. 19 Jehova we si Moses, Si Eron, Were nkpa-n'aka-gi setipu aka-gi n'elu miri nile nke Ijipt, n'elu osimiri nile ha, na n'clu osimiri Nail nile ha, na n'elu Ọdō-miri nile ha, na n'elu ebe-nchikötamiri-ha nile, ka ha we ghə Ọbara; Ọbara gādi kwa n'ala Ijipt nile, ma n'ihe nke osisi ma n'ihe nke nkume. 20 Moses na Eron we me otū a, dika Jehova nyere iwu; ọ we welie nkpa-n'aka ahu tie miri nke di n'osimiri Nail, n'anya Fero, na

n'anya ndi-orù-ya; miri nile nke di n'osimiri Nail we Ọbanwe ghə Ọbara. 21 Azū nke di n'osimiri Nail we nwua; osimiri Nail nēsi kwa isi, ndi Ijipt apugh kwa iñu miri si n'osimiri Nail puta; Ọbara ahu we di n'ala Ijipt nile. 22 Ndi-ode-akwukwō di nsq nke Ijipt we were ihe-nzuzo di iche iche ha me otū a: obi Fero we di ike, ọ gegh kwa ha nti; dika Jehova kwuru. 23 Fero we chigharia, ba n'ulo-ya, ma o tiyegh obi-ya Ọbunā na nka. 24 Ndi Ijipt nile we gwue olulù buruburu osimiri Nail inwe miri-Ọnuñu; n'ihi na ha apugh iñu miri osimiri Nail. 25 Ubɔchi asa we zue, ka Jehova tisiri osimiri Nail ihe.

8 1 Jehova we si Moses, Bakuru Fero, si ya, Otū a ka Jehova siri, Zipu ndim, ka ha we fém. 2 Ma ọ buru na gi onwe-gi aju izipu ha, le, Mu onwem gaje iwere awō tie óké-ala-gi nile: 3 osimiri Nail gēnuputa awō, nke gārigo ba n'ulo-gi, na n'ime-ulondina-gi, na n'elu ihe-ndina-gi, na n'ulo ndi-orù-gi, na n'aru ndi-gi, na n'ite-Ọku-gi nile, na n'ihe-gi i ji agwō achicha: 4 ọ bu kwa n'aru gi, na n'aru ndi-gi, na n'aru ndi-orù-gi nile, ka awō ahu gārigo. 5 Jehova we si Moses, Si Eron, Setipu aka-gi, ya na nkpa-n'aka-gi, n'elu osimiri nile, na n'elu osimiri Nail nile, na n'elu Ọdō-miri nile, me ka awō rigo n'ala Ijipt. 6 Eron we setipu aka-ya n'elu miri nile nke Ijipt; awō we rigo, kpuchie ala Ijipt. 7 Ndi-ode-akwukwō di nsq we were ihe-nzuzo-ha di iche iche me otū a, we me ka awō rigo n'elu ala Ijipt. 8 Fero we kpō Moses na Eron, si, Rionu Jehova, ka O wezuga awō n'ebe m'nō, na n'ebe ndim nō; m'gēzipu kwa ndi Israel, ka ha we chuara Jehova aia. 9 Moses we si Fero, Nya isi n'arum: ole mbe ka m'gāriqo gi aririo, riq-kwara ndi-orù-gi, riq-kwara ndi-gi, ka ekpochapu awō n'ebe i nō na n'ebe ulo-gi nile di? nāni n'osimiri Nail ka ha gāfodu. 10 O si, Echi. O si, Ya di ka okwu-gi si di: ka i we mara na ọ digh onye di ka Jehova, bù Chineke-ayi. 11 Awō gēwezuga onwe-ha n'ebe i nō, na n'ebe ulo-gi nile di, na n'ebe ndi-orù-gi nō, na n'ebe ndi-gi nō; nāni n'osimiri Nail ka ha gāfodu. 12 Moses

na Eron we si n'ebe Fero nō pua: Moses we tikue Jehova ntiku bayere okwu awō nke O dorori nye Fero. 13 Jehova we me dika okwu Moses si di; awō we nwupu n'ulo nile, na n'ogige nile, na n'ubi nile. 14 Ha we chikōba ha n'obo n'obo: ala ahu we nēsi isi. 15 Fero we hu na o biwo, o we me ka obi-ya di arō, o gegr̄ kwa ha nti; dika Jehova kwuru.

16 Jehova we si Moses, Si Eron, Setipu nkpa-n'aka-gi, tie ájá nke ala, o gāgho kwa anwu ntà n'ala Ijipt nile. 17 Ha we me otù a; Eron we setipu aka-ya, ya na nkpa-n'aka-ya, tie ájá nke ala, anwu ntà ahu we di n'aru madu, na n'aru anumanu; ájá nile nke ala ghōrō anwu ntà n'ala Ijipt nile. 18 Ndi-ode-akwukwō di nsō we were ihe-nzuzo-ha di iche iche me otù a, ime ka anwu ntà puta, ma ha apugh: anwu ntà ahu we di n'aru madu, na n'aru anumanu. 19 Ndi-ode-akwukwō di nsō we si Fero, Nkpisi-aka Chineke ka nka bu: obi Fero we di ike, o gegr̄ kwa ha nti; dika Jehova kwuru.

20 Jehova we si Moses, Bilie n'isu-ututu, guzo onwe-gi n'iru Fero; le, o nāputa ije miri; i gāsi kwa ya, Otù a ka Jehova siri, Zipu ndim, ka ha we fém. 21 N'ihi na, ma o buru na i digh-ezipu ndim, le, M'gaije izite n'aru gi, na n'aru ndi-orù-gi, na n'aru ndi-gi, na nime ulo-gi nile, odudu: ulo nile nke ndi Ijipt gēju kwa n'odudu ahu, ya na ala nke ha di n'elu ya. 22 M'gēkewapu n'ubochi ahu ala Goshen, nke ndim nēguzo n'elu ya, ya mere odudu agagh-adi n'ebe ahu; ka i we mara na Mu onwem bu Jehova n'etiti uwa. 23 M'gētiye kwa n̄baputa n'etiti ndim na ndi-gi: echī ka ihe-iriba-ama nka gādi. 24 Jehova we me otù a; odudu nke bara uba nke-uku we ba n'ulo Fero na ulo ndi-orù-ya: o bu kwa n'ala Ijipt nile ka ebibiri ala ahu n'ihi odudu. 25 Fero we kpō Moses na Eron, si, Jenu, chuara Chineke-unu aja n'ala nka. 26 Moses we si, Q kwesigh ime otù a; n'ihi na ihe-árú ndi Ijipt ka ayi gēn̄ chuara Jehova, bù Chineke-ayi, aja: le, áyi gēwere ihe-árú ndi Ijipt chu aja n'anya-ha, ha agagh-atubu kwa ayi na nkume? 27 Ije nke ubochi ato ka ayi gēje n'ozara, chu-kwa-ra Jehova. bù Chineke-ayi, aja,

dika Q nāsi ayi me. 28 Fero we si, Mu onwem gēzipu unu, ka unu we chuara Jehova, bù Chineke-unu, aja n'ozara; Q bu nāni na unu agagh-eje ebe di anya nke-uku: riqronum aririq. 29 Moses we si, Le, Mu onwem nēsi n'ebe i nō pua, m'gāriq kwa Jehova ka odudu we wezuga onwe-ha n'ebe Fero nō, na n'ebe ndi-orù-ya nō, na n'ebe ndi-ya nō, echī: ma ka Fero ghara ikwa emō ozō, n'ighara izipu ndi Israel ichuru Jehova aja. 30 Moses we si n'ebe Fero nō pua, we riq Jehova. 31 Jehova we me dika okwu Moses si di; Q we wezuga odudu n'ebe Fero nō, na n'ebe ndi-orù-ya nō, na n'ebe ndi-ya nō; o digh otù fōduru. 32 Fero we me kwa ka obi-ya di arō na mbe ahu, o zipugh kwa ndi Israel.

9 1 Jehova we si Moses, Bakuru Fero, gwa ya okwu, si, Otù a ka Jehova, bù Chineke nke ndi-Hibrū, siri, Zipu ndim, ka ha we fém. 2 N'ihi na, ma o buru na gi onwe-gi nāju izipu ha, ma i nējigide ha, 3 le, aka Jehova di n'aru anu-ulō-gi nke di n'ohia, n'aru inyinya-gi nile, na n'aru inyinya-ibu-gi nile, na n'aru camel-gi nile, na n'aru igwé ehi-gi, na n'aru igwé ewu na aturu-gi: ajō qoria nke nēfe efe, nke di arō nke-uku, gādi. 4 Jehova gākpa ókè n'etiti anu-ulō Israel na anu-ulō Ijipt: o digh ihe gānwupu n'ihe nile umu Israel nwere. 5 Jehova we debe mbe akara ákā, si, Echi ka Jehova gēme ihe a n'ala nka. 6 Jehova we me ihe ahu n'echi-ya, anu-ulō Ijipt nile we nwua: ma nime anu-ulō umu Israel o digh otù nwupuru. 7 Fero we ziga, ma, le, o digh ma qhunā otù nwupuru nime anu-ulō Israel. Obi Fero we di arō, o zipugh kwa ndi Israel.

8 Jehova we si Moses na Eron, Kporonu n'onwe-unu ntu oké qku nju aka abua, ka Moses wu kwa ya n'iru elu-igwe n'anya Fero. 9 Q gāgho uzuzu ntà n'elu ala Ijipt nile, o gāgho kwa ihe-ofifi nābapu n̄bapu n'aru madu na n'aru anumanu, n'ala Ijipt nile. 10 Ha we kpōro ntu oké qku, guzo n'iru Fero; Moses we wua ya n'iru elu-igwe; o we għo ihe-ofifi nābapu n̄bapu n'aru madu na n'aru anumanu. 11 Ndi-ode-akwukwō di nsō apugh kwa igozo n'iru Moses, n'ihi ihe-ofifi ahu; n'ihi na ihe-

ofifi ahu di n'aru ndi-ode-akwukwo di nsø, na n'aru ndi Ijipt nile. 12 Jehova we me ka obi Fero di ike, o gejh kwa ha nti; dika Jehovah gwara Moses.

13 Jehovah we si Moses, Bilie n'isi-ututu, guzo onwe-gi n'iru Fero, si ya, Otù a ka Jehovah, bù Chineke nke ndi-Hibru, siri, Zipu ndim, ka ha we fém. 14 N'ihi na o bu na mbe a ka Mu gaje izite ihe-otitim nile n'obi-gi, na n'aru ndi-orù-gi, na n'aru ndi-gi; ka i we mara na o digh onye di kam n'uwa nile. 15 N'ihi na ubu a M'gësetipuwori akam, were ajo qria nefe efe tibu gi na ndi-gi, ewe zopu gi n'uwa: 16 ma otù o di o bu n'ihi nka ka M'guzoworo gi, ka M'we me ka i hu ikem, ka ewe ko kwa akukò aham n'uwa nile. 17 I nò nàtuli onwe-gi elu dika obo-ihe imegide ndim rue ubu a, na i gagh-ezipu ha? 18 Le, dika mbe a echì M'gaje ime ákù-miri-igwé di arò nke-uku ka o zo, nke ákù-miri-igwé dika ya nàdigh n'Ijipt site n'ubochi atòro ntò-ala-ya we rue ubu a. 19 Ma ubu a, ziga, me anu-ulø-gi na ndi nile i nwere n'ohia ka ha laghachi n'ulo ososo; madu o bula na anumanu o bula nke agáhu n'ohia, nke agagh-achikòta ha n'ulo, ákù-miri-igwé ahu gàdakwasi ha, ha we nwua. 20 Onye nàtu egwu okwu Jehovah n'etiti ndi-orù Fero mere ndi-orù-ya na anu-ulø-ya ka ha baghachi n'ulo: 21 ma onye nètiyegh obi-ya n'okwu Jehovah rapuru ndi-orù-ya na anu-ulø-ya n'ohia.

22 Jehovah we si Moses, Setipu aka-gi n'iru elu-igwe, ka ákù-miri-igwé we di n'ala Ijipt nile, n'aru madu, na n'aru anumanu, na n'aru ihe-ókukù o bula nke ubi, n'ala Ijipt. 23 Moses we setipu nkpa-n'aka-ya n'iru elu-igwe: Jehovah we nye ébè-elu-igwe na ákù-miri-igwé, oku we néjeru ala; Jehovah we me ka ákù-miri-igwé zokwasi ala Ijipt. 24 Ákù-miri-igwé we di, oku nànwude kwa onwe-ya n'etiti ákù-miri-igwé ahu, di arò nke-uku, nke ihe dika ya nàdigh n'ala Ijipt nile site na mbe o ghoro mba. 25 Ákù-miri-igwé ahu we tibue ihe nile nke di n'ohia, ma madu ma anumanu, n'ala Ijipt nile; o bu kwa ihe-ókukù nile o bula nke ubi ka ákù-miri-igwé ahu tiri, o bu kwa osisi nile o bula nke ohia ka o tipiara. 26 Náni n'ala Goshen, ebe umu Israel nq, ka ákù-miri-igwé

nàdigh. 27 Fero we zie, kpø Moses na Eron, si ha, Emehiewom ubu a: Jehovah bu onye ezi omume, ma mu onwem na ndim bu ndi nêmebi iwu. 28 Rionu Jehovah; n'ihi na o zuwo, bù olu Chineke na ákù-miri-igwé ndia; m'gëzipu kwa unu, unu agagh-eguzo kwa ozo. 29 Moses we si ya, M'be m'si n'obodo pua, M'gàbasara Jehovah obu-akam abua; ébè-elu-igwe nile gákwusi, ákù-miri-igwé agagh-adi kwa ozo; ka i we mara na Jehovah nwe uwa. 30 Ma gi onwe-gi na ndi-orù-gi, amawom na unu akàtugh egwu iru Jehovah, bù Chineke. 31 Eti-kwa-ra flax na ọka barley: n'ihi na ọka barley nàra oko, flax nàma ifuru. 32 Ma etigh ọka wheat na ọka spelt: n'ihi na ihe ahu etogh. 33 Moses we si n'ebé Fero nq, si n'obodo, pua, o we basara Jehovah obu-aka-ya abua: ébè-elu-igwe nile na ákù-miri-igwé we kwusi, awusigh miri-ozozo n'ala. 34 Fero we hu na miri-ozozo na ákù-miri-igwé na ébè-elu-igwe kwusiri, o we mehie ozo, me ka obi-ya di arò, ya na ndi-orù-ya. 35 Ewe me ka obi Fero di ike, o zipugh kwa umu Israel; dika Jehovah kwuru site n'aka Moses.

10 1 Jehovah we si Moses, Bakuru Fero: n'ihi na Mu onwem emewo ka obi-ya na obi ndi-orù-ya di arò, ka M'we tiye ihe-iriba-ama ndia n'etiti ha: 2 ka i we ko kwa na nti nwa-gi na nwa nwa-gi akukò bayere emò M'kwara ndi Ijipt, na ihe-iriba-ama nile nke M'tiyere n'etiti ha; ka unu we mara na Mu onwem bu Jehovah. 3 Moses na Eron we bakuru Fero, si ya, Otù a ka Jehovah, bù Chineke nke ndi-Hibru, siri, Rue ole mbe i gaju iweda onwe-gi n'ala n'irum? zipu ndim, ka ha we fém. 4 N'ihi na, ma o buru na i náju izipu ndim, le, echì ka M'gaje ime ka igurube bata n'óké-ala-gi: 5 ha gékpuuchi kwa iru ala, madu agagh-enwe kwa ihe ihu ala anya: ha géri kwa ihe foduru nke ihe arapuworo, nke foduru unu site n'ákù-miri-igwé, ha géri kwa osisi nile o bula nke nèpuru unu epú site n'ohia: 6 ulo-gi nile na ulo ndi-orù-gi nile na ulo ndi Ijipt nile gëjuputa kwa; nke nna-gi-hà na nna nile nke nna-gi-hà nähugh, site n'ubochi ha nq n'elü ala rue ta. O we chigharia, si n'ebé Fero nq pua. 7 Ndi-orù Fero we si ya, Rue ole mbe ka nwoke a gáburu

ayi onyà? zipu ndikom ahu, ka ha we fè Jehova, bù Chineke-ha: i kāmagh na Ijipt alawo n'iyì? 8 Ewe me ka Moses na Eron biaghachikute Fero: o si ha, Jenu, fè Jehova, bù Chineke-unu: onye na onye bu ndi nēje? 9 Moses we si, Ayi na umu ntà ayi na ndi-agadi-ayi gäyiko je, ayi na umu-ayi ndikom na umu-ayi ndinyom na igwè ewu na aturu-ayi na igwè ehi-ayi gäyiko je; n'ihi na ememe Jehova ka ayi nwere. 10 O si ha, Ka Jehova diyere unu otù a, dika m'gëzipu unu na umu-ntakiri-unu: lenu anya, n'ihi na ihe ojò di n'iru unu. 11 O gagh-adi otù a: biko, jenu, unu, bù ndikom, fè Jehova; n'ihi na nke ahu ka unu onwe-unu nāchò. Ewe chupu ha n'iru Fero.

12 Jehova we si Moses, Setipu aka-gi n'elu ala Ijipt iweta igurube, ka ha we rigota n'elu ala Ijipt, rie ihe-òkukù o bula nke ala, bù ihe nile nke ákù-miri-igwé ahu rapuru. 13 Moses we setipu nkpan'aka-ya n'elu ala Ijipt, Jehova we dubata ifufe Iru-anyanwu n'ala ahu chihie ahu nile na abali ahu nile: mbe o ruru ututu ifufe Iru-anyanwu ahu butere igurube. 14 Igurube we rigota n'elu ala Ijipt nile, be n'òkè-ala o bula nke Ijipt: ha di arò nke-uku; tutu ha o digh igurube di otù a, dika igurube ahu, mbe ha gasiri o gagh-adi kwa igurube otù a. 15 Ha we kpuchie iru ala ahu nile, ala we ńa ochichiri; ha we rie ihe-òkukù nile o bula nke ala ahu, na nkpuru nile nke osisi nke ákù-miri-igwé rapuru: o digh kwa akwukwo ndu fòduru, n'osisi ma-òbu n'ihe-òkukù nke ubi, n'ala Ijipt nile. 16 Fero we me ngwa ikpò Moses na Eron, si, Eme-hiewom megide Jehova, bù Chineke-unu, megide kwa unu. 17 Ma ubu a, biko, ńaghara nmehiem náni otù ubò a, riò-kwa-nu Jehova, bù Chineke-unu, ka O we wezuga n'arum náni onwu a. 18 O we si n'ebe Fero nò pua, riò Jehova arirò. 19 Jehova we me ifufe Òdida-anyanwu di ike nke-uku ka o chigharia, nke buru igurubc, fere ha ga n'Oké Osimiri Uhie; o digh otù igurube fòduru n'òkè-ala o bula nke Ijipt. 20 Ma Jehova mere ka obi Fero di ike, o zipugh kwa umu Israel.

21 Jehova we si Moses, Setipu aka-gi n'iru elu-igwe, ka ochichiri we ńa n'elu

ala Ijipt, bù ochichiri agébitu aka. 22 Moses we setipu aka-ya n'iru elu-igwe; oké ochichiri we di n'ala Ijipt nile ubochi atò; 23 ha ahuritagh ibe-ha anya, o digh kwa onye si n'ebe o nò bilie ubochi atò: ma umu Israel nile nwere ihè n'ebe-obibi nile ha. 24 Fero we kpò Moses, si, Jenu, fè Jehova; náni igwè ewu na aturu-unu na igwè ehi-unu ka agédebe: ka umu-ntakiri-unu so kwa unu je. 25 Moses we si, Gi onwe-gi gènye kwa n'aka-ayi ihe àjà, na ihe àjà-nsure-òku, ka ayi we mere Jehova, bù Chineke-ayi, ihe. 26 Ozò kwa, anu-ulø-ayi gèso ayi je; agagh-arapu otù ukwu anu; n'ihi na ufodù nime ha ka ayi gèwere fè Jehova, bù Chineke-ayi; ma ayi onwe-ayi amagh ihe ayi gëji fè Jehova, rue mbe ayi gäbia rue ebe ahu. 27 Ma Jehova mere ka obi Fero di ike, o kwegh kwa izipu ha. 28 Fero we si ya, Pua n'arum la, lezie onwe-gi anya, ahula irum ozò; n'ihi na n'ubochi i huru irum ka i gànwu. 29 Moses we si, Nke-òma ka i kwuworo; m'gagh-ahu kwa iru-gi ozò.

11 1 Jehova we si Moses, Otù ihe-otiti fòduru M'gême ka o bia n'aru Fero na n'aru ndi Ijipt; emesia o gési n'ebe a zipu unu: mbe o nèzipuzu unu nile, o ghagh ichupu unu n'ebe a. 2 Biko, kwue na nti ndim, ka ha riò kwa, nwoke o bula n'aka nwoke-ibe-ya na nwayi o bula n'aka nwayi-ibe-ya, ihe ńla-ócha na ihe ńla-edo. 3 Jehova we nye ndi Israel amara n'iru ndi Ijipt. Ozò, nwoke ahu, bù Moses, di uku ri nne n'ala Ijipt, n'anya ndi-orù Fero, na n'anya ndi ahu.

4 Moses we si, Otù a ka Jehova siri, Dika n'etiti abali Mu onwem ganápú je n'etiti Ijipt: 5 umu nile eburu uzò mu n'ala Ijipt gànwu kwa, site na nwa eburu uzò muru Fero nke nânókwasi n'oché-eze-ya, we rue nwa o buru uzò mu, bù nwayi nēje ozi nke nò n'azu nkume-igwe-nri; na umu nile anumanu buru uzò mu. 6 Oké iti-nkpu gädi kwa n'ala Ijipt nile, nke iti-nkpu dika ya akâdigh, iti-nkpu dika ya agagh-adi kwa ozò. 7 Ma imégide umu Israel nile nkita agagh-araghari ire-ya, imégide madu ma-òbu anumanu: ka unu we mara na Jehova nákpa ókè n'etiti ndi Ijipt na

Israel. 8 Ndi-orù-gi ndia nile gāridakutem, kpø isi ala nyem, si, Pua, gi onwe-gi, na ndi nile nke nō n'ukwu-gi: emesia m'gāpu. 9 we si n'ebe Fero nō pua n'iwe di ọku.

9 Jehova we si Moses, Fero agagh-ege unu nti: ka ihe-ebubem we di ọtutu n'ala Ijipt. 10 Moses na Eron we me ihe-ebube ndia nile n'iru Fero: ma Jehova mere ka obi Fero di ike, o zipugh kwa umu Israel n'ala-ya.

12 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu n'ala Ijipt, si, 2 Ọnwa nka gāburu unu isi Ọnwa nile: Ọnwa mbu nime Ọnwa nile nke arø ka ọ gāburu unu. 3 Gwanu nzukø nile nke Israel okwu, si, N'ubøchi nke-iri nke Ọnwa nka ka ha gēwere n'onwe-ha, onye ọ bula ọ were nwa-aturu, dika ulo nna-unu-hà si di, ka otù nwa-aturu diri otù ulo: 4 ma ọ buru na ulo ahu dikari ntà iri nwa-aturu, ya onwe-ya na onye-abata-obi-ya nke bi nso ulo-ya gēwere kwa otù dika Ọnu-ogugu madu si di; onye ọ bula dika ɔriri-ya si di, otù a ka unu gāguru nwa-aturu ahu ogugu. 5 Nwa-aturu unu nwere gābu nke zuru oké, oké nke bara otù arø: n'etiti aturu ma-qbø n'etiti ewu ka unu gësi weputa ya: 6 ọ gābu-kwara unu ihe-ndebe rue ubøchi nke-iri-na-anø nke Ọnwa nka: nkpoköta nile nke nzukø Israel gēbu ya n'etiti ehihie na anyasi. 7 Ha gēwere ufodù nime Ọbara-ya, tiyekwasi ya n'awara-uø abua na n'ofiere-uø n'ulo nile nke ha gēri ya nime ha. 8 Ha gēri anu-aru-ya n'abali ahu, aruru n'øku, ya na achicha ekogh-eko; tiyere ihe di iche iche nēlu ilu ka ha gēri ya. 9 Unu erila ihe nime ya na ndu, ma-qbø isi ya na miri ma-oli, kama aruru n'øku; isi-ya tiyere ọlu-ukwu-ya na ọlu-aka-ya, tiye-kwa-ra ihe-ime-ya. 10 Unu agagh-eme ka ihe ọ bula fôdu site na ya rue ututu; ma ihe foduru site na ya rue ututu, n'øku ka unu gësure ya. 11 Otù a ka unu gēri ya; n'iji ihe-økiké ke n'úkwù-unu, na akpukpø-ukwù-unu n'ukwù-unu, na nkpa-n'aka-unu n'aka-unu: unu gēri kwa ya na ngwa: ngabiga nke diri Jehova ka ọ bu. 12 M'gāgabiga kwa n'ala Ijipt n'abali ahu, tibù nwa ọ bula eburu uø mu n'ala Ijipt, ma madu ma anumanu; ọ bu kwa n'aru chi nile nke Ijipt ka M'gēme ihe nile ekpere

n'ikpe: Mu onwem bu Jehova. 13 Ọbara ahu gāburu unu ihe-iriba-ama n'aru ulo nile ebe unu onwe-unu nō: mþe M'huru Ọbara ahu, M'gāgabiga unu, ọ digh kwa ihe-otiti gādi n'aru unu ibu ihe-nbibì, mþe M'nētibù ndi bi n'ala Ijipt. 14 Ubøchi a gāburu unu ihe-ncheta, unu gēme kwa ya ka ọ buru ememe unu nēinere Jehova: n'øbø nile unu ka unu ganēme ya ka ọ buru ememe site n'ukpuru ebigh-ebi. 15 Ubøchi asa ka unu gēri achicha ekogh-eko; Ọbunà n'ubøchi mbu ka unu gēme ka ihe nēko achicha ghara idi n'ulo nile unu: n'ihi na onye ọ bula nke nēri achicha koro eko site n'ubøchi mbu rue ubøchi nke-asa, agēbipu madu ahu n'Israel. 16 N'ubøchi mbu nkpoköta di nsø gādi, n'ubøchi nke-asa nkpoköta di nsø gādi-kwa-ra unu; ọ digh ozi ọ bula agēje nime ha, nāni ihe onye ọ bula gēri, nāni nke ahu ka unu gēme. 17 Unu gēdebe kwa ememe achicha ekogh-eko; n'ihi na ọ bu nime otù ubøchi a ka M'meworo ka usu nile nke ndi-agha-unu si n'ala Ijipt puta: unu gēdebe kwa ubøchi a rue ọbø nile unu site n'ukpuru ebigh-ebi. 18 N'Ọnwa imbu, n'ubøchi nke-iri-na-anø nke Ọnwa ahu n'anyasi, ka unu gēri achicha ekogh-eko, rue ubøchi nke-ørù-na-otù nke Ọnwa ahu n'anyasi. 19 Ubøchi asa ka anāgagh-ahu ihe nēko achicha n'ulo nile unu: n'ihi na onye ọ bula nke nēri achicha koro eko, agēbipu madu ahu nime nzukø Israel, ma n'etiti ndi-qbø, ma n'etiti ndi amuru n'ala. 20 Unu agagh-eri achicha ọ bula koro eko; n'ebe-obibi-unu nile ka unu gēri achicha ekogh-eko.

21 Moses we kpø ndi-okenye nile nke Israel, si ha, Kpuputanu chirí kwa igwè ewu na aturu n'onwe-unu, dika aburu-unu nile si di, bụ-kwa-nu anu ngabiga nka. 22 Unu gēwere kwa úkwù hyssop, sue ya n'obara nke di n'okwa, were ya jua Ọbara ufodù nke di n'okwa n'ofiere-uø na n'awara-uø abua; unu onwe-unu agagh-apu kwa, onye ọ bula n'ønu-uø ulo-ya, rue ututu. 23 N'ihi na Jehova gāgabiga iti ndi Ijipt ihe; ma mþe Ọhuru Ọbara ahu n'elu ọfieri-e-uø na n'elu awara-uø abua, Jehova gāgabiga Ọnu-uø ahu. Ọ gagh-ekwe onye-nbibì ahu ka ọ ba n'ulo-unu iti unu ihe. 24 Unu gēdebe kwa ihe a ka ọ buru ukpuru n'ebe

i nō na n'ebē umu-gi nō rue mbe ebigh-
ebi. 25 O gēru kwa, mbe unu gābā
n'ala ahu nke Jehova gēnye unu, dika O
kwuworo, na unu gēdebe öfūfē a.
26 O gēru kwa, mbe umu-unu gāsi
unu, Gini bu öfūfē a unu nwere?
27 na unu gāsi, Ajā ngabiga ka o bu
nke anāchuru Jehova, Onye gabigara
ulo nile nke umu Israel n'Ijipt, mbe O
tiri ndi Ijipt ihe, O we naputa ulo nile
ayi. Ndi Israel we rube isi, kpō isi
ala. 28 Umu Israel we je me ya; dika
Jehova nyere Moses na Eron iwu, otū a
ka ha mere.

29 O rue, n'etiti abali, na Jehova
tiburu nwa o bula eburu uzō mu n'ala
Ijipt, site na nwa eburu uzō muru Fero
nke nānōkwasi n'oche-eze-ya rue nwa
eburu uzō muru onye adotara n'agha
nke nō n'ulo olulū; O tibu-kwa-ra nwa
anumanu o bula eburu uzō mu.
30 Fero we bilie n'abali, ya onwe-ya,
na ndi-orū-ya nile, na ndi Ijipt nile;
oké iti-nkpu we di n'Ijipt; n'ihi na o
digh ulo ebe onye nwuru anwu nādigh.
31 O we kpō Moses na Eron n'abali, si,
Bilienu, si n'etiti ndim pua, ma unu
onwe-unu ma umu Israel; je-kwa-nu,
fē Jehova, dika unu kwuru. 32 Chirinu
ma igwē ewu na aturu-unu ma igwē ehi-
unu, dika unu kwuru, jenu; gozi-kwa-
num. 33 Ndi Ijipt we di ike n'aru ndi
Israel izipu ha n'ala-ha ngwa ngwa;
n'ihi na ha siri, Ayi nile bu ndi nwuru
anwu. 34 Ndi Israel we buru utu öka
flour-ha agwōrō agwō tutu o ko, ebe
ekere ihe-ha ejí agwō achicha n'uwe-
nōkwasī-ha tukwasī n'ubu-ha. 35 Umu
Israel me-kwa-ra dika okwu Moses si
di; ha we riō n'aka ndi Ijipt ihe öla-
ocha, na ihe öla-edo, na uwe-nōkwasī:
36 Jehova we nye ndi Israel amara
n'iru ndi Ijipt, ha we me ka ha riōta ihe.
Ha we napu ndi Ijipt ihe-ha.

37 Umu Israel we bulie ije site na
Raineses rue Sukot, ihe ra ka orū nnū
ndikom ogu uzō atō na orū nnū uzō iri-
na-ise, ndi ji ukwu eje, bū ndikom,
nāgugh umu-ntakiri. 38 Ozō kwa,
ötutu ndi gwara ogwa soro ha rigo;
na igwē ewu na aturu, na igwē ehi, anu-
ulo riri nne nke-uku. 39 Ha we were
utu öka flour agwōrō agwō, bū nke ha si
n'Ijipt bute, sie achicha ekogh-eko, n'ihi

na o kogh eko; n'ihi na achupuru ha
n'Ijipt, ha apugh kwa inō ọdū, ọzō kwa,
o digh ihe iri n'uzō ha doziri onwe-ha.
40 Ma obibi umu Israel, nke ha biri
n'Ijipt, di nnū arō na orú arō na iri.
41 O rue, n'ogwugwu nnū arō na orú
arō na iri ahu, o bu kwa n'otū ubochi
ahu ka o ruru, na usu nile nke ndi-agha
Jehova siri n'ala Ijipt pua. 42 Abali
nche ka o buru Jehova ime ka ha si n'ala
Ijipt puta: otū abali ahu bu abali nche
diri Jehova nke umu Israel nile nwere
rue ọbō nile ha.

43 Jehova we si Moses na Eron, Nka
bu ukpuru ngabiga ahu: o digh onye ala
ozō gēri ya: 44 ma orū o bula nke onye
o bula, bū nke ejiri ego Ọata, mbe i
biworo ya úgwù, mbe ahu o gēri ya.
45 Onye-nnōdu na onye egoro Ọlu
agagh-eri ya. 46 N'otū ulo ka agēri ya; i
gagh-esi n'ulo wepu ihe o bula n'anu-aru-
ya n'ezí; o digh kwa Ọkpukpu unu gētiji
nime ya. 47 Nzukō nile nke Israel
gēme ya. 48 Ma mbe Ọbia gānō n'ala-
gi dika Ọbia, mbe o gēme-kwa-ra Jehova
emeime ngabiga, ka ebie nwoke o bula
o nwere úgwù, mbe ahu ya biarue nso
ime ya; o gādī kwa ka onye amuru n'ala:
ma o digh onye o bula anēbigh úgwù
gēri ya. 49 Otū iwu ka ha gēnwe, bū
onye amuru n'ala na Ọbia nke nō dika
Ọbia n'etiti unu. 50 Umu Israel nile
we me ya; dika Jehova nyere Moses
na Eron iwu, otū a ka ha mere. 51 O
rue, n'otū ubochi ahu, na Jehova mere
ka umu Israel si n'ala Ijipt puta n'usu
nile nke ndi-agha-ha.

13 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Dorom nwa o bula eburu uzō
mu nsō, bū nwa meghere Ọkpà-nwa o
bula n'etiti umu Israel, ma n'etiti madu
ma n'etiti anumanu: nkem ka o bu.

3 Moses we si ndi Israel, Cheta
ubochi a, nke o bu nime ya ka unu
siworo n'Ijipt, n'ulo ndi-orū, puta;
n'ihi na ike nke aka ka Jehova ji me ka
unu si n'ebē a puta: agagh-eri kwa
achicha koro eko. 4 Ta ka unu onwe-
unu nāputa n'ọnwa Ebib. 5 O gēru
kwa, mbe Jehova gēme gi ka i ba n'ala
nke ndi Kenean na ndi Het na ndi-
Amorait na ndi-Haiwait na ndi Jebus,
nke O nñru nna-gi-hà iyi inye gi, bū ala
nke miri-ara-ehi na manu-añu nérù
nime ya, na i gēfē öfūfē a n'ònwa nka.

6 Ubøchi asa ka i gēri achicha ekogheko, ma n'ubøchi nkc-aso ememe di agēmere Jehova. 7 Achicha ekogheko ka agēri n'ubøchi asa ahu; agaghahu kwa achicha koro cko n'aka-gi, agaghahu kwa ihe nēko achicha n'aka-gi n'ókè-ala-gi nile. 8 I gēgosi kwa nwagi n'ubøchi ahu, si, Q bu n'ihi ihe ahu Jehova merem mbe m'siri n'Ijipt puta. 9 Q gābu-kwa-ra gi ilie-iriba-ama n'clu aka-gi, na ihe-ncheta n'etiti anya-gi abua, ka iwu Jehova we di n'qonu-gi: n'ihi na aka di ike ka Jehova jiri me ka i si n'Ijipt puta. 10 I gēdebe kwa ukpuru a na mbe-ya akara ákà kwa-arø.

11 O gēru kwa, mbe Jehova gēme ka i ba n'ala ndi Kenean, dika Q nñuru gi na nna-gi-hà iyi, mbe Q gēnye kwa gi ya, 12 na i gēme ka nwa q bulu nke meghere ákpà-nwa gabigara Jehova, ya na nwa q bulu meghere ákpà-nwa, bú nwa anu-ulø muru, nke i nwere; ndi bu oké ka Jehova gēnwe. 13 Ma nwa q bulu nke inyinya-ibu nke meghere ákpà-nwa, i gēwore nwa-aturu ɿaputa ya; ma q buru na i ɿaputagh ya, i gābaji kwa olu-ya: ɭkpara q bulu nke madu n'etiti umu-gi ka i ɿahaputa kwa. 14 O gēru kwa, mbe nñwa-gi gāju gi n'odi-n'iru, si, Gini bu nka? na i gāsi ya, Ike nke aka ka Jehova jiri me ka ayi si n'Ijipt, n'ulo ndi-orù, puta: 15 o rue, mbe Fero merc ka o sie ike, bú izipu ayi, na Jehova buru nwa q bulu eburu uzø mu n'ala Ijipt, ma nwa madu buru uzø mu, ma nwa anumanu buru uzø mu: n'ihi nka ka mu onwem nēwerc nwa q bulu meghere ákpà-nwa, bú oké, chaura Jehova aja; ma ɭkpara q bulu nke umum, anamahaputa ya. 16 Q gābu kwa ihe-iriba-ama n'elu aka-gi, na nkpo-n'iru n'etiti anya-gi abua: n'ihi na ike nke aka ka Jehova jiri me ka ayi si n'Ijipt puta.

17 O rue, mbe Fero zipuru ndi Israel, na Chineke edugh ha n'uzø ala ndi Filistia, q bu ezie na nke aliu di nso; n'ihi na Chineke siri, Ka ndim we ghara icheghari uche mbe ha huru agha, we laghachi n'Ijipt: 18 ma Chineke dughariri ndi Israel, n'uzø ɜzara, n'uzø Oké Osimiri Uhie: umu Israel chiri ihe-ekike-agha si n'ala Ijipt rigoputa. 19 Moses we buru ɭkpukpu Josef mbe q jere: n'ihi na q merc ka umu Israel

nusie iyi ike, q si, Chineke gēlecta unu n'ezic; unu gēme kwa ka ɭkpukpum so unu si n'ebc a rigopua. 20 Ha we si na Sukot bulie ije-ha, ma ulo-ikwū-ha n'Itam, na nsotu ɜzara. 21 Ma Jehova nēje n'iru ha n'ehihic n'ogidi igwe-oji, iduru ha n'uzø; na n'abali n'ogidi ɭku, inye ha ihè; ka ha we nēje chihic na abali: 22 ogidi igwe-oji ahu n'ehihie, na ogidi ɭku ahu n'abali, adigh-apu n'iru ndi Israel.

14 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel ka ha chigharia, ma ulo-ikwū-ha n'iru Pai-hahairot, n'etiti Migdol na oké osimiri, n'iru Beal-zefon: na neherita-iru ya ka unu gānia ulo-ikwū-unu n'akuku oké osimiri. 3 Fero gēkwu kwa okwu bayere unu Israel, si, Ndi atuhiworo n'ala ka lia bu, ɜzara emechibidow ha nime. 4 M'gēme kwa ka obi Fero di ike, q gāchu kwa ha n'azu; agāsopurukwani n'aru Fero na n'aru usu-ndi-agha-ya nile; ndi Ijipt gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova. Ha we me otu a. 5 Ewe gosi cze Ijipt na ndi Israel abalagawo: obi Fero na ndi-orù-ya we chigharia imegide ndi Israel, ha si. Gini bu nka ayi meworo, na ayi czipuwo Israel n'ifè ayi? 6 Q we jikere ubøala-ya, chiri kwa ndi-ya iso ya: 7 q chiri kwa nnù ubøala na qgu iri arøputaworo, na ubøala nile nke Ijipt, na ndi-isi-agha n'clu ha nile. 8 Jehova we me ka obi Fero, bú eze Ijipt, di ike, q we clu umu Israel n'azu: umu Israel nēwerc kwa aka di elu pua. 9 Ndi Ijipt we nāchu ha n'azu, bú inyinya nile nke ubøala nile nke Fero, na ndi-inyinya-ya, na usu-ndi-agha-ya, we rue ha aru ka ha nāma ulo-ikwū-ha n'akuku oké osimiri, n'akuku Pai-hahairot, n'iru Beal-zefon. 10 Fero we biarue nso, umu Israel we welie anya-ha, ma, le, ndi Ijipt neboli ije n'azu ha; ha we tua egwu nke-uku: umu Israel we tikue Jehova. 11 Ha si Moses, Q bu n'ihi na ili adigh n'Ijipt na i chipuwo ayi inwu n'ɜzara? gini bu nka i meworo ayi, n'ime ka ayi si n'Ijipt puta? 12 Q bugh nka bu okwu nke ayi gwara gi n'Ijipt, si, Rapu ayi, ka ayi we fè ndi Ijipt? N'ihi na q di ayi nma ifè ndi Ijipt, kari inwu n'ɜzara. 13 Moses we si ndi Israel, Unu atula cgwu, guzonu onwe-unu

n'ebé a, hu nzoputa Jehova, nke O gémere unu ta: n'ihi na ndi Ijipt ndi unu huworo ta, unu agagh-ahu kwa ha ọzọ rue mbe ebigh-ebi. 14 Jehova gēburu unu agha, ma unu onwe-unu gāba nkiti.

15 Jehova we si Moses, Gini mere i nētikum? gwa umu Israel ka ha bulie ije. 16 Gi onwe-gi weli kwa nkpan'aka-gi elu, setipu aka-gi n'elu oké osimiri, kewa ya: umu Israel gābà kwa n'etiti oké osimiri n'ala-akorø. 17 Ma Mu onwem, le, M'nēme ka obi ndi Ijipt di ike, ha gēso kwa ha n'azu ba: agasopurukwam n'aru Fero, na n'aru usu-ndi-agha-ya nile, n'aru ubø-ala-ya nile, na n'aru ndi-inyinya-ya. 18 Ndi Ijipt gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe agasopurum n'aru Fero, na n'aru ubø-ala-ya nile, na n'aru ndi-inyinya-ya. 19 Mo-azi nke Chineke, nke nēje n'iru ọmuma-ulø-ikwū nke Israel, we bulie ije, je n'azu ha; ogidi igwe-oji ahu we si n'iru ha bulie ije, guzo n'azu ha: 20 o we bata n'etiti ọmuma-ulø-ikwū Ijipt na ọmuma-ulø-ikwū Israel; igwe-oji ahu na ọchichiri ahu we di, ma o nēnye ihè n'abali: otù abiarugh kwa nso ibe-ya n'abali ahu nile. 21 Moses we setipu aka-ya n'elu oké osimiri; Jehova we were ifufe Iru-anyanwu di ike me ka oké osimiri ahu je n'azu n'abali ahu nile, O we me oké osimiri ahu ka o buru ala-akorø, ewe kewa miri ahu. 22 Umu Israel we ba n'etiti oké osimiri ahu n'elu ala-akorø ahu: miri ahu we ghørø ha mbidi n'aka-nri-ha, na n'aka-ekpe-ha. 23 Ndi Ijipt we nāchu ha, so ha ba n'etiti oké osimiri, bù inyinya Fero nile, na ubø-ala-ya, na ndi-inyinya-ya. 24 O rue, nime iche-nche ututu, na Jehova lere ọmuma-ulø-ikwū ndi Ijipt anya n'ogidi ọku na igwe-oji, chusa ọmuma-ulø-ikwū ndi Ijipt. 25 O wezuga wheel nke ubø-ala-ha, me ka o di ha aró ime ka ha nāga: ndi Ijipt we si, Ka ayi ƙapu n'iru Israel; n'ihi na Jehova nēburu ha agha megide ndi Ijipt.

26 Jehova we si Moses, Setipu aka-gi n'elu oké osimiri, miri ahu gālata kwa n'aru ndi Ijipt, n'aru ubø-ala-ha, na n'aru ndi-inyinya-ha. 27 Moses we setipu aka-ya n'elu oké osimiri, oké osimiri ahu we lata n'orùrù o nérù mbe nile mbe chi børø; ndi Ijipt we

nābapu n'obibia-ya; Jehova we rurupu ndi Ijipt n'etiti oké osimiri. 28 Miri ahu we lata, kpuchie ubø-ala nile, na ndi-inyinya, bù usu-ndi-agha nile nke Fero, ndi nēso ha n'azu ba nime oké osimiri; o digh ma ọbuná otù onye fôduru nime ha. 29 Ma umu Israel jere ije n'elu ala-akorø n'etiti oké osimiri; miri ahu we ghørø ha mbidi n'akanri-ha na n'aka-ekpe-ha. 30 Jehova we zoputa Israel n'aka ndi Ijipt n'ubøchi ahu; Israel we hu ndi Ijipt ka ha nwuru anwu n'usø oké osimiri. 31 Israel we hu aka uku nke Jehova ji megide ndi Ijipt, ndi Israel we tua egwu Jehova, kwere na Jehova, na n'orù-Ya Moses.

15 1 Mbe ahu Moses na umu Israel nābukuru Jehova abù a, ha kwue, si, Ka m'bukue Jehova abù, n'ihi na O biliwo elu nke-uku:

Inyinya na onye o nēbu, O tubawo ha n'oké osimiri.

2 Ikem na abù ọmam ka Ja bu, O we ghørøm nzoputa:
Onye a bu Chinekem, m'gēme kwa Ya ka O di elu;
Chineke nke nnam, m'gēweli kwa Ya elu.

3 Jehovah bu onye-agha:
Jehova bu aha-Ya.

4 Ubø-ala Fero nile na usu-ndi-agha-ya ka O tufuworo n'oké osimiri:
Ndi-isi-agha-ya aròputara aròputa,
ha emikpuwo emikpu n'Oké Osimiri Uhie.

5 Obu-miri nēkpuchi ha:
Ha aridawo na miri di onimi dika nkume.

6 Jehovah, aka-nri-Gi, nke di ebube n'ike,
Jehova, aka-nri-Gi nētipia onye-iro.

7 N'idi-otutu nke nbili-elu-Gi ka I nākwada ndi nēbili megide Gi:
I nēzipu iwe-Gi di ọku, o richapu ha dika ahihia-ọka.

8 Ewere iku-ume nke oghere-imí-Gi
me ka miri tua obo,
Nrurù-miri guzoro onwe-ha ọtø dika obo;

Obu-miri raruru araru n'obi oké osimiri.

9 Onye-iro siri,
M'gāchu, m'gēru ha aru, m'gēkesa ihe m'kwatara:

- Nkpuru-obim gējuputa na ha,
M'gāmipu mma-agham, akam gā-napu ha ihe nile.
- 10 I were ifufe-Gi fe, oké osimiri kpuchiri ha:
Ha mikpuru dika opū nime miri di ebube.
- 11 Onye di ka Gi n'etiti chi nile, Jehova?
Onye di ka Gi, di ebube n'idi-nsø?
Onye anātu egwu n'otuto nile, nême ihe-ebube di iche iche.
- 12 I setiri aka-nri-Gi,
Ala elo ha.
- 13 N'ebere-Gi ka I duworo ndi nke I baputaworo:
N'ike-Gi ka I duworo ha nwayo rue ebe-obibi-Gi di nsø.
- 14 Ndi զօ anuwo, ha ama jijiji:
Ihe-nbu ebuwo ndi bi na Filistia.
- 15 Mbe ahu ka obi lqo ndi-isi Edom miri:
Ebulu nke Moab, qma-jijiji nējide ha:
Ndi nile bi na Kenean abazewo.
- 16 Oké ujø na oké egwù nādakwasi ha;
N'idi-uku nke ogwe-aka-Gi ha nq jū dika nkume;
Rue mbe ndi-Gi gāgabiga, Jehova,
Rue mbe ndi nke I nwetara gāgabiga.
- 17 I gēme ka ha bata, I gāku kwa ha n'ugwu nke ihe-nketa-Gi,
Bú զոնdu guzosiri ike I meworo, ka q we buru ebe I gēbi, Jehova,
Ebe di nsø, Onye-nwe-ayi, nke aka-Gi abua meworo ka o guzosi ike.
- 18 Jehovah gābu eze rue mbe nile ebigh-ebi.
- 19 N'ihi na inyinya nile nke Fero, ha na ubø-ala-ya nile na ndi-inyinya-ya, bara nime oké osimiri, Jehovah we me ka miri nke oké osimiri lata n'aru ha; ma umu Israel jere ije n'elu ala-akorø n'etiti oké osimiri. 20 Miriam, bú nwayi-amuma, bú nwa-nne-nwayi Eron, we were egwù-otiti n'aka-ya; ndinyom nile we chiri egwù-otiti na ite-egwù soro ya pua. 21 Miriam we za ha, si,
Unu bukue Jehovah abú, n'ihi na O biliwo elu nke-uku;
Inyinya na onye o nēbu, Q tubáwo ha n'oké osimiri.
- 22 Moses we me ka Israel si n'Oké Osimiri Uhie bulie ije, ha we pua ba

n'ozara Shua; ha we je ije ubochi atø n'ozara ahu, ma ha achøtaglı miri. 23 Ha we biarue Mara, ma ha apugh inu miri nke Mara, n'ihi na ilu ka ha di: n'ihi nka akporø aha-ya Mara. 24 Ndi Israel we tamu ntamu megide Moses, si, Gini ka ayi gānu? 25 Q we tikue Jehovah; Jehovah we me ka q hu otu osisi, q tubá ya na miri ahu, miri ahu we di utø. N'ebe ahu ka O doro ukpuru na ikpé nye ha, q bu kwa n'ebe ahu ka O nwara ha; 26 si, Q buru na i ge nti nke-qma n'olu Jehovah, bú Chineke-gi, q buru kwa na i me ihe nke ziri ezi n'anya-Ya, q buru kwa na i na nti n'ihe Q nyere n'iwu, q buru kwa na i debe ukpuru-Ya nile, q digh qria q bula nke M'tiyere n'aru ndi Ijipt M'gētiye n'aru gi: n'ihi na Mu onwem bu Jehovah Nke nême ka aru di gi nma.

27 Ha biarue Ilim, ebe isi-iyi iri na abua na qgu nkwu atø na iri di: ha we ma ulo-ikwū-ha n'ebe ahu n'akuku 16 miri. 1 Ha si n'Ilim bulie ije, nzukø nile nke umu Israel we ba n'ozara Sin, nke di n'etiti Ilim na Sainai, n'ubochi nke-iri-na-ise nke զոնwa nke-abua site n'opupu-ha n'ala Ijipt. 2 Nzukø nile nke umu Israel we tamu ntamu megide Moses, megide kwa Eron, n'ozara ahu: 3 umu Israel we si ha, Q gādi ayi nq nma ma asi na ayi nwururi n'aka Jehovah n'ala Ijipt, mbe ayi nqduru n'akuku ite anu, mbe ayi rijuru nri afø; n'ihi na unu emewo ka ayi puta ba n'ozara nka, ivere agu me ka nkpolota nka nile nwua. 4 Jehovah we si Moses, Le, M'gaje ime ka nri si n'elu-igwe zoro unu dika miri; ndim gāpu, chikota ihe nke otu ubochi n'ubochi-ya, ka M'we nwa ha, ma ha gēje ije n'iwum, ma-qbu na ha agagh-eje. 5 O gēru kwa, n'ubochi nke-isi, na ha gēdozi ihe nke ha nāchibata, q gēme kwa okpukpu abua nke ha nāchikota kwa-ubochi. 6 Moses na Eron we si umu Israel nile, n'anyasi ka unu gāmara na Jehovah emewo ka unu si n'ala Ijipt puta: 7 n'ututu ka unu gāhu kwa ebube nke Jehovah; ebe Q nānu ntamu nile unu nātamu megide Jehovah: ma àyi onwe-ayi bu gini, na unu nātamu ntamu megide ayi? 8 Moses we si, Nka gābu mbe Jehovah gēnye unu anu n'anyasi ka unu rie, mbe Q gēnye kwa unu nri n'ututu ka unu riju afø; ebe

Jehova nānu ntamu unu onwe-unu nātamū megide Ya: ma àyi onwe-avi bu gini? ha abugh imegide ayi, bù ntamu unu nātamū, kama imegide Jehova. 9 Moses we si Eron, Si nzukò nile nke umu Israel, Biarunu nso n'iru Jehova: n'ihi na Q nuwo ntamu nile unu. 10 O rue, mbe Eron nāgwa nzukò nile nke umu Israel okwu, na ha chere ozara iru, ma, le, ahuru ebube Jehova n'igwe-oji ahu. 11 Jehova we gwa Moses okwu, si, 12 Anuwom ntamu nile nke umu Israel: gwa ha okwu, si, N'etiti ethie na anyasi ka unu géri anu, n'ututu ka unu gēriju kwa afò na nri; unu gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu. 13 O rue, n'anyasi, na nnunu quail rigotara, kpuchie ebe ọmuma-ulō-ikwū-ha: n'ututu igirigi we dikwasi n'ala buruburu ọmuma-ulō-ikwū. 14 Mbe igirigi nke dikwasi n'ala rigoro, le, n'elu ozara imurimū ihe nke ekpere ekpè, imurimū ihe dika hoar frost nke di n'elu ala. 15 Umu Israel we hu ya, sirlita onweha, Gini ka o bu? n'ihi na ha amagh ihe o bu. Moses si ha, Nke ahu bu nri nke Jehova nyeworo unu ka unu rie. 16 Nka bu ihe Jehova nyere n'iwu, Chikötanu ufodu nime ya, onye o bulu dika oriri-ya si di; otù ọtütü omer otù isi, dika ọnu-ogugu madu-unu si di, ka unu gēwerc ya, onye o bulu o werere ndi nọ n'ulo-ikwū-ya. 17 Umu Israel we me otù a, chikötta, otù onye nāchikötta ri nne, nke-ozø nāchikötta ntà. 18 Ha we were omer túa ya, onye chikötara ri nne enwegh kari nke gēzuru ya, onye chikötta-kwa-ra ntà, o digh ihe fôduri ya inwe; onye o bulu dika oriri-ya si di, otù a ka ha chikötara. 19 Moses we si ha, Ka onye o bulu ghara ime ka ufodu nime ya fôdu rue ututu. 20 Ma ha egegh Moses nti; madu ufodu nime ha we me ka ufodu nime ya fôdu rue ututu, o we ba ikpuru, nesi ísi: Moses we we iwe n'aru ha. 21 Ha we nāchikötta ya kwa-ututu, onye o bulu dika oriri-ya si di: ma mbe anyanwu di ọku o ɿaze. 22 O rue, n'ubochi nke-isi, na ha chikötara nri okpukpu abua, ha nwere omer abua n'otù n'otù: ndi-isi nile nke nzukò we bia, gosi Moses. 23 Q si ha, Nke ahu bu ihe Jehova kwuworø, si, Idebe-ubochi-izu-ike, bù ubochi-izu-ike

di nso nyc Jehova, ka cchi bu: ihe unu néghe, ghenu ya, ihe unu n̄esi kwa, sienu ya; ma ihe nile nke fôduru, dôbaranu onwe-unu ya, ka o buru ihe-ndebe rue ututu. 24 Ha we dôba ya rue ututu, dika Moses nyere iwü: ma o sigh ísi, ikpuru adigh kwa nime ya. 25 Moses we si, Rienu ya ta; n'ihi na ubochi-izu-ike diri Jehova ka ta bu: ta unu agagh-achota ya n'ohia. 26 Ubochi isi ka unu gâchikota ya; ma n'ubochi nke-asa ka ubochi-izu-ike di, o digh nke gâdi nime ya. 27 O rue, n'ubochi nke-asa, na ufodu nime ndi Israel puru apu ichikota, ma ha achotagh. 28 Jehova we si Moses, Rue ole mbe ka unu nāju idebe ihe nile M'nyere n'iwu na iwum nile? 29 Lenu, n'ihi na Jehova enyewo unu ubochi-izu-ike, n'ihi nka Ya onweya nēnye unu nri nke ubochi abua n'ubochi nke-isi; nodunu, onye o bulu n'ebe o nọ, ka onye o bulu ghara isi n'onodu-ya pua n'ubochi nke-asa. 30 Ndi Israel we kwusi ilu ọlu n'ubochi nke-asa. 31 Ulo Israel we kpø aha-ya Manna: ihe ahu di ka nkpuru coriander, o di ọcha; idetu ya ire o di ka achicha wafer ejí manu-anu me. 32 Moses we si, Nka bu ihe Jehova nyeworo n'iwu, si, Ka nju omer nime ya buru ihe-ndebere ọbø nile unu; ka ha we hu nri M'mere ka unu rie n'ozara, mbe M'mere ka unu si n'ala Ijipt puta. 33 Moses we si Eron, Were otù ite, tiye nju omer nke manna nime ya, dôba ya n'iru Jehova ka o buru ihe-ndebere ançdebere ọbø nile unu. 34 Dika Jehova nyere Moses iwü, otù a ka Eron dôbara ya n'iru Ihe-àmà, ka o buru ihe-ndebere. 35 Umu Israel we rie manna ahu ọgu arø abua, rue mbe ha batara n'ala ebi ebi; manna ahu ka ha riri, rue mbe ha batara na nsotu ala Kenean. 36 Ma omer, otù uzø n'uzø iri nke ọtütü ephah ka o bu.

17 1 Nzukò nile nke umu Israel we si n'ozara Sin bulie ije, na nbuli-ije nile ha, n'okwu-ọnun Jehova, ha we ma ulo-ikwū-ha na Refidim: ma o digh miri ndi Israel gānù. 2 Ndi Israel we so Moses se okwu, si, Nyenu ayi miri ka ayi nua. Moses we si ha, Gini mere unu som nēse okwu? gini mere unu nānwa Jehova? 3 Akpiri miri we kpø ndi Israel nku n'ebe ahu; ndi ahu we tamu

ntamu megide Moses, si, O bu kwa n'ihi gini ka i meworo ka ayi si n'Ijipt rigota, iwere akpiri-ikpo-nku me ka ayi na umu-ayi na anu-uloh-ayi, nwua? 4 Moses we tikue Jehova, si, Gini ka m'gême ndi nka? o fôduru ihe ntà ka ha tubuem na nkume. 5 Jehova we si Moses, Gabiga n'iru ndim, chiri kwa ufodu nime ndi-okenye Israel ka ha so gi je; nkpa-n'aka-gi kwa, nke i ji ti osimiri Nail, were ya n'aka-gi, je. 6 Le, M'gaje iguzo n'iru gi n'ebe ahu n'elu oké nkume nime Horeb, i gëti oké nkume ahu ihe, miri gësi kwa nime ya puta, ka ndim we nua. Moses we me otù a n'anya ndi-okenye Israel. 7 O we kpø aha ebe ahu Masa, na Meriba, n'ihi ise-okwu nke umu Israel, na n'ihi na ha iware Jehova, si, Jehova, O nø n'etiti ayi, ma-øbu na Q nogh?

8 Amalek we bia, buso Israel agha nime Refidim. 9 Moses we si Joshua, Roputara ayi ndikom, pua, buso Amalek agha; echì mu onwem ganëguzo onwem n'elu ugwu ntà nka, nèjide nkpa-n'aka Chineke n'akam. 10 Joshua we me dika Moses siri ya, ibuso Amalek agha: ma Moses na Eron na Hua rigoro n'elu ugwu ntà ahu. 11 O rue, mþe Moses weliri aka-ya elu, na Israel kariri ike: ma mþe o mere ka aka-ya zuru ike, Amalek kariri ike. 12 Ma aka Moses abua di aró; ha we were nkume, tiye ya n'okpuru ya, o nökwasí ya; Eron na Hua we jide aka-ya abua elu, otù onye n'otù akuku, ibe-ya n'akuku ozo; aka-ya abua we nèguzosi ike rue oðida-anyanwu. 13 Joshua we me ka ike gwu Amalek n'ønu mma-agha. 14 Jehova we si Moses, De nka n'akwukwo, ka o buru ihe-ncheta, me kwa ka o ba na nti Joshua: n'ihi na M'gëhichapusi ncheta Amalek n'okpuru elu-igwe. 15 Moses we wue ebe-ichu-aja, kpø aha-ya Jehova-nisi: 16 o si, Aka dikwasi oche-eze Ja, agha ka Jehova gëbuso Amalek siie n'øbo rue øbo.

18 1 Ma Jetro, bù onye-nchu-aja Midian, nna nwunye Moses, nuru ihe nile Chineke mere Moses na Israel ndi-Ya, na Jehova mere ka Israel si n'Ijipt puta. 2 Jetro, bù nna nwunye Moses, we were Zipora, bù nwunye Moses, mþe o zipusiri ya, 3 na umu-ya

ndikom abua; nke aha otù nime ha bu Giashom; n'ihi na o siri, Obia ka m'buworo n'ala ozo: 4 aha nke ibe-ya bu kwa Elieza; n'ihi na o siri, Chineke nke nnam bu iye-akam, O we naputam na mina-agha Fero: 5 Jetro, bù nna nwunye Moses, we biakute Moses, ya na umu-ya ndikom na nwunye-ya, nime ozara ebe ya onwe-ya maworo ulo-ikwü, n'ugwu nke Chineke. 6 O si Moses, Mu onwem, nna nwunye-gi, bù Jetro, abiakutewom i, mu na nwunye-gi, na umu-ya ndikom abua tiyere ya. 7 Moses we pua izute nna nwunye-ya, we kpø isi ala, sutu kwa ya ønu; ha we jurita onwe-ha ma ha nø n'udo; ha we ba n'ulo-ikwü. 8 Moses we kòrø nna nwunye-ya akukø ihe nile Jehova mere Fero na ndi Ijipt n'ihi Israel, ike-øgwugwu nile nke gwuru ha n'uzø, Jehova we naputa ha. 9 Jetro we nuria ønu bayere ezi ihe nile nke Jehova mere Israel, ndi o naputara n'aka ndi Ijipt. 10 Jetro we si, Onye agoziri agoziri ka Jehova bu, Onye naputaworo unu n'aka ndi Ijipt, na n'aka Fero; Onye naputaworo ndi nka n'okpuru aka ndi Ijipt. 11 Uþu a ka m'mara na Jehova di uku kari chi nile: e, n'ihe nke ha dinganga megide ha. 12 Jetro, bù nna nwunye Moses, we were àjà-nsure-øku na àjà di iche iche ichuru Jehova: Eron we bia, ya na ndi-okenye nile nke Israel, iso nna nwunye Moses ri nri n'iru Chineke. 13 O rue, n'echi-ya, na Moses noduru ala ikpe ndi Israel ikpe: ndi ahu we guzo n'akuku Moses si n'ututu rue anyasi. 14 Nna nwunye Moses we hu ihe nile nke Moses onwe-ya nême ndi Israel, o we si, Gini bu ihe a nke gi onwe-gi nême ndi nka? gini mere gi onwe-gi nânodu ala nânî gi iche, ma ndi nka nile nèguzo onwe-ha n'akuku gi si n'ututu rue anyasi? 15 Moses we si nna nwunye-ya, N'ihi na ndi nka nabiakutem iju Chineke ase: 16 mþe ha nwere okwu, ha abiakutem; m'nékpe kwa ikpe n'etiti madu na ibe-ya, m'nême kwa ka ha mara ukpuru nile nke Chineke, na iwu-Ya nile. 17 Nna nwunye Moses we si ya, O digh nma, bù ihe gi onwe-gi nême. 18 I ghagh ikponwu akponwu dika akwukwo, ma gi onwe-gi ma ndi nka gi na ha nø: n'ihi na o di aró kari gi, bù ihe a; i

pughime ya nání gi iche. 19 Ubu a ge nti n'olum, m'gádu gi odu, ka Chincke noyere kwa gi: gi onwe-gi buru ndi nka na ncherita-iru Chineke, gi onwe-gi webata-kwa-ra Chineke okwu nile, 20 me kwa ka ha ghøta ukpuru nile na iwu nile, gi me kwa ka ha mara uzø ha gëje ije nime ya, na ɔlu nke ha gālu. 21 Gi onwe-gi gësi kwa na ndi nka nile leputa ndi-dinkpà, ndi nātu egwu Chineke, ndi nēkwu ezi-okwu, ndi nākpø urù nēzigh ezi asi; i gëdo kwa ndi ahu n'isi ha, ibu ndi-isi nnù abua na ɔgu iri nnù abua na ɔgu iri, na ndi-isi ɔgu ise ɔgu ise, na ndi-isi ɔgu abua na iri ɔgu abua na iri, na ndi-isi iri iri: 22 ka ha kpe ndi nka na mbe nile: o gérü. na oké okwu nile ɔ bulu ka ha gëwetara gi, ma ha onwe-ha gëkpe okwu ntà nile ɔ bulu: gi me ka ɔ di kari nfe n'aru gi, ha gëso kwa gi buru ibu a. 23 O buru na ihe a ka i gëmc, ɔ buru kwa na Chineke enye gi iwu, i gënwe kwa ike iguzo; ɔzø kwa, ndi nka nile gäbà kwa n'önodu-ha n'udo. 24 Moses we ge nti n'olu nna nwunye-ya, me ihe nile ɔ siri. 25 Moses we si n'etiti Israel nile röputa ndi-dinkpà, me ha ka ha buru ndi-isi ndi ahu, ndi-isi nnù abua na ɔgu iri nnù abua na ɔgu iri, na ndi-isi ɔgu ise ɔgu ise, na ndi-isi ɔgu abua na iri ɔgu abua na iri, na ndi-isi iri iri. 26 Ha we kpe ndi Israel ikpe na nibe nile: okwu nile nke siri ike ka ha nëwetara Moses, ma ha onwe-ha nëkpe okwu ntà nile. 27 Moses we zipu nna nwunye-ya; ɔ we je nke ya, la n'ala-ya.

19 i N'önwa nke-atø mbe umu Israel putasiri n'ala Ijipt, n'ubøchi ahu ka ha batara n'özara Sainai. 2 Ha we si na Refidim bulic ije, bata n'özara Sainai, we ma ulo-ikwū-ha n'özara ahu; Israel we ma ulo-ikwū-ha n'ebe ahu n'iru ugwu ahu. 3 Moses we rigokuru Chineke, Jehova we si n'ugwu ahu kpø ya ökü, si, Otù a ka i gäsi ulo Jekob, gosi kwa umu Israel; 4 Unu onwe-unu ahuwo ihe M'mere ndi Ijipt, ebu-kwaran unu n'elu nkù ugo, me ka unu biakutem. 5 Ma ubu a, ɔ buru na unu ege nti n'olum n'ecie, ɔ buru kwa na unu edebe ɔbuba-ndum, unu gäbu-kwa-ram ihe nke akam kari ndi nile: n'ihi na ɔ bu Mu nwe uwa nile: 6 unu onwe-unu

gäbu-kwa-ram ala-eze ndi-nchu-aja, na mba di nsø. Ndia bu okwu nke i gägwa umu Israel. 7 Moses we bia, kpø ndi-okenye ndi Israel, tiye okwu ndia nile n'iru ha, bù nke Jehova nyere ya n'iwu. 8 Ndi Israel nile we za n'otù, si, Ihe nile Jehova kwuru, ayi gëme ya. Moses we weghachiri Jehova okwu nile nke ndi ahu. 9 Jehova we si Moses, Le, Mu onwem nabiakute gi n'igwe-oji ɔbara ɔchichiri, ka ndim we nu mbe M'näkpanyere gi uka, ɔzø kwa, ka ɔ we buru gi onwe-gi ka ha gëkwere rue mbe ebigh-ebi. Moses we gosi Jehova okwu nile nke ndi Israel. 10 Jehova we si Moses, Jekuru ndim, do ha nsø ta na echì, ka ha su kwa uwe-nbokwası-ha, 11 nø na nñikere nye ubøchi nke-atø: n'ihi na ɔ bu n'ubøchi nke-atø ka Jehova gäridata n'anya ndi Israel nile n'elu ugwu Sainai. 12 I gäkpara ndim ökè buruburu, si, Lezienu onwe-unu anya, ka unu ghara irigo n'ugwu a, ma-ɔbu imetu nsotu-ya aka: onye ɔ bulu nke nëmetu ugwu a aka, aghaghime ka ɔ nwua: 13 ɔ digh aka gëmetu ya, n'ihi na aghagh itubu ya na nkume, ma-ɔbu ibabu ya n'ákù; ma anumanu ma madu, ɔ gagħ-adi ndu: n'ofufu-opi di anya ndi ahu gärigota n'ugwu a. 14 Moses we si n'ugwu ahu ridakuru ndi Israel, do ndi ahu nsø; ha we su uwe-nbokwası-ha. 15 O si ndi Israel, Nønu na nñikere nye ubøchi nke-atø: unu abiarula nwavi nso. 16 O rue, n'ubøchi nke-atø, mbe ɔ bu ututu, na ɔtütü ebé-elu-igwe na àmùmà di, na igwe-oji di arø n'elu ugwu ahu, na ɔlu opi-ike di ike nke-uku; ndi Israel nile ndi nø n'omuma-ulø-ikwū-ha we ma jijiji. 17 Moses we me ka ndi Israel si n'omuma-ulø-ikwū-ha puta izute Chineke, ha we guzo onwe-ha n'ala-ala nke ugwu ahu. 18 Ugwu Sainai nile näkwu anwurù, n'ihi na Jehova ridakwasiri ya n'óku: anwurù-ya we kwugo dika anwurù nke okè ɔku, ugwu ahu nile we ma jijiji nke-uku. 19 Olu opi-ike ahu we nädasi ike nke-uku, Moses nékwu okwu, Chineke were kwa ɔlu náza ya. 20 Jehova we ridakwası ugwu Sainai, rue elu ugwu ahu: Jehova we kpø Moses ibiaru elu ugwu ahu, Moses we rigo. 21 Jehova we si Moses, Rida, ɔbara ndim àmà, ka ha we ghara inujiri n'ebe Jehova nø ile anya,

ötútú nime ha we da. 22 Ozø kwa, ndi-nchu-aja, ndi nābiakute Jehova nso, ka ha do onwe-ha nsø, ka Jehova we ghara itiwakuru ha. 23 Moses we si Jehova, Ndi-Gi apugh irigor ugwu Sainai: n'ihi na Gi onwe-gi ƙara ayi àmà, si, Kpara ugwu a ókè, do kwa ya nsø. 24 Jehova si ya, Je, rida; i gārigota kwa, gi onwe-gi, na Eron tiyere gi: ma ka ndi-nchu-aja na ndim ghara inujiri irigokute Jehova, ka Q we ghara itiwakuru ha. 25 Moses we ridakuru ndi Israel, si ha me otú a.

20 1 Chineke we kwue okwu ndia nile, si,

2 Mu onwem bu Jehova Chineke-gi, Onye mere ka i si n'ala Ijipt, n'ulo ndiorù, puta.

3 Gi enwela Chi ozø tiyerem.

4 Gi emerela onwe-gi arusi apiri api, ma-qbü oyiyi nke udi o bula nke di n'elu-igwe n'elu, ma-qbü nke di n'uwa n'okpuru ya, ma-qbü nke di na miri n'okpuru uwa: 5 gi akpolà isi ala nye ha, efè-kwa-la ha ɔfufè: n'ihi na Mu onwem, bú Jehova Chineke-gi, bu Chineke ekworo, nēwere ajo omume nke ndi bu nna leta umu-ha, leta umu-umu nke-atø, leta kwa nke-anø, nke ndi nākpom asi; 6 ma anamemere nnù umu-umu abua na ɔgu iri ebere, bú nke ndi nāhum n'anya, nēdebe kwa ihe nile M'nycre n'iwu.

7 Gi eburula aha Jehova, bú Chineke-gi, ime ihe efu; n'ihi na Jehova agaghagu onye nēburu aha-Ya ime ihe efu n'onye ikpé nāmagh.

8 Cneta ubochi-izu-ike, ido ya nsø. 9 Ubochi isi ka i gālu ɔlu, je ozi-gi nile: 10 ma ubochi nke-asø bu ubochi-izu-ike nke Jehova, bú Chineke-gi, nwere: i gagh-eje ozi o bula nime ya, gi onwe-gi, na nwa-gi nwoke, na nwa-gi nwayi, na orù-gi nwoke, na orù-gi nwayi, na anu-ulø-gi, na ɔbia-gi nke nø nime onu-uzøama-gi o bula: 11 n'ihi na n'ubochi isi ka Jehova mere elu-igwe na uwa, na oké osimiri, na ihe nile nke di nime ha, Q we zuru ike n'ubochi nke-asø: n'ihi nka ka Jehova goziri ubochi-izu-ike, do kwa ya nsø.

12 Sopuru nna-gi na nne-gi: ka ubochi-gi we di anya n'elu ala ahu nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi.

13 Gi ebulu madu.

14 Gi akwala iko.

15 Gi ezula ori.

16 Gi aɓala àmà ugha megide madube-gi.

17 Gi enwela anya-uku n'ebe ulo madube-gi di, gi enwela anya-uku n'ebe nwunye madube-gi nø, ma-qbü n'ebe orù-ya nwoke nø, ma-qbü n'cbe orù-ya nwayi nø, ma-qbü n'ebe chi-ya di, ma-qbü n'ebe inyinya-ibu-ya di, ma-qbü n'ebe ihe o bula di nke madube-gi nwere.

18 Ndi Israel nile we nāhu éhè-elugwe nile, na ire-óku nile, na olu opì-ike ahu, na ugwu ahu ka o nākwu anwurù: mbe ndi ahu huru ya ha we ñaghari, guzo n'ebe di anya. 19 Ha si Moses, Gi onwe-gi kpayere ayi uka, ayi gānu kwa: ma Chineke akpayerela ayi uka, ka ayi we ghara inwu. 20 Moses we si ndi Israel, Unu atula egwu: n'ihi na o bu inwa unu ka Chineke biaworo, ya na ka egwù-Ya we di n'iru unu, ka unu we ghara imehie. 21 Ndi Israel we guzo n'ebe di anya, ma Moses biaruru oké ochichiri ahu nso, ebe Chineke nø.

22 Jehova we si Moses, Otú a ka i gāsi umu Israel, Unu onwe-unu ahuwo na esiwom n'elu-igwe kpayere unu uka.

23 Unu emela chi ozø tiyerem; chi ɔla-ɔcha ma-qbü chi ɔla-edo, unu emerela onwe-unu ha. 24 Ebe-ichu-aja nke ájá ka i gēmerem, chu kwa aja-nsure-óku-gi nile na aja-udo-gi nile n'elu ya, bú igwè ewu na aturu-gi, na igwè ehi-gi: n'ebe nile o bula ebe M'nême ka echeta aham, n'ebe ahu ka M'gābiakute gi, gozi kwa gi.

25 Ma o buru na ebe-ichu-aja nke nkumé ka i gēmerem, ewerela nkumé awara awa wu ya: n'ihi na asi na i mewo ka ihe-olu-gi ga n'elu ya, i we me ka o ghara idi nsø. 26 Ewerela ihe-nrigo rigo n'ebe-ichu-ajam, ka ewe ghara ikpughe ɔtø-gi n'elu ya.

21 1 Ma ndia bu ikpé nke i gētiye n'iru ha.

2 Mbe i ɓata orù, bú onye-Hibru, arø isi ka o gābu orù-gi: ma n'arø nke-asø o gāpu nwere onwe-ya n'efu. 3 O buru na o bata nání ya, o gāpu nání ya: o buru na onye nwere nwunye ka o bu, nwunye-ya gēso kwa ya pua. 4 O buru na onye-nwe-ya enye ya nwunye, nwayi ahu ewe muara ya umu-ndikom ma-qbü umu-ndinyom; nwayi ahu na umu-ya

gābu ihe onye-nwe-ya nwere, ma ọ gapu nāni ya. 5 Ma ọ buru na orù ahu asi n'ezic, Ahurum onye-nwem na nwunyem na unum n'anya; m'gagh-apu nwere onwem: 6 onye-nwe-ya gēme kwa ka ọ biakute Chineke nso, ọ gēme kwa ka ọ biarue nso ọnu-uzo, ma-ọbu nso awara-uzo; onye-nwe-ya gēwere arà rapue nti-ya; ọ gābu kwa orù-ya rue mbe ebigh-ebi.

7 Ma mbe nwoke gēre nwa-ya nwayi ka ọ buru orù-nwayi, ọ gagh-apu dika opupu orù-ndikom. 8 O buru na ọ jø njø n'anya onye-nwe-ya, bù onye kwere na ya onwe-ya gālu ya na nwunye, ọ gēkwe kwa ka abaputa ya: ọ gagh-enwe ike ire ya nye ndi ala ọzø, n'ihi na ọ għoħburu ya. 9 Ma ọ buru na ọ kwere na nwa-ya nwoke gālu ya, dika ihe ekpere n'ikpe bayere umu-ndinyom si di, otù a ka ọ gēme ya. 10 O buru na ọ lutara ya nwunye ọzø; ọ gagh-ewebì anu-oriri-ya, na ihe-nbokwasi-ya, na ihe k-wesiri ya dika nwunye. 11 Ma ọ buru na ọ megh ihe atø ndia nye ya, ọ gāpu kwa n'etū, nēnyegh ego.

12 Onye nētibù madu, ọ we nwua, aghagh ime ka ọ nwua. 13 Ma onye nēchegh anwu, ma Chineke mere ka ọ dabà n'aka-ya; M'gēdoro gi ebe ọ gābulaga. 14 Ma mbe onye o bula gēwere nganga biakwasi ibe-ya, ibu ya n'aghughø; n'ebe-ichu-ajarn ka i gēwepu ya ka ọ nwua.

15 Onye nēti nna-ya, ma-ọbu nne-ya, ihe, aghagh ime ka ọ nwua.

16 Onye nēzu madu n'ori re ya, ma-Ọbu na asi na ahu ya n'aka-ya, aghagh ime ka ọ nwua.

17 Onye nākocha nna-ya, ma-Ọbu nne-ya, aghagh ime ka ọ nwua.

18 Mbe ndikom nēse okwu, ma otù nime ha ewere nkume ma-Ọbu iwere qliqø ti ibe-ya, ma ọ nwugh, ma o dina n'ihe-ndina ɔria: 19 ma ọ buru na o bilie, jeghari n'èzi, dabere na nkpan'aka-ya, agāgu onye tiri ya n'onye ikpē nāmagħ: ọ bu nāni na ọ gēnye ya ihe bayere nburu-ya, me kwa ka aru-ya di ike nke-oma.

20 Mbe onye ọ bula gēwere nkpan'aka ti orù-ya nwoke, ma-Ọbu orù-ya nwayi, ọ we nwua n'okpuru aka-ya; aghagh ibq ɔbø-ya n'aru ya. 21 Ma otù ọ di, ọ buru na otù ubochi ma-Ọbu

ubochi abua ka ọ gānqru, agagh-abø ɔbø-ya n'aru ya: n'ihi na ego-ya ka ọ bu.

22 Mbe ndikom nālu ɔgu, we tie nwayi di ime ihe, ime-ya we pua, ma ajo ihe aputagh: aghagh iri ya nra, dika di nwayi ahu gātukwasi ya; ọ gēnye kwa site n'aka ndi-ikpē. 23 Ma ọ buru na ajo ihe aputa, i gēme kwa ka ndu lara ndu, 24anya lara anya, ezé lara ezé, aka lara aka, ukwu lara ukwu, 25 ida-óku lara ida-óku, obubu-mma lara obubu-mma, ufiri-utari lara ufiri-utari.

26 Mbe onye ọ bula gēti anya orù-ya nwoke, ma-Ọbu anya orù-ya nwayi, ihe, we bibie ya; o gēzipu kwa ya ka ọ nwere onwe-ya n'ihi anya-ya. 27 O buru kwa na ọ me ka ezé orù-ya nwoke ma-Ọbu ezé orù-ya nwayi dapu; o gēzipu kwa ya ka ọ nwere onwe-ya n'ihi ezé-ya.

28 Mbe ehi gāsø nwoke ma-Ọbu nwayi mpì, ọ we nwua, aghagh itubu ehi ahu na nkume, agagli-eri kwa anu-ya; ma agāgu onye-nwe ehi ahu n'onye ikpē nāmagħ. 29 Ma ọ buru na ehi aha bu ehi nāsø mpi na mbe gara aga, ewe bara onye-nwe-ya āmā, ma ọ debcgh ya nke-oma, kama ọ mere ka nwoke ma-Ọbu nwayi nwua; agātubu ehi ahu na nkume, ọzø kwa, agēme ka onye-nwe-ya nwua. 30 O buru na ihe ikpuchi nmehie-ya ka agātukwasi ya, ọ gēnye ihe-nbaputa nke ndu-ya, dika ihe nilø agātukwasi ya si di. 31 Ma ọ bu nwa-nwoke ka ọ sørø mpi, ma ọ bu nwa-nwayi ka ọ sørø mpi, dika ikpē a si di ka agēme ya. 32 O buru na orù-nwoke ma-Ọbu orù-nwayi ka ehi ahu sørø mpi; orù shekel ɔla-ɔcha na iri ka ọ gēnye onye-nwe-ya, agātubu kwa ehi ahu.

33 Mbe onye ọ bula gēmegħe ojħi, ma-Ọbu mbe onye ọ bula gēgwu ojħi, ghara imechi ya, ehi ma-Ọbu inyinħa-ibü ewe dabà nime ya, 34 onye-nwe olħi, ahu gākwughachi ihe; ego ka ọ gēnyegħachi onye-nwe-ya, nke nwuru anwu gābu kwa nke aka ya.

35 Mbe ehi onye ọ bula gēmeru ehi nke madu-ibe-ya aru, ọ we nwua; ha gēre kwa ehi di ndu, kē ego-ya: ọzø kwa, nke nwuru anwu ka ha gēkē. 36 Ma-Ọbu asi na amara na ehi ahu bu ehi nāsø mpi na mbe gara aga; ma onye-nwe-ya edebegħ ya nke-oma; ọ għagħ ikwughħachi ehi n'qondu ehi ahu, nke nwuru anwu gābu kwa nke aka ya.

22 1 Mbe onye o bulu gēzu ehi ma-
obu aturu, we bue ya, ma-obu re
ya; ehi ise ka o gākwughachi n'önodu
ehi ahu, ma-obu aturu anq ka o
gākwughachi n'önodu aturu ahu. 2 O
buru na ahú onye-ori ka o nētipú ulo,
ewe tibue ya, o we nwua, o digh ikpe-
omuma obara gādi bayere ya. 3 O buru
na anyanwu awakwasi ya, ikpe-omuma
obara gādi bayere ya: o ghagh ikwu-
ghachi; o buru na o nwegh ihe, agēre
kwa ya n'ihi ori-ya. 4 O buru na
achota ihe ahu n'aka-ya n'ezic, bú nke
o zuru n'ori, ma o bu ehi, ma-obu
inyinya-ibu, ma-obu aturu, na ndu; o
gākwughachi okpukpu abua.

5 Mbe onye o bulu gēme ka anumanu
ta nri n'ubi ma-obu n'ubi-vine, o we
zipu anumanu-ya, o we ta nri n'ubi onye
ozq; ihe kachasi nma nke ubi-ya, na
ihe kachasi nma nke ubi-vine-ya, ka o
gākwughachi.

6 Mbe oku gāba, we bakuru ogwu,
oku ahu we richapu obo oka, ma-öou
oka guzoro eguzo, ma-obu öhia; onye
mere ka oku ahu ba aghagh ikwughachi.

7 Mbe onye o bulu gēnye ibe-ya ego
ma-obu ihe idebe, ewe zue ya n'ulo
nwoke ahu; o buru na achota onye-ori
ahu, o ghagh ikwughachi okpukpu abua.
8 O buru na achotagh onye-ori ahu,
onye-nwe ulo ahu gābiakute Chineke
nso, imara ma o setipugh aka-ya n'aru
ihe madu-ibe-ya jetara n'ozi. 9 Okwu
bayere ihe-njehie o bulu, ma o bu okwu
bayere ehi, bayere inyinya-ibu, bayere
aturu, bayere uwe-nbokwasi, bayere ihe
o bulu furu efu, nke madu nāsi, Nka bu
ya, Chineke ka okwu ha abua gābiakute;
onye Chineke gāma ikpe, o gākwughachi
ibe-ya okpukpu abua.

10 Mbe onye o bulu gēnye ibe-ya
inyinya-ibu, ma-obu ehi, ma-obu aturu,
ma-obu anumanu o bulu, idebe: o we
nwua, ma-obu ihe meruru ya aru, ma-
obu adota ya n'agha, ma o digh onye
nāhu ya: 11 iyi nke Jehova gādi n'etiti
ha abua, imara ma o setipugh aka-ya
n'aru ihe ibe-ya jetara n'ozi; onye-nwe
anumanu ahu gānara ya, o gagh-
akwughachi kwa. 12 Ma o bulu na
czuru ya n'ori n'aka-ya n'ezie, o
gākwughachi onye-nwe-ya. 13 O buru
na anu öhia doþuru ya n'ezie, ya

webata ya ka o buru ihe-ämà; o gagh-
akwughachi ihe anu-öhia doþuru.

14 Mbe onye o bulu gāriota anumanu
n'aka ibe-ya, ihe we meru ya aru, ma-
obu o nwua, mbe onye-nwe-ya nānogh
yere ya, o ghagh ikwughachi. 15 O
buru na onye-nwe-ya noyerc ya, o
gagh-akwughachi: o buru na o bu ihe
egoro ölu, o biara n'ihi ugwo-ölu-ya.

16 Mbe nwoke gārafu nwa-abogho
nāmagh nwoke nke o digh nwoke kwere
ilu ya, o we dinayere ya, o ghagh inyc
ego olulu bayere ya ka o buru nwunye-
ya. 17 O buru na nna-ya ajusi ike
iwere ya nye ya, o gākwu ego dika ego
olulu umu-abogho nāmagh nwoke si di.

18 Ekwela ka nwayi-mbasi di ndu.

19 Onye o bulu ya na anumanu
nēdina, aghagh ime ka o nwua.

20 Onye nāchuru chi aja, ma-öbugh
ichuru Jehova, nání Ya, agcwezuga ya
ka ebibie ya. 21 Gi emela öbia ihe-ike,
emebü-kwa-la ya: n'ihi na ndi-öbia ka
unu buri n'ala Ijipt. 22 Nwayi o bulu
di-ya nwuru, ma-obu nwa-nbei, unu
ewedala ya n'ala. 23 O buru na i weda
ya n'ala ma-oli, o we tikuem n'uzo o
bulu n'ezie, aghaghm inu ntiku-ya;
24 iwem gādi oku, M'gēwere kwa mma-
agha bue unu; nwunye-unu gāgho
ndinyom di-ha nwuru, umu-unu gāgho
kwa umu-nbei.

25 O buru na i binye onye o bulu
n'etiti ndim ego, bú onye ewedara n'ala,
onye gi na ya nq, aburula ya dika onye
nānara ömuru-nwa; unu atukwasi-kwa-
la ya uma. 26 O buru na i were uwe-
nbokwasi madu-ibe-gi n'ihe-ibe ma-oli,
mbe ödida-anyanwu ruru ka i gēwere
ya nyeghachi ya: 27 n'ihi na nke ahu
bu ihe-nbokwasi o nwere nāni ya, nke
ahu bu uwe-nbokwasi-ya iyikwasi
n'akpukpo-aru-ya: o bu nime gini ka
o gēdina? o gēru kwa, mbe o nētikum.
na M'gānu; n'ihi na onye-amara ka
M'bu.

28 Gi akochala Chineke, abu-kwa-la
onye-isi ndi-gi önu. 29 Alala azú inyc
üjú-gi na ihe-öñunu-gi. Nwa-nwoke
eburu uzq mu nime umu-gi ndikom ka
i gēnyem. 30 Otú a ka i gēmère ehi-gi,
na igwè ewu na aturu-gi: uböchi asa ka
ya na nne-ya gānq: n'uböchi nke-asatq
i gēwere ya nyem. 31 Ndi di nsq ka
unu gāburum: unu eri-kwa-la anu nke

anu-ohia dōburu n'ohia; nkita ka unu gātudara ya.

23 1 Gi eburula akukø efu: esola onye nēmebi iwu tiye aka-gi ibu onye-āmà nke ihe-ike. 2 Esola ọtutu madu n'azu ba n'ihe ojø di iche iche: abà-kwa-la àmà bayere ise-okwu ka i we wezuga onwe-gi iso ọtutu madu n'azu iwezuga ikpé: 3 asopuru-kwa-la onye nēnwegh ike n'ise-okwu-ya.

4 Mbe i zute ehi onye-iro-gi, ma-øbu inyinya-ibu-ya, ka ọ nākpafu, i ghaghime ka ọ laghachikuru ya. 5 Mbe i huru inyinya-ibu nke onye nākpø gi asi ka ibu-ya nānyibu ya, ma i nāchø ighara itopuru ya ibu ahu, i ghagh iyere ya aka itopu ya.

6 Ewezugala ikpé nke obeye-gi n'ise-okwu-ya. 7 I gānopuru okwu-ugha n'ebe dianya; ebu-kwa-la onye ikpé nāmagh na onye ezi omume: n'ihi na adighm-agu onye nēmebi iwu n'onye ezi omume. 8 Anara-kwa-la ihe-iri-ngo: n'ihi na ihe-iri-ngo nēme ka ndi nāhu uzø kpu isi, ọ nēme kwa ka okwu ndi ezi omume bagø abagø. 9 Emebu-kwa-la ọbia: n'ihi na unu onwe-unu amawo nkpuru-obi nke ọbia, n'ihi na ọbia ka unu buri n'ala Ijipt.

10 Arø isi ka i gāgha nkpuru n'ala-gi, chikøta kwa ihe-omume-ya: 11 ma n'arø nke-asø i gārapu ya, me ka ọ tøborø n'efu; ka ndi-obeye nke ndi-gi we rie ihe: anu-ohia géri kwa ihe ha riforø. Otú a ka i gēme kwa ubi-vinegi, me kwa ubi-olive-gi. 12 Ubøchi isi ka i gālu ọlu-gi, ma n'ubøchi nke-asø i gākwusi n'olu: ka ehi-gi na inyinya-ibu-gi we zuru ike, ọzø, ka nwa nke orù-gi nwayi na ọbia we turu ndu. 13 Ma n'ihe nile M'siworo unu lezienu anya: unu ehota-kwa-la aha chi ọ bula ọzø, ka aghara kwa inu ya n'ọnø-gi.

14 Ubø atø ka i gēmerem ememe n'arø. 15 I gēdebe ememe achicha ekogh-eko: ubøchi asa ka i géri achicha ekogh-eko, dika M'nyere gi iwu, na mbe akara àkà n'ònwa Ebib (n'ihi na ọ bu nime ya ka i siri n'Ijipt puta); ma ọ digh onye agāhu n'irum ka ọ ba aka: 16 i gēdebe kwa ememe nke owuwe-ihe-ubi, bú nke nkpuru mbu nke i lutara n'olu, nke i nāgha n'ubi: na ememe nke nchikøta-ihe, n'ogwugwu arø, mbe i si

n'ubi chikøta ihe nile i lutara n'olu. 17 Ubø atø n'arø ka agāhu ndikom-i nile n'iru Onye-nwe-unu, bú Jehova.

18 Achula ọbara nke ájäm n'elu achicha koro eko; abuba nke ememem agagh-adigide kwa abali nile rue ututu. 19 Ihe mbu nke nkpuru mbu nile nke ala-ubi-gi ka i gēwebata n'ulo nke Jehova, bú Chineke-gi. Esila nwa-ewu nime miri-ara nke nne-ya.

20 Le, Mu onwem nēziga mō-ozì n'iru gi, idebe gi n'użø, na ime ka i bata n'ebe ahu M'doziworo. 21 Lezie anya n'iru ya, ge kwa nti n'olu-ya; anupula isi n'okpuru ya: n'ihi na ọ gaghabaghara njehie-unu; n'ihi na aham di nime ya. 22 N'ihi na, ma ọ buru na i ge nti n'olu-ya n'ezie, we me ihe nile nke M'nékwu, M'gābu-kwa-ra ndi-iro-gi onye-iro, kpaþu kwa ndi nākpabu gi. 23 N'ihi na mō-ozim ganēje n'iru gi, me ka i bakute ndi-Amorait, na ndi Het, na ndi-Perizait, na ndi Kenean, na ndi-Haivait, na ndi Jebus: M'gēzopu kwa ha n'uwa. 24 Akpøla isi ala nye chi nile ha, efè-kwa-la ha, eme-kwa-la dika omume nile ha si di: kama i gākwadasi ha, tipiasi kwa ogidi nile ha. 25 Ma unu gēfē Jehova, bú Chineke-unu, Ọ gāgøzi kwa nri-gi na miri-gi; M'gēwezuga kwa ọria n'etiti gi. 26 Ọ gaghabayi nēmebi ime ma-øbu nwayi-àgà n'ala-gi: M'gēmezu ọnø-ogugu ubøchigi. 27 Oké ujøm ka M'gēziga n'iru gi, chusa ha, bú ndi ahu nile i gābakute ha, M'gēnye kwa gi olu ndi-iro-gi nile. 28 M'gēziga kwa ebu n'iru gi, ha gāchupu ndi-Haivait, na ndi Kenean, na ndi Het, n'iru gi. 29 M'gaghachupu ha n'iru gi n'otù arø; ka ala we ghara igbo ihe tøborø n'efu, anu-ohia ewe ba uba megide gi. 30 Nwantí nwantí ka M'gāchupu ha n'iru gi, rue mbe i gāmu òmūmū, we keta ala ahu. 31 M'gētiye kwa ókè-ala-gi site n'Oké Osimiri Uhie we rue oké osimiri ndi Filistia, site kwa n'özara rue Osimiri Yufretis: n'ihi na M'gēwore ndi bi n'ala ahu nye n'aka-unu; i gāchupu kwa ha n'iru gi. 32 Gi na ha abala ndu, gi na chi-ha aba-kwa-la ndu. 33 Ha agagh-ebi n'ala-gi, ka ha we ghara ime ka i mehie megidem: n'ihi na ọ buru na i fè chi-ha, ọ ghagh iburu gi ọnø.

24 1 Moses ka O siri, Rigokute Jehova, gi onwe-gi, na Eron, na Nedab, na Abaihu, na Ọgu madu ato na iri sitere na ndi-okenye ndi Israel; unu gakpo kwa isi ala n'ebe di anya: 2 ma nani Moses onwe-ya gabia-kute Jehova nso; ma ha onwe-ha agagh-abiaru nso; ndim agagh-eso kwa ya rigota. 3 Moses we bia, koro ndi Israel okwu Jehova nile, na ikpe-Ya nile; ndi Israel nile we za n'otu olu, si, Okwu nile Jehova kwuworo, ayi geme ha. 4 Moses we de okwu Jehova nile n'akwukwo, o bilie n'isi-ututu, wu ebe-ichu-aja n'okpuru ugwu ahu, ya na ogidi iri na abua, dika ebo iri na abua nke Israel si di. 5 O zie umu-okorobia nke umu Israel, ha we sure ajá-nsure-ókii, chiri kwa oke-ehi chuara Jehova aja, bujá-udo. 6 Moses we were nkera obara-ha, tiye n'okwa di iche iche; nkera obara-ha ka o wusara n'ebe-ichu-aja. 7 O were akwukwo obuba-ndu ahu, gua ya na nti ndi Israel: ha we si, Ihe nile Jehova kwuworo, ayi geme ya, nu kwa. 8 Moses we were obara ahu, wusa ya n'aru ndi Israel, si, Le, obara nke obuba-ndu ahu, nke Jehova baworo n'ebe unu no bayere okwu ndia nile. 9 Moses we rigo, ya na Eron na Nedab na Abaihu, na Ọgu madu ato na iri sitere na ndi-okenye nke Israel: 10 ha we hu Chineke nke Israel; ma n'okpuru ukwu-Ya abua o di ka pavement ejì nkume sapphire me, o di kwa ka elu-igwe onwe-ya n'idi-ocha. 11 Ma O setipugh aka-Ya megide ndi ahu atoputara n'etiti umu Israel: ha we hu Chineke anya, rie ihe, ihu kwa ihe-onyiui.

12 Jehova we si Moses, Rigokutem rue ugwu a, no kwa n'ebe ahu: ka M'nye kwa gi nkume abua ahu di mbadamba, na iwum, na ihe M'nyere n'iwu, bu nke M'deworo, ka i we zi ha. 13 Moses we bilie, ya na Joshua onye n'ejere ya ozi: Moses we rigo n'ugwu nke Chineke. 14 Ma ndi-okenye Israel! ka o siri, Nodunu n'ebe a nche ayi, rue mbe ayi galagnachikute unu: ma, le, Eron na Hua no n'etiti unu: onye nwere okwu, ya biakute ha nso. 15 Moses we rigo n'ugwu ahu, igwe-oji ahu we kpuchie ugwu. 16 Ebube Jehova biri n'elu ugwu Sainai, igwe-oji ahu n'kpuchi kwa ya ubochi isi: O si n'etiti igwe-oji

ahu kpó Moses oku n'ubochi nke-aso. 17 Ma n'ile ebube Jehova anya, o di ka oku nerichapu n'elu ugwu ahu n'anya umu Israel. 18 Moses we ba n'etiti igwe-oji ahu, rigorue ugwu ahu: Moses we no n'ugwu ahu Ọgu ubochi abua ehie na abali.

25 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel ka ha wererem ajá-nbuli: n'aka nwoke o bula nke obi-ya neme ya ka o nwe afó-ofufo ka unu ganara ajá-nbulim. 3 Nka bu kwa ajá-nbuli ahu nke unu ganara n'aka ha; ola-edo, na ola-ocha, na ola; 4 na oglo anunu, na oglo ododo, na oglo uhie, na ezi akwá ocha, na aji ewu; 5 na akpukpo ebulu esijiri obara-obara, na akpukpo seal, na osisi acacia; 6 na manu itiye n'ihe nene ihé, na uda di iche iche itiye na manu nke otite-manu ahu, na ibu ihe-nsure-óku nesi isi utø ejì uda utø me; 7 na nkume onyx, na nkume di iche iche ihiogide n'ihe, ihiogide n'ephod na ihiogide n'ihe-ibochi-obi. 8 Ka ha me-kwa-ram ebe nsø; ka M'we biri n'etiti ha. 9 Dika ihe nile Mu onwem neme ka i hu, bujá-ati nke ebe-obibim, na ihe-ati nke ihe-ya nile, obuna otu a ka unu geme ya.

10 Ha geme kwa ibe osisi acacia: cubit abua na nkera ka ogologo-ya gadi, otu cubit na nkera ka obosara-ya gadi, otu cubit na nkera ka idi-clu-ya gadi. 11 I gamachita kwa ya ola-edo anagwagh agwa, nime na azu ka i gamachita ya, i geme kwa mpempe ola-edo n'elu-ya buruburu. 12 I gawu-kwa-ra ya nba-aka ola-edo anø, tiye ha n'ukwu anø ya; bujá-aka abua n'otu akuku-ya, na nba-aka abua n'akuku-ya ozø. 13 I geme kwa nkpa-n'aka osisi acacia, machita ha ola-edo. 14 I geme kwa ka nkpa-n'aka ahu ba na nba-aka ahu n'elu akuku ibe ahu, iwere ha n'ebu ibe ahu. 15 Nime nba-aka nke ibe ahu ka nkpa-n'aka ahu ganadi: agagh-ewepu ha nime ya. 16 I getiye kwa n'ihe ahu ihe-amá M'genye gi. 17 I geme kwa ebe-nkpuchi-nmehie nke ola-edo anagwagh agwa: cubit abua na nkera ka ogologo-ya gadi, otu cubit na nkera ka obosara-ya gadi. 18 I geme kwa cherubim ola-edo abua; ihe akpuru akpu ka i geme ha, na nsøtu abua nke ebe-nkpuchi-nmehie. 19 Gi me otu cherub

n'otù nsotu, na otù cherub na nsotu nke-ozø: site n'ebe-nkpuchi-nmehie ka unu gême cherubim ahu n'elu nsotu-ya abua. 20 Cherubim ahu ganabasa kwa nkù-ha n'elu, nèkpuchi ebe-nkpuchi-nmehie na nkù-ha, iru-ha nècherita kwa onwe-ha; n'ebc ebe-nkpuchi-nmehie di ka iru cherubim ahu gädi. 21 I gätkwasi kwa ebe-nkpuchi-nmehie ahu n'ibe ahu, n'elu ya; nime ibe ahu ka i gëtiye ihe-àmà nke M'gënye gi. 22 M'gëzute kwa gi n'ebe ahu, kpayergi uka site n'elu ebe-nkpuchi-nmehie, site n'etiti cherubim abua nke di n'elu ibe ihe-àmà ahu, bayere ihe nile nke M'gënye gi n'iwu n'ebe umu Israel nö.

23 I gême kwa table osisi acacia: cubit abua ka ogologo-ya gädi, otù cubit ka obosara-ya gädi, otù cubit na nkera ka idi-elu-ya gädi. 24 I gämachita kwa ya ọla-edo anagwagh agwa, me-kwa-ra ya mpempe ọla-edo buruburu. 25 I gëne-kwa-ra ya ihe-njikø buruburu nke ra ka otù ọbu-aka, i gême-kwa-ra ihe-njikø-ya mpempe ọla-edo buruburu. 26 I gême-kwa-ra ya nba-aka ọla-edo anq, tiye nba-aka ahu na nkuku ano nke di n'ukwu anq ya. 27 Na nso ihe-njikø ahu ka nba-aka gädi, ka ha buru onqdu itiye nkpa-n'aka ejì ebu table ahu. 28 I gëji kwa osisi acacia me nkpa-n'aka ahu, i gämachita kwa ha ọla-edo, agëji ha ebu table. 29 I gême kwa afere-ya nile, na ngaji-ya nile, na iko-ya nile, na ọlwa-ya nile, nke ejì awusi ajá-ihe-ọnù: ọla-edo anagwagh agwa ka i gëwere me ha. 30 I gädoba kwa achicha nl:e iru Chincke n'elu table ahu n'irum mbe dun:

31 I gême kwa ihe-idøba-oriøna nke ọla-edo anagwagh agwa: ihe akpuru akpu l:a agême ihe-idøba-oriøna ahu, bù ukwu-ala-ya, na alaka-ya; iko-ya nile, bù isi-ya nile, na okoko-ya nile, gësite na ya: 32 alaka isi ganësi n'akuku-ya abua waputa; alaka atq nke ihe-idøba-oriøna ahu n'otù akuku-ya, alaka atq nke ihe-idøba-oriøna ahu kwa n'akuku-ya nke-ozø: 33 iko atq emere dika ifuru osisi almond gädi n'otù alaka, otù isi na otù okoko; iko atq emere dika ifuru osisi almond gädi kwa n'alaka-ibe-ya, otù isi na otù okoko: otii a ka ọ gädiri alaka isi ahu nke nësi n'ihe-idøba-oriøna ahu waputa: 34 iko anq emere dika ifuru

osisi almond gädi kwa n'ihe-idøba-oriøna ahu, isi-ha na okoko-ha: 35 otù isi gädi kwa n'okpuru alaka abua site na ya, otù isi gädi kwa n'okpuru alaka abua site na ya, diri alaka isi ahu nke nësi n'ihe-idøba-oriøna waputa. 36 Isi-ha na alaka-ha gësite na ya; ihe-idøba-oriøna ahu nile gäbu otù ihe ejì ọla-edo nke anagwagh agwa kpu. 37 I gême kwa oriøna-ya, ha gädi asa: ha gëweli kwa oriøna-ya nile, ka ọ we nye ihé na ncherita-iru ya. 38 Nkpa-ya nile na ihe-ikpakepu-óku-ya nile gäbu ọla-edo anagwagh agwa. 39 Otù talent nke ọla-edo anagwagh agwa ka agëji me ya, ya na ihe ndia nile. 40 Ma le anya ka i me ha dika ihe-atù-ha si di, nke anëme ka gi onwe-gi hu n'ugwu a.

26 1 Ebe-obibim l:a i gême kwa: were ákwà-nkwuba iri me ya; ezi ákwà ọcha akpara nke-ọma, na ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, nke emere ka ha yie cherubim, bù ọlu onye-ọkà, ihe ndia ka i gëji me ha. 2 Ogologo nke otù ákwà-nkwuba gädi orù cubit na asatq, obosara nke otù ákwà-nkwuba gädi l:wa cubit anq: otù ọtütù ka ákwà-nkwuba nile gënwe. 3 Akwà-nkwuba ise ganëjikøta onwe-ha, otù na ibe-ya; ákwà-nkwuba ise nke-ozø ganëjikøta onwe-ha, otù na ibe-ya. 4 I gëji kwa ogho anunu me anya-nko n'elu ọnù-ọnù nke otù ákwà-nkwuba, site na nsotu-ya nime njikøta ahu; otù a ka i gême kwa n'ọnù-ọnù ákwà-nkwuba nke dipuru adipu nime njikøta nke-abua. 5 Ogu anya-nko abua na iri ka i gême n'otù ákwà-nkwuba, ọgu anya-nko abua na iri ka i gême kwa nime nsotu nke ákwà-nkwuba nke di na njikøta nl:e-abua; anya-nko gëcherita onwe-ha iru, otù na ibe-ya. 6 I gême l:wa ọgu nko ọla-edo abua na iri, were nl:o ahu jikøta ákwà-nkwuba, otù na ibe-ya: ebe-obibi ahu ewe buru otù. 7 I gême kwa ákwà-nkwuba aji ewu, ibu ulo-ikwù n'elu ebe-obibi ahu: ákwà-nkwuba iri na otù ka i gême ha. 8 Ogelego nke otù ákwà-nkwuba gädi orù cubit na iri, obosara nl:e otù ákwà-nkwuba gädi kwa cubit anq: otù ọtütù ka ákwà-nkwuba iri na otù ahu gënwe. 9 I gëjikøta kwa ákwà-nkwuba ise iche, na ákwà-nkwuba isi iche, piaji ákwà-nkwuba nl:e-isi n'ebe

iru ulo-ikwū di. 10 I gēme kwa ọgu anya-nko abua na iri n'elu ọnụ-ọnụ nke otù ákwà-nkwuba ahu dipuru adipu nime njikota ahu, me kwa ọgu anya-nko abua na iri n'elu ọnụ-ọnụ nke ákwà-nkwuba nke dipuru adipu nime njikota nke-abua. 11 I gēme kwa ọgu nko ọla abua na iri, me ka nko ahu ba n'anya-nko ahu, i we jikota ulo-ikwū ahu, o we buru otù. 12 Ma nkwpupu nke fôduru nime ákwà-nkwuba nke ulo-ikwū ahu, bù nkera ákwà-nkwuba nke fôduru, gākwupu n'azu ebe-obibi ahu. 13 Cubit ahu nke di n'otù akuku, na cubit ahu nke di n'akuku nke-ozø, nime nke fôduru n'ogologo nke ákwà-nkwuba nke ulo-ikwū, o gākwupu n'akuku abua nke ebe-obibi ahu, n'otù akuku na n'akuku nke-ozø, ikpuchi ya. 14 I gēme-kwa-ra ulo-ikwū ahu ihe-nkpuchi apkukpø ebulu esijiri ọbara-Ọbara, ya na ihe-nkpuchi apkukpø seal n'elu ya.

15 I gēme-kwa-ra ebe-obibi ahu ibo osisi acacia, nke nēguzo ọtø. 16 Cubit iri ka ogologo nke otù ibo gādi, otù cubit na nkera cubit ka obosara nke otù ibo gādi kwa. 17 Otù ibo gēnwe ihe-nhiyøe abua, nke ekwukötara, otù na ibe-ya: otù a ka i gēmère ibo nile n̄ e ebe-obibi ahu. 18 I gēme-kwa-ra ebe-obibi ahu ibo ahu, orú ibo ka i gēmère akuku Ndida chere iru na Ndida. 19 Ọgu ukwu ọla-Ọcha abua ka i gēme kwa n'okpuru orú ibo ahu; ukwu abua n'okpuru otù ibo inara ihe-nhiyøe-ya abua, ukwu abua kwa n'okpuru ibo ozø inara ihe-nhiyøe-ya abua. 20 I gēme-kwa-ra akuku nke-abua nke ebe-obibi ahu, bù akuku Ugwu, orú ibo: 21 na Ọgu ukwu ọla-Ọcha ha abua; ukwu abua n'okpuru otù ibo, ukwu abua kwa n'okpuru ibo ozø. 22 Isi ebe-obibi ahu nke chere iru n'Qdida-anyanwu ka gēme-kwa-ra ibo isi. 23 Ibo abua ka i gēme-kwa-ra nkuku ebe-obibi ahu n'isi-ya. 24 Ha gābu ihe abua ejikötara n'otù n'okpuru, ha abua gābu kwa otù ihe zuru okè rue isi-ya rue otù n̄ba-aka ahu: otù a ka o gādiri ha abua; nkuku abua ahu ka ha gādiri. 25 Ha gādi kwa ibo asatø, na ukwu ọla-Ọcha ha, ukwu iri na isi; ukwu abua n'okpuru otù ibo, ukwu abua kwa n'okpuru ibo ozø. 26 I gēme kwa nkporø osisi acacia; ise ka i gēmère ibo otù akuku nke ebe-obib: ahu,

27 nkporø ise ka i gēme-kwa-ra ibo akuku nke zo nke ebe-obibi ahu, nkporø ise ka i gēme-kwa-ra ibo akuku nke ebe-obibi, bù isi-ya chere iru n'Qdida-anyanwu. 28 Nkporø etiti nke di n'etiti ibo, anēme kwa ya ka o si n'otù nsotu gabiga rue nsotu ozø. 29 I gāmachita kwa ibo nile ọla-edo, were kwa ọla-edo me n̄ba-aka-ha, ka ha buru ọnodu itiye nkporø ahu: i gāmachita kwa nkporø nile ọla-edo. 30 I gēwuli kwa ebe-obibi ahu elu dika ọdidi-ya ekpere n'ikpe si di nke emeworo ka i hu ya anya n'ugwu a.

31 I gēme kwa ákwà-nbichi nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà Ọcha akpara nke-Ọma: o gābu Ọlu onye-Ọkà, o gēme ya ka o yie cherubim: 32 i gētiye ya n'elu ide acacia anø amachitara ọla-edo, nkpoye-ha gābu ọla-edo, n'elu ukwu ọla-Ọcha anø. 33 I gētiye kwa ákwà-nbichi ahu n'okpuru nko ahu, i gēbubata kwa n'ebé ahu nime ákwà-nbichi ahu ibe ihe-ämä ahu: ákwà-nbichi ahu gākpa-kwa-ra unu ókè n'etiti ebe nsø ahu na ebe nsø kachasi ebe nsø nile. 34 I gētiye kwa ebe-nkpuchi-nmehie ahu n'elu ibe ihe-ämä nime ebe nsø ahu kachasi ebe nsø nile. 35 I gādøba table ahu n'ezí ákwà-nbichi ahu, na ihe-idøba-oriøna ahu na ncherita-iru table n'akuku ebe-obibi ahu chere iru na Ndida: ma table ka i gētiye n'akuku Ugwu. 36 I gēme-kwa-ra Ọnu-uzø Ulo-ikwū ahu ákwà-nkwuchi, nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà Ọcha akpara nke-Ọma; o gābu Ọlu onye-Ọdudu-ákwà. 37 I gēme-kwa-ra ákwà-nkwuchi ahu ide acacia ise, machita ha ọla-edo; nkpoye-ha gābu ọla-edo: i gāwu-kwa-ra ha ukwu ọla ise.

27 1 I gēme kwa ebe-ichu-ajam ahu; o gābu osisi acacia, cubit ise bu ogologo-ya, cubit ise bu kwa obosara-ya; ebe-ichu-aja ahu gēnwe akuku anø ra nrata: cubit atø ka idi-elu-ya gādi kwa. 2 I gēme kwa mpi-ya n'elu nkuku anø ya: mpi-ya gēsite na ya: i gāmachita kwa ya ọla. 3 I gēme kwa ite-ya nile inara ntu-ya, na oseké-ya nile, na Ọkwanwusa-ya nile, na ndudu-ya nile, na ihe-igü-Oku-ya nile: Ọbuná ihe-ya nile ka i geji ọla me. 4 I gēme-kwa-ra ya ihe-Okpukpa, ihe ejì ubù ọla me; i gēme kwa

nba-aka ola anq n'elu ubu ola ahu, n'elu nsotu-ya anq. 5 I ḡetiye ya n'okpuru ebe dipuru adipu buruburu ebe-ichu-aja ahu n'okpuru, ka ubu ola ahu we rue na nkera ebe-ichu-aja ahu. 6 I ḡeme-kwa-ra ebe-ichu-aja ahu nkpa-n'aka, bù nkpa-n'aka osisi acacia, machita ha qla. 7 Aḡeme ka nkpa-n'aka ahu ba na nba-aka ahu, nkpa-n'aka ahu gādi kwa n'elu akuku abua nke ebe-ichu-aja, m̄be anēbu ya. 8 I ḡewere ibo me ya ka o di ka ibe: dika emeworo ka i hu ya anya n'ugwu a, otu a ka ha ḡeme ya.

9 I ḡeme kwa ogige ebe-obibi ahu: akuku Ndida nke chere iru na Ndida ḡenwe ákwà-ngechi igechi ogige ahu nke ezi ákwà ɔcha akpara nke-ɔma, ɔgu cubit ise n'ogologo gādiri otu akuku ahu: 10 ide-ya gādi orù, ukwu-ha kwa orù, ha gābu ola; nkpoye nile nke ide ahu na ngegide nile ha gābu ola-ɔcha. 11 Otu a akuku Ugwu ḡenwe kwa n'ogologo-ya ákwà-ngechi ɔgu cubit ise n'ogologo, ide-ya gādi orù, ukwu-ha kwa orù, ha gābu ola; nkpoye nile nke ide ahu na ngegide nile ha gābu ola-ɔcha. 12 Obosara ogige ahu n'akuku Odida-anyanwu ḡenwe kwa ákwà-ngechi nke ɔgu cubit abua na iri: ide-ha gādi iri, ukwu-ha iri kwa. 13 Obosara ogige ahu n'akuku Iru-anyanwu nke chere iru n'owuwa-anyanwu gādi ɔgu cubit abua na iri. 14 Akwà-ngechi cubit iri na ise ka otu akuku ɔnu-uzo-ama-ya ḡenwe: ide-ha gādi ato, ukwu-ha ato kwa. 15 Akuku nke-ɔzo nke ɔnu-uzo-ama-ya ḡenwe kwa ákwà-ngechi cubit iri na ise: ide-ha gādi ato, ukwu-ha ato kwa. 16 ɔnu-uzo-ama nke ogige ahu ḡenwe kwa ákwà-nkwuchi orù cubit, nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ɔcha akpara nke-ɔma, bù ɔlu onye-ɔdudu-ákwà: ide-ha gādi anq, ukwu-ha anq kwa. 17 Ide nile nke ogige ahu buruburu gabu ihe egigidere ngegide n'ola-ɔcha; nkpoye-ha gābu ɔla-ɔcha; ma ukwu-ha gābu ola. 18 Ogologo nke ogige ahu gābu ɔgu cubit ise, obosara-ya gābu ɔgu abua na iri ɔgu abua na iri, idi-elu-ya gābu cubit ise; o gābu ezi ákwà ɔcha akpara nke-ɔma, ma ukwu-ha gābu ola. 19 Ihe nile nke ebe-obibi ahu n'ofufè-ya nile, na ntù-ya nile, na ntù nile nke ogige ahu, gābu ola.

20 Ma gi onwe-gi, i ḡenyé umu Israel iwu, ka ha wetara gi manu olive anāgwagh agwa nke asuru asu, itiyé n'ihe nénye ihé, iweli oriøna m̄be dum. 21 N'ulo-ikwù nzute, bù n'ezí ákwà-nbochi nke di n'akuku ihe-àmà, ka Eron na umu-ya ndikom ḡedo ya n'usoro site n'anyasi rue ututu n'iru Jehova: o gābu ukpuru m̄be ebigh-ebi rue ɔbø-ha nile site n'umu Israeli.

28 1 Ma gi onwe-gi, me ka Eron, bù nwa-nne-gi, ya na umu-ya ndikom, si n'etiti umu Israel biakute gi nso, ka o we burum onye-nchu-aja, bù Eron, ya na Nedab na Abaihu, na Eleeza na Itama, bù umu-ndikom Eron. 2 I ḡeme-kwa-ra Eron, bù nwa-nne-gi, uwe nsø, ibu ihe-nsopuru na ihe mara nma. 3 Gi onwe-gi gāgwa kwa ndi nile nwere obi amam-ihe, bù ndi M'mejuworo na m̄o amam-ihe, ka ha me uwe Eron ido ya nsø, ka o we burum onye-nchu-aja. 4 Ndia bu uwe ha ḡeme; ihe-ibochi-obi, na ephod, na uwe-nwuda, na uwe-ime turu agwa, na ákwà-nkukù-isi, na ihe ike n'úkwù: ha ḡeme-kwa-ra Eron, bù nwa-nne-gi, na umu-ya ndikom, uwe nsø, ka o we burum onye-nchu-aja. 5 Ndi ahu ḡewere kwa ɔla-edo ahu, na ogho anunu ahu, na ogho ododo ahu, na ogho uhie ahu, na ezi ákwà ɔcha ahu.

6 Ha ḡeme kwa ephod ahu; o gābu ɔla-edo, na ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ɔcha akpara nke-ɔma, bù ɔlu onye-ɔkà. 7 O ḡenwe kwa ubu abua ejikötara na nsotu-ya abua; ka ewe jikota ya n'otu. 8 Ihe-ɔkiké nke onye-ɔkà kpara, nke di n'elu ya, nke ejì ke ya, o gādi ka ɔlu aluru ya si di, o ḡesite kwa na ya; o gābu ɔla-edo, na ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ɔcha akpara nke-ɔma. 9 I ḡewere kwa nkume onyx abua, ɔunye aha umu Israel n'elu ha: 10 is nime aha-ha n'elu otu nkume, aha nke umu Israel isi nke fòduru n'elu nkume nke-ɔzo, dika ɔmumu nile ha si di. 11 ɔlu nke onye-ɔkà na nkume ka ḡejì ɔbu ebùbu nkume abua ahu, dika ebùbu nba-aka-akàrà, dika aha umu Israel si di: i ḡeme ka ihe ɔla-edo akpara akpà ɔba ha buruburu. 12 I ḡetiye kwa nkume abua ahu n'elu ubu ephod, iburu umu Israel nkume ncheta: Eron ḡebu

kwa aha-ha n'iru Jehova n'elu ubu-ya abua, ibu ihe-ncheta.

13 I gême kwa ihe ola-edo akpara akpá: 14 na iyaba abua nke ola-edo anāgwagh agwa; dika eriri-nma ka i gême ha, ihe emere dika udō aturu atu; i gētiye kwa iyaba ahu aturu atu dika udō n'elu ihe ola-edo ahu akpara akpá. 15 I gême kwa ihe-iþochi-obi nke ikpé, o gābu olu nke onye-óká; dika outu aluru n'ephod ahu ka i gême ya; ola-edo, na oglo anunu, na oglo ododo, na oglo uhie, na ezi ákwá ocha akpara nke-oma, ndia ka i gēji me ya. 16 Ihe nwere akuku anq̄ ra nrata ka o gābu, ihe apiajiri apiaji, ntú-aka ka ogologo-ya gādi, ntú-aka ka obosara-ya gādi kwa. 17 I gāhiogide kwa nime ya n̄hiogide nkume, ariri nkume anq̄: ariri sardius na topaz na carbuncle gābu ariri mbu; 18 ariri nke-abua gābu emerald na sapphire na diamond; 19 ariri nke-atō gābu jacinth na agate na amethyst; 20 ariri nke-anq̄ gābu beryl na onyx na jasper: agētiye ha n'ola-edo akpara akpá n'ebé-n̄hiogide-ha. 21 Nkume ahu gādi ka aha umu Israel si di, iri na abua, dika aha-ha si di; dika eþubu n̄ba-aka-akárà, onye o bulu dika aha-ya si di, ha gādiri ebo iri na abua ahu. 22 I gême kwa n'elu ihe-iþochi-obi ahu iyaba emere dika eriri-nma, bú ihe emere dika udō aturu atu; ha gābu ola-edo anāgwagh agwa. 23 I gême kwa n'elu ihe-iþochi-obi ahu n̄ba-aka ola-edo abua, tiye n̄ba-aka abua ahu n'elu nsotu abua nke ihe-iþochi-obi. 24 I gētiye kwa iyaba ola-edo abua ahu aturu atu dika udō n'elu n̄ba-aka abua ahu di na nsotu abua nke ihe-iþochi-obi ahu. 25 Nsotu abua զ̄o nke iyaba abua ahu aturu atu dika udō, i gētiye ha n'elu ihe ola-edo abua ahu akpara akpá, tiye ha n'elu ubu ephod ahu n'ebé iru-ya di. 26 I gême kwa n̄ba-aka ola-edo abua, tukwasi ha n'elu nsotu abua nke ihe-iþochi-obi ahu, n̄onu-ónu-ya, nke chere iru n'akuku ephod ahu nime. 27 I gême kwa n̄ba-aka ola-edo abua, tiye ha n'elu ubu abua nke ephod n'okpuru, n'ebé iru-ya di, na nso njikota-ya, n'elu ihe-ókiké ephod nke onye-óká kpara. 28 Ha gēwere kwa eriri-nma oglo anunu ke ihe-iþochi-obi ahu na n̄ba-aka ephod site na n̄ba-aka-ya, ka o we di n'elu ihe-ókiké ephod

ahu nke onye-óká kpara, ya na ka ewe ghara isi n'ephod topu ihe-iþochi-obi ahu. 29 Eron gēbu kwa aha umu Israel n'ihe-iþochi-obi nke ikpé n'elu obi-ya, mbe o nābà n'ebé nsq̄ ahu, ibu ihe-ncheta n'iru Jehova mbe dum. 30 I gētiye kwa n'ihe-iþochi-obi nke ikpé ahu Ihé ahu na Izu-oké ahu; ha gādi kwa n'elu obi Eron mbe o nābà nime n'iru Jehova: Eron gēbu kwa ikpé nke umu Israel n'elu obi-ya n'iru Jehova mbe dum.

31 I gême kwa uwe-nwuda ephod, o gābusi oglo anunu oglo anunu. 32 Qn̄u nke isi-ya gādi n'etiti ya: qn̄u-qn̄u, bú olu (okpa-ákwá), ka qn̄u-ya gēnwe buruburu, dika qn̄u nke uwe-obi agha ka o gēnwe, ka ewe ghara idowa ya. 33 I gême kwa n̄onu-qn̄u-ala-ya pomegranate nke oglo anunu, na oglo ododo, na oglo uhie, n̄onu-qn̄u-ala-ya buruburu; i gême kwa atan̄ ola-edo n'etiti ha buruburu. 34 Otú atan̄ ola-edo na otú pomegranate, gādi n̄onu-qn̄u-ala uwe-nwuda ahu buruburu. 35 O gādi kwa n'aru Eron iji je ozi: aganānu kwa olu-ya mbe o nābà n'ebé nsq̄ n'iru Jehova, ya na mbe o nāputa, ka o we ghara inwu.

36 I gême kwa ihe di mbara nke ola-edo anāgwagh agwa, i gēbu kwa n'elu ya, dika eþubu n̄ba-aka-akárà, IHE NSQ JEHOVA NWERE. 37 I gātukwasi ya n'eriri-nma oglo anunu, o gādikwasi n'ákwá-nkukú-isi ahu; n'iru ákwá-nkukú-isi ka o gādi. 38 O gādi kwa n'egedege-iru Eron, Eron gēbu kwa ajø omume nke ihe nsq̄ nile, nke umu Israel gēdo nsq̄ n'onyinye nsq̄ ha nile; o gādi n'egedege-iru-ya mbe dum, ka ha we buru ihe nātō utø n'iru Jehova. 39 I gātu-kwa-ra uwe-ime-ya nke ezi ákwá ocha agwa, i gême kwa ákwá-nkukú-isi nke ezi ákwá ocha, i gême kwa ihe ike n'úkwù, o gābu olu nke onye-ódudu-ákwá. 40 Umu-ndikom Eron ka i geme-kwa-ra uwe-ime, me-kwa-ra ha ihe ike n'úkwù, ihe ike n'isi ka i gême-kwa-ra ha, ibu ihe-nsopuru na ihe mara nma. 41 I gēyikwasi ha n'aru Eron, bú nwa-nne-gi, na n'aru umu-ya ndikom tiyere ya; i gēte kwa ha manu, meju aka-ha, do ha nsq̄, ka ha we burum ndi-nchu-aja. 42 Gi me-kwa-ra ha uwe-úkwù ákwá ocha

ikpuchi anu-aru oto-ha; site n'ukwù we rue apata-ukwu ka ha gādi: 43 ha gādi n'aru Eron na n'aru umu-ya ndikom, mbe ha nābā n'ulo-ikwū nzute, ma-obu mbe ha nābiaru nso ebe-ichu-aja ahu ije ozi n'ebe nsø ahu, ka ha we ghara iburu ajo omume, we nwua: ukpuru mbe ebigh-ebi ka o gāburu ya, buru kwa nkpuru-ya gānöchi ya.

29 I Nka bu kwa ihe i gēme ha ido ha nsø, ka ha we burum ndinchu-aja: were otu nwa-oke-ehi na ebulu abua nke zuru oké, 2 na achicha ekoghe-ko, na oþe achicha ufodu ekogh-eko nke agwara manu, na mbadamba-achicha ufodu ekogh-eko nke etere manu: utu flour nke oka wheat ka i gēwere me ha. 3 I gētiye ha n'otu nkata, bute ha nso nime nkata ahu, ha na oke-ehi ahu na ebulu abua ahu. 4 Eron na umu-ya ndikom ka i gēme kwa ka ha biarue nso onu-uzø nke ulo-ikwū nzute, i gēwere miri sa ha aru. 5 I gāchiri kwa uwe aliu, yikwasi Eron uwe-ime, na uwe-nwuda ephod, na ephod, na ihe-ibochi-obi, were kwa ihe-ókiké nke ephod nke onye-ðká kpara ke ya: 6 i gēkpukwasi kwa ákwá-nkukü-isi ahu n'isi-ya, tiye okpu nsø nke onyenchu-aja n'elu ákwá-nkukü-isi ahu. 7 I gēwere kwa manu otite-imanu ahu wukwasi n'isi-ya, we te ya. 8 Umu-ya ndikom ka i gēme kwa ka ha biarue nso, i gēyikwasi ha uwe-ime. 9 I gēwere kwa ihe ike n'ukwù ke ha, bù Eron na umu-ya ndikom, i gēke kwa ha ihe ike n'isi: ha gēnwe kwa olu nchu-aja site n'ukpuru ebigh-ebi: i gēmeju kwa aka Eron na aka umu-ya ndikom. 10 I gākputa kwa oke-ehi ahu nso n'iru ulo-ikwū nzute: Eron na umu-ya ndikom gēbikwasi aka-ha n'isi oke-ehi ahu. 11 I gēbu kwa oke-ehi ahu n'iru Jehova, n'onu-uzø nke ulo-ikwū nzute. 12 I gēwere ufodu nime obara oke-ehi ahu, tiye n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja na nkpsi-aka-gi: o bu kwa obara nile ka i gāwusi na ntöala ebe-ichu-aja. 13 I gēwere kwa abuba nile nke nēkpuchi ihe-ime, na mba-imeju nke di n'imeju, na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, sure ha oku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'elu ebe-ichu-aja. 14 Ma anu oke-ehi ahu, na akpukpo-ya, na nsi-ya, i gēsure ya n'oku n'azu òmuma-ulo-ikwū-unu: ajá-

nmehie ka o bu. 15 Otu nime ebulu abua ahu ka i gēwere kwa; Eron na umu-ya ndikom gēbikwasi aka-ha n'isi ebulu ahu. 16 I gēbu ebulu ahu, were obara-ya, wusa n'ebe-ichu-aja ahu buruburu. 17 I gābø kwa ebulu ahu n'obubø-ya, sa ihe-ime-ya na olu-ukwu na olu-aka-ya, tiye ha n'elu obubø-ya, na n'elu isi-ya. 18 I gēsure kwa ebulu ahu nile øku ibu ihe nēsi isi utø n'elu ebe-ichu-aja: ajá-nsure-øku anēsurere Jehova ka o bu: ihe isi utø, ajá-øku anāchuru Jehova, ka o bu. 19 I gēwere kwa ebulu nke-øzo; Eron na umu-ya ndikom gēbikwasi kwa aka-ha n'isi ebulu ahu. 20 I gēbu kwa ebulu ahu, were ufodu nime obara-ya, tiye n'onu-onu nti aka-nri umu-ya ndikom, na n'isi-aka nke aka-nri-ha, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ha, wusa kwa obara-ya n'ebe-ichu-aja ahu buruburu. 21 I gēwere kwa ufodu nime obara nke di n'elu ebe-ichu-aja, na ufodu nime manu nke otite-manu ahu, fesa n'aru Eron, na n'elu uwe-ya, na n'aru umu-ya ndikom, na n'elu uwe umu-ya ndikom tiyere ya: o gādi kwa nsø, ya onwe-ya, na uwe-ya, na umu-ya ndikom, na uwe umu-ya ndikom tiyere ya. 22 I gēsi kwa n'ebulu ahu were abuba-ya, na akuku òdudu-ya nwere abuba, na abuba nke nēkpuchi ihe-ime-ya, na mba-imeju nke imeju, na akorø-ya abua, na abuba nke di n'elu ha, na utaku-ukwu aka-nri-ya; n'ihi na ebulu nke nmeju-aka ka o bu: 23 na otu oþe achicha, na otu oþe achicha agwara manu, na otu mbadamba-achicha, site na nkata achicha ekogh-eko ahu nke di n'iru Jehova: 24 i gātukwasi ha nile n'obu-aka abua nke Eron, na n'obu-aka nke umu-ya ndikom, fè kwa ha ka ha buru ajá-ofufé n'iru Jehova. 25 I gānara kwa ha n'aka-ha, sure ha oku ibu ihe nēsi isi utø n'elu ebe-ichu-aja n'elu ajá-nsure-øku ahu, ka ha buru ihe isi utø n'iru Jehova: ajá-øku anāchuru Jehova ka o bu. 26 I gēsi kwa n'ebulu nke nmeju-aka nke diri Eron were okpukpu-obi-ya, fè ya ka o buru ajá-ofufé n'iru Jehova: o gābu kwa okpukpu-obi nke ajá-ofufé nsø, ya na utaku-ukwu nke ajá-nbuli, nke anēfè, na nke anēbuli, site n'ebulu nke nmeju-aka ahu, bù site na nke diri

Eron, site kwa na nke diri umu-ya ndikom: 28 Ọ gābu kwa ihe Eron na umu-ya ndikom gēnwe dika ukpuru mbe ebigh-ebi sitere n'aka umu Israel: n'ihi na ajā-nbuli ka ọ bu: ajā-nbuli ka ọ gābu kwa sitere n'aka umu Israel, site n'ihe ajā nile nke ajā-udo-ha, bù ajā-nbuli-ha anēbuliri Jehova. 29 Uwe nsø Eron nwere gādiri umu-ya ndikom ndi gānochí ya, ka ewe te ha manu nime ha, meju kwa aka-ha nime ha. 30 Uböchi asa ka o gēyiri ha, bù onye-nchu-aja ahu nke gānochí ya site n'umu-ya ndikom, mbe ọ nābā n'ulo-ikwū nzute ije ozi n'ebe nsø ahu. 31 Ma ebulu nke nmeju-aka ahu, i gēwere ya sie anu-ya n'ebe di nsø. 32 Eron na umu-ya ndikom gēri kwa anu ebulu ahu, na achicha nke di na nkata ahu, n'ọnú-uzø nke ulo-ikwū nzute. 33 Ha gēri kwa ha, bù ihe ejí kpuchi nmehie, imeju aka-ha na ido ha nsø: ma onye ala ọzø agagh-eri ha, n'ihi na nsø ka ha di. 34 Ma ọ buru na ihe afodú site n'anu nke nmeju-aka ahu. ma-qbü site n'achicha, rue ututu, i gēsure kwa ihe foduru n'óku: agagh-eri ya, n'ihi na nsø ka ọ di. 35 I gēme kwa Eron, me kwa umu-ya ndikom, otú a, dika ihe nile si di nke M'nyeworo gi n'iwu: uböchi asa ka i gēmeju aka-ha. 36 Oke-ehi nke ajā-nmehie ka i gāchu kwa bayere nkpuuchi-nmehie kwa-uböchi: i gēwepu kwa nmehie n'ebe-ichu-aja ahu mbe i nēkpuchi nmehie n'elu ya; i gēte kwa ya manu, ido ya nsø. 37 Uböchi asa ka i gēkpuchi nmehie n'elu ebe-ichu-aja ahu, we do ya nsø: ebe-ichu-aja ahu gābu kwa ebe nsø kachasi ebe nsø nile: ihe ọ bulu nke nēmetu ebe-ichu-aja ahu aru gādi nsø.

38 Ma nka bu ihe i gāchu n'elu ebe-ichiu-aja ahu; umu-aturu abua, nke bara otú arø, kwa-uböchi mbe dum. 39 Otú nime umu-aturu ahu ka i gāchu n'ututu; chu kwa nwa-aturu nke-ozø n'etiti ehihie na anyasi: 40 otú uzø n'uzø iri nke otú ephah utu oka flour agwara n'otú uzø n'uzø anø nke otú hin nke manu asuru asu gādiri otú nwa-aturu ahu; ya na otú uzø n'uzø anø nke otú hin nke manyavine, ka ọ buru ajā-ihe-ọnūnú. 41 Nwa-aturu nke-ozø ka i gāchu kwa n'etiti ehihie na anyasi; dika onyinye-inata-iru-oma, sure dika ajā n'elu ya; unu awusikwa-la ajā-ihe-ọnūnú n'elu ya. 42 Eron gēkpuchi kwa nmehie n'elu mpi-ya otú ubò n'arø: site n'qbara ajā-nmehie nke nkpuuchi-nmehie ka o gēkpuchi nmehie n'elu-ya otú ubò n'arø rue qbo-unu

onuriu-ya, otú a ka i gēme ya, ka ọ buru ihe isi utø, ajā-óku anāchuru Jehova. 42 Q gābu ajā-nsure-óku anēsure mbe dum rue qbo-unu nile n'ọnú-uzø nke ulo-ikwū nzute n'iru Jehova: ebe M'gēzute unu, igwa gi okwu n'ebe ahu. 43 M'gēzute kwa umu Israel n'ebe ahu; anēji kwa ebubem do Ulo-ikwū ahu nsø. 44 M'gēdo kwa ulo-ikwū nzute nsø, ya na ebe-ichu-aja ahu: Eron na umu-ya ndikom ka M'gēdo kwa nsø, iburum ndi-nchu-aja. 45 M'gēbi kwa n'etiti umu Israel, M'gābu-kwa-ra ha Chineke. 46 Ha gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova Chineke-ha, Nke mere ka ha si n'ala Ijipt puta, ka M'we biri n'etiti ha: Mu onwem bu Jehova Chineke-ha.

30 1 I gēme kwa ebe-ichu-aja isure ihe-nsure-óku nēsi isi utø: osisi acacia ka i gēji me ya. 2 Otú cubit ka ogologo-ya gādi, otú cubit ka obosara-ya gādi kwa; ihe nwere akuku anø ra nrata ka ọ gābu: cubit abua ka idi-elu-ya gādi kwa: mpi-ya nile gēsite na ya. 3 I gāmachita ya ọla-edo anāgwagh agwa, elu-ya, na akuku-ya nile buruburu, na mpi-ya nile; i gēme-kwa-ra ya mpempe ọla-edo buruburu. 4 Nba-aka ọla-edo abua ka i gēme-kwa-ra ya n'okpuru mpempe-ya, n'elu ihe-akuku-ya abua, i gēme ha n'elu akuku-ya abua; ha gābu kwa ọnodu inara nkpa-n'aka ejí ebu ya. 5 I gēji kwa osisi acacia me nkpa-n'aka ahu, i gāmachita kwa ha ọla-edo. 6 I gētiye ya n'iru ákwá-nbōchi nke di n'akuku ibe ihe-ámá, n'iru ebe-nkpuuchi-nmehie nke di n'elu ihe-ámá ahu, ebe M'gēzute gi. 7 Eron gēsure kwa n'elu ya ihe-nsure-óku nēsi isi utø ejí uda utø di iche iche me: kwa-ututu, mbe o nēdozi oriøna, ka o gēsure ya ọku ibu ihe-nsure-óku nēsi isi utø. 8 Mbe Eron nēwelí oriøna n'etiti ehihie na anyasi ka o gēsure kwa ya ọku ibu ihe-nsure-óku nēsi isi utø, ọ bu ihe-nsure-óku nēsi isi utø anēsure n'iru Jehova mbe dum rue qbo-unu nile. 9 Unu ewerela ihe-nsure-óku nēsi isi utø nke ala ọzø, ma-qbü ajā-nsure-óku, ma-qbü onyinye-inata-iru-oma, sure dika ajā n'elu ya; unu awusikwa-la ajā-ihe-ọnūnú n'elu ya. 10 Eron gēkpuchi kwa nmehie n'elu mpi-ya otú ubò n'arø: site n'qbara ajā-nmehie nke nkpuuchi-nmehie ka o gēkpuchi nmehie n'elu-ya otú ubò n'arø rue qbo-unu

nile: ebe nsø kachasi ebe nsø nile ka o
buru Jehova.

11 Jehova we gwa Moses okwu, si,
12 Mbe i náguta ouno-ogugu umu Israel,
dika ndi anágukota agukota n'etiti ha si
di, ha nile n'otù n'otù gēnye kwa Jehova
ihe-nbaputa bayere nkpuru-obi-ha, mbe
i nágukota ha; ka ihe-otiti we ghara
idi n'etiti ha mbe i nágukota ha. 13 Ihe
a ka ha gēnye, onye o bulu nke nágabiga
n'ebé ndi agukotaworo no, nkera shekel
dika shekel nke ebe nsø ahu si di: (shekel
bu orù gerah:) nkera shekel ahu bu àjà-
nbuli anébuliri Jehova. 14 Onye o bulu
nke nágabiga n'ebé ndi agukotaworo
no, site n'onye bara orù arø we gaba
n'iru, o gēnye àjà-nbuli nke Jehova.
15 Ogaranya agagh-enye kari, ma obeye
agagh-enyebi kari, nkera shekel ahu,
mbe ha nénje àjà-nbuli nke Jehova,
ikpuchiri nkpuru-obi-unu nmehie. 16 I
gānara kwa ego nkuchi-nmehie ahu
n'aka umu Israel, nye ya n'òfùfè nke
ulo-ikwū nzute; ka o we buru umu
Israel ihe-ncheta n'iru Jehova, ikpuchiri
nkpuru-obi-unu nmehie.

17 Jehova we gwa Moses okwu, si,
18 I gēme kwa ite osisa-miri, o gābu
ola, ukwu-ala-ya gābu kwa ola, iji sa
aru: i gētiye ya n'etiti ulo-ikwū nzute
na ebe-ichu-aja, tiye miri n'ebé ahu.
19 Eron na umu-ya ndikom gāsa aka-ha
na ukwu-ha site na ya: 20 mbe ha
nābà n'ulo-ikwū nzute, ha gāsa miri,
ka ha we ghara inwu; ma-qbū mbe ha
nābiaru ebe-ichu-aja nso ije ozi, isurere
Jehova àjà-óku ibu ihe-nsure-óku nēsi
isi utø: 21 ha gāsa kwa aka-ha na
ukwu-ha, ka ha we ghara inwu: o gābu-
kwa-ra ha ukpuru mbe ebigh-ebi, bù ya
na nkpuru-ya rue obo-ha nile.

22 Jehova we gwa Moses okwu, si,
23 Gi onwe-gi kwa, chiri n'onwe-gi uda
nile kachasi nma, myrrh nke nérù erù,
nnù shekel na ogu ise, na uda-cinnamon,
nkera-ya, bù ogu shekel iri na ogu abua
na iri, na uda-calamus, ogu shekel iri na
ogu abua na iri, 24 na cassia, nnù
shekel na ogu ise, dika shekel nke ebe
nsø ahu si di, na manu olive, otù hin:
25 i gēme ya ka o bulu manu otite-manu
di nsø, manu-otite nēsi isi utø asugwara
asugwa, bù olu nke onye nāsugwa manu-
otite nēsi isi utø: manu otite-manu di
nsø ka o gābu. 26 I gēwere ya te ulo-

ikwū nzute, na ihe ihe-àmà ahu, 27 na
table ahu na ihe-ya nile, na ihe-idøba-
oriøna na ihe-ya nile, na ebe-ichu-aja
nke ihe-nsure-óku nēsi isi utø, 28 na
ebe-ichu-aja nke àjà-nsure-óku na ihe-
ya nile, na ite osisa-miri ahu na ukwu-
ala-ya. 29 I gēdo kwa ha nsø, ka ha
we buru ihe nsø kachasi ihe nsø nile:
ihe o bulu nēmetu ha aru gādi nsø.
30 Eron na umu-ya ndikom ka i gēte
kwa manu, we do ha nsø, iburum ndi-
nchu-aja. 31 I gāgwa kwa umu Israel
okwu, si, Manu otite-manu di nsø ka nka
gāburum rue obo-unu nile. 32 O bugh
n'anu-aru madu ka agāwukwasi ya, unu
eme-kwa-la nke di ka ya n'otùtù-ya: nsø
ka o di, nsø ka o gādiri unu. 33 Onye
o bulu nke gāsugwa nke di ka ya, ma-qbū
onye o bulu nke gēwere ufodu nime ya
tiye n'aru onye ala ozø, agēbipu ya n'etiti
umu-nna-ya.

34 Jehova we si Moses, Chiri n'onwe-
gi uda utø di iche iche, stacte, na
onycha, na galbanum; bù uda utø, ha na
frankincense anágwagh agwa: ha gāra
n'otùtù; 35 i gēme ya ka o bulu ihe-
nsure-óku nēsi isi utø, manu-otite nēsi
isi utø asugwara asugwa, bù olu onye
nāsugwa manu-otite nēsi isi utø, nke
etiyere nnù, nke anágwagh agwa, di kwa
nsø: 36 i gēsu kwa ufodu nime ya ka
o di imurimu, were ufodu nime ya tiye
n'iru ihe-àmà ahu n'ulo-ikwū nzute, ebe
M'gēzute gi; ihe nsø kachasi ihe nsø nile
ka o gāburu unu. 37 Ma ihe-nsure-óku
nēsi isi utø nke i gēme, unu emerela
onwe-unu nke di ka ya n'otùtù-ya: nsø
ka o gādiri gi n'ebé Jehova no. 38 Onye
o bulu nke gēme nke di ka ya, inu isi-ya,
agēbipu kwa ya n'etiti umu-nna-ya.

31 I Jehova we gwa Moses okwu,
31 si, 2 Le, akpowom Bezalel
n'aha, bù nwa Uri, nwa Hua, nke ebo
Juda: 3 emejuwokwam ya na Mø nke
Chineke, n'amam-ihe, na nime nghota,
na n'ihe-omuma, na n'ihe-ozí o bulu,
4 icheputa olu onye-ókà di iche iche, ilu
olu n'ola-edo, na n'ola-ocha, na n'ola,
5 na n'ilu olu onye-ókà na nkume
ihiqide ahiogide, na n'ilu olu onye-ókà
n'osisi, ilu olu n'ihe-ozí o bulu. 6 Ma
Mu onwem, le, enyewom Oholiab tiyere
ya, bù nwa Ahisamak, nke ebo Dan;
o bu kwa n'obi onye o bulu nke nwere
obi amam-ihe ka M'tiyeworo amam-ihe,

ka ha we me ihe nile nke M'nyeworo gi n'iwu: 7 ulo-ikwū nzute, na ibe r ke diri ihe-ámà ahu, na ebe-nkpuchi-nmehie nke di n'elu ya, na ihe nile nke Ulo-ikwū ahu; 8 na table ahu na ihe-ya nile, na ihe-idøba-oriøna nke ola-edo anágwagh agwa na ihe-ya nile, na ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-oku nési ísi utø, 9 na ebe-ichu-aja nke ájá-nsure-oku na ihe-ya nile, na ite ọsisa-miri ahu na ukwu-ala-ya: 10 na uwe nile akpara nke-oma, na uwe nsø nile Eron, bú onye-nchu-aja, nwere, na uwe nile nke umu-ya ndikom, ibu ndi-nchu-aja; 11 na manu nke otite-manu, na ihe-nsure-oku nési ísi utø eji uda utø di iche iche me, bú nke diri ebe nsø ahu: dika ihe M'nyeworo gi n'iwu si di, otú a ka ha gême.

12 Jehova we gwa Moses okwu, si, 13 Gi onwe-gi kwa, gwa umu Israel okwu, si, N'ezie ubøchi-izu-ikem nile ka unu gëdebe: n'íhi na ihe-iriba-ama ka o bu n'etiti Mu na unu rue obø-unu nile; ka unu we mara na Mu onwem bu Jehova Nke nèdo unu nsø. 14 Unu gëdebe kwa ubøchi-izu-ikem; n'íhi na nsø ka o diri unu: onye némé ya ka o ghara idì nsø, aghagh ime ka o nwua: n'íhi na onye o bula nke nèje ozi nime ya, agëbipu onye ahu n'etiti umu-nnya. 15 Ubøchi isi ka agéje ozi; ma n'ubøchi nke-asá ubøchi-izu-ike nke idebe-ubøchi-izu-ike di, o bu ihe nsø Jehova nwere: onye o bula nke nèje ozi n'ubøchi-izu-ike, aghagh ime ka o nwua. 16 Ma umu Israel gëdebe ubøchi-izu-ike, ime ememe ubøchi-izu-ike ahii rue obø-ha nile, o bu obuba-ndu ebigh-ebi. 17 Ihe-iriba-ama ka o bu n'etiti Mu na umu Israel rue mbe ebigh-ebi: n'íhi na n'ubøchi isi ka Jehova mere elu-igwe na uwa, ma o bu n'ubøchi nke-asá ka Q kwusiri n'olu-Ya, we turu ndu.

18 Mbe Q kpavesiri Moses uka n'ugwu Sainai, Q we nye ya mbadamba nkume abua nke ihe-ámà ahu, bú mbadamba nkume, nke ewere nkpi-aka Chineke de ihe n'elu ha.

32 1 Ndi Israel we hu na Moses nñø odu isi n'ugwu ahu ridata, ndi ahu we kpokota onwe-ha n'ebe Eron nø, si ya, Bilie, mere ayi chi, ndi ganéje n'íru ayi; n'íhi na Moses a, bú nwoke

nke mere ka ayi si n'ala Ijipt rigoputa, ayi amagh ihe meworo ya. 2 Eron we si ha, Tijipunu nba-aka ola-edo nke di nime nti nke nwunye-unu, na nke umu-unu ndikom, na nke umu-unu ndinyom, chitaram ha. 3 Ndi ahu nile we tijipu nba-aka ola-edo nke di nime nti-ha, chitara ha Eron. 4 Q we nara ya n'aka-ha, were ihe eji eþu eþubu þue ya, me ya ka o ghø nwa-ehi awuru awu: ha we si, Ndia bu chi-gi, Israel, ndi mere ka i si n'ala Ijipt rigoputa. 5 Eron we hu ya, we wue ebe-ichu-aja n'íru ya; Eron we kpø òkù, si, Ememe ka agëmere Jehova echì. 6 Ha we bilie n'isi-ututu n'echi-ya, sure ájá-nsure-oku, chita kwa ihe ájá-udo; ndi ahu we nòdu ala iri ihe na inú ihe, ha we bilie igwu egwú.

7 Jehova we gwa Moses okwu, si, Je, rida; n'íhi na ndi-gi, nke i mere ka ha si n'ala Ijipt rigoputa, ebibiwo onwe-ha: 8 ha esiwo n'uzø nke M'nyere ha n'iwu wezuga onwe-ha ngwa ngwa: ha eme-woro onwe-ha nwa-ehi awuru awu, ha we kpø isi ala nye ya, chu-kwa-ra ya aja, si, Ndia bu chi-gi, Israel, ndi mere ka i si n'ala Ijipt rigoputa. 9 Jehova si-kwara Moses, Ahuwom ndi nka, ma, le, ndi kwesiri olu ike ka o bu: 10 ma ubu a kwe ka M'nòduru Onwem, ka iwem we di øku megide ha, ka M'we me kwa ka ha gwusia; M'gême kwa gi ka i buru mba uku. 11 Moses we chø ime ka iru Jehova, bú Chineke-ya, dajua, o si, Jehova, n'íhi gini ka iwe-Gi di øku megide ndi-Gi, nke I meworo ka ha si n'ala Ijipt puta n'ike uku na n'aka di ike? 12 N'íhi gini ka ndi Ijipt ganékwu, si, Q bu ime ha ihe ojo ka Q mere ka ha pua, ibu ha n'ugwu, na ime ka ha si n'elu uwa gwusia? Si n'idi-øku nke iwe-Gi chigharia, chegharia n'ihe ojo a I nèché imegide ndi-Gi. 13 Cheta Abraham, na Aisak, na Israel, bú ndi-orù-Gi, ndi I ji Onwe-gi nñuru iyi, I we gwa ha okwu, si, M'gême ka nkpuru-unu ba uba dika kpakpando nke elu-igwe, ala nka nik kwa nke M'kwuworo okwu bayere ya, M'génye nkpuru-gi ya, ha géketa kwa ya rue mbe ebigh-ebi. 14 Jehova we chegharia uche bayere ihe ojo nke O kwuru, si na Q gême ndi-Ya.

15 Moses we chigharia, si n'ugwu ahu rida, mbadamba nkume abua nke ihe-ámà ahu di kwa n'aka-ya; bú mbadamba

nkume nke edere ihe n'iru ha abua; n'otù iru na n'iru nke-ozø ka edeworo ihe n'elu nkume ahu. 16 Mbadamba nkume ahu, olu Chineke ka ha bu; odide ahu kwa, odide Chineke ka o bu, bú ebubu eburu n'elu mbadamba nkume abua ahu. 17 Joshua we nu olu ndi Israel ka ha n̄eti nkpu, o we si Moses, Oiu agha di n'omuma-ulō-ikwū. 18 O si, O bugh olu ndi nāza n'idi-ike, o bugh kwa olu ndi nāza n'adigh-ike; olu ndi nāza n'ibù abù ka mu onwem nānù. 19 O rue, mbe o biaruru omuma-ulō-ikwū ahu nso, na o huru nwa-ehi ahu na otite-egwú ahu: iwe Moses we di oku, o we tupu mbadamba nkume ahu n'aka-ya, tupia ha n'okpuru ugwu al-u. 20 O we were nwa-ehi ahu nke ha mere, sure ya n'oku, gwe ya rue mbe o mere imuri: n̄nu, o we fesa ya n'elu miri, me ka umu Israel n̄ua ya. 21 Moses we si Eron, Gini ka ndi nka mere gi, na i mewo ka nmehie uku biakwasi ha? 22 Eron we si, Ka iwe onye-nwem ghara idi oku: gi onwe-gi amawo ndi nka, na o bu nime ihe ojo ka ha no. 23 Ha we sim, Mere ayi chi, ndi ganēje n'iru ayi: n'ihi na Moses a, bù nwoke nke mere ka ayi si n'ala Ijipt rigoputa, ayi amagh ihe meworo ya. 24 M'we si ha, Onye o bula nke nwere ola-edo, ka ha tijipu ya n'aru ha; ha we nyem: n̄we tubà ya n'oku, nwa-ehi a we puta. 25 Moses we hu ndi ahu na ndi nādigh nchikøta ka ha bu; n'ihi na Eron emewo ka ha ghara idi nchikøta, ka ha buru ihe-ntakwu n'etiti ndi n̄ibili iinegide ha: 26 Moses we guzo n'onu-uzø-ama nke omuma-ulō-ikwū ahu, si, Onye diri Jehovah? ya biakutem. Umu-ndikom Livai nile we chikøta onwe-ha n'ebø o no. 27 O si ha, Otù a ka Jehovah, bù Chineke nke Israel, siri, Turunu, Nwoke o bula n'etiti unu, ya turu mma-agha-ya n'apata-ukwu-ya, gabiganu biaghachi kwa site n'otù onu-uzø-ama rue onu-uzø-ama ozø n'omuma-ulō-ikwū a nile, bu-kwa-nu, nwoke o bula, ya hue nwa-nne-ya, nwoke o bula, ya bu eyi-ya, nwoke o bula, ya bu onye-aruya. 28 Umu-ndikom Livai we me dika okwu Moses si di: ihe ra ka nnù ndikom asa na ogu iri we si n'etiti ndi Israel da n'ubochi ahu. 29 Moses we si, Mejuenu aka-unu ta nye Jehovah, n'ihi

na nwoke o bula n̄megide nwa-ya nwoke, n̄megide kwa nwa-nne-ya nwoke; ka O we nye unu ngozi ta. 30 O rue, n'echi-ya, na Moses siri ndi Israel, Unu onwe-unu emehiewo nmehie uku: ma ubu a m'gārigokuru Jehovah; elegh anya m'gēkpuchi nmehie-unu. 31 Moses we jeghachikuru Jehovah, si, Biko, ndi nka emehiewo nmehie uku, inere onwe-ha chi ola-edo. 32 Ma ubu a, o buru na I gābaghara nmehie-ha—; ma o buru na I megh ya, biko, hichapum n'akwukwø-Gi nke I deworo. 33 Jehovah we si Moses, Onye o bula nke mehieworo megidem, ya ka M'gēhichapu n'akwukwøm. 34 Ma ubu a, je, duru ndim rue ebe ahu nke M'gwaworø gi okwu bayere ya: le, mo-ozim ganēje n'iru gi: ma n'ubochi mbe M'n̄leta, M'gēwore kwa nmehie-ha leta ha. 35 Jehovah we tie ndi Israel ihe, n'ihi na ha mere nwa-ehi ahu, nke Eron mere.

33 1 Jehovah we gwa Moses okwu, si, Je, si n'ebø a rigo, gi onwe-gi na ndi ahu nke i mere ka ha si n'ala Ijipt rigoputa, rue ala ahu nke M'n̄uru Abraham iyi, n̄u-kwa-ra Aisak, n̄u-kwa-ra Jekob, si, Nkpuru-gi ka M'gēnye ya: 2 M'gēziga kwa mo-izi n'iru gi; M'gāchupu kwa ndi Kenean, na ndi-Amorait, na ndi Het, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus: 3 rue ala nke miri-ara-ehi na manu-anu n̄erù nime ya: n'ihi na M'gagh-arigo n'etiti gi; n'ihi na ndi kwesiri olu ike ka i bu: ka M'we ghara ime ka i gwusia n'uzø. 4 Ndi Israel we nu okwu ojo a, ha we rue újú: o digh kwa onye o bula tiyere ihe-ichø-nma-ya n'aru ya. 5 Jehovah we si Moses, Si umu Israel, Unu onwe-unu bu ndi kwesiri olu ike: asi na o bu otù ntabi-anyi ka M'gārigo n'etiti gi, M'gēme kwa ka i gwusia; ma ubu a wepu ihe-ichø-nma-gi nile n'aru gi tqø, M'we mara ihe M'gēme gi. 6 Umu Israel we napusi onwe-ha ihe-ichø-nma-ha nile site n'ugwu Horeb gaba.

7 Ma Moses n̄ewere ulo-ikwū ahu, n̄amarø onwe-ya n'azu omuma-ulō-ikwū, n'ebø di anya site n'omuma-ulō-ikwū ahu; o we kpø ya, Ulo-ikwū nzute. O rue, na onye o bula nke nāchø Jehovah nāpu je ulo-ikwū nzute ahu nke di n'azu omuma-ulō-ikwū. 8 O rue, mbe Moses

puru ije Ulo-ikwū ahu, na ndi Israel nile biliri, guzo onwe-ha ọtọ, nwoke ọ bula n'ọn-u-uṣo nke ulo-ikwū-ya, nēlegide Mosesanya n'azu, rue mbe ọ bara n'Ulo-ikwū ahu. 9 O rue, mbe Moses batara n'Ulo-ikwū ahu, na ogidi igwe-oji ahu ridatara, guzo n'ọn-u-uṣo nke Ulo-ikwū: Jehovah we gwa Moses okwu. 10 Ndi Israel nile we hu ogidi igwe-oji ka o nēguzo n'ọn-u-uṣo nke Ulo-ikwū ahu: ndi ahu nile we bilie, kpọ isi ala, nwoke ọ bula n'ọn-u-uṣo nke ulo-ikwū-ya. 11 Jehovah we gwa Moses okwu iru n'iru, dika madu nāgwa eyi-ya okwu. Ọ we laghachi n'omuma-ulō-ikwū ahu: ma onye nējere ya ozi, bú Joshua, nwa Nun, bú okorobia, adigh-esi n'etiti Ulo-ikwū ahu pua.

12 Moses we si Jehovah, Le, Gi onwe-gi nāsim, Me ka ndi nka rigota: ma Gi onwe-gi emegh ka M'mara onye I gēziga ka mu na ya yikọ je. Ma Gi onwe-gi asiwo, Amawom i n'aha, ọzọ kwa, i hutawo amara n'irum. 13 Ma ubu a, biko, ọ buru na ahutawom amara n'iru Gi, biko, mem ka m'mara uzọ-Gi nile, m'gāmara kwa Gi, ka m'we huta amara n'iru Gi: Gi le kwa na ndi-Gi ka mba nka bu. 14 Ọ si, Irum ganēje, M'gēme kwa ka i zuru ike. 15 Ọ si Ya, Ọ buru na iru-Gi adigh-eje, emela ka ayi si n'ebe a rigo. 16 N'ihi na ọ bu n'ihe gini ka agāmara ubu a na ahutawom amara n'iru Gi, mu onwem na ndi-Gi? ọ bugh n'ojoje I nēsoro ayi je, ewe kewapu ayi, bú mu onwem na ndi-Gi, n'ebe ndi nile nō ndi bi n'elu uwa.

17 Jehovah we si Moses, Ihe a nke i kwuworo, M'gēme kwa ya: n'ihi na i hutawo amara n'irum, amawokwam i n'aha. 18 Ọ si, Biko, me ka m'hu ebube-Gi. 19 Ọ si, Mu onwem gēme ka idi-nmam nile gabiga n'iru gi, M'gākpọ kwa ḍkù bayere aha Jehovah n'iru gi: M'gēme-kwa-ra onye ahu amara, bú onye M'gēmire amara, M'gēnwe kwa obi-ebere n'aru onye ahu nke M'gēnwe obi-ebere n'aru ya. 20 Ọ si kwa, I pugh ihu irumanya: n'ihi na madu agagh-ahumanya, di kwa ndu. 21 Jehovah we si, Le, ọnodu di n'aku-kum, i gēguzo kwa onwe-gi ọtọ n'elu oké nkume ahu. 22 O gēru kwa, mbe ebubem nāgabiga, na M'gētiye gi nime oghere nke oké nkume ahu, ọbas a ọbu-

akam ọchita gi, rue mbe M'gabigaworo: 23 M'gēwezuga kwa ọbu-akain, i gāhu kwa azumanya: ma agagh-ahu irumanya.

34 1 Jehovah we si Moses, Wara onwe-gi mbadamba nkume abua dika nke-mbu: M'gēdekwasí kwa na mbadamba nkume ahu okwu nile nke di n'elu mbadamba nkume mbu, nke i tupiara. 2 Nō na nzikere rue ututu, rigota n'ugwu Sainai n'ututu, guzoroin onwe-gi ọtọ n'ebe ahu n'elu ugwu ahu. 3 Ọ digh kwa onye ọ bula gēsoro gi rigota, ọzọ kwa, ka aghara ihu onye ọ bula n'ugwu ahu nile; ọzọ, igwè ewu na aturu ma-ọbu igwè ehi atala nri n'akuku ugwu ahu. 4 Ọ we wa mbadamba nkume abua dika nke-mbu; Moses we bilie n'isi-ututu, rigorue ugwu Sainai, dika Jehovah nyere ya iwu, ọ were kwa mbadamba nkume abua n'aka-ya. 5 Jehovah we ridata n'igwe-oji, o guzo onwe-ya n'ebe Ọ nō n'ebe ahu, we kpokue aha Jehovah. 6 Jehovah we gabiga n'iru ya, kpọ ḍkù, si, Jehovah, Jehovah, Chineke nke nwere obi-ebere, Onye nēme amara, Onye nādigh-ewe iwe ọsosq, Onye nāba uba n'ebere na ezi-okwu; 7 Onye nēdebere nnù abua na ọgu iri nnù abua na ọgu iri ọtutu ubò ebere, Onye nābaghara ajo omume na njehie na nmehie: ma ọ digh uzọ ọ bula Ọ gāgu ndi ikpe mara na ha bu ndi ikpe nāmagh; Ọ nēwere ajo omume nke ndi bu nna leta umu-ha, leta kwa umu umu, leta umu-umu nke-atọ, leta kwa nke-anq. 8 Moses we me ngwa, rube isi-ya n'ala, kpọ isi ala. 9 Ọ si, Biko, ọ buru na ahutawom amara n'iru Gi, Onye-nwe-ayi, biko, ka Onye-nwe-ayi nēje n'etiti ayi; n'ihi na ndi kwesiri olu ike ka ọ bu; Gi ọbaghara kwa ajo omume-ayi na nmehie-ayi, keta kwa ayi n'ihe-nketa. 10 Ọ we si, Le, Mu onwem nāba ndu: n'iru ndi-gi nile ka M'gālu oké ọlu di iche iche, bú nke ọ dign mbe ekere ha n'uwa nile, ma-Ọbu nime mba ọ bula: ndi nile ndi gi onwe-gi nō n'etiti ha gāhu kwa ọlu Jehovah, n'ihi na ihe-egwù ka ọ bu, bú nke Mu onwem nēme n'ebe i nō. 11 Debere onwe-gi ihe nke Mu onwem nēnye gi n'iwu ta: le, M'gaje ichupu ndi-Amorait, na ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus, n'iru gi.

12 Lezie onwe-gi anya, ka gi na ndi bi n'ala nke gi onwe-gi nābà nime ya ghara iba ndu, ka o we ghara ibu onyà n'etiti gi: 13 kama unu gākwatu ebe-ichu-aja nile ha, tupia ogidi nile ha, b̄utu Asherim-ha: 14 n'ihi na i gagh-akpø isi ala nye chi ɔzø: n'ihi na Jehova, Nke Onye-ekworo bu aha-Ya, Chineke ekworo ka Q bu: 15 ka gi na ndi bi n'ala ahu we ghara iba ndu, ha we so chi-ha nākwa iko, churu chi-ha aja, otù onye ewe kpø gi, i we rie ufodu nime ihe àjà-ya; 16 i we lutara umu-gi ndikom ufodu nime umu-ha ndinyom, umu-ha ndinyom we so chi-ha nākwa iko, nie kwa ka umu-gi ndikom soro chi-ha nākwa iko. 17 Gi emerela onwe-gi chi awuru awu. 18 Ememe achicha ekogh-eko ka i gēdebe. Ubøchi asa ka i gēri achicha ekogh-eko, dika M'nyere gi iwu, na m̄be akara àkà n'önwa Ebib: n'ihi na o bu nime önwa Ebib ka i siri n'Ijipt puta. 19 Nwa o bula nke meghere àkpà-nwa bu nkem; na anu-ulø-gi o bula nke bu oké, nwa nkc meghere àkpà-nwa ehi ma-øbu aturu. 20 Ma nwa inyinya-ibu nke meghere àkpà-nwa, i gēwere nwa-aturu haputa ya: ma o buru na i Ọputagh ya, i gābaji kwa olu-ya. Okpara o bula n'etiti umu-gi ka i gābaputa. Ma o digh onye agāhu n'irum ka o ba aka. 21 Ubøchi isi ka i gālu olu-gi, ma n'ubøchi nke-asa i gākwusi: n'ilu-olu-ubi na n'owuwe-ihe-ubi i gākwusi. 22 I gēme-kwa-ra onwe-gi ememe nke izù asa nke ubøchi asa, b̄u nke nkpuru mbu nke obibì Ọka wheat, na ememe nke nchikøta-ihe n'obuba arø. 23 Ubò atø n'arø ka agāhu ndikom-i nile n'iru Onye-nwe-unu Jehova, b̄u Chineke nke Israel. 24 N'ihi na M'gānara mba di iche iche ala-ha n'iru gi, me ka ókè-ala-gi nile sa mbara: o digh kwa onye o bula gēnwe anya-uku n'ebe ala-gi di, m̄be i nārigo ka ewe hu gi n'iru Jehova, b̄u Chinekegi, ubò atø n'arø. 25 Ebupula Ọbara nke àjam n'elu ihe nēko achicha; àjà ememe ngabiga agagh-adigide kwa abali nile rue ututu. 26 Ihe mbu nke nkpuru mbu nke ala-ubi-gi ka i gēwebata n'ulo nkc Jehova, b̄u Chinekegi. Esila nwa-ewu nime miri-ara nke nne-ya. 27 Jenova we si Moses, Dere onwe-gi okwu ndia n'ihe: n'ihi na dika

okwu ndia si di ka M'baworo ndu n'etiti Mu na gi, na n'etiti Mu na umu Israel. 28 O we nø n'ebe ahu, ya na Jehova, ogu ubøchi abua ehihie na abali; o digh nri o riri, o digh kwa miri o ñuru. O we de n'elu mbadamba nkume abua ahu okwu nile nke Ọbuña-ndu ahu, b̄u okwu iri ahu.

29 O rue, m̄be Moses siri n'ugwu Sainai rida (mbadamba nkume abua nke ihe-àmà ahu di kwa n'aka Moses m̄be o siri n'ugwu ahu rida), na Moses amagh na akpukpø iru-ya nēnwuputa ihè m̄be Q kpayere ya uka. 30 Eron na umu Israel nile we hu Moses, ma, le, akpukpø iru-ya nwuputara ihè; ha we tua egwu ibiaru ya nso. 31 Moses wc kpø ha òkù; Eron na ndi-isi nile nime nzukø ahu we laghachikute ya: Moses we gwa ha okwu. 32 Emesi kwa umu Israel nile biaruru nso, o we nye ha n'iwu uka nile nke Jehova kpayere ya n'ugwu Sainai. 33 Moses we gwabie ha okwu, kpudo ihe-nkpudo n'iru-ya. 34 Ma m̄be o bula Moses bara nime n'iru Jehova ikpayere Ya uka, o wezuga ihe-nkpudo ahu rue m̄be o putara: o we puta, gwa umu Israel ihe nke enyere ya n'iwu; 35 umu Israel we hu iru Moses, na akpukpø iru Moses nēnwuputa ihè: Moses we kpughachi ihe-nkpudo ahu n'iru-ya, rue m̄be o bara nime ikpayere Ya uka.

35 1 Moses we kpokøta nzukø nile nke umu Israel, si ha, Ndia bu okwu nke Jehova nyeworo n'iwu, ka unu ime ha. 2 Ubøchi isi ka agēje ozi, ma n'ubøchi nke-asa unu gēnwe ubøchi nsø, b̄u ubøchi-izu-ike nke idebe-ubøchi-izu-ike Jehova nwere: onye o bula nke nēje ozi nime ya, agēme ka o nwua. 3 Unu afunwula Ọku n'ebe-obibi-unu nile n'ubøchi-izu-ike.

4 Moses we gwa nzukø nile nke umu Israel okwu, si, Nka bu ihe Jehova nyere n'iwu, si, 5 Sinu n'etiti unu werere Jehova àjà-nbuli: onye o bula nke obiya nwere afø-ofufo, ya weta ya, b̄u àjà-nbuli nke Jehova; Ọla-edo, na Ọla-ocha, na Ọla; 6 na ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà Ọcha, na aji ewu; 7 na akpukpø ebulu esijiri Ọbara-Ọbara, na akpukpø seal, na osisi acacia; 8 na manu itiye n'ihe nēnye ihè, na uda di iche iche itiye na

manu nke otite-manu ahu, na ibu ihe-nsure-oku n̄esi ísi utø eji uda utø di iche ihe me; 9 na nkume onyx, na nkume ihiogide n'ihe, ihiogide n'ephod, na ihiogide n'ihe-ibochi-obi. 10 Onye ọ bula n'etiti unu nke nwere obi amam-ihe, ha gābia kwa, me ihe nile nke Jehova nyere n'iwu; 11 ebe-obibi ahu, na ulo-ikwū-ya, na ákwà-nkpuchi-ya, na nko-ya nile, na ibo-ya nile, na nkporø-ya nile, na ide-ya nile, na ukwu-ya nile, 12 na ihe ahu, na nkpa-n'aka-ya abua, na ebe-nkpuchi-nmehie, na ákwà-nbuchi nke ákwà-nkwuchi; 13 na table ahu, na nkpa-n'aka-ya abua, na ihe-ya nile, na achicha iru Chineke; 14 na ihe-idøba-orionna nke ihe n̄enyne ihè, na ihe-ya nile, na orionna-ya nile, na manu itiye n'ilie n̄enyne ihè; 15 na ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-oku n̄esi ísi utø, na nkpa-n'aka-ya abua, na manu nke otite-manu ahu, na ihe-nsure-oku n̄esi ísi utø eji uda utø di iche ihe me, na ákwà-nkwuchi ọnu-uzø n'ọnu-uzø nke ebe-obibi ahu; 16 na ebe-ichu-aja nke ájá-nsure-oku, na ihe-ókpukpa ọla nke diri ya, na nkpa-n'aka-ya abua, na ihe-ya nile, na ite ọsisa-miri ahu, na ukwuala-ya; 17 na ákwà-ngechi nile nke ogige, na ide-ya nile, na ukwu-ḥia, na ákwà-nkwuchi nke ọnu-uzø-ama nke ogige ahu; 18 na ntú nile nke ebe-obibi aliu; na ntú nile nke ogige, na udø nile ha; 19 na uwe nile akpara nke-qma, iji je ozi n'ebé nsø ahu, na uwe nsø nile Eron, bù onye-nchu-aja, nwere, na uwe uniu-ya ndikom, ibu ndi-nchu-aja.

20 Nzukø nile nke umu Israel we si n'iru Moses pua. 21 Ha we bia, onye ọ bula nke obi-ya kwaliri ya, na onye ọ bula nke mø-ya mere ka ọ nwe afø-ofufo, ha we weta ájá-nbuli Jehova, iji je ozi ulo-ikwū nzute ahu, na iji fè ófufé-ya nile, na iji me uwe nsø ahu. 22 Ha we bia, ma ndikom ma ndinyom, onye ọ bula nke obi-ya nwere afø-ofufo, ha we weta ihe-nkpochi-uwe, na nba-aka imi, na nba-aka-akarà, na ihe anéyi n'olu, ihe ọla-edo ọ bula; bù onye ọ bula nke fere ájá-ofufé ọla-edo nye Jehova. 23 Onye ọ bula nke achotara n'aka-ya ogbo anunu, na ogbo ododo, na ogbo uhie, na ezi ákwà ọcha, na aji ewu, na akpukpo ebulu esijiri ọbara-ọbara, na akpukpo seal, chitara ha. 24 Onye ọ

bula nke nēbuli ájá-nbuli nke ọla-ochia na ọla wetara ájá-nbuli nke Jehova: nwoke ọ bula, nke achotara osisi acacia n'aka-ya iji je ozi nke ófufé ahu, we weta ya. 25 Nwayi ọ bula nke nwere obi amam-ihe were kwa aka-ya tu ogbo, ha we weta ogbo nke ha turu, bù ogbo anunu ahu, na ogbo ododo ahu, na ogbo uhie ahu, na ezi ákwà ọcha ahu. 26 Ndinyom nile ndi obi-ha kwaliri ha n'amam-ihe tu-kwa-ra aji ewu. 27 Ndiisi chitara nkume onyx, na nkume ihiogide n'ihe, ihiogide n'ephod ahu, na ihiogide n'ihe-ibochi-obi ahu; 28 na uda ahu, na manu ahu; itiye n'ihe n̄enyne ihè, na ibu manu nke otite-manu ahu, na ibu ihe-nsure-oku n̄esi ísi utø eji uda utø di iche ihe me. 29 Nwoke ọ bula na nwayi ọ bula, ndi obi-ḥia mere ka ha nwe afø-ofufo iweta ihe iji je ozi nile, nke Jehova nyere iwu ka eme n'aka Moses, umu Israel ahu wetara onyinye afø-ofufo nye Jehova.

30 Moses we si umu Israel, Lenu, Jehova akpøwo Bezalel n'aha, bù nwa Uri, nwa Hua, nke ebo Juda; 31 O mejuwo kwa ya na Mø nke Chineke, n'amam-ihe, na nime nghota, na n'ihe-omuma, na n'ije-ozi ọ bula; 32 ya na icheputa ọlu onye-ọkà di iche ihe, ilu ọlu n'ọla-edo, na n'ọla-ọcha, na n'ọla, 33 na n'ilu ọlu onye-ọkà na nkume ihiogide ahiogide, na n'ilu ọlu onye-ọkà n'osisi, ilu ọlu n'ije-ozi ọ bula nke onye-ọkà. 34 O bu kwa izi ihe ka O tiyeworo n'obi-ya, ya onwe-ya na Qholiab, bù nwa Ahisaimak, nkee bo Dan. 35 O mejuwo ha n'amam-ihe nke obi, ije ozi ọ bula, nke onye nátu akika, na nke onye-ọkà, na nke onye-ódudu-ákwà, bù n'ogbo anunu, na n'ogbo ododo, na n'ogbo uhie, na n'ezi ákwà ọcha, na nke ọkpá-ákwà, bù ije ozi nke ndi n̄eje ozi ọ bula, na nke ndi n̄echeputa ọlu onye-ọkà di iche ihe. 1 Bezalel na

36 Qholiab gālu kwa ọlu, ha na nwoke ọ bula nke nwere obi amam-ihe, ndi Jehova tiyeworo amam-ihe na ığhota nime ha ka ha mara ije ozi ọ bula nke ófufé nke ebe nsø ahu, dika ihe nile si di nke Jehova nyere n'iwu.

2 Moses we kpø Bezalel na Qholiab, na nwoke ọ bula nwere obi amam-ihe, onye Jehova tiyere amam-ihe n'obi-ya, onye ọ bula nke obi-ya kwaliri ya ibiaru

nso ozi ahu ije ya: 3 ha we si n'iru Moses were ihe ájá-nbuli ahu nile nke umu Israel wetara iji je ozi nke ófufé nke ebe nsø ahu, ime ya. Ma ndi Israel ahu nø n'iwtara ya onyinyc-afø-ofufo kwa-ututu. 4 Ndi-amam-ihe ahu nile, ndi nēje ozi nile nke ebe nsø ahu, ha nile n'otù n'otù we si n'ozi-ha nke ha nēje bia, 5 gwa Moses okwu, si, Ndi Israel nēweta otutu ihe kari nke gēzuru ófufé nke diri ozi ahu nke Jehova nyere iwu ka ejc ya. 6 Moses we nye iwu, ha we me ka ekwusa ya n'omuma-ulø-ikwù nile, si, Nwoke ma-øbu nwayi, ka ha ghara ije ozi øzø bayere ájá-nbuli nke ebe nsø ahu. Ewe me ka ndi Israel wetabie ihe. 7 Ihe-iye-ozi ahu we zuere ha iji je ozi nile, ime ya, ihe we fôdu.

8 Onye ø bulu nke nwere obi amam-ihe n'etiti ndi nēje ozi ahu we me ebe-obibi ahu: were ákwà-nkwuba iri me ya; ezi ákwà øcha akpara nke-øma, na ogbo anunu, na ogbo ododo, na ogbo uhie, nke emere ka ha yie cherubim, bù ølu nke onye-økà, ihe ndia ka o ji me ha. 9 Ogologo nke otù ákwà-nkwuba di orù cubit na asatø, obosara nke otù ákwà-nkwuba di kwa cubit anø: otù øtütù ka ákwà-nkwuba nile nwere. 10 Q we jikøta ákwà-nkwuba ise, otù na ibe-ya: jikøta kwa ákwà-nkwuba ise nke-øzø, otù na ibe-ya. 11 O ji kwa ogbo anunu me anya-nko n'elù ønu-ønu nke otù ákwà-nkwuba, site na nsøtu-ya nime njikøta ahu: otù a ka ø me-kwa-ra n'ønu-ønu ákwà-nkwuba nke dipuru adipu nime njikøta nke-abua. 12 Ogu anya-nko abua na iri ka ø mere n'otù ákwà-nkwuba, øgu anya-nko abua na iri ka ø me-kwa-ra nime nsøtu nke ákwà-nkwuba nke di na njikøta nke-abua: anya-nko cheritara onwe-ha iru, otù na ibe-ya. 13 Q me-kwa-ra øgu nko øla-edo abua na iri, were nko ahu jikøta ákwà-nkwuba, otù na ibe-ya: ebe-obibi ahu we buru otù. 14 Q me-kwa-ra ákwà-nkwuba aji ewu, ibu ulø-ikwù n'elù ebe-obibi ahu: ákwà-nkwuba iri na otù ka ø mere ha. 15 Ogologo nke otù ákwà-nkwuba di orù cubit na iri, cubit anø ka obosara nke otù ákwà-nkwuba di kwa: otù øtütù ka ákwà-nkwuba iri na otù ahu nwere. 16 O jikøta-kwa-ra ákwà-nkwuba ise iche, na ákwà-nkwuba isi iche. 17 Q me-kwa-

ra øgu anya-nko abua na iri n'elù ønu-ønu nke ákwà-nkwuba ahu dipuru adipu nime njikøta ahu, ø me-kwa-ra øgu anya-nko abua na iri n'elù ønu-ønu nke ákwà-nkwuba nke dipuru adipu nime njikøta nke-abua. 18 Q me-kwa-ra øgu nko øla abua na iri, ijikøta ulø-ikwù ahu ka ø we buru otù. 19 Q we mere ulø-ikwù ahu ihe-nkpuchi akpukpø ebulu esijiri øbara-øbara, ya na ihe-nkpuchi akpukpø seal n'elù ya.

20 Q we mere ebe-obibi ahu ibo osisi acacia, nke nèguzo oto. 21 Cubit iri ka ogologo nke otù ibo di, otù cubit na nkera cubit ka obosara nke otù ibo di kwa. 22 Otù ibo nwere ihe-nhiøye abua, nke ekwukötara, otù na ibe-ya: otù a ka ø mere nye ibo nile nke ebe-obibi ahu. 23 Q we mere ebe-obibi ahu ibo ahu; orù ibo ka ø mere nye akuku Ndida chere iru na Ndida: 24 øgu ukwu øla-øcha abua ka ø me-kwa-ra n'okpuru orù ibo ahu; ukwu abua n'okpuru otù ibo inara ihe-nhiøye-ya abua, ukwu abua kwa n'okpuru ibo øzø inara ihe-nhiøye-ya abua. 25 Q we mere akuku nke-abua nke ebe-obibi ahu orù ibo, bù akuku Ugwu, 26 na øgu ukwu øla-øcha ha abua; ukwu abua n'okpuru otù ibo, ukwu abua kwa n'okpuru ibo øzø. 27 Isi ebe-obibi ahu nke chere iru n'Qdida-anyanwu ka ø me-kwa-ra ibo isi nye. 28 Ibo abua ka ø me-kwa-ra nye nkuku ebe-obibi ahu n'isi-ya. 29 Ha bu ihe abua ejikötara n'otù n'okpuru, ha abua bu kwa otù ihe zuru oké rue isi-ya rue otù nba-aka ahu: otù a ka ø mere nye ha abua na nkuku abua ahu. 30 Ha di kwa ibo asatø, na ukwu øla-øcha ha, ukwu iri na isi; ukwu abua n'okpuru otù ibo, ukwu abua kwa n'okpuru ibo øzø. 31 Q me-kwa-ra nkporø osisi acacia; ise ka ø mere nye ibo otù akuku nke ebe-obibi ahu, 32 nkporø ise ka ø me-kwa-ra nye ibo akuku nke-øzø nke ebe-obibi ahu, nkporø ise ka ø me-kwa-ra nye ibo nke ebe-obibi ahu, bù isi-ya chere iru n'Qdida-anyanwu. 33 Q we me ka nkporø etiti gabiga n'etiti ibo ahu, si n'otù nsøtu rue nsøtu øzø. 34 Q machita-kwa-ra ibo nile øla-edo, were kwa øla-edo me nba-aka-ha, ka ha buru ønødu itiye nkporø ahu, ø machita-kwa-ra nkporø ahu øla-edo.

35 Q we me ákwà-nbuchi ahu nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ọcha akpara nke-ọma: ọ bu ọlu onye-òkà, ọ mere ya ka o yie cherubim. 36 Q we mere ya ide acacia anọ, machita ha ọla-edo: nkpoye-ha bu ọla-edo; ọ we wuara ha ukwu ọla-edo anọ. 37 Q we mere ọnù-uzo Ulo-ikwū ahu ákwà-nkwuchi, nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ọcha akpara nke-ọma, ọ bu ọlu onye-ọdudu-ákwà; 38 ọ me-kwa-ra ide ise ya na nkpoye-ha, machita isi-ha na ngegide-ha ọla-edo: ma ukwu ise ha bu ọla.

37 i Bezalel me-kwa-ra ihe osisi acacia: cubit abua na nkera ka ogologo-ya di, otù cubit na nkera ka obosara-ya di kwa, otù cubit na nkera ka elu-ya di kwa: 2 ọ machita ya ọla-edo anāgwagh agwa, nime na azu ka ọ machitara ya, ọ we mere ya mpempe ọla-edo buruburu 3 Q we wuara ya n̄ba-aka ọla-edo anọ, n'ukwu anọ ya; bù n̄ba-aka abua n'otù akuku-ya, na n̄ba-aka abua n'akuku-ya ọzø. 4 Q me-kwa-ra nkpa-n'aka osisi acacia, machita ha ọla-edo. 5 Q we me ka nkpa-n'aka ahu ba na n̄ba-aka ahu n'elu akuku ihe ahu, iji ebu ihe ahu. 6 Q me-kwa-ra ebe-nkpuchi-nmehie nke ọla-edo anāgwagh agwa: cubit abua na nkera ka ogologo-ya di, otù cubit na nkera ka obosara-ya di. 7 Q me-kwa-ra cherubim ọla-edo abua; ihe akpuru akpu ka ọ mere ha, na nsotu abua nke ebe-nkpuchi-nmehie; 8 otù cherub n'otù nsotu, na otù cherub na nsotu nke-ọzø: site n'ebe-nkpuchi-nmehie ka ọ mere cherubim ahu, na nsotu-ya abua. 9 Cherubim ahu nābasa kwa nkù-ha n'elu, nēkpuchi ebe-nkpuchi-nmehie na nkù-ha, iru-ha nēcherita kwa onwe-ha; n'ebe ebe-nkpuchi-nmehie di ka iru cherubim ahu di.

10 Q me-kwa-ra table osisi acacia ahu: cubit abua ka ogologo-ya di, otù cubit ka obosara-ya di, otù cubit na nkera ka idi-elu-ya di: 11 ọ machita ya ọla-edo anāgwagh agwa, me-kwa-ra ya mpempe ọla-edo buruburu. 12 Q me-kwa-ra ya ihe-njikø buruburu nke ra ka otù ọbu-aka, mere ihe-njikø-ya mpempe ọla-edo buruburu. 13 Q wuara ya n̄ba-aka ọla-edo anọ, tukwasi

n̄ba-aka ahu na nkuku anọ nke di n'ukwu anọ ya. 14 Na nso ihe-njikø ahu ka n̄ba-aka di, ka ha buru ọnodu itiye nkpa-n'aka ejí ebu table ahu. 15 O ji kwa osisi acacia me nkpa-n'aka ahu, ọ machita ha ọla-edo, iji ebu table ahu. 16 Q me-kwa-ra ihe nile nke di n'elu table, bù afere-ya nile, na ngaji-ya nile, na ọkwa-ya nile, na iko-ya nile, nke ejí awusi àjà-ihe-ọnuńu: ọla-edo anāgwagh agwa ka ha bu.

17 Q me-kwa-ra ihe-idøba-oriøna ahu nke ọla-edo anāgwagh agwa: ihe akpuru akpu ka ọ mere ihe-idøba-oriøna ahu, bù ukwu-ala-ya na alaka-ya; iko-ya nile, bù isi-ya nile, na okoko-ya nile, sitere na ya: 18 alaka isi n̄esi n'akuku-ya abua waputa; alaka ato nke ihe-idøba-oriøna ahu n'otù akuku-ya, alaka ato nke ihe-idøba-oriøna ahu kwa n'akuku-ya nke-ọzø: 19 iko ato emere dika ifuru osisi almond di n'otù alaka, otù isi na otù okoko; iko ato emere dika ifuru osisi almond di kwa n'alaka-ibe-ya, otù isi na otù okoko: otù a ka ọ diri alaka isi ahu nke n̄esi n'ihe-idøba-oriøna ahu waputa. 20 Iko anọ emere dika ifuru osisi almond di kwa n'ihe-idøba-oriøna ahu, isi-ha na okoko-ha: 21 otù isi di kwa n'okpuru alaka abua site na ya, otù isi di kwa n'okpuru alaka abua site na ya, otù isi di kwa n'okpuru alaka abua site na ya, diri alaka isi ahu nke n̄esi nime ya waputa. 22 Isi-ha na alaka-ha sitere na ya; ihe-idøba-oriøna ahu nile bu otù ihe ejí ọla-edo nke anāgwagh agwa kpu. 23 Q me-kwa-ra oriøna-ya, ha di asa, na nkpa-ya nile, na ihe-ikpakepu-óku-ya nile, ha bu ọla-edo anāgwagh agwa. 24 Otù talent nke ọla-edo anāgwagh agwa ka o ji me ya, ya na ihe-ya nile.

25 Q me-kwa-ra ebe-ichu-aja ahu nke ihe-nsure-óku n̄esi ísì utø, osisi acacia ka ọ bu: otù cubit ka ogologo-ya di, otù cubit ka obosara-ya di kwa, ihe nwere akuku anọ ra nráta ka ọ bu; cubit abua ka idi-elu-ya di kwa; mpi-ya nile sitere na ya. 26 Q machita ya ọla-edo anāgwagh agwa, elu-ya, na akuku-ya nile buruburu, na mpi-ya nile: ọ we mere ya mpempe ọla-edo buruburu. 27 N̄ba-aka ọla-edo abua ka ọ me-kwa-ra nye ya n'okpuru mpempe-ya, n'elu ihe-akuku-ya abua, n'elu akuku-ya abua, ka ha buru ọnodu inara nkpa-n'aka ejí ebu ya.

28 O ji kwa osisi acacia me nkpa-n'aka ahu, o machita ha ola-edo. 29 O me-kwa-ra manu otite-manu ahu di nsø, na ihe-nsure-øku ahu nësi isi utø nke anägwagh agwa, bù nke ejí uda utø di iche iche me, bù ọlu onye násugwa manu-otite nësi isi utø.

38 1 O me-kwa-ra ebe-ichu-aja nke ájá-nsure-øku ahu, o bu osisi acacia: cubit ise ka ogologo-ya di, cubit ise ka obosara-ya di kwa, o nwere akuku anø ra nrata; cubit atø ka idi-elu-ya di kwa. 2 O me-kwa-ra mpi-ya n'elu nkuku anø ya; mpi-ya sitere na ya: o machita ya ola. 3 O me-kwa-ra ihe nile nke ebe-ichu-aja ahu, bù ite-ya nile, na oseké-ya nile, na ọkwa-nwusa-ya nile, na ndudu-ya nile, na ihe-igu-øku-ya nile: ihe-ya nile ka o ji ola me. 4 O we mere ebe-ichu-aja ahu ihe-økpukpa, ihe ejí ubu ola me, n'okpuru ebe dipuru adipu buruburu ya n'okpuru, rue na nkera-ya. 5 O we wuara nsotu anø nke ihe-økpukpa ola ahu nba-aka anø, ibu ọnodu inara nkpa-n'aka-ya abua. 6 O me-kwa-ra nkpa-n'aka osisi acacia, machita ha ola. 7 O me ka nkpa-n'aka ahu ba na nba-aka ahu n'elu akuku abua nke ebe-ichu-aja ahu, ka ewe were ha nëbu ya; o were ibo me ya ka o di ka ihe.

8 O me-kwa-ra ite ọsisa-miri, o bu ola, ukwu-ala-ya bu kwa ola: o bu enyo nke ndinyom nëzukø n'usu n'usu, ndi nëzukø n'usu n'önü-uzø ulo-ikwù nzute, ka o ji me ya.

9 O me-kwa-ra ogige ahu: akuku Ndida nke chere iru na Ndida nwere ákwà-ngcchi ogige ahu nke ezi ákwà ọcha akpara nke-oma, ọgu cubit ise n'ogologo: 10 ide-ha di orù, ukwu-ha di kwa orù, ha bu ola; nkpoye nile nke ide ahu na ngegide nile ha bu ọla-ọcha. 11 Akuku Ugwu nwe-kwa-ra ọgu cubit ise, ide-ha di orù, ukwu-ha di kwa orù, ha bu ola; nkpoye nile nke ide ahu na ngegide nile ha bu ọla-ọcha. 12 Akuku Odida-anyanwu nwe-kwa-ra ákwà-ngechi nke ọgu cubit abua na iri, ide-ha di iri, ukwu-ha di kwa iri; nkpoye nile nke ide ahu na ngegide nile ha bu ọla-ọcha. 13 Akuku Iru-anyanwu chere iru n'owuwa-anyanwu, nwe-kwa-ra ọgu cubit abua na iri. 14 Ákwà-ngechi cubit iri na ise ka otù

akuku önü-uzø-ama-ya nwere; ide-ha di atø, ukwu-ha di kwa atø; 15 akuku nke-øzø nke önü-uzø-ama-ya nwe-kwara: n'aka-nri na n'aka-ekpe nke önü-uzø-ama ogige ahu ka ákwà-ngechi cubit iri na ise di; ide-ha di atø, ukwu-ha di kwa atø. 16 Ákwà-ngechi nile nke ogige ahu buruburu bu ezi ákwà ọcha akpara nke-oma. 17 Ukwu nile nke ide ahu nwere bu ola; nkpoye nile nke ide na ngegide nile ha bu ola-ọcha; ihe amachitara isi-ha bu kwa ola-ọcha; ihe ahu bu kwa ihe egegidere ngegide ọla-ọcha, bù ide nile nke ogige ahu. 18 Ákwà-nkwuchi nke önü-uzø-ama ogige ahu bu ọlu onye-ødudu-ákwà, nke ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi ákwà ọcha akpara nke-oma: orù cubit ka ogologo-ya di, idi-elu-ya nime obosara-ya di cubit ise, dika ákwà-ngechi nke ogige ahu. 19 Ide-ha di anø, ukwu-ha di kwa anø, ha bu ọla; nkpoye nile ha bu ọla-ọcha, ihe-nmachita nke isi-ha na ngegide nile ha bu kwa ola-ọcha. 20 Ma ntù nile ebe-obibi ahu nwere, na nke ogige ahu buruburu nwere, bu ola.

21 Ndia bu ngukota ihe ebe-obibi ahu, bù ebe-obibi nke ihe-àmà ahu, dika agukötara ha, n'okwu-önü Moses, o bu öfufè nke ndi Livai, site n'aka Itama, bù nwa Eron onye-nchü-aja. 22 Ma Bezalel nwa Uri, nwa Hua, nke ebo Juda, mere ihe nile Jehova nyere Moses n'iwu. 23 Ma onye soro ya n'olu ahu bu Oholiab, nwa Ahisamak, nke eòò Dan, bù onye nàtu akika, na onye-ókà, na onye-ødudu-ákwà n'ogho anunu, na n'ogho ododo, na n'ogho uhie, na n'ezi ákwà ọcha.

24 Ola-edo nile nke ejiri je ozi ahu n'ije-ozì nile nke ebe nsø ahu, bù ọla-edo nke ájá-ofufè ahu, di orù talent na iteghete, na nnù shekel na ọgu iri na ọgu isi na iri, dika shekel nke ebe nsø ahu si di. 25 Ọla-ọcha nke ndi agukötara agukota n'etiti nzukø Israel di ọgu talent ise, na nnù shekel anø na ọgu asatø na iri na ise, dika shekel nke ebe nsø ahu si di: 26 otù beka otù isi, ya bu nkera shekel, dika shekel nke ebe nsø ahu si di, enyere n'isi onye o bulu nke nágabiga n'ebé ndi agukötara agukota nø, site n'onye ƙara orù arø we gaba n'iru, n'isi orù nnù ọgu uzø atø na uzø iri-na-ise, na nnù asatø, na ọgu

iri-na-as-a, na iri. 27 Ogu talent ola-
ocha ise ahu we buru iwu ukwu nile nke
ibo nke ebe nsø ahu, na ukwu nile nke
ide nke ákwá-nbóchi ahu; ogu ukwu ise
ka ogu talent ise ahu nwere, otu talent
diri otu ukwu. 28 Nnù shekel anø na
ogu asatø na iri na ise ahu ka o ji kwa
mere ide ahu nile nkpoye, machita kwa
isi-ha, me-kwa-ra ha ihe-ngegide.
29 Qla nke ájá-ofufé ahu di kwa ogu
talent atø na iri, na nnù shekel isi.
30 O ji ya me ukwu nile nke ide ɔnu-uzø
ulo-ikwù nzute, na ebe-ichu-aja qla, na
ihe-ɔkpukpa qla nke diri ya, na ihe
nile nke ebe-ichu-aja ahu, 31 na ukwu
nile nke ide ogige ahu buruburu, na
ukwu nile nke ide ɔnu-uzø-ama ogige
ahu, na ntú nile nke ebe-obibi ahu, na
ntú nile nke ogige ahu buruburu.

39 1 Ha site-kwa-ra n'ogho anunu
ahu, na ogho ododo ahu, na ogho
uhie ahu, me uwe nile akpara nke-ɔma,
iji je ozi n'ebe nsø ahu, me kwa uwe
nsø nile nke Eron nwere; dika Jehova
nyere Moses iwu.

2 O me-kwa-ra ephod ahu, o bu qla-
edo, na ogho anunu, na ogho ododo, na
ogho uhie, na ezi ákwá ɔcha akpara
nke-ɔma. 3 Ha we tisa mbadamba ihe
qla-edo ahu, we biri ya ka o buru eriri,
ikpa n'etiti ogho anunu ahu, na n'etiti
ogho ododo ahu, na n'etiti ezi ákwá ɔcha
ahu, o bu ɔlu onye-ɔká. 4 Ha we mere
ya ubu abua ejikötara: na nsøtu-ya abua
ka ejikötara ya. 5 Ihe-ɔkiké ahu nke
onye-ɔká kpara, nke di n'elu ya, nke ejí
ke ya, o site-kwa-ra na ya, o di kwa ka
ɔlu aluru ya si di; o bu qla-edo, na ogho
anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, na
ezi ákwá ɔcha akpara nke-ɔma; dika
Jehova nyere Moses iwu.

6 Ha me-kwa-ra nkume onyx ahu,
nke emere ka ihe qla-edo akpara akpà
ba ha buruburu, nke ebúbu ha ebúbu
nba-aka-akárà, dika aha umu Israel si
di. 7 O tiye ha n'elu ubu ephod, iburu
umu Israel nkume ncheta: dika Jehova
nyere Moses iwu.

8 O me-kwa-ra ihe-ibochi-obi ahu, o
bu ɔlu nke onye-ɔká, dika ɔlu aluru
n'ephod ahu; qla-edo, na ogho anunu,
na ogho ododo, na ogho uhie, na ezi
ákwá ɔcha akpara nke-ɔma. 9 Ihe
nwere akuku anø ra nrata ka o bu; ha
mere ihe-ibochi-obi ahu ka o buru ihe

apiajiri apiaji: ntú-aka ka ogologo-ya di,
ntú-aka ka obosara-ya di kwa, mbé
apiajiri ya. 10 Ha hiögide-kwa-ra nime
ya ariri nkume anø: ariri sardius na
topaz na carbuncle bu ariri mbu.
11 Ariri nke-abua bu emerald na
sapphire na diamond. 12 Ariri nke-
atø bu jacinth na agate na amethyst.
13 Ariri nke-anø bu beryl na onyx na
jasper: etiyere ha n'qla-edo akpara akpà
n'ebe-nhiögide-ha. 14 Nkume ahu di
ka aha umu Israel si di, iri na abua, dika
aha-ha si di; dika ebúbu nba-aka-akárà,
onye ɔ bula dika aha-ya si di, ha diri ebo
iri na abua ahu. 15 Ha me-kwa-ra n'elu
ihe-ibochi-obi ahu iyaba emere dika
eriri-nma, bù ihe emere dika udø aturu
atu, ha bu qla-edo anágwagh agwa.
16 Ha me-kwa-ra ihe qla-edo abua
akpara akpà, na nba-aka qla-edo abua:
ha we tiye nba-aka abua ahu n'elu nsøtu
abua nke ihe-ibochi-obi. 17 Ha tiye-
kwa-ra iyaba qla-edo abua ahu aturu etu
dika udø n'elu nba-aka abua ahu di na
nsøtu abua nke ihe-ibochi-obi ahu.
18 Nsøtu abua ɔzø nke iyaba abua ahu
aturu atu dika udø, ha tiye-kwa-ra
ha n'elu ihe qla-edo abua ahu akpara
akpà, tiye ha n'elu ubu ephod ahu, n'ebe
iru-ya di. 19 Ha me-kwa-ra nba-aka
qla-edo abua, tukwasi ha n'elu nsøtu
abua nke ihe-ibochi-obi ahu, n'ɔnu-ɔnu-
ya, nke chere iru n'akuku ephod ahu
nime. 20 Ha me-kwa-ra nba-aka qla-
edo abua, tiye ha n'elu ubu abua nke
ephod n'okpuru, n'ebe iru-ya di, na nse
njikötä-ya, n'elu ihe-ɔkiké ephod nke
onye-ɔká kpara. 21 Ha were kwa eriti-
nma ogho anunu ke ihe-ibochi-obi ahu
na nba-aka ephod site na nba-aka-ya, ka
o we di n'elu ihe-ɔkiké ephod ahu nke
onye-ɔká kpara, ya na ka ewe ghara isi
n'ephod tópu ihe-ibochi-obi ahu: dika
Jehova nyere Moses iwu.

22 O me-kwa-ra uwe-nwuda ephod, o
bu ɔlu ɔkpa-akwà, o busi ogho anunu
ogho anunu; 23 ɔnu uwe-nwuda ahu
di n'etiti ya, dika ɔnu nke uwe-obi agha,
ɔnu-ɔnu ka ɔnu-ya nwere buruburu, ka
ewe ghara idøwa ya. 24 Ha me-kwa-
ra n'ɔnu-ɔnu-ala uwe-nwuda ahu
pomegranate nke ogho anunu, na ogho
ododo, na ogho uhie, na ákwá akpara
nke-ɔma. 25 Ha me-kwa-ra atan qla-
edo anágwagh agwa, tiye atan ahu n'etiti

pomegranate ahu n'elu ọnu-ọnu-ala uwe-nwuda ahu buruburu, n'etiti pomegranate ahu; 26 otu atan na otu pomegranate, otu atan na otu pomegranate, di n'ọnu-ọnu-ala uwe-nwuda ahu buruburu, iji je ozi; dika Jehova nyere Moses iwu.

27 Ha we mere Eron, me-kwa-ra umu-ya ndikom, uwe-ime ahu, ha bu ezi akwà ọcha, ọlu nke ọkpà-akwà, 28 na akwà-nkukù-isi ahu, ọ bu ezi akwà ọcha, na ihe ahu mara nma ike n'isi, ha bu ezi akwà ọcha, na uwe-ukwu ahu nke ezi akwà ọcha, ha bu ezi akwà ọcha akpara nke-ọma, 29 na ihe ahu ike n'úkwù, ọ bu ezi akwà ọcha akpara nke-ọma, na ogho anunu, na ogho ododo, na ogho uhie, ọ bu ọlu nke onye-ọdudu-akwà; dika Jehova nyere Moses iwu.

30 Ha me-kwa-ra ihe di mbara nke okpu nsø ahu nke onye-nchu-aja, ọ bu ọla-edo anàgwagh agwa, ha de ihe-odide n'eli ya, dika ebubu nba-aka-akàrà, IHE NSØ JEHOVA NWERE. 31 Ha tiye-kwa-ra n'elu ya eriri-nma ogho anunu, itiye ya n'elu akwà-nkukù-isi ahu n'elu; dika Jehova nyere Moses iwu.

32 Ewe me ka ófufé nile nke ebe-obibi nke ulo-ikwù nzute gwusia: umu Israel we me dika ihe nile si di nke Jehova nyere Moses n'iwu, otu a ka ha merc.

33 Ha we butere Moses ebe-obibi ahu, Ulo-ikwù ahu, na ihe-ya nile, nkoya nile, na ibo-ya nile, na nkporo-ya nile, na ide-ya nile, na ukwu-ya nile; 34 na ihe-nkpuchi akpukpò ebulu esijiri ọbara-Ọbara, na ihe-nkpuchi akpukpò seal, na akwà-nbuchi nke akwà-nkwuchi-ya; 35 na ibe ihe-ámá ahu, na nkpa-n'aka-ya abua, na ebe-nkpuchi-nmehie ahu; 36 na table ahu, na ihe-ya nile, na achicha nke iru Chineke; 37 na ihe-idòba-oriònà ahu nke bu ọla-edo anàgwagh agwa, na oriònà-ya nile, bù oriònà nke ido n'usoro, na ihe-ya nile, na manu nke ihe nénye ihé; 38 na ebe-ichu-aja ọla-edo ahu, na manu otite-manu ahu, na ihe-nsure-óku nési isi utø ejì uda utø di iche iche me, na akwà-nkwuchi nke ọnu-uzø Ulo-ikwù ahu; 39 na ebe-ichu-aja ọla ahu, na ihe-ókpukpa ọla nke ọ nwere, na nkpa-n'aka-ya abua, na

ihe-ya nile. na ite ọsisa-miri ahu, na ukwu-ala-ya; 40 na akwà-ngechi nile nke ogige ahu, na ide-ya nile, na ukwu ide-ya, na akwà-nkwuchi ọnu-uzø-ama ogige ahu nwere, na udø-ya nile, na ntù-ya nile, na ihe nile nke ófufé ebe-obibi ahu, nke diri ulo-ikwù nzute ahu; 41 na uwe nile akpara nke-ọma, iji je ozi n'ebé nsø ahu, na uwe nsø nile Eron onye-nchu-aja nwere, na uwe nile nke umu-ya ndikom, ibu ndi-nchu-aja. 42 Dika ihe nile Jehova nyere Moses n'iwu si di, otu a ka umu Israel jere ozi-ya nile. 43 Moses we hu ojije-ozì ahu nile, ma, le, ha ejewo ya; dika Jehova nyere iwu, otu a ka ha jere ya; Moses we gozie ha.

40 1 Jehova we gwa Moses okwu, s₁ 2 N'ubochi mbu nke ọnwa mbu ka i gèguzzo ebe-obibi nke ulo-ikwù nzute ahu otø. 3 I gādøba kwa n'ebé ahu ihe ihe-ámá ahu, i gèjì kwa akwà-nbuchi ahu kwuchi ibe ahu. 4 I gèwebata kwa table ahu, do ihe-usoro-ya n'usoro; i gèwebata kwa ihe-idòba-oriònà ahu, weli kwa oriònà-ya nile. 5 I gètiye kwa ebe-ichu-aja ọla-edo isure ihe-nsure-óku nési isi utø n'iru ibe ihe-ámá ahu, tukwasi kwa akwà-nkwuchi nke ọnu-uzø n'ebé-obibi ahu. 6 I gètiye kwa ebe-ichu-aja nke ájà-nsure-óku ahu n'iru ọnu-uzø nke ebe-obibi nke ulo-ikwù nzute ahu. 7 I gètiye kwa ite ọsisa-miri ahu n'etiti ulo-ikwù nzute ahu na ebe-ichu-aja zhu, tiye miri n'ebé ahu. 8 I gèdebe kwa ogige ahu buruburu, tiye akwà-nkwuchi nke ọnu-uzø-ama ogige ahu. 9 I gèwere kwa manu otite-manu ahu te ebe-obibi ahu, na ihe nile nke di nime ya, i gèdo kwa ya nsø, na ihe-ya nile: ọ gádi kwa nsø. 10 I gètc kwa ebe-ichu-aja nke ájà-nsure-óku ahu manu, ya na ihe-ya nile, do ebe-ichu-aja ahu nsø: ebe-ichu-aja ahu gábu ebe nsø kachasi ebe nsø nile. 11 I gète kwa ite ọsisa-miri ahu na ukwu-ala-ya manu, do ya nsø. 12 I gème kwa Eron na umu-ya ndikom ka ha biarue ọnu-uzø ulo-ikwù nzute ahu nsø, i gèwere kwa miri sa ha aru. 13 I gèyikwasi kwa Eron uwe nsø ahu; i gète kwa ya manu, do ya nsø, ka ọ we burum onye-nchu-aja. 14 Ọ bu kwa umu-ya ndikom ka i gème ka ha biarue nsø, i gèyikwasi kwa ha uwe-ime: 15 i gète kwa ha manu, dika : tere nna-

ha, ka ha we burum ndi-nchu-aja: otite-manu-ha aghagh iburu ha Ọlu-nchu-aja ebigh-ebi rue ọbọ-ha nile. 16 Moses we me ya: dika ihe nile si di nke Jehova nyere ya n'iwu, otu a ka o mere.

17 O rue n'ọnwa mbu n'arọ nke-abua, n'ubochi mbu nke ọnwa ahu, na eguzoro ebe-obibi ahu ọtọ. 18 Moses we guzo ebe-obibi ahu ọtọ, tiye ukwu-ya nile, guzo ibo-ya nile ọtọ, tiye nkporo-ya nile, guzo ide-ya nile ọtọ. 19 O we ọbasá ulo-ikwū ahu n'elu ebe-obibi ahu, tukwasi ya ihe-nkpuchi nke ulo-ikwū ahu n'elu; dika Jehova nyere Moses iwu. 20 O were ihe-ámá ahu tiye n'iþe ahu, tukwasi nkpa-n'aka-ya abua n'iþe ahu, tiyekwasi ebe-nkpuchi-nmehie n'iþe ahu n'elu: 21 o webata iþe ahu n'ebe-obibi ahu, do ákwá-nbóchi nke ákwá-nkwuchi ahu, we kwuchi iþe ihe-ámá ahu; dika Jehova nyere Moses iwu. 22 O tiye table ahu n'ulo-ikwū nzute, n'akuku ebe-obibi ahu chere iru n'Ugwu, n'ezí ákwá-nbóchi ahu. 23 O do usoro achicha n'usoro n'elu-ya n'iru Jehova; dika Jehova nyere Moses iwu. 24 O dōba ihe-idōba-oriøna ahu nime ulo-ikwū nzute, na ncherita-iru table, n'akuku ebe-obibi ahu chere iru na Ndida. 25 O welie oriøna ahu nile n'iru Jehova; dika Jehova nyere Moses iwu. 26 O tiye ebe-ichu-aja ọla-edo ahu n'ulo-ikwū nzute n'iru ákwá-nbóchi ahu: 27 o we sure n'elu ya ihe-nsure-oku nési ísi utø ejí uda utø di iche iche

me; dika Jehova nyere Moses iwu. 28 O tukwasi ákwá-nkwuchi nke ọnnu-uzø n'ebe-obibi ahu. 29 Ebe-ichu-aja nke ájá-nsure-oku ka o dōba-kwa-ra n'ọnnu-uzø ebe-obibi nke ulo-ikwū nzute, we sure n'elu ya ájá-nsure-oku ahu na onyinye-inata-iru-oma ahu; dika Jehova nyere Moses iwu. 30 O dōba ite ọsisa-miri ahu n'etiti ulo-ikwū nzute na ebe-ichu-aja, tiye miri n'ebe ahu, iji sa aru. 31 Moses na Eron na umu-ya ndikom we sa aka-ha na ukwu-ha site na ya: 32 mþe ha nábá n'ulo-ikwū nzute, na mþe ha nábíaru ebe-ichu-aja nso, ha we sa aru: dika Jehova nyere Moses iwu. 33 O guzo-kwa-ra ogige ahu ọtọ buruburu ebe-obibi ahu na ebe-ichu-aja ahu, tiye ákwá-nkwuchi nke ọnnu-uzø-ama ogige ahu. Moses we jesia ozi ahu.

34 Igwe-oji ahu we kpuchie ulo-ikwū nzute, ebube Jehova we juputa ebe-obibi ahu. 35 Moses apugh kwa ibá n'ulo-ikwū nzute, n'ihi na igwe-oji ahu biri n'elu ya, ebube Jehova juputa-kwa-ra ebe-obibi ahu. 36 Mþe o bula emere ka igwe-oji ahu si n'elu ebe-obibi ahu rigo, umu Israel we bulie ije, nime nbuli-ije-ha nile: 37 ma o buru na emegh ka igwe-oji ahu rigo, ha adigh-ebuli kwa ije rue ubochi emere ka o rigo. 38 N'ihi na igwe-oji nke Jehova di n'elu ebe-obibi ahu n'ehihie, ọku di kwa nime ya n'abali, n'anya ulo Israel nile, nime nbuli-ije-ha nile.

AKWUKWQ NKE-ATQ NKE MOSES, ANĀKPQ

LEVITIKQS

1 1 Jehova we kpø Moses ọkù, si n'ulo-ikwū nzute gwa ya okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mþe madu o bula n'etiti unu gëweta nso Jehova onyinye iji biaru nso, unu gësi n'etiti anu-ulø, n'etiti igwè ehi na n'etiti lgwè ewu na aturu weta nso onyinye-unu iji biaru nso.

3 O buru na onyinye-ya iji biaru nso bu àà-nsure-oku sitere n'igwè ehi, oké zuru okè ka o gëweta ya nso: n'ọnnu-uzø

ulo-ikwū nzute ka o gëweta ya nso, ka o we buru ihe nátø utø n'iru Jehova. 4 O gëbikwasi aka-ya n'isi ájá-nsure-oku ahu; agánara kwa ya nke-oma n'ónodu ya iji kpuchiri ya nmehie-ya. 5 O gëbu kwa nwa-ehi ahu n'iru Jehova: umu-ndikom Eron, bú ndi-nchu-aja, gëweta ọbara-ya nso, wusa ọbara ahu n'ebe-ichu-aja buruburu, bú nke di n'ònnu-uzø nke ulo-ikwū nzute. 6 O gába kwa ehi ájá-nsure-oku ahu akpukpø, bø ya

n'obubø-ya. 7 Umu-ndikom Eron, bù onye-nchu-aja, gëtiye øku n'elu ebe-ichu-aja, do nkù n'usoro n'elu øku: 8 umu-ndikom Eron, bù ndi-nchu-aja, gëdo anu ahu aborø abø, na isi-ya, na abuba-ya, n'usoro n'elu nkù nke di n'elu øku nke di n'elu ebe-ichu-aja: 9 ma ihe-ime-ya na olu-ukwu na olu-aka-ya ka ø gäsa miri: onye-nchu-aja gësuresi kwa anu ahu nile øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja, ka ø buru ajà-nsure-øku, bù ajà-øku nke ihe isi utø anachuru Jehova.

10 Ma ø buru na onyinye-ya iji biaru nso sitere n'igwé ewu na aturu, site n'aturu, ma-øbu site n'ewu, bù nke ø neweta nso ibu ajà-nsure-øku; oké zuru økè ka ø gëweta ya nso. 11 O gëbu kwa ya n'iru Jehova n'akuku ebe-ichu-aja chere iru n'Ugwu: umu-ndikom Eron, bù ndi-nchu-aja, gäwusa øbara-ya n'ebe-ichu-aja buruburu. 12 Ø gäbø kwa ya n'obubø-ya nile, ya na isi-ya na abuba-ya: onye-nchu-aja gëdo kwa ha n'usoro n'elu nkù nke di n'elu øku nke di n'elu ebe-ichu-aja: 13 ma ihe-ime-ya na olu-ukwu na olu-aka-ya ka ø gäsa miri: onye-nchu-aja gëweta anu ahu nile nso, sure ya øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja; ajà-nsure-øku ka ø bu, ajà-øku nke ihe isi utø anachuru Jehova.

14 Ma ø buru na onyinye-ya iji biaru nso Jehova bu ajà-nsure-øku sitere n'anu-ufe, o gësi n'etiti nduru ma-øbu n'etiti umu-kpalakwukwu weta nso onyinye-ya iji biaru nso. 15 Onye-nchu-aja gëweta ya nso ebe-ichu-aja, tubipu isi-ya, sure ya øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja; agäpipu kwa øbara-ya n'akuku ebe-ichu-aja: 16 ø gëwezuga kwa akpà-nri-ya na ihe di nime ya, tufu ya na nso ebe-ichu-aja n'akuku Iru-anyanwu, n'ebe ntù: 17 ø gähowa kwa ya na nkù-ya abua, ma ø gagh-ekewa ya: onye-nchu-aja gësure ya øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja, n'elu nkù nke di n'elu øku: ajà-nsure-øku ka ø bu, ajà-øku nke ihe isi utø anachuru Jehova.

21 Ma mbe madu gëweta nso onyinye-ya iji biaru nso, bù onyinye anenye Jehova inata iru-øma, utu øka flour ka onyinye-ya iji biaru nso gäbu; ø gäwukwasi ya manu, tiye kwa

frankincense n'elu ya: 2 ø gëweta-kwara umu-ndikom Eron ya, bù ndi-nchu-aja: o gësi nime ya weju nweju-aka-ya sitere n'utu øka flour-ya, site kwa na manu-ya, tiyere frankincense nke ya nile; onye-nchu-aja gësure kwa ihe-ncheta-ya øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja, ø bu ajà-øku nke ihe isi utø anachuru Jehova: 3 ma nke foduru site n'onyinye-inata-iru-øma ahu bu ihe Eron na umu-ya ndikom gënwe: ø bu ihe nsø kachasi ihe nsø nile sitere n'ajà-øku nile anachuru Jehova.

4 Ma mbe i gëweta nso onyinye iji biaru nso, bù onyinye-inata-iru-øma esiri n'ite-øku, ø gäbu obe achicha ekogh-eko nke utu øka flour agwara manu, ma-øbu mbadamba-achicha ekogh-eko nke etere manu. 5 Ma ø buru na onyinye-gi iji biaru nso bu onyinye-inata-iru-øma eghere n'ite ejí eghe ihe, utu øka flour agwara manu, nke nökogh eko, ka ø gäbu. 6 Nyawa ya na nnyawa-ya nile, wukwasi ya manu: onyinye-inata-iru-øma ka ø bu. 7 Ma ø buru na onyinye-gi iji biaru nso bu onyinye-inata-iru-øma eghere n'ihe ighe ihe, utu øka flour etiyere manu ka agëji me ya. 8 I gëweta-kwara Jehova onyinye-inata-iru-øma nke ejí ihe ndia me: agëweta kwa ya nso onye-nchu-aja, ø gëweta kwa ya n'ebe-ichu-aja. 9 Onye-nchu-aja gësi kwa n'onyinye-inata-iru-øma ahu bulie ihe-ncheta-ya, sure ya øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja: ø bu ajà-øku nke ihe isi utø anachuru Jehova. 10 Ma nke foduru site n'onyinye-inata-iru-øma ahu bu ihe Eron na umu-ya ndikom gënwe: ø bu ihe nsø kachasi ihe nsø nile sitere n'ajà-øku nile anachuru Jehova. 11 Ø digh onyinye-inata-iru-øma ø bula nke unu gëweta nso Jehova agëji ihe nökō achicha me: n'ihi na ø digh ihe ø bula nke nökō achicha, ma-øbu manu-anu ø bula, unu gëji sure øku ibu ihe-nsure-øku nësi isi utø, ka ø buru ajà-øku anachuru Jehova. 12 Dika onyinye iji biaru nso, bù nkpuru mbu, ka unu gëweta ha nso Jehova: ma n'elu ebe-ichu-aja ka ha nágagh-arigo, ibu ihe isi utø. 13 Onyinye ø bula iji biaru nso nke onyinye-inata-iru-øma-gi, i gëye kwa ya nnù; eme-kwa-la ka nnù nke øbuha-ndu Chineke-gi ghara idi

n'onyinye-inata-iru-oma-gi: n'onyinye-gi nile iji biaru nso ka i gēweta nnū nso.

14 Ma o buru na i weta nso onyinye-inata-iru-oma, bù nkpuru mbu, inye Jehova, ọka rara oko anara n'oku, ọka nke ubi ọma esuru esu, ka i gēweta nso, ka o buru onyinye-inata-iru-oma sitere na nkpuru mbu i. 15 I gētiye manu n'elu ya, tukwasí ya frankincense: onyinye - inata - iru - ọma ka o bu. 16 Onye-nchu-aja gēsure ihe-ncheta-ya ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø, bù ufodú nime ọka-ya esuru esu. na ufodú nime manu - ya, tiyere frankincense - ya nile: o bu ajà-oku anāchuru Jehova.

3 1 Ma o buru na onyinye-ya iji bieru nso bu ihe ajà nke ajà-udo; o buru na o bu ihe si n'igwè ehi puta ka ya onwe-ya nēweta nso, ma o bu oké ma-qbū nwunye, n'izu-oké ka o gēweta ya nso n'iru Jehova. 2 O gēbikwasi aka-ya n'isi onyinye-ya iji biaru nso, bụ kwa ya n'qnu-uzø nke ulo-ikwū nzute: umu-ndikom Eron, bù ndi-nchu-aja, gāwusa ọbara-ya n'ebé-ichu-aja buruburu. 3 O gēsi kwa n'ihe ajà nke ajà-udo weta nso ajà-oku ichuru Jehova; bù abuba nke nēkpuchi ihe-ime, na abuba nile nke di n'elu ihe-ime, 4 na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, nke di n'akuku úkwù-ya, na mba-imeju nke di n'imeju, (n'akuku akorø ka o gēwezuga ya). 5 Umu-ndikom Eron gēsure ya ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'ebé-ichu-aja n'elu ajà-nsure-oku, nke di n'elu nkü nke di n'elu ọku: o bu ajà-oku nke ihe isi utø anēsurere Jehova.

6 Ma o buru na onyinye-ya iji biaru nso, nke o nēnye ka o buru ihe ajà nke ajà-udo ichuru Jehova, esi n'igwè ewu na aturu puta; oké ma-qbū nwunye, n'izu-oké ka o gēweta ya nso. 7 O buru na o bu aturu ka ya onwe-ya nēweta nso ibu onyinye-ya iji biaru nso, o gēweta kwa ya nso n'iru Jehova: 8 o gēbikwasi aka-ya n'isi onyinye-ya iji biaru nso, bụ kwa ya n'iru ulo-ikwū nzute: umu-ndikom Eron gāwusa ọbara-ya n'ebé-ichu-aja buruburu. 9 O gēsi kwa n'ihe ajà nke ajà-udo weta nso ajà-oku ichuru Jehova: bù abuba-ya, na akuku ọdudu-ya nwere abuba n'izu-oké-ya, (n'ebé ọkpukpu-azu-ya di ka o gēwezuga ya); na abuba nke nēkpuchi ihe-imc, na abuba nile nke di

n'elu ihe-ime, io na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, nke di n'akuku úkwù, na mba-imeju nke di n'imeju, (n'akuku akorø ka o gēwezuga ya). 11 Onye-nchu-aja gēsure ya ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'ebé-ichu-aja: o bu nri ajà-oku anāchuru Jehova.

12 Ma o buru na onyinye-ya iji biaru nso bu ewu, o gēweta kwa ya nso n'iru Jehova. 13 O gēbikwasi aka-ya n'isi-ya, bu kwa ya n'iru ulo-ikwū nzute: umu-ndikom Eron gāwusa ọbara-ya n'ebé-ichu-aja buruburu. 14 O gēsi kwa nime ya weta nso onyinye-ya iji biaru nso, bù ajà-oku ichuru Jehova; abuba nke nēkpuchi ihe-ime, na abuba nile nke di n'elu ihe-ime, 15 na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, nke di n'akuku úkwù, na mba-imeju nke di n'imeju, (n'akuku akorø ka o gēwezuga ya). 16 Onye-nchu-aja gēsure ha ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'ebé-ichu-aja: o bu nri ajà-oku, ka o buru ihe isi utø: abuba nile bu ihe Jehova nwere. 17 O gābu ukpuru ebigh-ebi rue ọbø-unu nile n'ebé-obibi-unu nile, na unu agagh-eri abuba o bula ma-qbū ọbara o bula.

4 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si, Mbø mādu gēnchic n'amagh-ama megide ihe o bula nime ihe Jehova nyere n'iwu, si, Emela ha; o wc me otu nime ha: 3 o buru na onye-nchu-aja etere manu eñehie dika ikpe-omuma ndim si di; o gēweta kwa nso nwa-oke-ehi zuru oké bayere nmehie-ya, nke o mehieworo, ichuru Jehova, ka o buru ajà-nmehie. 4 O gēme ka oke-ehi ahu biarue ọnlu-uzø nke ulo-ikwū nzute n'iru Jehova; o gēbikwasi aka-ya n'isi oke-ehi ahu, bụ kwa oke-ehi ahu n'iru Jehova. 5 Onye-nchu-aja etere manu gēwere ufodú nime ọbara oke-ehi, webata ya n'ulø-ikwū nzute: 6 onye-nchu-aja ahu gēdeye nkripsi-aka-ya n'ọbara ahu, fesa ufodú nime ọbara ahu ubø asa n'iru Jehova, n'iru ákwà-nbøchi nke ebe nsø ahu. 7 Onye-nchu-aja gēwere kwa ufodú nime ọbara ahu tiye n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-oku nēsi isi utø ejí uda utø di iche iche me n'iru Jehova, nke di nime ulo-ikwū nzute; o bu kwa ọbara nile nke oke-ehi ahu ka o

gāwusi na ntō-ala ebe-ichu-aja nke àjā-nsure-óku, nke di n'ónu-uzo nke ulo-ikwū nzute. 8 O gēsi kwa nime ya welie abuba nile nke oke-ehi nke àjā-nmehie; bù abuba nke nēkpuchi ihe-ime, na abuba nile nke di n'elu ihe-ime, 9 na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, nke di n'akuku úkwù, na mba-imeju nke di n'imeju, (n'akuku akorø ka o gēwezuga ya), 10 dika esi n'oke-ehi nke ihe àjá nke àjá-udo eweli ya: onye-nchu-aja gēsure kwa ha óku ibu ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'elu ebe-ichu-aja nke àjá-nsure-óku. 11 Ma akpukpø oke-ehi ahu, na anu-ya nile, tiyere isi-ya, tiye kwa ólu-ukwu-ya na ólu-aka-ya, na ihe-ime-ya, na nsi-ya, 12 qobuná oke-ehi ahu nile ka o gēbupu je n'azu ọmuma-ulø-ikwū rue ebe di ọcha, rue ikpo-ntu, sure ya n'elu nkú n'óku: n'elu ikpo-ntu ka agēsure ya óku.

13 Ma o buru na nzukø nile nke Israel eme ihe n'amagh-ama, ewe zopu ihe ahu n'anya nkporokota Israel, o buru kwa na ha emewo ihe megide otù nime ihe nile Jehova nyere n'iwu bayere ihe anāgagheme, ikpe ewe ma ha; 14 mbø amara nmehie nke ha mehieworo nime ya, nkporokota Israel ahu gēweta kwa nso nwa-oke-ehi ibu àjá-nmehie, ha gēme kwa ka o bia n'iru ulo-ikwū nzute. 15 Ndi-okenye nzukø ahu gēbikwasi aka-ha n'isi oke-ehi ahu n'iru Jehova: agébu kwa oke-ehi ahii n'iru Jehova. 16 Onye-nchu-aja etere manu gēwebata ufodø nime qbara oke-ehi ahu n'ulo-ikwū nzute: 17 onye-nchu-aja gēdeye nkpori-aka-ya nime qbara ahu, fesa ya ubò asa n'iru Jehova, n'iru akwa-nbochi ahu. 18 O gēwera kwa ufodø nime qbara ahu tiye n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja nke di n'iru Jehova, nke di nime ulo-ikwū nzute, o bu kwa qbara nile ka o gāwusi na ntō-ala ebe-ichu-aja nke àjá-nsure-óku, nke di n'ónu-uzo nke ulo-ikwū nzute. 19 O gēsi kwa nime ya welie abuba-ya nile, sure ya óku ibu ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'ebé-ichu-aja. 20 O gēme kwa oke-ehi ahu dika o mere oke-ehi nke àjá-nmehie, otù a ka o gēme ya: onye-nchu-aja gēkpuchi-kwa-ra ha nmehie-ha, agābaghara kwa ha ya. 21 O gēbupu kwa oke-ehi ahu je n'azu ọmuma-ulø-ikwū, sure ya óku

dika o surere oke-ehi mbu: àjá-nmehie nke nkporokota Israel ka o bu.

22 Mbe onye-isi nēmehie, me kwa ihe n'amagh-ama megide otù nime ihe nile Jehova nyere n'iwu bayere ihe anāgagheme, ikpe ewe ma ya; 23 o buru kwa na eme ka o mara nmehie-ya nke o mehieworo nime ya, o gēweta nkpi, bù oké zuru oké, ka o buru onyinye-ya iji biaru nso; 24 o gēbikwasi aka-ya n'isi nkpi ahu, bu kwa ya n'ebé anēbu anu àjá-nsure-óku n'iru Jehova: àjá-nmehie ka o bu. 25 Onye-nchu-aja gēwera kwa ufodø nime qbara nke àjá-nmehie na nkpori-aka-ya, tiye ya n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja nke àjá-nsure-óku, qbara-ya ka o gāwusi kwa na ntō-ala ebe-ichu-aja nke àjá-nsure-óku. 26 Abuba-ya nile ka o gēsure óku ibu ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'ebé-ichu-aja, dika abuba ihe àjá nke àjá-udo: onye-nchu-aja gēkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya, agābaghara kwa ya ya.

27 Ma o buru na otù madu n'etiti ndi ala emehie n'amagh-ama, n'ime ihe megide otù nime ihe Jehova nyere n'iwu bayere ihe anāgagheme, ikpe ewe ma ya; 28 o bi:ru kwa na eme ka o mara nmehie-ya nke o mehieworo, o gēweta kwa ewu, bù nne zuru oké, bayere nmehie-ya nke o mehieworo, ka o buru onyinye-ya iji biaru nso. 29 O gēbikwasi aka-ya n'isi ihe àjá-nmehie ahu, bu kwa ihe àjá-nmehie ahu n'ebé àjá-nsure-óku. 30 Onye-nchu-aja gēwera ufodø nime qbara-ya na nkpori-aka-ya, tiye ya n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja nke àjá-nsure-óku, o bu kwa qbara-ya nile ka o gāwusi na ntō-ala ebe-ichu-aja. 31 Abuba-ya nile ka o gēwezuga, dika ewezugara abuba n'elu ihe àjá nke àjá-udo; onye-nchu-aja gēsure kwa ya óku ibu ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'ebé-ichu-aja, ka o buru ihe ísi utø anēsurere Jehova; onye-nchu-aja gēkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya, agābaghara kwa ya ya.

32 Ma o buru na o weta nwa-aturu dika onyinye-ya iji biaru nso ka o buru àjá-nmehie, nne zuru oké ka o gēweta ya.

33 O gēbikwasi aka-ya n'isi ihe àjá-nmehie ahu, bu kwa ya ibu àjá-nmehie n'ebé ha nēbu ihe àjá-nsure-óku. 34 Onye-nchu-aja gēwera ufodø nime qbara àjá-nmehie ahu na nkpori-aka-ya, tiye ya n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja

nke ajà-nsure-òku, o bu kwa obara-ya nile ka o gáwusi na ntó-ala ebe-ichu-aja: 35 abuba-ya nile ka o géwezuga, dika nnéwezuga abuba nwa-aturu n'ihe ajà nke ajà-udo: onye-nchu-aja gësure ha òku ibu ihe-nsure-òku nési isi utø n'ebé-ichu-aja, n'elu ajà-òku nke Jehova: onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya nke o mehieworo, agâbaghara kwa ya ya.

5 1 Mbe madu gémchie, site n'inu olu òbuha-iyi, mbe ya onwe-ya bu onye-àmà, ma o bu na o huwo ma-òbu na o mawo, o buru na o gosigh ya, o gëbu kwa ajo omume-ya: 2 ma-òbu mbe madu gëmetu ihe o bula ruru árú aru, ma o bu ozu anu-ohia ruru árú, ma-òbu ozu anu-ulò ruru árú, ma-òbu ozu ihe nénuputa enuputa nke ruru árú, ma ezonariri ya ya, ya onwe-ya ewe ru kwa árú, ikpe gáma kwa ya: 3 ma-òbu mbe o gëmetu ihe ruru árú nke madu, obuná ihe o bula nke ya ruru árú nke ejí meru ya, ma ezonariri ya ya; mbe ya onwe-ya mara, ikpe gáma kwa ya: 4 ma-òbu mbe madu gánu iyi, nèwere ebubere-òruva kwu okwu efu imé ihe ojo, ma-òbu imé ezi ihe, obuná okwu efu o bula madu nékwu n'inu iyi, ma ezonariri ya ya; mbe ya onwe-ya mara, ikpe gáma kwa ya bayere otù nime ihe ndia: 5 o gérü kwa, mbe ikpe mara ya bayere otù nime ihe ndia, na o gëkwuputa ihe ahu nke o mehieworo nmehie bayere ya: 6 o gëweta-kwa-ra Jehova ajà-ikpe-òmuma-ya bayere nmehie-ya nke o mehieworo, bú nne nke si n'igwé ewu na aturu puta, nwa-aturu ma-òbu nwa-ewu, ka o buru ajà-nmehie; onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya ahu. 7 Ma o buru na aka-ya erugh ihe gëzù nwa-aturu, o gëweta-kwa-ra Jehova ajà-ikpe-òmuma-ya bayere nmehie nke o mehieworo, bú nduru abua ma-òbu umu-kpalakwukwu abua; otù ka o buru ajà-nmehie, ibe-ya ka o buru ajà-nsure-òku. 8 O gáchitara ha onye-nchu-aja, onye-nchu-aja gëburu uzø weta nso nke diri ajà-nmehie, o gátabipu isi-ya site n'olu-ya, ma o gagh-ekewa ya. 9 O gëfesa ufodù nime obara ajà-nmehie ahu n'elu akuku ebe-ichu-aja; ma nke foduru nime obara ka agâpipu na ntó-ala ebe-ichu-aja: ajà-nmehie ka o bu. 10 O gëme nke-abua ka o buru ajà-nsure-òku dika ikpé ahu si di: onye-nchu-aja

gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya ahu nke o mehieworo, agâbaghara kwa ya ya.

11 Ma o buru na aka-ya erugh na nduru abua ma-òbu n'umu-kpalakwukwu abua, o gëweta kwa onyinye-ya iji biaru nso, bayere nmehie nke o mehieworo, bú otù uzø n'uzø iri nke ephah utu òka flour ka o buru ajà-nmehie; o gagh-atukwasi ya manu, o gagh-etiye kwa frankineense n'elu ya: n'ihi na ajà-nmehie ka o bu. **12** O gëweta-kwa-ra ya onye-nchu-aja, onye-nchu-aja gëweju kwa nweju-aka-ya site na ya ibu ihe-ncheta-ya, o gësure kwa ya òku ibu ihe-nsure-òku nési isi utø n'ebé-ichu-aja. n'elu ajà-òku nke Jehova: ajà-nmehie ka o bu. **13** Onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya ahu nke o mehieworo n'otù nime ihe ndia. agâbaghara kwa ya ya: ma nke foduru gâbu ihe onye-nchu-aja nwere, dika onyinye-inata-iru-òma ahu.

14 Jehova we gwa Moses okwu. **si,** **15** Mbe madu gémekpu ihe-nmekpu, mehie n'amagh-ama megide ihe nsø nile nke Jehova; o gëweta-kwa-ra Jehova ajà-ikpe-òmuma-ya, bú ebulu zuru okè si n'igwé ewu na aturu puta, dika òrùrù-ònù-gi si di n'ola-òcha shekel, dika shekel nke ebe nsø ahu si di, ka o buru ajà-ikpe-òmuma: **16** ma ihe nke o mehieworo megide ihe nsø ahu. o gákwughachi ya, o gátabipu kwa otù uzø n'uzø ise n'elu ya, nyc ya onye-nchu-aja: onye-nchu-aja gëwera ebulu ajà-ikpe-òmuma kpuchiere ya nmehie-ya, agâbaghara kwa ya ya.

17 Ma o buru si na madu emehie, me ihe inegide otù nime ihe nile Jehova nyere n'iwu bayere ihe anâgagh-eme; o bu ezie na o magh, ma ikpe mara ya, o gëbu kwa ajo omume-ya. **18** O gëweta-kwa-ra onye-nchu-aja ebulu zuru okè si n'igwé ewu na aturu puta, dika òrùrù-ònù-gi si di, ka o buru ajà-ikpe-òmuma: onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie bayere ihe o mere n'amagh-ama, ma ya onwe-ya amagh ya, agâbaghara kwa ya ya. **19** Ajà-ikpe-òmuma ka o bu: ikpe mara ya n'ezie n'iru Jehova.

6 **1** Jehova we gwa Moses okwu, **si,** **2** Mbe madu gémchie, mekpu ihe-nmekpu megide Jehova, ghòbu madube-ya n'ihe-ndebe, ma-òbu n'ihe ciyerc

n'aka-ya, ma-øbu n'ihe anapuru madu n'ike, ma-øbu mbe o meþuworo madusbe-ya; 3 ma-øbu mbe o hutaworo ihe furu efu, o we gho aghughø nime ya, ñu iyi n'ugha; n'otù nime ihe ndia nile nke madu nême, nêmehie nime ha: 4 o gérū kwa, mbe o gémehie, mbe ikpe mara ya, na o gënyeghachi ihe o napuru madu n'ike, ma-øbu ihe o nwetara na nmeþu, ma-øbu ihe-ndebe enyere ya idebe, ma-øbu ihe furu efu nke o hutaworo, 5 ma-øbu ihe o bula nke o ñuru iyi bayere ya n'ugha; o gákwughachi kwa ya na nkuzu-ya, o bu kwa otù uzø n'uzø ise ka o gâtukwasi ya: o bu onye nwe ihe ahu ka o gënye ya, n'ubochi àjà-ikpe-omuma-ya. 6 O gëweta-kwa-ra Jehova àjà-ikpe-omuma-ya, bú ebulu zuru okè sitere n'igwè ewu na aturu, dika òrùrù-ønu-gi si di, ka o buru àjà-ikpe-omuma, o gëwetara onyenchu-aja: 7 onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmechie-ya n'iru Jehova, agâbaghara kwa ya ya; bayere ihe o bula nime ihe nile nke o nême, nke ikpe mara ya nime ya.

8 Jehova we gwa Moses okwu, si, 9 Nye Eron na umu-ya ndikom iwu, si, Nka bu iwu nke àjà-nsure-øku: nke ahu bu àjà-nsure-øku bayere orire-øku n'elu ebe-ichu-aja ogologo abali nile rue ututu, agême kwa ka øku ebe-ichu-aja nère ere n'elu ya. 10 Onye-nchu-aja gëyiri kwa uwe-nwuda ákwà ñcha ya, uwe-ukwu ákwà ñcha ya ka o gëyikwasi kwa n'anuaru-ya; o gâchili kwa ntu ahu nke øku gërechaputa n'ajà-nsure-øku n'elu ebe-ichu-aja, døba ha na nso ebe-ichu-aja. 11 O gëyipu uwe-ya, yiri uwe ozo, bupu ntu ahu je n'azu omuma-uloi-kwü, rue ebe di ñcha. 12 Agême kwa ka øku nke di n'elu ebe-ichu-aja nère ere n'elu ya, o gagh-anyu anyu; onye-nchu-aja gësure nkú øku n'elu ya kwa-ututu: o gëdo kwa àjà-nsure-øku n'usoro n'elu ya, sure kwa abuba nke àjà-udo nile ibu ihe-nsure-øku nésì ísl utø n'elu ya. 13 Mbe dum ka agême ka øku nère ere n'elu ebe-ichu-aja; o gagh-anyu anyu.

14 Nka bu kwa iwu onyinye-inata-iru-øma: umu-ndikom Eron gëweta ya nso n'iru Jehova, n'iru ebe-ichu-aja. 15 O gësite nime ya weju nweju-aka-ya weli, bú site n'uþu øka flour nke onyinye-

inata-iru-øma, site kwa na manu-ya, weli kwa frankincense nile nke di n'elu onyinye-inata-iru-øma ahu, o gësure kwa ya øku ibu ihe-nsure-øku nésì ísl utø n'elu ebe-ichu-aja ka o buru ihe ísl utø, dika ihe-ncheta-ya, anësurere Jehova. 16 Ma ihe fôduru nime ya, Eron na umu-ya ndikom gëri ya: nékogh cko ka agéri ya n'ebe di nsø; n'ogige ulo-ikwü nzute ka ha gëri ya. 17 Agagh-ewere ihe nékô achicha sie ya. Enyewom ya ka o buru òkè-ha sitere n'ajà-økum nile; ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o bu, dika àjà-nmehie, na dika àjà-ikpe-omuma. 18 Nwoke o bula n'etiti umu Eron gëri ya, dika ukpuru ebigh-ebi rue oþo-unu nile, site n'ajà-øku nke Jehova: onye o bula nke némétu ha aru gâdi nsø.

19 Jehova we gwa Moses okwu, si, 20 Nka bu onyinye iji biaru nsø nke Eron na umu-ya ndikom, nke ha gëwetara Jehova nsø n'ubochi etere ya manu; otù uzø n'uzø iri nke ephah utu øka flour ibu onyinye-inata-iru-øma mbe dum, nkera-ya n'ututu, nkera-ya kwa n'anyasi. 21 N'ite isi ihe ka agëwere manu me ya; mbe o deworo edè i gëwebata ya: iberibe achicha esiri esi nke onyinye-inata-iru-øma ka i gëweta nsø ibu ihe ísl utø anësurere Jehova. 22 Onye-nchu-aja etere manu nke gânichi ya site n'umu-ya ndikom gëme ya: o bu ukpuru ebigh-ebi Jehova nwere; agësuresi ya øku ibu ihe-nsure-øku nésì ísl utø. 23 Onyinye-inata-iru-øma o bula nke onye-nchu-aja ka agësuresi kwa øku: agagh-eri ya.

24 Jehova we gwa Moses okwu, si, 25 Gwa Eron, gwa kwa umu-ya ndikom, okwu, si, Nka bu iwu àjà-nmehie: n'ebe anébu ihe àjà-nsure-øku ka agébu ihe àjà-nmehie n'iru Jehova: ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o bu. 26 Onye-nchu-aja nke nâchu ya bayere nmehie gëri ya; n'ebe di nsø ka agéri ya, n'ogige ulo ikwü nzute. 27 Ihe o bula nke némétu anu-ya aru gâdi nsø: mbe efesara ufôdu nime ñbara-ya n'uwe o bula, i gâsu kwa ihe ahu efesara ya n'elu ya n'ebe di nsø. 28 Ma agétiwa ihe ájà nke esiri ya **nime** ya: ma o buru na n'ihe ñla ka esiri ya, agéchicha ya, ñacha ya na miri. 29 Nwoke o bula n'etiti ndi-nchu-aja gëri ya: ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka

o bu. 30 Q digh kwa ajà-nmehie o bula agéri, bù nke anéwebata ufodu nime obara-ya n'ulo-ikwú nzute ikpuchi nmehie n'ebe nso ahu: agéwere oku sure ya.

7 i Nka bu kwa iwu ajà-ikpe-omuma: ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o bu. 2 N'ebe ha nébu ihe ajà-nsure-oku ka ha gèbu ihe ajà-ikpe-omuma; o gáwusa kwa obara-ya n'ebe-ichu-aja buruburu. 3 Abuba-ya nile ka o gési nime ya weta nso; bù akuku ɔdudu-ya nwere abuba, na abuba nke nèkpuchi ihe-ime, 4 na akorø abua, na abuba nke di n'elu ha, nke di n'akuku úkwù, na mba-imeju nke di n'imeju, (n'akuku akorø ka o gèwezuga ya): 5 onye-nchu-aja gésure ha oku ibu ihe nsure-oku nési isi utø n'ebe-ichu-aja ka o buru ajà-oku anachuru Jehova: ajà-ikpe-omuma ka o bu. 6 Nwoke o bula n'etiti ndi-nchu-aja géri ya: n'ebe di nsø ka agéri ya: ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o bu. 7 Dika ajà-nmehie si di, otù a ka ajà-ikpe-omuma di: otù iwu diri ha: onye-nchu-aja nke nèwere ya ikpuchi nmehie, ya onwe-ya gènwe ya. 8 Onye-nchu-aja nke nèweta nso ajà-nsure-oku nke onye o bula, onye-nchu-aja onwe-ya gènwe akpukpø nke ihe ajà-nsure-oku nke o wetaworo nso n'onwe-ya. 9 Ozø, onyinye-inata-iru-oma o bula nke anési n'ite-oku, na ihe o bula anéme n'ihe ighe ihe, na n'ite isi ihe, onye-nchu-aja nke nèweta ya nso, ya onwe-ya gènwe ya. 10 Ozø, onyinye-inata-iru-oma o bula, agwara manu, ma-øbu nke kpørø akpø, umu-ndikom Eron nile gènwe ya, otù dika ibe-ya.

11 Nka bu kwa iwu nke ihe ajà nke ajà-udo nke madu gèweta nso Jehova. 12 Q buru na o weta ya nso ka o buru ajà-ekele, o gèweta kwa nso obe achicha ekogh-eko ufodu nke agwara manu, na mbadamba-achicha ekogh-eko ufodu nke etere manu, na obe achicha ufodu agwara manu, nke utu oka flour dere edè, tiyere ajà-ekele ahu. 13 N'elu obe achicha koro eko ufodu ka o gèweta nso onyinye-ya iji biaru nso tiyere ajà-ekele nke ajà-udo-ya. 14 O gési kwa na ya weta nso otù nime onyinye o bula iji biaru nso ka o buru ajà-nbuli ibuliri Jehova; onye-nchu-aja nke náwusa obara ajà-udo, ya onwe-ya gènwe

ya. 15 Agéri kwa anu nke ajà-ekele nke ajà-udo-ya n'ubochi nke onyinye-ya iji biaru nso; o gagh-adøba ufodu nime ya rue ututu. 16 Ma o buru na ajà nke onyinye-ya iji biaru nso bu nkwa ma-øbu ajà-afø-ofufo, n'ubochi o nèweta nso ajà-ya ka agéri ya: n'echi-ya ka agéri kwa nke fòduru nime ya: 17 ma nke fòduru nime anu nke ajà ahu, agéji oku sure ya n'ubochi nke-atø. 18 Ma o buru na erie ufodu nime anu nke ihe ajà nke ajà-udo-ya n'ubochi nke-atø n'uøø o bula, o gagh-atø utø: onye nèweta ya nso, agagh-agu ya nye ya: ihe-árù ka o gábu, madu nke néri ufodu nime ya gèbu kwa ajo omume-ya. 19 Anu nke meturu ihe o bula ruru árù, agagh-eri ya: agéji oku sure ya. Ma anu ajà ahu, onye o bula nke di ɔcha géri anu-ya: 20 ma madu nke néri anu sitere n'ihe ajà nke ajà-udo, nke Jehova nwere, ma ɔrurù-ya di n'aru ya, agébipu madu ahu n'etiti umu-nna-ya. 21 Ma mbe madu gémétu ihe o bula ruru árù aru, bù ɔrurù madu, ma-øbu anumanu ruru árù, ma-øbu ihe-árù o bula ruru árù, we rie ufodu nime anu ihe ajà nke ajà-udo, nke Jehova nwere, agébipu madu ahu n'etiti umu-nna-ya.

22 Jehova we gwa Moses okwu, si, 23 Gwa umu Israel okwu, si, Unu erila abuba o bula, nke ehi, ma-øbu aturu, ma-øbu ewu. 24 Abuba nke anumanu nwuru onwe-ya, na abuba nke anumanu anu-øchia doburu, agédozi ya iji je ozi o bula: ma unu erila ya ma-øli. 25 N'ihi na onye o bula nke néri abuba sitere n'anumanu nke madu si nime ya eweta nso ajà-oku ichuru Jehova, agébipu kwa madu nke néri ya n'etiti umu-nna-ya. 26 Q digh kwa obara o bula unu géri n'cbe-obibi-unu nile, nke anu-ufe, ma-øbu nke anumanu. 27 Madu o bula nke géri obara o bula, agébipu kwa madu ahu n'etiti umu-nna-ya.

28 Jehova we gwa Moses okwu, si, 29 Gwa umu Israel okwu, si, Onye nèwetara Jehova nso ihe ajà nke ajà-udo-ya gési n'ihe ajà nke ajà-udo-ya wetara Jehova onyinye-ya iji biaru nso: 30 aka-ya gèweta ajà-oku nke Jehova; abuba di n'akuku okpukpu-obi ka o gèweta, ya na okpukpu-obi, ifé ya ka o buru ajà-ofufé n'iru Jehova. 31 Onye-nchu-aja gésure kwa abuba ahu ibu ihe-nsure-oku nési

isi utø n'ebe-ichu-aja: ma okpukpu-obi ahu ka Eron na umu-ya ndikom gënwe. 32 Utaku-ukwu aka-nri ka unu gënye kwa onye-nchu-aja ibu ajà-nbuli sitere n'ihe ajà nile nke ajà-udo-unu. 33 Onye ahu n'etiti umu-ndikom Eron nke nèweta nso obara nke ajà-udo nile, na abuba-ha, ya gënwe utaku-ukwu aka-nri ahu ka o buru okè-ya. 34 N'ihi na okpukpu-obi nke ajà-ofufé na utaku-ukwu nke ajà-nbuli ka M'naraworo n'aka umu Israel site n'ihe ajà nile nke ajà-udo-ha nile, nye Eron, bù onye-nchu-aja, nye kwa umu-ya ndikom, n'ukpuru ebigh-ebi, sitere n'aka umu Israel.

35 Nka bu okè otite-manu Eron, na okè otite-manu umu-ya ndikom, sitere n'ajà-óku nke Jehova, n'ubochi Q mere ka ha biarue nso iburu Jehova ndi-nchu-aja; 36 bù nke Jehova nyere iwu ka enye ha site n'aka umu Israel, n'ubochi Q tere ha manu. Q bu ukpuru ebigh-ebi rue obø-ha nile. 37 Nka bu iwu diri ajà-nsure-óku, di-kwa-ra onyinye-inata-iru-oma, di-kwa-ra ajà-nmehie, di-kwa-ra ajà-ikpe-omuma, di-kwa-ra nmeju-aka, di-kwa-ra ihe ajà nke ajà-udo; 38 nke Jehova nyere Moses n'iwu n'ugwu Sainai, n'ubochi Q nyere umu Israel iwu iwetara Jehova nso onyinye-ha iji biaru nso, n'ozara Sainai.

8 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
8 2 Chiri Eron na umu-ya ndikom tiyere ya, na uwe-ha, na manu otite-manu ahu, na oke-ehi nke ajà-nmehie, na ebulu abua ahu, na nkata achicha ekogh-eko; 3 kpokota kwa nzukø Israel nile n'ønu-uzø nke ulo-ikwù nzute. 4 Moses we me dika Jehova nyere ya iwu; ewe kpokota nzukø ahu n'ønu-uzø nke ulo-ikwù nzute. 5 Moses we si nzukø ahu, Nka bu ihe Jehova nyere n'iwu ka eme ya. 6 Moses we me ka Eron na umu-ya ndikom biaru nso, o were kwa miri sa ha aru. 7 O tiye n'aru ya uwe-ime ahu, were ihe ike n'ukwu ke ya, yikwasi ya uwe-nwuda, tiye ephod n'aru ya, ke ya n'ihe-ókiké ephod nke onye-ókà kpara, were ya kegide ephod ahu n'aru ya. 8 Q tukwasi n'aru ya ihe-ibochi-obi; tiye kwa n'elu ihe-igocò-obi Ihe ahu na Izu-okè ahu. 9 Q tukwasi ákwà-nkukù isi n'isi-ya;

tukwasi kwa n'ákwa-nkukù isi ahu, n'iru ya, ihe ahu di mbara nke ola-edo, bù okpu nsø nke onye-nchu-aja; dika Jehova nyere Moses iwu. 10 Moses we were manu otite-manu ahu, te ebe-obibi ahu na ihe nile nke di nime ya, do ha nsø. 11 Q we fesa ufodu nime ya n'ebe-ichu-aja ubò asa, te kwa ebe-ichu-aja na ihe-ya nile, na ite osisa-miri na ukwu-ala-ya, manu, ido ha nsø. 12 Q wukwasi kwa ufodu nime manu otite-manu ahu n'isi Eron, te kwa ya manu, ido ya nsø. 13 Moses we me ka umu-ndikom Eron biaru nso, o yikwasi ha uwe-ime, were ihe ike n'ukwu ke ha, ke kwa ha ihe ike n'isi; dika Jehova nyere Moses iwu. 14 Q kputa oke-ehi nke ajà-nmehie nso: Eron na umu-ya ndikom we bikwasi aka-ha n'cke-ehi nke ajà-nmehie. 15 O que ya; Moses we were obara-ya, tiye ya n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja ahu buruburu na nkpsi-aka-ya, wepu nmehie n'ebe-ichu-aja ahu: obara ahu ka o wusi-kwa-ra na ntø-ala ebe-ichu-aja, do ya nsø, ikpuchiri ya nmehie. 16 Q were abuba nile nke di n'elu ihe-ime, na mba-imeju nke imeju, na akorø abua, na abuba-ha, Moses we sure ha øku ibu ihe-nsure-óku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja. 17 Ma oke-ehi ahu, na akpukpo-ya, na anu-ya, na nsi-ya, o surere ha n'óku n'azu omuma-ulø-ikwù; dika Jehova nyere Moses iwu. 18 Q weta nso ebulu nke ajà-nsure-óku: Eron na umu-ya ndikom we bikwasi aka-ha n'isi ebulu ahu. 19 O que ya: Moses we wusa obara-ya n'ebe-ichu-aja ahu buruburu. 20 Q bo ebulu ahu n'obubo-ya; Moses we sure isi-ya na obubo-ya nile na abuba-ya øku ibu ihe-nsure-óku nësi isi utø. 21 Q were miri sa ihe-ime-ya na olu-ukwu na olu-aka-ya; Moses we sure ebulu ahu nile øku ibu ihe-nsure-óku nësi isi utø n'ebe-ichu-aja: ajà-nsure-óku ka o bu ibu ihe isi utø: ajà-óku anachuru Jehova ka o bu; dika Jehova nyere Moses iwu. 22 Q we weta nso ebulu nke-ózø, bù ebulu nke nmeju-aka: Eron na umu-ya ndikom we bikwasi aka-ha n'isi ebulu ahu. 23 O que ya; Moses we were ufodu nime obara-ya, tiye n'ønu-ønu nti aka-nri Eron, na n'isi-aka nke aka-nri-ya, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ya. 24 Q me ka umu-ndikom Eron biaru nso,

Moses we were ufodu nime obara ahū, tiye n'ōnu-ōnu nti aka-nri ha, na n'isi-aka nke aka-nri-ha, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ha: Moses we wusa obara ahū n'ebe-ichu-aja buruburu. 25 O were abuba-ya, na akuku ọdudu-ya nwere abuba, na abuba nilc nke di n'elu ihe-imie-ya, na mba-imieju nke imieju, na akorø-ya abua, na abuba-ha, na utaku-ukwu aka-nri ya: 26 o si na nkata achicha ekogh-cko ahū nke di n'iru Jehova werc otù obe achichia ekogh-cko, na otù obe achicha agwara manu, na otù imbadaniba-achichia, tukwasi ha n'abuba ahū na n'utaku-ukwu aka-nri: 27 o tiye ha nilc n'elu ọbu-aka abua nke Eron, na n'elu ọbu-aka nke umu-ya ndikom, we fē ha ka ha buru ajá-ofufé n'iru Jehova. 28 Moses we wepu ha n'elu obu-aka-ha, sure ha ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'ebe-ichu-aja n'elu ajá-usure-oku ahū: nmeju-aka ka ha bu, ibu ihe isi utø: ajá-oku anāchuru Jehova ka ọ bu. 29 Moses werc kwa okpukpuobi-ya, fē ya ka ọ buru ajá-ofufé n'iru Jehova: okè Moses nwere ka ọ bu sitere n'ebulu nmeju-aka; dika Jehova nyere Moses iwu. 30 Moses werc kwa ufodu nime manu otic-manu ahū, na ufodu nime obara nke di n'elu ebe-ichu-aja, sesa n'aru Eron, na n'elu uwe-ya, na n'aru umu-ya ndikom, na n'elu uwe umu-ya ndikom tiyere ya; ọ we do Eron nso, do kwa uwe-ya, na umu-ya ndikom, na uwe umu-ya ndikom, nso tiyere ya. 31 Moses we si Eron na umu-ya ndikom, Sieni anu-ya n'ōnu-užø nke ulo-ikwū nzute: ọ bu kwa n'ebe ahū ka unu géri ya na achicha nke di na nkata nke nmeju-aka ahū, dika m'nyere n'iwu, si, Eron na umu-ya ndikom géri ya. 32 Ma ihe nke fôduru ninic anu ahū na nime achicha ahū, n'oku ka unu gësure ya. 33 Unu esi-kwa-la n'ōnu-užø nke ulo-ikwū nzute pua ubochi asa, rue ubochi niþe ubochi nile nke nmeju-aka-unu gëzu: n'ihi na ubochi asa ka O ganëmeju aka-unu. 34 Dika emere ta, otù a ka Jehova nyere iwu imie, ikpuchiri unu nmehie-unu. 35 O bu kwa n'ōnu-užø nke ulo-ikwū nzute ka unu gânogide ehihié na abali ubochi asa, debe kwa ihe-ndcbe nke Jehova, ka unu we gnara inwu: n'ihi na otù a ka enyeworom iwu. 36 Eron na umu-ya

ndikom we me ihe nile Jehova nyere n'iwu site n'aka Moses.

9 1 O rue, n'ubochi nke-asatø, na Moses kpôrø Eron na umu-ya ndikom, na ndi-okenye Israel; 2 o si Eron, Were n'onwe-gi nwa-oke-ehi ka ọ buru ajá-nmehie, na ebulu ka ọ buru ajá-nsure-oku, nke zuru okè ka ha gâbu, gi weta kwa ha nso n'iru Jehova. 3 Umu Israel ka i gâgwa kwa okwu, si, Werenu nkpi ka ọ buru ajá-nmehie; na nwa-ehi na nwa-aturu, ha abua gâba otù arø, bù nke zuru okè, ka ha buru ajá-nsure-oku; 4 chiri kwa ehi na ebulu ka ha buru ajá-udo, ichu n'iru Jehova; werc kwa onyinye-inata-iru-Ọnia agwara manu: n'ihi na ta ka Jehova gême ka unu hu Ya anya. 5 Ha we weta ihe Moses nyere n'iwu n'iru ulo-ikwū nzute: nzukø Israel nilc wc biaru nso guzo kwa n'iru Jehova. 6 Moses wc si, Nka bu ihe Jehova nyere n'iwu ka unu me: agême kwa ka unu hu cbube Jehova anya. 7 Moses we si Eron, Biarue ebe-ichu-aja nso, me ajá-nmehie-gi, na ajá-nsure-oku-gi, kpuchi-cre onwe-gi, kpuchi-kwa-ra ndi Israel, nmehie-unu: me kwa onyinye iji biaru nso nke ndi ahū, kpuchi-kwa-ra ha nmehie-ha: dika Jehova nyere iwu. 8 Eron we biarue ebe-ichu-aja nso, bue nwa-ehi nke ajá-nmehie nke diri ya onwe-ya. 9 Umu-ndikem Eron we wretara ya nso obara-ya: ọ we deye nkpi-aka-ya n'obara ahū, tiye n'elu mpi nilc nke ebe-ichu-aja, we wusi obara na ntø-ala ebe-ichu-aja: 10 ma abuba, na akorø abua, na mba-imieju nke putara n'imiejì, nke si n'ajá-nmehie puta, o surere ha ọku ibu ihe-nsure ọku nēsi isi utø n'ebe-ichu-aja; dika Jehova nyere Moses iwu. 11 Ma anu-ya na akpukpø-ya, o surere ha n'oku n'azu Ọniuma-ulø-ikwū. 12 O we bue ihe ajá-nsure-oku: uniu-ndikom Eron wc me ka obara-ya rue ya aka, ọ we wusa ya n'ebe-ichu-aja buruburu. 13 Ajá-nsure-oku ka ha nie-kwa-ra ka o rue ya aka, n'obubø n'obubø, na isi-ya: ọ we surere ha ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'elu ebe-ichu-aja. 14 O we sa ihe-imie-ya na Ọlu-ukwu na Ọlu-aka-ya, surere ha ọku ibu ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'elu ajá-nsure-oku n'ebe-ichu-aja. 15 O we weta nso onyinye iji biaru nso nke ndi Israel, were nkpi nke ajá-

nmehie nke diri ndi ahu, bue ya, chu ya n'ajà bayere nmehie, dika nke-mbu. 16 Q weta kwa ajà-nsure-òku nso, me ya dika ikpè bayere ya si di. 17 Q weta kwa nso onyinye-inata-iru-òma, si nime ya meju ọbu-aka-ya, sure ya ibu ihe-nsure-òku nésì ísi utø n'elu ebe-ichu-aja, tiyere ajà-nsure-òku nke ututu. 18 O bụ-kwa-ra chi ahu na ebulu ahu, bù ihe ajà nke ajà-udo, nke diri ndi Israel: umu-ndikom Eron we me ka ọbara-ya rue ya aka, o we wusa ya n'ebe-ichu-aja buruburu, 19 ha me-kwa-ra ka abuba nile nke putara n'ehi ahu rue ya aka; na ihe putara n'ebulu ahu, bù akuku ọdudu nwere abuba, na abuba nke nēkpuchi ihe-ime, na akoro abua, na mba-imeju nke imeju: 20 ha we tukwasi abuba ahu n'okpukpu-obi, o we sure abuba ọku ibu ihe-nsure-òku nésì ísi utø n'ebe-ichu-aja: 21 ma okpukpu-obi-ha na utaku-ukwu aka-nri ka Eron fere ka ha buru ajà-ofufé n'iru Jehova; dika Moses nyere iwu. 22 Eron we chilie aka-ya n'ebe ndi Israel nso, gozie ha; o si n'ime ajà-nmehie na ajà-nsure-òku na ajà-udo rida. 23 Moses na Eron we ba n'ulo-ikwù nzute, puta kwa, gozie ndi Israel: ewe me ka ndi ahu nile hu ebube Jehova anya. 24 Ọku we si n'iru Jehova puta, ripia ajà-nsure-òku na abuba nile n'elu ebe-ichu-aja: ndi Israel nile we hu ya, tie nkpu, da kpue iru-ha n'ala.

10 1 Ma umu-ndikom Eron, bù Nendab na Abaihu, were ihe-igu-òku, onye o bula o were nke ya, ha we tiye ọku nime ha, tukwasi ihe-nsure-òku nésì ísi utø n'elu ya, we weta nso n'iru Jehova ọku ala ọzø, nke Q nénnyegh ha n'iwu. 2 Ọku we si n'iru Jehova puta, ripia ha, ha we nwua n'iru Jehova. 3 Moses we si Eron, Nka bu ihe Jehova kwuru, si, N'aru ndi nābiarum nso ka agēdom nso, o bu kwa n'iru ndim nile ka agasopurum. Eron we ba nkiti. 4 Moses we kpø Mishael na Elzafan, bù umu-ndikom Uziel nwa-nne nna Eron, si ha, Biaruenu nso, si n'iru ebe nso a bupu uniu-nne-unu ie n'azu ọmuma-uloi-ikwù. 5 Ha we biaru nso, buru ha n'uwe-ime-ha je n'azu ọmuma-uloi-ikwù; dika Moses kwuru. 6 Moses we si Eron, o si kwa Eleeza na Itama, bù umu-ya ndikom, Unu atopula agiri-isi-

unu, unu adowa-kwa-la uwe-unu; ka unu we ghara inwu, ka Q we ghara kwa iwe iwe megide nzukø Israel nile: ma ka umu-nne-unu, bu ulo nile nke Israel, kwara nsure-òku ahu nke Jehova sureworo akwá. 7 Unu esi-kwa-la n'ọnù-uzø nke ulo-ikwù nzute pua, ka unu we ghara inwu: n'ihi na manu otite-manu nke Jehova dikwasi unu. Ha we me dika okwu Moses si di.

8 Jehova we gwa Eron okwu, si, 9 Añula manya-vine ma-ọbu ihe-ọnùnù nābà n'anya, gi onwe-gi, na umu-gi ndikom tiyere gi, mbe unu nābà n'ulo-ikwù nzute, ka unu we ghara inwu; o gābu ukpuru ebigh-ebi rue ọbø-unu nile: 10 ka unu we kpa kwa ókè n'etiti ihe nso na ihe nādigh nso, na n'etiti ihe ruru árú na ihe di ọcha; 11 ka unu we zí kwa umu Israel ukpuru nile nke Jehova gwaworo ha site n'aka Moses.

12 Moses we gwa Eron okwu, o gwa kwa Eleeza na Itama, bù umu-ya ndikom fôduru, si, Werenu onyinye-inata-iru-òmanke fôduru site n'ajà-òku nke Jehova, rie ya n'ekogh-eko na nso ebe-ichu-aja: n'ihi na ihe nso kachasi ihe nso nile ka o bu. 13 Unu géri kwa ya n'ebe di nso, n'ihi na ókè-gi, na ókè umu-gi ndikom, ka o bu, sitere n'ajà-òku nile nke Jehova: n'ihi na otú a ka enyeworom iwu. 14 Okpukpu-obi nke ajà-ofufé na utaku-ukwu nke ajà-nbuli ka unu géri kwa n'ebe di ọcha; gi onwe-gi, na umu-gi ndikom, na umu-gi ndinyom tiyere gi: n'ihi na dika ókè-gi na ókè umu-gi ndikom ka enyeworo ha site n'ihe ajà nile nke ajà-udo nile nke umu Israel. 15 Utaku-ukwu nke ajà-nbuli na okpukpu-obi nke ajà-ofufé ka ha gēweta n'elu ajà-òku nile nke abuba nile, ifé ya ka o buru ajà-ofufé n'iru Jehova: o gābu kwa nke gi, na nke umu-gi ndikom tiyere gi, dika ókè-unu ebigh-ebi; dika Jehova nyere iwu.

16 Moses we chosie nkpi nke ajà-nmehie ike, ma, le, esurewo ya ọku: o we iwe n'aru Eleeza na n'aru Itama, bù umu-ndikom Eron fôduru, si, 17 Gini mere unu erigh ajà-nmehie n'ebe nke ebe nso ahu? n'ihi na ihe nso kachasi ihe nso nile ka o bu, o bu kwa ya ka Q nyeworo unu ibupu ajo omume nke nzukø Israel, ikpuchiri ha nmehie-ha

n'iru Jehova. 18 Le, ebubatagh Ọbara-ya n'ebe nsø a nime: unu aghagh iri ya n'ebe nsø a, dika m'nyere iwu. 19 Eron we gwa Moses okwu, si, Le, ta ka ha wetaworo ajà-nmehie-ha na ajà-nsure-óku-ha nso n'iru Jehova; ihe dika ihe ndia we dakwasim: asi kwa na eririm ajà-nmehie ahu ta, ọ gádi nma n'anya Jehova? 20 Mbe Moses nuru ya, ọ we di nma n'anya-ya.

11 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si ha, 2 Gwanu umu Israel okwu, si, Ndia bu anu di ndu unu géri n'etiti anumanu nile nke di n'elu uwa. 3 Anu ọ bula nke ukwu-ya wara njakpa, nke ukwu-ya wara-kwa-ra awara, nke nátaghari kwa ọnou, n'etiti anumanu, nke ahu ka unu géri. 4 Otú ọ di, ndia ka unu nágagh-eri n'etiti ihe nátaghari ọnou, ma-qbü n'etiti ndi ukwu-ha wara njakpa: camel, n'ihi na ihe nátaghari ọnou ka ọ bu, ma ọ bugh ihe ukwu-ya wara njakpa, ihe ruru árú ka ọ buru unu. 5 Coney kwa, n'ihi na ihe nátaghari ọnou ka ọ bu, ma ukwu-ya awagh njakpa, ihe ruru árú ka ọ buru unu. 6 Hare kwa, n'ihi na ihe nátaghari ọnou ka ọ bu, ma ukwu-ya awagh njakpa, ihe ruru árú ka ọ buru unu. 7 Ezi kwa, n'ihi na ihe ukwu-ya wara njakpa, nke ukwu-ya wara-kwa-ra awara, ka ọ bu, ma ya onwe-ya adigh-ataghari ọnou, ihe ruru árú ka ọ buru unu. 8 Unu erila ihe sitere n'anu-ha, unu emetu-kwa-la ozu-ha aka; ihe ruru árú ka ha buru unu.

9 Ndia ka unu géri n'etiti ihe niie nke di na miri: ihe ọ bula nke nwere ntù na akpilikpa nime miri, n'oké osimiri nile, na n'osimiri nile, ha ka unu géri. 10 Ma ihe ọ bula nke nénwegrh ntù na akpilikpa n'oké osimiri nile, na n'osimiri nile, site n'ihe nile nénuputa na miri, site kwa n'anu nile ọ bula nwere nkpuru-obi di ndu nke di nime miri, ihe-árú ka ha buru unu, 11 ihe-árú ka ha gábu-kwa-ra upu; unu erila ihe sitere n'anu-ha, unu gágu kwa ozu-ha n'ihe-árú. 12 Ihe ọ bula nke nénwegrh ntù na akpilikpa nime miri, ihe-árú ka ọ buru unu.

13 Ndia ka unu gágu kwa n'ihe-árú n'etiti anu-ufe; agagh-eri ha, ihe-árú ka ha bu: ugo, na ugo-agwo, na ugo-azù; 14 na ndabu, na agu-nkwø di ihe

iche; 15 ugolo-óma ọ bula di ihe ihe; 16 na enyi-nnunu, na ebe-abali, na nnunu oké osimiri, na ebe di ihe ihe; 17 na okwukwu ntà, na cormorant, na okwukwu uku; 18 na okwukwu nwere mpi, na okwolo, na udele; 19 na ubala, na utù di ihe ihe, na hoopoe, na usu.

20 Anu-ufe ọ bula nke nénuputa enuputa, nke nēje ije n'ukwu anq, ihe-árú ka ọ buru unu. 21 Ma otú ọ di, ndia ka unu géri n'etiti anu-ufe nile nénuputa enuputa, nke nēje ije n'ukwu anq, nke nwere ogwe-ukwu n'elu ukwu-ala-ha, iji nákwu ntù n'elu ala; 22 ndia ka unu géri n'etiti ha; igurube di ihe ihe, na akpa-nkwø di ihe ihe, na nbuzu di ihe ihe, na ogugu di ihe ihe. 23 Ma anu-ufe ọ bula nke nénuputa enuputa, nke nwere ukwu anq, ihe-árú ka ọ buru unu.

24 N'ihi ihe ndia ka unu gême onwe-unu ndi ruru árú: onye ọ bula nke némétu ozu-ha aka gáru árú rue anyasi: 25 onye ọ bula nke nēbu ihe sitere n'ozu-ha gásu uwe-ya, ọ gáru kwa árú rue anyasi. 26 Anumanu ọ bula nke bu ihe ukwu-ya wara njakpa, ma ọ bugh ihe ukwu-ya warara awara, ọ bugh kwa ihe nátaghari ọnou, ihe ruru árú ka ha buru unu: onye ọ bula nke némétu ha aka gáru árú. 27 Ihe ọ bula kwa nke nēje ije n'qbü-aka-ya, n'etiti anu nile di ndu nke nēje ije n'ukwu anq, ihe ruru árú ka ha buru unu: onye ọ bula nke némétu ozu-ha aka gáru árú rue anyasi. 28 Onye nēbu ozu-ha gásu uwe-ya, ọ gáru kwa árú rue anyasi: ihe ruru árú ka ha buru unu.

29 Ndia bu-kwa-ra unu ihe ruru árú n'etiti ihe nénuputa enuputa, nke nénuputa n'elu uwa: weasel, na oké, na agu-iyi di ihe ihe, 30 na qbamiri, na ngwere-aghu, na ngwere, na ngwere-uzuzu, na owumagana. 31 Ndia buru unu ihe ruru árú n'etiti ihe nile nénuputa enuputa: onye ọ bula nke némétu ha aka mbé ha nwuru anwu gáru árú rue anyasi. 32 Ihe ọ bula nke otú nime ha gádakwasí, mbé ha nwuru, ọ gáru kwa árú: ma ọ bu ihe osisi ọ bula, ma-qbü uwe, ma-qbü akpukpø, ma-qbü ákpà, ihe ọ bula nke ejí ya eje ozi ọ bula, agétiye ya na miri, ọ gáru kwa árú rue anyasi; ọ we di ọcha. 33 Ihe ajá ọ bula nke otú nime ha gádabà nime ya, ihe ọ

bula nkc di nime ya gāru árú, ihe ájá ahu ka unu gētiwa kwa. 34 Nime ihe-oriri nile nke anēri, nke ahu nke miri di otú a gābiakwasi gāru árú: ihe-ønūnū nile nke anānu nime ihe ø bula di otú a gāru kwa árú. 35 Ihe ø bula nkc ihe si n'ozu-ha gādakwasi gāru kwa árú; ma ø bu itc-øku, ma-øbu ekwu, agākwatu ya: ihe ruru árú ka ha bu, ihe ruru árú ka ha gābu-kwa-ra unu. 36 Ma otú ø di, isi-iyi ma-øbu olùlù-miri, bù nchikøta miri, gādi øcha: ma onye nēmetu ozu-ha aka gāru árú. 37 Ma mbe ihe nke si n'ezu-ha gādakwasi nkpuru-øghigha ø bula nke anāgha agha, ihe di øcha ka ø bu. 38 Ma mbe agétiye miri n'elu nkpuru-øghigha, ma ihe si n'ozu-ha adakwasi ya, ihe ruru árú ka ø buru unu.

39 Ozø, mbe otú nime anumanu, nke buru unu ihe-oriri, gānwu; onye nēmetu ozu-ya aka gāru árú rue anyasi. 40 Onye nēri ufodu nime ozu-ya gāsu uwc-ya, ru kwa árú rue anyasi: onye ahu nke n̄cbu ozu-ya gāsu kwa uwe-ya, ru kwa árú rue anyasi.

41 Ozø, ihe ø bula nke nēnuputa enuputa nke nēnuputa n'clu uwa, ihe-áru ka ø bu; agagh-eri ya. 42 Ihe ø bula nke n̄ce ije n'afø-ya, na ihe ø bula nke n̄je ije n'ukwu anø, ma-øbu ihe ø bula nwere otutu ukwu, øbuná ihe nile nēnuputa enuputa nke nēnuputa n'elu uwa, unu erila ha; n'ihi na ihe ruru árú ka ha bu. 43 Unu ejila ihe-nnuputa ø bula nke nēnuputa enuputa me onwe-unu ka unu buru ihe-áru, unu ejí-kwala ha meru onwe-unu, ewe were ha meru unu. 44 N'ihi na Mu onwem bu Jehova Chineke-unu: unu gēdo kwa onwe-unu nsø, we di nsø; n'ihi na nsø ka Mu onwem di: unu ejí-kwala ihe-nnuputa ø bula nke nākpu akpu n'elu uwa meru onwe-unu. 45 N'ihi na Mu onwem bu Jehova Nke nēme ka unu si n'ala Ijipt rigoputa, iburu unu Chineke: unu gādi kwa nsø, n'ihi na nsø ka Mu onwem di.

46 Nka bu iwu nke anumanu, na nke anu-ufe, na nke anu nile ø bula nwere nkpuru-obi di ndu nke nākpu akpu nime miri, na nke anu ø bula nēnuputa enuputa n'elu uwa: 47 ka ewe kpa òkè n'ctiti ihe ruru árú na ihe di øcha,

na n'etiti anu di ndu anēri eri na anu di ndu anādigh-eri eri.

12 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si, Nwayi, mbe ø gātu imc, mua nwanwoke, ø gāru kwa árú ubøchi asa; dika ubøchi idi-na-nsø nkc isø-uba-ya si di, otú a ka ø gāru árú. 3 N'ubøchi nke-asatø agébì ya úgwù n'anu-aru nke apuya. 4 Orú ubøchi na iri na atø ka nwayi ahu gānogide n'øbara nke ime ya ka ø di øcha; ø digh ihe nsø ø bula ø gēmetu aka, ø gagh-abà kwa n'ebe nsø ahu, rue ozuzù ubøchi nile nke ime ya ka ø di øcha. 5 Ma ø buru na ø mua nwa-nwayi, ø gāru kwa árú ízù ubøchi asa abua, dika n'idi-na-nsø-ya: ø bu kwa øgu ubøchi atø na isi ka ø gānogide n'øbara nke ime ya ka ø di øcha. 6 N'ozuzù ubøchi nilc nke ime ya ka ø di øcha bayere nwa-nwokc, ma-øbu bayere nwa-nwayi, ø gēwetara onye-nchu-aja nwa-aturu nke hara otú arø ka ø biuru ajà-nsure-øku, na nwa-kpalakwukwu, ma-øbu nduru, ka ø buru ajà-nmehie, rue ønu-uzø nke ulo-ikwù nzute: 7 ø gēweta kwa ya nso n'íru Jehova, kpuchiere ya nmehie-ya; agéme kwa ya ka ø di øcha sitc n'isi øbara-ya. Nka bu iwu nke nwayi nke nāmu nwa, ma ø bu nwoke ma-øbu nwayi. 8 Ma ø buru na aka-ya erugh ihe gēzù nwa-aturu, ø gēwera kwa nduru abua ma-øbu umu-kpalakwukwu abua; otú ka ø buru ajà-nsure-øku, ibe-ya ka ø buru kwa ajà-nmehie: onye-nchu-aja gčkpuchi-kwa-ra ya nmchie-ya, agéme kwa ya ka ø di øcha.

13 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 2 Madu, mbe ihe-otutø, ma-øbu ønyá, ma-øbu ntupø nke nēke uke, di n'akpukpø nke anu-aru-ya, mbe ihe ahu gāghø n'akpukpø nke anu-aru-ya ihe-otiti ekpenta, agéme kwa ka ø biakute Eron, bù onye-nchu-aja, ma-øbu biakute otú nime umu-ya ndikom, bù ndi-nchu-aja: 3 onye-nchu-aja gāhu kwa ihe-otiti ahu di n'akpukpø nke anu-aru-ya: ma ø buru na aji nke di n'ihe-otiti ahu abanwewo øcha, ø buru kwa na, n'ile ihe-otiti ahu anya, ø di omimi kari akpukpø anu-aru-ya, ihe-otiti ekpenta ka ø bu: onye-nchu-aja

gāhu kwa ya, si na o ruru árú. 4 Ma o buru na ntupø ahu nke nēke uke di ocha n'akpukpø anu-aru-ya, o buru kwa na o digh omimi, n'ile ya anya, kari akpukpø-aru-ya, o buru kwa na aji-ya abanwégh ocha, onye-nchu-aja gēme-chibido onye nwere ihe-otiti ahu nime ulo abali asa: 5 onye-nchu-aja gāhu kwa ya anya n'ubochi nke-asas: ina, le, o buru na ihe-otiti ahu eguzo n'anya-ya, ma ihe-otiti ahu abagh aba n'akpukpø-aru-ya, onye-nchu-aja gēmechibido kwa ya nime ulo ubochi asa ozo: 6 onye-nchu-aja gāhu kwa ya n'ubochi nke-asas ozo: ma, le, o buru na ihe-otiti ahu bu ihe anāhu inyegh-inyogh, ma ihe-otiti ahu abagh aba n'akpukpø-aru-ya, onye-nchu-aja gāsi na o di ocha: onyá efu ka o bu; o gāsu kwa uwe-ya, di ocha. 7 Ma o buru na onyá ahu aba aba nke-uku n'akpukpø-aru-ya, mbe emesiri ka onye-nchu-aja hu ya ime ka o di ocha, o gēme kwa ka onye-nchu-aja hu ya nke ubò abua: 8 onye-nchu-aja gāhu kwa ya, ma, le, o buru na onyá ahu abawo aba n'akpukpø-aru-ya, onye-nchu-aja gāsi na o ruru árú: ekpenta ka o bu.

9 Mbe ihe-otiti ekpenta di n'aru madu, agēme kwa ka o biakute onye-nchu-aja; 10 onye-nchu-aja gāhu kwa, ma, le, o buru na ihe-otutó ocha di n'akpukpø-aru-ya, o buru kwa na ihe ahu emewo aji ka o banwe ocha, onyá nke anu-aru ndu adi kwa n'ihe-otutó ahu, 11 ekpenta site na mbe ochie ka o bu n'akpukpø anu-aru-ya, onye-nchu-aja gāsi kwa na o ruru árú: o gaghemechibido ya nime ulo; n'ihi na onye ruru árú ka o bu. 12 O buru kwa na ekpenta abawaputa nke-uku n'akpukpø-aru-ya, ekpenta ahu ewe kpuchiie akpukpø-aru nile nke onye nwere ihe-otiti ahu site n'isi-ya we rue ukwu-ala-ya, cbuná ihe nile anya onye-nchu-aja náhu; 13 onye-nchu-aja gāhu kwa ya: ma, le, o buru na ekpenta ekpuchiwo anu-aru-ya nile, o gāsi kwa na onye nwere ihe-otiti ahu di ocha: aru-ya nile abanwéwo ocha: ocha ka o di. 14 Ma n'ubochi anāhu anu-aru ndu nime ya, o gāru árú. 15 Onye-nchu-aja gāhu kwa anu-aru ndu ahu, si na o ruru árú: anu-aru ndu ahu, ihe ruru árú ka o bu: ekpenta ka o bu. 16 Ma-øbu mbe

anu-aru ndu ahu gātughari, banwe ocha, o gābiakute kwa onye-nchu-aja, 17 onye-nchu-aja gāhu ya: ma, le, o buru na ihe-otiti ahu abanwewo ocha, onye-nchu-aja gāsi na onye nwere ihe-otiti ahu di ocha: ocha ka o di.

18 Ozø, anu-aru, mbe ihe-ofifi di nime ya n'akpukpø-aru-ya, ma eme ka o la, 19 ihe-otutó ocha we di n'ønødu ihe-ofifi ahu, ma-øbu ntupø nēke uke, nke di ocha nācha qbara-qbara, agēme ka onye-nchu-aja hu ya; 20 onye-nchu-aja gāhu kwa ya, ma, le, o buru na o di ala, n'ile ya anya, kari akpukpø-aru-ya, aji-ya abanwewo kwa ocha, onye-nchu-aja gāsi kwa na o ruru árú: ihe-otiti ekpenta ka o bu, n'ihe-ofifi ahu ka o bawaputaworo. 21 Ma o buru na onye-nchu-aja ahú ya, ma, le, aji ocha adigh nime ya, o digh kwa ala kari akpukpø-aru-ya, kama ihe ahu bu ihe anāhu inyogh-inyogh, onye-nchu-aja gēmechibido ya nime ulo ubochi asa; 22 ma o buru na o ba aba nke-uku n'akpukpø-aru-ya, onye-nchu-aja gāsi kwa na o ruru árú: ihe-otiti ka o bu. 23 Ma o buru na ntupø ahu nke nēke uke eguzo n'ønødu-ya, ma o bagh aba, apa ihe-ofifi ahu ka o bu; onye-nchu-aja gāsi na o di ocha.

24 Ma-øbu anu-aru, mbe øku-øruru di n'akpukpø-aru-ya, mbe anu-aru ndu nke øku-øruru ahu gāghø ntupø nēke uke, nke di ocha nācha qbara-qbara, ma-øbu ocha; 25 onye-nchu-aja gāhu ya: ma, le, o buru na aji abanwewo ocha nime ntupø ahu nēke uke, o di kwa omimi, n'ile ya anya, kari akpukpø-aru-ya; ekpenta ka o bu, n'øku-øruru ahu ka o bawaputaworo: onye-nchu-aja gāsi kwa na o ruru árú: ihe-otiti ekpenta ka o bu. 26 Ma o buru na onye-nchu-aja ahú ya, ma, le, aji ocha adigh nime ntupø ahu nēke uke, o digh kwa ala kari akpukpø-aru-ya, kama ihe ahu bu ihe anāhu inyogh-inyogh; onye-nchu-aja gēmechibido kwa ya nime ulo ubochi asa; 27 onye-nchu-aja gāhu kwa ya n'ubochi nke-asas: o buru na o ba aba nke-uku n'akpukpø-aru-ya, onye-nchu-aja gāsi kwa na o ruru árú: ihe-otiti ekpenta ka o bu. 28 Ma o buru na ntupø nke nēke uke eguzo n'ønødu-ya, ma o bagh aba n'akpukpø-aru-ya, kama ihe ahu bu ihe anāhu inyogh-inyogh;

ihe-otutó nke ọku-øruru ahu ka ọ bu, onye-nchu-aja gāsi kwa na ọ di ọcha: n'ihi na apa ọku-øruru ahu ka ọ bu.

29 Ma nwoke ma-qbú nwayi, mbe ihe-otiti di n'aru-ya, n'isi ma-qbú n'afu-qnú, 30 onye-nchu-aja gāhu ihe-otiti ahu: ma, le, ọ buru na ọ di omimi, n'ile ya anya, kari akpukpq-aru-ya, ọ buru kwa na aji nācha edo edo, nke di irighiri, di nime ya, onye-nchu-aja gāsi kwa na ọ ruru árú: ọria isi ka ọ bu, ekpenta nke isi ma-qbú nke afu-qnú ka ọ bu. 31 Ma mbe onye-nchu-aja gāhu ihe-otiti nke ọria-isi ahu, ma, le, ọ digh omimi, n'ile ya anya, kari akpukpq-aru-ya, aji oji adigh kwa nime ya, onye-nchu-aja gēmechibido kwa onye nwere ihe-otiti ọria-isi ahu nime ulo ubochi asa: 32 onye-nchu-aja gāhu kwa ihe-otiti ahu n'ubochi nke-asa: ma, le, ọ buru na ọria-isi ahu abagh aba, ọ buru kwa na aji nke nācha edo cdo adigh nime ya, ọ buru kwa na ọria-isi ahu adigh omimi, n'ile ya anya, kari akpukpq-aru-ya, 33 agákopu kwa isi-ya, ma ọ gagh-akopu ọria-isi ahu: onye-nchu-aja gēmechibido kwa onye nwere ọria-isi ahu ubochi asa ọzọ: 34 onye-nchu-aja gāhu kwa ọria-isi ahu n'ubochi nke-asa: ina, le, ọ buru na ọria-isi abagh aba n'akpukpq-aru-ya, ọ buru kwa na ọ digh omimi, n'ile ya anya, kari akpukpq-aru-ya; onye-nchu-aja gāsi kwa na ọ di ọcha: ọ gāsu kwa uwé-ya nile, di ọcha. 35 Ma ọ buru na ọria-isi-ya aba aba nke-uku n'akpukpq-aru-ya mbe emesiri ka ọ di ọcha; 36 onye-nchu-aja gāhu kwa ya: ma, le, ọ buru na ọria-isi abawo aba n'akpukpq-aru-ya, onye-nchu-aja agagh-achọ aji nācha edo edo ahu; onye ruru árú ka ọ bu. 37 Ma ọ buru na ọria-isi ahu eguzowo n'anya-ya, ọ buru kwa na aji oji epuputawo nime ya; emewo ka ọria-isi ahu la, ọcha ka ọ di: onye-nchu-aja gāsi kwa na ọ di ọcha.

38 Ma nwoke ma-qbú nwayi, mbe ntupq di iche iche nke nēke uke, bù ntupq nēke uke nke di ọcha, di n'akpukpq anu-aru-ha; 39 onye-nchu-aja gāhu kwa: ma, le, ọ buru na ntupq di iche iche nke nēke uke acha ọcha inyogh-inyogh, bù nke di n'akpukpq anu-aru-ha; ngwq ka ọ bu, ọ bawaputawo n'akpukpq-aru-ya; ọcha ka ọ di.

40 Ma onye ọ bula, mbe agiri-isi kwōchapuworo n'isi-ya, onye-isi- nkwocha ka ọ bu; ọcha ka ọ di. 41 Ọ buru kwa na agiri-isi-ya akwōchapuwō n'isi-ya na nko iru-ya, onye egedege-iru-ya kwōchara akwōcha ka ọ bu: ọcha ka ọ di. 42 Ma mbe ihe-otiti nke di ọcha nācha ọbara-ọbara di n'isi-nkwocha ahu ma-qbú n'egedege-iru ahu kwōchara akwōcha; ekpenta nke nābawaputa n'isi-nkwocha-ya, ma-qbú n'egedege-iru-ya kwōchara akwōcha, ka ọ bu. 43 Onye-nchu-aja gāhu kwa ya: ma, le, ọ buru na ihe-otutó nke ihe-otiti ahu di ọcha nācha ọbara-ọbara n'isi-nkwocha-ya ma-qbú n'egedege-iru-ya kwōchara akwōcha, dika ekpenta nke akpukpq anu-aru si di, n'ile ya anya; 44 onye-ekpenta ka ọ bu, ihe ruru árú ka ọ bu: onye-nchu-aja aghagh isi na ọ ruru árú; n'isi-ya ka ihe-otiti-ya di.

45 Ma onye-ekpenta, nke ihe-otiti ahu di n'aru ya, uwe-ya nile gābu ihe dōwara adowa, agiri-isi-ya ganātōpu kwa atōpu, o gēkpuchi kwa ebubere-qnú-ya nke-elu, nākpo, si, Onye ruru árú, onye ruru árú. 46 Ubochi nile nke ihe-otiti ahu di n'aru ya ka ọ gāru árú; onye ruru árú ka ọ bu: o gēbi iche; n'azu ọmuma-ulō-ikwū ka ebe-obibi-ya gābu.

47 Uwe kwa, mbe ihe-otiti ekpenta di nime ya, ma ọ bu uwe aji-anu, ma-qbú uwe flax; 48 ma ọ bu nke akpara ogologo, ma-qbú nke akpara uhie; nke flax, ma-qbú nke aji-anu; ma ọ bu n'akpukpq, ma-qbú n'ihe ije-ozi ọ bula ejí akpukpq me: 49 ọ buru kwa na ihe-otiti ahu acha akwukwō ndu akwukwō ndu ma-qbú ọbara-ọbara n'uwe, ma-qbú n'akpukpq, ma-qbú na nke akpara ogologo, ma-qbú na nke akpara uhie, ma-qbú n'ihe akpukpq o bula; ihe-otiti ekpenta ka ọ bu. agēme kwa ka onye-nchu-aja hu ya: 50 onye-nchu-aja gāhu ihe-otiti ahu, mechibido kwa ihe nwere ihe-otiti nime ulo ubochi asa: 51 ọ gāhu kwa ihe-otiti ahu n'ubochi nke-asa: mbe ihe-otiti ahu baworo aba n'uwe, ma ọ bu na nke akpara ogologo, ma-qbú na nke akpara uhie, ma-qbú n'akpukpq, nke ihe ọ bula agēji akpukpq me iji je ozi; ekpenta nke jōburu onwe-ya ka ihe-otiti ahu bu; ihe ruru árú ka ọ bu. 52 O gēsure kwa uwe ahu ọku, ma ọ bu nke akpara ogologo,

ma-qbū nke akpara uhie, n'aji-anu ma-qbū na flax, ma-qbū ihe akpukpō q bula, nke ihe-otiti ahu di nime ya: n'ihi na ekpenta jōburu onwe-ya ka q bu; n'oku ka agēsure ya. 53 Ma q buru na onye-nchu-aja ahú, ma, le, ihe-otiti ahu abagh aba n'uwe ahu, ma q bu na nke akpara ogologo, ma-qbū na nke akpara uhie, ma-qbū n'ihe akpukpō q bula; 54 onye-nchu-aja gēnye kwa iwu ka ha sua ihe ahu nke ihe-otiti ahu di nime ya, q gēmechibido kwa ya nime ulo ubochi asa qzq: 55 onye-nchu-aja gāhu kwa, mbe asuchasiri ihe-otiti ahu: ma, le, q buru na ihe-otiti ahu abanwégh iru-ya, q buru kwa na ihe-otiti ahu abagh aba, ihe ruru árú ka q bu; n'oku ka i gēsure ya: ekpenta ka q bu, ma q bu n'isi-nkwōcha-ya ma-qbū n'egedege-iru-ya kwochara akwōcha. 56 Ma q buru na onye-nchu-aja ahú, ma, le, ihe-otiti ahu bu ihe anāhu inyogh-inyogh mbe asuchasiri ya, q gādōwapu kwa ya nime uwe ahu, ma-qbū nime akpukpō ahu, ma-qbū nime nke akpara ogologo, ma-qbū nime nke akpara uhie. 57 Ma q buru na anāhu ya n'uwe ubu a, ma q bu na nke akpara ogologo, ma-qbū na nke akpara uhie, ma-qbū na nke ihe akpukpō q bula, ihe nāhawaputa ka q bu: n'oku ka i gēsure ihe ahu nke ihe-otiti ahu di nime ya. 58 Uwe ahu kwa, ma q bu nke akpara ogologo, ma-qbū nke akpara uhie, ma-qbū ihe akpukpō q bula, nke i gāsu, q buru na ihe-otiti ahu esiwō nime ha wezunga onwe-ya, agāsu kwa ya nke ubō abua, q gādi kwa qcha. 59 Nka bu iwu nke ihe-otiti ekpenta n'uwe aji-anu ma-qbū ike flax, ma q bu na nke akpara ogologo, ma-qbū na nke akpara uhie, ma-qbū ihe akpukpō q bula, isi na q di qcha, ma-qbū isi na q ruru árú.

14 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Nka gābu iwu onye-ekpenta
n'ubochi anēme ya ka q di qcha: na
agēme ya ka q biakute onye-nchu-aja:
3 onye-nchu-aja gāpu kwa je n'azu
qmuma-ulō-ikwū; onye-nchu-aja gāhu
kwa, ma, le, q buru na emewo ka ihe-
otiti ekpenta si n'aru onye-ekpenta ahu
la; 4 onye-nchu-aja gēnye kwa iwu
ka ewere nnunu abua di ndu di kwa
qcha, na osisi cedar, na ogho uhie, na

hyssop, bayere onye anēme ka q di qcha: 5 onye-nchu-aja gēnye kwa iwu ka ebue otù nime nnunu ahu nime ihe ájá n'elu miri nērū erù: 6 nnunu ahu nke di ndu, q gēwere ya, na osisi cedar ahu, na ogho uhie ahu, na hyssop ahu, sue ha na nnunu ahu di ndu n'obara nnunu ahu eburu n'elu miri nērū erù: 7 q gēfesa kwa ya ubō asa n'aru onye ahu anēme ka q di qcha n'ekpenta, q gāsi kwa na q di qcha, o gēzilaga kwa nnunu ahu di ndu nime qhia sara iru. 8 Onye ahu anēme ka q di qcha gāsu kwa uwe-ya nile, kōpu kwa aji-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, q gādi kwa qcha: emesi kwa q gābata nime qmuma-ulō-ikwū, ma q gānōdu n'ezí ulo-ikwū-ya ubochi asa. 9 O gēru kwa n'ubochi nke-asa, na q gākōpu aji-ya nile, bū agiri-isi-ya, na afu-qonu-ya, na iku-anyaya, qbuná aji-ya nile ka q gākōpu: q gāsu kwa uwe-ya nile, were kwa miri sa anu-aru-ya, q gādi kwa qcha. 10 Ma n'ubochi nke-asatō q gēwere umu-ebulu abua zuru okè, na otù nwasatru zuru okè nke bu nne, nke bara otù arō, na uzō atō n'uzō iri nke otù ephah utu qka flour ka q buru onyinye-inata-iru-qma, nke agwara manu, na otù log nke manu. 11 Onye-nchu-aja nke nēme ya ka q di qcha gēguzzo kwa nwoke ahu anēme ka q di qcha, na ihe ahu di iche iche, n'iru Jehova, n'qonu-uzō ulo-ikwū nzute ahu: 12 onye-nchu-aja gēwere kwa otù nime umu-ebulu ahu, weta ya nso ka q buru ájā-ikpe-qmuma, ya na log nke manu ahu, q gēfē kwa ha ka ha buru ájā-ofufé n'iru Jehova: 13 o gēbu kwa nwa-ebulu ahu n'ebe o nēbu ájā-nmehie na ájā-nsure-qku, n'ebe nke ebe nsq ahu: n'ihi na, dika ájā-nmehie, ájā-ikpe-qmuma bu ihe onye-nchu-aja nwere: ihe nsq kachasi ihe nsq nile ka q bu: 14 onye-nchu-aja gēwere kwa ufodu nime qbara nke ájā-ikpe-qmuma ahu, onye-nchu-aja gētiye kwa ya n'qonu-qonu nti aka-nri nke onye anēme ka q di qcha, na n'isi-aka nke aka-nri-ya, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ya: 15 onye-nchu-aja gēwere kwa ufodu nime log nke manu abu, wusi ya n'obu-aka-ekpe nke onye-nchu-aja ahu: 16 onye-nchu-aja gēdeye kwa nkripsi-aka-nri-ya nime manu nke di n'obu-aka-ekpe-ya, q gēwere kwa nkripsi-aka-ya

fesa ufodu nime manu ahu ubò asa n'iru Jehova: 17 ufodu nime manu nke fòduru n'òbu-aka-ya ka onye-nchu-aja gètiye kwa n'ònu-ònu nti aka-nri nke onye ahu anême ka ọ di ọcha, na n'isi-aka nke aka-nri-ya, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ya, n'elu ọbara àjá-ikpe-òmuma: 18 ma manu nke fòduru n'òbu-aka nke onye-nchu-aja, o gètiye ya n'isi onye anême ka ọ di ọcha: onye-nchu-aja gèkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya n'iru Jehova. 19 Onye-nchu-aja gême kwa àjá-nmehie, kpuchiere ya nmehie-ya, bù onye anême ka o si n'òrurù-ya di ọcha; emesia o gèbu kwa àjá-nsure-òku: 20 onye-nchu-aja gësure kwa àjá-nsure-òku na onyinye-inata-iru-òma n'ebe-ichu-aja: onye-nchu-aja gèkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya, ọ gàdi kwa ọcha.

21 Ma ọ buru na obeye ka ọ bu, nke aka-ya nérugh kwa ya, o gèwere kwa otù nwa-ebulu ka ọ buru àjá-ikpe-òmuma ibu àjá-ofufé, ikpuchiri ya nmehie-ya, na otù uzọ n'użo iri nke otù ephah utu ọka flour agwara manu ka ọ buru onyinye-inata-iru-òma, na otù log nke manu; 22 na nduru abua, ma-òbu umukpalakwukwu abua, nke aka-ya ruru; otù gābu kwa àjá-nmehie, ibe-ya gābu àjá-nsure-òku. 23 O gèweta-kwa-ra ha onye-nchu-aja n'ubochi nke-asatọ ime ka ọ di ọcha, rue ọnu-użo ulo-ikwù nzute, n'iru Jehova. 24 Onye-nchu-aja gèwere kwa nwa-aturu ahu nke àjá-ikpe-òmuma, na log manu ahu, onye-nchu-aja gèfè kwa ha ka ha buru àjá-ofufé n'iru Jehova: 25 o gèbu kwa nwa-aturu àjá-ikpe-òmuma ahu, onye-nchu-aja gèwere kwa ufodu nime ọbara àjá-ikpe-òmuma ahu, tiye ya n'ònu-ònu nti aka-nri nke onye anême ka ọ di ọcha, na n'isi-aka nke aka-nri-ya, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ya: 26 ọ bu kwa ufodu nime manu ahu ka onye-nchu-aja gàwusi n'òbu-aka-ekpe onye-nchu-aja ahu: 27 onye-nchu-aja gèwere kwa nkpsi-aka-nri-ya fesa ufodu nime manu nke di n'òbu-aka-ya n'ònu-ònu nti aka-nri nke onye anême ka ọ di ọcha, na n'isi-aka nke aka-nri-ya, na n'isi-ukwu nke ukwu aka-nri ya, n'elu ebe ọbara àjá-ikpe-òmuma ahu: 29 ma nke fòduru nime

manu nke di n'òbu-aka onye-nchu-aja, o gètiye ya n'elù isi onye anême ka ọ di ọcha, ikpuchiri ya nmehie-ya n'iru Jehova. 30 O gâchu kwa otù nime nduru ahu n'ajà, ma-òbu nime umukpalakwukwu ahu, nime ihe aka-ya ruru; 31 ọ buná ihe aka-ya ruru, otù ka ọ buru àjá-nmehie, ibe-ya ka ọ buru àjá-nsure-òku, n'elu onyinye-inata-iru-òma: onye-nchu-aja gèkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya, bù onye anême ka ọ di ọcha n'iru Jehova. 32 Nka bu iwu nke onye ahu ihe-otiti ekpenta di n'aru ya, onye aka-ya nérugh n'ihe ime ya ka ọ di ọcha.

33 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 34 Mbe unu gâbata n'ala Kenean, nke Mu onwem nênye unu ka ọ buru ihe-onwunwe, M'we tiye ihe-otiti ekpenta n'ulo ọ bulu nke ala ahu, bù ihe-onwunwe-unu; 35 onye nwe ulo ahu gâbia kwa, gosi onye-nchu-aja, si, Emewom ka m'hu ihe dika ihe-otiti n'ulo: 36 onye-nchu-aja gènye kwa iwu ka akwapu ihe di n'ulo ahu, tutu onye-nchu-aja abà nime ihu ihe-otiti ahu, ka aghara ime ka ihe nile nke di n'ulo ru árù: emesia onye-nchu-aja gâbâ kwa ihu ulo ahu: 37 ọ gâhu kwa ihe-otiti ahu anya, ma, le, ọ buru na ihe-otiti ahu di na mbidi ulo, nénwe okokoro nke nâcha akwukwò ndu akwukwò ndu ma-òbu ọbara-ọbara, ọ buru kwa na ha di ala kari mbidi ahu, n'ile anya; 38 onye-nchu-aja gësi kwa n'ulo ahu pua rue ọnu-użo ulo ahu, mechì kwa ulo ahu ubochi asa: 39 onye-nchu-aja gâbiaghachi n'ubochi nke-asa, le kwa anya: ma, le, ọ buru na ihe-otiti ahu aba aba na mbidi ulo; 40 onye-nchu-aja gènye kwa iwu ka ha dopu nkume nile nke ihe-otiti ahu di nime ha, tubà ha n'azu obodo, n'ebe ruru árù: 41 ọ gême kwa ka akpucha ulo ahu nime buruburu, ha gâwusi kwa àjá nke ha kpuchapuru n'azu obodo, n'ebe ruru árù: 42 ha gèwere kwa nkume ọzø, me ka ha ba n'ònødu nkume ahu: àjá ọzø ka ọ gèwere kwa, te ulo ahu. 43 Ma ọ buru na ihe-otiti ahu alaghachi, bawaputa n'ulo ahu, mbe ọ dòpusiri nkume ahu, mbe ọ kpuchasi-kwa-ra ulo ahu, mbe etesi-kwa-ra ya; 44 onye-nchu-aja gâbata kwa, le anya, ma, le, ọ buru na ihe-otiti ahu abawo aba

n'ulo, ekpenta joþuru onwe-ya ka o bu nke di n'ulo: ihe ruru árú ka o bu. 45 O gákwater kwa ulo ahu, bù nkume-ya nile, na osisi-ya nile, na ájá nile nke ulo ahu: o gëbupi kwa ha je n'azu obodo, n'ebe ruru árú. 46 Ozø, onye nàbà n'ulo ahu ubochi nile o mechiri ya gáru árú rue anyasi. 47 Onye nédina kwa n'ulo ahu gásu uwe-ya nile; ozø, onye néri ihe n'ulo ahu gásu uwe-ya nile. 48 Ma o buru na onye-nchu-aja abata nime, leanya, ma, le, ihe-otiti ahu abagh aba n'ulo ahu, mbe etesiri ulo ahu; onye-nchu-aja gási kwa na ulo ahu di ọcha, n'ihi na emewo ka ihe-otiti ahu la. 49 O gëwerekwa nnunu abua, na osisi cedar, na ogho uhie, na hyssop, iwepu nmehie n'ulo ahu: 50 o gëbu kwa otù nime nnunu ahu n'ihe ájá n'elu miri nérù erù: 51 o gëwerekwa osisi cedar ahu, na hyssop ahu, na ogho uhie ahu, na nnunu ahu di ndu, sue ha nime ọbara nnunu ahu ebiuru ebu, na nime miri ahu nérù erù, fesa kwa ulo ahu ubò asa: 52 O gëwepu kwa nmehie n'ulo ahu site n'ọbara nnunu ahu, site kwa na miri ahu nérù erù, site kwa na nnunu ahu di ndu, site kwa n'osisi cedar ahu, site kwa na hyssop ahu, site kwa n'ogho uhie ahu: 53 Ma o gëzilaga nnunu ahu di ndu n'azu obodo n'ohia sara iru: o gëkpuchi-kwa-ra ulo ahu nmehie-ya: o gádi kwa ọcha.

54 Nka bu iwu diri ihe-otiti ekpenta o bula, di-kwa-ra ọria-isí; 55 di-kwa-ra ekpenta uwe, di-kwa-ra ulo; 56 di-kwa-ra ihe-otutò, di-kwa-ra onyà, di-kwa-ra ntupø néké uke: 57 izi ihe n'ubochi nke iru-árú-ya na n'ubochi nke idi-ọcha-ya: nka bu iwu ekpenta.

15 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 2 Gwanu umu Israel okwu, si ha, Nwoke o bula, mbe orùrù di sitere n'anu-aru-ya, n'ihi orùrù-ya onye ruru árú ka o bu. 3 Nka gábu kwa ọrurù-ya n'orùrù-ya: ma o bu na anu-aru-ya nérù n'orùrù-ya, ma o bu na ebochiwo anu-aru-ya n'orùrù-ya, ọrurù-ya ka o bu. 4 Ihe-ndina o bula nke onye nwere orùrù ahu nédinakwasí gáru árú: ihe o bula kwa nke o nânókwasi gáru árú 5 Onye o bula nke némétu ihe-ndina-ya aru gásu uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue

anyasi. 6 Onye nânókwasi n'ihe nke onye nwere orùrù nânókwasi gásu kwa uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue anyasi. 7 Onye némétu anu-aru nke onye ahu nwere orùrù gásu kwa uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue anyasi. 8 Ozø, mbe onye nwere orùrù gábusa onye di ọcha ọnú-miri: o gásu kwa uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue anyasi. 9 Ihe o bula ejí anókwasi anumanu nke onye nwere orùrù nânókwasi gáru kwa árú. 10 Onye o bula nke némétu ihe o bula di n'okpuru ya aru gáru árú rue anyasi: onye nēbu kwa ha gásu uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue anyasi. 11 Onye o bula nke onye nwere orùrù némétu aka, mbe o nàñachagh aka-ya abua na miri, o gásu kwa uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, o gáru kwa árú rue anyasi. 12 Ihe ájá kwa, nke onye nwere orùrù némétu aru, agétiwa ya: ihe osisi o bula kwa, agáñacha ya na miri. 13 Ma mbe emeworo onye nwere orùrù ka o di ọcha site n'orùrù-ya, o gágu-kwa-ra onwe-ya ubochi asa ime ka o di ọcha, o gásu kwa uwe-ya nile: o gása kwa anu-aru-ya nime miri nérù erù, o gádi kwa ọcha. 14 Ma n'ubochi nke-asatø o gëwerekwa n'onwe-ya nduru abua, ma-obu umukpalakwukwu abua, bia n'iru Jehova rue ọnú-uzø ulo-ikwù nzute, nye ha onyen-chu-aja: 15 onye-nchu-aja gême kwa ha, otù ka o buru ájá-nmehie, ibe-ya ka o buru ájá-nsure-óku; onye-nchu-aja gëkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya n'iru Jehova n'ihi orùrù-ya.

16 Nwoke o bula, mbe ure-ya gësi n'aru-ya pua, o gëwerekwa miri sa anu-aru-ya nile, o gáru kwa árú rue anyasi. 17 Uwe o bula, ma-obu akpukpø o bula, nke ure dikwasi ya, agásu ya na miri, o gáru kwa árú rue anyasi. 18 Nwayi kwa, onye nwoke nédinayere, nke o rara aru n'aru-ya, ha abua gëwerekwa miri sa aru-ha, ha gáru kwa árú rue anyasi.

19 Ozø, nwayi, mbe o nwere orùrù, ma orùrù-ya nke di n'anu-aru-ya bu ọbara, ubochi asa ka o gáno n'idi-na-nso-ya: onye o bula nke némétu ya aru gáru kwa árú rue anyasi. 20 Ihe o bula nke o nédinakwasí n'idi-na-nso-ya gáru

kwa árù: ihe o bula kwa nke o nānokwasi gāru árù. 21 Onye o bula nke nēmetu ihe-ndina-ya aru gāsu uwe-ya nilc, were lwa miri sa aru-ya, o gāru kwa árù rue anyasi. 22 Onye o bula nke nēmetu ihe o bula o nānokwasi aru gāsu kwa uwe-ya nilc, were kwa miri sa aru-ya, o gāru kwa árù rue anyasi. 23 O buru kwa na o bu n'ihe-ndina ka o dikwasi, ma-qbū n'ihe nke ya onwe-ya nānokwasi, mbe o nēmetu ya aru, o gāru árù rue anyasi. 24 O buru kwa na ya na nwoke edina ma-qli, idi-na-nsø-ya adikwasi n'aru nwoke ahu, o gāru árù ubochi asa; ihe-ndina o bula nke o nēdinakwasi gāru kwa árù.

25 Nwayi o bula kwa, mbe o nwere orurù-qbāra nērū otutu ubochi, ma o digh n'a mbe idi-na-nsø-ya, ma-qbū mbe o nwere orurù gabiga mbe idi-na-nsø-ya; ubochi nilc nke orurù nke orurù-ya o gādi ka ubochi idi-na-nsø-ya; onye ruru árù ka o bu. 26 Ihe-ndina o bula nke o nēdinakwasi ubochi nilc nke orurù-ya gādi ya ka ihe-ndina idi-na-nsø-ya; ihe o bula nke o nānokwasi gāru kwa árù, dika orurù idi-na-nsø-ya. 27 Onye o bula nke nēmetu ha aru gāru kwa árù, o gāsu kwa uwe-ya nilc, were kwa miri sa aru-ya, o gāru kwa árù rue anyasi. 28 Ma o buru na emewo ka nwayi ahu di ocha site n'orurù-ya, o gāgu-kwa-ra onwe-ya ubochi asa, emesi kwa o gādi ocha. 29 N'ubochi nke-asato o gēwēre n'onwe-ya nduru abua, ma-qbū umu-kpalakwukwu abua, wetara ha onye-nchu-aja, rue onu-uzo ulo-ikwū nzute. 30 Onye-nchu-aja gēme kwa otu nime ha ka o buru ájā-nmehie, me kwa ibe-ya ka o buru ájā-nsure-oku; onye-nchu-aja gēkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya n'iru Jehova n'ihi orurù nke orurù-ya.

31 Unu gēkewapu kwa umu Israel n'orurù-ha; ka ha we ghara inwu n'orurù-ha, mbe ha meruru ebe-obibim nke di n'etiti ha.

32 Nka bu iwu nke onye nwere orurù, na nke onye ure-ya si n'aru-ya pua, imeru ya nimc ya; 33 na nke nwayi nke aru nādigh ya ike n'idi-na-nsø-ya, na nke onye nwere orurù, bù orurù nke nwoke ma-qbū nke nwayi, na nke nwoke nke ya na nwayi ruru árù nēdina.

16 1 Jehova we gwa Moses okwu. 2 mbe umu-ndikom abua nke Eron nwusiri, mbe ha biaruru nso n'iru Jehova. we nwua; 2 Jehova we si Moses, Gwa Eron, bù nwa-nne-gi, okwu, ka o ghara ibata mbe nilc n'ebé nsø a nime ákwà-nbōchi, n'iru ebe-nkpuchi-nmehie nke di n'elu ibe ahu: ka o we ghara inwu: n'ihi na nime igwe-oji ka agāhum n'elu ebe-nkpuchi-nmehie. 3 Nka ka Eron gēwēre bata n'ebé nsø a: o gēwēre nwa-oke-chi ka o buru ájā-nmehie, na ebulu ka o buru ájā-nsure-oku. 4 Uwe-imc di nsø nke ákwà ocha ka o gēyiri, uwe-ukwu nke ákwà ocha gādikwasi kwa n'anu-aru-ya. agēwēre kwa ihe ike n'ukwù nke ákwà ocha ke ya, ákwà-nkukù-isi nke ákwà ocha ka agēkpukwasi kwa ya: uwe nsø ka ha bu; o gēwēre kwa miri sa anu-aru-ya, we yiri ha. 5 N'aka nzukò uru Israel ka o gānara kwa nkpi abua ka ha buru ájā-nmehie, na otu ebulu ka o buru ájā-nsure-oku. 6 Eron gēwēta kwa nso oke-chi ájā-nmehie ahu, nke diri ya onwe-ya, o gēkpuchiri onwe-ya, kpuchi-kwa-ra ulo-ya, nmehie-ha. 7 O gēwēre kwa nkpi abua ahu, guzo ha n'iru Jehova n'onu-uzo ulo-ikwū nzute. 8 Eron gēse kwa nzà n'elu nkpi abua ahu; otu nzà diri Jehova, otu nzà di-kwa-ra ewu-öpupu. 9 Eron gēwēta kwa nso nkpi ahu nke nzà nke diri Jehova mara, o gēme kwa ya ka o buru ájā-nmehie. 10 Ma nkpi ahu, nke nzà nke diri ewu-öpupu mara, agēguzo ya na ndu n'iru Jehova, ikpuchi nmehie n'elu ya, izilaga ya n'ozara ka o buru ewu-öpupu. 11 Eron gēwēta kwa nso oke-ehi ájā-nmehie ahu, nke diri ya onwe-ya, o gēkpuchiri onwe-ya, kpuchi-kwa-ra ulo-ya, nmehie-ha, o gēbu kwa okc-ehi ájā-nmehie ahu nke diri ya onwe-ya: 12 o gēwēre kwa ihe-igu-oku juputara n'icheku-oku site n'elu ebe-ichu-aja, site n'iru Jehova, na nju aka-ya abua nke ihe-nsure-oku nēsi isi utø nke ejí uda utø di iche iche me, bù nke esupiara esupia, o gēwebata ya nime ákwà-nbōchi: 13 o gētiye kwa ihe-nsure-oku ahu nēsi isi utø n'elu øku n'iru Jehova, ka anwuru-oku nke ihe-nsure-oku ahu nke nēsi isi utø we kpuchie ebe-nkpuchi-nmehie nke di n'elu ihe-áma ahu, ka o we ghara inwu: 14 o gēwēre kwa ufodu nime qbara oke-

ehi ahu, were nkisi-aka-ya fesa ya n'iru ebe-nkpuchi-nmehie chere iru n'Iru-anyanwu; o bu kwa n'iru ebe-nkpuchi-nmehie ahu ka o gēwere nkisi-aka-ya fesa ufodu nime qbara ahu ubò asa. 15 O gēbu kwa nkpi ajà-nmehie ahu, nke diri ndim, webata qbara-ya nime ákwà-nbuchi, were qbara-ya me dika o were qbara oke-ehi ahu me, fesa ya n'elu ebe-nkpuchi-nmehie, na n'iru ebe-nkpuchi-nmehie: 16 o gēkpuchi-kwara ebe nsø a nmehie-ya, n'ihi qrurú nile nke umu Israel, na n'ihi njehie nile ha, bù nmehie-ha nile: otù a ka o gēmekwa-ra ulo-ikwū nzute, nke nēbiyere ha n'etiti qrurú nile ha. 17 O digh kwa madu o bula gānø n'ulo-ikwū nzute mbe o nābà ikpuchi nmehie n'ebé nsø a, rne mbe o putara, kpuchisi-kwa-ra onwe-ya, kpuchisi-kwa-ra ulo-ya, kpuchisi-kwara nkpoqota nile nke Israel, nmehie-ha. 18 O gāpu kwa je n'ebé-ichu-aja nke di n'iru Jehova, kpuchiere ya nmehie-ya; were kwa ufodu nime qbara oke-ehi ahu, na ufodu nime qbara nkpi ahu, tiye ya n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja buruburu. 19 O gēwere kwa nkisi-aka-ya fesa ufodu nime qbara ahu n'elu ya ubò asa, me ya ka o di qcha, do kwa ya nsø site n'qrurú nile nke umu Israel. 20 Mbe o kpuchibiri nmehie ebe nsø a, na nke ulo-ikwū nzute, na nke ebe-ichu-aja, o gēweta nso nkpi ahu di ndu: 21 Eron gēbikwasi kwa aka-ya abua n'isi nkpi ahu di ndu, kwuputa n'elu ya ajo omume nile nke umu Israel, na njehie-ha nile, bù nmehie-ha nile; o gētiye kwa ha n'elu isi nkpi ahii, zilaga ya n'ozara site n'aka nwoke jikere ejikere: 22 nkpi ahu gēbu kwa n'aru ya ajo omume-ha nile rue ala nkewapu: o gēzilaga kwa nkpi ahu n'ozara. 23 Eron gābata kwa n'ulo-ikwū nzute, yipu uwe ákwà qcha ahu nile, nke o yiri mbe o batara n'ebé nsø a, o gāwusa ha n'ebé ahu: 24 o gēwere kwa miri sa anu-aru-ya n'ebé di nsø, o gēyiri kwa uwe-ya nile, puta, nne ajà-nsure-óku-ya na ajà-nsure-óku nke ndim, kpuchiri onwe-ya, kpuchi-kwa-ra ndim, nmehie-ha. 25 Abuba ajà-nmehie ahu, o gēsure ya óku ibu ihe-nsure-óku nési isi utø n'ebé-ichu-aja. 26 Onye nēzilaga nkpi ka o buru ewu-qopupu gāsu uwe-ya nile, were kwa miri sa anu-aru-ya, emesia o gābata

n'omuma-ulō-ikwū. 27 Oke-ehi ajà-nmehie ahu kwa, na nkpi ajà-nmehie ahu, nke ewebatara qbara-ha ikpuchi nmehie n'ebé nsø a, agēbupu ha je n'azu omuma-ulō-ikwū; ha gēsure kwa akpukpø-ha na anu-ha na nsi-ha nime çku. 28 Onye nēsure ha óku gāsu uwe-ya nile, were kwa miri sa anu-aru-ya, emesia o gābata n'omuma-ulō-ikwū.

29 O gābu-kwa-ra unu ukpuru ebigh-ebi: n'ónwa nke-asá, n'ubochi nke-iri nke ónwa ahu, unu gēweda nkpuru-obi-unu n'ala, ghara kwa ije ozi o bula, ma o bii onye amuru n'ala, ma-óbu qbia nke nō dika qbia n'etiti unu: 30 n'ihi na n'ubochi a ka agēkpuchiri unu nmehie-unu, ime ka unu di qcha; site na nmehie nile unu ka unu gādi qcha n'iru Jehova. 31 Ubochi-izu-ike nke idebe-ubochi-izu-ike ka o buru unu, unu gēweda kwa nkpuru-obi-unu n'ala: o bu ukpuru ebigh-ebi. 32 Onyen-chu-aja ahu, nke agēte manu, nke agēmeju kwa aka-ya ibu onye-ichu-aja n'ónodu nna-ya, o gēkpuchi nmehie, yiri kwa uwe ákwà qcha ahu, bù uwe nsø ahu: 33 o gēkpuchi kwa nmehie nke ebe nsø a di nsø, nmehie ulo-ikwū nzute na nke ebe-ichu-aja ka o gēkpuchi kwa: o gēkpuchi-kwa-ra ndi-nchu-aja, kpuchi-kwa-ra ndi nile nke nkpoqota a, nmehie-ha. 34 Nka gābu-kwa-ra unu ukpuru ebigh-ebi, ikpuchiri umu Israel nmehie nile ha otù ubò n'arø. O we me dika Jehova nyere Moses iwu.

17 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Gwa Eron, gwa kwa umu-ya ndikom, gwa kwa umu Israel nile, okwu, si ha; Nka bu ihe nke Jehova nyeworo n'iwu, si, 3 Nwoke o bula nke ulo Israel, nke nēbu ehi, ma-óbu nwa-aturu, ma-óbu ewu, n'omuma-ulō-ikwū, ma-óbu nke nēbu ya n'azu omuma-ulō-ikwū, 4 ma o wetagh ya n'ónu-uzø ulo-ikwū nzute, iweta ya nso ka o buru onyinye iji biaru nso Jehova n'iru ebe-obibi Jehova: qbara ka agāguru nwoke ahu; qbara ka o wusiworo; agēbipu kwa nwoke ahu n'etiti ndi-ya: 5 ka umu Israel we weta ajà nile ha, nke ha onwe-ha nāchu n'ohia sara iru, qbuná ka ha we wetara ha Jehova, rue qnú-uzø ulo-ikwū nzute, were ha biakute onye-nchu-aja, chua ha ka ha buru ihe ajà nke ajà-

udo anāchuru Jehova. 6 Onye-nchua-ja gāwusa Ọbara-ha n'elu ebe-ichu-aja nke Jehova n'ọn-u-użo ulo-ikwū nzute, sure kwa abuba-ha Ọku ibu ihe-nsure-Ọku nēsi iṣi utq, ka ọ buru ihe iṣi utq anāchuru Jenova. 7 Ha agagh-achukwa-ra nkpi aja-ha Ọzq, nke ha onwe-ha so nākwa ito. Ukpuru ebigh-ebi ka nka gāburu ha rue Ọbq-ha nile.

8 I gāsi kwa l̄a, Nwoke ọ bu la nke sitere n'ulo Israel, ma-Ọbu na ndi-Ọbia ndi nō dika Ọbia n'etiti ha, nke nēsure Ọjā-nsure-Ọku ma-Ọbu àjá Ọzq, 9 ma ọ wetagh ya n'ọn-u-użo ulo-ikwū nzute inere ya Jehova, agēbipu kwa nwoke ahu n'etiti umu-nna-ya.

10 Ozq, nwoke ọ bu la nke sitere n'ulo Israel, ma-Ọbu na ndi-Ọbia ndi nō dika Ọbia n'etiti ha, nke nēri Ọbara ọ bu; M'gēche kwa irum megide madu ahu nke nēri Ọbara, M'gēbipu kwa ya n'etiti ndi-ya. 11 N'ihi na ndu nke anu-aru, n'Ọbara ka ọ di: Mu onwem enyewo l̄wa unu ya n'elu ebe-ichu-aja ikpuchiri nkpuru-obi-unu nmehie-ha: n'ihi na Ọbara ka ọ bu nke nēkpuchi nmehie nime nkpuru-obi. 12 N'ihi nka ka M'siri umu Israel, O digh madu ọ bu la n'etiti unu gēri Ọbara, Ọbia kwa, nke nō dika Ọbia n'etiti unu, ọ gagh-eri Ọbara.

13 Ozq, nwoke ọ bu la nke sitere n'umu Israel, ma-Ọbu na ndi-Ọbia ndi nō dika Ọbia n'etiti ha, nke nāchu ntā ihe, ma ọ bu anu-Ọhia ma-Ọbu anu-ufe, nke anēri eri; ọ gāwusi kwa Ọbara-ya, were ájá kpuchi ya. 14 N'ihi na ọ bu ndu nke anu-aru ọ bu; Ọbara-ya, ya na ndu-ya bu otu: M'we si umu Israel, Unu erila Ọbara anu-aru ọ bu: n'ihi na ndu nke anu-aru ọ bu, Ọbara-ya ka ọ bu: onye ọ bu la nke nēri ya, agēbipu ya. 15 Madu ọ bu la nke nēri ihe nwuru onye-ya, ma-Ọbu ihe anu-Ọhia dōburu, n'etiti ndi amuru n'ala ma-Ọbu n'etiti ndi-Ọbia, ọ gāsu uwe-ya nile, were kwa miri sa aru-ya, ọ gāru kwa árú rue anyasi: ọ we di Ọcha. 16 Ma ọ buru na ọ sugh ha, ọ buru kwa na ọ sagh anu-aru-ya, ọ gēbu kwa ajo omume-ya.

18 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Gwa umu Israel okwu, si ha,
Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu.
3 Unu emela dil;a omume ala Ijipt, nke
unu biri nime ya: unu eme-kwa-la dika

omume ala Kenean, nke Mu onwem nēme ka unu ba n'ebe ahu: unu ejeghari-kwa-la n'ukpuru nile ha. 4 Ikpém nile ka unu gēme, ọ bu kwa ukpurum nile ka unu gēdebe, ijeghari nime ha: Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu. 5 Unu gēdebe kwa ukpurum nile na ikpém nile: nke madu gēme, di ndu nime ha: Mu onwem bu Jehova.

6 Nwoke ọ bu la abiarula nso onye-aru-ya ọ bu la, ikpughe ọtq-ya: Mu onwem bu Jehova. 7 Ekpughela ọtq nna-gi, bù ọtq nne-gi: nne-gi ka ọ bu; ekpughela ọtq-ya. 8 Ekpughela ọtq nwunye nna-gi: ọtq nna-gi ka ọ bu. 9 Ọtq nwa-nne-gi nwayi, bù nwa nke nna-gi ma-Ọbu nwa nke nne-gi, nke amuru n'ulo, ma-Ọbu nke amuru n'èzi, ekpughela ọtq-ha. 10 Ọtq nwa-nwayi nke nwa-gi nwoke, ma-Ọbu ọtq nwa-nwayi nke nwa-gi nwayi, ekpughela ọtq-ha: n'ihi na ọtq-gi ka ọtq-ha bu. 11 Ọtq nwa-nwayi nke nwunye nna-gi, nke nna-gi muru, nwa-nne-gi nwayi ka ọ bu, ekpughela ọtq-ya. 12 Ekpughela ọtq nwa-nne-nwayi nke nna-gi: onye-aru nna-gi ka ọ bu. 13 Ekpughela ọtq nwa-nne-nwayi nke nne-gi: n'ihi na onye-aru nne-gi ka ọ bu. 14 Ekpughela ọtq nwa-nne-nwoke nke nna-gi, abiarula nwunye-ya nso: nwunye nwa-nne nna-gi ka ọ bu. 15 Ekpughela ọtq nwunye nwa-gi: nwunye nwa-gi ka ọ bu; ekpughela ọtq-ya. 16 Ekpughela ọtq nwunye nwa-nne-gi: ọtq nwa-nne-gi ka ọ bu. 17 Ekpughela ọtq nwayi na nwa-ya nwayi; ekurula nwa-nwayi nke nwa-ya nwoke, ma-Ọbu nwa-nwayi nke nwa-ya nwayi, ikpughe ọtq-ya; ndi-aru ka ha bu: nzube Ọjø ka ọ bu. 18 Ekurukwa-la nwayi tiyere nwa-nne-ya nwayi, ikpaḥu ya, ikpughe ọtq-ya, tiyere ya na ndu-ya. 19 Abiarula nso nwayi ikpughe ọtq-ya n'idi-na-nsq nke Ọrurú-ya. 20 Gi na nwunye madu-ibe-gi edinala ka i ra aru n'aru-ya, iwere ya meru onwe-gi. 21 Enye-kwa-la onye ọ bu la nime nkpuru-gi ime ka ha gabiga rue Mołek, eme-kwa-la ka aha Chineke-gi ghara idi nsq: Mu onwem bu Jehova. 22 Gi na nwoke edinala, dika nwoke na nwayi nēdina: ihe-árú ka ọ bu. 23 Gi na anumanu ọ bu la edina-kwa-la ka i ra aru n'aru-ya, iwere ya meru onwe-gi:

nwayi agagh-eguzo kwa n'iru anumanu iso ya dina; ngwakota ojo ka o bu.

24 Unu ewerela ihe ndia nile meru onwe-unu: n'ihi na ewere ihe ndia nile me ka mba nile rua aru, bu ndi Mu onwem nāchupu n'iru unu: 25 ala ahu ri-kwa-ra aru: M'nēwere kwa ajo omume-ya leta ya, ala ahii nāboputa kwa ndi bi nime ya. 26 Unu onwe-unu gēdebe kwa ukpnrum nile na ikpēm nile, ghara kwa ime ihe o bula nime ihe-aru ndia nile; ma o bu onye amuru n'ala, ma-obo obia nke no dika obia n'etiti unu: 27 (n'ihi na ihe-aru ndia nile ka ndikom nke ala ahu meworo, ndi no n'iru unu, ala ahu ri-kwa-ra aru;) 28 ka ala ahu we ghara iboputa unu mbe unu nēmeru ya, dika o boputara mba ahu nke di n'iru unu. 29 N'ihi na onye o bula nke nēme ihe o bula nime ihe-aru ndia nile, agēbipu nkpuru-obi nile nēme ha n'etiti ndi-ha. 30 Unu gēdebe kwa ihe-ndebem, ka unu we ghara ime ihe o bula nime ukpuru ihe-aru ndia, nke anēmeri n'iru unu, ka unu we ghara kwa iwere ha meru onwe-unu: Mu onwem bu Jehova, bu Chineke-unu.

19 1 Jehova wc gwa Moses okwu, si, 2 Gwa nzukø nile nke umu Israel okwu, si ha, Nsø ka unu gādi: n'ihi na nsø ka Mu onwem, bii Jehova, Chineke-unu, di. 3 Unu gātu egwu, onye o bula o tua egwu nne-ya na nna-ya, unu gēdebe kwa ubochi-izu-ikem nile: Mu onwem bu Jehova, bu Chineke-unu. 4 Unu echela ihe-esu o bula iru, unu eme-kwa-lara onwe-unu chi o bula awuru awu: Mu onwem bu Jehova, bu Chineke-unu. 5 Ma mbe unu gāchuru Jehova àjà nke àjà-udo, unu gāchu ya ka unu we buru ihe nātø utø. 6 N'ubochi una churi ya ka agéri ya, ya na echi-ya: ma nke fōduru rue ubochi nke-atø, n'oku ka agcsure ya. 7 Ma o buru na erie ya ma-oli n'ubochi nke-atø, ihe-aru ka o bu; o gagh-abu ihe nātø utø: 8 ma onye néri ya gēbu ajo omume-ya, n'ihi na ihe nsø nke Jehova ka o meworo ka o ghara idi nsø: agēbipu kwa nkpuru-obi ahu n'etiti umu-nna-ya.

9 Ma mbe unu nēwe ihe-ubi nke ala-inu, ewesila ihe di n'akiku ubi-gi, achikota - kwa - la ihe - nchikota nke ownwe-ihe-ubi-gi foduru 10 Atutukø-

kwa-la nkpuru ubi-vine-gi fōduru, achikota-kwa-la nkpuru dara ada n'ubi-vine-gi; oheye na obia ka i gārapuru ha: Mu onwem bu Jehova, bu Chineke-unu. 11 Unu ezula ori; unu agho-kwa-la aghughø, unu ekwu-kwa-la okwu-ugha, otù n'ebe ibe-ya no. 12 Unu ewe-kwa-la aham nū iyi n'okwu-ugha, we me ka aha Chineke-gi ghara idi nsø: Mu onwem bu Jehova. 13 Emehula madu-ibe-gi, anapu-kwa-la ya ihe n'ike: ugwo-olu nke onye egore olu agagh-adigide n'aka-gi ogologo abali nile rue ututu. 14 Akochala onye nti chiri, etiye-kwa-la ihe-isu-ngongo n'iru onye-isi, ma tua egwu Chineke-gi: Mu onwem bu Jehova. 15 Unu emela ejo omume n'ikpè: ahula onye nēnwégh ihe iru-oma, asopuru-kwa-la iru nke onye ukui: n'ezi omume ka i gēkpe madu-ibe-gi ikpe. 16 Ejegharila n'etiti umu-nnagi dika onye nāba àmà ojo: eguzola imegide obara madu-ibe-gi: Mu onwem bu Jehova. 17 Akpola nwa-nne-gi asi n'obi-gi: i ghagh ibara madu-ibe-gi nba, ghara ibu nmehie bayere ya. 18 Abølø òbø, edebe-kwa-la iwe megide umu ndi-gi, ma hu madu-ibe-gi n'anya dika onwe-gi: Mu onwem bu Jehova. 19 Unu gēdebe ukpurum nile. Emela ka anu-ulø-gi di iche iche nāba onwe-ha: aghala uzø nkpuru abua n'ubi-gi: uwe nke ejì uzø ihe abua kpakota agagh-abia n'aru-gi. 20 Ma mbe nwoke soro nwayi dina ka o ra aru n'aru-ya, ma nwayi ahu bu nwayi nēje ozi, nke nwoke kwere ilu, nke anābaputagh ma-oli, nke anēmegh kwa ka o nwere onwe-ya: nchoputa okwu ahu gādi; agagh-eme ka ha nwua, n'ihi na emegh ka nwayi ahu nwere onwe-ya. 21 O gēweta-kwa-ra Jehova àjà-ikpe-òmuma-ya, rue onu-uzø ulo-ikwù nzute, bu ebulu ibu àjà-ikpe - òmuma. 22 Onye - nchu - aja gēwerekwa ebulu àjà-ikpe-òmuma ahu kpuchiri ya nmehie-ya n'iru Jehova bayere nmehie-ya nke o mehieworo: agābaghara kwa ya nmehie-ya nke o mehieworo. 23 Ma mbe unu gāba n'ala ahu, mbe unu gākuwori osisi nile o bula ibu ihe-oriri, unu gāgu kwa nkpuru-ya n'ebigh-ügwù-ya: arø atø ka o gāburu unu ihe anēbigh ügwù; agagh-eri ya. 24 Ma n'arø nke-anø nkpuru-ya nile gādi nsø, otuto aneto

Jehova. 25 Ma n'arø nke-isé unu géri nkpuru-ya, ka o we mikwasiri unu ihe-omume-ya: Mu onwem bii Jehova, bú Chineke-unu. 26 Unu erila ihe o bulaya na qbara-ya: unu abala afa, unu ejikwa-la igwe-oji tu isi qma ma-qbu isi ojo. 27 Unu akopula uso isi-unu buruburu, ebibi-kwa-la uso afu-qnu-gi. 28 Unu ebula ebubu n'anu-aru-unu n'ihi nkpuru-obi madu, unu etiye-kwala ihe-odide, bú ebubu-qku, n'aru unu: Mu onwem bu Jehova. 29 Emela kanwa-gi nwayi ghara idi nsø, ime ka o ghø nwayi nãkwa iko; ka ala-gi we ghara ikwa iko, ka ala-gi we ghara kwa ijuputa na nzube ojo. 30 Unu gedebe ubochizu-ikem nile, tu kwa egwu ebe nsøm: Mu onwem bu Jehova. 31 Unu echela ndi naju mo ihe iru, unu eche-kwa-la ndi-dibia-afa iru; unu achoputala ha, iwere ha meru onwe-unu: Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu. 32 Igibili oto n'iru onye-isi-awo, sopuru kwa iru okenye, tu kwa egwu Chinekegi: Mu onwem bu Jehova. 33 Mbe qbia ganoyere gi dika qbia n'ala-unu, inu emela ya ihe-ike. 34 Dika onye amuru n'ala site n'aru unu ka qbia gadiri unu, bú onye no dika qbia n'etiti unu, i gahu kwa ya n'anya dika onwe-gi; n'ihi na ndi-qbia ka unu buri n'ala Ijipt: Mu onwem bii Jehova, bú Chincke-unu. 35 Unu emela ajø omume n'ikpé, ma-qbu n'itù ihe, ma-qbu n'isi ihe, ma-qbu n'itù ihe di miri miri. 36 Ihe-osisi ziri ezi, na nkume isi-ihe ziri ezi na ephah ziri ezi, na hin ziri ezi, ka unu gënwe: Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu, Nke mere ka unu si n'ala Ijipt puta. 37 Unu gedebe kwa nkpurum nile na ikpém nile, me kwa ha: Mu onwem bu Jehova.

20 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 I gäsi kwa umu Israel, Nwoke
o bula n'etiti umu Israel, ma-qbü n'etiti
ndi-qbia ndi no dika qbia n'Israel, nke
nenyenye Molek otu nwa nime nkpuru-ya;
aghagh ime ka o nwua: ndi ala-unu
gewere nkume tubue ya. 3 Mu onwem
gêche kwa irum megide nwoke ahu, bipu
ya n'etiti ndi-ya; n'ihi na ufodu nime
nkpuru-ya ka o nyeworo Molek, ka o we
meru ebe nsom, na ime ka aha nsom
ghara idi nsø. 4 Ma o buru na ndi
ala-unu ezopu anya-ha n'aru nwoke ahu

ma-oli, mbe o nenyne Molek ufodu nime nkpuru-ya, ha we ghara ime ka o nwua: 5 Mu onwem gedo kwa irum megide nwoke ahu, megide kwa aburu-ya, M'gebipu kwa ya na ndi nile neso ya kwa iko, bu iso Molek kwa iko, n'etiti ndiha. 6 Madu ahu kwa nke nche ndi naju mo ihe iru, nke nche kwa ndidibia-afa iru, iso ha kwa iko, M'gedo irum megide madu ahu, bipu ya n'etiti ndi-ya. 7 Unu gedo kwa onwe-unu nsq, we di nsq: n'ihi na Mu onwem bu Jehova, bu Chineke-unu. 8 Unu gedebe ukpurum nile, me ha: Mu onwem bu Jehova nedo unu nsq. 9 N'ihi na onye o bula nke nakochar nna-ya ma-qb u nne-ya, aghaghime ka o nwua: nna-ya ma-qb u nne-ya ka o kochaworo; qbara-ya gadikwasi ya. 10 Nwoke nke ya na nwunye nwoke oz o nakochar iko, bu onye ya na nwunye maduibe-ya nakochar iko, aghaghime ka ha nwua, bu nwoke ahu nakochar iko, na nwayi ahu nakochar iko. 11 Nwoke o bula nke ya na nwunc nna-ya nedina, oto nna-ya ka o kpugheworo: aghaghime ka ha abua nwua; qbara-ha gadikwasi ha. 12 Nwoke o bula nke ya na nwunye nwa-ya nedina, aghaghime ka ha abua nwua: ngwakota ojo ka ha meworo; qbara-ha gadikwasi ha. 13 Nwoke o bula nke ya na nwoke nedina, dika nwoke na nwayi nedina, ihe-aru ka ha abua meworo: aghaghime ka ha nwua; qbara-ha gadikwasi ha. 14 Nwoke o bula nke nakochar nwayi na nne-ya, nzube ojo ka o bu: n'oku ka agesure ha, ya na ha; ka nzube ojo we ghara idi n'etiti unu. 15 Nwoke o bula nke ya na anumanu nedina ka o ra aru n'aru-ya, aghaghime ka o nwua: unu gebu kwa anumanu ahii. 16 Nwayi o bula nke nabiari nso anumanu o bula, iso ya dina, i gelyi nwayi ahu na anumanu ahu: aghaghime ka ha nwua; qbara-ha gadikwasi ha. 17 Nwoke o bula nke nakochar nwa-nne-ya nwayi, bu nwa-nwayi nna-ya, ma-qb u nwa-nwayi nne-ya, we hu oto-ya, nwayi ahu we hu oto-ya; ihe-ihere ka o bu; agebipu kwa ha n'anya urmu ndiha: oto nwa-nne-ya nwayi ka o kpugheworo; o gebu ajo omume-ya. 18 Nwoke o bula nke ya na nwayi nke nasq uba nedina, nke gekpugle kwa oto-ya; isi qbara nwavi ahu ka o

babaworo ọtọ, nwayi ahu ekpughewo kwa isi ọbara nke ya onwe-ya: agēbipu kwa lia abua n'etiti ndi-ha. 19 Ekpughela ọtọ nwa-nne-nwayi nke nna-gi, ma-Ọbu ọtọ nke nwa-nne-nwayi nke nna-gi: n'ihi na onye-aru-ya ka ọ babaworo ọtọ: ha gēbu ajo omume-ha. 20 Nwoke ọ bula nke ya na nwunye nwa-nne nke nna-ya nēdina, ọtọ nwa-nne-nwoke nke nna-ya ka o kpugheworo: nmehie-ha ka ha gēbu; ha gāba aka nwa nwua. 21 Nwoke ọ bula nke nēkuru nwunye nwa-nne-ya, ihe isq nso ka ọ bu: ọtọ nwa-nne-ya nwoke ka o kpugheworo; ha gāba aka nwa.

22 Unu gēdebe kwa ukpurum nile, na ikpém nile, me ha: ka ọ we ghara iboputa unu, bú ala aliu nke Mu onwem nēne ka unu ba n'ebe ahu ibi nime ya. 23 Unu ejeghari-kwa-la n'ukpuru nile nke mba ahii, nke Mu onwem nāchupu n'iru unu: n'ihi na ilie ndia nile ka ha mere, ike ha we gwusiam. 24 Ma asim unu, Unu onwe-unu gēnweta ala-ha, Mu onwem gēnye kwa unu ya inweta ya, bú ala nke miri-ara-ehi na manu-anu nērū na ya: Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu, Nke kpaworo ókè n'etiti unu na ndi nile ọzo. 25 Unu gākpa kwa ókè n'etiti anumanu di ọcha na nke ruru árú, na n'etiti anu-ufe ruru árú na nke di ọcha: unu ewe-kwa-la anumanu me onwe-unu ihe-áru, ewe-kwa-la anu-ufe, ewe-kwa-la ihe ọ bula nākpu akpu n'ala, nke M'kpaworo ókè n'etiti unu na ya, ime ka ọ rua árú. 26 Unu gābu-kwaran ndi nsq: n'ihi na nsq ka Mu onwem, bú Jehova, di, akpawokwam ókè n'etiti unu na ndi nile ọzo, ka unu we buru nkem.

27 Ma nwoke ma-Ọbu nwayi, mbe mō anaju ihe di nime ha, ma-Ọbu nke bu dibia-afa, aghagh ime ka ha nwua: nkume ka ha gēwere tubue ha: ọbara-ha gādikwasi ha.

21 1 Jehova we si Moses, Gwa ndi-nchu-aja, bú umu-ndikom Eron, okwu, si ha, Onye-nchu-aja agagh-emeru onwe-ya n'ihi madu nwuru anwu n'etiti umu-nna-ya; 2 ma-Ọbugh nání n'ihi onye-aru-ya, nke di ya nso, n'ihi nne-ya, na n'ihi nna-ya, na n'ihi nwa-ya nwoke, na n'ihi nwa-ya nwayi, na n'ihi nwa-mie-va nwoke; 3 na n'ihi nwa-

nne-ya nwayi, bú nwa-aboghø nāmagh nwoke, nke di ya nso, nke ọ digh mbe nwoke lulu ya na nwunye, n'ihi ya ka ọ gēmeru onwe-ya. 4 O gagh-emeru onwe-ya, ime onwe-ya ka ọ ghara idi nsq, ebe ọ bu onye-nwe madu n'etiti umu-nna-ya. 5 Ha agagh-eme onweha isi-nkwócha n'isi-ha, ha agagh-akopu kwa usq afu-ọnun-ha, ha agagh-ebu kwa ebubu n'anu-aru-ha. 6 Ndi nsq ka ha gāburu Chineke-ha, ha agagh-eme kwa ka aha Chineke-ha ghara idi nsq: n'ihi na àjà-òku Jehova, bú nri Chineke-ha, ka ha onwe-ha nēweta nso: ha gādi kwa nsq. 7 Ha agagh-aluru nwayi nākwa iko na nwunye, ma-Ọbu nwayi nke emeworo ka ọ ghara idi nsq; ha agagh-alu kwa nwayi achupuru n'aru di-ya: n'ihi na nsq ka ọ di n'ebe Chineke-ya nq. 8 I gēdo kwa ya nsq; n'ihi na nri Chineke-gi ka ya onwe-ya nēweta nso: nsq ka ọ gādi n'ebe i nq: n'ihi na nsq ka Mu onwem, bú Jehova, di, Nke nēdo gi nsq. 9 Nwa-nwayi nke onye-nchu-aja ọ bula kwa, mbe ọ gēme onwe-ya ka ọ ghara idi nsq site n'ikwa iko, nna-ya ka nwayi ahu nēme ka ọ ghara idi nsq: n'òku ka agēsure ya.

10 Ma onye-nchu-aja n'etiti umu-nna-ya, onye awukwasiworo manu nke otite-manu n'isi-ya, onye emejuwo-kwara aka-ya iyiri uwe ahu, ọ gagh-atopu agiri-isi-ya, ọ gagh-adowa kwa uwe-ya; 11 ọ gagh-abakuru kwa madu nwuru anwu, ọ gagh-emeru kwa onwe-ya n'ihi nna-ya, ma-Ọbu n'ihi nne-ya; 12 ọ gagh-esi kwa n'ebe nsq pua, ọ gagh-eme kwa ka ebe nsq Chineke-ya ghara idi nsq; n'ihi na nkewapu nke manu nke otite-manu nke Chineke-ya dikwasi ya: Mu onwem bu Jehova. 13 Ya onwe-ya gēluru nwunye mbe ọ di na nwa-aboghø nāmagh nwoke. 14 Nwayi di-ya nwuru, ma-Ọbu nke aciupuru achupu, ma-Ọbu nke emere ka ọ ghara idi nsq, bú nwayi nākwa iko, ndia ka ọ nāgagh-aluru na nwunye: ma nwa-aboghø nāmagh nwoke nke sitere n'umu-nna-ya ka ọ gāluru na nwunye. 15 O gagh-eme kwa ka nkpuru-ya ghara idi nsq n'etiti umu-nna-ya: n'ihi na Mu onwem bu Jehova nēdo ya nsq.

16 Jehova we gwa Moses okwu, si,
17 Gwa Eron okwu, si, Nwoke ọ bula nke nkpuru-gi rue ọbø-ha nile nke ọlu

di n'aru ya, ya abiarula nso iweta nri Chineke-ya nso. 18 N'ihi na nwoke o bula nke olu di n'aru ya, o gagh-abiaru nso: nwoke nke bu onye-isi, ma-obu onye-ngwuro, ma-obu nke nwere imin-pia, ma-obu nke nwere n'aru-ya ihe ibe-ya nēnwegh. 19 ma-obu nwoke nke ukwu kpajiri akpaji, ma-obu aka kpajiri akpaji, di n'aru ya, 20 ma-obu onyen-kpunkpu-azu, ma-obu onye-úkpō, ma-obu nke nwere ntupō n'anya-ya, ma-obu nke ábà nāta, ma-obu nke nwere ire-ebube, ma-obu nke nkpuru-amu-ya chipiara echipia; 21 o digh nwoke o bula nke nkpuru Eron onye-nchu-aja, nke olu di n'aru ya, gābiaru nso iweta ájā-óku Jehova nso: olu di n'aru ya; o gagh-abiaru nso iweta nri Chineke-ya nso. 22 Nri Chineke-ya, nke sitere n'ihe nsq kachasi ihe nsq nile, na n'ihe nsq nile, ka o gēri. 23 Nání na o gagh-abá rue ákwà-nbochim, o gagh-abiaru kwa nso ebe-ichu-ajam, n'ihi na olu di n'aru ya; ka o we ghara ime ka ebe nsom nile ghara idi nsq: n'ihi na Mu onwem bu Jehova nēdo ha nsq. 24 Moses we gwa Eron, gwa kwa umu-ya ndikom, gwa kwa umu Israel nile, okwu.

22 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa Eron na umu-ya ndikom okwu, ka ha kewapu onwe-ha n'ihe nsq nile nke umu Israel, nke ndi ahu nēdorom nsq, ka ha ghara kwa ime ka aha nsom ghara idi nsq: Mu onwem bu Jehova. 3 Si ha, Nwoke o bulu nke nkpuru-unu nile rue óbø-unu nile, nke nābiaru nso ihe nsq nile, nke umu Israel nēdoro Jehova nsq, ma órurú-ya di n'aru ya, agēbipu madu ahu n'irum: Mu onwem bu Jehova. 4 Nwoke o bula nke nkpuru Eron nke bu onye-ekpenta, ma-obu nke nwere orurú; o gagh-eri ihe o bula nime ihe nsq nile, rue mbe o di ócha. Ozø, onye nēmetu ihe o buia ruru árú nke madu nwuru anwu aru, ma-obu nwoke nke ure-ya nēsi n'aru-ya pua; 5 ma-obu nwoke nke nēmetu ihe o bula nēnuputa enuputa aru, nke ruru árú n'ebe o no, ma-obu nke nēmetu nwoke nke ruru árú n'ebe o no aru, óbuná órurú-ya o bula; 6 madu nke nēmetu ya aru gāru árú rue anyasi, o gagh-eri kwa ihe o bula nime ihe nsq nile, ma o buru na o sagh anu-aru-ya na miri. 7 Ma mbe anyanwu daworo, o gādi

ócha; emesia o gēri ihe ufodu nime ihe nsq nile, n'ihi na nri-ya ka o bu. 8 Ihe nwuru onwe-ya, ma-obu ihe anu-óhia doburu, o gagh-eri ya, iwere ya meru onwe-ya: Mu onwem bu Jehova. 9 Ha gēdebe kwa ihe-ndebem, ka ha we ghara ibū nmehie bayere ya, nwua nime ya, mbe ha nēme ya ka o ghara idi nsq: Mu onwem bu Jehova nēdo ha nsq. 10 O digh onye ala ozø o bula gēri ihe nsq ahu: onye nānqdu n'ulo onye-nchu-aja, ma-obu onye egoro olu, agagh-eri ihe nsq ahu. 11 Ma mbe onye-nchu-aja gābata madu, bú onye o ji ego-ya bata, onye ahu gēri ufodu nime ya; ya na onye amuru n'ulo-ya, ndi ahu gēri ufodu nime nri-ya. 12 Ma nwa-nwayi onye-nchu-aja, mbe onye ala ozø nwere ya na nwunye, nwayi ahu agagh-eri ihe o bula nime ájā-nbuli nke ihe nsq nile. 13 Ma nwa-nwayi onye-nchu-aja, mbe o bu nwayi di-ya nwuru, ma-obu nwayi achupuru achupu, ma o nwegh nkpuru, o we laghachi n'ulo nna-ya, dika mbe o di na nwata, ihe nime nri nna-ya ka o gēri: ma o digh onye ala ozø o bula gēri ihe o bula nime ya. 14 Ma mbe onye o bula gēri ihe nsq n'amagh-ama, o gātukwasi kwa otù uzø n'uzø ise ya n'elu ya, nye onye-nchu-aja ihe nsq ahu. 15 Ha agagh-eme kwa ka ihe nsq nke unu Israel ghara idi nsq, bú nke ha nēbuliri Jehova; 16 ha we ghara ime ka ha nēbu ajo omume nke ikpe-ómuma, mbe ha nēri ihe nsq ha: n'ihi na Mu onwem bu Jehova nēdo ha nsq. 17 Jehova we gwa Moses okwu, si, 18 Gwa Eron, gwa kwa umu-ya ndikom, gwa kwa umu Israel nile, okwu, si ha, Nwoke o bula nke sitere n'ulo Israel, ma-obu na ndi-obia n'Israel, nke nēweta nso onyinye-ya iji biaru nso, bú nke diri nkwa-ha nile, ma-obu nke diri cnyinye-afø-ofufo-ha nile, nke ha nēweta nso Jehova ka o buru ájā-nsure-óku; 19 unu gēweta nso oké nke zuru oké n'etiti igwè ehi, ma-obu n'etiti aturu, ma-obu n'etiti ewu, ka unu we buru ihe nātø utø. 20 Ihe o bula nke olu di n'aru ya, unu ewetala ya nso: n'ihi na o gagh-ebu ihe nātø utø n'ónqdu unu. 21 Ozø, mbe onye o bula nēweta nso Jehova ihe ájā nke ájā-udo imezu nkwa, ma-obu inye onyinye-afø-ofufo, n'etiti igwè ehi ma-obu n'etiti igwè ewu na a'uru, ihe zuru

okè ka o gābu ibu ihe nātō utō: ọlu o bulu agagh-adi n'aru ya. 22 Ihe kpuru isi, ma-qbū ihe kpajiri akpaji, ma-qbū ihe emeruru aru, ma-qbū ihe nwere ọnýá, ma-qbū ihe àbà nāta, ma-qbū ihe nwere ire-ebiibe, unu ewetala ndia nso Jehova, unu esite-kwa-la na ha chaura Jehova ájá-óku n'elù ebe-ichu-aja-Ya. 23 Oke-ehi ma-qbū nwa-aturu nke nwere n'aru-ya ihe ibe-ya nēnwégh, ma-qbū nke kpóró úkpô, onyinye-afó-ofufo ka i gême ya; ma o gagh-abu ihe nātō ntu bayere nkwa. 24 Ihe nke nkpuru-amuya chipiara echipia, ma-qbū nke piara apia, ma-qbū nke adowapuru adowapu, ma-qbū nke ebipuru ebipu, unu ewetala ya nso Jehova: unu eme-kwa-la otù a n'ala-unu. 25 Unu esite-kwa-la n'aka onye ala ọzø weta nso nri Chineke-unu site n'ihe ndia nile; n'ihi na nbibi-ha di nime ha, ọlu di n'aru ha: ha agagh-abu ihe nātō utō n'ònodu unu.

26 Jehova we gwa Moses okwu, si, 27 Oke-ehi, ma-qbū aturu, ma-qbū ewu, mbe amuru ya, o gādi kwa n'okpuri nne-ya ubochi asa; ma site n'ubochi nke-asatō we gaba o gābu ihe nātō utō ibu onyinye iji biaru nso nke ájá-óku anāchuru Jehova. 28 Ehi ma-qbū aturu, unu ebula ya na nwa-ya n'otù ubochi. 29 Ma mbe unu gāchuru Jehova ájá-ekele, unu gāchu ya ka unu we buru ihe nātō utō. 30 N'otù ubochi ahu ka agéri ya; unu emela ka ihe fôdu nime ya rue ututu: Mu onwem bu Jehova. 31 Unu gēdebe kwa ihe nile M'nyere n'iwu, unu gême kwa ha: Mu onwem bu Jehova. 32 Unu eme-kwa-la ka aha nsom ghara idi nsø; ma agēdom nsø n'etiti umu Israel: Mu onwem bu Jehova nēdo unu nsø, 33 Nke nēme ka unu si n'ala Ijipt puta, ka M'we buru unu Chineke: Mu onwem bu Jehova.

23 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe nile akara ákà nke Jehova, nke unu gákposa ha, ka ha buru nkporota nsø, ndia bu mbem akara ákà. 3 Ubochi isi ka agéje ozi: ma n'ubochi nke-asa ubochi-izu-ike nke idebe-ubochi-izu-ike gādi, bù nkporota nsø; o digh ozi o bulu unu gême: ubochi-izu-ike nke Jehova nwere ka o bu n'ebe-obibi-unu nile.

4 Ndia bu mbe akara ákà nke Jehova, bù nkporota nsø, nke unu gákposa na mbe-ha akara ákà. 5 N'ònwa mbu, n'ubochi nke-iri-na-anø nke ònwa ahii n'etiti ehihi na anyasi, ka ngabiga nke diri Jehova gādi. 6 N'ubochi nke-iri-na-ise nke ònwa anu ka ememe achicha ekogh-eko gādi-kwa-ra Jehova: ubochi asa ka unu géri achicha ekogh-eko. 7 N'ubochi mbu unu gēnwe nkporota nsø: o digh ozi o bulu nke ófufé unu gême. 8 Ma unu gēweta nso ájá-óku anāchuru Jehova ubochi asa: n'ubochi nke-asa nkporota nsø gādi; o digh ozi o bulu nke ófufé unu gême.

9 Jehova we gwa Moses okwu, si, 10 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe unu bara n'ala nke Mu onwem nênye unu, mbe unu gême kwa ihe-ubi-ya, unu gēweta-kwa-ra onye-nchu-aja úkwù nke ihe mbu nke owuwe-ihe-ubi-unu: 11 o gême kwa úkwù ahu n'iru Jehova, ka unu we buru ihe nātō utō: n'echi nke ubochi-izu-ike ahu ka onye-nchu-aja gême ya. 12 N'ubochi unu nēfē úkwù ahu, unu gême nwa-ebulu nke zuru okè nke bara otù arø ka o buru ájá-nsure-óku anésurere Jehova. 13 Onyinye-inata-iru-oma-ya gābu uzø abua n'uzø iri nke ephah utu oka flour agwara manu, bù ájá-óku anāchuru Jehova ibu isi utō: ájá-ihe-óñuñu-ya gābu kwa manyavine, otù uzø n'uzø ano nke hin. 14 Unu cri-kwa-la achicha, ma-qbū oka añara aña, ma-qbū oka rara oko, rue otù ubochi a, rue mbe unu wetara onyinye iji biaru nso nke Chineke-unu: o bu nkpuru eigh-ebi rue oþo-unu nile n'ebe-obibi-unu nile.

15 Unu gāgu-kwa-ra onwe-unu site n'echi nke nubochi-izu-ike ahu, site n'ubochi unu butere úkwù nke ájá-ofufé; ubochi-izu-ike asa zuru okè gādi: 16 rue echi nke ubochi-izu-ike nke-asa ka iunu gāgu ogo ubochi abua na iri; unu gēweta kwa nso Jehova onyinye-inata-iru-oma oihu. 17 Unu gësite n'ebe-obibi-unu weta obe achicha abua nke ájá-ofufé, nke uzø abua n'uzø iri nke ephah: utu oka flour ka ha gābu, ihe nēko achicha ka agéji si ha, iburu Jehova nkpuru mbu. 18 Unu gēweta kwa nso umu-aturu asa ndi zuru okè nke bara otù arø, na otù nwa-oke-ehi, na ebulu abua, tiyere achicha ahu: ha

gābu ajā-nsure-oku anēsurere Jehova, ha na onyinye-inata-iru-oma-ha, na ajā-ihe-ōnūnū-ha, bū ajā-oku nke ihe isi utō anāchuru Jehova. 19 Unu gēme lwa otū nkpi ka o buru ajā-nmehie, me kwa umu-ebulu abua nke bāra otū arō ka ha buru ihe ajā nke ajā-udo. 20 Onye-nchu-aja gēfē kwa ha tiyere achicha nke nkpuru mbu ka ha buru ajā-osufé n'iru Jehova, tiyere umuturu abua ahu: nso ka ha gādiri Jehova n'ee onye-nchu-aja no. 21 Unu gākpōsa kwa òkù n'otū ubochi ahu; nkporokota nsō gādiri unu: o digh ozi o bula nke ófufé unu gēje: ukpuru ebigli-ebi ka o bu n'ebe-obibi-unu nile ruc obo-unu nile.

22 Mbe unu nēwe ihe-ubi nke ala-unu ewesila ihe di n'akuku ubi-gi mbe i nēwe ihe-ubi-gi, achikota-kwa-la ihen-chikota nke owuwe-ihe-ubi-gi fōduru: obeye na obia ka i gārapuru ha: Mu onwem bu Jehova, bū Chineke-unu.

23 Jehova we gwa Moses okwu, si, 24 Gwa umu Israel okwu, si, N'ōnwa nke-asa, n'ubochi mbu nke onwa ahu, idebe-ubochi-izu-ike gādiri unu, ncheta nke uda-opi nādasi ike, nkporokota nsō. 25 O digh ozi o bula nke ófufé unu gēje: unu gēweta kwa nso ajā-oku ichuru Jehova.

26 Jehova we gwa Moses okwu, si, 27 Otū o di, n'ubochi nke-iri nke onwa nke-asa nka ka ubochi nkpuuchi-nmehie gādi: nkporokota nsō ka o gāburu unu, unu gēweda kwa nkpuru-obi-unu n'ala; unu gēweta kwa nso ajā-oku ichuru Jehova. 28 O digh kwa ozi o bula unu gēje n'otū ubochi ahu: n'ihi na ubochi nkpuuchi-nmehie ka o bu, ikpuchiri unu nmehie-unu n'iru Jehova, bū Chineke-unu. 29 N'ihi na madu o bula nke anēwedagh n'ala n'otū ubochi ahu, agēbipu ya n'etiti umu-nna-ya. 30 Ma madu o bula nke nēje ozi o bula n'otū ubochi ahu, M'gēme ka madu ahu si n'etiti ndi-ya la n'iyl. 31 O digh ozi o bula unu gēje: o bu ukpuru ebigli-ebi rue obo-unu nile n'ebe-obibi-unu nile. 32 Ubochi-izu-ike nke idebe-ubochi-izu-ike ka o gāburu unu, unu gēweda kwa nkpuru-obi-unu n'ala: n'ubochi nke-iteghete nke onwa n'anyasi, site n'anyasi ruc anyasi, ka unu gēdebe ubochi-izu-ike-unu.

33 Jehova we gwa Moses okwu, si, 34 Gwa umu Israel okwu, si, N'ubochi nke-iri-na-ise nke onwa nke-asa nka ka ememe ulo-ntu gādiri Jehova ubochi asa. 35 N'ubochi mbu nkporokota nsō gādi: o digh ozi o bula nke ófufé unu gēje. 36 Ubochi asa unu gēweta nso ajā-oku ichuru Jehova: n'ubochi nke-asato nkporokota nsō gādiri unu; unu gēweta kwa nso ajā-oku ichuru Jehova: ubochi nbochi ka o bu; o digh ozi o bula nke ófufé unu gēje.

37 Ndia bu mbe akara akā nke Jehova, nke unu gākpōsa, ka ha buru nkporokota nsō, iweta nso ajā-oku anāchuru Jehova, bū ajā-nsure-oku, na onyinye-inata-iru-oma, ajā, na ajā-ihe-ōnūnū, ihe nke ubochi n'ubochi-ya: 38 nāgugh ubochi-izu-ike nile nke Jehova, nāgugh kwa onyinye nile unu, nāgugh kwa nkwa-unu nile, nāgugh kwa onyinye-afō-otufo-unu nile, nke unu nēnye Jehova.

39 Otū o di, n'ubochi nke-iri-na-ise nke onwa nke-asa ahu, mbe unu chikotasiri ihe-omume nke ala ahu, unu gēme ememe Jehova ubochi asa: n'ubochi mbu idebe-ubochi-izu-ike gādi, n'ubochi nke-asato idebe-ubochi-izu-ike gādi kwa. 40 Unu gāchiri kwa n'onwe-unu n'ubochi mbu nkpuru nke osisi oma, na igu nkwu, na alaka osisi bāra ohia, na osisi willow nke miri-iyi; unu gānuri kwa onu n'iru Jehova, bū Chineke-unu, ubochi asa. 41 Unu gēme kwa ya dika ememe emere Jehova ubochi asa n'arō: o bu ukpuru ebigli-ebi rue obo-unu nile: n'ōnwa nke-asa ka unu gēme ya. 42 N'ulo-ntu ka unu gēbi ubochi asa; ndi nile amuru n'ala n'Israel gēbi n'ulo-ntu: 43 ka obo-unu nile we mara na o bu n'ulo-ntu ka M'mere umu Israel ka ha biri, mbe M'mere ka ha si n'ala Ijipt puta: Mu onwem bu Jehova, bū Chineke-unu. 44 Moses we gwa umu Israel mbe nile akara akā nke Jehova.

24 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Nye umu Israel iwu, ka ha wetara gi manu olive anāgwagh agwa nke asuru asu, itiye n'ihe nēnye ihē, iweli oriōna mbe dum. 3 N'èzí ákwānbochi nke ihe-ámá, n'ulo-ikwū nzute, ka Eron gēdo ya n'usoro site n'anyasi

rue ututu n'iru Jehova mbe dum: o gābu ukpuru ebigh-ebi rue obo-unu nile. 4 N'elu ihe-idoba-orionna nke ola-edo anāgwagh agwa ka o gēdo orionna nile n'usoro n'iru Jehova mbe dum.

5 Ozø, i gēwere utu ọka flour, sie ya ka o buru obe achicha iri na abua: uzø abua n'uø iri nke ephah gādiri otù obe achicha. 6 I gēdo kwa ha n'usoro abua, isi n'otù usoro, n'elu table nke ola-edo anāgwagh agwa n'iru Jehova. 7 I gētiye kwa frankincense anāgwagh agwa n'elu usoro o bu, ka o we ghorø achicha ahu ihe-ncheta, bú ájá-óku anāchuru Jehova. 8 Kwa-ubochi-izu-ike o gēdo ya n'usoro n'iru Jehova mbe dum; o sitere n'umu Israel, ọbuha-ndu ebigh-ebi ka o bu. 9 O gādiri Eron na umu-ya ndikom; ha gēri kwa ya n'ebé di nsø: n'ihi na ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o buru ya sitere n'ajá-óku nile nke Jehova, o bu ukpuru ebigh-ezi.

10 Nwa-nwoke nke nwayi Israel, nwoke ahu bu kwa nwa nke nwoke Ijipt, we pua je n'etiti umu Israel; nwa-nwoke nke nwayi Israel ahu na otù onye Israel we lua ògù n'omuma-uloiwū; 11 nwa-nwoke nke nwayi Israel ahu we kñolu Aha ahu, kocha kwa: ha we me ka o biakute Moses. Aha nne-ya bu Shciomit, nwa-nwayi Dibri, nke ebo Dan. 12 Ha we me ka o nñodu n'ebé anēdebe ndi-nkpørø, ka ewe kørø ha ala okwu ahu n'ónu Jehova.

13 Jehova we gwa Moses okwu, si, 14 Me onye ahu nākocha akocha ka o pua je n'azu omuma-uloiwū; ndi nile nke nuru olu-ya gēbikwasi aka-ha n'isi-ya, nzukø nile gātuhu ya na nkume. 15 I gāgwa kwa umu Israel okwu, si, Onye o bu, mbe o nākocha Chinekeya, o gēbu nñehie-ya. 16 Onye nākpolu kwa aha Jehova, aghaghime ka o nwua; nzukø Israel nile aghagh ituhu ya na nkume: dika anēme obia, otù a ka agēme onye amuru n'ala, mbe o nākpolu aha Jehova agēme ka o nwua. 17 Onye o bu, mbe o gētipu ndu madu, aghaghime ka o nwua; 18 Onye nētipu kwa ndu anu-ulø gākwughachi ya: ndu lara ndu. 19 Ozø, onye o bu, mbe o gēme ka ọlu di n'aru madu-ibe-ya; dika o meworo, otù a ka agēme ya; 20 nkpa ji

lara nkpa ji, anya lara anya, ezé lara ezé: dika o meworo ka ọlu di n'aru madu, otù a ka agēme ka ọlu di n'aru ya. 21 Onye nētibù anu-ulø gākwughachi ya: ma onye nētibù madu, agēme ka o nwua. 22 Otù ikpé diri unu, dika anēkpe obia, otù a ka agékpe onye amuru n'ala: n'ihi na Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu. 23 Moses we gwa umu Israel okwu, ha we me onye ahu nākocha akocha ka o pua je n'azu omuma-uloiwū, ha we tubue ya na nkume. Umu Israel we me dika Jehova nyere Moses iwu.

25 1 Jehova we gwa Moses okwu n'ugwu Sainai, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe unu gābà n'ala nke Mu onwem nēnye unu, ala ahu gēdebe-kwa-ra Jehova ubochi-izu-ike. 3 Arø isi ka i gāgha nkpuru n'ubi-gi, arø isi ka i gākwacha osisi ubi-vine-gi, chikota kwa ihe-omume-ya; 4 ma n'arø nke-asu ubochi-izu-ike nke idebe-ubochi-izu-ike gādiri ala ahu, bú ubochi-izu-ike agēdebere Jenova: aghala nkpuru n'ubi-gi, akwacha-kwa-la osisi ubi-vine-gi. 5 Ewela ihe-ubi-gi nke nēpu n'onwe-ya, aghorø-kwa-la nkpuru nke osisi vine gi nke anākwachagn akwacha: arø nke idebe-ubochi-izu-ike ka o gāburu ala ahu. 6 Ubochi-izu-ike nke ala ahu gābu-kwa-ra unu ihe-oriri; o gāburu gi, buru kwa orù-gi nwoke, buru kwa orù-gi nwayi, buru kwa onye i goro ọlu, buru kwa onye nāñodu n'ulo-gi, bú ndi nøyere gi dika obia; 7 anu-ulø-gi, na anu-ohia nke di n'ala-gi, gēnwe kwa ihe-omume-ya nile n'ihe-oriri.

8 I gāgu-kwa-ra onwe-gi ubochi-izu-ike asa, bú arø arø, arø asa ubò asa; ubochi nke ubochi-izu-ike asa, bú arø arø, gābu-kwa-ra gi ọgu arø abua na iteghete. 9 I gēme kwa ka opì-ike nke nādasi uda ike gübiga rue ebe nile n'ónwa nke-asu, n'ubochi nke-iri nke çnwa ahu; n'ubochi nkpuchi-nmehie ka unu gēme ka opì-ike gabiga n'ala-unu nile. 10 Unu gēdo kwa arø nke-ogu-abua-na-iri ahu nsø, kpøsa kwa n'ala ahu nile si na ndi nile bi nime ya nwere onwe-ha: jubile ka arø ahu gāburu unu; unu galaghachi kwa, onye o bu n'ihe-onwunwe-ya, laghachi kwa, onye o bu n'aburu-ya. 11 Jubile ka arø nke-ogu-abua-na-iri

ahu gāburu unu: unu aghala nkpuru, unu ewe-kwa-la ihe-ubi nēpu n'onwe-ya nime ya, unu aghorō-kwa-la nkpuru nke osisi vine nile anākwachagh akwacha. 12 N'ihi na jubile ka o bu; nsø ka o gādiri unu: unu gēsite n'ubi rie ihe-omume-ya. 13 N'arō jubile a ka unu gālaghachi, onye o bulu n'ihe-onwunwe-ya. 14 M̄be i gērenye madu-ibe-gi ihe-orire, ma-qbū zuru ihe n'aka madu-ibe-gi, unu emeritala onwe-unu ihe-ike: 15 dika qnū-qgugu arō si di site n'arō jubile, otū a ka i gāzuru ihe n'aka madu-ibe-gi, dika qnū-qgugu arō ihe-omume si di, otū a ka o gērenye gi. 16 Dika iba-uba nke arō si di ka i gēme ka qnū-ahia-ya ba uba, o bu kwa dika nbilata arō si di ka i gēbilata qnū-ahia-ya; n'ihi na qnū-qgugu ihe-omume ka ya onwe-ya nērenye gi. 17 Unu emerita-kwa-la onwe-unu ihe-ike; ma i gātu egwu Chineke-gi: n'ihi na Mu onwem bu Jehova, bū Chineke-gi. 18 Unu gēme kwa ukpurum nile, ikpém nile ka unu gēdebe kwa, me kwa ha; unu gēbi kwa n'ala ahu na ntukwasi-obi. 19 Ala ahu gāmi nkpuru-ya, unu gēriju afō, biri nime ya na ntukwasi-obi. 20 Ma m̄be unu gāsi, Gini ka ayi gēri n'arō nke-asa? le, ayi agagh-agha nkpuru, ayi agagh-achik̄ta kwa ihe-omume-ayi: 21 M'gēnye kwa ngozim iwu idakwasi unu n'arō nke-isi, o gēmekwa-ra arō atō ahu ihe-omume. 22 Unu gāgha kwa nkpuru n'arō nke-asato, rie ufōdu nime ihe-omume ahu, bū ihe ochie; rue arō nke-iteghete, rue m̄be ihe-omume-ya gābata, unu gēri ihe ochie. 23 Agagh-ere ala ahu rue m̄be o gādiru; n'ihi na Mu nwe ala ahu: n'ihi na ndi-qbāna na ndi-nnōdu ka unu bu n'alam. 24 N'ala nile nke ihe-onwunwe-unu unu gēnye kwa ihe-n̄aputa bayere ala ahu.

25 M̄be nwa-nne-gi gāda obeye, we re ufōdu nime ihe-onwunwe-ya, onye-n̄aputa-ya nke bu onye-aru-ya gābia kwa, ̄aputa ihe nwa-nne-ya reworo. 26 Onye o bulu, m̄be o nēnwēgh onye-n̄aputa, ma aka-ya eruwo, o we huta ihe gēzu n̄aputa-ya; 27 ya gu kwa arō nile nke orire-ya, nyeghachi nwoke o renyere ya ihe fōduru; o gālaghachi kwa n'ihe-onwunwe-ya. 28 Ma m̄be aka-ya achotagh ihe gēzu inweghachi ya

n'onwe-ya, ihe o reworo gādi kwa n'aka onye zuworo ya rue arō jubile: ma na jubile ahu o gāpu, o gālaghachi kwa n'ihe-onwunwe-ya.

29 Oz̄o, onye o bulu, m̄be o gēre ulobibi n'obodo nwere mb̄idi buruburu, n̄aputa-ya gādi kwa rue m̄be arō orire-ya gēruzū; otū n̄ba-arō ka n̄aputa-ya gādi. 30 Ma o bulu na abaputagh ya rue m̄be o nwezuru arō zuru okē, ulo ahu nke di nime obodo nwere mb̄idi buruburu gēguzosi-kwa-ra onye nāzū ya ike rue m̄be o gādiru, rue obo-ya nile: o gagh-apu na jubile. 31 Ma ulo nile nke obodo ntā nēnwēgh mb̄idi buruburu, tiyere qhia nke ala ahu ka agāgu ha: n̄aputa diri ha, na jubile ka ha gāpu kwa. 32 Ma obodo nile nke ndi Livai, ulo nile nke obodo nile nke ihe-onwunwe-ha, ike n̄aputa ebigh-ebi ka ndi Livai gēnwe. 33 Ma asi na onye o bulu nime ndi Livai abaputa ihe, ulo nke ereworo, na obodo nke ihe-onwunwe-ya, gāpu kwa na jubile: n'ihi na ulo nile nke obodo nile nke ndi Livai bu ihe-onwunwe-ha n'etiti umu Israel. 34 Ma agagh-ere qhia nke ebe-ita-nri nke obodo-ha; n'ihi na ihe-onwunwe ebigh-ebi ka o bulu ha.

35 Oz̄o, m̄be nwa-nne-gi gāda obeye, aka-ya ewe ghara idi ike n'ebe-obibi-gi; i gēye-kwa-ra ya aka: dika qbāna onye-nnōdu ka o gābu, o gēbiyere kwa gi. 36 Anarala ya uma ma-qbū qmuru-nwa; ma tua egwu Chineke-gi: ka nwa-nne-gi we biyere gi. 37 Enyela ya ego-gi n'uma, enye-kwa-la ya ihe-oriri-gi n'qmuru-nwa. 38 Mu onwem bu Jehova, bū Chineke-unu, Nke mere ka unu si n'ala Ijipt puta, inye unu ala Kenean, iburu unu Chineke.

39 Oz̄o, m̄be nwa-nne-gi gāda obeye n'ebe-obibi-gi, we renye gi onwe-ya; emela ka o fē ófūfē nke orū: 40 dika onye egoro ̄lu, dika onye-nnōdu, ka o gānq n'aka-gi; rue arō jubile ka o gēfē ófūfē n'aka-gi: 41 o gēsi kwa n'aka-gi pua, ya onwe-ya na umu-ya tiyere ya, o gālaghachikuru kwa aburu-ya, ihe-onwunwe nke nna-ya-hā ka o gālaghachikuru kwa. 42 N'ihi na ndi-orūm ka ha bu, ndi M'mere ka ha si n'ala Ijipt puta: agagh-ere ha dika anēre orū. 43 Ewela nkpābu zōda ya; ma tua egwu Chineke-gi. 44 Ma orū-gi

ndikom na orù-gi ndinyom, ndi i gér.we; site n'aka mba nile nke di unu buruburu, site n'aka-ha ka unu gābata orù-ndikom na orù-ndinyom. 45 Ozø kwa, ufodu nime umu ndi-nnødø ndi nq dika qbia n'ala-unu, ufodu nime ha ka unu gābata, na ufodu nime aburu-ha ndi nq n'ala-unu, ndi ha muru n'ala-unu: ha gābu-kwa-ra unu ihe-onwunwe. 46 Unu gēme ha ka ha buru ihe-nkcta unu-unu ndi gānochì unu gēnwe, inweta dika ihe-onwunwe; rue mbe etigh-ebi ufodu nime ndi ahu ka unu gēme ka ha buru orù-unu: ma unu ewela nkþahù zðda umu-nne-unu, bù umu Israel, názdarita onwe-unu n'otù n'otù.

47 Ozø, mbe aka qbia ma-qbu onye-nnødø n'ala-unu gēru inwe ákù, ma nwanue-gi adawo obeye n'akuku-ya, were onwe-ya renye qbia ma-qbu onye-nnødø n'ala-gi, ma-qbu were onwe-ya renye onye bayere nkporogwu n'aburu qbia: 48 mbe cresiri ya, nbaputa diri ya; otù onye nke sitere n'umu-nne-ya gābaputa ya: 49 ma-qbu nwa-nne nna-ya, ma-qbu nwa nwa-nne nna-ya, gābaputa ya; ma-qbu onye-aru-ya site n'aburu-ya gabaputa ya; ma q buru na aka-ya erue inwe ákù, q gābaputa onwe-ya. 50 Ya na onye baworo ya gāgu kwa site n'arø q were onwe-ya renye ya rue arø jubile: ege orire-ya gādi kwa ka qnu-qugugu arø; dika ubochi nile nke onye egoro olu ka q gānø n'aka-ya. 51 Q buru na qotutu arø foduru, dika ha si di ka o gésite n'ego orire-ya nyeghachi ihe-nbaputa-ya. 52 Ma q buru na ole-naole foduru n'arø rue arø jubile, q gāgu-kwa-ra ya; dika arø-ya nile si di ka q gčnyeghachi ihe-nbaputa-ya. 53 Dika onye egoro olu kwa-arø ka q gānø n'aka-ya, q gagh-ewere nkpaþu zðda ya n'anya-gi. 54 Ma q buru na aþaputagh ya n'arø ndia, q gāpu kwa n'arø jubile, ya onwe-ya, na umu-ya iyeré ya. 55 N'ihi na Mu ka umu Israel buru ndi-orù; ndi-orùm ka ha bu ndi M'mere ka ha si n'ala Ijipt puta: Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu. 26 1 Unu emerela onwe-unu ihe-efu q bula, unu eguzoro-kwa-la onwe-unu arusi apiri api, ma-qbu ogidi, unu etiye-kwa-la nkumie emere ka o yic ihe n'ala-unu, ikpø isi ala nye ya: n'ihi

na Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu. 2 Unu gēdebe ubochi-izu-ikem nile, tu kwa egwu ebe nsøm: Mu onwem bu Jehova.

3 Q buru na unu ejeghari n'ukpurum nile, q buru kwa na unu edebe ihe nile M'nyere n'iwu, we me ha; 4 M'gēnye kwa miri-ozuzo-unu na mbe-ha, ala gāmi kwa ihe-ømume-ya, osisi nke qhia gāmi kwa nkpuru-ha. 5 Nzocha-qka-unu gēru qghughø-nkpuru-vine, qghughø-nkpuru-vine gēru kwa qghigha-nkpuru: unu gēriju nri-unu afø, biri kwa n'ala-unu na ntukwasobi. 6 M'gēnye udo n'ala, unu gādina kwa ala, o digh kwa onye ganéme ka unu ma iijiji: M'gēme kwa ka ajo anu-qhia kwusi n'ala, mma-agha agagh-agabiga kwa n'ala-unu. 7 Unu gāchu ndi-iro-unu, ha gāda kwa n'iru unu site na mma-agha. 8 Madu ise r'etiti unu gāchu qgu madu ise, qgu madu ise n'etiti unu gāchu kwa orù nnù madu na nnù n:adu ise: ndi-iro-unu gāda ñwa n'iru unu site na mma-agha. 9 M'gēche unu iru, me kwa ka unu mua qmùmù, me kwa ka unu ba uba: M'gēme kwa ka qbuha-ndum guzosie ike n'ebé unu nq. 10 Unu gēri ihe ochie nke arēdebe site na mbe ochic, unu gēweputa kwa nke-ochie n'iru nke-qhu. 11 M'gētiye ebe-obibim n'etiti unu: nkpuru-obim agagh-asø kwa unu oyí. 12 M'ganéjeghari n'etiti unu, M'gābu-kwa-ra unu Chineke, unu onwe-unu gābu-kwa-ran otù ndi. 13 Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu, Nke mere ka unu si n'ala Ijipt, si kwa n'iburu ha ndi-orù, puta; M'tijiwo kwa nkporø nilc nke yoke-unu, me kwa ka unu je ije iguzo-otø.

14 Ma q buru na unu egeghm nti, unu ewe ghara ime ihe nile ndia M'nyere n'iwu; 15 q buru kwa na unu aju ukpurum nile, q buru kwa na nkpuru-obi-unu asø ikpém nile oyí, unu ewe ghara ime ihe nile M'nyere n'iwu, ka unu we mebie qbuha-ndum; 16 Mu onwem gēme kwa unu nka; M'gēme obi-qlulø-miri ka q buru onye-nlekøta-unu, bù qotita-aru na aru-qku, nême ka anya-unu hubie uzø, nême kwa ka nkpuru-obi-unu bazepu: unu gāgha kwa nkpuru-unu n'efu, ndi-iro-unu gēri kwa ya. 17 M'gēche irum imegide unu, agētibù

kwa unu n'iru ndi-iro-unu: ndi nākpo unu asi gāzōda unu; unu gābalaga kwa mbe o nādigh onye nāchu unu. 18 Ma o buru na unu agagh-egem nti rue ihe ndia, M'gādō kwa unu aka na nti ubō asa ozō n'ihi nmehie nile unu. 19 M'gētijji nweli-elu nke ike-unu; M'gēmc kwa elu-igwe-unu ka o di ka igwē, me kwa ala-unu ka o di ka ola: 20 ike-unu gāgwu kwa n'efu: ala-unu agagh-ami kwa ihe-omume-ya, osisi nke ala agagh-ami kwa nkpuru-ha. 21 Ma o buru na unu ejeghari n'imegidem, we ghara ikwe igem nti; M'gātukwasi kwa unu ihe-otiti ubō asa ozō dika nmehie unu nile si di. 22 M'gēzite anu-ohia n'etiti unu, ha gēme kwa ka unu ba aka umu, ha gēbupu kwa anu-ulō-unu, me kwa ka unu di ole-na-ole; uzō nile unu gātobō kwa n'efu. 23 Ma o buru na adogh unu aka na nti n'ebc M'nō site n'ihe ndia, ma unu nējeghari n'imegidem; 24 Mu onwem gējeghari kwa n'imegide unu; M'gēti kwa unu ihe ubō asa, obuná Mu onwem, n'ihi nmehie nile unu. 25 M'gēmc kwa ka mma-agha biakwasi unu, nke nābō obō obuba-ndum; agachikota kwa unu nime obodo nile unu: M'gēzite kwa ajo oria nēfe efe n'etiti unu; agēnye kwa unu n'aka ndi-iro. 26 Mbē M'gākpajiri unu nkpa-n'aka-unu, bú achicha, ndinyom iri gēsi achicha-unu n'otū itc-ōku, ha gēwegliachi kwa achicha-unu n'otutu: unu gēri kwa, ma afō agagh-eju unu.

27 Ma o buru na unu agagh-egem nti n'ihe a, ma unu nējeghari n'imegidem; 28 M'gējeghari kwa n'imegide unu n'ōnuma; M'gādō kwa unu aka na nti ubō asa, obuná Mu onwem, n'ihi nmehie nile unu. 29 Unu gēri anu-aru umu-unu ndikom, anu-aru umu-unu ndinyom ka unu gēri kwa. 30 M'gēme ka ebe di elu nke unu tōbōrō n'efu, M'gēbutu kwa arusi-anyanwu nile unu, tukwasi kwa ozu-unu n'ozu nile nke arusi-unu; nkpuru-obim gāsō kwa unu oyi. 31 M'gēme obodo nile unu nkponkpō ebe, mc kwa ebe nsō unu ka ha tōbōrō n'efu, M'gagh-anu kwa isi utō unu. 32 Mu onwem gēme kwa ala-unu ka o tōbōrō n'efu: ibobo ya gānwu kwa ndi-iro-unu n'aru, bú ndi bi nime ya. 33 Unu ka M'gēfesa kwa n'etiti mba

nile, M'gāmipu kwa mma-agha chua unu n'azu: ala-unu gābu kwa ebe tōbōrō n'efu, obodo-unu nile gābu kwa nkponkpō ebe. 34 Mbē ahu ka ubōchi-izu-ike-ya nile gātō ala ahu utō ubōchi nilc nke itōbō-n'efu ahu, mbe unu onwe-unu nō kwa n'ala ndi-iro-unu; mbe ahu ka ala gākwusi n'olu, ubōchi-izu-ike-ya nile gātō kwa ya utō. 35 Ubōchi nile nke itōbō-n'efu ahu ka o gākwusi n'olu: nke o nākwusigh n'ubōchi-izu-ike-unu, mbe unu biri n'elu ya. 36 Ma ndi nāfōdu n'etiti unu, M'gēme ka idambā ba n'obi-ha n'ala ndi-iro-ha: olu nke akwukwō-osisi ifufe nēfepu gāchu kwa ha; ha gābalaga nbalaga mma-agha; ha gāda kwa mbe o digh onye nāchu ha. 37 Ha gāsurita ngōngō, otū n'aru ibe-ya, dika n'iru mma-agha, mbe onye nāchu ha adigh: ma nguzosi-ike n'iru ndi-iro-unu agagh-adiri unu. 38 Unu gāla kwa n'iyyi n'etiti mba nile ozō, ala ndi-iro-unu gēri kwa unu. 39 Ndi nāfōdu n'etiti unu gāta aru n'ajō omume-ha n'ala nile nke ndi-iro-unu; ozō kwa, n'ajō omume nile nke ndi bu nna-ha, ha gēso kwa ha ta aru. 40 Ha gēkwuputa ajō omume-ha, na ajō omume nke ndi bu nna-ha, nime nmekpu-ha nke ha mekpurum, ha gēkwuputa kwa na n'ihi na ha jeghatiri n'imegidem, 41 Mu onwem we nējeghari kwa n'imegide ha, me ka ha ha n'ala ndi-iro-ha: ma o buru na obi-ha nke anēbigh úgwù eruru ala mbē ahu, o buru kwa na ahuhu ajō omume-ha atō ha utō mbē ahu; 42 M'gēcheta kwa obuba-ndu Mu na Jckob bara; ozō kwa, obuba-ndu Mu na Aisak bara, ozō kwa, obuba-ndu Mu na Abraham bara, ka M'gēcheta; ala ahu ka M'gēcheta kwa. 43 Ha gārapu kwa ala ahu, ubōchi-izu-ike-ya nile gātō kwa ya utō, n'itōbō-n'efu ahu mbe ha nānōgh ya; ahuhu ajō omume-ha gātō kwa ha onwe-ha utō: n'ihi na, obuná n'ihi na ikpēm nile ka ha jru, o bu kwa ukpurum nile ka nkpuru-obi-ha sōro eyi. 44 Ma obuna n'ihe a kwa, mbe ha nō n'ala ndi-iro-ha, M'gagh-aju ha, M'gagh-asō kwa ha oyi, imē ka ha gwusia, na imebi obuba-ndum nke Mu na ha bara: n'ihi na Mu onwem bu Jchova, bú Chinke-ha: 45 M'gēcheta kwa n'ihi ha obuba-ndu nke ndi-mbū-ha, ndi M'merc ka ha si n'ala Ijipt putu

n'anya mba nile ozø, ka M'we buru ha Chinke: Mu onwem bu Jehova.

46 Ndia bu ukpuru na ikpè na iwu, nke Jehova nyere n'etiti Ya na umu Israel n'ugwu Sainai site n'aka Moses.

27 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe onye o bula gémiezù nkwa, dika ɔrùrù-ɔnu-gi si di ka madu nile gāburu Jehova. 3 ɔrùrù-ɔnu-gi gābu kwa nke nwoke site n'onye ɔbara orù arø we rue onye ɔbara ɔgu aro atø, ɔrùrù-ɔnu-gi gācù kwa ɔgu shekel ɔla ɔcha abua na iri, dika shekel nke ebe nsom si di. 4 Ma o buru na nwayi ka o bu, ɔrùrù-ɔnu-gi gābu kwa orù shekel na iri. 5 Ma o buru na o bu site n'onye ɔbara aro ise we rue onye ɔbara orù arø, ɔrùrù-ɔnu-gi nke nwoke gābu kwa orù shekel, ma o gāburu nwayi shekel iri. 6 Ma o buru na o bu site n'onye ruru otù ɔnwa we rue onye ɔbara arø ise, ɔrùrù-ɔnu-gi nke nwoke gābu kwa shekel ɔla-ɔcha ise, ma shekel ɔla-ɔcha atø ka ɔrùrù-ɔnu-gi gāburu nwayi. 7 Ma o buru na o bu siten'onye ɔbara ɔgu arøatø we gabani'ru; o buru na o bu nwoke, ɔrùrù-ɔnu-gi gābu kwa shekel iri na ise, ma o gāburu nwayi shekel iri. 8 Ma o buru na onye dara obeye ka o bu kari ɔrùrù-ɔnu-gi, agéguzo kwa ya n'iru onye-nchu-aja, onye-nchu-aja gārù kwa ya ɔnu; dika aka onye ahu nke nél:we nkwa ruru ka onye-nchu-aja gārù ya ɔnu.

9 Ma o buru na o bu anu-ulø, nke madu nésite na ya weta nso Jehova onyinye iji biaru nso, ihe o bula madu gesite na ya nye Jehova gādi nso. 10 O gagh-abanwe ya, o gagh-enwo kwa ya, ezi ihe n'ɔnødu ihe ojø, ma-ɔbu ihe ojø n'ɔnødu ezi ihe: ma o buru na o were anu-ulø nwo anu-ulø ma-ɔli, nke ahu di kwa nso, ihe ejì nwo ya gādi kwa nso. 11 Ma o buru na o bu anu-ulø o bula ruru árù, nke ha nésitegh na ya weta nso Jehova onyinye iji biaru nso, o gémie kwa ka anu-ulø ahu guzo n'iru onye-nchu-aja: 12 onye-nchu-aja gārù kwa ya ɔnu, ma o bu ezi ihe ma-ɔbu ihe ojø: dika ɔrùrù-ɔnu-gi si di, gi onye-nchu-aja, otù a ka o gādi. 13 Ma o buru na o gābaputa ya n'ezie, o gātukwasi kwa otù uzø n'uzø ise ya n'ɔrùrù-ɔnu-gi. 14 Ozø, mbe onye o bula gēdo ulø-ya

nsø idiri Jehova nsø, onye-nchu-aja gārù kwa ya ɔnu, ma o bu ezi ulø ma-ɔbu ulø ojø: dika onye-nchu-aja gārù ya ɔnu, otù a ka o gēguzo. 15 O buru kwa na onye ahu nke nēdo ya nsø abaputa ulø-ya, o gātukwasi kwa ya otù uzø n'uzø ise nke ego ɔrùrù-ɔnu-gi, o gābu kwa nke ya.

16 Ma o buru na onye o bula ewere ufodù nime ala-ubi nke ihe-onwunwe-ya doro Jehova nsø, ɔrùrù-ɔnu-gi gādī kwa ka nkpuru-ɔghigha-ya si di; otù homer nke nkpuru-ɔghigha ɔka barley, agārù ɔnu-ya n'ɔgu shekel ɔla-ɔcha abua na iri. 17 O buru na o sitere n'arø jubile do ala-ubi-ya nsø, dika ɔrùrù-ɔnu-gi si di ka o gēguzo. 18 Ma o buru na o do ala-ubi-ya nsø mbe jubile gasiri, onye-nchu-aja gāgu-kwa-ra ya ego-ya dika arø fōduru iru arø jubile si di, agāgubi kwa ihe n'ɔrùrù-ɔnu-gi. 19 Ma o buru na onye ahu nke nēdo ala-ubi nsø abaputa ya n'ezie, o gātukwasi kwa ya otù uzø n'uzø ise nke ego ɔrùrù-ɔnu-gi, agēme kwa ka o guzosiere ya ike. 20 Ma o buru na o ɔbaputagh ala-ubi ahu, ma-ɔbu na o renyewo onye ozø ala-ubi ahu, agagh-abaputa ya ozø: 21 ma ala-ubi ahu, n'opupu-ya nime jubile, gādiri Jehova nsø, dika ala-ubi nke ewezugara ka ebibie ya; onye-nchu-aja gēnwé ihe-onwunwe ala-ubi ahu. 22 Ma o buru na o doro Jehova ala-ubi o zuworo nsø, bù nke nésitegh r'ala-ubi nke ihe-onwunwe-ya; 23 onye-nchu-aja gāgu-kwa-ra ya ɔgugu nke ɔrùrù-ɔnu-gi rue arø jubile: o gēnye kwa ɔrùrù-ɔnu-gi n'ubochi ahu, dika ihe nsø diri Jehova. 24 N'arø jubile ala-ubi ahu gālaghachiri onye azutara ya n'aka-ya, bù onye nwe ihe-onwunwe nke ala ahu. 25 ɔrùrù-ɔnu-gi nile gādī kwa ka shekel nke ebe nsø si di: orù gerah gābu shekel ahu.

26 Náni nwa eburu uzø mu n'etiti anu-ulø, nke anēme ka o buru nwa eburu uzø muru Jehova, o digh onye o bula gēdo ya nsø: ma o bu ehi ma-ɔbu azuru, ihe Jehova nwere ka o bu. 27 Ma o buru na o di n'etiti anu-ulø ruru árù, o gābaputa kwa ya dika ɔrùrù-ɔnu-gi si di, o gātukwasi kwa ya otù uzø n'uzø ise ya: ma o buru na abaputagh ya, agēre kwa ya dika ɔrùrù-ɔnu-gi si di.

28 Náni, o digh ihe o bula agēre ma-ɔbu ɔbaputa, nke ewezugara ka ebibie ya,

nke onye o bula gēwezugara Jehova ka ebibie ya, site n'ihe nile o nwere, site na madu na anu-ulø, ma-øbu site n'ala-ubi nke ihe-onwunwe-ya: ihe o bula ewezugara ka ebibie ya, ihe nsø kachasi ihe nsø nile ka o buru Jehova. 29 O digh onye o bula agāħaputa, nke ewezugara ka ebibie ya, nke agēwezuga ka ebibie ya site n'etiti madu: aghaghime ka o nwua.

30 Otù uzø n'uzø iri ihe nile nke ala, site na nkpuru-øghigha nke ala, ma-øbu site na nkpuru osisi, ihe Jehova nwere ka o bu: o bu ihe nsø diri Jehova. 31 Ma o buru na onye o bula aħaputa ihe nime

otù uzø n'uzø iri ihe-ya ma-qli, otù uzø n'uzø ise ka o gātukwasi ya. 32 Otù uzø kwa n'uzø iri nke igwè ehi na igwè ewu na aturu nile, ihe o bula nke nāgabiga n'okpuru nkpa-n'aka, otù uzø n'uzø iri gābu ihe nsø diri Jehova. 33 O gaghetucha n'etiti ezi anumanu na anumanu ojø, o gagħ-enwo kwa ya: ma o buru na o nwo ya ma-qli, nke ahu di kwa nsø, ilie ejì nwo ya gādi kwa nsø; agagh-abaputa ya.

34 Ndia bu ihe enyere n'iwu, nke Jehova nyere Moses n'iwu bayere umu Israel n'ugwu Sainai.

AKWUKWØ NKE-ANQ NKE MOSES, ANĀKPØ

ONU-QGUGU

1 Iehova we gwa Moses okwu n'øzara Sainai, n'ulo-ikwū nzute, n'ubøchi mbu nke ɔnwa nke-abua, n'arø nke-abua nke ɔpupu ha puru n'Ijipt, si, 2 Gutanu ɔnu-øgugu nzukø nile nke urnu Israel, dika aburu nile ha si di, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, n'ønu-øgugu aha nile, nwoke o bula, onye na isi-ya onye na isi-ya; 3 site n'onye bara orù arø we gaba n'iru, onye o bula nke nāpukuru usu ndi-agha n'Israel, unu gāgukota ha, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di, gi onwe-gi na Eron. 4 Madu ganoye-kwa-ra unu, otù nwoke gādiri otù ebo; nwoke o bula, onye-isi ulø nna-va-hà ka o bu. 5 Ndia bu kwa aha ndikom unu na ha gēguzo: nke Reuben; Elizua nwa Shedeua. 6 Nke Simeon; Shelumiel nwa Zurishadai. 7 Nke Juda, Nahshon nwa Aminadab. 8 Nke Isaka; Netanel nwa Zua. 9 Nke Zebulun; Eliab nwa Hilon. 10 Nke umu Josef; nke Efraim; Elishama nwa Amihud; nke Manase; Gameliel nwa Pedahzua. 11 Nke Benjamin; Abidan nwa Gideoni. 12 Nke Dan: Ahieza nwa Amishadai. 13 Nke Asha; Pagiel nwa Økran. 14 Nke Gad; Eliasat nwa Deuel. 15 Nke Naftali; Ahira nwa Inan. 16 Ndia bu ndi akporo nke

nzukø Israel, ndi-isi ebo nile nke ndi bu nna-ha; ndi-isi nke usu nile nke nnù ndikom abua na ɔga iri nke Israel ka ha bu. 17 Moses na Eron we chirin ndikom nke akporo n'aha n'aha: 18 o bu kwa nzukø Israel nile ka ha kpokötara n'ubøchi m'bù nke ɔnwa nke-abua, ha we kɔ akukø osuso-ømumu-ha dika aburu nile ha si di, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, n'ønu-øgugu aha. site n'onye ɔbara orù arø we gaba n'iru, onye na isi-ya onye na isi-ya. 19 Dika Jehova nyere Moses iwu, otù a ka o gukötara ha n'øzara Sainai.

20 Ma umu Reuben, bú økpara Israel, osuso-ømumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, n'ønu-øgugu aha, onye na isi-ya onye na isi-ya, nwoke o bula site n'onye ɔbara orù arø we gaba n'iru, onye o bula nke nāpukuru usu ndi-agha: 21 ndi-ha agukötara agukötara, ndi diri ebo Reuben, ha di orù nnù uzø ise na nnù iri-na-isi na ɔgu ise.

22 Nke umu Simeon, osuso-ømumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, ndi-ha agukötara agukötara, n'ønu-øgugu aha, onye na isi-va onye na isi-ya, nwoke o bula site n'onye ɔbara orù arø we gaba n'iru, onye o bula

23 Nke nāpukuru usu ndi-agha; 23 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Simeon, ha di orú nnū uzø asa na nnū asatø na ogu ise.

24 Nke umu Gad, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 25 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Gad, ha di orú nnū uzø ise na nnū iri-na-anø na ogu abua na iri.

26 Nke umu Juda, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara oru arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 27 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Juda, ha di orú nnū uzø ieghete na nnū isi na ogu iri.

28 Nke umu Isaka, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 29 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Isaka, ha di orú nnū uzø isi na nnū iri-na-isi.

30 Nke umu Zebulun, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 31 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Zebuiun, ha di orú nnū uzø asa na nnū atø na ogu iri.

32 Nke umu Josef, bú nke umu Efraim, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 33 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Efraim, ha di orú nnū uzø ise na nnū na ogu ise.

34 Nke umu Manase, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gata n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 35 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Manase, ha di orú nnū uzø anø na ogu iri.

36 Nke umu Benjamin, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si

di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 37 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Benjamin, ha di orú nnū uzø anø na nnū asatø na ogu iri.

38 Nke umu Dan, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 39 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Dan, ha di orú nnū uzø asa na nnū iri-na-isi na ogu iri-na-ise.

40 Nke umu Asha, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 41 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Asha, ha di orú nnū uzø ise na nnū atø na ogu iri-na-ise.

42 Nke umu Naftali, osuso-omumu nile ha, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, n'önü-ogugu aha, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha; 43 ndi-ha agukötara agukota, ndi diri ebo Naftali, ha di orú nnū uzø isi na nnū iri-na-atø na ogu iri.

44 Ndia bu ndi agukötara agukota, ndi Moses na Eron gukötara, ha na ndi-isi Israel, bú ndikom iri na abua: otù nwoke otù nwoke diri ulo nna-ya-ha ka ha bu. 45 Ndi nile nke umu Israel agukötara agukota we di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di. site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, onye ø bulø nke nāpukuru usu ndi-agha n'Israel; 46 obuná ndi nile agukötara agukota we di orú nnū ogu uzø atø na uzø iri-na-ise. na nnū asatø, na ogu iri-na-asa, na iri.

47 Ma ndi Livai, dika ebo nke ndi bu nna-ha si di, agukötagh ha n'etiti ha.

48 N'ihi na Jehova gwara Moses ekwu, si, 49 Nání, agukötala ebo Livai, agutakwa-la onu-ogugu-ha n'etiti umu Israel: 50 ma gi onwe-gi me ndi Livai ka ha buru ndi nélékøta ebe-obibi ihe-ámà, ndi nélékøta kwa ihe-ya nile, ndi nélékøta kwa ihe nile diri ya: ha onwe-ha ganébu ebe-obibi ahu, na ihe-ya nile: ha onwe-ha géje-kwa-ra ya ozi, ø

bu kwa buruburu ebe-obibi ahu ka ha gāma ulo-ikwū-ha. 51 Ma na nbuli-ije nke ebe-obibi ahu, ndi Livai gēweda ya: ozo, n'omuma nke ebe-obibi ahu, ndi Livai gēguzo ya oto: ma onye ala ozo nke nabiaru nso, agēme ka o nwua. 52 Umu Israel gāma kwa ulo-ikwū-ha, nwoke o bula n'akuku ɔmuma-ulō-ikwū-ya, na nwoke o bula n'akuku ɔkolotō-ya, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di. 53 Ma ndi Livai gāma ulo-ikwū-ha buruburu ebe-obibi ihe-āmā ahu, ka iwe we ghara idi n'aru nzuko umu Israel: ndi Livai gēdebe kwa ihe-ndebe nke ebe-obibi ihe-āmā ahu. 54 Umu Israel we me otu a; dika ihe nile nke Jehova nyere Moses n'iwu si di, otu a ka ha mere.

2 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 2 Umu Israel gāma ulo-ikwū-ha, nwoke o bula n'akuku ɔkolotō-ya, ha na ihe-iriba-ama nile nke diri ulo nke ndi bu nna-ha: na ncherita-iru ulo-ikwū nzute ka ha gāma ulo-ikwū-ha buruburu. 3 Ndi nāma ulo-ikwū-ha n'akuku Iru-anyanwu chere iru n'owuwa-anyanwu bu ndi nke ɔkolotō ɔmuma-ulō-i kwū Juda, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di: onye-isi umu Juda nwere bu Nahshon nwa Aminadab. 4 Usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō iteghete na nnū isi na ogu iri. 5 Ndi nāma ulo-ikwū-ha n'akuku-ya bu ebo Isaka: onye-isi umu Isaka nwere bu Netanel nwa Zua: 6 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ya agukötara agukota, di orū nnū uzō isi na nnū iri-na-isi: 7 ebo Zebulun kwa: onye-isi umu Zebulun nwere bu Eliab nwa Hilon: 8 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ya agukötara agukota, di orū nnū uzō asa na nnū ato na ogu iri. 9 Ndi nile agukötara agukota nke ɔmuma-ulō-ikwū Juda di orū nnū orū uzō na uzō ato, na nnū isi, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di. Ha gēbu uzō buli ije.

10 Okolotō nke ɔmuma-ulō-ikwū Reuben di n'akuku Ndida, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di; onye-isi umu Reuben nwere bu Elizua nwa Shedeua 11 Usu - ndi - agha - ya, na ndi - ya agukötara agukota, di orū nnū uzō ise na nnū iri-na-isi na ogu ise. 12 Ndi nāma ulo-ikwū-ha n'akuku-ya bu ebo Simeon: onye-isi umu Simeon nwere

bu Shelumiel nwa Zurishadai: 13 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō asa na nnū asato na ogu ise: 14 ebo Gad kwa: onye-isi umu Gad nwere bu Eliasaf nwa Reuel: 15 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō ise na nnū iri-na-anō na ogu abua na iri. 16 Ndi nile agukötara agukota nke ɔmuma-ulō-ikwū Reuben di orū nnū uzō iri na asato, na nnū iri-na-asato, na ogu iri-na-abua, na iri, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di. Ha gābu nke-abua n'ibuli ije.

17 Ulo-ikwū nzute gēbuli kwa ije, ya na ɔmuma-ulō-ikwū ndi Livai, n'etiti ɔmuma-ulō-ikwū nile: dika ha si aina ulo-ikwū-ha, otu a ka ha gēbuli ije, nwoke o bula n'akuku-ya, dika ɔkolotō nile ha si di.

18 ɔkolotō nke ɔmuma-ulō-ikwū Efraim, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di, di n'akuku Qdida-anyanwu: onye-isi umu Efraim nwere bu Elishama nwa Amihud. 19 Usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō ise na nnū na ogu ise. 20 N'akuku-ya ka ebo Manase di: onye-isi umu Manase nwere bu Gameliel nwa Pedahzua: 21 usu - ndi - agha - ya, na ndi - ha agukötara agukota, di orū nnū uzō anō, na ogu iri: 22 ebo Benjamin kwa: onye-isi umu Benjamin nwere bu Abidan nwa Gideoni: 23 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō anō na nnū asato na ogu iri. 24 Ndi nile agukötara agukota nke ɔmuma-ulō-ikwū Efraim di orū nnū uzō iri-na-atō, na nnū iri, na ogu ise. dika usu nile nke ndi-agha-ha si di. Ha gābu nke-atō n'ibuli ije. (

25 Okolotō nke ɔmuma-ulō-ikwū Dan di n'akuku Ugwu, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di; onye-isi umu Dan nwere bu Ahieza nwa Amishadai.

26 Usu - ndi - agha - ya, na ndi - ha agukötara agukota, di orū nnū uzō asa na nnū iri-na-isi na ogu iri-na-ise.

27 Ndi nāma ulo-ikwū-ha n'akuku-ya bu ebo Asha: onye-isi umu Asha nwere bu Pagiel nwa Okran: 28 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara agukota, di orū nnū uzō ise na nnū ato na ogu iri-na-ise: 29 ebo Naftali kwa: onye-isi umu Naftali nwere bu Ahira

nwa Inan: 30 usu-ndi-agha-ya, na ndi-ha agukötara aguköta, di orú nnù uzø isi na nnù iri-na-atø na ogu iri. 31 Ndi nile agukötara aguköta nke ọmuina-ulø-ikwū Dan di orú nnù uzø iri-na-iteghete, na nnù iri-na-anø. Ha gäbu ndi azu n'ibuli ije, dika ọkolotø nile ha si di.

32 Ndia bu ndi agukötara aguköta nke umu Israel, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di; ndi nile agukötara aguköta nke ọmuina-ulø-ikwū nile, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di, di orú nnù ogu uzø atø na uzø iri-na-ise, na nnù asatø, na ogu iri-na-asø, na iri. 33 Ma agukötagh ndi Livai n'etiti umu Israel; dika Jehova nyere Moses iwu. 34 Umu Israel we me otú a; dika ihe nile Jehova nyere Moses n'iwu si di; otú a ka ha mara ulø-il-wū-ha dika ọkolotø nile ha si di, ọ bu kwa otú a ka ha buliri ije. nwoke ọ bula dika aburu nile ya si di, n'ulo nna-ya-hi.

3 1 Ma ndia bu osuso-omumu nile
2 nke Eron na Moses n'ubøchi Jehova
gware Moses okwu n'ugwu Sainai.
2 Ndia bu kwa aha umu-ndikom Eron;
okpara-ya, bú Nedab. na Abaihu, na
Elceza, na Itama. **3** Ndia bu aha nke
umu-ndikom Eron, bú ndi-nchu-aja ndi
eterc manu, ndi ọ mejuru aka ibu ndi-
nchu-aja. **4** Nedab na Abaihu we
nwua n'iru Jehova, mbe ha wetara nso
oku ala ọzø n'iru Jehova, n'ozara Sainai,
ha enwegh kwa nwa: Eleeza na Itama
we buru ndi-nchu-aja n'iru Eron, bú
nna-ha.

5 Jehova we gwa Moses okwu, si,
6 Me ka ebo Livai biaru nso, guzo kwa
ha n'iru Eron, bú onye-nchu-aia, ka ha
we jere ya ozi. **7** Ha gëdcbe kwa ihe-
ndebe-ya na ihe-ndebe nke nzuko Israci
nile n'iru ulø-ikwū nzute, ifé ọfufé nke
ebe-obibim. **8** Ha gëdebe kwa ihe nile
nke ulø-ikwū nzute, na ihe-ndebe nke
umu Israel, ifé ọfufé nke ebe-obibim.
9 I gëwëre kwa ndi Livai nyc Eron, nyc
kwa umu-ya ndikom: ndi enyeworo
ya ha nile site n'etiti tunu Israel ka ha
bu. **10** I gëme kwa Eron na umu-ya
ndikom ka ha buru ndi-nlekötä ha
gëdebe kwa ọlu-nchu-aja-ha: ma onye
ala ọzø nke nübiaru nso, zgëme ka ọ
nwua.

11 Jehova we gwa Moses okwu, si,

12 Ma Mu onwem, le, esiwom n'etiti
umu Israel were ndi Livai n'ọnødu nwa
ọ bula eburu uzø mu nke némeghe àkpà-
nwa n'etiti umu Israel; ndi Livai gäbu
kwa ihe M'nwerek: **13** n'ihi na Mu
nwe nwa ọ bula eburu uzø mu; n'ubøchi
M'tiburu umu nile eburu uzø mu n'ala
Ijipt ka M'doro umu nile eburu uzø mu
n'Israel nsø nyc onwem, ma madu ma
anumanu: nkem ka ha bu; Mu onwem
bu Jehova.

14 Jehova we gwa Moses okwu
n'ozara Sainai, si, **15** Guköta umu
Livai, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di,
dika aburu nile ha si di; nwoke ọ bula
site n'onye ruru otù ọnwa we gaba n'iru
ka i gäguköta ha. **16** Moses we guköta
ha n'okwu-ọnwa Jehova, dika enyere ya
iwu. **17** Ndia bu kwa umu-ndikom
Livai n'aha-ha; Giashon, na Kohat, na
Merari. **18** Ndia bu kwa aha umu-
ndikom Giashon dika aburu nile ha si di;
Libni na Shimai. **19** Umu-ndikom
Kohat kwa dika aburu nile ha si di;
Amram, na Izha, na Hebron, na Uziel.
20 Umu-ndikom Merari kwa dika
aburu nile ha si di; Mahli na Mushi.
Ndia bu aburu ndi Livai, dika ulø nke
ndi bu nna-ha si di.

21 Nke Giashon bu aburu ndi Libni,
na aburu ndi Shimai: ndia bu aburu ndi
Giashon. **22** Ndi-ha agukötara aguköta,
n'ọnø-ogugu ndikom nile, site n'onye
ruru otù ọnwa we gaba n'iru, ndi-ha
agukötara aguköta di nnù iri-na-asatø na
çgu iri-na-ise. **23** Aburu abua nke ndi
Giashon nàma ulø-ikwū-ha n'azu ebe-
obibi ahu chere iru n'Qdida-anyanwu.
24 Onye-isi ulø nna ndi Giashon nwere
bu Eliasaf nwa Lael. **25** Ihe-ndebe nke
umu-ndikom Giashon n'ulø-ikwū nzute
bu ebe-obibi na Ulo-ikwū, na ihe-
nkuchi-ya, na ákwà-nkwuchi nke ọn-
uzø ulø-ikwū nzute, **26** na ákwà-
ngechi nile nke ogige ahu, na ákwà-
nkuchi nke ọn-uzø ogige, nke di
n'akuku ebe-obibi, na n'akuku ebe-
ichu-aja buruburu, na udø-ya nile
bayere ọfufé-ya nile.

27 Nke Kohat bu aburu ndi Amram,
na aburu ndi Izha, na aburu ndi Hebron,
na aburu ndi Uziel: ndia bu aburu ndi
Kohat. **28** N'ọnø-ogugu ndikom nile,
site n'onye ruru otù ọnwa we gaba n'iru,
ha di orú nnù na etù nnù na ogu iri,

nēdebe ihe-ndebe nke ebe nsq ahu. 29 Aburu nile nke umu Kohat nāma ulo-ikwū-ha n'isi ebe-obibi ahu cherc iru na Ndida. 30 Onye-isi ulo nna aburu ndi Kohat nwere bu Elizafan nwa Uziel. 31 Ihe-ndebe-ha bu ihe ahu, na table ahu, na ihe-idøba-orion, na ebe-ichu-aja abua, na ihe nile nke ebe nsq ahu nke ha ji je ozi, na ákwà-nkwuchi ahu, na ófufè-ya nile. 32 Onye-isi nke ndi-isi nke ndi Livai bu Eleeza nwa Eron onye-nchu-aja, q nwere nlekota ndi nēdebe ihe-ndebe nke ebe nsq ahu.

33 Nke Merari bu aburu ndi Mahli, na aburu ndi Mushi: ndia bu aburu Merari. 34 Ndi-ha agukotara agukota, n'qnu-qgugu ndikom nile, site n'onye ruru otù qnwa we gaba n'iru, di nnù iri-na-ise na qgu iri. 35 Onye-isi ulo nna nke aburu abua Merari nwere bu Zuriel nwa Abihail: ha nāma ulo-ikwū-ha n'isi ebe-obibi ahu chere iru n'Ugwu. 36 Nlekota nke ihe-ndebe nke umu Merari bu ibo nile nke ebe-obibi ahu, na nkporø-ya niie, na ide-ya nile, na ukwu-ya nile, na ihe-ya nile, na ófufè-ya nile: 37 na ide nile nke ogige ahu buruburu, na ukwu nile ha, na ntú nile ha, na udø nile ha. 38 Ndi nāma ulo-ikwū-ha n'iru ebe obibi ahu chere iru n'Iru-anyanwu, n'iru ulo-ikwū nzute chere iru n'owuwa-anyanwu, bu Moses, na Eron na umu-ya ndikom, nēdebe ihe-ndebe nke ebe nsq ahu, bù ihe-ndebe nke umu Israel; onye ala qzø nke nabiaru nso, agême ka q nwua. 39 Ndi nile agukotara agukota nke ndi Livai, ndi Moses na Eron gukotara n'okwu-qnu Jehova, dika aburu nile ha si di, ndikom nile, site n'onye ruru otù qnwa we gaba n'iru, di orú nnù uzø abua na nnù iri-na-ise.

40 Jehova we si Moses, Gukota umu-ndikom nile ebura uzø muru umu Israel, site n'onye ruru otù qnwa we gaba n'iru, guta kwa qnu-qgugu aha-ha. 41 I gēwe-kwa-ram ndi Livai (Mu onwem bu Jehova) n'qnu-qgugu umu nile ebura uzø mu n'etiti umu Israel; na anu-ulø ndi Livai n'qnu-qgugu umu nile ebura uzø mu n'etiti umu Israel, dika Jehova nyere ya iwu. 43 Ndkom nile ebura uzø mu, n'qnu-qgugu aha, site n'onye ruru otù

qnwa we gaba n'iru, dika ndi-ha agukotara agukota si di, di orú nnù uzø abua na nnù iri-na-ise na qgu iri-na-atø na iri na atø.

44 Jehova we gwa Moses okwu, si, 45 Were ndi Livai n'qnu-qgugu umu nile ebura uzø mu n'etiti umu Israel, were kwa anu-ulø ndi Livai n'qnu-qgugu anu-ulø-ha: ndi Livai gābu kwa ihe M'nwere; Mu onwem bu Jehova. 46 Ma ndi anābaputa, bù qgu madu iri-na-atø na madu iri na atø ahu sitere na ndi ebura uzø mu nke umu Israel, ndi eji ka ndi Livai n'qnu-qgugu, 47 n'aka-ha ka i gānara shekel ise shekel ise n'isi n'isi; dika shekel nke ebe nsq ahu si di ka i gēwera ha (shekel bu orú gerah): 48 i gēnye kwa Eron, nye kwa umu-ya ndikom, ego ahu ewere baputa ndi ahu eji ka ndi Livai n'qnu-qgugu. 49 Moses we nara ego nbaputa ahu n'aka ndi foduru n'qnu-qgugu ndi ahu ndi Livai baputara: 50 n'aka umu ebura uzø mu nke umu Israel ka q nara ego ahu; nnù shekel atø na qgu asatø na ise, dika shekel nke ebe nsq ahu si di; 51 Moses we nye Eron, nye kwa umu-ya ndikom, ego ndi abaputara, n'okwu-qnu Jehova, dika Jehova nyere Moses iwu.

4 i Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 2 Guta qnu-qgugu umu Kohat site n'etiti umu Livai, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, 3 site n'onye ḥara orú arø na iri we gaba n'iru we rue onye ḥara qgu arø abua na iri, onye q bula nke nābakuru usu-ndi-agha, ije ozi n'ulo-ikwū nzute. 4 Nka bu ófufè umu Kohat n'ulo-ikwū nzute, bù ebe nsq kachasi ebe nsq nile: 5 na nbuli-iye nke qmuma-ulo-ikwū Eron gābà kwa nime, ya na umu-ya ndikom, ha gākwuda ákwà-nbuchi nke ákwà-nkwuchi ahu, were ya kpuchie ihe ihe-āmà ahu, 6 tiye kwa ihe-nkpuchi akpukpø seal n'elu ya, ḥakwasí kwa ákwà anunu anunu n'elu, tiye kwa nkpan'aka-ya abua nime. 7 N'elu table nke irum ka ha gābawasi ákwà anunu, tiye kwa n'elu ya afere-ya nile, na ngajiyá nile, na qkwa-ya nile, na iko nile nke nwusi ájá-ihe-qiunü: achicha anētiye mbe dum gādi kwa n'elu ya: 8 ha gābawasi kwa n'elu ha ákwà uhie, were kwa ihe-nkpuchi akpukpø seal kpuchie ya, ha gētiye kwa nkpa-n'aka-ya abua

nime. 9 Ha gēwere kwa ákwà anunu, kpuchie ihe-idøba-oriøna nke ihe ahu nēnye ihè, na oriøna-ya nile, na nkpa-ya nile, na ihe-ikpakepu-øku-ya nile, na ihe-manu-ya nile, nke ha were jere ya ozi: 10 na gētiye kwa ya na ihe-ya nile nime ihe-nkpuchi akpukpø seal, tukwasi ya n'ihe ejí bù ya. 11 O bu kwa n'elu ebe-ichu-aja òla-edo ahu ka ha gābakwasi ákwà anunu, were kwa ihe-nkpuchi akpukpø seal kpuchie ya, tiye kwa nkpa-n'aka-ya abua nime: 12 ha gēwere kwa ihe nile nke ije-ozi ahu, nke ha ji je ozi n'ebe nsø ahu, tiye ha nime ákwà anunu, were kwa ihe-nkpuchi akpukpø seal kpuchie ha, tukwasi ha n'ihe ejí bù ha. 13 Ha gēkpopu kwa ntu n'ebe-ichu-aja, bakwasi n'elu ya ákwa ododo: 14 ha gētiye kwa n'elu ya ihe nile ya, nke ha ji je ozi n'akuku ya, bù ihe-igu-øku-ya nile, na ndudu-ya nile, na oseké-ya nile, na økwa-nwusa-ya, ihe nile nke ebe-ichu-aja ahu; ha gābakwasi kwa n'elu ya ihe-nkpuchi akpukpø seal, tiye kwa nkpa-n'aka-ya abua nime. 15 Ma mbe Eron na umu-ya ndikom kpuchisiri ebe nso ahu, na ihe nile nke ebe nsø ahu, nime nbuli-iye nke omuma-ulø-ikwù; emesia, umu Kohat gäbia ibù ya: ma ha agagh-emetu ebe nsø ahu aka, ka ha we ghara inwu. Ihe ndia bu ibù umu Kohat n'ulø-ikwù nzute. 16 Ihe-nlekøta Eleeza nwa Eron onye-nchü-aja bu manu nke ihe nēnye ihè, na ihe-nsure-øku nēsi ísi utø ejí uda utø di iche iche me, na onyinye-inata-iru-øma anēnye mbe dum, na manu nke otite-manu ahu, ihe-nlekøta nke ebe-obibi ahu nile, na nke ihe nile di nime ya, bù nime ebe nsø ahu na nime ihe-ya nile.

17 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 18 Unu ebipula cbo nke aburu nile nke ndi Kohat n'etiti ndi Livai: 19 ma menu ha nka, ka ha we di ndu, ghara inwu, mbe ha nābiaru ebe nsø ahu kachasi ebe nsø nile nso: Eron na umu-ya ndikom gäbata, do ha, nwoke o bula n'ofufè-ya na n'ibù-ya: 20 ma ha agagñ-abata ihu ebe nsø ahu øbuná na nkpirikpi mbe, ka ha ghara inwu.

21 Jehova we gwa Moses okwu, si, 22 Guta kwa onu-ogugu umu Giashon, ha onwe-ha, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, dika aburu nile ha si di; 23 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru

rue onye bara ogu arø abua na iri ka i gágukøta ha; onye o bula nke nābà ibu agha, ifè ofufè n'ulo-ikwù nzute. 24 Nka bu ofufè nke aburu nile nke ndi Giashon, ifè ofufè na ibù ibu: 25 ha gèbu kwa ákwà-nkwuba nile nke ebe-obibim, na ulø-ikwù nzute, ihe-nkpuchi-ya, na ihe-nkpuchi akpukpø seal nke dikwasiri ya n'elu, na ákwà-nkwuchi di n'ønu-uø ulø-ikwù nzute; 26 na ákwà-ngechi nile nke ogige ahu, na ákwà-nkwuchi di n'ønu-uø nke ønu-uø-ama nke ogige ahu, nke di n'akuku ebe-obibi ahu na n'akuku ebe-ichu-aja buruburu, na udø nile ha, na ihe nile nke ofufè-ha, na ihe o bula agémere ha, ha gëfè kwa ofufè nime ya. 27 N'okwu-ønu Eron na umu-ya ndikom ka ofufè nile nke umu ndi Giashon gädi, n'ibù-ha nile, na n'ofufè-ha nile: unu gême kwa ka ha nlekøta ibù-ha nile n'ihe-ndebe-ha. 28 Nka bu ofufè nke aburu nile nke umu ndi Giashon n'ulø-ikwù nzute: ihe-ndebe-ha gädi n'aka Itama nwa Eron, bù onye-nchü-aja.

29 Ùmu Merari, dika aburu nile ha si di, dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, ka i gágukøta kwa ha; 30 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru we rue onye bara ogu arø abua na iri ka i gágukøta ha, onye o bula nke nābakuru usu-ndi-agha, ifè ofufè nke ulø-ikwù nzute. 31 Nka bu kwa ihe-ndebe nke ibù-ha, dika ofufè-ha nile si di n'ulø-ikwù nzute; ibo nile nke ebe-obibim, na nkporø-ya nile, na ide-ya nile, na ukwu-ya nile; 32 na ide nile nke ogige ahu buruburu, na ukwu nile ha, na ntú nile ha, na udø nile ha, tiyere ihe-ha nile, tiyere kwa ofufè-ha nile: n'aha n'aha ka unu gágukøta ihe nke ihe-ndebe nke ibù-na. 33 Nka bu ofufè nke ajuru nile nke umu Merari, dika ofufè-ha nile si di, n'ulø-ikwù nzute, n'aka Itama nwa Eron, bù onye-nchü-aja.

34 Moses na Eron na ndi-isi nzuko Israel we gukøta umu ndi Kohat dika aburu nile ha si di, na dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, 35 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru we rue onye bara ogu arø abua na iri, onye o bula nke nābakuru usu-ndi-agha, ifè ofufè n'ulø-ikwù nzute: 36 ndi-ha agukøtara agukøta, dika aburu nile ha si di, di nnù isi na ogu iri-na-asa na iri. 37 Ndia

bu ndi agukötara agukötä nke aburu nile nke ndi Kohat, onye o bulä nke nēfē ofūfē n'ulo-ikwū nzute, ndi Moses na Eron gukötara n'okwu-ønu Jehova n'aka Moses.

38 Ndi agukötara agukötä nke umu Giashon, dika aburu nile ha si di, na dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, 39 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru we rue onye bara øgu arø abua na iri, onye o bulä nke nābakuru usu-ndi-agha, ifè ofūfē n'ulo-ikwū nzute, 40 øbunä ndi-ha agukötara agukötä, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, di nnü isi na øgu iri-na-otù na iri. 41 Ndia bu ndi agukötara agukötä nke aburu nile nke uniu Giashon, onye o bulä nke ncfē ofūfē n'ulo-ikwū nzute, ndi Moses na Eron gukötara n'okwu-ønu Jehova.

42 Ndi agukötara agukötä nke aburu nile nke umu Merari, dika aburu nile ha si di, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, 43 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru we rue onye bara øgu arø abua na iri, onye o bulä nke nābakuru usu-ndi-agha, ifè ofūfē n'ulo-ikwū nzute, 44 øbunä ndi-ha agukötara agukötä, dika aburu nile ha si di, di nnü asatø. 45 Ndia bu ndi agukötara agukötä nke aburu nile nke uniu Merari, ndi Moses na Eron gukötara n'okwu-ønu Jehova n'aka Moses.

46 Ndi nile agukötara agukötä nke ndi Livai, ndi Moses na Eron na ndi-isi Israel gukötara, dika aburu nile ha si di, na dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, 47 site n'onye bara orù arø na iri we gaba n'iru we rue onye bara øgu arø abua na iri, onye o bulä nke nābà ifè ofūfē, na ofūfē nke ibu n'ulo-ikwū nzute, 48 øbunä ndi-ha agukötara agukötä, di orù nnü na otù nnü na øgu iteghete. 49 N'okwu-ønu Jchova ka agukötara lia n'aka Moses, nwoke o bulä dika ofūfē-ya si di, na dika ibu-ya si di: bù ndi-ya agukötara agukötä, dika Jchova nyere Moses iwu.

5 1 Jchova we gwa Moses okwu, si, 2 Nye umu Israel iwu, ka ha ciupu n'omuma-ulö-ikwū onye-ekpenta o bulä, na onye o bulä nwere orürü, na onye o bulä ruru árù site na madu nwuru anwu: 3 ma nwoke ma nwayı, unu

gächupu ha, n'azu omuma-ulö-ikwū ka unu gächupu ha je; ka ha we ghara imeru omuma-ulö-ikwū-ha, nke Mu onwem bi n'etiti ha. 4 Umu Israel we me otù a, chupu ha je n'azu omuma-ulö-ikwū: dika Jehova gwara Moscs okwu, otù a ka umu Israel mere.

5 Jehova wc gwa Moses okwu, si, 6 Gwa umu Israel okwu, si, Nwoke ma-øbu iiwayi, mbe ha gême ihe nime nmehie nile nke madu, imekpu ihe-nmekpu megide Jehova, ikpe ewe ma nkpuru-obi ahu; 7 ha gékwpuputa kwa nmehie - ha nke lia meworo: o gênyeghachi kwa ihe ikpe mara ya nime ya n'isi-ya, o bu kwa otù uzø n'uzø ise ya ka o gâtukwasi ya, nye onye ahu ikpe mara ya bayere ya. 8 Ma o buru na nwoke ahu enwegh onye-nbaputa nke o gênyeghachi ihe ahu nke ikpe mara ya nime ya, ihe ahu ikpe mara ya nime ya nke anênyeghachi Jehova, onye-nchu-aja gënwe ya; nágugh ebulu nke nkpu-chi-nmehie, nke agçji kpuchiri ya nmehie-ya. 9 Ajá-nbuli o bulä nke ihe nsø nile nke umu Israel, nke ha nêweta nsø onye-nchu-aja, o bu ya gënwe ya. 10 Ihe nsø nile nke nwoke o bulä, o bu ya gënwe ha; ihe nwoke o bulä gênye onye-nchu-aja, o bu ya gënwe ya.

11 Jchova we gwa Moses okwu, si, 12 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe nwunye nwoke o bulä gêjehie, we niekpue ihe-nmekpu megide ya, 13 ya na nwoke øzø ewe dina ka o ra aru n'aru-ya, ewe zopu ihe aliu n'anya di-ya, kpuchi kwa ya, nwayı ahu ewe rua arù, ma o digh onye-ámá megide ya, ejidegh kwa nwayı ahu; 14 mo ekworo ewe garue nwoke ahu aru, o we kwo nwunye-ya ekworo, nwayı ahu ewe rua arù: ma-øbu mbe ino ekworo gâgarue ya aru, o we kwo nwunye-ya ekworo, ma nwayı ahu arugh arù: 15 nwoke ahu gême kwa ka nwunye-ya biakute onye-nchu-aja, o gêweta kwa n'ihi nwunye-ya onyinye-ya iji biaru nsø, bù otù uzø n'uzø iri nke ephah utu oka barley; o gagh-awukwasi ya manu, o gagh-atukwasi ya frankincense; n'ihi na onyinye-inata-iru-øma nke ekworo ka o bu, bù onyinye-inata-iru-øma nke ihencheta, nême ka echeta ajo oniume.

16 Onye-nchu-aja gēme kwa ka o biarue nso, guzo ya n'iru Jehova: 17 onye-nchu-aja gēwere kwa miri nsø n'aria ájá: o bu kwa ufodú nime ájá nke di n'ala-ulø ebe-obibim ka onye-nchu-aja gēwere, tiye ya nime miri ahu: 18 onye-nchu-aja gēguzo kwa nwayi ahu n'iru Jehova, topu agiri-isi nwayi ahu, tiye onyinye-inata-iru-oma nke ihe-ncheta n'obu-aka-ya abua, onyinye-inata-iru-oma nke ekworo ka o bu: ma n'aka onye-nchu-aja ka miri ilu ahu gādi nke nēweta obubu-ōnu: 19 onye-nchu-aja gēme kwa ka o nua iyi, o gāsi nwayi ahu, O buru na gi na nwoke edinagh, o bürü kwa na i jehiegh ime ihe ruru árú, mbe i nō n'okpuru di-gi, gi pua na miri ilu a nke nēweta obubu-ōnu: 20 ma asi na gi onwe-gi ejehiewo, mbe i nō n'okpuru di-gi, asi kwa na i rua árú, nwoke nābugh di-gi ewe ra aru n'aru-gi: 21 onye-nchu-aja gēwere kwa iyi nke obuba-iyi ahu me ka nwayi ahu nua iyi, onye-nchu-aja gāsi nwayi ahu, Jehova gēme gi ka i buru ihe-obuba-iyi ka i buru kwa ihe-ōnūnū-iyi n'etiti ndi-gi, mbe Jehova nēme ka apata-ukwu-gi bua aru, me kwa ka afø-gi za aza; 22 miri a nke nēweta obubu-ōnu gābā kwa na ngiri-afø-gi, ime ka afø-gi za aza, na ime ka apata-ukwu-gi bua aru: nwayi ahu gāsi kwa, Amen, Amen. 23 Onye-nchu-aja gēde kwa obuba-iyi ndia n'akwukwø, o gēhichapu kwa ha nime miri ilu ahu: 24 o gēme kwa ka nwayi ahu nua miri ilu nke nēweta obubu-ōnu: miri ahu nke nēweta obubu-ōnu gābā kwa nime ya ighø ihe-ilu. 25 Onye-nchu-aja gānara kwa onyinye-inata-iru-oma nke ekworo n'aka nwayi ahu, sé onyinye-inata-iru-oma ahu n'iru Jehova, weta ya nso ebe-ichu-aja: 26 onye-nchu-aja gēsi kwa n'onyinye-inata-iru-oma ahu weju nweju-aka-ya, ka o buru ihe-ncheta-ya, o gēsure kwa ya øku ibu ihe nēsi isi utø n'ebe-ichu-aja, emesia o gēme ka nwayi ahu nua miri ahu. 27 Ma mbe o meworo ka o nua miri ahu, o gēru kwa, ma o buru na o rua árú,mekpu ihe-nmekpu megide di-ya, nua miri ahu nke nēweta obubu-ōnu gābā nime-ya ighø ihe-ilu, afø-ya gāza kwa, apata-ukwu-ya gābu kwa aru: nwayi ahu gābu kwa ihe-obuba-iyi n'etiti ndi-ya.

28 Ma o buru na nwayi ahu arugh árú, ma onye dī ocha ka o bu; o gāpu kwa ya, we turu ime. 29 Nka bu iwu ekworo, mbe nwayi nējehie, mbe o nō n'okpuru di-ya, o we rua árú; 30 ma-ōbu mbe mo ekworo gāgaru nwoke n'aru, o we kwo nwunye-ya ekworo; o gēguzo kwa nwayi ahu n'iru Jehova, onye-nchu-aja gēme kwa ya iwu a nile. 31 Nwoke ahu gāpu kwa n'ajo omume, ma nwayi gēbu ajo omume-ya.

6 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Nwoke ma-ōbu nwayi, mbe o gālu oké olu n'ikwe nkwa onye-Nazirait, ikewaputara Jehova onwe-ya: 3 na manya-vine na ihe-ōnuiu nābā n'anya ka o gēkewaputa onwe-ya; o gagh-anu manya-vine bara uka, ma-ōbu ihe-ōnuiu nābā n'anya bara uka, o gagh-anu kwa miri nkpuru-vine o bula, o gagh-eri kwa nkpuru-vine ohu ma-ōbu nke amikorø amikø. 4 Ubøchi nile nke nkewaputa-ya o digh ihe nime ihe o bula emere site n'osisi vine nke manya-vine o géri, site na nkpuru-ime-ya we rue mbubø-ya. 5 Ubøchi nile nke nkwa nkewaputa-ya o digh aguba gāgabiga n'isi-ya: rue ozuzù ubøchi nile, nke o nēkewaputara Jehova onwe-ya, nsø ka o gādi, o gēme ka ntutu agiri-isi-ya to ogologo. 6 Ubøchi nile o nēkewaputara Jehova onwe-ya o digh madu nwuru anwu o gābiaru nso. 7 O gagh-enieru onwe-ya bayere nna-ya, ma-ōbu bayere nne-ya, ma-ōbu bayere nwa-nne-ya nwcke, ma-ōbu bayere nwa-nne-ya nwayi, mbe ha nwuru; n'ihi na nkewaputa Chineke-ya di n'isi-ya. 8 Ubøchi nile nke nkewaputa-ya nsø ka o diri Jehova. 9 Ma mbe onye nwuru anwu gānwu n'akuku-ya na ntabi-anya, na mberede, o we merua isi nkewaputa-ya; o gākøpu kwa isi-ya n'ubøchi anēme ya ka o di ocha, n'ubøchi nke-asa ka o gakøpu ya. 10 N'ubøchi nke-asatø o gēwetara onye-nchu-aja nduru abua, ma-ōbu umukpalakwukwu abua, rue ønu-uzø ulo-ikwū nzute. 11 Onye-nchu-aja gēme otù ka o buru ajá-nmehie, me kwa nke-øzø ka o buru ajá-nsure-øku, o gēkpuchi-kwa-ra ya nmehie-ya, n'ihi nmehie nke o mehiere site na madu

ahu nwuru anwu, o gēdo kwa isi-ya nso n'ubochi ahu. 12 O gēkewaputa-kwara Jehova ubochi nile nke nkewaputa-ya, weta kwa nwa-ebulu ƙara otù arø ka ọ buru àjà-ikpe-omuma: ma ubochi mbu nile alawo n'iyl, n'ihi na nkewaputa-ya ruru áru.

13 Nka bu kwa iwu onye-Nazirait, n'ubochi ozùzù nke ubochi nile nke nkewaputa-ya: agēme ka ọ bia n'qonu-uzo ulo-ikwū nzute: 14 ọ gēweta kwa nso Jehova onyinye-ya iji biaru nso, otù nwa-ebulu nke ƙara otù arø, nke zu-kwa-ra okè, ka ọ buru àjà-nsure-óku, na otù nwa-nne-aturu nke ƙara otù arø, nke zu-kwa-ra okè, ka ọ buru àjà-nmehie, na otù ebulu zuru okè ka ọ buru àjà-udo, 15 na nkata achicha ekogh-eko, obe achicha nke utu ọka flour agwara manu, na mbadamba-achicha ekogh-eko ufodunke etere manu, na onyinye-inata-iru-oma-ha, na àjà-ihe-qñuñu nile ha. 16 Onye-nchu-aja gēweta kwa ha nso n'iru Jehova, me ajà-nmehie-ya, na àjà-nsure-óku-va: 17 ọ gēme kwa ebulu ahu ka ọ buru ihe àjà nke àjà-udo anāchuru Jehova, tiyere nkata achicha ekogh-eko ahu: onyen-chu-aja gēme kwa onyinye-inata-iru-oma-ya, na àjà-ihe-qñuñu-ya. 18 Onye-Nazirait ahu gákòpu kwa isi nke nkewaputa-ya n'qonu-uzo ulo-ikwū nzute, ọ gēwerc kwa agiri-isi nke isi nke nkewaputa-ya, tiye ya n'elu Ọku nke di n'okpuru ihe àjà nke àjà-udo ahu. 19 Onye-nchu-aja gēwerc Ọkwa-aka esiri esi nke ebulu ahu, na otù obe achicha ekogh-eko sitere na nkata ahu, na otù mbadamba-achicha ekogh-eko, tiye ha n'elu Ọbu-aka abua nke onye-Nazirait ahu, mbe ọ kòpusiri isi nke nkewaputa-ya: 20 onye-nchu-aja gēfē kwa ha ibu àjà-ofufé n'iru Jehova; ihe nso ka ọ buru onye-nchu-aja, tiyere okpukpu-obi nke àjà-ofufé, tiye-kwa-ra utaku-ukwu nke àjà-nbuli: emesia onye-Nazirait ahu gāñu manya-vine. 21 Nka bu iwu onye-Nazirait onye nēkwe nkwa, na nke onyinye-ya iji biarue Jehova nso bayere nkewaputa-ya, nāgugh ihe aka-ya gēru: dika nkwa-ya si di, nke ọ nekwe, otù a ka ọ gēme n'iwu nkewaputa-ya.

22 Jehova we gwa Moses okwu, si, 23 Gwa Eron, gwa kwa umu-ya ndikom,

okwu, si, Otù a ka unu gágózi umu Israel; unu gási ha,

24 Jehova gozie gi, debe gi:

25 Jehova me iru-Ya ka o mukwasi gi, Jehova me-kwa-ra gi amara:

26 Jehova bulie iru-Ya n'aru gi, nye gi udo.

27 Ha gâtukwasi kwa aham n'aru umu Israel; Mu onwem gágózi kwa ha.

7 1 O rue, n'ubochi Moses guzosiri ebe-obibi ahu, te ya manu, do ya nso, na ihe-ya nile, na ebe-ichu-aja na ihe-ya nile, mbe ọ tesiri ha manu, do ha nso; 2 na ndi-isi Israel, bù ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha, wetara ihe nso; ndi ahu bu ndi-isi ebo nile, ndi ahu bu ndi nēguzo n'isi ndi agukötara agukota: 3 ha we weta onyinye-ha iji biaru nso n'iru Jehova, ubø-ala isi nwere ihe-okpukpu, na ehi iri na abua; otù ubø-ala diri ndi-isi abua, otù ehi di-kwa-ra otù onye: ha we weta ha nso n'iru ebe-obibi ahu.

4 Jehova we gwa Moses okwu, si,

5 Nara ha n'aka-ha, ka ha we buru ihe iji fè òfùfè nke ulo-ikwū nzute; i gēwerc kwa ha nye ndi Livai, nwoke ọ bulu dika òfùfè-ya si di. 6 Moses we nara ubø-ala nile na ehi nile, nye ha ndi Livai.

7 Ubø-ala abua na ehi anø ka ọ nyere umu Giashon, dika òfùfè-ha si di:

8 ubø-ala anø na ehi asatø ka ọ nve-kwara umu Merari, dika òfùfè-ha si di, n'aka Itama nwa Eron, bù onye-nchu-aja.

9 Ma ọ nyegh umu Kohat: n'ihi na òfùfè nke ebe nso dikwasi ha; n'ubu ka ha nēbu ya.

10 Ndi-isi we weta nso onyinye ira ebe-ichu-aia nye Chineke n'ubochi etere ya manu, ndi-isi ahu we weta nso onyinye-ha iji biaru nso n'iru ebe-ichu-aja.

11 Jehova we si Moses, Otù onye-isi otù ubochi, otù onye-isi otù ubochi, ka ha gēweta nso onyinye-ha iji biaru nso, bayere ira ebe-ichu-aia nye Chineke.

12 Onye nēweta nso onyinye-ya iji biaru nso n'ubochi mbu bu Nahshon nwa Aminadab, nke ebo Juda: 13 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere Ọla-Ọcha, Ọtùtù-ya di Ọgu shekel isi na iri, na otù Ọkwa-nwusa Ọla-Ọcha nke di Ọgu shekel atø na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nso ahu si di; ha abua juputara n'utu Ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 14 na otù

ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi isi utø; 15 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu aja-nsure-oku; 16 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 17 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise bara otu aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Nahshon nwa Aminadab.

18 N'ubochi nke-abua Netanel nwa Zua, onye-isi Isaka, wetara ihe-ya nso: 19 o wetara nso onyinye-ya iji biaru nso: otu afere ola-qcha, otütü-ya di ogu shekel isi na iri, na otu okwa-nwusa ola-qcha nke di ogu shekel ato na iri n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu qka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 20 na otu ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi fsi utø; 21 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu ajà-nsure-oku; 22 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 23 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otu aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Netanel nwa Zua.

24 N'ubochi nke-atø onye-isi umu Zebulun nwere, bú Eliab nwa Hilon, wetara ihe-ya nso: 25 onyinye-ya iji biaru nso bu otu afere ola-qcha, otütü-ya di ogu shekel isi na iri, na otu okwa-nwusa ola-qcha nke di ogu shekel ato na iri n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu qka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 26 na otu ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi fsi utø; 27 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu ajà-nsure-oku; 28 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 29 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otu aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Eliab nwa Hilon.

30 N'ubochi nke-anø onye-isi umu Reuben nwere, bú Elizua nwa Shedeua, wetara ihe-ya nso: 31 onyinye-ya iji biaru nso bu otu afere ola-qcha, otütü-ya di ogu shekel isi na iri, na otu okwa-

nwusa ola-qcha nke di ogu shekel ato na iri n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu qka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 32 na otu ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi fsi utø; 33 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu ajà-nsure-oku; 34 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 35 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otu, aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Elizua nwa Shedeua.

36 N'ubochi nke-ise onye-isi umu Simeon nwere, bú Shelumiel nwa Zurishadai, wetara ihe-ya nso: 37 onyinye-ya iji biaru nso bu otu afere ola-qcha, otütü-ya di ogu shekel isi na iri, na otu okwa-nwusa ola-qcha nke di ogu shekel ato na iri n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu qka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 38 na otu ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi fsi utø; 39 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu ajà-nsure-oku; 40 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 41 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otu aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Shelumiel nwa Zurishadai.

42 N'ubochi nke-isi onye-isi umu Gad nwere, bú Eliasaf nwa Deuel, wetara ihe-ya nso: 43 onyinye-ya iji biaru nso bu otu afere ola-qcha, otütü-ya di ogu shekel isi na iri, na otu okwa-nwusa ola-qcha nke di ogu shekel ato na iri n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu qka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 44 na otu ngaji ola-edo nke di shekel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi fsi utø; 45 na otu nwa-oke-ehi, na otu ebulu, na otu nwa-ebulu nke bara otu aro, iji chu ajà-nsure-oku; 46 na otu nkpi, iji chu ajà-nmehie; 47 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otu aro, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Eliasaf nwa Deuel.

48 N'ubochi nke-asu onye-isi umu Efraim nwere, bú Elishama nwa Amihud, wetara ihe - ya nso: 49 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-ọma; 50 na otù ngaji ọla-edo nke di shekel iri n'otùtù, juputara n'ihe-nsure-oku nēsi isi utø; 51 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke ƙara otù arø, iji chu àjà-nsure-oku; 52 na otù nkpi, iji chu àjà-nmehie; 53 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke ƙara otù arø, iji chu ihe àjà nke àjà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Elishama nwa Amihud.

54 N'ubochi nke-asato onye-isi umu Manase nwere, bú Gameliel nwa Pedahzua, wetara ihe - ya nso: 55 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-ọma; 56 na otù ngaji ọla-edo nke di shekel iri n'otùtù, juputara n'ihe-nsure-oku nēsi isi utø; 57 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke ƙara otù arø, iji chu àjà-nsure-oku; 58 na otù nkpi, iji chu àjà-nmehie; 59 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke ƙara otù arø, iji chu ihe àjà nke àjà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Gameliel nwa Pedahzua.

60 N'ubochi nke-iteghete onye-isi umu Benjamin nwere, bú Abidan nwa Gideoni, wetara ihe - ya nso: 61 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-ọma; 62 na otù ngaji ọla-edo nke di shekel iri n'otùtù, juputara n'ihe-nsure-oku nēsi isi utø; 63 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke

ƙara otù arø, iji chu àjà-nsure-oku; 64 na otù nkpi, iji chu àjà-nmehie; 65 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke ƙara otù arø, iji chu ihe àjà nke àjà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Abidan nwa Gideoni.

66 N'ubochi nke-iri onye-isi umu Dan nwere, bú Ahieza nwa Amishadai, wetara ihe-ya nso: 67 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-ọma; 68 na otù ngaji ọla-edo nke di shekel iri n'otùtù, juputara n'ihe-nsure-oku nēsi isi utø; 69 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke ƙara otù arø, iji chu àjà-nsure-oku; 70 na otù nkpi, iji chu àjà-nmehie; 71 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke ƙara otù arø, iji chu ihe àjà nke àjà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Ahieza nwa Amishadai.

72 N'ubochi nke iri-na-otù onye-isi umu Asha nwere, bú Pagiel nwa Okran, wetara ihe-ya nso: 73 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; ha abua juputara n'utu ọka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-ọma; 74 na otù ngaji ọla-edo nke di shekel iri n'otùtù, juputara n'ihe-nsure-oku nēsi isi utø; 75 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke ƙara otù arø, iji chu àjà-nsure-oku; 76 na otù nkpi, iji chu àjà-nmehie; 77 na ehi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke ƙara otù arø, iji chu ihe àjà nke àjà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Pagiel nwa Okran.

78 N'ubochi nke-iri-na-abua onye-isi umu Naftali nwere, bú Ahira nwa Inan, wetara ihe-ya nso: 79 onyinye-ya iji biaru nso bu otù afere ọla-ọcha, ọtùtù-ya di ọgu shekel isi na iri, na otù ọkwa-nwusa ọla-ọcha nke di ọgu shekel ato na iri n'otùtù, dika shekel nke ebe nsø ahu si di: ha abua juputara n'utu

oka flour agwara manu, ibu onyinye-inata-iru-oma; 80 na otù ngaji ola-edo nke di shckel iri n'otütü, juputara n'ihe-nsure-oku nesi isi utø; 81 na otù nwa-oke-ehi, na otù ebulu, na otù nwa-ebulu nke bara otù arø, iji chu ajà-nsure-oku; 82 na otù nkpi, iji chu ajà-nmehie; 83 na chi abua, na ebulu ise, na nkpi ise, na umu-ebulu ise nke bara otù arø, iji chu ihe ajà nke ajà-udo: nka bu onyinye iji biaru nso nke Ahira nwa Inan.

84. Nka bu onyinye nke ira ebe-ichu-aja nye Chineke, n'ubøchi etere ya manu, site n'aka ndi-isi Israel: afere ola-ocha iri na abua, na okwa-nwusa ola-ocha iri na abua, na ngaji ola-edo iri na abua: 85 afere ola-ocha o bulu di øgu shekel isi na iri n'otütü, okwa-nwusa o bulu di kwa øgu shekel atø na iri n'otütü: ola-ocha nilc nke ihe nile di nnù shekel isi n'otütü, dika shekel nke ebe nsø ahu si di; 86 ngaji ola-edo iri na abua ahu, juputara n'ihe-nsure-oku nesi isi utø, ha di shekel iri shekel iri n'otütü-ha, dika shekel nke ebe nsø ahu si di: ola-edo nile nke ngaji di øgu shekel isi n'otütü-ha: 87 ehi nile iji chu ajà-nsure-oku di oke-ehi iri na abua, ebuluya di iri na abua, umu-ebulu-ya nke bara otù arø di iri na abua, na onyinye-inata-iru-oma-ha: nkpi iji chu ajà-nmehie di iri na abua: 88 ehi nile nke ihe ajà nke ajà-udo di orú oke-ehi na anø, ebulu-ya di øgu atø, nkpi-ya di øgu atø, umu-ebulu-ya nke bara otù arø di øgu atø. Nka bu onyinye nke ira ebe-ichu-aja nye Chineke, mbe etesiri ya manu. 89 Ma mbe Moses bara n'ulo-ikwü nzute ikpayere Ya uka, o we nu Olu ahu ka Q nágwa ya okwu site n'elu ebe-nkpuchi-nmehic nke di n'elu ihe ihé-àmà ahu, site n'etiti cherubim abua ahu: Q we gwa ya okwu.

8 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Gwa Eron okwu, si ya, M'be i nèweli oriøna asa ahu, na ncherita-iru nke iru ihe-idøba-oriøna ka oriøna asa ahu gènye ihè. 3 Eron we me otù a; na nchcrita-iru nke iru ihe-idøba-oriøna ahu ka ø weliri oriøna-ya nile, dika Jehova nyere Moses iwu. 4 Nka bu otù emere ihe-idøba-oriøna ahu, ihe akpuru akpu nke ola-edo ka ø bu; rue ukwu-ala-ya, ru kwa okoko-ya nile, ihe

akpuru akpu ka ø bu: dika ihe-ile-anyia ahu si di nke Jehova mere ka Moses hu, otù a ka ø mere ihe-idøba-oriøna ahu.

5 Jehova we gwa Moses okwu, si, 6 Weputa ndi Livai n'etiti umu Israel, me ka ha di øcha. 7 Otù a ka i gème ha, ime ka ha di øcha: fesa ha miri násachapu nmehie, ka ha me kwa ka aguba gabiga n'anu-aru-ha nile, ka ha su kwa uwe-ha, me kwa onwe-ha ka ha di øcha. 8 Ka ha were kwa nwa-oke-ehi, na onyinye-inata-iru-oma-ya, bú utu øka flour agwara manu, nwa-oke-ehi øzø ka i gèwere kwa iji chu ajà-nmehie. 9 I gème kwa ka ndi Livai biaru nso n'iru ulo-ikwü nzute: i gákpoköta kwa nzukø nile nke umu Israel: 10 i gème kwa ka ndi Livai biaru nso n'iru Jehova: umu Israel gèbikwasi ndi Livai aka-ha: 11 Eron gèfè ndi Livai n'iru Jehova ibu ajà-ofufé sitere n'umu Israel, ka ha we buru ndi gèfè ofufè nke Jehova. 12 Ndi Livai gèbikwasi aka-ha n'isi oke-ehi abua ahu: gi me otù nime ha ka ø buru ajà-nmehie, me ibe-ya ka ø buru ajà-nsure-oku, ichuru Jehova, ikpuchiri ndi Livai nmehie-ha. 13 I gèguzo ndi Livai n'iru Eron, na n'iru umu-ya ndikom, fé kwa ha ka ha buru ajà-ofufé ichuru Jehova. 14 I gèkewaputa kwa ndi Livai n'etiti umu Israel, ndi Livai gábu kwa ihe M'nwere. 15 Emesia ndi Livai gábà ifè ulo-ikwü nzute ofufè: i gème ka ha di øcha, fé kwa ha ibu ajà-ofufé. 16 N'ihì na ndi enyesiworom ha nile ka ha bu site n'etiti umu Israel; n'ønødu umu nile ø bulu megherc àkpà-nwa, bú umu eburu uzø muru madu nile nke umu Israel, ka M'wereworo ha n'Onwem. 17 N'ihì na Mu nwe umu nile eburu uzø mu n'etiti umu Israel, ma n'etiti madu ma n'etiti anu-ulø: n'ubøchi M'tiburu umu nile cburu uzø mu n'ala Ijipt ka M'doro ha nsø nye Onwem. 18 Ewerewokwam ndi Livai n'ønødu umu nile eburu uzø mu n'etiti umu Isracl. 19 Ewerewom ndi Livai nye Eron, nye kwa umu-ya ndikom, dika ndi enyere enye, site n'etiti umu Israel, ifè ofufè nke umu Israel n'ulo-ikwü nzute, na ikpuchiri umu Israel nmehie-ha: ka ihe-otiti we ghara idi n'etiti umu Israel, n'ibiaru-nso nke umu Israel nábiaru ebe nsøm. 20 Moses, na Eron, na nzukø nile nke

umu Israel, we me ndi Livai otù a: dika ihe nile si di nke Jehova nyere Moses n'iwu bayere ndi Livai, otù a ka umu Israel mere ha. 21 Ndi Livai we wepu nmehie n'onwe-ha, su uwe-ha; Eron we fè ha ka ha buru àjà-ofufè n'iru Jehova; Eron we kpuchiere ha nmehie-ha ime ka ha di ọcha. 22 Emesia ndi Livai we ba ifè ọfufè-ha n'ulo-ikwū nzute n'iru Eron, na n'iru umu-ya ndikom: dika Jehova nyere Moses iwu bayere ndi Livai, otù a ka ha mere ha.

23 Jehova we gwa Moses okwu, si, 24 Nka bu nke ndi Livai nwere: site n'onye Ọbara orú arø na ise we gaba n'iru ha gābà ibu agha n'ofufè nke ulo-ikwū nzute: 25 ma site n'onye Ọbara Ọgu arø abua na iri we gaba n'iru ha gési n'ibu-agha nke ọfufè ahu laghachi, ha agagh-eфè Ọzø; 26 ma ha gésø umu-nne-ha je ozi n'ulo-ikwū nzute, idebe ihe-ndebe, ma ọ digh ọfufè ha gēfè. Otù a ka 1 gême ndi Livai n'ihe-ndebe-ha.

9 I Jehova we gwa Moses okwu n'ozara Sainai, n'arø nke-abua nke nputa ha si n'ala Ijipt puta, n'onwa mbu, si, 2 Ka umu Israel me kwa ememe ngabiga na mbe-ya akara àkà. 3 N'ubochi nke-iri-na-anø n'onwa nka, n'etiti ehihie na anyasi, ka unu gême ya na mbe-ya akara àkà: dika ukpuru-ya nile si di, na dika ikpè-ya nile si di, ka unu gême ya. 4 Moses we gwa umu Israel okwu, si ha me ememe ngabiga ahu. 5 Ha we me ememe ngabiga ahu n'onwa mbu, n'ubochi nke-iri-na-anø nke Ọnwa ahu, n'etiti ehihie na anyasi, n'ozara Sainai: dika ihe nile si di nke Jehova nyere Moses n'iwu, otù a ka umu Israel mere. 6 Ma ndikom ufodù di, ndi bu ndi ruru àrù site n'ozu madu, ha apugh kwa ime ememe ngabiga ahu n'ubochi ahu: ha we biaru nso n'iru Moses na n'iru Eron n'ubochi ahu: 7 ndikom ahu we si ya, Ayi onwe-ayi bu ndi ruru àrù site n'ozu madu: n'ihi gini ka anébochi ayi, ka ayi we ghara iweta nso onyinye iji biaru nso Jehova na mbe-ya akara àkà n'etiti umu Israel? 8 Moses we si ha, Guzonu; ka m'we nu ihe Jehova gēnye n'iwu bayere unu.

9 Jehova we gwa Moses okwu, si, 10 Gwa umu Israel okwu, si, Nwoke ọ bula n'etiti unu ma-qbü n'etiti Ọqo-unu nile, mbe ọ gāru àrù site na madu nwuru

anwu, ma-qbü mbe ọ n'o n'ije di anya, ọ gême-kwa-ra Jehova ememe ngabiga: 11 n'onwa nke-abua n'ubochi nke-iri-na-anø n'etiti ehihie na anyasi ka ha gême ya; tiyere achicha ekogh-eko na ihe di iche iche nélù ilu ka ha géri ya: 12 ha agagh-eme ka ihe fòdu site na ya rue ututu, ọ digh kwa Ọkpukpu ha gëtiji nime ya: dika ukpuru nile nke ngabiga ahu si di ka ha gême ya. 13 Ma nwoke nke di Ọcha, nke nânogħ kwa n'ije, ma ọ rapuwo ime ememe ngabiga, agēbipu kwa madu ahu n'etiti umu-nna-ya: n'ihi na ọ wetagh nso onyinye iji biaru nso Jehova na mbe-ya akara àkà, nwoke ahu gēbu nmehie-ya. 14 Ma mbe Ọbia gānø n'etiti unu dika Ọbia, me-kwara Jehova ememe ngabiga; dika ukpuru ngabiga ahu si di, na dika ikpè-ya si di, otù a ka ọ gême: otù ukpuru ka unu gēnwe, ma Ọbia, ma onye amuru n'ala.

15 N'ubochi eguzoro ebe-obibi ahu Ọtø igwe-oji ahu kpuchiri ebe-obibi, Ọbunà ulo-ikwū nzute: ma n'anyasi ọ di n'elù ebe-obibi ahu dika Ọku, n'ile ya anya, rue ututu. 16 Otù a ka ọ di mbe dum: igwe-oji ahu nēkpuchi ya, ya na Ọku n'abali, n'ile ya anya. 17 Ma ọ di ka nrigo nke igwe-oji ahu site n'elù Ulo-ikwū si di, emesia umu Israel we bulie ije: ọ bu kwa n'ebe igwe-oji ahu bi, n'ebe ahu ka umu Israel nāma ulo-ikwū-ha. 18 N'okwu-ọnun Jehova ka umu Israel nēbuli ije, ọ bu kwa n'okwu-ọnun Jehova ka ha nāma ulo-ikwū-ha: ubochi nile igwe-oji ahu nēbi n'elù ebe-obibi ahu ha nānqdu n'omuma-uloi-kwū. 19 Mbe igwe-oji ahu nānqide n'elù ebe-obibi ahu Ọtutu ubochi, umu Israel we debe ihe-ndebe nke Jehova, ha ebulligh kwa ije. 20 Mbe ufodù di mbe igwe-oji ahu nānq ubochi ole-na-ole n'elù ebe-obibi ahu; n'okwu-ọnun Jehova ka ha nānqdu n'omuma-uloi-kwū, ọ bu kwa n'okwu-ọnun Jehova ka ha nēbuli ije. 21 Mbe ufodù di kwa mbe igwe-oji ahu nānq site n'anyasi rue ututu; ma mbe igwe-oji ahu rigoro n'ututu, ha we bulie ije: ma n'ehihie ma n'abali, mbe igwe-oji ahu rigoro, ha we bulie ije. 22 Ma asi na ọ bu ubochi abua, ma-qbü otù Ọnwa, ma-qbü otù arø, ka igwe-oji ahu nānqide n'elù ebe-obibi ahu, ibi ebi n'elù ya, umu Israel nānqdu n'omuma-uloi-kwū-ha, ha

ebuligh kwa ije: ma mbe emere ka o rigo, ha buliri ije. 23 N'okwu-qnou Jehova ha nāma ulo-ikwū-ha, o bu kwa n'okwu-qnou Jehova ka ha nēbuli ije: ihe-ndebe nke Jehova ka ha debere, n'okwu-qnou Jehova n'aka Moses.

10 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Mere onwe-gi opi ọla-ọcha abua; ihe akpuru akpu ka i gēme ha: ha gābu-kwa-ra gi ihe bayere nkporokta nzukq Israel, na ihe bayere nbuli-iye nke omuma-ulō-ikwū nile ha. 3 Mbe ha gēwerekha fua, nzukq Israel nile gēzukq n'ebi i nō rue ọnu-użo ulo-ikwū nzute. 4 Ma o buru na otu ka ha were fua, ndisi, bù ndi-isi nke usu nile nke nnū ndikom abua na ọgu iri nke Israel, gēzukq kwa n'ebi i nō. 5 Mbe unu gafu opi ka o we dasie uda ike, omuma-ulō-ikwū nile nke nāma ulo-ikwū-ha n'akuku Iru-anyanwu gēbuli kwa ije. 6 Mbe unu gafu opi ubo nke-abua ka o we dasie uda ike, omuma-ulō-ikwū nile nke nāma ulo-ikwū-ha n'akuku Ndida gēbuli kwa ije: ha gafu opi ka o we dasie uda ike bayere nbuli-iye nile ha. 7 Ma n'ikporokta nkporokta Israel unu gafu opi, ma unu emela ka o dasie uda ike. 8 O bu umu-ndikom Eron, bù ndi-nchua, gēwerekha opi abua ahu fua; ha gābu-kwa-ra unu ukpuru ebigh-ebi rue ọbo nile unu. 9 Ozø, mbe unu nēbu agha n'ala-unu megide onye-nkpabu nākpabu unu, unu gēwerekha opi me ka ha dasie uda ike; agēcheta kwa unu n'iru Jehova, bù Chineke-unu, agazoputa kwa unu n'aka ndi-iro-unu. 10 O bu kwa n'ubochi ọnu-unu, na na mbe nile unu akara áká, na nime nmalite ọnwa nile unu, ka unu gēwerekha opi abua ahu fua n'elu ájá-nsure-óku nile unu, na n'elu ihe ájá nke ájá-udo nile unu; ha gābu-kwa-ra unu ihe-ncheta n'iru Chineke-unu; Mu onwem bu Jehova, Chineke-unu.

11 O rue n'arø nke-abua, n'ònwa nke-abua, n'ubochi nke-orú n'ònwa ahu, na igwe-oji ahu siri n'elu ebe-obibi nke ihe-àmá ahu rigo. 12 Umu Israel we si n'ozara Sainai bulie ije dika nbuli-iye nile ha si di; igwe-oji ahu we nödu n'ozara Peran. 13 Ma ha buru uzø bulie ije n'okwu-qnou Jehova n'aka Moses. 14 Okolotø nke omuma-ulō-ikwū umu Juda buru uzø bulie ije, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di: Nahshon

nwa Aminadab nō n'isi usu-ndi-agha-ya. 15 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Isaka bu Netanel nwa Zua. 16 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Zebulun bu Eliab nwa Hilon. 17 Ewe weda ebe-obibi ahu; umu Giashon na umu Merari, ndi nēbu ebe-obibi ahu, we bulie ije. 18 Okolotø nke omuma-ulō-ikwū Reuben we bulie ije, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di: Elizua nwa Shedeua nō n'isi usu-ndi-agha-ya. 19 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Simeon bu Shelumiel nwa Zurishadai. 20 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Gad bu Eliasaf nwa Deuel. 21 Ndi Kohat we bulie ije, nēbu ebe nsø ahu: ma ndi ozø guzoro ebe-obibi ahu ọtø rue ọbibia-ha. 22 Okolotø nke omuma-ulō-ikwū umu Efraim we bulie ije, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di: Elishama nwa Amihud nō n'isi usu-ndi-agha-ya. 23 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Manase bu Gameliel nwa Pedahzua. 24 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Benjamin bu Abidan nwa Gideoni. 25 Okolotø nke omuma-ulō-ikwū umu Dan, nke nō n'azu omuma-ulō-ikwū nile, we bulie ije, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di: Ahieza nwa Amishadai nō n'isi usu-ndi-agha-ya. 26 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Asha bu Pagiel nwa Okran. 27 Onye nō n'isi usu-ndi-agha nke ebo umu Naftali bu Ahira nwa Inan. 28 Ndia bu nbuli-iye nke umu Israel, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di; ha we bulie ije.

29 Moses we si Hobab, nwa Reuel onye Midian, bù nna nwunye Moses, Ndi nēbuli ije ka ayi bu rue ebe ahu nke Jehova kwuru okwu bayere ya, si, Nke ahu ka M'gènye unu: soro ayi je, ayi gēme kwa gi nma: n'ihi na Jehova ekwuwo ezi ihe bayere Israel. 30 O we si ya, M'gagh-eje; kama alam na umu-nnam ka m'gälakuru. 31 O we si, Biko, arapula ayi; n'ihi na i mara omuma-ulō-ikwū-ayi n'ozara, i gābu-kwa-ra ayi anya. 32 O gēru kwa, mbe i soro ayi je, o gēru kwa, na ezi ihe ahu nke Jehova gēme ayi nma nime ya, ayi gēme kwa gi nma.

33 Ha we si n'ugwu Jehova bulie ije-ha, je ije ubochi atø; ibe ọbuña-ndu nke Jehova nēbuli kwa ije n'iru ha ije

ubochi ato, ileputara ha ebe izu-ike.
34 Igwe-oji nke Jehova we di n'elu ha n'ehihie, mbe ha si n'omuma-ul-o-ikwū bulie ije.

35 O rue, nime nbuli-ije ibe ahu, na Moses nāsi, Bilie, Jehova, ka ndi-iro-Gi basa; ka ndi nākpō Gi asi bapu kwa n'iru Gi. 36 Ma mbe o zuru ike, o nāsi, Jehova, laghachikute otutu igwè madu ndia, bù usu nile nke nnù madu abua na ogu iri nke Israel.

11 1 Ndi Israel we di ka ndi nātamu ntamu, nēkwu ihe ojø na nti Jehova: Jehova we nu ya, iwe-Ya we di ɔku; ɔku nke Jehova we re n'etiti ha, we ripia madu ufodu nime nsotu omuma-ul-o-ikwū. 2 Ndi Israel we tikue Moses; Moses we kpere Jehova, ɔku ahu we bilata. 3 Ewe kpø aha ebe ahu Tabera: n'ihi na ɔku nke Jehova nēre n'etiti ha.

4 Igwè ndi gwara ogwa nke nø n'etiti ha we chø ajo ɔchichø: umu Israel we kwa kwa ákwà ɔzø, si, Ónye gême ka ayi rie anu? 5 Ayi nēcheta azù nke ayi néri n'Ijipt nāzugh azù; ya na cucumbers, na melons, na leeks, na onions, na garlic: 6 ma ubu a nkpuru-obi ayi akpøwo nku; o digh ihe o bula ayi nwere: o bu náni manna nka di n'iru ayi. 7 Ma manna ahu, dika nkpuru coriander ka o bu, iru-ya di kwa ka iru bdellium. 8 Ndi Israel jeghariri, chikøta ya, were nkume-igwenri gwe ya, ma-ɔbu na ha suru ya n'ikwè, we sie ya n'ite, me ya ka o buru obe achicha: idetu ya ire o di ka idetu ihe ejí manu si esi. 9 Mbe igirigi dakwasiri omuma-ul-o-ikwū ahu n'abali, manna we dakwasiri ya. 10 Moses we nu ndi Israel ka ha nákwa ákwà n'aburu nile ha, nwoke o bula n'onu-uzø ul-o-ikwū-ya: iwe nke Jehova we di ɔku nke-uku; o jo-kwa-ra njo n'anya Moṣes. 11 Moses we si Jehova, N'ihi gini ka I ji mejo orù-Gi? o bu kwa n'ihi gini ka m'nähutagh kwa amara n'iru Gi, na I nēbom ibu nke ndi nka nile? 12 O bu mu onwem turu ime ndi nka nile? o bu mu onwem muru ha, na I nāsim, Kuru ha n'obi-gi, dika nna-názù-nwa si eku nwa nānu ara, rue ala ahu nke I nuru ndi bu nna-ha iyi inye ha? 13 Ole ebe m'gësi nwe anu inye ndi nka nile? n'ihi na ha nákwasom ákwà, si, Nye ayi anu,

ka ayi we rie. 14 Apughm, náni mu onwem, ikuru ndi nka nile, n'ihi na o karirim arø. 15 Ma o buru na otù a ka Gi onwe-gi némém, biko, busiem, o buru na ahutawom amara n'iru Gi; ka m'ghara kwa ilekwasi ihe ojøm anya.

16 Jehova we si Moses, Chikötaram øgu ndikom ato na iri sitere na ndi-okenye Israel, ndi i maworo na ha onwe-ha bu ndi-okenye nke ndi Israel, na ndi nēle ha anya n'olu: gi chirí ha bia rue ulo-ikwū nzute, ka ha we soro gi guzo onwe-ha n'ebe ahu. 17 M'garidata, kpayere gi uka n'ebe ahu: M'gânara kwa ufodu nime Mø ahu nke dikwasi gi, tukwasi ha; ha gëso kwa gi bù ibu ndi Israel, ka i we ghara ibù ya, náni gi onwe-gi. 18 Gi si kwa ndi Israel, Do onwe-unu nsø bayere echi, unu géri kwa anu: n'ihi na unu akwawo ákwá na nti Jehova, si, Ónye gême ka ayi rie anu? n'ihi na o diri ayi nma n'Ijipt: Jehova gënaye kwa unu anu, unu géri kwa. 19 O bugh otù ubochi ka unu géri anu, o bugh ubochi abua, o bugh ubochi ise, o bugh ubochi iri, o bugh orù ubochi; 20 rue otù ɔnwa zuru ezù, rue mbe o gësi n'imi-unu puta, o we ghørø unu ihe-isø-oyi: n'ihi na unu ajuwo Jehova Nke nø n'etiti unu, unu we kwa ákwà n'iru Ya, si, N'ihi gini kwa ka ayi siworo n'Ijipt puta? 21 Moses we si, Orù nnù ndikom øgu uzø ato na orù nnù uzø iri-na-ise ndi ji ukwu eje ka ndi ahu di, bù ndi mu onwem nø n'etiti ha; ma Gi onwe-gi asiwø, Anu ka M'gënaye ha, ka ha we rie otù ɔnwa zuru ezù. 22 O bu igwè ewu na aturu na lgwè ehi ka agéburu ha, ka o we zue ha? o bu azù nile nke oké osimiri ka agachikötara ha, ka o we zue ha?

23 Jehova we si Moses, Aka Jehova, o ghøwo nkpunkpu aka? ubu a ka i gāhu ma okwum gérere gi ma-ɔbu na o gaghere. 24 Moses we pua, gwa ndi Israel okwu nile nke Jehova: o we chikøta øgu ndikom ato na iri sitere na ndi-okenye nke ndi Israel, guzo ha buruburu Ulo-ikwū ahu. 25 Jehova we ridata n'igwe-oji ahu, gwa ya okwu, nara ufodu nime Mø ahu nke dikwasiri ya, tiyekwasi n'øgu ndi-okenye ato na iri ahu: o rue, mbe Mø ahu bekwasiri ha, na ha buru amuma, ma ha emegh ya ɔzø. 26 Ma ndikom abua fôduru n'omuma-ul-

ikwū, aha nke otù onye nime ha bu Eldad, aha nke ibe-ya bu Midad: Mọ ahu we bekwasí ha; ha onwe-ha di kwa n'etiti ndí edere aha-ha n'akwukwó, ma ha apugh jerue Ulo-ikwū ahu: ha we bù amuma n'omuma-uló-ikwū. 27 Otù okorobia we ba ọṣo, gosi Moses, si, Eldad na Midad nēbu amuma n'omuma-uló-ikwū. 28 Joshua nwa Nun, onye nējere Moses ozi, bù otù onye nime ndikomya arɔputaworo, we za, si, Onye-nwem Moses, bochie ha. 29 Moses we si ya, Q bu onye nēkwo ekworo ka i burum? q gādim nō nma ma asi na ndi Jehova nile bu ndi-amuma, ka Jehova we tiyekwasi ha Mọ-Ya! 30 Moses, ya na ndi-okenye Israel, we chikota onwe-ha n'omuma-uló-ikwū. 31 Otù ifuse we si n'ebe Jehova nō bulie ije, we keputa nnunu quail n'oké osimiri, rapu ha n'akuku ọmuma-uló-ikwū, dika ije otù ubochi n'otù akuku, na dika ije otù ubochi n'akuku. nke-ọzø, buruburu ọmuma-uló-ikwū, na dika cubit abua n'elù iru ala. 32 Ndi Israel we bilie ubochi ahu nile, na abali-ya nile, na echi-ya nile, chikota nnunu quail ahu: onye nāchikota ntà chikötara homer iri: ha we were ha ọsara onwe-ha n'ebe nile buruburu ọmuma - ulo - ikwū. 33 Mbe anu ahu nādi n'etiti ezé-ha ubu a, tutu atabie ya, iwe Jehova we di ọku megide ndi Israel, Jehova we were ihe-otiti riri nne nke-uku tie ndi Israel. 34 Ewe kpø aha ebe ahu Kibrot-hataava: n'ihi na n'ebe ahu ka ha liri ndi Israel ndi nāchø ajo ọchichø. 35 Ndi Israel siri na Kibrot-hataava bulie ije rue Hazerot; ha we nō na Hazerot.

12 1 Miriam na Eron we kwue okwu megide Moses n'ihi nwai Etiopia ahu ọ lutara: n'ihi na nwai Etiopia ka ọ lutara. 2 Ha we si, Q bu ezie na nani Moses ka Jehova wereworo kwue okwu? Q bugh kwa ayi ka Q wereworo kwue okwu? Jehova we nu ya. 3 Ma nwoke ahu, bù Moses, di ume-ala n'obi nke-uku, kari madu nile ndi nō n'elù ala. 4 Jehova we si Moses na Eron na Miriam na mberede, Putanu, unu ato, rue ulo-ikwū nzute. Ha ato we puta. 5 Jehova we ridata n'ogidi igwe-oji, guzo n'onu-uzø Ulo-ikwū, kpø Eron na Miriam: ha abua we puta. 6 Q we

si, Biko, nurunu okwum nile: q buru na onye-amuma di n'etiti unu, n'ohù ka Mu, bù Jehova, gême ka q maram, na nrø ka M'gāgwa ya okwu. 7 Q bugh otù a ka orùm Moses di; n'ulom nile onye kwasiri ntukwasi-obi ka q bu: 8 ọnù na ọnù ka M'gāgwa ya okwu, ọbuná n'ile-anja, q bugh kwa n'ilu di iche iche; udi Jehova ka q gēlegide kwaanya: q bu kwa gini mere unu nātugh egwu ikwu okwu megide orùm, bù imegide Moses? 9 Iwe Jehova we di ọku megide ha; Q we la. 10 Igwe-oji ahu we si n'elù Ulo-ikwū ahu wezuga onwe-ya; ma, le, Miriam bu onye-ekpenta, dika snow: Eron we che Miriam iru, ma, le, q bu onye-ekpenta. 11 Eron we si Moses, Biko, onye-nwem, ariom i, atukwasila ayi nmehie, nke ayi buru ndi-nzuzu nime ya, nke ayi mehiewo-kwa-ra nime ya. 12 Biko, ka q ghara idi ka onye nwuru anwu, nke nkera anu-aru-ya richapuworo mbe o si n'akpà-nwa nne-ya puta. 13 Moses we tikue Jehova, si, Chineke, biko, me ka aru-ya di ike, biko. 14 Jehova we si Moses, Q buru na nna-ya abasa ya aso n'iru ma-qli, ihere agagh-eeme ya ubochi asa? ka emechibido ya uzø n'azu ọmuma-uló-ikwū ubochi asa, emesia agāchikota kwa ya na ndi Israel. 15 Ewe mechibido Miriam uzø n'azu ọmuma-uló-ikwū ubochi asa: ma ndi Israel ebuligh ije rue mbe achikötara Miriam na ndi Israel. 16 Ma emesia ndi Israel siri na Hazerot bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ozara Peran.

13 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Zigara onwe-gi ndikom, ka ha we ledo ala Kenean, nke Mu onwem nēnye umu Israel: otù nwoke otù nwoke diri ebo nna-ya-hà ka unu gēziga, onye q bula, q buru onye-isi n'etiti ha. 3 Moses we si n'ozara Peran ziga ha n'okwu-ọnù Jehova: ha nile bu ndikom, ndi-isi umu Israel ka ha bu. 4 Ndia bu aha-ha: nke diri ebo Reuben bu Shamua nwa Zakua. 5 Nke diri ebo Simeon bu Shefat nwa Hori. 6 Nke diri ebo Juda bu Keleb nwa Jefune. 7 Nke diri ebo Isaka bu Igal nwa Josef. 8 Nke diri ebo Efraim bu Hoshia nwa Nun. 9 Nke diri ebo Benjamin bu Palti nwa Rafu. 10 Nke diri ebo Zebulun bu Gadiel nwa Sodi. 11 Nke diri ebo

Josef, nke ahu bu, nke diri ebo Manase, bu Gadi nwa Susi. 12 Nke diri ebo Dan bu Amiel nwa Gemali. 13 Nke diri ebo Asha bu Setua nwa Maikael. 14 Nke diri ebo Naftali bu Nahbi nwa Vofsi. 15 Nke diri ebo Gad bu Geuel nwa Maki. 16 Ndia bu aha ndikom ahu nke Moses zigara iledo ala ahu. Moses we kpø Hoshia nwa Nun Joshua. 17 Moses we ziga ha iledo ala Kenean, o si ha, Rigonu n'uzø a nime Negeb, rigo-kwa-nu n'ugwu: 18 we hu ala ahu, ihe o bu; na ndi ahu ndi bi na ya, ma o bu ndi di ike ka ha bu, ma-øbu ndi nādigh ike, ma o bu madu ole-na-ole ka ha di, ma-øbu øtutu madu; 19 na ihe ala ahu bu nke ndi ahu nēbi nime ya, ma o bu ezi ala ka o bu ma-øbu ala øjø; na ihe obodo nile bu nke ndi ahu nēbi nime ha, ma o bu na ha bi n'ømuma-ulø-ikwū, ma-øbu n'ebé ewusiri ike; 20 na ihe ala ahu bu, ma o bu ala nwere ume ka o bu ma-øbu ala nātā ihe, ma osisi di nime ya, ma-øbu na o digh. Me kwa onwe-unu ka unu di ike, weta kwa ufødu nime nkpuru ala ahu. Ma mbe ahu bu mbe nke nkpuru mbu nke nkpuru-vine. 21 Ha we rigo, iledo ala ahu site n'øzara Zin rue Rehob, na nbata Hemat. 22 Ha we rigo nime Negeb, biarue Hebron; ma n'ebé ahu ka Ahiman na Sheshai na Talmai, bù umu Anak, no. (Ma ewuru Hebron arø asa tutu ewue Zoan n'Ijipt.) 23 Ha we biarue ndagwurugwu Eshkol, si n'ebé ahu þutu otu alaka na otu uyøkø nkpuru-vine; ha we bürü ya n'osisi ejì ebu ihe n'etiti madu abua; ha weta-kwa-ra ufødu nime nkpuru pomegranate na ufødu nime nkpuru fig. 24 Akporø ebe ahu ndagwurugwu Eshkol, n'ihi uyøkø nke umu Israel si n'ebé ahu þutu. 25 Ha we si n'iledo ala ahu lata n'øgwugwu øgu ubøchi abua. 26 Ha we je biakute Moses, biakute kwa Eron, biakute kwa nzukø nile nke unu Israel, rue øzara Peran, rue Kedesh; we weghachiri ha na nzukø Israel nile okwu, me kwa ka ha hu nkpuru ala ahu. 27 Ha we kørø ya akukø, si, Ayi bara n'ala ahu ebe i zigara ayi, øzø kwa, ala nke miri-ara-ehi na inanu-anu nérù nime ya ka o bu; nka bu kwa nkpuru-ya. 28 Otu o di, ndi bi n'ala ahu di ike, ewusi-kwa-ra obodo nile ha ike, ha di kwa uku ri nne: øzø

kwa, umu Anak ka ayi huru n'ebé ahu. 29 Amalek bi n'ala Negeb: ndi Het na ndi Jebus na ndi-Amorait bi n'ugwu: ndi Kenean bi n'uso okè osimiri, na n'akuku Jødan. 30 Keleb we me ka ndi Israel ba nkiti n'ebé Moses no, o si, Ka ayi rigo no, nweta ya; n'ihi na ayi puru ime ya nke-øma. 31 Ma ndikom ahu ndi soro ya rigo siri, Ayi apugh irigo imegide ndi ahu, n'ihi na ndi di ike ka ha bu kari ayi. 32 Ha we me ka akukø øjø putara umu Israel bayere ala ahu nke ha ledoro, si, Ala ahu, nke ayi gabigaworo nime ya iledo ya, ala nke nérípia ndi bi ya ka o bu; øzø, ndi nile ayi huru n'etiti ya bù ndikom toro ogologo. 33 N'ebé ahu ka ayi hu-kwara ndi-Nefilim, bù umu Anak, ndi sitere na ndi-Nefilim: ayi we di n'anya onwe-ayi dika ogugu, o bu kwa otu a ka ayi di n'anya-ha.

14 1 Nzukø Israel nile we welie oluha, tie nkpu; ndi Israel we kwa ákwà abali ahu. 2 Umu Israel nile we tamue ntamu megide Moses, megide kwa Eron: nzukø ahu nile we si ha, O gädi ayi nö nma ma asi na ayi anwuruwo n'ala Ijipt, ma-øbu n'øzara nka! o gädi ayi nö nma ma asi na ayi anwuruwo! 3 O bu kwa n'ihi gini ka Jehova nême ka ayi ba n'ala nka, ida site na mma-agha? Ndinyom-ayi na umu-ntakiri-ayi gaghø ihe-nluta-n'agha: ø gagh-adi ayi nma ilaghachi n'Ijipt? 4 Ha we sirita onwe-ha, Ka ayi me otu onye onye-isi, ka ayi laghachi kwa n'Ijipt. 5 Moses na Eron we da kpue iru-ha n'ala n'iru nkporøta nile nke nzukø umu Israel. 6 Joshua nwa Nun na Keleb nwa Jefune, bù ndi sitere na ndi nélledo ala ahu, we dowa uwe-ha: 7 ha we gwa nzukø nile nke umu Israel okwu, si, Ala ahu nke ayi gabigaworo nime ya iledo ya, ala ahu di nma nke-uku nke-uku. 8 O buru na ihe ayi atø Jehova utø, O gême kwa ka ayi ba n'ala nka, O gênye kwa ayi ya; bù ala nke miri-ara-ehi na manu-anu nérù nime ya. 9 Nani, unu anupu-kwa-la isi n'aka Jehova, unu onwe-unu atu-kwa-la egwu ndi ala ahu; n'ihi na nri-ayi ka ha bu: ihe-nchegide-ha ewezugawo onwe-ya n'aru ha, ma Jehova nøyere ayi: unu atula egwu ha. 10 Nzukø Israel nile we si ka ewere nkume tuþue ha. Ewe me ka umu

Israel nile hu ebube Jehova anya n'ulo-ikwū nzute.

11 Jehova we si Moses, Rue ole mbe ka ndi nka gēlelim anya? o bu kwa rue ole mbe ka ha nāgagh-ekwe na Mu, n'ihi ihe-iriba-ama nile nke M'meworo n'etiti ha? 12 M'gēwere ajo ɔria nēfe efe tibue ha, M'gānapu kwa ha ihe ha nwere, M'gēme kwa gi ka i ghø mba di uku di kwa ike kari ha. 13 Moses we si Jehova, Ndi Ijipt gānu kwa ya; n'ihi na I were ike-Gi me ka ndi nka si n'etiti ha rigoputa; 14 ha gāgwa kwa ndi bi n'ala nka okwu a: ha anuwo na Gi onwe-gi, Jehova, nō n'etiti ndi nka; n'ihi na anya na anya ka ahuworo Gi onwe-gi, Jehova, igwe-oji-Gi nēguzo kwa n'elu ha, o bu kwa n'ogidi igwe-oji ka Gi onwe-gi nēje ije n'iru ha n'ehihie, na n'ogidi ɔku n'abali. 15 Ma asi na I me ka ndi nka nwua dika otù onye, mba nile ndi nuworo akukø bayere Gi gēkwu kwa, si, 16 N'ihi na Jehova apugh ime ka ndi nka ba n'ala ahu nke Q n̄uru ha iyi inye ha, n'ihi ya ka O buworo ha n'ozara. 17 Ma ubu a, biko, ka ike Onye-nwe-ayi di uku, dika I kwuworo, si, 18 Jehova adigh-ewe iwe q̄osq̄o, Q nāba uba n'ebere, Q nābaghara kwa ajo omume na njehie, ma o digh uzø o bulu Q gāgu ndi ikpe mara na ha bu ndi ikpe nāmagh; Q nēwore kwa ajo omume nke ndi bu nna leta urmu-ha, leta umu-umu nke-atø, leta kwa nke-anø. 19 Biko, baghara ajo omume nke ndi nka dika idì-uku nke ebere-Gi si di, na dika I bagharaworo ndi nka, site n'Ijipt we rue ubu a. 20 Jehova we si, Abagharawom dika okwu-gi si di: 21 ma otù o di, Mu onwem nādi ndu, uwa nile gējuputa kwa n'ebube Jehova; 22 n'ihi na ndikom ahu nile ndi huworo ebubem, na ihe-iriba-amam nile, nke M'meworo n'Ijipt na n'ozara, ma ha nwaworom ubò iri a, ha egegh kwa olum nti; 23 ha agagh-ahu ala ahu ma-qli nke M'n̄uru ndi bu nna-ha iyi inye ha, ndi nile nke nēlelim anya agagh-ahu kwa ya: 24 ma orùm Keleb, n'ihi na mo di iche noyere ya, n'ihi kwa na o nēsozum n'azu, M'gēme kwa ka Q ba n'ala ahu ebe o bara; nkpuru-ya gēnweta kwa ya. 25 Ma ndi Amalek na ndi Kenean bi na ndagwurugwu a: echí

chigharianu, buli-kwa-ra onwe-unu ije je n'ozara n'uzø Oké Osimiri Uhie.

26 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 27 Rue ole mbe ka M'gānagide nzukø ɔjø nka nke nātamü ntamu megidem? ntamu nile nke umu Israel, nke ha onwe-ha nātamü megidem, ka M'nuworo. 28 Si ha, Mu onwem nādi ndu, o bu ihe si n'onu Jehova puta, dika unu kwuworo na ntim, otù a ka M'nāghagh ime unu: 29 n'ozara nka ka ozu-unu gāda; ndi-unu nile agukötara aguköta, dika ɔnu-ogugu nile unu si di, site n'onye bara orù arø we gaba n'iru, ndi tamuworo ntamu megidem, 30 unu onwe-unu agagh-abà n'ala ahu ma-qli, nke M'buliri akam ime ka unu biri nime ya, ma-qbough Keleb nwa Jefune na Joshua nwa Nun. 31 Ma umu-ntakiri-unu, ndi unu siri na ha gāghø ihe-nluta-n'agha, M'gēme kwa ka ha ba, ha gāma kwa ala ahu nke unu juru aju. 32 Ma unu onwe-unu, ozu-unu gāda n'ozara nka. 33 Umu-unu gābu kwa ndi-ɔzüzü-aturu n'ozara ɔgu arø abua, ha gēbu kwa ɔkwukwa-iko nile unu, rue mbe ozu-unu gāgwusi n'ozara. 34 Dika ɔnu-ogugu ubøchi nke unu ji ledo ala ahu anya si di, bù ɔgu ubøchi abua, otù ubøchi otù arø, otù ubøchi otù arø, otù a ka unu gēbu ajo omume nile unu, ɔgu arø abua, unu gāma kwa iju-ajum. 35 Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo, nka ka M'nāghagh imere nzukø ɔjø a nile, ndi nēzukø imegidem: n'ozara nka ka ha gāgwusi, o bu kwa n'ebe ahu ka ha gānwu. 36 Ma ndikom ahu, ndi Moses zigara iledo ala ahu, ndi lata-kwara, me ka nzukø Israel nile tamu ntamu megide Ya, n'ime ka akukø ɔjø bayere ala ahu puta, 37 ɔbuná ndikom ahu, bù ndi nēme ka akukø ɔjø bayere ala ahu puta, nwuru n'ihe-otiti ahu n'iru Jehova. 38 Ma Joshua nwa Nun na Keleb nwa Jefune di ndu site na ndikom ahu ndi jeworo iledo ala ahu. 39 Moses we gwa umu Israel nile okwu ndia: ndi Israel we rue újú nke-uku. 40 Ha we bilie n'isi-ututu, rigorue elu ugwu ahu, si, Le ayi, ayi gārigoru kwa ebe ahu nke Jehova kwuru okwu bayere ya: n'ihi na ayi emehiewo. 41 Moses we si, N'ihi gini kwa ka unu onwe-unu nāgabiga okwu-ɔnu Jehova? ma nke ahu agaghaga nke-ɔma. 42 Unu arigola, n'ihi

na Jehova anogh n'etiti unu; ka ewe ghara itibu unu n'iru ndi-iro-unu. 43 N'ihi na ndi Amalek na ndi Kenean nō n'ebe ahu n'iru unu, unu gāda kwa site na mma-agha: n'ihi na unu esiwo n'iso Jehova laghachi, n'ihi ya Jehova agagh-anoyere unu. 44 Ma ha were npako rigorue elu ugwu ahu: ma ibe ɔbuba-ndu Jehova, na Moses, esigh n'etiti ɔmuma-ulō-ikwū pua. 45 Ndi Amalek we ridata, ha na ndi Kenean, bú ndi bi n'ugwu ahu, ha we tibue ha, tipia kwa ha rue Homa.

15 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe unu gābā n'ala ebe-obibi nile unu, nke Mu onwem nēnye unu, 3 mbe unu gēme kwa ajā-ɔku ichuru Jehova, bú ajā-nsure-ɔku, ma-ɔbu ajā ɔzq, imezu nkwa, ma-ɔbu n'onyinye-afq-ofufo, ma-ɔbu na mbe nile unu akara akā, ime ihe ísi utq isurere Jehova, sitere n'igwē ehi, ma-ɔbu n'igwē ewu na aturu: 4 onye ahu nke nēweta nso onyinye-ya iji biaru nso gēweta kwa nso Jehova onyinye-inata-iru-ɔma, bú otu uzq n'uzq iri nke otu ephah utu ɔka flour agwara n'otu uzq n'uzq anq nke otu hin nke manu: 5 manya-vine iji chu aja-ihe-ɔnūnū, otu uzq n'uzq anq nke hin, tiyere ajā-nsure-ɔku ahu, ma-ɔbu iji chu aja ɔzq ahu, ka i gēdoziri otu nwa-aturu. 6 Ma-ɔbu n'ichu ebulu n'ajā, i gēdozi onyinye-inata-iru-ɔma, uzq abua n'uzq iri nke otu ephah utu ɔku flour agwara n'otu uzq n'uzq atq nke otu hin nke manu. 7 Manya-vine iji chu aja-ihe-ɔnūnū, otu uzq n'uzq atq nke otu hin, ka i gēweta kwa nso, ka ɔ buru ihe ísi utq isurere Jehova. 8 Ozq, mbe i nēme nwa-oke-ehi ka ɔ buru ajā-nsure-ɔku, ma-ɔbu ajā ɔzq, imezu nkwa, ma-ɔbu ichu aja-udo anāchuru Jehova: 9 ɔ gēweta kwa nso, tiyere nwa-oke-ehi ahu, onyinye-inata-iru-ɔma, bú uzq atq n'uzq iri nke otu ephah utu ɔka flour agwara na nkera hin nke manu. 10 Manya-vine ka i gēweta kwa nso iji chu aja-ihe-ɔnūnū, nkera hin, ka ɔ buru ajā-ɔku nke ihe ísi utq isurere Jehova. 11 Otu a ka agēmere otu oke-ehi, ma-ɔbu otu ebulu, ma-ɔbu otu nwa nime aturu ma-ɔbu nime ewu. 12 Dika ɔnugugu ihe nke unu nēdozi si di, otu a

ka unu gēmere ihe ɔ bulu dika ɔnugugu-ha si di. 13 Onye ɔ bulu amuru n'ala gēme ihe ndia otu a, n'iweta nso ajā-ɔku nke ihe ísi utq isurere Jehova. 14 Ozq, mbe ɔbia nō n'ala-unu dika ɔbia, ma-ɔbu onye ɔ bulu nō n'etiti unu rue ɔbø nile unu, mbe ɔ gēme ajā-ɔku nke ihe ísi utq anēsurere Jehova; dika unu si eme, otu a ka ɔ gēme. 15 Nime nkpoqota nka, otu ukpuru diri unu, dikwa-ra ɔbia nke nō dika ɔbia, bú ukpuru ebigh-ebi rue ɔbø nile unu: dika unu si di, otu a ka ɔbia ahu gādi n'iru Jehova. 16 Otu iwu na otu ikpē gādiri unu, dikwa-ra ɔbia nke nō dika ɔbia n'ala-unu.

17 Jehova we gwa Moses okwu, si, 18 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe unu gābā n'ala ahu ebe Mu onwem nēme ka unu ba, 19 o gēru kwa, mbe unu nēri nime nri ala ahu, na unu gēbuliri Jehova ajā-nbuli. 20 Obe achicha nke utu ɔka mbu unu ka unu gēbuli, ka ɔ buru ajā-nbuli: dika ajā-nbuli nke ebezochacha-ɔka, otu a ka unu gēbuli ya. 21 Site n'utu ɔka mbu unu unu gēnye Jehova ajā-nbuli rue ɔbø nile unu.

22 Ozq, mbe unu gēme ihe n'amaghama, ghara kwa ime ihe ndia nile enyere n'iwu, nke Jehova gwaworo Moses, 23 bú ihe nile nke Jehova nyere unu n'iwu n'aka Moses, site n'ubochi nke Jehova nyere iwu, we gaba n'iru rue ɔbø nile unu; 24 o gēru kwa, ma ɔ buru na emewo ya n'amagh-ama, n'ebe anya nzukø Israel nērugh, na nzukø ahu nile gēme otu nwa-oke-ehi ka ɔ buru ajā-nsure-ɔku, ibu ihe ísi utq anēsurere Jehova, ya na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, na ajā-ihe-ɔnūnū-ya, dika ikpē-ya si di, na otu nkpi iji chu aja-nmehie. 25 Onyenchu-aja gēkpuchi-kwa-ra nzukø nile nke umu Israel nmehie-ha, agābaghara kwa ha; n'ihi na amagh-ama ka ɔ bu, ha onwe-ha ewetawo kwa nso onyinye-ha iji biaru nso, bú ajā-ɔku ichuru Jehova, na ajā-nmehie-ha n'iru Jehova, n'ihi amagh-ama-ha: 26 agābaghara kwa nzukø nile nke umu Israel, ha na ɔbia nke nō dika ɔbia n'etiti ha; n'ihi na n'ebe ndi Israel nile nō emere ya n'amaghama. 27 Ma ɔ buru na otu onye emehie n'amagh-ama, ɔ gēweta kwa nso nne-ewu nke ɔbara otu arq iji chu aja-nmehie. 28 Onye-nchu-aja gēkpuchi-kwa-ra

nkpuru-obi ahu nmehie-ya, bú nke nême ihe n'amagh-ama, mbe o nêmehie n'amagh-ama, n'iru Jehova, ikpuchiri ya nmehie-ya; agâbaghara kwa ya. 29 Ma onye amuru n'ala n'etiti umu Israel, ma obia nke nô dika obia n'etiti ha, otù iwu ka unu gânwe bayere onye nême ihe n'amagh-ama. 30 Ma nkpuru-obi ahu nke nêwerefaka npako me ihe, ma o bu onye amuru n'ala ma-obju obia, Jehova ka onye ahu nêkwulu; agêbipu kwa nkpuru-obi ahu n'etiti ndi-ya. 31 N'ihi na o bu okwu Jehova ka o leliworo anya, n'ihi kwa na o bu ihe Q nyere n'iwu ka o mebiworo; agêbipu nkpuru-obi ahu ebipu, ajô omume-ya gâdikwasi ya.

32 Umu Israel we nô n'ozara, ha we huta otù nwoke ka o nâchikota nkú n'ubochi-izu-ike. 33 Ndi hutara ya ka o nâchikota nkú we me ka o biakute Moses na Eron na nzukö Israel nile. 34 Ha we me ka o nôdu n'ebé anêdebe ndi-nkpôrø, n'ihi na akogh ha ala-ya, bú ihe agême ya. 35 Jehova we si Moses, Aghaghime ka nwoke ahu nwua: nzukö Israel nile gêwerefere nkume tubue ya n'azu ɔmuma-ulô-ikwû. 36 Nzukö ahu nile we me ka o pua je n'azu ɔmuma-ulô-ikwû, ha we were nkume tubue ya, o we nwua; dika Jehova nyere Moses iwu.

37 Jehova we gwa Moses okwu, si, 38 Gwa umu Israel okwu, si ha mere onwe-ha ɔnu-ɔnu n'elu uso uwe-ha ruc obo nile ha, tiyekwasi kwa n'ɔnu-ɔnu nke uso uwe ahu eriri-nma ogho anunu: 39 o gâbu-kwa-ra unu ɔnu-ɔnu uso uwe, ka unu we hu ya anya, we cheta ihe nile Jehova nyere n'iwu, me kwa ha; ka unu we ghara kwa iledo otù unu gëso obi-unu, otù unu gëso kwa anya-unu, nke unu onwe-unu neso ha ikwa iko: 40 ka unu we cheta me kwa ihe nile M'nyere n'iwu, buru kwa ndi diri Chineke-unu nsø. 41 Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu, Nke mere ka unu si n'ala Ijipt puta, ka M'we buru unu Chineke: Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu.

16 1 Ma Kora, nwa Izha, nwa Kohat, nwa Livai, ya na Detan na Abairam, umu Eliab, na On, nwa Pelet, bú umu Reuben, chiri ndikom: 2 ha we bilie n'iru Moses, ha na ndikom usôdu ndi sitere n'umu Israel, ogo ndi-

isi nzukö iri-na-abua na iri, ndi akporø ibia na nzute, ndikom amara aha-ha: 3 ha we kpokota onwe-ha imegide Moses na imegide Eron, si ha, O zuworo unu, n'ihi na nzukö Israel nile, ha nile n'otù n'otù, di nsø, o bu kwa n'etiti ha ka Jehova nô: o bu kwa gini mere unu nêbuli onwe-unu kari nkporø nke Jehova? 4 Moses we nu ya, we da kpue iru-ya n'ala: 5 o we gwa Kora, gwa kwa nzukö-ya nile, okwu, si, N'ututu Jehova gême ka amara ndi Q nwerefere, na onye di nsø, na onye Q gême ka o biarue nso Ya: Onye Q gâroputa, onye ahu ka Q gême kwa ka o biarue nso Ya. 6 Menu nka; chirinu n'onwe-unu ihe-igu-oku, Kora, na nzukö-ya nile; 7 tiye-kwa-nu ɔku nime ha, tukwasí kwa n'elu ha ihe-nsure-oku nesi isi utø n'iru Jehova echí: o gérü kwa na nwoke ahu nke Jehova gâroputa, onye ahu bu onye nsø: o zuworo unu, umu Livai. 8 Moses we si Kora, Biko, nurunu, umu Livai: 9 Q bu unu ihe ntà na Chineke nke Israel akpawo ókè n'etiti unu na nzukö Israel, ime ka unu biarue nso Ya; ifè ofufè nke ebe-obibi Jehova, na iguzo n'iru nzukö ahu ijere ha ozi; 10 Q we me ka i biarue nso, gi na umu-nne-gi nile, bú umu Livai? unu nâchö kwa ɔlu nchu-aja? 11 N'ihi ya gi onwe-gi na nzukö-gi nile bu ndi nêzukö imegide Jehova: ma Eron, gini ka o bu na unu nâtamu ntamu megide ya? 12 Moses we ziga ikpo Detan na Abairam, bú umu Eliab: ha we si, Ayi agagh-arigo: 13 o bu ihe ntà na i mewo ka ayi si n'ala nke miri-ara-chi na manu-anu nérü nime ya rigoputa, ime ka ayi nwua n'ozara nka, ma i ghaghime kwa onwe-gi onye-isi-ayi? 14 Ozø kwa, o bughala nke miri-ara-chi na manu-anu nérü nime ya ka i meworo ka ayi ba, i nyegh kwa ayi ihe-nketa, bú ubi na ubi-vine: i gârukpo anya ndikom ndia? ayi agagh-arigo. 15 Moses we we iwe di ɔku nke-uku, o we si Jehova, Echela onyinye-inata-iru-ɔma-ha iru: o digh otù inyinya-ibu m'naraworo n'aka-ha, o digh kwa otù onye nime ha M'mejoworo. 16 Moses we si Kora, Gi onwe-gi na nzukö-gi nile nô n'iru Jehova, gi, na ha, na Eron, echí: 17 chirinu n'ala ihe-igu-oku-ya, tiye kwa ihe-nsure-oku nesi isi utø n'elu ha, weta-

kwa-nu ha nso n'iru Jehova, nwoke o bula ihe-igu-oku-ya, ogu ihe-igu-oku iri-na-abua na iri; gi onwe-gi kwa, na Eron, nwoke o bula ihe-igu-oku-ya.

18 Ha we chiri, nwoke o bula ihe-igu-oku-ya, tiye oku n'elu ha, tukwasi kwa ha ihe-nsure-oku nesi isi utø, we guzo n'ou-uø ulo-ikwø nzute, ha na Moses na Eron.

19 Kora we kpokota nzuko Israel nile megide ha rue ou-uø ulo-ikwø nzute: ewe me ka nzuko ahu nile hu ebube Jehovahanya.

20 Jehovah we gwa Moses na Eron okwu, si, 21 Kewapunu onwe-unu n'etiti nzuko nka, ka M'we me ka ha gwusia dika n'otu ntabi-anyan.

22 Ha we da kpue iru-ha n'ala, si, Chineke, bu Chineke nke mo nile anu-aru nile, bu madu, nwere, asi na otu nwoke emehie, I gëwesa kwa nzuko a nile iwe?

23 Jehovah we gwa Moses okwu, si,

24 Gwa nzuko Israel okwu, si, Sinu na buruburu ebe-obibi nke Kora na Detan na Abairam rigo.

25 Moses we bilie, jekuru Detan na Abairam; ndiokenye Israel we so ya.

26 O we gwa nzuko Israel okwu, si, Biko, sinu n'ulo-ikwø ndikom ndia, bu ndi némébi iwu, wczuga onwe-unu, unu emetu-kwa-la ihe o bula ha nwere, ka ewe ghara ikpochapu unu nime nmehie-ha nile.

27 Ha we si n'ebé-obibi nke Kora na Detan na Abairam buruburu rigo: Detan na Abairam we puta, guzo onwe-ha n'ou-uø ulo-ikwø-ha, ha na ndinyom-ha, na umu-ha ndikom, na umu-ntakiri-ha.

28 Moses we si, Na nka ka unu gämara na Jehovah ezitewom ime omume ndia nile; n'ihi na ha esitegh n'obim.

29 O buru na onwu dika onwu madu nile ka ndia gänwu, o buru kwa na o bu nleta madu nile ka agéleta ha; Jehovah eziteghm.

30 Ma o buru na ihe-òkikè ohu ka Jehovah gëkè, ala ewe saghepu onu-ya, loda ha, ha na ihe nile ha nwere, ha we rida na ndu rue ala-mo; unu gämara kwa na ndikom ndia eleliwo Jehovah.

31 O rue, mbe o kwubiri okwu ndia nile, na ala nke di n'okpuru ha bawara:

32 ala we saghe onu-ya, loda ha, na ulo nile ha, na madu nile Kora nwere, na akù-ha nile.

33 Ha we rida na ndu rue ala-mo, ha onwe-ha na ihe nile ha nwere: ala we mechie n'elu ha, ha we si n'etiti nkporokota ahu la n'iyi.

34 Israel nile ndi no ha buruburu we balaga n'olu ákwà-ha: n'ihi na ha siri, Ka ala we ghara iloda ayi.

35 Oku we si n'ebé Jehovah no puta, ripia ogu ndikom iri-na-abua na iri ahu néméta nso ihe-nsure-oku nesi isi utø.

36 Jehovah we gwa Moses okwu, si,

37 Gwa Eleeza nwa Eron, bu onyen-chu-aja, ka o si n'etiti nsure-oku ahu chilie ihe-igu-oku ahu, gi kposa kwa oku ahu n'akuku ahu; n'ihi na ha di nso;

38 bu ihe-igu-oku nke ndi-nmehie ndia ndi megidere nkpuru-obi-ha, ka ewero kwa ha kpu mbadamba ihe ibu ihenmachita diri ebe-ichu-aja: n'ihi na ha wetara ha nso n'iru Jehovah, ha di kwa nso: ha gäbu-kwa-ra umu Israel ihe-iriba-ama.

39 Eleeza, bu onyen-chu-aja, we chiri ihe-igu-oku ola ahu, nke ndi ahu esurere oku wetara nso, ha we tisa ha ka ha buru ihe-nmachita diri ebe-ichu-aja:

40 iburu umu Israel ihe-ncheta, ka nwoke ala ozo, onye nésitegh na nkpuru Eron, we ghara ibia nso isure ihe-nsure-oku nesi isi utø n'iru Jehovah; ka o ghara idi ka Kora, di kwa ka nzuko-ya: dika Jehovah gwara ya okwu n'aka Moses.

41 Ma nzuko nile nke umu Israel tamuru ntamu n'echi-ya megide Moses megide kwa Eron, si, Unu onwe-unu emewo ka ndi nke Jehovah nwua.

42 O rue, mbe akpokotara nzuko ahu megide Moses megide kwa Eron, na ha chere iru n'ulo-ikwø nzute: ma, le, igwe-oji ahu kpuchiri ya, ewe hu ebube Jehovah.

43 Moses na Eron we bia n'iru ulo-ikwø nzute.

44 Jehovah we gwa Moses okwu, si,

45 Sinu n'etiti nzuko a bilie, ka M'we me ka ha gwusia dika n'otu ntabi-anyan.

Ha we da kpue iru-ha n'ala.

46 Moses we si Eron, Were ihe-igu-oku-gi, tiye oku n'elu-ya sitere n'elu ebe-ichu-aja, tukwasi kwa ya ihe-nsure-oku nesi isi utø, bürü ya jekuru nzuko Israel ngwa ngwa, kpuchiire ha nmehie-ha; n'ihi na iwe ahu esiwo n'iru Jehovah puta; ihe-otiti ahu amalitewo.

47 Eron we were dika Moses kwuru, babá n'etiti nkporokota ahu; ma, le, ihe-otiti ahu amalitewo n'etiti ndi Israel: o we tiye ihe-nsure-oku ahu nesi isi utø, we kpuchiire ndi ahu nmehie-ha.

48 O we guzo n'etiti ndi nwuru anwu na ndi di ndu; ewe iochie ihe-otiti ahu.

49 Ma ndi nwuru anwu n'ihe-otiti ahu di orú nnù na nnù iri-na-isi na ọgu iri-na-ise, nágugh ndi nwuru anwu n'okwu Kora. 50 Eron we laghachikuru Moses rue ọnu-uzo ulo-ikwū nzute: ewe ọbochie ihe-otiti ahu.

17 1 Jehova we gwa Moses okwu, si,
2 Gwa umu Israel okwu, nara
kwa n'aka-ha nkpa-n'aka nkpa-n'aka,
otù diri otù ulo nna, n'aka ndi-isi-ha
nile, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di,
nkpa-n'aka iri-na-abua: aha nwoke ọ
bula ka i gēdekwasi na nkpa-n'aka-ya.
3 Ma aha Eron ka i gēdekwasi na nkpa-
n'aka Livai: n'ihi na ọ bu otù nkpa-
n'aka ka onye-isi ọ bula nke ulo nke ndi
bu nna-ha gēnwe. 4 I gēdo kwa ha
n'ulo-ikwū nzute n'iru ihe-ámà ahu, ebe
Mu na unu nēzute. 5 O gēru kwa, na
nwoke ahu nke M'gārōputa, nkpa-n'aka-
ya gāma ifuru: M'gēme kwa ka ntamu
nile nke umu Israel si n'arum bie, bù
nke ha onwe-ha nātam u megide unu.
6 Moses we gwa umu Israel okwu, ndi-
isi-ha nile we nye ya nkpa-n'aka, otù
onye-isi otù nkpa-n'aka, otù onye-isi
otù nkpa-n'aka, dika ulo nke ndi bu
nna-ha si di, nkpa-n'aka iri na abua:
nkpa-n'aka Eron di kwa n'etiti nkpa-
n'aka-ha. 7 Moses we do nkpa-n'aka
nile n'iru Jehova n'ulo-ikwū nke ihe-
ámà. 8 O rue n'echi-ya, na Moses bara
n'ulo-ikwū nke ihe-ámà; ma, le, nkpa-
n'aka Eron nke diri ulo Livai amawo
ifuru, ọbawa kwa ifuru ahu, wa kwa
okoko, mi kwa almond chara acha.
9 Moses we si n'iru Jehova chiputara
umu Israel nile nkpa-n'aka ahu nile:
ha we le anya, were ha, nwoke ọ bula
nkpa-n'aka-ya. 10 Jehova we si Moses,
Doghachi nkpa-n'aka Eron n'iru ihe-
ámà ka ọ buru ihe-ndebe, iburu umu
nnupu-isi ihe-iriba-ama; ka i we me ka
ntamu nile ha si n'ebe M'nọ bisia, ka
ha we ghara inwu. 11 Moses we me
ya: dika Jehova nyere ya iwu, otù a ka
ọ mere.

12 Umu Israel we gwa Moses okwu,
si, Le, ayi ekubiwo, ayi alawo n'iyi, ayi
nile alawo n'iyi. 13 Onye ọ bula nke
nābiaru nso, nke nābiaru nso ebe-obibi
Jehova, gānwu: ọ bu na ayi agwusiwo
n'ikubi ekubi?

18 1 Jehova we si Eron, Gi onwe-gi
na umu-gi ndikom na ulo nna-gi
tiyere gi gēbu ajo omume nke ebe nsom:
gi onwe-gi na umu-gi ndikom tiyere gi
gēbu kwa ajo omume nke ọlu-nchu-aja-
unu. 2 Ozø kwa, umu-nne-gi, bù ebo
Livai, ebo nna-gi, gi me ka ha soro gi
biaru nso, ka ha we rapara n'aru-gi,
nēje-kwa-ra gi ozi: ma gi onwe-gi na
umu-gi ndikom tiyere gi gānq n'iru ulo-
ikwū ihe-ámàm. 3 Ha gēdebe kwa
ihe-ndebe-gi, na ihe-ndebe nke Ulo-
ikwūm nile: nāní na ha agagh-abiaru
nso ihe nile nke ebe nsom, ha agagh-
abiaru kwa nso ebe-ichu-ajam, ka ha we
ghara inwu, ma ha, ma unu. 4 Ha
gārapara kwa n'aru-gi, debe kwa ihe-
ndebe nke ulo-ikwū nzute, nke diri
ofufè nile nke Ulo-ikwū ahu: ma onye
ala ọzø agagh-abiaru nso unu. 5 Unu
gēdebe kwa ihe-ndebe nke ebe nsom,
na ihe-ndebe nke ebe-ichu-ajam: ka iwe
we ghara idikwasi umu Israel ọzø.
6 Ma Mu onwem, le, esiwom n'etiti
umu Israel were umu-nne-gi, bù ndi
Livai: ha buru unu onyinye, ndi enyere
Jehova, ifè ofufè nke ulo-ikwū nzute.
7 Ma gi onwe-gi na umu-gi ndikom
tiyere gi gēdebe ọlu-nchu-aja-unu bayere
ihe nile nke ebe-ichu-ajam, baye-kwa-ra
ihe di nime àkwà-nbuchi; unu gēfè kwa:
dika ofufè nke onyinye ka M'nēnye unu
ọlu-nchu-aja-unu: ma onye ala ọzø nke
nābiaru nso, agēme ka ọ nwua.

8 Jehova we gwa Eron okwu, si, Ma
Mu onwem, le, enyewom i ihe-ndebe
nke àjá-nbulim nile, bù nke diri ihe
nile edoro nsø nke umu Israel, gi ka
M'nyeworo ha ibu ókè otite-manu, nye
kwa umu-gi ndikom, n'ukpuru ebigh-
ebi. 9 Nka gābu nke gi site n'ihe nsø
kachasi ihe nsø nile, site n'óku: onyinye-
ha ọ bula iji biaru nso, ọbunà onyinye-
inata-iru-ọma-ha ọ bula, na àjá-nmehie-
ha ọ bula, na àjá-ikpe-omuma-ha ọ bula,
nke ha gēnyeghachim, ihe nsø kachasi
ihe nsø nile ka ọ gāburu gi, buru kwa
umu-gi ndikom. 10 N'ihe nsø kachasi
ihe nsø nile ka i gēri ya: nwoke ọ bula
gēri ya; ihe nsø ka ọ gāburu gi. 11 Nka
bu kwa nke gi; àjá-nbuli nke onyinye-
ha, ọbunà àjá-ofufè nile nke umu Israel:
gi ka M'nyeworo ha, nye kwa umu-gi
ndikom, nye kwa umu-gi ndinyom,

tiyere gi, n'ukpuru ebigh-ebi: onye o bula nke di ọcha n'ulo-gi géri ya. 12 Manu nile nke kachasi nma nke manu ọhu, na manya nile nke kachasi nma nke manya-vine ọhu, na ọka, bú ihe mbu ha nke ha nénye Jehova, gi ka M'nyeworo ha. 13 Nkpuru mbu nke ihe nile di n'ala-ha, nke ha nēwetara Jehova, nke gi ka ọ bu; onye ọ bula nke di ọcha n'ulo-gi géri ya. 14 Ihe ọ bula ewezugara ka ebibie ya n'Israel, nke gi ka ọ bu. 15 Nwa ọ bula nke meghere àkpà-nwa, nke anu-aru nile nke ha nēweta nso Jehova, n'etiti madu na n'etiti anu-ulø, ọ bu nke gi: nání i ghagh ibaputa nwa madu buru uzø mu, nwa anu-ulø ruru árú buru uzø mu ka i gábatuta kwa. 16 Ma ndi-ha anábatuta site na nke ruru otù ọnwa ka i gábatuta, dika ọrirù-ọnù-gi si di, n'ọla-ọcha shekel ise, dika shekel nke ebe nsom si di (orú gerah ka ọ bu). 17 Ma otù ọ di, nwa ehi buru uzø mu, ma-ọbu nwa aturu buru uzø mu, ma-ọbu nwa ewu buru uzø mu, i gagħ-abaputa ha; ihe nsø ka ha bu: i gāwusa Ọbara-ha n'ebe-ichu-ajam, sure kwa abuba-ha ọku ibu ihe-nsure-ọku nési ísi utø, ka ọ buru àjá-ọku, ime ihe ísi utø anēsurere Jehova. 18 Anu-ha bu kwa nke gi, dika okpukpu-obi nke àjá-ofufé, na dika utaku-ukwu aka-nri, nke gi ka ọ bu. 19 Ajá-nbuli nile nke ihe nsø nile, nke umu Israel nēbuliri Jehova, ka M'nyeworo gi, nye kwa umu-gi ndikom, nye kwa umu-gi ndinyom, tiyere gi, n'ukpuru ebigh-ebi: Ọbuha-ndu nnú ebigh-ebi n'iru Jehova ka ọ buru gi, buru kwa nkpuru-gi tiyere gi. 20 Jehova we si Eron, I gagħ-eketa ihe n'ala-ha, ọ digh kwa okè i gēnwe n'etiti ha: Mu onwem bu okè-gi na ihe-nketa-gi n'etiti umu Israel.

21 Ma umu Livai, le, ha ka M'nyeworo otù uzø n'uzø iri nke ihe nile n'Israel, ibu ihe-nketa, dika ihe-nkwughachi ɔfufè-ha, nke ha onwe-ha nēfè, bú ɔfufè nke ulo-ikwū nzute. 22 Ma umu Israel agagh-abiaru nso ulo-ikwū nzute ahu ọzø, ibu nmehie, inwu anwu. 23 Ma ndi Livai gēfè ɔfufè ahu nke ulo-ikwū nzute, ha onwe-ha gēbu kwa ajo omume-ha: ukpuru ebigh-ebi ka ọ bu rue ọbø nile unu, ma n'etiti umu Israel ha agagh-eketa

ihe-nketa. 24 N'ihi na ọ bu otù uzø n'uzø iri nke ihe umu Israel, nke ha nēbuliri Jehova dika ajá-nbuli, ka M'nyeworo ndi Livai, ibu ihe-nketa: ya mere M'siworo ha, N'etiti umu Israel ha agagh-eketa ihe-nketa.

25 Jehova we gwa Moses okwu, si, 26 I gāgwa kwa ndi Livai okwu, si ha, Mbe unu nānara n'aka umu Israel otù uzø n'uzø iri nke M'nyeworo unu site n'aka-ha, dika ihe-nketa-unu, unu gēsi kwa na ya bulie ajá-nbuli nke Jehova, bú otù uzø n'uzø iri nke si n'otù uzø n'uzø iri ahu puta. 27 Agāgu-kwa-ra unu ajá-nbuli-unu, dika ọka nke si n'ebe-nzocha-ọka puta, na dika ojuju-manya-vine nke si n'ebe-nzocha-nkpuru-vine puta. 28 Otù a ka unu gēbuli, Ọbuná unu onwe-unu, ajá-nbuli nke Jehova sitere n'otù uzø n'uzø iri nke ihe unu nile, nke unu nānara n'aka umu Israel; unu gēsi kwa na ya nye Eron, bú onye-nchu-aja, ajá-nbuli nke Jehova. 29 Unu gēsi n'onyinye-unu nile bulie ajá-nbuli ọ bula nke Jehova, site n'ihe-ya nile kachasi nma, bú ihe nsø ya sitere na ya. 30 I gāsi kwa ha, Mbe unu nési na ya bulie ihe-ya kachasi nma, agāgu-kwa-ra ndi Livai ya dika ihe-omume nke ebe-nzocha-ọka, na dika ihe-omume nke ebe-nzocha-nkpuru-vine. 31 Unu gēri kwa ya n'ebe ọ bula, unu onwe-unu na ulø nile unu: n'ihi na ugwo-olu ka ọ buru unu, bú ihe-nkwughachi ɔfufè-unu n'ulo-ikwū nzute. 32 Unu agagh-ebu kwa nmehie bayere ya, mbe unu si na ya bulie ihe-ya kachasi nma: unu agagh-emeru kwa ihe nsø nile nke umu Israel, unu agagh-anwu kwa.

19 1 Jehova we gwa Moses na Eron okwu, si, 2 Nka bu ukpuru nke iwu ahu nke Jehova nyeworo n'iwu, si, Gwa umu Israel okwu, ka ha wetara gi nwa-abogħo-ehi nācha uhie uhie nke zuru okè, nke qliu nādigh n'aru-ya, nke ọ digh mbe yoke rigokwasiri ya: 3 unu gēnje ya Eleeza, bú onye-nchu-aja, ọ gēme ka ọ pua je n'azu omuma-ulo-ikwū, otù onye gēbu ya n'iru ya: 4 Eleeza, bú onye-nchu-aja, gēwere ufodu nime Ọbara-ya na nkripsi-aka-ya, fesa ufodu nime Ọbara-ya na ncherita-iru ulo-ikwū nzute ubò asa: 5 otù

onye gēsure kwa nwa-aboghō-chi ahu Ọku n'anya-ya; akpukpō-ya, na anu-ya, na Ọbara-ya, tiyere nsi-ya, ka o gēsure Ọku: 6 Onye-nehu-aja gēwere kwa osisi cedar, na hyssop, na ogho uhie, tubā ya n'etiti nsure-Ọku nwa-aboghō-chi ahu. 7 Onye-nehu-aja gāsu kwa uwe-ya, sa kwa anu-aru-ya na miri, emesia ọ gābata n'omuma-ulō-ikwū, onye-nehu-aja gāru kwa árū rue anyasi. 8 Onye ahu nke n̄csure ya Ọku gāsu kwa uwe-ya na miri, sa kwa anu-aru-ya na miri, ọ gāru kwa árū rue anyasi. 9 Nwoke nke di Ọcha gāchikq̄ta nt̄u nke nwa-aboghō-chi ahu, do ya n'azu omuma-ulō-ikwū n'ebe di Ọcha, ọ gābu-kwa-ra umu Israel ihe-ndebe ibu miri nke idi-na-nsq̄: ájā-nmehie ka ọ bu. 10 Onye ahu nke nāchikq̄ta nt̄u nwa-aboghō-chi gāsu kwa uwe-ya, ru kwa árū rue anyasi: ọ gābu-kwa-ra umu Israel, buru kwa Ọbia nke nō dika Ọbia n'etiti ha, ukpuru ebigh-ebi. 11 Onye nēmetu ozu nwuru anwu nke madu ọ bula aru gāru árū ubogh̄hi asa: 12 onye ahu gēwere ya wepu nmehie-ya n'ubogh̄hi nke-atō, n'ubogh̄hi nke-asā ọ gādi kwa Ọcha: ma ọ buru na ọ wepugh nmehie-ya n'ubogh̄hi nke-atō, ọ gagh-adi kwa Ọcha n'ubogh̄hi nke-asā. 13 Onye ọ bula nke nēmetu onye nwuru anwu aru, bù ozu madu nke nwuru anwu, ma ọ wepugh nmehie-ya, ebe-obibi Jehova ka ọ nēmeru; agēbipu kwa nkpuru-obi ahu n'Israel: n'ihi na awusagh ya miri nke idi-na-nsq̄ ahu, onye ruru árū ka ọ gābu; Ọrurū-ya nādikwasi ya rue ubu a. 14 Nka bu iwu mbe madu nwuru n'ulo-ikwū: onye ọ bula nke nābā n'ulo-ikwū ahu, na onye ọ bula nke nō n'ulo-ikwū ahu, gāru árū ubogh̄hi asa. 15 Ihe ọ bula nke ghēre oghe, nke nēnwēgh ihe-nkpuchi eriri ejì kechi elu-ya, ihe ruru árū ka ọ bu. 16 Onye ọ bula nke nēmetu onye ejì mma-agha bu, ma-Ọbu onye nwuru anwu, ma-Ọbu Ọkpukpu madu, ma-Ọbu ili, aru, n'ohia sara iru, ọ gāru árū ubogh̄hi asa. 17 Ha gēwere kwa ufodu nime nt̄u nsure-Ọku ájā-runehie ahu bayere onye ahu ruru árū, agētiye kwa miri nērū erū n'elū ya nime ihe: 18 nwoke nke di Ọcha gēwere kwa hyssop, sue ya na miri ahu, fesa ya n'ulo-ikwū ahu, na n'ihe-ya nile, na

n'aru ndi nō n'ebe ahu, na n'aru onye ahu nke metuworo Ọkpukpu ahu, ma-Ọbu onye ebūrū ebū ahu, ma-Ọbu onye nwuru anwu ahu, ma-Ọbu ili ahu, aru: 19 onye ahu nke di Ọcha gēfesa kwa onye ahu ruru árū n'ubogh̄hi nke-atō, na n'ubogh̄hi nke-asā: ọ gēwepu kwa nmehie-ya n'ubogh̄hi nke-asā; ọ gāsu kwa uwe-ya, sa kwa aru-ya na miri, di Ọcha n'anyasi. 20 Ma nwoke nke ruru árū, ma ọ digh-ewepu nmehie-ya, agēbipu kwa nkpuru-obi ahu n'etiti nkpk̄q̄ta Israel, n'ihi na ọ bu ebe nsq̄ Jehova ka ọ ineruworo: awusagh ya miri nke idi-na-nsq̄ ahu; onye ruru árū ka ọ bu. 21 Ọ gābu-kwa-ra ha ukpuru ebigh-ebi; onye nēfesa miri nke idi-na-nsq̄ ahu gāsu kwa uwe-ya; onye nēmetu miri nke idi-na-nsq̄ ahu aru gāru kwa árū rue anyasi. 22 Ihe ọ bula onye ruru árū nēmetu aru gāru árū; madu nke nēmetu ya aru gāru árū rue anyasi.

20 1 Umu Israel, bù nzukq̄ ahu nile, we ba n'ozara Zin n'onzwa mbu: ndi Israel we nōdu na Kedesh; Miriam we nwua n'ebe ahu, ewe lie ya n'ebe ahu. 2 Ma ọ digh m̄ri nzukq̄ ahu nwere: ha we kpokq̄ta onwe-ha megide Moses, megide kwa Eron. 3 Ndi Israel we so Moses se okwu, ha we kwue, si, Ọ gādi ayi nō nma ma asi na ayi ekubiwo mbe umu-nne-ayi kubiri n'iru Jehova! 4 Ọ bu kwa n'ihi gini ka unu meworo nkpk̄q̄ta Jehova ka ọ ba n'ozara nka, inwu n'ebe ahu, ayi onwe-ayi na anu-ulo-ayi? 5 Ọ bu kwa n'ihi gini ka unu meworo ka ayi si n'Ijipt rigoputa, ime ayi ka ayi bata n'ebe ojō a? ọ bugh ebe nke nkpuru-oghigha, ma-Ọbu nke osisi fig, ma-Ọbu nke osisi vine, ma-Ọbu nke osisi pomegranate; ọ digh kwa miri ihu. 6 Moses na Eron we si n'iru nkpk̄q̄ta ahu biarue Ọnu-uzo ulō-ikwū nzute, da kpue iru-ha n'ala: ewe me ka ha hu ebube Jehova anya. 7 Jehova we gwa Moses okwu, si. 8 Were nkpa-n'aka ahu, kpokq̄ta kwa nzukq̄ Israel, gi onwe-gi, na Eron, bù nwa-nne-gi, unu gwa nkume ahu di elu okwu n'anya-ha, ka ọ we nye miri-ya; i gēme kwa ka miri si na nkume ahu di elu putara ha: i gēme kwa ka nzukq̄ ahu na anu-ulo-ha nua miri. 9 Moses we si n'iru Jehova were nkpa-n'aka ahu, dika Ọ nyere ya

iwu. 10 Moses na Eron we kpokota nkpoköta Israel rue iru nkume ahu di elu, o si ha, Biko, nurunu, ndi nänupu isi, ayi gême ka miri si na nkume a di elu putara unu? 11 Moses we welie aka-ya, were nkpa-n'aka-ya tie nkume ahu di elu ubò abua: miri riri nne we puta, nzukö ahu we iuia, ha na anu-ulö nile ha. 12 Jehova we si Moses na Eron, N'ihi na unu ekwagh na Mu, idom nsø n'anya umu Israel, n'ihi ya unu agagh-eme ka nkpoköta nka ba n'ala ahu nke M'nyeworo ha. 13 Ndia bu miri Meriba; n'ihi na umu Israel soro Jehova se okwu, ewe do Ya nsø nime ha.

14 Moses we si na Kedesh zigara eze Edom ndi-ozi, si, Otú a ka Israel, bù nwa-nne-gi, siri, Gi onwe-gi amawo ike-ogwugwu nile nke gwworwo ayi: 15 na nna-ayi-hà ridara n'Ijipt, ayi wc biri n'Ijipt otutu ubochi; ndi Ijipt we mejo ayi, mejo kwa nna-ayi-hà: 16 ayi we tikue Jehova, Q we nu olu-ayi, zite mò-ozi, me ka ayi si n'Ijipt puta: ma, le, ayi onwe-ayi nq na Kedesh, bù obodo nke di na nsotu ökè-ala-gi: 17 biko, ka ayi gabiga nime ala-gi: ayi agagh-agabiga nime qhia ma-qbu nime ubivine, ayi agagh-aiu kwa miri olulu: n'uzo eze ka ayi ganëje, ayi agagh-ewezuga onwe-ayi n'aka-nri ma-qbu n'aka-ekpe, rue mbe ayi gägabiga ökè-ala-gi. 18 Edom we si ya, I gagh-agabiga nimem, ka m'we ghara iwere minna-agha puta izute gi. 19 Umu Israel we si ya, Q bu n'uzo atuliri atuli ka ayi gäriga: o buru kwa na ayi aña miri-gi, mu onwem na anu-ulom, m'gënye kwa gi qnu-ahia-ya: náni ka m'were ukwum gabiga, o digh ihe qzo. 20 Q we si, I gagh-agabiga. Edom we were ndi di uku na aka di ike puta izute ya. 21 Edom we ju ikwe ka Israel gabiga n'ökè-ala-ya: Israel we si n'ebe o nq wezuga onwe-ya.

22 Ha we si na Kedesh oulic ije: unu Israel, bù nzukö ahu nile, we biarue ugwu Hoa. 23 Jehova we gwa Moses na Eron okwu n'ugwu Hoa, n'akuku ökè ala Edom si, 24 Agachiköta Eron na umu-nna-ya n'ala-mo: n'ihi na o gaghabà n'ala ahu nke M'nyeworo umu Israel, n'ihi na unu nupuru isi n'okwunum na miri Meriba. 25 Chiri Eron na Eleesa nwa-ya, me ka ha rigota

n'ugwu Hoa: 26 i gëyipu Eron uwuya, yibe ha Eleesa nwa-ya: agachiköta Eron na umu-nna-ya n'ala-mo, o gânwu kwa n'ebe ahu. 27 Moses we me dikà Jehova nyere ya iwu: ha we rigo n'ugwu Hoa n'anya nzukö Israel nile. 28 Moses we yipu Eron uwe-ya, yibe ha Eleesa nwa-ya; Eron we nwua n'ebe ahu n'elu ugwu ahu: Moses na Eleesa we si n'ugwu ahu ridata. 29 Nzukö Israel nile we hu na Eron ekubiwo, ha we kwara Eron àkwà orù ubochi na iri, bù ulo Israel nile.

21 1 Onye Kenean, bù eze Arad, onye bi na Negeb, we nu na Israel abiawo n'uzo Atarim; o we buso Israel agha, dota ufodù nime ha n'agha. 2 Israel we kwcre Jehova nkwa, si, Q buru na I nye ndi nka n'akam n'ezie, m'gëwezuga kwa obodo-ha nile ka ebibie ha. 3 Jehova we ge nti n'olu Israel, nye ndi Kenean n'aka-ha; ha we wezuga ha na obodo nile ha ka ebibie ha: cwe kpö aha ebe ahu Homa.

4 Ha we si n'ugwu Hoa bulie ije ga n'uzo Oké Osimiri Uhic, iga ala Edom buruburu: ma nkpuru-obi ndi Israel enwagh ntachi-obi n'uzo ahu. 5 Ndi Israel we kwue okwu megide Chineke, megide kwa Moses, si, N'ihi gini ka unu meworo ka ayi si n'Ijipt rigota inwu n'ozara nka? n'ihi na achicha adigh, miri adigh kwa; ike agwusiwo kwa nkpuru-obi-ayi n'achicha nka di nfè. 6 Jehova we zite agwø ahu nke yiri qku n'etii ndi Israel, ha we ta ndi Israel aru; ndi riri nne nwupuru n'Israel. 7 Ndi Israel we biakute Moses, si, Ayi emchiewo, n'ihi na ayi ekwuwo okwu megide Jehova, megide kwa gi; gi kpere Jehova, ka Q we wezuga agwø ndia n'aru ayi. Moses we kpe ekpere n'ihi ndi Israel. 8 Jehova we si Moses, Mere onwe-gi agwø yiri qku, tukwasi ya n'okolotq: o gérü kwa, na onye o bula ataworo gädi ndu, mbe o huworo ya anya. 9 Moses we me agwø ola, tukwasi ya n'okolotq ahu: o rue, ma o buru na agwø aiawo madu, na o di ndu, mbe o legidere agwø ola ahu anya. 10 Umu Israel we bulie ije, ma ulo-ikwù-ha n'Obot. 11 Ha si n'Obot bulie ije, ma ulo-ikwù-ha n'Iye-abarim, n'ozara ahu nke di n'iru Moab, n'uzo qwuwananyanwu. 12 Ha si n'ebe ahu bulie

ije, ma ulo-ikwū-ha na ndagwurugwu Zered. 13 Ha si n'ebé ahu bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ofè Anon, nke di n'ozara, nke si n'òkè-ala ndi-Amorait aputa: n'ihi na Anon bu ókè-ala Moab, n'etiti Moab na ndi-Amorait. 14 N'ihi ya ka anāsi n'akwukwø agha di iche iche nke Jehova,

Vaheb nime Sufa,

Na ndagwurugwu nile nke Anon,

15 Na nkporube nke ndagwurugwu ahu, Bù nke nēwezuga onwe-ya n'uzø ebe-obibi A,

Nke nādabere kwa n'òkè-ala Moab.

16 Ha si n'ebé ahu jerue Bia: nke ahu bu olùlù-miri ahu nke Jehova gwara Moses okwu bayere ya, si, Chikota ndim, M'gènye kwa ha miri.

17 Mbe ahu Israel nàbù abù a, si: Rigo, gi olùlù-miri; zanu ya:

18 Olùlù-miri, ndi-isi gwuru ya, Ndi amara aha-ha nke ndi Israel doziri ya,

Ha ji nkpa - n'aka onye nènye ukpuru, ji kwa nkpa-n'aka nile ha, me ya.

Ha si n'ozara ahu jerue Matana: 19 si na Matana jerue Nahaliel: si na Nahaliel jerue Bamot: 20 si na Bamot jerue ndagwurugwu ahu nke di n'ohia Moab, rue elu Pisga, nke nèléanya n'ebé ala ahu nke tòbòrø n'efu di.

21 Israel we ziga ndi-ozì jekuru Saihon, bù eze ndi-Amorait, si, 22 Ka m'gabiga nime ala-gi: ayi agagh-ewezuga onwe-ayi ba n'ohia, ma-òbu n'ubi-vine; ayi agagh-anu miri olùlù-miri: n'uzø eze ka ayi ganéje, rue mbe ayi gägabiga ókè-ala-gi. 23 Ma Saihon ekwegh ka Israel gabiga nime ókè-ala-ya: ma Saihon chikötara ndi-ya nile, pua izute Israel rue ozara, biarue Jehaz: o we buso Israel agha. 24 Israel we were onu mma-agha tibue ya, we nweta ala-ya site n'Anon rue Jabok, rue umu Amon: n'ihi na ókè-ala umu Amon siri ike. 25 Israel we were obodo ndia nile: Israel we biri n'obodo nile nke ndi-Amorait, nime Heshbon, na nime umu-obodo-ya nile. 26 N'ihi na Heshbon ahu, obodo Saihon, bù eze ndi-Amorait, ka o bu, eze ahu buso-kwa-rari eze gara aga nke Moab agha, we nara ala-ya nile n'aka-ya, rue Anon. 27 N'ihi ya ndi nàtu ilu nàsi,

Banu nime Heshbon,
Ka ewue obodo Saihon, ka eguzosi
kwa ya ike:

28 N'ihi na öku esiwo na Heshbon pua, Ire-öku n'obodo Saihon:
O ripiawo A nke Moab,
Ndi-nwe ebe nile di elu nke Anon.

29 Ahuhu gädiri gi, Moab!
I lawo n'iyi, gi ndi Kemosh:
O nyewo umu-ya ndikom, dika ndi
bapuru aþapu,
Nye kwa umu-ya ndinyom ije na
ndota-n'agha,
N'aka Saihon, bù eze ndi-Amorait.
30 Ayi abawo ha àkù; Heshbon alawo
n'iyi rue Dibon,
Ayi emewo ka o tòbòrø n'efu rue
Nofa,
Nke diruru Medeba.

31 Israel we biri n'ala ndi-Amorait.

32 Moses we ziga iledo Jeza, ha we were umu-obodo-ya nile, napu ndi-Amorait ndi biri n'ebé ahu ala-ha. 33 Ha we chigharia, rigo n'uzø Beshan: Og, bù eze Beshan, we puta izute ha, ya onwe-ya na ndi-ya nile, ibu agha n'Edrei.

34 Jehova we si Moses, Atula egwu ya; n'ihi na o bu n'aka-gi ka M'nyeworo ya, na ndi-ya nile, na ala-ya; i gême kwa ya dika i mere Saihon, bù eze ndi-Amorait, nke biri nime Heshbon.

35 Ha we tibue ya, na umu-ya ndikom, na ndi-ya nile, rue mbe o digh onye fòduru arapuru ya: ha we nweta ala-ya.

22 i Umu Israel we bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ala ihe nàdigh nke Moab n'ofè Jòdan na nso Jeriko.

2 Belak nwa Zipoa we hu ihe nile Israel mereri ndi-Amorait. 3 Moab we tua ujo ndi Israel nke-uku, n'ihi na ötutu ka ha di; ike we gwusia Moab n'iru umu Israel. 4 Moab we si ndi-okenye Midian, Ubu a nkporokota nka gärachapu ihe nile nke di ayi buruburu, dika ehi nàrachapu akwukwø ndu nke ohia. Belak nwa Zipoa bu kwa eze Moab na mbe ahu. 5 O we zigara Belam nwa Beoa ndi-ozì, rue Petoa, nke di n'akuku Osimiri, bù ala nke umu ndi-ya, ikpø ya, si, Le, otù ndi esiwo n'Ijipt puta: le, ha ekpuchiwo iru ala, ndi ahu nànø kwa na ncherita-irum: 6 ma ubu a, biko, bia, buaram ndi nka onu; n'ihi na ndi di ike ka o bu karim: eleghanya m'gènwe ike, ka ayi we tibue

ha, m'we chupu ha n'ala: n'ihi na amawom na onye i nāgōzi bu onye agoziri agozi, ma onye i nābu ounu bu onye anābu ounu. 7 Ndi-okenye Moab na ndi-okenye Midian we je, ihe nile iji ju ase di kwa n'aka-ha; ha we biakute Belam, gwa ya okwu nile nke Belak. 8 Q we si ha, Nōnu ounodu-abali n'ebe a n'abali a, m'gēwaghachi-kwa-ra unu okwu, dika Jehova si agwam okwu: ndisi Moab we noyere Belam. 9 Chineke we biakute Belam, si, Ole ndi bu ndikom ndia noyere gi? 10 Belam we si Chineke, Belak nwa Zipoa, bù eze Moab, eziteworom ozi, si, 11 Le, ndi ahu nke si n'Ijipt puta, o nēkpuchi kwa iru ala: ubu a, bia, kocharam ha; eleghanya m'gēnwe ike ibuso ha agha, m'gāchupu kwa ha. 12 Chineke we si Belam, Esola ha je; abula ndi Israel ounu; n'ihi na ndi agoziri agozi ka ha bu. 13 Belam we bilie n'ututu, si ndi-isi Belak, Lanu n'ala-unu: n'ihi na Jehova nāju ikwe ka m'soro unu je. 14 Ndi-isi Moab we bilie, biakute Belak, si, Belam nāju isoro ayi bia. 15 Belak we ziga kwa ndi-isi ɔzø, di ɔtutu, di kwa nsopuru, kari ndi ahu. 16 Ha we biakute Belam, si ya, Otù a ka Belak nwa Zipoa siri, Biko, ekwela ka ihe bochie gi ibiakutem: 17 n'ihi na m'ghagh isopuru gi nke-uku, q bu kwa ihe q bula i gāsim ka m'gēme: ma, biko, bia, kocharam ndi nka. 18 Belam we za, si ndi-orù Belak, Q buru na Belak enyem ojuju ulo-ya nke ɔla-ɔcha na ɔlaledo, apughm igabiga okwu-ounu nke Jehova, bù Chinekem, ime ihe ntà ma-qbü ihe uku. 19 Ma ubu a, biko, nōdunu n'ebe a, ɔbuná unu onwe-unu, abali a, ka m'we mara uka Jehova gākpayerem ɔzø. 20 Chineke we biakute Belam n'abali, si ya, Q buru na q bu ikpø gi ka ndikom ahu biara, gi bilie, soro ha je; ma nání okwu nke M'nāgwa gi, nke ahu ka i gēme. 21 Belam we bilie n'ututu, jikwa nne-inyinya-ibu-ya soro ndi-isi Moab je. 22 Iwe Chineke we di ɔku n'ihi na q nēje: mō-ozi nke Jehova we guzo onwe-ya n'uzø ibu onye nēmegide ya. Ma ya onwe-ya nānqwasí na nne-inyinya-ibu-ya, umu-okorobia-ya abua so kwa ya. 23 Nne-inyinya-ibu ahu we hu mō-ozi nke Jehova ka o nēguzo n'uzø, mma-

agha-ya amiputara amiputa di kwa n'aka-ya: nne-inyinya-ibu ahu we wezuga onwe-ya n'uzø, je n'ohia: Belam we tie nne-inyinya-ibu ahu ihe, iwezuga ya ba n'uzø. 24 Mō-ozi nke Jehova we guzo n'uzø di warara n'etiti ubi-vine, ogige di n'otù akuku, ogige di kwa n'akuku nke-ɔzø. 25 Nne-inyinya-ibu ahu we hu mō-ozi nke Jehova, q we nuba onwe-ya na mbidi, nuba kwa ukwu Belam na mbidi ahu: q we tie ya ihe ɔzø. 26 Mō-ozi nke Jehova we gabiga ɔzø, guzo n'ebe di nkpa, ebe uzø nādigh madu gēwezuga onwe-ya ga n'aka-nri ina-qbü n'aka-ekpe. 27 Nne-inyinya-ibu ahu we hu mō-ozi nke Jehova, q we makpuru n'okpuru Belam: iwe Belam we di ɔku, q were nkpa-n'aka-ya tie nne-inyinya-ibu ahu. 28 Jehova we saghe ounu nne-inyinya-ibu ahu, q we si Belam, Gini ka m'meworo gi, na i tiwom ihe ubò atø ndia? 29 Belam we si nne-inyinya-ibu ahu, N'ihi na i kwaram emò: q gādim nō nma ma asi na mma-agha di n'akam, n'ihi na ubu a m'gēbūwori gi. 30 Nne-inyinya-ibu ahu we si Belam, Mü onwem abugh nne-inyinya-ibu-gi, nke i nōkwasiworo nam n'ogologo mbe-gi rue ta? ànōm nēme gi otù a ma-qli? Q si, É-è. 31 Jehova we sagheanya Belam abua, q we hu mō-ozi nke Jehova ka o nēguzo n'uzø, mma-agha-ya amiputara amiputa di kwa n'aka-ya: q we rube isi, kpø isi ala n'iru-ya. 32 Mō-ozi nke Jehova we si ya, N'ihi gini ka i tiworo nne-inyinya-ibu-gi ihe ubò atø ndia? le, mu onwem aputawo ibu onyenmegide, n'ihi na uzø-gi nārida na nbibi n'irum: 33 nne-inyinya-ibu-gi we hum, wezuga onwe-ya n'irum ubò atø ndia: q buru na q wezugagh onwe-ya site n'irum, n'ezie ubu a q bu kwa gi onwe-gi ka m'gēbūwori, ma ya onwe-ya ka m'gēmewori ka q di ndu. 34 Belam we si mō-ozi nke Jehova, Emehiewom; n'ihi na amaghm na gi onwe-gi nēguzo onwe-gi izutem n'uzø: ma ubu a, q buru na q jo njo n'anya-gi, m'gālaghachi n'onwem. 35 Mō-ozi nke Jehova we si Belam, Soro ndikom ahu je: ma nání okwu ahu nke m'gāgwa gi, nke ahu ka i gēkwu. Belam we soro ndi-isi Belak je. 36 Belak we nu na Belam abiawo, q we pua izute ya rue obodo Moab, nke di

n'ökè-ala Anon, nke di na nsotu ökè-ala ahu. 37 Belak we si Belam, Eziteghm ozi ike ike n'ebe i nq ikpo gi? n'ihi gini ka i nabiakuteghm? q bu ezi-okwu na apughm isopuru gi? 38 Belam we si Belak, Le, abiakutewom i: ubu a q di ike q bula m'nwere ikwu ihe q bula? okwu ahu nke Chineke getiye n'qnum, nke ahu ka m'gèkwu. 39 Belam we soro Belak je, ha we biarue Kiriath-huzot. 40 Belak we chua igwé ehi na igwé ewu na aturu n'ajà, we zigara Belam, ziga-kwa-ra ndisi ndi ha na ya nq. 41 O rue, n'ututu, na Belak kuru Belam, me ka q rigo na Bamot-beal, q we si n'ebe ahu hu nsotu 23 ndi Israel. 1 Belam we si Belak, 23 Wuerem ebe-ichu-aja asa n'ebe a, dozi-kwa-ram oke-ehi asa na ebulu asa n'ebe a. 2 Belak we me dika Belam kwuru; Belak na Belam we sure otù oke-ehi na otù ebulu qku n'ebe-ichu-aja q bula. 3 Belam we si Belak, Guzo onwe-gi n'akuku ajà-nsure-qku-gi, ma ka m'je; elegh anya Jehova gäbia izutem: ma ihe q bula Q gême ka m'hu m'gëgosi kwa gi ya. Q we je ugwu nke qhia nädigh. 4 Chineke we zute Belam: q we si Ya, Ebe-ichu-aja asa ahu ka m'doworo n'usoro, m'we sure otù oke-ehi na otù ebulu qku n'ebe-ichu-aja q bula. 5 Jehova we tiye okwu n'qnu Belam, si, Jeghachikuru Belak, q bu kwa otù a ka i gèkwu. 6 Q we jeghachikuru ya, ma, le, o nèguzo n'akuku ajà-nsure-qku-ya, ya onwe-ya na ndi-isi Moab nile. 7 Q we tua ilu-ya, si,

N'Erami ka Belak nësi dutem,
Eze Moab si n'ugwu Iru-anyanwu
dutem: si,

Bia, buaram Jekob qnu,
Bia kwa, wesa Israel iwe.

8 Gini, m'gákocha? Chineke akochagh.

Gini kwa, m'gëwe iwe? Jehova
ewegh iwe.

9 N'ihi na n'elu oké nkume ndia ka
m'si ahú ya,

Q bu kwa n'ugwu ntà ndia ka m'si
ekiri ya:

Le, otù ndi ka q bu, o nèbi iche,
Q digh-agu onwe-ya n'etiti mba
nile.

10 Onye gutaworo ajá Jekob,
Na qnu-ogugu nke otù uzq n'uzq anq
nke Israel?

Ka mu onwem nwua qnwua nke ndi
ziri ezi,

Ka ikpe-azum di kwa ka nke ya!

11 Belak we si Belam, Gini ka i
meworom? q bu ikocha ndi-irom ka
m'kutere gi, ma, le, i goziwo ha nke-uku.
12 Q we za, si, Ihe Jehova nëtiye
n'qnum, q bugh nka ka m'gëlezi anya
ikwu? 13 Belak we si ya, Biko, sorom
je n'ebe qzq, ebe i gësi hu ha; nám:
nsotu-ha ka i gähü, ma i gagh-ahu ha
nile: gi kocha-kwa-ram ha site n'ebe
ahu. 14 Q we kuru ya je qhia Zofim,
rue elu Pisga, o wue ebe-ichu-aja asa,
sure otù oke-ehi na otù ebulu qku
n'ebe-ichu-aja q bula. 15 Q si Belak,
Guzo onwe-gi n'ebe a n'akuku ajà-
nsure-qku-gi, ma mu onwem gëzute
Jehova n'ebe ahu. 16 Jehova we zute
Belam, tiye okwu n'qnu-ya, si,
Jeghachikuru Belak, q bu kwa otù a
ka i gèkwu. 17 Q we biakute ya, ma, le,
o nèguzo n'akuku ajà-nsure-qku-ya, ya
na ndi-isi Moab. Belak we si ya, Gini
ka Jehova kwuworo? 18 Q we tua ilu-
ya, si,

Bilie, Belak, nuru kwa;

Nam nti, nwa Zipoa:

19 Chineke abugh madu, nke O gèkwu
okwu-ugha;

Q bugh kwa nwa madu, nke O
gëlogha:

Q bu na Ya onwe-ya asiwo na Q
gême ihe, ma Q megħ ya?

Ma-qbū O kwuwo okwu, ma Q
megħ ya ka o guzosie ike?

20 Le, q bu igözi agözi ka m'nataworo
iwu:

Q goziwo kwa, apughkwam itughari
ya.

21 Q legidegh aq ihe anya nime Jekob,
Q Hugh kwa nmeħbu n'Israel:

Jehova, bú Chineke-ya, noyere ya,
Iti-nkpu nke eze di kwa n'etiti ha.

22 Chineke nëme ka ha si n'ala Ijip
puta;

Ume dika ume atu ka q nwere.

23 N'ihi na qħuba-afa adigh megide
Jekob,

Iju-ase adigh kwa megide Israel:
Na mbe ahu ka agékwu okwu bayere
Jekob, baye-kwa-ra Israel, si,

Le ihe Chineke meworo!

24 Le, ndi ahu nēbili dika nne-odum,
Dika odum ka q nēwei onwe-va:

Q gagh-edina rue mbe o géri ihe o
dohutara,
Nu kwa obara nke ndi eburu ebu.
25 Belak we si Belam, Akocha-kwa-la
ha ma-oli, agozzi-kwa-la ha ma-oli.
26 Belam we za, si Belak, Agwaghm i,
si, Ihe nile nke Jchova gēkwu, nke ahu
ka m'gēme? 27 Belak we si Belam,
Biko, bia, m'gēkuru gi je ebe ozø; elegh
anya o gēzi ezi n'anya Chineke ka i si
n'ebe ahu kocharam ha. 28 Belak we
kuru Belam je n'elu Peoa, nke nēle anya
n'ebe ala ahu nke tōborø n'efu di.
29 Belam we si Belak, Wuerem ebe-
ihu-aja asa n'ebe a, dozi-kwa-ram oke-
chi asa na ebulu asa n'ebe a. 30 Belak
we me dika Belam siri, o we sure otù
oke-ehi na otù ebulu n'ebe-ihu-aja o
24 bula. 1 Ma mbe Belam huru na
o di nma n'anya Jehova igozzi
Israel, o jegh, dika o si eje ubò ubò,
izute obuba-afa di iche iche, ma o chere
iru-ya n'ozara. 2 Belam we welie anya-
ya abua, hu Israel ka ha nānø n'ulo-
ikwū-ha dika ebo nile ha si di; Mo nke
Chineke we dikwasi ya. 3 O we tua
ilu-ya, si,

Ihe nke si n'ønu Belam nwa Beoa
puta,
Bú ihe nke si n'ønu nwoke ahu puta,
onye anya-ya mechiri emechi:
4 Ihe nke si n'ønu-ya puta, bú onye
nānu okwu-ønu nile nke Chineke,
Onye nāhu ohù nke Onye ahu Nke
puru ime ihe nile,
Mbe o nāda, ma anya-ya abua
saghore asaghe:
5 Le ka ulo-ikwū-gi nile si ma nō nma,
Jekob!
Le ka cbe-obibi-gi nile si ma nō
nma, Israel!
6 Dika ndagwurugwu di iche iche ka
esetiworo ha,
Dika ubi di iche iche abara ogige
n'akuku osimiri,
Dika osisi lign-aloes nke Jehova
kuworo,
Dika osisi cedar n'akuku miri.
7 Miri nēsi n'ite-miri-ya nile rüputa,
Nkpuru-ya gādi kwa n'otutu miri,
Eze-ya gādi kwa elu kari Egag,
Agēbuli kwa ala-eze-ya.
8 Chineke nēme ka o si n'Ijipt puta;
Umc dika ume atu ka o nwere:

O gēripia mba di iche iche, bú ndi
nākpaøii ya,
O bu kwa ɔkpukpu nile ha ka o
gēkpecha,
Were kwa àkú-ya nile barua ha aru.
9 O makpuru, o dinara dika ɔdum,
Na dika nne-ɔdum; onye gēme ka
o bilie?
Onye o bula nke nāgozi gi bu onye
agoziri agozzi,
Onye o bula nke nābu gi ɔnu bu kwa
onye anābu ɔnu.
10 Iwe Belak we di oku megide Belam,
o kua aka-ya abua: Belak we si Belam,
O bu ikocha ndi-irom ka m'kpørø gi, ma,
le, i goziwo ha nō ubò atø ndia. 11 Ma
ubu a, balaga n'onwe-gi la n'ebe nke gi:
asirim na m'gāsopuru gi nke-uku; ma,
le, Jehova cbochiwo gi na nsopiru.
12 Belam we si Belak, O bugh kwa ndi-
ozi-gi, bú ndi i ziterem, ka m'gwara
okwu, si, 13 O buru na Belak enyem
ojuju ulo-ya nke ola-øcha na ola-edo,
apughm igabiga okwu-ønu Jehova, imē
ezi ihe ma-øbu ihe ojo site n'obi nke
akam; ihe nke Jehova gēkwu, nke ahu
ka m'gēkwu? 14 Ma ubu a, le,
anamalakuru ndim: bia, m'gādu gi
ødu ihe ndi nka gēme ndi-gi na mbe
ikpe-azu nke ubøchi ndia. 15 O we
tua ilu-ya, si,
Ihe nke si n'ønu Belam nwa Beoa
puta,
Bú ihe nke si n'ønu nwoke ahu puta,
onye anya-ya mechiri emechi:
16 Ihe nke si n'ønu-ya puta, bú onye
nānu okwu-ønu nile nke Chineke,
Onye nāma kwa ihe-ømuma nke
Onye kachasi ihe nile elu,
Ohù nke Onye ahu Nke puru ime ihe
nile ka o nāhu,
Mbe o nāda, ma anya-ya abua
saghore asaghe:
17 Anamahu ya, ma o bugh ubu a:
Anamekiri ya, ma o bugh na nso:
Otù kpakpando gési na Jekob zolio
ije,
Nkpa-n'aka eze gési kwa n'Israel
bilie,
We mapue akuku nile nke Moab,
Gwuda kwa umu ɔkpukpo-üzù nile.
18 Edom gābu kwa ihe-nnweta,
Sia gābu kwa ihe-nnweta, bú ndi-iro-
ya;
Israel nēme kwa ihe-dinkpà.

- 19 Otù onye gēsi kwa na Jekob zoda
mba nile,
Q gēme kwa ka ndi fōduru si n'obodo
lapu n'iyyi.
- 20 Q we hu Amalek, we tua ilu-ya, si,
Mba mbu nke mba nile ka Amalek
bu;
Ma ikpe-azu-ya gābiaru ila-n'iyyi.
- 21 Q we hu ndi-Kinait, we tua ilu-ya,
si,
Ebe nke nādigide adigide ka ebe-
obibi-gi di,
Etiye-kwa-ra akwu-gi na nkume di
elu.
- 22 Ma otú o di, Ken gābu ihe irechapu
oku,
Rue ole mbe? Asiria gādota gi
n'agha.
- 23 Q we tua ilu-ya, si,
Ewū! onye gādi ndu site na mbe
Chineke nēdo ya?
- 24 Ma ubo ufodu gēsi n'akuku Kitim
bia,
Ha gēweda kwa Asiria n'ala, weda
kwa Iba n'ala,
Qzq kwa, ya onwe-ya gābiaru ila-
n'iyyi.
- 25 Belam we bilie, je, laghachi n'ebe-
ya: qzq kwa, Belak jere n'uqo-ya.

25 1 Israel we biri na Shitim, ndi Israel we malite isoro umu-ndinyom Moab nākwa iko: 2 ndinyom ahu we kpō ndi Israel ibia n'ājā chi nile ha; ndi Israel we rie ihe, kpō isi ala nye chi nile ha. 3 Israel we kekota onwe-ya n'aru Beal-peoa: iwe Jehovah we di ọku megide Israel. 4 Jehovah we si Moses, Chiri ndi-isi nile nke ndim, kpogidere ha Jehovah n'iru anyanwu, ka idi-ọku nke iwe Jehovah we si n'aru Israel laghachi. 5 Moses we si ndi-ikpē Israel, Buenu, onye o bula ya hue ndikoin-ya ndi nēkekota onwe-ha n'aru Beal-peoa. 6 Ma, le, otù nwoke nime umu Israel biara, weta nso umu-nne-ya otù nwayi Midian n'anya Moses, na n'anya nzukō nile nke umu Israel, mbe ha onwe-ha nākwa ákwá n'önü-uqo ulokwū nzute. 7 Fineas, nwa-nwoke Eleeza, nwa Eron, bú onye-nchu-aja, we hu ya, o we si n'etiti nzukō Israel bilie, were ube n'aka-ya, 8 soro nwoke Israel ahu ba nime ulo-ndina-ya, mapue ha abua, bú nwoke Israel ahu, na nwayi

ahu rue ime-afø-ya. Ewe Ọochie ihe-otiti ahu n'aru umu Israel. 9 Ma ndi nwuru n'ihe-otiti ahu di orú nnù uzo atø.

10 Jehovah we gwa Moses okwu, si, 11 Fineas, nwa Eleeza, nwa Eron, bú onye-nchu-aja, emewo ka önünam si n'aru umu Israel laghachi, n'iwere ekworom kwo ekworo n'etiti ha, M'we ghara ime ka umu Israel gwusia n'ekworom. 12 N'ihi ya si ya, Le, anamenye ya Ọuba-ndum nke udo: 13 o gāburu ya, buru kwa nkpuru-ya gānqchi ya, Ọuba-ndu Ọlu-nchu-aja ebigh-ebi; n'ihi na o kworo ekworo bayere Chincke-ya, kpuchi-kwa-ra umu Israel nmehie-ha. 14 Ma aha nwoke Israel ahu nke etiburu etibu, onye etiburu ya na nwayi Midian, bu Zimri, nwa Salu, bú onye-isi nke otù ulo nna nke ndi Simeon. 15 Aha nwayi Midian ahu nke etiburu etibu bu Kozbi, nwa Zua; onye-isi mba nke otù ulo nna na Midian ka o bu.

16 Jehovah we gwa Moses okwu, si, 17 Kpaþue ndi Midian, tibu kwa ha: 18 n'ihi na ha nākpabu unu n'aghughø nile ha, nke ha ji ghøbu unu n'okwu Peoa, na n'okwu Kozbi, bú nwa-nwayi onye-isi Midian, nwa-nne-ha nwayi, nke etiburu n'ubøchi ihe-otiti ahu n'okwu Peoa.

26 1 O rue, mbe ihe-otiti ahu gasiri, na Jehovah gwara Moses na Eleeza, nwa Eron, bú onye-nchu-aja, okwu, si, 2 Gutantu önü-ogugu nzukō nile nke umu Israel, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, onye o bula nke nāpukuru usu-ndi-agha n'Israel. 3 Moses na Eleeza, bú onye-nchu-aja, we kpayere ha uka n'ala ihe nādigh nke Moab n'akuku Jødan na nso Jeriko, si, 4 Gutantu önü-ogugu ndi Israel, site n'onye bara orú arø we gaba n'iru; dika Jehovah nyere Moses na umu Israel iwu, bú ndi nesi n'ala Ijipt puta.

5 Reuben, bú Ọkpara Israel: umu-ndikom Reuben; nke Hanok bu aburu ndi Hanok: nke Palu bu aburu ndi Palu: 6 nke Hezron bu aburu ndi Hezron: nke Kami bu aburu ndi Kami. 7 Ndiø bu aburu ndi Reuben: ndi-ha agukötara agukota we di orú nnù uzo ise, na nnù iteghete, na Ọgu isi, na iri. 8 Umu-

ndikom Palu kwa; Eliab. 9 Umu-ndikom Eliab; Nemuel, na Detan, na Abairam. Ndia bu Detan ahu na Abairam ahu, ndi akporo nke nzukọ Israel, ndi lusoro Moses, luso kwa Eron, ọgù nime nzukọ Kora, mbe ha lusoro Jehova ọgù: 10 ala we saghe ọnụ-ya, loda ha na Kora, mbe nzukọ ahu nwuru; mbe ọku ahu ripiara ọgu ndikom iri-na-abua na iri ahu, ha we ghø ihe-iriba-ama. 11 Ma umu-ndikom Kora anwugh.

12 Umu-ndikom Simeon, dika aburu nile ha si di: nke Nemuel bu aburu ndi Nemuel: nke Jamin bu aburu ndi Jamin: nke Jakin bu aburu ndi Jakin: 13 nke Zera bu aburu ndi Zera: nke Shaul bu aburu ndi Shaul. 14 Ndia bu aburu ndi Simeon, orù nnù uzø abua, na nnù iri-na-ise, na ọgu iri.

15 Umu-ndikom Gad, dika aburu nile ha si di: nke Zefon bu aburu ndi Zefon: nke Hagi bu aburu ndi Hagi: nke Shuni bu aburu ndi Shuni: 16 nke Ozni bu aburu ndi Ozni: nke Iri bu aburu ndi Iri: 17 nke Arod bu aburu ndi Arod: nke Areli bu aburu ndi Areli. 18 Ndia bu aburu umu-ndikom Gad, dika ndi-ha agukotara agukota si di, orù nnù uzø ise, na nnù, na ọgu ise.

19 Umu-ndikom Juda, Ia na Onan: ma Ia na Onan nwuru n'ala Kenean. 20 Umu-ndikom Juda, dika aburu nile ha si di, bu; nke Shila bu aburu ndi Shila: nke Perez bu aburu ndi Perez: nke Zera bu aburu ndi Zera. 21 Umu-ndikom Perez bu kwa; nke Hezron bu aburu ndi Hezron: nke Hamul bu aburu ndi Hamul. 22 Ndia bu aburu Juda, dika ndi-ha agukotara agukota si di, orù nnù uzø iteghete, na nnù iri-na-otù, na ọgu ise.

23 Umu-ndikom Isaka, dika aburu nile ha si di: nke Tola bu aburu ndi Tola: nke Puva bu aburu ndi-Punait: 24 nke Jashub bu aburu ndi Jashub: nke Shimron bu aburu ndi Shimron. 25 Ndia bu aburu Isaka, dika ndi-ha agukotara agukota si di, orù nnù uzø asatø, na ọgu iri-na-ise.

26 Umu-ndikom Zebulun, dika aburu nile ha si di: nke Sered bu aburu ndi Sered: nke Ilon bu aburu ndi Ilon: nke Jahleel bu aburu ndi Jahleel. 27 Ndia bu aburu ndi Zebulun, dika ndi-ha

agukotara agukota si di, orù nnù uzø asa, na nnù iri-na-otù, na ọgu ise.

28 Umu-ndikom Josef, dika aburu nile ha si di: Manase na Efraim. 29 Umu-ndikom Manase: nke Makia bu aburu ndi Makia: Makia we muta Gilead: nke Gilead bu aburu ndi Gilead. 30 Ndia bu umu-ndikom Gilead: nke Ieza bu aburu ndi Ieza: nke Hilek bu aburu ndi Hilek: 31 nke Asriel bu aburu ndi Asriel: nke Shekem bu aburu ndi Shekem: 32 nke Shemida bu aburu ndi Shemida: nke Hefa bu aburu ndi Hefa. 33 Ma Zelofehad nwa Hefa enwegh umu-ndikom, ma ọ nwere umu-ndinyom: aha umu-ndinyom Zelofehad bu Mahla, na Noa, na Hogla, na Milka, na Tiaza. 34 Ndia bu aburu Manase: ndi-ha agukotara agukota we di orù nnù uzø isi, na nnù iri-na-otù, na ọgu iri-na-ise.

35 Ndia bu umu-ndikom Efraim, dika aburu nile ha si di: nke Shutela bu aburu ndi Shutela: nke Beka bu aburu ndi Beka: nke Tahan bu aburu ndi Tahan. 36 Ndia bu umu-ndikom Shutela: nke Iran bu aburu ndi Iran. 37 Ndia bu aburu umu-ndikom Efraim, dika ndi-ha agukotara agukota si di, orù nnù uzø anø, na nnù, na ọgu ise. Ndia bu umu-ndikom Josef, dika aburu nile ha si di.

38 Umu-ndikom Benjamin, dika aburu nile ha si di: nke Bela bu aburu ndi Bela: nke Ashbil bu aburu ndi Ashbil: nke Ahiram bu aburu ndi Ahiram: 39 nke Shefufam bu aburu ndi-Shufamait: nke Hufam bu aburu ndi Hufam. 40 Umu-ndikom Bela bu Ad na Neaman: nke Ad bu aburu ndi Ad: nke Neaman bu aburu ndi Neaman. 41 Ndia bu umu-ndikom Benjamin, dika aburu nile ha si di: ndi-ha agukotara agukota we di orù nnù uzø ise, na nnù iri-na-anø.

42 Ndia bu umu-ndikom Dan, dika aburu nile ha si di: nke Shuham bu aburu ndi Shuham. Ndia bu aburu nke Dan, dika aburu nile ha si di. 43 Aburu nile nke ndi Shuham, dika ndi-ha agukotara agukota si di, di orù nnù uzø asatø, na otù nnù.

44 Umu-ndikom Asha, dika aburu nile ha si di: nke Imna bu aburu ndi Imna: nke Ishvi bu aburu ndi Ishvi:

nke Beria bu aburu ndi Beria. 45 Nke umu-ndikom Beria: nke Hiba bu aburu ndi Hiba: nke Malkiel bu aburu ndi Malkiel. 46 Ma aha nwa-nwayi Asha bu Scra. 47 Ndia bu aburu umu-ndikom Asha, dika ndi-ha agukotara agukota si di, oru nnu uzq isi, na nnu iri-na-atq, na ogu iri.

48 Umu-ndikom Naftali, dika aburu nile ha si di: nke Jahzeel bu aburu ndi Jahzeel: nke Guni bu aburu ndi Guni: 49 nke Jiza bu aburu ndi Jiza: nke Shilem bu aburu ndi Shilem. 50 Ndia bu aburu Naftali, dika aburu nile ha si di: ndi-ha agukotara agukota we di oru nnu uzq ise, na nnu iri-na-atq, na ogu iri.

51 Ndia ba ndi agukotara agukota nke umu Israel, oru nnu ogu uzq atq na uzq iri-na-ise, na nnu anq, na ogu isi, na iri.

52 Jehova we gwa Moses okwu, si, 53 Ndia ka agēkere ala ahu n'ihe-nketa, n'qnu-ogugu aha. 54 Ndi bara uba ka i gēme ka ala-nketa-ha rie nne, ma ndi di ole-na-ole ka i gēme ka ala-nketa-ha di ntā; agēnye nwoke q bulu ala-nketa-ya, dika ndi-ya agukotara agukota si di. 55 Nani q bu n'ife-nzà ka agēkè ala ahu: dika aha nile nke ebo nile nke ndi bu nna-ha si di ka ha gēketa. 56 Dika ifenza si di ka agēkè ihe-nketa-ha n'etiti ndi bara uba na ndi di ole-na-ole.

57 Ndia bu ndi agukotara agukota nke ndi Livai dika aburu nile ha si di: nke Giashon bu aburu ndi Giashon: nke Kohat bu aburu ndi Kohat: nke Merari bu aburu ndi Merari. 58 Ndia bu aburu Livai: aburu ndi Libni, aburu ndi Hebron, aburu ndi Mahli, aburu ndi Mushi, aburu ndi Kora. Kohat we mua Amram. 59 Aha nwunye Amram bu Jokebed, nwa Livai, nke amuru ya nye Livai n'Ijipt: nwayi ahu we muara Amram Eron na Moses, na Miriam, bù nwa-nne-ha nwayi. 60 Amu-kwa-ra nye Eron Nedab na Abaihu na Eleaza na Itama. 61 Nedab na Abaihu we nwua mbe ha wetara nso n'iru Jehova qku ala qzq. 62 Ndi-ha agukotara agukota di oru nnu uzq abua, na nnu iri-na-asa, na ogu iri, nwoke q bulu site n'onye ruru etu onwa we gaba n'iru: n'ihii na agukotagh ha n'etiti umu Israel, n'ihii na enyegh ha ihe-nketa n'etiti umu Israel.

63 Ndia bu ndi Moses na Eleaza, bù onye-nchu-aja, gukotara; ndi gukotara umu Israel n'ala ihe nādigh nke Moab n'akuku Jōdan na nso Jeriko. 64 Ma n'etiti ndia q digh nwoke q bulu di sitere na ndi Moses na Eron, bù onye-nchu-aja, gukotara; ndi gukotara umu Israel n'ozara Sainai. 65 N'ihii na Jehova kwuru okwu bayere ha, si, Ha aghagh inwu n'ozara nka. Q digh kwa nwoke q bulu fôduru nime ha, ma-qbugh nani Keleb nwa Jefune na Joshua nwa Nun.

27 1 Ha we biarue nso, bù umu-ndinyom Zelofehad, nwa Hifa, nwa Gilead, nwa Makia, nwa Manase, nke aburu Manase nwa Josef: ndia bu aha umu-ya ndinyom; Mahla, na Noa, na Hogla, na Milka, na Tiaza. 2 Ha we guzo n'iru Moses, na n'iru Eleaza, bù onye-nchu-aja, na n'iru ndi-isi na nzuko Israel nile, n'qnu-uzq ulo-ikwū nzute, si, 3 Nna-ayi nwuru n'ozara, ma ya onweya adigh n'etiti nzuko alu ndi nēzuko iinegide Jehova nime nzuko Kora: ma nime nmehie nke aka ya ka q nwuru; ma q digh umu-ndikom q nwere. 4 N'ihii gini ka agāgupu aha nna-ayi n'etiti aburu-ya, n'ihii na q nwegh nwanwoke? Nye ayi ihe-onwunwe n'etiti umu-nne nna-ayi ndikom. 5 Moses we weta ikpē-ha nso n'iru Jehova. 6 Jehova we gwa Moses okwu, si, 7 Q bu ihe ziri ezi ka umu-ndinyom Zelofehad nēkwu: i ghagh inye ha ihe-onwunwe nke ihe-nketa n'etiti umu-nne nna-ha ndikom; i gēme kwa ka ihe-nketa nna-ha gabiga rue ha aka. 8 Q bu kwa umu Israel ka i gāgwa okwu, si, Mbe nwoke gānwu, ma q nwegh nwa-nwoke, unu gēme kwa ka ihe-nketa-ya gabiga rue nwa-ya nwayi aka. 9 Ma q buru na q nwegh nwa-nwayi, unu gēnye kwa umu-nne-ya ndikom ihe-nketa-ya. 10 Ma q buru na q nwegh umu-nne-ndikom, unu gēnye kwa umu-nne nna-ya ndikom ihe-nketa-ya. 11 Ma q buru na nna-ya enwegrh umu-nne-ndikom, unu gēnye kwa onye-aru-ya nke di ya nso site n'aburu-ya ihe-nketa-ya, q gēnweta kwa ya: q gābu-kwa-ra umu Israel ukpuru ikpē, dika Jehova nyere Moses iwu.

12 Jehova we si Moses, Rigo n'ugwu Abarim nka, hu kwa ala ahu nke M'nyeworo umu Israel. 13 Ma mbe i huworo ya. agāchikota kwa gi na umu-

nna-gi n'ala-mo, obunà gi onwe-gi, dika achikotara Eron, bù nwa-nne-gi na umunna-ya: 14 n'ihi na unu nupuru isi n'okwu-ønum n'øzara Zin, n'ise-okwu ahu nke nzukø Israel, bù nke M'gwara unu me, idom nsø na miri ahu n'anya-ha. (Miri ahu bu miri Meriba Kedesh n'øzara Zin.) 15 Moses we gwa Jehovah okwu, si, 16 Ka Jehovah, bù Chineke nke mo nile anu-aru nile, bù madu, nwere, Ya-me otù nwoke ka o buru onye-nlekøta nzukø a. 17 onye ganàpu apu n'iru ha, onye ganàba kwa abà n'iru ha, onye ganème kwa ka ha nàpu apu, onye ganème kwa ka ha nàbà abà; ka nzukø Jehovah we ghara idi ka igwè ewu na aturu nke nènwegh onye-øzùzù. 18 Jehovah we si Moses, Kuru n'onwe-gi Joshua nwa Nun, bù nwoke nke Mòm di nime ya, bikwasi ya aka-gi; 19 guzo kwa ya n'iru Eleeza, bù onye-nchu-aja, na n'iru nzukòm nile; nye ya iwu n'anya-ha. 20 I gâtukwasi kwa ya usòdu nime ebube-gi, ka nzukø nile nke umu Israel we nu. 21 O bu kwa n'iru Eleeza, bù onye-nchu-aja, ka o gèguzo, onye gajuru ya ase n'ikpè Ihé ahu n'iru Jehovah: n'okwu-ønu-ya ka ha ganàpu apu, o bu kwa n'okwu-ønu-ya ka ha ganàba abà, ya onwe-ya, na umu Israel nile tiyere ya, bù nzukòm nile. 22 Moses we me dika Jehovah nyere ya iwu: o we kuru Joshua, guzo ya n'iru Eleeza, bù onye-nchu-aja, na n'iru nzukø Israel nile: 23 o we bikwasi ya aka-ya abua, nye kwa ya iwu, dika Jehovah kwuru n'aka Moses.

28 1 Jehovah we gwa Moses okwu, si, 2 Nye umu Israel iwu, si ha, Onyinyem iji biaru nso, nrim iji chu àjà-økum nile, bù ihe fsi utø nkem, umu gèlezi anya iweta ya nsom na mbe-ya akara àka. 3 I gäsi kwa ha, Nka bu àjà-øku nke unu gëweta nso Jehovah; umu-aturu abua nke òara otù arø, nke zuru okè, kwa-ubochi, ibu àjà-nsure-øku anësure mbe dum. 4 Otù nime umu-aturu ahu ka i gâchu n'ututu, chu kwa nwa-aturu nke-øzo n'etiti ehihiie na anyasi; 5 na otù uzø n'uzø iri nke otù ephah utu òka flour agwara n'otù uzø u'uzø anø nke otù hin nke manu asuru asu ka o buru onyinye-inata-iru-oma. 6 O bu àjà-nsure-øku anësure mbe dum,

nke emere n'ugwu Sainai ka o buru ihe isi utø, bù àjà-øku anâchuru Jehovah. 7 Àjà-ihe-ønuñu-ya kwa, otù uzø n'uzø anø nke otù hin gâdiri otù nwa-aturu ahu: n'ebe nsom ka i gâwusiri Jehovah àjà-ihe-ønuñu nke ihe-ønuñu nàbà n'anya. 8 Nwa-aturu nke-øzo ka i gâchu kwa n'etiti ehihiie na anyasi: dika onyinye-inata-iru-oma enyere n'ututu, na dika àjà-ihe-ønuñu-ya, otù a ka i gême ya, ibu àjà-øku nke ihe isi utø anësurere Jehovah.

9 N'ubochi-izu-ike kwa: umu-aturu abua nke òara otù arø, nke zuru okè, na uzø abua n'uzø iri nke otù ephah utu òka flour ibu onyinye-inata-iru-oma, nke agwara manu, na àjà-ihe-ønuñu-ya: 10 nka bu àjà-nsure-øku ubochi-izu-ike kwa-ubochi-izu-ike, tiyere àjà-nsure-øku anësure mbe dum, na àjà-ihe-ønuñu-ya.

11 Ozø, na nmalite ònwa-unu nile unu gëweta nso àjà-nsure-øku isurere Jehovah; umu-oke-ehi abua, na otù ebulu, na umu-aturu asa nke òara otù arø, nke zuru okè; 12 na uzø atø n'uzø iri nke otù ephah utu òka flour, bù onyinye-inata-iru-oma, nke agwara manu, iji chu oke-ehi o bula; na uzø abua n'uzø iri nke otù ephah utu òka flour, bù onyinye-inata-iru-oma, nke agwara manu, iji chu otù ebulu; 13 na otù uzø n'uzø iri, otù uzø n'uzø iri, nke otù ephah utu òka flour, bù onyinye-inata-iru-oma, nke agwara manu, iji chu nwa-aturu o bula; o bu àjà-nsure-øku, ihe isi utø, àjà-øku anâchuru Jehovah. 14 Àjà-ihe-ønuñu-ha gâbu kwa nkera otù hin manya-vine iji chu otù oke-ehi, na otù uzø n'uzø atø nke hin iji chu ebulu ahu, na otù uzø n'uzø anø nke hin iji chu otù nwa-aturu: nka bu àjà-nsure-øku ònwa kwa-ònwa anësure n'ònwa nile nke arø. 15 Otù nkpi kwa iji chu aja-nmehie nye Jehovah; agâchu ya tiyere àjà-nsure-øku anësure mbe dum, na àjà-ihe-ønuñu-ya.

16 Ozø, n'ònwa mbu, n'ubochi nke-iri-na-anø nke ònwa, ka ngabiga nke diri Jehovah gâdi. 17 N'ubochi nke iri-na-ise nke ònwa ahu ka ememe gâdi: ubochi asa ka agéri achicha ekogh-eko. 18 N'ubochi mbu nkporokøta nsø gâdi; o digh ozi o bula nke òfufè unu gêje: 19 ma unu gëweta nso àjà-øku, bù àjà-

nsure-óku anēsurere Jehova; umu-oke-ehi abua, na otù ebulu, na umu-aturu asa nke ƙara otù arø: nke zuru okè ka ha gāburu unu: 20 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, bù utu ɔka flour agwara manu: uzø atø n'uzø iri ka unu gāchu bayere otù oke-ehi, ɔ bu kwa uzø abua n'uzø iri ka unu gāchu bayere ebulu ahu; 21 ɔ bu kwa otù uzø n'uzø iri, otù uzø n'uzø iri, ka unu gāchu bayere nwa-aturu ɔ bulu nime umu-aturu asa ahu; 22 na otù nkpi iji chu aja-nmehie, ikpuchiri unu nmehie-unu. 23 Unu gāchu ndia nāgugh àjá-nsure-óku ututu, nke bu àjá-nsure-óku anēsure mbe dum. 24 Dika ihe ndia si di ka unu ganāchu kwa-ubøchi, ubøchi asa, nri nke àjá-óku, nke ihe ísi utø anēsurere Jehova: agāchu ya tiyere àjá-nsure-óku anēsure mbe dum, na àjá ihe-qnūnū - ya. 25 N'ubøchi nke - asa nkpoqkota nsø gādi-kwa-ra unu; ɔ digh ozi ɔ bulu nke ófufè unu gēje.

26 Ozø, n'ubøchi nkpuru mbu, mbe unu gēweta nso Jehova onyinye-inata-iru-ɔma-øhu n'ememe izù asa nke ubøchi asa unu, nkpoqkota nsø gādiri unu; ɔ digh ozi ɔ bulu nke ófufè unu gēje: 27 unu gēweta kwa nso àjá-nsure-óku ibu ihe ísi utø anēsurere Jehova; umu-oke-ehi abua, otù ebulu, umu-aturu asa nke ƙara otù arø; 28 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, bù utu ɔka flour agwara manu, uzø atø n'uzø iri iji chu otù oke-ehi, uzø abua n'uzø iri iji chu otù ebulu ahu, 29 otù uzø n'uzø iri, otù uzø n'uzø iri, iji chu nwa-aturu ɔ bulu nime umu-aturu asa ahu; 30 otù nkpi, iji kpuchiri unu nmehie-unu. 31 Unu gāchu ha nāgugh àjá-nsure-óku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, (nke zuru okè ka ha gāburu unu), na àjá-ihe-qnūnū-ha.

29 1 Ozø, n'ønwa nke-asa. n'ubøchi mbu nke ønwa ahu, nkpoqkota nsø gādiri unu; ɔ digh ozi ɔ bulu nke ófufè unu gēje: ubøchi uda-opi ka ɔ gāburu unu. 2 Unu gēme àjá-nsure-óku ibu ihe ísl utø anēsurere Jehova; otù nwa-oke-ehi, otù ebulu, umu-aturu asa nke ƙara otù arø, nke zuru okè: 3 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, bù utu ɔka flour agwara manu, uzø atø n'uzø iri iji chu oke-ehi ahu, uzø abua n'uzø iri iji chu ebulu ahu, 4 na otù uzø n'uzø

iri iji chu nwa-aturu ɔ bulu nime umu-aturu asa ahu: 5 na otù nkpi iji chu aja-nmehie, ikpuchiri unu nmehie-unu: 6 nāgugh àjá-nsure-óku ønwa øhu, na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, na àjá-nsure-óku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, na àjá-ihe-qnūnū nile ha, dika ikpé-ha si di, ibu ihe ísi utø, àjá-óku anāchuru Jehova.

7 Ozø, n'ubøchi nke-iri nke ønwa nke-asa nka nkpoqkota nsø gādiri unu; unu gēweda kwa nkpuru-obi-unu n'ala; ɔ digh kwa ozi ɔ bulu unu gēje: 8 ma unu gēweta nso àjá-nsure-óku isurere Jehova. bù ihe ísi utø; otù nwa-oke-ehi, otù ebulu, umu-aturu asa nke ƙara otù arø; nke zuru okè ka ha gāburu unu: 9 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, bù utu ɔka flour agwara manu, uzø atø n'uzø iri iji chu oke-ehi ahu, uzø abua n'uzø iri iji chu otù ebulu ahu, 10 otù uzø n'uzø iri, otù uzø n'uzø iri, iji chu nwa-aturu ɔ bulu nime umu-aturu asa ahu: 11 otù nkpi iji chu àjá-nmehie; nāgugh àjá-nmehie nkpuichi-nmehie, na àjá-nsure-óku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, na àjá-ihe-qnūnū nile ha.

12 Ozø, n'ubøchi nke-iri-na-ise nke ønwa nke-asa nkpoqkota nsø gādiri unu; ɔ digh ozi ɔ bulu nke ófufè unu gēje, unu gēme-kwa-ra Jehova ememe ubøchi asa: 13 unu gēweta kwa nso àjá-nsure-óku, bù àjá-óku nke ihe ísi utø anāchuru Jehova; umu-oke-ehi iri na atø, ebulu abua, umu-aturu iri na anø nke ƙara otù arø; nke zuru okè ka ha gābu: 14 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, utu ɔka flour agwara manu, uzø atø n'uzø iri iji chu oke-ehi ɔ bulu nime oke-ehi iri na atø ahu, uzø abua n'uzø iri iji chu ebulu ɔ bulu nime ebulu abua ahu, 15 otù uzø n'uzø iri, otù uzø n'uzø iri, iji chu nwa-aturu ɔ bulu nime umu-aturu iri na anø ahu: 16 na otù nkpi iji chu aja-nmehie; nāgugh àjá-nsure-óku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-ɔma-ya, na àjá-ihe-qnūnū-ya.

17 N'ubøchi nke-abua unu gēweta kwa nso umu-oke-ehi iri na abua, ebulu abua, umu-aturu iri na anø nke ƙara otù arø, nke zuru okè: 18 na onyinye-inata-iru-ɔma-ha, na àjá-ihe-qnūnū nile ha, iji chu oke-ehi iri na abua ahu, na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-

aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 19 na otù nkpi iji chu ajà-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu nile ha.

20 N'ubochi nke-atò kwa oke-ehi iri-na-otù, ebulu abua, umu-aturu iri na anò nke bara otù arò, nke zuru okè; 21 na onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi iri na otù ahu, na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 22 na otù nkpi iji chu aja-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya.

23 N'ubochi nke-anò kwa oke-ehi iri, ebulu abua, umu-aturu iri na anò nke bara otù arò, nke zuru okè: 24 na onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi iri ahu, na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 25 na otù nkpi iji chu ajà-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya.

26 N'ubochi nke-ise kwa oke-ehi iteghete, ebulu abua, umu-aturu iri na anò nke bara otù arò, nke zuru okè: 27 na onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi iteghete ahu, na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 28 na otù nkpi iji chu ajà-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya.

29 N'ubochi nke-isi kwa oke-ehi asatò, ebulu abua, umu-aturu iri na anò nke bara otù arò, nke zuru okè: 30 na onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi asatò ahu, na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 31 na otù nkpi iji chu aja-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya nile.

32 N'ubochi nke-asa kwa oke-ehi asa, ebulu abua, umu-aturu iri na anò nke bara otù arò, nke zuru okè: 33 na onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi asa ahu,

na iji chu ebulu abua ahu, na iji chu umu-aturu ahu, n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 34 na otù nkpi iji chu aja-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya.

35 N'ubochi nke-asatò nbochi gādiri unu: o digh ozi o bulu nke ófufé unu gēje: 36 ma unu gēweta nso ajà-nsure-òku, bù ajà-òku nke ihe isì utø anāchuru Jehova: otù oke-ehi, otù ebulu, umu-aturu asa nke bara otù arò, nke zuru okè: 37 onyinye-inata-iru-òma-ha, na ajà-ihe-ònuñu nile ha, iji chu oke-ehi ahu, na iji chu ebulu ahu, na iji chu umu-aturu ahu, gādi n'onu-ogugu-ha, dika ikpè ahu si di: 38 na otù nkpi iji chu aja-nmehie; nāgugh ajà-nsure-òku anēsure mbe dum, na onyinye-inata-iru-òma-ya, na ajà-ihe-ònuñu-ya.

39 Ndia ka unu gēmere Jehova na mbe nile unu akara àkà, nāgugh nkwa nile unu, na onyinye-afò-ofufo nile unu, iji chu aja-nsure-òku nile unu, na iji chu onyinye-inata-iru-òma nile unu, na iji chu aja-ihe-ònuñu nile unu, na iji chu aja-udo nile unu. 40 Moses we gwa umu Israel okwu dika ihe nile nke Jehova nyere Moses n'iwu si di.

30 1 Moses we gwa ndi-isi nke ebo nile nke umu Israel okwu, si, Nka bu ihe nke Jehova nyeworo n'iwu. 2 Nwoke o bulu, mbe o gēkwe Jehova nkwa, ma-òbu mbe o gānú iyi iwere isò-nsò ke nkpuru-obi-ya abu, o gaghemé ka okwu-ya ghara idi nsò; dika ihe nile si di nke nēsi n'onu-ya puta, otù a ka o gēme. 3 Nwayi kwa, mbe o gēkwe Jehova nkwa, were kwa isò-nsò ke onwe-ya abu, n'ulo nna-ya, mbe o di na nwata; 4 nna-ya we nu nkwa-ya, na isò-nsò-ya o ji ke nkpuru-obi-ya abu, ma nna-ya bara ya nkiti: nkwa-ya nile gēguzosi kwa ike, isò-nsò o bulu nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu gēguzosi kwa ike. 5 Ma o buru na nna-ya si ya, É-è, n'ubochi o nuru ya; o digh ihe o bulu nime nkwa-ya nile, ma-òbu nime isò-nsò-ya nile nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu, gēguzosi ike: Jehova gabaghara kwa ya, n'ihi na nna-ya si ya, É-è. 6 Ma o buru na nwoke alua ya na nwunye ma-òli, mbe nkwa-ya nile dikwasi ya, ma-òbu okwu efu ahu nke ebulere-ònu-ya, nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu; 7 di-ya we nu

ya, ma o bara ya nkiti n'ubochi o naru ya: nkwa-ya nile gēguzosi kwa ike, isō-nsō-ya nile, nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu, gēguzosi kwa ike. 8 Ma o buru na di-ya si ya, E-é, n'ubochi o naru ya; o gēmebi kwa nkwa-ya nke dikwasi ya, na okwu efu ahu nke ebebere-önü-ya, nke o ji ke nkpuru-obi-ya: Jehova gābaghara kwa ya. 9 Ma nkwa nke nwayi di-ya nwuru, ma-öbu nke nwayi achupuru achupu, bù ihe o bula nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu, o gēguzosi ike megide ya. 10 Ma o buru na o bu n'ulo di-ya ka o kwere nkwa, ma-öbu were isō-nsō ke nkpuru-obi-ya abu n'inu-iyi, 11 di-ya we nu ya, ma o bara ya nkiti, o sigh kwa ya, E-é; nkwa-ya nile gēguzosi kwa ike, isō-nsō o bula nke o ji ke nkpuru-obi-ya abu gēguzosi kwa ike. 12 Ma o buru na di-ya emebisia ha n'ubochi o naru ha; ihe o bula nke nēsi n'ebubere-önü-ya puta bayere nkwa-ya nile, ma-öbu nke bayere isō-nsō nke nkpuru-obi-ya, o gagh-eguzosi ike: di-ya emebiwo ha; Jehova gābaghara kwa ya. 13 Nkwa o bula, na iyi isō-nsō o bula iji weda nkpuru-obi n'ala, di-ya gēme ka o guzosi ike, ma-öbu di-ya gēmebi ya. 14 Ma o buru na di-ya abachie ya nkiti site n'ubochi rue ubochi: o mewo kwa nkwa-ya nile, ma-öbu isō-nsō-ya nile, nke dikwasi ya, ka ha guzosie ike: o mewo ka ha guzosie ike, n'ihi na o bara ya nkiti n'ubochi o naru ha. 15 Ma o buru na o mebisia ha mbe o nusiri ha; o gēbu kwa ajo omume nwayi ahu. 16 Ndia bu ukpuru, nke Jehova nyere Moses n'iwu, n'etiti nwoke na nwunye-ya, n'etiti nna na nwa-ya nwayi, mbe o di na nwata, n'ulo nna-ya.

31 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Borø umu Israel obø n'aru ndi Midian: emesia agachikota gi na umunna-gi n'ala-mo. 3 Moses we gwa ndi Israel okwu, si, Sinu n'etiti onwe-unu jikere n'onwe-unu ndikom isoro usu-ndi-agha, ka ha we megide Midian, ibokwasi Midian obø Jehova. 4 Nnù ndikom abua na ogu iri n'ebo n'ebo, n'ebo nile nke Israel, ka unu gēzigara usu-ndi-agha ahu. 5 Ewe si n'usu nnù abua na ogu iri nile nke Israel rara nnù ndikom abua na ogu iri nke ebo o bula nye, orù nnù na nnù iri ejikere iso usu-ndi-agha

ahu. 6 Moses we ziga ha, nnù ndikom abua na ogu iri nke ebo o bula, isoro usu-ndi-agha, ha na Fineas nwa Eleeza, bù onye-nchu-aja, isoro usu-ndi-agha, ihe nile nke ebe nsø Chineke na opi abua o gafu idasi uda ike di kwa n'aka-ya. 7 Ha we buso Midian agha, dika Jehova nyere Moses iwu; ha we hue nwoke nile o bula. 8 Ndi-eze Midian ka ha bu-kwa-ra, tiyere ndi-ha eburu ebu; bù Evi, na Rekem, na Zua, na Hua, na Reba, eze ise Midian: ha were kwa mma-agha bu Belam nwa Beoa. 9 Umu Israel we dota ndinyom Midian na umu-ntakiri-ha n'agha; o bu kwa anu-ulo-ha nile, na anumanu-ha nile, na akù-ha nile, ka ha lutara n'agha. 10 Ha sure-kwa-ra obodo-ha nile n'ebe-obibi nile ha, na ebe-ulo-ikwū-ha nile, n'oku. 11 Ha we chirí ihe nile akwatara n'agha, na ihe-nweta nile, ma n'etiti madu ma n'etiti anumianu. 12 Ha we wetara Moses, weta-kwa-ra Eleeza, bù onye-nchu-aja, weta-kwa-ra nzukø umu Israel, ndi adotara n'agha, na ihe-nweta, na ihe akwatara n'agha, rue omuma-uloi-kwū, rue ala ihe nādigh nke Moab nke di n'akuku Jodan na nso Jeriko.

13 Moses, na Eleeza, bù onye-nchu-aja, na ndi-isi nile nke nzukø Israel, we pua izute ha n'azu omuma-uloi-kwū. 14 Moses we wesa ndi-nlekota usu-ndi-agha ahu iwe, bù ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ogu iri na ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise, ndi nēsi n'usu-ndi-agha nke agha ahu bia. 15 Moses we si ha, Unu emewo ka ndinyom nile di ndu? 16 Le, ndia buru umu Israel, n'okwu-önü Belam, ihe nēweta nmekpu megide Jehova n'okwu Peoa, ihe-otiti ahu we di n'etiti nzukø Jehova. 17 Ma ubu a buenu nwoke o bula n'etiti umu-ntakiri, o bu kwa nwayi o bula nke mara nwoke site na ndina nwoke ka unu gēbu. 18 Ma umu-ntakiri nile n'etiti ndinyom, ndi nāmagh ndina nwoke, menu ka ha diri unu ndu. 19 Ma unu onwe-unu, manu ulo-ikwū-unu n'azu omuma-uloi-kwū ubochi asa: onye o bula nke buworo madu, na onye o bula nke metuworo onye eburu ebu aru, wepunu nmehie n'aru-unu n'ubochi nke-atø na n'ubochi nke-asa, unu onwe-unu na ndi unu dötaworo n'agha. 20 Ma uwe o bula,

na ihe akpukpø o bula, na ihe o bula ejì aji ewu me, na ihe osisi o bula, unu gëwepu nmehie bayere ha n'aru-unu. 21 Eleeza, bù onye-nchu-aja, we si ndikom nke usu-ndi-agha ahu ndi nàbà n'agha ahu, Nka bu ukpuru iwu ahu nke Jehova nyere Moses n'iwu: 22 otù o di, ola-edo, na ola-ocha, na ola, na igwè, na þambam, na opù, 23 bù ihe o bula nke gânagide ọku, unu gême ka o gabiga n'ọku, o gâdi kwa ọcha; nàni, agêwere miri nke idi-na-nsø wepu nmehie-ya: ma ihe o bula nke nàgagh-anagide ọku, unu gême ka o gabiga nime miri. 24 Unu gâsu kwa uwe-unu n'ubochi nke-asa, unu gâdi kwa ọcha, emesia unu gâbata n'omuma-ulokwù.

25 Jehova we gwa Moses okwu, si, 26 Guta ọnou-ogugu ihe-nweta, bù nke adotara n'agha, ma n'etiti madu ma n'etiti anu-ulo, gi onwe-gi, na Eleeza, bù onye-nchu-aja, na ndi-isi nke ndi bu nna nzukø a: 27 kera ihe-nweta ahu; n'etiti ndi nêbu agha, bù ndi nàpukuru usu-ndi-agha, na nzukom nile: 28 unu gânara kwa n'aka ndi-agha ahu, bù ndi nàpukuru usu-ndi-agha ahu, utù ibuliri Jehova: otù nkpuru-obi nime nnù nkpuru-obi na ọgu ise, nime madu, na nime igwè ehi, na nime inyinya-ibu, na nime igwè ewu na aturu; 29 na nkera-ha ka unu gânara ya, nye ya Eleeza, bù onye-nchu-aja, o bu àjá-nbuli Jehova. 30 Na nkera nke umu Israel ka i gânara kwa otù ihe anaputara n'ogu ihe abua na iri, nime madu, na nime igwè ehi, na nime inyinya-ibu, na nime igwè ewu na aturu, bù nime anu-ulo nile, i gënaye kwa ha ndi Livai, bù ndi nêdebe ihe-ndebe nke ebe-obibi Jehova. 31 Moses na Eleeza, bù onye-nchu-aja, we me dika Jehova nyere Moses iwu. 32 Ma ihe-nweta ahu, bù ihe Ọduru n'ihe-nluta nke ndi usu-ndi-agha lutara n'agha, bu orù nnù aturu ọgu uzø anø na uzø anø, na nnù asa, na ọgu iri, 33 ehi di kwa orù nnù uzø iteghete; 34 inyinya-ibu di kwa orù nnù uzø asa, na nnù iri-na-abua, na ọgu iri; 35 madu kwa, bù ndinyom ndi nàmagh ndina nwoke, madu nile di orù nnù uzø anø. 36 Nkera ahu, nke bu òkè nke ndi nàpu ba n'usu-ndi-agha, we di n'ọnou-ogugu igwè

ewu na aturu orù nnù ọgu uzø abua na uzø abua, na nnù atø, na ọgu iri-na-ise: 37 utù aturu Jehova, nke sitere n'igwè ewu na aturu, we di nnù na ọgu iri-na-atø, na iri na ise. 38 Ehi di kwa orù nnù uzø anø na nnù iri; utu aturu Jehova site na ha we di ọgu atø na iri na abua. 39 Inyinya-ibu di kwa orù nnù uzø atø, na nnù iri-na-isi, na ọgu ise; utu-ha aturu Jehova we di ọgu atø na otù. 40 Madu di kwa orù nnù uzø abua; utu aturu Jehova site na ha we di orù madu na iri na abua. 41 Moses we nye Eleeza, bù onye-nchu-aja, utu ahu, nke bu àjá-nbuli Jehova, dika Jehova nyere Moses iwu. 42 Moses we nara na nkera nke umu Israel, nke Moses kerara site na ihe ndikom nêbu agha, 43 (ma nkera nke nzukø Israel, nke sitere n'igwè ewu na aturu, di orù nnù ọgu uzø abua na uzø abua, na nnù atø, na ọgu iri-na-ise, 44 igwè ehi di orù nnù uzø anø, na nnù iri, 45 inyinya-ibu di orù nnù uzø atø, na nnù iri-na-isi, na ọgu ise, 46 madu di orù nnù uzø abua;) 47 Moses we nara na nkera nke umu Israel otù ihe anaputara n'ogu ihe abua na iri, nime madu, na nime anu-ulo, o we nye ha ndi Livai, bù ndi nêdebe ihe-ndebe nke ebe-obibi Jehova; dika Jehova nyere Moses iwu. 48 Ndi-nlekøta ndi nêlekoøta usu nile nke nnù ndikom nke usu-ndi-agha abua na ọgu iri, bù ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ọgu iri, na ndi-isi usu nile nke ọgu ndikom ise, we bia nso Moses: 49 ha si Moses, Ndi-orù-gi agutawo ọnou-ogugu ndi-agha nke di n'aka-ayi, ma o digh otù nwoke puru na ngukøta-ayi. 50 Ayi ewetawo kwa nso ihe iji biaru nso Jehova, ihe nwoke o bula chötaworo, ihe ola-edo, bù iyaba-ukwu, na ola-aka, na nba-aka-akàrà, na nba-aka-nti, na ihe anéyi n'olu, ikpuchiri nkpuru-obi-ayi nmehie-ha n'iru Jehova. 51 Moses na Eleeza, bù onye-nchu-aja, we nara ha ola-edo ahu, bù ihe nile akpuru akpu. 52 Ola-edo nile nke àjá-nbuli ahu nke ha buliri Jehova we di orù nnù shekel uzø abua, na nnù, na ọgu iri na asa, na iri, bù nke sitere n'aka ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ọgu iri, na n'aka ndi-isi usu nile nke ọgu ndikom ise. 53 (N'ihì na ndikom nke usu-ndi-agha ahu lutara

ihe n'agha, nwoke o bulu o lutara n'onwe-ya.) 54 Moses na Eleeza, bu onye-nchu-aja, we nara ola-edo ahu n'aka ndi-isi usu nile nke nnu ndikom abua na ogu iri na nke usu nile nke ogu ndikom ise, webata na n'ulo-ikwū nzute, iburu umu Israel ihe-ncheta n'iru Jehova.

32 1 Ma umu Reuben na umu Gad nwere otutu anu-ulø, ha riri nne nke-uku: ha we hu ala Jeza, na ala Gilead, ma, le, ebe ahu bu ebe anu-ulø; 2 umu Gad na umu Reuben we bia, gwa Moses, gwa kwa Eleeza, bu onyen-chu-aja, gwa kwa ndi-isi nzukø Israel, okwu, si, 3 Atarot, na Dibon, na Jeza, na Nimra, na Heshbon, na Eleale, na Sebam, na Nebo, na Beon, 4 bu ala nke Jehova tiburu n'iru nzukø Israel, ala anu-ulø ka o bu, ma ndi-orù-gi nwere anu-ulø. 5 Ha si kwa, Q buru na ayi ahutawo amara n'iru gi, ka enye ndi-orù-gi ala nka ibu ihe-onwunwe; emela ka ayi gabiga Jødan. 6 Moses we si umu Gad na umu Reuben, Umu-nne-unu, ha gābà n'agha ahu, unu onwe-unu ewe nōdu n'ebe a? 7 Q bu kwa n'ihi gini ka unu nēme ka obi umu Israel ju igabiga ba n'ala ahu Jehova nyeworo ha? 8 Otù a ka nnunu-hà mere, mbe m'siri na Kedesh-banea ziga ha ihu ala ahu. 9 Ha we rigorue ndagwurugwu Eshkol, hu ala ahu, we me ka obi umu Israel si, É-è, si na ha agagh-abà n'ala ahu nke Jehova nyere ha-ri. 10 Iwe Jehova we di öku n'uböchi ahu, Q we nua iyi, si, 11 Ndikom ahu ndi nēsi n'ala Igiprigoputa, site n'onye bara orù arø we gaba n'iru, ha agagh-ahu ala ahu ma-oli nke M'nuru Abraham, nü-kwa-ra Aisak, nü-kwa-ra Jekob, iyi inye ha; n'ihi na ha esozughm n'azu: 12 ma o bu náni Keleb nwa Jefune, bu onye-Kenizait, na Joshua nwa Nun: n'ihi na ha esozuwo Jehova n'azu. 13 Iwe Jehova we di öku megide Israel, Q we me ka ha nānaghari n'ozara ogu arø abua, rue mbe obo ahu nile, nke nēme ihe ojo n'anya Jehova, gwusiri. 14 Ma, le, unu ebiliwo n'önödu nna-unu-hà, nnuba nke ndikom, bú ndi-nmehie, iwere idi-öku ozø tukwasi n'idi-öku iwe Jehova megide Israel. 15 Mbe unu

gēsi n'iso Ya n'azu laghachi, Q gārapu kwa ya n'ozara nka; unu gēbibì kwa ndi nka nile. 16 Ha we biakute ya nso, si, Ogige igwè ewu na aturu ka ayi gēwuru anu-ulø-ayi n'ebe a, wu-kwa-ra umu-ntakiri-ayi obodo: 17 ma ayi onwe-ayi gējikere onwe-ayi je qosø n'iru umu Israel, rue mbe ayi gēme ka ha ba n'ebe-ha: ma umu-ntakiri-ayi gēbi n'obodo ndia ewusiri ike n'ihi ndi bi n'ala ahu. 18 Ayi agagh-alata n'ulo-ayi, rue mbe umu Israel ketaworo, nwoke o bulu ihe-nketa-ya. 19 N'ihi na ayi agagh-esoro ha keta si n'ofè Jødan we gaba n'iru; n'ihi na ihe-nketa-ayi abiaruwo ayi aka n'ofè Jødan nka n'uzø qwuwa-anyanwu. 20 Moses we si ha, Q buru na unu eme ihe a; o buru na unu ejikere onwe-unu n'iru Jehova ibu agha, 21 o buru kwa na onye o bulu nime unu nke ejikere agabiga Jødan n'iru Jehova, rue mbe Q gānapu ndi-iro-Ya ala-ha n'iru Ya, 22 ewe buda ala ahu n'iru Jehova: emesi kwa unu gālata, we buru ndi ikpe nāmagh site n'aka Jehova, site kwa n'aka Israel; ala nka ewe buru unu ihe-onwunwe n'iru Jehova. 23 Ma o buru na unu emegh otù a, le, unu emehiewo megide Jehova: mara-kwanu nmehie-unu, na o gāchoputa unu. 24 Unu wuere onwe-unu obodo ufödu ebe umu-ntakiri-unu gēbi, wu-kwa-ra igwè ewu na aturu-unu ogige; me-kwanu ihe nēsi n'önü-unu puta. 25 Umu Gad na umu Reuben we gwa Moses okwu, si, Ndi-orù-gi gēme dika onyen-wem nēnye iwu. 26 Umu-ntakiri-ayi, na ndinyom-ayi, na anumanu-ayi, na anu-ulø-ayi nile, gānø n'ebe ahu n'obodo nile nke Gilead: 27 ma ndi-orù-gi gāgabiga, onye o bulu nke ejikere iso usu-ndi-agha, n'iru Jehova ibu agha, dika onye-nwem nēkwu.

28 Moses we nye Eleeza, bu onyen-chu-aja, na Joshua nwa Nun, na ndi-isi nke ndi bu nna ebo nile nke umu Israel, iwu bayere ha. 29 Moses we si ha, Q buru na umu Gad na umu Reuben esc unu gabiga Jødan, onye o bulu nke ejikere ibu agha, n'iru Jehova, ewe buda ala ahu n'iru unu; unu gēnye kwa ha ala Gilead ahu, ibu ihe-onwunwe: 30 ma o buru na ha esogh unu gabiga na nijkere, ha gēketa kwa ala n'etiti unu n'ala Kenean. 31 Umu Gad na umu

Reuben we za, si, Okwu nke Jehova gwaworo ndi-orù-gi, otú a ka ayi gēmē. 32 Ayi onwe-ayi gāgabiga na njikere n'iru Jehova ba n'ala Kenean, o bu kwa n'aka-ayi ka ihe-onwunwe nke ihenketa-ayi gādi n'ofè Jōdan. 33 Moses we nye ha, bú umu Gad, na umu Reuben, na nkera ebo Manase nwa Josef, ala-eze Sainon, bú eze ndi-Amorait, na ala-eze Og, bú eze Beshan, ala ahu, dika obodo-ya nile si di n'ókèala nile ha, bú obodo nile nke ala ahu buruburu. 34 Umu Gad we wue Dibon, na Atarot, na Aroea; 35 na Atrot-shofan, na Jeza, na Jōgbeha; 36 na Bet-nimra, na Bet-haran: bú obodo ewusiri ike, na ogige igwè ewu na aturu. 37 Umu Reuben wu-kwa-ra Heshbon, na Eleale, na Kiriataim; 38 na Nebo, na Beal-meon, (ma abanwere aha-ha,) na Sibma: ha we were aha kpokwasi obodo ha wuru aha. 39 Umu Makia nwa Manase we je Gilead, were ya, napu ya n'aka ndi-Amorait ndi bi nime ya. 40 Moses we were Gilead nye Makia nwa Manase; o we biri nime ya. 41 Jaia nwa Manase we je were ebe-obibi nile ha, we kpø ha Havot-jaia. 42 Noba we je were Kenat, na umu-obodo-ya, we kpø ya Noba, n'aha nke ya.

33 1 Ndia bu nbuli-ije umu Israel, ndi siri n'ala Ijipt puta, dika usu nile nke ndi-agha-ha si di, n'aka Moses na Eron. 2 Moses we de ọpupu nile ha n'akwukwø dika nbuli-ije nile ha si di, n'okwu-qnū Jehova: ndia bu kwa nbuli-ije-ha dika ọpupu nile ha si di. 3 Ha we si na Rameses bulie ije n'qnwa mbu, n'ubochi nke-iri-na-ise nke qnwa mbu ahu; n'echi nke ngabiga ahu ka umu Israel siri n'Ijipt puta n'aka di elu n'anya ndi Ijipt nile, 4 mbe ndi Ijipt neli ndi Jehova tiburu n'etiti ha, bú ndi nile eburu uzø mu: o bu kwa n'aru ndi bu chi-ha ka Jehova mere ihe nile O kpere n'ikpe. 5 Umu Israel we si na Rameses bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Sukot. 6 Ha si na Sukot bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'Itam, nke di n'uso ọzara. 7 Ha si n'Itam bulie ije, jeghachi rue Piahahairot, nke di n'iru Beal-zefon: ha ma ulo-ikwū-ha n'iru Migdol. 8 Ha si n'iru Hahairot bulie ije, gabiga n'etiti

oké osimiri ba n'ozara: ha je ije nke ubochi atø n'ozara Itam, ma ulo-ikwū-ha nime Mara. 9 Ha si na Mara bulie ije, biarue Ilim: isi-iyi miri iri na abua na ọgu nkwu atø na iri di kwa n'Ilim; ha we ma ulo-ikwū-ha n'ebe ahu. 10 Ha si n'Ilim bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'akuku Oké Osimiri Uhie. 11 Ha si n'Oké Osimiri Uhie bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ozara Sin. 12 Ha si n'ozara Sin bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Dofka. 13 Ha si na Dofka bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'Alush. 14 Ha si n'Alush bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Refidim, ebe ndi Israel nēnwegh miri inu. 15 Ha si na Refidim bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ozara Sainai. 16 Ha si n'ozara Sainai bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Kibrot-hataava. 17 Ha si na Kibrot-hataava bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Hazerot. 18 Ha si na Hazerot bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Ritma. 19 Ha si na Ritma bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Rimon-perez. 20 Ha si na Rimon-perez bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Libna. 21 Ha si na Libna bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Risa. 22 Ha si na Risa bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Kehilata. 23 Ha si na Kehilata bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ugwu Shefa. 24 Ha si n'ugwu Shefa bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Harada. 25 Ha si na Harada bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Makhilot. 26 Ha si na Makhilot bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Tahat. 27 Ha si na Tahat bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Tera. 28 Ha si na Tera bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Mitka. 29 Ha si na Mitka bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Hashmona. 30 Ha si na Hashmona bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Mosirot. 31 Ha si na Mosirot bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Benijaakan. 32 Ha si na Beni-jaakan bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Hoa-hagidgad. 33 Ha si na Hoa-hagidgad bulie ije, ma ulo-ikwū-ha na Jotbata. 34 Ha si na Jotbata bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'Abrona. 35 Ha si n'Abrona bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'Ezion-geba. 36 Ha si n'Ezion-geba bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ozara Zin (nke ahu bu Kedesh). 37 Ha si na Kedesh bulie ije, ma ulo-ikwū-ha n'ugwu Hoa, na nsotu ala Edom. 38 Eron, bú onyenchu-aja, we rigo n'ugwu Hoa n'okwu-

onu Jehova, nwua n'ebe ahu, n'arø nke-ogu-abua site na mþe umu Israel siri n'ala Ijipt puta, n'qnwa nke-ise, n'ubochi mbu nke qnwa ahu. 39 Eron we þa ogu arø isi na atø mþe o nwuru n'ugwu Hoa. 40 Onye Kenean ahu, bú eze Arad, onye bi na Negeb n'ala Kenean, we nu na umu Israel abiawo. 41 Ha we si n'ugwu Hoa bulie ije, ma ulo-ikwü-ha na Zalmona. 42 Ha si na Zalmona bulie ije, ma ulo-ikwü-ha na Punon. 43 Ha si na Punon bulie ije, ma ulo-ikwü-ha n'Obot. 44 Ha si n'Obot bulie ije, ma ulo-ikwü-ha n'Iye-abarim, n'ókè-ala Moab. 45 Ha si n'Iyim bulie ije, ma ulo-ikwü-ha na Dibon-gad. 46 Ha si na Dibon-gad bulie ije, ma ulo-ikwü-ha n'Almon-diblataim. 47 Ha si n'Almon-diblataim bulie ije, ma ulo-ikwü-ha n'ugwu Abarim, n'iru Nebo. 48 Ha si n'ugwu Abarim bulie ije, ma ulo-ikwü-ha n'ala ihe nädigh nke Moab, n'akuku Jðdan na nso Jeriko. 49 Ha ma ulo-ikwü-ha n'akuku Jðdan, site na Bet-jeshimot rue Ebel-shitim n'ala ihe nädigh nke Moab.

50 Jehova we gwa Moses okwu n'ala ihe nädigh nke Moab n'akuku Jðdan na nso Jeriko, si, 51 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mþe unu onwe-unu nágabiga Jðdan ba n'ala Kenean, 52 unu gänaku kwa n'aka ndi nile bi n'ala ahu ala-ha n'iru unu, unu gälä kwa nkume-ha nile nke emere ka ha yie ihe n'iyi, onyinyo-ha nile awuru awu ka unu gälä kwa n'iyi, me kwa ka ebe di elu ha nile tþþorø n'efu. 53 Unu gënweta kwa ala ahu, biri nime ya: n'ihi na o bu unu ka M'nyeworo ala ahu inweta ya. 54 Unu gëketa kwa ala ahu n'ife-nzä dika aburu nile unu si di; ndi bara uba ka unu gëme ka ala-nketa-ha ric nne, ma ndi di ole-na-ole ka i gëme ka ala-nketa-ha di ntä: ebe o bula nzä ahu gämara onye o bula, o gënwe ya; dika ebo nile nke nna-unu-hà si di ka unu gëketa. 55 Ma o buru na unu anapugh n'aka ndi bi n'ala ahu ala-ha n'iru unu; o gëru kwa na ndi unu kwerc ka ha fôdu site na ndi ahu gäghø kwa obi-ogwu n'anya-unu, ghø kwa ogwu n'akuku-unu, ha gäkpabu kwa unu n'ala ahu nke unu onwe-unu nëbi nime ya. 56 O gëru kwa, na dika M'chère ime ha, otú a ka M'gëme unu.

34 1 Jehova we gwa Moses okwu, si, 2 Nye umu Israel iwu, si ha, Mþe unu onwe-unu ganäbata n'ala Kenean, (nka bu ala nke gëru unu aka n'iheketa, bú ala Kenean dika ókè-ala-yanile si di,) 3 akuku Ndida unu nwekwa-ra gësite n'özara Zin n'akuku Edom, ókè-ala Ndida unu nwere gësite kwa na nsotu ahu nke Oké Osimiri Nnu nke chere iru n'Iru-anyanwu: 4 ókè-ala unu nwere gësi kwa na Ndida ba buruburu rue nrigo Akrabim, o gägabiga kwa rue Zin: opupu-ya nile gësi kwa na Ndida Kedesh-banea; o gäpuru kwa Heza-ada, we gabiga rue Azmon: 5 ókè-ala ahu gësi kwa n'Azmon ba buruburu rue miri-iyi Ijipt, opupu-ya nile gädiru kwa oké osimiri. 6 Ókè-ala Qdida-anyanwu kwa, unu gënwe obuná oké osimiri uku ahu na ókè-ya: nka gäburu unu ókè-ala Qdida-anyanwu. 7 Nka gäbu-kwa-ra unu ókè-ala Ugwu: unu gësi n'oké osimiri uku ahu kpaputara onwe-unu ugwu Hoa: 8 unu gësi n'ugwu Hoa kpaputarue nbata Hemat; opupu nile nke ókè-ala ahu gädiru kwa Zedad: 9 ókè-ala ahu gäputaru Zifron, opupu-ya nile gädiru kwa Heza-inan: nka gäburu unu ókè-ala Ugwu. 10 Unu gäkpaputa-kwa-ra onwe-unu, ka o buru ókè-ala Iru-anyanwu, site na Heza-inan rue Shefam: 11 ókè-ala ahu gärida kwa site na Shefam rue Ribla, n'akuku Iru-anyanwu Ain; ókè-ala ahu gärida kwa, we metu akuku oké osimiri Kineret nke chere iru n'Iru-anyanwu: 12 ókè-ala aliu gäridar kwa Jðdan, opupu-ya nile gädiru kwa Oké Osimiri Nnu: nka gäburu unu ala, dika ókè-ala-ya nile si di buruburu. 13 Moses we nye umu Israel iwu, si, Nka bu ala ahu nke unu gëketa n'ife-nzä, nke Jehova nyere iwu bayere ya inye ebo iteghete ahu na nkera ebo ahu: 14 n'ihi na ebo umu ndi Reuben dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, na ebo umu ndi Gad dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, anarawo, nkera ebo Manase anarawo kwa, ihe-nketa-ha; 15 ebo abua ahu na nkera ebo ahu anarawo ihe-nketa-ha n'ofè Jðdan nka na nso Jeriko n'akuku Iru-anyanwu, n'uzø owowa-anyanwu.

16 Jehova we gwa Moses okwu, si, 17 Ndia bu aha ndikom ahu ndi gëme ka unu keta ala ahu: Eleeza, bú onye-

nchu-aja, na Joshua nwa Nun. 18 Q bu kwa otù onye-isi otù onye-isi site n'ebu o bulu ka unu gēkuru, imc ka cketa ala ahu. 19 Ndia bu aha ndikom ahu: nke ebo Juda, Kelcb nwa Jejunc. 20 Nke ebo umu Siineon, Shemuel nwa Amihud. 21 Nke ebo Benjamin, Eliad nwa Kislon. 22 Nke ebo umu Dan otù onye-isi kwa, bù Buki nwa Jogli. 23 Nke umu Josef: nke ebo umu Manase otù onye-isi, bù Haniel nwa Ifod: 24 nke ebo umu Efraim otù onye-isi kwa, bù Kerauel nwa Shiftan. 25 Nke ebo umu Zebulun otù onye-isi kwa, bù Elizafan nwa Panak. 26 Nke ebo umu Isaka otù onye-isi kwa, bù Paltiel nwa Azan. 27 Nke ebo umu Asha otù onye-isi kwa, bù Ahihud nwa Shelomi. 28 Nke ebo umu Naftali otù onye-isi kwa, bù Pedahel nwa Amihud. 29 Ndia bu ndi Jchova nycre iwu imc ka umu Israel keta ala n'ala Kenean.

35 1 Jchova we gwa Moses okwu n'ala ihe nādigh nke Moab n'akuku Jōdan na nso Jeriko, si, 2 Nye umu Israel iwu, ka ha si n'ihe-nketa nke ihe-onwunwe-ha nye ndi Livai obodo ibi nime ha; ebe-ita-nri nke obodo ahu gēnwe buruburu ha ka unu gēnye kwa ndi Livai. 3 Obodo ahu gābu-kwa-ra ha ebe ibi nime ha; ebe-ita-nri-ha gādi-kwa-ra anu-uloh, di-kwa-ra akūha, di-kwa-ra anu nile ha. 4 Ebe-ita-nri nke obodo nile, nke unu gēnye ndi Livai, gādi nnū cubit abua na ogu iri site na mbidi obodo we gaba n'azu-ya buruburu. 5 Unu gātū kwa n'azu obodo akuku Iru-anyanwu, nnū cubit ise, na akuku Ndida, nnū cubit ise, na akuku Qdida-anyanwu, nnū cubit ise, na akuku Ugwu, nnū cubit ise, obodo gādi kwa n'etiti. Nka gāburu ha ebe-ita-nri nke obodo-ha. 6 Obodo nile nke unu gēnye ndi Livai, ha gābu obodo isi nke nbabà, nke unu gēnye ka obu-madu we balaga n'ebe ahu: unu gēnye kwa ogu obodo abua na abua nycre ha. 7 Obodo nile nke unu gēnye ndi Livai bu ogu obodo abua na asatō: ha na ebe-ita-nri-ha. 8 Ma obodo nile ahu nke unu gēnye site n'ihe-onwunwe nke umu Israel, n'aka ndi bara uba ka unu gānara ṣtutu obodo; ma n'aka ndi di ole-na-ole ka unu gānara obodo ole-na-ole; o bu dika ala-nketa-ya si di, nke

ha nēketa, ka onye o bulu gēnye ndi Livai site n'obodo-ya nile.

9 Jehova we gwa Moses okwu, si, 10 Gwa umu Israel okwu, si ha, Mbe unu onwe-unu ganāgabiga Jōdan ba n'ala Kenean, 11 unu gārōputa-kwara onwe-unu obodo ufodu, obodo nbabà ka ha gāburu unu; ka obu-madu onye nētibù madu n'oghom we balaga n'ebé ahu. 12 Obodo nile ahu gābu-kwa-ra unu ebe-nbabà agēsi n'aka onye-ōbō balaga; ka obu-madu we ghara inwu, rue mbe o gēguzo n'iru nzukom ka ekpc ya ikpe. 13 Obodo ndia nke unu gēnye, obodo isi nke nbabà ka ha gāburu unu. 14 Obodo ato ka unu gēnye n'ofe Jōdan nka, obodo ato ka unu gēnye kwa n'ala Kenean; obodo nbabà ka ha gābu. 15 Obodo isi ndia gāburu umu Israel, buru kwa obia, buru kwa onye bi n'etiti ha, ebe-nbabà: ka onye o bulu nke nētibù madu n'oghom we balaga n'ebé ahu. 16 Ma o buru na o were ihe igwè tie ya, o we nwua, obu-madu ka o bu: aghagh ime ka obu-madu ahu nwua. 17 O buru kwa na o were nkume di ya n'aka, bù nke gēme ka madu nwua, tie ya, o we nwua, obu-madu ka o bu: aghagh imc ka obu-madu ahu nwua. 18 Ma o buru na o were ihe osisi di ya n'aka, bù nke gēme ka madu nwua, tie ya, o we nwua, obu-madu ka o bu: aghagh imc ka obu-madu ahu nwua. 19 Onye-ōbō obara, ya onwe-ya gēme ka obu-madu ahu nwua: mbe o zutere ya, ya onwe-ya gēme ka o nwua. 20 O buru kwa na o kwatue ya n'ikpo-asi, ma-qbū tua ya ihe, mbe o nēche anwu, o we nwua; 21 ma-qbū asi na o were aka-ya tie ya n'iro, o we nwua; aghagh ime ka onye nētibù ya nwua; obu-madu ka o bu: onye-ōbō obara gēme ka obu-madu ahu nwua, mbe o zutere ya. 22 Ma o buru na o bu na mberede ka o kwaturu ya, imbe o nādigh n'iro, ma-qbū tua ya ihe o bulu, mbe o nēcheh anwu, 23 ma-qbū asi na o were nkume o bulu, bù nke gēme ka madu nwua, me ka o dakwasi ya, mbe o nāhugh ya, o we nwua, ma onye ahu abugh onye-iro-ya, o bugh kwa onye nāchō ime ya ihe ojo: 24 nzukom gēkpe kwa n'etiti ot-i-he ahu na onye-ōbō obara dika ikpē ndia si di: 25 nzukom gānaputa kwa obu-madu ahu n'aka onye-ōbō obara, nzukom

gēme kwa ka o laghachi n'obodo nhabà ya, ebe o halagara: o gēbi kwa nime ya rue mbe ḥonwu onye-isi-nchu-aja, nke ewere manu nsq ahu te. 26 Ma o buru na obu-madu ahu esi n'ókè-ala obodo nhabà ya pua ma-oli, bú ebe o halagara; 27 onye-óbø qbara ewe huta ya n'azu ókè-ala obodo nhabà ya, onye-óbø qbara ahu we hue obu-madu ahu; o digh ikpe qbara mara ya: 28 n'ihi na nime obodo nhabà ya ka o gēbi rue mbe ḥonwu onye-isi-nchu-aja: ma mbe ḥonwu onye-isi-nchu-aja gasiri obu-madu ahu galaghachi n'ala ihe - onwunwe - ya. 29 Ihe ndia gābu-kwa-ra unu ukpuru ikpé rue qbo nile unu n'ebe-obibi-unu nile. 30 Onye o bula nke nētibù madu, n'önü ndi-àmà ka agēbu obu-madu ahu: ma náni otù onye-àmà agagh-abagide madu àmà ka o nwua. 31 Unu anara-kwa-la ihe-nbaputa n'önodu ndu obu-madu, nke ikpe inwu ḥonwu maworo: ma aghagh ime ka o nwua. 32 Unu anara-kwa-la ihe-nbaputa n'önodu onye balagaworo n'obodo nhabà ya, ka o we lata ibi n'ala-ya, rue mbe ḥonwu onye-nchu-aja. 33 Unu emeru-kwa-la ala ahu nke unu onwe-unu bi nime ya: n'ihi na qbara, nke ahu nēmeru ala: ma ala, agagh-ekpuchiri ya nmehie-ya bayere qbara awusiri nime ya, ma-qbugh náni n'qbara nke onye wusiri ya. 34 Emekwa-la ka ala ahu, nke unu onwe-unu nēbi nime ya, rua árú, nke Mu onwem nēbi n'etiti ya: n'ihi na Mu onwem, bú Jehova, nēbi n'etiti umu Israel.

36 1 Ndi-isi nke ndi bu nna nke aburu umu Gilead, nwa Makia, nwa Manase, n'etiti aburu umu Josef, we biarue nso, kwue okwu n'iru Moses, na n'iru ndi-isi, bú ndi-isi nke ndi bu nna nke umu Israel: 2 ha we si, Jehova nyere onye-nwem iwu inye umu Israel ala ahu n'ihe-nketa n'ife-nzà: enyc-kwa-

ra onye-nwem iwu n'önü Jehova iwere ihe-nketa Zelofehad, bú nwa-nne-ayi, nye umu-ya ndinyom. 3 Ma asi na ha gāghorø nwoke o bula nke sitere n'umu ebo ozø nke umu Israel nwuny, agāgupu kwa ihe-nketa-ha n'ihe-nketa nke nna-ayi-hà, tukwasi ya n'ihe-nketa ebo ahu nke gēnwc ha: ewc gupu ya n'ihe ife-nzà nke ihe-nketa-ayi. 4 O buru kwa na o bu jubile nke umu Israel, agātukwasi kwa ihe-nketa-ha n'ihe-nketa nke ebo ahu nke gēnwe ha: ewc gupu ihe-nketa-ha n'ihe-nketa ebo nna-ayi-hà. 5 Moses we nye umu Israel iwu n'okwu-önü Jehova, si, Ihe ziri ezi ka ebo umu Josef nēkwu. 6 Nka bu ihe Jehova nyeworo n'iwu bayere umu ndinyom Zelofehad, si, Nwoke di nma n'anya-ha ka ha gāburu nwunye; náni o bu aburu nke ebo nkc ndi bu nna-ha ka ha gāburu nwunye. 7 O digh kwa ihe-nketa umu Israel nwere gēsi n'ebo fe n'ebo ozø buruburu: n'ihi na umu Israel gārapara, nwoke o bula n'ihe-nketa ebo nna-ya-hà. 8 Nwa-nwayi nwoke o bula, nke nēnweta ihe-nketa n'ebo nile nke umu Israel, gāburu otù nwoke sitere n'aburu nke ebo nna-ya nwunye, ka umu Israel we nweta, nwoke o bula ihe-nketa nna-ya-hà. 9 O digh kwa ihe-nketa gēsi n'ebo fe n'ebo ozø buruburu; n'ihi na ebo nile nke umu Israel gārapara, nwoke o bula n'ihe-nketa nke aka ya. 10 Dika Jehova nyere Moses iwu, otù a ka umu-ndinyom Zelofehad mere: 11 Mahla, na Tiazza, na Hogla, na Milka, na Noa, bú umu ndinyom Zelofehad, we buru nwunye umu umu-nne nna-ha. 12 O bu ndikom nke sitere n'aburu umu Manase nwa Josef ka ha buru nwunye, ihe-nketa-ha wc digide n'ebo nke aburu nna-ha.

13 Ndia bu ihe enyere n'iwu, na ikpé, nke Jchova nyere umu Israel n'iwu n'aka Moses n'ala ihe nādigh nke Moab n'akuku Jōdan na nso Jeriko.

AKWUKWQ NKE-ISE NKE MOSES, ANAKPQ

DEUTERONOMI

1 I Ndia bu okwu ahu nke Moses gwara Israel nile n'ofe Jodan n'ozara, n'Araba ahu na ncherita-iru Suf, n'etiti Peran, na Tofel, na Leban, na Hazerot, na Di-zahab. 2 Q bu ubochi iri na otu site na Horeb rue Kedesh-banea ma i si n'uzo ugwu Sia. 3 O rue, n'arø nke-ogu - abua, n'onwa nke - iri - na - otu, n'ubochi mbu nke onwa ahu, na Moses gwara umu Israel okwu, dika ihe nile Jehova nyere ya n'iwu inye ha si di; 4 mbe o tibusiri Saihon, bu eze ndi-Amorait, nke bi na Heshbon, na Og, bu eze Beshan, nke bi n'Ashtarot, n'Edrei: 5 n'ofe Jodan, n'ala Moab, ka Moses jisiri ike ikpoputa isi iwu a, si, 6 Jehova, bu Chineke-ayi, gwara ayi okwu na Horeb, si, O zuworo unu ibi n'ugwu a: 7 chenu iru, bulie ije, ba n'ugwu ndi-Amorait, ru kwa abata-ya nile, n'Araba, na n'ugwu, na n'ebe di ala ala, na nime Negeb, na n'onu-miri nke oké osimiri, bu ala nke ndi Kenean, na Lebanon, rue Osimiri uku ahu, bu osimiri Yufretis. 8 Le, edowom ala ahu n'iru unu: banu, nweta ala ahu nke Jehova nñuru nna-unu-ha iyi, bu Abraham na Aisak na Jekob, inye ha, inye kwa nkpuru-ha gñochi ha. 9 M'we gwa unu okwu na mbe ahu, si, Apughm ibu unu nánim: 10 Jehova, bu Chineke-unu, emewo ka unu ba uba, ma, le, unu di ka kpakpando clu-igwe n'uba ta. 11 Jehova, bu Chineke nna-unu-ha, tukwasi unu madu kari ka unu ra nnù uzø abua na ogu uzø iri, gozi kwa unu, dika Q gwara unu! 12 M'gësi ana, nánim, bu ike-ogwugwu-unu, na ibu-unu, na isekwu-unu? 13 Doro onwe-unu ndikom mara ihe, ndi nwe-kwa-ra nghøta, ndi ama-kwa-ra aha-ha, dika ebo nile unu si di, m'gëdo kwa ha ndisi-unu. 14 Unu we zam, si, Ihe nke i kwuworo di nma ime. 15 M'we chiru ndi-isi ebo nile unu, ndikom mara ihe, ndi ama-kwa-ra aha-ha, m'we do ha ndi-isi-unu, ndi-isi nnù abua na ogu iri nnù abua na ogu iri, na ndi-isi ogu ise ogu ise, na ndi-isi ogu abua na iri ogu abua na iri, na ndi-isi madu iri

madu iri, na ndi-odozi-okwu, dika ebo nile unu si di. 16 M'we nye ndi-ikpe-unu iwu na mbe ahu, si, Nñanunu ikpé n'etiti umu-nne-unu, nékpe-kwa-nu ikpe ezi omume n'etiti nwoke na nwanne-ya na obia-ya. 17 Unu amatala iru madu n'ikpé; unu gñanu ikpé onye ntá na ikpé onye uku n'otu uzø ahu; unu atula iru madu ujø; n'ihi na ikpé ahu, q bu Chineke nwe ya: ma okwu nke sikari unu ike, unu gëweta ya nsom, m'gñanu kwa ya. 18 M'we nye unu n'iwu na mbe ahu ihe nile unu gëme.

19 Ayi we si na Horeb bulie ije, we je ije nime ozara uku ahu di egwu nke unu huru, n'uzø ugwu ndi-Amorait, dika Jehova, bu Chineke-ayi, nyere ayi iwu; ayi we biarue Kedesh-banea. 20 M'we si unu, Unu abiaruwo ugwu ndi-Amorait, nke Jehova, bu Chineke-ayi, nénaye ayi. 21 Le, Jehova, bu Chineke-gi, edowo ala ahu n'iru gi: rigo, nweta, dika Jehova, bu Chineke nna-gi-ha, gwaworo gi okwu; atula egwu, atu-kwa-la ujø. 22 Unu we biaruem nso, unu nile, si, Ka ayi zìe ndikom n'iru ayi, ka ha we leputara ayi ala ahu, weghachi-kwa-ra ayi okwu bayere uzø nke ayi gësi rigo, na obodo nke ayi gaba nime ha. 23 Okwu ahu we di nma n'anyam: m'we si n'etiti unu chiru ndikom iri na abua, otu nwoke diri otu ebo: 24 ha we che iru, rigo n'ugwu ahu, biarue ndagwurugwu Eshkol, we ledo ya. 25 Ha we were usqdu nime nkpuru ala ahu n'aka-ha, wedatara ayi ya, weghachiri ayi okwu, si. Q di nma, bu ala nke Jehova, bu Chineke-ayi, nénaye ayi. 26 Ma unu achogh irigo, kama unu nupuru isi n'okwu-onu Jehova, bu Chineke-unu: 27 unu we tamu ntamu n'ulo-ikwù-unu, si, N'asi nke Jehova kpqrø ayi ka Q mere ka ayi si n'ala Ijipt puta, inye ayi n'aka ndi-Amorait, ikpochapu ayi. 28 Ole ebe ayi onwe-ayi nàrigo? umu-nne-ayi emewo ka obi-ayi ghara idi ike, si, Q bu ndi di uku di kwa ogologo kari ayi, na obodo uku ewusiri ike rue eluigwe; qzø kwa, umu Anakim ka ayi

huru n'ebé ahu. 29 M'we si unu, Unu amala jijiji, unu atu-kwa-la egwu ha. 30 Jehova, bú Chineke-unu, Onye nēje n'iru unu, Ya onwc-ya gēburu unu agha, dika ihe nile si di nke Q mere bayere unu n'Ijipt n'anya-unu; 31 na n'ozara, ebe i huworo na Jehova, bú Chineke-gi, kuru gi, dika nwoke si eku nwa-ya nwoke, n'uzo ahu nile nke unu jere, rue mbe unu biaruru ebe a. 32 Ma n'okwu nka unu ekwegh na Jehova, bú Chineke-unu, 33 Onye nēje n'iru unu n'uzo ahu, ileputara unu ebe inia ulo-ikwū-unu, n'oku n'abali, ime ka unu hu uzo nke unu gēje nime ya, na n'igwe-oji ahu n'ehihie. 34 Jehova we nu olu okwu nile unu, Q we we iwe, nua iyi, si, 35 Q digh otu nwoke nime ndikom ndia nke obq ojo nka gāhu ezi ala ahu ma-oli, bú ala nke M'nuru nna-unu-ha iyi inye ha, 36 ma q bu nání Keleb nwa Jefune, ya onwe-ya gāhu ya; q bu ya ka M'gēnye ala ahu nke q zokwasiri ukwu, M'gēnye kwa uniu-ya: n'ihi na o sozuwo Jehova n'azu 37 Q bu kwa mu ka Jehova wesara iwe n'ihi unu, si, Gi onwe-gi kwa, i gagh-abà n'ebe ahu: 38 Joshua nwa Nun, nke nēguzo n'iru gi, ya onwe-ya gābà n'ebe ahu: gi me ya ka q di ike; n'ihi na ya onwe-ya gēme ka Israel keta ya. 39 Ma umu-ntakiri-unu, ndi unu siri na ha gāgho ihe alutara n'agha, na umu-unu ndikom, ndi nāmagh ezi ihe na ihe ojo ta, ndi ahu gābà n'ebe ahu, ha ka M'gēnye kwa ya, ha onwe-ha gēnweta kwa ya. 40 Ma unu onwe-unu, chenu iru, bulie ije, ba n'ozara n'uzo Oké Osimiri Uhie. 41 Unu we za, sim, Ayi emehiewo megide Jehova, ayi onwe-ayi gārigo, bú agha, dika ihe nile si di nke Jehova, bú Chineke-ayi, nyere ayi n'iwu. Unu we ke, nwoke q bola ihe-agha-ya, we kpø ya ihe nfe irigo n'ugwu ahu. 42 Jehova we sim, Si ha, Unu arigola, unu cbu-kwa-la agha; n'ihi na Mu anogh n'etiti unu; ka aghara itibù unu n'iru ndi-iro-unu. 43 M'we gwa unu okwu, ma unu anugh; ma unu nupuru isi n'okwu-ønu Jehova, we were nganga rigorue ugwu ahu. 44 Ndi-Amorait, ndi bi n'ugwu ahu, we puta izute unu, ha we chua unu, dika anwu si eme, we zopia unu nime Sia, rue Homa. 45 Unu we laghachi, kwa ákwá n'iru Jehova; ma Jehova egegh nti n'olu-unu, Q ñagh kwa

unu nti. 46 Unu we biri na Kedesh-qtutu ubochi, dika ubochi nile si di nke unu biri n'ebé ahu.

2 1 Ayi we che iru, bulie ije ba n'ozara n'uzo Oké Osimiri Uhie, dika Jehova gwaram okwu: ayi we je ugwu Sia buruburu qtutu ubochi. 2 Jehova we gwam okwu, si, 3 O zuworo unu, bú ije ugwu a buruburu: chenu iru n'Ugwu n'onwe-unu. 4 Gi nye kwa ndim iwü, si, Unu onwe-unu nāgabiga n'óké-ala umu-nne-unu, bú umu Isq, ndi bi na Sia; ha gātu kwa egwu unu: ma unu gēlezi onwe-unuanya nke-uku: 5 unu alusola ha ògù; n'ihi na M'gagh-enye unu ala sitere n'ala-ha, q buná rue ebe nzokwasi qbu-ukwu-unu: n'ihi na q bu Isq ka M'nyeworo ugwu Sia, ka q buru ihe-nnweta. 6 Unu gēwera ego zuru ihe-oriri n'aka-ha, ka unu we rie; qzq kwa, unu gēwera ego zuru miri n'aka-ha, ka unu we nua. 7 N'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, agoziwo gi n'omume aka-gi nile: Q :mawo ije-iye-gi n'ozara uku a: qgu arø abua ndia ka Jehova, bú Chineke-gi, noyere gi; q digh ihe kɔq gi. 8 Ayi we si n'ala umu-nne-ayi, bú umu Isq, ndi bi na Sia, gabiga, site n'uzo Araba, site n'Ilat, site kwa n'Ezion-geba.

Ayi we che iru, gabiga n'uzo ozara Moab. 9 Jehova we sim, Akpabula Moab, aluso-kwa-la ha ògù n'agha: n'ihi na M'gagh-enye gi ala sitere n'ala-ya ibu ihe-nnweta; n'ihi na umu Lot ka M'nyeworo A ka q buru ihe-nnweta. 10 (Imim biri nime ya na mbe gara aga, ndi di uku, di kwa qtutu, di kwa ogologe, dika ndi Anak; 11 Refaim ka anágú kwa ndia, dika ndi Anak; ma ndi Moab nākpø ha Imim. 12 Q bu kwa na Sia ka ndi Hoa bi na mbe gara aga, ma umu Isq napuru ha ala-ha; ha we kpochapu ha n'iru ha, bichie n'ønødu ha; dika umu Israel mere ala nke ihe-nnweta-ya, nke Jehova nyere ha.) 13 Ubu a, biliciu, gabiga miri-iyi Zered n'onwe-unu. Ayi we gabiga miri-iyi Zered. 14 Ubochi nile nke ayi siri na Kedesh-banea je ije, rue mbe ayi gabigara miri-iyi Zered, di orú arø na iri na asatø; rue mbe qbo nile nke ndikom agha si n'etiti ømuma-ulø-ikwū gwusia, dika Jehova ñuru ha iyi. 15 Ozø kwa, aka Jehova digidere ha, ikpochapu ha n'etiti

omuma-ulō-ikwū, rue mbe emere ka ha gwusia.

16 Q we rue, mbe ndikom agha ahu nile nwupusiri n'etiti ndi Israel, 17 na Jehova gwaram okwu, si, 18 Gi onwegi nāgabiga A, bù ókè-ala Moab, ta: 19 ma mbe i nābiaru nso neherita-iru umu Amon, akpahula ha, aluso-kwa-la ha ògù: n'ihi na M'gagh-enye gi ala sitere n'ala umu Amon ka o buru ihe-nnweta: n'ihi na umu Lot ka M'nyeworo ya ibu ihe-nnweta. 20 (Ala Refaim ka agu-kwa-ra nke ahu: Refaim biri nime ya na mbe gara aga; ma ndi Amon nākpø na Zamzumim; 21 ndi di uku, di kwa otutu, di kwa ogologo, dika ndi Anak; ma Jehova kpochapuru ha n'iru ha; ha we napu ha ala-ha, bichie n'önodu ha: 22 dika ihe Q mere nye umu Isø, ndi bi na Sia, mbe o kpochapuru ndi Hoa n'iru ha; ha we napu ha ala-ha, bichie n'önodu ha rue ta: 23 ma Avim ndi bi n'obodo ntà rue Geza, Kaftorim, ndi si na Kaftoa puta, kpochapuru ha, bichie n'önodu ha.) 24 Bilienu, bulie ije, gabiga ndagwurugwu Anon: le, enyewom Saihon onye-Amorait, bù eze Heshbon, na ala-ya, n'aka-gi: malite inweta ya, luso kwa ya ògù n'agha: 25 Ta ka M'gāmalite itiyekwasi ujø-gi na egwu-gi n'iru ndi nile n'okpuru eluigwe nile, ndi gānu akukø-gi, ma kwa jijiji, o gčbu kwa ha nbu n'ihi unu.

26 M'we si n'ozara Kedimot zigara Saihon, bù eze Heshbon, ndi-ozi izi okwu udo, si, 27 Ka in'gabiga n'ala-gi: n'uzø n'uzø ka m'ganéje, m'gagh-evezuga onwem n'aka-nri, ma-øbu n'aka-ekpe. 28 N'ego ka i gērenyem ihe-oriri, ka m'we rie; n'ego ka i gēnyekwam miri, ka m'we nua: nāni kwe ka m'gabiga n'ukwum; 29 dika umu Isø ndi bi na Sia, na ndi Moab ndi bi n'A, merem; rue mbe m'gāgabiga Jodan, ba n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-ayi, nēnye ayi. 30 Ma Saihon, bù eze Heshbon, aehøgh ka ayi gabiga n'ala-ya: n'ihi na Jehova, bù Chineke-ayi, mere mo-ya ka o di ike, Ọ kwa obiya ume, ka Q we nye ya n'aka-gi, otù o di ta. 31 Jehova we sim, Le, amalitewom ira Saihon na ala-ya nye n'iru gi: malite inweta, ka i we nweta ala-ya. 32 Saihon we puta izutè ayi, ya onwe-ya na ndi-ya nile, ibu agha, rue

Jehaz. 33 Jehova, bù Chineke-ayi, we rara ya nye n'iru ayi, ayi we tibue ya, na umu-ya ndikom, na ndi-ya nile. 34 Ayi we were obodo-ya nile na mbe ahu, wezuga obodo ndikom o bula, ya na ndinyom na umu-ntakiri, ka ebibie ha; o digh onye foduru ayi rapuru: 35 nāni anu-ulō ka ayi lutara n'agha n'onwe-ayi, ha na ihe-nkwata obodo nile nke ayi were. 36 Site n'Aroea, nke di n'usø ndagwurugwu Anon, na obodo ahu nke di na ndagwurugwu ahu, we rue Gilead, o digh obodo nke kariri ayi elu: ihe nile ka Jehova, bù Chineke-ayi, rara nye n'iru ayi: 37 nāni, i biarugh nso ala umu Amon; akuku nile nke miri-iyi Jabok, na obodo nile nke ugwu, na ebe o bula Jehova, bù Chineke-ayi, nyere ayi iwu bayere ya.

3 I Ayi we che iru, rigo n'uzø Beshan: 3 Og, bù eze Beshan, we puta izute ayi, ya onwe-ya na ndi-ya nile, ibu agha, rue Edrei. 2 Jehova we sim, Atula egwu ya: n'ihi na n'aka-gi ka M'nyeworo ya, na ndi-ya nile, na ala-ya; i gēme kwa ya dika i mere Saihon, bù eze ndi-Amorait, onye bi na Heshbon. 3 Jehova, bù Chineke-ayi, we nye kwa n'aka-ayi Og, bù eze Beshan, na ndi-ya nile: ayi we tibue ya rue mbe o nādigh otù onye foduru arapuru ya. 4 Ayi we were obodo-ya nile na mbe ahu; o digh obodo ayi nānaragh n'aka-ha; ogu obodo atø, akuku Agob nile, bù ala-eze Og nime Beshan. 5 Ndi ahu nile bu obodo ejì mbidi di elu, na Ọnu-uzø-ama, na nkporø, wusi ike; nāgugh obodo nēnwegh mbidi, ha bara uba nke-uku. 6 Ayi we wezuga ha ka ebibie ha, dika ayi mere Saihon, bù eze Heshbon, nēwezuga obodo ndikom o bula, ya na ndinyom, na umu-ntakiri, ka ebibie ya. 7 Ma anu-ulō nile, na ihe-nkwata nke obodo ahu nile, ayi lutara ha n'agha n'onwe-ayi. 8 Na mbe ahu ka ayi nara ala ahu n'aka eze abua nke ndi-Amorait ndi bi n'ofè Jodan, site na ndagwurugwu Anon rue ugwu Heamon: 9 (ndi Saidon nākpø Heamon ahu Sirion, ma ndi-Amorait nākpø ya Senia;) 10 bù obodo nile nke ala ahu di lari, na Gilead nile, na Beshan nile, rue Saleka na Edrei, bù obodo ala-eze Og nime Beshan. 11 (N'ihi na nāni Og, bù eze Beshan, ka arapuru site na

ndi foduru nke Refaim; le, ihe-ndina-ya bu ihe-ndina igwè; ihe-ndina ahu, o digh na Raba nke umu Amon? cubit iteghete ka ogologo-ya di, cubit anq ka obosara-ya di kwa, dika cubit nke nwoke si di.) 12 Ala nka ka ayi nweta-kwa-ra mbe ahu: site n'Aroea, nke di n'akuku ndagwurugwu Anon, na nkera ugwu Gilead, na obodo nile ya, ka m'nyere ndi Reuben nye kwa ndi Gad: 13 nke foduru nime Gilead, na Beshan nile, bu ala-eze Og, ka m'nyere nkera ebo Manase; akuku Agob nile (Beshan ahu nile ka anakpø ala Refaim. 14 Jaia nwa Manase were akuku Agob nile, rue oké-ala ndi Geshua na ndi Meakat; o we kpø ha Beshan-havot-jaia, n'aha-ya, rue ta.) 15 O bu kwa Makia ka m'nyere Gilead. 16 M'we nye ndi Reuben nye kwa ndi Gad site na Gilead we rue ndagwurugwu Anon, bu etiti ndagwurugwu ahu, ka o buru oké-ala; we rue miri-iyi Jabok, bu oké-ala umu Amon; 17 na Araba, na Jodan, ka o buru oké-ala, site na Kineret we rue oké osimiri Araba, bu Oké Osimiri Nnú, n'okpuru nkporube Pisga, n'akuku qwuwa-anyanwu.

18 M'we nye unu iwu na mbe ahu, si, Jehova, bu Chineke-unu, enyewo unu ala nka inweta ya: na nikkere-agha ka unu gágabiga n'iru unu-nne-unu, bu umu Israel, unu ndi-dinkpà nile. 19 O bu náni na ndinyom-unu, na umunatakiri-unu, na anu-ulø-unu, (amawom na unu nwere otutu anu-ulø,) gânodu n'obodo-unu nke m'nyeworo unu; 20 rue mbe Jehovah gême ka umu-nne-unu zuru ike, dika O mere unu, ha onwe-ha we nweta kwa ala ahu nke Jehovah, bu Chineke-unu, nênye ha n'ofè Jodan: unu we laghachi, nwoke o bula rue ihe-nnweta-ya, nke m'nyeworo unu. 21 Joshua ka m'nye-kwa-ra iwu na mbe ahu, si, Anya-gi abua náhu ihe nile Jehovah, bu Chineke-unu, meworo eze abua ndia: otú a ka Jehovah gême ala-eze nile ebe gi onwe-gi nágabiga. 22 Unu atula egwu ha: n'ihi na Jehovah, bu Chineke-unu, Ya onwe-ya bu onye nêburu unu agha.

23 M'we riø Jehovah amara na mbe ahu, si, 24 Onye-nwe-ayi, Jehovah, Gi onwe-gi amalitewo ime ka orù-Gi hu idi-uku-Gi, na aka-Gi di ike: n'ihi na ole chi di n'elu-igwe ma-qbu n'uwa, nke

nême dika omume-Gi nile si di, na dika idi-ike-Gi nile si di? 25 Biko, ka m'gabiga, hu ezi ala ahu nke di n'ofè Jodan, ezi ugwu ahu, na Lebanon. 26 Ma Jehovah webigara iwe oké n'arum n'ihi unu, O gagh-kwam nti: Jehovah we sim, O zuwo gi; agwa-kwa-lam okwu bayere ihe a qzø ma-oli. 27 Rigo n'elu Pisga, welie anya-gi abua le akuku Qdida-anyanwu, na akuku Ugwu na akuku Ndida, na akuku qwuwa-anyanwu, were kwa anya-gi abua le: n'ihi na i gagh-agabiga Jodan nka. 28 Nye kwa Joshua iwu, me kwa ya ka o di ike, ba kwa ya ume: n'ihi na ya onwe-ya gágabiga n'iru ndi nka, ya onwe-ya gême kwa ka ha keta ala ahu nke i náhu. 29 Ayi we nodu na ndagwurugwu na ncherita-iru Bepoea.

4 1 Ma ubu a, Israel, ge nti ukpuru nile, ge kwa nti ikpé nile, nke mu onwem nêzi unu, ime ha; ka unu we di ndu, we ba, nweta kwa ala ahu nke Jehovah, bu Chineke nke nna-unu-ha, nênye unu. 2 Unu atukwasila ihe n'okwu ahu nke mu onwem nênye unu n'iwu, unu agubi-kwa la ihe nime ya, idebe ihe nile Jehovah, bu Chineke-unu, nyere n'iwu, bu nke mu onwem nênye unu n'iwu. 3 Anya-unu náhu ihe ahu nke Jehovah mere n'okwu Beal-peoa: n'ihi na nwoke o bula nke jesoro Beal-peoa, Jehovah, bu Chineke-gi, ekpochapuwo ya n'etiti gi. 4 Ma unu onwe-unu ndi nárapara n'aru Jehovah, bu Chineke-unu, unu nádi ndu ta, unu nile. 5 Le, eziwom unu ukpuru di iche iche na ikpé di iche iche, dika Jehovah, bu Chinekem, nyerem iwu, ka unu we me otú a n'etiti ala ahu ebe unu onwe-unu nábà inweta ya. 6 Debe-kwa-nu ha, me kwa ha; n'ihi na nka bu amam-ihe-unu na nghøta-unu n'anya ndi nile, ndi gânukpuru ndia nile, we si, Otú o di, ndi mara ihe na ndi nwere nghøta ka mba uku a bu. 7 N'ihi na óle mba uku di, nke nwere chi di ya nso dika Jehovah, bu Chineke-ayi, si di n'ihe nile ayi kpókuworo Ya? 8 Óle mba uku di kwa, nke nwere ukpuru na ikpé ziri ezi dika iwu a nile, nke Mu onwem nêtiye n'iru unu ta? 9 Nání lezie onwe-gi anya, debe kwa nkpuru-obi-gi nke-oma, ka i ghara ichezø ihe nile nke anya-gi

abua huworo, ka ha ghara kwa isi n'obi-gi wezuga onwe-ha ubochi nile nke ndugi; kama gi me ka umu-gi na umu umu-gi mara ha; 10 ubochi nke i guzoro n'iru Jehova, bú Chineke-gi, nime Horeb, mbe Jehova sirim, Kpokotaram ndim, M'gême kwa ka ha nu okwum nile, ka ha we muta itu egwum ubochi nile nke ha onwe-ha nādi ndu n'elu ala, ka ha we zí kwa umu-ha. 11 Unu we biaru nso, guzo n'okpuru ugwu ahu; ugwu ahu nère ọku rue obi elu-igwe, n'ochichiri, na igwe-oji, na oké ọchichiri. 12 Jehova we si n'etiti ọku ahu gwa unu okwu: ọ bu olu okwu ka unu onwe-unu nānu, ma ọ digh udi unu nāhuanya; nání olu. 13 Ọ we gosi unu ọbuña-ndu-Ya, nke Ọ nyere unu iwu ime, bú okwu iri ahu; Ọ we de ha n'elu mbadamba nkume abua. 14 Ọ bu kwa mu ka Jehova nyere iwu na mbe ahu izí unu ukpuru di iche iche na ikpé di iche iche, ka unu we me ha n'ala ahu ebe unu nāgabiga inweta ya. 15 Lezi-kwa-nu nkpuru-obi-unu anya nke-uku; n'ihi na unu ahugh udi ọ bula n'ubochi Jehova si n'etiti ọku ahu gwa unu okwu na Horeb: 16 ka unu we ghara ibibi onwe-unu, we mere onwe-unu arusi apiri api, bú udi nke oyiyi-ihe, ihe-atù nke oké ma-ọbu nwunye, 17 ihe-atù nke anumanu ọ bula nke di n'uwa, ihe-atù nke nnunu ọ bula nke nwere nkù nke nēfe n'elu-igwe, 18 ihe-atù nke ihe ọ bula nke nākpu akpu n'ala, ihe-atù nke azù ọ bula nke di na miri n'okpuru uwa: 19 ka i we ghara kwa iweli anya-gi abua le elu-igwe, hu anyanwu na ọnwa na kpakpando, bú usu nile nke ihe elu-igwe, ewe nufue gi, i we kpø isi ala nye ha, fè ha, bú ihe nke Jehova, bú Chineke-gi, kesaworo ndi nile n'okpuru elu-igwe nile. 20 Ma Jehova ewerewo unu, me ka unu si n'oké ọku ígwè ahu, bú Ijipt, puta, iburu Ya ndi nketa, otú ọ di ta. 21 Jehova wesa-kwa-ram iwe n'ihi okwu-unu, we nua iyi na m'gagh-agabiga Jōdan, na m'gagh-abà kwa n'ezi ala ahu, nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi ka ọ buru ihe-nketa: 22 ma mu onwem gaje inwu n'ala nka, adighm-agabiga Jōdan: ma unu onwe-unu nāgabiga, unu gēnweta kwa ezi ala ahu. 23 Lezienu onwe-unu anya, ka unu ghara ichezø ọbuña-ndu nke

Jehova, bú Chineke-unu, nke unu na Ya ƙara, unu we mere onwe-unu arusi apiri api, bú udi ihe ọ bula nke Jehova, bú Chineke-gi, nyere gi iwu bayere ya, si, Emela. 24 N'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, ọku nēripi eripia ka ọ bu, Chineke ekworo.

25 Mbe i gāmu umu, na umu umu, unu we nō di anya n'ala ahu, bibi onwe-unu, me arusi apiri api, bú udi ihe ọ bula, i we me ihe ọjø n'anya Jehova, bú Chineke-gi, ikpasu Ya iwe: 26 emewom ka elu-igwe na uwa ƙagide unu àmàta, na unu gālapusi n'iyi ngwa ngwa n'ala ahu nke unu nāgabiga Jōdan ibà n'ebe ahu inweta ya; unu agagh-eme ka ubochi-unu di anya n'elu ya, kama agékpochapu unu ekpochapu. 27 Jehova gême kwa ka unu ƙasa n'etiti ndi nile, unu gāfodu kwa ndikom ole-na-ole n'etiti mba nile ọzø, ebe Jehova gēduga unu. 28 Unu gēfè kwa chi n'ebe ahu, ndi bu ọlu aka madu, bú osisi na nkume, nke nādigh-ahu uzø, ha adigh-anu kwa ihe, ha adigh-eri ihe, ha adigh-anu kwa isi. 29 Ma asi na i si n'ebe ahu chø Jehova, bú Chineke-gi, i gāchøta kwa Ya, mbe i were obi-gi nile na nkpuru-obi-gi nile ju ase Ya. 30 Mbe nkpa bụ diri gi, mbe ihe nile ndia abiakwasiko-kwa-ra gi, na mbe ikpe - azu nke ubochi ndia i gālaghachikuru kwa Jehova, bú Chineke-gi, ge kwa olu-Ya nti: 31 n'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, bu Chineke nwere obi-ebere; Ọ gagh-ara gi aka, Ọ gagh-ebibi kwa gi, Ọ gagh-echezø kwa ọbuña-ndu nke nna-gi-hà, nke Ọ nru ha iyi bayere ya. 32 N'ihi na biko, ju ajuju bayere ubochi nile gara aga, nke buru gi uzø, site n'ubochi mbe Chineke kere madu n'elu uwa, site kwa n'otù nsøtu elu-igwe we rue nsøtu elu-igwe ọzø, ma ihe dika ihe uku a adiwo, ma-Ọbu na anuwo ihe di ka ya. 33 Ọdi ndi ọ bula nuru olu Chineke ka o nēsi n'etiti ọku kwue okwu, dika gi onwe-gi nuworo, we di ndu? 34 Ma-Ọbu Chineke, Ọ nwawo ibà nime otù mba isi n'etiti ya were n'Onwe-ya mba Ọzø, n'ọnwunwa di iche iche, na n'ihe-iriba-ama di iche iche, na n'ihe-ebube di iche iche, na n'agha, na n'aka di ike, na n'ogwe-aka esetiri eseti, na n'oké egwu di iche iche, dika ihe nile si di nke Jehova, bú

Chineke-unu, mere unu n'Ijipt n'anyaunu? 35 Emewo ka gi onwe-gi hu ya, ka i we mara na Jehova, Ya onwe-ya bu Chineke; o digh onye ozq ma-qbugh Ya; 36 N'elu-igwe ka O si me ka i nu olu-Ya, ka Q we do gi aka na nti: n'elu uwa ka Q me-kwa-ra gi ka i hu oku uku Ya; i we nu okwu-Ya nile site n'etiti oku ahu. 37 Ma n'ihi na Q huru nna-gi-hà n'anya, Q we røputa nkpuru-ha nochiri ha, Q we were ike uku Ya me ka i si n'Ijipt puta n'iru Ya; 38 ka Q we napu mba uku di kwa ike kari gi ala-ha n'iru gi, ime ka i ba, ka Q we nye gi ala-ha ibu ihe-nketa, otù o di ta. 39 I mawo kwa ta, cheta-kwa-ra obi-gi, na Jehova, Ya onwe-ya bu Chineke n'elu-igwe di n'elu na n'elu uwa di n'okpuru: o digh onye ozq. 40 I gèdebe kwa ukpuru-Ya nile, na ihe nile Q nyere n'iwu, nke Mu onwem nènye gi n'iwu ta, ka o we diri gi nma, di-kwa-ra umu-gi gànöchi gi, ka i we me kwa ka ubochigi di anya n'elu ala ahu, nke Jehova, bù Chineke-gi, nènye gi, ubochi nile.

41 Mbe ahu Moses kpaputara obodo atø n'oñè Jødan n'użo ɔwuwa-anyanwu; 42 ka obu-madu we ɔalaga n'ebe ahu, bù onye nèbu abata-obi-ya nàmagh ama, ma ya onwe-ya akpogh ya asi na mbe gara aga; ka o we ɔalaga n'otù nime obodo ahu, we di ndu: 43 bù Biza nime ɔzara, n'ala ahu di lari, ka o diri ndi Reuben; na Remot nime Gilead, ka o diri ndi Gad; na Golan nime Beshan, ka o diri ndi Manase.

44 Nka bu kwa iwu ahu nke Moses dòro n'iru umu Israel: 45 ndia bu ihe-àmà, na ukpuru, na ikpè, nke Moses gwara umu Israel, mbe ha si n'Ijipt puta; 46 n'oñè Jødan, na ndagwugwu ahu na nicherita-iru Bet-peoa, n'ala Saihon, bù eze ndi-Amorait, onye bi na Heshbon, onye Moses na umu Israel tiburu, mbe ha si n'Ijipt puta: 47 ha we nweta ala-ya, na ala Og, bù eze Beshan, bù eze abua ndi-Amorait, ndi di n'oñè Jødan n'użo ɔwuwa-anyanwu; 48 site n'Aroea, nke di n'uṣo ndagwurugwu Anon, we rue ugwu Saion (nke ahu bu Heamon), 49 na Araba nile n'oñè Jødan n'użo ɔwuwa-anyanwu, we rue oké osimiri nke Araba, n'okpuru nkporuoe Pisga.

5 1 Moses we kpø Israel nile òkù, si ha, Israel, nurunu ukpuru ndia na ikpè ndia nke mu onwem nèkwu na ntí-unu ta, ka unu we muta ha, lezi kwa anya ime ha. 2 Jehova, bù Chineke-ayi, ɔara ndu nye ayi nime Horeb. 3 Q bugh nna-ayi-hà ka Jehova ɔara ɔbuhàndu a nye, kama o bu ayi, ɔbunà ayi onwe-ayi, ndi nø n'ebe a na ndu ta, ayi nile. 4 Iru na iru ka Jehova kpayere unu uka n'ugwu ahu site n'etiti oku ahu, 5 (mu onwem nèguzo n'etiti Jehova na unu na mbe ahu, igosi unu okwu Jehova: n'ihi na unu turu egwu n'ihi oku ahu, unu arigogh kwa n'ugwu ahu;) si,

6 Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-gi, Onye mere ka i si n'ala Ijipt, n'ulo ndi-orù, puta.

7 Gi enwela chi ozq tiyerem.

8 Gi emerela onwe-gi arusi apiri api, bù oyiyi nke udi o bula nke di n'elu-igwe n'elu, ma-qbü nke di n'uwa n'okpuru ya, ma-qbü nke di na miri n'okpuru uwa: 9 gi akpøla isi ala nye ha, efè-kwa-la ha ɔfufè: n'ihi na Mu onwem, bù Jehova Chineke-gi, bu Chineke ekworo, nèwere ajo omume nke ndi bu nna leta umu-ha, leta kwa umu-umu nke-atø, leta kwa nke-anø, nke ndi nàkpøm asi; 10 ma anamemere nnù umu-umu abua na ɔgu iri ebere, bù nke ndi nàhum n'anya, nèdebe kwa ihe nile M'nyere n'iwu.

11 Gi eburula aha Jehova, bù Chineke-gi, ime ihe efu; n'ihi na Jehova agagh-agu onye nèburu aha-Ya ime ihe efu n'onye ikpè nàmagh.

12 Debe ubochi-izu-ike, ido ya nsø, dika Jehova, bù Chineke-gi, nyere gi iwu. 13 Ubochi isi ka i gálù ɔlu, je ozi-gi nile: 14 ma ubochi nke-asa bu ubochi-izu-ike nke Jehova, bù Chineke-gi, nwere: i gagh-eje ozi o bula nime ya, gi onwe-gi, na nwa-gi nwoke, na nwa-gi nwayi, na orù-gi nwoke, na orù-gi nwayi, na ehi-gi, na inyinya-ibu-gi, na anu-ulø-gi nile, na ɔbia-gi nke nø nime ɔnu-użo-ama-gi o bula; ka orù-gi nwoke na orù-gi nwayi we zuru ike dika gi onwe-gi nèzu. 15 I gècheta kwa na i buri orù n'ala Ijipt, ma Jehova, bù Chineke-gi, were aka di ike, were kwa ogwe-aka eseteri eseti, me ka i si n'ebe ahu puta:

n'ihi nka ka Jehova, bú Chineke-gi, nyere gi iwu idebe ubochi-izu-ike.

16 Sopuru nna-gi na nne-gi, dika Jehova, bú Chineke-gi, nyere gi iwu: ka ubochi-gi we di anya, ka o we di-kwa-ra gi nma, n'elu ala ahu nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi.

17 Gi ebulu madu.

18 Gi akwa-kwa-la iko.

19 Gi ezu-kwa-la ori.

20 Gi aba-kwa-la ámá ugha megide madu-ibe-gi.

21 Gi enwe-kwa-la anya-uku n'ebe nwunye madu-ibe-gi nō; agu ulo madu-ibe-gi agu-kwa-la gi, ma-qbū ubi-ya, ma-qbū orù-ya nwoke, ma-qbū orù-ya nwayi, ma-qbū ehi-ya, ma-qbū inyinya-ibu-ya, ma-qbū ihe o bula nke madu-ibe-gi nwere.

22 Okwu ndia ka Jehova were oké olu gwa nkporota-unu nile n'ugwu ahu site n'etiti oku ahu, na igwe-oji ahu, na oké ochichiri ahu: ma O tukwasigh ihe ozø. O we deckwasi ha na mbadamba nkume abua, were ha nyem. 23 O rue, mbe unu nuru olu ahu site n'etiti ochichiri ahu na ugwu ahu nère oku, na unu biarurum nso, bú ndi-isi nile nke ebo nile unu, na ndi-okenye-unu; 24 unu we si, Le, Jehova, bú Chineke-ayi, emewo ka ayi hu ebube-Ya na iduku-Ya, o bu kwa olu-Ya ka ayi nuru site n'etiti oku ahu; ta ka ayi huworo na Chineke nākpayera madu uka, o di kwa ndu. 25 Ma ubu a, n'ihi gini ka ayi gānwu? n'ihi na oku uku a gēripia ayi: o buru na ayi onwe-ayi anu kwa olu Jehova, bú Chineke-ayi, ozø, ayi gānwu kwa. 26 N'ihi na önye di n'etiti anuaru nile, nke nuworo olu Chineke di ndu ka O nēkwu okwu site n'etiti oku, dika ayi nuru, o di kwa ndu? 27 Gi onwe-gi jerue nso, nu kwa ihe nile nke Jehova, bú Chineke-ayi, gēkwu: gi onwe-gi gāgwá kwa ayi ihe nile nke Jehova, bú Chineke-ayi, gāgwá gi; ayi gānu kwa, me ya. 28 Jehova we nu olu okwu nile unu, mbe unu gwaram ökwu; Jehova we sim, Anuwom olu okwu nile nke ndi nka, nke ha gwaworo gi: ha emewo nke-oma n'ihe nile ha kwuworo. 29 O gādim nō nma ma asi na nkpuru-obi-ha di ha otú a, itu egwum, na idebe ihe nile M'nyere n'iwu ubochi nile, ka o we diri ha nma, di-kwa-

ra umu-ha, rue mbe ebigh-cbi! 30 Je, si ha, Laghachirinu onwe-unu n'ulokwū-unu. 31 Ma gi onwe-gi, guzo n'ebe a n'akukum, ka M'gwa kwa gi ihe ahu nile M'nyere n'iwu, na ukpuru nile, na ikpé nile, nke i gēzí ha, ka ha we me ha n'ala ahu nke Mu onwem nēnye ha ka ha nweta ya. 32 Unu gēlezi kwa anya ime dika Jehova, bú Chineke-unu, nyeworo unu iwu: unu ewezugala onwe-unu n'aka-nri ma-qbū n'aka-ekpe. 33 N'uzø nile nke Jehova, bú Chineke-unu, nyeworo unu n'iwu ka unu ganēje, ka unu we di ndu, ka o we di-kwara unu nma, ka unu we me kwa ka ubochi-unu di anya n'ala ahu nke unu gēnweta.

6 1 Ma nka bu ihe ahu enyere n'iwu, na ukpuru nile, na ikpé nile, nke Jehova, bú Chineke-unu, nyere iwu ka ezí unu, ka unu we me ha n'ala ahu ebe unu onwe-unu nāgabiga inweta ya; 2 ka i we tua egwu Jehova, bú Chineke-gi, idebe ukpuru-Ya nile na ihe nile O nyere n'iwu, nke Mu onwem nēnye gi n'iwu, gi onwe-gi, na nwa-gi, na nwa nwa-gi, ubochi nile nke ndu-gi; ka ubochi-gi we di kwa anya. 3 I gānu kwa, Israel, lezi kwa anya ime ya; ka o we diri gi nma, ka unu we ba kwa uba nke-uku, dika Jehova, bú Chineke nna-gi-hà, gwaworo gi okwu, n'ala nke miri-ara-ehi na manu-anu ncrù nime ya.

4 Nuru, Israel; Jehova, bú Chineke-ayi, Jehova bu otú: 5 i gēwere kwa obi-gi nile, were kwa nkpuru-obi-gi nile, were kwa ike-gi nile, hu Jehova, bú Chineke-gi, n'anya. 6 Okwu ndia, nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, gādikwasi kwa n'obi-gi: 7 i gējisi kwa ike izí ha umu-gi, i gēkwu kwa okwu bayere ha mbe i nānqdu n'ulo-gi, na mbe i nēje ije n'uzø, na mbe i nēdina ala, na mbe i nēbili oto. 8 I gēke kwa ha n'elu aka-gi ka ha buru ihe-iriba-ama, ha gābu kwa nkpo-n'iru n'etiti anya-gi abua. 9 I gēdekwasí kwa ha n'awara-uzø abua nke ulo-gi, na n'onu-uzø-ama-gi nile.

10 O gēru kwa, mbe Jehova, bú Chineke-gi, gēme ka i ba n'ala ahu nke O nuru nna-gi-hà, bú Abraham, na Aisak, na Jekob, iyi, inye gi; obodo uku di iche iche ma-kwa-ra nma, nke i nēwugh, 11 na ulo juputara n'ezi ihe nile, nke i nēmejugh, na olui-miri

egwuvara egwuwa, nke i nēgwuwagh, na ubi-vine na osisi olive, nke i nākugh, mbe i gēri kwa, afø eju kwa gi; 12 gi lezie onwe-gi anya, ka i ghara ichezo Jehova, Onye mere ka i si n'ala Ijipt, si kwa n'ulo ndi-orù, puta. 13 Jehova, bù Chineke-gi, ka i gātu egwu; o bu kwa Ya ka i gēlè öfufè, o bu kwa aha-Ya ka i gēwere nü iyi. 14 Unu ejesola chi ozo, ndi sitere na chi nke ndi ahu ndi nō unu buruburu; 15 n'ihi na Chineke ekworo ka Jehova, bù Chineke-gi, bu n'etiti gi; ka iwe Jehova, bù Chineke-gi, we ghara idi ɔku megide gi, O we kpochapu gi n'elu ala.

16 Unu anwala Jehova, bù Chineke-unu, dika unu nwara Ya nime Masa. 17 Unu gējisi ike idebe ihe ahu nile nke Jehova, bù Chineke-unu, nyere n'iwu, unu gēdebe kwa ihe-àmà-Ya nile, na ukpuru-Ya nile, nke O nyeworo gi n'iwu. 18 I gēme kwa ihe ziri ezi na nke di nma n'anya Jehova: ka o we diri gi nma, ka i we ba kwa, nweta ezi ala ahu, nke Jehova ñuru nna-gi-hà iyi inye ha, 19 ikwapu ndi-iro-gi nile n'iru gi, dika Jehova kwuworo.

20 Mbe nwa-gi gāju gi n'odi-n'iru, si, Gini bu isi ihe-àmà ndia, na ukpuru ndia, na ikpè ndia, nke Jehova, bù Chineke-ayi, nyeworo unu n'iwu? 21 i gāsi kwa nwa-gi, Ayi buru Fero ndi-orù n'Ijipt; Jehova we were aka di ike me ka ayi si n'Ijipt puta: 22 Jehova we tiyekwasi ihe-iriba-ama di iche iche na ihe-ebube di iche iche, di uku jø kwa njø, n'aru Ijipt, na n'aru Fero, na n'aru uloya nile, n'anya-ayi: 23 o bu kwa ayi ka O mere ka ayi si n'ebe ahu puta, ka O we me ka ayi ba nime, ka O we nye ayi ala ahu nke O ñuru nna-ayi-hà iyi inye ha. 24 Jehova we nye ayi iwu ime ukpuru ndia nile, itu egwu Jehova, bù Chineke-ayi, ka o we diri ayi nma ubochi-ayi nile, ka O we debe ayi ndu, otù o di ta. 25 Ezi omume ka o gābu-kwa-ra ayi, mbe ayi gēlezi anya ime ihe a nile enyere n'iwu n'iru Jehova, bù Chineke-ayi, dika O nyere ayi iwu.

7 I Mbe Jehova, bù Chineke-gi, gēme ka i ba n'ala ahu ebe gi onwe-gi nābà inweta ya, mbe O gēwepu kwa ɔtutu mba n'iru gi, bu ndi Het, na ndi-Giagashait, na ndi-Amorait, na ndi-Kenean, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus,

m̄ba asa bara uba di kwa ike kari gi; 2 mbe Jehova, bù Chineke-gi, gāra kwa ha nye n'iru gi, i we tibue ha; i gēwezugasi kwa ha ka ebibie ha; gi na ha abala ndu, eme-kwa-la ha amara: 3 gi na ha alurita-kwa-la nwunye; enyela nwa-ya nwoke nwa-gi nwayi, ekuru-kwa-la nwa-ya nwayi nye nwa-gi nwoke. 4 N'ihi na o gēwezuga nwa-gi nwoke n'isom n'azu, ka ha we fè chi ozo: iwe Jehova gādi kwa ɔku megide unu, O gēkpochapu kwa gi ngwa ngwa. 5 Kama otù a ka unu gēme ha; unu gākwatu ebe-ichu-aja nile ha, tupia kwa ogidi nile ha, butu kwa Asherim-ha, sure kwa arusi nile ha apiri api n'ɔku. 6 N'ihi na ndi nsø ka i buru Jehova, bù Chineke-gi: o bu gi ka Jehova, bù Chineke-gi, roputaworo iburu Ya ihe nke aka Ya, kari ndi nile ndi nō n'elu ala. 7 O bugh na unu bara uba kari ndi nile ka Jehova huru unu n'anya si-ike, we roputa unu; n'ihi na unu onwe-unu di ole-na-ole kari ndi nile ozo: 8 kama o bu n'ihi na Jehova huru unu n'anya, na n'ihi na O debere iyi O ñuru nna-unu-hà, ka Jehova were aka di ike me ka unu puta, O we ɔputa unu n'ulo ndi-orù, n'aka Fero, bù eze Ijipt. 9 I gāmara kwa na Jehova, bù Chineke-gi, Ya onwe-ya bu Chineke; Chineke ahu Nke kwesiri ntukwasi-obi, nēdebere ndi huru Ya n'anya, ndi nēdebe kwa ihe nile O nyere n'iwu, ɔbuba-ndu-Ya na ebere-Ya rue nnü ɔbø abua na ogu iri; 10 O nākwughachi kwa ndi nākpo Ya asi n'iru ha, ime ka ha la n'iyi: O gagh-alara onye nākpø Ya asi azu, n'iru ya ka O gākwughachi ya. 11 I gēdebe kwa ihe ahu enyere n'iwu, na ukpuru nile, na ikpè nile, nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, ka i we me ha.

12 O gēru kwa, n'ihi na unu nānu ikpè ndia, debe kwa ha, me kwa ha, na Jehova, bù Chineke-gi, gēdebe-kwa-ra gi ɔbuba-ndu ahu na ebere ahu nke O ñuru nna-gi-hà iyi imere ha: 13 O gāhu kwa gi n'anya, gozie gi, me ka i ba uba: O gāgozi kwa nkpuru nke aføgi, na nkpuru nke ala-gi, bù ɔka-gi, na manya-vine ɔhu gi, na manu-gi, na umu ehi-gi muru, na umu igwè ewu na aturugi, n'elu ala ahu nke O ñuru nna-gi-hà iyi inye gi. 14 Ndi agoziri agozi ka i gābu kari ndi nile ozo: nwoke nēnwégh

ike imu nwa na nwayi-àgà agagh-adi n'etiti gi, ma-qbù n'etiti anu-ulò-gi. 15 Jehova gèwezuga kwa n'aru-gi ɔria nile; nriaria ɔjò nile nke Ijipt nke i maworo, Q gagh-atukwasi kwa ha n'aru-gi, ma O gètiye ha n'aru ndi nàkpo gi asi. 16 I gérípia kwa ndi ahu nile nke Jehova, bú Chineke-gi, nénye gi; anyagi agagh-emere ha ebere: efè-kwa-la chi-ha di iche iche òfùfè; n'ihi na ɔnyà ka ɔ gáburu gi. 17 Mbe i gási n'obi-gi, Mba ndia bara uba karim; mì'gési aña pu inapu ha ala-ha? 18 atula egwu ha: i gécheta nke-ɔma ihe nke Jehova, bú Chineke-gi, mere Fero, me kwa Ijipt nile; 19 ɔnwunwa uku nile nke anyagi huru, na ihe-iriba-ama nile, na ihe-ebube nile, na aka ahu di ike, na ogwe-aka ahu esetiri cseti, nke Jehova, bú Chineke-gi, ji me ka i puta: otù a ka Jehova, bú Chineke-gi, gémè ndi ahu nile ndi gi onwe-gi nàtu egwu ha. 20 Ozò kwa, ɔ bu ebu ka Jehova, bú Chineke-gi, gèzì n'etiti ha, rue mbe ndi fòduru, ndi nèzopu kwa onwe-ha n'iru gi, gála n'iyì. 21 Amala jijiji n'iru ha: n'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, nò n'etiti gi, Q bu Chineke uku, di kwa egwu. 22 Ma Jehova, bú Chineke-gi, gèwepu mba ahu n'iru-gi nke-ntà nke-ntà: i pughime ka ha gwusia ngwa ngwa, ka anu-òhia ghara iba uba megide gi. 23 Ma Jehova, bú Chineke-gi, gára ha nye n'iru gi, me kwa ka ha ɔ aghara uku, rue mbe agékpochapu ha. 24 Q gènye kwa ndi-eze-ha n'aka-gi, i gémè kwa ka aha-ha lapu n'iyì n'okpuru elu-igwe: ɔ digh nwoke ɔ bula géguzo onwe-ya n'iru gi, rue mbe i gékpochapu ha. 25 Unu gèsure arusi nile apiri api nke chi nile ha n'òku: enwela anya-uku n'ola-òcha na ola-edo nke di n'aru ha, ewe-kwa-la n'onwe-gi, ka aghara ima gi n'onyà nime ya: n'ihi na ihe-árú nke Jehova, bú Chineke-gi, ka ɔ bu: 26 eme-kwa-la ka ihe-árú ba n'ulo-gi, i we ghø ihe ewezugara ka ebibie ya dika ya: i gájusi ya aju, kpø kwa ya ihe rusiri árú; n'ihi na ihe ewezugara ka ebibie ya ka ɔ bu.

8 I Ihe nile enyere n'iwu nke mu onwem nénye gi n'iwu ta, unu gèlezi anya ime ya, ka unu we di ndu, ba uba, we ba nime, nweta kwa ala ahu nke Jehova ñuru nna-unu-hà iyi inye ha.

2 I gécheta kwa uzò nile nke Jehova, bú Chineke-gi, mere gi ka i je ɔgu arø abua ndia n'òzara, ka Q we weda gi n'ala, inwa gi, ka Q we mara ihe nke di n'obi-gi, ma i gèdebe ihe nile Q nyere n'iwu, ma-qbù na i gagh-edebé. 3 Q we weda gi n'ala, me ka agu gua gi, Q we me ka i rie manna ahu, nke i nàmagh, nke nna-gi-hà nàmagh kwa; ka Q we me ka i mara na ɔ bugh náni achicha ka madu gèji di ndu, kama ɔ bu ihe nile ɔ bula nke nèsi n'ònú Jehova puta ka madu gèji di ndu. 4 Uwe-nbokwasi-gi akapugh nká n'aru gi, ukwu-gi azagh kwa aza, ɔgu arø abua ndia. 5 I gáma kwa n'obi-gi, na, dika nwoke si adò nwa-ya nwoke aka na nti, otù a ka Jehova, bú Chineke-gi, nàdò gi aka na nti. 6 I gèdebe kwa ihe Jehova, bú Chineke-gi, nyere n'iwu, ka i we je ije n'uzò-Ya nile, tu kwa egwu Ya. 7 N'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, némè ka i ba n'ezi ala, bú ala iyi miri, na nke isi-iyi na obu-miri, nàputa na ndagwurugwu na n'ugwu: 8 ala nke ɔka wheat na ɔka barley, na osisi vine, na osisi fig, na pomegranate; ala nke osisi olive nénye manu, na nke manau; 9 ala nke ɔ bugh n'idi-ukò ka i géri nri nime ya, ɔ digh ihe ɔ bula gákò gi nime ya; ala nke nkume-ya bu igwè, nke i gégwuputa kwa ɔla n'ugwu-ya. 10 I géri kwa, afò géju kwa gi, i gágózi kwa Jehova, bú Chineke-gi, n'elu ezi ala ahu nke Q nyeworo gi. 11 Lezie onwe-gi anya ka i ghara ichezò Jehova, bú Chineke-gi, n'edebegh ihe nile Q nyere n'iwu, na ikpé-Ya nile, na ukpuru-Ya nile, nke mu onwem nénye gi n'iwu ta: 12 ka ɔ we ghara ibu, mbe i néri ihe, riju afò, wu kwa ezi ulo, we biri nime ha: 13 mbe igwè ehi-gi na igwè ewu na aturu-gi nàba kwa uba, mbe ɔla-òcha na ola-edo nàba-kwa-ra gi uba, mbe ihe nile i nwere nàba kwa uba; 14 na obi-gi gádi elu, i we chezò Jehova, bú Chineke-gi, Onye némè ka i si n'ala Ijipt, si kwa n'ulo ndi-orù, puta; 15 Onye némè ka i je ije n'òzara uku ahu nke di egwu, nke agwø nke yiri ɔku na akpi di nime ya, na ala akpiri-ikpó-nku nke miri nàdigh ya; Onye némè ka miri si n'oké nkume ɔmu ahu putara gi; 16 Onye némè ka i rie manna n'òzara, nke nna-gi-hà nàmagh; ka Q we weda gi n'ala, ka Q we nwa kwa gi, ime gi

nma n'ikpe-azu-gi: 17 i we si n'obi-gi, Ikem na ume akam emetaworom àkù a. 18 Ma i gècheta Jehova, bù Chineke-gi, n'ihi na Ya onwe-ya bu onye nènye gi ike imeta àkù; ka Q we me ka ọbuba-ndu-Ya guzosie ike, nke Q nñuru nna-gi-hà iyi imere ha, otú o di ta. 19 O gèru kwa, o buru na i chezø Jehova, bù Chineke-gi, we nèjeso chi ọzø, fè ha ófufè, kpø kwa isi ala nye ha, abawom àmà megide unu ta na unu aghagh ila n'iyi. 20 Dika mba ahu ndi Jehova nème ka ha la n'iyi n'iru unu, otú a ka unu gàla n'iyi; n'ihi na unu egegh nti n'olu Jehova, bù Chineke-unu.

9 I Nuru, Israel: gi onwe-gi nàgabiga Jòdan ta, iba ka i we nweta mba di iche iche di uku di kwa ike kari gi, obodo di iche iche di uku nke ewusi-kwa-ra ike rue clu-igwe; 2 otú ndi di uku di kwa ogologo, bù umu ndi Anak, ndi gi onwe-gi mara, ndi gi onwe-gi nuwo-kwa-ra okwu bayere ha, si, Ónyc gèguzo onwe-ya n'iru umu Anak? 3 Ma i mawo ta, na Jehova, bù Chineke-gi, Ya onwe-ya bu onye nàgabiga n'iru gi dika ọku nèripia eripia; Ya onwe-ya gèkpochapu ha, Ya onwe-ya gèmc kwa ka ha ruru ala n'iru gi: i we napu ha ala-ha, me kwa ka ha la n'iyi ngwa ngwa, dika Jehova gwaworo gi okwu. 4 Ekwula n'obi-gi, mbe Jehova, bù Chineke-gi, kwapusiri ha n'iru gi, si, N'ihi ezi omumem ka Jehova mere ka m'bata inweta ala nka: ma o bu n'ihi nmebi-iwu nke mba ndia ka Jehova nànapu ha ala-ha n'iru gi. 5 Q bugh n'ihi ezi omume-gi, ma-ọbu n'ihi nziri-ezi nke obi-gi, ka gi onwe-gi nàbà inweta ala-ha: kama o bu n'ihi nmebi-iwu nke niba ndia ka Jehova, bù Chineke-gi, nànapu ha ala-ha n'iru gi, ka Q we me kwa ka okwu ahu guzosie ike nke Jehova nñuru nna-gi-hà iyi, bù Abraham, na Aisak, na Jekob. 6 I mawo kwa na o bugh n'ihi ezi omume-gi ka Jehova, bù Chineke-gi, nènye gi ezi ala nka ka i nweta ya; n'ihi na ndi kwesiri olu ike ka i bu. 7 Cheta, echezøla, ihe nke i ji kpasu Jehova, bù Chineke-gi, iwe n'ozara: site n'ubochi mbe i si n'ala Ijipt puta, rue mbe unu biaruru ebe a, ndi nànapu isi ka unu buworo n'ebc Jehova nq. 8 Na Horeb ka unu kpasu-kwa-ra Jehova iwe, Jehova we wesa unu

iwe ikpochapu unu. 9 Mbe m'rigoro n'ugwu inara mbadamba nkume abua ahu, bù mbadamba nkume nke ọbuba-ndu ahu nke Jehova bara nye unu, m'we nñodu n'ugwu ahu ọgu ubochi abua chihie na abali; o digh nri m'riri, o digh kwa miri m'nñuru. 10 Jehova we nyem mbadamba nkume abua ahu nke cwere nkpisi-aka Chineke de; edekwasí-kwa-ra n'elu ha dika okwu nile si di nke Jehova gwara unu n'ugwu ahu site n'etiti ọku ahu n'ubochi nkpokota ahu. 11 O rue, n'ogwugwu ọgu ubochi abua, chihie na abali, na Jehova nyerem mbadamba nkume abua ahu, bù mbadaíba nkume nke ọbuba-ndu ahu. 12 Jehova we sim, Bilie, si n'ebe a rida ngwa ngwa; n'ihi na ndi-gi, nke i meworo ka ha si n'Ijipt puta, ebibiwo onwe-ha; ha esiwo n'użø nke M'nyere ha n'iwu wezuga onwe-ha ngwa ngwa: ha emeworo onwe-ha nwa-ehi awuru awu. 13 Jehova we gwam okwu, si, Ahuwomi ndi nka, ina, le, ndi kwesiri olu ike ka o bu: 14 ranı aka, ka M'we kpochapu ha, hichapu kwa aha-ha n'okpuru ciu-igwe: M'gèmc kwa gi ka i buru mba di ike ba kwa uba kari ha. 15 M'we chigharia, si n'ugwu ahu rida, ugwu ahu nère kwa ọku: mbadamba nkume abua nke ọbuba-ndu ahu di kwa n'elu akam abua. 16 M'we hu, ma, le, unu emehiewo megide Jehova, bù Chineke-unu; unu emeworo onwe-unu nwa-ehi awuru awu: unu esiwo n'użø nke Jehova nyere unu n'iwu wezuga onwe-unu ngwa ngwa. 17 M'we jide mbadamba nkume abua ahu, tupu ha n'akam abua, tupia ha n'anya-unu. 18 M'we turu onwem n'ala n'iru Jehova, dika na mbu, ọgu ubochi abua ehuhie na abali; o digh nri m'riri, o digh kwa miri m'nñuru; n'ihi nmehie-unu nile nke unu mehiere, n'ime ihe ọjø ahu n'anya Jehova, ikpasu Ya iwe. 19 N'ihi na ujø iwe na onuma, nke Jehova ji we iwe megide unu ikpochapu unu, turum. Ma Jehova gè-kwa-ram nti na mbe ahu. 20 Jehova wesa-kwa-ra Eron iwe nke-uku ikpochapu ya: m'we kpe kwa ekpere bayere Eron na mbe ahu. 21 Nmehie-unu ahu, bù nwa-ehi ahu nke unu mere, m'we were ya sure ya n'oku, zopia ya, gwe ya nke-oma, rue mbe o mere

imurimu dika uzuzu: m'we wuye uzuzu-ya nime miri-iyi nke si n'ugwu ahu nērūdata. 22 Q bu kwa nime Tabera, na nime Masa, na nime Kibrot-hataava, ka unu bu ndi nākpasu Jehova iwe. 23 Mbe Jehova siri na Kedesh-banea ziga unu, si, Rigonu, nweta ala ahu nke M'nyeworo unu; unu we nupu isi n'okwu-ønu Jehova, bù Chineke-unu, unu ekwagh kwa Ya, unu egegh kwa nti n'olu-Ya. 24 Ndi nānupu isi ka unu bu n'ebe Jehova nō site n'ubochi m'mara unu. 25 M'we turu onwem n'ala n'iru Jehova ogu ubochi abua ahu, ehihie na abali, nke m'tururu onwem n'ala; n'ihi na Jehova siri na O gēkpochapu unu. 26 M'we kpere Jehova, si, Onye-nwe-ayi Jehova, ebibila ndi-Gi na ihe-nketa-Gi, nke I haputaworo n'idi-uku-Gi, nke I wereworo aka di ike me ka o si n'Ijipt puta. 27 Cheta ndi-orù-Gi, bù Abraham, na Aisak, na Jekob; echela iru n'ikwesi-olu-ike nke ndi nka, ma-øbu na nmehi-øbu na nmehieha: 28 ka ala ahu nke I mere ka ayi si n'ebe ahu puta we ghara isi, N'ihi na Jehova apugh iine ka ha ba n'ala ahu nke Q gwara ha okwu bayere ya, na n'ihi na Q kpørø ha asi, Q mewo ka ha puta ka Q we me ka ha nwua n'ozara. 29 Ma ha onwe-ha bu ndi-Gi na ihe-nketa-Gi, ndi I were ike uku Gi na ogwe-aka-Gi eseteri eseti me ka ha puta.

10 1 Na mbe ahu Jehova sirim, Wara onwe-gi mbadamba nkume abua dika nke-mbu, rigokutem rue ugwu a, me-kwa-ra onwe-gi ibe osisi. 2 M'gēdekwasí kwa na mbadamba nkume ahu okwu nile nke di n'elu mbadamba nkume mbu, nke i tupiara, i gētive kwa ha nime ibe ahu. 3 M'we me ibe osisi acacia, wa mbadamba nkume abua dika nke-mbu, we rigo n'ugwu ahu, mbadamba nkume abua ahu di kwa n'akam. 4 Q we dekwasi na mbadamba nkume ahu, dika odide mbu ahu si di, okwu iri ahu, nke Jehova gwara unu n'ugwu ahu site n'etiti øku ahu n'ubochi nkpokota ahu: Jehova we nyem ha. 5 M'we chigharia si n'ugwu ahu rida, tiye mbadamba nkume ahu nime ibe ahu nke m'mererí; ha di kwa n'ebe ahu, dika Jehova nyerem iwu.

6 (Umu Israel we si na Beerot Bene-jaakan bulie ije rue Mosira: n'ebe ahu ka Eron nwuru, ewe lie ya n'ebe aliu; Eleeza, bù nwa-ya, we buru onye-nchua-ja n'ønødu ya. 7 Ha si n'ebe ahu bulie ije rue Gudgoda, si na Gudgoda je rue Jøtbata, bù ala iyi miri. 8 Na mbe ahu ka Jehova kewaputara ebo Livai, ibù ibe obuba-ndu Jehova, igozo n'iru Jehova ijere Ya ozi, na igozi n'aha-Ya, rue ta. 9 N'ihi ya Livai esogh umu-nne-ya nwe òkè ma-øbu ihenketa; Jehova onwe-ya bu ihe-nketa-ya, dika Jehova, bù Chineke-gi, gwara ya okwu.) 10 Mu onwem guzo-kwa-ra n'ugwu ahu, dika na mbe mbu, ogu ubochi abua, ehihie na abali: Jehova we gekwam nti na mbe ahu; Jehova achøgh ibibi gi. 11 Jehova we sim, Bilie, je ka i bulie ije n'iru ndi nkem; ha gabbà kwa, nweta ala ahu, nke M'nuru ndi bu nna-ha iyi inye ha.

12 Ma ubu a, Israel, gini ka Jehova, bù Chineke-gi, nariø n'aka-gi, ma-øbugh itu egwu Jehova, bù Chineke-gi, ije ije n'uzø-Ya nile, na ihu Ya n'anya, na iwere obi-gi nile na nkpuru-obi-gi nile fè Jehova, bù Chineke-gi, òfufè, 13 idebe ihe nile Jehova nyere n'iwu, na ukpuru-Ya nile, nke mu onwem nénaye gi n'iwu ta ka ø we diri gi nma? 14 Le, Jehova, bù Chineke-gi, nwe elu-igwe, na elu-igwe nke elu-igwe nile, na uwa, na ihe nile nke di nime ya. 15 Nani na ihe nna-unu-hà di Jehova ezi utø ka Q we hu ha n'anya, Q we roputa nkpuru-ha nochiri ha, bù unu onwe-unu, n'etiti ndi nile, otù ø di ta. 16 Bi-kwa-nu obi-unu ügwù, unu abukwa-la ndi kwesiri olu ike øzø. 17 N'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, Ya onwe-ya bu Chineke kachasi chi nile, na Onyenwenu kachasi ndi-nwenu nile, Chineke uku ahu, bù dike, di kwa egwu, Onye nähugh madu iru-øma n'ikpè, Onye nänaragh ihe-iri-ngo. 18 Q nême ihe ekpere n'ikpe bayere nwa-nbei na nwayi di-ya nwuru, Q nahu kwa øbia n'anya, inye ya nri na uwe-nbokwasí. 19 Hu-kwa-nu øbia n'anya: n'ihi na ø bu ndi-øbia ka unu buri n'ala Ijipt. 20 Jehova, bù Chineke-gi, ka i gátu egwu; Ya ka i gèfè, Ya ka i gárapara n'aru, aha-Ya ka i gëji ñu iyi. 21 Ya onwe-ya bu otuto-gi, Ya onwe-ya bu

kwa Chineke-gi, Onye meworo gi ihe uku ndia di egwu, nke anya-gi huworo. 22 Q bu Ọgu madu ato na iri ka nnagi-ha ji rida n'Ijipt; ma ubu a Jehova, bù Chineke-gi, emewo gi ka i di ka kpakpando elu-igwe n'uba.

11 I gāhu kwa Jehova, bù Chineke-gi, n'anya, debe ihe-ndebe-Ya, na ukpuru-Ya nile, na ikpē-Ya nile, na ihe nile Q nyere n'iwu, ubochi-gi nile. 2 Ma unu amawo ta: n'ihi na Ọ bugh umu-unu ka m'nāgwa okwu, bù ndi nāmagh, ndi nāhugh kwa ido-aka-na-nti nke Jehova, bù Chineke-unu, na iduku-Ya, na aka-Ya di ike, na ogwe-aka-Ya csetiri eseti, 3 na ihe-iriba-ama-Ya nile, na omume-Ya nile, nke Q mere Fero eze Ijipt, me kwa ala-ya nile, n'etiti Ijipt; 4 na ihe Q mere usu-ndi-agha Ijipt, me kwa inyinya-ha, me kwa ubo-ala-ha; mbe Q mere ka miri Oké Osimiri Uhie rukpuchie iru-ha mbe lia nāchu unu n'azu, Jehova we me ka ha la n'iyi rue ta; 5 na ihe Q mere unu n'ozara, rue mbe unu biaruru ebe a; 6 na ihe Q mere Detan na Abairam, umu Eliab, nwa Reuben; mbe ala saghepuru Ọnu-ya, loda ha, na ezi-na-ulø nile ha, na ulo-ikwù nile ha, na ihe Ọ bula di ndu nke di n'ukwu-ha, n'etiti Israel nile: 7 ma Ọ bu anya-unu nāhu omume uku nile nke Jehova, nke Q meworo. 8 Unu gēdebe kwa ihe nile enyere n'iwu nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, ka unu we di ike, ba nime, nweta ala ahu, ebe unu onwe-unu nāgabiga inweta ya; 9 ka unu we me kwa ka ubochi-unu di anya n'elu ala ahu nke Jehova nñuru nna-unu-hà iyi inye ha, inye kwa nkpuru-ha, bù ala nke miri-ara-ehi na manu-añu nērū erù nime ya. 10 N'ihi na ala nñiu, ebe gi onwe-gi nābà nime inweta ya, Ọ bugh dika ala Ijipt ka Ọ bu, ebe unu si puta, ebe i nāgha nkpuru-gi, werc ukwugi nāba ya miri, dika akwukwo nri ubi abara ogige: 11 ma ala ahu, ebe unu nāgabiga inweta ya, bu ala ugwu na ndagwurugwu; site na miri-ozuzo nke elu-igwe ka Ọ nāñu miri: 12 Ọ bu ala nke di Jehova, bù Chineke-gi, n'obi; mbe nile ka anya Jehova, bù Chineke-gi, nādikwasi ya, site na mbe mbu nke arø we rue mbe ikpe-azu nke arø.

13 O gēru kwa, Ọ buru na unu ejisie ike ige nti ihem nile enyere n'iwu, nke

Mu onwem nēnye unu n'iwu ta, ihu Jehova, bù Chineke-unu, n'anya, na iwere obi-unu nile na nkpuru-obi-unu nile fè Ya ofufè, 14 na m'gēnye miri-ozuzo ala-unu na nibe-ya, miri-ozuzo mbu na miri-ozuzo ikpe-azu, ka i we chikota Ọka-gi, na manya-vine Ọhu gi, na manu-gi. 15 M'gēnye kwa anu-ulø-gi ihe-Ọkuku n'ubi-gi, i gēri kwa, afø gēju kwa gi. 16 Lezienu onwe-unu anya, ka ewe ghara irafu obi-unu, unu ewe wezuga onwe-unu, fè chi Ọzø ofufè, kpø isi ala nyc ha; 17 iwe Jehova we di Ọku megide unu, Q we bochie elu-igwe, ka miri-ozuzo we ghara idi, ka ala we ghara kwa imi ihe-Ọniume-ya; unu we si n'ezi ala ahu, nke Jehova nēnye unu, la n'iyi ngwa ngwa. 18 Unu gēdo kwa okwu ndia n'obi-unu na nime nkpuru-obi-unu; unu gēke kwa ha n'elu aka-unu ka ha buru ihe-iriba-ama, ha gābu kwa nkpo-n'iru n'etiti anya-unu. 19 Unu gēzi umu-unu ha, n'ikwu okwu bayere ha mbe i nāñodu n'ulo-gi, na mbe i nēje ije n'uzø, na mbe i nēdina ala, na mbe i nēbili Ọtø. 20 I gēdekwasí kwa ha n'awara-uzø abua nke ulø-gi, na n'Ọnu-uzø-ama-gi nile: 21 ka ubochi-unu we ba uba, ha na ubochi umu-unu, n'elu ala ahu nke Jehova nñuru nna-unuhà iyi inye ha, dika ubochi elu-igwe nke di n'elu uwa. 22 N'ihi na Ọ buru na unu ejisie ike idebe ihe nile a enyere n'iwu nke mu onwem nēnye unu n'iwu, ka unu we me ya; ihu Jehova, bù Chineke-unu, n'anya, ije ije n'uzø-Ya nile, na irapara n'aru Ya; 23 Jehova gānapu kwa mba ndia nile ala-ha n'iru unu, unu gēnweta kwa mba di iche iche di uku di kwa ike kari unu. 24 Ebe Ọ bula nke Ọbu-ukwu-unu gāzokwasi ka unu gēnweté: site n'ozara, na Lebanon, site n'osimiri ahu, bù osimiri Yufretis, we rue oké osimiri nke di n'azu, gābu Ọké-ala unu. 25 Q digh nwoke Ọ bula gēguzo onwe-ya n'iru unu: ujø-unu na egwu-unu ka Jehova, bù Chineke-unu, gātukwasi n'iru ala ahu nile nke unu gāzokwasi, dika Q gwaworo unu okwu.

26 Le, mu onwem nētiye n'iru unu ta ngozi na nkocha; 27 ngozi ahu, ma asi na unu ege nti ihe nile Jehova, bù Chineke-unu, nyere n'iwu, bù nke mu onwem nēnye unu n'iwu ta: 28 ma nkocha ahu, ma Ọ buru na unu egegh nti

ihe nile Jehova, bú Chineke-unu, nyere n'iwu, ma unu ewezuga onwe-unu n'uzo ahu nke Mu onwem nenyne unu n'iwu ta, ka unu we jesu chi di iche iche ozo, nke unu nāmagh.

29 O gēru kwa, mbe Jehova, bú Chineke-gi, gēme ka i ba n'ala ahu, ebe gi onwe-gi nābà nime inweta ya, na i gētiye ngozi ahu n'elu ugwu Geraizim, tiye kwa nkocha ahu n'elu ugwu Ibal. 30 Ugwu ndia, hā adigh n'ofe Jōdan, n'azu uzo Ọdida-anyanwu, n'ala ndi Kenean ndi bi n'Araba, na ncherita-iru Gilgal, n'akuku osisi terebinth nke More? 31 N'ihi na unu onwe-unu nāgabiga Jōdan ibà nime inweta ala ahu nke Jehova, bú Chineke-unu, nenyne unu, unu gēnweta kwa ya, biri nime ya. 32 Unu gēlezi kwaanya ime ukpuru nile na ikpē nile nke mu onwem nētiye n'iru unu ta.

12 1 Ndia bu ukpuru ahu na ikpē ahu, nke unu gēlezi anya ime n'ala ahu nke Jehova, bú Chineke nke nna-gi-hà, nyeworo gi ka i nweta ya, ubochi nile nke unu onwe-unu nādi ndu n'elu ala ahu. 2 Unu aghagh ime ka ebe ahu nile la n'iyi, bú ebe mba nile unu nēnweta fere chi nile ha ófufè, n'elu ugwu nile ha di elu, na n'elu ugwu ntà nile ha, na n'okpuru osisi ndu ọ bula: 3 unu gākwatu kwa ebe-ichu-aja nile ha, tupia ogidi nile ha, sure Asherim-ha n'oku, ọbutu arusi nile apiri api nke chi nile ha, we me ka aha-ha lapu n'iyi n'ebe ahu. 4 Unu emerela Jehova, bú Chineke-unu, otú a. 5 Kama rue ebe ahu nke Jehova, bú Chineke-unu, gāroputa n'ebu-unu nile, itiye aha-Ya n'ebe ahu, rue ebe-obibi-Ya ka unu gāchọ, i gābà kwa n'ebe ahu: 6 ọ bu kwa n'ebe ahu ka unu gēweta ajā-nsure-oku nile unu, na ajā nile unu, na otù uzo n'uzo iri nke ihe-unu nile, na ajā-nbuli nke aka-unu, na ihe-nkwa nile unu, na onyinye-afø-ofufo nile unu, na umu eburu uzø mu nke igwè ehi-unu na lgwè ewu na aturu-unu: 7 unu gēri kwa ihe n'ebe ahu n'iru Jehova, bú Chineke-unu, unu gānuri kwa ọri n'ihe nile unu nēseti aka-unu ime, unu onwe-unu na ulo-unu, nke Jehova, bú Chineke-gi, goziworo gi nime ha. 8 Unu emela dika ihe nile si di nke ayi onwe-ayi nēme n'ebe a ta, nwoke ọ bula ọ nēme ihe ziri

ezi n'anya-ya: 9 n'ihi na unu akābagh rue ubu a n'izu-ike ahu, na n'ihe-nketa ahu, nke Jehova, bú Chineke-gi, nenyne gi. 10 Ma mbe unu gabigara Jōdan, biri n'ala ahu nke Jehova, bú Chineke-unu, nēme ka unu keta, mbe Ọ mesikwa-ra ka unu zuru ike pua n'aka ndi-iro-unu buruburu, unu we biri na ntukwasobi; 11 o gēru kwa, na ebe ahu nke Jehova, bú Chineke-unu, gāroputa ime ka aha-Ya biri n'ebe ahu, n'ebe ahu ka unu gēwebata ihe nile m'nenyne unu n'iwu; ajā-nsure-oku nile unu, na ajā nile unu, na otù uzø n'uzo iri nke ihe-unu nile, na ajā-nbuli nke aka-unu, na ihe-nkwa-unu nile arōputara arōputa nke unu nēkwe Jehova: 12 unu gānuri kwa ọri n'iru Jehova, bú Chineke-unu, unu onwe-unu, na umu-unu ndikom, na umu-unu ndinyom, na orù-unu ndikom, na orù-unu ndinyom, na onye Livai nke nō nime ọnu-uzo-ama-unu ọ bula; n'ihi na o sogh unu nwe okè ma-qbū ihe-nketa. 13 Lezie onwe-gi anya ka i ghara isure ajā-nsure-oku-gi n'ebe ọ bula i gāhu: 14 kama n'ebe nke Jehova gāroputa n'otù nime ebo-gi, n'ebe ahu ka i gēsure ajā-nsure-oku-gi nile, ọ bu kwa n'ebe ahu ka i gēme ihe nile nke mu onwem nenyne gi n'iwu. 15 Otù ọ di, n'agu nile nke nkpuru-obi-gi ka i gēbu, ri kwa anu nime ọnu-uzo-ama-gi nile, dika ngozi nke Jehova, bú Chineke-gi, nke Ọ nyeworo gi, si di: onye ruru árú na onye di ọcha gēri ya: dika mbada, na dika ele. 16 Nání na unu agagh-eri ọbara; i gāwusi ya n'ala dika miri. 17 I pugh iri n'ọnlu-uzo-ama-gi nile otù uzø n'uzo iri nke ọka-gi, na nke manya-vine ọhu gi, na nke manu-gi, ma-qbū umu eburu uzø mu nke igwè ehi-gi na nke igwè ewu na aturu-gi, ọna-qbū ihe ọ bula nke nkwa-gi nile nke i nēkwe, ma-qbū onyinye-afø-ofufo-gi nile, ma-qbū ajā-nbuli nke aka-gi: 18 kama ọ bu n'iru Jehova, bú Chineke-gi, ka i gēri ha, n'ebe ahu nke Jehova, bú Chineke-gi, gāroputa, gi onwe-gi, na nwa-gi nwoke, na nwa-gi nwayi, na orù-gi nwoke, na orù-gi nwayi, na onye Livai nke nō nime ọnu-uzo-ama-gi ọ bula: i gānuri kwa ọri n'iru Jehova, bú Chineke-gi, na nseti aka-gi ọ bula. 19 Lezie onwe-

gi anya ka i ghara irapu onye Livai ubochi-gi nile n'elu ala-gi.

20 Mbe Jehova, bu Chineke-gi, gēme ka óké-ala-gi sa mbara, dika Q gwara gi, i we si, Ka m'rie anu, n'ihi na agu nágú nkpuru-obi-gi íri anu; n'agu nile nke nkpuru-obi-gi i géri anu. 21 Mbe o gādikari gi anya, bu ebe ahu nke Jehova, bu Chineke-gi, gāropata itiye aha-Ya n'cbe ahu, i gēbu kwa ufodu nime igwè chi-gi na nime igwè ewu na aturu-gi, nke Jehova nyeworo gi, dika m'nyeworo gi iwu, i géri kwa n'ónu-uzo-aina-gi o bula, n'agu nile nke nkpuru-obi-gi. 22 Nani, dika anéri mbada na cle, otù a ka i géri ha: onye ruru árú na onye di ọcha géri ha n'otù uzó ahu. 23 Nani, di ike ka i ghara iri ọbara: n'ihi na ọbara bu ndu; eri-kwa-la ndu tiyere anu. 24 Erila ya; i gāwusi ya n'ala dika miri. 25 Erila ya; ka o we diri gi nma, di-kwa-ra umu-gi gānōchi gi, nibe i gēme ihe ziri ezi n'anya Jehova. 26 Nani ihe nsø gi nile nke i nwere, na ihe-nkwa-gi nile, ka i gēbuli, biarue ebe ahu nke Jchova gāropata: 27 i gāchu kwa aja-nsure-óku-gi nile, anu na ọbara, n'elu cbe-ichu-aja nke Jchova, bu Chineke-gi: agāwukwasi kwa ọbara nke ájá-gi nile n'cbe-ichu-aja nke Jchova, bu Chineke-gi, ma i géri anu-ha. 28 Riba okwu ndia nile ama, nu kwa ha, bu nke mu onwein nēnve gi n'iwu, ka o we diri gi nma, di-kwa-ra umu-gi gānōchi gi rue mbe ebigh-ebi, mbe i nēme ihe di nma nke ziri ezi n'anya Jehova, bu Chineke-gi.

29 Mbe Jehova, bu Chineke-gi, gēbipu mba nile n'iru gi, ebe i nābà nime inweta ha, i we nweta ha, biri n'ala-ha; 30 gi lezie onwe-gi anya ka aghara ima gi n'onyá iso ha n'azu, mbe ekpochapusiri ha n'iru gi; ka i ghara kwa iju ajuju bayere chi nile ha, si, Mba ndia si aña nēfè chi nile ha òfufé? in'gēme kwa otù a, ọbuná mu onwem. 31 Emerela Jchova, bu Chineke-gi, otù a: n'ihi na ihe-árú nile nke Jehova, nke Q nākpø asi, ka ha meworo chi-ha; n'ihi na Ọbuná umu-ha ndikom na umu-ha ndinyem ka ha nēsurere chi-ha n'óku.

32 Ihe o bula nke mu onwem nēnye unu n'iwu, nke ahu ka unu gēlezi anya imie: atukwasila ihe n'elu ya, agubi-kwa-la ihe nime ya.

13 1 Mbe onye-amuma ma-óbu oró nrø gēbili n'etiti gi, nye gi ihe-iriba-ama ma-óbu ihe-ebube, 2 ihe-iriba-ama ahu ma-óbu ihe-ebube ahu we ine, nke o gwara gi okwu bayere ya, si, Ka ayi jeso chi ozø n'azu, (nke o nādigh nibe i mara ha), ka ayi fè kwa ha òfufé; 3 egela nti okwu onye-amuma ahu, ma-óbu oró-nrø ahu: n'ihi na Jehova, bu Chineke-unu, nānwà unu, ima ma unu nēwere obi-unu nile na nkpuru-obi-unu nile hu Jehova, bu Chineke-unu, n'anya. 4 Jehova, bu Chineke-unu, ka unu ganējeso n'azu, Ya ka unu gātu egwu, ihe nile Q nyere n'iwu ka unu gēdebe, olu-Ya ka unu gēge nti, Ya ka unu gēfè òfufé. Ya ka unu gārapara n'aru. 5 Ma agēme ka onye-amuma ahu, ma-óbu oró-nrø ahu, nwua; n'ihi na o kwuworo okwu nwezuga megide Jehova, bu Chineke-unu, (Onye nēme ka unu si n'ala Ijipt puta, Onye nābaputa kwa gi n'ulo ndi-orù), ka o we nufuc gi n'uzo ahu nke Jehova, bu Chineke-gi, nyere gi n'iwu ije ije nime ya. I we kpochapu ihe ojo ahu n'etiti gi.

6 Mbe nwa-nne-gi nwoke, bu nwa nke nne-gi, ma-óbu nwa-gi nwoke, ma-óbu nwa-gi nwayi, ma-óbu nwunye nke obi-gi, ma-óbu eyi-gi, nke di ka nkpuru-obi-gi, gārafu g i na nzuzo, si, Ka ayi je fè chi ozø, (nke o nādigh mbe i mara ha. gi onwe-gi, ma-óbu nna-gi-hà; 7 ndi sitere na chi nile nke ndi nile nō unu buruburu, ndi nō nso gi, ma-óbu ndi nōpuru gi n'ebé di anya, site n'otù nsøtu uwa we rue nsøtu ozø nke uwa); 8 ekwela ya, ege-kwa-la ya nti; anya-gi agagh-emere ya ebere, enwe-kwa-la ọmiko n'aru ya, ekpuichi-kwa-la ya: 9 kama i ghagh ibu ya; aka-gi gēbu uzó dikwasi ya ime ka o nwua, ma aka ndi Israel nile gādikwasi ya n'ikpe-azu. 10 I gēwre nkume tubue ya, ka o we nwua; n'ihi na o chowó inufu gi n'akuku Jehova, bu Chineke-gi, Onye nēme ka i si n'ala Ijipt, si kwa n'ulo ndi-orù, puta. 11 Israel nile gānu kwa, we tua egwu, ha agagh-eme kwa ozø dika ihe ojo a si di n'etiti gi.

12 Mbe i gānu okwu n'otù nime obodo-gi, nke Jehova, bu Chineke-gi, nēnye gi ibi n'ebé ahu, si, 13 Ndikom ufodu, ndi joburu onwe-ha, esiwo n'etiti

gi pua, we nufue ndi bi n'obodo-ha, si, Ka ayi je fè chi ọzọ օfufè, (nke o nādigh mbe unu mara ha); 14 i gāju kwa ase, gwu ala-ya, juta nke-ọma; ma, le, asi na o bu ezi-okwu, okwu ahu eguzosi ike, na emewo ihe-árù ahu n'etiti gi; 15 i ghagh iwere ọnụ mma-agha tibue ndi bi n'obodo ahu, were mma-agha wezuga ya, na ilic nile di nime ya, na anu-ulø-ya, ka ebibie ya. 16 I gákawakòba kwa ihe-nkwata-ya nile n'etiti amá-ya, sure-kwa-ra Jehova, bù Chineke-gi, obodo ahu na ilie-nkwata-ya nile dum n'óku: o gábu kwa obo mbe ebigh-chi; agagh-ewu ya ọzọ. 17 O digh kwa ihe o bula site n'ihe ahu ewezugara ka ebibie ya gárapara n'aka-gi: ka Jehova we si n'idi-óku nke iwe-Ya chigharia, gosi gi cbi-ebere, nwe obi-ebere n'aru gi, me ka i ba uba, dika O nñuru nna-gi-hà iyi; 18 mbe i gège kwa elu Jehova, bù Chineke-gi, nti, idebe ihe nile O nyere n'iwu nke mu onwem nènye gi n'iwu ta, ka i we me ihe ziri ezi n'anya Jehova, bù Chineke-gi.

14 1 Unu onwe-unu buru Jehova, bù Chineke-unu, umiu: unu cbila onwe-unu mma, unu eme-kwa-la isi-nkwacha n'etiti anya-unu abua n'ihi onye nwuru anwu. 2 N'ihi na ndi nsø ka i buru Jehova, bù Chineke-gi, o bu kwa gi ka Jehova roputawore iburu Ya ihe nke aka Ya, kari ndi nile ndi nø n'elu ala.

3 Erila ihe-árù o bula. 4 Ndia bu anumanu nke unu géri: chi, na aturu, na ewu, 5 na ele, na mbada, na obo-miri, na ewu ọhia, na atu, na anigø, na uturu. 6 Anumanu o bula nke ukwu-ya wara njakpa, nke ukwu-ya wara-kwa-ra awara abua, nke nàtaghari kwa ọnụ, n'etiti anumanu, nke ahu ka unu géri. 7 Otù o di, ndia ka unu nàgagh-cri n'etiti ihe nàtaghari ọnụ, ma-qbù n'etiti ndi ukwu-ha wara njakpa: camel, na hare, na coney, n'ihi na ihe nàtaghari ọnụ ka ha bu, ma ha abugh ihe ukwu wara njakpa, ihe ruru árù ka ha buru unu: 8 ezi kwa, n'ihi na ihe ukwu-ya wara njakpa ka o bu, ma o bugh ihe nàtaghari ọnụ, ihe ruru árù ka o buru unu: unu erila ihe siterc n'anu-ha, unu emetu-kwa-la ozu-ha aka.

9 Ndia ka unu géri n'etiti ihe nile nke di na miri: ihe o bula nke nwere ntù na

akpilikpa ka unu géri: io ma ihe o bula nke nènwegh ntù na akpilikpa, unu crila ya; ihe-árù ka o buru unu.

11 Nnunu o bula nke di ọcha ka unu géri. 12 Ma ndia bu nnunu unu agagh-cri ihe siterc n'anu-ha: ugo, na ugo-agwø, na ugo-azù; 13 na glende, na agunkwø, na ndabu di iche iche; 14 na ugolo-ọma o bula di ilic ilic; 15 na enyi-nnunu, na ebe-abali, na nnunu okè osimiri, na ebe di iche iche; 16 na okwukwu ntà, na okwukwu uku, na okwukwu nwere mpi; 17 na okwolo, na udele, na cormorant; 18 na ubala, na utù di iche iche, na hoopoe, na usu. 19 Anu-ufc o bula nke nènuputa enuputa, ihe-árù ka o buru unu; agagh-cri ha. 20 Anu-ufc o bula nke di ọcha ka unu géri.

21 Unu crila ihe nwuru onwe-ya: o bu ọbia nke nø niime ọnụ-użo-ama-gi o bula ka i gènye ya, ka o we rie ya; ma-qbù i gèrenye ya onye ala ọzọ: n'ihi na ndi nsø ka i buru Jehova, bù Chineke-gi. Esila nwa-ewu nime miri-ara nke nne-ya.

22 I ghagn iuye otù uzø n'uzø iri nke ihe-omume nile nke nkpuru-gi, bù ihe nke nèsi n'ubi-gi puta kwa-aro. 23 I géri kwa ihe n'iru Jehova, bù Chineke-gi, n'ebe ahu nke O gäröputa imè ka aha-Ya biri n'ebe ahu, bù otù uzø n'uzø iri nke ọka-gi, na nke manya-vine ọhu gi, na nke manu-gi, na umu ebura uzø mu nke igwè chi-gi na nke igwè ewu na aturu-gi; ka i we muta itu egwu Jehova, bù Chineke-gi, ubochi-gi nile. 24 Ma mbe uzø ahu gädikari gi anya, i we gliara ipu ibù ya, n'ihi na cbc ahu dipuru anya n'cbc i nø, bù ebe nke Jehova, bù Chineke-gi, gäröputa itiye aha-Ya n'cbc ahu, mbe Jehova, bù Chineke-gi, gágózi gi: 25 i gènye kwa ya n'ego, ke ego ahu n'aka-gi, jeruc cbc ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gäröputa: 26 i gènye kwa ego ahu n'ihe o bula nke agu ya nàgu nkpuru-obi-gi, n'igwè ehi, ma-qbù n'igwè ewu na aturu, ma-qbù na manya-vine, ma-qbù n'ihe-ọnù-nàbà n'anya, ma-qbù n'ihe o bula nkpuru-obi-gi nàriø n'aka-gi: i géri kwa ihe n'ebe ahu n'iru Jehova, bù Chineke-gi, nuri kwa ọnụ, gi onwe-gi na ulo-gi: 27 ma onye Livai nke nø niime ọnụ-użo-ama-gi o bula, arapula ya; n'ihi na o

digh ökè ma-qbü ihe-nketa o soro gi nwe.

28 N'ogwugwu arø atø i gëweputa otù uzø n'uzø iri nile nke ihe-omume-gi n'otù arø ahu, døba kwa ya nime qunu-uzø-ama-gi nile: 29 onye Livai gäbia kwa, (n'ihi na ø digh ökè ma-qbü ihe-nketa o soro gi nwe), ya na qbia, na nwa-nþei, na nwayi dì-ya nwuru, ndi nq nime qunu-uzø-ama-gi nile, ha géri kwa ihe, afø gëju kwa ha; ka Jehova, bú Chineke-gi, we gøzie gi n'omume nile nke aka-gi nke i nême.

15 1 N'ogwugwu arø asa i gëme nraru. 2 Nka bu kwa okwu nraru ahu: onye-nbinye ø bula gärapu ihe nke o nëbinye abata-obi-ya; ø gagheji abata-obi-ya na nwa-nne-ya n'ihe-ike; n'ihi na akposara nraru nye Jehova. 3 Onye ala qzø ka i gëji n'ihe-ike: ma ihe ø bula i nwere nke di n'aka nwa-nne-gi, aka-gi gärapu ya; 4 ma-qbugh mbe obeye nädigh n'etiti gi; (n'ihi na Jehova agagh igøzi gi n'ala ahu nke Jehova, bú Chineke-gi, nënye gi dika ihe-nketa ka i we nweta ya;) 5 nání ø buru na i gënti olu Jehova, bú Chineke-gi, nke-qma, ilezi anya ime ihe nile a enyere n'iwu nke mu onwem nënye gi n'iwu ta. 6 N'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, gägozi gi, dika Q gwara gi okwu: i gänara kwa qutu mba ihe-ibe, ma gi onwe-gi agagh-aba ihe n'ibe; i gächi kwa qutu mba, ma ha agagh-achi gi.

7 Mbe obeye di n'etiti gi, bú otù onye n'etiti umu-nne-gi, n'otù nime qunu-uzø-ama-gi nile n'ala-gi nke Jehova, bú Chineke-gi, nënye gi, abala obi-gi ume, akwukwubala aka-gi n'ebe nwa-nne-gi, bú obeye, nq: 8 kama i ghagh isaghore ya aka-gi, i ghagh kwa inye ya ihe gëzuru ukø-ya nke kørø ya n'qñodu ihe-ibe-ya. 9 Lezie onwe-gi anya ka okwu nke joburu onwe-ya ghara idi n'obi-gi, si, Arø nke-asø, bú arø nraru, di nso; anya-gi we jø nq n'aru nwa-nne-gi, bú obeye, i we ghara inye ya ihe; ø we kpokue Jehova megide gi, ø we buru nmehie nime gi. 10 I ghagh inye ya, ø gagh-ajø-kwa-ra obi-gi nq mbe i nënye ya: n'ihi na ø bu n'ihi ihe a ka Jehova, bú Chineke-gi, gägozi gi n'omume-gi nile, na nime nseti aka-gi nile. 11 N'ihi na ndi-obeye agagh-agwupu n'etiti ala: n'ihi nka ka mu

onwem nënye gi iwu, si, I ghagh isaghore nwa-nne-gi aka-gi, saghere onye nke gi ewedara n'ala, saghe-kwa-ra obeye nke gi, n'ala-gi.

12 Mbe agérenye gi nwa-nne-gi, bú nwoke Hibru, ma-qbü nwayi Hibru, ø we fè gi ofufè arø isi; n'arø nke-asø i gëzipu ya n'ebe i nq ka ø nwere onwe-ya. 13 Ma mbe i nëzipu ya n'ebe i nq ka ø nwere onwe-ya, ezipula ya n'aka cfu: 14 i gësi n'igwè ewu na aturu-gi, si kwa n'ebe-nzøcha-øka-gi, si kwa n'ebe-nzøcha-nkpuru-vine-gi, nyebiga ya okè; ihe nke Jehova, bú Chineke-gi, ji gøzie gi ka i gënye ya. 15 I gëcheta kwa na ø bu orù ka i buri n'ala Ijipt, ma Jehova, bú Chineke-gi, þaputara gi: n'ihi ya ka mu onwem nënye gi ihe a n'iwu ta. 16 O gëru kwa, mbe ø gäsi gi, M'gagh-apu n'ebe i nq; n'ihi na ø náhu gi na ulo-gi n'anya, n'ihi na ø diri ya nma n'ebe i nq; 17 i gëwerekwa arà, rapue nti-ya na qunu-uzø, ø gäbu-kwa-ra gi orù mbe ebigh-ebi. Ø bu kwa otù a ka i gëmere orù-gi nwayi. 18 Ø gagh-adi ike n'anya-gi, mbe i nëzipu ya n'ebe i nq ka ø nwere onwe-ya; n'ihi na okpukpu ugwo-olu nke onye egoro olu ka ø feworo gi ofufè arø isi: Jehova, bú Chineke-gi, gägozi kwa gi n'ihe nile nke i nême.

19 Nwa ø bula, bú oké, nke eburu uzø mu, nke agamu nime igwè ehi-gi na nime igwè ewu na aturu-gi, i gëdoro ya Jehova, bú Chineke-gi, nsø: ejila nwa nke ehi-gi buru uzø mu lu olu-ubi, akpacha-kwa-la aji nke nwa eburu uzø mu nke igwè ewu na aturu-gi. 20 N'iru Jehova, bú Chineke-gi, ka i géri ya kwarø n'ebe ahu nke Jehova gäroputa, gi onwe-gi na ulo-gi. 21 Ma mbe olu di n'aru-ya, dika ngwurø ma-qbü isi, olu ø bula nke jørø nq, achurula ya Jehova, bú Chineke-gi. 22 Nime qunu-uzø-ama-gi nile ka i géri ya: onye ruru árú na onye di qcha n'otù uzø ahu, dika mbada, na dika ele. 23 Nání na i gagh-eri qbara-ya; i gäwusi ya n'ala dika miri.

16 1 Debe qnwa Ebib, me-kwa-ra Jehova, bú Chineke-gi, ememe ngabiga: n'ihi na ø bu n'qnwa Ebib ka Jehova, bú Chineke-gi, mere ka i si n'Ijipt puta n'abali. 2 I gächu-kwa-ra Jehova, bú Chineke-gi, ajà ngabiga, nke

igwè ewu na aturu na igwè ehi, n'ebé ahu nke Jehova gārōputa ime ka aha-Ya biri n'ebé ahu. 3 Erila achicha koro eko tiyere ya; ubochi asa ka i gēri achicha ekogh-eko tiyere ya, bù Chineke-gi, ememe n'ebé ahu nke Jehova gārōputa: ka i we nēcheta ubochi ahu mbe i siri n'ala Ijipt puta: ka i we nēcheta ubochi nile nke ndu-gi. 4 Agagh-ahu kwa ihe nēko achicha n'aka-gi n'ókè-ala-gi nile ubochi asa; o digh kwa ihe o bula nime anu ahu, nke i nāchu n'ājà n'anyasi n'ubochi mbu, gādigide abali nile rue ututu. 5 I pugh ichu aja ngabiga n'otù nime Ọnu-uzo-ama-gi nile, nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi: 6 kama n'ebé ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gārōputa ime ka aha-Ya biri nime ya, n'ebé ahu ka i gāchu aja ngabiga n'anyasi, mbe anyanwu nāda, na mbe akara àkà mbe i siri n'Ijipt puta. 7 I gēsi kwa ya rie ya n'ebé ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gārōputa: i gēchighari kwa n'ututu, je n'ulo-ikwu-gi nile. 8 Ubochi isi ka i gēri achicha ekogh-eko: n'ubochi nke-aso ubochi nbochi gādiri Jehova, bù Chineke-gi; ejela ozi nime ya.

9 Izù asa nke ubochi asa ka i gāguru onwe-gi: site na mbe i nāmalite itiyé mma-iwe-ihe-ubi nime oka guzoro eguzo ka i gāmalite igu izù asa nke ubochi asa. 10 I gēme-kwa-ra Jehova, bù Chineke-gi, ememe nke izù asa nke ubochi asa, dika otutù nke onyinye-afogofufo nke aka-gi si di, nke i gēnye, dika Jehova, bù Chineke-gi, nāgozi gi: 11 i gānuri kwa Ọnu n'iru Jehova, bù Chineke-gi, gi onwe-gi, na nwa-gi nwoke, na nwa-gi nwayi, na orù-gi nwoke, na orù-gi nwayi, na onye Livai nke nō nime Ọnu-uzo-ama-gi nile, na Ọbia, na nwa-nbei, na nwayi di-ya nwuru, ndi nō n'etiti gi, n'ebé ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gārōputa ime ka aha-Ya biri n'ebé ahu. 12 I gēcheta kwa na o bu orù ka i burin'Ijipt: i gēdebe kwa me kwa ukpuru ndia.

13 I gēmère onwe-gi ememe ulo-ntu ubochi asa, mbe i chikötasiri ihe sitere n'ebé-nzocha-oka-gi na n'ebé-nzocha-nkpuru-vine-gi: 14 i gānuri kwa Ọnu n'ememe-gi, gi onwe-gi, na nwa-gi nwoke, na nwa-gi nwayi, na orù-gi nwoke, na orù-gi nwayi, na onye Livai,

na Ọbia, na nwa-nbei, na nwayi di-ya nwuru, ndi nō n'ọnu-uzo-ama-gi nile. 15 Ubochi asa ka i gēmère Jehova, bù Chineke-gi, ememe n'ebé ahu nke Jehova gārōputa: n'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, gāgozi gi n'ihe-omume-gi nile, na n'omume nile nke aka-gi, i gābu kwa onye nānuri nāní Ọnu. 16 Ubò ato n'arø ka agāhu ndikom-i nile n'iru Jehova, bù Chineke-gi, n'ebé ahu nke O gārōputa; n'ememe achicha ekogh-eko, na n'ememe nke izù asa nke ubochi asa, na n'ememe ulo-ntu: agagh-ahu kwa ha n'iru Jehova n'aka efu: 17 nwoke o bula dika onyinye aka-ya si di, dika ngozi Jehova, bù Chineke-gi, si di, nke O nyeworo gi.

18 I gēmère onwe-gi ndi-ikpé na ndiodozi-okwu nime Ọnu-uzo-ama-gi nile, nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi, dika ebo-gi nile si di: ha gēkpe kwa ndi Israel ikpe ezi omume. 19 Ewezugala ikpé; amatala iru madu n'ikpé: anarakwa-la ihe-iri-ngo; n'ihi na ihe-iri-ngo nēme kaanya ndi mara ihe kpu isì, o nēme kwa ka okwu nile nke ndi ezi omume Ọbago abago. 20 Ezi omume, ezi omume ka i gābaso, ka i we di ndu, we nweta ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi.

21 Akurula onwe-gi Ashera nke osisi o bula n'akuku ebe-ichu-aja nke Jehova, bù Chineke-gi, nke i gēmère onwe-gi. 22 Eguzoro-kwa-la onwe-gi ogidi; nke Jehova, bù Chineke-gi, nākpø asì.

17 I Achurula Jehova, bù Chineke-gi, ehi, ma-qbü aturu, nke Ọlu di n'aru-ya, bù ihe ojo o bula: n'ihi na ihe-árú nke Jehova, bù Chineke-gi, ka o bu.

2 Mbe agāhuta n'etiti gi, n'otù nime Ọnu-uzo-ama-gi nile nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi, nwoke ma-qbü nwayi, nke nēme ihe jorø njø n'anya Jehova, bù Chineke-gi, n'igabiga Ọbuba-ndu-Ya, 3 nke jewo-kwa-ra fè chi o bula Ọzø òfufè, we kpø isi ala nye ha, ma-qbü inye anyanwu, ma-qbü inye Ọnwa, ma-qbü inye ihe o bula nime usu ihe elu-igwe, nke m'nēnyegh n'iwu; 4 ewe gosi gi ya, i we nu ya, i gāju kwa ase nke-oma, ma, le, asi na o bu ezi-okwu, okwu ahu eguzosi ike, na emewo ihe-árú ahu n'Israel; 5 i gēme kwa ka nwoke ahu ma-qbü nwayi ahu puta, bù ndi meworo ihe ojo a, rue Ọnu-uzo-ama-

gi o bulu, obunà nwoke ahu ma-øbu nwayi ahu; i gëwure nkume tuþue ha, ka ha nwua. 6 N'ønu ndi-àmà abua, ma-øbu ndi-àmà ato, ka agëme ka o nwua, bù onye gânwu anwu; agagh-eme ka o nwua n'ønu otu onye-àmà. 7 Aka ndi-àmà gëbu uzø dikwasi ya ime ka o nwua, ma aka ndi Israel nile gädikwasi ya n'ikpe-azu. I we kpochapu ihe ojo ahu n'etiti gi.

8 Mbe okwu o bulu gâkari gi n'ikpè, n'etiti obara na obara, ma-øbu n'etiti okwu-ikpè na okwu-ikpè, ma-øbu n'etiti otiti-ihe na otiti-ihe, bù okwu nile nke ise-okwu nime ønu-uzø-ama-gi nile: i gëbili kwa, rigorue ebe ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gäröputa; 9 i gâbiakute kwa ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, biakute kwa onye-ikpe nke gânø na mbe ahu: i gâju kwa ase; ha gëgosi kwa gi uzø ikpe ikpe ahu: 10 i gême kwa dika okwu ahu si di, nke ha gëgosi gi site n'ebé ahu nke Jehova gäröputa; i gèlezi kwa anya ime dika ihe nile si di nke ha gëzi gi: 11 dika iwu ahu si di nke ha gëzi gi, na dika ikpè ahu si di nke ha gâgwa gi, otu a ka i gême; ewezugala onwe-gi pua n'okwu ahu ha gëgosi gi, n'aka-nri, ma-øbu n'aka-ekpe. 12 Ma nwoke ahu nke nçme nganga, n'egegh nti onye-nchu-aja ahu nke néguzo ije ozi n'ebé ahu n'iru Jehova, bù Chineke-gi, ma-øbu n'egegh nti onye-ikpe ahu, nwoke ahu gânwu kwa: i gëkpochapu kwa ihe ojo ahu n'Israel. 13 Ndi Israel nile gânú kwa, tu kwa egwu, we ghara ime nganga ozo.

14 Mbe i gâba n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nênye gi, i we nweta ya, biri nime ya, si, M'gëdo eze ka o buru ezem, dika mba nile si eme ndi dim buruburu; 15 i ghagh ido onye ahu, onye Jehova, bù Chineke-gi, gäröputa, ka o buru eze-gi: otu onye n'etiti umu-nne-gi ka i gëdo eze-gi: i pugh ido nwoke ala ozo eze-gi, nke nâbugh nwa-nne-gi. 16 Nâni na o gagh-eme ka inyinya bara ya uba, o gagh-eme kwa ndi Israel ka ha laghachi n'Ijipt, ka o we me ka inyinya ba uba: n'ihi na Jehova asiwo unu, Unu alaghachi-kwa-la n'uzø ahu ozo. 17 O gagh-eme kwa ka ndinyom bara ya uba, ka obi-ya we ghara iwezuga onwe-ya: o gagh-eme kwa ka ola-ocha na ola-edo bara ya uba nke-uku. 18 O gëru kwa,

mbe o nânökwasí n'oche-eze nke ala-eze-ya, na o gëdepurara onwe-ya iwu a n'akwukwø, site n'akwukwø ahu nke di n'iru ndi-nchu-aja, bù ndi Livai: 19 o gadi kwa n'aka-ya, o gâgu kwa ihe di nime ya ubochi nile nke ndu-ya: ka o we muta itu egwu Jehova, bù Chineke-ya, idebe okwu nile nke iwu a na ukpuru ndia, ime ha: 20 ka obi-ya we ghara idi elu kari umu-nne-ya, ka o ghara kwa isi n'ihe enyere n'iwu wezuga onwe-ya, n'aka-nri, ma-øbu n'aka-ekpe: ka o we me ka ubochi-ya di anya n'ala-eze-ya, ya onwe-ya na umuya, n'etiti Israel.

18 1 Ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, bù ebo Livai nile, o digh òkè ma-øbu ihe-nketa ha gësoro Israel nwe: ajà-òku nile nke Jehova na ihe-nketa-Ya ka ha géri. 2 O digh kwa ihe-nketa ha gënwe n'etiti umu-nne-ha: Jehova onwe-ya bu ihe-nketa-ha, dika O gwaworo ha. 3 Nka bu kwa ihe ekpeziri ka enye ndi-nchu-aja site n'aka ndi Israel, bù site n'aka ndi nâchu aja, ma o bu ehi ma-øbu aturu, na ha gënye onye-nchu-aja okwaka-ya, na ñti-ya abua, na okwurù-ya. 4 Ihe mbu nke oka-gi, na nke manyavine oñu gi, na nke manu-gi, na ihe mbu nke aji igwè ewu na aturu-gi, ka i gënye ya. 5 N'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, aröputawo ya n'ebó-gi nile, iguzo ije ozi n'aha Jehova, ya onwe-ya na umu-ya ndikom ubochi-gi nile.

6 Mbe onye Livai gâbia site n'otu nime ønu-uzø-ama-gi nile site n'Israel nile, ebe ya onwe-ya nò dika obia, o we were agu nile nâgu nkpuru-obi-ya biarue ebe ahu nke Jehova gäröputa; 7 o gëje kwa ozi n'aha Jehova, bù Chineke-ya, dika umu-nne-ya nile, bù ndi Livai, ndi néguzo n'ebé ahu n'iru Jehova. 8 Òkè dika òkè-ya ka ha géri, nâgugh ihe-ya nile erere nke o nwetara n'aka nna-ya-hà.

9 Mbe gi onwe-gi nâbâ n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nênye gi, amutala ime dika ihe-árù nile nke mba abu nile si di. 10 Agagh-ahuta n'etiti gi onye nêmé ka nwa-ya nwoke ma-øbu nwa-ya nwayi gabiga nime òku, ma-øbu onye nâju ase, ma-øbu onye nêji igweoji tu isi òma ma-øbu isi ojo, ma-øbu onye nâba afa, ma-øbu onye-mbasi, 11 ma-øbu dibia nrafu, ma-øbu onye

nāju mo ihe, ma-øbu dibia-afa, ma-øbu onye nāju ndi nwuru anwu ihe. 12 N'ihī na ihe-árú nke Jehova ka onye o bula nke nēmē ihe ndia bu: o bu kwa n'ihi ihe-árú ndia ka Jehova, bú Chineke-gi, nānapu ha ala-ha n'iru gí. 13 Onye zuru oké ka i gābu n'ebe Jehova, bú Chineke-gi, nō. 14 N'ihī na mba ndia, nke gi onwe-gi gēnweta, nēge nti ndi nēji igwe-oji tu isi ọma ma-øbu isi ojō, na ndi nāju ase: ma gi onwe-gi, o bugh otú a ka Jehova, bú Chineke-gi, nyeworo gi. 15 Jehova, bú Chineke-gi, gēmē ka onye-amuma, nke di ka mu onwem, biliere gi site n'etiti gi, site n'umu-nnegi; onye ahu ka unu gēge nti; 16 dika ihe nile si di nke i riqo n'aka Jehova, bú Chineke-gi, na Horeb n'ubochi nkporokota ahu, si, Ka m'ghara inu kwa olu Jehova, bú Chinekem, ọzō, ka m'ghara kwa ihu ọku uku a ọzō, ka m'we ghara inwu. 17 Jehova we sim, Ha ekwuwo nke-oma okwu nke ha kwuworo. 18 M'gēmē ka onye-amuma, nke di ka gi, biliere ha site n'etiti umunne-ha; M'gētiye kwa okwum nile n'ọnuya, o gāgwa kwa ha okwu nile nke M'gēnye ya n'iwu. 19 O gēru kwa, na nwoke o bula nke nāgagh-ege nti okwum nile nke o gēkwu n'aham, Mu onwem gājuta ya n'aka ya. 20 Ma onye-amuma nke gēwere nganga kwu okwu n'aham, nke M'nēnyegh ya iwu ikwu, ma-øbu nke gēkwu n'aha chi di iche iche ọzō, onye-amuma ahu gānwu kwa. 21 Mbe i gāsi n'obi-gi, Ayi gēsi aña mara okwu ahu nke Jehova nēkwugh? 22 Okwu nke onye-ainuma nēkwu n'aha Jehova, ma okwu ahu emegh, o regh kwa; nke ahu bu okwu nke Jehova nēkwugh: na nganga ka onye-amuma ahu kwuworo ya, atula ujọ ya.

19 i Mbe Jehova, bú Chineke-gi, gēbipu mba ahu, ndi Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi ala-ha, i we napu ha ala-ha, we biri n'obodo nile ha, na n'ulo nile ha; 2 i gākpaputara onwe-gi obodo ato n'etiti ala-gi, nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi, ka i we nweta ya. 3 I gēdoziri onwe-gi uzō, kē kwa ókē-ala nke ala-gi, nke Jehova, bú Chineke-gi, nēme gi ka i keta, uzō ato, ka obu-madu o bula we ọbalaga n'ebe ahu. 4 Nka bu kwa okwu bayere obu-madu, nke

gābalaga n'ebe ahu, we di ndu: onye nēbu madu-ibe-ya n'amagh-ama, ma ya onwe-ya akpogh ya asì na mbe gara aga; 5 dika mbe ya na ibe-ya nābā n'oké ọhia ikpowa nkú, aka-ya we fē anyu-ike ibetu osisi, anyu-ike, bú igwè, we ọupu n'osisi ahu, we rue madu-ibe-ya aru, o we nwua; onye ahu gābalaga n'otù nime obodo ndia, we di ndu: 6 ka onye-óbō ọbara we ghara ichu obu-madu ahu n'azu, mbe obi-ya di ọku, o we rue ya aru, n'ihi na uzō di anya, o we tipu ndu-ya; ma ikpe ọnwu amagh ya, n'ihi na o kpogh ya asì na mbe gara aga. 7 N'ihī nka ka mu onwem nēnye gi iwu, si, I gākpaputara onwe-gi obodo ato. 8 O buru kwa na Jehova, bú Chineke-gi, eme ókē-ala-gi ka o sa mbara, dika O nñuru nna-gi-hà iyi, O we nye gi ala ahu nile nke O kwuru, si na O gēnye nna-gi-hà; 9 mbe i gēdebe ihe nile a enyere n'iwu, bú nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, ime ya, ihu Jehova, bú Chineke-gi, n'anya, na ije ije n'użo-Ya nile ubochi-gi nile; i gātukwasi-kwa-ra onwe-gi obodo ato ọzō n'obodo ato ndia: 10 ka ewe ghara iwusi ọbara nēmegh ihe ojō n'etiti ala-gi, nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi ka o buru ihe-nketa, ọbara we dikwasi gi n'isi. 11 Ma mbe nwoke o bula bu onye nākpō madu-ibe-ya asì, o we che ya anwu, bilie megide ya, tipu ndu-ya, o we nwua; obu-madu ahu we ọbalaga n'otù nime obodo ndia: 12 ndi-okenye obodo-ya gēzi kwa kpoputa ya n'ebe ahu, were ya nye n'aka onye-óbō ọbara, ka o we nwua. 13 Anya-gi agagh-emere ya ebere, ma i gēkpochapu n'Israel ọbara nke onye nēmegh ihe ojō, ka o we diri gi nma.

14 Ewezugala ókē-ala abata-obi-gi, nke ndi mbu akpawo, n'ihe-nketa-gi nke i gēketa, n'ala ahu nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi ka i nweta ya.

15 Nání otù onye-ámá agagh-ebili imegide onye o bula bayere ajo omume o bula, ma-øbu bayere nmehie o bula, nime nmehie o bula nke o nēmeghie: n'ònū ndi-ámá abua, ma-øbu n'ònū ndi-ámá ato, ka okwu gēguzosi ike. 16 Mbe onye-ámá nke ihe-ike gēbili megide onye o bula ibagide ya ámá bayere nwezuga; 17 ndikom abua ahu, ndi

ise-okwu ahu diri, gēguzo n'iru Jehova, n'iru ndi-nchu-aja na ndi-ikpē ndi gānō na mbe ahu; 18 ndi-ikpē gaju kwa ase nke-oma: ma, le, asi na onye-āmà ahu bu onye-āmà ugha, nke bagideworo nwa-nne-ya àmà ugha; 19 unu gême kwa ya, dika o zubere ime nwa-nne-ya: i we kpochapu ihe oqo ahu n'etiti gi. 20 Ndi fôduru gānu kwa, tu kwa egwu, ha agagh-eme kwa dika ihe oqo a si di oqo n'etiti gi. 21 Anya-gi agagh-eme ebere; ndu lara ndu, anya lara anya, ezé lara ezé, aka lara aka, ukwu lara ukwu.

20 1 Mbe i nāpū ibuso ndi-iro-gi agha, i we hu inyinya, na ubo-ala, na ndi bara uba kari gi, atula egwu ha: n'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, noyere gi, Onye nême ka i si n'ala Ijipt rigoputa. 2 O gēru kwa, mbe unu nābiaru nso agha ahu, na onye-nchu-aja gābiaru nso gwa ndi Israel okwu, 3 si ha, Nuru, Israel, unu onwe-unu nābiaru nso agha ta imegide ndi-iro-unu: ka obi-unu ghara ilo unu miri; unu atula egwu, unu akuja-kwa-la akuja, unu ama-kwa-la jijiji n'iru ha; 4 n'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, bu onye nēso unu je, iburu unu agha megide ndi-iro-unu, ka O we zoputa unu. 5 Ndi-ochi-agha gāgwa ndi Israel okwu, si, Onye bu nwoke nke wuworo ulo ohu, ma o kāragh ya nye Chineke? ya je laghachi n'ulo-ya, ka o ghara inwu n'agha, nwoke oqo ewe ra ya nye Chineke. 6 Onye bu kwa nwoke nke kuworo ubi-vine, ma o kēmegh ka o pua na nsq anāsq ya? ya je laghachi n'ulo-ya, ka o ghara inwu n'agha, nwoke oqo ewe me ka o pua na nsq anāsq ya. 7 Onye bu kwa nwoke nke kwere ilu nwayi, ma o kēkubatagh ya? ya je laghachi n'ulo-ya, ka o ghara inwu n'agha, nwoke oqo ewe kubata ya. 8 Ndi-ochi-agha gāgwa kwa ndi Israel okwu oqo, si, Onye bu nwoke nke nātu egwu, nke obi nālō kwa ya miri? ya je laghachi n'ulo-ya, ka obi umu-nne-ya we ghara imebi dika obi-ya. 9 O gēru kwa, mbe ndi-ochi-agha gwabisiri ndi Israel okwu, na ha gême ndi-isi nke usu nile nke ndi-agha ka ha buru ndi-nlekota nēlekota ndi Israel.

10 Mbe i nābiaru nso obodo ibuso ya agha, i gākpō kwa ya òkù udo. 11 O gēru kwa, o buru na o za gi okwu udo,

meghe-kwa-ra gi uzq-ya, o gēru kwa, na ndi nile anāhuta nime ya gāghorø gi ndi nēfè ofufè, ha gēfè kwa gi ofufè. 12 Ma o buru na o kwegh ka gi na ya di n'udo, kama o nēbuso gi agha, i gānochigide kwa ya n'agha: 13 Jehova, bù Chineke-gi, gēnye kwa ya n'aka-gi, i gēwere kwa qnū mma-agha tibue nwoke-ya o bula: 14 nāni na i gālutara onwe-gi ndinyom, na umu-ntakiri, na anu-ulø, na ihe nile nke di n'obodo ahu, n'agha, bù ihe-nkwata-ya nile; i gēri kwa ihe-nkwata ndi-iro-gi, nke Jehova, bù Chineke-gi, nyeworo gi. 15 Otù a ka i gême obodo nile nke dipuru gi anya nke-uku, nke nādigh nime obodo nile nke mba ndia. 16 Ma emela ka ihe o bula nke nēku ume di ndu site n'obodo nile nke ndi ndia nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi ka ha buru ihe-nketa. 17 N'ihi na i ghagh iwezuga ha ka ebibie ha; bù ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi Kenean, na ndi-Perizait, na ndi-Haiwait, na ndi Jebus; dika Jehova, bù Chineke-gi, nyeworo gi iwü: 18 ka ha we ghara izi unu ime dika ihe-árú-ha nile si di, nke ha meworo chi nile ha; unu ewe mehie megide Jehova, bù Chineke-unu.

19 Mbe i gānochigide obodo n'agha qutu ubochi, n'ibuso ya agha iwere ya, ebibila osisi-ya n'ifekwasi ha anyu-ike; n'ihi na o bu ihe sitere na ha ka i gēri, ebutu-kwa-la ha; n'ihi na osisi nke di n'ohia, o bu madu, ibà n'iru gi na nnōchigide-n'agha ahu? 20 Nāni osisi nke i mara na o digh osisi ihe-oriri ha bu, osisi ahu ka i gēbibi bụtu kwa ha; i gēwu kwa ihe-nnōchigide-n'agha imegide obodo ahu nke nēbuso gi agha, rue mbe o dara.

21 1 Mbe agāhuta otù onye eburu ebu ka o dara n'ohia n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi ka i we nweta ya, ma amagh onye tiburu ya: 2 ndi-okenye-gi na ndi-ikpē-gi gāputa kwa, türue obodo nile nke di buruburu onye ahu eburu ebu: 3 o gēru kwa, na obodo ahu nke dikachasiri nso onye ahu eburu ebu, ndi-okenye obodo ahu gēwere kwa nwa-aboghø-ehi nke igwè ehi, nke akējigh ya lu olu-ubi, nke akādogh kwa ihe nime yoke; 4 ndi-okenye obodo ahu gākpudata nwa-aboghø-ehi ahu nime ndagwurugwu miri nērù mbe nile, nke anālugh olu-

ubi, nke anāghagh kwa nkpuru nime ya, ha gābaji kwa olu nwa-aboghō-chi ahu n'ebē ahu nime ndagwurugwu ahu: 5 ndi-nchu-aja, bù umu Livai, gābiaru kwa nso; n'ihi na ha ka Jehova, bù Chineke-gi, rōputaworo ijere Ya ozi, na igozzi n'aha Jehova; o bu kwa dika okwu-qnū-ha si di ka ise-okwu o bula na otiti-ihe o bula gādi: 6 ndi-okenye nile nke obodo ahu, ndi nōkachasiri nso onye ahu eburu ebu, gākwō kwa aka-ha n'elu nwa-aboghō-chi ahu nke abajiri olu-ya nime ndagwurugwu ahu. 7 Ha gāza kwa, si, Aka-ayi awusigh qbara nka, anya-ayi ahugh kwa ya. 8 Jehova, kpuchiere ndi-Gi nmehie-ha, bù Israel, nke I Ọputaworo, ekwela ka qbara nke nēmegh ihe ojō di n'etiti ndi-Gi, bù Israel. Agēkpuchi-kwa-ra ha nmehie qbara ahu. 9 Gi onwe-gi gēkpochapu kwa n'etiti gi qbara nēmegh ihe ojō, mbe i gēme ihe ziri ezi n'anya Jehova.

10 Mbe i nāpu ibuso ndi-iro-gi agha, Jehova, bù Chineke-gi, we nye ha n'aka-gi, i we dota usu ndi-ha adotara n'agha n'agha, 11 i we hu nwayi nke mara nma n'aru n'usu ndi adotara n'agha, ihe-ya we di gi ezi utq, i we lutara ya onwe-gi na nwunye; 12 i gēme kwa ka o bata n'etiti ulo-gi; o gākōpu kwa isi-ya, mezie mbq-aka-ya, 13 yipu uwe ndotan'agha-ya n'aru ya, nōdu n'ulo-gi, kwara nna-ya na nne-ya ogologo otū qnwa: emesia i gābakuru ya, we ghōrō ya di, o we ghōrō gi nwunye. 14 O gēru kwa, o buru na ihe-ya atogh gi utq, na i gēzipu ya dika nkpuru-obi-ya si achō; ma erela ya n'ego ma-qli, emela ya dika orū, n'ihi na i wedawo ya n'ala.

15 Mbe nwoke nwere ndinyom abua, ma otū nime ha bu nwayi anāhu n'anya, nke-ɔzq aburu nwayi anākpō asi, asi kwa na ha amuworo ya umu-ndikom, ma nwayi anāhu n'anya ma nwayi anākpō asi; ma ɔkpara bu nwa nwayi anākpō asi muru; 16 o gēru kwa, n'ubochi mbe o nēme ka umu-ya ndikom keta ihe o nwere, na o pugh ime ka nwa-nwoke nke nwayi anāhu n'anya buru ɔkpara n'iru nwa-nwoke nke nwayi anākpō asi, bù ɔkpara: 17 kama o gēkwe na ɔkpara ka o bu, bù nwa-nwoke nke nwayi anākpō asi, n'inye ya ɔkē abua n'ihe o bula ahutara n'aka-ya: n'ihi na nwa ahu bu

nkpuru mbu nke ume-ya; o bu ya nwe ihe ekpeziri ɔnqdu-ɔkpara.

18 Mbe nwoke nwere nwa-nwoke nēwezuga onwe-ya, nānupu kwa isi, nke nāgagh-ege nti n'olu nna-ya, na n'olu nne-ya, ha we dō ya aka na nti, ma o gegr̄ ha nti: 19 nna-ya na nne-ya gējide kwa ya aka, me ka o pukuru ndi-okenye obodo-ya, we rue ɔnq-uzq-ama ebe nke ya; 20 ha gāsi kwa ndi-okenye obodo-ya, Nwa-ayi nka nēwezuga onwe-ya, nānupu kwa isi, o digh-ege nti n'olu-ayi; o bu onye-nmefu, na onye nānubiga manya okē. 21 Ndikom nile nke obodo-ya gēwere nkume tuq̄ue ya, ka o we nwua: i we kpochapu ihe ojō ahu n'etiti gi; Israel nile gānu kwa, we tua egwu.

22 Mbe nmehie di n'onye o bula, bù ihe ejì ma ya ikpe ɔnwu, ewe me ka o nwua, i we kwuba ya n'osisi; 23 ozu-ya agagh-adigide n'elu osisi abali nile, kama i ghagh ili ya n'ubochi ahu; n'ihi na ihe-nkocha nke Chineke ka onye akwubara akwuba bu; ka i ghara imeru ala-gi, nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi ka o buru ihe-nketa.

22 1 I gagh-ahu ehi nwa-nne-gi, ma-qbū aturu-ya, nke anāchufu achufu, we zopu onwe-gi n'ebē ha di: i ghagh iwere ha nyeghachi nwa-nne-gi. 2 Ma o buru na nwa-nne-gi anōgh gi nso, o buru kwa na i magh ya, i gēwebata kwa ya n'etiti ulo-gi, o gādi kwa n'aka-gi rue mbe nwa-nne-gi gāju ase ya, i we were ya nyeghachi ya. 3 Otū a ka i gēme-kwa-ra inyinya-ibu-ya; otū a ka i gēme-kwa-ra uwe-nbokwasi-ya; otū a ka i gēme-kwa-ra ihe o bula furu efu nke nwa-nne-gi, nke nēfunari ya, ma i hutawo ya: i pugh izo onwe-gi.

4 I gagh-ahu inyinya-ibu nwa-nne-gi ma-qbū ehi-ya ka ha nāda n'uzq, we zopu onwe-gi n'ebē ha di: i ghagh isoro ya ibuli ha elu.

5 Ihe diri nwoke agagh-adikwasi n'aru nwayi, nwoke agagh-eyiri kwa uwe-nbokwasi nwayi: n'ihi na ihe-ārū nke Jehova, bù Chineke-gi, ka onye o bula bu nke nēme ihe ndia.

6 Mbe akwu nnunu di n'iru gi n'uzq, n'osisi o bula, ma-qbū n'ala, umu-nnunu ma-qbū àkwà adi kwa nime ya, nne ekpukwasi kwa umu-ya ma-qbū àkwà-ya, ewela nne na umu-ya: 7 i ghagh

ime ka nne-nnunu la, ma umu-ya ka i gēwere n'onwe-gi; ka o we diri gi nma, ka i we me kwa ka ubochi-gi di anya.

8 Mbe i nēwu ulo oħu, i gēme-kwa-ra elu-ulō-gi ihe-nbōchi buruburu, ka i ghara ime ka ɔbara di n'ulō-gi, mbe madu gēsi na ya da. 9 Aghala uzō nkpuru abua n'ubi-vine-gi: ka ojuu nke nkpuru i nāgħha na ihe-qmume ubi-vine-gi we ghara idi nsq.

10 Ejikola ehi na inyinya-ibu ido ihe ejí gwu ala-ubi. 11 Eyila uwe nke ejí uzō ihe abua kpakqata, bū aji-anu na flax n'otu.

12 I gēmère onwe-gi ihe-ogho akpara akpà n'elu usq anq nke ihe-nbokwasi-gi, bū nke i ji ɬokwasi onwe-gi.

13 Mbe nwoke gāluru nwunye, bakuru ya, kpø ya asì, 14 we bo ya ebubo ihere, we weta aha ojø n'isi ya, si, Nwayi a ka m'luru na nwunye, m'we biarue ya nso, ma achqtaghm n'aru ya ihe nēgosi na o bu nwa-abogħo nāmagħ nwoke: 15 nna nwa-abogħo ahu, na nne-ya, gēwere kwa ihe nēgosi na nwa-abogħo ahu bu onye nāmagħ nwoke, ha gēweputa-kwa-ra ha ndi-okenye obodo, rue ɬonu-uzō-ama: 16 nna nwa-abogħo ahu gāsi kwa ndi-okenye ahu, Nwam nwayi ka m'nyere nwoke a na nwunye, o we kpø ya asì; 17 ma, le, nwoke a ebowo ya ebubo ihere, si, Achqtaghm n'aru nwa-gi nwayi ihe nēgosi na o bu nwayi nāmagħ nwoke; ma ndia bu ihe nēgosi na nwam nwayi bu nwa-abogħo nāmagħ nwoke. Ha gāħasa kwa uwe-nbokwasi-ya n'iru ndi-okenye obodo ahu. 18 Ndi-okenye obodo ahu gēwere nwoke ahu dō ya aka na nti; 19 ha gēri kwa ya nra oġu shekel ɬa-ċha ise, nye nna nke nwa-abogħo ahu, n'ihi na o wetawo aha ojø n'isi nwa-abogħo nke Israel nāmagħ nwoke: ya ka o gābu-kwa-ra nwunye; o pugh ichupu ya ubochi-ya nile. 20 Ma o buru na ihe a bu, ezi-okwu, na achqtagh n'aru nwa-abogħo ahm ihe nēgosi na o bu nwa-abogħo nāmagħ nwoke: 21 ha gēme kwa ka nwa-abogħo ahu putarue ɬonu-uzō ulo nna-ya, ndikom obodo-yagħewre nkum ħabu ya ka o we nwua: n'ihi na o mere ihe-nzuzu n'Israel, ikwa iko n'ulo nna-ya: i we kpočchapu ihe ojø ahu n'etiti gi.

22 Mbe agħħuta nwoke ka ya na

nwayi nēdina, bū nwayi nke di lutaworo, ha abua gānwu kwa, bū nwoke ahu nke ya na nwayi ahu nēdina, na nwayi ahu: i we kpočchapu ihe ojø ahu n'Israel.

23 Mbe nwa-abogħo di nke bu nwayi nāmagħ nwoke, nke nwoke kwere ilu, ma nwoke hutara ya n'obodo, we soro ya dina; 24 unu gēme kwa ka ha abua putarue ɬonu-uzō-ama obodo ahu, unu gēwere nkum ħabu ha, ka ha we nwua; nwa-abogħo ahu, n'ihi na o tigh nkpu n'obodo: na nwoke ahu, n'ihi na o wedawo nwunye madu-ibe-ya n'ala: i we kpočchapu ihe ojø ahu n'etiti gi.

25 Ma o buru na nwoke ahu ahuta nwa-abogħo ahu n'ophia, bū nwayi nwoke kwere ilu, nwoke ahu ewe jidide ya n'ike, soro ya dina; o bu kwa náni nwoke nke soro ya dina gānzu: 26 ma o digh ihe i gēmère nwa-abogħo ahu; o digh nmehie ɬonu diri nwa-abogħo ahu: n'ihi na dika mbe nwoke nēbili imegide madu-ibe-ya, we bue ya eħbu, otu a ka okwu a di: 27 n'ihi na n'ophia ka o hutara ya; nwa-abogħo ahu nwoke kwere ilu tiri nkpu, ma o digh onye-nzoputa o nwere.

28 Mbe nwoke gāħuta nwa-abogħo nke bu nwayi nāmagħ nwoke, nke nwoke nēkwegħ ilu, o we jidde ya, soro ya dina, ewe hutu ha; 29 nwoke ahu nke soro ya dina gēnye kwa nna nwa-abogħo ahu oġu shekel ɬa-ċha abua na iri, ya ka nwa-abogħo ahu gābu-kwa-ra nwunye, n'ihi na o wedawo ya n'ala; o pugh ichupu ya ubochi-ya nile.

30 Nwoke agagh-ekuru nwunye nna-ya, o gagh-ekpugħe kwa uwe kpuchiri qo nna-ya.

23 1 Onye emetara ɔnyá site n'ichipia nkpuru-amu-ya, ma-qbū nke ebipuru amu-ya, agagh-abà nime nkpočqata Jehova.

2 Nwa-iko agagh-abà nime nkpočqata Jehova; ɔbuná ɔbø nke-iri ya agagh-abà nime nkpočqata Jehova.

3 Onye Amon ma-qbū onye Moab agagh-abà nime nkpočqata Jehova, ɔbuná ɔbø nke-iri ha agagh-abà nime nkpočqata Jehova rue mbe ebigh-ebi: 4 n'ihi na ha ejigħi achicha na miri bia n'iru unu n'uzo, mbe unu siri n'Ijipt puta; na n'ihi na ha gotara Belam nwa Beoa imegide gi site na Petoa nke Mesopotemia, ikċha gi. 5 Ma Jehova, bū Chineke-gi,

ekwagh ige Belam nti; kama Jehova, bú Chineke-gi, banwere nkocha ahu ka ọ għorq gi ngozi, n'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, huru gi n'anya. 6 Achola udo-ha na ọdi-nma-ha ubqechi-gi nile rue mbe ebigh-ebi.

7 Akpola onye Edom ihe-árú: n'ihi na nwa-nne-gi ka ọ bu: akpola onye Ijipt ihe-árú; n'ihi na obia ka i buri n'ala-ya. 8 Umu agāmuru ha. Ọbø nke-atø ha, gābà nime nkpoqota Jehova.

9 Mbe i nāpu dika ọmuma-ulō-ikwū imegide ndi-iro-gi, i gēdebe kwa onwe-gi pua n'ihe ọjø nile ọ bula. 10 Mbe nwoke ọ bula di n'etiti unu, nke nādigh ọcha, site n'ihe mere ya n'abali, ọ gāpu kwa je n'azu ọmuma-ulō-ikwū, ọ gāgh-abá n'etiti ọmuma-ulō-ikwū: 11 ma o gēru, mbe o nēru anyasi, na ọ gēwerc miri sa aru-ya: mbe anyanwu nāda, ọ gābà kwa n'etiti ọmuma-ulō-ikwū. 12 I gēnwe kwa otù ebe n'azu ọmuma-ulō-ikwū ebe i ganāpu je n'ogwe: 13 i gēnwe kwa osekè n'etiti ihe-agha-gi; o gēru kwa, mbe i nānqdu n'ogwe, na i gēwerc ya gwue ala, i we chigharia kpochie ihe si n'aru-gi puta: 14 n'ihi na Jchova, bú Chineke-gi, nējeghari n'etiti ọmuma-ulō-ikwū-gi, inaputa gi, na ira ndi-iro-gi nye n'iru gi; ọmuma-ulō-ikwū-gi gādi kwa nsø: ka Q we ghara ihu n'etiti gi ọtø ihe ọ bula, we lagħachi n'iso gi n'azu.

15 Emeehibidola orù nyc onye-nwe-ya, bú onye naputaworo onwe-ya n'aka onye-nwe-ya hukute gi: 16 o gēbiyerc gi, n'etiti gi, n'ebé ahu nke ọ gārroputa n'otù nime ọnu-uzq-ama-gi nilc, n'ebé di ya nma: emela ya ihe-ike.

17 Nwayi edoro nsø ikwa iko agagh-adi n'etiti umu-ndinyom Israel, nwoke edoro nsø ikwa iko agagh-adi kwa n'etiti unu - ndikom Israel. 18 Ewebatala onyinye enyere nwayi nākwa iko, ma-qbū ihe cretara na nkita, n'ulo Jehova, bú Chineke-gi, imezù nkwa ọ bula: n'ihi na ihe-árú nke Jehova, bú Chineke-gi, ka ha abua bu kwa.

19 Ebinyela nwa-nne-gi ihe n'uma; bú uma nke ego, ma-qbū uma nke ihe-oriri, ma-qbū uma nke ihe ọ bula nke anēbinye n'uma: 20 onye ala ọzø ka i gēbinye ihe n'uma; ma ebinyela nwa-nne-gi ihe n'uma: ka Jehova, bú Chineke-gi, we gozie gi na nseti aka-gi

nile, n'elu ala ahu ebe gi onwe-gi nābà inweta ya.

21 Mbe i gēkwæ Jehova, bú Chineke-gi, nkwa, alala azu n'ikwughachi ya: n'ihi na Jehova, bú Chineke-gi, aghagh iju ase ya n'aka-gi; ọ gābu kwa nmehie nime gi. 22 Ma mbe i ghara ikwe nkwa, ọ gagh-abu nmehie nime gi. 23 Ihe nke nēsi n'ebubere-önü-gi puta ka i gēdebe, me kwa; dika i kweworo Jehova, bú Chineke-gi, nkwa, ọ bu onyinye-afø-ofuso, nke i kwuworo n'önü-gi.

24 Mbe ọ bula i nābà n'ubi-vine nke abata-obi-gi, i gēri kwa nkpuru-vinc, dika nkpuru-obi-gi si aehø, nke gēju gi afø; ma etiyela nkpuru ọ bula n'ihe-gi.

25 Mbe ọ bula i nābà n'oka guzoro eguzo nke abata-obi-gi, i gāghorq oko ọka n'aka-gi; ma ewegħarila mma-iwe-ihe-ubi n'elu ọka guzoro eguzo nke abata-obi-gi.

24 1 Mbe nwoke gāluru nwunye, we buru di-ya, o gēru kwa, ọ buru na nwayi ahu ahutagh amara n'iru ya, n'ihi na ọ huwo ihe nēkxesigh ekwesi n'aru ya, na ọ gēdere ya akwukwø nkewa, we nyc ya n'aka, we zipu ya n'ulo-ya. 2 Ma mbe o si n'ulo-ya pua, ọ gēje kwa buru nwunye nke nwoke ọzø. 3 Ma asi na nwoke nke-ikpe-azu ahu akpø ya asi, de-kwa-ra ya akwukwø nkewa, we nyc ya n'aka, we zipu ya n'ulo-ya; ma-qbū mbe nwoke nke-ikpe-azu ahu gānwu, bú nke lutara ya n'onwe-ya na nwunye; 4 di mbu ya, nke zipuru ya, apugh ikughachi ya ọzø iburu ya nwunye, mbe emerusiri ya; n'ihi na ihe-árú ka ọ bu n'iru Jehova: emela ka ala ahu mehie, bú nke Jehova, bú Chineke-gi, nēnye gi ibu ihe-nketa.

5 Mbe nwoke gāluru nwunye ọhu, ọ gagh-apu ba n'usu-ndi-agħa, madu agagh-agabiga rue ebe ọ nq bayere ihe ọ bula: onye puru n'ofufè-ala ka ọ gābu n'ulo-ya otù arø, ọ gēme kwa ka nwunye-ya nke ọ luruworo ħurja ọnu. 6 Madu agagh-ewere nkume-igwe-nri ma-qbū aka-nkume n'ihe-ibe: n'ihi na ndu madu ka onye ahu nēwre n'ihe-ibe.

7 Mbe agāhu onye ọ bula ka o nēzu madu n'ori sitere n'umu-nne-ya, sitere n'umu Israel, ọ we nēme ya dika orù, ma-qbū re ya; onye-ori ahu gānwu kwa: i we kpočħapu ihe ọjø ahu n'etiti gi.

8 Lezie onwe-gi anya n'ihe-otiti ekpenta, ilezi anya nke-oma, na ime dika ihe nile si di nke ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, gēzi unu: dika m'nyere ha iwu, otù a ka unu gēlezi anya ime. 9 Cheta ihe ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, mere Midian, n'użo, mbe unu siri n'Ijipt puta.

10 Mbe i nēbinye madu-ibe-gi ihe-nbinye o bula, abala n'ulo-ya iwere ihe-ibe-ya. 11 N'èzi ka i gēguzo, nwoke ahu onye gi onwe-gi nēbinye ihe gēweputa-kwa-ra gi ihe-ibe-ya n'èzi. 12 Ma o buru na onye ewedara n'ala ka o bu, ewela ihe-ibe-ya dina ala: 13 i ghagh inyeghachi ya ihe-ibe ahu mbe anyanwu nāda, ka o we dina ala n'uwe-ya, we gōzie gi: o we buru gi ezi omume n'iru Jehova, bù Chineke-gi.

14 Emebula onye egoro ọlu nke bu onye ewedara n'ala na obeye, ma o sitere n'umu-nne-gi, ma-obu na o sitere na ndi-obia-gi ndi n'o n'ala-gi nime ọnu-użo-ama-gi o bula. 15 N'ubochi-ya ka i gēnye ya ugwo-olu-ya, anyanwu agagh-adakpu kwa ya; n'ihi na onye ewedara n'ala ka o bu, nke ahu ka ya onwe-ya nātukwasi kwa nkpuru-obi-ya: ka o we ghara ikpoku Jehova megide gi, o we buru nmehie nime gi.

16 Agagh-eme ka ndi bu nna nwua n'önodu umu-ha, agagh-eme kwa ka umu nwua n'önodu ndi bu nna-ha: agēme ka ha nwua, onye o bula nime nmehie nke aka ya.

17 Ewezugala ikpē ọbia, bù nwa-nbei; ewere-kwa-la uwe nwai di-ya nwuru n'ihe-ibe: 18 ma i gēcheta na oru ka i buri n'Ijipt, Jehova, bù Chineke-gi, we ọputa gi n'ebe ahu: n'ihi nka ka m'nēnye gi iwu ime ihe a.

19 Mbe i nēwe ihe-ubi n'ubi-gi, i we chezø ükwù ọka n'ubi, ejeghachila iweta ya: ọbia, na nwa-nbei, na nwai di-ya nwuru, ka o gādiri: ka Jehova, bù Chineke-gi, we gōzie gi n'omume aka-gi nile.

20 Mbe i nētisisi nkpuru osisi olive gi, eletala alaka-ya ọzo n'azu gi: ọbia, na nwa-nbei, na nwai di-ya nwuru, ka o gādiri. 21 Mbe i nāghorø nkpuru ubi-vine-gi, atutukola nkpuru-ya fôduru n'azu gi: ọbia, na nwa-nbei, na nwai di-ya nwuru, ka o gādiri. 22 I gēcheta

kwa na oru ka i buri n'ala Ijipt: n'ihi nka ka m'nēnye gi iwu ime ihe a.

25 1 Mbe ise-okwu di n'etiti ndikom, ndi-ikpē we kpe ha; ha gāgu kwa onye ezi omume n'onye ezi omume, gu kwa onye nēmebi iwu n'onye nēmebi iwu; 2 o gēru kwa, o buru na onye nēmebi iwu kwesiri ka etie ya ihe, na onye-ikpē gēme ka o dina ala, ka eti kwa ya ihe n'iru ya, dika nke gēzù nmebi-iwu-ya, n'ònú-ogugu. 3 Ogu otiti abua ka o gēti ya, o gagh-eti kari: ka o ghara ibu, ma asi na o gēti ya ọtutu otiti kari ndia, na agēleli kwa nwa-nne-gi n'anya-gi.

4 Ekechila ọnu ehi mbe o nāzochha ọka.

5 Mbe umu-nne ndikom gēbikø, otù nime ha ewe nwua, ma o nwegh nwa-nwoke, nwunye onye ahu nke nwuru anwu agagh-aburu nwoke ala ọzo nwunye n'èzi: nwa-nne di-ya gābakuru ya, luru ya n'onwe-ya na nwunye, we lura ọlu kwesiri nwa-nne di n'ebe o n'o.

6 O gēru kwa, na ọkpara o gāmu gānōchi n'aha nke nwa-nne-ya nke nwuru anwu, ka aghara ihichapu aha-ya n'Israel.

7 Ma o buru na o tōgh nwoke ahu iluru nwunye nwa - nne - ya na nwunye, nwunye nwa-nne-ya gārigoru ọnu-użo-ama, jekuru ndi-okenye, si, Nwa-nne dim nāju ime ka aha biliere nwa-nne-ya n'Israel, o kwegh ilu ọlu kwesiri nwa-nne di n'ebe m'n'o.

8 Ndi-okenye obodo-ya gākpø kwa ya, gwa ya okwu: ma asi na o guzo, si, O tōghm iluru ya na nwunye; 9 nwunye nwa-nne-ya gābiaru ya nso n'anya ndi-okenye, tōpu akpukpø-ukwu-ya n'ukwu-ya, basa ya asø n'iru, za ya, si, Otù a ka agēme nwoke ahu nke nēwuligh ulo nwa-nne-ya.

10 Agākpø kwa aha-ya n'Israel, Ulo nke onye atōpuru akpukpø-ukwu-ya.

11 Mbe ndikom gālurita ọgù, otù onye na ibe-ya, ma nwunye nke otù nime ha abiari nso inaputa di-ya n'aka onye nēti ya ihe, asi na o setipu aka-ya, we jide ya na nkpa-aru-ya: 12 i gēbipu kwa aka-ya, anya-gi agagh-eme ebere.

13 Enwela n'ákpa-gi uzø nkume-is-ihe abua, nke - uku na nke - ntà.

14 Enwela n'ulo-gi uzø ephah abua, nke-uku na nke-ntà. 15 Nkume-is-ihe zuru okè, nke zi-kwa-ra ezi, ka i gēnwe; ephah zuru okè, nke zi-kwa-ra

ezi, ka i gēnwe: ka ubochi-gi we di anya n'elu ala nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi. 16 N'ihi na ihe-ārū nke Jehova, bù Chineke-gi, ka o bu, bu onye o bulu nēme ihe ndia, onye o bulu nēme ajo omume.

17 Cheta ihe Amalek mere gi n'użo, mbe unu siri n'Ijipt puta: 18 otù o zutere gi n'użo, tibue ndi-ikpe-azu n'etiti gi, ndi nile nādigh ike n'azu gi, mbe gi onwe-gi nāda mbà, mbe ike gwu-kwa-ra gi; ma o tugh egwu Chineke. 19 O gēru kwa, mbe Jehova, bù Chineke-gi, gémewori ka i pua n'aka ndi-iro-gi buruburu, zuru ike, n'ala nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi n'ihe-nketa, ka i we nweta ya, na i gēhichapu ncheta Amalek n'okpuru elu-igwe; echezola.

26 1 O gēru kwa, mbe i gābà n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi n'ihe-nketa, mbe i gēnweta kwa ya, we biri nime ya; 2 na i gēwere ufodu nime nkpuru mbu nke nkpuru nile nke ala-ubi, nke i gēsi n'ala-gi nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi webata; i gētiye kwa ya n'abø, jerue ebe ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, gāroputa ime ka aha-Ya biri n'ebe ahu. 3 I gābiakute kwa onye-nchu-aja nke gānø na mbe ahu, si ya, Egoziwom Jehova, bù Chineke-gi, ta, na abatawom n'ala ahu nke Jehova nñuru nna-ayi-hà iyi inye ayi. 4 Onye-nchu-aja gānara abø ahu n'aka-gi, døba ya n'iru ebe-ichu-aja nke Jehova, bù Chineke-gi. 5 I gāza kwa, si n'iru Jehova, bù Chineke-gi, Onye Siria nke nāla n'iyi ka nnam bu, o we rida n'Ijipt, nō dika obia n'ebe ahu, ya na ndikom ole-na-ole; o we ghø mba n'ebe ahu, nke di uku, di kwa ike, ba kwa uba: 6 ndi Ijipt we mejø ayi, weda ayi n'ala, tukwasi ayi öfufè siri ike: 7 ayi we tikue Jehova, bù Chineke nke nna-ayi-hà, Jehova we nu olu-ayi, hu kwa nweda-n'ala-ayi, na ndøbu áyi nādøbu onwe-ayi n'olu, na nmeøbu-ayi: 8 Jehova we were aka di ike, na ogwe-aka esetiri eseti, na egwu uku, na ihe-iriba-ama di iche iche, na ihe-ebube di iche iche, me ka ayi si n'Ijipt puta: 9 O we me ka ayi bata n'ebe a, O we nye ayi ala nka, bù ala nke miri-ara-ehi na manu-anu nērù nime ya. 10 Ma ubu a, le, ewetawom nkpuru mbu nke

nkpuru ala-ubi nke I nyeworom, Jehova. I gādøba kwa ya n'iru Jehova, bù Chineke-gi, kpø isi ala n'iru Jehova, bù Chineke-gi: 11 i gānuri kwa ònu n'ezí ihe nile nke Jehova, bù Chineke-gi, nyeworo gi, nye kwa ulo-gi, gi onwe-gi, na onye Livai, na obia nke nō n'etiti gi.

12 Mbe i gēnyebiwori otù uzø n'użo iri nile nke ihe-omume-gi n'arø nke-atø, bù arø nke inye otù uzø n'użo iri, i gēnye kwa ya onye Livai, nye kwa obia, nye kwa nwa-nbei, nye kwa nwayi di-ya nwuru, ka ha we rie nime ònu-użø-ama-gi nile, afø ewe ju ha; 13 i gāsi kwa n'iru Jehova, bù Chineke-gi, Ekpochapuwom ihe nsø ahu n'ulom, òzø kwa, enyewom ya ndi Livai, nye kwa obia, nye kwa nwa-nbei, nye kwa nwayi di-ya nwuru, dika ihe nile I nyere n'iwu si di nke I nyerem n'iwu: agabigaghm ihe nile I nyere n'iwu, echezoghwam: 14 erighm ihe sitere na ya n'iru-újum, ekpochapughkwam ihe sitere na ya n'adigh - ocha, enyeghwam ihe sitere na ya bayere onye nwuru anwu: egewom nti olu Jehova, bù Chinekem, emewom dika ihe nile si di nke I nyeworom n'iwu. 15 Si n'ebe-obibi nsø Gi, si n'elü-igwe, le anya, gozie ndi-Gi, bù Israel, na ala-ubi ahu nke I nyeworo ayi, dika I nñuru nna-ayi-hà iyi, bù ala miri-ara-ehi na manu-anu nērù nime ya.

16 Ubochi ta ka Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi iwu ime ukpuru ndia na ikpè ndia: i gēwere kwa obi-gi nile, were kwa nkpuru-obi-gi nile, debe ha, me kwa ha. 17 Jehova ka i meworo ka Q si ta na Q gāburu gi Chineke, na i gēje kwa ije n'użø-Ya nile, debe kwa ukpuru-Ya nile, na ihe nile Q nyere n'iwu, na ikpè-Ya nile, ge kwa nti olu-Ya: 18 Jehova emewo kwa ka i si ta na i gāburu Ya ndi nke aka Ya, dika Q gwaworo gi okwu, na i gēdebe kwa ihe nile Q nyere n'iwu; 19 na Q gēme kwa gi ka i kachasia mba nile Q meworo elu, ibu otuto, ibu kwa aha, ibu kwa ihe mara nma; ka i we buru-kwa-ra Jehova, bù Chineke-gi, ndi nsø, dika O kwuworo.

27 1 Moses na ndi-okenye Israel we nye ndi Israel iwu, si, Debe ihe nile enyere n'iwu, nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta. 2 O gēru kwa n'ubochi ahu

mbe unu gāgabiga Jōdan rue ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi, na i gēguzoro onwe-gi nkume uku ọtọ, were ihe-ntechi techie ha: 3 i gēdekwasí kwa ha okwu nile nke iwú a, mbe i gabigasiri; ka i we ba n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi, bù ala nke miri-ara-ehi na manu-anu nērū nime ya, dika Jehova, bù Chineke nke nna-gi-hà, gwaworo gi okwu. 4 O gēru kwa, mbe unu gabigasiri Jōdan, na unu gēguzo nkume ndia ọtọ, nke mu onwem nēnye unu n'iwú, n'ugwu Ibal, i gēwere kwa ihe-ntechi techie ha. 5 I gēwu-kwa-ra Jehova, bù Chineke-gi, ebe-ichu-aja n'ebe ahu, bù ebe-ichu-aja nkume: emela ka ihe-olu igwé gan'elu ha. 6 I gēji nkume zuru oké wue ebe-ichu-aja nke Jehova, bù Chineke-gi: i gēsure-kwa-ra Jehova, bù Chineke-gi, ajánsure-ọku n'elu ya: 7 i gāchu kwa ajáudo, ri kwa ihe n'ebe ahu; i gānuri kwa ọnu n'iru Jehova, bù Chineke-gi. 8 I gēdekwasí kwa na nkume ndia okwu nile nke iwú a, agātu akika ha nke-ọma.

9 Moses na ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, we gwa Israel nile okwu, si, Nodu du, ge kwa nti, Israel; ubochi ta ka i ghoworo Jehova, bù Chineke-gi, otù ndi. 10 I gēge kwa nti olu Jehova, bù Chineke-gi, me ihe nile O nyere n'iwú, na ukpuru-Ya nile, nke mu onwem nēnye gi n'iwú ta.

11 Moses we nye ndi Israel iwú n'ubochi ahu, si, 12 Ndia gēguzo n'elu ugwu Geraizim igózi ndi Israel, mbe unu gabigasiri Jōdan; Simeon, na Livai, na Juda, na Isaka, na Josef, na Benjamin: 13 ndia gēguzo kwa n'ugwu Ibal bayere nkócha; Reuben, na Gad, na Asha, na Zebulun, na Dan, na Naftali. 14 Ndi Livai gēwere olu di clu za, si ndikom nile nke Israel,

15 Onye anābu ọnu ka nwoke ahu bu nke nēme arusi apri api ma-ọbu arusi awuru awu, bu ihe-árú nke Jehova, ọlu aka nke onye nātu akika, we tiye ya n'ebe nzuzo. Ndi Israel nile gāza kwa, si, Amen.

16 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēleli nna-ya ma-Ọbu nne-ya. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

17 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēwezuga ókè-ala abata-obi-ya. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

18 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēme onye-isì ka ọ jehie n'użo. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

19 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēwezuga ikpè nke Ọbia, na nke nwani-bei, na nke nwayi di-ya nwuru. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

20 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye ya na nwunye nna-ya nēdina; n'ihi na o kpughewo uwe kpuchiri ọtọ nna-ya. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

21 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye ya na anumanu ọ bulu nēdina. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

22 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye ya na nwa-nne-ya nwayi nēdina, bù nwa-nwayi nke nna-ya, ma-Ọbu nwa-nwayi nke nne-ya. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

23 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye ya na nne nwunye-ya nēdina. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

24 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nētibù madu-ibe-ya na nzuzo. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

25 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nānara ihe-iri-ngo itibù madu, bù iwusi Ọbara nke onye nēmegh ihe Ọjọ. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

26 Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēmegh ka okwu nile nke iwú a guzosic ike, ime ha. Ndi Israel nile gāsi kwa, Amen.

28 1 O gēru kwa, ọ buru na i ge nii nke-ọma n'olu nke Jehova, bù Chineke-gi, ilezi anya ime ihe nile O nyere n'iwú, bù nke mu onwem nēnye gi n'iwú ta, na Jehova, bù Chineke-gi, gēme gi ka i kachasia mba nile nke uwa clu: 2 ngózi ndia nile gābiakwasí kwa gi, we rue gi aru, mbe i gēge nti olu Jehova, bù Chineke-gi. 3 Onye agoziri agozi ka gi onwe-gi gābu n'obodo, onye agoziri agozi ka gi onwe-gi gābu kwa n'ohia. 4 Ihe agoziri agozi ka ọ gābu, bù nkpuru nke afò-gi, na nkpuru nke ala-ubi-gi, na nkpuru nke anu-ulø-gi, bù umu ehi-gi muru, na umu igwé ewu na aturu-gi. 5 Ihe agoziri agozi ka aboggi na ihe-gi iji agwø achicha gābu. 6 Onye agoziri agozi ka gi onwe-gi gābu na nbata-gi, onye agoziri agozi ka gi onwe-gi gābu kwa n'opupu-gi. 7 Jehova gēme ka etibue n'iru gi ndi-iro-gi ndi nēbili imegide gi: n'otù uzø ka ha

gāpukuru gi, ma n'uzo asa ka ha gābalaga n'iru gi. 8 Jehova gēnye ngɔzi-Ya i:vu n'ebe i nō n'qba-gi nile, na nime nseti aka-gi nile; Q gāgozi kwa gi n'ala ahu nke Jehova, bù Chineke-gi, nēnye gi. 9 Jehova gēme ka i guzosiere Ya ike ibu ndi nsø, dika Q n̄uru gi iyi; mbe i gēdebe ihe nile Jehova, bù Chineke-gi, nyere n'iwu, mbe i gēje kwa ije n'uzo-Ya nile. 10 Ndi nile nke uwa gāhu kwa na o bu aha Jehova ka anākpokwasi gi; ha gātu kwa egwu gi. 11 Jehova gēme kwa ka i babiga uba oké bayere ezi ihe, nime nkpuru nke afø-gi, na nime nkpuru nke anu-ulø-gi, na nime nkpuru nke ala-ubi-gi, n'elu ala abu nke Jehova n̄uru nna-gi-ha iyi inye gi. 12 Jehova gēmeghere gi ezi ulø-akü-Ya, bù elu-igwe, inye miri-ozuzo nke ala-gi na mbe-ya, na igɔzi omume nile nke aka-gi; i gēbinye kwa ɔtutu mba ihe, ma gi onwe-gi agagh-ebiri ihe. 13 Jehova gēme kwa gi isi, o bugh ɔdudu; i gādi nāni n'elu, i gagh-adi kwa n'okpuru; mbe i gēge nti ihe nile Jehova, bù Chineke-gi, nyere n'iwu, nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, idebe na ime ha; 14 ma ewezugala onwe-gi n'akanri ma-obu n'aka-ekpe n'okwu nile o bula nke mu onwem nēnye unu n'iwu ta, ijeso chi di iche iche ɔzø ifè ha ofufè.

15 Ma o gēru, o buru na i gejh nti olu Jehova, bù Chineke-gi, ilezi anya ime ihe nile Q nyere n'iwu na ukpuru-Ya nile nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta; na nkocha nile ndia gābiakwasi gi, we rue gi aru. 16 Onye anābu ɔnu ka i gābu n'obodo, onye anābu ɔnu ka i gābu kwa n'qchia. 17 Ihe anābu ɔnu ka abø-gi na ihe-gi iji gwø achicha gābu. 18 Ihe anābu ɔnu ka o gābu, bù nkpuru nke afø-gi, na nkpuru nke ala-ubi-gi, na umu chii-gi muru, na umu igwè ewu na aturu-gi. 19 Onye anābu ɔnu ka i gābu na nbata-gi, onye anābu ɔnu ka i gābu kv.a n'opupu-gi. 20 Jehova gēzikwasi gi ɔbubu-ɔnu, na ɔbuha-agħara, na ibasi-nba-ike, nime nseti aka-gi nile nke i nēme, rue mbe agēkpochapu gi, ru kwa mbe i gāla n'iyyi ngwa ngwa; n'ihi ihe ɔjø nke omume-gi nile nke i ji rapum. 21 Jehova gēme ka ajo ɔria nke nēfe efe rapara n'aru-gi, rue mbe Q gēme ka i gwupu n'elu ala ahu, ebe gi onwe-gi nābā inweta ya. 22 Jehova gēwere

otita-aru, were kwa aru-ɔku, were kwa nruru-ɔku, were kwa oké okpom-ɔku, were kwa mma-agħa, were kwa nchakpo, were kwa ɔmuma-ebū, tibue gi; ha gāchu kwa gi rue mbe i gāla n'iyyi. 23 Elu-igwe-gi nke di n'elu isi-gi gābu kwa ɔla, ala nke di n'okpuru gi gābu kwa igwé. 24 Jehova gēme ka miri-ozuzo nke ala-gi buru uzuzu na ajá: o gēsi n'elu-igwe dakwasí gi, rue mbe agēkpochapu gi. 25 Jehova gēme ka etibue gi n'iru ndi-iro-gi: n'otù uzø ka i gāpukuru ha, ma n'uzo asa ka i gābalaga n'iru ha: i gāghq-kwa-ra ala-eze nile nke uwa ihe-ntughari. 26 Ozugi gābu-kwa-ra anu-ufe nile nke elu-igwe, bu-kwa-ra anumanu nke uwa, ihe-oriri, onye-nchuli adigh kwa. 27 Jehova gēwere ihe-ofifi Ijipt, were kwa emerod, were kwa ȧba, were kwa ɔkø, tibue gi, nke anāpugh ime ka aru-gi di nma na ya. 28 Jehova gēwere ara-ɔwiwi, were kwa ikpu-isi, were kwa ibobo nke obi, tibue gi: 29 i gāsoghari kwa isi n'etiti ehīhie, dika onye - isì nāsoghari n'qchichiri, i gagħ-eme kwa ka ije-gi o bula ga nke-ɔma: i gābu kwa nāni onye anēmebu emebu na onye anānapu iħċ-ya n'ike uboħchi nile, onye-nzoputa adigh kwa. 30 I gēkwe nkwa ilu nwunye, ma ya na nwoke ɔzø gēdina: i gēwu ulo, ma i gagħ-ebi nime ya: i gāku ubi-vine, ma i gagħ-eme ka o pua na nsø anāsø ya. 31 Agēħu chi-gi n'anya-gi, ma i gagħ-eri nime anu-ya: agānapu gi inyinya-ibu-gi n'iru gi, ma agagh-ewegħachiri gi ya: agēnye ndi-iro-gi igwè ewu na aturu-gi, ma i gagħ-enwe onye-nzoputa. 32 Agēnye ndi ɔzø umu-gi ndikom na umu-gi ndinyon, ma anya-gi ganēle, we dala n'isi n'ichq ha ogologo uboħchi nile: ma o digh ihe gādiri ike aka-gi. 33 Nkpuru ala-ubi-gi na ndoħbu-n'olu-gi nile ka otù ndi nke i nāmagħ gēri; ma i gābu nāni onye anēmebu emebu na onye anāzopia azopia uboħchi-gi nile: 34 i we buru onye nāwi ara n'ihi ihe-qbuhu anya-gi abua, nke i gāhu. 35 Jehova gēwere ihe-ofifi ɔjø, nke anāpugh ime ka aru-gi di nma na ya, tie gi n'ikperè-ukwu-gi abua na n'ogwe-ukwu-gi abua, site n'qbū-ukwu-gi we rue opu-n'isi-gi. 36 Jehova gēme ka gi na eze-gi, nke i gēguzo ka o buru eze-gi, jerue otù mba

nke i nāmagħ, ma gi onwe-gi ma nnagi-hà; i gēfè kwa chi di iche iche զզ n'ebe ahu, bú osisi na nkume. 37 I gāghq kwa ihe-jiu-anja, na ilu, na ihe-akukù, n'etiti ndi ahu ղile ebe Jehova gēdu gi je. 38 I gewere ղutu nkpuru-oghīha pua je n'ubi, ma զ bu nwanti ka i gāchikqata; n'ihi na igurube gērichapu ya. 39 I gāku ubi-vine di iche iche, lu kwa ha, ma զ digh manya-vine i gānu, i gagh-agħokqata kwa nkpuru-vine; n'ihi na ikpuru gēri ha. 40 I gēnwe osisi olive n'okè-ala-gi nile, ma զ digh manu i gēte; n'ihi na nkpuru olive gi gāhiqsi. 41 I gāmu umu-ndikom na umu-ndinyom, ma ha agagh-abu nke gi; n'ihi na agādqa ha n'agħa. 42 Osisi-gi nile na nkpuru ala-ubi-gi ka nbuzu gēnweta. 43 Qbia ahu nke ኖ n'etiti gi gārigo n'elu kari gi, nārigo, nārigo; ma gi onwe-gi ganārida ala ala. 44 Onye ahu għibnye gi ihe, ma gi onwe-gi agagh-ebiyye ya: onye ahu gābu isi, ma gi onwe-gi gābu qdūdū. 45 Qubu-Ղunu nile ndia gābiakwasi gi, chu kwa gi, we rue gi aru, rue mbe agēkpochapu gi; n'ihi na i għegħ nti olu Jehova, bú Chineke-gi, idebe ihe nile Q nyere n'iwu na ukpuru-Ya niie nke Q nyere gi n'iwu: 46 ha gādkwasi kwa gi ibu ihe-iribama na ibu ihe-ebube, dikwasi kwa nkpuru-gi rue mbe ebigh-ebi: 47 n'ihi na i fègħ Jehova, bú Chineke-gi, ofuf n'qñu, na n'obi-utq, n'ihi iba-uba nke ihe nile: 48 i gēfè kwa ndi-iro-gi, ndi Jehova gēzi megide gi, n'agu, na n'akpiri-ikpq-nku, na n'iba-qtq, na n'ukq ihe nile: o gētiye kwa yoke īgwè n'olu-gi, rue mbe o gēkpochapu gi. 49 Jehova gēsi n'ebe di anya bulie otu mba imegide gi, site na nsotu uwa, dika ugo si efe; bú mba nke i nānugh asusuya; 50 mba nke nwere iru di egwu, nke nānugh okenye iru-qma, nke nēmegħ kwa nwata amara: 51 o gēri kwa nkpuru nke anu-ulo-gi, na nkpuru nke ala-ubi-gi, rue mbe agēkpochapu gi: զ gagh-ekwe kwa ka ղaq, na manya-vine ղlu, na manu, na umu ehi-gi muru, na umu īgwè ewu na aturu-gi, fôduru gi, rue mbe զ gēme ka i la n'iyyi. 52 Q gānoħchigide kwa gi n'agħa n'qñu-uzo-ama-gi nile, rue mbe mbidi-gi nile gāda, bú mbidi ahu di elu nke ewusi-kwa-ra ike, nke gi onwe-gi nātukwasi obi na ha,

n'ala-gi nile: o gānoħchigide kwa gi n'agħia n'qñu-uzo-ama-gi nile n'ala-gi nile, nke Jehova, bú Chineke - gi, nyeworo gi. 53 I gēri kwa nkpuru nke afq-gi, bú anu-aru umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom, ndi Jehova, bú Chineke - gi, nyeworo gi; nime rnōħchigide-n'agħa na nime nkpaħbu, nke ndi-iro-gi nākpaħbu gi. 54 Nwoke nke di nro n'etiti gi, nke di kwa pekepeke nke-uku, anya-ya gājø njo n'aru nwa-nne-ya, na n'aru nwunye nke obi-ya, na n'aru umu-ya fôduru nke զ kwere ka ha fôdu: 55 զ we ghara inye onye զ bula nime ha ufôdu nime anu-aru umu-ya ndi o gēri, n'ihi na զ digh ihe զ bula fôduru ya; nime nnōħchigide-n'agħa na nime nkpaħbu, nke onye-iro-gi nākpaħbu gi n'qñu-uzo-ama-gi nile. 56 Nwayi nke di nro n'etiti gi, nke di kwa pekepeke, nke nādigh-anwa iguzzo զ bu-ukwu-ya n'ala n'ihi idi-pekepeke na n'ihi idi-nro, anya-ya gājø njo n'aru di nke obi-ya, na n'aru nwa-ya nwoke, na n'aru nwa-ya nwayi; 57 na n'aru ichi-ya nke nēsi n'abata ukwu-ya puta, na n'aru umu-ya nke զ nāmu; n'ihi na o gēri ha na nzuzo n'ukq ihe nile: nime nnōħchigide-n'agħa na nime nkpaħbu, nke onye-iro-gi nākpaħbu gi n'qñu-uzo-ama-gi nile. 58 Q buru na i lezigh anya imie okwu nile nke iwu a nke edeworo n'akwukwø a, ka i we tua egwu aha nka nke di nsopuru di kwa egwu, JEHOVA, bú CHINEKE-GI; 59 Jehova gēme kwa ka ihe-otiti-gi nile na ihe-otiti nile nke nkpuru-gi di ebube, ha gābu ihe-otiti uku, nke nānogide kwa anogide, na ղoria զjø, nke nānogide kwa anogide. 60 Q gēme kwa ka nriaria nile nke Ijipt biaghachi n'aru gi, bu nke i turu ujø; ha gārapara kwa n'aru gi. 61 Ղoria զ bula kwa, na ihe-otiti զ bula, nke anēdegi, n'akwukwø iwu a, ha ka Jehova gēme ka ha rigo n'aru gi, rue mbe agēkpochapu gi. 62 Unu għafodu kwa ndikom ole-na-ole, n'ebe unu diri ka kpakpando elu-igwe n'uba; n'ihi na i għegħ nti olu Jehova, bú Chineke-gi. 63 O gēru kwa, na dika obi tħor Jeħova utq n'ar unu imē unu nma, na imē ka unu ba uba; otu a ka obi għażi Jeħova utq n'aru unu imē ka unu la n'iyyi, na ikpochapu unu; ewe ropu unu n'elu ala ahu ebe gi onwe-gi nābab inweta ya. 64 Jehova gēme

kwa ka i Ọ́asa n'etiti ndi nile, site n'otù nsotu uwa we rue nsotu uwa nke-ozø; i gëfè kwa chi di iche iche ozø òfufè n'ebe ahu, nke i nàmagh, ma gi onwe-gi ma nna-gi-hà, bù osisi na nkume. 65 Ma i gagh-enwe atugh-ujo n'etiti mba ndia, Ọbu-ukwu-gi agagh-enwe kwa izu-ike: ma Jehova gënye gi n'ebe ahu obi nàma jijiji, na ndala-n'isi nkeanya, na otitaru nke nkpuru-obi: 66 ndu-gi ganàkwu kwa èfè n'iru gi; i gátu kwa oké egwu abali na ehiwie, i gagh-eji kwa ndu-gi aka: 67 i gási n'ututu, Q gádim nò nma ma asi na Ọ bu anyasi! i gási kwa n'anyasi, Q gádim nò nma ma asi na Ọ bu ututu! n'ihi oké egwu nke obi-gi nke i gátu, na n'ihi ihe-ohuhu anya-gi nke i gáhu. 68 Jehova gëme kwa ka i were ubø laghachi n'Ijipt, n'uzø nke m'siri gi, I gagh-ahu kwa ya ozø ma-oli: unu gëwére kwa onwe-unu renye ndi-iro-unu n'ebe ahu ibu orùndikom na ibu ndinyom nèje ozi, ma onye-Ọbuha agagh-adi.

29 i Ndia bu okwu Ọbuha-ndu ahu nke Jehova nyere Moses n'iwu ka ya na umu Israel ba n'ala Moab, nàgugh Ọbuha-ndu ahu nke Ya na ha Ọara nime Horeb.

2 Moses we kpø Israel nile òkù, si ha, Unu onwe-unu ahuwo ihe nile nke Jehova mere Fero, me kwa ndi-orù-ya nile, me kwa ala-ya nile, n'anya-unu n'ala Ijipt; 3 Ọnwunwa uku nile nke anya-gi huru, ihe-iriba-ama nile, na ihe-ebube uku ahu nile: 4 ma Jehova enyegh unu obi imara ama, na anya ihu ahu, na ntí inu anu, rue ta. 5 Emewokwam ka unu je ije Ọgu arø abua n'ozara: uwe-unu akapugh nká n'aru unu, akpukpø-ukwu-gi akapugh nká n'ukwu-gi. 6 Q digh achicha unu riworo, Ọ digh kwa manya-vine ma-Ọbu ihe-Ọñunu nke nàbà n'anya unu riworo: ka unu we mara na mu onwem bu Jehova, bù Chineke-unu. 7 Unu we biarue ebe a, Saihon, bù eze Heshbon, na Og, bù eze Beshan, we puta izute ayi ibu agha, ayi we tibue ha: 8 ayi we were ala-ha, were ya nye ndi Reuben, nye kwa ndi Gad, nye kwa nkera ebo Manase, n'ihe-nketa. 9 Debekwa-nu okwu nile nke Ọbuha-ndu a, me kwa ha, ka unu we nwe uche n'ihe nile nke unu nême.

10 Unu onwe-unu nèguzo ta, unu nile, n'iru Jehova, bù Chineke-unu; ndisi-unu, na ebo nile unu, na ndi-okenye-unu, na ndi-odozi-okwu-unu, bù nwoke Ọ bu la nke Israel, 11 umu-ntakiri-unu, na ndinyom-unu, na Ọbla-gi nke nò n'etiti Ọmuma-ulø-ikwù-gi nile, site n'onye nàwa nkù-gi rue onye nèseré miri-gi: 12 ka i we gabiga ba n'Ọbuha-ndu nke Jehova, bù Chineke-gi, na n'iñu-iyi-Ya, nke gi na Jehova, bù Chineke-gi, nàba ta: 13 ka Q we me ka i guzosiere Ya ike ta ibu otù ndi, ka Ya onwe-ya we buru-kwa-ra gi Chineke, dika Q gwara gi, na dika Q riñru nna-gi-hà iyi, bù Abraham, na Aisak, na Jekob. 14 Q bu ghé kwa náni unu ka mu onwem nàba Ọbuha-ndu a na iñu-iyi a nye; 15 kama Ọ bu onye nò n'ebe a n'etiti ayi nèguzo ta n'iru Jehova, bù Chineke-ayi, Ọ bu kwa onye nàñogh n'ebe a n'etiti ayi ta: 16 (n'ihi na unu onwe-unu mara otù ayi biri n'ala Ijipt; na otù ayi gabigara n'etiti mba nile nke unu gabigara agabiga; 17 unu ahuwo kwa ihe-árù nile ha, na arusi nile ha, bù osisi na nkume na Ọla-ócha na Ọla-edo, nke di n'etiti ha:) 18 ka nwoke, ma-Ọbu nwayi, ma-Ọbu aþuru, ma-Ọbu ebo, we ghara idi n'etiti unu, nke obi-ya nèchighari pua ta n'ebe Jehova, bù Chineke-ayi, nò, ije ifè chi nile nke mba ahu nile òfufè; ka nkporogwu nke nàmi nsi na wormwood we ghara idi n'etiti unu; 19 Ọ we rue, mþe Ọ gánu okwu nile nke Ọbuha-iyi a, na Ọ gágozi onwe-ya n'obi-ya, si, Udo ka m'génwe, Ọ bu ezie na n'isi-ike nke obim ka m'nèje ije, ka m'we were iñubiga-ihe-oké tukwasi n'akpiri-ikpø-nku: 20 Jehova agagh-ekwe iþaghara ya, kama mþe ahu iwe Jehova na ekworo-Ya gákwu anwuru-óku imégide nwoke ahu, Ọbuha-iyi nile edeworo n'akwukwø a gámakpu kwa n'aru ya, Jehova gèhichapu kwa aha - ya n'okpuru elu - igwe. 21 Jehova gákpatuta kwa ya n'ebo nile nke Israel rue ihe Ọjø, dika Ọbuha-iyi nile nke Ọbuha-ndu ahu si di nke edeworo n'akwukwø iwu a. 22 Ọþo ahu nke di n'iru, bù umu-unu ndi gèbili inochi unu, na onye ala ozø nke gësi n'ala di anya bia, gási, mþe ha náhu ihe-otiti nile nke ala ahu, na Ọria nile ya, nke Jehova jiñoro me ka Ọ nària Ọria;

23 mbe ha nāhu kwa na ala-ya nile bu brimstone, na nnū, na orire-oku, na adigh-agha ya nkpuru, na o digh-eme kwa ka ihe pue, na o digli kwa ihe-okukú o buja nētolite nime ya, dika nkwater Sōdēm na Gōmōra na Adra na Zeboim, nke Jehova kwaturu n'iwe-Ya na n'ōnuma-Ya: 24 obunā mba nile ahu gāsi, N'ihi gini ka Jehova neworo ala nka etū a? gini bu isi idi-oku iwe uku a? 25 Ha gāsi kwa, O bu n'ihi na ha rapuru obuba-ndu Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha, nke Ya na ha bara mbe O inere ka ha si n'ala Ijipt puta; 26 ha we je fè chi ozo ófufé, kpø kwa isi ala nye ha, bù chi nke ha nāmagh, nke O nēkégh n'oké nye ha: 27 iwe Jehova we di oku megide ala nka, ime ka nkocha nile nke edeworo n'akwukwø a biakwasi ya: 28 Jehova we ropu ha n'ala-ha n'iwe, na n'ōnuma, na n'oké iwe, we tubà ha n'ala ozo, otù o di ta. 29 Ihe nile ezoro ezo diri Jehova, bù Chineke-ayi: ma ihe nile ekpughere ekpughe diri ayi, di-kwa-ra umu-ayi rue mbe ebigh-ebi, ka ayi we me okwu nile nke iwu a.

30 1 O gēru kwa, mbe ihe ndia nile gābiakwasi gi, bù ngɔzi aliu na nkocha ahu nke m'tiyeworo n'iru gi, mbe i gēme kwa ka ha biaghachi n'obi-gi n'etiti mba nile, ebe Jehova, bù Chineke-gi, nupuworo gi, 2 mbe i gēwere kwa obi-gi nile na nkpuru-obi-gi nile laghachikuru Jehova, bù Chineke-gi, ge kwa nti olu-Ya dika ihe nile si di nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, gi onwe-gi na umu-gi; 3 na Jehova, bù Chineke-gi, gēme ka ndi-gi adotara n'agha lata, O gēnwe kwa obi-ebere n'aru gi, laghachi, chikoputa gi ninie ndi ahu nile, ebe Jehova, bù Chineke-gi, neworo ka i basa. 4 O buru na onye nke gi enupuru enupu anø na nsotu elu-igwe, n'ebe ahu ka Jehova, bù Chineke-gi, gāchikoputa gi, n'ebe ahu ka O gēweputa kwa gi. 5 Jehova, bù Chineke-gi, gēme kwa ka i ba n'ala ahu nke nna-gi-ha nwetara, i gēnweta kwa ya; O gēme kwa gi nma, me kwa ka i ba uba kari nna-gi-ha. 6 Jehova, bù Chineke-gi, gēbi kwa obi-gi, na obi nkpuru-gi, úgwù, iwere obi-gi nile, na iwere nkpuru-obi-gi nile, hu Jehova, bù Chineke-gi, n'anya, ka i we di ndu. 7 Jehova, bù Chineke-gi, gētiyekwasi

obuba-iyi ndia nile n'isi ndi-iro-gi, na n'isi ndi nākpø gi asi, ndi churu gi. 8 Gi onwe-gi gālaghachi kwa, ge nti olu Jehova, me ihe nile O nyere n'iwu, nke inu onwem nēnye gi n'iwu ta. 9 Jehova, bù Chineke-gi, gēme kwa ka i babiga uba oké n'omume nile nke aka-gi, nime nkpuru nke afø-gi, na nime nkpuru nke anu-ulø-gi, na nime nkpuru nke ala-ubi-gi, bayere ezi ihe: n'ihi na obi gātø kwa Jehova utø ozo n'aru gi ime gi nma, dika obi tørø Ya utø n'aru nna-ghà: 10 mbe i gēge nti olu Jehova, bù Chineke-gi, idebe ihe nile O nyere n'iwu na ukpuru-Ya nile nke edeworo n'akwukwø iwu a; mbe i were obi-gi nile, were kwa nkpuru-obi-gi nile, chigharikute Jehova, bù Chineke-gi.

11 N'ihi na ihe a enyere n'iwu nke mu onwem nēnye gi n'iwu ta, o bugh ihe kariri gi ime ka o bu, o bugh kwa ihe diri gi anya ka o bu. 12 O digh n'elu-igwe, ka i we si, Onye gārigoro ayi n'elu-igwe, wetara ayi ya, me ka ayi nuru ya, ka ayi we me ya? 13 O digh kwa n'ofe oké osimiri, ka i we si, Onye gāgabigara ayi n'ofe oké osimiri, wetara ayi ya, me ka ayi nuru ya, ka ayi we me ya? 14 Kama okwu ahu di gi ezi nso, n'ōnu-gi, na n'obi-gi, ka i we me ya.

15 Le, etiyewom n'iru gi ta ndu na ezi ihe, na ḥonwu na ihe ojo; 16 n'ihi na mu onwem nēnye gi iwu ta ihu Jehova, bù Chineke-gi, n'anya, na ije ije n'uzo-Ya nile, na idebe ihe nile O nyere n'iwu, na ukpuru-Ya nile, na ikpē-Ya nile, ka i we di ndu, ba kwa uba, ka Jehova, bù Chineke-gi, we gozi kwa gi n'ala ahu ebe gi onwe-gi nābà inweta ya. 17 Ma o buru na obi-gi echigharia, i we ghara inu anu, kama enufue gi, i we kpø isi ala nye chí ozo, we fè ha ófufé; 18 egosiwom unu ta, na unu agagheme ka ubochi-unu di anya n'elu ala ahu, ebe gi onwe-gi nāgabiga Jōdan iba ka i nweta ya. 19 Emewom ka elu-igwe na ala ba àmà megide unu ta, na o bu ndu na ḥonwu, ngɔzi ahu na nkocha ahu, ka m'tiyeworo n'iru gi: gi rørø kwa ndu, ka i we di ndu, gi onwe-gi na nkpuru-gi: 20 ihu Jehova, bù Chineke-gi, n'anya, na ige nti olu-Ya, na irapara n'aru Ya: n'ihi na Ya onwe-ya bu ndu-gi, na ogologo nke ubochi-gi: ka i we

biri n'elu ala ahu nke Jehova nñuru nna-gi-hà iyi, bù Abraham, na Aisak, na Jekob, inye ha.

31 1 Moses we je gwa Israel nile okwu ndia. 2 O we si ha, Ogu arø isi ka m'bara ta; apughm ipu apu na ibata abata ọzø: Jehova asiwokwam, I gagh-agabiga Jòdan nka. 3 Jehova, bù Chineke-gi, Ya onwe-ya nágabiga n'iru gi, Ya onwe-ya gékpochapu mba ndia n'iru gi, i gënwteta kwa ha: Joshua, ya onwe-ya nágabiga n'iru gi, dika Jehova kwuworo. 4 Jehova gême kwa ha dika O mere Saïhon, me kwa Og, bù ndi-eze ndi-Amorait, me kwa ala-ha; ndi O kpochapuru. 5 Jehova gára kwa ha nye n'iru unu, unu gême kwa ha dika ihe nile enyere n'iwu si di, nke m'nyeworo unu n'iwu. 6 Dinu ike, nwe-kwa-nu ume, unu atula egwu, unu ama-kwa-la jijiji n'iru ha; n'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, Ya onwe-ya bu onye gi na Ya nèje; O gagh-ara gi aka, O gagh-arapu kwa gi. 7 Moses we kpø Joshua okù, si ya n'anya Israel nile, Di ike, nwe kwa ume: n'ihi na gi onwe-gi gësoro ndi nka ba n'ala ahu nke Jehova nñuru ndi bu nna-ha iyi inye ha; gi onwe-gi gême kwa ka ha keta ya. 8 Jehova kwa, Ya onwe-ya bu onye nèje n'iru gi; O gânøyere gi, O gagh-ara gi aka, O gagh-arapu kwa gi: atula egwu, atu-kwa-la ujo.

9 Moses we de iwu a n'akwukwo, were ya nye ndi-nchu-aja, bù umu Livai, ndi nèbu iþe ọbuba-ndu Jehova, o nye kwa ndi-okenye nile nke Israel. 10 Moses we nye ha iwu, si, N'ogwugwu arø asa, na mþe akara àkà nke arø nrifu ahu, n'ememe ulo-ntu, 11 mþe Israel nile gábia ka ahu ha anya n'iru Jehova, bù Chineke-gi, n'ebe ahu nke O gáróputa, i gágu iwu a n'iru Israel nile na nti-ha. 12 Kpokota ndi Israel, bù ndikom, na ndinyom, na umu-ntakiri, na ọbia-gi nke nò nime ọnu-uzo-ama-gi nile, ka ha we nu, ka ha we muta kwa, we tua egwu Jehova, bù Chineke-unu, lezi kwa anya ime okwu nile nke iwu a; 13 umu-ha, ndi námagh, gánu kwa, we muta itu egwu Jehova, bù Chineke-unu, ubochi nile nke unu onwe-unu nádi ndu n'elu ala ebe unu nágabiga Jòdan inweta ya.

14 Jehova we si Moses, Le, ubochi-gi igânwu nábiaru nso: kpø Joshua, guzo-

kwa-nu onwe-unu n'ulo-ikwù nzute, ka M'we nye ya iwu. Moses na Joshua we je, guzo onwe-ha n'ulo-ikwù nzute. 15 Ewe hu Jehovaanya n'Ulo-ikwù ahu n'ogidi igwe-oji: ogidi igwe-oji ahu we guzo n'elu ọnu-uzo Ulo-ikwù ahu. 16 Jehova we si Moses, Le, gi na nna-gi-hà ganédina; ndi nka gëbili kwa, soro chi ala ọzø nile nke ala ahu kwa iko, bù ebe ha onwe-ha nábà n'etiti ya, ha gárapukwam, mebi kwa ọbuba-ndum nke Mu ná ha ọbara. 17 Iyem gádi kwa ọku megide ha n'ubochi ahu, M'gárapu kwa ha, zopu irum n'aru ha, ha gábu kwa ihe agéri eri, ọtutu ihe ọjø na ahuhu gáchóta kwa ha; ha gási kwa n'ubochi ahu, O bugh n'ihi na Chineke-ayi anogh n'etiti ayi ka ihe ọjø ndia chótaworo ayi? 18 Mu onwem aghagh kwa izo irum n'ubochi ahu n'ihi ihe ọjø nile nke ha meworo, n'ihi na ha echewo chi di iche iche ọzø iru. 19 Ma ubu a, Derenu onwe-unu abù a, gi zi kwa ya umu Israel: tiye ya n'ọnu-ha, ka abù a we burum ihe-ámà megide umu Israel. 20 N'ihi na mþe M'gémewori ka ha ba n'ala ahu nke M'nñuru ndi bu nna-ha iyi, bù ala miri-ara-ehi na manu-añu nérù nime ya; mþe ha gériwo-kwa-ri ihe, afø eju kwa ha, ha we ma abuba; ha gëche kwa chi ọzø iru, fè ha ófufè, we leliam anya, mebi kwa ọbuba-ndum. 21 O gérù kwa, mþe ọtutu ihe ọjø na ahuhu gáchóta ha, na abù a gába ámà n'iru ha dika ihe-ámà; n'ihi na agagh-echezø ya pua n'ọnu inkpuru-ha: n'ihi na amawom ncheputa-ha nke ndi ahu nême ta, tutu Mu eme ka ha ba n'ala ahu nke M'nñuru iyi inye ha. 22 Moses we de abù a n'akwukwo n'ubochi ahu, zi kwa ya umu Israel. 23 O we nye Joshua nwa Nun iwu, si, Di ike, nwe kwa ume: n'ihi na gi onwe-gi gême ka umu Israel ba n'ala ahu nke M'nñuru ha iyi inye ha: Mu onwem gânøyekwara gi.

24 O rue, mþe Moses debisiri okwu nile nke iwu a n'akwukwo, rue mþe edezuru ha, 25 na Moses nyere ndi Livai, ndi nèbu iþe ọbuba-ndu Jehova, iwu, si, 26 Were akwukwo iwu a, tiye ya n'akuku iþe ọbuba-ndu Jehova, bù Chineke-unu, ka o we di n'ebe ahu ibu ihe-ámà megide gi. 27 N'ihi na mu onwem amawo nnupu-isi-gi, na nkwesti-

olu-ike-gi; le, m̄be m'ññāñō ndu n'etiti unu ta, unu aburuwo ndi ññāñupu isi n'okpuru Jehova; ùnu gēsi aña ghara inupu isi kari nke-uku m̄be ònwum gasiri? 28 Kpokötaranum ndi-okenye nile nke ebo nile unu, na ndi-odozi-okwu-unu, ka m'kwu kwa okwu ndia na nti-ha, me ka elu-igwe na ala ba àmà megide ha. 29 N'ihi na amawom na m̄be ònwum gasiri unu gēbibi onwe-unu nke-uku, wezuga onwe-unu n'uzo ahu nke m'nyeworo unu n'iwu; ihe ojo gādakwasi kwa unu na m̄be ikpe-azu nke ubochi ndia; n'ihi na unu gēme ihe ojo n'anya Jehova, ikpasu Ya iwe n'omume aka-unu.

30 Moses we kwue na nti nkpoköta nile nke Israel okwu nile nke abù a, rue m̄be ekwuzuru ha.

32 I Nanu nti, unu elu-igwe, ka m'kwu kwa ihe;

Ka uwa nu kwa okwu ònum:

- 2 Nmutam gātasi dika miri-ozozo, Okwu-ònum ganēruputa dika igirigi; Dika nshansha-miri n'elu ahiahia ndu, Di kwa ka okè miri-ozozo n'elu ihe-òkukù:
- 3 N'ihi na aha Jehova ka m'gākposa: Nyenu Chineke-ayi idì-uku.
- 4 Okè nkume ahu, ihe zuru okè ka ọlu-Ya bu:

N'ihi na uzo-Ya nile bu ikpè ziri ezi: Chineke Nke kwesiri ntukwasi-obi, Nke nēnwegh ajo omume, Onye ezi omume na onye ziri ezi ka Ọ bu.

- 5 Ha ebibiwo onwe-ha, o bugh nke umu-Ya ka ọlu nke di ha n'aru bu. Ha bu ọbø bagorø abagø nke rø-kwara arø.

- 6 Ùnu nēnyeghachi Jehova otù a, Ùnu ndi-nzuzu ndi nāmagh ihe? O bugh Ya onwe-ya bu nna-gi onye nwetaworo gi?
- Ya onwe-ya emewo gi, me kwa ka i guzosie ike.

- 7 Cheta ubochi nile nke m̄be ebigh-ebi gara aga, Ghøta arø nke ọtutu ọbø: Jua nna-gi, o gēgosi kwa gi; Jua ndi-okenye-gi, ha gāgwa kwa gi.

- 8 M̄be Onye kachasi ihe nile elu mere ka mba nile keta ihe-ha, M̄be Ọ kesara umu madu,

- O guzoro òkè nile nke ndi nile Dika ọnu-ogugu umu Israel si di.
- 9 N'ihi na òkè Jehova bu ndi-Ya; Jekob bu akuku ihe-nketa-Ya.
 - 10 O chotara ya n'ala ọzara, Na n'ihe tòbòrø nkiti, bù ala tòbòrø n'efu nke nābø uja.
 - 11 O nāba ya buruburu, O nême ka ọ ghøta ihe, O nēchezi ya dika nwantanta anya-Ya:
 - 12 Dika ugo nākpote umu di n'akwu-ya, Nérughari n'elu umu-ya, Nābasa nkù-ya, nāghorø ha, Nēbu ha n'elu nkù-ya:
 - 13 O nême ka ebe di elu nke uwa būru ya dika inyinya, O we rie ihe-omume nke ubi; O me-kwa-ra ya ka ọ mia manu-añu site na nkume di elu, Na manu site n'okè nkume ọmù;
 - 14 Miri-ara nke raru araru nke igwè ehi, na miri-ara nke igwè ewu na aturu, Ya na abuba umu-aturu, Na ebulu àbø Beshan, na ewu, Tiyere abuba obi ọka wheat; Obara nkpuru-vine ka i nāñu kwa, bù manya-vine.
 - 15 Jeshurun we ma abuba, we ba ukwu: I mawo abuba, i buwo ibù, abuba ekpuchiwo aru-gi: O we rapu Chineke nke mere ya, We kpø Okè Nkume nke nzoputa-ya onye-nzuzu.
 - 16 Ha nēwere ndi ala ọzø me ka O kwo ekworo, Ha nēwere ihe-árù di iche iche kpasue Ya iwe.
 - 17 Ha nāchuru ndi-mø ojo aja, ndi nābugh Chineke, Bù chi ha nāmagh, Ndi ọhu ndi si n'ebe di nso bata, Ndi nna-unu-hà nātugh ujø.
 - 18 Okè Nkume ahu nke muru gi ka i nēchefu, I chezowó kwa Chineke nke muputara gi.
 - 19 Jehova we hu ya, we lelia ha anya, N'ihi nkpasu-iwe nke umu-Ya ndikom na umu-Ya ndinyom.
 - 20 O we si, Ka M'zopu irum n'ebe ha nø,

- M'gāhu ihe gābu ikpe-azu-ha:
 N'ihi na Ọbọ nke nābakuta azu ka ha
 bu,
 Umu ndi nēkwasigh okwukwe.
- 21 Ha onwe-ha ewerewo ihe nābugh
 Chineke mem ka M'kwo ekworo;
 Ha ewerewo ihe-efu nile ha kpasuem
 iwe:
 Mu onwem gēwere kwa ndi nābugh
 ndi me ha ka ha kwo ekworo;
 Mba nzuzu ka M'gēwere kpasue ha
 iwe.
- 22 N'ihi na amuyewo Ọku n'iwem,
 Q nēre kwa rue ala-mo nke dichasi
 ala,
 O nēriapia kwa uwa na ihe-omume-
 ya,
 Nēme kwa ka ntq-ala nile nke ugwu
 nile nwuru Ọku.
- 23 M'gēkpokwasi kwa ha ihe Ọjọ;
 M'gābapusi àkùm nile n'aru ha:
- 24 Ha gābu ndi tara aru n'agu, na ndi
 nruru-Ọku rujuworo,
 Ya na nbipu di ilu;
 Ezé anumanu ka M'gēzikwasi kwa
 ha,
 Ya na edide nke ihe nākpu akpu nke
 ajá.
- 25 Mma-agha gābaba madu aka nwa
 n'èzi,
 Oké ujọ gābaba kwa n'ime-ulø nile;
 O gēkpochapu ma okorobia ma nwá-
 aboghø nāmagh nwoke,
 Nwa nāñu ara tiyere onye-isi-awø.
- 26 Asiwom, M'gāfupu ha,
 Me ka ncheta-ha kwusi n'etiti madu:
- 27 Ma Ọ buru na atughm ujọ nkpasu-
 iwe onye-iro,
 Ka ndi nākpabu ha we ghara ichehie,
 Ka ha we ghara isi, Aka-ayi di elu,
 Q bugh Jehova meworo ihe a nile.
- 28 N'ihi na mba nke furu efu n'ebe idu-
 Ọdu di ka ha bu,
 Nghøta adigh kwa nime ha.
- 29 Ọ gādim nō nma ma asi na ha mara
 ihe, nwe kwa uche na nka,
 Ma asi na ha gāghøta ikpe-azu-ha!
- 30 Òtù onye gēsi aña chu nnù madu
 abua na Ọgu iri,
 Mādu abua gēsi kwa aña me ka orù
 nnù madu na nnù madu ise Ọbalaga,
 Ma Ọ buru na Oké Nkume-ha eregh
 ha,
 Ọ buru kwa na Jehova emechibidogh
 ha uzø?

- 31 N'ihi na oké nkume-ha adigh ka Oké
 Nkume-ayi,
 Ndi-iro-ayi bu kwa ndi-ikpe.
- 32 N'ihi na Ọ bu n'osisi vine nke Sòdòm
 ka osisi vine ha sitere,
 Site kwa n'ubi Gòmòra:
 Nkpuru-vine-ha bu nkpuru-vine
 nsí,
 Uyøkø di ilu ka ha nwere:
- 33 Edide agwø di ogologo ka manya-
 vine-ha bu,
 Na Ọsi di irè nke aju-ala.
- 34 Nka abugih ihe akwakòbaworo n'ebe
 m'nq,
 Ihe akaworo akàrà n'ulo-àkùm?
- 35 Mu nwe Ọbọ na nkughachi,
 Na mbe ukwu-ha gābuchiapu:
 N'ihi na ubøchi nthuju-anyha dì
 nso,
 Ihe nke ejikereworo ha nābia kwa
 ngwa ngwa.
- 36 N'ihi na Jehova gēkpeputa ndi-Ya,
 Cheghari kwa ncheghari bayere ndi-
 orù-Ya;
 Mbe Ọ nāhu na ihe-iye-aka-ha
 alawo,
 Q digh kwa onye ebochiri ebochi
 ma-Ọbu onye arapuru arapu
 fôduru.
- 37 Ọ gāsi kwa, Òlè ebe chi nile ha nq?
 Bú oké nkume nke ha Ọbabàra nime
 ya;
- 38 Nke nēri abuba àjá nile ha,
 Nāñu kwa manya-vine nke àjá-ihe-
 Ọnuñu-ha;
 Ka ha bilie, yere unu aka,
 Ka Ọ buru ebe-nzuzo n'elu unu.
- 39 Ọbu a, hunu na Mu onwem, Mu
 onwem bu Ya,
 Q digh kwa chi Ọzø Mu na ya nq:
 Mu onwem nēme ka anwua, M'nēme
 kwa ka adi ndu;
 M'tibuwø etibu, Mu onwem gēme
 kwa ka aru di ike:
 Q digh kwa onye nānaputa n'akam.
- 40 N'ihi na anameweli akam elu nye elu-
 igwe,
 We si, Mu onwem nādi ndu rue
 mbe ebigh-ebi,
- 41 Ọ buru na amuam mma-agham
 nēbupu àmùmà,
 Q buru kwa na akam ejide ikpè;
 M'gāboghachi Ọbọ n'aru ndi
 nēmegidem,
 M'gākwughachi kwa ndi nākpøm asi..

42 M'gēme ka ákúm nile ñubiga զbara okè,

Mma-agham gēri kwa anu-aru;
Site n'զbara ndi eþuru eþu na ndi adotara n'agha,
Site n'isi ndundu onye-iro.

43 Unu mba զզ, soronu ndi-Ya ti nkpu զն:

N'ihi na Q gābō զbō զbara ndi-orù-Ya,
Óbō ka Q gāboghachi kwa n'aru ndi nēmegide Ya,
O gēkpuchi kwa nmehie ala-Ya na ndi-Ya.

44 Moses we bia, kwue okwu nile nke abù a na nti ndi Israel, ya onwe-ya, na Hoshea nwa Nun. 45 Moses we gwabie Israel nile okwu nile ndia: 46 զ we si ha, Tukwasi obi-unu n'okwu nile nke mu onwem náhara unu ámà ta; nke unu gēnye umu-unu n'iwu, ka ha lezie anya ime okwu nile nke iwu a. 47 N'ihi na զ bugh ihe efu ka զ bu n'ebe unu զ; n'ihi na nka bu ndu-unu, զ bu kwa ihe a ka unu gēwere me ka ubochi-unu di anya n'elü ala, ebe unu onwe-unu nágabiga Jödan inweta ya.

48 Jehova we gwa Moses okwu n'otù ubochi ahu, si, 49 Rigo n'ugwu a nke Abarim, bú ugwu Nebo, nke di n'ala Moab, nke di n'iru Jeriko; le kwa ala Kenean anya, bú nke Mu onwem nēnye umu Israel n'ihe-onwunwe: 50 gi nwu kwa n'ugwu ahu ebe i nárigo, ka achikota kwa gi na umu-nna-gi n'ala-mo; dika Eron, bú nwa-nne-gi, nwuru n'ugwu Hoa, ewe chikota ya na umu-nna-ya n'ala-mo: 51 n'ihi na unu mekpuru ihe-nmekpu megidem n'etiti umu Israel na miri Meriba Kedesh, n'զara Zin; n'ihi na unu edoghm nsø n'etiti umu Israel. 52 N'ihi na զ bu na ncherita-iru ka i gáhu ala ahu; ma i gagh-abà n'ebe ahu n'ala ahu nke Mu onwem nēnye umu Israel.

33 1 Nka bu kwa ngózi ahu, nke Moses, bú onye nke Chineke, goziri umu Israel tutu զnwu-ya. 2 զ we si,

Jehova siri na Sainai bia,
Si kwa na Sia walitere ha;
O siri n'ugwu Peran nwuputa,
O si-kwa-ra na ndi nsø anápugh iguta զnu bia:
Okudin'aka-nri-Ya, bú iwu enyereha.

3 E, զ náhu ndi nke Ya nile n'anya;
Ndi nsø Ya nile di n'aka-gi:
Ndi ahu we nödu ala n'ukwu-gi;
Onye զ bulu gánata ufödu nime okwu-gi.

4 Iwu ka Moses nyere ayi,
Bú ihe-nnweta nke nkpoqota Jekob.

5 զ we buru eze nime Jeshurun,
Mþe ndi-isi ndi Israel chikötara onwe ha,
Ebo nile nke Israel n'otù.

6 Ka Reuben di ndu, ghara kwa inwu;
Ma ka ndikom-ya di ole-na-ole.

7 Nka bu kwa ngózi nke Juda: զ we si,
Jehova, nu olu Juda,
Me kwa ka զ bakute ndi-ya:
Aka-ya abua aluworo ya onwe-ya զgi;
Onye-iye-aka megide ndi nákpaþu ya ka I gábu.

8 զ we kwue ihe bayere Livai, si,
Izu-okè-Gi na Ihè-Gi diri onye-ebere-Gi,
Onye I nwara na Masa,
Onye Gi na ya nêse okwu n'akuku miri Meriba;

9 Onye ahu nke nékwu okwu bayere nna-ya, baye-kwa-ra nne-ya, si,
Ahughm ya;
Umu-nne-ya ka զ námataq kwa;
Umu-ya ka զ námagh kwa;
N'ihi na ha edebewo okwu-զnu-Gi,
Qhubá-ndu-Gi ka ha nêchezi kwa.

10 Ha gëzí Jekob ikpé-Gi nile,
Iwu-Gi ka ha gëzí kwa Israel:
Ha gëtiye ihe-nsure-զku nési fsi utø n'imi-Gi,
Tiye kwa ájá-nsuresi-զku n'elü ebe-ichu-aaja-Gi.

11 Jehova, gozie ákù-ya,
Ka զlu aka-ya abua tø kwa Gi utø:
Mapue úkwù ndi nêbili imegide ya,
Na nke ndi nákpo ya asì, ka ha ghara ibili զz.

12 O kwuru ihe bayere Benjamin, si,
Onye Jehova huru n'anya gëbi na ntukwasi-obi n'akuku Ya;
O nêkpuchi ya ogologo ubochi nile,
O bu kwa n'etiti ubu-Ya abua ka o nêbi.

13 զ we kwue ihe bayere Josef, si,
Ihe Jehova nágózi ka ala-ya bu;

Site n'ihe di oké ọnụ-ahia nke elu-igwe, site n'igirigi,
Site kwa n'obu-miri nke nāmakpu n'okpuru.
14 Site kwa n'ihe di oké ọnụ-ahia nke ihe-omume anyanwu,
Site kwa n'ihe di oké ọnụ-ahia nke ihe-nputa nke ọnwa nile.
15 Site kwa n'isi ihe nke ugwu nke di site na mbe ochie,
Site kwa n'ihe di oké ọnụ-ahia nke ugwu ntà di mbe ebigh-ebi.
16 Site kwa n'ihe di oké ọnụ-ahia nke uwa na ùjü-ya,
Na obi-oma nke Onye bi n'osisi ntà:
Ka ngozi ahu biakwasi n'isi Josef,
Na n'opu-n'isi nke onye ekewapuru n'etiti umu-nne-ya.
17 Nwa ehi-ya buru uzø mu, ima-nma diri ya;
Mpi nke atu ka mpi-ya abua bu kwa:
Q gēwere ha sokota ndi nile, rue nsotu nile nke uwa:
Ndi ahu bu kwa usu nile nke orù nnù ndikom na nnù ise nke Efraim,
Ndi ahu bu kwa usu nile nke nnù ndikom abua na ọgu iri nke Manase.
18 Q we kwue ihe bayere Zebulun, si, Zebulun, nuria ọnu n'opupu-gi;
Isaka, nuri kwa ọnu n'ulo-ikwū-gi nile.
19 Ha gākpø ndi nile bia n'ugwu;
N'ebe ahu ka ha gāchu aja ezi omume:
N'ihi na njuputa nke oké osimiri nile ka ha gāmí dika ara,
Ya na ihe nile zoro ezo nke ezoro n'ajá.
20 Q we kwue ihe bayere Gad, si, Onye agoziri agozi ka Q bu, bù Onye nême ka Gad sa mbara:
Dika nne-odem ka o nēbi,
Q nādøka kwa ogwe-aka, ya na opu-n'isi.
21 Q nāhuta-kwa-ra onwe-ya ihe mbu, N'ihi na ebe ahu ka ekpuchiri oké onye nēnye iwu;
Q we soro ndi-isi ndi Israel bia,
Ezi omume nke Jehova ka ọ mere,
Na ikpè-Ya nile n'ebe Israel nō.
22 Q we kwue ihe bayere Dan, si, Dan bu nwa ọdum,
O nēsi na Beshan maputa.

23 Q we kwue ihe bayere Naftali, si, Naftali, onye ewere ihe-utø me ka afø ju gi,
Onye juputa-kwa-ra na ngozi Jehova:
Gi nweta Qdida-anyanwu na Ndida.
24 Q we kwue ihe bayere Asha, si, Onye agoziri agozi n'umu ka Asha bu;
Ka ihe-ya tø umu-nne-ya utø,
Ka ọ zoye kwa ukwu-ya na manu.
25 Igwè na ọla ka akpukpq-ukwu-gi gābu;
Dika ubochi-gi nile si di kwa, otú a ka ume-gi gādi.
26 Q digh onye di ka Chineke, gi Jeshurun,
Onye elu-igwe nēbu dika inyinya n'iyere gi aka,
Onye mbara-igwè nēbu kwa nime nbili-elu-Ya.
27 Ebe-obibi-gi ka Chineke nke di site na mbe ochie bu,
N'okpuru ka ogwe-aka mbe ebigh-ebi di kwa:
Q chupu-kwa-ra onye-iro n'iru gi,
We si, Kpochapu.
28 Israel we biri na ntukwasi-obi,
Isi-iyi Jekob nāni ya iche,
N'ala ọka na manya-vine ọhu;
Qzø, elu-igwe-ya nātasi igirigi.
29 Onye ihe nile nāgara nke-oma ka i bu, Israel:
Onye di ka gi? bù ndi Jehova zoputaworo,
Onye bu ọta nke iye-aka-gi,
Onye bu kwa mma-agha nke nbili-elu-gi!
Ndi-iro-gi gērube kwa isi aghughø n'okpuru gi;
Gi onwe-gi gāzokwasi kwa ebe di elu nke ha ukwu.
34 I Moses we si n'ala ihe nādigh nke Moab rigorue ugwu Nebo, rue elu Pisga, nke di n'iru Jeriko. Jehova we me ka ọ hu ala ahu nile; Gilead, rue Dan; 2 na Naftali nile, na ala nke Efraim na Manase, na ala nile nke Juda, rue oké osimiri nke di n'azu; 3 na Negeb, na Buruburu-ala nke ndagwurugwu Jeriko, bù obodo nkwu, rue Zoa. 4 Jehova we si ya, Nka bu ala ahu nke M'nuru Abraham iyi, nü-kwara Aisak, nü-kwa-ra Jekob, si, Q bu nkpuru-gi ka M'gēnye ya: emewoim ka

i were anya-gi abua hu ya, ma i gaghagabiga n'ebe ahu. 5 Moses, bù orù Jehova, we nwua n'ebe ahu n'ala Moab, n'okwu-ønu Jehova. 6 Q we lie ya na ndagwurugwu ahu n'ala Moab na ncherita-iru Bet-peoa: ma o digh onye mara sli-ya rue ta. 7 Moses bara ogu arø isi mbe o nwuru: anya-ya adigh-ahu inyogh-inyogh, ume-ya apugh n'aru-ya. 8 Umu Israel we kwara Moses ákwà n'ala ihe nàdigh nke Moab orù ubøchi na iri: ubøchi nile nke ikwa-ákwà, bù oruru-újù Moses, we zue. 9 Joshua

nwa Nun we juputa na mo nke amam-ihe; n'ihi na Moses ebikwasivo ya aka-ya abua: umu Israel we ge ya nti, me kwa dika Jehova nyere Moses iwù. 10 Q digh kwa onye-amuma biliri øzo n'Israel dika Moses, onye Jehova mara iru nairu; 11 bayere ihe-iriba-ama nile na ihe-ebube nile, nke Jehova zigara ya ime n'ala Ijipt, ime Fero, na ime ndiorù-ya nile, na ime ala-ya nile; 12 baye-kwa-ra aka ahu di ike nile, baye-kwa-ra ihe egwu uku ahu nile, nke Moses mere n'anya Israel nile.

AKWUKWØ JOSHUA

1 I O rue, mbe onwu Moses, bù orù Jehova, gasiri, na Jehova gwara Joshua nwa Nun, bù onye nējere Moses ozi, okwu, si, 2 Moses, bù orùm, anwuruwo; ma ubu a bilie, gabiga Jødan nka, gi onwe-gi, na ndi nka nile, rue ala ahu nke Mu onwem nēnye ha, bù umu Israel. 3 Ebe o bula nke obu-ukwu-unu gázøkwasi, unu ka M'nyeworo ya, dika M'gwara Moses okwu. 4 Site n'øzara, na Lebanon nka, we rue osimiri uku ahu, bù osimiri Yufretis, ala nile nke ndi Het, we rue oké osimiri chere iru n'ødida-anyanwu, ka óké-ala unu gädi. 5 Q digh nwoke o bula géguzo onwe-ya n'iru gi ubøchi nile nke ndu-gi: dika M'nyere Moses, otù a ka M'gânøyere gi: M'gagh-ara gi aka, M'gagh-arapu kwa gi. 6 Di ike, nwe kwa ume: n'ihi na gi onwe-gi gême ka ndi nka keta ala ahu nke M'nuru nna-ha iyi inye ha. 7 Nani, di ike, nwe kwa ume nke-uku, ilezi anya ime dika iwù ahu nile si di, nke Moses, bù orùm, nyere gi n'iwu: ewezugala onwe-gi na ya n'aka-nri ma-øbu n'aka-ekpe, ka i we nwe uche n'ebe o bula i nēje. 8 Akwukwø iwù a agaghapu n'ønu-gi, kama i gätughari uche nime ya ehihie na abali, ka i we lezie anya ime dika ihe nile si di nke edeworo nime ya: n'ihi na mbe ahu i gême ka ije-gi ga nke-øma, mbe ahu i gënwe kwa uche. 9 Ènyeghm i iwù? Di ike, nwe kwa ume; amala jijiji, atu-kwa-la ujø:

n'ihi na Jehova, bù Chineke-gi, noyerè gi n'ebe o bula i nēje.

10 Joshua we nye ndi-øchi-agha ndi Israel iwù, si, 11 Gabiganu n'etiti øumuna-ulø-ikwù, nye ndi Israel iwù, si, Doziere onwe-unu ihe unu géri n'uzo; n'ihi na o fôduru ubøchi ato unu ewe gabiga Jødan nka, ibà nime inweta ala ahu nke Jehova, bù Chineke-unu, nēnye unu inweta ya.

12 Joshua gwa-kwa-ra ndi Reuben, na ndi Gad, na nkera ebo Manase, okwu, si, 13 Chetanu okwu ahu nke Moses, bù orù Jehova, nyere unu n'iwu, si, Jehova, bù Chineke-unu, nême ka unu zuru ike, Q gënaye kwa unu ala nka. 14 Ndinyom-unu na umu-ntakiri-unu na anu-ulø-unu gânødu n'ala ahu nke Moses nyere unu n'ofè Jødan; ma unu onwe-unu gágabiga n'iru umu-nne-unu, chirí ihe-ekike-agha, ndi-dike nile, bù dinkpà, unu gëye-kwa-ra ha aka; 15 rue mbe Jehova gême ka umu-nne-unu zuru ike, dika Q meworo unu, ha we nweta, obunà ha onwe-ha, ala ahu nke Jehova, bù Chineke-unu, nênye ha: unu we laghachi n'ala nke ihe-nnweta-unu, we nweta ya, bù nke Moses, bù orù Jehova, nyere unu n'ofè Jødan n'uzo-øwuwa-anyanwu. 16 Ha we za Joshua, si, Ihe nile nke I nyeworo ayi n'iwu, ayi gême ya, ebe o bula i gëziga ayi, ayi gëje ya. 17 Dika ihe nile si di nke ayi gere Moses nti nime ya, otù a ka ayi gëge gi

nti: nāni, Jehova, bù Chineke-gi, noyere gi, dika O noyere Moses. 18 Onye o bula nke gānupu isi n'okwu-ōnu-gi, nke nānugh kwa okwu-gi nile n'ihe nile nke i nēnye ya n'iwu, agēme ka o nwua: nāni, di ike, nwe kwa ume.

2 I Joshua nwa Nun we si na Shitim zipu ndikom abua na nzuzo, bù ndinledo, si, Jenu, le ala ahu, na Jeriko. Ha we je, ba n'ulo otù nwayi nākwa iko, aha-ya bu Rehab, ha we dina n'ebe ahu. 2 Ewe gwa eze Jeriko okwu, si, Le, ndikom batara n'ebe a n'abali a sitere n'umu Israel ileputa ala-ayi. 3 Eze Jeriko we zigara Rehab ozi, si, Me ka ha puta, bù ndikom ahu ndi bakutere gi, ndi bara n'ulo-gi: n'ihi na o bu ileputa ala nka nile ka ha biaworo. 4 Nwayi ahu we kuru ndikom abua ahu, zobe ha; o we si, O bu otù a, ndikom ahu bakuterem, ma amaghm ebe ha si bia: 5 o rue, mbe agaje imechi ōnu-uzo-ama, n'ochichiri, na ndikom ahu puru: amaghm ebe ndikom ahu jere: chuanu ha ngwa ngwa; n'ihi na unu gēru ha aru. 6 Ma ya onwe-ya mere ka ha rigo n'elu-ulo, o we zobe ha n'ókpòrò flax, nke edoro n'usoro nye ya n'elu-ulo. 7 Ndikom ahu we nāchu ha n'uzo Jōdan rue ngabiga-miri: ha we mechie ōnu-uzo-ama mbe ndi nāchu ha n'azu pusiri. 8 Ma tutu ha onwe-ha edina ala, nwayi ahu we rigokuru ha n'elu-ulo; 9 o si ndikom ahu, Amawom na Jehova enyewo unu ala nka, amawokwam na oké ujō-unu adakwasiwu ayi, amawokwam na ndi nile nēbi n'ala nka abazewo n'iru unu. 10 N'ihi na ayi anuwo otù Jehova mere ka miri Oké Osimiri Uhie takorø n'iru unu, mbe unu siri n'Ijipt puta; na ihe unu mere eze abua nke ndi-Amorait, ndi bi n'ofer Jōdan, bù Saihon na Og, ndi unu wezugara ka ebibie ha. 11 Ma mbe ayi nuru ya, obi-ayi we lō ayi miri, o digh kwa mo guzoro ɔzø nime nwoke o bula, n'ihi unu: n'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, Ya onwe-ya bu Chineke n'elu-igwe di n'elu, na n'elu uwa di n'okpuru. 12 Ma ubu a, biko, werenu Jehova n̄uaram iyí, n'ihi na emerem unu ebere, na unu, ɔbuná unu onwe-unu, gēmere ulo nnam ebere, nyekwam iheribiba-ama ezi-okwu: 13 na unu gēme kwa ka nnam, na nnem, na umu-nnem

ndikom, na umu-nnem ndinyom, na ihe nile ha nwere, di ndu, na unu gānaputa kwa ndu-ayi n'ōnwu. 14 Ndikom ahu we si ya, Ndu-ayi lara ndu-unu ka ayi we nwua, ma o buru na unu egosigh okwu-ayi nka; o gēru kwa, mbe Jehova gēnye ayi ala nka, na ayi gēmere gi ebere na ezi-okwu. 15 O we were udò weda ha site na window: n'ihi na ulo-ya di na mbidi obodo, o bu kwa n'elu mbidi ka o biri. 16 O we si ha, Jenu n'ugwu, ka ndi nāchu unu we ghara izute unu; zo-kwa-nu onwe-unu n'ebe ahu ubochi ato, rue mbe ndi nāchu unu gālaghachi: emesi kwa unu gēje ije-unu. 17 Ndikom ahu we si ya, Ayi onwe-ayi gābu ndi ikpe nāmagh n'iyi-gi a nke i meworo ka ayi nua. 18 Le, mbe ayi onwe-ayi gaje ibata n'ala nka, i gēkegide eriri ogho uhie a nime window nke i ji weda ayi: nna-gi, na nne-gi, na umu-nne-gi, na ulo nna-gi nile, ka i gāchikota-kwa-ra onwe-gi n'ulo a. 19 O gēru kwa, na onye o bula nke gēsi n'ōnu-uzo ulo-gi pua n'èzi, ɔbara-ya gādikwasi n'isi-ya, ayi onwe-ayi gābu kwa ndi ikpe nāmagh: ma onye o bula gi na ya gānø n'ulo, ɔbara-ya gādikwasi n'isi-ayi, ma o buru na aka o bula adikwasi ya. 20 Ma o buru na i gosi okwu-ayi nka, ayi gābu kwa ndi ikpe nāmagh n'iyi-gi nke i meworo ka ayi nua. 21 O we si, Dika okwu nile unu si di, otù a ka o gādi. O we zilaga ha, ha we je: o we kegide eriri uhie ahu nime window. 22 Ha we je, biarue ugwu ahu, nōdu n'ebe ahu ubochi ato, rue mbe ndi nāchu ha laghachiri: ndi nāchu ha we cho ha n'uzo ahu nile, ma ha achotagh ha. 23 Ndikom abua ahu we laghachi, si n'ugwu ahu rida, we gabiga, biakute Joshua nwa Nun; ha we korø ya ihe nile nke dakwasiri ha. 24 Ha we si Joshua, N'ezie Jehova enyewo ala ahu nile n'aka-ayi; ɔzø kwa, ndi nile ndi bi n'ala ahu nābazepu n'iru ayi.

3 I Joshua we bilie n'isi-ututu, ha we si na Shitim bulie ije, we biarue Jōdan, ya onwe-ya na umu Israel nile; ha we nō ɔnōdu-abali n'ebe ahu tutu ha agabiga. 2 O rue, n'ogwugwu ubochi ato, na ndi-ochi-agha gabigara n'etiti omuma-ulø-ikwū; 3 ha we nye ndi Israel iwu, si, Mbe unu nāhu ihe ɔbuba-ndu Jehova, bù Chineke-unu, na

ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, ka ha nēbu ya, unu onwe-unu gēsi kwa n'ebé unu nō bulie ije, we nējeso ya. 4 Nāni, ókè gādi n'etiti unu na ya, dika nnū cubit ise n'otutù: unu abiarula nso ya, ka unu we mara uzō nke unu gēsi je; n'ihi na unu agabigagh n'uzō a na mbe gara aga. 5 Joshua we si ndi Israel, Donu onwe-unu nsø: n'ihi na echi ka Jehova gēme ihe-ebube di iche iche n'etiti unu. 6 Joshua we gwa ndi-nchu-aja okwu, si, Bulieni iþc ɔbuba-ndu ahu, gabiga n'iru ndi Israel. Ha we bulie ibe ɔbuba-ndu ahu, we nēje n'iru ndi Israel. 7 Jehova we si Joshua, Ta ka M'gāmalite ime ka i di uku n'anya Israel nile, ka ha we mara na otù M'nøyere Moses, otù a ka M'gānøyere gi. 8 Gi onwe-gi gēnye kwa ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ɔbuba-ndu ahu iwu, si, Mbe unu gābiaru nsøtu miri Jōdan, unu gēguzo na Jōdan.

9 Joshua we si umu Israel, Bianu nso ebe a, nuru okwu nile nke Jehova, bù Chineke-unu. 10 Joshua we si, Nka ka unu gēji mata na Chineke Nke di ndu nō n'etiti unu, O ghagh kwa inapu ha ala-ha n'iru unu, bù ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-Haivait, na ndi-Perizait, na ndi-Giagashait, na ndi-Amorait, na ndi Jebus. 11 Le, ibe ɔbuba-ndu nke Onyc-nwe uwa nile nāgabiga n'iru unu nime Jōdan. 12 Ma ubu a, werenu n'onwe-unu ndikom iri na abua sitere n'ebó nile nke Israel, otù nwoke otù nwoke diri ebo o bula. 13 O gēru kwa, mbe ɔbu-ukwu ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe Jehova, bù Onye-nwe uwa nile, gēzu ike nime miri Jōdan, na agebipu miri Jōdan, bù miri nke nēsi n'elu rida; ha gēguzo kwa n'otù obo. 14 O rue, mbe ndi Israel siri n'ulo-ikwū nile ha bulic ije, igabiga Jōdan, ndi-nchu-aja nēbu kwa ibe ɔbuba-ndu ahu n'iru ndi Israel; 15 mbe ndi nēbu ibe ahu biaru-kwa-ra Jōdan, mbe ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ahu zoyere ukwu-ha nime nsøtu miri, (n'ihi na Jōdan nēruchi usø-ya nile ubochi nile nke owuwe-ihe-ubi,) 16 na miri ahu nke nēsi n'elu rida guzoro, we bilie n'otù obo, n'ebé di anya nke-uku, n'Adam, bù obodo nke di n'akuku Zaretan: cbipusi-kwa-ra miri nke nērudata rue osimiri Araba, bù Oké Osimiri Nnū: ndi Israel we gabiga na

ncherita-iru Jeriko. 17 Ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ɔbuba-ndu Jehova we guzo n'ala-akorø n'etiti Jōdan, Israel nile we nāgabiga n'ala-akorø, rue mbe mba ahu nile gabigasiri Jōdan.

4 1 O rue, mbe mba ahu nile gabigasiri Jōdan, na Jehova gwara Joshua okwu, si, 2 Werenu n'onwe-unu ndikom iri na abua sitere na ndim, otù nwoke otù nwoke n'ebó o bula, 3 nye-kwa-nu ha iwu, si, Bupuru onwe-unu n'ebé a, n'etiti Jōdan, n'ebenguzo siri ike nke ukwu ndi-nchu-aja, nkume iri na abua, bubiga ha n'etiti unu, døba ha n'ønødu-abali ahu, ebe unu gānø abali ta. 4 Joshua we kpø ndikom iri na abua ahu, ndi o doziworo sitc n'umu Israel, otù nwoke otù nwoke site n'ebó o bula: 5 Joshua we si ha, Gabiganu n'iru ibe Jehova, bù Chincke-unu, rue etiti Jōdan, buliere onwe-unu, nwoke o bula otù nkume, tukwasí n'elu ubu-ya, dika ønu-øgugu cbo umu Israel si di: 6 ka nka we buru ihe-iriba-ama n'etiti unu, mbe umu-unu gāju ajuju n'ødi-n'iru, si, Gini bu isi nkume ndia n'ebé unu nō? 7 unu gāsi kwa ha, N'ihi na cbipuru miri Jōdan n'iru ibe ɔbuba-ndu Jehova; mbe o gabigara Jōdan, ebipuru miri Jōdan: nkume ndia gābu-kwa-ra umu Israel ihencheta rue mbe ebigh-ebi. 8 Umu Israel we me otù a, dika Joshua nyere ha iwu, ha we bupu nkume iri na abua n'etiti Jōdan, dika Jehova gwara Joshua okwu, dika ønu-øgugu ebo umu Israel si di; ha we bubiga ha n'etiti ha rue ønødu-abali-ha, we døba ha n'ebé ahu. 9 Joshua we guzo nkume iri na abua n'etiti Jōdan, bù ebe-nguzo siri ike nke ukwu ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ɔbuba-ndu: ha we di n'ebé ahu, rue ta. 10 Ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ahu nēguzo kwa n'etiti Jōdan, rue mbe emezuru okwu ahu nile nke Jehova nyere Joshua n'iwu igwa ndi Israel, dika ihe ahu nile si di nke Moses nyere Joshua n'iwu: ndi Israel we me ngwa gabiga. 11 O ruc, mbe ndi Israel nile gabigasiri, na ibe Jehova gabigara, ya na ndi-nchu-aja, n'iru ndi Israel. 12 Umu Reuben, na umu Gad, na nkera ebo Manase, we gabiga n'iru umu Israel, chiri ihe-ekike-agha, dika Moses gwara ha okwu: 13 dika orú nnù uzø ise, ndi cjakere nke

usu-ndi-agha, gabigara n'iru Jehova ibu agha, rue ala ihe nādigh nke Jeriko. 14 N'ubochi ahu ka Jehova mere Joshua ka o di uku n'anya Israel nile; ha we tua egwu ya, dika ha turu egwu Moses, ubochi nile nke ndi-ya.

15 Jehova we gwa Joshua okwu, si, 16 Nye ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe ihemà iwu, ka ha si na Jōdan rigota. 17 Joshua we nye ndi-nchu-aja iwu, si, Sinu na Jōdan rigota. 18 O rue, mbe ndi-nchu-aja ndi nēbu ibe obuba-ndu Jehova siri n'etiti Jōdan rigota, mbe ndi-nchu-aja sepuru obu-ukwu-ha rue ala-akorø, na miri Jōdan laghachiri n'önodu-ya, we ruchie akuku-ya nile, dika na mbe gara aga. 19 Ndi Israel we si na Jōdan rigota n'ubochi nke-iri nke önwa mbu, má ulo-ikwū-ha na Gilgal, na nsotu owuwa-anyanwu Jeriko. 20 Nkume iri na abua ahu, nke ha si na Jōdan were, Joshua we guzo ha na Gilgal. 21 Q we gwa umu Israel okwu, si, Mbe umu-unu gāju ndi bu nna-ha ajuju n'ödi-n'iru, si, Gini bu isi nkume ndia? 22 Unu gême kwa ka umu-unu mara, si, N'ala-akorø ka Israel gabitara Jōdan nka. 23 N'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, mere ka miri Jōdan takorø n'iru unu, rue mbe unu gabigara, dika Jehova, bù Chineke-unu, mere Oké Osimiri Uhie, nke Q mere ka o takorø n'iru ayi, rue mbe ayi gabigara: 24 ka ndi nile nke uwa we inara aka Jehova, na ike ka o di; ka ha we tua egwu Jehova, bù Chincke-unu, ubochi nile.

5 1 O rue, mbe eze nile nke ndi-Amorait, ndi bi n'ofè Jōdan n'akuku ødida-anyanwu, na eze nile nke ndi Kenean, ndi bi n'akuku oké osimiri, nuru na Jehova mereri ka miri Jōdan takorø n'iru umu Israel, rue mbe ayi gabigasiri, na obi lørø ha miri, mo adigh kwa nime ha özø, n'ihi umu Israel.

2 Na mbe ahu Jehova siri Joshua, Mere onwe-gi mma ömú, bie umu Israel ügwù özø nke ubò abua. 3 Joshua we mere onwe-ya mma ömú, bie umu Israel ügwù na Gibeat-ha-arat. 4 Nka bu kwa ihe kpatara Joshua ji bie ügwù: ndi Israel nile ndi nesi n'Ijipt puta, ndi bu ndikom, bù ndikom agha nile, nwuru n'özara n'uzø, mbe ha siri n'Ijipt puta. 5 N'ihi na ndi ebiri ügwù ka ha bu, bù ndi nile putara n'Ijipt: ma ndi nile

amuru n'özara n'uzø mbe ha siri n'Ijipt puta, ha ebigh ha ügwù. 6 N'ihi na ögu arø abua ka umu Israel jere ije n'özara, rue mbe mba ahu nile gwusiri, bù ndikom agha ahu ndi nesi n'Ijipt puta, n'ihi na ha egegh nti olu Jehova: ndi Jehova nuru iyi na Q gagh-ekwe ka ha hu ala ahu nke Jehova nuru ndi bu nna-ha iyi na Q gënaye ayi, bù ala miri-arehi na manu-anu nérù nime ya. 7 Ma umu-ha, ndi Q mere ka ha bilie n'önodu ha, ndi ahu ka Joshua biri ügwù: n'ihi na ndi anebigh ügwù ka ha bu, n'ihi na ha ebigh ha ügwù n'uzø. 8 O rue, mbe ha bizuru mba ahu nile ügwù, na ha noduru n'önodu-ha n'omuma-uló-ikwū, rue mbe aru-ha di ike. 9 Jehova we si Joshua, Ta ka M'kporepuworo ihe-ita-uta nke Ijipt n'aru unu. Ewe kpø aha ebe ahu Gilgal, rue ta.

10 Umu Israel we ma ulo-ikwū-ha na Gilgal; ha we me ememe ngabiga n'ubochi nke-iri-na-anø nke önwa ahu n'anyasi, n'ala ihe nādigh nke Jeriko. 11 Ha we rie ufodu nime ihe mìri n'ala ahu n'echi nke ngabiga ahu, bù achicha ekogh-eko na ọka anara n'oku, n'otù ubochi ahu. 12 Manna we kwusi n'echi-ya, mbe ha riri ufodu nime ihe mìri n'ala ahu; umu Israel enwegh kwa manna özø; ha we rie ihe-omume ala Kenean n'arø ahu.

13 O rue, mbe Joshua nø n'akuku Jeriko, na o weliri anya-ya abua, we hu, ma, le, otù nwoke néguzo na ncherita-iru ya, mma-agha-ya amiputara amiputa di n'aka-ya: Joshua we jekuru ya, si ya, Q bu ayi ka i diri ma-øbu ndi némegide ayi? 14 Q si, É-è; kama mu onwem bu onye-isi usu-ndi-agha Jehova; ubu a ka m'biaworo. Joshua we da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala, si ya, Gini ka onye-nwem nágwa orù-ya? 15 Onye-isi usu-ndi-agha Jehova we si Joshua, Yipu akpukpø-ukwu-gi n'ukwu-gi; n'ihi na ebe nke gi onwe-gi néguzo n'elu ya, nsø

6 ka o di. Joshua we me otù a. 1 (Ma Jeriko mechiri ọnù-uzø-ama-ya, ewc mechibido ya uzø n'ihi umu Israel: o digh onye nápü n'èzi, o digh kwa onye nábà nime.) 2 Jehova we si Joshua, Le, enywom Jeriko, na eze-ya, na ndi-dike nile, bù dinkpà, n'aka-gi. 3 Unu gába obodo alu buruburu, ndikom

agha nile, nēje obodo ahu buruburu otù ubò. Otù a ka i gême ubochi isi. 4 Ndi-nchu-aja asa gēbu kwa opì-ike oké uda asa n'iru ihe ahu: ma n'ubochi nke-asa unu gāba obodo ahu buruburu ubò asa, ndi-nchu-aja gafù kwa opì-ike asa ahu. 5 O gēru kwa, mbe ha gēwere mpi oké uda fù ɔfufu-opì di anya, mbe unu gānu kwa olu opì-ike ahu, na ndi nkem nile gēti oké nkpu; mbidi obodo ahu gāda kwa n'okpuru ya, ndim gārigo kwa, nwoke o bulu na ncherita-iru ya. 6 Joshua nwa Nun we kpø ndi-nchu-aja, si ha, Bürunu ihe ɔbuba-ndu ahu, ndi-nchu-aja asa gēbu kwa opì-ike oké uda asa n'iru ihe Jehova. 7 Ha we si ndi Israel, Gabiganu, ba obodo ahu buruburu, ndi ejikere gāgabiga kwa n'iru ihe Jehova. 8 O rue, mbe Joshua gwara ndi Israel okwu, ndi-nchu-aja asa ndi nēbu opì-ike oké uda asa ahu n'iru Jehova we gabiga, we nāfù opì-ike asa ahu: ihe ɔbuba-ndu Jehova we nējeso ha n'azu. 9 Ndi ejikere we nēje n'iru ndi-nchu-aja ndi nāfù opì-ike asa ahu, ndi nāchikota achikota nējeso kwa ihe ahu n'azu, ndi-nchu-aja nāfù opì-ike asa ahu ka ha nēje. 10 Joshua we nye ndi Israel iwu, si, Unu etila nkpu, unu ekwe-kwa-la ka anu olu-unu, okwu o bulu agagh-esi kwa n'önü-unu puta, rue ubochi m'gäsi unu, Tieu nkpu; unu ewe tie nkpu. 11 O we me ka ihe Jehova ba obodo ahu buruburu, nēje ya buruburu otù ubò: ha we bata n'omuma-ulö-ikwü, nō ɔnqdu-abali n'omuma-ulö-ikwü.

12 Joshua we bilie n'isi-ututu, ndi-nchu-aja we bürü ihe Jehova. 13 Ndi-nchu-aja asa ahu ndi nēbu opì-ike oké uda asa ahu n'iru ihe Jehova nējegide, nāfù kwa opì-ike asa ahu: ndi ejikere nēje kwa n'iru ha; ndi nāchikota achikota nējeso kwa ihe Jehova n'azu, ndi-nchu-aja nāfù opì-ike asa ahu ka ha nēje. 14 N'ubochi nke-abua ha we ba obodo ahu buruburu otù ubò, we !aghachi n'omuma-ulö-ikwü: otù a ka ha mere ubochi isi. 15 O rue n'ubochi nke-asa, na ha biliri n'isi-ututu mbe chi nābø, we ba obodo ahu buruburu n'otù uzø ahu ubò asa: nani, n'ubochi ahu ha bara obodo ahu buruburu ubò asa. 16 O rue, n'ubò nke-asa, mbe ndi-nchu-aja fùru opì-ike asa ahu, na

Joshua siri ndi Israel, Tieu nkpu; n'ihi na Jehova enyewo unu obodo ahu. 17 Obodo ahu gābu ihe ewezugara nye Jehova, ya onwe-ya, na ihe nile di nime ya: nani Rehab, bù nwayi nākwa iko, gādi ndu, ya onwe-ya na ndi nile ya na ha nō n'ulo, n'ihi na o zobere ndi-ozzi ndi ayi zigara. 18 Ma otù o di, unu onwe-unu debenu onwe-unu ka unu ghara imetu ihe ewezugara nye Jehova aka, ka unu we ghara iwere ihe ahu ewezugara, mbe unu wezugasiri ya; unu ewe me ka ɔmuma-ulö-ikwü Israel buru ihe ewezugara ka ebibie ya, unu ewe mekpa ya aru. 19 Ma ɔla-ɔcha nile, na ɔla-edo, na ihe nile nke ɔla na igwè, nsø ka ha diri Jehova: ha gāba n'ulo-akù Jehova. 20 Ndi Israel we tie nkpu, ndi-nchu-aja we fùa opì-ike asa ahu: o rue, mbe ndi Israel nuru olu opì-ike, na ndi Israel tiri oké nkpu, mbidi ahu we da n'okpuru ya, ndi Israel we rigo n'obodo ahu, nwoke o bulu na ncherita-iru ya, ha we were obodo ahu. 21 Ha we were önü mma-agha wezuga ihe nile di n'obodo ahu ka ebibie ya, ma nwoke ma nwayi, ma nwata ma okenye, na ehi, na aturu, na inyinya-ibu. 22 Joshua we si ndikom abua ahu ndi nēledori ala ahu, Banu n'ulo nwayi ahu nākwa iko, menu ka nwayi ahu na ihe nile o nwere puta, dika unu nuru ya iyi. 23 Ümu-okorobia ahu, bù ndi-nledo, we ba nime, me ka Rehab, na nna-ya, na nne-ya, na umu-nne-ya, na ihe nile o nwere, puta, aburu-ya nile ka ha me-kwa-ra ka ha puta; ha we me ka ha nōdu n'azu ɔmuma-ulö-ikwü Israel. 24 Ha we sure obodo ahu n'oku, na ihe nile nke di nime ya: nani ɔla-ɔcha, na ɔla-edo, na ihe nile nke ɔla na igwè, ka ha tiyere n'ulo-akù Jehova. 25 Ma Joshua mere ka Rehab, bù nwayi nākwa iko, na ulo nna-ya, na ihe nile o nwere, di ndu; o we biri n'etiti Israel, rue ta; n'ihi na o zobere ndi-ozzi ahu, ndi Joshua zigara iledo Jeriko. 26 Joshua we ba ha iyi na mbe ahu, si, Onye anābu önü ka nwoke ahu bu n'iru Jehova, nke gēbili wue obodo Jeriko a: ɔkpara-ya ka o gēwere tø ntø-ala-ya, nwa-nwoke-ya nke-ntà ka o gēwere kwa guzo önü-uzø-ama-ya øtø. 27 Jehova we noyere Joshua: akukø-ya we di n'ala ahu nile.

7 i Ma umu Israel mekpuru ihenmekpu n'ihe ahu ewezugara nye Jehova; n'ihi na Ekan nwa Kami, nwa Zabdi, nwa Zera, nke ebo Juda, were ufodu nime ihe ahu ewezugara nye Jehova; iwe Jehova we di ọku megide umu Israel.

2 Joshua we si na Jeriko ziga ndikom ije Ai, nke di nso Bet-even, n'akuku Iru-anyanwu nke Bet-el, o we gwa ha okwu, si, Rigonu, ledo ala ahu. Ndigom ahu we rigo, ledo Ai. 3 Ha we laghachikuru Joshua, si ya, Ka ndi Israel nile ghara irigo; ka ihe ra ka nnù ndikom ise, ma-Ọbu ihe ra ka nnù ndikom asa na Ọgu iri, rigo, tibue Ai; emela ka ndi Israel nile dobue onwe-ha n'olu iru ebe ahu; n'ihi na madu ole-naole ka ha di. 4 Ihe ra ka nnù ndikom asa na Ọgu iri we rigo n'ebe ahu site na ndi Israel: ha we Ọbalaga n'iru ndikom Ai. 5 Ndigom Ai we tibue ihe ra ka orù madu na iri na isi sitere na ha: ha we si n'iru Ọnu-użo-ama chugide ha rue Shebarim, we tibue ha na nrida ahu: obi we lo ndi Israel miri, we gho miri miri. 6 Joshua we dowa uwe-nbokwasiya nile, da kpue iru-ya n'ala n'iru ibe Jehova rue anyasi, ya onwe-ya na ndiokenye Israel; ha we kpokwasi ajá n'isiha. 7 Joshua we si, Ewò, Onye-nwe-ayi Jehova, n'ihi gini ka I meworo ka ndi nka gabita Jòdan ma-Ọli, inye ayi n'aka ndi-Amorait, ime ka ayi la n'iyi? o gadi ayi nō nma ma asi na ayi kwere we biri n'ofe Jòdan! 8 Biko, Onye-nwe-ayi, gini ka m'gèkwu, mbe Israel bakutasiri azu-ha n'iru ndi-iro-ha? 9 Ndi Kenean na ndi nile bi n'ala nka gānu kwa ya, we Ọba ayi buruburu, bipu aha-ayi n'uwa: o bu kwa gini ka I gēmerc aha uku Gi? 10 Jehovah we si Joshua, Gi bilie; n'ihi gini bu nka na i nāda kpu iru-gi n'ala? 11 Israel emehiewo; Ọzø kwa, ha agabigawo Ọbuha-ndum nke M'nyere ha n'iwu: Ọzø kwa, ha ewerewo ufodu nime ihe ewezugara nyem; Ọzø kwa, ha ezuwo ori, Ọzø kwa, ha aghowoguhogho, Ọzø kwa, ha etiyewo ya n'ihe-ha. 12 Umu Israel apugh kwa iguzosi ike n'iru ndi-iro-ha, ha nabakuta azu n'iru ndi-iro-ha, n'ihi na ha aghowoguhogho ihe ewezugara ka ebibie ha: M'gagh-anoyere unu Ọzø, ma o buru na unu ekpochapugh ihe ahu ewezugara nyem n'etiti unu. 13 Bilie,

do ndim nsø, si, Donu onwe-unu nsø bayere echi: n'ihi na otù a ka Jehovah, bù Chineke Israel, siri, Ihe ewezugara nyem di n'etiti gi, Israel: i pugh iguzosi ike n'iru ndi-iro-gi, rue mbe unu gēwezugara n'etiti onwe-unu ihe ahu ewezugara nyem. 14 Agēme kwa ka unu biarue nso n'ututu n'ebo nile unu: o gēru kwa, na ebo ahu nke Jehovah gānwude gābiaru nso n'aburu nile ya; aburu ahu nke Jehovah gānwude gābiaru kwa nso n'ulo-ya nile; ulo ahu nke Jehovah gānwude gābiaru kwa nso na ndikom-ya. 15 O gēru kwa, na onye anwudere ya na ihe ahu ewezugara nye Jehovah, agēsure ya n'oku, ya onwe-ya na ihe nile o nwere: n'ihi na o gabigawo Ọbuha-ndu Jehovah, na n'ihi na o mewo ihe-nzuzu n'Israel.

16 Joshua we bilie n'isi-ututu, me ka Israel biarue nso n'ebo nile ha; ewe nwude ebo Juda: 17 o we me ka aburu Juda biarue nso; o we nwude aburu ndi Zera: o we me ka aburu ndi Zera biarue nso na ndikom-ya; ewe nwude Zabdi: 18 o we me ka ulo-ya biarue nso na ndikom-ya; ewe nwude Ekan, nwa Kami, nwa Zabdi, nwa Zera, nke ebo Juda. 19 Joshua we si Ekan, Nwam, biko, nye Jehovah, bù Chineke Israel, nsopuru, nye kwa Ya ekele; biko, gosikwam ihe i meworo; ezopula ya n'ebe m'nø. 20 Ekan we za Joshua, si, N'ezi-okwu mu onwem emehiewo megide Jehovah, bù Chineke Israel, otù a na otù a ka m'mewo-kwa-ra: 21 m'we hu n'etiti ihe-nkwata otù ezi uwe-nwuda nke Shaina, na Ọgu shekel Ọla-Ọcha iri, na otù nkpirikpi Ọla-edo nke Ọtütü-ya di Ọgu shekel abua na iri, m'we nwe anya-uku n'ebe ha di, m'we chiri ha; ma, le, ezoworo ha n'ala n'etiti ulo-ikwùm, Ọla-Ọcha ahu di kwa n'okpuru ya. 22 Joshua we ziga ndi-ozi, ha we Ọbarue ulo-ikwù-ya; ma, le, ezoro ya n'ulo-ikwù-ya, Ọla-Ọcha ahu di kwa n'okpuru ya. 23 Ha we si n'ulo-ikwù ahu chiri ha, chitara ha Joshua, chitakwa-ra ha umu Israel nile; ha we wusa ha n'iru Jehovah. 24 Joshua, ya na Israel nile, we were Ekan nwa Zera, na Ọla-Ọcha ahu, na uwe-nwuda ahu, na nkpirikpi Ọla-edo ahu, na umu-ya ndikom, na umu-ya ndinyom, na ehi-ya, na inyinya-ibu-ya, na igwè ewu na aturu-ya, na ulo-ikwù-ya, na ihe nile o nwere:

ha we me ka ha rigorue ndagwurugwu E oa. 25 Joshua we si, Gini mere i mekpaworo ayi aru? Jehova gēmekpa gi aru ta. Israel nile we were nkume ubue ya; ha we sure ha n'oku, were kwa nkume tubue ha. 26 Ha we guzo n'elu ya oké obo nkume, rue ta; Jehova we si n'idi-oku nke iwe-Ya chigharia. N'ihi ya akporo aha ebe ahu, Ndagwurugwu Eko, rue ta.

8 i Jehova we si Joshua, Atula egwu, atu-kwa-la ujo: chiri ndi-agha nile tiyere onwe-gi, bilie, rigorue Ai: le, enyewom eze Ai, na ndi-ya, na obodo-ya, na ala-ya, n'aka-gi: 2 i gême kwa Ai, me kwa eze-ya, dika i mere Jeriko, me kwa eze-ya: nání, na unu gälutara onwe-unu n'agha ihe-nkwata-ya, na anu-uloy: doro onwe-gi ndi nérū nbi megide obodo ahu n'azu ya. 3 Joshua we ilie, ya na ndi-agha nile, irigoru Ai: Joshua we roputa orù nnù ndikom uzò ato na nnù ndikom iri-na-ise, ndi-dike, bú ndi-dinkpà, o we zipu ha n'abali. 4 O we nye ha iwú, si, Lenu, unu onwe-unu nérū nbi megide obodo ahu, n'azu obodo: unu esila n'obodo ahu je n'ebe di anya nke-uku, buru-kwa-nu ndi nō na nifikere, unu nile: 5 mu onwem, na ndi nile mu na ha nō, gäbiaru obodo ahu nso: o gēru kwa, mbe ha gäputa izute ayi, dika na mbe mbu, na ayi gäbalaga n'iru ha; 6 ha gäputa n'azu ayi, rue mbe ayi gädopu ha n'obodo; n'ihi na ha gäsi, Ha näbalaga n'iru ayi, dika na mbe mbu; ayi gäbalaga kwa n'iru ha: 7 unu onwe-unu gësi kwa n'oruru-nbi ahu bilie, nweta obodo ahu: n'ihi na Jehova, bú Chineke-unu, gënye ya n'aka-unu. 8 O gēru kwa, mbe unu wereworo obodo ahu, na unu gësu obodo ahu ok; dika okwu Jehova si di, otú a ka unu gême: lenu, enyewom unu iwú. 9 Joshua we zipu ha: ha we je n'oruru-nbi ahu, we nōdu n'etiti Bet-el na Ai, n'akuku Odida-anyanwu Ai: Joshua we nō qnōdu-abali n'abali ahu n'etiti ndi Israel.

10 Joshua we bilie n'isi-ututu, lekota ndi Israel, rigo, ya onwe-ya na ndi-okenye Israel, n'iru ndi Israel, rue Ai. 11 Ndi nile, bú ndi-agha ndi ya na ha nō, we rigo, biarue nso, bia na ncherita-iru obodo ahu, ma ulo-ikwū-ha n'akuku Ugwu nne Ai: ma ndagwurugwu di

n'etiti ya na Ai. 12 O we chiri ihe ra ka nnù ndikom iri-na-abua na qgu iri, do ha n'oruru-nbi n'etiti Bet-el na Ai, n'akuku Odida-anyanwu obodo ahu. 13 Ndi Israel we do qmuma-ulô-ikwū ahu nile nke di n'akuku Ugwu obodo ahu, na ndi-ha ndi nêche anwu n'akuku Odida-anyanwu obodo ahu; Joshua we je n'etiti ndagwurugwu ahu n'abali ahu. 14 O rue, mbe eze Ai huru nke ahu, na ndikom obodo-ya mere ngwa, bilie n'isi-ututu, pua izute Israel ibu agha, ya onwe-ya na ndi-ya nile, na mbe akara àkà, n'iru Araba ahu; ma ya onwe-ya amagh na ndi nérū nbi di megide ya n'azu obodo-ya. 15 Q we di ka anetiibu Joshua na Israel nile n'iru ha, ha we balaga n'uzo ozara. 16 Ewe tikue ndi nile ndi nō n'obodo ahu nkpu ichu ha n'azu: ha we chua Joshua n'azu, ewe döpu ha n'obodo. 17 Q digh kwa nwoke foduru n'Ai ma-qbu na Bet-el, nke nápugh ichu Israel: ha we rapu obodo ahu ka o ghore oghe, we chua Israel n'azu. 18 Jehova we si Joshua, Zo nkpunkpu ube nke di n'aka-gi n'ebe Ai di; n'ihi na n'aka-gi ka M'gënye ya. Joshua we zo nkpunkpu be ahu nke di n'aka-ya n'ebe obodo ahu di. 19 Ndi nérū nbi we si n'qñodu-ha bilie ngwa ngwa, we ba qso mbe o setiri aka-ya, ha we ba n'obodo, were ya; ha we me ngwa su obodo ahu qku. 20 Ndkom Ai we le anya n'azu ha, hu, ma, le, anwuru-oku obodo-ha rigorue elu-igwe, ike adigh kwa nime ha ibalaga otù uzò ma-qbu uzò qzò: ndi Israel ndi näbalaga n'ozara we chigharia imegide ndi náchu ha. 21 Joshua na Israel nile hu-kwa-ra na ndi nérū nbi ewerewo obodo ahu, hu kwa na anwuru-oku obodo arigowo n'elu, ha we laghachi, tibue ndikom Ai. 22 Ndi nérū nbi si kwa n'obodo puta izute ha; ha we nō n'etiti Israel, ndi si n'ozara nō n'otù akuku, ndi si n'obodo nō kwa n'akuku qzò: ha we tibue ha rue mbe o digh onye foduru ma-qbu onye þapuru aþapu arapuru ha. 23 Ha we were eze Ai na ndu, me ka o biarue Joshua nso. 24 O rue, mbe Israel busiri ndi nile bi n'Ai n'ohia, bú n'ozara ebe ha churu ha, mbe ha nile dasiri n'qnu mma-agha, rue mbe ha gwusiri, na Israel nile laghachiri n'Ai, w.r qnu mma-agha tibue ya.

25 Ndi nile ndi dara n'ubøchi ahu, ma nwoke ma nwayi, we di orù nnù madu na nnù iri, bù ndikom nile nke Ai. 26 Ma Joshua eseghachigh aka-ya, nke o ji zo nkpunkpu ube ahu, rue mbe o wczugasiri ndi nile bi n'Ai ka ebibie ha. 27 Nàni na Israel lutara n'onwe-ha anu-ulø na ihe-nkwata nke obodo ahu n'agha, dika okwu Jehova si di nke O nyere Joshua n'iwu. 28 Joshua we sure Ai ɔku, do ya ka o buru obo ebigh-ebi, bù ebe tøbørø n'efu, rue ta. 29 O we kwuba cze Ái n'osisi rue mbe anyasi: ma mbe anyanwu nàda Joshua nyere iwu, ha we si n'osisi weda ozu-ya, tuda ya n'oghere ɔnu-uzø-ama obodo, guzo n'elu ya oké obo nkume, rue ta.

30 Mbe ahu Joshua wuru ebe-ichu-aja nye Jehova, bù Chineke Israel, n'ugwu Ibal, 31 dika Moses, bù orù Jehova, nyere umu Israel iwu, dika edeworo ya n'akwukwø iwu Moses, bù ebe-ichu-aja nkume zuru oké, nke o némegh ka igwè ga n'clu ha: ha we surere Jehova ájà-nsure-ɔku n'elu ya, chu kwa aja-udo. 32 O we dekwasi na nkume ahu n'ebe ahu ndeputa iwu Moses, nke o dere n'akwukwø n'iru umu Israel. 33 Israel nile, na ndi-okenye-ha, na ndi-ochi-agha-ha, na ndi-ikpè-ha, nèguzo kwa n'otù akuku na n'akuku nke-ɔzø nke ihe ahu na neherita-iru ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, ndi nèbu ihe ɔbuba-ndu Jehova, ma ɔbia ma onye amuru n'ala; nkera-ha na neherita-iru ugwu Geraizim, nkera-ha ɔzø na neherita-iru ugwu Ibal; dika Moses, bù orù Jehova, nyere iwu na mbu, igɔzi ndi Israel. 34 Emesia o we gua okwu nile nke iwu ahu, ma ngozi ma nkøcha, dika ihe nile si di nke edeworo n'akwukwø iwu ahu. 35 O digh okwu o buia n'ihe nile nke Moses nyere n'iwu nke Joshua nàgugh n'iru nkøkøta nile nke Israel, na ndinyom, na umu-ntakiri, na ndi-ɔbia ndi nèje ije n'etiti ha.

9 1 O rue, mbe eze nile ndi bi n'ofe Jødan, n'ugwu, na n'ebe di ala ala, na n'ɔnu-miri nile nke oké osimiri uku ahu na neherita-iru Lebanon, ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi Kenean, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus, nuru ya; 2 na ha chikötara onwe-ha, ibuso Joshua na ibuso Israel agha, n'otù ɔnu.

3 Ma ndi bi na Gibeon nuru ihe nke Joshua mereri Jeriko me kwa Ai, 4 ha we were aghughø me ihe, ɔbunà ndi ahu, ha we je, me dika ndi eziri ozi, ha we chiri akpa kara nkà n'elu inyinya-ibu-ha, na karama-akpukpø manya-vine, nke kara nkà, dowa kwa adowa, ekezi-kwara ekezi; 5 akpukpø-ukwu kara nkà, nke abara aba, di kwa n'ukwu-ha, uwe kara nkà di kwa n'aru ha; achicha nile nke ihe ha néri n'uzø kpø-kwa-ra nku, ma kwa ebu. 6 Ha we jekuru Jeshua rue ɔmuma-ulø-ikwū na Gilgal, si ya, si kwa ndikom Israel, Ala dianya ka ayi si bia: ma ubu a ka ayi na unu ba ndu. 7 Ndikom Israel we si ndi-Haivait, Elegh anya n'etiti ayi ka unu onwe-unu nèbi; ayi na unu gësi kwa aña ba ndu? 8 Ha we si Joshua, Ndi-orù-gi ka ayi bu. Joshua we si ha, Ole ndi ka unu bu? ole ebe unu si bia kwa? 9 Ha we si ya, Ala dianya nke-uku ka ndi-orù-gi si bia n'ihi aha Jehova, bù Chineke-gi: n'ihi na ayi anuwo akukø-Ya, na ihe nile O mere n'Ijipt, 10 na ihe nile O mere eze abua nke ndi-Amorait, ndi biri n'ofe Jødan, bù nke O mere Saihon, bù eze Heshbon, me kwa Og, bù eze Beshan, nke nà n'Ashtarot. 11 Ndi-okenye-ayi na ndi nile bi n'ala-ayi we gwa ayi okwu, si, Werenu ihe unu géri n'uzø n'aka-unu, je izute ha, si ha, Ndi-orù-unu ka ayi bu: ma ubu a, ka ayi na unu ba ndu. 12 Achicha-ayi a, mbe o di ɔku ka ayi weputara ya n'ulo-ayi ibu ihe ayi géri n'uzø n'ubøchi ayi putara ijekuru unu; ma ubu a, le, o kpøwo nku, ma kwa ebu: 13 karama-akpukpø manya-vine ndia, nke ayi bajuru, di kwa ɔhu; ma, le, ha dowa adowa: uwe-ayi na akpukpø-ukwu-ayi ndia akawo kwa nkà site n'ihe di ogologo nke-uku. 14 Ndikom ahu we nara ufodu nime ihe-oriri-uzø-ha, ha ajugh kwa ase n'ɔnu Jchova. 15 Joshua we me ka udo di n'etiti ha na Israel, ya na ha we ba ndu, ka o kwe ka ha di ndu: ndi-isi nzukø Israel we riwara ha iyi. 16 O rue, n'ogwugwu ubøchi atø mbe ha na ha basiri ndu, na ha nuru na ndi-abata-obi-ha ka ha bu, na o bu kwa n'etiti ha ka ndi ahu nèbi. 17 Umu Israel we bulie ije, biarue obodo nile ha n'ubøchi nke-atø. Ma obodo-ha bù Gibeon, na Kefira, na Beirut, na Kiriat-

earim. 18 Ma umu Israel etibugh ha, n'ihi na ndi-isi nzukø Israel ewerewo Jehov , bù Chineke Israel, riwara ha iyi. Nzukø ahu nile we tamu ntamu megide ndi-isi. 19 Ndi-isi nile we si nzukø ahu nile, Ayi onwe-ayi ewerewo Jehova, bù Chineke Israel, riwara ha iyi: ma ubu a ayi apugh imetu ha aka. 20 Nka ka ayi gême ha, kwe kwa ka ha di ndu; ka iwe we ghara idikwasi ayi, n'ihi iyi ahu nke ayi riwara ha. 21 Ndi-isi we si ha, Ka ha di ndu: ha wc ḥorø nzukø Israel nile ndi-owu-nkù na ndi-ose-miri; dika ndi-isi gwara ha okwu. 22 Joshua we kpø ha, gwa ha okwu, si, N'ihi gini ka unu ghøbøru ayi, si, Ndi bi n'ebé dipuru unu anya nke-uku ka ayi bu; ma unu onwe-unu nèbi n'etiti ayi? 23 Ma ubu a, ndi anàbu ɔnu ka unu bu, agagh-ebipu kwa n'etiti unu ndi gábu orù, ma ndi-owu-nkù ma ndi-ose-miri bayere ulo Chinekem. 24 Ha we za Joshua, si, N'ihi na egosiri ndi-orù-gi n'ezie na Jehova, bù Chineke-gi, nyere Moses, bù orù-Ya, iwu inye unu ala nka nile, na ikpochapu ndi nile bi n'ala nka n'iru unu; ayi we tua egwu nke-uku bayere ndu-ayi n'ihi unu, ayi we me ihe a. 25 Ma ubu a, le, ayi nò n'aka-gi: dika o si di nma, dika o si zi kwa ezi n'anya-gi ime ayi, me. 26 O we me ha otù a, naputa ha n'aka umu Israel, ha ebugh kwa ha. 27 Joshua we me ha n'ubøchi ahu ndi-owu-nkù na ndi-ose-miri bayere nzukø Israel, baye-kwa-ra ebe-ichu-aja Jehova, rue ta, n'ebé ahu nke O gároputa.

10 1 O rue, mbe Adoni-zedek, bù eze Jerusalem, nuru na Joshua ewerewo Ai, wezuga kwa ya ka ebibie ya; dika o mereri Jeriko na eze-ya, otù a ka o mere Ai na eze-ya; mbe o nu-kwara na ndi bi na Gibeon emewo ka ha na Israel di n'udo, ha we nò n'etiti ha; 2 o rue, mbe ha nuru ya, na ha turu egwu nke-uku, n'ihi na Gibeon bu obodo uku, dika otù nime obodo ala-eze ahu, na n'ihi na o di uku kari Ai, ndikom-ya nile bu kwa ndi-dike. 3 Adoni-zedek, bù eze Jerusalem, we zigara Hoham, bù eze Hebron, zigakwa-ra Piram, bù eze Jamut, zigakwa-ra Jafia, bù eze Lekish, zigakwa-ra Debi., bù eze Eglon, ozi, si, 4 Rigokutenum, yerem aka, ka ayi

tibu kwa Gibeon: n'ihi na o mere ka ya onwe-ya na Joshua na umu Israel di n'udo. 5 Eze ise ndi-Amorait, bù eze Jerusalem, na eze Hebron, na cze Jamut, na eze Lekish, na eze Eglon, we chikøta onwe-ha, rigo, ha onwe-ha na ɔmuma-ulø-ikwù-ha nile, we ma ulø-ikwù-ha imegide Gibeon, we buso ya agha. 6 Ndikom Gibeon we zigara Joshua ozi rue ɔmuma-ulø-ikwù rue Gilgal, si, Arala ndi-orù-gi aka; rigokute ayi ngwa ngwa, zoputa ayi, ye-kwa-ra ayi aka: n'ihi na eze nile nke ndi-Amorait ndi bi n'ugwu achikøtawo onwe-ha imegide ayi. 7 Joshua we si na Gilgal rigo, ya onwe-ya, na ndi-agha nile tiyere ya, na ndi-dike nile, bù ndi-dinkpà. 8 Jehova we si Joshua, Atula egwu ha: n'ihi na n'aka-gi ka M'nyeworo ha; o digh nwoke nime ha nke gëguzo n'iru gi. 9 Joshua we biakwasi ha na mberede; n'ihi na ogologo abali nile ka o si na Gilgal rigo. 10 Jehova we chusa ha n'iru Israel ,o tibue ha oké ntibù na Gibeon, we chusa ha n'uzø nrigo Bet-horon, tibue ha rue Azeka, ru kwa Makeda. 11 O rue, mbe ha si n'iru Israel balaga, mbe ha nò na nrida Bet-horon, na Jehova si n'elu-igwe tudakwasi ha nkume uku rue Azeka, ha we nwua: ndi nwuru na nkume ákù-miri-igwè ahu kariri ndi umu Israel were mma-agha bue.

12 Mbe ahu Joshua gwara Jehova okwu n'ubøchi Jehova rara ndi-Amorait nye n'iru umu Israel; o we si n'anya Israel,

Anyanwu, guzo du n'elu Gibeon;
Gi ɔnwa kwa, na ndagwurugwu Ajalon.

13 Anyanwu we guzo du, ɔnwa guzo-kwa-ra,

Rue mbe mba ahu bɔsiri ɔbø n'aru ndi-iro-ha.

Èdegh nka n'akwukwø Jasha? Anyanwu we guzo n'etiti elu-igwe, o megh kwa ngwa ida ihe ra ka otù ubøchi zuru ezu.

14 O digh kwa ubøchi di ka ubøchi ahu n'iru ya ma-ɔbu n'azu ya, na Jehova gere nti olu madu: n'ihi na Jehova nèburu Israel agha.

15 Joshua we lata, ya na Israel nile, rue ɔmuma-ulø-ikwù rue Gilgal.

16 Eze ise ndia we ɔalaga, zo onwe-ha n'ɔbà na Makeda. 17 Ewe gosi Joshua,

si, Achotawo eze ise ahu, ha ezowo onwe-ha n'obà na Makeda. 18 Joshua we si, Kporenú nkume uku rue ọnú obà ahu, do kwa ndikom n'elu ya dika ndi-nlekota idebe ha: 19 ma unu onwe-unu eguzola; nàchunu ndi-iro-unu n'azu, tìbù kwa ndi-ikpe-azu n'etiti ha; unu ekwela ka ha ba n'obodo di iche iche ha: n'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, enyewo ha n'aka-unu. 20 O rue, mbe Joshua na umu Israel tibusiri ha oké ntibù nke-uku, rue mbe emere ka ha gwusia, mbe ndi foduru, bù ndi foduru n'etiti ha, basi-kwa-ra n'obodo ewusiri ike, 21 na ndi Israel nile latara n'omuma-uló-ikwù jekuru Joshua na Makeda n'udo: o digh nwoke raghariri ire-ya megide umu Israel. 22 Joshua we si, Meghenu ọnú obà ahu, me kwa ka eze ise ndia si n'obà ahu pukutem. 23 Ha we me otù a, me ka eze ise ahu si n'obà ahu pukute ya, bù eze Jerusalem, na eze Hebron, na eze Jamut, na eze Lekish, na eze Eglon. 24 O rue, mbe ha mere ka eze ise ahu pukute Joshua, na Joshua kpòrò ndikom nile nke Israel, si ndi-ochi-agha nke ndikom agha ndi soro ya je, Bianu nso, zokwasinu ukwu-unu n'olu eze ndia. Ha we bia nso, zokwasi ukwu-ha n'olu-ha. 25 Joshua we si ha, Unu atula egwu, unu atu-kwa-la ujò; dinu ike, nwe-kwa-nu ume: n'ihi na otù a ka Jehova gême ndi-iro-unu nile ndi unu onwe-unu nèbuso agha. 26 Emesia Joshua we tibue ha, me ka ha nwua, kwuba ha n'osisi ise: ha we kwugide n'elu osisi ise ahu rue anyasi. 27 O rue, na mbe anyanwu nàda, na Joshua nyere iwu, ha we si n'osisi ise ahu weda ha, tubà ha n'obà ahu ebe ha zoro onwe-ha, we tukwasi nkume uku n'ọnú obà ahu, rue ubochi nke ta.

28 Joshua we were Makeda n'ubochi ahu, were ọnú mma-agha tibue ya na eze-ya; o wezugara ha na madu nile nke di nime ya ka ebibie ha, o digh onye foduru o rapuru: o me eze Makeda dika o mere eze Jeriko.

29 Joshua we si na Makeda gabiga, ya na Israel nile, rue Libna, buso Libna agha: 30 Jehova we nye kwa ya na eze-ya n'aka Israel; o were ọnú mma-agha tibue ya, na madu nile nke di nime ya;

o digh onye foduru o rapuru nime ya; o me eze-ya dika o mere eze Jeriko.

31 Joshua we si na Libna gabiga, ya na Israel nile, rue Lekish, ma ulo-ikwù-ya megide ya, buso ya agha: 32 Jehova we nye Lekish n'aka Israel, o were ya n'ubochi nke-abua, were ọnú mma-agha tibue ya, na madu nile nke di nime ya, dika ihe nile si di nke o mere Libna.

33 Mbe ahu Horam, bù eze Gezea, rigoro iyere Lekish aka; Joshua we tibue ya na ndi-ya, rue mbe o digh onye foduru o rapuru ya.

34 Joshua we si na Lekish gabiga, ya na Israel nile, rue Eglon; ha ma ulo-ikwù-ha megide ya, buso ya agha; 35 ha were ya n'ubochi ahu, were ọnú mma-agha tibue ya, madu nile nke di nime ya ka o wezugara ka ebibie ha n'ubochi ahu, dika ihe nile si di nke o mere Lekish.

36 Joshua we si n'Eglon rigo, ya na Israel nile, rue Hebron; ha buso ya agha: 37 ha were ya, were ọnú mma-agha tibue ya, na eze-ya, na obodo-ya nile, na madu nile nke di nime ya; o digh onye foduru o rapuru, dika ihe nile si di nke o mere Eglon; o wezuga ya ka ebibie ya, na madu nile nke di nime ya.

38 Joshua we laghachi, ya na Israel nile, rue Debia, buso ya agha: 39 o were ya, na eze-ya, na obodo-ya nile; ha were ọnú mma-agha tibue ha, wezuga madu nile nke di nime ya ka ebibie ha; o digh onye foduru o rapuru: dika o mere Hebron, otù a ka o mere Debia, me kwa eze-ya; dika o me-kwa-ra Libna, me kwa eze-ya.

40 Joshua we tibue ala ahu nile, bù ugwu, na Negeb, na ebe di ala ala, na nkporube nile, na eze-ha nile; o digh onye foduru o rapuru: o wezuga ihe nile nèku ume ka ebibie ya, dika Jehova, bù Chineke Israel, nyere iwu. 41 Joshua we si na Kedesh-banea tibue ha we rue Geza, na ala Goshen nile, we rue Gibeon. 42 Eze ndia nile na ala-ha ka Joshua were n'otù mbe, n'ihi na Jehova, bù Chineke Israel, nèburu Israel agha. 43 Joshua we lata, ya na Israel nile, rue omuma-uló-ikwù rue Gilgal.

11 1 O rue, mbe Jebin, bù eze Hezoa, nuru ya, na o zigara Jobab, bù eze Madon, ziga-kwa-ra eze Shimron, ziga-kwa-ra eze Akshaf,

2 ziga-kwa-ra ndi-eze ndi nō n'Ugwu, bù n'ugwu, na n'Araba nke di na Ndida Kinerot, na n'ebe di ala ala, na n'ebe nile di elu nke Doa n'Qdida-anyanwu, ozi; **3** o zigara ndi Kenean n'Qwuwa-anyanwu na n'Qdida-anyanwu, na ndi-Amorait, na ndi Het, na ndi-Perizait, na ndi Jebus n'ugwu, na ndi-Haivait n'okpuru Heamon n'ala Mizpa. **4** Ha we puta, ha onwe-ha na omuma-uloikwū-ha nile tiyere ha, bù ndi bara uba, dika ajá nke di n'usø oké osimiri n'uba, ha na inyinya na ubo-ala bara uba nke-uku. **5** Eze ndia nile we zukø; ha we bia, makø ulo-ikwū-ha na miri Mirom, ibuso Israel agha. **6** Jehova we si Joshua, Atula egwu n'ihi ha: n'ihi na echi dika na mbe a Mu onwem gāra ha nile nye ka ha buru ndi eburu ebu n'iru Israel: nkwonkwo-ukwu inyinya nile ha ka i gčipu, o bu kwa ubo-ala nile ha ka i gcsure n'øku. **7** Joshua we bia, ya na ndi-agha nile, imegide ha n'akuku miri Mirom na inberede, we dakwasi ha. **8** Jehova we nye ha n'aka Israel, ha we tibue ha, chu kwa ha rue Zaidon bara uba, ru kwa Misrefot-maim, ru kwa ndagwurugwu Mizpe n'akuku Qwuwa-anyanwu; ha tibue ha, rue mbe o digh onye fôduru ha rapuru ha. **9** Joshua we me ha dika Jehova siri ya: o bipuru nkronkwo-ukwu inyinya nile ha, sure kwa ubo-ala nile ha n'øku.

10 Joshua we laghachi na mbe ahu, were Hezoa, were mma-agha tibue cze-ya: n'ihi na Hezoa na nibe gara aga bu isi ala-eze ahu nile. **11** Ha were onu mma-agha tibue madu nile nke di nime ya, ha wezugara ha ka ebibie ha: o digh onye nēku ume fôduru: o sure Hezoa n'øku. **12** Obodo nile nke ndi-eze ahu, na eze-ha nile, ka Joshua were, o were onu mma-agha tibue ha, wezuga ha ka ebibie ha; dika Moses, bù orù Jehova, nyere iwu. **13** Nani, obodo nile nke nēguzo n'obo-ha, Israel esuregh ha øku, nāgugh Hezoa nani ya; nke ahu ka Joshua surere øku. **14** Ihe-nkwata nile nke obodo ndia, na anu-uloh, umu Israel lutara ha n'agha nye onwe-ha; nani na ha were onu mma-agha tibue madu o bula, rue mbe ha kpochapusiri ha, ha ekwegh ka onye o bula nēku ume fôdu. **15** Dika Jehova nyere Moses, bù orù-Ya, iwu, otú a ka Moses nyere

Joshua iwu: otú a ka Joshua mc-kwa-ra; o wezugagh okwu o bula n'ihe nile nke Jehova nyere Moses n'iwu.

16 Joshua we were ala ahu nile, bù ugwu, na Negeb nile, na ala Goshen nile, na ebe di ala ala, na Araba, na ugwu Israel, na ebe di ala ala ya; **17** site n'ugwu Halak, nke nārigo rue Sia, we rue Beal-gad nime ndagwurugwu Lebanon n'okpuru ugwu Heamon: eze-ha nile ka o were, tibue ha, me ka ha nwua. **18** Qtutu ubochi ka Joshua busoro eze ahu nile agha. **19** O digh obodo nke mere ka ha onwe-ha na umu Israel di n'udo, ma-qbogh ndi-Haivait ndi bi na Gibeon: ha nile ka ha were n'agha. **20** N'ihi na o sitere n'aka Jehova ime ka obi-ha di ike, izute Israel n'agha, ka O we wezuga ha ka ebibic ha, ka ha we ghara inwe amara, kama ka O we kpochapu ha, dika Jehova nyere Moses iwu.

21 Joshua we bia na mbe ahu, bipu ndi Anak ahu n'ugwu, bù nime Hebron, na nime Debia, na n'Anab, na n'ugwu Juda nile, na n'ugwu Israel nile: ha na obodo nile ha ka Joshua wezugara ka ebibie ha. **22** O digh ndi Anak fôduru n'ala umu Israel; nani nime Geza, na nime Gat, na n'Ashdod, ka ha fôduru. **23** Joshua we were ala ahu nile, dika okwu nile si di nke Jehova gwara Moses; Joshua we nye ya Israel ka o buru ihenketa, dika esi kē ha n'oké n'oké dika ebo nile ha si di. Ala ahu we rapu ibu-agha, di jū.

12 **1** Ma ndia bu eze ala ahu, ndi umu Israel tiburu, nweta ala-ha n'ofe Jôdan n'akuku Qwuwa-anyanwu, site na ndagwurugwu Anon rue ugwu Heamon, na Araba nile n'akuku Qwuwa-anyanwu: **2** Saihon, bù eze ndi-Amorait, onye bi na Heshbon, nāchi kwa site n'Aroca, nke di n'usø ndagwurugwu Anon, na etiti ndagwurugwu ahu, na nkera Gilead, we rue miri-iyi Jabok, bù oké-ala umu Amon; **3** na Araba ahu rue oké osimiri Kinerot, n'kauku Qwuwa-anyanwu, ru kwa oké osimiri Araba, bù Oké Osimiri Nnù, n'akuku Qwuwa-anyanwu, n'uzø ije Bet-jeshimot; na na Ndida, n'okpuru nkporube Pisga: **4** na oké-ala Og, bù eze Beshan, onye sitere na ndi fôduru nke Refaim, onye bi n'Ashtarot na n'Edrei, **5** nāchi kwa

n'ugwu Heamon, na nime Saleka, na nime Beshan nile, rue ókè-ala ndi Gesnua na ndi Meakat, na nkera Gilead, bù ókè-ala Saihon, bù eze Heshbon. 6 Moses, bù orù Jehova, na umu Israel tiburu ha: Moses, bù orù Jehova, we nye ya ndi Reuben, nye kwa ndi Gad, nye kwa nkera ebo Manase, ka o buru ihe-nnweta.

7 Ndia bu kwa eze ala ahu ndi Joshua na umu Israel tiburu n'ofe Jodan n'akuku Qdida-anyanwu, site na Beal-gad nime ndagwurugwu Lebanon we rue ugwu Halak, nke nàrigo rue Sia; Joshua we nye ya ebo Israel nile ka o buru ihe-nnweta dika esi kè ha n'ókè n'ókè; 8 n'ugwu, na n'cbe di ala ala, na n'Araba ahu, na nime nkporube nile, na n'ozara, na nime Negeb; ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi Kenean, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus: 9 eze Jeriko, otù; eze Ai, nke di n'akuku Ret-el, otù; 10 eze Jerusalem, otù; eze Hebron, otù: 11 eze Jamut, otù; eze Lekish, otù; 12 eze Eglon, otù; eze Gezea, otù; 13 eze Debia, otù; eze Geda, otù; 14 eze Homa, otù; eze Arad, otù; 15 eze Libna, otù; eze Adulam, otù; 16 eze Makeda, otù; eze Bet-el, otù; 17 eze Tapua, otù; eze Hefa, otù; 18 eze Efek, otù; eze Lasharon, otù; 19 eze Madon, otù; eze Hezoa, otù; 20 eze Shimron-meron, otù; eze Akshaf, otù; 21 eze Teanak, otù; eze Megido, otù; 22 eze Kedesh, otù; eze Jokneam nime Kamel, otù; 23 eze Doa n'ebe di elu nke Doa, otù; eze Goim nime Gilgal, otù; 24 eze Tiaza, otù: eze ahu nile di orù na iri na otù.

13 1 Ma Joshua ghoro agadi, ubochi ndu-ya nàgwu; Jehova we si ya, I ghoro agadi, ubochi ndu-gi nàgwu, ma ala nke riri nne nke-uku foduru inweta. 2 Nka bu ala nke foduru: buruburu-ala nile nke ndi Filistia, na ndi Geshua nile; 3 site na Shaihoa ahu, nke di n'iru Ijipt, we rue ókè-ala Ekron n'akuku Ugwu, ndi Kenean ka aguru ya nye: ndi-isi ise nke ndi Filistia; ndi Geza, na ndi Ashdod, na ndi Ashkelon, na ndi Gat, na ndi Ekron; ndi Avim kwa, 4 site na Ndida: ala nile nke ndi Kenean, na Meara nke ndi Zaidon nwe, rue Efek, rue ókè-ala ndi-

Amorait: 5 na ala ndi Gebal, na Lebanon nile, n'owuwa-anyanwu, site na Beal-gad n'okpuru ugwu Heamon rue nbata Hemat: 6 ndi nile bi n'ugwu site na Lebanon rue Mizrefot-maim, bù ndi Zaidon nile; Mu onwem nànapu ha ala-ha n'iru umu Israel: nání me ka o dayere Israel n'ihe-nketa, dika M'nyeworo gi iwu. 7 Ma ubu a kère ebo iteghete na nkera ebo Manase ala nka n'ihe-nketa. 8 Ndi Reuben na ndi Gad soro ya nara ihe-nketa-ha, nke Moses nyere ha, n'ofe Jodan n'akuku owuwa-anyanwu, dika Moses, bù orù Jehova, nyere ha; 9 site n'Aroea, nke di n'usø ndagwurugwu Anon, na obodo nke di n'etiti ndagwurugwu ahu, na ala di lari nile nke Medeba rue Dibon; 10 na obodo nile nke Saihon, bù eze ndi-Amorait, onye buri eze nime Heshbon, rue ókè-ala umu Amon; 11 na Gilead, na ókè-ala ndi Geshua na ndi Meakat, na ugwu Heamon nile, na Beshan nile rue Saleka; 12 ala-eze nile nke Og nime Beshan, onye buri eze n'Ashtarot na n'Edrei (onye ahu foduru site na ndi foduru nke Refaim); Moses we tibue ha, napu ha ala-ha. 13 Ma umu Israel anapugh ndi Geshua na ndi Meakat ala-ha: Geshua na Meakat we biri n'etiti umu Israel, rue ta. 14 Nám ebo Livai ka o nénnyegh ihe-nketa; ájá-óku nile nke Jehova, bù Chineke Israel. nke ahu bu ihe-nketa-ya, dika Q gwara ya okwu.

15 Moses we nye ebo umu Reuben dika aburu nile ha si di. 16 Ókè-ala ha nwere we di site n'Aroea, nke di n'usø ndagwurugwu Anon, na obodo nke di n'etiti ndagwurugwu ahu, na ala di lari nile nke di n'akuku Medeba; 17 Heshbon, na obodo-ya nile nke di n'ala di lari; Dibon, na Bamot-beal, na Bet-beal-meon; 18 na Jehaz, na Kedimot, na Mefaat; 19 na Kiriataim, na Sibma, na Zeret-shaha n'ugwu ndagwurugwu ahu; 20 na Bet-peoa, na nkporube nile nke Pisga, na Bet-jeshimot; 21 na obodo nile nke ala di lari, na ala-eze nile nke Saihon, bù eze ndi-Amorait, onye buri eze nime Heshbon, onye Moses tiburu, ya na ndi-isi Midian, bù Evi, na Rekem, na Zua, na Hua, na Reba, ndi bu ndi-isi nke

Saihon, ndi bi n'ala ahu. 22 Umu Israel were kwa mma-agha Ọue Belam nwa Beoa, bù onye nāju ase, n'etiti ndi ha Ọuru. 23 Ókè-ala umu Reuben we buru Jōdan, na ókè-ala-ya. Nka bu ihe-nketa umu Reuben dika aburu nile ha si di, obodo nile na obodo ntà nile ha.

24 Moses we nye ebo Gad, bù umu Gad, dika aburu nile ha si di. 25 Ókè-ala-ha we buru Jeza, na obodo nile nke Gilead, na nkera ala umu Amon, rue Aroea nke di n'iru Raba; 26 site kwa na Heshbon rue Remat-mizpe, na Betonim; site kwa na Mahanaim rue ókè-ala Debia; 27 na nime ndagwurugwu ahu, Bet-heram, na Bet-nimra, na Sukot, na Zafon, bù nke fôduru nke ala-eze Saihon, bù eze Heshbon, Jōdan na ókè-ala-ya, rue nsotu oké osimiri Kineret n'ofe Jōdan n'akuku Ọwuwa-anyanwu. 28 Nka bu ihe-nketa umu Gad dika aburu nile ha si di, obodo nile na obodo ntà nile ha.

29 Moses we nye nkera ebo Manase ihe-nketa: o we diri nkera ebo umu Manase dika aburu nile ha si di. 30 Ókè-ala-ha we di site na Mahanaim, Beshan nile, ala-eze nile nke Og, bù eze Beshan, na ebe-obibi nile nke Jaia, nke di na Beshan, Ọgu obodo ato: 31 nkera Gilead, na Ashtarot, na Edrei, bù obodo ala-eze Og nime Beshan, we diri umu Makia nwa Manase, diri nkera umu Makia dika aburu nile ha si di.

32 Ndia bu ndi Moses mere ka ha keta ihe n'ala ihe nādigh nke Moab, n'ofe Jōdan n'akuku Jeriko, n'akuku Ọwuwa-anyanwu. 33 Ma Moses enyegh ebo Livai ihe-nketa: Jehova, bù Chineke Israel, bu ihe-nketa-ha, dika Ọ gwara ha okwu.

14 1 Ma ndia bu ihe nke umu Israel ketara n'ala Kenean, ndi Eleeza, bù onye-nchu-aja, na Joshua nwa Nun, na ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ebo nile nke umu Israel, mere ka ha keta; 2 n'ife-nzà ka ihe-nketa-ha di, dika Jehova nyere iwu n'aka Moses, bayere ebo iteghete ahu, baye-kwa-ra nkera ebo ahu. 3 N'ihi na Moses nyere ihe-nketa nke ebo abua na nkera ebo ahu n'ofe Jōdan: ma o nyegh ndi Livai ihe-nketa n'etiti ha. 4 N'ihi na umu Josef bu ebo abua, bù Manase na Efraim: ha enyegh kwa ndi Livai ókè n'ala ahu, ma-qbugh

obodo ufodu ibi obi, ha na ebe-ita-nri-ha nke diri anu-uloh-a na ákù ha kpatara. 5 Dika Jehova nyere Moses iwu, otú a ka umu Israel mere, ha we kè ala ahu.

6 Umu Juda we biarue nso Joshua nime Gilgal: Keleb nwa Jefune, bù onye-Kenizait, we si ya, Gi onwe-gi amawo okwu Jehova gwara Moses, bù onye nke Chineke, bayerem, baye-kwara gi, nime Kedesh-banea. 7 Ọgu arø abua ka m'bara mbe Moses, bù orù Jehova, si na Kedesh-banea zipum iledo ala nka; m'we weghachiri ya okwu dika o si di n'obim. 8 Ma umu-nnem ndi mu na ha rigoro mer ka obi lò ndi Israel miri: ma mu onwem sozuru Jehova, bù Chinekem, n'azu. 9 Moses we nua iyi n'ubochi ahu, si, Ala nke i zokwasiri ukwu aghagh iburu gi na umu-ji ihe-nketa rue mbe ebigh-ebi, n'ihi na i sozuwo Jehova, bù Chinekem, n'azu. 10 Ma ubu a, le, Jehova emewo ka m'di ndu, dika O kwuru, Ọgu arø abua na ise ndia, site na mbe Jehova gwara Moses okwu a, mbe Israel jere ije n'ozara: ma ubu a, le, mu onwem Ọba Ọgu arø anø na ise ta. 11 Rue ubu a m'di ike ta dika m'di n'ubochi Moses zigaram: dika ikem si di mbe ahu, otú a ka ikem di kwa ubu a, ibu agha, na ipu apu, na ibata abata. 12 Ma ubu a, nyem ugwu a, nke Jehova kwuru okwu bayere ya n'ubochi ahu; n'ihi na i nuru n'ubochi ahu na ndi Anak nø n'ebe ahu, na obodo di uku nke ewusiri ike: elegh anya Jehova gānyerem, m'gānapu kwa ha ala-ha, dika Jehova kwuru. 13 Joshua we gozie ya; o we nye Keleb nwa Jefune Hebron ibu ihe-nketa. 14 N'ihi nka Hebron we ghørø Keleb nwa Jefune, bù onye-Kenizait, ihe-nketa, rue ta; n'ihi na o sozuru Jehova, bù Chineke Israel, n'azu. 15 Ma aha Hebron na mbe gara aga bu Kiriat-aba; onye dikarisiri uku n'etiti ndi Anak ka Aba ahu bu. Ala we rapu ibu agha, di jù.

15 1 Ife-nzà nke mara ebo umu Juda dika aburu nile ha si di we dirue ókè-ala Edom, rue Ọzara Zin n'akuku Ndida, na nsotu Ndida. 2 Ókè-ala Ndida nke ha nwere we di site na nsotu Oké Osimiri Nnú, site n'ónu-miri nke nēche iru na Ndida: 3 o we pua rue akuku Ndida nke nrigo Akrabim, gabiga

rue Zin, rigo n'akuku Ndida nke Kedesh-banea, gabiga Hezron, rigorue Ada, ba buruburu rue Kaka: 4 o we gabiga rue Azmon, pua na miri-iyi Ijipt; opupu ókè-ala ahu we di n'oké osimiri: nka gāburu unu ókè-ala Ndida. 5 Ókè-ala ọwuwa-anyanwu we buru Óké Osimiri Nnú, rue nsotu Jōdan. Ókè-ala akuku Ugwu we site n'ònù-miri nke oké osimiri ahu na nsotu Jōdan: 6 ókè-ala ahu we rigo rue Bet-högla, gabiga n'akuku Ugwu nke Bet-araba; ókè-ala ahu we rigo rue nkume Bohan nwa Reuben: 7 ókè-ala ahu we rigo rue Debia site na ndagwurugwu Eko, ga n'akuku Ugwu, nèche Gilgal iru, nke di na ncherita-iru nrigo Adumim, nke di n'akuku Ndida nke miri-iyi ahu: ókè-ala ahu we gabiga rue miri En-shemesh, opupu-ya we dirue En-rogel: 8 ókè-ala ahu we rigo na ndagwurugwu nwa Hinom rue akuku ndi Jebus n'akuku Ndida (nke ahu bu Jerusalem): ókè-ala ahu we rigo rue elu ugwu ahu nke di n'iru ndagwurugwu Hinom n'akuku Odida-anyanwu, nke di na nsotu ndagwurugwu Refaim n'akuku Ugwu: 9 ewe kpa ókè-ala ahu site n'elu ugwu rue isi-iyi miri Neftoa, o we pua rue obodo nile nke ugwu Efron; ewe kpa ókè-ala ahu rue Beala (nke ahu bu Kiriat-jearim: 10 ókè-ala ahu we bá buruburu site na Beala ga n'akuku Odida-anyanwu, rue ugwu Sia, we gabiga rue akuku ugwu Jearim n'Ugwu (nke ahu bu Kesalon), rida rue Bet-shemesh, gabiga Timna: 11 ókè-ala ahu we pua rue akuku Ekron n'akuku Ugwu: ewe kpa ókè-ala ahu rue Shikeron, o we gabiga rue ugwu Beala, we pua na Jabneel; opupu ókè-ala ahu di n'oké osimiri. 12 Ókè-ala Odida-anyanwu we di rue oké osimiri uku ahu, na ókè-ala-ya. Nka bu ókè-ala umu Juda buruburu, dika aburu nile ha si di.

13 O nye-kwa-ra Keleb nwa Jefune ókè n'etiti umu Juda, dika okwu-ònù Jehova gwara Joshua si di, bú Kiriat-aba; Aba bu nna Anak (nke ahu bu Hebron). 14 Keleb we si n'ebe ahu napu umu-ndikom Anak ato, bú Sheshai, na Ahiman, na Talmai, umu Anak, ala-ha. 15 O we si n'ebe ahu rigo imegide ndi bi na Debia: ma aha Debia na mbe gara a a bu Kiriat-sefa.

16 Keleb we si, Onye ahu nke gētibú Kiriat-sefa, were ya, m'gēnye kwa ya Aksa, bú nwam nwayi, na nwunye. 17 Otniel nwa Kenaz, nwa-nne Keleb, we were ya: o we nye ya Aksa, bú nwaya nwayi, na nwunye. 18 O rue, mbe Aksa biara, na o kpaliri di-ya iriq ubi n'aka nna-ya: Aksa si n'inyinya-ibu-ya rida; Keleb we si ya, Gini ka i nāchö? 19 O si, Nyem ngozi; n'ihi na o bu ala Negeb ka i nyeworom, nyekwam isi miri ufodu. O we nye ya isi miri di n'elu, na isi miri di n'okpuru.

20 Nka bu ihe-nketa nke ebo umu Juda dika aburu nile ha si di.

21 Obodo nke di na nsotu ebo umu Juda nwere n'akuku ókè-ala Edom nime Negeb bu Kabzeel, na Ida, na Jagua; 22 na Kina, na Dimona, na Adada; 23 na Kedes, na Hezoa, na Itnan; 24 na Zif, na Telem, na Bealot; 25 na Hezoa-hadata, na Keriot-hezron (nke ahu bu Hezoa); 26 na Amam, na Shema, na Molada; 27 na Haza-gada, na Heshmon, na Bet-pelet; 28 na Haza-shual, na Bia-sheba, na Biziota; 29 na Beala, na Iyim, na Ezem; 30 na Eltolad, na Kesil, na Homa; 31 na Ziklag, na Madmana, na Sansana; 32 na Lebaot, na Shilhim, na Ain, na Rimon: obodo nile di orú na iteghete, ha na obodo ntà ha.

33 N'ebe di ala a'a, Eshtaol, na Zora, na Ashna; 34 na Zanoa, na En-ganim, na Tapua, na Inam; 35 na Jamut, na Adulam, na Soko, na Azeka; 36 na Shaaraim, na Aditaim, na Gedira, na Gedirotaim; obodo iri na anq na obodo ntà ha.

37 Zenan, na Hadasha, na Migdal-gad; 38 na Dilan, na Mizpe, na Jokteel; 39 na Lekish, na Bozkat, na Eglon; 40 na Kabon, na Lahmam, na Kitlisi; 41 na Gedirot, na Bet-degon, na Neama, na Makeda; obodo íri na isi na obodo ntà ha.

42 Libna, na Eta, na Ashan; 43 na Ifta, na Ashna, na Nezib; 44 na Keila, na Akzib, na Marisha; obodo iteghete na obodo ntà ha.

45 Ekron, na umu-obodo-ya na obodo ntà ya nile: 46 site n'Ekron we rue oké osimiri, obodo nile nke di n'akuku Ashdod, na obodo ntà ha.

47 Ashdod, na umu-obodo-ya na

obodo ntà ya nile; Geza, na umu-obodo-ya na obodo ntà ya nile; rue miri-iyi Ijipt, na oké osimiri uku ahu, na oké-ala-ya.

48 N'ugwu kwa, Shamia, na Jatia, na Soko; 49 na Dana, na Kiriat-sana (nke ahu bu Debia); 50 na Anab, na Eshtemo, na Anim; 51 na Goshen, na Holon, na Gailo; obodo iri na otù na obodo ntà ha.

52 Arab, na Duma, na Eshan; 53 na Janim, na Bet-tapua, na Afika; 54 na Humta, na Kiriat-aba (nke ahu bu Hebron), na Zioa; obodo iteghete na obodo ntà ha.

55 Maon, na Kamel, na Zif, na Juta; 56 na Jezreel, na Jokdeam, na Zanoa; 57 na Kain, na Gibeon, na Timna; obodo iri na obodo ntà ha.

58 Halhul, na Bet-zua, na Gedoa; 59 na Maarat, na Bet-anot, na Eltekon; obodo isi na obodo ntà ha.

60 Kiriat-beal (nke ahu bu Kiriat-jearim), na Raba; obodo abua na obodo ntà ha.

61 N'ozara, Bet-araba, na Midin, na Sekaka; 62 na Nibshan, na Obodo Nnù, na En-gedi; obodo isi na obodo ntà ha.

63 Ma ndi Jebus, ndi bi na Jerusalem, umu Juda apugh inapu ha ala-ha: ndi Jebus we biri n'etiti umu Juda nime Jerusalem, rue ta.

16 1 Ife-nzà nke mara umu Josef siri na Jodan pua na Jeriko, na miri Jeriko n'owuwa-anyanwu, bù ozara ahu, nési na Jeriko rigo n'ugwu rue Bet-el; 2 o si na Bet-el pua rue Luz, gabiga rue oké-ala ndi-Akait rue Atarot; 3 o rida n'akuku Qdida-anyanwu rue oké-ala ndi-Jafletait, rue oké-ala Bet-horon di n'okpuru, rue Gezea: opupu-ya we di n'oké osimiri. 4 Umu Josef, bù Manase na Efraim, we keta nke ha. 5 Oké-ala umu Efraim, dika aburu nile ha si di, we di otù a: oké-ala nke ihe-nketa-ha n'akuku owuwa-anyanwu bu Atarot-ada, rue Bet-horon di n'elu; 6 oké-ala ahu we pua n'akuku Qdida-anyanwu na Mikmetat n'Ugwu; oké-ala ahu we ba buruburu n'akuku owuwa-anyanwu, rue Taanat-shailo, we gabiga ya n'akuku owuwa-anyanwu Janoa; 7 o si na Janoa rida rue Atarot, ru kwa Naarah, metu Jeriko, we pua na Jodan.

8 Oké-ala ahu siri na Tapua je n'akuku Qdida-anyanwu rue miri-iyi Kena; opupu-ya we di n'oké osimiri. Nka bù ihe-nketa nke ebo umu Efraim dika aburu nile ha si di; 9 tiyere obodo nile akpaputara umu Efraim n'etiti ihe-nketa nke umu Manase, obodo ahu nile na obodo ntà nile ha. 10 Ma ha anapugh ndi Kenean ndi bi na Gezea ala-ha: ndi Kenean we biri n'etiti Efraim, rue ta, ghø ndi nèfè ofufè orù.

17 1 Ife-nzà nke mara ebo Manase di kwa: n'ihi na ya onwe-ya bu okpara Josef. O diri Makia okpara Manase, bù nna Gilead, n'ihi na onye ahu bu onye-agha, o we nwe Gilead na Beshan. 2 Ife-nzà di kwa nke mara umu Manase foduru dika aburu nile ha si di; o diri umu Abieza, di-kwa-ra umu Hilek, di-kwa-ra umu Asriel, di-kwa-ra umu Shekem, di-kwa-ra umu Hifa, di-kwà-ra umu Shemida: ndia bu umu-ndikom Manase nwa Josef dika aburu nile ha si di. 3 Ma Zelofehad, nwa Hifa, nwa Gilead, nwa Makia, nwa Manase, enwegh umu-ndikom, ma o nwere umu-ndinyom: ndia bu kwa aha umu-ya ndinyom, Mahla, na Nœa, na Hogla, na Milka, na Tiaza. 4 Ha we biarue nso n'iru Eleeza, bù onye-nchua-ja, na n'iru Joshua nwa Nun, na n'iru ndi-isi, si, Jehova nyere Moses iwu inye ayi ihe-nketa n'etiti umu-nne-ayi: o we nye ha ihe-nketa n'etiti umu-nne nna-ha dika okwu-ɔnu Jehovah si di. 5 Oké iri we dabara Manase, nágughala Gilead na Beshan, nke di n'ofè Jodan; 6 n'iní na umu-ndinyom Manase ketara ihe-nketa n'etiti umu-ya ndikom: ala Gilead kwa, umu-ndikom Manase foduru nwere ya. 7 Oké-ala Manase we si n'Asha rue Mikmetat, nke di n'iru Shekem; oké-ala ahu we je rue aka-nri, rue ndi bi n'Entapua. 8 Manase nwe ala Tapua: ma umu Efraim nwe Tapua rue oké-ala Manase. 9 Oké-ala ahu we rida rue miri-iyi Kena, n'akuku Ndida nke miri-iyi ahu: obodo ndia ka Efraim nwere n'etiti obodo Manase: oké-ala Manase we di n'akuku Ugwu miri-iyi ahu, opupu-ya we di n'oké osimiri: 10 n'akuku Ndida o diri Efraim, ma n'akuku Ugwu o diri Manase, oké osimiri bu kwa oké-ala-ya; ha we metu Asha n'Ugwu, metu kwa Isaka n'owuwa-

anyanwu. 11 Manase nwe-kwa-ra obodo n'Isaka na n'Asha, bú Bet-shean na umu-obodo-ya, na Ibleam na umu-obodo-ya, na ndi bi na Doa na umu-obodo-ya, na ndi bi na En-doa na umu-obodo-ya, na ndi bi na Teanak na umu-obodo-ya, na ndi bi na Megido na umu-obodo-ya, bú ebe di elu ato ahu. 12 Ma umu Manase apugh inapu ndi bi n'obodo ahu ala-ha; ma ndi Kenean isiri ike ibiri n'ala ahu. 13 O rue, mbe umu Israel di ike, na ha tiyere ndi Kenean n'ifè-òfùfè, ma ha anapusigh ha ala-ha.

14 Umu Josef we gwa Joshua okwu, si, Gini mere i nyeworom otù ihe-ifenzà na otù òkè n'ihe-nketa, ma mu onwem bu ndi bara uba, n'ihi na Jehova agoziwom rue ubu a? 15 Joshua we si ha, Q buru na ndi bara uba ka i bu, rigorue oké ohia n'onwe-gi, butu-kwara onwe-gi n'ebe ahu n'ala ndi-Perizait na Refaim; ebe ugwu Efraim diri gi nkpa. 16 Umu Josef we si, Ugwu a ezugh ayi: ma ubo-ala igwè di n'aka ndi Kenean nile ndi bi n'ala ndagwurugwu, ma ndi bi na Bet-shean na umu-obodo-ya, ma ndi bi na Jezreel. 17 Joshua we gwa ulo Josef, bú Efraim na Manase, okwu, si, Ndi bara uba ka i bu, o bu kwa ike uku ka i nwere: i gagh-enwe nání otù ihe-ifenzà: 18 n'ihi na ugwu ahu ka i gënwe; n'ihi na oké ohia ka o bu, i gëbutu kwa ya, i gënwe kwa opupu-ya nile: n'ihi na i gänapu ndi Kenean ala-ha, o bu ezie na ha nwere ubo-ala igwè, o bu kwa ezie na ndi di ike ka ha bu.

18 1 Nzukọ nile nke umu Israel we ulo-ikwū nzute n'ebe ahu: ewe buda ala ahu n'iru ha. 2 Ebo asa we fodu n'etiti umu Israel, ndi anékegh ihe-nketa-ha. 3 Joshua we si umu Israel, Rùe ole mbe ka unu onwe-unu gäbu ndi-ume-ngwu ibà inweta ala ahu, nke Jehova, bú Chineke nke nna-unu-hà, nyeworo unu? 4 Doronu onwe-unu ndikom ato inqo ebo o bula: m'gëziga kwa ha, ha gëbili kwa, jegharia n'ala nka, de ya n'akwukwø dika ihe-nketa-ha si di; ha gäbiakutekwam. 5 Ha gëkè kwa ya òkè asa: Juda gëguzo n'òkè-ala-ya na Ndida, ulo Josef gëguzo kwa n'òkè-ala-ha n'Ugwu. 6 Unu onwe-unu gëde kwa

ala ahu n'akwukwø n'òkè asa, wetaram akwukwø ahu n'ebe a: m'gëfe-kwa-ra unu nzà n'ebe a n'iru Jehova, bú Chineke-ayi. 7 N'ihi na ndi Livai enwagh òkè n'etiti unu; n'ihi na olunchu-aja Jehova bu ihe-nketa-ha: Gad na Reuben na nkera ebo Manase anarawo kwa ihe-nketa-ha n'ofè Jodan n'akuku ọwuwa-anyanwu, nke Moses, bú orù Jehova, nyere ha. 8 Ndikom ahu we bilie, je: Joshua we nye ndi néje ide ala ahu n'akwukwø iwu, si, Jenu, jegharia n'ala nka, de ya n'akwukwø, laghachikutem, m'gëfe-kwa-ra unu nzà n'ebe a n'iru Jehova, nime Shailo. 9 Ndikom ahu we je, gabiga n'ala ahu, de ya n'akwukwø dika obodo nile si di n'òkè asa, ha we biakute Joshua rue ọmuma-ulô-ikwū nime Shailo. 10 Joshua we fere ha nzà nime Shailo n'iru Jehova: Joshua we kère umu Israel ala n'ebe ahu dika esi kè ha n'òkè n'òkè.

11 Ife-nzà nke ebo umu Benjamin we puta dika aþuru nile ha si di; òkè-ala nke ihe-ifenzà-ha we puta n'etiti umu Juda na umu Josef. 12 Òkè-ala ha nwere n'akuku Ugwu we site na Jodan; òkè-ala ahu we rigo rue akuku Jeriko n'Ugwu, rigo kwa n'ugwu n'akuku Odida-anyanwu; opupu-ya di kwa n'ozara Bet-even. 13 Òkè-ala ahu we si n'ebe ahu gabiga rue Luz, rue akuku Luz (nke ahu bu Bet-el), n'akuku Ndida; òkè-ala ahu we rida rue Atarot-ada, n'elu ugwu nke di na Ndida nke Bet-horon di n'okpuru. 14 Ewe kpa òkè ahu, o we þa buruburu rue akuku Odida-anyanwu n'akuku Ndida, site n'ugwu nke di n'iru Bet-horon n'akuku Ndida; opupu-ya di kwa na Kiriat-beal (nke ahu bu Kiriat-jearim), bú obodo umu Juda: nka bu akuku Odida-anyanwu. 15 Akuku Ndida we site na nsotu Kiriat-jearim, òkè-ala ahu we pua n'akuku Odida-anyanwu, pua rue isi-iyi miri Neftoa: 16 òkè-ala ahu we rida rue nsotu ugwu ahu n'e di n'iru ndagwurugwu nwa Hinom, nke di na ndagwurugwu Refaim n'akuku Ugwu; o rida rue ndagwurugwu Hinom, rue akuku ndi Jebus n'akuku Ndida, we rida rue En-rogel; 17 ewe kpa òkè-ala ahu n'Ugwu, o pua n'Enshemesh, pu kwa rue Gelilot, nke di na ncherita-iru nrigo Adumim; o rida rue

nkume Bohan nwa Reuben; 18 o gabiga rue akuku na ncherita-iru Araba n'akuku Ugwu, we rida rue Araba: 19 ókè-ala ahu we gabiga rue akuku Bet-högla n'akuku Ugwu: opupu ókè-ala ahu di kwa n'qonu-miri Ugwu nke Oké Osimiri Nnú, na nsotu Ndida nke Jodan; nka bu ókè-ala Ndida. 20 Jodan bu kwa ókè-ala-ya n'akuku Iru-anyanwu. Nka bu ihe-nketa umu Benjamin, dika ókè-ala-ya nile si di buruburu, dika aburu nile ha si di. 21 Ma obodo ebo umu Benjamin nwere dika aburu nile ha si di bu Jeriko, na Bet-högla, na Emek-keziz; 22 na Bet-araba, na Zemaraim, na Bet-el; 23 na Avim, na Para, na Qfra; 24 na Kefamon, na Qfni, na Geba; obodo iri na abua na obodo ntà ha: 25 na Gibeon, na Rema, na Beirot; 26 na Mizpeh, na Kefira, na Moza; 27 na Rekem, na Iapeel, na Tarala; 28 na Zela, na Elef, na ndi Jebus (nke ahu bu Jerusalem), na Gibeat, na Kiriath; obodo iri na anò na obodo ntà ha. Nka bu ihe-nketa umu Benjamin dika aburu nile ha si di.

19 1 Ife-nzà nke-abua we putara Simeon, bú ebo umu Simeon dika aburu nile ha si di: ihe-nketa-ha di n'etiti ihe-nketa umu Juda. 2 Ha we nwe n'ihe-nketa-ha Bia-sheba, ma-qbu Sheba, na Molada; 3 na Haza-shual, na Bala, na Ezem; 4 na Eltolad, na Betul, na Homa; 5 na Ziklag, na Bet-makabot, na Haza-susa; 6 na Bet-lebaot, na Sharuhen; obodo iri na atò na obodo ntà ha: 7 na Ain, na Rimon, na Eta, na Ashan; obodo anò na obodo ntà ha: 8 na obodo ntà nile nke di obodo ndia buruburu rue Bealat-bia, bú Rema Negeb. Nka bu ihe-nketa nke ebo umu Simeon dika aburu nile ha si di. 9 Site n'òkè umu Juda ka ihe-nketa umu Simeon di: n'ihi na òkè umu Juda riri nne kari ha: umu Simeon we keta ihe n'etiti ihe-nketa-ha.

10 Ife-nzà nke-atò we putara umu Zebulun dika aburu nile ha si di: ókè-ala ihe-nketa-ha we di rue Sarid: 11 ókè-ala-ha we rigo n'akuku Qdida-anyanwu, ru kwa Marala, we metu Dabeshet, metu kwa miri-iyi nke di n'iru Jokneam; 12 o si na Sarid chigharia n'akuku Iru - anyanwu n'owuwa-anyanwu rue ókè-ala Kislot-

teboa; o pua rue Daberat, we rigo rue Jafia; 13 o si n'ebe ahu gabiga n'akuku Iru-anyanwu n'akuku qwuwa-anyanwu rue Gat-hefa, rue Et-kazin; o pua na Rimon, nke akpara rue Nea; 14 ókè-ala ahu we ba ya buruburu n'Ugwu rue Hanaton: opupu-ya di kwa na ndagwurugwu Ifta-el; 15 na Katat, na Nahalal, na Shimron, na Idala, na Bet-lehem: obodo iri na abua na obodo ntà ha. 16 Nka bu ihe-nketa umu Zebulun dika aburu nile ha si di, obodo ndia na obodo ntà ha.

17 Ife-nzà nke-anò we putara Isaka, bú umu Isaka dika aburu nile ha si di. 18 Ókè-ala-ha we rue Jezreel, na Kesulot, na Shunem; 19 na Hafaraim, na Shion, na Anaharat; 20 na Rabit, na Kishion, na Ebez; 21 na Remet, na En-ganim, na En-hada, na Bet-pavez: 22 ókè-ala ahu we metu Teboa, na Shahazuma, na Bet-shemesh; opupu ókè-ala-ha di kwa na Jodan: obodo iri na isi na obodo ntà ha. 23 Nka bu ihe-nketa ebo umu Isaka dika aburu nile ha si di, obodo ahu na obodo ntà ha.

24 Ife-nzà nke-ise we putara ebo umu Asha dika aburu nile ha si di. 25 Ókè-ala-ha we buru Helkat, na Hali, na Beten, na Akshaf; 26 na Alamelek, na Amad, na Mishal; o metu Kamel n'akuku Qdida-anyanwu, metu kwa Shaihoa-libnat; 27 o we chigharia n'owuwa-anyanwu rue Bet-degon, we metu Zebulun, metu kwa ndagwurugwu Ifta-el n'akuku Ugwu rue Bet-emek na Neiel; o pua rue Kabul n'aka-ekpe, 28 na Ebron, na Rehob, na Hamon, na Kena, we rue Zaidon bara uba; 29 ókè-ala ahu we chigharia rue Rema, ru kwa obodo ahu ewusiri ike, bú Taia; ókè-ala ahu we chigharia rue Hosa; opupu-ya di kwa n'oké osimiri site na Hebel rue Akzib: 30 na Uma, na Efek, na Rehob: orú obodo na abua na obodo ntà ha. 31 Nka bu ihe-nketa nke ebo umu Asha dika aburu nile ha si di, obodo ndia na obodo ntà ha.

32 O bu umu Naftali ka ife-nzà nke-isi putara, bú umu Naftali dika aburu nile ha si di. 33 Ókè-ala-ha we site na Helef, site n'osisi terebinth nime Zaananim, na Adami-nekeb, na Jabneel, rue Lakum; opupu-ya we di na Jodan: 34 ókè-ala ahu we chigharia n'akuku

Odida-anyanwu rue Aznot-teboa, si n'ebé ahu pua rue Hukok; o metu Zebulun na Ndida, metu kwa Asha n'Odida-anyanwu, metu kwa Juda n'akuku Jōdan n'owuwa-anyanwu. 35 Obodo ewusiri ike bu Zidim, na Zea, na Hamat, na Rakat, na Kineret; 36 na Adama, na Rema, na Hezoa; 37 na Kedesh, na Edrei, na En-hezoa; 38 na Iron, na Migdal-el, na Horem, na Bet-anat, na Bet-shemesh; obodo iri na iteghete na obodo ntà ha. 39 Nka bu ihe-nketa nke ebo umu Naftali dika aburu nile ha si di, obodo nile na obodo ntà ha.

40 O bu ebo umu Dan dika aburu nile ha si di ka ife-nzà nke-asa putara. 41 Okè-ala ihe-nketa-ha we buru Zora, na Eshtaol, na Ia-shemesh; 42 na Shaalabin, na Ajalon, na Itla; 43 na Ilon, na Timna, na Ekron; 44 na Elteke, na Gibeton, na Bealat; 45 na Jihud, na Bene-berak, na Gat-rimon; 46 na Me-jakon, na Rakon, tiyere okè-ala di na ncherita-iru Jafo. 47 Okè-ala umu Dan we si n'ebé ha nò pua: umu Dan we rigo, buso Leshem agha, were ya, were ɔnu mma-agha tìbue ya, ha we nweta ya, biri nime ya, we kpø Leshem, Dan, dika aha Dan, bú nna-ha, si di. 48 Nka bu ihe-nketa ebo umu Dan dika aburu nile ha si di, obodo ndia na obodo ntà ha.

49 Ha we mesia ka eketa ala ahu dika okè-ala-ya nile si di; umu Israel we nye Joshua nwa Nun ihe-nketa n'etiti ha: 50 n'okwu-ɔnu Jehova ka ha nyere ya obodo ahu nke o riqrø, bú Timnat-sera n'ugwu Efraim: o wue obodo ahu, biri nime ya.

51 Ndia bu ihe-nketa, nke Eleeza, bú onye-nchu-aja, na Joshua nwa Nun, na ndi-isi ulo ndi bu nna ebo umu Israel, mere ka eketa n'ife-nzà nime Shailo n'iru Jehova, n'ɔnu-uzø ulo-ikwū nzute. Ha we kebie ala ahu.

20 1 Jehova we gwa Joshua okwu, si, 2 Gwa umu Israel okwu, si, Wezugara onwe-unu obodo nhabà ahu, nke M'gwara unu okwu bayere ha n'aka Moses: 3 ka obu-madu onye nētibù madu n'oghøm nāmagh ama we ɔalaga n'ebé ahu: ha gābu-kwa-ra unu ebe-nhabà ipu n'aka onye-qbø ɔbara. 4 O gābalaga kwa n'otù nime obodo ahu,

guzo n'oghore ɔnu-uzø-ama obodo ahu, kwue okwu-ya nile na nti ndi-okenye obodo ahu; ha gākpobata kwa ya n'obodo tiyere onwe-ha, nye ya ɔnòdu, ka o we biri n'etiti ha. 5 Ma mbe onye-qbø ɔbara gāchu ya n'azu, ha agagh-ebochi obu-madu ahu ka o ba n'aka-ya; n'ihi na o bu n'amagh-ama ka o tiburu madu-ibe-ya, ma o kpøgh ya asi na mbe gara aga. 6 O gēbi kwa n'obodo ahu, rue mbe o gēguzo n'iru nzukø Israel ka ekpe ya ikpe, rue ɔnwu onye-isì-nchu-aja nke gānø na mbe ahu: mbe ahu obu-madu ahu gālaghachi, ba n'obodo-ya, ba kwa n'ulo-ya, rue obodo ahu nke o si n'ebé ahu ɔalaga. 7 Ha we do obodo ndia nso, bú Kedesh nime Galili, n'ugwu Naftali, na Shekem n'ugwu Efraim, na Kiriat-aba (nke ahu bu Hebron) n'ugwu Juda. 8 N'ofe Jōdan n'akuku Jeriko n'akuku ɔwuwa-anyanwu ha nye-kwa-ra Beza n'ozara n'ala di lari site n'ebø Reuben, na Remot nime Gilead site n'ebø Gad, na Golan nime Beshan site n'ebø Manase. 9 Ndia bu obodo akara àkà bayere umu Israel nile, baye-kwa-ra ɔbia nke nānø dika ɔbia n'etiti ha, ka onye o bula nke nētibù madu n'oghøm we ɔalaga n'ebé ahu, ghara kwa inwu n'aka onye-qbø ɔbara, rue mbe o gēguzo n'iru nzukø Israel.

21 1 Ndi-isi ulo nke ndi bu nna ndi Livai we biarue nso Eleeza, bú onye-nchu-aja, biaru kwa nso Joshua nwa Nun, biaru kwa nso ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ebo nile nke umu Israel; 2 ha we gwa ha okwu nime Shailo n'ala Kenean, si, Jehova nyere iwu n'aka Moses inye ayi obodo ufødu ayi gēbi, ha na ebe-ita-nri-ha nke gādiri anu-ulø-ayi. 3 Umu Israel we si n'ihe-nketa-ha nye ndi Livai, dika okwu-ɔnu Jehova si di, obodo ndia na ebe-ita-nri-ha.

4 Ife-nzà we putara aburu nile nke ndi Kohat: umu Eron, bú onye-nchu-aja, ndi sitere na ndi Livai, we nwe obodo iri na atø sitere n'ebø Juda, site kwa n'ebø ndi Simeon, site kwa n'ebø Benjamin, n'ife-nzà.

5 Umu Kohat foduru we nwe obodo iri sitere n'aburu nile nke ebo Efraim, site kwa n'ebø Dan, site kwa na nkera ebo Manase, n'ife-nzà.

6 Umu Giashon we nwe obodo iri na

atø sitere n'aburu niłe nke ebo Isaka, site kwa n'ebø Asha, site kwa n'ebø Naftali, site kwa na nkera ebo Manase nime Beshan, n'ife-nzà.

7 Umu Merari dika aburu nile ha si di we nwe obodo iri na abua sitere n'ebø Reuben, site kwa n'cbo Gad, site kwa n'ebø Zebulun.

8 Umu Israel we nye ndi Livai obodo ndia na ebe-ita-nri-ha n'ife-nzà, dika Jehova nyere iwu n'aka Moses. 9 Ha we si n'ebø umu Juda, si kwa n'ebø umu Simeon, nye obodo ndia nke akporø ha n'aha n'ebe a: 10 ha we diri umu Eron, ndi sitere n'aburu ndi Kohat, ndi sitere n'umu Livai: n'ihi na ha ka ife-nzà mbu diri. 11 Ha we nye ha Kiriath-aba, nna Anak ka Aba ahu bu, (nke ahu bu Hebron,) n'ugwu Juda, ya na ebe-ita-nri-ya nile buruburu ya. 12 Ma obia nke obodo ahu, na obodo nñà ya nile, ka ha nyere Keleb nwa Jefunc n'ihe-onwunwe-ya.

13 Umu Eron, bù onye-nchu-aja, ka ha nyere Hebron na ebe-ita-nri-ya, bù obodo nbabà nke obu-madu, na Libna na ebe-ita-nri-ya nile; 14 na Jatia na ebe-ita-nri-ya nile, na Eshtemoa na ebe-ita-nri-ya nile, 15 na Holon na ebe-ita-nri-ya nile, na Debia na ebe-ita-nri-ya nile; 16 na Ain na ebe-ita-nri-ya nile, na Juta na ebe-ita-nri-ya nile, na Bet-shemesh na ebe-ita-nri-ya nile; obodo iteghete site n'ebø abua ahu. 17 Site kwa n'ebø Benjamin, Gibeon na ebe-ita-nri-ya nile, na Geba na ebe-ita-nri-ya nile; 18 na Anatot na ebe-ita-nri-ya nile, na Almon na ebe-ita-nri-ya nile: obodo anø. 19 Obodo nile nke umu Eron, bù ndi-nchu-aja, di obodo iri na atø na ebe-ita-nri-ha.

20 Aburu nile nke umu Kohat, oú ndi Livai, bù ndi fòduru site n'umu Kohat, ha nwere obodo ife-nzà-ha site n'ebø Efraim. 21 Ha we nye ha Shekem na ebe-ita-nri-ya nile n'ugwu Efraim, bù obodo nbabà nke obu-madu, na Gezea na ebe-ita-nri-ya nile; 22 na Kibzaim na ebe-ita-nri-ya nile, na Bet-horon na ebe-ita-nri-ya nile; obodo anø. 23 Site kwa n'ebø Dan, Elteke na ebe-ita-nri-ya nile, na Gibeton na ebe-ita-nri-ya nile; 24 na Ajalon na ebe-ita-nri-ya nile, na Gat-rimon na ebe-ita-nri-ya nile; obodo anø. 25 Site kwa na nkera ebo Manase,

Tanak na ebe-ita-nri-ya nile, na Gatrimon na ebe-ita-nri-ya nile; obodo abua. 26 Obodo nile di iri, ha na ebe-ita-nri-ha, bù nke diri aburu umu Kohat fòduru.

27 Ha nye-kwa-ra umu Giashon, ndi sitere n'aburu ndi Livai, Golan nime Beshan na ebe-ita-nri-ya nile, bù obodo nbabà nke obu-madu; na Be-eshtera na ebe-ita-nri-ya nile, site na nkera ebo Manase; obodo abua. 28 Site kwa n'ebø Isaka, Kishion na ebe-ita-nri-ya nile, na Daberat na ebe-ita-nri-ya nile; 29 na Jamut na ebe-ita-nri-ya nile, na En-ganim na ebe-ita-nri-ya nile, obodo anø. 30 Site kwa n'ebø Asha, Mishal na ebe-ita-nri-ya nile, na Abdon na ebe-ita-nri-ya nile; 31 na Helkat na ebe-ita-nri-ya nile, na Rehob na ebe-ita-nri-ya nile; obodo anø. 32 Site kwa n'ebø Naftali, Kedesh nime Galili na ebe-ita-nri-ya nile, bù obodo nbabà nke obu-madu, na Hamot-doa na ebe-ita-nri-ya nile, na Katan na ebe-ita-nri-ya nile; obodo atø. 33 Obodo nile nke ndi Giashon, dika aburu nile ha si di, di obodo iri na atø na ebe-ita-nri-ha.

34 Ha nye-kwa-ra aburu nile nke umu Merari, bù ndi Livai fòduru, Jokneam na ebe-ita-nri-ya nile; na Kata na ebe-ita-nri-ya nile, 35 na Dimna na ebe-ita-nri-ya nile, na Nahalal na ebe-ita-nri-ya nile, sitere n'cbo Zebulun; obodo anø. 36 Site kwa n'ebø Reuben, Beza na ebe-ita-nri-ya nile, na Jehaz na ebe-ita-nri-ya nile, 37 na Kedimot na ebe-ita-nri-ya nile, na Mefaat na ebe-ita-nri-ya nile; obodo anø. 38 Site n'ebø Gad, Remot nime Gillead na ebe-ita-nri-ya nile, bù obodo nbabà nke obu-madu, na Mahanaim na ebe-ita-nri-ya nile; 39 na Heshbon na ebe-ita-nri-ya nile, na Jeza na ebe-ita-nri-ya nile; obodo ahu nile di anø. 40 Obodo ahu nile diri umu Merari dika aburu nile ha si di, bù ndi fòduru site n'aburu nile nke ndi Livai; ihe-ifc-nzà-ha we di obodo iri na abua.

41 Oodo nile nke ndi Livai n'etiti ihe-onwunwe umu Israel di ogu obodo abua na asato na ebe-ita-nri-ha. 42 Obodo ndia di otú a, obodo o bulu na ebe-ita-nri-ya nile buruburu ya: otú a ka o diri obodo ndia nile.

43 Jehova we nye Israel ala ahu nile

nke Q n̄uru iyi inye ndi bu nna-ha; ha we nweta ya, we biri nime ya. 44 Jehova we me ka ha zuru ike buruburu, dika ihe nile si di nke Q n̄uru ndi bu nna-ha iyi: o digh kwa nwoke o bula n'etiti ndi-iro-ha nile guzoro n'iru ha; ndi-iro-ha nile ka Jehova nyere n'aka-ha. 45 Q digh ihe o bula dapuru n'ezi ihe nile nke Jehova gwara ulo Israel; ha nile mere.

22 1 M̄be ahu Joshua kp̄o ndi Reuben, kp̄o kwa ndi Gad, kp̄o kwa nkera ebo Manase, 2 si ha, Unu onwe-unu edebewo ihe nile nke Moses, bù orù Jehova, nyere unu n'iwu, unu egewo kwa nti olum n'ihe nile m'nyere unu n'iwu: 3 unu arapugh umu-nne-unu otutu ubochi ndia rue ta, ma unu edebewo ihe-ndebe nke ihe Jehova, bù Chineke-unu, nyere n'iwu. 4 Ma ubu a Jehova, bù Chineke-unu, emewo ka umu-nne-unu zuru ike, dika Q gwara ha okwu: ubu a kwà chigharianu, jerue ulo-ikwū-unu n'onwe-unu, rue ala ihe-onwunwe-unu, nke Moses, bù orù Jehova, nyere unu n'ofè J̄ordan. 5 Nání, lezienu anya nke-q̄ma ime ihe enyere n'iwu na iwu ahu, nke Moses, bù orù Jehova, nyere unu n'iwu, ihu Jehova, bù Chineke-unu, n'anya, na ije f̄j̄e n'użq̄-Ya nile, na idebe ihe nile Q nyere n'iwu, na irapara n'aru Ya, na iwere obi-unu nile na nkpuru-obi-unu nile f̄ Ya ofufé. 6 Joshua we gozie ha, zilaga ha: ha wc jerue ulo-ikwū-ha.

7 Ma nkera ebo Manase ka Moses nyere ihe-nketa nime Beshan: ma Joshua nyere nkera-ya ozo ihe-nketa n'etiti umu-nne-ha n'ofè J̄ordan n'akuku Odida-anyanwu. Ozo kwa, m̄be Joshua zilagara ha n'ulo-ikwū-ha, o gozie ha, 8 gwa ha okwu, si, Werenu otutu ákú laghachi n'ulo-ikwū-unu, were kwa anu-ulo bara uba nke-uku, were kwa q̄la-q̄cha, were kwa q̄la-edo, were kwa q̄la, were kwa igwè, were kwa uwe bara uba nke-uku: soronu umu-nne-unu kere ihe-nkwata ndi-iro-unu.

9 Umu Reuben na umu Gad na nkera ebo Manase we laghachi, si n'ebe umu Israel n̄o site na Shailo, nke di n'ala Kenean, ga, ijeru ala Gilead, iru ala ihe-onwunwe-ha, nke ha nwere ihe-onwunwe nime ya, dika okwu-ónu Jehova n'aka Moses si di. 10 Ha we biarue buruburu-ala J̄ordan, nke di n'ala

Kenean, umu Reuben na umu Gad na nkera ebo Manase we wue ebe-ichu-aja n'ebe ahu n'akuku J̄ordan, bù ebe-ichu-aja uku n'ile ya anya. 11 Umu Israel we nu, si, Le, umu Reuben na umu Gad na nkera ebo Manase ewuwo ebe-ichu-aja na ncherita-iru ala Kenean, nime buruburu-ala J̄ordan, n'ofè umu Israel nwe. 12 M̄be umu Israel n̄uru ya, nzuk̄o nile nke umu Israel we kp̄ok̄ta onwe-ha nime Shailo, irigokuru ha ibu agha.

13 Umu Israel we ziga Finehas nwa Eleeza, bù onye-nchu-aja, ikekuru umu Reuben, na ikekuru umu Gad, na ikekuru nkera ebo Manase, rue ala Gilead; 14 ya na ndi-isi iri, otu onye-isi otu onye-isi diri ulo nna o bula, inq̄o ebo nile nke Israel; ha nile n'otu n'otu, ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha ka ha bu, ha diri usu nile nke nn̄u madu abua na ogu iri nke Israel. 15 Ha we biakute umu Reuben, biakute kwa umu Gad, biakute kwa nkera ebo Manase, rue ala Gilead, ha we gwa ha okwu, si, 16 Otu a ka nzuk̄o nile nke Jehova siri, Gini bu ihe-nmekpu a nke unu mekpuworo megide Chineke Israel, isi n'iso Jehova chigharia ta, n'iwuru onwe-unu ebe-ichu-aja, inupu isi n'okpuru Jehova ta? 17 O bu na ajo omume Peoa diri ayi ntà, nke ayi n̄asapugh onwe-ayi na ya rue ta, ihe-otiti ahu we di nime nzuk̄o Jehova, 18 na unu onwe-unu ḡesi n'iso Jehova chigharia ta? o ḡeru kwa, o buru na unu anupu isi ta n'okpuru Jehova, na Q ḡewesa nzuk̄o nile nke Israel iwe echi. 19 Otu o di, o buru na ala ihe-onwunwe-unu arua árú, gabigaranu onwe-unu rue ala ihe-onwunwe Jehova, ebe ebe-obibi Jehova n̄ebi, nwe-kwa-nu ihe-onwunwe n'etiti ayi: ma unu anupula isi n'okpuru Jehova, unu anupu-kwa-la isi n'okpuru ayi, n'iwuru onwe-unu ebe-ichu-aja n̄abugh ebe-ichu-aja Jehova, bù Chineke-ayi. 20 Ekan nwa Zera, o mekpugh ihe-nmekpu n'ihe ah̄i ewezugara nye Jehova, ma n'aru nzuk̄o nile nke Israel ka iwe dikwasi? ma o bugh nání ya onwe-ya, bù otu onye, kubiri urue n'ajø omume-ya.

21 Umu Reuben na umu Gad na nkera ebo Manase we za, gwa ndi-isi usu nile nke nn̄u ndikom abua na ogu iri nke Israel okwu, si, 22 Chineke Nke

kachasi chi nile, bù Jehova, Chineke Nke kachasi chi nile, bù Jehova, Ya onwe-ya mara, Israel kwa, ya onwe-ya gāmara; o buru na o bu nime nnupu-isi, o buru kwa na o bu nime nmekpu megide Jehova, (azoputala ayi ta,) 23 ka ayi wuworo onwe-ayi ebe-ichu-aja isi n'iso Jehova chigharia; o buru kwa na o bu isure ájá-nsure-óku ma-óbu onyinye-inata-iru-óma n'elu ya, o buru kwa na o bu ichu ihe aja nke ájá-udo n'elu ya, ka Jehova Onwe-ya jua ase ya; 24 o buru kwa na ayi emegh nka site n'iche uche okwu, si, N'odi-n'iru umu-unu gāgwa umu-ayi okwu, si, Gini ka unu na Jehova, bù Chineke nke Israel, nwekorø? 25 n'ihi na Jehova etiyewo óké-ala n'etiti ayi na unu, umu Reuben na umu Gad, bù Jødan; unu enwagh óké nime Jehova: umu-unu ewe me ka umu-ayi kwusi n'itu egwu Jehova. 26 Ayi we si, Biko, ka ayi doziere onwe-ayi iwu ebe-ichu-aja nka, o bugh isure ájá-nsure-óku, o bugh kwa ichu aja: 27 kama ihe-ámá ka o gābu n'etiti ayi na unu, na n'etiti oþo nile nke umu-ayi ndi gānochí ayi, ka ayi we were ájá-nsure-óku nile ayi, were kwa ájá nile ayi, were kwa ájá-udo nile ayi, fè ófufé Jehova n'iru Ya; ka umu-unu we ghara isi umu-ayi n'odi-n'iru, Unu enwagh óké nime Jehova. 28 Ayi we si, O gēru kwa, mþe ha gāsi ayi, si kwa oþo nile nke umu-ayi n'odi-n'iru, otú a, na ayi gāsi, Lenu ihe-atú nke ebe-ichu-aja Jehova, nke nna-ayi-hà mere, o bugh isure ájá-nsure-óku, o bugh kwa ichu aja: kama ihe-ámá ka o bu n'etiti ayi na unu. 29 Ya buru ayi ihe-árú inupu isi n'okpuru Jehova, na isi n'iso Jehova chigharia ta, iwu ebe-ichu-aja isure ájá-nsure-óku, ma-óbu inye onyinye-inata-iru-óma, ma-óbu ichu aja, nágugh ebe-ichu-aja Jehova, bù Chineke-ayi, di n'íru ebe-obibi-Ya.

30 Finehas, bù onye-nchu-aja, na ndi isi nzukø Israel, bù ndi-isi usu nile nke nnú ndikom abua na ogu iri nke Israel, ndi soro ya je, we nu okwu nile nke umu Reuben na umu Gad na umu Manase kwuru, o we di nma n'anya-ha. 31 Finehas nwa Eleeza, bù onye-nchu-aja, we si umu Reuben, si kwa umu Gad, si kwa umu Manase, Ta ka ayi mara na Jehova nø n'etiti ayi, n'ihi na unu

emekpugh ihe-nmekpu a megide Jehova: ubu a ka unu naputaworo umu Israel n'aka Jehova. 32 Finehas nwa Eleeza, bù onye-nchu-aja, na ndi-isi we si n'ebe umu Reuben nø, na n'ebe umu Gad nø, n'ala Gilead, lata, rue ala Kenean, lakuru umu Israel, we weghachiri ha okwu. 33 Okwu ahu we di nma n'anya umu Israel; umu Israel we gozie Chineke, ha ekwugh kwa okwu irigokuru ha ibu agha, ibibi ala nke umu Reuben na umu Gad nëbi nime ya. 34 Umu Reuben na umu Gad we kpøsa okwu bayere ebe-ichu-aja ahu, N'ihi na, ka ha kwuru, ihe-ámá ka o bu n'etiti ayi, na Jehova bu Chineke.

23 1 O rue, mþe otutu ubochi gasiri site na mþe Jehova mere ka Israel zuru ike pua n'aka ndi-iro-ha nile buruburu, mþe Joshua ghørø agadi, mþe ubochi ndu-ya nágwu, 2 na Joshua kpørø Israel nile, bù ndi-okenye-ha, na ndi-isi-ha, na ndi-ikpé-ha, na ndi-odozi-okwu-ha, si ha, Mu onwem aghøwo agadi, ubochi ndum nágwu: 3 unu onwe-unu ahuwo kwa ihe nile nke Jehova, bù Chineke-unu, meworo mba ndia nile n'ihi unu; n'ihi na Jehova, bù Chineke-unu, Ya onwe-ya bu onye náluru unu ògù. 4 Lenu, emewom ka mba ndia nke foduru dayere unu n'ihe-nketa diri ebo nile unu, site na Jødan, ha na mba ahu nile ndi m'bipuworo, we rue oké osimiri uku ahu n'odida anyanwu. 5 Jehova, bù Chineke-unu, Ya onwe-ya gákwapu kwa ha n'iru unu, napu kwa ha ala-ha n'iru unu; unu gënweta kwa ala-ha, dika Jehova, bù Chineke-unu, gwara unu okwu. 6 Dikwa-nu ike nke-uku idebe na ime ihe nile edeworo n'akwukwø iwu Moses, ka unu ghara isi nime ya wezuga onwe-unu n'aka-nri ma-óbu n'aka-ekpe; 7 ka unu ghara ibá nime mba ndia, ndi foduru n'etiti unu; unu ehota-kwa-la aha chi nile ha, unu eme-kwa-la ka ewere ha ñua iyi, unu efè-kwa-la ha ófufé, unu akpo-kwa-la isi ala nye ha: 8 kama Jehova, bù Chineke-unu, ka unu gárapara n'aru, dika unu meworo rue ta. 9 Jehova nánapu kwa mba uku nke nwere ume ala-ha n'iru unu: ma unu onwe-unu, o digh nwoke o bula guzoworo n'iru unu rue ta. 10 Otú nwoke nime unu náchu nnú ndikom

abua na qgu iri: n'ihi na Jehova, bú Chineke-unu, Ya onwe-ya bu onye näluru unu ògù, dika Q gwara unu okwu. 11 Lezi-kwa-nu onwe-unu anya nke-òma, ihu Jehova, bú Chineke-unu, n'anya. 12 Ma q buru na unu alaghachi ma-qoli, we rapara n'aru ndi foduru nke mba ndia, bú ndia foduru n'etiti unu, unu na ha cwe lurita nwunye, unu ewe bakuru ha, ha ewe bakuru kwa unu: 13 maranu nke-òma na Jehova, bú Chineke-unu, agagh-anapu kwa mba ndia ala-ha ọzq n'iru unu, kama ha gäburu unu ibudu na onyà, na utari n'akuku-aru-unu, na ogwu n'anya-unu, rue mbe unu gälalu n'iyi n'ezi ala nka, nke Jehova, bú Chineke-unu, nyeworo unu. 14 Ma, le, mu onwem näge n'użo uwa nile ta: ma unu amawo n'obi-unu nile na nime nkpuru-obi-unu nile, na q digh otù ihe dapuru n'ezi ihe nile nke Jehova, bú Chineke-unu, kwuru bayere unu; ha nile emeworo unu, q digh otù ihe dapuru nime ya. 15 O gēru kwa, na dika ezi ihe nile nke Jehova, bú Chineke-unu, gwara unu biakwasiworo unu, otú a ka Jehova gême ka ihe qoj ahu nile biakwasí unu, rue mbe O gëkpochapu unu n'ezi ala nka nke Jehova, bú Chineke-unu, nyeworo unu. 16 Mbe unu gägabiga obuba-ndu Jehova, bú Chineke-unu, nke Q nyere unu n'iwu, mbe unu gëje kwa fè chi ọzq, kpø isi ala nye ha; iwe Jehova gädi kwa ọku n'aru unu, unu gälalu kwa n'iyi ngwa ngwa n'ezi ala ahu nke Q nyeworo unu.

24 1 Joshua we chikqta ebo nile nke Israel rue Shekem, q kpø ndi-okenye Israel, na ndi-isi-ha, na ndi-ikpéha, na ndi-odozi-okwu-ha; ha we guzo onwe-ha n'iru Chineke. 2 Joshua we si ndi Israel nile, Otú a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, siri, N'ofè Osimiri ahu ka nna-unu-hà biri site na mbe ebigh-ebi gara aga, bú Tira, nna Abraham, na nna Nehoa: ha we fè chi ọzq di iche iche. 3 M'we si n'ofè Osimiri ahu kuru nna-unu, bú Abraham, me ka q näge ije n'ala Kenean nile, M'we me ka nkpuru-ya ba uba, M'we nye ya Aisak. 4 M'we nye Aisak Jekob na Isq: M'we nye Isq ugwu Sia, ka q nweta ya; ma Jekob na umu-ya ridara n'Ijipt. 5 M'we ziga Moses na Eron, tie Ijipt ihe, dika ihe ahu si di nke M'mere n'etiti

ya: emesia M'we me ka unu puta. 6 M'we me ka nna-unu-hà si n'Ijipt puta: unu we biarue oké osimiri; ndi Ijipt we chiri ubo-ala na ndi-inyinya chua nna-unu-hà n'azu rue Oké Osimiri Uhie. 7 Ha we tikue Jehova, Q we tiye oké ọchichiri n'etiti unu na ndi Ijipt, me ka oké osimiri biakwasí ha, Q we kpuchie ha; anya-unu hu-kwa-ra ihe M'mere n'Ijipt: unu we biri n'ozara ọtutu ubochi. 8 M'we me ka unu ba n'ala ndi-Amorait, ndi bi n'ofè Jodan; ha we buso unu agha: M'we nye ha n'aka-unu, unu we nweta ala-ha; M'we kpochapu ha n'iru unu. 9 Belak nwa Zipoa, bú eze Moab, we bilie buso Israel agha; q we ziga kpø Belam nwa Beoa ikocha unu: 10 ma ekweghm ige Belam ntì; q we nágózi unu agózi: M'we naputa unu n'aka-ya. 11 Unu we gabiga Jodan, biarue Jeriko: ndi-nwe Jeriko we buso unu agha, bú ndi-Amorait, na ndi-Perizait, na ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-Giagashait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus; M'we nye ha n'aka-unu. 12 M'we ziga ebu n'iru unu, nke chupuru ha n'iru unu, bú eze abua nke ndi-Amorait; q bugh na mma-agha-gi, q bugh kwa n'uta-gi. 13 M'we nye unu ala nke i nádóbhugh onwe-gi n'olu nime ya, na obodo nke unu némwugh, unu we biri nime ha; ubi-vine na ubi-olive nke unu nákugh ka unu néri nkpuru-ha. 14 Ma ubu a, nátunu egwu Jehova, nèfè-kwa-nu Ya ofùfè n'izu-oke na n'ezi-okwu: wezuga-kwa-nu chi nile nke nna-unu-hà fère ofùfè n'ofè Osimiri ahu, na n'Ijipt; ma fènu Jehova ofùfè. 15 Ma q buru na q jo njo n'anya-unu ifè Jehova ofùfè, roputararu onwe-unu ta onye unu gëfè ofùfè; ma q bu chi nile nke nna-unu-hà fère ofùfè nke di n'ofè Osimiri ahu, ma qbu chi nile nke ndi-Amorait, ndi unu onwe-unu bi n'ala-ha: ma mu onwem na ulom, ayi gëfè Jehova ofùfè. 16 Ndi Israel we za, si, Ya buru ayi ihe-árú irapu Jehova, ifè chi ọzq ofùfè; 17 n'ihi na Jehova, bú Chineke-ayi, Ya onwe-ya bu onye mere ka ayi na nna-ayi-hà si n'ala Ijipt, si n'ulo ndi-orù, rigota, Onye me-kwa-ra ihe-iriba-ama uku ahu nile n'anya-ayi, debe ayi n'użo ahu nile nke ayi jere ije nime ya, na n'etiti ndi nile nke ayi gabigara n'etiti ha: 18 Jehova

we chupu ndi ahu nile n'iru ayi, bù ndi-Amorait ndi bi n'ala nka: ayi onwe-ayi gēfē kwa Jehova ófufé; n'ihi na Ya onwe-ya bu Chineke-ayi. 19 Joshua we si ndi Israel, Unu apugh ife Jehova ófufé; n'ihi na Chineke di nsq ka Q bu; Chineke ekworo ka Q bu; Q gagh-abagnara njehie-unu na nmehie nile unu. 20 Mbe unu gārapu Jehova, fè chi ala qzq ófufé, O gēchighari kwa mejo unu, me ka unu gwusia, mbe Q mesiri unu nma. 21 Ndi Israel we si Joshua, É-é; kama Jehova ka ayi gēfē ófufé. 22 Joshua we si ndi Israel, Ndi-àmà megide onwe-unu ka unu bu, na unu onwe-unu arōputaworo onwe-unu Jehova, ife Ya ófufé. Ha we si, Ndi-àmà ka ayi bu. 23 Q si, Ma ubu a, wezuganu chi ala qzq nile nke di n'etiti unu, do-kwa-ra Jehova, bù Chineke Israel, obi-unu. 24 Ndi Israel we si Joshua, Jehova, bù Chineke-ayi, ka ayi gēfē ófufé, olu-Ya ka ayi gēge kwa nti. 25 Joshua na ndi Israel we ba ndu ubochi ahu, q we doro ha ukpuru na ikpé nime Shekem.

26 Joshua we de okwu ndia n'akwukwø iwu Chineke; q we were nkume uku, me ka o guzo qto n'ebe

ahu n'okpuru osisi oak ahu nke di n'ebe nsq Jehova. 27 Joshua we si ndi Israel nile, Le, nkume a gābu àmà megide ayi; n'ihi na q nuwo okwu-qnu nile nke Jehova nke Q gwara ayi: q gābu kwà àmà megide unu, ka unu we ghara igonari Chineke-unu. 28 Joshua we zilaga ndi Israel, nwoke q bula n'ihe-nketa-ya.

29 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na Joshua nwa Nun, bù oru Jehova, nwuru. mbe q bara ogu arq ise na iri. 30 Ha we lie ya n'òkè-ala nke ihe-nketa-ya nime Timnat-sera, nke di n'ugwu Efraim, n'akuku Ugwu nke ugwu Gaash. 31 Israel we fe Jehova ófufé ubochi nile nke Joshua, na ubochi nile nke ndi-okenye ndi emere ka ubochi-ha di anyaka Joshua nwusiri, ndi ma-kwa-ra omume nile nke Jehova, nke Q mere Israel. 32 Ha we lie qkpukpu Josef, nke umu Israel si n'Ijipt bugota, nime Shekem, n'òkè qhia ahu nke Jekob zutara n'aka umu Hemoa nna Shekem n'ogu nkpuru-ego ise: ha we ghoro umu Josef ihe-nketa. 33 Eleesa nwa Eron we nwua; ha we lie ya n'ugwu Finehas nwa-ya, nke enyere ya n'ugwu Efraim.

AKWUKWØ NDI-IKPE

1 O rue, mbe onwu Joshua gasiri, na umu Israel juru Jehova ase, si, Onye gēbu uzq rigoro ayi imegide ndi Kenean, ibuso ha agha? 2 Jehova we si, Juda gārigo: le, enywom ala nka n'aka-ya. 3 Juda we si Simeon, bù nwa-nne-ya, Sorom rigo n'ala-ifé-nzám, ka ayi we buso ndi Kenean agha; mu onwem gēsoro kwa gi je n'ala-ifé-nzà-gi. Simeon we soro ya je. 4 Juda we rigo; Jehova we nye ndi Kenean na ndi-Perizait n'aka-ha: ha we tibue ha nime Bezek, oru nnù ndikom na nnù ise. 5 Ha we hu Adoni-bezek nime Bezek: ha we buso ya agha, tibue ndi Kenean na ndi-Perizait. 6 Ma Adoni-bezek balagara; ha we chua ya n'azu, jide ya, bipu isi-aka-ya abua na isi-ukwu-ya abua. 7 Adoni-bezek we si, Ogu eze ato na iri, ndi ebipuru isi-aka-ha na

isi-ukwu-ha, nāchikota ihe n'okpuru table nkem: dika m'meworo, otu a ka Chineke kwughachiworam. Ha we me ka o ba ia Jerusalem, q nwua n'ebe ahu.

8 Umu Juda we buso Jerusalem agha, were ya, were qnu mma-agha tibue ya, su obodo ahu qku. 9 Emesia umu Juda ridara ibuso ndi Kenean agha, bù ndi bi n'ugwu, na nime Negeb, na n'ebe di ala ala. 10 Juda we jekuru ndi Kenean ndi bi na Hebron: (ma aha Hebron na mbe gara aga bu Kiriat-aba:) ha tibue Sheshai, na Ahiman, na Talmai. 11 Os n'ebe ahu jekuru ndi bi na Debia. (Ma aha Debia na mbe ara aga bu Kiriats-sefa.) 12 Keleb we si, Onye ahu nke gētibu Kiriat-sefa, were ya, m'gēnye kwa ya Aksa, bù nwam nwayi, na nwunye. 13 Qtniel nwa Kenaz, nwa-

nne ntà Keleb, we were ya: o we nye ya Aksa, bú nwa-ya nwayi, na nwunye. 14 O rue, mbe Aksa biara, na o kpaliri di-ya iriq ubi n'aka nna-ya: Aksa we si n'inyinya-ibu-ya rida; Keleb we si ya, Gini ka i nàchò? 15 O si ya, Nyem ngózi; n'ihi na o bu ala Negeb a i nyeworom, gi nyekwam isi miri ufodù. Keleb we nye ya isi miri di n'elu, na isi miri di n'okpuru.

16 Umu onye-Kinait, bú nna nwunye Moses, we si n'obodo nkwu soro umu Juda rigo n'ozara Juda, nke di na Ndida nke Arad, ha we je biri n'etiti ndi ahu. 17 Juda we je, ya na Simeon, bú nwanne-ya, ha tibue ndi Kenean ndi bi na Zefat, we wezuga ya ka ebibie ya. Ewe kpø aha obodo ahu Hòma. 18 Juda were kwa Geza na ókè-ala-ya, na Ashkelon na ókè-ala-ya, na Ekron na ókè-ala-ya. 19 Jehova noye-kwa-ra Juda; o we nweta ugwu; ma o pugh inapu ndi bi na ndagwurugwu ala-ha, n'ihi na ha nwere ubø-ala igwè. 20 Ha we nye Keleb Hebron, dika Moses kwuru: o we napu umu Anak ato ala-ha n'ebe ahu. 21 Ma umu Benjamin anapugh ndi Jebus ndi bi na Jerusalem ala-ha: ndi Jebus we biri n'etiti umu Benjamin nime Jerusalem, rue ta.

22 Ma ulo Josef, ha onwe-ha rigorukwa-ra Bet-el: Jehovah we nøyere ha. 23 Ulo Josef we ziga iledo Bet-el. (Ma aha obodo ahu na mbe gara aga bu Luz.) 24 Ndi nèche nche we hu otù nwoke ka o nèsi n'obodo ahu puta, ha we si ya, Biko, gosi ayi nbata obodo a, ayi gême-kwa-ra gi ebere. 25 O we gosi ha nbata obodo ahu, ha we were qnu mma-agha tibue obodo ahu; ma ha zipuru nwoke ahu na aburu-ya nile. 26 Nwoke ahu we je ala ndi Het, wue obodo, kpø aha-ya Luz: nke ahu bu aha-ya rue ta.

27 Manase anapugh ndi bi na Bet-shan na umu-o odo-ya, na ndi bi na Teanak na umu-obodo-ya, na ndi bi na Doa na umu-obodo-ya, na ndi bi na Ibleam na umu-obodo-ya, na ndi bi na Megido na umu-obodo-ya, ala-ha: ma ndi Kenean iisiri ike ibiri n'ala ahu. 28 O rue, mbe Israel di ike, na ha tiyere ndi Kenean n'ifè-òfùfè, ma ha anapusigh ha ala-ha.

29 Efraim anapugh kwa ndi Kenean

ndi bi na Gezea ala-ha; ndi Kenean we biri na Gezea n'etiti ha.

30 Zebulun anapugh ndi bi na Kitron, na ndi bi na Nahalol, ala-ha; ndi Kenean we biri n'etiti ha, ghø ndi nø n'ifè-òfùfè.

31 Asha anapugh kwa ndi bi n'Akc, na ndi bi na Zaidon, na Ahlab, na Akzib, na Helba, na Afik, na Rehob, ala-ha: 32 ndi Asha we biri n'etiti ndi Kenean, bú ndi bi n'ala ahu: n'ihi na ha anapugh ha ala-ha.

33 Naftali anapugh kwa ndi bi na Bet-shemesh, na ndi bi na Bet-anat, ala-ha; ha we biri n'etiti ndi Kenean, bú ndi bi n'ala ahu: ma ndi bi na Bet-shemesh na Bet-anat ghørø ndi nèfè ha òfùfè.

34 Ndi-Amorait we kpagide umu Dan n'ugwu: n'ihi na ha ekwegh ka ha rida na ndagwurugwu: 35 ma ndi-Amorait jisiri ike ibiri n'ugwu Heres, na n'Ajalon, na nime Shaalbiñ: ma aka ulo Josef dikariir arø, ha we ghø ndi nø n'ifè-òfùfè. 36 Ókè-ala ndi-Amorait we site na nrigo Akrabim, site na nkume di elu ahu, we rigo.

2 i Onye-ovi Jehovah we si na Gilgal rigorue Bokim. O we si, Emerem unu ka unu si n'Ijipt rigota, M'we me ka unu bata n'ala nke M'ñuru nna-unu-hà iyi inye ha; M'we si, M'gagh-emebi òbuba-ndum rue mbe ebigh-ebi, bú nke Mu nia unu ãara; 2 ma unu onwe-unu na ndi bi n'ala nka abala ndu; unu gákwater ebe-ichu-aja nile ha: ma unu egegh nti olum: gini bu nka unu meworo? 3 M'we si kwa, M'gagh-achupu ha n'iru unu; kama ha gáburu unu ogwu n'akuku-aru-unu, chi nile ha gábu-kwara unu qnyà. 4 O rue, mbe onye-ovi Jehovah gwasiri umu Israel nile okwu ndia, na ndi Israel weliri olu-ha, kwa ákwá. 5 Ha we kpø aha ebe ahu Bokim: ha we chuara Jehovah aja n'ebe ahu.

6 Joshua we zilaga ndi Israel, umu Israel we la, nwoke o bula n'ihe-nketya, inweta ala ahu. 7 Ndi Israel we fè Jehovah òfùfè ubochi nile nke Joshua, na ubochi nile nke ndi-okenye ndi emere ka ubochi-ha di anya ka Jcshua nwusiri, ndi huru omume uku nile nke Jehovah, nke O mere Israel. 8 Joshua nwa Nun, bú orù Jehovah, we nwua, mbe o ãara ogu arø ise na iri. 9 Ha we lie ya n'ókè-ala

nke ihe-nketa-ya nime Timnat-heres, n'ugwu Efraim, n'akuku Ugwu nke ugwu Gaash. 10 Ewe chikota kwa obo ahu nile na ndi bu nna-ha n'ala-mo: obo ozø we bilie inochi ha, ndi nāmagh Jehova, ha amagh kwa omume nke O mere Israel.

11 Umu Israel we me ihe ojo n'anya Jehova, fè Bealim òfùfè: 12 ha we rapu Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, Onye nême ka ha si n'ala Ijipt puta, ha we jeso chi ozø, ndi sitere na chi nke ndi ahu ndi nø ha buruburu, ha we kpø isi ala nye ha: we kpasue Jehova iwe. 13 Ha we rapu Jehova, fè Beal na Ashtarot òfùfè. 14 Iwe Jehova we di øku megide Israel, O we nye ha n'aka ndi nāpunara madu ihe, ha we punara ha ihe, O renye kwa ha n'aka ndi-iro-ha buruburu, ha apugh kwa iguzo n'iru ndi-iro-ha ozø. 15 Ebe o bulu ha puru, aka Jehova digide ha ime ha ihe ojo, dika Jehova kwuru, na dika Jehova nuru ha iyi: ewe kpaøue ha nke-uku. 16 Jehova we me ka ndi-ikpè bilie, ha we zoputa ha n'aka ndi nāpunara ha ihe. 17 Ozø kwa, ha egegh nti ndi-ikpè-ha, n'ihi na ha soro chi ozø nākwa iko, we kpø isi ala nye ha: ha siri n'uøø ahu wezuga onwe-ha ngwa ngwa, bú nke ndi bu nna-ha jere nime ya, n'inu ihe nile Jehova nyere n'iwu; ma ha emegh otu a. 18 Ma mbe Jehova mere ka ndi-ikpe biliere ha, Jehova nɔye-kwa-ra onye-ikpe ahu, we zoputa ha n'aka ndi-iro-ha ubøchi nile nke onye-ikpe ahu: n'ihi na Jehova cheghariri uche n'ihi isu-ude-ha n'iru ndi nêmebu ha nākpabu kwa ha. 19 O rue, n'ønwu onye-ikpe ahu, na ha laghachiri, we bibic onwe-ha kari ndi bu nna-ha, n'ijeso chi ozø ifè ha òfùfè, na ikpø isi ala nye ha; ha ekwegr ka ihe si n'omume nile ha, ma-øbu n'uøø-ha siri ike, dapu. 20 Iwe Jehova we di øku megide Israel; O we si, N'ihi na mba nka agabigawo øbuba-ndum nke M'nyeworo ndi bu nna-ha n'iwu, n'ihi na ha egegh kwa nti olum; 21 Mu onwem agagh-anapu kwa onye o bulu ala-ya n'iru ha ozø site na mba nile ndi Joshua rapuru mbe o nwuru: 22 ka M'we were ha nwa Israel, ma ha nedebe uzø Jehova ije ije nime ya, dika ndi bu nna-ha debere ya, ma-øbu na ha edebegh ya. 23 Jehova we rapu mba ahu, ghara inapu ha ala-ha

ngwa ngwa; O nyegh kwa ha n'aka Joshua.

3 i Ma ndia bu mba ndi Jehova rapuru, iji ha nwa Israel, bú ndi nile nāmagh agha nile nke Kenean; 2 nání ka obo nile nke umu Israel we mara, izi ha agha, nání ndi nāmagh ha na mbe gara aga; 3 bú ndi-isi ise nke ndi Filistia, na ndi Kenean nile, na ndi Zaidon, na ndi-Haivait ndi bi n'ugwu Lebanon, site n'ugwu Beal-heamon rue nbata Hemat. 4 Ha di kwa ka ewere ha nwa Israel, imara ma ha gānu ihe nile Jehova nyere n'iwu, nke O nyere ndi bu nna-ha n'iwu n'aka Moses. 5 Umu Israel we biri n'etiti ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi-Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus: 6 ha we lutara onwe-ha umu-ha ndinyom na nwunye, were umu-ha ndinyom nye umu-ha ndikom, fè kwa chi nile ha òfùfè.

7 Umu Israel we me ihe ojo n'anya Jehova, chezø Jehova, bú Chineke-ha, fè Bealim na Asherot. 8 Iwe Jehova we di øku megide Israel, O we renye ha n'aka Kushan-rishataim, bú eze Mesopotemia; umu Israel we fè Kushan-rishataim òfùfè arø asato. 9 Umu Israel we tikue Jehova, Jehova we me ka onye-nzoputa biliere umu Israel, o we zoputa ha, bú Otniel nwa Kenaz, nwa-nne ntà Keleb. 10 Mo nke Jehova we dikwasi ya, o we kpe Israel ikpe; o pua ibu agha, Jehova we nye Kushan-rishataim, bú eze Mesopotemia, n'aka-ya: aka-ya we di ike n'aru Kushan-rishataim. 11 Ala ahu we di jù øgu arø abua. Otniel nwa Kenaz we nwua.

12 Umu Israel we me kwa ihe ojo n'anya Jehova ozø: Jehova we me ka Eglon, bú eze Moab, di ike imegide Israel, n'ihi na ha emewo ihe ojo n'anya Jehova. 13 O we chikötara onwe-ya umu Amon na Amalek, ic tibue Israel, ha we nweta obodo nkwu ahu. 14 Umu Israel we fè Eglon, bú eze Moab, òfùfè arø iri na asato. 15 Umu Israel we tikue Jehova, Jehova we me ka onye-nzoputa biliere ha, bú Ihud nwa Gira, onye Benjamin, onye nême aka-ekpe: umu Israel we si n'aka-ya zigara Eglon eze Moab onyinye-inata-iru-øma. 16 Ihud we mere onwe-ya mma-agha nke nwere

qonu abua, ogologo-ya bu otù cubit; o ke ya n'okpuru uwe-nwuda-ya n'apata-ukwu aka-nri ya. 17 Q weta onyinye-inata-iru-qma ahu nso Eglon eze Moab: ma Eglon bu nwoke mara abuba nke-uku. 18 O rue, mbe o wetasiri onyinye-inata-iru-qma ahu nso, na o zilagara ndi nēbu onyinye-inata-iru-qma ahu. 19 Ma ya onwe-ya si n'arusi apiri api ndi di na Gilgal laghachi, si, Okwu nzuzo ka m'nwere igwa gi, eze. Q si, Nodunu du. Ndi nile ndi nēguzo ya buruburu we si n'ebe o no pua. 20 Ihud we biakute ya; ma ya onwe-ya nānōdu nāní ya n'ime-ulō-elu ojuju-oyi nke o nwere. Ihud we si, Okwu Chineke ka m'hwere igwa gi. Q we si n'oche-eze-ya bilie. 21 Ihud we setipu aka-ekpe-ya, si n'apata-ukwu aka-nri ya were mma-agha ahu, ma ya n'afq-ya: 22 isi-mma we soro kwa iru-mma ba; abuba we bochipu iru-mma, na o dōputagh mma-agha ahu n'afq-ya; o we pua n'otule-ya. 23 Ihud we pua n'uzo-nbata, mechibido ya qonu-uzo ime-ulō-elu ahu, kpachie ha. 24 Ma mbe ya onwe-ya pusiri, ndi-orū-ya batara; ha we hu, ma, le, akpachiwo qonu-uzo ime-ulō-elu ahu; ha si, Q bu nāní na o nēkpuchi ukwu-ya abua n'ime-ulō ojuju-oyi ya. 25 Ha we nēche rue mbe ihere mere ha: ma, le, o meghepugh qonu-uzo ime-ulō-elu ahu; ha we were nkripsi-ugodi, meghe ha: ma, le, onye-nwe-ha adawo n'ala nwua. 26 Ihud we wepuga onwe-ya mbe o nābagwoju ha anya, ya onwe-ya we gabiga arusi ahu apiri api, wepuga onwe-ya rue Seira. 27 O rue, mbe o biara, na o fūru opike n'ugwu Efraim, umu Israel we si n'ugwu ahu soro ya rida, ya onwe-ya we no n'iru ha. 28 Q si ha, Basonum n'azu: n'ihi na Jehova enyewo ndi-iro-unu, bù ndi Moab, n'aka-unu. Ha we soro ya rida, were ngabiga-miri Jōdan nile n'uzo ije Moab, ha ekwagh kwa ka nwoke o bula gabiga. 29 Ha we tibue Moab na mbe ahu, ihe ra ka orú nnū madu na nnū ise, nwoke o bula nke buru ibù, na nwoke o bula bu dinkpà; o digh kwa nwoke o bula wepugara onwe-ya. 30 Ewe me ka Moab ruru ala n'okpuru aka Israel n'ubochi ahu. Ala ahu we di jū ogu arō anō.

31 Mbe o gasiri Shamga nwa Anat we di, nke were ndudu ejì achu ehi tibue ndi

Felistia, nnū ndikom na ogu iri: ya onwe-ya kwa, o zoputara Israel.

4 1 Umu Israel we me kwa ozo ihe ojo n'anya Jehovah, mbe Ihud nwusiri. 2 Jehovah we renye ha n'aka Jebin, bù eze Kenean, onye bu eze nime Hezoe; onye-isi usu-ndi-agha-ya bu kwa Sisera, ma onye ahu bi nime Haroshet nke mba di iche iche ozo. 3 Umu Israel we tikue Jehovah: n'ihi na o nwere nnū ubo-ala igwé abua na ogu ise; ya onwe-ya we mebusie umu Israel ike orú arō.

4 Ma Debora, bù nwayi nke bu onye-amuma, bù nwunye Lapidot, ya onwe-ya nēkpe Israel ikpe na mbe ahu. 5 Nwayi ahu bi kwa n'okpuru nkwu Debora n'etiti Rema na Bet-el n'ugwu Efraim: umu Israel we rigokute ya ka o kpe ha ikpe. 6 O zie kpø Berak nwa Abinoam ka o si na Kedesh-naftali bia, o si ya, Q nyegh iwu, bù Jehovah, Chineke nke Israel, si, Je, dørø rue n'ugwu Teboa, chiri kwa n'onwe-gi orú nnū ndikom na nnū ise sitere n'umu Naftali, site kwa n'umu Zebulun? 7 M'gadø kwa Sisera, bù onye-isi usu-ndi-agha Jebin, rue gi aru, rue miri-iyi Kaishon, ya na ubo-ala-ya na igwé ndi-ya; M'gēnye kwa ya n'aka-gi. 8 Berak we si ya, Q buru na i sorom je, m'gēje kwa: ma o buru na i soghm je, m'gagh-eje. 9 Debora we si, Aghaghm isoro gi je: nāní na ojija-gi agagh-adi n'ije nke gi onwe-gi nēje; n'ihi na o bu n'aka nwayi ka Jehovah gērenye Sisera. Debora we bilie, soro Berak jerue Kedesh. 10 Berak we kpokota Zebulun na Naftali rue Kedesh; o we were ukwu-ya rigo, ya na orú nnū ndikom na nnū ise: Debora we soro ya rigo. 11 Ma Heba, bù onye-Kenait, siri na Ken kewapu onwe-ya, bù site n'umu Hobab nwa-nne nwunye Moses, we ma ulo-ikwū-ya rue osisi terebinth nime Zaananim, nke di n'akuku Kedesh. 12 Ha we gosi Sisera na Berak nwa Abinoam arigowo n'ugwu Teboa. 13 Sisera we kpokota ubo-ala-ya nile, bù nnū ubo-ala igwé abua na ogu ise, na ndi nile ndi soro ya, site na Haroshet nke mba di iche iche ozo, rue miri-iyi Kaishon. 14 Debora we si Berak, Bilie; n'ihi na nka bu ubochi nke Jehovah nyeworo Sisera n'aka-gi: Jehovah, Q pugh we je n'iru gi? Berak we si n'ugwu Teboa rida, ya na orú nnū ndikom na

nnù ise ndi soro ya n'azu. 15 Jehova we were ọnu mma-agha chusa Sisera, na ubo-ala-ya nile, na omuma-ulō-ikwū-ya nile. n'iru Berak; Sisera we si n'ubō-ala-ya rida, ọalaga n'ukwu-ya. 16 Ma Berak churu ubo-ala-ya nile n'azu, na n'azu omuma-ulō-ikwū-ya, rue Haroshet nke mba di iche iche ọzọ: omuma-ulō-ikwū nile nke Sisera we da n'ọnū mma-agha; o digh otu nwoke fôduru.

17 Ma Sisera ọalagara n'ukwu-ya rue ulō-ikwū Jael, bù nwunye Heba onye-Kinait: n'ihi na udo di n'etiti Jebin, bù eze Hczoa, na ulo Heba, bù onye-Kinait. 18 Jael we pua izute Sisera, si ya, Wezuga onwe-gi, onye-nwem, wezuga onwe-gi bakutem; atula egwu. O we wezuga onwe-ya bakuru ya n'ulo-ikwū, o werc akwa-ichu-oyi kpuchie ya. 19 O si ya, Biko, me ka m'ñua nwanti miri; n'ihi na akpiri kpôrôm nku. O we meghe karama-akpukpô miri-ara-ehi, me ka o ñua, o kpuchie ya. 20 Sisera we si ya, Guzo n'ọnū-uzo ulo-ikwū, o gérû kwa, o buru na nwoke o bula abia, juagî, si, O di nwoke o bula nq n'ebe a? na i gâsi, É-é. 21 Jael, bù nwunye Heba, we were ntú ulo-ikwū, jide kwa otútú n'aka-ya, bakuru ya nwayo, kpôbà ntú ahu n'akuku egedege-iru-ya, ntú we kpôpue ba n'ala; n'ihi na nwoke ahu di n'oké ura, ike gwu-kwa-ra ya; o we nwua. 22 Ma, le, Berak nâchu Sisera, Jael we puta izute ya, si ya, Bia, m'gême kwa ka i hu nwoke ahu nke gi onwe-gi nâchö. O we bakuru ya; ma, le, Sisera adawo nwua, ntú ahu di kwa n'akuku egedege-iru-ya. 23 Chineke we me ka Jebin, bù eze Kenean, ruru ala ubochi ahu n'iru umu Israel. 24 Aka umu Israel we nâga nêsi ike n'aru Jebin, bù eze Kenean, rue mbe ha bipuru Jebin, bù eze Kenean.

5 1 Debora na Berak nwa Abinoam we bùa abù n'ubochi ahu, si,

2 N'ihi na ndi-ndú nêdu edu n'Israel, N'ihi na ndi Israel were afô-ofufo nye onwe-ha, Gôzienu Jehova.

3 Nurunu, ndi-eze; ñanu nti, ndi-isi; Mu onwem gâbûku Jehova abù, obunâ mu onwem; M'gâbûku Jehova, bù Chineke nke Israel, abù òma.

- 4 Jehova, mbe I siri na Sia puta, Mbe I siri n'ohia Edom zo ije, Ala mara jijiji, elu-igwe bu-kwa-ra miri, Igwe-oji nile nke ọara ọchichiri bu-kwa-ra miri.
- 5 Ugwu nile rudara dika miri n'iru Jehova, Obunâ Sainai ahu n'iru Jehova, bù Chineke nke Israel.
- 6 N'ubochi Shamga nwa Anat, N'ubochi Jael, okporo-uzo nile ghara idi, Ndi nêje ije n'uzo we je n'okporo-uzo ọbagorô abagô.
- 7 Obodo ntâ we ghara idi n'Israel, ha we ghara idi, Rue mbe mu, bù Debora, biliri, Rue mbe mu, bù nne n'Israel, biliri.
- 8 Ha roputara chi ọhu di iche iche: Mbe ahu agha di n'ọnū-uzo-ama nile: Àhuru ọta ma-óbu ube N'etiti orú nnù madu uzo ise n'Israel?
- 9 Obim di n'ebe ndi-onye-ukpuru nke Israel nq, Ndi nêwere afô-ofufo nye onwe-ha n'etiti ndi Israel: Gôzienu Jehova.
- 10 Unu ndi inyinya-ibu ọcha nêbu, Ndi nânqkwasí n'uwe-nwuda, Unu na ndi nêje ije n'uzo, Tugharinu uche.
- 11 N'ebe dipuru anya n'olu ndi-uta, n'etiti ebe isere miri, N'ebe ahu ka ha gâkô akukô ezi omume nile nke Jehova, Bù ezi omume nile O mere obodo ntâ Ya n'Israel. Mbe ahu ndi Jehova ridara rue ọnū-uzo-ama nile.
- 12 Teta, teta, Debora; Teta, teta, kwue okwu abù: Bilie, Berak, dota usu ndi i dotara n'agha n'agha, gi nwa Abinoam.
- 13 Mbe ahu ndi fôduru nime ndi di ike nke-uku, bù ndi Israel, ridara; Jehova ridara n'ihim imegide ndi-dike.
- 14 Ndi nkporogwu-ha di nime Amalek siri n'Efraim rida; Nëso gi n'azu, Benjamin, n'etiti umu-nna-gi. Ndi-onye-ukpuru siri na Makia rida,

- 1 Ndi ji nkpa-n'aka ode-akwukwo ese
ihe si-kwa-ra na Zebulun rida.
- 15 Ndi-isi n'Isaka noye-kwa-ra Debora;
Dika Isaka si di, otù a ka Berak di;
Na ndagwurugwu ka ezigara ya
n'ukwu-ya abua.
Na miri-iyi nile nke Reuben
Ka oké nzube obi di.
- 16 N'ihi gini ka i nöduru n'etiti ogige-
aturu-gi,
Inu obubu-objà anëburu igwè aturu?
Na miri-iyi nile nke Reuben
Ka oké nnyocha obi di.
- 17 Gilead biri n'ofè Jôdan:
Dan kwa, n'ihi gini ka o nq n'ubø?
Asha nöduru n'qnu-miri oké osimiri,
O bu kwa n'akuku owitz-miri-ya
nile ka o nëbi.
- 18 Zebulun bu ndi nyebigara ndu-ha
rue qnwu,
Naftali kwa, n'elu ebe nile di elu nke
qphia.
- 19 Ndi-eze biara, bù agha;
Møe ahu ndi-eze Kenean bùru agha,
Nime Teanak n'akuku miri Megido:
Q digh urù ego ha nara.
- 20 N'elü-igwe ka ha si bù agha,
Kpakpando si n'uzø nile ha atuliri
atuli buso Sisera agha.
- 21 Miri-iyi Kaishon bupuru ha,
Miri-iyi ochie ahu, bù miri-iyi
Kaishon.
Nkpuru-obim, i názoda ike.
- 22 Møe ahu ka ukwu inyinya zosiri ike
Site n'iwuli-elu ahu nile, bù iwuli-
elu nke ihe nile ya di ike.
- 23 Buanu Miroz qnu, ka mq-ozì nke
Jehova siri,
Buanu ndi bi nime ya qnu nke-uku;
N'ihi na ha abiagh iyere Jehova aka,
Iyere Jehova aka imegide ndi-dike.
- 24 Agágózi Jael kari ndinyom,
Bù nwunye Heba onye-Kinait,
Kari ndinyom n'ulo-ikwù ka agágózi
ya.
- 25 Miri ka Sisera riqø, miri-ara-ehi ka
o nyere ya;
Q weta nso ya miri-ara-ehi nke raru
araru n'qkwa ndi di ebube.
- 26 Aka-ya ka o setiri na ntú,
Aka-nri-ya n'otütù ndi nálu olu ike;
Q were otütù kpø Sisera, o kpøro ya
n'isi,
Q we kpøpue ya, ntú ahu we bapue
n'akuku egedege-iru-ya.
- 27 N'abata ukwu-ya abua ka o ruru ala,
da, tqø:
N'abata ukwu-ya abua ka o ruru ala,
da:
Ebe o ruru ala, n'ebe ahu ka o dara,
la n'iyi.
- 28 Na window-ya ka o lcpuru anya, tie
nkpu,
Bù nne Sisera, site n'oghore inara
ifufe,
Gini mere ubø-ala-ya nànq qdù
ibia?
Gini mere wheel nke ubø-ala-ya nile
ji la azu?
- 29 Ndi-isi-ya ndinyom ndi mara ihe
náza ya,
E, ya onwe-ya nékwughachiri onwe-
ya okwu-qnu-ya nile,
- 30 Ha achøtagh? ha ekégh ihe-nkwata?
Otù nwa-abogho, umu-abogho abua,
gädiri nwoke o bula, n'isi n'isi;
Ihe-nkwata, bù uwc esijiri esiji, diri
Sisera,
Ihe-nkwata, bù uwe esijiri esiji nke
akpara nke-qma,
Bù uwe esijiri esiji nke akpara nke-
qma n'akuku abua, nke diri olu ndi
akwatara?
- 31 Otù a ka ndi-iro-Gi nile gälä n'iyi,
Jehova:
Ma ndi náhu Ya n'anya gädi ka
anyanwu møe o náputa n'ike-ya.
Ala we di jù ogu arø abua.
- 6 1 Umu Israel we me ihe qjø n'anya
Jehova: Jehova we nye ha n'aku
Midian arø asa. 2 Aka Midian we di
ike n'aru Israel: n'ihi Midian ka umu
Israel mere onwe-ha ebe miri nérù nke
di n'ugwu, na qbà, na ebe ewusiri ike.
3 O rue, o buru na Israel agha nkpuru,
na ndi Midian rigoro ya, na ndi Amalek,
na umu Iru-anyanwu; ha we rigo
imegide ha; 4 ha we ma ulo-ikwù-ha
imegide ha, we bibie ihe-qmume ala, rue
ebe i gábà na Geza, ha arapugh kwa
ihe nédébe ndu n'Israel, ma o bu aturu,
ma-qbu ehi, ma-qbu inyinya-ibu.
5 N'ihi na ha na anu-uloh na ulo-
ikwù nile ha rigoro, ha batara dika
ojuju igurube n'iba-uba; qnu-ogugu
adigh kwa ha, o digh kwa camel-ha: ha
we bata n'ala ibibi ya. 6 Ewe me ka
Israel ghara inwe ike ma-oli n'ihi
Midian; umu Israel we tikue Jehova.
7 O rue, møe umu Israel tikuru

Jehova n'ihī Midian, 8 na Jehova ziri otū nwoke, bú onye-amuma, jekuru umu Israel: o si ha, Otū a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri, Mu onwem mere ka unu si n'Ijipt rigota, eme-kwa-ram ka unu si n'ulo ndi-orū puta: 9 M'we naputa unu n'aka ndi Ijiot, na n'aka ndi nile nēmcbu unu, M'we chupu ha n'iru unu, nye unu ala-ha: 10 M'we si unu, Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu; unu atula egwu chi nile nke ndi-Amorait, ndi unu onwe-unu bi n'ala-ha: ma unu egegh nti olum.

11 Mq-ozzi nke Jehova we bia, nōdu n'okpuru osisi terebinth ahu nke di n'Qfra, nke Joash, bú onye Abieza, nwere: ma Gideon nwa-ya nēticha qka wheat n'ebe-nzocha-nkpuru-vine, iweputa ya n'iru Midian. 12 Mq-ozzi nke Jehova we me ka o hu ya anya, si ya, Jehova noyere gi, gí dike bu dinkpā. 13 Gideon we si ya, Biko, onye-nwem, o buru na Jchova noyere ayi, n'ihī gini kwa ka ihe a nile dakwasiworo ayi? óle ebe kwa ka ihe-ebube-Ya nile di, nke nna-ayi-hà kqro ayi akukq ha, si, Jehova, O megh ka ayi si n'Ijipt rigota? ma ubu a Jehova arapuwo ayi, nye kwa ayi n'aka Midian. 14 Jehova we che ya iru, si, Je n'ike-gi a, zoputa Israel n'aka Midian: ézigaghm i? 15 O si Ya, Biko, Onye-nwe-ayi, M'gēji gini zoputa Israel? le, usu nnū ndikom abua na ogu iri nkem bu nke nēnwégh ike nime Manase, mu onwem bu kwa onye pekasiri npe n'ulo nnam. 16 Jchova we si ya, N'ihī na Mu na gi gānq, i gētibū kwa Midian dika otū nwoke. 17 O si ya, Biko, o buru na ahutawom amara n'iru Gi, Gi me-kwa-ram ihe-iriba-ama na Gi onwe-gi nākpayerem uka. 18 Biko, esila n'cbe a pua, rue mbe m'gābiakute Gi, weputa onyinyem inata iru-qma, doba ya n'iru Gi. O si, Mu onwem gānqdu rue mbe i gābiaghachi. 19 Gideon we ba n'ulo, dozie nwa-ewu, na achicha ekogh-eko nke ephah utu qka: o tiyerc anu ahu nime nkata, tiye kwa ofc n'ite, weputa ya nye ya n'okpuru osisi terebinth ahu, we weta ya nso. 20 Mq-ozzi nke Chineke we si ya, Were anu nka na achicha ekogh-eko nka, doba n'elu nkume a di elu, wusi kwa ofe ahu. O me otū a. 21 Mq-ozzi nke

Jehova we setipu nsotu nkpa-n'aka nke di n'aka-ya, metu anu ahu na achicha ekogh-eko ahu; qku we si na nkume ahu di elu rigo, ripia anu ahu na achicha ekogh-eko; mq-ozzi nke Jehova we pua n'anya-ya. 22 Gideon we hu na mq-ozzi nke Jehova ka o bu; Gideon we si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehova! n'ihī na ahuwom mq-ozzi nke Jehova iru n'iru. 23 Jehovah we si ya, Udo diri gi; atula egwu: i gagh-anwu. 24 Gideon we wuere Jehovah ebe-ichu-aja n'ebe ahu, kpø ya Jchova-shalom: rue ta o digide n'Qfra nkc ndi Abieza.

25 O rue, n'abali ahu, na Jehovah siri ya, Were oke-ehi nke nna-gi nwere, bú oke-ehi nke-abua, nkc ƙara aro asa, kwadà kwa ebe-ichu-aja Beal nke nna-gi nwere, ƙbutu kwa Ashera nke di n'akuku ya: 26 wu-kwa-ra Jehovah, bú Chineke-gi, ebe-ichu-aja n'elu ebe a siri ike, n'usoro, werc kwa oke-ehi nke-abua ahu, were kwa nkú Ashcra nke i gēbutu, sure ajá-nsure-qku. 27 Gideon we chirri ndikom iri sitere na ndi-orū-ya, o me dika Jehovah gwara ya okwu: o rue, n'ihī na o turu egwu ulo nna-ya na ndikom obodo-ya, imē ya n'ehihie, na o mere ya n'abali. 28 Ndikom obodo ahu we bilie n'isi-ututu, ma, le, akwaturu ebe-ichu-aja Beal, ƙbutu kwa Ashera nke di n'akuku ya, sure kwa okc-ehi nke-abua ahu n'elu ebe-ichu-aja nkc ewuru. 29 Ha we sirita onwe-ha, Onye mere ihe a? Ha we ju ajuju, chq kwa, si, Gideon nwa Joash emewo ihe a. 30 Ndikom obodo ahu wc si Joash, Me ka nwa-gi puta, ka o nwua: n'ihī na o kwatuwo cbe-ichu-aja Beal, na n'ihī na o ƙbutuwo Ashera nke di n'akuku ya. 31 Joash we si ndi nile nkc guzoro megide ya, Unu onwe-unu, ünu gēkpere Beal qnu-ya? ma-qbū unu onwe-unu, ünu gāzoputa ya? Onye nke gēkpere ya qnu-ya, ka eme ka o nwua: rapu ya rue ututu; o buru na chi ka o bu, ya kpere onwe-ya qnu-ya, n'ihī na akwatuwo cbc-ichu-aja-ya. 32 O we kpø ya Jerubeal n'ubochi ahu, si, Ka Beal kpegide ya, n'ihī na o kwatuwo ebe-ichu-aja-ya.

33 Ndi Midian nile na ndi Amalek na umu Iru-anyanwu we chikqta onwe-ha, gabiga, ma ulo-ikwū-ha na

ndagwurugwu Jezreal. 34 Mo nke Jehova we were Gideon kpuchie Onwe-ya dika uwe; o we fua opi-ike; Abieza we kpokota onwe-ha n'azu ya. 35 O we ziga ndi-ozzi nime Manase nile; ha onwe-ha kpokota-kwa-ra onwe-ha n'azu ya: o we ziga ndi-ozzi nime Asha, na nime Zebulun, na nime Naftali; ha we rigo izute ha. 36 Gideon we si Chineke, O buru na I nesi n'akam zoputa Israel, dika I kwuworo, 37 le, mu onwem netiye aji-anu ebiri ebi n'ebe-nzocha-oka; o buru na igirigi adikwasi nani n'aji-anu ebiri ebi ahu, ma okpukpo-nku adikwasi n'ala nile buruburu, m'gamara kwa na I gesi n'akam zoputa Israel, dika I kwuworo. 38 O we di otu a: o we bilie n'isi-ututu n'echi-ya, pikota aji-anu ebiri ebi ahu, hichapu igirigi n'aji-anu ebiri ebi ahu, ojuju okwa miri. 39 Gideon we si Chineke, Ka iwe-Gi ghara idi oku megidem, ka m'kwu kwa nani otu ubo a: biko, ka m'were aji-anu ebiri ebi ahu nwa nani otu ubo a; biko, ka okpukpo-nku dikwasi nani n'aji-anu ebiri ebi ahu, ma ka igirigi dikwasi n'ala nile buruburu. 40 Chineke we me otu a n'abali ahu: okpukpo-nku we dikwasi nani n'aji-anu ebiri ebi ahu, ma igirigi dikwasiri n'ala nile buruburu.

7 i Jerubeal (onye ahu bu Gideon), na ndi nile soro ya, we bilie n'isi-ututu, ma ulo-ikwu-ha n'akuku isi-iyi Harod: omuma-ulo-ikwu Midian we di n'akuku Ugwu ha, site n'ugwu ntá More, nime ndagwurugwu.

2 Jehova we si Gideon, Ndi nke neso gi baram uba inye Midian n'aka-ha, ka Israel we ghara inya isi megidem, si, Akam azoputawom. 3 Ma ubu a, biko, kpoo oku na nti ndi nka, si, Onye natu egwu, nama kwa jijiji? ya laghachi, si n'ugwu Gilead balaga. Oru nnu ndikom uzq abua na nnu iri-na-ise we si na ndi Israel laghachi; ma oru nnu ndikom na nnu ise foduru.

4 Jehova we si Gideon, Ndi Israel bara uba rue ubu a; me ka ha ridarue miri ahu, M'ganwaputa-kwa-ra gi ha n'ebe ahu: o gero kwa, na onye o bula M'gasi gi, Onye a gesoro gi je, o bu onye ahu gesoro gi je; ma onye o bula M'gasi gi, Onye a agagh-eso gi je, o bu onye ahu naghagh-eje. 5 O we

me ka ndi Israel ridarue miri ahu: Jehova we si Gideon, Onye o bula nke ji ire-ya ra miri, dika nkita nara, onye ahu ka i gedo n'onwe-ya iche; onye o bula kwa nke neruru n'ikper-ya abua inu miri. 6 Onu-ogugu ndi nara miri, n'itiye aka-ha n'onu-ha, di ogu ndikom iri-na-ise: ma ndi nile foduru nime ndi Israel ruru n'ikper-ya inu miri. 7 Jehova we si Gideon, O bu ogu ndikom iri-na-ise ahu ndi nara miri ka M'geji zoputa unu, nye kwa Midian n'aka-gi: ma ka ndi Israel nile la, onye o bula n'ebe nke ya. 8 Ndi ahu we were ihe-oriri-uzo n'aka-ha, na opi-ike-ha: ma o zilagara ndikom nile nke Israel, onye o bula n'ulo-ikwu-ya, ma ogu ndikom iri-na-ise ahu ka o jidere: ma omuma-ulo-ikwu Midian di n'okpuru ya nime ndagwurugwu ahu.

9 O rue, n'abali ahu, na Jehova siri ya, Bilie, rida imegide omuma-ulo-ikwu ahu; n'ihi na enyewom ya n'aka-gi. 10 Ma o buru na gi onwe-gi atua egwu irida, gi na Pura, bu nwa-okorobia-gi, ridarue omuma-ulo-ikwu ahu: 11 i ganu kwa ihe ha n'ekwu: emesia ageeme kwa ka aka-gi abua di ike ka i we rida imegide omuma-ulo-ikwu ahu. O we rida, ya onwe-ya na Pura, bu nwa-okorobia-ya, rue nsotu ndi chir ihe-ekike-agha, ndi no n'omuma-ulo-ikwu ahu. 12 Ma ndi Midian na ndi Amalek na umu Iru-anyanwu nile namade nime ndagwurugwu ahu dika igurube n'uba; iguta-ogugu adigh kwa camel-ha, dika ajá nke di n'usq oké osimiri n'uba. 13 Gideon we bia, ma, le, otu nwoke n'ezere ibe-ya nrq, si, Le, arorom nrq, ma, le, buruburu achicha qka barley n'kpore ba n'omuma-ulo-ikwu Midian, o biarue ulo-ikwu, tie ya, o we da, achicha ahu we me ka o kpue iru, ulo-ikwu ahu we tobo n'ala. 14 Ibe-ya we za, si, Nka abugh ihe ozq ma-obugh mma-agha Gideon nwa Joash, bu nwoke Israel: Chineke enyewo Midian na omuma-ulo-ikwu-ya nile n'aka-ya.

15 O rue, mbe Gideon nuru ozize nrq ahu na akuk-isi-ya, na o kpore isi ala; o we laghachi n'omuma-ulo-ikwu Israel, si, Bilienu; n'ihi na Jehova enyewo omuma-ulo-ikwu Midian n'aka-

unu. 16 Q we kewa ogu ndikom iri-na-ise ahu n'usu ato, o tiye n'aka-ha nile opi-ike, na ite nke ihe nādigh nime ha, na qwa n'etiti ite ahu. 17 Q si ha, Lenumanya, me-kwa-nu otu a: ma, le, mbe mu onwem nābā na nsotu ọmuma-ulō-ikwū-ha, o gēru kwa na, dika in'nēme, otu a ka unu gēme. 18 Mbe m'furu opi-ike, mu enwem na ndi nile nke sorom, unu gāfū kwa opi-ike, ọbunā unu onwe-unu, buruburu ọmuma-ulō-ikwū ahu nile, si, Ayi diri Jehova, di-kwa-ra Gideon.

19 Gideon, na ogu ndikom ise ndi soro ya, we ba na nsotu ọmuma-ulō-ikwū na nmalite nche etiti abali, (o bu nání mbe ahu ka ha guzoro ndi-nche): ha we fua opi-ike-ha, tupia kwa ite nke di n'aka-ha. 20 Usu ato ahu we fua opi-ike-ha, tiwa kwa ite-ha, jide kwa qwa-ha n'aka-ekpe-ha, na opi-ike-ha n'aka-nri-ha, ifu afu: ha we tie nkpu, si, Mma-agha diri Jehova di-kwa-ra Gideon. 21 Ha we guzo, nwoke o bulu n'ọnqodu-ya, buruburu ọmuma-ulō-ikwū ahu: ọmuma-ulō-ikwū ahu nile we ba qos; ha we tie nkpu, balaga. 22 Ha we fua ogu opi-ike iri-na-ise ahu, Jehova we me ka mma-agha nwoke o bulu di n'aru ibe-ya, na n'aru ọmuma-ulō-ikwū ahu nile: ọmuma-ulō-ikwū ahu we balaga rue Bet-shita n'uzo Zerera, rue uso Ebel-mehola, n'akuku Tabat. 23 Ndi kom Israel we si na Naftali, na n'Asha, na nime Manase nile, kpokoputa onwe-ha, chua Midian n'azu. 24 Gideon we ziga ndi-ozzi n'ugwu Efraim nile, si, Ridatanu izute Midian, burunu ha uzo were miri, rue Bet-barra, bu Jodan. Ndi kom nke Efraim we kpokota onwe-ha, were miri ahu rue Bet-barra, bu Jodan. 25 Ha we nwude ndi-isi abua nke Midian, bu Oreb na Zeeb; ha we bu Oreb n'oké nkume Oreb. bu kwa Zeeb n'ebenzocha-nkpuru-vine nke Zeeb, we chua Midian: ha we wetara Gideon isi Oreb na Zeeb n'ofe Jodan.

8 i Ndi kom Efraim we si ya, Gini bu ihe a i meworo ayi, na i kpoghi ayi, mbe i jere ibuso Midian agaha? Ha we soro ya isesi okwu ike. 2 Q we si ha, Gini ka m'meworo ubu a dika nke unu mere? Ntutukọ nkpuru ubi-vine tōduru nke Efraim, o di h nma

kari oghughọ-nkpuru-vine nke Abicza? 3 N'aka-unu ka Chineke nyeworo ndi-isi Midian, bu Oreb na Zeeb: ma gini ka m'puru ime dika nke unu merc? Mbe ahu cbi-ọku-ha juru n'aru ya, mbe o kwuru okwu ahu. 4 Gideon we biarue Jodan igabiga, ya onwe-ya, na ogu ndikom iri-na-ise ahu ndi soro ya, ha nāda mba, ma ha nāchu achi. 5 Q we si ndikom Sukot, Bilo, nyenu ndi nēsom n'ukwu n'ukwu obehachicha; n'ihi na ha nāda mba, ma mu onwem nāchu Zeba na Zalmuna, bu ndi-eze Midian. 6 Ndi-isi Sukot we si, Obu-aka Zeba na Zalmuna, ha di n'aka-gi ubu a, na ayi gēnye usu-ndi-agha-gi nri? 7 Gideon we si, N'ihi nka mbe Jehova gēnye Zeba na Zalmuna n'akam, m'gēwere kwa ọgwu nke ọzara were kwa ugā ticha anu-aru-unu. 8 O si n'ebi ahu rigorue Peniel, gwa ha okwu dika nka: ndikom Peniel we za ya dil:a ndikom Sukot zara ya. 9 Q we gwa kwa ndikom Peniel okwu, si, Mbe in'latara n'udo, m'gākwatu ulo-elu a.

10 Ma Zeba na Zalmuna nō nime Kakoa, ha na ọmuma-ulō-ikwū nile ha, ihe ra ka oru nnu ndikom, na nnu iri-na-asa, na ogu iri, ndi nile fōduru site n'omuma-ulō-ikwū nile nke umu Iru-anyanwu: ma ndi daworo di oru nnu ndikom uzo iri-na-ise, ndi nāmiputa mma-agha. 11 Gideon we rigo n'uzo ndi bi n'ulo-ikwū n'Iru-anyanwu Noba na Jōgbeha, o tibue ọmuma-ulō-ikwū ahu; n'ihi na ọmuma-ulō-ikwū ahu nō na ntukwasobi na ihe agagheme ha. 12 Ma Zeba na Zalmuna Ọlagara; o we chua ha; o we nwude ndi-eze abua nke Midian, bu Zeba na Zalmuna, me ka ọmuma-ulō-ikwū ahu nile ma jiji. 13 Gideon nwa Joashi we si n'agha ahu site na nrigo Heres lata. 14 Q nwude otu nwa-okorobia sitere na ndikom Sulot, o we jua ya ajuju: o we dere ya aha ndi-isi Sukot na ndi-ol-enye-ya n'akwul:wō, ogu ndikom ato na iri na asa. 15 Q we biakute ndikom Sukot, si, Le Zeba na Zalmuna, ndi unu taram uta bayere ha, si, Obu-aka Zeba na Zalmuna, ha di n'aka-gi ubu a, na ayi gēnye ndikom-i ndi nāda mba nri. 16 Q were ndi-okenye obodo ahu, na ọgwu ọzara na ugā, o were ha me ka ndikom Sukot mara ihe. 17 Q kwaju:

ulo-elu Penuel, bue ndikom obodo ahu. 18 Q si Zeba na Zalmuna, Ndi kom ahu nke unu b̄uru nime Teboa, h̄a di aña? Ha si, Dika i di, otú a ka ha di; onye o bula di ka umu eze n'aru. 19 Q si, Umu-nnem, b̄u umu-ndikom nnem muru, ka ha bu: Jehova nādi ndu! asi na unu emewo ka ha di ndu, agaghmebuwori unu. 20 Q we si Jeta, b̄u okpara-ya, Bilie, bue ha. Ma nwaokoro ahu amiputagh mma-agha-ya: n'ihi na o nātu egwu, n'ihi na nání nwa-okoro ka o bu rue m̄be ahu. 21 Zeba na Zalmuna we si, Gi onwe-gi bilie, dakwasi ayi: n'ihi na dika nwoke si di, otú a ka idi-ike-ya di. Gideon we bilie, bue Zeba na Zalmuna, were ihe nile yiri ḥonwa nke di n'olu camel-ha.

22 Ndi kom Israel we si Gideon, Nāehi ayi, ma gi onwe-gi, ma nwa-gi nwoke, ma nwa nwa-gi: n'ihi na i zoputawo ayi n'aka Midian. 23 Gideon we si ha, Mu onwem agagh-achi unu, nwam agagh-achi kwa unu: Jehova gāehi unu. 24 Gideon we si ha, Ka m'riq unu aririq, nye-kwa-num, nwoke o bula nba-aka nke ihe-nkwata-ya. (N'ihi na ha nwere nba-aka ola-edo, n'ihi na ndi Ishmael ka ha bu.) 25 Ha si, Ayi gēnye ha nō. Ha we basa uwe, iuba n'ebe ahu, nwoke o bula nba-aka nke ihe-nkwata-ya. 26 Qtütü nba-aka oia-edo nile nke o riqo we di nnū shekel ola-edo anq na ogu ise; nāgugh ihe nile yiri ḥonwa, na ihe nile anākwuba na nti, na uwe ododo nile nke di n'aru n̄di-eze Midian, nāgugh kwa ihe-inyan'olu nile nke di n'olu camel-ha. 27 Gideon we me ya ka o buru ephod, guzo ya q̄t̄o n'obodo-ya, b̄u Qfra: Israel nile we soro ya nākwa iko n'ebe ahu: o we ghōrō Gideon, ghō-kwa-ra ulo-ya, ḥonya. 28 Ewe me ka Midian ruru ala n'iru umu Israel, ha ewcligh kwa isi-ha q̄z̄o. Ala we di jū ogu arō abua n'ubochi Gideon.

29 Jerubeal nwa Joash we je biri n'ulo-ya. 30 Gideon nwe-kwa-ra ogu umu-ndikom ato na iri ndi siri n'úkwù onwe-ya puta: n'ihi na o nwere qtutu ndinyom. 31 Iko-ya nwayi nke nō na Shekem, ya onwe-ya mu-kwa-ra ya nwa-nwoke, o gua ya aha Abimelek. 32 Gideon nwa Joash we nwua n'ezi

isi-awo, elie ya n'ilì Joas̄n, b̄u nna-ya, n'Qfra nke ndi Abieza.

33 O rue, m̄be Gideon nwuru, na umu Israel laghaehiri, soro Bealim nākwa iko, doro onwe-ha Beal-berit ka o buru chi. 34 Ma umu Israel echetagh Jehova, b̄u Chineke-ha, Onye nānaputa ha n'aka ndi-iro-ha nile buruburu: 35 ha emegh kwa uio Jerubeal, b̄u Gideon, ebere, dika ezi ihe nile si di nke o mere Israel.

9 1 Abimelek nwa Jerubeal we jerue Shekem, jekuru umu-nne nne-ya, gwa ha okwu, gwa kwa aburu nile nke ulo nna nne-ya, si, 2 Biko, kwuenu na nti ndi nile nwe Shekem, si, Ole nke diri unu nma? na ogu ndikom ato na iri, b̄u umu-ndikoin nile nke Jerubeal, nāchi unu, ma-qb̄u na otu nwoke nāchi unu? cheta-kwa-nu na okpukpu-unu na anu-aru-unu ka m'bu. 3 Ume-nne nne-ya we kwue okwu ndia nile bayere ya na nti ndi nile nwe Shekem: obi-ha we wezuga onwe-ha iso Abimelek; n'ihi na ha siri, Nwanne-ayi ka o bu. 4 Ha we nye ya ogu ola-qb̄ha ato na iri sitere n'ulo Beal-berit, nke Abimelek ji go ndikom cfu ndi obi-ha nādigh adi n'otu ebe, ha we jesu ya. 5 Q we ba n'ulo nna-ya n'Qfra, bue umu-nne-ya, b̄u umu Jerubeal, ogu madu ato na iri, n'elu otu nkume: ma Jotam nwa Jerubeal nke-ntà fōduru; n'ihi na o zero onwe-ya.

6 Ndi nile nwe Shekem we chikota onwe-ha, ha na ulo nile nke Milo, ha we je me Abimelek ka o buru eze, n'akuku osisi terebinth nke ogidi ahu nke di na Shekem. 7 Ha we gosi ya Jotam, o we jc guzo n'elu ugwu Geraizim, welie olu-ya, kp̄o, si ha, Genum nti, unu ndi-nwe Shekem, ka Chineke we ge unu nti. 8 Osisi jere eje ite otu onye manu ka o buru eze-ha; ha we si osisi olive, Buru eze-ayi.

9 Osisi olive we si ha, M'gāgha manu nkem, b̄u nke ha ji sopuru Chineke na madu nimem, je ifeghari n'elu osisi nile? 10 Osisi nile we si osisi fig, Gi onwe-gi bia, buru eze-ayi. 11 Osisi fig we si ha, M'gāgha utom na ezi ihe-omimim, je ifeghari n'elu osisi nile? 12 Osisi nile we si osisi vine, Gi onwe-gi bia, buru eze-ayi. 13 Osisi vine we

si ha, M'gāgha manya ọhu nkem, bù nke nēme ka Chineke na madu nūria ọnū, je ifeghari n'elu osisi nile? 14 Osisi nile we si ogwu, Gi onwe-gi bia, buru eze-ayi. 15 Ogwu we si osisi nile, O buru na ọ bu n'ezi-okwu ka unu onwe-unu nētem manu iburu unu eze, bianu, Ọbabānu n'okpuru ndo nkem: ma ọ buru na ọ bugh n'ezi-okwu, ka ọku si n'ogwu puta, ripia osisi cedar nile nke Lebanon. 16 Ma ubu a, ọ buru na ọ bu n'ezi-okwu na n'izu-oke ka unu meworo ihe a, na unu emewo Abimelek eze, ọ buru kwa na ọ bu ezi ihe ka unu meworo Jerubeal, me kwa ulo-ya, ọ buru kwa na ọ bu dika nmeso aka-ya abua si di ka unu meworo ya; 17 (n'ihi na nnam būru agha bayere unu, tufue ndu-ya n'iru ya, we naputa unu n'aka Midian: 18 ma unu onwe-unu ebiliwo imegide ulo nnam ta, bù kwa umu-ya ndikom, bù ọgu ndikom ato na iri, n'elu otù nkume, me kwa Abimelek, bù nwa orù-ya nwayi, eze ndi-nwe Shekem, n'ihi na nwa-nne-unu ka ọ bu;) 19 ma ọ buru na ọ bu n'ezi-okwu na n'izu-oke ka unu meworo Jerubeal, me kwa ulo-ya, ta, nūrianu ọnū n'Abimelek, ka ọ nūria kwa nime unu, ọbunà ya onwe-ya: 20 ma ọ buru na ọ bugh otù a, ka ọku si n'Abimelek puta, ripia ndi-nwe Shekem, na ulo Milo; ka ọku si kwa na ndi-nwe Shekem puta, si kwa n'ulo Milo puta, ripia Abimelek. 21 Jotam we balaga, bapu, jerue Bia, biri n'ebé ahu, n'ihi Abimelek, bù nwa-nne-ya.

22 Abimelek we buru onye-isi Israel aro ato. 23 Chineke we zite mo ojo n'etiti Abimelek na ndi-nwe Shekem; ndi-nwe Shekem we ghobue Abimelek: 24 ka ihe-ike emere ọgu umu-ndikom Jerubeal ato na iri we bia, ka ewe tukwasi kwa obara-ha n'isi Abimelck, bù nwa-nne-ha, onye buru ha, na n'isi ndi-nwe Shekem, ndi mere ka aka-ya abua di ike ibu umu-nne-ya. 25 Ndi-nwe Shekem we do ndi nēruru ya nbi n'elu ugwu nile ha, ha we punara onye ọ bula nke nāgabiga n'uzo ahu n'akuku ha ihe: ewe gosi Abimelek.

26 Geal nwa Ebed we bia, ya na umu-nne-ya, ha we gabiga ba Shekem: ndi-nwe Shekem we tukwasi ya obi. 27 Ha we pua ba n'ubi, ghø nkpuru ubi-vine

nile ha, zócha nkpuru-vine, me ememe otuto, ba n'ulo chi-ha, rie ihe, nü kwa ihe-ọnūnū, kocha Abimelek. 28 Geal nwa Ebed we si, Ọnye bu Abimelek, Ọnye bu kwa Shekem, na ayi gēfè ya ḥfufè? ọ bugh nwa Jerubeal? Zebul kwa, ọ bugh onye-nlekota ihe-ya? fēnu ndikoin Hemoa, bù nna Shekem, ḥfufè: ma gini mere ayi onwe-ayi nēfè ya ḥfufè? 29 Ma ọ gādim nō nma ma asi na ndi nka nō n'akam! m'gēwezuga kwa Abimelek. O we si Abimelek, Me ka usu-ndi-agha-gi ba uba, gi puta kwa. 30 Zebul, bù onye-isi obodo ahu, we nu okwu nile nke Geal nwa Ebed, iwe-ya we di ọku. 31 O we zigara Abimelek ndi-ozì n'aghughø, si, Le, Geal nwa Ebed na umu-nne-ya nābà nime Shekem; ma, le, ha nākpabu obodo a imegide gi. 32 Ma ubu a, bilie n'abali, gi onwe-gi na ndi gi na ha nō, ru kwa nbi n'ohia: 33 o gēru kwa, n'ututu. mbe anyanwu nāwa, na i gēbili n'isi-ututu, made imegide obodo: ma, le, mbe ya onwe-ya na ndi ya na ha nō nāpukute gi, i gēme kwa ha dika aka-gāchota.

34 Abimelek we bilie n'abali, ya na ndi nile ndi soro ya, ha we rue nbi megide Shekem n'usu anq. 35 Geal nwa Ebed we pua, guzo n'oghore Ọnu-uzo-ama obodo: Abimelek we si n'oruru-nbi ahu bilie, ya na ndi soro ya. 36 Geal we hu ndi ahu, we si Zebul, Le. ndi ufodu si n'elu ugwu nārida. Zebul we si ya, O bu onyinyo ugwu ka gi onwe-gi nāhu dika ndikom. 37 Geal we kwu kwa ọzø, si, Le, ndi ufodu si n'elu-ala nke ala nārida, otù usu si kwa n'uzo osisi terebinth nke Meonenim nābia. 38 Zebul we si ya, Ole ebe Ọnu-gi di ubu a, na i nāsi, Ọnye bu Abimelek, na ayi gēfè ya ḥfufè? Nkà abugh ndi nke i juworo? biko, pua ubu a, buso ha agha. 39 Geal we pua ga n'iru ndi-nwe Shekem, buso Abimelek agha. 40 Abimelek we chua ya, ọ we balaga n'iru ya, otutu madu we da meru aru, rue oghere Ọnu - uzø - ama. 41 Abimelek we nōdu n'Aruma: Zebul we chupu Geal na umu-nne-ya, ka ha we ghara ibiri na Shekem. 42 O rue n'echi-ya, na ndi ahu puru ba n'ohia; ha we gosi Abimelek. 43 O we chirí ndi-ya, kē ha usu ato, rue nbi n'ohia;

o hu, ma, le, ndi ahu si n'obodo ahu nāputa; o we bilie imegide ha, tibue ha. 44 Abimelek na usu ndi soro ya we made, guzo n'oghore ɔnu-uzo-ama obodo: usu abua ahu we made imegide ndi nile nō n'ohia, tibue ha. 45 Abimelek we buso obodo ahu agha ubochi ahu nile; o we were obodo ahu, bue ndi nō nime ya: o kwatue obodo ahu, ghasa ya nnū.

46 Ndi nile nwe ulo-elu Shekem we nu ya, ba n'ulo kachasi elu nke ulo El-berit. 47 Ewe gosi Abimelek na ndi nile nwe ulo-elu Shekem achikötawo onwe-ha. 48 Abimelek we rigo n'ugwu Zalmon, ya onwe-ya na ndi nile soro ya; Abimelek we chiri anyu-ike-ha n'aka-ya, o we bụtue alaka osisi, welie ya, tukwasi ya n'ubu-ya: o si ndi soro ya, Ihe unu huworom ka m'mere, menu ngwa, menu dika m'meworo. 49 Ndi ahu nile we butu kwa, nwoke o bula alaka-ya, ha we jeso Abimelek, tukwasi ha n'ulo ahu kachasi elu, su ulo kachasi elu ahu ọku n'isi ha; ndikom nile nke ulo-elu Shekem we nwu kwa, bù ihe ra ka nnū ndikom na ndinyom abua na ọgu iri.

50 Abimelek we jerue Tibezi, ma ulo-ikwū-ya megide Tibezi, were ya. 51 Ma otu ulo-elu siri ike di n'etiti obodo ahu, ndikom nile na ndinyom nile na ndi nile nwe obodo ahu we Ọbalaga n'ebe ahu, mechibido onwe-ha uzø, rigo n'elu ulo-elu ahu. 52 Abimelek we biarue ulo-elu ahu, buso ya agha, jerue nso ɔnu-uzø ulo-elu ahu iwere ọku sure ya. 53 Otu nwayi we tua aka-nkume n'isi Abimelek, tuwa eju-isi-ya. 54 O we me ngwa kpø nwa-okorobia nēbu ihe-agha-ya, si ya, Miputa mma-agha-gi, me ka m'nwua, ka ha we ghara ikwu okwu bayerem, si, Nwayi Ọburu ya. Nwa-okorobia-ya we mapue ya, o nwua. 55 Ndikom Israel we hu na Abimelek anwuruwo, ha we la, nwoke o bula n'ebe nke ya. 56 Chineke we nyeghachi ihe ọjø Abimelek, nke o mere nna-ya, n'iþu ọgu umu-nne-ya ato na iri: 57 o bu kwa ihe ọjø nile nke ndikom Shekem ka Chineke nyeghachiri n'isi-ha: nkocha Jotam nwa Jerubeal we biakwasi ha.

10 i Mbe Abimelek nwusiri, Tola nwa Pua, nwa Dodo, bù onye Isaka, we bilie izoputa Israel; ya onwe-ya bi kwa na Shamia n'ugwu Efraim.

2 O we kpe Israel ikpe orù arø na ato, we nwua, elie ya na Shamia.

3 Mbe o nwusiri, Jaia, bù onye Gilead, we bilie; o kpe Israel ikpe orù arø na abua. 4 O nwe-kwa-ra orù umundikom na iri ndi orù umu-inyinya-ibu na iri nēbu, ha nwe-kwa-ra orù obodo na iri, nke anákpo Havot-jaia rue ta, nke di n'ala Gilead. 5 Jaia we nwua, elie ya na Kamon.

6 Umu Israel we me kwa ihe ojø n'anya Jehova, fè Bealim, na Ashtarot, na chi nile nke Siria, na chi nile nke Zaidon, na chi nile nke Moab, na chi nile nke umu Amon, na chi nile nke ndi Filistia, ofufé; ha we rapu Jehova, ha efégh kwa Ya ofufé. 7 Iwe Jehova we di ọku megide Israel, O we renye ha n'aka ndi Filistia, na n'aka umu Amon. 8 Ha we tipia, kpaþu kwa umu Israel arø ahu: arø iri na asato ka ha kpaþuru umu Israel nile ndi bi n'ofe Jodan, n'ala ndi-Amorait, nke di na Gilead. 9 Umu Amon we gabiga Jodan ibuso kwa Juda, na ibuso Benjamin, na ibuso ulo Efraim, agha; ewe kpaþue Israel nke-uku. 10 Umu Israel we tikue Jehova, si, Ayi emehiewo megide Gi, Ọbuna n'ihi na ayi arapuwo Chineke-ayi, we fè Bealim ofufé. 11 Jehova we si umu Israel, Azoputaghm unu n'aka ndi Ijipt, na n'aka ndi-Amorait, na n'aka umu Amon, na n'aka ndi Filistia? 12 Ndi Zaidon kwa, na Amalek, na Maon, meþuru unu; unu we tikuem, M'we zoputa unu n'aka-ha. 13 Ma unu onwe-unu arapuwom, we fè chi ọzø di iche iche ofufé: n'ihi ya M'gagh-azoputa kwa unu ọzø. 14 Jenu, tikue chi ndi unu roputaworo; ka lia onwe-ha zoputa unu na mbe nkpaþu-unu. 15 Umu Israel we si Jehova, Ayi emehiewo: Gi onwe-gi me ayi dika ihe nile si di nke di nma n'anya-Gi; biko, nani naputa ayi ta. 16 Ha we si n'etiti ha wezuga chi ala ọzø nile, fè Jehova ofufé: nkpuru-obi-Ya enwegh kwa ntachi-obi n'ihi ɔnqdu ọjø nke Israel.

17 Umu Amon we kpokota onwe-ha, ma ulo-ikwū-ha na Gilead. Umu Israel we chikota onwe-ha, ma ulo-ikwū-ha na Mizpa. 18 Ndi ahu, bù ndi-isi Gilead, we sirita onwe-ha, Onye bu nwoke ahu nke gāmalite ibuso umu Amon agha? o gāghorø ndi nile bi na Gilead isi.

11 I Ma Jefta, bú onye Gilead, bu dike nke bu dinkpà, ma ya onweya bu nwa nwayi nákwa iko: ma Gilead muru Jefta. **2** Nwunye Gilead we muara ya umu-ndikom; umu-ndikom nwunye-ya we tolite, chupu Jefta, si ya, I gagh-eketa ihe n'ulo nna-ayi; n'ihi na nwa nwayi ozø ka i bu. **3** Jefta we bapu n'iru umu-nne-ya, biri n'ala Tob: ndikom efu we chikøta onwe-ha n'ebe Jefta nq, ha we soro ya pua.

4 O rue, mbe qtutu ubochi gasiri, na umu Amon busoro Israel agha. **5** O rue, mbe umu Amon busoro Israel agha, na ndi-okenye Gilead jere ikuputa Jefta n'ala Tob: **6** ha we si Jefta, Bia, buru ayi onye-ochi-agha, ka ayi we buso umu Amon agha. **7** Jefta we si ndi-okenye Gilead, Unu onwe-unu akpoghm asi, chupukwam n'ulo nnam? ma gini mere unu biakuteworom ubu a mbe unu nq na nkpbu? **8** Ndi-okenye Gilead we si Jefta, N'ihi nka ka ayi biaghachikuteworo gi ubu a, ka i we soro ayi je, buso umu Amon agha, i gaghø-kwa-ra ayi onye-isi, bú ndi nile bi na Gilead. **9** Jefta we si ndi-okenye Gilead, Q buru na unu eme ka m'lata ibuso umu Amon agha, q buru kwa na Jehova arara ha nye n'irum, mü onwem gaghøro unu onye-isi? **10** Ndi - okenye Gilead we si Jefta, Jehova bu onye nānu okwu a n'etiti ayi, ma q buru na ayi emegh otu a, dika okwu-gi nile si di. **11** Jefta we jesu ndi-okenye Gilead, ndi ahu we do ya onye-isi na onye-ochi-agha ichi ha: Jefta we kwue okwu-ya nile n'iru Jehova nime Mizpa.

12 Jefta we zie ndi-ozi jekuru eze umu Amon, si, Gini ka mu na gi nwekørø, na i t iakutewom ibuso alam agha? **13** Eze umu Amon we si ndi-ozi Jefta, N'ihi na Israel were alam, mbe o si n'Ijipt rigota, site n'Anon we rue Jabok, ru kwa Jødan: ma ubu a nyeghachi ala ahu nile n'udo. **14** Jefta we zi kwa ndi-ozi jekuru eze umu Amon ozø: **15** q si ya, Otú a ka Jefta siri, Israel ewegh ala Moab ma-qbü ala umu Amon: **16** n'ihi na mbe ha siri n'Ijipt rigota, Israel we je ije n'ozara rue Oké Osimiri Uhie, biarue Kedesh; **17** Israel we zie ndi-ozi jekuru eze Edom, si, Biko, ka m'gabiga nime ala-gi: ma eze Edom egegh nti. Ozø kwa, o zri ndi-ozi jekuru eze Moab: ma q

kwegh: Israel we nödu na Kedesh. **18** Q we je ije n'ozara, ga ala Edom na ala Moab buruburu, biarue akuku qwuwa-anyanwu ala Moab, ha we ma ulo-ikwū-ha n'ofe Anon; ma ha abagh n'ökè-ala Moab, n'ihi na Anon bu ökè-ala Moab. **19** Israel we zie ndi-ozi jekuru Saihon, bú eze ndi-Amorait, bú eze Heshbon; Israel we si ya, Biko, ka ayi gabiga nime ala-gi rue ebe nkem. **20** Ma Saihon atukwasigh Israel obi igabiga nime ökè-ala-ya: ma Saihon chikötara ndi-ya nile, ha we ma ulo-ikwū-ha na Jehaz, o buso Israel agha. **21** Jehova, bú Chineke Israel, we nye Saihon na ndi-ya nile n'aka Israel, ha we tibue ha: Israel we nweta ala nile nke ndi-Amorait, bú ndi bi n'ala ahu. **22** Ha we nweta ökè-ala nile nke ndi-Amorait, site n'Anon we rue Jabok, site kwa n'ozara we rue Jødan. **23** Ma ubu a Jehova, bú Chineke Israel, anapuwo ndi-Amorait ala-ha n'iru ndi-Ya, bú Israel, q bu kwa gi onwe-gi gënweta ha? **24** Q bugh ihe Kemosh, bú chi-gi, nême gi ka i nweta, ka i gënweta? Ma onye q bula Jehova, bú Chineke - ayi, napuworo ala-ya n'iru ayi, nke ahu ka ayi gënweta. **25** Ma ubu a, gi onwe-gi, i di nma ma-qli kari Belak nwa Zipoa, bú eze Moab? q chøro Israel okwu ma-qli? ma-qbü ó busoro ha agha ma-qli? **26** Mbe Israel biri na Heshbon na n'umu-obodo-ya, na n'Aroea na n'umu-obodo-ya, na n'obodo nile nke di n'akuku Anon, qgu arø iri-na-ise; gini mere unu anaputagh kwa ha n'aka-ha na mbe ahu? **27** Mu onwem emehiegh kwa megide gi, ma gi onwe-gi némem ihe qjø n'ibusom agha: Jehova, bú Onye-ikpe, gékpe ikpe ta n'etiti umu Israel na umu Amon. **28** Ma eze umu Amon egegh nti okwu nile nke Jefta nke o zitere ya.

29 Mq nke Jehova we dikwasi Jefta, q we gabiga Gilead na Manase, gabiga kwa Mizpe Gilead, si na Mizpe Gilead gabiga rue umu Amon. **30** Jefta we kwe Jehova nkwa, si, Q buru na I nye umu Amon n'akam n'ezie, **31** o gérü kwa, na ihe q bula nke gési n'qnu-uzø ulom puta izutem, mbe m'siri n'umu Amon lata n'udo, Jehova gënwe ya, m'gësure kwa ya ka q buru ajá-nsure-qku. **32** Jefta we gabiga rue umu Amon ibuso

ha agha; Jehova we nye ha n'aka-ya. 33 O we tibue ha oké ntibu uku site n'Aroea we rue ebe i si ba Minit, bù orù obodo, ru kwa Ebel-Keramim. Ewe me ka umu Amon ruru ala n'iru umu Israel.

34 Jefta we bia Mizpa rue ulo-ya, ma, le, nwa-ya nwayi chiri egwù-otiti na ite-egwù náputa izute ya: ma náni nwata ahu bu otù nwa o nwere; o digh nwa-nwoke ma-óbu nwa-nwayi o nwere ma-óbugh náni ya. 35 O rue, mbe o huru ya, na o dòwara uwe-ya nile, si, Ewò, adam! i mewo ka m'ruru ala nke-uku, gi onwe-gi adiwo kwa n'etiti ndi némekpam aru: ma mu onwem, asaghepuworom Jehova ọnum, apughkwam ilaghachi azu. 36 O si ya, Nnam, i saghepuworo Jehova ọnu-gi; mem dika ihé ahu si di nke siworo n'ọnu-gi puta; ebe Jehova bòworo gi óbò n'aru ndi-iro-gi, bù n'aru umu Amon. 37 O we si nna-ya, Ka emem ihe a: ram aka ọnwa abua, ka m'we je rida rue n'elu ugwu, kwa ákwà bayere ọnọdu nwa-aboghø námagh nwoke m'nó, mu onwem na umu-aboghø-ibem. 38 O si, Je. O we zipu ya ọnwa abua: o we je, ya onwe-ya na umu-aboghø-ibe-ya, kwa ákwà bayere ọnọdu nwa-aboghø námagh nwoke o nō n'elu ugwu. 39 O rue, n'ogwugwu ọnwa abua, na o laghachikuru nna-ya, o me ya nkwa-ya nke o kwere: nwata ahu amagh kwa nwoke. O we buru ukpuru n'Israel, 40 na umu-ndinyomi Israel n'íje kwa-arø ikø akukø nwa-nwayi Jefta onye Gilead ubochi anø n'arø.

12 i Ndi kom Efraim we kpokota onwe-ha, gabiga akuku Ugwu; ha we si Jefta, Gini mere i gabigara ibuso umu Amon agha, ma ayi ka i nákpoğh isoro gi je? ayi gësure ulo-gi n'isi gi n'óku. 2 Jefta we si ha, Onye n'esc okwu nke-uku ka m'buworo, mu onwem na ndim na umu Amon; m'we tikue unu, ma unu azoputaghm n'aka-ha. 3 M'we hu na unu abugh ndi názoputam, m'we tiye ndum n'óbu-akam, gabiga imégide umu Amon, Jehova we nye ha n'akam: n'ihi gini kwa ka unu rigokuteworom ta ibusom agha? 4 Jetta we chikota ndikom nile nke Gilead, buso Efraim agha: ndikom Gilead we tibue Efraim, n'ihi na ha siri, Ndi ọpuru abapu nke

Efraim ka unu, bù ndi Gilead, bu, n'etiti Efraim, na n'etiti Manase. 5 Gilead we were ngabiga-miri Jòdan nile n'uzø ije Efraim: o rue, mbe ndi ọpuru abapu nke Efraim siri, Ka m'gabiga, na ndikom Gilead siri ya, O bu onye Efraim ka i bu? O si, È-è; 6 ha si ya, Biko, si Shibolet; o si, Shibolet; n'ihi na o dozigh onwe-ya ikpø ya nke-óma; ha we jide ya, Ọue ya na ngabiga-miri Jòdan: orù nnù ndikom uzø ise na nnù ise we da mbe ahu site n'Efraim.

7 Jefta we kpe Israel ikpe arø isi. Jefta, bù onye Gilead, we nwua, elie ya n'obodo Gilead.

8 Mbe o nwusiri, Ibzan, onye sitere na Bet-lehem, we kpe Israel ikpe. 9 O nwe-kwa-ra orù umu-ndikom na iri o muru, o bu kwa orù umu-ya ndinyom na iri ka o zipuru n'èzi, orù ndinyom na iri ka o me-kwa-ra ka ha si n'èzi batara umu-ya ndikom. O we kpe Israel ikpe arø asa. 10 Ibzan we nwua, elie ya na Bet-lehem.

11 Mbe o nwusiri, Ilon, bù onye Zebulun, we kpe Israel ikpe; o we kpe Israel arø iri. 12 Ilon, bù enye Zebulun, we nwua, elie ya n'Ajalon n'ala Zebulun.

13 Mbe o nwusiri, Abdon nwa Hilel, bù enye Piraton, we kpe Israel ikpe. 14 O nwe-kwa-ra ogu umu-ndikom abua na orù umu umu na iri, ndi ogu umu-inyinya-ibu atø na iri nèbu: o we kpe Israel ikpe arø asatø. 15 Abdon nwa Hilel, bù onye Piraton, we nwua, elie ya na Piraton n'ala Efraim, n'ugwu ndi Amalek.

13 i Umu Israel we me kwa ihe ojø n'anya Jehova ọzø; Jehova we nye ha n'aka ndi Filistia ogu arø abua.

2 Ma otù nwoke nke Zora di, sitere n'aburu ndi Dan, aha-ya bu Manoa; ma nwunye-ya bu nwayi-ágà, o mugh kwa nwa. 3 Mø-azi nke Jehova we me ka nwayi ahu hu ya anya, si ya, Biko, le, gi onwe-gi bu nwayi-ágà, i mugh kwa nwa: ma i gáturnu ime, mua nwa-nwoke.

4 Ma ubu a, biko, lezie anya, anu-kwala manya-vine ma-óbu ihe-óñunu nábà n'anya, eri-kwa-la ihe o bulu ruru árù: 5 n'ihi na, le, i gaje itu ime, mua nwa-nwoke: aguba agagh-agà n'elu isi-ya: n'ihi na onye-Nazirait nke Chineke ka

nwata ahu gābu site n'afq: ya onwe-ya gāmalite kwa izoputa Israel n'aka ndi Filistia. 6 Nwayi ahu we bia, gwa di-ya, si, Onye nke Chineke biakuterem, n'ile ya anya q di kwa ka mq-ozzi nke Chineke n'ile ya anya, q di itu egwu nke-uku; ma ajughm ya ebe o si bia, o gosighkwam aha-ya: 7 q we sim, Le, i gaje itu ime, mua nwa-nwoke; ma ubu a anula manya-vine ma-qbu ihe-qnūnū nābā n'anya, eri-kwa-la ihe q bulu ruru árú: n'ihi na onye-Nazirait nke Chineke ka nwata ahu gābu site n'afq rue ubochi qnūnū-ya. 8 Manoa we riq Jehova aririq, si, Biko, Onye-nwe-ayi, ka onye nke Chineke ahu nke I zitere biaghachikute ayi qzo, ariom I, ka o zí kwa ayi ihe ayi gēme nwata ahu nke agāmu. 9 Chineke we ge nti olu Manoa; mq-ozzi nke Chineke we biakute nwayi ahu qzo ka ya onwe-ya nānōdu n'ubi: ma Manoa, bú di-ya, anoyegh ya. 10 Nwayi ahu we me ngwa, ba qso, gosi di-ya, si ya, Le, nwoke ahu nke biakuterem ubochi a emewo ka m'hu ya anya qzo. 11 Manoa we bilie, jeso nwunye-ya, biakute nwoke ahu, si ya, Gi onwe-gi, i bu nwoke ahu nke gwara nwayi a okwu? Q we si, Mu ka q bu. 12 Manoa we si, Ubu a ka okwu-gi nile ré: gini gābu ikpé bayere nwata ahu, gini gābu kwa omume-ya? 13 Mq-ozzi nke Jehova we si Manoa, N'ihe nile nke m'siri nwayi a ya lezie anya. 14 Q gagh-eri ihe sitere n'ihe q bulu nke nesi n'osisi vine nke manya-vine puta, ya anu-kwa-la manya-vine na ihe-qnūnū nābā n'anya, ya eri-kwa-la ihe q bulu ruru árú; ihe nile nke m'nyere ya n'iwu ka q gēdebe. 15 Manoa we si mq-ozzi nke Jehova, Biko, kwe ka ayi bochier gi, ka ayi we dozie nwa-ewu n'iru gi. 16 Mq-ozzi nke Jehova we si Manoa, Q buru na i bochier, m'gagh-eri nime nri-gi: q buru kwa na i me ajá-nsure-oku, q bu Jehova ka i gēsurere ya. N'ihi na Manoa amagh na mq-ozzi nke Jehova ka q bu. 17 Manoa we si mq-ozzi nke Jehova, Gini bu aha-gi, ka ayi we sopuru gi mbe okwu-gi nile gērē? 18 Mq-ozzi nke Jehova we si ya, N'ihi gini kwa ka i nāju ajuju bayere aham, ebe aha ahu di ebube? 19 Manoa we were nwa-ewu ahu na onyinye-inata-iru-qma, surere va Jehova qku n'elu oké nkume:

mq-ozzi ahu nālu kwa oké qlu, ma Manoa na nwunye-ya nēle ya anya. 20 O rue, mbe ire-oku nesi n'ebe-ichu-aja ahu rigo n'elu-igwe, na mq-ozzi nke Jehova rigore nime ire-oku nke ebe-ichu-aja ahu: Manoa na nwunye-ya nēle kwa ya anya; ha we da kpue iru-ha n'ala. 21 Ma mq-ozzi ahu emegh ka Manoa na nwunye-ya hu kwa ya anya qzo. Mbe ahu Manoa mara na mq-ozzi nke Jehova ka q bu. 22 Manoa we si nwunye-ya, Ayi aghagh inwu, n'ihi na q bu Chineke ka ayi huworo. 23 Nwunye-ya we si ya, Q buru na q tqoq Jehova uto ime ka ayi nwua, Q gagh-anarawori ajá-nsure-oku na onyinye-inata-iru-qma n'aka-ayi, Q gagh-eme kwa ka ayi hu ihe ndia nile, Q gagh-eme kwa ka ayi nu ihe di otú a dika na mbe a. 24 Nwayi ahu we mua nwa-nwoke, kpq aha-ya Samson: nwata ahu we tó etó, Jehova we gozie ya. 25 Mq nke Jehova we malite ikwali obi-ya na Mahane-dan, n'etiti Zora na Eshtael.

14 1 Samson we ridarue Timna, hu otú nwayi nime Timna sitere n'umu-ndinyom ndi Filistia. 2 Q we rigota, gosi nna-ya, gosi kwa nne-ya, si, Ahuwom otú nwayi nime Timna sitere n'umu-ndinyom ndi Filistia: ma ubu a, lutaram ya na nwunye. 3 Nna-ya na nne-ya we si ya, Q digh nwayi di n'etiti umu-ndinyom umu-nne-gi, ma-qbu n'etiti ndim nile, na gi onwe-gi nēje iluru nwunye sitere na ndi Filistia, bú ndi anēbigh úgwù? Samson we si nna-ya, Lutaram ya; n'ihi na ya onwe-ya ziri ezi n'anyam. 4 Ma nna-ya na nne-ya amagh na q bu Jehova ka o sitere n'aka; n'ihi na uzq O gēsi megide ndi Filistia ka ya onwe-ya nāchq. Ma na mbe ahu ndi Filistia nāchi Israel.

5 Samson we rida, ya na nna-ya na nne-ya, rue Timna, ha we biarue ubi-vine Timna: ma, le, nwa-qdum tozuru etozu nābq uja izute ya. 6 Mq nke Jehova we dakwasi ya n'ike, q we dowa ya dika q gādowwa nwa-ewu, ma q digh ihe o ji n'aka-ya: ma o gosigh nna-ya, o gosigh kwa nne-ya, ihe q mere. 7 Q we rida, gwa nwayi ahu okwu; o ziri ezi n'anya Samson. 8 Mbe ubochi ufodu gasiri, q we jeghachi ikuru ya, q we wezuga onwe-ya ihu ozu qdum ahu: ma, le, igwē anu di n'ozu qdum ahu, na manu-anu. 9 Q we rara manu-anu ahu

n'obu-aka-ya abua, we nēje, nāracha ya ka o nēje, o we jekuru nna-ya, jekuru kwa nne-ya, nye ha, ha we racha: ma o gosigh ha na o bu n'ozi ọdum ka o siri rara manu-anu ahu. 10 Nna-ya we ridakuru nwayi ahu: Samson we me oké oriri n'ebe ahu; n'ihi na otù a ka umu-okorobia nēme. 11 O rue, mbe ha huru ya, na ha chitara orù eyi na iri ka ha nøyere ya. 12 Samson we si ha, Biko, ka m'lueren unu ilu: o buru na unu egosim ya nke-oma n'ubochi asa nke oké oriri a, o buru na unu achota ya, m'gēnye kwa unu orù uwe ákwà ọcha na iri na orù uwe nbanwe na iri: 13 ma o buru na unu apugh igosim ya, unu onwe-unu gēnyekwam orù uwe ákwà ọcha na iri na orù uwe nbanwe na iri. Ha we si ya, Lue ilu-gi, ka ayi we nu ya.

14 O we si ha,

N'aru onye nēri eri ka ihe-oriri si puta,

N'aru ihe di ike ka ihe-utø si puta kwa.

Ma ha apugh igosi ilu ahu n'ubochi ato. 15 O rue, n'ubochi nke-asa, na ha siri nwunye Samson, Rà di-gi ọn, ka o we gosi ayi ilu ahu, ka ayi we ghara isure gi na ulo nna-gi n'oku: o bu inapu ayi ihe nile ayi nwere ka unu kpotorayi? o bugh otù a? 16 Nwunye Samson we kwakwasi ya ákwà, si, Nani asi ka i nākpom, i hughkwam n'anya: i luworo umu ndim ilu, ma mu ka i nēgosigh ya. O si ya, Le, nnam na nnem ka m'nēgosigh ya, o bu kwa gi ka m'gēgosi ya? 17 O we nākwakwasi ya ákwà n'ubochi asa ahu, nke oké oriri-ha diruru: o rue, n'ubochi nke-asa, na o gosiri ya, n'ihi na o kpagidesiri ya ike: o we gosi umu ndi-ya ilu ahu. 18 Ndikom obodo ahu we si ya n'ubochi nke-asa tutu anyanwu ada, Gini di utø kari manu-anu? ma-qbü gini di ike kari ọdum? O we si ha,

O buru na unu ejigh nwa-aboghø-ehim dø ihe eji gwu ala-ubi,

Unu agagh-achötawori ilum.

19 Mø nke Jehova we dakwasi ya n'ike, o we ridarue Ashkelon, tibue orù ndikom na iri n'etiti ha, chiri ihe-ha o lutara, nye ndi gosiworo ilu ahu uwe nbanwe. Iwe-ya we di ọku, o we rigorue ulo nna-ya. 20 Nwunye Samson we ghotor

nwoke-ibe Samson nwunye, bù nwoke nke Samson buru ya eyi.

15 1 O rue, mbe ubochi ufodu gasiri, na mbe obibi ọka wheat, na Samson were nwa-ewu leta nwunye-ya; o si, Ka m'bakuru nwunyem n'imeulo. Ma nna nwunye-ya ekwagh ka o ba. 2 Nna-ya we si, Asirim n'ezie na i kpotor ya asi nke-uku; m'we nye ya nwoke-ibe-gi: nwa-nne-ya nke-ntà, digh nma kari ya? biko, ka o nochiri gi n'ọnodu ya. 3 Samson we si ha, Otù ubò a m'gābu onye ikpe nāmagh kari ndi Filistia, o bu ezie na mu onwem nēme ha ihe ojo. 4 Samson we je nwude ọgu nkita-phia iri-na-ise, chiri ọwa, che ọdudù na ọdudù iru, tiye otù ọwa n'etiti ọdudù abua n'abata ha. 5 O we muye ọku n'ọwa nile, zipu ha ga n'ọka guzoro eguzo nke ndi Filistia, we sure ma obo ọka ma ọka guzoro eguzo, ha na ubi-olive. 6 Ndi Filistia we si, Onye meworo nka? Ha si, Samson, di nwa onye Timna, n'ihi na o narawo ya nwunye-ya, nye ya nwoke-ibe-ya. Ndi Filistia we rigo, kpore ya na nna-ya n'oku. 7 Samson we si ha, O buru na unu eme otù a, aghaghm iborø onwem ọbø n'aru unu, ma emesia m'gāgha. 8 O we tibue ha ntibø uku, ogwe-ukwu n'elu apata-ukwu: o we rida, nodu nime nbanwa nke nkume di elu, bù Itam.

9 Ndi Filistia we rigo, ma ulo-ikwū-ha nime Juda, basa onwe-ha nime Lehi. 10 Ndikom Juda we si, N'ihi gini ka unu rigotaworo megide ayi? Ha si, Ike Samson abu ka ayi rigotaworo, ime ya dika o meworo ayi. 11 Nnù ndikoni Juda asa na ọgu iri we ridarue nbanwa nkume di elu, bù Itam, si Samson, I magh na ndi Filistia bu ndi nāchi ayi? gini bu kwa nka i meworo ayi? O si ha, Dika ha merem, otù a ka m'meworo ha. 12 Ha si ya, Ike gi abu ka ayi ridataworo, inye gi n'aka ndi Filistia. Samson we si ha, Nuaranum iyi, ka unu we ghara idakwasim, unu onwe-unu. 13 Ha we gwa ya okwu, si, È-è; kama ayi gēkesi gi abu ike, nye gi n'aka-ha: ma ayi agagheme ka i nwua ma-oli. Ha we chiri udø ọhu abua ke ya abu, me ka o si na nkume ahu di elu rigota. 14 Mbe ya onwe-ya biaruru Lehi, ndi Filistia we tie nkpu n'izute ya: Mø nke Jehova we dakwasi ya n'ike, udø abua nke di n'ogwe-aka-ya

abua we di ka flax nke reworo n'oku, abu-ya nile we hazepu n'aka-ya abua.
15 O we huta okpukpu-àbà qhu nke inyinya-ibu, setipu aka-ya, jide ya, were ya tibue nnù ndikom abua na ogu iri.
16 Samson we si,

Okpukpu - àbà inyinya - ibu ka m'jiworo, otù obo, obo abua,
 Okpukpu - àbà inyinya - ibu ka m'jiworo tibue nnù ndikom abua na ogu iri.

17 O rue, mbe o kwubiri okwu, na o tupuru okpukpu-àbà-anu ahu n'aka-ya; o we kpø ebe ahu Remat-lehi.
18 Akpiri we kpø ya nku nke-uku, o we kpokue Jehova, si, Gi onwe-gi esiwo n'aka orugi nye nzoputa uku a: ma ubu a m'gānwu n'akpiri-ikpø-nku, dabà n'aka nke ndia anēbigh ûgwù.
19 Chineke we bawa olulù ahu nke di nime Lehi, miri we si nime ya puta; o we nua, moyà we biaghachi, o we di ndu; n'ihi ya o kpørø aha-ya En-hakore, nke di na Lehi, rue ta.
20 O we kpe Israel ikpe na mbe ndi Filistia orù arø.

16 1 Samson we jerle Geza, hu otù nwayi nākwa iko n'ebe ahu, o we bakuru ya.
 2 Ewe gwa ndi Geza, si, Samson abiawo ebe a. Ha we ḥa ya buruburu, che ya anwu abali ahu nile n'qnu-uzø-ama obodo, nçdu du abali ahu nile, si, Ka o di rue ihè ututu, ayi we bue ya.
 3 Samson we dina i de etiti abali, bilie n'etiti abali, jide ibo qnu-uzø-ama obodo, jide kwa ide-ya abua, ropu ha, tiyere nkporø, tukwasi ha n'ubu-ya abua, bürü ha rigo n'elu ugwu nke di n'iru Hebron.

4 O rue, mbe nka gasiri, na o huru otù nwayi n'anya na ndagwurugwu Sorek, onye aha-ya bu Delaila.
5 Ndi-isì ndi Filistia we rigokuru ya, si ya, Rà ya qnu, hu ihe o bu, bù nke ike uku ya di nime ya, na ihe ayi gëji pu imegide ya, ka ayi we ke ya abu iweda ya n'ala; ayi onwe-ayi gënye kwa gi, nwoke o bula nime ayi, nnù qla-qcha abua na ogu irinna-ise.
6 Delaila we si Samson, Biko, gosim ihe o bu, bù nke ike uku gi di nime ya, na ihe agëji ke gi abu iweda gi n'ala.
7 Samson we si ya, O buru na ha ewere akwara qhu asa nke anāmikogh amikø kem abu, m'gābu kwa onye nādigh ike, di kwa ka madu o bula si di.
8 Ndi-isì ndi Filistia we chigoro

Delaila akwara qhu asa nke anāmikogh amikø, o we were ha ke ya abu.
9 Ma o nwere ndi nēche anwu nānödu n'ime-ulo. O we si ya, Ndi Filistia nādakwasigi, Samson. O we dobøie akwara asa ahu, dika anādøbi eriri-nzuzu mbe ahara ya qku. Amagh kwa ike-ya.
10 Delaila we si Samson, Le, i kwawom emò, gwam okwu-ugha: biko, gosim ubu a ihe agëji ke gi abu.
11 O si ya, O buru na ha achiri udø qhu, nke akējigh je ozi o bula, kesim abu ike, m'gābu kwa onye nādigh ike, di kwa ka madu o bula si di.
12 Delaila we chirí udø qhu, were ha ke ya abu, si ya, Ndi Filistia nādakwasigi, Samson. Ma ndi nēche anwu nānödu n'ime-ulo. O we dobipu ha n'ogwe-aka-ya abua dika ogbo.
13 Delaila we si Samson, Rue ubu a i kwawom emò, gwam olwu-ugha: gosim ihe agëji ke gi abu. O si ya, O buru na i kpà osusu asa nke isim n'ákwa akpara.
14 O we were ntú tugide ya, si ya, Ndi Filistia nādakwasigi, Samson. O we teta n'ura-ya, were ntú nke ihe ejì akpà ákwà na ákwà ahu akpara, bulie ije-ya.
15 Delaila we si ya, I si ana si, Ahurum i n'anya, ma obi-gi adigh n'ebe :n'nø? ubò atø a ka i kwaworom emò, ma i gosighm ihe o bu, bù nke ike uku gi di nime ya.
16 O rue, mbe o were okwu-ya nile kpagridé ya ubøchi nile, sobu kwa ya, na nkpuru-obi-ya enwegh ntachi-obi rue onwu.
17 O we gosi ya obi-ya nile, si ya, O digh mbe aguba gara n'elu isim; n'ihi na onye-Nazirait nke Chineke ka m'bu site n'afø nnem: o buru na akopum isi, ikem gësi n'arum vezuga onwe-ya, m'gābu kwa onye nādigh ike, di kwa ka madu nile si di.
18 Delaila we hu na o gosi ya obi-ya nile, o we ziga kpø ndi-isì ndi Filistia, si, Rigotanu otù ubò a, n'ihi na o gosiwom obi-ya nile. Ndi-isì ndi Filistia we rigokute ya, chigota ego ahu n'aka-ha.
19 O we me ka Samson raru ura n'ikperè-ukwu-ya abua; o kpø otù nwoke, kopo csusu asa nke isi-ya; o we malite iweda ya n'ala, ike-ya we si n'aru ya vezuga onwe-ya.
20 O we si, Ndi Filistia nādakwasigi, Samson. O we teta n'ura-ya, si, M'gāpu dika ni'nene ubò ubò, we meghari aru. Ma ya onwe-ya amagh na Jehova esiwo n'ebe o nq wezuga Onwe-ya.
21 Ndi Filistia we jide ya, rukpø anya-ya abua; ha we

me ka o ridarue Geza, were ihe ola abua ke ya abu; o we buru onye n̄egwe oka n'ulo ndi ekere abu. 22 Agiri-isi-ya we malite irute m̄be akopusiri ya.

23 Ndi-isi ndi Filistia we chikota onwe-ha ichuru Degon, bú chi-ha, aja uku, na inuri oñu: ha si, Chi-ayi enyewo Samson, bú onye-iro-ayi, n'aka-ayi. 24 Ndi ahu we hu ya, to chi-ha: n'ihi na ha siri, Chi-ayi enyewo onye-iro-ayi n'aka-ayi, bú onye n̄eme ka ala-ayi t̄ohorø n'efu, onye me-kwa-ra ka ndi-ayi eburu ebu ba uba. 25 O rue, m̄be obi-ha di nma, na ha siri, Kp̄onu Samson, ka o we mere ayi ihe-ochi. Ha we si n'ulo ndi ekere abu kp̄oputa Samson; o we me ihe-ochi n'iru ha: ha we me ka o guzo n'etiti ogidi. 26 Samson we si nwa-okoro onye n̄eji ya n'aka, Ka m'n̄oduru onwem, ka m'we metu ogidi nke ulo n̄eguzosi ike n'elu ha aka, ka m'we dabere ha. 27 Ma ulo ahu juputara na ndikom na ndinyom; n'ebé ahu ka ndi-isi nile nke ndi Filistia n̄o kwa; ihe ra ka nn̄u ndikoin na ndinyom asa na ogu iri n̄o kwa n'elu ulo, ndi n̄ele ka Samson n̄eme ihe-ochi. 28 Samson we kp̄okue Jehova, si, Onye-nwe-ayi Jehova, biko, chetam, biko, Chineke, mekwam ka m'di ike nání otu ubò a, ka m'bø-kwara onwem óbø otu inþe n'aru ndi Filistia n'ihi anyam abua. 29 Samson we þakua ogidi abua nke di n'etiti, nke ulo n̄eguzosi ike n'elu ha, o we dabere ha, otu n'aka-nri-ya, na otu n'aka-ekpe-ya. 30 Samson we si, Ka mu onwem soro ndi Filistia nwua. O we were ike rulata onwe-ya; ulo ahu we dakwasi ndi-isi ahu, dakwasi kwa ndi nile n̄o nime ya. Ndi nwuru anwu ndi o mere ka ha nwua n'ónwu-ya we di otutu kari ndi o mere ka ha nwua na ndu-ya. 31 Umu-nne-ya na ulo nna-ya nile we rida, bulie ya, bugota ya, lie ya n'etiti Z̄ora na Eshtaol n'íli Manoa, bú nna-ya. O we kpe Israel ikpe orú arø.

17 1 Ma otu nwoke nke ugwu Efraim di, aha-ya bu Maika. 2 O si nne-ya, Nn̄u ego ola-ocha abua na ogu iri-na-ise ahu i nwere nke ewere ewere, nke gi onwe-gi bara iyi bayere ya, i we kwu kwa ya na ntim, le, ola-ocha ahui di n'akam; mu onwem were ya. Nne-ya we si, Onye agoziri agozi diri Jehova ka nwam bu. 3 O we nyeghachi nne-ya

nn̄u ego ola-ocha abua na ogu iri-na-ise ahu, nne-ya we si, Edoworom Jehova ola-ocha ahu n̄o n'ezie site n'akam inye nwam, ime arusi apiri api na arusi awuru awu: ma ubu a m'ḡenyeghachi gi ya. 4 O we nyeghachi nne-ya ola-ocha ahu, nne-ya we chiri ogu ego ola-ocha iri, nye onye-nnucha-ola, o we me ya arusi apiri api na arusi awuru awu: o we di n'ulo Maika. 5 Nwoke ahu, bú Maika, we nwe ulo Chineke, o we me ephod na teraphim, mejue aka nke otu nime umuya ndikom, o we ghørø ya onye-nchua-aja. 6 Na m̄be ahu eze adigh n'Israel: onye o bula n̄eme ihe ziri ezi n'anya-ya.

7 Otu nwa-okorøbia di kwa nke sitere na Bet-lehem-juda, site n'aburu Juda, onye ahu bu onye Livai, ya onwe-ya nānø kwa dika obia n'ebé ahu. 8 Nwoke ahu we si n'obodo ahu, bú Bet-lehem-juda, je ije inø dika obia ebe o gāchøta qñodu: o we ba n'ugwu Efraim rue ulo Maika ime ihe o ji bili ije-ya. 9 Maika we si ya, Òle ebe i si bia? O we si ya, Onye Livai ka m'bu site na Bet-lehem-juda, mu onwem n̄eje kwa inø dika obia ebe m'gāchøta qñodu. 10 Maika we si ya, Biri n'ulom, ghø-kwa-ram nna nu onye-nchua-aja, mu onwem gēnye kwa gi ego ola-ocha iri kwa-arø, na nke-ekike uwe, na ihe i ḡeji di ndu. Onye Livai we ba nime. 11 Onye Livai we kwere ibiri n'ulo nwoke ahu; nwa-okorøbia ahu we di ya ka otu nime umu-ya ndikom. 12 Maika we mejue aka onye Livai ahu, nwa-okorøbia ahu we ghørø ya onye-nchua-aja, n̄o n'ulo Maika. 13 Maika we si, Ubu a ka m'mara na Jehova gēmem nma, n'ihi na onye Livai burum onye-nchua-aja.

18 1 Na m̄be ahu eze adigh n'Israel: 1 na m̄be ahu ebo ndi Dan nāchørø onwe-ha ala-nketa ibiri ebiri; n'ihi na o digh ala bara n'aka-ha n'ihe-nketa n'etiti ebo Israel nile rue ubøchi ahu. 2 Umu Dan we si n'aburu-ha ziga ndikom ise sitere n'ónu-ogugu-ha nile, bú ndi-dinkpà, site na Z̄ora, site kwa n'Eshtaol, iledø ala ahu, na ileputa ya; ha we si ha, Jenu, leputanu ala ahu: ha we bia ugwu Efraim, rue ulo Maika, n̄o qñodu-abali n'ebé ahu. 3 M̄be ndi ahu n̄orø nso ulo Maika, ha onwe-ha matara olu nwa-okorøbia ahu, bú onye Livai: ha we wezuga onwe-ha ba n'ebé

ahu, si ya, Onye mere ka i bia ebe a? ḥ bu kwa gini ka gi onwe-gi nême n'ebe a? gini ka i nwe-kwa-ra n'ebe a? 4 Q we si ha, Otù a na otù a ka Maika meworom, o gowokwam olu, m'we ghoro ya onyen-chu-aja. 5 Ha we si ya, Biko, jua Chineke ase, ka ayi we mara ma ije-ayi, bù nke ayi onwe-ayi nēje, gāga nke-oma. 6 Onye-nchu-aja ahu we si ha, Jenu n'udo: na ncherita-iru Jehova ka uzo-unu di, nke unu nēje ije nime ya.

7 Ndi kom ise ahu we je, biarue Laish, hu ndi ahu nke bi n'etiti ya, ka ha nēbi na ntukwasi-obi, dika ọme-n'ala ndi Zaidon si di, nādi jū nātukwasi kwa obi; ọ digh kwa onye nême ka ihere me ha n'okwu ọ bulu n'ala ahu, bù onye nēnweta ike nbochi, n'ebe di ndi Zaidon anya ka ha bi, ọ digh kwa ihe ha na madu nwekoro. 8 Ha we biakute umu-nne-ha rue Zora na Eshtael: umu-nne-ha we si ha, Gini ka unu onwe-unu gēkwu? 9 Ha si, Bilie, ka ayi rigo kwa imegide ha: n'ihi na ayi ahuwo ala ahu, ma, le, ọ di nma nke-uku: unu onwe-unu nāba kwa nkisi? unu adila ume-ngwu ije na ibà inweta ala ahu. 10 Mbe unu biara, unu gābiakute ndi nō na ntukwasi-obi, ala ahu sara mbara n'aka abua: n'ihi na Chineke enyewo ya n'aka-unu; bù ebe nke ọ nādigh ihe ọ bulu nke di n'uwa nako n'ebe ahu.

11 Nnù ndikom na ọgu iri ndi ekere ihe-agha, ndi sitere n'aburu ndi Dan, we si n'ebe ahu, bù Zora na Eshtael, bulie ije. 12 Ha we rigo, ma ulo-ikwū-ha nime Kiriat-jearim, nime Juda: n'ihi nka ka ha kporo ebe ahu Mahane-dan, rue ta: le, ọ di n'azu Kiriat-jearim. 13 Ha we si n'ebe ahu gabiga rue ugwu Efraim, biarue ulo Maika. 14 Ndi kom ise ahu, bù ndi nējeri iledo ala Laish, we za, si umu-nne-ha, Unu amawo na ephod na teraphim na arusi apiri api na arusi awuru awu di n'ulo ndia? ma ubu a, maranu ihe unu gēme. 15 Ha we wezuga onwe-ha ba n'ebe ahu, biarue ulo nwa-okorobia ahu, bù onye Livai, bù ulo Maika, jua ya ajuju bayere udo-ya. 16 Nnù ndikom na ọgu iri ahu ndi ekere ihe-agha-ha, bù ndi sitere n'umu Dan, nēguzo kwa n'oghore ọnlu-uzo-ama. 17 Ndi kom ise ahu, bù ndi nējeri iledo ala ahu, we rigo, ba n'ebe ahu, chiri arusi ahu apiri api, na ephod ahu, na

teraphim ahu, na arusi ahu awuru awu: ma onye-nchu-aja ahu nēguzo n'oghore ọnlu-uzo-ama, ya na nnù ndikom na ọgu iri ahu ndi ekere ihe-agha. 18 Ma mbe ndia bara n'ulo Maika, chiri arusi ahu apiri api, na ephod ahu, na teraphim ahu, na arusi ahu awuru awu, onyen-chu-aja ahu we si ha, Gini ka unu onwe-unu nême? 19 Ha we si ya, Bankiti, kpuchie aka n'ọnlu-gi, soro ayi je, ghoro-kwa-ra ayi nna na onye-nchu-aja: óle nke ka nma, ka i buru onye-nchu-aja diri ulo nke otù nwoke, ma-qbū ka i buru onye-nchu-aja diri otù ebo na otù aburu n'Israel? 20 Obi onye-nchu-aja ahu we di nma, ọ we chiri ephod ahu, na teraphim ahu, na arusi apiri api ahu, ba n'etiti ndi ahu. 21 Ha we chigharia je, tiye umu-ntakiri-ha na anu-uloh-a na àkù-ha n'iru ha. 22 Mbe ndi ahu nō n'ebe di ulo Maika anya, ndikom ndi nō n'ulo nile nke di ulo Maika nso we kpokota onwe-ha, chukuru umu Dan. 23 Ha we kpoto umu Dan òkù. Ha we chigharia iru-ha, si Maika, Gini nême gi, na anākpokota gi na ndi-gi? 24 Q si, Q bu chim nke m'mere ka unu chiriworo, ha na onye-nchu-ajam, unu we la, ma gini ka m'nwere ọzọ? gini bu kwa nka nke unu nāsim, Gini nême gi? 25 Umu Dan we si ya, Ka aghara inu olu-gi n'etiti ayi, ka ndikom ndi nkpuru-obi-ha di i'u we ghara idakwasun, i we kpochapu ndu-gi na ndu ezi-na-uloh-gi. 26 Umu Dan we je ije-ha; Maika we hu na ndi di ike ka ha bu kari ya, ọ we chigharia lata n'uloy-a. 27 Ndi ahu we chiri ihe nke Maika mereri, na onye-nchu-aja nke ọ nwere, ha we biakwasi Laish, biakwasi otù ndi nādi jū nānqo kwa na ntukwasi-obi, were ọnlu mma-agha tibue ha, sure obodo ahu n'òku. 28 Ma onye-nnaputa adigh, n'ihi na ebe di Zaidon anya ka ọ bu, ọ digh kwa ihe ha na madu nwekoro; ebe ahu di kwa na ndagwurugwu nke di n'akuku Bet-rehab. Ha we wue obodo ahu, biri nime ya. 29 Ha we kpoto aha obodo ahu Dan, n'aha Dan, bù nna-ha, onye amuru nye Israel: otù ọ di, Laish bu aha obodo ahu na mbu. 30 Umu Dan we guzoro onwe-ha arusi ahu apiri api: Jonatan, nwa Giashom, nwa Moses, ya onwe-ya na umu-ya ndikom we buru ndi-nchu-aja diri ebo Dan

rue ubochi emere ndi ala ahu ka ha je
biri n'ala ozø. 31 Ha we doro onwe-ha
arusi apiri api nke Maika, bú nke o
mere, ubochi nile ulo Chineke di na
Shailo.

19 1 O rue na mbe ahu, mbe eze
nādigh n'Israel, na otu nwoke, bú
onye Livai, di nānq dika qbìa n'akuku
azu ugwu Efraim, o we si na Bet-lehem-
juda kuru n'onwe-ya nwayi bu iko.
2 Iko-ya nwayi ahu we kwa iko megide
ya, si n'ebe o no la n'ulo nna-ya rue Bet-
lehem-juda, no n'ebe ahu ubochi ruru
onwa anø. 3 Nwoke-ya we bilie, jeso
ya, igwa ya okwu gabbà ya n'obi, ime ka
o lata, nwa-okorobia-ya na inyinya-ibu
abua soro kwa ya je: nwayi ahu we me
ka o ba n'ulo nna-ya: nna nwa-abogho
ahu we hu ya, nuria izute ya. 4 Ogo-ya
nwoke, bú nna nwa-abogho ahu, we jide
ya; o we no n'ulo-ya ubochi ato: ha we
rie ihe, riu kwa ihe-qnunu, no qnodu-
abali n'ebe ahu. 5 Orue, n'ubochi nke-
anø, na ha biliri n'isi-ututu, o we bilie
ila: nna nwa-abogho ahu we si ogo-ya,
Were iberibe achicha nwe ume n'obi-gi,
ma emesia unu gäla. 6 Ha we nodu,
rikø ihe, nukø kwa ihe-qnunu, ha abua:
nna nwa-abogho ahu we si nwoke ahu,
Biko, kwere, no qnodu-abali, ka obi-gi di
kwa nma. 7 Nwoke ahu we bilie ila;
ma ogo-ya rugidere ya, o we chigharia
no qnodu-abali n'ebe ahu. 8 O we bilie
n'isi-ututu n'ubochi nke-ise ila; nna
nwa-abogho ahu we si, Biko, nwe ume
n'obi-gi, o we bagwoju ha anya rue mbe
ubochi rudara; ha abua we rikø ihe.
9 Nwoke ahu we bilie ila, ya onwe-ya,
na iko-ya nwayi, na nwa-okorobia-ya;
ma ogo-ya, bú nna nwa-abogho ahu, siri
ya, Biko, le, ike agwu ubochi, o rubewo
anyasi, biko, nonu qnodu-abali: le,
ubochi erudawo, no qnodu-abali n'ebe a,
ka o we diri obi-gi nma; ma bilienu n'isi-
ututu echì ije ije-unu, ka i we la n'ulo-
ikwù-gi. 10 Ma nwoke ahu ekwegh inø
qnodu-abali, kama o biliri la, o we biarue
ncherita-iru Jebus (nke ahu bu
Jerusalem): inyinya-ibu abua ejikwara
ejikwa nèso kwa ya, iko-ya nwayi nèso
kwa ya. 11 Mbe ndi ahu no nso Jebus,
ubochi jemiri nke-uku; nwa-okorobia
ahu we si onye-nwe-ya, Biko, bia, ka ayi
wezuga onwe-ayi jerue obodo a nke ndi
Jebus, no qnodu-abali nime ya.

12 Onye-nwe-ya we si ya, Ayi agagh-
ewezuga onwe-ayi jerue obodo onye ala
ozø, ebe onye sitere n'umu Israel
nānogh; kama ayi gägabiga rue Gibea.
13 O we si nwa-okorobia-ya, Bia, ka
ayi biarue nso otu nime ebe ndia; ayi
gānø kwa qnodu-abali na Gibea, ma-
øbu na Rema. 14 Ha we gabiga, nēje
ije-ha; anyanwu we dakpugide ha
n'akuku Gibea, nke diri Benjamin.
15 Ha we wezuga onwe-ha ba n'ebe ahu,
ibà inø qnodu-abali na Gibea: o ba,
nodu n'amá obodo ahu: ma o digh
nwoke nāchikøta ha ba n'ulo-ya inø
qnodu-abali. 16 Ma, le, otu agadi
nwoke siri n'olu-ya, bú n'ubi, bia
n'anyasi; ma nwoke ahu sitere n'ugwu
Efraim, ya onwe-ya nānø kwa dika qbìa
na Gibea: ma ndikom ebe ahu bu ndi
Benjamin. 17 O welie anya-ya abua,
hu onye-ije ahu n'amá obodo; agadi
nwoke ahu we si, Ole ebe i nēje? ole ebe
i si bia kwa? 18 O si ya, Ayi onwe-ayi
nèsi na Bet-lehem-juda gabiga rue akuku
azu ugwu Efraim; ebe ahu ka m'si bia,
m'we je Bet-lehem-juda: o bu kwa ulo
Chineke ka mu onwem nēje; ma o digh
nwoke nāchikøtam na ndim n'ulo-ya.
19 Otu o di, ma okporo-øka ma nri-
anu-ulo diri inyinya-ibu-ayi; oqø kwa,
achicha na manya-vine dirim, di-kwa-ra
orù-gi nwayi, di-kwa-ra nwa-okorobia
nke nèso ndi-orù-gi: o digh ihe o bula
nákø ayi. 20 Agadi nwoke ahu we si,
Udo diri gi; nání, ihe nile nákø gi
dikwasim; nání, anøla qnodu-abali
n'amá. 21 O we me ka o ba n'ulo-ya,
gwara inyinya-ibu nri-ha: ha we sa
ukwu-ha, rie ihe ri kwa ihe-qnunu.
22 Mbe ha onwe-ha nême ka obi-ha di
nma, le, ndikom obodo ahu, bú ndikom
joburu onwe-ha, þara ulo ahu buruburu,
nètisi aka ike n'ønu-uzø; ha we gwa
onye-nwe ulo ahu okwu, bú agadi nwoke
ahu, si, Me ka o puta, bú nwoke nke
bara n'ulo-gi, ka ayi we mara ya.
23 Nwoke ahu, bú onye-nwe ulo, we
pukuru ha, si ha, È-é, umu-nnem, biko,
unu emela ihe oqø; ebe nwoke a bataworo
n'ulom, unu emela ihe-nzuzu a. 24 Le,
nwam nwayi, bú nwa-abogho nāmagh
nwoke, na iko-ya nwayi; biko, ka m'me
ka ha puta, weda-kwa-nu ha n'ala, me
ha ihe di nma n'anya-unu: ma unu
emela nwoke a ihe-nzuzu a. 25 Ma

ndikom ahu ekwagh ige nti ya: nwoke ahu we jide iko-ya nwayi, me ka o putara ha n'ezí; ha we mara aru-ya, sohugide ya abali ahu nile rue ututu: ha we zilaga ya na chn-qbubø. 26 Nwayi ahu we bia n'isi-ututu, da n'qnu-uø ulo nwoke ahu cbe onye-nwe-ya nø, rue mbe ihè putara. 27 Onye-nwe-ya we bilie n'ututu, meghe qnu-uø ulo ahu, we pua ije ije-ya: ma, le, nwayi ahu, bù iko-ya, adawo n'qnu-uø ulo ahu, aka-ya abua di kwa na nbata-uø. 28 Q si ya, Bilie, ka ayi la; ma o digh onye nàza: o we bùru ya n'elu inyinya-ibu-ya; nwoke ahu we bilie, je rue ebe nke ya. 29 Q we ba n'ulo-ya, were mma, jide iko-ya nwayi, bø ya, dika qkpukpu-ya nile si di, n'qbubø iri na abua, we zisa ya n'òkèala nile nke Israel. 30 O rue, na onye o bula nke náhu ya anya siri, Q digh mbe emere ka ihe di otù a di, ahugh kwa ihe di otù a site n'ubochi umu Israel siri n'ala Ijipt rigota rue ta: tukwasinu uche na ya, ƙanu izù, kwu-kwa-nu okwu.

20 1 Umu Israel nile we puta, ewe kpokota nzuko Israel dika otù nwcke, site na Dan we rue Bia-sheba, ha za ala Gilead, n'ebé Jehova nø na Mizpa. 2 Ndi-isi ndi Israel nile, bù ebo nile nke Israel, we guzo onwe-ha nime nkpkota ndi Chineke, orù nnù qgu uzø abua na orù nnù uzø iri, bù ndi ii ukwu eje, ndi námiputa mma-agha. 3 (Ma umu Benjamin nuru na umu Israel arigowo rue Mizpa.) Umu Israel we si, Kwuenu, ihe qø a si aña di? 4 Nwoke ahu, bù onye Livai, di nwayi ahu nke eburu ebu, we za, si, Q bu Gibeal nke diri Benjamin ka m'biara, mu onwem na ikom nwayi, inø qnçdu-abali. 5 Ndi-nwe Gibeal we bilie inegidem, ƙa ulo buruburu imegidem n'abali; mu ka ha chère ibu, ikom nwayi ka ha weda-kwa-ra n'ala, o we nwua. 6 M'we jide ikom nwayi, bø ya abø, zisa ya n'øhia nile nke alanketa Israel: n'ihi na ha emewo ihenzube qø na ihe-nzuzu n'Israel. 7 Le, unu nile, bù umu Israel, weputanu okwu na izù n'onwe-unu n'ebé a. 8 Ndi Israel nile we bilie dika otù nwoke, si, Ayi agagh-eje, onye o bula n'ulo-ikwù-ya, ayi agagh-ewezuga kwa onwe-ayi, onye o bula ibà n'ulo-ya. 9 Ma ubu a nka bu ihe ayi gême Gibeal; ayi gärigó imegide ya n'ofufe-nzà; 10 ayi gëwére

kwa ndikom iri nime qgu ise nke ebo nile nke Israel, na qgu ise nime nnù abua na qgu iri, na nnù abua na qgu iri nime orù nnù na nnù ise, iwetara ndi Israel ihe-oriri-uø, ka ha we me, mbe ha biaruru Geba Benjamin, dika ihe-nzuzu nile si di nke ha meworo n'Israel. 11 Ndikom nile nke Israel we chikota onwe-ha imegide obodo ahu, dika otù nwoke ka ejikotara ha n'otù.

12 Ebo Israel nile we zisa ndikom n'ebó Benjamin, si, Gini bu ihe qø a nke emeworo ka o di n'etiti unu? 13 Ma ubu a nyenu ayi ndikom ahu, bù ndi joburu onwe-ha, ndi nø na Gibeal, ka ayi we me ka ha nwua, ka ayi kpochapu kwa ihe qø n'Israel. Ma umu Benjamin ekwagh ige nti olu umu-nne-ha, bù umu Israel. 14 Umu Benjamin we si n'obodo nile ha chikota onwe-ha rue Gibeal, ipu ibuso umu Israel agha. 15 Umu Benjamin we gukota onwe-ha n'ubochi ahu site n'obodo nile ha, orù nnù uzø atø na nnù ise, bù ndikom námiputa mma-agha, nágugh ndi bi na Gibeal, ndi gukotara onwe-ha, nnù ndikom na qgu iri-na-ise ndi arøputara arøputa. 16 N'etiti ndi nka nile nnù ndikom na qgu iri-na-ise ndi arøputara arøputa di, ndi némé aka-ekpe; onye o bula nime ha námata otù agiri-isi nkume, ghara imahie.

17 Ma ndikom Israel gukotara onwe-ha, orù nnù qgu uzø abua na orù nnù uzø iri, bù ndikom námiputa mma-agha, nágugh Benjamin: ndia nile bu ndikom agha. 18 Umu Israel we bilie, rigorue Bet-el, juu Chineke ase; ha we si, Onye gëbu uzø rigorø ayi ibuso umu Benjamin agha? Jehova we si, Juda gëbu uzø. 19 Umu Israel we bilie n'ututu, ma ulo-ikwù-ha megide Gibeal. 20 Ndikom Israel we pua ibuso Benjamin agha; ndikom Israel we do agha n'usoro megide ha na Gibeal. 21 Umu Benjamin we si na Gibeal puta, bibi rue ala n'etiti Israel n'ubochi ahu orù nnù ndikom uzø abua na nnù iri-na-ise. 22 Ndi ahu, bù ndikom Israel, we me onwe-ha ka ha di ike, ha we do kwa agha n'usoro qzø n'ebé ha doro onwe-ha n'usoro n'ubochi mbu. 23 (Umu Israel we iigo, kwa ákwà n'iru Jehova rue anyasi; ha we juu Jehova ase, si, M'gäbiaru kwa nso qzø ibuso umu

Benjamin, bú nwa-nnem, agha? Jehova we si, Rigonu megide ya.)

24 Umu Israel we biarue nso imegide umu Benjamin n'ubochi nke-abua. 25 Benjamin we si na Gibea puta izute ha n'ubochi nke-abua ahu, ha we bibie ozqo rue ala n'etiti umu Israel orú nnú ndikom uzq abua na nnú ise; ndia nile námiputa mma-agha. 26 Umu Israel nile, na ndi ahu nile, we rigo, biarue Bet-el, kwa ákwá, nódú n'ebe ahu n'iru Jehova, bue önü n'ubochi ahu rue anyasi; ha we sure ájá-nsure-óku na ájá-udo n'iru Jehova. 27 Umu Israel we juu Jehova ase, (n'ihi na n'ebe ahu ka ihe ọbuba-ndu Chineke di na mbé ahu, 28 Finehas, nwa Eleeza, nwa Eron, néguzo kwa n'iru ya na mbé ahu,) si, M'gápu kwa ozq ibuso umu Benjamin, bú nwa-nnem, agha, ma-qbú ní'gágha? Jehova we si, Rigonu; n'ihi na echí ka M'génye ya n'aka-gi. 29 Israel we do ndi nérú nbi megide Gibea buruburu.

30 Uinu Israel we rigo megide urnu Benjamin n'ubochi nke-ató, do onwe-ha n'usoro megide Gibea, dika ha mere ubó abua gara aga. 31 Umu Benjamin we pua izute ndi Israel, ewe dòpu ha n'obodo; ha we malite itibú ufodu n'etiti ndi Israel na ibú ha, dika ha mere ubó abua gara aga, n'uzq abua atuliri atulí, nke otú nime ha nárigo Bet-el, otú nárigo kwa Gibea, n'ohia, ihe ra ka orú ndikom na iri nime Israel. 32 Umu Benjamin we si, Anétibú ha n'iru ayi, dika na mbu. Ma umu Israel siri, Ka ayi ọbalaga, si n'obodo dòputa ha n'uzq atuliri atuli. 33 Ndikom nile nke Israel we si n'ónodú-ha bilie, do onwe-ha n'usoro na Beal-tema: ndi Israel ndi nérú nbi náwaputa kwa n'ónodú-ha, na Maare-geba. 34 Orú nnú ndikom na nnú ise ndi aróputara aróputa n'Israel nile we bia na ncherita-iru Gibea, agha ahu we di aró: ma ndi Benjamin amagh na ihe ojo némétu ha aru. 35 Jehova we tibue Benjamin n'iru Israel: umu Israel we bibie orú nnú ndikom uzq ató na nnú abua na ọgu iri-na-ise nime Benjamin ubochi ahu: ndia nile námiputa mma-agha.

36 Umu Benjamin we hu na etiburu ha: n'ihi na ndikom Israel nyere Benjamin uzq, n'ihi na ha tukwasiri obi

na ndi nérú nbi ndi ha doro imegide Gibea. 37 Ndi nérú nbi we je ọsosqo, made imegide Gibea; ndi nérú nbi we dòrò onwe-ha rue obodo, were önü mma-agha tibue obodo ahu nile. 38 Ma ihe-iriba-ama akara áká nke diri ndikom Israel na ndi nérú nbi bu nka, na ha gême ka oké nkwuli anwuru-óku si n'obodo ahu rigo. 39 Ndikom Israel we chigharia n'agha ahu, Benjamin we malite itibú ufodu n'etiti ndikom Israeli na ibú ha, ihe ra ka orú ndikom na iri: n'ihi na ha siri, N'ezie ndi etibuworo nō n'ihi ayi ka ha bu, dika n'agha mbu. 40 Nkwuli anwuru ahu we malite isi n'obodo ahu rigo, buru ogidi anwuru-óku, Benjamin we gha anya n'azu ha, ma, le, obodo ahu dum rigoro n'anwuru-óku rue elu-igwe. 41 Ndikom Israel we chigharia, ndikom Benjamin we ma jijiji: n'ihi na ha huru na ihe ojo emetuwo ha aru. 42 Ha we chigharia n'iru ndikom Israel rue uzq ọzara; ma agha ahu sogidesiri ha ike; ndi siri n'obodo nile puta nēbibí ha n'etiti ha. 43 Ha we ba Benjamin buruburu, chua ha, zokwasí ha ukwu n'ebe-izu-ike-ha, rue na ncherita-iru Gibea n'akuku ọwuwa-anyanwu. 44 Orú nnú ndikom uzq abua na nnú ise nke Benjamin we da; ndia nile bu ndi-dinkpá. 45 Ha we chigharia ọbalaga n'uzq ọzara rue nkume di elu, bú Rimon: ha we ghoro ha, bú nnú ndikom iri-na-abua na ọgu iri, n'uzq atuliri atuli, we sogidesi ha ike rue Gidom, tibue nime ha nnú ndikom ise. 46 Ndi nile ndi si na Benjamin da n'ubochi ahu di orú nnú ndikom uzq ató na nnú abua na ọgu iri ndi námiputa mma-agha; ndia nile bu ndi-dinkpá. 47 Ma nnú ndikom na ọgu iri chighariri ọbalaga n'uzq ọzara rue nkume di elu, bú Rimon, nódú na nkume di elu, bú Rimon, ọnwa anó. 48 Ndikom Israel we laghachikuru umu Benjamin, were önü mma-agha tibue ha, site n'obodo ndikom rue anu-uló na ihe bulá nke achotara achotá; ozq kwa, obodo nile nke ha chotara, ha suru ha óku.

21 1 Ma ndikom Israel riuru iyi na Mizpa, si, O digh nwoke ọ bulá nime ayi génye Benjamin nwa-ya nwai na nwunye. 2 Ndi Israel we biarue Bet-el, nódú n'ebe ahu rue anyasi n'iru Chineke, welie olu-ha, kwa ákwá nke-

uku. 3 Ha we si, Jehova, bù Chineke nke Israel, n'ihi gini ka nka di n'Israel, na agāgupu otù ebo n'Israel ta? 4 O rue, n'echi-ya, na ndi Israel biliri n'isi-ututu, wue ebe-ichu-aja n'ebe ahu, sure ajá-nsure-óku na ajá-udo. 5 Umu Israel we si, Onye nō n'etiti ebo nile nke Israel nke nārigokutegh Jehova nime nkpoköta? N'ihi na ọnuńu-iyi uku di bayere onye ahu nke nārigokutegh Jehova rue Mizpa, si, Aghagh ime ka ọ nwua. 6 Umu Israel we cheghari uche bayere Benjamin, bù nwa-nne-ha, si, Ebipuru otù ebo n'Israel ta. 7 Gini ka ayi gémere ha, bù ndi foduru, inye ha nwunye, ebe ayi onwe-ayi were Jehova nua iyi na ayi agagh-enye ha nime umu-ayi ndinyom na nwunye? 8 Ha we si, Onye bu onye ahu n'etiti ebo Israel nile nke nārigokutegh Jehova rue Mizpa? Ma, le, ọ digh nwoke si na Jebesh-gilead bata n'omuhia-ulō-ikwū rue nkpoköta ahu. 9 Ndi Israel we guköta onwe-ha, ma, le, ọ digh nwoke site na ndi bi na Jebesh-gilead nō n'ebe ahu. 10 Nzukö Israel we ziga n'ebe ahu oru nnü ndikom na nnü iri sitere na ndi bu dinkpà, ha we nye ha iwu, si, Jenu, were ọnu mma-agha tibue ndi bi na Jebesh-gilead, ha na ndinyom na umu-ntakiri. 11 Nka bu kwa ihe unu gême; unu gēwezuga nwoke ọ bulu na nwayi ọ bulu nke mara ndina nwoke, ka ebibie ya. 12 Ha we chöta n'etiti ndi bi na Jebesh-gilead nnü umu-abogho nāmagh nwoke site na ndina nwoke: ha we me ka ha biarue ọmuma-ulō-ikwū rue Shailo nke di n'ala Kenean.

13 Nzukö Israel nile we ziga, gwa uinu Benjamin okwu, bù ndi nō na nkume di elu, bù Rimon, we kpö ha ökü udo. 14 Benjamin we lata na mbe ahu; ha we nye ha ndinyom ahu ndi ha mere ka ha di ndu site na ndinyom Jebesh-gilead: ma ha achötagh nwunye gēzuru

ha nile otù a. 15 Ndi Israel we cheghari uche bayere Benjamin, n'ihi na Jehova emewo ntiwa n'ebu Israel nile.

16 Ndi-okenye nzukö Israel we si, Gini ka ayi gémere ndi foduru inye ha nwunye, n'ihi na ekpochapuwo ndinyom nime Benjamin? 17 Ha we si, Ihe-nnweta nke ndi ọpuru Ọpuru ka ala nke Benjamin bu, ka aghara ihichapu ebo n'Israel. 18 Ma ayi onwe-ayi apugh inye ha nwunye sitere n'umu-ayi ndinyom: n'ihi na umu Israel nuru iyi, si, Onye anābu ọnu ka ọ bu, bù onye nēnye Benjamin nwunye. 19 Ha we si, Le, ememe Jehova di na Shailo kwa-arö, nke di n'akuku Ugwu Bet-el, n'akuku ọwuwa-anyanwu nke uzö atuliri atuli nke nārigo site na Bet-el rue Shekem, na n'akuku Ndida nke Lebona. 20 Ha we nye umu Benjamin iwu, si, Jenu, che anwu n'ubi-vine; 21 hu-kwa-nu, ma, le, ọ buru na umu-ndinyom Shailo aputa ite egwù nimc otite-egwù-ha, unu gësi kwa n'ubi-vine puta, nwudere onwe-unu, nwoke ọ bulu nwunye-ya, site n'umu-ndinyom Shailo, la n'ala Benjamin. 22 O gérü kwa, mbe ndi bu nna-ha ma-Ọbu umu-nne-na biara icho ayi okwu, na ayi gäsi ha, Nyenu ayi ha n'amara: n'ihi na ayi anwudegh nye nwoke ọ bulu nwunye-ya n'agha: ma unu onwe-unu ewegh ha nye ha; ma Ọ bugh otù a, ikpe gäma unu ubu a. 23 Umu Benjamin we me otù a, kuru nwunye, dika ọnu-ogugu-ha si di, site na ndinyom nête egwù, ndi ha nāpunara ndi Shailo: ha we je lata n'ihe-nketa-ha, wue obodo-ha, biri nime ha. 24 Umu Israel we si n'ebe ahu la na mbe ahu, nwoke ọ bulu ọ lakuru ebo-ya, lakuru aburu-ya, ha we si n'ebe ahu pua, nwoke ọ bulu rue ihe-nketa-ya. 25 Na mbe ahu eze adigh n'Israel, onye ọ bulu nême ihe ziri ezi n'anya-ya.

AKWUKWÖ RUT

1 O rue, na mbe ndi-ikpe nēkpé, na oké unwu di n'ala. Otù nwoke nke Bet-lehem-juda we je ino dika Ọbia n'ala-Ọhia Moab, ya onwe-ya, na nwunye-ya,

na umu-ya ndikom abua. 2 Aha nwoke ahu bu Elimelek, aha nwunye-ya bu Naomi, aha umu-ya ndikom abua bu Mahlon na Kilion, ndi Efrat nke Bet-

lehem-juda. Ha we ba n'ala-ohia Moab, nō n'ebe ahu. 3 Elimelek, bú di Naomi, we nwua; ma nwayi ahu na umu-ya ndikom abua foduru. 4 Ha we lutara onwe-ha nwunye sitere n'umu-ndinyom Moab; aha otū bu Opa, aha nke-ozø bu Rut: ha we biri n'ebe ahu ihe ra ka arø iri. 5 Mahlon na Kilion we nwu kwa, ha abua; ø we fodu náni nwayi ahu site n'umu-ya abua site kwa na di-ya. 6 Ø we bilie, ya onwe-ya na nwunye abua nke umu-ya, ka ø we si n'ala-ohia Moab lata: n'ihi na ø nuru n'ala-ohia Moab na Jehova eletawo ndi-Ya n'inye ha nri. 7 Ø we si n'ebe ø nō pua, ya na nwunye abua nke umu-ya; ha we je n'uø ilata n'ala Juda. 8 Naomi we si nwunye abua nke umu-ya, Jenu, laghachi, nwayi ø bula n'ulo nne-ya: Jehova mere unu ebere, dika unu mere ndi nwuru anwu, me-kwa-ra mu onwem. 9 Jehova me ka unu chøta izu-ikey, nwayi ø bula n'ulo di-ya. Ø we sutu ha onu; ha we welie olu-ha kwa ákwá. 10 Ha we si ya, N'ezie ayi gësoro gi laghachikuru ndi-gi. 11 Naomi we si, Laghachinu, umum: n'ihi gini ka unu gësom la? énwerem umu-ndikom øzø n'aføm, ka ha we buru unu di? 12 Laghachinu, umum, lanu; n'ihi na emewom agadi kari inwe di. Ø buru na osim, Enwerem olile-anja, ø buru kwa na nwoke aluam n'abali a, ø buru kwa na amuam umu-ndikom; 13 ø bu ha ka unu gânele anya rue mbe ha gëtolite? ø bu n'ihi ha ka unu gëbuchi onwe-unu ka nwoke ghata ilu unu na nwunye? è-è, umum; n'ihi na ø dim ilu nke-uku kari ka ø di unu, n'ihi na aka Jehova aputawo imegidem. 14 Ha we welie olu-ha, kwa ákwá øzø: Opa we sutu nne di-ya onu; ma Rut rapara n'aru ya. 15 Ø we si, Le, nwunye nwa-nne di-gi alagnachikuruwo ndi-ya, laghachikuru chi-ya: gi soro nwunye nwa-nne di-gi laghachi. 16 Rut we si, Ariølam irapu gi, isi n'iso gi laghachi: n'ihi na ebe i nèje ka m'gëje; ø bu kwa ebe i nânø ònqodu-abali ka m'gânø ònqodu-abali: ndi-gi gâbu ndim, Chineke-gi gâbu kwa Chinekem: 17 ebe i nwuru ka m'gânwu, ø bu kwa n'ebe ahu ka agélim: Jehova mem otù a, mekwam ihe øzø otù a, mbe ihe nâbugh ònwu onwe-ya gëkewa mu na gi. 18 Ø we hu na

nwayi ahu nâba obi-ya ume iso ya je, ø we ghara igwa ya okwu øzø. 19 Ha abua we nèje rue mbe ha bara Bet-lehem. Ø rue, mbe ha bara Bet-lehem, na obodo ahu nile bara aghara bayere ha, ndinyom we si, Ø bu Naomi, bú nka? 20 Ø si ha, Unu akpolam Naomi, kpønum Mara: n'ihi na Onye Nke puru ime ihe nile meworom ihe-ilu nke-uku. 21 Mu onwem, n'aka-ojuju ka m'jere, ma Jehova emewo ka m'bara aka lata: n'ihi gini ka unu nákpor Naomi, mbe Jehova bagiderem ámà, Onye Nke puru ime ihe nile emejowokwam? 22 Naomi we lata, ya na Rut, bú nwayi Moab, bú nwunye nwa-ya, onye siri n'ala-ohia Moab lata: ndi ahu we ba Bet-lehem na nmalite obibì øka barley.

2 i Ma Naomi nwere otù onye di-ya mara, bú dika n'ákù, sitere n'aburu Elimelek, aha-ya bu Boaz. 2 Rut, bú nwayi Moab, we si Naomi, Biko, ka m'je n'ubi, chikøta ihe n'etiti oko øka n'azu onye m'gähuta amara n'iru ya. Ø si ya, Je, nwam. 3 Ø we je, ba n'ubi, chikøta ihe n'ubi ahu n'azu ndi nèbi øka: ø we dabara ya ibá n'òké ubi Boaz nwere, onye sitere n'aburu Elimelek. 4 Ma, le, Boaz siri na Bet-lehem bia, si ndi nèbi øka, Jehova nøyere unu. Ha we si ya, Jehova gozie gi. 5 Boaz we si nwa-okorøbia-ya nke edoro ya onye-isi ndi nèbi øka, Ônye nwe nwa-abøghø a? 6 Nwa-okorøbia ahu nke edoro onye-isi ndi nèbi øka we za, si, Nwa-abøghø Moab ka ø bu, nke soro Naomi si n'ala-ohia Moab lata: 7 ø si, Biko, ka m'chikøta ihe, kpokøta kwa ihe n'etiti úkwù-øka n'azu ndi nèbi øka: ø we bia, guzogide site na mbe ututu we rue ubu a, ma ubu a ø nânødu n'ulo nwa mbe. 8 Boaz we si Rut, I nugh, nwam? Ejela ichikøta n'ubi øzø, esi-kwa-la n'ebe a gabiga, ma otù a ka i gärapara n'aru umu-abøghøm. 9 Ka anya-gi abua di n'ubi ebe ha nebì øka, i gëjeso kwa ha n'azu: ényeghm umu-okorøbia iwu ka ha ghara imetu gi aka? ma mbe akpiri kpøro gi nku, je n'ite miri, nua ufødu nime miri nke umu-okorøbia nëseta. 10 Rut we da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala, si ya, Gini mere m'hutaworo amara n'iru gi, i we matam, ebe mu onwem bu øbia?

11 Boaz we za, si ya, Egosiwom nke-
oma ihe nile i meworo nne di-gi site na
mbe ọnwu di-gi: na i rapuwo kwa nna-
gi na nne-gi, na ala amuru gi, i we
biakute otu ndi nke i nāmagh na mbe
gara aga. 12 Jehova kwughachi gi olu-
gi, ka ugwo-olu-gi zù kwa ezù site n'aka
Jehova, bù Chineke Israel, Onye i
biaworo ibabà n'okpuru nkù-Ya. 13 Q
si, Ka m'huta amara n'iru gi, onye-
nwem; n'ihi na i kasiwom obi, na n'ihi
na i gwawo nwayi nējere gi ozi okwu
nābà ya n'obi, ma mu onwem adigh ka
otu nime ndinyom nējere gi ozi. 14 Boaz
we si ya na mbe iri ihe, Biarue nso ebe
a, rie ufodu nime nri, su kwa iberibe
achicha gi nime manya-vine bara uka.
Q we nōdu n'akuku ndi nēbi ọka: Boaz
we nye ya ọka anara n'oku, o ta, afø we
ju ya, o we tafø. 15 Q we bilie ichikota
ọka, Boaz we nye umu-okorobia-ya iwu,
si, Obuna n'etiti úkwù-ọka ka o
gāchikota, ma unu emela ka ihere me
ya: 16 Ozø kwa, n'ezie dōputaranu ya
ufodu nime úkwù-ọka, rapu ya, ka o
we chikota ya, unu aba-kwa-rala ya
nba. 17 Q we nāchikota n'ubi ahu rue
anyasi; o we ticha nke o chikotara, o
ra ka otu ephah ọka barley. 18 O bulie
ya, ba n'obodo: nne di-ya we hu ihe o
chikotara: o weputa nye ya ihe o riforø
mbe afø juru ya-ri. 19 Nne di-ya we
si ya, Ole ebe i chikotaworo ọka ta? O
bu kwa ole ebe i luru ọlu? ka onye
nāmata gi buru onye agoziri agozi. O
we gosi nne di-ya onye o luru ọlu n'ubi-
ya, si, Aha nwoke ahu onye m'luru ọlu
n'ubi-ya ta bu Boaz. 20 Naomi we si
nwunye nwa-ya, Onye agoziri agozi diri
Jehova, ka o bu, Onye nārapugh ebere
O nēmere ndi di ndu na ndi nwuru
anwu. Naomi we si ya, Onye-aru-ayi
ka nwoke ahu bu, otu onye nime ndi-
n̄aputa-ayi ka o bu. 21 Rut, bù
nwayi Moab, we si, Ihe ozø o sirim bu,
N'aru umu-okorobia in'nwere ka i
gārapara, rue mbe ha bisiri ọkam nile.
22 Naomi we si Rut, bù nwunye nwa-
ya, O di nma, nwam, ka i soro umu-
abogho-ya pua, ka ha ghara kwa izute
gi n'ubi ozø. 23 Q we rapara n'aru
umu-abogho Boaz ichikota rue ọgwugwu
obibi ọka barley na obibi ọka wheat; o
we biri n'ulo nne di-ya.

3 1 Naomi, bù nne di-ya, we si ya,
Nwam, m'gagh-achorø gi izu-ike, ka
o we diri gi nma? 2 Ma ubu a, Boaz,
onye gi na umu-abogho-ya nōri, o bugh
onye ayi mara? Le, ya onwe-ya nāfucha
ọka barley n'abali a n'ebe-nzocha-ọka.
3 Sa kwa aru-gi, te manu n'aru gi,
bokwasi uwe-nbokwasi-gi nile n'aru gi,
ridarue ebe-nzocha-ọka: emela ka
nwoke ahu mara gi, rue mbe o risiri ihe,
nusi kwa ihe-Ọnūnū. 4 O gēru kwa,
mbe o dinara ala, na i gāmara ebe o
nēdina, i gābà kwa, kpughepu ukwu-
ala-ya abua, dina ala; ya onwe-ya
gēgosi kwa gi ihe i gēme. 5 Q we si
ya, Ihe nile i sirim, m'gēme ya. 6 Q
we ridarue ebe-nzocha-ọka, me dika ihe
nile si di nke nne di-ya nyere ya n'iwu.
7 Boaz we rie ihe, nü kwa ihe-Ọnūnū,
obi-ya we di nma, o we ba idina ala na
nsotu obo ọka: Rut we ba nwayø,
kpughepu ukwu-ala-ya abua, dina ala.
8 O rue, n'etiti abali, na nwoke ahu
mara jijiji, we chigharia: ma, le, otu
nwayi nēdina n'ukwu-ala-ya. 9 Q we
si, Onye ka i bu? Q si, Mu onwem bu
Rut, orù-gi nwayi: basa kwa Ọnu-Ọnu
uwe-nwuda-gi n'aru orù-gi nwayi;
n'ihi na onye-n̄aputa ka i bu. 10 Q
si, Nwayi agoziri agozi diri Jehova ka i
bu, nwam: i mewo ebere nke-ọma
n'ikpe-azu kari na mbu, ebe i nējesogh
umu-okorobia, ma o bu onye nēnwegh
ike ma-Ọbu Ọgaranya. 11 Ma ubu a,
nwam, atula egwu; ihe o bula nke i nāsi,
in'gēmère gi ya: n'ihi na Ọnu-uzo-ama
nile nke ndim mara na nwayi nējide
onwe-ya nke-ọma ka i bu. 12 Ma ubu
a, o bu nō ezie na onye-n̄aputa ka
m'bu: ozø kwa, onye-n̄aputa di nke di
nso karim. 13 Nō Ọnōdu abali a, o
gēru kwa n'ututu, na o buru na o
̄aputa gi, o di nma; ya ̄aputa: ma o
buru na o tōgh ya utø ibaputa gi, mu
onwem gābaputa kwa gi, Jehova nādi
ndu: dina ala rue ututu. 14 Q we dina
ala n'ukwu-ala-ya rue ututu: o we bilie
tutu madu gāmata ibe-ya. Boaz we si,
Ka aghara imara na nwayi batara n'ebe-
nzocha-ọka. 15 Q si kwa, Chita ákwà-
nbokwasi-gi nke di n'aru gi, jide ya;
o we jide ya: Boaz we túa Ọtütù ọka
barley isi, bo ya: o we ba n'obodo.
16 Q we biakute nne di-ya, nne di-ya
we si, Onye ka i bu, nwam? Q we gosi

ya ihe nile nke nwoke ahu mere ya. 17 Q we si, Qtütü Ọka barley isi ndia ka ọ nyerem; n'ihi na ọ siri, Abala aka bakuru nne di-gi. 18 Q si, Nodu du, nwam, rue mbe i mara ka okwu a gesi da: n'ihi na nwoke ahu agagh-anq jū, ma ọ buru na O kwubigh okwu ahu ta.

4 1 Ma Boaz rigoro rue Ọnu-uzo-ama, nodu n'ebe ahu: ma, le, onye-nbaputa ahu nke Boaz kwuru okwu bayere ya nāgabiga; ọ kpọ aha-ya, si, Wezuga onwe-gi, nodu ala n'ebe a. Q we wezuga onwe-ya, nodu ala. 2 Q we chiri ndikom iri sitere na ndi-okenye obodo, si, Nodunu ala n'ebe a. Ha we nodu ala. 3 Q we si onye-nbaputa ahu, Naomi, nke siworo n'ala-ohia Moab lata, nere öke ubi ahu nke nwa-nne-ayi, bù Elimelek, nwere: 4 ma mu onwem siri, na m'gēkpughepu nti-gi ka i nu ya, si, Zuru ya n'iru ndi nānodu ebe a, na n'iru ndi-okenye ndim. Q buru na i gābaputa ya, baputa ya: ma ọ buru na abaputagh ya, gosim, ka m'we mara: n'ihi na ọ digh onye ibaputa ya ma-obugh gi; ma mu onwem nēso gi n'azu. Q si, M'gābaputa ya. 5 Boaz we si, N'ubochi i gāzuru ubi ahu n'aka Naomi, ọ bu kwa n'aka Rut, bù nwayi Moab, bù nwunye onye nwuru anwu, ka i gāzuru ya, ime ka aha onye nwuru anwu bilie n'elu ihe-nketa-ya. 6 Onye-nbaputa ahu we si, Apughm ibaputara ya onwem, ka m'we ghara ibibi ihe-nketam: gi onwe-gi baputara onwe-gi ihe-nbaputam; n'ihi na apughm ibaputa ya. 7 Ma nka bu ihe anēme na mbe gara aga n'Israel bayere ihe-nbaputa, baye-kwa-ra ihe-nbanwe, ime ihe ọ bula ka o guzosie ike: nwoke bụpuru akpukpo-ukwu-ya, nye ya madu-ibe-ya: nka bu kwa ihe-āmà n'Israel. 8 Onye-nbaputa ahu we si Boaz, Zuru ya n'onwe-gi. Q we bụpu akpukpo-ukwu-ya.

9 Boaz we si ndi-okenye ahu na ndi ahu nile, Ndi-āmà ka unu bu ta, na azuruwom ihe nile nke Elimelek nwere, na ihe nile nke Kilion na Mahlon nwere, n'aka Naomi. 10 Qzq kwa, Rut, bù nwayi Moab, bù nwunye Mahlon, ka m'zuruwo-kwa-ra ibu nwunyem, ime ka aha onye nwuru anwu bilie n'elu ihe-nketa-ya, ka aghara kwa ibipu ana onye nwuru anwu n'etiti umu-nne-ya, na n'Ọnu-uzo-ama ebe nke ya: ndi-āmà ka unu bu ta. 11 Ndi nile ndi nō n'Ọnu-uzo-ama na ndi-okenye we si, Ndi-āmà ka ayi bu. Jehova me nwayi a nke nābà n'ulo-gi ka ọ di ka Rechel na dika Lea, ndi ha abua wuru ulo Israel: gi me kwa dinkpà n'Efrata, me ka amara aha-gi na Bet-lehem: 12 ka ulo-gi di kwa ka ulo Perez, onye Tema muru nye Juda, site na nkpuru nke Jehova gēnye gi site na nwa-aboghø a. 13 Boaz we kuru Rut, ọ we ghoro ya nwunye; ọ we bakuru ya, Jehova we me ka ọ turu ime, ọ mua nwanwuke. 14 Ndinyom we si Naomi, Onye agoziri agozi ka Jehova bu, Onye némegh ka onye-nbaputa kwusiri gi ta, ka akpọ kwa aha-ya n'Israel. 15 Q gābu-kwa-ra gi onye nēnyeghachi ndu, na onye gāzù gi n'isi-awo: n'ihi na nwunye nwa-gi, nke huru gi n'anya, nke diri gi nma kari umu-ndikom asa, amuwo ya. 16 Naomi we kuru nwata ahu, tukwasí ya n'obi-ya, ghoro ya onye nāzù nwa. 17 Ndinyom, bù ndi-abata-obi-ya, we kpọ ya aha, si, Amuru nwanwuke nye Naomi; ha we kpọ aha-ya Obed: onye ahu bu nna Jesi, nna Devid. 18 Ma ndia bu osuso-omumu Perez: Perez muru Hezron; 19 Hezron we mua Ram, Ram we mua Aminadab; 20 Aminadab we mua Nahshon, Nahshon we mua Salmon; 21 Salmon we mua Boaz, Boaz we mua Obed; 22 Obed we mua Jesi, Jesi we mua Devid.

AKWUKWỌ MBU NKE SAMUEL

1 1 Ma otu nwoke nke Ramataim-zofim, nke ugwu Efraim, di, aha-ya bu Elkena, nwa Jeroham, nwa Elaihu, nwa Tohu, nwa Zuf, onye Efrata: 2 ọ

nwe-kwa-ra ndinyom abua; aha otu bu Hana, aha nke ibe-ya bu Penina: Penina nwere umu, ma Hana enwegh umu. 3 Nwoke a we si n'obodo-ya nārigo kwa-

arø ikpø isi ala na ichuru Jehova nke usu nile nke ndi-agha aja nime Shailo. 4 Bu kwa n'ebé ahu ka umu-ndikom Ilai abua, bù Høfnai na Finehas, ndi-nchu-aja Jehova, nq. 4 Ubøchi ahu we rue, Elkena we chua aja, nye Penina nwunye-ya òkè ufødu, nye kwa umu-ya ndikom na umu-ya ndinyom nile: 5 ma q nyere Hana òkè madu abua: n'ihi na q bu Hana ka q huru n'anya, ma Jehova mechiri àkpà-nwa-ya. 6 Onye-nkpabu-ya we kpasue ya iwe nke-uku, imekpa ya aru, n'ihi na Jehova mechiri àkpà-nwa-ya. 7 Q bu kwa otù a ka Elkena nême kwa-arø, mbe q bulu Hana rigoro n'ulo Jehova, otù a ka Penina nákpasu ya iwe; q we kwa ákwá, ghara iri ihe. 8 Elkena, bù di-ya, we si ya, Hana, n'ihi gini ka i nákwa ákwá? q bu kwa n'ihi gini ka i nérigh ihe? q bu kwa n'ihi gini ka obi-gi jorø njo? mù onwem adigh nma n'ebé i nq kari umu-ndikom iri? 9 Hana we bilie mbe ha risiri ihe nime Shailo, mbe ha nusi-kwa-ra ihe-ønùnù. Ma Ilai, bù onye-nchu-aja, nánokwasí n'oche-ya n'akuku awara-uzo ulu uku Jehova. 10 Q we di Hana ilu na nkpuru-obi, q we kpere Jehova, kwasie ákwá ike. 11 Q we kwe nkwa, si, Jehova nke usu nile nke ndi-agha, q buru na I lekwasi anya n'ezie na nweda-n'ala nke orù-Gi nwayi, q buru na I chetam, ghara ichezø orù-Gi nwayi, we nye orù-Gi nwayi nwa-nwoke, m'gènye kwa ya Jehova ubøchi ndu-ya nile, aguba agagh-aga kwa n'elu isi-ya. 12 O rue, mbe q kpere otutu ekpere n'iru Jehova, na Ilai nàribà ønu-ya ama. 13 Ma Hana, ya onwe-ya nékwu okwu n'obi-ya; náni ebuñere-ønu-ya nême ükpòrò, ma anugh olu-ya: Ilai we chè na q nubigara manya ókè. 14 Ilai we si ya, Rùe ole mbe i ganàñubiga manya ókè? wezuga manya-vine-gi n'aru gi. 15 Hana we za, si, È-è, onye-nwem, nwayi nke mo-ya di arø ka m'bu: q digh manya-vine ma-qbu ihe-ønùnù nke nàbà n'anya m'ñuworo, kama awusirim nkpuru-obim n'iru Jehova. 16 Agula orù-gi nwayi na nwayi joþuru onwe-ya: n'ihi na q bu n'otutu ntughari-uchem na nkpasu-iwem ka m'siteworo kwue okwu rue ubu a. 17 Ilai we za, si, La n'udo: Chineke Israel nye kwa gi aririø-gi nke i rioworo n'aka-Ya. 18 Hana we si, Ka nwayi

nke nèjere gi ozi hutu amara n'iru gi. Nwayi ahu we je ije-ya, rie ihe, iru-ya abarugh kwa n'ihi ya øzø. 19 Ha we bilie n'isi-ututu, kpø isi ala n'iru Jehova, we lata, ba n'ulo-ha, rue Rema: Elkena we mara aru Hana nwunye-ya; Jehova we cheta ya. 20 O rue, n'øbuba arø, na Hana turu ime, mua nwa-nwoke; q we kpø aha-ya Samuel, si, N'ihi na q bu n'aka Jehova ka m'rioworo ya. 21 Nwoke ahu, bù Elkena, na ulo-ya nile we rigo ichuru Jehova aja arø, na nkwa-ya. 22 Ma Hana arigogh; n'ihi na q siri di-ya, Rue mbe agéme ka nwata rapu ara, m'gème kwa ka q bia, ka ewe hu ya anya n'iru Jehova, q we biri n'ebé ahu rue mbe ebigh-ebi. 23 Elkena, bù di-ya, we si ya, Me ihe di nma n'anya-gi; nödu rue mbe i meworo ka q rapu ara; náni ka Jehova me ka okwu-Ya guzosie ike. Nwayi ahu we nödu, nye nwa-ya ara, rue mbe q mere ka q rapu ara. 24 Ma mbe q mere ka q rapu ara, q we kuru ya n'aka-ya rigo, chiru kwa oke-ehi atø, na otù ephah utu qka, na otù karama-akpukpo manya-vine, we me ka q ba n'ulo Jehova na Shailo: nwata ahu bu náni nwata. 25 Ha we bue oke-ehi ahu, we me ka nwata ahu biakute Ilai. 26 Hana we si, Biko, onye-nwem, nkpuru-obi-gi nádi ndu, onye-nwem. Mu onwem bu nwayi ahu nke guzoro onwe-ya nso gi n'ebé a, ikpere Jehova. 27 Ekperé bayere nwata nka ka m'kpere; Jehova we nyem aririøm nke m'riørø n'aka-Ya: 28 øzø kwa, mu onwem emewo ka ariøtara ya Jehova; ubøchi nile q nádi ndu ya onwe-ya bu onye ariøtaworo nye Jehova. Ilai we kpø isi ala nye Jehova n'ebé ahu.

2 1 Hana we kpe ekpere, si:

Q nàtø obim utø nime Jehova,
Mpim adiwo elu nime Jehova:
Qnum asawo mbara n'elu ndi-irom,
N'ihi na anuriwom ønu na nzoputagi.

2 Q digh onye di nsø dika Jehova;
N'ihi na q digh onye øzø ma-øbughi Gi:

Q digh kwa oké nkume q bulu dika Chineke-ayi.

3 Unu ekwula otutu okwu di elu elu;
Ka oké okwu ghara isi n'ønu-unu puta:

N'ihi na Chineke nke ọmuma-ihe ka
Jehova bu,
Anēsite kwa n'aka-Ya atù omume.
4 Anyajiwu uta ndi-dike,
Ma ndi nāsu ngongò ewerewo ike ke
onwe-ha dika ihe-ọkiké.
5 Ndi afø juru emewo onwe-ha ndi
egoro ọlu n'ihi nri;
Ma agu agubiwo ndi ọ nāgu:
Ebe nwayi-àgà muworo umu asa;
Ma nwayi nke nwere ọtutu umu
atawo aru.
6 Jehova nême ka anwua, Q nême kwa
ka adi ndu:
Q nême ka arida rue ala-mo, Q nême
kwa ka arigota.
7 Jehova nānapu madu ihe, nême kwa
ka aioru ọgaranya:
Q nême ka adi ala, Q nême kwa ka
adi elu.
8 Q nême ka onye nēnwegh ike si n'ájá
bilie,
O nesi n'ebe-ikpofu-ahihia welie
obeye elu,
Ime ka ha na ndi-isi nōdu,
Na ime ka ha keta oche-eze nsopuru:
N'ihi na Jehova nwe ogidi nile nke
uwa,
O dowo kwa elu-uwa dum madu bi
n'elu ha.
9 Ukwu ndi-ebere-Ya ka Q nēdebe,
Ma agēme ka ndi nēmebi iwu-Ya
debe ọnu-ha dū n'ochichiri;
N'ihi na ọ bugh ike ka madu gēji kari
n'ike.
10 Agētipia ndi nāchọ Jehova okwu;
Q gāmakwasi ha ébè-elu-igwe n'elugwe:
Jehova gēkpe nsotu nile nke uwa
ikpe;
Q gēnye kwa eze-Ya ike,
Me kwa mpi onye-Ya etere manu ka
o di elu.
11 Elkena we la Rema rue ulo-ya.
Nwata ahu we nējere Jehova ozi n'iru
Ilai, bú onye-nchu-aja.
12 Ma umu-ndikom Ilai bu ndi
joburu onwe-ha; ha amagh Jehova.
13 Ikpe ekpere bayere ndi-nchu-aja
n'ebe ndi Israel nō bu nka, mbe nwoke ọ
bula nāchu aja, nwa-okorobia nke onye-
nchu-aja we bata, mbe anēsi anu,
ndudu nke wara ezé ato di n'aka-ya;
14 ọ we dubà ya n'ite ọku, ma-Ọbu n'ite
isi miri, ma-Ọbu n'ite isi anu, ma-Ọbu

n'ite Ọzq; ihe ọ bulu ndudu ahu dulitere
ka onye-nchu-aja nēwere na ya. Otú
a ka ha nême Israel nile nime Shailo, bú
ndi nābia n'ebe ahu. 15 Ọzq, tutu ha
esure abuba ọku ibu ihe-nsure-ọku nēsi
isì utø, nwa-okorobia nke onye-nchu-
aja biara, si nwoke ahu nke nāchu aja,
Nye anu iruru onye-nchu-aja; ọ gagh-
anara kwa anu esiri esi n'aka-gi, kama
anu ndu. 16 Ma ọ buru na nwoke
ahu asi ya, Ha aghagh isure abuba ọku
ibu ihe-nsure-ọku nēsi isì utø dika
anēme ta, emesia nara n'onwe-gi dika
nkpuru-obi-gi si acho; ọ gāsi kwa, É-è,
kama ubu a ka i gēnyem: ma ọ buru na i
nyeghm, m'gānara ya n'ike. 17 Nmehie
umu-okorobia ahu we di uku ri nne n'iru
Jehova: n'ihi na ndikom ahu nēlek
onyinye-inata-iru-oma nke Jehova.

18 Ma Samuel nēje ozi n'iru Jehova,
buru nwata, ewerewo kwa ephod nke
ákwa ọcha ke ya dika ihe-ọkiké. 19 Nne-
ya we mere ya uwe-nwuda ntà, chigoro
ya kwa-arø, mbe o soro di-ya rigo ichu
aja arø. 20 Ilai we gózie Elkena na
nwunye-ya, si, Jehova doro gi nkpuru
site na nwayi a n'ọnodu ihe-nriota
ariotara Jehova. Ha we la n'ebe-ha.
21 N'ihi na Jehova letara Hana, ọ we
turu ime, mua umu-ndikom ato na
umu-ndinyom abua. Nwata ahu, bú
Samuel, we nētō n'ulo Jehova.

22 Ma Ilai emewo agadi nke-uku; ọ
we nu ihe nile umu-ya ndikom nême
Israel nile, na otú ha nēso ndinyom ahu
dina, bú ndi nēzukø n'usu n'ọnou-uzø
ulo-ikwū nzute. 23 Q we si ha, N'ihi
gini ka unu nême ihe dika ihe ndia? n'ihi
na mu onwem nānu ihe ọjø nile unu
n'ọnou ndi nka nile. 24 É-è, umum;
n'ihi na ọ digh nma, bú akukø nke mu
onwem nānu: unu nême ka ndi Jehova
jehie. 25 Q buru na madu emehie
megide madu, Chineke gēkpe kwa ya
ikpe: ma ọ buru na ọ bu Jehova ka
madu nēmehie megide, onye gēkpere
Jehova ekpere bayere ya? Ma ha egegh
nti olu nna-ha, n'ihi na ọ torø Jehova
utø ime ka ha nwua 26 Nwa-okoro
ahu, bú Samuel, we nētō nāga n'iru, ọ
we di nma, ma n'ebe Jehova nō, ma n'ebe
madu nō.

27 Onye nke Chineke we biakute Ilai,
si ya, Otú a ka Jehova siri, Ekpuherem
onwem n'ezie nye ulo nna-gi, mbe ha nō

1 Ijipt buru orù nye ulo Fero? 28 Èsim n'ebu nile nke Israel røputa ya iburum onye-nchu-aja, irigo rue ebe-ichu-ajam, isure ihe-nsure-òku nèsi ísi utø, iyiri ephod n'irum? ènye-kwa-ram ulo nna-gi àjà-òku nile nke umu Israel? 29 N'ihi gini ka unu nàzòkwasi àjàm ukwu, zòkwasi kwa onyinye-inata-iru-òmam, nke M'nyeworo n'iwu n'ebe-obibim; i we nàsòpuru umu-gi ndikom karim, ime onwe-unu ka unu ma abuba site n'ihe kachasi nma nke onyinye-inata-iru-òma o bula nke Israel, bú ndim? 30 N'ihi nka, o bu ihe si n'ònú Jehova, bú Chineke Israel, puta, Q bu ezie na M'siri na ulo-gi na ulo nna-gi gèjeghari n'irum rue mbe ebigh-ebi: ma ubu a, o bu ihe si n'ònú Jehova puta, Ya burum ihe-árú; n'ihi na ndi nàsòpurum ka M'gàsòpuru, ma agákpo ha ihe efu, bú ndi nélèlim. 31 Le, ubochi nàbia, na M'gèbipu ogwe-aka-gi na ogwe-aka ulo nna-gi, na agadi agagh-adi n'ulo-gi. 32 I gèlegide kwa onye-nkpabu n'ebe-obibim, n'ezi ihe nile nke Chineke gémere Israel: agadi agagh-adi kwa n'ulo-gi ubochi nile. 33 Ma nwoke nke diri gi, nke M'nàgagh-ebipu n'ebe-ichu-ajam, gábu ime ka anya-gi abua hubie uzø, na imekpa nkpuru-obi-gi aru: òmùmù nile nke ulo-gi gànwu tutu ha erue agadi. 34 Nka gábu-kwa-ra gi ìbe-iriba-ama, nke gábiakwasi umu-gi sbua, bú Hofnai na Finehas; n'otù ubochi ka ha abua gànwu. 35 Ma M'gémè ka onye-nchu-aja nke kwesiri ntukwasi-obi bilierem, o bu dika ihe si di nke di nime obim na nime nkpuru-òbim ka o gémè: M'gèwu-kwa-ra ya ulo kwesiri ntukwasi-obi, o gèjeghari kwa n'iru onye nkem etere manu ubochi nile. 36 O gérú kwa, na onye o bula nke foduru n'ulo-gi gábia ikpø isi ala nye ya n'ihi ego ntà nke ola-òcha na obeh achicha, o gási kwa, Biko, tiyem n'otù uzø olu-nchu-aja, ka m'we rie iberibe achicha.

3 1 Nwata ahu, bú Samuel, we nèjere Jehova ozi n'iru Ilai. Okwu Jehova we di oké ònú na mbe ahu; o digh òhù ckwusara. 2 O rue, n'ubochi ahu, mbe Ilai nèdina ala n'ebe-ya, (ma anya-ya malitere ihu inyogh-inyogh, na o pugh ihu uzø,) 3 mbe oriøna Chineke akanyugh anyu, mbe Samuel nèdina

ala n'ulo uku Jehova, ebe ihe Chineke di; 4 na Jehova kpòrò Samuel òkù: o we si, Lem. 5 Q we ọbakuru Ilai, si, Lem; n'ihi na i kpòròm òkù. Q si, Akpoghm òkù; jeghachi dina ala. Q we je dina ala. 6 Jehova we kpò kwa òkù ọzø, si, Samuel. Samuel we bilie jekuru Ilai, si, Lem; n'ihi na i kpòròm òkù. Q si, Akpoghm òkù, nwam; jeghachi dina ala. 7 Ma Samuel akàmagh Jehova, akékpu ghegh kwa okwu Jehova nye ya. 8 Jehova we kpò Samuel òkù ọzø nke ubò atø. Q we bilie, jekuru Ilai, si, Lem; n'ihi na i kpòròm òkù. Ilai we ghøta na Jehova nàkpò nwa-okoro ahu òkù. 9 Ilai we si Samuel, Je, dina ala: o gérú kwa, o buru na Q kpò gi òkù, na i gási, Kwue, Jehova; n'ihi na orù-Gi nánu. Samuel we je, dina ala n'ebe-ya. 10 Jehova we bia, guzo Onwe-ya, kpò òkù dika Q kpòrò ubò nile, si, Samuel, Samuel. Samuel we si, Kwue; n'ihi na orù-Gi nánu. 11 Jehova we si Samuel, Le, Mu onwem nèmè ihe n'Israel, nke nti abua nke onye o bula nánu ya gázu wuruwuru. 12 N'ubochi ahu M'gémè ka okwu nile M'kwuworo bayere ulo-ya guzosie ike megide Ilai, site na nmalite we rue ogwugwu. 13 Egoziwokwam ya na Mu onwem nèkpe ulo-ya ikpe rue mbe ebigh-ebi, n'ihi ajo omume nke o mara, n'ihi na umu-ya ndikom nèwetara onwe-ha nkócha, ma o ọchigh ha. 14 N'ihi ya M'we ñuara ulo Ilai iyi, na agagh-ewere ája ma-òbu onyinye-inata-iru-òma kpuchie ajo omume ulo Ilai rue mbe ebigh-ebi. 15 Samuel we dina ala rue ututu, we meghepu ònú-uzø ulo Jehova. Ma Samuel turu egwu igosi Ilai ọhù ahu. 16 Ilai we kpò Samuel, si, Samuel, nwam. Q we si, Lem. 17 Q si, Gini bu okwu ahu nke Q gwara gi? biko, ezonarilam ya: Chineke me gi otù a, me kwa gi ihe ọzø otù a, o buru na i zonarim okwu o bula sitere n'okwu nile nke Q gwara gi. 18 Samuel we gosi ya okwu ahu nile, o digh kwa ihe o zonariri ya. Q we si, Jehova ka o bu: Ya me ihe di nma n'anya-Ya. 19 Samuel we tó, Jehova nøyé-kwa-ra ya, Q kwegh kwa ka okwu da n'ala sitere n'okwu-ya nile. 20 Israel nile site na Dan we rue Bia-sheba we mara na emewo Samuel onye kwesiri okwukwe

iburu Jehova onye-amuma. 21 Jehova we me ka ahú kwa Ya anya ozø nime Shailo: n'ihi na Jehova kpughere Onwe-ya nye Samuel nime Shailo 4 n'okwu Jehova. 1 Okwu Samuel 4 we rue Israel nile nti.

Israel we pua izute ndi Filistia ibu agha, we ma ulo-ikwū-ha n'akuku Eben-eza: ndi Filistia we ma ulo-ikwū-na n'Efek. 2 Ndi Filistia we do onwe-ha n'usoro izute Israel: agha ahu we nōsa, we tibue Israel n'iru ndi Filistia: ha we tibue n'etiti usoro ndi-agha Israel n'ohia ihe ra ka nnù ndikom iri. 3 Ndi Israel we ba n'omuma-ulō-ikwū, ndiokenye Israel we si, N'ihi gini ka Jehova tibuworo ayi ta n'iru ndi Filistia? Ka ayi si na Shailo wetara onwe-ayi ibe obuha-ndu Jehova, ka o we bata n'etiti ayi, zoputa ayi n'obu-aka ndi-iro-ayi. 4 Ndi Israel we ziga na Shailo, ha we si n'ebe ahu bute ibe obuha-ndu Jehova nke usu nile nke ndi-agha, Onye bi n'etiti cherubim: umu-ndikom Ilai abua, bú Hofnai na Finehas, nōye-kwara ibe obuha-ndu Chineke n'ebc ahu. 5 O rue, mbe ibe obuha-ndu Jehova batara n'omuma-ulō-ikwū, na Israel nile tiri oké nkpu, ala we debe ude. 6 Ndi Filistia we nu olu iti-nkpu ahu, we si, Gini bu olu oké iti-nkpu a n'omuma-ulō-ikwū ndi-Hibru? Ha we mara na ibe Jehova abawo n'omuma-ulō-ikwū. 7 Ndi Filistia we tua egwu, n'ihi na hasiri, Chineke abawo n'omuma-ulō-ikwū ahu. Ha we si, Ahulu nādiri ayi! n'ihi na ihe dika nka adigh na mbe gara aga. 8 Ahulu nādiri ayi! onye gānaputa ayi n'aka chi ndia di ike nke-uku? ndia bu chi nke were ihe-otiti nile o bula tibue ndi Ijipt n'ozara. 9 Menu onwe-unu ka unu di ike, buru-kwa-nu ndikom, unu ndi Filistia, ka unu ghara iburu ndi-Hibru ndi-orù, dika ha buruworo unu ndi-orù: burunu ndikom, bu-kwa-nu agha. 10 Ndi Filistia we bu agha, ewe tibue Israel, ha we balaga, nwoke o bula n'ulo-ikwū-ya: oké ntibù uku we di; orù nnù ndikom uzø atø na nnù iri-na-ise, bú ndi ji ukwu eje, we dapu n'Israel. 11 Ewe were ibe Chineke; umu-ndikom Ilai abua, bú Hofnai na Finehas, nwu-kwa-ra. 12 Otù nwoke onye Benjamin we si n'usoro agha ahu ba oso, biarue Shailo n'ubochi ahu, uwe-nwuda-

ya nile dōwara adowa, ájá dikwasi ya n'isi. 13 O we bia, ma, le, Ilai nānokwasí n'oche-ya n'akuku uzø, nēche nche: n'ihi na obi-ya nāma jijiji n'ihi ibe Chineke. Nwoke ahu we ba igosi ya n'obodo, obodo ahu nile we tie nkpu. 14 Ilai we nu olu iti-nkpu ahu, si, Gini bu olu uzù a? Nwoke ahu we me ngwa bata, gosi Ilai. 15 Ma Ilai bara ogu arø anø na iri na asatø; anyaya abua guzoro eguzo, o pugh kwa ihu uzø. 16 Nwoke ahu we si Ilai, Mu onwem bu onye si n'usoro agha bia, mu onwem si kwa n'usoro agha ɬalaga ta. O we si, Gini bu ihe emere, nwam? 17 Onye ahu nke nēzi ozi ahu we za, si, Israel abalagawo n'iru ndi Filistia, ozø kwa, oké ntibù adiwo n'etiti ndi Israel, ozø kwa, umu-gi ndikom abua, bú Hofnai na Finehas, anwuwo, ewerewo kwa ibe Chineke. 18 O rue, mbe hotara ibe Chineke, na o si n'oche-ya dala azu n'akuku ɿnu-uzø-ama, olu-ya we ɬajic, o we nwua: n'ihi na nwoke ahu bu agadi, di kwa arø. Ya onwe-ya kpe-kwara Israel ikpe ogu arø abua. 19 Nwunye nwa-ya, bú nwunye Finehas, di ime, o gaje imu nwa: o we nu akukø ahu na ewerewo ibe Chineke, na nna di-ya na di-ya anwuwo, o we ruru ala mua nwa; n'ihi na ime merc ya na mberede. 20 Ma na mbe ɿnu-ya ndinyom ndi nēguzo n'akuku ya we kwue, si, Atula egwu; n'ihi na nwoke ka i muworo. Ma o zagh, o tukwasigh kwa obi-ya na ya. 21 O we kpø aha nwa ahu Ikabod, si, Nsopuru esiwo n'Israel pua: n'ihi owuwe ewere ibe Chineke, na n'ihi nna di-ya na di-ya. 22 O we si, Nsopuru esiwo n'Israel pua; n'ihi na ewerewo ibe Chineke.

5 1 Ma ndi Filistia were ibe Chineke, 2 ha we si n'Eben-eza bubata ya n'Ashdod. 2 Ndi Filistia we were ibe Chineke, bubata ya n'ulo Degon, døba ya n'akuku Degon. 3 Ndi Ashdod we bilie n'isi-ututu n'echi-ya, ma, le, Degon adakpuwo iru-ya n'ala n'iru ibe Jehova. Ha we were Degon, tiyeghachi ya n'qonodu-ya. 4 Ha we bilie n'isi-ututu n'echi-ya, ma, le, Degon adakpuwo iru-ya n'ala n'iru ibe Jehova; ma ebipuwø isi Degon na obu-aka-ya abua, ha we töbøro na nbata-uzø; nání akuku-ya nke bu azù fôduru ya. 5 N'ihi ya ndi-nchu-

aja Degon na ndi nile nke nābā n'ulo Degon adigh-azokwasi ukwu na nbata-użo Degon n'Ashdod, rue ta.

6 Aka Jehova we di aró n'aru ndi Ashdod, Q we kpochapu ha, were kwa emerod tibue ha, bú Ashdod na ókè-alaya nile. 7 Ndi kom Ashdod we hu na ọ di otú a, ha we si, Ibe Chineke Israel agagh-anogide n'etiti ayi: n'ihi na aka-Ya esikawo ike n'aru ayi na n'aru Degon, bú chi-ayi. 8 Ha we ziga, chikötara onwe-ha ndi-isi nile nke ndi Filistia, si, Gini ka ayi gême ibe Chineke Israel? Ha we si, Ka eburu ibe Chineke Israel ba buruburu rue Gat. Ha we bürü ibe Chineke Israel ba buruburu rue ebe ahu. 9 O rue, mbe ha büsiri ya buruburu, na aka Jehova digidere obodo ahu n'obuba-aghara di uku ri nne: Q we tibue ndikom obodo ahu, site n'onye ntà we rue onye uku, emerod we Ọpue n'aru ha. 10 Ha we ziga ibe Chineke rue Ekron. O rue, ibe ibe Chineke biaruru Ekron, na ndi Ekron tiri nkpu, si, Ha eburuwo ibe Chineke Israel ba buruburu biakute ayi, ime ka ayi na ndi-ayi nwua. 11 Ha we ziga, chikota ndi-isi nile nke ndi Filistia, si, Zilaga ibe Chineke Israel, ka ọ laghachi kwa n'ebe-ya, ka ọ we ghara iime ka ayi na ndi-ayi nwua: n'ihi na obuba-aghara nkc Ọnwu di n'obodo ahu nilc; ọ di aró nke-uku, bú aka Chineke, n'ebe ahu. 12 Ndi kom kwa ndi nānwugh, ewere emerod tibue ha: ntiku obodo ahu we rigorue elu-igwe.

1 Ibe Jehova we di n'ohia ndi Filistia Ọnwa asa. 2 Ndi Filistia we kpø ndi-nchu-aja na ndi nāju ase, si, Gini ka ayi gême ibe Jehova? me ka ayi mara ihe ayi gēji zilaga ya n'ebe-ya. 3 Ha we si, Q buru na unu ezilaga ibe Chineke Israel, ezilagala ya n'aka efu; kama unu aghagh inyeghachi Ya ájá-ikpe-omuma: mbe ahu agéme ka aru-unu di ike, agéme kwa ka unu mara ihe inere anéwezugagh aka-Ya n'aru unu. 4 Ha we si, Gini gābu ájá-ikpe-omuma ahu nke ayi gēnyeghachi Ya? Ha we si, Dika Ọnu-ogugu ndi-isi ndi Filistia si di, ọ bu emerod ọla-edo ise na oké ọla-cdo ise ka unu gēnyeghachi: n'ihi na otú ihe-otiti diri ha nile, di-kwa-ra ndi-isi-unu. 5 Unu gême kwa onyinyo emerod-unu, na onyinyo oké-unu nke

nēbibi ala-unu; unu gēnye kwa Chineke Israel nsopuru: elcgh anya Q gême ka aka-Ya di nfé pua n'aru unu, na n'aru chi nile unu, na n'ala-unu. 6 N'ihi gini kwa ka unu nême ka obi-unu di aró, dika ndi Ijipt na Fero mere ka obi-ha di aró? mbe Q kwara ha einò, hā ezilagagh ha, ha we la? 7 Ma ubu a, werenu ihe me otú ubo-ala Ọhu, chirí kwa nne-ehi abua nke nēnye umu ara, nke ọ digh mbe yoke rigokwasiri ha, kegide-kwa-nu chi ahu n'ubø-ala, me ka umu-ha si n'iso ha n'azu lata n'ulo: 8 were-kwa-nu ibe Jehova tiyekwasi ya n'ubø-ala ahu; tiye ihe ọla-edo ahu, nke unu nēnyeghachi Ya ka ọ buru ájá-ikpe-omuma, n'ihe ntà n'akuku-ya; zilaga-kwa-nu ya, ka ọ we la. 9 Le-kwa-nu, ọ buru na ọ rigo n'uzo oké-ala-ya rue Bet-shemesh, Ya onwe-ya cmewo ayi oké ihe Ọjø a: ma ọ buru na ọ rigogh otú a, ayi gāma kwa na ọ bugh aka-Ya tiburu ayi; ihe-ndabà ka ihe ahu bu, nkc dabara ayi. 10 Ndi kom ahu wc me otú a; ha chirí nne-ehi abua nke nēnye umu ara, kegide ha n'ubø-ala ahu, mechibido umu-ha uzo n'ulo: 11 ha we tukwasi ibe Jehova n'ubø-ala ahu, na ibe ntà ahu, na oké ọla-edo, na onyinyo emerod-ha. 12 Ehi ahu we jezie ejesi n'uzo rue uzo Bet-shemesh: ọ bu n'otú uzo atuliri atuli ka ha jere, nēje nēti nkpu, ha ewezugagh kwa onwe-ha n'aka-nri ma-Ọbu n'aka-ekpe; ndi-isi ndi Filistia we nējeso ha n'uzo rue oké-ala Bet-shemesh. 13 Ma ndi Bet-shemesh nēbi Ọka wheat-ha na ndagwurugwu: ha we welie anya-ha, hu ibe ahu, Ọuria Ọnu ihu ya. 14 Ubø-ala ahu we ba n'ubi Joshua, bú onye Bet-shemesh, guzo n'ebe ahu, nkume uku di kwa n'ebe ahu: ha we kpøwa osisi ubø-ala ahu, sure ehi abua ahu Ọku ibu ájá-nsure-Ọku anēsurere Jehova. 15 Ndi Livai we buda ibe Jehova na ibe ntà nkc di n'akuku ya, nke ihe ọla-edo ahu nilc di nime ya, ha we tukwasi ha na nkume uku ahu: ndikom Bet-shemesh we surc ájá-nsure-Ọku, chu-kwa-ra Jehova aja Ọzø, n'ubøchi ahu. 16 Ndi-isi ise nkc ndi Filistia we hu ya, laghachi rue Ekron n'ubøchi ahu.

17 Ndia bu emerod ọla-edo nke ndi Filistia nyeghachiri, ibu ájá-ikpe-omuma ichuru Jehova; Ashdod nwere otú, Geza nwere otú, Ashkelon nwere otú, Gat

nwere otù, Ekron nwere otù; 18 òkè ola-edo kwa, dika ọnụ-ogugu obodo nile nke ndi Filistia si di, bù nke ndisi ise ahu nwere, site n'obodo ewusiri ike we rue obodo ntà nke nénwagh mbidi: we rue nkume uku ahu, bù Ebel, nke ha dobara ibe Jehovah n'elu ya: o di n'ubi Joshua, bù onye Bet-shemesh, rue ta. 19 Q we tibue ufodu nime ndikom Bet-shemesh, n'ihi na ha lere anya nime ibe Jehovah, Q we tibue n'etiti ndi Israel ọgu ndikom ato na iri, orù nnu ndikom uzø isi na nnu ise: ndi Israel we rue újù, n'ihi na Jehovah tiburu ntibù uku n'etiti ndi Israel. 20 Ndi kom Bet-shemesh we si, Onye puru iguzo n'iru Jehovah, bù Chineke nsø a? Q bu kwa onye ka O gësi n'ebe ayi nq rigokuru? 21 Ha we zigara ndi bi na Kiriak-jearim ndi-zi, si, Ndi Filistia ebughachiwo ibe Jehovah; ridatanu, bugo ya n'ebe unu nq.

7 1 Ndi kom Kiriak-jearim we bia, bugo ibe Jehovah, bubata ya n'ulo Abinadab n'ugwu ntà ya, do Eleaza nwa-ya nwoke nsø idebe ibe Jehovah.

2 O rue, site n'ubochi ibe ahu nòduru na Kiriak-jearim, na ubochi bara uba; o we di orù arø: ulo Israel nile we kwaso Jehovah. 3 Samuel we gwa ulo Israel nile okwu, si, Q buru na obi-unu nile ka unu onwe-unu nèwere laghachikute Jehovah, wezuganu chi nile nke ndi ala ozø na Ashtarot n'etiti unu, dozie obi-unu ibiakute Jehovah, fè-kwa-nu nani Ya ofufè: Q gänaputa kwa unu n'aka ndi Filistia. 4 Umu Israel we wezuga Bealim na Ashtarot, fè nani Jehovah ofufè.

5 Samuel we si, Chikötanu Israel nile rue Mizpa, m'gékpe-kwa-ra Jehovah ekpere bayere unu. 6 Ha we chikota onwe-ha rue Mizpa, sere miri, wusi ya n'iru Jehovah, bue ọnụ n'ubochi ahu, kwue n'ebe ahu, si, Ayi emehiewo megide Jehovah. Samuel we kpe umu Israel ikpe na Mizpa. 7 Ndi Filistia we nu na umu Israel chikötara onwe-ha na Mizpa, ndi-isi ndi Filistia we rigo imegide Israel. Umu Israel we nu ya, tua egwu ndi Filistia. 8 Umu Israel we si Samuel, Aḥala nkita bayere ayi n'itiku Jehovah, bù Chineke-ayi, nkpu, ka Q we zoputa ayi n'aka ndi Filistia. 9 Samuel we were otù nwa-aturu nke nānì ara, o we sure ya ọku ka o buru

ajá-nsuresi-oku anēsurere Jehovah: Samuel we tikue Jehovah nkpu bayere Israel; Jehovah we za ya. 10 O rue, mbe Samuel nēsure ajá-nsure-oku ahu, na ndi Filistia biaruru nso ibuso Israel agha: Jehovah we were oké olu makwasi ndi Filistia ébè-elu-igwe n'ubochi ahu, we me ka ha ba aghara; ewe tibue ha n'iru Israel. 11 Ndi kom Israel we si na Mizpa puta, chua ndi Filistia, tibue ha rue okpuru Bet-ka. 12 Samuel we were otù nkume do ya n'etiti Mizpa na Shen, kpø aha-ya Eben-eza, si, Jehovah eyerewo ayi aka rue ubu a. 13 Ewe me ka ndi Filistia ruru ala, ha abagh ozø n'ókè-ala Israel: aka Jehovah we digide ndi Filistia ubochi nile nke Samuel. 14 Ewe nyeghachi Israel obodo nile nke ndi Filistia nara Israel, site n'Ekron we rue Gat; ókè-ala-ha ka Israel naputara n'aka ndi Filistia. Ma udo di n'etiti Israel na ndi-Amorait. 15 Samuel we kpe Israel ikpe ubochi nile nke ndu-ya. 16 Q we néje buruburu kwa-arø rue Bet-el, na Gilgal, na Mizpa; o we kpe Israel ikpe n'ebe ahu nile. 17 Nlata-ya bu na Rema, n'ihi na n'ebe ahu ka uloya di; o bu kwa n'ebe ahu ka o kpere Israel ikpe: o we wuere Jehovah ebe-ichu-aja n'ebe ahu.

8 1 O rue, mbe Samuel ghørø agadi, na o doro umu-ya ndikom ndi-ikpe ikpe Israel. 2 Ma aha ọkpara-ya bu Joel; aha nwa-ya nwoke nke-abua bu Abaija: ha bu ndi-ikpe nime Bia-sheba. 3 Ma umu-ya ndikom ejegh kwa ije n'uzø-ya nile, ha we wezuga onwe-ha soro urù nèzigh ezi, ha we nara ihe-iringo, wezuga ikpé.

4 Ndi-okenye nile nke Israel we chikota onwe-ha, biakute Samuel rue Rema: 5 ha we si ya, Le, gi onwe-gi aghøwo agadi, ma umu-gi ndikom adigh-eje ije n'uzø-gi nile: ubu a mere ayi eze ikpe ayi ikpe dika mba nile. 6 Ma okwu ahu jorø njo n'anya Samuel, mbe ha siri, Nye ayi eze ikpe ayi ikpe. Samuel we kpere Jehovah. 7 Jehovah we si Samuel, Ge nti olu ndim n'ihe nile ha nāsi gi: n'ihi na o bugi gi ka ha juworo, kama o bu Mu ka ha juworo, ka M'ghara iburu ha eze. 8 Dika omume nile si di nke ha meworo site n'ubochi M'mere ka ha si n'Ijipt rigota we rue ta, ha we rapum, fè chi ozø

ófufé, otú a ka ha onwe-ha nême kwa gi.
9 Ma ubu a ge nti olu-ha: náni na i gábasiri ha ámá ike, gosi kwa ha ikpé eze ahu nke gábu eze-ha.

10 Samuel we gwa ndi Israel, ndi náriø eze n'aka-ya, okwu nile nke Jehova. 11 O we si, Nka gábu ikpé eze ahu nke gábu eze-unu: umu-unu ndikom ka o gáchiri, doro ha onwe-ya n'ubø-alaya na n'elu inyinya-ya; ha gánaba kwa øso n'íru ubø-alaya: 12 o gëdo-kwa-ra ha onwe-ya ibu ndi-isi usu nile nke nnú ndikomabuana øguiri, nandi-isi usu nile nke øgu ndikom abua na iri; na ilu øju-ubi-ya, na iwe ihe-ubi-ya, na ikpu ihe-agha-ya nile, na ihe nile nke ubø-alaya. 13 O bu kwa umu-unu ndinyom ka o gáchiri ibu ndi násugwa ude nësi isi ato, na ibu ndi-odozi-anu, na ibu ndi-osi-ite. 14 Ubi-unu, na ubi-vine-unu, na ubi-olive-unu, bù nke kachasi nma, ka o gëwere kwa, nye ndi-orù-ya. 15 Nkpuru-øghigha-unu na ubi-vine-unu ka o gëwere otù uzø n'uzø iri, nye ndi nëjere ya ozi, nye kwa ndi-orù-ya. 16 O bu kwa ndi-orù-unu ndikom, na ndinyom nëjere unu ozi, na umu-okorøbia-unu, bù ndi kachasi nma, na inyinya-ibu-unu, ka o gëwere, me ka ha je ozi-ya. 17 Igwè ewu na aturu-unu ka o gëwere kwa otù uzø n'uzø iri: unu onwe-unu gábu-kwa-ra ya orù. 18 Unu gëti kwa nkpu n'ubøchi aliu n'ihi eze-nu nke unu røputara onwe-unu; ma Jehova agagh-aza unu n'ubøcni ahu. 19 Ma ndi Israel juru ige nti olu Samuel; ha si, È-è; kama, cze gëchiri ayi; 20 ka ayi we di, qbuná ayi onwe-ayi, ka mba nile; ka cze-ayi we nékpe kwa ayi ikpé, nápu kwa je n'íru ayi, nëbu kwa aginá-ayi. 21 Samuel we nu okwu nile nke ndi Israel, o we kwue ha na nti Jehova. 22 Jehova we si Samuel, Ge nti olu-ha, mere ha eze. Samuel we si ndikom Israel, Lanu, nwoke o bulu n'obodo-ya.

9 1 Ma otù nwoke Benjamin di, aha-ya bu Kish, nwa Abici, nwa Zeroa, nwa Bekorat, nwa Afia, nwa onye Benjamin, bù dikc nke bu dìrkpà. 2 O nwe-kwa-ra nwa-nwoke, aha-ya bu Sol, o bu nwa-okorøbia, o ma-kwa-ra nma: o digh kwa nwoke n'etiti umu Israel mara nma kari ya: site n'ubu-ya we rue elu isi-ya ka o di ogologo kari

onye o bulu nime ndi Israel. 3 Ma nne-inyinya-ibu nile nke Kish, bù nna Sol, nwere furu efu. Kish we si Sol nwa-ya, Biko, kuru otù nime ndi-orù tiyere onwe-gi, bilie, je, chø nne-inyinya-ibum. 4 O we gabiga n'ugwu Efraim, gabiga kwa n'ala Shalisha, ma ha achotagh ha: ha we gabiga n'ala Shaalim, ma ha adigh n'cbe ahu: o we gabiga n'ala Benjamin, ma ha achotagh ha. 5 Mhe ndi ahu batara n'ala Zuf, Sol siri iwa-okorøbia-ya nke soro ya jc, Bia, ka ayi laghachi; ka nnam we ghara igha ische uche bayere nne-inyinya-ibu-ya, we chebu onwe-ya bayere ayi. 6 O we si ya, Biko, le, onye nke Chineke nø n'obodo a, anásopuru kwa nwoke ahu; ihe nile o nékwu aghagh ire eré: ubu a ka ayi je n'cbe ahu; elegh anya o gëgesi ayi uzø-ayi nke ayi jeworo na ya. 7 Sol we si nwa-okorøbia-ya, Ma, le, o buru na ayi eje, gini ka ayi gëji bákurú nwoke ahu? n'ihi na achicha alapuwø n'ihe-ayi, o digh kwa onyinye iji bakuru onye nke Chincke: gini di n'aka-ayi? 8 Nwa-okorøbia ahu we za Sol øzø, si, Le, achotawo n'akam otù uzø n'uzø anø nkc shekel øla-øcha: m'gënye kwa ya onye nke Chincke, ka o we gosi ayi uzø-ayi. 9 (Na mbe gara aga n'Israel, otù a ka nwoke siri mbe o jere iju Chincke ase, Bianu, ka ayi jekuru onye-øhu-uzø: n'ihi na onye anákpo Onye-amuna ta, anákpo ya Onye-øhu-uzø na mbe gara aga). 10 Sol we si nwa-okorøbia-ya, Okwu-gi di nma; bia, ka ayi je. Ha we je n'obodo ebe onye nke Chincke nø. 11 Ka rdi ahu nárigo na nrigo obodo ahu, ha onwe-ha hutara umu-abøghø ka ha náputa iscre miri, ha we si ha, Onye-øhu-uzø, o nø n'ebe a? 12 Ha we za ha, si, O nø, le, o nø n'íru gi: me ngwa ubu a, n'ihi na ta ka o batara n'obodo; n'ihi na ndi Israel nwere ájà ta n'ebe di elu a: 13 mbe unu bara n'obodo, otù a ka unu gáchøta ya, tutu o rigorue ebe di elu iri ihe: n'ihi na ndi Israel agagh-eri ihe rue mbe o biara, n'ihi na ya onwe-ya nágózi ájà-ha; emesia ndi akpworø géri ihe. Ma ubu a rigonu; n'ihi na ya onwe-ya, ubu a ka unu gáchøta ya. 14 Ha we rigorue obodo; ka ndi ahu nábà n'etiti obodo, le, Samuel náputa izute ha, irigorue ebe di elu ahu. 15 Ma Jehova kpughepuru nti Samuel

ka o nu ihe otu ubochi tutu Sol abia, si, 16 Dika mbe a echi M'gēzitere gi otu nwoke sitere n'ala Benjamin, i gēte kwa ya manu ibu onye-ndu ndim, bu Israel, o gāzoputa kwa ndim n'aka ndi Filistia: n'ihi na ahuwom ndim, n'ihi na iti-nkpuha abawom na nt. 17 Mbe Samuel huru Sol, Jehova we za ya, si, Le nwoke ahu onye M'siri gi te manu! onye a gēbochi ndim n'ime ihe ojo. 18 Sol we biarue Samuel nso n'etiti onu-uzoama, si, Biko, gosim ebe o di, bu ulo onye-ohu-uzo. 19 Samuel we za Sol, si, Mu onwem bu onye-ohu-uzo ahu; rigoruc ebe di elu n'irum, unu gēsokwam ri ihe ta: m'gēzilaga kwa gi n'ututu, ihe nile nke di n'obi-gi ka m'gēgosi kwa gi. 20 Ma nne-inyinya-ibu-gi nke funariri gi ta bu ubochi ato, atukwasila obi-gi na ha; n'ihi na achotawo ha. Ma onye riwere ihe nile anāchosi ike nke Israel? o bugh gi na ulo nile nke nna-gi? 21 Sol we za, si, O bugh onye Benjamin ka m'bu, sitere n'ebu Israel nke dikarisiri nt? apurum, o pekarisigh npe n'etiti aburu nile nke cbo Benjamin? n'ihi gini kwa ka i gwaworom okwu dika okwu a si di? 22 Samuel we kuru Sol na nwa-okorobia-ya, me ka ha ba n'ime-ul, o we nye ha isi onodu n'etiti ndi akporo n'eriri ahu, ndi ahu ra ka oru madu na iri. 23 Samuel we si odozi-anu, Weta oké nke m'nyere gi, nke m'siri gi, Doba ya n'ebi i no. 24 Odozi-anu ahu we bulie utaku-ukwu ahu na ihe di n'elu ya, doba ya n'iru Sol. Samuel we si, Le ihe foduru! doba ya n'iru gi, rie; n'ihi na rue mbe akara akà ka edebeworo gi nka, si, Akporowm ndi Israel. Sol we soro Samuel rie ihe ubochi ahu. 25 Ha we si n'ebi di elu ahu rida n'obodo, o we kpayere Sol uka n'elu-ul. 26 Ha we bilie n'isi-ututu: o we rue, mbe chi borø, na Samuel kpørø Sol n'elu-ul, si, Bilie, ka m'we zilaga gi. Sol we bilie, ha abua we pua, ya onwe-ya na Samuel, rue èzì. 27 Ka ha onwe-ha nārida na nsotu obodo, Samuel we si Sol, Si nwa-okorobia-gi gabiga n'iru ayi, (o we gabiga,) ma gi onwe-gi guzogide ubu a, ka ni'we me 10 ka i nu okwu Chineke. 1 Samuel we were karama manu, wukwasí ya n'isi-ya, suiu ya onu, si, O bugh na Jehova etevo gi manu ibu onye-ndu

ihe-nketa-Ya? 2 Mbe i siri n'ebi m'nó la ta, i gāhuta kwa ndikom abua n'akuku ilí Rechel n'ókè-ala Benjamin na Zelza; ha gāsi kwa gi, Achotawo nne-inyinya-ibu nke i jere ichø: ma, le, nna-gi arapuwo okwu nne-inyinya-ibu-ya, o nēchebu kwa onwe-ya bayere unu, si, Gini ka m'gēme ichøta nwam? 3 I gēsi kwa n'ebi ahu gabiga n'iru, bia rue osisi terebinth nke Teboa, ma ndikom ato ndi nārigokuru Chineke rue Bet-el gāhuta gi n'ebi ahu, otu onye nēbu umu-cwu ato, otu onye nēbu obe achicha ato, otu onye nēbu kwa karama-akpukpø manya-vine: 4 ha gāju kwa gi ajuju bayere udo-gi, we nye gi obe achicha abua; i gānara kwa ha n'aka-ha. 5 Emesia i gābiaru ugwu ntà Chineke, ebe ebe-nguzo-ndi-agha ndi Filistia di: o gēru kwa, mbe i biara n'ebi ahu rue obodo ahu, na i gēzute usu ndi-amuma ndi si n'ebi di elu ahu nārida; une na egwú-otiti na oja na ubo-akwara di kwa n'iru ha; ndi ahu ganēbu kwa amuma: 6 Mo nke Jehova gādakwasi gi n'ike, i gēsoro kwa ha bu amuma, i gābanwe kwa ghø nwoke ozø. 7 O gēru kwa, mbe ihe-iriba-ama ndia biaruru gi aru, gi mere onwe-gi dika aka-gi si chøta; n'ihi na Chineke nōyere gi. 8 I gēbukwam uzo rida rue Gilgal; ma, le, mu onwem nāridakute gi, isure ajá-nsure-oku, na ichu ihe ajá nke ajá-udo: ubochi asa ka i ganēche, rue mbe m'gābiakute gi, me ka i mara ihe i gēme. 9 O rue, mbe o chighariri azu-ya isi n'ebi Samuel nø la, na Chineke banwere ya obi ozø: ihe-iriba-ama ndia nile we ré n'ubochi ahu. 10 Ha we biarue ebe ahu, rue ugwu ntà ahu, ma, le, usu ndi-amuma zutere ya; Mo nke Chineke we dakwasi ya n'ike, o we bu amuma n'etiti ha. 11 O rue, mbe ndi nile ndi mara ya na mbe gara aga huru, ma, le, o nēso ndi-amuma bu amuma, ndi ahu we sirita onwe-ha, Gini bu nka nke mere nwa Kish? Sol, o di kwa n'etiti ndi-amuma? 12 Otu nwoke nke sitere n'ebi ahu we za, si, Onye bu kwa nna-ha? N'ihi ya o għorø ilu, bu okwu a, Sol, o di kwa n'etiti ndi-amuma? 13 O we bubie amuma, bia rue ebe di elu ahu.

14 Nwa-nne inna Sol we si ya na nwa-okorobia-ya, Ole ebe una jere? O si, Ichø nne-inyinya-ibu-ayi: ayi we iu na

o digh ebe o bula ha di, ayi we biakute Samuel. 15 Nwa-nne nna Söl we si, Biko, gosim ihe Samuel siri unu. 16 Söl we si nwa-nne nna-ya, O gosiri ayi nke-oma na achötawo nne-inyinya-ibu. Ma o gosigh ya okwu ala-eze ahu nke Samuel kwuru.

17 Samuel we kpokota ndi Israel ibiakute Jehova rue Mizpa; 18 o we si umu Israel, Otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri, Mu onwem mere ka Israel si n'Ijipt rigota, M'we naputa unu n'aka ndi Ijipt na n'aka ala-eze nile nke nêmebu unu: 19 ma unu onwe-unu ajuwo Chineke-unu ta, Onye Ya onwe-ya názoputa unu n'aka ihe ojo unu nile na nkpaþu nile unu; unu we si Ya, É-è, kama mere ayi eze. Ma ubu a guzonu onwe-unu n'iru Jehova n'ebu nile unu, na n'usu nile nke nnù ndikom abua na ogu iri unu. 20 Samuel we me ka ebo Israel nile biarue nso, nzà we ma ebo Benjamin. 21 O we me ka ebo Benjamin biarue nso n'aburu nile ha, nzà we ma aburu Matri: nzà we ma Söl nwa Kish: ha we chø ya, ma achötagh ya. 22 Ha we ju kwa Jehova ase ozo, si, O kabiagh ebe a, bú nwoke ahu? Jehova we si, Le, onye ahu ezowo onwe-ya n'etiti ihe. 23 Ha we ba oso, si n'ebé ahu kuru ya; o we guzo onwe-ya n'etiti ndi Israel, ma o di ogologo kari onye o bula nime ndi Israel site n'ubu-ya we rue elu isi-ya. 24 Samuel we si ndi Israel nile, Ùnu ahuwo onye ahu nke Jehova röputaworo, na o digh onye di ka ya n'etiti ndi Israel nile? Ndi Israel nile we tie nkpu, si, Ka eze-ayi di ndu.

25 Samuel we gwa ndi Israel ikpe ala-eze ahu, de kwa ya n'akwukwo, døba ya n'iru Jehova. Samuel we zilaga ndi Israel nile, nwoke o bula n'ulo-ya. 26 Söl we la kwa n'ulo-ya rue Gibeä; ndi bu dinkpä, ndi Chineke meturu obi-ha aka, we jesu ya. 27 Ma ufodu ndi jøþuru onwe-ha siri, Onye a, o gësi iñia zoputa ayi? Ha we lelia ya, ha swetagh-kwa-ra ya onyinye-inata-iru-uma. O we di ka onye nti chiri.

11 i Nehash, bú onye Amon, we rigota, ma ulo-ikwü-ya imegide Jebesh-gilead: ndikom nile nke Jebesh we si Nehash, Ka ayi na gi ba ndu, ayi gëfè kwa gi ofufè. 2 Nehash, bú onye Amon, we si ha, Na nka ka mu na unu

gaba ndu, n'irukpo unu anya aka-nri nile; m'gätukwasi kwa ya n'aru Israel nile ka o buru ihe-ita-uta. 3 Ndiokenye Jebesh we si ya, Ra ayi aka ubochi asa, ka ayi we zisa ndi-ozi n'ökéala nile nke Israel: o buru kwa na o digh onye názoputa ayi, ayi gäpukuru kwa gi. 4 Ndi-ozi ahu we biarue Gibeä nke Söl, kwue okwu ndia na nti ndi Israel: ndi Israel nile we welie olu-ha kwa ákwá. 5 Ma, le, Söl biara, nëso igwè ehi si n'ubi; Söl we si, Gini némé ndi Israel na ha nákwa ákwá? Ha we koro ya okwu nile nke ndikom Jebesh. 6 Mø nke Chineke we dakwasi Söl n'ike mbe o nuru okwu ndia, iwe-ya we di øku nke-uku. 7 O we chiri ehi abua, bokasia ha, zisa ha n'öké-ala nile nke Israel n'aka ndi-ozi, si, Onye o bula nke nápütagh iso Söl na iso Samuel n'azu, otú a ka agéme ehi-ya. Oké egwu nke Jehova we dakwasi ndi Israel, ha we puta dika otù nwoke. 8 O we gukota ha na Bezek; umu Israel we di orù nnù ndikom orù uzø na uzø iri-na-asa, na nnù iri, ndikom Juda di kwa orù nnù ndikom uzø atø, na nnù iri-na-ise. 9 Ha we si ndi-ozi biara, Otú a ka unu gäsi ndikom Jebesh-gilead, Echi ka nzoputa gädiri unu, mbe anyanwu nékpo øku. Ndi-ozi ahu we bia gosi ndikom Jebesh; ha we riuria ønu. 10 Ndikom Jebesh we si, Echi ka ayi gäpukuru unu, unu gëme kwa ayi dika ihe nile si di nke di nma n'anya-unu. 11 O rue, n'echi-ya, na Söl doro ndi Israel n'usu atø; ha we ba n'etiti ömuma-ulö-ikwü n'iche-nche ututu. tibue Amon rue ikpo-øku nke ehiihe: o rue, na ndi fôduru basara, o fôdugh kwa ndikom abua n'otù ebe n'etiti ha. 12 Ndi Israel we si Samuel, Onye ka o bu, bú onye nási, Söl, o gäbu eze-ayi? nyenu ayi ndikom ahu, ka ayi we me ka ha nwua. 13 Söl we si, O digh nwoke agéme ka o nwua ta: n'ihi na ta ka Jehova zoputara nzoputa n'Israel.

14 Samuel we si ndi Israel, Bianu, ka ayi jerue Gilgal, me ka ala-eze-unu di øhu ozo n'ebé ahu. 15 Ndi Israel nile we jerue Gilgal; ha we me Söl eze n'ebé ahu n'iru Jehova nime Gilgal; ha we chua ihe ajà nke ajà-udo n'iru Jehova n'ebé ahu. Söl na ndikom nile nke Israel we riuria ønu nke-uku n'ebé ahu.

12 1 Samuel we si Israel nile, Le, egewom nti olu-unu n'ihe nile nke unu sirim, m'we mere unu eze. 2 Ma ubu a, le, eze ahu nējeghari n'iru unu: ma mu onwem aghow agadi na onye-isi-awo; ma umum ndikom, le, ha nq n'etiti unu: ma mu onwem ejeghariwo n'iru unu site na mbē m'di na nwata rue ta. 3 Lem: bagidem àmà n'iru Jehova, na n'iru onye nke Ya etere manu: q bu ehi onye ka m'naraworo? ma-qbu inyinya-ibu onye ka m'naraworo? ma-qbu onye ka m'mebuworo? onye ka m'zopiaworo? ma-qbu n'aka onye ka m'naraworo ihenbaputa iji zopu anyam n'aru ya? m'gēnyeghachi kwa unu ya. 4 Ha si, I mebugh ayi, i zopiagh kwa ayi, i naragh kwa ihe q bula n'aka nwoke q bula. 5 Q si ha, Onye-àmà ka Jehova bu imegide unu, onye-àmà ka onye nke Ya etere manu bu kwa ta, na unu achotagh ihe q bula n'akam. Ha we si, Onye-àmà ka Q bu. 6 Samuel we si ndi Israel, Q bu Jehova Nke mere Moses na Eron ndi-ndú, Nke me-kwa-ra nna-unuhà ka ha si n'ala Ijipt rigota. 7 Ma ubu a, guzonu onwe-unu, ka mu na unu we kpe ikpe n'iru Jehova bayere ezi omume nilc nke Jehova, nke Q mere unu na nna-unu-hà. 8 Mbe Jekob batara n'Ijipt, mbe nna-unu-hà tikuru Jehova nkpu, Jehova we zite Moses na Eron, ndi mere ka nna-unu-hà si n'Ijipt puta, me kwa ka ha biri n'ebe a. 9 Ha we chezø Jehova, bú Chineke-ha, Q we renye ha n'aka Sisera, bú onye-isi usu-ndi-agha Hezoa, na n'aka ndi Filistia, na n'aka eze Moab, ha we buso ha agha. 10 Ha we tikue Jehova nkpu, si, Ayi emehiewo, n'ihí na ayi arapuwo Jehova, we fè Bealim na Ashtarot ófufé: ma ubu a naputa ayi n'aka ndi-iro-ayi, ayi gēfē kwa Gi ófufé. 11 Jehova we zite Jerubeal, na Bedan, na Jefta, na Samuel, we naputa unu n'aka ndi-iro-unu buruburu, unu we biri na ntukwasi-obi. 12 Unu we hu na Nehash, bú eze umu Amon, biara imegide unu, unu we sim, É-è, kama otù eze gāburu ayi eze: ma Jehova, bú Chineke-unu, bu eze-unu. 13 Ma ubu a le eze nke unu roputaworo, onye unu riqrom n'aka: ma, le, Jehova emewo ka eze nāchi unu. 14 O buru na unu atua egwu Jehova, q buru kwa na

unu efè Ya ófufé, we ge nti olu-Ya, q buru kwa na unu anupugh isi n'okwu-ñnu Jehova, kama na unu nēsogide Jehova, bú Chineke-unu, ma unu onwe-unu ma eze-unu kwa nke bu eze-unu, q di nma: 15 ma q buru na unu egegh nti olu Jehova, kama unu nānupu isi n'okwu-ñnu Jehova, aka Jehova gādi kwa imegide unu, otú q di imegide nna-unu-hà. 16 Ubu a kwa guzonu onwe-unu, hu ihe uku a, nke Jehova nême n'anya-unu. 17 Q bugh obibi qka wheat ta? M'gākpóku Jehova, Q gēnye kwa ébē-elu-igwe na miri-ozuzo; marakwa-nu hu kwa na ihe qjo unu riri nne, nke unu meworo n'anya Jehova, n'iriqro onwe-unu eze. 18 Samuel we kpokue Jehova; Jehova we nye ébē-elu-igwe na miri-ozuzo ubochi ahu: ndi Israel nile we tua egwu Jehova na Samuel nke-uku. 19 Ndi Israel nile we si Samuel, Kpere Jehova, bú Chineke-gi, ekpere bayere ndi-orù-gi, ka ayi ghara inwu: n'ihí na ayi atukwasiwo ihe qjo a na nmehie-ayi nile, n'iriqro onwe-ayi eze. 20 Samuel we si ndi Israel, Unu atula egwu: unu onwe-unu emewo ihe qjo a nile; nání unu ewezugala onwe-unu n'iso Jehova, kama werenu obi-unu nile fè Jehova ófufé; 21 unu ewezuga-kwa-la onwe-unu: n'ihí na mbe ahu ka unu ganēso n'azu ihe tōborō n'efu, nke nādigh-abà urù, nke nādigh-anaputa kwa, n'ihí na ihe tōborō n'efu ka ha bu. 22 N'ihí na Jehova agagh-arapu ndi-Ya n'ihí aha uku Ya: n'ihí na Jehova ekwewo ime unu ka unu buru Ya otù ndi. 23 Mu onwem kwa, ya burum ihe-árú, bú ka m'mehie megide Jehova n'igha ikpe ekpere bayere unu: ma m'gēzí unu ihe n'uzo ahu di nma nke ziri ezi. 24 Nání tuanu egwu Jehova, were obi-unu nile fè Ya ófufé n'ezi-okwu: n'ihí na, lenu ihe uku Q meworo n'ebe unu nq. 25 Ma q buru na unu eme ihe qjo nāga n'iru, agēkpochapu unu, ma unu onwe-unu ma eze-unu.

13 1 Sol ƙara arø mbe q malitere ibu eze; q we buru eze Israel arø abua. 2 Sol we roputara onwe-ya nnù ndikom asa na qgu iri sitere n'Israel; nnù ndikom ise we di n'aka Sol nime Mikmash na n'ugwu Bet-el, nnù ndikom abua na qgu iri di kwa n'aka Jonatan nime Gibeon Benjamin: ma o zilagara

ndi fôduru n'etiti ndi Israel, onye ọ bulu n'ulo-ikwū-ya. 3 Jonatan we tibue ebe-nzugo-ndi-agha ndi Filistia nke di na Geba, ndi Filistia we nu ya. Sôl we fùa epi-ike n'ala ahu nile, si, Ka ndi-Hibru nu. 4 Israel nile we nu, si, na Sôl tiburu ebe-nzugo-ndi-agha ndi Filistia, na Israel aghowó-kwa-ra ndi Filistia ihe n̄esi isi ojø. Ewe kpokota ndi Is̄rael iso Sôl rue Gilgal.

5 Ndi Filistia we chikota onwe-ha ibuso Israel agha, orù nnù ubø-ala uzø atø na nnù iri-na-ise, na nnù ndi-inyinya iri-na-ise, na ndi-agha dika ajá nke òí n'usø oké osimiri n'uba: ha we rigota, ma ulo-ikwū-ha na Mikmash, n'akuku Iru - anyanwu Bet - even. 6 Ndi kom Israel we hu na nkpa nākpà ha, (n'ihi na anāchi Israel n'ihe-ike), ndi Israel we zo onwe-ha n'obà, na n'ohia-ogwu, na nime nkume di elu, na n'ulolu, na n'olulu. 7 Ma ndi-Hibru ufodù gabigara Jôdan rue ala Gad na Gilead; ma Sôl n̄ogidere na Gilgal, ndi Israel nile ma-kwa-ra jijiji n̄eso ya n'azu.

8 O we chere ubochi asa, dika mbe akara ákà si di nke Samuel kara: ma Samuel abiarugh Gilgal; ndi Israel we si n'ebé ọ nø basa. 9 Sôl we si, Wetaram ajà-nsure-óku ahu na ajà-udo nile nso. O we sure ajà-nsure-óku ahu. 10 O rue, mbe o surebiri ajà-nsure-óku anu, le, Samuel biara; Sôl we pua izute ya, ka ọ we gozie ya. 11 Samuel we si, Gini ka i meworo? Sôl we si, N'ihi na ahurum na ndi Israel esivo n'ebé m'nø basa, ma gi onwe-gi abiagh n'ubochi akara ákà, ndi Filistia nāchikota kwa onwe-ha na Mikmash; 12 m'we si, Ubu a ka ndi Filistia gāridakutem rue Gilgal, ma emeghm ka iru Jehova dajua; m'we jisie onwem ike, we sure ajà-nsure-óku ahu. 13 Samuel we si Sôl, I mewo ihe-nzuzu: i debegh ihe Jehova, bù Chineke-gi, nyere n'iwu, bù nke O nyere gi n'iwu: n'ihi na ubu a Jehova gémewori ka ala-eze-gi guzosie ike n'ebé Israel nø rue mbe ebigh-ebi. 14 Ma ubu a ala-eze-gi agagh-eguzosi ike: Jehova achoputaworo Onwe-ya otù nwoke dika obi-Ya si cho, Jehova enyewo kwa ya iwu ibu onye-ndù ndi-Ya, n'ihi na i debegh ihe ahu nke Jehova nyere gi n'iwu.

15 Samuel we bilie, si na Gilgal

rigorue Gibea Benjanun. Sôl we gukotu ndi Israel, bù ndi ahutara n'aka-ya, ihe ra ka nnù ndikom na ọgu iri. 16 Sôl, nà Jonatan nwa-ya, na ndi ahutara n'aka-ha, we nødu na Geba Benjamin: ma ndi Filistia mara ulo-ikwū-ha na Mikmash. 17 Ndi-nbibi we si n'omuma-ulø-ikwù ndi Filistia puta n'usu atø: otù usu chere iru n'uzø Qfara, rue ala Shual: 18 otù usu we che iru n'uzø Bet-horon: otù usu we che iru n'uzø ókè-ala nke nèlekwasi ndagwurugwu Zeboim anya, n'ebé ozara di.

19 Ma achotagh uzù ọ bulu n'ala nile nke Israel: n'ihi na ndi Filistia siri, Ka ndi-Hibru we ghara ikpu mma-agha ma-øbu ube: 20 Israel nile we ridakuru ndi Filistia iti ihe-olu-ha ufe, onye ọ bulu igwè-ikpøzè-ala-ya, na mma-ogè-ya, na anyu-ike-ya, na ọgù-ya; 21 (ònú ọgù na nke mma-ogè na nke ndudu-ilu-olu-ubi na nke anyu-ike we ghara idi nkø); na ikpu ònú ndudu ejì achi ehi. 22 O rue, n'ubochi agha, na ahutagh mma-agha ma-øbu ube n'aka onye ọ bulu n'etiti ndi soro Sôl na ndi soro Jonatan: ma ahutara n'aka Sôl na n'aka Jonatan nwa-ya. 23 Ndi ebe-nzugo-ndi-agha ndi Filistia we pua rue ngabiga Mikmash.

14 1 Ubochi we rue mbe Jonatan nwa Sôl siri nwa-okorobia nèbu ihe-agha-ya, Bia, ka ayi gabiga rue ebe-nzugo-ndi-agha ndi Filistia, nke di n'ofe ozø ahu. Ma o gosigh nna-ya. 2 Ma Sôl nānødu na nsøtu Gibea n'okpuru osisi pomegranate nke di na Migron: ndi nø n'aka-ya ra ka nnù ndikom na ọgu iri; 3 Ahaija, nwa Ahaitub, nwanne Ikabod, nwa Finehas, nwa Ilai, bù onye-nchu-aja Jehova na Shailo, nø kwa, o nèyi ephod. Ndi ahu amagh kwa na Jonatan ejewo. 4 Ma n'etiti ngabiga abua ahu, nke Jonatan chorø isi na ha gabiga rue ebe-nzugo-ndi-agha ndi Filistia, otù ònú nkume di elu di n'otù ofe, otù ònú nkume di elu di kwa n'ofe ozø: aha otù bu Bozech, aha nke-ozø bu Sene. 5 Otù ònú bu ogidi n'akuku Ugwu na ncherita-iru Mikmash, nke-ozø n'akuku Ndida na ncherita-iru Geba. 6 Jonatan we si nwa-okorobia nèbu ihe-agha-ya, Bia, ka ayi gabiga rue ebe-nzugo-ndi-agha nke ndia anèbigh úgwù: elegh anya Jehova gáluru ayi ọlu:

n'ihi na ihe-nbuchi adigh n'ebe Jehova no izoputa site n'iwere otutu madu ma-qbu site n'iwere madu ole-na-ole. 7 Onye nēbu ihe-agha-ya we si ya, Me ihe nile nke di n'obi-gi: chigharia onwegi, le, mu onwem nēso gi dika obi-gi si cho. 8 Jonatan we si, Le, ayi onwe-ayi nāgabiga rue ndikom ahu, ayi gēkpughe-kwa-ra ha onwe-ayi. 9 Q buru na ha asi ayi otú a, Guzonu du rue mbe ayi ruru unu aru; ayi gēguzo kwa n'qonodu-ayi, ayi agagh-arigokuru kwa ha. 10 Ma q buru na ha asi otú a, Rigokutenu ayi; ayi gārigo kwa: n'ihi na Jehova enyewo ha n'aka-ayi: nka gābu-kwa-ra ayi ihe-iriba-ama. 11 Ha abua we kpughere ndi ebe-nguzo-ndi-agha ndi Filistia onwe-ha: ndi Filistia we si, Le, ndi-Hibru nēsi n'qnu di iche iche ebe ha zoro onwe-ha puta. 12 Ndi kom ebe-
nguzo-ndi-agha ahu we za Jonatan na onye nēbu ihe-agha-ya, si, Rigokutenu ayi, ayi gēme kwa ka unu mara ihe. Jonatan we si onye nēbu ihe-agha-ya, Sorom n'azu rigo: n'ihi na Jehova enyewo ha n'aka Israel. 13 Jonatan we bikwasi aka-ya na ukwu-ya rigo, onye nēbu ihe-agha-ya nēso kwa ya n'azu: ha we da n'iru Jonatan; onye nēbu ihe-agha-ya nēme kwa ka ha nwua n'azu ya. 14 Ntibu mbu ahu, nke Jonatan na onye nēbu ihe-agha-ya tiburu, we ra ka oru ndikom, n'ihe ra ka nkera furrow nke otu acre ala-ubi n'otutu. 15 Qma-jijji we di n'omuma-ulō-ikwū, na n'ohia, na n'etiti ndi ahu nile; ndi ebe-
nguzo-ndi-agha na ndi-nbibi, ha onwe-ha ma-kwa-ra jijji: ala de-kwa-ra udé; o we gho qma-jijji nke Chineke. 16 Ndi-nche Sol nwere na Gibe Benjamim we hu; ma, le, igwè madu ahu Ọazere, we nēje iru na azu.

17 Sol we si ndi ya na ha no, Biko, gukotanu, hu onye siworo n'etiti ayi pua. Ha we gukota, ma, le, Jonatan na onye nēbu ihe-agha-ya anogh ya. 18 Sol we si Ahaija, Bute ibe Chineke nso. N'ihi na ibe Chineke di n'etiti umu Israel n'ubochi ahu. 19 O rue, mbe Sol nāgwa onye-nchu-aja ahu okwu, na üzü nke di n'omuma-ulō-ikwū ndi Filistia we nāda kari, nāga n'iru nāba kwa uba: Sol we si onye-nchu-aja, Sepu aka-gi. 20 Sol na ndi nile ya na ha no we kpokota onwe-ha, ba n'agha ahu: ma, le, mma-agha

nwoke o bula digidere ibe-ya, oké ọbuba-agbara uku we di. 21 Ma ndi-Hibru ndi diri ndi Filistia na mbe gara aga, ndi soro ha rigo n'omuma-ulō-ikwū buruburu, ndi ahu we chighari kwa idì n'akuku Israel ndi no n'aka Sol na Jonatan. 22 Ndikoin nile nke Israel ndi zoro onwe-ha n'ugwu Efraim we nu na ndi Filistia abalagawo, ha onwe-ha we sogidesi kwa ha ike n'agha ahu. 23 Jehova we zoputa Israel n'ubochi ahu: agha ahu we gabiga rue Bet-even. 24 Ma achiri ndikom Israel n'ihe-ike ubochi ahu: Sol we ba ndi Israel iyi, si, Onye anābu Ọnu ka nwoke ahu bu nke nēri nri rue anyasi, ru kwa mbe m'bosi Ọbò n'aru ndi-irom. Ndi Israel nile we ghara idetu nri Ọnu. 25 Ndi ala ahu nile we ba n'oké Ọhia; ma manu-anu di n'elu Ọhia. 26 Ndi Israel we ba n'oké Ọhia ahu, ma, le, manu-anu nēri erù: ma o digh onye kwere ka aka-ya rue Ọnu-ya; n'ihi na ndi Israel turu egwu Ọbuba-iyi ahu. 27 Ma Jonatan anugh mbe nna-ya Ọbara ndi Israel iyi: o we setipu Ọnu-Ọnu nkpa-n'aka nke di n'aka-ya, rutu ya nime ubuh-
manu-anu, weghachi aka-ya n'qnu-ya; anya-ya we nwue enwu. 28 Otù nwoke n'etiti ndi Israel we za, si, Nna-gi Ọasiri ndi Israel iyi ike, si, Onye anābu Ọnu ka nwoke ahu bu nke nēri nri ta. Ndi Israel we nāda mba. 29 Jonatan we si, Nnam emekpawo ala-ayi aru: biko, lenu na anyam enwuwo enwu, n'ihi na edetuwo nwantī manu-anu nka ire. 30 Anya ndi Israel gesi aña ghara inwukari enwu nke-uku, ma o buru na ha rijuru afø ta site n'ihe-
nkwata ndi-iro-ha nke ha hutara? n'ihi na ubu a ntibu n'etiti ndi Filistia abagh uba. 31 Ha we tibue ufodu nime ndi Filistia n'ubochi ahu site na Mikmash rue Ajalon: ndi Israel we da mba nke-uku. 32 Ndi Israel we dakwasi ihe akwatara n'agha, ha we chirí igwè ewu na aturu, na igwè ehi, na umu-ehi, Ọue ha n'ala ahu: ndi Israel we rie ha na Ọbara. 33 Ha we gosi Sol, si, Le, ndi Israel nēmehie megide Jehova n'iri anu, ya na Ọbara. Q we si, Unu aghowogho aghughogho: kporekutem nkume uku ta. 34 Sol we si, Basanu onwe-unu n'etiti ndi Israel, si ha, Wetaranum nso, nwoke o bula ehi-ya, na nwoke o bula aturu-ya, bu-kwa-nu ha n'ebe a, rie; unu emehie-

kwa-la megide Jehova n'iri anu. ya na ọbara. Ndi Israel nile we weta nso, nwoke ọ bulu ehi-ya n'aka-ya n'abali ahu, ha we bue ha n'ebe ahu. 35 Sọl we wuere Jehova ebe-ichu-aja: nke ahu ka ọ malitere iwu ka ọ buru ebe-ichu-sia diri Jehova.

36 Sọl we si, Ka ayi rida sochie ndi Filistia n'azu n'abali, luta ihe-ha n'agha rue ihè ututu, ka ayi ghara kwa ikwe ka nwoke fodu n'etiti ha. Ha we si, Me ihe ọ bulu nke di nma n'anya-gi. Onyen-chu-aja we si, Ka ayi biarue Chineke nso n'ebe a. 37 Sọl we juu Jehova ase, si, M'gārida sochie ndi Filistia n'azu? I gēnye ha n'aka Israel? Ma Q zagh ya n'ubochi ahu. 38 Sọl we si, Biaruenu nso n'ebe a, unu ndi-isi nile nke ndi Israel: mara-kwa-nu hu ihe nke nmehie a diworo nime ya ta. 39 N'ihi na Jehova nādi ndu, Onye nāzoputa Israel; n'ezie ọ buru na ọ di nime Jonatan nwam, n'ezie ọ ghagh inwu. Ma ọ digh onye nāza ya okwu n'etiti ndi Israel nile. 40 Q we si Israel nile, Unu onwe-unu nq n'orù ofè, mu onwem na Jonatan nwam gānq kwa n'ofè nke-ozq. Ndi Israel we si Sọl, Me ihe nke di nma n'anya-gi. 41 Sọl we si Jehova, bú Chineke Israel, Nye nzà zuru okè. Nzà we ma Jonatan na Sọl: ma ndi Israel puru ya. 42 Sọl we si, Fenu nzà n'etiti mu na Jonatan nwam. Nzà we ma Jonatan. 43 Sọl we si Jonatan, Gosim ihe i meworo. Jonatan we gosi ya, si, N'ezie ewerem ọnou-ọnou nkpan'aka nke di n'akam detu nwanti manuañu ire; lem, m'gānwu. 44 Sọl we si, Chineke me otú a, ine kwa ihe ọzq otú a: n'ihi na i ghagh inwu, Jonatan. 45 Ndi Israel we si Sọl, Jonatan, ọ gānwu, bú onye zoputara nzoputa uku a n'Israel? ya buru ihe-árú: Jehova nādi ndu, ọ digh otù nime agiri-isi nke isi-ya gādaru ala; n'ihi na ya na Chineke aluwo ọlu ta. Ndi Israel we Ọputa Jonatan, ọ we ghara inwu. 46 Sọl we si n'iso ndi Filistia rigo: ndi Filistia we la n'ebe nke ha.

47 Ma Sọl were ala-eze ahu, buru eze Israel, ọ we bue agha megide ndi-iro-ya nile buruburu, megide Moab, megide kwa umu Amon, megide kwa Edom, megide kwa ndi-eze Zoba, megide kwa ndi Filistia: ma n'ebe ọ bulu ọ

nēcheghari iru ọ nāluụ ha. 48 Q we me ihe dinkpà, tibu kwa Amalek, we naputa Israel n'aka ndi nāpunara ha ihe.

49 Ma umu-ndikom Sọl bu Jonatan, na Ishvi, na Malki-shua: aha umu-ya ndinyom abua kwa: aha nke ada-ya bu Mirab, aha nke-ntà bu Maikal: 50 aha nwunye Sọl bu Ahinoam nwa Ahimaaz: aha onye-isi usu-ndi-agha-ya bu Abnea nwa Nea, nwa-nne nna Sọl. 51 Kish bu nna Sọl; Nea nna Abnea bu nwa Abiel.

52 Agaha we sie ike megide ndi Filistia ubochi nile nke Sọl: mbe Sọl huru nwoke ọ bulu bu dike, ma-qbū nwoke ọ bulu bu dinkpà, ọ were ya n'onwe-ya.

15 I Samuel we si Sọl, Mu ka Jehova zitere ite gi manu ka i buru eze ndi-Ya, bú Israel: ma ubu a ge nti olu okwu Jehova. 2 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Elekotawom ihe Amalek mere Israel, ihe o doro ya n'uzq, mbe o siri n'Ijipt rigota. 3 Ubu a je tibue Amalek, wezuga ihe nile ọ bulu ọ nwere ka ebibie ya, enwe-kwa-la ọmiko n'aru ya; kama me ka ha nwua, ma nwoke ma nwayi, ma nwatakiri ma nwa nānu ara, ma chi ma aturu, ma camel ma inyinya-ibu.

4 Sọl we me ka ndi Israel nuru, ọ we gukota ha na Telaim, orú nnù ndikom orú uzq na uzq ise ndi ji ukwu eje, na orú nnù ndikom Juda na nnù ise. 5 Sọl we biarue obodo Amalek, rue nbi nime ndagwurugwu. 6 Sọl we si ndi-Kinait, Jenu, wezuga onwe-unu, si n'etiti ndi Amalek rida, ka m'we ghara ikpochapu unu na ha: n'ihi na unu onwe-unu mere umu Israel nile ebere, mbe ha siri n'Ijipt rigota. Ndi-Kinait we si n'etiti Amalek wezuga onwe-ha. 7 Sọl we tibue Amalek, site na Havila ebe i nābà Shua, nke di n'iru Ijipt. 8 Q we nwude Egag, bú eze Amalek, na ndu, were ọnou mma-agha wezuga ndi ahu nile ka cbibie ha. 9 Ma Sọl na ndi Israel nwere ọmiko n'aru Egag, na n'aru anu kachasi nma nke igwè ewu na aturu, na nke igwè ehi, na nke umu anu mara abuba, na n'aru umu-aturu, na n'aru ihe nile di nma, ha ekwegh kwa iwezuga ha ka ebibie ha: ma anu-ulø ọ bulu nke di nleli nke ta-kwa-ra aru, nke ahu ka ha wezugara ka ebibie ya.

10 Okwu Jehova we rue Samuel nti,

si, 11 Echeghariwom na emewom Söl eze: n'ihi na o siwo n'isom n'azu laghachi, ma o megħ ka okwum guzosie ike. Iwe Samuel we di ɔku; o we tikue Jehova nkpu abali ahu nile. 12 Samuel we bilie n'isi-ututu izute Söl n'ututu; ewe gosi Samuel, si, Söl biaruru Kamel, ma, le, o nēguzoro onwe-ya ihe-ncheta, o we je buruburu, gabiga, ridarue Gilgal. 13 Samuel we biakute Söl: Söl we si ya, Onye agoziri agozzi n'ebe Jehova nq ka i bu: emewom ka okwu Jehova guzosie ike. 14 Samuel we si, Gini bu kwa olu ɻgwè aturu na ewu a na ntim, ya na olu ɻgwè ehi nke mu onwem nānū? 15 Söl we si, Q bu n'etiti ndi Amalek ka ha si chita ha: n'ihi na ndi Israel nwere qmiko n'aru anu kachasi nma nke ɻgwè ewu na aturu na nke ɻgwè ehi, ka ha we chuara Jehova, bú Chineke-gi, aja; ma ayi ewezugawo nke fqduru ka ebibie ya. 16 Samuel we si Söl, Ra aka, m'għegosi kwa gi okwu nke Jehova gwaworom n'abali a. Q we si ya, Kwue. 17 Samuel we si, Q bu ezie na onye ntà ka i bu n'anya gi onwe-gi, ma o bugh onye-isi ebo nile nke Israel ka emere gi? Jehova we te gi manu ka i buru eze Israel; 18 Jehova we ziga gi ije ije, si, Je wezuga ndi-nmehie ahu, bú ndi Amalek, ka ebibie ha, i għebuso kwa ha agha rue mbe agħeme ka ha gwusia. 19 N'ihi gini kwa ka i nēgeħħ nti olu Jehova, kama i dakwasiri ihe-nkwata, we me ihe ojø n'anya Jehova? 20 Söl we si Samuel, N'ezie egewom nti olu Jehova, we je ije ahu nke Jehova zigaram, m'we me ka Egag eze Amalek bia, ma ewezugaram Amalek ka ebibie ya. 21 Ma ndi Israel chiri ufodu nime ihe-nkwata ichuru Jehova, bú Chineke-gi, aja, nime Gilgal, bú ɻgwè ewu na aturu na ɻgwè ehi, isi ihe n'ihe ewezugara ka ebibie ya. 22 Samuel we si, Ajà-nsure-ɔku na ajà ɔzo, ha nātɔ Jehova utq dika ige nti olu Jehova? Le, ige nti di nma kari ichu aja, ina nti di nma kari abuba ebulu. 23 N'ihi na nmehie nke iju-ase n'aka ndi-mo ka nnupu-isi bu, ikpere-arusi na terafim ka isi-ike bu kwa. N'ihi na i juwo okwu Jehova, Q juwo kwa gi ka i ghara ibu eze. 24 Söl we si Samuel, Emehiewom: n'ihi na agabigawom okwu-qnū Jehova na okwu-gi nile: n'ihi na aturum egwu ndi Israel, we ge nti

olu-ha. 25 Ma ubu a, biko, ɬaghara nmehiem, sorokwam lagħachi, ka m'we kpo isi ala nye Jehova. 26 Samuel we si Söl, M'għaż-ċesoro gi lagħachi: n'ihi na i juwo okwu Jehova, Jehova ajuwo kwa gi ka i ghara ibu eze Israel. 27 Samuel we chigharia ila, ma o jidere qnū-qnū uwe-nwuda-ya, o we dowa. 28 Samuel we si ya, Jehova adqawapuwe ala-eze Israel n'aru gi ta, nye ya madu-be-gi, nke di nma kari gi. 29 Oz qwa, Ebube Israel agagh-ekwu okwugħha, Q għażi-echegħari kwa: n'ihi na Q bugh madu nke O ġeji cheghar. 30 Q we si, Emehiewom: biko, soperu u bū a n'iru ndi-okenye ndim, na n'iru Israel; sorokwam lagħachi, ka m'we kpo isi ala nye Jehova, bú Chineke-gi. 31 Samuel we lagħachi soro Söl n'azu; Söl we kpo isi ala nye Jehova.

32 Samuel we si, Menu ka Egag eze Amalek biaruem nso. Egag we biakute ya n'iru-utq. Egag we si, N'ezio-kwu ilu qnū ewezugawo onwe-ya. 33 Samuel we si, Dika mma-agħa-gi meworo ndinyom ka ha bara aka nwa. otu a ka nne-gi għabaraka aka nwa n'etiti ndinyom. Samuel we ɬukasia Egag n'iru Jehova ninne Gilgal.

34 Samuel we la na Rema; Söl wc rigorue ulo-ya, rue Gibea nke Söl. 35 Samuel abiagh kwa ɔz qidher Söl ruc uboqchi qnū-ya; n'ihi na Samuel nēruru Söl újú: ma Jehova cheghariri na q mere Söl ka o buru eze Israel.

16 I Jehova we si Samuel, Rue ole mbe ka gi onwe-gi ganeruru Söl újú, eoe Mu onwem juworo ya ka o ghara ibu eze Israel? ɬajue manu na mpi-gi, je, M'għażiga gi jekuru Jesi onye Bet-lehem: n'ihi na ahutaworom onwem eze n'etiti umu-ya ndikom. 2 Samuel we si, M'għesi aña je? o buru na Söl anu ya, o għebum. Jehova we si, I għewre nwa-abqoq-ehi n'aka-gi, si, Ichuru Jehova aja ka m'biaworo. 3 I għakpo kwa Jesi ibia n'ichu-aja ahu, Muu onwem għeme kwa ka i mara ihe i għeme: i għek-kwa-ram ya manu, bú onye M'għasi gi te. 4 Samuel we me ihe ahu nke Jehova kwuru, o biarue Bet-lehem. Ndi-okenye obodo ahu we ma jijiji izute ya, si, Q bu n'udo ka i biaworo? 5 Q we si, Q bu n'udo: ichuru Jehova aja ka m'biaworo: donu onwe-unu nsq, sorom

bia n'ichu-aja ahu. Q we do Jesi na umu-ya ndikom nsø, kpø ha bia n'ichu-aja ahu. 6 O rue, mbe ha biara, na o huru Elaiab, o we si, N'ezie, o no n'iru Jehova, bu onye nke Ya etere manu. 7 Ma Jehova siri Samucl, Elegidelia iru-ya anya, elegide-kwa-la ogologo nke idelu-ya; n'ihi na ajuwom ya: n'ihi na Jehova adigh-ahu dika madu si ahu; n'ihi na madu n'ebe ihe anya nahu, ma Jehova n'ebe obi. 8 Jesi we kpø Abinadab, me ka o gabiga n'iru Samuel. Q si, Jehova arøputagh kwa nka. 9 Jesi we me ka Shama gabiga. Q si, Jehova arøputagh kwa nka. 10 Jesi we me ka madu asa nime umu-ya ndikom gabiga n'iru Samuel. Samuel we si Jesi, Jehova arøputagh ndia. 11 Samuel we si Jesi, Ha agwuwo, bu umu-okoro-gi? Q si, Q fodu-kwa-ra odata-nwam, ma, le, o nazu aturu. Samuel we si Jesi, Ziga kuta ya: n'ihi na ayi agagh-anodù buruburu rue mbe o biara n'ebe a. 12 Q we ziga, me ka o bia. Ma nwa-okorobia ahu nacha qbara-qbara, anyaya abua ma-kwa-ra nma, o di kwa nma ile anya. Jehova we si, Bilie, te ya manu: n'ihi na nka bu ya. 13 Samuel we were mpi manu ahu, te ya n'etiti umu-nne-ya: Mo nke Jehova we nadakwasi Devid n'ike site n'ubochi ahu ga n'iru. Samuel we bilie, la Rema.

14 Ma Mo nke Jehova wezugara Onwe-ya n'ebe Sol no, mo ojo we si n'ebe Jehova no me ka o tua egwu nke-uku. 15 Ndi-oru Sol we si ya, Biko, le, mo ojo nke Chineke neme ka i tua egwu. 16 Biko, ka onye-nwe-ayi si ndi-oru-ya, ndi no n'iru gi, ka ha chø nwoke nke mara qkukpq-ubø-akwara nke-oma: o gøru kwa, mbe mo ojo ahu nke Chineke dikwasí n'aru gi, na o gewere aka-ya kpø ubø, o gadi kwa gi nma. 17 Sol we si ndi-oru-ya, Biko, hutaranum nwoke nke nakuø ubø nke-oma, me-kwa-nu ka o biakutem. 18 Otù nime umu-okorobia-ya we za, si, Le, ahuwom otù nwa Jesi, bu onye Bet-lehem, onye mara ikpo ubø nke-oma, o bu kwa dike nke bu dinkpa, buru kwa nwoke agha, o nwe-kwa-ra uche n'okwu, buru kwa nwoke mara nma n'aru, Jehova noye-kwa-ra ya. 19 Sol we zigara Jesi ndi-ozi, si, Ziterem Devid nwa-gi, nke no n'etiti igwè cwu na

aturu. 20 Jesi we were otu inyinya-ibu nke eborø ya achicha, na otu karama-akpukpo manya-vine, na otu nwa-ewu, we zigara Sol n'aka Devid, bu nwa-ya. 21 Devid we biakute Sol, guzo n'iru ya: o we hu ya n'anya nke-uku; o we ghøro ya onye nèbu ihe-agha. 22 Sol we zigara Jesi ozi, si, Biko, ka Devid guzo n'irum; n'ihi na o hutawo amara n'irum. 23 O rue, mbe mo ojo ahu nke Chineke di n'aru Sol, na Devid were ubø-akwara-ya, were aka-ya kpø ya: aru we dajua Sol, o we di ya nma, mo ojo ahu we si n'ebe o no wezuga onwe-ya.

17 1 Ma ndi Filistia chikotara qmuma-ulø-ikwø-ha ibu agha, ewe chikota ha na Soko, nke Juda nwe, ha we ma ulø-ikwø-ha n'etiti Soko na Azeka, n'Efes - damim. 2 Sol na ndikom Israel we chikota onwe-ha, ma ulø-ikwø-ha na ndagwurugwu Ila, we do agha n'usoro izute ndi Filistia. 3 Ndi Filistia we neguzo n'ugwu n'otu akuku, Israel neguzo kwa n'ugwu n'akuku nke-ozø: ndagwurugwu we di n'etiti ha. 4 Onye-nputa-øbo-agha we si n'qmuma-ulø-ikwø ndi Filistia puta, aha-ya bu Goliat, sitere na Gat, ogologo-ya di cubit isi na otu ntø-aka. 5 Okpu-agha ola di kwa n'isi-ya, o bu kwa uwe-agha emere dika akpirikpa-azø ka eyikwasiri ya; qtutu uwe-agha ahu di nnu shekel ola iri-na-abua na ogu iri. 6 Ihe-ola ejì kpuchi ukwu di kwa n'ukwu-ya abua, nkpunkpu ube ola di kwa n'etiti ubu-ya abua. 7 Osisi ube-ya di kwa ka oké ökpòrò di aró nke qkpa-ákwa ji akpa ákwà; isi ube-ya di nnu shekel igwè na ogu iri: onye nèbu qta-ya nèje n'iru ya. 8 Q we guzo kpø usoro-agha nile nke Israel okù, si ha, N'ihi gini ka unu putaworo ido agha-unu n'usoro? mu onwem, abughm onye Filistia? ma unu onwe-unu, unu abugh ndi-oru Sol nwe? røputaranu onwe-unu otu nwoke, ka o ridakutekwam. 9 Q buru na o puru ilusom ògù, we tibue, ayi gabu-kwa-ra unu ndi-oru: ma o buru na mu onwem puru ilubu ya, we tibue ya, unu gabu-kwa-ra ayi ndi-oru, we fe ayi ofufè. 10 Onye Filistia ahu we si, Mu onwem atawo usoro-agha nile nke Israel uta ta; nyenum otu nwoke, ka ayi we lurita ògù. 11 Sol na Israel nile we

nu okwu nile ndia nke onye Filistia, ha we tua ujø, tua egwu nke-uku.

12 Ma Devid bu nwa onye Efrat ahu nke Bet-lehem-juda, nke aha-ya bu Jesi; o nwe-kwa-ra umu-ndikom asato: nwoke ahu aghøwo kwa agadi n'etiti ndikom n'ubøchi Sol. 13 Umu-ndikom ato nke Jesi ndi bu okenye we je soro Sol ibu agha: aha umu-ya ndikom ato ndi jere agha bu Elaiab økpara-ya, na Abinadab nke so ya, na Shama, bù nke-atø. 14 Ma Devid, ya onwe-ya bu ɔdudù-nwa: ato ahu, bù okenye, we jesø Sol n'azu. 15 Ma Devid nèjekuru Sol, nèsi kwa n'ebø Sol nø laghachi, izù igwè ewu na aturu nna-ya na Bet-lehem. 16 Onye Filistia ahu nàbiaru kwa nso n'isi-ututu na n'anyasi, we guzo onwe-ya ɔgu abali abua.

17 Jesi we si Devid nwa-ya, Biko, wegara umu-nne-gi otù ephah nke ɔka nka anara n'øku, na oþe achicha iri ndia, bùru ha þa ɔso je n'omuma-ulø-ikwù jekuru umu-nne-gi; 18 buga-kwa-ra onye-isi usu nnù ndikom na ɔgu ise nke ha cheese iri ndia, lekota kwa umu-nne-gi ma ha nø n'udo, nara kwa ihe-inbe-ha. 19 Ma Sol, na ndi ahu, na ndikom nile nke Israel, nø na ndagwurugwu Ila, nèbuso ndi Filistia agha. 20 Devid we bilie n'isi-ututu, rapu igwè ewu na aturu ahu n'aka onye nèdebe aturu, o we bùru, je, dika Jesi nyere ya iwu: o we biarue ebe anèdebe ubø-ala, mþe usu-ndi-agha ndi nàpukuru usoro-agha nèti nkpu n'agha. 21 Israel na ndi Filistia we do onwe-ha n'usoro-agha izute usoro-agha. 22 Devid we zitu ihe nile o bu rapu n'aka onye nèdebe ihe, o we þabà n'usoro-agha, bia, jua umu-nne-ya ajuju bayere udo-ha. 23 Ma mþe ya na ha nèkwu okwu, le, onye-nputa-øþø-agha ahu nèsi n'usoro-agha ndi Filistia rigota, bù onye Filistia ahu, Golaiat bu aha-ya, sitere na Gat, o we kwue dika okwu ndia si di: Devid we nu ha. 24 Ndikom nile nke Israel, mþe ha huru nwoke ahu, ha we þapu n'iru ya, tua egwu nke-uku. 25 Ndikom Israel we si, Unu ahuwo nwoke a nke nàrigota? n'ihi na o bu ita Israel uta ka o nàrigota: o gèru kwa, na nwoke nke nètibù ya, eze gèwøre àkù uku me ka o buru ògaranya, o gènye kwa ya nwa-ya nwayi, me ka ulo nna-ya nwere onwe-ya n'Israel. 26 Devid we

gwa ndikoin ndi ya na ha nèguzo okwu, si, Gini ka agèmère nwoke nke gètibù onye Filistia nka, wezuga ihe-itá-uta n'aru Israel? n'ihi na ónye bu onye Filistia nka nke anèbigh úgwù, na o gàta usoro-agha nile nke Chineke di ndu uta? 27 Ndi Israel we gwa ya okwu dika okwu a si di, si, Otù a ka agèmère nwoke nke gètibù ya. 28 Elaiab, bù nwa-nne-ya nke-okenye, we nu mþe o nàgwa ndikom ahu okwu; iwe Elaiab we di ɔku megide Devid, o si, N'ihi gini kwa ka i ridataworo? o bu kwa n'aka onye ka i rapuru aturu ole-na-ole ahu n'òzara? mu onwem mara nganga-gi, na ihe oþo nke obi-gi; n'ihi na o bu ihu agha ka i ridataworo. 29 Devid we si, Gini ka m'meworo ubu a? o bugh okwu esu, bu ihe a m'nèkwu? 30 O we si n'akuku ya chigharia, che onye ɔzø iru, kwue dika okwu a si di: ndi Israel we zaghachi ya okwu dika okwu mbu si di. 31 Ewe nu okwu nke Devid kwuru, ha we gesi ha n'iru Sol, o we nara ya. 32 Devid we si Sol, Ka obi madu o bula ghara ifepu n'ihi ya; orù-gi gèje luso onye Filistia nka ɔgù. 33 Sol we si Devid, I pugh ijekuru onye Filistia nka iluso ya ɔgù: n'ihi na nwata ka i bu, ma ya onwe-ya bu nwoke agha site na mþe o di na nwata. 34 Devid we si Sol, Onye nàzuru nna-ya igwè ewu na aturu ka orù-gi buworo; ɔdum we bia, ya na bear, we bùpu nwa-aturu n'igwè aturu, 35 m'we pua so ya n'azu, tibue ya, naputa nwa-aturu ahu n'ønu-ya: o we bilie imegidem, m'we jide ya n'øza-ya, tibue ya, me ka o nwua. 36 Orù-gi tiburu ma ɔdum ahu ma bear ahu: onye Filistia nka anèbigh úgwù gàdi kwa ka otù nime ha, n'ihi na o bu usoro-agha nile nke Chineke di ndu ka o taworo uta. 37 Devid we si, Jehova nke naputaram n'aka ɔdum, na n'aka bear, Ya onwe-ya gànputam n'aka onye Filistia nka. Sol we si Devid, Je, Jehova gànøyé-kwa-ra gi. 38 Sol we yikwasi Devid uwennwuda-ya, kpukwasi okpu-agha ola n'isi-ya, yikwasi ya uwe-agha. 39 Devid we kekwasi mma-agha-ya n'uwe-nwudaya, we jisie ike ije; n'ihi na o nwagh ya. Devid we si Sol, Apughm iwere ihe ndia je; n'ihi na anwaghm ha. Devid we yipu ha n'aru ya. 40 O were nkpa n'aka-ya n'aka-ya, roputara onwe-ya

nkume ise kworø murumuru na miri-iyi, tiye ha n'ihe ndi-ozuzu-aturu nke o nwere, bù n'akpà-ya; èbè-ya di kwa n'aka-ya: o we biaue nso onye Filistia ahu. 41 Onye Filistia ahu we bia, o nàbia nérú kwa nso Devid; nwoke ahu nke nèbu òta-ya nèje kwa n'iru ya. 42 Onye Filistia ahu we legide anya buruburu, hu Devid, we lelia ya anya: n'ihi na o bu nwata, nàcha kwa obara-òbara, ma kwa nma ile anya. 43 Onye Filistia ahu we si Devid, O bu nkita ka m'bu, na gi onwe-gi nèwere nkpan'aka biakutem? Onye Filistia ahu we were chi-ya nile kócha Devid. 44 Onye Filistia ahu we si Devid, Biakutem, ka m'were kwa anu-arugi nye anu-ufe nke elu-igwe na anumanu nke òhia. 45 Devid we si onye Filistia ahu, Gi onwe-gi nèwere mma-agha, were kwa ube, were kwa nkunkpu ube, biakutem: ma mu onwem nèwere aha Jehova nke usu nile nke ndi-agha biakute gi, bù Chineke nke usoro-agha nile nke Israel, Onye i taworo uta. 46 Ubóchi ta ka Jehova gêmechibido gi nye n'akam; m'gètibù kwa gi, wezuga isi-gi n'aru gi; m'gèwere kwa ozu ndi omuma-ulò-ikwù ndi Filistia nye anu-ufe nke elu-igwe, nye kwa anu-òhia nke uwa ta; ka uwa nile we mara na Chineke diri Israel: 47 ya na ka nkókota nka nile we mara na o bugh mma-agha na ube ka Jehova ji azòputa: n'ihi na Jehova nwe agha nka, O gènye kwa unu n'aka-ayi. 48 O rue, m'bè onye Filistia ahu biliri, bia rue nso izute Devid, na Devid mere ngwa, ba qosò ijekuru usoro-agha izute onye Filistia ahu. 49 Devid we setia aka-ya tiye n'akpà-ya, weputa otù nkume nime ya, ma ya, mata onye Filistia ahu n'egedege-iru-ya; nkume ahu we bamie n'egedege-iru-ya, o we da kpue iru-ya n'ala. 50 Devid we were èbè, were kwa nkume, ka onye Filistia n'ike, o we tiþue onye Filistia ahu, me ka o nwua; ma mma-agha adigh n'aka Devid. 51 Devid we ba qosò, guzo n'elu onye Filistia ahu, were mma-agha-ya, miputa ya n'obø-ya, me ka o nwua, o were ya bipu isi-ya. Ndi Filistia we hu na dikeh-a anwuwo, ha we balaga. 52 Ndikom Israel na Juda we bilie, tie nkpu, chua ndi Filistia, rue ebe i nàbà Gai, ru kwa

ònú-uzo-ama Ekron. Ndi Filistia ndi emeruru aru we da n'uzo Shaaraim, we rue Gat, ru kwa Ekron. 53 Umu Israel we si n'ichusi ndi Filistia ike lata, ha we kwakorø omuma-ulò-ikwù nile ha. 54 Devid we bùru isi onye Filistia ahu, bubata ya na Jerusalem; ma o tqòborø ihe-agha-ya n'ulo-ikwù-ya.

55 Ma m'bè Sol huru Devid ka o nàpu izute onye Filistia ahu, o siri Abnea, bù onye-isi usu-ndi-agha-ya, Abnea, nwà onye ka nwa-okoro nka bu? Abnea we si, Nkpuru-obi-gi nàdi ndu, eze, amaghm. 56 Eze we si, Gi onwe-gi juta onye nwata-okoròbia ahu bu nwa-ya. 57 Ma m'bè Devid si na ntíbu onye Filistia ahu lata, Abnea kuru ya, me ka o bata n'iru Sol, isi onye Filistia ahu di kwa n'aka-ya. 58 Sol we si ya, Nwà onye ka i bu, gi nwa-okoròbia? Devid we si, Nwa orù-gi, bù Jesi, bù onye

18 Bet-lehem, ka m'bu. 1 O rue, 18 m'bè o gwabìri Sol okwu, na ekekötara nkpuru-obi Jonatan na nkpuru-obi Devid, Jonatan we hu ya n'anya dika nkpuru-obi-ya. 2 Sol we nara ya n'ubóchi ahu, o kwegh kwa ka o laghachi n'ulo nna-ya. 3 Jonatan na Devid we ba ndu, n'ihi na o huru ya n'anya dika nkpuru-obi-ya. 4 Jonatan we yipu uwe-nwuda nke di n'aru ya, nye ya Devid, na uwe-ya nile, obuná rue mma-agha-ya, ru kwa uta-ya, ru kwa ihe-ike-n'ukwù-ya. 5 Devid we nàpu je ebe o bula Sol nèziga ya, o nwe-kwa-ra uche: Sol we do ya onye-isi ndikom agha, o we di nma n'anya ndi Israel nile, di kwa nma n'anya ndi-orù Sol.

6 O rue m'bè ha nàbia, m'bè Devid si na ntíbu onye Filistia ahu lata, na ndinyom siri n'obodo nile nke Israel puta, ibù abù na ite egwù, izute Sol, chiri egwù-otiti, were kwa ònú, chiri kwa ubø ejì akwara atø kwe. 7 Ndinyom we zarita onwe-ha, bù ndi nègwuri egwù, si,

Sol etibuwuo ndi-iro-ya, nnù ndikom abua na ogu iri, nnù ndikom abua na ogu iri,

Devid kwa ndi-iro-ya, orù nnù ndikom na nnù ise, orù nnù ndikom na nnù ise.

8 Iwe Sol we di òku nke-uku, okwu a jò-kwa-ra njø n'anya-ya; o si, Ha enyewo Devid orù nnù na nnù ise, orù nnù na

nnù ise, ma o bu mu ka ha nyeworo nání nnù abua na ogu iri, nnù abua na ogu iri: ma nke foduru inye ya bu náni ala-eze. 9 Sól we nélé Devidanya ojó site n'ubochi ahu ga n'iru.

10 O rue, n'eche-ya, na mọ ojó nke Chineke dakwasiri Sól n'ike, o we bù amuma n'etiti ulo: Devid némere kwa aka-ya kpó ubò, dika o némé kwa-ubochi: ma ube di n'aka Sól. 11 Sól we tua ube ahu; o si, M'gátugide Devid obunà na mbidi. Devid we chigharia onwe-ya si n'iru ya pua ubò abua. 12 Sól we nátu egwu Devid, n'ihi na Jehova nøyere ya, ma O siri n'ebé Sól nö wezuga Onwe-ya. 13 Sól we si n'ebé o nö wezuga ya, do ya ka o buru ya onye-isi nnù ndikom abua na ogu iri; o we nápu nábata kwa n'iru ndi Israel. 14 Devid we nénwe uche n'uzo-ya nile; Jehova nøyekwa-ra ya. 15 Sól we hu na nwoke ahu bu onye nénwe uche nke-uku, o we tua ujø ya. 16 Ma Israel nile na Juda nile náhu Devid n'anya; n'ihi na ya onwe-ya nápu nábata kwa n'iru ha.

17 Sól we si Devid, Le, adam, bù Mirab, ya ka m'génye gi na nwunye: nání burum dínpà, bù kwa agha nile nke Jehova. N'ihi na Sól siri, Ka akam ghara idi n'aru ya, kama ka aka ndi Filistia di n'aru ya. 18 Devid we si Sól, Onye ka m'bu, gini bu kwa ndum, ma-øbu aburu nnam n'Israel, na m'gáburu eze di nwa-ya? 19 O rue, na mbe agéwére Mirab nwa Sól nye Devid, na nwayi ahu ka enyere Adriel, bù onye Mehola, na nwunye. 20 Ma Maikal, bù nwa-nwayi Sól, huru Devid n'anya: ha we gosi Sól, ihe ahu ziri ezi n'anya-ya. 21 Sól we si, M'génye ya ya, ka o we ghøro ya qnyà, ka aka ndi Filistia we di n'aru ya. Sól we si Devid, Nke ubò abua ka I gáburum di nwam ta. 22 Sól we nye ndi-orù-ya iwú, si, Gwanu Devid okwu na nzozo, si, Le, ihe-gi náto eze utø, ndi-orù-ya nile hukwa-ra gi n'anya: ma ubu a buru di nwa eze. 23 Ndi-orù Sól we kwue okwu ndia na nti Devid. Devid we si, Q bu ihe di nfe n'anya-unu ibu di nwa eze, ebe mu onwem bu obeye na onye anákpogh ihe? 24 Ndi-orù Sól we gosi ya, si, Dika okwu ndia si di ka Devid kwuru. 25 Sól we si, Otù a

ka unu gási Devid, Q digh ego-ilunwunye gáto eze utø, kama ogu api ise nke ndi Filistia, ka o we børø onwe-ya óbò n'aru ndi-iro eze. Ma Sól chère ime ka Devid da ada n'aka ndi Filistia. 26 Ndi-orù-ya we gosi Devid okwu ndia, ma ihe ahu ziri ezi n'anya Devid, bù ka o buru di nwa eze. Ma ubochi nile akézugh; 27 Devid we bilie, je, ya onwe-ya na ndikom-ya, o we tibue ogu ndikom iri n'etiti ndi Filistia; Devid we chita api-ha, ha we nye ha eze n'ónu-ogugu zuru ezu, ka o we buru di nwa eze. Sól we nye ya Maikal nwa-ya na nwunye. 28 Sól we hu mara kwa na Jehova nøyere Devid; Maikal nwa Sól hu-kwa-ra ya n'anya. 29 Sól we nátu egwu Devid kari; Sól we buru onye-iro Devid ubochi-ya nile.

30 Ndi-isi ndi Filistia we puta: o rue, mbe o bula ha náputa, na Devid nwere uche kari ndi-orù nile nke Sól; aha-ya we di oké ónu-ahia nke-uku.

19 1 Sól we gwa Jonatan nwa-ya na ndi-orù-ya nile okwu, ka ha me ka Devid nwua. 2 Ma ihe Devid tøø Jonatan nwa Sól utø nke-uku. Jonatan we gosi Devid, si, Sól, bù nnam, náchø ime ka i nwua: ma ubu a, biko, lezie onwe-gi anya n'ututu, nödu n'ebé di nzozo, zo onwe-gi: 3 ma mu onwem gápu, guzo n'akuku nnam n'ohia ebe gi onwe-gi nö, mu onwem gágwa kwa nnam okwu bayere gi; ma m'hu ihe o bula, m'gégosi kwa gi. 4 Jonatan we gwa Sól nna-ya okwu di nma bayere Devid, si ya, Ka eze ghara imehie megide orù-ya, bù Devid; n'ihi na o mehiegh megide gi, na n'ihi na omume-ya nile adiwo nma nke-uku n'ebé i nö: 5 n'ihi na o tiyere ndu-ya n'ólu-aka-ya, tibue onye Filistia ahu, Jehova we zóputa nzóputa uku bayere Israel nile: i huru ya anya, we ñuria qñu: n'ihi gini kwa ka i gémehie megide qbara némegh ihe ojø, ime ka Devid nwua n'efu? 6 Sól we ge nti olu Jonatan: Sól we ñua iyi, si, Jehova nádi ndu, agagh-eme ka o nwua ma-oli. 7 Jonatan we kpø Devid, Jonatan we gosi ya ihe ndia nile. Jonatan we me ka Devid biakute Sól, o we nö n'iru ya, dika na mbe gara aga.

8 Agha we di kwa ojø: Devid we pua, buso ndi Filistia agha, tibue ha ntibù uku; ha we þapu n'iru ya. 9 Mø ojø

nke Jehova we di n'aru Sol, ma ya onwe-ya nānqodu n'ulo-ya, ube-ya di kwa n'aka-ya; Devid we were aka-ya nākpō ubo. 10 Sol we chø iwere ube ahu tugide Devid obuná na mbidi; ma o repuru n'iru Sol, o we tugide ube ahu na mbidi: Devid we balaga, wepuga onwe-ya n'abali ahu. 11 Sol we ziga ndi-ozi n'ulo Devid, iche ya nche, na ime ka o nwua n'ututu: Maikal, bù nwunye-ya, we gosi Devid, si, O buru na i zoputagh ndu-gi abali a, agēme ka gi onwe-gi nwua ech. 12 Maikal we weda Devid site na window: o we je, balaga, wepuga onwe-ya. 13 Maikal we were terafim-ya, töbø ya n'ihe-ndina-ya, tiye ákwá-objubo eji aji ewu me n'okpuru isi-ya, were ákwá-nbokwasi kpuchie ya. 14 Sol we ziga ndi-ozi iwere Devid, ma Maikal siri, Aru adigh ya ike. 15 Sol we ziga ndi-ozi ahu ihu Devid, si, Bugotaram ya n'ihe-ndina-ya, ka m'we me ka o nwua. 16 Ndi-ozi ahu we bata, ma, le, terafim ahu di n'ihe-ndina, ákwá-objubo nke eji aji ewu me di kwa n'okpuru isi-ya. 17 Sol we si Maikal, N'ihî gini ka i ghobuworom otù a, we zilaga onye-irom, o we wepuga onwe-ya? Maikal we si Sol, Ya onwe-ya sirim, Zilagam: n'ihî gini ka m'gême ka i nwua?

18 Ma Devid balagara, wepuga onwe-ya, biakute Samuel rue Rema, gosi ya ihe nile Sol mere ya. O we je, ya onwe-ya na Samuel, ha we biri na Naiot. 19 Ewe gosi Sol, si, Le, Devid nq na Naiot nime Rema. 20 Sol we ziga ndi-ozi iwere Devid: ha we hu nzukö ndi-amuma ahu ka ha nēbu amuma, ha hu kwa Samuel ka o nēguzo, dika onye-isi-ha: Mo nke Chineke we dikwasi ndi-ozi Sol, ha onwe-ha we bù kwa amuma. 21 Ha we gosi Sol, o we ziga ndi-ozi ozø, ha onwe-ha we bù kwa amuma. Sol we ziga kwa ndi-ozi ozø nke ubò atø, ha onwe-ha we bù kwa amuma. 22 Ya onwe-ya we je kwa Rema, biarue olulù-miri uku nke di na Seku: o jua, si, Ole ebe Samuel na Devid nq? Otù onye we si, Le, ha nq na Naiot nime Rema. 23 O we je n'ebe ahu, rue Naiot nime Rema: Mo nke Chineke we dikwasi kwa ya, o we nēje, we bue amuma, rue mbe o batara Naiot nime Rema. 24 Ya onwe-ya we yipu kwa uwe-ya nile, ya onwe-ya we bù kwa amuma n'iru

Samuel, da n'ala bara oto ubochi ahu nile na abali-ya nile. N'ihî ya ka ha nāsi, Sol, o di kwa n'etiti ndi-amuma?

20 1 Devid we si na Naiot nime Rema balaga, o bia kwue n'iru Jonatan, si, Gini ka m'meworo? gini bu ajo omumem? gini bu kwa nmehiem n'iru nna-gi, na o nāchø ndum? 2 O si ya, Ya buru ihe-árù; i gagh-anwu: le, nnam adigh-eme ihe uku ma-obju ihe ntà, ma o buru na o kpughepugh ntim ka m'nu ya: gini me-kwa-ra nnam ji zonarim ihe a? o bugh otù a. 3 Devid we nua iyi ozø, si, Nna-gi amawo nke-oma na ahutawom amara n'iru gi; o we si, Ka Jonatan ghara ima nka, ka o we ghara iwuta ya: ma otù o di, Jehova nādi ndu, nkpuru-obi-gi nādi kwa ndu, nāni ihe ra ka otù nzø-ukwu di n'abata mu na ṣnwua. 4 Jonatan we si Devid, Gini ka nkpuru-obi-gi nāsi? m'gême-kwa-ra gi ya. 5 Devid we si Jonatan, Le, ṣnwa ṣhu gāpu ech, mu onwem aghagh kwa iso eze nqdu n'iri ihe: ma zilagam, ka m'we zo onwem n'ohia rue anyasi nwa-nne-echi. 6 O buru na nna-gi ele anyam ma-oli, i gāsi kwa, Devid riøsirim ike ka m'rapu ya ka o ba oṣo je Bet-lehem, bù obodo-ya: n'ihî na àjà arø diri aburu-ya nile n'ebe ahu. 7 O buru na o si otù a, O di nma; udo gādiri orù-gi: ma o buru na iwe-ya di ṣku nke-uku, mara na o zubesiri ihe ojø a ike. 8 Ma i gêmere orù-gi ebere; n'ihî na i mere ka orù-gi soro gi ba n'objuba-ndu Jehova: ma o buru na ajo omume di nimem, gi onwe-gi me ka m'nwua; ma n'ihî gini kwa ka i gême ka m'bakuru nna-gi? 9 Jonatan we si, Ya buru gi ihe-árù: n'ihî na o buru na amaram n'ezie na nnam zubesiri ike ka ihe ojø a biakwasi gi, m'gagh-egosi kwa gi ya? 10 Devid we si Jonatan, Onye gëgosim? ma-obju gini gême ma o buru na nna-gi aza gi okwu ike? 11 Jonatan we si Devid, Bia, ka ayi pua je n'ohia. Ha abua we pua je n'ohia.

12 Jonatan we si Devid, Jehova, bù Chineke Israel, Ya buru onye-ámà; mbe m'gênyochata obi nnam dika mbe a ech, ma-obju nwa-nne-echi, ma, le, o di nma n'ebe Devid nq, m'gagh-ezite-kwa-ra gi ozi, we kpughepu nti-gi ka i nu ya? 13 Jehova me Jonatan otù a, me kwa ya ihe ozø otù a, mbe o di nnam nma ime

gi ihe ojø a, ma m'kpughepugh nti-gi ka i nu ya, we zilaga gi, ka i we la n'udo: Jehova noye-kwa-ra gi, dika O noyeworo nnam. 14 Ma o bugh nani mbe m'no na ndu ka i gémérem ebere nke Jehova, ka m'we ghara inwu: 15 kama i gaghebipu kwa ebere-gi n'ulom rue mbe ebigh-ebi: i gaghebipu kwa ya mbe Jehova bipuworo ndi-iro Devid, nwoke o bula n'elu uwa. 16 Jonatan na ulo Devid we ba ndu, si, Jehova gajuta ya n'aka ndi-iro Devid. 17 Jonatan we me kwa ka Devid nua iyi ozo, n'ihi na o huru ya n'anya: n'ihi na dika o huru nkpuru-obi nke onwe-ya n'anya, otù a ka o huru Devid n'anya. 18 Jonatan we si ya, Echi ka onwa ohu gápu: agéle kwa anya gi, n'ihi na agéle anya onodugi nke töbörö n'efu. 19 Ma mbe i nodusiri ubochi ato i garida qosqo, ba n'ebe ahu, bú ebe izoro onwe-gi n'ubochi ihe ahu emere, i gánodu kwa n'akuku nkume Ezel. 20 Mu onwem gába kwa akú ato n'akuku-ya, dika agási na abaram ihe m'dotara. 21 Ma, le, m'gégiza nwa-okorom, si, Je, chota akú nile. O buru na asim nwa-okoro ahu ma-oli, Le, akú di n'akuku azu gi: chirí ha bia; n'ihi na udo diri gi, okwu adigh kwa, Jehova nádi ndu. 22 Ma o buru na asim nwata-okorobia ahu otù a, Le, akú di n'akuku iru gi: la; n'ihi na Jehova czilagawo gi. 23 Ma okwu ahu nke mu na gi kwuworo, le, Jehova nō n'etiti mu na gi rue mbe ebigh-ebi.

24 Devid we zo onwe-ya n'ohia: ubochi onwa ohu we rue, eze we nödu na nri iri ihe. 25 Eze we nökwasí n'onodú-ya, dika o néme ubò ubò, bú n'önodu di n'akuku mbidi; Jonatan we bilie, Abnea we nödu n'akuku Sol: ma elere anya onodú Devid nke töbörö n'efu. 26 Ma Sol ekwugh ihe o bula n'ubochi ahu: n'ihi na o siri, Ihenabà ka o bu; onye nádigh ocha ka o bu; n'ezie o digh ocha. 27 O rue n'echi nke onwa ohu, nke bu ubochi nke-abua, na elere anya onodú Devid nke töbörö n'efu: Sol we si Jonatan nwa-ya, Gini mere nwa Jesi abatagh iri nri manyahuru ma ta? 28 Jonatan we za Sol, si, Devid riösirim ike ka m'rapu ya ka o je na Bet-lehem: 29 o si, Biko, zilagam; n'ihi na ajà aburu-ayi ka ayi nwere n'obodo; ya onwe-ya enyewom

iwu, bú nwa-nnem, ije: ma ubu a, o buru na ahutawom amara n'iru gi, biko, ka m'wepuga onwem, we hu umu-nnem. N'ihi ya o biagh na table eze. 30 Iwe Sol we di oku megide Jonatan, o si ya, Gi nwa nke nwayi bagorø abagø nke nänupu kwa isi, àmaghm na gi onwe-gi nárøputa nwa Jesi ibu ihe-ihere-gi na ibu ihe-ihere oto nne-gi? 31 N'ihi na ubochi nile nwa Jesi di ndu n'elu ala, agagh-eme ka gi onwe-gi ma-øbu alaeze-gi guzosie ike. Ma ubu a ziga kutaram ya, n'ihi na onye kwesiri onwu ka o bu. 32 Jonatan we za Sol nna-ya, si ya, N'ihi gini ka agéme ka o nwua? Gini ka o meworo? 33 Sol we tua ya ube-ya itubu ya: Jonatan we mara na nna-ya zubesiri ihe ahu ike, bú ime ka Devid nwua. 34 Jonatan we si na table bilie n'iwe di oku, o righ kwa nri n'ubochi nke-abua nke onwa ahu: n'ihi na o wutara ya n'ihi Devid, n'ihi na nna-ya mere ya ihe-ihere.

35 O rue, n'ututu, na Jonatan puru je n'ohia na mbe ya na Devid kara akà, otù nwatakiri-nwoke so kwa ya. 36 O si nwa-okoro-ya, Ba qosqo, biko chota akú nile nke mu onwem nába. Mbe nwa-okoro ahu nába qosqo, ya onwe-ya we ba akú, me ka o gabiga ya. 37 Nwa-okoro ahu we biarue ebe akú ahu di, bú nke Jonatan bara, Jonatan we kpø okù n'azu nwa-okoro ahu, si, Akú ahu, o digli n'akuku iru gi? 38 Jonatan we kpø okù n'azu nwa-okoro ahu, si, Me ngwa, je qosqo, eguzola. Nwa-okoro Jonatan we chikota akú, biakute onye-nwe-ya. 39 Ma nwa-okoro ahu amagh ihe o bula: nani Jonatan na Devid mara okwu ahu. 40 Jonatan we nye nwa-okoro o nwere ihe-ya, si ya, La, chirí ha ba n'obodo. 41 Mbe nwa-okoro ahu basiri n'obodo, Devid we si n'akuku Negeb bilie, da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala ubò ato: ha we suturita onwe-ha onu, kwaritara onwe-ha akwá, rue mbe Devid kwakariri akwá. 42 Jonatan we si Devid, La n'udo, n'ihi na ayi anuwo iyi, ayi abua, n'aha Jehova, si, Jehova gànq n'etiti mu na gi, na n'etiti nkpurum na nkpuru-gi, rue mbe ebigh-ebi. O we bilie, la: Jonatan we ba n'obodo.

21 i Devid we biarue Nob biakute Ahimelek, bú onye-nchu-aja: Ahimelek we ma jijiji izute Devid, si ya.

Gini mere nání gi onwe-gi biara, ma o digh nwoke gi na ya yikoró? 2 Devid we si Ahimelek, bú onye-nchu-aja, Eze enyewom ihe n'iwu, sim, Ka nwoke o bula ghara ima ihe o bula bayere ihe ahu nke mu onwem nēziga gi ozi-ya, na nke m'nyeworo gi n'iwu: emewokwam ka umu-okorobiam mara na ha gēje n'ebe di otú a otú a. 3 Ma ubu a gini di n'okpuru aka-gi? nyem obeh achicha ise n'aka, ma-qbū ihe agachota. 4 Onyen-chu-aja ahu we za Devid, si, O digh achicha anēdogh nsq di n'okpuru akam, ma achicha nsq di; nání o buru na umu-okorobia ahu edebewo onwe-ha ghara imetu nwayi aru. 5 Devid we za onyen-chu-aja, si ya, N'ezie, o buru na ebochiwo ndinyom n'imetu ayi aru, dika na mbe gara aga mbe m'nāputa, ihe umu-okorobia we di nsq, ma nke ahu bu ije nke anēdogh nsq; ihe-ha gēsi kwa ana ghara idi nsq kari ta? 6 Onyen-chu-aja we nye ya achicha nsq: n'ihi na o digh achicha di n'ebe ahu ma-qbugh achicha nke iru Chineke, nke anēwezuga n'iru Jehova, idoba achicha di oku n'elu table n'ubochi ewepuru ya. 7 Ma otù nwoke n'etiti ndi-orù Sol nq n'ebe ahu n'ubochi ahu, onye anēbochi ka o ghara ipu n'iru Jehova; aha-ya bu Doeg, onye Edom, onye kachasi ike n'etiti ndi-ozuzu anu-ulø ndi Sol nwere. 8 Devid we si Ahimelek, O digh kwa ube ma-qbū mma-agha di n'ebe a n'okpuru aka-gi? n'ihi na ewetaghm ma mma-agham ma ihe-agham, n'ihi na okwu a nke eze bu ihe di oku oku. 9 Onyen-chu-aja we si, Mma-agha Golaiar, bú onye Filistia, onye i tiburu na ndagwurugwu Ila, le, nke ahu di, afuchiworo ya n'ákwa n'azu ephod: o buru na i gēwere nke ahu, were ya: n'ihi na o digh oqo di n'ebe a ma-qbugh ya. Devid we si, O digh nke di ka ya; nyem ya.

10 Devid we bilie, Ọapu n'ubochi ahu n'iru Sol, bakuru Ekish, bú eze Gat. 11 Ndi-orù Ekish we si ya, O bugh Devid, bú eze ala ahu, bu nka? o bugh ihe bayere nwoke a ka ha zaritara onwe-ha n'ite-egwú, si,

Sol etibuwu ndi-iro-ya, nnù ndikom abua na ogu iri, nnù ndikom abua na ogu iri,

Devid kwa ndi-iro-ya, orú nnù ndikom na nnù ise, orú nnù ndikom na nnù ise?

12 Devid we tiye okwu ndia n'obi-ya, tua egwu Ekish, bú eze Gat, nke-uku. 13 O we Ọanwe omume-ya n'anya-ha, me onwe-ya dika onye anya-ya nādigh nma n'aka-ha, o ka kwa akàrà n'ibo Ọnu-uzo-ama, nāgusisi kwa Ọnu-miri-ya n'afu-Ọnu-ya. 14 Ekish we si ndi-orù-ya, Le, unu nāhu nwoke a ka o nême onwe-ya dika onye nāwi ara: n'ihi gini ka unu mere ka o biakutem? 15 Ndi nke akam nāwi ara, hà kɔrɔm ukø, na unu emewo ka nwoke a bata iime onwe-ya dika onye nāwi ara n'irum? Nwoke a, o gābata n'ulom?

22 1 Devid we si n'ebe ahu je, wepuga onwe-ya rue Ọbà Adulam: umu-nne-ya na ulo nna-ya nile we nu ya, ha we ridakuru ya n'ebe ahu. 2 Ha we chikota onwe-ha n'ebe o nq, bú nwoke o bula nke nq na nkpaþu, na nwoke o bula nke nwere onye o nara ego n'omuru-nwa, na nwoke o bula nkpuru-obi-ya di ilu; o we buru onye-isi-ha: ihe ra ka nnù ndikom we nq n'aka-ya.

3 Devid we si n'ebe ahu je rue Mizpe Moab: o si eze Moab, Biko, ka nnam na nnem puta, nq n'etiti unu, rue mbe m'mara ihe Chineke gēmerem. 4 O we duru ha bia n'iru eze Moab: ha we biri n'aka-ya ubochi nile Devid nq n'ebe ahu ewusiri ike. 5 Gad, bú onye-amuma, we si Devid, Anòdula n'ebe a ewusiri ike; je, bara onwe-gi n'ala Juda. Devid we je, ba n'oké Ọhia Heret.

6 Sol we nu na amatara ihe bayere Devid na ndikom ya na ha nq: ma Sol nānqdu na Gibeä, n'okpuru osisi tamarisk na Rema, ube-ya di kwa n'aka-ya, ndi-orù-ya nile nēguzo n'akuku ya. 7 Sol we si ndi-orù-ya ndi nēguzo n'akuku ya, Biko, nurunu, unu ndi Benjamin; o bu kwa unu nile ka nwa Jesi gēnye ubi na ubi-vine, o bu unu nile ka o gēdo ndi-isi usu nnù ndikom abua na ogu iri na ndi-isi usu ogu ndikom ise? 8 na unu nile ekekötawo onwe-unu imegidem, o digh kwa onye nēkpughepu ntim ka m'nu ya mbe nwam na nwa Jesi Ọara ndu, o digh kwa onye nime unu o nēbu nbu n'obi n'ihim, ma-qbū nke nēkpughepu ntim ka m'nu na nwam emewo ka orùm bilie imegidem,

iche anwu, dika ta. 9 Doeg onye Edom we za, (n'ihi na ya onwe-ya nēguzo n'akuku ndi-orū Sol), si, Ahurum nwa Jesi ka o nābiaru Nob, biakute Ahimelek nwa Ahaitub. 10 O we juara ya ase n'aka Jehova, nye ya ihe o géri n'użo, nye kwa ya mma-agha Golaiat onye Filistia. 11 Eze we ziga ikpø Ahimelek nwa Ahaitub, bù onyen-chu-aja, na ulo nna-ya nile, bù ndi-nchu-aja ndi nō na Nob: ha we biakute eze, ha nile. 12 Sol we si, Biko, nuru, gi nwa Ahaitub. O we si, Lcm, onyen-nwem. 13 Sol we si ya, N'ihi gini ka unu kekötawero onwe-unu imegidem, gi onwe-gi na nwa Jesi, n'inye ya achicha na mma-agha, na n'ijurü ya ase n'aka Chineke, ka o we bilie imegidem, iche anwu, dika ta? 14 Ahimelek we za eze, si, Onye kwa n'eriti orū-gi nile di ka Devid? o bu onye kwesiri ntukwasi-obi, buru kwa di nwa eze, o wezugawo kwa onwe-ya iba n'etiti ndi nānu okwu-gi, o di kwa nsopuru n'ulo-gi. 15 O bu ta ka m'malitere ijuru ya ase n'aka Chineke? ya burum ihe-árú: ka eze ghara ibo orū-ya ebubo o bula, ghara kwa ibo ulo nnam nile: n'ihi na orū-gi amagh ihe o bula n'ihe a nile, nke di ntà ma-qbū nke di uku. 16 Eze we si, I ghagh inwu, Ahimelek, gi onwe-gi na ulo nna-gi nile. 17 Eze we si ndi-qbà-qsò ndi nēguzo n'akuku ya, Chigharianu, me ka ndi-nchu-aja Jehova nwua; n'ihi na aka-ha di kwa n'akuku Devid, na n'ihi na ha mara na onye nābapu ka o bu, ma ha ekpughepugh ntim ka m'nu ya. Ma ndi-orū eze ekwegh isetipu aka-ha idakwasi ndi-nchu-aja Jehova. 18 Eze we si Doeg, Gi onwe-gi chigharia, dakwasi ndi-nchu-aja. Doeg onye Edom we chigharia, ya onwe-ya we dakwasi ndi-nchu-aja, me ka ogu ndikom anq na ise nwua n'ubochi ahu, bù ndi nēyi ephod nke ákwà ocha. 19 O were kwa qunu mma-agha tibue Nob, bù obodo ndi-nchu-aja, were qunu mma-agha tibue ma nwoke ma nwayi, ma nwatakiri ma nwa nānu ara, na ehi na inyinya-ibu na aturu. 20 Ma otù nwani-woke nke Ahimelek nwa Ahaitub nwere, aha-ya bu Abaiata, wepugara onwe-ya, bapu soro Devid. 21 Abaiata we gosi Devid na Sol ebuwo ndi-nchu-aja Jehova. 22 Devid we si

Abaiata, Amaram n'ubochi ahu, mbe Doeg, bù onye Edom, nō n'ebe ahu, na o ghagh igosi Sol: mu onwem akpatawo ọnwu nke madu nile nke ulo nna-gi. 23 Ka mu na gi nōdu, atula egwu; n'ihi na onye ahu nke nāchö ndum nāchö ndu-gi: n'ihi na ihe-ndebe ka i bu n'akam.

23 1 Ha we gosi Devid, si, Le, ndi Filistia nēbuso Keila agha, ndi ahu nāpunara ha ebe-nzocha-oka nile ha. 2 Devid we juah Jehova ase, si, M'gēje tibue ndi Filistia ndia? Jehova we si Devid, Je, tibue ndi Filistia, zoputa Keila. 3 Ndikom Devid we si ya, Le, ayi onwe-ayi nātu egwu n'ebe a nime Juda: ayi gēsi kwa ana ghara itu egwu kari mbe ayi gēje Keila, rue usoro-agha nile nke ndi Filistia? 4 Devid we juah Jehova ase ozo. Jehova we za ya. si, Bilie, rida rue Keila; n'ihi na Mu onwem nēnye ndi Filistia n'aka-gi, 5 Devid na ndikom-ya we jerue Keila, buso ndi Filistia agha, kpuru anu-uloha, tibue ha ntibu uku. Devid we zoputa ndi bi na Keila.

6 O rue, mbe Abaiata nwa Ahimelek ọakuru Devid rue Keila, na o chir Ephod n'aka-ya rida. 7 Ewe gosi Sol na Devid abawo na Keila. Sol we si, Chineke ajuwo ya, rapu ya n'akam; n'ihi na emechibidowu ya nime, n'iba n'obodo nwere ibo qunu-użo-ama na nkporo. 8 Sol we me ka ndi Israel nile nuru na ha gēje agha, iridaru Keila, inochigide Devid na ndikom-ya n'agha. 9 Devid we mara na o bu ya ka Sol nēcheputa ihe ojo megide; o we si Abaiata, bù onye - nchu - aja, Chita Ephod nso. 10 Devid we si, Jehova, bù Chineke Israel, orū-Gi anuwo n'ezie na Sol nāchö ibiaru Keila, ibibi obodo a n'iham. 11 Ndi-nwe Keila, ha gēmechibidom nye n'aka-ya? Sol, o gāridata, dika orū-Gi nuworo? Jehova, bù Chineke Israel, biko, gosi orū-Gi. Jehova we si, O gāridata. 12 Devid we si, Ndi-nwe Keila, ha gēmechibidom na ndikom nkem nye n'aka Sol? Jehova we si, Ha gēmechibido gi nye. 13 Devid na ndikom-ya, ihe ra ka nnu ndikom na ogu iri, we bilie, si na Keila pua, ha we nējehari ebe ha huru użo ijehari. Ewe gosi Sol na Devid esiwu na Keila wepuga onwe-ya; o we ghara iputa.

14 Devid we nōdu n'ozara n'ebe ewusiri ike, o we nōdu n'ugwu n'ozara Zif. Sol we nāchō ya ubochi nile, ma Chineke enyegh ya n'aka-ya. 15 Devid we hu na Sol aputawo ichō ndu-ya: ma Devid nō n'ozara Zif n'oké ohia. 16 Jonatan nwa Sol we bilie, jekuru Devid n'oké ohia ahu, me ka aka-ya di ike nime Chineke. 17 O si ya, Atula egwu: n'ihi na aka nnam, bú Sol, agaghachota gi; gi onwe-gi gābu kwa eze Israel, mu onwem gābu-kwa-ra gi onye nke-abua; ozq kwa, Sol, bú nnam, mara nka. 18 Ha abua we ba ndu n'iru Jehova: Devid we nōdu n'oké ohia, ma Jonatan lara n'ulo-ya. 19 Ndi Zif we rigokuru Sol rue Gibea, si, Devid, ò zogh onwe-ya n'etiti ayi n'ebe ewusiri ike n'oké ohia, n'ugwu ntā Hakila, nke di na Ndida nke ala ahu nke tōborō n'efu? 20 Ma ubu a, eze, dika agu nile nke nāgu nkpuru-obi-gi iridata si di, ridata; o diri ayi imechibido ya aye n'aka eze. 21 Sol we si, Ndi ngoziri agozi diri Jehova ka unu bu; n'ihi na unu enwewo qmiko n'arum. 22 Biko, lanu, dozi-kwa-nu ozq, mara hu kwa qnōdu-ya ebe ukwu-ya di, na onye huworo ya n'ebe ahu: n'ihi na agwawom na ya onwe-ya nāghq aghughq nke-uku. 23 Ma hunu, we mara ebe-izo-nzuzo nile ebe o nēzo onwe-ya, unu biaghachikutekwam mbe unu dozisiri onwe-unu, m'gēso kwa unu je: o gēru kwa, o buru na o nō n'ala nka, na m'gāchoputa ya n'usu nnū ndikom Juda abua na ogu iri nile. 24 Ha we bilie, jerue Zif n'iru Sol: ma Devid na ndikom-ya di n'ozara Maon, n'Araba, na Ndida nke ala ahu tōborō n'efu. 25 Sol na ndikom-ya we je ichō ya. Ha we gosi Devid: o we rida rue nkume ahu di elu, nōdu n'ozara Maon. Sol we nu ya, chua Devid n'azu n'ozara Maon. 26 Sol we je n'otu akuku ugwu, Devid na ndikom-ya n'akuku nke-ozq nke ugwu ahu: Devid we zolie qosqo ibapu n'iru Sol; ma Sol na ndikom-ya nāba Devid na ndikom-ya buruburu inwude ha. 27 Ma onye-oz: biakutere Sol, si, Me ngwa, lata; n'ihi na ndi Filistia amadewo imegide ala-ayi. 28 Sol we si n'ichu Devid n'azu laghachi, je izute ndi Filistia: n'ihi ya ka ha kpqrō ebe ahu Sela-hamahlekot.

29 Devid we si n'ebe ahu rigo, nōdu n'ebe ewusiri ike nke En-gedi. 24 1 O rue, mbe Sol siri n'iso ndi Filistia lata, na egosiri ya, si, Le, Devid nō n'ozara En-gedi. 2 Sol we chiri nnū ndikom asa na ogu iri arōputara n'Israel nile, o je ichō Devid na ndikom-ya n'elu oké nkume nke ewu-ohia. 3 O biarue ogige igwē ewu na aturu n'uzq, qbā di kwa n'ebe ahu; Sol we ba ikpuchi ukwu-ya. Ma Devid na ndikom-ya nānōdu n'akuku ime qbā ahu. 4 Ndkom Devid we si ya, Le, ubochi nke Jehova siri gi, Le, Mu onwem nēnye onye-iro-gi n'aka-gi, i gēme kwa ya dika o si di nma n'anya-gi. Devid we bilie, were nzuzo bipu qnū-qnū uwe-nwuda nke Sol nwere. 5 O rue, ka emesiri, na obi Devid tara ya uta, n'ihi na o bipuru qnū-qnū uwe-nwuda Sol nwere. 6 O si ndikom-ya, Ya burum ihe-áru site na Jehova; m'gagh-eme onye-nwem, bú onye Jehova etere manu, ihe a ma-qli, bú iseti akam megide ya, n'ihi na onye Jehova etere manu ka o bu. 7 Devid we were okwu ndia bochie ndikom-ya, o kwegh kwa ka ha bilie imegide Sol. Sol we si n'qbā ahu bilie, je ije-ya. 8 Devid we bilie ka emesiri, si n'qbā ahu pua, kpq ökù n'azu Sol, si, Onyenwem eze. Sol we legide anya n'azu-ya, Devid we rube iru-ya n'ala, kpq isi ala. 9 Devid we si Sol, N'ihi gini ka i nēge nti okwu madu, si, Le, Devid nāchō imejö gi? 10 Le, ubochi ta ka anya-gi abua huworo otu Jehova nyere gi n'akam ta n'qbā: ewe si ka m'bue gi: ma anyam mere gi ebere; m'we si, M'gagh-eseti akam megide onye-nwem, n'ihi na onye Jehova etere manu ka o bu. 11 Ma, nnam, le, e, le qnū-qnū uwe-nwuda-gi n'akam: n'ihi na nime nbipu m'bipuru qnū-qnū uwe-nwuda-gi, ma ebughm i, gi mara hu kwa na o digh ihe qjø ma-qbū njehie di n'akam, emehieghkwam megide gi; ma gi onwegi nāchu ntā nkpuru-obim iwere ya. 12 Jehova kpe ikpe n'etiti mu na gi, Jehova bø-kwa-ram qbø n'aru gi: ma akam agagh-adi n'aru gi. 13 Dika ilu ndi mbe mbu nāsi, Na ndi nēmebi iwu ka nmebi-iwu si aputa: ma akam agagh-adi n'aru gi. 14 Onye ka eze Israel putaworo iso n'azu? onye ka i

nāchu n'azu? o bu n'azu nkita nwuru anwu, n'azu otu igwu. 15 Ma Jehova buru onye-ikpe, kpe ikpe n'etiti mu na gi, Ya hu kwa, kpe onum n'ikpe, kpeputam n'aka-gi. 16 O rue, mbe Devid gwabiri Sol okwu ndia, na Sol siri, O bu olu-gi, bu nka, nwam Devid? Sol we welie olu-ya, kwa akwá. 17 O si Devid, Onye ezi omume ka i bu karim: n'ihi na gi onwe-gi emewom ezi ihe, ma mu onwem emewo gi ihe ojo. 18 Gi onwe-gi egosiwo ta na i mewo ezi ihe n'ebe m'nq: n'ihi na mbe Jehova mechibidorom nye n'aka-gi, i bughim. 19 Ma niye madu gachota onye-iro-ya, o gezilaga kwa ya n'ezi uz? Jehova kwughachi kwa gi ezi ihe n'onodu ihe a i neworom ta. 20 Ma ubu a, le, amawom na i ghagh ibu eze, na ageme kwa ka ala-eze Israel guzosie ike n'aka-gi. 21 Ma ubu a were Jehova nuaram iyi, na i gagh-ebipu nkpurum ganochim n'azu, na i gagh-ekpochapu aham n'ulo nnam. 22 Devid we nuara Sol iyi. Sol we laghachi; ma Devid na ndikom-ya rigoro n'ebe ahu ewusiri ike.

25 1 Samuel we nwua; Israel nile we chikota onwe-ha, tiere ya aka n'obi, lie ya n'ulo-ya na Rema. Devid we bilie, rida rue ozara Peran.

2 Ma otu nwoke bi na Maon, nke olu o nalu di na Kamel; nwoke ahu di kwa no uku, o nwe-kwa-ra nnu aturu asa na ogu iri, na nnu ewu abua na ogu iri: o we no n'ikpacha aji igwe ewu na aturu-ya na Kamel. 3 Ma aha nwoke ahu bu Nebal; aha nwunye-ya bu Abigail: nwayi ahu nwere ezi uche, ma kwa nma n'aru: ma nwoke ahu siri ike n'obi, jo kwa nj o n'omume nile; ya onwe-ya bu kwa onye Keleb. 4 Devid we nu n'ozara na Nebal n'akpacha aji igwe ewu na aturu-ya. 5 Devid we ziga umu-okorobia iri, Devid we si umu-okorobia ahu, Rigoruenu Kamel, bakuru Nebal, jua ya ajuju bayere udo-ya n'aham, 6 si kwa ya otu a, Ndu-gi! gi onwe-gi, udo; ulo-gi, udo kwa; ihe nile i nwere, udo kwa. 7 Ma ubu a anuwom na i nwere ndi n'akpacha aji anu: ubu a ayi na ndi-ozuzu-aturu i nwere anowo, ayi emegh ka ihere me ha, o digh kwa ihe o bula ha lere anya ya na o furu efu, ubochi nile ha no na Kamel. 8 Jua umu-okorobia-gi, ha

gēgosi kwa gi: ka umu-okorobia huta kwa amara n'iru gi; n'ihi na o bu n'ezi ubochi ka ayi biaworo: biko, nye ndi-oru-gi, nye kwa nwa-gi Devid, ihe aka-gi gachota. 9 Umu-okorobia Devid we bata, gwa Nebal okwu n'aha Devid dika okwu ndia nile si di, we nodu du. 10 Nebal we za ndi-oru Devid, si, Onye bu Devid? onye bu kwa nwa Jesi? otutu oru di ta ndi netiwapu onwe-ha, onye o bula n'aka onye-nwe-ya. 11 M'gewere kwa achicham na mirim na anum eburu ebui nke m'buworo bayere ndim n'akpacha aji anu, nye ndikom ndi m'nāmagh ebe ha si bia? 12 Umu-okorobia Devid we chigharia n'uzo-ha, lata, bia gosi ya dika okwu ndia nile si di. 13 Devid we si ndikom-ya, Kenu, nwoke o bula mma-agha-ya n'ukwu-ya. Ha we ke, nwoke o bula mma-agha-ya, n'ukwu; Devid we ke kwa mma-agha-ya n'ukwu: ihe ra ka nnu ndikom we soro Devid n'azu rigo; ogu ndikom iri we nodu n'ebe ihe-ha di. 14 Ma otu okorobia nime umu-okorobia Nebal gosiri Abigail, bu nwunye Nebal, si, Le, Devid siri n'ozara zite ndi-ozzi igozzi onye-nwe-ayi; o we makwasi ha. 15 Ma ndikom ahu di nma nke-uku ka ha si me ayi, emegh kwa ka ihere me ayi, o digh kwa ihe o bula ayi lere anya ya na o furu efu n'ubochi nile ayi na ha nejehari, mbe ayi no n'ohia: 16 ha buru ayi mbidi ma abali ma chihie, ubochi nile ayi na ha no mbe ayi n'azu igwe ewu na aturu. 17 Ma ubu a mara hu kwa ihe i geme; n'ihi na ezubesiri ihe ojo ike megide onye-nwe-ayi, megide kwa ulo-ya nile: ma ya ouwe-ya bu nwoke joburu onwe-ya, nke madu n'apugh igwa ya okwu. 18 Abigail we me ngwa, chiru ogu obe achicha iri, na karama-akpukpo abua nke manya-vine juru nime ha, na aturu ise edoziri edozi, na mbé oka anara ana ise, na ogu uyoko nkpuru-vine amiri ami ise, na ogu mbadamba fig iri, we bo ha inyinya-ibu. 19 O we si umu-okorobia-ya, Gabiganu n'irum; le, m'nabia n'azu unu. Ma o gosigh di-ya, bu Nebal. 20 O rue, mbe inyinya-ibu n'ebu nwayi ahu ga, mbe o n'arida kwa n'ebe-nzuzo nke ugwu ahu, le, Devid na ndikom-ya n'arida izute ya; o we zute ha. 21 Ma Devid siri, Nani n'efu ka m'debeworo

ihe nile nke nwoke a nwere n'ozara, o digh kwa ihe o bula elere anya ya na o furu efu n'ihe nile o nwere: o we nyeghachim ihe ojo n'onodu ezi ihe. 22 Chineke me ndi-iro Devid otu a, me kwa ha ihe ozq otu a, o buru na emem ka nwoke o bula fodu rue ihè ututu n'etiti ndi nile o nwere. 23 Abigail we hu Devid, me ngwa, si n'inyinya-ibu-ya rida, da kpue iru-ya n'ala n'iru Devid, kpq isi ala. 24 O we da n'ala n'ukwuya, si, Onye-nwem, ka ajo omume ahu dikwasi mu onwem: ma biko, ka orùgi nwayi kwue na nti-gi, gi nuru kwa okwu nile nke orù-gi nwayi. 25 Biko, ka onye-nwem ghara itukwasi obi-ya n'aru nwoke a joburu cnwe-ya, bu Nebal: n'ihi na dika aha-ya si di, otu a ka ya onwe-ya di; Nebal bu aha-ya, ihenzuzu di kwa n'aka-ya: ma mu onwem, bu orù-gi nwayi, ahughm umu-okorobia onye-nwem, ndi i zitere. 26 Ma ubu a, onye-nwem, Jehova nadi ndu, nkpuruobi-gi nadi kwa ndu, ebe Jehova bochiworor gi ka i ghara iba n'ikpe-omuma obara, ka aka-gi ghara kwa izoputa gi, ubu a kwa ka ndi-iro-gi na ndi nàchò ime onye-nwem ihe ojo di ka Nebal. 27 Ma ubu a ngozi a nke nwayi nàjere gi ozi wetaworo onye-nwem, ka enye ya umu-okorobia ndi neso onye-nwem n'ukwu n'ukwu jeghari. 28 Biko, baghara njehie orù-gi nwayi: n'ihi na Jehova aghagh imere onye-nwem ulo kwesiri ntukwasi-obi, n'ihi na o bu agha nile nke Jehova ka onye-nwem nàbu; agagh-ahuta kwa ihe ojo n'aru gi ubochi-gi nile. 29 O bu kwa ezie na madu biliri ichu gi, na icho nkpuruobi-gi: ma agéke nkpuru-obi onye-nwem na ngugu nke ndi di ndu n'aka Jehova, bu Chineke-gi; ma nkpuru-obi ndi-irc-gi, ha ka O gési n'etiti oghere èbè-Ya mapu. 30 O gérú kwa, mbe Jehova gémewori nye onye-nwem dika ezi ihe nile si di nke O kwuworo bayere gi, mbe O gémewo kwa gi-ri iwu ibu onye-ndu Israel; 31 na nka agagh-aburu gi ihen-naghari, o gagh-aburu kwa onye-nwem ihe-isu-ngongò obi, na i wusiwu obara n'efu, ma-obo na onye-nwem azoputawo onwe-ya: ma mbe Jehova gémewori onye-nwem nma, i gècheta kwa orù-gi nwayi. 32 Devid we si Abigail, Onye agoziri agozzi ka Jehova, bu Chineke

Israel, bu, Onye zitere gi ta izutem: 33 ihe agoziri agozzi ka ezi uche-gi bu kwa, onye agoziri agozzi ka i bu kwa, onye bochiworom ta ka m'ghara iba n'ikpe-omuma obara, ka akam ghara kwa izoputam. 34 Ma otu o di, Jehova, bu Chineke Israel nadi ndu, Onye bochiworom ka m'ghara imejo gi, n'ezie o buru na i megh ngwa bia izutem, agagh-eme ka nwoke foduru Nebal ma-oli rue ihè ututu. 35 Devid we nara n'aka-ya ihe o wetara ya: o si ya, Rigorue ulo-gi n'udo; le, egewom nti olu-gi, hu kwa gi iru-oma. 36 Abigail we biakute Nebal; ma, le, o nwere oké oriri n'ulo-ya, dika oké oriri eze; obi Nebal we di nma nime ya, o nubigakwa-ra manya oké nke-uku: Abigail we ghara igosi ya okwu o bula, okwu ntà ma-obo okwu uku, rue ihè ututu. 37 O rue, n'ututu, mbe manya-vine puworo n'anya Nebal, na nwunye-ya gosiri ya okwu ndia, obi-ya we nwua n'etiti ya, ya onwe-ya we di ka nkume. 38 O rue, mbe ihe ra ka ubochi iri gabigara, na Jehova tiburu Nebal, o we nwua. 39 Devid we nu na Nebal anwuruwo, o si, Onye agoziri agozzi ka Jehova bu, Onye kpere onu ihe-itutam n'ikpè, me ka m'pua n'aka Nebal, O we bochie orù-Ya ka o ghara ime ihe ojo: ma ihe ojo Nebal ka Jehova meworo ka o lata n'isi-ya. Devid we ziga kwue okwu bayere Abigail, iluta ya n'onwe-ya na nwunye. 40 Ndi-orù Devid we biakute Abigail rue Kamel, gwa ya okwu, si, Devid ezitewo ayi biakute gi ilutara ya gi onwe-gi na nwunye. 41 O we bilie, kpq isi ala, kpue iru-ya n'ala, si, Le, orù-gi nwayi bu nwayi nàje ozi isa ukwu ndi-orù onye-nwem. 42 Abigail we me ngwa, bilie, nökwasí n'inyinya-ibu, ya na umu-abogho-ya ise ndi nàjeso ya n'ukwu n'ukwu; o we nàjeso ndi-izi Devid n'azu, ghoro ya nwunye. 43 Devid kuru - kwa - ra Ahinoam nke Jezreel; ha we ghoro ya nwunye, obuna ha abua. 44 Ma Sol were Maikal nwa-ya, bu nwunye Devid, nye Palti nwa-nwoke Laish, onye sitere na Galim.

26 1 Ndi Zif we biakute Sol rue Gibe, si, Devid, o digh-ezo onwe-ya n'ugwu ntà Hakila, nke di n'iru ala ahu nke töborø n'efu? 2 Sol we bilie,

rida rue զzara Zif, ya na nnù ndikom asa na զgu iri, ndi arøputara nke Israel, ichø Devid n'զzara Zif. 3 Sol we ma ulo-ikwū-ya n'ugwu ntà Hakila, nke di n'iru ala ahu nke tøbørø n'efu, n'akuku uzø. Ma Devid nänödu n'զzara, զ hu na Sol abiawo, nëso ya n'azu rue զzara. 4 Devid we ziga ndi-nledo, mara na Sol abiawo n'ebe o dozisiri onwe-ya. 5 Devid we bilie, biarue ebe Sol mara ulo-ikwū-ya: Devid we hu ebe ahu, bú ebe Sol nëdina, ya na Abnea nwa Nea, bú onye-isi usu-ndi-agha-ya: ma Sol nëdina n'ebe anëdebe ubø-ala, ndi Israel nänø kwa n'ulo-ikwū buruburu ya. 6 Devid we za, si Ahimelek, bú onye Het, si kwa Abishai nwa Zeruaia, bú nwa-nne Joab, si, Onye gësorom ridakuru Sol, rue զmuma-ulø-ikwū? Abishai we si, Mu onwem gësoro gi rida. 7 Devid na Abishai we biakute ndi Israel n'abali: ma, le, Sol nëdina n'ura n'ebe anëdebe ubø-ala, atugide-kwa-ra ube-ya n'ala n'akuku isi-ya: Abnea na ndi Israel nëdina kwa ya buruburu. 8 Abishai we si Devid, Chineke emechibidowo onye-iro-gi nye n'aka-gi ta: ma ubu a, biko, ka m'were ube tugide ya n'ala otù ubø, m'gagh-atu kwa ya nke ubø abua. 9 Devid we si Abishai, Ebibila ya: n'ihi na onye ka ikpe nämagh n'iseti aka-ya megide onye Jehova etere manu? 10 Devid we si, Jehova nädi ndu, Jehova aghagh itibu ya; ma-զbu ubøchi-ya gäbiaru, զ we nwua; ma-զbu na զ gärida n'agha, ewe kpochapu ya. 11 Ya burum ihe-áru sitere na Jehova, bú iseti akam megide onye Jehova etere manu: ma ubu a, biko, were ube di n'akuku isi-ya, na ite miri, ka ayi la. 12 Devid we were ube na ite miri site n'akuku isi Sol; ha we la, ma զ digh onye nähu ha, զ digh kwa onye mara, զ digh kwa onye nëteta: n'ihi na ha nile näharu ura; n'ihi na oké ura nke Jehova dakwasiri ha. 13 Devid we gabiga n'ofè զzø, guzo n'elu ugwu n'ebe di anya; ebe-mbara n'etiti ha riri nne: 14 Devid we kpø ndi Israel òkù, kpø kwa Abnea nwa Nea, si, Izagħ, Abnea? Abnea we za, si, Onye ka i bu nke näkpø eze òkù? 15 Devid we si Abnea, զ bugh nwoke ka i bu? Onye di kwa ka gi n'Israel? n'ihi gini kwa ka i nëdebegh onye-nwe-gi. bú eze,

nke-զma? n'ihi na otù onye nime ndi Israel batara ibibi eze, bú onye-nwe-gi. 16 զ digh nma, bú ihe a nke i meworo. Jehova nädi ndu, ndi kwesiri զnu ka unu bu, n'ihi na unu edebegh onye-nwe-unu nke-զma, bú onye Jehova etere manu. Ma ubu a, le ebe ube eze di, na ite miri nke di n'akuku isi-ya. 17 Sol we mata olu Devid, si, զ bu olu-gi bú nka, nwam Devid? Devid we si, զ bu olum, onye-nwem, eze. 18 զ si kwa, N'ihi gini kwa ka onye-nwem nächu orù-ya n'azu? n'ihi na gini ka m'mere? ihe զø gini di kwa n'akam? 19 Ma ubu a, biko, ka onye-nwem, bú eze, nuru okwu nile nke orù-ya. զ buru na Jehova arafuwo gi imegidem, Ya nu iṣi utø nke onyinye-inata-iru-զma: ma զ buru umu madu, ndi anäbu զnu ka ha bu n'iru Jehova; n'ihi na ha achupuwom ta n'irapara n'aru ihe-nketa Jehova, si, Je, fè chi զø òfufè. 20 Ma ubu a, ka զparam ghara ida n'ala pua n'iru Jehova: n'ihi na eze Israel aputawo ichø otù igwu, dika mbe madu nächu ntä զkwa n'ugwu. 21 Sol we si, Emehiewom: lata, nwam Devid: n'ihi na m'gagh-emejø gi զzø, n'ihi na ndum di oké զnu-ahia n'anya-gi ta: le, emewom ihe-nzuzu, me kwa ihe nke-uku ri nne n'amagh-ama. 22 Devid we za, si, Le, ube-gi, eze! ka otù onye nime umu-okorøbia feta kwa, were ya. 23 Jehova gënyeghachi kwa nwoke զ bulu ezi omume-ya na ikwesi-ntukwasi-obi-ya: ebe Jehova nyeworo gi n'akam ta, ma ekweghm iseti akam imegide onye Jehova etere manu. 24 Ma, le, dika ndu-gi di uku ta n'anyaam, ka ndum di uku otù a n'anya Jehova, ka զ naputakwam na nkpaþu nile. 25 Sol we si Devid, Onye agöziri agözi ka i bu, nwam Devid: i gëme kwa ihe nke-uku, nwe kwa ike nke-uku. Devid we je n'uzø-ya, ma Sol lagħachiri n'ebe-ya.

27 i Devid we si obi-ya. Ubu a agékpochapum otù ubøchi site n'aka Sol: զ digh ihe dirim nma kari iwepugasi onwem ba n'ala ndi Filistia; Sol agagh-atukwasi kwa obi-ya n'arum, ichøm զø n'ókè-ala nile nke Israel: m'gëwepuga kwa onwem n'aka-ya. 2 Devid we bilie, gabiga, ya onwe-ya na nnù ndikom na զgu iri ndi n'aka-ya,

biakute Ekish nwa Maok, bù eze Gat. 3 Devid we biri n'aka Ekish na Gat, ya onwe-ya na ndikom-ya, nwoke o bula na ulo-ya, bù Devid na ndinyom-ya abua, Ahinoam nwayi Jezreel, na Abigail nwayi Kamel, bù nwunye Nebal. 4 Ewe gosi Sol na Devid abalagawo rue Gat: o we ghara icho ya ozø ma-oli.

5. Devid we si Ekish, Biko, o buru na ahutawom amara n'iru-gi, ka ha nyem ebe n'otù obodo nime obodo ohia, ka m'we biri n'ebe ahu: ma n'ihi gini ka orù-gi gëbi n'obodo eze n'aka-gi? 6 Ekish we nye ya Ziklag n'ubochi ahu: n'ihi ya ndi-eze Juda nwe Ziklag rue ta.

7 Onu-ogugu ubochi Devid biri n'ohia ndi Filistia bu otù arø zuru ezu na qnwa anø. 8 Devid na ndikom-ya we rigo, made imegide ndi Geshua, na ndi-Giazait, na ndi Amalek: n'ihi na ndi ahu bu ndi bi n'ala ahu, ndi sitere na mbe ebigh-ebi gara aga, ebe i nàbà na Shua, we rue n'ala Ijipt. 9 Devid we tihue ala ahu, o megh kwa ka nwoke ma-qbü nwayi di ndu, ma o chirí igwè ewu na aturu, na igwè ehi, na inyinyabi, na camel, na uwe, laghachi, biakute Ekish. 10 Ekish we si, Ònye ka unu madere megide ta? Devid we si, Megide Negeb nke Juda, megide kwa Negeb nke ndi Jerahmeel, megide kwa Negeb nke ndi-Kinait. 11 Ma Devid emegh ka nwoke ma-qbü nwayi di ndu, ime ka ha ba na Gat, o si, Ka ha we ghara igosi ihe bayere ayi, si, Otù a ka Devid mere, otù a ka o ganeme kwa ubochi nile o nèbi n'ohia ndi Filistia. 12 Ekish we kwere Devid, si, O mewo onwe-ya ka o si isì ojo nke-uku n'etiti ndi-ya, bù Israel; o gäbu-kwa-ram orù mbe ebigh-ebi.

28 1 O rue, na mbe ahu, na ndi Filistia chikötara omuma-uloikwü-ha ibu agha, ibuso Israel agha. Ekish we si Devid, Mara nke-oma na mu ka i gëso pua ba n'omuma-uloikwü, gi onwe-gi na ndikom-i. 2 Devid we si Ekish, N'ihi ya gi onwe-gi gämara ihe orù-gi gëme. Ekish we si Devid, N'ihi ya onye nedebe isim ka m'gëdo gi ubochi nile.

3 Ma Samuel anwuruwo, Israel nile we tiere ya aka n'obi, lì kwa ya na Rema, bù n'obodo-ya. Sol ewezugawo kwa n'ala ndi náju mo ihe na ndi-dibia-afa. 4 Ndi Filistia we chikota onwe-ha, bia,

ma ulo-ikwü-ha na Shunem: Sol we chikota Israel nile, ha we ma ulo-ikwü-ha na Gilboa. 5 Sol we hu omuma-uloikwü ndi Filistia, o we tua egwu, obi-ya we ma jijiji nke-uku. 6 Sol we jua Jehova ase, ma Jehova azagh ya, O zagh na nrø, ma-qbü n'lhé, ma-qbü n'qnu ndi-amuma. 7 Sol we si ndi-orù-ya, Chorönum nwayi nwere mo o náju ihe, ka m'we jekuru ya, jua ya ase. Ndi-orù-ya we si ya, Le, otù nwayi di n'En-doa nke nwere mo o náju ihe. 8 Sol we nwogharia onwe-ya, yiri uwe ozø, je, ya onwe-ya na ndikom abua tiyere ya, ha we biakute nwayi ahu n'abali: o si, Biko, were mo i náju ihe juaram ase, me ka o rigokutem, bù onye o bula m'gäsi gi. 9 Nwayi ahu we si ya, Le, gi onwe-gi amawo ihe Sol mere, na o bipuwo n'ala ndi náju mo ihe na ndidibia-afa: n'ihi gini kwa ka gi onwe-gi nábara ndum qnyà ime ka m'nwua? 10 Sol we were Jehova ñuara ya iyi, si, Jehova nádi ndu, Ahuhu ajo omume agagh-ezute gi ma-oli n'ihe a. 11 Nwayi ahu we si, Ònye ka m'gëme ka o rigokute gi? O si, Me ka Samuel rigokutem. 12 Nwayi ahu we hu Samuel, tie nkpu n'oké olu: nwayi ahu we gwa Sol okwu, si, N'ihi gini ka i ghobuworom? n'ihi na gi onwe-gi bu Sol. 13 Eze we si ya, Atula egwu: n'ihi na o bu gini ka i huworo? Nwayi ahu we si Sol, Ahuwom chi ka ha nesi n'ala rigota. 14 O si ya, Gini bu udi-aru-ya? Nwayi ahu we si, Agadi nwoke nàrigota; ejì kwa uwe-nwuda kpuchi nwoke ahu. Sol we mata na Samuel ka o bu, o we rube isi-ya, da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala. 15 Samuel we si Sol, N'ihi gini ka i nèkwegh ka m'nòdu du, ime ka m'rigota? Sol we si, Anòm na nkpa nke-uku; ndi Filistia nèbusokwam agha, ma Chineke ewezugawo Onwe-ya n'arum, O digh-azakwam ozø, ma o bu n'aka ndi-amuma ma-qbü na nrø: m'we kpø gi, ka i we me ka m'mara ihe m'gëme. 16 Samuel we si, N'ihi gini kwa ka i nájum ajuju, ebe Jehova wezugaworo Onwe-ya n'aru gi, we ghø onye-iro-gi? 17 Ma Jehova emeworo Onwe-ya, dika O kwuru site n'akam: Jehova adowapuwo kwa ala-eze n'aka-gi, nye ya madu-ibe-gi, bù Devid. 18 N'ihi na i gehg nti olu Jehova, i megh kwa ka

idi-oku nke iwe-Ya dakwasi Amalek, n'ihi ya ka Jehova meworo gi ihe a ta. 19 Ozø kwa, Jehova gēnye Israel n'aka ndi Filistia tiyere gi: echi ka gi na umu - gi ndikom gānoye - kwa - ram: Jehova gēnye kwa Ọmuma-ulō-ikwū Israel n'aka ndi Filistia. 20 Søl we da n'ala ngwa ngwa ka idi-elu-ya ra, o we tua egwu nke-uku, n'ihi okwu nile nke Samuel: ike adigh kwa nime ya; n'ihi na o righ nri n'ehihie ahu nile, na n'abali ahu nile. 21 Nwayi ahu we biakute Søl, hu na aru mara ya jijiji nke-uku, o si ya, Le, nwayi nējere gi ozi egewo nti olu-gi, m'we tiye ndum n'obu-akam, nu kwa okwu-gi nile nke i gwaram. 22 Ma ubu a, biko, gi onwe-gi ge kwa nti olu nwayi nējere gi ozi, ka m'døba kwa iberibe achicha n'iru gi; gi ri kwa, ka ike we di nime gi, mbe i nēje n'uzø-gi. 23 Ma o juru aju, si, M'gagh-eri ihe. Ndi-orù-ya, na nwayi ahu kwa, we rugide ya; o we ge nti olu-ha. O we si n'ala bilie, nökwasí n'ihe-ndina. 24 Ma nwayi ahu nwere n'ulo-ya nwa-chi emere ka o ma abuba; o we me ngwa, þue ya, were kwa utu ọka, gwø ya, were ya sie achicha ekogh-eko: 25 o we bute ya nso n'iru Søl, na n'iru ndi-orù-ya; ha we rie. Ha we bilie, la n'abali ahu.

29 1 Ma ndi Filistia chikötara Ọmuma-ulō-ikwū-ha nile rue Efek: Israel nāma kwa ulō-ikwū-ha n'akuku isi-iyi nke di na Jezreel. 2 Ndi-isi ndi Filistia we nāgabiga ọgu ise, ọgu ise, na nnù abua na ọgu iri, nnù abua na ọgu iri: Devid na ndikom-ya nāgabiga kwa n'azu, ha na Ekish. 3 Ndi-isi ndi Filistia we si, Ndi-Hibru ndia, ha bu gini? Ekish we si ndi-isi ndi Filistia, Nkà abugh Devid, bú orù Søl eze Israel, onye mu na ya nōworo ubochi ndia ma-Ọbu arø ndia, ma ahutaghm n'aru ya ihe o bula di njo site n'ubochi o dapuru n'aka Søl rue ta? 4 Ma ndi-isi ndi Filistia were iwe megide ya; ndi-isi ndi Filistia we si ya, Me ka nwoke a laghachi, ka o we laghachi n'ọnodu-ya ebe i mere ka o buru onye-nlekota-ya, ma ka o ghara iso ayi ride n'agha, ka o we ghara ighorø ayi onye-nmegide n'agha ahu: n'ihi na onye a gēji gini me ka ihe-ya tø onye-nwe-ya utø? o gagh-eji isi ndikom ndia? 5 Nkà

abugh Devid, onye ha zaritara onwe-ha ihe bayere ya n'ite-egwú si,

Søl etibuo ndi-iro-ya, nnù ndikom abua na ọgu iri, nnù ndikom abua na ọgu iri,

Devid kwa ndi-iro-ya, orù nnù ndikom na nnù ise, orù nnù ndikom na nnù ise?

6 Ekish we kpø Devid, si ya, Jehova nādi ndu, n'ezie onye ziri ezi ka i bu: Ọpupu-gi na nbata-gi n'Ọmuma-ulō-ikwū n'akam di kwa nma n'anyam: n'ihi na ahutaghm ihe ojo n'aru gi site n'ubochi i biakuterem rue ta: ma n'anya ndi-isi onye nādigh nma ka i bu. 7 Ma ubu a, laghachi, je kwa n'udo, ka i we ghara ime ihe ojo n'anya ndi-isi ndi Filistia. 8 Devid we si Ekish, Ma gini ka m'meworo? gini kwa ka i hutawore n'aru orù-gi site n'ubochi m'nōworo n'iru gi rue ta, na m'gagh-abà buso ndi-iro onye-nwem, bú eze, agha? 9 Ekish we za, si Devid, Amawoni na onye di nma n'anyam ka i bu, dika mō-ozì Chineke: o bu nání na ndi-isi Filistia asiwo, O gagh-eso ayi rigo n'agha. 10 Ma ubu a bilie n'isi-ututu, gi na ndi-orù onye-nwe-gi ndi soro gi bia: mbe unu biliri n'isi-ututu, mbe ihé diri unu, laghachi-kwa-nu. 11 Devid we bilie n'isi-ututu, ya onwe-ya na ndikom-ya, ila n'ututu, ilaghachi n'ala ndi Filistia. Ndi Filistia we rigo rue Jezreel.

30 1 O rue, mbe Devid na ndikom-ya biaruru Ziklag n'ubochi nke-atø, na ndi Amalek amadewo na Negeb, made kwa na Ziklag, ha etibuo kwa Ziklag, sure ya n'øku, 2 døta kwa ndinyom na ndi nile nø na ya n'agha, site n'onye ntà we rue onye uku: ha emegh ka onye o bula nwua, kama ha dupuru ha, je ije-ha. 3 Devid na ndikom-ya we ba n'obodo, ma, le, esurewo ya n'øku; adøtawo kwa ndinyom-ha na umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom n'agha. 4 Devid na ndi ya na ha nø we welie olu-ha kwa ákwá, rue mbe ike nādigh ha n'aru ozø ikwa ákwá. 5 Adøta-kwa-ra ndinyom abua nke Devid n'agha, bú Ahinoam nwayi Jezreel, na Abigail nwunye Nebal onye Kamel. 6 Devid we nø na nkpa nke-uku; n'ihi na ndi-ya siri ka ha were nkume tubue ya, n'ihi na nkpuru-

obi ndi-ya nile di ilu, nwoke o bulu n'ihi umu-ya ndikom na n'ihi umu-ya ndinyom: ma Devid mere onwe-ya ka o di ike nime Jehova, bu Chineke-ya.

7 Devid we si Abaiata, bu onye-nchua-ja, bu nwa Ahimelek, Biko, chitaram ephod nso. Abaiata we chita ephod ahu nso n'ebe Devid no. 8 Devid we juu Jehova ase, si, O buru na achuam usu a ndi nāpunara madu ihe n'azu, m'gēru ha aru? O si ya, Chua: n'ihi na i ghagh iru ha aru, i ghagh kwa inaputa ha ihe nile. 9 Devid we je, ya onwe-ya na nnù ndikom na ogu iri ndi soro ya, o biarue miri-iyi Besoa, ma ndi anārapu n'azu guzoro n'ebe ahu. 10 Ma Devid nāchu, ya onwe-ya na nnù ndikom: ma ogu ndikom iri guzoro n'azu, ndi ike gwuru nke-uku na ha apugh igabiga miri-iyi Besoa: 11 ha we huta onye Ijipt n'ohia, kuru ya jekuru Devid, nye ya achicha, o rie; ha we me ka o nua miri: 12 ha we nye ya iberibe mbadamba fig, na uyokø abua nke nkpuru-vine amiri ami; o we rie, mo-ya we laghachikute ya: n'ihi na o righ nri, o nugh kwa miri, ubochi ato ehihie na abali. 13 Devid we si ya, Onye nwe gi? òle ebe i si bia kwa? O si, Nwa-okorobia Ijipt ka m'bu, m'buru kwa otù nwoke, bu onye Amalek, orù; onye-nwem we rapum, n'ihi na aru adighm ike ubochi ato gara aga. 14 Ayi onwe-ayi madere na Negeb nke ndi Keret, made kwa n'ala nke Juda nwere, made kwa na Negeb nke Keleb; ayi we sure Ziklag n'oku. 15 Devid we si ya, I gēme ka m'ridakuru usu ahu ndi nāpunara madu ihe? O si, Were Chineke n̄uaram iyi, na i gagh-eme ka m'nwua, na i gagh-emechibidokwam nye n'aka onye-nwem, m'gēme kwa ka i ridakuru usu ahu ndi nāpunara madu ihe. 16 O we me ka o rida, ma, le, ha abasawo n'iru ala ahu nile, nēri ihe, nānu kwa ihe-ñiuniu, nēme kwa ememe, n'ihi ihe-nkwata uku nile nke ha kwatara n'ala ndi Filistia, na n'ala Juda. 17 Devid we tibue ha site n'ururuchi we rue anyasi echu-ya: o digh kwa otù nwoke nime ha wepugara onwe-ya, ma-qbugh nnù umu-okorobia, ndi nōkwasiri na camel-ha, we ɔalaga. 18 Devid we naputa ihe nile Amalek chiri: Devid naputa-kwa-ra ndinyom-ya abua. 19 O digh kwa ihe fôduru ha iwéghachi, ma

ihe ntà ma ihe uku, ma umu-ndikom ma umu-ndinyom, ma ihe-nkwata ma ihe o bulu ha were n'onwe-ha: Devid wegħachiri ihe nile. 20 Devid we chiri igwè ewu na aturu nile na igwè ehi; ha dupuru ha n'iru anu-ulø ndia, si, Nka bu ihe-nkwata Devid. 21 Devid we biakute ogu ndikom iri ahu, ndi ike gwuru nke-uku na ha apugh ijeso Devid n'azu, ndi ha me-kwa-ra ka ha nōdu n'akuku miri-iyi Besoa: ha we puta izute Devid, na izute ndi ya na ha no: Devid we biarue nso ndi ahu, juu ha ajuju bayere udo-ha. 22 Ndikom oqo nile na ndi jøbunu onwe-ha, n'etiti ndi soro Devid jc, we za, si, N'ihi na ha esogh ayi je, ayi agagh-ene kwa ha ihe o bulu nime ihe-nkwata nke ayi naputara, ma-qbugh inye nwoke o bulu nwunye-ya na umu-ya, ka ha we duru ha, la. 23 Devid we si, Umu-nnem, ihe Jehova nyere ayi, bu Onye debe re ayi, nye kwa n'aka-ayi usu ahu ndi nāpunara madu ihe, ndi biara imegide ayi, unu agagh-ewere ihe ahu me otù a. 24 Onye gēge kwa unu nti n'okwu a? n'ihi na dika okè nke onye nārida n'agha si di, otù a ka okè nke onye nānōdu n'akuku ihe-ayi di: ha gēkeko n'orù. 25 O rue, site n'ubochi ahu we ga n'iru, na o doro ya ibu ukpuru na ibu ikpé nye Israel, rue ta.

26 Devid we biarue Ziklag, zigara ndi-okenye Juda, bu ndi-eyi-ya, ufodu nime ihe-nkwata, si, Le, ihe-ngozi unu gēnwe sitere n'ihe-nkwata nke ndi-iro Jehova; 27 o zigara ndi no na Bet-el, ziga-kwa-ra ndi no na Remot nke Negeb, ziga-kwa-ra ndi no na Jatia; 28 ziga-kwa-ra ndi no n'Aroea, ziga-kwa-ra ndi no na Sifmot, ziga-kwa-ra ndi no n'Eshtemoa; 29 ziga-kwa-ra ndi no na Rakal, ziga-kwa-ra ndi no n'obodo nile nke ndi Jerahmeel, ziga-kwa-ra ndi no n'obodo nile nke ndi-Kinait; 30 ziga-kwa-ra ndi no na Homa, ziga-kwa-ra ndi no na Koa-ashan, ziga-kwa-ra ndi no n'Atak; 31 ziga-kwa-ra ndi no na Hebron, ziga kwa n'ebe nile ebe Devid onwe-ya na ndikom-ya nējegħari.

31 1 Ma ndi Filistia nēbuso Israel agha: ndikom Israel we ɔalaga n'iru ndi Filistia, ha we da, buru ndi eżbura eżu n'ugwu Gilboa. 2 Ndi Filistia we sosie Sol na umu-ya ndikom

ike; ndi Filistia we tibue Jonatan, na Abinadab, na Malki-shua, bú umundikom Sol. 3 Agha ahu we di aró megide Sol, ndi-oba-uta we huta ya, bú ndikom chiri uta; o we nēbu ya nbu nke-uku site n'iha-uta nke ndi-oba-uta. 4 Sol we si onye nēbu ihe-agha-ya, Miputa mma-agha-gi, were ya mapuem aru; ka ndia anēbigh úgwù ghara ibia mapuem aru, we kwam emò. Ma onye nēbu ihe-agha-ya ekwagh; n'ihi na o nātu egwu nke-uku. Sol we were mma-agha-ya, dakwasi ya. 5 Onye nēbu ihe-agha-ya we hu na Sol anwuwo, ya onwe-ya we dakwasi kwa na mma-agha-ya, soro ya nwua. 6 Sol we nwua, ya na umu-ya ndikom ato na enye nēbu ihe-agha-ya na ndikom-ya nile n'otù, n'ubochi ahu. 7 Ndikom Israel ndi no n'ofe ozø ndagwurugwu abu, na ndi no n'ofe Jōdan, we hu na ndikom Israel ahalagawo. hu kwa na Sol na umu-ya

ndikom anwuwo, ha we rapu obodo nile ha, Ọbalaga; ndi Filistia we bia biri nime ha.

8 O rue, n'echi-ya, mbe ndi Filistia biara iyipu ihe ndi eburu ebu, na ha huru Sol na umu-ya ndikom ato ka ha töbörö n'ugwu Gilboa. 9 Ha we bipu isi-ya, yipu ihe-agha-ya, ziga n'ala ndi Filistia buruburu, izisa ozi ahu n'ulo arusi nile ha, na n'etiti ndi-ha. 10 Ha we døba ihe-agha-ya n'ulo Ashtarot: ma na kpogidere ozu-ya na mbidi Bet-shan. 11 Ndi bi na Jebesh-gilead we nu ihe bayere ya, bú ilie ndi Filistia mere Sol, 12 ndikom nile bú dinkpà we bilie, je ije ogologo abali ahu nile, si na mbidi Bet-shan buru ozu Sol na ozu umu-ya ndikom; ha we biarue Jebesh, sure ha oku n'ebe ahu. 13 Ha we chiri okpukpu-ha, lie ha n'okpuru osisi tamarisk nime Jebesh, bue onu ubochi esa.

AKWUKWÓ NKE-ABUA NKE SAMUEL

1 1 O rue, mbe onwu Sol gasiri, mbe Devid siri na ntibu Amalek lata, mbe Devid nōwo-kwa-ra na Ziklag ubochi abua; 2 o rue, n'ubochi nke-ato, na, le, otù nwoke siri n'omuma-uloi-kwū puta, site n'ebe Sol no, uwe-ya nile dōwara adowa, ajá dikwasi n'isi-ya: o rue, mbe o biakutere Devid, na o daruru ala, we kpø isi ala. 3 Devid we si ya, Ole ebe i si bia? O si ya, N'omuma-uloi-kwū Israel ka m'wepugara onwem. 4 Devid we si ya, Gini bu ihe emere? Biko, gosim. O si, Na ndi Israel esiwo n'agha Ọbalaga, ozø kwa, ọtutu nime ndi Israel adawo nwua; ozø kwa, Sol na Jonatan nwa-ya nwuru anwu. 5 Devid we si nwa-okorobia ahu nke nēgosi ya, I si aia mara na Sol na Jonatan nwa-ya nwuru anwu? 6 Nwa-okorobia ahu nke nēgosi ya we si, O dabataram ino n'ugwu Gilboa, ma, le, Sol nādabere n'ube-ya; ma, le, ubø-ala na ndi-nwe inyinya sosiri ya ike. 7 O we gha anya

n'azu, hum, we kpøm òkù. M'we si, Lem. 8 O sim, Onye ka i bu? M'we si ya, Onye Amalek ka m'bu. 9 O sim, Biko, guzo n'akukum, me ka m'nwua, n'ihi na anya-ajù ejidewom; n'ihi na ndum nile dizu nimem. 10 M'we guzo n'akuku ya, me ka o nwua, n'ihi na amaram na o gagh-adi ndu mbe o dasiri: m'we were okpu-eze nke di n'isi-ya, na ọla-aka nke di n'ogwe-aka-ya, we chitara ha onye-nwem n'ebe a. 11 Devid we jide uwuya, dōwa ha; otù a ka ndikom nile ya na ha no me-kwa-ra. 12 Ha we tie aka n'obi, kwa ákwá, bue onu rue anyasi, n'ihi Sol, na n'ihi Jonatan nwa-ya, na n'ihi ndi Jehova, na n'ihi ulo Israel; n'ihi na ha dara site na mma-agha. 13 Devid we si nwa-okorobia nēgosi ya, Ole ebe i si bia? O si, Nwa obia, bú onye Amalek, ka m'bu. 14 Devid we si ya, I si aia ghara itu egwu iseti aka-gi ibibi onye Jehova etere manu?

15 Devid we kpø otù nime umuokorøbia, si, Jerue nso, dakwasi ya. Q we tibue ya, o we nwua. 16 Devid we si ya, Obara-gi dikwasi n'isi-gi; n'ihi na ɔnu-gi azawo megide gi, si, Mu onwem emewo ka o nwua, bù onye Jehova etere manu.

17 Devid we were abù-ákwa nka bùara Søl, bù-kwa-ra Jonatan nwa-ya: 18 Q we si ha zi umu Juda abù uta: le, edewo ya n'akwukwø Jasha.

19 Israel, ebuwo nmá-gi n'elu ebe di eiu gi!

Ndi-dike esiwo aña da!

20 Unu egosila ya nime Gat,
Unu ezisala ozi-ya n'èzi nile nke Ashkelon;
Ka umu-ndinyom ndi Filistia we ghara iñuri ɔnu,
Ka umu-ndinyom nke ndi anébigh úgwù we ghara iñuri ɔnu-agha.

21 Unu ugwu Gilboa,
Ka igirigi ma-qbø miri-ozuzo ghara idikwasi unu, ma-qbø ubi nke àjà-nbuli:
N'ihi na ebe ahu ka asorø qta ndi-dike oyi,
Qta Søl, dika agàsi na o bu onye anétegh manu.

22 Obara ndi eburu ebu, abuba ndi-dike,
Uta Jonatan esigh na ha la azu,
Mma-agha Søl esigh kwa lata n'efu.
23 Søl na Jonatan bu ndi nähurita onweha n'anya, buru kwa ndi di utø na ndu-ha,
Ekewagh kwa ha n'ɔnwu-ha;
Ha di garagara kari ugo,
Ha di ike kari ɔdum.

24 Umu-ndinyom Israel, kwaranu Søl ákwá,
Onye nèyibe unu uwe uhie, ya na ihe-utø di iche iche,
Onye nàtukwasi ihe-ichø-nma ọla-edo n'uwe-unu.

25 Ndi-dike esiwo aña da n'etiti agha ahu!
Jonatan, n'elu ebc-gi di elu ka i buru onye eburu ebu.

26 Anòm na nkpà n'ihi gi, nwa-naem
Jonatan:
I di utø nke-uku n'ebe ni'nø:
Ihu-n'anya-gi nke i hurum di ebube,
Kari ihu-n'anya ndinyom.

27 Ndi-dike esiwo aña da!
Ihe-agha esiwo aña la n'iyì!

2 i O rue, ka nka gasiri, na Devid juru Jehova ase, si, M'gàrigo n'otù nime obedo Juda? Jehova we si ya, Rigo. Devid we si, Òle ebe M'gàrigo? Q si, Rue Hebron. 2 Devid we rigo n'ebé ahu, ya na ndinyom-ya abua kwa, bù Ahinoam nwayi Jezreel, na Abigail, bù nwunye Nebal onye Kamel. 3 Ndikom ndi ya na ha nø ka Devid me-kwa-ra ka ha rigota, nwoke o bulu na ulo-ya: ha we biri n'obodo nile nke Hebron. 4 Ndikom Juda we bia te Devid manu n'ebé ahu ibu eze ulo Juda.

Ha we gosi Devid, si, Ndikom Jebesh-gilead bu ndi liri Søl. 5 Devid we zigara ndikom Jebesh-gilead ndi-ozi, si ha, Ndi agoziri agozí diri Jehova ka unu bu, na unu emeworo onye-nwe-unu, bù Søl, ebere a, unu we lie ya. 6 Ma ubu a Jehova mere unu ebere na ezi-okwu: ɔzø kwa, mu onwem gémeghachiri unu ezi ihe a, n'ihi na unu einewo ihe a. 7 Ma ubu a ka aka-unu di ike, burukwa-nu ndi-dinkpà: n'ihi na onye-nwe-unu, bù Søl, anwuwo; ɔzø kwa, mu ka ulo Juda teworo manu ibu eze-ha.

8 Ma Abnea nwa Nea, bù onye-isi usu-ndi-agha Søl nwere, kuru Ishboshet nwa Søl, me ka o gabiga rue Mahanaim; 9 o we me ya eze Gilead, na nke ndi-Ashurait, na nke Jezreel, na nke Efraim, na nke Benjamin, na nke Israel nile. 10 (Ish-boshet nwa Søl ƙara ɔgu arø abua mbe o malitere ibu eze Israel, o we buru eze arø abua.) Otù o di, ulo Juda soro Devid. 11 Ọnu-ogugu ubochi Devid bu ezc ulo Juda nime Hebron we di arø asa na ɔnwa isi.

12 Abnea nwa Nea, na ndi-orù Ishboshet nwa Søl, we si na Mahanaim puta rue Gibeon. 13 Joab nwa Zeruaia, na ndi-orù Devid, we pua-zute ha n'otù n'akuku ɔdø-miri Gibeon; ha we nodu, ndi Devid n'otù akuku ɔdø-miri, na ndi Ishboshet n'akuku nke-ɔzø nke ɔdø-miri. 14 Abnea we si Joab, Eiko, ka umu-okorøbia bilie, me ihe-ochi n'iru ayi. Joab we si, Ka ha bilie. 15 Ha we bilie gabiga n'ɔnu-ogugu; madu iri na abua diri Benjamin, di-kwa-ra Ishboshet nwa Søl, na madu iri na abua nime ndi-orù Devid. 16 Ha we jide, nwoke o bulu o jide isi ibe-ya, we ma mma-agha-ya n'akuku

ibe-ya; ha we dakø n'otù: ewe kpø aha ebe ahu Helkat-hazurim, nke di na Gibeon. 17 Agha we di ike nke-uku n'ubøchi ahu, ewe tibue Abnea na ndikom Israel n'iru ndi-orù Devid. 18 Umu-ndikom Zeruaia atø nø kwa n'ebe ahu, bú Joab, na Abishai, na Asahel: ma ukwu Asahel di nfe n'iba qø dika otù nime mbada nke di n'ohia. 19 Asahel we chua Abnea n'azu; ma o sigh n'iso Abnea wezuga onwe-ya ije n'aka-nri ma-qbu n'aka-ekpe. 20 Abnea we gha anya n'azu, si, Q bu gi bu nka, Asahel? Q si, Mu ka q bu. 21 Abnea we si ya, Wezuga onwe-gi n'aka-nri-gi ma-qbu n'aka-ekpe-gi, jidere onwe-gi otù nime umu-okorøbia, chiru n'onwe-gi ihe-ya i galuta. Ma Asahel ekwegh isi n'iso ya wezuga onwe-ya. 22 Abnea we si kwa Asahel qzø, Si n'isom wezuga onwe-gi: n'ihi gini ka m'gëtibø gi rue ala? m'gësi kwa aña weliere Joab nwanne-gi irum? 23 Ma q juru iwezuga onwe-ya: Abnea we were isi ube-ya tie ya n'okpuru ogiriga-ya nke-ise, ube we puta n'azu ya, q we da n'ebe ahu, nwua n'okpuru ya: o rue, na ndi nile ndi biaruru ebe ahu, bú ebe Asahel dara nwua, guzoro. 24 Ma Joab na Abishai churu Abnea n'azu; anyanwu we da mbe ndi ahu biaruru ugwu ntà Ama, nke di n'iru Gia n'uzø qzara Gibeon. 25 Umu Benjamin we chikøta onwe-ha iso Abnea n'azu, ha we ghø otù usu, guzo n'elu otù ugwu ntà. 26 Abnea we kpø Joab òkù, si, Q bu rue mbe cbigh-ebi ka mma-agha gëripia? i magh na ilu ka q gädi n'ikpe-azu? rù kwa ole mbe ka i nágagh-asi ndi-gi ka ha si n'iso umu-nne-ha laghachi? 27 Joab we si, Chineke nádi ndu, q buru na i kwugh, n'ezie mbe ahu site n'ututu ndim gärigowori, nwoke q bulu site n'iso nwanne-ya. 28 Joab we fùa opì-ike, ndi-ya nile we guzo, ha achugh kwa Israel n'azu qzø, ha ebugh kwa agha qzø. 29 Ma Abnea na ndikom-ya jere ije n'Araba abali ahu nile; ha we gabiga Jodan, je ije na Bitron nile, bia rue Mahanaim. 30 Joab we si n'iso Abnea lata: q we chikøta ndi-ya nile, ma agukötara ndikom iri na iteghete na Asahel ndi nádigh n'etiti ndi-orù Devid. 31 Ma ndi-orù Devid tiburu ogu ndikom iri-na-asatø sitere na Benjamin,

na n'etiti ndikom Abnca, ha we nwua. 32 Ha we bulie Asahel, lie ya n'ilí nnyaya, nke di na Bet-lchem. Joab na ndikom-ya we je ije abali ahu nile, ihè ututu we putara ha na Hebron.

3 i Agha ahu we di ogologo n'etiti ulo Søl na ulo Devid: ma Devid di ike nága n'iru n'iru, ma ulo Søl enwegh ike nála azu azu.

2 Ewe muara Devid umu-ndikom nime Hebron: okpara-ya bu Amnon, nke Ahinoam, bú nwayi Jezreel, muru; 3 nwa-ya nwoke nke-abua bu Kileab, nke Abigail nwunye Nebal, bú onye Kamel, muru; nke-atø bu Absalom nwa Meaka nwa-nwayi Talmai, bú eze Geshua; 4 nke-anø bu Adonaija nwa Hagit; nke-ise bu Shefataia nwa Abita'; 5 nke-isi bu Itream, nke Egla nwunye Devid muru. Ndia ka amuru Devid nime Hebron.

6 O rue, mbe agha di n'etiti ulo Søl na ulo Devid, na Abnea nême onwe-ya ka q di ike n'ulo Søl. 7 Ma Søl nwere ikonwayi, aha-ya bu Rizpa, nwa-nwayi Aia: Ish-boshet we si Abnea, Gini mere i bakuru iko-nwayi nnam? 8 Iwe Abnea we di qku nke-uku n'ihi okwu Ish-boshet, q si, Q bu isi nkita nke ulo Juda nwere ka m'bu? Ta ka m'némere ulo Søl, bú nna-gi, nême-kwa-ra umu-nne-ya, nême-kwa-ra ndi-eyø-ya, ebere, emeghwam ka i rue Devid aka, ma i nèbom ebubo ajo omume bayere nwayi a ta. 9 Chineke me Abnea otù a, me kwa ya ihe qzø otù a, ma asi na emeghm Devid obuná otù a, bú dika Jehova nworo ya iyi; 10 ime ka ala-eze si n'ulo Søl gabiga, na ime ka oche-eze Devid guzosie ike n'elu Israel na n'elu Juda, site na Dan we rue na Bia-sheba. 11 Ma q pugh izaghachi Abnea okwu qzø, n'ihi na q turu egwu ya.

12 Abnea we zigara Devid ndi-ozì n'ónòdu ya, si, Onye nwe ala? q si-kwara, Ka mu na gi ńa ndu, ma, le, akam gädiri gi, ime ka Israel nile chigharia biakute gi. 13 Q we si, Q di nma; mu onwem na gi gäba ndu: nání, otù ihe ka mu onwem náju n'aka-gi, si, I gagh-ahu irum, ma q buru na i bugh uzø me ka Maikal nwa Søl bia, mbe i gäbia ihu irum. 14 Devid we zigara Ish-boshet nwa Søl ndi-qzi, si, Nyem nwunyem, bú Maikal, onye m'ji ogu api ise nke

ndi Filistia lutara onwem. 15 Ishboshet we ziga, nara ya n'aka di-ya, bú n'aka Paltiel nwa Laish. 16 Di-ya we soro ya je, nēje nākwa ákwá n'azu ya rue Bahurim. Abnea we si ya, Je, laghachi: o we laghachi.

17 Okwu Abnea we diyere ndiokenye Israel, si, Na mbe gara aga unu nāchō Devid ka o buru eze-unu: 18 Ma ubu a menu ya: n'ihi na Jehova ekwuwo okwu bayere Devid, si, M'gēwere aka Devid, bú orum, zoputa ndim, bú Israel, n'aka ndi Filistia, na n'aka ndi-iro-ha nile. 19 Aonea kwu-kwa-ra na nti Benjamin: Abnea we je kwa ikwu na nti Devid nime Hebron ihe nile nke di nma n'anya Israel, na n'anya ulo Benjamin nile. 20 Abnea we biakute Devid rue Hebron, ya na oru ndikom. Devid we mere Abnea, me-kwa-ra ndikom soro ya, oké oriri. 21 Abnea we si Devid, Ka m'bilie je chikotara onye-nwem, bú eze, Israel nile, ka gi na ha we ba ndu, ka i we buru kwa eze ndi nile nke nkpuru-obi-gi nāchosi ike. Devid we zilaga Abnea, o we la n'udo. 22 Ma, le, ndi-oru Devid na Joab si n'usu ndi nāpunara madu ihe bia, o bu kwa otutu ihe-nkwata ka ha bubatara n'aka ha: ma Abnea anoyegh Devid nime Hebron; n'ihi na o zilagawo ya, o we la n'udo. 23 Joab na usu-ndi-agha nile ndi soro ya we bia, ha we gosi Joab, si, Abnea nwa Nea biakutere eze, o we zilaga ya, o we la n'udo. 24 Joab we biakute eze, si, Gini ka i meworo? le, Abnea biakutere gi; n'ihi gini ka nka bu, na i zilagawo ya, o we lasia? 25 I mawo Abnea nwa Nea, na o bu irafu gi ka o biara, ya na imara opupu-gi na nbata-gi, na imara ihe nile nke gi onwe-gi nēme. 26 Joab we si n'ebe Devid no puta, ziga ndi-ozu n'azu Abnea, ha we me ka o si n'olulu-miri Saira biaghachi: ma Devid amagh. 27 Abnea we laghachi rue Hebron, Joab we wezuga ya n'etiti onuu-uzo-ama ikpayere ya uka na nwayo, o we tie ya n'okpuru ogiriga-ya nke-ise n'ebe ahu, o we nwua, n'ihi obara Asahel, bú nwa-nne-ya. 28 Devid we nu ya ka emesiri, o si, Ndi puworo n'obara Abnea nwa Nea n'iru Jehova rue mbe ebigh-ebi ka mu na ala-ezem bu: 29 ka o dakwasi r'isi Joab na n'ulo nna-ya nile; ka aghara kwa ibipu

n'ulo Joab onye nwere orurú n'anu-aruya, ma-qbū onye-ekpenta, ma-qbū onye nādabere na nkpa-n'aka, ma-qbū onye nāda site na mma-agha, ma-qbū onye nri kɔrɔ. 30 Ma Joab na Abishai, bú nwanne-ya, buru Abnea, n'ihi na o mere ka nwa-nne-ha, bú Asahel, nwua nime Gibeon n'agha ahu.

31 Devid we si Joab, si kwa ndi nile ya na ha no, Dowanu uwe-unu, ke ákwànkpe n'ukwù-unu, tie aka n'obi n'iru Abnea. Eze, bú Devid, nējeso kwa ihe ejì ebu ozu. 32 Ha we lie Abnea nime Hebron: eze we welie olu-ya kwa ákwá n'ili Abnea; ndi Israel nile we kwa ákwá. 33 Eze we buara Abnea abù-ákwá, si,

O bu dika onye-nzuzu nānwu ka Abnea gānwu?

34 Ekegh aka-gi abua abu, emegh kwa ka ukwu-gi abua biarue nso ihe ola ejì ke ukwu abu:

Dika onye nāda n'iru ndi ajo omume, otu a ka i dara.

Ndi Israel nile we kwara ya ákwá ozo.

35 Ndi ahu nile we bia ime ka Devid rie nri mbe ubochi foduru; ma Devid nru iyí, si, Chineke mem otu a, me kwa ihe ozo otu a, o buru na edetum nri onu, ma-qbū ihe o bula ozo, tutu odiida-anyanwu.

36 Ndi-ya nile we mata, o di nma n'anya-ha: dika ihe o bula eze mere di nma n'anya ndi-ya nile. 37 Ndi-ya nile na Israel nile we mara n'ubochi ahu na o sitegh n'aka eze ime ka Abnea nwa Nea nwua. 38 Eze we si ndi-oru-ya, Ünu amagh na onye isi na onye uku adawo n'Israel ta? 39 Ma mu onwem akagh aru ta, o bu ezie na abum onye etere manu ibu eze; ndikom ndia, bú umu Zeruaia, di kwa ike karim: Jehova kwughachi onye nēme ihe ojo dika ihe ojo ya si di.

4 1 Ish-boshet nwa Sol we nu na Abnea anwuwo nime Hebron, aka-ya we kuda, Israel nile ma-kwa-ra jijiji.

2 Ma Ish-boshet nwa Sol nwere ndikom abua ndi bu ndi-isu usu ndi nāpunara madu ihe: aha otu bu Beana, aha nke-ozo bú Rikab, ha bu umu Rimon onye Beirot, sitere n'umu Benjamin: (n'ihi na anagu-kwa-ra Benjamin Beirot: 3 ndi Beirot we balaga na Gitaim, buru ndi-qbia n'ebe ahu rue ta.)

4 Ma Jonatan nwa Sol nwere nwanwoke nke dara ngwurø n'ukwu-ya abua. O bara arø ise mbe akukø Sol na Jonatan siri na Jezreel bia, nwayi názù ya we kuru ya, balaga: o rue, mbe o nême ngwa ibalaga, na nwata ahu dara ada, we ghø onye-ngwurø. Aha-ya bu Mefiboshet.

5 Umu Rimon onye Beirot, bú Rikab na Beana, we je, biarue ulo Ish-boshet dika n'ikpo-øku nke ehihie, ma ya onwe-ya nédina ndina etiti-ehihie. 6 Ma n'ebe ahu ka ha biara rue etiti ulo, dika ha nèwere qka wheat; ha we tie ya n'okpuru ogiriga nke-ise: Rikab na Beana, bú nwa-nne-ya, we wepuga onwe-ha. 7 Ma mbe ha batara n'ulo, ka ya onwe-ya nédina n'ihe-ndina-ya n'ime-ulø-ndina-ya, ha we tibue ya, me ka o nwua, wezuga isi-ya, were isi-ya, je ije n'uzø Araba abali ahu nile. 8 Ha we butere Devid isi Ish-boshet rue Hebron, si eze, Le, isi Ish-boshet nwa Sol, bú onye-iro-gi, nke chørø ndu-gi; ma Jehova aboworo onye-nwem, bú eze, óbø ta n'aru Sol, na n'aru nkpuruya. 9 Devid we za Rikab na Beana nwa-nne-ya, bú umu Rimon onye Beirot, si ha, Jehova nádi ndu, Onye haputaworo nkpuru-obim na nkpaøu nile, 10 mbe otù onye nègosim, si, Le, Sol anwuwo, ma onye ahu n'anya ya onwe-ya di ka onye nèzi ozi oma, m'we jide ya, bue ya na Ziklag, nka bu ihe m'nyere ya bayere ozi oma ahii. 11 M'gësi aña ghara ime kari otú a, mbe ndikom ndi nêmebi iwu ɿuworo onye ezi omume n'ulo-ya n'elu ihe-ndina-ya? Ma ubu a m'gagh-ajuta ɿbara-ya n'aka-unu, kpochapu unu n'uwa? 12 Devid we nye umu-okorobia-ya iwu, ha we bue ha, bipu aka-ha na ukwu-ha, kwuba ha n'akuku òdø-miri nime Hebron. Ma ha were isi Ish-boshet, lie ya n'íli Abnea nime Hebron.

5 1 Ebo Israel nile we biakute Devid 2 rue Hebron, kwue, si, Le, okpukpu-gi na anu-aru-gi ka ayi bu. 2 Na mbe gara aga, mbe Sol bu eze-ayi, gi onwe-gi bu onye nèdupu na onye nèdubata Israel: Jehova we si gi, Gi onwe-gi gázu ndim, bú Israel, gi onwe-gi gábu kwa onye-ndú Israel. 3 Ndi-okenye nile nke Israel we biakute eze rue Hebron; ha na eze, bú Devid, we ɿa ndu nime

Hebron n'iru Jehova: ha we te Devid manu ibu eze Israel.

4 Onye ɿara orú arø na iri ka Devid bu mbe o malitere ibu eze, ogu arø abua ka o bu eze. 5 Na Hebron ka o bu eze Juda arø asa na ɔnwa isi: na Jerusalem ka o bu kwa eze Israel na Juda nile orú arø na iri na atø. 6 Eze na ndikom-ya we jerue Jerusalem jekuru ndi Jebus, bú ndi bi n'ala ahu: ha we gwa Devid okwu, si, I gagh-abata n'ebe a, kama ndi-isi na ndi-ngwurø gême ka i wezuga onwe-gi: nási, Devid agagh-abata n'ebe a. 7 Devid we were ebe ewusiri ike nke Zaion; nke ahu bu obodo Devid. 8 Devid we si n'ubøchi ahu, Onye o bula nke nètibø ndi Jebus, ya jerue ebe miri si aga, we tibue ndi-ngwurø na ndi-isi, bú ndi nkpuru-obi Devid nákø asi. N'hi nka ka ha nási, Ndi-isi na ndi-ngwurø no; o gagh-abà n'ulo. 9 Devid we biri n'ebe ahu ewusiri ike, o we kpø ya obodo Devid. Devid we wue obodo buruburu site na Milo we rue n'ime-ya. 10 Devid we nága n'iru, nèje nádi uku; Jehova, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, nöye-kwa-ra ya.

11 Hairam, bú eze Taia, we zigara Devid ndi-øzi, na osisi cedar, na ndi-økà n'osisi, na ndi-økà na nkume: ha we wuere Devid ulo. 12 Devid we mara na Jehova emewo ya ka o guzosie ike ibu eze Israel, o ma-kwa-ra na O buliwo alaeze-ya n'elu n'hi ndi-Ya, bú Israel.

13 Devid we si na Jerusalem kuru ndi-iko-nwayi na ndinyom øzo, mbe o siri na Hebron biasia: ewe muara Devid umu-ndikom na umu-ndinyom øzo. 14 Ndia bu kwa aha ndi amuru ya na Jerusalem; Shamua, na Shobab, na Netan, na Solomon, 15 na Ibha, na Elishua; na Nefeg, na Jafia; 16 na Elishama, na Eliada, na Elifelet.

17 Ndi Filistia we nu na ha tere Devid manu ibu eze Israel, ndi Filistia nile we rigo ichø Devid; Devid we nu ya, rida n'ebe ahu ewusiri ike. 18 Ma ndi Filistia biara, ɿasa onwe-ha na ndagwurugwu Refaim. 19 Devid we jua Jehova ase, si, M'gärigokuru ndi Filistia? I gënye ha n'akam? Jehova we si Devid, Rigo: n'hi na aghaghm inye ndi Filistia n'aka-gi. 20 Devid we biarue Beal-perazim, Devid we tibue ha n'ebe ahu; o we si, Jehova ekwopuwo

megide ndi-irom n'irum, dika nkwpwu miri. N'ihi nka ka o kpqr̄ aha ebe ahu Beal-perazim. 21 Ha we rapu arusi nile ha n'ebe ahu, Devid na ndikom-ya we chiri ha.

22 Ndi Filistia we rigo kwa ozq, basa onwe-ha na ndagwurugwu Refaim. 23 Devid we juu Jehova ase, O si, Arigola: ga buruburu rue n'azu ha, biakute ha na ncherita-ru osisi balsam. 24 O gēru kwa, mbe i nuru olu ikiti-ukwu n'elu osisi balsam ahu, mbe ahu ka i gēme ugwa: n'ihi na mbe ahu ka Jehova puworo n'iru gi itibu omumau-ulo-ikwu ndi Filistia. 25 Devid we me otu a, dika Jehova nyere ya iwu; o we tibue ndi Filistia site na Geba rue ebe i nāba Gezea.

6 1 Devid we chikota kwa ndikom nile arɔputara arɔputa n'Israel, oru nnu madu uzq ato na nnu iri-na-ise. 2 Devid we bilie, si na Beale Juda je, ya na ndi Israel nile ndi ya na ha no, isi n'ebe ahu bugota ibe Chineke, nke akpokwasiri Aha, bu aha Jehova nke usu nile nke ndi-agha Onye nānokwasi cherubim. 3 Ha we me ka ubo-ala qhu bürü ibe Chineke, ha we buputa ya n'ulo Abinadab nke di n'ugwu ntà: Uza na Ahio, bu umu Abinadab, we nēdu ubo-ala qhu ahu. 4 Ha we buputa ya n'ulo Abinadab nke di n'ugwu ntà, ya na ibe Chineke: Ahio we nēje n'iru ibe anu. 5 Devid na ulo Israel nile nēgwu egwu n'iru Jehova, were ihe nile ejii osisi fir me, were kwa ubo-akwara, na une, na egwu-otiti, na castanet, na ajā. 6 Ha we biarue ebe-nzocha-oka Nakon, Uza we setia aka-ya rue ebe ibe Chineke di, jide ya; n'ihi na ehi nāba ukwu. 7 Iwe Jehova we di oku megide Uza; Chineke we tibue ya n'ebe ahu n'ihi nmehie-ya; o we nwua n'ebe ahu n'akuku ibe Chineke. 8 Iwe Devid we di oku, n'ihi na Jehova tiwaputara ntiwa megide Uza: o we kp̄ ebe ahu Perez-uzza, rue ta. 9 Devid we tua egwu Jehova n'ubochi ahu; o si. Ibe Jehova ḡesi ana biakutem? 10 Devid ekwegh kwa iwezugara onwe-ya ibe Jehova rue obodo Devid; ma Devid buzugara ya rue ulo Obed-edom, bu onye Gat. 11 Ibe Jehova we nodu n'ulo Obed-edom, bu onye Gat, onwa ato: Jehova we gozie Obed-edom na ulo-ya

nile. 12 Ewe gosi eze, bu Devid, si, Jehova agoziwo ulo Obed-edom na ilie nile o nwere, n'ihi ibe Chineke. Devid we were onwu je, si n'ulo Obed-edom bugota ibe Chineke n'obodo Devid. 13 O rue, mbe ndi nēbu ibe Jehova zo nzo-ukwu isi, na o churu ehi na nwa-ehi mara abuba n'ajā. 14 Devid were kwa ike-ya nile te egwùn 'iru Jehova; ewere ephod akwà ocha ke Devid n'ukwu. 15 Devid na ulo Israel nile we were iti-nkpu, were kwa olu opi-ike, nēbugota ibe Jehova. 16 O rue, mbe ibe Jehova batara n'obodo Devid, na Maikal nwanwayi Sol lepuru anya na window, hu eze, bu Devid, ka o nāwuli, nēte kwa egwu, n'iru Jehova; o we ledya ya anya n'obi-ya. 17 Ha we bubata ibe Jehova, guzo ya n'onodu-ya, n'etiti ulo-ikwu nke Devid mara nye ya: Devid we sure ajā-nsure-oku na ajā-udo n'iru Jehova. 18 Devid we surebie ajā-nsure-oku ahu na ajā-udo nile, gozie ndi Israel n'aha Jehova nke usu nile nke ndi-agha. 19 O we kesara ndi Israel nile, bu igwè nile nke Israel, ma nwoke ma nwayi, madu o bula, otu obe achicha, na otu okpurukpu anu, na otu mbadamba nkpuru-vine amiri ami. Ndi Israel nile we la, nwoke o bula n'ulo-ya. 20 Devid we lata igozi ulo-ya. Maikal, bu nwanwayi Sol, we puta izute Devid, si, Le, otu eze Israel di nsopuru nke-uku ta, onye kpupuru uwe n'aru-ya ta n'anya ndi-oru-nwayi nke ndi-oru-ya, dika otu nime ndikom efu nēkpupu uwe n'aru-ya ekpupu! 21 Devid we si Maikal, O bu n'iru Jehova, Onye rōputaram kari nnagi, kari kwa ulo-ya nile, inyem iwu ibu onye-ndu ndi Jehova, bu Israel: m'we gwu egwu n'iru Jehova. 22 Ma m'gēweta-kwa-ra onwem nkocha kar: nka, m'gādi kwa ala n'anyam: ma ndi-oru-nwayi ndi i kwuru okwu bayere ha, n'etiti ha ka agasopurum. 23 Ma Maikal, bu nwa-nwayi Sol, o nwegh nwa rue ubochi onwu-ya.

7 1 O rue, mbe eze biri n'ulo-ya, mbe Jehova me-kwa-ra ka o zuru ike pua n'aka ndi-iro-ya nile buruburu, 2 na eze siri Netan, bu onye-amuma, Biko, le, Mu onwem nēbi n'ulo cedar, ma ibe Chineke nēbi n'etiti akwà-nkwuba. 3 Netan we si eze, Ihe nile nke di n'obi-gi, ie, me ya; n'ihi na Jehova nōyere ḡi.

4 O rue, n'abali ahu, na okwu Jehova ruru Netan nti, si, 5 Je, si orüm, bù Devid, Otù a ka Jehova siri, O bu gi onwe-gi gēwurum ulo ibu ebe M'gēbi? 6 N'ihi na ebighm n'ulo site n'ubochi M'mere ka umu Israel si n'Ijipt rigota, we rue ta, kama M'nējeghari n'ulokwū na n'ebe-obibim. 7 N'ebe nile nke M'nējeghari n'etiti umu Israel nile, o di okwu M'gwara otù n'ebu Israel nile, nke M'nyere iwu izu ndim, bù Israel, si, N'ihi gini ka unu newurughm ulo cedar? 8 Ma ubu a, otù a ka i gāsi orüm, bù Devid, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Mu onwem siri n'ebe-ita-nri anu-ulø, si kwa n'ebe i nēso igwè ewu na aturu, kuru gi, ka i buru onye-ndù ndim, bù Israel: 9 M'we nōyere gi n'ebe o bula i jere, chipu-kwa-ram ndi-iro-gi nile n'iru gi; M'gēme-kwa-ra gi aha uku, dika aha ndi uku ndi nō n'uwa. 10 M'gēdo-kwa-ra ndim, bù Israel, otù ebe, ku kwa ha dika osisi, ka ha we biri n'onodu-ha, ghara ima jijiji ozo; umu ajø omume agagh-ededa kwa ha ozo, dika na mbu, 11 na dika site n'ubochi mbe M'nyere ndi-ikpe iwu ibu ndi-isi ndim, bù Israel; cmewokwam ka i zuru ike pua n'aka ndi-iro-gi nile. Jehova egosiwo kwa gi na Jehova gēmere gi ulo. 12 Mbe ubochi-gi zuru, mbe gi gēsoro nna-gi-hà dina kwa n'onwu, M'gēme kwa ka o bilie, bù nkpuru-gi nke gānichi gi, nke gēsi n'afogi puta, M'gēme kwa ka ala - eze - ya guzosie ike. 13 Onye ahu gēwuru aham ulo, M'gēme kwa ka oche-eze nke ala-eze-ya guzosie ike rue mbe ebigh-ebi. 14 Mu onwem gāburu ya nna, ya onwe-ya gābu-kwa-ram nwa: o buru na o me ajø omume, M'gēwere nkpan'aka madu, were kwa ihe-otiti nke umu madu, dua ya odu; 15 ma eberem agagh-esi n'ebe o nō wezuga onwe-ya, dika M'wēzugara ya n'ebe Sol nō, onye M'wezugara n'iru gi. 16 Ma ulo-gi na ala-eze-gi gēkwesi ntukwasi-obi n'iru gi rue mbe ebigh-ebi: agēme ka oche-eze-gi buru ihe guzosiri ike rue mbe ebigh-ebi. 17 Dika okwu ndia nile si di, na dika oħu a nile si di, otù a ka Netan gwara Devid okwu.

18 Eze, bù Devid, we ba, nōdu ala n'iru Jehova; o si, Onye ka m'bu, Onye-nwe-ayi Jehova, gini kwa ka ulom bu,

na I mewo ka m'biarue na mbe a? 19 Ma nka bu nani ihe ntà n'anya-Gi, Onye-nwe-ayi Jehova; I we kwu kwa okwu bayere ulo orù-Gi rue mbe di anya; nka bu kwa iwu bayere madu, Onye-nwe-ayi Jehova! 20 Ma gini ka Devid gāgwa kwa Gi ozo? n'ihi na Gi onwe-gi mara orù-Gi, Onye-nwe-ayi Jehova. 21 N'ihi okwu-Gi, na dika obi-Gi si di, ka I meworo ihe-idi-uku a nile, ime ka orù-Gi mara ya. 22 N'ihi nka I di uku, Onye-nwe-ayi Jehova: n'ihi na o digh onye di ka Gi, o digh kwa Chineke ma-qbugh Gi, dika ihe nile si di nke ayi nuworo na nti-ayi. 23 Ma òle mba di ka ndi-Gi, dika Israel, bù otù mba nke nēguzo iche n'uwa, nke Chineke jere ibaputara Onwe-ya ka o buru otù ndi, na imere Onwe-ya aha, na imere unu ihe-idi-uku a, na imere ala-Gi ihe di egwu, n'iru ndi-Gi, nke I siri n'Ijipt, bù mba di iche iche ozo na chi nile ha, ɿaputara onwe-gi? 24 I we me ndi-Gi, bù Israel, ka o guzosiere Gi ike, iburu Gi otù ndi rue mbe ebigh-ebi; Gi onwe-gi, Jehova, we ghorø ha Chineke. 25 Ma ubu a, Jehova, bù Chineke, okwu ahu nke I kwuworo bayere orù-Gi, bayekwa-ra ulo-ya, me ya ka o guzosie ike rue mbe ebigh-ebi, Gi me kwa dika I kwuworo. 26 Ka aha-Gi di kwa uku rue mbe ebigh-ebi, si, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu Chineke Israel: agēme kwa ka ulo orù-Gi, bù Devid, guzosie ike n'iru Gi. 27 N'ihi na Gi onwe-gi, Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke Israel, I kpughewo nti orù-Gi, si, M'gēwu-kwa-ra gi ulo: n'ihi nka orù-Gi nwetara obi-ike ikpere Gi ekpere a. 28 Ma ubu a, Onye-nwe-ayi Jehova, Gi onwe-gi bu Chineke onwe-ya, okwu-Gi nile bu kwa ezi-okwu, I gwawo kwa orù-Gi ezi ihe a: 29 ma ubu a kwere igozu ulo orù-Gi, ka o we dirue mbe ebigh-ebi n'iru Gi: n'ihi na Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi Jehova, ekwuwo ya: ka ewere kwa ngozu-Gi nāgozi ulo orù-Gi rue mbe ebigh-ebi. 8 1 O rue, mbe nka gasiri, na Devid tiburu ndi Filistia, me kwa ka ha ruru ala: Devid we nara n'aka ndi Filistia bridle nke isi obodo-ha. 2 O tibu-kwa-ra Moab, were udø-otütü tua ha, me ha ka ha dina ala; o we tua udø-otütü abua ime ka ha nwua, na udø-

otütù zuru ezu ime ka ha di ndu. Moab we ghoro Devid ndi-orù, nēbute onyinye-inata-iru-qma. 3 Devid tibukwa-ra Hedadeza nwa Rehob, bú eze Zoba, mbe o nēje iweghachi ike-ya n'akuku Osimiri. 4 Devid we napu n'aka-ya nnù ndi-inyinya anq na qgu ise, na orú nnù ndikom uzq abua na nnù iri, bú ndi ji ukwu eje: Devid bipukwa-ra nkwonkwo-ukwu inyinya uboala nile, ma o kwere ka qgu inyinya uboala ise fodu n'etiti ha. 5 Siria Damaskos we bia iyere Hedadeza, bú eze Zoba, aka, Devid we tibue n'etiti ndi Siria orú nnù ndikom uzq abua na nnù iri-na-ise. 6 Devid we tiye ebe-nguzo-ndi-agha nime Siria Damaskos: Siria we ghoro Devid ndi-orù, nēbute onyinye-inata-iru-qma. Jehova we názoputa Devid ebe o bula o jere. 7 Devid we chirri qta ola-edo nke dikwasiri ndi-orù Hedadeza, chita ha na Jerusalem. 8 Eze, bú Devid, we si na Beta, si kwa na Birota, bú obodo Hedadeza, chirri otutu ola nke-uku. 9 Toi, bú eze Hemat, we nu na Devid etibuo usu-ndi-agha nile nke Hedadeza, 10 Toi we zìe Joram nwaya jekuru eze, bú Devid, iju ya ajuju bayere udo-ya, na igozzi ya, n'ihi na o busoworo Hedadeza agha, we tibue ya: n'ihi na nwoke nke nēbuso Toi agha nke-uku ka Hedadeza bu. Ihe ola-qcha na ihe ola-edo na ihe ola di kwa n'aka Joram inye ya: 11 ihe ndia ka eze, bú Devid, do-kwa-ra nsq nye Jehova, tiyere ola-qcha na ola-edo nke o doro nsq site na mba nile nke o budara; 12 site na Siria, site kwa na Moab, site kwa n'umu Amon, site kwa na ndi Filistia, site kwa n'Amalek, site kwa n'ihe - nkawata Hedadeza, nwa Rehob, bú eze Zoba. 13 Devid we mere onwe-ya aha mbe o siri n'itibù Siria nime Ndagwurugwu Nnù lata, bú orú nnù ndikom uzq abua na nnù ise. 14 O tiye-kwa-ra ebe-nguzo-ndi-agha n'Edom: n'Edom nile ka o tiyere ebe-nguzo-ndi-agha, Edom nile we ghoro Devid ndi-orù. Jehova we názoputa Devid ebe o bula o jere.

15 Devid we buru eze Israel nile; Devid we nēmere ndi-ya nile ihe ekpere n'ikpe na ezi omume. 16 Joab nwa Zeruaia bu onye-isi usu-ndi-agha; Jehoshafat nwa Ahailud bu onye-ncheta:

17 Zedok nwa Ahaitub, na Ahimelek nwa Abaiata, bu ndi-nchu-aja; Seraia bu ode-akwukwo; 18 Benaia nwa Jehoiada bu onye-isi ndi Keret na ndi Pelet; umu-ndikom Devid bu ndi-isi n'ije ozi.

9 1 Devid we si, O di onye o bula foduru ozq nye ulo Sol, ka m'we mere ya ebere n'ihi Jonatan? 2 Ulo Sol nwere otù orù, aha-ya bu Ziba, ha we kpø ya biakute Devid; eze we si ya, Gi onwe-gi bu Ziba? O si, Orù-gi bu ya. 3 Eze we si, O digh nwoke foduru ulo Sol ozq, ka m'we mere ya ebere Chineke? Ziba we si eze, Otù nwanwoke foduru Jonatan, nke dara ngwuro n'ukwu-ya abua. 4 Eze we si ya, Ole ebe o no? Ziba we si eze, Le, Onye ahu no n'ulo Makia nwa Amiel, nime Lo-deba. 5 Eze, bú Devid, we ziga kuputa ya n'ulo Makia nwa Amiel, site na Lo-deba. 6 Mefiboshet, nwa Jonatan, nwa Sol, we biakute Devid, da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala. Devid we si, Mefiboshet. O si, Le orù-gi! 7 Devid we si ya, Atula egwu: n'ihi na aghaghim imere gi ebere n'ihi Jonatan, bú nna-gi, m'gēweghachi-kwa-ra gi ubi nile nke Sol nna-gi; gi onwe-gi géri kwa nri na table nkem mbe nile. 8 O kpø isi ala, si, Gini ka orù-gi bu, na i gèche iru n'ebe nkita nwuru anwu dikam no? 9 Eze we kpø Ziba, onye buri nwa-okorobia Sol, si ya, Ihe nile Sol na ulo-ya nile nwere ka m'nyeworo nwa onye-nwe-gi. 10 I galu-kwa-ra ya olu ala-ubi, gi onwe-gi, na umu-gi ndikom, na ndi-orù-gi; i gèwebata kwa nkpuru o miri, ka nwa onye-nwe-gi we nwe nri o géri: ma Mefiboshet nwa onye-nwe-gi géri nri na table nkem mbe nile. Ma Ziba nwere umu-ndikom iri na ise na orù ndi-orù. 11 Ziba we si eze, Dika ihe nile si di, nke onye-nwem, bú eze, nyere orù-ya n'iwu, otù a ka orù-gi gême. Eze we si, Ma Mefiboshet ganéri ihe na table nkem, dika otù nime umu eze. 12 Mefiboshet nwe-kwa-ra otù nwatakiri-nwoke, aha-ya bu Maika. Ma ndi nile ndi bi n'ulo Ziba buru Mefiboshet ndi-orù. 13 Mefiboshet we biri na Jerusalem: n'ihi na o bu na table eze ka o néri ihe mbe nile; ma ya onwe-ya dara ngwuro n'ukwu-ya abua.

10 1 O rue, m̄be ihe a gasiri, na eze
umu Amon nwuru, Hanun nwa-ya
we buru eze n'qñodu ya. 2 Devid we si,
M'gēmere Hanun nwa Nehash ebere,
dika nna-ya merem ebere. Devid we
ziga ikasi ya obi bayere nna-ya site n'aka
ndi-orù-ya. Ndi-orù Devid we ba n'ala
umu Amon. 3 Ma ndi-isi umu Amon
siri Hanun, bú onye-nwe-ha, Devid, ò
nāsopuru nna-gi n'anya-gi, na o
ziteworo gi ndi-nkasi-obi? ò bugh
ileputa obodo a, na iledo ya, na ikwatu
ya, ka Devid zitere ndi-orù-ya ibiakute
gi? 4 Hanun we were ndi-orù Devid,
kópu nkera nke afu-qñu-ha, bipu kwa
uwe-nwuda-ha n'etiti, rue otule-ha, we
zilaga ha. 5 Ha we gosi Devid, o ziga
izure ha; n'ihi na ihere nême ndikom
ahu nke-uku. Eze we si, Nodunu na
Jeriko rue m̄be afu-qñu-unu tolitere,
m̄be ahu ka unu gálata. 6 Umu Amon
we hu na ha n̄esi Devid isi q̄jø, umu
Amon we ziga, go Siria Bet-rehob na
Siria Zoba, orú nnū ndikom uzø abua
na nnū iri ndi ji ukwu eje, na eze Meaka,
ya na nnū ndikom abua na q̄gu iri, na
ndikom Tob, bú orú nnū ndikom na nnū
iri. 7 Devid we nu ya, ziga Joab, na
usu-ndi-agha nilc, bú ndi-dike. 8 Umu
Amon we puta, do agha n'usoro n'oghere
qñu-uzø-ama: Siria Zoba, na Rehob, na
ndikom Tob, na Meaka, n̄orø onwe-ha
n'qñia. 9 Joab we hu na iru agha ahu di
megide ya iru na azu, o we roputa ufodù
n'etiti ndi nile aròputara aròputa
n'Israel, do ha n'usoro izute Siria:
10 o tiye ndi Israel fòduru n'aka
Abishai, bú nwa-nne-ya, we do ha
n'usoro izute umu Amon. 11 Q si, Q
buru na Siria akariam ike, i gábu-kwa-
ram onye-nzoputa: ma q̄ buru na umu
Amon akaria gi ike, m'gàbia kwa izoputa
gi. 12 Di ike, ka ayi me kwa onwe-ayi
ndi di ike n'ihi ndi-ayi, na n'ihi obodo
nile nke Chineke-ayi: Jehova me kwa
ihe di nma n'anya-Ya. 13 Joab na ndi
soro ya we biarue agha ahu nso imegide
Siria: ha we balaga n'iru ya. 14 Umu
Amon we hu na Siria ábalagawo, ha
onwe-ha we balaga kwa n'iru Abishai, ba
n'obodo. Joab we si n'ebe umu Amon
n̄o lata, biarue Jerusalem. 15 Siria we
hu na etiburu ha n'iru Israel, ha we
chikota onwe-ha n'otù. 16 Hedareza
we ziga, me ka Siria ndi n̄o n'ofè Osimiri

puta: ha we biarue Hilam, Shobak
onye-isi usu-ndi-agha Hedareza je-kwa-
ra n'iru ha. 17 Ewe gosi Devid; o we
chikota Israel nile, gabiga Jòdan, biarue
Hilam. Siria we do onwe-ha n'usoro
izute Devid, ha we buso ya agha.
18 Siria we balaga n'iru Israel; Devid
we þue n'etiti ndi Siria ndikom nke
nnū ubø-ala na q̄gu iri-na-ise, na orú
nnū ndi-inyinya uzø ise; o tibù-kwa-ra
Shobak, bú onye-isi usu-ndi-agha-ha, o
we nwua n'ebe ahu. 19 Eze nile, bú
ndi-orù Hedareza, we hu na etiburu ha
n'iru Israel, ha we me ka ha onwe-ha
na Israel di n'udo, we fè ha òfufè. Siria
we tua egwu izoputa umu Amon qzø.

11 1 O rue, n'qubø aro, na m̄be
ndi-eze nāpu ibu agha, na Devid
zigara Joab, ya na ndi-orù-ya, na Israel
nile; ha we bibie umu Amon, n̄ochigide
kwa Raba n'agha. Ma Devid nānqdu na
Jerusalem.

2 O rue, na m̄be anyasi, na Devid siri
n'ihe-ndina-ya bilie, jegharia n'elu ulo
eze: o we si n'elu ulo ahu hu otù nwayi
ka o nasa aru: ma nwayi ahu di nma
nke-uku n'ile anya. 3 Devid we zìe juia
ajuju bayere nwayi ahu. Otù onye we
si, Nwayi a, ò bugh Bat-sheba, nwa-
nwayi Eliam, bú nwunye Uraia onye
Het? 4 Devid we ziga ndi-ozi, kuru
ya; nwayi ahu we biakute ya, ya na ya
we dina; (ma nwayi ahu si n'orurú-ya
nēdo onwe-ya nsø,) o we laghachi n'ulo-
ya. 5 Nwayi ahu we turu ime; o zìe,
gosi Devid, si, Mu onwem di ime.
6 Devid we zigara Joab ozi, si, Ziterem
Uraia onye Het. Joab we zigara Devid
Uraia. 7 Uraia we biakute ya, Devid
we juia ya ajuju bayere udo Joab, baye-
kwa-ra udo ndi Israel, na otù agha nāga.
8 Devid we si Uraia, Rida n'ulo-gi, sa
ukwu-gi. Uraia we si n'ulo eze pua,
onyinye nri eze nyere ya we puso ya
n'azu. 9 Ma Uraia dinara n'qñu-uzø
ulo eze n'etiti ndi-orù nile nke onye-
nwe-ya, o ridagh kwa rue ulo-ya.
10 Ha we gosi Devid, si, Uraia aridagh
rue ulo-ya. Devid we si Uraia, Ò bugh
n'iye ka gi onwe-gi si bia? gini mere i
ridagh rue ulo-gi? 11 Uraia we si
Devid, Ihe Chineke, na Israel, na Juda,
nānqdu n'ulo-ntu; onye-nwem Joab na
ndi-orù onye-nwem nānq kwa n'ulo-
ikwù n'qñia; ma mu onwem, m'gàba

n'ulom, iri ihe na iniu ihe-ɔṇuṇu, na isoro nwunyem dina? ndu-gi, na ndu nkpuru-obi-gi, ma ɔ buru na emem ihe a. 12 Devid we si Uraia, Nodu kwa n'ebé a ta, echi ka m'gēzilaga kwa gi. Uraia we nodu na Jerusalcm ubochi ahu na echi-ya. 13 Devid we kpɔ ya, ɔ we rie ihe n'iru ya, nü kwa ihe-ɔṇuṇu; Devid we me ya ka ɔ nubiga manya okè: ɔ we pua n'anyasi idina n'ihe-ndina-ya n'etiti ndi-orù onye-nwe-ya, ma ɔ ridagh rue ulo-ya. 14 O rue, n'ututu, na Devid degara Joab akwukwɔ, we ziga ya site n'aka Uraia. 15 O we de n'akwukwɔ ahu, si, Donu Uraia na ncherit: -iru agha ahu nke siri ike kari, siru n'iso ya la azu, ka ewe tibue ya, ɔ w: nwua. 16 O rue, mbe Joab nèche omodo nche, na o tiyere Uraia n'che ɔ inara na ndikom bu dinkpà nq. 17 Ndikom obodo we pua, buso Joab agha: ufodu n'etiti ndi Israel we da, bù n'etiti ndi-orù Devid; Uraia onye Het nwu-kwa-ra. 18 Joab we ziga gosi Devid ihe nile emere n'agha ahu; 19 ɔ we nye onye-ozi iwu, si, Mbe i gwabiri eze okwu agha nile, 20 o gérū kwa, ɔ buru na ɔnuma nke eze ebilie, ɔ we si gi, Gini mere unu jeruru obodo ahu nso ibu agha? ünu amagh na ha gési na mbidi ḥa uta? 21 ònye tiburu Abimelek nwa Jerubeshet? nwàyi esigh na mbidi tua aka-nkume n'isi-ya, ɔ we nwua na Tibezi? n'ihi gini ka unu jeruru mbidi nso? i gási kwa, Orù-gi, bù Uraia onye Het, anwuwo kwa. 22 Onye-ozi ahu we je, bata, gosi Devid ihe nile Joab ji zie ya. 23 Onye-ozi ahu we si Devid, Ndikom ahu di ike imegide ayi, we pukute ayi rue ɔphia, ayi we bugide ha agha rue oghere ɔnu-uzo-ama. 24 Ndi-ɔba-uta we si na mbidi nába ndi-orù-gi uta; ufodu n'etiti ndi-orù eze we nwua, orù-gi, bù Uraia onye Het, anwuwo kwa. 25 Devid we si onye-ozi ahu, Otù a ka i gási Joab, Ka ihe a ghara ijɔ nq n'anya-gi, n'ihi na mma-agha nèripia otù onye dika o nèripia onye ɔzɔ: me ka agha-gi di ike megide obodo ahu, kwadà ya: gi me kwa ka ɔ di ike. 26 Nwunye Uraia we nu na Uraia, bù di-ya, anwuwo, ɔ we tiere di-ya aka n'obi. 27 Iru-újú ahu we gabiga, Devid we ziga, webata ya n'ulo-ya, ɔ we ghɔrɔ ya

nwunye, muara ya nwa. Ma ihe Devid mere jorɔ nq n'anya Jehova.

12 1 Jehova we zie Netan jekuru Devid. O we biakute ya, si ya, Ndikom abua di n'otù obodo; otù bu ɔgaranya, nke-ɔzɔ bu ɔbeye. 2 ɔgaranya ahu nwere igwè ewu na aturu na igwè ehi bara uba nke-uku. 3 Ma ɔbeye ahu enwegh ihe ɔ bula, ma-ɔbugh otù nwanne-aturu ntà, nke ɔ zutara debe ya ndu: ɔ we noyere ya, noye-kwa-ra umu-ya, tolite; n'iberibe ihe-oriri-ya ka o néri, n'iko-ya ka ɔ nānú kwa, n'obi-ya ka o nèdina kwa, ɔ we ghɔrɔ ya nwa-nwayi. 4 Onye-iye we biakute ɔgaranya ahu, ɔ we rapu iwere anu n'etiti igwè ewu na aturu-ya ma-ɔbu n'etiti igwè chi-ya, idoziri onye-iye ahu nke biakutere ya, ma ɔ were nwa - nne - aturu nke ɔbeye, doziere nwoke ahu nke biakutere ya. 5 Iwe Devid we di ɔku nke-uku megide nwoke ahu; ɔ we si Netan, Jehova nàdi ndu, n'ezie onye kwesiri ɔnwu ka nwoke ahu bu nke nême ihe a: 6 ma nwa-nne-aturu ahu, ɔ gákwughachi kwa ya ɔbeye ahu okpukpui anq, n'ihi na ɔ mere ihe a, na n'ihi na ɔ nwegh ɔmiko.

7 Netan we si Devid, Gi onwe-gi ka nwoke ahu bu. Otù a ka Jehova, bù Chineke Israel, siri, Mu onwem tere gi manu ibu eze Israel, Mu onwem naputakwa-ra gi n'aka Sol; 8 M'we nye gi ulo onye-nwe-gi, na ndinyom onye-nwe-gi n'obi-gi, nye kwa gi ulo Israel na nke Juda; ma ɔ buru na nke ahu di ntà, M'gátukwasi-kwa-ra gi otù a na otù a. 9 Gini mere i ji lèlì okwu Jehova, ime ihe jorɔ nq n'anya-Ya? i werewo mma-agha tibue Uraia onye Het, nwunye-ya ka i werewo-kwa-ra n'onwe-gi na nwunye; ma ya onwe-ya, i werewo mma-agha umu Amon ḥue ya. 10 Ma ubu a mma - agha agagh - ewezuga onwe - ya n'ulo-gi rue mbe ebigh-ebi; n'ihi na i leliwom, we kuru nwunye Uraia onye-Het ka ɔ ghɔrɔ gi nwunye. 11 Otù a ka Jehova siri, Le, M'nême ka ihe ɔjɔ si n'ulo-gi bilie imegide i, M'gachiri kwa ndinyom-i n'anya-gi nye ibe-gi, o gèso kwa ndinyom-i dina n'anya anyanwu a. 12 N'ihi na gi onwe-gi mere ya na nzuzo: ma Mu onwem gême ihe a n'iru Israel nile, na n'iru anyanwu. 13 Devid we si Netan, Emehiewom megide Jehova. Netan we si Devid,

Jehova emewo kwa ka nmehie-gi gabiga; i gagh-anwu. 14 Otú o di, n'ihi na i mewo ka ndi-iro Jehova kpólu nkpolu nke-uku n'okwu a, nwa-nwoke nke amuru gi aghagh inwu kwa. 15 Netan we la n'ulo-ya.

Jehova we tie nwata ahu ihe-otiti, bú nke nwunye Uraia muru nye Devid, o we nária ɔria nke-uku. 16 Devid we riøsie Chineke aririø ike bayere nwata ahu; Devid we nēbu ɔnu, ba nime, dina ala ogologo abali nile. 17 Ndi-okenye uloya we bilie n'akuku ya, ime ka o si n'ala bilie: ma o kwegh, o sogh kwa ha ri nri. 18 O rue, n'ubøchi nke-asa, na nwa ahu nwuru. Ndi-orù Devid we tua egwu igosi ya na nwa ahu anwuwo: n'ihi na ha siri, Le, mbe nwa ahu nö na ndu, ayi gwara ya okwu, ma o ggeh nti n'olu-ayi: ayi gësi kwa aña si ya, Nwa ahu anwuwo, o we me onwe-ya ihe ojø? 19 Devid we hu na ndi-orù-ya natakwurita onwe-ha, Devid we mata na nwa ahu anwuwo: Devid we si ndi-orù-ya, Nwa ahu, o nwuwo? Ha si, O nwuwo. 20 Devid we si n'ala bilie, sa aru, te onwe-ya manu, ɔanwe uwe-nbokwasi-ya; o we ba n'ulo Jehova, kpø isi ala: o we ba n'ulo-ya, juu ha, ha we døba nri n'iru ya, o rie. 21 Ndi-orù-ya we si ya, Gini bu ihe a nke i meworo? o bu n'ihi nwa ahu, mbe o nö na ndu, ka i bürü ɔnu, kwa ákwá; ina mbe nwa ahu nwuru, i biliri rie nri. 22 O si, Mbe nwa ahu nö na ndu, eburum ɔnu, kwa ákwá: n'ihi na m'siri, Onye mara? elegh anya Jehova gëmerem amara, ka nwa ahu we di ndu. 23 Ma ubu a o nwuwo, n'ihi gini kwa ka mu onwem gëbu ɔnu? apurum iweghachi ya ozo? Mu onwem nälakuru ya, ma ya onwe-ya agagh-alaghachikutem. 24 Devid we kasie Bat-sheba, bú nwunye-ya, obi, we bakuru ya, ya na ya we dina: o we mua nwa-nwoke, Devid we kpø aha-ya Solomon. Jehova we hu ya n'anya; 25 O we zie site n'aka Netan, bú onye-amuma, kpø aha-ya Jedidaia, n'ihi Jehova.

26 Ma Joab busoro Raba nke umu Amon agha, were obodo eze. 27 Joab we zigara Devid ndi-ozzi, si, Ebusowom Raba agha, ewerewokwam obodo miri. 28 Ma ubu a, chikøta ndi Israel fôduru, ma kwa ulo-ikwü-gi megide obodo ahu,

were ya; ka mu onwem we ghara iwere obodo ahu, ewe kpøkwasi ya aham. 29 Devid we chikøta ndi Israel nile, jerue Raba, buso ya agha, were ya. 30 O we kpupu okpu-eze nke eze-ha n'isi-ya; otütü-ya bu otù talent ɔla-edo, nkume di oké ɔnu-ahia di kwa ya; o we di n'isi Devid. O weputa-kwa-ra ihe-nkwata obodo ahu, nke riri nne nke-uku. 31 O me-kwa-ra ka ndi nö nime ya puta, o tiye ha n'okpuru mma-nkwø, na n'okpuru ígwè nèbi ihe, na n'okpuru anyu-ike ígwè, me kwa ka ha gabiga n'ihe ejí akpu brick: otù a ka o nème kwa obodo nile nke umu Amon. Devid na ndi Israel nile we lata na Jerusalem.

13 1 O rue, mbe nka gasiri, na Absalom nwa Devid nwere nwa-nne-nwayi mara nma, aha-ya bu Tema; Amnon nwa Devid we hu ya n'anya. 2 O we di Amnon nkpa otù a, na o mere onwe-ya onye aru nädigh ike n'ihi Tema, bú nwa-nne-ya; n'ihi na nwa-abøghø námagh nwoke ka o bu; o we di ike n'anya Amnon ime ya ihe o bula. 3 Ma Amnon nwere otù eyi, aha-ya bu Jonadab, nwa Shimea nwa-nne Devid: ma Jonadab bu nwoke mara ihe nke-uku. 4 O we si ya, Gini mere gi onwe-gi nàta aru otù a kwa-ututu, gi nwa eze? i gagh-egosim? Amnon we si ya, Tema, bú nwa-nne-nwayi Absalom nwa-nnem, ka mu onwem náhu n'anya. 5 Jonadab we si ya, Dinakwasi n'ihe-nđina-gi, me onwe-gi onye aru nädigh ike: ma mbe nna-gi batara ihu gi, i gasi ya, Biko, ka Tema, bú nwa-nnem, bata, ka o me kwa ka m'rie nri, ka o dozi kwa ihe-oriri ahu n'anyam, ka m'we hu ya, rie ya n'aka-ya. 6 Amnon we dina, me onwe-ya onye aru nädigh ike: eze we bata ihu ya, Amnon we si eze, Biko, ka Tema, bú nwa-nnem, bata, me achicha abua n'anyam, ka m'we rie ha n'aka-ya. 7 Devid we zigara Tema ozi n'ulo, si, Biko, je n'ulo Amnon nwa-nne-gi, doziere ya ihe-oriri. 8 Tema we je n'ulo Amnon nwa-nne-ya; ma onye ahu nèdina edina. O we were utu ɔka flour agwørø agwø, gwø ya, me achicha n'anya-ya, sie achicha ahu. 9 O were ite, wupu ha n'iru ya; ma o juru iri ha. Amnon we si, Me ka madu o bula si n'ebe m'nø pua. Ha we pua, madu o bula, n'ebe o nö. 10 Amnon we si

Tema, Bubata ihe-oriri n'ime-ulø, ka m'we rie ya n'aka-gi. Tema we chirí achicha nke o n're, chitara Amnon nwannye-ya n'ime-ulø. 11 O chita ha nso ya ka o rie, Amnon we jide ya, si ya, Bia, sorom dina, nwa-nnem. 12 O si ya, È-è, nwa-nnem, ewedalam n'ala; n'ihi na adigh-eme otú a n'Israel: emela ihe-nzuzu a. 13 Ma mu onwem, òle ebe m'gême ka ita-utam la? ma gi onwe-gi, i gädi ka otù onye nime ndi-nzuzu n'Israel. Ma ubu a, biko, gwa eze okwu; n'ihi na o gagh-eþochim n'ebe i nq. 14 Ma o kwegh ige nti olu-ya: o di kwa ike kari ya, o we weda ya n'ala, soro ya dina. 15 Amnon we kpø ya asì, bú ikpø-asì di uku ri nne; n'ihi na ikpø-asì o kpørø ya di uku kari ihu-n'anya o huru ya. Amnon we si ya, Bilie, la. 16 O si ya, Emela otú a, n'ihi na ihe ojø uku a n'izilagam jorø njo kari nke-øzø nke i merem. Ma o kwegh igc ya nti. 17 O we kpø nwa-okorøbia-ya nke nējere ya ozi, si, Biko, si n'ebe m'nø chupu nwayi a n'èzì, kpachie uzø n'azu ya. 18 Ma uwe-nwuda nwere aka di n'aru ya: n'ihi na uwe-nwuda di otú a ka umu-ndinyom eze ndi nāmagh nwoke nēyi. Onye nējere ya ozi we me ka o pua n'èzì, we kpachie uzø n'azu ya. 19 Tema we bürü ntu n'isi-ya, dowa uwe-nwuda nwere aka nke di n'aru ya; o tukwasi aka-ya n'isi-ya, we la, nēje nēti nkpu. 20 Absalom, bú nwa-nne-ya, we si ya, Amnon nwa-nne-gi, o sorowo gi dina? ma ubu a, nwa-nnem, ba nkiti: nwa-nne-gi ka o bu; atukwasila obi-gi n'ihe a. Tema we nqdu, dika nwayi arapuru nání ya, n'ulo Absalom nwannye-ya. 21 Ma eze, bú Devid, nuru ihe ndia nile, iwe-ya we di qku nke-uku. 22 Ma Absalom agwagh Amnon okwu o bula ma o bu nke di njo ma-øbu nke di nma: n'ihi na Absalom kpørø Amnon asi. n'ihi na o wedara Tema nwa-nne-ya n'ala.

23 O rue, mbe arø abua zuru ezu gasiri, na Absalom nwere ndi nākpacha aji anu na Beal-hezoa, nke di n'akuku Efraim: Absalom we kpø umu-ndikom eze nile. 24 Absalom we biakute eze, si, Biko, le, Orù-gi nwere ndi nākpacha aji anu; biko, ka eze na ndi-orù-ya soro orù-gi je. 25 Eze we si Absalom, È-è, nwam, biko, emela ka ayi nile je, ka ayi we

ghara ibu ibu di arø n'isi gi. O rugide ya: ma o kwegh ije, ma o goziri ya. 26 Absalom we si, Ma o buru na i jegh, biko, ka Amnon nwa-nnem soro ayi je. Eze we si ya, N'ihi gini ka o gësoro gi je? 27 Absalom we rugide ya, o we zie Amnon na umu-ndikom eze nile ka ha soro ya je. 28 Absalom we nye ndi-orù-ya iwu, si, Biko, lezienu anya, mbe obi Amnon di nma na manya-vine; mbe m'si kwa unu, Tïbueno Amnon, menu ka o nwua, unu atula egwu: o bugh na mu onwem enyewo unu iwu? dinu ike, buru-kwa-nu ndi-dinkpà. 29 Umu-okorøbia Absalom we me Amnon dika Absalom nyere iwu. Umu-ndikom eze nile we bilie, rikwasi, nwoke o bula n'elu inyinya mule-ya, ha we þalaga. 30 O rue, mbe ndi ahu nq n'uzø, na akukø ahn biaruru Devid nti, si, Absalom ebuwo umu-ndikom eze nile, o digh kwa otù onye foduru nime ha. 31 Eze we bilie, dowa uwe-ya nile, dina n'ala; ndi-orù-ya nile nèguzo kwa, ha na uwe-he dòwara adòwa. 32 Jonadab, nwa Shimea nwa-nne Devid, we za, si, Ka onye-nwem ghara isi na emewo ka umu-okorøbia nile, bú umu eze, nwua: n'ihi na Amnon, nání ya, nwuru anwu: n'ihi na edoro nka n'okwu-ønu Absalom site n'ubøchi o wedara Tema nwa-nne-ya n'ala. 33 Ma ubu a ka onye-nwem, bú eze, ghara ido okwu a n'obi-ya, si. Umu-ndikom eze nile anwuwo, n'ihi na Amnon, nání ya, nwuru anwu. 34 Absalom we þalaga. Nwa-okorøbia nke nêche nche we welie anya-ya hu, ma, le, ndi riri nne nābia site n'uzø akuku ugwu di n'azu ya. 35 Jonadab we si eze, Le, umu-ndikom eze abiawo: dika okwu orù-gi kwuru, otú a ka o di. 36 O rue na, mbe o kwubiri okwu, le, umu-ndikom eze biara, welie oiu-ha, kwa ákwá: øzø kwa eze na ndi-orù-ya nile kwara ákwá di uku ri nne. 37 Ma Absalom þalagara jekuru Talmai nwa Amihua, eze Geshua. Devid we nérú újú nwa-ya ubøchi nile.

38 Absalom we þalaga, jerue Geshua. nq n'ebe ahu arø atø. 39 Agu nágusi nkpuru-obi Devid, bú eze, ike ipukuru Absalom: n'ihi na akasiri ya obi bayere Amnon, n'ihi na o nwuwuo.

14 i Joab nwa Zeruaia we mara na obi eze di n'ebe Absalom nq.
 2 Joab we ziga ozi na Tekoa, si n'ebe ahu kuta otu nwai mara ihe, si ya, Biko, me onwe-gi onye nēru újú, biko, yiri kwa uwe iru-újú, ete-kwa-la onwe-gi manu, kama di ka nwai nke nēru újú ọtutu ubochi ndia n'ihi onye nwuru anwu:
 3 i gābakuru kwa eze, gwa ya okwu dika okwu a si di. Joab we tiye okwu n'onuya. 4 Nwayi Tekoa we gwa eze okwu, da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala, si, Zoputam, eze. 5 Eze we si ya, Gini nēme gi? Q si, N'ezie nwai di-ya nwuru ka m'bu, dim anwuwo kwa. 6 Nwayi nējere gi ozi nwe-kwa-ra umundikom abua, ha abua we lua ògù n'ohia, q digh kwa onye-nnaputa n'etiti ha, ma otu onye tiburu ibe-ya, me ka q nwua. 7 Ma, le, aburu-ha nile ebiliwo megide nwai nējere gi ozi, ha we si, Nye ayi onye tiburu nwa-nne-ya, ka ayi we me ka q nwua n'onodu ndu nwa-nne-ya onve o ƙuru, ayi gēkpochapu kwa onye-nnweta ahu: ma ha gēmenyu ichetu nkem nke foduru, we ghara idoro dim aha ma-qbü ndi foduru n'elu uwa. 8 Eze we si nwai ahu, La n'ulo-gi, mu onwem gēnye kwa iwu bayere gi. 9 Nwayi Tekoa ahu we si eze, N'isim, onye-nwem, eze, ka ajo omume a di, na n'isi ulo nnam: ma ka eze na oche-eze-ya buru ndi ikpe nāmagh. 10 Eze we si, Onye nāgwa gi okwu, me ka q biakutem, q gagh-emetu kwa gi aka qzo. 11 Nwayi ahu we si, Biko, ka eze cheta Jehova, bū Chineke-gi, ka onye-qbø qbara ghara ibibi nke-uku, ka ha we ghara ikpochapu nwam nwoke. Devid we si, Jehova nādi ndu, q digh otu nime agiri-isi nwa-gi gāda n'ala. 12 Nwayi ahu we si, Biko, ka nwai nējere gi ozi gwa onye-nwem, bū eze, okwu. Q si, Kwue. 13 Nwayi ahu we si, Q bu kwa n'ihi gini ka i chèrè ihe di otu a megide ndi Chineke? n'ihi na eze nēkwu okwu a dika onye ikpe mara, ebe eze nādigheme ka onye nke ya achupuru achupu lata. 14 N'ihi na ayi aghagh inwu, ayi di kwa ka miri nke anāwusi n'ala, nke anāgagh-achikota; ma Chineke ewepugh ndu, kama Q nēchē èchichè, ka onye achupuru achupu we ghara ibu onye achupuru n'ebe Q nq. 15 Ma ubu a, ebe m'biaworo igwa eze, bū onye-

nwem, okwu a, q bu n'ihi na ndim emewo ka m'tua egwu; nwai nējere gi ozi we si, Biko, ka m'gwa eze okwu; elegh anya eze gēme okwu nke orù-ya nwai. 16 N'ihi na eze gānu, inaputa orù-ya nwai n'obu-aka nwoke nāchö ikpochapu mu na nwam nwoke n'otu n'ihe-nketa Chineke. 17 Nwayi nējere gi ozi we si, Biko, ka okwu onye-nwem, bū eze, diri izu-ike: n'ihi na dika mo-ozu nke Chineke, otu a ka onye-nwem, bū Chineke-gi, noyere gi. 18 Eze we za, si nwai ahu, Biko, ezonarilam okwu nke mu onwem nāju gi. Nwayi ahu we si, Biko, ka onye-nwem, bū eze, kwue. 19 Eze we si, Aka Joab diyere gi n'ihe a nile? Nwayi ahu we za, si, Ndu nke nkpuru-obi-gi, onye-nwem, bū eze, q digh onye q bula nēsi n'ihe q bula onye nwem, bū eze, kwuru, che iru n'aka-nri ma-qbü n'aka-ekpe: n'ihi na orù-gi, bū Joab, ya onwe-ya nyerem iwu, ya onwe-ya tiye-kwa-ra okwu ndia nile n'onu nwai nējere gi ozi: 20 q bu ichighari iru okwu a ka Joab, bū orù-gi, meworo ihe a: ma onye-nwem bu onye mara ihe, dika amam-ihe nke mo-ozu nke Chineke, ima ihe nile di n'uwa. 21 Eze we si Joab, Biko, le, emewom ihe a: gi je kwa, me ka nwa-okorobia ahu, bū Absalom, lata. 22 Joab we da kpue iru-ya n'ala, kpø isi ala, gozie eze: Joab we si, Ta ka orù-gi mara na ahutawom amara n'irugi, onye-nwem, bū eze, ebe eze meworo okwu orù-ya. 23 Joab we bijie je Geshua, me ka Absalom bia ba na Jerusalem. 24 Eze we si, Ka o chigharia la n'ulo-ya, ma q gagh-ahu irum anya. Absalom we chigharia la n'ulo-ya, ma q hugh iru eze.

25 Ma n'Israel nile q digh nwoke mara nma dika Absalom anētò nke-uku: site n'obu-ukwu-ya we rue opu-n'isi-ya olu adigh n'aru-ya. 26 Ma mbe q kōpuru isi-ya, (n'ihi na q bu n'ogwugwu arø n'ogwugwu arø ka q nākōpu ya: n'ihi na agiri-isi di arø n'isi-ya, q we kōpu ya:) q we tua agiri-: di n'isi-ya qgu shekel iri, n'ihe-ötütü eze. 27 Ewe muara Absalom umu-ndikom ato, na otu nwa-nwayi, aha-ya bu Tema: onye ahu bu nwai mara nma ile anya.

28 Absalom we biri na Jerusalem arø

abua zuru ezu; ma o Hugh iru eze. 29 Absalom we zigara Joab ozi, iziga ya jekuru eze; ma o kwegh ibiakute ya: o we ziga ozø nke ubø abua, ma o kwegh ibia. 30 O we si ndi-orù-ya, Lenu, okè ala-ubi Joab di n'akuku alam, o nwe-kwa-ra ọka barley n'ebe ahu; jenu, sue ya ọku. Ndi-orù Absalom we sue okè ala-ubi ahu ọku. 31 Joab we bilie, biakute Absalom rue ulo-ya, si ya, N'ihi gini ka ndi-orù-gi suworo okè ala-ubim ọku? 32 Absalom we si Joab, Le, eziterem i ozi, si, Bia n'ebe a, ka m'ziga kwa gi jekuru eze, si, N'ihi gini ka m'siworo na Geshua bia? o gādim nma ma asi na mu onwem anodu n'ebe ahu rue ubu a: ma ubu a ka m'hu iru eze; o buru kwa na ajo omume adi nimem, ya me ka m'nwua. 33 Joab we biakute eze, gosi ya: o we kpø Absalom, o we biakute eze, kpø isi ala nye ya, kpuchie iru-ya n'ala n'iru eze: eze we sutu Absalom ọnun.

15 1 O rue, mbe nka gasiri, na Absalom doziri onwe-ya ubø-ala na inyinya, na ọgu ndikom abua na iri ndi naba ọso n'iru ya. 2 Absalom we bilie n'isi-ututu, guzo n'akuku uzø ọnunu-uzø-ama: o rue, mbe nwoke o bula nwere okwu nke gérü eze nti ka o we kpe ya, na Absalon kpø ya, si, Ole obodo gi onwe-gi si bia? O si, Otù nime ebo Israel ka orù-gi si bia. 3 Absalom we si ya, Le, okwu-gi nile di nma, zi kwa ezi; ma o digh onye nēge gi nti site n'ebe eze no. 4 Absalom we si, Onye gēdom onye-ikpe n'ala nka, ka nwoke o bula nke nwere okwu ma-obu ikpè we biakutem, m'we kpø ya onye ezi omume! 5 O rue, mbe nwoke o bula biaruru ya nso ikpø isi ala nye ya, na o setiri aka-ya, jide ya, sutu ya ọnun. 6 Absalom we mere Israel nile dika okwu a si di, bù ndi biakutere eze ka ekpe ha ikpe: Absalom we zuru obi ndikom Israel n'ori.

7 O rue, n'ogwugwu ọgu arø abua, na Absalom siri eze, Biko, ka m'je kwughachi nkwan, nke m'kwere Jehova, nime Hebron. 8 N'ihi na orù-gi kwere nkwa mbe m'biri na Geshua nime Siria, si, O buru na Jehova eme ka m'laghachi na Jerusalem n'ezie, m'gēfè kwa Jehova ḥfufè. 9 Eze we si ya, Je n'udo. O we bilie, jerue Hebron. 10 Absalom we ziga ndi-nledo n'ebo nile nke Israel, si,

Mbe unu nuru olu opì-ike, unu gāsi kwa, Absalom bu eze na Hebron. 11 Ogu ndikom iri we si na Jerusalem soro Absalom je, bù ndi akporø, ha we nēje n'izu-okè obi-ha; ma ha amagh ihe o bula. 12 Absalom we zipu Ahitofel onye Gailo, bù onye nādu Devid ọdu, n'obodo-ya, bù Gailo, mbe o nāchu aja. Nkekota ahu we di ike; ndi Israel naba kwa uba nēje n'iru n'iru n'aka Absalom.

13 Onye nēgozi ihe we biakute Devid, si, Obi ndikom Israel di iso Absalom n'azu. 14 Devid we si ndi-orù-ya nile, ndi ya na ha no na Jerusalem, Bilienu, ka ayi ọpapu; n'ihi na ayi enwegh n̄apapu n'iru Absalom: menu ngwa ije, ka o we ghara ime ngwa rue ayi aru, me ka ihe ojø kwagide ayi, were ọnun mma-agha tibue obodo a. 15 Ndi-orù eze we si eze, Dika ihe nile si di nke onye-nwem, bù eze, garoputa, le, ndi-orù-gi. 16 Eze we pua, ya na ulo-ya nile ndi soro ya n'ukwu n'ukwu. Eze we rapu ndinyom iri, bù ndi-iko-ya nwayi, iche ulo. 17 Eze we pua, ya na ndi-ya nile ndi soro ya n'ukwu n'ukwu; ha we nodu na Bet-meahak. 18 Ndi-orù-ya nile we nāgabiga n'akuku ya; ndi Keret nile, na ndi Pelet nile, na ndi Gat nile, bù nnù ndikom na ọgu iri ndi siri na Gat bia, soro ya n'ukwu n'ukwu, nāgabiga kwa n'iru eze. 19 Eze we si Itai, bù onye Gat, N'ihi gini ka gi onwe-gi nēso kwa ayi je? laghachi, soro eze nodu: n'ihi na onye ala ọzø ka i bu, onye rapuru ala-ya ka i bu kwa; laghachi n'ebe-gi. 20 Nyahuru bu ọbibia-gi, o bu ta ka m'gēme gi ka i nagharia n'iso ayi je, n'ihi na mu onwem nēje ebe mu onwem nēje? gi laghachi, me kwa ka umu-nne-gi laghachi; ka ebere na ezi-okwu diyere gi. 21 Itai we za eze, si, Jehova nādi ndu, onye-nwem, bù eze, nādi kwa ndu, n'ezie n'ọnodu ebe onye-nwem, bù eze, gānø, ma-obu inwu ọnwu ma-obu idi ndu, n'ezie n'ebe ahu ka orù-gi gānø kwa. 22 Devid we si Itai, Je gabiga. Itai onye Gat we gabiga, ya na ndikom-ya nile, na umu-ntakiri nile nke di n'aka-ya. 23 Ala ahu nile nākwa ákwa n'oké olu, ndi ahu nile nāgabiga kwa: eze nāgabiga kwa miri-iyi Kidron, ndi-ya nile nāgabiga kwa, n'iru uzø ọzara. 24 Ma, le, Zedok bia-kwa-ra, ya na ndi Livai nile, nēbu ihe ọbuña-ndu Chineke; ha

we dōba ibe Chineke, Abaiata we rigo, rue mbe ndi ahu nile siri n'obodo gabigasia. 25 Eze we si Zedok, Bughachi ibe Chineke n'obodo; o buru na ahutam amara n'iru Jehova, O gēweghachim, me ka m'hu ya na ebe-obibi-Ya: 26 ma o buru na O si otu a, Ihe-gi atoghm uto; lem, Ya mem otu o di nma n'anya-Ya. 27 Eze we si Zedok, bu onye-nchu-aja, O bugh onye-ohu-uqo ka i bu? laghachi n'obodo n'udo, unu na Ahimaaz nwa-gi, na Jonatan nwa Abaiata, bu umu-unu abua. 28 Lenu, mu onwem ganānogide na ngabiga-miri nke ozara, rue mbe okwu gēsi n'ebe unu no bia igosim ka ihe si di. 29 Zedok na Abaiata we bughachi ibe Chineke na Jerusalem: ha we nodu n'ebe ahu.

30 Ma Devid nārigo na nrigo ugwu Olive, nārigo nākwa akwá; ekpu-chi-kwara isi-ya, ya onwe-ya nēje kwa bara ukwu efu: ndi nile ndi soro ya je kpuchi-kwara, nwoke o bula isi-ya, ha we rigo, nārigo nākwa akwá. 31 Otu onye we gosi Devid, si, Ahitofel di n'etiti ndinkekota ahu ndi nēso Absalom. Devid we si, Biko, Jehova, me ka idu-odu Ahitofel ghø ihe-nzuzu. 32 O rue, na mbe Devid biaruru elu nrigo ahu, ebe o nākpø isi ala nye Jehova, le, Hushai, bu onye-Akait, biara izute ya, ya na uwe-ya adowara adowa, na ajá n'elu isi-ya. 33 Devid we si ya, O buru na i sorom gabiga, i gābu-kwa-ram ibu: 34 ma o buru na i laghachi n'obodo, we si Absalom, Orù-gi ka m'bu, eze; dika mu onwem bu orù nna-gi na mbe gara aga, ubu a mu onwem gābu kwa orù-gi: i gēmebi-kwa-ram idu-odu Ahitofel. 35 Gi na ha anogh kwa n'ebe ahu, bu Zedok na Abaiata ndi-nchu-aja? o gēru kwa, na okwu o bula i gānu site n'ulo eze, i gēgosi ya Zedok na Abaiata, bu ndi-nchu-aja. 36 Le, ha na umu-ha ndikom abua no n'ebe ahu, bu Ahimaaz nwa Zedok, na Jonatan nwa Abaiata; site n'aka-ha ka unu gēzite-kwa-ram okwu o bula unu gānu. 37 Hushai, bu eyi Devid, we ba n'obodo; Absalom bakwa-ra nime Jerusalem.

16 i Devid we gabiga elu nrigo nke-nta, ma, le, Ziba, onye nējere Mefiboshet ozi, zutere ya, chiri inyinya-ibu abua ejikwara ejikwa, ogu obe achicha iri di kwa n'elu ha, na ogu

uyokø nkpuru-vine amiri ami ise, na ogu nkpuru mbe okpom-oku ise, na otu karama-akpukpq manya-vine. 2 Eze we si Ziba, Gini ka i gēji ihe ndia me? Ziba we si, Inyinya-ibu ndia bu ka ndi ulo eze we nōkwasi ha; achicha na nkpuru mbe okpom-oku bu ka umu-okorobia we rie ha; manya-vine bu ka ndi nāda mbà n'ozara we riua. 3 Eze we si, Ma ole ebe nwa onye-nwe-gi no? Ziba we si eze, Le, o nānø na Jerusalem: n'ihi na o siri, Ta ka ulo Israel gēnyeghachim ala-eze nnam. 4 Eze we si Ziba, Le, gi gēnwe ihe nile Mefiboshet nwere. Ziba we si, Anamakpo isi ala; ka m'huta amara n'iru gi, onye-nwem, bu eze.

5 Eze, bu Devid, we biarue Bahurim, ma, le, otu nwoke nke sitere n'aburu ulo Sol nēsi n'ebe ahu puta, aha-ya bu Shimai, nwa Gira: o nāputa, nākocha ka o nāputa. 6 O tua Devid nkume, tu kwa ndi-orù nile nke eze, bu Devid: ndi Israel nile na ndi-dike nile di kwa n'akanri-ya na n'aka-ekpe-ya. 7 Ma otu a ka Shimai siri mbe o nākocha, Pua, pua, gi nwoke qbara na nwoke jōburu onwe-ya: 8 Jehova eweghachiwo n'isi-gi qbara nile nke ulo Sol, onye i buworo eze n'qnodu ya; Jehova enyewo kwa ala-eze n'aka Absalom, bu nwa-gi: ma, le, n'ihe ojo gi ka ejideworo gi, n'ihi na nwoke qbara ka i bu. 9 Abishai nwa Zeruaia we si eze, N'ihi gini ka nkita nka nke nwuru anwu nākocha onye-nwem, bu eze? biko, ka m'gabiga, wezuga isi-ya. 10 Eze we si, Gini ka mu na unu nwekorø, umu Zeruaia? Mbe o nākocha, mbe Jehova siwo-kwa-ra ya, Kocha Devid; onye gäsi kwa, Gini mere i meworo otu a? 11 Devid we si Abishai, si kwa ndi-orù-ya nile, Le nwam, nke siri n'afom puta, nāchç ndum: onye Benjamin nka, o gēsi kwa ana ghara ichökari ya ubu a? ka o noduru onwe-ya, ka o kochcha kwa; n'ihi na Jehova siworo ya, Kocha. 12 Elegh anya Jehova gēlekwasí nwedam anya, Jehova gēnyeghachikwam ezi ihe n'qnodu nkocha-ya ta. 13 Devid na ndikom-ya we je n'uqo ahu: Shimai nēje kwa n'akuku ugwu na ncherita-iru ya, o nēje ije we kochcha, tu kwa nkume na ncherita-iru ya, kpoli kwa ajá. 14 Eze na ndi nile ndi ya na ha yikorø je,

we biarue Ayefim; o we turu ndu n'ebé ahu.

15 Absalom na ndi nile, bú ndikom Israel, we ba na Jerusalem, Ahitofel sokwa-ra ya ba. 16 O rue, mbe Hushai, bú onye-Akait, bú eyl Devid, biakutere Absalom, na Hushai siri Absalom, Ka ezc di ndu, ka eze di ndu. 17 Absalom we si Hushai, O bu nka bu ebere i némere eyi-gi? n'ihi gini ka i nésogh eyi-gi je? 18 Hushai we si Absalom, É-è; kama onye Jehova na ndi nka na ndikom nile nke Israel roputaworo, ya ka m'gádiri, o bu kwa n'aka-ya ka m'gébiri. 19 Ozó kwa, onye ka mu onwem géfè ofufé? O bugh n'iru nwa-ya? dika m'feworo ofufé n'iru nna-gi, otú a ka m'gábu n'iru gi. 20 Absalom we si Ahitofel, Duanu ọdu n'onwe-unu ihe ayi géme. 21 Ahitofel we si Absalom, Bakuru ndi-iko nna-gi ndinyom, ndi o mere ka ha nödu iche ulo; Israel nile gánu kwa na i nési nna-gi ísi ojó: aka ndi nile gi na ha nö gádi kwa ike. 22 Ha we basara Absalom uli-kwú n'elu ulo; Absalom we bakuru ndi-iko nna-ya ndinyom n'anya Israel nile. 23 Odu Ahitofel, nke o duru na mbe ahu, di ka agási na ajuru ase n'okwu Chineke: otú a ka idu-ọdu nile nke Ahitofel di, ma n'ebé Devid nö ma n'ebé Absalom nö.

17 I Ahitofel we si Absalom, Biko, ka m'ròputa orú nnù ndikom na nnù iri, bilie, chua Devid n'azu n'abali a: 2 m'gábiakwasi kwa ya mbe ike gwuru ya onwe-ya, na mbe aka-ya nádigh ike, m'géme kwa ka o ma jijiji: ndi nile ndi ya na ha nö gábalaga kwa; m'gétibú kwa eze, nání ya: 3 m'géme kwa ka ndi-ya nile laghachikute gi: dika nlaghachi madu nile ka nwoke ahu bu, onye gi onwe-gi náchó: ndi Israel nile gáno n'udo. 4 Okwu ahu ziri ezi n'anya Absalom na n'anya ndi-okenye nile nke Israel.

5 Absalom we si, Biko, kpø kwa Hushai, bú onye-Akait, ka ayi nuru kwa ihe di kwa n'ónu ya onwe-ya. 6 Hushai we biakute Absalom, Absalom we gwa ya okwu, si, Dika okwu a si di ka Ahitofel kwuru: ayi géme ihe o kwuru? o buru na ayi agagh-eme ya, gi onwe-gi kwue. 7 Hushai we si Absalom, Odu nke Ahitofel duworo ubu a adigh nma.

8 Hushai we si, Gi onwe-gi amawo nna-gi na ndikom-ya, na ndi-dike ka ha bu, ndi nkpuru-obi-ha di ilu ka ha bu kwa, dika bear ababara aka nwa n'ohia: nna-gi bu kwa nwoke agha, o gagh-esoro kwa ndi-ya nö ọnödu abali. 19 Le, ubu a ya onwe-ya ezowo onwe-ya n'otù olülü ma-Ọbu n'otù nime ọnödu-ya: o gérü kwa, mbe ufodu nime ha dara na nmalite, na onye o bulu nánu ya gási, Ntibú di n'etiti ndi ahu nke nëso Absalom. 10 Onye ahu kwa, Ọbuná onye bu dinkpà, onye obi-ya di ka obi Ọdum, o gábaze abaze: n'ihi na Israel nile amawo na dike ka nna-gi bu, ndi bu dinkpà ka ha bu kwa, bú ndi ya na ha nö. 11 Ma anamadu Ọdu ka achikötasia Israel nile n'ebé i nö, site na Dan we rue Bia-sheba, dika ájá nke di n'akuku oké osimiri n'iba-uba: ka iru-gi néje kwa n'agha ahu. 12 Ayi gábiakute kwa ya n'otù nime ọnödu ebe agáchóta ya, ayi onwe-ayi gádakwasi kwa ya dika igirigi nádakwasi n'ala: ayi agagh-eme kwa ka Ọbuná otù onye fôdu n'etiti ya na n'etiti ndikom nile ndi ya na ha nö. 13 Ma o buru na achikota ya n'otù obodo, agéme kwa ka Israel nile chita udø n'obodo ahu, ayi gádo kwa ya rue miri-iyi, rue mbe agagh-ahuta Ọbuná otù ajirija nkume n'ebé ahu. 14 Absalom na ndikom nile nke Israel we si, Idu-Ọdu Hushai, bú onye-Akait, di nma kari idu-Ọdu Ahitofel. Ma Jehova nyere iwu imebi ezi idu-Ọdu nke Ahitofel, ka Jehova we me ka ihe ojó biakwasi Absalom.

15 Hushai we si Zedok na Abaiata, bú ndi-nchu-aja, Otú a na otú a ka Ahitofel duru Absalom na ndi-okenye Israel Ọdu; otú a na otú a ka inu onwem du-kwa-ra. 16 Ma ubu a zigani ngwa ngwa, gosi Devid, si, Ánøla ọnödu abali a n'aia ihe nádigh nke Ọzara, kama i ghagh igabiga; ka aghara iloda eze na ndi nile ndi ya na ha nö. 17 Ma Jonatan na Ahimaaz néguzo n'En-rogel; nwayi néje ozi we je gosi ha; ndi ahu we je gosi eze, bú Devid: n'ihi na o gagh-ekwe me, bú ka ahú ka ha ba n'obodo. 18 Otù nwa-okoro we hu ha, gosi ·Absalom: ha abua we je ngwa ngwa, ba n'ulo otù nwoke nime Bahurim, onye nwere olülü-miri n'ogige-ya; ha we rida n'ebé ahu. 19 Nwayi-

nwe-ulø we were ihe-nkpuchi-ya basa ya n'ønu olùlù-miri ahu, tusa ọka asuru asu n'elu ya; ma ọ digh ihe amara. 20 Ndi-orù Absalom we biakute nwayı ahu n'ulo, si, Ole ebe Ahimaaz na Jonatan nq? Nwayı ahu we si ha, Ha agabigawo iyi miri. Ha we chø, ma ha achøtagh ha, ha we lata na Jerusalem. 21 O rue, mþe ha lasiri, na ha siri n'olùlù-miri ahu rigota, je, gosi eze, bú Devid; ha we si Devid, Bilienu, gabiga miri ngwa ngwa: n'ihi na otú a ka Ahitofel duworo ọdu megide unu. 22 Devid we bilie, ya na ndi nile ndi ya na ha nq, ha we gabiga Jødan: mþe ihè ututu putara ọ digh onye foduru nke nágabigagh Jødan. 23 Ma Ahitofel huru na emegh ihe ọ duru n'ọdu, ọ we jikwa inyinya-ibu-ya, bilie, la n'ulo-ya, rue obodo-ya, ọ we nye ulo-ya iwü, kwubu onwe-ya: ọ we nwua, elie ya n'íli nna-ya.

24 Ma Devid biaruru Mahanaim. Absalom we gabiga Jødan, ya onwe-ya na ndikom nile nke Israel tiyere ya. 25 Ma Amasa ka Absalom doro onye isi usu-ndi-agha n'ønqdu Joab. Ma Amasa bu nwa otú nwoke, aha-ya bu Itra onye Israel, onye bakuru Abigal nwa-nwayı Nehash, nwa-nne-nwayı nke Zeruaia nne Joab. 26 Israel na Absalom we ma ulo-ikwü-ha n'ala Gilead.

27 O rue, mþe Devid biaruru Mahanaim, na Shobi nwa Nehash nke Raba umu Amon, na Makia nwa Amiel nke Lo-deba, na Bazilai onye Gilead nke Rogelim, 28 wetara nso Devid, weta kwa nso ndi ya na ha nq, ihe-ndina, na ọkwa, na ite nke ọkpu-ite kpuru, na ọka wheat, na ọka barley, na utu ọka, na ọka ariara ari, na akidi, na lentil, na ọka ariara n'oko, 29 na manu-ari, na miri-ara-ehi nke raru araru, na igwé ewu na aturu, na cheese nke igwé ehi, ka ha rie: n'ihi na ha siri, Agu nágu ndi nka, ha náda kwa mbà, akpiri nákpo kwa ha nku, n'ozara.

18 1 Devid we gukota ndi ya na ha nq, do ndi-isi usu nnù ndikom abua na ọgu iri na ndi-isi usu ọgu ndikom ise ichi ha. 2 Devid we zipu ndi ahu, otú uzø n'uzø atø n'aka Joab, na otú uzø n'uzø atø n'aka Abishai nwa Zeruaia, nwa-nne Joab, na otú uzø n'uzø atø n'aka Itai, bú onye Gat.

Eze we si ndi-ya, Aghaghị iso unu pua, ọbuná mu onwem. 3 Ndi-ya we si, I gagh-apu: n'ihi na ọ buru na ayi abalaga abalaga, ha agagh-atukwasi ayi obi: ọ buru kwa na nkera nime ayi anwua, ha agagh-atukwasi ayi obi: n'ihi na ubu a orú nnù ndikom na nnù ise dika ayi di; ma ubu a ọ di nma ka i buru ayi onye-iye-aka site n'obodo. 4 Eze we si ha, Ihe di nma n'anya-unu ka m'gême. Eze we guzo n'akuku ọnu-uzø-ama, ndi-ya nile we nápu n'ogu ise ọgu ise, na nnù abua na ọgu iri nnù abua na ọgu iri. 5 Eze we nye Joab na Abishai na Itai iwü, si, Menu nwayı n'aru nwa - okorobia, bú Absalom, n'ihim. Ndi-ya nile nu-kwa-ra mþe eze nyere ndi-isi nile iwü bayere Absalom. 6 Ndi-ya we pua je n'øhia izute Israel: agha ahu we di n'oké øhia Efraim. 7 Ewe tibue ndi Israel n'ebe ahu n'iru ndi-orù Devid, ntibü uku we di n'ebe ahu n'ubochi ahu, bú orú nnù ndikom uzø abua na nnù iri. 8 Ewe nábas agha ahu n'ebe ahu n'elu ala ahu nile: oké øhia ahu we ripia otutu madu n'etiti ndi Israel n'ubochi ahu kari ndi mma-agha ripiara. 9 Absalom we zute ndi-orù Devid. Ma Absalom nánøkwasi n'inyinya mule-ya, inyinya mule ahu we ba n'okpuru alaka tuhiri atuhi nke oké osisi terebinth, isi-ya we kogide n'osisi terebinth ahu, ewe do ya n'etiti elu-igwe na ala; ma inyinya mule ahu nke di n'okpuru ya gabigara. 10 Otù nwoke we hu ya, gosi Joab, si, Le, ahurum Absalom ka ọ kwuru n'osisi terebinth. 11 Joab we si nwoke ahu nke négosi ya, Ma, le, i huru ya, ma gini mere i tibugh ya n'ebe ahu rue ala? ọ gábu kwa ọlum inye gi ọla-ocha iri, na otú ihe-økiké. 12 Nwoke ahu we si Joab, Ọ buru kwa na mu onwem ejide n'obu-akam nnù ọla-ocha abua na ọgu iri, ma m'gagh-eseti akam imegide nwa eze: n'ihi na ọ bu na nti-ayi ka eze nyere gi na Abishai na Itai iwü, si, Lezienu anya bayere nwa-okorobia ahu, bú Absalom, onye ọ bula. 13 Ma asi na emem otú a, m'gême ihe-ugha megide ndum, (ma ọ digh okwu ọ bula agézonari eze,) gi onwe-gi gëguzzo kwa onwe-gi n'akuku ọzø. 14 Joab we si, Ọ bugh otú a ka m'ganéche n'iru gi. Ọ we chirí nkpa-n'aka atø n'aka-ya,

dubà ha n'obi Absalom, mbe o nānō na ndu n'etiti osisi terebinth. 15 Umuokorobia iri ndi nēbu ihe-agha Joab we ba buruburu, tibue Absalom, me ka o nwua. 16 Joab we fua opo-ike, ndi Devid we si n'ichu Israel n'azu lata: n'ihi na Joab bochiri ndi ahu. 17 Ha we were Absalom, tubà ya n'olulū uku n'oké ophia ahu, me ka oké obo uku nke nkume guzo n'elu ya: Israel nile we balaga, onye o bulu n'ulo-ikwū-ya. 18 Ma Absalom, mbe o no na ndu, o were ogidi nke di na ndagwurugwu eze guzoro onwe-ya: n'ihi na o siri, Enwegham nwa-nwoke ime ka echeta aham: o we kpø ogidi ahu n'aha-ya: ewe kpø ya ihe-ncheta Absalom, rue ta.

19 Ahimaaz nwa Zedok we si, Biko, ka m'ba qosø, zie eze ozi oma, na Jehova ekpeputawo ya n'aka ndi-iro-ya. 20 Joab we si ya, O bugh onye ozi oma ka i gābu ta, kama i gēzi ozi oma ubochi qosø: ma ta i gagh-ezi ozi oma, n'ihi na nwa eze anwuwo. 21 Joab we si onye Kush, Je gosi eze ihe i huworo. Onye Kush ahu we kpø isi ala nye Joab, ba qosø. 22 Ahimaaz nwa Zedok we si kwa Joab qosø, Ma otù o di, biko, ka m'ba qosø, mu onwem kwa, n'azu onye Kush. Joab we si, N'ihi gini kwa ka gi onwe-gi ganaba qosø, nwam, ma o digh ozi oma ahutara gi. 23 Ma otù o di, m'gaba qosø, ka o kwuru. O si ya, Ba qosø. Ahimaaz we ba qosø n'uzø Buruburu-ala, babiga onye Kush ahu.

24 Ma Devid nānōdu n'etiti qunu-uzø-ama abua ahu: onye-nche wc jeruc elu-ulo qunu-uzø-ama rue mbidi obodo, we welie anya-ya, hu, ma, le, otù nwoke nāba qosø, nāni ya. 25 Onye-nche we kpø okù, gosi eze. Eze we si, O buru na o bu nāni ya, ozi oma di n'qunu-ya. O we bia si-ike, biarue nso. 26 Onye-nche wc hu nwoke qosø ka o nāba qosø: onye-nche we kpø onye nēche qunu-uzø okù, si, Le, nwoke qosø nāba qosø, nāni ya. Eze we si, Onye ahu nēzi kwa ozi oma. 27 Onye-nche we si, Mu onwem nāhu obuba-qosø nke onye mbu, o di ka obuba-qosø Ahimaaz nwa Zedok. Eze we si, Ezi nwoke ka onye ahu bu, o bu kwa ezi ozi oma ka o nābia izi. 28 Ahimaaz we kpø okù, si eze, Udo. O kpø isi ala nye eze, kpuchie iru-ya n'ala, si, Onye agoziri agoziri ka Jehova,

bü Chineke-gi, bu, Onye mechibidoworo ndikom ahu ndi weliri aka-ha imegide onye-nwem, bü eze. 29 Eze we si, Udo diri nwa-okorobia ahu, bü Absalom? Ahimaaz we si, Ahurum oké lgwè madu mbe Joab zitere oru eze na oru-gi, ma amaghm ihe o bu. 30 Eze we si, Chigharia, guzo onwe-gi n'ebe a. O we chigharia, guzo. 31 Ma, le, onye Kush biara; onye Kush we si, Ka ezie onye-nwem, bü eze, ozi oma: n'ihi na Jehova ekpeputawo gi ta n'aka ndi nile nēbili imegide gi. 32 Eze we si onye Kush ahu, Udo diri nwa-okorobia ahu, bü Absalom? Onye Kush we si, Ndi-iro onye-nwem, bü eze, na ndi nile ndi biliworo megide gi imejø gi, ka ha di ka nwa-okorobia ahu. 33 Eze we ma jijiji nke-uku, rigo rue ulo-elu nke qunu-uzø-ama, kwa akwà: ma otù a ka o siri mbe o nēje, Nwam Absalom, nwam, nwam Absalom! o gādim nō nma ma asi na mu onwem anwuwo n'qonodu gi, Absalom, nwam, nwam!

19 1 Ewe gosi Joab, si, Le, eze nākwa akwà, nēru-kwa-ra Absalom újù. 2 Nzoputa we ghørø ndi Devid nile iru-újù n'ubochi ahu: n'ihi na ndi Devid nuru n'ubochi ahu, si, O nēwuta eze n'ihi nwa-ya. 3 Ndi Devid we rere bá n'obodo n'ubochi ahu, dika ndi ihere nēme nērepu mbe ha nābalaga n'agha. 4 Ma eze kpuchiri iru-ya, eze we tie nkpu n'oké olu, si, Nwam Absalom, Absalom, nwam, nwam! 5 Joab we bakuru eze n'ulo, si, I mewo ka ihere me iru ndi-oru-gi nile ta, bü ndi nēwepuga ndu-gi, na ndu umu-gi ndikom na nke umu-gi ndinyom, na ndu ndinyom-i, na ndu ndi-iko-gi nwayi, ta; 6 n'ihi ndi nākpø gi asi n'anya, na n'ikpø ndi nāhu gi n'anya asi. N'ihi na i gosiwo ta, na ndi-isi na ndi-oru abugh ihe n'anya-gi: n'ihi na amawom ta, na asi na Absalom adiwo ndu, asi kwa na ayi nile anwuwo ta, mbe ahu o gēzi ezi n'anya-gi. 7 Ma ubu a bilie, pua, gwa ndi-oru-gi okwu gāba ha n'obi: n'ihi na ajuwom iyi na Jehova, na o digh otù nwoke gēsoro gi nō qonodu abali a, ma asi na i gagh-apu: ma nke ahu gājorø gi njo kari ihe ojo nile nke biakwasiworo gi site ka i di na nwata rue ubu a. 8 Eze we bilie, nōdu n'qunu-uzø-ama. Ha we gosi ndi-

ya nile, si, Le, eze nānōdu n'ōnu-użo-ama: ndi ahu nile we bia n'iru eze.

Ma Israel ɬalagara, nwoke ọ bulu n'ulo-ikwū-ya. 9 Ndi Israel nile we nēse okwu n'ebu nile nke Israel, si, Eze naputara ayi n'obu-aka ndi-iro-ayi, ya onwe-ya me-kwa-ra ka ayi wepuga onwe-ayi n'obu-aka ndi Filistia; ma ubu a o siwo n'ala ɬalaga n'ihi Absalom. 10 Ma Absalom, onye ayi terc manu ibu isi-ayi, anwuwo n'agha. Ma ubu a n'ihi gini ka unu onwe-unu nādigh-ckwu okwu ime ka eze lata?

11 Eze, bú Devid, we zigara Zedok na Abaiata, bú ndi-nehu-aja, ozi, si, Gwanu ndi-okenye Juda okwu, si, N'ihi gini ka unu bu ndi-ikpe-azu ime ka eze lata n'ulo-ya? ma okwu Israel nile abiaruwo eze nti, ime ka ọ lata n'ulo-ya? 12 Umu-nnem ka unu bu, ọkpukpum na anu-arum ka unu bu: n'ihi gini kwa ka unu bu ndi-ikpe-azu ime ka eze lata? 13 Amasa ka unu gāsi kwa, Ọ bugh ọkpukpum na anu-arum ka i bu? Chinke mem otú a, mekwam ihe ọzq otú a, ma ọ buru na i ghogh Onye-isi usu - ndi - agha n'irum ubøchi nile n'ónodu Joab. 14 O we me ka obi ndikem nile nke Juda rulata, dika otú nwoke; ha we zigara eze ozi, si, Lata, gi onwe-gi na ndi-orù-gi nile. 15 Eze we lata, bia rue Jødan. Juda we biarue Gilgal, ije izute eze, ime ka eze gabiga Jødan.

16 Shimai nwa Gira, bú onye Benjamin, nke sitere na Bahurim, we me ngwa soro ndikom Juda ridata izute eze, bú Devid. 17 Nnù ndikom abua na ogu iri so-kwa-ra ya site na Benjamin; Ziba kwa, onye nējere ulo Søl ozi, ya na umu-ya ndikom iri na ise na orù ndi-orù-ya; ha we jisie ike gabiga Jødan n'iru eze. 18 Ma ubø-nwebiga gabigara iwebiga ndi ulo eze, na ime ihe di nma n'anya-ya. Shimai nwa Gira we da n'iru eze, mbe ọ gabigara Jødan. 19 O si eze, Ka onye-nwem ghara igu ajø omume nyem, echeta-kwa-la ihe orù-gi mere n'ajø omume n'ubøchi onye-nwem, bú eze, siri na Jerusalem pua, ka eze we tiye ya n'obi-ya. 20 N'ihi na orù-gi amawo na mu onwem emehiewo: ma, le, abiauwom ta, buru ulo nile nke Josef uzø irida izute onye-nwem, bú eze. 21 Abishai nwa Zeruaia we za, si,

Agagh-eme ka Shimai nwua n'ihi nka, n'ihi na ọ kochara onye Jehova etere manu? 22 Devid we si, Gini ka mu na unu nwekørø, umu-ndikom Zeruaia, na unu gāburum onye-nmegide ta? ágême ka nwoke ọ bulu nwua n'Israel ta? n'ihi na ọ bu na amaghm na ta ka mu onwem bu eze Israel? 23 Eze we si Shimai, I gagh-anwu. Eze we ñuara ya iyí.

24 Mefiboshet nwa Søl rida-kwa-ra izute eze; ma o dozigh ukwu-ya, o dozigh kwa afu-ōnu-ya, ọ sugh kwa uwe-ya miri, site n'ubøchi eze jere rue ubøchi mbe ọ bia-kwa-ra n'udo. 25 O rue, mbe ọ biaruru Jerusalem izute eze, na eze siri ya, N'ihi gini ka i nēsoghm je, Mefiboshet? 26 O si, Onye-nwem, eze, orùm ghøþurum: n'ihi na orù-gi siri, Ka m'jikwara onwem inyinya-ibu, ka m'we nøkwasi ya, soro eze je; n'ihi na orù-gi dara ngwuro. 27 O we kwulu orù-gi n'cbe onye-nwem, bú eze, nq; ma onye-nwem, bú eze, di ka onye-ozzi Chinke: gi me kwa ihe di nma n'anya-gi. 28 N'ihi na ulo nnam nile abugh ihe ọ bulu ma-qbugh ndi ɔnwu n'iru onye-nwem, bú eze: mai doro orù-gi n'etiti ndi néri ihe na table nke gi. Ma èzi omume gini ka m'nwere ọzq itiku eze nkpu ọzq? 29 Eze we si ya, N'ihi gini ka i nékwu okwu bayere okwu-gi nile ọzq? Asiwom, Gi onwe-gi na Ziba géké ubi ahü. 30 Mefiboshet we si eze, E, ya were ihe nile, ebe onye-nwem, bú eze, biaworo n'ulo-ya n'udo.

31 Bazilai, bú onye Gilead, we si na Rogelim rida; ọ we soro eze gabiga Jødan, izilaga ya n'ofe Jødan. 32 Ma Bazilai mere agadi nke-uku, ọ ɬara ogu arø anø: ya onwe-ya zù-kwa-ra eze mbe ọ nānōdu na Mahanaim; n'ihi na oké madu ka ọ bu nke-uku. 33 Eze we si Bazilai, Gi onwe-gi sorom gabiga, m'gázú kwa gi n'ebø m'nø na Jerusalem. 34 Bazilai we si eze, Ubøchi arø nke ndum di ole, m'gëji soro eze rigorue Jerusalem? 35 Ogu arø anø ka m'barat: m'gámara ihe di iche n'etiti ezi ihe na ihe ọjø? orù-gi gámata utø ihe m'néri ma-qbü nke m'náñu? m'gëge nti ọzq n'olu ndikom nábü abù na ndinyom nábü abù? n'ihi gini kwa ka orù-gi gāburu onye-nwem, bú eze, ibu ọzq? 36 Dika ihe ntà orù-gi nēso eze

gabiga Jōdan: n'ihi gini kwa ka eze gēnyeghachim ihe - nnyeghachi a? 37 Biko, ka orū-gi laghachi, ka m'we nwua n'obodom, n'akuku ìlì nnam na nnem. Ma, le, orū-gi, bú Kimham; ya soro onye-nwem, bú eze, gabiga; gi me-kwa-ra ya ihe di nma n'anya-gi. 38 Eze we si, Kimham gēsom gabiga, mu onwem gēme-kwa-ra ya ihe di nma n'anya-gi: ma ihe o bula i gārōputa ka m'mere gi, m'gēmere gi ya. 39 Ndi Devid nile we gabiga Jōdan, eze gabiga-kwa-ra: eze we sutu Bazilai ọnu, gōzie ya: o we laghachi n'ebe-ya.

40 Eze we gabiga rue Gilgal, Kimham so-kwa-ra ya gabiga: ndi nile nke Juda we me ka eze gabita, ha na nkera ndi Israel. 41 Ma, le, ndikom nile nke Israel nābiakute eze, we si eze, Gini mere umu-nne-ayi, bú ndikom Juda, zupuru gi n'ori, me ka eze na ulo-ya gabita Jōdan, na ndikom Devid nile tiyere ya? 42 Ndikom nile nke Juda we za ndikom Israel, si, N'ihi na eze di ayi nso n'aru: n'ihi gini kwa ka iwe-unu di ọku bayere ihe a? àyi eriwo ihe si n'aka eze puta ma-oli? o di onyinye-nri o bula o wetara ayi? 43 Ndikom Israel we za ndikom Juda, si, Oké iri ka ayi nwere n'eze, ọzø kwa, ayi nwere òkè nime Devid kari unu: gini me-kwa-ra unu leliri ayi anya, ka okwu-ayi ghara ibu uzø n'ime ka eze-ayi lata? Ma okwu ndikom Juda siri ike kari okwu ndikom Isracl.

20 1 Ma o dabatara otù nwoke joħuru onwe-ya ino n'ebe ahu, aha-ya bu Sheba, nwa Bikri, onye Benjamin: o we fúa opi-ike, si, Ayi enwegh òkè nime Devid, ayi enwegh kwa ihe-nketa nime nwa Jesi: nwoke o bula, ya la n'ulo-ikwü-ya, Israel. 2 Ndikom nile nke Israel we si n'iso Devid rigo, so Sheba nwa Bikri: ma ndikom Juda rapara n'aru eze-ha, site na Jōdan we rue Jerusalem.

3 Devid we biarue ulo - ya na Jerusalem; eze we chiri ndinyom iri ahu, bú ndi-iko-ya, ndi o mere ka ha nōdu iche ulo, o we tiye ha n'ulo-ndebe, názü ha, ma o bakurugh ha. Ha we buru ndi emechibidoworo uzø rue uböchi ọnwu-ha, nādi ndu dika ndinyom di-ha nwuru.

4 Eze we si Amasa, Kpokötaram

ndikom Juda n'uböchi ato, gi onwe-gi guzo kwa n'ebe a. 5 Amasa we je ikpokötà Juda: ma o nōrō ọdù kari m'bè akara akà nke o kaworc ya. 6 Devid we si Abishai, Uþu a Sheba nwa Bikri gēmejø ayi kari Absalom: gi onwe-gi chiri ndi-orù onye-nwe-gi, chua ya n'azu, ka o we ghara ichötara onwe-ya obodo ufødu ewus'ri ike, we naputa onwe-ya n'anya-ayi. 7 Ndikom Joab we soro ya pua, ha na ndi Keret na ndi Pelet, na ndi-dike nile: ha we si na Jerusalem pua, ichu Sheba nwa Bikri n'azu. 8 M'bè ndi ahu no n'akuku nkume uku nke di na Gibeon, Amasa biara n'iru ha. Ma ekeworo Joab ihe-ókiké, uwe-nwuda-ya ka o yikwasiri, ihe-ókiké di kwa n'elu ya, ya na mma-agha ckekötara n'úkwü-ya n'obø-ya; ma mbe Joab putara mma-agha we dapu. 9 Joab we si Amasa, O bu n'udo ka i no, nwa-nnem? Joab we were akanri-ya jide Amasa n'afu-ọnu isutu ya ọnu. 10 Ma Amasa elezigh anya na mma-agha nke di n'aka Joab: o we were ya tie ya n'okpuru ọgiriga nke-ise, wusi ngiri-afø-ya n'ala, ma o tigh kwa ya ọzø; o we nwua. Joab na Abishai, bú nwa-nne-ya, we chua Sheba nwa Bikri n'azu. 11 Ma otù nwoke n'etiti umu-okorøbia Joab guzoro n'akuku ya, si, Onye o bula ihe Joab nātø utø, na onye o bula diri Devid, ya so Joab n'azu. 12 Ma Amasa nāturu n'obara n'etiti uzø atuliri atuli. Nwoke ahu we hu na ndi Israel nile guzoro, o we bupu Amasa n'uzø atuliri atuli chigharia n'ohia, tukwasi uwe n'elu ya, m'bè o huru na onye o bula nke biara n'ebe o di guzoro. 13 Mbe ebupusiri ya n'uzø atuliri atuli, ndikom nile gabigara iso n'azu Joab, ichu Sheba nwa Bikri n'azu. 14 O we gabiga n'ebø nile nke Israel rue Ebel, na Bet-meaka, na ndi Bia nile: ewe kpokötà ha, ha we bia so kwa ya n'azu. 15 Ha we bia nochigide ya n'agha n'Ebel Bet-meaka, wukötà ihe-ntukötà imegide obodo ahu, o we guzo nime ékpè: ndi nile ndi soro Joab nēbibimbidi, ime ka o da. 16 Otù nwayi nke mara ihe we si n'obodo ahu kpø òkù, si, Nurunu, nurunu; biko, sinu Joab, Biarue nso n'ebe a, ka m'gwa gi okwu. 17 O we biarue ya nso; nwayi ahu we si, Gi onwe-gi bu Joab? O si, Mu onwem bu ya.

Nwayi ahu we si ya, Nuru okwu nile nke orù-gi nwayi. Q si, Anamanu nō. 18 Nwayi ahu we kwue, si, Ha nēkwu ekwu na mbu, si, Ha aghagh iju ase n'Ebel: otù a ka ha kwuzu-kwa-ra okwu. 19 Mu onwem bu otù onye nime ndi-udo ndi kwesiri ntukwasi-obi n'Israel: gi onwe-gi nāchō ime ka otù obodo na otù nne n'Israel nwua: n'ihi gini ka i gēloda ihe-nketa Jehova? 20 Joab we za, si, Ya burum ihe-ārū, ya burum ihe-ārū; m'gagh-eloda ma-oli, m'gagh-ebibi kwa ma-oli. 21 Q bugh otù a ka okwu a di: kama otù nwoke nke sitere n'ugwu Efraim, Sheba nwa Bikri bu aha-ya, o weliri aka-ya imegide eze, bù imegide Devid: nyenum ya, nāni ya, ka m'si n'obodo a la. Nwayi ahu we si Joab, Le, agātuputara gi isi-ya nime mbidi. 22 Nwayi ahu we biakute ndi obodo ahu nile n'amam-ihe-ya. Ha we bipu isi Sheba nwa Bikri, tupuru ya Joab. Q we fùa opì-ike, ha we si n'obodo ahu basa, nwoke o bula o la n'ulo-ikwū-ya. Joab we lata na Jerusalem jekuru eze.

23 Ma Joab bu onye-isi usu-ndi-agha nile nke Israel: Benaia nwa Jehoiada bu onye-isi ndi Keret, bu kwa onye-isi ndi Pelet: 24 Adoram bu onye-isi usu ndi nēfè ोfufé: Jehoshafat nwa Ahailud bu onye-ncheta: 25 Sheva bu ode-akwukwò: Zedok na Abaiata bu ndi-nchu-aja: 26 ozø kwa, Ira onye Jaia buru Devid onye-isi n'ije ozi.

21 1 Oké unwu we di n'ubochi Devid arø atø n'usoro, arø na arø; Devid we cho iru Jehova. Jehova we si, Q bu n'ihi Søl na n'ihi ulo ọbara ya, n'ihi na o mere ka ndi Gibeon nwua. 2 Eze we kpø ndi Gibeon, si ha; (ma ndi Gibeon, o bugh n'umu Israel ka ha sitere, kama ha sitere na ndi-Amorait foduru; ma umu Israel riuru ha iyi: ma Søl chørø itibø ha n'ekworo-ya n'ihi umu Israel na Juda:) 3 Devid we si ndi Gibeon, Gini ka m'gémere unu? gini kwa ka m'gëji kpuchie nmehie, ka unu we gózie ihe-nketa Jehova? 4 Ndi Gibeon we si ya, Q digh ọla-ocha ma-øbu ọla-edo diri ayi n'ebe Søl nø, ma-øbu n'ebe ulo-ya nø; o digh kwa nwoke o bula agême ka o nwuara ayi n'Israel. Q we si, Ihe unu onwe-unu nāsi, ihe ahu ka m'gémere unu. 5 Ha we si eze, Nwoke ahu nke

mere ka ayi gwusia, nke zube-kwa-ra imegide ayi, ewe kpochapu ayi ka ayi ghara igozo onwe-ayi n'òkè-ala o bula nke Israel, 6 ka enye ayi ndikom asa sitere n'umu-ya, ayi gákwbua kwa ha nye Jehova nime Gibeon Søl, onye Jehova røputara. Eze we si, Mu onwem gēnye unu ha. 7 Ma eze nwere ọmiko n'aru Mefiboshet, nwa Jonatan nwa Søl, n'ihi ọriñu-iyi Jehova nke di n'etiti ha, bù n'etiti Devid na Jonatan nwa Søl. 8 Eze we chiri umu-ndikom abua nke Rizpa nwa-nwayi Aia, ndi o muru Søl, bù Amoni na Mefiboshet; na umu-ndikom ise nke Maikal nwa-nwayi Søl, ndi o muru Adriel nwa Bazilai onye Mehola: 9 o we nye ha n'aka ndi Gibeon, ha we kwuba ha n'ugwu n'iru Jehova: ha asa we da n'otù: ma emere ka ndi ahu nwua n'ubochi owuwe-ihe-ubi, n'ubochi mbu, na nmalite obìbì ọka barley. 10 Rizpa nwa-nwayi Aia we chiri ákwà-nkpe, basara onwe-ya n'clu oké nkume, site na nmalite owuwe-ihe-ubi rue mbe esi n'elu-igwe wukwasi ha miri-ozuzo; o kwegh kwa ka anu-ufe nke elu-igwe nòkwasi ha n'ehihie, ma-øbu anu-øhia n'abali. 11 Ewe gosi Devid ihe Rizpa nwa Aia, nwayi bu iko Søl, mere. 12 Devid we je chiri ọkpukpu Søl na ọkpukpu Jonatan nwa-ya n'aka ndi-nwe Jebesh-gilead, ndi zupuru ha n'amá Betshan, ebe ndi Filistia kwubara ha, n'ubochi ndi Filistia tiburu Søl nime Gilboa: 13 o we si n'ebe ahu chigota ọkpukpu Søl na ọkpukpu Jonatan nwa-ya; ha chikøta-kwa-ra ọkpukpu ndi akwubara. 14 Ha we lie ọkpukpu Søl na Jonatan nwa-ya n'ala Benjamin nime Zela, n'ilì Kish, bù nna-ya: ha we me ihe nile eze nyere n'iwu. Ewe riøta Chineke aririø bayere ala ahu mbe ihe a gasiri.

15 Ma ndi Filistia nwere agha ozø ha nēbuso Israel; Devid we rida, ya na ndi-orù-ya, buso ndi Filistia agha: Devid we da mba. 16 Ishbi-benob, nke di n'etiti umu Rafa, onye ọtùtù ube-ya di ọgu shekel ọla iri-na-ise n'otùtù, ekewo-kwa-ra onye ahu ihe-agha ọhu, o we si na ya gëtibø Devid. 17 Ma Abishai nwa Zeruaia yere ya aka, tibue onye Filistia ahu, me ka o nwua. Mbe ahu ndikom Devid riuru ya iyi, si, I gagh-

eso ayi pua ibu agha ọzọ, ka i ghara imenye orionna Israel.

18 O rue, mbe ihe a gasiri, na agha di kwa ọzọ na Gob nke ebusoro ndi Filistia: mbe ahu Sibekai onye Husha tiburu Saf, nke di n'etiti umu Rafa.

19 Agha we di ọzọ na Gob ebusoro ndi Filistia; Elhanan nwa Jaare-o-regim onye Bet-lehem we tibue nwa-nne Golaiat onye Gat, onye osisi ube-ya di ka oké ọkpòrò di aró nke ọkpa-ákwa ji akpa ákwà. 20 Agha we di ọzọ na Gat, ma otù nwoke toro ogologo nọ n'ebe ahu, nkpsi aka-ya abua di isi isi, nkpsi ukwuya abua di kwa isi isi, ọnou-ogugu-ha di orù na anō; ma amu-kwa-ra onye ahu nye Rafa. 21 O ta Israel uta, Jonatan nwa Shimai, bù nwa-nne Devid, we tibue ya. 22 Madu anō ndia ka amuru nye Rafa nime Gat; ha we da site n'aka Devid, na site n'aka ndi-orù-ya.

22 I Devid we gwa Jehova okwu nile nke abù a n'ubochi Jehova naputara ya n'obu-aka ndi-iro-ya nile na n'obu-aka Sol: 2 o we si,

Jehova bu oké nkumem, na ebem ewusiri ike, na onye nême ka m'bañu, Onye m'nwere;

3 O bu Chineke nke oké nkumem, anamababà nime Ya;
O bu ọtam, na mpi nke nzoputam, na ulo-elum, na ebe-nhalagam;
Onye-nzoputam, I názoputam n'ihe-ike.

4 Onye anēto eto ka O bu, anamakpoku Jehova,
Ewe zoputam n'aka ndi-irom.

5 N'ihi na ebili-miri nke ọnwu Ọaram buruburu,
Miri-iyi nile nke ihe jọburu onwe-ya nême ka m'tua egwu.

6 Udò nile nke ala-mọ dim buruburu;
Onyà nile nke ọnwu biara n'irum.

7 Anamakpoku Jehova nime nkpa kparam,
O bu Chinekem ka m'nákporuku:
O we si n'ulo uku Ya nu olum,
Nkpu m'tikuru Ya ba-kwa-ra na ntì-Ya abua.

8 Ala we me nkpatu ma kwa jijiji,
Ntò-ala nile nke elu-igwe náma jijiji,
Ewe me ka ha me nkpatu, n'ihi na iwe-Ya di ọku.

9 Anwuru-Oku rigoro n'imi-Ya,
Oku nēsi kwa n'ọnou-Ya ripia:
Afunwuru icheku site na ya.

10 O rulata-kwa-ra elu-igwe, rida;
Oké ọchichiri di kwa n'okpuru ukwu-Ya abua.

11 O we nökwasí n'elu cherub dika inyinya, we fere:
Ewe hu Ya n'elu nkù ifufè.

12 O we do ọchichiri buruburu Ya ka ọburu ulo-ntu,
Bù nchikota miri, igwe-oji Ọara ọchichiri nke mbara-igwé.

13 Site n'onwunwu nke nénwu n'iru Ya Afunwuru icheku Ọku.

14 Jehova si n'elu-igwe náma ébè-elu-igwe,
Onye kachasi ihe nile elu nême kwa ka olu-Ya da.

15 O we Ọa àkù-Ya, me ka ha Ọasa;
Amùmà kwa, O we chusa ha.

16 Ewe hu ebe osimiri si erù,
Anékpuğhe ntò-ala nile nke elu-uwa dum madu bi,

N'ibasi-nba-ike nke Jehova,
Site n'ume nke iku-ume nke imi-Ya.

17 O si n'elu zie, kurum,
Dòputam n'otutu miri;

18 O nánaputam n'aka onye-irom di ike,
N'aka ndi nákporu asi; n'ihi na ha nwere ume karim.

19 Ha nábìa n'irum n'ubochi nhuju-anyam:

Ma Jehova burum ihe-ndabere.

20 O we me ka m'puta rue ebe sara mbara:

O nádòputam, n'ihi na ihem tòrò Ya utò.

21 Jehova nénnyeghachim dika ezi omumem si di:

Dika idi-Ọcha akam abua si di, otù a ka O némeghachim ọzọ.

22 N'ihi na edebewo uzò nile nke Jehova,
Emebighkwam iwù n'ipu n'aka Chinekem.

23 N'ihi na ikpè-Ya nile di n'irum:
Ukpuru-Ya kwa, adighm-ewezuga onwem n'ebe ha di.

24 M'we zue oké n'ebe O nọ,
Edebe-kwa-ram onwem pua n'ajọ omumem.

25 Jehova we meghachim dika ezi omumem si di;
Dika idi-Ọcham n'anya-Ya si di.

- 26 N'ebc onye-ebere nō I gēgosi Onwe-gi onye-ebere,
N'ebc nwoke zuru okē nō I gēgosi Onwe-gi onye zuru okē;
- 27 N'ebc onye di Ọcha nō I gēgosi Onwe-gi onye di Ọcha;
Ma n'ebc onye ṣagorō abagō nō I gēgosi Onwe-gi Onye-nbā.
- 28 I gāzoputa kwa ndi ewedara n'ala:
Ma anya-Gi abua dikwasi ndi di elu, ka I we me ka ha di ala.
- 29 N'ihi na Gi onwe-gi bu oriɔnam, Jehova:
Jehova nēme kwa ka ọchichirim nwue enwu.
- 30 N'ihi na m'nēsite na Gi ọsọ ichu usu ndi nāpunara madu ihe:
Anamesite na Chinekem wubiga mbidi.
- 31 Chineke, uzo-Ya zuru okē:
Okwu-ọnū Jehova bu ihe anuchara anucha;
Qta ka O buru ndi nile nke nābabā nime Ya.
- 32 N'ihi na ḡonye bu Chineke, ma-qbugh Jehova?
Onye bu kwa okē nkume, ma-qbugh Chineke-ayi?
- 33 Chineke bu ebem siri ike nke di ike nke-uku:
O nākwazu kwa uzom.
- 34 O nēdozi ukwum ka ha di ka ukwu nne-ele:
N'elu ebem di elu ka O nēguzokwam.
- 35 O nēzi akam abua ibu agha;
Ogwe-akam abua nārōgō kwa uta ola.
- 36 I nyewokwam qta nzoputa-Gi:
Ume-ala-n'obi nke Gi nēmekwam ka m'ba uba.
- 37 I nēme ka nzoputa ukwum sa mbara n'okpurum,
Nkwonkwo - ukwum abuchapugh kwa.
- 38 Ka m'chua ndi-irom, we kpochapu ha;
Adighm-alaghachi kwa rue m'bē emere ka ha gwusia.
- 39 M'we me ka ha gwusia, anamamapú kwa ha, ha agagh-ebili kwa:
Ha we da n'okpuru ukwum abua.
- 40 I nēji kwa ike kem dika ihe-ṣikikē ibu agha:
I nēme ka ndi nēbili imegidem ruru ala n'okpurum.

- 41 Ndi-irom, I nyewokwam olu-ha,
Ndi nākpom asi, anamekpochapu kwa ha.
- 42 Ha nāgha anya, ma ọ digh onye nāzoputa ha;
N'ebc Jehova nō ka ha nāgha anya, ma O zagha ha.
- 43 Anamesu kwa ha me ka ha di ka ajá ala,
Anamegwe ha me ka ha di ka apiti ezi, anametisa ha.
- 44 I we me ka m'babu n'ilu-ṣogū nile nke ndim;
I nēdebem ka m'buru isi mba nile ọzqo:
Ndi m'nāmagh gēfēm ḡufufē.
- 45 Ndi ala ọzqo nērube isi aghughō n'okpurum:
M'bē ha nuru na nti ha nēgem nti.
- 46 Ndi ala ọzqo nāta aru,
Ke onwe-ha ihe-ṣikikē, si n'ebe-nmechibido-ha puta.
- 47 Jehova nādi ndu; Onye agoziri agozi ka okē nkumem bu kwa;
Chineke nke okē nkume nzoputam di kwa elu:
- 48 Bü Chineke ahu Nke nāborom ḡbō, Onye nēme kwa ka ndi di iche iche rida n'okpurum,
- 49 Onye nēme kwa ka m'si n'aka ndi-irom pua:
I nēwelikwam elu kari ndi nēbili imegidem:
I nānaputam n'aka madu nēme ihe-ike.
- 50 N'ihi nka ka m'gēkele Gi, Jehova, n'etiti mba ọzqo,
Aha-Gi ka m'gabuku kwa abū ḡma.
- 51 O nēme ka nzoputa eze-Ya di uku:
O nēme-kwa-ra onye nke Ya etere manu ebere,
Bü Devid, O nēme-kwa-ra nkpuruya ebere rue m'bē ebigh-ebi.

23 i Ma ndia bu okwu ikpe-azu nke Devid.

Ihe nke si n'ọnū Devid nwa Jesi puta,
Na ihe nke si n'ọnū nwoke ahu puta, bù onye emere ka o bilie,
Bayere onye nke Chineke Jekob etere manu,
Na onye nwere olu di utō n'ibū abū ḡma Israel:

- 2 Mọ nke Jehova kwuru site n'ọnnum, Okwu-Ya di kwa n'irem.
- 3 Chineke Israel siri,
Mu ka Oké Nkun: Israel gwara okwu:
Onye nāchi madu bu onye ezi omume,
Q nāchi n'egwu Chineke.
- 4 Q di kwa ka ihè ututu, mbe anyanwu nāwa,
Bú ututu igwe-oji nādigh;
Mbe ahiahia ndu nēpuputa n'ala,
Site n'omumu-anyanwu, site na miri-ozozo.
- 5 N'ihi na o bugh otú a ka ulom di n'ebé Chineke nō;
N'ihi na obuba-ndu ebigh-ebi ka Q haworo nyem,
Bú obuba-ndu edoworo n'usoro n'ihe nile, nke edebewo-kwa-ra:
N'ihi na nzoputam nile, na ihe-utø nile,
N'ezie Q gagh-eme ka o pute.
- 6 Ma ndi jøburu onwe-ha di ka ogwu anekopu ekopu, ha nile,
N'ihi na o bugh aka ka ejí ewere ha:
- 7 Ma nwoke nke nēmetu ha aka Gēnweju ígwè na osisi ube aka:
Agēwére kwa qku suresia ha n'önodu-ha.
- 8 Ndia bu aha ndi-dike, ndi Devid nwere; Josheb - bashebet onye-Tahkemonait, onye-isi nke ndi-ochi-agha; onye ahu bu Adino onye-Eznait: onye nēmegide nnù ndikom abua eburu n'otù ubò. 9 Nke so ya bu Eleeza nwa Dodai nwa onye Ahoa, bú otù onye n'etiti ndi-dike atø ahu ndi ha na Devid nō mbe ha rara onwe-ha nye rue qonwu n'etiti ndi Filistia ndi chikötara onwe-ha n'ebé ahu ibu agha, ma ndikom Israel rigoro: 10 onye ahu biliri, tibue ndi Filistia rue mbe ike gwuru aka-ya, aka-ya we rapara na imma-agha: Jehova we zoputa nzoputa uku n'ubochi ahu; ndi Israel we laghachi soro ya n'azu nání iyipu ihe di n'aru ndi eburu ebü. 11 Nke so ya bu Shama nwa Agi onye-Hararait. Ndi Filistia we chikota onwe-ha n'usu, ma òkè ubi di n'ebé ahu juputara na lentil; ma ndi Israel bapuru n'iru ndi Filistia. 12 Q we guzo onwe-ya n'etiti òkè ahu, naputa ya, tibue ndi Filistia: Jehova we zoputa nzoputa uku. 13 Ndikom atø n'etiti

orù ndi-isi na iri ahu we rida, biakute Devid n'owuwe - ihe - ubi rue obà Adulam; ma usu ndi Filistia amawo ulo-ikwū-ha na ndagwurugwu Refaim. 14 Ma Devid nō n'ebé ahu ewusiri ike mbe ahu, ma ebe-nguzo-ndi-agha ndi Filistia di na Bet-lchem mbe ahu. 15 Devid we chosie ike, si, Onye gême ka m'rúa miri sitere n'olùlù-miri Bet-lehem, nke di n'òn-u-uzø-ama? 16 Ndi-dike atø ahu we wapue qumuma-ulø-ikwū ndi Filistia, sere iniri n'olùlù-miri Bet-lehem, nke di n'òn-u-uzø-aina, ha we bürü ya, kutere Devid: nia o kwegh iñu ya, o we wusiere ya Jehova. 17 Q si, Ya burum ihe-árú, Jehova, ime ihe a: in'gāñu obara ndikom ahu ndi ji ndu-ha n'aka-ha nēje? o kwegh kwa iñu ya. Ihe ndia ka ndi-dike atø ahu mere. 18 Ma Abishai, bú nwa-nne Joab, nwa Zeruaia, onye ahu bu onye-isi ndikom atø ahu. Onye ahu feghari-kwa-ra ube-ya imegide ogu ndikom iri-na-ise, ha we ghø ndi eburu ebü, o we nwe aha n'etiti ndikom atø ahu. 19 Adigh-asopuru ya kari ndikom atø ahu? o we ghørø ha onye-isi: ma o rugh ndikom atø mbu ahu. 20 Benaia kwa, nwa Jehoiada, nwa nke nwoke bu dinkpà nke Kabzeel, onye di uku n'ime ihe, onye ahu tiburu umundikom abua nke Ariel nke Moab: onye ahu rida-kwa-ra tibue qdum n'etiti olùlù n'ubochi snow nēzò. 21 Onye ahu tibu-kwa-ra nwoke ahu, bú onye Ijipt, bú nwoke mara nma ile anya: ube di kwa n'aka onye Ijipt ahu; ma o ji nkpan'aka ridakuru ya, napu ube ahu n'aka onye Ijipt n'ike, were ube-ya bue ya. 22 Ihe ndia ka Benaia nwa Jehoiada mere, we nwe aha n'etiti ndi-dike atø ahu. 23 Anasopuru ya kari orù ndikom na iri ahu, ma o rugh ndikom atø mbu ahu. Devid we do ya ibà n'etiti ndi nānu okwu-ya.

24 Asahel nwa-nne Joab bu otù onye n'etiti orù ndikom na iri ahu; Elhanan nwa Dodo nke Bet-lehem; 25 Shama onye Harod, Elika onye Harod; 26 Hilez onye-Paltait, Ira nwa Ikesh onye Tekoa; 27 Abieza onye Anatot, Mebunai onye Husha; 28 Zalmon onye Ahoa, Mahari onye Netofa; 29 Hileb nwa Beana onye Netofa, Itai nwa Ribai nke Gibea umu Benjamin; 30 Benaia onye Piraton, Hidai nke

miri-iyi Gaash; 31 Abi-albon onye Araba, Azmavet onye Bahurim; 32 Eliahba onye Shaalabin, nke umu Jashen, Jonatan; 38 Shama onye - Hararait, Ahiam nwa Shara onye Ararait; 34 Elifelet nwa Ahasbai, nwa onye Meakat, Eliam nwa Ahitofel onye Gailo; 35 Hezro onye Kamel, Paarai onye Arab; 36 Igali nwa Netan nke Zoba, Bani onye Gad; 37 Zelek onye Amon, Naharai onye Beirot, onye nēbu ihe-agha Joab nwa Zeruaia; 38 Ira onye Jeta, Gareb onye Jeta; 39 Uraia onye Het: ha nile di orū ndikom na iri na asa.

24 1 Iwe Jehova we di kwa ọku ọzo megide Israel, O we kpalie Devid imegide ha, si, Je, guta Israel na Juda. 2 Eze we si Joab, bù onye-isi usu-ndi-agha, nke di n'aka-ya, Biko, jegharia n'ebu nile nke Israel, site na Dan we rue Bia-sheba, gukotanu ndi Israel, ka m'we mara ọnlu-ogugu ndi Israel. 3 Joab we si eze, Ka Jehova, bù Chineke-gi, tukwasi-kwa-ra ndi Israel, ka iba-uba ha bara ra, otu onye ọgu ise otu onye ọgu ise, ka anya onye-nwem, bù eze, hu kwa ya: ma onye-nwem, bù eze, n'ihi gini ka ihe a nātø ya utø? 4 Ma okwu eze di ike n'ebe Joab nq, na n'aru ndi-isi usu-ndi-agha. Joab na ndi-isi usu-ndi-agha we si n'iru eze pua igukota ndi ahu, bù Israel. 5 Ha we gabiga Jødan, ma ulo-ikwū-ha n'Aroea, n'aka-nri obodo ahu nke di n'etiti ndagwurugwu Gad, we rue Jeza: 6 ha we biarue Gilead, ru kwa ala Tahtim-hôdshi; ha we biarue Dan-jaan, je buruburu rue Zaidon, 7 biarue ebe ewusiri ike nke Taia, na obodo nile nke ndi-Haivait na ndi Kenean, purue Negeb Juda, nime Bia-sheba. 8 Ha we jegharia n'ala nile, biarue Jerusalem n'ogwugwu ọnwa iteghete na orù ubochi. 9 Joab we nye eze ọnlu-ogugu nke ngukota ọ gukotara ndi Israel: ma orù nnù ndikom ọgu uzø ise di n'Israel, ndi bu dinkpà ndi nāmiputa mma-agha; ndikom Juda di kwa orù nnù ndikom ọgu uzø atø na uzø abua na nnù iri.

10 Obi Devid we ta ya uta mbe ọ gusiri ndi Israel. Devid we si Jehova, Emehiewom nke-uku n'ihe m'meworo: ma ubu a, Jehova, biko, me ka ajo omume orù-Gi gabiga; n'ihi na emewom

ihe-nzuzu nke-uku. 11 Devid we bilie n'ututu, okwu Jehova we rue Gad nti, bù onye-amuma, onye-ohu-uzø nke Devid, si, 12 Je gwa Devid okwu, si, Otú a ka Jehova siri, Ihe atø ka Mu onwem nēbokwasi gi; rōputara onwe-gi otu nime ha, ka M'we me gi ya. 13 Gad we biakute Devid, gosi ya, si ya, O bu oké unwu arø asa gabiakute gi n'ala-gi? mà-qbù na i ganāhalaga n'iru ndi nākpaþu gi ọnwa atø, mbe ndi ahu nāchu gi? mà-qbù na ajo oria nēfe efe gādi n'ala-gi ubochi atø? ubu a mata, le kwa okwu m'gēweghachiri Onye nēzitem. 14 Devid we si Gad, Anqom na nkpà nke-uku: biko, ka ayi dabà n'aka Jehova; n'ihi na obi-ebere-Ya bara uba: ma ka m'ghara idabà n'aka madu. 15 Jehova we tiye ajo oria nēfe efe n'aru Israel site n'ututu we rue na mbe akara àkà: orù nnù ndikom uzø asato na nnù iri-na-ise we nwua n'etiti ndi Israel site na Dan we rue Bia-sheba. 16 Mo-ozzi we setipu aka-ya n'ebe Jerusalem di ibibi ya, Jehova we chègharia n'ihe ọjø ahu, we si mo-ozzi ahu nke nēbibi n'etiti ndi Israel, O zuwo; ubu a ra aka-gi. Ma mo-ozzi nke Jehova nq n'akuku ebe-nzocha-qka nke Arona onye Jebus. 17 Devid we gwa Jehova okwu, mbe ọ huru mo-ozzi ahu nke nētibù ndi Israel, ọ si, Le, mu onwem emehiewo, mu onwem emewo kwa ajo omume: ma ịgwè aturu ndia, gini ka ha mere? biko, ka aka-Gi digidem, digide kwa ulo nnam.

18 Gad we biakute Devid n'ubochi ahu, si ya, Rigo, me ka ebe-ichu-aja guzoro Jehova n'ebe-nzocha-qka nke Arona onye Jebus. 19 Devid we rigo dika okwu Gad si di, dika Jehova nyere n'iwu. 20 Arona we le anya, hu eze na ndi-orù-ya ka ha nāgabigakute ya: Arona we puta, kpø isi ala nye eze, kpuchie iru-ya n'ala. 21 Arona we si, Gini mere onye-nwem, bù eze, biakuteworo orù-ya? Devid we si, Izuru ebe-nzocha-qka-gi n'aka-gi, iwuru Jehova ebe-ichu-aja, ka ewe Ọochie ihe-otiti a n'ebe ndi Israel nq. 22 Arona we si Devid, Ka onye-nwem, bù eze. were ihe di nma n'anya-ya sure ọku. le, ehi iji chu aja-nsure-ọku, na ihe nzocha-qka nile na ihe ehi nile ka ha

buru nkú: 23 ihe a nile ka Aróna, bù eze, nyere eze. Aróna we si eze, Ka ihe-gi tó Jehova, bù Chinke-gi, utó. 24 Eze we si Aróna, É-é; kama aghaghm izuru ya n'aka-gi n'ónu-ahia: m'gagh-esure-kwa-ra Jehova, bù Chinekem, ájá-nsure-óku nke n'métiyegh ego o bulu.

Devid we were ogu shekel ola-ócha abua na iri zuru ebe-nzocha-óka ahu na chi ahu. 25 Devid we wuere Jehova ebe-ichu-aja n'ebe ahu, sure ájá-nsure-óku na ájá-udo. Ewe riota Jehova aririo bayerc ala ahu, ewe bochie ihe-otiti ahu n'ebe Israel nq.

AKWUKWÓ MBU NKE

NDI-EZE

1 Ma eze, bù Devid, ghørø zgadi, ubøchi ndu-ya nágwu; ha we chiri uwe kpuchie ya aru, ma aru-ya ekpogh òku. 2 Ndi-orù-ya we si ya, Ka ha chørø onye-nwem, bù eze, nwa-abøghø námagh nwoke: ka o guzo kwa n'íru eze, nékposo kwa ya aru òku; ka o dina kwa n'obi-gi, ka aru onye-nwem, bù eze, we kpo òku. 3 Ha we chø nwa-abøghø mara nma n'ókè-ala nile nke Israel, we chøta Abishag onye Shunem, me ka o biakute eze. 4 Nwa-abøghø ahu mara nma nke-uku; o we nékposo eze aru òku, je-kwa-ra ya ozi; ma eze amagh aru-ya. 5 Ma Adonaija nwa Hagit némeli onwe-ya elu, si, Mu onwem gábu eze: o we doziere onwe-ya ubø-ala, na ndi-inyinya, na ogu ndikom abua na iri ndi nába oso n'íru ya. 6 Ma o digh mbe nna-ya mere ihe némwuta ya n'ubøchi ndu-ya nile, si, Gini mere i meworo otú a? ozo kwa, onye ahu bu onye di nma n'aru nke-uku; nne-ya mu-kwa-ra ya mbe amusiri Absalom. 7 Okwu-ya we di n'ebe Joab nwa Zeruaia nq, na n'ebe Abaiata onye-nchu-aja nq: ha we so Adonaija némere ya aka. 8 Ma Zedok, bù onye-nchu aja, na Benaia nwa Jehoiada, na Netan, bù onye-amuma, na Shimai, na Rei, na ndi-dike ndi Devid nwere, esogh kwa Adonaija. 9 Adonaija we chiri igwé ewu na aturu na igwé ehi na anu mara abuba chua aja n'akuku nkume Zohelet, nke di n'akuku Enrogel; o we kpo umu-nne-ya nile, bù umu-ndikom eze, na ndikom nile nke Juda, bù ndi-orù eze; 10 ma o kpøgh Netan, bù onye-amuma, na Benaia, na

ndi-dike ahu, na Solomon, bù nwa-nnuya. 11 Netan we gwa Bat-sheba, bù nne Solomon, okwu, si, I nugh na Adonaija nwa Hagit aghøwo eze, ma Devid, bù onye-nwe-ayi, amagh? 12 Ma ubu a, biko, bia, ka m'dua gi odu, ka i we wepuga ndu-gi na ndu nwa-gi, bù Solomon. 13 Je bakuru eze, bù Devid, si ya, Onye-nwem, bù eze, o bugh gi onwe-gi nñuru orù-gi nwayi iyi, si, N'ezie Solomon nwa-gi gábu eze mbe m'nwusiri, ya onwe-ya gánókwasi kwa n'oche-ezem? o bu kwa gini mere Adonaija ghøworo eze? 14 Le, mbe i nq nákpayere eze uka n'ebe ahu, nñu onwem gëso kwa gi n'azu bata, kwujue okwu-gi nile. 15 Bat-sheba we bakuru eze rue ime-ulø: ma eze aghøwo agadi nke-uku: Abishag, bù nwayi Shunem, nême-kwa-ra eze ozi. 16 Bat-sheba we rube isi, kpø isi ala nye eze. Eze we si, Gini ka i náchø? 17 O si ya, Onye-nwem, gi onwe-gi were Jehova, bù Chinke-gi, iñuara orù-gi nwayi iyi, si, N'ezic Solomon nwa-gi gábu eze mbe m'nwusiri, ya onwe-ya gánókwesi kwa n'oche-ezem. 18 Ma ubu a, le, Adonaija aghøwo eze; ma ubu a, onye-nwem, bù eze, i magh ya: 19 o we chiri chi na anu mara abuba na igwé ewu na aturu riri nne chua aja, kpo kwa umu-ndikom nile nke eze, kpo kwa Abaiata, bù onye-nchu-aja, kpo kwa Joab, bù onye-isi usu-ndi-agha: ma o kpøgh Solomon, bù orù-gi. 20 Ma gi onwe-gi, onye-nwem, bù eze, anya Israel nile dikwasi gi, ka i we gosi ha onye gánókwasi n'oche-eze onye-nwem, bù

eze, mbe o nwusiri. 21 Ma emegh otu a, o gēru kwa, mbe onye-nwem, bù eze, soro nna-ya-hà dina n'ònwu, na agāgu mu onwem na nwam, bù Solomon, na ndi-nmehie. 22 Ma, le, mbe o no nākpayere eze uka, Netan, bù onye-amuma, bata-kwa-ra. 23 Ha we gosi eze, si, Le, Netan, bù onye-amuma. O we bata n'iru eze, kpø isi ala nye eze, kpuchie iru-ya n'ala. 24 Netan we si, Onye-nwem, bù eze, O bu gi onwe-gi siri, Adonaija gābu eze mbe m'nwusiri, ya onwe-ya gānokwasi kwa n'oche-ezem? 25 N'ihi na o ridawo ta, chirih ihi na anu mara abuba na igwè ewu na aturu riri nne chua aja, kpø kwa umundikom nile nke eze, kpø kwa ndi-isi usu-ndi-agha, kpø kwa Abaiata, bù onye-nchu-aja; ma, le, ha nēri ihe nāfū kwa ihe-óñuñu n'iru ya, si, Ka eze, bù Adonaija, di ndu. 26 Ma o kpøghm, obuná mu onwem, bù orù-gi, o kpøgh kwa Zedok, bù onye-nchu-aja, o kpøgh kwa Benaia nwa Jehoiada, o kpøgh kwa Solomon, bù orù-gi. 27 O gābu na ihe a sitere n'aka onye-nwem, bù eze, ma i megh ka ndi-orù-gi mara onye gānokwasi n'oche-eze onye-nwem, bù eze, mbe o nwusiri? 28 Eze, bù Devid, we za, si, Kporonum Bat-sheba. O we bata n'iru eze, guzo n'iru eze. 29 Eze we nua iyi, si, Jehova nādi ndu, Onye Ọputaworo nkpuru-obim na nkpabu nile, 30 n'ezie dika m'were Jehova, bù Chineke Israel, nūara gi iyi, si, N'ezie Solomon nwa-gi gābu eze mbe m'nwusiri, ya onwe-ya gānokwasi n'oche-ezem n'ònòdum; n'ezie otu a ka m'gēme ta. 31 Bat-sheba we rube isi kpuchie iru-ya n'ala, kpø isi ala nye eze, si, Ka onye-nwem, bù eze Devid, di ndu rue mbe ebigh-ebi. 32 Eze, bù Devid, we si, Kporonum Zedok, bù onye-nchu-aja, kpø kwa Netan, bù onye-amuma, kpø kwa Benaia nwa Jehoiada. Ha we bia n'iru eze. 33 Eze we si ha, Chirinu ndi-orù onye-nwe-unu tiyere onwe-unu, me ka Solomon, bù nwam, nōkwasi n'inyinya mule nke m'nwere, me-kwa-nu ka o ridarue Gaihon: 34 ka Zedok, bù onye-nchu-aja, na Netan, bù onye-amuma, te ya manu n'ece ahu ibu eze Israel: fù-kwanu opì, si, Ka eze, bù Solomon, di ndu. 35 Unu gēso kwa ya n'azu rigota, o

gābia kwa nōkwasi n'oche-ezem; ya onwe-ya gābu kwa eze n'ònòdum: o bu kwa ya ka m'nyeworo iwu ibu onyenndú Israel na Juda. 36 Benaia nwa Jehoiada we za ezc, si, Amen: ka Jehova, bù Chineke nke onye-nwem eze, si otu a. 37 Dika Jehova noyeworo onye-nwem, bù eze, Ya noyere Solomon otu a, me kwa ka oche-eze-ya di uku kari oche-eze onye-nwem, bù eze Devid. 38 Zedok, bù onye-nchu-aja, na Netan, bù onye-amuma, na Benaia nwa Jehoiada, na ndi Keret na ndi Pelet, we rida, me ka Solomon nōkwasi n'inyinya mule nke eze, bù Devid, me ka o jerue Gaihon. 39 Zedok, bù onye-nchu-aja, we si n'Ulo-ikwū were mpi manu ahu, te Solomon. Ha we fùa opì-ike; ndi Israel nile we si, Ka eze, bù Solomon, di ndu. 40 Ndi Israel nile we so ya n'azu rigo, ndi Israel nēbu kwa Ọjà, nānuri kwa oké Ọñu, ala we Ọawa n'olu-ha. 41 Adonaija na ndi nile akporø, bù ndi ya na ha no, we nu ya mbe ha onwe-ha risiri ihe. Joab we nu olu opì-ike ahu, si, Gini mere olu a nke obodo nāba aghara? 42 Mbe o no nēkwu okwu, le, Jonatan nwa Abaiata, bù onye-nchu-aja, biara: Adonaija we si, Bata; n'ihi na nwoke bu dinkpà ka i bu, o bu kwa ezi ozi Ọma ka i nēzì. 43 Jonatan we za, si Adonaija, N'ezie onye-nwe-ayi, bù eze Devid, emewo Solomon eze: 44 eze we ziga Zedok, bù onye-nchu-aja, na Netan, bù onye-amuma, na Benaia nwa Jehoiada, na ndi Keret na ndi Pelet, tiyere ya, ha emewo kwa ka o nōkwasi inyinya mule eze nwere: 45 Zedok, bù onye-nchu-aja, na Netan, bù onye-amuma, etewo kwa ya manu ibu eze na Gaihon: ha esiwo kwa n'ebe ahu rigo nānuri Ọñu, obodo we Ọa aghara. Nka bu olu unu nuworo, 46 Ozø kwa, Solomon anōkwasiwo n'oche-eze nke ala-eze. 47 Ozø kwa, ndi-orù eze biara igøzi onye-nwe-ayi, bù eze Devid, si, Chineke-gi me ka aha Solomon di nma kari aha-gi, me kwa ka oche-eze-ya di uku kari oche-eze-gi: eze we kpø isi ala n'elu ihe-ndina-ya. 48 Ozø kwa, otu a ka eze siri, Onye agoziri aṣøzi ka Jehova, bù Chineke Israel, bu, Onye nyeworom ta onye nānokwasi n'oche-ezem, anyam nāhu kwa ya. 49 Ndi nile akporø akpø ndi Adonaija nwere we ma

jijiji, bilie, je, nwoke o bula n'uzo-ya. 50 Ma Adonaija turu egwu n'ihi Solomon; o we bilie, je, jide mpi ebe-ichu-aja. 51 Ewe gosi Solomon, si, Le, Adonaija natu egwu eze, bu Solomon: ma, le, o jidewo mpi ebe-ichu-aja aka, si, Ka eze, bu Solomon, buru uzo nluaram iyi na o gagh-ewere mma-agha me ka oru-ya nwua. 52 Solomon we si, O buru na o ghø onye neme nke-oma, o digh otu nime agiri-isi-ya gada n'ala: ma o buru na ahuta ihe ojo n'aru ya, o ganwu kwa. 53 Eze, bu Solomon, we ziga, ha we me ka o si n'cbe-ichu-aja rida. O we bia kpø isi ala nye eze Solomon: Solomon we si ya, La n'ulo-gi.

2 1 Ma ubochi Devid biaruru nso ka o nwua; o we nye Solomon, bu nwaya, iwu, si, 2 Mu onwem n'eje n'uzo uwa nile: ma di ike, buru kwa nwoke; 3 debc kwa ihe-ndebe nke Jehova, bu Chineke-gi, ije n'uzo-Ya nile, idebe ukpuru-Ya nile, na ihe nile O nyere n'iwu, na ikpe-ya nile, na ihe-amá-Ya nile, dika ihe edere n'iwu Moses si di, ka i we nwe uche n'ihe o bula nke i neme, na n'ebe o bula i nèche iru-gi: 4 ka Jehova we me ka okwu-Ya guzosie ike nke O kwuru bayerem, si, O buru na umu-gi elezie uzo-ha anya, ijeghari n'irum n'ezi-okwu n'obi-ha nile na na nkpuru-obi-ha nile, agagh-ebipu n'ulo-gi onye nwe inodu n'oche-eze Israel, ka O kwuru. 5 Ozø kwa, gi onwe-gi amawo ihe Joab nwa Zeruaia merem, ihe o mere ndi-isi abua nke usu-ndi-agha nile nke Israel, bu Abneia nwa Nea na Amasa nwa Jeta, na o buru ha, we wusi obara agha n'udo. tiye obara agha n'ihe-çiké-ya nke di n'ukwu-ya, na n'akpukpo-ukwu-ya nke di n'ukwu-ya abua. 6 Gi me kwa dika amam-ihegi si di, ma ekwela ka isi-awo-ya rida n'ala-mo n'udo. 7 Ma mere umu Bazilai, bu onye Gilead, cbere, ka ha di kwa n'etiti ndi neri ihe na table nke gi: n'ihi na otu a ka ha biakuterem mbe m'çapuru n'ru Absalom, bu nwa-nne-gi. 8 Ma, le, o di n'aka-gi, bu Shimai nwa Gira, bu onye Benjamin, nke Bahurim, onye ya onwe-ya kocharaim nkocha joþuru onwe-ya n'ubochi m'jerc Mahanaim: ma ya onwe-ya ridara izutem na Jodan, m'we were Jehova nluara ya iyi, si, M'gagh-ewere mina-

agha me ka i nwua ma-oli. 9 Ma ubu a agula ya n'onye ikpe nãmagh, n'ihi na onye mara ihe ka i bu; i gãmara kwa ihe i gême ya, ma i gême ka isi-awo-ya rida n'ala-mo n'obara. 10 Devid we so nna-ya-ha dina n'qonwu, elie ya n'obedo Devid. 11 Ma ubochi Devid bu eze Israel di ogu arø abua: arø asa ka o bu eze na Hebron, oru arø na iri na ato ka o bu kwa eze na Jerusalem.

12 Solomon we nökwasí n'oche-eze Devid nna-ya: ewe me ka ala-eze-ya guzosis ike nke-uku. 13 Adonaija nwa Hagit we biakute Bat-sheba nne Solomon. O si, O bu n'udo ka i biaworo? O si, O bu n'udo. 14 O si kwa, Enwerem okwu igwa gi. O si, Kwue. 15 O si, Gi onwe-gi amawo na o bu mu nwe ala-eze, o bu kwa mu ka Israel nile doro iru-ha, ka m'buru eze: ma ala-eze chighariri, we ghø ihe diri nwa-nnem: n'ihi na o sitere n'aka Jehova diri ya. 16 Ma ubu a otu aririø ka mu onwem nariø n'aka-gi, achughachila irum. O si ya Kwue. 17 O si, Biko, si Solomon, bu eze, (n'ihi na o gagh-achughachi iru-gi,) ka o nyem Abishag, bu nwayi Shunem, na nwunye. 18 Bat-sheba we si, O dinma; mu onwein gägwara gi eze okwu. 19 Bat-sheba we bakuru eze, bu Solomon, igwa ya ckwu bayere Adonaija. Eze we bilie izute ya, we kpø isi ala nyc ya, nökwasí n'oche-eze-ya, diçbara nuc eze oche-eze; o we nodu n'aka-nri-ya. 20 O si, O bu aririø ntà ka mu onwem nariø n'aka - gi: achughachila irum. Eze we si ya, Riø, nnein: n'ihi na m'gagh-achughachi iru-gi. 21 O si, Ka ewere Abishag, bu nwayi Shunem, nye Adonaija, bu nwa-nne-gi, na nwunye. 22 Eze, bu Sclemon, we za, si nne-ya, N'ihi gini kwa ka gi onwe-gi nariø Adonaija Abishag, bu nwayi Shunem? riø-kwa-ra ya ala-eze; n'ihi na ya onwe-ya bu nwaninem nke-okenye; riø ya ala-eze, riø-kwa-ra Abaiata, bu onye-nchu-aja, riø-kwa-ra Joab nwa Zeruaia. 23 Eze, bu Solomon, we were Jehova nua iyi, si, Chineke mem otu a, mekwam ihe ozø otu a, asi na o bugh imegide ndu-ya ka Adonaija kwuworø okwu a. 24 Ma ubu a Jehova nadi ndu, Onye meworo ka m'guzosie ike, O me kwa ka

m'ñokwasi n'oche-eze Devid, bù nnam, Jehova Onye mewo-kwa-ram ulo, dika O kwuru, n'ezie agême ka Adonaija nwua ta. 25 Eze, bù Solomon, we zie ozi n'aka Benaia nwa Jehoiada; o we dakwasi ya, o we nwua. 26 Eze we si Abaiata, bù onye-nchu-aja, La n'Anatot, rue ubi-gi; n'ihi na nwoke kwasiri ɔnwu ka i bu: ma m'gagh-eme ka i nwua n'ubochi ta, n'ihi na i bürü ihe Onyenwe-ayi Jehova n'iru Devid, bù nnam, na n'ihi na ewedara gi n'ala n'ihe nile nke ewedara nnam n'ala nime ya. 27 Solomon we chupu Abaiata ka o ghara iburu Jehova onye-nchu-aja; ka o we me ka okwu Jehova rè, bù nke O kwuru bayere ulo Ilai nime Shailo. 28 Akukò ahu we rue Joab nti: n'ihi na Joab wezugara onwe-ya iso Adonaija n'azu, o bu ezie na o wezugagh onwe-ya iso Absalom n'azu. Joab we ɔalaga n'Ulo-ikwù Jehova, jide mpi ebe-ichu-aja. 29 Ewe gosi eze, bù Solomon, si, Joab ɔyalagawo n'Ulo-ikwù Jehova, ma, le, o nò n'akuku ebe-ichu-aja. Solomon we ziga Benaia nwa Jehoiada, si, Je, dakwasi ya. 30 Benaia we biarue Ulo-ikwù Jehova, si ya, Otù a ka eze siri, Puta. O si, È-è; kama n'ebe a ka m'gānwu. Benaia we weghachiri eze okwu, si, Otù a ka Joab kwuru, o bu kwa otù a ka o zaram. 31 Eze we si ya, Me dika o kwuworo, dakwasi ya, li kwa ya; ka i we si n'ebe m'nò na n'ebe ulo nnam nò wezuga ɔbara awusiri n'efu, nke Joab wusiri. 32 Jehovah gême kwa ka ɔbara-ya laghachi n'isi-ya, n'ihi na o dakwasiri ndikom abua bu ndi ezi omume na ndi di nma kari ya, o were mma-agha ɔue ha, ma nnam, bù Devid, amagh ya, bù Abnea nwa Nea, onye-isi usu-ndi-agha Israel, na Amasa nwa Jeta, onye-isi usu-ndi-agha Juda. 33 ɔbara-ha gālaghachi kwa n'isi Joab, na n'isi nkpuru-ya rue mbe ebigh-ebi: ma udo gādiri Devid, di-kwa-ra nkpuru-ya, di-kwa-ra ulo-ya, di-kwa-ra oche-eze-ya, rue mbe ebigh-ebi, site na Jehovah. 34 Benaia nwa Jehoiada we rigo, dakwasi ya, me ka o nwua; ewe lìe ya n'ulo-ya n'ozara. 35 Eze we tiye Benaia nwa Jehoiada n'ɔnqdu-ya ka o buru onye-isi usu-ndi-agha: Zedok, bù onye-nchu-aja, ka eze tiyere n'ɔnqdu Abaiata. 36 Eze we ziga kpø Shimai,

si ya, Wuere onwe-gi ulo na Jerusalem, biri n'ebe ahu, esi-kwa-la n'ebe ahu pua je ebe o bula. 37 O gēru kwa, n'ubochi i gāpu, gabiga miri-iyi Kidron, na i gāmara nke-ɔma na i ghagh inwu: ɔbara-gi gādi n'isi-gi. 38 Shimai we si eze, Okwu a di nma: dika onye-nwem, bù eze, kwuworo, otú a ka orù-gi gême. Shimai we biri na Jerusalem ɔtutu ubochi. 39 O rue, n'ogwugwu arø atø, na ndi-orù abua Shimai nwere ɔakuru Ekish, nwa Meaka, eze Gat. Ha we gosi Shimai, si, Le, ndi-orù-gi nò na Gat. 40 Shimai we bilie, jikwa inyinya-ibu-ya, jerue Gat, jekuru Ekish, ichø ndi-orù-ya: Shimai we je, me ka ndi-orù ya si na Gat biaghachi. 41 Ewe gosi Solomon na Shimai esiwo na Jerusalem je rue Gat, lata kwa. 42 Eze we ziga kpø Shimai, si ya, Èmeghm ka i were Jehovah nua iyi, m'we ɔara gi àmà, si, Mara nke-ɔma, na i ghagh inwu n'ubochi i gāpu je n'ebe o bula? i we sim, O di nma, bù okwu m'nuru. 43 O bu kwa gini mere i nēdebegh iyi Jehovah, na ihe enyere n'iwu nke m'nyere gi n'iwu? 44 Eze si-kwa-ra Shimai, Gi onwe-gi mara ihe ojø nile nke obi-gi mara, nke i mere Devid, bù nnam: Jehovah gême kwa ka ihe ojø gi laghachi n'isi-gi. 45 Ma eze, bù Solomon, bu onye agoziri agozi, agême kwa ka oche-eze Devid guzosie ike n'iru Jehovah rue mbe ebigh-ebi. 46 Eze we nye Benaia nwa Jehoiada iwu; o pua, dakwasi ya, o we nwua. Ewe me ka ala-eze guzosie ike n'aka Solomon.

3 1 Solomon we gho ogø Fero eze Ijipt, kuru nwa-nwayi Fero, me ka o bata n'obodo Devid, rue mbe o wusiri ulo-ya, na ulo Jehovah, na mbidi Jerusalem buruburu. 2 Náni na ndi Israel náchu aja n'ebe nile di elu, n'ihi na o digh ulo ewuru aha Jehovah rue mbe ahu. 3 Ma Solomon huru Jehovah n'anya, nēje ije n'ukpuru nile nke Devid, bù nna-ya: o bu náni na ya onwe-ya náchu aja, nēsure kwa ihe-nsure-óku nēsi isi utø n'ebe di elu.

4 Eze we jerue Gibeon ichu aja n'ebe ahu; n'ihi na nke ahu bu oké ebe di elu: nnù ájà-nsure-óku abua na ogu iri ka Solomon surere n'elü ebe-ichu-aja ahu. 5 Na Gibeon ka Jehovah mere ka Solomon hu Ya anya na nrø nke abali:

Chineke we si, Riø ihe M'gēnye gi. 6 Solomon we si, Gi onwe-gi emeworo orù-Gi, bú Devid nnam, ebere uku, dika o jere ije n'iru Gi n'ezi-okwu na n'ezi omume, na nime obi ziri ezi n'ebe I nq; I we debere ya ebere uku a, nye ya nwa-nwoke nke nānōkwasi n'oche-eze-ya, dika o di ta. 7 Ma ubu a, Jehova, bú Chinekem, Gi onwe-gi emewo orù-Gi eze n'önodu Devid, bú nnam: ma mu onwem bu nwatakiri; amaghm ipu apu na ibata abata. 8 Orù-Gi nq kwa n'etiti ndi-Gi I røputaworo, ndi bara uba, ndi anādigh-aguta ha, ndi anādigh-agu kwa ha qnū, n'ihi iba-uba-ha. 9 Ma nye orù-Gi obi nānu ihe ikpe ndi-Gi ikpe, ighøta ihe di iche n'etiti ezi ihe na ihe ojø; n'ihi na önye puru ikpe ndi-Gi nka di arø ikpe? 10 Okwu-ya we di nma n'anya Onye-nwe-ayi, na Solomon riøø ihe a. 11 Chineke we si ya, N'ihi na i riøø ihe a, ma i riøgh nye onwe-gi otutu ubøchi; i riøgh kwa ákù nye onwe-gi, i riøgh kwa ndu ndi-iro-gi; kama i riøworo onwe-gi nghøta inu ikpé; 12 le, emewom dika okwu-gi si di: le, enyewom i obi mara ihe na nke nāghøta ihe; ya mere o digh onye dika gi buru gi uzø nq, o digh kwa onye gëbili dika gi n'azu gi. 13 Ozø kwa, enyewom i ihe i náriøgh, ma ákù ma nsopuru, ya mere o digh nwoke o bula n'etiti ndi-eze gädi ka gi ubøchi-gi nile. 14 O buru kwa na i je ije n'uzom nile, idebe ukpurum nile na ihe nile M'nyere n'iwu dika nna-gi, bú Devid, jere, M'gême kwa ka ubøchi - gi di ogologo. 15 Solomon we teta, ma, le, o bu nrø: o we bata na Jerusalem, guzo n'iru ihe qhuba-ndu Onye-nwe-ayi, sure ajánsure-oku, chua aja-udo, mere ndi-orù-ya nile oké oriri.

16 Mþe ahu ndinyom abua, bú ndi nákwa iko, biakutere eze, guzo n'iru ya. 17 Otù nwayi we si, Biko, onye-nwem, Mu onwem na nwayi a nèbi n'otù ulo; m'we mua nwa mþe mu na ya nq n'ulo. 18 O rue, n'ubøchi nke-atø mþe m'musiri nwa, na nwayi a mu-kwa-ra nwa; ayi onwe-ayi nq kwa n'otù ebe; o digh onye ala qzø ayi na ya nq n'ulo, náni ayi abua nq n'ulo. 19 Nwa nwayi a we nwua n'abali; n'ihi na o dinakwasiri ya. 20 O we bilie n'etiti abali, kupu nwam n'akukum, ma orù-gi

nwayi náraru ura, o we døba ya n'obi-ya, ma nwa-ya nke nwuru anwu ka o døbara n'obim. 21 M'we bilie n'ututu inye nwam ara, ma, le, o nwuro: m'we tule ya n'ututu, ma, le, o bugh nwam nke m'muru. 22 Nwayi nke-qzø we si, É-é; kama nke di ndu bu nwam, nke nwuru anwu bu kwa nwa-gi. Ma nke-mbu nási, É-é; kama nke nwuru anwu bu nwa-gi, nke di ndu bu kwa nwam. Ha we kwue otù a n'iru eze. 23 Eze we si, Otù nwayi nási, Nka nke di ndu bu nwam, ma nwa-gi bu nke nwuru anwu: ma nke-qzø nási, É-é; kama nwa-gi bu nke nwuru anwu, ma nwam bu nke di ndu. 24 Eze we si, Wetaram mma-agha. Ha we weta mma-agha n'iru eze. 25 Eze we si, Kpowanu nwa di ndu abua, nye otù nwayi otù nkera, nye kwa nwayi nke-qzø nkera qzø. 26 Nwayi ahu nke nwere nwa di ndu we si eze, (n'ihi na afø chighariri ya n'aru nwa-ya,) o we si, Biko, onye-nwem, nyenu ya nwa di ndu, unu eme-kwa-la ka o nwua ma-qli. Ma nwayi nke-qzø nási, M'gagh-enwe ya, i gagh-enwe kwa ya; kpowanu ya. 27 Eze we za, si, Nyenu ya nwa di ndu, unu eme-kwa-la ka o nwua ma-qli: nwayi a bu nne-ya. 28 Israel nile we nu ikpe eze kpere; ha we tua egwu eze: n'ihi na ha huru na amam-ihe Chineke di nime ya, ime ihe ekpere n'ikpe.

4 1 Eze, bú Solomon, we buru eze Israel nile. 2 Ma ndia bu ndi-isi o nwere; Azaraia nwa Zedok bu onye-nchu-aja; 3 Elihoref na Ahaija, umundikom Shisha, bu ndi-ode-akwukwø; Jehoshafat nwa Ahailud bu onye-ncheta; 4 Benaia nwa Jehoiada bu onye-isi usu-ndi-agha; Zedok na Abaiata bu ndi-nchu-aja; 5 Azaraja nwa Netan bu onye-isi nke ndi edoro ndi-isi; Zabud nwa Netan bu onye-isi n'ije ozi na eyi eze; 6 Ahisha bu onye-isi ulo eze; Adonairam nwa Abda bu onye-isi usu ndi nèfè ofufé. 7 Solomon nwe-kwa-ra ndikom iri na abua edoro ndi-isi Israel nile, ndi názú eze na ulo-ya: nwoke o bula nime ha nwe izù eze otù onwa n'arø. 8 Ndia bu kwa aha-ha: Ben-hua, n'ugwu Efraim: 9 Ben-deka, nime Makaz, na nime Shaalbim na Bet-shemesh, na Ilon-bet-hanan: 10 Ben-hesed, n'Arubot; ya nwere Soko na ala

Hefa nile: 11 Ben-abinadab, n'ebe nile di elu nke Doa; Tafat nwa Solomon ka ọ nwere na nwunye: 12 Beana nwa Ahailud, nime Teanak na Megido, na Bet-shean nile nke di n'akuku Zaretan, n'okpuru Jezreel, site na Bet-shean rue Ebel-mehola, rue ofe Jokmeam: 13 Ben-geba, nime Remot-gilead; ya nwere Havot nke Jaia nwa Manase, nke di na Gilead; ya nwere akuku Agob, nke di na Beshan, ọgu obodo uku ato nke nwere mbidi na nkporo ọla: 14 Ahinadab nwa Ido, nime Mahanaim: 15 Ahimaaz, nime Naftali; onye ahu lu-kwa-ra Basemat nwa Solomon na nwunye: 16 Beana nwa Hushai, n'Asha na Bealot: 17 Jehoshafat nwa Parua, n'Isaka: 18 Shimai nwa Ila, nime Benjamin: 19 Gebca nwa Uri, n'ala Gillead, bù ala Sainon eze ndi-Amorait na nke Og, bù eze Beshan; ma nani ya bu onye edoro onye-isi nke di n'ala ahu. 20 Juda na Israel di otutu, dika ajà nke di n'akuku okè osimiri n'iba-uba, neri ihe, nānu kwa ihe-Ọnūnū, nānuri kwa Ọnū.

21 Solomon we nāchi ala-eze nile site n'Osimiri rue ala ndi Filistia, ru kwa okè-ala Ijipt: ha nēweta nso onyinye-inata-iru-oma, nēfè kwa Solomon ḥufufè ubochi nile nke ndu-ya. 22 Ihe-oriri Solomon nke diri otu ubochi bu kwa oru ọtutu cor na iri nke utu ọka flour, na ọgu ọtutu cor ato nke utu ọka; 23 ehi iri inara abuba, na oru ehi site n'ebe anāzù anu, na ọgu aturu ise, nāgugh ele, na imbada, na obo-miri, na ọkuku emere ka ha ma abuba. 24 N'ihi na ya onwe-ya nwere ike n'aru ndi nile bi n'ofe Osimiri, site na Tifsa we rue Geza, bù n'aru eze nile n'ofe Osimiri: ọ nwe-kwa-ra udo site n'ofe ọzo nile di ya buruburu. 25 Juda na Israel we birin na ntukwasi-obi, nwoke ọ bulu n'okpuru osisi vine ya na n'okpuru osisi fig ya, site na Dan we rue na Biasheba, ubochi nile nke Solomon. 26 Solomon nwe-kwa-ra oru nnu ulo uzo ise nke inyinya diri ubo-ala-ya, na oru nnu ndi-inyinya na nnu iri. 27 Ndi ahu edoro ndi-isi zu-kwa-ra eze, bù Solomon, na ndi nile nabiari table rke eze Solomon nso, nwoke ọ bulu n'ọnwa-ya: ha ekwagh ka ihe ọ bulu kó ukó. 28 Ha nēweta kwa ọka barley na okporo-ọka n'ebe ndi ahu edoro ndi-isi

nó, nwoke ọ bulu dika ihe ekpere ya n'ikpe si di, inye inyinya na inye inyinya ukwu ọsq.

29 Chineke nye-kwa-ra Solomon amam-ihe na nghota riri nne nke-uku, na obi sara mbara, dika ajà nke di n'usq okè osimiri. 30 Amam-ihe Solomon we ba uba kari amam-ihe umu Iranyanwu nile, kari kwa amam-ihe Ijipt nile. 31 O we mara ihe kari madu nile; kari Itan onye-Ezrahait, na Himan, na Kalkol, na Dada, bù umu-ndikom Mahol: aha-ya we di na mba nile ƙara ha buruburu. 32 O tua nnu ilu asa na ọgu iri: abu-ya di kwa nnu abua na ọgu iri na abu ise. 33 O kwu-kwa-ra okwu bayere osisi, site na cedar nke di na Lebanon we rue hyssop nke nēpuputa na mbidi: o kwu-kwa-ra okwu bayere anu, baye-kwa-ra anu-ufe, baye-kwa-ra ihe nākpu akpu, baye-kwa-ra azù. 34 Ha we si na ndi nile bia inu amam-ihe Solomon, si n'eze nile nke uwa, bù ndi nuru amam-ihe-ya.

5 1 Hairam, bù eze Taia, we zie ndi-oru-ya jekuru Solomon: n'ihi na ọ nuru na ya ka ha tere manu ibu eze n'ọnodu nna-ya: n'ihi na onye nāhu Devid n'anya ubochi nile ka Hairam bu. 2 Solomon we zigara Hairam ozi, si, 3 Gi onwe-si amawo Devid, bù nnam, na ọ pugh iwuru aha Jehovah, bù Chineke-ya, ulo n'ihi agha nke ƙara ya buruburu, rue mbe Jehovah tiyere ha n'okpuru Ọbu-ukwu-ya abua. 4 Ma ubu a Jehovah, bù Chinekem, emewo ka m'zuru ike buruburu; ọ digh onyenmegide, ọ digh kwa ihe ọjọ daputara ayi. 5 Ma, le, m'nāsi na m'gēwuru aha Jehovah, bù Chinekem, ulo, dika Jehovah gwara Devid, bù nnam, okwu, si, Nwagi, onye M'gētiyekwasi n'oche-eze-gi n'ọnodu gi, ya onwe-ya gēwuru aham ulo. 6 Ma ubu a nye iwu ka ha butuerem osisi cedar site na Lebanon; ndi-orum gēso kwa ndi-oru-gi; m'gēnye kwa gi ugwo-olu ndi-oru-gi dika ihe nile si di nke i gāsim: n'ihi na gi onwe-gi amawo na ọ digh nwoke n'etiti ayi mara ibutu osisi dika ndi Zaidon. 7 O rue, mbe Hairam nuru okwu nile nke Solomon, na ọ nūriri Ọnū nke-uku, si, Onye agoziri agoziri ka Jehovah bu ta, Onye nyeworo Devid nwa mara ihe ibu onye-isi ndi uku a. 8 Hairam

we zigara Solomon ozi, si, Anuwom ozi nke i ziterem: mu onwem gême ihe nile nātō gi utō bayere osisi cedar, baye-kwara osisi fir. 9 Ndi-orùm gēsi na Lebanon budarue ha oké osimiri: mu onwem gāba kwa ha ka ha se n'elu oké osimiri rue ebe ahu nke i gēziterem ozi, m'gātōsa kwa ha n'ebe ahu, gi onwe-gi gēburu kwa ha: gi onwe-gi gême kwa ihe nātōm utō, n'inye ulom nri. 10 Hairam we nēnye Solomon osisi cedar na osisi fir, bù ka ihe nile nātō ya utō ra. 11 Solomon we nye Hairam orù nnù ọtùtù cor uzo abua na nnù iri nke ọka wheat iburu ulo-ya ihe-oriri, na orù ọtùtù cor nke manu asuru asu: otú a ka Solomon nēnye Hairam kwaro. 12 Jehova nye-kwa-ra Solomon amam-ihe, dika O gwara ya; udo we di n'etiti Hairam na Solomon; ha abua we ba ndu.

13 Eze, bù Solomon, we weputa usu ndi nēfè ọfufè n'Israel nile; usu ahu ndi nēfè ọfufè bu orù nnù ndikom uzo atō na nnù iri-na-ise. 14 O ziga ha na Lebanon, orù nnù ndikom na nnù ise n'ọnwa na nbanwe: otù ọnwa ka ha nō na Lebanon, ọnwa abua n'ulo: Adonairam bu kwa onye-isi usu ndi nēfè ọfufè. 15 Solomon nwe-kwa-ra orù nnù ndikom uzo asatō na nnù iri-na-ise ndi nēbu ibu, na orù nnù ndikom uzo iri ndi nāwa ihe-owuwa n'ugwu; 16 nāgugh ndi-isi nke ndi edoro ndi-isi, bù ndi Solomon nwere, ndi bu isi n'iye-izi ahu, nnù ndikom asatō na ọgu ise, ndi nwere ike n'aru ndi ahu ndi nālu ọlu n'iye-izi ahu. 17 Eze we nye iwu, ha we bute nkume uku, nkume di oké ọnua-hia, iwere nkume awaputara awaputa tō ntō-ala ulo ahu. 18 Ndi-owu-ulō nke Solomon na ndi-owu-ulō nke Hairam na ndi Gebal we wa, dozie osisi na nkume iwu ulo ahu.

6 1 O rue, n'arō nke-nnù-na-ogu-anō site na mbe umu Israel siri n'ala Ijipt putasia, n'arō nke-anō nke Solomon bu eze Israel, n'ọnwa Ziv, nke bu ọnwa nke-abua, na o wubere Jehova ulo. 2 Ma ulo ahu nke eze, bù Solomon, wuru Jehova, ọgu cubit atō ka ogologoya di, orù cubit ka obosara-ya di, orù cubit na iri ka idi-elu-ya di. 3 Uzo-nbata kwa nke di n'iru ulo uku nke ulo ahu, orù cubit ka ogologoya di,

n'iru obosara ulo ahu; cubit iri ka obosara-ya di n'iru ulo ahu. 4 O we mere ulo ahu window ufodu di obodobo nime, kpa kwa nkpa n'èzi. 5 O wu-kwa-ra okpukpu-ulō n'akuku mbidi ulo ahu buruburu, bù mbidi nile nke ulo ahu buruburu, ma nke ulo uku Chineke ahu, ma nke ime-ime-ulō ahu: o me-kwa-ra ulo ntà nke akuku buruburu: 6 Okpukpu-ulō nke dikarisiri ala, cubit ise ka obosara-ya di, okpukpu-ulō nke-etiti kwa, cubit isi ka obosara-ya di, okpukpu-ulō nke-atō kwa, cubit asa ka obosara-ya di: n'ihi na o tiyere ngwe n'ulo ahu buruburu n'èzi, ka ihe we ghara ibà na mbidi ulo ahu. 7 Ulo ahu, mbe anēwu ya, ejì nkume nke awazuru awazu mbe ebutere ya wue ya: anugh kwa otùtù ma-qbū anyu-ike ma-qbū ihe-qlu o bu'a nke igwè n'ulo ahu, mbe anēwu ya. 8 Onu-uzo nke ulo ntà nke akuku nke-etiti di n'akuku aka-nri nke ulo ahu: ha we si n'uzo-nrigo nke nāga buruburu nārigo n'ulo ntà nke-etiti, si kwa na nke-etiti je rue nke-atō. 9 O we wue ulo ahu, wusia ya; o we were ibo na ariri osisi cedar kpue ulo ahu. 10 O wue okpukpu-ulō n'aru ulo ahu nile, cubit ise ka idi-elu-ha di: ha we dabere n'ulo ahu n'osisi cedar.

11 Okwu Jehova we biakute Solomon, si, 12 Ulo a nke gi onwe-gi nēwu, o buru na i jegharia n'ukpurum nile, o buru kwa na i me ihe rule M'kpere n'ikpe, o buru kwa na i debe ihe nile M'nyere n'iwu ijeghari nime ha; M'gême kwa ka okwum guzosie ike n'ebé i nō, bù nke M'gwara Devid, bù nna-gi. 13 M'gēbi kwa n'etiti umu Israel, M'gagh-arapu kwa ndim, bù Israel.

14 Solomon we wue ulo ahu, wusia ya. 15 O were ibo osisi cedar wue mbidi ulo ahu nime; site n'ala ulo rue mbidi nke okpukpu, o were osisi machita ha nime: o were ibo osisi fir machita ala ulo. 16 O were ibo osisi cedar wue ebe di orù cubit n'azu ulo ahu, site n'ala ulo rue mbidi: o were ha wuere ya nime, ibu ime-ime-ulō, ibu ebe nsø kachasi ebe nsø nile. 17 Ulo ahu, nke ahu bù, ulo uku Chineke nke di n'iru ya, di Ọgu cubit abua n'ogologo. 18 Osisi cedar di kwa n'aru ulo ahu nime, nke apiri ihe-

opipi, bù afufa-ohia na okoko-osisi wara awa: ime ulo ahu nile bu osisi cedar; o digh nkume ahuruanya. 19 O dozi-kwa-ra ime-ime-ul o n'etiti ulo ahu nime, itiye ibe obuba-ndu Jehova n'ebe ahu. 20 Ma n'iru ime-ime-ul o ahu di orù cubit n'ogologo, na orù cubit n'obosara, na orù cubit n'idi-elu-ya; o machita ya ola-edo makarisiri nma: o were kwa osisi cedar machita ebe-ichu-aja. 21 Solomon we were ola-edo makarisiri nma machita ulo ahu nime: o me ka iyaba ola-edo gabiga n'iru ime-ime-ul o ahu; o machita kwa ya ola-edo. 22 O machita-kwa-ra ulo ahu nile ola-edo, rue mbe amachitazuru ulo nile: o were kwa ola-edo machita ebe-ichu-aja ahu nile bu nke diri iime-ime-ul o ahu. 23 O me-kwa-ra cherubim abua nke osisi manu olive n'ime-ime-ul o ahu, cubit iri ka elu-ha di. 24 Cubit ise ka otù nkù cherub di, cubit ise ka nkù nke-ozø nke cherub di kwa: site na nsotu nkù-ya we rue nsotu nke-ozø nke nkù-ya di cubit iri. 25 Cubit iri ka cherub nke-ozø di kwa: cherubim abua ahu nwere otù ɔtütù na otù opipi. 26 Idi-elu otù cherub di cubit iri, otù a ka cherub nke-ozø di kwa. 27 O we tiye cherubim n'etiti ime-ul o: ha we ḥasa nkù cherubim ahu, nkù nke otù we metu mbidi, nkù cherub nke-ozø n̄emetu kwa mbidi nke-ozø; nkù-ha n̄emeturita onwe-ha, nkù na nkù, n'etiti ulo ahu. 28 O machita cherubim ola-edo. 29 O pi-kwa-ra mbidi nile nke ulo ahu buruburu n'ebubu nke ihe-ɔpipi, bù cherubim na nkume na okoko-osisi wara awa, n'ime na n'èzi. 30 O machita-kwa-ra ala ulo ahu ola-edo, n'ime na n'èzi. 31 O me ibo-uzø osisi manu olive tiye n'onu-uzø ime-ime-ul o ahu: ɔfiere-uzø na awara-uzø abua bu otù uzø n'uzø ise nke mbidi. 32 Ibo-uzø abua ahu bu osisi manu olive; o pia n'el u ha ihe-ɔpipi, bù cherubim na nkume na okoko-osisi wara awa, o machita ha ola-edo; o tisa kwa ola-edo n'aru cherubim. na n'aru nkume. 33 Otù a ka o me-kwa-ra awara-uzø abua nke osisi manu olive itiye n'onu-uzø ulo uku Chineke, site n'otù uzø n'uzø anø nke mbidi; 34 na ibo-uzø abua nke osisi fir; ibewa-uzø abua nke otù ibo-uzø nàga buruburu, ibewa-uzø abua nke ibo-uzø nke-ozø

nàga kwa buruburu. 35 O pia n'el u ha cherubim na nkume na okoko-osisi wara awa: o were ola-edo nke emere ka o dabà n'el u ihe eburu ebubu machita ha. 36 O were ariri nkurne awara awa atø na otù ariri osisi cedar awara awa wue ogige ime-ime. 37 N'arø nke-anø ka atø n'ala ulo Jehova, n'onwa Ziv. 38 Ma n'arø nke-iri-na-otù, n'onwa Bul, nke bu onwa nke-asatø, ka ewusiri ulo ahu n'ihe-ya nile na n'ikpè-ya nile. O we nø aro asa n'iwu ya.

7 1 Ma Solomon nø arø iri na atø n'iwu ulo nke aka ya, o we wubie ulo-ya nile. 2 O we wue ulo oké ohia Lebanon; ogu cubit ise ka ogologo-ya di, ogu cubit abua na iri ka obosara-ya di kwa, orù cubit na iri ka idi-elu-ya di, o di n'el u ariri anø nke ogidi osisi cedar, osisi cedar awara awa di kwa n'el u ogidi ahu. 3 Ewere osisi cedar kpuchie ya n'el u, n'el u ogu ulo ntà nke akuku abua na ise, nke di n'el u ogidi; iri na ise n'otù ariri. 4 Onodu window di kwa n'ariri atø, ebe nleputa-anaya di kwa na ncherita-iru ebe nleputa-anaya n'okpukpu atø. 5 Onu-uzø nile na awara-uzø nile nwere akuku anø ra nrata, n'onodu window: ebe nleputa-anaya di kwa na ncherita-iru ebe nleputa-anaya n'okpukpu atø. 6 O me-kwa-ra uzø-nbata nke ogidi; ogu cubit abua na iri ka ogologo-ya di, orù cubit na iri ka obosara-ya di kwa; uzø-nbata di kwa n'iru ha; ogidi na nbata-uzø di kwa n'iru ha. 7 O me-kwa-ra uzø-nbata nke oche-eze ebe o ganekpe ikpe, bù uzø-nbata ikpè: ewere kwa osisi cedar kpuchie ya site n'ala ulo rue ala ulo. 8 Ma ulo-ya ebe o nèbi, bù ogige ozø nke di nime uzø-nbata, o di ka olu a si di. O wu-kwa-ra ulo nye nwa-nwayi Fero, (bù nwayi nke Solomon luru na nwunye,) dika uzø-nbata nka. 9 Eji nkume di oké onu-ahia wu ndia nile, bù nkume awara awa, dika ɔtütù si di, nkume eji mma-nkwø kwø, n'ime na n'èzi, bù site na ntø-ala rue ndobi-ya, na n'èzi rue ogige uku ahu. 10 Ntø-ala-ya bu kwa nkume di oké onu-ahia, bù nkume uku, nkume di cubit iri, na nkume di cubit asatø. 11 Nkume nke di oké onu-ahia di kwa n'el u, dika ɔtütù nke osisi awara awa si di, na osisi cedar. 12 Ogige uku nke di buruburu nwe-

kwa-ra ariri ato nke nkume awara awa, na otu ariri nke osisi cedar awara awa; obunà dika ogige ime-ime ulo Jehova si enwe, na dika uzø-nbata ulo si enwe.

13 Eze Solomon we ziga si na Taia kuputa Hairam. 14 Nwa nke nwayi di-ya nwuru ka o bu, sitere n'ebu Naftali, ma nna-ya bu nwoke Taia, bu okpu-ola; o juputara n'amam-ihe na nghota na ihe-omuma, ije ozi o bula n'ola. O we biakute eze, bu Solomon, je ozi-ya nile. 15 O we kpua ogidi ola abua, cubit iri na asato ka idi-elu otu ogidi di: ogho cubit iri na abua ba-kwa-ra ogidi nke-abua buruburu. 16 O me-kwa-ra isi abua nke ola awuru awu, itiye n'elu ogidi: cubit ise ka idi-eiu otu isi di, cubit ise ka idi-elu isi nke-ozø di kwa. 17 Ihe-økpukpa, bu ihe emere ka ha vie ihe-økpukpa, na ihe aturu atu, bu ihe emere ka ha yie iyaba, diri isi nke di n'elu ogidi abua; asa diri otu isi, asa di-kwa-ra isi nke-ozø. 18 O me ogidi abua ahu; ariri abua dikwasi otu ihe-økpukpa buruburu, ikpuchi isi nke di n'elu pomegranate: otu a ka o me-kwa-ra isi nke-ozø. 19 Isi nke di n'elu ogidi n'uzø-nbata ahu bu ihe emere ka ha yie urodi, cubit anø. 20 Ma isi di kwa n'elu ogidi abua ahu n'elu, na ncherita-iru afø nke di n'akuku ihe-økpukpa: pomegranate di ogu iri, n'ariri nke dikwasi isi nke-ozø buruburu. 21 O guzo ogidi abua ahu n'uzø-nbata nke ulo uku Chineke: o guzo ogidi aka-nri, kpø aha-ya Jakin: o guzo ogidi aka-ekpe, kpø aha-ya Boaz. 22 Ma n'elu ogidi ihe di nke emere ka o yie urodi: ewe luzue oлу ogidi abua ahu. 23 O me-kwa-ra oké osimiri awuru awu, cubit iri site n'otu onu-ya rue onu-ya nke-ozø, o di buruburu buruburu, cubit ise ka idi-elu ya di: eriri nke oru cubit na iri ba-kwata ya buruburu. 24 Afufa-øchia di kwa n'okpuru onu-ya buruburu nke naba ya buruburu, iri di n'otu cubit, naba oké osimiri ahu buruburu: afufa-øchia ahu di ariri abua, awuru mbe awuru ya. 25 O nèguzo n'elu ehi iri na abua, ato nèche iru n'Ugwu, ato nèche iru n'Qdida-anyanwu, ato nèche iru na Ndida, ato nèche iru n'Qwuwa-anyanwu: oké osimiri ahu we dikwasi ha n'elu, azu-ha nile di kwa nime. 26 Ibidi-ya di otu ntù-øbu-aka; emere

onu-ya dika aneme onu iko, dika okoko urodi: nnu bath ise ka o nñagide. 27 O me ihe-ndòkwasi iri nke ola; cubit anø ka ogologo otu ihe-ndòkwasi di, cubit anø ka obosara-ya di kwa, cubit ato ka idi-elu-ya di kwa. 28 Ma nka bu otu emere ihe-ndòkwasi: hanwere ihe-njikø, bu ihe-njikø n'etiti nkwukota-ya: 29 Ọdum na ehi na cherubim di n'ihe-njikø rike di n'etiti nkwukota ahu; ihe-ndòkwasi dikwasi na nkwukota n'elu: ihe aturu atu nke emere ka o yie ihe-nkwuba di kwa n'okpuru Ọdum nile na ehi nile. 30 Ihe-ndòkwasi o bula nwere wheel ola anø, na axle ola: ukwu-ya anø nwere ubu: n'okpuru ite osisa-miri ahu ka ubu ahu akpuru akpu di, n'akuku ihe aturu atu o bula. 31 Onu-ya nime isi-ya na n'elu di otu cubit: onu-ya di kwa buruburu, otu emere ihe-ndòkwasi, otu cubit na nkera cubit: ihe-øpipi dikwasi kwa n'ønu-ya, ihe-njikø nile ha nwere akuku anø ra nrata, ha adigh buruburu. 32 Wheel anø ahu di n'okpuru ihe-njikø: aka wheel di n'ihe-ndòkwasi: idi-ela otu wheel di otu cubit na nkera cubit. 33 Otu emere wheel niie di ka esi eme wheel ubo-ala: aka nile ha, na azu nile ha, na ihe nile nèjikota ha, na etiti nile ha, awuru ha nile awu. 34 Ubu anø di na nkuku anø nke ihe-ndòkwasi o bula: ubu-ya sitere n'ihe-ndòkwasi ahu. 35 Ihe di buruburu buruburu, nke idi-elu-ya di nkera cubit, di n'elu ihe-ndòkwasi ahu: aka-ya nile na ihe-njikø-ya nile, nke di n'elu ihe-ndòkwasi ahu sitere na ya. 36 O hue ebubu cherubim na Ọdum na nkuru n'elu mbadamba aka-ya nile, na n'elu ihe-njikø-ya nile, dika onodu di efu nke ebe o bula si di, ha na ihe aturu atu buruburu. 37 Otu a ka o mere ihe-ndòkwasi iri ahu: ha nile nwere otu Ọwuwu, na otu Ọtütü, na otu Ọpipi. 38 O me kwa ite osisa-miri iri nke ola: ogu bath abua ka otu ite osisa-miri nñagide: cubit anø ka ite osisa-miri o bula di: otu ite osisa-miri di n'elu ihe-ndòkwasi o bula n'ihe-ndòkwasi iri ahu. 39 O tiye ihe-ndòkwasi ahu, ise n'akuku aka-nri ulo ahu, ise n'akuku aka-ekpe ulo ahu: o tiye kwa oké osimiri ahu n'akuku aka-nri ulo ahu n'akuku Iru-anyanwu, na ncherita iru Ndida. 40 Hairam me-kwa-ra ite osisa-miri nile,

na osekè nile, na ọkwa-nwusa nile. Hairam we jebie ozi nile nke ọ jere eze, bú Solomon, n'ulo Jehova: 41 ogidi abua ahu, na ọkwa abua nke isi nke di n'elu ogidi abua; na ihe-ọkpukpa abua ahu ikpuchi ọkwa abua nke isi nke di n'elu ogidi; 42 na nnù pomegranate ahu nke diri ihe-ọkpukpa abua ahu; bú ariri pomegranate abua bayere otù ihe-ọkpukpa, ikpuchi ọkwa abua nke isi nke di n'iru ogidi; 43 na ihe-ndokwasi iri ahu, na ite ọsisa-miri iri ahu nke di n'elu ihe-ndokwasi; 44 na otù oké osimiri ahu, na ehi iri na abua ahu nke di n'okpuru oké osimiri; 45 na ite nile, na osekè nile, na ọkwa-nwusa nile: ma ihe ndia nile, nke Hairam mere eze, bú Solomon, n'ulo Jehova, bu ọla nēbu maramara. 46 Na buruburu-ala Jōdan ka eze wuru ha, n'ala uro n'etiti Sukot na Zaretan. 47 Solomon we dọba ihe ahu nile ghara itù ha, n'ihi na ha bara uba nke-uku nke-uku: achọputagh ọtütù ọla ahu. 48 Solomon me-kwa-ra ihe nile nke di n'ulo Jehova: ebe-ichu-aja ọla-edo, na table nke achicha iru Chineke di n'elu ya, ọ bu ọla-edo: 49 na ihe-idọba-oriỌna, ise n'aka-nri, ise n'aka-ekpe, n'iru ime-ime-ulø ahu, ha bu ọla-edo makarisiri nma; na ekoko-osisi nile, na oriỌna nile, na nkpa nile, ha bu ọla-edo; 50 na iko nile, na ihe-ikpakepu-Ọku nile, na ọkwa-nwusa nile, na ngaji nile, na ihe-igu-Ọku nile, ha bu ọla-edo makarisiri nma; na ihe-nkoye-ibo nile, ma nke diri Ọnu-uzọ ime-ime ulø ahu, bú ebe nsø kachasi ebe nsø nile, ma nke diri Ọnu-uzọ ulø, bú ulø uku Chineke, ha bu ọla-edo. 51 Ewe jezue ozi nile nke eze, bú Solomon, jere n'ulo Jehova. Solomon we webata ihe nile Devid, bú nna-ya, doro nsø, bú ọla-Ọcha, na ọla-edo, na ihe nile, ọ we tiye ha n'ulo-ákù nke ulø Jehova.

8 1 Mbe ahu Solomon kpokötara ndi-okenye Israel, na ndi-isi nile nke ebo nile ha, bú ndi-isi ulø nke ndi bu nna umu Israel, ibiakute eze, bú Solomon, nime Jerusalem, isi n'obodo Devid, nke ahu bu Zaion, bugota ihe Ọbuba-ndu Jehova. 2 Ndikom nile nke Israel we kpokötara onwe-ha biakute eze, bú Solomon, n'ememe, n'ọnwa Etanim, nke ahu bu ọnwa nke-asá. 3 Ndi-

okenye nile nke Israel we bia, ndi-nchu-aja we bulie ihe ahu. 4 Ha we bugota ihe Jehova, na ulo-ikwù nzute, na ihe nsø nile nke di n'Ulo-ikwù ahu; ndi-nchu-aja na ndi Livai we bugota ha. 5 Eze, bú Solomon, na nzuko nile nke Israel, bú ndi nēzukọta n'ebe ọ nō, nøyere ya n'iru ihe ahu, nāchu n'ajà igwè ewu na aturu na igwè ehi, nke anādigh-agu ha Ọnu, nke anādigh-aguta kwa ha n'ihi iba-uba-ha. 6 Ndi-nchu-aja we bubata ihe Ọbuba-ndu Jehova n'ebe-ya, nime ime-ime-ulø nke ulø ahu, rue ebe nsø kachasi ebe nsø nile, rue n'okpuru nkù cherubim. 7 N'ihi na cherubim nābasa nkù-ha rue ebe ihe ahu, cherubim we nēkpuchi ihe ahu na nkpa-n'aka-ya abua n'elu. 8 Nkpán'aka we di ogologo, ewe hu isi nkpa-n'aka site n'ebe nsø n'iru ime-ime-ulø ahu; ma adigh-ahu ha n'èzí: ha we di n'ebe ahu, rue ta. 9 O digh ihe di n'ihe ahu, ọ bu nání mbadamba nkume abua nke Moses dòbara n'ebe ahu na Horeb, mbe Jehova na umu Israel bara ndu, mbe ha siri n'ala Ijipt puta. 10 O rue, mbe ndi-nchu-aja siri n'ebe nsø puta, na igwe-oji juputara ulø Jehova, 11 ndi-nchu-aja we ghara inwe ike iguzo ije ozi n'ihi igwe-oji ahu: n'ihi na ebube Jehova juputara ulø Jehova.

12 Mbe ahu Solomon siri, Jehova asiwo na O gèbi n'oké Ọchichiri. 13 N'ezie ewuworam I ulø obibi, bú Ọnọdu guzosiri ike ebe I gèbi rue mbe ebigh-ebi. 14 Eze we chigharia iru-ya, Ọzvie nkpoköta nile nke Israel: nkpoköta nile nke Israel nēguzo kwa. 15 O si, Onye agoziri agozi ka Jehova, bú Chineke Israel, bu, Onye were Ọnu-Ya gwa Devid, bú nnam, okwu, were kwa aka-Ya mezue ya, si, 16 Site n'ubochi mbe M'mere ka ndim, bú Israel, si n'Ijipt puta, arọputagh obodo n'ebo nile nke Israel iwu ulø, ka aham we di n'ebe ahu; ma arọputaram Devid ibu onye-isi ndim, bú Israel. 17 O we di n'obi Devid, bú nnam, iwuru aha Jehova, bú Chineke Israel, ulø. 18 Jehova we si Devid, bú nnam, N'ihi na ọ di n'obi-gi iwuru aham ulø, i there nke-oma na ọ di n'obi-gi: 19 otù ọ di, gi onwe-gi agagh-ewu ulø ahu: kama, nwa-gi nwoke nke nesi n'úkwùgi puta, onye ahu gēwuru aham ulø.

20 Jehova emewo kwa ka okwu-Ya nke O kwuru guzosie ike; m'we bilie n'önodu Devid, bú nnam, nökwasí n'oche-eze Israel, dika Jehova kwuru, m'we wuere aha Jehova, bú Chineke Israel, ulo, 21 doro ibe ahu önodu n'ebe ahu, bú ibe nke ọbuba-ndu Jehova di n'ebe ahu, bú ọbuba-ndu nke Ya na nna-ayi-hà ọbara, mbe O mere ka ha si n'ala Ijipt puta.

22 Solomon we guzo n'iru ebe-ichu-aja Jehova n'iru nkporokta nile nke Israel, we basa ọbu-aka-ya abua n'ebe elu-igwe di: 23 o si, Jehova, bú Chineke Israel, o digh Chineke dika Gi, n'elu-igwe di n'elu, ma-Ọbu n'elu uwa di n'okpuru; I nēdebere ndi-orù-Gi ọbuba-ndu na ebere, bú ndi were obi-ha nile nējeghari n'iru Gi: 24 I debeworo orù-Gi Devid, bú nnam, ihe I gwara ya: I we were Ọnu-Gi kwue, were kwa aka-Gi mezue ya, otú o di ta. 25 Ma ubu a, Jehova, bú Chineke Israel, debere orù-Gi Devid, bú nnam, okwu nke I gwaworo ya, si, O digh nwoke o bula i nwere agébipu n'irum n'inokwasi n'oche-eze Israel; nání o buru na umugi elezi uzø-ha anya, ijeghari n'irum dika i jeghariworo n'irum. 26 Ma ubu a, Chineke Israel, biko, ka okwu-Gi kwesi ntukwasi-obi, nke I gwara orù-Gi, bú Devid nnam. 27 Ma o bu ezie na Chineke gèbi n'elu uwa? le, elu-igwe na elu-igwe nke elu-igwe agagh-anagide Gi; ulo a nke m'wuworo, o gési kwa ana rue inagide Gi? 28 Ma che iru n'ekpere orù-Gi, na n'aririø-amara-ya, Jehova, bú Chinekem, ige nti iti-nkpu na ekpere orù-Gi nékpe n'iru Gi ta: 29 ka anya-Gi abua we násaghe n'ebe ulo a di abali na ehishie, bú n'ebe ebe ahu di nke I siworo, Aham gādi n'ebe ahu: ige nti ekpere nke orù-Gi gékpe n'ebe ebe a di. 30 Ge kwa nti aririø-amara orù-Gi, na nke ndi-Gi, bú Israel, mbe ha nékpe ekpere n'ebe ebe a di: Gi onwegi nuru kwa n'ebe obibi-Gi, n'elu-igwe; mbe I nuworo, Gi ọbaghara. 31 Ihe o bula nke nwoke gémehie nime ya megide madu-ibe-ya, ewe tukwasi ya iyi ime ka o nua, iyi ahu we bia n'iru ebe-ichu-aja-Gi n'ulo a: 32 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, me kwa, kpe ndi-orù-Gi ikpe, igu onye némehi iwu n'onye némehi iwu, itukwasi uzø-ya n'isi-ya;

na igu onye ezi omume n'onye ezi omume, inye ya dika ezi omume-ya si di. 33 Mbe anetibù ndi-Gi, bú Israel, n'iru onye-iro, n'ihi na ha némehie megide Gi; o buru na ha alaghachikute Gi, kwuputa aha-Gi, kpe ekpere, riø Gi amara n'ulo a: 34 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, ọbaghara nmechie ndi-Gi, bú Israel, me ka ha lata n'ala nke I nyere ndi bu nna-ha. 35 Mbe ebochiri elu-igwe, mbe miri-ozuzo nādigh kwa, n'ihi na ha némehie megide Gi; o buru na ha ekpere n'ebe ebe a di, kwuputa aha-Gi, si na nmechie-ha laghachi, n'ihi na I nēweda ha n'ala: 36 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, ọbaghara nmechie ndi-orù-Gi, na nke ndi-Gi, bú Israel, n'ihi na I nēzí ha ezi uzø nke ha ganéje ije nime ya; Gi me kwa ka miri zokwasi ala-Gi, nke I nyeworo ndi-Gi ibu ihe-nketa. 37 Mbe oké unwu gādi n'ala, mbe ajo ọria nke nēfe efe gādi, mbe nchakpø gādi, ma-Ọbu Ọmuma-ebu, ma-Ọbu igurube, ma-Ọbu Ọbubu; mbe onye-iro-ha gānōchigide ha n'agha n'ala nke Ọnu-uzø-ama nile ha; ihe-otiti o bula, ọria o bula; 38 ekpere o bula, aririø o bula, nke gādiri madu o bula, ma-Ọbu nke gādiri ndi-Gi nile, bú Israel, ndi gāmara, nwoke o bula ihe-otiti nke obi-ya, o we basa Ọbu-aka-ya abua n'ebe ulo a di: 39 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, bú Ọnodu obibi-Gi guzosiri ike, ọbaghara, me kwa, nye nwoke o bula dika uzø-ya nile si di, onye I mara obi-ya; (n'ihi na Gi onwe-gi amawo obi umu madu nile, nání Gi;) 40 ka ha we tua egwu Gi ubochi nile nke ha onwe-ha nēbi n'elu ala ahu nke I nyere nna-ayi-hà. 41 Ozø kwa, ihe bayere onye ala ozø, nke o bugh na ndi-Gi, bú Israel, ka o sitere, ma o siwo n'ala di anya bia n'ihi aha-Gi; 42 (n'ihi na ha gānu aha uku Gi, na aka-Gi di ike, na ogwe-aka-Gi esetiri eseti;) mbe o gābia kwa kpe ekpere n'ebe ulo a di; 43 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, bú Ọnodu obibi-Gi guzosiri ike, me dika ihe nile si di nke onye ala ozø ahu nākpoku Gi; ka ndi nile nke uwa we mara aha-Gi, itu egwu Gi, dika ndi-Gi, bú Israel, si eme, na imara na akpokwasiri aha-Gi n'ulo a nke m'wuworo. 44 Mbe ndi-Gi gāpu ibuso onye-iro-ha agha, n'uzø o bula I

gēziga ha, ha we kpere Jehova n'uzo obodo ahu nke I roputaworo, na n'ebe ulo a di nke m'wuworo aha-Gi: 45 Gi nuru kwa n'elu-igwe ekpere-ha na aririq-amara-ha, mezie ikpē-ha. 46 Mbe ha gēmehie megide Gi, (n'ihi na o digh madu o bula nke nādigh-emehie,) I we wesa ha iwe, rara ha nye n'iru onye-iro-ha, ndi nādota ha n'agha ewe dota ha n'agha je n'ala onye-iro, n'ebe di anya ma-qbū n'ebe di nso; 47 ha we chegharia n'obi-ha n'ala ebe adotara ha n'agha, we chigharia, riq Gi amara n'ala ndi nādota ha n'agha, si, Ayi emehiewo, me ajo omume, mebie iwu-Gi; 48 o buru kwa na ha ewere obi-ha nile, were kwa nkpuru-obi-ha nile, laghachikute Gi n'ala ndi-iro-ha, bù ndi dötara ha n'agha, ha ewe kpere Gi n'uzo ala-ha, nke I nyere ndi bu nna-ha, na obodo ahu nke I roputaworo, na ulo nke m'wuworo aha-Gi: 49 Gi nuru kwa n'elu-igwe, bù ɔnɔdu obibi-Gi guzosiri ike, ekpere-ha na aririq-amara-ha, mezie ikpē-ha; 50 Gi baghara kwa ndi - Gi ndi mehieworo megide Gi, na njehie-ha nile nke ha jehieworo megide Gi; Gi nye kwa ha ka enwe obi-ebere n'aru ha n'iru ndi nādota ha n'agha, ka ha we nwe obi-ebere n'aru ha: 51 n'ihi na ndi-Gi na ihe-nketa-Gi ka ha bu, ndi I mere ka ha si n'ala Ijipt, n'etiti oké ɔku igwè ahu, puta: 52 ka anya-Gi abua we nāsaghe n'aririq-amara orù-Gi, na n'aririq-amara ndi-Gi, bù Israel, ige nti ha na nkporu nile ha nākpoku Gi. 53 N'ihi na Gi onwe-gi kewaputara ha n'etiti ndi nile nke uwa, iburu Gi ihe-nketa, dika I kwuru n'aka Moses, bù orù-Gi, mbe I mere ka nna-ayi-hà si n'Ijipt puta, Onye-nwe-ayi, bù Jehova.

54 O rue, mbe Solomon kpebiri ekpere a nile na aririq-amara a nile nye Jehova, na o siri n'iru ebe-ichu-aja Jehova bilie, site n'ibu ikperè-ya abua n'ala, site kwa n'ime ka aka-ya abua basa n'ebe elu-igwe di. 55 O we guzo, were oké olu gozie nkporokta nile nke Israel, si, 56 Onye agoziri agozzi ka Jehova bu, Onye nyeworo ndi-Ya, bù Israel, izu-ike, dika ihe nile nke O kwuru si di: o digh otù okwu dapuru n'okwu-Ya nile di nma, nke O kwuru n'aka Moses, bù orù-Ya. 57 Ka Jehova, bù Chineke-ayi, nøyere ayi, dika O nøyere nna-ayi-

hà: ka Q ghara irapu ayi, ka Q ghara kwa ibanari ayi: 58 ka Q we wezuga obi-ayi ka ha biakute Ya, ije ije n'uzo-Ya nile, na idebe ihe nile Q nyere n'iwu, na ukpuru-Ya nile, na ikpē-Ya nile, nke Q nyere nna-ayi-hà n'iwu. 59 Ka okwum ndia, nke m'jiri riq amara n'iru Jehova, di kwa nso Jehova, bù Chineke-ayi, ehihie na abali, ka Q we mezie ikpē orù-Ya, na ikpē ndi-Ya, bù Israel, ihe ubochi n'ubochi-ya: 60 ka ndi nile nke uwa we mara na Jehova, Ya onwe-ya bu Chineke; onye ɔzø adigh. 61 Ka obi-unu zu kwa okè n'ebe Jehova, bù Chineke-ayi, nq, ijeghari n'ukpuru-Ya nile, na idebe ihe nile Q nyere n'iwu, otù o di ta. 62 Eze, ya na Israel nile, nāchu kwa aja n'iru Jehova. 63 Solomon we chua ihe àjà nke àjà-udo nke o churu nye Jehova, bù orù nnù ehi uzø abua na nnù iri-na-ise, na orù nnù aturu uzø iri-na-ise. Eze na umu Israel nile we ra ulo Jehova nye Chineke. 64 N'ubochi ahu ka eze doro etiti ogige nke di n'iru ulo Jehova nsø; n'ihi na o churu aja-nsure-ɔku na onyinye-inata-iru-ɔma na abuba àjà-udo n'ebe ahu: n'ihi na ebe-ichu-aja ɔla nke di n'iru Jehova di ntà kari inagide àjà-nsure-ɔku, na onyinye-inata-iru-ɔma, na abuba àjà-udo. 65 Solomon we me ememe na mbe ahu, ya na Israel nile, nkporokta uku, site na nbata Hemat rue miri-iyi Ijipt, n'iru Jehova, bù Chineke-ayi, ubochi asa na ubochi asa, bù ubochi iri na anø. 66 N'ubochi nke-asatø o zilagara ndi Israel, ha we gozie eze, la n'ulo-ikwū-ha nānuri ɔnù, obi di kwa ha nma, n'ihi ezi ihe nile nke Jehova mere Devid, bù orù-Ya, nke Q me-kwa-ra Israel, bù ndi-Ya.

9 1 O rue, mbe Solomon wubiri ulo Jehova, na ulo eze, na ihe nile nke di Solomon ezi nma n'obi nke tɔrø ya utø ime, 2 na Jehova mere ka Solomon hu Ya anya nke ubò abua, dika Q mere ka o hu Ya anya na Gibeon. 3 Jehova we si ya, Anuwom ekpere-gi na aririq-amara-gi, nke i riqworø n'irum: edowom ulo a, nke i wuworo, nsø, itiye aham n'ebe ahu rue mbe ebigh-ebi; anyam abua na obim gädi kwa n'ebe ahu ubochi nile. 4 Ma gi onwe-gi, o buru na i jegharia n'irum, dika Devid, bù nna-gi, jeghariri, n'izu-okè nke obi, na n'izi-ezi,

ime dika ihe nile si di nke M'nyeworo gi n'iwu, o buru na i debe ukpurum nile na ikpém nile; 5 M'gême kwa ka oche-eze ala-eze-gi n'isi Israel guzosie ike rue mbe ebigh-ebi; dika M'gwara Devid, bù nna-gi, okwu si, O digh nwoke o bula i nwere agēbipu n'inokwasi n'oche-eze Israel. 6 Ma o buru na unu esi n'isom laghachi ma-oli, unu onwe-unu ma-obju umu-unu, unu-we ghara idebe ihe nile M'nyere n'iwu na ukpurum nile nke M'tiyeworo n'iru unu, unu we je fè chi ozø ofufè, kpø isi ala nye ha: 7 M'gēbipu kwa Israel n'elu ala nka nke M'nyeworo ha; M'gësi kwa n'irum tupu ulo a, nke M'doworo nsø nye aham; Israel gaghø kwa ilu na ihe-ákukù n'etiti ndi ozø nile: 8 ulo a kwa, nke kachasi elu, o gëju onye o bula nke nágabiga ya anya, o gáma oso; ha gäsi kwa, N'ihi gini ka Jehova meworo ala nka na ulo a otù a? 9 Ha gäsi kwa, O bu n'ihi na ha rapuru Jehova, bù Chineke-ha, Onye mere ka ndi bu nna-ha si n'ala Ijipt puta, ha we jide chi ozø, kpø isi ala nye ha, fè ha ofufè: n'ihi ya ka Jehova meworo ka ihe ojo a nile biakwasi ha.

10 O rue, n'ogwugwu orù arø, nke Solomon wuru ulo abua nime ha, bù ulo Jehova na ulo eze, 11 (ma Hairam, bù eze Taia, were osisi cedar, were kwa osisi fir, were kwa ola-edo, yere Solomon aka, dika ihe nile si di nke nàtø ya utø,) na eze Solomon nyere Hairam orù obodo n'ala Galili mbe ahu. 12 Hairam we si na Taia puta ihu orù obodo ahu nke Solomon nyere ya; ma ha ezigh ezi n'anya-ya. 13 O we si, Gini bu obodo ndia nke i nyeworom, nwa-nnem? O we kpø ha ala Kabul, rue ta. 14 Hairam we zigara eze ogu talent ola-edo isi.

15 Ma nka bu ihe kpatara usu ndi nèfè ofufè nke eze, bù Solomon, weputara; iwu ulo Jehova, na ulo nke aka ya, na Milo, na mbidi Jerusalem, na Hezoa, na Megido, na Gezea. 16 N'ihi na Fero, bù eze Ijipt, rigor, were Gezea, sure ya n'oku, bue ndi Kenean ndi bi n'obodo ahu, were ya nye nwa-ya nwayi, bù nwunye Solomon, ka o buru ihe idu-ulo. 17 Solomon we wue Gezea, na Bet-horon di n'okpuru, 18 na Bealat, na Tema n'ozara, n'ala-ya, 19 na obodo nile nke nchikobata-ihe nke Solomon nwere, na obodo nile nke

ubø-ala-ya, na obodo nile nke ndi-inyinya-ya, na ihe di Solomon ezi nma n'obi, bù nke di ya ezi nma n'obi iwu na Jerusalem, na nime Lebanon, na n'ala nile o nàchi. 20 Ma ndi nile fòduru n'etiti ndi-Amorait, na ndi Het, na ndi-Perizait, na ndi-Havait, na ndi Jebus, ndi nèsitegh n'umu Israel; 21 umu-ha ndi fòduru inochi ha n'ala, ndi umu Israel nápugh iwezuga ka ebibie ha, Solomon we si nime ha weputa usu ndi nèfè ofufè, bù ndi-orù, rue ta. 22 Ma o digh orù Solomon mere site n'umu Israel: kama ndi ahu bu ndikom agha, na ndi-orù-ya, na ndi-isi-ya, na ndi-ochi-agha-ya, na ndi-isi ubø-ala-ya na ndi-inyinya-ya. 23 Ndia bu ndi-isi nke ndi ahu edoro ndi-isi, ndi bu ndi-isi n'ozì ançjere Solomon, nnù madu na ogu asa na iri, ndi nwere ike n'aru ndi nàlu olu n'iye-ozì ahu. 24 Otù o di, nwa-nwayi Fero siri n'obodo Devid rigorue ulo-ya nke Solomon wuru nye ya: mbe ahu ka o wuru Milo. 25 Ubò atø n'arø ka Solomon surere ája-nsure-oku na ájudo nye Jehova n'elu ebe-ichu-aja nke o wuru, o we sure ihe-nsure-oku nèsi isi utø tiyere ya n'elu ebe-ichu-aja nke di n'iru Jehova. O we wuzue ulo ahu.

26 Eze, bù Solomon, me-kwa-ra ubø n'Ezion-geba, nke di n'akuku Ilot, n'usø Oké Osimiri Uhie, n'ala Edom. 27 Hairam we zie ndi-orù-ya n'ubø-ya, bù ndi-ubø ndi mara oké osimiri, ha na ndi-orù Solomon. 28 Ha we biarue Ofia, si n'ebe ahu weta ola-edo, nnù talent na orù talent, wetara eze, bù Solomon.

10 1 Eze-nwayi Sheba we nànu akukø Solomon bayere aha Jehova, o we bia iwere ilu di iche iche nwa ya. 2 O biarue Jerusalem, ya na usu di ọtutu nke-uku, camel nèbu uda di iche iche, na ola-edo bara uba nke-uku, na nkume di okè ọnù-ahia: o we biakute Solomon, gwa ya okwu nile nke di ya n'obi. 3 Solomon we gosi ya okwu-ya nile: o digh okwu o bula ezonariri eze nke o nègosigh ya. 4 Eze-nwayi Sheba we hu amam-ihe nile nke Solomon, na ulo nke o wuru, 5 na ihe-oriri nke table-ya, na nnødu nke ndi-orù-ya, na nguzo nke ndi nèjere ya ozi, na uwe-ha, na ndi-obu-ihe-óñufiu-ya, na ájá-

nsure-oku-ya nke o nēsure n'ulo Jehova; mō adigh kwa nime ya ọzọ. 6 Q we si eze, Ezi-okwu ka okwu ahu bu nke m'nuru n'alām bayere okwu-gi nile, baye - kwa - ra amam - ihe - gi. 7 Ma ekweghm okwu ahu, rue mbe m'biara, anyam abua we hu ya: ma, le, egosighm nkera-ya: i tukwasiwo amam-ihe na idinma n'akukọ nke m'nuru. 8 Ndi ihe nāgara nke-oma ka ndikom-i bu, ndi ihe nāgara nke-oma ka ndi-orù-gi ndia bu, ndi nēguzo n'iru gi mbe nile, ndi nānu amam-ihe-gi. 9 Ka Jehova, bú Chineke-gi, buru onye agoziri agozí, Onye ihe-gi tōrō Ya utō, itiyekwasi gi n'oche-eze Israel: ọ bu n'ihi na Jehova huru Israel n'anya rue mbe ebigh-ebi ka O doro gi eze, ime ihe ekpere n'ikpe na ezi omume. 10 Q nye eze ọgu talent ọla-edo isi, na uda di iche iche bara uba nke-uku, na nkume di oké ọnū-ahia: ọ digh uda biara ọzọ nke di ka ụda ahu n'iba-uba, bú nke eze-nwayi Sheba nyere eze, bú Solomon. 11 Ọzọ kwa, ubo Hairam, nke siri n'Ofia bute ọla-edo, ha siri n'Ofia bubata osisi almug bara uba nke-uku, na nkume di oké ọnū-ahia. 12 Eze we were osisi almug ahu mere ulo Jehova, me-kwa-ra ulo ezc, ihe-ndabere, ọ were kwa ha mere ndi nābù abù ubo-akwara na une: osisi almug di otú a abiagh, ahugh kwa ha, rue ta. 13 Eze, bú Solomon, nye-kwa-ra eze-nwayi Sheba ihe nile nātō ya utō, ihe ọ bula ọ riqorō, nāgugh ihe ọ nyere ya dika aka eze, bú Solomon, si di. Q we chigharia la n'ala-ya, ya onwe-ya na ndi-orù-ya.

14 Ma ọtutu ọla-edo nke biakutere Solomon n'otù arọ di nnù talent ọla-edo na ọgu iri-na-atō na isi, 15 nāgugh ihe ndikom ndi nējeghari izu ahia wetara, na ọzuzu-ahia nke ndi nāzu ahia, na ọla-edo nke eze nile nke ndi gwara ọgwa, na ọla-edo nke ndi nāchi ala. 16 Eze, bú Solomon, we me ọgu ọta uku iri, ha bu ọla-edo etisara etisa: nnù shekel ọla-edo na ọgu iri bara n'otù ọta uku. 17 Q me-kwa-ra ọgu ọta iri-na-ise, ha bu ọla-edo etisara etisa; pound ọla-edo atō bara n'otù ọta: eze we tiye ha n'ulo oké ọhia Lebanon. 18 Eze me-kwa-ra oké oche-eze ọdu, machita ya ọla-edo anuchara anucha. 19 Oche-eze ahu nwere ihe-nrigo isi, oche-eze ahu nwe-kwa-ra elu

di buruburu n'azu ya: aka di kwa n'otù akuku na n'akuku nke-ozọ n'ebe ọnodu-ya, ọdum abua nēguzo kwa n'akuku aka ahu. 20 Ọdum iri na abua we nēguzo n'ebe ahu n'elu ihe-nrigo isi ahu n'otù akuku na n'akuku nke-ozọ: emegh ya otú a nye ala-eze ọ bula. 21 Ihe nile Solomon nwere, bú nke ejí anú ihe, bu ọla-edo, ihe nile nke ulo oké ọhia Lebanon bu kwa ọla-edo makarisirinma: ọ digh nke bu ọla-ocha; agugh ya n'ihe ọ bula n'ubochi Solomon. 22 N'ihi na eze nwere ubo Tashish n'oké osimiri tiyere ubo Hairam: otù ubo n'arọ atō ka ubo Tashish nābia, nēbute ọla-edo, na ọla-ocha, na ọdu, na enwe, na ekwuru-ulø. 23 Eze, bú Solomon, we di uku kari eze nile nke uwa n'ákù na n'amam-ihe. 24 Uwa nile we nāchø iru Solomon, inu amam-ihe-ya, nke Chineke tiyere n'obi-ya. 25 Ndi ahu nēbute kwa, nwoke ọ bula onyinye-inata-iru-oma-ya, ihe ọla-ocha, na ihe ọla-edo, na uwe, na ihe-ekike-agha, na uda di iche iche, na inyinya, na inyinya mule, ihe anēnye n'arọ n'arọ-ya. 26 Solomon we chikọta ubo-ala na ndi-inyinya: ọ we nwe nnù ubo-ala atō na ọgu iri, na orú nnù ndi-inyinya na nnù iri, ọ we do ha n'obodo ubo-ala, na n'ebe eze nō na Jerusalem. 27 Eze we me ọla-ocha ka ọ di ka nkume na Jerusalem, ọ me-kwa-ra osisi cedar ka ha di ka osisi sycomore nke di n'ebe di ala ala n'uba. 28 Anēme kwa ka inyinya Solomon nwere si n'Ijipt puta; n'usu ka ndi-ahia eze nānara ha, otù usu n'ọnū-ahia-ya. 29 Otù ubo-ala we rigota si n'Ijipt puta na nnù shekel ọla-ocha na ọgu iri, na otù inyinya n'ogu shekel asa na iri: otù a ka ha nēweputara eze nile nke ndi Het, nēweputa-kwa-ra ndi-eze Siria, site n'aka-ha.

11 1 Ma eze, bú Solomon, huru ọtutu ndinyom ala ọzọ n'anya, tiyere nwa-nwayi Fero, ndinyom Moab, ndinyom Amon, ndinyom Edom, ndinyom Zaidon, ndinyom Het; 2 bú ndi sitere na mba ndi Jehova siri umu Israel, Unu abala n'etiti ha, ndi ahu aba-kwa-la n'etiti unu: n'ezie ha gēwezuga obi-unu ka o so chi nile ha: ndi ahu ka Solomon rapara n'ihu-n'anya. 3 Q we nwe nnù ndinyom na ọgu iri-na-ise, bú umu ndi-isi, na ọgu ndi-iko-nwayi iri-na-ise: ndinyom-ya we

wezuga obi-ya. 4 O rue, na mbe agadi Solomon, na ndinyom-ya wezugara obi-ya ka o so chi ozq: obi-ya ezugh kwa okè n'ebé Jehova, bú Chineke-ya, nq, dika obi Devid, bú nna-ya. 5 Solomon we jeso Ashtoret, bú chi ndi Zaidon, jeso kwa Milkom, bú ihe-árú ndi Amon. 6 Solomon we me ihe joró njo n'anya Jehova, q jesozugh kwa Jehova, dika Devid, bú nna-ya, mere. 7 Mbe ahu Solomon wubere ebe di elu nye Kemosh, bú ihe-árú Moab, n'ugwu nke di n'iru Jerusalem, nye kwa Molek, bú ihe-árú umu Amon. 8 Otú a ka q me-kwa-ra ndinyom-ya nile, bú ndi ala ozq, ndi nēsure ihe-nsure-qku nēsì ísi utq, nāchu-kwa-ra chi nile ha aja.

9 Jehova we wesa Solomon iwe, n'ihi na ewezugara obi-ya n'ebé Jehova nq, bú Chineke Israel, Onye mere ka q hu Ya anya ubò abua, 10 Onye nye-kwa-ra ya iwu bayere ihe a, ka q ghara ijeso chi ozq: ma q debegh ihe ahu nke Jehova nyere n'iwu. 11 Jehova we si Solomon, N'ihi na nka di n'aka-gi, i we ghara idebe qbuha-ndum na ukpurum nile, nke M'nyeworo gi n'iwu, aghaghdm idowapu ala-eze n'aru gi, nye orù-gi. 12 Q bu nání na q bugh n'ubochi-gi ka M'gême ya, n'ihi Devid, bú nna-gi: q bu n'aka nwa-gi ka M'gadawapu ya. 13 Otú q di, q bugh ala - eze - gi nile ka M'gadawapu; otú ebo ka M'gênye nwa-gi, n'ihi Devid, bú orùm, na n'ihi Jerusalem, nke M'ròputaworo.

14 Jehova we me ka onye-nmegide biliere Solomon, bú Hedad, onye Edom: na nkpuru eze n'Edom ka o sitere. 15 O rue, mbe Devid nq n'Edom, mbe Joab, bú onye-isi usu-ndi-agha, rigoro ili ndi eburu ebu, na o tiburu nwoke q bula n'Edom; 16 (n'ihi na qnwa isi ka Joab na Israel nile nqduru n'ebé ahu, rue mbe o bipusiri nwoke q bula n'Edom;) 17 Hedad we ńalaga, ya onwe-ya na ndikom Edom ufodù n'etiti ndi-orù nna-ya tiyere ya, ibà n'Ijipt; ma Hedad bu nwa-okoro ntà. 18 Ha we si na Midian bilie, biarue Peran: ha we si na Peran chiri ndikom tiyere onwe-ha, bata n'Ijipt, biakute Fero, bú eze Ijipt; q we nye ya ulo, si ka enye ya nri, q nye-kwa-ra ya ala. 19 Hedad we huta amara n'iru Fero nke-uku, q we nye ya nwa-nne nwunye-ya na nwunye, bú nwa-nne

Tahpenes nwunye eze. 20 Nwa-nne Tahpenes we muara ya Genubat, bú nwa-ya nwoke, onye Tahpenes mere ka q rapu ara n'etiti ulo Fero: Genubat we nq n'ulo Fero n'etiti umu-ndikom Fero. 21 Ma Hedad nuru n'Ijipt na Devid soro nna-ya-hà dina n'qonwu, na Joab, bú onye-isi usu-ndi-agha, anwuwo kwa, Hedad we si Fero, Zilagam, ka m'we la n'alam. 22 Fero we si ya, Ma gini nákq gi onwe-gi n'ebé m'nq, na, le, i nácho ila n'ala-gi? Q si, Q digh ihe köröm: otú q di, zilagam nq.

23 Chineke we me ka onye-nmegide ozq biliere ya, bú Rezon nwa Eliada, onye ńanariri Hedadeza eze Zoba, bú onye-nwe-ya: 24 q chikqta ndikom n'ebé q nq, ghø onye-isi usu ndi nápunara madu ihe, mbe Devid buru ndi Zoba: ha we jerue Damaskos, biri nime ya, buru eze na Damaskos. 25 Q we ghørø Israel onye-nmegide ubochi nile nke Solomon, tiyere ihe qjø nke Hedad mere: ike Israel we gwusia ya, q we buru eze Siria.

26 Ma Jeroboam nwa Nebat, onye Efrata nke Zerida, bu orù Solomon nwere, aha nne-ya bu Zerua, nwayi di-ya nwuru, q welí-kwa-ra aka-ya megide eze. 27 Ma nka bu ihe kpatara o ji welie aka-ya megide eze: Solomon wuru Milo, mechie ntipú obodo Devid, bú nna-ya. 28 Nwoke ahu, bú Jeroboam, bu dike nke bu dinkpà: Solomon we hu nwa-okorobia ahu, na onye nēje ozi nke-oma ka q bu, q we me ya ka q buru onye-nlekqta ibù nile nke ulo Josef. 29 O rue, na mbe ahu, na Jeroboam siri na Jerusalem pua, onye-amuma, bú Ahaija, bú onye Shailo, we chota ya n'uzq; ma Ahaija nēwere uwe qhu yikwasí n'aru-ya; ha abua nq kwa iche, nání ha, n'qchia. 30 Ahaija we jide uwe qhu abu nke di n'aru ya, dowa ya na ndowa iri na abua. 31 Q si Jeroboam, Chiri n'onwe-gi ndowa iri: n'ihi na otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri, Le, M'nàdawapu ala-eze a n'aka Solomon, M'gênye kwa gi ebo iri: 32 (ma q gënwe otú ebo ahu, n'ihi orùm, bú Devid, na n'ihi Jerusalem, bú obodo nke M'ròputaworo n'ebé nile nke Israel:) 33 n'ihi na ha arapuwom, kpø isi ala nye Ashtoret, bú chi ndi Zaidon, nye kwa Kemosh, bú chi Moab, nye

kwa Milkom, bú chi umu Amon; ha ejegh kwa ije n'uzoní nile, ime ihe ziri ezi n'anyam, na idebe ukpurum nile na ikpéni nile, dika Devid, bú nna-ya, mere. 34 Ma M'gagh-ewepu ala-eze nile n'aka-ya: kama onye-isi ka M'gēdo ya ubochi nile nke ndu-ya, n'ihi Devid, bú orùm, onye M'rōputara, n'ilii na o debere ihe nile M'nyere n'iwu na ukpuruni nile: 35 ma M'gēwepu ala-eze n'aka nwa-ya, were ya nye gi, bú ebo iri. 36 Ma nwa-ya ka M'gēnye otù ebo, ka Devid, bú orùm, we nwe oriøna ubochi nile n'irum na Jerusalem, bú obodo nke M'rōputaworo Onwem itiye aham n'ebe ahu. 37 Ma gi ka M'gēwere, i gābu kwa eze n'ihe nile nke nkpuru-obi-gi nāchosi ike, i gābu kwa eze Israel. 38 O gēru kwa, o buru na i nu ihe nile M'gēnye gi n'iwu, o buru kwa na i je ije n'uzom nile, me ihe ziri ezi n'anyam, idebe ukpurum nile na ihe nile M'nyere n'iwu, dika Devid, bú orùm, mere; na M'gānøyere gi, wukwa-ra gi ulo kwesiri ntukwasí-oóí, dika M'wuru Devid, M'gēnye kwa gi Israel. 39 M'gēweda kwa nkpuru Devid n'ihi nka, ma o bugh ubochi nile. 40 Solomon we chọ ime ka Jeroboam nwua: Jeroboam we bilie, balaga n'Ijipt jekuru Shaishak, bú eze Ijipt, o we nō n'Ijipt rue ṣonwu Solomon.

41 Ma okwu Solomon nile nke fôduru, na ihe nile O mere, na amam-ihe-ya, cdegh ihe ahu n'akwukwø okwu Solonion? 42 Ma ubochi nile Solomon bu eze Israel nile nime Jerusalem di ogu arø abua. 43 Solomon we so nna-ya-hà dina n'ṣonwu, elie ya n'obodo Devid, bú nna-ya: Rehoboam, bú nwa-ya, we buru eze n'ṣonodu ya.

12 1 Rehoboam we jerue Shekem: 2 n'ihi na Shekem ka Israel nile biaruru, ime ya eze. 2 O rue, mbe Jeroboam nwa Nebat nuru ya, (ma onye ahu nānø n'Ijipt rue mbe ahu, ebe o siri n'iru Solomon, bú eze, balaga, Jeroboam we biri n'Ijipt, 3 ha we ziga, kpø ya;) na Jeroboam na nkporokta Israel nile biara, we gwa Rehoboam okwu, si, 4 Nna-gi mere yoke-ayi ka o sie ike: ma uþu a gi onwe-gi me ka o di nfe kari, bú òfufè siri ike nke nna-gi, na yoke-ya di arø nke o tukwasiri ayi, ayi gëfè kwa gi òfufè. 5 O si ha, Lanu rue ubochi ato

qzø, laghachikutekwam. Ndi Israel we la. 6 Eze, bú Rehoboam, we me ka ndi-okenye dua ya qdu, bú ndi n̄egozo n'iru Solomon, bú nna-ya, mbe o nō na ndu, si, Unu onwe-unu si aña nādu qdu iweghachiri ndi nka okwu? 7 Ha we gwa ya okwu, si, O buru na i ghørø ndi nka orù ta, we fè ha òfufè, za ha, gwa ha okwu di nma, ha gāghø-kwa-ra gi orù ubochi nile. 8 Ma o rapuru idu-qdu nke ndi-okenye, nke ha nādu ya, o me ka umu-okorøbia dua ya qdu, bú ndi ya na ha tokozuru okè, nidi n̄egozo n'iru ya. 9 O si ha, Gini ka unu onwe-unu nādu qdu, ka ayi we wegħachiri ndi nka okwu, bú ndi gwaworoni okwu, si, Me ka o di nfe kari, bú yoke nke nna-gi tukwasiri ayi? 10 Umu-okorøbia nidi ya na ha tokozuru okè we gwa ya okwu, si, Otù a ka i gāsi ndi nka, ndi gwara gi okwu, si, Nna-gi mere yoke-ayi ka o di arø, ma gi onwe-gi me ka o di ayi nfe kari; otù a ka i gāgwa ha, si, Nkpisi-aka nke-ntà nkem di okpotokpo kari úkwù nnam. 11 Ma uþu a nnam boro unu yoke di arø, ma mu onwem gātukwasi ihe na yoke-unu: nnam were utari dø unu aka na nti, ma mu onwem gēwere akpi dø unu aka na nti. 12 Jeroboam na ndi Israel nile we biakute Rehoboam n'ubochi nke-atø, dika eze kwuru, si, Laghachikutem n'ubochi nke-atø. 13 Eze we za ndi ahu okwu ike, rapu idu-qdu nke ndi-okenye, nke ha nādu ya; 14 o we gwa ha okwu dika idu-qdu nke umu-okorøbia si di, si, Nnam mere yoke-unu ka o di arø, ma mu onwem gātukwasi ihe na yoke-unu: nnam were utari dø unu aka na nti, ma mu onwem gēwere akpi dø unu aka na nti. 15 Eze we ghara ige ndi Israel nti; n'ihi na ncliighari nka sitere n'aka Jehova, ka O we me ka okwu-Ya guzosie ike, bú nke Jehova gwara Jeroboam nwa Nebat site n'aka Ahaija onye Shailo. 16 Israel nile we hu na eze egegh ha nti, ndi Israel we wegħachiri eze okwu, si, Okè gini ka ayi nwere nime Devid? o digh kwa ihenketa di nime nwa Jese: lanu n'ulo-ikwù-unu, Israel: uþu a le ulo-gi, Devid. Israel we la n'ulo-ikwù-ha. 17 Ma umu Israel ndi bi n'obodo nile nke Juda, Rehoboam we buru eze-ha. 18 Eze, bú Rehoboam, we ziga Adoram, onye bu onye-isi usu ndi n̄efè òfufè; Israel nile

we were nkume tuhue ya, o we nwua. Eze, bu Rehoboam, we ba onwe-ya ume irogo n'ubø-ala-ya, ibalaga na Jerusalem. 19 Israel we jehie megide ulo Devid, rue ta. 20 O rue, mbe Israel nile nuru na Jeroboam alatawo, ha we zie kpø ya ibia na nzukø-ha, ha we me ya eze Israel nile: o digh ebo o bula soro ulo Devid, ma-obugh ebo Juda, nani ya.

21 Rehoboam we biarue Jerusalem, kpokøta ulo Juda nile, na ebo Benjamin, orù nnù ndikom orù uzø na abua na nnù iri, bu ndi arøputara arøputa, ndi nèbu agha, ibuso ulo Israel agha, iweghachiri Rehoboam nwa Solomon ala - eze. 22 Okwu Chineke we rue Shemaia nti, bu onye nke Chineke, si, 23 Gwa Rehoboam nwa Solomon, bu eze Juda, gwa kwa ulo nile nke Juda na Benjamin, gwa kwa ndi Israel foduru, okwu, si, 24 Otù a ka Jehova siri, Unu arigola, unu cbuso-kwa-la umu-nne-unu, bu umu Israel, agha: laghachinu, nwoke o bula n'ulo-ya; n'ihi na n'ebe M'nø ka ihe a siteworo. Ha we nu okwu Jehova, laghachi ila n'ulo-ha, dika okwu Jehova si di.

25 Jeroboam we wue Shekem n'ugwu Efraim, biri n'ebe ahu; o si n'ebe ahu pua, wue Penuel. 26 Jeroboam we si n'obi - ya, Ubu a ka ala - eze gälaghachikuru ulo Devid: 27 o buru na ndi nka arigo ichu aja n'ulo Jehova na Jerusalem, obi ndi nka gälaghachikuru kwa onye-nwe-ha, bu Rehoboam eze Juda; ha gëbukwam, laghachikuru Rehoboam, bu eze Juda. 28 Eze we me ka adua ya odu, o we me umu-ehi abua nke ola-edo; o si ha, Unu arigozuwo Jerusalem; le cni-gi, Israel, ndi mere ka i si n'ala Ijipt rigoputa. 29 O døba otii nime Bet-el, tiye nke-øzø nime Dan. 30 Ihe a we ghø nimehie: ndi Israel we je n'iru otù nime ha, rue Dan. 31 O me ulo nke ebe di elu, me kwa ndi-nchu-aja sitere n'ønu-øgugu ndi Israel nile, ndi nèsitegh n'umu Livai. 32 Jeroboam we me ememe n'ønwa nke-asato, n'ubøchi nke-iri-na-ise nke ønwa ahu, dika ememe nke di na Juda, o we rigorue ebe-ichu-aja ahu; otù a ka o mere na Bet-el, ichuru umu-ehi ahu, bu nke o mere, aja: o guzo na Bet-el ndi-nchu-aja nke ebe di elu nke o mere.

33 O rigorue ebe-ichu-aja nke o mere na Bet-el n'ubøchi nke-iri-na-ise n'ønwa nke-asato, bu n'ønwa nke o chèputara n'obi-ya: o we mere umu Israel emenie, rigorue ebe-ichu-aja isure ihe-nsure-øku nèsi isi utø.

13 1 Ma, le, onye nke Chineke siri na Juda bia n'okwu Jehova ruc Bet-el: ma Jeroboam nèguzo n'akuki ebe-ichu-aja isure ihe-nsure-øku nèsi isi utø. 2 O we kpø ökü megide ebe-ichu-aja ahu n'okwu Jehova, si, Ebe-ichu-aja, ebe-ichu-aja, otù a ka Jehova siri: Le, agámuru ulo Devid otù nwa-nwoke, Josaia bu aha-ya; o gáchu kwa n'elu gi ndi-nchu-aja nke ebe di elu ndi nèsure ihe-nsure-øku nèsi isi utø n'elu gi, økpukpu madu ka ha gësure kwa øku n'elu gi. 3 O nye-kwa-ra ihe-iriba-ama n'ubøchi ahu, si, Nka bu ihe-iriba-ama ahu nke Jehova kwuwore: Le, agábowa ebe-ichu-aja nka, wusi kwa ntu nke di n'elu ya. 4 O rue, mbe eze nuru okwu onye nke Chineke aliu, nke o kpørø megide ebe-ichu-aja nime Bet-el, na Jeroboam siri n'ebe-ichu-aja setipu aka-ya, si, Jidenu ya. Aka-ya, nke o setiri imegide ya, we kponwua, o pugh kwa iseghachi ya n'aru ya. 5 Ahòwakwa-ra ebe-ichu-aja ahu, ewe si n'ebe-ichu-aja wusi ntu, dika ihe-iriba-ama si di nke onye nke Chineke nyere n'okwu Jehova. 6 Eze we za, si onye nke Chineke, Biko, cho inie ka iru Jehova, bu Chineke-gi, dajua, gi kpe kwa ekpere baycrem, ka akam we laghachikutem. Onye nke Chineke aliu we cho ka iru Jehova dajua, aka eze we laghachikuru ya, we di ka o di na mbu. 7 Eze we si onye nke Chineke ahu, Sorom ba n'ulo, ba or-we-gi ume, m'gènye kwa gi onyinye. 8 Onye nke Chineke ahu we si eze, O buru na i nyem nkera ulø-gi, m'gagh-esoro gi ba, m'gagh-eri kwa nri, m'gagh-anu kwa miri n'ebe a: 9 n'ihi na otù a ka enyerem iwu n'okwu Jehova, si, Eri la nri, añu-kwa-la miri, alaghachi-kwa-la n'uzø i siri je. 10 O we la n'uzø øzø, o laghachigh kwa n'uzø o siri biarue Bet-el.

11 Ma otù onye-amuma, bu agadi, bi na Bet-el; nwa-ya we bia, kørø ya akukø omume nile nke onye nke Chineke mere ubøchi ahu na Bet-el: okwu nile o gwara

eze, ha we koro nna-ha akukoro okwu ahu. 12 Nna-ha we gwa ha okwu, si, Ole nke bu uzor o jere? Ma umu-ya ndikom ahuwo uzor nke onye nke Chineke ahu jere, bu onye siri na Juda bia. 13 O we si umu-ya, Jikwaranum inyinya-ibu. Ha we jikwara ya inyinya-ibu: o nokwasi n'elu ya. 14 O we jesu onye nke Chineke ahu n'azu, chota ya ka o n'anqdu n'okpuru osisi terebinth: o si ya, O bu gi onwe-gi bu onye Chineke ahu nke siri na Juda bia? O si, O bu mu onwem. 15 O si ya, Sorom je n'ulo, ri kwa nri. 16 O si, Apughm isoro gi laghachi, ma-qbui isoro gi ba n'ulo: m'gagh-esoro kwa gi ri nri ma-qbui inu miri n'ebi a: 17 n'ihi na okwu rurum nti n'okwu Jehova, si, Erila nri, anukwa-la miri, n'ebi ahu, alaghachi-kwalla ila n'uzor ahu i jere nime ya. 18 O si ya, Mu onwem bu kwa onye-amuma dika gi; mo-ozu we gwam okwu n'okwu Jehova, si, Me ka o soro gi lata n'ulo-gi, ka o we rie nri nu kwa miri. Ma o gwara ya okwu-ugha. 19 O we soro ya laghachi, rie nri n'ulo-ya, nu kwa miri. 20 O rue, mbe ha abua n'anqdu neri ihe na table, na okwu Jehova ruru onye-amuma ahu nti, bu onye mere ka o laghachi: 21 o kpoo onye nke Chineke ahu oku, bu onye siri na Juda bia, si, Otu a ka Jehova siri, N'ihi na i nupuwo isi n'okwu-qnun Jehova, i we ghara idebe ihe enyere n'iwu, nke Jehova, bu Chineke-gi, nyere gi n'iwu, 22 i we laghachi, rie nri, nua miri, n'ebi nke O gwara gi okwu, si, Erila nri, anukwa-la miri; ozu-gi agagh-abiaru ili nna-gi-ha. 23 O rue, mbe o risiri nri, mbe o nusikwa-ra ihe-qnunu, na o were inyinya-ibu jikwara ya, bu onye-amuma ahu nke o mere ka o laghachi. 24 O we la, odum we huta ya n'uzor, me ka o nwua: ewe tupu ozu-ya n'uzor, inyinya-ibu-ya negozo kwa n'akuku ya; odum ahu negozo kwa n'akuku ozu ahu. 25 Ma, le, ndikom n'agabiga, ha we hu ozu, ka atupuru ya n'uzor, bu kwa odum, ka o negozo n'akuku ozu ahu: ha we bia, kwue ya n'obodo nke onye-amuma ahu, bu agadi, nebi nime ya. 26 Onye-amuma ahu nke mere ka o si n'uzor laghachi we nu ya, o si, Onye nke Chineke ahu ka o bu, bu onye nupuru isi n'okwu-qnun Jehova: Jehova we were

ya nye odum, o we dojue ya, me ka o nwua, dika okwu Jehova si di, nke O gwara ya. 27 O we gwa umu-ya okwu, si, Jikwaranum inyinya-ibu. Ha we jikwa ya. 28 O je chota ozu-ya, ka atupuru ya n'uzor, na inyinya-ibu na odum, ka ha negozo n'akuku ozu ahu: odum erigh ozu ahu, o dojugh kwa inyinya-ibu ahu. 29 Onye-amuma ahu we bulie ozu onye nke Chineke ahu, doba ya n'elu inyinya-ibu ahu, bughachi ya: o biarue obodo onye-amuma ahu, bu agadi, iti aka n'obi, na ili ya. 30 O doba ozu-ya n'ili-ya; ha we tiere ya aka n'obi, si, Ewò, nwannem! 31 O rue, mbe o lisiri ya na o gwara umu-ya okwu, si, Mbe m'nwuru, li-kwa-num n'ili nke eliri onye nke Chineke; doba okpukpum n'akuku okpukpu-ya. 32 N'ihi na okwu ahu aghagh ire, bu nke o kporo oku n'okwu Jehova megide ebe-ichu-aja nke di na Bet-el, megide kwa ulo nile nke ebe di elu nke di n'obodo nile nke Sameria.

33 Mbe ihe a gasiri, Jeroboam esigh n'uzor ojo ya laghachi, ma o me-kwa-ra ndi-nchu-aja nke ebe di elu ozo site n'ono-ogugu nile nke ndi Israel: onye ihe-ya natu ya utu, o mejue ya aka, o we ghogho otu nime ndi-nchu-aja nke ebe di elu. 34 Ihe a we ghogho ulo Jeroboam nmehie, obunà izopu ya, na ikpochapu ya n'elu uwa.

14 1 Na mbe ahu Abaija nwa Jeroboam riara qria. 2 Jeroboam we si nwunye-ya, Biko, bilie, nwogharia onwe-gi, ka aghara imara na gi onwe-gi bu nwunye Jeroboam: i geje kwa Shailo; le, n'ebi ahu ka Ahaija, bu onye-amuma, no; onye ahu kwuru okwu bayerem na m'gabu eze ndi nka. 3 Chiri kwa n'aka-gi obe achicha iri, na achicha ntà, na karama manu-anu, jekuru ya: onye ahu gegosi gi ihe gême nwa - okoro. 4 Nwunye Jeroboam we me otu a, we bilie, je Shailo, ba n'ulo Ahaija. Ma Ahaija apugh ihu uzor; n'ihi na anya-ya guzoro eguzo n'ihi agadi-ya. 5 Ma Jehova siri Ahaija, Le, nwunye Jeroboam n'abia iju ase bayere nwa-ya nwoke n'aka-gi; n'ihi na o naria qria: otu a na otu a ka i gagwa ya: o geru kwa, mbe o batara, na nwayi ahu ganeme onwe-ya dika onye ala ozo. 6 O rue, mbe Ahaija nuru olu ukwu-ya ka ha

nāzō, mbe o nābata n'ōnu-uzo, na o siri, Bata, nwunye Jeroboam; n'ihi gini kwa ka gi onwe-gi nēme onwe-gi dika onye ala ozō? ma mu onwem bu onye-ozi siri ike n'ebe i nō. 7 Je, si Jeroboam, Otū a ka Jehova, bù Chineke Israel, siri: N'ihi na esim n'etiti ndim welie gi elu, me gi onye-ndū ndim, bù Israel, 8 we dōwapu ala-eze n'ulo Devid, nyc gi ya: ma i dīgh ka orūm, bù Devid, onye debere ihe nile M'nyere n'iwu, o were obi-ya nile jesom, ime nāni ihe ziri ezi n'anyam; 9 ma i inewo ihe ojō kari ndi nile buru gi uzō, i we je merc onwe-gi chi ozō di iche iche, na arusi awuru awu, ikpasum iwe, i wc tufuem n'azu gi: 10 n'ihi nka, le, M'nēme ka ihe ojō biakute ulo Jeroboam, M'gēbipu kwa n'aru Jeroboam nwa-nwoke o bula, onye ebochiri ebochi na onye arapuru arapu n'Israel, M'gēkpochapu kwa nke fōduru nke ulo Jeroboam, dika madu si ekpochapu n̄si anu, rue mbe agēkpochapuzu ya. 11 Onye nke Jeroboam nke nwuru anwu n'obodo, nkita gēri ya; onye nke nwuru anwu n'ohia, anu-ufe nke elu-igwe gēri kwa ya: n'ihi na Jehova ekwuwo ya. 12 Ma gi onwe-gi bilie, la n'ulo-gi: mbe ukwugi nābā n'obodo, nwata ahu gānwu kwa. 13 Ma Israel nile gētiri ya aka n'obi, lie ya; n'ihi na onye a, nāni ya, nime ndi Jeroboam nwere gābiaru ili: n'ihi na ahuru nime ya ezi ihe n'ebe Jehova, bù Chineke Israel, nō, n'ulo Jeroboam. 14 Jehova gēme kwa ka otū eze Israel biliere Ya, onye gēbipu ulo Jeroboam ubochi a: ma gini? obunā ubu a. 15 Jehova gētibū kwa Israel, dika ami nēme nkpatu nime miri; O gēropu kwa Israel n'ezí ala nka, nke O nyere ndi bu nna-ha, O gēfesa kwa ha n'ofe Osimiri; n'ihi na ha emewo Ashcrim-ha, nākpasu Jehova iwe. 16 O gārara kwa Israel nye n'ihi nmehic Jeroboam nile, nke o mchieworo, na nke o ji me ka Israel mehic. 17 Nwunye Jeroboam we bilie, la, biarue Tiaza: mbe nwayi ahu nābata na nbata-uzo ulo, nwa-okoro ahu we nwua. 18 Israel nile we lie ya, tiere ya aka n'obi; dika okwu Jehova si di, nke O kwuru n'aka orū-Ya, bù Ahaija onye-amuma. 19 Ma ihe nile nke fōduru nke Jeroboam mere, ka o si bu agha, na ka o si buru eze, le, edewo ha n'akwukwō ihe

emere n'ubochi nke ndi-eze Israel. 20 Ubochi nke Jeroboam buru eze we di orū arō na abua: o we so nna-ya-hā dina n'ōnzu, Nedab, bù nwa-ya, we buru eze n'ōnōdu ya.

21 Ma Rehoboam, bù nwa Solomon, bu eze na Juda. Rehoboam Ọbara ogu arō abua na otū mbe o malitete ibu eze, o we buru eze arō iri na asa nime Jerusalem, bù obodo nke Jehova rōputara n'etiti ebo nile nkc Israel, itiye aha-Ya n'ebe ahu. Aha nne-ya bu Neama, bù nwayi Amon. 22 Juda we me ihe jorō njo n'anya Jehova; ha we were nmehie-ha nile nke ha mehiere kpasue Ya ekworo, kari ihe nile ndi bu nna-ha merc. 23 Ha onwe-ha we wukwa-ra onwe-ha ebe di elu, na ogidi, na Asherim, n'elu ugwu o bula di elu, na n'okpuru osisi ndu o bula; 24 Ozō kwa, ndi edoro nsō ikwa iko di n'ala: ha mere dika ihe-ārū nile nke imba ozō si di, bù ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel. 25 O rue, n'arō nke-isē nke eze Rehoboam, na Shaishak, bù eze Ijipt, rigotara imegide Jerusalem: 26 O wepu akū nile nke ulo Jehova, na akū nile nke ulo eze; obunā ha nile ka o wepuru: o wepu-kwa-ra ota ola-edo nile nke Solomon merc. 27 Eze, bù Rehoboam, we me ota ola n'ōnōdu ha, nye ha n'aka ndi-isē ndi-oba-osō, bù ndi nēche ḥonu-uzo ulo eze, ka ha lekota ha anya. 28 O rue, mbe o bula eze nābā n'ulo Jehova, na ndi-oba-osō nēbu ha, we bugachī ha n'ime-ulō ndi-oba-osō. 29 Ma okwu Rehoboam nile nke fōduru, na ihe nilc o mere, ēdegh ihe ahu n'akwukwō ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 30 Ma agha di n'etiti Rehoboam na Jeroboam ubochi nile. 31 Rehoboam we so nna-ya-hā dina n'ōnzu, elie ḥa n'ebe eliri nna-ya-hā n'obodo Devid: aha nne-ya bu Neama, bù nwayi Amon. Abaijam nwa-ya we buru eze n'ōnōdu-ya.

15 1 Ma n'arō nke-iri-na-asatō nke eze, bù Jeroboam nwa Nebat, ka Abaijam malitete ibu eze Juda. 2 Arō atō ka o bu eze na Jerusalem: aha nne-ya bu Meaka nwa-nwayi Abishalom. 3 O nējeghari na nmehic nile nke nna-ya, nke o buru ya uzō me: obi-ya ezugh kwa okē n'ebe Jehova, bù Chineke-ya, nō, dika obi Devid, bù nna-ya. 4 Ma n'ihi

Devid ka Jehova, bù Chineke-ya, nyere ya oriøna na Jerusalem, ime ka nwa-ya bilie n'ønødu ya, na ime ka Jerusalem guzo: 5 n'ihi na Devid mere ihe ziri ezi n'anya Jehova, o sigh kwa n'ihe o bula O nyere ya n'iwu wezuga onwe-ya ubøchi nile nke ndu-ya, o bu nani n'okwu Uraia onye Het. 6 Ma agha di n'etiti Rehoboam na Jeroboam ubøchi nile nke ndu-ya. 7 Ma okwu Abaijam nile nke foduru, na ihe nile o mere, édegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubøchi nke ndi-eze Juda? Ma agha di n'etiti Abaijam na Jeroboam. 8 Abaijam we so nna-ya-hà dina n'ønzu; ha wc lie ya n'obodo Devid: Esa nwa-ya we buru eze n'ønødu ya.

9 Ma n'arø nke-orù nke Jeroboam eze Israel ka Esa malitere ibu eze Juda. 10 Ogu arø abua na otù ka o bu eze na Jerusalem: aha nne-ya bu Meaka nwanwayi Abishalom. 11 Esa mere ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika Devid, bù nna-ya, mere. 12 O we me ka ndi edoro nsø ikwa iko si n'ala-ya gabiga, o wezuga-kwa-ra arusi nile nke nna-ya-hà mere. 13 Ozø kwa, Meaka, bù nne-ya, o wezuga-kwa-ra ya n'ibu eze-nwayi, n'ihi na o mere ihe kpatara ima-jijiji nye Ashera; Esa we butue ihe-ya kpatara ima-jijiji, o sure ya oku na miri-iyi Kidron. 14 Ma ewezugagh ebe di elu: otù o di, obi Esa zuru oké n'ebe Jehova nø ubøchi-ya nile. 15 O chibata n'ulo Jehova ihe nile nna-ya doro nsø, na ihe nile ya onwe-ya doro nsø, bù ola-øcha, na ola-edo, na ihe di iche iche ozø. 16 Ma agha di n'etiti Esa na Beasha, bù eze Israel, ubøchi-ha nile. 17 Beasha, bù eze Israel, we rigo imegide Juda, wue Rema, ka o ghara ikwe Esa, bù eze Juda, ka o nwe onye nápu apu ma-øbu onye nábata abata. 18 Esa we chirí ola-øcha nile na ola-edo nile nke foduru n'ákú ulo Jehova, na ákú ulo eze nile, nye ha n'aka ndi-orù-ya: eze, bù Esa, we ziga ha jekuru Ben-hedad, nwa Tab-rimon, nwa Hezion, bù eze Siria, nke bi na Damaskos, si, 19 Qubùa-ndu di n'etiti mu na gi, na n'etiti nnam na nna-gi: le, eziteworom gi onyinye, bù ola-øcha na ola-edo; je, mebie qubùa-ndu gi na Beasha, bù eze Israel, þara, ka o we si n'arum rigo. 20 Ben-hedad we ge eze, bù Esa, nti, zite ndi-isi usu nile

nke ndi-agha o nwere imegide obodo nile nke Israel, o we tibue Ijon, na Dan, na Ebel-bet-meaka, na Kinerot nile, tiyere ala nile nke Naftali. 21 O rue, mbe Beasha nuru ya, na o rapuru iwu Rema, we biri na Tiaza. 22 Ma eze, bù Esa, mere ka Juda nile nu; o digh onye puru ya: ha we bupu nkume nile nke Rema, na osisi-ya nile, nke Beasha ji wu ya; eze, bù Esa, we were ha wue Geba Benjamin na Mizpa. 23 Ma okwu Esa nile nke foduru, na idi-ike-ya nile, na ihe nile o mere, na obodo nile o wuru, édegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubøchi nke ndi-eze Juda? Nání na o riara ɔria n'ukwu-ya abua na mbe agadi-ya. 24 Esa we so nna-ya-hà dina n'ønzu, elie ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid, bù nna-ya: Jehoshafat nwa-ya we buru eze n'ønødu ya.

25 Ma Nedab, bù nwa Jeroboam, malitere ibu eze Israel n'arø nke-abua nke Esa, bù eze Juda, o we buru eze Israel arø abua. 26 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, je ije n'uzø nna-ya, na nime nmehie-ya nke o ji me ka Israel mehie. 27 Beasha, bù nwa Ahaija, nke ulo Isaka, we kekøta madu imegide ya; Beasha we tibue ya na Gibeton, nke diri ndi Filistia; n'ihi na Nedab na Israel nile nánøchigide Gibeton n'agha. 28 Beasha we me ka o nwua n'arø nke-atø nke Esa, bù eze Juda, o we buru eze n'ønødu ya. 29 O rue, mbe o malitere ibu eze, na o tiburu ulo Jeroboam nile; o kwegh ka onye o bula nke nèku ume foduru Jeroboam, rue mbe o kpochapuru ya; dika okwu Jehova si di, nke O kwuru n'aka orù-Ya, bù Ahaija onye Shailo: 30 n'ihi nmehie nile nke Jeroboam nke o mehiere, na nke o ji me ka Israel mehie; nime nkpasu-iwe-ya nke o ji kpasu Jehova, bù Chineke Israel, iwe. 31 Ma okwu Nedab nile nke foduru, na ihe nile o mere, édegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubøchi nke ndi-eze Israel? 32 Ma agha di n'etiti Esa na Beasha, bù eze Israel, ubøchi-ha nile.

33 N'arø nke-atø nke Esa, bù eze Juda, ka Beasha, bù nwa Ahaija, malitere ibu eze Israel nile nime Tiaza, orù arø na arø. 34 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, je ije n'uzø Jeroboam, na nime nmehie-ya nke o ji me ka Israel mehie.

16 1 Okwu Jehova we rue Jihu, bú nwa Hanani, nti, imegide Beasha, si, 2 N'ihi na esim n'ájá welie gi elu, me gi onye-ndú ndim, bú Israel; i we je ije n'użo Jeroboam, me ndim, bú Israel, ka ha mehie, iwere nmehie nile ha kpasuem iwe; 3 le, M'nékpochapu nke fôduru nke Beasha, bú nke fôduru nke ulo-ya; M'gême kwa ulo-gi ka ọ di ka ulo Jeroboam, bú nwa Nebat. 4 Onye nke Beasha nke nwuru anwu n'obodo, nkita géri ya; onye nke ya nke nwuru anwu n'ohia, anu-ufe nke elu-igwe géri kwa ya. 5 Ma okwu Beasha nile nke fôduru, na ihe ọ mere, na idi-ike-ya, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 6 Beasha we so nna-ya-hà dina n'ónwu, elie ya na Tiaza; Ila, bú nwa-ya, we buru eze n'ónodu ya. 7 Ozó kwa, n'aka Jihu, bú nwa Hanani, onye-amuma, ka okwu Jehova biara imegide Beasha, na imegide ulo-ya, ma n'ihi ihe ọjọ nile nke ọ mere n'anya Jehova, iwere omume aka-ya kpasue Ya iwe, n'idi ka ulo Jeroboam; ma n'ihi na o tiburu ya.

8 N'arọ nke-orú-na-isi nke Esa, bú eze Juda, ka Ila nwa Beasha malitere ibu eze Israel nime Tiaza, arọ abua. 9 Orù-ya Zimri, bú onye-isi nkera ubo-ala-ya, we kékota madu imegide ya: ma ya onwe-ya nọ na Tiaza, nānú manya nānubiga ya okè n'ulo Aza, onye bu onye-isi ulo-ya na Tiaza: 10 Zimri we ba, tibue ya, me ka ọ nwua, n'arọ nke-orù-na-asu nke Esa, bú eze Juda, ọ we buru eze n'ónodu ya. 11 O rue, mbe ọ malitere ibu eze, mbe ọ nökwasiri n'oche-eze-ya, na o tiburu ulo Beasha nile: ọ kwegh ka otù nwa-nwoke fôduru ya, ma ọ bu nime ndi-ikwu-ya, ma-Ọbu nime ndi - eyi - ya. 12 Zimri we kpochapu ulo Beasha nile, dika okwu Jehova si di, nke O kwuru megide Beasha n'aka Jihu, bú onye-amuma, 13 bayere nmehie nile nke Beasha, na nmehie nile nke Ila, bú nwa-ya, nke ha mehie, na nke ha ji me Israel mehie, iwere ihe-efu nile ha kpasue Jehova, bú Chineke Israel, iwe. 14 Ma okwu Ila nile nke fôduru, na ihe nile ọ mere, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel?

15 N'arọ nke-orú-na-asu nke Esa, bú eze Juda, ka Zimri bu eze ubochi asa na

Tiaza. Ma ndi Israel nọ n'omuma-uloikwū imegide Gibeton, nke diri ndi Filistia. 16 Ndi nọ n'omuma-uloikwū we nu, si, Zimri ekekötawo madu, ozó kwa, o tibuo eze: Israel nile we me Omri, bú onye-isi usu-ndi-agha, ka ọ buru eze Israel n'ubochi ahu n'omuma-uloikwū. 17 Omri we si na Gibeton rigo, ya na Israel nile, ha wc nöchigide Tiaza n'agha. 18 O rue, mbe Zimri huru na ewerewo obodo, na ọ bara n'ulolu nke ulo eze, sure ulo eze n'oku n'isi onwe-ya, nwua, 19 n'ihi nmehie-ya nile nke ọ mehie, n'ime ihe jorọ njo n'anya Jehova, n'ije ije u'użo Jeroboam, na nime nmehie nke ọ mere, ime ka Israel mehie. 20 Ma okwu Zimri nile nke fôduru, na nkekota nke ọ kekötara madu imegide eze, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel?

21 Mbe ahu ekewara ndi Israel na nkera abua: otù nkera ndi Israel soro Tibni, bú nwa Ginat, ime ya ka ọ buru eze; nkera ozó soro Omri. 22 Ndi soro Omri we di ike kari ndi soro Tibni, bú nwa Ginat: Tibni we nwua, Omri we buru eze. 23 N'arọ nke-orú-na-iri-na-otù nke Esa, bú eze Juda, ka Omri malitere ibu eze Israel, arọ iri na abua: ọ bu eze na Tiaza arọ isi. 24 O zuru ugwu Sameria n'aka Shema na talent ọla-Ọcha abua; o wue ulo n'ugwu ahu, kpo aha obodo ahu o wuru Sameria, n'aha Shema, bú onye-nwe ugwu ahu. 25 Omri mere ihe jorọ njo n'anya Jehova, me kwa ihe ọjọ kari ndi nile buru ya uzó. 26 O je ije n'użo nile nke Jeroboam, bú nwa Nebat, na nime nmehie-ya nile nke o jiri me ka Israel mehie, iwere ihe-efu nile ha kpasue Jehova, bú Chineke Israel, iwe. 27 Ma ihe Omri nile nke fôduru, bú nke ọ mere, na ihe idi-ike-ya nke ọ mere, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 28 Omri we so nna-ya-hà dina n'ónwu, elie ya na Sameria: Ehab, bú nwa-ya, we buru eze n'ónodu ya.

29 Ma n'arọ nke-orú-na-iri-na-asato nke Esa, bú eze Juda, ka Ehab, bú nwa Omri, malitere ibu eze Israel: Ehab nwa Omri we buru eze Israel nime Sameria orú arọ na abua. 30 Ehab nwa Omri mere ihe jorọ njo n'anya Jehova kari ndi

nile buru ya uzø. 31 O rue, dika agāsi na ọ bu ihe nfe na ọ nējeghari na nmehie nile nke Jeroboam, bú nwa Nebat, na ọ luru Jezebel na nwunye, bú nwa-nwayi Etbeal eze ndi Zaidon, ọ we je fè Beal öfufè, kpø kwa isi ala nye ya. 32 O we me ka ebe-ichu-aja guzoro Beal n'ulo Beal, nke o wuru na Sameria. 33 Ehab me-kwa-ra Ashera; Ehab we me ihe ọzø ikpasu Jehova, bú Chineke Israel, iwe, kari ndi-eze nile nke Israel ndi buru ya uzø. 34 N'ubøchi-ya ka Hiel, bú onye Bet-el, wuru Jeriko: Abairam, bú ọkpara-ya, ka ọ were tø ntø-ala-ya: Segub, bú nwa-ya nwoke nke-ntà ka ọ were kwa guzo ọn'u-uzø-ama-ya ọtø; dika okwu Jehova si di, nke O kwuru n'aka Joshua nwa Nun.

17 1 Elaija, bu onye Tisbe, onye sitere na ndi-nnødù nke Gilead, we si Ehab, Jehova, bú Chineke nke Israel, nādi ndu, Onye m'guzoworo n'iru Ya, igirigi ma-qbø miri-ozuzo agagh-adi ma-qli n'arø ndia, ma ọ bu nání dika okwum si di. 2 Okwu Jehova we rue ya nti, si, 3 Si n'ebe a pua, chere onwe-gi iru n'Iru-anyanwu, zo onwe-gi na miri-iyi Kerit, nke di n'iru Jødan. 4 O gēru kwa, na i gāiu miri sitere na miri-iyi ahu; ọ bu kwa ugolo-oma ka M'nyeworo iwu izù gi n'ebe ahu. 5 O we je, me dika okwu Jehova si di: ọ je biri na miri-iyi Kerit, nke di n'iru Jødan. 6 Ugolo-oma we nēbutere ya achicha na anu n'ututu, na achicha na anu n'anyasi; ọ nānu kwa miri sitere na miri-iyi ahu. 7 O rue, mbe ubøchi ufødu gasiri, na miri-iyi ahu takørø, n'ihi na miri-ozuzo adigh n'ala.

8 Okwu Jehova we rue ya nti, si, 9 Bilie, je Zarefat, nke diri Zaidon, biri n'ebe ahu: le, enyewom otù nwayi di-ya nwuru nø n'ebe ahu iwu izù gi. 10 O we bilie, je Zarefat, biarue ọn'u-uzø-ama obodo ahu, ma, le, n'ebe ahu ka nwayi di-ya nwuru nø nāchikøta nkú: ọ we kpø ya ökü, si, Biko, kuterem nwantí miri n'ihe, ka m'we riua. 11 O we je ikute ya, Elaija we kpø ya ökü, si, Biko, wetaram iberibe achicha n'aka-gi. 12 Nwayi ahu we si, Jehova, bú Chineke-gi, nādi ndu, O digh obe achicha m'nwere ma-qli, ma nání otù nju-aka utu ọka n'okpokoro, na nwantí manu n'ite: ma, le, anamachikøta nkú

abua, ka m'we ba, were ya doziere onwem, dozi-kwa-ra nwam nwoke, ka ayi we rie ya, nwua. 13 Elaija we si ya, Atula egwu; ba, mere dika okwugi si di: nání buru uzø merem obe achicha ntà site na ya, weputaram ya, ma mere onwe-gi, me-kwa-ra nwa-gi nwoke, n'ikpe-azu. 14 N'ihi na otù a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri, Okpokoro utu ọka ahu agagh-agwu, ite manu ahu agagh-akø gi kwa, rue ubøchi Jehova gēnye miri-ozuzo n'elu uwa. 15 O we je me dika okwu Elaija si di: nwayi ahu we rie, ya onwe-ya, na Elaija, na ulo-ya, ọtutu ubøchi. 16 Okpokoro utu ọka ahu agwugh, ite manu ahu akogh kwa, dika okwu Jehova si di, nke O kwuru n'aka Elaija. 17 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na nwa nke nwayi ahu, bú nwayi nwe ulo, riara ọria; ọria-ya we di ike nke-uku, rue mbe ume nāfødugh nime ya. 18 Nwayi ahu we si Elaija, Gini ka mu na gi nwekørø, gi onye nke Chineke? i biakutewom ime ka echeta nmehiem, na ime ka nwam nwoke nwua? 19 O si ya, Nyem nwa-gi nwoke. O we kuputa ya n'obi-ya, kugo ya n'ime-ulø-elu, ebe ya onwe-ya nānødù, ọ tøbø ya n'ihe-ndina-ya. 20 O kpøl:ue Jehova, si, Jehova, bú Chinekem, ọ bu kwa nwayi a di-ya nwuru, nke mu onwem nānø n'ulo-ya dika ọbla, ka I mejoworo, n'ime ka nwa-ya nwoke nwua? 21 O setia onwe-ya n'aru nwata ahu ubø atø, kpøkue Jehova, si, Biko, Jehova, bú Chinekem, ka nkpuru-obi nwata nka biaghachi nime ya. 22 Jehova we ge nti olu Elaija; nkpuru-obi nwata ahu we biaghachi nime ya, ọ we di rdu. 23 Elaija we kuru nwata ahu, si n'ime-ulø-elu ahu kudata ya n'ulo, nye ya nne-ya: Elaija we si, Le, nwa-gi nādi ndu. 24 Nwayi ahu we si Elaija, Ubu a amawom nka na onye nke Chineke ka i bu, na okwu Jehova bu kwa ezi-okwu n'òn'u-gi.

18 1 O rue, mbe ọtutu ubøchi gasiri, na okwu Jehova ruru Elaija nti, n'arø nke-atø, si, Je, me ka Ehab hu gi anya; M'gēnye kwa miri-ozuzo n'elu uwa. 2 Elaija we je ime ka Ehab hu ya anya. Ma oké unwu ahu siri ike na Sameria. 3 Ehab we kpø Obadaia, onye bu onye-isi ulo-ya. (Ma Obadaia nātu egwu Jehova nke-uku: 4 ọ we

rue, m̄be Jezebel bipuru ndi-amuma Jehova, na Obadaia chiri Ọgu ndi-amuma ise, zo ha, Ọgu ndikom abua na iri n'otù Ọbà, were achicha na miri zùa ha.) 5 Ehab we si Obadaia, Jegharia n'ala, rue isi-iyi nile nke miri, ru kwa miri-iyi nile: eleghanya ayi gāchota ahiahia, we me ka inyinya na inyinya mule di ndu, ka ayi we ghara ibipu anu n'anu-ulō-ayi. 6 Ha we kewara onwe-ha ala ahu igabiga nime ya: Ehab jere n'otù uzò, nání ya, Obadaia je-kwa-ra n'uzò Ọzò, nání ya. 7 Obadaia we nō n'uzò, ma, le, Elaija zutere ya: Ọ mata ya, da kpue iru-ya n'ala, si, Ọ bu gi bu nka, onye-nwem Elaija? 8 Ọ si ya, Mu ka Ọ bu: je, si onye-nwe-gi, Le, Elaija abiawo. 9 Ọ si, Gini ka m'mehieworo, na gi onwe-gi nēnye orù-gi n'aka Ehab, ime ka m'nwua? 10 Jehovah, bú Chineke-gi, nādi ndu, Ọ digh mba ma-Ọbu ala-eze ma-qli, ebe onye-nwem nēzigagh icho gi: ma m̄be ha siri, Ọ nogh n'ebe a, Ọ me ka ala-eze ahu na mba ahu nua iyi, na ha achotagh gi. 11 Ma ubu a gi onwe-gi nāsi, Je, si onye-nwe-gi, Le, Elaija abiawo. 12 O gēru kwa, m̄be mu onwem si n'ebe i nō je, na Mọ nke Jehovah gēburu gi jerue cbe m'nāmagh; ma m̄be m'biara igosi Ehab, ma Ọ chotagh gi, o gēbukwam: ma orù-gi nātu egwu Jehovah site na m̄be m'di na nwata. 13 Ègosigh onye-nwem ihe m'mere m̄be Jezebel Ọbu ndi-amuma Jehovah, na ezorom Ọgu ndikom ise sitere na ndi-amuma Jehovah, Ọgu ndikom abua na iri n'otù Ọbà, Ọgu ndikom abua na iri n'otù Ọbà, were achicha na miri zùa ha? 14 Ma ubu a gi onwe-gi nāsi, Je, si onye-nwe-gi, Le, Elaija abiawo: o gēbukwam. 15 Elaija we si, Jehovah nke usu nile nke ndi-agha nādi ndu, Onye m'guzoworo n'iru Ya, n'ezie ta ka m'gēme ka Ọ hum anya. 16 Obadaia we je izute Ehab, gosi ya: Ehab we je izute Elaija. 17 O rue, m̄be Ehab huru Elaija, na Ehab siri ya, Ọ bu gi bu nka, gi onye nēmekpa Israel aru? 18 Ọ si, Emekpaghm Israel aru; kama Ọ bu gi onwe-gi, na ulo nna-gi, nime nrāpu unu rapuworo ihe nile Jehovah nyere n'iwu, i we jesu Bealim. 19 Ma ubu a ziga, chikötaram Israel nile rue ugwu Kamel, na ndi-amuma Beal, ndi di

nnū madu na Ọgu abua na iri, na ndi-amuma Ashera, ndi di nnū madu, ndi nēri ihe na table Jezebel. 20 Ehab we zisa ozi n'etiti umu Israel nile, chikötä ndi-amuma ahu rue ugwu Kamel. 21 Elaija we biarue ndi Israel nile nso, si, Rùe ole m̄be ka unu onwe-unu ganārughari n'etiti uzò abua ndia? Ọ buru na Jehovah bu Chineke, jesonu Ya: Ọ buru Beal, jesonu ya. Ma ndi Israel azagh ya okwu Ọ bula. 22 Elaija we si ndi Israel, Mu onwem, abum onye-amuma Jehovah fōduru, nánim; ma ndi-amuma Beal di nnū ndikom na Ọgu abua na iri. 23 Ka ha nye kwa ayi oke-ehi abua; ka ha rōputa-kwa-ra onwe-ha otù oke-ehi, bø ya n'obuboya, tukwasi ya n'elu nkú, ma ka ha ghara itiye Ọku: mu onwem gēdozi kwa oke-ehi nke-Ọzò, tiye n'elu nkú, ma m'gagh-etiye Ọku. 24 Unu gākpōku kwa aha chi-unu, ma mu onwem gākpōku aha Jehovah: o gēru kwa, na chi ahu nke nēwure Ọku za, onye ahu bu Chineke. Ndi Israel nile we za, si, Ọ di nma, bú okwu a. 25 Elaija we si ndi-amuma Beal, Rōputaranu onwe-unu otù oke-ehi, buru uzò dozie ya; n'ihi na unu onwe-unu di Ọtutu; kpōkukwa-nu aha chi-unu, ma unu etiyela Ọku. 26 Ha we were oke-ehi nke enyere ha, ha we dozie ya, kpōkue aha Beal site n'ututu we rue etiti-ehihie, si, Beal, za ayi. Ma Ọ digh olu di, Ọ digh kwa onye nāza. Ha we wukwasi n'elu ebe-ichu-aja nke emere. 27 O rue, n'etiti-ehihie, na Elaija kwara ha emò, si, Werenu oké olu kpō: n'ihi na chi ka Ọ bu; n'ihi na Ọ nātughari uche-ya, ma-Ọbu na Ọ wezugawo onwe-ya, ma-Ọbu na Ọ nō n'iye, ma-Ọbu eleghanya ya onwe-ya nāraru ura, ma Ọ gēteta. 28 Ha we were oké olu kpō, were mma-agha na ube bie aru onwe-ha dika ha si eme, rue m̄be Ọbara wukwasiri ha. 29 O rue, m̄be etiti-ehihie gasiri, na ha nēbu amuma rue m̄be nsure onyinyeinata-iru-Ọma; ma Ọ digh olu di, Ọ digh kwa onye nāza, Ọ digh kwa Ọnūna-nti di. 30 Elaija we si ndi Israel nile, Biaruenu nsom; ndi Israel nile we biarue ya nso. O dozie ebe-ichu-aja Jehovah nke etipiara. 31 Elaija we chiri nkume iri na abua, dika Ọnū-Ọgugu ebo umu Jekob si di, bú onye okwu Jehovah ruru

nti, si, Israel gābu aha-gi. 32 O chiri nkume ahu wue ebe-ichu-aja n'aha Jehova; o me ebe miri gādōrō, ra ka ebe gānagide mbé nkpuru-oghigha abua, buruburu ebe-ichu-aja. 33 O do nkú n'usoro, bō oke-ehi-ya n'obubō-ya, tukwasi ya n'elu nkú. O si, Bajenu okpekoro anō miri, wukwasi ya n'elu ajā-nsure-oku, na n'elu nkú. 34 O si, Menu ya nke ubō abua; ha we me ya nke ubō abua. O si, Menu ya nke ubō atō; ha we me ya nke ubō atō. 35 Miri ahu we nērughari ebe-ichu-aja ahu buruburu; o baju kwa ebe ahu miri nādōrō miri. 36 O rue, na mbe nsure onyinye-inata-iru-oma, na Elaija, bú onye-amuma, biaruru nso, si, Jehovah, bú Chineke Abraham na Aisak na Israel, ka amara ta na Gi onwe-gi bu Chineke n'Israel, na mu onwem bu kwa orū-Gi, na o bu kwa n'okwu-Gi ka m'meworo ihe nile ndia. 37 Zam, Jehovah, zam, ka ndi nka we mara na Gi onwe-gi, Jehovah, bu Chineke, na Gi onwe-gi echighariwo kwa obi-ha ilata. 38 Oku Jehovah we da, ripia ajā-nsure-oku ahu, na nkú-ya, na nkume nile, na ajá, rachapu kwa miri nke di n'ebé ahu miri dōrō. 39 Ndi Israel nile we hu ya, da kpue iru-ha n'ala, si, Jehovah, Ya onwe-ya bu Chineke; Jehovah, Ya onwe-ya bu Chineke. 40 Elaija we si ha, Jidenu ndi-amuma Beal; ekwela ka otù nwoke nime ha wepuga onwe-ya. Ha we jide ha: Elaija we me ka ha ridarue miri-iyi Kaishon, o bue ha n'ebé ahu. 41 Elaija we si Ehab, Rigo, rie ihe nū kwa ihe-ōnūnū; n'ihi na olu úzú oké miri-ozuzo nāda. 42 Ahab we rigo iri ihe na inu ihe-ōnūnū. Ma Elaija rigoro n'elu ugwu Kamel; o ruru ala, tiye iru-ya n'etiti ikperè-ya abua. 43 O si nwa-okorobia-ya, Biko, rigo, legide anya n'użo oké osimiri. O rigo, legide anya, si, O digh ihe o bula di. O si, Jeghachi ubō asa. 44 O rue, na nke ubō asa, na o siri, Le, igwe-oji, nke di ntà dika ọbu-aka madu, nēsi n'oké osimiri rigoputa. O si, Rigo, si Ehab, Dozie ubō-ala-gi, rida, ka miri-ozuzo we ghara ibochi gi. 45 O rue, na nwa mbe ntà, na elu-igwe jiri nji n'igwe-oji na ifufe, oké miri-ozuzo di uku we di. Ehab we nōkwasi n'ubō-ala, la na Jezreel. 46 Aka Jehovah we di n'aru

Elaija; o we ke ihe-ókiké n'úkwù-ya, ba ọsọ n'iru Ehab, rue ebe i nābà Jezreel. 19 1 Ehab we gosi Jezebel ihe nile Elaija mere, na ihe nile otú o were mma-agha bue ndi-amuma nile. 2 Jezebel we zigara Elaija onye-ozi, si, Ka chi me otú a, ka ha me kwa ihe ọzo otú a, ma asi na emeghm ndu-gi ka o di ka ndu otú onye nime ha dika mbe a ech. 3 O we tua egwu, bilie, je n'ihi ndu-ya, biarue Bia-sheba, nke Juda nwere, o me ka nwa-ókorobia-ya nōdu n'ebé ahu. 4 Ma ya onwe-ya jere ije otú ubochi n'ozara, bia nōdu n'okpuru otú osisi broom: o riq Chineke ndu-ya ka o nwua, si, O zuwo; ubu a, Jehovah, wepu ndum; n'ihi na mu onwem adigh nma kari nnam-hà. 5 O dina, raru ura n'okpuru otú osisi broom; ma, le, mq-ozi nēmetu ya aka, si ya, Bilie, rie ihe. 6 O we legide anya, ma, le, obeh achicha, nke esiri n'elu nkume di ọku, na ite miri di n'akuku isi-ya. O rie, nū kwa, dina kwa ọzo. 7 Mq-ozi nke Jehovah we biaghachi nke ubō abua, metu ya aka, si, Bilie, rie ihe; n'ihi na ihe riri nne kari ike-gi. 8 O we bilie, rie ihe, nū kwa miri, je n'ike ihe-oriri ahu ọgu ubochi abua ehiihie na abali rue ugwu Chineke, bú Horeb. 9 O bia n'ebé ahu rue ọbà, nō ọnodu-abali n'ebé ahu; ma, le, okwu Jehovah ruru ya nti, si ya, Gini ka i nēme n'ebé a, Elaija? 10 O si, Ekwoworom Jehovah, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, ekworo nke-uku; n'ihi na umu Israel arapuwo ọbu-ña-nđu-Gi, tipia ebe-ichu-aja-Gi nile, were mma-agha bue ndi-amuma-Gi: o fôduru mu onwem, nánim; ha nāchō kwa ndum, iwepu ya. 11 O si, Pua, guzo n'ugwu n'iru Jehovah. Ma, le, Jehovah nāgabiga, oké ifufe di ike nābowa kwa ugwu nile, nētipia kwa nkume di elu nile n'iru Jehovah; ma Jehovah anogh n'ifufe ahu: ma mbe ifufe gasiri ala-oma-jijiji mara; ma Jehovah anogh n'ala-oma-jijiji ahu: 12 ma mbe ala-oma-jijiji gasiri ọku we di; ma Jehovah anogh n'ọku ahu: ma mbe ọku gasiri olu ntà nke di ezi nwayo dara. 13 O rue, mbe Elaija nuru ya, na o huchiri iru-ya n'uwe-nwuda-ya, pua, guzo n'ónu-užo ọbà ahu. Ma, le, olu ruru ya nti, si, Gini ka i nēme n'ebé a, Elaija? 14 O si, Ekwoworom Jehovah,

bù Chineke usu-ndi-agha, ekworo nke-uku; n'ihi na umu Israel arapuwo obuba-ndu-Gi, tipia ebe-ichu-aja-Gi nile, were mma-agha bue ndi-amuma-Gi; o foduru mu onwem, nānim; ha nāchō kwa ndum, iwepu ya. 15 Jehova we si ya, Je, laghachi n'uzo-gi rue զzara Damaskos: ma mbe i biara, i gēte Hazael manu ibu eze Siria: 16 i gēte kwa Jihu, bù nwa Nimshi, manu ibu eze Israel: i gēte kwa Elaisha, bù nwa Shefat, nke Ebel-mehola, ibu onye-amuma n'qonodu gi. 17 O gēru kwa, na onye nēwepuga onwe-ya na mma-agha Hazael, Jihu gēme ka o nwua: onye nēwepuga kwa onwe-ya na mma-agha Jihu, Elaisha gēme ka o nwua. 18 Ma M'gēme ka nnū madu iri-na-asa na զgu iri fōdu n'Israel, bù ikperē nile nke anēbugh nyc Beal, na զnu o bula nke nēsutugh ya. 19 O si n'ebe ahu je, chota Elaisha nwa Shefat, ma onye ahu nēme ka ehi-ya dōghari ihe ejì gwu ala ubi, orú ehi na anq ejikorō abua abua di n'iru ya, ya onwe-ya noye-kwa-ra ehi abua nke-iri-na-abua: Elaija we gabiga jekuru ya, wugara ya uwe-nwuda-ya. 20 O we rapu igwè ehi-ya, baso Elaija n'azu, si, Biko, ka m'sutu nnam na nnem զnu, m'gējeso kwa gi. O si ya, Laghachi; n'ihi na o bu gini ka m'meworo gi? 21 O we si n'iso ya laghachi, were ehi abua ahu ejikorō n'otu, bue ha, o were kwa ihe ehi ahu ji alu զlu sie anu-ha, o nye ndi ahu, ha rie. O bilie, jesu Elaija, we jere ya ozi.

20 1 Ma Ben-hedad, bù eze Siria, chikötara usu-ndi-agha-ya nile: oru ndi-eze na iri na abua soro kwa ya, ha na inyinya na ubo-ala: o we rigo, nochigide Sameria n'agha, buso ya agha. 2 O we zigara Ehab, bù eze Israel, ndi-ozu, rue obodo, si ya, 3 Otu a ka Ben-hedad siri, Qla-qcha-gi na qla-edo-gi, nkem ka o bu; ndinyom-i kwa na umu-gi, bù nke di nma kari, nkem ka ha bu. 4 Eze Israel we za, si, Dika okwu-gi si di, Onye-nwem, eze; nke gi ka mu onwem na ihe nile m'nwere bu. 5 Ndi-ozu ahu we biaghachi, si, Otu a ka Ben-hedad kwuru, si, N'ezie eziterem i ozi, si, Qla-qcha-gi na qla-edo-gi na ndinyom-i na umu-gi, mu ka i gēnye ha; 6 ma m'gēzitere gi ndi-orūm dika mbe a echì, ha gāchō kwa n'ulo-gi, na

ulo ndi-oru-gi; o gēru kwa, na ihe o bula anya-gi nāchōsi ike, ha gētiye ya n'aka-ha, were ya. 7 Eze Israel we kpō ndi-okenye nile nke ala, si, Biko, maranu, hu kwa, na o bu ihe ozi ka nwoke a nāchō: n'ihi na o ziterem ozi ichinye ya ndinyom nkem, na ichinye ya umum, na inye ya qla-qchan, na inye ya qla-edom; ma ebochighm ha n'aka-ya. 8 Ndi-okenye nile na ndi Israel nile we si ya, Anula okwu-ya, ekwe-kwa-la. 9 O we si ndi-ozu Ben-hedad, Sinu onye-nwem, bù eze, Ihe nile i buru uzō zitere oru-gi ozi ime, nke ahu ka m'gēme: ma ihe a, apughm ime ya. Ndi-ozu we la, weghachiri ya okwu. 10 Ben-hedad we zigara ya ozi, si, Ka chi mem otu a, ka ha mekwam ihe զzō otu a, asi na ajà Sameria gēzu nju-aka nju-aka inye ndi nile nq n'ukwum. 11 Eze Israel we za, si, Kwuenu, si ya, Ka onye nēke ekike-agha-ya ghara ito onwe-ya dika onye nēkepu ya. 12 O rue, mbe Ben-hedad nuru okwu a, mbe o nānu ihe-զnūnu, ya onwe-ya na ndi-eze, n'ulo-ntu, na o siri ndi-oru-ya, Donu onwe-unu n'usoro. Ha we do onwe-ha n'usoro imegide obodo ahu. 13 Ma, le, otu onye-amuma biaruru Ehab, bù eze Israel, nso, si, Otu a ka Jehova siri, I huwo oké igwè madu nile a? le, anamenye ya n'aka-gi ta; i gāma kwa na Mu onwem bu Jehova. 14 Ehab we si, Site n'aka onye? O si, Otu a ka Jehova siri, Site n'aka umu-okorobia nke ndi-isi ala anāchi achi. O si, Onye gāmalite agha ahu? O si, Gi onwe-gi. 15 O we gukota umu-okorobia nke ndi-isi ala anāchi achi, ha we di զgu iri-na-otu na iri na abua: mbe agukotasiri ha o gukota ndi-ya nile, bù umu Israel nile, nnū iri-na-asa na զgu iri. 16 Ha we pua n'etiti-ehihie. Ma Ben-hedad nānu manya nānubiga ya oké n'ulo-ntu-ya, ya onwe-ya na ndi-eze, bù oru ndi-eze na iri na abua ahu ndi nēyere ya aka. 17 Umu-okorobia nke ndi-isi ala anāchi achi we buru uzō pua; Ben-hedad we zipu, ha we gosi ya, si, Ndikom esiwo na Sameria puta. 18 O si, O buru na o bu okwu udo ka ha putaworo, jidenu ha na ndu: o buru kwa na o bu ibu agha ka ha putaworo, jidenu ha na ndu. 19 Ma ndia siri n'ebodo pua, bù umu-okorobia

nke ndi-isi ala anāchi achi, na usu-ndi-agha ndi soro ha n'azu. 20 Ha we tibue, nwoke o bula nwoke-ibe-ya; ndi Siria we balaga, Israel we chua ha n'azu: Ben-hedad, bù eze Siria, we wepuga onwe-ya n'elu inyinya, ya na ndi-inyinya. 21 Eze Israel we pua, tibue inyinya na ubo-ala, o tibu-kwa-ra ntibu uku n'etiti ndi Siria. 22 Onye-amuma ahu we biarue eze Israel nso, si ya, Je ime onwe-gi ka i di ike, mara, hu kwa ihe i nēme: n'ihi na n'obuba arø ka eze Siria ganārigota imegide gi.

23 Ma ndi-orù eze Siria siri ya, Chi ugwu ka chi-ha bu; n'ihi ya ka ha di ike kari ayi: ma otù o di, ka ayi buso ha agha n'aia di lari, ayi aghagh kwa idi ike kari ha. 24 Ma me ihe a; wezuga ndi-eze, nwoke o bula n'ebe-ya, do ndi nāchi ala n'önodu ha: 25 ma gi onwe-gi, gutara onwe-gi usu-ndi-agha, dika usu-ndi-agha nke dapunariworo gi n'agha, inyinya n'önodu inyinya, na ubo-ala n'önodu ubo-ala: ayi gēbuso kwa ha agha n'ala di lari, ayi aghagh kwa idi ike kari ha. O we ge nti olu-ha, me otù a. 26 O rue, n'obuba arø, na Ben-hedad gukötara ndi Siria, rigorue Efek, ibuso Israel agha. 27 Agukota-kwa-ra umu Israel, nye ha ihe-oriri, ha we je izute ha: umu Israel we ma ulo-ikwū-ha n'iru ha dika igwè ewu ntà abua; ma ndi Siria juputara ala. 28 Onye nke Chineke we biarue nso, gwa eze Israel okwu, si, Otù a ka Jehova siri, N'ihi na Siria asiwo, Chi ugwu ka Jehova bu, ma O bugh chi ndagwurugwu; n'ihi ya ka M'gēnye igwè uku a nile n'aka-gi, unu gāma kwa na Mu onwem bu Jehova. 29 Ha we no n'omuma - ulo - ikwū, ndi Israel na ncherita-iru ndi Siria, ubochi asa. O rue, n'ubochi nke-aso, na agha biaruru nso; umu Israel we tibue Siria, orù nnù ndikom uzø iri-na-abua na nnù iri, bù ndi ji ukwu eje, n'otù ubochi. 30 Ndi foduru we balaga n'Efek, rue obodo; mbidi obodo we dakwasi orù nnù ndikom atø na nnù asa na ogu iri foduru. Ma Ben-hedad balagara, ba n'obodo, n'ime-ulø nke di n'ime-ulø. 31 Ndi-orù-ya we si ya, Biko, le, ayi anuwo na ndi-eze ulø Israel, na eze ebere ka ha bu: biko, ka ayi ke akwà-nkpe n'ükwù-ayi, na udø n'isi-ayi, pukuru eze Israel: elegh anya o gēdebe gi ndu.

32 Ha we ke akwà-nkpe n'ükwù-ha, na udø n'isi-ha, biakute eze Israel, si, Orù-gi, bù Ben-hedad, siri, Biko, ka mu onwem di ndu. O si, O no ndu ubu a? nwa-nnem ka o bu. 33 Ma ndikom ahu nāriba ama, ha we me ngwa imata ma o bu ihe si n'obi-ya puta; ha we si, Nwa-nne-gi, bù Ben-hedad. O si, Banu n'obodo, kuta ya. Ben-hedad we pukute ya; o me ya ka o rigota n'uþo-ala-ya. 34 Ben-hedad we si ya, Obodo nile nke nnam nara n'aka nna-gi, m'gēnyeghachi gi ha; i gákwa-kwa-ra onwe-gi amà nime Damaskos, dika nnam kwara nime Sameria. Ma mu onwem, ka Ehab kwuru, n'obuba-ndu nka ka m'gēzilaga gi. Ya na ya we ha ndu, o we zilaga ya.

35 Ma otù nwoke n'etiti umu ndi-amuma siri ibe-ya n'okwu Jehova, Biko, tiem ihe. Ma nwoke ahu juru iti ya ihe. 36 O we si ya, N'ihi na i ggeh nti olu Jehova, le, mbe i nesi n'ebe m'nø la, ødum gēbu gi. O si n'akuku ya la, ødum we chøta ya. ɿue ya. 37 O we chøta nwoke ozø, si, Biko, tiem ihe. Nwoke ahu we tie ya ihe, nēti ya nēbu kwa ya mma. 38 Onye-amuma ahu we je, guzoro eze n'uzø, nwogharia onwe-ya, nātukwasi akwà-ike-n'isi n'anya-ya abua. 39 O rue, mbe eze nāgabiga, na onye ahu tikuru eze nkpu: o si, Orù-gi puru ba n'etiti agha; ma, le, otù nwoke wezugara enwe-ya, me ka otù nwoke biakutem, o si, Debe nwoke a: o buru na ele anya ya ma-qli ma ahugh ya, ndu-gi gälä-kwa-ra ndu-ya, ma-qbü na i gákwu talent ɿola-ɿcha. 40 O rue, mbe orù-gi nēme ihe n'otù ebe na ebe ozø, na ahughm onye ahu. Eze Israel we si ya, Otù a ka ikpé-gi si di; gi onwe-gi ekwubiwo ya. 41 O we me ngwa, wezuga akwà-ike-n'isi n'anya-ya abua; eze Israel we mata ya na onye sitere na ndi-amuma ka o bu. 42 O si ya, Otù a ka Jehova siri, N'ihi na i zilagawo nwoke ahu ka o pua n'aka-gi, bù onye M'wezugara ka ebibie ya, ndu-gi gälä-kwa-ra ndu-ya, ndi-gi gälä-kwa-ra ndi-ya. 43 Eze Israel we la n'ulo-ya n'obi arø na nbaru-iru, o we ba na Sameria.

21 1 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na Nebot, bù onye Jezreel, nwere ubi-vine, nke di na Jezreel, n'akuku ulø uku Ehab, bù eze Sameria. 2 Ehab we gwa Nebot okwu, si, Nyem ubi-vine-gi,

ka o we burum ubi abara ogige ebe anāku akwukwo nri, n'ihi na nke ahu di nso n'akuku ulom; ka m'nye kwa gi ubi-vine di nma kari ya n'onodu ya: ma o buru na o di nma n'anya-gi, ka m'nye gi ego ruru ɔnu-ahia-ya. 3 Nebot we si Ehab, Ya burum ihe-árú sitere na Jehova, bù inye gi ihe-nketa nnam-hà. 4 Ehab we ba n'ulo-ya n'obi aró na n̄baru-iru, n'ihi okwu nke Nebot, bù onye Jezreel, gwara ya: n'ihi na o siri, M'gagh-enye gi ihe-nketa nnam-hà. O we dina n'ihe-ndina-ya, chigharia iru-ya, o righ kwa nri. 5 Jezebel, bù nwunye-ya, we biakute ya, gwa ya okwu, si, Gini me-kwa-ra mō-gi di aró, i nērigh kwa nri? 6 O si ya, N'ihi na agwaram Nebot, bù onye Jezreel, okwu, si ya, Nyem ubi-vine-gi n'ego; ma-ɔbu, o buru na o to gi onwe-gi utø, ka m'nye gi ubi-vine ɔzø n'onodu ya: o we si, M'gagh - enye gi ubi - vine nkem. 7 Jezebel, bù nwunye-ya, si ya, O bugh gi onwe-gi bu eze nāchi Israel ubu a? bilie, rie nri, ka obi-gi di nma: mu onwem gēnye gi ubi-vine Nebot, bù onye Jezreel. 8 O we de akwukwo n'aha Ehab, were nba-aka-akàrà-ya ka ha, zigara ndi-okenye akwukwo ahu, ziga-kwa-ra ndi amara aha-ha ndi nō n'obodo-ya, ndi ha na Nebot bi. 9 O we de n'akwukwo ahu, si, Kp̄osanu obubu-ɔnu, me ka Nebot nōdu n'isi ɔnodu n'etiti ndi Israel: 10 me-kwanu ka ndikom abua, bù ndi joþuru onwe-ha, nōdu n'iru ya, ka ha ba kwa àmà megide ya, si, I þakutere Chineke na eze azu. Me-kwa-nu ka o pua, werenu nkume tuþue ya, ka o nwua. 11 Ndikom obodo-ya, bù ndi-okenye na ndi amara aha-ha ndi bi n'obodo-ya, we me dika Jezebel zitere ha ozi, dika edere ya n'akwukwo nke o zitere ha. 12 Ha kp̄osara obubu-ɔnu, me ka Nebot nōdu n'isi ɔnodu n'etiti ndi Israel. 13 Ndikom abua ahu, bù ndi joþuru onwe-ha, we bata, nōdu n'iru ya: ndikom ahu ndi joþuru onwe-ha we ba àmà megide ya, bù Nebot, n'iru ndi Israel, si, Nebot þakutere Chineke na eze azu. Ha we me ka o pua rue azu obodo, ha were nkume tuþue ya, o we nwua. 14 Ha we zigara Jezebel ozi, si, Atubuwo Nebot nkume, o nwuo kwa. 15 O rue, m̄be Jezebel nuru na atubuwo

Nebot nkume, na o nwuo kwa, na Jezebel siri Ehab, Bilie, nweta ubi-vine Nebot, bù onye Jezreel, nke o juru inye gi n'ego: n'ihi na Nebot adigh ndu, kama o nwuo. 16 O rue, m̄be Ehab nuru na Nebot anwuwo, na Ehab biliri iridaru ubi-vine Nebot, bù onye Jezreel, inweta ya.

17 Okwu Jehova we rue Elaija, bù onye Tisbe, nti, si, 18 Bilie, ridata izute Ehab, bù eze Israel, onye bi na Sameria; le, o nō n'ubi-vine Nebot, ebe o ridara inweta ya. 19 Ma i gāgwa ya okwu, si, Otú a ka Jehova siri, I ɔwu ɔchu, nweta kwa? I gāgwa kwa ya okwu, si, Otú a ka Jehova siri, N'ebe nkita rachara ɔbara Nebot ka nkita gāracha ɔbara-gi, ɔbuná nke gi onwe-gi. 20 Ehab we si Elaija, I ch̄otawom, onye-irom? O si, Ach̄otawom i: n'ihi na i rewo onwe-gi ime ihe jorø n̄o n'anya Jehova. 21 Le, M'nēme ka ihe ojø bakute gi, M'gēkpochapu ndi-gi fôduru, M'gēbipu kwa n'aru Ehab nwa-nwoke o bula, na onye eþochiri eþochi na onye arapur arapu n'Israel, ka Jehova kwuru: 22 M'gēme kwa ulo-gi ka o di ka ulo Jeroboam nwa Nebat, ka o di kwa ka ulo Beasha nwa Ahaija, n'ihi nkpasu-iwe nke i ji kpasum iwe, me kwa ka Israel mehie. 23 ɔzø kwa, Jehova kwuru okwu bayere Jezebel, si, Nkita gēri Jezebel n'ekpè Jezreel. 24 Onye nke Ehab nke nwuru anwu n'obodo, nkita gēri ya; onye nke nwuru anwu n'obia, anu-uþe nke elu-igwe gēri kwa ya. 25 (Otú o di, o digh onye di ka Ehab, onye rere onwe-ya ime ihe jorø n̄o n'anya Jehova, onye Jezebel, bù nwunye-ya, rafuru. 26 O we me ihe-árú nke-uku n'ijeso arusi di iche iche, dika ihe nile si di nke ndi-Amorait mere, ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel.) 27 O rue, m̄be Ehab nuru okwu ndia, na o ðowara uwe-ya nile, tukwasí ákwà-nkpe n'anu-aru-ya, bue ɔnu, dina n'ákwà-nkpe, jegharia nwayø. 28 Okwu Jehova we rue Elaija, bù onye Tisbe, nti, si, 29 I huwo na Ehab ewedawo onwe-ya n'ala n'irum? n'ihi na o wedawo onwe-ya n'ala n'irum, M'gagh-eme ka ihe ojø ahu bia n'ubochi-ya: o bu n'ubochi nwa-ya ka M'gēme ka ihe ojø ahu biakwasí ulo-ya.

22 1 Ha we nōdu arō atō agha adigh n'etiti Siria na Israel. 2 O rue, n'arō nke-atō, na Jehoshafat, bú eze Juda, ridakuru eze Israel. 3 Eze Israel we si ndi-orū-ya, Únu mara na o bu ayi nwe Remot-gilead, ma ayi onwe-ayi nāba nkiti, ghara inaputa ya n'aka eze Siria? 4 O si Jehoshafat, I gēsorom je agha na Remot-gilead? Jehoshafat we si eze Israel, Dika m'di, otú a ka i di; dika ndim di, otú a ka ndi-gi di; dika inyinyam di, otú a ka inyinya-gi di. 5 Jehoshafat we si eze Israel, Biko, buru uzo ju ase okwu Jehovah. 6 Eze Israel we chikota ndi-amuma, ra ka nnū ndikom, o si ha, M'gēje imegide Remot - gilead ibu agha, ma - obu m'gārapu? Ha we si, Rigo; Onye-nwe-ayi gēnye kwa ya n'aka eze. 7 Jehoshafat we si, O digh onye-amuma Jehovah nō n'ebe a tiyere ndia, ka ayi we jua ase n'aka-ya? 8 Eze Israel we si Jehoshafat, Otú nwoke ozo di kwa iju Jehovah ase n'aka-ya, bú Maikaia nwa Imla: ma mu onwem kpōrō ya asi; n'ihi na o digh-ebu amuma ezi ihe bayerem, kama ihe ojō. Jehoshafat we si, Ka eze ghara ikwu otú a. 9 Eze Israel we kpō otú onye nēje ozi, si, Me ka Maikaia nwa Imla bia oṣosō. 10 Ma eze Israel na Jehoshafat, bú eze Juda, nānōkwasi, nwoke o bula n'oche-eze-ya, yiri uwe-ha, n'ebe-nzocha-ōka n'oghore ḥonu-uzo-ama Sameria; ndi-amuma nile nēbu kwa amuma n'iru ha. 11 Zedekaia nwa Keneana we mere onwe-ya mpi īgwè, si, Otú a ka Jehovah siri, Ndia ka i gēji so Siria, rue mbe agēme ka ha gwusia. 12 Ndi-amuma nile nēbu kwa amuma otú a, si, Rigorue Remot-gilead, ka ihe ga-kwa-ra gi nke-oma: Jehovah enyewo kwa ya n'aka eze. 13 Ma onye-ozu ahu nke jere ikpō Maikaia gwara ya okwu, si, Biko, le, okwu nile nke ndi-amuma, dika otú ḥonu, nēkwuru eze ezi ihe: biko, ka okwu-gi di ka okwu otú onye nime ha, gi kwu kwa ezi ihe. 14 Maikaia we si, Jehovah nādi ndu, n'ezie ihe Jehovah gāsim, nke ahu ka m'gēkwu. 15 O we biakute eze. Eze we si ya, Maikaia, ayi gējeru Remot-gilead ibu agha, ma-obu ayi gārapu? O si ya, Rigo, ka ihe ga-kwa-ra gi nke-oma; Jehovah enyewo kwa ya n'aka eze. 16 Eze we si ya, Úbō ole

ka mu onwem ganāba gi iyi ka i ghara igwam ihe o bula ma-obug i ezi-okwu n'aha Jehovah? 17 O si, Ahurum Israel nile ka ha basaworo n'ugwu, dika igwé aturu nēnwegh onye-ozuzu: Jehovah we si, O digh onye nwe ndia; ka ha laghachi, nwoke o bula n'ulo-ya n'udo. 18 Eze Israel we si Jehoshafat, Asigm i na o gagh-ebu amuma ezi ihe bayerem, kama ihe ojō? 19 O si, N'ihi nka nuru okwu Jehovah: ahurum Jehovah ka O nānōkwasi n'oche-eze-Ya, na usu-ndi-agha nke elu-igwe nile ka ha nēguze n'akuku Ya n'aka-nri-Ya na n'aka-ekpe-Ya. 20 Jehovah we si, Onye gārafu Ehab, ka o we rigo, da na Remot-gilead? Otú onye we si otú a; onye ozo si-kwa-ra otú a. 21 Mo ahu we puta, guzo n'iru Jehovah, si, Mu onwem gārafu ya. 22 Jehovah we si ya, Gini ka i gēji? O si, M'gāpu, buru mo okwu-ugha n'ōnu ndi-amuma-ya nile. O si, I gārafu ya, i gēnwe kwa ike: pua, me otú a. 23 Ma ubu a, le, Jehovah etiyewo mo okwu-ugha n'ōnu ndi-amuma-gi ndia nile; Jehovah ekwuwo kwa ihe ojō bayere gi. 24 Zedekaia nwa Keneana we biarue nso, tie Maikaia aka na ntì, si, Ole uzō Mo Jehovah siri n'ebe m'nō gabiga igwa gi okwu? 25 Maikaia we si, Le, i ganāhu n'ubochi ahu, mbe i gābā n'ime-ulō nke di n'ime-ulō izo onwe-gi. 26 Eze Israel we si, Kuru Maikaia, me ka o laghachikuru Emon, bú onye-isi obodo, laghachikuru kwa Joash, bú nwa eze; 27 i gāsi kwa, Otú a ka eze siri, Tiyenu onye a n'ulo-nkpōrō, me ka o rie nri nmebu, nū kwa miri nmebu, rue mbe m'gābia n'udo. 28 Maikaia we si, O buru na i laghachi ma-oli n'udo, Jehovah ekwugh okwu n'ōnum. O si, Nurunu, ndi nile n'uwa, unu nile. 29 Eze Israel na Jehoshafat, bú eze Juda, we rigorue Remot-gilead. 30 Eze Israel we si Jehoshafat, M'gēnwoghari onwem, ba n'agha; ma gi onwe-gi yikwasí uwe - gi. Eze Israel we nwogharia onwe-ya, ba n'agha. 31 Ma eze Siria nyere orú ndi-isi na iri na abua nke ubo-ala o nwere iwu, si, Unu ebusola onye ntā ma-obu onye uku agha, kama o bu eze Israel, nání ya. 32 O rue, mbe ndi-isi ubo-ala huru Jehovah, na ha onwe-ha siri, N'ezie

eze Israel ka o bu; ha we wezuga onwe-ha ibuso ya agha: Jehoshafat we tie nkpu. 33 O rue, mbe ndi-isi ubo-alaluru na ya onwe-ya abugh eze Israel, ha we si n'iso ya laghachi. 34 Ma otu nwoke doro uta-ya namagh onye o bu, we bata eze Israel n'etiti njik o ihe-agha-ya na uwe-agha-ya: o we si onye-ubo-alalaya, Chigharia aka-gi, me ka m'si n'omuma-uloi-kw u pua; n'ihi na oria nariam. 35 Agha we la elu n'ubochi ahu: ewe me ka eze guzogide n'ubo-alalaya imegide Siria, o we nwua n'anyasi: obara ebe abaruru ya aru we bapu ba n'etiti ubo-alalaya. 36 Iti-nkpu we gazue n'omuma-uloi-kw u mbe anyanwu nada, si, Nwoke o bula, ya la n'obodo-ya, nwoke o bula, ya la n'ala-ya. 37 Eze we nwua, ewe bubata ya na Sameria; ha we lie eze na Sameria. 38 Ewe nchapu ubo-alalaya n'akuku odoo-miri Sameria; nkita we racha obara-ya; (ma ndinyom naka iko sara aru-ha n'ebe ahu;) dika okwu Jehovah si di nke O kwuru. 39 Ma okwu Ehab nile nke foduru, na ihe nile o mere, na ulo odu nke o wuru, na obodo nile nke o wuru, edegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 40 Ehab we so nna-ya-ha dina n'onwu; Ehazaia, bu nwa-ya, we buru eze n'onodu ya.

41 Jehovah nwa Esa malitere ibu eze Juda n'aro nke-an o nke Ehab, bu eze Israel. 42 Jehovah bара oru ar o na iri na ise mbe o malitere ibu eze; o we buru eze oru ar o na ise na Jerusalem. Aha nne-ya bu Azuba nwa-nwayi Shilhi.

43 O jere ije n'uzo Esa, bu nna-ya; o sigh nime ya wezuga onwe-ya, nem e ihe ziri ezi n'anya Jehovah: nani na ewezugagh ebe di elu; ndi Israel no nachu aja nesure kwa ihe-nsure-oku nesi isi utu n'ebe di elu nile. 44 Jehovah nile nke foduru, na ihe idike-ya nke o mere, na otu o buru aga, edegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 45 Oz, ndi foduru n'etiti ndi edoro ns o ikwa iko, bu ndi foduru n'ubochi Esa nna-ya, o kpochapuru ha n'ala. 46 Ma eze adigh n'Edom: onye edoro onye-isi bu eze. 48 Jehovah mere ubo Tashish ijero Ofia ibute ola-edo: ma ha ejegh; n'ihi na etiwara ubo ahu n'Ezion-geba. 49 Mbe ahu Ehazaia nwa Ehab siri Jehovah, Ka ndi-orum soro ndi-orugi je n'ubo-gi. Ma Jehovah ekwagh. 50 Jehovah we so nna-ya-ha dina n'onwu, elle ya n'ebe eliri nna-ya-ha n'obodo Devid nna-ya: Jehoram nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

51 Ehazaia nwa Ehab malitere ibu eze Israel nime Sameria n'ar o nke-iri-na-as a nke Jehovah, bu eze Juda, o we buru eze Israel ar o abua. 52 O me ihe joro njo n'anya Jehovah, je kwa ije n'uzo nna-ya, na n'uzo nne-ya, na n'uzo Jeroboam nwa Nebat, nke o ji me ka Israel mehie. 53 O fe-kwa-ra Beal ofuf e, kpo isi ala nye ya, we kpasue Jehovah, bu Chineke Israel, iwe, dika ihe nile si di nke nna-ya mere.

AKWUKWO NKE-ABUA NKE

NDI-EZE

1 Moab we jehie megide Israel mbe onwu Ehab gasiri. 2 Ehazaia we dapu n'ihe-okpukpa window nke imeluo-elua-ya nke di na Sameria, o we ria oria: o we ziga ndi-ozi, si ha, Jenu, jua Beal-zebub, bu chi Ekron, ase ma m'gadiri ndu n'oria nka. 3 Ma mo-ozi Jehovah gwara Elaija, bu onye Tisbe, okwu, si, Bilie, rigo izute ndi-ozi eze

Sameria, gwa ha okwu, si, O bu n'ihi na o digh Chineke di n'Israel, na unu onwe-unu neje iju Beal-zebub, bu chi Ekron, ase? 4 Ma n'ihi nka otu a ka Jehovah siri, Ihe-ndina ahu ebe i rigoro, i gaghesi na ya rida, kama i ghagh inwu. Elaija we la. 5 Ndi-ozi ahu we laghachikuru ya, o si ha, Gini bu nka na unu laghachiworo? 6 Ha si ya,

Otù nwoke rigotara izute ayi, o si ayi, Jenu, laghachikuru eze nke ziri unu, gwa ya okwu, si, Otù a ka Jehova siri, Q bu n'ihi na o digh Chineke di n'Israel na gi onwe-gi nēziga iuu Beal-zebub, bù chi Ekron, ase? n'ihi ya ihe-ndina ahu ebe i rigoworo, i gagh-esi na ya rida, kama i ghagh inwu. 7 Q si ha, Ole aha madu o bu, bù nwoke ahu nke rigorō izute unu, we gwa unu okwu ndia? 8 Ha si ya, Q bu nwoke nwere aji nke-uku, eke-kwa-ra ya ihe-ökiké akpukpo n'úkwù-ya. Q si, Elaija onye Tisbe ka o bu. 9 Q we zigara ya onye-isi ogu ndi-agha abua na iri, ya na ogu ndi-agha abua na iri ya. Q we rigokuru ya: ma, le, o nānōdu n'elu ugwu. Q we gwa ya okwu, si, Gi onye nke Chineke, Eze asiwo, Ridata. 10 Elaija we za, si onye-isi ogu ndi-agha abua na iri ahu, Q buru na onye nke Chineke ka m'bu, ka ọku si n'elu-igwe ridata, ripia gi na ogu ndi-agha abua na iri gi. Ọku we si n'elu-igwe ridata, ripia ya na ogu ndi-agha abua na iri ya. 11 Q we ziga-kwara ya onye-isi ogu ndi-agha abua na iri ozq, ya na ogu ndi-agha abua na iri ya. Q za, si ya, Onye nke Chineke, otù a ka eze siworo, Ngwa ngwa, ridata. 12 Elaija we za, si ha, Q buru na onye nke Chineke ka m'bu, ka ọku si n'elu-igwe ridata, ripia gi na ogu ndi-agha abua na iri gi. Ọku nke Chineke we si n'elu-igwe ridata, ripia ya na ogu ndi-agha abua na iri ya. 13 Q we ziga kwa onye-isi ogu ndi-agha abua na iri nke-atq, ya na ogu ndi-agha abua na iri ya. Onye-isi nke-atq nke ogu ndi-agha abua na iri we rigo, bia Ọue ikperē-ya n'ala n'iru Elaija, riq ya amara, si ya, Onye nke Chineke, biko, ka ndum, na ndu ogu ndi-orù-gi abua na iri ndia, di oké Ọnu-ahia n'anya-gi. 14 Le, Ọku siri n'elu-igwe ridata, ripia ndi-isi abua mbu ahu nke ogu ndi-agha abua na iri, ha na ogu ndi-agha abua na iri ha: ma ubu a ka ndum di oké Ọnu-ahia n'anya-gi. 15 Mo-ozi nke Jehova we si Elaija, Soro ya rida: atula egwu ya. Q we bilie, soro ya ridakuru eze. 16 Q we gwa ya okwu, si, Otù a ka Jehova siri, N'ihi na i zigawo ndi-ozi iju Beal-zebub, bù chi Ekron, ase, o bu n'ihi na o digh Chineke di n'Israel iju ase okwu-Ya? n'ihi ya ihe-ndina ahu ebe i rigoworo, i

gagh-esi na ya rida, kama i ghagh inwu. 17 Q we nwua, dika okwu Jehova si di nke Elaija kwuru. Jehoram we malite ibu eze n'önodu ya n'arø nke-abua nke Jehoram nwa Jehoshafat, bù eze Juda; n'ihi na o nwegh nwa-nwoke. 18 Ma ihe Ehazaia nile nke fôduru nke o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubøchi nke ndi-eze Israel?

2 1 O rue, mbe Jehova gaje ime ka Elaija rigorue elu-igwe n'oke ifufe, na Elaija siri na Gilgal je, ya na Elaisha. 2 Elaija we si Elaisha, Biko, nodu n'ebe a; n'ihi na Jehova ezigawom ijeru Bet-el. Elaisha we si, Jehova nadi ndu, nkpuru-obi-gi nadi kwa ndu, m'gagh-arapu gi ma-oli. Ha we ridarue Bet-el. 3 Umu ndi-amuma ndi no na Bet-el we pukute Elaisha, si ya, I mawo na ta ka Jehova nnewepu onye-nwe-gi n'ibu onye-isi-gi? Q si, Mu onwem amawo kwa ya; banu nkiti. 4 Elaija we si ya, Elaisha, biko, nodu n'ebe a; n'ihi na Jehova ezigawom ijeru Jeriko. Q si, Jehova nadi ndu, nkpuru-obi-gi nadi kwa ndu, m'gagh-arapu gi ma-oli. Ha we biarue Jeriko. 5 Umu ndi-amuma ndi no na Jeriko we biarue Elaisha nso, si ya, I mawo na ta ka Jehova nnewepu onye-nwe-gi n'ibu onye-isi-gi? Q si, Mu onwem amawo kwa ya; banu nkiti. 6 Elaija we si ya, Biko, nodu n'ebe a; n'ihi na Jehova ezigawom ijeru Jodan. Q si, Jehova nadi ndu, nkpuru-obi-gi nadi kwa ndu, m'gagh-arapu gi ma-oli. Ha abua we je. 7 Ogu ndikom abua na iri n'etiti umu ndi-amuma je-kwa-ra, guzo na ncherita-iru ha n'ebe di anya: ha abua we guzo n'akuku Jodan. 8 Elaija we chiri uwe - nwuda - ya, piakota ya, tie miri ahu, ewe kera ya, otù uzø ga n'otù akuku, otù uzø ga n'akuku ozq, ha abua we gabiga n'ala-akorø. 9 O rue, mbe ha gabigasiri, na Elaija siri Elaisha, Riø ihe m'gemere gi, tutu ewepum n'ebe i no. Elaisha we si, Biko, ka oké abua nke mo-gi dikwasim. 10 Q si, I riwo ihe siri ike: ma o buru na i hum mbe anewepum n'ebe i no, o gadiri gi otù a; ma o buru na i hughm, o gagh-adi otù a. 11 O rue na, mbe ha no nje, nje ije nékwu kwa okwu, le, ubø-ala Ọku na inyinya Ọku, nke kewara ha abua; Elaija we rigorue elu-igwe n'oke ifufe. 12 Ma Elaisha nélé

ya anya; ya onwe-ya n̄eti kwa nkpu, si, Nnam, nnam, ubo-ala Israel, na ndi-inyinya-ya! ma o hugh ya ozø: o we jide uwe nke aka ya, dowa ha ibe abua. 13 O chili kwa uwe-nwuda Elaija, nke danariri ya, o laghachi, guzo n'usø Jødan. 14 O we chiri uwe-nwuda Elaija, nke danariri ya, o we tie miri, si, Ole ebe Jehova no, bú Chineke Elaija? Ya onwe-ya kwa, o we tie miri, ewe kera ya otù uzø ga n'otù akuku, otù uzø ga n'akuku ozø; Elaisha we gabiga. 15 Umu ndi-amuma ndi no na Jeriko na ncherita-iru ya we hu ya, si, Mo Elaija anokwasiwo Elaisha. Ha we bia izute ya, ha we kpøro ya isi ala. 16 Ha we si ya, Biko, le, ogu ndikom abua na iri, bú ndi-dinkpà, no n'etiti ndi-orù-gi n'ebe a; biko, ka ha je, cho onye-nwe-gi: elegh anya Mo nke Jehova eweliwo ya, tuda ya n'otù ugwu, ma-øbu n'otù ndagwurugwu. O si, Unu ezigala. 17 Ha we rugide ya rue mbe ihere mere ya, o we si, Ziganu. Ha we ziga ogu ndikom abua na iri; ha we cho ya ubochi atø, ma ha achøtagh ya. 18 Ha we laghachikuru ya, ma ya onwe-ya nānø na Jeriko; o si ha, Asighm unu, Ejela?

19 Ndiacom obodo ahu we si Elaisha, Biko, le, onqdu obodo a di nma, dika onye-nwem nāhu: ma miri-ya jøro njø, ala nādigh-ekwe kwa ka ihe ka aka. 20 O si, Wetaranum økwa qhu, tiyekwa-nu nnú nime ya. Ha we wetara ya. 21 O pua je n'ebe miri si asuputa, o we tubà nnú n'ebe ahu, si, Otù a ka Jehova siri, Emewom ka miri a buru ihe inye ezi-ndu; onwu ma-øbu ala nādigh-ekwe ka ihe ka aka agagh-adi kwa ozø site n'ebe ahu. 22 Ewe me ka miri ahu buru ihe inye ezi-ndu rue ta, dika okwu Elaisha si di, nke o kwuru.

23 O si n'ebe ahu rigorue Bet-el: ma mbe ya onwe-ya nārigo n'uzø, umu-okoro siri n'obodo puta, we kwa ya emø, si ya, Rigo, onye-isi-nkwøcha; rigo, onye-isi-nkwøcha. 24 O le anya n'azu-ya, hu ha, køcha ha n'aha Jehova. Nne anu-qhia bear abua we si n'oké qhia puta, døka ogu umu-okoro abua na abua n'etiti ha. 25 O si n'ebe ahu jerue ugwu Kamel, si kwa n'ebe ahu laghachi na Sameria.

3 i Ma Jehoram nwa Ehab malitere ibu eze Israel nime Sameria n'arø nke-iri-na-asato nke Jehoshafat, bú eze Juda, o we buru eze arø iri na abua. 2 O me ihe jøro njø n'anya Jehova; nání na o megħ dika nna-ya, na dika nne-ya: o wezuga ogidi Beal nke nna-ya mere. 3 Otù o di, o rapara na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat, nke o ji me ka Israel mehie; o wezugagh onwe-ya nime ya.

4 Ma Misha, bú eze Moab, bu onyenwe igwè anu-ulø; o we tuara eze Israel utu aji nke orú nnù umu-aturu uzø irina-abua na nnù iri, na nke orú nnù ebulu uzø iri-na-abua na nnù iri. 5 O rue, mbe Ehab nwuru, na eze Moab jehiere megide eze Israel. 6 Eze, bú Jehoram, we si na Sameria pua n'ubochi ahu, gukøta Israel nile. 7 O je kwa, zigara Jehoshafat, bú eze Juda, ozi, si, Eze Moab ejehiewo megidem: i gësorom jekuru Moab ibu agha? O si, M'gärigø: dika m'di, otù a ka i di; dika ndim di, otù a ka ndi-gi di; dika inyinyam di, otù a ka inyinya-gi di. 8 O si, Ole nke bu uzø ayi gësi rigo? O si, Uzø ozara Edom. 9 Eze Israel we je, ya na eze Juda, na eze Edom: ha we ga ije ubochi asa buruburu: ma o digh miri diri qmuma-ulø-ikwū ahu, ma-øbu nke diri anu-ulø nke ha chiri je. 10 Eze Israel we si, Ewó! n'ihi na Jehova akpøwo eze atø ndia inye ha n'aka Moab. 11 Jehoshafat we si, O digh onye-amuma Jehova no ebe a, ka ayi we jua Jehova ase site n'aka-ya? Otù nime ndi-orù eze Israel we za, si, Elaisha nwa Shefat no ebe a, onye wukwasiri miri n'aka Elaija. 12 Jehoshafat we si, Okwu Jehova di n'ebe o no. Eze Israel na Jehoshafat na eze Edom we ridakuru ya. 13 Elaisha we si eze Israel, Gini ka mu na gi nwekorø? jekuru ndi-amuma nnagi, jekuru kwa ndi-amuma nne-gi. Eze Israel we si ya, É-è: n'ihi na Jehova akpøwo eze atø ndia inye ha n'aka Moab. 14 Elaisha we si, Jehova nke usu nile nke ndi-agha nādi ndu, Onye m'guzoworo n'iru Ya, n'ezie, o buru na ahughm Jehoshafat, bú eze Juda, iru-øma, m'gagh-elegide anya n'ebe i no ma-qli, m'gagh-ahu kwa gi anya ma-qli. 15 Ma ubu a kutaranum økpø-ubø. O rue, mbe økpø-ubø ahu nākpø, na aka

Jehova di n'aru ya. 16 O si, Otù a ka Jehova siri, Me ndagwurugwu a ka ọ buru olùlù olùlù. 17 N'ihi na otù a ka Jehova siri, Unu agagh-ahu ifufe, unu agagh-ahu kwa okè miri-ozozo, ma ndagwurugwu ahu gējuputa na miri: unu gānù kwa, unu onwe-unu, na anulo-unu, na anumanu-unu nile. 18 Ma nka di nfe n'anya Jehova: O gēnye kwa Moab n'aka-unu. 19 Unu gētibù kwa obodo ọ bula ewusiri ike, na obodo ọ bula kachasi nma, unu gēme kwa ka ezi osisi ọ bula da, unu gēkPOCHI kwa isi-iyi miri nile, were kwa nkume mebie czi okè ala-ubi ọ bula. 20 O rue n'ututu, na, mbe anēsure onyinye-inata-iru-oma, le, miri nēsi n'użo Edom bia, ala we juputa na miri. 21 Moab nile we nu na ndi-eze ahu arigotawo ibuso ha agha, ha we kpokota onwe-ha, site n'onye ọ bula nke nēke onwe-ya ihe-ókiké agha n'úkwù, we rigorue ndi bu okenye, ha we guzo n'ókè-ala-ha. 22 Ha we bilie n'isi-ututu, ma anyanwu mukwasiri miri ahu, Moab we hu miri ahu na ncherita-iru ha ka ọ nācha ọbara-ọbara dika ọbara: 23 ha we si, Nka bu ọbara; ekpochapuwu ndi-eze ahu nō, ha etibuwu kwa, nwoke ọ bula ibe-ya: ma ubu a, Moab, kwatanu ihe-nkwata. 24 Ha biarue ọmuma-uloikwù Israel, Israel we bilie, tibue Moab, ha we si n'iru ha ọbalaga: ha we ba nime ya nētibù Moab. 25 Ha we tipia obodo nile ha; ha nātubà kwa, nwoke ọ bula nkume-ya, n'ezì okè ala-ubi ọ bula, tujué ya; ha nēkPOCHI kwa isi-iyi miri nile, me ka ezi osisi nile da: rue mbe ọ bu nāni na Kia-hareset ka emere ka nkume-ya fôdu; ma ndi-oma-ébè ọbara ya buruburu, tibue ya. 26 Eze Moab we hu na agha ahu di ike kari ya, ọ we chiri nnù ndikom na ọgu iri-na-ise tiyere onwe-ya, bù ndi nāmiputa mma-agha, itiwaru eze Edom: ma ha apugh. 27 O we were ọkpara-ya, nke gābu eze n'onodù ya, sure ya ọku n'elù mbidi, ka ọ buru ájà-nsure-ọku. Okè iwe we di megide Israel: ha we si n'ebé ọ nō bulie ije, laghachi n'ala-ha.

4 1 Ma otù nwayi n'etiti ndinyom umu ndi-amuma tikuru Elaisha nkpu, si, Orù-gi, bù dim, anwuwo: ma gi onwe-gi amawo na orù-gi nātu egwu Jehovah: ma onye-nbinye-ego abiawo ichiri n'onwe-ya umum abua ka ha buru orù. 2 Elaisha we si ya, Gini ka m'gēmère

gi? gosim; gini ka i nwere n'ulo? O si, O digh ihe ọ bula orù-gi nwayi nwere n'ulo, ọ bu nāni ite manu. 3 O si, Je, riötara onwe-gi ihe n'èzi n'aka ndi-abataobi-gi nile, bù ihe ihe nādigh nime ha; ha abula ole-na-ole. 4 I gābà kwa n'ulo, mechibido onwe-gi, mechibido kwa umu-gi ndikom, uzò, baye manu di n'ite ahu n'ihe ahu nile, buzuga nke juru eju. 5 O we si n'ebe ọ nō la, mechibido onwe-ya, mechibido kwa umu-ya ndikom, uzò; ha onwe-ha nēbutere ya ihe ahu nso, ma ya onwe-ya nābaye abaye. 6 O rue, mbe ihe nile juru, na ọ siri nwa-ya, Buterem nso ihe ozò. O si ya, O digh ihe ozò di. Manu ahu we kwusi. 7 O we bia, gosi onye nke Chineke. O si, Je, re manu ahu, kwua ugwo-gi, gi onwe-gi na umu-gi ndikom were nke fôduru di ndu.

8 Uböchi we rue, na Elaisha gabigara rue Shunem, ma otù nwayi uku nō n'ebe ahu; o rugide ya ka o rie nri. O rue, mbe ọ bula ọ nāgabiga, na ọ wezugara onwe-ya ba n'ebe ahu iri nri. 9 Nwayi ahu we si di-ya, Biko, le, amawom na onye di nsø nke Chineke ka ọ bu, bù onye a nāgabiga n'akuku ayi mbe nile. 10 Biko, ka ayi me ime-ulø-elu ntà nke mbidi; ka ayi døba-kwa-ra ya n'ebe ahu ihe-ndina, na table, na oche, na ihe-idøba-orion: o gēru kwa, mbe ọ biakutere ayi, na ọ gēwezuga onwe-ya ba n'ebe ahu. 11 Uböchi we rue, na ọ biara n'ebe ahu, wezuga onwe-ya ba n'ime-ulø-elu ahu, dina n'ebe ahu. 12 O si Gihezi, bù nwa-okorobia-ya, Kpø nwayi Shunem nka. O we kpø ya, ọ we guzo n'iru ya. 13 Elaisha we si Gihezi, Biko, si ya, Le, i werewo nchebu a nile chebu onwe-gi bayere ayi; gini ka agēmere gi? ọ bu igwa eze okwu bayere gi, ma-qbù igwa onye-isi usundi-agha? O si, N'etiti ndim ka mu onwem nēbi. 14 O si, Gini kwa ka agēmere ya? Gihezi we si, N'ezie ọ nwegh nwa-nwoke, di-ya aghowó kwa agadi. 15 O si, Kpø ya. O we kpø ya, nwayi ahu we guzo n'qonu-użo. 16 O si, Na mbe nka akara ákà, dika mbe a aka-nile, gi onwe-gi ganābaku nwa-nwoke. O si, É-é, onye-nwem, gi onye nke Chineke, agwala orù-gi nwayi okwu-ugha. 17 Nwayi ahu we turu ime, mua nwa-nwoke na mbe ahu akara

àkà, dika m'bè ahu aka-nile, otú Elaisha gwara ya. 18 Nwata ahu we toputa, ubochi we rue, na o pukuru nna-ya iekuru ndi nèbì ọka. 19 O si nna-ya, Isim, isim. O we si nwa-okoròbia-ya, Kuru ya bakuru nne-ya. 20 O kuru ya, me ka o biakute nne-ya, o nökwasí n'ikperè nne-ya rue etiti-ehihie, we nwua. 21 O rigo, tòbò ya n'ihe-ndina onye nke Chineke ahu, mechibido ya uzø, pua. 22 O kpø di-ya, si, Biko, ziterem otù nime umu-okoròbia, na otù nime nne-inyinya-ibu, ka m'we ọbakuru onye nke Chineke, lata kwa. 23 O si, Gini mere gi onwe-gi nèjekuru ya ta? o bugh ọnwa ọhu, o bugh kwa ubochi-izu-ike. O si, Udo. 24 O we jikwa inyinya-ibu, si nwa-okoròbia-ya, Nēdu, nēje kwa; ebochilaram inyinya-ibu n'ibum ọba ọso, ma o buru na asighm i. 25 O we je, biakute onye nke Chineke ahu, rue ugwu Kamel. O rue, m'bè onye nke Chineke luru ya site na ncherita-iru ya, na o siri Gihezi, bú nwa-okoròbia-ya, Le, nwayi Shunem ahu; 26 biko, ọba ọso izute ya ubu a, si ya, I nø n'udo? di-gi, o nø n'udo? nwa-gi, o nø n'udo? O si, Ayi nø n'udo. 27 O we biakute onye nke Chineke rue ugwu ahu, jide ya n'ukwu-ya abua. Gihezi we biarue nso inupu ya; ma onye nke Chineke siri, Ra ya aka: n'ihi na nkpuru-obi-ya di ilu nime ya; ma Jehova ezonariwom ya, O gosighkwam ya. 28 O we si, Ariòrom nwa-nwoke n'aka onye-nwem? asighm, Arafulam? 29 O we si Gihezi, Ke ihe-ókiké n'úkwù-gi, were kwa nkpa-n'akam n'aka-gi, je: m'bè i zute nwoke o bula, ekelela ya; m'bè nwoke o bula gèkele gi, azala ya: tukwasi nkpa-n'akam n'iru nwa-okoro ahu. 30 Nne nwa-okoro ahu we si, Jehova nādi ndu, nkpuru-obi-gi nādi kwa ndu, m'gagh-arapu gi ma-qli. O we bilie, jesu ya. 31 Gihezi we gabiga n'iru ha, tukwasi nkpa-n'aka ahu n'iru nwa-okoro ahu; ma o digh olu di, o digh kwa ọnuña-nti di. O we jeghachi izute ya, gosi ya, si, Nwa-okoro ahu etetagh. 32 Elaisha we bata n'ulo ahu, ma, le, nwa-okoro ahu anwuwo, atòbò-kwa-ra ya n'ihe-ndina-ya. 33 O we ba, mechibido ha abua uzø kpere Jehova. 34 O rigo, dina n'elu nwata ahu, tukwasi ọnu-ya n'ọnuya, na anya-ya abua

n'anya-ya abua, na obu-aka-ya abua n'obu-aka-ya abua, ruru ala n'elu ya; anu-aru nwata ahu we di ọku. 35 O we biaghachi, jegharia iru na azu n'ulo crù ubò; o rigo, ruru kwa n'elu ya: nwa-okoro ahu we ze uzere rue ubò asa, nwa-okoro we saghe anya-ya abua. 36 O kpø Gihezi, si, Kpø nwayi Shunem nka. O kpø ya. Nwayi ahu we bakute ya, o si, Kuru nwa-gi. 37 O we bá nime, da n'ala n'ukwu-ya, kpø isi ala, kuru nwa-gi, pua.

38 Ma Elaisha biaghachiri rue Gilgal: ma oké unwu di n'ala ahu; umu ndiamuma nânodu kwa ala n'iru ya: o we si nwa-okoròbia-ya, Tukwasi ite uku n'oku, siere umu ndi-amuma ofé. 39 Otù onye we pua ba n'ohia ichikøta akwukwø nri, o huta osisi vine ọhia, chikøta afufa-ohia nime ya nju uwe-ya, bia, biye ha n'ite ofé: n'ihi na ha amagh ha. 40 Ha we wuputara ndikom ahu, ka ha rie. O rue, m'bè ha néri ofé ahu, na ndi ahu tiri nkpu, si, Qnwü di n'ite, gi onye nke Chincke. Ha apugh kwa iri ya. 41 O we si, Weta-kwa-nu utu ọka. O we tiye ya n'ite ahu, si, Wuputara ndi-ayi, ka ha we rie. Ihe ojø adigh kwa n'ite ahu.

42 Ma otù nwoke siri na Beal-shalisha bia, butere onye nke Chineke achicha nke nkpuru mbu, orú obe achicha barley, na ọka nke ubi n'akpaya. O we si, Nye ndi-ayi, ka ha we rie. 43 Onye nèjere ya ozi we si, Gini, M'gèche nka n'iru ọgu ndikom ise? O si, Nye ndi-ayi, ka ha we rie; n'ihi na otù a ka Jehova siri, Ha géri, rifø kwa. 44 O we che ya n'iru ha, ha we rie, rifø kwa, dika okwu Jehova si di.

5 1 Ma Neaman, bú onye-isi usu-ndi-agha eze Siria, bu nwoke di uku n'iru onye-nwe-ya, buru kwa onye anāhu iru-ọma, n'ihi na o bu n'aka-ya ka Jehova nyere Siria nzoputa: nwoke ahu bu kwa dike nke bu dinkpà, ma o bu onye-ekpenta. 2 Ndi Siria apuwo nèje n'usu ndi nápunara madu ihe, we si n'ala Israel dòta otù nwa-abogho ntà n'agha; o we nø n'iru nwunye Neaman. 3 O si nwayi-nwe-ya, O gādim nø nma, ma asi na onye-nwem nø n'iru onye-amuma nke nø na Sameria! m'bè ahu o gême ka o si n'ekpenta-ya di ọcha soro ndi-ya zukota. 4 Otù onye we ba, gosi

onye-nwe-ya, si, Otù a na otù a ka nwa-aboghø ahu nke sitere n'ala Israel kwuru. 5 Eze Siria we si, Je, ba, ka m'ziga-kwa-ra eze Israel akwukwø. O we je, chiri n'aka-ya talent ọla-ọcha iri, na nnù ọla-edo iri-na-ise, na uwe nbanwe iri. 6 O were akwukwø ahu biakute eze Israel, si, Ma ubu a, mbe akwukwø a biakutere gi, le, eziwom Neaman, bù orùm, biakute gi, ka i we me ka o si n'ekpenta-ya di ọcha soro ndi-ya zukota. 7 O rue, mbe eze Israel guru akwukwø ahu, na o dòwara uwe-ya nile, si, O bu Chineke ka m'bu, ime ka madu nwua na ime ka madu di ndu, na nwoke a nèziterem ozi ime ka nwoke si n'ekpenta-ya di ọcha soro ndi-ya zukota? ma otù o di, biko, maranu hu kwa na ya onwe-ya nàchø uzø isi megidem. 8 O rue, mbe Elaisha, bù onye nke Chineke, nuru na eze Israel dòwara uwe-ya nile, o we zigara eze ozi, si, N'ihi gini ka i dòwara uwe-gi nile? biko, ka o biakutem, o gamara kwa na onye-amuma di n'Israel. 9 Neaman we bia, ya na inyinya-ya nile na ubø-ala-ya, o guzo n'ønu-uzø ulo Elaisha nwere. 10 Elaisha we zigara ya onye-ozi, si, Je, sa aru ubò asa nime Jødan, anaru-gi gälaghachikute kwa gi, i gâdi kwa ọcha. 11 Ma Neaman were iwe, laba, si, Le, m'siri, O ghagh ipukutem, guzo, kpokue aha Jehova, bù Chineke-ya, fufe aka-ya n'elu ebe ahu, me ka onye-ekpenta di ọcha soro ndi-ya zukota. 12 Abana na Fapa, bù osimiri Damaskos, hà adigh nma kari miri Israel nile? m'gagh-asa aru nime ha, di ọcha? O we chigharia, laba n'ønuma. 13 Ndi-orù-ya we biarue nso, gwa ya okwu, si, Nnam, asi na o bu ihe ukw onye-amuma gwara gi me, i gagh-eme ya? i gësi kwa aña ghara ime ya mbe o siri gi, Sa aru, di kwa ọcha? 14 O we rida, suye onwe-ya nime Jødan ubò asa, dika okwu onye nke Chineke si di: anu-aru-ya we laghachi dika anu-aru nwa-okoro ntà, o we di ọcha. 15 O we laghachikute onye nke Chineke, ya onwe-ya na ọmuma-ulø-ikwù-ya nile, bia, guzo n'iru ya, si, Biko, le, amawom na o digh Chineke di n'uwa nile, o bu nani n'Israel: ma ubu a, biko, nara ihe-ngozì n'aka orù-gi. 16 O si, Jehova nàdi ndu, Onye m'guzoworo n'iru Ya,

m'gagh-anara ihe o bulu ma-oli. O we rugide ya inara ya; ma o julu aju. 17 Neaman we si, O buru na i nagh, biko, ka enye orù-gi ibu ájá nke inyinya mule abua gëbu; n'ihi na orù-gi agagh-emere chi ozø ájá-nsure-óku ma-óbu ájá ozø site n'ubu a, ma o bu nani Jehova. 18 Ka Jehova baghara orù-gi ihe a; mbe onye-nwem nàbà n'ulo Rimon ikpø isi ala n'ebe ahu, mbe ya onwe-ya nàdabere kwa n'akam, m'we kpø isi ala n'ulo Rimon, mbe m'kpøro isi ala n'ulo Rimon, biko, ka Jehova baghara orù-gi n'ihe a. 19 O si ya, La n'udo. O we si n'ebe o no je n'uzø-ya nwanti.

20 Ma Gihezi, bù nwa-okorøbia Elaisha onye nke Chineke, siri, Le, onye-nwem eþochiwo onwe-ya n'ebe Neaman onye Siria nka no, n'ighara inara n'aka-ya ihe o wetara: Jehova nàdi ndu, n'ezie m'gàbaso ya, nara ihe ufodu n'aka-ya. 21 Gihezi we chuso Neaman. Neaman we hu otù onye nàbaso ya, o we si n'ubø-ala-ya rida izute ya, si, Udo di kwa? 22 O si, Udo di. Onye-nwem ezitewom, si, Le, obuna ubu a umu-okorøbia abua nime umu ndiamurna esiwo n'ugwu Efraim biakutem; biko, nye ha otù talent ọla-ọcha, na uwe nbanwe abua. 23 Neaman we si, Kwere, nara talent abua. O rugide ya, ke talent ọla-ọcha abua n'akpa abua, chiri uwe nbanwe abua, nye umu-okorøbia-ya abua; ha we bùru ha ga n'iru ya. 24 O biarue ugwu ntà ahu, nara ha n'aka-ha, tiye ha n ulø: o zilaga ndikom ahu, ha we la. 25 Ma ya onwe-ya bara nime, guzo n'akuku onye-nwe-ya. Elaisha we si ya, Ole ebe i si bia, Gihezi? O si, Orù-gi ejegh ebe o bulu. 26 O si ya, Obim ejesogh gi, mbe nwoke ahu siri n'ubø-ala-ya chigharia izute gi? o bu mbe inara ego, na inara uwe, na ubi-olive na ubi-vine, na igwè ewu na aturu na igwè ehì, na ndi-orù ndikom na ndinyom nèje ozi? 27 Ekpenta Neaman gärapara kwa n'aru gi, na n'aru nkpuru-gi rue mbe ebigh-ebi. O we si n'iru ya pua, buru onye-ekpenta nènwü dika snow.

6 1 Umu ndi-amuma we si Elaisha, Biko, le, ebe ayi onwe-ayi nèbi n'iru gi adikara ayi nkpa. 2 Biko, ka ayi jerue Jødan, si kwa n'ebe ahu were,

nwoke o bulu otu ntuhie, mere onwe-ayi otu ebe n'ebu ahu, ibiri n'ebu ahu. Q si, Jenu. 3 Otu onye we si, Biko, kwere, soro ndi-oru-gi je. Q si, Mu onwem geje. 4 Q we so ha je. Ha we biarue Jodan, butue osisi. 5 O rue, mbe otu onye nebutu ntuhie-ya, na anyu-ike dabara na miri: o we tie nkpu, si, Ewò, onye-nwem! nke ahu bu ihe ariotara ariota. 6 Onye nke Chineke we si, Ole ebe o dara? Q we me ka o hu ebe ahu. Q we butue otu osisi, tuba ya n'eoe ahu, me ka anyu-ike se n'elu miri. 7 Q si, Weliere onwe-gi. Q we setia aka-ya, were ya.

8 Ma eze Siria nebuso Israel agha; o we me ka ndi-oru-ya dua ya odu, si, N'ebu di otu a otu a ka omuma-uloiwu gadi. 9 Onye nke Chineke we zigara eze Israel ozi, si, Lezic onwe-gi anya, ka i ghara igabiga ebe ahu; n'ihi na n'ebu ahu ka Siria naridata. 10 Eze Israel we ziga ozi n'ebu ahu nke onye nke Chineke siri ya do kwa ya aka na nti bayere ya; ewe debe ya ndu n'ebu ahu, o bugh otu ubo, o bugh kwa ubo abua. 11 Ma obi eze Siria anogh n'otu ebe n'ihi ihe a; o we kpo ndi-oru-ya, si ha, Unu agagh-egosim onye nime ayi diri eze Israel? 12 Otu onye nime ndi-oru-ya we si, E-e, onye-nwem eze: kama Elaisha, bu onye-amuma nke no n'Israel, o negosi eze Israel okwu nile nke i nekwu n'ime-ulon-dina-gi. 13 Q si, Jenu, hu ebe ya onwe-ya no, ka m'we ziga kuta ya. Ewe gosi ya, si, Le, o no na Dotan. 14 Q we ziga inyinya na ubo-ala na oké usu-ndi-agha n'ebu ahu: ha we bia n'abali, je obodo ahu buruburu. 15 Onye nejere onye nke Chineke ozi we bilie n'isi-ututu, pua, ma, le, usu-ndi-agha naba obodo ahu buruburu, ha na inyinya na ubo-ala. Nwa-okorobia-ya we si ya, Ewò, onye-nwem! ayi gême ana? 16 Q si, Atula egwu: n'ihi na ndi ayi na ha no di oputu kari ndi ha na ha no. 17 Elaisha we kpere ekpere, si, Jehova, biko, saghe anya-ya abua, ka o we hu. Jehova we saghe anya nwa-okorobia ahu; o we hu: ma, le, ugwu ahu juputara n'inyinya na ubo-ala oku buruburu Elaisha. 18 Ha we ridakute ya, Elaisha we kpere Jehova, si, Biko, were isi tie mba nka. Q we were isi tie ha dika okwu Elaisha si di.

19 Elaisha we si ha, Nka abugh uzo, nka abugh kwa obodo; sonum je, m'gême kwa ka unu jekuru nwoke ahu onye unu nacho. Q we me ka ha ic Sameria. 20 O rue, mbe ha bara na Sameria, na Elaisha siri, Jehova, saghe anya ndikom ndia, ka ha we hu. Jehova we saghe anya-ha, ha we hu: ma, le, ha no n'etiti Sameria. 21 Eze Israel we si Elaisha, mbe o huru ha, Nnam, m'getibu ha? m'getibu ha? 22 Q si, Etibula ha: i getibu ndi i wereworo mma-agha-gi, were kwa utagi, dota n'agha? doba nri na miri n'iru ha, ka ha we rie, nu kwa, lakuru onye-nwe-ha. 23 Q we mere ha oké oriri: ha we rie, nu kwa, o we zilaga ha, ha we lakuru onye-nwe-ha. Ma usu ndi napanara madu ihe nke Siria abatagh ozø n'ala Israel.

24 O rue, mbe nka gasiri, na Ben-hedad, bu eze Siria, chikotara omuma-ulo - iku - ya nile, rigo, nochigide Sameria n'agha. 25 Oké unwu uku we di na Sameria: ma, le, ha nanochigide ya n'agha, rue mbe anere isi inyinya-ibu ogu ola-ocha anø, na otu uzø n'uzø anø nke otu kab nsi nduru ola-ocha ise. 26 O rue, mbe eze Israel nágabiga n'elu mbidi, na otu nwayi tikuru ya nkpu, si, Zoputa, onye-nwem eze. 27 Q si, Q buru na Jehova azoputagh gi, ole ebe m'gesi zoputa gi? o bu site n'ebenzo-cha-oka, ma-obi site n'ebenzo-cha-nkpuru-vine? 28 Eze we si ya, Gini neme gi? Q si, Nwayi a sirim, Nye nwa-gi nwoke, ka ayi we rie ya ta, nwam nwoke ka ayi géri kwa ech. 29 Ayi we sie nwam nwoke, rie ya: m'we si ya n'ubochi soro ya, Nye nwa-gi nwoke, ka ayi we rie ya: ma o zowo nwa-ya nwoke. 30 O rue, mbe eze nuru okwu nile nke nwayi ahu, na o dowa uwe-ya nile; (ma ya onwe-ya nágabiga n'elu mbidi;) ndi Israel we le anya, ma, le, akwa-nkpe dikwasi n'anu-aru-ya n'okpuru uwe-ya. 31 Q we si, Ka Chineke mem otu a, ka Q me kwa ihe ozø otu a, ma o buru na isi Elaisha nwa Shefat géguzo n'aru ya ta. 32 Ma Elaisha nánodu n'ulo-ya, ndi-okenye nánodu kwa n'ebu o no: eze we ziga otu nwoke site n'iru ya: ma tutu onye-ozu ahu abiakute ya, ya onwe-ya siri ndi-okenye, Unu ahuwo na nwa obu-madu a ezitewo iwezuga isim?

hunu, mbe onye-ozi ahu nābia, mechienu uzø, were ibo-uzø kwagide ya: òlu ukwu abua nke onye-nwe-ya adigh n'azu ya? 33 Mbe o no nākpayere ha uka, le, onye-ozi ahu nāridakuru ya: o si, Le, ihe ojo a sitere n'aka Jehova; gini mere m'nēle anya 7 Jehova ozo? 1 Elaisha we si, Nurunu okwu Jehova: otu a ka Jehova siri, Dika mbe a echì agére otu mbé utu oka flour otu shekel, na mbé barley abua otu shekel, n'ønu-uzø-ama Sameria. 2 Ochi-agha ahu onye eze nwere, onye o nādabere n'aka-ya, we za onye nke Chineke, si, Le, o buru na Jehova eme window n'elu-igwe, ihe a, o gādi? O si, Le, i ganewere anya-gi abua hu ya, ma i gagh-eri nime ya.

3 Ma ndikom anø, bú ndi-ekpenta, no n'oghore ønu-uzø-ama: ha we srita onwe - ha, Gini mere ayi onwe - ayi nānødu n'ebe a rue mbe ayi nwuru? 4 O buru na ayi asi, Ayi gābà n'obodo, oké unwu di kwa n'obodo, ayi gānwu kwa n'ebe ahi: o buru kwa na ayi anødu n'ebe a, ayi gānwu kwa. Ma ubu a, bianu, ka ayi dahà n'ømuma-ulø-ikwù Siria: o buru na ha edebe ayi ndu, ayi gādi ndu; o buru kwa na ha eme ka ayi nwua, ayi gānwu kwa. 5 Ha we bilie n'ururuchi, ibà n'ømuma - ulø - ikwù Siria: ha we biarue nsøtu ømuma-ulø-ikwù Siria, ma, le, o digh nwoke no n'ebe ahi. 6 N'ihi na Onye-nwe-ayi mere ømuma-ulø-ikwù Siria ka ha nu olu ubø-ala, na olu inyinya, bú olu oké usu-ndi-agha: ha we srita onwe-ha, Le, eze Israel egowo ndi-eze ndi Het, na ndi-eze Ijipt, imegide ayi, ibiakwasí ayi. 7 Ha we bilie, balaga n'ururuchi, rapu ulø-ikwù nile ha, na inyinya nile ha, na inyinya-ibu nile ha, obuná ømuma-ulø-ikwù-ha otu o di, balaga n'ihi ndu-ha. 8 Ndi-ekpenta ahu we biarue nsøtu ømuma-ulø-ikwù, ba n'otu ulø-ikwù, rie ihe, riú kwa ihe-ønunü, si n'ebe ahi chiri ola-ocha, na ola-edo, na uwe, je zo ha; ha we biaghachi, ba n'ulø-ikwù ozo, si n'ebe ahi chiri kwa ihe, je zo ha. 9 Ha we srita onwe-ha, O bugh ihe ziri ezi ka ayi onwe-ayi nême: ubochi ta, ubochi ozi oma ka o bu, ma ayi onwe-ayi naba nkiti: o buru na ayi echere rue ihè ututu, ajo omume-ayi gachoputa ayi: ma ubu a bianu, ka

ayi ba gosi ulo eze. 10 Ha we bia, kpø onye-ønu-uzø-ama obodo òkù, gosi ha, si, Ayi bara n'ømuma-ulø-ikwù Siria, ma, le, o digh nwoke no n'ebe ahi, o digh kwa olu madu di, ma inyinya elibere elibe, na inyinya-ibu elibere elibe, na ulø-ikwù otu ha di. 11 O we kpø ndi-ønu-uzø-ama; ha we gosi ya ulo eze nime. 12 Eze we bilie n'abali, si ndi-orù-ya, Biko, ka m'gosi unu ihe Siria meworo ayi. Ha mara na agu nāgu ayi onwe-ayi, ha we si n'ømuma-ulø-ikwù-ha pua izo onwe-ha n'ohia, si, Mbe ha siri n'obodo puta, ayi gējide ha na ndu, ba n'obodo-ha. 13 Otu nime ndi-orù-ya we za, si, Biko, ka achiri inyinya ise nime inyinya foduru, nke foduru nime ya, (le, ha di ka igwè nile nke Israel nke foduru nime ya; le, ha di ka igwè nile nke Israel ndi gwusiri agwusi:) ka ayi ziga hu kwa. 14 Ha we chiri ubø-ala abua, ha na inyinya; eze we ziga ha iso ømuma-ulø-ikwù Siria, si, Jenu, hu. 15 Ha we jesu ha rue Jødan: ma, le, uzø nile juputara n'uwe na ihe, nke ndi Siria tufuru n'ime-ngwa-ngwa-ha. Ndi-øzi we lata, gosi eze. 16 Ndi Israel we pua, luta ømuma-ulø-ikwù Siria n'agha. Ewe re otu mbé utu oka flour otu shekel, na mbé barley abua otu shekel, dika okwu Jehova si di. 17 Eze we me ka onye-isi-agha ahi, bú onye o nādabere n'aka-ya, lekota ønu-uzø-ama: ndi Israel we zokwasi ya ukwu n'ønu-uzø-ama, o nwua dika onye nke Chineke kwuru, onye kwuru mbe eze ridakuru ya. 18 O rue, dika onye nke Chineke gwara eze okwu, si, Agére mbé barley abua otu shekel, na otu mbé utu oka flour otu shekel, dika mbè a echì, n'ønu-uzø-ama Sameria; 19 onye-isi-agha we za onye nke Chineke, si, Ma, le, o buru na Jehova eme window n'elu-igwe, o gādi ka okwu a si di? O si, Le, i ganewere anya-gi abua hu ya, ma i gagh-eri nime ya: 20 o we diri ya otu a; ndi Israel we zokwasi ya ukwu n'ønu-uzø-ama, o nwua.

1 Ma Elaisha gwara nwayi ahi 8 okwu, bú onye o mere ka nwa-ya nwoke di ndu, si, Bilie, je, gi onwe-gi na ulø-gi, no dika obia n'ebe o bula i gānø dika obia: n'ihi na Jehova akpøwo oké unwu ka o da: ozo kwa, o gabiakwasí ala arø asa. 2 Nwayi ahi we bilie, me

dika okwu onye nke Chineke si di: o we je, ya onwe-ya na ulo-ya, no dika obia n'ala ndi Filistia arø asa. 3 O rue, n'ogwugwu arø asa ahu, na nwayi ahu si n'ala ndi Filistia lata: o pua itiku eze nkpu bayere ulo-ya na ala-ya. 4 Ma eze nágwa Gihezi, bú nwa-okorobia onye nke Chineke, okwu, si, Biko, kòrom akukø ihe uku nile nke Elaisha meworo. 5 O rue na, mbe ya onwe-ya nákòrø eze otù o mere ka onye nwuru anwu di ndu ozo, le, nwayi ahu, onye o mere ka nwa-ya nwoke di ndu ozo, nètiku eze nkpu bayere ulo-ya, baye-kwa-ra ala-ya. Gihezi we si, Onye-nwem cze, nka bu nwayi ahu, nka bu kwa nwa-ya nwoke, onye Elaisha mere ka o di ndu ozo. 6 Eze we jua nwayi ahu, o we kòrø ya akukø ahu. Eze we nye ya otù onye nèjere ya ozi, si, Nyeghachi ihe nile o nwere, na ihe-òmume nile nke ubi site n'ubochi o rapuru ala-ya, we rue ubu a.

7 Elaisha we biarue Damaskos; ma Ben-hedad, bú eze Siria, nària oria; ewe gosi ya, si, Onye nke Chineke abiawo n'ebé a. 8 Eze we si Hazacl, Were onyinye-inata-iru-oma n'aka-gi, je izute onye nke Chineke, jua Jehova ase site n'aka-ya, si, M'gàdiri ndu n'oria nka? 9 Hazacl we je izute ya, were onyinye-inata-iru-oma n'aka-ya, bú ezi ihe nile nke Damaskos, ibu ogu camel abua gëbu, o we bia guzo n'iru ya, si, Nwa-gi, bú Ben-hedad cze Siria, eziwom biakute gi, si, M'gàdiri ndu n'oria nka? 10 Elaisha we si ya, Je, si ya, I ghagh idiri ndu; ma Jehova emewo ka m'hu na o ghagh inwu. 11 O we legide ya anya, che ya iru, rue mbe ihere mere ya: onye nke Chineke we kwa ákwá. 12 Hazacl we si, Gini merc onye-nwem nákwa ákwá? O si, N'ihi na amawom ihe ojo nke i gême umu Israel: i gësu ebe nile ha ewusiri ike òku, i gëwére kwa mma-agha þue umu-okorobia-ha, i gâtupia kwa umu-ha nânú ara, i gâbawa ndinyom-ha di ime afø. 13 Hazacl we si, Ma gini bu orù-gi, bú nkita nka, na o gëmc ihe uku a? Elaisha we si, Jehova emewo ka m'hu na i gâbu cze Siria. 14 O we si n'ebé Elaisha no la, biakute onye-nwe-ya; o si ya, Gini ka Elaisha siri gi? O si, O sirim na i ghagh idiri ndu. 15 O rue, n'echi-ya, na o chirí

ákwà-obubo, biaye na miri, basa ya n'iru-ya, o we nwua: Hazacl we buru eze n'ònodu ya.

16 Ma n'arø nke-ise nke Joram nwa Ehab, bú eze Israel, mbe Jehoshafat bu kwa eze Juda, Jehoram nwa Jehoshafat, bú eze Juda, malitere ibu eze. 17 Orú arø na iri na abua ka o bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø asato na Jerusalem. 18 O je ije n'uþo ndi-eze Israel, dika ulo Ehab mere: n'ihi na o bu nwa-nwayi Ehab ka o nwere na nwunye: o we me ihe jorø njo n'anya Jehova. 19 Ma Jehova ekwegh ibibi Juda, n'ihi Devid, bú orù-Ya, dika O siri ya na O gënye ya oriøna, nyc kwa umu-ya, ubochi nile. 20 N'ubochi-ya ka Edom siri n'okpuru aka Juda jehie, mere onwe-ha eze. 21 Joram we gabiga rue Zaia, ya na ubø-ala-ya nile: o rue na o biliri n'abali, tibue Edom ndi nàba ya buruburu, ha na ndi-isi ubø-ala: ndi ahu we balaga n'ulo-ikwù-ha. 23 Edom we si n'okpuru aka Juda jehie, rue ta. Mbe ahu ka Libna jehiere n'otù mbe ahu. 23 Ma okwu Joram nile nke fòduru, na ihe nile o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 24 Joram we so nna-ya-hà dina n'ònwu, elie ya n'ebé cliri nna-ya-hà n'obodo Devid: Ehazaia, bú nwa-ya, we buru eze n'ònodu ya.

25 N'arø nke-iri-na-abua nke Joram nwa Ehab, bú cze Israel, ka Ehazaia nwa Jehoram, bú eze Juda, malitere ibu eze. 26 Orú arø na abua ka Ehazaia bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze otù arø na Jerusalem. Ma aha nne-ya bu Atalaia nwa Qmri, bú eze Israel. 27 O we je ije n'uþo ulo Ehab, me ihe jorø njo n'anya Jehova, dika ulo Ehab mere: n'ihi na nwa nwa ulo Ehab ka o bu. 28 O we soro Joram nwa Ehab ibuso Hazacl, bú eze Siria, agha na Remot-gilead: ndi Siria we tibue Joram. 29 Eze, bú Joram, we lata ka agwø ya nime Jezreel na ntibù ndi Siria tiburu ya na Rema, mbe o nébuso Hazacl, bú eze Siria, agha. Ehazaia nwa Jehoram, bú cze Juda, we rida ihu Joram nwa Ehab nime Jezreel, n'ihi na o nària oria. 9 i Ma Elaisha, bú onye-amuma, kpòrø otù onye nime umu ndi-amuma, si ya, Ke ihe-òkiké n'úkwù-gi, were karama manu a n'aka-gi, je Remot-

gilead. 2 M̄be i biara ebe ahu, gi hu Jihu nwa Jehoshafat nwa Nimshi anya n'ebé ahu, ba nime, me ka o bilie site n'etiti umu-nne-ya, me kwa ka o ba n'ime-ulō di n'ime-ulō. 3 Gi were kwa karama manu ahu, wukwasi ya n'isi-ya, si, Otù a ka Jehova siri, Etewom i manu ibu eze Israel. Meghe kwa uz̄o, balaga, eche-kwa-la eehe. 4 Nwa-okorobia abu, obuna nwa-okorobia ahu, bù onye-amuma, we jerue Remot-gilead. 5 O bia, ma, le, ndi-isi usu-ndi-agha nanqdu ala; o si, Enwerem okwu igwa gi, onye isi. Jihu we si, Q bu onye nime ayi nile? Q si, Q bu gi, onye isi. 6 O bilie, ba n'ulo; o wukwasi manu ahu n'isi-ya, si ya, Otù a ka Jehova, bù Chineke Israel, siri, Etewom i manu ibu eze ndi Jehova, bù Israel. 7 I gētibū kwa ulō Ehab, bù onye-nwe-gi, ka M'we bō obō obara ndi-orūm, bù ndi-amuma, na obara ndi-orū nile nke Jehova, n'aka Jezebel. 8 Ulō nile nke Ehab gāla kwa n'iyi: M'gēbipu kwa n'aru Ehab nwanwoke o bula, na onye ebochiri ebochi na onye arapuru arapu n'Israel. 9 M'gēme kwa ulō Ehab ka o di ka ulō Je-roboam nwa Nebat, ka o di kwa ka ulō Beasha nwa Ahaija. 10 Nkita gēri kwa Jezebel n'ökè-ala-ubi Jezreel, o digh kwa onye nēli ya. Q we meghe uz̄o balaga. 11 Jehu we pukute ndi-orū onye-nwc-va: otù onye we si ya, Udo di kwa? gini mere onye a nke nāwi ara biakutere gi? Q si ha, Unu enwe-unu amawo nwoke ahu na nkpari-uka-ya. 12 Ha si, Q bu okwu-ugha; biko, gosi ayi. Q si, Otù a na otù a ka o gwaram, si, Otù a ka Jehova siri, Etewom i manu ibu eze Israel. 13 Ha we me ngwa, chiri, nwoke o bula uwe-ya, do ya n'okpuru ya n'elu ihe-nrigo, fua opi-ike, si, Jihu bu eze. 14 Jihu nwa Jehoshafat nwa Nimshi we kekota madu imegide Joram. (Ma Joram nēche Remot-gilead, ya onwe-ya na Israel nile, n'ihi Hazael, bù eze Siria: 15 ma Jehoram, bù eze, laghachiri ka agwō ya nime Jezreel na ntibū nke ndi Siria tiburu ya, m̄be o nēbuso Hazael, bù eze Siria, agha.) Jihu we si, Q buru na nka bu uche-unu, ka onye-n̄apu ghara isi n'obedo a pua ije igosi ya nime Jezreel. 16 Jihu we nōdu n'uþo-ala, jeruc Jezreel; n'ihi na Joram nēdina

n'ebé ahu. Ma Ehazaia, bù eze Juda, ridatara ihu Joram. 17 Ma onye-nche nēguzo n'elu ulo-elu na Jezreel, o hu igwè ndi Jihu m̄be o nābia, o si, Igwè madu ka m'nāhu. Jehoram we si, Were onye-inyinya, ziga izute ha, ya si kwa, Udo di kwa? 18 Onye-nnōkwasi-inyinya we je izute ya, si, Otù a ka eze siri. Udo di kwa? Jihu we si, Gini ka gi na udo nwekōro? chigharia ga n'azum. Onye-nche ahu we gosi, si, Onye-ozi-ayi biakutere ha, ma o latagh. 19 Q we zipu onye-nnōkwasi-inyinya nke-abua, o biakute ha, si, Otù a ka eze siri, Udo di kwa? Jihu we si, Gini ka gi na udo nwekōro? chigharia ga n'azum. 20 Onye-nche we gosi, si, Q biaruru ha aru, ma o latagh: ma odudu-inyinya di ka odudu-inyinya Jihu nwa Nimshi; n'ihi na o nēdu inyinya dika onye nāwi ara. 21 Jehoram we si, Jikwa ubo-ala. Ha we jikwa ubo-ala-ya. Jehoram, bù eze Israel, na Ehazaia, bù eze Juda, we pua, nwoke o bula n'uþo-ala-ya, ha we pua izute Jihu, we huta ya n'ökè-ala-ubi Nebot, bù onye Jezreel. 22 O rue, m̄be Jehoram huru Jihu, na o siri, Udo di kwa, Jihu? Q si, Gini bu udo aiu, na m̄be ikwa-iko Jezebel, bù nne-gi, na mbasi-ya nādi otutu? 23 Jehoram we chigharia aka - ya abua, balaga, si Ehazaia, Aghughø di, Ehazaia. 24 Jihu we dötia uta-ya ka aka-ya ra, bata Jehoram n'abata ogwe-aka-ya abua, akù we si n'obi-ya puta, o we ruru ala n'uþo-ala-ya. 25 Jihu we si Bidka, bù onye-isia-gha-ya, Bulie ya, tubà n'ökè ubi Nebot, bù onye Jezreel: n'ihi na cheta na mu na gi nānqwasí n'elu inyinya, ayi abua, nēso Ehab, bù nna-ya, m̄be Jehova boro ya ibu a; 26 N'ezie ahuwom obara Nebot na obara umu-ya ndikom n'abali nyahuru, o bu ihe si n'qnu Jehova puta; M'gākwughachi kwa gi n'ökè-ala-ubi nka, o bu ihe si n'qnu Jehova puta. Ma ubu a bulie ya, tubà ya n'ökè-ala-ubi ahu, dika okwu Jehova si di. 27 Ma Ehazaia, bù eze Juda, huru ya, balaga n'uz̄o ulo ubi abara ogige. Jihu we chuso ya, si, Tibu-kwa-nu ya n'uþo-ala-ya. Ha we tibue ya na nrigo Gua, nke di nso Ibleam. Q we balaga na Megido, nwua n'ebé ahu. 28 Ndi-orū-ya we me ka ubo-ala-ya būru ya ierue

Jerusalem, ha we lie ya n'ili-ya, n'ebe eliri nna-ya-hà, n'obodo Devid.

29 Ma n'arø nke-iri-na-otù nke Joram nwa Ehab ka Ehazaia malitere ibu eze Juda.

30 Jihu we biarue Jezreel, Jezebel we nu ya; o we de ihe-ichø-nma n'anya-ya abua, me ka isi-ya di nma, lepuanya na window. **31** Møe Jihu bara n'ønu-uzø-ama, nwayi ahu siri, Ùdo di kwa, Zimri, obu onye-nwe-ya? **32** Jihu we welie iru-ya le anya na window, si, Ônye diyerem? ônye? Onozi abua ma-øbu atø we leputa anya n'ebe o no. **33** O si, Tudanu ya. Ha we tuda ya: ufødu nime qbara-ya we fesa na mbidi, na n'inyinya-ya: o we zokwasi ya ukwu. **34** O bata, rie ihe nü kwa ihe-øñunu, si, Biko, Lenu nwayi a aburu ønu anya nke-øma, lie ya: n'ihi na nwa-nwayi eze ka o bu. **35** Ha we je ili ya: ma ha achøtagh ihe o bula di n'aru-ya ma-øbugh okpokoro-isi-ya, na ukwu-ya abua, na øbu-aka-ya abua. **36** Ha we biaghachi, gosi ya. O si, Okwu Jehova ka o bu, nke O kwuru n'aka orù-Ya, bù Elaija onye Tisbe, si, N'òkè-ala-ubi Jezreel ka nkita géri anu-aru Jezebel: **37** ozu Jezebel gädi kwa ka nsi-anu n'elu ubi n'òkè-ala-ubi Jezreel; ha ewe ghara isi, Nka bu Jezebel.

10 **1** Ma Ehab nwere øgu umu-ndikom atø na iri nime Sameria. Jihu we de akwukwø ziga na Sameria, zigara ndi-isi Jezreel, bù ndi-okenye, ziga-kwa-ra ndi názù umu Ehab, si, **2** Ma ubu a, møe akwukwø a bara n'aka-unu, ebe umu onye-nwe-unu no n'etiti unu, ebe ubø-ala na inyinya di kwa n'etiti unu, na obodo ewusiri ike, na ihe-agha; **3** leputanu onye ahu nke kachasi nma, nke zi-kwa-ra ezi karisia, nime umu-ndikom onye-nwe-unu, donu ya n'elu oche-eze nna-ya, buere ulo onye-nwe-unu agha. **4** Ha we tua egwu nke-uku ri nne, si, Le, eze abua eguzogh n'iru ya: àyi onwe-ayi gësi kwa aña guzo? **5** Onye nke bu onye-isi ulo, na onye nke bu onye-isi obodo, na ndi-okenye, na ndi názù umu eze, we zigara Jihu ozi, si, Ndi-orù-gi ka ayi bu, ayi gëme kwa ihe nile i si ayi me; ayi agagheme nwoke o bula eze: gi me ihe di nma n'anya-gi. **6** O we degara ha akwukwø nke ubø abua, si, O buru na mu ka unu

diri, o buru kwa na olum ka unu onwe-unu nège nti, chirinu isi ndikom ahu, bù umu onye-nwe-unu, biakutem dika møe a echi rue Jezreel. Ma umu eze, bù øgu ndikom atø na iri, no n'aka ndi uku obodo ahu, ndi názülite ha. **7** O rue, møe akwukwø ahu bara ha n'aka, na ha chiri umu eze, bue ha, bù øgu ndikom atø na iri, tiye isi-ha nime nkata, zigara ya rue Jezreel. **8** Onye-ozi we bia, gosi ya, si, Ha ebubatawo isi umu eze. O si, Tukøbanu ha n'obo abua n'oghere ønu-uzø-ama rue ututu. **9** O rue, n'ututu, na o puru, guzo, si ndi Israel nile, Ndi ezi omume ka unu bu: le, mu onwem kekötara madu imegide onyenwem, bue ya: ma ònye tiburu ndia nile? **10** Maranu ubu a na o digh okwu o bula gäda n'ala nime okwu Jehova, nke Jehova kwuru bayere ulo Ehab: n'ihi na Jehova emewo ihe O kwuru n'aka orù-Ya, bù Elaija. **11** Jihu we tibue ndi nile foduru ulo Ehab nime Jezreel, na ndi uku ya nile, na ndi o mara nke-øma, na ndi-nchu-aja-ya, rue møe o digh onye foduru o rapuru ya. **12** O bilie, bia, jerue Sameria. Møe ya onwe-ya ruru ulo-nlibe-anu nke ndi-øzütü-aturu n'uzø, **13** Jihu hutara umu-nne Ehazaia, bù eze Juda, o si, Ole ndi ka unu bu? Ha si, Umu-nne Ehazaia ka ayi bu: ayi nárida kwa iju ajuju bayere udo umu eze na umu ezenwayi. **14** O si, Jidenu ha na ndu. Ha we jide ha na ndu, bue ha n'olùlù ulo-nlibe-anu, bù øgu ndikom abua na abua; o kwegh kwa ka nwoke o bula fodu nime ha.

15 O si n'ebe ahu je, we huta Jehonadab nwa Rikab, ka o nábia izute ya: o gozie ya, si ya, Obi-gi, o ziri ezi, dika obim di n'ebe obi-gi di? Jehonadab we si, Otù a ka o di. O buru na o di otù a, nyem aka-gi. O we nye ya aka-ya; o we me ka o rigo n'ubø-ala-ya. **16** O si, Jesom, le ekworo m'nékworo Jehova. Ha we me ka o ga ije n'ubø-ala-ya. **17** O biarue Sameria, tibue ndi nile foduru Ehab nime Sameria, rue møe o kpochapuru ya, dika okwu Jehova si di, nke O gwara Elaija. **18** Jihu we chikota ndi Israel nile, si ha, Ehab fère Beal ofufè nke-ntà; Jihu gëfè ya ofufè rinne. **19** Ma ubu a, kpønu ndi-amuma nile nke Beal, na ndi nile nëfè ya, na ndi-

nchu-aja-ya nile, ka ha biakutem; ka aghara ile anya nwoke o bula ma ahugh ya: n'ihi na enwerem aja uku ichuru Beal; onye o bula elere anya ya ma ahugh ya, o gagh-adi ndu. Ma Jihu mere ya n'aghughø, ka o we me ka ndi nēfè Beal la n'iyi. 20 Jihu we si, Donu ubochi nbochi nsø nye Beal. Ha we kpøsa ya. 21 Jihu we ziga ozi n'Israel nile: ndi nile nēfè Beal we bia, o digh kwa nwoke o bula foduru rke nabiagh. Ha we ba n'ulo Beal; ulo Beal we juputa na madu site n'otù qunu-užo rue qunu-užo qzo. 22 Q si onye ahu nke bu onye-isi ulo anēdebe uwe, Chiputara ndi nile nēfè Beal uwe. Q we chiputara ha uwe. 23 Jihu we ba, ya na Jehonadab nwa Rikab, n'ulo Beal; o si ndi nēfè Beal, Chosien ike, hu, ka otù nime ndi nēfè Jehova ghara idi n'ebe a n'etiti unu, kama ndi nēfè Beal, náni ha. 24 Ha we ba ime àjà na àjà-nsure-óku. Ma Jihu doro nye onwe-ya ogu ndikom anq n'èzi, si, Nwoke ahu nke kwere ka otù onye wepuga onwe-ya nime ndikom ahu ndi mu onwem nême ka ha ba n'aka-unu, ndu-ya galara ndu-ya. 25 O rue, mbe o surebiri àjà-nsure-óku, na Jihu siri ndi-qba-qso, si kwa ndi-isi-agha, Banu, tibue ha; ekwela nwoke o bula pua. Ha we were qunu mma-agha tibue ha; ndi-qba-qso na ndi-isi-agha tupuru ha n'èzi, jerue obodo ulo Beal. 26 Ha we buputa ogidi nke ulo Beal, sure ha óku. 27 Ha kwatu-kwa-ra ogidi Beal, kwatu kwa ulo Beal, me ka o buru olùlù-ókwu, rue ta. 28 Jihu we kpochapu Beal n'Israel. 29 Náni nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat, nke o jiri me ka Israel mehie, Jihu ewezugagh onwe-ya n'iso ha, bù umu-ehi ola-edo ahu nke di na Bet-el, na nke di na Dan. 30 Jehovah we si Jihu, N'ihi na i meworo nke-oma n'ime ihe ziri ezi n'anyam, i we me ulo Ehab dika ihe nile si di nke di n'obim, umu-gi ndikom nke umu-umu nke-anq gànokwasiri gi n'oche-eze Israel. 31 Ma Jihu elezighanya ijeghari n'iwu Jehovah, bù Chineke Israel, n'obi-ya nile: o wezugagh onwe-ya pua na nmehie nile nke Jeroboam, nke o jiri me ka Israel mehie.

32 Na mbe ahu ka Jehovah malitere ibipu ufodu n'Israel: Hazael we tibue ha n'òkì ala nile nke Israel; 33 site na

Jödan n'owuwa-anyanwu, ala nile nke Gilead, ndi Gad, na ndi Reuben, na ndi Manase, site n'Aroea, nke di n'akuku ndagwurugwu Anon, bù Gilead na Beshan. 34 Ma okwu Jihu nile nke foduru, na ihe nile o mere, na idi-ike-ya nile, edegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 35 Jihu we so nna-ya-hà dina n'ònwu: ha we lie ya na Sameria. Jehoahaz nwaya we buru eze n'ònodu ya. 36 Ma ubochi Jihu bu eze Israel nime Sameria di orù arø na asato.

1 1 1 Mbe Atalaia, bù nne Ehazaia, huru na nwa-ya nwoke anwuwo, o bilie, me ka nkpuru nile ndi nwe alaeze la n'iyi. 2 Ma Jehosheba, nwanwayi eze, bù Joram, nwa-nne-nwayi Ehazaia, were Joash nwa - nwoke Ehazaia, zupu ya n'etiti umu-ndikom eze ndi anême ka ha nwua, o were ya na nwayi nênye ya ara, tiye ha n'ime-ulo nke ihe-ndina; ha we zopu ya n'iru Atalaia, ewe ghara ime ka o nwua. 3 Q we nò n'aka-ya n'ulo Jehovah nêzo onwe-ya arø isi: Atalaia we buru eze ala ahu.

4 Ma n'arø nke-aso Jehoiada zigara chita ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise, ndi diri ndi-Karait, na ndi diri ndi-qba-qso, o me ka ha bakute ya n'ulo Jehovah; ya na ha we bá ndu, o me ka ha nua iyi n'ulo Jehovah, o me kwa ka ha hu nwa eze. 5 Q we nye ha iwu, si, Nka bu ihe unu gême: otù uzø n'uzø atø nime unu, bù ndi nábà nime n'ubochi-izu-ike, ganedebe kwa ihe-ndebe ulo eze; 6 otù uzø n'uzø atø gädi kwa n'qunu-užo-ama Sua; otù uzø n'uzø atø gädi kwa n'qunu-užo-ama n'azu ndi-qba-qso: unu gedebe kwa ihe-ndebe nke ulo a, buru ihe-nbochi. 7 Ma usu abua ahu nime unu, bù ndi nile nápü apu n'ubochi-izu-ike, ha gedebe kwa ihe-ndebe ulo Jehovah buruburu eze. 8 Unu gänq kwa eze buruburu, nwoke o bula na ihe-agha-ya n'aka-ya; ma onye nábata nime ariri-unu, ka eme ka o nwua: unu nöye-kwa-ra eze mbe o nápü n'èzi, na mbe o nábà nime. 9 Ndi-isi usu ogu ndikom ise we me dika ihe nile si di nke Jehoiada, bù onye-nchua-ja, nyere n'iwu: ha we chirí, nwoke o bula ndikom-ya, bù ndi nábà nime n'ubochi-izu-ike, ha na ndi nápü apu n'ubochi - izu - ike, ha we biakute

Jehoiada, bù onye-nchu-aja. 10 Onye-nchu-aja we nye ndi-isi usu ọgu ndikom ise ube na ọta nke eze, bù Devid, nwereri, nke di n'ulo Jehovah. 11 Ndi-Ọba-Ọsq we guzo, nwoke ọ bulu na ihe-agha-ya n'aka-ya, site n'akuku aka-nri ulu rue akuku aka-ekpe ulu ahu, n'akuku ebe-ichu-aja na n'akuku ulu, n'akuku eze buruburu. 12 O we me ka nwa eze puta, o kpube ya okpu-eze, nye ya ihe-àmà; ha we me ya eze, te ya manu, kua aka-ha, si, Ka eze di ndu. 13 Atalaia we nu olu ndi-Ọba-Ọsq na nke ndi Juda, ọ we biakute ndi ahu n'ulo Jehovah: 14 ọ hu, ma, le, eze nēguzo n'akuku ogidi, dika ikpē si di, ndi-isi na opo-ha di kwa n'akuku eze; ndi nile nke ala ahu n̄uri-kwa-ra ọnu, fùa opì. Atalaia we dowa uwe-ya nile, kpø, si, Nkekọta īnegide eze, nkekọta īnegide eze. 15 Jehoiada, bù onye-nchu-aja, we nye ndi-isi usu nile nke ọgu ndikom ise iwu, bù ndi-nlekọta usu-ndi-agha, si ha, Menu ka ọ pua ba n'etiti ariri; ma onye nābiaso ya n'azu, werenu mma-agha me ka ọ nwua: n'ini na onye-nchu-aja siri, Ka aghara ime ka ọ nwua n'ulo Jehovah. 16 Ha we doro ya onwe-ha n'akuku abua; ọ we si uzọ nbata inyinya ba n'ulo eze: ewe me ka ọ nwua n'ebe ahu.

17 Jehoiada we me ọbuba-ndu nke di n'etiti Jehovah na eze na ndi Juda, na ha gābu ndi Jehovah nwere; na n'etiti eze na ndi Juda. 18 Ndi nile nke ala ahu we ba n'ulo Beal, kwatue ya; ebe-ichu-aja-ya nile na onyinyo-ya nile, ha tupiara ha nke-Ọma, ha bu-kwa-ra Matan, bù onye-nchu-aja Beal, n'iru ebe-ichu-aja ahu. Onye-nchu-aja we do ndi-nlekọta ilekọta ulo Jehovah. 19 O we chirí ndi-isi usu ọgu ndikom ise, na ndi-Karait, na ndi-Ọba-Ọsq, na ndi nile nke ala ahu; ha we me ka eze si n'ulo Jehovah rida, ha we si uzọ ọnu-uzọ-ama ndi-Ọba-Ọsq ba n'ulo eze. O we nōkwasi n'oche ndi-eze. 20 Ndi nile nke ala ahu we n̄uria ọnu, obedo ahu di-kwa-ra jū: ha we were mma-agha me ka Atalaia nwua n'ulo eze.

21 Jechoash Ọbara arø asa m̄be ọ 12 malitere ibu eze. 1 N'arø nke-asa nke Jihu ka Jechoash inalitere ibu eze; ọ we buru eze ọgu arø abua na Jerusalem: aha nne-ya bu Zibia nke

Bia-sheba. 2 Jechoash we me ihe ziri czi n'anya Jehovah ubochi-ya nile nke Jehoiada, bù onye-nchu-aja, ziri ya ihe. 3 Nāni na ewezugagh ebe di elu: ndi Juda nō nāchu aja, nēsure kwa ihe-nsure-Ọku nēsì isì utø n'ebe di elu nile.

4 Jechoash we si ndi-nchu-aja, Ego nile nke ihe nsø nile nke anēwebata n'ulo Jehovah, bù ego onye nāgabiga n'ebe ndi agukötara agukötä nō, nwoke ọ bulu ego madu nile nke Ọrùrù-Ọnu-ya, na ego nile nke ọ batara n'obi nwoke ọ bulu iwebata n'ulo Jehovah, 5 ka ndi-nchu-aja were ya n'onwe-ha, nwoke ọ bulu site n'aka onye ọ mara: ha onwe-ha gēme ka ebe etipūru etipū nke ulo ahu di ike, ebe ọ bulu agāchötä ebe etipūru etipū. 6 O rue, n'arø nke-orù-na-atø nke eze, bù Jechoash, na ndi-nchu-aja emegh ka ebe etipūru etipū nke ulo ahu di ike. 7 Eze, bù Jechoash, we kpø Jehoiada, bù onye-nchu-aja, kpø kwa ndi-nchu-aja Ọzø, si ha, Gini mere unu emegh ka ebe etipūru etipū nke ulo ahu di ike? ma ubu a unu anarala ego n'aka ndi unu mara, kaina nyenu ya ime ka ebe etipūru etipū nke ulo ahu di ike. 8 Ndi-nchu-aja we kwere ka ha ghara inara ego n'aka ndi Juda, ka ha ghara kwa ime ka ebe etipūru etipū nke ulo ahu di ike. 9 Jehoiada, bù onye-nchu-aja, we were otù ihe, rapüe oghere n'okwu - ya, döba ya n'akuku ebe-ichu-aja, n'aka-nri nke ebe madu nābà n'ulo Jehovah: ndi-nchu-aja ndi nēche nbata-uzø we tiye n'ebe ahu ego nile anēwebata n'ulo Jehovah. 10 O rue, m̄be ha huru na ego ahu riri nne n'ihe ahu, na ode-akwukwø eze na onye-isi-nchu-aja rigoro, ke ego ahu n'ihe, gu kwa ya, bù nke achötara n'ulo Jehovah. 11 Ha we nye ego ahu nke atürù atù n'aka ndi nēje ozi ahu, bù ndi nēlekötä ulo Jehovah: ha we weputa ya nye ndi-Ọkè n'osisi, nye kwa ndi nēwu ulo, bù ndi nālu Ọlu n'ulo Jehovah, 12 nye kwa ndi nēdo nkume, nye kwa ndi nāwa nkume, na iji zuta osisi na nkume awara awa ime ka ebe etipūru etipū nke ulo Jehovah di ike, na ikwu ugwo ihe nile nāputara ulo ahu ime ka ọ di ike. 13 Otù ọ di, emegh iko Ọla-Ọcha, na ihe-ikpakepu-Ọku, na Ọkwanwusa, na opì, ihe Ọla-edo ọ bulu, ma-Ọbu ihe Ọla-Ọcha, nye ulo Jehovah, site n'ego nke anēwebata n'ulo Jehovah:

14 n'ihi na o bu ndi nēje ozi ahu ka ha nyere ya, were kwa ya me ka ulo Jehova di ike. 15 Ha na ndikom ahu, ndi ha nēnye ego n'aka-ha inye ndi nēje ozi ahu, agugh ego ahu: n'ihi na o bu n'ikwesi-ntukwasi-obi ka ndi ahu nēme ihe. 16 Adigh-ewebata ego ajā-ikpe-omuma na ego ajā-nmehie n'ulo Jehova: o bu ndi-nchu-aja nwe ya.

17 Mbe ahu Hazael, bú eze Siria, rigoro, buso Gat agha, were ya: Hazael we che iru-ya irigo imegide Jerusalem. 18 Jehoash, bú eze Juda, we chiri ihe nsø nile nke Jehoshafat, na Jehoram, na Ehazaia, nna-ya-hà, bú ndi-eze Juda, doro nsø, na ihe nsø ya nile, na ola-edo nile anāchota n'ákù nile nke ulo Jehova, na nke ulo eze, zigara Hazael, bú eze Siria: o we si na Jerusalem rigo. 19 Ma okwu Joash nile nke foduru, na ihe nile o mere, edegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 20 Ndi-orù-ya we bilie, kekota nkekota-madu imegide ya, tibue Joash n'ulo Milo, n'uzø nke nāridaru Sila. 21 N'ihi na Jozaka nwa Shimeat, na Jehozabad nwa Shomea, bú ndi-orù-va, tiburu ya, o we nwua; ha we lie ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid: Amazaia nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

13 1 N'arø nke-orù-na-atø nke Joash nwa Ehazaia, bú eze Juda, ka Jehoahaz nwa Jihu malitere ibu eze Israel nime Sameria arø iri na asa. 2 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, jesu nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat, nke o jiri me ka Israel mehie; o sigh nime ya wezuga onwe-ya. 3 Iwe Jehova we di oku megide Israel, O nye ha n'aka Hazael, bú eze Siria, na n'aka Ben-hedad nwa Hazael, ubochi nile. 4 Jehoahaz we chø ime ka iru Jehova dajua, Jehova we ge nti ya: n'ihi na O huru nmeøu Israel, n'ihi na eze Siria meñuru ha. 5 (Jehova we nye Israel onye-nzoputa, ha we pua n'okpuru aka Siria: umu Israel we biri n'ulo-ikwù-ha, dika na mbe gara aga. 6 Otú o di, ha esigh na nmehie nile nke ulo Jeroboam wezuga onwe-ha, bú nke o jiri me Israel ka ha mehie, ma Jehoahaz nējeghari nime ya: ozø kwa, Ashera guzoro na Sameria.) 7 N'ihi na o kwegh ka ndi Israel o bulu foduru Jehoahaz, o bu nání ogu ndi-inyinya abua na iri, na ubø-ala iri, na

orú nnù ndikom na nnù ise ndi ji ukwu eje; n'ihi na eze Siria mere ka ha la n'iyi, me kwa ha ka ha di ka ájá izokwasi ukwu. 8 Ma okwu Jehoahaz nile nke foduru, na ihe nile o mere, na idi-iike-ya, edegh ihe ahu n'akwukwø nke ihe emere n'ubochi nke ndi - eze Israel? 9 Jehoahaz we so nna-ya-hà dina n'ønzu, ha we lie ya na Sameria: Joash nwa-ya we buru eze n'ønzu ya.

10 N'arø nke-orù-na-iri-na-asa nke Joash, bú eze Juda, ka Jehoash nwa Jehoahaz malitere ibu eze Israel nime Sameria arø iri na isi. 11 O me ihe jorø njø n'anya Jehova; o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat, bú nke o jiri me ka Israel mehie, wezuga onwe-ya: kama o jeghariri nime ya. 12 Ma okwu Joash nile nke foduru, na ihe nile o mere, na idi-iike-ya nke o jiri buso Amazaia, bú eze Juda, agha, edegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 13 Joash we so nna-ya-hà dina n'ønzu; Jeroboam we nökwasí n'oche-eze-ya: ewe lie Joash nime Sameria n'ebe eliri ndi-eze Israel.

14 Ma Elaisha nāria öria nke öria-ya ahu nke o nwuru nime ya: Joash, bú eze Israel, we ridakuru ya, kwa ákwá n'iru ya, si, Nnam, nnam, ubø-ala Israel, na ndi-inyinya-ya! 15 Elaisha we si ya, Chiri uta na ákù: o we chiri uta na ákù n'aka-ya. 16 O si eze Israel, Tukwasi aka-gi n'uta: o we tukwasi aka-ya. Elaisha we tukwasi aka-ya abua n'aka abua nke eze. 17 O si, Meghe window n'akuku Iru-anyanwu: o we meghe. Elaisha we si, Ba: o we ba. O si, Ákù nzoputa Jehova nwere, bú ákù nzoputa imegide Siria: i gëtibù kwa Siria n'Efek, rue mbe i gëme ka ha gwusia. 18 O si, Chiri ákù: o we chiri ha. O si eze Israel, Tida n'ala: o we tie ubø atø, guzo. 19 Onye nke Chineke ahu we wesa ya iwe, si, Asi na i tiri ubø ise ma-øbu ubø isi; mbe ahu i gëti Siria rue mbe i gëme ka o gwusia: ma ubø a i gëti Siria nání ubø atø.

20 Elaisha we nwua, ha we lie ya. Ma usu ndi nápunara madu ihe nke ndi Moab batara n'ala mbe arø øhu biara. 21 O rue, mbe ha neli otù nwoke, le, ha huru usu ndi nápunara madu ihe; ha we tubà nwoke ahu n'ilí Elaisha: nwoke ahu

we da, metu ọkpukpu Elaisha aru, we di ndu, bilie guzo n'ukwu-ya abua.

22 Ma Hazael, bù eze Siria, meburu Israel ubochi nile nke Jehoahaz.
 23 Jehovah we mere ha amara, nwe obi-ebere n'aru ha, che ha iru, n'ihi obuhandu-Ya nke Ya na Abraham na Aisak na Jekob mere, O kwegh kwa ibibi ha, O sigh kwa n'iru Ya chupu ha rue ubu a.
 24 Hazael, bù eze Siria, we nwua; Ben-hedad nwa-ya we buru eze n'ọnodu ya.
 25 Jehoash nwa Jehoahaz we naghachi n'aka Ben-hedad nwa Hazael obodo nile nke ọ nara n'aka Jehoahaz nma-ya n'agha. Ubò ato ka Joash tiburu ya, we weghachi obodo nile nke Israel.

14 1 N'aro nke-abua nke Joash nwa Joahaz, bù eze Israel, ka Amazaia nwa Joash, bù eze Juda, malitere ibu eze.
 2 O ƙara oru arø na ise mbe ọ malitere ibu eze; ọ we buru eze oru arø na iteghete na Jerusalem: aha nne-ya bu Jehoadin nke Jerusalem.
 3 O me ihe ziri ezi n'anya Jehovah, nani ọ megħi dika Devid nna-ya; dika ihe nile si di nke Joash nna-ya mere, otu a ka ọ mere.
 4 Nani na ewezugagh ebe di elu: ndi Juda nq nāchu aja, nēsure kwa ihe-nsure-óku nēsi isi utø n'ebe nile di elu.
 5 O rue, mbe ala-eze di ike n'aka-ya, na o tiburu ndi-oru-ya ndi tiburu eze, bù nna-ya: 6 ma ọ megħi ka umu nke ndi-otibu-madu ahu nwua: dika nke edeworo n'akwukwo iwu Moses si di, nke Jehovah nyere n'iwu, si, Agagh-eme ka ndi bu nna nwua n'ọnodu umu-ha, agagh-eme kwa ka umu nwua n'ọnodu ndi bu nna-ha; kama onye ọ bula gānwu nime nmehie nke aka ya.
 7 Ya onwe-ya tiburu Edom nime Ndagwurugwu Nnù, oru nnù ndikom na nnù ise, were kwa Sela n'agha, kpø aha-ya Jokteel, rue ta.

8 Mbe ahu Amazaia zigara ndi-ozì jekuru Jehoash nwa Jehoahaz nwa Jihu, bù eze Israel, si, Bia, ka ayi lerita onwe-ayi anya n'iru.
 9 Jehoash, bù eze Israel, we zigara Amazaia, bù eze Juda, ozì, si, Uke nke di na Lebanon zigara osisi cedar nke di na Lebanon ozì, si, Nye nwam nwoke nwa-gi nwayi na nwunye: anu-ohia nke di na Lebanon we gabiga, zopia uke ahu.
 10 I tibuwo Edom n'ezie. obi-gi we bulie gi elu: ka asopuru gi na nka, nodu kwa n'ulo-gi;

ma n'ihi gini ka i nākpali onwe-gi n'ihe ọjø, ka i we da, gi onwe-gi, na Juda soro gi? 11 Ma Amazaia anugh. Jehoash, bù eze Israel, we rigo; ya onwe-ya na Amazaia, bù eze Juda, we lerita onwe-ha anya n'iru na Bet-shemesh, nke Juda nwere.
 12 Ewe tibue Juda n'iru Israel; ha we ƙalaga, nwoke ọ bula n'ulo-ikwū-ya.
 13 Jehoash, bù eze Israel, we jide Amazaia, bù eze Juda, nwa Jehoash nwa Ehazaia, nime Bet-shemesh, we biarue Jerusalem, tipue mbidi Jerusalem site n'önü-uzo-ama Efraim rue önü-uzo-ama nke nkuku, nnù cubit.
 14 O chiril ọla-edo na ọla-Ọcha nile, na ihe nile ahutara n'ulo Jehovah, na n'ákù nile nke ulo eze, na ndi edoro na mbe, ọ we laghachi na Sameria.
 15 Ma ihe Jehoash nile nke fôduru, nke ọ mere, na idi-ike-ya, na otu o busoro Amazaia, bù eze Juda, agha, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel?
 16 Jehoash we so nna-ya-hà dina n'önwu, elie ya nime Sameria n'ebe eliri ndi-eze Israel; Jeroboam nwa-ya we buru eze n'ọnodu ya.

17 Amazaia nwa Joash, bù eze Juda, we di ndu mbe önü Jehoash nwa Jehoahaz, bù eze Israel, gasiri, arø iri na ise.
 18 Ma ihe nile nke Amazaia mere nke fôduru, èdegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda?
 19 Ha we kekota nkekota-madu megide ya nime Jerusalem; ọ we ƙalaga na Lekish: ha we ziga ichuso ya rue Lekish, me ka ọ nwua n'ebe ahu.
 20 Ha we bute ya n'elu inyinya: ewe lie ya nime Jerusalem n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid.
 21 Ndi nile nke Juda we were Azaraia, ma onye ahu ƙara arø iri na isi, ha we me ya eze n'ọnodu nna-ya Amazaia.
 22 Ya onwe-ya wuru Ilat, nyeghachi ya Juda, mbe eze sorosiri nna-ya-hà dina n'önwu.

23 N'aro nke-iri-na-ise nke Amazaia nwa Joash, bù eze Juda, ka Jeroboam nwa Joash, bù eze Israel, malitere ibu eze na Sameria ọgu arø abua na otu.
 24 O me ihe jorø njø n'anya Jehovah: o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe-ya, bù nke o jiri me ka Israel mehie.
 25 Onye ahu weghachiri ökè-ala Israel site na nbata Hemat rue okè osimiri Araba, dika okwu Jehovah, bù Chineke Israel, si di, nke O

kwuru site n'aka Jona nwa Amitai, bú onye-amuma, nke sitere na Gat-hefa. 26 N'ihi na Jehova huru nweda-n'ala nke Israel, na o di ilu nke-uku: o digh kwa onye ebochiri ebochi ma-qbū onye arapuru arapu foduru, o digh kwa onye-aye-aka o bula Israel nwere. 27 Ma Jehova ekwugh na O gēhichapu aha Israel n'okpuru elu-igwe: O we si n'aka Jeroboam nwa Joash zoputa ha. 28 Ma okwu Jeroboam nile nke foduru, na ihe nile o mere, na idi-ike-ya, otú o buru agha, otú o weghachi-kwa-ra Damaskos, na Hemat, nke Juda nwere, nye Israel, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 29 Jeroboam we so nna-ya-hà dina n'ònwu, bú ndi-eze Israel; Zekaraia nwa-ya we buru eze n'ònodu ya.

15 1 N'arø nke-orú-na-asø nke Jeroboam, bú eze Israel, ka Azaraia nwa Amazaia, bú eze Juda, malitere ibu eze. 2 Arø iri na isi ka o òara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze ogu arø abua na iri na abua nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jekolaia nke Jerusalem. 3 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Amazaia nna-ya mere. 4 Nání na ewezugagh ebe di elu: ndi Juda nø nàchù aja nèsure kwa ihe-nsure-óku nèsi ísi utø n'ebe di elu nile. 5 Jehova we tie eze ahu ihe, o we buru onye-ekpenta rue ubochi ònwuya, we biri n'ulo ewupuru iche. Ma Jotam nwa eze bu onye-isi ulo-ya, nèkpø ndi ala ahu ikpe. 6 Ma okwu Azaraia nile nke foduru, na ihe nile o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 7 Azaraia we so nna-ya-hà dina n'ònwu; ha we lie ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid: Jotam nwa-ya we buru eze n'ònodu ya.

8 N'arø nke-orú-na-iri-na-asatø nke Azaraia, bú eze Juda, ka Zekaraia nwa Jeroboam malitere ibu eze Israel nime Sameria ònwa isi. 9 O me ihe jorø njo n'anya Jehova dika nna-ya-hà mere: o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat wczuga onwe-ya, bú nke o jiri me ka Israel mehie. 10 Shalum nwa Jebesh we kekota madu imegide ya, tibue ya n'iru ndi Israel, me ka o nwua, we buru eze n'ònodu ya. 11 Ma ihe Zekaraia mere nke foduru, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-

eze Israel. 12 Nka bu okwu Jehova, nke O gwara Jihu, si, Umu-gi ndikom nke umu-umu nke-anø gànòkwasiri gi n'oche-eze Israel. O we di otú a.

13 Shalum nwa Jebesh malitere ibu eze n'arø nke-orú-na-iri-na-iteghete nke Uzaia, bú eze Juda; o we buru eze ogologo otù ònwa nime Sameria. 14 Menahem nwa Gadi we si na Tiaza rigo, biarue Sameria, tibue Shalum nwa Jebesh nime Sameria, me ka o nwua, we buru eze n'ònodu ya. 15 Ma ihe nile Shalum mere nke foduru, na nkekota-ya nke o kekota madu imegide eze, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel. 16 Mbe ahu Menahem tiburu Tifsa na ndi nile nø nime ya, na ókè-ala-ya nile, site na Tiaza: n'ihi na ha emeghegh ya uzø, n'ihi ya ka o tiburu ya; ndinyom-ya nile ndi di ime, o òawara ha afø.

17 N'arø nke-orú-na-iri-na-iteghete nke Azaraia, bú eze Juda, ka Menahem nwa Gadi malitere ibu eze Israel arø iri nime Sameria. 18 O me ihe jorø njo n'anya Jehova: o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe-ya ubochi-ya nile, bú nmehie o jiri me ka Israel mehie. 19 Pul, bú eze Asiria, we bia imegide ala ahu; Menahem we nye Pul nnù talent òla-ocha abua na ogu iri, ka aka-ya we diyere ya ime ka ala-eze di ike n'aka-ya. 20 Menahem we naputa ego ahu n'aka Israel, bú n'aka ndi-dike n'ákù, inye eze Asiria, ogu shekel òla-ocha abua na iri diri otù nwoke. Eze Asiria we laghachi, o guzogh kwa n'ebe ahu n'ala ahu. 21 Ma okwu Menahem nile nke foduru, na ihe nile o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel? 22 Menahem we so nna-ya-hà dina n'ònwu; Pekahaia nwa-ya we buru eze n'ònodu ya.

23 N'arø nke-ogu-abua-na-iri nke Azaraia, bú eze Juda, ka Pekahaia nwa Menahem malitere ibu eze Israel nime Sameria arø abua. 24 O me ihe jorø njo n'anya Jehova; o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe-ya, bú nke o jiri me ka Israel mehie. 25 Peka nwa Remalaia, bú onye-isi-agha-ya, we kekota madu imegide ya, tibue ya nime Sameria, n'ulo-elu nke ulo eze, ya na Agob na Arie; ogu ndikom

abua na iri nke umu ndi Gilead noye-kwa-ra ya: o we me ka o nwua, we buru eze n'önodu ya. 26 Ma okwu Pekahaia nile nke fôduru, na ihe nile o mere, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel.

27 N'arø nke-ogu-abua-na-iri-na-abua nke Azaraia, bù eze Juda, ka Peka nwa Remalaia malitere ibu eze Israel nime Sameria orù arø. 28 O me ihe jorø njo n'anya Jehova: o sigh na nmehie nile nke Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe-ya, bù nke o jiri me ka Israel mehie. 29 N'ubochi Peka, bù eze Israel, ka Tiglat-pilesa, bù eze Asiria, biara, were Ijon, na Ebel-bet-meaka, na Janoa, na Kedesh, na Hezoa, na Gilead, na Galili, bù ala nile nke Naftali; o we me ka ha je biri n'Asiria. 30 Hoshea nwa Ila wekekota nkekota-madu megide Peka nwa Remalaia, tibue ya, me ka o nwua, we buru eze n'önodu ya, n'arø nke-orù nke Jotam nwa Uzaia. 31 Ma okwu Peka nile nke fôduru, na ihe nile o mere, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Israel.

32 N'arø nke-abua nke Peka nwa Remalaia, bù eze Israel, ka Jotam nwa Uzaia, bù eze Juda, malitere ibu eze. 33 Orù arø na ise ka o bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na isi nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jerusha nwa-nwayi Zedok. 34 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova: dika ilie nile si di nke Uzaia nna-ya mere, otù a ka o mere. 35 Náni na ewezugagh ebe di elu: ndi Juda nö náchu aja nësure kwa ihe-nsure-óku nësi isì utø n'ebe di elu nile. Onye ahu wuru önu-uzø-ama ulo Jehova nke di n'elu. 36 Ma okwu Jotam nile nke fôduru, na ihe nile o mere, édegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 37 Na mbe ahu ka Jehova malitere izite Rezin, bù eze Siria, na Peka nwa Remalaia, imegide Juda. 38 Jotam we so nna-ya-hà dina n'önwu, elie ya n'ebe eliri nna-ya-hà, n'obodo Devid nna-ya: Ehaz nwa-ya we buru eze n'önodu ya.

16 1 N'arø nke-iri-na-asä nke Peka nwa Remalaia ka Ehaz nwa Jotam, bù eze Juda, malitere ibu eze. 2 Orù arø ka Ehaz bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na isi nime

Jerusalem: ma o megh ihe ziri ezi n'anya Jehova, bù Chineke-ya, dika Devid nna-ya. 3 Ma o jere ije n'uzø ndi-eze Israel. Ozø kwa, o mere ka nwa-ya nwoke gabiga nime öku, dika ihe-árú nile nke mba özø si di, bù ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel. 4 O chua aja, sure kwa ihe-nsure-óku nësi isi utø n'ebe nile di elu, na n'elu ugwu ntà nile, na n'okpuru osisi ndu o bula. 5 Mbe ahu Rezin, bù eze Siria, na Peka nwa Remalaia, bù eze Israel, rigoruru Jerusalem ibu agha: ha we nochigide Ehaz n'agha, ma ha apugh ibu agha. 6 Na mbe ahu ka Rezin, bù eze Siria, weghachiri Ilat nye Siria, chiupu ndi-Ju n'Ilot: ndi Siria we ba n'Ilat, biri n'ebe ahu, rue ta. 7 Ehaz we zigara Tiglat-pilesa, bù eze Asiria, ndi-ozzi, si, Orù-gi na nwa-gi ka m'bu: rigota, zoputam n'aka eze Siria na n'aka eze Israel, ndi nëbili imegidem. 8 Ehaz we chirí qla-qcha na qla-edo anáchota n'ulo Jehova, na n'ákü nile nke ulo eze, zigara eze Asiria ka o buru ihe-iri-ngo. 9 Eze Asiria we ge nti ya: eze Asiria we rigorue Damaskos, were ya, me ka ndi-ya je biri na Kia, o me-kwa-ra ka Rezin nwua. 10 Eze, bù Ehaz, we je izute Tiglat-pilesa, bù eze Asiria, na Damaskos, we hu ebe-ichu-aja nke di na Damaskos: eze, bù Ehaz, we zigara Uraiya, bù onye-nchu-aja, oyiyi ebe-ichu-aja ahu, na ihe-atù-ya, dika qlu nile aluru ya si di. 11 Uraiya, bù onye-nchu-aja, we wue ebe-ichu-aja ahu: dika ihe nile si di nke eze, bù Ehaz, siri na Damaskos zite, otù a ka Uraiya, bù onye-nchu-aja, mere, rue mbe eze, bù Ehaz, siri na Damaskos bia. 12 Eze we si na Damaskos bia, eze we hu ebe-ichu-aja ahu: eze we biarue ebe-ichu-aja ahu nso, sure ájá-nsure-óku n'elu ya. 13 O we sure ájá-nsure-óku-ya ibu ihe-nsure-óku nësi isì utø, sure kwa onyinye-inata-iru-oma-ya, wusi kwa ájá-ihe-önuñu-ya, wusa kwa öbara ájá-udo-ya nile, n'elu ebe-ichu-aja ahu. 14 Ma ebe-ichu-aja qla ahu, nke di n'iru Jehova, o si n'iru ulo ahu, si n'etiti ebe-ichu-aja-ya na ulo Jehova, bute ya nso, tiye ya n'akuku Ugwu ebe-ichu-aja-ya. 15 Eze, bù Ehaz, we nye Uraiya, bù onye-nchu-aja, iwü, si, N'elu ebe-ichu-aja uku ahu ka i gësure ájá-nsure-óku ututu ibu ihe-nsure-óku nësi isì utø, na

onyinye-inata-iru-qma nke anyasi, na ájá-nsure-qku nke eze, na onyinye-inata-iru-qma-ya, ha na ájá-nsure-qku nke ndi nile nke ala nka, na onyinye-inata-iru-qma-ha, na ájá-ihe-qnu-nu nile ha; qbara nile nke ájá, n'elu ya ka i gáwusa kwa ya: ma ebe-ichu-aja ola ahu gádirim iji ju ase. 16 Uraiha, bù onyen-chu-aja, we me ya, dika ihe nile si di nke eze, bù Ehaz, nyere ya n'iwu. 17 Eze, bù Ehaz, we bipu ihe-njikò nile nke ihe-ndokwasi nile, si n'elu ha wezuga ite qsisa-miri: o si-kwa-ra n'elu ehi ola nke di n'okpuru ya weda oké osimiri ahu, tiye ya n'elu pavement nkume. 18 Ma uzq ekpuru ekpu nke ubochi-izu-ike nke ha wuru n'ulo ahu, na nbata eze nke di n'èzi, o banwera ha rue ulo Jehovah, n'ihi eze Asiria. 19 Ma ihe Ehaz nile nke foduru nke o mere, edegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 20 Ehaz we so nna-ya-hà dina n'ònwu, ellè ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid: Hezekaia nwa-ya we buru eze n'ònodu ya.

17 1 N'arò nke-iri-na-abua nke Ehaz, bù eze Juda, ka Hoshea nwa Ila malitere ibu eze Israel nime Sameria arò iteghete. 2 O me ihe jorò njo n'anya Jehovah, náni na o megħ dika ndi-eze Israel ndi buru ya uzq. 3 Ya ka Shalmanesa, bù eze Asiria, rigoro imegide; Hoshea we ghø orú-ya, butere ya onyinye-inata-iru-qma. 4 Eze Asiria we hu nkekota-madu imegide ya n'aru Hoshea; n'ihi na o zigara So, bù eze Ijipt, ndi-ozi, ma o bugogh onyinye-inata-iru-qma inye eze Asiria, dika o nême kwa-arò: eze Asiria we mechibido ya, ke ya abu n'ulo-nkporo. 5 Eze Asiria we rigo n'ala ahu nile, rigorue Sameria, nochigide ya n'agha arò atò. 6 N'arò nke-iteghete nke Hoshea ka eze Asiria were Sameria, me ka Israel je biri n'Asiria, me ka ha biri nime Hala, na nime Haboa, n'osimiri Gozan, na n'obodo ndi Midia. 7 O rue, n'ihi na umu Israel mehiere megide Jehovah, bù Chineke-ha, Onye nême ka ha si n'ala Ijipt, si n'okpuru aka Fero, bù eze Ijipt, rigoputa, n'ihi na ha tu-kwa-ra egwu chi di ihe iche qzo, 8 we jeghari n'ukpuru nile nke mba qzo, bù ndi

Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel, na n'ukpuru ndi-eze Israel, nke ha mere. 9 Umu Israel we were nzuzo me ihe nke nēzigh ezi megide Jehovah, bù Chineke-ha, ha we wuere onwe-ha ebe di elu n'obodo-ha nile, site n'ulo-elu ndi nēche nche rue obodo ewusiri ike. 10 Ha guzo-kwa-ra ogidi na Asherim nye onwe-ha n'elu ugwu o bula di elu, na n'okpuru osisi ndu o bula: 11 ha we sure ihe-nsure-qku nesi isi utø n'ebe ahu n'ebe nile di elu, dika mba qzo mere, bù ndi Jehovah mere ka ha je biri n'ala qzo n'iru ha; ha me-kwa-ra ihe ojo di iche iche ikpasu Jehovah iwe: 12 ha we fè arusi di iche iche òfufè, nke Jehovah siri ha, Unu emela ihe a. 13 Jehovah we ƙara Israel àmà, ba-kwa-ra Juda, site n'aka onye-amuma o bula, na onye-ohu-uzo o bula, si, Sinu n'użo ojo nile unu laghachi, debe ihe nile M'nyere n'iwu, na ukpurum nile, dika iwu ahu nile si di nke M'nyere nna-unu-hà n'iwu, nke M'zite-kwa-ra unu n'aka ndi-orùm, bù ndi-amuma. 14 Ma ha anugh, kama ha kwesiri olu-ha ike, dika olu ndi bu nna-ha, ndi nēkwegh na Jehovah, bù Chineke-ha. 15 Ha we ju ukpuru-Ya nile, na ɔbuha-ndu-Ya nke Ya na ndi bu nna-ha ƙara, na ihe-àmà-Ya nile nke O ƙara ha; ha we jesu ihe-efu, we ghø ihe-efu, soro mba qzo ndi nq ha buruburu, ndi Jehovah nyere ha iwu bayere ha, ka ha ghara ime dika ha. 16 Ha we rapu ihe nile Jehovah, bù Chineke-ha, nyere n'iwu, ha we mere onwe-ha arusi awuru awu, bù umu-ehi abua, me kwa Ashera, kpø isi ala nye usu nile nke ihe elu-igwe, fè Beal òfufè. 17 Ha me-kwa-ra ka umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom gabiga nime qku, ha náju kwa ase, náha afa, re onwe-ha ime ihe jorò njo n'anya Jehovah, ikpasu Ya iwe. 18 Jehovah we wesa Israel iwe nke-uku, si n'iru Ya wezuga ha: o digh ndi foduru, nágugh ebo Juda, náni ya. 19 Juda edebegh kwa ihe nile Jehovah, bù Chineke-ha, nyere n'iwu, kama ha jeghariri n'ukpuru nile nke Israel nke ha mere. 20 Jehovah we ju nkpuru nile nke Israel, weda ha n'ala, nye ha n'aka ndi nápunara madu ihe, rue mbe O siri n'iru Ya chupu ha. 21 N'ihi na O dòwapuru Israel n'ulo Devid; ha we me Jeroboam nwa Nebat eze: Jeroboam we chuputa

Israel n'iso Jehova, o we me ka ha mehie nmehie uku. 22 Umu Israel we jegharia nime nmehie nile nke Jeroboam, nke o mere; ha esigh nime ha wezuga onwe-ha; 23 rue mbe Jehova siri n'iru Ya wezuga Israel, dika O kwuru site n'aka ndi-oru-Ya nile, bù ndi-amuma. Ewe me ka Israel si n'elu ala-ha je biri n'Asiria, rue ta.

24 Eze Asiria we me ka madu si na Babilon, si kwa na Kuta, si kwa n'Ava, si kwa na Hemat na Sefavaim, bia, o me ka ha biri n'obodo nile nke Sameria n'onodu umu Israel: ha we nweta Sameria, biri n'obodo-ya nile. 25 O rue, na nmalite obibi-ha n'ebe ahu, na ha atugh egwu Jehova: Jehova we zie odata n'etiti ha, ha we nēbu ufodu nime ha. 26 Ha we gwa eze Asiria okwu, si, Mba ndi i mere ka ha je biri n'ala ozqo, bù ndi i mere ka ha biri n'obodo Sameria, ha amagh ikpè Chineke nke ala ahu: O we zie odata n'etiti ha, ma, le, ha nême ka ha nwua, n'ihi na ha amagh ikpè Chineke nke ala ahu. 27 Eze Asiria we nye iwu, si, Me ka otu onye nime ndinchu-aja je n'ebe ahu, bù ndi unu mere ka ha si n'ebe ahu je biri n'ala ozqo; ka ha je kwa biri n'ebe ahu, ka o zi kwa ha ikpè Chineke ala ahu. 28 Otu onye nime ndi-nchu-aja ahu ndi ha mere ka ha si na Sameria je biri n'ala ozqo we bia biri na Bet-el, we nēzi ha otu ha gātu egwu Jehova. 29 Ha we nême, mba o bula chi nke aka ya, ha we dōba ha n'ulo nke ebe di elu nke ndi Sameria mere, mba o bula n'obodo-ha ebe ha onwe-ha nēbi. 30 Ndikom Babilon we me Sukotbenot, ndikom Kut me-kwa-ra Neagal, ndikom Hemat me-kwa-ra Ashima, 31 ndikom Ava me-kwa-ra Nibaz na Tatak, ma ndi Sefavaim nēsurere Adramelek na Anamelek umu-ha n'oku, bù chi abua nke Sefavaim. 32 Ha we nātu egwu Jehova, mere onwe-ha ndinchu-aja nke ebe nile di elu sitere n'onu-ogugu-ha nile, h? we nēmere ha ihe n'ulo nke ebe nile di elu. 33 Jehova ka ha nātu egwu, ma chi di iche iche nke aka ha ka ha nēfè, dika ikpè mba nile si di, bù ndi emere ka ha si n'ebe ahu je biri n'ala ozqo. 34 Rue ta ndi ahu nême dika ikpè mbu nile si di: ha adigh-atu egwu Jehova, ha adigh-eme kwa dika ukpuru nile ha si di, ma-qbū

dika ikpè-ha si di, ma-qbū dika iwu si di, ma-qbū dika ihe enyere n'iwu si di, nke Jehova nyere umu Jekob n'iwu, bù onye O guru aha-ya Israel; 35 Jehova we soro ha ba ndu, nye ha iwu, si, Unu atula egwu chi di iche iche ozqo, unu akpø-kwa-la isi ala nye ha, unu efè-kwa-la ha ḥfufè, unu achu-kwa-la ha aja: 36 kama Jehova, Onye were ike uku na ogwe-aka esetiri eseti me ka unu si n'ala Ijipt rigoputa, Ya ka unu gātu egwu, Ya ka unu gākpø kwa isi ala nye, Ya ka unu gāchu-kwa-ra aja: 37 ukpuru nile na ikpè nile na iwu na ihe enyere n'iwu, nke O dere n'akwukwo nye unu, ndia ka unu gēlezi kwaanya ime ubochi nile; ma unu atula egwu chi di iche iche ozqo: 38 ma qbuba-ndu Mu na unu ƙara, unu echezola ya; unu atu-kwa-la egwu chi di iche iche ozqo: 39 kama Jehova, bù Chineke-unu, ka unu gātu egwu; Ya onwe-ya gānaputa kwa unu n'aka ndi-iro-unu nile. 40 Ma ha anugh, kama dika ikpè mbu ha si di ka ha onwe-ha nême. 41 Mba ndia we nātu egwu Jehova, ma o bu arusi nile ha apiri api ka ha nēfè; umu-ha kwa, na umu umu-ha, dika ndi bu nna-ha mere, otu a ka ha onwe-ha nême rue ta.

18 1 O rue, n'arø nke-atø nke 1 Hoshea nwa Illa, bù eze Israel, na Hezekaiia nwa Ehaz, bù eze Juda, malitere ibu eze. 2 Orù arø na ise ka o ƙara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze orù arø na iteghete nime Jerusalem: aha nne-ya bu Abi nwanwayi Zekaraia. 3 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Devid nna-ya mere. 4 Ya onwe-ya wezugara ebe nile di elu, titue ogidi nile, ƙutue Ashera: o tipia-kwa-ra agwø ola nke Moses mere; n'ihi na rue mbe ahu umu Israel nēsurere ya ihe-nsure-øku nēsi isi utø; o we kpø ya Nehushtan. 5 O bu na Jehova, bù Chineke Israel, ka o tukwasiri obi; mbe o nwusiri o digh kwa onye ozqo di ka ya n'etiti eze nile nke Juda, ma-qbū n'etiti ndi buru ya uzø. 6 O we rapara Jehova n'aru, o sigh n'iso Ya wezuga onwe-ya, o we debe ihe nile O nyere n'iwu, bù nke Jehova nyere Moses n'iwu. 7 Jehova noye-kwa-ra ya; n'ebe o bula o nāpu o nwere uche: o we nupu isi n'okpuru eze Asiria, o fègh kwa ya ḥfufè. 8 Ya onwe-

ya tiþuru ndi Filistia rue Geza na ókèala-ya nile, site n'ulo-elu ndi nêche nche rue obodo ewusiri ike.

9 O rue, n'arø nke-anø nke eze, bú Hezekaia, nke ahu bu arø nke-asa nke Hoshea nwa Ila, bú eze Israel, na Shalmanesa, bú eze Asiria, rigoro imegide Sameria, nochigide ya n'agha.
 10 Ha we were ya n'ogwugwu arø atø: o bu n'arø nke-isi nke Hezekaia, nke ahu bu arø nke-iteghiete nke Hoshea, bú eze Israel, ka ewere Sameria.
 11 Eze Asiria we me ka Israel je biri n'Asiria, o we me ka ha nôdu nime Hala na nime Haboa, n'osimiri Gozan, na n'obodo ndi Midia:
 12 n'ihi na ha egegh nti olu Jehova, bú Chineke-ha, we gabiga òbuha-ndu-Ya, bú ihe nile nke Moses, bú orù Jehova, nyere n'iwu, ha anugh kwa ya, ha emegh kwa ya.

13 Ma n'arø nke-iri-na-anø nke eze, bú Hezekaia, Senakerib, bú eze Asiria, rigoro imegide obodo nile ewusiri ikenke Juda, were ha.
 14 Hezekaia, bú eze Juda, we zigara eze Asiria ozi rue Lekish, si, Emehiewom; si n'ebe m'nø laghachi: ihe i gëbom m'gëburu ya. Eze Asiria we tukwasi Hezekaia, bú eze Juda, ogu talent ola-öcha iri-na-ise na orù talent ola-edo na iri.
 15 Hezekaia we nye ya ola-öcha nile nke anâchøta n'ulo Jehova, na n'ákù nile nke ulo eze.
 16 Na mbe ahu ka Hezekaia bipuru ibo-önu-uzø nile nke ulo uku Jehova, na ogidi nile nke Hezekaia, bú eze Juda, jiri ola-edo machita, o were ha nye eze Asiria.
 17 Eze Asiria we si na Lekish zie Tatan na Rab-saris na Rabshake jekuru eze, bú Hezekaia, ha na oké usu-ndi-agha, rue Jerusalem. Ha we rigo biarue Jerusalem. Ha we rigo, bia, guzo n'akinku uzø-miri nke ödo-miri di n'elu, nke di n'uzø atuliri atuli nke öchia ösu-ákwa.
 18 Ha we kpø eze ökü, Elaiakim nwa Hilkaia, nke bu onye-isi ulo, na Shebna, bú ode-akwukwø, na Joa nwa Esaf, bú onye-ncheta, we pukuru ha.
 19 Rabshake we si ha, Biko, sinu Hezekaia, Otú a ka eze uku ahu siri, bú eze Asiria, Gini bu ntukwasi-obi a nke i ji tukwasi obi?
 20 I nási, (ma o bu nání okwu ebubere-önu) Ndum-ödu na idi-ike di iji bu agha. Ubu a onye ka i tukwasiworo obi, na i rupuwo isi n'okpurum?
 21 Ubu a,

le, i tukwasiworo onwe-gi obi n'aru nkpa-n'aka ami a piara apia, bú n'aru Ijipt, nke nwoke nâdabere na ya, o we ba n'obu-aka-ya, dua ya: otú a ka Fero, bú eze Ijipt, di n'ebe ndi nile nâtukwasi ya obi no.
 22 Ma o buru na unu asim, o bu Jehova, bú Chineke-ayi, ka ayi tukwasiworo obi: o bugh Onye ahu bu onye Hezekaia wezugara ebe nile Ya di elu na ebe-ichu-aja-ya nile, si Juda, si kwa Jerusalem, N'iru ebe-ichu-aja nka ka unu gâkpø isi ala nime Jerusalem?
 23 Ma ubu a, biko, were onwe-gi mere onye-nwem, bú eze Asiria, ihe-ibe, ka m'nye kwa gi nnù inyinya ise, o buru na i puru inyere onwe-gi ndi gânökwasí ha.
 24 I gësi kwa aña chighari iru otù onye-ochi-agha nke ndi-orù onye-nwem ndi kachasi ntà, tukwasiri onwe-gi obi n'aru Ijipt inwe ubø-ala na ndi-inyinya?
 25 Ubu a o bu n'ejigh Jehova ka m'rigoro imegide ebe a ibibi ya? Jehovah sirim, Rigo imegide ala nka, bibie ya.
 26 Elaiakim nwa Hilkaia, na Shebna, na Joa, we si Rabshake, Biko, gwa ndi orù-gi okwu n'asusu Siria; n'ihi na ayi onwe-ayi nânu ya: akpaye-kwa-la ayi uka n'asusu ndi-Ju, na nti ndi no n'elu mbidi.
 27 Rabshake we si ha, o bu n'ihi onye-nwe-gi na ijekuru gi ka onye-nwem ziterem ikwu okwu ndia? o bugh n'ihi ndikom ahu ndi nânodu n'elu mbidi, ka ha we soro unu rie nsi-ha, nü kwa nwa-miri-ha?
 28 Rabshake we guzo, were oké olu kpø n'asusu ndi-Ju, kwue, si, Nurunu okwu eze uku ahu, bú eze Asiria.
 29 Otú a ka eze siri, Unu ekwela ka Hezekaia rafue unu; n'ihi na o pugh inaputa unu n'aka-ya:
 30 unu ekwe-kwa-la ka Hezekaia me ka unu tukwasi Jehova obi, si, Jehova aghagh inaputa ayi, agagh-enye kwa obodo a n'aka eze Asiria.
 31 Unu egela Hezekaia nti: n'ihi na otú a ka eze Asiria siri, Merenum ihe-ngózi, pukutekwam; ri-kwa-nu, nwoke o bula nkpuru vine-ya, na nwoke o bula nkpuru osisi fig ya, nü-kwa-nu, nwoke o bula miri olulümiri-ya;
 32 rue mbe m'biara chiru unu je n'ala dika ala-unu, bú ala oka na manya-vine ohu, ala achicha na ubi-vine, ala manu olive na manu-añu, ka unu we di ndu, ghara inwu: unu ege-kwa-la Hezekaia nti, mbe o nárafu unu,

si, Jehova gānaputa ayi. 33 Chi nile nke mba nile ọzọ, hà anaputawo, onye ọ bulu ala-ya, n'aka eze Asiria ma-oli? 34 Óle ebe chi nile nke Hemat na Apad di? òle ebe chi nile nke Sefavaim na Hina na Iva di? hà anaputawo Sameria n'akam? 35 Óle ndi n'etiti chi nile nke ala dum ka ha bu, bú ndi naputara ala-ha n'akam, na Jehova gānaputa Jerusalem n'akam? 36 Ma ndi-Ju bara nkiti, ha azagh kwa ya okwu: n'ihi na ihe eze nyere n'iwu bu nka, si, Unu azala ya. 37 Elaiakim nwa Hilkia, nke bu onye isi ulo, na Shebna, bú ode-akwukwọ, na Joa nwa Esaf, bú onye-ncheta, we biakute Hezekia, ha na uwe-ha dōwara adowa, ha we gosi ya okwu nile nke Rabshake.

19 1 O rue, mbe eze, bú Hezekia, nuru ya, na ọ dōwara uwe-ya nile, were ákwà-nkpe kpuchie onwe-ya, ba n'ulo Jehovah. 2 O we zie Elaiakim, nke bu onye isi ulo, na Shebna, bú ode-akwukwọ, na ndi-okenye ndi-nchu-aja, ndi wereworo ákwà-nkpe kpuchie onwe-ha, ọ we zie ha jekuru Aisaia, bú onye-amuma, nwa Emoz. 3 Ha we si ya, Otù a ka Hezekia siri, Ubuchi ahuhu na iba-nba na nleli-anaya ka ubuchi ta bu: n'ihi na umu abiaruwo ebennmputa, ma ike adighi imu ha. 4 Elegh anya Jehovah, bú Chineke-gi, gānu okwu nile nke Rabshake, onye eze Asiria, bú onye-nwe-ya, ziteworo ita Chineke di ndu uta, elegh anya O gābara okwu nile nke Jehovah, bú Chineke-gi, nuworo nba: gi buli kwa ekpere-gi n'ihi ndi foduru ndi ahutaworo. 5 Ndi-orù eze, bú Hezekia, we biakute Aisaia. 6 Aisaia we si ha, Otù a ka unu gāsi onye-nwe-unu, Otù a ka Jehovah siri, Atula egwu n'ihi okwu nile nke i nuworo, nke ndi nējere eze Asiria ozi jiri kwulum. 7 Le, M'nētiye otù mọ nime ya, ọ gānu kwa akukọ, laghachi n'ala-ya; M'gēme kwa ka ọ da site na mma-agha n'ala-ya.

8 Rabshake we laghachii, huta eze Asiria ka o nēbuso Libna agha: n'ihi na ọ nuru na o siwo na Lekish bulie ije. 9 O we nu ihe bayere Tiahaka, bú eze Etiopia, si, Le, ọ putawo ibuso gi agha: ọ we zie ndi-ozi jekuru Hezekia ọzọ, si, 10 Otù a ka unu gāgwa Hezekia, bú eze Juda, okwu, si, Ekwela ka Chineke-gi, Onye gi onwe-gi nātukwasi obi, rafue gi,

si, Agagh-enye Jerusalem n'aka eze Asiria. 11 Le, gi onwe-gi anuwo ihe ndi-eze Asiria meworo ala nile, n'iwezuga ha ka ebibie ha: àgānaputa kwa gi onwe-gi? 12 Chi nile nke mba nile ọzọ, hà anaputawo ha, bú ndi nnam-hà bibiworo, Gozan, na Haran, na Rezef, na umu Eden, ndi nō na Telasa? 13 Óle ebe eze Hemat di, na eze Apad, na eze obodo Sefavaim na Hina na Iva? 14 Hezekia we nata akwukwọ n'aka ndi-ozzi ahu, gua ha: Hezekia we rigorue ulo Jehovah, basa ya n'iru Jehovah. 15 Hezekia we kpe ekpere n'iru Jehovah, si, Jehovah, bú Chineke Israel, Onye nēbi n'etiti cherubim, Gi onwe-gi bu Chineke, nání Gi, nke ala-eze nile nke uwa; Gi onwe-gi mere elu-igwe na uwa. 16 Jehovah, to nti-Gi n'ala, nu; Jehovah, saghe anya-Gi abua, hu: nu kwa okwu nile nke Senakerib, nke o jiri zite ya ita Chineke di ndu uta. 17 N'ezi-okwu, Jehovah, ndi-eze Asiria emewo ka mba nile na ala nile ha tōbōrō n'efu, 18 ha etiyewo kwa chi nile ha n'óku, n'ihi na ọ bugh chi ka ha bu, kama ha bu olu aka madu, bú osisi na nkume; ha we me ka ha la n'iyi. 19 Ma ubu a, Jehovah, bú Chineke-ayi, biko, zoputa ayi n'aka-ya, ka ala-eze nile nke uwa we mara na Gi onwe-gi bu Jehovah, bú Chineke, nání Gi.

20 Aisaia nwa Emoz we zigara Hezekia ozi, si, Otù a ka Jehovah, bú Chineke Israel, siri, Ekpera nke i kpeworom bayere Senakerib, bú eze Asiria, anuwom ya. 21 Nka bu okwu nke Jehovah kwuworo bayere ya: Nwa-aboghø nāmagh nwoke, bú ada Zion, eleliwo gi anya, chinye gi ihere n'iru; ada Jerusalem efufewo isi n'azu gi. 22 Onye ka i taworo uta, kwulu kwa? Onye ka i mewo-kwa-ra olu-gi ka ọ di elu, weli kwa anya-gi abua imegide Ya? ọ bu imegide Onye Nsɔ nke Israel. 23 I siri n'aka ndi-ozzi-gi ta Onye-nwe-ayi uta, si, Qtutu ubo-alam ka mu onwem jiri rigorue ebe di elu nke ugwu nile, rue akuku ime Lebanon; m'gēbutu kwa osisi cedar ya nile toro ogologo, na osisi fir ya nile arōputara arōputa: m'gābà kwa n'ebenñodu-abali nke nsɔtu-ya, oké ọhia nke ubi ọma ya. 24 Mu onwem egwuwo

olulù-miri, nua miri ala ọzọ, m'gēwere kwa ọbu-ukwu nke nzoli-ukwum me ka osimiri Nail nile nke Ijipt tasia. 25 I nugh na ọ bu na mbe di anya gara aga ka M'meworo ya, na ọ bu n'ubochi mbe ochie ka M'kpuworo ya? ubu a emewom ka ọ biarue, na i gābu onye gākwada obodo ewusiri ike ka ha we ghø obo tōbōrō n'efu. 26 Ndi bi nime ha we ghø ndi aka-ha di nkunkpu, ha turu ujø, ihere we me ha; ha ghørø ihe-ókukú nke ubi, na akwukwø ahihia ndu, na ahihia nke elu-ulø, na ọka chanwuru achanwu tutu o tolite. 27 Ma amawom nnödu-gi, na ọpupu-gi, na nbata-gi, na otù i nākpali onwe-gi imegidem. 28 N'ihi na i nākpali onwe-gi imegidem, na n'ihi na npako-gi arigowo ba na ntí abua, M'gētiye kwa nba-aka-imim n'imi-gi, na bridle nkem n'ebuhere-ɔnugì abua, me ka i laghachi n'uzø ahu nke i siri bia. 29 Ma nka gāburu gi ihe-iriba-ama: unu gēri n'arø a ihe nēpu n'onwe-ya, na n'arø nke-abua ihe si na nke ahu pue; ma n'arø nke-atø ghanu nkpuru, we kwa ihe ubi, ku kwa vine n'ubi-vine, ri kwa nkpuru-ha. 30 Ndi Ọpuru abapu nke ulo Juda ndi fôduru gābagide kwa nkporogwu n'ala n'okpuru ọzø, mi kwa nkpuru n'elu. 31 N'ihi na ọ bu na Jerusalem ka ndi fôduru afodu gësi puta, ndi Ọpuru abapu gäputa kwa n'ugwu Zaion: ekworo Jehova nke usu nile nke ndi-agha gëme nka. 32 N'ihi ya ka Jehova kwuru okwu bayere eze Asiria otù a, si, O gagh-abà n'obodo a, ọ gagh-abà kwa otù ákù n'ebe ahu, ọ gagh-ewere kwa ọta bia n'iru ya, ọ gagh-awukøta kwa ihe-ntukøba imegide ya. 33 N'uzø o siri bia, n'uzø ahu ka ọ gālaghachi, ọ gagh-abà kwa n'obodo a, ọ bu ihe si n'onu Jehova puta. 34 M'gēbochi kwa obodo a izoputa ya, n'ihi Onwem, na n'ihi Devid, bù orùm.

35 O rue, n'abali ahu, na mọ-ozi nke Jehova puru, tibue n'omuma-ulo-ikwū Asiria orù nnù ndikom orù uzø na uzø atø na nnù ndikom abua na ọgu iri: madu we bilie n'isi-ututu, ma, le, ha nile bu ozu nwuru anwu. 36 Senakerib, bù eze Asiria, we bulie ije, je, laghachi, biri na Nineve. 37 O rue, mbe ya onwe-ya nákpo isi ala n'ulo Nisrok, bù chi-ya. na Adramelek na Shareza, bù umu-ya ndikom, were mma-agha tibue ya: ma

ndi ahu wepugara onwe-ha ja n'ala Ararat. Isa-hadon nwa-ya we buru eze n'önödu ya.

20 1 Na mbe ahu Hezekaiia riara ọria inwu anwu. Aisaia, bù onye-amuma, bù nwa Emoz, we biakute ya, si ya, Otù a ka Jehova siri, Nye ulo-gi iwü; n'ihi na gi onwe-gi nānwu anwu, i gagh-adi kwa ndu. 2 O we chigharia iru-ya che mbidi iru, kpere Jehova, si, 3 Biko, Jehova, biko, cheta otù m'eghariworo n'iru Gi n'ezí-okwu na n'obi zuru okè, ọ bu kwa ihe di nma n'anya-Gi ka m'meworo. Hezekaiia we kwa ákwà nke-uku. 4 O rue, mbe Aisaia akāpugh ba n'etiti obodo, na okwu Jehova ruru ya nti, si, 5 Jeghachi, si Hezekaiia, bù onye-ndù ndim, Otù a ka Jehova, bù Chineke Devid nna-gi, siri, Anuwom ekpere-gi, ahuwom anya-miri-gi: le, M'nême ka aru-gi di ike: n'ubochi nke-atø i gārigoru ulo Jehova. 6 M'gätukwasi kwa arø iri na ise n'ubochi-gi, naputa kwa gi na obodo a n'obu-aka eze Asiria, bochi kwa obodo a n'ihi Onwem na n'ihi Devid, bù orùm. 7 Aisaia we si, Werenu mbadamba fig. Ha we were ya tukwasi ya n'elu ihe-ofifi ahu, ọ we diri ndu. 8 Hezekaiia we si Aisaia, Gini gābu ihe-iriba-ama na Jehova gëme ka arum di ike, m'we rigorue ulo Jehova n'ubochi nke-atø? 9 Aisaia we si, Nka gāburu gi ihe-iriba-ama sitere n'aka Jehova, na Jehova gëme ihe a nke O kwuru: onyinyo, ò gāga n'iru nzø-ukwu ebe-nrigo iri, ma-qbù la azu nzø-ukwu ebe-nrigo iri? 10 Hezekaiia we si, O di nfe ka onyinyo ruru nzø-ukwu ebe-nrigo iri: è-è, kama ka onyinyo la azu nzø-ukwu ebe-nrigo iri. 11 Aisaia, bù onye-amuma, we kpokue Jehova: O we me ka onyinyo la azu nzø-ukwu ebe-nrigo iri, nke ọ ridara na nzø-ukwu ebe-nrigo Ehaz.

12 Na mbe ahu Berodak-baladan nwa Baladan, bù eze Babilon, zigara Hezekaiia akwukwø na onyinye-inata-iru-oma: n'ihi na ọ nuru na Hezekaiia riari ọria. 13 Hezekaiia we ge ha nti, me ka ha hu ulo nile nke ihe-ya di oké ọnu-ahia, bù ọla-ọcha-ya, na ọla-edo-ya, na uda-ya di iche iche, na ezi manuya, na ulo ihe-agha-ya nile, na ihe nile nke achötara n'ákù-ya nile: ọ digh ihe

di n'ulo-ya, ma-øbu n'ala nile o nāchi, nke Hezekaia nēmegh ka ha hu. 14 Aisaia, bù onye-amuma, we biakute eze, bù Hezekaia, si ya, Gini ka ndikom ndia siri gi? öle ebe ka ha si kwa biakute gi? Hezekaia we si, O bu n'ala di anya ka ha si bia, bù Babilon. 15 O si, Gini ka ha huru n'ulo-gi? Hezekaia we si, Ihe nile nke di n'ulom ka ha huru: o digh ihe di n'akùm nile nke m'nēmegh ka ha hu. 16 Aisaia we si Hezekaia, Nuru okwu Jehova. 17 Le, ubochi nābia, na ihe nile di n'ulc-gi, na nke nna-gi-hà debeworo n'ulo-àkù rue ta, agēburu ha je Babilon: o digh ihe gafodu, ka Jehova siri. 18 Ufodu kwa nime umu-gi ndikom, ndi gési n'aru-gi puta, ndi i gāmuta, ha gāchiri ha; ha gābu kwa ndi-onozu n'ulo uku eze Babilon. 19 Hezekaia we si Aisaia, O di nma, bù okwu Jehova nke i kwuworo. O si kwa, O bugh otù a, ma o buru ná udo na ezi-okwu adi n'ubochim nile? 20 Ma ihe nile Hezekaia mere nke fōduru, na idi-ike-ya nile, na otù o mere odo-miri, na uzø-miri, we me ka miri rubata n'obodo, édegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 21 Hezekaia we so nna-ya-hà dina n'ònwu: Manase nwa-ya we buru eze n'ònodu ya.

21 1 Manase bara arø iri na abua mbe o malitere ibu eze; o we buru eze ogu arø abua na iri na ise nime Jerusalem: aha nne-ya bu Hefzi-ba. 2 O me ihe jorø njo n'anya Jehova, dika ihe-àrù nile nke mba ozø si di, bù ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel. 3 Ebe di elu nke Hezekaia nna-ya mere ka ha la n'iyyi, o wue ha ozø; o guzo-kwa-ra ebe-ichu-aja nye Beal, me kwa Ashera, dika Ehab, bù cze Israel, mere, o kpø isi ala nye usu nile nke ihe elu-igwe, fe ha ofufè. 4 O wu-kwa-ra ebe-ichu-aja di iche iche n'ulo Jehova, nke Jehova siri, Nime Jerusalem ka M'gētiye aham. 5 O wu-kwa-ra ebe-ichu-aja nye usu nile nke ihe elu-igwe n'ogige abua nke ulo Jehova. 6 O me-kwa-ra ka nwa-ya nwoke gabiga nime øku, o ji-kwa-ra igwe-oji tu isi oma na isi ojo, o ba-kwa-ra afa, meso kwa onye nāju mo ihe, na ndi-dibia-afa: o mere ihe jorø njo n'anya Jehova ri nne, ikpasu Ya iwe. 7 O døba-kwa-ra arusi apiri

api nke Ashera, bù nke o mere, n'ulo ahu nke Jehova siri Devid, si kwa Solomon nwa-ya, N'ulo a, na nime Jerusalem, nke M'røputaworo n'ebu nile nke Israel, ka M'gētiye aham rue mbe ebigh-ebi: 8 M'gagh-eme kwa ka ukwu Israel si n'ala nke M'nyere ndi bu nna-ha waghari ozø; nāni o buru na ha elezi anya ime dika ihe nile si di nke M'nyeworo ha n'iwu, na dika iwu nile si di nke orùm, bù Moses, nyere ha n'iwu. 9 Ma ha anugh: Manase we me ka ha sihie uzø ime ihe ojo kari mba ozø, bù ndi Jehova kpochapuru n'iru umu Israel. 10 Jehova we kwue site n'aka ndi-orù-Ya, bù ndi-amuma, si. 11 N'ihi na Manase, bù eze Juda, emewo ihe-àrù ndia, we me ihe ojo kari ihe nile nke ndi-Amorait mere, ndi buru ya uzø, o we were arusi-ya nile me ka Juda mehie kwa: 12 n'ihi ya otù a ka Jehova, bù Chineke Israel, siri, Le, M'nēme ka ihe ojo biakwasi Jerusalem na Juda, nke nti abua nke onye o bulu nānu gāzu wuruwuru. 13 M'gēseti kwa n'elu Jerusalem eriri Sameria na ihe-otütü ulo Ehab: M'gēhicha kwa Jerusalem dika madu si ehicha økwa, nēhicha ya, nēkpùta ya iru. 14 M'gārapu kwa ndi fōduru nke ihenketam, nye ha n'aka ndi-iro-ha; ha gāgho-kwa-ra ndi-iro-ha nile ihe-nlutan'agha na ihe ha nānara n'ike; 15 n'ihi na ha emewo ihe jorø njo n'anyam, ha nākpasukwam iwe, site n'ubochi ndi bu nna-ha siri n'Ijipt puta, we rue ta. 16 Ozø kwa, Manase wusiri øbara nke-uku ri nne, bù nke nēmegh ihe ojo, rue mbe o mejuru Jerusalem site n'otù ønu-uzø-ama rue ønu-uzø-ama ozø; nāgugh nmehie-ya nke o jiri me ka Juda mehie, ime ihe jorø njo n'anya Jehova. 17 Ma okwu Manase nile nke fōduru, na ihe nile o mere, na nmehie-ya nke o mehiere, édegh ihe ahu n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 18 Manase we so nna-ya-hà dina n'ònwu, elie ya n'ubi ulo-ya øbara ogige, n'ubi Uza øbara ogige: Emon nwa-ya we buru eze n'ònodu ya. 19 Emon bara orù arø na abua mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø abua nime Jerusalem: aha nne-ya bu Meshulemet nwa Haruz nke Jotba. 20 O me ihe jorø njo n'anva Jehova,

dika Manase, bú nna-ya, mere. 21 O we je ije n'uzo nile nke nna-ya jere, o we fē arusi ḥfufē nke nna-ya fēre, o kpō isi ala nye ha: 22 o we rapu Jehova, bú Chineke nna-ya-hà, o jegh kwa ije n'uzo Jehova. 23 Ndi-orù Emon we kekota onwe-ha imegide ya, ha we me ka eze nwua n'ulo-ya. 24 Ndi ala ahu we tibue ndi nile nēkekota onwe-ha imegide eze, bú Emon; ndi ala ahu we me Josaia nwa-ya eze n'onodu ya. 25 Ma ihe nile nke Emon mere nke fōduru, edegeh ihe ahu n'akwukwō ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 26 Ewe lie ya n'ilī-ya n'ubi Uza abara ogige: Josaia nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

22 1 Josaia bara aro asatō mbe o malitere ibu eze; o we buru eze orù aro na iri na otù nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jedida nwa Adaia nke Bōzkat. 2 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, je ije n'uzo nile nke Devid nna-ya, o we zugagh kwa onwe-ya n'aka-nri ma-qbū n'aka-ekpe.

3 O rue, n'aro nke-iri-na-asatō nke eze Josaia, na eze zigara Shefan nwa Azalaia, nwa Meshulam, bú ode-akwukwō, n'ulo Jehova, si, 4 Rigokuru Hilkaia, bú onye-isi-nchu-aja, ka o we guzū ego ahu nke anēwebata n'ulo Jehova, nke ndi nēche nbata-uzo chikotaworo n'aka ndi Israel: 5 ka ha nye kwa ya n'aka ndi nēje ozi ahu, bú ndi nēlekota ihe n'ulo Jehova: ka ha nye kwa ya n'aka ndi nēje ozi nke di n'ulo Jehova, iji me ka ebe etipūru etipū di ike; 6 ka ha nye ya n'aka ndi-ōkà n'osisi, na n'aka ndi nēwu ulo, na n'aka ndi nēdo nkume; na iji zuta osisi na nkume awara awa ime ka ulo ahu di ike. 7 Nání na ha na ndi ahu agugh ego nke anēnye n'aka-ha; n'ihi na o bu n'ikwesi-ntukwasi-obi ka ndi ahu nēme ihe. 8 Hilkaia, bú onye-isi-nchu-aja, we si Shefan, bú ode-akwukwō, Achotawom akwukwō iwu ahu n'ulo Jehova. Hilkaia we nye Shefan akwukwō ahu, o gua ya. 9 Shefan, bú ode-akwukwō, we biakute eze, weghachiri eze okwu, si, Ndi-orù-gi awupuwo ego ahu nke anāchota n'ulo ahu, ha we nye ya n'aka ndi nēje ozi ahu, bú ndi nēlekota ulo Jehova. 10 Shefan, bú ode-akwukwō, we gosi eze, si, Hilkaia, bú onye-nchu-aja, enyewom otù akwukwō. Shefan we gua

ya n'iru eze. 11 O rue, mbe eze nuru okwu nile nke akwukwō iwu ahu, na o dōwara uwe-ya nile. 12 Eze we nye Hilkaia, bú onye-nchu-aja, na Ahaikam nwa Shefan, na Akboa nwa Maikaia, na Shefan, bú ode-akwukwō, na Asaia, bú orù eze, iwu, si, 13 Jenu, iuaram Jehova ase, ju-kwa-ra ndi nkem, ju-kwa-ra Juda nile, bayere okwu nile nke ukwō a nke achotaworo: n'ihi na Ọnuma Jehova di uku, bú nke amuyeworo dika Ọku megide ayi, n'ihi na nna-ayi-hà egegh okwu nile nke akwukwō a nti, ime dika ihe nile si di nke edeworo n'ihi ayi. 14 Hilkaia, bú onye-nchu-aja, na Ahaikam, na Akboa, na Shefan, na Asaia, we jekuru Hulda, bú onye-amuma-nwayi, nwunye Shalum nwa Tikva, nwa Hahas, onye nēdebe uwe ndi-nchu-aja; (ma nwayi ahu nēbi na Jerusalem n'obodo nke-abua;) ha we gwa ya okwu. 15 O si ha, Otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri: Sinu nwoke ahu nke ziri unu biakutem, 16 Otú a ka Jehova siri, Le, M'nēme ka ihe ojọ biarue ebe a, biakwasi kwa ndi bi nime ya, bú okwu nile nke akwukwō ahu nke eze Juda guworo: 17 n'ihi na ha arapuwom, we surere chi di iche iche Ọzọ ihe-nsure-Ọku nēsi isi utø, ka ha we were Ọlu nile nke aka-ha kpasuem iwe; ewe muye Ọnumam dika Ọku megide ebe a, agagh-emenyu kwa ya. 18 Ma eze Juda, onye nēzite unu iju Jehova ase, otú a ka unu gāsi ya, Otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri: Okwu ndia nke i nuworo, 19 n'ihi na obi-gi di nrò, i we ruru ala n'iru Jehova, mbe i nuru ihe M'kwuru megide ebe a, megide kwa ndi bi nime ya, na ha gāgho ebe tōbōrō n'efu na ihe-nkōcha, i we dōwa uwe-gi nile, kwa ákwá n'irum; Mu onwem anuwo kwa, o bu ihe si n'ou Jehova puta. 20 N'ihi ya, le, M'gāchikota gi na nna-gi-hà n'ala-mo, agāchikota kwa gi na ndi Ọzọ je n'ilī-gi n'udo, anya-gi agagh-ele kwa ihe ojọ a nile nke Mu onwem nēme ka o biakwasi ebe a. Ha we weghachiri eze okwu.

23 1 Eze we ziga, ha we chikota ndi-okenye nile nke Juda na Jerusalem n'ebé o nq. 2 Eze we rigorue ulo Jehova, ya na ndikom nile nke Juda, na ndi nile ndi bi na Jerusalem, na ndi-nchu-aja, na ndi-amuma, na ndi Juda

nile, site n'onye ntà we ruc onye uku: o we gua na nti-ha okwu nile nke akwukwò ọ bụba-ndu ahu nke achọtaworo n'ulo Jehova. 3 Eze we guzo n'akuku ogidi, ba ndu n'iru Jehova, ijeso Jehova, na iwere obi-ya nile na nkpuru-obi-ya nile debe ihe nile O nyere n'iwu, na ihe-āmā-Ya nile, na ukpuru-Ya nile, ime ka okwu nile nke ọ bụba-ndu nka nke edeworo n'akwukwò a guzosie ike: ndi Juda nile we guzo n'ọ bụba-ndu ahu. 4 Eze we nye Hilkaia, bù onye-isin-chu-aja, na ndi-nchu-aja nke usoro nke-abua, na ndi nēche nbata-uzo, iwu, isi n'ulo Jenova weputa ihe nile nke emeworo nye Beal, nye kwa Ashera, nye kwa usu nile nke ihe elu-igwe: o we sure ha ọku n'azu Jerusalem n'ohia Kidron, bùru ntu-ha je Bet-el. 5 O me-kwa-ra ka ndi-nchu-aja arusi kwusi, bù ndi ndi-eze Juda doro isure ihe-nsure-ọku nēsi ísi utø n'ebe nile di elu n'obodo Juda nile, na n'ebe di Jerusalem buruburu; o me-kwa-ra ka ndi ahu kwusi, bù ndi nēsurere Beal, na anyanwu, na ọnwa, na kpakpando nējeghari ejeghari, na usu nile nke ihe elu-igwe, ihe-nsure-ọku nēsi ísi utø. 6 O si-kwa-ra n'ulo Jehova buputa Ashera je n'azu Jerusalem, rue miri-iyi Kidron, sure ya ọku n'akuku miri-iyi Kidron, supia ya me ka o di ka uzuzu, kpopue uzuzu-ya n'elu ili ndi efu. 7 O kwatu-kwa-ra ulo nile nke ndi edoro nsø ikwa iko, nke di n'ulo Jehova, ebe ndinyom nākpara Ashera ulo-ikwū. 8 O me-kwa-ra ka ndi-nchu-aja nile si n'obodo Juda nile bia, o meru-kwa-ra ebe nile di elu ebe ndi-nchu-aja surere ihe-nsure-ọku nēsi ísi utø, site na Geba rue Bia-sheba; o kwatu-kwa-ra ebe nile di elu nke ọnu-uzo-ama nke di n'oghore ọnu-uzo-ama Joshua, bù onye-isi obodo, nke di n'aka-ekpe madu n'onu-uzo-ama obodo. 9 Náni na ndi-nchu-aja nke ebe nile di elu adigh-arigo n'ebe-ichu-aja Jehova nime Jerusalem, ma ha néri achicha ekogh-eko n'etiti umu-nne-ha. 10 O meru-kwa-ra Tofet, nke di na ndagwurugwu umu Hinom, ka nwoke o bula we ghara ime ka nwa-ya nwoke ma-ọbu nwa-ya nwayi gabiga nime ọku rue Molek. 11 O me-kwa-ra ka inyinya nile kwusi, bù nke ndi-eze Juda nyere anyanwu, nime nbata ulo

Jehova, n'akuku ime-ulø Netan-melek, bù onozi, nke di n'èzì ulø ahu; o sure-kwa-ra ubø-ala nile nke anyanwu n'ọku. 12 Ebe-ichu-aja nile nke di n'elu ime-ulø-elu nke Ehaz, nke ndi-eze Juda mere, na ebe-ichu-aja nile nke Manase mere n'ogige abua nke ulø Jehova, eze kwaturu ha, we si n'ebe ahu ba ọsq, kpopue uzuzu-ha nime miri-iyi Kidron. 13 Ebe nile di elu nke di n'iru Jerusalem, nke di n'aka-nri ugwu nbibi, nke Solomon, bù eze Israel, wuru nye Ashtoret, bù ihe-árú ndi Zaidon, nye kwa Kemosh, bù ihe-árú Moab, nye kwa Milkom, bù ihe-árú umu Amon. eze meru-kwa-ra ha. 14 O tipia-kwa-ra ogidi nile, ọbutu kwa Asherim, were ọkpukpu madu mejue ọnqdu-ha. 15 Ozø kwa, ebe-ichu-aja nke di na Bet-el, na ebe di elu nke Jeroboam nwa Nebat mere, bù onye mere ka Israel mehie, ọbuná ebe-ichu-aja ahu na ebe ahu di elu ka o kwaturu; o sure ebe ahu di elu ọku, supia ya me ka o ghø uzuzu, surc kwa Ashera ọku. 16 Josaia we chigharia onwe-ya, hu ili nile nke di n'ebe ahu n'ugwu ahu; o we zie, chipu ọkpukpu n'ili nile, sure ha ọku n'elu ebe-ichu-aja ahu, merua ya, dika okwu Jehova si di nke onye nke Chineke ahu kposara, bù onye kposara ihe ndia. 17 O we si, Gini bu ihe-iriba-ama ahu nke mu onwem náhu? Ndikom obodo ahu we si ya, O bu ili onye nke Chineke, onye siri na Juda bia, kposa ihe ndia nke i meworo megide ebe-ichu-aja Bet-el. 18 O si, Ya nöduru onwe-ya; ka nwoke o bula ghara ichipu ọkpukpu-ya. Ha we rapu ọkpukpu-ya, ha na ọkpukpu onye-amuma ahu nke siri na Sameria bia. 19 Ozø kwa, ulo nile nke ebe nile di elu, nke di n'obodo nile nke Sameria, nke ndi-eze Israel mere ikpasu Jehova iwe, ha ka Josaia wezugara, me kwa ha dika omume nile si di nke o mere na Bet-el. 20 O Ọue ndi-nchu-aja nile nke ebe nile di elu nke di n'ebe ahu, n'elu ebe-ichu-aja nile, o sure-kwa-ra ọkpukpu madu n'elu ha; o we laghachi na Jerusalem.

21 Eze we nye ndi Juda r:ile iwu, si, Merenu Jehova, bù Chineke-unu, ememe ngabiga, dika edeworo ya n'akwukwò ọ bụba-ndu nka. 22 N'ezie emegh ememe ngabiga dika ememe

ngabiga nka site n'ubochi ndi-ikpe ndi kpere Israel, obunà ubochi nile nke ndi-eze Israel, na nke ndi-eze Juda; 23 ma o bu n'arø nke-iri-na-asatø nke eze, bù Josaia, ka emere ememe ngabiga nka nye Jehova nime Jerusalem. 24 Ozø kwa, ndi nāju mø ihe, na ndidibia-afa, na teraphim, na arusi nile, na ihe-árù nile nke ahuru n'ala Juda, na nime Jerusalem, ndia ka Josaia kpochapuru, ka o we me ka okwu nile nke iwu guzosie ike, bù nke edeworo n'akwukwø nke Hilkaia, bù onye-nchua-ja, chotara n'ulo Jehova. 25 O digh eze nke buru ya uzø di ka ya, onye were obi-ya nile, were kwa nkpuru-obi-ya nile, were kwa ike-ya nile, chigharikute Jehova, dika iwu nile nke Moses si di; o o digh kwa onye ozø dika ya biliri mbe o nwusiri. 26 Otù o di, Jehova esigh n'idi-óku iwe uku Ya laghachi, nke iwe-Ya ji di óku megide Juda, n'ihi nkpasu-iwe nile nke Manase kpasuru Ya. 27 Jehova we si, M'gësi kwa n'irum wezuga Juda, dika M'wezugara Israel, M'gáju kwa obodo a nke M'ròputaworo, bù Jerusalem, na ulo ahu nke M'siri, Aham gädi n'ebe ahu. 28 Ma okwu Josaia nile nke fòduru, na ihe nile nke o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 29 N'ubochi-ya ka Fero-neko, bù eze Ijipt, rigoro imegide eze Asiria rue osimiri Yufretis: eze, bù Josaia, we je izute ya; o we me ka o nwua na Megido, mbe o huru ya. 30 Ndi-orù-ya we si na Megido bùru ya nime ubø-ala mbe o nwuru anwu, ha we bubata ya na Jerusalem, lie ya n'ili-ya. Ndi ala ahu we kuru Jehoahaz nwa Josaia, te ya manu, me ya eze n'ònodu nna-ya.

31 Jehoahaz bara orù arø na atø mbe o malitere ibu eze; o we buru eze ònwa atø nime Jerusalem: aha nne-ya bu Hamutal nwa Jeremaia nke Libna. 32 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke nna-ya-hà mere. 33 Fero-neko we ke ya abu nime Ribla n'ala Hemat, ka o we ghara ibu eze nime Jerusalem; o we tukwasi ala ahu nra, bù ogu talent ola-ocha ise, na otù talent ola-edo. 34 Fero-neko we me Elaiakim nwa Josaia eze n'ònodu Josaia nna-ya, gugharia ya aha Jehoiakim: ma o wepuru Jehoahaz; o biarue Ijipt, nwua n'ebe

ahu. 35 Jehoiakim we nye Fero ola-ocha na ola-edo ahu; nàni na o ruru ala ònú inye ego n'okwu-ònú Fero: o were ihe-ike nara ndi ala ahu ola-ocha na ola-edo, nwoke o bulu dika òrùrù-ònú-ya si di, inye ya Fero-neko.

36 Jehoiakim bara orù arø na ise mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na otù nime Jerusalem: aha nne-ya bu Zebida nwa Pedaia nke Ruma. 37 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke nna-ya-hà mere.

24 1 N'ubochi-ya Nebukadneza, bù eze Babilon, rigoro, Jehoiakim we ghørø ya orù arø atø: o we chigharia nupu isi n'okpuru ya. 2 Jehova we zìe usu ndi nàpunara madu ihe nke ndi Kaldea, na usu ndi nàpunara madu ihe nke Siria, na usu ndi nàpunara madu ihe nke Moab, na usu ndi nàpunara madu ihe nke umu Armon, imegide ya, o zì-kwa-ra ha imegide Juda ime ka o la n'iyì, dika okwu Jehova si di, nke O kwuru site n'aka ndi-orù-Ya, bù ndiamuma. 3 N'ezie n'okwu-ònú Jehova ka ihe a di n'aru Juda, isi n'iru Ya wezuga ha, n'ihi nmehie nile nke Manase, dika ihe nile si di nke o mere; 4 ozø kwa, n'ihi obara némegh ihe ojo nke o wusiri; o we mejue Jerusalem n'obara némegh ihe ojo: Jehova ekwegh kwa ibaghara. 5 Ma okwu Jehoiakim nile nke fòduru, na ihe nile o mere, èdegh ihe ahu n'akwukwø ihe emere n'ubochi nke ndi-eze Juda? 6 Jehoiakim we so nna-ya-hà dina n'ònwu: Jehoiakin nwa-ya we buru eze n'ònodu ya. 7 Ma eze Ijipt esigh n'ala-ya puta ozø ma-oli: n'ihi na eze Babilon ewerewo ihe nile eze Ijipt nwere site na miri-iyi Ijipt rue osimiri Yufretis.

8 Jehoiakin bara arø iri na asatø mbe o malitere ibu eze; o we buru eze nime Jerusalem ònwa atø: aha nne-ya bu Nehushta nwa Elnetan nke Jerusalem. 9 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke nna-ya mere. 10 Na mbe ahu ka ndi - orù Nebukadneza, bù eze Babilon, rigoruru Jerusalem, ewe nochigide obodo ahu n'agha. 11 Nebukadneza, bù eze Babilon, we biarue obodo ahu, mbe ndi-orù-ya nânochigide ya n'agha; 12 Jehoiakin, bù eze Juda, we pukuru eze Babilon,

ya onwe-ya, na nne-ya, na ndi-orù-ya, na ndi-isi-ya, na ndi-onoz-ya: eze Babilon we jide ya n'arø nke-asatø nke o bu eze. 13 O si n'ebe ahu chipu àkù nile nke ulo Jehova, na àkù nile nke ulo eze, Ọupia ihe ola-edo nile nke Solomon, bù eze Israel, mere n'ulo uku Jehova, dika Jehova siri. 14 O me-kwa-ra ka Jerusalem nile, na ndi-isi nile, na ndi-dike nile bu dìnkpa, je biri n'ala ozo, bù orù nnù na nnù ise ndi emere ka ha je biri n'ala ozo. ha na onye-òkà o bula na uzù o ðula; o digh onye foduru, o bu nàní ndi nènwégh ike nime ndi ala ahu. 15 O me-kwa-ra ka Jehoiakin je biri na Babilon; nne eze, na ndinyom eze, na ndi-onoz-ya, na ndi-dike nke ala ahu, ndia ka o mere ka ha si na Jerusalem je na Babilon ibu ndi emere ka ha je biri n'ala ozo. 16 Ndikom nile kwa ndi bu dìnkpa, nnù iri-na-asa na ogu iri, na ndi-òkà na ndi-uzù, nnù abua na ogu iri, ha nile bu ndi-dike, ndi nèbu agha, eze Babilon we me ka ha bia Babilon ibu ndi emere ka ha je biri n'ala ozo. 17 Eze Babilon we me Matanaia nwa-nne nna-ya eze n'ònodu ya, gughari kwa ya aha Zedekaia.

18 Zedekaia Ọara orù arø na otù mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na otù nime Jerusalem: aha nne-ya bu Hamutal nwa Jeremaia nke Libna. 19 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Jehoiakim mere. 20 N'ihi na o bu n'ihi iwe Jehova ka o di otù a nime Jerusalem na nime Juda, rue mbe O siri n'iru Ya chupu ha: Zedekaia we nupu isi n'okpuru eze

25 Babilon. 1 O rue, n'arø nke-iteghete nke o bu eze, n'ònwa nke-iri, n'ubøchi nke-iri nke Ọnwa ahu, na Nebukadneza, bù eze Babilon, biara, ya onwe-ya na usu-ndi-agha-ya nile, imegide Jerusalem, o ma ulo-ikwù megide ya; ha we wue ulo-agha imegide ya buruburu. 2 Ewe nàñochigide obodo ahu n'agha rue arø nke-iri-na-otù nke eze, bù Zedekaia. 3 N'ubøchi nke-iteghete nke Ọnwa nke-anø okè unwu siri ike n'obodo ahu, o digh kwa nri ndi ala ahu nwere. 4 Ewe tipue obodo, ndikom agha nile we Ọapu n'abali n'użø Ọnu-użø-ama ne'titi mbidi-ya abua, nke di n'akuku ubi eze abara ogige: (ma ndi Kaldea nàñø imegide obodo

buruburu:) eze we je n'użø Araba. 5 Usu-ndi-agha ndi Kaldea we chua eze n'azu, rue ya aru n'ala ihe nàdigh nke Jeriko: ma usu-ndi-agha-ya nile siri n'ebe o nø Ọasasia. 6 Ha we jide eze, me ka o rigokuru eze Babilon rue Ribla; ha we kwue okwu ikpè n'ebe o nø. 7 Ha we Ọue umu-ndikom Zedekaia n'anya-ya, Nebukadneza me-kwa-ra ka Zedekaia kpue isì n'anya-ya abua, ha were kwa ihe-ola ejì ke ukwu ke ya abu, ha we me ka o ba na Babilon.

8 Ma n'ònwa nke-ise, n'ubøchi nke-asa nke Ọnwa ahu, nke ahu bu arø nke-iri-na-iteghete nke eze, bù Nebukadneza, eze Babilon, ka Nebuzaradan, bù onye-isi ndi-obù, orù eze Babilon, biaruru Jerusalem: 9 o sure ulo Jehova Ọku, na ulo eze; o bu kwa ulo nile nke Jerusalem, bù ulo uku o bula, ka o surere n'ọku. 10 Usu-ndi-agha nile nke ndi Kaldea, ndi soro onye-isi ndi-obù, kwatu-kwa-ra mbidi nile nke Jerusalem buruburu. 11 Ma ndi ala ahu nke foduru, bù ndi foduru n'obodo, na ndi dapuru adapu, bù ndi dapuru iekuru eze Babilon, na ndi foduru n'etiti igwè madu, ndia ka Nebuzaradan, bù onye-isi ndi-obù, mere ka ha je biri n'ala ozo. 12 Ma ufodu nime ndi ala ahu ndi nènwégh ike ka onye-isi ndi-obù mere ka ha fodu ibu ndi-olu-ubivine na ibu ndi-olu-ubi. 13 Ma ogidi ola nile nke di n'ulo Jehova, na ihe-ndòkwasi nile na okè osimiri ola nke di n'ulo Jehova, ndia ka ndi Kaldea tipiara, chiri ola-ha je Babilon. 14 Ite nile kwa, na osekè nile, na ihe-ikpakepu-Ọku nile, na ngaji nile, na ihe ola nile nke ha ji eje ozi, ndia ka ha chipuru. 15 Ihe-igu-Ọku nile kwa, na Ọkwanwusa nile; ihe nke bu ola-edo, n'ola-edo, na ihe nke bu ola-ocha, n'ola-ocha, onye-isi ndi-obù chipuru ha. 16 Ogidi abua ahu, otù okè osimiri ahu, na ihe-ndòkwasi nile, nke Solomon mere nye ulo Jehova; o digh otùtù atùru ola ihe ndia nile. 17 Cubit iri na asatø ka idi-elu otù ogidi di, isi nke di n'elu ya bu kwa ola: idi-elu isi ahu di cubit atø; ihe-ókpukpa na pomegranate di kwa n'isi ahu buruburu, ha nile bu ola: ihe dika ndia ka ogidi nke-abua nwe-kwarra, ha na ihe-ókpukpa. 18 Onye-isi ndi-obù we chiri Seraia, bù onye-isi-nchú-

aja, na Zefanaia, bù onye-nchu-aja nke-abua, na ndi-nche ato nke nbata-uqo: 19 o si-kwa-ra n'obodo chiri otu onozi nke emeworo onye-nlekota ndikom agha; na ndikom ise nime ndi nahu iru eze, ndi achotara n'obodo; na ode-akwukwo, bù onye-isi usu-ndi-agha, onye neme ka ndi ala ahu zukota ibu agha; na ogu ndikom ato nime ndi ala ahu, ndi achotaworo n'obodo. 20 Nebuzaradan, bù onye-isi ndi-obu, we chiri ha, me ka ha jekuru eze Babilon rue Ribla. 21 Eze Babilon we tibue ha, me ka ha nwua na Ribla, n'ala He:nat. Ewe me ka Juda si n'ala-ya je biri n'ala ozqo. 22 Ma ndi foduru n'ala Juda, ndi Nebukadneza, bù eze Babilon, merc ka ha fodu, o we me Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, ka o buru onyenlekota-ha.

23 Ndi-isi nile nke usu-ndi-agha nile, ha onwe-ha na ndikom-ha, we nu na eze Babilon mere Gedalaia onye-nlekota, ha we biakute Gedalaia rue Mizpa, bù Ishmael nwa Netanaia, na Johanan nwa Karea, na Seraia nwa Tanhumet onye Netofa, na Jaazanaia nwa onye Meakat, ha onwe-ha na ndikom-ha. 24 Gedalaia we iuara ha iyi, nu-kwa-ra ndikom-ha,

si ha, Unu atula egwu n'ihi ndi-oru ndi Kaldea: birinu n'ala, fe kwa eze Babilon ofufè, o gadi-kwa-ra unu nma. 25 O rue, n'onwa nke-asu, na Isnmael nwa Netanaia, nwa Elishama, onye sitere na nkpuru ndi nwe ala-eze, biara, ya na ndikom iri, ha we tibue Gedalaia, o we nwua, ha tibu-kwa-ra ndi-Ju na ndi Kaldea ndi ya na ha no na Mizpa. 26 Ndi-Ju nile, site n'onye ntà we rue onye uku, na ndi-isi usu-ndi-a ha nile, we bilie, biarue Ijipt: n'ihi na ha turu egwu ndi Kaldea.

27 O rue, n'aro nke-oru-na-iri-na-asu nke emere ka Jehoiakin, bù eze Juda, je biri n'ala ozqo, n'onwa nke-iri-na-abua, n'ubochi nke-oru-na-asu nke onwa ahu, na Evil-merodak, bù eze Babilon, n'aro o malitere ibu eze, o siri n'ule-nkporo welie isi Jehoiakin, bù eze Judi; 28 o we gwa ya okwu oma, do oche-eze-ya elu kari oche-eze nke ndi-eze ndi ya na ha no na Babilon. 29 O we banwe uwe nkporo ya, o we neri nri n'iru ya mbe nile ubochi nile nke ndu-ya. 30 Anenyc kwa ya ok-e-ihe-oriri-ya, bù ok-e-ihe-oriri inbe nile, site n'ska eze, ihe nke ubochi n'ubochi-ya, ubochi nile nke ndu-ya.

AKWUKWQ MBU NKE

IHE EMERE N'UBOCHI NDI-EZE

1 1 Adam, Set, Enosh; 2 Kenan, Mahalalel, Jered; 3 Inok, Metusela, Lemek; 4 Noa, Shem, Ham, na Jefet.

5 Umu-ndikom Jefet; Goma, na Megog, na Madai, na Jevan, na Tubal, na Meshek, na Tiras. 6 Umu-ndikom Goma kwa; Ashkenaz, na Disat, na Togama. 7 Umu-ndikom Jevan kwa; Elaisha, na Tashish, na Kitim, na Redanim.

8 Umu-ndikom Ham; Kush, na Mizraim, na Put, na Kenean. 9 Umu-ndikom Kush kwa; Seba, na Havila, na Sabta, na Reama, na Sabteka. Umu-ndikom Reama kwa; Sheba, na Dedan. 10 Kush muru Nimrod: onye ahu malitere ibu dike n'uwa.

11 Mizraim muru Ludim, na Anamim, na Lehabim, na Nafiuhim, 12 na Patrusim, na Kasluhim (ebe ndi Filistia siri puta), na Kaftorim. 13 Kenean muru Zaidon, bù okpara-ya, na Het; 14 na ndi Jebus, na ndi-Amorait, na ndi-Giagashait; 15 na ndi-Haivait, na ndi Aka, na ndi Sin; 16 na ndi Avad, na ndi Zema, na ndi Hemat.

17 Umu-ndikom Shem; Ilam, na Ashua, na Apakshad, na Lud, na Eram, na Uz, na Hul, na Ge'a, na Meshiek. 18 Apakshad muru Shela; Shela muru Iba. 19 Amuru umu-ndikom abua nye Iba; aha otu nime ha bu Peleg; n'ihi na o bu n'ubochi-ya ka ekewara uwa; aha

nwa - nne - ya nwoke bu Joktan. 20 Joktan muru Almodad, na Shelef, na Hazamavet, na Jera; 21 na Hadoram, na Uzal, na Dikla; 22 na Ibal, na Abimael, na Sheba; 23 na Ofia, na Havila, na Jobab. Ndia nile bu umu-ndikom Joktan.

24 Shem, Apakshad, Shela; 25 Iba, Peleg, Reu; 26 Serug, Nehoa, Tira; 27 Abram, (nke ahu bu Abraham). 28 Umu-ndikom Abraham; Aisak, na Ishmael.

29 Ndia bu osuso-omumu nile ha: okpara Ishmael, Nebajot; na Kida, na Adbeel, na Mibsam, 30 na Mishma, na Duma, na Masa; na Hedad, na Tima, 31 na Jetua, na Nafish, na Kidema. Ndia bu umu-ndikom Ishmael.

32 Umu-ndikom Ketura kwa, bú nwayi-iko Abraham: o muru Zimran, na Jokshan, na Medan, na Midian, na Ishbak, na Shua. Umu-ndikom Jokshan kwa; Sheba, na Dedan. 33 Umu-ndikom Midian; Ifa, na Ifea, na Hanok, na Abida, na Eldea. Ndia nile bu umu Ketura.

34 Abraham muru Aisak. Umu-ndikom Aisak; Isq, na Israel.

35 Umu-ndikom Isq; Elifaz, na Reuel, na Jeush, na Jalam, na Kora. 36 Umu-ndikom Elifaz; Timan, na Oma, na Zefi, na Gatam, na Kenaz, na Timna, na Amalek. 37 Umu-ndikom Reuel; Nahat, na Zera, na Shama, na Miza. 38 Umu-ndikom Sia kwa; Lotan, na Shobal, na Zibeon, na Ana, na Dishon, na Iza, na Dishan. 39 Umu-ndikom Lotan kwa; Hori, na Homam: nwa-nne-nwayi Lotan bu kwa Timna. 40 Umu-ndikom Shobal; Alian, na Manahat, na Ibal, na Shefi, na Onam. Umu-ndikom Zibeon kwa; Aia, na Ana. 41 Umu-ndikom Ana; Dishon. Umu-ndikom Dishon kwa; Hamran, na Eshban, na Itran, na Keran. 42 Umu-ndikom Iza; Bilhan, na Zaavan, na Jaakan. Umu-ndikom Dishon; Uz, na Aran. 43 Ndia bu eze ndi bu eze n'ala Edom, tutu eze o bula bu eze umu Israel: Bela nwa Beoa; aha obodo-ya bu Dinhaba. 44 Bela we nwua, Jobab nwa Zera, nke sitere na Bozra, we buru eze n'önodu ya. 45 Jobab we nwua, Husham, nke sitere n'ala ndi Timan, we buru cze n'önodu

ya. 46 Husham we nwua, Hedad nwa B dad, onye tiþuru Midian n'öchia Moab, we buru eze n'önodu ya: aha obodo-ya bu Avit. 47 Hedad we nwua, Samla, nke sitere na Masrika, we buru eze n'önodu ya. 48 Samla we nwua, Shaul, nke sitere na Rehobot n'usq Osimiri, we buru eze n'önodu ya. 49 Shaul we nwua, Beal-hanan nwa Akboa we buru eze n'önodu ya. 50 Beal-hanan we nwua, Hedad we buru eze n'önodu-ya; aha obodo-ya bu Pai: aha nwunye-ya bu Mehetabel nwa Matred, bú nwa-nwayi Me-zahab. 51 Hedad we nwua. Ndi-isi Edom bu kwa; Timna onye-isi, Alia onye-isi, Jetet onye-isi; 52 Qholibama onye-isi, Ilia onye-isi, Pinon onye-isi; 53 Kenaz onye-isi, Timan onye-isi, Mibza onye-isi; 54 Magdiel onye-isi, Iram onye-isi. Ndia bu ndi-isi Edom.

2 1 Ndia bu umu-ndikom Israel; 2 Reuben, Simeon, Livai, na Juda, Isaka na Zebulun; 2 Dan, Josef na Benjamin, Naftali, Gad na Asha.

3 Umu-ndikom Juda kwa; Ia, na Onan, na Shila: umu ato ndia ka Bathshua, bú nwayi Kenean, muru nye ya. Ma Ia, bú okpara Juda, joro njo n'anya Jehova; O we me ka o nwua. 4 Tema, bú nwunye nwa-ya, we muara ya Perez na Zera. Umu-ndikom nile nke Juda di ise. 5 Umu-ndikom Perez; Hezron na Hamul. 6 Umu-ndikom Zera kwa; Zimri, na Itan, na Himan, na Kalkol, na Dara: ha nile di ise. 7 Umu-ndikom Kami kwa; Eka, bú onye némekpa Israel aru, onye mekpuru ihe-nmekpu n'ihe ewezugara nye Jehova. 8 Umu-ndikom Itan kwa; Azaraia. 9 Umu-ndikom Hezron kwa, ndi amuru nye ya; Jerahmeel, na Ram, na Kelubai. 10 Ram we mua Aminadab; Aminadab mua Nahshon, bú onye-isi umu Juda: 11 Nahshon mua Salma, Salma mua Boaz; 12 Boaz mua Obed, Obed mua Jesi; 13 Jesi mua okpara-ya, bú Elaiab, na Abinadab, bú nke-abua, na Shimea, bú nke-atø; 14 na Netanel, bú nke-anø, na Radai, bú nke-ise; 15 na Ozem, bú nke-isi, na Devid, bú nke-asa: 16 Umu-nne-ha ndinyom bu Zeruaia na Abigail. Umu-ndikom Zeruaia kwa; Abshai, na Joab, na Asahel, ato. 17 Abigail mu-kwa-ra

Amasa: ma nna Amasa bu Jeta onye Ishmael. 18 Keleb nwa Hezron muru umu site n'Azuba, bú nwunye-ya, site kwa na Jeriot: ndia bu umu-ndikom nwayi ahu; Jesha, na Shobab, na Adon. 19 Azuba we nwua, Keleb we lutara onwe-ya Efrat, o we muara ya Hua. 20 Hua mua Uri, Uri mua Bezalel. 21 Emesia Hezron bakuru nwa-nwayi Makia, bú nna Gilead; ma nwoke ahu lutara ya mbe ya onwe-ya bara ogu arø atø; o we muara ya Segub. 22 Segub we mua Jaia, nke nwere orú obodo na atø n'ala Gilead. 23 Geshua na Eram we nara ha Havot-jaia, ha na Kenat, na umu-obodo-ya, bú ogu obodo atø. Ndia nile bu umu-ndikom Makia nna Gilead. 24 Ma mbe Hezron nwusiri nime Keleb-efrata, mbe ahu nwunye Hezron, bú Abia, we muara ya Ashua nna Tekoa. 25 Umu-ndikom Jerahmeel ɔkpara Hezron bu kwa: Ram, bú ɔkpara, na Buna, na Oren, na Ozem, na Ahaija. 26 Ma Jerahmeel nwere nwunye ozo, aha-ya bu Atara; nwayi ahu bu nne Onam. 27 Umu-ndikom Ram, bú ɔkpara Jerahmeel, bu Maaz, na Jamin, na Eka. 28 Umu-ndikom Onam bu Shamai, na Jada: umu-ndikom Shamai kwa; Nedab, na Abishua. 29 Aha nwunye Abishua bu Abihail; o we muara ya Ahban, na Molid. 30 Umu-ndikom Nedab kwa; Seled, na Apaim: Seled we nwua nēnwegh umu-ndikom. 31 Umu-ndikom Apaim kwa; Ishi. Umu-ndikom Ishi kwa; Sheshan. Umu-ndikom Sheshan kwa; Ahlai. 32 Umu-ndikom Jada kwa, bú nwa-nne Shamai; Jeta, na Jonatan: Jeta we nwua nēnwegh umu - ndikom. 33 Umu-ndikom Jonatan kwa; Pelet, na Zaza. Ndia bu umu-ndikom Jerahmeel. 34 Ma Sheshan enwegh umu-ndikom, náni umu-ndinyom ka o nwere. Sheshan nwe-kwa-ra orù, bú onye Ijipt, aha-ya bu Jaha. 35 Sheshan wé were nwa-ya nwayi nye Jaha, bú orù-ya, na nwunye; o we muara ya Atai. 36 Atai mua Netan, Netan mua Zabad; 37 Zabad mua Eflal, Eflal mua Obed; 38 Obed mua Jihu, Jihu mua Azaraia; 39 Azaraia mua Helez, Helez mua Eleasa; 40 Eleasa mua Sismai, Sismai mua Shalum; 41 Shalum mua Jekamaia, Jekamaia mua Elishama.

42 Umu-ndikom Keleb kwa, bú nwanne Jerahmeel; Mishä, bú ɔkpara-ya, onye ahu bu nna Zif; na umu-ndikom Marisha, bú nna Hebron. 43 Umu-ndikom Hebron kwa; Kora, na Tapua, na Rekem, na Shema. 44 Shema we mua Raham, bú nna Jøkeam; Rekem mu-kwa-ra Shamai. 45 Nwa-nwoke Shamai bu Maon; Maon bu nna Betzua. 46 Ifa, bú iko-nwayi Keleb, muru Haran, na Moza, na Gazez: Haran we mua Gazez. 47 Umu-ndikom Jahdai kwa; Regem, na Jotam, na Gishan, na Pelet, na Ifa, na Shaaf. 48 Iko-nwayi Keleb, bú Meaka, muru Sheba na Tiahana. 49 O mu-kwa-ra Shaaf nna Madmana, na Sheva nna Makbina, na nna Gibeä; nwa-nwayi Keleb bu Aksa. 50 Ndia bu umu-ndikom Keleb; nwa-nwoke Hua, ɔkpara Efrata, Shobal nna Kiriat-jearim; 51 Salma nna Bethlehem, Harif nna Bet-gadea. 52 Shobal nna Kiriat-jearim nwe-kwa-ra umu-ndikom; Haroe, nkera Menuhot. 53 Aþuru nile nke Kiriat-jearim kwa; ndi-Jeta, na ndi-Putait, na ndi-Shumatait, na ndi-Mishraait; nime ndia ka ndi Zora na ndi Eshtaoi si puta. 54 Umu-ndikom Salma; Bet-lehem, na ndi Netofa, Atrot-bet-Joab, na nkera ndi Mahanat, ndi Zora. 55 Aþuru nile kwa nke ndi-ode-akwukwø ndi bi na Jebez; ndi-Tiratait, ndi-Shimeatait, ndi-Sukatait. Ndia bu ndi-Kinait, ndi nēsite na Hamat, bú nna ulo Rikab.

3 1 Ma ndia bu umu-ndikom Devid, 2 ndi amuru nye ya nime Hebron: ɔkpara-ya, bú Amnon, nwa Ahinoam nwayi Jezreel; nke-abua, Daniel, nwa Abigail nwayi Kamel; 2 nke - atø, Absalom nwa Meaka nwa-nwayi Talmai, bú eze Geshua; nke-anø, Adonaija nwa Hagit; 3 nke-ise, Shefataia nwa Abital; nke-isi, Itream nwa Egla, bú nwunye-ya. 4 Umu isi ka amuru nye ya nime Hebron; o we buru eze n'ebe ahu arø asa na ɔnwa isi: orù arø na iri na atø ka o bu eze na Jerusalem. 5 Ma ndia ka amuru nye ya nime Jerusalem: Shimea, na Shobab, na Netan, na Solomon, anø, bú nke Bat-shua nwa-nwayi Amiel: 6 na Ibha, na Elishama, na Elifelet; 7 na Noga, na Nefeg, na Jafia; 8 na Elishama, na Eliada, na Elifelet, iteghete. 9 Ndia nile bu umu-ndikom Devid,

nāgugh umu - ndikom ndi-iko-ya
ndinyom; Tema bu nwa-nne-ha nwayi.
10 Nwa Solomon bu Rehoboam, Abaija
nwa-ya, Esa nwa-ya, Jehoshafat nwa-
ya; 11 Joram nwa-ya, Ehazaia nwa-
ya, Joash nwa-ya; 12 Amazaia nwa-
ya, Azaraia nwa-ya, Jotam nwa-ya;
13 Ehaz nwa-ya, Hezekaia nwa-ya,
Manase nwa-ya; 14 Emon nwa-ya,
Josaia nwa-ya. 15 Umu-ndikom Josaia
kwa; okpara-ya Johanan, nke-abua
Jehoiakim, nke-atø Zedekaia, nke-anø
Shalum. 16 Umu-ndikom Jehoiakim
kwa: Jekonaia nwa-ya, Zedekaia nwa-
ya. 17 Umu-ndikom Jekonaia kwa, bú
onye-nkpørø: Shealtiel nwa-ya, 18 na
Malkiram, na Pedaia, na Shenaza,
na Jekamaia, na Hoshama, na
Nedabaia. 19 Umu-ndikom Pedaia
kwa; Zerubabel, na Shimai: umu-
ndikom Zerubabel kwa; Meshulam, na
Hananaia; Shelomit bu nwa-nne-ha
nwayi: 20 na Hashuba, na Ohel, na
Berekaia, na Hasadaia, na Jushab-
hesed, ise. 21 Umu-ndikom Hananaia
kwa; Pelataia, na Jeshaia: umu-ndikom
Refaia, umu-ndikom Anan, umu-
ndikom Obadaia, umu-ndikom
Shekanaia. 22 Umu-ndikom Shekanaia
kwa; Shemaia: umu-ndikom Shemaia
kwa: Hatush, na Igali, na Baria, na
Nearaia, na Shefat, isi. 23 Umu-
ndikom Nearaia kwa; Elioenai, na
Hizkia, na Azrikam, atø. 24 Umu-
ndikom Elioenai kwa; Hodavaia, na
Elaishib, na Pelaia, na Akub, na
Johanan, na Delaia, na Anani, asa.

4 1 Umu-ndikom Juda; Perez, na
Hezron, na Kami, na Hua, na
Shobal. 2 Reaia nwa-nwoke Shobal
we mua Jahat; Jahat we mua Ahumai
na Lahad. Ndia bu aburu ndi Zora.
3 Ndia bu kwa umu-ndikom nna Etam;
Jezreel, na Ishma, na Idbash: abu nwa-
nne-ha nwayi bu Hazelelponi: 4 na
Penuel nna Gedoa, na Iza nna Husha.
Ndia bu umu-ndikom Hua, bú okpara
Efrata, nna Bet-lehem. 5 Ma Ashua
nna Tekoa nwere ndinyom abua, bú
Hela na Naara. 6 Naara we muara ya
Ahuzam, na Hifa, na Timeni, na
Haahashktari. Ndia bu umu-ndikom
Naara. 7 Umu-ndikom Hela bu kwa
Zeret, na Zoha, na Etnan. 8 Koz we
mua Anub, na Zobiba, na aburu nile

nke Ahahel nwa Harum. 9 Ma asopuru
Jebez kari umu-nne-ha ndikom: ma
nne-ha kpørø aha-ya Jebez, si, N'ihi na
amurum ya n'ihe-nbu. 10 Jebez we
kpøkue Chineke Israel, si, O gädim
nø nma ma o buru na I goziem n'ezie,
me kwa ka ókè-alam rie nne, o buru
kwa na aka-Gi gädiyerem, I we me
ka m'pua n'ihe ojo, ka o ghara iwutam!
Chineke we me ka ihe nke o riçorø biarue
ya aru. 11 Kelub nwa-nne Shua we
mua Mehia, onye ahu bu nna Eshton.
12 Eshton we mua Bet-rafa, na Pasea,
na Tehina, bú nna Ia-nehash. Ndia bu
ndikom Rika. 13 Umu-ndikom Kenaz
kwa; Qtniel, na Seraia: umu-ndikom
Qtniel kwa; Hatat. 14 Meonotai we
mua Ofra: Seraia miu-kwa-ra Joab, bú
nna Gi-harashim: n'ihi na ndi-òkà ka
ha bu. 15 Umu-ndikom Keleb nwa
Jefune kwa; Iru, na Ila, na Naam: umu-
ndikom Ila kwa; na Kenaz. 16 Umu-
ndikom Jehalelel kwa; Zif, na Zifa, na
Tiria, na Asarel. 17 Umu-ndikom
Ezra kwa; Jeta, na Mered, na Ifa, na
Jalon: o we mua Miriam, na Shamai, na
Ishba, bú nna Eshtemoa. 18 Nwunye-
ya, bú Hajehudija, we mua Jared nna
Gedoia, na Heba nna Soko, na Jekutiel
nna Zanoa. Ndia bu kwa umu-ndikom
Bitia, bú nwa-nwayi Fero, nke Mered
luru na nwunye. 19 Umu-ndikom
nwunye Hodia, nwa-nne-nwayi Naham,
bu nna Keila onye-Gamait, na Eshtemoa
onye Meakat. 20 Umu-ndikom Shimon
kwa; Amnon, na Rina, na Ben-hanan,
na Tilon. Umu-ndikom Ishi kwa;
Zohet, na Ben-zohet. 21 Umu-ndikom
Shila nwa Juda; Ia nna Lika, na Laada
nna Marisha, na aburu nile nke ulo ndi
nákpa ezi ákwà ocha, nke ulo Ashbia;
22 na Jokim, na ndikom Koziba, na
Joash, na Saraf, bú ndi-nwe Moab, na
Jashubi-lehem. Ma ihe ndia bu ihe
ochie. 23 Ndi ahu bu ndi-òkpu-ite, na
ndi bi na Netaim na Gedira; o bu n'aka
eze n'ije-ozi-ya ka ha biri n'ebe ahu.

24 Umu-ndikom Simeon; Nemuel,
na Jamin, na Jarib, na Zera, na Shaul:
25 Shalum nwa-ya, Mibsam nwa-ya,
Mishma nwa-ya. 26 Umu-ndikom
Mishma kwa; Hamuel nwa-ya, Zakua
nwa-ya, Shimai nwa-ya. 27 Shimai
nwe-kwa-ra umu-ndikom iri na isi, na
umu-ndinyom isi; ma umu-nne-ha

ndikom enwagh otutu umu-ndikom, aburu-ha nile abagh kwa uba, ra ka umu Juda. 28 Ha we biri na Bia-sheba, na Molada, na Haza-shual; 29 na nime Bilha, na n'Ezem, na nime Tolad; 30 na nime Betuel, na nime Homa, na nime Ziklag; 31 na nime Bet-makabot, na nime Haza-susim, na nime Bet-biri, na nime Shaaraaim. Ndia bu obodo-ha rue mbe Devid bu eze. 32 Obodo ntà ha bu Itam, na Ain, na Rimon, na Token, na Ashan, obodo ise: 33 na obodo ntà ha nile nke di obodo ahu buruburu, rue Beal. Ndia bu ebe-obibi-ha, ha nwe-kwa-ra akwukwo-osuso-omumu-ha. 34 Na Meshobab, na Jamlek, na Josha nwa Amazaia; 35 na Joel, na Jihu nwa Josibia, nwa Seraia, nwa Asiel; 36 na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adiel, na Jesimiel, na Benaia; 37 na Ziza nwa Shifi, nwa Alon, nwa Jedaia, nwa Shimri, nwa Shemaia; 38 Ndia ndi baworo n'akwukwo n'aha bu ndi isi n'aburu-ha: ulo nke ndi bu nna-ha we basa rue otutu. 39 Ha we jerue nbata Gedoa, rue n'akuku ọwuwa-anyanwu ndagwurugwu, icho ihe iji zù igwè ewu na aturu-ha. 40 Ha we chota ihe-ozùzù mara aòuba di kwa nma, ala ahu sa-kwa-ra mbara n'akuku-ya abua, nàdi kwa jù, nwe kwa udo; n'ihi na ndi bi n'ebe ahu na mbe gara aga sitere na Ham. 41 Ndia ndi edeworo n'akwukwo n'aha we bia n'ubochi Hezekaia, bù eze Juda, tibue ọmuma-ulo-ikwù-ha, na Meunim ndi ahuru n'ebe ahu, ha we wezuga ha ka ebibie ha, rue ta, we biri n'ọnodu ha: n'ihi na ihe ejì zù igwè ewu na aturu-ha di n'ebe ahu. 42 Ufodu nime ha, bù ufodu nime umu Simeon, nnù ndikom na ọgu ise, je-kwa-ra ugwu Sia; Pelataia, na Nearaia, na Refaia, na Uziel, bù umu Ishi, bu ndi-isi-ha. 43 Ha we tibue ndi fòduru n'etiti ndi Amalek ọpuru ahpuru, ha we biri n'ebe ahu, rue ta.

5 1 Ma umu-ndikom Reuben okpara Israel, (n'ihi na onye ahu bu okpara; ma, n'ihi na o mere ute nna-ya ka o ghara idi nsø, enyere umu Josef nwa Israel ọnodu-okpara-ya; agagh-edé kwa ya n'akwukwo-osuso-omumu dika ọnodu-okpara si di. 2 N'ihi na Juda di ike n'etiti umu-nne-ya, onye-ndú we

si nime ya puta; ma Josef nwere ọnodu-okpara:) 3 umu-ndikom Reuben okpara Israel; Hanok, na Palu, na Hezron, na Kami. 4 Umu-ndikom Joel; Shemaia nwa-ya, Gog nwa-ya, Shimai nwa-ya; 5 Maika nwa-ya, Reaia nwa-ya, Beal nwa-ya; 6 Beera nwa-ya, onye Tilgat-pilnesa, bù eze Asiria, mere ka o je biri n'ala ọzø: onye ahu bu onye-isi ndi Reuben nwere. 7 Na umu-nne-ya ndikom dika aburu nile ha si di, mbe edere akwukwo - osuso - ọmumu nke osuso-omumu nile ha; onye-isi, bù Jeiel, na Zekaraia, 8 na Bela nwa Azaz, nwa Shema, nwa Joel, onye ahu bi n'Aroea, we rue Nebo na Beal-meon: 9 ma n'owuwa-anyanwu o biruru nbata ọzara, bù site n'osimiri Yufretis: n'ihi na anu-ulo-ha bara uba n'ala Gilead. 10 Ma n'ubochi Sol ha busoro ndi Haga agha, ndi dara n'aka-ha: ha we biri n'ulo-ikwù-ha n'elu ala nile nke ọwuwa-anyanwu Gilead.

11 Umu Gad biri kwa na ncherita-ru ha, n'ala Beshan rue Saleka: 12 Joel, bù onye-isi, na Shafam, bù nke-abua, na Janai, na Shefat nime Beshan: 13 na umu-nne-ha ndikom nke ulo nke ndi bu nna-ha; Maikael, na Meshulam, na Sheba, na Jorai, na Jakan, na Zia, na Iba, asa. 14 Ndia bu umu-ndikom Abihail nwa Huri, nwa Jaroa, nwa Gilead, nwa Maikael, nwa Jeshishai, nwa Jahdo, nwa Buz; 15 Ahi nwa Abdiel, nwa Guni, bù onye-isi ulo nke ndi bu nna-ha. 16 Ha we biri na Gilead nime Beshan, na n'umu-obodo-ya, na n'ebe-ita-nri nile nke Sheron, rue opupu nile ha. 17 Edere ha nile n'akwukwo - osuso - ọmumu n'ubochi Jotam, bù eze Juda, na n'ubochi Jeroboam, bù eze Israel.

18 Umu Reuben, na ndi Gad, na nkera ebo Manase, nime ndi bu dìnkpa, ndikom nèbu ọta na mma-agha, nàzogide kwa uta ikwe ya, ndi eziwo-kwa-ra ibu agha, di orù nnù ndikom uzø ise na nnù iri-na-otù na ọgu iri-na-asato, ndi nàpukuru usu-ndi-agha. 19 Ha we buso ndi Haga, na Jetua, na Nafish, na Nodab, agha. 20 Ewe yere ha aka imegide ha, ewe nye ndi Haga na ndi nile ha na ha yikørø n'aka-ha: n'ihi na o bu Chineke ka ha kpokuru n'agha ahu, O we kwe ka ha riøta ihe ha riørø;

n'ihi na ha tukwasiri Ya obi. 21 Ha we chiri anu-uloh-a n'agha: camel-ha orú nnù uzø isi na nnù ise, na igwè ewu na aturu orú nnù orú uzø na uzø iri-na-otù na nnù ise, na inyinya-ibu nnù ise, na madu orú nnù uzø iri-na-abua na nnù iri. 22 N'ihi na ọtutu ndi eþuru eþu dara, n'ihi na agha ahu sitere na Chineke. Ha we biri n'ønqdu ha rue mþe emere ka ha je biri n'ala øzo.

23 Umu nkera ebo Manase biri kwa n'ala ahu: site na Beshan rue Beal-heamon na Senia na ugwu Heamon ka ndi ahu bara uba. 24 Ma ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha, bú Ifa, na Ishi, na Eliel, na Azriel, na Jeremaia, na Hodavaia, na Jahdiel, ndi-dike bu dinkpà, ndikom amara aha-ha, ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha.

25 Ha we mekpue emekpu megide Chineke nke ndi bu nna-ha, soro chi nile nke ndi ala ahu kwa iko, bú ndi Chineke kpochapuru n'iru ha. 26 Chineke Israel we kpote mọ Pul, bú eze Asiria, na mọ Tilgat-pilnesa, bú eze Asiria, o we me ka ha je biri n'ala øzo, bú ndi Reuben, na ndi Gad, na nkera ebo Manase, o we me ka ha biarue Hala, na Haboa, na Hara, na osimiri Gozan, rue ta.

6 1 Umu-ndikom Livai; Giashon, na Kohat, na Merari. 2 Umu-ndikom Kohat kwa; Amram, na Izha, na Hebron, na Uziel. 3 Umu Amram kwa; Eron, na Moses, na Miriam. Umu-ndikom Eron kwa; Nedab, na Abaihu, na Eleeza, na Itama. 4 Eleeza muru Finehas, Finehas muru Abishua; 5 Abishua we mua Buki, Buki mua Uzi; 6 Uzi mua Zerahia, Zerahia mua Meraiot; 7 Meraiot mua Amaraia, Amaraia mua Ahaitub; 8 Ahaitub mua Zedok, Zedok mua Ahimaaz; 9 Ahimaaz mua Azaraia, Azaraia mua Johanan; 10 Johanan mua Azaraia, (o bu onye ahu bu onye-nchu-aja n'ulo Solomon wuru nime Jerusalem:) 11 Azaraia mua Amaraia, Amaraia mua Ahaitub; 12 Ahaitub mua Zedok, Zedok mua Shalum; 13 Shalum mua Hilkaia, Hilkaia mua Azaraia; 14 Azaraia mua Seraia, Seraia mua Jehozadak; 15 Jehozadak we je mþe Jehovah mere ka Juda na Jerusalem je biri n'ala øzo n'aka Nebukadneza.

16 Umu-ndikom Livai; Giashom, na Kohat, na Merari. 17 Ma ndia bu aha umu-ndikom Giashom; Libni, na Shimai. 18 Umu-ndikom Kohat bu Amram, na Izha, na Hebron, na Uziel. 19 Umu-ndikom Merari; Mahli na Mushi. Ndia bu aburu Livai dika ulo nke ndi bu nna-ha si di. 20 Nke Giashom; Libni nwa-ya, Jahat nwa-ya, Zima nwa-ya; 21 Joa nwa-ya, Ido nwa-ya, Zera nwa-ya, Jeaterai nwa-ya. 22 Umu-ndikom Kohat; Aminadab nwa-ya, Kora nwa-ya, Asia nwa-ya; 23 Elkenna nwa-ya, Ebiasaf nwa-ya, na Asia nwa-ya; 24 Tahat nwa-ya, Uriel nwa-ya, Uzaia nwa-ya, na Shaul nwa-ya. 25 Umu-ndikom Elkenna kwa; Amasai, na Ahimot. 26 Ma Elkenna: umu-ndikom Elkenna; Zofai nwa-ya, na Nehat nwa-ya; 27 Elaiab nwa-ya, Jeroham nwa-ya, Elkenna nwa-ya. 28 Umu-ndikom Samuel kwa; Ọkpara-ya, bú Joel, na nke-abua, bú Abaia. 29 Umu-ndikom Merari; Mahli, Libni nwa-ya, Shimai nwa-ya, Uza nwa-ya; 30 Shimea nwa-ya, Hagia nwa-ya, Asaia nwa-ya.

31 Ndia bu kwa ndi Devid guzoro dika ndi-isi akuku abua nke ndi-øbù-abù nke ulo Jehovah, site na mþe ibe Chineke zuru ike. 32 Ha we n'eje ozi n'iru ebe-obibi ulo-ikwù nzute n'abù, rue mþe Soiomon wuru ulo Jehovah nime Jerusalem: ha we guzo n'ibu ndi-isi òfùfè-ha dika ikpere ha si di. 33 Ndia bu kwa ndi nèguzo, ha na umuhà ndikom. Nime umu-ndikom ndi Kohat: Himan øbù-abù, nwa Joel, nwa Samuel; 34 nwa Elkenna, nwa Jeroham, nwa Eliel, nwa Toa; 35 nwa Zuf, nwa Elkenna, nwa Mahat, nwa Amasai; 36 nwa Elkenna, nwa Joel, nwa Azaraia, nwa Zefanaia; 37 nwa Tahat, nwa Asia, nwa Ebiasaf, nwa Kora; 38 nwa Izha, nwa Kohat, nwa Livai, nwa Israel. 39 Na nwa-nne-ya nwoke, bú Esaf, onye nèguzo n'aka-nri-ya, bú Esaf nwa Berekia, nwa Shimea; 40 nwa Maikael, nwa Baaseia, nwa Malkija; 41 nwa Etñi, nwa Zera, nwa Adaia; 42 nwa Itan, nwa Zima, nwa Shimai; 43 nwa Jahat, nwa Giashom, nwa Livai. 44 Umu-ndikom Merari, bú umu-nne-ha, nø kwa n'aka-ekpe: Itan nwa Kishi, nwa Abdi, nwa Maluk;

45 nwa Hashabaia, nwa Amazaia, nwa Hilkaia; 46 nwa Amzi, nwa Bani, nwa Shemea; 47 nwa Mahli, nwa Mushi, nwa Merari, nwa Livai. 48 Enye-kwara umu-nne-ha, bù ndi Livai, ifè ofufè nile nke ebe-obibi ulo Chineke.

49 Ma Eron na umu-ya ndikom nēsure ihe-nsure-oku nēsi isi utø n'elu ebe-ichu-aja nke ajà-nsure-oku, na n'elu ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-oku nēsi isi utø, bayere ije-ozi nile nke ebe nsø kachasi ebe nsø nile, na ikpuchiri Israel nmehie-ha, dika ihe nile si di nke Moses, bù orù Chineke, nyere n'iwu. 50 Ndia bu kwa umu-ndikom Eron; Eleeza nwa-ya, Finehas nwa-ya, Abishua nwa-ya; 51 Buki nwa-ya, Uzi nwa-ya, Zerahaia nwa-ya; 52 Meraiot nwa-ya, Amaraia nwa-ya, Ahaitub nwa-ya; 53 Zedok nwa-ya, Ahimaaz nwa-ya.

54 Ma ndia bu ebe-obibi-ha dika ebe-ulo-ikwù nile ha si di n'ókè-ala nile ha: enyere umu Eron, bù aburu ndi Kohat, n'ihi na ha nwere ife-nzà mbu, 55 ha we nye ha Hebron n'ala Juda, na ebe-ita-nri-ya nile buruburu ya; 56 ma ha nyere Keleb nwa Jefune ohia obodo ahu, na obodo ntà ya nile. 57 Umu Eron ka ha nye-kwa-ra obodo nbaba, Hebron; na Libna na ebe-ita-nri-ya nile, na Jatia, na Eshtemoa na ebe-ita-nri-ya nile; 58 na Hilen na ebe-ita-nri-ya nile, na Debia na ebe-ita-nri-ya nile; 59 na Ashan na ebe-ita-nri-ya nile, na Bet-shemesh na ebe-ita-nri-ya nile: 60 site kwa n'ebu Benjamin; Geba na ebe-ita-nri-ya nile, na Alemet na ebe-ita-nri-ya nile, na Anatot na ebe-ita-nri-ya nile. Obodo-ha nile bu obodo iri na atø n'aburu-ha nile. 61 Enye-kwa-ra umu Kohat, bù ndi foduru, nime aburu ebo ahu, nime nkera ebo ahu, bù nkera ebo Manase, obodo iri n'ife-nzà. 62 Enye-kwa-ra umu Giashom, dika aburu nile ha si di, site n'ebu Isaka, site kwa n'ebu Asha, site kwa n'ebu Naftali, site kwa n'ebu Manase nime Beshan, obodo iri na atø. 63 Enyere umu Merari, dika aburu nile ha si di, site n'ebu Reuben, site kwa n'ebu Gad, site kwa n'ebu Zebulun, obodo iri na abua n'ife-nzà. 64 Umu Israel we nye ndi Livai obodo ndia na ebe-ita-nri-ha. 65 Ha we nye obodo ndia, nke ha kpòrò aha, site n'ebu umu Juda, sitc kwa n'ebu

unu Simeon, site kwa n'ebu umu Benjamin, n'ife-nzà. 66 Ma usodu nime aburu umu Kohat nwere obodo ókè-ala nile ha site n'ebu Efraim. 67 Ha nyere ha obodo nbabà, bù Shekem na ebe-ita-nri-ya nile n'ugwu Efraim; Gezea kwa na ebe-ita-nri-ya nile; 68 na Jokmeam na ebe-ita-nri-ya nile, na Bet-horon na ebe-ita-nri-ya nile; 69 na Ajalon na ebe-ita-nri-ya nile, na Gat-rimon na ebe-ita-nri-ya nile: 70 site kwa na nkera ebo Manase; Anea na ebe-ita-nri-ya nile, na Bileam na ebe-ita-nri-ya nile ka enyere umu Kohat foduru. 71 Enyere umu Giashom, site n'aburu nkera ebo Manase, Golan nime Beshan na ebe-ita-nri-ya nile, na Ashtarot na ebe-ita-nri-ya nile: 72 site kwa n'ebu Isaka; Kedesh na ebe-ita-nri-ya nile, na Daberat na ebe-ita-nri-ya nile; 73 na Remot na ebe-ita-nri-ya nile, na Anem na ebe-ita-nri-ya nile: 74 site kwa n'ebu Asha; Mashal na ebe-ita-nri-ya nile, na Abdon na ebe-ita-nri-ya nile; 75 na Hukok na ebe-ita-nri-ya nile, na Rehob na ebe-ita-nri-ya nile: 76 site kwa n'ebu Naftali; Kedesh nime Galili na ebe-ita-nri-ya nile, na Hamon na ebe-ita-nri-ya nile, na Kiriataim na ebe-ita-nri-ya nile. 77 Enyere umu Merari, bù ndi foduru nime ndi Livai, site n'ebu Zebulun, Rimono na ebe-ita-nri-ya nile, na Teboa na ebe-ita-nri-ya nile: 78 enye-kwa-ra ha n'ofè Jodan n'akuku Jeriko, n'akuku oyuwa-anyanwu Jodan, site n'ebu Reuben, Beza n'ozara na ebe-ita-nri-ya nile, na Jahza na ebe-ita-nri-ya nile, 79 na Kedimot na ebe-ita-nri-ya nile, na Mefaat na ebe-ita-nri-ya nile: 80 site kwa n'ebu Gad; Remot nime Gilead na ebe-ita-nri-ya nile, na Mahanaim na ebe-ita-nri-ya nile, 81 na Heshbon na ebe-ita-nri-ya nile, na Jeza na ebe-ita-nri-ya nile.

7 1 Ma umu-ndikom Isaka; Tola, na Pua, na Jashub, na Shimron, anø. 2 Umu-ndikom Tola kwa; Uzi, na Refaia, na Jeriel, na Jahmai, na Ibsam, na Shemuel, ndi-isi ulo nke ndi bu nnaha, bù ndi nke Tola; ha bu ndi-dike bu dinkpà n'osuso-omumu nile ha: onu-ogugu-ha n'ubochi Devid di orù nnù uzø abua na nnù iri-na-isi na ogu iri. 3 Umu-ndikom Uzi kwa; Izrahia:

umu-ndikom Izrahia kwa; Maikael, na Obadaia, na Joel, na Ishia, ise: ndi-isi ka ha nile bu. 4 Usu ndi nāpunara madu ihe nke usu-ndi-agha so-kwa-ra ha, n'osuso-qmumu-ha, dika ulo nke di bu nna-ha si di, ha di orú nnū uzø anø na nnū iri: n'ihi na ha nwere ɔtutu ndinyom na umu-ndikom. 5 Umu-nne-ha kwa nke aburu nile nke Isaka, ndi-dike bu dinkpá, di orú nnū uzø iri na nnū iri-na-asa na ɔgu iri, edewo ha nile n'akwukwø-osuso-qmumu.

6 Umu-ndikom Benjamin; Bela, na Bekea, na Jediael, atø. 7 Umu-ndikom Bela kwa; Ezbon, na Uzi, na Uziel, na Jerimot, na Iri, ise; ndi-isi ulo nke ndi bu nna, ndi-dike bu dinkpá; edewo kwa ha n'akwukwø-osuso-qmumu, ha di orú nnū uzø abua na nnū iri-na-ise na orú na iri na anø. 8 Umu-ndikom Bekea kwa; Zemira, na Joash, na Elieza, na Elioenai, na Qmri, na Jeremot, na Abaija, na Anatot, na Alement. Ndia nile bu umu-ndikom Bekea. 9 Edewo kwa ha n'akwukwø-osuso-qmumu, dika osuso-qmumu nile ha si di, ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha, ndi-dike bu dinkpá, ha di orú nnū uzø abua na nnū atø, ndi nāpukuru usu-ndi-agha ibu agha. 10 Umu-ndikom Jediael kwa; Bilhan: umu-ndikom Bilhan kwa; Jeusñ, na Benjamin, na Ihud, na Keneana, na Zetan, na Tashish, na Ahishaha. 11 Ndia nile bu umu Jediael, dika ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha si di, ndi-dike bu dinkpá, ha di orú nnū uzø abua na nnū atø, ndi nāpukuru usu-ndi-agha ibu agha. 12 Shupim kwa, na Hupim, bú umu Ia, na Hushim, bú umu Ahea.

13 Umu-ndikom Naftali; Jahaziel, na Guni, na Jiza, na Shalum, bú umu Billia.

14 Umu-ndikom Manase; Asriel, onye nwunye-ya muru: (iko-ya nwayi, bú nwayi Eram, muru Makia nna Gilead: 15 Makia we luru nwunye n'etiti Hupim na n'etiti Siupim, aha nwa-nne-ya nwayi bu kwa Meaka;) aha nwa nke-abua bu kwa Zelqehad: ma Zelqehad nwcre umu - ndinyom. 16 Meaka, bú nwunye Makia, we mua nwa-nwoke, ɔ we kpø aha-ya Peresh; aha nwa-nne-ya nwoke bu Sheresh; umu-ya ndikom bu Ulam na Rakem. 17 Umu-ndikom Ulam kwa; Bedan.

Ndia bu umu Gilead, nwa Makia, nwa Manase. 18 Nwa-nne-ya nwayi, bú Hamoleket, we mua Ishhod, na Abieza, na Mahla. 19 Umu-ndikom Shemida bu kwa Ahian, na Shekem, na Likhi, na Aniam.

20 Umu - ndikom Efraim kwa; Shutela, na Bered nwa-ya, na Tahat nwa-ya, na Eleada nwa-ya, na Tahat nwa-ya, 21 na Zabad nwa-ya, na Shutela nwa-ya, na Eza, na Elead, ndi ndikom Gat, ndi amuru n'ala, h̄uru, n'ihi na ha ridatara ichiri anu-uloh-a. 22 Efraim, bú nna-ha, we rue újú ɔtutu ubochi, umu-nne-ya we bia ikasi ya obi. 23 Q we bakuru nwunye-ya, ɔ we turu ime, mua nwa-nwoke, nna-ya we kpø aha-ya Beria, n'ihi na ulo-ya di n'önödu ɔjø. 24 Nwa-ya nwayi bu Sheera, onye wuru Bet-horon di n'okpuru, na nke di n'elu, na Uzen-sheera. 25 Refa bu kwa nwa-ya, na Reshef, na Tela nwa-ya, na Tahan nwa-ya; 26 Ladan nwa-ya, Amahud nwa-ya, Elishama nwa-ya; 27 Nun nwa-ya, Joshua nwa-ya. 28 Ihe-onwunwe nile ha na ebe-obibi nile ha bu Bet-el na umu-obodo-ya, na n'akuku owuwananyanwu Naaran, na n'akuku Qdianyanwu Gezea na umu-obodo-ya; na Shekem na umu-obodo-ya, rue Aza na umu-obodo-ya: 29 na n'akuku umu Manase, Bet-shean na umu-obodo-ya, Teanak na umu-obodo-ya, na Megido na umu-obodo-ya, na Doa na umu-obodo-ya. Nime ndia ka umu Josef nwa Israel biri.

30 Umu-ndikom Asha; Imna, na Ishva, na Ishvi, na Beria, na Sera, bú nwa-nne-ha nwayi. 31 Umu-ndikom Beria kwa; Heba, na Malkiel, onye ahu bu nna Biazait. 32 Heba we mua Jaflet, na Shoma, na Hotam, na Shua nwa-nne-ha nwayi. 33 Umu-ndikom Jaflet kwa; Pasak, na Bimhal, na Ashvat. Ndia bu umu Jaflet. 34 Umu-ndikom Shema kwa; Ahi, na Rohga, na Jehuba, na Eram. 35 Umu-ndikom Helem nwa-nne-ya kwa; Zofa, na Imna, na Shelesh, na Amal. 36 Umu-ndikom Zofa; Sua, na Hanefa, na Shual, na Beri, na Iinra; 37 Beza, na Hod, na Shama, na Shilsha, na Itran, na Beera. 38 Umu-ndikom Jeta kwa; Jefune, na Pispa, na Ara. 39 Umu-ndikom Ula

kwa; Ara, na Haniel, na Rizia. 40 Ndia nile bu umu Asha, ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha, ndi arɔputara arɔputa, ndi-dike bu dinkpà, ha bu ndi-isi nke ndi-isi. Edewo kwa ha n'akwukwɔ-osuso-ɔmumu, nime usu-ndi-agha, n'ibu-agha, ɔnu-ɔgugu-ha bu orú nnù ndikom uzø atø na nnù ise.

8 i Benjamin we mua Bela, bù ɔkpara-ya, na Ashbel, bù nke-abua, na Ahara, bù nke-atø; 2 na Noha, bù nke-anø, na Rafa, bù nke-ise. 3 Bela we nwe umu-ndikom; Ada, na Gira, na Abaihud; 4 na Abishua, na Neaman, na Ahoa; 5 na Gira, na Shefufan, na Huram. 6 Ndia bu kwa umu-ndikom Ihud: ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi bi na Geba, ha we me ka ha je biri na Manahat: 7 na Neaman, na Ahaija, na Gira, onye ahu mere ka ha je biri n'ala ɔzø; 8 mua Uza na Ahaihud. 8 Shaharaim we mua umu n'ɔhia Moab, mbe o zilagاسiri ha; Hushim na Baara bu ndinyom-ya. 9 O we site na Hodesh, bù nwunye-ya, mua Jobab, na Zibia, na Misha, na Malkam; 10 na Jeuz, na Shakia, na Miama. Ndia bu umu-ya ndikom, ha bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna. 11 O site-kwa-ra na Hushim mua Abaitub na Elpaal. 12 Umu - ndikom Elpaal; Iba, na Misham, na Shemed; onye ahu wuru Ono na Lod, na umu-obodo-ya: 13 na Beria, na Shema; ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi bi n'Ajalon, ha onweha mere ka ndi bi na Gat balaga; 14 na Ahio, na Shashak, na Jeremot; 15 na Zebadaia, na Arad, na Eda; 16 na Maikael, na Ishpa, na Jcha, bù umu-ndikom Beria; 17 na Zebadaia, na Meshulam, na Hizki, na Heba; 18 na Ishmerai, na Izlia, na Jobab, bù umu-ndikom Elpaal; 19 na Jakim, na Zikri, na Zabdi; 20 na Elienai, na Ziletai, na Eliel; 21 na Adaia, na Beraia, na Shimrat, bù umu-ndikom Shimai; 22 na Ishpan, na Iba, na Eliel; 23 na Abdon, na Zikri, na Henan; 24 na Hananaia, na Ilam, na Antotia; 25 na Ifdeia, na Penuel, bù umu-ndikom Shashak; 26 na Shamshera, na Sheharia, na Atalaia; 27 na Jaareschia, na Elaija, na Zikri, bù umu-ndikom Jeroham. 28 Ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna n'osuso-ɔmumu nile ha, ndi-

isi. Ndia biri na Jerusalem. 29 Ma nime Gibeon ka nna Gibeon biri, bù Jeiel, aha nwunye-ya bu Meaka: 30 nwa-ya, bù ɔkpara, bù Abdøn, na Zua, na Kish, na Beal, na Nedab; 31 na Gedoa, na Ahio, na Zeka. 32 Miklot we mua Shimea. Ha onweha we so kwa umu-nne-ha biri na Jerusalem, na ncherita-iru umu-nne-ha. 33 Nea we mua Kish; Kish mua Sol; Sol mua Jonatan, na Malki-shua, na Abinadab, na Eshbeal. 34 Nwa-nwoke Jonatan bu Merib-beal; Merib-beal we mua Maika. 35 Umu-ndikom Maika kwa; Piton, na Melek, na Tarea, na Ehaz. 36 Ehaz we mua Jehoada; Jehoada we mua Alemet, na Azmavet, na Zimri; Zimri we mua Moza: 37 Moza mua Binea; Rafa bu nwa-ya, Eleasa nwa-ya, Azel nwa-ya: 38 Azel nwere umu-ndikom isi, ndia bu kwa aha-ha; Azrikam, na Bokeru, na Ishmael, na Shearia, na Obadaia, na Henan. Ndia nile bu umu-ndikom Azel. 39 Umu-ndikom Ishek nwane-ya nwoke kwa; Ulam, bù ɔkpara-ya, na Jeush, bù nke-abua, na Elifelet, bù nke-atø. 40 Umu Ulam we buru ndi-dike bu dinkpà, ndi-ɔba-uta, ha nwe-kwa-ra ɔtutu umu-ndikom, na umu umu, ɔgu asa na iri. Ndia nile sitere n'umu Benjamin.

9 i Ewe de Israel nile n'akwukwɔ-osuso-ɔmumu; ma, le, edere ha n'akwukwɔ ndi-eze Israel: ma emere ka Juda je biri na Babilon n'ihi nmekpu ha mekpuru. 2 Ma ndi-obibi mbu ndi bi n'ihe-onwunwe-ha n'obedo nile ha bu, Israel, ndi-nchu-aja, ndi Livai, na Netinim. 3 Ma ufɔdu nime umu Juda, na ufɔdu nime umu Benjamin, na ufɔdu nime umu Efraim na Manase, biri na Jerusalem; 4 Utai nwa Amihud, nwa Omri, nwa Imri, nwa Bani, onye sitere n'umu Perez nwa Juda. 5 Ndi sitere na ndi Shailo; Asaia, bù ɔkpara, na umu-ya ndikom. 6 Ndi sitere n'umu Zera; Jeuel, na umu-nne-ha, nnù madu na ɔgu iri-na-anø na iri. 7 Ndi sitere n'umu Benjamin; Salu nwa Meshulam, nwa Hodavaia, nwa Hasenua; 8 na Ibneia nwa Jeroham, na Ila nwa Uzi, nwa Mikri, na Meshulam nwa Shefataia, nwa Reuel, nwa Ibniya; 9 na umu-nne-ha, dika osuso-ɔmumu nile ha si di, nnù

madu abua na ọgu asa na iri na isi. Ndiokom ndia nile bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna diri ulo nke ndi bu nna-ha.

10 Ndi sitere na ndi-nchu-aja; Jedaia, na Jehoiarib, na Jakin; 11 na Azaraia nwa Hilkaia, nwa Meshulam, nwa Zedok, nwa Meraiot, nwa Ahaitub, bú onye-ndú ulo Chineke; 12 na Adaia nwa Jeroham, nwa Pashhua, nwa Malkija, na Maasai nwa Adiel, nwa Jahzera, nwa Meshulam, nwa Meshilemit, nwa Imea; 13 na umunne-ha, bú ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha nwere, nnù madu anq na ọgu asato; ndi-dike ndi bu dinkpà ije ozi ọfufè ulo Chineke. 14 Ndi sitere na ndi Livai; Shemaia nwa Hashub, nwa Azrikam, nwa Hashabaia, site n'umu Merari; 15 na Bakbaka, na Heresh, na Galal, na Matanaia nwa Maika, nwa Zikri, nwa Esaf; 16 na Obadaia nwa Shemaia, nwa Galal, nwa Jedutun, na Berekaia nwa Esa, nwa Elkena, onye bi n'obodo ntà ndi Netofa. 17 Ndi-ọnlu-uzo-ama kwa; Shalum, na Akub, na Talmon, na Ahaiman, na umu-nne-ha: Shalum bu onye-isi; 18 ma ha nq rue ubu a n'ọnlu-uzo-ama eze n'akuku Ọwuwa-anyanwu: ndi ahu bu ndi-ọnlu-uzo-ama nke Ọmuma-ulō-ikwū umu Livai nwere. 19 Ma Shalum nwa Kore, nwa Ebiasaf, nwa Kora, na umu-nne-ya, nke ulo nna-ya, bú ndi Kora, bu ndi-isi ije-ozi ọfufè ahu, ndi-nche nbata-uzo nile nke ulo-ikwū: ndi bu nna-ha buri ndi-isi Ọmuma-ulō-ikwū Jehova, ndi-nche uzo-nbata; 20 Finehas nwa Eleeza bu kwa onye-ndú-ha na mbe gara aga, Jehova nøyere ya. 21 Zekaraia nwa Meshelemaia bu onye-ọnlu-uzo-ama nke ọnlu-uzo ulo-ikwū nzute. 22 Ndia nile aròputara ibu ndi-ọnlu-uzo-ama nime nbata-uzo nile di ọgu iri na iri na abua. Edere ndi ahu n'akwukwo-osuso-Ọmumu-ha n'obodo ntà ha, ndi ahu ka Devid na Samuel onye-Ọhu-uzo doro n'ọnodu-ha, bú ọnodu nke ndi kwesiri ntukwasi-obi. 23 Ndi ahu na umu-ha bu kwa ndi-isi ọnlu-uzo-ama nile diri ulo Jehova, bú ulo nke ulo-ikwū ahu, n'ihe-ndebe. 24 N'akuku anq ka ndi - ọnlu - uzo - ama nq, n'Ọwuwa - anyanwu, na n'akuku Ọdida-anyanwu, na n'akuku Ugwu, na n'akuku Ndida. 25 Ma umu-nne-ha, n'obodo ntà nile

ha, nwe ibata kwa-ubochi-asa site na mbe rue mbe, inoyere ha: 26 n'ihi na n'ọnodu ndi kwesiri ntukwasi-obi ka ha nq, bú ndi-dike anq nke ndi-ọnlu-uzo-ama, ha onwe-ha bu ndi Livai, ha bu kwa ndi-isi ime-ulø nile na ndi-isi ulo-akù nile nke ulo Chineke. 27 Buruburu ulo Chineke ka ha nānq kwa ọnodu-abali, n'ihi na n'isi-ha ka ndebe di, ha onwe-ha nwe-kwa-ra imeghe ya kwa-ututu. 28 Ufodu nime ha bu kwa ndi-isi ihe ọfufè; n'ihi na n'ọnlu-ogugu ka ha nāchibata ha, n'ọnlu-ogugu kwa ka ha nāchipu ha. 29 Ufodu nime ha kwa ka agutara ibu ndi-isi ihe, bú ibu ndi-isi ihe nile nke ebe nsø ahu, na ibu ndi-isi utu ọka flour, na manya-vine, na manu, na frankincense, na uda di iche iche. 30 Ufodu nime umu ndi-nchu-aja nāsugwa kwa manu-otite nēsi isì uto nke uda di iche iche. 31 Matitaia kwa, otù onye nime ndi Livai, onye ahu bu ọkpara Shalum onye Kora, o nq n'ọnodu ndi kwesiri ntukwasi-obi ibu onye-isi nke ihe esiri n'ite isi ihe. 32 Ufodu nime umu ndi Kohat, bú ufodu nime umu-nne-ha, bu ndi-isi achicha anēdo n'usoro, idozi ya kwa-ubochi-izu-ike. 33 Ndia kwa bu ndi-qbù-abù, ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi Livai, ndi bi n'ime-ulø, ndi puru n'ofufè ọzø: n'ihi na ehihie na abali ha bu ndi-isi-ha n'ihe-ozi ahu. 34 Ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi Livai n'osuso-Ọmumu nile ha, ndi-isi: ndia biri na Jerusalem.

35 Ma nime Gibeon ka nna Gibeon biri, bú Jeiel, aha nwunye-ya bu Meaka: 36 na nwa-ya, bú ọkpara, bú Abdon, na Zua, na Kish, na Beal, na Nea, na Nedab; 37 na Gedoa, na Ahio, na Zekaraia, na Miklot. 38 Miklot we mua Shimeam. Ha onwe-ha we so kwa umu-nne-ha biri na Jerusalem, na ncherita-iru umu-nne-ha. 39 Nea we mua Kish; Kish mua Søl; Søl mua Jonatan, na Malki-shua, na Abinadab, na Eshbeal. 40 Nwa-nwoke Jonatan bu Merib-beal; Merib-beal we mua Maika. 41 Umu-ndikom Maika kwa; Piton, na Melek, na Tahrea, na Ehaz. 42 Ehaz we mua Jara; Jara mua Alemet, na Azmavet, na Zimri; Zimri we mua Moza; 43 Moza mua Binea; Refaia bu kwa nwa-ya, Eleasa nwa-ya,

Azel nwa-ya: 44 Azel nwere umundikom isi, ndia bu kwa aha-ha; Azrikam, na Bokeru, na Ishmael, na Shearia, na Obadaia, na Henan: ndia bu umu-ndikom Azel.

10 1 Ma ndi Filistia busoro Israel agha: ndikom Israel we balaga n'iru ndi Filistia, ha we da, buru ndi eburu ebu n'ugwu Gilboa. 2 Ndi Filistia we sosie ike n'azu Sol na n'azu umu-ya ndikom; ndi Filistia we tibue Jonatan, na Abinadab, na Malki-shua, bù umu-ndikom Sol. 3 Agha ahu we di aró megide Sol, ndi-oba-uta we huta ya; o we nēbu ya nbu site n'iba-uta nke ndi-oba-uta. 4 Sol we si onye nēbu ihe-agha-ya, Miputa nma-agha-gi, were ya mapuem aru; ka ndia anēbigh ugwu ghara ibia kwam emò. Ma onye nēbu ihe-agha-ya ekwagh; n'ihi na o nātu egwu nke-uku. Sol we were mma-agha-ya, dakwasi ya. 5 Onye nēbu ihe-agha-ya we hu na Sol anwuwo, ya onwe-ya we dakwasi kwa na mma-agha-ya, nwua. 6 Sol we nwua, ya na umu-ya ndikom ato; ulo-ya nile nwu-kwa-ra n'otù. 7 Ndi kom Israel nile ndi no na ndagwurugwu ahu we hu na ha abalagawo, na Sol na umu-ya ndikom anwuwo kwa, ha we rapu obodo nile ha balaga; ndi Filistia we bia biri nime ha.

8 O rue, n'echi-ya, mbe ndi Filistia biaru iyipu ihe ndi eburu ebu, na ha huru Sol na umu-ya ndikom ka ha toborø n'ugwu Gilboa. 9 Ha we yipu ihe-agha-ya, bürü isi-ya na ihe-agha-ya, ziga n'ala ndi Filistia buruburu, izisara arusi nile ha na ndi-ha ozi ahu. 10 Ha we døba ihe-agha-ya n'ulo chi-ha, kpogide okpokoro-isi-ya n'ulo Degon. 11 Jebesh-gilead nile we nu ihe nile ndi Filistia mere Sol, 12 ndikom nile bu dinkpa we bilie, bürü ozu Sol na ozu umu-ya ndikom, bubata ha na Jebesh, lie okpukpu-ha n'okpuru osisi terebinth nime Jebesh, bue onu ubochi asa. 13 Sol we nwua n'ihi nmekpu-ya o mekpuru megide Jehova, n'ihi okwu Jehova, nke o nēdebegh: ozo kwa, n'ihi na o juru ase n'aka onye nwere mo o nāju ihe, iji ya ju ase, 14 ma o jugh Jehova ase: O we me ka o nwua, O we chigharia ala-eze nve Devid nwa Jesi.

11 1 Israel nile we chikota onwe-ha n'ebe Devid no rue Hebron, si, Le, okpukpu-gi na anu-aru-gi ka ayi bu. 2 Na mbe gara aga, obuna mbe Sol bu eze, gi onwe-gi bu onye nēdupu na onye nēdubata Israel: Jehova, bù Chineke-gi, we si gi, Gi onwe-gi gazu ndim, bù Israel, gi onwe-gi gabu kwa onye-ndu ndim, bù Israel. 3 Ndi-okenye nile nke Israel we biakute eze rue Hebron; ha na Devid we ba ndu nime Hebron n'iru Jehova; ha we te Devid manu ibu eze Israel, dika okwu Jehova n'aka Samuel si di. 4 Devid na Israel nile we jerue Jerusalem (nke ahu bu Jebus); ma n'ebe ahu ka ndi Jebus, ndi bi n'ala ahu, no. 5 Ndi bi na Jebus we si Devid, I gagh-abata n'ebe a. Devid we were ebe ewusiri ike nke Zion; nke ahu bu obodo Devid. 6 Devid we si, Onye o bula nke buru uzø tibu ndi Jebus gabu onye-isi na ochi-agha. Joab nwa Zeruaia we buru uzø rigo, o we buru onye-isi. 7 Devid we biri n'ebe ahu ewusiri ike; n'ihi ya ka ha kpørø ya obodo Devid. 8 O we wue obodo buruburu, site na Milo we rue buruburu ya: ma Joab mere ka obodo foduru di ndu. 9 Devid we naga n'iru, nēje nadi uku; Jehova nke usu nile nke ndi-agha noye-kwa-ra ya.

10 Ma ndia bu ndi-isi nke ndi-dike Devid nwere, ndi mere onwe-ha ka ha di ike n'akuku ya n'ala-eze-ya, ha na Israel nile, ime ya eze, dika okwu Jehova si di bayere Israel. 11 Nka bu kwa onu-ogugu ndi-dike Devid nwere: Jashobeam, bù nwa onye-Hakmonait, onye-isi nke oru na iri ahu; o teghariri ube-ya imegide ogu ndikom iri-na-ise, ha we ghø ndi eburu ebu n'otù ubò. 12 Nke so ya bu Eleeza nwa Dodo, onye Ahoa, onye ahu di n'etiti ndi-dike ato ahu. 13 Onye ahu noyere Devid nime Pass-damim, ma ndi Filistia chikotara onwe-ha n'ebe ahu ibu agha, okè ubi nke juputara n'oka barley di kwa; ma ndi Israel balagara n'iru ndi Filistia. 14 Ha we guzo onwe-ha n'etiti okè ahu, naputa ya, tibue ndi Filistia; Jehova we zoputa nzoputa uku. 15 Ndi kom ato n'etiti oru ndi-isi na iri ahu we ridarue oké nkume ahu jekuru Devid, rue oba Adulam; ma omuma-ulø-ikwù ndi-Filistia amawo ulo - ikwù - ha na

ndagwurugwu Refaim. 16 Ma Devid nō n'ebé ahu ewusiri ike mbe ahu, ma ebe-nguzo-ndi-agha ndi Filistia di na Bet-lehem mbe ahu. 17 Devid we chosie ike, si, Onye gême ka m'nua miri sitere n'olulü-miri Bet-lehem, nke di n'qnu-uzo-ama? 18 Ndiokom ato ahu we wapue ọmuma-uló-ikwū ndi Filistia, sere miri n'olulü-miri Bet-lehem, nke di n'qnu-uzo-ama, ha we bürü ya, kutere Devid: ma Devid ekwagh inu ya, o we wusiere ya Jehova, 19 si, Ya burum ihe-árú sitere na Chinekem, ime ihe a: m'gānụ ọbara ndikom ahu ndi ji ndu-ha n'aka-ha je? n'ihi na ha ji ndu-ha n'aka-ha kute ya. O kwegh kwa inu ya. Ihe ndia ka ndi-dike ato ahu mere. 20 Ma Abishai, bù nwa-nne Joab, onye ahu bu onye-isi ndikom ato ahu: onye ahu seghari-kwa-ra ube-ya imegide ọgu ndikom iri-na-ise, na we gho ndi eburu ebu, o we nwe aha n'etiti ndikom ato ahu. 21 N'etiti ndikom ato ahu anasopuru ya kari abua foduru, o we ghoro ha onye-isi: ma o rugh ndikom ato mbu ahu. 22 Benaia nwa Jehoiada, nwa nke nwoke bu dinkpa nke Kabzeel, onye di uku n'ime ihe, onye zhu tiburu umu-ndikom abua nke Ariel nke Moab: onye ahu rida-kwa-ra tibue ọdum n'etiti olulü n'ubochi snow nēzō. 23 Onye ahu tibu-kwa-ra nwoke ahu, bù onye Ijipt, nwoke toro ogologo, cubit ise; ube di kwa n'aka onye Ijipt ahu dika oké ókpóró di aró nke ọkpá-ákwa ji akpa ákwà; ma o ji nkpa-n'aka ridakuru ya, napu ube ahu n'aka onye Ijipt n'ike, were ube-ya bue ya. 24 Ihe ndia ka Benaia nwa Jehoiada mere, we nwe aha n'etiti ndi-dike ato ahu. 25 Le, anasopuru ya kari oru ndikom na iri ahu, ma o rugh ndikom ato mbu ahu: Devid we do ya onye-isi ndi nānu okwu-ya.

26 Ndi-dike nke usu nile nke ndi-agha kwa; Asahel nwa-nne Joab, Elhanan nwa Dodo nke Bet-lehem; 27 Shaimot onye Haroa, Hilez onye Pelonait; 28 Ira nwa Ikesh onye Tekoa, Abieza onye Anatot; 29 Sibekai onye Husha, Ilai onye Ahoa; 30 Maherai onye Netofa, Hiled nwa Beana onye Netofa; 31 Itai nwa Ribai nke Gibeon nmu Benjamin, Benaia onye Piraton; 32 Hurai nke miri-iyi Gaash,

Abiel onye Araba; 33 Azmavet onye Bahurim, Eliahba onye Shaalabin; 34 nke umu Hashem onye-Gaizonait, Jonatan nwa Shagei onye-Hararait; 35 Ahiam nwa Saka onye - Hararait, Elifal nwa Ua; 36 Hefa onye-Mekeratait, Ahaija onye - Pelonait; 37 Hezro onye Kamel, Naarai nwa Ezbai; 38 Joel nwa-nne Netan, Mibha nwa Hagri; 39 Zelek onye Amon, Naharai onye Beirut, onye nēbu ihe-agha Joab nwa Zeruaia; 40 Ira onye Jeta, Gareb onye Jeta; 41 Uraia onye Het, Zabad nwa Ahlai; 42 Adina nwa Shiza onye Reuben, onye-isi ndi Reuben, oru ndikom na iri so-kwa-ra ya; 43 Henan nwa Meaka, na Joshafat onye-Mitnait; 44 Uzia onye Ashterot, Shama na Jeiel, bù umu Hotam onye Aroea; 45 Jediael nwa Shimri, na Joha nwa-nne-ya, onye-Tizait; 46 Eliel onye-Mahavait, na Jeribai, na Joshavia, umu Elnaam, na Itma onye Moab; 47 Eliel, na Obed, na Jaasiel onye-Mezobait.

12 1 Ma ndia bu ndi nabiakute Devid rue Ziklag, mbe anò nēmechibido ya n'ihi Sol nwa Kish: ndi ahu di kwa n'etiti ndi-dike-ya, ndi nēyere ya aka n'agha ahu. 2 Ha nachi uta, nēme akanri nēme kwa aka-ekpe n'itu nkume na n'iwere uta ba ákù; ha sitere n'umu-nne Sol site na Benjamin. 3 Onye-isi bu Abieza, na Joash, bù umu Shemaa onye Gibeon; na Jeziel, na Pelet, bù umu Azmavet; na Beraka, na Jihu onye Anatot; 4 na Ishmaia onye Gibeon, bù dike n'etiti oru ndikom na iri ahu, na onye-isi oru na iri ahu; na Jeremaia, na Jahaziel, na Johanan, na Jozabad onye Gedira; 5 Eluzai, na Jerimoi, na Bealia, na Shemaraia, na Shefataia onye-Harufait; 6 Elkenna, na Ishia, na Azarel, na Joeza, na Jashobeam, bù ndi Kora; 7 na Joela, na Zebadaia, bù umu Jeroham nke Gedoa. 8 Ufodu nime ndi Gad kewaputa-kwa-ra onweha jekuru Devid rue ebe ahu ewusiri ike n'ozara, ndi-dike bu dinkpa, ndikom usu-ndi-agha ibu agha, ndi nēdo ọta na ube n'usoro; iru-ha bu kwa iru ọdum, ha di kwa ngwa dika mbada n'elu ugwu; 9 Iza, bù onye-isi, Obadaia, bù nke-abua, Elaiab, bù nke-ato; 10 Mishmana, bù nke-anu. Jeremaia,

bù nke-ise; 11 Atai, bù nke-isi, Eliel, bù nke-asà; 12 Johanan, bù nke-asato, Elzabad, bù nke-iteghete; 13 Jeremaia, bù nke-iri, Makbanai, bù nke-iri-na-otù. 14 Ndia, ndi sitere n'umu Gad, bu ndi-isi usu-ndi-agha: onye kachasi ntà ra ka ọgu ndikom ise, onye kachasi uku ra kwa ka nnù ndikom abua na ọgu iri. 15 Ndia bu ndikom ahu ndi gabigara Jòdan n'ọnwa mbu, mbe osimiri ahu néruchi uso-ya nile; ha we me ka ndi ndagwurugwu nile ọbalaga, ma n'Qwuwa-anyanwu ma n'Odida-anyanwu. 16 Ufodu nime umu Benjamin na Juda we biarue ebe ahu ewusiri ike biakute Devid. 17 Devid we pua izute ha, o we za, si ha, O buru na unu abiakutem n'uzo udo iyerem aka, enwerem obi ọma n'aru unu ka mu na unu buru otù: ma o buru na unu abiawo iwere aghughọ nyem n'aka ndi nákpabum, mbe ihe-ihe nádigh n'akam, ka Chineke nna-ayi-hà hu ya, bara unu nba. 18 Mo nke Chineke we yiri Amasai, bù onye-isi ndi-ochi-agha ahu, dika uwe, o we si, Nke gi ka ayi bu, Devid, n'akuku gi ka ayi nọ kwa, nwa Jesi: udo, udo diri gi, udo di-kwa-ra onye nèyere gi aka; n'ihi na Chinekegi eyewo gi aka. Devid we nara ha, me ha ndi-isi usu ndi nápunara madu ihe. 19 Ufodu nime Manase daye-kwa-ra Devid, mbe o soro ndi Filistia bia imegide Sol n'agha, ma ha eyegh ha aka: n'ihi na ndi-isi ndi Filistia were idu-odu zilaga ya, si, O gèwere isi-ayi dayere onye-nwe-ya, bù Sol. 20 Mbe o nála na Ziklag, ndia sitere na Manase dayere ya, bù Adna, na Jozabad, na Jedael, na Maikael, na Jozabad, na Elaihu, na Ziletai, bù ndi-isi usu nnù ndikom abua na ọgu iri ndi diri Manase. 21 Ndi ahu ye-kwa-ra Devid aka imegide usu ndi nápunara madu ihe: n'ihi na ndi-dike bu dinkpà ka ha nile bu, ha we buru ndi-isi n'usu-ndi-agha. 22 N'ihi na mbe ahu ha nábiakute Devid kwa-ubochi iyere ya aka, rue mbe o bu ọmuma-uló-ikwù, dika ọmuma-uló-ikwù Chineke.

23 Ndia bu kwa ọnu-ogugu ndi-isi nke ndi ejikere iso usu-ndi-agha; ha biakutere Devid nime Hebron ichighari ala-eze Sol nye ya, dika okwu-Ọnu Jehova si di. 24 Umu Juda ndi nēbu

ọta na ube di nnù iri-na-asa, ndi ejikere iso usu-ndi-agha. 25 Site n'umu Simeon, ndi-dike bu dinkpà iso usu-ndi-agha, nnù iri-na-asa na ọgu iri-na-ise. 26 Site n'umu Livai, nnù iri-na-otù na ọgu iri. 27 Jehoiada bu onye-ndù ndi Eron, nnù ndikom iteghete na ọgu ise sokwa-ra ya; 28 na Zedok, bù nwaworobia nke bu dike bu dinkpà, na nke ulo nna-ya orù ndi-isi na abua. 29 Site kwa n'umu Benjamin, bù umu-nne Sol, nnù asa na ọgu iri: n'ihi na rue mbe ahu ndi ka n'Ọnu-ogugu nime ha nēdebe ihe-nđebe ulo Sol. 30 Site kwa n'umu Efraim, orù nnù uzo abua na nnù iri-na-abua, ha bu ndi-dike bu dinkpà, ndikom amara aha-ha n'ulo nke ndi bu nna-ha. 31 Site kwa na nkera ebo Manase, orù nnù uzo abua na nnù ise, ndi akporo n'aha n'aha, ibia ime Devid eze. 32 Site kwa n'umu Isaka, bù ndi mara nghota bayere mbe ahu nile, imara ihe Israel gême; ndi-isi-ha bu ọgu iri; umu-nne-ha nile nême kwa dika okwu-Ọnu-ha si di. 33 Site na Zebulun, ndi nápukuru usu-ndi-agha, ndi nēdo agha n'usoro, ndi chiri ihe-agha nile, orù nnù uzo isi na nnù ise; ndi nēdo onwe-ha n'usoro, nēnwegh obi abua. 34 Site kwa na Naftali, nnù ndi-isi abua na ọgu iri, orù nnù ndikom uzo ato na nnù iri-na-otù na ọgu iri. 35 Site kwa na ndi Dan, bù ndi nēdo agha n'usoro, orù nnù uzo ato na nnù iri-na-otù na ọgu iri. 36 Site kwa n'Asha, bù ndi nápukuru usu-ndi-agha ido agha n'usoro, orù nnù uzo ise. 37 Site kwa n'ofè Jòdan, site n'umu Reuben, na ndi Gad, na nkera ebo Manase, bù ndi náchi ihe nile nke usu-ndi-agha iji bu agha, orù nnù uzo iri-na-ise. 38 Ndia nile, bù ndikom agha, ndi nēdo agha n'usoro, were obi zuru okè biarue Hebron, ime Devid eze Israel nile: ozo kwa, ndi Israel nile nke foduru nwere otù obi ime Devid eze. 39 Ha na Devid we nọ n'ebe ahu ubochi ato néri ihe nánu kwa ihe-Ọnu: n'ihi na umu-nne-ha doziri ha ihe. 40 Ozø kwa, ndi bi ha nso, rue Isaka na Zebulun na Naftali, nēweta achicha n'elu inyinya-ibu na n'elu camel, na n'elu inyinya mule, na n'elu ehi, ihe-oriri nke utu ọka, na mbadamba fig, na uyoko nkpuru-vine amiri ami, na manya-vine,

na manu, na igwè ehi, na igwè ewu na aturu n'uba: n'ihi na ɔnù di n'Israel.

13 1 Devid we me ka ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ɔgu iri na usu nile nke ɔgu ndikom ise dua ya ɔdu, bù onye-ndù ɔ bulu. 2 Devid we si nkporokota nile nke Israel, Ọ buru na ɔ di unu nma, ọ buru kwa na o sitere na Jehova, bù Chineke-ayi, ka ayi zisara umu-nne-ayi ozi n'ebe nile, bù ndi foduru n'ala nile nke Israel, ha na ndi-nchu-aja na ndi Livai ndi bi n'obodo ebe-ita-nri nile ha, ka ha we chikota onwe-ha n'ebe ayi nq: 3 ka ayi bughachi kwa ibe Chineke-ayi n'ebe ayi nq: n'ihi na ayi achogh ya n'ubochi Sol. 4 Nkporokota ahu nile we si na ha gême otu a: n'ihi na okwu ahu ziri ezi n'anya ndi Israel nile. 5 Devid we kpokota Israel nile, site na Shaihoa nke Egypt we rue nbata Hemat, ime ka ibe Chineke si na Kiriak-jearim bia. 6 Devid we rigo, ya na Israel nile, rue Beala, rue Kiriak-jearim, nke Juda nwere, isi n'ebe ahu bugota ibe Chineke, bù Jehova, Onye nânokwasí cherubim, nke akporokwasiri Aha ahu. 7 Ha we me ka ubo-ala ɔhu bürü ibe Chineke, ha we buputa ya n'ulo Abinadab: Uza na Ahio we nēdu ubo-ala ahu. 8 Devid na Israel nile nēwere ike-ha nile gwu egwù n'iru Chineke, were kwa abu, were kwa ubo-akwara, na une, na egwu-oriti, na ajà, na opì. 9 Ha we biarue ebez-enzocha-ɔka Kidon, Uza we setia aka-ya ijide ibe ahu; n'ihi na ehi nāba ukwu. 10 Iwe Jehova we di ɔku megide Uza, Ọ we tibue ya, n'ihi na ɔ setiri aka-ya metu ibe ahu: ɔ we nwua n'ebe ahu n'iru Chineke. 11 Iwe Devid we di ɔku, n'ihi na Jehova tiwaputara ntiwa megide Uza: ɔ we kpɔ ebe ahu Perez-uzza, rue ta. 12 Devid we tua egwu Chineke n'ubochi ahu, si, M'gési aña me ka ibe Chineke biakutem? 13 Devid ewezugagh kwa ibe ahu nye onwe-ya rue obodo Devid, ma o buzugara ya rue ulo Obed-edom, bù onye Gat. 14 Ibe Chineke we nōdu n'ezi-na-ulø Obed-edom n'ulo-ya ɔnwa ato: Jehova we gozie ulo Obed-edom na ihe nile ɔnwere. 14 1 Hairam, bù eze Taia, we zigara Devid ndi-ɔzi, na osisi cedar, na ndi-ɔkà na nkume, na ndi-ɔkà n'osisi, iwuru Devid ulo. 2 Devid

we mara na Jehova emewo ya ka o guzosie ike ibu eze Israel, n'ihi na eboliwo ala-eze-ya n'elu n'ihi ndi-Ya, bù Israel.

3 Devid we kuru ndinyom ɔzø nime Jerusalem: Devid we mua umu-ndikom na umu-ndinyom ɔzø. 4 Ndia bu kwa aha umu ɔ nwere na Jerusalem; Shamua, na Shobab, na Netan, na Solomon; 5 na Ibha, na Elishua, na Elpelet; 6 na Noga, na Nefeg, na Jafia; 7 na Elishama, na Beeliada, na Elifelet.

8 Ndi Filistia we nu na etere Devid manu ibu eze Israel nile, ndi Filistia nile we rigo icho Devid: Devid we nu ya, we pua n'iru ha. 9 Ma ndi Filistia biara, made na ndagwurugwu Refaim. 10 Devid we juu Chineke ase, si, M'gārigo imegide ndi Filistia? I gēnye kwa ha n'akam? Jehova we si ya, Rigo; M'gēnye kwa ha n'aka-gi. 11 Ha we rigorue Beal-perazim, Devid we tibue ha n'ebe ahu; Devid we si, Jehova ekwopuwo megide ndi-irom site n'akam, dika nkwpù miri. N'ihi nka ka ha kpɔrø aha ebe ahu Beal-perazim. 12 Ha we rapu chi nile ha n'ebe ahu; Devid we kwue, ewe sure ha n'oku. 13 Ndi Filistia we made ɔzø na ndagwurugwu ahu. 14 Devid we juu Chineke ase ɔzø; Chineke we si ya, Arigola iso ha: si n'ebe ha nq ga buruburu, biakute ha na ncherita-iru osisi balsam. 15 O gēru kwa, mbe i nuru olu ikiti-ukwu n'elu osisi balsam ahu, mbe ahu ka i gāpu ibu agha: n'ihi na Chineke apuwo n'iru gi itibù ɔmuma-ulø-ikwū ndi Filistia. 16 Devid we me dika Chineke nyere ya iwu: ha we tibue ɔmuma-ulø-ikwū ndi Filistia site na Gibeon we rue Gezea. 17 Aha Devid we pua jezue n'ala nile; Jehova we tiye ujø-ya n'aru mba nile.

15 1 Devid we mere onwe-ya ulo ufodu n'obodo Devid; ɔ we doziere ibe Chineke ɔnodu, we mara ya ulo-ikwū. 2 Mbe ahu Devid siri, Ọ digh onye gēbu ibe Chineke ma-ɔbugh ndi Livai: n'ihi na ha ka Jehova roputaworo ibu ibe Chineke, na ijere Ya ozi rue mbe ebigh-ebi. 3 Devid we kpokota Israel nile ibiaru Jerusalem, ibugota ibe Jehova rue ɔnodu-ya, nke o doziri nye ya. 4 Devid we chikota umu Eron na ndi Livai: 5 nke umu Kohat;

Uriel, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom isi: 6 nke umu Merari; Asaia, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom iri - na - otù: 7 nke umu Giashom; Joel, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom isi na iri: 8 nke umu Elizafan; Shemaia, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom iri: 9 nke umu Hebron; Eliel, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom anọ: 10 nke umu Uziel; Aminadab, bù onye-isi, na umu-nne-ya, ọgu ndikom ise na iri na abua. 11 Devid we kpọ Zedok, kpọ kwa Abaiata, bù ndi-nchu-aja, kpọ kwa ndi Livai, bù Uriel, na Asaia, na Joel, na Shemaia, na Eliel, na Aminadab, 12 si ha, Unu onwe-unu bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna ndi Livai: donu onwe-unu nsọ, unu onwe-unu na umu-nne-unu, ka unu we bugota ibe Jehova, bù Chineke Israel, rue ebe m'doziri nye ya. 13 N'ihi na ọ bugh unu onwe-unu bürü ya na mbu, n'ihi ya ka Jehova, bù Chineke-ayi, tiwaputara megide ayi, n'ihi na ayi achogh Ya dika ikpè-Ya si di. 14 Ndi-nchu-aja na ndi Livai we do onwe-ha nsọ ibugota ibe Jehova, bù Chineke Israel. 15 Umu ndi Livai we were nkpa-n'aka-ya abua bürü ibe Chineke n'ubu-ha n'elu ha, dika Moses nyere iwu, dika okwu Jehova si di. 16 Devid we si ndi-isi ndi Livai ka ha me umu-nne-ha, bù ndi-qbù-abù, ka ha guzo chiri ihe abù, bù une, na ubo-akwara, na ajà, nême ka anu udà-ha, iweli olu n'elu n'ihi ọnù. 17 Ndi Livai we guzo Himan nwa Joel; na site n'umu-nne-ya, Esaf nwa Berckaia; na site n'umu Merari, bù umu-nne-ha, Itan nwa Kushaia; 18 tiye-kwa-ra ha umu-nne-ha, bù ndi nke usoro nke-abua, Zckaraia, na Ben, na Jaaziel, na Shemiramot, na Jehiel, na Uni, na Elaiab, na Benaia, na Maaseia, na Matitaia, na Elifelehu, na Mikneia, na Obed-edom, na Jeiel, bù ndi-qn-uzo-ama. 19 Na ndi-qbù-abù, bù Himan, na Esaf, na Itan, chiri ajà ọla ime ka anu udà-ha; 20 na Zekaraia, na Aziel, na Shemiramot, na Jehiel, na Uni, na Elaiab, na Maaseia, na Benaia, chiri une nke dabàra n'olu umu-abogho; 21 na Matitaia, na Elifelehu, na Mikneia, na Obed-edom, na Jeiel, na Azazaia, chiri ubo-akwara nke dabàra

n'octave, ibu ndi-isi nke ndi-abù. 22 Ma Kenania, bù onye-isi ndi Livai, bu isi n'ibù ibu ahu: ọ dọrọ aka na nti n'ibù ibu ahu, n'ihi na onye nwere nghọta ka ọ bu. 23 Berckaia na Elkena bu ndi-qn-uzo-ama diri ibe ahu. 24 Shebania, na Josafat, na Netanel, na Amasai, na Zekaraia, na Benaia, na Elieza, bù ndi-nchu-aja, nafu opi n'iru ibe Chineke: Obed-edom na Jehia bu ndi - qn - uzo - ama diri ibe ahu. 25 Devid, na ndi-okenye Israel, na ndi-isi usu nnu ndikom abua na ọgu iri, we nēje iwere onù si n'ulo Obed-edom bugota ibe ọbuba-ndu Jehova: 26 o rue, mbe Chineke yere ndi Livai ndi nēbu ibe ọbuba-ndu Jehova aka, na ha churu oke-ehi asa na ebulu asa n'ajà. 27 Ewere kwa uwe-nwuda nke ezi akwà ọcha ke Devid ekike, ya na ndi Livai nile ndi nēbu ibe ahu, na ndi-qbù-abù, na Kenania, bù onye-isi n'ibù ibu ahu tiyere ndi-qbù-abù: ephod akwà ọcha di kwa n'aru Devid. 28 Israel nile we were iti-nkpu, were kwa olu opi-ike, chiri kwa opi, na ajà, nēbugota ibe ọbuba-ndu Jehova, nēwere une na ubo-akwara me ka anu udà-ha. 29 O rue, mbe ibe ọbuba-ndu Jehova biaruru obodo Devid, na Maikal nwa-nwayi Sol lepuruanya na window, hu eze, bù Dcvid, ka ọ nāwuli, nēgwu kwa egwù; 16 ọ we ledya anya n'obi-ya. 1 Ha we bubata ibe Chineke, guzo ya n'etiti ulo-ikwù nke Devid mara nye ya: ha we weta nso ajà-nsure-oku na ajà-udo n'iru Chineke. 2 Devid we sureble ajà-nsure-oku ahu na ajà-udo nile, gozie ndi Israel n'aha Jehova. 3 Ọ we kesara madu ọ bula n'Israel, ma nwoke ma nwayi, madu ọ bula, otù obe achicha, na otù ọkpurukpu anu, na otù mbadamba nkpuru-vine amiri ami. 4 Ọ we tiye ufodu nime ndi Livai n'iru ibe Jehova, bù ndi nēje ozi, ọbuna íme ka echeta na ikle na ito Jehova, bù Chineke Israel: 5 ha bu: Esaf, bù onye-isi, na Zekaraia, bù onye nke-abua ya, na Jeiel, na Shemiramot, na Jehiel, na Matitaia, na Elaiab, na Benaia, na Obed-edom, na Jeiel, chiri unc na ubo-akwara; Esaf nēwene kwa ajà me ka anu udà-ha; 6 Benaia na Jahziel, bù ndi-nchu-aja, nāchiri kwa opì mbe nile, n'iru ibe ọbuba-ndu Chineke.

7 Mbe ahu, n'ubochi ahu, Devid buru uzø nye iwu ikele Jehova, site n'aka Esaf na umu-nne-ya.
 8 Kelenu Jehova, kpokwu aha-Ya;
 Menu ka amara omume-Ya nile
 n'etiti ndi nile n'uwa.
 9 Bukuenu Ya abu, bukuenu Ya abu
 qma;
 Tugharinu uche n'oké olu-Ya nile.
 10 Netonu onwe-unu n'aha nsø Ya:
 Ka obi ndi nāchø Jehova nūria.
 11 Nāchønu Jehova na ike-Ya;
 Chønu iru-Ya mbe nile.
 12 Chetanu oké olu-Ya nile nke Q
 luworo;
 Ihe-ebube-Ya nile, na ikpé nile nke
 qnú-Ya;
 13 Unu nkpuru Israel, bú orù-Ya,
 Umu Jekob, ndi-Ya aròputara.
 14 Ya onwe-ya bu Jehova, bú Chineke-
 ayi:
 N'uwa nile ka ikpé-Ya nile di.
 15 Chetanu qbuba-ndu-Ya rue mbe
 ebigh ebi,
 Okwu Q nyere nnù qbo abua na qgu
 iri n'iwu;
 16 Qbuba-ndu nke Ya na Abraham
 bara,
 Na iyi-Ya Q nūru Aisak;
 17 Q we me ka o guzoro Jekob ibu
 ukpuru,
 Ka o guzoro Israel ibu qbuba-ndu
 ebigh-ebi:
 18 Si, Gi ka M'gènye ala Kenean,
 Bú ala-nketa-unu ejí udø túa:
 19 Mbe unu bu ndikom ole-na-ole;
 E, nání madu ole-na-ole, na ndi-
 qbia nime ya;
 20 Ha we nējeghari si n'otù mba jerue
 mba qzø,
 Si n'otù ala-eze jerue ndi qzø.
 21 Q kwegh ka nwoke q bula mebue
 ha;
 Q we bara ndi-eze nba n'ihi ha;
 22 Si, Unu emetula ndim etere manu
 aka,
 Unu emejo-kwa-la ndi-amumam.
 23 Bukuenu Jehova abu, unu uwa nile;
 Nēzisanu ozi nzoputa-Ya site n'otù
 ubochi rue ubochi qzø.
 24 Kòsanu akukø nsopuru-Ya n'etiti
 mba nile,
 Akukø oké olu-Ya nile n'etiti ndi
 nile di iche iche.

25 N'ihi na Jehova di uku, buru kwa
 onye anēto nke-uku:
 Onye anātu egwu Ya ka Q bu kwa
 n'elu chi nile.
 26 N'ihi na chi nile nke ndi nile di iche
 iche bu ihe-efu:
 Ma Jehova mere elu-igwe.
 27 Ebube na ima-nma di n'iru Ya:
 Ike na qnú di n'ebe-Ya.
 28 Nyenu Jehova, unu aburu nke ndi
 nile di iche iche,
 Nyenu Jehova nsopuru na ike.
 29 Nyenu Jehova nsopuru aha-Ya:
 Butenu onyinye-inata-iru-qma, bia
 n'iru Ya:
 Kpønu isi ala nye Jehova n'ima-nma
 nke idì-nsø.
 30 Ka o nēbu unu n̄bu site n'iru Ya,
 unu elu-uwa nile:
 Qzø, elu-uwa dum madu bi nēguzosi
 ike, adigh-ewezuga ya n'qñodu-ya.
 31 Ka elu-igwe nūria, ka uwa teghari
 kwa egwú qnú;
 Ka ha si kwa n'etiti mba nile, Jehova
 bu eze.
 32 Ka oké osimiri biøø, ya na újú-ya;
 Ka obi tø qhia utø, ya na ihe nile nke
 di nime ya;
 33 Mbe ahu osisi nile nke oké qhia gëti
 nkpu qnú n'iru Jehova,
 N'ihi na Q biawo ikpe uwa ikpe.
 34 Kelenu Jehova; n'ihi na Q di nma:
 N'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-
 Ya di.
 35 Si-kwa-nu, Zoputa ayi, Chineke
 nzoputa-ayi,
 Chikøta kwa ayi, naputa ayi n'aka
 mba nile,
 Ikle aha nsø Gi,
 Na inya isi n'otuto-Gi.
 36 Onye agoziri agozi ka Jehova, bú
 Chineke nke Israel, bu,
 Site na mbe ebigh-ebi we rue mbe
 ebigh-ebi.
 Ndi Israel nile we si, Amen, ha we to
 Jehova.
 37 Q we rapu n'ebé ahu, n'iru ibe
 qbuba-ndu Jehova, Esaf na umu-nne-
 ya, ije ozi n'iru ibe ahu mbe nile, dika
 ihe ubochi n'ubochi-ya si di: 38 na
 Obed-edom na umu-nne-ha, qgu
 ndikom atø na asatø; na Obed-edom
 nwa Jedutun, na Hosa, ibu ndi-qnú-
 uzø-ama: 39 na Zedok, bú onye-nchua-
 jaja, na umu-nne-ya, bú ndi-nchua-ja,

n'iru ebe-obibi Jehova n'ebe di elu nke di na Gibeon, 40 isurere Jehova ajansure-oku n'elu ebe-ichu-aja nke ajansure-oku mbe nile n'ututu na n'anyasi, Ọbuná dika ihe nile si di nke edeworo n'iwu Jehova, nke O nyere Israel n'iwu; 41 ha na Himan na Jedutun, na ndi fôduru nime ndi arôputara arôputa, ndi akporo n'aha n'aha, ikele Jehova, n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di; 42 ha na Himan na Jedutun, ndi chiri opi na ája inye ndi nême ka anu udà-ha, chiri kwa ihe abù Chineke: na umu Jedutun, ino n'ónu-uzo-ama. 43 Ndi Israel nile we la, nwoke o bula n'ulo-ya: Devid we lata igozı ulo-ya.

17 1 O rue, mbe Devid biri n'ulo-ya, na Devid siri Netan, bú onye-amuma, Le, mu onwem nêbi n'ulo cedar, ma ibe Ọbuba-ndu Jehova nêbi n'okpuru ákwá-nkwuba. 2 Netan we si Devid, Ihe nile nke di n'obi-gi, me ya; n'ihi na Chineke noyere gi. 3 O rue, n'abali ahu, na okwu Chineke ruru Netan nti, si, 4 Je, si Devid, bú orùm, Otú a ka Jehova siri, Gi onwe-gi agagh-ewurum ulo ibu ebe M'gëbi: 5 n'ihi na ebighm n'ulo site n'ubochi M'mere ka Israel rigota, rue ta; kama esin n'otù ulo-ikwù ba n'ulo-ikwù ozø, si kwa n'otù ebe-obibi ba n'ebe-obibi ozø. 6 N'ebe nile nke M'néjeghari n'etiti Israel nile, ò di okwu M'gwara otù nime ndi-ikpe Israel, nke M'nyere iwu izù ndim, si, N'ihi gini ka unu nêwurughm ulo cedar? 7 Ma ubu a otù a ka i gäsi orùm, bú Devid, Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Mu onwem siri n'ebe-itani anu-ulo, si kwa n'ebe i nêso igwè ewu na aturu, kuru gi, ka i buru onye-ndú ndim, bú Israel: 8 M'we noyere gi n'ebe o bula i jere, ebipu-kwa-ram ndi-iro-gi nile n'iru gi; M'gême-kwa-ra gi aha, dika aha ndi uku ndi no n'uwa. 9 M'gado-kwa-ra ndim, bú Israel, otù ebe, ku kwa ha dika osisi, ka ha we biri n'ónodu-ha, ghara ima jijiji ozø; umu ajo omume agagh-eme kwa ha ozø ka ha náká nká ngwa ngwa, dika na mbu, 10 na dika site n'ubochi mbe M'nyere ndi-ikpe iwu ibu ndi-isi ndim, bú Israel: emewokwam ka ndi-iro-gi nile ruru ala. Anamegosi kwa gi na Jehova gëwuru gi ulo. 11 O gérü kwa, mbe ubochi-gi zuru ijeso nna-gi-ha,

na M'gême ka o bilie, bú nkpuru-gi nke gânochi gi, onye gësite n'urnu-gi ndikom; M'gême kwa ka ala-eze-ya guzosie ike. 12 Onye ahu gëwurum ulo, M'gême kwa ka oche-eze-ya guzosie ike rue mbe ebigh-ebi. 13 Mu cnwem gâburu ya nna, ya onwe-ya gâbu-kwa-ram nwa: M'gagh-evezuga kwa eberem n'ebe o no, dika M'wezugara ya n'ebe o no, bú onye buru gi uzø: 14 ma M'gême ka o nêguzo n'ulom na n'ala-ezem rue mbe ebigh-ebi: agême kwa ka oche-eze-ya buru ihe guzosiri ike rue mbe ebigh-ebi. 15 Dika okwu ndia nile si di, na dika ohù a nile si di, otú a ka Netan gwara Devid okwu.

16 Devid, bú eze, we ba, nödu ala n'iru Jehova; o si, Onye ka m'bu, Jehova, bú Chineke, gini kwa ka ulom bu, na I mewo ka m'biarue na mbe a? 17 Ma nka bu ihe ntà n'anya-gi, Chineke; I we kwue okwu bayere ulo orù-Gi rue mbe di anya, I huwokwam dika Ọnqđu nke madu no n'elu si di, Jehova, bú Chineke. 18 Gini ka Devid gägwa kwa Gi ozø bayere nsopuru orù-Gi? n'ihi na Gi onwe-gi mara orù-Gi. 19 Jehova, n'ihi orù-Gi, na dika obi-Gi si di, ka I meworo ihe-idi-uku a nile, ime ka amara ihe uku ndia nile. 20 Jehova, o digh onye di ka Gi, o digh kwa Chineke ma-qbugh Gi, dika ihe nile si di nke ayi nuworo na nti-ayi. 21 Ma óle mba di ka ndi-Gi, bú Israel, nke bu otù mba nke nêguzo iche n'uwa, nke Chineke jere i  putara Onwe-ya ibu otù ndi, imere Onwe-gi aha site n'ihe-idi-uku na ihe di egwu, ichupu mba di iche iche n'iru ndi-Gi, ndi I siri n'Ijipt   puta? 22 I we doro Onwe-gi ndi-Gi, bú Israel, ibu otù ndi rue mbe ebigh-ebi; Gi onwe-gi, Jehova, we ghôrø ha Chineke. 23 Ma ubu a, Jehova, okwu ahu nke I kwuworo bayere orù-Gi, baye-kwa-ra ulo-ya, ka eme ya ka o guzosie ike rue mbe ebigh-ebi, Gi me kwa dika I kwuworo. 24 Ka eme kwa ka o buru ihe kwesiri ntukwasi-obi, ka aha-Gi di kwa uku rue nibe ebigh-ebi, si, Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke Israel, bu Chineke Israel nwere: agême kwa ka ulo Devid, bú orù-Gi, guzosie ike n'iru Gi. 25 N'ihi na Gi onwe-gi, Chinekem, ekpughewo nti orù-Gi, si na I gëwuru ya ulo: n'ihi

nka orù-Gi nwetara obi-ike ikpe ekpere n'iru Gi. 26 Ma ubu a, Jehova, Gi onwe-gi bu Chineke onwe-ya, I gwawo kwa orù-Gi ezi ihe a: 27 ma ubu a I kwerewo igozi ulo orù-Gi, ka o we dirue mbe ebigh-ebi n'iru Gi: n'ihi na Gi onwe-gi, Jehova, agoziwo, o we buru ihe agoziri agozi rue mbe ebigh-ebi.

18 1 O rue, mbe nka gasiri, na Devid tiburu ndi Filistia, me kwa ka ha ruru ala, o we nara n'aka ndi Filistia Gat na umu-obodo-ya. 2 O tibu-kwa-ra Moab; Moab we ghoro Devid ndi-orù, nēbute onyinye-inata-iru-qma. 3 Devid tibu-kwa-ra Hedareza, bù eze Zoba, rue Hemat, mbe o nēje ime ka ike-ya guzo n'akuku osimiri Yufretis. 4 Devid we napu n'aka-ya nnù ubo-ala abua na ogu iri, na nnù ndi-inyinya iri-na-asa na ogu iri, na orù nnù ndikom uzø abua na nnù iri, bù ndi ji ukwu eje: Devid bipu-kwara nkwonkwo-ukwu inyinya ubo-ala nile, ma o kwere ka ogu inyinya ubo-ala ise fôdu n'etiti ha. 5 Siria Damaskos we bia iyere Hedareza, bù eze Zoba, aka, Devid we tibue n'etiti ndi Siria orù nnù ndikom uzø abua na nnù iri-na-ise. 6 Devid we tiye ebe-nguzo-ndi-agha nime Siria Damaskos; Siria we ghoro Devid ndi-orù, nēbute onyinye-inata-iru-qma. Jehova we nāzoputa Devid ebe o bula o jere. 7 Devid we chiri ota ola-edo nke dikwasiri ndi-orù Hedareza, chita ha na Jerusalem. 8 Devid we si na Tibhat, si kwa na Kun, bù obodo Hedareza, chiri otutu ola nke-uku, nke Solomon ji me oké osimiri ola ahu, na ogidi nile, na ihe ola nile. 9 Tou, bù eze Hemat, we nu na Devid etibuwo usu-ndi-agha nile nke Hedareza, bù eze Zoba; 10 o we zie Hadoram nwa-ya jekuru eze, bù Devid, iju ya ajuju bayere udo-ya, na igozi ya, n'ihi na o busoworo Hedareza agha, we tibue ya; n'ihi na nwoke nke nēbuso Tou agha nke-uku ka Hedareza bu; ihe nile nke ola-edo na nke ola-ocha na nke ola di kwa n'aka Hadoram. 11 Ihe ndia ka eze, bù Devid, do-kwa-ra nso nye Jehova, tiyere ola-ocha na ola-edo ahu nke o butere site na mba nile; site n'Edom, site kwa na Moab, site kwa n'umu Amon, site kwa na ndi Filistia, site kwa n'Amalek. 12 Abishai nwa Zeruaia tibu - kwa - ra Edom nime

Ndagwurugwu Nnú. orù nnù ndikom uzø abua na nnù ise. 13 O we tiye ebe-nguzo-ndi-agha n'Edom; Edom nile we ghoro Devid ndi-orù. Jehova we nāzoputa Devid ebe o bula o jere.

14 Devid we buru eze Israel nile; o we nēmere ndi-ya nile ihe ekpere n'ikpe na ezi omume. 15 Joab nwa Zeruaia bu onye-isi usu-ndi-agha; Jehoshafat nwa Ahailud bu onye-ncheta. 16 Zedok nwa Ahaitub, na Abimelek nwa Abaiata, bu ndi-nchu-aja; Shavsha bu ode-akwukwo; 17 Benaia nwa Jehoiada bu onye-isi ndi Keret na ndi Pelet; umu-ndikom Devid bu ndi-isi n'aka eze.

19 1 O rue, mbe ihe a gasiri, na Nehash, bù eze umu Amon, nwuru, nwa-ya we buru eze n'qonodu ya. 2 Devid we si, M'gēmere Hanun nwa Nehash ebere, n'ihi na nna-ya merem ebere. Devid we ziga ndi-ozu ikasi ya obi bayere nna-ya. Ndi-orù Devid we ba n'ala umu Amon jekuru Hanun, ikasi ya obi. 3 Ma ndi-isi umu Amon siri Hanun, Devid, o nāsopuru nna-gi n'anya-gi, na o ziteworo gi ndi-nkasi-obi? o bugh ileputa ala-ayi, na ikwatu ya, na iledo ya, ka ndi-orù-ya biakutere gi? 4 Hanun we were ndi-orù Devid, kopu ha afu-qnu, bipu kwa uwe-nwuda-ha n'etiti, rue otule-ha, we zilaga ha. 5 Ewe je gosi Devid ihe bayere ndikom ahu. O we ziga izute ha; n'ihi na ihere nēne ndikom ahu nke-uku. Eze we si, Nodunu na Jeriko rue mbe afu-qnu-unu tolitere, mbe ahu ka unu galata. 6 Umu Amon we hu na ha emewo onwe-ha ka ha nēsi Devid isi ojo, Hanun na umu Amon we ziga nnù talent ola-ocha abua na ogu iri igotara onwe-ha ubo-ala na ndi-inyinya site na Mesopotemia, site kwa na Siria Meaka, site kwa na Zoba. 7 Ha we gotara onwe-ha orù nnù ubo-ala uzø anq, na eze Meaka na ndi-ya; ha we bia ma ulo-ikwū-ha n'iru Medeba. Umu Amon si-kwa-ra n'obodo nile ha chikota onwe-ha, bia ibu agha. 8 Devid we nu ya, ziga Joab, na usu-ndi-agha nile, bù ndi-dike. 9 Umu Amon we puta, do agha n'usoro n'qnu-uzø obodo: ma ndi-eze ndi biara nqoro onwe-ha n'ohia. 10 Joab we hu na iru agha ahu di megide ya iru na azu, o we rōputa ufodu n'etiti ndi Israel nile arōputara

aroputa, do ha n'usoro izute Siria. 11 O tiye ndi Israel foduru n'aka Abishai, bù nwa-nne-ya, ha we do onwe-ha n'usoro izute umu Amon. 12 O si, O buru na Siria akariam ike, i gâbukwa-ram onye-nzoputa: ma o buru na umu Amon akaria gi ike, m'gâzoputa kwa gi. 13 Di ike, ka ayi me kwa onwe-ayi ndi di ike n'ihi ndi-ayi, na n'ihi obodo nile nke Chineke-ayi: Jehova me kwa ihe di nma n'anya-Ya. 14 Joab na ndi soro ya we biarue nso n'iru ndi Siria ibu agha; ha we Ọalaga n'iru ya. 15 Umu Amon we hu na Siria abalagawo, ha onwe-ha we Ọalaga kwa n'iru Abishai nwa-nne-ya, ba n'obedo. Joab we biarue Jerusalem. 16 Siria we hu na etiburu ha n'iru Israel, ha we ziga ndi-ozi, me ka Siria ndi nq n'ofe Osimiri puta, Shofak onye-isi usu-ndi-agha Hedareza je-kwa-ra n'iru ha. 17 Ewe gosi Devid; o we chikota Israel nile, gabiga Jodan, biakute ha, do agaha n'usoro megide ha. Devid we do ndi-ya n'usoro izute Siria, ha we buso ya agha. 18 Siria we Ọalaga n'iru Israel; Devid we Ọue n'etiti ndi Siria ndikom nke nnù ubo-ala iri-na-asa na Ọgu iri, na orù nnù ndikom uzq ise, bù ndi ji ukwu eje, o me-kwa-ra ka Shofak, bù onye - isi usu - ndi - agha - ha, nwua. 19 Ndi-orù Hedareza we hu na etiburu ha n'iru Israel, ha we me ka ha onwe-ha na Devid di n'udo, we fè ya Ọfufè: Siria ekwegh kwa izoputa umu Amon Ọzq.

20 1 O rue, na mbe Ọbuha aro, na mbe ndi-eze nápu ibu agha, na Joab dupuru ndi-dinkpà nke usu-ndi-agha, bibie ala umu Amon, bia, nochigide Raba n'agha. Ma Devid nánodu na Jerusalem. Joab we tibue Raba, kwada kwa ya. 2 Devid we kpupu okpu-eze nke eze-ha n'isi-ya, we hu na o ruru otù talent Ọla-edo n'otutù, nkume di oké Ọnu-ahia di kwa nime ya; o we di n'isi Devid: o weputakwa-ra ihe-nkwata obodo ahu, nke riri nne nke-uku. 3 O me-kwa-ra ka ndi nq nime ya puta, o do ha n'okpuru nima-nkwø, na n'okpuru igwè nèbi ihe, na n'okpuru anyu-ike. Otù a ka Devid nème kwa obodo nile nke umu Amon Devid na ndi Israel nile we lata na Jerusalem.

4 O rue, mbe ihe a gasiri, na agha

biliri na Gezea nke ebusoro ndi Filistia: mbe ahu Sibekai onye Husha tiburu Sipai, nke sitere n'umu Rafa: ewe me ka ha ruru ala. 5 Agha we di Ọzq ebusoro ndi Filistia; Elhanan nwa Jaia we tibue Lahmi, bù nwa-nne Gôlaiat onye Gat, onye osisi ube-ya di ka oké ökpòrò di aró nke Ọkpa-ákwa ji akpa ákwà. 6 Agha we di Ọzq na Gat, ma otù nwoke toro ogologo nq n'ebe ahu, nkpsi aka-ya abua di isi isi, nkpsi ukwu-ya abua di kwa isi isi, ha nile di orù na anq; ma amu-kwa-ra onye ahu nye Rafa. 7 O ta Israel uta, Jonatan nwa Shimea, bù nwa-nne Devid, we tibue ya. 8 Ndia ka amuru nye Rafa nime Gat; ha we da site n'aka Devid, na site n'aka ndi-orù-ya.

21 1 Setan we guzo imegide Israel, o we kpalie Devid iguta Israel. 2 Devid we si Joab, si kwa ndi-isi ndi Israel, Jenu, gua Israel Ọnu site na Biasheba we rue Dan; wetaranum Ọnu-ogugu-ha ka m'we mara ya. 3 Joab we si, Ka Jehova tukwasiri ndi-Ya, ka ibauba ha bara ra, otù onye Ọgu ise otù onye Ọgu ise: onye-nwem, bù eze, ha abugh ndi-orù onye-nwem nwere, ha nile? n'ihi gini ka onye-nwem náchö ihe a? n'ihi gini ka o gâghorø Israel ihe-ikpe-omuma? 4 Ma okwu eze di ike n'ebe Joab nq. Joab we pua, jegharia n'Israel nile, biarue Jerusalem. 5 Joab we nye Devid Ọnu-ogugu nke ngukota o gukotara ndi Israel. Israel nile we di orù nnù ndikom Ọgu uzq isi na uzq iri-na-asa na nnù iri, ndi námiputa mma-agha: Juda di kwa orù nnù ndikom Ọgu uzq abua na uzq iri-na-asato na nnù iri-na-ise, ndi námiputa mma-agha. 6 Ma o gukotagh Livai na Benjamin n'etiti ha: n'ihi na okwu eze bu ihe-árù n'anya Joab. 7 O we iq njo n'anya Chineke bayere okwu a, O we tibue Israel. 8 Devid we si Chineke, Emehiewom nke-uku n'ihe a m'meworo: ma ubu a, biko, me ka ajo omume orù-Gi gabiga; n'ihi na emewom ihe-nzuzu nke-uku. 9 Jehova we gwa Gad, bù onye-Ọhu-uzq nke Devid, okwu, si, 10 Je gwa Devid okwu, si, Otù a ka Jehova siri, Ihe ato ka Mu onwem nèche n'iru gi; Ọputara onwe-gi otù nime ha, ka M'we me gi ya. 11 Gad we biakute Devid, si ya, Otù a ka

Jehova siri, Nara n'onwe-gi otu n'ihe ndia; 12 ma o bu oké unwu arø atø; ma-øbu ka ekpochapu gi qnwa atø n'iru ndi nãkpabu gi, qbuná mma-agha ndi-iro-gi nérü gi aru; ma-øbu mma-agha Jehova ubochi atø, bù ajo qria nçfe efe n'ala, mq-ozi nke Jehova nãbibí kwa n'ékè-ala nile nke Israel. Ma ubu a le okwu m'gëwçghachiri Onye nãzitem. 13 Devid we si Gad, Anqom na nkpa nke-uku: biko ka m'dabà n'aka Jehova; n'ihi na obi-ebere-Ya bara uba nke-uku: ma ka m'ghara idabà n'aka madu. 14 Jehova we tiye ajo qria nçfe efe n'aru Israel: orú nnù ndikom uzø asatø na nnù iri-na-isé we dapu n'Israel. 15 Chineke we ziga mq-ozi na Jerusalem ibibi ya: ma inbe o gaje ibibi, Jehova huru, we chiegharia n'ihe qjø aliu, we si mq-ozi ahu nke nãbibí, O zuwo; ubu a ra aka-gi. Ma mq-ozi nke Jehova nãguzo n'akuku ebe-nzocha-øka nkc Qnan onye Jebus. 16 Devid we welie anya-ya, hu mq-ozi nke Jehova, ka o nãguzo n'etiti ala na clu-igwe, ya na mma-agha-ya amiputara amiputa n'aka-ya, nke esetiri n'elu Jerusalem. Devid na ndi-okenye we kpuru ákwà-nkpe da kpuchie iru-ha n'ala. 17 Devid we si Chineke, O bugh mu onwem siri ka aguta ndi Israel? qbuná mu onwem ka o bu, bù onye mehieworo, me kwa ihe qjø nke-uku; ma igwe aturu ndia, gini ka ha mere? biko, Jehova, bù Chinekem, ka aka-Gi digidem, digide kwa ulo nnam; ma ka o ghara idigide ndi-Gi, ka etic ha ihe-otiti. 18 Mq-ozi nke Jehova we si Gad ka o si Devid ka Devid rigo, me ka ebe-ichu-aja guzoro Jehova n'ebe-nzocha-øka nke Qnan onye Jebus. 19 Devid we rigo n'okwu Gad nkc o kwuru n'aha Jehova. 20 Qnan we chigharia, hu mq-ozi ahu; umu-ya ndikom anø ndi ya na ha nø we nêzo onwe-ha. Ma Qnan nãzocha øka wheat. 21 Devid we biakute Qnan, Qnan we legide anya, hu Devid, si n'ebe-nzocha-øka-ya puta, kpo isi ala nyc Devid, kpuchie iru-ya n'ala. 22 Devid we si Qnan, Nyem ebe a, bù ebe-nzocha-øka nka, ka m'we wuere Jehova ebe-ichu-aja nime ya: n'ego zuru ezu o ruru ka i gënnyem ya: ka cwe bëchie ihe-otiti a n'ebe ndi Israel nø. 23 Qnan we si Devid, Were ya n'onwe-gi, ka onye-nwem, bù eze,

me kwa ihe di nma n'anya-ya: le, enyewom gi ehi iji chu aja-nsure-øku, na ihe nzocha-øka ka ha buru nkù, na øka wheat ka o buru onyinye-inata-iru-øma; ihe nile ka m'nyeworo. 24 Eze, bù Devid, we si Qnan, É-è; kama aghaghm izuru ya n'ego zuru ezu o ruru: n'ihi na m'gagh-ewere ihe i nwere ichuru Jehova aja, m'gagh-esure kwa ajá-nsure-øku nke m'nctiyegh ego o bula. 25 Devid we nyc Qnan nnù shekel qla-cdo na qgu iri n'otütü iji zuru ebe ahu. 26 Devid we wuere Jehova ebe-ichu-aja n'ebe ahu, sure ajá-nsure-øku na ajá-udo, kpokue Jehova; O we were øku si n'clu-igwe za ya n'elu ebe-ichu-aja nke ajá-nsure-øku. 27 Jehova we gwa mq-ozi ahu; o we mighachi mma-agha-ya n'qbo-ya.

28 Na mbe ahu, mbe Devid huru na Jehova zara ya n'ebe-nzocha-øka nke Qnan onye Jebus, o we chua aja n'ebe ahu. 29 Ma ebe-obibi Jehova, nkc Moses mere n'ozara, na ebe-ichu-aja nke ajá-nsure-øku, di n'ebe di elu nime Gibeon na mbe ahu. 30 Ma Devid apugh ije n'iru ya iju Chineke ase: n'ihi na o turu egwu nke-uku n'ihi mma-agha 22 mq-ozi nke Jehova. 1 Devid we si, Nka bu ulo Jehova, bù Chineke, nka bu-kwa-ra Israel ebe-ichu-aja nke ajá-nsure-øku.

2 Devid we si ka achikøta ndi-øbia ndi nø n'ala Israel; o we guzo tdi náwa nkume iwa nkume awaputara awaputa iwu ulo Chineke. 3 Devid dozi-kwa-ra igwe riri nne ikpuru ibo qnu-uzø-ama nile ntù, na ikpu ihe-njikøta nile; na qla riri nne nke anatagh atù; 4 na osisi cedar nádigh qnu-qgugu: n'ihi na ndi Zaidon na ndi Taia butcre osisi cedar riri nne nyc Devid. 5 Devid we si, Solomon nwam bu nwata di kwa nrø, ma ulo ahu agéwuru Jehova, aghagh imé ya ka o di uku kachasi ulo nile, ibu aha na ibu ihe mara nma diri ala nile: biko, ka m'doziere ya. Devid we dozie ri nne tutu o nwua.

6 O wc kpo Solomon, bù nwa-ya, nyc ya iwu iwuru Jehova, bù Chineke Israel, ulo. 7 Devid we si Solomon nwa-ya, Mu onwem, o di n'obim iwuru aha Jehova, bù Chinekem, ulo. 8 Okwu Jehova we ruem nti, si, I wusiwo qbara ri nnc, i buwo kwa agba uku di iche iche: i gagh-ewuru ahám ulo, n'ihi na i

wusiwo ọtutu ọbara n'uwa n'irum: 9 le, agāmuru gi nwa-nwoke, onye ahu gābu nwoke izu-ike; M'gēme kwa ka o zuru ike pua n'aka ndi-iro-ya nile buruburu: n'ihi na Solomon ka aha-ya gābu, M'gēnye kwa Israel udo na idī-jū n'ubochi-ya: 10 onye ahu gēwuru aham ulo; ya onwe-ya gāburum nwa, Mu onwem gābu-kwa-ra ya nna; M'gēme kwa ka oche-eze nke ala-eze-ya guzosie ike n'elu Israel rue mbe ebigh-ebi. 11 Ubu a, nwam, ka Jehova nøyere gi; gi nwe kwa uche, wue ulo Jehova, bú Chineke-gi, dika O kwuworo bayere gi. 12 Nání Jehova nye gi ezi uche na nghøta, nye gi iwu bayere Israel; ọbuná idebe iwu Jehova, bú Chineke-gi. 13 Mbe ahu ka i gēnwe uche, ọ buru na i lezie anya ime ukpuru nile na ikpé nile nke Jehova nyere Moses n'iwu bayere Israel: di ike, nwe kwa ume; atula egwu, atu-kwa-la ujø. 14 Ma, le, na nwedam edoziworom ulo Jehova ọla-edo orú nnù talent uzø iri-na-abua na nnù iri, na ọla-Ọcha orú nnù talent ọgu uzø isi na uzø ise; ma ọla na ígwè enwegh ọtütü; n'ihi na o riri nne: edoziokwam osisi na nkume; i gātukwasi kwa ha ihe. 15 Ndi nēje ozi ri-kwa-ra nne n'aka-gi, ndi nāwa nkume na osisi na ndi-Ọkà nkume na osisi, na ndi nile mara ihe n'ije-ozi ọ bula; 16 ọla-edo, na ọla-Ọcha, na ọla, na ígwè, enwegh Ọnu-ogugu; bilie, lua Ọlu, ka Jehova nøyere kwa gi. 17 Devid we nye ndi-isi nile nke Israel iwu iyere Solomon nwa-ya aka, si, 18 Jehova, bú Chineke-unu, Ọ nøyegh unu? Ọ megh kwa ka unu zuru ike buruburu? n'ihi na Ọ nyewo n'akam ndi bi n'ala; ebudawo kwa ala n'iru Jehova, na n'iru ndi-Ya. 19 Ubu a werenu obi-unu na nkpuru-obi-unu nye ichø Jehova, bú Chineke-unu; bili-kwa-nu, wue ebe nsø Jehova, bú Chineke, ibubata ihe Ọhubandu Jehova, na ihe nsø nile nke Chineke, n'ulo nke anēwuru aha Jehova.

23 1 Ma Devid ghørø agadi, ubochi ndu-ya ju-kwa-ra ya afø, ọ we ihe Solomon, bú nwa-ya, eze Israel. 2 Ọ we chikøta ndi-isi nile nke Israel, ha na ndi-nchü-aja na ndi Livai. 3 Ewe gua ndi Livai Ọnu site n'onye Ọbara orú arø na iri we gaba n'iru: Ọnu-ogugu-ha, onye na isi-ya onye na isi-ya, ndikom di ike, di

orú nnù uzø anø na nnù iri-na-ise. 4 Nime ndia ndi Ọlu-ha bu ichi achi n'ije-ozi ulo Jehova di orú nnù uzø atø; nnù ndikom iri-na-ise bu ndi-odozi-okwu na ndi-ikpe: 5 nnù ndikom iri bu ndi-Ọnu-uzø; nnù ndikom iri nēto Jehova n'ihe m'mere iji to Ya, ka Devid kwuru. 6 Devid we kè ha n'òkè, n'òkè, dika umu Livai si di; bú Giashon na Kohat, na Merari. 7 Nke ndi Giashon; Ladan na Shimai. 8 Umu-ndikom Ladan; onye-isi bu Jehiel, na Zitam, na Joel, atø. 9 Umu-ndikom Shimai; Shelomot, na Haziel, na Haran, atø. Ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna umu Ladan. 10 Umu-ndikom Shimai kwa; Jahat, na Zina, na Jeush, na Beria. Anø ndia bu umu Shimai. 11 Jahat bu onye-isi, Ziza bu kwa nke-abua: ma Jeush na Beria enwegh ọtutu umu-ndikom; ha we ghø otù ulo nna site n'igukøta ha n'otù. 12 Umu-ndikom Kohat; Amram, na Izha, na Hebron, na Uziel, anø. 13 Umu-ndikom Amram; Eron na Moses: ewe kewapu Eron, ido ya nsø ibu onye nsø kachasi ndi nsø nile, ya onwe-ya na umu-ya ndikom, rue mbe ebigh-ebi, isure ihe-nsure-Ọku nēsi isi utø n'iru Jehova, ijere Ya ozi, na igozi n'aha-Ya, rue mbe ebigh-ebi. 14 Ma Moses, bú onye nke Chineke ahu, anākpø umu-ya ndikom aha n'etiti ebo Livai. 15 Umu-ndikom Moses; Giashom, na Elieza. 16 Umu-ndikom Giashom; Shebuel, bú onye-isi. 17 Umu-ndikom Elieza bu kwa Rehabia, bú onye-isi. Ma Elieza enwegh umu-ndikom Ọzø; ma umu-ndikom Rehabia bara uba nke-uku. 18 Umu-ndikom Izha; Shelomit, bú onye-isi. 19 Umu-ndikom Hebron; Jeria, bú onye-isi, na Amaraia, bú nke-abua, na Jahaziel, bú nke-atø, na Jekameam, bú nke-anø. 20 Umu-ndikom Uziel; Maika, bú onye-isi, na Ishia, bú nke-abua. 21 Umu-ndikom Merari; Mahli na Mushi. Umu-ndikom Mahli; Eleeza na Kish. 22 Eleeza we nwua, ma ọ nwegh umu-ndikom, ọ bu nání umu-ndinyom: umu-nne-ha, bú umu-ndikom Kish, we luru ha na nwunye. 23 Umu-ndikom Mushi; Mahli, na Ida, na Jeremot, atø. 24 Ndia bu umu Livai dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, bú ndi-isi ulo nke

ndi bu nna nke ndi-ha agukotara, n'onu-ogugu aha, onye na isi-ya onye na isi-ya, ndi nēje ozi ahu diri öfūfē ulo Jehova, site n'onye bara orú arø we gaba. 25 N'ihi na Devid siri, Jehova, bú Chineke Israel, emewo ka ndi-Ya zuru ike; O nēbi kwa nime Jerusalem rue mbe ebigh-ebi: 26 qzø kwa, ndi Livai agagh-enwe ibūru ebe-obibi na ihe-ya nile diri öfūfē-ya. 27 N'ihi na n'okwu ikpe-azu Devid ka edere ndia, bú onu-ogugu umu-ndikom Livai site n'onye bara orú arø we gaba. 28 N'ihi na ebe-nguzo-ha di n'akuku umu Eron ifè öfūfē ulo Jehova, n'ogige nile, na n'ime-ulo nile, na n'ime ka ihe nsø ọ bula di ocha, bú ọlu öfūfē ulo Chineke; 29 na idozi achicha anēdo n'usoro, na idozi utu oka flour iji nye onyinye-inata-iru-oma, na idozi mbadamba-achicha ekogh-eko, na idozi ihe esiri n'ite isi ihe, na idozi ihe edere edè, na idebe ihe ọ bula itù ihe di miri miri na ihe ọ bula itù ihc qzø; 30 na iguzo kwa-ututu ikele na ito Jehova, otù a kwa n'anyasi; 31 na isurere Jehova ajā-nsure-ọku nile, n'ubochi-izu-ike nile, na n'ọnwa ọhu nile, na nime mbe nile akara àkà, n'onu-ogugu dika ikpe ekpere ha si di, mbe nile n'iru Jehova: 32 ka ha we debe kwa ihe-ndebe ulo-ikwū nzute, na ihe-ndebe ebe nsø ahu, na ihe-ndebe umu Eron, bú umu-nne-ha, bayere öfūfē ulo Jehova.

24 1 Ekè-kwa-ra umu Eron òkè nile ha. Umu-ndikom Eron; Nedab, na Abaihu, na Eleeza, na Itama. 2 Nedab na Abaihu we nwua n'iru nna-ha, ha enwagh kwa umu-ndikom: Eleeza na Itama we buru ndi-nchu-aja. 3 Devid we kè ha, ya na Zedok, onye sitere n'umu Eleeza, na Ahimelek, sitere n'umu Itama, dika ihe-nlekota-ha si di n'ofufē-ha. 4 Ewe chøta ọtutu umu Eleeza ibu ndi-isi nke ndikom di ike kari umu Itama; ewe kè ha otù a: umu Eleeza nwere ndi-isi ulo nke ndi bu nna iri na isi; umu Itama nwe-kwa-ra asatø, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di. 5 Ewe kè ha n'ife-nzà, ndi Eleeza na ndi Itama n'otù; n'ihi na ndi-isi ebe nsø di, na ndi-isi nke Chineke, ndi sitere n'umu Eleeza na n'etiti umu Itama. 6 Shemaia nwa Netanel, bú cde-akwukwø, onye sitere na ndi Livai,

we de ha n'akwukwø n'iru eze, na ndi-isi, na Zedok, bú onye-nchu-aja, na Ahimelek nwa Abaiata, na ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi-nchu-aja na nke ndi Livai: otù ulo nna nke Eleeza ka ejidere, ejide-kwa-ra otù nke Itama. 7 Ife-nzà mbu we putara Jehoiarib, nke-abua putara Jedaia; 8 nke-atø putara Harim, nke-anø putara Seorim; 9 nke-ise putara Malkija, nke-isi putara Mijamin; 10 nke-asaa putara Hakoz, nke-asatø putara Abaija; 11 nke-iteghete putara Jeshua, nke-iri putara Shekania; 12 nke-iri-na-otù putara Elaiashib, nke-iri-na-abua putara Jakim; 13 nke-iri-na-atø putara Hupa, nke-iri-na-anø putara Jeshebeab; 14 nke-iri-na-ise putara Bilga, nke-iri-na-isi putara Imea; 15 nke-iri-na-asaa putara Hezia, nke-iri-na-asatø putara Hapizez; 16 nke-iri-na-iteghete putara Petahia, nke-orú putara Jehezekel; 17 nke-orú-na-otù putara Jakin, nke-orú-na-abua putara Gamul; 18 nke-orú-na-atø putara Delaia, nke-orú-na-anø putara Maazia. 19 Ndia bu ihe-nlekota-ha ifè öfufē-ha, ibà n'ulo Jehova, dika ikpé-ha si di site n'aka Eron nna-ha, dika Jehova, bú Chineke Israel, nyere ya iwu.

20 Ma nke umu Livai ndi foduru: nke umu Amram, Shubael; nke umu Shubael, Jehdeia. 21 Nke Rehabia: nke umu Rehabia, onye-isi bu Ishia. 22 Nke ndi Izha, Shelomot; nke umu Shelomot, Jahat. 23 Umu-ndikom Hebron kwa; Jeria, bú onye-isi, na Amaraia, bú nke-abua, na Jahziel, bú nke-atø, na Jekameam, bú nke-anø. 24 Umu-ndikom Uziel, Maika; nke umu-ndikom Maika, Shamia. 25 Nwanne Maika, Ishia: nke umu-ndikom Ishia, Zekaraia. 26 Umu-ndikom Merari; Mahli na Mushi: umu-ndikom Jaazia; Beno. 27 Umu-ndikom Merari; nke Jaazia, Beno, na Shoham, na Zakua, na Ibri. 28 Nke Mahli; Eleeza, onye nénwagh umu-ndikom. 29 Nke Kish; umu-ndikom Kish, Jerahmeel. 30 Umu-ndikom Mushi kwa; Mahli, na Ida, na Jerimot. Ndia bu umu ndi Livai, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di. 31 Ndia fe-kwa-ra nzà, obuná dika umu-nne-ha, bú umu Eron, fere, n'iru Devid, bú eze, na Zedok, na Ahimelek, na ndi-isi

ulo nke ndi bu nna nke ndi-nchu-aja na nke ndi Livai; ulo nke ndi bu nna nke onye-isi Ọbunà dika nke nwa-nne-ya nke-ntà.

25 1 Devid na ndi-isi usu-ndi-agha we kewaputara Ọfufè ufodu nime umu Esaf, na nke Himan, na nke Jedutun, ndi nēwere ubø-akwara, na une, na ájà, bu amuma: Ọnu-ögugu-ha, bù ndikom nēje ozi dika Ọfufè-ha si di, we di: 2 nke umu-ndikom Esaf; Zakua, na Josef, na Netanaia, na Asharela, bù umu Esaf; ha nø n'aka Esaf, onye nēbu amuma n'aka eze. 3 Nke Jedutun: umu-ndikom Jedutun; Gedalaia, na Zeri, na Jeshaia, na Hashabaia, na Matitaia, isi; ha nø n'aka nna-ha, bù Jedutun, onye nēwere ubø-akwara bu amuma bayere ikele na ito Jehova. 4 Nke Himan: umu-ndikom Himan; Bukia, na Matanaia, na Uziel, na Shebuel, na Jerimot, na Hananaia, na Hanani, na Eliata, na Gidalti, na Romanti-eza, na Joshbekasha, na Maloti, na Hotia, na Mahaziot: 5 ndia nile bu umu-ndikom Himan, bù onye-øhu-uzø eze n'okwu Chineke, iweli mpi elu. Chineke we nye Himan umu-ndikom iri na anø na umu-ndinyom atø. 6 Ndia nile nø n'aka nna-ha n'ibù abù n'ulo Jehova, chiri ájà, na une, na ubø-akwara, iji fè Ọfufè nke ulo Chineke; ha nø n'aka eze, bù Esaf, na Jedutun, na Himan. 7 Ọnu-ögugu-ha, tiyere umu-nne-ha, ndi eziworo abù anābuku Jehova, bù ndi nile nwere nghøta, di ogu iri-na-anø na asatø. 8 Ha we fe nzà bayere ihe-ndebe-ha, ha nile n'otù aka ahu, ma onye ntà ma onye uku, onye nwere nghøta tiyere onye anézi ihe. 9 Ife-nzà mbu nke putara Esaf mara Josef: nke-abua mara Gedalia; ya onwe-ya na umu-nne-ya na umu-ya ndikom di iri na abua: 10 nke-atø mara Zakua, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 11 nke anø mara Izri, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 12 nke-ise mara Netanaia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 13 nke-isi mara Bukia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 14 nke-asa mara Jesharela, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 15 nke-asatø mara Jeshaia, umu-ya

ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 16 nke-iteghete mara Matanaia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 17 nke-iri mara Shimai, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 18 nke-iri-na-otù mara Azarel, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 19 nke-iri-na-abua mara Hashabaia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 20 n'ife-nzà nke-iri-na-atø ọ mara Shubael, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 21 nime nke-iri-na-anø ọ mara Matitaia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 22 nime nke-iri-na-ise ọ mara Jeremot, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 23 nime nke-iri-na-isi ọ mara Hananaia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 24 nime nke-iri-na-asa ọ mara Joshbekasha, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 25 nime nke-iri-na-asatø ọ mara Hanani, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 26 nime nke-iri-na-iteghete ọ mara Maloti, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri-na-abua: 27 nime nke-orù ọ mara Eliata, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 28 nime nke-orù-na-otù ọ mara Hotia, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 29 nime nke-orù-na-abua ọ mara Gidalti, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 30 nime nke-orù-na-atø ọ mara Mahaziot, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua: 31 nime nke-orù-na-anø ọ mara Romanti-eza, umu-ya ndikom na umu-nne-ya, iri na abua.

26 1 Bayere ókè nile nke ndi-ọnù-uzø: nke ndi Kora; Meshelemaia nwa Kore, nke sitere n'umu Esaf. 2 Meshelemaia nwe - kwa - ra umu-ndikom; Zekaraia, bù Ọkpara, na Jediael, bù nke-abua, na Zebadaia, bù nke-atø, na Jatniel, bù nke-anø; 3 na Ilam, bù nke-ise, na Jehohanan, bù nke-isi, na Eliehoenai, bù nke-asa. 4 Obed - edom nwe - kwa - ra umu-ndikom; Shemaia, bù Ọkpara, na Jehozabad, bù nke-abua, na Joa, bù nke-atø, na Saka, bù nke-anø, na Netanel, bù nke-ise; 5 na Amiel, bù nke-isi, na Isaka, bù nke-asa, na Peule tai, bù nke-asatø: n'ihi na Chineke goziri ya. 6 Amu-kwa-ra umu-ndikom nye Shemaia nwa-ya, ndi nāchi ulo

nna-ha: n'ihi na ndi-dike bu dinkpà ka ha bu. 7 Umu-ndikom Shemaia; Otni, na Refael, na Obed, na Elzabad, umu-nne-ya bu ndi-dinkpà, Elaihu, na Semakaia. 8 Ndia nile sitere n'umu Obed-edom: ha onwe-ha na umu-ha ndikom na umu-nne-ha, ndikom bu dinkpà n'ike ife ɔfufè; ɔgu ndikom ato na abua nke Obed-edom nwere. 9 Meshelmaia nwe - kwa - ra umu - ndikom na umu-nne, ndi-dinkpà, iri na asato. 10 Hosa, onye sitere n'umu Merari, nwe-kwa-ra umu-ndikom; Shimri bù onye-isi, (n'ihi na ɔ bu ezie na ɔ bugh ɔkpara, ma nna-ya mere ya onye-isi;) 11 na Hilkaia, bù nke-abua, na Tebalia, bù nke-atò, na Zekaraia, bù nke-anò: umu-ndikom na umu-nne nile nke Hosa nwere di iri na ato. 12 Nke ndia ka òkè nile nke ndi-ɔnu-uzo-ama bu, bù nke ndi-isi nke ndi di ike nwere ihe-ndebe ɔbunà dika umu-nne-ha, ije ozi n'ulo Jehova. 13 Ha we fe nzà, ma onye ntà ma onye uku, dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, bayere ɔnu-uzo-ama ɔ bula. 14 Ife-nzà n'akuku ɔwuwa-anyanwu we ma Shelemaia. Ha fe-kwa-ra nzà bayere Zekaraia nwa-ya, bù onye nàdù ɔdu nke nwere uche; ife-nzà-ya we puta n'akuku Ugwu. 15 Ife-nzà nke Obed-edom putara n'akuku Ndida; nke umu-ya ndikom puta - kwa - ra n'ulo nchikobata-ihe. 16 Nke Shupim na nke Hosa putara n'Qdida-anyanwu, n'akuku ɔnu-uzo-ama Shaleket, n'uzo atuliri atuli nke nàrigo, otù ihe-ndebe nècherita ihe-ndebe ɔzò iru. 17 Ndi Livai isi nò n'akuku ɔwuwa - anyanwu, n'akuku Ugwu ha di anò kwa-ubochi, n'akuku Ndida ha di anò kwa-ubochi, ha dikwa-ra ulo nchikobata-ihe abua abua kwa-ubochi. 18 N'èzi ulo n'akuku Qdida-anyanwu ha di anò n'uzo atuliri atuli, abua n'èzi ulo. 19 Ndia bu òkè ndi-ɔnu-uzo-ama; nke umu ndi Kora, na nke umu Merari.

20 Nime ndi Livai, Ahaija bu onye-isi ulo-àkù nile nke ulo Chineke, ɔbunà idebe ulo-àkù nile nke ihe nsò nile. 21 Umu-ndikom Ladan; umu ndi Giashon, bù ndi Ladan nwere, ndi-isi ulo nke ndi bu nna ndi Ladan onye Giashon nwere; Jehiel. 22 Umu-ndikom Jehiel; Zitam, na Joel nwa-nne-ya, bù ndi-isi ulo-àkù nile nke ulo

Jehova. 23 Nke ndi Amram, nke ndi Izha, nke ndi Hebron, nke ndi Uziel: 24 Shebuel nwa Giashom, nwa Moses, bu kwa onye-isi ulo-àkù nile. 25 Umu-nne-ya kwa; bù umu nke Elieza: Rehabaia nwa-ya, na Jeshaia nwa-ya, na Joram nwa-ya, na Zikri nwa-ya, na Shelomot nwa-ya. 26 Shelomot nka na umu-nne-ya bu ndi-isi ulo-àkù nile nke ihe nsò nile nke Devid, bù eze, na ndi-isi ulo nke ndi bu nna, bù ndi-isi usu nnù ndikom abua na ɔgu iri na usu ɔgu ndikom ise, na ndi-isi usu-ndi-agha, doro nsò. 27 Site n'agha-ha nile, bù site n'ihe-nkwata, ka ha doro ya nsò imie ka ulo Jehova di ike. 28 Ya na ihe nile Samuel, bù onye-ɔhu-uzo, na Sol nwa Kish, na Abnea nwa Nea, na Joab nwa Zeruaia, doro nsò; onye ɔ bula nke doro ihe nsò, ɔ di n'aka Shelomit na umu - nne - ya. 29 Nke ndi Izha, Kenania na umu-ya ndikom diri ozi èzi n'ebe Israel nò, ibu ndi-odozi-okwu na ibu ndi-ikpe. 30 Nke ndi Hebron, Hashabaia na umu-nne-ya, bù ndi-dinkpà, nnù ndikom anò na ɔgu ise, bu ndi-isi nlekòta Israel n'ofè Jòdan n'akuku Qdida-anyanwu; bayere ozi nile nke Jehova, baye-kwa-ra ɔfufè eze. 31 Nke ndi Hebron, Jerija bu onye-isi, ɔbunà nke ndi Hebron, dika osuso-ɔmumu nile ha si di n'ulo nke ndi bu nna. N'arò nke-ɔgu-abua Devid bu eze ka achòrò ha, ewe chòta nime ha ndi-dike bu dinkpà nime Jeza Gilead. 32 Ma umu-nne-ya, bù ndi-dinkpà, di nnù ndikom isi na ɔgu iri-na-ise, ndi-isi ulo nke ndi bu nna; Devid, bù eze, we me ka ha buru ndi-nlekòta ndi Reuben na ndi Gad na nkera ebo ndi Manase, bayere ihe nile nke Chineke na ihe nile nke eze.

27 1 Ma umu Israel, dika ɔnu-ɔgugu-ha si di, bù ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha na ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ɔgu iri na usu nile nke ɔgu ndikom ise, na ndi-odozi-okwu-ha ndi nèjere eze ozi, n'ihe ɔ bula nke òkè nile ndi nàbata nàpu kwa n'ònwa n'ònwa, n'ònwa nile nke arò, otù òkè di orù nnù uzò ato. 2 Onye-isi òkè mbu nke diri ɔnwa mbu bu Jashobeam nwa Zabdiel: orù nnù ndikom uzò ato di kwa n'òkè-ya. 3 O sitere n'umu Perez, bù onye-isi nke ndi-isi nile nke usu nile nke

ndi-agha nke diri ọnwa mbu. 4 Ma onye-isi òkè nke ọnwa nke-abua bu Dodai onye Ahoa, na òkè-ya; Miklot bu kwa onye-ndú-ha: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 5 Onye-isi usu-ndi-agha nke-atø nke diri ọnwa nke-atø bu Benaia nwa Jehoiada onye-nchu-aja, ọ bu onye-isi: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 6 Onye ahu bu Benaia nke bu dike nke orú ndikom na iri ahu, ọ bu kwa onye-isi orú na iri ahu: Amizabad nwa-ya di kwa n'òkè-ya. 7 Onye-isi nke-anø nke diri ọnwa nke-anø bu Asahel nwa-nne Joab, Zebadaia nwa-ya so-kwa-ra ya: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 8 Onye-isi nke-ise nke diri ọnwa nke-ise bu Shamhut onye Izrahait: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 9 Onye-isi nke-isi nke diri ọnwa nke-isi bu Ira nwa Ikesh onye Tekoa: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 10 Onye-isi nke-asa nke diri ọnwa nke-asa bu Hilez onye-Pelonait, onye sitere n'umu Efraim: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 11 Onye-isi nke-asatø nke diri ọnwa nke-asatø bu Sibekai onye Husha, nke ndi Zera: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 12 Onye-isi nke-iteghete nke diri ọnwa nke-iteghete bu Abieza onye Anatot, nke ndi Benjamin: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 13 Onye-isi nke-iri nke diri ọnwa nke-iri bu Maharai onye Netofa, nke ndi Zera: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 14 Onye-isi nke-iri-na-otù nke diri ọnwa nke-iri-na-otù bu Benaia onye Piraton, sitere n'umu Efraim: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya. 15 Onye-isi nke-iri-na-abua nke diri ọnwa nke-iri-na-abua bu Heldai onye Netofa, nke Otniel: orú nnù ndikom uzø atø di kwa n'òkè-ya.

16 Ndi-isi kwa nke ebo nile nke Israel: nke ndi Reuben, Elieza nwa Zikri bu onye-ndú: nke ndi Simeon, Shefataia nwa Meaka: 17 nke Livai, Hashabaia nwa Kemuel: nke Eron, Zedok: 18 nke Juda, Elaihu, onye sitere n'umu-nne Devid: nke Isaka, Omri nwa Maikael: 19 nke Zebulun, Ishmaia nwa Obadaia: nke Naftali, Jerimot nwa Azriel: 20 nke umu Efraim, Hoshea nwa Azazaia: nke nkera ebo Manase, Joel nwa Pedaia: 21 nke nkera ebo

Manase di na Gilead, Ido nwa Zekaraia: nke Benjamin, Jaasiel nwa Abnea: 22 nke Dan, Azarel nwa Jeroham. Ndia bu ndi-isi ebo nile nke Israel. 23 Ma Devid agutagh ọn-u-ogugu-ha site n'onye ƙara orú arø we rida: n'ihi na Jehova siri na Q gême ka Israel ba uba dika kpakpando nke elu-igwe. 24 Joab nwa Zeruaia malitere iguta ha, ma ọ guzugh; iwe we dikwasi Israel n'ihi nka; etiyegh kwa ọn-u-ogugu n'ọn-u-ogugu nke di n'akwukwo ihe emere n'ubochi nke eze, bú Devid.

25 Onye-isi ulo-àkù nile nke eze bu Azmavet nwa Adiel: onye-isi ulo-àkù nile nke di n'ohia, na n'obodo nile, na n'obodo ntà nile, na n'ulo-elu nile, bu kwa Jehonatan nwa Uzaia: 26 onye-isi ndi nēje ozi ubi ilu ọlu ala-ubi bu Ezri nwa Kelub: 27 onye-isi ubi-vine nile bu Shimai onye Rema: onye-isi nke ihe di n'ubi-vine itiye n'ulo nile anēdebe manya-vine bu Zabdi onye Shefam: 28 onye-isi osisi olive nile na osisi sycomore nile nke di n'ebe dì ala ala bu Beal-hanan onye Geda: onye-isi ulo nile anēdebe manu bu Joash: 29 onye-isi igwè ehi nke nāta nri nime Sheron bu Shitrai onye Sheron: onye-isi igwè ehi nke di nime ndagwurugwu nile bu Shefat nwa Adlai: 30 onye-isi camel nile bu Obil onye Ishmael: onye-isi inyinya-ibu nile bu Jehdeia onye Meronot: 31 onye-isi igwè ewu na aturu bu Jaziz onye Haga. Ndia nile bu ndi-isi àkù nke Devid nwere.

32 Jonatan nwa-nne nna Devid bu onye nādu ọdu, nwoke nwere nghọta na ode-akwukwo ka ọ bu: Jehiel nwa Hakmoni nɔye-kwa-ra umu-ndikom eze: 33 Ahitofel bu kwa onye nādu eze ọdu: Hushai onye-Akait bu eyì eze: 34 ma nke nēso Ahitofel bu Jehoiada nwa Benaia, na Abaiata: onye-isi usu-ndi-agha eze bu Joab.

28 1 Devid we kpokọta ndi-isi nile nke Israel, bú ndi-isi ebo nile, na ndi-isi òkè nile ndi nējere eze ozi, na ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ọgu iri, na ndi-isi usu nile nke Ọgu ndikom ise, na ndi-isi àkù na anu-ulø nile eze nwere, na nke umu-ya ndikom nwere, ha na ndi-onozu, na ndi-dike, Ọbuná dike Ọbula nke bu dinkpà, rue Jerusalem. 2 Devid, bú eze, we guzo ọtø n'ukwu-ya

abua, si, Nurunum, umu-nnem, na ndim: mu onwem, o di n'obim iwuru ihe obuha-ndu Jehova ulo izu-ike, nke gābu kwa ihe-nbakwasi-ukwu Chineke-ayi; m'we dozie ihe iji ewu ulo. 3 Ma Chineke sirim, I gagh-ewuru aham ulo, n'ihi na nwoke agha ka i bu, i wusiwo kwa obara. 4 Ma Jehova, bù Chineke Israel, roputaram n'etiti ulo nile nke nnam ibu eze Israel rue mbe ebigh-ebi: n'ihi na Juda ka Q roputara ibu onyendù; ma n'ulo Juda Q roputara ulo nnam; ma n'etiti umu-ndikom nnam ihem toro Ya utø imem ka m'buru eze Israel nile: 5 ma n'etiti unum ndikom nile, (n'ihi na ọtutu umu-ndikom ka Jehova nyerem,) Q we roputa Solomon nwam inokwasi n'oche-eze nke ala-eze Jehova dika onye-isi Israel. 6 Q we sim, Solomon nwa-gi, onye ahu gēwu ulom na ogigem nile: n'ihi na arroputawom ya iburum nwa, Mu onwem gābu-kwa-ra ya nna. 7 M'gēme kwa ka ala-eze-ya guzosie ike rue mbe ebigh-ebi, o buru na o di ike ime ihe nile M'nyere n'iwu na ikpém nile, dika esi eme ta. 8 Ma ubu a, n'anya Israel nile, bù nkporokta Jehova kpokotara, na na nti Chineke-ayi, debenu cho kwa ihe nile Jehova, bù Chineke-unu, nyere n'iwu: ka unu we nweta ezi ala nka, me kwa ka umu-unu keta ya rue mbe ebigh-ebi, bù ndi gānochchi unu. 9 Ma gi onwe-gi, Solomon nwam, mara Chineke nke nnagi, were obi zuru okè, were kwa nkpuruobi o nātø utø, fè Ya ofufè: n'ihi na nkpuruobi nile ka Jehova nēnyocha, Q nāghota kwa ncheputa nile o bula nke echichè: o buru na i cho Ya, Q gēme ka i cho Ya; ma o buru na i rapu Ya, Q gāju gi rue mbe ebigh-ebi. 10 Ubu a le anya; n'ihi na Jehova arroputawo gi iwu ulo ibu ebe nsø: di ike, me ya.

11 Devid we nye Solomon nwa-ya ihe-atù nke uzø-nbata ulo uku Chineke, na nke ulo-ya nile, na nke ulo-ákù-ya nile, na nke ime-ulø-elu-ya nile, na nke ime-ime-ulø-ya nile, na nke ulo ebe-nkpuchi-nmehie: 12 na ihe-atù ihe nile nke di n'aka-ya site na Mo Nsø bayere ogige nile nke ulo Jehova, baye-kwa-ra ime-ulø nile di buruburu, bayere ulo-ákù nile nke ulo Chineke, baye-kwa-ra ulo-ákù nile nke ihe nsø nile: 13 baye-kwa-ra okè nile nke ndi-nchu-aja na

ndi Livai, baye-kwa-ra ije-ozi nile nke ofufè ulo Jehova, baye-kwa-ra ihe nile nke ofufè ulo Jehova: 14 nke ọla-edo n'otütù bayere ihe ọla-edo, bù ihe nile nke ofufè o bula; nke ọla-ochcha bayere ihe ọla-ochcha nile n'otütù, bù ihe nile nke ofufè o bula: 15 n'otütù kwa bayere ihe-idøba-oriøna nke ọla-edo na oriøna nile ha nke ọla-edo, n'otütù bayere ihe-idøba-oriøna o bula na oriøna-ya nile: baye-kwa-ra ihe-idøba-oriøna nile nke ọla-ochcha, ọla-ochcha n'otütù bayere ihe-idøba-oriøna o bula na oriøna-ya nile, dika ofufè ihe-idøba-oriøna o bula: 16 na ọla-edo n'otütù bayere table nilc achicha anedo n'usoro, bù table o bula; ọla-ochcha kwa bayere table ọla-ochcha nile: 17 na ndudu nile, na ọkwa-nwusa nile, na iko nile, nke ọla-edo anagwagh agwa: baye-kwa-ra ọkwa ntà ọla-edo nile n'otütù bayere ọkwa ntà o bula; baye-kwa-ra ọkwa ntà ọla-ochcha nile n'otütù bayere ọkwa ntà o bula: 18 baye-kwa-ra ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-óku nesi isi utø ọla-edo anuchara n'óku n'otütù: baye - kwa - ra ihe - atù ubø - ala, bù cherubim, ọla-edo, ndi nābasa nkù-ha, kpuchie ihe obuha-ndu Jehova. 19 Ihe a nile ka Jehova were odide-akwukwo me ka m'mata site n'aka-Ya n'arum, ka Devid kwuru, bù ije-ozi nile nke ihe-atù a. 20 Devid we si Solomon nwa-ya, Di ike, nwe kwa ume, me ya: atula egwu, atu-kwa-la ujø: n'ihi na Jehova Chineke, bù Chinekem, nøyere gi; Q gagh-ara gi aka, Q gagh-arapu kwa gi, rue mbe i jezuru ozi nile nke ofufè ulo Jehova. 21 Ma le, okè nile nke ndi-nchu-aja na ndi Livai di, ifè ofufè nile nke ulo Chineke: onye o bula nke nwere afø-ofufo n'amam-ihe gādi kwa n'aka-gi n'ije-ozi o bula, ifè ofufè o bula: ndi-isi na ndi Israel nile gēme kwa ka okwu-gi nile si di.

29 1 Devid, bù eze, we si nkporokta Israel nile, Solomon nwam, onye Chineke roputaworo náni ya, bu nwata, o di kwa nrò, ma ije-ozi a di uku: n'ihi na o bugh madu ka ulo uku a diri, kama o bu Jehova, bù Chineke. 2 Ma ewerewom ikem nile doziere ulo Chinekem ọla-edo iji me ihe ọla-edo, na ọla-ochcha iji me ihe ọla-ochcha, na ọla iji me ihe ọla, na igwè iji me ihe igwè, na osisi iji me ihe osisi; na nkume onyx,

na nkume n̄hiogide, na nkume ichonma, na nke turu agwa, na nkume nile di oké ɔnu-ahia, na nkume marble n'uba. 3 Ozø kwa, n'ihi na ihe ulo Chinekem nātōm utø, ebe m'nwere ihe nke akam, bú ɔla-edo na ɔla-ɔcha, ewerewom ya nye ulo Chinekem, tukwasi ihe nile m'doziworo nye ulo nsø ahu; 4 bú nnù talent ɔla-edo asa na ɔgu iri, nke ɔla-edo Ofia, na nnù talent ɔla-ɔcha iri-na-asu na ɔgu iri, bú nke anuchara n'øku, iji machita mbidi nile nke ulo nile: 5 ɔla-edo ahu bu iji me ihe ɔla-edo, ɔla-ɔcha ahu bu kwa iji me ihe ɔla-ɔcha, na iji je ozi nile ɔ bula n'aka ndi-økà. Onye kwa n̄ewere afø-ofufo nye onwe-ya imejuru Jehovah aka-ya ta? 6 Ndi-isi ulo nke ndi bu nna, na ndi isi ebo Israel nile, na ndi-isi usu nile nke nnù ndikom abua na ɔgu iri, na nke usu nile nke ɔgu ndikom ise, ɔbuná rue ndi-isi ije-ozi eze, we were afø-ofufo nye onwe-ha. 7 Ha we nye iji fè òfufè ulo Chineke ɔla-edo nnù talent iri-na-abua na ɔgu iri, na orú nnù daric na nnù ise, na ɔla-ɔcha orú nnù talent na nnù ise, na ɔla orú nnù uzø abua na nnù ise, na igwè orú nnù talent uzø iri-na-abua na nnù iri. 8 Ndi achotara nkume di oké ɔnu-ahia n'aka-ha we nye ha itiye n'ulo-ákù nke ulo Jehovah, n'aka Jehiel onye Giashon. 9 Ndi Israel we n̄uria ɔnu, n'ihi na ha were afø-ofufo nye onwe-ha, n'ihi na n'obi zuru okè ka ha were afø-ofufo nye Jehovah onwe-ha: ozø kwa, Devid, bú eze, n̄uriri ɔnu uku. 10 Devid we gozie Jehovah n'anya nkpoköta ahu nile: Devid we si, Onye agoziri agozi ka Ibu, Jehovah, bú Chineke Israel nna-ayi, site na mbe ebigh-ebi we rue mbe ebigh-ebi. 11 Jehovah, Gi nwe idi-uku, na idi-ike, na ima-nma, na nmeri, na ebube: n'ihi na ihe nile di n'elu-igwe na n'uwa bu nke Gi; Jehovah, Gi nwe ala-eze, Gi bu kwa Onye anēweli elu iburu ihe nile onye-isi. 12 Ma ákù ma nsopuru n̄esite n'ebe I nø bia, Gi onwegi nāchi kwa ihe nile; ɔ bu kwa n'aka-Gi ka ume na idi-ike di; n'aka-Gi ka ɔ di kwa ime uku, na ime ka ihe nile di ike. 13 Ma ubu a, Chineke-ayi, ayi onwe-ayi n̄ekelé Gi, n̄eto kwa aha-Gi mara nma. 14 Ma onye ka mu onwem bu, óle ndi ka ndim bu kwa, na ayi nwere

ike iwere afø-ofufo nye Gi onwe-ayi otú a? n'ihi na n'ebe I nø ka ihe nile si bia, ɔ bu kwa ihe si n'aka-Gi bia ka ayi nyere Gi. 15 N'ihi na ndi-obia ka ayi bu n'iru Gi, na ndi-nnödu, dika nna-ayi-hà nile: ubochi nile ayi n'elu uwa di ka onyinyo, olile-anyi adigh kwa. 16 Jehovah, bú Chineke-ayi, otutu ihe nile a nke ayi doziworo iwuru Gi ulo n'ihi aha nsø Gi, n'aka-Gi ka o siri bia, ɔ bu kwa Gi nwe ya nile. 17 Chinekem, ama-kwa-ram na Gi onwe-gi nānwaputa obi, izi-ezi nātø kwa Gi utø. Mu onwem, n'izi-ezi obim ka m'were afø-ofufo nye Gi ihe nile ndia: ma ubu a ndi-gi, ndi ahutara n'ebe a, ewerewom ɔnu hu ha ka ha n̄ewere afø-ofufo nye Gi onwe-ha. 18 Jehovah, Chineke nke Abraham na Aisak na Israel, bú nna-ayi-hà, debe nka nime ncheputa nke échichè nile nke obi ndi-Gi rue mbe ebigh-ebi, me kwa ka obi-ha guzosie ike n'ebe I nø: 19 nye kwa Solomon nwam obi zuru okè, idebe ihe nile I nyere n'iwu, na ihe-àmà-Gi nile, na ukpuru-Gi nile, na imè ihe ndia nile, na iwu ulo uku ahu, nkem'doziworo ihe bayere ya. 20 Devid we si nkpoköta ahu nile, Biko, gozienu Jehovah, bú Chineke-unu. Nkpoköta ahu nile we gozie Jehovah, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, ha we rube isi, kpø isi ala nye Jehovah, nye kwa eze. 21 Ha we chuara Jehovah aja, sure-kwa-ra Jehovah ajà-nsure-øku, n'echi ubochi ahu, bú nnù oke-ehi abua na ɔgu iri, na nnù ebulu abua na ɔgu iri, na nnù umu-aturu abua na ɔgu iri, na ajà-ihe-ɔnuñu nile ha, ɔbuná ajà n'uba bayere Israel nile; 22 ha we were ɔnu uku rie ihe nü kwa ihe-ɔnuñu n'iru Jehovah ubochi ahu. Ha we me Solomon nwa Devid eze nke ubò abua, te ya manu nye Jehovah ibu onye-ndú, ha te-kwa-ra Zedok manu ibu onye-nchu-aja. 23 Solomon we n̄okwasi n'oche-eze Jehovah, buru eze n'ønödu Devid, bú nna-ya, ihe we n̄agara ya nke-øma; Israel nile we n̄ege ya nti. 24 Ndi-isi nile, na ndi-dike, na umu-ndikom nile kwa nke eze, bú Devid, kweye-kwa-ra inø n'okpuru Solomon, bú eze. 25 Jehovah we me ka Solomon di uku ri nne n'anya Israel nile, Q we tiyekwasi ya ebube ala-eze nke anātukwasigh eze Israel ɔ bula nke buru ya uzø.

26 Ma Devid nwa Jesi bu eze Israel nile. 27 Ma ubochi nile o bu eze Israel di ogu arø abua; arø asa ka o bu cze na Hebron, orú arø na iri na atø ka o bu kwa cze na Jerusalem. 28 O we nwui n'ensi isi-awø, ubochi nile nke ndu-ya na ikü na nsopuru ju-kwa-ra ya afø: Solomon nwa-ya we buru cze n'onodu ya. 29 Ma ihe nile Devid, bú eze,

mere, nke-mbu na nke-ikpe-azu, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere nke Samuel, bú onye - oihu - uzø, na n'akwukwø ihe emere nke Netan, bú onye-amuma, na n'akwukwø ihe emere nke Gad, bú onye-ohu-uzø; 30 tiyere obubu-cze-ya nile, na idi-ike-ya, na inbe nile nke gabigara n'isi ya, na n'isi Israel, na n'isi ala-eze nile nke ala di iche iche.

AKWUKWØ NKE-ABUA NKE IHE EMERE N'UBOCHI NDI-EZE

1 i Solomon nwa Devid we me onwe-ya ka o di ike n'ala-eze ya, Jehova, bú Chineke-ya, we n'oycre ya, me ka o di uku ri nne. 2 Solomon we gwa Israel nile okwu, bú ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise, na ndi-ikpe, na onye-isi o buia nke Israel nile, bú ndi-isi ulø nke ndi bu nna. 3 Solomon, ya na nkporokota ahü niie, we jerue cbe di clu nke di na Gibeon; n'ihi na n'ebe ahü ka ulø-ikwü nzute nke Chineke di, bú nke Moses, bú orú Jehova, mere n'ozara. 4 Ma Devid siri na Kiriath-jearim bugota ibe Chineke rue onqodu nke Devid doziri ya: n'ihi na o mara ulø-ikwü nyc ya nime Jerusalem. 5 Ma cbe-ichu-aja ola ahü, nke Bezalel nwa Uri, nwa Hua, mere, di n'ebe ahü n'iru cbe-ebibi Jehova: Solomon na nkporokota ahü we cho ya. 6 Solomon we rigo n'ebe ahü rue ebe-ichu-aja ola n'iru Jehova, nke di n'uic-ikwü nzute, o we sure nnü ajá-nsure-çku abua na ogu iri n'elü ya.

7 N'abali ahü ka Chineke mere ka Solomon hu ya anya, O we si ya, Rio ihe M'gényc gi. 8 Solomon we si Chineke, Gi onwe-gi emeworo Devid nnam ebere aki. I we meni eze n'onodu ya. 9 Ubu a, Jehova, bú Chineke, ka okwu-Gi nke I gwara Devid nnam buru ihe kwesiri ntukwasi-obi: n'ihi na Gi onwe-gi emewori eze otù ndi nke bara uba dik: ajá ala. 10 Ubu a nyem amam-ihe na ihe-omuma, ka m'we

nápu apu nábata kwa abata n'iru ndi nka: n'ihi na onye gékpe ndi-Gi nka di uku ikpe? 11 Chineke we si Solomon, N'ihi na nka di n'obi-gi, ma i riogh ákù, ma-qbü ihe-nkpakota, ma-qbü nsopura, ma-qbü ndu ndi nákpø gi asi, i riogh kwa otutu ubochi; kama i rioworo onwe-gi amam-ihe na ihe-omuma, ka i we kpe ndim ikpe, bú ndi M'meworo gi cze-ha: 12 enyewo gi amam-ihe na ihe-omuma; M'gényc kwa gi ákù, na ihe-nkpakota, na nsopuru, nke ndi-eze ndi buru gi uzø nénwegh otú a, o digh kwa onye nke gëso gi gënwe otú a. 13 Solomon we si n'ihe o jeruru cbe di clu nke di na Gibeon, si n'iru ulø-ikwü nzute, biarue Jerusalem; o we buru eze Israel.

14 Solomon we chikota ubø-ala na ndi-inyinya: o we nwe nnü ubø-ala atø na ogu iri, na otù nnü ndi-inyinya na nnü iri, o we do ha n'obodo ubø-ala, na n'ebe eze nö na Jerusalem. 15 Eze we me ola-ocha na ola-edo ka o di kai nkume na Jerusalem, o me-kwa-ra osisi cedar ka ha di ka osisi sycomore nke di n'ebe di ala ala n'uba. 16 Anéme kwa ka inyinya Solomon nwere si n'Ijipt puta; n'usu ka ndi-ahia eze nánara ha, otù usu n'onyahia-ya: 17 Ha we me ka ctü ubø-ala rigota si n'Ijipt puta na nnü shekel ola-ocha na ogu iri, na otù inyinya n'ogu shekel asa na iri: otù a ka ha némeputara eze nile nke ndi Het, na ndi-eze Siria, site n'aka-ha.

2 i Solomon we si na o gëwuru aha Jehova ulø, wu-kwa-ra ala-eze-ya ulø. 2 Solomon we guta orú nnü

ndikom uzø asatø na nnù iri-na-ise, bú ndi-ibu, na orú nnù ndikom uzø iri ndi náwa ihe-owuwa n'ugwu, na nnù ndikom iteghete ndi edoro ndi-isi-ha. 3 Solomon we zigara Huram, bú eze Taia, ozi, si, Otú i mere Devid nnam, we zitere ya osisi cedar iwuru ya ulo ibi nime ya, me-kwa-ram otú a. 4 Le, mu onwem nēwuru aha Jehova, bú Chinckem, ulo, idoro Ya nsø, isure n'iru Ya ihe-nsure-øku nēsi ísi utø ejí uda utø di iche iche me, na idebe n'ebe ahu achicha anēdo n'usoro mbe nile, na isure ajà-nsure-øku n'ututu na n'anyasi, na n'ubøchi-izu-ike nile, na n'ønwa øhu nile, na na mbe nile akara àkà nke Jehova, bú Chineke-ayi. Rue mbe cbigh-ebi ka nka dikwasi Israel. 5 Ma ulo nke mu onwem nēwu di uku, n'ihi na Chineke-ayi di uku kari chi nile. 6 Ma ònye nwere ike iwuru Ya ulo, n'ihi na elu-igwe na elu-igwe nke elu-igwe nāgagh-anagide Ya? Ònye kwa ka mu onwem bu, na m'gēwuru Ya ulo, ma-øbugh nání isure ihe-nsure-øku nēsi ísi utø n'iru Ya? 7 Ma ubu a ziterem otù nwoke mara ihe n'ilu ølu n'øla-edo, na n'øla-øcha, na n'øla, na n'igwè, na n'ogho ododo na ogho uhie na ogho anunu, onye ma-kwa-ra iso ndi mara ihe, ndi nø n'ebe m'nø na Juda na nime Jerusalem, bú ndi Devid nnam doziri, þu ebubu. 8 Si kwa na Lebanon ziterem osisi cedar, na osisi fir, na osisi algum: n'ihi na mu onwem amawo na ndi-orù-gi mara ibutu osisi nime Lebanon; ma, le, ndi-orùm gëso kwa ndi-orù-gi, 9 obuná idozirim osisi n'uba: n'ihi na ulo ahu nke mu onwem nēwu gädi uku di kwa ebube. 10 Ma, le, m'gënye ndi-orù-gi, bú ndi náwa ihe-owuwa ndi nēbutu osisi, orú nnù otùtù cor uzø abua na nnù iri nke ọka wheat asuru asu, na orú nnù otùtù cor uzø abua na nnù iri nke manu. 11 Huram, bú eze Taia, we were odide-akwukwo, nke o zitere Solomon, si, N'ihi na Jehova huru ndi-Ya n'anya, n'ihi ya ka Q mere gi eze-ha. 12 Huram we si, Onye agøziri agøzi ka Jehova, bú Chineke Israel, bu, Onye mere elu-igwe na uwa, Onye nyeworo Devid, bú eze,

nwa-nwoke nke mara ihe, onye mara ezi uche na nghøta, onye gëwuru Jehova ulo, wu-kwa-ra ala-eze-ya ulo. 13 Ma ubu a ezitewom otù nwoke nke mara ihe, onye mara nghøta, nke Huram, bú nnam, 14 bú nwa nke nwayi nke sitere n'umu-ndinyom Dan, ma nna-ya bu nwoke Taia, o bu onye mara ilu ølu n'øla-edo, na n'øla-øcha, na n'øla, na n'igwè, na na nkume, na n'osisi, na n'ogho ododo, na n'ogho anunu, na n'ezi ákwà øcha, na n'ogho uhie; na ibu ebubu o bula, na ichèputa ihe-nchèputa o bula: ka ewe nye ya onodu n'etiti ndigi mara ihe, na ndi mara ihe nke onye-nwem, bú Devid nna-gi. 15 Ma ubu a ọka wheat ahu na ọka barley ahu na manu ahu na manya-vine ahu, bú nke onye-nwem kwuru, ya zitere ndi-orù-ya: 16 Ayi onwe-ayi gëbutu kwa osisi site na Lebanon, dika nkpà-gi nile si di: ayi gäba kwa ha me ka ha se n'elu oké osimiri rue gi aru, rue Jafo; gi onwegi gëbugota kwa ha na Jerusalem. 17 Solomon we gua ndikom nile, bú ndi-øbia, ndi nø n'ala Israel, mbe øgugu ahu gasiri, bú nke Devid nna-ya guru ha; ewe hu na ha di orú nnù ndikom uzø iri-na-iteghete na nnù anø. 18 Q we me orú nnù uzø asatø na nnù iri-na-ise nime ha ka ha buru ndi-ibu, na orú nnù uzø iri ka ha buru ndi náwa ihe-owuwa n'ugwu, na nnù iteghete ka ha buru ndi edoro ndi-isi ime ka ndi ahu fè ofùfè.

3 1 Solomon we malite iwu ulo Jehova nime Jerusalem n'ugwu Moraia, ebe Jehova mere ka Devid, bú nna-ya, hu Ya anya, nke o doziri n'ebe Devid røputara, n'ebe-nzøcha-oka Qnan, bú onye Jebus. 2 Q we malite iwu ulo ahu n'ubøchi nke-abua n'ønwa nke-abua, n'arø nke-anø o bu eze. 3 Ma n'ihe ndia ka adorø Solomon aka na nti iwu ulo Chineke. Ogologo-ya na cubit n'otùtù mbu di øgu cubit atø, obosara-ya di kwa orú cubit. 4 Uzø-nbata kwa nke di n'iru ulo ahu, ogologo-ya di orú cubit, n'iru obosara ulo ahu, idi-elu-ya di kwa øgu cubit isi: o we were ola-edo anágwagh agwa machita ya nime. 5 Q were kwa osisi fir kpuchie ulo ahu nke di kari uku, o we were ezi ola-edo kpuchie ya, tua akika nkwu na iyaba n'elu ya. 6 Q were kwa nkume di oké ønu-ahia n'ima-nma machita ulo ahu: ola-edo-ya bu kwa ola-

cdø Pavaim. 7 O wcre kwa ola-edo kpuchie ulo ahu, bù ntuhie-ya nile, na ibata-użo-ya nile, na mbidi-ya nilc, na ibo-qnū-użo-ya nile; o bụ-kwa-ra eþubu cherubim na mbidi-ya nile. 8 O me-kwa-ra ulo nsø kachasi ulo nsø nilc; ogologo-ya di orù cubit, n'iru obosara ulo ahu, obosara-ya di kwa orù cubit: o wcre ezi ola-edo, ra ka nnù talent na զgu iri, kpuchie ya. 9 Qtütù ntú-ya nilc di զgu shekcl ola-edo abua na iri. O wcre kwa ola-edo kpuchic ime-ulolu nile. 10 O me kwa cherubim abua, bù ihe cmere dika ihe apiri api, n'ulo nsø ahu kachasi ulo nsø nile; ha machita ha ola-edo. 11 Ma nkù cherubim ahu, ogologo-ha di orù cubit: nkù otù cherub di cubit ise, nēmetu mbidi ulo ahu; nkù-ya nke-զo di kwa cubit ise, nēmetu nkù cherub nke-զo. 12 Nkù cherub nke-զo di kwa cubit ise, nēmetu mbidi ulo: nkù-ya nke-զo di cubit ise, nārapara na nkù cherub nke-զo. 13 Nkù cherubim ndia nābasa orù cubit: ha onwe-ha nēguzo kwa n'ukwu-ha, iru-ha che-kwa-ra n'ulo. 14 O mc-kwa-ra ákwà-nbochi nke oglo anunu, na oglo obodo, na oglo uhic, na ezi ákwà ọcha, զ we tua akika cherubim n'elu ya. 15 O mc kwa n'iru ulo ogidi abua, orù cubit na iri na ise ka ogologo-ha di, isi nke di n'elu-ha n'otù n'otù di kwa cubit isc. 16 O me kwa iyaba n'ime-ime-ulø ahu, tiyc ha n'elu ogidi ahu; o mc-kwa-ra զgu pomegranate ise, tiye ha n'clu iyaba. 17 O guzo ogidi abua ahu n'iru ulo uku Chineke, otù n'aka-nri, otù n'aka-ckpe; զ wc kpø aha ogidi aka-nri Jakin, na aha 4 ogidi aka-ekpe Boaz. 1 O me-kwa-ra ebe-ichu-aja ola, orù cubit ka ogologo-ya di, orù cubit ka obosara-ya di kwa, cubit iri ka idi-clu-ya di kwa. 2 O mc-kwa-ra oké osimiri awuru awu, cubit iri site n'otù զnu-ya rue զnu-ya nke-զo, զ di buruburu buruburu, cubit isc ka idi-elu-ya di; eriri nkc orù cubit na iri Ọ-kwa-ra ya buruburu. 3 Oyiyi chi di kwa n'okpuru ya, ndi nø ya buruburu buruburu, ha di cubit iri, nāha oké osimiri ahu buruburu. Ehi ahu di ariri abua, awuru mbe awuru ya. 4 O nēguzo n'elu chi iri na abua, atø nèche iru n'Ugwu, atø nèche iru n'Qdida-anyanwu, atø nèche iru na Ndida, atø nèche iru n'Qwuwa-

anyanwu: oké osimiri ahu wc dikwasi ha n'elu, azu-ha nile di kwa nime. 5 Ibidi-ya di otù ntù-զbu-aka; emere զnu-ya dika anēme զnu iko, dika okoko urodi: o nānara nagide kwa nnù bath asa na զgu iri. 6 O me-kwa-ra ite զsisa-miri iri, tiye ise n'aka-nri, na ise n'aka-ekpc, iji sa anu; ihe diri àja-nsure-oku ka ha nānacha nime ha: ma oké osimiri ahu diri ndi-nchu-aja iji sa aru. 7 O me kwa ihc-idøba-oriøna iri nke ola-cdo dika ikpè-ha si di; o tiyc ha n'ulo uku Chineke, ise n'aka-nri, na isc n'aka-ekpe. 8 O me kwa table iri, døba ha n'ulo uku Chineke, ise n'aka-nri, na ise n'aka-ekpe. O me kwa զgu զkwa-nwusa ise nke ola-cdo. 9 O me kwa ogige ndi-nchu-aja, na ogige uku ahu, na ibo-qnū-użo itiye n'ogige ahu, were ola machita ibo-qnū-użo-ha. 10 O tiye oké osimiri ahu n'akuku aka-nri ulo ahu n'akuku Iru-anyanwu na ncherita-iru Ndida. 11 Huram me-kwa-ra ite nile, na osekè nile, na զkwa-nwusa nile. Huram we jebie ozi nke զ jcre eze, bù Solomon, n'ulo Chineke: 12 ogidi abua ahu, na զkwa abua ahu, na isi abua ahu nke di n'elu ogidi abua; na ihe-զkpukpa abua ahu ikpuchi զkwa abua nke isi nke di n'elu ogidi; 13 na nnù pomegranate ahu nkc diri ihe-զkpukpa abua ahu; bù ariri pomegranate abua bayere otù ihc-զkpukpa, ikpuchi զkwa abua nke isi nkc di n'iru ogidi. 14 O me-kwa-ra ihe-ndøkwasi iri ahu, me kwa ite զsisa-miri iri ahu nke di n'elu ihc-ndøkwasi; 15 na otù oké osimiri ahu, na chi iri na abua ahu nke di n'okpuru ya. 16 Na ite nile, na osekè nilc, na ndudu nile, na ihe-ha nile, ndia kà Huram nna-ya mere cze, bù Solomon, bayere ulo Jehova, ha bu ola echichara echicha. 17 Na buruburu-ala Jødan ka eze wuru ha, n'ala urø n'etiti Sukot na Zerida. 18 Solomon we me ihe ndia nile n'uba nke-uku: n'ihi na achøputagh qtütù ola ahu. 19 Solomon me-kwa-ra ine nile nke di n'ulo Chineke, ebc-ichu-aja ola-edo kwa, na table nke achicha iru Chincke di n'elu ha; 20 na ihe-idøba-oriøna na oriøna nile ha, inwu enwu dika ikpè si di n'iru ime-ime-ulø ahu, ha bu ola-edo makarisiri nma; 21 na okoko-osisi nile, na oriøna nile, na nkpa nile, ha bu ola-edo, nke ahu bu ola-edo

dizu nma; 22 na ihe-ikpakepu-oku nile, na ọkwa-nwusa nile, na ngaji nile, na ihe-igu-oku nile, ha bu ọla-edo makarisiri nma: ọnu-uzo ulo ahu kwa, ibo-ọnu-uzo ime-ime ya nile nke diri ebe nsọ kachasi ebe nsọ nile, na ibo-ọnu-uzo nile nke ulo ahu, bù ulo uku 5 Chineke, bu ọla-edo. 1 Ewe jezue ozi nile nke Solomon jere ulo Jehova. Solomon we webata ihe nile Devid, bù nna-ya, doro nsọ; bù ọla-ocha, na ọla-edo, na ihe nile, o tiye ha n'ulo-àkù nke ulo Chineke.

2 Mbe ahu Solomon kpokotara ndi-okenye Israel, na ndi-isi nile nke ebo nile ha, bù ndi-isi ulo nke ndi bu nna umu Israel, ibiaru Jerusalem, isi n'obodo Devid, nke ahu bu Zaion, bugota ibe ọbuba - ndu Jehova. 3 Ndi-kom nile nke Israel we kpokota onwe-ha biakute eze n'ememe, nke ahu bu ọnwa nke-aso. 4 Ndi-okenye nile nke Israel we bia, ndi Livai we bulie ibe ahu. 5 Ha we bugota ibe ahu, na ulo-ikwù nzute, na ihe nsọ nile nke di n'Ulo-ikwù ahu; ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, bugotara ha. 6 Eze, bù Solomon, na nzuko nile nke Israel, bù ndi nēzukota n'ebe o nō, nō n'iru ibe ahu, nāchu n'ājā igwè ewu na aturu na igwè ehi, nke anādigh-agu ha ọnu, nke anādigh-aguta kwa ha n'ihi iba-uba-ha. 7 Ndi-nchu-aja we bubata ibe ọbuba-ndu Jehova n'ebe-ya, nime ime-ime-ulø nke ulo ahu, rue ebe nsọ kachasi ebe nsọ nile, rue n'okpuru nkù cherubim. 8 N'ihi na cherubim nābasa nkù-ha n'elu ebe ibe ahu, cherubim ahu we nēkpuchi ibe ahu na nkpa-n'aka-ya abua n'elu. 9 Nkpa-n'aka di ogologo, ewe hu isi nkpa-n'aka site n'ibe ahu n'iru ime-ime-ulø ahu; ma adigh-ahu ha n'èzí: o we di n'ebe ahu, rue ta. 10 O digh ihe di n'ibe ahu, o bu nání mbadamba nkume abua nke Moses tiyere nime ha na Horeb, mbe Jehova na umu Israel Ọbara ndu, mbe ha siri n'Ijipt puta. 11 O rue, mbe ndi-nchu-aja siri n'ebe nsọ puta, (n'ihi na ndi-nchu-aja nile ahuru doro onwe-ha nsọ, o digh onye o bula idebe ihe n'òkè n'òkè; 12 ọzọ, ndi Livai, bù ndi-qbù-abù, ọbuná ha nile, bù Esaf na Himan, na Jedutun, na umu-ha ndikom, na umu-nne-ha, nēguzo kwa n'akuku ọwuwa-

anyanwu nke ebe-ichu-aja ahu, yiri ezi ákwà ọcha, chirí kwa ájà na une na ubo-akwara, ọgu ndi-nchu-aja isi ndi nāfù opi so-kwa-ra ha:) 13 o we rue, mbe ndi nāfù opi na ndi-qbù-abù di ka otù onye, ime ka anu otù olu n'ito na n'ikele Jehova, mbe ha were kwa opi na ájà, na ihe abù, na otuto ejí to Jehova, welie olu-ha elu, si, N'ihi na O di nma: n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di: na igwe-oji juputara ulo ahu, bù ulo Jehova, 14 ndi-nchu-aja we ghara inwe ike iguzo ije ozi n'ihi igwe-oji ahu: n'ihi na ebube Jehova juputara ulo Chineke.

6 1 Mbe ahu Solomon siri, Jehova asiwo na O gēbi n'oké ọchichiri. 2 Ma mu onwem ewuworo Gi ulo obibi, bù ọnqdu guzesiri ike ebe I gēbi rue mbe ebigh-ebi. 3 Eze we chigharia iru-ya, gōzie nkpkota nile nke Israel: nkpkota nile nke Israel nēguzo kwa. 4 O si, Onye agoziri agozi ka Jehova, bù Chineke Israel, bu, Onye were ọnu-Ya gwa Devid, bù nnam, okwu, were kwa aka-Ya abua mezue ya, si, 5 Site n'ubochi mbe M'mere ka ndim si n'ala Ijipt puta, arọputaghm obedo n'ebø nile nke Israel iwu ulo, ka aham we di n'ebe ahu; arọputaghkwam nwoke o bula ibu onye-ndú ndim, bù Israel: 6 ma arọputaram: Jerusalem, ka aham we di n'ebe ahu; arọputa-kwa-ram Devid ibu onye-isi ndim, bù Israel. 7 O we di n'obi Devid, bù nnam, iwuru aha Jehova, bù Chineke Israel, ulo. 8 Jehova we si Devid, bù nnam, N'ihi na o di n'obi-gi iwuru aham ulo, i mere nke-oma na o di n'obi-gi: 9 otù o di gi onwe-gi zgagh-ewu ulo ahu; kama, nwa-gi nwoke nke nēsi n'úkwù-gi puta, onye ahu gēwuru aham ulo. 10 Jehova emewo kwa ka Ọkwu-Ya nke O kwuru guzosie ike; m'we bilie n'ọnqdu Devid, bù nnam, nōkwasi n'oche-eze Israel, dika Jehova kwuru, m'we wuere aha Jehova, bù Chineke Israel, ulo, 11 døba ibe ahu n'ebe ahu, bù ibe nke ọbuba-ndu Jehova di n'ebe ahu, bù ọbuba-ndu nke Ya na umu Israel Ọbara.

12 O we guzo n'iru ebe-ichu-aja Jehova n'iru nkpkota nile nke Israel, we basa ọbu-aka-ya abua: 13 (n'ihi na Solomon mere ebe-nguzo di elu nke ọla-cubit ise ka ogologo-ya di, cubit ise ka obosara-ya di kwa, cubit ato ka idi-elu,

ya di kwa, o we tiye ya n'etiti ogige; o we guzo n'clu ya, bu ikperé-ya n'ala n'iru nkporokota nile nke Israel, basa obu-aka-ya abua n'ebe elu-igwe di:) 14 o si, Jehovah, bu Chineke Israel, o digh Chineke dika Gi, n'elu-igwe, ma-qbua n'uwa; I nēdebere ndi-orù-Gi qbuba-ndu na ebere, bu ndi were obi-ha nile nējeghari n'iru Gi: 15 I debeworo orù-Gi Devid, bu nnam, ihe I gwara ya: I we were qunu-Gi kwue, were kwa aka-Gi mezue ya, otu o di ta. 16 Ma ubu a, Jehovah, bu Chineke Israel, debere orù-Gi Devid, bu nnam, okwu nke I gwaworo ya, si, O digh nwoke o bula i nwere agēbipu n'irum n'inokwasi n'oche-eze Israel; nani o buru na umu-gi elezi uzø-ha anya, ijeghari n'iwum dika i jeghariworo n'irum. 17 Ma ubu a, Jehovah, bu Chineke Israel, ka okwu-Gi kwesi ntukwasi-obi, nke I gwara orù-Gi, bu Devid. 18 Ma o bu ezie na Chineke gēbiyere madu n'elu uwa? le, elu-igwe na elu-igwe nke elu-igwe agagh-anagide Gi; ulo a nke m'wuworo, o gési kwa ana rue inagide Gi? 19 Ma che iru n'ekpere orù-Gi, na n'aririq-amara-ya, Jehovah, bu Chinekem, ige nti iti-nkpu na ekpere orù-Gi nēkpe n'iru Gi: 20 ka anya-Gi abua we nāsaghe n'ebe ulo a di ehihie na abali, bu n'ebe ebe ahu di nke I siworo na I gētiye aha-Gi n'ebe ahu; ige nti ekpere nke orù-Gi gēkpe n'ebe ebe a di. 21 Ge kwa nti aririq-amara nile nke orù-Gi, na nke ndi-Gi, bu Israel, mbe ha nēkpe ekpere n'ebe ebe a di: Gi onwe-gi si kwa n'ebe obibi-Gi, bu site n'elu-igwe, nuru; mbe I nuworo, Gi baghara kwa. 22 O buru na nwoke emehie megide madu-ibe-ya, ewe tukwasi ya iyi ime ka o nua, iyi ahu we bia n'iru ebe-iehu-aja-Gi n'ulo a: 23 Gi onwe-gi si kwa n'elu-igwe nuru, me kwa, kpe ndi-orù-gi ikpe, inyeghaehi onye ikpe mara, itukwasi uzø-ya n'isi-ya; na igu onye ezi omume n'onye ezi omume, inye ya dika ezi omume-ya si di. 24 O buru kwa na etibue ndi-Gi, bu Israel, n'iru onye-iro, n'ihi na ha nēmehie megide gi; o buru kwa na ha alaghaeji, kwuputa aha-Gi, kpe ekpere, riq amara n'iru Gi n'ulo a: 25 Gi onwe-gi si kwa n'elu-igwe nuru, baghara nmehie ndi-Gi, bu Israel, me ka ha lata

n'ala nke I nyere ha, nye kwa ndi bu nna-ha. 26 Mbe ebochiri elu-igwe, mbe miri-ozuzo nādigh kwa, n'ihi na ha nēmehie megide Gi; o buru na ha ekpere n'ebe ebe a di, kwuputa aha-Gi, si na nmehie-ha laghachii, n'ihi na I nēweda ha n'ala: 27 Gi onwe-gi nuru kwa n'elu-igwe, baghara nmehie ndi-orù-Gi, na nke ndi-Gi, bu Israel, n'ihi na I nēzi ha ezi uzø nke ha ganēje ije nime ya; Gi me kwa ka miri zokwasi ala-Gi, nke I nyeworo ndi-Gi ibu ihe-nketa. 28 Mbe oké unwu gādi n'ala, mbe ajo qria nke nēfe efe gādi, mbe nehakpo gādi, ma-qbua qmuma-ebu, ma-qbua igurube, ma-qbua qbubu; mbe ndi-iro-ha gānqehigide ha n'agha n'ala nke qunu-uzø-ama nile ha; ihe-otiti o bula, ma-qbua qria o bula; 29 ekpere o bula, aririq-amara o bula, nke gādiri madu o bula, ma-qbua nke gādiri ndi-Gi nile, bu Israel, ndi gāmara, nwoke o bula ihe-otiti-ya na ihe-nbū-ya, o we basa obu-aka-ya abua n'ebe ulo a di: 30 Gi onwe-gi si kwa n'elu-igwe, bu qonodu obibi-Gi guzosiri ike, nuru, baghara, nye nwoke o bula dika uzø-ya nile si di, onye I Mara obi-ya; (n'ihi na Gi onwe-gi amawo obi umu madu, nani Gi;) 31 ka ha we tua egwu Gi, ije ije n'uzø-Gi nile, ubøehi nile nke ha onwe-ha nēbi n'elu ala ahu nke I nyere nna-ayi-ha. 32 Ozø kwa, ihe bayere onye ala ozø, nke o bugh na ndi-Gi, bu Israel, ka o sitere, ma o siwo n'ala di anya bia n'ihi aha uku Gi, na aka-Gi di ike, na ogwe-aka-Gi esetiri eseti; mbe ha gābia kpe ekpere n'ebe ulo a di: 33 Gi onwe-gi si kwa n'elu-igwe, site n'qonodu obibi-Gi guzosiri ike, nuru, me dika ihe nile si di nke onye ala ozø ahu nākpoku Gi; ka ndi nile nke uwa we mara aha-Gi, itu egwu Gi, dika ndi-Gi, bu Israel, si eme, na imara na akpokwasiri aha-Gi n'ulo a nke M'wuworo. 34 Mbe ndi-Gi gāpu ibuso ndi-iro-ha agha, n'uzø o bula I gēziga ha, ha we kpere Gi n'uzø obodo ahu nke I roputaworo, na n'ebe ulo a di nke m'wuworo aha-Gi: 35 Gi si kwa n'clu-igwe nuru ekpere-ha na aririq-amara-ha, mezie ikpé-ha. 36 Mbe ha gēmehie megide Gi, (n'ihi na o digh madu o bula nke nādigh-emehie,) I we wesa ha iwe, rara ha nye n'iru onye-iro-

ha, ndi nādōta ha n'agha ewe dōta ha n'agha je n'ala di anya ma-ōbu nke di nso; 37 ha we chēgharia n'obi-ha n'ala ebe adōtara ha n'agha, we chigharia, riō Gi amara n'ala ndōta-n'agha-ha, si, Ayi emehiewo, me ajo omume, mebie iwū-Gi; 38 o buru kwa na ha ewere obi-ha nile, were kwa nkpuru-obi-ha nile, laghachikute Gi n'ala ndōta-n'agha-ha, bù ebe ha dōtara ha n'agha, we kpe ekpere n'użo ala-ha, nke I nyere ndi bu nna-ha, na obodo ahu nke I roputaworo, na n'ebe ulo nke m'wuworo aha-Gi di; 39 Gi si kwa n'elu-igwe, bù site n'qonodu obibi-Gi guzosiri ike, nuru ekpere-ha na aririo-amara nile ha, mezie ikpē-ha; ḥaghara ndi-Gi ndi mehieworo megide Gi. 40 Ubu a, Chinekem, biko, ka anya-Gi abua nāsaghe, ka nti-Gi abua nāna kwa nti, n'ekpere nke ebe a. 41 Ma ubu a, bilie, Jehova, bù Chineke, ba n'ebe-izu-ike-Gi, Gi onwe-gi na ihe nke ike-Gi: Jehova, bù Chineke, ka ndi-nchu-aja-Gi yiri nzoputa dika uwe, ka ndi-ebere-Gi nuri kwa qnū n'idi-nma. 42 Jehova, bù Chineke, echigharila iru onye-Gi etere manu; cheta ebere nile nke Devid, bù orū-Gi.

7 1 Ma mbe Solomon kpebiri ekpere, oku siri n'elu-igwe ridata, we ripia ajā-nsure-oku na ajā nile; ebube Jehova we juputa ulo ahu. 2 Ndi-nchu-aja apugh kwa iba n'ulo Jehova, n'ihi na ebube Jehova juputara ulo Jehova. 3 Umu Israel nile nēlekwasí kwa nrídā oku ahu anya, ya na ebube Jehova nke di n'clu ulo ahu; ha we ruru ala, kpuchie iru-ha n'ala n'elu pavement, kpó isi ala, we kele Jehova, si, N'ihi na Q di nma; n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di. 4 Eze na ndi Israel nile nāchū kwa aja n'iru Jehova. 5 Eze, bù Solomon, we chua aja, bù orū nnū ehi uzō abua na nnū iri-na-ise, na orū nnū aturu uzō iri-na-ise. Eze na ndi Israel nile we ra ulo Chineke nye Chineke. 6 Ndi-nchu-aja nēguzo kwa, dika ihe-ndebeha si di; ha na ndi Livai, ndi chiri ihe abù Jehova, nke Devid, bù eze, mere ikele Jehova, n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di, mbe Devid nēto Chineke site n'aka-ha: ndi-nchu-aja nāfū kwa opì n'iru ha; Israel nile nēguzo kwa. 7 Solomon we do etiti ogige nke di n'iru ulo Jehova nsø; n'ihi na o churu ajā-

nsure-oku na abuba ajā-udo n'ebe ahu: n'ihi na ebe-ichu-aja ola nke Solomon mere apugh inagide ajā-nsure-oku, na onyinye-inata-iru-qma, na abuba ahu. 8 Solomon we me ememe na mbe ahu ubochi asa, ya na Israel nile, oké nkporokota uku, site na nbata Hemat rue miri-iyi Ijipt. 9 Ha we me ememe nbochi n'ubochi nke-asatq: n'ihi na ha mere ememe ira ebe-ichu-aja nye Chineke ubochi asa, me kwa ememe ahu ubochi asa. 10 N'ubochi nke-orū-na-atq nke qnwa nke-asa o we zilaga ndi Israel n'ulo-ikwū-ha, ha nānuri qnū, obi di kwa ha nma, n'ihi ezi ihe nke Jehova mere Devid, me-kwa-ra Solomon, me-kwa-ra Israel, bù ndi-Ya.

11 Solomon we wubie ulo Jehova, na ulo eze: ma ihe nile nke batara n'obi Solomon ime n'ulo Jehova na n'ulo-ya, o mere ka ha ga nke-qma. 12 Jehova we me ka Solomon hu Ya anya n'abali, Q si ya, Anuwom ekpere-gi, ropukwa-ra Onwem ebe a ibu ulo ichu aja. 13 Asi na ebochim elu-igwe, miri-ozuzo we ghara idi, ma-ōbu asi na enyem igurube iwu iripia ala, ma-ōbu asi na ezitem ajo qria nēfe efe n'etiti ndim; 14 o buru na ndim, bù ndi akpokwasiri ha aham, eweda onwe-ha n'ala, kpe ekpere, cho irum, si n'użo qjø ha nile laghachi; Mu onwem gēsi kwa n'elu-igwe nuru, ḥaghara ha nmehie-ha, me ka ala-ha diri ndu. 15 Ubu a anyam abua ganāsaghe, ntim abua ganāna kwa nti, n'ekpere nke ebe a. 16 Ma ubu a arōputawom ulo a, do kwa ya nsø, ka aham we di n'ebe ahu rue mbe ebigh-ebi: anyam abua na obim gādi kwa n'ebe ahu ubochi nile. 17 Ma gi onwe-gi, o buru na i jegharia n'irum, dika Devid, bù nna-gi, jeghariri, obuna ime dika ihe nile si di nke M'nyeworo gi n'iwu, o buru na i debe ukpurum nile na ikpēm nile; 18 M'gēme kwa ka oche-eze ala-eze-gi guzosie ike, dika Mu na Devid, bù nna-gi, bara ndu, M'we si, Q digh nwoke o bula i nwere agēbipu n'ichi Israel. 19 Ma o buru na unu onwe-unu alaghachi azu, we rapu ukpurum nile na ihe nile M'nyere n'iwu, nke M'tiyeworo n'iru unu, unu we je fe chi oqø ofufè, kpó isi ala nye ha: 20 M'gēropu kwa ha n'elu alam nke M'nyeworo ha; M'gēsi kwa n'irum tupu

ulo a, nke M'doworo nsø nye aham, M'gême kwa ya ilu na ihe-ákukù n'etiti ndi ọzø nile. 21 Ulo a kwa, nke kachasi elu, o gëju onye ọ bulu nke nágabiga ya anya, ọ gási kwa, N'ihi gini ka Jehova meworo ala nka na ulo a otú a? 22 Ha gási kwa, O bu n'ihi na ha rapuru Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, Onye mere ka ha si n'ala Ijipt puta, ha we jide chi ọzø, kpø isi ala nye ha, fè ha ọfufè: n'ihi ya ka O meworo ka ihe ọjø a nile biakwasi ha.

8 1 O rue, n'ogwugwu orú arø, nke Solomon wuru ulo Jehova na ulo-ya nime ha, 2 na obodo nile nke Huram nyere Solomon, Solomon we wue ha, me ka umu Israel biri n'ebe ahu.

3 Solomon we jerue Hemat-zoba, were ya. 4 O we wue Tadmota n'ozara, na obodo nile nke nchikobata-ihe, nke o wuru na Hemat. 5 O wu-kwa-ra Bet-horon di n'elu, na Bet-horon di n'okpure, bú obodo ewusiri ike, nke nwere mbidi, na ibo-ọn-u-uzø-ama siri ike, na nkporø; 6 na Bealat, na obodo nile nke nchikobata-ihe nke Solomon nwere, na obodo nile nke ubø-ala-ya, na obodo nile nke ndi-inyinya-ya, na ihe nile di Solomon ezi nma n'obi, bú nke di ya ezi nma n'obi iwu na Jerusalem, na nime Lebanon, na n'ala nile ọ náchi. 7 Ma ndi nile fòduru n'etiti ndi Het, na ndi-Amorait, na ndi Perizait, na ndi-Haivait, na ndi Jebus, ndi nésitegh n'Israel; 8 site n'umu-ha ndi fòduru inóchi ha n'ala, ndi umu Israel némegh ka ha gwusia, Solomon we si nime ha weputa usu ndi nèfè ọfufè, rue ta. 9 Ma Solomon emegh ndi-orù site n'umu Israel ije ozi-ya; kama ndi ahu bu ndikom agha, na ndi-isi ndi-ochi-agha-ya, na ndi-isi ubø-ala-ya na ndi-inyinya-ya. 10 Ndia bu kwa ndi-isi nke ndi ahu edoro ndi-isi, ndi Solomon nwere, ọgu madu iri-na-abua na iri, ndi nwere ike n'aru ndi ahu. 11 Solomon we me ka nwa-nwayi Fero si n'obodo Devid rigorue ulo ahu nke o wuru nye ya: n'ihi na ọ siri, Nwunye m'nwere agagh-ebi n'ulo Devid, bú eze Israel, n'ihi na ebe nié di nsø, bú nke ihe Jehova bataworo nime ha.

12 Mbe ahu Solomon surere ajá-nsure-óku nye Jehova n'elu ebe-ichu-aja Jehova, nke O wuru n'iru uzø-nbata,

13 ọbuná dika ihe ubøchi si di n'ubøchi-ya, n'isure ajá-nsure-óku dika ihe Moses nyere n'iwu si di, n'ubøchi-izu-ike nile, na n'ọnwa ọhu nile, na na mbe nile akara ákà, ubø atø n'arø, bú n'ememe achicha ekogh-eko, na n'ememe nke izù asa nke ubøchi asa, na n'ememe ulo-ntu. 14 Dika ikpéc Devid, bú nna-ya, si di, ọ we guzo oké nile nke ndi-nchu-aja bayere ọfufè-ha, na ndi Livai bayere ihe-ndebe nile ha, ito Chineke, na ije ozi n'iru ndi-nchu-aja, ime ihe ubøchi n'ubøchi-ya: o guzo-kwa-ra ndi-ọn-u-uzø-ama n'oké nile ha n'òn-u-uzø-ama ọ bulu: n'ihi na otú a ka ihe si di nke Devid, bú onye nke Chineke, nyere n'iwu. 15 Ma ha ewezugagh onwe-ha n'ihe eze nyere ndi-nchu-aja na ndi Livai n'iwu bayere ihe ọ bulu, baye-kwa-ra ákù nile. 16 Ewe dozie ije-ozi nile nke Solomon rue ubøchi atørø ntø-ala ulo Jehova, ru kwa mbe ewubiri ya. Ewuzuru ulo Jehova.

17 Mbe ahu Solomon jeruru Ezion-geba, ru kwa Ilot, n'usø oké osimiri, n'ala Edom. 18 Huram we zitere ya ubø na ndi-orù ndi mara oké osimiri n'aka ndi-orù-ya; ha na ndi-orù Solomon we biarue Ofia, si n'ebe ahu weta nnù talent ọla-edo na ọgu abua na iri, wetara eze, bú Solomon.

9 1 Ma eze-nwayi Sheba nuru akukø Solomon, we bia iwere ilu di iche iche nwa Solomon nime Jerusalem, ya na usu di ọtutu nke-uku, na camel nèbu uda di iche iche, na ọla-edo n'uba, na nkume di oké ọn-u-ahia: ọ we biakute Solomon, kpayere ya uka nile nke di ya n'obi. 2 Solomon we gosi ya okwu-ya nile: ọ digh kwa okwu ọ bulu ezonariri Solomon nke o nègosigh ya. 3 Ezennwayi Sheba we hu amam-ihe Solomon, na ulo nke o wuru, 4 na ihe-oriri nke table-ya, na nnødu nke ndi-orù-ya, na nguzo nke ndi nèjere ya ozi, na uwe-ha; na ndi-obu-ihe-ọn-u-ya, na uwe-ha; na nrigo-ya nke ọ nàrigo n'ulo Jehova; mọ adigh kwa nime ya ọzø. 5 O we si eze, Ezi-okwu ka ọ bu, bú okwu nke m'nuru n'alam bayere okwu-gi nile, baye-kwa-ra amam-ihe-gi. 6 Ma ekweglim okwu nile ha, rue mbe m'biara, anyam abua we hu ya: ma, le, egosighm nkera uba amam-ihe-gi: i tukwasivo ihe n'akukø nke m'nuru. 7 Ndi ihe

nāgara nke-oma ka ndikom-i bu, ndi ihe nāgara nke-oma ka ndi-orū-gi ndia bu, ndi nēguzo n'iru gi mbe nile, ndi nānu amam-ihe-gi. 8 Ka Jehova, bù Chineke-gi, buru onye agoziri agozzi, Onye ihe-gi tōrō Ya utō, itiyekwasi gi n'oche-eze-Ya, iburu Jehova, bù Chineke-gi, eze: n'ihi na Chineke-gi huru Israel n'anya, ime ka ha guzo rue mbe ebigh-ebi, n'ihi ya ka O mere gi eze-ha, ime ihe ekpere n'ikpe na ezi omume. 9 O nye eze ọgu talent ọla-edo isi, na uda di iche iche n'uba nke-uku, na nkume di oké ọnu-ahia: ọ digh uda di ka uda ahu nke eze-nwayi Sheba nyere eze, bù Solomon. 10 Ozō kwa, ndi-orū Huram, na ndi-orū Solomon, ndi siri n'Ofia bubata ọla-edo, bubatara osisi algum na nkume di oké ọnu-ahia. 11 Eze we were osisi algum ahu mere ulo Jehova, me-kwa-ra ulo eze, ebe-njeghari di elu, ọ were kwa ha mere ndi nābù abù ubo-akwara na une: akāhugh osisi dika osisi ahu n'ala Juda. 12 Eze, bù Solomon, nye-kwa-ra eze-nwayi Sheba ihe nile nātō ya utō, ihe ọ bula ọ riqō, nāgugh ihe o butere eze. O we chigharia, la n'ala-ya, ya onwe-ya na ndi-orū-ya.

13 Ma otütü ọla-edo nke biakutere Solomon n'otü arō di nnù talent ọla-edo na ọgu iri-na-atō na isi; 14 nāgugh ihe ndikom ndi nējeghari izu ahia na ndi ahia wetara: eze nile nke Arebia na ndi nāchi ala nēweta-kwa-ra Solomon ọla-edo na ọla-ocha. 15 Eze, bù Solomon, we me ọgu ọta uku iri, ha bu ọla-edo etisara etisa: nnù shekel ọla-edo etisara etisa na ọgu iri bāra n'otü ọta uku. 16 O me-kwa-ra ọgu ọta iri-na-ise, ha bu ọla-edo etisara etisa; ọgu shekel ọla-edo iri-na-ise bāra n'otü ọta: eze we tiye ha n'ulo oké ọhia Lebanon. 17 Eze me-kwa-ra oké oche-eze ọdu, machita ya ọla-edo anāgwagh agwa. 18 Oche-eze ahu nwere ihe-nrigo isi, na ihe-nbakwasí-ukwu ejì ọla-edo me, ejikorō ha na oche-eze ahu, aka di kwa n'otü akuku na n'akuku nke-ozō n'elu ebe ọnqodu-ya, ọdum abua nēguzo kwa n'akuku aka ahu. 19 Ọdum iri na abua we nēguzo n'ebé ahu n'elu ihe-nrigo isi ahu n'otü akuku na n'akuku nke-ozō: emegh ya otü a nye ala-eze ọ bula. 20 Ihe nile eze, bù Solomon, nwere, bù

nke ejì anu ihe, bu ọla-edo, ihe nile nke ulo oké ọhia Lebanon bu kwa ọla-edo makarisiri nma: agugh ọla-ocha n'ihe ọ bula n'ubochi Solomon. 21 N'ihi na eze nwere ubo nke nējeru Tashish nēso ndi-orū Huram: otü ubo n'arō atō ka ubo Tashish nābia, nēbute ọla-edo, na ọla-ocha, na ọdu, na enwe, na ekwuru-uló. 22 Eze, bù Solomon, we di uku kari eze nile nke uwa n'ákú na amam-ihe. 23 Eze nile nke uwa we nāchō iru Solomon, inu amam-ihe-ya, nke Chineke tiyere n'obi-ya. 24 Ndi ahu nēbute kwa, nwoke ọ bula onyinye-inata-iru-oma-ya, ihe ọla-ocha, na ihe ọla-edo, na uwe, na ihe-ekike-agha, na uda di iche iche, na inyinya, na inyinya mule, ihe anēnye n'arō n'arō-ya. 25 Solomon nwe-kwa-ra nnù ulo iri nke inyinya na ubo-ala, na orù nnù ndi-inyinya na nnù iri, ọ we do ha n'obodo ubo-ala nile, na n'ebe eze nō na Jerusalem. 26 O we nāchi eze nile site n'Osimiri rue ala ndi Filistia, ru kwa oké-ala Ijipt. 27 Eze we me ọla-ocha ka ọ di ka nkume nime Jerusalem, ọ me-kwa-ra osisi cedar ka ha di ka osisi sycomore nke di n'ebe di ala ala n'uba. 28 Anēme kwa ka inyinya si n'Ijipt, si kwa n'ala nile, putara Solomon.

29 Ma ihe nile Solomon mere nke fôduru, nke-mbu na nke-ikpe-azu, èdegh ihe ndia n'akwukwo ihe emere nke Netan, bù onye-amuma, na n'obubu-amuma nke Ahaija, bù onye Shailo, na n'ohù nile nke Ido, bù onye-ohu-uzo, bayere Jeroboam nwa Nebat? 30 Solomon we buru eze Israel nile nime Jerusalem ọgu arō abua. 31 Solomon we so nna-ya-hà dina n'onwu, elie ya n'obodo Devid, bù nna-ya: Rehoboam nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

10 1 Rehoboam we jerue Shekem: 2 n'ihi na Shekem ka Israel nile biaruru ime ya eze. 2 O rue, mbe Jeroboam nwa Nebat nuru ya, (ma onye ahu nō n'Ijipt, ebe o siri n'iru Solomon, bù eze, balaga,) na Jeroboam siri n'Ijipt lata. 3 Ha we ziga, kpō ya; Jeroboam na Israel nile we bia, gwa Rehoboam okwu, si, 4 Nna-gi mere yoke-ayi ka o sie ike: ma ubu a me ka ọ di nfe kari, bù ofufè siri ike nke nna-gi, na yoke-ya di arō nke ọ tukwasiri ayi, ayi gésè kwa gi ofufè. 5 O si ha, Mbe ubochi atō

gasiri unu laghachikutekwam. Ndi Israel we la. 6 Eze, bù Rehoboam, we me ka ndi-okenye dua ya ọdu, bù ndi nēguzo n'iru Solomon nna-ya mbe o no na ndu, si, Ünu onwe-unu si aña nādu ọdu iweghacluri ndi nka okwu? 7 Ha we gwa ya okwu, si, O buru na i ghoro ndi nka onye oma, ihe-ha we tọ gi utø, i we gwa ha okwu di nma, ha gaghø-kwara gi orù ubochi nile. 8 Ma o rapuru idu-ọdu nke ndi-okenye, nke ha nādu ya, o me ka umu-okorøbia dua ya ọdu, bù ndi ya na ha tokozuru okè, ndi nēguzo n'iru ya. 9 O si ha, Gini ka unu onwe-unu nādu ọdu, ka ayi we wegħachiri ndi nka okwu, bù ndi gwaworom okwu, si, Me ka o di nfe kari, bù yoke nke nna-gi tukwasiri ayi? 10 Umu-okorøbia ndi ya na ha tokozuru okè we gwa ya okwu, si, Otù a ka i gāsi ndi nka, ndi gwara gi okwu, si, Nna-gi mere yoke-ayi ka o di arø, ma gi cnwe-gi me ka o di ayi nfe kari; otù a ka i gāsi ha, Nkpisi-aka nke-nnta nkem di okpotokpo kari ükwii nnam. 11 Ma uþu a nnam boro unu yoke di arø, ma mu onwem gātukwasi ihe na yoke-unu: nnam were utari dø unu aka na nti, ma mu onwem gēwere akpi dø unu aka na nti. 12 Jeroboam na ndi Israel nile we biakute Rehoboam n'ubochi nke-atø, dika eze kwuru, si, Laghachikutenum n'ubochi nke-atø. 13 Eze we za ha okwu ike; eze, bù Rehoboam, we rapu idu-ọdu nke ndi-okenye, 14 gwa ha okwu dika idu-ọdu nke umu-okorøbia si di, si, Nnam mere yoke-unu ka o di arø, ma mu onwem gātukwasi ihe na ya: nnam were utari dø unu aka na nti, ma mu onwem gēwere akpi dø unu aka na nti. 15 Eze we ghara ige ndi Israel nti; n'ihi na nchighari nka sitere n'aka Chineke, ka Jehova we me ka okwu-Ya guzosie ike, bù nke O gwara Jeroboam nwa Nebat site n'aka Ahaija onye Shailo. 16 Israel nile we hu na eze egegh ha nti, ndi Israel we wegħachiri eze okwu, si, Okè gini ka ayi nwere nime Devid? o digh kwa ihe-nketa di nime nwa Jesi: Janu, nwoke o bula, n'ulo-ikwū-unu, Israel: uþu a le ulo-gi, Devid. Israel nile we la n'ulo-ikwū-ha. 17 Ma umu Israel ndi bi n'obodo nile nke Juda, Rehoboam we buru eze-ha. 18 Eze, bù Rehoboam, we ziga Hadoram, onye bu onye isi usu ndi

nēfè ófufè; umu Israel we were nkume tuħue ya, o we nwua. Eze, bù Rehoboam, we ba onwe-ya ume irigo n'ubø-ala-ya, iħalaga na Jerusalem. Israel we jchie megide ulo Devid, rue ta.

11 I Rehoboam we biarue Jerusalem, kpokota ulo Juda na Benjamin, orù nnū ndikom orù uzø na abua na nnū iri, bù ndi arɔputara arɔputa, ndi nēbu agha, ibuso Israel agha, iwegħachiri Rehoboam ala-eze: 2 Okwu Jehova we rue Shemaia nti, bù onye nke Chineke, si, 3 Gwa Rehoboam nwa Solomon, bù eze Juda, gwa kwa Israel nile di na Juda na Benjamin, okwu, si, 4 Otù a ka Jehova siri, Ünu arigola, unu ebuso-kwa-la umu-nne-unu agha: lagħachinu, nwoke o bula n'ulo-ya; n'ihi na n'ebe M'nø ka ihe a siteworo. Ha we nu okwu Jehova, si n'ihe imegide Jeroboam lagħachi. 5 Rehoboam we biri na Jerusalem, wue obodo ufodu ibochi agha nime Juda. 6 O wue Bet-lehem, na Itam, na Tekoa, 7 na Bet-zua, na Soko, na Adulam, 8 na Gat, na Marisha, na Zif, 9 na Adoraim, na Lekish, na Azeka, 10 na Zora, na Ajalon, na Hebron, nke di na Juda na Benjamin, bù obodo ewusiri ike. 11 O we me ka cbe nile ewusiri ike di ike, tiye ndi-ndu nime ha, na akù, bù iheroriri, na manu, na manya-vine. 12 O tiye-kwa-ra ota na ube n'obodo nile o bula, we me ka ha di ike ri nne. O we nwe Juda na Benjamin. 13 Ndi-nchħaja na ndi Livai ndi nø n'Israel nile we si n'ökè-ala-ha nile guzo onwe-ha n'akuku ya. 14 N'ihi na ndi Livai rapuru ebe-it-a-nri-anu nile ha na ihe-onwunwe-ha, we jerue Juda, jeru kwa Jerusalem: n'ihi na Jeroboam na umu-ya ndikom juru ha, ka ha ghara iburu Jehova ndi-nchħaja: 15 o we guzoro onwe-ya ndi-nchħaja idiri ebc di elu, na idiri nkpi, na idiri umu-ehi, nke o mere. 16 Site n'ebu nile nke Israel ndi nēnye obi-ha ichø Jehova, bù Chineke Israel, so-kwara ha bia na Jerusalcm ichuru Jchova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha, aja. 17 Ha we me ka ala-eze Juda di ike, ha ba kwa Rehoboam nwa Solomon ume, arø atø: n'ihi na ha jere ije n'uzø Devid na Solomon arø atø. 18 Rehoboam we lutara onwe-ya nwunye, bù Mahalat nwa-nwayi Jerimot nwa Devid, na

Abihail nwa-nwayi Elaiab nwa Jesi, 19 o we muara ya umu-ndikom; Jeush, na Shemaria, na Zaham. 20 Mbe o lusiri ya o luta-kwa-ra Meaka nwa-nwayi Absalom; o we muara ya Abaija, na Atai, na Ziza, na Shelomit. 21 Rehoboam we hu Meaka nwa Absalom n'anya kari ndinyom-ya nile na iko-ya ndinyom nile: (n'ihi na ndinyom iri na asatq ka o lutara, nwe kwa ogu iko-ndinyom ato, o we muorú umu-ndikom na asatq na ogu umu-ndinyom ato). 22 Rehoboam we guzo Abaija nwa Meaka ibu onye isi, obunaá ibu onye-ndú n'etiti umu-nne-ya: n'ihi na o di n'obi-ya ime ya eze. 23 O nwe-kwa-ra nghota, we me ka ufodu nime umu-ya ndikom nile basa rue ala nile nke Juda na Benjamin, rue obodo o bula ewusiri ike: o we nye ha nri n'uba. O we cho igwé ndinyom.

12 1 O rue, mbe emere ka ala-eze Rehoboam guzosie ike, mbe o di kwa ike, na o rapuru iwu Jehova, ya na Israel nile. 2 O rue n'aró nke-ise nke eze, bú Rehoboam, na Shaishak, bú eze Ijipt, rigotara imegide Jerusalem, (o bu n'ihi na ha mekpuru emekpu megide Jehova,) 3 ya na nnú uq-ala ato na orú nnú ndi-inyinya uzq asa na nnú iri: ndi soro ya si n'Ijipt bia enwegrh kwa onu-ogugu; bú ndi-Lubim, na ndi-Sukim, na ndi Etiopia. 4 O we were obodo nile ewusiri ike nke Juda nwere, we biarue Jerusalem. 5 Ma Shemaia, bú onye-amuma, biakutere Rehoboam na ndi-isi Juda, ndi achikötara rue Jerusalem n'ihi Shaishak, o si ha, Otú a ka Jehova siri, Unu onwe-unu arapuwom, ozq kwa, Mu onwem arapirwo unu n'aka Shaishak. 6 Ndi-isi Israel na eze we weda onwe-ha n'ala, si, Onye ezi omume ka Jehova bu. 7 Ma mbe Jehova huru na ha wedara onwe-ha n'ala, okwu Jehova ruru Shemaia nti, si, Ha ewedawo onwe-ha n'ala; M'gagh-ebibi ha: kama M'génye ha nqapu na mbe ntá, agagh-awusi kwa onumam na Jerusalem site n'aka Shaishak. 8 Otú o di, ha gáburu ya orú; ka ha we mara ófufém, na ófufé ala-eze nke ala ozq. 9 Shaishak, bú eze Ijipt, we rigota imegide Jerusalem, we wepu ákú nile nke ulo Jehova na ákú nile nke ulo eze; ha nile ka o wepuru: o wepu-kwa-ra qta ola-edo nile nke

Solomon mere. 10 Eze, bú Rehoboam, we me qta ola n'onodu ha, nye ha n'aka ndi-isi ndi-oba-qso, hú ndi nêche onu-uzq ulo eze, ka ha lekota ha anya. 11 O rue, mbe o bula eze trába n'ulo Jehova, na ndi-oba-qso biara we búru ha, bughachi kwa ha n'izne-ulo ndi-oba-qso. 12 Ma mbe o wedara onwe-ya n'ala, iwe Jehova siri n'aru ya chigharia, O we ghara ibibizu ya: ozq kwa, ezi ihe ufodu di na Juda. 13 Eze, bú Rehoboam, we me onwe-ya ka o di ike na Jerusalem, o we buru eze: n'ihi na Rehoboam bara ogu aro abua na otú mbe o malitere ibu eze, o we buru eze aro iri-na-asa na Jerusalem, bú obodo ahu nke Jehova roputara n'ebo nile nke Israel, ido aha-Ya n'ebe ahu: aha nne-ya bu Neama nwayi Amon. 14 O we me ihe ojo, n'ihi na o dozigh obi-ya icho Jehova. 15 Ma ihe nile Rehoboam mere, nke-mbu na nke-ikpe-azu, edegh ihe ahu n'akwukwó ihe emere nke Shemaia, bú onye-amuma, na n'akwukwó Ido, bú onye-óhu-uzq, bayere akwukwó-osuso-omumu? Ma agha di n'etiti Rehoboam na Jeroboam ubochi nile. 16 Rehoboam we so nna-ya-há dina n'onwu, elie ya n'obodo Devid: Abaija nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

13 1 N'aró nke iri-na-asatq nke eze, bú Jeroboam, ka Abaija malitere ibu eze Juda. 2 Aró ato ka o bu eze na Jerusalem: aha nne-ya bu Maikaia nwa-nwayi Uriel nke Gibe. Agaha di kwa n'etiti Abaija na Jeroboam. 3 Abaija we were usu-ndi-agha, bú ndi-dike n'agha, bú agha, bú orú nnú ndikom ogu uzq abua na uzq iri, bú ndi arroputara arroputa: ma Jeroboam were orú nnú ndikom ogu uzq ise, bú ndi arroputara arroputa, do agha n'usoro imegide ya, ha bu ndi-dike bu dinkpá. 4 Abaija we bilie n'elu ugwu Zemaraim, nke di n'ugwu Esraim, si, Nurunum, Jeroboam na Israel nile; 5 o bugh olu-unu imara na Jehova, bú Chineke Israel, nyere Devid ala-eze ibu onye isi Israel rue mbe ebigh-ebi, obunaá ya na umu-ya, n'obuba-ndu nnú? 6 Ma Jeroboam nwa Nebat, bú orú Solomon nwa Devid, ebiliwo, we nupu isi imegide onye-nwe-ya. 7 Ndikom efu, bú ndi joburu onwe-ha, we chikota onwe-ha n'ebe o no, ba onwe-ha ume imegide Rehoboam nwa

Solomon, ma Rehoboam bu nwata di kwa nrò n'obi, o megh kwa onwe-ya ka o di ike n'iru ha. 8 Ma ubu a unu onwe-unu nāsi na unu gēme onwe-unu ka unu di ike n'iru ala-eze Jehova n'aka umu Devid; unu onwe-unu bu kwa igwè bara uba, n'etiti unu ka umu-ehi ọla-edo di kwa, bù nke Jeroboam mere nye unu ibu chi. 9 Ünu akwapugh ndi-nchu-aja Jehova, bù umu Eron, na ndi Livai, mere onwe-unu ndi-nchu-aja dika ndi ala ọzø nēme? onye o bula nke nābia iwere nwa oke-ehi na ebulu asa meju aka-ya, o gāgho-kwa-ra ndi nābugh Chineke onye-nchu-aja. 10 Ma ayi onwe-ayi, Jehova bu Chineke-ayi, ayi arapugh kwa Ya; ndi-nchu-aja nēje-kwa-ra Jehova ozi, bù umu Eron, ndi Livai nō kwa n'iye-ozi-ha: 11 ha nēsure-kwa-ra Jehova àjá-nsure-óku ibu ihe-nsure-óku nēsi isi utø kwa-ututu kwa-anyasi, ya na ihe-nsure-óku nēsi isi utø ejí uda di iche iche me: achicha edoro n'usoro di kwa n'elu table ahu di ọcha: ihe-idøba-oriøna nke ọla-edo na oriøna-ya nile di kwa, inwu enwu kwa-anyasi: n'ihi na ayi onwe-ayi nēdebe ihe-ndebe Jehova, bù Chineke-ayi; ma unu onwe-unu arapuwo Ya. 12 Ma, le, Chineke nøyere ayi, dika onye-isi-ayi, Ya na ndi-nchu-aja-Ya, ndi chirí opì ahu, bù nke ejí fù ka ha we dasie udà ike, ifù ha ka ha we dasie uda ike megide unu. Umu Israel, unu ebusola Jehova, bù Chineke nke nna-unu-hà, agha; n'ihi na o gagh-agara unu nke-øma. 13 Ma Jeroboam mere ka ndi nēru nbi ḥa buruburu ibia n'azu ha: ha we di n'iru Juda, ma ndi nēru nbi di n'azu ha. 14 Juda we le anya n'azu, ma, le, anēbuso ha agha n'iru na azu: ha we tikue Jehova nkpu, ndi-nchu-aja nafù kwa opì. 15 Ndikom Juda we tie nkpu: o rne, mbe ndikom Juda tiri nkpu, na Chineke tiburu Jeroboam na Israel nile n'iru Abaija na Juda. 16 Umu Israel we si n'iru Juda balaga: Chineke we nye ha n'aka-ha. 17 Abaija na ndi-ya we tibue ha ọtutu ntibù: orù nnù ndi eburu ebu ogu uzø atø na uzø abua na nnù iri, bù ndi arøputara arøputa, we dapu n'Israel. 18 Ewe weda umu Israel n'ala na mbe ahu, umu Juda we ḥa ume, n'ihi na ha dabere na Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha.

19 Abaija we chuso Jeroboam, nara ya obodo, bù Bet-el na umu-obodo-ya, na Jeshana na umu-obodo-ya, na Efron na umu-obodo-ya. 20 Jeroboam enwègh kwa ike ọzø n'ubøchi Abaija: Jehova we tibue ya, o we nwua. 21 Abaija we me onwe-ya ka o di ike, o we lutara onwe-ya ndinyom iri na anø, mua orù umu-ndikom na abua, na umu-ndinyom iri na isi. 22 Ma ihe nile Abaija mere nke fôduru, na uzø-ya nile, na okwu-ya nile, edewo ha n'akukø Ido, bù onye-amuma.

14 1 Abaija we so nna-ya-lià dina n'ønzu, ha we lie ya n'obodo Devid: Esa nwa-ya we buru eze n'ønødu ya: ala di jū n'ubøchi-ya arø iri. 2 Esa we me ezi ihe nke zi-kwa-ra ezi n'anya Jehova, bù Chineke-ya: 3 o we wezuga ebe-ichu-aja nile nke ala ọzø, na ebe nile di elu, tupia ogidi nile, bụtue Asherim; 4 o si Juda ka ha cho Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha, na ime iwu na ihe enyere n'iwu. 5 O si-kwa-ra n'obodo nile nke Juda wezuga ebe nile di elu na arusi-anyanwu nile: ala-eze-ya we di jū n'iru ya. 6 O we wue obodo ewusiri ike nime Juda: n'ihi na ala di jū, o digh kwa agha o nwere n'arø ndia; n'ihi na Jehova mere ka o zuru ike. 7 O we si Juda, Ka ayi wue obodo ndia, were mbidi, na ulo-elu, na ibo-ønu-uzø-ama, na nkporø ḥa ha buruburu; ala-ayi di n'iru ayi rue ubu a, n'ihi na ayi achøwo Jehova, bù Chineke-ayi; ayi achøwo Ya, O we me ka ayi zuru ike buruburu. Ha we wue, ihe we gara ha nke-øma. 8 Esa nwe-kwa-ra usu-ndi-agha ndi nēbu ọta uku na ube, orù nnù ndikom orù uzø na uzø iri-na-asà na nnù iri ndi sitere na Juda; na orù nnù ndikom orù uzø na uzø iri-na-ise ndi sitere na Benjamin, bù ndi nēbu ọta, nāzogide kwa uta ikwe ha: ndia nile bu ndi-dike bu dinkpà. 9 Zera, bù onye Etiopia, we chirí usu-ndi-agha, bù orù nnù ndikom ọgu uzø isi na uzø ise, na ọgu ubø-ala iri-na-ise, pukute ha; o we biarue Marisha. 10 Esa we pua izute ya, ha we do agha n'usoro nime ndagwuruguru Zefata nime Marisha. 11 Esa we kpokue Jehova, bù Chineke-ya, si, Jehova, O digh onye tiyere Gi iye aka, n'etiti onye bara uba na onye ike nādigh: yere ayi aka, Jehova, bù

Chineke-ayi; n'ihi na o bu na Gi ka ayi dabere, o ou kwa n'aha-Gi ka ayi biaworo imegide igwe a. Jehova, Chineke-ayi ka I bu; ekwela ka ihe akporo madu bochigide Gi. 12 Jehova we tibue ndi Etiopia n'iru Esa, na n'iru Juda; ndi Etiopia we balaga. 13 Esa na ndi ya na ha no we chua ha rue Gera: otutu nime ndi Etiopia we da, idebe-ndu we ghara idiri ha; n'ihi na et:p:ara ha n'iru Jehova na n'iru omuma-ulô-ikwii-Ya; ha we bûru ihenkwata nke bara uba nke-uku. 14 Ha we tibue obodo nile di Gera buruburu; n'ihi na okè egwu nke Jehova dakwasiri ha: ha we luta ihe obodo nile n'agha; n'ihi na otutu ihe-nluta-n'agha di nime ha. 15 Ozø kwa, ha tiburnu ndi ulo-ikwü nke anu-ulø, we chirí n'agha igwe ewu na aturu n'uiba na camel, lata na Jerusalem.

15 1 Mø nke Chineke we dakwasi Azaraia nwa Oded: 2 o we pua izute Esa, si ya, Nûrunum, Esa na Juda na Benjamin nile: Jehova noyere unu, mbe unu noyere Ya; o buru kwa na unu achø Ya, Q gëme ka inu chøta Ya; ma o buru na unu arapu Ya, Q gärapu unu. 3 Ma otutu ubochi ka Israel no nënwegh Chineke nke ezi-okwu, nënwegh kwa onye-nchu-aja nëzi ihe, nënwegh kwa iwu: 4 ha we chigharikute Jehova, bù Chineke Israel, nime nkabu diri ha, we chø Ya, Q we me ka ha chøta Ya. 5 Ma na mbe ahu o digh udo diri onye nápu apu, ma-øbu diri onye nábata abata, kama otutu iba-agbara dikwasiri ndi nile bi: n'ala ahu nile. 6 Ewe tipia ha, mba megide mba, na obodo megide obodo: n'ihi na Chineke were nkabu nile chusa ha. 7 Ma unu onwe-unu, dinu ike, ekwela ka aka-unu kuda: n'ihi na ugwo-ølu diri ølu-unu. 8 Ma mbe Esa nuru okwu ndia, na obubu-amuma nke Oded, bi onye-amuma, o mere onwe-ya ka o di ike, we me ka ihe-árú nile si n'ala Jida na Benjamin nile, si kwa n'obodo nile nke o naputara n'ugwu Efraim, gabiga; o me kwa ka ebe-ichu-aja Jehova di øhu, bù nke di n'iru uzonbata Jehova. 9 Q chikøta Juda na Benjamin nile, na ndi nânø dika øbia n'etiti ha site n'Efraim na Manase, site kwa na Simeon: n'ihi na ha siri n'Israel dayere ya n'uba, mbe ha huru na Jehova,

bù Chineke-ya, noyere ya. 10 Ha we chikøta onwe-ha nime Jerusalem n'çnwa nke-atø, n'arø nke-iri-na-ise nke Ësa bu eze. 11 Ha we chuara Jehova aja n'ubochi ahu, site n'ihe-nlkwata ha bubatara, bù nnù ehi na ogu iri-na-ise, na nnù aturu iri-na-asu na ogu iri. 12 Ha we ba nime øbuba-ndu ahu, bù iwere obi-ha nile na nkpuru-obi-ha nile chø Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha; 13 na ime ka onye o bula nwua, ma o bu onye ntà ma-øbu onye uku, ma-øbu nwoke ma-øbu nwayi, nke nâchogh Jehova, bù Chineke Israel. 14 Ha we were okè olu, were kwa itin-kpui, were kwa opi, were kwa opì-ike, riwara Jehova iyi. 15 Juda nile we riuria òriu n'çnuñu-iyi ahu: n'ihi na ha were obi-ha nile riua iyi, were kwa otù o nâtozu ha utø chø Ya; Q we me ka ha chøta Ya: Jehova we me ka ha zuru ike buruburu. 16 Ozø kwa, Meaka nne Esa, bù eze, o wezagara ya n'ibu ezenwayi, n':hi na o mere ihe kpatara imajiji nyé Ashera; Esa we bøtue ihe-ya kpatara imajiji, o supia ya, sure ya òkun na miri-iyi Kidron. 17 Ma esigh n'Israel wezuga ebe di elu: otù o di, obi Esa zuru okè n'ubochi-ya nile. 18 Q chibata n'ulo Jehova ihe nile nna-ya doro nsø, na ihe nile ya onwe-ya doro nsø, bù øla-øcha, na øla-edo, na ihe di iche iche ozø. 19 Agha adigh kwa ozø rue arø nke-orù-na-iri-na-ise nke Esa bu eze.

16 1 N'arø nke-orù-na-iri-na-isi nke Esa bu eze, Beasha, bù eze Israel, we rigo imegide Juda, wue Rema, ka o ghara ikwe Esa, bù eze Juda, ka o nwe onye nápu apu ma-øbu onye nábata abata. 2 Esa we weputa øla-øcha na øla-edo n'ákù ulo Jehova na nke ulo eze, zigara Ben-hedad, bù eze Siria, onye bi na Damaskos, si, 3 Obuban-ndu di n'etiti mu na gi, na n'etiti nnam na nna-gi: le, eziteworom i øla-øcha na øla-edo; je, mebie øbuba-ndu gi na Beasha, bù eze Israel, þara, ka o we si n'arum rigo. 4 Ben-hedad we ge eze, bù Esa, nti, zite ndi-isi usu nile nke ndi-agha o nwere imegide obodo nile nke Israel; ha we tibue Ijon, na Dan, na Ebel-maim, na ulo-nchikøbata-ihe nile nke obodo Naftali nile. 5 O rue, mbe Beasha nuru ya, na o rapuru iwu

Rema, me ka ozi-ya ahu kwusi. 6 Ma Esa, bú eze, chirí Juda nile; ha we bupu nkume nile nke Rema, na osisi-ya nile, nke Beasha ji wu ya; o we were ha wue Geba na Mizpa. 7 Ma na mbe ahu Hanani, bú onye-ohu-uzo, biakutere Esa, bú eze Juda, si ya, N'ihi na i dabeworo n'ezc Siria, ma i dabegh na Jehova, bú Chineke-gi, n'ihi nka usu-ndi-agha eze Siria csiwo n'aka-gi wepuga onwe-ya. 8 Ndi Etiopia na ndi-Lubim, hà abugh usu-ndi-agha n'uba, nénwe ubo-ala na ndi-inyinya bara uba nke-uku? ma mbe i dabere na Jehova, O nyere ha n'aka-gi. 9 N'ihi na Jehova, anya-Ya nējehari n'uwa nile, igosi Onwe-ya onye di ike n'akuku ndi obi-ha zuru okè n'ebe O nq. I bu onye-nzuzu na nka; n'ihi na site n'ubu a i gēnwe agha. 10 Esa we wesa onye-ohu-uzo ahu iwe, tiye ya n'ulo qtosi; n'ihi na o nēkosa ya qonuma n'ihi ihe a. Esa we zopia usqdu nime ndi-ya na mbe ahu. 11 Ma, le, ihe nile Esa mere, nke-mbu na nke-ikpe-azu, le, edewo ha n'akwukwo ndi-eze Juda na Israel. 12 Esa we ria qria n'ukwu-ya abua n'arø nke-orú-na-iri-na-iteghete o bu eze; qria-ya di uku ri nne: ozo kwa, n'qria-ya o chogh Jehova, kama o chogø n'etiti ndi-dibia. 13 Esa we so nna-yahà dina n'qonwu, o nwua n'arø nke-ogu-abua-na-otù o bu eze. 14 Ha we lie ya n'ilí-ya, nke o gwuwara nyc onwe-ya n'ebodo Devid, ha we me ka o dina n'ihe-ndina nke emejuru n'uda di iche iche na ihe di iche iche asugwara asugwa n'olu onye násugwa manu nēsì isì utø: ha we surerc ya oké nsure-qku di uku.

17 1 Jehoshafat nwa-ya we buru eze n'qonodu ya, we me onwe-ya ka o di ike imegide Israel. 2 O we tiye usu-ndi-agha n'obodo nile ewusiri ike nke Juda, o tiye-kwa-ra ebe-nguzo-ndi-agha n'ala Juda, na n'obodo Efraim nile nke Esa nna-ya were. 3 Jehova we noyere Jehoshafat, n'ihi na o jere ije n'uzo mbu Devid, bú nna-ya, o chogh kwa Bealim; 4 kama o chogø Chineke nke nna-ya, jeghari kwa n'ihe nile O nyere n'iwu, o bugh kwa dika omume Israel si di. 5 Jehova we me ka ala-eze guzosie ike n'aka-ya; Juda nile we nye Jehoshafat onyinye-inata-iru-qma; o we nwe àkù na nsopuru n'uba. 6 Obi-ya di kwa elu

n'uzo nile nke Jehova: ozo kwa, o siri na Juda wezuga ebe nile di elu na Asherim. 7 Ma n'arø nke-atø nke o bu eze o zigara ndi-isi-ya, bú Ben-hail, na Obadaia, na Zekaraia, na Netanel, na Maikaia, izi ihe n'obodo Juda nile: 8 ha na ndi Livai, bú Shemaia, na Netanaia, na Zebadaia, na Asahel, na Shemiramot, na Jehonatan, na Adonaija, na Tobaija, na Tob-Adonaija, ndi Livai; ha na Elishama na Jehoram, bú ndi-nchu-aia. 9 Ha we zí ihe na Juda, nēji akwukwo iwu Jehova n'aka-ha; ha we nēje obodo nile nke Juda buruburu, we nēzí ihe n'etiti ndi Juda. 10 Oké egwu Jehova we dikwasi ala-eze nile nke ala nile nke di Juda buruburu, ha ebusogh kwa Jehoshafat agha. 11 Usqdu nime ndi Filistia weta-kwa-ra Jehoshafat onyinye-inata-iru-qma, na ola-qcha òfufè; ndi Arebia nēweta-kwa-ra ya igwè ewu na aturu, nnù ebulu iri-na-iteghete na ogu ise, na nnù nkpi iri-na-iteghete na ogu ise. 12 Jehoshafat we nāga n'iru we di ike ri nne; o we wue nime Juda ulo uku na obodo nchikobata-ihe. 13 O nwe-kwa-ra ije-ozí bara uba n'obodo Juda nile, na ndikom agha nime Jerusalem, ha bu ndi-dike bu dinkpà. 14 Ma ndia bu ngukota-ha dika ulo nke ndi bu nna-ha si di: nke Juda, ndi-isi usu nnù ndikom abua na ogu iri; Adna, bú onye-isi, ya na orú nnù ndikom orú uzø na uzø iri-na-asá na nnu iri, ndi-dike bu dinkpà: 15 onye so ya bu Jehohanan, bú onye-isi, ya na orú nnù ndikom orú uzø na uzø iri-na-ise: 16 onye so ya bu Amasaia nwa Zikri, onye were afø-ofufo nye Jehova onwe-ya; ya na orú nnù ndikom orú uzø na uzø ise, ndi-dike bu dinkpà: 17 ndi sitere na Benjamin; otù dike bu dinkpà, bú Elaiada, ya na orú nnù ndikom orú uzø na uzø ise, ndi nāchi uta na ota: 18 onye so ya bu Jehozabad, ya na orú nnù ndikom orú uzø na uzø abua na nnù iri, ndi ejikere nke usu-ndi-agha. 19 Ndia bu ndi nējere eze ozi, nāgugh ndi ahu eze tiyere n'obodo nile ewusiri ike nime Juda nile.

18 1 Jehoshafat we nwe àkù na nsopuru n'uba; o we gho ogo Ehab. 2 Mbe arø usqdu gwusiri o ridakuru Ehab, rue Sameria. Ehab we ɿuere ya aturu na ehi n'uba, ɿu-kwa-ra ndi ya na ha yikorø, o we kpalie ya

irigor Remot-gilead. 3 Ehab, bú eze Israel, we si Jehoshafat, bú eze Juda, ì gësom je Remot-gilead? Q we si ya, Dika m'di, otú a ka i di, ndim di kwa ka ndi-gi; ayi gânqye-kwa-ra gi n'agha ahu. 4 Jehoshafat we si eze Israel, Biko, buru uzø ju ase okwu Jehovah. 5 Eze Israel we chikota ndi-amuma, bú nnù ndikom, si ha, Ayi gëjeru Remot-gilead ibu agha, ma-qbu m'gärapu? Ha we si, Rigo; Chineke gënye kwa ya n'aka eze. 6 Jehoshafat we si, Q digh onye-amuma Jehovah nq n'ebe a tiyere ndia, ka ayi we jua ase n'aka-ya? 7 Eze Israel we si Jehoshafat, Otù nwoke qzø di kwa iju Jehovah ase n'aka-ya: ma mu onwem kpqrø ya asi; n'ihi na q digh-ebu amuma ezi ihe bayerem, kama nke ihe qjø ubochi-ya nile: onye ahu bu Maikaia nwa Imla. Jehoshafat we si, Ka eze ghara ikwu otú a. 8 Eze Israel we kpø otú onye nēje ozi, si, Me ka Maikaia nwa Imla bia qsq. 9 Ma eze Israel na Jehoshafat, bú eze Juda, nânqwasì, nwoke q bulu n'oche-eze-ya, yiri uwe-ha, ha we ndu n'ebe-nzocha-qka n'oghere qnù-uzø-ama Sameria; ndi-amuma nile nēbu kwa amuma n'iru ha. 10 Zedekaia nwa Keneana we mere onwe-ya mpi igwè, si, Otù a ka Jehovah siri, Ndia ka i gëji sq Siria, rue mbe agême ka ha gwusia. 11 Ndi-amuma nile nēbu kwa amuma otú a, si, Rigorue Remot-gilead, ka ihe ga-kwa-ra gi nke-qma: Jehovah enyewo kwa ya n'aka eze. 12 Ma onye-ozì ahu nke jere ikpo Maikaia gwara ya okwu, si, Le, okwu nile nke ndi-amuma, dika otú qnù, nékwuru eze ezi ihe: biko, ka okwu-gi di kwa ka okwu otù onye nime ha, gi kwu kwa ezi ihe. 13 Maikaia we si, Jehovah nàdi ndu, n'ezie ihe Chinekem gäsi, nke ahu ka m'gékwu. 14 Q we biakute eze, eze we si ya, Maikaia, ayi gëjeru Remot-gilead ibu agha, ma-qbu m'gärapu? Q si, Rigonu, ka ihe ga-kwa-ra unu nke-qma; agênye kwa ha n'aka-unu. 15 Eze we si ya, Übò ole ka mu onwem ganâba gi iyi ka i ghara igwam ihe q bulu ma-qbugh ezi-okwu n'aha Jehovah? 16 Q si, Ahurum Israel nile ka ha basaworo n'ugwu, dika igwè aturu nénwegh onye-ozuzù: Jehovah we si, Q digh onye nwe ndia; ka ha laghachi,

nwoke q bulu n'ulo-ya n'udo. 17 Eze Israel we si Jehoshafat, Asighm i na q gagh-ebu amuma ezi ihe bayerem, kama nke ihe qjø? 18 Q si, N'ihi nka nurunu okwu Jehovah: ahurum Jehovah ka Q nânqwasì n'oche-eze-Ya, na usu-ndi-agha nke elu-igwe nile ka ha néguzo n'aka-nri-Ya na n'aka-ekpe-Ya. 19 Jehovah we si, Önye gärafu Ehab, bú eze Israel, ka q we rigo, da na Remot-gilead? Otù onye nke nékwu okwu we si otú a, onye qzø nke nékwu okwu si kwa otú a. 20 Mø ahu we puta, guzo n'iru Jehovah, si, Mu onwem gärafu ya. Jehovah we si ya, Gini ka i gëji? 21 Q si, M'gäpu, buru mø okwu-ugha n'qnu ndi-amuma-ya nile. Q si, I gärafu ya, i gënwe kwa ike: pua, me otú a. 22 Ma ubu a, le, Jehovah etiyewo mø okwu-ugha n'qnu ndi-amuma-gi ndia; Jehovah ekwuwo kwa ihe qjø bayere gi. 23 Zedekaia nwa Keneana we biarue nso, tie Maikaia aka na nti, si, Ole uzø Mø Jehovah siri n'ebe m'nø gabiga igwa gi okwu? 24 Maikaia we si, Le, i ganâhu n'ubochi ahu, mbe i gâbâ n'ime-ulø nke di n'ime-ulø izo onwegi. 25 Eze Israel we si, Kurunu Maikaia, me ka q laghachikuru Emon, bú onye-isi obodo, laghachikuru kwa Joash, bú nwa eze, 26 unu gäsi kwa, Otù a ka eze siri, Tiyenu onye a n'ulonkpqrø, me ka o rie nri nmebü, nü kwa miri nmebü, rue mbe m'gâlaghachi n'udo. 27 Maikaia we si, Q buru na i laghachi ma-qli n'udo, Jehovah ekwugh okwu n'qnum. Q si, Nurunu, ndi nile n'uwa, unu nile.

28 Eze Israel na Jehoshafat, bú eze Juda, we rigorue Remot-gilead. 29 Eze Israel we si Jehoshafat, M'génwoghari onwem, ba n'agha; ma gi onwe-gi yikwasi uwe-gi. Eze Israel we nwogharia onwe-ya; ha we ba n'agha. 30 Ma eze Siria nyere ndi-isi ubø-ala q nwere iwù, si, Unu ebusola onye ntà ma-qbu onye uku agha, kama q bu eze Israel, nánì ya. 31 O rue, mbe ndi-isi ubø-ala huru Jehovah, na ha onweha siri, Eze Israel ka q bu. Ha we chigharia ibuso ya agha: Jehovah we tie nkpu, Jehovah we yere ya aka; Chineke we kpalié ha isi n'ebe q nø pua. 32 O rue, mbe ndi-isi ubø-ala huru na q bugh eze Israel, ha we si n'iso ya laghachi.

33 Ma otù nwcke dørø uta-ya nāmagh onye o bu, we bata eze Israel n'etiti njikø ihe-agha-ya na uwe-agha-ya: o we si onye-ubø-ala-ya, Chigharia aka-gi, me ka m'si n'omuma-ulø-ikwū pua; n'ihi na ɔria nāriam. 34 Agha we la elu n'ubøchi ahu: eze Israel we guzogide onwe-ya n'ubø-ala-ya imegide Siria rue anyasi: o we nwua mbe anyanwu nāda.

19 1 Jehoshafat, bù eze Juda, we laghachi n'ulo-ya n'udo, rue Jerusalem. 2 Jihu nwa Hanani, bù onye-øhu-uzø, we pua izute ya, o si eze, bù Jehoshafat, O kwesiri gi iyere onye nēmebi iwu aka? o bu kwa ndi nākpø Jehovah asi ka i nāhu n'anya? ma n'ihi ihe a iwe dikwasi gi site n'iru Jehovah. 3 Otù o di, achøtawo ezi ihe n'aka-gi, n'ihi na i mewo ka Asherot si n'ala nka gabiga, i we dozie obi-gi ichø Chineke.

4 Jehoshafat we biri na Jerusalem: o we jehgachi pua jegharia n'etiti ndi-ya site na Bia-sheba rue ugwu Efraim, me ka ha laghachikute Jehovah, bù Chineke nke ndi bu nna-ha. 5 O we guzo ndi-ikpe n'ala-ya n'obodo nile ewusiri ike nke Juda, n'obodo n'obodo, 6 o si ndi-ikpe, Lenu ihe unu onwe-unu nćme: n'ihi na o bugh madu ka unu nēkpere ikpe, kama o bu Jehovah; O nōye-kwa-ra unu n'okwu ikpe-unu. 7 Ma ubu a ka oké egwu Jehovah dikwasi unu; lezienu anya, me ya: n'ihi na o digh ajø omume, ma-øbu ihu-madu-iru-øma, ma-øbu inara-ihe-iri-ngo, di nime Jehovah, bù Chineke - ayi. 8 Ozø kwa, nime Jerusalem ka Jehoshafat guzoro ufødu nime ndi Livai na ndi-nchu-aja, na ufødu nime ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke Israel, ikpe ikpe Jehovah, na idozi ise-okwu. Ha we laghachi na Jerusalem. 9 O nye ha iwu, si, Otù a ka unu gēme n'egwu Jehovah, na n'ikwesi-ntukwasobi, na n'obi zuru oké. 10 Ma mbe ise-okwu o bula gēru unu nti site n'umu-nne-unu ndi bi n'obodo-ha, n'etiti øbara na øbara, n'etiti iwu na ihe enyere n'iwu, na ukpuru na ikpè, unu gēme kwa ka ha ghøta, ka ikpe we ghara ima ha n'ebe Jehovah nq, iwe ewe dikwasi unu, dikwasi kwa umu-nne-unu: otù a ka unu gēme, ikpe agagh-ama kwa unu. 11 Ma, le, Amaraia, bù onye-isi-nchu-aja, bu onye-isi-unu n'okwu o bula nke Jehovah; Zebadaia

nwa Ishmael, bù onye-ndù ulo Juda, bu onye-isi-unu n'okwu o bula nke eze: ndi Livai gābu kwa ndi-odozi-okwu n'iru unu. Dinu ike, me; ka Jehovah nōye-kwa-ra ezi madu.

20 1 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na umu Moab, na umu Amon, ha na ufødu site na ndi ozø, biara imegide Jehoshafat n'agha. 2 Madu ufødu we bia gosi Jehovah, si, Igwè madu bara uba esiwo n'ofe oké osimiri, site na Siria, bia imegide gi; ma, le, ha nō nime Hazazon-tema (nke ahu bu En-gedi). 3 Jehovah we tua egwu, che iru-ya ichø Jehovah; o we kpøsa obubu-ønu na Juda nile. 4 Juda we chikøta onwe-ha ichø iye-aka site n'aka Jehovah: obuná site n'obodo nile nke Juda ka ha biara ichøsi Jehovah ike. 5 Jehovah we guzo nime nkpkøta Juda na Jerusalem, n'ulo Jehovah, n'iru ogige øhu; 6 o si, Jehovah, bù Chineke nke nna-ayi-hà, o bugh Gi onwe-gi bu Chineke n'elu-igwe? o bugh Gi onwe-gi nāchi kwa ala-eze nile nke mba nile? o bu kwa n'aka-Gi ka ume na idi-ike di, o digh kwa onyc gēguzo onwe-ya n'ebe I nq. 7 O bugh Gi onwe-gi, Chinke-ayi, napuru ndi bi n'ala nka ala-ha n'iru ndi-Gi, bù Israel, were ya nye nkpuru Abraham, bù onye nāhu Gi n'anya, rue mbe cbigh-ebi? 8 Ha we biri nime ya, wuere Gi ebe nsø nime ya nye aha-Gi, si, 9 O buru na ihe ojø abiakwasi ayi, bù mma-agha ikpè, ma-øbu ajø ɔria nēfc efe, ma-øbu oké unwu, ayi gēguzo n'iru ulo a, na n'iru Gi, (n'ihi na aha-Gi di n'ulo a,) si na nkpaøu-ayi tikue Gi, I gānu kwa, zoputa. 10 Ma ubu a, le, umu Amon na Moab na ugwu Sia, ndi I nēkwegh Israel ka ha bakuru ha, mbe ha nēsi n'ala Ijipt bia, kama ha si n'ebe ha nō wezuga onwe-ha, ha ekpochapugh kwa ha; 11 ma, le, otù ndi ahu nēnyeghachi ayi, n'ibia ichupu ayi n'ihe-nnweta-Gi, nke I meworo ka ayi nweta. 12 Chineke-ayi, I gagħ-ekpe ha ikpe? n'ihi na ike adigh nime ayi n'iru igwè madu a bara uba nke nābia imegide ayi; ayi onwe-ayi amagh kwa ihe ayi gēme: kama o bu Gi ka anya-ayi nādikwasi. 13 Juda nile nēguzo kwa n'iru Jehovah, ha na umu-nifikiri-ha, na ndinyom-ha, na umu-ha. 14 Ma Mo Jehovah dikwasiri Jahaziel nwa Zekaraia, nwa Benaia, nwa Jeiel,

nwa Matanaia, bù onye Livai, onye sitere n'umu Esaf, n'etiti nkporokota ahu; 15 o si, Nanu nti, Juda nile, na ndi bi na Jerusalem, na cze-ayi, bù Jehoshafat, otu a ka Jchova siri unu, Unu onwe-unu atula egwu, unu atu-kwa-la ujø n'iru igwè madu a bara uba; n'ihi na o bugh unu nwe agha nka, kama o bu Chineke nwe. 16 Echi ridana imegide ha: le, ha nārigo n'uzo-nrigo Ziz; unu gāchota kwa ha na nsotu ndagwurugwu, n'iru ozara Jeruel. 17 O bugh unu gēnwe ibu agha n'agha nka: guzenu onwe-unu, guzo, hu nzoputa Jehova n'etiti unu, Juda na Jerusalem: unu atula egwu, unu atu-kwa-la ujø: echu pukurunu ha; Jehova noye-kwa-ra unu. 18 Jehoshafat we rube isi kpuchie iruya n'ala: Juda nile na ndi bi na Jerusalem da-kwa-ra n'ala n'iru Jehova, ikpo isi ala nye Jehova. 19 Ndi Livai, bù ndi sitere n'umu ndi Kohat na ndi sitere n'umu ndi Kora, we bilie ito Jehova, bù Chineke Israel, n'olu di uku ri nne. 20 Ha we bilie n'isi-ututu, pua ba n'ozara Tekoa: ma mbe ha nāpu, Jehoshafat guzoro, si, Nurunum, Juda, na ndi bi na Jerusalem; kwerenu na Jehova, bù Chineke-unu, unu gēkwcsi kwa ntukwasi-obi; kwerenu na ndiamuria-Ya, ihe gāga-kwa-ra unu nke-oma. 21 O we me ka ndi-ya dua ya odu, o we guzo ndi nābuku Jehova abù, ndi nēto kwa ima-nma nke idi-nsø, mbe ha nāpu n'obodo n'iru ndi ejikere agha, si, Kelenu Jehova; n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di. 22 Ma na mbe ha malitete iti nkpu na ito otuto, Jehova tiycre ndi nēru nbi imegide umu Amon na Moab na ugwu Sia, bu ndi nābakuru Juda; ewe tibue ha. 23 Umu Amon na Moab we guzo imegide ndi bi n'ugwu Sia, iwezugah ha ka ebibie ha na ikpochapu ha: mbe ha mere ka ndi bi na Sia gwusia, ha we yere onwe-ha aka, nwoke na ibe-ya, ibibi onwe-ha. 24 Juda we biarne ulo-nche, rue ozara, ha we le igwè madu ahu anya; ma, le, ha bu ozu ozu daworo n'ala, o digh kwa onye bapuru abapu. 25 Jehoshafat na ndi-ya we bia iluta ihe-nkwata-ha n'agha, ha we hu n'etiti ha ma akù ma ozu ma ihe di oké onu-ahia n'uba, ha we napusia onwe-ha ihe, kari nke ha nwere ike ibu: ha we nō ubochi ato

nāluta ihe-nkwata n'agha, n'ihi na ihe bara uba ka o bu. 26 Ma n'ubochi nke-anø ha ikpokotara onwe-ha na ndagwurugwu Beraka; n'ihi na n'ebe ahu ka ha goziri Jehova: n'ihi nka ka ha kporø aha ebe ahu, Ndagwurugwu Beraka, ruc ta. 27 Ha we lata, nwoke o bu la nke Juda na Jerusalem, Jehoshafat nāga kwa n'iru ha. iwere qñu lata na Jerusalem; n'ihi na Jehova mere ka ha nütia qñu n'iru ndi-iro-ha. 28 Ha we chiri une, na ubø-akwara, na opi, biarue Jerusalem ruc ulo Jehova. 29 Oké egwu Chineke we dikwasi ala-eze nile nke ala nile ozo, mbe ha nuru na Jehova busoro ndi-iro Israel agha. 30 Ala-eze Jehoshafat we di jū: n'ihi na Chineke-ya mere ka o zuru ike buruburu.

31 Jehoshafat we buru eze Juda: o bara oru arø na iri na ise mbe o malitere ibu eze; o we buru eze oru arø na ise nime Jerusalem: aha nne-ya bu Azuba nwa-nwayi Shilhi. 32 O jere ije n'uzo Esa nna-ya, o sigh kwa nime ya wezuga onwe-ya, nême ihe ziri ezi n'anya Jehova. 33 Nani na ewezugagh ebe di elu; ma rue ubu a ndi Juda edozigh obiha nyc Chineke nke ndi bu nna-ha. 34 Ma ihe nile Jehoshafat mere nke fôduru, nke-mbu na nke-ikpe-azu, le, edewo ha n'akwukwø ihe emere nke Jihu nwa Hanani, onye etiyere aha-ya n'akwukwø ndi-eze Israel.

35 Ma mbe ihe ndia gasiri, Jehoshafat, bù eze Juda, jikorø onwe-ya na Ehazaia, bù cze Israel; onye ahu nêmbe iwu n'omume-ya: 36 o we jikø onwe-ya na ya imo ubø ijeru Tashish: ha we mo ubø ahu n'Ezion-geba. 37 Elieza nwa Dodavahu nke Marisha we bu amuma megide Jehoshafat, si, N'ihi na i jikorø onwe-gi na Ehazaia, Jehova etipúwo ihe i merc. Ewe tiwa ubø ahu nile, ha enwegh kwa ike ijeru Tashish.

21 1 Jehoshafat we so nna-ya-hà dina n'qñwu, eile ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Devid: Jehoram nwa-ya we buru eze n'qñodu-ya. 2 O nwe-kwa-ra umu-nne-ndikom, bù umu Jehoshafat, aha-ha bu Azaraia, na Jehiel, na Zekaraia, na Azaraia, na Maikael, na Shefataia: ndia nile bu umu-ndikom Jehoshafat, bù eze Israel. 3 Nna-ha we nye ha qñtutu onyinye,

nke ọla-Ọcha, na nke ọla-edo, na nke ihe di oké Ọnu-ahia, ha na obedo ewusiri ike nime Juda: ma ala-eze ka ọ nyere Jehoram, n'ihi na onye ahu bu ọkpara. 4 Jehoram we bilie ibu onye-isi ala-eze nna-ya, ọ we me onwe-ya ka ọ di ike, were mma-agha ụue umunne-ya ndikom nile, ọzọ kwa, o ụburu ufodu nime ndi-isi Israel. 5 Orú arọ na iri na abua ka Jehoram bara mbe ọ malitere ibu eze; ọ we buru eze arọ asatọ na Jerusalem. 6 O je ije n'uzo ndi-eze Israel, dika ulo Ehab mere: n'ihi na ọ bu nwa-nwayi Ehab ka ọ nwere na nwunye: ọ we me ihe jorø njo n'anya Jehova. 7 Ma Jehova ekwegh ibibi ulo Devid, n'ihi ọbuba-ndu ahu Ya na Devid mere, dika O si-kwa-ra na O gēnye ya oriona, nye kwa umu-ya, ubøchi nile. 8 N'ubøchi-ya ka Edom siri n'okpuru aka Juda jehie, mere onwe-ha eze. 9 Jehoram we gabiga, ya na ndi-isi-ya, ubø-ala-ya nile so-kwa-ra ya: o rue na o biliri n'abali, tibue Edom ndi naba ya buruburu, ha na ndi-isi ubø-ala. 10 Edom we si n'okpuru aka Juda jehie, rue ta: mbe ahu ka Libna siri n'okpuru aka-ya jehie n'otu mbe ahu: n'ihi na ọ rapuru Jehova, bù Chineke nke nna-ya-hà. 11 Onye ahu me-kwa-ra ebe di elu n'ugwu nile nke Juda, we me ndi bi na Jerusalem ka ha kwa iko, ọ rafu - kwa - ra Juda. 12 Odide - akwukwo we si n'aka Elaija, bù onye-amuma, biakute ya, si, Otú a ka Jehova, bù Chineke nke Devid nna-gi, siri, N'ihi na i jegh ije n'uzo nile nke Jehoshafat una-gi, ma-øbu n'uzo nile nke Esa, bù eze Juda; 13 kama i jewo ije n'uzo ndi-eze Israel, me Juda na ndi bi na Jerusalem ka ha kwa iko, dika ulo Ehab mere ka akwa iko; ọzọ kwa, umu-nne-gi ndikom, bù ulo nna-gi, ndi di nma kari gi onwe-gi, ka i bụworo: 14 le, Jehova neti ihe-otiti uku n'etiti ndi-gi na n'etiti umu-gi, na n'etiti ndinyom-i, na n'etiti ákù-gi nile: 15 gi onwe-gi kwa, O gēji ọtutu Ọria, n'Ọria ngiri-afø-gi, tie gi, rue mbe ngiri-afø-gi gäputa site n'Ọria aliu kwa-ubøchi. 16 Jehova we kpote mọ nke ndi Filistia, na nke Arebia, ndi njo n'akuku ndi Etiopia, imegide Jehoram: 17 ha we rigo imegide Juda, we tipue ya, dota ákù nile ahuru n'ulo eze, na umu-ya ndikom kwa, na ndinyom-ya, n'agha;

ọ digh kwa nwa-nwoke foduru ya, ọ bu nání Jehoahaz, bù nke-ntà nime umu-ya ndikom. 18 Ma mbe ihe nile a gasiri Jehova were Ọria nke nādigh ngwota tie ya na ngiri-afø-ya. 19 O rue, mbe ọtutu ubøchi gasiri, Ọbuná na mbe ọgwugwu arọ abua lasiri, na ngiri-afø-ya putara n'Ọria-ya, ọ we nwua n'ajø Ọria. Ma ndi-ya esuregh nsure-oku nye ya dika nsure-oku nke una-ya-hà. 20 Orú arọ na iri na abua ka ọ bara mbe ọ malitere ibu eze, ọ we buru eze na Jerusalem arọ asatọ: ọ we la buru onye anāchösigh ike ka ọ di ndu; ha we lie ya n'obodo Devid, ma ọ bugh n'ilì ndi-eze.

22 1 Ndi bi na Jerusalem we me Ehazaia nwa-ya nke-ntà eze n'ọnodu ya: n'ihi na usu ndi nāpunara madu ihe, bù ndi soro ndi Arebia ba n'omuma-ulø-ikwù, ụburu ndi nile bu ya okenye. Ehazaia nwa Jehoram, bù eze Juda, we buru eze. 2 Ogu arọ abua na abua ka Ehazaia bara mbe ọ malitere ibu eze; ọ we buru eze otù arọ na Jerusalem: ma aha nne-ya bu Atalaia nwa Omri. 3 Ya onwe-ya je-kwa-ra ije n'uzo nile nke ulo Ehab: n'ihi na nne-ya bu onye nādu ya ọdu imebi iwu. 4 O we me ihe jorø njo n'anya Jehova, dika ulo Ehab mere: n'ihi na ndi ahu buru ya ndi nādu ọdu mbe ọnwu nna-ya gasiri, iwtara ya nbibi. 5 O jeghari-kwa-ra n'idu-ọdu-ha, we soro Jehoram nwa Ehab, bù eze Israel, ibuso Hazael, bù eze Siria, agha na Remot-gilead: ndi Siria we tibue Joram. 6 O we lata ka agwo ya nime Jezreel n'ihi ntibù nke ha tiburu ya na Rema, mbe o nēbuso Hazael, bù eze Siria, agha. Azaraia nwa Jehoram, bù eze Juda, we rida ihu Jehoram nwa Ehab nime Jezreel, n'ihi na ọ nāria Ọria. 7 Ma o sitere na Chineke, bù nzøda Ehazaia, n'ibækute Joram: n'ihi na mbe ọ biara, ọ we so Jehoram pukuru Jihu nwa Nimshi, onye Jehova tere manu ibipu ulo Ehab. 8 O rue, mbe Jihu nême ulo Ehab ihe ekpere n'ikpe, na ọ huru ndi-isi Juda, na umu-ndikom nke umu-nue Ehazaia, ndi nējere Ehazaia ozi, ọ we ụue ha. 9 O we chø Ehazaia, ha we jide ya, (ma onye ahu nēzo onwe-ya nime Sameria,) ha we me ka ọ biakute Jihu, me ka ọ nwua; ha we lie ya, n'ihi na ha siri, Nwa

Jehoshafat ka o bu, onye were obi-ya nile cho Jehova. Ma ulo Ehazaia enwagh onye nwere ike ijide ala-eze.

10 Mbe Atalaia, bu nne Ehazaia, huru na nwa-ya nwoke anwuwo, o bilie, me ka nkpuru nile la n'iyi, bu ndi nwe ala-eze ulo Juda. 11 Ma Jehoshabeat, bu nwa-nwayi eze, were Joash nwa-nwoke Ehazaia, zupu ya n'etiti umundikom eze ndi aneme ka ha nwua, o were ya na nwayi nenyenye ya ara, tiye ha n'ime-ul o nke ihe-ndina. Jehoshabeat nwa-nwayi eze, bu Jehoram, nwunye Jehoiada, bu onye-nchu-aja, (n'ihi na nwayi ahu bu nwa-nne Ehazaia,) we zopu ya n'iru Atalaia, o we ghara ime ka o nwua. 12 O we no n'aka-ha n'ulo Chineke nemo onwe-ya arø isi: Atalaia we buru eze ala ahu.

23 1 Ma n'arø nke-aso Jehoiada mere onwe-ya ka o di ike, o we chita ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise, bu Azaraia nwa Jeroham, na Ishmael nwa Jehohanan, na Azaraia nwa Obed, na Maaseia nwa Adaia, na Elishafat nwa Zikri, me ka ya na ha ba ndu. 2 Ha we naga buruburu nime Juda, chikoputa ndi Livai n'obodo nile nke Juda, na ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke Israel, ha we biarue Jerusalem. 3 Nkpokota ahu nile na eze we ba ndu n'ulo Chineke. O si ha, Le, nwa eze gabi eze, dika Jehova kwuworo bayere umu Devid. 4 Nka bu ihe unu gême: otu uzø n'uzø atø nime unu, bu ndi nabà nime n'ubochi-izu-ike, bu nke ndi-nchu-aja na nke ndi Livai, gabu ndi-ønu-uzø-ama nke nbata-uzø nile; 5 otu uzø n'uzø atø ganø kwa n'ulo eze, otu uzø n'uzø atø kwa n'ønu-uzø-ama nke ntø-ala: ndi Juda nile ganø kwa n'ogige ulo Jehova nile. 6 Ma ka onye o bula ghara iba n'ulo Jehova, o bu nani ndi-nchu-aja, na ndi n'etiti ndi Livai ndi nje ozi; ndi ahu gabà, n'ihi na ndi nsø ka ha bu: ma ndi Juda nile gedebé ihe-indebe ulo Jehova. 7 Ndi Livai ganø kwa eze buruburu, nwoke o bula na ihe-agha-ya n'aka-ya; ma onye nabata n'ulo, ka eme ka o nwua: unu noye-kwa-ra eze mbe o nabà nime, na mbe o nápu n'èzí. 8 Ndi Livai na Juda nile we me dika ihe nile si di nke Jehoiada, bu onye-nchu-aja, nyere n'iwu: ha we chirí, nwoke o bula ndikom-ya, bu ndi nabà nime n'ubochi-

izu-ike, ha na ndi nápu apu n'ubochi-izu-ike; n'ihi na Jehoiada, bu onye-nchu-aja, emegh ka okè di iche iche pua n'ije-ozì-ha. 9 Jehoiada, bu onye-nchu-aja, we nye ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise ube, na ota, na ota ntà, nke eze, bu Devid, nwereri, nke di n'ulo Chineke. 10 O guzo ndi Juda nile, nwoke o bula na ihe-agha-ya n'aka-ya, site n'akuku aka-nri ulo ahu rue akuku aka-ekpe ulo ahu, n'akuku ebe-ichu-aja na n'akuku ulo, n'akuku eze buruburu. 11 Ha we me ka nwa eze puta, ha we kpube ya okpu-eze, nye ya ihe-àmà, me ya eze: Jehoiada na umu-ya ndikom we te ya manu; ha we si, Ka eze di ndu. 12 Atalaia we nu olu ndi Juda ka hanaba qosø neto kwa eze, o we biakute ndi ahu n'ulo Jehova: 13 o hu, ma, le, eze negozo n'akuku ogidi-ya na nbata, ndi-isi na opì-ha di kwa n'akuku eze; ndi nile nke ala ahu ñuri-kwa-ra ønu, fùa opì; ndi-øbù-abù ji kwa ihe abù kpø, ndi nème ka amara ito otuto no kwa. Atalaia we dowa uwe-ya nile, si, Nkekota imegide eze, nkekota imegide eze. 14 Jehoiada, bu onye-nchu-aja, we me ka ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise puta, bu ndi-nlekota usu-ndi-agha, si ha, Menu ka o pua ba n'etiti ariri; ma onye nabiaso ya n'azu, ka ewere mma-agha me ka o nwua: n'ihi na onye-nchu-aja siri, Unu emela ka o nwua n'ulo Jehova. 15 Ha we doro ya onwe-ha n'akuku abua; o we ba na nbata nke ønu-uzø-ama inyinya n'ulo eze: ha we me ka o nwua n'ebe ahu.

16 Jehoiada we me oþuþa-ndu nke di n'etiti ya na ndi Juda nile na eze, na ha gabu ndi Jehova nwere. 17 Ndi Juda nile we ba n'ulo Beal, kwatue ya, tupia ebe-ichu-aja-ya nile na onyinyo-ya nile, ha þu-kwa-ra Matan, bu onye-nchu-aja Beal, n'iru ebe-ichu-aja ahu. 18 Jehoiada we tiye nlekota nile nke ulo Jehova n'aka ndi-nchu-aja, bu ndi Livai, ndi Devid kere n'okè ibu ndi-isi ulo Jehova, isure ajà-nsure-øku nile nke Jehova, dika edeworo ya n'iwu Moses, n'ønu, na n'ibù-abù, site n'aka Devid. 19 O we guzo ndi-ønu-uzø-ama n'ønu-uzø-ama nile nke ulo Jehova, ka onye ruru árú n'uzø o bula we ghara iba nime. 20 O we chirí ndi-isi usu nile nke ogu ndikom ise, na ndi di ike

nke-uku, na ndi nāchi achi n'etiti ndi Juda, na ndi nile nke ala ahu, me ka eze si n'u!o Jehova rida: ha we si n'etiti Ọnu-uzo-ama nke di n'elu ba n'ulo eze, me ka eze nōkwasi n'oche-eze nke ala-eze. 21 Ndi nile nke ala ahu we nūria Ọnu, obodo ahu di-kwa-ra jū: ha we were mma-agha me ka Atalaia nwua.

24 1 Joash bara arø asa mbe o malitere ibu eze; o we buru eze Ọgu arø abua na Jerusalem: aha nneya bu Zibia nke Bia-sheba. 2 Joash we me ihe ziri ezi n'anya Jehova ubochi nile nke Jehoiada, bù onye-nchu-aja. 3 Jehoiada we lutara ya ndinyom abua; o we mua umu-ndikom na umu-ndinyom. 4 O rue, mbe ihe ndia gasiri, na o di n'obi Joash ime ka ulo Chineke di Ọhu. 5 O we chikota ndi-nchu-aja na ndi Livai. si ha, Puanu, jerue obodo nile nke Juda, chikputa ego n'Israel nile ime ka ulo Chineke-unu di ike kwa-arø, unu onwe-unu kwa, menu ngwa ime ihe ahu. Ma ::di Livai emegh ngwa. 6 Eze we kpo Jehoiada, bù onye-isi, si ya, Gini mere i jugh ndi Livai ka ha si na Juda, sìkwa na Jerusalem, webata útú nke Moses, bù orù Jehova, na nke nkporota nke Israel, nke diri ulo-ikwù ihe-āmà? 7 N'ihi na Atalaia, bù nwayi ahu nēmebi iwu, umu-ya ndikom tipúru ulo Chineke; ozø kwa, ha were ihe nsø nile nke ulo Jehova nye Bealim. 8 Eze we gwa ha, ha we me otù ihe, døba ya n'Ọnu-uzo-ama ulo Jeliova n'èzi. 9 Ha we kposa na Juda na nime Jerusalem, ka ewebatara Jchova utu nke Moses, bù orù Chineke, tukwasiri Israel n'ozara. 10 Ndi-isi nile na ndi Juda nile we nūria Ọnu, webata ihe, tubà ya n'ihe ahu, rue mbe ha nyebiri. 11 O rue, mbe ebubatara ihe ahu n'ulo-nlekota eze site n'aka ndi Livai, mbe ha hu-kwa-ra na ego ahu riri nne, na ode-akwukwo eze na onye-nlekota nke onye-isi-nchu-aja biara, wupu ihe di n'ihe, bùru ya, bughachi ya n'ọnodu-ya. Otù a ka ha mere kwa-ubochi, ha we chikota ego n'uba. 12 Eze na Jehoiada we were ya nye ndi nēje ozi ofufé ulo Jehova; ha we nēgo ndi nāwa nkume na ndi-òkà n'osisi ime ka ulo Jehova di Ọhu, ha were kwa ya nye ndi-òkà n'igwè na ola ime ka ulo Jehova di ike. 13 Ndi nēje ozi ahu we lua Ọlu, ewe jezue ozi ahu n'aka-ha, ha

we guzo ulo Chineke dika ọtütü-ya si di, me ka o sie ike. 14 Mbe ha lubiri, ha we weta n'iru eze na Jehoiada ego fôduru, ha we were ya mere ulo Jehova ihe, bù ihe ozi, na isure ajá-nsure-óku, na ngaji, na ihe ola-edo na ola-ocha. Ha we nēsure ajá-nsure-óku n'ulo Jehova mbe nile ubochi nile nke Jehoiada. 15 Jehoiada we ghø agadi, ubochi ndu-ya we ju ya afø, o we nwua; Ọgu arø isi na iri ka o bara mbe o nwuru. 16 Ha we lie ya n'obodo Devid n'etiti ndi-eze, n'ihi na o mere ezi ihe n'Israel, na n'ebe Chineke na ulo-Ya di. 17 Ma mbe Ọnwu Jchoiada gasiri, ndi-isi Juda biara, kpo isi ala nye cze. Mbe ahu eze gere ha nti. 18 Ha we rapu ulo Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha, we fè Asherim na arusi ofufé: iwe we dikwasi Juda na Jerusalem n'ikpe-omuma-ha nka. 19 O zite ndi-amuma n'etiti ha, ime ka ha laghachikute Jehova; ha we ha ámà megide ha: ma ha anagh nti. 20 Mo Chineke we were Zekaraia nwa Jehoiada, bù onye-nchu-aja, kpuchie Onwe-ya dika uwe; o we guzo n'elu n'ebe ndi Juda nq, si ha, Otù a ka Chineke siri, N'ihi gini ka unu onwe-unu nágabiga ihe nile Jehova nyere n'iwu, ihe we ghara igara unu nke-oma? n'ihi na unu arapuwo Jehova, O rapuwo kwa unu. 21 Ha we kekota onwe-ha imegide ya, were nkume tubue ya, n'ihi ihe eze nyere n'iwu, r'ogige ulo Jehova. 22 Joash, bù eze, echetagh kwa ebere nke Jehoiada, bù nna-ya, mere ya, o we bue nwa-ya. Ma mbe o nwuru, o si, Ka Jehova hu ya, ju ase. 23 O rue, r'obuba arø, na usu-ndi-agha Siria rigoro imegide ya: ha we biarue Juda na Jerusalem, bibie ndi-isi nile nke ndi Juda site n'etiti ndi ahu, ha we zigara eze Damaskos ihe-nkwata-ha nile. 24 N'ihi na usu-ndi-agha Siria chiri ndikom ole-na-ole bia; Jehova we nye usu-ndi-agha bara uba nke-uku n'aka-ha, n'ihi na ha rapuru Jehova, bù Chineke nke ndi bu nna-ha. Ha we me Joash ihe nile ekperc n'ikpe. 25 Ma mbe ha siri n'ebe o nq la, (n'ihi na ha rapuru ya n'otutu Ọria,) ndi-orù-ya kekötara onwe-ha imegide ya n'ihi Ọbara umu Jehoiada, bù onye-nchu-aja, bue ya n'elu ihe-ndina-ya, o we nwua: ha we lie ya n'obodo Devid, ma ha eligh ya n'ilí

ndi-eze. 26 Ma ndia bu ndi n̄ekokota onwe-ha imegide ya; bù Zabad nwa Shimeat nwayi Amon, na Jehozabad nwa Shimrit nwayi Moab. 27 Ma ihe bayere umu-ya ndikom, na iba-uba nke ibu eboro ya, na nt̄o-ala ulo Chineke, le, edewo ha n'akukọ akwukwò ndi-eze. Amazaia nwa-ya we buru eze n'qonodu ya.

25 1 Amazaia bara orù arø na ise mbe o malitere ibu eze; o we buru eze orù arø na iteghete nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jelioadan nke Jerusalem. 2 O me ihe ziri czi n'anya Jehovah, náni na o wegh obi zuru okè me ya. 3 O rue, mbe ala-eze di ike n'ebe o nq, na o huru ndi-orù-ya ndi tiburu eze, bù nna-ya. 4 Ma o megh ka umu-ha nwua, kama o mere dika ihe edeworo n'iwu n'akwukwò Moses, nke Jeliova nyere n'iwu, si, Ndi bu nna agagh-anwu n'qonodu umu-ha, umu agagli-anwu kwa n'qonodu ndi bu nna-ha; kama onye o bulu gānwu nime nmehie nke aka ya. 5 Amazaia we chikøta Juda, guzo ha dika ulo nke ndi bu nna-ha si di, nye ndi-isi usu nnù ndikom abua na ogu iri, nye kwa ndi-isi usu çgu ndikom ise, bù Juda na Benjamin nile: o we gukøta ha, site n'onye bara orù arø we gaba n'iru, o we hu na lia di orù nnù ndikom orù uzø na uzø iri-na-asu na nnù iri, bù ndi arøputara arøputa, ndi n̄apukuru usu-ndi-agha, ndi n̄eji ube na qta. 6 O we were ogu talent ola-qchia ise go orù nnù ndikom uzø iri-na-abua na nnù iri, ha bu ndi-dike bu dinkpà, site n'Israel. 7 Ma onye nke Chineke biakutere ya, si, Eze, ka usu-ndi-agha Israel ghara iso gi bia; n'ihi na Jehovah anoyegh Israel, bù umu nile nke Efraim. 8 Otù o di, gi onwe-gi bia, me ihe, di ike ibu agha: Chineke gēnie ka i su ngongo n'iru onye-iro-gi; n'ihi na ike di nime Chineke iye aka na ime ka asu ngongo. 9 Amazaia we si onye nke Chineke ahu, Ma gini ka ayi gême bayere qgn talent ise ahu nke m'nyeworo usu ndi n̄apunara madu ihe nke Israci? Onye nke Chineke we si, Jehovah nwere ihe inye gi nke bara uba kari nka. 10 Amazaia we kewapu ha, bù usu ndi n̄apunara madu ihe nke siri n'Efraim biakute ya, ka ha laghachi n'ebe-ha: iwe-ha v'e di qku nke-uku

megide Juda, ha we laghachi n'ele-ha n'iwe di qku. 11 Amazaia we me onwe-ya ka o di ike, o we duru ndi-ya, je Ndagwurugwu Nnù, tibue umu Sia, orù nnù ndikom: na nnù ise. 12 Ma orù nnù ndikom na nnù ise qzø ndi di ndu, umu Juda dotara ha n'aglia, me ka ha bia n'elu nkume di elu, ha we si n'elu nkume di elu ahu tuda ha, ewe tupia ha nile. 13 Ma ndikom nke usu ndi n̄apunara madu ihe nke Amazaia zilagara, ka ha gliara iso ya je aglia, madere n'obodo nile nke Juda, site na Sameria we rue Bet-heron, tibue nnù madu asa na ogu iri nime ha, luta ihenluta bara uba n'agha.

14 O rue, mbe Amazaia biasiri site na ntibù ndi Edom, na o chibatara chi nke umu Sia, guzoro ha onwe-ya ibu chi, we kpø isi ala n'iru ha, surere ha ihe-nsure-qku n̄esi isi utø. 15 Iwe Jehovah we di qku imegide Amazaia, o we zigara ya onye-amuma, nke siri ya, N'ihi gini ka i choworo chi nke ndi ahu, ndi n̄anaputagli ndi-ha n'aka-gi? 16 O rue, mbe o nágwa ya okwu, na eze siri ya, Q bu iburu eze erye nādu çdu ka ayi meworo gi? ra aka; n'ihi gini ka agétibü gi? Onye-amuma ahu we ra aka, si, Amawom na Chineke czubewo ibibi gi, n'ihi na i mewo nka, i gehg kwa idu-qdum nti.

17 Amazaia, bù eze Juda, we nara idu-qdu, zigara Joash nwa Jehoahaz, nwa Jihu, bù eze Israel, ozi, si, Bia, ka ayi lerita onwe-ayi anya n'iru. 18 Joash, bù eze Israel, we zigara Amazaia, bù eze Juda, ozi, si, Uke nke di na Lebanon zigara osisi cedar nke di na Lebanon ozi, si, Nye nwam nwoke nwa-gi nwayi na nwunye: anuohia nke di na Lebanon we gabiga, zopia uke ahu. 19 I siwo, Le, i tibuwo Edom; obi-gi we bulie gi elu isopuru onwe-gi: ubu a nodu n'ulo-gi; n'ihi gini ka i nākpali onwe-gi n'ihe qjø, ka i we da, gi onwe-gi, na Juda soro gi? 20 Ma Aniazzaia anugh; n'ihi na Chineke ka o sitere, ka Q we nye ha n'aka ndi-iro-ha, n'ihi na ha chorø chi Edom. 21 Joash, bù eze Israel, we rigo; ya onwe-ya na Amazaia, bù eze Juda, we lerita onwe-ha anya n'iru na Bet-sheinesli, nke Juda nwere. 22 Ewe tibue Juda n'iru Israel; ha we balaga,

nwoke o bula n'ulo-ikwū-ya. 23 Joash, bú eze Israel, we jide Amazaia, bú eze Juda, nwa Joash nwa Jehoahaz, nime Bet-shemesh, me ka o biarue Jerusalem, we tipue mbidi Jerusalem site n'qonu-uzo-ama Efraim rue qonu-uzo-ama nke nkuku, nnù cubit. 24 O chiri ola-edo na ola-qcha nile, na ihe nile ahutara n'ulo Chineke n'aka Obed-edom, na àkù nile nke ulo eze, na ndi edoro na mbe, o we laghachi na Sameria.

25 Amazaia nwa Joash, bú eze Juda, we di ndu mbe qonwu Joash nwa Jehoahaz, bú eze Israel, gasiri, arø iri na ise. 26 Ma ihe nile nke Amazaia mere nke foduru, nke-mbu na nke-ikpeazu, le, èdegh ihe ahu n'akwukwo ndi-eze Juda na Israel? 27 Ma site na mbe Amazaia siri n'iso Jehovah wezuga onwe-ya ha kekötara nkekötä-madu imegide ya nime Jerusalem; o we Ọalaga na Lekish: ha we ziga ichuso ya rue Lekish, me ka o nwua n'ebe ahu. 28 Ha we bute ya n'elu inyinya, lie ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'obodo Juda.

26 1 Ndi nile nke Juda we were Uzaia, ma onye ahu Ọara arø iri na isi, ha we me ya eze n'qonodu nna-ya Amazaia. 2 Ya onwe-ya wuru Ilot, nyeghachi ya Juda, mbe eze sorosiri nna-ya-hà dina n'qonwu. 3 Arø iri na isi ka Uzaia Ọara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze Ọgu arø abua na iri na abua nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jekilia nke Jerusalem. 4 O me ihe ziri ezi n'anya Jehovah, dika ihe nile si di nke Amazaia nna-ya mere. 5 O we no n'ichø Chineke n'ubochi Zekaraia, onye nwere nghota n'ihu Chineke: ma n'ubochi o nàchø Jehovah, Chineke mere ka ihe gara ya nke-oma. 6 O we pua, buso ndi Filistia agha, tipüsia mbidi Gat, na mbidi Jabne, na mbidi Ashdod, o we wue obodo n'ala Ashdod na n'etiti ndi Filistia. 7 Chineke we yere ya aka imegide ndi Filistia, na imegide ndi Arebia ndi bi na Gua-beal, na Meunim. 8 Ndi Amon we nye Uzaia onyinye-inata-iru-oma: aha-ya we rue nbata Ijipt; n'ihi na o mere onwe-ya ka o di ike ri nne. 9 Uzaia wu-kwa-ra ulo-elu nime Jerusalem n'qonu-uzo-ama nkuku, na n'qonu-uzo-ama ndagwurugwu, na na nkuku mbidi, we me ka ha di ike. 10 O wu-kwa-ra ulo-elu ufodu n'ozara, gwue

otutu olùlù-miri, n'ihi na o nwere otutu anu-ulo; ma n'ebe di ala ala, ma n'ebe di lari: o nwe-kwa-ra ndi-olu-ubi na ndi-olu-ubi-vine n'ugwu na nime Kamel; n'ihi na o bu onye huru ilu ubi n'anya. 11 Uzaia nwe-kwa-ra usu-ndi-agha ndi nèbu agha, ndi nàpukuru usu-ndi-agha n'usu n'usu, dika qonu-ogugu nke ngukötä-ha si di n'aka Jeiel, bú cde-akwukwo, na Maaseia, bú odozi-okwu, n'okpuru aka Hananaia, otù onye nime ndi-isi eze. 12 Qonu-ogugu nile nke ndi-isi ulo nke ndi bu nna, bú ndi-dike bu dinkpà, di nnù isi na Ọgu iri. 13 Ma n'okpuru aka-ha ka usu nke usu-ndi-agha di, orù nnù ndikom orù uzø na uzø iri-na-asatø na nnù asatø na Ọgu iri-na-ise, ndi nèwere ume nke ndi bu dinkpà bu agha, iyere eze aka imegide onye-iro. 14 Uzaia we doziere ha, bú usu-ndi-agha nile, Ọta, na ube, na okpu-agha, na uwe-agha, na uta, Ọbuná rue nkume èbè. 15 O me kwa nime Jerusalem ihe-agha echèputara, bú nchièputa nke onye nèchèputa ihe, idi n'elu ulo-elu nile, na n'elu nkuku mbidi nile, iji Ọa àkù na nkume uku. Aha-ya we pua rue ebe di anya; n'ihi na eyere ya aka n'uzø di ebube, rue mbe o di ike.

16 Ma mbe o di ike, obi-ya di elu rue nbibi, o we mekpu emekpu megide Jehovah, bú Chineke-ya; o we ba n'ulo uku Jehovah isure ihe-nsure-óku nèsi isì utø n'elu ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-óku nèsi isì utø. 17 Azaraia, bú onye-nchu-aja, we baso ya, ya na Ọgu ndi-nchu-aja anø nke Jehovah, bú ndi-dinkpà: 18 ha we guzo imegide Uzaia, bú eze, si ya, Uzaia, o bugh gi nwe isurere Jehovah ihe-nsure-óku nèsi isì utø, kama o bu ndi-nchu-aja, bú umu Eron, ndi edoworo nsø isure ihe-nsure-óku nèsi isì utø: pua n'ebe nsø a; n'ihi na i rnekpuwo emekpu; o gagh-adi-kwa-ra gi ihe nsopuru site n'aka Jehovah, bú Chineke. 19 Uzaia we ko Ọ numa; ma ihe ejì esure ihe-nsure-óku nèsi isì utø di n'aka-ya isure ihe-nsure-óku nèsi isì utø; ma mbe o nèkosa ndi-nchu-aja Ọ numa, ekpenta wara n'egedege-iru-ya, n'iru ndi-nchu-aja n'ulo Jehovah, n'akuku ebe-ichu-aja nke ihe-nsure-óku nèsi isì utø. 20 Azaraia, bú onye-isi-nchu-aja, na ndi-nchu-aja nile, we le ya anya, ma, le, ya onwe-ya bu onye-ekpenta

n'egedege-iru-ya, ha we me ka o pua n'ebe ahu n'ima-jijiji; ozo kwa, ya onwe-ya mere ngwa ipu apu, n'ihi na Jehova etibuwo ya. 21 Uzaia, bu eze, we buru onye-ekpenta rue ubochi onwu-ya, we biri n'ulo ewupuru iche, ebe o bu onye-ekpenta; n'ihi na ebipuru ya n'ulo Jehova: Jotam nwa-ya we buru onye isi ulo eze, n'ekpe ndi ala ahu ikpe. 22 Ma ihe nile nke Uzaia mere nke foduru, nke-mbu na nke-ikpe-azu, Aisaia nwa Emoz, bu onye-amunia, dere ha n'akwukwo. 23 Uzaia we so nna-ya-hà dina n'onwu; ha we lie ya n'ebe eliri nna-ya-hà n'ohia olili nke ndi-eze nwere; n'ihi na ha siri, Onye-ekpenta ka o bu: Jotam nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

27 1 Orú arø na ise ka Jotam bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na isi nime Jerusalem: aha nne-ya bu Jerusha nwa-nwayi Zedok. 2 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Uzaia nra-ya mere: nání na o bagh n'ulo uku Jehova. Ma ndi Juda nø n'ebibi onwe-ha. 3 Onye ahu wuru onu-uzo-ama ulo Jehova nke di n'elu, o wu-kwa-ra ulo n'uba n'elu mbidi Ofel. 4 O wu-kwa-ra obodo ufodu n'ugwu Juda, wu kwa ulo uku na ulo-elu n'oké ohia. 5 Onye aliu buso-kwa-ra eze umu Amon agha, we ka lia ike. Umu Amon we nye ya n'arø ahu ogu talent ola-ocha ise, na orú nnù cor oka wheat na nnù ise, na orú nnù cor oka barley na nnù ise. Nka ka umu Amon nyeghachiri ya, n'arø nke-abua kwa, na n'arø nke-atø. 6 Jotam we me onwe-ya ka o di ike, n'ihi na o doziri uzø-ya nile n'iru Jehova, bu Chineke-ya. 7 Ma ihe nile nke Jotam mere nke foduru, na agha-ya nile, na uzø-ya nile, le, edewo ha n'akwukwo ndi-eze Israel na Juda. 8 Orú arø na ise ka o bara mbe o malitere ibu eze, o we buru eze arø iri na isi nime Jerusalem. 9 Jotam we so nna-ya-hà dina n'onwu, ha we lie ya n'obodo Devid: Ehaz nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

28 1 Orú arø ka Ehaz bara mbe o malitere ibu eze; o we buru eze arø iri na isi ninie Jerusalem: ma o megħ ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika Devid nna-ya: 2 kama o jere ije n'uzø nile nke

ndi-eze Israel, ozo kwa, o mere arusi awuru awu nye Bealim. 3 Onye ahu sure-kwa-ra ihe-nsure-oku nesi isi utø nime ndagwurugwu nwa Hinom, sure kwa umu-ya n'oku, dika ihe-árú nile nke mba ozo si di, bu ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel. 4 O chua aja, sure kwa ihe-nsure-oku nesi isi utø n'ebe nile di elu, na n'elu ugwu ntà nile, na n'okpuru osisi ndu o bula. 5 Jehova, bu Chineke-ya, we nye ya n'aka eze Siria; lia we tibue ya, si nime ndi-ya dota ndota-n'agha uku, me ka ha biarie Damaskos. Ozo kwa, n'aka eze Israel ka enyere ya, o we tibue ya oké ntih. 6 Peka nwa Remalaia huru nime Juda orú nnù ndikom uzø iri-naise n'otù ubochi, ha nile bu ndi-dinkpà; n'ihi na ha rapuru Jehova, bu Chineke nke ndi bu nna-ha. 7 Zikri, bu dike nke Efraim, we hue Maaseia nwa eze, na Azrikam, bu onye-ndú nke ulo, na Elkena nke bu-kwa-ra eze dika onye nke-abua. 8 Umu Israel we dota n'agha nime umu-nne-ha orú nnù madu orú uzø na uzø ise, bu ndinyom, na umu-ndikom, na umu-ndinyom, ozo kwa, otutu ihe-nkwata ka ha lutara n'aka-ha n'aghia, ha we webata ihenkwata ahu na Sameria. 9 Ma otù onye-amuma Jehova nø n'ebe ahu, Oded bu aha-ya: o pua izute usu-ndi-agha ahu nke nabiari Sameria, o si ha, Le, o bu n'ihi na Jehova, bu Chineke nke nna-unu-hà, kosara Juda onuma, ka O nyere lia n'aka-unu, unu we were onuma nke ruru elu-igwe hue ha. 10 Ma ubu a unu onwe-unu nāsi na unu gāzoda umu Juda na Jerusalem ka ha ghørø unu ndi-orù na ndinyom néje ozi: ma unu onwe-unu, ihe ikpe-omuma adigh kwa n'etiti unu n'ebe Jehova, bu Chineke-unu, nø? 11 Ma ubu a nurunum, zighachi ndota-n'agha ahu, nke unu dötara n'agha site n'umu-nne-unu: n'ihi na iwe di oku nke Jehova di n'aru unu. 12 Ndikom ufodu nime ndi-isi umu Efraim, bu Azaraia nwa Jehohanan, na Berekaia nwa Meshilemot, na Jehizkia nwa Shalum, na Amasa nwa Hadlai, we bilie imegide ndi nesi n'usu-ndi-agha bia, 13 ha we si ha, Unu agagh-ewebata ndota-n'agha ahu n'cbe a: n'ihi na tukwasi ikpe-omuma Jehova nke mara ayi, unu.

onwe-unu nāsi na unu gātukwasi ihe na nmehie nile ayi na n'ikpe-ōmuma-ayi: n'ihi na o riri nne, bù ikpe-ōmuma mara ayi, iwe di ọku di kwa n'aru Israel. 14 Ndi ejikere aglia we rapu ndota-n'agha ahu na ihe-nluta-n'agha aliu n'iru ndi-isi na nkporo ahu nile. 15 Ndikom ahu ndi akporo n'aha n'aña wc bilie, jide ndota-n'agha ahu, yikwasi ndi-ha ƙara ọtọ uwe sitc n'ihe-nkwata ahu, ha we yikwasi ha uwe, yikwasi kwa ha akpukpɔ-ukwu, m:e lia ka ha rie ihe, m:e kwa ha ka ha n̄ua ihe-ōnuiu, te ha manu, nēdu ha n'elu iiyinya-ibu, bù onye ọ bula nāsu ngongò, ha we mc ka ha biarue Jeriko, bù obodo nkwu, di umu-nne-ha nso: ha we laghachi na Sameria.

16 Na mbe ahu ka cze, bù Ehaz, zigara ndi-eze Asiria ozi ka ha yere ya aka. 17 Ndi Edom bia-kwa-ra ọzọ tibue Juđa, we dota ndota-n'agha n'agha. 18 Ndi Filistia niade-kwa-ra n'obodo nile nke ebe di ala ala, na nke Negeb nke diri Juđa, ha were kwa Bet-shemesh, na Ajalon, na Gedirot, na Soko na umu-obodo-ya, na Timua na umu-obodo-ya, na Gimzo na umu-obodo-ya: ha we biri n'ebe aliu. 19 N'ihi na Jehova mere ka Juđa ruru ala, n'ihi Ehaz, bù eze Israel; n'ihi na ọ mere ka Juđa ghara idì nchikọta, ọ wemekpu eniekpu nke-uku megide Jehova. 20 Tilgat-pilnesa, bù eze Asiria, we biakute ya, kpabue ya, ma ọ megh ya ka ọ di ike. 21 N'ihi na Ehaz kere ulo Jehova, na ulo eze na ndi-isi, nye eze Asiria okè: ma ọ bugh ihe yere ya aka. 22 Ma na nibe nkpaḥu aliu akpaburu ya, ọ mekpuru emekpu kari imegide Jehova, bù eze Ehaz nka. 23 Ọ we chuara chi nile nke Daniaskos aja, bù ndi tilburu ya: ọ si, N'ihi na chi nke ndi-eze Siria nēyere ha aka, ndi ahu ka m'gachuru aja, ka ha we yerem aka. Ma chi alu buru ya, bu-kwa-ra Israel nile, ihe merc ka ọ su ngongò. 24 Ehaz we chikọta ihe nile nke ulo Chineke, ƙugwo ihe nile nke ulo Chineke, mechie ọn-u-uzo nile nke ulo Jehova, merc onwe-ya ebe-ichu-aja di iche iche nime nkuku nile nime Jerusalem. 25 N'obodo nile ọ bula nke Juđa ka ọ me-kwa-ra ebe di elu isurere chi di iche iche ọzọ ihe-nsure-ọku nēsi isi utø, ọ we kpasue

Jehova, bù Chineke nke nna-ya-lià, iwe. 26 Ma ihe nile ọ mere nke fôduri, na uzø-ya nile, nke-mbu na nke-ikpe-azu, le, edewo ha n'akwukwø ndi-ezc Juđa na Israel. 27 Ehaz we so nna-ya-hà dina n'onzwu, ha we lie ya n'obodo ahu, bù nime Jerusalem; ma ha cbubatagh ya n'ili ndi-ezc Israel: Hezekia nwa-ya we buru eze n'onzodu ya.

29 1 Hezekia maliter: ibu eze mbe ọ ƙara orù arø na ise; ọ we buru eze orù arø na iteghete nime Jerusalem: aha n̄ue-ya bu Abraia nwa-nwayi Zekaraia. 2 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Devid nna-ya mcre. 3 Onye ahu, n'arø mbu nke ọ bu eze, n'onzwa mbu, ọ megħere uzø ulo Jehova, me ka lia di ike. 4 O we me ka ndi-ndhiu-aja na ndi Livai bata, ọ we chikobata ha n'amà qwuwa-anyanwu, 5 si ha, Nurununi, ndi Livai; ubu a domu onwe-unu nsø, do kwa ulo Jehova, bù Chineke nke nna-unu-hà, nsø, me ka idi-na-nsø-unu pua n'ebe nsø aliu. 6 N'ihi na nna-ayi-hà mekpuru emekpu, me ihe jorø njo n'anya Jehova, bù Chineke-ayi, ha we rapu Ya, si n'ebe-ebibi Jehova chigharia iru-ha, bakuta azu-na. 7 Ọzø, ha emechiwo ọn-u-uzo nile nke uzø-nbata, menyu oriøna nile, ha esuregh kwa ihe-nsure-ọku nēsi isi utø, ha esuregh kwa ajā-nsure-ọku, n'ebe nsø aliu, nye Chineke Israel. 8 Iwe Jehova we dikwasi Juđa na Jerusalem, O we rara ha nye ka ha buru ihe-nkwaghari, na ibu ihe-iju-anya, na ibu ihe-imma-qsø, dika unu onwe-unu nēwere anya-unu hu. 9 Ma, le, nna-ayi-hà adawo site na mmia-agħa, umu-ayi ndikom na umu-ayi ndinyom na ndinyom-ayi nq na ndota-n'agha n'ihi nka. 10 Ubu a ọ di n'obim ka ayi na Jehova, bù Chineke Israel, ba ndu, ka iwe-Ya nke di ọku we si n'ebe ayi nq chigharia. 11 Umum, ubu a unu ejehiela: n'ihi na ọ bu unu ka Jehova røputara igozo n'iru Ya, ijere Ya ozi, na iburu Ya ndi nēje ozi na ndi nēsure ihe-nsure-ọku nēsi isi utø.

12 Ndi Livai we bilie, bù Meħat nwa Aniasai, na Joel nwa Azaraia, ndi sitere n'umu ndi Kohat: na Kish nwa Abdi, na Azaraia nwa Jehalelel, ndi sitere n'umu Merari: na Joa nwa Zimā, na Ideu nwa Joa, ndi sitere na ndi Giashon: 13 na

Shimri na Jeuel, ndi sitere n'umu Elizafan: na Zekaraia na Matanaia, ndi sitere n'umu Esaf: 14 na Jehuel na Shimai, ndi sitere n'umu Himan: na Shemaia na Uziel, ndi sitere n'umu Jedutun. 15 Ha we chikota umu-nne-ha ndikom, do onwe-ha nsø, ba, dika ihe ahu si di nke eze nyere n'iwu, site n'okwu Jehovah, ime ka ulo Jehovah di ọcha. 16 Ndi-nchu-aja we ba n'ime-imie nke ulo Jehovah, ime ka ọ di ọcha, ha we buputa ihe ruru árú nile nke ha chọtara n'ulo uku Jehovah tiye ya n'ogige ulo Jehovah. Ndi Livai we nara ya, ibupu ya je miri-iyi Kidron n'ezí. 17 Ha we malite ido nsø n'ubochi mbu nke ọnwa mbu, n'ubochi nke-asatø nke ọnwa ka ha biaruru uzø-nbata Jehovah; ha we do ulo Jehovah nsø n'ubochi asatø: ọ bu kwa n'ubochi nke-iri-na-isi nke ọnwa mbu ka ha dobiri ya nsø. 18 Ha we ba nime biakute Hezekia, bú eze, si, Ayi emewo ka ulo Jehovah nile di ọcha, ya na ebe-ichu-aja nke ájá-nsure-oku, na ihe-ya nile, na table achicha anēdo n'usoro, na ihe-ya nile. 19 Ihe nile kwa nke eze, bú Ehaz, juru aju mbe ọ bu eze mbe ọ mekpuru emekpu, ndia ka ayi doziworo, do kwa nsø; ma, le, ha di n'iru ebe-ichu-aja Jehovah.

20 Hezekia, bú eze, we bilie n'isi-ututu, chikota ndi-isi obodo, rigorue ulo Jehovah. 21 Ha we webata oke-ehi asa, na ebulu asa, na umu-aturu asa, na nkpi asa, ibu ájá-nmehie n'ihi ala-eze, na n'ihi ebe nsø ahu, na n'ihi Juda. Ọ si umu Eron, bú ndi-nchu-aja, ka ha sure ha ọku n'elu ebe-ichu-aja Jehovah. 22 Ha we Ọue oke-ehi asa ahu, ndi-nchu-aja we nara Ọbara-ha, wusa n'ebe-ichu-aja: ha Ọu-kwa-ra ebulu asa ahu, wusa Ọbara-ha n'ebe-ichu-aja: ha Ọu-kwa-ra umu-aturu ahu, wusa Ọbara-ha n'ebe-ichu-aja. 23 Ha we weta nkpi asa nke ájá-nmehie nso n'iru eze na nkpoköta Juda; ha we bikwasi ha aka-ha: 24 ndi-nchu-aja we Ọue ha, were Ọbara-ha chua aja-nmehie n'ebe-ichu-aja, ikpuchiri Israel nile nmehie: n'ihi na eze siri, Ọ diri Israel nile, bú ájá-nsure-oku a na ájá-nmehic a. 25 Ọ we guzo ndi Livai n'ulo Jehovah, ndi chiri ájá, na une, na ubø-akwara, dika ihe ahu si di nke Devid, na Gad, bú onye-Ọhu-uzø nke eze, na Netan, bú onye-

amuma, nyere n'iwu: n'ihi na o sitere n'aka Jehovah, bú ihe ahu enyere n'iwu, site n'aka ndi-amuma-Ya. 26 Ndi Livai we chiri ihe Devid guzo, ndi-nchu-aja chiri kwa opi. 27 Hezekia we si ka esure ájá-nsure-oku n'ebe-ichu-aja. Ma na mbe amaliterc isure ájá-nsure-oku, amaliterc ibù abù Jehovah, na ifù opi nile, na ikpø ihe nile bu ubø nke Devid, bú eze Israel. 28 Nkpökota ahu nile nákpo kwa isi ala, ndi-Ọbù-abù nābù kwa, ndi nāfù opì nāfù kwa: anēmc ihe a nile rue mbe achubiri aja-nsure-oku. 29 Ma mbe ha surebisiri ájá-nsure-oku, eze na ndi nile ahuru n'ebe ọ nō ruru ala, we kpø isi ala. 30 Hezekia, bú eze, na ndi-isi we si ndi Livai ka ha were okwu nke Devid, na nke Esaf, bú onye-Ọhu-uzø, to Jehovah. Ha we to Chineke rue Ọnù, ha we rube isi kpø isi ala. 31 Hezekia we za, si, Übu a unu emejuwo aka-unu n'ebe Jehovah nō, bianu nso webata ájá na ájá-ekele n'ulo Jehovah. Nkpökota Juda we webata ájá na ájá-ekele; onye ọ bulu nke nwere afø-ofuso weta-kwa-ra ájá-nsure-oku. 32 Ọnu-ogugu ájá-nsure-oku, nke nkpoköta Juda wetara, we di Ọgu oke-ehi atø na iri, na Ọgu ebulu ise, na Ọgu umu-aturu iri: ndia nile bu ihe ájá-nsure-oku ichuru Jehovah. 33 Ihe edoro nsø di kwa nnù oke-ehi na Ọgu iri, na nnù aturu asa na Ọgu iri. 34 Náni na ndi-nchu-aja di ole-na-ole, ha apugh kwa iba akpukpø anu ájá-nsure-oku nile: umu-nne-ha, bú ndi Livai, we me ka ha di ike, rue mbe ejebiri ozi ahu, ru kwa mbe ndi-nchu-aja doro onwe-ha nsø: n'ihi na ndi Livai nwere obi ziri ezi kari ndi-nchu-aja ido onwe-ha nsø. 35 Ozø kwa, ájá-nsure-oku bara uba, tiyerc abuba nke ájá-udo nile, tiye-kwa-ra ájá-ihe-Ọnù nile nke diri ájá-nsure-oku. Ewe dozie ofufè ulo Jehovah. 36 Hezekia we iuria, ya na ndi-ya nile, n'ihi ihe nke Chineke doziri nye ndi ahu: n'ihi na Ọ bu na mberede ka ihe a mere.

30 1 Hezekia we zigara Israel na Juda nile ozi, ozø kwa, Ọ degara Efraim na Manase akwukwø-ozø, ka ha biarue ulo Jehovah nime Jerusalem, imere Jehovah, bú Chineke Israel, ememe ngabiga. 2 Eze we nara idu-Ọdu, ya na ndi-isi-ya, na nkpoköta Juda nile nime Jerusalem, ime ememe ngabiga n'ọnwa

nke-abua. 3 N'ihi na ha apugh ime ya na mbe ahu, n'ihi na ndi-nchu-aja edogh onwe-ha nsq n'qnu-ogugu nke gēzuru ihe ahu, ndi Israel achiköttagh kwa onwe-ha biarue Jerusalem. 4 Ihe a ziri ezi n'anya eze na n'anya nkporokota Israel nile. 5 Ha we guzo okwu a, ikwusa n'Israel nile, site na Bia-sheba we rue Dan, ka ha bia imere Jehova, bú Chineke Israel, ememe ngabiga nime Jerusalem: n'ihi na ha emegh ya dika edeworo ya n'akwukwo n'otutu mbe gara aga. 6 Ndi-qba-qso we were akwukwo-ozi sitere n'aka eze na ndi-is-i-ya jeghari n'Israel na Juda nile, na dika ihe eze nyere n'iwu si di, si, Umu Israel, laghachikutenu Jehova, bú Chineke Auraham na Aisak na Israel, ka Q we laghachikuru ndi þapuru aþapu ndi foduru unu site n'aka ndi-eze Asiria. 7 Unu adi-kwa-la ka nna-unu-hà, na dika umu-nne-unu, ndi mekpuru emekpu megide Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, Q we rara ha nye ibu ihe-iju-anya, dika unu onwe-unu nāhu. 8 Ubu a unu ekwesila olu-unu ike, dika nna-unu-hà mere; ma nyenu Jehova aka-unu, ba n'ebe nsq Ya, nke O doworo nsq rue mbe ebigh-ebi, fe-kwa-nu Jehova, bú Chineke-unu, ófufè, ka iwe-Ya nke di ɔku we si n'ebe unu nq chigharia. 9 N'ihi na asi na unu alaghachikute Jehova, agēnwe obi-ebere n'aru umu-nne-unu na umu-unu n'iru ndi adotara ha n'agha, ha gabiaghachi kwa n'ala nka: n'ihi na Jehova, bú Chineke-unu, nême amara, nwe kwa obi-ebere, Q gagh-esi kwa n'ebe unu nq wezuga iru-Ya, q buru na unu alaghachikute Ya. 10 Ndi-qba-qso ahu we nágabiga site n'obodo rue obodo n'ala Efraim na Manase, we rue Zebulun: ha we náchi ha ɔchi, leli kwa ha anya. 11 Otú q di, ndikom ufodu ndi sitere n'Asha na Manase, site kwa na Zebulun, ruru ala, we bia Jerusalem. 12 Aka Chineke di kwa na Juda inye ha otú obi, ime ihe eze na ndi-is-i nyere n'iwu site n'okwu Jehova. 13 Ewe chikota ndi bara uba nime Jerusalem ime ememe achicha ekogh-eko n'qnu nke-abua, bú nkporokota bara uba nke-uku. 14 Ha we bilie wezuga ebe-ichu-aja nile nke di na Jerusalem, ha wezuga-kwa-ra ebe nile nke isure ihe-nsure-

oku nési isi utø, ha we kporokota ha nime miri-iyi Kidron. 15 Ha we ɔue anu ngabiga n'ubochi nke-iri-na-anq nke qnwa nke-abua: ma ihere mere ndi-nchu-aja na ndi Livai, ha we do onwe-ha nsq, webata ájá-nsure-oku n'ulo Jehova. 16 Ha we guzo n'ebe-nguzo-ha, dika ikpé-ha si di, dika iwu Moses, bú onye nke Chineke, si di: ndi-nchu-aja náwusa ɔbara nke ha natara n'aka ndi Livai. 17 N'ihi na ha bara uba nime nkporokota ahu, bú ndi nēdogh onwe-ha nsq: ndi Livai we buru ndi-isi n'iburu onye ɔ bulu nādigh ɔcha anu ngabiga, ido ha nsq nye Jehova. 18 N'ihi na otutu ndi Israel, bú otutu ndi sitere n'Efraim na Manase na Isaka na Zebulun, emegh onwe-ha ka ha di ɔcha, kama ha riri oriri ngabiga otú anēdegh ya n'akwukwo. Ma Hezekaias kpere ekpere bayere ha, si, Ka Jehova, bú ezi Onye ahu, kpuchiere onye ɔ bulu nmehie-ya, 19 bú onye doziworo obiya icho Chineke, bú Jehova, Chineke nke nna-ya-hà, ɔ bu ezie na emegh ka ɔ di ɔcha dika ime-ka-adi-ɔcha nke ebe nsq ayi si di. 20 Jehova we ge Hezekaias nti, me ka ndi Israel diri ndu. 21 Umu Israel ndi ahuru nime Jerusalem we me ememe achicha ekogh-eko ubochi asa n'qnu uku: ndi Livai na ndi-nchu-aja nēto kwa Jehova kwa-ubochi, chiru ihe nādasi udà ike nēto Jehova. 22 Hezekaias we gwa ndi Livai nile okwu nābá ha n'obi, bú ndi nwere ezi uche bayere Jehova. Ha we rie ihe ahu akara áká ubochi asa ahu, náchu aja, bú ájá-udo, nēkele kwa Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha. 23 Nkporokota ahu nile we nara idu-ɔdu ime ememe ubochi asa ɔzq: ha we were qnù me ememe ubochi asa ɔzq. 24 N'ihi na Hezekaias, bú eze Juda, buliri nye nkporokota ahu nnù oke-ehi abua na ɔgu iri, na nnù aturu iri-na-asa na ɔgu iri; ndi-is-i buli-kwa-ra nye nkporokota ahu nnù oke-ehi abua na ɔgu iri, na orú nnù aturu na nnù ise: ndi-nchu-aja we do onwe-ha nsq n'uba. 25 Ha we nūria, bú nkporokota nile nke Juda, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na nkporokota nile ndi nési n'Israel bia, na ndi-qbia ndi nési n'ala Israel bia, ndi nēbi kwa na Juda. 26 Qnù uku we di na Jerusalem: n'ihi na site n'ubochi Solomon nwa Devid, bú eze Israel, ihe

dika nka adighi nime Jerusalem. 27 Ndi-nchu-aja, bú ndi Livai, we bilie gozie ndi ahu: ewe nu olu-ha, ekpere-ha we biarue ebe-obibi-Ya di nsø, rue elu-igwe.

31 1 Ma mbe emere ka ihe a nile gwusia, Israel nile ndi ahuru n'ebe ahu puru jerue obodo nile nke Juda, titue ogidi nile, butu kwa Asherim, kwatu kwa ebe di elu nile na ebe-ichu-aja nile, me ka ha pua na Juda na Benjamin nile, n'Efraim kwa na Manase, rue mbe emere ka ha gwusia. Umu Israel nile we laghachi, nwoke o bula n'ilhe-onwunwe-ya, rue obodo-ha. 2 Hezekia we guzo okè nile nke ndi-nchu-aja na ndi Livai, dika okè nile ha si di, nwoke o bula dika ofufè-ya si di, ma ndi-nchu-aja ma ndi Livai, ichu ajansure-oku na ajà-udo, ije ozi, na ikele ekele, na ito Chineke n'onu-uzø-ama nile nke omuma-ulo-ikwu Jehova. 3 O guzo-kwa-ra okè eze sitere n'akù-ya iji chu aja-nsure-oku, bú aja-nsure-oku nke ututu na nke anyasi, na aja-nsure-oku anachu n'ubochi-izu-ike nile, na nke anachu n'onwa ohu nile, na nke anaciu na mbe nile akara akà, dika edeworo ya n'iwu Jehova. 4 O we si ndi Juda, bú ndi bi na Jerusalem, ka ha nye okè ndi-nchu-aja na ndi Livai, ka ha we di ike n'iwu Jehova. 5 Ma mbe ekwusara okwu ahu, umu Israel nyere nkpuru mbu nke oka, na nke manya-vire ohu, na nke manu, na nke manu-anu, na nke ihe-omume nile nke ubi, n'uba; otu uzø n'uzø iri nke ihe nile ka ha bubata n'uba. 6 Umu Israel na Juda, ndi bi n'obodo Juda nile, ndi ahu bubata-kwara otu uzø n'uzø iri nke igwe ehi na igwe ewu na aturu, na otu uzø n'uzø iri nke ihe nsø nke edoro nsø nye Jehova, bú Chineke-ha, ha we tiye ha n'obo n'obo. 7 N'onwa nke-atø ka ha malitere itø ntø-ala nke obo ahu, n'onwa nke-asa ka ha tubiri ha. 8 Hezekia na ndi-isi we bia hu obo nile, gozie Jehova, na ndi - Ya, bú Israel. 9 Hezekia we jua ndi-nchu-aja na ndi Livai ajuju bayere obo ahu. 10 Azaraia, bú onye-isi-nchu-aja, nke ulo Zedok, we gwa ya, si, Site na mbe ha malitere ibubata ajà-nbuli n'ulo Jehova, ayi erijuwo afø, riø kwa ihe n'uba: n'ihi na Jehova agozivo ndi-Ya; ma nke fodi-ru bu otutu ihe nile a. 11 Hezekia we si

ka edozie ime-ulø n'ulo Jehova; ha we dozie ha. 12 Ha we bubata ajà-nbuli, na otu uzø n'uzø iri, na ihe nsø nile, n'ikwesi-ntukwasi-obi: ma otu onyenndu nàchi ha bu Konanaia onye Livai, Shimai nwa-nne-ya bu kwa nke-abua. 13 Na Jehiel, na Azazaia, na Nehat, na Asahel, na Jerimot, na Jozabad, na Eliel, na Ismakia, na Mehat, na Benaia, bú ndi-nlekøta n'okpuru aka Konanaia na Shimai nwa-nne-ya, site n'otu Hezekia, bú eze, na Azaraia, bú onye-ndu ulø Chineke, mere ha ndi-nlekøta. 14 Kore nwa Imna, bú onye Livai, onye-ønu-uzø-ama n'akuku òwuwa-anyanwu, bu onye isi onyinye-afø-ofufo Chineke, inye ajà-nbuli Jehova na ihe nsø kechasi ihe nsø nile. 15 Iden, na Miniamin, na Jeshua, na Shemaia, na Amaraia, na Shekanaia, nø kwa n'aka-ya, n'obodo ndi-nchu-aja, n'onçdu-ha, bú nke ndi kwesiri ntukwasi-obi, inye umu-nne-ha ihe n'okè, bú irye onye ntà otu arènye onye uku: 16 nàgugh ndi di n'akwukwø-osuso-omumu-ha nke ndikom, site na ndi bara arø atø we ga n'iru, bú onye o bnia nke nàbà n'ulo Jehova, ilu olu ubochi n'ubochi-ya, ifè ofufè-ha n'iher-debe nile ha dika okè nile ha si di; 17 na ndi di n'akwukwø-osuso-omumu nke ndi-nchu-aja dika ulø nke ndi bu nna-ha si di, na ndi Livai site na ndi bara orù arø we ga n'iru, n'iher-debe nile ha n'okè nile ha; 18 na ndi di n'akwukwø-osuso-omumu n'etiti umuntakiri-ha nile, na ndinyom-ha, na umu-ha ndikom, na umu-ha ndinyom, nime nkporøta Israel nile: n'ihi na n'onçdu-ha, bú nke ndikwesirintukwasi-obi, ka ha doro onwe-ha nsø n'idi-nsø: 19 umu Eron kwa, bú ndi-nchu-aja, ndi nø n'ohia nke ebe-ita-nri obodo-ha, n'obodo nile o bula, ha nwere ndikom ndi akporø n'aha n'aha, inye ndikom nile n'etiti ndi-nchu-aja okè-ha, inye kwa ndi nile ndi di n'akwukwø-osuso-omumu n'etiti ndi Livai. 20 Hezekia we me otu a nime Juda nile; o we me ezi ihe na nke ziri ezi na ezi-ekwu n'iru Jehova, bú Chineke-ya. 21 Ma n'olu o bula nke o malitere n'ofufè nke ulø Chineke, na n'iwu, na n'ihe nile enyere n'iwu, ichø Chineke-ya, o bu obi-ya nile o ji me ya, ihe we gara ya nke-øma.

32 1 Mbe ihe ndia na ezi-okwu a gasiri, Senakerib, bù eze Asiria, biara, ba nime Juda, we ma ulo-ikwū-ya imegide obodo nile ewusiri ike, si na o gētipū ha nye onwe-ya. 2 Hezekaia we hu na Senakerib abiawo, cne iru ibuso Jerusalem agha, 3 o we me ndi-isi-ya na ndi-dike-ya ka ha dua ya ọdu, ibochi miri nke isi-iyi nile nke di n'azu obodo; ha we yere ya aka. 4 Ewe chikota ndi di ọtutu, ha we bochie isi-iyi nile, na miri-iyi ahu nke nérusi ike n'etiti ala-ha, si, N'ihi gini ka ndi-eze Asiria gäbia, hu ọtutu miri? 5 O we me onwe-ya ka o di ike, we wuzie mbidi nile nke etipuru etipū, o we wulie ya rue ulo-elu-ya nile, wu kwa mbidi ọzọ n'azu, me ka Milo, nke di n'obodo Devid, di ike, o me-kwara ihe-agha na ọta n'uba. 6 O we do ndi-ochi-agha ka ha bìru ndi-isi ndi-ya, o we chikota ha n'ebe o nō n'amá nke ọnu-uzo-ama obodo, gwa ha okwu nàbà n'obi-ha, si, 7 Dinu ike nwe kwa ume, unu atula egwu atu-kwa-la ujø n'ihi eze Asiria, ma-ọbu n'ihi igwè atu nile nke noyere ya: n'ihi na nke noyere ayi di ọtutu kari nke noyere ya: 8 nke noyere ya bu ogwe-aka nke anuaru; ma Nke noyere ayi bu Jehova, Chineke-ayi, iyere ayi aka na ibu agha nile ayi. Ndi Juda we dabere onwe-ha n'elu okwu nile nke Hezekaia, bù eze Juda.

9 Mbe nka gasiri, Senakerib, bù eze Asiria, zigara ndi-orù-ya na Jerusalem, (ma ya onwe-ya nânöchigide Lekish n'agha, ya na ndi nile o nâchi,) jekuru Hezekaia, bù eze Juda, jekuru kwa Juda nile ndi nō na Jerusalem, si, 10 Otù a ka Senakerib, bù eze Asiria, siri, N'ihe gini ka unu onwe-unu nàtukwasi obi, unu we nânodu n'ebe ewusiri ike, bù nime Jerusalem? 11 Hezekaia, o digh-akpali unu, ira unu nye ka uru nwua site n'oké unwu, site kwa n'akpiri-ikpo-nku, si, Jehova, bù Chineke-ayi, gänaputa ayi n'obu-aka eze Asiria? 12 O bugh Hezekaia ahu wezugara ebe-Ya nile di elu na ebe-ichu-aja-Ya nile, gwa Juda, gwa kwa Jerusalem, si, O bu n'iru otù ebe-ichu-aja ka unu gâkpô isi ala, o bu kwa n'elu ya ka unu gësure ihe-nsurc-oku nësi isi utø? 13 Unu amagh ihe m'mere ndi nile nke ala ọzọ nile, mu onwem na nnam-hà? chi mba nile nke

ala ọzọ nile, hà puru inaputa ala-ha n'akam ma-olí? 14 O biu onye n'etiti chi nile nke mba ndia, bù ndi nnam-hà wezugara ka ebibie ha, nke puru inaputa ndi-ya n'akam, na Chineke-unu puru inaputa unu n'akam? 15 Ma ubu a unu ekwela ka Hezekaia rafue unu, kpali kwa unu otù a, unu ekwe-kwa-la ya: n'ihi na o digh chi o bula nke mba o bula ma-Ọbu ɔla-eze o bula puru inaputa ndi-ya n'akam, ma-Ọbu n'aka nnam-hà: n'ezie Chineke-unu agagh-anaputa kwa unu n'akam. 16 Ndi-orù-ya kwu-kwa-ra okwu ọzọ imegide Jehova, bù Chineke, na imegide orù-Ya, bù Hezekaia. 17 O de-kwa-ra akwukwo, ita Jehova, bù Chineke Israel, uta, na ikwu okwu megide Ya, si, Dika chi mba nile nke ala ọzọ nile, ndi nänaputagh ndi-ha n'akam, otù a Chineke Hezekaia agagh-anaputa ndi-ya n'akam. 18 Ha we were oké olu kpó ndi Jerusalem ndi nō n'elu mbidi ökü n'asusii ndi-Ju, ime ka ha tua egwu, na ime ka ha ma jijiji; ka ha we were obodo-ha. 19 Ha we kwue okwu bayere Chineke Jerusalem, dika ha si ekwu okwu bayere chi nile nke ndi uwa, bù olu aka madu. 20 Hezekaia, bù eze, na Aisaia nwa Emoz, bù onye-armuma, we kpe ekpere bayere ihe a, we tikue elu-igwe. 21 Jehova we ziga mo-ozi, o we kpochapu ndi-dike nile bu dinkpà, na ndi-ndù na ndi-isi, n'omumulo-ikwū nke eze Asiria. O we were ihere iru laghachi n'ala-ya. O we ba n'ulo chi-ya, ndi siri na ngiri-afø-ya we were imma-agha me ka o da nwua n'ebe ahu. 22 Jehova we zoputa Hezekaia na ndi bi na Jerusalem n'aka Senakerib, bù eze Asiria, na n'aka madu nile, we nēdu ha buruburu. 23 Ọtutu madu nēbute-kwa-ra Jehova onyinye-inata-iru-çma, rue Jerusalem, ha nēbute-kwa-ra Hezekaia, bù eze Juda, ihe di oké ọnua-hia: ewe bulie ya eiu n'anya mba nile mbe ihe ndia gasiri.

24 Na mbe ahu Hezekaia riara ọria rue inwii anwu: o we kpere Jehova; O we gwa ya okwu, nyc ya ihe-ebube. 25 Ma o bugh dika nmeso emesoro ya ka Hezekaia nyeghachiri; n'ihi na obi-ya di elu: iwe we dikwasi ya, dikwasi kwa Juða na Jerusalem. 26 Hezekaia we ruru ala n'ihi idi-elu nke obi-ya, ya

onwe-ya na ndi bi na Jerusalem, iwe Jehova abiakwasigh kwa ha n'ubochi Hezekaia. 27 Hezekaia we nwe ákù na nsopuru riri nne nke-uku: o we mere onwe-ya ulo-ákù idebe ola-ocha, na idebe ola-edo, na idebe nkume di oké ọnou-ahia, na idebe uda di iche iche, na idcbe ọta, na idcbe ihe nile anāchosi ike; 28 o me-kwa-ra ulo nchikobata-ihe idebe ọmume ọka na manya-vine ọhu na manu; na ulo anu nile o bula di iche iche, na igwè aturu n'ulo-anu. 29 O we mere onwe-ya obodo di iche iche, na ihe-nnwcta, bú igwè ewu na aturu na igwè ehi, n'uba: n'ihi na Chineke nyere ya ákù bara uba nke-uku. 30 Hezekaia nka bochi-kwara isi-iyi miri Gaihon di n'elu, we me ka miri ahu rüdazie n'akuku Odida-anyanwu obodo Devid. Ihe nágakwa-ra Hezekaia nke-oma n'olu-ya nile. 31 Otú o di, n'okwu ndi-ukọ nke ndi-isi Babilon, ndi zitere ya ozi iju ajuju bayere ihe-ebube nke mere n'ala, Chineke rapuru ya inwa ya, ka O we mara ihe nile di n'obi-ya. 32 Ma ihe nile Hezekaia mere nke foduru, na ọlu-ebere-ya nile, le, edewo ha n'ohù Aisaia nwa Emoz, bú onye-amuina, n'akwukwọ ndi-eze Juda na Israel. 33 Hezekaia we so nna-ya-hà dina n'ọnwu, ha we lie ya n'ebe-nrigo nke íli umu Devid. Juda nile na ndi bi na Jerusalem we mere ya ihe-nsopuru n'ọnwu-ya. Manase nwa-ya we buru eze n'ọnodu ya.

33 1 Manase bara arọ iri na abua mbe o malitere ibu eze; o we buru eze ọgu arọ abua na iri na ise niine Jerusalem. 2 O me ihe jorọ njo n'anya Jehova, dika ihe-árú nile nke mba ọzọ si di, bú ndi Jehova napuru ala-ha n'iru umu Israel. 3 Ebe di elu nke Hezekaia nna-ya kwaturu, o wue ha ọzọ; o guzo-kwa-ra ebe-ichu-aja nye Bealim, me kwa Asherot, kpọ kwa isi ala nye usu nile nke ihe elu-igwe, fè ha ḥufufè. 4 O wu-kwa-ra ebe-ichu-aja di iche iche n'ulo Jehova, nke Jehova siri, Nime Jerusalem ka aham gádi rue mbe ebigh-ebi. 5 O wu-kwa-ra ebe-ichu-aja nye usu nile nke ihe elu-igwe n'ogige abua nke ulo Jehova. 6 Onye ahu me-kwara ka umu-ya ndikom gabiga nime ọku nime ndagwurugwu nwa Hinom: o jikwa-ra igwe-oji tu isi ọma na isi ọjọ, o ọba-kwa-ra afa, me ihe-mbasi, meso onye

náju mọ ihe na ndi-dibia-afa: o mere ihe jorọ njo n'anya Jehova ri nne, ikpasu Ya iwe. 7 O döba-kwa-ra arusi apiri api nke oyiyi-ihe ahu, bú nke o mere, n'ulo Chineke, bú nke Chineke siri Devid, si kwa Solomon nwa-ya, N'ulo a, na nime Jerusalem, nke M'rōputaworo n'ebu nile nke Israel, ka M'gētiye aham rue mbe ebigh-ebi: 8 M'gagh-esi kwa n'elu ala nke M'guzoro nye nna-unu-hà wczuga ukwu Israel ọzọ: nání o buru na ha elezi anya ime ihe nile nke M'nyeworo ha n'iwu, bú iwu ahu nile na ukpuru nile na ikpcé nile nke sitere n'aka Moses. 9 Manase we me ka Juda na ndi bi na Jerusalem sihie uzọ, ime ihe ọjọ kari mba ọzọ, bú ndi Jehova kpochapuru n'iru umu Israel. 10 Jehovah we gwa Manase okwu, gwa kwa ndi-ya: ma ha anagh nti. 11 Jehovah we me ka ndi-isi usu-ndi-agha nke eze Asiria nwere biakwasi ha, ha we jide Manase n'ohia-ogwu, were ihe ọla cji ke ukwu abu ke ya abu, me ka o jerue Babilon. 12 Ma mbe anákpaḥu ya, o chọ ka iru Jehovah, bú Chineke-ya, dajua, we ruru ala nke-uku n'iru Chineke nke nna-ya-hà. 13 O we kpere Ya; O we kwe ka o riọta ihe o riọrọ, we nuru aririo-amara-ya, me ka o lata na Jerusalem ba n'ala-eze-ya. Manase we mara na Jehovah, Ya onwe-ya, bu Chineke.

14 Mbe ihe ndia gasiri, o wuere obodo Devid mbidi n'azu mbidi-ya, n'akuku Odida-anyanwu nke Gaihon, nime ndagwurugwu, we rue nbata n'onu-uzo-ama azù; o ọba kwa Ofel buruburu, me ka o di elu nke-uku: o do-kwa-ra ndi-isi usu-ndi-agha n'obodo nile ewusiri ike nime Juda. 15 O wezuga-kwa-ra chi nile nke ala ọzọ, si kwa n'ulo Jehovah wezuga oyiyi-ihe ahu, ya na ebe-ichu-aja nile nke o wuru n'ugwu ulo Jehovah, na nime Jerusalem, o kpofue ha n'azu obodo. 16 O wue ebe-ichu-aja Jehovah, chua n'elu ya aja, bú ájá-udo na ájá-ekele, o si Juda ka ha fè Jehovah, bú Chineke Israel, ḥufufè. 17 Otú o di, ndi Juda nò náchu aja n'ebe di elu nile, ma o bu nání nye Jehovah, bú Chineke-ha. 18 Ma ihe nile Manase mere nke foduru, na ekpere-ya o kpere Chineke-ya, na okwu nile nke ndi-ohu-uzo, bú ndi gwara ya okwu n'aha Jehovah, bú Chineke Israel, le, edewo ha n'akwukwọ

ihe ndi-eze Israel mere. 19 Ekpere-ya kwa, na otú ekwere ka o riota ihe, na nmechie-ya nile, na nmekpu-ya, na ebe nile nke o wuru ebe di elu nime ha, guzo kwa Asherim na arusi apiri api, tutu o ruru ala: le, edewo ha n'akwukwo okwu Hozai. 20 Manase we so nna-ya-hà dina n'onwu, ha we lie ya n'ulo-ya: Emon nwa-ya we buru eze n'onodu ya.

21 Emon bara orú arø na abua mþe o malitere ibu eze; o we buru eze arø abua nime Jerusalem. 22 O me ihe jorø njo n'anya Jehova, dika Manase, bù nna-ya, mere: Emon we chuara arusi nile apiri api, bù nke Manase nna-ya mere, aja, we fè ha ófufè. 23 Ma o rurugh ala n'iru Jehova, dika Manase, bù nna-ya, ruru ala; kama Emon nka mere ka ikpe ma ya ri nne. 24 Ndi-orù-ya we kekota onwe-ha imegide ya, ha we me ka o nwua n'ulo-ya. 25 Ndi ala ahu we tibue ndi nile nèkekota onwe-ha imegide eze, bù Emon: ndi ala ahu we me Josaia nwa-ya eze n'onodu ya.

34 1 Josaia bara arø asato mþe o malitere ibu eze; o we buru eze orú arø na iri na otú nime Jerusalem. 2 O me ihe ziri ezi n'anya Jehova, je ije n'uþo nile nke Devid nna-ya, o wezugagh kwa onwe-ya n'aka-nri ma-þbu n'aka-ekpe. 3 Ma n'arø nke-asato nke o bu eze, mþe ya onwe-ya nø na nwata, o malitere ichø Chineke nke Devid nna-ya: n'arø nke-iri-na-abua ka o malite-kwa-ra ime Juda na Jerusalem ka ha di ocha pua n'ebe di elu nile, na Asherim, na arusi nile apiri api, na arusi nile awuru awu. 4 Ha we kwatue ebe-ichu-aja Bealim n'iru ya; o þutue arusi-anyanwu nile, nke di n'ebe di elu n'elu ha; o tipia-kwa-ra Asherim, na arusi nile apiri api, na arusi nile awuru awu, o supia ha, fesa n'elu ili ndi nàchuru ha aja. 5 O sure ɔkpukpu nke ndi-nchu-aja n'elu ebe-ichu-aja-ha, me ka Juda na Jerusalem di ocha. 6 O me-kwa-ra otú a n'obodo nile nke Manase na Efraim na Simeon, we rue Naftali, nime nkponkpø-ebe-ha nile buruburu. 7 O kwatue ebe-ichu-aja nile, tipia Asherim na arusi nile apiri api, ha we ghø uzuzu, o þutu-kwa-ra arusi-anyanwu nile n'ala Israel nile, we lata na Jerusalem.

8 Ma n'arø nke-iri-na-asato nke o bu eze, mþe o mesiri ka ala-ya na ulo ahu

di ocha, o zigara Shefan nwa Azalia, na Maaseia, bù onye-isi obodo ahu, na Joa nwa Joahaz, bù onye-ncheta, ime ulo Jehova, bù Chineke-ya, ka o di ike. 9 Ha we biakute Hilkaia, bù onye-isinchu-aja, nye ya ego ahu nke anèwebata n'ulo Chineke, nke ndi Livai, bù ndi nèche nbata-uþo, chikotara n'aka ndi Manase na Efraim, na n'aka ndi nile foduru nke Israel, na n'aka Juda na Benjamin nile na ndi bi na Jerusalem. 10 Ha we nye ya n'aka ndi nèje ozi ahu, bù ndi nèlekota ihe n'ulo Jehova; ndi nèje ozi ahu, bù ndi nàlu olu n'ulo Jehova, we nye ya iji mezi ebe etipúru etipú na ime ka ulo ahu di ike; 11 ha we nye ya ndi-ókà n'osisi, nye kwa ndi nèwu ulo, iji zuta nkume awara awa, na osisi iji me ihe-njikota, na ijikota ulo nile nke ndi-eze Juda bibiri. 12 Ndikom ahu nàlu olu n'ikwesi-ntukwasobi n'ozi ahu: ndi-nlekota-ha bu kwa Jahat na Obadaia, ndi Livai, ndi sitere n'umu Merari; na Zekaraia na Meshulam, ndi sitere n'umu ndi Kchat, ibu ndi-isi: na ndi Livai oþo, bù ndi nile nwe nghota n'ihe abù. 13 Ha bu kwa ndi-isi nke ndi-ibu, ha nèdu kwa ndi nile nèje ozi ifè ófufè o bula: ufçdu nime ndi Livai bu kwa ndi-cde-akwukwo, na ndi-odozi-okwu, na ndi-ómu-uþo-ama. 14 Ma mþe ha nèweputa ego ahu nke anèwebata n'ulo Jehova, Hilkaia, bù onye-nchu-aja, chotara akwukwo iwu Jehova nke enyere site n'aka Moses. 15 Hilkaia we za, si Shefan, bù ode-akwukwo, Achotawom akwukwo iwu ahu n'ulo Jehova. Hilkaia we nye Shefan akwukwo ahu. 16 Shefan we bùru akwukwo ahu biakute eze, oþo kwa, o weghachiri eze okwu, si, Ihe nile enyere n'aka ndi-orù-gi, ha nème ya. 17 Ha awupuwo kwa ego nke anàchota n'ulo Jehova, ha we nye ya n'aka ndi-nlekota ahu, na n'aka ndi nèje ozi ahu. 18 Shefan, bù cde-akwukwo, we gosi eze, si, Hilkaia, bù onye-nchu-aja, enywem otù akwukwo. Shefan we gua ya n'iru eze. 19 O rue, mþe eze nuru okwu nile nke iwu ahu, na o ðowara uwe-ya nile. 20 Eze we nye Hilkaia, na Ahaikam nwa Shefan, na Abdon nwa Maika, na Shefan, bù cde-akwukwo, na Asaia, bù orù eze, iwu, si, 21 Jenu, juaram Jehova ase, ju-kwa-ra ndi foduru

n'Israel na nime Juda, bayere okwu nile nke akwukwø a nke achøtaworo: n'ihi na Ọnuma Jehova di uku, bú nke awusaworo ayi, n'ihi na nna-ayi-hà edebegh okwu Jehova, ime dika ihe nile si di nke edeworo n'akwukwø a. 22 Hilkaia, na ndi ahu eze gwara, we jekuru Hulda, bú onye-amuma-nwayi, nwunye Shalum nwa Tokhat, nwa Hasra, onye nēdebe uwe ndi-nchu-aja; (ma nwayi ahu nēbi na Jerusalem n'obodo nke-abua;) ha we gwa ya okwu otú a. 23 Q si ha, Otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri: Sinu nwoke ahu nke ziri unu biakutem, 24 Otú a ka Jehova siri, Le, M'nême ka ihe ojø biakwasi ebe a, biakwasi kwa ndi bi nime ya, bú nkøcha nile nke edeworo n'akwukwø ahu nke ha guworo n'iru eze Juda: 25 n'ihi na ha arapuwom, we surere cini di iche iche ọzø ihe-nsure-øku nēsi ísi utø, ka ha we were ọlu nile nke aka-ha kpasuem iwe; ewe wusa Ọnumam n'ebe a, agagh-emenu kwa ya. 26 Ma ezc Juda, onye nēzite unu iju Jehova ase, otú a ka unu gāsi ya, Otú a ka Jehova, bú Chineke Israel, siri: Okwu ndia nke i nuwora, 27 n'ihi na obi-gi di nrø, i we ruru ala n'iru Chineke, mbe i nuru okwu-Ya nile megide ebe a, megide kwa ndi bi nime ya, i we ruru ala n'irum, dowa kwa uwegi nile, kwa ákwá n'irum; Mu onwem anuwo kwa, ọ bu ihe si n'ọnun Jehova puta. 28 Le, M'gachikøta gi na nna-ghà n'ala-mø, agachikøta kwa gi na ndi ọzø je n'ili-gi n'udo, anya-gi agagh-ele kwa ihe ojø a nile nke Mu onweni nême ka ọ biakwasi ebe a, biakwasi kwa ndi bi niñe ya. Ha we weghachiri eze okwu.

29 Eze we ziga, chikøta ndi-okenye nile nke Juda na Jerusalem. 30 Eze we rigorue ulo Jehova, ya na ndikom nile nke Juda, na ndi bi na Jerusalem, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ndi Juda nile, site n'onye uku we rue onye nìà; ọ we gua na nti-ha okwu nile nke akwukwø Ọbuha-ndu ahu nke achøtaworo n'ulo Jehova. 31 Eze we guzo n'ọnodu-ya, pa ndu n'iru Jehova, ijeso Jehova, na iwere obi-ya nile na nkpuru-obi-ya nile debe ihe nile Q nyere n'iwu, na ihe-ámà-Ya nile, na ukpuru-Ya nile, ime okwu nile nke Ọbuha-ndu nka nke edeworo n'akwukwø a. 32 Q we me onye ọ bulu

ahuru na Jerusalem na Benjamin ka c guzo. Ndi bi na Jerusalem we me dika Ọbuha-ndu Chineke si di, bú Chineke nke ndi bu nna-ha. 33 Josaia we si n'ala nile nke umu Israel nwere wezuga ihe-árú nile, me ndi nile ahuru n'Israel ka ha fè Ọfufè, Ọbunà ifè Jehova, bú Chineke-ha, Ọfufè. Ubøchi-ya nile ha esigh n'iso Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, wezuga onwe-ha.

35 1 Josaia we mere Jehova ememe ngabiga nime Jerusalem: ha we bue anu ngabiga n'ubøchi nke-iri-na-anø nke Ọnwa mbu. 2 Q we guzo ndi-nchu-aja n'ihe-ndebe nile ha, me ka ha di ike ifè Ọfufè ulo Jehova. 3 Q si ndi Livai, bú ndi nême Israel nile ka ha ghøta ihe, ndi di nsø n'ebe Jehova nø, Tiyenu ibe nsø n'ulo ahu nke Solomon nwa Devid, bú eze Israel, wuru; ibu agagh-adiri unu n'ubu: ubu a fènu Jehova, bú Chineke-unu, na ndi-Ya, bú Israel, Ọfufè. 4 Dozi-kwa-nu onwe-unu dika ulo nna-unu-hà si di n'òkè nile unu, dika odide-akwukwø Devid, bú eze Israel, si di, na dika odide-akwukwø Solomon nwa-ya si di. 5 Guzo-kwa-nu n'ebe nsø dika nkewa nile nke ulo nke ndi bu nna umu-nne-unu si di, bú umu ndi Israel, na òkè ulo nna ndi Livai. 6 Bu-kwa-nu anu ngabiga, do kwa onwe-unu nsø, dozi-kwa-ra umu-nne-unu ihe, imc dika okwu Jehova, site n'aka Moses, si di. 7 Josaia we bulie nyc umu ndi Israel, bú ndi nile ahuru n'ebe ahu, igwè ewu na aturu, bú umu-aturu na umu-ewu, ha nile bu iji chu aja-ngabiga, Ọnu-ogugu-ha ra ka orù nnù uzø atø na nnù iri-na-ise, na nnù oke-ehi asa na Ọgu iri: ndia sitere n'ákù eze. 8 Ndiisi-ya buli-kwa-ra onyinye-afø-ofufo nyc ndi ahu, bú ndi-nchu-aja na ndi Livai. Hilkaia na Zekaraia na Jehiel, bú ndi-ndú ulo Chineke, nyere ndi-nchu-aja nnù ewu na aturu isi na Ọgu iri, na Ọgu ehi iri-na-ise, iji chu aja-ngabiga. 9 Konanaia kwa, na Shemaia na Netanel, bú umu-nne-ya, na Hashabaia na Jeiel na Jozabad, bú ndi-isì nke ndi Livai, buliri nyc ndi Livai nnù ewu na aturu iri-na-abua na Ọgu iri, na nnù ehi na Ọgu ise, iji chu aja-ngabiga. 10 Ewe dozie Ọfufè ahu, ndi-nchu-aja we guzo n'ebe-nguzo-ha, na ndi Livai n'òkè nile ha, dika ihe eze

nyere n'iwu si di. 11 Ha we Ọue anu ngabiga ahu, ndi-nchü-aja we wusa Ọbara nke ha natara n'aka-ha, ndi Livai we nāba akpukpō-ha. 12 Ha we wezuga ajā-nsure-óku, inye ha dika nkewa nile nke ulo nke ndi bu nna umu ndi Israel si di, iweta ha nso Jehova, dika edeworo ya n'akwukwō Moses. Otù a ka emekwa-ra ehi. 13 Ha we were Ọku sie anu ngabiga dika ikpē-ya si di: ma ha siri ihe nsø Ọzø nile n'ite, na n'ite isi miri, na n'ite-ofé, būru ha Ọakuru umu ndi Israel nile. 14 Emesia ha we doziere onwe-ha, dozi-kwa-ra ndi-nchu-aja; n'ihi na ndi-nchu-aja, bū umu Eron, nø n'isure ajā-nsure-óku na abuba rue abali: ndi Livai we doziere onwe-ha, dozi-kwara ndi-nchu-aja, bū umu Eron. 15 Ndi-Ọbù-abù, bū umu Esaf, nø kwa n'ebe-nguzo-ha, dika ihe Devid, na Esaf, na Himan, na Jedutun, bū onye-óhu-uzø eze, nyere n'iwu si di; ndi-Ọnu-uzø-ama nø kwa n'Ọnu-uzø-ama nile Ọ bula: ha enwegh ike isi n'ofufè-ha wezuga onwe-ha, kama umu-nne-ha, bù ndi Livai, doziri ihe nye ha. 16 Ewe dozie ofufè nile nke Jehova n'ubøchi ahu, ime ememe ngabiga, na isure ajā-nsure-óku n'elu ebe-ichu-aja nke Jehova, dika ihe eze, bù Josaia, nyere n'iwu si di. 17 Umu Israel ndi ahuru n'ebe ahu we me ememe ngabiga na mbe ahu, na ememe achicha ekogh-eko ubøchi asa. 18 Emegh kwa ememe ngabiga dika nka n'Israel site ubøchi Samuel, bù onye-amuma; Ọ digh kwa eze Israel Ọ bula mere ememe ngabiga dika ememe ngabiga ahu nke Josaia mere, ya na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na Juda na Israel nile ahuru n'ebe ahu, na ndi bi na Jerusalem. 19 Ọ bu n'arø nke-iri-nasatø nke Ọbubu-eze Josaia ka emere ememe ngabiga nka.

20 Mbe ihe a nile gasiri, mbe Josaia dozisiri ulo Chineke, Neko, bù eze Ijipt, rigoro ibuso Kakemish n'akuku Yufretis agha: Josaia we pua izute ya. 21 Ọ we zigara ya ndi-ozì, si, Gini ka mu na gi nwekørø, eze Juda? Ọ bugh imegide gi onwe-gi ka m'biaworo ta, kama ijekuru ulo ahu nke m'nëbuso ha agha: ma Chineke siri ka m'me ngwa: gi onwe-gi ra aka-gi n'ebe Chineke nø, Onye noyerem, ka Ọ ghara ibibi gi. 22 Ma Josaia esigh n'ebe Ọ nø chigharia iru-ya,

kama o nwoghariri onwe-ya ibuso ya agha, Ọ gegr kwa nti okwu Neko, bù nke sitere n'Ọnu Chineke, Ọ we bia ibu agha nime ndagwurugwu Megido. 23 Ndi-Ọba-uta we Ọa eze, bù Josaia; eze we si ndi-orù-ya, Bubiganum; n'ihi na Ọria nāriam nke-uku. 24 Ndi-orù-ya we si n'ubø-ala ahu bubiga ya, me ka Ọ nödu n'ubø-ala nke-abua nke Ọ nwere, ha we me ka Ọ jerue Jerusalem; Ọ we nwua, elie ya n'ilì nna-ya-hà. Juda na Jerusalem nile we ruere Josaia úju. 25 Jeremaia we bùara Josaia abù-ákwa: ndi-abù ndikom na ndi-abù ndinyom nile we nèkwu okwu bayere Josaia rue ta n'abù-ákwa-ha; ha we tiye ha ibu ukpuru n'ebe Israel nø: ma, le, edewo ha n'akwukwō abù-ákwa. 26 Ma ihe nile Josaia mere nke fôduru, na Ọlu-ebere-ya nile, dika ihe edeworo n'iwu Jehova si di, 27 na ihe nile Ọ mere, nke-mbu na nke-ikpe-azu, le, edewo ha n'akwukwō ndi-eze Israel na Juda.

36 1 Ndi ala ahu we kuru Jehoahaz nwa Josaia, me ya eze n'Ọnödu nna-ya nime Jerusalem. 2 Joahaz Ọara orù arø na atø mbe Ọ malitere ibu eze; Ọ we buru eze Ọnwa atø nime Jerusalein. 3 Eze Ijipt we wezuga ya nime Jerusalem, rie ala ahu nra Ọgu talent Ọla-ocha ise na otù talent Ọla-edo. 4 Eze Ijipt we me Elaiakim, bù nwa-nne-ya, eze Juda na Jerusalem, gugharia ya aha Jehoiakim. Neko we were Joahaz nwa-nne-ya, me ka Ọ biarue Ijipt.

5 Jehoiakim Ọara orù arø na ise mbe Ọ malitere ibu eze; Ọ we buru eze arø iri na otù nime Jerusalem: Ọ me ihe jorø njo n'anya Jehova, bù Chineke-ya. 6 Nebukadneza, bù eze Babilon, we rigota imegide ya, were ihe Ọla ejì ke ukwu a bụ ke ya a bụ, ime ka Ọ jerue Babilon. 7 Nebukadneza we chiru ufodu n'ihe ulo Jehova chibata na Babilon, o tiye ha n'ulo uku ya nime Babilon. 8 Ma ihe nile Jehoiakim mere nke fôduru, na ihe-árù-ya nile nke Ọ mere, na ihe achoputaworo imegide ya, le, edewo ha n'akwukwō ndi-eze Israel na Juda: Jehoiakin nwa-ya we buru eze n'Ọnödu-ya.

9 Jehoiakin Ọara arø asatø mbe Ọ malitere ibu eze: Ọ we buru eze Ọnwa atø na ubøchi iri nime Jerusalem: Ọ me ihe

jorø njo n'anya Jehova. 10 Ma n'øbuba arø, ezc, bú Nebukadneza, ziri, me ka ø biarue Babilon, ya na ihe nilc anāchösi ike nke ulo Jehova, ø we me Zedekaia, bú nwa-nnc-ya, eze Juda na Jerusalem.

11 Zedekaia þara orú arø na otù mþe ø maliterc ibu ezc: ø we buru eze arø iri na otù nime Jerusalem: 12 ø me ihe jorø njo n'anya Jehova, bú Chineke-ya; ø rugh ala n'iru Jeremaia, bú onye-amuma, onye nékwu okwu site n'ønu Jehova. 13 Ozø kwa, ø nupuru isi n'okpuru eze, bú Nebukadneza, onye mcre ka ø were Chineke ñua iyi: ø we kwesic olu-ya ike, þa obi-ya ume, ka ø ghara ichigharikute Jehova, bú Chineke Israel. 14 Ndi-isi nile nke ndi-nchu-aja, na ndi Juda,mekpu-kwa-ra ihenmekpu ri nne, dika ihe-áru nile nke mba øzø si di; ha we merua ulo Jehova nke O doro nsø nime Jerusalem. 15 Jehova, bú Chineke nke ndi bu nna-ha, we zigara ha ozi n'aka ndi-ozí-Ya, nëbili n'isi-ututu, nëzi kwa; n'ihi na Q nwere omiko n'aru ndi-Ya na n'ebe ebe-obibi-Ya di: 16 ha we nëme ndi-ozí Chineke ka ha buru ihe-øchi, ha nëleli kwa okwu-Ya anya, nëme kwa onwe-ha ndi-aghughø n'ebe ndi-amuma-Ya nø, rue mþe ønuma Jehova lara elu imegide ndi-Ya, rue mþe ngwøta nädigh. 17 Q we me ka eze Kaldea rigokwasi ha, ø we were mma-agha þue umu-okorøbia-ha n'ulo ebe nsø ha, ø nwegh kwa omiko

n'aru nwa-olchorøbia, ma-øbu n'aru nwa-abøghø námagh nwcke, ma-øbu n'aru okenye, ma-øbu n'aru onye kara nká: ha nile ka Q nyere n'aka-ya. 18 Ihe nile nke ulo Chineke, ihe uku na ihe ntà, na ákù nile nke ulo Jehova, na ákù nile nke eze na ndi-isi-ya; ihe ndia nile ka ø chibatara na Babilon. 19 Ha we sure ulo Jehova øku, kwatu kwa mbidi Jerusalem, sure kwa ulo-elü-ya nile n'øku, na ihe-ya nile anāchösi ike, ibibi ha. 20 Q me ndi fôduru site na mma-agha ka ha je biri na Babilon; ha we ghørø ya, ghø-kwa-ra umu-ya, ndi-orù rue øbubu-eze ala-eze Peasia: 21 imezu okwu Jehova nke sitere n'ønu Jeremaia, rue mþe ubøchi-izu-ike-ya nile tøsiri ala ahu utø: ubøchi nile nke ntøbørøn'efu-ya ø kwusiri ølu, imezu øgu arø atø na iri.

22 Ma n'arø mbu nke Sairøs, bú eze Peasia, ka okwu Jehova nke sitere n'ønu Jeremaia we rè, Jehova kpötere mø nke Sairøs, bú eze Peasia, ø we kwusa n'ala-eze-ya nile, øzø kwa, o tiyere ya n'odide-akwukwø, si, 23 Otù a ka Sairøs, bú eze Peasia, siri, Ala-eze nile nke uwa ka Jehova, bú Chineke elu-igwe, nyeworom; Ya onwe-ya me-kwa-ram ka m'buru onye-nlekøta n'iwuru Ya ulo nime Jerusalem, nke di na Juda. Onye nø n'etiti unu site na ndi-Ya nile? ka Jehova, bú Chineke-ya, nøyere ya, ya rigo kwa.

EZRA

1 Ma n'arø mbu nke Sairøs, bú eze Peasia, ka okwu Jehova nke sitere n'ønu Jeremaia we rè, Jehova kpötere mø nke Sairøs, bú eze Peasia, ø we kwusa n'ala-eze-ya nile, øzø kwa, o tiyere ya n'odide-akwukwø, si, 2 Otù a ka Sairøs, bú eze Peasia, siri, Ala-eze nile nke uwa ka Jehova, bú Chineke elu-igwe, nyeworom; Ya onwe-ya me-kwa-ram ka m'buru onye-nlekøta n'iwuru Ya ulo nime Jerusalem, nke di na Juda. 3 Onye nø n'etiti unu site na ndi-Ya nile? ka Chineke-ya nøyere ya, ya rigorø kwa Jerusalem, wue ulo Jehova, bú

Chineke Israel, (Ya onwe-ya bu Chineke,) nke di na Jerusalem. 4 Ma onye ø bula nke fôduru afødu, site n'ebe nile ebc onye ahu nø dika øbia, ka ndikom nke ebe-ya were øla-øcha na øla-edo na ákù na anu-ulo, ya na onyinye-afø-ofufo-ha nke diri ulo Chineke nke di na Jerusalem, yere ya aka. 5 Ndi-isi ulo nke ndi bu nna Juda na Benjamin, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, bú onye ø bula Chineke kpötere mø-ya, we bilie irigo iwu ulo Jehova nke di na Jerusalem. 6 Ndi nile nke nø ha buruburu we were ihe øla-øcha na øla-

edo na àkù na anu-ulò na ihe di oké ọnu-ahia, nágugh ihe nile enyere n'afò-ofufo, me ka aka-ha di ike. 7 Eze, bú Sairòs, chiputa-kwa-ra ihe ulò Jehova, nke Nebukadneza chipuru na Jerusalem tiye n'ulò ndi-chi-ya: 8 Sairòs, bú eze Peasia, we chiputa ha site n'aka Mitredat, bú odozi-ákù, gua ha nye Sheshbaza, bú onye-isi Juda. 9 Nka bu kwa ọnu-ogugu-ha: orú ọkwa ọla-edo na iri, na nnù ọkwa ọla-ochà abua na ọgu iri, na orú mma na iteghete; 10 orú ọkwa ntà ọla-edo na iri, na nnù ọkwa ntà ọla-ochà na iri nke-abua di iche, na nnù ihe ọzø abua na ọgu iri. 11 Ihe nile nke ọla-edo na nke ọla-ochà di nnù iri-na-atò na ọgu iri. Ha nile ka Sheshbaza chigotara, mbe ndi emere ka ha je biri n'ala ọzø siri na Babilon rigorue Jerusalem.

2 1 Ma ndia bu umu ala ahu anāchi achi ndi nārigo, bú ndi sitere na ndòta-n'agha ahu nke ndi emere ka ha je biri n'ala ọzø, ndi Nebukadnezoa, bú eze Babilon, mere ka ha je biri na Babilon, ha we laghachi na Jerusalem na Juda, nwoke ọ bula n'obodo-ya; 2 ndi ahu soro Zerubabel bia: bú Jeshua, Nehemaia, Seraia, Reelaia, Mòdekai, Bilshan, Mispa, Bigvai, Rehum, Beana. Ọnu-ogugu ndikom nke ndi Israel: 3 umu Parosh, nnù ise na ọgu asatò na iri na abua. 4 Umu Shefataia, ọgu iri-na-asatò na iri na abua. 5 Umu Ara, nnù na ọgu iri-na-asatò na iri na ise. 6 Umu Pahat-moab, nke umu Jeshua na Joab, nnù asa na iri na abua. 7 Umu Ilam, nnù atò na ọgu abua na iri na anò. 8 Umu Zatu, nnù abua na ọgu asa na ise. 9 Umu Zakai, nnù na ọgu iri-na-asatò. 10 Umu Bani, nnù na ọgu iri-na-abua na abua. 11 Umu Bebai, nnù na ọgu iri-na-otù na atò. 12 Umu Azgad, nnù atò na orú na abua. 13 Umu Adonikam, nnù na ọgu iri-na-atò na isi. 14 Umu Bigvai, nnù ise na ọgu abua na iri na isi. 15 Umu Adin, nnù na ọgu abua na iri na anò. 16 Umu Atea, nke Hezekaiia, ọgu anò na iri na asatò. 17 Umu Bezai, ọgu iri-na-isi na atò. 18 Umu Jora, ọgu ise na iri na abua. 19 Umu Hashum, ọgu iri-na-otù na atò. 20 Umu Giba, ọgu anò na iri na ise. 21 Umu Bet-lehem, ọgu isi na atò.

22 Ndikom Netofa, ọgu abua na iri na isi. 23 Ndikom Anatot, ọgu isi na asatò. 24 Umu Azmavet, ọgu abua na abua. 25 Umu Kiriat-arim na Kefira na Beirut, nnù na ọgu iri-na-asa na atò. 26 Umu Rema na Geba, nnù na ọgu iri-na-otù na otù. 27 Ndikom Mikmas, ọgu isi na abua. 28 Ndikom Bet-el na Ai, ọgu iri-na-otù na atò. 29 Umu Nebo, ọgu abua na iri na abua. 30 Umu Magbishi, ọgu asa na iri na isi. 31 Umu Ilam nke-ozø, nnù atò na ọgu abua na iri na anò. 32 Umu Harim, ọgu iri-na-isi. 33 Umu Lod na Hadid na Ono, nnù na ọgu iri-na-isi na ise. 34 Umu Jeriko, ọgu iri-na-asa na ise. 35 Umu Senaa, nnù iteghete na orú na iri. 36 Ndi-nchu-aja: umu Jedaia, nke ulo Jeshua, nnù abua na ọgu asatò na iri na atò. 37 Umu Imea, nnù abua na ọgu iri-na-abua na iri na abua. 38 Umu Pashua, nnù atò na ọgu abua na asa. 39 Umu Harim, nnù abua na ọgu iri na iri na asa. 40 Ndi Livai: umu Jeshua na Kadmiel, nke umu Hodavaia, ọgu atò na iri na anò. 41 Ndi-qbù-abù: umu Esaf, ọgu isi na asatò. 42 Umu ndi-ọnù-uzø-ama: umu Shalum, na umu Atea, na umu Talmon, na umu Akub, na umu Hatita, na umu Shobai, ha nile di ọgu isi na iri na iteghete. 43 Netinim: umu Ziha, na umu Hasufa, na umu Tabaot; 44 na umu Kiros, na umu Siaha, na umu Padon; 45 na umu Lebana, na umu Hagaba, na umu Akub; 46 na umu Hagab, na umu Shamlai, na umu Hanan; 47 na umu Gidel, na umu Gaha, na umu Reaia; 48 na umu Rezin, na umu Nekoda, na umu Gazam; 49 na umu Uza, na umu Pasea, na umu Besai; 50 na umu Asna, na umu Meunim, na umu Nefisim; 51 na umu Bakbuk, na umu Hakufa, na umu Hahua; 52 na umu Bazlut, na umu Mehida, na umu Hasha; 53 na umu Bakos, na umu Sisera, na umu Tema; 54 na umu Nezia, na umu Hatifa. 55 Umu ndi-orù Solomon: umu Sotai, na umu Hasoferet, na umu Peruda; 56 na umu Jaala, na umu Dakon, na umu Gidel; 57 na umu Shefataia, na umu Hatil, na umu Pokeret-hazébaim, na umu Ami. 58 Netinim nile, na umu ndi-orù Solomon, di ọgu iri-na-iteghete na iri

na abua. 59 Ndia bu kwa ndi nārigo site na Tel-mela na Tel-hasha na Kerub na Adan na Imea: ma ha apugh igosi ulo nke ndi bu nna-ha, na nkpuru-ha, ma o bu Israel ka ha siri puta: 60 umu Delaia, na umu Tobaia, na umu Nekoda, nnù na ogu iri-na-abua na iri na abua. 61 Site kwa n'umu ndi-nchu-aja: umu Habaia, na umu Hakoz, na umu Bazilai, onye luru nwunye sitere n'umun-dinyom Bazilai, bù onye Gilead, ewe kpò ya aha n'aha-ha. 62 Ndia choro odide-akwukwo-ha n'etiti ndi edere n'akwukwo-osuso-omumu, ma achotagh ha: ewe gua ha na ndi nādigh nsø, ewe wepu ha n'olu-nchu-aja. 63 Tiashata we si ha, ka ha ghara iri ihe n'ihe nsø kachasi ihe nsø nile, rue mbe onye-nchu-aja gēwere Ihé na Izu-okè guzo. 64 Nkpokota ahu nile n'otù di orú nnù uzø ise na nnù ise na ogu iri-na-asato, 65 nāgugh orú-ha ndikom na orú-ha ndinyom, ndi di nnù iri-na-asato na ogu isi na iri na asa: ha nwe-kwa-ra ogu madu iri, bù ndikom nābù abù na ndinyom nābù abù. 66 Inyinya-ha di nnù na ogu iri-na-isi na iri na isi; inyinya mule ha di ogu iri-na-abua na ise; 67 camel-ha di nnù na orú na iri na ise; inyinya-ibu-ha di nnù iri-na-isi na ogu iri-na-isi. 68 Ma ufodu n'etiti ndi-isi ulo nke ndi bu nna, mbe ha biaruru ulo Jehova nke di na Jerusalem, ha nyere onwe-ha n'afø-ofufo iwu ulo Chineke ime ka o guzo n'önodu-ya: 69 dika ike-ha si di ka ha tiyere n'ulo-ákù nke ije-ozi ahu orú nnù daric ọla-edo uzø asa na nnù iri-na-abua na ogu iri, na nnù pound ọla-ọcha iri-na-abua na ogu iri, na ogu uwe ndi-nchu-aja ise. 70 Ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ufodu nime ndi Juda, na ndi-qbù-abù, na ndi-önü-uzø-ama, na Netinim, we biri n'obodo nile ha, Israel nile bi-kwa-ra n'obodo nile ha.

3 1 ṁnwa nke-asa we rue, umu Israel nø kwa n'obodo nile ha, ndi ahu we chikota onwe-ha dika otù onye rue Jerusalem. 2 Jeshua nwa Jozadak, na umu-nne-ya, bù ndi-nchu-aja, na Zerubabel nwa Shealtiel, na umu-nne-ya, we bilie, wue ebe-ichu-aja Chineke Israel, isure ajà-nsure-oku n'elu ya, dika edeworo ya n'iwu Moses, bù onye nke Chineke. 3 Ha we me ka ebe-ichu-aja guzosie ike n'ebe-ndokwasi-ya nile;

n'ihi na oké ujø di n'aru ha n'ihi ndi ala ahu nile: ha we surere Jehova ajà-nsure-oku n'elu ya, bù ajà-nsure-oku anēsure ututu na anyasi. 4 Ha we me ememe ulo-ntu, dika edeworo ya, ha we chua ajà-nsure-oku nke ubochi n'ubochi-ha n'önü-ögugu, dika ikpé si di, bù ihe nke ubochi n'ubochi-ya; 5 mbe ihe a gasiri ha we chua ajà-nsure-oku nke mbe nile, na nke diri ၁nwa ọhu, na nke diri mbe nile akara akà nke Jehova, bù nke edoro nsø, na nke diri onye o bula nke nēwere afø-ofufo nye Jehova onyinye-afø-ofufo. 6 Site n'ubochi mbu nke ၁nwa nke-asa ka ha malitere isurere Jehova ajà-nsure-oku: ma akātogh ntø-ala ulo uku Jehova. 7 Ha nye kwa ndi nāwa nkume, nye kwa ndi-ökà n'osisi, ego; ha nye kwa ndi Zaidon, nye kwa ndi Taia, ihe-oriri na ihe-önuru na manu, ka ha we si na Lebanon bute osisi cedar rue oké osimiri, rue Jafo, dika nkweye nke Sairøs, bù eze Peasia, kweyere ha.

8 Ma n'arø nke-abua nke ọbibia-ha nke ha biaruru ulo Chineke nime Jerusalem, n'ὸnwa nke-abua, ha malitere, bù Zerubabel nwa Shealtiel, na Jeshua nwa Jozadak, na ndi foduru n'umu-nne-ha, bù ndi-nchu-aja na ndi Livai, na ndi nile ndi nēsi na ndøtan-agha ahu bia na Jerusalem; ha we guzo ndi Livai, site n'onye ƙara orú arø ga n'iru, ibu ndi-isi n'ije-ozi nke ulo Jehova. 9 Jeshua we guzo, ya na umu-ya ndikom na umu-nne-ya, na Kadmiel na umu-ya ndikom, bù umu Juda, dika otù onye, ibu ndi-isi nke ndi nēje ozi ahu n'ulo Chineke: umundikom Henadad na umu-ha ndikom nà umu-nne-ha, bù ndi Livai. 10 Ma mbe ndi nēwu ulo tøro ntø-ala ulo uku Jehova, ha we guzo ndi-nchu-aja n'uwe-ha chiri opi, na ndi Livai, bù umu Esaf, chiri ajà, ito Jehova, dika ukpuru Devid, bù eze Israel, si di. 11 Ha we zarita onwe-ha n'ito na n'ikele Jehova, si, N'ihi na Q di nma, n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di n'ebe Israel nø. Ndi Israel nile we tie oké nkpu, mbe ha toro Jehova, n'ihi na atøro ntø-ala ulo Jehova. 12 Ma ọtutu nime ndi-nchu-aja na ndi Livai na ndi-isi ulo nke ndi bu nna, bù ndi-okenye ndi huru ulo mbu, mbe atøro ntø-ala ulo a n'anya-ha,

ha nākwa ákwá n'oké olu; ḥtutu nō kwa n'iti nkpu n'qñu, nēweli olu-ha: 13 ndi Israel amatagh kwa ihe bu olu iti-nkpu qñu na nke bu olu ikwa-ákwá ndi Israel: n'ihi na ndi Israel nēti oké nkpu, ewe nu olu-ya rue ebe di anya.

4 i Ndi nākpabu Juda na Benjamin we nu na umu ndi emere ka ha je biri n'ala qzø nēwuru Jehova, bù Chineke Israel, ulo uku; 2 ha we biarue Zerubabel nso, biaru kwa ndi-isi ulo nke ndi bu nna nso, si ha, Ka ayi so unu wue ulo: n'ihi na ayi nāchø Chineke-unu, dika unu si acho; ma ayi onwe-ayi adigh-achu aja site n'ubochi Isa-hadon, bù eze Asiria, onye mere ka ayi rigorue ebe a. 3 Zerubabel na Jeshua na ndi fôduru nke ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke Israel we si ha, Q digh nke ayi na unu nwekørø n'iwuru Chineke-ayi ulio; kama ayi onwe-ayi gēwukørø Jehova, bù Chineke Israel, ulo, dika eze, bù Sairøs eze Peasia, nyere ayi iwu. 4 O rue na ndi ala ahu nēme ka aka ndi Juda ghara idi ike, ha nēme kwa ka ha tua egwu n'iwu ulo, 5 ha nēgota kwa ndi nādu զdu megide ha, imebi idu-զdu-ha, ubochi nile nke Sairøs, bù eze Peasia, զbuná rue զbubu-eze nke Daraiøs, bù eze Peasia. 6 Ma n'զbubu-eze Ahasuerøs, na nmalite զbubu-eze-ya, ha dere akwukwø-nmegide imegide ndi bi na Juda na Jerusalem.

7 N'ubochi Ataksakes ka Bishlam na Mitredat na Tabeel na ndi-ótù-ya fôduru degara Ataksakes, bù eze Peasia, akwukwø; ma edewo odide akwukwø-ozzi ahu n'asusu Siria, asughariwo kwa ya n'asusu Siria. 8 Rehum, bù onye-nwe ikpé, na Shimshai, bù ode-akwukwø, degara Ataksakes, bù eze, akwukwø-ozzi imegide Jerusalem otú a: 9 m̄be ahu ha dere akwukwø, bù Rehum, bù onye-nwe ikpé, na Shimshai, bù ode-akwukwø, na ndi-ótù-ha fôduru, bù ndi-Dinait, na ndi-Afasatkait, na ndi-Tapelait, na ndi-Afasait, na ndi-Akevait, na ndi Babilon, na ndi Shushan, na ndi-Dehait, na ndi Ilam, 10 na mba fôduru ndi Qsnapa di uku di kwa ebube mere ka ha bia biri n'ala a, q we me ka ha զdu n'obodo Sameria, ha na ndi fôduru n'ofè osimiri, na ihe qzø di otú

a. 11 Nka bu ndeputa edeputara n'akwukwø-ozzi ahu nke ha zigara ya, bù Ataksakes, bù eze; Ndi-orù-gi, bù ndikom n'ofè osimiri, na ihe qzø di otú a. 12 Ka eze mara, na ndi-Ju, bù ndi siri n'ebe i nō rigokute ayi, ha abawo na Jerusalem; ha nēwu obodo ahu nke nupuru isi nēsi kwa isi, ha ewubiwo mbidi-ya nile, jikota ntø-ala-ya nile. 13 Ubu a, ka eze mara, na, q buru na ewue obodo a, wuzu kwa mbidi-ya nile, q digh utu-ala, ma-զbu utu-ahia, ma-զbu utu-uzø, ha gātu, ma n'ikpe-azu q gēme ka ihe funari ndi-eze. 14 Ubu a, n'ihi na nnú ulo uku eze bu nnú-ayi, na n'ihi na ayi enwegh ntachi-obi ihu զtø nke eze, ayi we zie ozi me ka eze mara; 15 ka ewe chø n'akwukwø ihe-ncheta nke nna-gi-hà: i we chøta n'akwukwø ihe-ncheta, mara kwa, na obodo a bu obodo nānupu isi, nke nēme kwa ka ihe funari ndi-eze na ala nile anāchi achi, na ndi nākpali madu imegide ndi-isi nō kwa n'etiti ya na m̄be ochie: q bu n'ihi ya ka emere obodo a ka q buru nkponkpø-ebe. 16 Ayi onwe-ayi nēme ka eze mara na, q buru na ewue obodo a, luzu kwa mbidi-ya nile, n'ihi ya q digh ökè i gēnwe n'ofè osimiri. 17 Eze zigara Rehum, bù onye-nwe ikpé, na Shimshai, bù ode-akwukwø, na ndi-ótù-ha fôduru ndi bi na Sameria, na ndi fôduru n'ofè osimiri, Udo, na ihe qzø di otú a. 18 Akwukwø-ozzi ahu nke unu zitere ayi, aguputawo ya nke-զma n'irum. 19 M'we nye iwu, ewe chø, chøputa na obodo a, site n'ubochi nile nke m̄be ochie, nēbuli onwe-ya imegide ndi-eze, anākpali kwa madu inupu isi na imegide ndi-isi nime ya. 20 Ndi-eze di ike abuwo kwa ndi-isi Jerusalem, bù ndi nwere ike n'aru ndi nile nō n'ofè osimiri; anēnye kwa ha utu-ala na utu-ahia na utu-uzø. 21 Ubu a nyenu iwu ime ka ndikom a kwusi, ka aghara kwa iwu obodo a, rue m̄be m'gēnye iwu. 22 Lezi-kwa-nuanya ka nmchie ghara idi n'ime ihe a: n'ihi gini ka ihe qjø a gādi uku ime ka ihe funari ndi-eze. 23 M̄be ahu site na m̄be aguru ndeputa akwukwø-ozzi nke Ataksakes, bù eze, n'iru Rehum, na Shimshai, bù ode-akwukwø, na ndi-ótù-ha, ha were ngwa ngwa jerue Jerusalem, jekuru ndi-Ju, were ihe-ike na usu-ndi-agha me ka ha

kwusi. 24 Mbe ahu olu ulo Chineke nke di na Jerusalem kwusiri; o we kwusi rue arø nke-abua nke Ọbubu-eze nke Daraios, bù eze Peasia.

5 i Ma ndi-amuma, bù Hagai onye-amuma, na Zekaraia nwa Ido, buru amuma nye ndi-Ju ndi nø na Juda na nime Jerusalem; o bu n'aha Chineke Israel ka ha buru amuma nye ha. 2 Mbe ahu Zerubabel nwa Shealtiel, na Jeshua nwa Jozadak, biliri, we malite iwu ulo Chineke nke di na Jerusalem; ndi-amuma Chineke nöye-kwa-ra ha, nénye ha ume. 3 Na mbe ahu Tatenai, bù onye nachi ala n'ofe osimiri, na Sheta-bozenai, na ndi-ötü-ha, biakutere ha, we si ha otu a, Onye nyere unu iwu iwu ulo a, na iluzu mbidi a? 4 Mbe ahu otu a ka ayi siri ha. Ha siri, Ole aha ndi nêu ulo a anewu? 5 Ma anya Chineke-ha di n'aru ndi-okenye ndi-Ju, ha we ghara ime ka ha kwusi, rue mbe okwu ahu jeruru Daraios nti: mbe ahu ha we zighachi akwukwo-azi bayere ihe a.

6 Ndeputa akwukwo-azi nke Tatenai, bù onye nachi ala n'ofe osimiri, na Sheta-bozenai, na ndi-ötü-ya, bù ndi-Afasakait, ndi nø n'ofe osimiri, zigara Daraios, bù eze. 7 Ha zigara ya akwukwo, otu a ka ede-kwa-ra nime ya; Daraios, bù eze, nwe akwukwo a, udo nile diri ya. 8 Ka eze mara, na ayi jere n'ala anachi achi, bù Juda, rue ulo Chineke uku, ma anewere nkume nkporè wue ya, anedo kwa osisi nime mbidi, analu kwa olu a ọsoso, o naga kwa nke-oma n'aka-ha. 9 Mbe aliu ayi juru ndi-okenye ahu, si ha otu a, Onye nyere unu iwu iwu ulo a, na iluzu mbidi a? 10 Ozø kwa, ayi juru ha aha-ha, ime ka i mara, ka ayi we de aha ndikom ahu ndi bu isi-ha n'akwukwo. 11 Ma otu a ka ha zaghachiri ayi okwu, si, Ayi onwe-ayi bu ndi-oru nke Chineke nke elu-igwe na uwa, ayi nêu kwa ulo nke ewuru ọtutu arø gara aga site na mbe a, nke otu eze uku nke Israel nwere wuru, wuzu kwa. 12 Ma mbe nna-ayi-ha kpasusiri Chineke nke elu-igwe iwe, O nyere ha n'aka Nebukadneza, bù eze Babilon, onye Kaldea, o we me ka ulo a la n'iyi, o me-kwa-ra ka ndi-ayi je biri na Babilon. 13 Ma n'arø mbu nke Sairos, bù eze Babilon, Sairos, bù eze, nyere

iwu iwu ulo Chineke a. 14 Ozø kwa, ihe nile nke ulo Chineke, nke ọla-edo na nke ọla-ocha, nke Nebukadneza chiputara n'ulo uku Chineke di na Jerusalem, chibata ha n'ulo uku nke Babilon, ihe ahu ka Sairos, bù eze, chiputara n'ulo uku Babilon, nye ha n'aka otu onye, Sheshbaza bu aha-ya, onye o mere onye nachi ala; 15 o si ya, Chiri ihe ndia, je, døba ha n'ulo uku Chineke ahu nke di na Jerusalem, ka ewu kwa ulo Chineke n'önodu-ya. 16 Mbe ahu Sheshbaza ahu biara, to ntø-ala nile nke ulo Chineke nke di na Jerusalem: ma site na mbe ahu we rue ubu a ka anewu ya, ma ewuzugh ya. 17 Ma ubu a, o buru na o di eze nma, ka achø n'ulo akù eze, nke di n'ebe ahu nime Babilon, ma o bu ezie na esitere n'aka Sairos, bù eze, nye iwu iwu ulo a nke Chineke nime Jerusalem, ka eze zite-kwa-ra ayi ihe natø ya utø bayere okwu a.

6 i Mbe ahu Daraios, bù eze, nyere iwu, ha we cho n'ulo akwukwo, ebe adobara akù nime Babilon. 2 Ewe cho ta akwukwo-npiakota n'Akmeta, n'ulo uku nke di n'ala anachi achi, bù Midia, ma ihe-ncheta di nime ya nke edeworo otu a. 3 N'arø mbu nke Sairos, bù eze, Sairos, bù eze, nyere iwu; Ulo Chineke nime Jerusalem, ka ewue ulo ahu, bù ebe ha nachi aja, ka ato kwa ntø-ala-ya si-ike; idi-elu-ya gadi ọgu cubit ato, obosara-ya ọgu cubit ato; 4 ariri ato nke nkume nkporè, na otu ariri osisi ọhu: ka esi kwa n'ulo eze nye ego iji lu olu ahu: 5 ozø kwa, ka enyeghachi ihe ọla-edo na ọla-ocha nke ulo Chineke, bù nke Nebukadneza chiputara n'ulo uku Chineke nke di na Jerusalem, chita na Babilon, ka achighachi kwa ha n'ulo uku Chineke nke di na Jerusalem, ihe o bula n'önodu-ya, gi døba kwa ha n'ulo Chineke. 6 Ubu a, Tatenai, bù onye nachi ala n'ofe osimiri, na Sheta-bozenai, na ndi-ötü-ha, bù ndi-Afasakait, ndi nø n'ofe osimiri, dinu n'ebe di anya site n'ebe ahu: 7 rapunu olu ulo a nke Chineke; kwe ka onye-isi ndi-Ju na ndi-okenye ndi-Ju wue ulo a nke Chineke n'önodu-ya. 8 Anesite kwa n'akam nye iwu bayere ihe unu gême ndi-okenye ahu nke ndi-Ju iwu ulo a nke Chineke: ka

eme ngwa si n'akù eze, bú nke sitere n'utu anātu n'ofo osimiri, nye ndikom ahu ego iji lu ọlu ahu, ka ha ghara ikwusi. 9 Ihe di kwa ha nkpa, ma umu-oke-ehi, ma ebulu, ma umu-aturu, iji churu Chineke nke clu-igwe ajà-nsure-oku, ma ọka wheat, ma nnú, ma manyavine, ma manu, dika okwu-ọnú ndi-nchu-aja si di, bú ndi nō na Jerusalem, ka ewere ya nye ha kwa-ubochi némehiegh: 10 ka ha we nēweta nso ihe isi utø nye Chincke nke clu-igwe, nékpe kwa ekpere bayere ndu eze, na nke umu-ya ndikom. 11 Anēsite kwa n'akam nye iwu, na onye o bulu nke gābanwe okwu a, ka adoputa osisi n'ulo-ya, bulie onye ahu kpogide ya n'elu ya; ka eme kwa ulo-ya cbc-ikpofu-ahihia n'ihi nka: 12 Chincke kwa Nke mere aha-Ya ka o biri n'ebe ahu, Ya tudà eze na ndi o bulu nke géseti aka-ya ibanwe okwu a, na ime ka ulo a nke Chincke nke di na Jerusalem la n'iyi. Mu onwem, bú Daraios, enyewo iwu; ka ewere ngwa ngwa me ya.

13 Mbe ahu Taténai, bú onye nāchi ala n'ofo osimiri, na Sheta-bozenai, na ndi-ótú-ha, dika ozi ahu si di nke Daraios, bú eze, ziri, otú a ka ha were ngwa ngwa me. 14 Ma ndi-okenye nke ndi-Ju nēwu ulo, ihe nāga-kwa-ra ha nke-Ọma, site n'ibu-amuma nke Hagai, bú onye-amuma, na Zekaraia nwa Ido. Ha we wue, wuzu kwa ya, site n'ihe Chincke Israel nyere n'iwu, na site n'ihe Sairos na Daraios na Ataksakes, bú eze Peasia, nyere n'iwu. 15 Ma n'ubochi nke-atø nke ọnwa Ada, nke di n'arø nke-isi nke obubu-eze Daraios, bú eze, ka ewuputasiri ulo a. 16 Umu Israel, bú ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ndi foduru n'umu ndi emere ka ha je biri n'ala ọzø, were ọnú me ememe nke irara ulo a nke Chincke nye Chincke. 17 Ha we weta nso n'irara ulo a nke Chincke nye Chincke ọgu oke-ehi ise, na ọgu ebulu iri, na nnú umu-aturu; na nkpi iri-na-abua, iji churu Israel nile ajanmehie, dika nguta nke ebo nile nke Israel si di. 18 Ha we guzo ndi-nchu-aja nime nkewa-ha, na ndi Livai n'òkè-ha, bayere ọfufé Chincke, nke di na Jerusalem; dika edere ya n'akwukwo Moses.

19 Umu ndi emere ka ha je biri n'ala

ozø we me ememe ngabiga n'ubochi nke-iri-na-anø nke ọnwa mbu. 20 N'ihi na ndi-nchu-aja na ndi Livai mere onwe-ha ka ha di ọcha n'otù; ha nile di ọcha: ha we bucre umu nile nke ndi emere ka ha je biri n'ala ozø anu ngabiga, bú-kwa-ra umu-nne-ha, bú ndi-nchu-aja, bú-kwa-ra onwe-ha. 21 Umu Israel we rie, bú ndi nēsi n'etiti ndi emere ka ha je biri n'ala ozø lata, ha na onye o bulu nke nékewepu onwe-ya n'orurú nke mba nile nke ala ahu iso ha, ichø Jehova, bú Chincke Israel, 22 ha we were ọnú me ememe achicha ekogh-eko ubochi asa: n'ihi na Jehova mere ka ha nruria ọnú, O mc-kwa-ra ka obi eze Asiria chigharia n'cbe ha nō, ime ka aka-ha di ike n'ije-ozì nke ulo Chincke, bú Chincke Israel.

7 1 Ma mbe ihe ndia gasiri, n'obubu-eze nke Ataksakes, bú eze Peasia, Ezra nwa Seraia, nwa Azaraia, nwa Hilkaia, 2 nwa Shalum, nwa Zedok, nwa Ahaitub, 3 nwa Amaraia, nwa Azaraia, nwa Meraiot, 4 nwa Zerahia, nwa Uzi, nwa Buki, 5 nwa Abishua, nwa Finehas, nwa Eleeza, nwa Eron, bú onye-isi-nchu-aja: 6 Ezra nka siri na Babilon rigo; ma onye ahu bu ode-akwukwo nke bu onye-ókà n'iwu Moses, nke Jehova, bú Chincke Israel, nyere: eze we nye ya ihe nile o riøø, dika aka Jehova, bú Chincke-ya, si di n'aru ya. 7 Ufodu nime umu Israel na nime ndi-nchu-aja na ndi Livai na ndi-qbù-abù na ndi-ọnú-uzø-ama na Netinim we rigorue Jerusalem n'arø nke-asá nke Ataksakes, bú eze. 8 O we biarue Jerusalem n'ònwa nke-ise, nke ahu di n'arø nke-asá nke eze. 9 N'ihi na n'ubochi mbu nke ọnwa mbu, nke ahu bu ntø-ala nke nrigo ahu site na Babilon, ma o bu n'ubochi mbu nke ọnwa nke-ise ka o biaruru Jerusalem, dika ezi aka Chincke-ya si di n'aru ya. 10 N'ihi na Ezra doziri obi-ya ichø iwu Jehova, na ime ya, na izí ukpuru-Ya na ikpé-Ya n'Israel.

11 Ma nka bu ndeputa akwukwo-ozi ahunke eze, bú Ataksakes, nyere Ezra, bú onye-nchu-aja, bú ode-akwukwo, ọbuná ode-akwukwo nke okwu nile nke ihe nile Jehova nyere n'iwu, na nke ukpuru-Ya nile O nyere Israel. 12 Ataksakes, bú eze nāchi ndi-eze, nēdegara Ezra

akwukwø, bù onye-nchu-aja, bù ode-akwukwø nke iwu Chineke nke elu-igwe, onye zuru okè, na ihe ọzø di otù a. 13 Esitewo n'akam nye iwu, na onye ọ bula nke nwere afø-ofufo ije Jerusalem nime ndi Israel, na ndi-nchu-aja-ha na ndi Livai, n'ala-ezem, ya so gi je. 14 N'ihi na anësi n'iru eze na madu asa ndi nādu ya ọdu ziga gi iwere iwu Chineke-gi nke di n'aka-gi ju ajuju bayere Juda, baye-kwa-ra Jerusalem; 15 na iburu ọla-Ọcha na ọla-edo nke eze na ndi nādu ya ọdu were afø-ofufo nye Chineke Israel, Onye ebe-obibi-Ya di na Jerusalem, 16 na ọla-Ọcha na ọla-edo nile nke i gāchøta n'ala ahu nile anachi achi, bù Babilon, tiyere onyinye-afø-ofufo nke ndi-gi, na nke ndi-nchu-aja-ha, ndi nēwere afø-ofufo nye onweha bayere ulo Chineke-ha nke di na Jerusalem; 17 n'ihi nka i gême ngwa were ego a zuru oke-ehi na ebulu na umu-aturu, na onyinye-inata-iru-Ọma-ha na àjà-ihe-Ọnuñu-ha, i gēweta ha nso ebe-ichu-aja nke ulo Chineke-unu nke di na Jerusalem. 18 Ma ihe ọ bula nke gādi gi nma, di kwa umu-nne-gi nma, iwere nke fôduru nime ọla-Ọcha na ọla-edo ahu me, dika Ọchichø Chineke-unu si di ka unu gême. 19 Ihe nile kwa nke anēnye gi iji fè ọfufè nke ulo Chineke-gi, gi me ha ka ha zue okè n'iru Chineke Jerusalem. 20 Ma nke fôduru n'ihe nile di nkpa nke ulo Chineke-gi, nke gādabayere gi inye, si n'ulo àkù ezc nye ya. 21 Anësite kwa n'akam, bù mu onwem, Ataksakes, bù eze, nye ndi-odozi-àkù nile ndi nō n'ofè osimiri iwu, na ihe ọ bula Ezra, bù onye-nchu-aja, bù ode-akwukwø nke iwu Chineke nke elu-igwe, gāriø unu, ka eme ya ngwa ngwa, 22 rue ọgu talent ọla-Ọcha ise, ru kwa ọgu cor ọka wheat ise, ru kwa ọgu bath manya-vine ise, ru kwa ọgu bath manu ise, na nnú nke anēdegh akwukwø ọtütü-ya. 23 Ihe ọ bula nke putara n'iwu Chineke nke elu-igwe, ka eme ya n'użø ziri ezi nye ulo Chineke nke elu-igwe; n'ihi na, n'ihi gini ka iwe gādi megide ala-eze nke eze na umu-ya ndikom? 24 Ayi nēme kwa ka unu mara, na ọ digh onye ka enyere ike n'aru ndi-nchu-aja na ndi Livai ọ bula, ma-Ọbu ndi nābù abù Ọma, ma-Ọbu ndi-Ọnu-uzø-ama, ma-Ọbu Netinim, ma-Ọbu

ndi nēfè ọfufè nke ulo a nke Chineke, inara ha utu-ala, ma-Ọbu utu-ahia, ma-Ọbu utu-uzø. 25 Ma gi onwe-gi, Ezra, dika amam-ihe nke Chineke-gi nke di n'aka-gi si di, guputa ndi-ikpe na ndi-odozi-okwu, ndi gāburu ndi nile nō n'ofè osimiri, bù ndi nile mara iwu Chineke-gi, ndi-odozi-okwu; me-kwanu ka ọ mara iwu ahu, bù onye nāmagh. 26 Ma onye nke nēmegh iwu Chineke-gi, na iwu eze, ka ewere ngwa ngwa me ya ihe ekpere n'ikpe, ma ọ bu inwu Ọnwu, ma-Ọbu iwepu ya n'ala, ma-Ọbu iri àkù-ya na nra, ma-Ọbu ike ya abu.

27 Onye agoziri agozi ka Jehova, bù Chineke nke nna-ayi-hà, bu, Onye tiyeworo ihe di otù a n'obi eze, ime ka ulo Jehova nke di na Jerusalem ma nma; 28 Onye setiwo-kwa-ra ebere-Ya n'ebe m'nō n'iru eze na ndi nādu ya ọdu, na n'iru ndi-isi nile nke eze bu ndi-dike. M'we me onwem ka m'di ike dika aka Jehova, bù Chinekem, si di n'arum, m'we chikoputa n'Israel ndi-isi isorom rigo.

8 1 Ma ndia bu ndi-isi ulo nke ndi bu nna-ha, nka bu kwa akwukwø-osuso-Ọmumu nke ndi nēsom si na Babilon rigo, n'obubu-eze Ataksakes, bù eze. 2 Site n'umu Finehas, Giashom: site n'umu Itama, Daniel: site n'umu Devid, Hatush. 3 Site n'umu Shekania; site n'umu Parosh, Zekaraia: ndi soro ya, bù ndi edere n'akwukwø-osuso-Ọmumu diri ndikom, di Ọgu asa na iri. 4 Site n'umu Pahat-moab, Eliehoenai nwa Zerahia; ndi soro ya di Ọgu ndikom iri. 5 Site n'umu Shekania, nwa Jahziel; ndi soro ya di Ọgu ndikom iri-na-ise. 6 Site kwa n'umu Adin, Ebed nwa Jonatan; ndi soro ya di Ọgu ndikom abua na iri. 7 Site kwa n'umu Ilam, Jeshaia nwa Atalaia; ndi soro ya di Ọgu ndikom ato na iri. 8 Site kwa n'umu Shefataia, Zebadaia nwa Maikael; ndi soro ya di Ọgu ndikom anø. 9 Site n'umu Joab, Obadaia nwa Jehiel; ndi soro ya di Ọgu ndikom iri na iri na asato. 10 Site kwa n'umu Shelomit, nwa Josifia; ndi soro ya di Ọgu ndikom asato. 11 Site kwa n'umu Bebai, Zekaraia nwa Bebai; ndi soro ya di orù ndikom na asato. 12 Site kwa n'umu Azgad, Johanan nwa Hakatan; ndi soro ya di Ọgu ndikom ise na iri. 13 Site kwa n'umu

Adonikam, bù ndi-ikpe-azu; ndia bu kwa aha-ha, Elifelet, na Jeuel, na Sheinaia; ndi soro ha di ọgu ndikom ato. 14 Site kwa n'urnu Bigvai, Utai na Zabud; ndi soro ha di ọgu ndikom ato na iri.

15 M'we chikota ha rue osimiri nke nérubata n'Ahava; ayi we nō n'omumau-ulo-ikwū n'ebe ahu ubochi ato: m'we mata ndi ahu, mata kwa ndi-nchu-aja, ma ọ digh onye nime umu Livai m'chotara n'ebe ahu. 16 M'we zic kpø Elieza, kpø kwa Ariel, kpø kwa Shemaia, kpø kwa Elnetan, kpø kwa Jarib, kpø kwa Elnetan, kpø kwa Netan, kpø kwa Zekaraia, kpø kwa Meshulam, bù ndi-isi; m'kpø kwa Joiarib, kpø kwa Elnetan, bù ndi-nghøta. 17 M'we nye ha iwu inye Ido, bù onye-isi na Kasifia, bù ebe ahu; m'we tiye n'ònú-ha okwu igwa Ido, bù nwa-nne-ya, na Netinim, nime Kasifia, bù ebe aliu, ka ha me ka ndi nèjere ulo Chineke-ayi ozi biakute ayi. 18 Ha we me ka otu nwoke nke nwere uche biakute ayi, dika ezi aka nke Chineke-ayi si di n'aru ayi, o sitere n'umu Mahli, nwa Livai, nwa Israel; na Sherebia na umu-ya ndikom na umunne-ya, iri-na-asato; 19 na Hashabaia, ya na Jeshaiia nke sitere n'umu Merari, na umu-nne-ya na umu-ha ndikom, oru madu; 20 site kwa na Netinim, ndi Devid na ndi-isi nyere ka ha fè ofufé nke ndi Livai, ọgu Netinim iri-na-otu: ha nile ka akporo n'aha n'aha. 21 M'we kpøsa obubu-ònú n'ebe ahu, n'akuku osimiri Ahava, iweda onwe-ayi n'ala n'iru Chineke-ayi, ichøta n'aka-Ya uzø ziri ezi nye onwe-ayi, nye kwa umuntakiri-ayi, nye kwa ákù-ayi nile. 22 N'ihi na emerem ihere irio n'aka eze usu-ndi-agha na ndi-inyinya iyere ayi aka n'ihi onye-iro nke di n'uzo: n'ihi na ayi gwara eze okwu, si, Aka Chineke-ayi di n'aru ndi nile nàcho Ya, ime ha nma; ma ike-Ya na iwe-Ya némegide ndi nile nàrapu Ya. 23 Ayi we bue ọnú, riø Chineke-ayi aririo bayere nka: Q we kwe ka ayi riøta ihe ayi riøro. 24 M'we kewaputa na ndi-isi nke ndi-nchu-aja madu iri na abua, bù Sherebia na Hashabaia, ha na madu iri ndi sitere n'umu-nne-ha, 25 m'we túara ha ọla-ocha ahu, na ọla-edo ahu, na ihe ahu nile, bù ájà-nbuli nke ulo Chineke-ayi,

nke eze, na ndi nàdu ya odu, na ndi-isi-ya, na Israel nile ahuru n'cbe ahu, buliri; 26 m'we túa nye ha n'aka nnú talent ọla-ocha na ọgu iri-na-abua na iri, na ọgu talent ihe ọla-ocha ise; na ọgu talent ọla-edo ise; 27 na oru ọkwa ntà ọla-edo, ọtutu-ha bu nnú daric abua na ọgu iri; na ihe abua nke ezi ọla nàcha edo edo, bù ihe anàchosi ike dika ọla-edo. 28 M'we si ha, Unu onwe-unu bu ihe nsø Jehova nwere, ihe ndia bu kwa ilie nsø; ọla-ocha na ọla-edo bu kwa onyinye-afø-ofufo enyere Jehova, bù Chineke nke nna-unu-há. 29 Nechenu ha nche, døbc kwa ha, rue mþe unu túru ha n'iru ndi-isi nke ndi-nchu-aja na ndi Livai, na ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke Israel, nime Jerusalem, n'ime-ulo nke ulo Jehova. 30 Ndi-nchu-aja na ndi Livai we nara ọtutu nke ọla-ocha na ọla-edo na ihe ahu nile, iburu ha biarue Jerusalem rue ulo Chineke-ayi.

31 Ayi we si n'osimiri Ahava n'ubochi nke-iri-na-abua nke ọnwa mbu bulie ije, ijeru Jerusalem: aka Chineke-ayi we dì n'aru ayi, Q we naputa ayi n'aka onye-iro ọ bula na onye nèche anwu n'uzø. 32 Ayi we biarue Jerusalem, nòdu n'ebe ahu ubochi ato. 33 Ma n'ubochi nke-anø ka aturu ọla-ocha na ọla-edo na ihe ahu nile n'ulo Chineke-ayi nye n'aka Meremot, nwa Uraia, bù onye-nchu-aja; Eleeza nwa Finehas nøyekwa-ra ya; Jozabad nwa Jeshua na Noadaia nwa Binui, bù ndi Livai, nøyekwa-ra ha; 34 n'ònú-ogugu na n'otutu ka enyere ha ihe ọ bula: ewe de ọtutu nile n'akwukwo na mþe ahu. 35 Ndi nèsi na ndøta-n'agha bia, bù umu ndi emere ka ha je biri n'ala ọzø, wetara ájà-nsure-óku nso Chineke Israel, oke-eid iri na abua n'ihi Israel nile, ọgu ebulu anø na iri na isi, ọgu umu-aturu ato na iri na asa, nkpi iri na abua ibu ájà-nmehie: ihe a nile bu ájà-nsure-óku isurere Jehova. 36 Ha we nye ndinochirianya eze na ndi nàchi ala n'ofe osimiri iwu nile nke eze: ha we yere ndi-Ju na ulo Chineke aka.

9 1 Ma mþe emere ka ihe ndia gwusia, ndi-isi biarurum nso, si, Ndi Israel, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, ha ekewapughi onwe-ha n'etiti ndi di iche iche nke ala ọzø, nême dika ihe-árù-ha si di, bù ndi Kenean, na ndi Het, na ndi-

Perizait, na ndi Jebus, na ndi Amon, na ndi Moab, na ndi Ijipt, na ndi-Amorait. 2 N'ihi na ha esiwo n'umu-ha ndinyom lutara onwe-ha nwunye, luta-kwa-ra umu-ha ndikom; nkpuru nsq ahu we gwakota onwe-ha na ndi di iche iche nke ala ozq: ma aka ndi-isi na ndi nāchi ala bu uzq na nmekpu a. 3 Ma mbe m'nuru okwu a, adowaram uwem na uwe-nwudam, ropu kwa ufodu n'agiri-isi nke isim na aji afu-ɔnum, m'we nodu, ibobo we nwuam n'aru. 4 Ewe chikota n'ebe m'nq onye o bula nke nāma jijji n'okwu Chineke Israel, n'ihi nmekpu nke ndi emere ka ha je biri n'ala ozq; ma mu onwem nānodu, ibobo we nwuam n'aru, rue mbe onyinye-inata-iru-ɔma nke anyasi. 5 Ma na mbe onyinye-inata-iru-ɔma nke anyasi, esirim n'iweda onwem n'ala bilie, ɔbuná na ndowa uwem na uwe-nwudam; m'we ruru ala n'ikperém basara Jehova, bú Chinekem, obu-akam abua; 6 M'we si, Chinekem, ihere nēmem, irum nwughari-kwa-ra n'ihi ihere, iweliri Gi irum elu, Chinekem: n'ihi na ajo omume-ayi bara uba kari isi-ayi elu, ikpe-ɔmuma-ayi aghqwo kwa ihe uku rue elu-igwe. 7 Site n'ubochi nna-ayi-hà ayi onwe-ayi anqwo n'ikpe-ɔmuma uku rue ta; ma n'ihi ajo omume nile ayi ka enyere ayi onwe-ayi, na ndi-eze-ayi, na ndi-nchu-aja-ayi, n'aka ndi-eze ala ozq, na mma-agha, na na ndota-n'agha, na nime nluta-n'agha, na n'ihere iru, dika o si di ta. 8 Ma ubu a na mbe dika nwa ntabi-anyia amara esitewo n'aka Jehova, bú Chineke-ayi, ime ka ndi ɔapuru ɔapu fcduru ayi, na inye ayi otu ntú n'ebe nsq Ya, ka Chineke-ayi we nye anya-ayi ihè, na idebere ayi nwanti ndu n'qbubu-orù-ayi. 9 N'ihi na ndi-orù ka ayi bu; ma Chineke-ayi arapugh ayi n'qbubu-orù-ayi, kama Q setiwo ebere rue ayi aru n'iru ndi-eze Peasia, idebere ayi ndu, iwuli ulo Chineke-ayi elu, na ime ka nkponkpoebe-ya nile guzo, na inye ayi mbidi nime Juda na nime Jerusalem. 10 Ma ubu a, Chineke-ayi, ayi gäsi gini mbe ihe a gasiri? n'ihi na ayi arapuwo ihe nile I nyere n'iwu, 11 nke I nyere n'iwu site n'aka ndi-orù-Gi, bú ndi-amuma, si, Ala ahu nke unu onwe-unu nābata inweta ya, ala isq-nsq ka o bu n'isq-nsq nke

ndi di iche iche nke ala ozq, site n'ihe-árú nile ha, nke juputaworo ya site n'otu ɔnu-uzq rue ɔnu-uzq ozq, n'ørurú-ha. 12 Ma ubu a unu enyela umu-ha ndikom umu-unu ndinyem, unu ekuru-kwa-la umu-ha ndinyem nye umu-unu ndikom, unu acho-kwa-la udo-ha ma-qbū ɔdi-nma-ha rue mbe ebigh-ebi: ka unu we di ike, rie ezi ihe nke ala ahu, me kwa ka umu-unu nweta ya rue mbe ebigh-ebi. 13 Ma mbe ihe nile a gasiri, nke nābiakwasi ayi n'ihi cmumé ɔjø nile ayi, na n'ihi ikpe-ɔmuma uku ayi, n'ihi na Gi onwe-gi, bú Chineke-ayi, ebochiwo ahuhu-nmehie-ayi, ka o ghara idi elu ka ajo omume-ayi, I we nye ayi ndi-nbapu di ctú a, 14 ayi gālaghachi kwa mebie ihe nile I nyere n'iwu, we ghø ogø ndi ahu ndi nēme ihe-árú ndia? I gagh-ewesa ayi iwe, rue mbe emere ka ayi gwusia, ndi fcduru ma-qbū ndi-nbapu we ghara idi? 15 Jehova, bú Chineke Israel, onye ezi omume ka I bu; n'ihi na ayi fcduru ibu ndi-nbapu, dika o si di ta: le, ayi nq n'iru Gi n'ikpe-ɔmuma-ayi; n'ihi na o digh onye iguzo n'iru Gi n'ihi nka.

10 1 Ma mbe Ezra nēkpe ekpere, nēkwuputa kwa ekwuputa, nākwa ákwá nātuda kwa onwe-ya n'ala n'iru ulo Chineke, esiri n'Israel chikota n'ebe o nq nkpoqota madu di ɔtutu nke-uku, bú ndikom, na ndinyom, na umu-ntakiri: n'ihi na ndi Israel kwara ákwá ri nne. 2 Shekania nwa Jehiel, nke sitere n'umu Ilam, we za, si Ezra, Ayi onwe-ayi emekpuwo emekpu megide Chineke-ayi, luta ndinyom ala ozq sitere na ndi di iche iche nke ala nka: ma ubu a Israel nwere olile-anyia bayere ihe a. 3 Ma ubu a ka ayi na Chineke-ayi ba ndu na ayi gême ka ndinyom ahu nile na umu amuru site na ha pua, dika ndum-ɔdu si di nke Onye-nwe-ayi, na nke ndi nāma jijji n'ihe nile nke Chineke-ayi nyere n'iwu; dika iwu-Ya si di ka agême kwa ya. 4 Bilie; n'ihi na okwu a diri gi, ayi onwe-ayi noye-kwa-ra gi: di ike, me kwa ya. 5 Ezra we bilie, me ndi-isi nke ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na Israel nile, ka ha nua iyi ime dika okwu a si di. Ha we nua iyi. 6 Ezra we si n'iru ulo Chineke bilie, jerue ime-ulø Jehohanan nwa Elaiashib: o we je n'ebe ahu, ma o righ nri, o nugh kwa

miri: n'ihi na o nēru újū n'ihi nmekpu
 nke ndi emere ka ha je biri n'ala ọzọ.
 7 Ha we kwusa nime Juda na Jerusalem
 gwa umu nile nke ndi emere ka ha je
 biri n'ala ọzọ, ka ha chikọta onwe-ha na
 Jerusalem; 8 ka ewezuga kwa ákú-ya
 nile ibibi ya, kewapu kwa onye ahu
 na nkporokta ndi emere ka ha je biri
 n'ala ọzọ, bù onye ọ bulu nke nābiagh
 n'ubochi ato, dika ndum-çdu ndi-isi na
 ndi-okenye si di. 9 Ndikom nile nke
 Juda na Benjamin we chikọta onwe-ha
 na Jerusalem n'ubochi ato; nke ahu bu
 ọnwa nke-iteghete, n'ubochi nke-orù
 n'ọnwa ahu: ndi ahu nile we nōdu n'amá
 ulo Chineke, náma jijiji n'ihi okwu a, na
 site n'oké miri-ozozo nile. 10 Ezra, bù
 onye-nchu-aja, we bilie, si ha, Unu
 onwe-unu emekpuwo emekpu, luta
 ndinyom ala ọzọ, itukwasi ihe n'ikpe-
 ọmuma Israel. 11 Ma ubu a nyenu
 Jehova, bù Chineke nke nna-unu-hà,
 ekele, me kwa ihe nātọ Ya uto:
 kewaputa-kwa-nu onwe-unu n'aru ndi
 di iche iche nke ala nka, na n'aru
 ndinyom ala ọzọ. 12 Nkpokta ahu
 nile we were oké olu za, si, O ziti ezi,
 dika okwu-gi nile n'ebé ayi nō si di,
 ayi aghagh iine otu a. 13 Ma ndi Israel
 di ọtutu, ọ bu kwa mbe oké miri-ozozo,
 ike adigh kwa ayi iguzo n'èzi, ma ozi a
 abugh nke otu ubochi, ọ bugh kwa nke
 ubochi abua: n'ihi na ayi ejehiewo ri nne
 n'okwu a. 14 Biko, ka ndi-isi-ayi
 guzoro nkporokta nka nile, ka ndi nile
 ndi nō n'obodo nile ayi bia kwa na mbe
 ezubere, bù ndi lutara ndinyom ala ọzọ,
 ha na ndi-okenye obodo nile ọ bulu, na
 ndi-ikpe-ya, rue mbe iwe di ọku nke
 Chineke-ayi bayere okwu a si n'aru ayi
 laghachi. 15 Otu ọ di, Jonatan nwa
 Asahel na Jahzeia nwa Tikva guzoro
 imegide ihe a: Meshulam na Shabetai,
 bù onye Livai, ye-kwa-ra ha aka.
 16 Umu nke ndi emere ka ha je biri
 n'ala ọzọ we me otu a. Ewe kewapu
 Ezra, bù onye-nchu-aja, na ndikom ọzọ,
 bù ndi-isi ulo nke ndi bu nna, dika ulo
 nke ndi bu nna-ha si di, ha nile n'aha-
 ha kwa; ha we nōdu n'ubochi mbu nke
 ọnwa nke-iri ka ha we jua ajuju okwu
 a. 17 Ha we jubie ajuju n'okwu ndikom
 nile ndi lutaworo ndinyom ala ọzọ
 n'ubochi mbu nke Ọnwa mbu. 18 Ewe
 chọta ufodu n'etiti umu ndi-nchu-aja

ndi lutaworo ndinyom ala ọzọ: bù,
 n'etiti umu Jeshua, nwa Jozadak, na
 umu-nne-ya: Maaseia, na Elieza, na
 Jarib, na Gedalaia. 19 Ha we nye aka-
 ha ime ka ndinyom-ha pua; ebe ikpe
 mara ha, ha we nye ebulu nke igwé
 aturu n'ihi ikpe-ọmuma-ha. 20 Na
 n'etiti umu Imea; Hanani na Zebadaia.
 21 Na n'etiti umu Harim; Maaseia, na
 Elaija, na Shemaia, na Jehiel, na Uzaia.
 22 Na n'etiti umu Pashua; Elioenai, na
 Maaseia, na Ishmael, na Netanel, na
 Jozabad, na Elasa. 23 Na n'etiti ndi
 Livai; Jozabad, na Shimai, na Kelaia,
 (onye ahu bu Kelita), na Petahia, na
 Juda, na Elieza. 24 Na n'etiti ndi-
 ọbù-abù; Elaiashib: na n'etiti ndi-ọn-
 uzò-ama; Shalum, na Telem, na Uri.
 25 Na n'etiti Israel: n'etiti umu Parosh;
 Ramia, na Izia, na Malkija, na Mijamin,
 na Eleeza, na Malkija, na Benaia.
 26 Na n'etiti umu Ilam; Matanaia, na
 Zekaraia, na Jehiel, na Abdi, na Jeremot,
 na Elaija. 27 Na n'etiti umu Zatu;
 Elioenai, na Elaiashib, na Matanaia, na
 Jeremot, na Zabad, na Aziza. 28 Na
 n'etiti umu Bebai; Jehohanan, na
 Hananaia, na Zabai, na Atlai. 29 Na
 n'etiti umu Bani; Meshulam, na Maluk,
 na Adaia, na Jashub, na Sheal, na
 Jeremot. 30 Na n'etiti umu Pahat-
 moab; Adna, na Kelal, na Benaia, na
 Maaseia, na Matanaia, na Bezalel, na
 Binui, na Manase. 31 Na n'etiti umu
 Harim; Elieza, na Ishija, na Malkija, na
 Shemaia, na Shimeon; 32 Benjamin,
 na Maluk, na Shemaria; 33 Na n'etiti
 umu Hashum; Matenai, na Matata, na
 Zabad, na Elifelet, na Jeremai, na
 Manase, na Shimai. 34 Na n'etiti umu
 Bani; Maadai, na Amram, na Uel;
 35 na Benaia, na Bedeia, na Keluhi;
 36 na Vania, na Meremot, na Elaiashib;
 37 na Matanaia, na Matenai, na Jaasu;
 38 na Bani, na Binui, na Shimai;
 39 na Shelemaia, na Netan, na Adaia;
 40 na Maknadebai, na Shashai, na
 Sharai; 41 na Azarel, na Shelemaia, na
 Shemaria; 42 na Shalum, na Amaraia,
 na Josef. 43 N'etiti umu Nebo; Jeiel,
 na Matitaia, na Zabad, na Zebina, na
 Ido, na Joel, na Benaia. 44 Ndia nile
 alutawo ndinyom ala ọzọ na nwunye:
 ufodu nime ha nwe-kwa-ra ndinyom ndi
 ha siri n'aka ha mu umu-ndikom.

AKWUKWỌ NEHEMAIA

1 i Okwu Nehemaia nwa Hakalaia.

O rue, n'önwa Kislev, n'arø nke-orú, na mu onwem nö na Shushan, bú ulo uku eze. 2 Hanani, bú otù nime umu-nnem, we bia, ya onwe-ya na ndikom ufodu ndi sitere na Juda; m'we ju ha ajuju bayere ndi-Ju, bú ndinbapu, nke foduru site na ndota-n'agha, na ajuju bayere Jerusalem. 3 Ha we sim, Ndi foduru, bú ndi foduru site na ndota-n'agha n'ebe ahu n'ala ahu anachi achi nö n'önodu ojø na n'ita-uta: etipúsi-kwa-ra mbidi Jerusalem, sure kwa onu-uzø-ama-ya nile øku. 4 O rue, mbe m'nuru okwu ndia, na anodurum ala, kwa ákwá, rue újú ubochi ufodu; m'we bue önu, kpe kwa ekpere n'iru Chineke nke elu-igwe, 5 si, Biko, Jehova, bú Chineke nke elu-igwe, Chineke uku, Nke di kwa egwu, Onye nêdebere ndi náhu Ya n'anya nêdebe kwa ihe nile Q nyere n'iwu, obuha-ndu-Ya na ebere: 6 biko, ka nti-Gi nána nti, ka anya-Gi abua saghe kwa, ka I we ge nti ekpere orù-Gi, nke mu onwem nékpe n'iru Gi ta, ehihie na abali, bayere umu Israel, bú ndi-orù-Gi, m'nékwpata kwa nmehie nile nke umu Israel, nke ayi mehieworo megide Gi: e, mu onwem na ulo nnam emehiewo. 7 Ayi emejowo Gi nke-uku, ayi edebegh kwa ihe nile enyere n'iwu, na ukpuru nile, na ikpé nile, nke I nyere Moses, bú orù-gi, n'iwu. 8 Biko, cheta okwu ahu nke I nyere Moses, bú orù-Gi, n'iwu, si, Asi na unu onwe-unu emekpu emekpu, Mu onwem gême ka unu basa n'etiti ndi nile: 9 ma asi na unu alaghachikutem, we debe ihe nile M'nyere n'iwu me kwa ha, q buru na ndi-unu anächufu achufu adi na nsotu elu-igwe, site n'ebe ahu ka M'gächikota ha, me ka ha biarue ebe ahu nke M'ròputaworo ime ka aham biri n'ebe ahu. 10 Ma ndia bu orù-Gi na ndi-Gi, ndi I were ike uku Gi, were kwa aka-Gi di ike, baputa. 11 Biko, Onye-nwe-ayi, biko, ka nti-Gi nána nti n'ekpere orù-Gi, na n'ekpere ndi-orù-Gi, ndi q nátø utø itu egwu aha-Gi: biko, me kwa ka ihe nágara orù-Gi nke-qma ta, me ka enwe obi-ebere n'aru ya n'iru nwoke a. (Ma

mu onwem buru eze obu-ihe-önünu.)

2 i O rue n'önwa Nisan, n'arø nke-orú nke Ataksakses, bú eze, na manya-vine di n'iru ya, m'we buru manya-vine ahu, nye eze. Ma akaghmajø njo n'obi n'iru ya. 2 Eze we sim, Gini mere iru-gi jorø njo, ma gi onwe-gi adigh-aria oria? nka abugh ihe øzo, q bu nání obi jorø njo. M'we tua egwu ri nne nke-uku. 3 M'we si eze, Ka eze di ndu rue mbe ebigh-ebi: gini mere irum agagh-eji jo njo, mbe obodo ahu, bú ulo nke illi nnam-hà, bu nkponkpø ebe, eripiawo kwa onu-uzø-ama-ya nile n'øku? 4 Eze we sim, Q bu gini kwa ka gi onwe-gi náchø? M'we kpere Chineke nke elu-igwe. 5 M'we si eze, Q buru na q di eze nma, q buru kwa na orù-gi di nma n'anya-gi, q bu ka i zigam na Juda, rue obodo illi nnam-hà, ka m'we wue ya. 6 Eze we sim, (nwunye eze nänodu kwa n'akuku ya,) Rue ole mbe ka ije-gi gädi? ole mbe ka i gälaghachi kwa? Q we di nma n'anya eze, q we zigam; m'we nye ya oge. 7 M'we si eze, Q buru na q di eze nma, ka enyem akwukwø-ozi inye ndi náchi ala n'ofè osimiri, ka ha kwe ka m'gabiga rue mbe m'batara Juda; 8 na akwukwø-ozi inye Esaf, bú onye nêche ogige oma nke eze nwere, ka q nyem osisi ijikota onu-uzø-ama nile nke ulo uku ahu n'otù nke diri ulo ahu, na ijikota mbidi obodo n'otù, na ijikota ulo n'otù, bú nke m'gábà nime ya. Eze we nyem, dika ezi aka Chinekem si di n'arum. 9 M'we biakute ndi náchi ala n'ofè osimiri, m'we nye ha akwukwø-ozi eze. Ma eze ziri ndi-isi usu-ndi-agha na ndi-inyinya isom je. 10 Sanbalat, bú onye Horonaim, na Tobaia, bú orù, bú onye Ainon, we nu ya, q we di ha njø nke-uku na madu abiawo ichorø umu Israel qdi-nma. 11 M'we bata Jerusalem, nö n'ebe ahu ubochi atø. 12 M'we bilie n'abali, mu onwem na ndikom ole-na-ole sorom; ma egosighm madu q bula ihe Chinekem nêtíye n'obim imere Jerusalem: q digh kwa anu-ulø di n'ebe m'nø, q bu nání anu-ulø ahu nke m'nânökwasí ya. 13 M'we

si n'onu-uzo-ama ndagwurugwu pua n'abali, we rue n'iru isi-iyi dragon, ru kwa onu-uzo-ama ebe ikpofu ahiahia, we le mbidi Jerusalem nile anya, bù nke etipüsiri etipú, ọku eripiawo kwa onu-uzo-ama-ya nile. 14 M'we gabiga rue onu-uzo-ama isi-iyi, ru kwa ọdọ-miri eze: o digh kwa ebe anu-ulø nke di n'okpurum gāgabiga. 15 M'we nārigo na miri-iyi n'abali, m'we nēle mbidi ahu anya; m'we chigharia, ba n'onu-uzo-ama ndagwurugwu, we laghachi. 16 Ma ndi nochiri anya eze amagh ebe m'jere, ma-qbū ihe mu onwem nēme; egosighkwam ndi-Ju rue ubu a, egosighkwam ndi-nchu-aja, egosighkwam ndi amara aha-ha, egosighkwam ndi nochiri anya eze, egosighkwam ndi foduru ndi nēje ozi ahu. 17 M'we si ha, Unu onwe-unu nāhu ọnodu ojo nke ayi onwe-ayi nō nime ya, na Jerusalem bu nkponkpō ebe, na esure-kwa-ra onu-uzo-ama-ya nile n'oku: bianu ka ayi wue mbidi Jerusalem, ka ayi we ghara ibu kwa ihe-ita-uta ọzø. 18 M'we gosi ha aka Chinekem nke di nma n'arum; na okwu nile nke eze kwa nke o gwaram. Ha we si, Ka ayi bilie lua mbidi. Ha we me ka aka-ha di ike ime ezi ihe a. 19 Sanbalat, bù onye Horonaim, na Tobaia, bù orù, bù onye Amon, na Geshem, bù onye Arebia, we nu ya, ha we chia ayi ọchi, ledä ayi anya, si, Gini bu ihe a nke unu onwe-unu nēme? o bu eze ka unu nānupu isi imegide? 20 M'we zaghachi ha okwu, si ha, Chineke nke elu-igwe, Ya onwe-ya gēme ka ihe gara ayi nke-oma; ayi onwe-ayi, bù ndi-orù-Ya, gēbili kwa lua mbidi: ma unu enwegrh ókè, ma-qbū ọnodu ziri ezi, ma-qbū ihe-ncheta, nime Jerusalem.

3 1 Eliaashib, bù onye-isi-nchu-aja, we bilie, ya na umu-nne-ya, bù ndi-nchu-aja, ha we lua onu-uzo-ama aturu; ha onwe-ha doro ya nsø, guzo ibo-onu-uzo-ya; ọbuná rue ulo-elü Hamea ka ha doro ya nsø, rue ulo-elü Hananel. 2 N'akuku ya ka ndikom Jeriko luru. N'akuku ha ka Zakua nwa Imri luru. 3 Onu-uzo-ama azù ka umu Hasenaa luru; ndi ahu jikötara ya n'otù, guzo ibo-onu-uzo-ya, na ihe-nkpachi-ya nile, na nkporo-ya nile. 4 N'akuku ha ka

Meremot nwa Uraia, nwa Hakoz, mere ka mbidi di ike. N'akuku ha ka Meshulam nwa Berekaia, nwa Meshezabel, mere ka mbidi di ike. N'akuku ha ka Zedok nwa Beana mere ka mbidi di ike. 5 N'akuku ha ka ndi Tekoa mere ka mbidi di ike; ma ndi-ha ndi di ebube etiyegh olu-ha n'ofe Onye-nwe-ha. 6 Onu-uzo-ama ochie ka Joiada nwa Pasea na Meshulam nwa Besodeia mere ka o di ike; ndi ahu jikötara ya n'otù, guzo ibo-onu-uzo-ya, na ihe-nkpachi-ya nile, na nkporo-ya nile. 7 N'akuku ha ka Melataia, bù onye Gibeon, na Jadon, bù onye Meronot, ndikom Gibeon na Mizpa, mere ka mbidi di ike rue oche-eze nke onye nāchi ala n'ofe osimiri. 8 N'akuku ya ka Uziel nwa Hahaia, bù ndi-nnucha-ola, mere ka mbidi di ike. N'akuku ya ka Hananaia, bù otù onye nime ndi nāsugwa manu-otite nēsi isi utø, mere ka mbidi di ike, ha we rapu Jerusalem rue mbidi di obosara. 9 N'akuku ha ka Refaia nwa Hua, bù onye-isi nkera ala di Jerusalem buruburu, mere ka mbidi di ike. 10 N'akuku ha ka Jedaia nwa Harumaf mere ka mbidi di ike, bù na ncherita-iru ulo-ya. N'akuku ya ka Hatush nwa Hashabneia mere ka mbidi di ike. 11 Malkija nwa Harim na Hashub nwa Pahat-moab mere ka iberibe ọzø aturu atù di ike, bù ulo-elü nke ite-oku uku. 12 N'akuku ya ka Shalum nwa Halohesh, bù onye-isi nkera ala di Jerusalem buruburu, mere ka mbidi di ike, ya onwe-ya na umu-ya ndinyom. 13 Onu-uzo-ama ndagwurugwu ka Hanun na ndi bi na Zanoa mere ka o di ike; ndi ahu luru ya, guzo ibo-onu-uzo-ya, na ihe-nkpachi-ya nile, na nkporo-ya nile, na nnù cubit mbidi abua na ọgu iri rue onu-uzo-ama ebe ikpofu ahiahia. 14 Onu-uzo-ama ebe ikpofu ahiahia ka Malkija nwa Rikab, bù onye-isi ala di Bet-hakerem buruburu, mere ka o di ike; onye ahu luru ya, guzo ibo-onu-uzo-ya, na ihe-nkpachi-ya nile, na nkporo-ya nile. 15 Onu-uzo-ama isi-iyi ka Shalun nwa Kol-hoze, bù onye-isi ala di Mizpa buruburu, mere ka o di ike; onye ahu luru ya, kpue ya, guzo ibo-onu-uzo-ya, na ihe-nkpachi-ya nile, na nkporo-ya nile, na mbidi ọdọ-miri Shela,

rue ubi cze abara ogige, ru kwa ihe-nrigo nke n̄esi n'obodo Devid rida. 16 N'iso ya ka Nehemaia nwa Azbuk, bú onye-isi nkera ala di Bet-zua buruburu, mere ka mb̄idi di ike, rue na ncherita-iru ilí Devid, ru kwa զօ-miri nke emere, ru kwa ulo ndi-dike. 17 N'iso ya ka ndi Livai, Rehum nwa Bani, mere ka mb̄idi di ike. N'akuku ya ka Hashabaia, bú onye-isi nkera ala di Keila buruburu, mere ka mb̄idi diri buruburu-ala-ya ike. 18 N'iso ya ka umu-nne-ha, na Bavai nwa Henadad, bú onye-isi nkera ala di Keila buruburu, mere ka mb̄idi di ike. 19 N'akuku ya ka Eza nwa Jeshua, bú onye-isi Mizpa, mere ka iberibe զօ atūru atū di ike, site na ncherita-iru nrigo ulo-ihe-ekike-agha na nkuku mb̄idi. 20 N'iso ya ka Beruk nwa Zabai nuru զku n'obi ime ka iberibe զօ atūru atū di ike, site na nkuku mb̄idi rue զnu-uzօ ulo Elaiashib, bú onye-isi-nchu-aja. 21 N'iso ya ka Meremot nwa Uraia nwa Hakoz mere ka iberibe զօ atūru atū di ike, site n'զnu-uzօ ulo Elaiashib we rue nsotu ulo Elaiashib. 22 N'iso ya ka ndi-nchu-aja, bú ndikom nke Buruburu-ala, mere ka mb̄idi di ike. 23 N'iso ha ka Benjamin na Hashub mere ka mb̄idi di ike na ncherita-iru ulo-ha. N'iso ha ka Azaraia nwa Maaseia nwa Ananaia mere ka mb̄idi di ike n'akuku ulo-ya. 24 N'iso ya ka Binui nwa Henadad mere ka iberibe զօ atūru atū di ike, site n'ulo Azaraia rue nkuku mb̄idi, զbuná rue ulo-elu nkuku. 25 Palal nwa Uzai mere ka mb̄idi di ike site na ncherita-iru nkuku mb̄idi, na ulo-elu nke nāputa n'ulo di n'elu nke eze, bú nke di nso ogige ulo-nche. N'iso ya ka Pedaia nwa Parosh mere ka mb̄idi di ike. 26 (Ma Netinim n̄ebi n'Ofel, rue na ncherita-iru զnu-uzօ-ama miri n'akuku զwuwa-anyanwu, na ulo-elu nke nāputa aputa.) 27 N'iso ya ka ndi Tekoa mere ka iberibe զօ atūru atū di ike, site na ncherita ulo-elu di uku nke nāputa aputa, we rue mb̄idi Ofel. 28 Site n'elu զnu-uzօ-ama inyinya ka ndi-nchu-aja mere ka mb̄idi di ike, nwoke զ bula na ncherita-iru ulo-ya. 29 N'iso ha ka Zedok nwa Imea mere ka mb̄idi di ike na ncherita-iru ulo-ya. N'iso ya ka Shemaia nwa Shekania, bú onye nēche զnu-uzօ-ama զwuwa-anyanwu, mere ka

mb̄idi di ike. 30 N'iso ya ka Hananaia nwa Shelemaia, na Hanum, bú nwa nke-isi nke Zalaf, mere ka iberibe զօ atūru atū di ike. N'iso ya ka Meshulam nwa Berekaia mere ka mb̄idi di ike na ncherita-iru ime-uló-ya. 31 N'iso ya ka Malkija, bú otú onye nime ndi-nnucha-qla, mere ka mb̄idi di ike rue ulo Netinim, na nke ndi nāzu ahia, na ncherita-iru զnu-uzօ-ama Hamifkad, ru kwa nrigo ulo-elu nkuku. 32 N'etiti nrigo ulo-elu nkuku na զnu-uzօ-ama aturu ka ndi-nnucha-qla na ndi nāzu ahia mere ka զ di ike.

4 1 O rue, m̄be Sanbalat nuru na ayi onwe-ayi nālu mb̄idi, na iwe-ya di զku, ewe kpasue ya iwe, զ we chia ndi-Ju զchi. 2 O kwue okwu n'iru umu-nne-ya na usu-ndi-agha Sameria, si, Gini ka ndi-Ju ndia ndi nāta aru nēme? հա gārapuru onwe-ha ihe? հա gāchu aja? հա gēme ka զlu-ha gwusia n'otú ubochi? հա gēsi n'obo ájá me ka nkume di adi զօ, ebc nkume ahu nile bu ihe akpoworo զku? 3 Tobaia, bú onye Amon, nō kwa n'akuku ya, զ si, Ozօ, mb̄idi nke ndi ahu nālu, զ buru na nkita-qlia arigo n'elu ya, o gētipú kwa mb̄idi-nkume-ha. 4 Nuru, Chineke-ayi; n'ihi na ayi bu ndi eledaworo anya: Gi me kwa ka ita-uta-ha laghachi n'isi-ha, Gi rara kwa ha nye ibu ihe-nluta-n'agha n'ala ndotan'agha: 5 ekpuchi-kwa-la ajo omume-ha, ekwe-kwa-la ka ehichapu nmehie-ha n'iru Gi: n'ihi na ha akpasuwo Gi iwe n'iru ndi nālu mb̄idi. 6 Ayi we luan mb̄idi ahu; ewe lukota mb̄idi nile rue nkera idi-elu-ya: n'ihi na ndi-Ju nwere obi ilu զlu.

7 O rue na, m̄be Sanbalat na Tobaia na ndi Arebia na ndi Amon na ndi Ashdod nuru na anāluzu mb̄idi Jerusalem nile, na amalitere ituchi ntipú-ya nile, iwe-ha we di զku nke-uku; 8 ha we kekota onwe-ha, ha nile n'otú, ibia ibuso Jerusalem agha, na ikpatara ya ihe-njehie. 9 Ayi we kpere Chineke-ayi, guzo ndi-nche megide ha ehihie na abali, n'ihi ha. 10 Juda we si, Ike nke ndi-ibu ebilatawo, ma nkponkp̄o-ihe riri nne; ayi onwe-ayi apugh kwa ilu mb̄idi. 11 Ndi nākpaḥu ayi we si, Ha agagh-ama, ha agagh-ahu kwa, rue m̄be ayi batara n'etiti ha, զue ha, me ka ije-zi ahu kwusi. 12 O rue, m̄be ndi-Ju

ndi bi n'akuku ha biara, na ha siri ayi ubò iri site n'ebe ahu nile, Unu gèchigharikute ayi. 13 M'we guzo ndi-ayi n'ebe nile dikarisiri ala nke ebe di nime mbidi, n'ebe nile sara mbara, m'we guzo ndi-ayi dika aburu nile ha si di, ha na mma-agha-ha, na ube-ha, na uta-ha. 14 M'we hu, bilie, si ndi amara aha-ha, si kwa ndi nochirianya eze, si kwa ndi-ayi foduru, Unu atuia egwu ha: chetanu Onye-nwe-ayi, Nke di uku di kwa egwu, bu-kwa-ranu umu-nne-unu, na umu-unu ndikom, na umu-unu ndinyom, na ndinyom-unu, na ulo-unu, agha. 15 O rue na, mbe ndi-iro-ayi nuru na ayi mara ya, na Chineke mebi-kwa-ra ndum-odu ha duritara onwe-ha, ayi nile we laghachi na mbidi, nwoke o bula ije ozi-ya. 16 O rue, site n'ubochi ahu, na nkera ndi nèjerem ozi nàlu olu n'ije-ozi ahu, ma nkera nime ha nèji ube na ota na uta na uwe-agha; ndi-isi nò kwa n'azu ulo Juda nile. 17 Ndi nàlu mbidi n'elu mbidi ahu na ndi nèbu ibu nèbo onwe-ha ibu, nwoke o bula nèwere otù aka-ya lu olu n'ije-ozi ahu, ma otù aka-ya nèji ihe-agha-ya; 18 ndi nàlu mbidi kwa, nwoke o bula na mma-agha-ya ekeworo n'ukwù-ya nò, ha we nàlu mbidi otù a. Onye nàfù opì-ike nò kwa n'akukum. 19 M'we si ndi amara aha-ha, si kwa ndi nochirianya eze, si kwa ndi-ayi foduru, Ije-ozi a riri nne, sa kwa mbara, ayi onwe-ayi ekewawo n'elu mbidi, ayi we nò n'ebe dianya, otù nwoke n'aru nwa-nne-ya. 20 N'ebe o bula unu nuru olu opì-ike, n'ebe ahu ka unu gachikota onwe-unu n'ebe ayi nò; Chineke-ayi gèburu ayi agha. 21 Ayi onwe-ayi we nàlu olu n'ije-ozi ahu: ma nkera-ha nèji ube site na chi-qbubò rue mbe kpakpando putara. 22 Ozò, na mbe ahu m'siri ndi-ayi, Ka nwoke o bula na onye nèjere ya ozi nò qnòdu-abali n'etiti Jerusalèm, ka ha we buru ayi ndinche n'abali, je kwa ozi n'ehihie. 23 Ma o digh onye o bula, ma o bu mu onwem, ma-òbu umu-nnem, ma-òbu ndi nèjerem ozi, ma-òbu ndikom nche ndi nèsom, o digh onye n'etiti ayi nèyipu uwe-ya, nwoke o bula were ihe-agha-ya je miri.

5 1 Oké iti-nkpu nke ndi-ayi na ndinyom-ha we di megide umu-nne-ha, bù ndi-Ju. 2 N'ihi na ufodu di ndi

nàsi, Ayi onwe-ayi, na umu-ayi ndikom, na umu-ayi ndinyom, di otutu: kwe ka ayi nara òka, ka ayi we ric ihe, we di ndu. 3 Ufodu di kwa ndi nàsi, Ubi-ayi nile na ubi-vine-ayi nile na ulo-ayi nile ka ayi nèdo n'ibé: kwe ka ayi nara òka, n'ihi oké unwu a. 4 Ufodu di kwa ndi nàsi, Ayi ewerewo ubi-ayi nile na ubi-vine-ayi nile biri ego itu utu-ala eze. 5 Ma ubu a dika anu-aru umu-nne-ayi ka anu-aru-ayi di, dika umu-ha ka umu-ayi di: ma, le, ayi onwe-ayi nàzoda umu-ayi ndikom na umu-ayi ndinyom ime ka ha buru ndi-orù, ufodu di kwa n'etiti umu-ayi ndinyom ndi azodaworo azoda: ma ayi enwegh ike nke aka-ayi; ma ndi ozò nwe ubi-ayi nile na ubi-vine-ayi nile. 6 Iwem we di òku nke-uku mbe m'nuru iti-nkpu-ha na okwu ndia. 7 Obim we duam òdu, mu na ndi amara aha-ha na ndi nochirianya eze we se okwu, m'we si ha, Omuru-nwa ka unu onwe-unu nànara, nwoke o bula n'aka nwa-nne-ya. M'we nwe nkporokota uku megide ha. 8 M'we si ha, Ayi onwe-ayi ahpaputawo umu-nne-ayi, bù ndi-Ju, ndi erenyere ndi mba ozò, dika aka-ayi ruru; ùnu onwe-unu gère kwa umu-nne-unu, àgèrenye kwa ayi ha? Ha we ba nkita, ha ahugh kwa okwu ha gaza. 9 M'we si, O digh nma, bù ihe a nke unu onwe-unu nème: o bugh n'egwu Chineke ka unu gèjeghari, n'ihi ita-uta nke ndi mba ozò, bù ndi-iro-ayi? 10 Ozò kwa, mu onwem na umu-nnem na ndi nèjerem ozi nèbinye ha ego na òka n'omuru-nwa. Biko, ka ayi rapu omuru-nwa nka. 11 Biko, burunu uzò nyeghachi ha ubi nile ha, na ubi-vine nile ha, na ubi-olive nile ha, na ulo nile ha, na otù uzò n'ogu uzò ise nke ego, na nke òka, na nke manya-vine òhu, na nke manu, nke unu nànara ha n'omuru-nwa. 12 Ha we si, Ayi gènyeghachi ha, ayi agaghachò kwa ihe n'aka ha; otù a ka ayi gême, dika gi onwe-gi nèkwu. M'we kpò ndi-nchu-aja, me ka ha riua iyi ime dika okwu a si di. 13 Arurupukwa-ram obi-uwem, si, Ka Chineke rurupu nwoke o bula otù a site n'ulo-ya, site kwa na ndòbu o nàdòbu onwe-ya n'olu, bù onye nàdigh-eme ka okwu a guzosie ike; òbunà otù a ya bu ihe arurupuworo, nke tòbò-kwa-ra n'efu. Nkpokota ahu nile we si, Amen, ha we to

Jehova. Ndi-ayi we me dika okwu a si di. 14 Ozø, site n'ubøchi o nyerem iwu ibu onye nàchi ha n'ala Juda, site n'arø nke-orú we rue arø nke-orú-na-iri-na-abua nke Ataksakeses, bú eze, nke ahu bu arø iri na abua, mu onwem na umunnem erigh nri nke onye nàchi ala. 15 Ma ndi mbu nàchi ala ndi burum uzø, ha boþuru ndi-Ju ibu arø, we nara ha utu n'achicha na manya-vine, tiyere ogu shekel ola-øcha abua; obuná ndi nèjere ha ozi bu ndi-isi n'ebe ndi-ayi nø: ma mu onwem emegh otú a, n'ihi egwu Chineke. 16 Ozø kwa, m'jisiri ike n'ije-ozi mbidi a, o digh kwa ubi ayi zutara: ma achikotawo ndi nile nèjerem ozi n'ebe ahu ije ozi ahu. 17 Ozø, ndi-Ju na ndi nochiri anya eze, bú ogu ndikom asa na iri, nø na table nkem, ha na ndi nàbiakute ayi site na mba ndi di ayi buruburu. 18 Ma ihe nke edoziworo bayere otù ubøchi bu otù ehi na aturu isi arøputara arøputa; edozi-kwa-ra umu-nnunu nyem, dozi kwa manya-vine nile o bula n'uba otù ubò n'ubøchi iri: ma n'ihe a nile o digh nri nke diri onye nàchi ala m'chørø, n'ihi na òfùfè ahu di arø n'aru ndi nka. 19 Chinekem, chetaram ihe nile nke m'meworo n'ihi ndi nka, imerem ezi ihe.

6 1 O rue, mþe Sanbalat, na Tobaia, na Geshem, bú onye Arebia, na ndi-iro-ayi foduru, nuru na m'lusiri mbidi ahu, na o digh kwa ntípú foduru nime ya; (o bu ezie na akaghm-eguzo ibo-ønu-uzø n'ønu-uzø-ama nile rue mþe ahu;) 2 o rue, na Sanbalat na Geshem ziterem ozi, si, Bia, ka ayi zukøta n'otù n'obodo ntà nime ndagwurugwu nke Ono. Ma ndi ahu nèchè èchichè imejøm emejø. 3 M'we zigara ha ndi-ozø, si, Ozi uku ka m'nèje, apughkwam irida: n'ihi gini ka ozi a gákusi, mþe m'nàrapu ya, we ridakuru unu? 4 Ha we ziterem ozi ubò anø dika okwu a si di; m'we zaghachi ha okwu dika okwu a si di. 5 Sanbalat we ziterem onye nèjere ya ozi nke ubò ise dika okwu a si di, ya na akwukwø-ozø nke emegheworo n'aka-ya; 6 edewo nime ya, si, Anuwo ya n'etiti mba nile ozø, Gashmu nàsi kwa, na gi onwe-gi na ndi-Ju nèchè èchichè inupu isi; n'ihi nka ka gi onwe-gi nàlu mbidi ahu: gi onwe-gi aghowokwa-ra ha eze, dika okwu ndia si di.

7 Ozø kwa, i guzowo ndi-amuma ikpøsa òkù bayere gi nime Jerusalem, si, Eze di nime Juda: ma ubu a eze gànú ya dika okwu ndia si di. Ma ubu a bia, ka ayi durita onwe-ayi odu. 8 M'we zigara ya ozi, si, O digh ka okwu ndia si di nke gi onwe-gi nèkwu, kama gi onwe-gi nècheputa ha n'obi-gi. 9 N'ihi na ha nile nème ka ayi tua egwu, si, Aka-ha gákudapu n'ije-ozi a, agagh-eje kwa ya. Ma ubu a Gi me ka akam abua di ike.

10 Ma mu onwem batara n'ulo Shemaia nwa Delaia nwa Mehetabel, ma emechibidoworo onye ahu uzø; o we si, Ka ayi zukøta n'ulo Chineke, n'etiti ulo uku Chineke, ka ayi niechi kwa uzø nile nke ulo uku Chineke: n'ihi na ha nàbia ibu gi; e, n'abali ka ha nàbia ibu gi. 11 M'we si, Nwoke dika mu onwem, o gáhalaga? ònye di kwa, nke di ka mu onwem, nke gábà n'ulo uku Chineke, we di ndu? m'gagh-abà nime. 12 M'we mata, ma, le, o bugh Chineke zitere ya: kama okwu amuma nka ka o kwuru imegidem: ma Sanbalat na Tobaia goro ya. 13 N'ihi nka ka egoro onye ahu, ka m'we tua egwu, me otú a, we mehie, ka ha we nwe kwa ya inyem aha ojo, ka ha we tam uta. 14 Chinekem, cheta Tobaia, cheta kwa Sanbalat, dika omume-ha ndia si di, ozø kwa, cheta Noadia, bú onye-amuma-nwayi, cheta kwa ndi-amuma foduru, ndi nème ka m'tua egwu.

15 Ewe luzue mbidi ahu n'ubøchi nke-orú-na-ise nke ønwa Elul, n'ogu ubøchi abua na iri na abua. 16 O rue, mþe ndi-iro-ayi nile nuru ya, na mba nile nke di ayi buruburu turu egwu, we da ada nke-uku n'anya nke aka ha: ha we mara na esitere n'aka Chineke-ayi je ozi a. 17 Ozø, na mþe ahu ndi Juda amara aha-ha nèzigara Tobaia otutu akwukwø-ozø, akwukwø-ozø nke Tobaia nàbiaru kwa ha aka. 18 N'ihi na otutu madu di nime Juda ndi nwere iyi ha nuru ya, n'ihi na di nwa-nwayi Shekania nwa Ara ka o bu; Jehohanan nwa-ya lukwa-ra nwa-nwayi Meshulam nwa Berekia na nwunye. 19 Ha nèkwu kwa okwu bayere ezi omume-ya nile n'irum, ha nèburu kwa okwum nile pukuru ya. Akwukwø-ozø ka Tobaia ziri ime ka m'tua egwu.

7 1 O rue, mbe alusiri mbidi ahu, 2 mbe m'guzosi-kwa-ra ibo-ønu-uzø-ya nile, mbe emesi-kwa-ra ndi-ønu-uzø-ama na ndi-øbù-abù na ndi-Livai ka ha lekota ozi-ha, 3 na m'nyere Hanani, bú nwa-nnem, na Hananaia, bú onye-isi ulo uku eze, iwu bayere Jerusalem: n'ihi na onye ahu bu onye ezi-okwu, o nàtu kwa egwu Chineke kari otutu madu. 4 M'we si ha, Ka aghara imeghepu ønu-uzø-ama Jerusalem rue mbe anyanwu di øku; na mbe ndi-nche nèguzo kwa na nche-ha, ka ha mechie uzø, kpochi-kwa-nu ha: guzo kwa ndi bi na Jerusalem na nche, nwoke o bula nime nche-ya, nwoke o bula kwa na ncherita-iru ulo-ya. 5 Ma obodo ahu sara mbara n'aka abua, di kwa uku: ma ndi-ayi di ole-na-ole n'etiti ya, ulo adigh kwa nke ewuru ewu. 6 Chinekem we tiye ya n'obim, m'we chikota ndi amara aha-ha, na ndi nochirianya eze, na ndi-ayi nile, ka ewe de ha n'akwukwo-osuso-ømumu. M'we chota akwukwo osuso-ømumu nke ndi rigotaworo na mbu, m'we hu ihe a edeworo nime ya: 7 Ndia bu umu ala ahu anachi achi, ndi nàrigo, bú ndi sitere na ndøta-n'agha ahu nke ndi emere ka ha je biri n'ala øzø, ndi Nebukadneza, bú eze Babilon, mere ka ha je biri n'ala øzø, ha we lata na Jerusalem, lata kwa na Juda, nwoke o bula n'obodo-ya; 8 ndi nàbia, ha na Zerubabel, na Jeshua, na Nehemaia, na Azaraia, na Raamia, na Nahamani, na Mòdekai, na Bilshan, na Misperet, na Bigvai, na Nehum, na Beana. Ønu-øgugu ndikom nke ndi Israel: 9 Umu Parosh, nnù ise na øgu asatø na iri na abua. 10 Umu Shefataia øgu iri-na-asatø na iri na abua. 11 Umu Ara, nnù na øgu iri-na-abua na iri na abua. 12 Umu Ilam, nnù atø na øgu abua na iri na anø. 13 Umu Zatu, nnù abua na øgu abua na ise. 14 Umu Zakai, nnù na øgu iri-na-asatø. 15 Umu Binui, nnù na øgu iri-na-abua na asatø. 16 Umu Bebai, nnù na øgu iri-na-otù na asatø. 17 Umu Azgad, nnù ise na øgu iri-na-isi na abua. 18 Umu Adonikam, nnù na øgu iri-na-asatø na asa. 19 Umu Bigvai, nnù ise na øgu atø na asa. 20 Umu Adin, nnù na øgu iri-na-abua na iri na ise. 21 Umu

Atea, nke Hezekaia, øgu anø na iri na asatø. 22 Umu Hashum, øgu iri-na-isi na asatø. 23 Umu Bezai, øgu iri-na-isi na anø. 24 Umu Harif, øgu ise na iri na abua. 25 Umu Gibeon, øgu anø na iri na ise. 26 Ndikom Bet-lehem na Netofa, øgu iteghete na asatø. 27 Ndikom Anatot, øgu isi na asatø. 28 Ndikom Bet-azmavet, øgu abua na abua. 29 Ndikom Kiriath-jearim na Kefira na Beirot, nnù na øgu iri-na-asa na atø. 30 Ndikom Rema na Geba, nnù na øgu iri-na-otù na otù. 31 Ndikom Mikmas, øgu isi na abua. 32 Ndikom Bet-el na Ai, øgu isi na atø. 33 Ndikom Nebo nke-øzø, øgu abua na iri na abua. 34 Umu Ilam nke-øzø, nnù atø na øgu abua na iri na anø. 35 Umu Harim, øgu iri-na-isi. 36 Umu Jeriko, øgu iri-na-asa na ise. 37 Umu Lod na Hadid na Ono, nnù na øgu iri-na-isi na otù. 38 Umu Senaa, nnù iteghete na øgu iri-na-isi na iri. 39 Ndi-nchua-ja: umu Jedaia, nke ulo Jeshua, nnù abua na øgu asatø na iri na atø. 40 Umu Imea, nnù abua na øgu iri-na-abua na iri na abua. 41 Umu Pashua, nnù atø na øgu abua na asa. 42 Umu Harim, nnù abua na øgu iri na iri na asa. 43 Ndi Livai: umu Jeshua, nke Kadmiel, nke umu Hodeva, øgu atø na iri na anø. 44 Ndi-øbù-abù: umu Esaf, øgu asa na asatø. 45 Ndi-ønu-uzø-ama: umu Shalum, na umu Atea, na umu Talmor, na umu Akub, na umu Hatita, na umu Shobai, øgu isi na iri na asatø. 46 Netinim: umu Ziha, na umu Hasufa, na umu Tabaot; 47 na umu Keros, na umu Sia, na umu Padon; 48 na umu Lebana, na umu Hagaba, na umu Salmai; 49 na umu Hanan, na umu Gidel, na umu Gaha; 50 na umu Reaia, na umu Rezin, na umu Nekoda; 51 na umu Gazam, na umu Uza, na umu Pasea; 52 na umu Besai, na umu Meunim, na umu Nefushesim; 53 na umu Bakbuk, na umu Hakufa, na umu Hahua; 54 na umu Bazlit, na umu Mehida, na umu Hasha; 55 na umu Bakos, na umu Sisera, na umu Tema; 56 na umu Nezia, na umu Hatifa. 57 Umu ndi-orù Solomon: umu Sotai, na umu Soferet, na umu Perida; 58 na umu Jaala, na umu Dakon, na umu Gidei; 59 na umu Shefataia, na umu

Hatil, na umu Pokeret-hazebaim, na umu Emon. 60 Netinim nile, na umu ndi-orù Solomon, di ọgu iri-na-iteghete na iri na abua. 61 Ndia bu kwa ndi nārigo site na Tel-mela na Tel-hasha na Kerub na Adon na Imea: ma ha apugh igosi ulo nke ndi bu nna-ha, ma-qbù nkpuru-ha, ma ọ bu Israel ka ha siri puta: 62 umu Delaia, na umu Tobaia, na umu Nekoda, nnù na ọgu iri-na-abua na abua. 63 Site kwa na ndi-nchu-aja: umu Hobaia, na umu Hakoz, na umu Bazilai, onye luru nwunye sitere n'umundinyom Bazilai, bù onye Gilcad, ewe kpọ ya aha n'aha-ha. 64 Ndia chọrọ odide-akwukwọ-ha n'etiti ndi edere n'akwukwọ-osuso-omumu, ma achọtagh ya: ewe gua ha na ndi nādigh nsø, ewe wcpu ha n'olu-nchu-aja. 65 Tiashata we si ha, ka ha ghara iri ihe n'ihe nsø kachasi ihe nsø nile, rue mbe onye-nchu-aja gēwere Ihè na Izu-okè guzo. 66 Nkpokota ahu nile n'otù di orù nnù uzø ise na nnù ise na ọgu iri-na-asato, 67 nāgugh orù-ha ndikom na orù-ha ndinyom, ndi di nnù iri-na-asato na ọgu isi na iri na asa: ha nwe-kwa-ra ọgu madu iri-na-abua na ise bu ndikom nābù abù na ndinyom nābù abù. 68 Inyinya-ha di nnù na ọgu iri-na-isi na iri na isi; inyinya mule ha di ọgu iri-na-abua na ise; 69 camel-ha di nnù na orù na iri na ise; inyinya-ibu-ha di nnù iri-na-isi na ọgu iri-na-isi. 70 Ma ufodu n'ctiti ndi-isi ulo nke ndi bu nna nyere onyinye nke diri ije-ozi ahu. Tiashata tiyere n'ulo-ákù nnù daric ọla-edo abua na ọgu iri, na ọgu ọkwa-nwusa abua na iri, na nnù uwe ndi-nchu-aja na ọgu isi na iri. 71 Ma ufodu n'etiti ndi-isi ulo nke ndi bu nna tiyere n'ulo-ákù nke ije-ozi ahu orù nnù daric ọla-edo uzø abua na nnù iri, na nnù pound ọla-ọcha ise na ọgu iri. 72 Ma nke ndi-ayi fòduru nyere di orù nnù daric ọla-edo uzø abua na nnù iri, na nnù pound ọla-ọcha ise, na ọgu uwe ndi-nchu-aja ato na asa. 73 Ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ndi-qnù-uzø-ama, na ndi-qbù-abù, na ufodu nime ndi Juda, na Netinim, na Israel nile, we biri n'obodo nile ha.

Onwa nke-asa we rue, umu Israel no 8 kwa n'obodo nile ha. 1 Ndi ahu nile we chikota onwe-ha dika otù onye rue amá nke di n'iru qnù-uzø-ama

miri; ha we si Ezra, bù ode-akwukwọ, ka ọ weta akwukwọ iwu Moses, nke Jehova nyere Israel n'iwu. 2 Ezra, bù onyen-chu-aja, we weta iwu ahu n'iru nkporokota Israel, ma ndikom ma ndinyom, ma onye ọ bulu nkc nāghọta inu ihe, n'ubochi mbu nke ọnwa nke-asa. 3 O we gua nime ya n'iru amá nke di n'iru qnù-uzø-ama miri site n'ihe ututu rue etiti-chihie, n'iru ndikom na ndinyom na ndi nāghọta ihe; ndi ahu nile we na nti akwukwọ iwu ahu. 4 Ezra, bù ode-akwukwọ, we guzo n'elu ulo-elu osisi, nke ha mere bayere ihe a; Matitaia, na Shema, na Anaia, na Uraia, na Hilkaia, na Maaseia, we guzo n'akuku ya, n'aka-nri-ya; Pedaia kwa, na Mishael, na Malkija, na Hashum, na Hashbadana, na Zekaraia, na Meshulam, n'aka-ekpe-ya. 5 Ezra we saghe akwukwọ n'anya ndi ahu nile; (n'ihi na ọ nọ n'elu n'ebe ndi ahu nile nọ;) ma mbe ọ saghere ya, ndi ahu nile guzoro: 6 Ezra we gozie Jehova, bù Chineke uku. Ndi ahu nile we za, si, Amen, Amen, n'ichili aka-ha elu: ha we rube isi-ha, kpọ isi ala nyc Jehova, kpue iru-ha n'ala. 7 Ozø, Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamin, na Akub, na Shabetai, na Hodia, na Maaseia, na Kclita, na Azaraia, na Jozabad, na Hanan, na Pelaia, na ndi Livai, mere ka ndi ahu ghọta iwu ahu: ndi ahu nēguzo kwa n'cbe-nguzo-ha. 8 Ha wo gua n'akwukwọ ahu, bù n'iwu Chineke, guputa ya nke-oma, we me ka amata isiya, ha we ghọta ọgugu-ya. 9 Nehemaia, nke ya onwe-ya bu Tiashata, na Ezra onye-nchu-aja, bù ode-akwukwọ, na ndi Livai, bù ndi nēzi ndi ahu ihe, we si ndi ahu nile, Ta, ihe nsø nke diri Jehova, bù Chineke-unu, ka ọ bu; unu erula újù, akwa-kwa-la ákwà. N'ihi na ndi ahu nile nākwa ákwà, mbe ha nuru okwu nile nke iwu ahu. 10 O we si ha, Jerenu onwe-unu, rie ihe mara abuba, nua ihe-qnù-nu di utø, were ókè zigara ndi ọ nādigh ihe edoziworo ha: n'ihi na nsø ka ubochi ta diri Onye-nwe-ayi: ihe ewuta-kwa-la unu; n'ihi na qnù Jehova bu ike-unu. 11 Ndi Livai we nême ka ndi ahu nile ọba nkiti, si, Nodunu du, n'ihi na ubochi a di nsø, ihe ewuta-kwa-la unu. 12 Ndi ahu nile we je iri ihe, na iñu ihe-qnù-nu, na iziga ókè, na ime

ka oké ọnù di, n'ihi na ha għiżtara okwu nile nke emere ka ha mara.

13 Ma n'uböchi nke-abua achikötara ndi-isi ulo nke ndi bu nna nke ndi ahu nile, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, n'ebe Ezra, bù ode-akwukwø, nq, qabunà inwe uche bayere okwu nile nke iwu ahu. 14 Ha we chöputa ihe a edeworo n'iwu, bù na Jehova nyere iwu site n'aka Moses, ka umu Israel nödu n'ulo-ntu n'ememe di n'onwa nke-asa: 15 na ka eme ka anu ka ekwusa kwa n'obodo-ha nile na nime Jerusalem, si, Puanu je n'ugwu, chita akwukwø osisi olive, na akwukwø osisi nēnye manu, na akwukwø osisi myrtle, na igu nkwu, na akwukwø nke osisi bara ohia, ime ulo-ntu, dika edeworo ya n'akwukwø. 16 Ndi ahu we je, chita ha, mere onwe-ha ulo-ntu, nwoke ọ bula n'elu-ulø-ya, na n'ogige nile ha, na n'ogige nile nke ulo Chineke, na n'amá nke ọn-u-užo-ama miri, na n'amá nke ọn-u-užo-ama Efraim. 17 Nkpokota ahu nile nke ndi nälata site na ndöta-n'agha ahu mere ulo-ntu, we nödu n'ulo-ntu-ha: n'ihi na umu Israel emegh otù a site n'uböchi Jeshua nwa Nun rue uböchi ahu. Oké ọnù di uku we di. 18 Q we nāgu n'akwukwø iwu Chineke kwa-uböchi, site n'uböchi mbu rue uböchi ikpe-azu. Ha we me ememe ahu uböchi asa; ma n'uböchi nke-asatø uböchi-nböchi di, dika ikpè-ya si di.

9 1 Ma n'uböchi nke-orù-na-anø nke ọnwa nka achikötara umu Israel n'obubu-ọnù, na n'akwà-nkpe, ajá dikwasi kwa ha. 2 Nkpuru Israel we kewaputa onwe-ha n'aru ndi ala ọzø nile, guzo, kwuputa nmehie nile ha, na ajo omume nile nke ndi bu nna-ha. 3 Ha we bilie n'ebe-nguzo-ha, gua n'akwukwø iwu Jehova, bù Chineke-ha, otù uzø n'uzø anø nke uböchi; otù uzø n'uzø anø kwa ka ha nēkwuputa, nākpø kwa isi ala nye Jehova, bù Chineke-ha. 4 Jeshua, na Bani, na Kadmiel, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, we bilie n'elu ihenrigo ndi Livai, were oké olu tikue Jehova, bù Chineke-ha. 5 Ndi Livai, bù Jeshua, na Kadmiel, na Bani, na Hashabneia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Petahia, we si, Bilienu, għożei Jehova, bù Chineke-unu, site na mbe ebigh-ebi rue mbe ebigh-ebi: ka ha

għozi kwa aha-Gi di nsopuru, nke ebuliworo ya elu kari ngozi na otuto nile. 6 Gi onwe-gi bu Jehova, nāni Gi; Gi onwe-gi emewo elu-igwe, bù elu-igwe nke elu-igwe nile, na usu-ha nile, na uwa na ihe nile nke di n'elu ya, na oké osimiri nile na ihe nile nke di nime ha, Gi onwe-gi nēdebe kwa ha nile ndu; usu ihe elu-igwe nākpø kwa isi ala nye Gi. 7 Gi onwe-gi, Jehova, bu Chineke ahu Nke rōputara Abram, me ka o si n'Ua nke ndi Kaldea puta, I gu-kwa-ra aha-ya Abraham; 8 I hu-kwa-ra na obi-ya kwasiri ntukwasi-obi n'iru Gi, Gi na ya ɔa-kwa-ra ndu na I għewere ala nke ndi Kenean na ndi Het na ndi-Amorait na ndi Perizait na ndi Jebus na ndi Giagashait nye, bù iwere ya nye nkpuruya, I we me ka okwu-Gi guzosie ike; n'ihi na onye ezi omume ka I bu. 9 I hu-kwa-ra nweda-n'ala nke nna-ayi-hà n'Ijipt, nu kwa iti-nkpu-ha n'akuku Oké Osimiri Uhie; 10 I we tiye ihe-iribama na ihe-ebube n'aru Fero, na n'aru ndi-orù-ya nile, na n'aru ndi nile nke ala-ya; n'ihi na I mara na ha were nganga megide ha; I we mere Onwe-gi aha, dika o si di ta. 11 I kewa-kwa-ra oké osimiri n'iru ha, ha we gabiga n'etiti oké osimiri n'elu ala-akorø; ma I tubàra ndi nāchu ha na miri di omimi, dika nkume nime miri di ike. 12 Q bu kwa ogidi igwe-oji ka I nēwvere du ha n'ehiħie; I nēwvere kwa ogidi ɔku n'abali, inye ha iħe n'uzø ahu nke ha għejje ije nime ya. 13 Q bu kwa n'elu ugwu Sainai ka I ridara, si n'elu-igwe kpayere ha uka, I we nye ha ikpè ziri ezi na iwu ezi-okwu, na ezi ukpuru na ihe enyere n'iwu: 14 I me-kwa-ra ka ha mara uböchi-izu-ike nsø Gi, I were kwa ihe enyere n'iwu, na ukpuru, na iwu, nye ha n'iwu site n'aka Moses, bù orù-Gi: 15 ɔ bu kwa nri nke sitere n'elu-igwe ka I nyere ha bayere agu-ha, me kwa ka miri si na nkume di elu putara ha bayere akpiri-ikpo-nku-ha, I si-kwa-ra ha ba nime inweta ala ahu nke I weliri aka-Gi inye ha. 16 Ma ndi ahu na nna-ayi-hà mere ihe na nganga, kwasie olu-ha ike, ha egegh kwa nti ihe nile I nyere n'iwu, 17 ha we ju inu ihe, ha echetagh kwa oké ɔlu-Gi nile nke I luru n'etiti ha; ha we kwasie olu-ha ike, do onye-isi nime nnupu-isi-ha ilagħachi

n'obubu-orù-ha: ma Gi onwe-gi bu Chineke nke nbaghara nmehie, Onye nême amara nwe kwa obi-ebere, Onye nàdigh-ewe iwe ososó, Onye nàba uba n'ebere, I rapugh kwa ha. 18 Qbuná mbe ha mere nwa-ehi awuru awu nye onwe-ha, si, Nka bu chi-gi nke mere ka i si n'Ijipt rigoputa, ha we me oké ihenlèli-anyá; 19 ma Gi onwe-gi n'otutu obi-ebere-Gi arapugh ha n'ozara: ogidi igwe-oji esigh n'clu ha wezuga onwe-ya n'ehihie, idu ha n'uzo-ha; ogidi ọku ewezugagh kwa onwe-ya n'abali, inye ha na uzo ahu nke ha nēje ije nime ya ihè. 20 I nye-kwa-ra ezi Mq nke Gi ime ka ha nwe uche, I bochigh kwa manna-Gi n'onu-ha, I nye-kwa-ra ha miri bayere akpiri-ikpo-nku-ha. 21 Q bu kwa ọgu arø abua ka I zùru ha n'ozara, ọ digh kwa ihe koro ha; uwe-ha akagh nká, ukwu-ha azagh kwa aza. 22 Ozø, I nyere ha ala-eze na ndi di iche iche, we kè ha n'òkè n'òkè n'akuku nile: ha we nweta ala Sainon, bú aia nke eze Heshbon, na ala Og, bú eze Beshan. 23 I me-kwa-ra ka umu-ha ba uba dika kpakpando nke elu-igwe, I we me ka ha ba n'ala ahu nke I siri ndi bu nna-ha ka ha ba inweta ya. 24 Umu-ha we ba, nweta ala ahu, I we ruru ndi bi n'ala ahu, bú ndi Kenean, ala n'iru ha, were ha, na ndi-eze-ha, na ndi di iche iche nke ala ahu, nye n'aka-ha, ka ha were ha me dika ọ tòrø ha utø. 25 Ha we were obodo di iche ewusiri ike, na ala nwere ume, ha nweta-kwa-ra ulo juputara n'ezi ihe nile, na olùlù-miri egwuvara egwuwa, na ubi-vine, na ubi-olive, na otutu osisi nàmì nkpuru anéri eri: ha we rie ihe, afø ju-kwa-ra ha, ha we ma abuba, ezi ihe uku Gi we tø ha utø. 26 Ma ha juru Gi aju, nupu isi megide Gi, tufue iwü-Gi n'azu ha, bue ndi-amuma-Gi ndi bara àmà megide ha ime ka ha chigharikute Gi, ha we me oké ihe-nleli. 27 I we nye ha n'aka ndi nàkpabu ha, ha we kpaue ha: ma na mbe nkparuba, ha we tikue Gi, Gi onwe-gi we site n'elu-igwe nu, nye ha ndi-nzoputa dika otutu obi-ebere-Gi nile si di, ha we zoputa ha n'aka ndi nàkpabu ha. 28 Ma mbe izu-ike diri ha, ha me-kwa-ra ihe ojo n'iru Gi ozø: I we rapu ha n'aka ndi-iro-ha, ha we nwe ike n'aru ha: ha we

laghachi, tikue Gi, Gi onwe-gi we site n'elu-igwe nu, naputa ha otutu ubò dika obi-ebere-Gi nile si di, 29 I we ba àmà megide ha, ime ka ha lata n'iwu-Gi: ma ndi ahu mere ihe na nganga, ha egegh kwa nti ihe nile I nyere n'iwu, kama ha mehiere megide ikpé-Gi nile, (nke madu nême nàdi kwa ndu nime ha,) ha we wezuga ubu-ha, kwesie olu-ha ike, ha anugh kwa. 30 Ma I nême ka otutu arø di ogologo n'isi ha, I we were Mq-Gi ba àmà megide ha site n'aka ndiamuma-Gi: ma ha anagh nti: I we nye ha n'aka ndi di iche nke ala ozø. 31 Ma n'otutu obi-ebere-Gi I megh ka ha gwusia, I rapugh kwa ha; n'ihi na Chineke Nke nême amara, Nke nwe kwa obi-ebere, ka I bu. 32 Ma ubu a, Chineke-ayi, Chineke uku, Nke bu díkè, Nke di kwa egwu, Gi Onye nédébe ọbuña-ndu na ebere, ka ike -ogwugwu nile ghara idi ntà n'iru Gi, bú nke gwworwo ayi, gwu kwa ndi-eze-ayi, gwu kwa ndi-isi-ayi, gwu kwa ndi-nchu-aja-ayi, gwu kwa ndi-amuma-ayi, gwu kwa nna-ayi-hà, gwu kwa ndi-Gi nile, site n'ubochi ndi-eze Asiria rue ta. 33 Ma Gi onwe-gi bu onye ezi omume bayere ihe nile nke biakwasiworo ayi; n'ihi na ihe bu ezi-okwu ka I meworo, ma ayi onwe-ayi emebiwo iwü: 34 ndi-eze-ayi, na ndi-isi-ayi, na ndi-nchu-aja-ayi, na nna-ayi-hà, ha emegh kwa iwü-Gi, ha anagh kwa nti n'ihe nile I nyere n'iwu na n'ämà-Gi nile, nke I bara megide ha. 35 Ha onwe-ha efègh kwa Gi n'ala-eze-ha, na n'ezi ihe-Gi bara uba nke I nyere ha, na n'ala ahu sara mbara nke nwe-kwa-ra ume, nke I tiyere n'iru ha, ha esigh kwa n'omume ojo nile ha chigharia. 36 Le, ayi onwe-ayi bu ndi-orù ta, ma ala ahu nke I nyere nna-ayi-hà iri nkpuru-ya na ezi ihe-ya, le, ayi onwe-ayi bu ndi-orù nime ya. 37 Q nême-kwa-ra ndi-eze otutu ihe-omume, bú ndi I doro ndi-isi-ayi n'ihi nmehie nile ayi: ha nàchi kwa aru-ayi, na n'etiti anulo-ayi, dika ọ nàtø ha utø, ọ bu kwa na nkparuba uku ka ayi nø. 38 Ma n'ihi ihe a nile ka ayi onwe-ayi nême ọbuña-ndu kwesiri ntukwasobi, ayi nédé kwa ya n'akwukwø; ndi-isi-ayi na ndi Livai ayi na ndi-nchu-aja-ayi bu kwa ndi-isi n'ikà ihe ahu akara akàrà.

10 ¹ Ma ndi bu ndi-isi n'ikà ihe nile akara akàrà bu, Nehemaia, bú Tiashata, nwa Hakalaia, na Zedekaia; ² na Seraia, na Azaraia, na Jeremaia; ³ na Pashua, na Amaraia, na Malkija; ⁴ na Hatush, na Shebania, na Maluk; ⁵ na Harim, na Meremot, na Obadaia; ⁶ na Daniel, na Gineton, na Beruk; ⁷ na Meshulam, na Abaija, na Mijamin; ⁸ na Maazia, na Bilgai, na Shemaia; ndia bu ndi-nchu-aja. ⁹ Ndi Livai kwa: bú Jeshua nwa Azania, na Binui nke sitere n'umu Henadad, na Kadmiel; ¹⁰ na umu-nne-ha, bú Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelaia, na Hanan; ¹¹ na Maika, na Rehob, na Hashabaia; ¹² na Zakua, na Sherebia, na Shebania; ¹³ na Hodia, na Bani, na Beninu. ¹⁴ Ndi-isi ndi Israel: bú Parosh, na Pahat-moab, na Ilam, na Zatu, na Bani; ¹⁵ na Buni, na Azgad, na Bebai; ¹⁶ na Adonaija, na Bigvai, na Adin; ¹⁷ na Atea, na Hezekaia, na Azua; ¹⁸ na Hodia, na Hashum, na Bezai; ¹⁹ na Harif, na Anatot, na Nobai; ²⁰ na Magpiash, na Meshulam, na Hezia; ²¹ na Meshezabel, na Zedok, na Jadua; ²² na Pelataia, na Hanan, na Anaia; ²³ na Hoshea, na Hananaia, na Hashub; ²⁴ na Halohesh, na Pilha, na Shobek; ²⁵ na Rehum, na Hashabna, na Maaseia; ²⁶ na Ahia, na Hanan, na Anan; ²⁷ na Maluk, na Harim, na Beana. ²⁸ Ndi-ayi foduru, na ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ndi-ønu-uzø-ama, na ndi-øbù-abù, na Netinim, na onye ø bulia nke siworo n'etiti ndi di iche iche nke ala øzo kewapuru iwu Chineke onwe-ya, ha na ndinyom-ha, na umu-ha ndikom, na umu-ha ndinyom, onye ø bulia nke mara ihe, nke nàghota kwa ihe; ²⁹ ha nèkekota onwe-ha n'aru umu-nne-ha, bú ndi-ha di ebube, ha nàbà kwa n'øbuña-iyi na n'ønuñu-iyi, ijeghari n'iwu Chineke, nke enyere site n'aka Moses, bú orù Chineke, na idebe na ime ihe nile Jehova, bú Onye-nwe-ayi, nyere n'iwu, na ikpé-Ya nile na ukpuru-Ya nile; ³⁰ øzo kwa, na ayi agagh-enye ndi di iche iche nke ala ahu umu-ayi ndinyom, na ayi agagh-aluta-kwa-ra umu-ayi ndikom umu-ha ndinyom; ³¹ øzo, ndi di iche iche nke ala ahu ndi nèwebata ihe-ahia na ọka ø bulia n'ubochi-izu-ike ire ere, na ayi agagh-

azuru n'aka-ha n'ubochi-izu-ike, ma-øbu n'ubochi nsø: øzo, na ayi gārapu aro nke-asà na ihe-nbinye ø bulia. ³² Ayi me-kwa-ra ihe enyere n'iwu ka ha guzoro ayi, bú ibokwasi onwe-ayi otù uzø n'uzø atø nke otù shekel n'arø iji fè öfufè ulo Chineke-ayi; ³³ bayere achicha anèdebe n'usoro, na onyinyeinata-iru-oma anènye mbe nile, bayekwa-ra àjà-nsure-øku anësure mbe nile, nke ubochi-izu-ike nile, na nke ọnwa ọhu nile, bayere mbe nile akara àkà, bayekwa-ra ihe nsø nile, bayekwa-ra àjà-nmehie nile ikpuchiri Israel nmehie, bú ije-ozi nile nke ulo Chineke-ayi. ³⁴ Ayi fe-kwa-ra nzà, bú ndi-nchu-aja, na ndi Livai, na ndi-ayi nile, bayere onyinye iji biaru nso, bú nkú, iwebata ya n'ulo Chineke-ayi, dika ulo nna-ayi-hà si di, na mbe ezubere, kwa-arø, isure n'elu ebe-ichu-aja Jehova, bú Chineke-ayi, dika edeworo ya n'iwu: ³⁵ na iwebata nkpuru mbu nke ala-ubi-ayi, na nkpuru mbu nke nkpuru nile nke osisi nile, kwa-arø, n'ulo Jehova: ³⁶ na umu eburu uzø mu nke umu-ayi ndikom na nke anu-ulø-ayi, dika edeworo ya n'iwu, na umu eburu uzø mu nke igwè ehi-ayi na nke igwè ewu na aturu-ayi, iwebata ha n'ulo Chineke-ayi, nye ndi-nchu-aja ndi nèje ozi n'ulo Chineke-ayi: ³⁷ na ayi gèwebata-kwa-ra ndi-nchu-aja utu ọka mbu ayi, na àjà-nbuli nile ayi, na nkpuru nke osisi nile ø bulia, na manya-vine ọhu, na manu, rue ime-ulo nke ulo Chineke-ayi; webata-kwa-ra ndi Livai otù uzø n'uzø iri nke ihe ala-ubi-ayi; ³⁸ n'ihi na ha onwe-ha, bú ndi Livai, nànara otù uzø n'uzø iri n'obodo nile nke ọlu-ubi-ayi. ³⁹ Onye-nchua-ja, bú nwa Eron, gànøy-e-kwa-ra ndi Livai, mbe ndi Livai nànara otù uzø n'uzø iri: ndi Livai gèwegota kwa otù uzø n'uzø iri nime otù uzø n'uzø iri nile rue ulo Chineke-ayi, rue ime-ulo, rue ulo àkù. ⁴⁰ N'ihi na umu Israel na umu Livai gèwebata àjà-nbuli nke ọka na manya-vine ọhu na manu n'ime-ulo, ø bu kwa n'ebe ahu ka ihe nile nke ebe nsø di, ha na ndi-nchu-aja ndi nèje ozi, na ndi-ønu-uzø-ama, na ndi-øbù-abù: ayi agagh-arapu kwa ulo Chineke-ayi.

11 ¹ Ndi-isi ndi-Ju we biri na Jerusalem: ndi-Ju foduru fe-kwa-ra nzà, ime ka otù onye nime madu iri

bata ibi na Jerusalem, bú obodo nsø, ka uzø iteghete ndi fôduru biri kwa n'obodo ozø. 2 Ndi-Ju we gózie ndikom ahu nile ndi were afø-ofufo nye onwe-ha ibi na Jerusalem. 3 Ma ndia bu ndi-isi ala ahu anáchi achi ndi biri na Jerusalem: ma n'obodo nile nke Juda ka ndi ozø biri, nwoke o bula n'ihe-onwunwe-ya n'obodo nile ha, bú Israel, na ndi-nchua-ja, na ndi Livai, na Netinim, na umu ndi-orú Solomon. 4 Ma na Jerusalem ka ufôdu nime umu Juda na nime umu Benjamin biri. Site n'umu Juda: Ataia nwa Uzaia, nwa Zekaraia, nwa Amaraia, nwa Shefataia, nwa Mahalalel, site n'umu Perez; 5 na Maaseia nwa Beruk, nwa Kol-hoze, nwa Hazaia, nwa Adaia, nwa Joiarib, nwa Zekaraia, nwa onye Shailo. 6 Umu Perez nile ndi bi na Jerusalem di nnù na ogu atø na asatø, ndikom bu dinkpà. 7 Ndia bu kwa umu Benjamin: Salu nwa Meshulam, nwa Joed, nwa Pedaia, nwa Kolaia, nwa Maaseia, nwa Itiel, nwa Jeshaia. 8 N'iso ya Gabai, na Salai, na nnù abua na ogu isi na asatø. 9 Joel nwa Zikri bu kwa onye nélékøta ha: Juda nwa Hasenua bu kwa onye nke-abua n'ichi obodo ahu. 10 Site na ndi-nchua-ja: Jedaia nwa Joiarib, na Jakin, 11 na Seraia nwa Hilkaia, nwa Meshulam, nwa Zedok, nwa Meraiot, nwa Ahaitub, bú onyen-dú ulo Chineke, 12 na umu-nne-ha ndi néje ozi ulo ahu, nnù abua na orú na abua: na Adaia nwa Jeroham, nwa Pelalia, nwa Amzi, nwa Zekaraia, nwa Pashua, nwa Malkija, 13 na umu-nne-ya, bú ndi-isi ulo nke ndi bu nna, ogu iri-na-abua na abua: na Amashsai nwa Azarel, nwa Ahzai, nwa Meshilemot, nwa Imea, 14 na umu-nne-ha, bú ndi-dike bu dinkpà, ogu isi na asatø: onye nélékøta ha bu Zabdiel nwa Hagedolim. 15 Site kwa na ndi Livai: Shemaia nwa Hashub, nwa Azrikam, nwa Hashabaia, nwa Buni; 16 na Shabetai, na Jozabad, ndi sitere na ndi-isi ndi Livai, ndi bu ndi-isi nke ije-ozi nke èzí diri ulo Chineke; 17 na Matanaia nwa Maika, nwa Zabdi, nwa Esaf, onye bu isi námomite ikele ekele n'ekpere, na Bakbukia, bú onye nke-abua n'umu-nne-ya; na Abda nwa Shamua, nwa Galal, nwa Jedutun. 18 Ndi Livai nile n'obodo nsø ahu di ogu iri-na-anø

na anø. 19 Ozø, ndi-önü-uzø-ama, bú Akub, na Talmor, na umu-nne-ha, ndi néche nche n'önü-uzø-ama nile, di ogu asatø na iri na abua. 20 Ma ndi fôduru nke Israel, na nke ndi-nchua-ja, na nke ndi Livai, nö n'obodo nile nke Juda, nwoke o bula n'ihe-nketa-ya. 21 Ma Netinim bi n'Ofel: Ziha na Gishpa bu kwa ndi-isi Netinim. 22 Ma onyen-lekøta ndi Livai nime Jerusalem bu Uzi nwa Bani, nwa Hashabaia, nwa Matanaia, nwa Maika, sitere n'umu Esaf, bú ndi-öbü-abü, onye nélé ije-ozi nke ulo Chineke anya. 23 N'ihi na ihe eze nyere n'iwu di bayere ha, ökè kwesiri ntukwasi-obi di-kwa-ra ndi-öbü-abü, ihe nke ubochi n'ubochi-ya. 24 Petahia nwa Meshezabel, onye sitere n'umu Zera nwa Juda, nö kwa n'aka eze, ikwuru ndi-Ju okwu o bula. 25 Ma n'obodo ntá nile n'öchia-ha, ufôdu nime umu Juda biri na Kiriat-aba na umu-obodo-ya, na nime Dibon na umu-obodo-ya, na nime Jekabzeel na obodo ntá ya; 26 na nime Jeshua, na nime Molada, na nime Bet-pelet; 27 na nime Haza-shual, na nime Bia-sheba na umu-obodo-ya; 28 na nime Ziklag, na nime Mekona, na n'umu-obodo-ya; 29 na n'En-rimon, na nime Zora, na nime Jamut; 30 na Zanoa, na Adulam, na obodo ntá ha, na Lekish na öchia-ya nile, na Azeka na umu-obodo-ya. Ha we ma ulo-ikwü-ha site na Bia-sheba rue ndagwurugwu Hinom. 31 Umu Benjamin bi-kwa-ra site na Geba ga n'iru, nime Mikmash, na Aija, na Bet-el na umu-obodo-ya; 32 na Anatot, na Nob, na Anania; 33 na Hezoa, na Rema, na Gitaim; 34 na Hadid, na Zeboim, na Nebalat; 35 na Lod, na Ono, bú ndagwurugwu ndi-öka. 36 Site kwa na ndi Livai ökè ufôdu nke Juda diri Benjamin.

12 1 Ma ndia bu ndi-nchua-ja na ndi Livai ndi soro Zerubabel nwa Shealtiel, na Jeshua, rigota: Seraia, na Jeremaia, na Ezra; 2 na Amaria, na Maluk, na Hatush; 3 na Shekania, na Rehum, na Meremot; 4 na Ido, na Gineto, na Abaija; 5 na Mijamin, na Maadia, na Bilga; 6 na Shemaia, na Joiarib, na Jedaia; 7 na Salu, na Amok, na Hilkaia, na Jedaia. Ndia bu ndi-isi nke ndi-nchua-ja na umu-nne-ha

n'ubochi Jeshua. 8 Ndi Livai kwa: Jeshua, na Binui, na Kadmiel, na Sherebia, na Juda, na Matanaia, bú onye-isi usu ndi nēkele ekele, ya onweya na umu-nne-ya. 9 Bakbukia na Uno, bú umu-nne-ha, nō kwa na ncherita-iru ha, dika ihe-ndebe nile ha si di. 10 Jeshua we mua Joiakim, Joiakim mua Elaiashib, Elaiashib mua Joiada, 11 Joiada mua Jonatan, Jonatan mua Jadua. 12 Ma n'ubochi Joiakim ndi-nchu-aja di, bú ndi-isi ulo nke ndi bu nna: nke Seraia, Meraia; nke Jeremaia, Hananaia; 13 nke Ezra, Meshulam; nke Amaraia, Jehohanan; 14 nke Meluki, Jonatan; nke Shebania, Josef; 15 nke Harim, Adna; nke Meraiot, Helkai; 16 nke Ido, Zekaraia; nke Gineton, Meshulam; 17 nke Abaija, Zikri; nke Miniamin, nke Moadia, Piltai; 18 nke Bilga, Shamua; nke Shemaia, Jehonatan; 19 nke Joiarib kwa, Matenai; nke Jedaia, Uzi; 20 nke Salai, Kalai; nke Amok, Iba; 21 nke Hilkai, Hashabaia; nke Jedaia, Netanel. 22 Edewo ndi - Livai n'akwukwō n'ubochi Elaiashib na Joiada na Johanan na Jadua ibu ndi-isi ulo nke ndi bu nna: ndi-nchu-aja kwa, n'obubu-eze Daraios, bú onye Peasia. 23 Edewo umu Livai n'akwukwō ihe emere n'ubochi ahu, bú ndi-isi ulo nke ndi bu nna, we rue ubochi Johanan nwa Elaiashib. 24 Ndi-isi ndi Livai kwa: Hashabaia, na Sherebia, na Jeshua nwa Kadmiel, na umu-nne-ha ndi nō na ncherita-iru ha, ito Chineke na ikele ekele, dika ihe Devid, bú onye nke Chineke, nyere n'iwu si di, otù ihe-ndebe nēcherita ihe-ndebe ọzọ iru. 25 Matanaia na Bakbukia na Obadaia na Meshulam na Talmon na Akub bu ndi-ọn-u-uzo-ama nēdebe ihe-ndebe-ha n'ulo-nchikobata-ihe nile nke ọn-u-uzo-ama nile. 26 Ndia nō n'ubochi Joiakim nwa Jeshua, nwa Jozadak, na n'ubochi Nehemaia, bú onye nāchi ala, na nke Ezra, bú onye-nchu-aja, bú o-de-akwukwō.

27 Ma n'ira mbidi Jerusalem nye Chineke ha chọputara ndi Livai n'ebe-ha nile, ime ka ha biarue Jerusalem, ime ememe nke ira mbidi Jerusalem nye Chineke, Ọbuná n'inuri-Ọnú, na n'ikele-ekele, na n'ibù-abù, n'ajà na une na

n'ubø-akwara. 28 Umu nke ndi-qbù-abù we chikota onwe-ha, Ọbuná site na buruburu-ala nke di Jerusalem buruburu, site kwa n'obodo ntà nile nke ndi Netofa; 29 site kwa na Bet-gilgal, site kwa n'ohia nile nke Geba na Azmavet: n'ihi na ndi-qbù-abù wuru obodo ntà nye onwe-ha buruburu Jerusalem. 30 Ndi-nchu-aja na ndi Livai we me onwe-ha ka ha di Ọcha; ha me-kwa-ra ka ndi Israel na Ọnu-uzo-ama nile na mbidi di Ọcha. 31 M'we me ka ndi-isi Juda rigo n'elu mbidi, m'we guzo oké usu abua nke ndi nēkele ekele nēje kwa n'usoro; otù usu we je n'aka-nri n'elu mbidi rue Ọnu-uzo-ama nke ebe ikpofu ahiahia: 32 Hoshia we jesu ha, ya na nkera ndi-isi Juda, 33 na Azaraia, na Ezra, na Meshulam, 34 na Juda, na Benjamin, na Shemaia, na Jeremaia, 35 na ufodu nime umu nke ndi-nchu-aja, ndi chiri opì: na Zekaraia nwa Jonatan, nwa Shemaia, nwa Matanaia, nwa Maikaia, nwa Zakua, nwa Esaf; 36 na umu-nne-ya, bú Shemaia, na Azarel, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Netanel, na Juda, na Hanani, ndi chiri ihe abù nke Devid, bú onye nke Chineke; Ezra, bú o-de-akwukwō, nō kwa n'iru ha: 37 ha we rigo n'akuku Ọnu-uzo-ama isi-iyi, na ncherita-iru ha kwa, n'elu ihe-nrigo obodo Devid, nime nrigo mbidi, site n'akuku di n'elu n'ebe ulo Devid di, we rue Ọnu-uzo-ama miri n'akuku Ọwuanyanwu. 38 Usu nke-abua nke ndi nēkele ekele nke nēje izute ha je-kwa-ra, mu onwem so-kwa-ra ha je, mu na nkera ndi-ayi, n'elu mbidi, site n'akuku di n'elu n'ebe ulo-elu nke ite-ọku uku di, we rue mbidi sara mbara; 39 site kwa n'akuku di n'elu n'ebe Ọnu-uzo-ama Efraim di, na n'akuku Ọnu-uzo-ama ochie, na n'akuku Ọnu-uzo-ama azù, na ulo-elu Hananel, na ulo-elu Hamea, we rue Ọnu-uzo-ama aturu: ha we guzo n'Ọnu-uzo-ama ulo-nche. 40 Usu abua nke ndi nēkele ekele we guzo n'ulo Chineke, ha na mu onwem, nkera ndi nochiri anya eze noye-kwa-ram: 41 ndi-nchu-aja, bú Elaiakim, na Maaseia, na Miniamin, na Maikaia, na Elioenai, na Zekaraia, na Hananaia, guzo-kwa-ra chiri opì; 42 na Maaseia, na Shemaia, na Eleeza, na Uzi, na Jehohanan, na

Malkija, na Ilam, na Eza. Ndi-qbù-abù na Jezrahia, bú onye-nlekota-ha, we me ka anu olu-ha. 43 Ha we chua aja uku n'ubochi ahu, we ñuria; n'ihi na Chineke mere ka ha ñuria qñu uku; ozø kwa, ndinyom-ha na umu-ntakiri-ha ñuriri: ewe nu qñu Jerusalem rue ebe di anya.

44 Ewe me ndikom ufodu n'ubochi ahu ka ha buru ndi nc̄lekota ime-ulø nile nke idebe àkù, na idebe àjà-nbuli nile, na idebe nkpuru mbu, na idebe otù uzø n'uzø iri nile, ichikobata nime ha, dika ubi obodo nile si di, okè nile nke iwu nyere ndi-nehu-aja na ndi Livai: n'ihi na qñu Juda di n'ihi ndi-nehu-aja na n'ihi ndi Livai, bú ndi nēguzo eguzo. 45 Ha we debe ihe-ndebe Chineke-ha, na ihe-ndebe ime-ka-adi-qcha ahu, ha na ndi-qbù-abù na ndi-qñu-uzø-ama, dika ihe Devid na Solomon nwa-ya nyere n'iwu si di. 46 N'ihi na n'ubochi Devid na Esaf site na m̄be ochie onye-isi nke ndi-qbù-abù di, na abù otuto na ikele-ckelete nke anābuku Chineke. 47 Israel nile n'ubochi Zerubabel, na n'ubochi Nehemaia, nēnye kwa okè nke ndi-qbù-abù na ndi-qñu-uzø-ama, ihe nke ubochi n'ubochi-ya: ha nēdo-kwara ndi Livai ihe nsø; ndi Livai nēdo-kwara umu Eron ihe nsø.

13 1 N'ubochi ahu ka ha guru n'akwukwo Moses na nti ndi Israel; ewe hu ihe edeworo nime ya, bú na onye Amon na onye Moab agagh-abà na nkporokota ndi Chineke rue m̄be ebigh-ebi; 2 n'ihi na ha ejigh achicha na miri bia n'iru umu Israel, kama ha gotara Belam imegide ha, ikocha ha: ma Chineke-ayi banwere nkocha ahu ka q̄ ghø ngózi. 3 O rue, m̄be ha nuru iwu ahu, na ha kewapuru ndi nile gwara ogwa n'Israel.

4 Ma tutu ihe a eme, Elaiashib, bú onye-nehu-aja, onye edoro onye-isi ime-ulø nke ulø Chineke-ayi, ebe q̄ bu ogø Tobaia, 5 q̄ we doziere ya ime-ulø uku, ma n'ebe ahu ka ha nētiye na m̄be gara aga onyinye-inata-iru-qma, na frankincense, na ihe ulø Chineke nile, na otù uzø n'uzø iri nile nke q̄ka na manya-vine q̄hu na manu, bú ihe enyere n'iwu nke ndi Livai na ndi-qbù-abù na ndi-qñu-uzø-ama; na àjà-nbuli nke ndi-nehu-aja. 6 Ma na m̄be a nile anogham

na Jerusalem: n'ihi na n'arø nke-orú-na-iri-na-abua nke Ataksakes, bú eze Babilon, ka m̄biakutere eze, ma n'ogwugwu ubochi ufodu ariqrom eze ka q̄ rapur: 7 m̄we biarue Jerusalem, ghøta ihe q̄o ahu nke Elaiashib mere bayere Tobaia, n'idoziri ya ime-ulø n'ogige ulø Chineke. 8 Q̄ we dim njo nke-uku: m̄we si n'ime-ulø ahu tupu ihe nile nke ulø Tobaia n'èzi. 9 M̄we kwue, ha we me ka ime-ulø nile di q̄cha: m̄we chighachi n'ebe ahu ihe ulø Chineke, ha na onyinye-inata-iru-qma na frankincense. 10 M̄we mata na enyegh okè ndi Livai enye; ndi Livai na ndi-qbù-abù, bú ndi nēje ozi ahu, we balaga, nwoke q̄ bula n'ubi-ya. 11 Mu na ndi nōchiri anya eze we se okwu, m̄we si, Gini mere arapuworo ulø Chineke? M̄we chikota ha, guzo ha n'ebe-nguzo-ha. 12 Juda nile we webata otù uzø n'uzø iri nke q̄ka na manya-vine q̄hu na manu n'ulo-àkù. 13 M̄we me ndi-ulø-àkù ndi gāchi ulø-àkù nile, bú Shelemaia onye-nchu-aja, na Zedok, bú ode-akwukwo, na Pedaia, onye sitere na ndi Livai: Hanan nwa Zakua, nwa Matanaia, nō kwa n'akuku ha: n'ihi na aguru ha na ndi kwasiri ntukwasi-obi, q̄lu-ha bu kwa ikere umunne-ha okè. 14 Chinekem, chetam n'ihi nka, ehichapu-kwa-la omume-eberem nile nke m̄meworo n'ulo Chinekem, na n'ihe-ndebe-ya nile.

15 Na m̄be ahu ka m̄huru nime Juda ufodu ndi nāzøcha ebe-nzøcha-nkpuruvine n'ubochi-izu-ike, ndi nēbubata kwa obo q̄ka, nēbo kwa inyinya-ibu; ozø kwa, manya-vine, na nkpuru-vine, na fig, na ibu nile q̄ bula, ha nēbubata kwa ha nime Jerusalem n'ubochi-izu-ike: m̄we ba àmà megide ha n'ubochi ha nēre ihe-oriri. 16 Ndi Taia bi-kwa-ra nime ya, ndi nēwebata azù, na ihe nile q̄ bula anēre ere, ha nērenye kwa ha umu Juda n'ubochi-izu-ike, na nime Jerusalem. 17 Mu na ndi amara aha-ha nime Juda we se okwu, m̄we si ha, Gini bu ihe q̄o a nke unu onwe-unu nēme, nēme kwa ubochi-izu-ike ka q̄ ghara idi nsø? 18 Q̄ bugh otù a ka nna-unu-hà mere, Chineke-ayi we me ka ihe q̄o a nile biakwasi ayi, biakwasi kwa obcdø a? ma unu onwe-unu nātukwasi ihe n'iwe di q̄ku di n'aru Israel, n'ime ubochi-

izu-īke ka ō ghara idi ns̄o. 19 Ō rue, m̄be ɔ̄nu-uz̄o-ama nile nke Jerusalem nāba ɔ̄chichiri tutu ub̄ochi-izu-īke erue, na asirim ka emechie uz̄o nile, m̄si kwa ka aghara imeghe hā rue m̄be ub̄ochi-izu-īke gasiri: m̄we guzo uf̄odu nime ndi nējerem ozi n̄'ɔ̄nu-uz̄o-ama, ka aghara ibubata ibu nime n̄'ub̄ochi-izu-īke. 20 Ndi nāzu ahia na ndi nēre ihe ō bula nke anēre ere we nō ɔ̄nōdu-abali n̄'azu Jerusalem otū ub̄o ma-ɔ̄bu ub̄o abua. 21 M̄we bā amā megide ha, si ha, Gini mere unu onwe-unu nān̄ ɔ̄nōdu-abali na n̄cherita-iru mb̄idi? ō buru na unu eme ya ɔ̄z̄o, m̄ḡeseti aka megide unu. Site na m̄be ahu ha abiagh n̄'ub̄ochi-izu-īke. 22 M̄we si ndi Livai ka ha nēme onwe-ha ka ha di ɔ̄cha, ka ha nābia kwa nēche ɔ̄nu-uz̄o-ama nile, ido ub̄ochi-izu-īke ns̄o. Chinekem, cheta-kwa-ram ihe a, me-kwa-ram ebere, dika iba-uba nke ebere-Gi si di.

23 Oz̄o, na m̄be ahu ka m̄'huru ndi-Ju ndi lutara nwunye ndi bu ndinyom Ashdod na ndinyom Amon na ndinyom Moab: 24 unu-ha we nēkwu okwu nkera n̄'asusu Ashdod, ha amatagh kwa ikwu okwu n̄'asusu ndi-Ju, kama dika asusu uz̄o ndi abua ahu si di. 25 Mu na ha we se okwu, m̄we k̄ocha ha, tie

uf̄odu nime ha aka, kwopu agiri-isi-ha, me ka ha were Chineke n̄ua iyi, si, Unu ewela umu-unu ndinyom nye umu-ha ndikom, unu aluta-kwa-lara umu-unu ndikom, ma-ɔ̄bu onwe-unu, umu-ha ndinyom. 26 Ō bugh n̄'ihe ndia ka Solomon, bù eze Israel, mehiere? ma n̄'etiti ɔ̄tutu m̄ba ō digh eze di ka ya, onye Chineke huru n̄'anya ka ō bu kwa, Chineke we me ya eze Israel nile: ɔ̄bunā onye ahu ka ndinyom ala ɔ̄z̄o mere ka ō mehie. 27 Ō bu kwa unu ka ayi ḡege nti ime ihe ɔ̄j̄o uku a nile, imekpu emekpu megide Chineke-ayi n̄'iluta ndinyom ala ɔ̄z̄o? 28 Ma ot̄u nime umu-ndikom Joiada nwa Elaashib, bù onye-isi-nchu-aja, bu di nwa-nwayi Sanbalat onye Horonaim: m̄we me ka ō ɔ̄apu n̄'ebe m̄'n̄o. 29 Chinekem, cheta ha, n̄'ihi na ha emewo ka agua ɔ̄lu-nchu-aja, na ɔ̄buba-ndu ɔ̄lu-nchu-aja, na nke ndi Livai, n̄'ihe nādigh ns̄o. 30 Eme-kwa-ram ka ha puta n̄'ebe onye ala ɔ̄z̄o ō bula nō di ɔ̄cha, m̄we guzoro ndi-nchu-aja, guzo-kwa-ra ndi Livai, ihe-ndebe, nwoke ō bula n̄'ije-ozi-ya; 31 na inara onyinye iji biaru nso, bù nkú, na m̄be ezubere, na inara nkpuru mbu. Chinekem, chetam, imerem ezi ihe.

AKWUKWỌ ESTA

1 Ō rue, n̄'ub̄ochi Ahasueros, (nka bu Ahasueros nke bu eze ɔ̄gu ala anāchi achi isi na asa, site n̄'India we rue Etiopia:) 2 na m̄be ahu, m̄be eze, bù Ahasueros, n̄okwasiri n̄'oche-eze ala-eze-ya, nke di na Shushan, bù ulo uku eze, 3 n̄'ar̄o nke-at̄o nke ɔ̄bubu-eze-ya, na ō mere ɔ̄nuñu-many-a-vine nye ndi-isi-ya na ndi-orū-ya nile; ndi bu dinkpà nke Peasia na Midia, bù ndi-eze na ndi-isi nke ala nile anāchi achi, nō n̄'iru ya: 4 m̄be ō mere ka ahú ákù nke ns̄opuru ala-eze-ya na ɔ̄kaka nke ima-nma nke idi-uku-ya ɔ̄tutu ub̄ochi, bù ɔ̄gu ub̄ochi iteghete. 5 Ma m̄be emezuru ub̄ochi ndia, eze mere ɔ̄nuñu-many-a-vine nye ndi nile ndi ahuru na Shushan, bù ulo

uku eze, site n̄'onye uku we rue ɔ̄nye nt̄à, ub̄ochi asa, n̄'ogige nke ubi ab̄ara ogige nke ulo eze; 6 ihe-nkwuba di nke ezi ákwà ɔ̄cha na ogho ɔ̄cha na ogho anunu, nke ejì ud̄o nke ezi ákwà ɔ̄cha na ogho edodo kekötà ha na n̄ba-aka ɔ̄la-ɔ̄cha na ogidi marble: ihe-ndina bu ɔ̄la-edo na ɔ̄la-ɔ̄cha, n̄'elu pavement ejì marble uhie, na nke ɔ̄cha, na nke edo, na nke oji, me. 7 Ha me-kwa-ra ka ha n̄ua ihe-ɔ̄nuñu n̄'ihe ɔ̄la-edo, (ihe nile di kwa iche iche,) manya-vine nke ala-eze ba-kwa-ra uba, dika aka eze ruru. 8 ɔ̄nuñu-ihe ahu di ka iwu si di; ō digh onye n̄erugide erugide: n̄'ihi na otū a ka eze nyere onye uku ō bula nke ulo-ya iwu, ime dika ō t̄or̄o nwoke ō bula ut̄o.

9 Vashti, bù nwunye eze, me-kwa-ra ṽnu-nu-manya-vine nye ndinyom n'ulo ala-eze nke eze, bù Ahasueros, nwere. 10 N'ubochi nke-asa, mbe obi eze di nma site na manya-vine, o siri Mehuman, na Bizta, na Habona, na Bigta, na Abagta, na Zeta, na Kakas, bù ndi-onozzi asa ndi n̄eje ozi n'iru eze, bù Ahasueros, 11 ka ha me ka Vashti, bù nwunye eze, bia n'iru eze n̄ekpu okpu-eze nke ala-eze, ime ka ndi di iche iche na ndi-isi hu nma-ya: n'ihi na nwayi nke di nma ile anya ka o bu. 12 Nwunye eze, bù Vashti, we ju ibia n'okwu eze nke sitere n'aka ndi-onozzi: eze we we iwe nke-uku, ḥnuma-ya n̄ere oku nime ya. 13 Eze we si ndi mara ihe, bù ndi mara mbe di iche iche, (n'ihi na otu a ka okwu eze di n'iru ndi nile mara iwu na ikpè; 14 ma onye n̄o nso ya bu Kashena, ya na Sheta, na Admata, na Tashish, na Meres, na Masena, na Memukan, bù ndi-isi asa nke Peasia na Midia, ndi nāhu iru eze, ndi nānō n̄isi n'ala-eze:) 15 Dika iwu si di, gini ka agēme nwunye eze, bù Vashti, n'ihi na o megħ ihe eze, bù Ahasueros, siri ya site n'aka ndi-onozzi? 16 Memukan we kwue n'iru eze na ndi-isi, si, Q bugh eze, nāni ya, ka Vashti, bù nwunye eze, mere ajo omume megide, kama megide ndi-isi nile, megide kwa ndi di iche iche nile ndi n̄o n'ala nile anāchi achi nke eze, bù Ahasueros. 17 N'ihi na okwu a bayere nwunye eze gāpu rue nti ndinyom nile, ime ka di-ha buru ihe anēleda eleda n'anya-ha, mbe ha nāsi, Eze, bù Ahasueros, siri ka eme Vashti, bù nwunye eze, ka o bia n'iru ya, ma o biagh. 18 Ubochi ta ka ndinyom ndi-isi nke Peasia na Midia, bù ndi nuworo okwu a bayere nwunye eze, gāsi kwa ndi-isi nile nke eze otu a, nleda-anyia na iwe nke zuru ezu gāputa kwa. 19 Q buru na o di eze nma, ka okwu ala-eze si n'iru ya pua, ka ede kwa ya n'akwukwō n̄etiti iwu Peasia na Midia, o we ghara igabiga, ka Vashti ghara ibia ozo n'iru eze, bù Ahasueros; ka eze nye kwa nwayi-ibe-ya nke ka ya nma ḥnqodu-nwunye-eze-ya. 20 Agēme kwa ka anu iwu eze, bù nke o n̄eme, n'ala-eze-ya nile, (n'ihi na ihe bara uba ka o bu,) ndinyom nile gēnye di-ha nsopuru, site n'onye uku we rue onye ntā. 21 Okwu

ahu we di nma n'anya eze na ndi-isi-ya; eze we me dika okwu Memukan si di: 22 o we ziga akwukwō n'ala nile anāchi achi nke eze, n'ala o bulu anāchi achi dika odide-akwukwō-ya si di, ziga-kwara ndi o bulu dika asusu-ya si di, na nwoke o bulu gābu onye-isi n'ulo-ya, na o ganēkwu kwa ya dika asusu ndi-ya si di.

2 i Mbe ihe ndia gasiri, mbe ḥnuma eze, bù Ahasueros, biri, o chetars Vashti, na ihe o mere, na ihe ekwubiri megide ya. 2 Ndi-ozzi eze, bù ndi n̄ejere ya ozi, we si ya, Ka ha choro eze umu-abogħo ndi nāmagħ nwoke, bù ndi di nma ile anya: 3 ka eze me kwa ndi-nlekkota n'ala nile anāchi achi nke ala-cze-ya, ka ha we chikqota umu-abogħo nile ndi nāmagħ nwoke, bù ndi di nma ile anya, rue Shushan, bù ulo uku eze, rue ulo ndinyom, rue aka Hege, bù onozzi eze, onye n̄edebe ndinyom; ka enye kwa ha ihe-nsacha nile ha: 4 ka nwa-abogħo nke di nma n'anya eze buru nwunye eze n̄onqodu Vashti. Ih ahu we di nma n'anya eze; o we me otu a.

5 Otu nwoke, bù onye-Ju, n̄o na Shushan, bù ulo uku eze, aha-ya bu Mōdekkai, nwa Jaia, nwa Shimai, nwa Kish, bù onye Benjamin; 6 onye emere ka o si na Jerusalem je biri n'ala ozo n̄etiti ndi emere ka ha je biri n'ala ozo, bù ndi emere ha na Jekonaia, bù eze Juda, ka ha je biri n'ala ozo, onye Nebukadneza, bù eze Babilon, mere ka o je biri n'ala ozo. 7 Q we nāzulite Hadasa, nke ahu bu Esta, nwa-nwayi nwa-nne nna-ya: n'ihi na o nwiegħ nna ma-qbū nne, ma nwa-abogħo ahu mara nma n'aru, di kwa nma ile anya; mbe nna-ya na nne-ya nwuru, Mōdekkai we kuru ya onwe-ya ka o buru nwa-ya nwayi. 8 O rue, mbe anuru okwu eze na iwu-ya, mbe achikobata-kwa-ra qutu umu-abogħo nime Shushan, bù ulo uku eze, rue aka Hegai, na ekubataru Esta n'ulo eze, rue aka Hegai, onye n̄edebe ndinyom. 9 Nwa-abogħo ahu we di nma n'anya-ya, ewe mere ya eber n'iru ya; o we me ngwa inye ya ihe-nsacha-ya nile, na okē-ya nile, na umu-abogħo asa ahu ndi eleputaworo n'ulo eze ka enye ya ha: o we wegharia ya na umu-abogħo-ya n'ulo kachasi nma nke

ndinyom. 10 Esta egosigh ndi-ya ma-
qbu umu-nna-ya: n'ihi na Môdekai
nyere ya iwu ka o ghara igosi ha.
11 Môdekai we nêjeghari n'iru ogige
ulo ndinyom n'ubochi nile o bula, imara
udo Esta, na ihe agême ya. 12 Ma
mbe orûrû nwa-abogho o bula biaruru
nso ibakuru eze, bú Ahasueros, mbe
onwa iri na abua gwusiri ya, dika iwu
ndinyom si di, (n'ihi na otû a ka
anêmezu ubochi nsacha-ha, bú onwa isi
iji manu myrrh, na onwa isi iji uda di
iche iche na iji ihe-nsacha ndinyom,
13 nwa-abogho ahu we biakute eze
n'uzo di otû a, anênye ya ihe o bula o
nâsi ha nye, iso ya si n'ulo ndinyom
biarue ulo eze. 14 N'anyasi ka nwayi
ahu batara, n'ututu ka nwayi ahu
laghachi-kwa-ra n'ulo nke-abua nke
ndinyom, rue aka Shaashgaz, bú onozi
eze, onye nêdebe ndi-iko-nwayi: o digh-
abiakute eze ozô, ma-qbugh na ihe-ya
toro eze uto, ewe kpô ya n'aha. 15 Ma
mbe orûrû Esta, bú nwa-nwayi Abihail
nwa-nne nna Môdekai, onye kuru ya
n'onwe-ya ka o buru nwa-ya nwayi,
biaruru ibakuru eze, o chogh ihe, o bu
nâni ihe Hegai, bú onozi eze, onye
nêdebe ndinyom, nâsi ya. Esta we
nânata amara n'anya ndi nile nâhu ya
anya. 16 Ewe kuru Esta jekuru eze, bú
Ahasueros, rue ulo ala-eze ya, n'onwa
nke-iri, nke ahu bu onwa Tebet, n'arô
nke-asa nke qbubu-eze-ya. 17 Eze we
hu Esta n'anya kari ndinyom ahu nile,
o we nata amara na ebere n'iru ya kari
umu-abogho ahu nile ndi nâmagh
nwoke; o we tukwasi okpu-eze ala-eze
n'isi-ya, me ya nwunye eze n'onodu
Vashti. 18 Eze we mere ndi-isi-ya na
ndi-orû-ya nile oké qñuñu-many-a-vine,
bú qñuñu-many-a-vine, Esta; o me-kwa-
ra ka ala nile anâchi achi zuru ike n'itu
utu, o we nye onyinye, dika aka eze ruru.
19 Ma mbe achikotara ha nke ubò abua,
bú umu-abogho nâmagh nwoke,
Môdekai we nânodu n'onu-uzo-ama
eze. 20 Esta adigh-egosi umu-nna-ya
ma-qbu ndi-ya; dika Môdekai nyere ya
iwu: n'ihi na ihe Môdekai siri, nke ahu
ka Esta nême, dika mbe anâzûlite ya
n'aka-ya. 21 Na mbe ahu, mbe
Môdekai nânodu n'onu-uzo-ama eze,
Bigtan na Teresh, bú ndi-onozi abua
nke eze, nime ndi nêche nbata-uzo,

were iwe, chô iseti aka megide eze, bú
Ahasueros. 22 Môdekai we mata
ihe ahu, o we gosi Esta, bú nwunye eze;
Esta we gwa eze n'aha Môdekai.
23 Ewe jua ase okwu ahu, chôputa ya,
ewe kwuba ha abua n'osisi: ewe de ya
n'akwukwo ihe emere n'ubochi ahu n'iru
eze.

3 1 Mbe ihe ndia gasiri, eze, bú
Ahasueros, mere Heman nwa
Hamedata, bú onye Egag, ka o buru
onye uku, o we bulie ya elu, do oche-
eze-ya n'ebe di elu kari ndi-isi nile ya na
ha no. 2 Ndi-orû nile nke eze, ndi no
n'onu-uzo-ama eze, we néruru ala,
nâkpô kwa isi ala nye Heman: n'ihi na
otû a ka eze nyere iwu bayere ya. Ma
Môdekai adigh-eruru ala, o digh-akpô
kwa isi ala nye ya. 3 Ndi-orû eze, ndi
no n'onu-uzo-ama eze, we si Môdekai,
Gini mere gi onwe-gi nágabiga ihe eze
nyere n'iwu? 4 O rue, mbe ha nágwa
ya okwu kwa-ubochi, ma o gegrh nti ha,
na ha gosiri Heman, ihu ma okwu
Môdekai gëguzo: n'ihi na o gosiri ha na
ya onwe-ya bu onye-Ju. 5 Heman we
hu na Môdekai adigh-eruru ala, na o
digh-akpô kwa isi ala nye ya, Heman
we juputa n'onuma. 6 O we buru ihe-
nleda-anya n'anya-ya iseti aka megide
Môdekai, nâni ya; n'ihi na ha gosiri ya
ndi Môdekai: Heman we chô ikpochapu
ndi-Ju nile ndi no n'ala-eze nile nke
Ahasueros, bú ndi Môdekai. 7 N'onwa
mbu, nke ahu bu onwa Nisan, n'arô nke-
iri-na-abua nke eze, bú Ahasueros, ka ha
fere Pua, nke ahu bu nzà, n'iru Heman,
site n'otû ubochi rue ubochi ozô, site
kwa n'otû onwa rue onwa ozô, rue onwa
nke-iri-na-abua, nke ahu bu onwa Ada.
8 Heman we si eze, bú Ahasueros, Otù
ndi di ndi emeworo ka ha basa, ndi
ekesawo-kwa-ra ha n'etiti ndi di iche
iche n'ala nile anâchi achi nke ala-eze-gi;
iwu nile ha di kwa iche n'iwu ndi o bula;
ha adigh-edebé kwa iwu nile nke eze: o
kwesigh kwa eze ka o kwe ka ha noduru
onwe-ha. 9 O buru na o di eze nma,
ka ede ya n'akwukwo ime ka ha la n'iyì:
m'gâtù kwa orû nnù talent ola-ocha na
nnù ise nye n'aka ndi nêje ozi a, iwebata
ya n'ulo-ákù eze. 10 Eze we si n'aka-ya
wezuga nba-aka-akàrà-ya nye ya Heman
nwa Hamedata onye Egag, bú onye
nâkpâbu ndi-Ju. 11 Eze we si Heman,

Enyewo gi ola-ochia, ya na ndi ahu, ime ha dika ihe ahu si di nke di nma n'anya-gi. 12 Ewe kpø ndi-ode-akwukwø eze n'ønwa mbu, n'ubøchi nke-iri-na-atø di nime ya, ewe de ya n'akwukwø dika ihe nile si di nke Heman nyere ndi nochiri anya eze n'iwu, nke o nye-kwa-ra ndi anachi ala ndi bu ndi-isi ala o bula anachi achi, nke o nye-kwa-ra ndi-isi ndi o bula; ala o bula anachi achi dika odide-akwukwø-ya si di, na ndi o bula dika asusu-ya si di; n'aha eze, bú Ahasucros, ka edere ya, ejì-kwa-ra nba-aka-akàrà eze ka ya akàrà. 13 Ewe site n'aka ndi-øba-øso ziga akwukwø n'ala nile anachi achi nke eze, ikpochapu, na ibu, na ime ka ndi-Ju nile la n'iyi, site na nwata we rue okenye, ma umu-ntakiri ma ndinyom, n'otù ubøchi, n'ubøchi nke-iri-na-atø nke ønwa nke-iri-na-abua, nke ahu bu ønwa Ada, na iluta ihenkwata-ha n'agha. 14 Ndeputa odide-akwukwø ahu, nke agènye dika iwu n'ala nile o bula anachi achi, ekpughere ya nye ndi nile di iche iche, ka ha nø na njikere bayere ubøchi a. 15 Ndi-øba-øso puru, ebe cwere okwu eze me ka ha me ngwa, enye-kwa-ra iwu ahu nime Shushan, bú ulo uku eze: ma eze na Heman noduru iñu ihe-øñiuñu; ma o òbara obodo ahu, bú Shushan, ghari.

4 1 Ma Mòdekai mara ihe nile emere, Mòdekai we dowa uwe-ya nile, yikwasi ákwà-nkpe, kpokwasi ntu n'aru-ya, pua je n'etiti obodo, tie oké nkpu di ilu: 2 o we bia rue n'iru ønu-uzø-ama eze: n'ihì na o digh onye gabbà n'ønu-uzø-ama eze n'uwe nke ákwà-nkpe. 3 Ozø, n'ala nile o bula anachi achi, ebe o bula okwu eze na iwu-ya nabiaru, oké iru-újú diri ndi-Ju, na obubu-ønu, na ikwa-ákwá, na iti-aka-n'obi; atusa-kwara ákwà-nkpe na ntu n'okpuru otutu madu. 4 Umu-abøghø Esta na ndi-onozì-ya we bia gosi ya; o we nèbu nwunye eze ahu n'øbu n'obi nke-uku; o we zie uwe iyikwasi Mòdekai, na iwezuga ákwà-nkpe-ya n'aru-ya: ma o naragh ha. 5 Esta we kpø Hatak, bú otù onye nime ndi-onozì eze, onye eze mere ka o guzo n'iru ya, o we nye ya iwu ijekuru Mòdekai, imara ihe nka bu, na ihe kpatara nka. 6 Hatak we pukuru Mòdekai rue amá obodo ahu, nke di n'iru ønu-uzø-ama eze. 7 Mòdekai we

gosi ya ihe nile mere ya, kò-kwa-ra ya isi ego ahu nke Heman siri na o gatù nye n'ulo-ákù eze n'ihì ndi-Ju, ime ka ha la n'iyi. 8 Ozø, ndeputa odide-akwukwø iwu ahu nke enyere nime Shushan ikpochapu ha, o nyere ya ya, ime ka Esta hu ya, na igosi ya; na inye ya iwu ibakuru eze, iriø ya aririø-amara, na ichorø ndi-ya ihe n'iru ya. 9 Hatak we bia gosi Esta okwu Mòdekai nile. 10 Esta we gwa Hatak okwu, nye ya iwu inye Mòdekai, si: 11 Ndi-orù nile nke eze, na ndi ala anachi achi nke eze, mara, na nwoke o bula, ma-øbu nwayi o bula, nke gabbakuru eze, rue ogige di ime-ime, bú onye anákpogh, otù iwu-ya bu ka eme ka ha nwua, nágugh onye eze nësetiri nkpa-n'aka ola-edo, ka o di ndu: ma akpogh mu onwem ibakuru eze orù ubøchi na iri ndia. 12 Ha we gosi Mòdekai okwu Esta nile. 13 Mòdekai we si ha zaghachi Esta, si, Ekwula na nkpuru-obi-gi na i gèwepuga onwe-gi n'ulo eze, kari ndi-Ju nile. 14 N'ihì na o buru na i ba nkiti ghara ikwu okwu o bula na mbe a, oghere na nnaputa gèguzoro ndi-Ju site n'ebe ozø, ma agème ka gi onwe-gi na ulo nna-gi la n'iyi: ma önye mara ma o bu n'ihì mbe di otù a ka i biaruru ala-eze? 15 Esta we si ha zaghachi Mòdekai okwu, si, 16 Je, chikøta ndi-Ju nile ndi aganächøta nime Shushan, nèbu-kwaranum ønu, unu eri-kwa-la ihe, anukwa-la ihe-øñiuñu ubøchi atø, abali na ehihié: mu onwem na umu-abøghøm gèbu kwa ønu otù a; ma n'uzø di otù a ka m'gabbakuru eze, nke nàdigh ka iwu si di: ma asi na alawom n'iyi, alawom n'iyi. 17 Mòdekai we gabiga, me dika ihe nile si di nke Esta nyere ya n'iwu.

5 1 O rue, n'ubøchi nke-atø, na Esta yiri uwe ala-eze ya, we guzo n'ogige di ime-ime nke ulo eze, na ncherita-iru ulo eze: ma eze nànøkwasi n'oche-eze ala-eze ya n'ulo ala-eze ya, na ncherita-iru ønu-uzø ulo ahu. 2 O rue, mbe eze huru Esta, bú nwunye eze, ka o nèguzo n'ogige, na o natara amara n'anya-ya: eze we setipuru Esta nkpa-n'aka ola-edo nke di n'aka-ya. Esta we biarue nso, metu isi nkpa-n'aka ahu. 3 Eze we si ya, Gini ka i nàchø, Esta, nwunye eze? gini bu kwa òchichø-gi? rue nkera ala-eze ka agènye kwa gi. 4 Esta we si, O

buru na ọ di eze nma, ka eze na Heman bia ta n'Ọnūnū-many-a-vine ahu nke m'meworo ya. 5 Eze we si, Menu ka Heman me ngwa ime ihe Esta kwuru. Eze na Heman we bia n'Ọnūnū-many-a-vine nke Esta mere. 6 Eze we si Esta n'Ọnūnū many-a-vine ahu, Gini bu aririq-gi? agēnye kwa gi ya: gini bu kwa Ọchichq-gi? rue nkera ala-eze ka agēme ya. 7 Esta we za, si, Aririom na Ọchichom bu; 8 ọ buru na ahutawom amara n'iru eze, ọ buru kwa na ọ di eze nma inye ihe m'nāriq, na ime ihe m'nāchq, ka eze na Heman bia n'Ọnūnū-many-a-vine nke m'gēmē ha, echi ka m'gēmē kwa dika okwu eze si di. 9 Heman we pua ubochi ahu nānuri Ọnū, ọ di kwa ya nma n'obi: ma mbe Heman huru Mōdeka n'Ọnu-użo-ama eze, na o biligh, na ọ magh kwa jijiji n'iru ya, Heman juputara n'Ọnuma megide Mōdeka. 10 Ma Heman jisiri onwe-ya ike, ba n'ulo-ya; ọ we ziga, me ka ndi nāhu ya n'anya bia, ha na Zeresh, bù nwunye-ya. 11 Heman we kɔrɔ ha akukɔ bayere nsopuru nke àkù-ya, na iba-uba nke umu-ya ndikom, na ihe nile nke eze ji me ka ọ di uku, nke o ji buli kwa ya ibu onye-isi nke ndi-isi na ndi-orù eze. 12 Heman we si, Ozq, Esta, bù nwunye-ya, emegh onye ọ bula ka o so eze bata n'Ọnūnū-many-a-vine nke ọ mere, ọ bu nāni mu onwem; ọzq kwa, echi ka akpɔworo mu onwem jekuru ya, mu na ezc. 13 Ma ihe a nile adigh-ezurum, na mbè nile mu onwem nāhu Mōdeka, bù onye-Ju, ka ọ nānodu n'Ọnu-użo-ama eze. 14 Zeresh, bù nwunye-ya, na ndi nile nāhu ya n'anya, we si ya, Ka ha me osisi nke idielu-ya di ọgu cubit abua na iri, ma n'ututu gi si eze ka akwuba Mōdeka n'elu-ya: gi so kwa eze ba n'Ọnūnū-many-a-vine ahu nānuri Ọnū. Okwu ahu we di nma n'anya Heman; ọ we me osisi ahu.

6 1 N'abali ahu urà eze fepuru n'anya-ya; ọ we si ka ewebata akwukwɔ ihe-ncheta nke ihe emere n'ubochi ahu, ewe nāgu ha n'iru eze. 2 Ewe hu ihe a nke edere n'akwukwɔ, bù na Mōdeka gosiri ihe bayere Bigtana na Teresh, bù ndi-onozí abua nke eze, nime ndi nēche nbata-użo, ndi chɔrɔ iseti aka megide eze, bù Ahasueros. 3 Eze we si, Nsopuru na

idi-uku gini ka emere Mōdeka n'ihi ihe a? Ndi-ozi eze, bù ndi nējere ya ozi, we si, Ọ digh ihe emere ya. 4 Eze we si, Onye nō n'ogige? Ma Heman abatawo n'ogige ulo eze nke di n'èzì, isi eze ka ọ kwuba Mōdeka n'osisi nke o doziri nye ya. 5 Ndi nējere eze ozi we si ya, Le, Heman nēguzo n'ogige. Eze we si, Ya bata. 6 Heman we bata. Eze we si ya, Gini ka agēme nwoke ahu, bù onye nsopuru-ya tōworo eze utø? Heman we si n'obi-ya, Onye ka ọ nātø eze utø inye nsopuru karim? 7 Heman we si eze, Nwoke ahu nke nsopuru-ya tōworo eze utø, 8 ka achita uwe ala-eze nke eze yiriworo, na inyinya nke eze nōkwasiworo, na okpu-eze nke ala-eze nke ekpukwasiworo ya n'isi: 9 ka enye kwa uwe ahu na inyinya ahu n'aka otù nwoke nime ndi-isi eze, ndi bu eze, ka ha yikwasi kwa nwoke ahu nke nsopuru-ya tōworo eze utø, ka ha me kwa ka inyinya būru ya ga n'amá obodo, ka ha kpɔ kwa n'iru ya, si, Otù a ka agēmerc nwoke ahu nke nsopuru-ya tōworo eze utø. 10 Eze we si Heman, Me ngwa, chiru uwe ahu na inyinya ahu, dika i si kwu, me-kwa-ra Mōdeka otù a, bù onye-Ju, nke nānodu n'Ọnu-użo-ama eze: ka okwu ọ bula ghara idapu n'ihe nile nke i kwuworo. 11 Heman we chiru uwe ahu na inyinya ahu, yikwasi Mōdeka, me ka inyinya būru ya ga n'amá obodo, ọ kpɔ-kwa-ra n'iru ya, si, Otù a ka agēmerc nwoke ahu nke nsopuru-ya tōworo eze utø. 12 Mōdeka we laghachi n'Ọnu-użo-ama eze. Ma Heman were ngwa ngwa la n'ulo-ya, nēru újú, ekpuchi-kwa-ra isi-ya. 13 Heman we kɔrɔ Zeresh, bù nwunye-ya, kɔ-kwa-ra ndi nile nāhu ya n'anya, ihe nile nke mere ya. Ndi-ya mara ihe na Zeresh, bù nwunye-ya, we si ya, Ọ buru na Mōdeka sitere na nkpuru ndi-Ju, bù onye i maliteworo ida n'iru ya, i gagh-enwe ike imegide ya, kama i ghagh ida n'iru ya. 14 Mbe ha na ya nō nēkwurita okwu, ndi-onozí eze biaruru nso, we me ngwa ime ka Heman bata n'Ọnūnū-many-a-vine nke Esta mere.

7 1 Eze na Heman we bata iso Esta, bù nwunye eze, nu manya-vine. 2 Eze we si kwa Esta n'ubochi nke-abua, n'Ọnūnū manya-vine ahu, Gini bu aririq-gi, Esta, nwunye eze? agēnye kwa

gi ya : gini bu kwa ḡchichọ-gi? rue nkera ala-eze ka agēme kwa ya. 3 Esta, bù nwunye eze we za, si, Q buru na ahutawom amara n'iru gi, eze, q buru kwa na q di eze nma, ka enyem ndum n'aririom, na ndim n'ochichom: 4 n'ihi na erewo ayi, bù mu onwem na ndim, ikpochapu ayi, na ibu ayi, na ime ka ayi la n'iyi. Ma asin na erewo ayi ibu ndi-oründikom na ibu ndinyom nēje ozi, m'gāba nkiti, q bu ezie na onye-nkpabu agagh-emezu n'ihe gēfunari eze. 5 Eze, bù Ahasueros, we za, si Esta, bù nwunye eze, Onye ka q bu, bù onye a? òle ebe onye a nō kwa, bù onye ahu nke obi-ya mere ka o zue ime otu a? 6 Esta we si, Otu onye-nkpabu na onye-iro, bù Heman ojo a. Heman we tua egwu nke-uku n'iru eze na nwunye eze. 7 Eze we si n'ōnuñu manya-vine bilie n'ōnuma-ya je n'ubi abara ogige nke ulo-ya: ma Heman guzoro icho ndu-ya n'aka Esta, bù nwunye eze; n'ihi na q huru na eze zubesiri ihe qoj ike megide ya. 8 Eze we si n'ubi abara ogige nke ulo-ya biaghachi n'ulo ḡnunu manya-vine ahu; ma Heman adawo n'elu ihen-dina nke Esta nō n'elu ya. Eze we si, Q gēweda kwa nwunye eze n'ala n'irum n'ulom? Mbe okwu ahu putara n'ōnu eze, ha kpuchiri iru Heman. 9 Habona, bù otu onye nime ndi-onozu ndi nō n'iru eze, we si, Le kwa, osisi ahu nke idielu-ya di qgu cubit abua na iri, nke Heman mere nye Mōdekaï, bù onye kwuru ezi ihe bayere eze, o nēguzo n'ulo Heman. Eze we si, Kwubanu ya n'elu ya. 10 Ha we kwuba Heman n'elu osisi nke o doziri nye Mōdekaï. Ewe me ka ḡnuma eze bie.

8 i N'ubochi ahu eze, bù Ahasueros, nyere Esta, bù nwunye eze, ulo Heman, bù onye nākpabu ndi-Ju. Ma Mōdekaï biara n'iru eze; n'ihi na Esta gosiri ka ya na ya si di. 2 Eze we wezuga n̄ba-aka-ya, nke q mere ka q ghara idi n'aka Heman, q we nye ya Mōdekaï. Esta we do Mōdekaï onye-isi ulo Heman. 3 Esta we kwu kwa qzq n'iru eze, da n'ala n'iru ukwu-ya abua, kwa akwà, riq ya aririo-amara, bù ka q me ka ihe qoj Heman, bù onye Egag, na èchichè-ya nke q chère megide ndi-Ju gabiga. 4 Eze we setipuru Esta nkpa-n'aka ọla-edo ya. Esta we bilie, guzo

n'iru eze, 5 si, Q buru na q di eze nma, q buru kwa na ahutawom amara n'iru ya, q buru kwa na okwu a ziri ezi n'iru eze, q buru kwa na mu onwem adi nma n'anya-ya, ka ede ya n'akwukwò iweghachi akwukwò, bù èchichè Heman nwa Hamedata onye Egag, nke q dere ime ka ndi-Ju la n'iyi, bù ndi nō n'ala nile anāchi achi nke eze. 6 N'ihi na m'gēsi aña pu inagide ya mbe m'huru ihe qoj nke nābiakwasi ndim? m'gēsi kwa aña pu inagide ya mbe m'huru ila-n'iyi umu-nnam? 7 Eze, bù Ahasueros, we si Esta, bù nwunye eze, si kwa Mōdekaï, bù onye-Ju, Le, ulo Heman ka m'nyere Esta, nwoke ahu ka ha kwuba-kwa-ra n'elu osisi, n'ihi na q setiri aka-ya megide ndi-Ju. 8 Unu onwe-unu kwa, denu akwukwò bayere ndi-Ju, dika o si di nma n'anya-unu, n'aha eze, were-kwanu n̄ba-aka-akàrà eze kà ya: n'ihi na odide-akwukwò nke edeworo n'aha eze, nke ewerewo-kwa-ra n̄ba-aka-akàrà eze kà ya, q digh onye puru ichighari ya. 9 Ewe kpø ndi-ode-akwukwò eze na mbe ahu, n'ōnwa nke-atø, nke ahu bu ḡnwa Sivan, n'ubochi nke-orù-na-atø nime ya; ewe de ya dika iwu nile si di nke Mōdekaï nyere ndi-Ju, nye kwa ndi nōchiri anya eze na ndi nāchi ala na ndi-isì ala nile anāchi achi nke di site n'India we rue Etiopia, bù qgu ala isì na asa nke anāchi achi, ala q bulu anāchi achi dika odide-akwukwò-ya si di, na ndi q bulu dika asusu-ya si di, nye kwa ndi-Ju dika odide-akwukwò-ha si di, na dika asusu-ha si di. 10 Q we de akwukwò n'aha eze, bù Ahasueros, were n̄ba-aka-akàrà eze kà ya, ziga akwukwò n'aka ndi-qbà-qso ndi inyinya nēbu, bù ndi inyinya ukwu qso na inyinya mule na umu-inyinya nēbu: 11 bù akwukwò nke eze kwere nime ha ka ndi-Ju ndi nō n'obodo nile q bulu kpokota onwe-ha, guzo kwa n'ihi ndu-ha, ikpochapu, na ibu, na ime ka ha la n'iyi, bù usu-ndi-agha nile nke ndi ahu na ala ahu anāchi achi ndi nākpabu ha, ma umu-ntakiri-ha, ma ndinyom-ha, na iluta ihe-nkwata-ha n'agha, 12 n'ala nile anāchi achi nke eze, bù Ahasueros, n'otu ubochi, bù n'ubochi nke-iri-na-atø nke ḡnwa nke-iri-na-abua, nke ahu bu ḡnwa Ada. 13 Ndepulta odide - akwukwò, nke agēnye dika iwu n'ala nile q bulu anāchi

achi, ekpughere ya nye ndi nile di iche iche, ka ndi-Ju n̄o na n̄ikere bayere ubochi a, iborø onwe-ha óbø n̄'aru ndi-iro-ha. 14 Ndi-óba-óso ndi inyinya ukwu óso na inyinya mule nébu puru, ebe ewere okwu eze kwalie ha, me ka ha me ngwa; enye-kwa-ra iwu ahu nime Shushan, bù ulo uku eze. 15 Mòdekai we si n̄'iru eze pua n̄'uwe ala-eze nke ákwà anunu na ezi ákwà ócha, ya na okpu-eze óla-edo di uku, na uwe-nwuda nke ezi ákwà ócha na ákwà ododo : obodo Shushan we tie nkpu n̄uri kwa q̄n̄u. 16 Ndi-Ju nwere ihè, na q̄n̄u, na obi-utø, na nsopuru. 17 N'ala nile o bula anáchi achi, na n̄'obodo nile o bula, ebe o bula okwu eze na iwu-ya n̄abiaru, ndi-Ju nwe-kwa-ra q̄n̄u na obi-utø na q̄n̄u-nu-many-a-vine na ezi ubochi. Otutu madu nime ndi di iche iche nke ala ahu we n̄aghø ndi-Ju; n̄'ihì na oké egwu ndi-Ju dakwasiri ha.

9 Ma n̄'onwa nke-iri-na-abua, nke ahu bu q̄nwa Ada, n̄'ubochi nke-iri-na-atø nime ya, m̄be okwu eze na iwu-ya biaruru n̄so ka eme ya, n̄'ubochi m̄be ndi-iro ndi-Ju lere anya ibu ndi-isi-ha; ma abanwere ya, ndi-Ju onwe-ha we ghø ndi-isi nke ndi n̄akpø ha asi; 2 ndi-Ju kpokötara onwe-ha n̄'obodo nile ha n̄'ala nile anáchi achi nke eze, bù Ahasuerøs, Iseti aka megide ndi n̄achø q̄di-njø-ha : q̄digh kwa nwoke o bula guzoro n̄'iru ha; n̄'ihì na oké egwu-ha dakwasiri ndi nile di iche iche. 3 Ndi-isi nile nke ala nile anáchi achi, na ndi nochiri anya eze, na ndi n̄achì ala, na ndi n̄eje ozi eze nwere, ha n̄eye-kwa-ra ndi-Ju aka; n̄'ihì na oké egwu Mòdekai dakwasiri ha. 4 N̄'ihì na Mòdekai di uku n̄'ulo eze, akukø-ya we n̄ejezu n̄'ala nile anáchi achi: n̄'ihì na nwoke ahu, bù Mòdekai, n̄aga n̄'iru n̄'idi uku. 5 Ndi-Ju we were ntibù mma-agha na obubù na ila-n̄'iyi tibue n̄'etiti ndi-iro-ha nile, me ndi n̄akpø ha asi dika o tørø ha. 6 Ma nime Shushan, bù ulo uku eze, ndi-Ju þuru nn̄u ndikom na ogu ise, me ka ha la n̄'iyi. 7 Ha þu-kwa-ra Pashandata, na Dalfon, na Aspata, 8 na Porata, na Adalia, na Aridata, 9 na Pamashtha, na Arisai, na Aridai, 10 na Vaizata, 10 bù umu-ndikom iri nke Heman nwa Hamedata, bù onye n̄akpabù ndi-Ju; ma ha esetigh aka-ha n̄'ihe-nluta-n̄'agha-ha. 11 N'ubochi

ahu q̄nu-qgugu ndi eburu eþu na Shushan, bù ulo uku eze, biaruru n̄'iru eze. 12 Eze we si Esta, bù nwunye eze, Nime Shushan, bù ulo uku eze, ka ndi-ju þuworo nn̄u ndikom na ogu ise, na umu-ndikom iri Heman, me ka ha la n̄'iyi; gini kwa ka ha meworo n̄'ala anáchi achi nke fôduru nke eze? Ma gini bu aririø-gi? agénye kwa gi ya: gini bu kwa óchichø-gi q̄zø? agéme kwa ya. 13 Esta we si, Q̄ buru na o di eze n̄ma, ka enye kwa ndi-Ju ike echì, bù ndi n̄o na Shushan, ime dika iwu ta si di, ka akwuba kwa umu-ndikom iri Heman n̄'elu osisi. 14 Eze we si ka eme ya otù a: ewe nye iwu nime Shushan; ha we kwuba umu-ndikom iri nke Heman. 15 Ndi-Ju ndi n̄o na Shushan we kpokötara kwa onwe-ha n̄'ubochi nke-iri-na-anø nke q̄nwa Ada, þue ogu ndikom iri-na-ise nime Shushan; ma ha esetigh aka-ha n̄'ihe-nluta-n̄'agha-ha. 16 Ndi-Ju fôduru ndi n̄o n̄'ala nile anáchi achi nke eze kpokötara-kwa-ra onwe-ha, we guzo n̄'ihì ndu-ha, zuru ike pua n̄'aka ndi-iro-ha, þue orù nn̄u ndikom uzø iteghete na nn̄u asa na ogu iri n̄'etiti ndi n̄akpø ha asi; ma ha esetigh aka-ha n̄'ihe-nluta-n̄'agha-ha. 17 N'ubochi nke-iri-na-atø n̄'onwa Ada ka ha mere n̄ka; ha we zuru ike n̄'ubochi nke-iri-na-anø nime ya, me ya ubochi q̄n̄u-nu-many-a-vine na q̄n̄u. 18 Ma ndi-Ju ndi n̄o na Shushan kpokötara onwe-ha n̄'ubochi nke-iri-na-atø nime ya, na n̄'ubochi nke-iri-na-anø nime ya; ha we zuru ike n̄'ubochi nke-iri-na-ise nime ya, me ya ubochi q̄n̄u-nu-many-a-vine na q̄n̄u. 19 N̄'ihì n̄ka ndi-Ju nke obodo nile n̄enwegh mb̄idi, bù ndi bi n̄'obodo n̄enwegh mb̄idi, n̄eme ubochi nke-iri-na-anø nke q̄nwa Ada ka o buru ubochi q̄n̄u na q̄n̄u-nu-many-a-vine, na ezi ubochi, na ubochi izigaritara onwe-ha oké.

20 Mòdekai we de ihe ndia n̄'akwukwø, zigara ndi-Ju nile akwukwø, bù ndi n̄o n̄'ala nile anáchi achi nke eze, bù Ahasuerøs, ma ndi n̄o n̄so ma ndi n̄o n̄'ebe di anya, 21 ime ka o guzosiri ha ike na ha ganéme ememe n̄'ubochi nke-iri-na-anø nke q̄nwa Ada, na n̄'ubochi nke-iri-na-ise nime ya, n̄'arø nile o bula, 22 dika ubochi nke ndi-Ju zuru ike nime ha pua n̄'aka ndi-iro-ha, na q̄nwa

ahu nke banwere n'ebé ha nq, isi n'ihe-nwuta ghø qñù, isi kwa n'iru-újú ghø ezi ubøchi: na ha ganéme ha ubøchi qñuñu-manya-vine na nke qñù, na nke izigaritara onwe-ha òke, na nke inye ndi-øbeye onyinye. 23 Ndi-Ju we nara ihe ahu nke ha malitere ime, na nke Mødekai degara ha n'akwukwø; 24 n'ihi na Heman nwa Hamedata, onye Egag, bù onye nãkpabu ndi-Ju nile, chèrè èchichè megide ndi-Ju ime ka ha la n'iyì, q we fe Pua, nke ahu bu nzà, ichusa ha, na ime ka ha la n'iyì; 25 ma mþe Esta batara n'iru eze, eze ji akwukwø si ka èchichè qþo ya, nke q chèrè megide ndi-Ju, ka o chigharikwasí n'isi-ya; q si kwa ka akwuba ya na umu-ya ndikom n'elu osisi. 26 N'ihi nka ka ha kpþø ubøchi ndia Purim, n'aha Pua ahu. N'ihi nka, bù n'ihi okwu nile nke akwukwø a, na ihe ha huru bayere nka, na ihe biaruru ha aru, 27 n'ihi nka ka ndi-Ju mere ka o guzosie ike, ha we nara ihe a bayere onwe-ha, baye-kwa-ra nkpuru-ha, baye-kwa-ra ndi nile ndi nãrapara n'aru-ha, ka q we ghara igabiga, bù na ha ganéme ememe n'ubøchi abua ndia dika odide-akwukwø-ha si di, na dika mþe-ha ezubere ezube si di, n'arø nile q bula; 28 na aganécheta kwa ubøchi ndia me kwa ememe nime ha n'qþø nile q bula, na aþuru q bula, na ala q bula anächi achi, na obodo q bula; na ubøchi ndia

nke Purim agagh-esi kwa n'etiti ndi-Ju gabiga, na ncheta-ha agagh-agwu kwa site na nkpuru-ha. 29 Esta, bù nwunye eze, nwa-nwayi Abihail, na Mødekai, bù onye-Ju, we were ike nile de akwukwø ime ka akwukwø-ozí a nke-abua nke Purim guzosie ike. 30 Q we zigara ndi-Ju nile akwukwø, nke okwu udo na nke ezi-okwu di nime ha, rue qgu ala anächi achi isi na asa, bù nke ala-eze Ahasuerøs, 31 ime ka ubøchi ndia nke Purim guzosie ike nime mþe-ha ezubere ezube, dika Mødekai, bù onye-Ju, na Esta, bù nwunye eze, mere ka ha guzosiere ha ike, na dika ha mere ka ha guzosiere onwe-ha, guzosi-kwa-ra nkpuru-ha, ike, bù okwu obubu-qñu na ikwa-ákwá-ha. 32 Okwu-qñu Esta we me ka okwu ndia nke Purim guzosie ike; ewe de ya n'akwukwø.

10 1 Eze, bù Ahasuerøs, we me ka ala ahu na ala nile nke di oké osimirí buruburu tua utu. 2 Ma qñu nile nke ike-ya na nke idí-ike-ya, na qukþ-isi nke idí-uku nke Mødekai, bù nke eze mere ya ka q di uku, èdegh ihe ndia n'akwukwø ihe emere n'ubøchi nke ndi-eze Midia na Peasia? 3 N'ihi na Mødekai, bù onye-Ju, nôsoro eze, bù Ahasuerøs, q di kwa uku n'etiti ndi-Ju, na onye ihe-ya tþø otutu umu-nne-ya utø; q nâchþø ndi-ya qdi-nma, nâgwa kwa nkpuru-ya nile okwu udo.

AKWUKWØ JOB

1 Otù nwoke di n'ala Uz, Job bu aha-ya; nwoke ahu zuru okè, zi kwa ezi, q nátu kwa egwu Chineke, nësi kwa n'ihe qþo wezuga onwe-ya. 2 Ewe muara ya umu-ndikom asa na umu-ndinyom atø. 3 Ihe-nnweta-ya di nnù ewu na aturu iri-na-asá na qgu iri, na nnù camel asa na qgu iri, na nnù ehi abua na qgu iri ejikþø abua abua, na nnù nne-inyinya-ibu na qgu ise, na ndiorù bara uba nke-uku; nwoke ahu we di uku kari umu Iru-anyanwu nile. 4 Ma umu-ya ndikom jere me qñuñu-manya-vine n'ulo nwoke q bula nime

ha n'ubøchi-ya; ha zì-kwa-ra kpø umu-nne-ha ndinyom atø iso ha rie ihe nü kwa ihe-qñuñu. 5 O rue, mþe ubøchi nile nke qñuñu-manya-vine-ha gasiri buruburu, na Job zìri do ha nsø, q we bilie n'isi-ututu, sure àjà-nsure-oku, dika qñu-qgugu ha nile si di: n'ihi na Job siri, Elegh anya umum ndikom emehiewo, bakuta kwa Chineke azu n'obi-ha. Otù a ka Job nême ubøchi nile.

6 Ubøchi we di na umu Chineke biara iguzo onwe-ha n'iru Jehova, Setan we bia kwa n'etiti ha. 7 Jehova

we si Setan, Ole ebe i si bia? Setan we za Jehova, si, Site n'igaghari n'uwa, na site n'ijeghari nime ya. 8 Jehova we si Setan, I tukwasiwo obi-gi n'aru orùm, bù Job? na o digh onye di ka ya n'uwa, o bu nwoke zuru okè, zi kwa ezi, nke nàtu egwu Chineke, nési kwa n'ihe ojo wezuga onwe-ya. 9 Setan we za Jehova, si, O bu n'efu ka Job nàtu egwu Chineke? 10 O bugh Gi onwe-gi baworo ya, ba-kwa-ra ulo-ya, ba-kwa-ra ihe nile o nwere, ogige buruburu? I góziwo olu aka-ya abua, ihe-nnweta-ya abasawo kwa n'ala. 11 Ma otù o di, biko, setipu aka-Gi, metu ihe nile o nwere, o ghagh kwa ibakuta Gi azu n'iru Gi. 12 Jehova we si Setan, Le, ihe nile o nwere di n'aka-gi; náni esetila aka-gi metu aru-ya. Setan we si n'iru Jehova pua.

13 O rue, n'otù ubochi, mbe umu-ya ndikom na umu-ya ndinyom néri ihe nánu kwa manya-vine n'ulo nwa-nne-ha, bù okpara, 14 na onye-ozi biakutere Job, si, Igwé ehi nàdò ihe ejì gwu ala-ubi, igwé nne-inyinya-ibu nàta nri n'akuku ha: 15 ndi Sheba we dakwasi ha, chiri ha; ozo kwa, ha ewerewo onu mma-agha tibue ndi nèjere gi ozi; náni mu onwem we ƙapu, nánim, igosi gi. 16 Mbe onye a nò nèkwu, onye ozo bia-kwa-ra, si, Oku nke Chineke esiwo n'elü-igwe da, rechapu igwé ewu na aturu, na ndi nèjere gi ozi, ripia ha; náni mu onwem we ƙapu, nánim, igosi gi. 17 Mbe onye a nò nèkwu, onye ozo bia-kwa-ra, si, Ndi Kaldea doro usu atò, made imegide camel, chiri ha, ozo kwa, ha were onu mma-agha tibue ndi nèjere gi ozi; náni mu onwem we ƙapu, nánim, igosi gi. 18 Mbe onye a nò nèkwu, onye ozo bia-kwa-ra, si, Umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom néri ihe nánu kwa manya-vine n'ulo nwa-nne-ha, bù okpara: 19 ma, le, okè ifufe siri n'ofe oza bia, tie nkuku anò nke ulo ahu, o we dakwasi umu-okorobia ahu, ha we nwua; náni mu onwem we ƙapu, nánim, igosi gi. 20 Job we bilie, dowa uwe-nwuda-ya, kópu isi-ya, da n'ala, kópo isi ala; 21 o si, Qtó ka m'bara si n'afò nnem puta, qtó ka m'gába kwa laghachi n'ebé ahu: Jehova nyere, Jehova anarawo kwa; ka aha Jehova buru ihe agoziri agozi. 22 N'ihe a nile Job

emechiegh, o sigh kwa na Chineke mere ihe-nzuzu.

2 i Ubochi we di na umu Chineke biara iguzo onwe-ha n'iru Jehova, Setan we bia kwa n'etiti ha iguzo onwe-ya n'iru Jehova. 2 Jehova we si Setan, Ole ebe i si bia? Setan we za Jehova, si, Site n'igaghari n'uwa, na site n'ijeghari nime ya. 3 Jehova we si Setan, I tukwasiwo obi-gi n'aru orùm, bù Job? na o digh onye di ka ya n'uwa, o bu nwoke zuru okè, zi kwa ezi, nke nàtu egwu Chineke, nési kwa n'ihe ojo wezuga onwe-ya: o nò nèjide kwa izu-okè-ya, ma i nàkpàlim imegide ya, iloda ya n'efu. 4 Setan we za Jehova, si, Akpukpo-aru lara akpukpo-aru, obuna ihe nile nke madu nwere ka o gènye n'ònçdu ndu-ya. 5 Otù o di, biko, setipu aka-Gi, metu ɔkpukpu-ya metu kwa anu-aru-ya, o ghagh kwa ibakuta Gi azu n'iru Gi. 6 Jehova we si Setan, Le, o nò n'aka-gi; náni debe ndu-ya. 7 Setan we si n'iru Jehova pua, were ihe-ofifi ojo tie Job, site n'obu-ukwu-ya rue opu-n'isi-ya. 8 O we were n'onwe-ya ejújú iji kò onwe-ya ɔkò; ya onwe-ya nànòdu kwa n'etiti ntù. 9 Nwunye-ya we si ya, I nò nèjide izu-okè-gi? ƙakuta Chineke azu, nwua. 10 O si ya, Dika otù nime ndinyom nzuzu si ekwu, otù a ka i nèkwu. Ayi gànara kwa ezi ihe n'aka Chineke, ghara inara ihe ojo? N'ihe a nile Job ejigh ebùbère-onu-ya mehie.

11 Ndi-eyi atò nke Job we nu ihe ojo a nile nke biakwasiri ya, ha we bia, nwoke o bula site n'ebé-ya; Elifaz, bù onye Timan, na Bildad, bù onye Shua, na Zofa, bù onye Neama: ha we zukòta n'otù ibia igosi ya ebere ha ji n'aru ya na ikasi ya obi. 12 Ha we welie anya-ha site n'ebé di anya, le ya, ma ha amatagh ya, ha we welie olu-ha, kwa ákwà; ha we dowa, nwoke o bula uwe-nwuda-ya, ha we kpokwasí ájà n'isi-ha n'ikpoli ya n'ebé elu-igwe di. 13 Ha na ya we nànòkò n'ala ubochi asa ehiihe na abali, ma o digh onye nàgwa ya okwu; n'ihi na ha huru na o nèbu ya nòbu nke-uku.

3 1 Mbe ihe a gasiri, Job saghere onu-ya, kócha ubochi-ya. 2 Job we za, si:

- 3** Ka ubochi nke amurum nime ya la n'iyi,
Ya na abali ahu nke siri, Aturu ime nwa-nwoke.
- 4** Ka ubochi ahu ghø ochichiri;
Ka Chineke ghara isi n'elu ju ase ya,
Ka ihé ghara kwa imukwasi ya.
- 5** Ka ochichiri na onyinyo ọnwu baputa ya;
Ka igwe-oji biri n'elu ya;
Ka ihe nile nke némé ka ubochi ba ochichiri me ka o tua egwu nke-uku.
- 6** Abali ahu, ka oké ochichiri jide ya:
Ka o ghara iñuri ọnù n'etiti ubochi nile nke arø;
Ka o ghara ibata n'ònù-ogugu ọnwa.
- 7** Le, ka abali ahu ghø nwayi-ágà;
Ka iti-nkpu-ònù ghara ibá nime ya.
- 8** Ka ha bua ya ọnù, bù ndi nábu ubochi ọnù,
Ndi nò na njikere ikpote leviathan.
- 9** Ka kpakpando nile nke emumechi-ya ba ochichiri:
Ka o le anya ihè, ihé adigh kwa;
Ka o ghara ile mbuboro-anyá nke chi-qbubø anyá:
- 10** N'ihi na o mechigh ọnù-uzø afø nke m'si nime ya puta,
O zopugh kwa ọnødu ojø n'anyam.
- 11** N'ihi gini ka m'nésigh n'àkpà-nwa nwua?
N'ihi gini ka m'náputagh n'afø kubie ume?
- 12** Gini mere ikperè abua di n'irum inaram?
Ma-øbu ara, ka m'we ñua?
- 13** N'ihi na uþu a ka m'gëdinawori di jù;
M'gàraruwori ura; mþe ahu ka izu-ike gàdirim:
- 14** Mu na ndi-eze na ndi-ndum-ødu nke uwa,
Ndi nèwuru onwe-ha nkponkpø ebe;
- 15** Ma-øbu mu na ndi-isi ndi nwere ọla-edo,
Ndi néméju ulo-ha n'ola-ocha:
- 16** Ma-øbu gini mere m'nàdigh ka nwa amukworo amukwo nke ezoworo ezo;
Dika umu ọhu nke nàhugh ihè?
- 17** N'ebe ahu ka ndi némébi iwu rapuworo ime nkpatu;
Ọ bu kwa n'ebe ahu ka ndi ike gwuru nèzu ike.
- 18** N'ebe ahu ka ndi-nkpørø nânøkø jù;

- Ha anugh olu ndi nàchi ha n'ihe-ike.
- 19** Onye ntà na onye uku nò n'ebe ahu, ha abua;
Orù apuwo kwa n'aka onye-nwe-ya nwere onwe-ya.
- 20** N'ihi gini ka Q nényc onye nò n'ònødu ojø ihè?
N'ihi gini kwa ka Q nényc ndi nkpuru-obi-ha di ilu ndu?
- 21** Ndi nèchere ọnwu, ma o digh-abia;
Ha nègwu kwa ala-ya kari ákù zore ezo;
- 22** Ndi nánuri rue otite-egwù-ònù,
Obi nátø kwa ha utø mþe ha chötara ili.
- 23** N'ihi gini ka Q nényc nwoke nke ezoworo uzø-ya ihè,
Bù onye Chineke ọbochiwo-kwa-ra ya?
- 24** N'ihi na o bu tutu eriem nrim ka izé-umem nábia,
Anáwusi kwa ọbuø-ujam nile diká miri.
- 25** N'ihi na oké egwu ka m'turu, o we biakwasim,
Ihe nke m'turu ujø biakute-kwaram.
- 26** Anóghm n'udo, anóghkwam jù,
ezughkwam ike;
Ma ime-nkpatu biara.
- 4** 1 Elifaz, bù onye Timan, we za, si,
2 Asi na otù onye anwa igwa gi okwu, ike gägwu gi?
Ma onye puru iþochi onwe-ya n'ikwu okwu?
- 3** Le, i dòwo ọtutu madu aka na nti,
I némé kwa ka aka nke nàdigh ike di ike.
- 4** Okwu-gi némé ka onye násu ngongø guzosie ike,
I nába kwa ikperè néruru ala ume.
- 5** Ma uþu a o nábiakute gi, ike we gwù gi;
Q némétu gi aru, i we ma jijiji.
- 6** Q bugh egwu-Chineke-gi bu ntukwasi-obi-gi?
Q bugh kwa izu-oké uzø-gi nile bu olile-anyá-gi?
- 7** Biko, cheta, onye laworo n'iyì, mþe ya onwe-ya bu onye némegh ihè ojø?
Ma-øbu óle ebe ezipuwo ndi ziri ezi?

8 Dika m'huworo anya, ndi nēgwu ajø
ihe dika ala-ubi,
Ndi nāgha kwa nmebu dika nkpuru-
oghigha, ha nēwe ya dika ihe-ubi.
9 Site n'iku-ume Chineke ka ha nāla
n'iyì,
Site kwa n'ifuse nke iwe-Ya ka
anēme ka ha gwusia.
10 Obubø-uja ødum, na olu çdum nābø
uja,
Na ezé umu-ødum, ka emebiworo.
11 Oke-ødum nāla n'iyì site n'enwegh
ihe ø dobutara,
Umu nke nne-ødum ekesawo kwa
onwe-ha.
12 Ma mu ka ezutara okwu n'ori nye,
Ntim we nara ntakwu nke sitere na
ya.
13 N'èchichè sitere n'øhù nile nke
abali,
Mbe oké ura nādakwasi madu,
14 Oké egwu zuterem, ya na ima-jijiji,
Ø we me ka øtutu økpukpum tua oké
egwu.
15 Otù mø we gabiga n'irum;
Aji anu-arum we guzo øtø.
16 O nēguzo eguzo, ma amataghøm otù
ø di n'ile ya anya;
Otù udi di n'iru anyam:
Idebe-ønu-du di, ma olu ka m'nānu,
si,
17 Madu, ø gābu onye ezi omume kari
Chineke?
Nwòke gādi øcha kari Onye keworo
ya?
18 Le, øbunà ndi-orù-Ya ka Ø nādigh-
atukwasi obi;
Ndi-mø-ozi-Ya ka O nēbo ebubo na
ha bu ndi-nmehie:
19 Ø gesi kwa aña ghara ibo kari ndi bi
n'ulo urø?
Nke ntø-ala-ha di n'ajá,
Ndi anazòpia azòpia dika nla.
20 Site n'ututu rue anyasi anetibø ha:
Ha nāla n'iyì rue mbe ebigh-ebi, ma
ø digh onye nātukwasi ya obi.
21 Adøpugh udø ulo-ikwū-ha nime ha?
Ha nānwu, ø bugh kwa n'amam-ihe.
5 1 Biko, kpø økù; ø di onye nāza gi?
Onye n'etiti ndi nsø ka i gèche kwa
iru?
2 N'hi na nkpasu-iwe nēbu onye
bagorø abagø n'uche-ya,
Ekworo nēme kwa ka onye nēnwegh
uché nwua.

3 Mu onwem ahuwo onye bagorø
abagø n'uche-ya ka ø nāba
nkporogwu:
M'we bua ebe-obibi-ya ønu na
mberede.
4 Umu-ya nānøpu anya n'ebe nzoputa
di,
Ewe zòpia ha n'ønu-uzø-ama,
Ø digh kwa onye nānaputa ha.
5 Onye onye-agu nēripiø owuwe-ihe-
ubi-ya,
Nësi kwa øbunà n'ogwu were ya,
Onyà nékusi ume ike inwe àkù-ha.
6 N'ili na ajø ihe adigh-esi n'ajá puta,
Ø bugh kwa n'ala ka ønçdu øjø si
epuputa;
7 Kama anāmuputa madu nye ønqdu
øjø,
Dika icheke-øku nile nēfeli elu.
8 Ma mu onwem, m'gachø Chineke,
Chineke ka m'gëbo kwa okwum:
9 Onye nēme ihe uku, nke ngwuputa
ala-ha nādigh;
Oké ølu rue mbe ønu-øgugu adigh:
10 Onye nēnye miri-ozuzo n'elu ala,
Nëziga kwa miri n'elu ebe di n'èzi:
11 Ido ndi di ala n'ebe di elu;
Ndi nøyi uwe-nkpe nø kwa n'elu nime
nzoputa.
12 Ø nēmebi èchichè nile nke ndi-
aghughø,
Aka-ha adigh-eme kwa ihe ha zubere.
13 O nējide ndi mara ihe n'aghughø-ha:
Ndum-ødu nke ndi nāba nba me-
kwa-ra ngwa.
14 N'ehihie ka ha nēzute øchichiri,
Ha násoghari kwa isi n'etiti-ehihie,
dika n'abali.
15 Ø we zoputa madu na mma-agha nke
sitere n'ønu-ha,
Bù ndi-øbeye n'aka ndi di ike.
16 Onye nēnwegh ike we nwe olile-anyा,
Ma ajø omume ekpuchiwo ønu-ya.
17 Le, onye ihe nābara nke-øma ka
madu ahu bu, onye Chineke
nābara nba:
Aju-kwa-la idø-aka-na-nti nke Onye
puru ime ihe nile.
18 N'ili na Onye ahu nēme ka ihe øue
nøbu, Ø néké kwa eke;
O nētibø, aka-Ya nēme kwa ka adiri
ndu.
19 Nime nkpaøu isi ka Ø gānaputa gi;
Øzø, n'asa ihe øjø agagh-emetu gi
aru.

- 20 N'oké unwu Q ɿaputawo gi n'qonwu;
Baputa kwa gi n'aka mma-agha
n'agha.
- 21 M̄be ire nāpia utari agēzo gi;
I gagh-atu kwa egwu ihe-ike m̄be o
nābia.
- 22 I gāchi ihe-ike, chi kwa agu, ochì;
I gagh-atu kwa egwu anu-ohia nke
uwa.
- 23 N'ihi na gi na nkume ohia nile gādi
n'qbuba-ndu;
Gi na anu ohia gādi kwa n'udo.
- 24 I gāma kwa na ulo-ikwū-gi di n'udo;
I gēlekota kwa ebe-obibi-gi, i gagh-
emezie kwa.
- 25 I gāma kwa na nkpuru-gi di ɔtutu,
Umu nke putara n'aru-gi gādi kwa
ka ihe-ókukú nke ala.
- 26 I gābia n'ili n'eziþo agadi,
Dika obo òka si ala elu na m̄be-ya.
- 27 Le nka, ayi egwuputawo ala-ya, otú a
ka o di;
Nuru ya, gi onwe-gi mata kwa ya
n'onwe-gi.
- 6**
- 1 Job we za, si,
- 2 Biko, ka atúa nkpasu-iwem nke-
oma,
Ka ha buli kwa nmebim n'ihe-qtütü
n'otü!
- 3 N'ihi na ubu a o di aró kari ájá oké
osimiri nile:
N'ihi ya ka okwum nile siheworo uzø.
- 4 N'ihi na ákú nile nke Onye puru ime
ihe nile di nimem,
Nke n̄si-ha ka mom nāñu:
Ihe-egwu Chineke nēdo onwe-ha
n'usoro imegidem.
- 5 Inyinya-ibu-ohia, o nēti nkpu n'elu
ahihia ndu?
Ma-øbu ehi, o nēti nkpu n'elu nri
agwara agwa nye ya?
- 6 Ànéri ihe nke nādigh utø n'ire, ma
nnú adigh ya?
Ma-øbu útø di na nke di ɔcha nime
àkwá?
- 7 Ihe nkpuru-obim nāju imetu,
Ihe ndia di ka nrím nke mebirí
emebi.
- 8 Q gādim n̄ nma ma asi na aririøm
abia;
Asi kwa na Chineke enyem olile-
anyam!
- 9 Obuná ka Chineke kwe izopiam;
Ka Q tøpu aka-Ya, bipum.

- 10 Nkasi-obim we nādiru ubu a;
M'we wulie elu n'ihe-nbù nke
nādigh-enwe ɔmiko:
N'ihi na ezoghm okwu-qnu nile nke
Onye Nsø.
- 11 Gini bu ikem, na m'gēche?
Gini bu kwa ɔgwugwum, na m'gēme
ka ndum di ogologo?
- 12 Q̄ bu ike nkume ka ikem bu?
Ma-øbu anu-arum, q̄ bu ɔla?
- 13 Q̄ bugh na iye-akam adigh nimem?
Na enupuwo kwa nzube-ihe n'ebe
m'nø?
- 14 Onye obi nālø ya miri kwesiri inwe
ebere site n'aka eyi-ya;
Bú onye nārapu kwa egwu Onye Nke
puru ime ihe nile.
- 15 Umu-nnem aghobuwom dika miri-
iyi,
Dika ebe miri-iyi nke nērübiga nērù;
- 16 Nke nēji nji n'ihi ice,
Nke snow nēzó onwe-ya nime ha:
- 17 Na m̄be anēme ka ha di ɔku ha
toborø n'efu:
M̄be o di ɔku, ha tapuworo n'qonçdu-
ha.
- 18 Ndi-ije nke uzø-ha nēchigarionwe-
ha;
Ha nārigo n'ebe tobørø n'efu, we la
n'iyi.
- 19 Ndi-ije nke Tima legidere anya,
Usu-ndi-ije nke Sheba lere anya ha.
- 20 Ihere mere ha n'ihi na ha tukwasiri
ha obi;
Ha biaruru ebe ahu, iru-ha we
nwughari n'ihi ihere.
- 21 N'ihi na ubu a unu abugh ihe;
Unu nāñu ihe-ujø, we tua egwu.
- 22 Q̄ bu na m'siri, Nyenum ihe?
Ma-øbu, Nyenu ihe-iri-ngo n'ihi
site n'ákú-unu?
- 23 Ma-øbu, Wepuganum n'aka onye-
nkpaþu?
Ma-øbu, ɿaputanum n'aka ndi
niême ka madu ma jijiji?
- 24 Zinum ihe, mu onwem gāba kwa
nkiti:
Me-kwa-num ka m'ghøta ihe
m'mehieworo n'amagh-ama.
- 25 Le ka okwu-qnu nke ziri ezi si di irè!
Ma gini ka iba-nba nke si n'qnu-unu
puta nābara?
- 26 Ùnu nēché na unu gābara okwu nba?
Ebe okwu-qnu nile nke onye nādigh-
atukwasi obi-ya n'ihe di ka ifufe.

- 27** Ozø kwa, n'aru nwa-nbei ka unu
nēfekwasi nzà,
Unu nēwere kwa eyi-unu zua ahia.
- 28** Ma ubu a kwenu ichem iru;
Ò bu kwa n'iru unu ka m'gēkwu
okwu-ugha?
- 29** Biko, chigharianu, ka ajø omume
ghara idi;
E, chigharianu ozø, ezi omumem di
nime ya.
- 30** Ò di ajø omume di n'irem?
Okpo - ɔnum agagh - amata ihe
anāchosi ike?
- 7** **1** Ò digh obubu-agha diri madu
n'elu uwa?
Ubøchi-ya adigh ka ubøchi onye
egoro ɔlu?
- 2** Dika orù si ekusie ume ike ibà
n'okpuru ndò,
Na dika onye egoro ɔlu si ele anya
ugwo-ɔlu-ya:
- 3** Otù a ka emeworom ha m'keta ɔtutu
ɔnwa nke ihe-efu,
Otutu abali nke m'nàdøbu onwem
n'ɔlu ka ha gutawo-kwa-ra nyem.
- 4** Ò buru na edinam, m'si,
Ole mbe m'gēbili? ma anyasi esetiwo
onwe-ya;
Afø ejuwokwam na ntugharim rue
chi-qbubo.
- 5** Anu-arum nèyi ikpuru na oþe ájá;
Akpukpø-arum atawo ata, we þaze.
- 6** Ubøchim di garagara kari ɔkpà ejì
kpa àkwà,
Ha we gwusia nenwagh olile-anya.
- 7** Cheta na ndum bu ifufe:
Anyam agagh-alaghachi ihu ezi ihe.
- 8** Anya onye nàhum agagh-ekirim:
Anya-Gi gàdi n'arum, ma m'gagh-
adi.
- 9** Dika igwe-oji si agwusi, we la,
Otù a onye nàrida n'ala agagh-
arigota.
- 10** Ò gagh-alata n'ulo-ya ozø,
Ebe-ya agagh-amata kwa ya ozø.
- 11** Mu onwem kwa, m'gagh-eþochi
ɔnum;
Ka m'kwue nime nkabu nke mom;
Ka m'tamue ntamu n'idi-ilu nke
nkpuru-obim.
- 12** Ò bu oké osimiri ka m'bu, ma-ðbu
ogologo anu nke di n'oké osimiri,
Na I nèdo ndi-nche ichem?
- 13** Mbem'siri, Ihem'jidina gákasisimobi,
Ihe-ndinam gèbupu ntamum;

- 14** I we were nrø me ka m'tua uþo,
I site-kwa-ra n'øhù me ka m'tua
egwu nke-uku:
- 15** Nkpuru-obim we røputa ntøþu,
Na ɔnzu kari ɔkpukpum ndia.
- 16** Ajuwom ndu; m'gagh-adi ndu rue
mbe ebigh-ebi:
Rapum; n'ihi na otù nku-ume ka
ubøchim nile bu.
- 17** Gini ka madu bu, na I nème ya ka ɔ
di uku,
Na I nàtukwasi kwa ya obi-Gi,
- 18** Na I nèleta kwa ya ututu nile,
Na I nànwaputa ya na mbe dikarisiri
ntà nile?
- 19** Rue ole mbe ka I nàgagh-elepum
anya,
Ka I nàgagh-arapum rue mbe
m'lodara ɔnu-mirim?
- 20** Asi na emehiewom, gini ka m'nème
Gi, Gi Onye nèche madu?
N'ihi gini ka I doworom ibu ihe-
ndakwasi n'ebe I nø,
M'we ghøþø onwem ibu?
- 21** Ma gini mere I nàdigh-ebupu
njehiem, me ka ajø omumem
gabiga?
N'ihi na ubu a m'gèdina n'ájá;
I gàchøsikwam ike, ma m'gagh-
anø.
- 8** **1** Bildad, bù onye Shua, we za, si,
2 Rue ole mbe ka i ganèkwu ihe
ndia?
Rù kwa ole mbe ka okwu nile nke
ɔnu-gi gàbu ifufe di ike?
- 3** Chineke, Ò neme ka ikpè þago
abago?
Ma-ðbu Onye Nke puru ime ihe
nile,
Ò nème ka ezi omume þago abago?
- 4** Ò buru na umu-gi emehiewo megide
Ya,
Q we zilaga ha n'aka nmehie-ha:
- 5** Ò buru na gi onwe-gi achosie
Chineke ike,
We riø Onye Nke puru ime ihe nile
aririø-amara;
- 6** Ò buru na onye di ɔcha n'obi na
onye ziri ezi ka i bu;
N'ezie ubu a Ò gètetara gi,
Me ka ebe-obibi nke ezi omume-gi
di n'udo.
- 7** Ò bu ezie na nmalite-gi di ntà,
Ma ikpe-azu-gi gèbù ibù nke-uku.

- 8 N'ihî na, biko, juâ qbo mbu,
Dozie onwe-gi imata ihe ndi bu nnaha gwuputara:
9 (N'ihî na nke nyahuru ka ayi bu, ayi
amagh kwa ihe,
N'ihî na onyinyo ka ubochi-ayi nile
bu n'elu uwa:))
10 Ndi ahu, hâ agagh-ezi gi ihe, gwa gi
okwu,
Si n'obi-ha weputa okwu?
11 Papyrus, Ò gêtolite elu ma apiti
adigh?
Amî, ò gêbù ibù ma miri adigh?
12 Mbe q nô n'ima akwukwo ndu, mbe
akébigh ya,
O nêbu ahîhia q bulu uzô akponwu.
13 Otú a ka okporo-uzô ndi nile
nêchezô Chineke si di;
Olile-anyâ nke onye emeruru emeru
gâla n'iyi:
14 Onye agâkpaji okwukwe efu ya,
Ntukwasí-obi-ya bu kwa ulo ududo.
15 Q gâdabere n'aru ulo-ya, ma q gagh-
eguzo:
O gêjide ya, ma q gagh-eguzosi
ike.
16 Dika osisi ndu ka q di n'iru anyanwu,
Ome-ya nêpusa n'ubi-ya abara
ogige.
17 Nkpôrogwu-ya nêkekota onwe-ha
n'aru obo nkume,
Q nâhu ebe nkume anya.
18 Q buru na esi n'ebe-ya loda ya,
Q gâgonari kwa ya, si, Ahughm i.
19 Le, nka bu obi-utø nke uzø-ya,
Ma ndi ozø gësi n'âjá pue.
20 Le, Chineke agagh-aju onye zuru
okè,
Q gagh-ejide kwa aka ndi nême ihe
qjo.
21 Rue mbe Q gëwere ichi-qchi mejue
onu-gi,
Were kwa iti-nkpu mejue chubere-
onu-gi.
22 Ndi nâkpø gi asi gëyi ihere dika uwe;
Ulo-ikwû nke ndi nêmebi iwu agagh-
adi kwa.
- 9 1 Job we za, si,
2 N'ezie amawom na q di otú a:
Ma madu, ò gësi aña buru onye ezi
oinume n'iru Chineke?
3 Q buru na q to ya utø iso Ya je n'ikpé,
Q gagh-aza Ya otú okwu nime nnú
okwu abua na qgu iri.

- 4 Q nwere obi nke mara ihe, Q nâba
kwa ume n'ike:
Onye mere onwe-ya ka o sie ike
imegide Ya, we nô n'udo?
5 Onye nâkwapu ugwu, ma ha
amagh ya,
Mbe Q kwatuworo ha n'iwe-Ya.
6 Onye nême ka uwa me nkpatu pua
n'önödu-ya,
Ogidi-ya nile we ma jijji.
7 Onye nâgwa anyanwu okwu, q we
ghara iwa;
Q nâkachi kwa kpakpando akârà.
8 Onye nání Ya nëseti elu-igwe,
Nâzokwasi kwa ebe nile di elu nke
oké osimiri ukwu.
9 Onye nême Bear, na Orion, na
Pleiades,
Na ime-ulø nke Ndida.
10 Onye nême ihe uku, rue mbe
ngwuputa ala-ha nâdigh;
Na oké olu rue mbe qnu-ogugu
nâdigh.
11 Le, Q nâgabiga n'akukun, ma
adighm-ahu Ya:
Q nâga kwa n'iru, ma adighm-amata
Ya.
12 Le, Q nânwude ihe, ònye gëme ka Q
laghachi azu?
Onye gâsi Ya, Gini ka I nême?
13 Chineke agagh-eme ka iwe-Ya
laghachi;
Ndi nêyere Rehab aka ruru ala
n'okpuru Ya.
14 Mù onwem gësi kwa aña za Ya,
Roputa kwa okwum nile m'gâgwâ
Ya?
15 Onye, q buru na abum onye ezi
omume, m'gagh-aza Ya;
Kama m'gâriø onye nêkpem ikpe
aririo-amara.
16 Q buru na m'kpowo ôkù, Q we
zam;
M'gagh-ekwe kwa na Q nara nti
n'olum;
17 Bú Onye nêji oké ifufe chifiam aru,
Onye nême kwa ka obubu-mmam,
bú nke eburum, ba uba n'efù.
18 Q gagh-ekwem ka m'turu ndu,
Kama Q nême ka afø jum n'ihe-ilu
nile.
19 Q buru na ayi ekwue okwu bayere ike
nke onye nwe ume, le, Q nô ya!
Ma q buru na ayi ekwue okwu bayere
ikpé, ònye gâkaram mbe?

- 20 Q buru na abum onye ezi omume,
 qnum gāmam ikpe:
 Onye zuru okè ka m'bu, q we si na
 abum onye Ọbagorø abagø.
- 21 Onye zuru okè ka m'bu; adighm-
 amara nkpuru-obim;
 Ajum ndum.
- 22 Otù ihe ahu ka q bu; n'ihi ya ka
 m'siri,
 Onye zuru okè na onye nēmebi iwu
 ka Ya onwe-ya nēme ka ha
 gwusia.
- 23 Q buru na utari eme ka madu nwua
 n'otù ntabi-anja,
 Q gāchì qnwunwa onye nēmegh ihe
 qjø qchì.
- 24 Enyewo uwa n'aka onye-nmehie:
 O nēkpuchi iru ndi-ikpe-ya;
 Q buru na q bugh Ya, ònye kwa ka
 q bu?
- 25 Ma ubochim nile di garagara kari
 qba-qso:
 Ha aþalagawo, ha ahugh ezi ihe.
- 26 Ha agabigawo n'iru dika ubø amì:
 Dika ugo si efedakwasi ngwa ngwa
 n'anu o géri.
- 27 Q buru na asim, Ka m'chezo
 ntamum,
 Ka m'rapu iru qjom, Ọasa irum:
- 28 Anamatu ujø ihe-nbñum nile,
 Amawom na I gagh-agum n'onye
 nēmegh ihe qjø.
- 29 Agama mu onwem ikpe;
 N'ihi gini kwa ka m'døþuru onwem
 n'olu n'efu?
- 30 Q buru na ewerem miri snow sa
 arum,
 Were kwa nchà me ka Ọbu-akam
 abua di Ọcha;
- 31 Mbe ahu I gābiayem n'olùlù,
 Uwem gākpokwam ihe-áru.
- 32 N'ihi na Q bugh madu, otù m'bu, na
 m'gaza Ya,
 Na ayi gābiakota n'ikpé.
- 33 Q digh odozi-okwu di n'etiti ayi,
 Nke gātukwasi ayi abua aka-ya.
- 34 Ya wezuga nkpa-n'aka-Ya n'arum,
 Ka oké ujø-Ya ghara ime ka m'tua
 egwu nke-uku:
- 35 Ka m'kwue okwu, ghara itu egwu
 Ya;
 N'ihi na q bugh otù a ka m'di n'ebe
 mu onwem nq.

- 10 1 Ike ndum agwuwo nkpuru-
 obim;
 Ka m'rapuru onwem ntamum;
 Ka m'kwue okwu n'idi-ilu nke
 nkpuru-obim.
- 2 M'gāsi Chineke, Amalam ikpe;
 Me ka m'mara ihe kpatara I ji som se
 okwu.
- 3 Ọ di Gi nma ka I meþue nmeþu,
 Ka I ju ndøþu-n'olu nke Ọbu-aka-Gi
 abua,
 We mukwasi ihè na ndum-odu ndi
 nēmebi iwu?
- 4 Ọ bu anya anu-aru ka I nwere,
 Ma-Ọbu na I nāhu dika madu si ahu?
- 5 Ọ bu dika ubochi madu si di ka
 ubochi-Gi di?
 Ma-Ọbu arø-Gi, hè di ka ubochi
 madu,
- 6 Na I nāchø ajo omumem,
 Nāju kwa ase nmehiem?
- 7 Ọ bu ezie na I mara na adighm-
 emebi iwu;
 Q digh kwa onye q bula nānaputa
 n'aka-Gi.
- 8 Aka-Gi dezirim, we kpuam
 Ka m'buru otù buruburu; ma I
 nēlodam.
- 9 Biko, cheta na dika urø ka I
 kpuworom;
 I gême kwa ka m'laghachi n'ájá?
- 10 Ọ bugh dika miri-ara ka I nāwusim,
 Me ka m'raru araru dika cheese?
- 11 Akpukpqo-aru na anu-aru ka I
 yikwasirim,
 Were kwa Ọkpukpu na akwara kpam
 dika ákwà.
- 12 Ndu na ebere ka I meworo ka m'nwe,
 Nlekøta-Gi edebewo kwa mom.
- 13 Ma I zoro ihe ndia n'obi-Gi;
 Amawom na nka di n'aka-Gi:
- 14 Q buru na emehiewom, I nēlezikwam
 anya,
 I gagh-agupukwam n'ajø omumem.
- 15 Q buru na emebiwom iwu, ahuhu
 dirim;
 Q buru kwa na abum onye ezi
 omume, m'gagh-eweli isim elu;
 Ebe nlelim juworom afø,
 Ya na ilekwasi nwedam anya.
- 16 Q buru kwa na isim ewelie onwe-ya
 n'elu, dika Ọdum nke nāþø uja ka
 I nāchu ntám:
 I we laghachi gosi Onwe-gi onye di
 ebube megidem.

17 I nême ka ndi-àmà-Gi di ọhu n'irum,
Nême kwa ka nkpasu-iwe-Gi ba uba
n'ebe m'nqo;
Nbanwe na usu-ndi-agha di n'ebe
m'nqo.

18 N'ihi gini kwa ka I ji me ka m'si
n'akpà-nwa puta?
M'gékubiwori ume, ọ digh kwa anya
gähum.

19 Dika agasí na ọ digh m'bè m'nqo, otú a
ka m'gädi;
Site n'afô nnem rue ili ka agébum.

20 Ubochim adigh ole-na-ole? rapu
kwa,
Dopu Onwe-gi n'ebe m'nqo, ka m'we
basa irum nwanti,

21 Tutu alam, ghara kwa ilaghachi,
Rue ala ọchichiri, na onyinyo ọnwu;

22 Ala oké ọchichiri, dika oké ọchichiri
onwe-ya;
Ala onyinyo ọnwu, nke usoro nādigh
ya,
Ebe ọmumu-ihè di kwa ka oké
ọchichiri.

11 1 Zofa, bù onye Neama, we za, si,
2 Agaghì-aza ọtutu okwu?
Agagu kwa onye eþubere-ọnnu n'onye
ezi omume?

3 Ekwukwu-Gi nile nême ka madu ọba
nkiti;
I we chia ọchi, ma ọ digh onye nême
ka ihere me gi.

4 I we si, Nmutam di ọcha,
M'di kwa ọcha n'anya-Gi.

5 Ma otú ọ di, ọ gädim nō nma ma asì
na Chineke ekwue okwu,
Saghe eþubere-ọnnu-Ya megide gi;

6 Gosi gi ihe-nzuzo nile nke amam-
ihe,
Na ọ di okpukpu n'izube ihe.
Gi mara kwa na Chineke nême ka
echezorø gi ufodù nime ajo
omume-gi.

7 1 Ì gësi n'ogwugwu chòputa Chineke?
Ì gâchòputa Onye Nke puru ime ihe
nile rue ebe Ọ soturu?

8 Ọ ra ka ebe di elu nile nke elu-igwe;
gini ka i gëme?
Ọ di omimi kari ala-mo; gini ka i
gämara?

9 Ọtütü-ya di ogologo kari uwa,
Di kwa obosara kari oké osimiri.

10 Ọ buru na Ọ ga n'iru, mechibido
madu uzø,

Kpokota nkporokota, onye gëme kwa
ka Ọ laghachi?

11 N'ihi na Ya onwe-ya mara madu
efu:
Ọ nähu kwa ajo ihe, mbe Ọ nādigh-
elegide ya anya.

12 Ma nkpororø madu gënwe obi,
Mbe amuru nwa-inyinya-ibu-ọhia
ka ọ buru inadu.

13 Ọ buru na gi onwe-gi edozie obi-gi,
We basa ọbu-aka-gi abua n'ebe Ọ
nqo;

14 Ọ buru na ajo ihe adi n'aka-gi, me ka
ọ di n'ebe di anya,
Ekwe-kwa-la ka ajo omume biri
n'ulo-ikwü-gi nile;

15 N'ihi na mbe ahu i gëwel iru-gi
nénwagh ọlu n'aru-gi;
I gäbu kwa ihe siri ike dika ọla awuru
awu, i gagh-atu kwa egwu:

16 N'ihi na gi onwe-gi gëchezo ọnqodu
ojø gi,
Dika miri nke gabigara agabiga ka i
gëcheta ya:

17 Kari etiti-ehihie ka ubochi ndu-gi
gëbili kwa;
Ọ buru na oké ọchichiri adi, ọ gädi
ka ututu.

18 I gätukwasi kwa obi, n'ihi na olile-
anya di;
I gënyocha kwa, were ntukwasi-obi
dina.

19 Ọzø kwa, i gämakpu, ọ digh kwa onye
nême ka i ma jijiji;
Otutu madu gëme kwa ka iru-gi
dajua.

20 Ma anya ndi nêmebi iwu gädala
n'isi,
Ebe-nbalaga alanariwo kwa ha n'iyyi,
Nkubi-ume bu kwa olile-anya-ha.

12 1 Job we za, si,
2 N'ezie unu onwe-unu bu ndi bu
ihe,
Unu na amam-ihe gânwukø n'otù.

3 Enwe-kwa-ram obi dika unu;
Mu onwem abugh onye dara ada kari
unu:
Ma onye ka ọ bu nke ihe dika ndia
nādigh n'aka?

4 Onye bu ihe-ọchi nke madu-ibe-ya
ka m'bu,
Bù onye nákporokwu Chineke, Ọ we za
ya:

Ihe-ochì ka onye ezi omume nke
zuru okè bu.

5 Nleda diri ọdida n'èchichè onye nò
jù;

Edoziwo ya nye ndi ukwu-ha
nàbuchapu àbuchapu.

6 Ulo-ikwù nile nke ndi nàpunara
madu ihe di n'udo,
Ntukwasi-obi di-kwa-ra ndi nàkpasu
Chineke iwe;
Bù onye ọ bulà nke wetaworo chi-ya
n'aka-ya.

· Ma otù ọ di, biko, jua anumanu, ha
gèzi kwa gi ihe,
Na anu-ufe nke elu-igwe, ha gègosi
kwa gi:

8 Ma-øbu gi na uwa kparita uka, o
gèzi kwa gi ihe;
Azù nke okè osimiri gákó-kwa-ra gi.

9 Ò bu onye nàmagh n'ihe ndia nile,
Na aka Jehova emewo nka?

10 Onye nkpuru-obi nke ihe ọ bulà di
ndu di n'aka-Ya,
Ya na mò nke anu-aru nile nke madu.

11 Nti, ọ digh-anwa okwu?
Okpo-ønu kwa, ọ digh-edeturu
onwe-ya ihe-oriri-ya?

12 Nime ndi kara nkà ka amam-ihe di,
N'ubochi ndu di ogologo ka nghøta
di kwa.

13 N'aka-Ya ka amam-ihe na idi-ike di;
Ò nwere ndum-odu na nghøta.

14 Le, Ò nàkwada ihe, agagh-ewu kwa
ya ọzø;
Ò nèmechibido madu uzø, agagh-
emeghe kwa ya.

15 Le, Ò nèbuchi miri, ha takòrø;
Ọzø, Ò nèzipu ha, ha we kpue uwa
iru.

16 N'aka-Ya ka ike na nzube-ihe di;
Ò nwere onye nèmehie n'amagh-ama
na onye nème ka madu mehie
n'amagh-ama.

17 Ò nème ka ndi nàdu ọdu la dika onye
akwatara ihe-ya n'agha,
Ò nème kwa ndi-ikpe ka ha ghø ndi-
nzuzu.

18 Abu ndi-eze kere ka Ò tòpuworo,
We ke ihe-økiké n'úkwù-ha.

19 Ò nème ka ndi-nchu-aja la dika onye
akwatara ihe-ya n'agha,
Ndi nàdigide ka Ò nème kwa ka ha
kpue iru.

20 Ò nèwezuga okwu ebubere-ønu nke
ndi kwesiri ntukwasi-obi,

Ezi uche nke ndi-okenye ka Q
nèwepu kwa.

21 Ò nàwusa nleda n'aru ndi amara aha-
ha,
Akpukpø-úkwù nke ndi di ike ka Q
kpøpu-kwa-ra.

22 O nèsi n'ochichiri kpughepu ihe dì
omimi,
We me ka onyinyo ọnwu puta ihè.

23 Ò nème ka mba di uku, Q nème kwa
ka ha la n'iyì:
Q nàbasa mba, nèdu kwa ha.

24 Ò nèwezuga obi ndi-isì nke ndi uwa,
We me ka ha waghari n'ebe tòbòrø
n'efu ebe uzø nàdigh.

25 Ha nàsoghari ìslì n'ochichiri nènwègh
ihè,
Q we me ka ha kpafue dika onye
ñubigaworo manya ókè.

13 1 Le, ihe a nile ka anyam huworo,
Ntim anuwo, ghøta kwa ya.

2 Dika òmuma-ihe-unu si di, otù a ka
m'maworo, òbunà mu onwem:
Mu onwem abugh onye dara ada kari
unu.

3 Ma mu onwem, Onye Nke puru imè
ihe nile ka m'gágwa okwu,
Q nàtòkwam utø isoro Chineke ruuka.

4 Ma otù ọ di, unu onwe-unu bu ndi
nètekpu madu okwu-ugha dika
ihe-ntekpu,
Ndi-dibia efu ka unu nile bu.

5 Q gádim nð nma ma asi na unu abasia
nkiti!
Q we ghørø unu amam-ihe.

6 Biko, nurunu iru-ukam,
Na-kwa-nu nti n'ikpe-ønu nile nke
ebubere-ønum.

7 Ò bu Chineke ka unu gèkwuru okwu
ajø cmume?
Ò bu Ya ka unu gèkwu-kwa-ra okwu
aghughø?

8 Ò bu Ya ka unu gāhu iru-øma?
Ò bu Chineke ka unu gáluru ògù?

9 Ò di nma ka Ò gwuputa ala unu?
Ma-øbu dika madu si akwa madu
emò, ọ bu otù a ka unu gákwa Ya
emò?

10 Ò ghagh ibara unu nba,
Ò buru na unu ahu madu iru-øma na
nzuzo.

11 Nbùli-elu-Ya adigh-eme ka unu tuø
egwu nke-uku?
Oké egwu-Ya adigh-adakwasi kwa
unu?

- 12 Okwu-ncheta nile unu bu ilu nke ntu,
Ihe-nbuchi urø ka ihe-nbuchi nile unu bu.
- 13 Banu nkiti, pua n'ebe m'nø, ka m'kwu kwa, mu onwem,
Gini gágabiga kwa n'arum?
- 14 N'ihi gini ka m'gëburu anu-arum n'ezém,
Tiye kwa ndum n'øbu-akam?
- 15 Le, O gëhum; m'gagh-echere:
Otù o di, uzom nile ka m'gáru uka n'iru Ya.
- 16 Ozø, Ya onwe-ya gáburum nzoputa;
N'ihi na onye emeruru emeru agagh-abia n'iru Ya.
- 17 Nurunu okwum nile nke-øma,
Ka nkwpuputam di kwa na nti-unu.
- 18 Biko, le, edowom ikpém n'usoro;
Ainawom na mu onwem bu onye ezi omume.
- 19 Ónye bu onyc ahu nke mu na ya gékpe ikpe?
N'ihi na ubu a ka m'gába nkiti, kubie ume.
- 20 Náni cmelam ihe abua,
Mbe ahu m'gagh-ezopu onwem n'iru Gi:
- 21 Me ka øbu-aka-Gi dipu n'arum n'ebe di anya;
Ka oké ujø-Gi ghara kwa irne ka m'tua egwu nke-uku.
- 22 Gi kpø kwa òkù, mu onwem gáza kwa;
Ma-øbu ka m'kwue, I we zam.
- 23 Ájo omume na nmehie m'nwere di ole?
Me ka m'mara njehiem na nmehiem.
- 24 N'ihi gini ka I nèzo iru-Gi,
Néché kwa na mu bu onye-iro n'ebe I nø?
- 25 I gême ka akwukwø osisi nke ifufe nèfepu ma jijji?
Ma-øbu I gáchu ahihia-øka kpøro apkø?
- 26 N'ihi na I nède ihe di ilu n'akwukwø megidem,
I némé kwa ka m'nweta ajo omume nile m'mere n'okorobiam:
- 27 I nètiye kwa ukwum abua n'øtøsi, nèlezi kwa okporo-uzom nile anya;
I nákpa Onwe-gi ókè buruburu øbu-ukwum:
- 28 Bú madu nke di ka ihe rere ure nke náka nká,
Dika uwe nke nla riworo.

- 14 1 Madu nke nwayi muru,
Uböchi-ndu-ya di nkpunkpu, afø ejuwo kwa ya n'ahuhu.
- 2 Dika okoko-osisi ka o putaworo, ewe nèbipu ya:
O we nábalaga dika onyinyo, o digh-egozo kwa.
- 3 O bu kwa n'aru onye a ka I inegheworo anya-Gi,
Me ka m'so Gi ba n'ikpé?
- 4 O gádim nò nma ma asi na ihe ñcha gáputa n'ihe ruru árú! o digh otù ihe ñcha gáputa na ya.
- 5 Ebe ihe akara àkà ka uböchi-ya nile bu, ñnu-ogugu nke ñnwa-ya nile di n'aka-Gi,
I mewo ókè-ya, o gagh-agabiga kwa ya;
- 6 Lepu ya anya, ka o we kwusi,
Rue mbe uböchi-ya gátø ya utø, dika onye egoro ølu.
- 7 N'ihi na olile-anyा diri osisi na o géputé ozø, ma ebutue ya,
Na ome-ya agagh-akwusi kwa.
- 8 O buru na nkporøgwu-ya eme ochie n'ala,
Ogwe-ya anwu kwa n'ájá;
- 9 Site n'ísi miri o gáma akwukwø,
Wa kwa alaka dika ihe akuru aku.
- 10 Ma onye di ike gánu, ike gágwu kwa ya:
Madu we kubie ume, òle ebe o no kwa?
- 11 Miri esiwo n'oké osimiri la,
Osimiri we tasia, takøø;
- 12 Otù a madu edinawo, o digh-ebili kwa:
Rue mbe elu-igwe nádigh, ha agagh-eteta,
Agagh-apkøte kwa ha n'ura-ha.
- 13 O gádim nò nma ma asi na I zobem n'ala-mø,
Ma asi na I debem na nzuzo, rue mbe iwe-Gi laghachiri,
Ma asi na I kparam ókè, we chetam!
- 14 O buru na madu anwua, o gadi ndu øzø?
Uböchi nile nke obubu-agham ka m'gëche,
Rue mbe nbanwem gábia.
- 15 I gákpo òkù, mu onwem gáza kwa Gi:
Agu ølu aka-Gi gágú Gi.
- 16 N'ihi na ubu a I nágu nzø-ukwum ñnu:

- 1 I digh-elezi nmehiem anya?
 17 Akachiwo njehiem akàrà n'akpa,
 I we tekpu ajo omumem ihe.
 18 Ma otù o di, ugwu nke nàda ada nàla
 n'iyì,
 Anàkwapu kwa okè nkume n'ònòdu
 ya.
 19 Miri nême ka nkume ta;
 Orùrù-ya nàñachapu ájà ala:
 Olile-anja madu ka I mewo-kwa-ra
 ka o la n'iyì.
 20 I nwere ike n'aru ya rue mbe ebigh-
 ebi, o we la;
 I nême ka iru-ya ńanwe, I we zilaga
 ya.
 21 Anàsòpuru umu-ya ndikom, ma o
 digh-ama ya;
 Ha nàghò kwa ndi ntà, ma o digh-
 amata ihe bayere ha.
 22 Nàni na o nèbu anu-aru-ya nke
 dikwasi ya nèbu,
 Nkpuru-obi-ya nke di nime aru-ya
 nèru kwa ñjù.

- 15**
- 1 Elifaz, bú onye Timan, we za,
 si,
 2 Onye mara ihe, o gèwere ọmuma-ihe
 nke bu nàni ifufe za?
 O gèmeju kwa afò-ya n'ifufe Iru-
 anyanwu?
 3 O gèwere okwu nàbagh n'ihe ru uka,
 Ma-òbu okwu nke o nèjigh ha bara
 madu urù?
 4 E, gi onwe-gi nêmebi egwu,
 Nébilata kwa ntughari-uche n'iru
 Chineke.
 5 N'hi na ajo omume-gi nèzi ọnu-gi
 ihe,
 I nàròputa kwa ire ndi-aghughò.
 6 Ọnu-gi nàma gi ikpe, o bugh mu
 onwem;
 Ebübere-ọnu-gi nàza kwa imegide gi.
 7 I bu madu mbu amuru?
 Ma-òbu àmuputara gi tutu ugwu
 adi?
 8 O bu izù nzozo Chineke ka i nège
 nti?
 I nèbilata-kwa-ra onwe-gi amam-
 ihe?
 9 Gini ka i mara nke ayi nàmagh?
 I nàghòta ihe nke nàdigh nime ayi?
 10 Ma onye-isi-awo ma onye kara nkà
 nø n'etiti ayi,
 Ndi ubòchi ndu-ha ka nke nna-gi
 nke-uku.

- 11 Nkasi-obi Chineke adikara gi ntà,
 Ha na okwu nke nèmeso gi nwayo?
 12 Gini mere obi-gi ji ebupu gi?
 Gini me-kwa-ra anya-gi abua ji
 atabi?
 13 Na i nèchighari mo-gi imegide
 Chineke,
 We me ka okwu nile di otù a si n'ònù-
 gi puta.
 14 Gini ka madu bu, na o gàdi ọcha
 n'obi,
 Na o gàbu kwa onye ezi omume, bú
 onye nwayi muru?
 15 Le, ọbunà ndi nsø Ya ka O nàdigh-
 atukwasi obi;
 Ozø, elu-igwe adigh ọcha n'anya-
 Ya.
 16 Onye-árù nke ńaruru ábaru dika
 miri gési kwa aña di ọcha n'anya-
 Ya,
 Bù madu nke nànu ajo omume dika
 miri?
 17 M'gèkwuputara gi, gem ntì;
 Ma nka ka m'huworo, m'gákò kwa
 ya:
 18 (Nke ndi mara ihe nègesi
 Site na ndi bu nna-ha, ha ezogh kwa
 ya;
 19 Ndi ahu, nàni ha, ka enyere ala,
 O digh kwa ọbia gabigara n'etiti ha:)
 20 Ubòchi nile nke onye nêmebi iwu ka
 onye ahu nàbali,
 Bù ọnu-ogugu arø nke ezobeworo
 nye onye nême ka madu ma jijiji.
 21 Olu okè egwu di na nti-ya abua;
 Mbe o nø n'udo ka onye nàpunara
 madu ihe gàbiakute ya:
 22 O digh-ekwe na o gési n'ochichiri
 lata,
 Onye anéche nche inye mma-agha ka
 o bu:
 23 Onye nàwaghari ichø nri ka o bu,
 o nàsi, Ole ebe o di?
 O mawo na edoziwo ubòchi ochichiri
 n'aka-ya:
 24 Ahuhu na nkà nême ka o tua egwu
 nke-uku;
 Ha nwere ike n'aru ya, dika eze nke
 nø na nànikere ibu agha:
 25 N'hi na o setipuwo aka-ya imegide
 Chineke,
 O bu kwa imegide Onye Nke puru
 ime ihe nile ka o nême onwe-ya
 onye di ike;

- 26 O nēwere olu kwesiri ike bakwasi Ya,
Were kwa ihe-nbuchi di ibidi nke ota-ya:
27 N'ihi na o werewo abuba-ya kpuchie
iru-ya,
Me ka abuba nke di arō di n'ukwū-ya;
28 O we biri n'obodo ezopuru n'uwa,
Nime ulo nke madu nādigh-ebi nime ha,
Nke ejikereworo igho obo-ihe.
29 O gāgh-abu ṽgaranya, akú-ya adigh-eguzosi kwa ike,
O digh-eseti kwa ihe ha nwere n'uwa.
30 O gagh-esi n'ochichiri wezuga onwe-ya;
Ire-óku gēme ka ome-ya kpø nku,
O gēwezuga kwa onwe-ya site n'iku-ume nke qnū-Ya.
31 Ka o ghara ikwere n'ihe-efu,
eduhiewo ya:
N'ihi na ihe-efu gābu ihe-nbanwe-ya.
32 Tutu ubuchi-ya erue ka agēmezü ya,
Alaka-ya agagh-adi kwa ka ahiahia ndu.
33 O gēnwosisi nkpuru-vine-ya nke
nāchagh acha, dika osisi vine,
O gātuda kwa okoko-osisi-ya, dika osisi olive.
34 N'ihi na nzukø nke onye emeruru
emeru gābu ndi nāpugh imu nwa,
Oku gēripia ulo-ikwū nile nke ndingo.
35 Ha nāturu ime qnōdu qjø, mua ajø
ihe,
Afø-ha nēdozi kwa aghughø.

16 1 Job we za, si,
2 Anuwom ṽtutu ihe dika ihe
ndia:
Ndi-nkasi-obi nēweta qnōdu qjø ka
unu nile bu.
3 Okwu nke bu nání ifufe gēnwé
qgwugwu?
Ma-øbu gini nēme gi ka i di iré, na i
nāza okwu?
4 Ka mu onwem kwu kwa okwu dika
unu;
O buru na nkpuru-obi-unu adi
n'qnōdu nkpuru-obim,
M'gēnwé ike ijikota okwu imegide
unu,
Na ifufe isim imegide unu.

- 5 M'gēwére ṽnum ba unu umé,
Nmeghari ebuñbere-ṽnum gēbochi
kwa ihe-nbū-unu.
6 O buru na ekwuem, adigh-ebochi
ihe-nbūm:
Ma o buru na arapum, gini gēsi
n'arum la?
7 Otú o di, ubu a O mewo ka ike
gwum:
I mewo ka nzukø nile ghø ebe
tøbørø n'efu.
8 I we jisiem ike, o ghøwo ihe-ámà
megidem:
Otita-arum we nēbili imegidem, O
názam n'iru.
9 Iwe-ya adøkawom, O we kpøm asì;
O takwasiwom ikekere ezé-Ya:
Onye-nkpabum nāchichapu anya-Ya
n'arum.
10 Ha asaghepuwo qnū-ha n'arum,
Were ita-uta tiem aka na ntí:
Ha nāchikøzu onwe-ha n'otú
imegidem.
11 Chineke nēmechibidom uzø nye ndi
ajø omume,
N'aka ndi nēmebi iwu ka O
nātubåkwam.
12 Anøm n'udo, O we mebiem;
Ozø, O jidewo olum, piajisiäm,
Me ka m'biliere Onwe-ya ibu ihe O
dotara iba akú.
13 Akú-Ya nile ñim buruburu,
O nābawa akurum, O digh-enwe kwa
qmiko n'arum;
O nāwusi òlùlùm n'ala.
14 O nētipùm ntipù n'elu ntipù-ibe-ya;
O nābawasim dika dike.
15 Akwá-nkpe ka m'dukötaworo n'elu
akpukpø-arum,
Turughari mpim n'ájá.
16 Irum nācha ṽbara-qbbara site n'ikwa-
ákwa,
Na mbubere-anyam ka onyinyo
qnwu di kwa;
17 O bugh n'ihi na ihe-ike di n'qbu-
akam,
Ekperem di kwa ocha.
18 Ala, ekpuchila qbaram,
Ka qnōdu ghara idiri iti-nkpum.
19 Qbuná ubu a, le, n'elu-igwe ka
Onye-ámàm nq,
Onye nēkwurum nq kwa n'ebe di elu.
20 Ndi-eyim bu ndi nākwam emò:
Ma o bu n'ebe Chineke nq ka anyam
nātusisi anya-miri;

- 21 Ka otù onye we so Chineke ruara madu uka,
Dika nwa nke madu si aruara madu-ibe-ya uka.
- 22 N'ihì na arø ole-na-cle gābia,
M'we je n'uzø m'gagh-alaghachi.
- 17** 1 Emebiwo mom, emewo ka ubochim gwusia,
Íli dirim.
- 2 N'ezie ikwa-emò diyerem,
Anyam nānø kwa ɔnødu-abali n'ikpasu-obi-ilu nile ha.
- 3 Biko, do ihe-ibe, burum onye-mbe n'ebè Gi onwe-gi nø;
Onye ka ɔ bu, bú onye gānaram n'aka?
- 4 N'ihì na I zopuwo obi-ha n'inwe ezi uche:
N'ihì ya I gagh-ebuli ha elu.
- 5 Onye nēgosi ndi-eyi-ya inara ökè,
Obuná anya umu-ya gādala n'isi.
- 6 Ozø, O guzowom dika ilu nke ndi nile di iche iche;
Onye ha nābusa ɔnu-miri n'iru-ya ka m'ghøwo-kwa-ra.
- 7 Anyam we nāhu inyogh-inyogh site na nkpasu-iwe,
Ihe dim n'aru di ka onyinyo, ha nile.
- 8 Ibobo bayere nka gānwu ndi ziri ezi n'aru,
Onye nēmegh ihe ɔjø gākpote kwa onwe-ya imegide onye emeruru emeru.
- 9 Ma onye ezi omume gējisi ike n'iso uzø-ya,
Onye nke aka-ya abua di ɔcha ganāga n'iru n'iru n'inwe ume.
- 10 Ma otú ɔ di, biko, unu nile chigharia, bia:
Ma m'gagh-achøta onye mara ihe n'etiti unu.
- 11 Ubøchim nile agabigawo, emebiwo nzubem nile,
Bú ihe-nnweta nke obim.
- 12 Ha nēdo abali n'ønødu ehihie:
Ha nāsi, Íhè di nso iru ɔchichiri.
- 13 ɔ buru na elem anya ala-mø na ɔ gābu ulom;
ɔ buru na aþasawom utem n'ochichiri;
- 14 ɔ buru na akpowom olülü ökü, si,
Nnam ka i bu;
- Kpø kwa ikpuru ökü, si, Nnem na nwa-nnem nwayı ka i bu;

- 15 Ole ebe kwa ka olile-anyam di ubu a?
Olile-anyam kwa, onye gēkiri ya?
- 16 Rue ihe di n'ala-mø ka ha gārida,
ɔ buru na izu-ike adirim otù mbe ahu n'ája.
- 18** 1 Bildad, bú onye Shua, we za, si,
2 Rue ole mbe unu ganésiri okwu ɔnyà?
Għotanu, ma emesia ayi gēkwu.
- 3 Gini mere aguworo ayi ka anumanu?
Ayi aghøwo ndi ruru árú n'anya-unu.
- 4 ɔ nādøka onwe-ya n'iwe-ya.
Agārapu uwa n'ihì gi?
Ma-ɔbu àgākwapu oké nkume n'ønødu-ya?
- 5 Ozø, agēmenyu ihè nke ndi nēmebi iwu,
O digh kwa ire-ɔku nke ɔku-ya gēnwu.
- 6 Íhè aghøwo ɔchichiri n'ulo-ikwū-ya,
Agēmenyu kwa oriøna-ya n'elu ya.
- 7 Agākpagide nzø-ukwu nile nke ume-ya,
Ndum-ɔdu-ya gātuda kwa ya.
- 8 N'ihì na eji ukwu-ya abua ziga ya n'ubu eji ɔbu anu,
Q nējegħari kwa n'elu ihe-ntuhi.
- 9 Ibudu gādakwası ya n'ikiri-ukwu,
Onyà gāma ya.
- 10 Ezobeworo ya udø n'ala,
Na ihe iji nwude ya n'elu uzø.
- 11 Ihe-egwu emewo ka ɔ tua egwu nke-uku buruburu,
Ha we chugharia ya n'ukwu-ya.
- 12 Agu ganāgu ume-ya,
Edoziwo kwa nthu-anya n'akuku-ya.
- 13 O gēripia ihe di n'akpu kpø-aru-ya,
Okpara ɔnzu gēripia ihe nile di ya n'aru.
- 14 Agādøpusi ya ike n'ulo-ikwū-ya, bú ihe-ntukwası-obi-ya;
Agēme ka ɔ zorø ukwu gakuru eze nke ihe-egwu nile.
- 15 Ihe nābugħ nke ya gēbi n'ulo-ikwū-ya:
Agēfesa brimstone n'elu ebe-obibi-ya.
- 16 Nkpørogwu-ya gākpø nku n'okpuru,
Agēbipu kwa alaka-ya n'elu.
- 17 Ncheta-ya alawo n'iyi pua n'uwa,
O digh kwa aha ɔ gēnwe n'èzi.

- 18 Agākwapu ya n'ihe ba n'ochichiri,
Agēme kwa ka o si n'elu-uwa dum
madu bi waghari.
- 19 Q digh umu, q digh kwa umu umu,
q gēnwe n'etiti ndi-ya,
Q digh kwa onye foduru n'önodu-
obia-ya nile.
- 20 Ibobo bayere ubochi-ya anwuwo ndi
bi n'akuku Qdida-anyanwu n'aru,
Ndi bi n'akuku Iru-anyanwu atuwo
kwa oké ijo.
- 21 Otù q di, ndia bu ebe-obibi nke ajø
omume,
Nka bu kwa ebe onye nāmagh
Chineke.
- 19**
- 1 Job we za, si,
- 2 Rue ole mbe unu gēme ka
nkpuru-obim rue újú?
Rue ole mbe unu gēwere okwu
zopiam?
- 3 Ubò iri ndia ka unu nēme ka
ihere mem:
Ihere adigh-eme unu na unu
nēmejom.
- 4 Ozø kwa, q bu ezie na emchiewom
n'amagh-ama,
Ma n'ebe m'nø ka nmehiem
m'mehiere n'amagh-ama di.
- 5 Q buru na q bu ezie na q bu
imegidem ka unu nēme onwe-unu
uku,
Q buru kwa na unu ewere ita-
utam səm ru uka:
- 6 Maranu ubu a na Chineke merem ka
m'bagø abagø,
Na O siwo-kwa-ram qnyà-Ya
buruburu.
- 7 Le, anameti nkpu, si, Ihe-ike! ma
adigh-azam:
Anametiku Chineke, ma ikpè
adigh.
- 8 Q bachiwo okporo-uzoim, m'gagh-
agabiga kwa,
N'uzom nile ka O nēdokwasi kwa
ochichiri.
- 9 O yipuwo nsopurum n'arum dika
uwe,
We wezuga okpu-eze n'isim.
- 10 Q nākwatum buruburu, m'we la:
Q we ropu olile-anyam dika osisi.
- 11 Q me ka iwe-Ya di øku imegidem,
Q guaran Onwe-ya dika ndi
nēmegide Ya.

- 12 Usu-Ya nile ndi nāpunara madu ihe
nābiakøta, tulie uzø-ha imegidem,
Ma kwa ulo-ikwū-ha buruburu ulo-
ikwūm.
- 13 Q mewo ka umu-nnem nōpurum
n'ebe di anya,
Ndi maworom we ghø nāni ndi ala
ozø n'ebe m'nø.
- 14 Ndi-abata-obim akwusiwo,
Ndi m'mara echezowokwam.
- 15 Ndi nø n'ulom dika obia na ndi-
orum nwayi nāgum n'onye ala
ozø:
Onye anāmatagh ka m'ghoworo
n'anya-ha.
- 16 Akpōwom orùm òkù, ma q digh-
azam,
Anameji qnum riø ya aririø-amara.
- 17 Iku-umem aghøwo iku-ume onye
nābugh di-ya n'ebe nwunyem nø,
Ariøwokwam umu afø nnem aririø-
amara.
- 18 Obunà umu nāñu ara ajuwom;
Q buru na ebiliem, ha we
nēkwugidem.
- 19 Ndi-izùm nile nākpøm ihe-áru:
Ndi ahu m'huru n'anya echighariwo
imegidem.
- 20 Okpukpum nārapara n'akpukpø-
arum na n'anu-arum,
M'we were akpukpø ezém wepuga
onwem.
- 21 Merenum amara, merenum amara,
unu onwe-unu, bù ndi-eyim;
N'ihi na aka Chineke emetuwo
n'aru.
- 22 N'ihi gini ka unu nāchum dika
Chineke?
N'ihi gini ka anu-arum adigh-eju
unu afø?
- 23 Q gādim nø nma ma asi na ede
okwum nile n'akwukwø ubu a!
Q gādim nø nma ma asi na akà ha
n'akwukwø!
- 24 Ma asi na ejì pen igwè na òpù
Ka ha n'oké nkume rue mbe ebigh-
ebi!
- 25 Ma mu onwem amawo na Onye-
nþaputam di ndu,
Na O gēbili kwa øtø n'elu ájá n'ikpe-
azu:
- 26 Mbe emebisi-kwa-ra akpukpø-arum
nka,
Q bu na m'gësi n'anu-arum hu
Chineke:

27 Onye mu onwem gāhuru onwem,
Anyam abua gāhu kwa Ya, O bugh
kwa onye ala ozo.
Akurum abua agwusiwo n'imem.
28 O buru na unu asi, Ayi gēsi aña chu
ya?
Ma achotawo nkporogwu okwu
nimem;
29 Tuanu ujø n'iru mma-agha:
N'ihi na ọnuma nēweta ahuhu-ajø-
omume nile nke mma-egha,
Ka unu we mara na ikpè di.

20 1 Zofa, bù onye Neama, we za,
si,
2 N'ihi nka ka èchichèm nāzagħachim,
Qbunà n'ihi ime-ngwam nke di
nimem.
3 Anuwom ọdido-aka-na-nti nke
nētiyem n'qonodu-ihere,
Mo nke nghotam nāzakwam.
4 I mawo nka site na mbe ochie,
Site na mbe edoro madu n'elu uwa,
5 Na iti-nkpu-qnù nke ndi nēmebi iwu
di nkpunkpu,
Na qnù nke onye emeruru emeru
nādi kwa rue mbe ntabi-anyा?
6 O buru na nbuli-ya arigorue elu-
igwe,
Isi-ya ewe metu igwe-oji;
7 Dika n̄si-ya ka o gāla n'iyi rue mbe
ebign-cbi:
Ndi huworo ya gāsi, Ole ebe o no?
8 Dika nrø ka o gēfelaga, agagh-achota
kwa ya:
Agēme kwa ka o fepu dika qhù abali.
9 Anya ahuwo ya, ma o gagh-ahu kwa
ya ozo;
Qnodu-ya agagh-ekiri kwa ya ozo.
10 Umu-ya gāchø iru-qma ndi-obeye,
Aka-ya abua gēnyegħachi kwa àkù-
ya.
11 Okpukpu-ya nile juputara n'ume
okorobia-ya,
Ma o gēso ya dina n'elu ájá.
12 O buru na ihe ojø atø utø n'qonu-ya,
O buru na o zobe ya n'okpuru ire-ya;
13 O buru na o nwe ọmiko n'aru ya, we
ghara irapu ya,
Kama o nēbochi ya n'okpo-qnú-ya;
14 Nri-ya nke di na ngiri-afø-ya
aþanwewo,
O bu òlùlù aju-ala n'ime-ya.
15 O lodawo àkù, we Ọputa ya:
Chineke gēsi n'afø-ya napuya àkù ahu.

16 Nsi aju-ala ka o gāmiri:
Ire agwø gēbu ya.
17 O gagh-ele miri-iyi anya,
Bù osimiri miri-iyi nke manu-añu na
miri-ara-ehi raru araru.
18 O nēnyegħachi ihe o dōburu onwe-
ya n'olu inwe, o gagh-elcda ya;
Dika àkù nke ihe-nħanwe-ya si di, o
gagh-añuri ọnu otù a.
19 N'ihi na o zopiawo ndi-obeye, rapu
kwa ha;
O napuwo ulo n'ike, o gagh-ewu kwa
ya.
20 N'ihi na o digh-ama uđo n'afø-ya,
Ya mere o gagh-eji ihe-ya anāchösi
ike wepuga onwe-ya.
21 O digh ihc fċoduru nke o nērigin;
N'ihi ya ɔdi-nma-ya agagh-adi ike.
22 N'ojujunke ozüzù-ya nkpà nākpà ya:
Aka onye o bula nke nq n'qonodu ojø
gābiakwasi ya.
23 Ka o rue, n'iriju afø-ya,
Na Chineke gēzitere ya idì-óku nke
iwe-Ya,
Na O gēme kwa ka o zokwasi ya dika
miri-ozuzo nime nri-ya.
24 O gēsi n'ihe-ekike-agha igwè ħalaga,
Uta ɔla gābapue ya.
25 O dōputawo ya, o we si n'aru-ya
puta:
Onu-qnú-ya nke nēbupu àmūmà
nēsi kwa n'òlùlù-ya puta;
Oké ujø nile di n'aru ya.
26 Ochichiri nile ka ezobeworo ibu ihe-
ya atukobara atukoba:
Oku nke anāfunwugh afunwu gēripia
ya;
O gērechapu ihe fċoduru n'ulo-ikwū-
ya.
27 Elu-igwe gēkpugħe ajo omume-ya,
Ala nēbili kwa imegide ya.
28 Agēme ka ihe-omume nke ulo-ya je
biri n'ala ozo,
Àkù-ya bu ihe anāwusi awusi
n'ubochi iwe-Ya.
29 Nka bu òkè madu nke nēmebi iwu
site n'aka Chineke,
Na ihe-nketa-ya nke Chineke siri ya
keta.

21 1 Job we za, si,
2 Nurunu okwum nke-qma;
Ka nka buru kwa nkasi-obi-unu.
3 Nagidenum, mu onwem gēkwu kwa
okwu;

- Ma m̄be m'kwusiri okwu, i gāchi
ochi.
- 4 Mu onwem, o bu madu ka
m'nātāmuru ntamu?
- Ma o buru na o di otú a, gini mere
m̄om nējigh arapu ibu ihe nādigh-
ewe iwe ọsosq?
- 5 Chenum iru, ka ibobo nwu kwa unu
n'aru,
Tukwasi-kwa-nu aka n'qnu.
- 6 O buru kwa na echetam, anamama
jijiji,
Ima-jijiji ejidewo kwa anu-arum.
- 7 Gini mere ndi nēmebi iwu nādi ndu,
Ghø okenye, nābu kwa ndi di ike bu
dinkpà?
- 8 Emewo ka nkpuru-ha so ha guzosie
ike n'iru ha,
Emewo kwa ka umu nke putara
n'aru-ha guzosie ike n'anya-ha.
- 9 Ulo-ha di n'udo pua n'oké egwu,
Nkpa-n'aka Chineke adigh kwa n'aru
ha.
- 10 Oke-ehi-ya nābà nne-ehi, o digh-
abahie;
Nne-ehi-ya nāmu nwa, o digh-ekwo
ime.
- 11 Ha nēzipu umu-ha nānū ara dika
igwè ewu na aturu,
Umu-ha nēte kwa egwú.
- 12 Ha nēwelí olu-ha n'egwú-otiti na
ubø-akwara,
Nāñuri kwa qñu n'olu ọjá.
- 13 Ha nāla ubøchi nile ha n'iyi n'qdi-
nma,
Ma n'otù ntabi-anyha nārida n'ala-
mø.
- 14 Ha we si Chineke, Si n'ebe ayi nø
wezuga Onwe-gi;
N'ihi na qmuma uzø-Gi nile atøgh
ayi utø.
- 15 Gini bu Onye Nke puru ime ihe
nile, nke ayi gābu orù-Ya?
Gini ka o gābara ayi, ma ayi riø Ya
aririo?
- 16 Le, o bugh n'aka-ha ka ọdi-nma-ha
di:
Nāum-qdu nke ndi nēmebi iwu di
anya n'ebe m'nø.
- 17 Úbø ole ka anēmenyu oriøna ndi
nēmebi iwu?
Úbø ole ka nhuju-anyha
nābiakwasi ha?
Úbø ole ka Chineke nēkesa ihe-nbø
n'iwe-Ya?
- 18 Úbø ole ka ha di ka ahihia-ọka n'iru
ifufe,
Na dika ibøbo-ọka nke oké ifufe
nēzupu dika onye-ori?
- 19 Unu nāsi, Chineke nēzobere umu-
ya ajø ihe-ya.
Ka Q kwughachi onye ahu n'onwe-
ya, ka o we mara ya.
- 20 Ka anya-ya abua hu nbibi-ya,
Ya ñua ufødu nime qñuma nke Onye
Nke puru ime ihe nile.
- 21 N'ihi na ihe ulo-ya gësi aña tø ya utø
m̄be o nwusiri,
M̄be ekepusiri qñu-ögugu qñwa-ya
nile n'etiti?
- 22 O di onye gëzí Chineke qmuma-ihe?
Ebe Ya onwe-ya nēkpe ndi di elu
ikpe.
- 23 Otù onye nānwu n'ume-ya zuru okè,
M̄be o nāñozu jù na n'udo:
- 24 Ihe-ya nile juputara na miri-ara-ehi,
Umi ọkpukpu-ya nile edewo kwa
miri.
- 25 Onye ọzø nānwu n'ilu nkpuru-obi,
O digh kwa m̄be o riri ezi ihe.
- 26 Ha abua n'otù, n'elu ájá ka ha
nēdinakø,
Ikpuru nēkpuchi kwa ha.
- 27 Le, amawom èchichè-unu,
Na nzube nile unu ji megidem ihe-
ike.
- 28 N'ihi na unu nāsi, Òle ebe ulo onye-
isi di?
Òle ebe ulo-ikwū nke ebe-obibi ndi
nēmebi iwu di kwa?
- 29 Unu ajugh ndi nāgabiga n'uzø?
Unu amagh kwa ihe-iriba-ama-ha?
- 30 Na o bu rue ubøchi nhuju-anyha ka
anēøchi onye ọjø?
Na o bu rue ubøchi qñuma ka
anēdupu ha?
- 31 Onye gëgesi uzø-ya n'iru ya?
Ihe ahu kwa nke o mere, onye
gākwughachi ya?
- 32 Ma agēburu onye ahu rue ili,
O gëche kwa nche n'elu obo-ya.
- 33 Okpurukpu-aja nke ndagwurugwu
gåtø ya utø,
Madu nile gādørø onwe-ha iso ya
n'azu,
Dika ndi anāpugh igu qñu buru ya
uzø.
- 34 Unu si kwa aña kasiem obi n'efu,
Ebe nání nmekpu fôduru nime
nzaghachi nile unu?

- 22** 1 Elifaz, bú onye Timan, we za, si,
 2 Ô bu Chineke ka madu nābara n'ihe? É-é, kama onye nwere uche nābara onwe-ya n'ihe.
 3 Ô nātø Onye puru ime ihe nile utø na i bu onye ezi omume? Ma-øbu ò bu urù n'ebe Q nq na i nême ka uzø-gi nile zue okè?
 4 Ô bu egwu-gi kpatara O ji bara gi nba, We so gi ba n'ikpé?
 5 Ihe ojø gi abagh uba? Q digh kwa nsotu diri ajo omume-gi.
 6 N'ihi na i narawo nwa-nne-gi ihe-ibe n'efu, Uwe nile nke ndi þa otø ka i nēyipu kwa.
 7 I digh-eme ka onye nāda mba nua miri, I nēþochi' kwa nri n'ebe onye-agu nq.
 8 Ma nwoke nke ogwe-aka-ya di ike, q bu ya nwe uwa; Onye anāhu iru-øma nēbi kwa nime ya.
 9 I zipuwo ndinyom di-ha nwuru n'aka efu, Anānyaji kwa ogwe-aka nke umu-nþei.
 10 N'ihi ya ibudu di gi buruburu, Oké egwu mberede nāma kwa gi jijiji,
 11 Ma-øbu òchichiri, nke i nādigh-ahuanya, Na njubiga miri nēkpuchi gi.
 12 Chineke anogh n'ebe di elu nke elu-igwe? Le kwa idi-elu kpakpando, na ha di elu!
 13 I we si, Gini ka Chineke mara? Ô gësi n'azu oké òchichiri kpe ikpe?
 14 Igwe-oji þara òchichiri nāburu Ya ebe-nzuzo, Q digh-ahu kwa uzø; Q bu kwa buruburu elu-igwe ka Q nējeghari.
 15 I gëdebe uzø ochie, Nke ndikom nême ajo ihe zo kwasiworo ukwu?
 16 Bú ndi apunara, ma mbe-ha akérugh, Ndi awusiri ntø-ala-ha dika osimiri:
 17 Ndi nāsi Chineke, Si n'ebe ayi nq wezuga Onwe-gi: Ozø, Gini ka Onye puru ime ihe nile gémere ha?
- 18** 1 Ma Ya onwe-ya mejuru ulo nile ha n'ezi ihe: Ma ndum-ødu ndi nêmebi iwu di anya n'ebe m'nq.
 19 Ndi ezi omume nāhu ya, we ñuria; Onye nêmegh ihe ojø nāchi kwa ha ñochi:
 20 Si, N'ezie ezopuwo ha n'uwa, bú ndi nēbili imegide ayi, Qku eripiawo kwa ihe-ha foduru.
 21 Biko, mara Ya nke-øma, we nq n'udo: Nime ihe ndia ka òdi-nma gâbiakute gi.
 22 Biko, nara iwu n'ønu-Ya, Do kwa okwu-Ya nile n'obi-gi.
 23 Q buru na i laghachikute Onye puru ime ihe nile, agêwuli gi elu dika ulo; I gême ka ajo omume di anya n'ebe ulo-ikwû-gi nile di.
 24 Tøþø kwa ákù-gi n'elu ájá, Na òla-edo Ofia n'etiti nkume miriyi;
 25 Onye puru ime ihe nile gâbu kwa ákù-gi, Òla-òcha di oké ñonu-ahia ka Q gâbu-kwa-ra gi.
 26 N'ihi na mbe ahu ihe nke Onye puru ime ihe nile gâto gi utø, I gëwelite-kwa-ra Chineke iru-gi.
 27 I gâriø Ya arirø, Q gânu kwa gi; I gâkwughachi kwa nkwa-gi nile.
 28 I gëkwubi kwa okwu, ewe me ka o guzosiere gi ike; Ihé gâinukwasi kwa uzø-gi nile.
 29 Mbe ha gême ka i di ala, i gâsi, Nweli-elu di; Onye anya-ya ruru ala ka Q gâzoputa kwa.
 30 Q gême ka onye nâbugh onye nêmegh ihe ojø wepuga onwe-ya: E, o werewo idi-òcha nke òbu-aka-gi abua wepuga onwe-ya.
- 23** 1 Job we za, si,
 2 Òbuná ta nnupu-isi ka ntamum bu: Akam di aró n'ihi ize-umem.
 3 Q gâdim nq nma ma asi na amaram ebe m'gâchøta Ya! Ma asi na agamabiaru ñonodu-Ya guzesiri ike!
 4 Ka m'do ikpém n'usoro n'iru Ya, Meju kwa ñonum n'iru-uka.

- 5 Kam'mara okwunile Q gāzaghachim,
Ka m'ghota kwa ihe Q gāsim.
- 6 Q bu n'uba nke ike-Ya ka O
gēkpesom ikpe?
É-é; kama Ya onwe-ya gēchem iru.
- 7 N'ebe ahu ka onye ziri ezi nēso Ya ru
uka;
Ewe me ka m'bapu n'aka Onye-
ikpem rue m'bē ebigh-ebi.
- 8 Le, m'ga n'iru, ma Q nōgh ya;
M'ga kwa n'azu, ma adiglim-ahuta
Ya:
- 9 M'ga n'aka-ekpe, m'bē Q nālu olu,
ma adighm-ahu Ya anya:
O nēkpuchi Onwe-ya n'aka-nri,
m'we ghara ihu Ya.
- 10 N'ihi na Q mawo uzō m'nāga;
M'bē Q nwaputasirim, dika ọla-edo
ka m'gāputa.
- 11 Nzō-ukwu-Ya ka ukwum nējisi ike
iso;
Uzō-Ya ka m'debeworo, adighm-
ewezuga kwa onwem.
- 12 Adighm-apu kwa n'ihe enyere n'iwu
nke ebubere-ọnu-Ya;
Atukobawom okwu nile nke ọnu-Ya
kari ókém.
- 13 Ma Ya onwe-ya nō n'otū échichè,
onye kwa gēchighari Ya?
Nkpuru-obi-Ya achosiwo kwa ike, Q
we me ya.
- 14 N'ihi na Q nēmezu ihe bu ókém:
Maqtutu ihe dika ihendia din'aka-Ya.
- 15 N'ihi ya ka m'nāma jijiji n'iru Ya;
Anamaghota, m'nātu kwa oké egwu
Ya.
- 16 N'ihi na Chineke emewo ka obim lō
miri,
Onye puru ime ihe nile emewo kwa
ka m'ma jijiji:
- 17 N'ihi na ekpochapughm n'iru
ochichiri,
O kpuchigh kwa oké ochichiri
n'irum.
- 24** 1 Gini mere Onye puru ime ihe
nile nējigh tukoba m'bē?
Gini mere ndi mara Ya nējigh hu
ubochi-Ya nile?
- 2 Ufodu nēwezuga ókē-ala;
Ha anapuwo kwa igwè aturu n'ike,
we nāzù ha.
- 3 Ha nākpupu inyinya-ibu nke umu-
nbei,
Ha nānarara kwa ehi nke nwayi di-ya
nwuru n'ihe-ibe.

- 4 Ha nēsi n'uzō wczuga ndi-obeye:
Ndi ewedara n'ala nke uwā
ezobekowó onwe-ha n'otū.
- 5 Le, dika inyinya-ibu-ohia n'ozara
Ka ha nāpu ije ọlu-ha, nāchosi nri-
otita-hia ike;
Ala ihe nādigh nēmere ha nri umu-ha
gēri.
- 6 N'ohia ka ha nile n'otū nēwe
nri-ha agwara agwa dika ihe-ubi;
Ha nātutukō kwa nkpuru-vine
foduru n'ubi-vine onye nēmebi
iwu.
- 7 Ha nānō ọnodu-abali ọra ọtō
nēnwégh uwe,
Q digh kwa ihe-nbokwasi ha nwere
n'oyi.
- 8 Oké miri-ozuzo nke ugwu nēde ha,
Ma ebe ha nēnwégh ebe-nbabá, ha
we ọhakua oké nkume.
- 9 Ufodu nānapu nwa-nbei n'ara n'ike,
Nara kwa onye ewedara n'ala ihe-
ibe:
- 10 Ha we nējeghari ọra ọtō nēnwégh
uwe,
N'agu-ha ka ha nēbu kwa úkwù-oka;
- 11 N'etiti mbidi-ha ka ha nāpi manu;
Ebe-nzocha-nkpuru-vine nile ha ka
ha nāzō ukwu, ma akpiri nākpō
ha nku.
- 12 Ha nēsi n'obodo ndikom sua udē,
Nkpuru-obi ndi emeruworo aru
nētiku Chineke:
Ma Chineke adigh-agu ya n'ihe-
nzuzu.
- 13 Ndi ahu nō n'etiti ndi nānupu isi
n'okpuru ihē;
Ha amatagh uzō-ya nile,
Ha ebigh kwa n'okporo-uzō-ya nile.
- 14 Ihē ututu ka obu-madu ji bilie, o
nēbu onye ewedara n'ala na
obeye;
N'abali kwa ọ di ka onye-ori.
- 15 Ozō, anya onye nākwa iko nāribा chī-
ojiji ama,
Si, Q digh anya ọ bula gēkirim:
O nēzobe iru-ya.
- 16 O gwupúwo ulo n'ochichiri:
N'ehihie ha nēmechibido onwe-ha
uzō;
Ha amagh ihē.
- 17 N'ihi na ututu buru usu ha nile
onyinyo ọnwu;
N'ihi na ọ nāmata ihe-egwu nile nke
onyinyo ọnwu.

18 Onye di nfe n'elu miri ka ọ bu;
Anákocha òkè-ha n'uwa:
Ọ digh-eche uzọ ubi-vine iru.

19 Ikpo-nku na okpom-óku nānapu
miri snow n'ike:
Otù a ka ala-mọ némé ndi mehieworo.

20 Àkpà-nwa gēchezo ya; aru-ya gātọ
ikpuru utọ n'oriri;
Agagh-echeta kwa ya ọzọ:
Agānyaji kwa ajọ omume dika osisi.

21 Ọ némébu nwayi-ágà nke nādigh-
amu nwa;
Ọ digh-eme kwa nwayi di-ya nwuru
nma.

22 Ma Ọ mewo ka ndi di ike nke-uku
nādigide ndu site n'ike-Ya:
O nēbili, ma ọ digh onye kwere na ọ
gādi ndu.

23 Chineke némé ka ọ nọ na ntukwasi-
obi, ọ nādabere kwa na ya;
Ma anya-Ya dikwasi n'użọ nile ha.

24 Ha di elu; na nwa mbe ha anogh;
Akwadawo kwa ha, chikọba ha dika
madu nile,
Ewe bipu ha dika ọnlu-ọnlu oko ọka.

25 Ma ọ buru na ọ digh otù a ubu a,
onye gēme ka amara na abum
onye-ugha,
Me okwum ka ọ buru ihe-efu?

25 1 Bildad, bù onye Shua, we za, si,
2 Ochichi na oké egwu di n'aka-
Ya;
Ọ némé udo n'ebe-Ya nile di elu.

3 Usu-Ya, hà nwere ọnlu-ogugu?
Onye kwa ka ihé-Ya nādigh-
awakwasí?

4 Mādu gési kwa aña buru onye ezi
omume n'iru Chineke?
Ma-Ọbu, ò gési aña di ọcha n'obi, bù
onye nwayi muru?

5 Le, Ọbuná ọnwa adigh-eti,
Ọzọ, kpakpando adigh ọcha n'anya-
Ya:

6 Ọ gési kwa aña di ọcha, bù madu,
nke bu náni ikpuru?
Ma-Ọbu nwa nke madu, nke bu náni
idide?

26 1 Job we za, si,
2 I siwo aña yere ya aka, bù onye
nénwagh ike?
I siwo aña zoputa ogwe-aka nke
ume nādigh?

3 I siwo aña dua ya ọdu, bù onye
nāmagh ihe?
I siwo kwa aña me ka amara nzube-
ihe n'uba?

4 Onye ka i gosiworo okwu?
Ọ bu kwa onye ume-ya siri nime gi
puta?

5 Ndi nādigh ndu nāma jijiji
N'okpuru miri na ihe nile nēbi nime
ya.

6 Ala-mọ ọba ọtọ n'iru Ya,
Ọ digh kwa ihe-nbokwasi ebe-ila-
n'iyi nwere.

7 O nēseti Ugwu n'elu ebe tōbōrō
n'efu,
O nēkokwasi kwa uwa n'ihe nābugh
ihe.

8 Ọ nēkechi miri n'oké igwe-oji-Ya;
Ma abawagh igwe-oji n'okpuru ya.

9 O nējisi iru ochie-eze-Ya ike,
Nābasa igwe-oji-Ya n'elu ya.

10 O kpawo ókè buruburu n'elu miri,
Rue nsotu ihé na ọchichiri.

11 Ogidi nile nke elu-igwe nāma jijiji,
Ibobo nānwu ha site n'ibasi-nba-
ike-Ya.

12 Ike-Ya ka O ji me oké osimiri ka ọ
dere du,
Nghọta-Ya kwa ka O ji tibù Rehab.

13 Esitere n'aka Mọ-Ya chọ elu-igwe
nma;
Aka-Ya adupiwo agwọ nāba ọso.

14 Le, ndia bu náni nsotu uzọ-Ya nile:
Le kwa otù ọ di ntà, bù ntakwu okwu
anuworo bayere Ya!
Ma ébè-elu-igwe nke idi-ike-Ya nile,
onye gāghọta ya?

27 1 Job we malite itu ilu-ya ọzọ, si,
2 Chineke nādi ndu, Onye
wezugara ikpém;
Onye puru ime ihe nile nādi kwa
ndu, bù Onye mere ka nkpuru-
obim di ilu;

3 (N'ihi na ogologo mbe nile umem di
nimem,
Mọ nke Chineke di kwa n'imim;)

4 N'ezie ebubere-ọnnum adigh-ekwu
okwu ajọ omume,
Irem adigh-atamu kwa ntamu
aghugliø.

5 Ya burum ihe-árù ọ buru na aguam
unu na ndi ezi omume:
Rue mbe m'kubiri ume m'gagh-esi
n'ebe m'nọ wezuga izu-okém.

6 Ezi omumem ka m'jideworo,
m'gagh-ara kwa ya aka:
Obim adigh-atam uta bayere otù
n'ubochim nile.

7 Ka onye-irom di ka onye nēmebi
iwu,
Ka onye nēbili imegidem di kwa ka
onye ajo omume.

8 N'ihi na gini bu olile-anyia onye
emeruru emeru, mbe Chineke
nēbipu ya,
Mbe Chineke nēsepu nkpuru-obi-
ya?

9 Chineke, O gānu iti-nkpu-ya,
Mbe nkpaþu nābiakwasi ya?

10 Ihe nke Onye puru ime ihe nile gātø
ya utø?
O gākpøku Chineke na mbe nile?

11 M'gēzí unu ihe site n'aka Chineke;
M'gagh-ezobe ihe nke di n'aka Onye
puru ime ihe nile.

12 Le, unu onwe-unu nile ahuwo ya;
N'ihi gini kwa ka unu nāghosi ihe-
efu?

13 Nka bu òkè madu nēmebi iwu n'ebe
Chineke nq,
Na ihe-nketa nke ndi nēme ka madu
ma jijiji, nke ha nānara n'aka Onye
puru ime ihe nile.

14 O buru na umu-ya amuba, o bu inye
mma-agha;
Umu nke putara n'aru-ya agagh-
eriju kwa nri afø.

15 Agèli ndi-ya fòduru n'ònwu,
Ndinyom-ya di-ha nwuru agagh-
akwa ákwá.

16 O buru na o kwakøba ola-ócha dika
ájá,
Dozie uwe dika urø;

17 O gēdozi ya, ma onye ezi omume
gēyi ya,
Onye nēmegh ihe ojø gēkè kwa ola-
ócha.

18 O wuwo ulo-ya dika nla,
Na dika ulo-ntu nke onye-nche
meworo.

19 O nēdina buru ògaranya, ma agagh-
achikøta ya;
O saghewo anya ya abua, ma o
nøgh.

20 Ihe-egwu nēru ya aru dika miri;
Oké ifufe ezupuwo ya n'abali.

21 Ifufe Iru-anyanwu nēburu ya, o we
la;
O we fechapu ya n'ònodu-ya.

22 Chineke gātu kwa ya ihe, ghara kwa
inwe òmiko n'aru-ya:
N'aka-Ya ka o gësi ɔalaga aþalaga.

23 Madu gákuru ya aka,
Ma ya qso chupu ya n'ònodu-ya.

28 1 N'ihi na ebe ola-ócha si aputa
di,
Na ebe nke diri ola-edo ahu ha
nānucha anucha.

2 Anësi n'ájá eweputa ígwè,
Anåwu kwa nkumie ighø ola.

3 Madu emewo ɔchichiri ka o nwe
ogwugwu,
Rue nsotu nile ka ya onwe-ya
nègwuputa kwa
Nkume nke oké ɔchichiri na onyinyo
ònwu.

4 O siwo n'ebe madu nq dika obia tua
ònzu;
Ha bu ndi ukwu nke nàga aga
nèchezø;
Anåkwuba ha udø n'ebe di madu
anya, ha nákufeghari.

5 Ala, nime ya ka nri si aputa:
Ma n'okpuru ya ka atughariworo ya
dika o bu òku mere ya.

6 Ònodu sapphire ka nkume-ya nile
bu,
O nwe-kwa-ra ájá ola-edo.

7 O bu uzø nke udele námagh,
Anyia agu-nkwø ahugh kwa ya:

8 Anu-øhia di nganga azogh ya ukwu,
Òdum nàþø uja agabigagh kwa n'elu
ya.

9 Oké nkume òmu ka o setipuworo
aka-ya imégide;
Okpùwo ugwiiru site na nkporogwu-
ha.

10 N'oké nkume nile ka o waputaworo
uzø miri si erù;
Anyia-ya ahuwo kwa ihe o bula di oké
ònzu-ahia.

11 O kechiwo osimirí ka ha ghara itu
miri;
Ihe-nzuzo ka o nēme kwa ka o puta
ihè.

12 Ma amam-ihe, òle ebe agachoputa
ya?
Òle ebe kwa ka o bu, bú ònodu
nghøta?

13 Madu amagh òrùrù-ònzu-ya;
Agagh-achikøta kwa ya n'ala ndi di
ndu.

- 14** Obu-miri siri, O bugh nimem ka o di:
Oké osimiri si-kwa-ra, O digh n'akam.
- 15** Adigh-enye ola-edo makarisiri nma n'önodu ya,
Adigh-atù kwa ola-qcha ibu önu-ahia-ya.
- 16** Adigh-eji ola-edo oma nke Ofia,
Adigh-eji kwa onyx di oké önu-ahia, ma-öbu sapphire, tù ya.
- 17** Adigh-ewere ola-edo na enyo turu ya:
Ihe ola-edo anuchara anucha abugh kwa ihe-nbanwe-ya.
- 18** Agagh-ehota coral na crystal:
E, nnweta amam-ihe kariri ruby.
- 19** Adigh-ewere topaz nke Etiopia turu ya,
Adigh-eji ola-edo oma anägwagh agwa tù ya.
- 20** Ma amam-ihe, ole ebe o si bia?
Ole ebe kwa ka o bu, bù önodu nghota?
- 21** N'ihi na ezonariwo ya n'anya ihe nile di ndu,
Esiwo kwa n'anu-ufe nke elu-igwe zopu ya.
- 22** Ebe-ila-n'iyi na önwu siri,
Na nti-ayi ka ayi nuworo akukö-ya.
- 23** Chineke aghötawo uzö-ya,
Ya onwe-ya amawo kwa önodu-ya.
- 24** N'ihi na Ya onwe-ya nélégide ihe anya rue nsotu nile nke uwa,
N'okpuru elu-igwe nilè ka O náhu ihe;
- 25** Imere ifufe ihe-ötütù;
Miri ka O tüwo-kwa-ra n'ötütù.
- 26** Mbe O törö ukpuru nye miri-ozozo,
Dozi kwa uzö nye àmùmà nke ébè-elu-igwe:
- 27** Mbe ahu ka O huru ya, we kó akukö-ya;
O mere ka o guzosie ike, O gwuputara ala-ya.
- 28** O we si madu,
Le, egwu Onye-nwe-ayi, nke ahu bu amam-ihe;
Ozö, isi n'ihe qjö puta bu nghota.
- 29** 1 Job we malite itu ilu-ya qzo, si,
2 O gädim nö nma ma asi na adim dika m'si di n'önwa gara aga,
Dika n'ubochi nile mbe Chineke nëdebem;

- 3** Mbe o nénwu n'elu isim, bù oriøna-Ya,
Ihè-Ya ka m'nëji eje ije n'ochichiri;
- 4** Otù m'diri n'ubochi ihe nágaram nke-öma,
Mbe izù nzuzo Chineke dikwasi ulo-ikwüm;
- 5** Mbe Onye puru ime ihe nile nänoyerem,
Mbe umu-ntakirim nöqom buruburu;
- 6** Mbe ewere miri-ara-ehi raru araru sa nzö-ukwum nile,
Mbe oké nkume nänwuputaram miri-iyi nke bu nani manu!
- 7** Mbe m'puru je rue önu-uzö-ama n'akuku obodo,
Mbe m'nëdozi ebe-önodum n'amà,
- 8** Umu-okorobia hurum, zobe onwe-ha,
Ndi kara nká biliri, guzo;
- 9** Ndi-isi kwubiri okwu nile ha,
Tukwasi öbu-aka-ha n'önu-ha;
- 10** Anubiri olu ndi-ndù,
Ire-ha rapa-kwa-ra n'okpo-önu-ha.
- 11** N'ihi na nti nurum, we kpom onye ihe nágara nke-öma;
Anya hu-kwa-ram, we þaram àmà:
- 12** N'ihi na m'mere onye ewedara n'ala nke nélíkum ka o wepuga onwe-ya,
Ya na nwa-nþei, bù onye nénwagh onye nëyere ya aka.
- 13** Ngözi nke onye nála n'iyi nábiakwasim:
M'nëme kwa obi nwayi di-ya nwuru ka o tie nkpu önù.
- 14** Ezi omume ka m'yiri dika uwe, o we werem yikwasi onwe-ya:
Ezi ikpém di ka uwe-nwuda na ákwà-ike-n'isi.
- 15** Anya ka m'ghöro n'ebe onye-isì nö,
Ukwu n'ebe onye-ngwuro nö ka m'ghö-kwa-ra.
- 16** Nna ka m'buru ndi-obeye:
Okwu - ikpè m'námagh kwa, anamegwuputa ala-ya.
- 17** M'we tijie ikiri-ezé nke onye ajò omume,
Si n'ezé-ya tupu anu o doþuru.
- 18** M'we si, N'akwum ka m'gékubi ume,
Dika ájá ka m'gëme kwa ka ubochim ba uba:
- 19** Awasawo nkpörögwum n'ebe miri di,

- Igirigi gānq kwa ɔnɔdu-abali
n'alakam:
- 20 Nsopurum di ɔhu nimem,
Utam gābanwe kwa ɔhu n'akam.
- 21 Mu ka madu gere nti, we chere,
Ha nānq kwa dū inu ndum-ɔdum.
- 22 Mbe okwum gwusiri, ha adigh-ekwu
kwa okwu-ha nke ubò abua;
Okwum nābukwasi kwa ha dika
miri-ozuzo.
- 23 Ha nēcherekwam dika esi echere
miri-ozuzo;
Ha saghepu-kwa-ra ɔnu-ha dika ɔ bu
inara miri-ozuzo ikpe-azu.
- 24 M'chia ha ɔchì, ha adigh-ekwere;
Ha adigh-eme kwa ka ihè irun da.
- 25 M'nāroputa uzø-ha, nōdu kwa ka
onye-isi,
Biri kwa dika eze si ebi n'usu-ya,
Dika onye nākasi ndi nēru újú obi.

- 30**
- 1 Ma ubu a ha achiwom ɔchì, bù
ndi bu nwata karim,
Ndi m'juru ido ndi bu nna-ha n'etiti
nkita nke igwè ewu na aturu nkem.
 - 2 Ozø, ike aka-ha, gini ka ɔ gābaram?
Ndi ike nke agadi-ha laworo n'iyyì.
 - 3 N'ihi ihe-ukø na n'ihi agu ha bu ndi
nēnwegh ike imu nwa;
Ha bu ndi nēwere ezé-ha kócha ala
ɔkpø-nku, nke bu nkponkpø ebe
na ebe tøbørø n'efu na mbe gara
aga.
 - 4 Ndi nānyajipu mallow n'akuku umu-
osisi;
Nkpørogwu osisi broom bu kwa nri-
ha.
 - 5 Anësi n'etiti madu chupu ha;
Ha nētiso ha nkpu dika anëtiso onye-
ori.
 - 6 N'ebé nākpata ima-jijiji nke
ndagwurugwu ka ha nāghagh ibi,
Bù ɔnu atùru n'ájà na n'oké nkume.
 - 7 N'etiti umu-osisi ka ha nēti nkpu
dika inyinya-ibu;
N'okpuru akuba ka ha nējikøta onwe-
ha.
 - 8 Ha bu umu ndi-nzuzu, e, umu nke
ndi nēnwegh aha;
Apiapuwo ha n'ala.
 - 9 Ma ubu a aghowom abù ha nābù
n'ikpø ubø-akwara,
M'bu - kwa - ra ha okwu ha
nēkwughari.

- 10 Ha nākpøm ihe-árù, ha nø n'ebe di
anya site n'ebe m'nø,
Ha ebøchigh kwa onwe-ha n'ibù
ɔnu-miri n'irum.
- 11 N'ihi na Q tøpuwo udø-Ya, we
wedam n'ala,
Ha achipuwo kwa bridle n'irum.
- 12 N'aka-nrim ka abø ahu nēbili;
Ukwum abua ka ha nupuworo,
We tulie uzø nhuju-anya-ha
megidem.
- 13 Ha eñebiwo uzøm,
Ha bara nmebim urù,
Bù ndi nēnwegh onye nēyere ha aka.
- 14 Dika ɔ bu na ntípù sara mbara, otù a
ka ha nābia:
N'okpuru ntikpø ahu ka ha turuworo
onwe-ha n'arum.
- 15 Ihe-egwu echighariwo imegidem,
Ha nāchu ɔkakam dika ifufe;
Dika igwe-oji ka nzøputam gabigawo-
kwa-ra.
- 16 Ma ubu a anāwusi nkpuru-cbim
nimem dika miri;
Ubøchi nweda-n'ala nējidem.
- 17 N'abali ɔkpukpum nēsiwasi nādapu
n'arum,
Ihe-nbu nke nārøm árù anøgh n'otù
ebe.
- 18 Site n'iba-uba nke ike nke ɔriam
uwem nēnwoghari:
Dika ɔnu uwe-imem ka ɔ nēkem
buruburu.
- 19 Q tubàwom n'apiti,
M'we yie ájá na ntù.
- 20 Anametiku Gi, ma I digh-azam:
Eguzorom ɔtø, I we lekwasim anya.
- 21 I nābanwe iburum onye nēnwegh
obi-ebere:
I nēji ume aka-Gi kpabuem.
- 22 I nēbulim nye ifufe, I nēme ka o
burum dika inyinya,
I nābøzekwam me ka m'dakpu aba.
- 23 N'ihi na amawom na ɔ bu ɔnwu ka I
gēmem ka m'chigharikuru,
Ru kwa ulo nzute nke diri ihe nile di
ndu.
- 24 N'ezie ɔ bugh ihe etikporø etikpø ka
Q gëseti aka-Ya imegide;
Q buru na ɔ di n'qdida-ya, madu
gëtiku Chineke n'ihi ihe ndia.
- 25 Akwaghm ákwà n'ihi onye ubøchi-ya
siri ike?
Ó wutegh nkpuru-obim bayere
obeye?

- 26 M̄be m'lereanya ezi ihe, ihe ojø bia-kwa-ra;
M'we chere ihè, ma ọchichiri biara.
- 27 Ngiri-afom nile nābø abø, ha anogh jū;
Ubøchi nweda-n'ala nile abiawo n'irum.
- 28 Ejeghariwom nēji nji, o bugh anyanwu mere ya:
Ebiliwom ọtø nime nkporokota madu, tikue Chineke.
- 29 M'ghoworo nkita-ohia nwa-nne,
Ghø-kwa-ra enyi-nnunu eyi.
- 30 Akpukpø-arum di oji, nādapu n'arum,
Okpukpum erewo kwa ọku site n'ikpø-nku.
- 31 Ubø-akwaram we ghø iru-újù,
Ọjam ghø-kwa-ra olu ndi nākwa ákwá.

- 31** 1 Mu na anyam abua ƙara ndu;
M'gési kwa aña lekwasi nwa-abøghø nāmagh nwokeanya?
- 2 N'ihi na gini bu oké nke Chineke sitere n'elu?
Ma-øbu ihe-nketa nke Onye puru ime ihe nile sitere n'ebe di elu?
- 3 Ọ bugh nhuju-anyia n'ebe onye ajo omume nø,
Na oké ahuhu n'ebe ndi nême ajo ihe nø?
- 4 Ya onwe-ya adigh-ahu uzom nile,
Gu kwa nzø-ukwum nile ọnun?
- 5 Ọ buru na mu na ihe-efu yikøro jeghari,
Ọ buru kwa na ukwum aþaso aghughø ọsosø;
- 6 (Ka Ọ túam n'ihe-ötütü ezi omume,
Ka Chineke mara kwa izu-okém;)
- 7 Ọ buru na nzø-ukwum esi n'uzø wezuga onwe-ya,
Ọ buru kwa na obim ejesowo anyam abua n'azu,
Ọ buru kwa na ọlu o bula araparawo n'øbu-akam abua:
- 8 Ka m'gha nkpuru, ma ka onye ọzø rie;
Ka eropu kwa umu nke putara n'arum.
- 9 Ọ buru na arafue obim ijekuru nwayi,
M'we che anwu n'ønu-uzø madu-ibem:

- 10 Ka nwunyem gwere nwoke ọzø nri,
Ka ndikom ọzø ruru kwa ala n'elu ya.
- 11 N'ihi na nke ahu bu nzube ojø;
Ọzø, nke ahu bu ajo omume ndi-ikpe gékpe:
- 12 N'ihi na ọku ka o bu, rue ebe-ilan'iyi ka o nēripia,
O gérropu kwa ihe-omumem nile.
- 13 Ọ buru na ajum okwu-ikpø orùm nwoke ma-øbu orùm nwayi,
M̄be mu na ha nēse okwu:
- 14 Gini ka m'gême kwa m̄be Chineke nēbili?
M̄be O nēleta kwa, gini ka m'gazaghachi Ya?
- 15 Ọ bugh Onye ahu Nke merem nime afø mere ya?
Ọ bugh otù Onye dozi-kwa-ra ayi abua nime ákpà-nwa?
- 16 Ọ buru na eþochiem ndi nēnwegh ike n'ihe nātø ha utø,
Ọ buru kwa na emem ka anya nwayi di-ya nwuru dala n'isi;
- 17 Ọ buru kwa na eriem nbi-aka-nrim, nánim,
Ma nwa-nþei erigh nime ya;
- 18 (Kama site na m̄be m'di na nwata o tozuru n'akam dikà n'aka nna-ya,
Ọ bu kwa site n'afø nnem ka m'buru nwayi di-ya nwuru onye-ndú;)
- 19 Ọ buru na ahum madu nāla n'iyi site n'enwegh uwe,
Ọ buru kwa na oþeye enwegh ákwá-nþokwasi;
- 20 Ọ buru na úkwù-ya agozighm,
Ọ buru kwa na esitegh n'aji aturum me ka aru di ya ọku;
- 21 Ọ buru na efewom akam megide nwa-nþei,
N'ihi na m'náhu onye-iye-akam n'ønu-uzø-ama:
- 22 Ka ubum si n'azu-ubu-ya dapu,
Ka etijipu kwa ogwe-akam n'okpukpu-ya.
- 23 N'ihi na nhuju-anyia Chineke burum oké egwu,
Site kwa na nweli-elu-Ya apughm ime ihe o bula.
- 24 Ọ buru na emewom ọla-edo ka o buru okwukwe efum,
Ọ buru kwa na asiwom ọla-edo ọma,
I bu ntukwasi-obim;
- 25 Ọ buru na ańuriam ọnun n'ihi na ákùm riri nne,
Na n'ihi na akam achotawo ákù nku;

- 26 Q buru na ahum ihè mbe o nēnwü,
Ma-øbu ɔnwa mara nma mbe o nāga
ije;
- 27 Ewe rafue obim na nzuzo,
Akam we sutu ɔnum ɔnu:
- 28 Nke ahu bu kwa ajo omume ndi-
ikpe gēkpe:
N'ihì na n'ime ihe a m'gāgonari
Chineke Nke di n'elu.
- 29 Q buru na añuriam n'qdida nke onye
nākpom asì,
Ma-øbu kpote onwem mbe ihe ɔjø
chotara ya;
- 30 (Maenyeghem okpo-ɔnum uzø imehie
N'iji ɔbuba-iyi riø ndu-ya;)
- 31 Q buru na ndikom ulo-ikwüm asigh,
Q gādi ayi nō nma ma asi na ayi ahu
onye nējigh anu-ya riju afø!
- 32 Q bugh n'èzì ka ɔbia nānø ɔnçdu-
abali;
Anamemeghe ɔnu-uzom n'ebe uzø-
amá di.
- 33 Q buru na ekpuchiwom njehiem nile
dika Adam,
N'izobe ajo omumem n'obim,
- 34 N'ihì na anamama jijiji ìgwè madu
bara uba,
Na n'ihì na nleda-anya nke aþuru
nile nēmem ka m'tua ujø,
M'we nø dū, ghara isi n'ønu-uzø
pua—
- 35 Q gādim nō nma ma asi na enwerem
onye gēgem nti!
(Le, akàràm, ka Onye puru ime ihe
nile zam;)
Q gādikwam nō nma ma asi na
enwerem akwukwø nke ɔ deworo,
bù nwoke mu na ya nēse okwu!
- 36 N'ezie n'ubum ka m'gēburu ya;
M'gēke kwa ya n'isim dika okpu-eze.
- 37 M'gēgosi Ya ɔnu-øgugu nzø-
ukwum;
Dika onye-ndù ka m'gābiaru Ya nso.
- 38 Q buru na alam etie nkpu megidem,
Q buru kwa na ɸba-ya nile akwakò
ákwar;
- 39 Q buru na eriwom ihe-ømume-ya
nēnyegh ego,
Ma-øbu me ka ndi-nwe-ya kubie
ume-ndu-ha:
- 40 Ka ɔhia-ogwu puta n'ønødu ɔka
wheat,
Ka ahihia nēsi ísi ɔjø puta kwa
n'ønødu ɔka barley.
Okwu Job agwusia.

- 32 1 Ndikom atø ndia we kwusi iza
Job, n'ihì na ya onwe-ya bu onye
ezi omume n'anya-ya. 2 Iwe Elaihu
nwa Barakel, bù onye Buz, site n'aþuru
Ram, we di ɔku: megide Job ka iwe-ya
di ɔku, n'ihì na ɔ guru onwe-ya n'onye
ezi omume kari Chineke. 3 Ozø,
megide ndi-eyi-ya atø ka iwe-ya di ɔku,
n'ihì na ha achotagh ihe-øziza ha gēji
ma Job ikpe. 4 Ma Elaihu chere Job
n'ikwu okwu, n'ihì na ndi-okenye ka ha
bu kari ya onwe-ya n'ubochi ndu-ha.
5 Elaihu we hu na ihe-øziza adigh
n'ønu ndikom atø ahu, iwe-ya we di ɔku.
- 6 Elaihu nwa Barakel, bù onye Buz,
we zä, si,
Nwata ka m'bu n'ubochi ndum, ma
unu onwe-unu bu ndi kara nkà;
N'ihì ya ka m'repuru, we tua egwu
ikwuputara unu ihe m'mara.
- 7 Asirim, Ubochi bara uba gēkwu
okwu,
Otutu arø gēme kwa ka amara
amam-ihe.
- 8 N'ezie mø di nime madu,
Iku-ume nke Onye puru ime ihe nile
nēme kwa ka ha ghøta ihe.
- 9 Q bugh ndi uku mara ihe,
Q bugh kwa ndi-okenye nāghøta
ikpé.
- 10 N'ihì nka ka m'siri, Gem nti;
M'gēkwuputa ihe m'mara, ɔbuná
mu onwem.
- 11 Le, echerem okwu-unu,
Anamaria nti nghøta-unu,
Rue mbe unu gēgwuputa ala okwu
nile.
- 12 E, anamelekwasí unu anya,
Ma, le, ɔ digh onye nēso Job ru uka,
Ma-øbu nkc nāza okwu-ønu-ya nile,
n'etiti unu.
- 13 Lezienu anya ka unu ghara isi, Ayi
achotawo amam-ihe;
Chineke gāchupu ya, ɔ bugh madu:
- 14 N'ihì na o dogh okwu-ya n'usoro
imegidem;
M'gagh-eji kwa okwu-ønu-unu
zagħachi ya.
- 15 Ha atuwo ujø, ha azagh kwa ozø:
Ha ewepuwo okwu niłe n'ønu onwe-
ha.
- 16 M'gēchere kwa, n'ihì na ha adigh-
ekwu,
N'ihì na ha eguzowo, ghara iza ozø?

- 17 M'gāza ökém, obuná mu onwem,
M'gēkwuputa ihe m'mara, obuná mu
onwem.
- 18 N'ihi na ejuputaram n'okwu;
Mọ nke di n'afom akpabuwom.
- 19 Le, afom di ka manya-vine nke
anākwupugh akwupu;
Dika karama-akpukpó ọhu, o nābawa
abawa.
- 20 Ka m'kwue, ka aru we dajuam;
M'gēmeghe eþubere-ọnum, za.
- 21 Biko, ka m'ghara ihu nwoke ọ bula
iru-ọma;
M'gagh-etu kwa madu aha.
- 22 N'ihi na amaghm itu aha;
Ọ buru otù a Onye kērem gēbupum
na nwa mbe ntá.

- 33**
- 1 Ma otù ọ di, biko, Job, nuru
okwum nile,
Na kwa nti okwum nile.
 - 2 Biko, le, asaghewom ọnum,
Irem ekwuwo n'okpo-ọnum.
 - 3 Okwu-ọnum nile gēkwuputa izi-ezi
nke obim:
Ihe eþubere-ọnum mara ka ha
kwuworor n'idi-ocha.
 - 4 Mọ nke Chineke emewom,
Iku-ume nke Onye puru ime ihe nile
nēme kwa ka m'di ndu.
 - 5 Ọ buru na i puru, zaghachim;
Do okwu-gi n'usoro n'irum, guzo
onwe-gi.
 - 6 Le, mu onwem di ka i si di n'ebe
Chineke nọ:
Site n'uọ ka akpurum, obuná mu
onwem.
 - 7 Le, oké ujom agagh-cme ka i tua
egwu nke-uku,
Nbigide-akam agagh-adi kwa aró
n'aru-gi.
 - 8 N'ezie i kwuwo na ntím,
Olu okwu nile ka m'nānu kwa, si,
 - 9 Mu onwem di ocha n'obi, nēnwegh
njehie;
Onye nācha ucha ka m'bu, ajo
omume adigh kwa nímem:
 - 10 Le, ihe iji jum aju ka Q nāchoputa,
Q nāgum n'onye-iro n'ebe Q nọ;
 - 11 O nētiye ukwum abua nime ọtosi,
Nēlezi kwa okporo-uzom nile anya.
 - 12 Le, ọ bu na nka ka i nābugh onye ezi
omume; m'gāza gi:
N'ihi na Chineke di uku kari madu.

- 13 Gini mere i ji so Ya se okwu,
Si na Q digh-aza okwu bayere ihe ọ
bula Q nēme?
- 14 N'ihi na otù ubò ka Chineke nēkwu,
E, ubò abua, ma madu adigh-ariba
ya ama.
- 15 Na nrọ, bù ọhù nke abali,
Mbe oké ura nādakwasí madu,
N'itu-óru-ura n'elu ihe-ndina;
- 16 Mbe ahu ka O nēkpughe nti madu,
Nākachi kwa idø-aka-na-nti-ha
akarà,
- 17 Ime ka inadu si n'omume-ya wezuga
onwe-ya,
Na isi n'ebe onye di ike nọ kpuchie
npako;
- 18 O nēbochi nkpuru-obi-ya n'ida
n'olülù,
O nēbochi kwa ndu-ya n'igabiga site
n'ihe-agha.
- 19 Abawo-kwa-ra ya nba n'ihe-nhū
n'elu ihe-ndina-ya,
Ya na ilu-ögù nādigide adigide
n'okpukpu-ya nile:
- 20 Nri we nāsọ ndu-ya oyi,
Ihe-oriri nke ọ nāchosi ike nāsọ kwa
nkpuru-obi-ya oyi.
- 21 Anu-aru-ya nāgwusi, ewe ghara ihu
ya anya;
Okpukpu-ya nile nke anādigh-ahu
anya aputawo kwa n'elu.
- 22 Nkpuru-obi-ya we nābiaru nso
olùiù,
Ndu-ya nābiaru kwa nso ndi nēme ka
anwua.
- 23 Ọ buru na mọ-ozi anọ n'akuku ya,
Bú onye-nsughari, otù onye n'etiti
nnù ndi-mọ-ozi abua na ọgu iri,
Igosi madu izi-ezi-ya;
- 24 O gēme-kwa-ra ya amara, si,
Doputa ya n'irida n'olülù,
Achotawom ihe-n̄aputa.
- 25 Anu-aru-ya gādi ọhu kari nke nwata;
Q nālaghachiru ubochi okorobia-ya:
- 26 Q nāriö Chineke aririo, ihe-ya we
nātq Ya utq;
Q we were iti-nkpu-qnù hu iru-Ya:
Q we nyegnachi madu ezi omume-ya.
- 27 Q nābù abù n'iru madu, si,
Emehiewom, me kwa ihe ziri ezi ka
Ọ buru ajo omume,
Ma ọ baghm n'ihe:
- 28 Q Ọ baputawo nkpuru-obim n'igabiga
ba n'olülù,
Ndum gēle kwa ihè.

- 29 Le, ihe ndia nile ka Chineke nālu,
Uḥò abua, ma-qbū ubò ato, n'ebē
madu nq;
30 Ime ka nkpuru-obi-ya si n'olùlù
lata,
Ka ewe were ihè nke ndu nye ya ihè.
31 Job, na nti, gem nti:
Ba nkiti, na mu onwem gēkwu.
32 Q̄ buru na okwu adi n'qonu-gi,
zagħachim:
Kwuc, n'ihi na q̄ dim uto igu gi
n'onye ezi omume.
33 Q̄ buru na okwu adigh, gi onwe-gi
gem nti:
Ba nkiti, na m'gēzí gi amam-ihe.
- 34**
- 1 Elaihu we nāza, si,
 - 2 Ndi-amam-ihe, nurunu okwum
nile;
Ndi mara ihe kwa, hanum nti.
 - 3 N'ihi na nti nānwa okwu nile,
Okpo-qonu nēdetu kwa ihe-oriri.
 - 4 Ka ayi roputara onwe-ayi ikpé:
Ka ayi mara n'etiti onwe-ayi ihe di
nma.
 - 5 N'ihi na Job siri, Abum onye ezi
omume,
Ma Chineke ewezugawo ikpém:
 - 6 M'gēkwu okwu-ugha megide ikpém?
Qnyá-akúm adigh ngwota, q̄ bu ezie
na njehie adigh.
 - 7 Ole madu di ka Job?
Q nānu ichi-ochi dika miri,
 - 8 Nēso kwa ndi nālu ajo ihe ga ijc,
buru onye ejikotara ya na ha,
Q we so ndi nēmebi iwu jeghari.
 - 9 N'ihi na q̄ siri, Q̄ digh ihe q̄ bara
madu
Mbe ihe Chineke nātq ya uto.
 - 10 N'ihi nka, unu ndi nwere obi, genum
nti:
Ya buru Chincke ihe-árú, bù imebi
iwu;
Ya buru kwa Onye puru ime ihe nile
ihe-árú, bù ime ajo omume.
 - 11 N'ihi na q̄lu madu ka Q̄ gākwughachi
ya,
Na dika uzq nwoke si di, otu a ka Q̄
gēme ka q̄ huta.
 - 12 E, n'ezie, Chineke agagh-emebi iwu,
Onye puru ime ihe nile agagh-eime
kwa ka ikpé buru ajo omume.
 - 13 Onye mere Ya onye-nlekota uwa?
Ma-qbū onye doro elu-uwa dum
madu bi?

- 14 Q̄ buru na Q̄ tukwasi ya obi-Ya,
Q̄ buru na Q̄ chikota mq-ya na iku-
ume-ya n'ebē Q̄ nq;
15 Anu-aru nile gēkubikò umé,
Madu gālagħachi kwa n'ajá.
16 Ma q̄ buru na i nwere nghota, nuru
nka:
Na nti olu okwum nile.
17 Ozq, onye nākpq̄ ezi ikpē asì, q̄ gāchi
achi?
Ma-qbū i gāma Onye ezi omume dī
ike ikpe?
18 Agāsi eze, Gi onye joħburu onwe-gi?
Agāsi ndi amara aha-ha, Unu ndi-
nmebi-iwu?
19 Agāsi kwa Ya otu a, bù Onye nādigh-
ahu ndi-isi iru-qma,
Nke nādigh-amata kwa ḥagaranya
kari onye nēnwegħ ike?
N'ihi na q̄lu nke aka-Ya ka ha nile
bu.
20 N'otu ntabi-anja ka ha gānwu,
qbunā n'etiti abali;
Anēme ka ndi ahu me nkpatu, ha
nāgabiga kwa,
Anēwezuga kwa onye di ike, nēwiegħ
aka q̄ bula.
21 N'ihi na anya-Ya dikwasi uzq nile
nke madu,
Nzq-ukwu-ya nile ka Q̄ nāhu kwa.
22 Q̄ digh ɔchichiri di, q̄ digh kwa
onyinyo qonwu di,
Ebe ndi nālu ajo ihe gēzo onwe-ha.
23 N'ihi na Q̄ digh-atukwasi madu ihe
qzq,
Q̄ bu nānī ijekuru Chineke n'ikpé.
24 O nētijisi ndi di ike, ma ngwuputa-
ala-ya adigh,
Q̄ we negozo ndi qzq n'qonodu ha.
25 N'ihi ya Q̄ nāmata q̄lu nile ha;
Q̄ we nēkpū ha iru n'abali, ewe zopia
ha.
26 Dika ndi nēmebi iwu ka O tiworo ha
aka
N'qonodu ndi nāhu ha anya;
27 N'ihi na ha esiwo n'iso Ya wezuga
onwe-ha,
Ha ewegħ kwa uche le uzq-Ya nile
anya:
28 Ime ka iti-nkpu nke onye nēnwegħ
ike biarue Ya aru,
Iti-nkpu nke ndi ewedara n'ala ka Q̄
nānu kwa.
29 Mbe Ya onwe-ya nēme ka anq̄ jū,
onye gāma kwa ikpe?

- Mbe O nēzobe iru-Ya, onye gēkiri
kwa Ya?
- Ma q bu n'ebe mba nq, ma-qbu n'ebe
madu nq, n'otu aka ahu:
- 30 Ka madu emeruru emeru we ghara
ibu eze,
Ka ndi nēsiri ndi ahu onya we ghara
idi.
- 31 N'ihi na q di onye q bulu siworo
Chineke,
Eburuwom ahuhu, m'gagh-eme ajo
omume ozq:
- 32 Ihe m'nāhugh, Gi onwe-gi zim ya:
Q buru na emewom ajo omume,
m'gagh-eme kwa ya ozq?
- 33 Q bu site n'ebe i nq ka Q
gākwughachi, nke i nāju ya?
N'ihi na gi onwe-gi gāroputa, q
bugh mu onwem:
Ma ihe i maworo, kwue ya.
- 34 Madu ndi nwere obi gāsim,
Ha na nwoke q bulu mara ihe nke
nēgem nti:
- 35 Job, q bugh n'omuma-ihe ka o
nēkwu,
Okwu-ya nile adigh kwa n'inwe-
uche.
- 36 Q gādim nō nma ma asi na anwa Job
rue mbe ebigh-ebi,
N'ihi na q nāzagħachi dika ajo madu.
- 37 N'ihi na q nātukwasi njehie n'elu
nmehie-ya,
Q nāku aka-ya abua n'etiti ayi,
Nēme kwa ka okwu-ya ba uba
megide Chineke.
- 35 1 Elaihu we nāza, si,
2 Q bu nka ka i nēchē na q bu
ikpē-gi?
Ma-qbu 1 siwo, Ezi omumem kariri
nke Chineke?
- 3 Na i nāsi, Gini ka q bara Gi?
Urū gini ka q baram kari nmehiem?
- 4 Mu onwem gāzagħachi gi,
Gi na ndi-eyl-gi.
- 5 Legide elu-igwe anya, hu;
Kiri kwa mbara-igwē nile, nke di elu
kari gi.
- 6 Q buru na i mehiewo, gini ka i
nēmegide Ya?
Q buru kwa na njehie-gi abawo uba,
gini ka i nēme Ya?
- 7 Q buru na i bu onye ezi omume, gini
ka i nēnye Ya?
Ma-qbu gini ka Q nānara n'aka-gi?
- 8 Nmebi-iwu-gi gēmetu nwoke dika
gi;
Ezi omume-gi gēmetu kwa nwa nke
madu.
- 9 N'ihi iba-uba nke nmebu ka ha nēti
nkpu;
Ha nētiku onye gēyere ha aka n'ihi
ogwe-aka ndi di ike.
- 10 Ma q digh onye siri, Òle ebe Chineke
nq, bù Onye merem,
Onye nēnye abu qma n'abali;
- 11 Onye nēzi ayi ihe kari anu nke uwa,
Q nēme kwa ka ayi mara ihe kari
anu-ufe nke elu-igwe?
- 12 N'ebe ahu ka ha nēti nkpu, ma Q
digh-aza,
N'ihi npako ndi ojo.
- 13 N'ezie Chineke agagh-anu ihe-efu,
Onye puru ime ihe nile agagh-ekiri
kwa ya.
- 14 Otu q di, mbe i nāsi na i digh-ekiri
Ya,
Okwu-ikpe-gi di n'iru Ya, i gēchere
kwa Ya.
- 15 Ma ubu a, n'ihi na iwe-Ya eletagh,
Na n'ihi na Q ribagh njehie ama nke-
uku;
- 16 N'ihi ya ka Job nāsaghepu qnu-ya
n'efu;
Q bugh n'omuma-ihe ka Q nēme ka
okwu-ya nile ba uba.
- 36 1 Elaihu we nēkwu kwa, si,
2 Cherem nwa mbe ntà,
m'gēkwuputa-kwa-ra gi;
N'ihi na okwu ozq di ikwuru
Chineke.
- 3 M'gēsi n'ebe di anya bute qmuma-
ihem,
Q bu kwa Onye kpurum ka m'gēnye
ezi omume.
- 4 N'ihi na n'ezie q bugh okwu-ugha ka
okwum nile bu:
Onye zuru okè n'omuma-ihe noyere
gi.
- 5 Le, Chineke di ike, Q digh-aju kwa
onye q bulu:
Q di ike n'ike nke obi.
- 6 Q digh-edede ndu nke onye nēmebi
iwu:
Ma Q nēnye ndi ewedara n'ala ezi
ikpē.
- 7 Q digh-esepu anya-Ya n'aru onye ezi
omume:

- Ma Ọbuná n'ebe ndi-eze nō n'oche-eze
 Ka O nēme ka ha nōkwasi rue mbe ebigh-ebi, ha we di elu.
- 8 Ma o buru na ejide ha n'udò nke nweda-n'ala,
 Dika ndi ekeworo abu nime nkporo-ukwu;
- 9 O we nēgosi ha ọlu-ha,
 Na njehie nile ha, na ha nēme onwe-ha ndi di ike megide Ya.
- 10 O nēkpughe kwa nti-ha ido ha aka na nti,
 O si ha si n'ajø ihe laghachi.
- 11 O buru na ha anu, we fè Ya օfùfè,
 Ha gēme ka ubochi nile ha gwusia n'odi-nma,
 Me kwa ka arø nile ha gwusia n'ihe-utø.
- 12 Ma o buru na ha adigh-anu, ha gāla n'iyi site n'ihe-agha,
 Kubie ume nēnwegin ọmuma-ihe.
- 13 Ma ndi emeruru obi-ha emeru nēdo iwe n'obi:
 Ha adigh-etiku Chineke mbe O keworo ha abu.
- 14 Nkpuru-obi-ha nānwu na nwata,
 Ndu-ha nāla kwa n'iyi n'etiti ndi edoro nsø ikwa iko.
- 15 O nādøputa onye ewedara n'ala na nweda-n'ala-ya.
 O nēkpughe kwa nti-ha nime nmebu.
- 16 Ọbuná otú a ka O ràraworo gi isi n'ọnu nkpa bụ
 Ba n'ebe sara mbara, nke ebe di nkpa nādigh n'okpuru ya;
 Ndøba ihe-oriri nke table-gi gējuputa kwa n'abuba.
- 17 Ma i juputawo n'okwu-ikpé nke onye nēmebi iwu:
 Okwu-ikpé na ezi ikpé nējide gi.
- 18 N'hi na lezie anya ka Ọnuma ghara irafu gi site n'otiti-ihe;
 Ekwe-kwa-la ka iba-uba nke ihe-nbaputa wezuga gi.
- 19 O gēdo àkù-gi n'usoro ka i ghara inø na nkpà?
 Ma-Ọbu ume nile nke ike-gi?
- 20 Ekusila ume ike ibiaru abali,
 Bú mbe ndi di iche iche nārigo n'ọnodu-ha.
- 21 Lezie anya, echela ajø ihe iru:
 N'hi na nka ka i roputaworo kari nweda-n'ala.
- 22 Le, Chineke nēme Onwe-ya ka O nō n'elu n'ike-Ya:
 Onye bu onye-ozizí dika Ya?
- 23 Onye wereworo uzø-Ya leta Ya?
 Ma-Ọbu onye siworo, I mewo ajø omume?
- 24 Cheta ka i me Ọlu-Ya ka o di uku,
 Bú nke madu bùworo abù bayere ya.
- 25 Madu nile elewo ya anya;
 Madu nēlegide ya site n'ebe di anya.
- 26 Le, Chineke di uku, ayi amagh kwa Ya;
 Ọnu-ogugu arø-Ya enwegh kwa ngwuputa.
- 27 N'hi na O nēsepu nkpuru miri,
 Nke nāghø miri-ozuzo diri alulu-Ya:
- 28 Nke mbara-igwé nāwuda, nātasa madu n'uba.
- 29 Ozø, o di onye nāghøta nbasa igwe-oji,
 Nbibø nke ulo-ntu-Ya?
- 30 Le, O basawo ihè-Ya n'elu ya;
 Ebe dikarisiri omimi nke oké osimiri ka O kpuchiwo-kwa-ra.
- 31 N'hi na ndia ka O ji nēkpe ndi nile di iche iche ikpe;
 O nēnye ihe-oriri n'uba.
- 32 O jiwo ihè kpuchi Ọbu-aka-Ya abua;
 We nye ya iwu imegide onye nēmegide Ya.
- 33 Nkpøtu-ya nēgosi ihe bayere Ya,
 Gosi kwa anu-ulø ihe bayere Onye nārigo.
- 37 1 Ozø, obim nāma jijji bayere nka,
 O nēme kwa nkpatu pua n'ọnodu-ya.
- 2 Genu nti nke-Ọma n'ime-nkpatu nke olu-Ya,
 Na ntamu nke nēsi n'ọnu-Ya puta.
- 3 N'okpuru elu-igwe nile ka O nēzisa ya,
 Ihè-ya dikwasi kwa akuku nile nke uwa.
- 4 Mbe o gasiri olu nābø uja;
 O nēwere olu nbili-elu-Ya ma ébè-elu-igwe:
 O digh-ebochi ha mbe anānu olu-Ya.
- 5 Chineke nēji olu-Ya ma ébè-elu-igwe n'uzø di ebube;
 O nēme ihe uku, ma ayi amagh ha.
- 6 N'hi na O nāsi snow,
 Na oké miri-ozuzo,
 Na oké miri-ozuzo nke miri-ozuzo-Ya di ike, Di n'ala.

7 O nākachi aka madu ọ bulu akāra;
Ka madu nile Q mere we mara ya.
8 Anu-ohia we nābà n'öté-ya,
Q nānōdu kwa n'ebe-obibi-ya.
9 N'ime-ulø Ndida ka oké ifufe nēsi
bia:
 Q bu kwa n'Ugwu ka oyi nēsi bia.
10 Anēsi n'iku-ume Chineke nye ice:
 Anēme kwa obosara miri ka ọ di
 warara.
11 Ozø, O nēji miri-ozuzo bobu oké
 igwe-oji;
 Q nābasa igwe-oji nke ihè-Ya:
12 Anēchighari kwa nke ahu buruburu
 site n'okpukpe-Ya,
 Ka ha we me ihe ọ bulu nke Q nēnye
 ha n'iwu
 N'elu-uwa dum madu bi:
13 Ma ọ bu n'ihi nkpa-n'aka, ma-øbu
 n'ihi uwa-Ya,
 Ma-øbu n'ihi ebere, ka Q nēme ka ọ
 biarue.
14 Ì na nti na nka, Job:
 Guzo, ghøta oké ọlu nile nke
 Chineke.
15 Ì mara otù Chineke nēnye ha iwu,
 Nēme kwa ka ihè igwe-oji-Ya mua?
16 Ì mara otù oké igwe-oji ji kwuru
 efekefe,
 Oké ọlu nke Onye zuru oké
 n'omuma-ihe?
17 Gi onye uwe-gi nēkpo ọku,
 Mbe Q nēme ka uwa di jū site n'ifufe
 Ndida.
18 Ì gēso Ya me ka mbara-igwé nile sa
 mbara,
 Nke di ike dika enyo awuru awu?
19 Me ka ayi mara ihe ayi gāsi Ya;
 Ayi adigh-edo okwu-ayi n'usoro
 n'ihi ochichiri.
20 Agākøro Ya na m'gēkwu okwu?
 Ma-øbu ọ di madu ọ bulu siri ka
 eloda ya?
21 Ma ubu a madu ahugh ihè nke
 nēhpupu na mbara-igwé:
 Ifufe we gabiga, me ka ha di ọcha.
22 N'Ugwu ka ọla-edo, bú ọmùmù-ihè,
 nēsi bia:
 Chineke ka ebube di egwu nādikwasi.
23 Onye puru ime ihe nile, ayi
 achoputagh Ya; Q di uku n'ike:
 N'ikpè na iba-uba nke ezi omume
 Q digh-eweda n'ala.
24 N'ihi ya madu nātu egwu Ya:
 Q digh-ahu ndi nile obi-ha mara ihe.

38 1 Jehova we si n'oké ifufe za Job,
 si,
2 Onye bu onye a nke nēme ka ndum-
 ødu ba ọchichiri
 Site n'okwu ọmuma-ihe nādigh?
3 Biko, ke ihe-økiké n'ükwù-gi dika
 onye di ike;
 M'gaju kwa gi, gi me kwa ka
 M'mara.
4 Ole ebe i nø mbe M'torø ntø-ala
 uwa?
 Gosim, ma ọ buru na i mara nghøta.
5 Onye doro ọtütü-ya nile, ma asi na
 i mara?
 Ma-øbu ònye setiri eriri-ọtütü n'elu
 ya?
6 N'elu gini ka emere ka ukwu-ya nile
 bamie?
 Ma-øbu ònye tøbørø nkume nkuku-
 ya,
7 Mbe kpakpando ututu nētikø nkpu
 ønù,
 Umu Chineke nile we tisie nkpu ønù
 ike?
8 Ma-øbu ònye ji ibo-ønu-uzø
 mechibido cké osimiri,
 Mbe ọ waputara dika agāsi na o nēsi
 n'akpà-nwa puta;
9 Mbe M'doro igwe-oji ka ọ buru
 uwe-ya,
 Na oké ọchichiri ka ọ buru ákwà-
 økiké-ya,
10 M'we kpawara ya ókém,
 Tiye ihe-ntuchi na ibo-ønu-uzø,
11 Si, Rue ebe a ka i gābia, ma i gagh-
 agabiga ya;
 N'ebé a ka agākwusi kwa npako nke
 ebili-miri-gi nile?
12 Site na nñmalite ubøchi-gi ọ di mbe
 i nyere ututu iwu,
 Me chi-øbubø ka ọ mara ọnødu-ya;
13 Ka ọ we jide akuku nile nke uwa aka,
 Ewe si nime ya rurupu ndi nēmebi
 iwu?
14 Q nābanwe onwe-ya dika urø akárà;
 Ha nèguzo kwa onwe-ha dika uwe:
15 Anēbochi kwa ihè-ha n'ebe ndi
 nēmebi iwu nø,
 Anānyaji kwa ogwe-aka di elu.
16 Ì báwo n'ebe-nsuputa nile nke oké
 osimiri?
 Ma-øbu i jeghariwo n'ebe michasiri
 emi nke ọbu-miri?
17 Èkpugheworo gi ọnu-uzø-ama nile
 nke ọnwu?

- Ma-qbū i nāhu qnu-uzo-ama nke onyinyo qnwū?
18 I ghötawo rue obosara uwa?
 Gosim, ma o buru na i mazuwo ya.
19 Ole ebe o di, bù uzo ebe-obibi ihé?
 Qchichiri kwa, ole ebe o di, bù onqodu-ya;
20 Nke i gēwere ya je n'ökè-ala-ya,
 Nke i gāghqta kwa uzo nile nke ulo-ya?
21 I mawo, n'ihi na mbe ahu ka anāmu gi,
 Qnu-qgugu ubochi-gi ri-kwa-ra nne!
22 I báwo n'ulo-nkwakqba nile iike snow,
 Ma-qbū i nāhu ulo-nkwakqba nile
 nke áku-miri-igwe,
23 Nke M'bochiworo nye mbe nkpa,
 Nye ubochi qgū na agha?
24 Ole ebe o di, bù uzo ebe anēkesa ihé,
 Ebe anābasa ifufe qwuwa-anyanwu
 n'elu uwa?
25 Onye waworo uzo-miri nye iju-miri,
 Ma-qbū uzo nye ámumà nke ébē-
 elu-igwe;
26 Ime ka miri zokwasi ala ebe o digh
 onye o bula bi;
 Bù qzara madu nēbigh nime ya;
27 Ime ka afø ju nkponkpø-ebe nke
 tqbørø n'efu;
 Na ime ka o pue, bù npuputa qhu
 nke ahihia ndu?
28 Miri-ozuzzo, o nwere nna?
 Ma-qbū ònye muworo nkpuru
 igirigi?
29 N'afø onye ka ice nēsi puta?
 Hoar-frost nke elu-igwe kwa, onye
 muworo ya?
30 N'ihe dika nkume ka miri nēzobe
 onwe-ha,
 Iru oþu-miri nāraru kwa araru.
31 I nēkekqta iru-utø Pleiades,
 Ma-qbū tqosa ihe-ødudø nile nke
 Orion?
32 I nēme ka Mazzaroth puta na mbe-
 ya?
 Ma-qbū i nēdu Bear na umu-ya?
33 I mawo ukpuru nile nke elu-igwe?
 Ma-qbū i nēdo ndozi-okwu-ya
 n'uwa?
34 I nēwelí olu-gi elu rue igwe-oji,
 Ka njubiga miri we kpuchie gi?
35 I nēzipu ámumà, ka ha we je,
 Si kwa gi, Le ayi?

- 36** Onye tiyeworo amam-ihe n'akuku di
 nime?
 Ma-qbū onye nyeworo akø-na-uche
 nghqta?
37 Onye nāgu mbara-igwé qnu site
 n'amam-ihe?
 Ma-qbū onye nātøbø karama-
 apkukpø nile nke elu-igwe iþapu
 miri-ha,
38 Mbe ájá nāghø urø,
 Mbe qkpurukpu-ájá nile nārapara
 n'aru onwe-ha?
39 I nāchuru nne-ødum anu-ndøbu?
 Ma-qbū i nēme ka afø-iri-nri umu-
 ødum ju,
40 Mbe ha nāmakpu n'ebe-obibi-ha,
 Nødu kwa n'okwu-qhia iche anu?
41 Onye nēdoziri ugolo-qma ihe-oriri-
 ya,
 Mbe umu-ya nētiku Chineke,
 Nāwaghari nēnwegh ihe-oriri?
39 I I mawo mbe ewu-qhia nke
 nkume di elu ji amu nwa?
 I nāriba ama mbe nne-ele nāmuputa
 nwa?
2 I nāgu qnwa ha nōzuru n'imu nwa
 qnou?
 Ma-qbū i mawo mbe ha ji amu nwa?
3 Ha nēruru ala, muputa umu-ha,
 Tuzuga ihe-nþu-ha.
4 Aru nāma umu-ha nma, ha nētolite
 n'qhia;
 Ha nāpu, ha adigh-alaghachikute
 kwa ha.
5 Onye zipuworo inyinya-ibø-qhia ka
 o nwere onwe-ya?
 Ma-qbū onye tøpuworo abu inyinya-
 ibø-qhia?
6 Nke M'meworo ala ihe rñdigh ka o
 buru ulo-ya,
 Me kwa ala bu nnù nnù ka o buru
 ebe-obibi-ya.
7 O nāchì úzù obodo qchi,
 O digh-anu nbiþø nke onye nāchi
 madu n'ihe-ike.
8 Ebe-nleputa nke ugwu ou ebe e
 názù onwe-ya,
 Akwukwø ndu o bula ka o nāchø.
9 Atu gēkwe ibu orù-gi?
 Ma-qbū o gānø qnqodu-abali n'akuku
 ebe i názù anu-ulø-gi?
10 I gēji udø-ya libe atu n'ihe-olu
 n'þøba ala-ubi?
 Ma-qbū o gëso gi me ndagwurugwu
 ka ha di lari?

- 11 Ì gātukwasi ya obi n'ihi na ike-ya riri
nne?
Ma-øbu ì gārapuru ya ndøbu i
nādøbu onwe-gi n'ølu?
- 12 Ì gēkwere na ya, na o gēbulata
nkpuru-øghigha-gi,
Chikøta øka nke ebe-nzøcha-øka-gi?
- 13 Nkù nke enyi-nnunu nānuri ønu;
Ma nkù-ya na ábúbà-ya, hà di ebere?
- 14 N'ihi na ø nārapu àkwá-ya n'ala,
Némé ka ha kpo øku n'elu ájá,
- 15 Ø we chezo na ukwu gázøpia ha,
Ma-øbu na anu-øchia gázøkwasi ha
ukwu.
- 16 Ø mewo umu-ya ihe-ike, dika agási
na ha abugh ihe ø nwere:
Ø bu n'efu ka ndøbu ø nādøbu onwe-
ya n'ølu bu, ma ø tugh egwu;
- 17 N'ihi na Chineke emewo ya ka ø
chezo amam-ihe,
Ø kègh kwa ya økè nime nghøta.
- 18 Na mþe o ji seti onwe-ya n'elu iþa
øsq,
Ø nâchì inyinya, nâchì kwa onye o
nêbu, øchi.
- 19 Ì nênye inyinya idi-ike-ya?
Ì nêyíkwasi olu-ya øzà nêmé nkpatu?
- 20 Ì nêmé ya ka ø kwua ntù dika
igurube?
Ebube nke imapu-imì-ya di oké uþo.
- 21 Ø nâbø ukwu na ndagwurugwu, obi
nâtø kwa ya utø n'ike-ya:
Ø nâpu izute ihe-agha.
- 22 Ø nâchì oké egwu øchi, ma ø digh-
atu uþo;
Ø digh-esi kwa n'iru mma-agha
chighari azu.
- 23 Akpà-àkú nêkwu wøghiri wøghiri
n'elu ya,
Ya na obuþu-àmùmà nke ube, na
arua.
- 24 Nime nmali-elu-ya na ime-nkpatu-
ya o néloda ala;
Ø digh-ekwe kwa na ø bu olu op-
ike.
- 25 Mþe ø bula opl-ike ji adà udà ø si,
Ehe!
Ø bu kwa site n'ebe di anya ka ø
nânu ísì agha,
Na éþè-elu-igwe, bú nbibø ndi-øchi-
agha, na iti-nkpu.
- 26 Ø bu site na nghøta-gi ka eþé nêfego
n'elu,
Basa k'wa nkù-ya n'ebe Ndida di?
- 27 Ø bu n'okwu-ønu-gi ka ugo nêfeli
elu,
Ma-øbu me akwu-ya ka ø di elu?
- 28 N'elu nkume di elu ka o nêbi, ø kwa
ønødu-abali,
N'elu ønu nkume di elu na ebe
ewusiri ike.
- 29 Site n'ebe afu ka o nyoputaworo ihe-
oriri;
Anya-ya abua nêsi n'ebe di anya
legide ya.
- 30 Umu-ya nâmicha kwa øbara:
Øzø, ebe ndi eburu øbu di, n'ebe ahu
ka ø ø.
- 40 1 Jehova we za Job, si,
2 Onye nâdø aka na nti, ø nâlusø
Onye puru ime ihe nile øgù?
Onye nâbara Chineke nba, ya za ya.
- 3 Job we za Jehova, si,
4 Le, abum onye eleliworo; gini ka
m'gâzaghachi Gi?
Atukwasiwom akam n'ønum.
- 5 Otù ubò ka m'kwwuworo okwu,
m'gagh-aza kwa;
E, ubò abua, ma m'gagh-aza kwa
øzø.
- 6 Jehova we si n'oké ifufe za Job, si,
7 Biko, ke ihe-økiké n'úkwù-gi dika
onye di ike:
M'gâju gi, gi me kwa ka M'mara.
- 8 Ì nêmébi kwa ikpém?
I nâmam ikpe, ka i we buru onye ezi
omume?
- 9 Ma-øbu ø bu ogwe-aka dika
Chineke ka i nwere?
Ø bu kwa olu dika Ya ka i gëji ma
dika éþè-elu-igwe?
- 10 Biko, were nbili-elu na idi-elu chø
onwe-gi nma;
Were kwa ebube na ima-nma yikwasi
onwe-gi.
- 11 Wusa nrubiga-ókè nke iwe-gi:
Hu kwa onye-npako ø bula, me ka ø
di ala.
- 12 Hu onye-npako ø bula, me ka o ruru
ala;
Zøpia kwa ndi nêmébi iwu n'ønødu-
ha.
- 13 Zobekø ha n'ájá;
Kechie iru-ha n'ebe zoro ezo.
- 14 Emesia Mu onwem gëkele kwa gi,
Si na aka-nri-gi nâzçputa gi.

- 15 Biko, le otobo, nke M'keworo gi na ya;
Q nāta ahiahia dika ehi.
- 16 Biko, le, ike-ya di n'ukwù-ya,
Ume-ya di kwa n'akwara nile nke afø-ya.
- 17 Q nārogoba ọdùdù-ya dika osisi cedar:
Akpakowó akwara utaku-ukwu-ya.
- 18 Okpukpu-ya nile di ka ogidi ọla nwere umi;
Ogiriga-ya di ka nkporo igwè.
- 19 Ya onwe-ya bu nmalite uzø nile nke Chineke:
Onye meworo ya nēweta mma-agha-ya nso.
- 20 N'ezie ihe-omume ka ugwu nēbutere ya;
Bù ebe anu-ohia nile nēgwuli egwù.
- 21 N'okpuru osisi lotus ka o nēdina,
N'ebe nzuzo nke amì, na apiti.
- 22 Osisi lotus nēji ndò-ha ọchue ya;
Osisi willow nke miri-iyi di ya bùruberu.
- 23 Le, osimiri nérusi ike, ọ digh-ama jijiji:
Q nātukwasi obi, mbe Jodan nāwaputa rue ọnuya.
- 24 Anējide ya mbe ọ nēle anya?
Ma-obu ànēwere ọnuya mapue imiya?
- 41** 1 I gēji nkò-azù dòrø oké agu-iyi?
Ma-obu i gēji udò biøda ire-ya?
- 2 I gētiye udò-ami n'imí-ya?
Ma-obu i gēji ngu igwè dupue ábà-ya?
- 3 Q gāriø gi otutu aririo-amara?
Ma-obu ọ gāgwa gi okwu di nrò?
- 4 O gēso gi ba ndu?
I gēwere ya ka ọ buru orù rue mbe ebigh-ebi?
- 5 I gēji ya gwu egwú dika nnunu?
Ma-obu i gēke ya abu nye umu-abogho-gi?
- 6 Òtù ndi-azù, ha gēji ya zu ahia?
Hà gēkè ya n'etiti ndi-ahia?
- 7 I gēji igwè ebiri nkò maju akpukpo-aru-ya?
Ma-obu i gēji ube-azù maju isi-ya?
- 8 Tukwasi ya obu-aka-gi;
Cheta agha, eme-kwa-la ya ọzø.
- 9 Le, nchere-ya bu ihe-ugha:
Adigh-atuda madu ọbunà n'ile ya anya?

- 10 Q digh onye di irè nke ikpote ya:
Onye kwa bu onye ahu nke gēguzo onwe-ya n'irum?
- 11 Onye buru uzø nyem, nke M'gākwughachi?
Ihe ọ bula nke di n'okpuru elu-igwe nile, nkem ka ọ bu.
- 12 M'gagh-aba nkiti bayere ihe nile di ya n'aru,
Ma-obu okwu nke idi-ike-ya, ma-obu ima-nma nke odudo-n'usoroya.
- 13 Onye kpugheworo iru uwe-ya?
Onye gābà n'aba-ya apiajiri okpükpu abua?
- 14 Onye gēmeghe uzø nke iru-ya?
Ezé-ya di oké ujø buruburu.
- 15 Usoro nke ọta azu-ya bu npako-ya,
Ha bu ihe emechiri emechi dika agāsi na ejì ihe-akàrà siri ike mechiyi.
- 16 Dika otù si nq ibe-ya nso,
Ifufe adigh-abà n'etiti ha.
- 17 Anēme ka otù rapara n'aru nwa-nne-ya;
Ha nējisi onwe-ha ike, agagh-ekesa kwa ha.
- 18 Ize-uzere-ya nēme ka ihè nēbupu,
Anyà-ya abua di ka mbubere-anyà nke chi-qbubø.
- 19 N'ọnuya ka ọku-owa nāputa,
Ickeke-ọku nēwepuga kwa onwe-ha.
- 20 N'oghore-imí-ya abua ka anwuru-ọku nāputa,
Dika nke ite anāfunwu ọku na amì nēre ere.
- 21 Iku-ume-ya nāmnye icheku,
Ire-ọku nēsi kwa n'ọnuya puta.
- 22 N'olu-ya ka ike nwere ọnodu-ya,
Q bu kwa n'iru ya ka obi-ilø-miri nête egwù.
- 23 Ibewa urù anu-aru-ya rapara n'aru onwe-ha:
O siri ike n'aru ya; agagh-emeghari ya.
- 24 Obi-ya siri ike dika nkume;
O si-kwa-ra ike dika nne-nkume-igwe-nri.
- 25 Mbe o nēbuli onwe-ya ndi di ike nātu ujø:
Site n'imebi-obi ha nēsihié uzø.
- 26 Q buru na madu ewere mma-agha biakwasi ya, mma-agha ahu adigh-eguzosi ike;
Ya na ube, na àkù, na uwe-agha.

- 27 O nāgu ìgwè n'okporo-óka,
Nāgu kwa ola n'osisi rere ure.
- 28 Akú adigh-eme ka o balaga:
Nkume ébè abanweworo ya ahihia-óka.
- 29 Anāgu ndele n'ahihia-óka:
O nāchi kwa nkpotu arua óchì.
- 30 Okpuru-ya di ka ejújù di nkó:
O nābasa dika o bu ihe isucha óka
n'elu apiti.
- 31 O nēme miri di omimi ka o ọ dika
ite:
O nēme oké osimiri ka o di ka manu-
otite nēsi ísì utó.
- 32 O nēme uzó ka o nēnwuso ya;
Madu gēchē na obu-miri nwere isi-
awo.
- 33 O digh nke di ka ya n'elu ájá uwa,
Nke emeworo nēnwegh ujo.
- 34 Ihe nile nke di elu ka o nāhu:
Ya onwe-ya bu eze anu-óchia nile di
nganga.

- 42**
- 1 Job we za Jehova, si,
2 Amawom na I puru ime ihe
nile,
Amawokwam na adigh-ebochi nzube
o bula nke sitere na Gi.
- 3 Onye bu onye a nke nēzobe ndum-
odu n'enwagh ọmuma-ihe?
N'ihi ya ka m'gosiworo ihe nke
m'nādigh-aghọta,
Ihe dikaririm ebube, nke m'nādigh-
amata.
- 4 Biko, nuru, mu onwem gēkwu kwa;
M'gāju Gi, Gi me kwa ka m'mara.
- 5 Site n'ónunu nti ka m'nuru Gi;
Ma ubu a anyam ahuwo Gi.
- 6 N'ihi nka ka m'nāju onwem aju, we
chēgharia
N'elu ájá na ntu.

7 O rue, mbe Jehova gwasiri Job
okwu ndia, na Jehova siri Elifaz, bú
onye Timan, Iwem di ọku megide gi,

megide kwa ndi-eyi-gi abua: n'ihi na
unu ekwugh ihe ziri ezi bayerem, dika
orùm, bú Job, kwuworo. 8 Ma ubu a,
chirinu n'onwe-unu oke-ehi asa na
ebulu asa, jekuru orùm, bú Job, surere
onwe-unu ájá-nsure-óku; Job, bú orùm,
gēkpe kwa ekpere bayere unu; n'ihi na
n'ezie o bu ya ka M'gāhu iru-oma, ka
M'ghara imeso unu dika nzuzu-unu si
di; n'ihi na unu ekwugh ihe ziri ezi
bayerem, dika orùm, bú Job, kwuru.
9 Elifaz, bú onye Timan, na Bildad, bú
onye Shua, na Zofa, bú onye Neama,
we je, me dika Jehova gwara ha: Jehova
we hu Job iru-oma. 10 Jehova me-
kwa-ra ka ndøta-n'agha Job lata, mbe
o kpere ekpere bayere ndi-eyi-ya:
Jehova we tukwasi n'ihe nile Job nwere
okpükpu abua. 11 Umu-nne-ya
ndikom nile, na umu-nne-ya ndinyom
nile, na ndi nile mara ya na mbe gara
aga, we biakute ya, so ya rie nri n'ulo-
ya: ha we gosi ya ebere ha ji n'aru ya,
kasi kwa ya obi bayere ihe ojo ahu nile
nke Jehova mere ka o biakwasi ya: ha
we nye ya, nwoke o bula otu iberibe ego,
na nwoke o bula otu nba-aka ola-edo.
12 Ozø, Jehova góziri ikpe-azu Job
kari nmalite-ya, o we nwe orú nnù ewu
na aturu na nnù iri-na-ise, na nnù
camel iri-na-ise, na nnù ehi ise ejikorø
abua abua, na nnù nne-inyinya-ibu abua
na ogu iri. 13 O nwe-kwa-ra umu-
ndikom asa na umu-ndinyom ato.
14 O we kpo aha nwayi mbu, Jemaima;
na aha nwayi nke-abua, Kezaia; na aha
nwayi nke-atø, Keren-hapuk. 15 Ma
ahugh ndinyom mara nma dika umu-
ndinyom Job n'ala ahu nile: nna-ha we
nye ha ihe-nketa n'etiti umu-nne-ha
ndikom. 16 Job we di ndu mbe ihe a
gasiri ogu arø asa, o we hu umu-ya, na
umu umu-ya, bú ọbø anø. 17 Job we
nwua, buru agadi, ubochi ndu-ya ju-
kwa-ra ya afø.

ABÙ QMA

AKWUKWÓ MBU

- 1** 1 Onye ihe nāgara nke-qma ka madu
ahu bu nke nējegh ije na ndum-
qdu ndi nēmebi iwu,
Nke nēguzogh kwa n'uzo ndi
nmehie,
Nke nānogh kwa n'ōnqdu ndi nākwa
emō.
2 Kama n'iwu Jehova ka ihe-utq-ya
di;
Q bu kwa n'iwu-Ya ka o nātughari
uche ehihie na abali.
3 Q gādi kwa ka osisi akuworo n'akuku
iyi juputara na miri,
Nke nāmi nkpuru-ya na mbe-ya,
Qzq, akwukwó-ya adigh-akpōnwu;
Ihe o bula kwa nke o nēme, o nēme
ka o ga nke-qma.
4 Q bugh otú a ka ndi nēmebi iwu di;
Kama ha di ka ibobo-qka nke ifuse
nēfesa.
5 N'ihi nka ndi nēmebi iwu agagh-
eguzosi ike n'ikpē,
Ndi-nmehie agagh-eguzosi kwa ike
na nzukq ndi ezi omume.
6 N'ihi na Jehova mara uzq ndi ezi
omume:
Ma uzq ndi nēmebi iwu gāla n'iyi.
- 2** 1 N'ihi gini ka mba nile meworo oké
nkpotu?
N'ihi gini ka ndi nile di n'uwa
nātughari ihe-efu uche?
2 Ndi-eze nke uwa nēguzo onwe-ha,
Ndi-isi nābakota kwa izù,
Imegide Jehova, na imegide onye-Ya
etere manu, si,
3 Ka ayi tijie abu nile ha,
Tufue udò nile ha n'aru ayi.
4 Onye nānqdu n'elu-igwe nāchì ochì:
Onye-nwe-ayi nākwa ha emō.
5 Mbe ahu Q gāgwa ha okwu n'iwe-
Ya,
Q bu kwa n'iwe-Ya di qku ka Q gēme
ka ha ma jijiji:
6 Ma Mu onwem emewo ka ezem
guzosie ike
N'elu Zaion, bú ugwu nsom.

- 7 M'gākq akukq bayere ukpuru:
Jehova sirim, Qkparam ka gi onwe-gi
bu;
Mu onwem amuwo gi ta.
8 Riøm, na agamenye gi mba nile ka ha
buru ihe-nketa-gi,
Na nsotu uwa ka ha buru ihe-
onwunwe-gi.
9 I gēji nkpa-n'aka igwè tijisi ha;
Dika ihe qkpu-ite kpuru ka
agātupia ha.
10 Ma ubu a, ndi-eze, nwenu uche:
Ka adø unu aka na nti, ndi-ikpe nke
uwa.
11 Werenu egwu fè Jehova òfùfè,
Were-kwa-nu oma-jijiji tegharia
egwú qnù.
12 Sutunu onye aròputaworo qnù, ka o
ghara iwe iwe, unu we la n'iyi
n'uzq,
N'ihi na iwe-ya gēre qku na mbe
ntà.
Ndi ihe nāgara nke-qma ka ha bu, bú
ndi nile nābabà nime ya.
- 3** Abù Qma Devid, mbe o siri n'iru
Absalom nwa-ya ọalaga.
- 1 Jehova, le otú ndi nākpabum barà
uba!
Otutu madu nēbili imegidem.
2 Otutu madu nēkwu okwu bayerè
nkpuru-obim, si,
Q digh nzoputa diri ya nime
Chineke. [Selah]
3 Ma Gi onwe-gi, Jehova, bu ọta
buruburum,
Na nsopurum, na onye nēbuli isim
elu.
4 Ejim olum kpokue Jehova,
Q we zam site n'ugwu nsø Ya. [Selah]
5 Mu onwem dinara ala, raru ura;
Etetaram; n'ihi na Jehova
nākwagidem.
6 M'gagh-atu egwu igwè ndi nkem
anāpugh iguta aguta,
Ndi doworo onwe-ha imegidem
buruburu.

- 7 Bilie, Jehova; zoputam, Chinekem:
N'ihi na I tiwo ndi-irom nile ihe na
ñti;
I tipiawo ezé ndi némébi iwu.
- 8 Jehova nwe nzoputa:
Ka ngózi-Gi dikwasi ndi-Gi. [Selah]
- 4** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'ubø-
akwara. Abù Qma Devid.
- 1 Mbe m'kporo, Gi zam, Chineke nke
ezi omumem;
I nyewom ebe sara mbara mbe m'nø
na nkpa:
Merem amara, nuru ekperem.
- 2 Umu madu, rüe ole niþe ka
nsopurum gághø itiye n'qonodu-
ihere?
Unu náhu ihe-efu n'anya, náchø
okwu-ugha. [Selah]
- 3 Mamaranu ua Jehova ekewaputaworo
Onwe-ya onye-ebere:
Jehova nánu mbe m'kpokuru Ya.
- 4 Manu jijiji, eméhie-kwa-la:
Sinu otú a n'obi-unu n'elu ihe-
ndina-uru, we dere du. [Selah]
- 5 Chuanu aja ezi omume,
Tukwasi-kwa-nu obi na Jehova.
- 6 Qtutu madu nási, Onye gême ka ayi
hu qdi-nma?
Jehova, bulie ihè iru-Gi ka o mukwasi
ayi.
- 7 I tiyewo qnù n'obim,
Kari nke ha nwere na mbe qka-ha na
many-a-vine qhu ha ji aba uba.
- 8 N'udo ka m'gëji otù mbe ahu dina
ala, raru ura:
N'ihi na Gi onwe-gi, Jehova, náni
Gi, némé ka m'biri na ntukwasi-
obi.
- 5** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; nke
agabù n'ibù òjà. Abù Qma Devid.
- 1 Ge nti n'okwu-ñnum, Jehova,
Ghota ntughari-uchem.
- 2 Na nti n'olu ntiku m'nëtiku Gi,
Ezem, na Chinekem:
N'ihi na o bu Gi ka m'nëkpere.
- 3 Jehova, n'ututu ka I gánu olum;
N'ututu ka m'gëdoro Gi ekperem
n'usoro, che kwa nche.
- 4 N'ihi na o bugh Chineke nke
nmebi-iwu nátø utø ka I bu:
Ihe ojo agagh-anø dika qbla n'ebe I
nø.
- 5 Ndi nánya isi agagh-eguzo onwe-
ha n'anya-Gi:
I kpøro ndi nile nálu ajo ihe asi.
- 6 I gême ka ndi nile nékwu okwu-
ugha la n'iyi:
Madu nke bu onye-øbara na onye-
aghughø, Jehova nákpo ya onye-
árú.
- 7 Ma mu onwem, n'uba nke ebere-Gi
ka m'gábabà n'ulo-Gi:
M'gákpø isi ala n'ebe ulo uku nsø Gi
di n'egwu-Gi.
- 8 Jehova, dubem n'ezi omume-Gi n'ihi
ndi néchem anwu;
Me ka uzø-Gi zie ezi n'irum.
- 9 N'ihi na o digh ihe nke néguzosi ike
di n'qnu-ya;
Ime-ha bu ila-n'iyi nile:
Íli ghore oghe ka akpiri-ha bu;
Ha nékwu okwu ire-utø.
- 10 Ma ha ikpe, Chineke;
Ka ha da ada site na ndum-qdu nile
ha:
N'uba nke njehie nile ha nupu ha;
N'ihi na ha anupuwo isi imegide Gi.
- 11 Ma ka ndi nile ndi nábabà nime Gi
ñuria,
Ka ha tie nkpu qnù rue mbe ebigh-
ebi, n'ihi na I nékpuichi ha ñdò:
Qzø, ka obi nke ndi náhu aha-Gi
n'anya tq ha utø nime Gi.
- 12 N'ihi na Gi onwe-gi nágózi onye ezi
omume;
Jehova, I ji otú ihe-ya si atø Gi utø þa
ya buruburu dika qta uku.
- 6** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'ubø-
akwara, n'elu Octave. Abù Qma Devid.
- 1 Jehova, Abalaram nba n'iwe-Gi,
Adø-kwa-lam aka na nti n'qnuma-
Gi.
- 2 Merem amara, Jehova; n'ihi na onye
taworo aru ka m'bu:
Mem ka m'diri ndu, Jehova; n'ihi na
ókpukpum nile náma jijiji.
- 3 Nkpuru-obim náma kwa jijiji nke-
uku:
Ma Gi onwe-gi, Jehova, rüe ole
mbe?
- 4 Lata, Jehova, doputa nkpuru-obim:
Zoputam n'ihi ebere-Gi.
- 5 N'ihi na o digh ncheta-Gi di n'qnuwù:
Nime ala-mø ònye gëkele Gi?
- 6 Adøbuwom onwem n'olu n'ize-
umem;

- Kwa-abali ka m'nême ka ihe-ndinam se n'elu anya-mirim;
Ejim anya-mirim de ihe m'ji edina.
- 7 Anyam emebiwo site na nkpasu-iwem dika uwe nla mebiri;
Q kawo nkà n'ihi ndi-nkpabum nile.
- 8 Si n'ebe m'nq wezuga onwe-unu,
unu nile ndi nālu ajø ihe;
N'ihi na Jehova anuwo olu àkwám.
- 9 Jehova anuwo aririø-amaram;
Jehova gânara ekperem.
- 10 Ihere gême ndi-irom nile, ha gâma
kwa jjiji nke-uku:
Ha gâlaghachi azu, ihere gême ha na
mberede.
- 7 Shiggaion nke Devid, nke ø bükuru
Jehova, bayere okwu Kush, bú onye
Benjamin.
- 1 Jehova, bú Chinekem, na Gi ka
m'babaworo:
Zøputam n'aka ndi nile nesobum,
näputakwam n'aka-ha:
- 2 Ka ø ghara idøka nkpuru-obim dika
ødum,
Nëtipia ya, mþe onye-nnaputa
adigh.
- 3 Jehova, bú Chinekem, ø buru na
emewom nka;
Q buru na ajø omume di n'øbu-akam
abua;
- 4 Q buru na enyeghachiwom onye mu
na ya di n'udo ihe øjø;
(Kama nke ahu, adøputawom onye
näkpabum n'efu:)
- 5 Ka onye-iro chua nkpuru-obim, rue
ya aru;
Ka ø zøda kwa ndum n'ala,
Me ka nsopurum biri n'ajá. [Selah]
- 6 Bilie, Jehova, n'iwe-Gi,
Welie Onwe-gi elu imegide nrubiga-
ókè-iwe nke ndi näkpabum:
Teta-kwa-ram; I nyewo ikpè iwu.
- 7 Ka nzukø nke ndi nile di n'uwa di
kwa Gi buruburu:
Gi laghachi kwa n'ebe di elu n'elu
ya.
- 8 Jehova nékpe ndi nile di iche iche
ikpe:
Kpem ikpe, Jehova, dika ezi
omumem si di, na dika izu-okém
si di nke di nimem.
- 9 Biko, kwe ka ihe øjø nke ndi nêmbe
iwu gwusia, ma me ka onye ezi
omume guzosie ike:

- N'ihi na onye nânwa obi nile na
akuru nile ka Chineke, bú Onye
ezi omume, bu.
- 10 Qtam dikwasi na Chineke,
Bú Onye názøputa ndi obi-ha ziri ezi.
- 11 Chineke bu onye-ikpe nême ezi
omume,
Q bu kwa Chineke nke nême iwe
kwa-ubochi.
- 12 Q buru na madu echigharigh, Q
gâmu mma-agha-Ya ka ø di nkø;
Q zowo uta-Ya ukwu ikwe ya, dozie
ya iþa.
- 13 Q bu kwa imegide ya ka O doziworo
ihe nile nke ònwu;
Q nême àkù-Ya ka ha buru ihe nère
òku.
- 14 Le, ime ajø ihe nême ya;
Q turuwo kwa ime nmeþu, muputa
okwu-ugha.
- 15 Olùlù ka o gwuworo, gwuputa ya,
Q we da n'ebe-nbibi nke ø nême.
- 16 Nmeþu-ya gâbiaghachi n'isi-ya,
Q bu kwa n'opu-n'isi-ya ka ihe-ike-
ya gâridakwasi.
- 17 M'gëkele Jehova dika ezi omume-Ya
si di:
M'gâbuku kwa aha Jehova, bu Onye
kachasi ihe nile elu, abù qma.
- 8 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu
Gittith. Abù Qma Devid.
- 1 Jehova, Onye-nwe-ayi,
Le otù aha-Gi di ebube n'uwa nile!
Gi Onye tiyeworo ebube-Gi n'elu
igwé.
- 2 I siwo n'ønu umu-ntakiri na umu
nâñu ara tø ntø-ala ike,
N'ihi ndi-nkpabu-Gi,
Ime ka onye-iro na onye nâbø óbø
kwusi.
- 3 Mþe m'huru elu-igwe-Gi, bú ølu
nkripsi-aka-Gi,
Qnwa na kpakpando nile, nke I
doziworo;
- 4 Gini ka madu bu, na I nêcheta ya;
Na nwa nke madu, na I nêleta ya?
- 5 I we me ya ka ø foduru ya nke-ntà
ibu Chineke,
I ji kwa nsopuru na ima-nma kpube
ya n'isi dika okpu-eze.
- 6 I nême ya ka ø nâchi ølu nile nke aka-
Gi abua;
Ihe nile ka I doro n'okpuru ukwu-ya
abua:

- 7 Ewu na aturu na ehi, ha nile,
Ha na anu ọhia;
8 Nnunu elu-igwe, na azù nile nke oké
osimiri,
Bú ihe nke nāgabiga n'uzo nile nke
oké osimiri nile.
9 Jehova, Onye-nwe-ayi,
Le otú aha-Gi di ebube n'uwa nile!
- 9** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu
Muth-laben. Abù Qma Devid.
- 1 M'gēji obim nile kele Jehova;
M'gākọ kwa akukọ oké ọlu-Gi nile.
2 M'gānuri ọnu, obim gātökwmam utø,
nime Gi:
M'gābuku aha-Gi abù ọma, Gi
Onye kachasi ihe nile elu;
3 Mбе ndi-irom laghachiri azu,
Su ngongø, si kwa n'iru Gi la n'iyi.
4 N'ihi na I kpewo ikpem ziri ezi na
okwu-ikpem;
I nōduru n'oche-eze, buru onye-
ikpe nême ezi omume.
5 I basiwo mba nile ọzø nba, I mewo
ka ndi nêmebi iwu la n'iyi,
I hichapuwu aha-ha rue mбе nile
ebigh-ebi.
6 Ndi-iro agwusiwo, ha bu nkponkpø
ebe rue mбе ebigh-ebi;
Ọzø, obodo nile nke I ropuworo,
Ncheta-ha, ọbuná nke obodo ahu,
alawo n'iyi.
7 Ma Jehova nānōdu dika eze rue mቤ
ebigh-ebi:
O doziwo oche-eze-Ya ikpe ikpe.
8 Ya onwe-ya gékpe uwa dum madu bi
ikpe n'ezi omume,
Ọ gékpe ndi nile di n'uwa ikpe n'izi-
ezi.
9 Jehova bu-kwa-ra onye anāzopia ulo-
elu,
Bú ulo-elu nke diri mቤ nile nke
nkpa;
10 Ọzø, ndi mara aha-Gi gātukwasi Gi
obi;
N'ihi na I rapugh ndi nāchø Gi,
Jehova.
11 Bükueno Jehova abù ọma, bú Onye
bi na Zaion:
Gosinu omume-Ya nile n'etiti ndi
nile di iche iche.
12 N'ihi na Onye nājuta ọbara ndi
eburu ebu echetawo ha:
Ọ chezogh iti-nkpu nke ndi ewedara
n'ala.

- 13 Merem amara, Jehova;
Hu nweda-n'alam nke sitere n'aka
ndi nākpom asì,
Gi Onye nēbulim elu site n'ọnu-uzo-
ama ọnwu;
14 Ka m'we kọ akukọ otuto-Gi nile:
N'ọnu-uzo-ama nile nke ada Zaion,
Ka m'nuria ọnu na nzoputa-Gi.
15 Mba nile ọzø emikpuwo n'olùlù ha
mere:
N'ubu nke ha zobere ka anānwude
ukwu-ha.
16 Jehova emewo ka amara Ya onwe-ya,
ezi ikpe ka Q kpeworo:
N'olu nke ọbu-aka-ya abua ka
amaworo onye nêmebi iwu dika
n'onyà. [Higmaion. Selah
17 Ndi nêmebi iwu gālaghachi n'ala-
mø,
Bú mba nile ndi nēchezø Chineke.
18 N'ihi na ọ bugh rue mቤ ebigh-ebi
ka agēchezø obeye,
Olile-anja nke ndi di ume-ala n'obi
agagh-ala n'iyi rue mቤ ebigh-
ebi.
19 Bilie, Jehova; ekwela ka madu di
ike:
Ka ekpe mba nile ikpe n'iru Gi.
20 Jehova, doro ha ihe-egwu:
Ka mba nile mara na nāní madu ka
ha bu. [Selah
- 10** 1 Jehova, n'ihi gini ka I nēguzo
n'ebe dianya?
N'ihi gini ka I nēzobe Onwe-gi na
mቤ nile nke nkpa?
2 Site na npako nke onye nêmebi iwu
ka anāchu onye ewedara n'ala ọku
oku;
Anējide ha na nzube nile nke ha
chère.
3 N'ihi na onye nêmebi iwu anyawo isi
n'ihe nkpuru-obi-ya nāchosi ike,
Onye nērita urù nēzigh ezi ka ọ
goziwo-kwa-ra, ọ leliwo Jehova.
4 Onye nêmebi iwu, ka imi-ya si di
elu, nāsi, Q digh ajuju Q gāju.
Nzube-ya nile nāsi, Q digh Chineke
ọ bula di.
5 Uzø-ya nile di ike na mቤ nile;
Ikpé-Gi nile di n'ebe di elu kari ebe
anya-ya gēru:
Ndi nile nākpabu ya, ọ nāfū megide
ha na nleli.

- 6** Q siwo n'obi-ya, Agagh-ewezugam n'önödum:
Rue obo nile o digh mbe m'gānō n'odi-njø.
- 7** Qnu-ya juputara n'obuba-iyi na aghughø na nzobu:
N'okpuru ire-ya ka nmebu na ajø ihe di.
- 8** Q nänödu n'ebe iche-anwu nke obodo ntà nile:
N'ebe-nzuzo nile ka o nèbu onye némegh ihe qjø:
Anya-ya abua nèwerefere nzuzo nyogide onye náhuju anya.
- 9** Q nèche anwu n'ebe-nzuzo dika ødum n'okwu-ohia-ya:
Q nèche anwu inwude onye ewedara n'ala:
Q nänwude onye ewedara n'ala, mbe o dobatar ya n'ubu-ya.
- 10** Anázopia ya, o námakpu amakpu,
Ndi náhuju anya adawo kwa n'ala site n'aka ndi-ya nwere ume.
- 11** Q siwo n'obi-ya, Chineke echezowó:
O zobewo iru-Ya; o digh mbe Q huru ya.
- 12** Bilie, Jehova; Chineke, welie aka-Gi elu:
Echezøla ndi ewedara n'ala.
- 13** N'ihi gini ka onye némébi iwu leliworo Chineke?
Q siwo n'obi-ya, I gagh-aju ajuju.
- 14** I huwo ya; n'ihi na Gi onwe-gi nélégide nmebu na nkpasu-iwe, itiye ya n'aka-Gi:
N'aka-Gi ka onye náhuju anya náraru onwe-ya;
Onye nèyere nwa-nhei aka ka I buworo.
- 15** Tijie ogwe-aka nke onye némébi iwu;
Onye qjø kwa, I gájuta nmebi-iwuya rue mbe I gagh-achøta ya.
- 16** Jehova bu Eze rue mbe nile ebigh-ebi:
Mba nile qzø esiwo n'ala-Ya lapu n'iyi.
- 17** I nuwo ihe ndi di ume-ala n'obi náchosi ike, Jehova:
I nèdozi obi-ha, I némé ka nti-Gi ge:
- 18** Ikpe nwa-nhei na onye anázopia azopia ikpe,
Ka madu nke sitere n'uwa we ghara ime ka madu ma kwa jijji qzø.

- 11** Abù Oma nke diri Onye-isi Abù.
Abù Qma nke Devid.
- 1** Na Jehova ka m'babaworo:
Unu si aña si nkpuru-obim,
Felaganu n'ugwu-unu dika nnunu?
- 2** N'ihi na, le, ndi némébi iwu názø uta-ha ukwu ikwe ya,
Ha edoziwo ákú-ha n'elu eriri-uta,
Iba ndi obi-ha ziri ezi n'ochichiri.
- 3** N'ihi na anákwada ide nile;
Gini ka onye ezi omume meworo?
- 4** Jehova nq n'ulo uku Ya di nsø,
Jehova, n'elu-igwe ka oche-eze-Ya di;
Anya-Ya náhu, mbubere-anyanya-Ya nänwa, umu madu.
- 5** Jehova nänwa onye ezi omume:
Ma onye némébi iwu na onye náhu ihe-ike n'anya ka nkpuru-obi-Ya nákpø asi.
- 6** Ya me ka ibudu zokwasi ndi némébi iwu dika miri-ozuzo;
Ka ɔku na brimstone na ifufe di ɔku buru okè iko-ha.
- 7** N'ihi na onye ezi omume ka Jehova bu; ezi omume ka Q huru n'anya:
Ndi ziri ezi gáhu iru-Ya.
- 12** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu Octave. Abù Qma Devid.
- 1** Jehova, zoputa; n'ihi na onye-ebere agwusiwo;
N'ihi na ndi kwesiri ntukwasi-obi agwupuwo n'etiti umu madu.
- 2** Ihe-efu ka ha nékurita, otù onye na ibe-ya:
Ebubere-önü nke nékwu okwu ire-utø na obi abua ka ha ji ekwu.
- 3** Ka Jehova bipu ebubere-önü nile nke nekwu okwu ire-utø,
Na ire nke nékwu oké ihe:
- 4** Ndi siworo, Ayi némé ire-ayi ka o di ike;
Ebubere-önü-ayi di n'akuku ayi: önye ka ayi nwere dika onye-nwe-ayi?
- 5** N'ihi ipunara ndi ewedara n'ala ihe, n'ihi isu-ude nke ndi-objeye,
Ubu a ka M'gëbili, ka Jehova kwuru;
M'gëdo ya na nzoputa nke o nékusi ume ike inwe.
- 6** Okwu-önü Jehova nile bu okwu-önü di ɔcha;

- Ha bu ọla-ọcha anuchaworo n'ite-nnucha nke nérusa n'ala,
Nke esichaworo ubò asa.
- 7 Gi onwe-gi, Jehova, gédébe ha,
I gèchezi ha ka ha pua n'aka ọbò a
rue mbe ebigh-ebi.
- 8 Ndi némébi iwu négéghari buruburu,
Mbe anébuli ihe jøburu onwe-ya elu
n'ebé umu madu nò.

13 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, rüe ole mbe ka I gèchezom ebigh-ebi?
Rüe ole mbe ka I gèzonarim iru-Gi?
- 2 Rue ole mbe ka m'gèdo ndum-òdu
nile nime nkpuru-obim,
Nérú újú n'obim n'ehihie nile?
Rüe ole mbe agébuli onye-irom elu
ibu onye-isim?
- 3 Legide anya, zam, Jehova,
Chinekem:
Nye anyam abua ihé, ka m'we ghara
iraru ura ọnwu;
- 4 Ka onye-irom we ghara isi,
Akariwom ya n'ike;
Ka ndi-nkpabum we ghara iteghari
egwú ọnù mbe anéwezugam
n'ònòdum.
- 5 Ma ọ bu ebere-Gi ka mu onwem
tukwasiworo obi;
Ka obim tegharia egwú ọnù na
nzoputa-Gi:
- 6 Ka m'bükue Jehova abù,
N'ihi na O mesowom nke-qma.

14 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma nke Devid.

- 1 Onye-nzuzu asiwo n'obi-ya, O digh Chineke ọ bula di.
Ha ebibiwo onwe-ha, ha emewo ka
omume-ha buru ihe-árú;
O digh onye némé ezi ihe.
- 2 Jehova siri n'elu-igwe lekwasi umu
madu anya,
Ihu ma ọ di onye nwere uche,
Nke náchö Chineke.
- 3 Ha nile ewezugawo onwe-ha; ha
abaruwo n'otù dika miri;
O digh onye némé ezi ihe, ọ digh
obuná otù onye.
- 4 Ndi nile nálu ajo ihe, hà amagh
ihe?
Bú ndi riworo nri site n'iri ndim,
Ma ha akpokugh Jehova.

- 5 N'ebe ahu ka ha turu oké egwu:
N'ihi na Chineke nò n'ọbò onye ezi
omume.
- 6 Unu némé ndum-òdu nke onye
ewedara n'ala ka ọ buru ihe-ihere,
N'ihi na Jehova bu ebe-nbabà-ya.
- 7 O gádim nò nma ma asi na nzoputa
Israel esi na Zaion puta!
Mbe Jehova gëji me ka ndota-n'agha
ndi-Ya lata,
Ka Jekob tegharia egwú ọnù, ka
Israel ñuria ọnù.

15 Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, ònye gànq dika ọbia n'ulo-ikwu-Gi?
Onye gëbi n'ugwu nsò Gi?
2 Onye nèje ije n'izu-okè, nke nálu kwa
olu ezi omume,
Nke nékwu kwa ezi-okwu n'obi-ya.
- 3 O jigh ire-ya kwue okwu-azu,
O megħ madu-ibe-ya ihe ojø,
O buligh kwa ita-uta megide onye-
aqata-obi-ya.
- 4 Eledawo onye ajuru aju anya n'anya-
ya,
Ma ndi nátu egwu Jehova ka ọ
násopuru.
O níwo iyi nke gêmejø ya onwe-ya,
ma ọ digh-abanwe okwu-ya.
- 5 O nyegħ ego-ya inara urna,
O naragh kwa ihe-iri-ngo megide
onye némegħ ihe ojø.
Onye némé ihe ndia, agagh-ewezuga
ya n'ònòdu-ya rue mbe ebigh-ebi.

16 Michtam nke Devid.

- 1 Debem, Chineke: n'ihi na ababawom
nime Gi.
- 2 Asiwom Jehova, Onye-nwem ka I
bù:
Odi-nmam adigh-eru Gi artu.
- 3 Asiwokwam ndi nsò ndi nò n'uwawa,
Na ndi di ebube nke ọ bu náns ihe-ha
nátm utø:
- 4 Ihe-nbu-ha gaba uba, bú ndi were
chi ọzø n'ònòdu Jehova:
M'gagh-awusi ájá-ihe-QNUNU-HA nke
obara,
M'gagh-eburu kwa aha-ha n'elu
ebubere-önüm.

- 5 Jehova bu òkè nke ihe m'ketara na ikom:
Gionwe-ginējide iherurumn'ife-nzà.
- 6 Udō-otütü nile adaworom n'ebe di utø;
N'ezie ihe-nketam dim ezi nma.
- 7 M'gāgozi Jehova, Onye duworom ọdu:
Ozø, akurum abua nādōm aka na nti n'abali nile.
- 8 Edowom Jehova n'irum m̄be nile:
N'ihi na O n̄o n'aka-nrim, agagh-ezewugam n'önödum.
- 9 N'ihi nka obim anuriwo ọnu, nsopurum eteghariwo kwa egwù ọnu:
Ozø, anu-arum ḡebi na ntukwasobi.
- 10 N'ihi na I gagh-arapuru ala-mø nkpuru-obim;
I gagh-enye onye-ebere-Gi ka o hu nbibi.
- 11 I gēme ka m'mara uzø ndu:
Ojuju-afø ọnu di n'iru Gi;
E! utø di iche iche di n'aka-nri-Gi ebigh-ebi.

17

Ekperé Devid.

- 1 Jehova, nuru ezi omume, n̄a nti n'iti-nkpum;
Ge nti n'ekperem, nke m'nējigh ebubere-ọnu aghughø kpe.
- 2 Ka ikpém si n'iru Gi puta;
Anya-Gi nāhu izi-ezi.
- 3 I nwawo obim; I letawom n'abali;
I nuchawom, ma I digh-achoputa ihe;
Ezubewom na ọnum agagh-agabiga ókè.
- 4 Ma ọlu madu, site n'okwu ebubere-ọnu-Gi
Ka mu onwem leziworo uzø nile nke onye nême ihe-ike anya.
- 5 Nzø-ukwum nile ejidewo okporo-uzø-Gi nile,
Ewezugagh ije-ukwum n'önödu-ha.
- 6 Mu onwem akpokuwo Gi, n'ihi na I nāzam, Chineke:
Totorom nti-Gi n'ala, nuru okwu-ọnum.
- 7 Me ka ebere-Gi nile guzo iche, Gi
Onye ji aka-nri-Gi azoputa ndi nababà nime Gi
Site n'iru ndi nēbili imegide ha.

- 8 Debem dika nwa-anyá-Gi,
Zobem n'okpuru ndò nkü-Gi,
- 9 Site n'iru ndi nêmebi iwu, ndi nāpunaram ihe,
Bù ndi-irom nêmegide nkpuru-obim, ndi nābam buruburu.
- 10 Ha ekpuchiwo obi-ha mara abuba:
Ha ejíwo ọnu-ha kwue okwu nime npako.
- 11 Ubu a ha di ayi buruburu na nzø-ukwu-ayi:
Ha nēdo anya-ha ime ka ayi ruru ala.
- 12 Oyiyi-ya di ka ọdum nke agu idøbu anu nāgusi ike,
Na dika nwa-ọdum nke nānödu n'ebe-nzuzo.
- 13 Bilie, Jehova,
Buru ya uzø, me ka o ruru ala:
Me ka nkpuru-obim Ọpú n'aka ndi nêmebi iwu site na mma-agha-Gi;
- 14 N'aka madu site n'aka-Gi, Jehova,
N'aka madu nke uwa, ndi òkè-ha bu na ndu a,
Ndi I nêmeju afø-ha n'ihe-Gi atukobara atukoba:
Afø nēju ha n'umu,
Ha we rapuru umu-ntakiri-ha ihe-ha fôduru.
- 15 Mu onwem, n'ezi omume ka m'gāhu iru-Gi:
Ka afø jum n'udi-Gi, m̄be m'tetara.
- 18 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma nke orù Jehova, bú Devid, onye gwara Jehova okwu nile nke abù a n'ubochi Jehova naputara ya n'obu-aka ndi-iro-ya nile, na n'obu-aka Sol: o we si,
- 1 Anamahu Gi n'anya nke-uku, Jehova, bú ikem.
- 2 Jehova bu nkumem di elu, na ebem ewusiri ike, na onye nême ka m'Ọpú;
Ọ bu Chinekem, na oké nkumem, anamababà nime Ya;
Ọ bu ọtam, na mpi nke nzoputam, na ulo-elum.
- 3 Onye anēto eto ka Ọ bu, anamakpoku Jehova:
Ewe zoputam n'aka ndi-irom.
- 4 Udō nile nke ọnwu Ọpú buruburu, Miri-iyi nile nke ihe Ọpú onwe-ya nême kwa ka m'tua egwu.
- 5 Udō nile nke ala-mø dim buruburu:
Onyà nile nke ọnwu biara n'irum.

- 6 Anamakpoku Jehova nime nkpa kparam,
O bu Chinekem ka m'nētiku:
O nēsi n'ulo uku Ya nu olum,
Nkpu m'tikuru Ya we ba na nti-Ya abua.
- 7 Ala we me nkpatu ma kwa jijiji,
Ntq-ala nile nke ugwu nile nāma kwa jijiji,
Ewe me ka ha me nkpatu, n'ihi na iwe-Ya di qku.
- 8 Anwuru-qku rigoro n'imi-Ya.
Oku nēsi kwa n'qnu-Ya ripia:
Afunwuru ichedu site na ya.
- 9 O rulata-kwa-ra elu-igwe, rida;
Oké qchichiri di kwan'okpuru ukwu-Ya abua.
- 10 O we nōkwasi n'elu cherub dika inyinya, we fere:
O we fesie ike n'elu nkū ifufè.
- 11 O nēdo qchichiri ka o buru ebennuzo-Ya, ka o buru ulo-ntu-Ya nke di Ya buruburu;
Bù qchichiri miri, igwe-oji ƙara qchichiri nke mbara-igwé.
- 12 Site n'onwunwu nke nēnwu n'iru Ya igwe-oji-Ya nile nke ƙara qchichiri gabigara,
Akú-miri-igwé na ichedu qku.
- 13 Jehova we ma ébè-elu-igwe n'elu-igwe,
Onye kachasi ihe nile elu nēme kwa ka olu-Ya da;
Akú-miri-igwé na ichedu qku.
- 14 O we ƙa akú-Ya, me ka ha ƙasa;
Otutu àmumà kwa, O we chusa ha.
- 15 Ewe hu ebe nile miri si erù,
Anēkpughe kwa ntq-ala nile nke elu-uwa dum madu bi,
Site n'ibasi-nba-ike-Gi, Jehova,
Site n'ume nke iku-ume nke imi-Gi.
- 16 O si n'elu zìe, kurum,
Doputam n'otutu miri.
- 17 O nānaputam n'aka onye-irom di ike,
Na n'aka ndi nākpom asì, n'ihi na ha nwere ume karim.
- 18 Ha nābia n'irum n'ubochi nhuju-anyam:
Ma Jehova burum ihe-ndabere.
- 19 O we me ka m'puta rue ebe sara mbara;
O nādoputam, n'ihi na ihem tòrò Ya utq.
- 20 Jehova nēnyeghachim dika ezi omumem si di;
Dika idi-qcha akam abua si di, otù a ka O nēmeghachim qzo.
- 21 N'ihi na edebewom uzq nile nké Jehova,
Emebighkwam iwu n'ipu n'aka Chinekem.
- 22 N'ihi na ikpē-Ya nile di n'irum,
Ukpuru-Ya kwa, adighm-evezugha n'ebe m'nq.
- 23 M'we zue oké n'ebe O nq,
Edebe-kwa-ram onwem pua n'ajø omumem.
- 24 Jehova we meghachim dika ezi omumem si di,
Dika idi-qcha akam abua n'anya-Ya si di.
- 25 N'ebe onye-ebere nq I gēgosi Onwe-gi onye-ebere;
N'ebe nwoke zuru oké nq I gēgosi Onwe-gi onye zuru oké;
- 26 N'ebe onye di qcha nq I gēgosi Onwe-gi onye di qcha;
Ma n'ebe onye ƙagorø abagø nq I gēgosi Onwe-gi onye-nbá.
- 27 N'ihi na Gi onwe-gi gāzoputa ndi ewedara n'ala;
Ma anya npako, I gēme ka ha di ala.
- 28 N'ihi na Gi onwe-gi gāmuye oriønam:
Jehova, bù Chinekem, nēme kwa ka qchichirim nwue enwu.
- 29 N'ihi na m'nēsite na Gi ƙa qso ichu usu ndi nāpunara madu ihe;
Anamesite kwa na Chinekem wubiga mbidi.
- 30 Chineke, uzq-Ya zuru oké:
Okwu-qnu Jehova bu ihe anuchara anucha;
Qta ka O buru ndi nile nke nābabà nime Ya.
- 31 N'ihi na onye bu Chineke, ma-qbugh Jehova?
Onye bu kwa oké nkume, ma-qbugh Chineke-ayi?
- 32 O bu Chineke Nke ji ike kem dika ihe-qkiké,
O nēme kwa ka uzom zue oké.
- 33 O nēdozi ukwum ka ha di ka ukwu nne-ele:
N'elu ebem di elu ka O nēguzokwam.
- 34 O nēzi akam abua ibu agha;
Ogwe-akam abua nārqo kwa uta qla.

- 35 I nyewokwam qta nzoputa-Gi:
Aka-nri-Gi nākwagidekwam,
Ume-ala-n'obi nke Gi nēmekwam ka
m'ba uba.
- 36 I nēme ka nzō-ukwum sa mbara
n'okpurum,
Nkwonkwo - ukwum aþuchapugh
kwa.
- 37 Anamachu ndi-irom, we rue ha
aru:
Adighm-alaghachi kwa rue mþe
emere ka ha gwusia.
- 38 Anaramapú kwa ha, ha apugh kwa
ibili զզ:
Ha nāda n'okpuru ukwum abua.
- 39 I nēji kwa ike kem dika ihe-զiké ibu
agha:
I nēme ka ndi nēbili imegidem ruru
ala n'okpurum.
- 40 Ndi-irom, I nyewokwam oħu-ha,
Ndi nākpom asì, anamekpochapu
kwa ha.
- 41 Ha nēti nkpu ka eyere ha aka, ma զ
digh onye nāzoputa ha:
Ha nētiku Jehova, ma Q zagh ha.
- 42 Anamasu kwa ha me ka ha di ka ájá
n'iru ifufe:
Dika apiti èzi ka m'nāwupu ha.
- 43 I nēme ka m'þapu n'ilu-զgù nile nke
ndim;
I nēdom onye-isi mba nile զզ:
Ndi m'nāmagh gēfèm ðfufè.
- 44 Mþe ha nuru na nti ha nēgem nti:
Ndi ala զզ nērube isi aghughó
n'okpurum.
- 45 Ndi ala զզ nāta aru,
Ma jijiji, si n'ebe-nmechibido-ha
puta.
- 46 Jehova nādi ndu; Onye agoziri agozí
ka oké nkumem bu kwa;
Chineke nke nzoputam di kwa elu:
- 47 Bú Chineke ahu Nke nāborom óbò,
We duru ndi di iche iche bia
n'okpurum.
- 48 Q nēme ka m'þaputa n'aka ndi-irom:
I nēwelikwam elu kari ndi nēbili
imegidem:
I nānaputam n'aka madu nēme ihe-
ike.
- 49 N'ihi nka ka m'gēkele Gi, Jehova,
n'etiti mba nile,
Aha-Gi ka m'gābūku kwa abù oma.
- 50 Q nēme ka nzoputa eze-Ya di uku;
Q nēme-kwa-ra onye nke Ya etere
manu ebere,

Bú Devid, Q nēme-kwa-ra nkpuru-
ya ebere, rue mþe ebigh-ebi.

- 19** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù
Qma Devid.
- 1 Elu-igwe nākø nsopuru Chineke;
Q bu kwa ɿlu aka-Ya ka mbara elu-
igwe nēgosi.
 - 2 Otù ubochi nāgwawara ubochi-ibe-
ya okwu-õnu n'uba,
Otù abali nēkwuputa-kwa-ra abali-
ibe-ya ihe-õmuma.
 - 3 Okwu-õnu adigh, զ digh kwa okwu
di;
Anugh olu-ha.
 - 4 N'uwa nile ka eriri-qtutù-ha puworo
jezue,
Na nsotu elu-uwa dum madu bi ka
okwu-ha puwo-kwa-ra jezue.
O doworo anyanwu ulo-ikwū nime
ha.
 - 5 Anyanwu ahu di kwa ka nwoke nālu
nwunye ɿhu nke nēsi n'ulo-ndina-
ya puta,
Obi nātø ya utø dika nwoke di ike
ibaso uzø-ya.
 - 6 Site n'otù nsotu elu-igwe ka nputa-
ya di,
Iþa-buruburu-ya diru kwa nsotu-ya
nile:
Q digh kwa ihe ezonariworo okpom-
þoku-ya.
 - 7 Iwu Jehova zuru okè, nēweghachi
nkpuru-obi:
Ihe-àmà Jehova kwesiri ntukwasí-
obi, nēme ka onye nēnwégh uche
mara ihe.
 - 8 Ukpuru nile Jehova tørø ziri ezi,
nēme ka obi nuria ɿnu:
Ihe Jehova nyere n'iwu nēnwu enwu,
nēnye anya ihè.
 - 9 Egwu Jehova di ɿcha, nēguzo rue
mþe ebigh-ebi:
Ikpé nile nke Jehova bu ezi-okwu,
ha nile ziri ezi n'otù.
 - 10 Ihe anāchøsi ike ka ha bu, kari ɿla-
edo, e, kari ɿtutu ɿla-edo anuchara
anucha:
Ha di kwa utø kari manu-añu, bú
nke si n'uþuþo-manu-añu nātasi.
 - 11 Զզ, ejí ha dø orù-Gi aka na nti:
N'idebe ha ka զkrukpu-ɿlu riri nne
nāputa.

- 12 Nmehie emehieworo n'amagh-ama,
onye gāghq̄ta ha?
Guam n'onye ikpe ihe-nzuzo nile
nāmagh.
- 13 Bochi kwa orù-Gi na nmehie-
nganga;
Ekwela ka ha nāchim: m̄be ahu ka
m'gēzu okè,
Agāgukwam n'onye ikpe njehie riri
nne nāmagh.
- 14 Ka okwu nile nke Ọnum na ntughari
nke obim buru ihe nātō utō n'iru
Gi,
Jehova, bú oké nkumem, na onye-
n̄baputam.

- 20** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.
- 1 Jehova za gi n'ubochi nkpa,
Aha Chineke nke Jekob me ka i n̄o
n'elu;
- 2 Si n'ebe nsø Ya zie iye-aka-gi,
Si kwa na Zaion kwagide gi;
- 3 Ya cheta onyinye-gi nile i nyeworo
inata iru-Ọma,
Ya nara kwa ajà-nsure-Ọku-gi dika
abuba; [Selah]
- 4 Ya nye gi dika obi-gi si achø,
Mezu kwa ndum-odu-gi nile.
- 5 Ayi gēti nkpu Ọnù na nzoputa-Gi,
Q̄ bu kwa n'aha Chineke-ayi ka ayi
gākwuba Ọkolo-ayi n'elu:
Jehova mezue aririø-gi nile.
- 6 Ubu a ka m'maworo na Jehova
azoputawo onye nke Ya etere
manu;
O gēji idi-ike nke nzoputa nke aka-
nri-Ya
Za ya site n'elu-igwe-Ya di nsø.
- 7 Ufodu nēhota ubø-ala, ndi Ọzø
inyinya:
Ma ayi onwe-ayi nēhota aha Jehova,
bú Chineke-ayi.
- 8 Ndi ahu eruruwo ala, da kwa ada:
Ma ayi onwe-ayi ebiliwo, we guzo
onwe-ayi Ọtø.
- 9 Jehova, zoputa eze:
Ya za ayi n'ubochi ayi kpokuru Ya.

- 21** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.
- 1 Jehova, n'ike-Gi ka eze nānuri Ọnù;
Le kwa otu Ọ nēteghari egwú Ọnù
nke-uku na nzoputa-Gi!

- 2 Q̄ bu ihe obi-ya nāchosi ike ka I
nyeworo ya,
I bochigh kwa aririø ebubere-Ọnu-
ya. [Selah]
- 3 N'ihi na I ji ngɔzi nke Ọdi-nma zute
ya:
I nātukwasi okpu-eze nke Ọla-edo
anuchara anucha n'isi-ya.
- 4 Ndu ka Q̄ riørø n'aka-Gi, I nyewo ya
ndu ahu,
Bú ubochi ndu di ogologo rue m̄be
nile ebigh-ebi.
- 5 Nsopuru-ya di uku na nzoputa-Gi:
Ebube na ima-nma ka I nātukwasi
ya.
- 6 N'ihi na I nēme ya ka Ọ buru ngɔzi
rue m̄be ebigh-ebi:
I nēwere Ọnù me ka Ọ nūria n'iru Gi.
- 7 N'ihi na eze nātukwasi Jehova obi,
Site kwa n'ebere nke Onye kachasi
ihe nile elu agagh-evezuga ya
n'ọnodu-ya.
- 8 Aka-Gi gāchoputa ndi-iro-Gi nile:
Aka-nri-Gi gāchoputa ndi nākpø Gi
asi.
- 9 I gēme ha ka ha di ka ite-Ọku uku di
Ọku na m̄be I ji me ka ha hu
iru-Gi:
Jehova gēloda ha n'iwe-Ya,
Ọku gēripia kwa ha.
- 10 I gēme ka nkpuru-ha si n'uwa la
n'iyi,
Umu-ha kwa, site n'etiti umu madu.
- 11 N'ihi na ha setipuru ihe Ọjø megide
Gi:
Ha chère ihe-nzube nke ha nāpugh
ime.
- 12 N'ihi na I gēme ka ha Ọkuta azu,
I gēji udø-uta-I dozie àkú imegide ha
n'iru.
- 13 Jehova, me Onwe-gi ka I di elu
n'ike-Gi:
Ayi gābù abù, bùku kwa idi-ike-Gi
abù Ọma.
- 22** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
n'elu Aijeleth hash-Shahar. Abù Qma Devid.
- 1 Chinekem, Chinekem, n'ihi gini ka I
rapurum?
N'ihi gini ka I n̄o n'ebe di nzoputam
na okwu nile nke Ọbubø-ujam
anya?
- 2 Chinekem, anamakpø Ọkù n'ehihie,
ma I digh-aza;

- 1 N'abali kwa, ma ọ digh inq-jū m'nwere.
- 3 Ma Gi onwe-gi di nsø, Gi Onye nānokwasi n'otuto nile nke Israel dika oche-eze.
- 4 Na Gi ka nna-ayi-hà tukwasiri obi: Ha tukwasiri obi, I we me ka ha Ọpụ.
- 5 Gi ka ha tikuru, eme-kwa-ra ka ha we puga onwe-ha:
Na Gi ka ha tukwasiri obi, ihere emegh kwa ha.
- 6 Ma mu onwem bu idide, ọ bugh kwa madu ka m'bu; Abum ihe-ita-uta nke madu, na onye ndim nēleda anya.
- 7 Ndi nile ndi nāhum nāchim Ọchì: Ha nēnu Ọnu, fufè isi, si,
- 8 Turu onwe-gi rue Jehova aru; Ya me ka ọ Ọpụ:
Ya naputa ya, n'ihi na ihe-ya atōwo Ya utø.
- 9 Otù ọ di, Gi onwe-gi bu onye meworo ka m'waputa n'afø nnem: I nēme ka m'tukwasi obi m'bè m'nø n'ara nnem.
- 10 Na Gi ka atukwasirim site n'akpà-nwa:
Site n'afø nnem ka Gi onwe-gi bu Chinekem.
- 11 Anolam n'ebe di anya; n'ihi na nkpa bụ di nsø;
N'ihi na ọ digh onye nēyerem aka.
- 12 Qtutu oke-ehi dim buruburu: Oke-ehi di ike nke Beshan abawom buruburu.
- 13 Ha asaghepuwo Ọnu-ha n'arum, Dika Ọdum nke nādøbu anu, nke nābø kwa uja.
- 14 Dika miri ka awusiworom, Okpukpum nile ekesawo onwe-ha: Obin aghowó ihe dika wax; Ọ lowo miri n'etiti afom.
- 15 Ikem akpøwo nku dika ejüjü; Irem nārapara kwa n'abam; Ọ bu kwa n'ajá Ọnwú ka I nātøbom.
- 16 N'ihi na nkita dim buruburu: Nzukø ndi nēme ihe Ọjø abawom buruburu;
Ha nādupú akam abua na ukwum abua.
- 17 Anamagu okpukpum nile Ọnu; Ndi ahu nēlegide nēlekwan anya:
- 18 Ha nēkere onwe-ha uwem, N'elu ihe m'nēyi n'aru ka ha nēfe kwa nzà.

- 19 Ma Gi onwe-gi, Jehova, anøla n'ebe di anya:
Gi ikem, bia Ọsøsø iyerem aka.
- 20 Naputa nkpuru-obim na mma-agha; Naputa nkpuru-obi m'nwere nání ya n'aka nkita.
- 21 Zoputam n'Ọnu Ọdum; Ọzø, site na mpi atu ka I zaworom.
- 22 Agamakørø umu-nnem aha-Gi: N'etiti nkpoköta-Gi ka m'gëto Gi.
- 23 Ndi nātu egwu Jehova, tonu Ya; Unu nile, bù nkpuru nke Jekob, sòpurunu Ya;
Tu-kwa-nu ujø Ya, unu nkpuru nile nke Israel.
- 24 N'ihi na Q ledagh nweda-n'ala nke onye ewedara n'ala anya, Q kpogh kwa ya ihe-árú;
O zonarigh kwa ya iru-Ya;
Ma m'bè o tikuru Ya, Q nuru olu-ya.
- 25 N'ebe I nø ka otutom si bia nime nkpoköta-Gi bara uba:
M'gákwughachi nkwanm nile n'iru ndi nātu egwu Ya.
- 26 Ndi di ume-ala n'obi géri ihe, riju kwa afø:
Ha gëto Jehova, bù ndi nāchø Ya;
Ka obi-unu di ndu rue m'bè ebigh-ebi.
- 27 Nsøtu nile nke uwa gëcheta, laghachikute kwa Jehova:
Aburu nile nke mba nile gákpo kwa isi ala n'iru Gi.
- 28 N'ihi na ọ bu Jehova nwe ala-eze:
Q nāchi kwa mba nile.
- 29 Ndi-abuba nile nke uwa géri ihe, kpø kwa isi ala:
N'iru Ya ka ndi nile ndi nārida n'ajá géruru ala,
Ha na onye nēdebegh nkpuru-obi-ya ndu.
- 30 Otù nkpuru gëfè Ya òfufè; Agákørø Ọbø Ọzø akukø a bayere Onye-nwe-ayi.
- 31 Ha gábia gosi otù ndi agámuputa n'iru ezi omume-Ya,
Na Q mewo ya.

- 2 N'ebe-it-a-nri nke ahihia ndu ka O nême ka m'makpu:
N'akuku miri nke izu-ihe ka O nēdum nwayo.
- 3 O nēweghachi nkpuru-obim:
O nēdum n'uzo nile nke ezi omume n'ihi aha-Ya.
- 4 Ozø, asi na ejem ije na ndagwurugwu onyinyo ɔnwu,
M'gagh-atu egwu ihe ojø o bula;
n'ihi na Gi onwe-gi noyerem:
Ndele-Gi na nkpa-n'aka-Gi, ha onwe-ha nākasim obi.
- 5 I nēdo table n'usoro n'irum n'anya ndi nākpabum:
I tewo isim manu; ikom bu inwebiga-ihe-ókè.
- 6 Nāni idi-nma na ebere gābasom ubochi nile nke ndum:
M'gēbi kwa n'ulo Jehova rue ogologo ubochi nile.

24

Abù Qma Devid.

- 1 Jehova nwe uwa na ùjú-ya;
Elu-uwa dum madu bi na ndi bi nime ya.
- 2 N'ihi na Ya onwe-ya atowo ntø-alaya n'elu oké osimiri nile,
Me kwa ka o guzosie ike n'elu osimiri nile.
- 3 Onye gārigo n'ugwu Jehova?
Onye gēguzosi kwa ike n'ebé nsø Ya?
- 4 Onye nwere obu-aka abua nēmehi
ihe ojø, na obi di ɔcha;
Onye nēbuligh nkpuru-obi-ya nye ihe-efu,
O nugh kwa iyi aghughø.
- 5 O gānata ngɔzi n'aka Jehova,
Na ezi omume n'aka Chineke nke nzoputa-ya.
- 6 Nka bu ɔbø nke ndi nāchø Ya,
Bù ndi nāchøsi iru-Gi ike, Chineke nke Jekob. [Selah]
- 7 Onu-uzø-ama, bulienu isi-unu elu;
Ka ebuli kwa unu elu, ɔnu-uzø ebigh-ebi:
Eze ebube gābata kwa.
- 8 Onye kwa bu Eze ebube a?
O bu Jehova, Nke bu dinkpà na dike,
O bu Jehova, Nke bu dike n'agha.

- 9 Onu-uzø-ama, bulienu isi-unu elu;
Buli-kwa-nu ha elu, ɔnu-uzø ebigh-ebi:
Eze ebube gābata kwa.
- 10 Onye ka O bu, bù Eze ebube a?
O bu Jehova nke usu nile nke ndi-agha,
Ya onwe-ya bu Eze ebube a. [Selah]

25

Abù Qma nke Devid.

- 1 Gi, Jehova, ka m'nēbuliri nkpuru-obim.
- 2 Chinekem, na Gi ka m'tukwasiworo obi,
Ekwela ka ihere mem;
Ekwela ka obi ndi-irom tø ha utø n'arum.
- 3 Ozø, ndi nile ndi nēle anya Gi, ihere agagh-eme ha:
Ihere gēme ndi nāghø aghughø n'efu.
- 4 Jehova, me ka m'mara uzø-Gi nile;
Zim okporo-uzø-Gi nile.
- 5 Mem ka m'zø ije n'ezí-okwu-Gi, Gi zikwam ihe;
N'ihi na Gi onwe-gi bu Chineke nke nzoputam;
Gi ka m'nēle anya Gi ogologo ubochi nile.
- 6 Cheta obi-ebere-Gi nile, Jehova, ha na ebere-Gi nile;
N'ihi na site na m'bø ebigh-ebi ka ha diworo.
- 7 Echetala nmehie nile m'mehiere n'okorobiam, ha na njehiem nile:
Dika ebere-Gi si di Gi onwe-gi chetam,
N'ihi idi-nma-Gi, Jehova.
- 8 Onye di nma na onye ziri ezi ka Jehova bu:
N'ihi nka ka O nēzi ndi-nmehie ihe n'uzø.
- 9 O nēme ka ndi di ume-ala n'obi zo ije n'ikpè:
O nēzi kwa ndi di ume-ala n'obi uzø-Ya.
- 10 Okporo-uzø nile nke Jehova bu ebere na ezi-okwu
N'ebé ndi nēchezi ɔbuña-ndu-Ya na ihe-àmà-Ya nile nø.
- 11 N'ihi aha-Gi, Jehova,
Bağhara ajo omumem, n'ihi na o riri nne.

- 12 Önye ka o bu, bú nwoke nātu egwu
Jehova?
O gēzí ya ihe n'uzo o nārōputa.
- 13 Nkpuru-obi-ya gānō ɔnōdu-abali
n'odi-nma,
Nkpuru-ya gēnweta kwa ala.
- 14 Izù nzuzo Jehova diri ndi nātu egwu
Ya;
Ya na ɔbuha-ndu-Ya, irne ka ha
mara ihe.
- 15 Anyam abua di n'ebe Jehova nō mbe
nile;
N'ihi na Ya onwe-ya gēme ka
ukwum abua si n'uþu puta.
- 16 Chem iru, me-kwa-ram amara;
N'ihi na onye nání ya nō na onye
ewedara n'ala ka m'bu.
- 17 Ahuhu nile nke obim sara níbara:
Me ka m'si na nkpañ nile puta.
- 18 Hu nweda-n'alam na ɔnōdu ɔjōm;
Bupu kwa nmehiem nile.
- 19 Hu ndi-irom, n'ihi na ha di otutu;
Ha ji ikpo-asi nke nēme ihe-ike kpom
asi.
- 20 Debe nkpuru-obim, naputakwam:
Ekwela ka ihere mem, n'ihi na
ababawom ninie Gi.
- 21 Ka izu-okè na izi-ezi chezim,
N'ihi na elewom anya Gi.
- 22 Chineke, baputa Israel
Na nkpa-ya nile.

- 26** Abù Qma nke Devid.
- 1 Kpem ikpe, Jehova, n'ihi na mu
onwem ejewo ije n'izu-Okém:
Q bu kwa na Jehova ka
m'tukwasiworo obi, ukwum
adigh-abuchapu.
- 2 Nwam, Jehova, nwaputakwam;
Nucha akurum abua na obim.
- 3 N'ihi na ebere-Gi di n'iru anyam;
Ejeghariwókwam n'ezi-okwu-Gi.
- 4 Mu na madu efu anókogh;
Mu na ndi-iru-abua adigh-abákó
kwa.
- 5 Akpowom nkpokota ndi nēme ihe
ɔjō asì,
Mu na ndi nēmebi iwu adigh-anókó
kwa.
- 6 Agamakwó ɔbu-akam abua n'emegh-
ihe-ɔjō;
We ba ebe-ichu-aja-Gi buruburu
otú a, Jehova:

- 7 Ime ka ege nti olu ekele,
Na ikø akukø bayere oké olu-Gi
nile.
- 8 Jehova, ahuwom ebe-obibi nke ulo-
Gi n'anya,
Ya na ɔnōdu nke ebe-obibi nke
ebube-Gi.
- 9 Achikötala nkpuru-obim na ndi-
nmehie n'otù,
Achikötä-kwa-la ndum na ndi-qbura
n'otù:
- 10 Ndi nzube ɔjō di n'aka-ha,
Aka-nri-ha juputa-kwa-ra n'iri-
ngo.
- 11 Ma mu onwem, n'izu-okém ka
m'gēje ije:
Baputam, me-kwa-ram amara.
- 12 Ùkwum eguzowo n'ala di lari:
Nime nkpoñota madu nile ka
m'gāgozi Jehova.

- 27** Abù Qma nke Devid.
- 1 Jehova bu ihèm na nzoputam; önye
ka m'gātu egwu?
Jehova bu ebe siri ike nke ndum;
önye ka m'gātu oké egwu?
- 2 Mbe ndi nēme ihe ɔjō biarurum nso
iri anu-arum,
Bú ndi nákpahum na ndi-irom, ha
onwe-ha suru ngóngó, da n'ala.
- 3 Q buru na omuma-uló-ikwū ndi-
agha ama ulo-ikwū-ha imegidem,
Obim agagh-atu egwu:
Q buru na agha ebilie imegidem,
Na nka ka mu onwem nātukwasi
obi.
- 4 Otù ihe ka m'rioworo n'aka Jehova,
nke ahu ka m'náchó;
Q bu ka m'biri n'ulo Jehova ubochi
nile nke ndum,
Ihu idi-utó Jehova, na ijúta ihe n'ulo
uku Ya.
- 5 N'ihi na Q gēdebem na nzuzo n'ulo-
ntu-Ya n'ubochi ihe ɔjō:
O gēzobem n'ebe-nzuzo nke ulo-
ikwū-Ya;
N'oké nkume ka O gēbulim elu.
- 6 Ma uþu a agēbuli isim elu n'elü ndi-
irom dim buruburu;
M'gāchu kwa aja nke iti-nkpu n'ulo-
ikwū-Ya;
M'gābù abù, m'gābùku kwa Jehova
abù qma.

- 7 Jehova, nuru m̄be m'were olum kp̄o
 òkù:
 Me-kwa-ram amara, zakwam.
- 8 Gi ka obim siworo, Gi kwuru okwu,
 si, Chonu irum;
 Iru-Gi, Jehova, ka m'gāchō.
- 9 Ezonarilam iru-Gi;
 Ejila iwe wezuga orù-Gi:
 Iye-akam ka I buworo;
 Abanarilam, arapu - kwa - lam,
 Chineke nke nzoputam.
- 10 N'ihi na nnam na nnem arapuwom,
 Ma Jehova gēkubatam.
- 11 Jehova, zim uzø-Gi;
 Durukwam n'okpero-uzø di lari,
 N'ihi ndi nēchem anwu.
- 12 Enyelam n'aka ochichø nkpuru-obi
 nke ndi nākpabum:
 N'ihi na ndi-àmà okwu-ugha cbiliwo
 imegidem, ha na ndi nēkupu ihe-
 ike dika ume.
- 13 M'gēme aña ma asi na ekweghn na
 m'gēle idi-nma Jehova
 N'ala ndi di ndu?
- 14 Nēle anya Jehova:
 Di ike, ka obi-gi nwe kwa ume;
 E, nēle anya Jehova.

28

Abù Qma nke Devid.

- 1 Gi, Jehova, ka m'nākpoku;
 Oké nkumem, echila nti n'ebe m'nø:
 Ka I we ghara ibam nkiti,
 M'we yie ndi nārida n'olulù.
- 2 Nuru olu aririø-amaram nile m̄be
 m'tikuru Gi,
 M̄be m'chiliri akam abua n'ebe ime-
 ime-ulø nke ebe nsø Gi di.
- 3 Adokpurulam tiyere ndi nēmebi iwu,
 Tiye-kwa-ra ndi nālu ajo ihe;
 Ndi nāgwa madu-ibe-ha okwu udo,
 Ma ihe ojø di n'obi-ha.
- 4 Nye ha dika qalu-ha si di, na dika ijø-
 njø nke nmeso nile ha si di:
 Nye ha dika aka-ha si eme;
 Nyeghachi ha ihe ha mere.
- 5 N'ihi na ha adigh-aghøta qalu nile nke
 Jehova,
 Na n'ihi na ha adigh-aghøta ihe aka-
 Ya abua meworo,
 Q gákwarda ha, Q gagh-ewulita ha elu
 dika ulø.
- 6 Onye agoziri agozzi ka Jehova bu,
 N'ihi na Q nuwo olu aririø-amaram
 nile.

- 7 Jehova bu ikem na otam;
 Ya ka obim tukwasiworo obi, eyewo-
 kwa-ram aka:
 Obim we nāwuli elu n'qñù;
 M'gēsite kwa n'abùm kele Ya.
- 8 Jehova buru ya ike,
 Ebe siri ike nke nzoputa nke onye
 nke Ya etere manu ka Q bu.
- 9 Zoputa ndi-Gi, gozi kwa ihe-nketa-
 Gi:
 Nāzù kwa ha dika aturu, nēku kwa
 ha n'aka-Gi rue m̄be ebigh-ebi.

29

Abù Qma Devid.

- 1 Nyenu Jehova, unu umu Chineke,
 Nyenu Jehova nsopuru na ike.
- 2 Nyenu Jehova nsopuru aha-Ya;
 Kpønu isi ala nye Jehova n'imam-nma
 nke idi-nsø.
- 3 Olu Jehova di n'elu miri:
 Chineke nke ebube nāma ébè-elu-
 igwe,
 Jehova nø n'elu otutu miri.
- 4 Olu Jehova nāda n'ike;
 Olu Jehova nāda n'imam-nma.
- 5 Olu Jehova nētiwa osisi cedar;
 Jehova we tiwasia osisi cedar nke
 Lebanon.
- 6 Q nēme ka ha nāwuli elu dika nwa-ehi;
 Bú Lebanon na Sirion, dika nwa-atu.
- 7 Olu Jehova nāwaputa ire qku.
- 8 Olu Jehova nēme ka qzara me
 nkpatu;
 Jehova nēme ka qzara Kedesh me
 nkpatu.
- 9 Olu Jehova nēme ka ime nēme nne-
 ele,
 Q nābuchapu kwa akwukwø osisi oké
 qhia:
 Qzø, n'ulo uku Ya ihe nile nāsi,
 Ebube.
- 10 Jehova nōduru n'oche-eze n'Iju-
 miri ahu;
 Jehova we nōdu dika eze rue m̄be
 ebigh-ebi.
- 11 Jehova gēnye ndi-Ya ike;
 Jehova gēji udo gøzie ndi-Ya.

30

Abù Qma, Abù nke ira Ulo ahu nye
 Chineke; Abù Qma nke Devid.

- 1 M'gēbuli Gi elu, Jehova; n'ihi na I
 dogowom n'elu,

- I megh kwa ka ndi-irom nūriam.
- 2** Jehova, bú Chinekem,
Etikurum I, I we me ka m'diri ndu.
- 3** Jehova, I mewo ka nkpuru-obim si
n'ala-mo rigoputa:
I mewo ka m'si n'etiti ndi nārida
n'olùlù di ndu.
- 4** Bùkuenu Jehova abù qma, unu ndi-
ebere-Ya,
Kele-kwa-nu ihe-ncheta-Ya di nsø.
- 5** N'ihi na nání otù ntabi-anyá
nāgabiga n'iwe-Ya;
Ogologo ndu nile nāgabiga na mbe
ihe-ayi nātø Ya utø:
N'anyasi ikwa-ákwá gābia inø qnödu-
abali,
Ma n'ututu iti-nkpu-qñù gādi.
- 6** Ma mu onwem, asirim n'udom,
Agagh-ewezugam n'qnödum rue mbe
ebigh-ebi.
- 7** Jehova, I ji ka ihem si atø Gi utø me
ka ike guzoro ugwum:
I zobere iru-Gi; aghorom onye nāma
jijji.
- 8** Gi, Jehova, ka m'nākpoku;
Q bu kwa Onye-nwe-ayi ka m'nāriø
aririø-amara:
- 9** Ùrù gini di n'øbaram, mbe m'nārida
n'olùlù?
Ájá, ò gēkele Gi? ò gēgosi ezi-okwu-
Gi?
- 10** Nuru, Jehova, me-kwa-ram amara:
Jehova, buru onye nēyerem aka.
- 11** I ɿanweworom iti-aka-n'obim ka ɿ
ghø ite-egwú;
I tøpuwo ákwà-nkpem, were qñù
kem dika ihe-økiké:
- 12** Ka nsöpurum we bükue Gi abù qma,
ghara idere du.
Jehova, bú Chinekem, rue mbe
ebigh-ebi ka m'gēkele Gi.

- 31** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù
Qma Devid.
- 1** Nime Gi, Jehova, ka m'babaworo;
ekwela ka ihere mem rue mbe
ebigh-ebi:
N'èzi omume-Gi me ka m'øapu.
- 2** Tørøm nti-Gi n'ala; naputam ngwa
ngwa:
Ghorom oké nkume nke ebe siri ike,
bú ulo nke ebe ewusiri ike nke-uku
izöputam.
- 3** N'ihi na nkumem di elu na ebem
ewusiri ike ka I bu;

- Ozø, n'ihi aha-Gi I gëdum, dukwam
nwayø.
- 4** I gême ka m'si n'ubu nke ha
zoberem puta;
N'ihi na Gi onwe-gi bu ebem siri
ike.
- 5** N'aka-Gi ka m'nênye mom idebe:
I ɿaputawom, Jehova, Chineke nke
ezi-okwu.
- 6** Akpøwom ha asì, bú ndi nāribा ihe-
efu nile nke nābugh ihe ama:
Ma mu onwem atukwasivo obi na
Jehova.
- 7** Ka m'tegharia egwú qñù, nuri kwa
qñù, n'ebere-Gi:
N'ihi na I huwo nweda-n'alam;
I mawo nkpuru-obim n'ahuhu di
iche iche:
- 8** I mechibidoghwam nye n'aka onye-
iro;
I mewo ka ukwum abua guzo n'ebe
sara mbara.
- 9** Merem amara, Jehova, n'ihi na
anom na nkpaþu:
Anyam emebiwo nime nkpasu-iwem,
ya na nkpuru-obim, na afom, dika
uwe nla mebirí.
- 10** N'ihi na ndum agwusiwo n'iru-újú,
na arøm nile n'ize-ume:
Ikem asuwo ngøngø site n'ajø
omumem, økpukpum nile emebiwo
kwa, dika uwe nla mebirí.
- 11** N'ihi ndi-nkpaþum nile aghowom
ihe-ita-uta nke-uku,
Obuná n'ebe ndi-abata-obim nø,
aghøwo-kwa-ram ndi m'mara oké
egwu:
Ndi nähum n'èzi aþanariwom.
- 12** Echezøwo mu onwem dika onye
nwuru anwu puru n'obi madu:
Aghowom ihe nälä n'iyi.
- 13** N'ihi na anuwom akukø qjø nke
qtutu madu,
Ujø dim buruburu:
Mbe ha naba izù n'otù imegidem,
Ha zubere iwepu ndum.
- 14** Ma mu onwem, q bu Gi ka
m'tukwasiworo obi, Jehova:
Asiwom, Chinekem ka I bu.
- 15** N'aka-Gi ka mþem nile di:
Naputam n'aka ndi-irom, na n'aka
ndi nësobum.
- 16** Me ka iru-Gi nye orù-Gi ihè:
Zöputam n'ihi ebere-Gi.

- 17 Jehova, ekwela ka ihere mem; n'ihi na akpokuwom I:
Ka ihere me ndi nêmbe iwu, ka ha debe ọnu-ha du n'ala-mo.
- 18 Ka ebuñere-ọnu okwu-uglia da obi; Nke nêkwu oké okwu megide onye ezi omume,
Nime npako na nleda-anyा.
- 19 Le ka ezi ihe-Gi si ba uba, nke I tukobaworo nye ndi nâtu egwu Gi,
Nke I luworo nye ndi nâbabâ nime Gi n'iru umu madu!
- 20 I nêzobe ha n'ebe-nzuzo nke iru-Gi ka ha pua n'aka nkekota nile nke madu:
I nêdebe ha na nzuzo n'ulo-ntu ka ha pua n'ise-okwu nke ire di iche iche.
- 21 Onye agoziri agozi ka Jehova bu:
N'ihi na Q mewo ka ebere-Ya di ebube n'ebe m'nq n'obodo ewusiri ike.
- 22 Ma mu onwem, asirim na nkujam, Ebipuwom n'anya-Gi:
Otù ọ di, I nuru olu aririø-amaram nile mbe m'tikuru Gi.
- 23 Hunu Jehova n'anya, ndi-ebere-Ya nile:
Q bu ndi kwesiri ntukwasi-obi ka Jehova nêchezi,
Q nâkwughachibiga kwa onye nême omume npako okè.
- 24 Dinu ike, ka obi-unu nwe kwa ume,
Unu nile ndi nêchere Jehova.

32 Abù Oma nke Devid. Maschil.

- 1 Onye ihe nâgara nke-oma ka ọ bu, bù onye ebupuworo njehic-ya, onye ekpuchiworo nmehie-ya.
- 2 Onye ihe nâgara nke-oma ka ọ bu, bù madu nke Jehova nâdigh-aguru ya ajo omume,
Bù onye ọ digh aghughọ ọ bula di na mo-ya.
- 3 Mbe m'bara nkiti, ọkpukpum nile kara nká
Site n'obubø-ujam ogologo ubøchi nile.
- 4 N'ihi na ehihie na abali aka-Gi di arø n'arum:
Umém ñanwere n'ihe-ikpø-nku nke uguru. [Selah]
- 5 Anamemerí ka I mara nmehiem, ekpuchighkwam ajo omumem:

- M'siri, M'gëkwuputara Jehova njehiem nile;
Gi onwe-gi bupu-kwa-ra ajo omume nke nmehiem. [Selah]
- 6 N'ihi nka ka onye-ebere ọ bula kpere Gi na mbe agéji chøta Gi:
N'ezic n'iju-miri nke otutu miri ha agagh-eru ya aru.
- 7 Gi onwe-gi burum ebe-nzuzo; I gêchezim ka m'pua n'ahuhu;
Iti-nkpu nke mbe anême ka aþapu, ndia ka I gême ka ha dim buruburu. [Selah]
- 8 M'gême ka i nwe uche, M'gëzi kwa gi ihe n'uþo nke i gëje ije nime ya:
M'gâdu gi ọdu, anyam gâdikwasi kwa gi n'aru.
- 9 Unu adila ka inyinya, ma-øbu dika inyinya mule, nke ọ digh nghøta ha nwere:
Agéji kwa bit na bridle, dika ihe-ekike, ijide ha,
Ma emegh otù a ha agagh-abiaru nso gi.
- 10 Otutu ihe-nþu gâdiri onye nêmbe iwu:
Ma onye nâtukwasi obi na Jehova, ebere gâdi ya buruburu.
- 11 Nurianu ọnù na Jehova, teghari-kwa-nu egwù ọnù, unu ndi ezi omume:
Ti-kwa-nu nkpu ọnù, unu nile ndi ziri ezi n'obi.
- 33 1 Tienu nkpu ọnù nime Jehova, unu ndi ezi omume:
N'ebe ndi ziri ezi nq otuto mara nma.
- 2 Werenu ubø-akwara kele Jehova:
Werenu une nke akwara iri bükue Ya abù oma.
- 3 Bükuenu Ya abù ọhu;
Werenu iti-nkpu me ka ọkpukpø-ubø di nma.
- 4 N'ihi na okwu Jehova ziri ezi;
Anâlu kwa ọlu-Ya nile n'ikwesi-ntukwasi-obi.
- 5 Q nâhu ezi omume na ezi ikpè n'anya:
Uwa juputara n'ebere Jehova.
- 6 Okwu Jehova ka ejiri me elu-igwe;
Eji-kwa-ra iku-ume nke ọnù-Ya me usu-ha nile.
- 7 Q nâchikøta muri oké osimiri dika obo-ihe:

- 8 O n̄etiye ōbu-miri n'ulo-àkù di iche
iche.
- 9 Ka uwa nile tua egwu Jehovah:
Ka ndi nile ndi bi n'elu-uwa dum
madu bi tua uiq Ya.
- 10 N'ihi na Ya onwe-ya kwuru okwu, q
we di;
Ya onwe-ya nyere iwu, q we guzo.
- 11 Jehova emebiwo ndum-òdu mba
nile:
Q siwo èchichè nile nke ndi di iche
iche, É-è.
- 12 Ndum-òdu Jehovah n̄eguzo rue mbe
ebigh-ebi,
Èchichè nile nke obi-Ya rue qbo nile.
- 13 Mba ihe n̄agara nke-oma ka q bu, bù
mba ahu nke Jehovah bu Chineke-
ya;
Bù ndi ahu Q roputara iburu Ya ihe-
nketa.
- 14 Jehovah siri n'elu-igwe legide anya;
Q huwo umu madu nile;
- 15 O siwo n'ònodu ebe-obibi-Ya
Lekwasi ndi nile bi n'uwa anya;
- 16 Bù Onye ahu Nke nākpu obi ha nile
n'otù,
Nke nāghøta kwa q̄lu nile nke ha
nile.
- 17 Q digh eze anēji uba nke usu-ndi-
agha-ya zoputa:
Adigh-eji kwa ike riri nne naputa
dike.
- 18 Nání ihe-nrafu ka inyinya bu iji
zoputa madu:
Q digh-eji kwa ike-ya riri nne me ka
madu wepuga onwe-ya.
- 19 Le, anya Jehovah di n'aru ndi nātu
egwu Ya,
Bù n'aru ndi nēchere ebere-Ya;
- 20 Inaputa nkpuru-obi-ha n'ònwu,
Na idebe ha ndu n'oké unwu.
- 21 Nkpuru-obi-ayi echerewo Jehovah:
Iye-aka-ayi na ota-ayi ka Q bu.
- 22 N'ihi na q bu nime Ya ka obi-ayi
nānuri q̄nu,
N'ihi na q bu aha nsø Ya ka ayi
tukwasiworo obi.
- 23 Jehovah, ka ebere-Gi dikwasi ayi,
Dika ayi chereworo Gi.
- 34 Abù Qma nke Devid; mbe q banwere
omume-ya n'iru Abimelek, q we
chupu ya, q we la.
- 1 M'gāgozi Jehovah na mbe nile:
Mbe nile ka otuto-Ya gādi n'ònnum.

- 2 Jehovah ka nkpuru-obim gēji nya isi:
Ndi di ume-ala n'obi gānu ya, we
nuria q̄nu.
- 3 Sonum me ka Jehovah di uku,
Ka ayi buli kwa aha-Ya elu n'otù.
- 4 Achorom Jehovah, Q za-kwa-ram,
We naputam n'ujom nile.
- 5 Ha legidere Ya anya, we nwue enwu:
Ka ihere ghara ime kwa ha n'iru.
- 6 Onye a ewedara n'ala kpɔrɔ òkù,
Jehova we nuru ya,
We si na nkpaþu-ya nile zoputa ya.
- 7 Mø-ozì nke Jehovah nāma ulo-ikwū-
ya buruburu ndi nātu egwu Ya,
Q we døputa ha.
- 8 Detunu ire, hu na Jehovah di nma:
Onye ihe n̄agara nke-oma ka q bu, bù
nwoke nke nābabà nime Ya.
- 9 Tuanu egwu Jehovah, unu ndi nsø Ya:
N'ihi na q digh ihe nākø ndi nātu
egwu Ya.
- 10 Nkpà akpawo umu-òdum, agu aguwo
kwa ha:
Ma ndi nāchø Jehovah, q digh ezi ihe
q bula gākø ha.
- 11 Bianu, umum, gem nti:
Egwu Jehovah ka m'gēzi unu.
- 12 Onye bu nwoke ahu nke ndu nātø ya
utø,
Nke nāhu ubøchi nile nke ndu
n'anya, ka q we hu qdi-nma?
- 13 Chezi ire-gi ka q ghara ikwu ihe ojø,
Chezi kwa ebubere-ønu-gi ka ha
ghara ikwu okwu aghugho.
- 14 Si n'ihe ojø wezuga onwe-gi, me ezi
ihe;
Nāchøsi udo ike, þaso kwa ya.
- 15 Anya abua nke Jehovah di n'aru ndi
ezi omume,
Nti-Ya abua ghe-kwa-ra oghe na
nkpu ha nētiku Ya.
- 16 Iru Jehovah nēmegide ndi nēme ihe
ojø,
Ibipu ncheta-ha n'uwa.
- 17 Ndi ezi omume tiri nkpu, Jehovah we
nuru,
We si na nkpaþu-ha nile naputa ha.
- 18 Jehovah nø nso ndi obi-ha tiwara
etiwa,
Q nāzoputa kwa ndi azopiaworo nime
mø-ha.
- 19 Ha di qtutu, bù ihe ojø nke nādakwasí
onye ezi omume:
Ma'n'aka ha nile ka Jehovah nānaputa
ya.

- 20 O nēdebe okpukpu-ya nile:
O digh otū nime ha nyajiri anyaji.
- 21 Ihe ojø gēme ka onye nēmebi iwu nwua:
Ozø, ndi nākpø onye ezi omume asi,
agāma ha ikpe.
- 22 Jehova nābaputa nkpuru-obi ndi-orù-Ya:
Agagh-ama kwa ha ikpe, bù ndi nile
nābabà nime Ya.

35

Abù Qma nke Devid.

- 1 Jehova, luso ha ògù, bù ndi nālusom
ògù:
Buso ha agha, bù ndi nēbusom agha.
- 2 Jide qta na qta uku,
Bilie iyerem aka.
- 3 Seputa kwa ube na anyu-ike-agha
izute ndi nāchum:
Si nkpuru-obim, Nzoputa-gi ka
M'bu.
- 4 Ka ihere me ha, ka etiye kwa ha
n'ònodu-ihere, bù ndi nāchosi
nkpuru-obim ike:
Ka ha ḫaghachi azu nwe iru-ihere, bù
ndi nēchè ihe ojø ha gēmem.
- 5 Ka ha di ka iþobo-øka n'iru ifufe,
Ka mō-ozì nke Jehova buru kwa
onye nēnupu ha.
- 6 Ka uzø-ha ȣa ḥochichiri, ka o buru
kwa ebe nālø alo,
Ka mō-ozì nke Jehova buru kwa
onye nāchu ha.
- 7 N'ihi na o bu mbe m'nēmegh ihe ka
ha zoberem olùlù nke ubu-ha,
O bu mbe m'nēmegh ihe ka ha
gwuru olùlù nye nkpuru-obim.
- 8 Ka ntikpø biakwasi ya mbe o
nāmagn;
Ozø, ka ubu-ya nke o zooworo jide
ya onwe-ya:
Nime ntikpø ahu, ya dabà nime ya.
- 9 Nkpuru-obim gēteghari kwa egwù
oñu na Jehova:
Obi gātø ya utø na nzoputa-Ya.
- 10 Okpukpum nile gāsi, Jehova, onye di
ka Gi?
Gi Onye nānaputa onye ewedara
n'ala n'aka onye di ike kari ya,
I nānaputa onye ewedara n'ala na
obeye n'aka onye nānapu ya ihe
n'ike.
- 11 Ndi-àmà nke ihe-ike nēbili;
Ihe nke m'nāmagh ka ha nājum.

- 12 Ha nākwughachim ihe ojø n'ònodu
ezi ihe,
Nkpuru-obim di ka onye ȣa aka
nwa.
- 13 Ma mu onwem, mbe ha nāria ɔria,
uwem bu ákwà-nkpe:
Ewedaram nkpuru-obim n'ala site
n'obubu-ønu;
Ekperem nālaghachikute kwa obim.
- 14 Dika agasi na o burum eyi, dika
agāsi na o burum nwa-nne, otù a
ka m'jeghariri:
Dika onye nēru újù nne-ya, otù a ka
m'rudara n'ala nēyi uwe-nkpe.
- 15 Ma mbe m'nāru ukwu ha nūriri oñu,
chikøta onwe-ha:
Ha chikötara onwe-ha imegidem,
nētiþum mbe m'nāmagh;
Ha dökaram, ha eguzogh kwa du:
- 16 Dika ndi emeruru emeru n'etiti ndi
nāchì oçhì n'ihi oþe-achicha,
Otù a ka ha takwasirim ikekere-ezé.
- 17 Onye-nwe-ayi, mbe ole ka I ganèle
anya?
Si na ntikpø nile ha weghachi
nkpuru-obim,
Si n'aka umu-ðodum weghachi
nkpuru-obi m'nwere nāni ya.
- 18 M'gēkele Gi n'etiti nkpoqøta bara
uba:
N'etiti otù ndi nwere ume ka m'gēto
Gi.
- 19 Ekwela ka ndi-iron, bù ndi-okwu-
ugha, nūam oñu:
Ekwela ka ndi nākpøm asì mbe
m'nēmegh ihe ȣue iku-anya.
- 20 N'ihi na o bugh okwu udo ka ha
nēkwu:
Ma ha nēcheputa okwu di iche iche
nke aghughø nile imegide ndi nō
jū n'ala.
- 21 Ha we me ka oñu-ha sa mbara
imegidem;
Ha siri, Ehe, ehe, anya-ayi ahuwo ya.
- 22 I huwo ya, Jehova; abala nkisi:
Onye-nwe-ayi, anolam n'ebe di anya.
- 23 Kpote Onwe-gi, tetara ikpém,
Chinekem na Onye-nwem, tetara
okwu-ikpem.
- 24 Kpem ikpe dika ezi omume-Gi si di,
Jehova, bù Chinekem;
Ekwe-kwa-la ka ha nūam oñu.
- 25 Ekwela ka ha si n'obi-ha, Ehe, nka bu
ochichø nkpuru-obi-ayi:
Ekwela ka ha si, Ayi elodawo ya.

- 26 Ka ihere me ha, ka ha nile nwe kwa iru-ihere n'otù, bú ndi nānuri qñu n'ihe ojø nādakwasim:
Ka ha yiri ihere na qñodu-ihere dika uwe, bú ndi nēme onwe-ha ka ha di uku imegidem..
- 27 Ka ha tie nkpu qñu, nuri kwa qñu, bú ndi ezi omumem nātø utø:
Ka ha nāsi kwa mþe nile, Jehova di uku,
Onye udo orù-Ya nātø Ya utø.
- 28 Irem ganékwu okwu, dika onye nātughari uche, bayere ezi omume-Gi,
Baye-kwa-ra otuto-Gi ogologo ubøchi nile.

- 36** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma nke orù Jehova, bú Devid.
- 1 Ihe nke nāputa n'qñu njehie nke onye nēmebi iwu nāsi n'etiti obim, Q digh oké egwu Chineke di n'anya-ya abua.
 - 2 N'ihi na o nágwa onwe-ya okwu ire-utø n'anya onwe-ya,
Bayere ichoputa ajo omume-ya na ikpø ya asi.
 - 3 Okwu nile nke qñu-ya bu ajo ihe na aghughø:
Q rapuwo inwe uche na ime nma.
 - 4 Ajo ihe ka o nēchè n'elu ihe-ndinaya;
O nēguzo onwe-ya n'uzø nke nādigh nma;
Q digh-aju ihe ojø.
 - 5 Jehova, n'elu-igwe ka ebere-Gi di;
Ikwesi-ntukwasi-obi-Gi nēru mbará-igwé.
 - 6 Ezi omume-Gi di ka ugwu Chineke;
Ikpé-Gi nile bu obu-miri riri nne:
Q bu madu na anumanu ka I nāzoputa, Jehova.
 - 7 Le ka ebere-Gi si di oké qñu-ahia, Chineke!
Umu madu nābabá kwa n'okpuru ndò nkù-Gi abua.
 - 8 Afø nējubiga ha ókè site n'abuba nke ulo-Gi;
Q bu kwa miri-iyi nke ihe-utø-Gi nile ka I nēme ka ha ñua.
 - 9 N'ihi na n'ebe I nø ka isi-iyi ndu di:
N'ihé-Gi ka ayi nāhu ihé.
 - 10 Me ka ebere-Gi digidere ndi mara Gi;

- Me kwa ka ezi omume-Gi digidere ndi ziri ezi n'obi.
- 11 Ekwela ka ukwu npako biakwasim, Ekwe-kwa-la ka aka nke ndi nēmebi iwu me ka m'wagharia.
- 12 N'ebe ahu ka ndi nālu ajo ihe daworo:
Enudawo ha, ha apugh kwa ibili qzø.

37

Abù Qma nke Devid.

- 1 Emela ka iwe-gi di qku n'ihi ndi nēme ihe ojø,
Ekwosola ndi nēme ajo omume ekworo.
- 2 N'ihi na dika ahihia ka agēbipu ha ngwa ngwa,
Dika akwukwø ahihia ndu ka ha gákponwu.
- 3 Tukwasi Jehova obi, me kwa ezi ihe;
Biri n'ala, názù kwa onwe-gi n'ikwesi-ntukwasi-obi.
- 4 Ka ihe Jehova tø kwa gi utø;
Q gēnye kwa gi ihe nile obi-gi nāriø.
- 5 Kpore uzø-gi rue Jehova aru;
Tukwasi kwa Ya obi, Ya onwe-ya gême kwa ya.
- 6 Q gême kwa ka ezi omume-gi puta dika ihé,
Ikpé-gi kwa dika etiti-ehihie.
- 7 Nø dū n'iru Jehova, were kwa ntachi-obi nēchere Ya:
Emela ka iwe-gi di qku n'ihi onye o nágara nke-qma n'uzø-ya,
N'ihi madu nke nēme ajo ihe-nzube di iche iche.
- 8 Ra aka iwe iwe, rapu kwa qnuma:
Emela ka iwe-gi di qku, o nēdubá nání n'ime ihe ojø.
- 9 N'ihi na agēbipu ndi nēme ihe ojø:
Ma ndi nēle anya Jeho-a, ndi ahu gēnweta ala.
- 10 Ma o fôduru nwa mþe, onye nēmebi iwu agagh-adi kwa:
I gélékwasi kwa qñodu-ya anya, ma o gagh-anø.
- 11 Ma ndi di ume-ala n'obi gēnweta ala;
Iba-uba nke udo gátø kwa ha utø.
- 12 Onye nēmebi iwu nēzube ajo ihe imegide onye ezi omume,
Q nātakwasi kwa ya ikekerc-ezé.
- 13 Onye-nwe-ayi nāchi ya qchi:
N'ihi na Q huwo na ubøchi-ya nābia
- 14 Ndi nēmebi iwu amiputawo mma-agha, zø kwa uta-ha ukwu ikwe ya;

Ime ka onye ewedara n'ala na obeye da,
15 Ibu ndi ziri ezi n'uzo-ha:
16 Mma-agha-ha gābā n'obi onwe-ha,
 Agābaji kwa uta-ha.
17 Ihe ntà onye ezi omume nwere di nma
 Kari ihe bara uba nke ọtutu ndi nêmebi iwu.
18 N'ihi na agābaji ogwe-aka nke ndi nêmebi iwu:
 Ma Jehova nākwagide ndi ezi omume.
19 Jehova mara ubochi nile nke ndi zuru okè:
 Ihe-nketa-ha gādiru kwa mbe ebigh-ebi.
20 Ihere agagh-emé ha na mbe ihe ojo:
 Afò gēju kwa ha n'ubochi oké unwu.
21 N'ihi na ndi nêmebi iwu gāla n'iyi,
 Ndi-iro Jehova gādi ka ihe di oké ọnua-hia nke umu-aturu:
 Ha gēdè; n'anwuru-oku ka ha gēdè.
22 Onye nêmebi iwu nēbiri ihe, ma ọ digh-akwughachi:
 Ma onye ezi omume nême amara,
 nēnye kwa enye.
23 N'ihi na ndi O nāgōzi gēnweta ala;
 Ma agēbipu ndi O nākōcha.
24 Site n'aka Jehova ka emeworo ka nzó-ukwu nile nke madu guzosie ike;
 Uzo-ya nātō kwa Ya utø.
25 Mbe ọ gāda, agagh-atudasi ya:
 N'ihi na Jehova nākwagide aka-ya.
26 Nwata ka m'buworo, aghowokwam
 okenye;
 Ma ahughm onye ezi omume ka arapuru ya,
 Ahughkwam nkpuru-ya ka ha nāriø nri.
27 Ogologo ubochi nile ka ọ nême amara,
 nēbinye kwa ihe;
 Nkpuru-ya bu kwa ndi agoziri agozi.
28 Si n'ihe ojo wezuga onwe-gi, me ezi ihe;
 Biri kwa rue mbe ebigh-ebi.
29 N'ihi na Jehova nāhu ezi ikpé n'anya,
 O digh-arapu kwa ndi-ebere-Ya;
 Rue mbe ebigh-ebi ka anēdebe ha:
 Ma agēbipu nkpuru ndi nêmebi iwu.
30 Ndi ezi omume gēnweta ala,
 Biri kwa n'elu ya rue mbe ebigh-ebi.

30 Onu onye ezi omume nēkwu okwu
 amam-ihe, dika onye nātughari
 uche,
 Ire-ya nēkwu kwa okwu ezi ikpé.
31 Iwu Chineke-ya di n'obi-ya;
 Nzó-ukwu-ya nile agagh-abuchapu
 kwa.
32 Onye nêmebi iwu nêche onye ezi
 omume nche,
 Nāchø kwa ime ka ọ nwua.
33 Jehova agagh-arapu ya n'aka-ya,
 O gagh-ama kwa ya ikpe mbe anēkpe
 ya ikpe.
34 Nēle anya Jehova, nēdebe kwa uzø-
 Ya,
 O gēbuli kwa gi inweta ala:
 Mbe anēbipu ndi nêmebi iwu,
 i gāhu.
35 Ahuwom onye nêmebi iwu ka ọ
 nême madu ka ha ma jijiji,
 Ahuwokwam ya ka ọ nāwasa onwe-
 ya dika osisi di ndu n'ala mara ya.
36 O we gabiga, ma, le, ọ nogh:
 M'we chø ya, ma achotagh ya.
37 Riba onye zuru okè ama, le kwa onye
 ziri ezi:
 N'ihi na ọdi-n'iru diri onye-udo.
38 Ma ndi-njehie, anēkpochapu ha
 n'otù:
 Agēbipu ọdi-n'iru nke ndi nêmebi
 iwu.
39 Ma nzoputa ndi ezi omume nesi
 n'aka Jehova bia:
 O bu ebe-ha siri ike na mbe nkpà.
40 Jehova nēye-kwa-ra ha aka, nême ka
 ha Ọapu:
 O nême ka ha si n'aka ndi nêmebi
 iwu Ọapu, O nāzoputa kwa ha,
 N'ihi na ha ababawo nime Ya.

38 Abù Qma Devid, ime ka echeta echeta.

- 1 Jehova, abalaran nba n'iwe-Gi:
 Adø-kwa-lam aka na nti n'onuma-Gi.
- 2 N'ihi na àkú-Gi nile efedakwasiwom,
 Aka-Gi adakwasiwokwam.
- 3 O digh izu-okè ọ bula di n'anu-arum
 n'ihi iwe-Gi;
 O digh kwa udo ọ bula di
 n'okpukpum nile n'ihi nmehiem.
- 4 N'ihi na ajo omumem nile agabigawo
 n'elu isim:
 Dika ibu arø ha dikaram arø.

- 5 Ufiri-utarim nile n̄esi ísi, nābu kwa miri,
N'íhi uchem ƀagorø abago.
- 6 Abagorøm abago ruda kwa nke-uku;
Ogologo ubochi nile ka m'jeghariworo n̄eyi uwe-nkpe.
- 7 N'íhi na úkwum juputara na nruru-
óku;
Q digh kwa izu-oké q bula di n'anu-
arum.
- 8 Arum esinwuwo, egwepiawokwam
nke-uku:
Aþowom uja n'íhi isu-ude nke obim.
- 9 Onye-nwe-ayi, n'íru Gi ka ichosi-
ikem nile di;
Ize-umem ezonarigh kwa Gi.
- 10 Obim n̄eti ike ike, ikem esiwo nimem
la:
Ihè nke anyam abua kwa, óbuná ihè
nke anyam ahu adigh n'arum.
- 11 Ndi nāhum n'anya na ndi-eyim
n̄eguzo iche na ncherita-iru ihe-
otitim;
Ndi-abata-obim n̄eguzo kwa n'ebe
di anya.
- 12 Ndi nāchosi nkpuru-obim ike n̄esi-
kwa-ram qnyà;
Ndi nāchö imem ihe qjø ekwuwo kwa
ihe-ila-n'iyi di iche iche,
Q bu kwa ihe-aghughø nile ka ha
nātughari n'uche ogologo ubochi
nile.
- 13 Ma mu onwem, dika onye nti chirí,
adighm-anu ihe;
Adikwam ka onye-obi nke nādigh-
asaghe qnu-ya.
- 14 E, adim ka madu nke nādigh-anu
ihe,
Onye iba-nba q bula nādigh n̄onu-
ya.
- 15 N'íhi na Gi, Jehova, ka m'chereworo:
Gi onwe-gi gáza, Onye-nwe-ayi,
Chinekem.
- 16 N'íhi na asirim, Ka ha ghara iñuri
qnu n'arum:
Mþe anéwezuga ukwum n̄onodu-ya,
ha mere onwe-ha ka ha di uku
imegidem.
- 17 N'íhi na mu onwem gaje ije
nsukwara-achi,
Ihe-nþum di kwa na ncherita-irum
mþe nile.
- 18 N'íhi na m'gëgosi aþ omumem;
M'gëcheþu onwem bayere nmehiem.

- 19 Ma ndi-irom nādi ndu, nwe ume:
Ha ba-kwa-ra uba, bù ndi nākpøm
asi n'uþø okwu-ugha.
- 20 Ndi ahu kwa nke nākwughachi ihe
qjø n̄onodu ezi ihe
Némegidem, n'íhi na anamaþaso
ezi ihe.
- 21 Arapulam, Jehova:
Chinekem, anqlam n'ebe di anya.
- 22 Bia qþosþ iyerem aka,
Onye-nwe-ayi, bù nzoputam.
- 39** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù, bù
Jedutun. Abù Qma Devid.
- 1 Asirim, Ka m'lezie uzom nile anya,
Ka m'we ghara iwere irem mehie:
Ka m'debere qnum ihe ikechi qnu,
Mþe onye némébi iwu nø n'irum.
- 2 Aghorøm onye-obi n'inø-dù, abaram
nkiti, óbuná ipu n'ikwu ezi ihe;
Ewe kpalie ihe-nþum.
- 3 Obim di qku nimem;
Mþe m'nåtughari uche qku rebere:
M'we were irem kwue okwu:
- 4 Jehova, me ka m'mara qgwugwuni,
Na otütü ubochim nile, ihe q bu;
Ka m'mara ka m'si buru ihe nākwusi
akwusi.
- 5 Le, I mewo ubochim nile dika ntu-
óbu-aka;
Mþe ndum di kwa ka ihe nābugh ihe
n'íru Gi:
N'ezie náni otù nku-ume ka madu q
bula bu, n'iguzosi-ike-ya. {Selah
- 6 N'ezie q bu n'onyinyo ka madu
n̄ejeghari:
N'ezie n'otù nku-ume ka ha nába
aghara:
Q nákwaþba ákù, ma q magh onye
gâchikøta ha.
- 7 Ma ubu a, Onye-nwe-ayi, m'leworo
anya gini?
Ncherem, n'ebe I nø ka q di.
- 8 Naputam n'aka njehiem nile:
Emelam ka m'buru ihe-ita-uta nke
onye-nzuzu.
- 9 Aghorøm onye-obi, adighm-asaghe
qnum;
N'íhi na Gi onwe-gi mere ya.
- 10 Si n'arum wezuga ihe-otiti-Gi:
Emewo ka mu onwem gwusia site
n'ilu-ðgù nke aka-Gi.
- 11 I ji iba-nba nile dø madu aka na nti
n'íhi aþ omume,

- I we me ima-nma-ya anāchosi ike ka
o ɿaze dika nla:
N'ezie nāni otù nku-ume ka madu o
bula bu. [Selah]
- 12 Nuru ekperem, Jehova, ria kwa nti
ntikum;
Abala nkiti n'anya-mirim:
N'ihi na obia ka m'bu n'ebe I no,
Abum onye-nnodu, dika nnam-hà
nile.
- 13 Lepum anya, ka m'we basa irum,
Tutu mu ala, ghara ino kwa ozo
n'uwa.

40 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.

- 1 Elesirim anya Jehova ike;
O we torom nti-Ya n'ala, nu ntikum.
2 O we me ka m'si n'olùlù nbibi,
n'apiti nke ala urø, rigoputa;
O we me ka ukwum abua guzo n'elu
nkume di elu, O nême ka nzø-
ukwum nile guzosie ike.
3 O we tiye abù ɿhu n'qnum, bù otuto
diri Chineke-ayi:
Otutu madu gāhu ya, tua egwu,
We tukwasi Jehova obi.
4 Onye ihe nāgara nke-qma ka o bu, bù
nwoke nke meworo Jehova ka O
buru ihe-ntukwasi-obi-ya,
O chegh kwa ndi-nganga iru, ma-
qbu ndi nējehie n'uzø okwu-
ugha.
5 Otutu ihe ka Gi onwe-gi meworo,
Jehova, bù Chinekem, bù oké ɿlu-
Gi nile,
Na èchichè-Gi nile n'ebe ayi no:
Apugh idoro Gi ha n'usoro;
Asi na agamegosi kwu kwa okwu
bayere ha,
Ha kariri igu-ɿnu.
6 Ajà na onyinye-inata-iru-qma adigh-
atø Gi utø;
Nti abua ka I ràpúworom:
O bugh ajà-nsure-ɿku na ajà-nmehie
ka I choworo.
7 Mbe ahu ka M'siri, Le, abiawom;
N'akwukwø-npiakota ka edeworo ihe
bayerem:
8 Ime ihe di Gi utø atowom utø,
Chineke;
Iwu-Gi di kwa nime obim.
9 Ezisawom ozi qma nke ezi omume
nime nkrokota-Gi bara uba;

- Le, adighm-eþochi eþubere-ɿnum
abua,
Jehova, Gi onwe-gi amawo.
10 Ekpuchighm ezi omume-Gi nime
obim;
Ekwusawom ikwesi-ntukwasi-obi-Gi
na nzoputa-Gi:
Ezonarighm nkrokota-Gi bara uba
ebere-Gi na ezi-okwu-Gi.
11 Gi onwe-gi, Jehova, eþochilaran obi-
ebere-Gi nile:
Ka ebere-Gi na ezi-okwu-Gi
nêchezim mbe nile.
12 N'ihi na ihe ojo nādigh ɿnu-øgugu
abawom buruburu,
Ajo omumem nile eruwom aru,
apughkwam ihu uzø;
Ha kariri agiri-isi nile nke isim n'uba,
obim arapuwokwam.
13 Jehova, ka o tq Gi inaputam:
Jehova, bia ɿsqosq iyerem aka.
14 Ka ihere me ha, ka ha nile nwe kwa
iru-ihere n'otù,
Bù ndi nâchø nkpuru-obim
ikpochapu ya:
Ka ha laghachi azu, ka etiye kwa ha
n'qñodu-ihere,
Bù ndi ihe ojo dakwasirim nato utø.
15 Ka ha tqørø n'efu n'ihi ihere-ha,
Bù ndi násim, Ehe, ehe.
16 Ka obi tq ndi nile nke nâchø Gi utø,
ka ha nuri kwa ɿnu nime Gi:
Ka ndi nâhu nzoputa-Gi n'anya nási
mbe nile,
Ka Jehova di uku.
17 Ma mu onwem bu onye ewedara
n'ala na obeye;
Ma Onye-nwe-ayi nêchërem èchichè:
Onye-iye-akam na Onye nême ka
m'þapu ka I bu;
Chinekem, anola ɿdu.
- 41 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù.
Abù Qma Devid.
- 1 Onye ihe nāgara nke-qma ka o bu, bù
onye nwere uche n'imeso onye
nénwagh ike:
N'ubøchi ihe ojo Jehova gême ka o
wepuga onwe-ya.
2 Jehova gëdebe ya, me ka o di ndu,
agême ka ihe gara ya nke-qma
n'uwa;
Enye-kwa-la ya n'aka ochichø
nkpuru-obi nke ndi-iro-ya.

- 3 Jehova gākwagide ya n'elu ihe o ji
dina m̄be aru nādigh ya ike:
Ihe-ndina-ya nile ka I ɿanweworo
n'oria-ya.
- 4 Mu onwem siri, Jehova, merem
amara:
Me ka nkpuru-obim diri ndu; n'ihi
na emehiewom megide Gi.
- 5 Ndi-irom nēkwu ihe ojō bayereni, si.
Óle m̄be o gānwu, aha-ya ewe la
n'iyyi?
- 6 Q buru kwa na o bia ihum, ihe-efu
ka o nēkwu;
Obi-ya nāchikotara onwe-ya ajo ihe:
Q nāpu n'èzi nēkwu ya.
- 7 Ndi nile nke nākpom asi nātakwurita
ntakwu imegidem:
N'imegidem ka ha nēchērem ihe ojō.
- 8 Anāwukwasi ya ihe joþuru onwe-ya,
ka ha kwuru:
E, nke o dinaworo ubu a o gagh-ebili
oþo.

- 9 Obuná nwoke nke mu na ya di n'udo,
onye m'tukwasiri obi, onye nēri
nrim,
Q mewo ikiri-ukwu-ya ka o di uku
imegidem.
- 10 Ma Gi onwe-gi, Jehova, merem
amara, me ka m'bilie,
Ka m'we kwughachi ha ugwo.
- 11 Nka ka m'ji mara na ihem nātō Gi
utō,
N'ihi na onye-irom adigh-eti nkpu
nmeri n'arum.
- 12 Ma mu onwem, n'izu-okém ka I
jideworom,
We me ka n̄'guzosie ike n'iru Gi rue
m̄be ebigh-ebi.
- 13 Onye agoziri agozi ka Jehova, bú
Chineke Israel, bu,
Site na m̄be ebigh-ebi we rue m̄be
ebigh-ebi.
Amen, na Amen.

AKWUKWØ NKE-ABUA

- 42** Abù Oma nke diri Onye-isi Abù;
Maschil nke umu Kora.
- 1 Dika agu iyi miri si agu nne-ele,
Otú a ka agu Gi nāgu nkpuru-obim,
Chineke.
- 2 Akpiri Chineke, bú Chineke di ndu,
akpowo nkpuru-obim nku:
Óle m̄be m'gābia, ewe hum n'iru
Chineke?
- 3 Anya-mirim aghoworom nri ehiwie
na abali,
Mbe ha nāsim ogologo ubochi nile,
Óle ebe Chineke-gi no?
- 4 Ihe ndia ka m'gēcheta, wusi kwa
nkpuru-obim nimem dika miri,
Otú m'nāgabiga n'etiti igwè madu,
nējere ha nwayo dika onye-ndú-ha
rue ulo Chineke,
N'olu iti-nkpu-ønù na nke ekele, bú
igwè madu nēme ememe.
- 5 Gini mere i ji ruda n'ala, nkpuru-
obim?
Gini mere i ji su ude nke-uku
nimem?
Chere Chineke: n'ihi na m'gēkele
kwa Ya oþo
N'ihi nzoputa nile nke iru-Ya.
- 6 Chinekem, nimeni ka nkpuru-obim
nēruda n'ala:

- N'ihi ya anamecheta Gi site n'ala
Jōdan,
Site kwa na Hearmon, site n'ugwu
Miza.
- 7 Oþu-miri nākpø oþu-miri òkù n'olu
nrùda-miri nile nke Gi:
Ebili-miri-Gi nile na nmali-miri-Gi
nile agabigawo n'isim.
- 8 N'ehihie Jehova gēnye ebere-Ya
iwu,
N'abali kwa ka abù-Ya gādi n'ønum,
Bú ekpere m'nēkpere Chineke nke
ndum.
- 9 Ka m'si Chineke, bú nkumem di elu,
N'ihi gini ka I chezoworom?
N'ihi gini ka m'nējeghari nēyi uwe-
nkpe nime nmeþu onye-iro?
- 10 Dika asi na ejì ihe gwepia ɔkpukpum
nile, ndi nākpabum nātam uta;
Mbe ha nāsim ogologo ubochi nile,
Óle ebe Chineke-gi no?
- 11 Gini mere i ji ruda n'ala, nkpuru-
obim?
Gini mere i ji su ude nke-uku
nimem?
Chere Chineke: n'ihi na m'gēkele
kwa Ya oþo,
Onye bu nzoputa nke irum, na
Chinekem.

- 43** 1 Kpem ikpe, Chineke, kpe kwa
 qnum n'ikpe, me ka m'pua
 n'aka mba nādigh-eme ebere:
 Me ka n'si n'aka nwoke bu onye-
 aghughø na onye ajo omume
 bøpu.
2 N'ihi na Gi onwe-gi bu Chineke Nke
 bu ebem siri ike; n'ihi gini ka I
 juworom aju?
 N'ihi gini ka m'nējeghari nēyi uwe-
 nkpe nime nmeøu onye-iro?
3 Ziputa lhè-Gi na ezi-okwu-Gi; ka ha
 onwe-ha nēdum:
 Ka ha me ka m'biarue ugwu nsø Gi,
 Biaru kwa ebe-obibi-Gi nile.
4 M'gabiaru kwa ebe-ichu-aja nke
 Chineke,
 Rue Chineke aru, bú qñu nke otite-
 egwú-qñum:
 M'gēkele kwa Gi n'ubø-akwara,
 Chineke, bú Chinekem.
5 Gini mere i ji ruda n'ala, nkpuru-
 obim?
 Gini mere i ji su ude nke-uku nimem?
 Chere Chineke: n'ihi na m'gēkele
 kwa Ya øzo,
 Onye bu nzoputa nke irum, na
 Chinekem.

- 44** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
 Abù Qma nke umu Kora. Maschil.
1 Chineke, ayi ewerewo nti-ayi nu,
 nna-ayi-hà akoworo ayi,
 Olu I luru n'ubøchi-ha, n'ubøchi
 møe ochie.
2 Gi onwe-gi jiri aka-Gi napu mba
 øzo di iche iche ala-ha, we kua ha
 dika osisi nime ya;
 I nêmejø ndi nile di iche iche, we me
 ka nna-ayi-hà wasa alaka.
3 N'ihi na ø bugħ mma-agħha-ha ka ha
 ji nweta ala ahu,
 Ogwe-aka-ha azoputagh kwa ha:
 Kama ø bu aka-nri-Gi, na ogwe-aka-
 Gi, na ihè nke iru-Gi,
 N'ihi na ihe-ha tøro Gi utø.
4 Gi onwe-gi bu Ezem, Chineke:
 Nye nzoputa nile nke Jekob iwu.
5 Site na Gi ka ayi għasqutu ndi nākpaøu
 ayi:
 Site n'aha-Gi ka ayi għażokwasi ndi
 nēbili imiegide ayi ukwu.
6 N'ihi na ø bugħ utam ka m'nātukwasi
 obi,
 Mma-agħam adigh-azoputakwam.

- 7 Kama ø bu Gi zoputaworo ayi n'aka
 ndi nākpaøu ayi,
 I mewo kwa ka ihere me ndi nākpø¹
 ayi ast.
8 Chineke ka ayi jiworo nya isi ogologo
 ubøchi nile,
 Q bu kwa aha-Gi ka ayi gēkele rue
 møe ebigh-ebi. [Selan]
- 9 Ma ubu a I juwo ayi aju, we tiye ayi
 n'qonodu-ihere;
 I digh-eso kwa usu-ndi-agħa-ayi pua
 ije agha.
10 I nēme ka ayi si n'iru onye-nkpaøu
 lagħachi azu:
 Qø, ndi nākpø ayi asi nāpunara ayi
 ihe nye onwe-ha.
11 I nēme ayi ka ayi di ka igwè aturu
 agħeri eri;
 N'etiti mba nile ka I fesawo-kwa-ra
 ayi.
12 I nēre ndi-Gi ma I naragh ihe-önü-
 ahia,
 I megh ka akū-Gi ba uba site n'önü-
 ahia-ha.
13 I nēme ayi ka ayi ghorø ndi-ħata-
 obi-ayi ihe-ita-uta,
 Ka ayi ghorø ndi di ayi buruburu
 ihe-øchi na ihe-ikwa-emø.
14 I nēme ayi ilu n'etiti mba nile,
 Nfufe-isi n'etiti ndi nile di iche
 iche.
15 Ogologo ubøchi nile ka qonodu-
 iherem di n'irum,
 Ihere irum ekpuchiwokwam,
16 N'ihi olu qta-uta na onye-nkwulu;
 N'ihi onye-iro na onye nābø øbø.
17 Ihe nile a abiakwasivo ayi; ma ayi
 echezøgh Gi,
 Ayi ekwugh kwa okwu-ugħa
 n'øbuba-ndu-Gi.
18 Obi-ayi alaghachigh azu,
 Nzø-ukwu-ayi esigh kwa n'uzø-Gi
 wezuga onwe-ha;
19 Na I għepiawo ayi n'qonodu nkita-
 ohja,
 Were kwa onyinyo qnwu kpuchie
 ayi.
20 Q buru na ayi echezawo aha
 Chineke-ayi,
 We basapuru chi ala øzo qbu-aka-
 ayi;
21 Chineke agagh-egwuputa ala ihe a?
 N'ihi na Ya onwe-ya mara ihe-nzuzzo
 nile nke obi.

- 22 N'ezie n'ihi Gi ka ebuworo ayi ogologo ubochi nile;
Aguwo ayi dika igwè ewu na aturu agébu ebu.
- 23 Teta, n'ihi gini ka I nàraru ura,
Onye-nwe-ayi?
Teta n'ura. ajula ayi aju rue mbe ebigh-ebi.
- 24 N'ihi gini ka I nèzobe iru-Gi?
N'ihi gini ka I nèchezo nweda-n'ala-ayi na nmebu-ayi?
- 25 N'ihi na nkpuru-obi-ayi erudawo n'ala rue ájá:
Afó-ayi araparawo n'ala.
- 26 Bilie iyere ayi aka,
Baputa kwa ayi n'ihi ebere-Gi.

- 45** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
n'elu Shoshannim; Abù Qma nke umu Kora. Maschil. Abù ihe-uto.
- 1 Obim aboputawo okwu di nma:
Mu onwem nèkwu okwu; olum diri eze:
Irem bu pen nke onye nède akwukwò ngwa ngwa.
- 2 Emewo gi ka i ma nma kari umu madu;
Awukwasiwu amara n'ebubere-önügi abua:
N'ihi ya Chineke agoziwo gi rue mbe ebigh-ebi.
- 3 Ke mma-agha-gi n'úkwù-gi, gi dike,
Ebube-gi na ima-nma-gi.
- 4 N'ima-nma-gi nòkwasi n'elu inyinya ga nke-qma,
N'ihi ezi-okwu na ume-ala-n'obi na ezi omume:
Aka-nri-gi gëzi kwa gi ihe di iche iche di egwu.
- 5 Akù-gi nile bu ihe di nkø;
Ndi nile di iche iche nàda n'okpuru gi;
Akù-gi di n'obi ndi-iro eze.
- 6 Oche-eze-Gi, Chineke, nàdiru mbe nile ebigh-ebi:
Nkpa-n'aka-eze nke izi-ezi ka nkpa-n'aka-eze nke ala-eze-Gi bu.
- 7 I huwo ezi omume n'anya, we kpø nmebi-iwu asi:
N'ihi nka Chineke, bù Chineke-gi, tere gi
Manu obi-utø n'isi kari ndi-ibe-gi.
- 8 Myrrh na aloes na cassia juputara uwe-gi nile;
Site n'ulo uku nile nke qdu ubo-akwara emewo ka i nuria qñu

- 9 Umu-ndinyom ndi-eze muru nq n'etiti ndinyom-i di oké qnu-ahia:
Nwunye-eze nèguzo onwe-ya n'akanri-gi yiri ola-edo qma nke Ofia.
- 10 Nuru, ada, le kwa, to kwa nti-gi n'ala;
Chezo kwa ndi-gi, na ulo nna-gi;
- 11 Eze gësi otù a chosie ima-nma-gi ike:
N'ihi na ya onwe-ya bu onye-nwe-gi; gi kpø kwa isi ala nye ya.
- 12 Ada Taia gëwerekwa onyinye-inata-iru-qma bia;
Ndi-qgaranya nke ndi-gi gëme ka iru-gi dajua.
- 13 Ada eze nke nq nime ulo dichasi nsopuru:
Ihe akpagwara ola-edo ka uwe-ya bu.
- 14 N'uwe akpara nke-qma ka agéduru ya jekuru eze:
Umu-abogho nàmagh nwoke ndi nèso ya n'azu, bù ndi-ibe-ya,
Anëme ha ka ha biakute gi.
- 15 Eji önü na otite-egwù-önü duru ha:
Ha gäbà n'ulo uku eze.
- 16 Umu-gi gänöchi anya nna-gi-hà,
I gëdo ha ndi-isi n'uwa nile.
- 17 M'gëme ka echeta aha-gi n'obø nile:
N'ihi nka ndi nile di iche iche gëkele gi rue mbe nile ebigh-ebi.
- 46** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
Abù Qma nke umu Kora; n'elu Alamoth. Abù.
- 1 Chineke buru ayi ebe-nbabà na ike,
Q mewo ka achøta Ya n'iye aka nke-uku na nkpaibu nile.
- 2 N'ihi nka ayi agagh-atu egwu mbe uwa nàbanwe,
Ma-øbu mbe anèwezuga ugwu nile n'önodu-ha ga n'etiti oké osimiri;
- 3 Mbe miri-ya nàba aghara násu kwa ufufu,
Mbe ugwu nile nême nkpa u site na nbili-elu ya. (Selah)
- 4 Otù osimiri di, miri-iyi-ya nile nême ka obodo Chineke nùuria qñu,
Bù ebe nsø nke ebe-obibì nile nke Onye kachasi ihe nile elu.
- 5 Chineke nq n'etiti ya; agagh-ewezuga ya n'önodu-ya:
Chineke gëyere ya aka mbe chi børö.
- 6 Mba nile qzø ƙara aghara, ewezugara ala-eze n'önodu-ha.
Q mere ka olu-Ya da, uwa nàbaze.

- 7 Jehova nke usu nile nke ndi-agha
nøyere ayi;
Chineke nke Jekob buru ayi ulo-elu.
[Selah]
- 8 Jenu, hu ọlu nile nke Jehova,
Onye doworo ihe-iju-anja di iche
iche n'uwa,
- 9 Nême ka agha nile kwusi rue nsotu
uwa;
Q nābaji uta, ụupia kwa ube;
O nēsure ubo-ala nile n'oku.
- 10 Ranu aka, mara kwa na Mu onwem
bu Chineke:
Agēbulim n'etiti mba nile, agēbulim
n'uwa.
- 11 Jehova nke usu nile nke ndi-agha
nøyere ayi;
Chineke nke Jekob buru ayi ulo-elu.
[Selah]

47 Abù Qma nke diri Onye isi Abù; Abù Qma umu Kora.

- 1 Unu ndi nile di iche iche, kuanu aka;
Werenu olu nke iti-nkpu-Ọñu tikue
Chineke.
- 2 N'ihi na Jehova, Onye kachasi ihe
nile elu, di egwu;
Q bu Eze uku nāchi uwa nile.
- 3 O nēdu ndi nile di iche iche bia
n'okpuru ayi,
O nēdu kwa mba nile bia n'okpuru
ukwu-ayi.
- 4 Q nāroputara ayi ihe-nketa-ayi,
Bù nbili-elu nke Jekob, onye Q huru
n'anya.
[Selah]
- 5 Chineke ewerewo iti-nkpu rigo,
Jehova ewerewo olu opi-ike rigo.
- 6 Bùkuenu Chineke abù qma, bùkuenu
Ya abù qma:
Bùkuenu Eze-ayi abù qma, bùkuenu
Ya abù qma.
- 7 N'ihi na Eze nke uwa dum ka
Chineke bu:
Bùkuenu Ya abù qma, bù maschit.
- 8 Chineke aghowó eze mba nile:
Chineke anókwasiwo n'oche-eze nsø
Ya.
- 9 Ndi amara aha-ha nke ndi nile di
iche iche achikötawo onwe-ha
Ibu ndi Chineke nke Abraham:
N'ihi na Chineke nwe ọta nile nke
uwa;
Emewo ka Q di elu nke-uku.

48

Abù; Abù Qma umu Kora.

- 1 Onye uku ka Jehova bu, Q bu kwa
onye anēto nke-uku,
N'obodo Chineke-ayi, bù ugwu nsø
Ya.
- 2 Ihe mara nma n'idi-elu, na ihe-obi-
utø nke uwa nile,
Ka ugwu Zaion bu, n'akuku nile nke
Ugwu,
Bù obodo Eze uku.
- 3 Chineke Nke nō n'ulo nile ya di elu
emewo ka amara Ya na Ya bu
ulo-elu.
- 4 N'ihi na, le, ndi-eze zukorø,
Ha gabigara n'otù.
- 5 Ha onwe-ha huru ya, ibobo we nwua
ha n'aru;
Ha mara jijiji, zolie ọsosø.
- 6 Qma-jijiji jidere ha n'ebe ahu;
Ihe-nbü, dika nke nwayi nāmuputa
nwa.
- 7 I ji ifufe Iru-anyanwu
Tiwa ubo nile nke Tashish.
- 8 Dika ayi nuworo, otù a ka ayi huworo
N'obodo Jehova nke usu nile nke
ndi-agha, n'obodo Chineke-ayi:
Chineke gēme ka o guzosie ike rue
mbe ebigh-ebi.
[Selah]
- 9 Ayi echèwo ebere-Gi echè, Chineke,
N'etiti ulo uku Gi.
- 10 Dika aha-Gi si di, Chineke,
Otù a ka otuto-Gi di rue nsotu nile
nke uwa:
Ezi omunne juputara aka-nri-Gi.
- 11 Ka ugwu Zaion ñuria Ọñu,
Ka umu-ndinyom Juda tegharia
egwù Ọñu,
N'ihi ikpè-Gi nile.
- 12 Jenu Zaion buruburu, Ọba kwa ya
buruburu:
Guanu ulo-elu-ya nile Ọnu.
- 13 Tukwasinu obi-unu n'ekpè-ya,
Tulenu ulo nile ya di elu;
Ka unu we koro Ọbo nēso n'azu.
- 14 N'ihi na Nka bu Chineke, bù
Chineke-ayi, rue mbe nile ebigh-
ebi;
Ya onwe-ya ganēdu ayi rue n'inwu-
onwu.

49

Abù Qma nke diri Onye isi Abù;
Abù Qma umu Kora.

- 1 Nurunu nka, ndi nile di iche iche;
Nanu nti, ndi nile bi n'uwa nka:

- 2 Ma ndi di ala ma ndi di elu,
Ogaranya na obeye n'otù.
- 3 Onum gēkwu okwu amam-ihe nile;
Ntughari-uche nke obim gābu kwa
nghøta nile.
- 4 M'gātō ntim n'ala n'ilu:
M'gēkpughepu okwu - omimim
n'ubø-akwara.
- 5 N'ihi gini ka m'gātu egwu n'ubochi
ihe ojø,
Mþe aþo omume nke ndi nējidem
n'ikiri-ukwu dim buruburu,
- 6 Bú ndi nātukwasi obi n'ákù-ha,
Nānya kwa isi n'iba-uba nke
ogaranya ha bu?
- 7 Q digh onye o bula gābaputa nwaa-
nne-ya ma-oli,
Q gagh-enye Chineke ihe-nþaputa-
ya:
- 8 (N'ihi na nbaputa nkpuru-obi-ha di
oké ɔnu-ahia,
Q gāra kwa ya aka rue mþe ebigh-
ebi:)
- 9 Ka o we digide ndu rue mþe ebigh-
ebi,
Ghara ihu nbibi anya.
- 10 N'ihi na o gāhu ya: ndi-amam-ihe
gānwu,
N'otù ka onye-nzuzu na onye bu
anu-øhia nälakø n'iyì,
We rapuru ndi ɔzø àkù-ha.
- 11 Èchichè-obi-ha bu, na ulo-ha gādiru
mþe ebigh-ebi,
Ebe-obibi-ha rue qþo nile;
Ha ewerewo aha-ha kþokwasi ala nile
ha.
- 12 Ma madu adigh-anogide na nsopuru:
O yiri anu nke emeworo ka ha debe
ɔnu-ha du n'ønwu.
- 13 Uzø-ha nka buru ha nzuzu:
Ma mþe ha gasiri okwu-ɔnu-ha nātō
madu utø. [Selah]
- 14 Dika igwè ewu na aturu, o bu ala-mø
ka edoworo ha nye;
Onwu gābu onye názù ha dika aturu:
Ndi ziri ezi gēnwe ike n'aru ha
n'ututu;
Udi-ha bu ihe ala-mø gēme ka o ka
nkà, ka ebe-obibi ghara idiri ya.
- 15 Otù o di, Chineke gābaputa nkpuru-
obim n'aka ala-mø:
N'ihi na O gēkurum la. [Selah]
- 16 Atulaegwumþe madu nēme ogaranya,
Mþe nsopuru nke ulo-ya nāba uba:

- 17 N'ihi na mþe o nwuru o gagh-ewere
ihe ahu nile la;
Nsopuru-ya agagh-arida so ya.
- 18 N'ihi na mþe o di ndu o nāgozi
nkpuru-obi-ya,
Madu nēkele kwa gi mþe i nēmere
onwe-gi ezi ihe.
- 19 Q gābakuru qþo nna-ya-hà;
Rue mþe ebigh-ebi ha agagh-ahu
ihè.
- 20 Madu nke nø na nsopuru, ma o
digh-aghøta ihe,
Yiri anu emeworo ka ha debe ɔnu-ha
du n'ønwu.

50

Abù Qma Esaf.

- 1 Chineke Nke kachasi chi nile, bù
Jehova, ekwuwo,
We kpø uwa site n'øwuwa anyanwu
rue ɔdida-ya.
- 2 Site na Zaion, bù ebe mazuru nma,
Ka Chineke nwuputaworo ka ihè.
- 3 Ka Chineke-ayi bia, Ya aþa-kwa-la
nkiti:
Oku nēripia n'iru Ya,
Buruburu Ya ka ifufe nēfesi kwa ike
nke-uku.
- 4 Q nākpø elu-igwe nke di n'elu òkù,
Nākpø kwa uwa, ka Q we kpe ndi-Ya
ikpe:
- 5 Chikötaranum ndi-eberem;
Bú ndi Mu na ha þara ndu n'elu
àjà.
- 6 Elu-igwe nēgosi kwa ezi omume-
Ya;
N'ihi na Chineke onwe-ya nēkpe
ikpe. [Selah]
- 7 Nuru, ndim, M'gēkwu kwa;
Nuru, Israel, M'gāba kwa àmà
megide gi:
Chineke, bù Chineke-gi, ka M'bu.
- 8 Q bugh n'ihi àjà-gi nile ka M'nabar-
gi nba;
Ajà-nsure-øku-gi nile di kwa n'irum
mþe nile.
- 9 M'gagh-anara oke-ehi n'ulo-gi,
M'gagh-anara nkpi o bula n'ogige-
ewu-na-aturu-gi.
- 10 N'ihi na Mu nwe anu-øhia o bula
nke oké øhia,
Ya na anu nile n'elu nnù ugwu abua
na ɔgu iri.
- 11 Amawom anu-ufe o bula nke ugwu
nile:

- Anu nile nke nēnughari n'ophia di kwa n'akam.
- 12 Q buru na agu aguam, M'gagh-agwa gi:
N'ihi na Mu nwe elu-uwa dum madu bi na ùjù-ya.
- 13 M'gēri anu oke-ehi?
Q bu Ọbara nkpi ka m'gānu?
- 14 Chuara Chineke ekele dika ajà;
Kwughachi kwa Onye kachasi ihe nile elu nkwa nile i kwere:
- 15 Kpokukwam n'ubochi nkpa bụ;
M'gādoputa gi, i gāsopu-kwa-ram.
- 16 Ma ndi nēmebi iwu ka Chineke gwara okwu, si,
Ole ọlu-gi di ya n'ikq ukpurum nile?
Ole ọlu-gi di kwa ya na i būruwo ọbuña-ndum n'onu-gi?
- 17 Ebe gi onwe-gi kpoworo ido-aka-nanti asi,
We tufue okwum nile n'azu gi.
- 18 Q buru na i hu onye-ori, ihe-ya we to gi utø,
Gi na ndi nākwa iko ekékowó kwa ökè.
- 19 I rarawo onu-gi nye n'ikwu ihe ojø,
Ire-gi nējikota kwa aghughø.
- 20 I nānōdu ala, nwa-nne-gi ka i nēkwu okwu megide;
Nwa nke nne-gi muru ka i nēbo ebubo ugha.
- 21 Ihe ndia ka i meworo, M'we ba nkiti;
I chère na adizum ka i di:
M'gabarai gi nba, do kwa ya n'usoro n'anya-gi.
- 22 Biko, ghøtanu nka, unu ndi nēchezø Chineke,
Ka m'we ghara idøka unu, o digh kwa onye-nnaputa diri unu:
- 23 Onye nāchu ekele dika ajà nāsopurum;
Q bu kwa onye nēdozi uzø-ya
Ka m'gēme ka ọ hu nzoputa Chineke.
- 51** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid: mbe Netan, bù onye-amuma, biakutere ya, mbe ọ bakusiri Bat-sheba.
- 1 Merem amara, Chineke, dika ebere-Gi si di:
Dika iba-uba nke obi-ebere-Gi nile si di hichapu niehiem nile.

- 2 Sucham nke-oma dika ákwà ka ajo omumem pua nimem,
Me kwa ka m'si na nmehiem di ọcha.
- 3 N'ihi na mu onwem mara niehiem nile:
Nmehiem di kwa n'irum mbe nile.
- 4 Megide Gi, nání Gi, ka m'mehieworo,
Q bu kwa ihe jorø njo n'anya-Gi ka m'meworo:
Ka I we buru onye ezi omume mbe I nēkwu okwu,
Di kwa ọcha n'obi mbe I nēkpé ikpe.
- 5 Le, n'ajø omume ka amuputaram;
Q bu kwa na nmehie ka nnem turu imem.
- 6 Le, ezi-okwu n'akuku nile di nime madu atøwo Gi utø:
Q bu kwa n'akuku zoro ezo ka i nēme ka m'mara amam-ihe.
- 7 I gēwere hyssop wepu nmehiem, m'gādi kwa ọcha:
I gāsucham dika ákwà, m'gādi kwa ọcha kari snow.
- 8 I gēme ka m'nuru olu obi-utø na ọnù;
Ka ọkpukpu nile I gwepiaworo we tegharia egwù-ọnù.
- 9 Zopu iru-Gi na nmehiem nile,
Hichapu kwa ajo omumem nile.
- 10 Kérem obi di ọcha, Chineke;
Me kwa ka mọ nke nēguzosi ike di ọhu nimem.
- 11 Atupulam n'iru Gi;
Anara-kwa-lam Mọ Nsø Gi.
- 12 Nyeghachim obi-utø nke nzoputa-Gi:
Were kwa mọ nke amara aha-ya kwagidem.
- 13 M'gēzì ndi-njehie uzø-Gi nile;
Ndi-nmehie gālaghachikute kwa Gi.
- 14 Naputam n'aka ikpe-omuma Ọbara di iche iche, Chineke, bù Chineke nke nzoputam;
Irem gēti nkpu ọnù bayere ezi omume-Gi.
- 15 Onye-nwe-ayi, I gēmeghe ebubere-ọnum abua;
QNum gēgosi kwa otuto-Gi.
- 16 N'ihi na ajà adigh-atø Gi utø; ka m'we nye ya:
Ajà-nsure-ọku adigh-atø Gi utø.
- 17 Ajà nile nke Chineke bu mọ tiwara etiwa:

Obi tiwara etiwa na nke egwepiara egwepia, Chineke, I digh-eleda yaanya.

18 Mere Zaion nma dika o si di Gi utø: I gālu mbidi nile nke Jerusalem.

19 Mbe ahu ka àjà nile nke ezi omume, bù àjà-nsure-øku na àjà-nsuresi-øku, gātø Gi utø: Mbe ahu ka ha gāchu ọtutu oke-ehi n'elu ebe-ichu-aja-Gi.

52 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Maschil Devid: mbe Doeg, bù onye Edom, biara gosi Sol, si ya, Devid bara n'ulo Ahimelek.

1 Gini mere i nēto onwe-gi n'ihe ojø, gi dike?

Ebere Chineke nādigide ogologo ubochi nile.

2 Ihe-ila-n'iyì di iche iche ka ire-gi nēchè;

Dika aguba di nkø, nālu ọlu aghughø.

3 I huwo ihe ojø n'anya kari ezi ihe; Na okwu-ugha kari ikwu okwu ezi omume. [Selah]

4 I huwo okwu nile nēloda eloda n'anya, Gi ire aghughø.

5 Chineke gākwatu kwa gi rue mbe ebigh-ebi,

O gējide gi, døkpupu gi n'ulo-ikwū-gi, Ropu kwa gi n'ala ndi di ndu. [Selah]

6 Ndi ezi omume gāhu kwa ya we tua egwu, Chi kwa ya ọchi, si,

7 Le, nwoke nke nādigh-eme Chineke ebe-ya siri ike; Kama ọ tukwasiri obi n'uba nke àkù-ya,

Q di ike n'ochichø ojø ya. 8 Ma mu onwem, adim ka osisi olive nwere akwukwø ndu n'ulo Chineke:

Atukwasiwom obi n'ebere Chineke rue mbe nile ebigh-ebi.

9 M'gēkele Gi rue mbe ebigh-ebi, n'ihi na I meworo ya:

M'gēle kwaanya aha-Gi, n'ihi na ọ di nma, n'iru ndi-ebere-Gi.

53 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu Mahalath. Maschil Devid.

1 Onye-nzuzu asiwo n'obi-ya, Q digh Chineke ọ bula di.

Ha ebibiwo onwe-ha, ha emewo ka ajo omume-ha buru ihe-árù; Q digh onye nēme ezi ihe.

2 Chineke siri n'elu-igwe lekwasi umu maduanya,

Ihu ma ọ di onye nwere uche, Nke nāchø Chineke.

3 Ha nile n'otù n'otù alaghachiwo azu; ha abaruwo n'otù dika miri; Q digh onye nēme ezi ihe, ọ digh Ọbunà otù onye.

4 Ndi nālu ajo ihe, hà amagh ihe? Bù ndi riworo nri site n'iri ndim, Ma ha akpokugh Chineke.

5 N'ebe ahu ka ha turu oké egwu, n'ebe oké egwu nādigh:

N'ihi na Chineke esesawo ọkpukpu nke onye nāma ulo-ikwū-ya imegide gi;

I mewo ka ihere me ha, n'ihi na Chineke aiuwo ha.

6 Q gādim nō nma ma asi na nzoputa Israel esi na Zaion puta!

Mbe Chineke gēji me ka ndotan'-agha ndi-Ya lata, Ka Jekob tegharia egwù ọnù, ka Israel nuria ọnù.

54 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'ubø-akwara. Maschil Devid: mbe ndi Zif biara, si Sol, Devid, Q digh-ezo onwe-ya n'etiti ayi?

1 Chineke, were aha-Gi zoputam, Were kwa idi-ike-Gi kpem ikpe.

2 Chineke, nuru ekperem; Na nti n'okwu nile nke ọnum.

3 N'ihi na ndi ala ọzø ebiliwo imegidem, Ndi nēme ka madu ma jijiji achowó kwa nkpuru-obim:

Ha edogh Chineke n'iru ha. [Selah]

4 Le, Chineke bu onye nēyerem aka: Onye-nwe-ayi nō n'etiti ndi nākwagide nkpuru-obim.

5 Q gēnyeghachi ndi nēhem anwu ihe ọjø ha:

Were ezi-okwu-Gi kpochapu ha.

6 M'gēji onyinye-afø-ofuso churu Gi aja:

M'gēkele aha-Gi, Jehova, n'ihi na ọ di nma.

7 N'ihi na ọ bu na nkpaþu nile ka Q naputaworom;

Anyam elekwasiwo kwa ndi-irom.

- 55** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'ubø-akwara. Maschil Devid.
- 1 Ge nti n'ekperem, Chineke; Ezonari-kwa-la Onwe-gi n'aririo-amaram.
 - 2 Nam nti, zam: Anamalù ulù na ntughari-obim, nāsu kwa oké ude;
 - 3 N'ihi olu onye-iro, N'ihi nkpaþu nke onye nēmebi iwu; N'ihi na ha nēme ka ajo ihe me nkpatu megidem, O bu kwa n'iwe ka ha nākpom asl.
 - 4 O nēbusi nkpuru-obim nbu ike nimem: Oké ujo nile nke ɔnwu adakwasiwokwam.
 - 5 Egwu na ima-jiji nābiarum aru, Oké ɔma-jiji ekpuchiwokwam.
 - 6 M'we si, O gādim nō nma ma asi na enwerem nkù dika nduru! M'gēfela, we nōdu du.
 - 7 Le, m'gēferu ebe di anya, Nō ɔnōdu-abali n'ozara. {Selah}
 - 8 M'gēwere ɔsoso si n'ifufe siri ike na n'oké ifufe Biarue ebe-nþapu dirim.
 - 9 Onye-nwe-ayi, loda ha, kesa ire-ha: N'ihi na ahuwom ihe-ike na ilu-þgù n'obodo.
 - 10 N'ehihie na abali ka ha nāba ya buruburu n'elu mþidi-ya nile: Ma ajo ihe ma nmeþu di n'etiti ya.
 - 11 Ihe-ila-n'iyi di iche iche di n'etiti ya: Nzøþu na aghughø adigh-esi kwa n'amá-ya nile.
 - 12 N'ihi na o bugh onye-iro nātam uta; M'gānagide kwa ya: O bugh onye nākpom asi mere onwe-ya uku megidem; M'gēzonari kwa ya onwem:
 - 13 Kama o bu gi onwe-gi, onye mu na gi ra, Eyim, na onye m'mara nke-oma.
 - 14 Ayi nāþakori izù utø, N'ulo Chineke ka ayi nējeghari n'etiti igwé madu.
 - 15 Ka ɔnwu biakwasi ha na mberede, Ka ha ridarue ala-mo na ndu: N'ihi na ihe ojo nile di n'ebé ha nō dika ɔbia, n'etiti ha.
 - 16 Ma mu onwem, Chineke ka m'gākpoku; Jehova gázoputakwam.
- 56** Anyasi, na ututu, na etiti-ehihie, ka m'gātughari uche, su kwa oké ude: O gānu kwa olum.
- 17 O ɿaputawo nkpuru-obim me ka o ba n'udo, ka ha ghara ibiarum nso: N'ihi na ha bara uba, bù ndi mu na ha nālu ðgù.
 - 18 Chineke gānu olum, weda kwa ha n'ala, Bù Onye nānōdu ka eze site na mþe ochie. [Selah] Ha bu ndi nēnwagh nbanwe, Ha adigh-atu kwa egwu Chineke.
 - 19 O setiwo aka-ya abua imegide ndi ya na ha nō n'udo: O mewo ɔþuba-ndu-ya ka o ghara idi nsø.
 - 20 Ha bu okwu ire-utø, bù okwu ɔnu-ya nke di ka miri-ara raru araru, Ma nāni agha ka obi-ya bu: Okwu-ya nile di nrò kari manu, Ma okwu ahu bu mma-agha amiputara amiputa.
 - 21 Tukwasi Jehova ihe O nyeworo gi dika ibu, Ya onwe-ya gānagide kwa gi: O gagh-ekwe ka ewezuga onye ezi omume n'ɔnōdu-ya rue mþe ebigh-ebi.
 - 22 Ma Gi onwe-gi, Chineke, gēme ka ha rida n'olùlù nbibi: Ndi bu ndi-þbara na ndi-aghughø agagh-adiru nkera ubøchi-ha; Ma mu onwem gātukwasi obi na Gi.
- Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu Jonah elem rehokim. Abù Qma nke Devid: Michtam: mþe ndi Filistia jidere ya na Gat.
- 1 Merem amara, Chineke; n'ihi na madu ekusiwo ume ike ilom: Ogologo ubøchi nile ka o nēbu agha nēmeþum.
 - 2 Ndi nēchem anwu nēkusi ume ike ilom ogologo ubøchi nile: N'ihi na ha bara uba, bù ndi nēbu agha imegidem n'ibuli onwe-ha elu.
 - 3 N'ubøchi m'nātu egwu, Mu onwem, o bu Gi ka m'gātukwasi obi.
 - 4 Nime Chineke ka m'gēto okwu-Ya: O bu Chineke ka m'tukwasiworo obi, m'gagh-atu egwu; Gini ka anu-aru, bù madu, gēmem?

- 5 Ogologo ubochi nile ka ha nāhighari
okwum nile:
N'imegidem èchichè nile ha bu ime
ihe ọjọ.
- 6 Ha nēzukọ, nēzobe onwe-ha,
Ndi ahu nēlezi ikiri-ukwum abua
anya,
Dika ha leworo anya nkpuru-obim.
- 7 Ọ bu n'ihi ajo ihe ka ha nābapu?
N'iwe-Gi me ka ndi nile di iche iche
rida, Chineke.
- 8 Nwagharam ka Gi onwe-gi guworo
ọnu:
Tiye anya-mirim nile nime karama-
akpukpọ-Gi;
Hà adigh n'akwukwọ-Gi?
- 9 Mbe ahu ndi-irom gālaghachi azu
n'ubochi m'gākpokwu Gi:
Nka ka m'mara, na Chineke dirim.
- 10 Nime Chineke ka m'gēto okwu-
Ya:
Nime Jehova ka m'gēto okwu-Ya.
- 11 Ọ bu Chineke ka m'tukwasiworo obi,
m'gagh-atu egwu;
Gini ka anu-aru, bù madu, gēmem?
- 12 N'isim, Chineke, ka nkwa nile
m'kwere Gi di:
M'gākwughachi Gi ekele nile.
- 13 N'ihi na I naputawo nkpuru-obim
n'ọnwu:
I naputagh ukwum abua na nnuda
anēnudam?
Ka m'we nējeghari n'iru Chineke
N'ihe ndi di ndu.
- 57** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; Al-
tashheth. Abù Qma nke Devid:
Michtam: mbe o ọpuru n'iru Sol
ba n'ọbà.
- 1 Merem amara, Chineke, merem
amara;
N'ihi na nime Gi ka nkpuru-obim
babaworo:
Ọ bu kwa na ndò nke nkù-Gi abua
ka m'gābabà,
Rue mbe ihe-ila-n'iyi ndia gāgabiga.
- 2 M'gākpokwu Chineke Onye kachasi
ihe nile elu;
M'gākpokwu Chineke Onye
nēmezurum ihe.
- 3 O gēsi n'elu-igwe zie, zoputam,
Mbe onye nēkusi ume ike ilom nāta
uta; [Selah]
Chineke gēziputa ebere-Ya na ezi-
okwu-Ya.

- 4 Nkpuru-obim nō n'etiti ọdum;
M'gēdina n'etiti ndi nēre ọku,
Bù umu madu, ndi ezé nile ha bu
ube na àkù,
Ire-ha bu kwa mma-agha di nkọ.
- 5 Me Onwe-gi ka I di elu n'elu elu-
igwe nile, Chineke;
Ka ebube-Gi di elu n'elu uwa nile.
- 6 Ubu ka ha doziworo nzq-ukwum nile;
Nkpuru-obim erudawo n'ala:
Ha egwuwo olùlù n'irum;
Ha adabáwo n'etiti ya. [Selah]
- 7 Edoziwo obim, Chineke, edoziwo
obim:
M'gābù abù, e, m'gābù abù ọma.
- 8 Teta, nsopurum; teta, une na ubø-
akwara:
M'gākpote chi-qbubø.
- 9 M'gēkele Gi n'etiti ndi nile di iche
iche, Onye-nwe-ayi:
M'gābuku Gi abù ọma n'etiti mba
nile.
- 10 N'ihi na ebere-Gi di uku rue elu-
igwe,
Ezi-okwu-Gi di kwa uku rue mbara-
igwé.
- 11 Me Onwe-gi ka I di elu n'elu elu-
igwe nile, Chineke;
Ka ebube-Gi di n'elu uwa nile.
- 58** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; Al-
tashheth. Abù Qma nke Devid:
Michtam.
- 1 Ọ bu ezie na ezi omume nke kwesiri
ka unu kwue bu obi?
Unu ji izi-ezi kpe ikpe, unu umu
madu?
- 2 È-è, kama ọ bu nime obi ka unu
nēme ajo omume nile;
Unu nātuzi ihe-ike nke aka-un
n'uwa.
- 3 Emewo ka ndi nēmebi iwu buru ndi
ala ọzø site n'ákpa-nwa:
Ha akpafuwo site n'afø nne-ha,
nēkwu okwu-ugha.
- 4 Edide ha nwere yiri edide agwø:
Ha di ka aju-ala nke nti chirí nke
nākpochi nti-ya;
- 5 Nke nādigh-ege nti olu nke ndi nārà
agwø,
Ma-obel nke dibia nārafu arafu, bù
onye emeworo ka ọ mara ihe.
- 6 Chineke, tijie ezé nile ha n'ọnha:
Tikwopu ezé uku nile nke umu-
odum, Jehovah.

- 7 Ka ha Ọaze dika muri nke nérughariri onwe-ya:
Mbe o nēdo akú-ya nile, ka ha di ka anēbipu Ọnu-ha.
- 8 Ka ha di ka ejula nāga nābaze,
Dika nwa nwayi mukworo amukwo,
dika ndi o digh mbe ha huru anyanwu.
- 9 Tutu ite-unu amata Ọku ogwu,
Ma ihe di ndu ma ihe di Ọku, O nēfepusi ha ike dika oké ifufe.
- 10 Onye ezi omume gānuri mbe o huru Ọbō ahu:
O gāsa nzø-ukwu-ya nile n'obara onye nēmebi iwu.
- 11 Madu gāsi kwa, N'ezie nkpuru diri onye ezi omume:
N'ezie Chineke di Nke nēkpe ikpe n'uwa.

59

Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; Altashheth. Abù Qma nke Devid: Michtam: mbe Sol ziri ozi, ha we che ulo ime ka o nwua.

- 1 Naputam n'aka ndi-irom, Chinekem: Me ka m'si n'aka ndi nēbili imegidem no n'ebe di elu.
- 2 Naputam n'aka ndi nālu ajo ihe, Zoputakwam n'aka ndi-Ọbara.
- 3 N'ihi na, le, ha echewo nkpuru-obim anwu;
Ndi di ike nēzuko imegidem: O bugh n'ihi njehiem, o bugh kwa n'ihi nmehiem, Jehova.
- 4 Mbe o nādigh ajo omume m'mere ha nāba oso, dozie onwe-ha:
Kpote Onwe-gi izutem, hu kwa.
- 5 Gi onwe-gi kwa, Jehova, Chineke nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke Israel,
Teta ileta mba nile:
Emelara ndi nāgho aghughoh n'ajo ihe amara. [Selah]
- 6 Ha nālaghachi n'anyasi, nābō uja dika nkita,
Nāga obodo buruburu.
- 7 Le, ha ji Ọnu-ha nāsuputa okwu;
Mma-agha di n'ebubere-Ọnu-ha:
N'ihi na ònye nānu? bu ihe ha kwuru.
- 8 Ma Gi onwe-gi, Jehova, gāchi ha Ọchi;
I gākwa mba nile emò.
- 9 Ikem, Gi ka m'gēlezi anya:
N'ihi na Chineke bu ulo-elum.

10 Chineke nke eberem gābia izutem:\ Chineke gēme ka m'lekwasí ndi nēchem anwu anya.

11 Ebula ha, ka ndim ghara ichezo:
Were usu-ndi-agha-Gi me ka ha nānaghari, me kwa ka ha rida,
Onye-nwe-ayi, bù Ọta-ayi.

12 Nmehie nke Ọnu-ha ka okwu nke ebubere-Ọnu-ha bu;
Ka anwude kwa ha nime npako-ha,
Na n'ihi Ọbuaba-iyi na n'ihi okwu-ugha nke ha nākō akukō-ha.

13 Me ka ha gwusia n'Ọnuma-Gi, me ka ha gwusia, ka ha ghara idi Ọzø:
Ka ha mara kwa na Chineke nāchi achi nime Jekob,
Rue nsotu nile nke uwa. [Selah]

14 Ha nālaghachi kwa n'anyasi, nābō uja dika nkita,
Nāga obodo buruburu.

15 Ndi ahu nānaghari iri ihe,
O buru na afø ejugh ha ha gānø kwa Ọnqdu-abali.

16 Mamu onwem gābū abù bayere ike-Gi;
E, m'gēti nkpu Ọnù bayere ebere-Gi n'ututu:
N'ihi na I buruworam ulo-elù,
Na ebe-nbalaga n'ubøchi nkpaøu dirim.

17 Ikem, Gi ka m'gābūku abù Ọma:
N'ihi na Chineke bu ulo-elum, bù Chineke nke eberem.

60 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
n'elù Shushan Eduth: Michtam Devid, izi ihe: mbe o lusoro Eram-naharaim, luso kwa Eram-zoba, Ọgù, Joab we laghachi, tibue Edom nime Ndawurugwu Nnù, orù nnù madu na nnù iri.

1 Chineke, I juwo ayi aju, I tiwawo ayi,
I wewo iwe; I gēme ka ayi laghachi Ọzø.

2 I mewo ka ala ma jijiji; I Ọawawo ya:
Mezie ntìwa-ya nile; n'ihi na o mewo nkpatu.

3 I mewo ka ndi-Gi hu ihe siri ike:
I mewo ka ayi nua manya nke isungongø.

4 I nyewo ndi nātu egwu Gi Ọkolotø,
Ka ewe welie ya elu dika Ọkolotø n'ihi ezi-okwu. [Selah]

5 Ka ewe døputa ndi I huru n'anya,
Were aka-nri-Gi zoputa, za kwa ayi.

6 Chineke ekwuwo okwu n'idi-nsø-Ya;
ka m'nuria Ọnù-agha:

- M'gēkē Shekem, tū kwa
ndagwurugwu Sukot.
- 7 Mu nwe Gilead, ọ bu kwa mu nwe
Manase;
Efraim bu kwa ebe siri ike nke isim;
Juda bu nkpa-n'aka-ezem.
- 8 Moab bu ite ọsisa-arum;
N'elu Edom ka m'gātu akpukpo-
ukwum:
Filistia, tie nkpu n'ihim.
- 9 Onye gēdubām nke-oma n'obodo
ewusiri ike?
Onye duruworom rue Edom?
- 10 Ọ bugh Gi onwe-gi, Chineke, juworo
ayi aju?
I digh-apu kwa ije agha n'etiti usu
nile nke ndi-agha ayi, Chineke.
- 11 Yere ayi aka ka ayi pua n'aka onye-
nkpa bụ:
N'ihi na ihe-efu ka nzoputa madu
bu.
- 12 Nime Chineke ayi gēme ihe dinkpà:
Ọ bu kwa Ya onwe-ya gāzoda ndi
nākpa bụ ayi.

- 61 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
n'elu ubo-akwara. Abù Qma nke
Devid.
- 1 Chineke, nuru olu iti-nkpum;
Na nti ekperem.
- 2 M'nēsi na nsotu uwa kpokue Gi,
mbe, obim nādigh ike:
Rue n'oké nkume nke kam elu ka I
gēdurum je.
- 3 N'ihi na I buworam ebe-nbabà,
Ulo-elu di ike ipu n'iru onye-iro.
- 4 Ka m'nọ dika ọbia n'ulo-ikwū-Gi
rue mbe nile ebigh-ebi:
M'gābabà n'ebenzo nke nkù-Gi
abua. [Selah]
- 5 N'ihi na Gi onwe-gi, Chineke, egewo
nti nkwa nile m'kwere:
I werewo ihe-nnweta nke ndi nātu
egwu aha-Gi nye ha.
- 6 I gātukwasi ọtutu ubochi n'ubochi
ndu eze:
Arọ-ya nile gādi ka ọtutu ọbọ.
- 7 O gēbi n'iru Chineke rue mbe ebigh-
ebi:
Wezuga ebere na ezi-okwu, ka ha we
nēchezi ya.
- 8 Otù a m'gābuku aha-Gi abù ọma rue
mbe ebigh-ebi,
Ka m'we kwughachi nkwan nile
kwa-ubochi.

- 62 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; dika
Jedutun si abù abù. Abù Qma
Devid.
- 1 Ọ bu náni Chineke ka nkpuru-obim
nédere du:
N'aka-Ya ka nzoputam si bia.
- 2 Náni Ya onwe-ya bu oké nkumem na
nzoputam:
Ọ bu ulo-elum; agagh-ewezugam
n'önödum ri nne.
- 3 Rue ole mbe ka unu ganawagide
madu?
Unu nètipia ya, unu nile,
Dika mbidi ruru eruru, dika ogige
nke anénuda enuda.
- 4 Ọ bu náni isi na nbuli-elu-ya nupu
ya ka ha baworo izü;
Okwu-ugha nátø ha utø:
Ha nèji ọn-ha agozzi, ma n'ime obi-
ha ha nákocha akocha. [Selah]
- 5 Nédere náni Chineke du, nkpuru-
obim;
N'ihi na ọ bu Ya ka olile-anyam si
puta.
- 6 Náni Ya onwe-ya bu oké nkumem na
nzoputam:
Ọ bu ulo-elum; agagh-ewezugam
n'önödum.
- 7 N'ebé Chineke nọ ka nzoputam na
nsopurum di:
Oké nkume nke ikem, bù ebe-
nbabàm, di nime Chineke.
- 8 Tukwasinu Ya obi na mbe nile, unu
ndi-Ya;
Wusinu obi-unu n'iru Ya dika miri:
Chineke buru ayi ebe-nbabà. Selah
- 9 Náni otù nku-ume ka ndi di ala bu,
ọ bu kwa okwu-ugha ka ndi di elu
bu:
N'ihe-ötütù ha gārigo elu dika ihe
nfe;
Ndi ahu nile n'otù di nfe kari otù
nku-ume.
- 10 Unu atukwasila obi na nme bụ,
Ozø, n'ipunara madu ihe unu aghola
ihe-efu:
Mbe àkù nābakari uba, unu
atukwasila ya obi.
- 11 Otù ubò ka Chineke kwuworo okwu,
Ubò abua ka m'nuworo nka;
Na ike nile bu ihe Chineke nwere:
- 12 Ọ bu kwa Gi nwe ebere, Onye-nwe-
ayi:
N'ihi na Gi onwe-gi nākwughachi
madu ọ bulu dika ọlu-ya si di.

- 63** Abù Qma Devid, mhe o nò n'ozara Juda.
- 1 Chineke, o bu Chinekem ka I bu; anamachosi Gi ike:
Akpiri Gi akpowo nkpuru-obim nku, anu-arum achosiwo Gi ike, N'ala ọkpọ-nku na nke ida-rimbà, ebe miri nādigh.
 - 2 Otú a ka m'lekwasiworo Gi anya n'ebé nsø Gi, Ihu ike-Gi na nsopuru-Gi.
 - 3 N'ihi na ebere-Gi di nma kari ndu; Ebubere-ọnum abua gāja Gi.
 - 4 Otú a ka m'gāgōzi Gi mbe m'nādi ndu:
N'aha-Gi ka m'gāchili akam elu.
 - 5 Afø nēju nkpuru-obim dika agāsi na o rijuru umi-anu na abuba afø; Q bu kwa ebubere-ònou nke nēti nkpu ọnù ka ọnum nēji to Gi;
 - 6 Q buru na echetam I n'elu utem, Nime nc̄he-abali nile ka m'nātughari uchem na Gi.
 - 7 N'ihi na I buworom iye-aka, Q bu kwa n'okpuru ndò nke nkù-Gi abua ka m'nēti nkpu ọnù.
 - 8 Nkpuru-obim nārapara Gi n'aru n'iso Gi n'azu:
Mu ka aka-nri-Gi jideworo.
 - 9 Ma ndi ahu, o bu ime ka o la n'iyi ka ha nāchø nkpuru-obim, Ha gābà n'ebé nile di ala nke uwa.
 - 10 Agarara ha nye n'aka mma-agha: Okè nke nkita-ohia ka ha gābu.
 - 11 Ma eze gānuri na Chineke:
Onye o bula nke nēwere Ya nū iyi gānya isi;
N'ihi na agēkpuchi ọnu nke ndi nēkwu okwu-ugha.

- 64** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù, Abù Qma Devid.
- 1 Chineke, nuru olum n'itughari-uchem:
Nēchezi ndum ka o pua n'oké egwu nke onye-iro.
 - 2 I gēzopum n'izù nzuzo nke ndi nēme ihe qjø:
N'igwè ndi nālu ajø ihe:
 - 3 Ndi muworo ire-ha dika mma-agha, Ha edowo àkú-ha, bú okwu di ilu:
 - 4 Iba onye zuru oké àkú n'ebé nzuzo di iche iche:
Na mberede ka ha nāba ya, ha adigh-atu kwa egwu.

- 5 Ha nēme okwu ojø ka o diri ha ike; Ha nākø akukø bayere isi onyà na nzuzo;
Ha siri, Onye gāhu ha?
 - 6 Ha nāchöputa ajø omume nile, si, Ayi emezuwo nchöputa achöputara nke-oma:
Ozø, èchichè-ime nke madu o bula nime ha na obi-ya miri emi.
 - 7 Ma Chineke nāba ha ákú; Na mberede ka ntibù nile ha bu.
 - 8 Ewe me ka ha su ngongø, ebe ire nke aka ha nēmegide ha:
Ha nēfufe isi, bú onye o bula nke nēlekwasí ha anya.
 - 9 Madu nile gātu kwa egwu; We gosi ọlu Chineke, Were uche chè èchichè bayere omume-Ya.
 - 10 Onye ezi omume gānuri na Jehova, babà kwa nime Ya;
Ndi nile ndi ziri ezi n'obi gānya kwa isi.
- 65** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma. Abù Devid.
- 1 Gi ka otuto nēdere du, Chineke, nime Zaion:
Q bu kwa Gi ka anākwughachi nkwa ekwere.
 - 2 Gi Onye nānu ekpere, Gi ka anu-aru nile, bú madu, gābiakute.
 - 3 Okwu nile nke ajø omume nile dikaririm ike:
Njehie nile ayi, Gi onwe-gi gēkpuchi ha.
 - 4 Ihe nāgara ya nke-oma, bú onye I nārōputa,
Onye I nēme kwa ka o biarue nso, Ka o we biri n'ogige-Gi nile:
Ka afø ju ayi n'ezi ihe nke ulo-Gi, Bú ebe nsø nke ulo uku Gi.
 - 5 Ihe di egwu ka I nēji za ayi n'ezi omume,
Chineke nke nzoputa-ayi; Gi Onye bu ihe-ntukwasi-obi nke nsotu nile nke uwa,
Na nke oké osimiri, bú ebe di iche iche di anya:
 - 6 Onye nēji ike-Ya me ka ugwu nile guzosie ike;
Ebe ewereworo idi-ike ke Ya n'úkwù:
 - 7 Onye nēme ka nkpotu oké osimiri dajua, bú nkpotu nnalimiri-ha, Ya na úzù nke mba nile.

- 8 Ndi bi na nsotu nile nke uwa we nātu egwu ihe-iriba-ama nile Gi:
I nēme ka ọpupu nile nke ututu na anyasi tie nkpu ọnū.
- 9 I letawo ala, we me ka o juputa n'ihe,
I nēme ka ọ nwe àkù ri nne;
Miri-iyi Chineke juputara na miri:
I nēdozi ọka-ha, mbe I si otú a dozie
ala onwe-ya.
- 10 I nēdè ọbà-ala-ubi-ya miri:
I nēme ka ebe elu ya nile di lari:
I nēji oké miri-ozozo Ọaze ya;
I nāgōzi ihe-opupù-ya.
- 11 I kpubewo arø nke ezi ihe-Gi okpu-eze;
Uzø-Gi nile nātasasi kwa abuba.
- 12 Ha nātasa n'ebe-ita-nri nile nke ọzara:
Anēji kwa otite-egwù-ọnù ke ugwu ntá nile n'ukwù.
- 13 Ewerewo igwè ewu na aturu yikwasi ebe-ita-nri nile dika uwe;
Anēwere ọka kpuchie ndagwurugwu nile;
Ha nēti nkpu ọnù, e, ha nābù abù.

- 66** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù.
Abù, bù Abù Qma.
- 1 Tikusieni Chineke nkpu ọnù ike, uwa nile:
- 2 Buanu nsopuru aha-Ya n'abù ọma:
Menu ka otuto-Ya di nsopuru.
- 3 Sinu Chineke, Le ka ọlu-Gi nile si di oké egwu!
N'uba nke ike-Gi ndi-iro-Gi gérube isi aghughø n'okpuru Gi.
- 4 Uwa nile gákø isi ala nye Gi,
Buku kwa Gi abù ọma;
Ha gábuku aha-Gi abù ọma. [Selah]
- 5 Jenu, hu ọlu nile nke Chineke;
Onye di egwu ka Q bu n'omume-Ya n'ebe umu madu nø.
- 6 Q ọbanwere oké osimiri ka ọ ghø ala-akøro:
Ha nāgabiga osimiri n'ukwu-ha:
Ka ayi ñuria nime Ya n'ebe ahu.
- 7 O ji idì-iKE-Ya achi rue mbe ebigh-ebi;
Anyà-Ya abua nēche mba nile nche:
Ka ndi nēwezuga onwe-ha ghara ibuli onwe-ha elu. [Selah]
- 8 Gózienu Chineke-ayi, unu ndi nile di iche iche,
Me-kwa-nu ka anu olu otuto-Ya:

- 9 Onye nētiye nkpuru-obi-ayi nime ndu,
Q kwegh kwa ka ewezuga ukwu-ayi n'ọnodu-ha.
- 10 N'ihi na I nwawo ayi, Chineke:
I nuchawo ayi, dika esi anucha ọla-çcha.
- 11 I mere ka ayi ma n'onyà;
I tukwasiwo n'ukwù-ayi ibu nānyibù ayi.
- 12 I mewo ka madu rikwasi inyinya gabiga n'elu isi-ayi;
Ayí bára n'óku na nime miri;
I we me ka ayi puta ba n'inwebiga-ihé-óké.
- 13 M'gëji ọtutu ájá-nsure-óku bæ n'ulo-Gi,
M'gákwughachi Gi nkwanm nile m'kwere Gi,
- 14 Nke ebubere-ọnum abua ji saghepu,
Nke ọnum kwu-kwa-ra, mbe nkpa dirim.
- 15 Ọtutu ájá-nsure-óku, bù anu nwere abuba, ka m'gësurere Gi,
Ha na ihe-nsure-óku nke nési isi utø nke ebulu;
M'gáchu oke-ehi n'aja, ha na nkpi. [Selah]
- 16 Bianu, nuru, unu nile ndi nātu egwu Chineke,
M'gákø kwa akukø bayere ihe Q meworo nkpuru-obim.
- 17 Ya ka m'jiri ọnum kpókue,
Nbili-elu di kwa n'okpuru irem.
- 18 Q buru na ọ bu ajø ihe ka m'leworoanya nime obim,
Onye-nwe-ayi agagh-anu olum:
- 19 N'ezie Chineke anuwo olum;
Q ñawo nti olu ekperem.
- 20 Onye agoziri agozi ka Chineke bu,
Onye nēwezugagh ekperem, O sigh kwa n'ebe m'nø wezuga ebere-Ya.

- 67** Abù Qma nke diri Onyc-isi Abù,
n'ubø-akwara. Abù Qma, Abù.
- 1 Ka Chineke mere ayi amara, gózie ayi,
Me ka iru-Ya mua n'ebe ayi nø; Selah
- 2 Ka ewe mara uzø-Gi n'uwa,
Mara nzoputa-Gi n'etiti mba nile.
- 3 Ka ndi nile n'uwa kele Gi, Chineke;
Ka ndi nile n'uwa kele Gi, ha nile.

- 4 Ka mba nile ñuria, ti kwa nkpu ɔñù:
N'ihì na I gēkpe ndi nile n'uwa ikpe
ziri ezi,
Mba nile n'uwa ka I gēdu kwa. [Selah]
- 5 Ka ndi nile n'uwa kele Gi, Chineke;
Ka ndi nile n'uwa kele Gi, ha nile.
- 6 Ala emewo ihe-omume-ya:
Chineke, bù Chineke-ayi, gāgozi ayi.
- 7 Chineke gāgozi ayi;
Nsotu nile nke uwa gātu kwa egwu
Ya.

68 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid, Abù.

- 1 Ka Chineke bilie, ka ndi-iro-Ya
basa;
Ka ndi nākpø Ya asi si n'iru Ya
balaga.
- 2 Dika ifuse si efesa anwuru-óku, otú a
ka I gēfesa ha:
Dika wax si abazepu n'iru óku,
Otú a ka ndi nēmebi iwu gësi n'iru
Chineke la n'iyi.
- 3 Ma ka ndi ezi omume ñuria; ka obi
tø ha utø n'iru Chineke:
E, ka ha wulie elu n'ɔñù.
- 4 Bùkuenu Chineke abù, bùkuenu
aha-Ya abù qma:
Tulierenu Ya uzø, bù Onye
nāñokwasí inyinya gabiga n'ala
ihe nādigh;
Aha-Ya bu JA; ñuri-kwa-nu ɔñù-
agha n'iru Ya.
- 5 Nna nke umu-nbei, na onye-ikpe
nke ndinyom di-ha nwuru,
Ka Chineke bu n'ebe-obibi-Ya di
nsø.
- 6 Chineke nēme ndi náni ha nø ka ha
biri n'ulo:
Q nēme ka ndi-nkporø puta ba n'ebe
ihe nāgara ha nke-qma:
Ma ndi nēwezuga onwe-ha bi n'ala
kpørø nku.
- 7 Chineke, mbe I putara ga n'iru ndi-
Gi,
Mbe I zøbigara ije n'ala tøbørø
n'efu; [Selah]
- 8 Ala mara jijiji,
Qzø, elu-igwe buru miri n'iru
Chineke:
Sainai ahu mara jijiji n'iru Chineke,
bù Chineke nke Israel.
- 9 Miri-ozozo, bù onyinye-afø-ofufo,
ka I nēfesa, Chineke,

- Mbe ike gwuru ihe-nketa-Gi, Gi
onwe-gi mere ka o guzosie ike.
- 10 Usu ndi nke Gi ebiriwo nime ya:
I nēdoziri ndi ewedara n'ala ihe
n'idi-nma-Gi, Chineke.
- 11 Onye-nwe-ayi nēnye okwu:
Ndinyom ndi nēzisa ozi ahu bù usu
bara uba.
- 12 Ndi-eze nke usu nile nke ndi-agha
nābalaga, ha nābalaga:
Nwayi bi n'ulo nēkésa kwa ihe
akwatara n'agha.
- 13 O buru na unu edina n'etiti ogige-
aturu,
Ma ø di ka nkù abua nke nduru nke
ejiworo ola-ocha kpuchie,
Ejiwo kwa ola-edo qma nēnwu
akwukwø ndu akwukwø ndu
kpuchie nkù-ya abua.
- 14 Mbe Onye Nke puru ime ihe nile
chusara ndi-eze nime ya,
Snow nēzò na Zalmon.
- 15 Ugwu Chineke ka ugwu Beshan bu;
Ugwu nwere ugwu di iche iche n'elu
ya ka ugwu Beshan bu.
- 16 Unu ugwu nwere ugwu n'elu unu,
n'ihì gini ka unu ji ekworo
Le ugwu ahuanya nke Chineke
chosiworo ike ibu ebe-obibi-Ya?
E, Jehova gēbi nime ya rue mbe
ebigh-ebi.
- 17 Ubo-ala Chineke di orú nnù uzø
abua na nnù iri, ha di nnù abua na
ogu iri uzø nādigh iguta ònu:
Onye-nwe-ayi nø n'etiti ha, Sainai
di nime ebe nsø Ya.
- 18 I rigoruwø n'ebe di elu, døta usu ndi
adøtara n'agha n'agha;
I natawo onyinye di iche iche n'etiti
madu,
E, qbuná n'etiti ndi nēwezuga onwe-
ha, ka Ja, bù Chineke, we biri
n'etiti ha.
- 19 Onye agoziri agozi ka Onye-nwe-ayi
bu, kwa-ubøchi ka O nēburu ayi
ibu,
Bù Chineke Nke bu nzoputa-ayi.
[Selah]
- 20 Chineke buru ayi Chineke nāzoputa
azoputa;
Q bu kwa Jehova, bù Onye-nwe-ayi,
nwe uzø nile isi n'ønwu pua.
- 21 Q bu náni na Chineke gēþupú isi ndi-
iro-Ya,

- Bú** opu-n'isi arapuru ndundu nke onye nējeghari n'ikpe-omuma-ya.
- 22** Onye-nwe-ayi siri, M'gēme ka ha si na Beshan lata,
M'gēme ka ha si n'ebe nile di omimi
nke oké osimiri lata:
- 23** Ka I we ხaye ukwu-gi n'qbara,
Ka ire nkita-gi nile we si n'aru ndi-iro-gi kère okè-ya.
- 24** Ha ahuwo ojije-Gi nile, Chineke,
Bú ojije nile nke Chinekem, bú Ezem, n'idi-nsq-Ya.
- 25** Ndi-abù buru uzq ga, ndi-ubø-akwara soro n'azu,
N'etiti umu-abogho ndi nēti egwú-otiti.
- 26** Nime nkpoköta nile nke madu gozienu Chineke,
Bú Onye-nwe-ayi, unu ndi sitere n'isi-iyi Israel.
- 27** N'ebe ahu ka q no, bú Benjamin di ntà, nke nwere ike n'aru ha,
Ya na ndi-isi Juda na lgwè ndi-ha,
Na ndi-isi Zebulun, na ndi-isi Naftali.
- 28** Chineke-gi enyewo ike-gi iwu:
Di ike, Chineke, Gi Onye luworo ayi olu.
- 29** N'hi ulo uku Gi nime Jerusaleim
Q bu Gi ka ndi-eze gēdukuru útú.
- 30** Basiere anu-ohia nke amì nba ike,
lgwè oke-ehi, ha na umu-ehi nke ndi nile di iche iche,
Onye q bulu nime ha nēkwe ka azotø
ya n'ukwu nēweta iberibe qla-qcha;
Q chusawo ndi nile di iche iche ndi ilu-ðgù nātø utø.
- 31** Ndi amara aha-ha gësi n'Ijipt puta;
Etiopia gësetiri Chineke aka-ya abua ngwa ngwa.
- 32** Unu ala-eze nke uwa, bùkuenu Chineke abù;
Bùkuenu Onye-nwe-ayi abù oma;
- 33** Bùkuenu Onye ahu Nke elu-igwe [Selah]
kachasi elu-igwe nile, nke di mbe ochie, nēbu dika inyinya;
Le, Q nême ka olu-Ya da udà, q bu olu ike.
- 34** Nyenu Chineke ike:
N'elu Israel ka idi-elu-Ya di,
Ike-Ya di kwa na mbara-igwé nile.
- 35** Onye anātu egwu ka Chineke bu site
n'ebe nsq Gi nile:

Chineke nke Israel, Ya onwe-ya
nēnye ndi-Ya ike na umet.
Onye agoziri agozi ka Chineke bu.

- 69** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
n'elu Shoshannim. Abù Qma nke Devid.
- 1** Zoputam, Chineke;
N'hi na miri abiaruwo nkpuru-obim.
 - 2** Emikpuwom n'urop nke ebe di omimi,
q digh kwa ebe-nguzo di:
Abatawom na miri nke miri emi, miri
nke nérù ọku ọku nānachapukwam.
 - 3** Adobuwom onwem n'olu n'ikpo-ókum; akpiri akposiwom nku:
Anyam abua adalawo n'isi, mbe
m'néchere Chinekem.
 - 4** Ha di ọtutu kari agiri-isi nke isim, bú
ndi nākpom asi n'efu:
Ha nwere ume, bú ndi nēkpochapum,
ebe ha bu ndi-irom n'uzq okwu-ugha:
Mbe ahu ka m'nēnyeghachi ihe
m'nānapugh n'ike.
 - 5** Chineke, Gi onwe-gi amawo uchem
bagorø abagø;
Ezonarigh kwa Gi ikpe-omumam
nile.
 - 6** Ekwela ka ihere me ha n'iham, bú ndi
nēle anya Gi, Chineke, bú Jehova
nke usu nile nke ndi-agha:
Ekwela ka etiye ha n'onqodu-ihere
n'iham, bú ndi nāchø Gi, Chineke
nke Israel.
 - 7** N'hi na q bu n'hi Gi ka m'būworo
ita-uta;
Ihere ekpuchiwo irum.
 - 8** Aghoworom umu-nnem onye ala qzo,
Ghø-kwa-ra umu nnem muru onye
mba qzo.
 - 9** N'hi na ekworo ulo-Gi eripiatwom;
Ita-uta nile nke ndi nāta Gi uta
adakwasiwokwam.
 - 10** M'we kwa ákwá n'obubu-önü nke
nkpuru-obim,
Q we ghørøm nání ihe-ituta-uta.
 - 11** Anameme kwa ka ákwá-nkpe buru
uwem,
M'we ghørø ha ilu.
 - 12** Ndi nānqodu n'önü-uzq-ama
nātughari uche bayerem;
Aghowokwam abù nke ndi nānu ihe-önü
nābà n'anya nābù n'ikpo
ubø-akwara.

- 13 Ma mu onwem, anamekpere Gi ekpere, Jehova, na mbe o nato Gi utø:
Chineke, n'iba-uba nke ebere-Gi,
Zam n'ezi-okwu nke nzoputa-Gi.
- 14 Naputam n'apiti, ekwe-kwa-la ka m'mikpue.
Kwe ka anaputam n'aka ndi nãkpom
asi, ka anaputakwam na miri nke
miri emi.
- 15 Ekwela ka miri nke nérù oku oku
nachapum,
Ekwe-kwa-la ka ebe di omimi lodam;
Ekwe-kwa-la ka olulu kpuchiibidom
onu-ya.
- 16 Zam, Jehova; n'ihi na ebere-Gi di
nma:
Dika iba-uba nke obi-ebere-Gi nile
si di chem iru.
- 17 Ezonari-kwa-la orù-Gi iru-Gi;
N'ihi na nkpa nãkpam; me ngwa zam.
- 18 Biarue nkpuru-obim nso, baputa ya:
N'ihi ndi-irrom baputam.
- 19 Gi onwe-gi amawo ita-utam, na
iherem, na onqodu-iherem:
N'iru Gi ka ndi-nkpabun nile no.
- 20 Ita-uta etiwawo nkpuru-obim;
anamariasi kwa qria ike:
M'we le anya onye gëgosim ebere o
ji n'arum, ma o digh onye o bula;
M'le-kwa-ra anya ndi-nkasi-obi, ma
achotaghm onye o bula.
- 21 Ha we nyem nsi di ilu ka o buru ihe-
oririm;
Ozo, mbe akpiri kporam nku ha
neme ka m'nua manya-vine bara
uka.
- 22 Me table-ha nke di n'iru ha ka o ghø
ibudu;
Mbe ha no n'udo, ya ghø kwa onyà.
- 23 Me ka anya-ha ba qchichiri, ka ha we
ghara ihu uzø;
Me kwa ka ukwù-ha náma jijji mbe
nile.
- 24 Wukwasi ha iwe-Gi,
Me kwa ka idi-oku nke iwe-Gi rue
ha aru.
- 25 Me ka ebe-ulø-ikwù-ha ghø ebe
tøþorø n'efu;
Ekwela onye o bula bi n'ulo-ikwù
nile ha.
- 26 N'ihi na o bu onye Gi onwe-gi
tibuworo ka ha soþuworo;
O bu kwa akukø bayere ihe-nbu nke
ndi I dupuworo ka ha nákø.

- 27 Tukwasi ajo omume n'ajo omume-
ha:
Ekwe-kwa-la ka ha ba n'ezi omume-
Gi.
- 28 Me ka ehichapu ha n'akwukwø ndi
di ndu,
Ekwe-kwa-la ka edekø ha na ndi ezi
omume n'akwukwø.
- 29 Ma mu onwem bu onye ewedara
n'ala na onye ihe nèbu nbu:
Chineke, nzoputa-Gi gëtiyem n'ebe
di elu.
- 30 M'gëji abù to aha Chineke,
M'gëji kwa ekele me ka Q di uku.
- 31 Q gädi kwa Jehova nma kari ehi,
Ma-øbu oke-ehi nke nwere mpi, nke
ukwu-ya wara njakpa.
- 32 Ndi di ume-ala n'obi ahuwo ya, ha
nänuri:
Unu ndi nähø Chineke, ka obi-unu
di ndu.
- 33 N'ihi na Jehova näge nti ndi-obeye,
Q ledagh kwa ndi-nkporø-Ya.
- 34 Ka elu-igwe na ala to Ya,
Ha na oké osimiri, na ihe o bula nke
näkpughari nime ha.
- 35 N'ihi na Chineke gäzoputa Zaion,
wu kwa obodo nile nke Juda;
Madu gëbi kwa n'ebe ahu, we nweta
ya.
- 36 Nkpuru nke ndi-orù-Ya gëketa kwa
ya;
Ndi náhu aha-Ya n'anya gëbi kwa
nime ya.
- 70** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù.
Abù Qma nke Devid; imé ka echeta.
- 1 Chineke, bia qososø inaputam;
Jehova, bia qososø iyerem aka.
- 2 Ka ihere me ha, ka ha nwe kwa iru-
ihere,
Bù ndi nähø nkpuru-obim:
Ka ha laghachi azu, ka etiye kwa ha
n'onqodu-ihere,
Bù ndi ihe ojo dakwasirim nato utø.
- 3 Ka ha laghachi azu n'ihi ihere-ha,
Bù ndi nási, Ehe, ehe!
- 4 Ka obi to ndi nile nke nähø Gi utø,
ka ha nuri kwa onu nime Gi;
E, ka ndi náhu nzoputa-Gi n'anya
nási mbe nile,
Ka Chineke di uku.
- 5 Ma mu onwem bu onye ewedara
n'ala na obeye;
Chineke, biakutem qososø:

Onye-iye-akam na Onye nême ka
m'þapu ka I bu;
Jehova, anøla qdù.

- 71**
- 1 I Nime Gi, Jehova, ka
m'þabaworo:
Ekwela ka ihere mem rue mbe ebigh-
ebi.
 - 2 N'ezí omume-Gi naputam, me ka
m'þapu:
Torom nti-Gi n'ala, zoputam.
 - 3 Ghorom oké nkume nke ebe-obibi,
nke m'gaba nime ya mbe nile:
I nyewo iwu izoputam;
N'ihi na nkumem di elu na ebem
ewusiri ike ka I bu.
 - 4 Chinekem, me ka m'þapu n'aka onye
nêmebi iwu,
N'obu-aka nke onye nême ajo
omume nke nême kwa ihe-ike.
 - 5 N'ihi na Gi onwe-gi bu olile-anyam,
Onye-nwe-ayi Jehova:
Gi bu ntukwasi-obim site na nwata.
 - 6 N'elu Gi ka m'dabeworo site n'afø
nnem:
Gi onwe-gi bu onye weputaworom
n'afø nnem:
Na Gi ka otutom gadi mbe nile.
 - 7 Aghoworom qtutu madu ihe-ebube;
Ma Gi onwe-gi bu ebe-nbabam di
ike.
 - 8 Qnum gëjuputa n'otuto-Gi,
Ogologo ubochi nile ka o gëjuputa
kwa n'ima-nma-Gi.
 - 9 Etufulam na mbe agadi;
Mbe ikem gwusiri arapulam.
 - 10 N'ihi na ndi-irom ekwuwo okwu
bayerem;
Qzø, ndi fièche nkpuru-obim nche
abaritawo izù,
 - 11 Si, Chineke arapuwo ya:
Chuanu ya, jide ya; n'ihi na o digh
onye-nnaputa di.
 - 12 Chineke, anølam ebe di anya:
Chinekem, bia qosøq iyerem aka.
 - 13 Ka ihere me ha, ka eme kwa ka ha
gwusia, bù ndi némegide nkpuru-
obim;
Ka ewere ita-uta na qnödu-ihere
kpuchie ndi náchö inem ihe qjø.
 - 14 Ma mu onwem, mbe nile ka
m'ganèche Gi,
We tukwasi otuto n'otuto-Gi nile.
 - 15 Qnum gako akukø bayere ezi
omume-Gi,

Ogologo ubochi nile ka o gako akukø
bayere nzoputá-Gi;
N'ihi na amaghm önu-ogugu nile
ha.

- 16 M'geji idì-ike nile nke Onye-nwe-
ayi, bù Jehova, bia:
M'gèhota ezi omume-Gi, nani nke
Gi.
- 17 Chiriké, I ziwom ihé site na nwata;
Q bu kwa rue ubu a ka m'nègosi oké
olu-Gi nile.
- 18 Ozø, obuná rue agadi na isi-awo
arapulam, Chineke;
Rue mbe m'gègosi qbo qzø ogwe-
aka-Gi,
Gosi kwa onye o bulu nke gabi idì-
ike-Gi.
- 19 Ozø, ezi omume-Gi, Chineke, nádiru
ebe di elu;
Gi Onye meworo ihe uku di iche
iche, Chineke, önye di ka Gi?
- 20 Gi, Onye meworo ka ayi hu qtutu
nkparu nke jo-kwa-ra njo,
I gême ka ayi di kwa ndu qzø,
Me kwa ka ayi si n'obu-miri nile nke
uwa rigoputa qzø.
- 21 Me ka idì-ükum bakari uba,
Gi chighari kwa kasiem obi.
- 22 Mu onwem gëji kwa une kele Gi,
Bù ezi-okwu-Gi, Chinekem:
M'geji ubø-akwara bükue Gi abù
oma,
Gi Ohye Nsø nke Israel.
- 23 Ebubere-qnum abua gëti nkpu önù
mbe m'nabuku Gi abù oma;
Nkpuru-obim, nke I þaputaworo,
gëti kwa nkpu önù.
- 24 Ozø, irem ganèkwu okwu, dika onye
nátaghari uche, bayere ezi omume-
Gi ogologo ubochi nile:
N'ihi na ihere emewo ha, n'ihi na ha
nwere iru-ihere, bù ndi náchö
imem ihe qjø.

72

Abù Qma nke Solomon.

- 1 Chineke, nye eze ikpè-Gi nile,
Nye kwa nwa eze ezi omume-Gi.
- 2 O gëji ezi omume kpe ndi-Gi ikpe,
O gëji kwa ikpe ziri ezi kpe ndi-Gi
ewedara n'ala.
- 3 Ugwu nile gëbutere ndi-Gi udo,
Ugwu ntà kwa, n'ezi omume.
- 4 O gëkpe ndi ewedara n'ala n'etiti
ndi-Gi ikpe,

- Q gēnye umu nke obeye nzoputa,
Zopia kwa onye-nmebu.
- 5 Ha ganātu egwu Gi ogologo mbe
anyanwu gādigide,
Na n'iru ɔnwa, rue qbo nile.
- 6 Q gārida dika miri-ozuzo si ezokwasi
n'ozara asuru asu:
Dika oké miri-ozuzo nke nēdè ala.
- 7 Onye ezi omume gāma akwukwo
n'ubochi nile ya dika osisi ndu;
Otutu udo gādi kwa rue mbe ɔnwa
agagh-adi.
- 8 Ya nwe kwa ike n'aru madu site n'otù
oké osimiri rue oké osimiri ozø,
Site kwa n'Osimiri rue nsotu nile nke
uwa.
- 9 Ndi bi n'ala kpɔrɔ nku gēruru ala
n'iru ya;
Ozø, ndi-iro-ya gāracha ajá.
- 10 Ndi-eze Tashish na nke ala nile di
oké osimiri buruburu gēnye
onyinye-inata-iru-qma:
Ndi-eze Sheba na Seba gēweta ùtù
nso.
- 11 E, eze nile gākpø isi ala nye ya:
Mba nile gēfè ya òfufè.
- 12 N'ihi na q gānaputa obeye mbe o
nētiku ya;
Q gānaputa kwa onye ewedara n'ala
mbe q digh onye nēyere ya aka.
- 13 Q gēmere onye nēnwegh ike na
obeye ebere,
Q bu kwa nkpuru-obi ndi-obeye ka
q gāzoputa.

- 14 O gēsi n'aka nzobu na n'aka ime-ihe-
ike ɔaputa nkpuru-obi-ha;
Obara-ha gādi kwa oké ɔnu-ahia
n'anya-ya.
- 15 Ya di kwa ndu! agēnye kwa ya ufodu
n'ola-edo Sheba:
Agēkpe kwa ekpere bayere ya mbe
nile;
Ogologo ubochi nile ka agāgozi ya.
- 16 Ka otutu ɔka di n'ala n'elu ugwu nile;
Nkpuru-ya ganēme nkpatu dika
Lebanon:
Madu gēsi kwa n'obodo wa okoko-
osisi dika ihe akuru n'ala.
- 17 Ka aha-Ya dirue mbe ebigh-ebi;
N'iru anyanwu ka aha-Ya gāmu
qmùmù:
Madu gāgozi kwa onwe-ha nime ya;
Mba nile gākpø ya onye ihe nāgara
nke-qma.
- 18 Onye agoziri agozi ka Jehova, bù
Chineke, bu, bù Chineke nke
Israel,
Onye nāni Ya nālu oké ɔlu di iche
iche:
- 19 Ihe agoziri agozi ka aha nsopuru Ya
bu kwa rue mbe ebigh-ebi;
Ka uwa nile juputa kwa na nsopuru-
Ya.
Amen, na Amen.
- 20 Ekpere nke Devid nwa Jesi agwuwo.

AKWUKWO NKE-ATQ

73

Abù Qma Esaf.

- 1 N'ezie Chineke di nma n'ebe Israel
nø,
Bù n'ebe ndi di ɔcha n'obi nø.
- 2 Ma mu onwem, q fôduru nwanti ka
ukwum abua wezuga onwe-ha;
Nzø-ukwum fôduru nke-ntà ka ha
buchapu.
- 3 N'ihi na ekwosorom ndi nānya isi
ek woro,
Q bu udo nke ndi nēmebi iwu ka
m'nāhu.
- 4 N'ihi na q digh nmekpa-aru q bulu di
n'qnwu-ha:
Ma aru-ha mara abuba.
- 5 Ha anogh n'ahuhu madu ozø;
Adigh-eti kwa ha ihe-otiti n'etiti
madu nile.

- 6 N'ihi nka npako di ha buruburu dika
iyaba-olu;
Anēwere ime-ihe-ike kpuchie ha
dika uwe.
- 7 Anya-ha esiwø n'abuba-ha guzoputa:
Ntughari nile nke obi-ha agabigawo
ókè.
- 8 Ha nākwa emò, nēkwu kwa okwu
nmebu n'ihe ojø:
Ha nēsi n'ebe di elu kwu okwu.
- 9 Ha edowo ɔnu-ha n'elu-igwe,
Ire-ha nējehari kwa n'uwa.
- 10 N'ihi nka ndi-Ya nālata n'ebe a,
Ha nāmiputa-kwa-ra onwe-ha miri
gēju afø.
- 11 Ha we si, Chineke si aña mara?
Q di kwa ɔnuma-ihe di n'Onye
kachasi ihe nile elu?
- 12 Le, ndia bu ndi nēmebi iwu:

- Ozø, ebe ha nānogide n'udo mbe ebigh-ebi, ha emewo ka ákú-ha búkari ibù.
- 13 Q bu náni n'efu ka m'meworo ka obim di ọcha,
N'efu ka m'kwòworo ọbu-akam abua n'emegh-ihe-ojø;
- 14 Buru kwa onye anéti ihe ogologo ubochi nile,
Onye iba-nbam di kwa-ututu.
- 15 Q buru na asiwom, M'gákø akukø otù a;
Le, o bu ọbø nke umu-Gi ka m'gághobuwori.
- 16 M'we chè échiché imata nka,
Ndóbu-onwem-n'olu ka o bu n'anyam;
- 17 Rue mbe m'nabà n'ebe nsø nile nke Chineke,
Ghøta ikpe-azu-ha.
- 18 N'ezie o bu n'ebe nile nálø alo ka I nēdo ha:
I mewo ka ha darue ntikpo.
- 19 Hå siri aña ghø ebe töborø n'efu n'otù ntabi-anyा?
Ha agwuwo gwusia site n'ihe-egwu di iche iche.
- 20 Dika nrø mbe madu nēteta n'ura;
Otù a, Onye-nwe-ayi, mbe I gákpoté Onwe-gi, I gëleda onyinyo-ha anya.
- 21 N'hi na obim nábari uka,
Q nádutukwam ogwu n'akurum abua.
- 22 Ma mu onwem bu anu-ohia,
amaghkwam ihe;
Náni anu ka m'buworo n'iru Gi.
- 23 Ma mu onwem nø n'aka-Gi mbe nile:
I jidewo aka-nrim.
- 24 I gëji ndum-odu-Gi nēdum,
Emesia I gëji kwa nsopuru naram.
- 25 Qnye ka m'nwere n'elu-igwe ma-qbugh Gi?
Ma-qbugh Gi o digh onye ihe-ya tòworom utø n'uwa.
- 26 Anu-arum na obim agwusiwo:
Oké nkume nke obim na ókém ka Chineke bu rue mbe ebigh-ebi.
- 27 N'hi na, le, ndi nø Gi n'ebe di anya gála n'iyi:
I kpochapuwo onye o bula nke nápu n'aka-Gi akwa iko.
- 28 Ma mu onwem, ibiaru Chineke nso dim nma:

Edowom ebe-nbabàm n'Onye-nwe-ayi, bù Jehova,
Ka m'we kó akukø bayere ije-ozi-Gi nile.

74

Maschil Esaf.

- 1 Chineke, n'ihi gini ka I juwo ayi aju rue mbe ebigh-ebi?
N'ihi gini ka iwe Gi nákwu anwuru imegide igwè aturu nke ọzùzù-anu-Gi?
- 2 Chera nzukø-Gi, nke I nwetaworo na mbe ochie,
Nke I ƙaputaworo ibu ebo nke ihe-nketa-Gi;
Cheta ugwu Zaion, ebe I biworo.
- 3 Zølie ije ngwa ngwa ibiaru ebe nile etikporø ebigh-ebi;
Onye-iro emewo ihe ojø nile n'ebe nsø.
- 4 Ndi nákpubu Gi abøwo uja n'etiti ebe-nzute-Gi;
Ha edowo ihe-iriba-ama nile ha ibu ihe-iriba-ama.
- 5 Amara ha dika onye nēbuli anyu-ike elu nke-uku
N'alúgh-ulù nke osisi.
- 6 Ma ubu a ihe-ya nile nke eburu ebubù,
Ha nēwere anyu-ike ntà na otútù dì iche iche tipia ya n'otù.
- 7 Ha esuwo ebe nsø Gi ọku;
Obunà rue ala ka ha meworo ebe-obibi aha-Gi ka o ghara idi nsø.
- 8 Ha siri n'obi-ha, Ka ayi me ha ihe-ike n'otù:
Ha esurewo ebe-nzute nile nke Chineke n'ala.
- 9 Ayi ahugh ihe-iriba-ama nile ayi:
O digh onye-amuma di ọzø;
Q digh kwa onye nø n'etiti ayi nke mara mbe mbe gérü.
- 10 Chineke, rue ole mbe ka onyen-kpabu gáta uta?
Onye-iro, o gëleli aha-Gi anya rue mbe ebigh-ebi?
- 11 N'hi gini ka I nēsegħachi aka-Gi, bù aka-nri-Gi?
Seputa ya n'obi-Gi me ka ha gwusia.
- 12 Ma Chineke bu Ezem site na mbe ochie,
Nke nálu olu nzoputa n'etiti uwa

- 13 Gi onwe-gi were ike-Gi tiwa oké osimiri:
I tipiara isi nile nke ogologo anumiri n'elu miri.
- 14 Gi onwe-gi tipiasiri isi nile nke oké agu-iyi,
I nénye ya enye iburu otù ridi iheriri, bù ndi bi n'ala kporo nku.
- 15 Gi onwe-gi kewara isi-iyi na miri-iyi:
Gi onwe-gi mere ka osimiri nile nke nérù erù mbe nile takoro.
- 16 Gi nwe ehihie, ọzọ kwa, Gi nwe abali:
Gi onwe-gi edoziwo ihe nénye ihè na anyanwu.
- 17 Gi onwe-gi emewo ka ókè-ala nile nke uwa guzo ọtọ:
Mbe okpom-ọku na mbe oyi, Gi onwe-gi akpuwo ha.
- 18 Cheta nka, na onye-iro atawo Jehova uta,
Cheta kwa na otù ndi di nsokwu eleliwo aha-Gi.
- 19 Enyela anu-ohia nkpuru-obi nke nduru-Gi:
Echezola ndu nke ndi-Gi ewedara n'ala rue mbe ebigh-ebi.
- 20 Legide ọbuba-ndu-Gi:
N'ihi na ebe nile nke ọbara ọchichiri nke uwa juputara n'ebe-obibi nile nke ihe-ike.
- 21 Ekwela ka onye anazopia azopia laia n'ihere:
Me ka onye ewedara n'ala na obeye to aha-Gi.
- 22 Bilie, Chineke, kpe onu-Gi n'ikpe:
Cheta uta anāta Gi site n'onu onye nsokwu ogologo ubochi nile.
- 23 Echezola olu ndi nākpabu Gi:
Nkpotu nke ndi nēbili imegide Gi nāla elu mbe nile.

75 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; Al-tashheth. Abù Qma Esaf, Abù.

- 1 Ayi ekelewo Gi, Chineke;
Ayi ekelewo ekele, aha-Gi di kwa nso:
Ha akowò akukò bayere oké olu-Gi nile.
- 2 Mbe m'gānara mbe akara àkà,
Mu onwem gékpe ikpe ziri ezi.
- 3 Ndi ọbazeworo abaze ka uwa na ndi nile ndi bi nime ya bu:
Mu onwem atuwo ogidi nile ya.

[Selah]

- 4 Asirim ndi nanya isi, Unu anyala isi:
Asi-kwa-ram ndi nēmebi iwu, Unu ebulila mpi elu;
- 5 Unu ebulila mpi-unu rue ebe di elu;
Unu ejila olu kwesiri ike kwue oké okwu.
- 6 N'ihi na ọ bugh n'Qwuwa-anyanwu, ma-Ọbu n'Qdida-anyanwu,
Ọ bugh kwa n'ozara, ka nbuli-elu nési bia.
- 7 Kama Chineke bu onye-ikpe: Ọ nême otù onye ka ọ di ala, O nēbuli kwa onye ọzọ elu.
- 8 N'ihi na iko di n'aka Jehova, manyavine nke di nime ya asuwo ufufu;
O juputara na manya ejiri ihe gwa, Ọ we si na nke ahu ọputa manya:
N'ezie Ọru-ala-ya nile, ndi nile n'uwa ndi nēmebi iwu gázaputa ya ñua.
- 9 Ma mu onwem, m'gēgosi oké ọlu-Gi
rue mbe ebigh-ebi,
M'gābuku Chineke nke Jekob abù qma.
- 10 Ọzọ, mpi nile nke ndi nēmebi iwu ka m'gēbipu;
Ma agēbuli mpi nile nke onye ezi omume.

76 Abu Qma nke diri Onye-isi Abù; n'ubø-akwara. Abu Qma Esaf, Abù.

- 1 Onye amaworo na Juda ka Chineke bu:
N'Israel ka aha-Ya di uku.
- 2 Ọ bu kwa na Selem ka ulo-ntu-Ya di Ebe-obibi-Ya di kwa na Zaion.
- 3 N'ebe ahu ka Ọ bajiri àkù nile nēbu àmūmà nke uta;
Na ọta, na mma-agha, na agħia.
- 4 Onye juputara n'ihe ka I bu, I di ebube, nēsite n'ugwu nile nke anu adoburu. [Selah]
- 5 Akwatawo ihe ndi nwere obi ike n'agħa, ha atuwo ɔru-ura-ha;
Ha achqatagh kwa aka-ha, bù ndi nile bu dinkpà.
- 6 Site n'ibasi-nba-ike nke Gi, Chineke nke Jekob,
Ma ubø-ala ma inyinya adawo n'oke ura.
- 7 Gi onwe-gi, Onye anātu egwu ka I bu:

- Qzø, önye gēguzo n'iru Gi site na
mbe I were iwe?
- 8 I siri n'elu-igwe me ka anuru okwu
ikpē;
Uwa turu egwu, we di jū,
- 9 Mbe Chineke biliri ikpe ikpe,
Izoputa ndi nile di ume-ala n'obi
nke uwa. [Selah]
- 10 N'ihi na ɔnuma madu gēkele Gi:
I gēji ɔnuma nile nke fôduru ke
n'ukwui.
- 11 Kwenu nkwa, kwughachi kwa
Jehova, bú Chineke-unu:
Ka ndi nile ndi nq Ya buruburu
dukuru Onye ahu di egwu útú.
- 12 O nēbochi mō ndi-ndú:
Q bu onye anātu egwu n'ebe ndi-eze
uwa nq.

77 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù;
dika Jeduthun si abù abù. Abù
Qma Esaf.

- 1 Olum ka m'nēji etiku Chineke,
m'gēti kwa nkpu;
Olum ka m'nēji etiku Chineke, Q
gāñakwam nti.
- 2 N'ubochi nkpaþum Onye-nwe-ayi
ka m'chopqo:
Akam setiri eseti n'abali, o
sinwukwagh;
Nkpuru-obim juru ka akasie ya.
- 3 M'gēcheta Chineke, su kwa ude nke-
uku:
M'gātughari uchem, qzø, mom
adigh-enwe ike. [Selah]

- 4 I jidere ndi-nche nke anyam abua:
Q baram ghari, m'we ghara ikwu
okwu.

- 5 Echérém échichè bayere ubochi nile
nke mbe ochie,
Bú arø nke mbe nile ebigh-ebi gara
aga, si,

- 6 M'gēcheta abù m'nabù n'ikpo ubo-
akwara n'abali:
M'gëso obim tughari uche;
Mom we chosie ike, si,

- 7 Q bu rue mbe nile ebigh-ebi ka
Onye-nwe-ayi gaju aju?
Q bu na ihem agagh-atø kwa Ya utø
qzø?

- 8 Q bu rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya
gwuchapuworo?
Q gwusiwø, bú okwu-Ya, rue qbo
nile?

- 9 Q chezowo ime amara, bú Chineke?
Q kpuchitawo obi-ebere-Ya nile
n'iwe? [Selah]
- 10 M'we si, Oriam ka nka bu;
Ma m'gēcheta arø nile nke aka-nri
nke Onye kachasi ihe nile elu.
- 11 M'gēhota omume nile nke Ja;
N'ihi na m'gēcheta oké olu-Gi nile
site na mbe ochie.
- 12 M'gātughari kwa uche n'olu-Gi nile,
Q bu kwa n'omume-Gi nile ka
m'gātughari obi.
- 13 Chineke, n'idi-nsø ka uzø-Gi di:
Onye bu chi uku dika Chineke?
- 14 Gi onwe-gi bu Chineke Nke nālu
oké olu:
I mewo ka amara ike-Gi n'etiti ndi
nile di iche iche.
- 15 I jiwo ogwe-aka-Gi þaputa ndi-Gi,
Bú umu Jekob na Josef. [Selah]
- 16 Miri huru Gi, Chineke;
Miri huru Gi, o nēbu ha nbu:
Qzø, oþu-miri nile mara : iji.
- 17 Igwe-ojj nile wupuru miri;
Mbara-igwé mere ka olu-ha da
udá:
Qzø, ákú-Gi nile nēfeghari.
- 18 Olu nke ébè-elu-igwe-Gi di n'ifuse
nēfeghari buruburu;
Amùmà nyere elu-uwa dum madu
bi ihè:
Ala mere nkpatu ma kwa jijiji.
- 19 N'oké osimiri ka uzø-Gi di,
Uzø-iye-Gi nile di kwa n'otutu miri,
Amagh kwa nzø-ukwu-Gi nile.
- 20 I duru ndi-Gi dika igwé ewu na
aturu,
Site n'aka Moses na Eron.

78

Maschil Esaf.

- 1 Ndim, ñanu nti n'iwum:
Tønu nti n'ala inu okwu nile nke
onum.
- 2 M'gásaghe ñum n'itu ilu:
M'gékwuwa okwu-omimi di iche
iche n'uba, bú nke sitere na mbe
ochie:
- 3 Nke ayi nuworo mara kwa,
Nke nna-ayi-hà kówo-kwa-ra ayi.
- 4 Ayi agagh-ezonari ha na nti umu-ha,
Nákøro qbo nke gädi n'iru akuko
otuto nile nke Jehova,
Na ike-Ya, na oké olu-Ya nile nke Q
luworo.

- 5 O we me ka otù ihe-àmà guzosie ike nime Jekob,
O do-kwa-ra iwu n'Israel,
Nke O nyere nna-ayi-hà n'iwu,
Ime ka umu-ha mara ha:
- 6 Ka qbo nke gādi n'iru we mara, bú umu agāmu;
Ha gēbili, we koro umu-ha akuko ahu:
- 7 Ka ha we tukwasi obi-ha na Chineke,
Ghara ichezø omume nile nke Chineke,
Ma debe ihe nile O nyere n'iwu:
- 8 Ghara kwa idi ka ndi bu nna-ha,
Ndi bu qbo nēwezuga onwe-ha nke nānupu kwa isi;
Qbo ndi nēdozigh obi-ha,
Ndi mo-ha nēkwasigh ntukwasi-obi n'ebe Chineke nō.
- 9 Umu Efraim, o bu ezie na ha nāchi ihe-agha nēbuli kwa uta,
Ma ha chighariri n'ubochi agha.
- 10 Ha edebegh obuba-ndu Chineke,
Ma ha juru ijeghari n'iwu-Ya;
- 11 Ha we chezø omume-Ya nile,
Na oké olu-Ya nile nke O mere ka ha hu.
- 12 N'iru ndi bu nna-ha ka O luru oké olu,
N'ala Ijipt, n'ohia Zoan.
- 13 O kewara oké osimiri, we me ka ha gabiga;
O me-kwa-ra ka miri guzo qto dika obo-ihe.
- 14 O ji-kwa-ra igwe-oji edu ha ri'ehihie,
Ji kwa ihè öku edu ha ogologo abali nile.
- 15 O nākpowa oké nkume di iche ihe n'ozara,
We me ka ha nua miri ri nne dika o si nime obu-miri puta.
- 16 O me-kwa-ra ka miri nke nérù erù si na nkume di elu puta,
O we me ka miri nérùda dika qtutu osimiri.
- 17 Ma ha nō némehie kwa ozø imegide Ya,
Inupu isi n'okpuru Onye kachasi ihe nile elu n'ala kporo nku.
- 18 Ha we nwa Chineke n'obi-ha
N'irio ihe-oriri nye ochichø-nkpuru-obi-ha.
- 19 Ha we kwue okwu megide Chineke;
Ha siri, Chineke, O puru ido table n'usoro n'ozara?

- 20 Le, O tiri oké nkume ihe, miri we nérù erù,
Isi-iyi di iche ihe nérubiga kwa ókè;
O di kwa achicha O puru inye?
O gēdoziri ndi-Ya anu?
- 21 N'ihi nka Jehova naru, O we webiga iwe ókè:
Ewe kponwue öku megide Jekob,
Ozø kwa, iwe kwugoro elu dika anwuru-öku imegide Israel;
- 22 N'ihi na ha ekwegh na Chineke,
Ha atukwasigh kwa obi-ha na nzoputa-Ya.
- 23 O we nye mbara-igwé nile n'elu iwu,
Meghe kwa önu-uzø nile nke elu-igwe;
- 24 O we me ka manna zokwasi ha dika miri, ka ha rie,
O bu kwa öka nke elu-igwe ka O nyere ha.
- 25 Nri nke ndi di ike ka madu riri:
O zitere ha ihe ha gériju afø.
- 26 O nême ka ifufe Iru-anyanwu bulie ije n'elu-igwe:
O ji-kwa-ra ike-Ya duru ifufe Ndida.
- 27 O we me ka anu zokwasi ha dika ájà,
Obuná dika ájà oké osimiri, bú anu-ufe nwere nkù:
- 28 O we me ka o da n'etiti ömuma-uloikwü-ha,
Buruburu ebe-obibi-ha nile.
- 29 Ha we rie, afø we ju ha nke-uku;
O bu kwa ihe ha nāchosi ike ka O nême ka o biarue ha aru.
- 30 Ha abugh ndi ala ozø n'ebe ihe ha nāchosi ike di,
Ihe-oriri-ha nādi ha n'önü,
- 31 Mbe iwe Chineke kwugoro elu dika anwuru-öku imegide ha,
We bue ufodu n'etiti ndi-ha nke mara abuba,
O bu kwa umu-okorobia nke Israel ka o mere ka ha ruru ala.
- 32 N'ihe a nile ha mehie-kwa-ra ozø,
Ha ekwegh kwa n'oké olu-Ya nile.
- 33 O we me ka ubochi nile ha gwusia n'otù nku-ume,
O me-kwa-ra ka arø nile ha gwusia n'obi-olulø-miri.
- 34 O buru na O bürü ha, ha we chø Ya:
Laghachi kwa, chosie Chineke ike.
- 35 Ha we cheta na Chineke bu oké nkume-ha,
Cheta kwa na Chineke Nke kachasi ihe nile elu bu Onye-nþaputa-ha.

- 36 Ha we ji Ọnu-ha nārà Ya,
Ji kwa ire-ha nāgwa Ya okwu-ughha.
- 37 Obi-ha eguzosigh kwa ike n'ebé Q
nq,
Ha ekwesigh kwa ntukwasi-obi
n'obuba-ndu-Ya.
- 38 Ma Ya onwe-ya, ebe Q nwere obi-
eberc, O nēkpuchi ajo omume-ha,
Q digh-ebibi kwa ha:
E, ọtutu mbe ka Q mere iwe-Ya ka ọ
laghachi azu,
Q digh-akpote kwa Ọnuma-Ya nile.
- 39 Q we cheta na anu-aru ka ha bu;
Ifufe nke nālafe alafe, we ghara
ilaghachi.
- 40 Ubò ole ka ha nānupu isi n'okpuru
Ya n'ozara?
Ubò ole ka ha nēme ka o wuta Ya
n'ala tōborø n'efu?
- 41 Ha we chigharia, we nwa Chineke,
Q bu kwa Onye nsø nke Israel ka ha
kpasuru iwe.
- 42 Ha echetagh aka-Ya,
Ubøchi mbe Q Ọputara ha n'aka
onye-nkpabu.
- 43 Otù O tiyere ihe-iriba-ama-Ya nile
n'Ijipt,
Tiyc kwa ihe-ebube-Ya nile n'ohia
Zoan;
- 44 Q we Ọbanwe osimiri Nail nile ha ka
ha ghø Ọbara,
Ha adigh-anu kwa miri-ha nérù erù.
- 45 O nēzite odudu n'etiti ha, nke nātabu
ha;
O nēzite kwa awø, nke nēbibi ha.
- 46 Q nye-kwa-ra Ọbubu ihe-omume-ha,
Nye kwa igurube ihe ha døburu
onwe-ha n'olu inweta.
- 47 O nēji ákù-miri-igwé Ọu osisi vine
nile ha,
Ji kwa frost Ọu osisi sycomore nile
ha.
- 48 Q mechibido-kwa-ra anumanu-ha
nye ákù-miri-igwé,
Mechibido kwa anu-ulø nile ha nye
ámumà di Ọku.
- 49 O nēzite Ọnuma nke iwe-Ya n'etiti
ha,
Nrubiga-ókè-iwe, na iwe, na
nkpa bụ,
Bú ozizi nke ndi-mø-ozи nke ihe Ọjø.
- 50 O nēme ka uzø di lari bayere iwe-
Ya;
O bccigh nkpuru-obi-ha n'inwu
Ọnwu,

- Kama Q mechibidoro ndu-ha nye
ajo Ọria nēfe efe;
- 51 Q we tibue nwa Ọ bulu eburu uzø mu
n'Ijipt,
Bù nkpuru mbu nke ume-ha n'ulo-
ikwū nile nke Ham:
- 52 Q we me ka ndi-Ya bulie ije dika
igwè ewu na aturu,
O nēdu kwa ha n'ozara dika igwè
aturu.
- 53 Q we nēdu ha n'ikwesi-ntukwasi-obi,
ha atugh kwa oké egwu:
Ma ndi-iro-ha, oké osimiri kpuchiri
ha.
- 54 Q we me ka ha biarue ókè-ala nsø
Ya,
Rue ugwu a nke aka-nri-Ya nwetara.
- 55 Q chupu-kwa-ra mba nile n'iru ha,
We me ka ha darue ndi-Ya aka n'ala-
nketa ejì udø túa,
Q we me ka ebo nile nke Israel biri
n'ulo-ikwū-ha.
- 56 Ma ha nwara Chineke Nke kachasi
ihe nile elu, ha we nupu isi
n'okpuru Ya,
Ha edebegh kwa ihe-ámá-Ya nile;
- 57 Kama ha laghachiri azu, we ghøbue
nghøbu dika ndi bu nna-ha:
Ha riri mpe dika uta nāghø aghughø.
- 58 Ha we were ebe nile ha di elu
kpasue Ya iwe,
Were kwa arusi nile ha apiri api me
ka O kwo ekworo.
- 59 Chineke nuru nka, Q we webiga iwe
ókè,
Jusie Israel ike:
- 60 Q we rapu ebe-obibi nke Shailo,
Bù ulø-ikwū nke Q mere ka o biri
n'etiti madu;
- 61 Q we were ike-Ya nye ka adøta ya
n'agha,
Were kwa ima-nma-Ya nye n'aka
onye-nkpabu.
- 62 Q mechibido-kwa-ra ndi-Ya nye
n'aka mma-agha;
Q bu kwa ihe-nketa-Ya ka Q
webigara iwe ókè megide.
- 63 Oku ripiara umu-okorobia-ha;
Etogh kwa umu-abogho-ha nāmagh
nwoke n'abù Ọlulu-di.
- 64 Ndi-nchua-aja-ha dara site na mma-
agha;
Ndinyom-ha di ha nwuru adigh-
akwa kwa ákwà.

- 65 Onye-nwe-ayi we teta dika onye nāraru ura,
Dika dike nke nēti nkpu nke-uku site na manya-vine.
- 66 Q we tibue ndi-nkpabu-Ya n'azu:
Ita-uta ebigh-ebi ka Q nyere ha.
- 67 Ozø, Q juru ulo-ikwū nke Josef,
Q bugh kwa ebo Efraim ka Q rōputara;
- 68 Kama Q rōputara ebo Juda,
Rōputa ugwu Zaion, nke Q huru n'anya.
- 69 Q we wue ebe nsø Ya dika ebe di elu,
Dika uwa nke Q tōrō ntō-ala-ya rue mbe ebigh-ebi.
- 70 Q rōputa-kwa-ra Devid, bù orù-Ya,
Q we si n'ogige igwè ewu na aturu kuru ya:
- 71 Q mere ka o si n'iso nne-aturu nke nēnye umu-ha ara bia,
Izù Jekob, bù ndi-Ya, na Israel, bù ihe-nketa-Ya, dika aturu.
- 72 Q we nāzù ha dika izu-okè nke obi-ya si di;
Were kwa ihe-nghøta nile nke qbu-aka-ya abua nēdu ha.

79

Abù Qma Esaf.

- 1 Chineke, mba di iche iche abatawo n'ihe-nketa-Gi;
Ha emeruwo ulo uku Gi di nsø;
Ha emewo Jerusalem ka ọ għo ihe etikporo etikpo.
- 2 Ha ewerewo ozu ndi-orù-Gi nye iburu anu-ufe nke elu-igwe ihe-oriri,
Were kwa anu-aru nke ndi-ebere-Gi nye anu-ohia nile nke uwa.
- 3 Ha awusiwo əbara-ha dika miri buruburu Jerusalem;
Q digh kwa onye ə bula neli ozu-ha.
- 4 Ayi aghoworo ndi-abata-obi-ayi ihe-ita-uta,
Għo-kwa-ra ndi di ayi buruburu ihe-ichi-ochi na ihe-ikwa-emō.
- 5 Rue ole mbe, Jehova, ka I ganēwe iwe rue mbe ebigh-ebi?
Ekworo-Gi, ə ganēre dika əku?
- 6 Wukwası mba nile ənuma-Gi, bù ndi nāmagħ Gi,
Wukwası kwa ala-eze nile nke nākpokugh aha-Gi.
- 7 N'ihi na ha eripiawo Jekob,
Me kwa ka ebe-ohibi-ya tħobqo n'efu.

- 8 Echetala ajo omume nile nke ndi-mbu-ayi imegide ayi:
Kwe ka obi-ebere-Gi nile me ngwa izute ayi:
N'ihi na ayi enwiegħ ike ma-oli.
- 9 Yere ayi aka, Chineke nke nzoputayi, n'ihi nsopuru aha-Gi:
Naputa kwa ayi, kpuchi kwa nmehie-ayi, n'ihi aha-Gi.
- 10 N'ihi gini ka mba nile nāsi, Öle ebe Chineke-ha nq?
Ka amara ya n'etiti mba nile n'anya-ayi,
Bù ibò-qbò əbara nke ndi-orù-Gi nke awusiwore.
- 11 Kwe ka isu-ude nke onye-nkpqorø bata n'iru Gi;
Dika idi-uku nke ogwe-aka-Gi si di me ka ndi nāghagh inwu anwu fôdu;
- 12 Gi nyegħachi kwa ndi-abata-obi-ayi ihe-ita-uta-ha nime obi-ha okpukpu asa,
Bù nke ha jiri ta Gi uta, Onye-nwe-ayi.
- 13 Ayi onwe-ayi, bù ndi-Gi na igwè aturu nke ozuzu-anu-Gi,
Għekele Gi rue mbe ebigh-ebi:
Obq nile ka ayi għakor akukò otutu-Gi.

80

Abù Qma nke diri Onye-isi Abù; n'elu Shoshannim Eduth. Abù Qma nke Esaf.

- 1 Gi Onye nāzù Israel dika aturu, na nti,
Gi Onye nēdu Josef dika igwè ewu na aturu;
Gi Onye bi n'etiti cherubim, nwuputa ka ihé.
- 2 N'iru Efraim na Benjamin na Manase, kpote idi-ike-Gi,
Je izoputa ayi.
- 3 Chineke, me ka ayi lata;
Me kwa ka iru-Gi mua, ewe zoputa ayi.
- 4 Jehova, Chineke nke usu nile nke ndi-agħha,
Rue ole mbe ka iwe-Gi għakwu anwuru imegide ekpere ndi-Gi?
- 5 I mewo ka ha rie nrí nke bu anya-miri,
I mewo kwa ka ha nħua anya-miri nke juru ihe-qtutu uku.

- 6 I nême ayi ka ayi ghoro ndi-abata-obi-ayi ihe-ilu-ogu:
Ndi-iro-ayi náchi kwa óchi n'etiti onwe-ha.
- 7 Chineke nke usu nile nke ndi-agha, me ka ayi lata;
Me kwa ka iru-Gi mua, ewe zoputa ayi.
- 8 I si n'Ijipt ropu osisi vine:
I náchupu mba di iche iche, we kua ya.
- 9 I doziri ónodu n'iru ya,
Ó we bámie nkporogwu, we juputa ala áhu.
- 10 Ejiri ndó-ya kpuchie ugwu nile,
Ngalaba-ya di kwa ka osisi cedar nke Chineke.
- 11 Ó náwasa alaka-ya rue oké osimiri,
Wasa kwa ome-ya rue Osimiri.
- 12 N'ihi gini ka I tiwaworo ogige-ya nile,
Ndi nile nke nágabiga n'uzo we ghoro nkpuru-ya?
- 13 Ezi nke si n'oké óhia puta nátkwosi ya,
Anu nke nénughari n'óhia némere kwa ya izú onwe-ya.
- 14 Chineke nke usu nile nke ndi-agha, biko, laghachikute ayi:
Si n'elu-igwe legide anya, hu, leta kwa osisi vine a,
- 15 Na ogwe-osisi nke aka-nri-Gi kuworo,
Lekwasi kwa ngalaba nke I mere ka ó nwere Gi ume.
- 16 Esurewo ya n'óku, eþutuwo ya:
Site n'ibasi-nba-ike nke iru-Gi ha nála n'iyi.
- 17 Ka aka-Gi di n'aru nwoke nke aka-nri-Gi,
N'aru nwa nke madu onye I mere ka ó nwere Gi ume.
- 18 Ayi agagh-esi kwa n'ebe I no laghachi azu:
Me ka ayi di ndu, ó bu kwa aha-Gi ka ayi gákpokü.
- 19 Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, me ka ayi lata;
Me ka iru-Gi mua, ewe zoputa ayi.
- 81** Abú Qma nke diri Onye-isi Abú; n'elu Gittith. Abú Qma nke Esaf.
1 Tikuenu Chineke, bù ike-ayi, nkpu ónù:

- Tikusieno Chineke nke Jekob nkpu ónù ike.
- 2 Bulieno abù qma, weta kwa egwú-otiti,
Na ubo-akwara di utø, ya na une.
- 3 Fuanu opì-ike n'ónwa óhu,
N'ónwa ndózu, n'ubochi ememe-ayi.
- 4 N'ihi na ukpuru enyere Israel ka ó bu,
Ó bu ikpe Chineke nke Jekob kpere.
- 5 Ihe-àmá nime Josef ka O doro ya,
Mþe Q putara imegide ala Ijipt:
Ó bu okwu-ónu nke otù onye m'námagh ka m'nánu.
- 6 Ewezugaram ubu-ya n'ibu:
Óbu-aka-ya abua nési n'abo gabiga.
- 7 Na nkpaþu i kpókurum, M'we naputa gi;
Anamaza gi n'ebe-nzuzo nke ébè-elü-igwe;
Anamanwa gi n'akuku miri Meriba. [Selah]
- 8 Nuru, ndim, M'gába àmá megide gi:
Israel, ó gádim nō nma ma ó buru na i gégem nti!
- 9 Ó digh chi ala ozo gádi nime gi;
I gagh-akpø kwa isi ala nye chi mba ozo.
- 10 Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-gi,
Nke nême ka i si n'ala Ijipt rigoputa:
Meghe ónu-gi ka ó sa mbara, M'géméju kwa ya.
- 11 Ma ndim egegh nti olum;
Israel ekweghkwam.
- 12 M'we zilaga ha n'isi-ike nke obi-ha,
Ka ha we nèjehari na ndum-ódu nile ha.
- 13 Ó gádim nō nma ma asi na ndim ganègem nti,
Ma asi na Israel gëje ije n'uzom nile!
- 14 Nwa mþe ka M'gëji me ka ndi-iro-ha ruru ala,
Ó bu kwa imegide ndi nákpaþu ha ka M'gèchighari akam.
- 15 Ndi nákpo Jehova asi gérube isi aghughø n'okpuru Ya:
Ma mþe-ha gádiru mþe ebigh-ebi.
- 16 Ó gémé kwa ka ha rie abuba óka wheat:
Ó bu kwa manu-añu nke sitere n'oké nkume ka M'gëji nyeju gi afø.

82

Abù Qma Esaf.

- 1 Chineke nēguzo Onwe-ya nime nzukø Chineke;
N'etiti chi nile ka Q nēkpe ikpe.
- 2 Rue ole mbe ka unu gēkpe ikpe ajo omume?
Rū kwa ole mbe ka unu gāhu ndi nēmebi iwu iru-qma? [Selah]
- 3 Kpenu onye nēnwegh ike na nwani bei ikpe ziri ezi:
Guanu onye ewedara n'ala na onye nō na nkpa n'onye ezi ornume.
- 4 Menu ka onye nēnwegh ike na obeye bapu:
Naputanu ha n'aka ndi nērnebi iwu.
- 5 Ha amagh, ha aghotagh kwa;
N'ochichiri ka ha nējeghari:
Ewezugawo ntø-ala nile nke uwa n'qonodu-ha.
- 6 Mu onwem siri, Chi ka unu bu,
Q bu kwa umu nke Onye kachasi ihe nile elu ka unu bu.
- 7 Otù o di, dika madu ka unu gānwu,
Q bu kwa dika otù nime ndi-isi ka unu gādà.
- 8 Bilie, Chineke, kpe uwa ikpe:
N'ihi na Gi onwe-gi gēketa ihe, bú mba nile.

83

Abù, bú Abù Qma Esaf.

- 1 Chineke, edebela qnu-Gi du:
Abala nkiti, anq-kwa-la jū, Chineke.
- 2 N'ihi na, le, ndi-ito-Gi nāba aghara:
Ozø, ndi nākpø Gi asi ebuliwo isi-ha.
- 3 Q bu imegide ndi-Gi ka ha nāba izù aghughø,
Ha nāba izù imegide ndi-Gi edebeworo na nzuzo.
- 4 Ha asiwo, Jenu, ka ayi zopu ha n'ibu mba;
Agagh-echeta kwa aha Israel ozø.
- 5 N'ihi na ha ewerewo otù obi ƙarita izù;
Q bu imegide Gi ka ha nāba ndu:
- 6 Ulo-ikwū nile nke Edom na ndi Ishmael;
Moab na ndi Haga;
- 7 Gebal, na Amon, na Amalek;
Filistia, ya na ndi bi na Taia;
- 8 Asiria araparawo kwa n'aru ha;
Ha aghoworo umu Lot ogwe-aka.
- 9 Me ha otù I mere Midian; [Selah]

- Otù I mere Sisera, otù I mere Jebin,
nime miri-iyi Kaishon:
- 10 Ekepochapur ha n'En-doa;
Ha ghoro nsí ejì mezi ala.
- 11 Me ndi-ha amara aha-ha ka ha di ka Oreb, na dika Zeeb;
Me kwa ka ndi-isi-ha nile di ka Zeba na dika Zalmuna:
- 12 Ndi siri, Ka ayi nwetara onwe-ayi Ebe-obibi nile nke Chineke.
- 13 Chinekem, me ka ha di ka ihe nke ifufe nēfeghari buruburu,
Dika ahiahia n'iru ifufe.
- 14 Dika oku nke nēre oké ohia,
Na dika ire-oku nke nēme ka ugwu nile nwuru oku;
- 15 Otù a were oké ifufe-Gi chua ha,
Were kwa oké ikuku-Gi me ka ha ma jijiji.
- 16 Me ka nleli ju ha iru;
Ka ha we cho aha-Gi, Jehova.
- 17 Ka ihere me ha, ka ha ma kwa jijiji rue mbe ebigh-ebi;
E, ka ha nwe iru-ihere, la n'iyi:
- 18 Ka ha we mara na Gi onwe-gi, Onye aha-Gi bu Jehova, náni Gi,
Bu Onye kachasi ihe nile elu n'elu uwa nile.

84

Abù Qma nke diri Onye-isi Aba;
n'elu Gittith. Abù Qma umu Koru.

- 1 Le ka ebe-obibi-Gi nile si buru eba ahuru n'anya nke-uku,
Jehova nke usu nile nke ndi-aghal
- 2 Agu agusiwo nkpuru-obim ike, e, q gwusiwu kwa n'ichø ogige nile nke Jehova;
Obim na anu-arum nētiku Chineke di ndu nkpu qnù.
- 3 Obuná nnunu di ntà achotawo ulo,
Eléké achotawo-kwa-ra onwe-ya akwu, ebe o tiyewo umu-ya,
Bú ebe-ichu-aja-Gi nile, Jehova nke usu nile nke ndi-agha,
Ezem na Chinekem.
- 4 Ndi ihe nāgara nke-qma ka ndi bi n'ulo-Gi bu:
Ha gānø nēto Gi. [Selah]
- 5 Onye ihe nāgara nke-qma ka madu ahu bu nke ike q nwere di na Gi;
Uzø nile atuliri atuli ijeru Zaion di ha n'obi.
- 6 Mbe ha nāgabiga ndagwurugwu
Baka ha nēme ya ka q buru ebe isi-iyi di iche iche;

- Qzō, miri-ozuzo mbu nēwere ngozi
nile kpuchie ya.
- 7 Ha nēsi n'ike jerue ike,
Anēme ka Chineke hu onye ọ bulu
nime ha nime Zaion.
- 8 Jehova, Chineke nke usu nile nke
ndi-agha, nu ekperem:
Na nti, Gi Chineke nke Jekob. [Selah]
- 9 Le ọta-ayi, Chineke,
Legide kwa iru onye-Gi etere manu.
- 10 N'ihi na otu ubochi n'ogige-Gi nile
di nma kari nnū ubochi abua na
ogu iri n'ebe ozō.
Arōputawom iguzo na nbata-uzo
n'ulo Chinekem,
Kari ibi n'ulo-ikwū nile nke nmebi-
iwu.
- 11 N'ihi na anyanwu na ọta ka Jehova,
bú Chineke, bu:
Amara na nsopuru ka Jehova gēnye:
Q gagh-ebochi ezi ihe n'ebe ndi
nējeghari n'izu-okē nō.
- 12 Jehova nke usu nile nke ndi-agha,
Onye ihe nāgara nke-oma ka madu
ahu bu nke nātukwasi obi na Gi.

- 85** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù.
Abù Qma umu Kora.
- 1 Jehova, ihe ala-Gi atowo Gi utō:
I mewo ndi Jekob adotara n'agha ka
ha lata.
- 2 I bupuwo ajo omume ndi-Gi,
I kpuchiwo nmehie-ha nile. [Selah]
- 3 I kpochapuwo nrubiga-ókē nke iwe-
Gi:
I siwo n'idi-óku nke iwe-Gi chighari
Onwe-gi.
- 4 Me ka ayi lata, Chineke nke nzoputa-
ayi,
Meka ọgwusia, bú iwe ayi nākpasu Gi.
- 5 Q bu rue mbe ebigh-ebi ka I
ganēwesa ayi iwe?
I gēme ka iwe-Gi digide rue ọbō
nile?
- 6 Gi onwe-gi agagh-eme ka ayi di kwa
ndu ozō:
Ka ndi-Gi we nūria nime Gi?
- 7 Jehova, me ka ayi hu ebere-Gi,
Nye kwa ayi nzoputa-Gi.
- 8 M'gānu ihe Chineke, bú Jehova,
gēkwu:
N'ihi na Q gāgwa ndi-Ya, gwa kwa
ndi-ebere-Ya, okwu udo:
Ma ka ha ghara ilaghachi ba n'ihe-
nzuzu.

- 9 Otu ọ di, nzoputa-Ya di nso ndi
nātu egwu Ya;
Ka nsopuru we biri n'ala-ayi.
- 10 Ebere na ezi-okwu ezutewo;
Ezi omume na udo esutuwo ọnū.
- 11 Ezi-okwu nēpū epū n'ala;
Ezi omume esiwo kwa n'elu-igwe
lepuanya.
- 12 Ozō, Jehova gēnye ezi ihe;
Ala-ayi gēnye kwa ihe-omume-ya.
- 13 Ezi omume gāga n'iru Ya;
Q gēme kwa ka nzō-ukwu-Ya nile
gho uzō.

86

Ekperere Devid.

- 1 Jehova, tō nti-Gi n'ala, zam;
N'ihi na onye ewedara n'ala na obeye
ka m'bu.
- 2 Debe nkpuru-obim; n'ihi na onye-
ebere ka m'bu:
Gi onwe-gi Chinekem, zoputa orù-
Gi nke nātukwasi obi na Gi.
- 3 Merem amara, Onye-nwe-ayi;
N'ihi na Gi ka m'nākpoku ogologo
ubochi nile.
- 4 Me ka nkpuru-obi orù-Gi nūria;
N'ihi na ọ bu Gi, Onye-nwe-ayi, ka
m'nēbuli nkpuru-obim nye.
- 5 N'ihi na Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi,
di nma, I bu kwa onye nābaghar
nmehie,
I nāba kwa uba n'ebere n'aru ndi
nile nākpoku Gi.
- 6 Jehova, ge nti n'ekperem;
Na kwa nti n'olu ariri-amararam nile.
- 7 N'ubochi nkparu m'gākpoku Gi;
N'ihi na I gāzam.
- 8 Q digh onye di ka Gi n'etiti chi nile,
Onye-nwe-ayi;
Q digh kwa ọlu di ka ọlu-Gi nile.
- 9 Mba nile ndi I meworo gābia kpō id
ala n'iru Gi, Onye-nwe-ayi;
Ha gāsopuru kwa aha-Gi.
- 10 N'ihi na onye uku ka I bu, I nālu
kwa oké ọlu di iche iche:
Gi onwe-gi bu Chineke, nāni Gi.
- 11 Zim uzo-Gi, Jehova; m'gējeghari
n'ezī-okwu-Gi:
Me ka obim di n'otu itu egwu aha-
Gi.
- 12 M'gēji obim nile kele Gi, Onye-nwe-
ayi, Chineke;
M'gāsopuru kwa aha-Gi rue mbe
ebigh-ebi.

- 13 N'hi na ebere-Gi di uku n'arum;
I siwo n'ala-mo nke dichasi ala
naputa nkpuru-obiin.
- 14 Chineke, ndi - nganga ebiliwo
imegidem,
Nzukø ndi nême ka madu ma jijiji
achøwo kwa nkpuru-obim,
Ha edogh kwa Gi n'iru ha.
- 15 Ma Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi, bu
Chineke Nke nwere obi-ebere,
Onye di kwa amara,
Nke nādigh-ewe iwe ọsosø, Nke
naba kwa uba n'ebere na ezi-okwu.
- 16 Chem iru, me-kwa-ram amara;
Nye orù-Gi ike-Gi,
Zoputa kwa nwa-nwoke nke orù-Gi
nwayi.
- 17 Merem ihe-iriba-ama bayere ezi ihe
I gēmerem;
Ka ndi nākpom asi we hu ya, ka ihere
we me ha,
N'hi na Gi onwe-gi, Jehova,
eyeworom aka, kasikwam obi.

87

Abù Qma umu Kora; Abù.

- 1 Ntø-ala-Ya di n'ugwu nsø nile.
- 2 Jehova nāhu ọnlu-uzø-ama nile nke
Zaion
Kari ebe-obibi nile nke Jekob.
- 3 Ihe di iche iche nke di nsopuru ka
anékwu bayere gi,
Obodo Chineke. [Selah]
- 4 M'gēhota Rehab na Babilon, na ha di
n'etiti ndi maram:
Le Filistia na Taia, ha na Etiopia;
Nka ka amuru n'ebe ahu.
- 5 O bu kwa Zaion ka agékwu okwu
bayere ya, si, Onye na onye ọ bula
ka amuru nime ya;
Ozø, Ya onwe-ya, bú Onye kachasi
ihe nile elu, gême ka o guzosie ike.
- 6 Jehova gāgu, mbe O ji de ndi nile
di iche iche n'akwukwo, si,
Nka ka amuru n'ebe ahu. [Selah]
- 7 Ma ndi nābù abù ma ndi nēte egwù,
ha nile gāsi,
Isi-iyim nile di na Gi.

88

Abù, bú Abù Qma umu Kora; nke
diri Onye-isi Abù; n'elu Mahalath
Leannoth. Maschil Himan, bú
onye-Ezrahait.

- 1 Jehova, Chineke nke nzoputam,
N'chihie ka m'tiworo nkpu, n'abali
kwa, n'iru Gi:

- 2 Kwe ka ekperem bata n'iru Gi;
Tø nti-Gi n'ala n'iti-nkpum:
- 3 N'hi na afø ihe ọjø di iche iche
ejuwo nkpuru-obim,
Ndum abiaruwo kwa nso ala-mo.
- 4 Agu>wom na ndi nārida n'olùlù;
Aghowom onye di ka nwoke nēnwegh
ike:
- 5 Anòm n'etiti ndi nwuru anwu, buru
onye nwere onwe-ya,
Dika ndi eburu ebu ndi nēdina n'ili,
Ndi I nēchetagh ọzø;
Ndi ahu bu kwa ndi ebipuwore
n'aka-Gi.
- 6 I tøbowom n'olùlù dichasi ala,
N'ebe di iche iche bara ọchichiri,
nime miri di omimi.
- 7 Onuma-Gi akwagidewom,
I werewo kwa ebili-miri-Gi nile
wedam n'ala. [Selah]
- 8 I mewo ka ndi m'mara nke-oma
nøm n'ebe di anya;
I mewom ka m'ghorø ha ihe-árú:
Abum onye ebochiworo, adigm-apu
kwa n'èzi.
- 9 Anyam adalawo n'isi site na nweda-
n'ala:
Jehova, akpokuwom I kwa-ubochi,
Abasawom Ọbu-akam abua n'ebe I
nø.
- 10 O bu ndi nwuru anwu ka I gäluru
oké ọlu?
Ndi nādigh ndu, hà gēbili kele Gi? [Selah]
- 11 Agákø akukø ebere-Gi n'ili?
Agákø akukø ikwesi-ntukwasi-obi-Gi
n'ebe-ila-n'iyi?
- 12 Agāmara oké ọlu-Gi n'ọchichiri?
Agāma kwa ezi omume-Gi n'ala
nchezø-ihe?
- 13 Ma mu onwem, ọ bu Gi ka
m'tikuworo, Jehova,
O bu kwa n'ututu ka ekperem gē
izute Gi.
- 14 Jehova, n'hi gini ka I nāju nkpuru-
obim?
N'hi gini ka I nēzonarim iru-Gi?
- 15 Onye ewedara n'ala na onye nēkub-
ume ka m'bu site na nwata:
Eburuwom oké ujø Gi nile, obim
nālø miri.
- 16 Iwe-Gi di ọku agabigawo n'isim;
Ihe-egwu-Gi nile ekpochapusiwom.
- 17 Ha dim buruburu dika miri ogologo
ubochi nile;

Ha abawom buruburu n'otù.
 18 I mewo ka onye nāhum n'anya na eyim nōm n'ebe di anya,
 Ndi m'mara nke-qma ka ọchichiri bu.

89 Maschil Itan, bú onye-Ezrahait.
 1 Ebere nile nke Jehova ka m'gābū abū-ha rue mbe ebigh-ebi:
 Obo nile ka m'gēwere ọnum me ka ha mara ikwesi-ntukwasi-obi-Gi.
 2 N'ihi na asiwom, Rue mbe ebigh-ebi ka agēwuli ebere elu dika ulo;
 Elu-igwe, I gēme ka ikwesi-ntukwasi-obi-Gi guzosie ike nime ha.
 3 Mu na onye M'rōputara abawo ndu, Añuworom Devid, bú orùm, iyi;
 4 Rue mbe ebigh-ebi ka M'gēme ka nkpuru-gi guzosie ike,
 M'gēwu kwa oche-eze-Gi rue obo nile. [Selah]
 5 Elu-igwe gēkele kwa oké ọlu-Gi, Jehova;
 Kele kwa ikwesi-ntukwasi-obi-Gi nime nkporo nke ndi nsq.
 6 N'ihi na önye nime mbara-igwé ka agēji turu Jehova?
 Önye yiri Jehova n'etiti umu Chineke?
 7 Q bu Chineke Nke anāmara jijiji ri nne n'izù nzuzo nke ndi nsq,
 Q bu kwa Onye anātu egwu Ya kari ndi nile di Ya buruburu.
 8 Jehova, Chineke nke usu nile nke ndi-agha,
 Önye di ike dika Gi, Ja?
 Ikwesi-ntukwasi-obi-Gi di kwa Gi buruburu.
 9 Gi onwe-gi nāchi nbili-elu nke oké osimiri:
 Mbe nmali-miri-ya nile nēbuli onwe-ha elu, Gi onwe-gi nēme ka ha daju.
 10 Gi onwe-gi azopiawo Rehab, dika onye eþuru eþu;
 I werewo ogwe-aka nke ike-Gi chusa ndi-iro-Gi.
 11 Gi nwe elu-igwe, Gi nwe kwa uwa:
 Elu-uwa dum madu bi na ujú-ya, Gi onwe-gi atowo n̄o-ala-ha.
 12 Ugwu na Ndida, Gi onwe-gi ekewo ha:

Teboa na Heamon nēti nkpu ɔnù n'aha-Gi.
 13 Gi nwere ogwe-aka nke idi-iķe di nime ya:
 Aka-Gi di ike, aka-nri-Gi di elu.
 14 Ezi omume na ikpe ziri ezi bu ɔnqdù guzosiri ike nke oche-eze-Gi:
 Ebere na ezi-okwu nāga n'iru Gi.
 15 Ndi ihe nāgara nke-qma ka ndi ahu bu nke mara olu iti-nkpu ahu:
 Jehova, n'iħe nke iru-Gi ka ha nēje ije.
 16 N'aha-Gi ka ha nēteghari egwú ɔnù ogologo ubochi nile:
 Q bu kwa n'ezí omume-Gi ka ha nādi elu.
 17 N'ihi na ima-nma nke ike-ha ka I bu:
 Q bu kwa n'utø ihe-ayi nātø Gi ka mpi-ayi nādi elu.
 18 N'ihi na Jehova nwe qta-ayi;
 Q bu kwa Onye Nsø nke Israel nwe eze-ayi.
 19 Mbe ahu I gwara ndi-ebere-Gi okwu n'ohù,
 Si, Atukwasiwom iye-aka n'aru dike;
 Emewom ka otù onye arōputaworo n'etiti ndim di elu.
 20 Achotawom Devid, bú orùm;
 Ewerewom manu nsq te ya:
 21 Onye akam gēguzosi ike n'ebe ọ nō;
 Ozø, ogwe-akam gāba ya ume.
 22 Onye-iro agagh-abiakwasi ya na mberede;
 Ozø, nwa nke ajo omume agagh-edwa ya n'ala.
 23 M'gētipia kwa ndi nākpàbu ya n'iru ya,
 Ti kwa ndi nākpø ya asì ihe.
 24 Ma ikwesi-ntukwasi-obim na eberem gādi n'aru ya:
 Q bu kwa n'aham ka mpi-ya gādi elu.
 25 M'gēdo kwa aka-ya n'oké osimiri,
 Do kwa aka-nri-ya n'osimiri nile.
 26 Onye ahu gākpøm, si, Nnam ka I bu, Chinekem, na oké nkume nke nzoputam.
 27 Ozø, Mu onwem gēme ya ɔkparam,
 Onye kachasi ihe nile elu n'ebe ndi-eze nke uwa nō.
 28 Rue mbe ebigh-ebi ka M'gēdebere ya eberem,
 Obuba-ndum gēkwesi-kwa-ra ya ntukwasi-obi.

- 29 M'gême kwa ka nkpuru-ya dirue mbe ebigh-ebi,
Me kwa ka oche-eze-ya di ka ubochi nile nke elu-igwe.
- 30 Q buru na umu-ya arapu iulum,
Ghara kwa ijeghari n'ikpém nile;
- 31 Q buru na ha eme ka ukpurum nile
ghara idi nsø,
Q buru kwa na ha edebegh ihe nile
M'nyere n'iwu;
- 32 M'gêwére kwa nkpa-n'aka leta njehie-ha,
Were kwa ihe-otiti leta ajo omume-ha.
- 33 Ma M'gagh-esi n'ebc q nø mebie eberem,
M'gagh-ekwu kwa okwu-ugha megide ikwesi-ntukwasi-obim.
- 34 M'gagh-eme ka ọbuba-ndum ghara idi nsø,
Qzø, M'gagh-abanwe ihe siworo n'ebubere-ونum abua puta.
- 35 Otù ubòka M'jiworoidi-nsøm ńuaiyi;
M'gagh-agwa Devid okwu-ugha ma-oli;
- 36 Nkpuru-ya gâdiru mbe ebigh-ebi,
Oche-eze-ya gâdi kwa ka anyanwu n'irum.
- 37 Dika ọnwa ka o géguzosi ike rue mbe ebigh-ebi;
Qzø, Onye-ámà Nke nø na mbarigwé kwesiri ntukwasi-obi. [Selah]
- 38 Ma Gi onwe-gi achupuwo, ju kwa aju.
I wesabigawo onye-Gi etere manu iwe òkè.
- 39 I sowo ọbuba-ndu nke orù-Gi oyi:
I mewo ka okpu-eze-ya ghara idi nsø Ọbuná rue ala.
- 40 I tiwawo ogige-ya nile;
I mewo ka ebe-ya nile ewusiri ike buru ihe dapiara adapia.

- 41 Ndi nile nke nágabiga n'użo apunarawo ya ihe:
Q ghoworo ndi-abata-obi-ya ihe-itauta.
- 42 I mewo ka aka-nri nke ndi nákpaḥu ya di elu;
I mewo ka ndi-iro-ya nile nuria.
- 43 Ozø, I nême ka ọnua mma-agha-ya laghachi azu,
I megh kwa ka o guzosie ike n'agha.
- 44 I mewo ka onwunwu-ocha-ya kwusi,
I tudawo kwa oche-eze-ya rue ala.
- 45 I bilatawo ubochi nile q bu okorobia:
I werewo ihere kpuchie ya n'aru. [Selah]
- 46 Jehova, rüe ole mbe ka I gëzobe onwe-gi ebigh-ebi?
Rüe ole mbe ka ọnuma-Gi gancre dika ọku?
- 47 Cheta otù mbe ndu mu onwem di nkpunkpu:
Q bu ihe-efu gini ka I keworo umu madu nile nye?
- 48 Ole nwoke q bu nke gâdi ndu, ghara ihu ọnwuanya,
Nke gême ka nkpuru-obi-ya wepuga onwe-ya n'aka ala-mo? [Selah]
- 49 Ole ebe ebere mbu Gi nile di, Onye-nwe-ayi,
Nke I ńiuru Devid iyi bayere ha n'ikwesi-ntukwasi-obi-Gi?
- 50 Onye-nwe-ayi, cheta ita-uta ndi-orù-Gi;
Eburuwom n'obim ita-uta nke ndi nile di iche iche bara uba;
- 51 Nke ndi-iro-Gi jiworo ta uta, Jehova,
Nke ha jiworo ta nzø-ukwu nile nke onye-Gi etere manu uta.
- 52 Onye agoziri agozi ka Jehova bu rue mbe ebigh-ebi.
Amen, na Amen.

AKWUKWØ NKE-ANØ

- 90** Ekpere Moses, bú onye nke Chineke.
- 1 Onye-nwe-ayi, ebe-obibi ka Gi onwe-gi buworo ayi N'øbø nile.
2 Tutu amputa ugwu,
Ma-øbu tutu I kpua uwa na elu-uwa dum madu bi,
Ọbuná site na mbe ebigh-ebi rue mbe ebigh-ebi, Gi onwe-gi bu Chineke.

- 3 I nême ka madu laghachi n'ájà;
I we si, Laghachinu, umu madu.
- 4 N'ihi na nnù arø abua na ọgu iri n'anya-Gi
Di ka nyahuru mbe q nágaa,
Na dika otù nche n'abali.
- 5 I wuchapuwo ha dika oké miri-ozuzo; náni ura ka ha bu:
N'ututu ha di ka ahiahia nêtó etò.
- 6 N'ututu q náhawa uzari, nêtó kwa etò;

- 1 N'anyasi ka anēbipu ya, o we kpōnwua.
- 7 N'ihi na emewo ka ayi gwusia n'iwe-Gi,
Q bu kwa n'onuma-Gi ka emeworo ka ayi ma jijiji.
- 8 I dowo ajo omume nile ayi n'iru Gi,
I dowo nmehie-ayi zoro ezo n'ihe nke iru-Gi.
- 9 N'ihi na ubochi-ayi nile agawo nime nrubiga-ókè nke iwe-Gi:
Ayi emewo ka arø nile ayi gwusia dika otù nze-ume.
- 10 Ubochi arø nile ayi di ogu arø atø na iri;
Ma o buru na ha esite n'id:i-ike-ayi rue ogu arø anø,
Otù o di, nganga-ha bu nání idøbu-onwe-ha-n'olu na ajo ihe;
N'ihi na o bapuwo ososø, ayi we fela dika nnunu.
- 11 Onye mara ike nke iwe-Gi,
Na nrubiga-ókè nke iwe-Gi dika egwu nke kwesiri Gi si di?
- 12 Si otù a me ka ayi mara iguta ubochi-ayi,
Ka ayi we me ka obi amam-ihe bia.
- 13 Lata, Jehova; rüe ole mbe?
Chèghari kwa obi-Gi bayere ndi-orù-Gi.
- 14 Were ebere-Gi me ka afø ju ayi n'ututu;
Ka ayi we tie nkpu qñu, nuri kwa, ubochi-ayi nile.
- 15 Me ka ayi nuria dika ubochi nile si di
I wedaworo ayi n'ala nime ha,
Na dika arø si di nke ayi huworo ihe ojø nime ha.
- 16 Kwe ka ndi-orù-Gi hu olu-Gi,
Kwe kwa ka ahu ima-nma-Gi n'aru umu-ha.
- 17 Ka idi-utø nke Onye-nwe-ayi, bú Chineke-ayi, dikwasi ayi:
Gi me kwa ka olu aka-ayi guzosie ike n'aru ayi;
E, olu aka-ayi, me ka o guzosie ike.
- 91 1 Onye nèbi n'ebe-nzuzo nke Onye kachasi ihe nile elu,
Q bu n'okpuru ndò nke Onye puru ime ihe nile ka o nànø qnödu-abali.
- 2 M'gäsi Jehova, I bu ebe-nbabäm na ebem ewusiri ike;

- I bu Chinekem, Onye m'nätukwasí obi.
- 3 N'ihi na Ya onye-ya gänaputa gi n'ibudu nke osi-onyà,
Na n'aka ajo oria nèfe efe nke nèweta ila-n'iyi.
- 4 Nkù-Ya ka O gëji kpuchic gi,
Q bu kwa n'okpuru nkù-Ya abua ka i gäbabà:
Qta uku na qta di buruburu ka ezi-ökwu-Ya bu.
- 5 I gagh-atu egwu site n'oké egwu nke abali,
Ma-øbu site n'ákú nke nèfeghari n'chihie;
- 6 Ma-øbu site n'ajo oria nèfe efe nke nèjeghari n'ochichiri,
Ma-øbu site na nbipu nke nèbibi n'etiti-ehihie.
- 7 Nnù madu abua na ogu iri gäda n'akuku-gi,
Orú nnù madu na nnù ise gäda kwa n'aka-nri-gi;
Ma o gagh-abiaru gi nso.
- 8 Q bu nání na I gëji anya-gi abua legide,
We hu nkughachi nke ndi nèmabi iwu.
- 9 N'ihi na gi onwe-gi asiwo, Jehova bu ebe-nbabäm;
N'ihi na o bu Onye kachasi ihe nile elu ka i meworo ebe-obibi-gi;
- 10 Ihe ojø agagn-adakwasi gi,
Ihe-otiti agagh-abiaru kwa nso ulo-ikwü-gi.
- 11 N'ihi na ndi-mø-ozì-Ya ka Q gënye iwu bayere gi,
Idebe gi n'uzø-gi nile.
- 12 N'elu øbu-aka-ha ka ha gëburu gi,
Ka i ghara ikpobi ukwu-gi na nkunie.
- 13 Qbuná ødum na aju-ala ka i gäzokwasi ukwu:
I gäzobu nwa-ødum na ogologo anumi.
- 14 N'ihi na o huwom n'anya si-ike,
M'gëme kwa ka o baputa:
M'gëme ka o nø n'ebe di elu, n'ihi na o mawo aham.
- 15 Q gäkpökun, M'gäza kwa ya;
Mu onwem gänoyere ya n'ahuhu:
M'gädoputa ya, sopuru kwa ya.
- 16 Ubochi ndu di ogologo ka M'gëji me ka afø ju ya,
M'gëme kwa ka o lekwasi nzoputam anya.

- 92** Abù Qma, bù Abù diri ubochi-izuke.
- 1 O bu ezi ihe ikele Jehova ekele,
Na ibùku aha-Gi abù qma, Gi Onye kachasi ihe nile elu:
 - 2 Igosi ebere-Gi n'uturu,
Igosi kwa ikwesi-ntukwasi-obi-Gi kwa-abali,
 - 3 Nēji ubø nke akwara iri, nēji kwa une;
Nēji higgaion n'elu ubø-akwara.
 - 4 N'ihi na I mewo ka m'nuria site n'olu-Gi, Jehova:
O bu n'olu nile nke aka-Gi ka m'gëti nkpu qnù.
 - 5 Le ka olu-Gi nile si di uku, Jehova!
Èchichè-Gi miri emi nke-uku.
 - 6 Madu nke bu anu-ঘia adigh-ama ama;
Onye-nzuzu adigh-aghota kwa nka:
 - 7 Mþe ndi némébi iwu náma akwukwø dika ihe-ঘukukù,
Mþe ndi nile nke nalu ajø ihe náwa kwa okoko-osisi;
O bu ka ewe kpochapu ha rue mþe nile ebigh-ebi:
 - 8 Ma Gi onwe-gi nò n'ebe di elu rue mþe ebigh-ebi, Jehova.
 - 9 N'ihi na, le, ndi-iro-Gi, Jehova,
N'ihi na, le, ndi-iro-Gi gála n'iyì;
Ndi nile nke nálu ajø ihe gëkesa onwe-ha.
 - 10 Ma I mewo ka mpim di elu dika mpi atu:
Ejiwo manu qhu wusam.
 - 11 Anyam elekwasíwo kwa ndi nëchem anwu,
Ihe bayere ndi nëbili imegidem, bù ndi némé ihe ojø, ka ntím abua nánu.
 - 12 Onye ezi omume gáwa igù dika nkwu:
Dika osisi cedar nime Lebanon ka o gëbù ibù.
 - 13 Ndi akuworo n'ulo Jehova dika osisi Gáma akwukwø n'ogige nile nke Chineke-ayi.
 - 14 Ha gànq námi nkpuru n'isi-awø;
Osisi nke miri di ha n'aru ri nne, nke nwezu-kwa-ra akwukwø ndu, ka ha gábu.
 - 15 Igosi na Jehova ziri ezi;
O bu oké nkumem, q digh kwa ajø omume di nime Ya.

- 93** 1 Jehova bu eze; idi-elù ka O yiriworo dika uwe;
Jehova eyiriwo uwe, O werewo ike ke Onwe-ya n'úkwù:
Ozo, elu-uwa dum madu bi néguzosi ike, adigh-evezuga ya n'ónodù-ya.
- 2 Oche-eze-Gi eguzosíwo ike site na mþe ochie:
Site na mþe ebigh-ebi ka I nò.
 - 3 Osímiri eweliwo olu-ha, Jehova,
Osímiri eweliwo olu-ha;
Osímiri némeli ebili-miri nile ha elu.
 - 4 Kari olu nile nke otutu miri,
Kari ebili-miri nile di ebube nke oké osímiri,
Jehova Nke nò n'ebe di elu di ebube.
 - 5 Ihe-ámá-Gi nile kwesíri ntukwasi-obi nke-uku:
N'ebe ulo-Gi di idi-nsø mara nma, Jehova, rue ubochi nile nke ndu di ogologo.
- 94** 1 Chineke nke óbò nile, Jehova,
Chineke nke óbò nile, nwuputa lhé.
- 2 Bulie Onwe-gi, Onye-ikpe nke uwa:
Nyeghachi ndi-npako nmeso-ha.
 - 3 Jehova, rüe ole mþe ka ndi némébi iwu,
Rüe ole mþe ka ndi némébi iwu gânuri qnù-agha?
 - 4 Ha nékwuwa okwu-qnù, ha nékwu oké okwu:
Ndi nile nke nálu ajø ihe nánya isi.
 - 5 Ndi-Gi ka ha názopia, Jehova,
O bu kwa ihe-nketa-Gi ka ha némewa n'ala.
 - 6 Ha nëbu nwayi di-ya nwuru, na qbia,
Ha nëbu kwa umu-nþei n'óchu.
 - 7 Ha we si, Ja agagh-ahu,
Chineke nke Jekob agagh-amata kwa.
 - 8 Ghótanu, unu ndi bu anu-ঘia n'etiti ndi Israel:
Unu ndi-nzuzu kwa, ðle mþe unu gënwe uche?
 - 9 Onye náku nti dika ihe-ঘukukù, O gagh-anu ihe?
Ma-qbú Onye nákpu anya, O gagh-ahuwa uzo?
 - 10 Onye nádø mba nile aka na nti, O gagh-aba nba,
Bù Onye nëzí madu ihe-ঘumuma?
 - 11 Jehova mara èchichè madu,
Na èchichè ahu bu nání otù nku-ume.

- 12 Onye ihe nāgara nke-qma ka nwoke
ahu bu nke I nādō aka na nti, Ja,
Onye I nēsi kwa n'iwu-Gi zí ihe;
13 Ime ka o nō jū pua n'ubochi nile nke
ihe ojō,
Rue mbe agēgwuru onye nēmebi
iwu olulū.
14 N'ihi na Jehova agagh-ara ndi-Ya
aka,
O gagh-arapu kwa ihe-nketa-Ya.
15 N'ihi na ikpé gālaghachikute ezi
omume:
Ndi nile ndi ziri ezi n'obi gēso kwa
ya.
16 Onye gēbilirim imegide ndi nēme ihe
ojō?
Onye gēme onwe-ya ka o guzosierem
ike imegide ndi nālu ajo ihe?
17 O buru na Jehova abugh onye
nēyerem aka,
O foduru nwa mbe nkpuru-obim
gēbiwori n'ebe ino-dū.
18 O buru na asiwom, Ewezugawo
ukwum n'onođu-ya;
Ebere-Gi nākwagidem, Jehova.
19 Mbe nchebum nāba uba n'imem,
Nkasi-obi-Gi nile nāgugu nkpuru-
obim.
20 Agējikota Gi na oche-eze nke ihe-
ila-n'iyi nile,
Nke nēji ukpuru kpuzi nmebu?
21 Ha nēdo onwe-ha n'uṣu ndi
nāpunara madu ihe imegide
nkpuru-obi onye ezi omume,
O bu kwa obara nēmegh ihe ojō ka
ha nāma ikpe.
22 Ma Jehova aburuworom ulo-elu;
Chinekem bu kwa oké nkume nke
ebe-nhabam.
23 O mewo kwa ka ajo ihe-ha
laghachikute ha,
O bu kwa ihe ojō ha ka O gēji
kpochapu ha;
Jehova, bù Chineke-ayi, gēkpochapu
ha.

- 95** 1 Bianu, ka ayi tikue Jehova nkpu
oñu:
Ka ayi tikusie oké nkume nke
nzoputa-ayi nkpu oñu ike.
2 Ka ayi were ekele bia n'iru Ya,
Ka ayi were abù qma tikusie Ya nkpu
oñu ike.
3 N'ihi na Chineke uku ka Jehova bu,
O bu kwa Eze uku nāchi chi nile.

- 4 Onye ebe nile nke michasiri emi nke
uwa di n'aka-Ya:
Ebe dichasi elu nke ugwu nile bu
kwa nke Ya.
5 Onye nwere oké osimirí, Ya onwe-ya
me-kwa-ra ya;
O bu kwa aka-Ya kpuru ala-akorø.
6 Batanu, ka ayi kpo isi ala ruru kwa
ala;
Ka ayi ɓue ikperè n'ala n'iru Jehova
Onye meworo ayi:
7 N'ihi na Ya onwe-ya bu Chineke-
ayi:
Ayi onwe-ayi bu kwa ndi O nāzū
dika aturu, buru kwa igwè aturu
nke aka-Ya.
Ta, o buru na unu ege nti olu-Ya,
8 Unu emela ka obi-unu sie ike, dika
na Meriba,
Dika n'ubochi Masa n'ozara:
9 Mbe nna-unu-hà nwaram,
Nwaputam ihé, hu kwa ɔlum.
10 Ogu arø abua ka M'nāsø qbo ahu
oyi,
M'we si, Ndi nke nākpafu n'obi-ha
ka ha bu,
Ha onwe-ha amagh kwa uzom nile:
11 N'ihi ya añurum iyi n'iwem, si,
Ha agagh-abà n'izu-ikem ma-oli
- 96** 1 Bukuenu Jehova abù qhu:
Bukuenu Jehova abù, unu uwa
nile.
2 Bukuenu Jehovaabù, gozienuaha-Ya;
Nēzisanu ozi nzoputa-Ya site n'otù
ubochi rue ubochi qzo.
3 Kósanu akukø ebube-Ya n'etiti mba
nile,
Akukø oké ɔlu-Ya nile n'etiti ndi
nile di iche iche.
4 N'ihi na Jehova di uku, buru kwa
onye anēto nke-uku:
Onye anātu egwu Ya ka O bu n'elu
chi nile.
5 N'ihi na chi nile nke ndi nile di iche
iche bu ihe-efu:
Ma Jehova mere elu-igwe.
6 Ebube na ima-rima di n'iru Ya:
Ike na nma di n'ebe nsø Ya.
7 Nyenu Jehova, unu aburu nke ndi
nile di iche iche,
Nyenu Jehova nsopuru na ike.
8 Nyenu Jehova nsopuru aha-Ya:
Butenu onvinye-inata-iru-qma, bata
n'ogige-Ya nile.

- 9** Kponu isi ala nye Jehova n'ima-nma
nke idi-nsq:
Ka o nēbu unu n̄bu site n'iru Ya,
unu elu-uwa nile.
- 10** Sinu n'etiti mba nile, Jehova bu eze:
Ozq, elu-uwa dum madu bi nēguzosi
ike, adigh-evezuga ya n'önodu-
ya:
O ḡkpe ndi nile di iche iche ikpe
n'izi-ezi.
- 11** Ka elu-igwe ñuria, ka uwa teghari
kwa egwù qñù;
Ka oké osimiri bibo, ya na újú-ya;
- 12** Ka ohia ñuria qñù-agha, ya na ihe
nile nke di nime ya;
M̄be ahu osisi nile nke oké ohia ḡeti
nkpu qñù;
- 13** N'iru Jehova, n'ihi na O biawo;
N'ihi na O biawo ikpe uwa ikpe:
O ḡeji ezi omume kpe elu-uwa dum
madu bi ikpe,
O ḡeji kwa ikwesi-ntukwasi-obi-Ya
kpe ndi nile di iche iche ikpe.

- 97** **1** Jehova bu eze; ka uwa tegharia
egwu qñù;
Ka ala bara uba nke di oké osimiri
buruburu ñuria.
- 2** Igwe-oji na oké ochichiri di Ya
buruburu:
Ezi omume na ikpē ziri ezi bu qñodu
guzosiri ike nke oche-eze-Ya.
- 3** Oku nāga n'iru Ya,
Nēsure kwa ndi - nkpaþu - Ya
buruburu.
- 4** Amūmà-Ya nile nyere elu-uwa dum
madu bi ihè:
Uwa huru ya, o we þue ya n̄bu.
- 5** Ugwu nile þazepuru dika wax n'iru
Jehova,
N'iru Onye-nwe uwa nile.
- 6** Elu-igwe gosiri ezi omume-Ya,
Ndi nile di iche iche hui-kwa-ra
ebube-Ya.
- 7** Ka ihere me ndi nile ndi nēfē arusi
api api ofufè,
Ndi nānya isi n'ihe-efu di iche iche:
Kponu isi ala nye Ya, unu chi nile.
- 8** Zaion nuru, we ñuria,
Umu-ndinyom Juda we tegharia
egwu qñù;
N'ihi ikpē-Gi nile, Jehova.
- 9** N'ihi na Gi onwe-gi, Jehova, bù
Onye kachasi ihe nile elu n'elu
uwa nile:

- Emewo ka I di elu nke-uku n'elu chi
nile.
- 10** Unu ndi nāhu Jehova n'anya, kponu
ihe qjø asi:
O nēdebe nkpuru-obi ndi-ebere-Ya;
O nānaputa ha n'aka ndi nēmebi iwu.
- 11** Aghaworo onye ezi omume ihè dika
nkpuru,
Aghawo-kwa-ra ndi ziri ezi n'obi
qñù.
- 12** Nurianu na Jehova, unu ndi ezi
omume;
Kele-kwa-nu ihe-ncheta-Ya di nsq.

98

Abù Qma.

- 1** Bukuenu Jehova abù qhu;
N'ihi na O luwo oké olu di iche iche:
Aka-nri-Ya na ogwe-aka-Ya di nsq
enye wo Ya nzoputa.
- 2** Jehova emewo ka amara nzoputa-Ya:
N'anya mba nile ka O kpugheworo
ezi omume-Ya.
- 3** O chetawo ebere-Ya na ikwesi-
ntukwasi-obi-Ya n'ebé ulo Israel
di:
Nsotu nile nke uwa ahuwo nzoputs
Chineke-ayi.
- 4** Tikusienu Jehova nkpu qñù ike, uwa
nile:
Tiwanu nkpu, tienu nkpu qñù,
bùanu abù oma.
- 5** Werenu ubo-akwara bükue Jehova
abù oma;
Werenu ubo-akwara na olu abù oma.
- 6** Chirinu opi na olu opi-ike
Tisie nkpu qñù ike n'iru Eze, bù
Jehova.
- 7** Ka oké osimiri bibo, na újú-ya;
Elu-uwa dum madu bi, na ndi bi
nime ya;
- 8** Ka osimiri nile kua aka-ha;
Ka ugwu tie nkpu qñù n'otù;
- 9** N'iru Jehova, n'ihi na O biawo ikpe
uwa ikpe:
O ḡewere ezi omume kpe elu-uwa
dum madu bi ikpe,
O ḡewere kwa izi-ezi kpe ndi nile di
iche iche.

99

- 1** Jehova bu eze; ka ndi nile di
iche iche ma jijiji:
O nēbi n'etiti cherubim; ka uwa me
nkpatu.

- 2 Jehova di uku nime Zaion;
Onye di elu ka Q bu kwa n'elu ndi
nile di iche iche.
- 3 Ka ha kele aha-Gi nke di uku, nke
anātu kwa egwu ya:
Onye nsø ka Q bu.
- 4 Ike nke eze nāhu kwa ezi ikpé n'anya;
Gi onwe-gi emewo ka izi-ezi guzosie
ike,
Ezi ikpé na ezi omume ka Gi onwe-
gi meworo nime Jekob.
- 5 Bulienu Jehova, bú Chineke-ayi,
elu,
Kpo-kwa-nu isi ala n'ebe ihe-
nbakwasi-ukwu-Ya di:
Onye nsø ka Q bu.
- 6 Moses na Eron n'etiti ndi-nchu-aja-
Ya,
Samuel kwa n'etiti ndi nākpoku aha-
Ya;
Ha nākpoku Jehova, Ya onwe-ya we
za ha.
- 7 N'ogidi igwe-oji ka Q nāgwa ha
okwu:
Ha debere ihe-àmà-Ya nile, na
ukpuru Q nyere ha.
- 8 Jehova, bú Chineke-ayi, Gi onwe-gi
zara ha:
Chineke Nke nēbupu nmehie ka I
buru ha,
Ma I bu onye nābò óbò omume nile
ha,
- 9 Bulienu Jehova, bú Chineke-ayi,
Kpo-kwa-nu isi ala n'ebe ugwu nsø
Ya di;
N'ihi na onye nsø ka Jehova, bú
Chineke-ayi, bu.

100

Abù Qma ikele ekele.

- 1 Tikusienu Jehova nkpu ɔñù ike, uwa
nile.
- 2 Werenu ɔñù fè Jehova ófufè:
Werenu iti-nkpu ɔñù bia n'iru Ya.
- 3 Maranu na Jehova, Ya onwe-ya bu
Chineke:
Ya onwe-ya emewo ayi, o bu kwa Ya
nwe ayi;
Ayi bu ndi-Ya, na igwè aturu nke
ɔzúzù-anu-Ya.
- 4 Werenu ekele ba n'ɔnu-uzo-ama-Ya
nile,

- Werenu otuto ba n'ogige-Ya nile:
Kelenu Ya, gozi-kwa-nu aha-Ya.
- 5 N'ihi na Jehova di nma; rue mbe
ebigh-ebi ka ebere-Ya di;
Rue ɔbø nile ka ikwesi-ntukwasi-
obi-Ya di kwa.

101

Abù Qma Devid.

- 1 Ebere na ezi ikpé ka M'gābù n'abù;
Gi, Jehova, ka m'gābuku abù qma.
- 2 M'gēnwe uche n'użo zuru okè:
Ole mbe I gābiakutem?
M'gējeghari n'etiti ulom n'izu-okè
nke obim.
- 3 M'gagh-edo ihe joþuru onwe-ya
n'irum:
Akpowom ɔlu nke ndi nējehie asì;
Q gagh-arapara n'arum.
- 4 Obi þagorø aþago gësi n'ebe m'nø
wezuga onwe-ya:
Q digh onye ojo m'gāmara.
- 5 Onye nēkpè madu-ibe-ya ikpè na
nzuzo, onye ahu ka m'gēkpochapu:
Onye nwereanya npako na obi dí
nganga, onye ahu ka m'nāpugh
inagide.
- 6 Anyam abua di n'aru ndi kwesiri
ntukwasi-obi n'ala, ka mu na ha
we biri:
Onye nēje ije n'użo zuru okè, onye
ahu gējerem ozi.
- 7 Onye nālu ɔlu aghughø agagh-ebi
n'etiti ulom:
Onye nēkwu okwu-ugha agagh-
eguzosi ike n'iru anyam.
- 8 Kwa-utunu ka m'gēkpochapu ndi
nile nēmebi iwu n'ala;
Isi n'obodo Jehova bipu ndi nile
nālu ajo ihe.

102

Ekperé nke onye ewedara n'ala
mbe ike adigh ya, o we nēkwuwa
okwu ntamu-ya n'iru Jehova.

- 1 Jehova, nuru ekperem,
Ka ntikum ru kwa Gi nti.
- 2 Ezonarilam iru-Gi n'ubochi ahuhu
m'nāhu:
To nti-Gi n'ala n'ebe m'nø;
N'ubochi m'nākpoku Gi zam ngwa
ngwa.
- 3 N'ihi na ubochim nile agwusiwo
n'anwuru-óku,
Erechapuwo kwa ɔkpukpum nile
dika ɔlökè-çku.

- 4 Etiwu obim dika ihe akuru n'ala, o we kpɔnwua;
N'ihi na echezowom iri nrim.
- 5 Site n'olu ize-umem
Okpukpum araparawo n'anu-arum.
- 6 Eyirim okwolo nke ɔzara;
Aghowom ihe dika okwukwu nke nkponkpø ebe.
- 7 Amuruwom anya, we ghø
Ihe dika nnunu ntà nke nàni ya nø n'elu-ulø.
- 8 Ogologo ubøchi nile ka ndi-irom nàtam uta;
Ndi nàwi ara imegidem ejiwom nua iyi.
- 9 N'ihi na eriwom ntu dika nri,
Were kwa ikwa-ákwa gwakøta ihe-qnùnùm.
- 10 Site n'iwe-Gi na qnuma-Gi:
N'ihi na I buliwom elu, we tufuem.
- 11 Ubøchim nile di ka onyinyo nke nèsetipu onwe-ya site n'qdida anyanwu;
Mu onwem nàkpønwu kwa dika ihe akuru n'ala.
- 12 Ma Gi onwe-gi, Jehova, nànqdu dika eze rue mbe ebigh-ebi;
Ncheta-Gi nàdiru kwa qbø nile.
- 13 Gi onwe-gi gëbili, nwe obi-ebere n'aru Zaion:
N'ihi na mbe eruwo imere ya amara, n'ihi na mbe akara àkà abiawo.
- 14 N'ihi na nkume-ya nile nàtø ndi-orù-Gi utø,
Ha nême-kwa-ra ajá-ya amara.
- 15 Mbø nile gätu kwa egwu aha Jehova,
Eze nile nke uwa gätu kwa egwu ebube-Gi:
- 16 N'ihi na Jehova ewuwo Zaion,
Q mewo Onwe-ya ka ahù Ya nime ebube-Ya.
- 17 Q chewo ekpere nke onye nènwegh ihe iru,
Q ledagh kwa ekpere-ha anya.
- 18 Agède nka n'akwukwø nye qbø nèso n'azu:
Qzø, otù ndi nke agékè gëto Ja.
- 19 N'ihi na O siwo n'ebe di elu nke ebc nsø Ya lepu anya;
Jehova esitewo n'elu-igwe legide uwa anya;
- 20 Inu ize-ume nke onye-nkpørø;
Itøpu ndi nàghagh inwu anwu;

- 21 Ka ha we kø akukø aha Jehova nime Zaion,
Kø kwa akukø otuto-Ya nime Jerusalem;
- 22 Mbe ndi nile di iche ihe gachikøta onwe-ha n'otù,
Ha na ala-eze nile, ifè Jehova òfufè.
- 23 Q wedawo ikem n'uzø;
O bilatawo ubøchim nile.
- 24 Asirim, Chinekem, emela ka m'la n'elu n'etiti ubøchim nile:
N'qbø nile ka arø-Gi nàdigide.
- 25 Na mbe ochie ka I tørø ntø-ala nke uwa;
Olu aka-Gi ka elu-igwe bu kwa.
- 26 Ha onwe-ha gäla n'iyi, ma Gi onwe-gi nèguzogide:
Ha nile gäka kwa nkà dika uwe;
Dika ákwà-nbokwasi ka I gäbanwe ha, agäbanwe kwa ha:
- 27 Ma Gi onwe-gi bu Onye ahu Nke nàdi mbe nile,
Arø-Gi nile agagh-agwu kwa agwu
- 28 Umu nke ndi-orù-Gi gëbigide,
Nkpuru-ha gëguzosi ike n'iru Gi.

103

Abù Qma nke Devid.

- 1 Gozie Jehova, nkpuru-obim;
Ka ihe nile nke di nimem gozi kwa aha nsø Ya.
- 2 Gozie Jehova, nkpuru-obim,
Echezø-kwa-la nmeso qma Ya Q nèmeso gi:
- 3 Bü Onye nàbaghara gi aijø omume-gi nile;
Onye nàgwø qria-gi nile;
- 4 Onye nàbatu ndu-gi n'aka nbibi;
Onye nèkpube gi okpu-eze, bü ebere na obi-ebere di iche iche:
- 5 Onye nèwere ezi ihe me ka afø ju qnu-gi;
Idi-na-nwata-gi ewe me onwe-ya ka ø di qhu dika ugo.
- 6 Jehova nèmère ndi nile anèmeþu
Ezi omume nile na ihe nilc Q kpere n'ikpe.
- 7 Q nême ka Moses mara uzø-Ya nile,
Q nême kwa ka umu Israel mara omume-Ya nile.
- 8 Jehova nwere obi-ebere, nême kwa amara,
Q digh-ewe iwe qøsø, Q naba kwa uba n'ebere.

- 9 Q bugh rue mbe nile ka Q ganēse okwu;
Q bugh kwa rue mbe ebigh-ebi ka Q ganēdebe iwe.
- 10 Q bugh dika nmehie nile ayi si di ka Q meworo ayi,
Q bugh kwa dika ajo omume nile ayi si di ka Q mesoworo ayi.
- 11 N'hi na dika idi-elu nke elu-igwe si di n'elu uwa,
Otú a ka ebere-Ya di ike n'aru ndi nātu egwu Ya.
- 12 Dika Iru-anyanwu si di anya n'Odida-anyanwu,
Otú a ka Q meworo ka njehie nile ayi di anya n'ebe ayi nō.
- 13 Dika nna si enwe obi-ebere n'aru umu-ya,
Otú a ka Jehova nwere obi-ebere n'aru ndi nātu egwu Ya.
- 14 N'hi na Ya onwe-ya mara otú akpuworo ayi;
Q nēcheta na ájá ka ayi bu.
- 15 Ma madu, dika ahīhia ka ubochi-ya nile di;
Dika okoko-osisi ɔhia, otú a ka ɔ nāwa okoko.
- 16 N'hi na ifufe agabigawo ya n'isi, ɔ we ghara idi;
Qnōdu-ya agagh-ama kwa ya ɔzō.
- 17 Ma ebere nke Jehova nēsi na mbe ebigh-ebi we rue mbe ebigh-ebi n'aru ndi nātu egwu Ya,
Ezi omume-Ya di-kwa-ra umu umu;
- 18 Q diri ndi nēdebe ɔbuha-ndu-Ya,
Di-kwa-ra ndi nēcheta ukpuru-Ya ime ha.
- 19 Jehova emewo ka oche-eze-Ya guzosie ike n'elu-igwe;
Ala-eze-Ya nāchi kwa ihe nile.
- 20 Gozienu Jehova, ndi-mo-ozi-Ya,
Unu ndi-dike di ike, ndi nēme okwu-Ya,
N'ige nti olu nke okwu-Ya.
- 21 Gozienu Jehova, usu-ndi-agha-Ya nile;
Unu ndi nējere Ya ozi, ndi nēme ihe nātō Ya utō.
- 22 Gozienu Jehova, unu ɔlu-Ya nile,
N'ebe nile Q nāchi:
Gozie Jehova, nkpuru-obim.

104 i Gozie Jehova, nkpuru-obim.
Jehova, Chinekem, I di uku nke-uku;

- Ebube na ima-nma ka I yiriworc dika uwe.
- 2 Gi Onye nēji ihè kpuchi Onwe-gi dika uwe-nbokwasi;
Onye nēseti elu-igwe dika àkwà-nkwuba:
- 3 Onye nēdo ihe-njikota nke ime-ulolu-Ya nile nime miri;
Onye nēme igwe-oji ka ha buru uboala-Ya;
Onye nējeghari n'elu nkù abua nke ifufe:
- 4 Onye nēme ndi-mo-ozi-Ya ka ha buru ifufe;
Nēme kwa ndi nējere Ya ozi ka ha buru ɔku nēnwu enwu:
- 5 Q tōwo ntō-ala uwa n'elu ɔnōdu-ya guzosiri ike,
Ka aghara iwezuga ya n'ɔnōdu-ya rue mbe nile ebigh-ebi.
- 6 I were obu-miri kpuchie ya dika uwe;
N'elu ugwu nile ka miri nēguzo.
- 7 Site n'ibasi-nba-ike-Gi ha nābalaga;
Site n'olu ébè-elu-igwe-Gi ha nāzoli ɔsosq;
- 8 (Ugwu nile nārigo, ndagwurugwu nile nārida;) Rue ebe ahu nke I tɔrɔri ntō-ala-ya nye ha.
- 9 I kpawoókèkahawé gharaigabiga ya;
Ka ha we ghara ilaghachi ikpuchi uwa.
- 10 Gi Onye nēzipu isi-iyi di iche iche ka ha ba na ndagwurugwu;
N'etiti ugwu ka ha nērù:
- 11 Ha nēnye anu ɔhia ɔ bulu miri iñu;
Inyinya-ibu-ɔhia nēmeju akpiri-ikpō-nku-ha.
- 12 N'akuku ha ka anu-ufe nke elu-igwe bi,
Ha nēsi n'etiti alaka-osisi me ka oluha da udà.
- 13 I bu Onye nēsi n'ime-ulolu-Ya nile dè ugwu nile miri:
Afō nēju uwa site na nkpuru nke ɔlu-Gi nile.
- 14 I bu Onye nēme ka ahīhia puere anuulo,
Nēme kwa ka ihe akuru n'ala puere ɔlu-ubi madu;
Ime ka nri si n'ala puta:
- 15 Na manya-vine nke nēme ka obi madu ñuria,
Ime ka iru-ya nēbupu site na manu,

- Na achicha nke nême ka madu nwe
ume n'obi.
- 16 Afò nēju osisi nile nke Jehova;
Bú osisi cedar nke Lebanon, nke Q
kuworo;
- 17 Ebe umu-nnunu nālu akwu:
Ubala, osisi fir bu ulo-ya.
- 18 Ugwu nile di elu diri ewu-ohia;
Nkume nile di elu buru coney ebe-
nhabá.
- 19 Q mere ọnwa ka ọ buru ihe igu mbe
di iche iche akara ákà:
Anyanwu mara ọdida-ya.
- 20 I nēmie ka ọchichiri ọba, ọ we buru
abali;
Nime ya ka anu nile nke oké ohia
nākpuputa.
- 21 Umu-odum nābó uja nēso anu ha
gādōbu,
N'ichø kwa ihe-oriri-ha n'aka
Chineke.
- 22 Anyanwu nāwa, ha we chikota onwe-
ha,
We mākpuru n'ebe-obibi-ha di iche
iche.
- 23 Madu nāpu ga ọlu-ya
Ga kwa ọlu-ubi-ya rue anyasi.
- 24 Le ka ọlu-Gi si ba uba nke-uku,
Jehova!
N'amam-ihe ka I meworo ha nile:
Uwa juputara n'ihe I nwetara.
- 25 Oké osimiri ka nka bu, nke di uku,
nke sa-kwa-ra mbara n'aka abua,
Ebe ihe nākpu akpu di nke nādigh
ọnu-ogugu,
Anu di iche iche, ma anu ntà ma anu
uku.
- 26 N'ebe ahu ka ubø nile nāga;
Leviathan kwa, nke I kpuworo igwuri
egwú nime ya.
- 27 Ha nile nēle anya Gi,
Inye ha ihe-oriri-ha na mbe-ya.
- 28 I nēnye ha, ha achikota ya;
I nāsaghe aka-Gi, afò ezi ihe eju ha.
- 29 I nēzobe iru-Gi, ha ama jiji;
I nāchikota mo-ha, ha ekubie ume,
We laghachi n'ajá-ha.
- 30 I nēzipu Mo-Gi, ekè ha;
I we me ka iru ala di ọhu.
- 31 Ka ebube Jehova dirue mbe ebigh-
ebi;
Ka Jehova ñuria n'olu-Ya nile:
- 32 Onye nēlegide uwa, ọ we ma jiji;
Q nēmetu ugwu aka, ha we kwua
anwuru-oku.

- 33 M'gabuku Jehova abù n'ogologo
ndum nile:
M'gabuku Chinekem abù ọma mbe
m'nq nādi ndu.
- 34 Ka ntughari-uchem to Ya uto:
Mu onwem gānuri ọnu nime Jehova.
- 35 Ka eme ka ndi-nmehie si n'uwa
gwusia,
Ka ndi nēmebi iwu ghara kwa idi
ozø.
Gözie Jehova, nkpuru-obim.
Tonu Ja.
- 105 1 Kelenu Jehova, kpokuenu
aha-Ya;
Menu ka amara omume-Ya nile
n'etiti ndi nile n'uwa.
- 2 Bukuenu Ya abù, bukuenu Ya abù
Ọma;
Tugharinu uche n'oké ọlu-Ya nile.
- 3 Nētonu onwe-unu n'aha nsø Ya:
Ka obi ndi nāchø Jehova ñuria.
- 4 Nāchønu Jehova na ike-Ya;
Chønu iru-Ya mbe nile.
- 5 Chetanu oké ọlu-Ya nile nke Q
luworo;
Ihe-ebube-Ya nile, na ikpè nile nke
ọnu-Ya;
- 6 Unu nkpuru Abraham, bú orù-Ya,
Umu Jekob, ndi-Ya aroputara.
- 7 Ya onwe-ya bu Jehova, bú Chineke-
ayi:
N'uwa nile ka ikpè-Ya nile di.
- 8 Q chetawo ọbuña-ndu-Ya rue mbe
ebigh-ebi,
Okwu Q nyere nnú ọbø abua na ọgu
iri n'iwu;
- 9 Ọbuña-ndu nke Ya na Abraham
bara,
Na iyi-Ya Q ñuru Aisak;
- 10 Q we me ka o guzoro Jekob ibu
ukpuru,
Ka o guzoro Israel ibu ọbuña-ndu
ebigh-ebi:
- 11 Si, Gi ka M'gēnye ala Kenean,
Bú ala-nketa-unu ejì udø tūa:
- 12 Mbe ha bu ndikom ole-na-ole;
E, nání madu ole-na-ole, na ndi-
obia nime ya;
- 13 Ha we nējeghari si n'otù mba jerue
mba ozø,
Si n'otù ala-eze jerue ndi ozø.
- 14 Q kwegh ka nwoke ọ bulu mebue
ha;
Q we bara ndi-eze nba n'ihi ha;

- 15 Si, Unu emetula ndim etere manu aka,
Unu emejo-kwa-la ndi-amumam.
- 16 Q we kpø oké unwu ka q biakwasi ala ahu;
Nkpa-n'aka nile, bú achicha, ka Q kpajiri.
- 17 O ziri orù nwoke iga n'iru ha;
Erere Josef ka q buru orù:
- 18 Ha were abu kesie ukwu-ya abua ike;
Nkpuru-obi-ya bára n'igwé:
- 19 Rue mbe okwu-Ya réré;
Okwu-ónu Jehova nuchara ya.
- 20 Eze ziri ozi, we topu ya;
Bú onye náchi ndi di iche iche, q we tupu ya n'ulo-nkpøro.
- 21 Q mere ya ka q buru onye-nwe ulo-ya,
Na onye náchi ihe nile q nwetara:
- 22 Ike ndi-isi-ya abu dika nkpuru-obi-ya chøro,
Na ime ka ndi-okenye-ya mara ihe.
- 23 Israel we bata nime Ijipt;
Qzø, Jekob nøro dika obia n'ala Ham.
- 24 Q wc me ka ndi-Ya mia nkpuru nke-uku;
Q we me ka ha nwe ume kari ndi nákpøbu ha.
- 25 Q banwere obi-ha ikpø ndi-Ya asì,
Ibagide ndi-orù-Ya izù qø.
- 26 O zigara Moses, bú orù-Ya,
Na Eron onye Q roputara.
- 27 Ha doro n'etiti ha ihe iriba-ama-Ya nile,
Do kwa ihe-ebube di iche iche n'ala Ham.
- 28 O ziri ochichiri, we me ka q bachi; Ha anupugh kwa isi n'okpuru okwu-Ya nile.
- 29 Q banwere miri-ha ka ha ghø obara,
We me ka azù-ha nwua.
- 30 Ala-ha nuputara awø,
N'ime-ulø nile nke ndi-eze-ha.
- 31 O kwuru okwu, odudu we bia,
Na anwu ntà n'ókè-ala-ha nile.
- 32 Q mere oké miri-ozuzo-ha ka ha ghø ákú-miri-ígwé,
Na qku nénwu enwu n'ala-ha.
- 33 Q we tie osisi vine nile ha na osisi fig nile ha ihe;
Tiji kwa osisi nke ókè-ala-ha.
- 34 O kwuru okwu, igurube we da,
Ha na umu-igurube nádigh önü-ogugu,

- 35 Ha we richapu ihe-ókukú q bula dí n'ala-ha,
Richapu kwa nkpuru nke ala-ubi-ha.
- 36 O tibu-kwa-ra umu nile eburu uzo mu n'ala-ha,
Bú nkpuru mbu nke ume-ha nile.
- 37 Q we me ka ha puta chirí qla-qcha na qla-edo:
Q digh kwa onye násu ngongø n'etiti ebo-Ya nile.
- 38 Ijipt nñuriri mbe ha putara;
N'ihi na oké egwu-ha dakwasiri ha.
- 39 Q basara igwe-oji ibu ihe-nkpuchi;
Na qku inye ihe n'abali.
- 40 Ha riqø, Q we me ka nnunu quail bia,
Q were kwa nri nke elu-igwe me ka afø ju ha.
- 41 Q meghere oké nkume, miri we rüputa;
Ha nérù n'ala qkpø-nku dika osimiri.
- 42 N'ihi na Q chetara okwu nsø Ya,
Na Abraham, bú orù-Ya.
- 43 Q we me ka ndi-Ya ji obi-utø puta,
Me kwa ndi Q roputaworo ka ha ji iti-nkpu-qnù puta.
- 44 Q we nye ha ala nile nke mba Kenean nile;
Q bu kwa ihe ndi qzø di iche iche dobøru onwe-ha n'olu inwe ka ha nwetara:
- 45 Ka ha we debe ukpuru-Ya nile,
Riba kwa iwu-Ya nile ama.
Tonu Ja.

- 106** ¹ Tonu Ja.
1 Kelenu Jehova; n'ihi na Q di nima:
N'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 2 Onye gákø akukø idi-ike nile nke Jehova?
Onye gême ka anuru otuto-Ya nile?
- 3 Ndi ihe nágara nke-qma ka ndi nédébe ikpé bu,
Ha na onye némé ezi omume na mbe nile.
- 4 Chetam, Jehova, were ka ihe ndi-Gi si atø Gi utø chetam;
Were nzoputa-Gi letam:
- 5 Ka m'we lekwasi qdi-nma nke ndi I roputaworo,
Ka m'we riuria n'qnù mba-Gi,
Ka m'we soro ihe-nketa-Gi nya isi.

- 6 Ayi esowo nna-ayi-hà mehie,
Ayi emewo ajo omume, ayi emebiwo
iwu.
- 7 Nna-ayi-hà enwagh uche ighøta oké
qlu-Gi nile n'Ijipt;
Ha echetagh iba-uba nke ebere-Gi
nile;
Ha we nupu isi n'akuku oké osimiri,
bù n'Oké Osimiri Uhie.
- 8 Ma Q zoputara ha n'ihi aha-Ya,
Ime ka amara idì-ikeya.
- 9 Q we basiere Oké Osimiri Uhie nba,
Q we tasia:
Q we me ka ha nēje ije n'oþu-miri-ya
nile dika Q bu ɔzara.
- 10 Q we zoputa ha n'aka onye nākpø ha
asì,
Baputa kwa ha n'aka onye-iyo-ha.
- 11 Miri we kpuchie ndi nākpøha:
Q digh otù onye nime ha fòduru.
- 12 Ha we kwere okwu-Ya nile;
Ha nābù abù otuto-Ya.
- 13 Ha chezorø qlu-Ya nile ngwa ngwa;
Ha echech ndum-odu-Ya:
- 14 Ha we chø ajo òchichø n'ozara,
We nwa Chineke n'ala tòborø n'efu.
- 15 Q we nye ha ihe ha riþø;
Ma O zitere aru-otita na nkpuru-obi-
ha.
- 16 Ha kwo-kwa-ra Moses ekworo
n'omuma-ulø-ikwù-ha,
Kwo kwa Eron, bù onye nsø nke
Jehova.
- 17 Ala némeghe, we loda Detan,
Kpuchi kwa nzukø Abairam.
- 18 Oku we nère n'etiti nzukø-ha;
Ire-oku nèrepia ndi némébi iwu.
- 19 Ha némé nwa-ehi na Horeb,
We kpø isi ala nye ihe awuru awu.
- 20 Ha we þanwe nsopuru-ha
N'ihe-atù nke ehi nāta ihe akuru
n'ala.
- 21 Ha chezorø Chineke, bù Onye-
nzoputa-ha,
Onye néméri ihe uku di ihe ihe
n'Ijipt;
- 22 Oké qlu di ihe ihe n'ala Ham,
Na ihe di egwu di ihe ihe n'akuku
Oké Osimiri Uhie.
- 23 Q we si na O gékpochapu ha,
Ma Q buru na Moses, bù onye Q
roputaworo, eguzogh na ntiwa ahu
n'iru Ya,
Ime ka ɔnuma-Ya si n'ibibi ha
laghachi.
- 24 Ozø, ha juru ala anāchøsi ike,
Ha ckwegh okwu-Ya;
- 25 Ha we tamu n'ulo-ikwù nile ha,
Ha egegh nti n'olu Jehova.
- 26 Q we welie aka-Ya elu n'ebe ha nø,
Ime ka ha da n'ozara:
- 27 Na ime ka nkpuru-ha da n'etiti mba
nile,
Na ichusa ha n'ala nile.
- 28 Ha kekøta-kwa-ra onwe-ha n'aru
Beal-peoa,
We rie àjà nile nke ihe nwuru anwu.
- 29 Ha we were omume nile ha kpasue
Ya iwe:
Ihe-otiti we wakwasi ha.
- 30 Finehas we guzo ɔtø, me ihe ekpere
n'ikpe:
Ewe ɔchøie ihe-otiti ahu.
- 31 Ewe guara ya nka n'ezì omume,
Rue ɔbø nile rue mbe ebigh-ebi.
- 32 Ha kpasu-kwa-ra Ya iwe na miri
Meriba,
Q we jorø Moses njø n'ihi ha:
- 33 N'ihi na ha nupuru isi n'okpuru Mo-
Ya,
Q we were ebubere-ønu-ya abua
kwue okwu efu.
- 34 Ha ekpochapugh ndi di ihe ihe ahu,
Dika Jehova siri ha;
- 35 Ma ha gwakøtara onwe-ha na mba
nile nke ala ahu,
We muta qlu nile ha:
- 36 Ha we fè arusi nile ha òfùfè;
Arusi ahu we ghørø ha ɔnyà:
- 37 Ozø, ha were umu-ha ndikom na
umu-ha ndinyom chuara ndi-mo
qjø aja,
- 38 We wusi ɔbara nke némegh ihe qjø,
bù ɔbara nke umu-ha ndikom na
umu-ha ndinyom,
Ndi ha were chuara arusi nile nke
Kenean aja;
Ewe were ɔbara merua ala ahu.
- 39 Ewe were qlu nile ha me ka ha buru
ihe ruru árù,
Ha we nákwa iko n'omume nile ha.
- 40 Iwe Jehova we di oku n'aru ndi-Ya,
Q we kpø ihe-nketa-Ya ihe-áru.
- 41 Q we nye ha n'aka mba di ihe
iche;
Ndi nākpø ha asì we nāchi ha.
- 42 Ndi-iro-ha meþu-kwa-ra ha,
Ewe me ka ha ruru ala n'okpuru aka-
ha.
- 43 Otutu mbe ka Q nānaputa ha;

- Ma ha onwe-ha nānupu isi n'okpuru
Chineke na ndum-odu-ha,
Ewe kwada ha n'ajø omume-ha.
- 44 Q we lekwasi ahuhu diri ha anya,
Mbe Q nuru iti-nkpu-ha:
- 45 Q we cheta obuba-ndu-Ya nye ha,
We chègharia dika iba-uba nke
ebere-Ya nile si di.
- 46 Q we me ha ka enwe obi-ebere nile
n'aru ha
N'iru ndi nile ndi nādøta ha n'agha.

- 47 Zoputa ayi, Jehova, bú Chineke-ayi,
Chikoputa kwa ayi n'etiti mba nile,
Ikele aha nsø Gi,
Na inya isi n'otuto-Gi.
- 48 Onye agoziri agozi ka Jehova, bú
Chineke nke Israel, bu,
Site na mbe ebigh-ebi we rue mbe
ebigh-ebi.
Ka ndi Israel nile si kwa, Amen.
Tonu Ja.

AKWUKWØ NKE-ISE

- 107 1 Keienu Jehova; n'ihi na Q
di nma:
N'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.
- 2 Ka ndi Jehova ƙaputaworo nāsi otú a,
Bú ndi Q ƙaputaworo n'aka onye-
nkpaɓu;
- 3 O si-kwa-ra n'ala nile chikoputa ha,
Site n'Iru-anyanwu na site
n'Qdida-anyanwu,
Site n'Ugwu na site n'oké osimiri.
- 4 Ha fughariri n'ozara n'użo nke bu
náni ala tòbørø n'efu;
Q digh obodo obibi ha chotara.
- 5 Ndi agu nāgu na ndi akpiri nākpø
nku ka ha bu,
Nkpuru-obi-ha adigh-enwe ike nime
ha.
- 6 Ha we tikue Jehova n'ahuhu diri ha,
Q we naputa ha n'aka nkpa-ha nile.
- 7 Q me-kwa-ra ka ha zo ije n'użo ziri
ezi,
Ijeru obodo obibi.
- 8 Ka ha kele Jehova ekele bayere
ebere-Ya,
Na oké qli-Ya nile nke Q näluru
umu madu!
- 9 N'ihi na Q mewo ka atø ju nkpuru-
obi nāchøsi ihe ike,
Q bu kwa nkpuru-obi agu nāgu ka Q
nyejuworo ezi ihe.
- 10 Ndi nānødø n'ochichiri na onyinyo
onwu,
Bú ndi-nkpørø nke nweda-n'ala na
igwè;
- 11 N'ihi na ha nupuru isi n'okpuru
okwu Chineke,
Leli kwa ndum-odu nke Onye
kachasi ihe nile elu:

- 12 Q we me ka obi-ha ruru ala n'idøbu
onwe-ha n'qlu;
Ha suru ngongo, o digh kwa onye
nēyere ha aka.
- 13 Ha we tikue Jehova n'ahuhu diri ha,
Q we zoputa ha n'aka nkpa-ha nile.
- 14 Q nēme ka ha si n'ochichiri na
onyinyo onwu puta,
O nētiji kwa abu nile ha.
- 15 Ka ha kele Jehova ekele bayere ebere-
Ya,
Na oké qli-Ya nile nke Q näluru
umu madu!
- 16 N'ihi na O tipiawo ibo-önü-użo nile
nke qla,
Buji kwa ihe-ntuchi nile nke igwè.
- 17 Ndi bagorø abaqo n'uche nēweda
onwe-ha n'ala
Site n'użo njehie-ha na site n'ajø
omume nile ha.
- 18 Ihe-oriri nile o bula ka nkpuru-obi-
ha nākpø ihe-árú;
Ha we biarue nso önü-użo-ama nile
nke onwu.
- 19 Ha we tikue Jehova n'ahuhu diri ha,
Q we zoputa ha na nkpa-ha nile.
- 20 O nēzite okwu-Ya, we me ka aru di
ha nma,
Q nēme kwa ka ha si n'olùlù nile ha
wepuga onwe-ha.
- 21 Ka ha kele Jehova ekele bayere ebere-
Ya,
Na oké qli-Ya nile nke Q näluru
umu madu!
- 22 Ka ha chu kwa aja nile nke ekele,
Were kwa iti-nkpu-önü kø akukø
qli-Ya nile.
- 23 Ndi nārida n'oké osimiri n'użo,
Bú ndi nēje ozi n'otutu miri;

- 24 Ndi ahu ahuwo ọlu nile nke Jehova,
Na oké ọlu-Ya nile nime miri nke
miri emi.
- 25 N'ihi na O nēkwu okwu, Q we me ka
oké ifuse guzo ọtọ,
Nke nēbuli nmali-miri-ya rile elu.
- 26 Ha nārigoru elu-igwe, ha nāridaru
obu-miri nile:
Nkpuru-obi-ha nālọ miri site
n'ọnodu ojọ ha.
- 27 Ha nādaghari, nānaghari kwa dika
onye nubigaworo manya óké,
Amam-ihe-ha nile nāla kwa n'iyl.
- 28 Ha we tikue Jehova n'ahuhu diri ha,
Q we me ka ha puta na nkpa-ha
nile.
- 29 Q nēme ka oké ifuse guzo n'idere du,
Nmali-miri-ya nile we ọba nkiti.
- 30 Ha we nūria, n'ihi na ha nādaju;
Q we durue ha n'ótù nātọ ha utọ.
- 31 Ka ha kele Jehova ekele bayere
ebere-Ya,
Na oké ọlu-Ya nile nke Q nāluru
umu madu!
- 32 Ka ha me kwa Ya ka Q di elu nime
nkpokota ndi-Ya,
Ka ha to kwa Ya nime nnokọ ndi-
okenye.
- 33 Q nēme ka osimiri ghọ ozara,
Q nēme kwa ebe miri nāsuputa ka ha
ghọ ala kpọrọ nku;
- 34 Ala nke nāmi nkpuru ka ọ ghọ ala
nnù nnù,
Site n'ihe ojọ nke ndi bi nime ya
nēme.
- 35 Q nēme ka ozara ghọ ọdọ-miri
juputara na miri,
Q nēme kwa ka ala nke kpọrọ nku
ghọ ebe miri nāsuputa.
- 36 Q we me ka ndi agu nāgu biri n'ebe
ahu,
Ha we dozie obodo obibi;
- 37 Gha nkpuru n'ubi, kua ubi-vine di
iche iche,
Nweta nkpuru nke ihe-omume.
- 38 Q nāgozi kwa ha, ha we ba uba nke-
uku;
Q digh-eme kwa ka anu-ulohabila.
- 39 Ozọ, ha nēbilata, we ruda n'ala,
Site na nmebu, na ihe ojọ, na iru-
ujù.
- 40 Q nāwusa nleda n'aru ndi amara aha-
ha,

- We me ka ha kpafue n'ebe tōbōro
n'efu, ebe uzọ nādigh.
- 41 Ozọ, Q nēme ka oþeye si na nweda-
n'ala nō n'ebe di elu,
Q nēme kwa ka ọ ghọ aburu dika
igwè ewu na aturu.
- 42 Ndi ezi omume nāhu ya, we nūria;
Ma ajo omume nile ekpuchiwo ọnuya.
- 43 Onye ọ bulu nke mara ihe gāriba kwà
ihe ndia ama,
Ha gātukwasi kwa uche n'ebere nile
nke Jehova.

108

Abù, Abù Qma Devid.

- 1 Edoziwo obim, Chineke;
M'gābù abù, e, m'gābù abù ọma,
Ọbuná nsopurum ka m'gēji bù abù.
- 2 Teta, une na ubo-akwara:
M'gākpote chi-qbubò.
- 3 M'gēkele Gi n'etiti ndi nile di iche
iche, Jehova:
M'gābukú kwa Gi abù ọma n'etiti
mba nile.
- 4 N'ihi na ebere-Gi di uku kari elu
nke elu-igwe,
Ezi-okwu-Gi di kwa uku rue mbara-
igwè.
- 5 Me Onwe-gi ka I di elu n'elu elu-
igwe nile, Chineke:
Ka ebube-Gi di kwa n'elu uwa nile.
- 6 Ka ewe dōputa ndi I huru n'anya,
Were aka-nri-Gi zoputa, za kwa
ayi.
- 7 Chineke ekwuwo okwu n'idi-nsó-
Ya: ka m'nūria ọnu-agha:
M'gēké Shekem, tú kwa
ndagwurugwu Sukot.
- 8 Mu nwe Gilead; mu nwe Manase;
Efraim bu kwa ebe siri ike nke
isim;
Juda bu nkpa-n'aka-ezem.
- 9 Moab bu ite ọsisa-arum;
N'elu Edom ka m'gātu akpukpö-
ukwum:
N'aru Filistia ka m'gēti nkpu.
- 10 Onye gēdubàm nke-ọma n'obodo
ewusiri ike?
Onye duruworam rue Edom?
- 11 Ọ bugh Gi, Chineke, juworo ayi aju?
I digh-apu kwa ije agha n'etiti usu
nile nke ndi-agha-ayi, Chineke.
- 12 Yere ayi aka ka ayi pua n'aka onye-
nkpaþu:

- 1 N'ihi na ihe-efu ka nzoputa madu bu.
- 2 Nime Chineke ayi gēme ihe dìnkpa: Q bu kwa Ya onwe-ya gāzoda ndi nākpabu ayi.
- 109** Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.
- 1 Chineke nke otutom, abala nkiti;
- 2 N'ihi na Ọnu onye nēmebi iwu na Ọnu aghughọ ka ha sagheworo megidem:
Ha ewerewo ire okwu-ugha gwam okwu.
- 3 Ha ewerewo kwa okwu ikpō-asì Ọbam buruburu,
We busom agha n'efu.
- 4 N'ọnodu ihu-n'anya m'huru ha ha nēmegidem:
Ma mu onwem nō nēkpe ekpere.
- 5 Ha we tukwasim ihe Ọjọ n'ọnodu ezi ihe,
Na ikpō-asì n'ọnodu ihu-n'anyam.
- 6 Me ka onye nēmebi iwu lekota ya:
Ka onye-nmegide guzo kwa n'aka-nri-ya.
- 7 Mbe anékpe ya ikpe, ya puta ihè na Ọbu onye ikpe mara;
Ka ekpere-ya ghọ kwa nmehie.
- 8 Ka ubochi-ya di ole-na-ole;
Ka onye Ọzọ nara ya ihe-nlekota-ya.
- 9 Ka umu-ya buru umu-n̄bei,
Ka nwunye-ya buru nwayi di-ya nwuru.
- 10 Ka umu-ya nānaghari kwa mbe nile nāriọ kwa aririo;
Ka ha si kwa na nkponkpō-ebe-ha nile nāchọ ihe-oriri-ha n'ebé di anya.
- 11 Ka onye-nbinye siri ihe nile Ọ nwere Ọnyà;
Ka ndi ala Ọzọ luta ihe Ọ dōburu onwe-ya n'olu inweta n'agha.
- 12 Ekwela ka Ọ nwe onye nō nēmere ya ebere;
Ekwe-kwa-la ka onye Ọ bula di nke nēmere umu-n̄bei-ya amara.
- 13 Ka eriri-umu-ya diri nbipu;
N'obø soro ha ka ehichapu aha-ha.
- 14 Ka echetara Jehova ajø omume nnaya-hà;
Ekwe-kwa-la ka ehichapu nmehie nne-ya.
- 15 Ka ha di n'iru Jehova mbe nile,
Ka Ọ we bipu ncheta-ha n'uwa.

- 16 N'ihi na Ọ chetagh ime cbere,
Q we sobue nwoke ewedara n'ala na obeye,
Na onye obi-ya mebiri emebi, ime ka ha nwua.
- 17 Q hu-kwa-ra nkocha n'anya, Ọ we biakute ya;
Ngózi atogh kwa ya utø, Ọ we di anya n'ebé Ọ nq.
- 18 O yiri-kwa-ra nkocha dika uwe-nwuda-ya,
Q we ba nime ya dika miri,
Ba kwa n'okpukpu-ya nile dika manu.
- 19 Ya diri ya ka uwe o ji kpuchi onwe-ya,
Ya buru kwa akpukpō-úkwù o ji ke úkwù mbe nile.
- 20 Nka bu ugwo-olu nke ndi nēmegidem, nke nēsi n'aka Jehova bia,
Q bu kwa ugwo-olu nke ndi nēkwu ihe Ọjọ megide nkpuru-obim.
- 21 Ma Gi onwe-gi, Jehova, bù Onye-nwe-ayi, kwe ka mu na I mekø n'ihi aha-Gi:
N'ihi na ebere-Gi di nma, naputam.
- 22 N'ihi na onye ewedara n'ala na obeye ka m'bu,
Adupuwo kwa nkpuru-obim nimem.
- 23 Dika onyinyo mbe Ọ nēsetipu onwe-ya site n'odida anyanwu, otú a ka m'laworo:
Arurupuwom dika igurube.
- 24 Ikperè-ukwum abua asuwo ngongø site n'obubu-Ọnu;
Anu-arum nāta aru nēnwegh abuba.
- 25 Mu onwem, aghow-kwa-ram ha ihe-ita-uta:
Mbe ha nāhum ha nēfufe isi-ha.
- 26 Yerem aka, Jehova, Chinekem;
Zoputam dika ebere-Gi si di:
- 27 Ka ha mara kwa na aka-Gi ka nka bu;
Gi onwe-gi, Jehova, emewo ya.
- 28 Ndi ahu gākocha, ma Gi onwe-gi nāgozi:
Ha ebiliwo, ihere we me ha, ma orù-Gi gānuri.
- 29 Ndi nēmegidem gēyiri Ọnodu-ihere dika uwe,
Ha gēwere kwa ihere-ha kpuchie onwe-ha dika uwe-nwuda.
- 30 M'gēwere Ọnum kele Jehova nke-uku;
E, n'etiti otutu madu ka m'gēto Ya.

31 N'ihî na O gëguzo n'aka-nri nke obeye,
Izoputa ya n'aka ndi nékpe nkpuru-obi-ya ikpe.

110

Abù Qma Devid.

- 1 Ihe nke si n'onu Jehova puta nâsi onye-nwem, Nodu ala n'akanrim,
Rue mbe M'gëdo ndi-iro-gi ka ihenbakwasi diri ukwu-gi abua.
- 2 Nkpa-n'aka nke ike-gi ka Jehova gësi na Zion ziputa:
Gi nwe ike n'aru madu n'etiti ndi-iro-gi.
- 3 Ndi-gibuonyinye-afø-ofufon'ubochi usu-ndi-agha-gi;
N'ima-nma nile nke idì-nso, site n'afø nke ututu;
Gi nwe igirigi, bù umu-okorobia-gi.
- 4 Jehova aňuwo iyi, O gagh-echéghari kwa uche-Ya,
Gi onwe-gi bu onye-nchu-aja rue mbe ebigh-ebi
Dika usoro Melkizedek si di.
- 5 Onye-nwe-ayi n'aka-nri-gi
Amapúwo ndi-eze n'ubochi iwe-Ya.
- 6 O gëkpe ikpe n'etiti mba nile,
Ebe nile juputara n'ozu;
O mapúwo isi madu n'elu ọtutu ala.
- 7 Miri nke sitere na miri-iyi nke di n'użo ka O gânú:
N'ihî iika ka O gëweli isi-Ya elu.

111 I Tonu Ja.

- M'gëwere obim nile kele Jehova,
N'izù nzuzo nke ndi ziri ezi, na nime nzukò Israel.
- 2 Olu nile nke Jehova di uku,
Buru ihe ndi nile ha nàtò utø nàchoputa.
 - 3 Ebube na ima-nma ka olu-Ya bu:
Ezi omume-Ya nèguzo kwa rue mbe ebigh-ebi.
 - 4 Ihe-ncheta ka O meworo nye oké olu-Ya nile:
Onye nême ebere na Onye nwere obi-ebere ka Jehova bu.
 - 5 Anu-ndobu ka O nyeworo ndi nàtù egwu Ya:
O gëcheta ọbuha-ndu-Ya rue mbe ebigh-ebi.

- 6 O gosiwo ndi-Ya ike nke olu-Ya nile,
N'inye ha ihe-nketa mba nile.
- 7 Olu nile nke aka-Ya bu ezi-okwu nà ikpê ziri ezi;
Ihe kwesiri ntukwasi-obi ka ukpuru-Ya nile bu.
- 8 Ihe anákwegide rue mbe nilc ebigh-ebi ka ha bu,
Ha bu ihe anënìe n'ezi-okwu na izi-ezi.
- 9 Nbaputa ka O ziteworo ndi-Ya;
O nyewo ọbuha-ndu-Ya iwu rue mbe ebigh-ebi:
Ihe di nsø na ihe anàtu egwu ka aha-Ya bu.
- 10 Nmalite amam-ihe ka egwu Jehova bu;
Ezi uche ka ndi nile nême ha nwere:
Otuto-Ya nèguzo rue mbe ebigh-ebi.

112 I Tonu Ja.

- Onye ihe nàgara nke-qma ka nwoke ahu bu nke nàtu egwu Jehova,
Nke ihe nile O nyere n'iwu nàtò utø nke-uku.
- 2 Ndi-dike ka nkpuru-ya gäbu n'uwa:
Agágózi ọbø ndi ziri ezi.
 - 3 Ihé di iche iche di oké ọnù-ahia nà àkù di n'ulo-ya:
Ezi omume-ya nèguzo kwa rue mbe ebigh-ebi.
 - 4 Ihé awaliwo n'ochichiri nye ndi ziri ezi:
O bu onye-amara, na onye nwere obi-ebere, na onye ezi omume.
 - 5 O diri nwoke ahu nma, bù onye nême ebere, nèbinye kwa madu ihe;
O gákwegide okwu-ya nile n'ikpê.
 - 6 N'ihî na rue mbe ebigh-ebi agagh-evezuga ya n'ònòdu-ya.
Ihe-ncheta ebigh-ebi ka onye ezi omume gäbu.
 - 7 O gagh-esite n'ihe ọjọ anuworo tu egwu:
Edoziwo obi-ya, ebe ọ nàtukwasi Jehova obi.
 - 8 Ihe anákwegide ka obi-ya bu, o gagh-atu egwu,
Rue mbe ọ gëlekwasí nái nàkpabu ya anya.
 - 9 O ghasawo àkù-ya, ọ nyewo ndi-obeye ihe;
Ezi omume-ya nèguzo rue mbe ebigh-ebi:

Agēwere nsopuru me ka mpi-ya di elu.
 10 Onye nēmebi iwu gāhu ya, ewe kpasue ya iwe;
 O gāta ikekere-ezé, baze kwa:
 Ochichø ndi nēmebi iwu nāchosi ike gāla n'iyi.

113 ⁱ Tonu Ja.
 Tonu, unu ndi-orù Jehova,
 Tonu aha Jehova.
 2 Ka aha Jehova buru ihe agoziri agozi
 Site n'ubu a we rue m̄be ebigh-ebi.
 3 Site n'owuwa anyanwu rue ɔdida-ya
 Aha Jehova gābu ihe anēto eto.
 4 Jehova di elu n'elu mba nile,
 N'elu elu-igwe ka ebube-Ya di.
 5 Onye di ka Jehova, bù Chineke-ayi?
 Nke nēme Onwe-ya ka Q di elu inqdu
 ka eze,
 6 Nke nēme Onwe-ya ka Q di ala ilekwasi
 Elu-igwe na ilekwasi uwa anya.
 7 Q bu onye nēme ka onye nēnwegh ike si n'ajá bilie,
 O nēsi n'ebé ikpofu ahiahia bulie
 obeye elu;
 8 Ime ka ya na ndi amara aha-ha nōkō,
 Ka ya na ndi amara aha-ha n'etiti
 ndi-ya nōkō.
 9 Q bu onye nēme ka nwayi-àgà nke ulo biri n'ezí-na-uló nke aka ya,
 Buru nne nānuri ɔnu nke muworo
 umu-ndikom.
 Tonu Jehova.

114 ⁱ Mbe Israel siri n'Ijipt puta,
 Mbe ulo Jekob siri na ndi nātato okwu puta;
 2 Juda ghōrō ebe nsø Ya,
 Israel ghōrō ala Q nāchi.
 3 Oké osimiri huru ya, we ɔalaga;
 Jōdan chighariri la azu.
 4 Ugwu nile wuliri elu dika ebulu,
 Ugwu ntà nile wuliri elu dika umu-
 aturu.
 5 Gini nēme gi, oké osimiri, na i nāba
 osø?
 Gini nēme gi, Jōdan, na i nēchighari
 la azu?
 6 Gini nēme unu, ugwu, na unu
 nāwuli elu dika ebulu?
 Gini nēme unu, ugwu ntà, na unu
 nāwuli elu dika umu-aturu?

7 Ka o ƅue gi n̄bu, gi uwa, site n'iru
 Onye-nwe-ayi,
 Site n'iru Chineke nke Jekob;
 8 Onye ƅanwere oké nkume ka օ ghō
 qdō-miri juputara na miri,
 Banwe ɔmū ka օ ghō isi-iyi miri.

115 ⁱ Q bugh ayi, Jehova, օ bugb
 ayi,
 Kama օ bu aha-Gi ka I gēnye
 nsopuru,
 N'ihi ebere-Gi, na n'ihi ezi-okwu-
 Gi.
 2 N'ihi gini ka mba nile nāsi,
 Biko, òle ebe Chineke-ha nō?
 3 Ma Chineke-ayi nō n'elu-igwe:
 Ihe nile nke tōrō Ya utō ka Q
 meworo.
 4 Arusi nile ha bu ɔla-ocha na ɔla-edo,
 Qlu aka madu.
 5 Ha nwere ɔnu, ma ha adigh-ekwu
 okwu;
 Ha nwereanya abua, ma ha adigh-
 ahu uzø;
 6 Ha nwere nti abua, ma ha adigh-anu
 ihe;
 Ha nwere imi, ma ha adigh-anuta
 isì;
 7 Ha nwere aka-ha abua, ma ha adigh-
 cbitu ihe;
 Ha nwere ukwu-ha abua, ma ha
 adigh-eje ije;
 Ha adigh-ewere akpiri-ha me unara.
 8 Ndi nēme ha gādi ka ha;
 E, onye օ bula nke nātukwasi ha obi.
 9 Israel, tukwasi Jehova obi:
 Iye-aka-ha na ɔta-ha ka Q bu.
 10 Ulo Eron, tukwasinu Jehova obi:
 Iye-aka-ha na ɔta-ha ka Q bu.
 11 Unu ndi nātu egwu Jehova,
 tukwasinu Jehova obi:
 Jye-aka-ha na ɔta-ha ka Q bu.
 12 Jehova echetawo ayi: Q gāgozi ayi:
 Q gāgozi ulo Israel;
 Q gāgozi ulo Eron.
 13 Q gāgozi ndi nātu egwu Jehova,
 Ma ndi ntà ma ndi uku.
 14 Ka Jehova tukwasiri unu madu,
 Ka Q tukwasiri unu, tukwasi-kwa-ra
 umu-unu.
 15 Ndi agoziri agozi diri Jehova ka unu
 bu,
 Onye meworo elu-igwe na uwa.
 16 Elu-igwe bu elu-igwe Jehova nwere;
 Ma uwa ka Q nyeworo umu madu.

- 17** Ndi nwuru anwu adigh-eto Ja,
Ndi nile kwa ndi nārida n'ebe ino-dū,
ha adigh-eto Ya;
- 18** Ma ayi onwe-ayi gāgozi Ja
Site n'ubu a we rue mbe ebigh-ebi.
Tonu Ja.
- 116** 1 Ahurum Jehova n'anya, n'ihi
na Q nānu
Olun, bú aririq-amaram nile.
- 2 N'ihi na Q tōwo nti-Ya n'ala n'ebe
m'nq,
Ogologo ubochi nile nke ndum ka
m'gākpōku kwa Ya.
- 3 Udò nile nke onwu baram buruburu,
Ebe nile di nkpa nke ala-mo
chotaram:
Ahuhu na iru-újú ka m'nāhu.
- 4 M'we kpokue aha Jehova;
Si, Biko, Jehova, me ka nkpuru-obim
wepuga onwe-ya.
- 5 Onye-amara na onye ezi omume ka
Jehova bu;
E, Chineke-ayi nwere obi-ebere.
- 6 Onye nēdebe ndi nēnwēgh uche ka
Jehova bu:
Enweghm ike, Q we nyem nzoputa.
- 7 Nkpuru-obim, laghachi n'ebe-izu-
ike-gi;
N'ihi na Jehova emesowo gi nke-
oma.
- 8 N'ihi na I naputawo nkpuru-obim
n'onwu,
I naputawo kwa anyam abua n'anya-
miri,
I naputawo kwa ukwum abua na
nnuda anēnudam.
- 9 M'gējeghari n'iru Jehova
N'ala nile nke ndi di ndu.
- 10 Ekwerewom, n'ihi na m'nēkwu
okwu:
Ewedara mu onwem n'ala nke-uku:
- 11 Mu onwem siri na nkujam,
Madu o bula bu onye nēkwu okwu-
ugha.
- 12 M'gēsi aña nyeghachi Jehova
Nmese oma Ya nile Q mesoworom?
- 13 Iko nke nzoputa nile ka m'gēbuli,
Q bu kwa aha Jehova ka m'gākpōku.
- 14 Ka m'kwughachi Jehova nkwa nile
m'kwere,
Ka m'kwughachi ha n'iru ndi-Ya
nile.
- 15 Ihe di oké onu-ahia n'anya Jehova
Ka onwu nke diri ndi-ebere-Ya bu.

- 16** Ariom I, Jehova, n'ihi na mu onwem
bu orù-Gi:
Mu onwem bu orù-Gi, na nwa nke
orù-Gi nwayi;
I topuwo abum nile.
- 17** Gi ka m'gāchuru aja ekele,
Q bu kwa aha Jehova ka m'gākpōku.
- 18** Ka m'kwughachi Jehova nkwa nile
m'kwere,
Ka m'kwughachi ha n'iru ndi-Ya
nile;
- 19** N'ogige nile nke ulo Jehova,
N'etiti gi, Jerusalem.
Tonu Ja.
- 117** 1 Tonu Jehova, unu mba nile;
Janu Ya, unu ndi nile di iche
iche.
- 2 N'ihi na ebere-Ya di ike n'aru ayi;
Ozø, ezi-okwu nke Jehova nādiru
mbe ebigh-ebi.
Tonu Ja.
- 118** 1 Kelenu Jehova; n'ihi na Q
di nma:
N'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.
- 2 Biko, ka Israel si,
Na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya
di.
- 3 Biko, ka ulo Eron si,
Na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya
di.
- 4 Biko, ka ndi nātu egwu Jehova si,
Na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya
di.
- 5 M'siri na nkpm kpokue Ja:
Ja zaram, me ka m'nodu n'ebe sara
mbara.
- 6 Jehova dirim; m'gagh-atu egwu:
Gini ka madu gēmem?
- 7 Jehova dirim n'etiti ndi nēyerem
aka:
Mu onwem gēlekwasí kwa ndi
nākpōm asi.
- 8 Q di nma ihaba nime Jehova
Kari itukwasi madu obi.
- 9 Q di nma ihaba nime Jehova
Kari itukwasi ndi amara aha-ha
obi.
- 10 Mba nile abawom buruburu:
N'aha Jehova ka m'gēbipusi ha.
- 11 Ha abawom buruburu; e, ha abawom
buruburu:
N'aha Jehova ka m'gēbipusi ha.

- 12 Ha abawom buruburu dika ańu;
emenyuwo ha dika ńku ogwu:
N'aha Jehova ka m'gēbipusi ha.
- 13 I nudawom enuda ka m'we da:
Ma Jehova yerem aka.
- 14 Ikem na abù ńmam ka Ja bu:
Q ghōwo-kwa-ram nzoputa.
- 15 Olu nke iti-nkpu-qnù na nzoputa di
n'ulo-ikwū nile nke ndi ezi-
omume:
Aka-nri Jehova nēme ihe dinkpà.
- 16 Ebuliwo aka-nri Jehova elu:
Aka-nri Jehova nēme ihe dinkpà.
- 17 M'gagh-anwu, kama m'gādi ndu,
M'gākō kwa akukō ńlu nile nke Ja.
- 18 Ja adowom aka na nti nke-uku:
Ma ń bugh n'aka ńnwu ka Q
nyeworom.
- 19 Megherenum ńnu-uzo-ama nile nke
ezi omume:
M'gābà nime ha, m'gēkele Ja.
- 20 Nka bu ńnu-uzo-ama Jehova nwere;
Ndi ezi omume gābà nime ya.
- 21 M'gēkele Gi, n'ihi na I zawom,
I we ghōrom nzoputa.
- 22 Nkume nke ndi nēwu ulo juru
Aghōwo isi nkuku ulo.
- 23 ń bu n'aka Jehova ka nka sitere;
Nke ahu bu oké ńlu n'anya-ayi.
- 24 Nka bu ubochi Jehova meworo;
Ayi gēteghari egwù ńnù, ńuri kwa
ńnù nime ya.
- 25 Biko, Jehova, zoputa, biko:
Biko, Jehova, me ka ihe nāgara ayi
nke-oma, biko.
- 26 Onye agoziri agozi ka Onye ahu bu
Nke nābia n'aha Jehova:
Ayi esiwo n'ulo Jehova gozie unu.
- 27 Chineke ka Jehova bu, Q nyewo kwa
ayi ihè:
Chiri udò ke àjá-ememe, durue ya na
mpi nile nke ebe-ichu-aja.
- 28 Chinekem ka I bu, m'gēkele kwa Gi:
Chinekem ka I bu, m'gēbuli Gi
elu.
- 29 Kelenu Jehova; n'ihi na Q di nma:
N'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.

N

119 i Ndi ihe nāgara nke-oma ka
ndi zuru oké n'uzo Jehova
bu,
Ndi nējeghari n'iwu Jehova.

- 2 Ndi ihe nāgara nke-oma ka ndi
nēchebe ihe-àmà-Ya nile bu,
Ndi nēwere obi-ha nile cho Ya.
- 3 E, ha emegh ajo omume;
N'uzo-Ya nile ka ha nēje ije.
- 4 Gi onwe-gi ewerewo ihe-iriba-ama-
Gi nye ayi n'iwu,
Ka ayi we debesie ha ike.
- 5 Q gādim nō nma ma asi na edoziwo
uzom nile
Idebe ukpuru-Gi nile!
- 6 Mbe ahu ihere agagh-emem,
Mbe m'nēlegide anya n'ebe ihe nile
I nyere n'iwu di.
- 7 M'gēwere obi ziri ezi kele Gi,
Mbe m'mutara ikpē nile nke ezi
omume-Gi.
- 8 Ukpuru-Gi nile ka m'gēdebe:
Arapusilam arapu.

J

- 9 Gini ka okorobia gēji me ka uzo-ya
di ńcha?
Q bu n'ilezi ya anya dika okwu-Gi
si di.
- 10 Obim nile ka m'wereworo cho Gi:
Ekwela ka m'si n'ihe nile I nyere
n'iwu jehie.
- 11 N'obim ka m'zobeworo okwu-ńnu-
Gi,
Ka m'we ghara imehic megide Gi.
- 12 Onye agoziri agozi ka I bu, Jehova:
Zim ukpuru-Gi nile.
- 13 Ebubere-ńnum ka m'wereworo kó
akukō
Ikpe nile nke ńnu-Gi.
- 14 N'uzo ihe-àmà-Gi nile ka obi nātōm
utó,
Dika ń gātōm utó bayere àkù nile.
- 15 N'ihe - iriba - ama - Gi nile ka
m'gātughari uche,
M'gēlegide kwa uzo-Gi nile anya.
- 16 Ihe ukpuru-Gi nile gātōm utó nke-
uku:
M'gagh-echezó okwu-Gi.

J

- 17 Meso orù-Gi nke-oma, ka m'we di
ndu;
M'gēdebe kwa okwu-Gi.
- 18 Kpughepu anyam abua, ka m'we
legide
Oké ihe di iche iche si n'iwu-Gi
puta.

- 19 Obia ka m'bu n'uwa:
Ezonarilam ihe nile I nyere n'iwu.
- 20 Nkpuru-obim etiwawo n'ihi ochichø
O ji chøsie ikpé-Gi nile ike m'bø
nile.
- 21 I basiworo ndi-nganga ndi abuworo
onu nba ike,
Ndi nësi n'ihe nile I nyere n'iwu
jehie.
- 22 Kpupu ita-uta na nleda n'arum;
N'ihi na echebewom ihe-àmà-Gi
nile.
- 23 Ozø, ndi-isi noduru ala kwurita okwu
imegidem:
Ma orù-Gi nätughari uche n'ukpuru-
Gi nile.
- 24 Ozø, ihe-àmà-Gi nile bu ihe nätom
utø nke-uku,
Ha bu ndi nädum qdu.

7

- 25 Nkpuru-obim närapara n'ajá:
Dika okwu-Gi si di, me ka m'di ndu.
- 26 Akorøm akukø uzøm nile, I we
zam:
Gi zim ukpuru-Gi nile.
- 27 Me ka m'ghøta uzø nke ihe-iriba-
ama-Gi nile:
M'gätughari kwa uche n'oké olu-Gi
nile.
- 28 Nkpuru-obim atupuwo dika miri
site n'iru-újú:
Dika okwu-Gi si di, me ka m'guzosie
ike.
- 29 Wezuga uzø okwu-ugha n'ebe m'nø:
Were kwa amara nyem iwü-Gi.
- 30 Uzø nke ikwesi-ntukwasi-obi ka
m'roputaworo:
Ikpé-Gi nile ka m'doworo n'irum.
- 31 Araparawom n'aru ihe-àmà-Gi nile:
Jehova, emela ka ihere mem.
- 32 N'uzø nke ihe nile I nyere n'iwu ka
m'gåba qso,
N'ihi na I gême ka obim sa mbara.

7

- 33 Jehova, zim uzø ukpuru-Gi nile:
M'gèchebe kwa ya rue m'bø ikpe-azu.
- 34 Me ka m'ghøta ihe, m'gèchebe kwa
iwu-Gi;
M'gëwere kwa obim nile debe ya.
- 35 Me ka m'zø ije n'okporo-uzø nke ihe
nile I nyere n'iwu;
N'ihi na uzø ahu nätom utø

- 36 Wezuga obim ihe ihe-àmà-Gi nile
iru,
Ewezuga-kwa-la ya ihe urù nèzigh
ezi iru.
- 37 Me ka anyam abua si n'ile ihe-efu
gabiga,
Me ka m'di ndu n'uzø-Gi nile.
- 38 Me ka okwu-qn-Gi guzosiere orù-
Gi ike,
Bú nke diri egwu-Gi.
- 39 Me ka ita-utam nke m'nätu ujø ya
gabiga;
N'ihi na ikpé-Gi nile di nma.
- 40 Le, achøsiwom ihe-iriba-ama-Gi
nile ike:
N'ezí omume-Gi me ka m'di ndu.
- 41 Ozø, kwe ka ebere-Gi nile biakutem,
Jehova,
Bú nzoputa-Gi, dika okwu-qn-Gi
si di.
- 42 M'gäza kwa onye nätam uta okwu;
N'ihi na atukwasiwom okwu-Gi obi.
- 43 Anapusi-kwa-la okwu nke czi-okwu
n'önüm;
N'ihi na ikpé-Gi nile ka m'chereworo.
- 44 M'gèdebe kwa iwü-Gi m'bø nile
Rue m'bø nile ebigh-ebi.
- 45 M'gëjeghari kwa n'ebe sara mbara;
N'ihi na ihe-iriba-ama-Gi nile ka
m'choworo.
- 46 M'gékwu kwa okwu bayere ihe-àmà-
Gi nile n'iru ndi-eze,
Ihere agagh-emekwam.
- 47 Ihe nke ihe nile I nyere n'iwu
gätökwm utø nke-uku,
Bú nke m'huworo n'anya.
- 48 M'gächili-kwa-ra ihe nile I nyere
n'iwu qbu-akam, bú ihe nke
m'huworo n'anya;
M'gätughari kwa uche n'ukpuru-Gi
nile.

7

- 49 Cheta okwu I gwara orù-Gi,
Nke I meworom ka m'chere.
- 50 Nka bu nkasi-obim nime nweda-
n'alam:
Na okwu-qn-Gi emewo ka m'di
ndu.
- 51 Ndi-nganga akwawom emò nke-uku:
Ma esighm n'iwu-Gi wezuga onwem.
- 52 Echetawom ikpé-Gi nile site na m'bø
ebigh-ebi, Jehova,
We kasie onwem obi.

- 53 Iwe di ọku ejidewom,
N'ihì ndì némébi iwù ndì nárapu
iwu-Gi.
- 54 Abù qma ka ukpuru-Gi nile
buruworom
N'ulo ebe m'nó dika ọbia.
- 55 Echetawom aha-Gi, Jehova, n'abali,
We debe iwu-Gi.
- 56 Nka ka m'nneworo,
Na ecchewowom ihe-iriba-ama-Gi nile.

□

- 57 Òkèm ka Jehova bu:
Asiwom na m'gèdebe okwu-Gi nile.
- 58 Ewerewom obim nile me ka iru-Gi
dajua:
Merem amara dika okwu-ọnú-Gi si
di.
- 59 Echérèm èchichè uzòm nile,
We me ka ukwum abua laghachi
n'ihe-ámà-Gi nile.
- 60 Abiaram ọsosó, o ọbagwojughkwam
anya,
Idebe ihe nile I nyere n'iwu.
- 61 Udò nile nke ndì némébi iwù
ehikowom buruburu;
Ma ecnezoghm iwu-Gi.
- 62 N'etiti abali ka m'gèbili ikele Gi
N'ihì ikpé nile nke ezi omume-Gi.
- 63 Onye ekekötaworo mu na ndì nile
nátu egwu Gi n'otù ka m'bu,
Onye ekekötaworo mu na ndì nédébe
ihe-iriba-ama-Gi nile n'otù.
- 64 Jehova, uwa juputara n'ebere-Gi:
Zím ukpuru-Gi nile.

◎

- 65 I meworo orù-Gi ezi ihe,
Jehova, dika okwu-Gi si di.
- 66 Zím idi-nma nke ezi uche na ihe-
omuma;
N'ihì na o bu n'ihe nile I nyere n'iwu
ka m'kwereworo.
- 67 Tutu ewedam n'ala mu onwem némé
ihe ojò n'amagh-ama;
Ma ubù a okwu-ọnú-Gi ka
m'debeworo.
- 68 Onye di nma ka I bu, na Onye némé
nma;
Zím ukpuru-Gi nile.
- 69 Ndi-nganga etekpuwom okwu-ugha
dika ihe-ntekpu:
Mu onwem gèwére obim nile chebe
ihe-iriba-ama-Gi nile.

- 70 Obi-ha bu nání abuba dika abuba;
Ma mu onwem, ihe iwù-Gi nátom
utø nke-uku.
- 71 O dim nma na ewedawom n'ala;
Ka m'we muta ukpuru-Gi nile.
- 72 Iwu ọnú-Gi dim nma
Kari ọla-edo na ọla-ochà nádigh
iguta-ọnú.
- 73 Aka-Gi abua emewom, me kwa ka
m'guzosie ike:
Gi me ka m'ghòta ihe, ka m'we muta
ihe nile I nyere n'iwu.
- 74 Ndi nátu egwu Gi gähum, we nuria;
N'ihì na okwu-Gi ka m'chereworo.
- 75 Jehova, amawom na ikpé-Gi nile bu
ezi omume,
Amawokwam na o bu n'ikwesi-
ntukwasi-obi ka I wedaworom
n'ala.
- 76 Biko, kwe ka ebere-Gi buru ihe
gákasi obim,
Dika okwu-ọnú-Gi nke diri orù-Gi
si di.
- 77 Ka obi-ebere-Gi nile biakutem, ka
m'we di ndu;
N'ihì na iwù-Gi bu ihe nátom utø
nke-uku.
- 78 Ka ihere me ndi-nganga; n'ihì na ha
ewerewo okwu-ugha me ka ikpém
baqo abaqo:
Ma m'gätughari uche n'ihe-iriba-
ama-Gi nile.
- 79 Ka ndì nátu egwu Gi laghachikutem,
Ha gáma kwa ihe-ámà-Gi nüe.
- 80 Ka obim zue oké n'ukpuru-Gi nile,
Ka ihere we ghara imem.

◎

- 81 Nkpuru-obim agwusiwo site n'ichosi
nzoputa-Gi ike:
Ma okwu-Gi ka m'chereworo.
- 82 Anyam abua adalawo n'isi site
n'ichosi okwu-Gi ike,
Mbe m'nási, Ole mbe I gákasisi obi?
- 83 N'ihì na adiwom ka karama-akpukpó
di n'anwuru-óku;
Ma ecnezoghm ukpuru-Gi nile.
- 84 Übøchi nke orù-Gi di ole?
Ole mbe I gême ndì nésobum ihe I
kpere n'ikpe?
- 85 Ndi-nganga egwuworom olülù di
iche iche,

- Bú ndi nādigh ka iwu-Gi si di.
- 86 Ihe nile I nyere n'iwu kwesiri ntukwasi-obi:
N'uzo okwu-ugha ka ha nēsoğum; biko, yerem aka.
- 87 O fōduru nwantī ka ha me ka m'gwusia n'uwa;
Ma mu onwem arapugh ihe-iriba-ama-Gi nile.
- 88 Dika ebere-Gi si di, me ka m'di ndu,
M'gēdebe kwa ihe-āmà nke զու-Gi.

¶

- 89 Jehova, rue mbe ebigh-ebi
Ka emeworo ka okwu-Gi guzosie ike n'elu-igwe.
- 90 Rue զո՞ nile ka ikwesi-ntukwasi-obi-Gi di:
I mewo ka uwa guzosie ike, զ we guzo.
- 91 Dika ikpē-Gi nile si di, ha nēguzo ta;
N'hi na ihe nile bu ndi-orū-Gi.
- 92 Asi na iwu-Gi abugh ihe nātōm utq nke-uku,
Mbe ahu m'gālawori n'iyyi niine nweda-n'alam.
- 93 Rue mbe ebigh-ebi m'gagh-echezq ihe-iriba-ama-Gi nile:
N'hi na ha ka I jiworor me ka m'di ndu.
- 94 O bu Gi nwem, zoputam;
N'hi na ihe-iriba-ama-Gi nile ka m'choworo.
- 95 Ndi nēmebi iwu elewo anyam ime ka m'la n'iyyi;
Ma ihe-āmà-Gi nile ka m'gātukwasi uche.
- 96 Ahuwom nsotu diri izu-okè nile;
Ma ihe I nyere n'iwu sara mbara nke-uku.

¶

- 97 Le ka m'si hu iwu-Gi n'anya!
Ogologo ubochi nile ka nke ahu bu ihe m'nātughari n'uche.
- 98 Ihe nile I nyere n'iwu nēmem ka m'mara ihe kari ndi-irom;
N'hi na rue mbe ebigh-ebi ka nke ahu dirim.
- 99 Kari ndi nile nēzim ihe ka m'nwere uche;
N'hi na ihe-āmà-Gi nile bu ihe m'nātughari n'uche.
- 100 Anamaghota ihe kari ndi-okenye,

- N'hi na ihe-iriba-ama-Gi nile ka m'chebeworo.
- 101 Ebochiwom ukwum abua ka ha ghara ibà n'uzo զո զ bu, Ka m'we debe okwu-Gi.
- 102 Esighm n'ikpē-Gi nile wezuga onwem;
N'hi na I ziwom ihe.
- 103 Le ka okwu-զու-Gi si atq okpo-զnum utq!
Ha nātō զnum utq kari manu-anu.
- 104 M'nēsite n'ihe-iriba-ama-Gi nile ghota ihe:
N'hi nka ka m'kpoworo uzo okwu-ugha զ bu asi.

¶

- 105 Okwu-Gi bu oriqa diri ukwum,
Q bu kwa ihè diri okporo-uzom.
- 106 Añuwom iyi, me ka o guzosie ike,
Na m'gēdebe ikpē nile nke ezi omume-Gi.
- 107 Ewedawom n'ala nke-uku:
Me ka m'di ndu, Jehova, dika okwu-Gi si di.
- 108 Biko, ka onyinye-afq-ofufo nile nke զnum tó Gi utq, Jehova,
Zikwam ikpē-Gi nile.
- 109 Nkpuru-obim di n'զbu-akam mbe nile;
Ma echezoghm iwu-Gi.
- 110 Ndi nēmebi iwu esiworam ibudu;
Ma esighm n'ihe-iriba-ama-Gi nile fugharia.
- 111 Eketawom ihe-āmà-Gi nile rue mbe ebigh-ebi;
N'hi na ihe nātō obim utq ka ha bu.
- 112 Ewezugawom obim ime ukpuru-Gi nile,
Rue mbe ebigh-ebi, rue mbe ikpeazu.

¶

- 113 Ndi nwere uche abua ka m'kpoworo asi:
Ma iwu-Gi ka m'huworo n'anya.
- 114 Ebe-nzuzom na զtam ka I bu:
Okwu-Gi ka m'chereworo.
- 115 Sinu n'ebe m'nq wezuga onwe-unu,
unu ndi nēme ihe զո;
Ka m'we chebe ihe nile Chinekem nyere n'iwu.
- 116 Kwagidem dika okwu-զու-Gi si di,
ka m'we di ndu;

- Eme-kwa-la ka ihere olile-anyam mem.
 117 Kwaliem elu, ewe zoputam, M'gèle kwa ukpuru-Gi nile anya oma mbe nile.
 118 I ledawo ndi nile si n'ukpuru nile Gi jehie anya, N'hi na okwu-ugha ka aghughø-ha bu.
 119 I nême ka ndi nile nêmebi iwu n'uwa kwusi dika afuru-uzu: N'hi ya ka m'huworo ihe-àmà-Gi nile n'anya.
 120 Aji anu-arum guzoro oto site n'oké egwu-Gi; O bu kwa ikpè-Gi nile ka m'nátu egwu ha.

Y

- 121 Emewom ikpe ekpere na ezi omume: Arapulam nye ndi nêmebum.
 122 Buru onye-mbe nye orù-Gi na I gémém nma: Ekwela ka ndi-nganga mebuem.
 123 Anyam abua adalawo n'isi n'ichosi nzoputa-Gi ike, Na n'ichosi okwu ezi omume-Gi ike.
 124 Meso orù-Gi dika ebere-Gi si di, Zikwam ukpuru-Gi nile.
 125 Orù-Gi ka m'bu, me ka m'ghøta ihe, Ka m'we mara ihe-àmà-Gi nile.
 126 Mbe eruworo Jehova ilu olu; Ha emebiwo iwu-Gi.
 127 N'hi nka ka m'huworo ihe nile I nyere n'iwu n'anya Kari ola-edo, e, kari ola-edo anuchara anucha.
 128 N'hi nka ka m'guworo ihe-iriba-ama-Gi nile, nke diri ihe nile, n'ihe ziri ezi; Uzø okwu-ugha o bulu ka m'kpoworo asi.

D

- 129 Oké olu ka ihe-àmà-Gi nile bu: N'hi nka ka nkpuru - obim chebeworo ha.
 130 Nkpughepu okwu-Gi nile nénnye ihè; O nême ka ndi nénwagh uche ghøta ihe.

- 131 Asaghepurum qnum, ku kwa umé ike ike; N'hi na achosirim ihe nile I nyere n'iwu ike.
 132 Chem iru, me-kwa-ram amara, Dika I si eme ndi náhu aha-Gi n'anya.
 133 Me ka nzó-ukwum nile guzosie ike n'okwu-qunu-Gi: Ekwe-kwa-la ka ajø ihe o bulu buru onye-isim.
 134 Baputam na nmebü nke madu: M'gèdebe kwa ihe-iriba-ama-Gi nile.
 135 Me ka iru-Gi nye orù-Gi ihè; Zikwam ukpuru-Gi nile.
 136 Anya-miri nke di ka otutu miri-iyi nába anyam abua, N'hi na ha edebegh iwu-Gi.

X

- 137 Onye ezi omume ka I bu, Jehova, Ozø, ihe ziri ezi ka ikpè-Gi nile bu.
 138 I nyewo ihe-àmà-Gi nile iwu n'ezi omume Na ikwesi-ntukwasi-obi di uku.
 139 Ekworom ekpochapuwom, N'hi na ndi nákpaþum echezowo okwu-Gi nile.
 140 Ihe anuchara anucha nke-uku ka okwu-qunu-Gi bu; Orù-Gi ahupo kwa ya n'anya.
 141 Onye ntà ka m'bu, na onye anéleda anya: Ma echezoghm ihe-iriba-ama-Gi nile.
 142 Ezi omume-Gi bu ezi omume nádiru mbe ebigh-ebi, Iwu-Gi bu kwa ezi-okwu.
 143 Ahuhu na nkpà achotawom: Ma ihe nile I nyere n'iwu bu ihe nátòm utø nke-uku.
 144 Ihe-àmà-Gi nile bu ezi omume rø mbe ebigh-ebi: Me ka m'ghøta ihe, m'gádi kwa ndu.

- 145 Ewerewom obim nile kpø nkpu; zam, Jehova: Ukpuru-Gi nile ka m'gèchebe.
 146 Akpokuwom I; zoputam, M'gèdebe kwa ihe-àmà-Gi nile.

- 147 Eburum chi-qbubq uzo, we tikue Gi:
Okwu-Gi nile ka m'chere.
- 148 Anyam abua buru nche-abali nile uzo,
Ka m'we tugharia uche n'okwu-
onu-Gi.
- 149 Nuru olum, dika ebere-Gi si di:
Dika ikpé-Gi nile si di, Jehova, me
ka m'di ndu.
- 150 Ha abiawo nso, bù ndi nābaso
nzube ojø;
Ha nø iwü-Gi n'ebe di anya.
- 151 Gi onwe-gi nø nso, Jehova;
Ozø, ihe nile I nyere n'iwu bu ezi-
okwu.
- 152 Site na mbe ochie ka m'maworo
site n'ihe-àmà-Gi nile,
Na rue mbe ebigh-ebi ka I tòworo
ntø-ala-ha.

7

- 153 Hu nweda-n'alam, dòputam;
N'ihi na echezoghm iwü-Gi.
- 154 Kpe qnum, ɿaputakwam:
Dika okwu-qnú-Gi si di, me ka
m'di ndu.
- 155 Nzoputa di anya n'ebe ndi némébi
iwu nq;
N'ihi na ha achøgh ukpuru-Gi nile.
- 156 Obi-ebere-Gi nile bara uba, Jehova:
Dika ikpé-Gi nile si di, me ka m'di
ndu.
- 157 Ha di otutu, bù ndi nésobum na ndi
nākpabum;
Ma esighm n'ihe-àmà-Gi nile
wezuga onwem.
- 158 Ahurum ndi nāghøbu inghøbu,
m'we sq ha oyi;
N'ihi na ha edebehg okwu-qnú-Gi.
- 159 Le otù m'huworo ihe-iriba-ama-Gi
nile n'anya:
Dika ebere-Gi si di, Jehova, me ka
m'di ndu.
- 160 Isi ihe nke okwu-Gi bu ezi-okwu;
Ozø, rue mbe ebigh-ebi ka ikpé q
bula nke ezi omume-Gi di.

v

- 161 Ndi-isi esobuwom n'efu;
Ma okwu-Gi nile ka obim tuworo
oké egwu ha.
- 162 Obi nātø mu onwem utø n'ihi okwu-
qnú-Gi,

- Dika onye nāhuta otutu ihe-nkwata.
- 163 Okwu-ugha ka m'kpoworo asi,
m'we kpø ya ihe-árú;
Ma iwu-Gi ka m'huworo n'anya.
- 164 Ubò asa n'ubochi ka m'toworo Gi,
N'ihi ikpé nile nke ezi omume-Gi.
- 165 Udo nke riri nne ka ndi nāhu iwü-
Gi n'anya nwere;
Q digh kwa ihe-isu-ngongø ha
nwere.
- 166 Elewom anya nzoputa-Gi, Jehova,
Q bu kwa ihe nile I nyere n'iwu ka
m'meworo.
- 167 Nkpuru-obim edebewo ihe-àmà-Gi
nile;
Anamahu kwa ha n'anya nke-uku.
- 168 Edebewom ihe-iriba-ama-Gi nile na
ihe-àmà-Gi nile;
N'ihi na uzom nile di n'iru Gi.

J

- 169 Ka iti-nkpum biarue nso n'iru Gi,
Jehova:
Dika okwu-Gi si di, me ka m'ghøta
ihe.
- 170 Ka arirø-amaram bia n'iru Gi:
Dika okwu-qnú-Gi si di, naputam.
- 171 Ka ebuñere-qnú kwuwa otuto;
N'ihi na I nezim ukpuru-Gi nile.
- 172 Ka irem bùa abù bayere okwu-qnú-
Gi;
N'ihi na ihe nile I nyere n'iwu bu
ezi omume.
- 173 Ka aka-Gi buru ihe iyerem aka;
N'ihi na ihe-iriba-ama-Gi nile ka
m'røputaworo.
- 174 Acliøsiwom nzoputa - Gi ike,
Jehova;
Iwu-Gi bu kwa ihe nātøm utø nke-
uku.
- 175 Ka nkpuru-obim di ndu, o gëto kwa
Gi;
Ka ikpé-Gi nile ye-kwa-ram aka.
- 176 Efughariwom dika aturu nke furu
efu; chø orù-Gi;
N'ihi na echezoghm ihe nile I nyere
n'iwu.

120

Abù Nrigo.

- 1 Jehova ka m'kpokuru n'ahuhu dirim,
Q we zam.
- 2 Jehova, naputa nkpuru - obim
n'ebuñere-qnú okwu-ugha,
Na n'ire aghughø.

- 3 Gini ka agēnye gi, ò bu kwa gini ka agātukwasiri gi,
Gi ire aghughò?
- 4 Akú di nkó nke dike,
Ha na ichetu-óku nke osisi broom.
- 5 Ahuhu dirim, na anōm dika óbia nime Meshek,
Na ebim n'akuku ulo-ikwū nile nke Kida!
- 6 Ogologo mbe di anya ka nkpuru-obim biriworo
N'akuku onye nākpó udo asi.
- 7 Mu onwem bu onye-udo:
Ma mbe m'nékwu okwu, ndi ahu nāchò ibu agha.

121

Abù Nrigo.

- 1 M'gēweli anyam abua le ugwu nile:
Ole ebe iye-akam gēsi bia?
- 2 Iye-akam nēsi n'aka Jehova bia,
Onye meworo elu-igwe na uwa.
- 3 Ya ekwela ka ewezuga ukwu-gi n'ónodu-ya:
Onye nēdebe gi, Ya atula órù-ura.
- 4 Le, Q digh-atu órù-ura, Q digh-araru kwa ura,
Bú Onye nēdebe Israel.
- 5 Jehova bu Onye nēdebe gi:
Jehova bu ndò-gi n'aka-nri-gi.
- 6 Anyanwu agagh-etiþu gi n'ehihie,
Onwa agagh-etiþu kwa gi n'abali.
- 7 Jehova gēdebe gi ka ihe oþo q bu'lá ghara idakwasi gi;
Q gēdebe nkpuru-obi-gi.
- 8 Jehova gēdebe opupu-gi na nbata-gi,
Site n'uþu a we rue mbe ebigh-ebi.

122

Abù Nrigo; nke Devid.

- 1 Anuririm qñu mbe ha nāsim,
Ka ayi je n'ulo Jehova.
- 2 Ukwu-ayi eguzowo
N'ónu-uzo-ama-gi nile, Jerusalem;
- 3 Jerusalem, nke ewuworo
Dika obodo nke ejikötara n'otú nke-qma:
- 4 Ebe ebo nile rigoworo, bú ebo nile
nke Ja,
Iburu Israel ihe-àmá,
Ikele aha Jehova.
- 5 N'ihi na n'ebe ahu ka edoworo oche-eze nile ikpe ikpe,
Bú oche-eze nile ulo Devid nwere.

- 6 Riqnu aririø bayere udo Jerusalem:
Ndi náhu gi n'anya gānq n'udo.
- 7 Ka udo di n'ékpè-gi nile,
Ka inq-n'udo di kwa n'ulo-gi nile di elu.
- 8 N'ihi umu-nnem na ndi-eyím,
Biko, ka m'kwue okwu, si, Ka udo di nime gi.
- 9 N'ihi ulo Jehova, bú Chineke-ayi,
M'gachorø gi ɔdi-nma.

123

Abù Nrigo.

- 1 Gi ka m'gēweli anyam abua le,
Gi Onye nānqdu ala n'elu-igwe.
- 2 Le, dika anya ndi-orù si elekwasí aka ndi-nwe-ha,
Dika anya abua nke nwayi nēje ozi si elekwasí aka nwayi nwere ike n'aru ya;
Otú a ka anya-ayi nēlekwasí Jehova,
bú Chineke-ayi,
Rue mbe Q gēmere ayi amara.
- 3 Mere ayi amara, Jehova, mere ayi amara:
N'ihi na nleda ejuwo ayi afø ri nne.
- 4 Afø ejuwo nkpuru-obi-ayi ri nne
N'ichi-ochi nke ndi nq jū,
Na nleda nke ndi-npako.

124

Abù Nrigo; nke Devid.

- 1 Asi na q buguh Jehova Nke diri ayi,
Biko, ka Israel kwue otú a, si;
- 2 Asi na q buguh Jehova Nke diri ayi,
Mbe madu biliri imegide ayi:
- 3 Mbe ahu ha gēlowori ayi na ndu,
Mbe iwe-ha di qku n'aru ayi:
- 4 Mbe ahu miri gēruchapuwori ayi,
Miri-iyi gāgabigawori n'elu nkpuru-obi-ayi.
- 5 Mbe ahu miri di nganga gāgabigawori n'elu nkpuru-obi-ayi.
- 6 Onye agoziri agozi ka Jehova bu,
Onye nēnyegh ayi iburu ezé-ha anu-ndóþu.
- 7 Nkpuru-obi-ayi ewepugawo onwe-ya
dika nnunu n'ibudu ndi-osi-onyà:
Iþudu ahu kpajiri akpaji, ayi onwe-ayi we wepuga onwe-ayi.
- 8 Iye-aka-ayi di n'aha Jehova,
Onye meworo elu-igwe na uwa.

125

Abù Nrido.

- 1 Ndi nātukwasi Jehova obi
Di ka ugwu Zaion, nke anādigh-
ewezuga ya n'qonodu-ya, kama rue
mbe ebigh-ebi ka o nādigide.
- 2 Jerusalem, ugwu-ya nile di ya
buruburu:
Otú a ka Jehova di ndi-Ya buruburu,
Site n'uþu a we rue mbe ebigh-ebi.
- 3 N'ihi na nkpa-n'aka-eze nke nmebi-
iwu agagh-adigide n'elu ihe ruru
ndi ezi omume n'ife-nzà;
Ka ndi ezi omume we ghara isetipu
aka-ha tiye n'ajø omume.
- 4 Jehova, me ndi di nma nma.
Me kwa ndi ziri ezi n'obi-ha nma.
- 5 Ma ndi nēwezuga onwe-ha ije n'uþo
nile ha þagorø aþago,
Jehova gême ka ha na ndi nālu ajo
ihe yikø la.
Ka udo dikwasi Israel.

126

Abù Nrido.

- 1 Mbe Jehova mere ka ndi nälata na
Zaion lata,
Ayi di ka ndi nārø nrø.
- 2 Mbe ahu òchi nēju ayi qnø,
Iti-nkpu-qnø nēju kwa ayi ire:
Mbe ahu ha nāsi n'etiti mba nile,
Jehova emeworo ndia ihe uku.
- 3 Jehova emeworo ayi ihe uku;
Ayi nānuri qnø.
- 4 Jehova, me ka ndi-ayi adotara n'agha
lata,
Dika miri-iyi di iche iche nime
Negeb.
- 5 Ndi ji anya-miri agha nkpuru gëji iti-
nkpu-qnø we ihe-ubi.
- 6 Onye nēbu nju-aka nkpuru-çghigha,
o bu ezie na o nēje ije nākwa ákwá;
Ma o ghagh iwere iti-nkpu-qnø
biaghachi, nēbu ùkwù-øka-ya nile.

127

Abù Nrido; nke Solomon.

- 1 O buru na Jehova ewugh ulo,
N'efu ka ha doþuworo onwe-ha n'olu
nime ya, bú ndi nēwu ya:
O buru na Jehova echehg obodo,
N'efu ka onye-nche muruworo anya.
- 2 O buru unu ihe-efu, unu ndi nēbili
n'isi-ututu, ndi nāla azun'inqoduala,
Ndi nēri nri nke ihe-nbu di iche iche:

Otú a ka Q nēnye ndi Q huru n'anya
ura.

- 3 Le, ihe-nketa nke nēsi n'aka Jehova
bia ka umu bu:
Ugwø-olu Q nākwu ka nkpuru nke
afø bu.
- 4 Dika àkú n'aka dike,
Otú a ka umu amuru na mbe
okorobia di.
- 5 Onye ihe nāgara nke-øma ka nwoke
ahu bu nke chiriworo àkú ahu
kpojue àkpà-àkú-ya:
Ihere agagh-eme ha,
Mbe ha na ndi-iro-ha nēkwurita
okwu n'qonu-uþo-ama.

128

Abù Nrido.

- 1 Onye ihe nāgara nke-øma ka onye o
bula nke nātu egwu Jehova bu,
Nke nēje ije n'uþo-Ya nile.
- 2 N'ihi na ihe i chiri obu-aka-gi doþu
onwe-gi n'olu inwe ka i géri:
Onye ihe nāgara nke-øma ka i bu, o
gädi-kwa-ra gi nma.
- 3 Nwunye-gi gädi ka osisi vine nāmi
nkpuru n'ime-ime-ulø nke ulo-gi:
Umu-gi gädi ka ome osisi olive
buruburu table-gi.
- 4 Le, na otú a ka agágøzi nwoke ahu
Nke nātu egwu Jehova.
- 5 Jehova gësi na Zaion gozie gi:
Gi lekwasi kwa òdi-nma Jerusalem
anya ubochi nile nke ndu-gi,
- 6 Hu kwa umu nke umu-gi gämu.
Ka udo dikwasi Israel.

129

Abù Nrido.

- 1 Otutu mbe ka ha kpaþuworom site
na mbe m'di na nwata,
Biko, ka Israel kwue otú a, si,
- 2 Otutu mbe ka ha kpaþuworom site
na mbe m'di na nwata:
Ma otú o di, ha apugh imegidem.
- 3 N'elu azum ka ndi-plough jiri
plough gwu dika esi egwu ala-ubi;
Ha mere ka furrow nile ha di ogologo.
- 4 Jehova bu onye ezi omume:
O bipuwo udø nile nke ndi nēmebi
iwu.
- 5 Kaihereme ha, ka halaghachi kwaazu,
Bú ndi nile nākpø Zaion asì.
- 6 Ka ha di ka ahiahia nēpú n'elu ulo,
Nke nākpønwu tutu o puputa:

- 7 Nke onye nēwe ihe-ubi nējigh
kpojue obu-aka-ya,
Onye nēhie úkwū-øka nējigh kwa ya
kpojue obi-ya.
- 8 Ozø, ndi nāgabiga asigh,
Ka ngozi Jehova diri unu;
Ayi agozivo unu n'aha Jehova.

130

Abù Nrigo.

- 1 N'obu-miri nile ka m'siworo kpokue
Gi, Jehova.
- 2 Onye-nwem, ge nti olum:
Ka nti-Gi nāna kwa nti
N'olu nke aririø-amaranı nile.
- 3 Q buru na I riba ajo omume nile ama,
Ja,
Onye-nwe-ayi, ònye gēguzo?
- 4 Ma n'aka-Gi ka nbaghara di,
Ka ewe tua egwu Gi.
- 5 Elewom anya Jehova, nkpuru-obim
elewo anya,
Q bu kwa ckwu-Ya ka m'chereworo.
- 6 Nkpuru-obim nēchere Jehova,
Karia ka ndi-nche si echere ututu;
E, karia ka ndi-nche si echere ututu.
- 7 Israel, chere Jehova:
N'ihi na n'aka Jehova ka ebere di,
N̄gaputa riri nne di kwa n'aka-Ya.
- 8 Ya onwe-ya gāgaputa kwa Israel
N'ajø omume-ya nile.

131

Abù Nrigo; nke Devid.

- 1 Jehova, nkpuru-obim adigh elu,
anyam abua ebuligh kwa onwe-ha
elu;
Ejegharighkwam n'ihe uku di iche
iche,
Ma-øbu n'oké ølu di iche iche
karirim.
- 2 N'ezie edoziwom nkpuru-obim me
ka ø dere du;
Dika nwata nke emere ka ø rapu ara
si di n'aru nne-ya,
Dika nwata nke emere ka ø rapu ara,
otú a ka nkpuru-obim di n'arum.
- 3 Israel, chere Jehova
Site n'uþu a we rue mþe ebigh-ebi.

132

Abù Nrigo.

- 1 Jehova, chetara Devid
Nweda-n'ala-ya nile.

- 2 Otú ø nuru Jehova iyi,
Kwe Dike nke Jekob nkwa:
- 3 N'ezie m'gagh-abà n'ulo-ikwū nke
ulom,
M'gagh-arigo n'elu ihe-ndina nke
utem;
- 4 M'gagh-enye anyam abua ura,
M'gagh-enye mbubere-anyam irú-
ura;
- 5 Rue mþe m'gachötara Jehova qnödu,
Chötara Dike nke Jekob ebe-obibi.
- 6 Le, ayi nuru okwu bayere ya n'Efrata:
Ayi chötara ya n'øchia nke oké øchia.
- 7 Ka ayi ba n'ebe-obibi-Ya nile;
Ka ayi kpø isi ala n'ebe ihe-
nbakwasí-ukwu-Ya di.
- 8 Bilié, Jehova, ba n'ebe-izu-ike-Gi;
Gi onwe-gi, na iþe nke ike-Gi.
- 9 Ka ndi-nchu-aja-Gi yiri ezi omume
dika uwe;
Ka ndi-ebere-Gi ti kwa nkpu qnú.
- 10 N'ihi Devid, bú orù-Gi,
Atugharila iru onye-Gi etere manu.
- 11 Jehova anuworo Devid iyi bu ezi-
okwu;
Q gagh-esi na ya laghachi azu:
Ndi sitere na nkpuru nke afø-gi ka
M'gadókwasi n'oche-eze i nwere.
- 12 Q buru na umu-gi edebe øþuba-
ndum
Na ihe-ámám nke M'gëzi ha,
Umu-ha gänökwasí kwa n'oche-eze i
nwere rue mþe nile ebigh-ebi.
- 13 N'ihi na Jehova arøputawo Zaion;
Q chøsiwo ya ike iburu Ya ebe-
obibi.
- 14 Nka bu ebe-izu-ikem rue mþe nile
ebigh-ebi:
N'ebe a ka M'gëbi; n'ihi na
achøsiwom ya ike.
- 15 Ihe-oriri-ya ka M'gägozi nke-uku:
Ndi-obeye-ya bu ndi M'gëji nri me
ka afø ju ha.
- 16 Q bu kwa ndi-nchu-aja-ya ka
M'gëyikwasí nzoputa dika uwe:
Ndi-ebere-ya gëtisi kwa nkpu qnú
ike.
- 17 N'ebe ahu ka M'gëme ka mpi Devid
nwere pue:
Edoworom onye nkem etere manu
orioná n'usoro.
- 18 Ndi-iro-ya ka M'gëyikwasí ihere
dika uwe:
Ma n'isi-ya ka okpu-eze-ya gäþawa
okoko.

133

Abù Nrido; nke Devid.

- 1 Le, ka o si di nma, ka o si di kwa utø
nke-uku,
Bú nbikø nke umu-nne, obuná ibikø
n'otù!
- 2 O di ka ezi manu ahu nke dikwasi
n'isi,
Nke nérùda n'afu-ønu,
Bú afu-ønu Eron;
Nke néruda n'ønu uwe-nwuda-ya
nile;
- 3 Dika igirigi Heamon,
Nke nàdakwasi n'ugwu nile nke
Zaion:
N'ihi na n'ebe ahu ka Jehova nyere
ngózi ahu iwu,
Bú ndu rue mþe ebigh-ebi.

134

Abù Nrido.

- 1 Le, gozienu Jehova, unu ndi-orù nile
nke Jehova,
Ndi nèguzo n'ulo Jehova n'abali nile.
- 2 Chilieu aka-unu elu n'idi-nsø.
Gózi kwa Jehova.
- 3 Ka Jehova si na Zaion gózie gi,
Bú Onye keworo elu-igwe na uwa.

135 1 Tonu Ja.

- Tonu aha Jehova;
Tonu Ya, ndi-orù Jehova:
- 2 Ndi nèguzo n'ulo Jehova,
N'ogige nile nke ulo Chineke-ayi.
 - 3 Tenu Ja; n'ihi na Jehova di nma:
Bùkuenu aha-Ya abù òma; n'ihi na ò
di utø.
 - 4 N'ihi na Jekob ka Ja roputaworo nye
Onwe-ya,
Ò roputara Israel ka ò buru ihe nke
aka Ya.
 - 5 N'ihi na mu onwem amawo na
Jehova di uku,
Onye-nwe-ayi di kwa elu kari chi
nile.
 - 6 Ihe nile nke tòrø Jehova utø, nke ahu
ka Ò meworo,
N'elu-igwe, na n'uwa, na n'oké
osimiri nile, na obu-miri nile.
 - 7 Ò bu Onye nême ka alulu si na nsøtu
uwa kwugo;
Ò meworo miri-ozozo àmùmà;
Ò bu Onye nême ka ifufe si n'ulo-
nkwakøba-Ya nile puta.

- 8 Onye tiburu umu eburu uzo mu n'ala
Ijipt,
Ma ò bu madu ma-øbu anu-ulø.
- 9 O zitere ihe-iriba-ama di iche iche
na ihe-ebube di iche iche n'etiti gi,
Ijipt,
N'aru Fero, na n'aru ndi-orù-ya nile.
- 10 Onye tiburu otutu mba,
Bu kwa ndi-eze di ike;
- 11 Bú Saihon eze ndi-Amorait,
Na Og eze Beshan,
Na ala-eze nile nke Kenean:
- 12 O we nye ala-ha ibu ihe-nketa,
Iburu Israel, bù ndi-Ya, ihe-nketa.
- 13 Jehova,aha-Ginàdirumþeebigh-ebi;
Jehova, ncheta-Gi nàdiru òbø nile.
- 14 N'ihi na Jehova gëkpe ndi-Ya ikpe,
Chèghari kwa uche-Ya bayere ndi-
orù-Ya.
- 15 Arusi nile nke mba nile bu òla-øcha
na òla-edo,
Olu aka madu.
- 16 Ha nwere ønu, ma ha adigh-ekwu;
Ha nwereanya abua, ma ha adigh-
ahu uzo;
- 17 Ha nwere nti abua, ma ha adigh-aña
nti;
Ò digh kwa iku-ume di n'ønu-ha.
- 18 Ndi nême ha gädi ka ha;
E, onye ò bulu nke nàtukwasi ha obi.
- 19 Ulo Israel, gozienu Jehova:
Ulo Eron, gozienu Jehova:
- 20 Ulo Livai, gozienu Jehova:
Unu ndi nàtu egwu Jehova, gozienu
Jehova.
- 21 Onye agöziri agözi ha Jehova bu site
na Zaion,
Onye bi na Jerusalem.
Tonu Ja.

136 1 Kelenu Jehova; n'ihi na Ò
di nma:

- N'ihi na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.
- 2 Kelenu Chineke kachasi chi nile:
N'ihi na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.
 - 3 Kelenu Onye-nwenu kachasi ndi-
nwenu nile:
N'ihi na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.
 - 4 Kelenu Onye nání Ya nálu oké òlu di
iche iche:
N'ihi na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-
Ya di.

- 5 Kelenu Onye ji nghøta eme elu-igwe:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 6 Kelenu Onye meworo ala ka o sa mbara n'elu miri:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 7 Kelenu Onye meworo ihè uku di iche iche:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 8 Bú anyanwu ichi n'ehihie:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 9 Na ɔnwa na kpakpando ichi n'abali:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 10 Kelenu Onye nètibù Ijipt nime umuhaha eburu uzø mu:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 11 Q we me ka Israel si n'etiti ha puta:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 12 Site n'aka di ike na n'ogwe-aka esetiri eseti:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 13 Kelenu Onye kebiworo Oké Osimiri Uhie:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 14 Q we me ka Israel gabiga n'etiti ya:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 15 Ma Q rurupuru Fero na usu-ndi-agha-ya n'Oké Osimiri Uhie:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 16 Kelenu Onye nèmè ka ndi-Ya je ije n'ozara:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 17 Kelenu Onye tibuworo ndi-eze di uku:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 18 Q bu-kwa-ra ndi-eze di ebube:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 19 Bú Saihon eze ndi-Amorait:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:

- 20 Na Og eze Beshan:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 21 Q we nye ala-ha ibu ihe-nketa:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 22 Iburu Israel, bú orù-Ya, ihe-nketa:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 23 Onye chetara ayi n'ɔnqdu-ayi di ala:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di:
- 24 Q we naputa ayi n'aka ndi nàkpàþu ayi:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 25 Q nènye anu-aru nile nri:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.
- 26 Kelenu Chineke nke elu-igwe:
N'ihì na rue mþe ebigh-ebi ka ebere-Ya di.

- 137** i N'akuku osimiri nile nke Babilon,
N'ebe ahu ka ayi nòduru ala, e, ayi kwara ákwá,
Mþe ayi chetara Zaion.
- 2 N'osisi willow di n'etiti ya
Ka ayi nèkokwasi ubø-akwara nile ayi.
- 3 N'ihì na n'ebe ahu ka ndi nàdqta ayi n'agha riþø n'aka-ayi okwu abù,
Ndi lutara ihe-ayi n'agha riþ-kwa-ra ayi ka ayi nuria qìnù, si,
Buaranu ayi otù nime abù Zaion.
- 4 Ayi gësi aña bù abù Jehova
N'ala nke onye ala qzø?
- 5 Q buru na echezøm i, Jerusalem,
Ka aka-nrim chezø nkà-ya.
- 6 Ka irem rapara n'okpo-ønum,
Ma o buru na adigm-echeta gi;
Ma o buru na adigm-eme ka Jerusalem di elu
N'elù isi qñum.
- 7 Jehova, cheta ubøchi Jerusalem
Megide umu Edom;
Ndi nàsi, Babanu ya qtø, babanu ya qtø,
Rue ntø-ala di nime ya.
- 8 Gi ada Babilon, nke bu onye anàpunara ihe;
Onye ihe nàgara nke-øma ka o bu,
bú onye gákwughachi gi
Nmeso-gi nke i mesoworo zyi.

9 Onye ihe nāgara nke-qma ka q bu,
bú onye gāchiri umu-gi nānū ara
tupia ha
Na nkume di elu.

138 Abù Qma nke Devid.

- 1 M'gēji obim nile kele Gi:
N'iru chi nile ka m'gābuku Gi abù
oma.
- 2 M'gākpø isi ala n'ebe ulo uku nsø Gi
di,
M'gēkele kwa aha-Gi n'ihi ebere-Gi
na n'ihi ezi-okwu-Gi:
N'ihi na I mewo ka okwu-önü-Gi di
uku n'elu aha-Gi nile.
- 3 N'ubochi m'kpokuru Gi ka I zaram,
I nēji ike di na nkpuru-obim kpaliem.
- 4 Eze nile nke uwa gēkele Gi, Jehova,
N'ihi na ha anuwo okwu nile nke
önü-Gi.
- 5 Ha gābù kwa abù bayere uzø nile nke
Jehova;
N'ihi na ebube Jehova di uku.
- 6 N'ihi na Jehova di elu, ma q bu onye
di ume-ala n'obi ka Q nāhu anya:
Ma onye-npako, O nēsite n'ebe di
anya mara ya.
- 7 Q buru na ejeghriam n'etiti ahuhu,
I gēme ka m'di ndu;
I gēseti aka-Gi imegide iwe ndi-
iron,
Aka-nri-Gi gāzoputakwam.
- 8 Jehova gēmezurum ihe nile:
Jehova, ebere-Gi nādiru mbe ebigh-
ebi;
Arala aka n'olu nile nke aka-Gi abua.

139 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, I gwuputawo ala obim, I we
maram.
- 2 Gi onwe-gi amawo nnodu-alam na
nbili-ötöm,
I nāghota èchichèm nile site n'ebe di
anya.
- 3 Okporo-uzom na ndina-alam ka I
fùchaworo dika ọka,
Q bu kwa uzom nile ka I maworo
nke-qma.
- 4 N'ihi na q digh okwu di n'irem,
Ma, le, Jehova, I machasiwo ya.
- 5 N'azu na n'iru ka I nochigideworom,
we tukwasi obu-aka-Gi n'arum.

6 Omuma-ihe di otú a dikaririm
ebube;

Q dika elu, apughm iru ya.

7 Ole ebe m'gālanari Mo-Gi?
Ma-qbu ole ebe m'gēsi n'iru Gi
balaga?

8 Q buru na arigom n'elu-igwe, n'ebe
ahu ka I nq:

Q buru kwa na abasam utem n'al-a-
mø, le, I nq n'ebe ahu.

9 Q buru na achirim nkù nke ututu,
Biri n'akuku dikarisiri anya nke oké
osimiri;

10 Obuná n'ebe ahu ka aka-Gi
gēdurum,
Aka-nri-Gi gējidekwam.

11 M'we si, N'ezie, ochichiri
gēkpuchim;

Ma abali ghørø ihè buruburum.

12 Obuná ochichiri adigh-abachiri Gi;
Ma abali nēnye ihè dika ehihie:
Dika ochichiri si di, otú a ka ihè dí
n'anya-Gi.

13 N'ihi na Gi onwe-gi enwetawo
akurum abua:

I nākpam n'afø nnem dika esi akpa
ákwa.

14 M'gēkele Gi; n'ihi na ejiwø ihe dí
iche iche di egwu me ka m'buru
oké ọlu :

Oké ọlu ka ọlu-Gi nile di;
Nkpuru-obim ma-kwa-ra ya nke-
oma.

15 Okpukpum ezopugh n'anya-Gi,
Mbe emerem na nzuzo,
Mbe adurum nke-qma, dika onye-
òkà-òdudu-ákwa si adu, n'ebe nile
di ala nke uwa.

16 Anya-Gi abua huru arum mbe
o kēzugh okè,

Q bu kwa n'akwukwø-Gi ka edere
ihe nile dim n'aru,

Nke akpuru kwa-ubochi,

Mbe q digh otù ihe di nime ha.

17 Le ka èchichè-Gi nile si di oké önü-
ahia n'anyam, Chineke!

Le ka önü-ögugu nile ha si di uku
ri nne!

18 Q buru na aguam ha önü, ha bara
uba kari ájá:

Mbe m'tetaworo, mu na I nānogide.

19 Q gādim nō nma ma asi na I ɿue
onye nêmbe iwu, Chineke:
Ya mere, unu ndi-qbura, sinu n'ebe
m'nq wezuga onwe-unu.

- 20 Ha bu ndi nēkwu okwu megide Gi
nime nzube ojø,
Ndi ebuliworo nye ihe-efu ka ndi-
iro-Gi bu.
- 21 O bugh ndi nākpø Gi asì, Jehova, ka
m'nākpø asì?
O bugh kwa ndi nēbili imegide Gi ka
m'nāsø oyì?
- 22 O bu ikpø-asì nke zuru okè ka m'ji
kpø ha asì:
Ndi-iro ka ha burum.
- 23 Gwuputa ala obim, Chineke, we
mara obim:
Nānwam, we Mara iche-uchem nile:
- 24 Hu kwa ma o di uzø o bula nēweta
ihe-nbø di nimem,
Durukwam n'uzø ebigh-ebi.

140 Abù Qma nke diri Onye-isi Abù. Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, døputam n'aka madu ojø;
Chebem ka m'ghara ida n'aka nwoke
nēme ihe-ike di iche iche:
- 2 Ndi chèworo ihe ojø di iche iche
n'obi-ha;
Ubøchi nile o bula ka ha nēzukø ibu
agha di iche iche.
- 3 Ha amuwo ire-ha dika agwø;
Edide aju-ala di n'okpuru eþubere-
onu-ha. [Selah]
- 4 Debem, Jehova, ka m'ghara ida n'aka
onye nēmebi iwü;
Chebem, ka m'ghara ida n'aka nwoke
nēme ihe-ike:
Bú ndi chèworo inuda nzø-ukwum
nile.
- 5 Ndi-npako ezobeworom iþudu, na
udø di iche iche;
Ha abasawo ubu n'akuku uzø;
Onyà di iche iche ka ha siworom.
[Selah]
- 6 Asirim Jehova, Chinekem ka I bu:
Na nti olu aririø-amaram nile,
Jehova.
- 7 Jehova, Onye-nwe-ayi, ike nke
nzoputam,
I kpuchiwo isim n'ubøchi ihe-agha
nile.
- 8 Jehova, enyela ihe onye nēmebi iwü
nāchøsi ike;
Emela ka nzube ojø ya gara ya; ha
nēbuli onwe-ha elu. [Selah]
- 9 Ma isi ndi nōm buruburu,

- Ka nmeþu nke eþubere-onu-ha
kpuchie ha.
- 10 Ka ha me ka icheku-øku me nkpatu
imegide ha:
Ya me ka ha dabà n'økü;
N'øbu-miri, ka ha we ghara ibili ojø.
- 11 Madu nke nwere ire ojø agagh-
eguzosi ike n'uwa:
Madu nke nēme ihe-ike, ihe ojø
gāchu ntá ya inudasi ya.
- 12 Amawom na Jehova gēmezi okwu-
ikpe onye ewedara n'ala,
Na ikpé ziri ezi nke ndi-obeye.
- 13 N'ezie ndi ezi omume gēkele aha-
Gi:
Ndi ziri ezi gëbi n'iru Gi.

141

Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, akpøkuwom I; biakutera
ososø:
Na nti olum, mbe m'kpøkuru Gi.
- 2 Ka edozie ekperem dika ihe-nsure-
øku nēslí ísi utø n'iru Gi;
Ka nchili øbu-akam buru onyinye-
inata-iru-øma nke anyasi.
- 3 Jehova, Do nche n'iru ònum;
Chebe ònu-uzø eþubere-ònum abua.
- 4 Ewezugala obim ime ihe ojø,
Iji nmebi-iwu nēme omume,
Mu na madu ndi nālu ajo ihe:
Ekwe-kwa-la ka m'rie ihe o bula
n'ihe-utø nile ha.
- 5 Ka onye ezi omume tibuem, o gābu
ebere;
Ya ba-kwa-ram nba, o gābu manu
isi;
Ekwela ka isim si, É-è:
N'ihi na m'no nēkpe ekperem
imegide ihe ojø ha nile.
- 6 Atudawo ndi-ikpe-ha n'akuku nkume
di elu;
Ha gānu kwa okwu-ònum nile; n'ihi
na ha di utø.
- 7 Dika mbe madu nālu oлу ubi wà
nēgwuwa ala,
Otú a ka esesaworo økpukpu-ayi
n'ønu ala-mø.
- 8 N'ihi na o bu n'ebe I no, Jehova,
Onye-nwe-ayi, ka anyam abua di:
Nime Gi ka m'babaworo; abapula
nkpuru-obim dika miri.
- 9 Debem ka m'ghara idabà n'iþudu ha
sirim,
Na n'onyà ndi nālu ajo ihe.

10 Ka ndi nēmebi iwu dabà n'uþu nile
nke aka ha n'otù n'otù,
Rue mþe mu onwem gãgabiga.

142 Maschil Devid, mþe o no n'obà; Ekpere.

- 1 Olum ka m'ji etiku Jehova;
Olum ka m'ji ariø Jehova aririø-amara.
- 2 Anamekwuwa okwu ntamum n'iru Ya;
Ahuhum ka m'nëgosi n'iru Ya.
- 3 Mþe mom n'enwegh ike nimem, Gi onwe-gi mara okporo-uzom.
N'uzø nke m'nëje ije nime ya ka ha zobeworom ibudu.
- 4 Legide n'aka-nrim, hu kwa; n'ihi na o digh onye m'nwere nke nãmatam:
Ebe-nbalaga alanariwom n'iyi; o dign onye nãju ajuju bayere nkpuru-obim.
- 5 Etikurum I, Jehova;
Asirim, Gi onwe-gi bu ebe-nþabàm, Na òkèm n'ala ndi di ndu.
- 6 Na nti n'iti-nkpum; n'ihi na enweghm ike ma-oli:
Naputam n'aka ndi nësobum; n'ihi na ha nwere ume karim.
- 7 Me ka nkpuru-obim si n'ebe emechibidoworo ya puta, ka m'wc kele aha-Gi:
Mu ka ndi ezi omume gãba buruburu;
N'ihi na I nëmesom nke-qma.

143 Abù Qma Devid.

- 1 Jehova, nuru ekperem; na nti n'aririø-amarami nile:
N'ikwesi-ntukwasi-obi-Gi zain, na n'ezí omume-Gi.
- 2 Eji-kwa-la orù-Gi ba n'ikpé;
N'ihi na o digh onye o bula nke di ndu bu onye ezi omume n'iru Gi.
- 3 N'ihi na onye-iro esobuwo nkpuru-obim:
O zoþiawo ndum n'ala:
O mewom ka m'biri n'ebe di iche iche þara oþchichiri, dika ndi nwuru anwu site na mþe ebigh-ebi.
- 4 Mom we ghara inwe ike nimem;
Ibobo nãnwu obim nimem.

- 5 Echetawom ubochi nile nke mþe ochie;
Atughariwom uche n'omume-Gi nile:
N'þlu aka-Gi abua ka m'tughariworo obi.
- 6 Abasawomi akam abua n'ebe I no:
Nkpuru-obim di ka ala nke ida-mþà n'ebe I no. [Seiah]
- 7 Zam ngwa ngwa, Jehova; mom agwusiwo:
Ezonarilam iru-Gi;
Ka m'we ghara iyi ndi nãrida n'olulù.
- 8 Mem ka m'nuru ebere-Gi n'ututu;
N'ihi na Gi ka m'tulkwasiworo obi:
Mcñ ka m'mara uzø nke n'gëje ije nime ya;
N'ihi na Gi ka m'buliworo nkpuru-obim nye.
- 9 Naputam n'aka ndi-irom, Jehova:
N'ebe I no ka m'kpuchiwerò onwem.
- 10 Zim ime ihe di Gi utø; n'ihi na Gi onwe-gi bu Chinekem:
Mo-Gi di nma; durum n'ala di lari.
- 11 N'ihi aha-Gi, Jehova, me ka m'di ndu:
N'ezí omume-Gi me ka nkpuru-obim puta n'ahuhu.
- 12 Qzø, n'ebere-Gi kpochapu ndi-irom,
Me kwa ka ndi nile ndi nãkpabu nkpuru-obim la n'iyi;
N'ihi na mu onwem bu orù-Gi.

144 Abù Qma nke Devid.

- 1 Onye agoziri agozi ka Jchova, bù oké nkumem, bu,
Onye nëzi akam abua ilu ðgù:
Onye nëzi nkpsi-akam ibù agha.
- 2 Ebereim, na ebem ewusiri ike.
Na ulo-clum, na onye m'nwerc ime ka m'þapu;
Na ðtaiñ, na onye m'babawore nime ya;
Onye nãzôda ndim n'okpurum.
- 3 Jehova, gini ka madu bu, nke I nãmara ya?
Na nwa nke madu, nke I nêchè échichè bayere ya?
- 4 Madu yiri otù nku-ume
Ubochi-ya nile di ka onyinyo nãgabiga.

- 5 Jehova, rulata elu-igwe-Gi, we rida:
Metu ugwu aka, ha gākwu kwa
anwuru-oku.
- 6 Me ka àmùmà bụputa, we me ka ha
basa;
Bapu ákú-Gi nile, we chusa ha.
- 7 Si n'elu setipu aka-Gi;
Dòputam, naputakwam n'otutu miri,
N'aka ndi ala ozo;
- 8 Ndi ọnlu-ha kwuworo okwu efu,
Aka-nri-ha bu kwa aka-nri ugha.
- 9 Chineke, abù ọhu ka m'gābèku Gi:
Une nke akwara iri ka m'gēji bükue
Gi abù ọma.
- 10 Q bu onye nēnye ndi-eze nzoputa:
Onye nādòputa Devid, bú orù-Ya,
n'ònlu mma-agha jorø njo.
- 11 Dòputam, nāputakwam n'aka ndi ala
ozo,
Ndi ọnlu-ha kwuworo okwu efu,
Aka-nri-ha bu kwa aka-nri ugha.
- 12 Mbe umu-ayi ndikom di ka ihe
akuru n'ala, ndi anēme ka ha bue
ibù mbe ha di na nwata;
Umu-ayi ndinyom di ka ogidi
nkuku ulo atuworo akika dika
ihe-atù nke ulo uku;
- 13 Qba-ayi ejuwo, nēweputa ihe nile di
iche iche;
Igwè ewu na aturu nile ayi nāmuputa
nnù abua na ọgu iri nnù abua na
ogu iri, orù nnù na nnù ise orù nnù
na nnù ise, n'èzì nile ayi;
- 14 Anēboju ehi nile ayi ibu nke-ọma;
Q digh ntípù di na mbidi-ayi, o digh
kwa ọpupu di,
Q digh kwa iti-nkpu di n'amá nile
ayi;
- 15 Ndi ihe nāgara nke-ọma ka ndi ahu
bu, nke di otù a:
Ndi ihe nāgara nke-ọma ka ndi ahu
bu, nke Jehova bu Chineke-ha.

145 Abù Qma otuto; nke Devid.

- 1 M'gême Gi ka I di elu, Chinekem,
bú Eze;
M'gāgozi kwa aha-Gi rue mbe nile
ebigh-ebi.
- 2 Kwa-ubochi ka m'gāgozi Gi;
M'gēto kwa aha-Gi rue mbe nile
ebigh-ebi.
- 3 Onye uku ka Jehova bu, Q bu kwa
onye anēto nke-uku;

- Q digh kwa ngwuputa-ala diri idi-
uku-Ya.
- 4 Otù ọbø gāja ọlu-Gi nile na nti ọbø
ozo,
We gosi idi-ike-Gi nile.
- 5 N'ima-nma nke nsopuru nke ebube-
Gi,
Na n'oké ọlu-Gi nile, ka m'gātughari
uché.
- 6 Q bu kwa ike nke ọlu-Gi nile di egwu
ka ha gēkwuputa;
Q bu kwa idi-uku-Gi ka m'gākø
akukø-ya.
- 7 Ncheta nke iba-uba nke idi-nma-Gi
ka ha gēkwuwa,
Q bu kwa ezi omume-Gi ka ha gēti
nkpu ọnù bayere ya.
- 8 Onye di amara na onye nwere obi-
ebere ka Jehova bu;
Q digh-ewe iwe ọsọsø, Q di kwa uku
n'ebere.
- 9 Jehova di nma n'ebe ihe nile ekere
éké di;
Obi-ebere-Ya nile dikwasi kwa n'olu-
Ya nile.
- 10 Olu-Gi nile nēkele Gi, Jehova;
Ndi-ebere-Gi nāgozi kwa Gi.
- 11 Nsopuru nke ala-eze-Gi ka ha
nēkwuputa,
Q bu idi-ike-Gi ka ha nēkwu okwu
bayere ya;
- 12 Ime ka umu madu mara idi-ike-Ya
nile,
Na nsopuru nke ima-nma nke ala-
eze-Ya.
- 13 Ala-eze-Gi bu ala-eze rue mbe nile
ebigh-ebi,
Ochichi-Gi di kwa n'obø nile.
- 14 Jehova nākwagide ndi nile nāda ada,
O nēkuli kwa ndi nile nēruda n'ala.
- 15 Anya ihe nile nēle anya Gi;
Gi onwe-gi nēnye kwa ha ihe-oriri-
ha na mbe-ya.
- 16 I nāsaghe aka-Gi,
I nēwere kwa ihe di ihe ọ bula di ndu
utø me ka afø ju ya.
- 17 Onye ezi omume ka Jehova bu n'uzø-
Ya nile,
Q di kwa ebere n'olu-Ya nile.
- 18 Jehova di nso ndi nile nākpøku Ya,
Bù ndi nile nākpøku Ya n'ezí-okwu.
- 19 Ihe di ndi nātu egwu Ya utø ka Q
gême;
Q bu kwa ntiku-ha ka Q gānu, we
zoputa ha.

- 20** Jehova nēdebe ndi nile nāhu Ya
n'anya;
Ma ndi nile nēmebi iwu ka O
gēkpochapu.
- 21** Otuto Jehovah ka qonum gēkwu;
Ka anu-aru nile gozi kwa aha nsō Ya
rue m̄be nile ebigh-ebi.

- 146** I Tonu Ja.
Nkpuru-obim, to Jehovah.
- 2** M'gēto Jehovah n'ogologo ndum
nile:
M'gabuku Chinekem abū qma m̄be
m'no nādi ndu.
- 3** Unu atukwasila obi n'aru ndi amara
aha-ha,
Ma-qbu n'aru nwa nke madu, onye o
nādigh nzoputa o nwere.
- 4** Mo-ya nāpu apu, o we laghachi n'ala
o si puta;
N'ubochi ahu échiché-ya nile alawo
n'iyi.
- 5** Onye ihe nāgara nke-qma ka onye
ahu bu nke Chineke nke Jekob bu
Onye nēyere ya aka,
Nke olile-anyaya dikwasi Jehovah, bù
Chineke-ya:
- 6** Onye meworo elu-igwe na uwa,
Na oké osimiri, na ihe nile nke di
nime ha;
Onye nēdebe ezi-okwu rue m̄be
ebigh-ebi:
- 7** Onye nēmere ndi anēmebu ihe Q
kpere n'ikpe;
Onye nēnye ndi agu nāgu nri:
Jehova nātōpu ndi-nkpōrō;
- 8** Jehovah nēmeghe anya ndi-isì;
Jehova nēkuli ndi nēruda n'ala;
Jehova nāhu ndi ezi omume n'anya;
- 9** Jehovah nēdebe ndi ala qzo;
Nwa-n̄bei na nwayi di-ya nwuru ka
Q nēme ka ha guzo qtō;
Ma uzō ndi nēmebi iwu ka Q nēne
ka o bago abago.
- 10** Jehovah gābu eze rue m̄be ebigh-ebi,
Chineke-gi, Zaion, gābu eze rue qbo
nile.
Tenu Ja.

- 147** I Tonu Ja;
N'ihi na o di nma ibuku
Chineke-ayi abū qma;
N'ihi na o di utō, otuto mara nma.
- 2** Jehovah nēwuli Jerusalem elu;

- Ndi enupuru enupu nke Israel ka Q
nāchikota.
- 3** Q bu onye nēme ka ndi obi-ha tiwara
etiwa diri ndu,
Q nēkechi kwa ihe-n̄bu nile ha.
- 4** Q nāguta qonu-ogugu kpakpando;
Ha nile ka Q nākpō aha.
- 5** Onye uku ka Onye-nwe-ayi bu, Q
nwe-kwa-ra ike riri nne;
Nghota-Ya enwegh qonu-ogugu.
- 6** Jehovah nēme ka ndi di ume-ala n'obi
guzo qtō:
Q nēme ka ndi nēmebi iwu di aia
qbuná rue ala.
- 7** Werenu ekele za Jehovah,
Werenu ubo-akwara bükue Chineke-
ayi abū qma:
- 8** Onye ji igwe-oji ekpuchi elu-igwe.
Onye nēdoziri ala miri-ozuzo,
Onye nēme ka ugwu nile pue ahiahia.
- 9** Q nēnye anumanu nri-ya,
Nēnye kwa umu-ugolo-qma nke
nākpoku Ya.
- 10** Q bugh idi-ike nke inyinya nātō Ya
utō:
Q bugh ogwe-ukwu abua nke nwoke
nādi Ya utō.
- 11** Ihc nātō Jehovah utō bu ndi nātu
egwu Ya,
Ndi nēchere ebere-Ya.
- 12** Gi Jerusalem, nāja Jehovah;
To Chineke-gi, Zaion.
- 13** N'ihi na Q mewo ka ihe-ntuchi nile
nke qonu-uzo-ama-gi nile di ike;
Q goziwo umu-gi n'etiti gi.
- 14** Q bu onye nēme ka ókè-ala-gi ghō
udo;
Abuba qka wheat ka O ji me ka i riū
afō.
- 15** Q bu onye nēzisa okwu-qonu-Ya
n'uwa;
Ngwa ngwa ka okwu-Ya nāba qso.
- 16** Q bu onye nēnye snow dika aji-anu;
Q nēfesa hoar-frost dika ntu.
- 17** Q nātupu ice-Ya dika iberibe
achicha:
Onye gēguzo n'iru oyi-Ya?
- 18** O nēzipu okwu-Ya, we ɿaze ha:
Q nēme ka ifuse-Ya fe, miri we rüe.
- 19** O nēgosi Jekob okwu-Ya,
Nēgosi kwa Israel ukpuru-Ya nile na
ikpē-Ya nile.
- 20** Q mesogh mba o bula otú a:
Ma ikpē-Ya nile, ha amagh ha.
Tonu Ja.

148 i Tonu Ja.

Tonu Jehova site n'elu-igwe:
Tonu Ya n'ebe di elu.
2 Tonu Ya, ndi-mo-ozi-Ya nile:
Tonu Ya, usu-ndi-agha-Ya nile.
3 Tonu Ya, anyanwu na ọnwà:
Tonu Ya, kpakpando nile nke ihè.
4 Tonu Ya, elu-igwe nke elu-igwe,
Na miri nke di n'elu elu-igwe.
5 Ka ha to aha Jehovah:
N'ihì na Ya onwe-ya nyere iwù, ewe
kè ha.
6 Q we me ka ha guzo rue mbe nile
ebigh-ebi:
Ukpuru ka Q nyeworo nke nàgagh-
agabiga.
7 Tonu Jehovah site n'uwa,
Unu ogologo anu-miri, na oþu-miri
nilc:
8 Qku, na àkù-miri-igwé, na snow, na
alulu;
Oké ifufe, nke nême okwu-Ya:
9 Ugwu nile na ugwu ntà nile;
Osisì nile nàmì nkpuru na osisi cedar
nile:
10 Anu-øhia na anu-ulò nile;
Ihe nákpu akpu na nnunu nwerc
nkù:
11 Ndi-eze uwa na ndi nile di iche iche;
Ndi-isi na ndi-ikpè nile nke uwa:
12 Ma umu-okorobia ma umu-abogho;
Ndi-agadi, ha na umu-ntakiri:
13 Ka ha to aha Jehovah;
N'ihì na emewo ka aha-Ya di elu,
náni ya:
Ebube-Ya di n'elu uwa na elu-igwe.
14 Q we me ka mpi ndi-Ya nwere di
elu,
Iburu ndi-ebere-Ya nile otuto;
Bù umu Israel, ndi di nso Ya.
Tonu Ja.

149 i Tonu Ja.

Bùkuenu Jehovah abù òhu,
Bù otuto-Ya nime nkporokota ndi-
ebere-Ya.

2 Ka Israel ñuria n'Onye meworo ya:
Ka umu Zaion tegharia egwù ọñù
n'Eze-ha.
3 Ka ha to aha-Ya n'ite-egwù:
Ka ha chirí egwù-otiti na ubò-
akwara bùkue Ya abù òma.
4 N'ihì na ihc ndi-Ya nàtò Jehovah
uto:
O gëji nzoputa chò ndi di ume-ala
n'obi nma.
5 Ka ndi-ebere ñuria ọñù-agha nime
nsopuru:
Ka ha tie nkpu ọñù n'elu ihc-ndina-
ha.
6 Ka nbuli-elu Chineke di n'akpiri-
ha,
Ka mma-agha nke iru abua di kwa
n'aka-ha;
7 Ibò òbò n'aru mba nile,
Ibara ndi nile di iche ihc nba;
8 Iji nkporo ke ndi-eze-ha,
Na iji nkporo-ukwu igwé ke ndi-ha
anàsopuru;
9 Ime n'aru ha ikpè edcre n'akwukwo:
Ihe mara nma ka ọ bu nke ndi-ebere-
Ya nile nwere.
Tonu Ja.

150 i Tonu Ja.

Tonu Chineke n'ebe nsø Ya:
Tonu Ya na mbara-igwé nke ike-Ya.
2 Tonu Ya n'ihì idi-ike-Ya nile:
Tonu Ya dika iba-uba nke idi-uku-
Ya si di.
3 Werenu ọfufù opì-ike to Ya:
Chirinu une na ubò-akwara to Ya.
4 Werenu egwù-otiti na ite-egwù to
Ya:
Chirinu ubò ejì akwara kwe na òjà to
Ya:
5 Chirinu ájà nke anànu nke-òma to
Ya:
Chirinu ájà nke nàdasi udà ike to
Ya.
6 Ka ihe ọ bulà nke nèku ume to Ja.
Tonu Ja.

ILU

1 i Ilu di iche iche nke Solomon nwa
Devid, bú eze Israel:
2 Ima amam-ihe na ido-aka-na-nti;

Ighøta okwu-ònù nile nke nghøta;
3 Inara ido-aka-na-nti nke inwc-uche,
Na ezi omume na ikpè na izi-ezi;

- 4 Inye ndi nēnwegh uche ezi uche,
Inye nwa-okorobia ihe-omuma na
izuzù:
- 5 Ka onye mara ihe we nu, we tukwasi
ihe-nmuta n'amam-ihe-ya;
Ka onye-nghota we nweta kwa ezi
ndum-odu:
- 6 Ighota ilu, na okwu miri emi;
Okwu nile nke ndi mara ihe, na
okwu-omimi nile ha.
- 7 Egwu Jehova bu nmalite ihe-omuma:
Amam-ihe na ido-aka-na-nti ka ndi
bagoro abagoro n'uche ledaworo anya.
- 8 Nwam, nuru ido-aka-na-nti nke nnagi,
Arapu-kwa-la iwu nne-gi:
- 9 N'ihi na okpu amara ka ha gāburu
isi-gi,
Ihe-inya-olu ka ha gāburu olu-gi.
- 10 Nwam, o buru na ndi-nmehie arà gi
urà,
Ekwela.
- 11 O buru na ha asi, Soro ayi je,
Ka ayi che anwu obara,
Ka ayi zobe onwe-ayi ijide onye
nēmegh ihe ojø n'efu;
- 12 Ka ayi lo ha na ndu dika ala-mo,
Bù ndi zuru okè, dika ndi nārida
n'olulù;
- 13 Ihe nile di oké onu-ahia ka ayi
gāchota,
Ayi gākwaju ulo-ayi nile n'ihe ayi
kwatara n'agha;
- 14 Nzà-gi ka i gēfe n'etiti ayi;
Otù akpa-ego ka ayi nile gēnweko:
- 15 Nwam, esola ha je n'uzo;
Bochie ukwu-gi n'iga n'okporo-uzo-
ha:
- 16 N'ihi na ukwu-ha nāba oso ime ihe ojø,
Ha nēme kwa ngwa iwusi obara.
- 17 N'ihi na o bu n'efu ka anābasu ubu,
N'anya nnunu o bula:
- 18 Ndia kwa, obara onwe-ha ka ha nēche
anwu,
Ha nēzobe onwe-ha inwude ndu nke
aka ha.
- 19 Otù a ka uzø nile nke onye o bula nke
akpiri urù nēzighi ezi nākpø nku
si di;
Ndu nke ndi-nwe-ya ka o nēwepu.
- 20 Amam-ihe nēti nkpu n'èzi;
N'amá nile ka o nēme ka olu-ya da
udà;

- 21 N'isi ebe nile anātu úzù ka o nākpø
ókù;
N'oghore onu-uzø-ama nile,
N'obodo, ka o nēkwu okwu-onu-ya
nile:
- 22 Unu ndi nēnwegh uche, rüe ole mbe
ka unu gāhu enwegh-uche-n'anya?
Rüe ole mbe ka ndi nākwa emò
gāchosi-kwa-ra onwe-ha ikwa-emò
ike?
Rüe ole mbe ka ndi-nzuzu gākpø
kwa ihe-omuma asì?
- 23 Laghachinu n'iba-nbam:
Le, m'gāwupuru unu mom,
M'gēme ka unu mara okwum nile.
- 24 N'ihi na akpowom ókù, unu we ju;
Fisetipuwom akam, ma o digh onyø
nāna nti;
- 25 Unu we wezuga ndum-odum nile,
Unu achogh kwa iba-nbam:
- 26 Mu onwem kwa, na nhuju-anya-unu
m'gachi ochì;
M'gākwa emò mbe oké egwu-unu
nābia;
- 27 Mbe oké egwu-unu nābia dika ikuku
siri ike,
Mbe nhuju-anya-unu nābiaru kwa
dika oké ifufe;
Mbe ahuhu na nkpa nābiakwasi unu.
- 28 Mbe ahu ka ha gākpokum, ma
m'gagh-aza;
Ha gāchosisim ike, ma ha agagh-
achotam:
- 29 N'ihi na ha kpøro ihe-omuma asì,
Na n'ihi na o bugh egwu Jehova ka
ha roputara:
- 30 Ha achogh ndum-odum;
Ha leliri iba-nbam nile:
- 31 Ha gēri kwa ufodu nime nkpuru nke
uzø-ha,
O bu kwa ndum-odu nile nke aka ha
gēju ha afø.
- 32 N'ihi na nchighari-azu nke ndi
nēnwegh uche gēbu ha,
O bu kwa inø-n'udo nke ndi-nzuzu
gēme ka ha la n'iyi.
- 33 Ma onye nēgem nti gēbi na ntukwasí-
obi,
O gānø kwa jū nātugh oké egwu ihe
çø.
- 2 1 Nwam, o buru na i nara okwu-
onum nile,
O buru kwa na i zobe ihe nile
m'nyere n'iwu n'ebe i nø;

- 2 Itorø amam-ihe nti-gi n'ala,
We wezuga obi-gi inwe nghøta;
- 3 E, o buru na o bu nmata ka i
näkpokü,
O buru kwa na o bu nghøta ka i
nëweliri olu-gi;
- 4 O buru na i chø ya dika ola-ocha,
O buru kwa na o bu dika äkù zoro
ezo ka i nègwuputa ya:
- 5 Mbe shu ka i gaghøta egwu Jehova,
O bu kwa ihe-omuma Chineke ka i
gaghøta.
- 6 N'ihi na Jehova nênye amam-ihe;
N'önü-Ya ka ihe-omuma na nghøta si
aputa:
- 7 O nèzobere ndi ziri ezi nzube-ihe,
O bu ota ndi nèje ije n'izu-okè
nwere;
- 8 Iche okporc-uø nile nke ikpé,
O bu kwa uzø ndi-ebere-Ya ka O
nèdebe.
- 9 Mbe ahu ka i gaghøta ezi omume na
ikpé,
Na izi-ezi nile, e, ezi uzø o bula.
- 10 N'ihi na amam-ihe gabbà n'obi-gi,
Ihe-omuma gädi kwa nkpuru-obi-gi
utø;
- 11 Izùzù ganèche gi nche,
Nghøta gèchebe gi:
- 12 Inaputa gi n'uzø onye ojø,
N'aka madu nèkwu okwu ibakuta
Chineke azu;
- 13 Bú ndi nàrapu okporc-uø nile nke
izi-ezi,
Ka ha we je ije n'uzø nile nke
ochichiri;
- 14 Ndi nânuri ime ihe ojø,
Ha nèteghari egwù önü n'ibakuta
Chineke azu nke onye ojø;
- 15 Ndi okporo-uø nile ha bagorø
abagø,
Ha nèsiwie kwa n'uzø nile ha:
- 16 Inaputa gi n'aka nwayı nàbugh
nwunye-gi,
N'aka nwayı nàbugh nwunye-gi nke
nèkwu okwu ire-utø;
- 17 Nke nàrapu di o nwere n'abogho,
Obuba-ndu nke Chineke-ya kwa, o
chezøwo ya:
- 18 N'ihi na uzø iridaru önüwu ka ulo-ya
bu,
O bu kwa uzø iridaru n'ebe ndi
nàdigh ndu nö ka uzø-ya nile bu.
- 19 Ndi nile ndi nàbakuru ya, ha adigh-
alata,

- Ha adigh-eru kwa okporo-uø nile
nke ndu:
- 20 Ka i we je ije n'uzø ndi di nma,
Debe kwa okporo-uø nile nke ndi
ezi omume.
- 21 N'ihi na ndi ziri ezi gëbi n'uwa,
Ndi zuru okè gäfødu kwa nime ya.
- 22 Ma ndi nêmbe iwu ka agèbipu
n'uwa,
O bu kwa ndi nàghø aghughø ka
agèropu na ya.
- 3 1 Nwam, echezøla iwum;
Ma ka obi-gi chebe ihe nile m'nyere
n'iwu:
- 2 N'ihi na ubochi ndu nke di ogologo,
na otutu arø nke ndu,
Na udo, ka ha gätukwasiri gi.
- 3 Ekwela ka ebere na ezi-okwu rapu
gi:
Ke ha n'olu-gi;
De ha n'elu mbadamba nkume, bú
obi-gi:
- 4 Chøta kwa amara na ezi uche
N'anya Chineke na madu.
- 5 Tukwasi Jehova obi-gi nile,
Adabere-kwa-la nghøta-gi:
- 6 N'uzø-gi nile mara Ya,
Ya onwe-ya gëme kwa ka okporo-
uzø-gi nile zie ezi.
- 7 Abula onye mara ihe n'anya gi onwe-
gi;
Tua egwu Jehova, we si n'ihe ojø
wezuga onwe-gi:
- 8 Ya buru ihe nàgwo otubo-gi,
Ya buru kwa umi diri ɔkpukpu-gi
nile.
- 9 Sopuru Jehova site n'ákù-gi,
Site kwa na nkpuru mbu nke ihe-
omume-gi nile:
- 10 Qba-gi nile gëjuputa kwa n'ihe-
nriju-afø,
Ebe - nzøcha - nkpuru - vine - gi nile
gëtiwa kwa na manya-vine önü.
- 11 Nwam, ajula idø-aka-na-nti nke
Jehova:
Ike agwu-kwa-la gi n'iba-nba-Ya:
- 12 N'ihi na onye Jehova nâhu n'anya ka
O nâbara nba;
Obuná dika nna si abara nwa-ya nke
ihe-ya nâtø ya utø nba.
- 13 Onye ihe nàgara nke-omma ka madu
nke chøtaworo amam-ihe bu,
Ya na madu nke nènweputa nghøta.

- 14 N'ihi na ozuzú-ahia-ya di nma kari ozuzú-ahia ola-ocha,
Urù-ya di nma kari ola-edo oma.
- 15 Ihe di oké ọnu-ahia ka ọ bu kari ruby:
Ihe nile kwa nke nātō gi utō, ha agagh-ara ka ya.
- 16 Uboghì ndu di ogologo di n'aka-nri-ya;
N'aka-ekpe-ya ka àkù na nsopuru di.
- 17 Uzq-ya nile bu uzq nke idì-utō,
Okporo-uzq-ya nile bu kwa udo.
- 18 Osisi nēnye ndu ka ọ buru ndi nējide ya aka:
E, onye ọ bulu nke nējisi ya aka ike bu onye ihe nāgara nke-oma.
- 19 Jehova jiri amam-ihe tō ntō-ala uwa;
O doziri elu-igwe site na nghøta.
- 20 Ejiri ihe-omuma-Ya kewa obu-miri nile,
Mbara-igwé nile ji kwa ya atuda igirigi.
- 21 Nwam, ekwela ka ha si n'anya-gi abua wezuga onwe-ha;
Chebe nzube-ihe na izùzù;
- 22 Ha gābu-kwa-ra nkpuru-obi-gi ndu,
Bu-kwa-ra olu-gi amara.
- 23 Mbe ahu ka i ganēje ije n'uzq-gi na ntukwasi-obi,
I gagh-akpobi kwa ukwu-gi,
- 24 Ọ buru na i dina ala, i gagh-atu oké egwu:
E, i gēdina ala, ura-gi gātō kwa utō.
- 25 Atula egwu site n'oké egwu mberede,
Ma-qbü site n'ikuku siri ike nke ndi nēmebi iwü, mbe ọ nābia:
- 26 N'ihi na Jehova gābu ntukwasi-obi-gi,
Ọ gēdebe kwa ukwu-gi ka agnara ijide ya.
- 27 Ebochila ezi ihe na ndi ọ diri,
Mbe ọ diri ike aka-gi ime ya.
- 28 Asila madu-ibe-gi, Je, lata,
Echi ka m'gēnye gi;
Mbe ọ di n'aka-gi.
- 29 Echēputala ihe ọjọ megide madu-ibe-gi,
Ebe onye ahu nēbi gi nso na ntukwasi-obi.
- 30 Gi na madu esela okwu n'efu,
Ma ọ buru na ọ mesogh gi ihe ọjọ.
- 31 Ekwosola onye neme ihe-ike okworø,
Arøputa-kwa-la otù efu n'uzq-ya nile.

- 32 N'ihi na ihe-árú n'anya Jehova **ka** onye sihiere esihie bu:
Ma n'aka ndi ziri ezi ka izù nzuzo Ya di.
- 33 Obubu-ọnụ Jehova di n'ulo onye nēmebi iwü;
Ma ebe-obibi ndi ezi omume ka Q nāgozi.
- 34 Ọ buru na ọ bu ndi nākwa emò ka **Ya** onwe-ya nākwa emò,
Ma ọ bu ndi di ume-ala n'obi ka Q nēnye amara.
- 35 Nsopuru ka ndi mara ihe gēketa;
Ma ndi-nzuzu nēbuli nleli.
- 4 1 Umum, nurunu idø-aka-na-nti nke nna,
Tø-kwa-nu nti n'ala ima nghøta:
- 2 N'ihi na ezi ihe-nmuta ka m'nyeworo unu;
Unu arapula iwum.
- 3 N'ihi na nwa ka m'buru nnam,
Di nrò, buru kwa nwa enwore nāñi ya n'iru nnem.
- 4 Ọ we zim ihe, sim,
Ka obi-gi jide okwum nile;
Debe ihe nile m'nyer en'iwu, wedindu:
- 5 Nweta amam-ihe, nweta nghøta;
Echezøla, esi-kwa-la n'okwu nile nke ọnun wezuga onwe-gi:
- 6 Arapula ya, ọ gēdebe kwa gi;
Hu ya n'anya, ọ gēchebe kwa gi.
- 7 Isi ihe ka amam-ihe bu; nweta amam-ihe:
E, were ihe nile i nwetaworo nweta nghøta.
- 8 Tukøba ya elu, ọ gēbuli kwa gi:
Q gāsopuru gi, mbe i nābaku ya obi.
- 9 Ọ gēnye isi-gi okpu amara:
Okpu-eze mara nma ka ọ gēnye **gi** n'aka.
- 10 Nuru, nwam, nara kwa okwu-ọnun nile;
Arø ndu gāba-kwa-ra gi uba.
- 11 N'uzq amam-ihe ka m'ziworo gi ihe;
Emewom ka i zo ije n'uzq nile nke izi-ezi.
- 12 Mbe i nēje ije, agagh-akpagide nzø-ukwu-gi;
Ọ buru kwa na i ọsø, i gagh-asu ngongø.
- 13 Jide idø-aka-na-nti aka; arala ya aka:
Chebe ya; n'ihi na ya onwe-ya bu ndu-gi.

- 14 Abàla n'okporo-uzo ndi nêmébi iwu,
Aga-kwa-la n'iru n'uzo ndi ojo.
- 15 Zere ya, agabigala nime ya;
Wezugara ya onwe-gi, gabiga.
- 16 N'ihi na ha adigh-araru ura, o buru
na ha adigh-eme ihe ojo;
Anapuwo kwa ura-ha n'ike, o buru
na ha adigh-eme ka madu su
ngongò.
- 17 N'ihi na ha eriwo nri nke nmebi-iwu,
O bu kwa manya nke ihe-ike ka ha
nânu.
- 18 Ma okporo-uzo ndi ezi omume di ka
ihè nênwu enwu,
Nke nâmú aga n'iru n'iru rue mbe
chi bochara.
- 19 Uzo ndi nêmébi iwu di ka ochichiri:
Ha amagh ihe o bu ha ji asu ngongò.
- 20 Nwam, ña nti n'okwum nile;
Tø nti-gi n'ala n'okwu-ñum nile.
- 21 Ekwela ka ha si n'anya-gi abua
wezuga onwe-ha;
Debe ha n'etiti obi-gi.
- 22 N'ihi na nduka haburu ndi nachota ha,
Ha bu kwa ihe nágwo anu-aru-ha
nile.
- 23 Kari ihe-ndebe-gi nile chebe obi-gi;
N'ihi na site na ya ka nputa nile nke
ndu di.
- 24 Si n'ebe i no wezuga ñu nêkwu ihe
bagoro abago,
Me kwa ka ebubere-ñu nke
nêkwhie ekwhie di anya n'ebe i
no.
- 25 Ka anya-gi abua legide n'iru,
Ka mbubere-anyá-gi lezi kwa n'iru
gi.
- 26 Me ka okporo-uzo nke ukwu-gi abua
di lari,
Ka edozi kwa uzo-gi nile.
- 27 Ewezugala onwe-gi n'aka-nri ma-óbu
n'aka-ekpe:
Si n'ihe ojo wezuga ukwu-gi.
- 5 1 Nwam, ña nti n'amam-ihem;
Tø nti-gi n'ala nye nghotam:
- 2 Ka i we debe izùzù di iche iche,
Ka ebubere-ñu-gi we chebe kwa
ihe-ñumma.
- 3 N'ihi na ebubere-ñu nke nwai
nâbugh nwunye-gi nâbusi manu-
anu,
Ihe kworò murumuru kari manu ka
okpo-ñu-ya di kwa:

- 4 Ma ikpe-azu-ya nêlu iju diks
wormwood,
O di nkø dika mma-agha iru abua.
- 5 Ukwu-ya abua nârida n'ónwu;
Ala-mø ka nzø-ukwu-ya nile nêjidesi
ike;
- 6 Ka i we ghara ime ka okporo-uzo
ndu di lari:
Uzo-ya nile emewo nkpatu, i gagh-
ama ha.
- 7 Ma ubu a, umum, gënum nti,
Unu esi-kwa-la n'okwu nile nke
ñum wezuga onwe-unu.
- 8 Me ka uzo-gi di anya n'ebe o no,
Abiaru-kwa-la ñu-uzo ulo-ya nso:
- 9 Ka i we ghara inye ndi ozo ebube-
gi,
Ka i we ghara kwa inye onye
nênwégh obi-ebere arø-gi nile:
- 10 Ka afø we ghara iju ndi nâbugh ndi
nke gi n'ume-gi;
Ka ihe nile i doburu onwe-gi n'olu
inweta we ghara kwa idi n'ulo onye
nâbugh nke gi;
- 11 I we sua udè n'ikpe-azu-gi,
Mbe anu-aru-gi na aru-gi gâgwusi,
- 12 I we si, Le ka m'siworò kpø idø-akka-
na-nti asì nke-uku,
O bu kwa iba-nba ka obim leliworo
anya;
- 13 Egéghkwam nti n'olu ndi-ozizim,
O bugh kwa n'ebe ndi nêzim ihe no
ka m'toworo ntím n'ala!
- 14 O foduru ihe ntà ka m'nözue n'ihe
ojo nile
N'etiti nkporota na nzuko ndi nkem.
- 15 Nua miri sitere n'olùlù nke aka gi,
Na miri nérù erù site n'ime olùlù-
miri nke aka gi.
- 16 Isi-iyi-gi, hà gâwasasi n'èzí?
O bu n'amá ka iyi miri gâwasasi?
- 17 Ka ha diri nání gi onwe-gi,
Ma ka ndi nâbugh ndi nke gi ghara
isoro gi nwe ha.
- 18 Ka isi-iyi-gi buru ihe agoziri agozi;
Nuri kwa ñu na nwunye i luru
n'okorobia.
- 19 Dika nne-ele nke nâhu n'anya na
nne-ewu-ohia mara nma,
Ka ara-ya abua nêju gi afø na mbe
nile;
Nání n'ihi - n'anya - ya ka i
ganâwaghari mbe nile.
- 20 Ma n'ihi gini ka i gëji nwai nâbugh
nwunye-gi waghari, nwam?

- N'ih i gini ka i gābaku nwayi nābugh nwunye-gi obi?
- 21 N'ih i na n'iru anya Jehova ka uzø nile nke madu di,
Okporo-uzø-ya nile ka O nēme ka ha di iari.
- 22 Ajø omume nile nke aka ya gānwude onye ahu nēmebi iwu,
Agēji kwa udø nile nke nmehie-ya jidesie ya ike.
- 23 Onye ahu gānwu nānaragh idø-aka-na-nti;
O bu kwa n'iba-uba nke uche-ya bagorø abagø ka o nāwaghari.
- 6**
- 1 Nwam, o buru na i nōworo madu-ibe-gi na mbe,
O buru na i narawo onye ala ozo n'aka ibu onye-mbe,
 - 2 Ejiwo okwu nile nke onu-gi ma gi n'onyà,
Ejiwo okwu nile nke onu-gi nwude gi.
 - 3 Me nka ubu a, nwam, we naputa onwe-gi,
N'ih i na i båwo n'obu-aka nke madu-ibe-gi;
Je, kwe ka azotø gi n'ukwu, riøchiae madu-ibe-gi ntì.
 - 4 Enyela anya-gi abua ura,
Enye-kwa-la mbubere-anyा-gi irú-ura.
 - 5 Naputa onwe-gi dika mbada n'aka onye-ntá,
Na dika nnunu n'aka osi-onyà.
 - 6 Jekuru ndanda, onye-ume-ngwu;
Le uzø-ya nile, we mara ihe:
 - 7 Nke nēnwegh onye-isi, ma-øbu onye nēle anya n'olu, ma-øbu onye nāchi achi,
 - 8 Ma o nēdozi nri-ya na mbe okpom-øku,
Nēkpokota kwa ihe-oriri-ya na mbe owuwe-ihe-ubi.
 - 9 Rue ole mbe ka i ganēdina ala, gi onye-ume-ngwu?
Óle inbe ka i gési n'ura-gi bilie?
 - 10 Nwa ura ntá, nwa irú-ura ntá,
Nwa ikpakøba-aka ntá idina ala;
 - 11 Obeye-gi ewe bia dika onye nējeghari ipunara madu ihe,
Ihe-uko-gi kwa dika nwoke ji qta.
 - 12 Madu nke joħuru onwe-ya, onye nēme ajø ihe;

- O ji onu nke nēkwu ihe bagorø abagø ejeghari;
- 13 O nēbu iku-anyा-ya, o ji ukwu-ya abua ekwu okwu,
O ji nkripsi-aka-ya nile nēzí ihe.
- 14 Ibañuta Chineke azu di n'obi-ya, o nēcheputa ihe ojo na mbe nile:
O nēzisa ise-okwu.
- 15 N'ih i nka nhuju-anyा-ya gābia na mberede;
N'otù ntabi-anyा ka agētipia ya, o digh kwa ngwota di.
- 16 Ihe isi di nke Jehova kpørø asi;
E, ihe asa di nke bu ihe-árú nke nkpuru-obi-Ya:
- 17 Anya di elu, na ire okwu-ugha,
Na aka nāwusi qbara nēmegh ihe ojo;
- 18 Na obi nke nēcheputa échiché ajø ihe,
Na ukwu nēme ngwa ibaga n'ihe ojo;
- 19 Na onye-ámá okwu-ugha nke nēkupu okwu-ugha di iche iche dika ume,
Na onye nēzisa ise-okwu n'etiti umunne.
- 20 Nwam, chebe ihe nna-gi nyere n'iwu.
Arapu-kwa-la iwu nne-gi:
- 21 Hie ha n'obi-gi mbe nile,
Ke ha n'olu-gi.
- 22 Mbe i nējeghari, o ganēdu gi;
Mbe i nēdina ala, o ganēche gi;
Mbe i teta-kwa-ra, nke ahi gëso gi kparia uka.
- 23 N'ih i na oriøna ka ihe ahu enyere n'iwu bu; iwu ahu bu kwa ihé;
O bu kwa uzø ndu ka iba-nba nile nke idø-aka-na-nti bu:
- 24 Idebe gi ka i pua n'aka nwayi ojo,
N'aka ire-utø nke ire nwayi nābugh nwunye-gi.
- 25 Achosila ima-nma-ya ike n'obi-gi;
Ekwe-kwa-la ka o were gi na mbubere-anyा-ya.
- 26 N'ih i na o bu n'ih i nwayi nākwa iko ka eji eme ka nwoke biarue nání otù oþe achicha:
Nwunye nwoke ozo nāchu kwa ntá ndu di oké onu-ahia.
- 27 Madu, o gāguru øku tiye n'uwe obiya,
Ma uwe-ya agagh-ere øku?
- 28 Ma-øbu madu, o gēje ije n'elu ichetu-øku,
Ma øku agagh-aru ya n'ukwu-ya abua?

- 29 Otú a ka onye nābakuru nwunye madu-ibe-ya di;
Agagh-agu onye o bula nke nēmetu nwayi ahu aka n'onye nēmehg ihe ojø.
- 30 Madu adigh-eleda onye-ori anya, mbe o nēzu ori
Imeju nkpuru-obi-ya mbe agu nāgu ya:
- 31 Ma asi na achøta ya, o gākwughachi okpukpu asa;
Akú nile nke ulo-ya ka o gēnye.
- 32 Onye nākwa nwayi iko, obi amam-ihe kørø ya:
Onye nēmebi nkpuru-obi nke aka ya ka onye nēme ya bu.
- 33 Onyá-ntiputa na nleli ka o gāhu;
Ita-uta-ya kwa, agagh-ehichapu ya.
- 34 N'ihi na ekworo bu Ọnuma nke nwoke;
O gagh-enwe Ọmiko n'ubøchi óbø.
- 35 O gagh-ahu ihe-ikpuchi-nmehie o bula iru Ọma;
O gagh-ekwe kwa, mbe i gēme ka ihe-iri-ngo ba uba.
- 7 1 Nwam, debe okwu-Ọnum nile,
Zobe ihe nile m'nyere n'iwu n'ebe i nq.
- 2 Debe ihe nile m'nyere n'iwu, we di ndu;
Debe kwa iwum dika nwa-anyia nke anya-gi.
- 3 Ke ha na nkpsi-aka-gi nile;
De ha n'elu mbadamba nkume, bú obi-gi.
- 4 Si amam-ihe, Nwa-nnem nwayi ka i bu;
Kpø kwa nghøta nwayi i mara nke-Ọma:
- 5 Ka ha we debe gi ka i pua n'aka nwayi nābugh nwunye-gi,
N'aka nwayi nābugh nwunye-gi nke nēkwu okwu ire-utø.
- 6 N'ihi na na window nke ulom
N'oghore-inara-ifufem ka m'lepuru anya;
- 7 M'we hu n'etiti ndi nēnwegh uche,
M'mata n'etiti umu-ndikom,
Otù nwa-okorøbia nke obi amam-ihe kørø,
- 8 Ka o nāgabiga n'amá na nso nkuku nwayi ahu,
O bu kwa n'użø ulo-ya ka o nāzø ije;
- 9 Na chi-ojiji, n'anyasi nke ubøchi,
Nime nøachi nke abali na ọchichiri.
- 10 Ma, le, otù nwayi zutere ya
Yiri uwe nke nwayi nākwa iko, o bu kwa onye echeworo obi-ya.
- 11 Onye nēme nkøtu ka o bu, buru kwa onye nēwezuga onwe-ya;
O bugh n'ulo-ya ka ukwu-ya nānq:
- 12 Ubu a n'èzi ka o nq, ubu a o bu n'amá nile,
O bu kwa na nso nkuku nile o bula ka o nēche anwu.
- 13 Nwayi ahu we jide ya aka, sutu kwa ya Ọnu,
Were iru ihere nādigh si ya:
- 14 Ihe ájá nile nke ájá-udo di n'akam;
Ta ka m'kwughachiworo ihe nile m'kwere na nkwa.
- 15 N'ihi nka ka m'putara izute gi,
Ichøsi iru-gi ike, m'we chøputa gi.
- 16 Ákwá - nbabá mara nma ka m'babaworo n'ihe m'ji edina,
Bú ákwá turu agwa nke ogbo Ijipt.
- 17 Ewerewom myrrh na aloes na cinnamon
Fesa ihe-ndinam.
- 18 Bia, ka afø jubiga ayi óké n'ikwa-iko rue ututu;
Ka ayi me ka obi tø ayi utø n'ihu-n'anya nile.
- 19 N'ihi na dim anøgh n'ulo,
O jowo ije di anya:
- 20 O werewo akpa ego n'aka-ya;
N'ubøchi Ọnwa-ndøzu ka o gálata.
- 21 O were Ọtutu urà-ya wezuga nwa-okorøbia ahu ka o ba n'ulo-ya,
O were okwu ire-utø nke ebuñere-Ọnu-ya nufue ya.
- 22 Nwa-okorøbia ahu nējeso ya na mberede.
Dika ehi si abia n'obuñu-ya,
Ma-obu dika nkporø-ukwu si abia n'idø-aka-na-nti nke onye Ọagorø abagø n'uche-ya;
- 23 Rue mbe akú gëji Ọapue imaju-ya;
Dika nnunu si eme ngwa ibà n'ibudu,
Ma o magh na imegide ndu-ya ka o bu.
- 24 Ma ubu a, umum, genum nti,
Tø-kwa-nu nti n'ala n'okwu nile nke Ọnum.
- 25 Ekwela ka obi-gi wezuga onwe-ya ba n'użø nile nke nwayi ahu,
Akpafula n'okporo-użø-ya nile.

- 26** N'ihi na o di otutu ndi emeruru aru ka o meworo ka ha da:
E, ndi nwere ume ka ndi-ya nile eburu ebu bu.
- 27** Uzo nile nke ala-mo ka ulo-ya bu, Nāridaru ime-ulø nke ɔnwu.
- 8** 1 Amam-ihe, ò digh-akpo òkù?
Nghøta kwa, ò digh-eme ka olu-ya da udà?
- 2** N'elu ebe nile di elu n'akuku uzo, N'abata uzo nile, ka O guzoworo onwe-ya;
- 3** N'akuku ɔnu-uzo-ama nile, n'ɔnu amá obodo,
Na nbata ɔnu-uzo nile, ka o nètisi nkpu ike, si,
- 4** O bu unu, madu, ka m'nàkpóku; Olum nàdaku kwa umu madu.
- 5** Unu ndi nènwegh uche, ghøtanu ezi uche;
Unu ndi-nzuzu kwa, menu ka obi-unu ghøta ihe.
- 6** Nurunu, n'ihi na isi ihe di iche iche ka m'nèkwu;
Nsaghe ebubere-ɔnum gábu kwa ihe di iche iche ziri ezi.
- 7** N'ihi na ezi-okwu ka okpo-ɔnum nèkwu dika onye nàtughari uche; Ozø, ihe-árú nke ebubere-ɔnum ka nmebi-iwu bu.
- 8** N'ezi omume ka okwu nile nke ɔnum di;
O digh ihe nèzigh ezi ma-ɔbu ihe ɔbagoro abagø di nime ha.
- 9** Ha nile putara ihè n'ebe onye-nghøta nq,
Ha zi-kwa-ra ezi n'ebe ndi nàchøta ihe-ɔmuma nq.
- 10** Nara idø-aka-na-ntim, anara-kwa-la ɔia-øcha;
Nara kwa ihe-ɔmuma kari ɔla-edo ɔma arøputara arøputa.
- 11** N'ihi na amam-ihe di nma kari ruby; Ihe nile kwa nke nàtø madu utø, ha agagh-ara ka ya.
- 12** Mu onwem, bù amam-ihe, emewo ezi uche ebe-obibini,
O bu kwa ɔmuma ihe-izùzù di iche iche ka m'nàchøputa.
- 13** Egwu Jehovah bu ikpo ihe ojø asi:
Npakø, na nganga, na uzo ojø,
Na ɔnu nèkwu okwu ibakuta Chineke azu, ka m'kpøworo asi.
- 14** Mu nwe ndum-ɔdu na nzube-ihe:

- Mu onwem bu nghøta; mu nwe idì-ike.
- 15** Mu ka ndi-eze ji abu eze,
O bu kwa mu ka ndi nàchi achi ji enye ukpuru, bù ezi omume.
- 16** Mu ka ndi-isi ji abu ndi-isi,
Ha na ndi amara aha-ha, bù ndi-ikpe nile nke uwa.
- 17** Mu onwem nàhù ndi ahu n'anya, bù ndi nàhum n'anya;
O bu kwa ndi nàchøsim ike gàchøtam.
- 18** Akù na nsopuru di n'akam;
E, akù nke nàdigide adigide na ezi omume.
- 19** Nkpurum di nma kari ɔla-edo ɔma, e, kari ɔla-edo anuchara anucha;
Ihe-ɔmumem di kwa nma kari ɔla-øcha arøputara arøputa.
- 20** N'uzø ezi omume ka m'nèje ije,
N'etiti okporo-uzø nile nke ikpè:
- 21** Ime ka ndi nàhum n'anya keta ihe di adi,
Ka m'we meju kwa ulo-àkù nile ha.
- 22** Jchova nwerem na nmalite uzø-Ya,
Tutu ɔlu-Ya nile site na mbe ahu.
- 23** Site na mbe ebigh-ebi ka emerem ka m'guzosie ike, site n'isi-imbu,
Tutu uwa adi.
- 24** Mbe o digh obu-miri o bula di,
amuputaram;
Mbe o digh isi-iyi o bula di nke juputara na miri.
- 25** Tutu eme ka ntø-ala ugwu nile bamie n'ala,
Tutu ugwu ntà nile adi ka amuputaram:
- 26** Mbe O këmegh uwa, ma-ɔbu azu obodo,
Ma-ɔbu nmalite ájà nke elu-uwa dum madu bi.
- 27** Mbe O doziri elu-igwe, n'ebe ahu ka m'nq:
Mbe O nyere ukpuru, si, Ka ihe ɔba buruburu dikwasi n'iru obu-miri:
- 28** Mbe O mere ka mbara-ígwé sie ike n'elu:
Mbe emere ka isi-iyi nile nke obu-miri di ike:
- 29** Mbe O ji kpara oké osimiri ókè-ya,
Ka miri we ghara igabiga okwu-ɔnu-Ya:
Mbe O ji kpuru ntø-ala uwa ukpuru:

- 30 Anokwam n'akuku Ya, dika onye-
 ñká:
 M'we buru ihe nātō Ya utō kwa-
 ubochi,
 Nēgwuri egwú n'iru Ya mbe nile;
31 Nēgwuri egwú n'elu-uwa dum madu
 bi n'uwa-Ya;
 Ihe nātōm utō di kwa n'ebe umu
 madu nō.
32 Ma ubu a, umum, genum nti:
 N'ihi na ndi ihe nāgara nke-ñoma ka
 ndi nēdebe uzom nile bu.
33 Nurunu ido-aka-na-nti, we mara ihe,
 Unu eze-kwa-la ya ndu.
34 Onye ihe nāgara nke-ñoma ka madu
 nke nēgem nti bu,
 N'imu anya n'akuku ibo-ñonu-uzom
 nile kwa-ubochi,
 N'iche nche n'akuku-ñonu-uzo nke
 ñonu-uzom nile.
35 N'ihi na onye nāchötam achötawo
 ndu,
 O gēnweputa kwa n'aka Jehova na
 ihe-ya gātō Ya utō.
36 Ma onye nēmehie megidem nēme
 nkpuru-obi-ya ihe-ike:
 Ndi nile nke nākpom asì nāhu ñonwu
 n'anya.
- 9 1 Amam-ihe ewuwo ulo-ya,
 O waputawo ogidi asa ya:
2 O ñuwo anu-obubu-ya; o gwawo
 manya-vine-ya agwa;
 O dowó kwa table-ya n'usoro.
3 O zipuwo urmu-abogho-ya, o nākpō
 ókù
 N'elu ebe nile di elu nke obodo, si,
4 Onye o bula nēnwégh uche, ya
 wezuga onwe-ya bata n'ebe a:
 Onye obi amam-ihe kōrō, amam-ihe
 asiwo ya,
5 Bianu, rieu nrím ufōdu,
 Nu-kwa-nu manya-vine ufōdu nke
 m'gwaworo agwa.
6 Rapunu amagh-ihe, unu ndinēnwégh
 uche, we di ndu;
 Ga-kwa-nu n'iru n'uzo nghota.
7 Onye nādō onye nākwa emō aka na
 nti nēwetara onwe-ya nleli:
 Ozō, onye nābara onye nēmebi iwu
 nba nēwetara onwe-ya olu-ya.
8 Abarala onye nākwa emō nba, ka o
 we ghara ikpō gi asi:

- Bara onye mara ihe nba, o gāhu kwa
 gi n'anya.
9 Nye onye mara ihe nmota, o gāmara
 kwa ihe kari:
 Me ka onye ezi omume mara ihe, o
 gātukwasi ihe-nmota n'amam-
 ihe-ya.
10 Nmalite amam-ihe ka egwu Jehova
 bu:
 Ihe-ñomuma nke Onye Nsō bu kwa
 ngħota.
11 N'ihi na site na mu ka ubochi-gi
 gāba uba,
 Agātukwasi-kwa-ra gi arō ndu.
12 O buru na i mara ihe, i maworo
 onwe-gi ihe:
 O buru kwa na i kwa emō, nání gi
 gēbu ya.
13 Nwayi nzuzu nēme nkpotu;
 Onye nēnwégh uche ka o bu, o magħ
 kwa ihe o bula.
14 O nānqđu kwa n'ñonu-uzo ulo-ya,
 N'elu oche n'ebe nile di elu nke
 obodo,
15 Ikpō ndi nāgabiga n'uzo ñkù,
 Bú ndi nāgazi agazi n'okporo-uzo-
 ha,
16 Onye o bula nēnwégh uche, ya
 wezuga onwe-ya bata n'ebe a:
 Ozō, onye obi amam-ihe kōrō, nwayi
 ahu asiwo ya,
17 Miri ezutara ezuta nātō utō,
 Nri eriri na nzuzo di utō.
18 Ma nwoke ahu amagh na ndi nādigh
 ndu nō n'ebe ahu;
 Na o bu n'ebe nile miri emi nke ala-
 mō ka ndi o kpōrō nō.
- 10 1 Ilu di iche iche nke Solomon.
Nwa nke mara ihe nēme ka nna-ya
 ñuria:
 Ma nwa di nzuzu bu iru-újú nne-ya.
2 Akū nke nmebi-iwu adigh-aba urū:
 Ma ezi omume nānaputa n'ñonwu.
3 Jehova agagh-ekwe ka agu guþue
 nkpuru-obi onye ezi omume:
 Ma qchichō nke ndi nēmebi iwu
 nāchōsi ike ka O nākwapu.
4 Obeye ka onye ji qbu-aka ume-ngwu
 alu olu gābu:
 Ma aka ndi di nkō nēme qgaranya.
5 Onye nēkpokota na mbe okpom-ñku
 bu nwa nēnwe uche:

- Ma onye nāraru ura n'owuwe-ihe-
ubi bu nwa nēweta ihere.
- 6 Ngōzi nile nādiri isi onye ezi omume:
Ma ihe-ihe nēkpuchi ɔnu ndi nēmebi
iwu.
- 7 Ncheta anēcheta onye ezi omume bu
ihe-ŋōzi:
Ma aha ndi nēmebi iwu gēre ure.
- 8 Ndi obi-ha mara ihe gānata ihe
enyere n'iwu:
Ma onye bagorō abagō n'ebubere-
ɔnu-ya abua ka agākwatu.
- 9 Onye nēje ije n'izu-okè nēje na
ntukwasi-obi:
Ma onye nēme ka uzō-ya nile bagorō
abagō, agāmara ya.
- 10 Onye nēbu iku-anyia nēnye ihe-
nwuta:
Ma onye bagorō abagō n'ebubere-
ɔnu-ya abua ka agākwatu.
- 11 Isi-iyi nke ndu ka ɔnu onye ezi
omume bu:
Ma ime-ihe-ihe nēkpuchi ɔnu ndi
nēmebi iwu.
- 12 Ikpo-asi nākpote ise-okwu di iche
iche:
Ma njehie nile ka ihu-n'anya
nēkpuchi.
- 13 N'ebubere-ɔnu nke onye nāghota ihe
ka anāghota amam-ihe:
Ma nkpa-n'aka diri azu onye obi
amam-ihe koro.
- 14 Ndi mara ihe nākpakoba ihe-
omuma:
Ma ɔnu onye bagorō abagō n'uche-
ya bu nbibi di nso.
- 15 Akù nke ɔgaranya bu obodo-ya
siri ike:
Nbibi nke ndi nēnwegh ike bu obeye
ha bu.
- 16 Olu onye ezi omume nēdubà na
ndu;
Ihe-omume nke onye nēmebi iwu
nēdubà na nmehie.
- 17 Uzō iru na ndu ka onye nēdebe ido-
aka-na-nti bu:
Ma onye nārapu iba-nba nēne ka
madu kpafue.
- 18 Onye nēkpuchi ikpo-asi nwere
ebubere-ɔnu okwu-ugha;
Ozō, onye nēme ka akukọ ojo puta,
onye ahu bu onye-nzuzu.
- 19 N'otutu okwu njehie adigh-akwusi:
Ma onye nēbochi ebubere-ɔnu-ya
abua bu onye nwere uche.
- 20 Qla-ɔcha arōputara arōputa ka ire
onye ezi omume bu:
Obi ndi nēmebi iwu di ka ihe ntà.
- 21 Ebubere-ɔnu abua nke onye ezi
omume nāzù ɔtutu madu:
Ma ndi bagorō abagō n'uche-ha
nānwu n'ihi na obi amam-ihe koro
ha.
- 22 Ngōzi Jehova, nke ahu nēme madu
ɔgaranya,
O digh-atukwasi kwa ya ihe-nwuta.
- 23 O diri onye-nzuzu dika igwuri-
egwù, bù imē ihe-nzube ojo:
Otù a ka amam-ihe di-kwa-ra onye-
nghota.
- 24 Ihe onye nēmebi iwu nātu ujø ya,
nke ahu gābiakute ya:
Ma ihe ndi ezi omume nāchosi ike ka
agēnye ha.
- 25 Mbe okè ifuse nēfehiga, onye nēmebi
iwu anogh kwa:
Ma onye ezi omume bu ntó-ala ebigh-
ebi.
- 26 Dika manya ƙara uka si adi n'ebe ezé
di, na dika anwuru-óku si adi
n'ebe anya di,
Otù a ka onye-ume-ngwu nādi n'ebe
ndi nēzi ya ozi nō.
- 27 Egwu Jehova nātukwasi ubochi na
ndu madu:
Ma arō nile nke ndi nēmebi iwu gādi
nkunkpu.
- 28 Nchere ndi ezi omume gābu ɔnù:
Ma olile-anyia ndi nēmebi iwu gāla
n'iyi.
- 29 Ebe siri ike n'ebe onye zuru okè nō
ka uzō Jehova bu;
Ma ɔ bu nbibi n'ebe ndi nālu ajø ihe
nō.
- 30 Agagh-ewezuga onye ezi omume
n'önodu-ya rue mbe ebigh-ebi:
Ma ndi nēmebi iwu agagh-ebi n'uwa.
- 31 ɔnu onye ezi omume nāmi amam-
ihe dika nkpuru:
Ma ire nke nēkwu okwu ibakuta
Chineke azu, agēbipu ya.
- 32 Ebubere-ɔnu abua nke onye ezi
omume mara ihe nātø utø:
Ma ɔnu ndi nēmebi iwu nēkwu okwu
ibakuta Chineke azu.
- 1 1 1 Ihe-osisi aghughø bu ihe-árú
n'anya Jehova:
Ma nkume-isł-ihe zuru ezu bu ihe
nātø Ya utø.
- 2 Nganga bia, nleli abia kwa:

- Ma n'ebé ndi di ume-ala n'obi nō ka amam-ihe di.
- 3 Izu-oké nke ndi ziri ezi nēdu ha:
Ma omume ḫagorō abagō nke ndi nāghobu aghobu gēmebi ha.
- 4 Akù adigh-aba urū n'ubochi nke nrubiga-óké nke iwe:
Ma ezi omume nānaputa n'ónwu.
- 5 Ezi omume nke onye zuru oké gēme ka uzø-ya zie ezi:
Ma nmebi-iwu nke aka ya ka onye nēmebi iwu gēji da.
- 6 Ezi omume nke ndi ziri ezi gānaputa ha:
Ma n'ochichø nke ha nāchosi ike ka agānwude ndi nāghobu aghobu.
- 7 Mþe inadu nke nēmebi iwu uwuru, olile-anyá-ya gāla n'iyi:
Ozø, nchere nke ajo ihe nile alawo n'iyi.
- 8 Adoputawo onye ezi omume n'ahuhu,
Onye nēmebi iwu ewe ba n'ónodu ya.
- 9 Qnu-ya ka onye emeruru emeru ji cbibi madu-ibe-ya:
Ma ihe-omuma ka agēji dōputa ndi ezi omume.
- 10 N'ódi-nma nke ndi ezi omume obi ndi obodo-ha nātø ha utø:
Ozø, mþe ndi nēmebi iwu nāla n'iyi, iti-nkpu-qnú di.
- 11 Eji ngózi nke ndi ziri ezi bulie obodo:
Ma eji qnú ndi nēmebi iwu akwada ya.
- 12 Onye nēleda madu-ibe-ya anya, obi amam-ihe kþø ya:
Ma onye-nghøta nāba nkiti.
- 13 Onye nējehari dika onye nāba àmà qjø nēkpughe izù nzuzo:
Ma onye mò-ya kwesiri ntukwasiri-obi nēkpuchi okwu.
- 14 Mþe q nādigh ezi ndum-òdu q buladi, ndi ahu gāda:
Ma nzoputa di n'ótutu ndi nādu qdu.
- 15 Aghagh imejø madu, mþe q noworo onye ala ozø na mbe:
Ma onye nākpø ndi nānara madu n'aka ibu ndi-mbe asl, q nō na ntukwasiri-obi.
- 16 Nwayi amara nējidesi nsopuru ike:
Ndi nēme ka madu ma jijiji nējidesi kwa akù ike.
- 17 Onye nēmeso nkpuru-obi-ya ezi ihe ka onye-ebere bu:

- Ma onye nēmekpa anu-aru nke aka ya aru ka onye nēnwegh obi-ebere bu.
- 18 Onye nēmebi iwu nāluta ego-òlu okwu-ugha:
Ma onye nāgha ezi omume dika nkpuru nāluta ugwo-òlu kwesiri ntukwasiri-obi.
- 19 Onye nēguzosi ike n'ezi omume gēru na ndu:
Ma onye nābaso ihe ojø gēru n'ónwu nke aka ya.
- 20 Ihe-árú n'anya Jehova ka ndi ḫagorō abagō n'obi bu:
Ma ihe nātø Ya utø ka ndi zuru oké n'uzø-ha bu.
- 21 Site n'aka rue aka, agagh-agu onye ojø n'onye nēmegh ihe ojø:
Ma nkpuru ndi ezi omume gēwepuga onwe-ha.
- 22 Dika nþa-aka ola-edo n'imi ezi,
Otù a ka nwayi mara nma nke nēsi n'ezi uche wezuga onwe-ya di.
- 23 Ihe ndi ezi omume nāchosi ike bu nāni ezi ihe:
Ma olile-anyá nke ndi nēmebi iwu bu nrubiga-óké nke iwe.
- 24 Q nwere onye nāghasa aghasa, ma anð nātukwasiri ya ihe kari;
Q nwe-kwa-ra onye nēbochi ebóchi kari nke ziri ezi, ma o nēduba nāni n'ikø-ukø.
- 25 Nkpuru-obi nke nāgozi agozi ka agéine ka q ma abuba:
Ozø, onye nēme ka ndi ozø njuje afø, agéme kwa ka ya onwe-ya njuje afø.
- 26 Onye nēbochi qka, ora madu gákócha ya:
Ma ngózi gádi n'isi onye nēre ya.
- 27 Onye nāchosi ezi ihe ike nāchø ka ihe-ya nātø Chineke utø:
Ma onye nāchø ihe qjø, ihe ahu gábiakute ya.
- 28 Onye nātukwasiri obi n'ákù-ya, onye ahu gāda:
Ma dika akwukwø ndu ka ndi ezi omume gēpú.
- 29 Onye nēmekpa ézi-na-ulø-ya aru géketa ifuse:
Orù ka onye ḫagorō abagō n'ucheyá gábu-kwa-ra onye obi-ya mara ihe.
- 30 Nkpuru onye ezi omume nāmi bu osisi nēnye ndu;

- Onye nēnwetara Chineke nkpuru-
obi madu ka onye mara ihe bu.
- 31** Le, agākwughachi onye ezi omume
ugwō n'uwa:
Agēsi kwa aña ghara ikwughachi
onye nēmebi iwu na onye-
nmehie?
- 12** **1** Onye nāhu ido-aka-na-nti
n'anya nāhu ihe-omuma n'anya:
Ma onye nākpō iba-nba ast bu anu-
ohia.
- 2** Ezi madu gēnweputa n'aka Jehova
na ihe-ya gātō Ya utō:
Ma onye nzube ojō ka O gāma ikpe.
- 3** Madu agagh-eguzosi ike site na
nmebi-iwu:
Ma nkporogwu ndi ezi omume,
agagh-eropu ya.
- 4** Nwayi nke nējide onwe-ya nke-oma
bu okpu-eze di-ya:
Ma o di ka ire-ure n'okpukpu di-ya,
bū nwayi nēweta ihere.
- 5** Èchichè nile nke ndi ezi omume bu
ezi ikpē:
Ma ndum-odu nile nke ndi nēmebi
iwu bu aghughō.
- 6** Okwu nile nke ndi nēmebi iwu bu
iche anwu obara:
Ma ọnū ndi ziri ezi gānaputa ha.
- 7** Asi na ekpue ndi nēmebi iwu iru, ha
anogh kwa:
Ma ulo ndi ezi omume gēguzzo.
- 8** Dika ezi uche-ya si di ka agēto onye
o bula:
Ma onye bagorō abagō n'obi gāghō
onye anēleda.
- 9** O di nrna, bù onye anēleli, ma o
nwere orū,
Kari onye nāsopuru onwe-ya, ma nrí
kōrō ya.
- 10** Onye ezi omume marandu anu-uloy:
Ma obi-ebere nile nke ndi riēmebi
iwu bu enwegh-obi-ebere.
- 11** Onye nālu ala-ubi-ya, afō gēju ya na
nrí:
Ma onye nābaso ihe-efu di iche iche,
obi amam-ihe kōrō ya.
- 12** Onye nēmebi iwu achosiwō ɔriyà ndi
ojō ike:
Ma nkporogwu ndi ezi omume nāmi
nkpuru.
- 13** Na njehie nke ebubere-ọnū ka ọnýà
onye ojō di:
Ma onye ezi omume gēsi n'ahuhu
puta.

- 14** Site na nkpuru nke ọnū onwe-ya ka
afō gēju onye o bula n'ezi ihe:
Ozō, nmeso aka madu nke o nēmeso
madu - ibe - ya, nke ahu ka
agēnyeghachi ya.
- 15** Uzō nke onye bagorō abagō n'uche-
ya ziri ezi n'anya ya onwe-ya:
Ma onye nēge nti ndum-odu ka onye
mara ihe bu.
- 16** Onye bagorō abagō n'uche-ya, n'otū
ubochi ahu ka anāmara iwe
anākpasu ya:
Ma onye nēkpuchi nleli ka onye
nwere ezi uche bu.
- 17** Onye nēkupu ikwesi-ntukwasi-obi
dika ume nēgosi ezi omume,
Ma onye-āmā okwu-ugha nēgosi
aghughō.
- 18** O nwere onye nēkwu okwu nēchēgh
echē dika ndupū nke mma-agha:
Ma ire ndi mara ihe bu ihe nāgwō
madu.
- 19** Ebubere-ọnū ezi-okwu gēguzzosi ike
rue mbe ebigh-ebi:
Ma nāni rue otū ntabi-anya ka ire
okwu-ugha di.
- 20** Aghughō di n'obi ndi nēchēputa ihe
ojō:
Ma ndi nādu odu udo nwere ọnū.
- 21** O digh ajo ihe o bula gādakwasi onye
ezi omume:
Ma ndi nēmebi iwu ejuputawo n'ihe
ojō.
- 22** Ihe-árú n'anya Jehova ka ebubere-
ọnū okwu-ugha bu:
Ma ndi ji ezi-okwu eme ihe bu ndi
ihe-ha nātō Ya utō.
- 23** Madu nke nwere ezi uche nēkpuchi
ihe-omuma:
Ma obi ndi-nzuzu nākposa uche
bagorō abagō.
- 24** Aka ndi di nkō gāchi achi:
Ma onye-ume-ngwu gādi n'usu ndi
nēfē ɔfufē.
- 25** Nchebu n'obi madu nēme ka obi ruru
ala;
Ma okwu ọma nēme ka o nuria.
- 26** Onye ezi omume nēgosi madu-ibe-
ya uzō:
Ma uzō ndi nēmebi iwu nēme ka ha
kpafue.
- 27** Onye-ume-ngwu adigh-aru anu o
chutara na ntá:
Ma ákù madu nke di oké ọnū-ahia
diri onye di nkō.

- 28 N'uzo ezi omume ka ndu di;
Ozo, n'uzo nke okporo-uzo-ya, o
digh ọnwu di ya.
- 13** i Nwa nke mara ihe nānu ido-
aka-na-nti nna-ya:
Ma onye nākwa emò anugh ibasi-
nba-ike.
- 2 Site na nkpuru nke ọnu-ya ka onye o
bula géri ezi ihe:
Ma nkpuru-obi ndi nāgho bụ agho bụ
géri ime-ihe-ike.
- 3 Onye nēche ọnu-ya nche nēdebe
ndu-ya:
Ma onye nāsaghepu ebubere-ọnu-ya
abua, nbibi gādiri ya.
- 4 O nāchosi ike, ma o digh ihe o
nwere, bú nkpuru-obi onye-ume-
ngwu:
Ma nkpuru-obi nke ndi di nkø,
agēme ya ka o ma abuba.
- 5 Okwu-ugha ka onye ezi omume
nākpø asì:
Ma onye nēmebi iwu nēsi isi, we
nwe iru-ihere.
- 6 Ezi omume nēchebe onye zuru okè
n'uzo:
Ma nmehie-iwu nēme ka onye-
nmehie kpue iru.
- 7 O nwere onye nēme onwe-ya
ogaranya, ma o digh ihe o bula o
nwere:
O nwere onye nēme onwe-ya obeye,
ma àkù-ya bara uba.
- 8 Ihe-nbaputa nke ndu onye o bula bu
àkù-ya:
Ma obeye anugh ibasi-nba-ike.
- 9 Ihè ndi ezi omume nānuri ọnū:
Ma oriøna ndi nēmebi iwu gānyu.
- 10 Nání na nganga ka ilu-ðgù nāputa:
Ma n'aka ndi aduworo ọdu ka
amam-ihe di.
- 11 Akù nke sitere n'ihe-efu gēbilata:
Ma onye ji aka-ya achikøta ihe gāba
uba.
- 12 Nchere anēchere ogologo mbe di
anya nēme ka obi nāria oria:
Ma osisi nke nēnye ndu ka ihe
anāchosi ike bu, mbe o biaruworo.
- 13 Onye nēleda okwu Chineke anya
nēmebi onwe-ya:
Ma onye nātu egwu ihe enyere n'iwu,
onye ahu ka agākwughachi ugwo.
- 14 Iwu onye mara ihe bu isi-iyi nke ndu,
Isi n'onyà nile nke ọnwu wezuga
onwe-gi.

- 15 Ezi uche nēnye amara:
Ma uzo ndi-ngho bụ bu nāní nkume.
- 16 Onye o bula nke nwere ezi uche ji
ihe-omuma alu ọlu:
Ma onye-nzuzu nābasa uche ƀagorø
aƀago.
- 17 Onye-ozi nke nēmebi iwu nādabà
n'ihe ojø:
Ma ukø nke kwesiri ntukwasi-obi bu
ihe nāgwø madu.
- 18 Ino-n'obeye na nleli gādiri onye
nēzere ido-aka-na-nti:
Ma onye nāriba iba-nba ama kà
agāsopuru.
- 19 Mbe ihe anāchosi ike mere o nātø
nkpuru-obi utø:
Ma o bu ihe-árú n'anya ndi-nzuzu
isi n'ihe ojø wezuga onwe-ha.
- 20 Nējeso ndi mara ihe, i gāma kwa
ihe:
Ma eyi ndi-nzuzu ka agēmejø.
- 21 Ndi-nmehie ka ihe ojø nāchu:
Ma ndi ezi omume ka agākwughachi
ezi ihe.
- 22 Ezi madu nēme ka umu umu-ya keta
ihe-ya;
Ma ihe anākpakøbara onye ezi
omume ka àkù onye-nmehie bu.
- 23 Otutu ihe-oriri di n'ubi ndi-obeye:
Ma o nwere nke anēkpochapu site
n'ikpe nābugh ikpe.
- 24 Onye nēbochi nkpa-n'aka-ya nākpø
nwa-ya asì:
Ma onye nāhu ya n'anya nādøsi ya
aka na ntí ike.
- 25 Onye ezi omume nēri ihe rue mbe
afø juru nkpuru-obi-ya:
Ma afø ndi nēmebi iwu, ihe nākø
ya.
- 14** i Nwayi o bula nke mara ihe
ewuwo ulo-ya:
Ma nwayi nke ƀagorø aƀago n'uché-
ya ji aka-ya abua akwada ya.
- 2 Onye nēje ije n'izi-ezi-ya nātu egwu
Jehova:
Ma onye nēsihié n'uzo-ya nile nēleda
Ya anya.
- 3 N'ònú onye ƀagorø aƀago n'uché-ya
ka ome npako di:
Ma ebubere-ònú nke ndi mara ihe
gēdebe ha.
- 4 Mbe ehi nādigh, ulo anāzù ehi nādi
ocha:
Ma ihe-omume riri nne nēsite n'ike
ehi.

- 5 Onye-àmà nke kwesiri ntukwasi-obi adigh-ekwu okwu-ugha:
Ma onye-àmà okwu-ugha nēkupu okwu-ugha dika ume.
- 6 Onye nākwa emò achowó amam-ihe, ma o Hugh ya:
Ma ihe-omuma diri onye-nghøta nfe.
- 7 Je na ncherita-iru onye-nzuzu, I gagh-amata kwa ebubere-ønu ihe-omuma n'aru ya.
- 8 Amam-ihe onye nwere ezi uche bu ighøta uzø-ya:
Ma uche bagorø abagø nke ndi-nzuzu bu aghughø.
- 9 Ndi bagorø abagø n'uche-ha, ikpe-omuma nākwa emò ha:
Ma n'etiti ndi ziri ezi ka ihe nātø Chineke utø di.
- 10 Obi mara ilu nke aka ya;
Q bu kwa n'ønù-ya ka onye nke nābugh nke ya nādigh-agwakøta onwe-ya.
- 11 Ulo nke ndi nēmebi iwu, agēme ka o tøbørø n'efu:
Ma ulo-ikwū nke ndi ziri ezi gāmia akwukwø dika ihe akuru aku.
- 12 Uzø di nke ziri ezi n'iru madu, Ma nsøtu-ya bu uzø nile nke ønwu.
- 13 Obuná n'ochì ka ihe nçbu obi nþu; Ozø, ikpe-azu ønù bu iru-újú.
- 14 Site n'uzø nile nke aka ya ka afø gēju onye laghachiworo azu n'obi:
Ma o bu site n'onwe-ya ka afø gēju ezi madu.
- 15 Onye nēnwégh uche nēkwere okwu nile o bula:
Ma onye nwere ezi uche nāghøta ije-ukwu-ya.
- 16 Onye mara ihe nātu egwu, we si n'ihe ojo wezuga onwe-ya:
Ma onye-nzuzu nēwebiga iwe ókè, we nātukwasi obi.
- 17 Onye nēwe iwe ososø gēme ihe nke uche bagorø abagø:
Ozø, onye o bula nké nēzu nzube ojo di ihe iche, anákø ya asì.
- 18 Ndi nēnwégh uche eketawo uche bagorø abagø:
Ma ndi nwere ezi uche ka anékpube ihe-omuma n'isi.
- 19 Ndi ojo erudawo ala n'iru ndi ezi madu;
Ndi nēmebi iwu kwa n'ønu-uzø-ama nile nke onye ezi omume.
- 20 Obuná onye-abata-obi nke obeye nākø ya asì:
Ma ndi nāhu ògaranya n'anya di òtutu.
- 21 Onye nēleda madu-ibe-ya anya nēmehie:
Ma onye nēmehie ndi ewedara n'ala amara, onye ihe nāgara nke-øma ka o bu.
- 22 HÀ adigh-akpafu, bù ndi nēchèputa ihe ojo?
Ma ebere na ezi-okwu gādiri ndi nēchèputa ezi ihe.
- 23 Na ndøbu nile nke madu nādøbu onwe-ya n'ølu urù di ya:
Ma okwu ebubere-ønu nēdubà nání n'ihe-ikø-uko.
- 24 Okpu-ezenke ndi mara ihe bu àkù-ha:
Ma uche bagorø abagø nke ndi-nzuzu bu nání uche bagorø abagø.
- 25 Onye nānaputa nkpuru-obi di iche iche ka onye-àmà nke nēkwu ezi-okwu bu:
Ma onye nēkupu òtutu okwu-ugha dika ume nāghø aghughø.
- 26 N'egwu Jehova ka ntukwasi-obi siri ike di:
Umu-Ya gēnwe kwa ebe-nþabà.
- 27 Egwu Jehova bu isi-iyi nke ndu, Isi n'onyà nile nke ønwu wezuga onwe-gi.
- 28 N'uba nke ndi o bula ka ima-nma eze di:
Ma n'ukø mba o bula ka nbibi onye-isi di.
- 29 Onye nādigh-ewe iwe ososø nwere òtutu nghøta:
Ma onye nwere obi øku nēbuli uche bagorø abagø.
- 30 Ndu nke anu-aru ka obi agwørø øriaya bu:
Ma ire-ure nke økpukpu nile ka ekworo bu.
- 31 Onye nēmebu onye nēnwégh ike nāta
Onye keworo ya uta:
Ma onye nāsopuru Ya ka onye nēme obeye amara bu.
- 32 Anénupu onye nēmebi iwu n'ihe ojo ya:
Ma onye nwere ebe-nþabà n'ønwyø ka onye ezi omume bu.
- 33 N'obi onye-nghøta ka amam-ihe nānogide:
Ma n'etiti ndi-nzuzu ka o nēme ka amara ya.

- 34 Ezi omume nēbuli mba:
Ma ihe-ihere nke ndi nile di iche
iche ka nmehie bu.
- 35 Ihe orū nwere uche nātō eze utō:
Ma nrubiga-öké nke iwe-Ya gādi
n'aru onye nēweta ihere.
- 15 1 Oziza-okwu di nrō nēme ka
onuma laghachi azu:
Ma okwu nwuta nākpali iwe.
- 2 Ire ndi mara ihe nēme ka ihe-omuma
di nma:
Ma Ọnu ndi-nzuzu nēkwuwa okwu
uche bagorō abagō.
- 3 N'ebé nile ọ bulu ka anya abua nke
Jehova di,
Nēche ndi ojō na ndi bu ezi madu
nche.
- 4 Ire nke nāgwō madu bu osisi nēnye
ndu:
Ma omume bagorō abagō nime ya bu
ntipia nime mō madu.
- 5 Onye uche-ya bagorō abagō nēleli
idō-aka-na-nti nna-ya:
Ma onye nāriba iba-nba ama gaghō
onye nwere ezi uche.
- 6 N'ulo onye ezi omume ka ọtutu àkù
di:
Ma n'ihe-omume nke onye nēmebi
iwu ka nmekpa-aru di.
- 7 Ebubere-Ọnu nke ndi mara ihe nēfesa
ihe-omuma:
Ma obi ndi-nzuzu adigh-eme otù a.
- 8 Ajá ndi nēmebi iwu bu ihe-árú
n'anya Jehova:
Ma ekpere ndi ziri ezi bu ihe nātō Ya
utō.
- 9 Ihe-árú n'anya Jehova ka uzō onye
nēmebi iwu bu:
Ma onye nābaso ezi omume ka Q
nāhu n'anya.
- 10 Idō-aka-na-nti ojō diri onye nārapu
uzō:
Onye nākpō iba-nba asì gānwu.
- 11 Ala-mō na ebe-ila-n'iyi di n'iru
Jehova?
Obi umu madu gēsi aña ghara idì
n'iru Ya?
- 12 O digh-atō onye nākwa emō utō ka
abara ya nba:
Obi bugh onye mara ihe ka ọ gējekuru.
- 13 Obi nke nānuri Ọnu nēme ka iru di
nma:
Ma ejí ihe-nwuta nke obi tiþue mō
madu.
- 14 Obi onye-ngho ta nāchō ihe-omuma:
- Ma Ọnu ndi-nzuzu nāzù onwe-ya
n'uche bagorō abagō dika anu-ulō.
- 15 Ubuchi nile nke onye ewedara n'ala
jorō njo:
Ma onye obi-ya di nma nēri oké oriri
mbe nile.
- 16 O di nma inwe ihe ntà n'egwu Jehovah,
Kari inwe ọtutu àkù ma Ọbuba-
aghara adi ya.
- 17 O di nma, bù ökè ihe-oriri nke bu
nani akwukwō nri, ma ihu-n'anya
di n'ebé ahu,
Kari ehi azúru azù ibu ebu, ma ikpo-
asi adi ya.
- 18 Onye-omuma nākpali ise-okwu:
Ma onye nādigh-ewe iwe ọsosó nēme
ka ilu-ògù di jū.
- 19 Uzō onye-ume-ngwu di ka ogige
ogwu:
Ma okporo-uzo ndi ziri ezi bu uzō
atuliri atuli.
- 20 Nwa nke mara ihe nēme ka nna-ya
ñuria:
Ma madu nzuzu nēleda nne-ya anya.
- 21 Uche bagorō abagō buru onye obi
amam-ihe koro Ọnu:
Ma onye-ngho ta nēme ka ije-iye-ya
zie ezi.
- 22 Nmebi èchiché nile di mbe izù nzozo
nādigh:
Ma n'otutu ndi nādu ọdu ka ha
nēguzosi ike.
- 23 Ọnu diri onye ọ bulu n'oziza-okwu
nke Ọnu-ya:
Ozō, okwu ekwuru na mbe-ya, le ka
o si di nma nke-uku!
- 24 Uzō ndu nārigo elu n'ebé onye
nwere uche nō,
Ka ọ we si n'ala-mō di n'okpuru
wezuga onwe-ya.
- 25 Ulo ndi-npako ka Jehovah gēropu:
Ma Q gēme ka ökè-ala nwayi di-ya
nwuru guzosie ike.
- 26 Ihe-árú n'anya Jehova ka èchiché ojō
nile bu:
Ma okwu-Ọnu utō nile di ọcha.
- 27 Onye nēmekpa èzi-na-ulō nke aka ya
aru ka onye akpiri uru nēzigh ezi
nākpō nku bu:
Ma onye nākpō onyinye iri-ngo asi
gādi ndu.
- 28 Obi onye ezi omume nātughari uche
n'iza okwu:
Ma Ọnu ndi nēmebi iwu nēkwuwa ihe
ojō di iche iche.

- 29** Jehova di anya n'ebe ndi nêmebi iwu nqo:
Ma ekpere ndi ezi omume ka Q nānu.
- 30** Ihe nke nēnye anya ihè nême ka obi nuria:
Ezi ihe anuru anu nême ka ọkpukpu nile ma abuba.
- 31** Nti nke nānu iba-nba nke ndu,
N'etiti ndi mara ihe ka ọ gānq ọnqdu-abali.
- 32** Onye nēzere ido-aka-na-nti nāju nkpuru-obi nke aka ya:
Ma onye nānu iba-nba nēnweta obi amam-ihe.
- 33** Egwù Jehovah bu ido-aka-na-nti nke amam-ihe;
Q bu kwa n'iru nsopuru ka obi umeala nāga.
- 16** 1 Madu nwe ido obi n'usoro:
Ma n'aka Jehovah ka ọziza ire sitere.
- 2 Uzq nile nke onye ọ bulu di ọcha n'anya-ya:
Ma Onye nātūzi mọ nile nke madu ka Jehovah bu.
- 3 Turu ọlu-gi nile rue Jehovah aru,
Èchichè-gi nile ewe guzosie ike.
- 4 Ihe nile ka Jehovah kpuru n'ihi Onwe-ya:
E, ọbunà onye nêmebi iwu nāluru ubochi ihe ọjọ ọlu.
- 5 Ihe-árú n'anya Jehovah ka onye ọ bulu bu nke obi-ya di elu:
Site n'aka rue aka, agagh-agu ya n'onye nēmegh ihe ọjọ.
- 6 Eji ebere na ezi-okwu ekpuchi ajo omume:
Q bu kwa egwu Jehovah ka madu ji esi n'ihe ọjọ wezuga onwe-ya.
- 7 Mbe uzq nile nke onye ọ bulu nātq Jehovah utq,
Q nême ọbunà ndi-iro-ya ka ha na ya di n'udo.
- 8 Q di nma inwe ihe ntà n'ezi omume,
Kari inwe ọtutu ihe-omume ma ikpē ziri ezi adigh ya.
- 9 Obi madu nēchè uzq-ya:
Ma Jehovah nême ka nzq-ukwu-ya guzosie ike.
- 10 Ojuju-ase di n'ebubere-qnú abua nke eze:
Mbe ọ nēkpe ikpe ọnu-ya adigh-emekpu emekpu.
- 11** Ihe-otutu na ihe-osisi ziri ezi diri Jehovah:
Olu-Ya ka nkume-osisi nile nke akpa bu.
- 12** Q buru ndi-eze ihe-árú ime nmebi-iwu:
N'ihi na ezi omume ka oche-eze ji eguzosi ike.
- 13** Ihe nātq ndi-eze utq ka ebubere-qnú ezi omume bu;
Q bu kwa onye nēkwu ihe ziri ezi ka ha nāhu n'anya.
- 14** Onuma eze bu ndi-ozi ọnwu:
Ma onye mara ihe gēkpuchi ya.
- 15** N'ihè iru eze ka ndu di;
Mbe ihe madu nātq ya utq, ọ di ka igwe-oji nke miri-ozuzo ikpe-azu.
- 16** Inweta amam-ihe, le ka o si di nma nke-uku kari ọla-edo ọna!
Inweta nghota kwa, le ka o si buru ihe anaroputa nke-uku kari ọla-ọcha!
- 17** Uzq atuliri atuli nke ndi ziri ezi bu isi n'ihe ọjọ wezuga onwe-ha:
Onye nēdebe nkpuru-obi-ya nēche uzq-ya.
- 18** N'iru ntipia ka npako nāga,
Q bu kwa n'iru isu-ngongq ka idi-elu nke mọ madu nāga.
- 19** Q di nma inwe mọ di ala n'etiti ndi ewedara n'ala,
Kari isoro ndi-npako kesa ihe akwatara n'agha.
- 20** Onye nwere uche n'okwu Chineke gāchota ezi ihe:
Ozq, onye nātukwasi Jehovah obi, onye ihe nāgara nke-omma ka ọ bu.
- 21** Onye obi-ya mara ihe, agākpq ya onye-nghota:
Ozq, utq ebubere-qnú nātukwasiri nmuta ihe.
- 22** Isi-iyi nke ndu ka ezi uche bu n'ebe ndi-nwe-ya nqo:
Ma ido-aka-na-nti nke ndi uche-ha Ọbagorø abagorø bu uche Ọbagorø abagorø.
- 23** Obi onye mara ihe nême ka ọnu-ya nwe uche,
Q nātukwasi-kwa-ra ebubere-qnú-ya abua nmuta.
- 24** Ububø-manu-anu ka okwu-qnú utq nile bu,
Nke nātq nkpuru-obi utq, buru kwa ihe nāgwø ọkpukpu n'oria.

- 25 Uzø di nke ziri ezi n'iru madu,
Ma nsotu-ya bu uzø nile nke ọnwu.
- 26 Ochichø - nkpuru - obi nke onye
nādøbu onwe-ya n'olu adøbuworo
ya onwe-ya n'olu;
N'ihi na ọnnu-ya erugidewo ya.
- 27 Onye joþuru onwe-ya nēgwuputa
ihe ojø:
Q bu kwa n'ebubere-ọnnu-ya abua ka
ihe dika ọku nāru aru di.
- 28 Onye nābakuta Chineke azu nēzisa
ise-okwu:
Ozø, onye nēkwu okwu-azu nēkewa
ezi eyi.
- 29 Onye nēme ihe-ike nārà madu-ibe-
ya urà,
Nēme kwa ka ọ je ije n'użø nādigh
nma.
- 30 Onye nātachi anya-ya abua ichè
échichè iþakuta Chineke azu,
Onye nātabi ebubere-ọnnu-ya abua, ọ
mezuwo ihe ojø.
- 31 Okpu-eze nkc mara nma ka isi-awo
bu,
N'użø ezi omume ka agāhu ya.
- 32 Q di nma, bù onye nādigh-ewe iwe
oṣosø, kari dike:
Q di kwa nma, bù onye nāchi mọ-ya,
kari onye nēwere obodo n'agha.
- 33 Anēfe nzà,
Ma n'aka Jehova ka ikpè-ya nile
sitere.
- 17** 1 Q di nma iri iberibe achicha
kpørø nku, ma inq-n'udo adi ya,
Kari ulo juputara n'ajà anéri nālu
ögù.
- 2 Orù nke nwere uche gāchi nwa madu
nēweta ihere,
Q bu kwa n'etiti umu-nne nwa ahu
ka ọ gēkere ihe-nketa.
- 3 Ite ejì anucha ihe diri ola-ocha, oké
oku di-kwa-ra ola-edo:
Ma Onye nānwa obi bu Jehova.
- 4 Onye nēme ihe ojø nātø nti n'ala
n'ebubere-ọnnu nēkwu ajo ihe;
Onye-okwu-ugha nāna nti ire nēkwu
ihe-ila-n'iyi.
- 5 Onye nākwa obeye emò atawo Onye
meworo ya uta:
Onye nāñuri ọnnu bayere nhuju-anyा
ndi ọzø, agagh-agu ya n'onye
nēmegh ihe ojø.
- 6 Okpu-eze ndi-okenye ka umu umu
bu;
Ozø, ima-nma nke umu bu nna-ha.

- 7 Q magh nma n'ebe onye-nzuzu nø.
bù ebubere - ọnnu nēkwu ihe
makarisiri nma:
Ebubere-ọnnu nke nēkwu okwu-ugha
gësi kwa aña ma nma n'ebe onye
amara aha-ya nø?
- 8 Nkume amara ka iri-ngo bu n'anya
ndi-nwe-ya:
Ebe ọ bula ọ nēche iru ọ nāgara ya.
- 9 Onye nēkpuchi njehie nāchø ilu-
n'anya:
Ma onye nēkwu okwu mbe na mbe
nēkewa ezi eyi.
- 10 Ibasi-nba-ike nābāmi nime onye-
nghøta
Kari ka ọgu otiti ise gābà ninie onye-
nzuzu.
- 11 Nāni nnupu-isi ka onye ojø nāchø;
Q bu kwa onye-ozi nēnwegh obi-
ebere ka agēziga megide ya.
- 12 Ka nne-bear nke ƙara aka umu-ya
zute madu,
Kari onye-nzuzu n'uche-ya bagorø
abago.
- 13 Onye nēnyeghachi ihe ojø n'onodu
ezi ihe,
Ihe ojø agagh-apu n'ulo-ya.
- 14 Dika mbe madu nērūpu miri, otù a
ka isi-nmalite ise-okwu di:
N'ihi ya tutu ilu-ögù esie ike rapu
ya.
- 15 Onye nāgu onye nēmebi iwu n'onye
ezi omume, na onye nāma onye ezi
omume ikpe,
Ihe-árù n'anya Jehova ka ha abua bu
n'otù.
- 16 N'ihi gini kwa ka ego-ọzuzù-ahia di
n'aka onye-nzuzu izuta amam-ihe,
Mbe obi amam-ihe nādigh?
- 17 Na mbe nile ka eyi nāhu n'anya,
Anāmu kwa nwa-nne bayere ahuhu.
- 18 Madu nke obi amam-ihe kørø
nānara madu n'aka ibu onye-mbe,
Q nāghø onye nø na mbe n'iru madu-
ibe-ya.
- 19 Onye nāhu njehie n'anya nāhu ilu-
ögù n'anya:
Onye nēme ka ọnnu-uzø-ya di elu
nāchø ntipia.
- 20 Onye obi-ya bagorø abago adigh-
achøta ezi ihe:
Ozø, onye nābanwe onwe-ya n'ire-ya
gādabà n'ihe ojø.
- 21 Onye nāmu onye-nzuzu ọ gāburu ya
iru-újù:

- Nna onye-nzuzu adigh-añuri kwa ọnu.
- 22 Obi nke nāñuri ọnu nēme ka aru di nma:
Ma mō madu nke etiburu etibu nāmikō ọkpukpu.
- 23 Ihe-iri-ngo ka onye nēmebi iwu nēweputa n'uwe-obi-ya,
Iwezuga uzø nile nke ikpé.
- 24 N'iru onye-nghoṭa ka amam-ihe di:
Maanya abua nke onye-nzuzu di na nsotu uwa.
- 25 Ihe nākpasu nna-ya iwe ka nwa nzuzu bu,
Q bu-kwa-ra nwayi muru ya ihe-ilu.
- 26 Ozø, iri onye ezi omume nra adigh nma,
Q digh kwa nma itibu ndi amara aha-ha n'ihi izi-ezi-ha.
- 27 Onye nēbochi okwu-ọnuya mara ihe-omuma:
Ozø, onye mō-ya juru ajuru bu onye-nghoṭa.
- 28 Obuna' onye uche-ya ḅagorø ḥbagø,
mbe ọ nāba nkiti, anāgu ya n'onye mara ihe:
Onye nēkpuchi ebuñere-ọnuya abua bu onye-nghoṭa.
- 18**
- 1 Ochichø nke ya onwe-ya nāchosi ike ka onye nēkewapu onwe-ya nāchø,
Q bu ezi nzube-ihe nile ka ọ nālusosi ọgù ike.
- 2 Nghoṭa adigh-atø onye-nzuzu utø,
Kama ọ bu nāni ka obi-ya we kpughe onwe-ya.
- 3 Mbe onye nēmebi iwu nābata, nledanya abatawo kwa,
Q bu kwa nleli ka ita-uta soro.
- 4 Miri nke miri emi ka okwu nile nke ọnuya madu bu;
Iyi nērū erū ka isi-iyi amam-ihe bu.
- 5 Ihu onye nēmebi iwu iru-omia adigh nma,
Iwezuga onye ezi omume n'ikpé.
Ebuñere-ọnuya abua nke onye-nzuzu nābà n'ilu-ọgù,
- 6 Ọnu-ya nākpø kwa iti-ihe ökü.
- 7 Ọnu onye-nzuzu buru ya nbibi,
Ebuñere-ọnuya abua bu kwa ọnuya nkpuru-obi-ya.
- 8 Okwu nile nke onye nēkwu okwu-azu di ka iberibe-nri nātø utø nke-uku,

- Okwu ahu aridawo kwa n'ime-ime-alा afø.
- 9 Ozø, onye di ume-ngwu n'ije-ozi-ya,
Onye ahu bu nwa-nne nke onye-nwe nbibi.
- 10 Ulo-elù di ike ka aha Jehova bu:
Nime ya ka onye ezi omume nābabà, ọ we nø n'elu.
- 11 Akù ḥgaranya bu obodo-ya siri ike,
Q di kwa ka mbidi di elu nime ntughari-obi-ya nile.
- 12 N'iru ntipia ka obi madu di elu,
Q bu kwa n'iru nsopuru ka obi ume-alà nāga.
- 13 Onye nāzagħachi okwu tutu ọ nu,
Uche ḅagorø ḥbagø na qnodu-ihere ka ọ buru ya.
- 14 Mō madu gānagide oria-ya;
Ma mō madu nke etiburu etibu, onye gēburu ya?
- 15 Obi onye-nghoṭa nēnweta ihe-omuma;
Ozø, nti ndi mara ihe nāchø ihe-omuma.
- 16 Onyinye madu nākwara ya uzø sara mbara,
Q bu kwa n'iru ndi uku ka o nēdu ya je.
- 17 Onye ezi omume n'anya ndi-ikpe ka onye ahu bu nke buru uzø kpe ọnuya;
Ma madu-ibe-ya abia gwuputa ala okwu-ya.
- 18 Ife-nzà nēme ka ise-okwu kwusi,
Q bu kwa ndi nwere ume ka ọ nēkewa.
- 19 Nwa-nne ejehieworo megide di ike iwere kari obodo siri ike:
Ise-okwu di kwa ka ihe-ntuchi nile nke ulo-elù.
- 20 Site na nkpuru nke ọnuya onwe-ya ka afø gēju afø onye ọ bula;
N'ihe-omume nke ebuñere-ọnuya ka afø gēju ya.
- 21 Onwu na ndu di ire n'aka;
Ozø, ndi nāhu ya n'anya gēri nkpuruya.
- 22 Onye chötaworo nwunye achötawo ezi ihe,
Q gēnweputa kwa n'aka Jehova na ihe-ya gātø Ya utø.
- 23 Okwu aririø-amara dì iche iche ka obeye nēkwu:
Ma ḥgaranya nāza ike ike.

- 24** Onye nēnwe ọtutu cyi nēnwe ha ibibi onwe-ya:
Ma onye nāhu n'anya di nārapara n'aru kari nwa-nne.
- 19** 1 Q di nma, bú obeye nke nēje ije n'izu-okè-ya,
Kari onye eþuberc-ọnu-ya ḥagorø abagø n'okwu, onye bu kwa onye-nzuzu.
- 2 Ozø, mbe nkpuru-obi nēnwegh ihe-omuma ọ digh nma;
Onye ukwu-ya nēme ngwa nēhie uzø.
- 3 Uche ḥagorø abagø nke madu nēkpù uzø-ya iru;
Q bu kwa imegide Jehova ka obi-ya di ọku.
- 4 Akù nātukwasiri madu ọtutu eyi:
Ma onye nēnwegh ihe, anēkewapu ya n'ebe eyi-ya nō.
- 5 Agagh-agu onye-àmà okwu-ugha n'onye nēmegh ihe ojø;
Ozø, onye nēkupu okwu-ugha dika ume agagh-ewepuga onwe-ya.
- 6 Ọtutu madu nāchø ime ka iru onye amara aha-ya dajua:
Onye ọ bulu bu-kwa-ra onye nēnye onyinye eyi.
- 7 Umu-nne nile nke obeye nākpø ya asi:
Ndì-eyi-ya gësi aña ghara inø ya n'ebe di anya kari!
Q nābaso okwu-ọnu di iche iche nke nābugh ihe.
- 8 Onye nēnweta obi amam-ihe nāhu nkpuru-obi-ya n'anya:
Onye nēdebe nghøta gāchøta ezi ihe.
- 9 Agagh-agu onye-àmà okwu-ugha n'onye nēmegh ihe ojø;
Ozø, onye nēkupu okwu-ugha dika ume gāla n'iyi.
- 10 Idi-pekcpeke amagh onye-nzuzu nma;
O gësi kwa aña ma orù nma ichi ndisi?
- 11 Ezi uche madu nēme ka ọ ghara iwe iwe ọsosø;
Q bu kwa ima-nma-ya igabiga njehie.
- 12 Obubø-uya dika nke ọdum ka iwe di ọku nkc eze bu;
Ma dika igirigi n'clu ihe-òkukú ka utø ihe madu nātø ya di.
- 13 Ila-n'iyi nile n'ebe nna-ya nō ka nwa nzuzu bu:

- Ozø, miri-ọtutu nātu mbe nile ka ise-okwu nwunye bu.
- 14** Ulo na akù bu ihe-nketa ndi bu nna nārapu:
Ma Jehova ka nwunye nke nwere uche siterc n'aka.
- 15** Ume-ngwu nēme ka oké ura dakwasi madu;
Q bu kwa nkpuru-obi nke di umengwu ka agu nāgu.
- 16** Onye nēdebe ihe enyere n'iwu nēdebe nkpuru-obi-ya:
Onye nēlca uzø-ya nile anya gānwu.
- 17** Onye nēbinye Jehova ihe ka onye nēmere onye nēnwegh ike amara bu,
Q bu kwa nmeso oma ya ka Q gākwughachi ya.
- 18** Dø nwa-gi aka na nti, n'ihi na olile-anaya di;
Atukwasi-kwa-la obi-gi n'imc ka ọ nwua.
- 19** Onye oké ọnuma ganāra nra:
N'ihi na ọ buru na i naputa ya, i gēme kwa ya ozø.
- 20** Nuru ndum-ọdu, nara kwa idø-aka-na-nti,
Ka i we mara ihe n'ikpe-azu-gi.
- 21** Ọtutu èchichè di n'obi madu;
Ma ndum-ọdu Jehova, nke ahu gēguzosi ike.
- 22** Ihe nēme ka anāchøsi madu ike bu ebere-ya:
Ozø, obeye di nma kari onye-okwu-ugha.
- 23** Egwu Jehova nēdubá na ndu:
Onye nwe-kwa-ra ya, ọ gānø n'afø-uju;
Ihe ojø agagh-eleta ya.
- 24** Onye-ume-ngwu esumiwo aka-ya n'okwa,
Q gagh-eweghachi ya ọbuná n'ọnuya.
- 25** Tie onye nākwa emø ihe, onye nēnwegh uche gāghø onye nwere ezi uche:
Ozø, bara onye-nghøta nba, ọ gāghøta ihe-omuma.
- 26** Onye nāpunara nna-ya ihe, nke nēme kwa ka nne-ya ọbalaga,
Bu nwa nēweta ihere nēmie kwa ka enwe iru-ihere.
- 27** Nwam, rapu inu idø-aka-na-nti
Nke nēme ka i si n'okwu-ọnu nile nke ihe-omuma waghari.

- 28 Onye-àmá nke jøburu onwe-ya
nákwa ikpé emò:
Ozø, ọnu ndi némébi iwu néloda ajo
ihe.
- 29 Edoziworo ndi nákwa emò ikpé di
iche iche,
O bu kwa iti-ihe di iche iche ka
edoziworo nye azu ndi-nzuzu.
- 20** 1 Onye nákwa emò ka manya-
vine bu, onye-nkpøtu ka ihe-
qñiuñu nke nábá n'anya bu;
Onye ọ bulá nke náwaghari site na ya
amagh ihe.
- 2 Qbubø-üja dika nke ọdum ka oké ujø
anátu eze bu:
Onye nákpasu Ya iwe nke nérubiga
ókè némehie megide ndu nke aka
ya.
- 3 Q buru madu nsopuru ikwusi ilu ògù:
Ma onye ọ bulá nke uche-ya ḥagorø
abagø ganálusi ògù ike.
- 4 N'ihi na ọ bu mbe oyi nátu, onye-
ume-ngwu agagh-alu olu ubi;
O gáriø aririø na mbe owuwe-ihe-
ubi, ọ digh kwa ihe ọ gënwe.
- 5 Miri nke miri emi ka ndum-odu
n'obi madu bu;
Ma onye-nghøta gádóputa ya.
- 6 Qtutu madu nákposa, onye ọ bulá
ebere nke aka ya:
Ma onye kwesiri ntukwasi-obi, onye
gáchóputa ya?
- 7 Onye ezi omume nke négéhari n'izu-
oké-ya,
Ndi ihe nágara nke-oma ka umu-ya
nke gánochí ya gábu.
- 8 Eze nke nánokwasi n'oche ikpé
Ji anya-ya abua afuchapu ihe ọjø
nile.
- 9 Onye gási, Emewom ka obim di ọcha,
Aghowom onye di ọcha pua na
nmehiem?
- 10 Uzø nkume-isi-ihe abua, na uzø
ephah abua,
Ihe-árú n'anya Jehova ka ha abua bu
n'otù.
- 11 Obuná nwata némé ka amata ya site
n'omume-ya nile,
Ma olu-ya di ọcha, ma o zi-kwa-ra
ezi.
- 12 Nti nke nánu ihe, na anya nke náhu
uzø,
Jehova emewo obuná ha abua.
- 13 Ahula urá n'anya, ka ewe ghara
inapu gi ihe nile;

- Meghe anya-gi abua, rijue nri afø.
- 14 O jøro njo, ọ jøro njo, ka onye názú
azú nási:
Ma mbe ọ laworo n'ulo-ya, mbe ahu
ka ọ nánya isi.
- 15 Ola-edo di, na qtutu ruby:
Ma ihe di oké ọnu-ahia ka ebubere-
ọnu nke nékwu ihe-omumia bu.
- 16 Chiri uwe-ya, bú onye nóworo onye
ala ọzø na mbe;
N'ónodu ndi mba ọzø nara ya onwe-
ya n'ihe-ibe.
- 17 O nátø madu utø, bú nri okwu-ugha;
Ma emesia nkpuru-ájá gëju ya ọnu.
- 18 Echiché nile néji ndum-çdu guzo si
ike:
Gi were kwa ezi ndum-odu bue agha.
- 19 O nékpuhø izú nzuzo, bú onye
négéhari dika onye nába ámá ejø.
Agwakóta-kwa-la onwe-gi n'onye ji
ebubere-ọnu-ya abua arafu madu.
- 20 Onye nákçcha nna-ya ma-çbu nne-
ya,
Oriøna-ya gányu na nbachi nke
ochichiri.
- 21 Ihe-nketa nke anänara ososø na mbu;
Agagh-agózi kwa ikpe-azu-ya.
- 22 Asila, M'gákwoughachi ugwo ihe ọjø:
Le anya Jehova, O gázóputa kwa gi.
- 23 Ihe-árú n'anya Jehova ka uzø
nkume-isi-ihe abua bu;
Ihe-osisi aghughø adigh kwa nma.
- 24 N'aka Jehova ka nzø-ukwu nile nke
madu nésite;
Mádu gësi kwa aña ghøta uzø-ya?
- 25 Onyá mara madu ma ọ buru na ọ
wete ososø si, O di nsø,
Ma mbe ọ kwesiri nkwa ọ we ju
ajuju.
- 26 O náfuchapu ndi némébi iwu, bú cze
mara ihe,
O némé kwa ka wheel nsucha-óka
laghachi n'elu ha.
- 27 Oriøna Jehova ka umé ndu madu bu,
Négwuputa ime-ime-ala afø nile.
- 28 Ebere na ezi-okwu néchebe eze:
O ji kwa ebere akwagide oche-eze-
ya.
- 29 Ima-nma umu-okorøbia ka ike-ha
bu:
Ihe-nsopuru ndi-okenye ka isi-awø
bu kwa.
- 30 Ufiri - utari nke néméru aru
néchichapu ihe ọjø:
Iti-ihe nérü kwa ime-ime-ala afø.

- 21 1 Iyi di iche iche nke juputara na
miri ka obi eze bu n'aka
Jehova:
N'ebé o bulá nke náto Ya utó ka O
némewezuga ya.
- 2 Uzó o bulá nke onye o bulá ziri ezi
n'anya-ya abua:
Ma onye nátuzi obi nile ka Jehova
bu.
- 3 Ime ezi omume na ihe ekpere n'ikpe
Bu ihe Jehova náróputa kari àjà.
- 4 Anya npako na obi di nganga,
Qbuná oriøna nke ndi némébi iwú,
bu nmechie.
- 5 Èchichè nile nke onye di nkó nédubà
náni n'urù:
Ma èchichè nile nke onye o bulá nke
némé ngwa nédubà náni n'ikó-
ukó.
- 6 Ikpa àkù site n'ire okwu-ugha
Bu otù nku-ume anéfesa n'ifufe; ndi
nácho àkù ahu nácho ɔnwú.
- 7 Ipuñara-madu-ihe nke ndi némébi
iwú gékpochapu ha;
N'ihi na ha juru ime ihe ekpere
n'ikpe.
- 8 Ihe ɓagoró abagó nke-uku ka uzó
onye ikpe maþuru ya bu:
Ma onye di ɔcha n'obi, ɔlu-ya ziri
ezi.
- 9 Q di nma inókwasi na nkuku elu ulo,
Kari inøyere nwayi nésé okwu n'ulo
bùru ibù.
- 10 Nkpuru-obi nke onye némébi iwú
nácho si ihe ɔjó ihe:
Madu-ibe-ya abugh onye imere
amara n'anya-ya.
- 11 Mbe anéri onye nákwa emò nra,
anémé ka onye nénwégh uche
mara ihe:
Ozó, mbe anémé ka onye nke mara
ihe nwe uche, ɔnánara ihe-ɔmuma.
- 12 Onye ezi omume nénwe uche
n'imeso ulo nke onye némébi iwú;
O nékpu ndi némébi iwú iru n'ihi
ihe ɔjó ha.
- 13 Onye nékwuchipu nti-ya n'iti-nkpu
nke onye nénwégh ihe,
Ya onwe-ya gákpo kwa nkpu, ma
agagh-aza ya.
- 14 Onyinye enyere na nzuzo nádaju iwe,
Iri-ngo ezobere n'uwe-obi nádaju
kwa ɔnuma siri ihe.
- 15 Q buru onye ezi omume ɔnù imē ihe
ekpere n'ikpe;

- 16 Ma nbibi diri ndi nálu ajó ihe.
Madu nke nési n'uzó ezi uche
akpafu,
Nime nkókóta nke ndi nádigh ndu
ka o gézu ihe.
- 17 Onye ihe kóro ka onye náhu ɔnù
n'anya gábu:
Onye náhu manya-vine na manu
n'anya agagh-abu ɔgaranya.
- 18 Ihe-nbaputa ibaputa onye ezi
omume ka onye némébi iwú ba;
Ozó, n'qonodu ndi ziri ezi ka onye
nághóbu aghóbu nq.
- 19 Q di nma inó n'ala bù náni ɔzara,
Kari inøyere nwayi nésé okwu
nákpasu kwa iwe.
- 20 Akù anáchosi ihe na manu di n'ebé-
obibi nke onye mara ihe;
Ma madu nzuzu néloda ya.
- 21 Onye nábaso ezi omume na eoere
Náchóta ndu, na ezi omume, na
nsopuru.
- 22 Obodo ndi-dike ka onye nke mara
ihe rigobàworo,
Q we me ka ike nke ikwesi-ntukwasí-
obi-ya rida.
- 23 Onye nédébe ɔnu-ya na ire-ya
Nédébe nkpuru-obi-ya ka o pu
n'ahuhu nile.
- 24 Onye-nganga na onye-npako, onye
nákwa emò bu aha-ya,
Q nálu ɔlu n'iwe nérubiga ókè nke
nganga.
- 25 Ochichó siri ihe nke onye-ume-
ngwu némé ka o nwua;
N'ihi na aka-ya abua juru ilu ɔlu.
- 26 Ogologo ubóchi nile ka o chosiworo
ihe ike nke-uku:
Ma onye ezi omume nénye, o digh-
ebóchi kwa aka-ya inye ihe.
- 27 Àjà nke ndi némébi iwú bu ihe-
árù:
O gési kwa aña ghara ibu ihe-árù
kari, mbe o ji nzube ɔjó weta ya?
- 28 Onye-àmà okwu-ugha gála n'iyí:
Ma onye nánu, rue mbe ebigh-ebí
ka o gékwu.
- 29 Onye némébi iwú emewo ka iru-ya
sie ihe:
Ma onye ziri ezi, onye ahu nédézi
uzó-ya nile.
- 30 Q digh amam-ihe di, o digh kwa
nghóta di,
Q digh kwa ndum-ɔdu di, na
ncherita-iru Jehova.

- 31 Inyinya bu ihe anēdoziri ubochi
agha:
Ma Jehova nwe nzoputa.
- 22** 1 Ihe anārōputa ka ezi aha bu
kari ọtutu àkù,
Amara di kwa nma kari ọla-ocha na
ọla-edo.
- 2 Ogaranya na obeye ezutewo:
Onye meworo ha nile bu Jehova.
- 3 Onye nwere ezi uche ahuwo ihe ọjọ,
we zobe onwe-ya:
Ma ndi nēnwagh uche agabigawo,
ewe rie ha nra.
- 4 Okpukpu-olu nke obi ume-ala na
egwu Jehova
Bu àkù, na nsopuru, na ndu.
- 5 Ogwu na ibudu di n'uzo onye
bagorø abagø n'obi:
Onye nēdebe nkpuru-obi-ya gānø ha
n'ebe di anya.
- 6 Zulite nwata dika uzø-ya si di,
Obunà mbe ọ mere okenye ọ gaghesi
nime ya wezuga onwe-ya.
- 7 Ogaranya nāchi ndi-obeye,
Ozø, orù ka onye nēbiri ego buru
onye-nbinye.
- 8 Onye nāgha ajo omume dika nkpuru
gēwe ajo ihe dika ihe-ubi:
Nkpa-n'aka nke nrubiga ókè nke
iwe-ya gāgwusi kwa.
- 9 Onye nwereanya ọma, onye ahu ka
agāgozi;
N'ihi na ọ werewo nri-ya ufodu nye
onye nēnwagh ike.
- 10 Chupu onye nākwa emò, ise-okwu
gāpu kwa;
E, iru-uka na nleli gākwusi.
- 11 Onye nāhu idi-ocha nke obi n'anya,
Eyi-ya ka eze gābu n'ihi amara nke
ebubere-ọnu-ya abua.
- 12 Anya abua nke Jehova echebewo
onye-ihe-omuma,
Ma O nēkpù okwu nile nke onye-
ngħoġu iru.
- 13 Onye-ume-ngwu asiwo, Qdum di
n'èzí:
N'etiti amà ka agēbūm.
- 14 Obù nke miri emi ka ọnu ndinyom
nābugħi nwunye-gi bu:
Onye Jehova nēwesa oké iwe gādabà
nime ya.
- 15 Uche bagorø abagø bu ihe
ekekötaworo n'obi nwata;
Ma nkpa-n'aka nke idø-aka-na-nti
gēme ka ọ di anya n'ebe ọ nq.

- 16 Onye nēmeħu onye nēnwagh ike ime
ka àkù nke aka ya ba uba,
Ya na onye nēnye օgaranya ihe
gābiaru nāni ihe-ukø.
- 17 Tø nti-gi n'ala, nu okwu nile nke ndi
mara ihe,
Tukwasi kwa obi-gi n'ihe-omumam.
- 18 N'ihi na ọ di utø mbe i debe ha n'afø-
gi,
Mbe ha gēguzosi ike n'otù n'elu
ebubere-ọnu-gi abua.
- 19 Q bu ka ntukwasi-obi-gi we di na
Jehova
Ka m'meworo ka i mara ha ta, Ọbunà
gi onwe-gi.
- 20 Èdetaghm i isi ihe
Nime ndum-ødù di iche iche na ihe-
omuma;
- 21 Ime ka i mara ikwesi-ntukwasi-obi
nke okwu-ọnu nile nke ezi-okwu,
Ka i we weghachiri ndi nēzite gi
okwu-ọnu nile nke bu ezi-okwu?
- 22 Anapula onye nēnwagh ike ihe n'ike,
n'ihi na onye nēnwagh ike ka ọ bu,
Azopia-kwa-la onye ewedara n'ala
n'ònū-uzø-ama:
- 23 N'ihi na Jehova gēkpe ọnu-ha,
We punara ndi ahu ndu, bù ndi
nāpunara ha ihe.
- 24 Gi na onye-iwe abula evi;
I gagħ-eso kwa onye-ònuna ba
n'ulo:
- 25 Ka i we ghara imuta uzø-ya nile,
We wetara nkpuru-obi-gi onyma.
- 26 Abula otù nime ndi gānara madu
n'aka,
Abu-kwa-la otù nime ndi nq na mbe
bayere ugħo di iche iche.
- 27 Q buru na i nwagh ihe ikwu ugħo,
N'ihi gini ka ọ gānapu ihe-ndina-gi
n'okpuru gi?
- 28 Ewezugala ókè-ala nke diworo mbe
ebigh-ebi,
Nke nna-gi-hà kpaworo.
- 29 I huwo madu nke nēme ngwa n'ije-
ozi-ya? n'iru ndi-eze ka օ gēguzo
onwe-ya;
Q gagħ-eguzzo onwe-ya n'iru ndi
anāmagħ aha-ha.
- 23** 1 Mbe i soro onye nāchi achi iri
nri,
Għota nke-oma onye ahu nke nq
n'iru gi;

- 2 Tukwasi kwa mma n'akpiri-gi,
Ma ọ buru na onye nri-ya nātō ya utō
ka i bu.
- 3 Achosila nri utō ya ike;
Ebe nri ahu bu nri okwu-ugha.
- 4 Adobula onwe-gi n'olu ibu ọgaranya;
Site na nghota-gi ra ya aka.
- 5 I gātukwasi anya-gi abua na ya? ọ
digh kwa:
N'ihi na àkù nēmere onwe-ya nkù
n'ezie,
Dika ugo ka ọ nēfesi n'elu-igwe.
- 6 Erila nri nke onye nwere anya ọjọ,
Achosi-kwa-la nri utō ya ike:
- 7 N'ihi na dika o si echè échichè na
nkpuru-obi-ya, otù a ka ọ di:
Rie ihe, ñu kwa ihe-Ọñuñu, ka ọ nāsi
gi;
Ma obi-ya adigh n'ebe i nq.
- 8 Iberibe-nri-gi nke i riworo ka i
gāboputa,
Okwu-gi nile nke di utō ewe funari
gi.
- 9 Ekwula okwu na nti onye-nzuzu;
N'ihi na ọ gēleda ezi uche nke okwu-
gi nile anya.
- 10 Ewezugala óké-ala nke diworo mbe
ebigh-ebi;
Abà-kwa-la n'ohia ọ bulu nke umu-
nbei:
- 11 N'ihi na Onye-nbaputa-ha di ike;
Ya onwe-ya gēkpe Ọnu-ha megide
gi.
- 12 Me ka obi-gi ba n'idó-aka-na-nti,
Me kwa ka nti-gi abua ba n'okwu-
onu nile nkc ihe-Ọmuma.
- 13 Ebochila idó-aka-na-nti n'aru nwata:
Mbe i gēji nkpa-n'aka tie ya, ọ gagh-
anwu.
- 14 Gi onwe-gi gēji nkpa-n'aka tie ya,
We naputa nkpuru-obi-ya n'ala-mo.
- 15 Nwam, ọ buru na obi-gi mara ihe,
Obim gānuri, Ọbuná nkem:
- 16 Akurum abua gāwuli kwa n'ọnù,
Mbe ebubere-Ọnu-gi abua nēkwu ihe
ziri ezi.
- 17 Ekwela ka obi-gi kwoso ndi-nmehie
ekworo:
Kama n'egwu Jehova ka i gānq
ogologo ubochi nile.
- 18 N'ihi na Ọdi-n'iru aghagh idì;
Agagh-ebipu kwa olile-anyá-gi.
- 19 Nuru, gi onwe-gi, nwam, we mara
ihe,
Me kwa ka obi-gi gazi agazi n'uzo.
- 20 Anola n'etiti ndi nānubiga manya-
vine ókè;
N'etiti ndi nēribiga anu ókè:
- 21 N'ihi na onye nānubiga manya ókè
na onye nēribiga ihe ókè ka
agānapu ihe nile:
Ọ bu kwa nkirika ákwà ka órù-ura
gēyikwasi madu.
- 22 Ge nna-gi, bù onye muru gi, nti,
Eleda-kwa-la nne-gi anya mbe ọ
mere agadi.
- 23 Zuta ezi-okwu, ere-kwa-la ya;
E, amam-ihe, na idó-aka-na-nti, na
nghota.
- 24 Nna nke onye ezi omume gēteghari
egwù Ọrù nke-uku:
Onye nāmu kwa onye mara ihe
gānuri Ọnu na ya.
- 25 Ka nna-gi na nne-gi ñuria,
Ka nwayi muworo gi teghari kwa
egwù Ọnu.
- 26 Nwam, nyem obi-gi,
Ka uzom nile tò kwa anya-gi abua
utō.
- 27 N'ihi na Ọbù nke miri emi ka nwayi
nke nākwa iko bu;
Olùlù nke di nkpa ka nwayi nābugh
nwunye-gi bu.
- 28 E, nwayi ahu nēche anwu dika onye
nāpunara madu ihe,
Ọzq, ndi-nghoþu n'etiti madu ka ọ
nēme ka ha ba uba kari.
- 29 Onye nwere ahuhu? onye nwere iru-
újú? onye nwere ise-okwu?
Onye nwere ntamu? onye nwere
obubu-mma n'efu?
Onye nwere anya nācha Ọbara-Ọbara?
- 30 Ọ bu ndi nānq na manya-vine
ogologo mbe;
Ndi nābà n'ulo ichoputa manya
agwara agwa.
- 31 Elekwasila manya-vine anya mbe ọ
nācha Ọbara-Ọbara,
Mbe ọ nēnye udi-ya n'iko,
Mbe ọ nāsughari n'iko nke-oma:
- 32 N'ikpe-azu-ya ọ bu dika agwø ka ọ
nāta,
Ọ bu kwa dika aju-ala ka ọ nātu.
- 33 Anya-gi abua gāhu ndinyom nābugh
nwunye-gi,
Obi-gi gēkwu kwa okwu ibakuta
Chineke azu.
- 34 I gādi kwa ka onye nēdina n'etiti oké
osimiri,

- Ma-øbu dika onye nèdina n'elu akpu-ubø.
- 35 Ha etibuwom, ka i gäsi, ariaghm oria;
Ha apiauwom ihe, amaghm:
Ole mþe m'gëteta? m'gachø kwa ya qzø.
- 24 1 Ekwosola ndi oþo ekworo,
Achosi-kwa-la ike ino n'etiti ha:
2 N'ihi na ipunara-madu-ihe ka obi-ha nätughari,
Okwu nmehu ka ebubere-ønu-ha nékwu.
3 Amam-ihe ka eji ewu ulo;
Q bu kwa nghøta ka eji eñne ka o guzosie ike:
4 Site kwa n'ihe-ømuma ka ime-uloya nile nèjuputa
N'ákù nile di oké ønu-ahia di kwa utø.
5 Onye mara ihe di ike;
E, onye nwere ihe-ømuma nême ka ike nwe ume.
6 N'ihi na ezi ndum-ødu ka i gëji eburu onwe-gi agha:
Qzø, nzoputa di n'øtutu ndi nádu ødu.
7 Amam-ihe adikara onye uche-ya þagorø abagø elu:
Q digh-asaghe ønu-ya n'onu-uzø-ama.
8 Onye nèchë ime ihe oþo,
Ya ka agákpo onye-nwe nzube oþo nile.
9 Nzube nke onye uche-ya þagorø abagø bu nmehie:
Qzø, ihe-árú n'anya madu ka onye nke nákwa emò bu.
10 Q buru na i di ume-ngwu n'ubochi ahuhu,
Ike-gi pere npe.
11 Naputa ndi anachigara ønwu,
Ndi ahu kwa anéwezuga n'ønødu-ha nye n'obuþu, gi lezie anya ka i þochie ha.
12 Mþe i si, Le, ayi amagh ihe a:
Onye nätüzi obi nile, Onye ahu adigh-agħøta?
Onye nèche kwa nkpuru-obi-gi nche,
Onye ahu adigh-ama?
Q gagh-enyegħachi kwa madu dika ølu-ya si di?
- 13 Nwam, racha manu-añu, n'ihi na o di nma;

- Ya na manu-añu nke si n'ububø-manu-añu nābusi, nke nātø okpo-ønu-gi utø:
14 Mara na otú a ka amam-ihe diri nkpuru-obi-gi:
Q buru na i chotawo ya, odi-n'iru gädi kwa,
Agagh-ebipu kwa olile-anya-gi.
15 Gi onye nêmebi iwu, echela anwu imegide ebe-obibi onye ezi omume;
Apunarala ya ebe-izu-ike-ya:
16 N'ihi na ubø asa ka onye ezi omume náda, bili kwa qzø:
Ma ndi nêmebi iwu násu ngongø n'ihe oþo.
17 Anurila mþe onye-iro-gi náda,
Ka obi-gi ghara kwa itegħari egwú ønù mþe o násu ngongø:
18 Ka Jehova we ghara ihu ya, o we io njø n'anya-Ya,
Q we me ka iwe-Ya si n'aru ya lagħachi.
19 Emela ka iwe-gi di øku n'ihi ndi nême ihe oþo;
Ekwosola ndi nêmebi iwu ekworo.
20 N'ihi na odi-n'iru agagh-adiri onye oþo;
Oriøna ndi nêmebi iwu gānyu.
21 Nwam, tua egwu Jehova na eze:
Agwakotala onwe-gi na ndi nénwo enwo:
22 N'ihi na o bu na mberede ka nhu;u-anya-ha gēbili;
Odida nke ha abua kwa, onye mara ya?
23 Ndia bu kwa okwu nke ndi mara ihe.
Imata iru madu n'ikpé adigh nma.
24 Onye nāsi onye nêmebi iwu, Onye ezi omume ka i bu;
Ndi nile di iche iche gākpolu ya, mba nile gēwesa ya iwe:
25 Ma ndi nabaray nba ka o gädi utø,
Q bu kwa ndi ahu ka ezi ngozi gäbiakwasi.
26 O ji ebubere-ønu-ya abua esutu ønu,
Bú onye nāza okwu ziri ezi.
27 Dozie ije-ozi-gi n'èzi,
Jikere-kwa-ra ya onwe-gi n'øhia;
Emesia wu kwa ulo-gi.
28 Abula onye-àmà megide madu-ibe-gi n'efu;
I gëji kwa ebubere-ønu-gi abua rafu?

- 29 Asila, Dika o siri mem, otù a ka m'gēme ya;
M'gēnyeghachi onye ahu dika ọlu-ya si di.
- 30 N'akuku ubi onye-ume-ngwu ka m'gabigara,
Na n'akuku ubi-vine nke madu obi amam-ihe koro;
- 31 Ma, le, o puchiri n'ogwu,
Akuba kpuchiri iru-ya,
Akwada-kwa-ra mbidi nkumé ya.
- 32 Mu onwem we hu, m'we tukwasi obim na ya:
Ahurum ya, we nata ido-aka-na-nti.
- 33 Nwa ura ntà, nwa irù-ura ntà,
Nwa ikpakoba-aka ntà idina ala:
- 34 Obcye-gi ewe bia dika onye nējeghari ipunara madu ihe;
Ihe-ukø-gi kwa, dika nwoke ji ọta.

25 1 Ndia bu kwa ilu Solomon turu, nke ndi Hezekaia, bù cze Juda, deputara n'akwukwo.

- 2 O bu nsopuru Chineke izobe okwu:
Ma nsopuru ndi-eze bu igwuputa ala okwu.
- 3 Elu-igwe n'idi-clu-ya, na ala n'omimi-ya,
Na obi ndi-eze, ọ digh ngwuputa di ha.
- 4 Wepu afuru-uju n'ola-ocha,
Ihe ewe putara onye nānucha ọla:
- 5 Wepu onye nēmebi iwu n'iru eze,
Oche-eze-ya ewe guzosic ike n'ezi omume.
- 6 Asopurula onwe-gi n'iru eze,
Eguzo-kwa-la n'önodu ndi uku:
- 7 N'ihi na ọ di nma ka asi gi, Rigota cbc a;
Kari ka eme ka i di ala n'iru onye amara aha-ya,
Onye anya-gi abua huworo.
- 8 Apula ngwa ngwa ise okwu,
Ka ọ we ghara ibu na i magh ihe i gēme n'ikpe-azu-ya,
Mbe madu - ibe - gi etiyewo gi n'önodu-ihere.
- 9 Gi na madu-ibe-gi kwurita okwu-ikpe-gi,
Ekpuhghe-kwa-la izù nzuzo nke onye ọzø:
- 10 Ka onye nke nānu ya we ghara ikwulu gi,

- Akuko ihe ọjø gi ewe ghara isi n'ebe i nō laghachi.
- 11 Nkpuru-osisi apple ọla-edo nime nkata ọla-ocha
Ka okwu ekwuru na mbe kwesiri ya bu.
- 12 Nba-aka ọla-edo na ihe-ichø-nma nke ọla-edo ọma
Ka onye nāba nba nke mara ihe bu na nti nke nānu ihe.
- 13 Dika oyí snow n'ubøchi owuwe-ihe-ubi,
Otù a ka ukø nke kwesiri ntukwasi-obi diri ndi nēziga ya;
Ọ bu kwa nkpuru-obi ndi-nwe-ya ka ọ nēwelata.
- 14 Igwe-oji na ifuse nke miri-ozuzo nādigh
Ka onye nke nānya isi n'onyinye okwu-ugha bu.
- 15 Site n'ewegh iwe ọsosø ka anāràye onye-isi,
Ire nrò nānyaji kwa ọkpukpu.
- 16 Ọ bu manu-añu ka i chøtaworo?
racha nke gēzuru gi;
Ka i we ghara iriju ya afø, we ọq ya.
- 17 Me ka ukwu-gi kø ukø n'ulo madu-ibe-gi;
Ka ihe-gi we ghara iju ya afø, o we kpo gi asì.
- 18 Otütù-agha na mma-agha na àkù di nkø
Ka onye nke nāba àmà okwu-ugha megide madu-ibe-ya bu.
- 19 Ezè nyajiri anyaji na ukwu chikwapuruh echikwapu
Ka itukwasi onye-nghobu obi n'ubøchi ahuhu bu.
- 20 Dika onye nēyipu uwe n'ubøchi oyí,
dika manya bara uka n'elu akanwu,
Otù a ka onye nābūru obi jorø njo abù di.
- 21 Ọ buru na agu nāgu onye nākpø gi asì, gi me ka o rie nri;
Ọ buru kwa na akpiri nākpø ya nku, gi me ka ọ nua miri:
- 22 N'ihi na icheku nēre ọku ka i nāgukwasi n'isi-ya,
Jehova gākwughachi kwa gi.
- 23 Ifuse Ugwu nāmuputa oké miri-ozuzo:
Ọ bu kwa iru oké iwe ka ire nēkwu okwu-azu nāmuputa.
- 24 Ọ di nma inokwasi na nkuku elu ulo,

- Kari inoyere nwayi nēse okwu n'ulo bùru ibù.
- 25 Dika miri oyi si adiri nkpuru-obi nāda mba, Otù a ka okwu oma anuru site n'ala dianya di.
- 26 Isi-iyi azotoro azotoro na ebe-nsuputamiri bibiri ebibi
Ka onye ezi omume nke anēwezuga n'önodu-ya n'iru onye nēmebi iwu bu.
- 27 Iracha manu-añu ri nne adigh nma: Otù a o buru na madu egwuputa ala nsopuru-ha o bugh nsopuru.
- 28 Obodo etikporo etikpo nke mbidi nādigh
Ka onye o bula nke nādigh-ebochi mo-ya bu.
- 26** 1 Dika snow na mbe okpom-oku, na dika miri-ozozo na mbe owuwe-ihe-ubi,
Otù a nsopuru amagh nma nye onye-nzuzu.
- 2 Dika nnunu na nfeghari-ya, dika eleke n'ofufe-ya,
Otù a nkocha adigh-abia n'efu.
- 3 Utari diri inyinya, bridle diri inyinya-ibu,
Nkpa-n'aka di-kwa-ra azu ndi-nzuzu.
- 4 Azala onye-nzuzu dika uche-ya bagoro abagø si di,
Ka i we ghara idi ka ya, obuná gi onwe-gi.
- 5 Za onye-nzuzu dika uche-ya bagoro abagø si di,
Ka o we ghara ibu onye mara ihe n'anya-ya.
- 6 Onye nēbipu ukwu onwe-ya na onye nāñu ime-ihe-ike dika miri
Ka onye ahu bu nke nēzi czi site n'aka onye-nzuzu.
- 7 Ogwe-ukwu abua nke onye-ngwuro nākwu efe:
Otù a ka ilu di n'önü ndi-nzuzu.
- 8 Dika akpa nkume di iche iche nke di oké önü-ahia n'obo nkume,
Otù a ka onye nēnye onye-nzuzu nsopuru di.
- 9 Dika ogwu nke dumiworo n'aka onye nāñubiga manya okè,
Otù a ka ilu n'önü ndi-nzuzu di.
- 10 Onye-ökà nākpú ihe nile,
Ma onye nēgo onye-nzuzu ilu olu di ka onve nēgo ndi nāgabiga agabiga.

- 11 Dika nkita nke chighariworo ozon'ihe o boro, Otù a ka onye-nzuzu di nke nēme kwa ihe uche-ya bagoro abagø ozø.
- 12 Ihuwo onye o bula nke bu onye mara ihe n'anya-ya?
Olile-anyi diri onye-nzuzu kari onye ahu.
- 13 Onye-ume-ngwu asiwo, Odum di n'uzø;
Odum di n'amá.
- 14 Dika ibo-önü-uzø si emeghari n'ihe-nkoye-ya,
Otù a ka onye-ume-ngwu nēmeghari n'ihe-ndina-ya.
- 15 Onye-ume-ngwu esumiwo aka-ya n'okwa;
O nāgwu ya ike iweghachi ya n'önü-ya.
- 16 Onye-ume-ngwu bu onye mara ihe n'anya-ya
Kari madu asa ndi nāzagħachi okwu n'ezi uche.
- 17 Onye nējide nkita na nti ka o bu, Bù onye nāgabiga, nēwebiga iwe okè n'ihi ise-okwu nābugħ nke ya.
- 18 Dika onye-arà nke nātu àkù nēre oku,
Na àkù, na önü; 19 Otù a ka onye ahu di nke ghoworo madu-ibe-ya,
We si, O bugh egwù ka m'nēgwu?
- 20 Mbe nkú nādigh ǫku gānyu:
Otù a mbe o digh onye nēkwu okwu-azu, ise-okwu gādaju.
- 21 Dika icheku si di n'ebe icheku nēre ǫku di, na dika nkú si di n'ebe ǫku di;
Otù a ka onye nēse okwu di ime ka ilu-ögù nwuru ǫku.
- 22 Okwu nile nke onye nēkwu okwu-azu di ka iberibe-nri di iche iche nātø utø nke-uku,
Okwu ahu aridawo kwa n'ime-ime-alà afø.
- 23 Ejùjù nke amachitaworo n'afuru-uzu ǫla-ochha
Ka ebubere-önü nke nēre ǫku na obi ǫjø bu.
- 24 Ebubere-önü-ya abua ka onye nke nākpø asi nēji buru onye-iru-abua,
Ma nime onwe-ya ka o nētiye aghughø:

- 25 Mbe olu-ya nēkwu okwu amara,
ekwela ya;
N'ihi na ihe-árú asa di n'obi-ya.
- 26 Q bu ezie na ikpo-asi-ya ji nrifu
ekpuchi onwe-ya,
Ma agēkpughe ihe ojø ya nime
nkpkota ndi-ya.
- 27 Onye nēgwu olülù, nime ya ka o
gādabà:
Ozø, onye nākpore nkume, ya ka o
gālaghachikuru.
- 28 Ire okwu-ughà nākpø ndi o
gwepiaworo asi;
Ozø, ounu nke nēkwu ire-utø nākpata
nnuda.
- 27**
- 1 Anyala isi bayere echì;
 - 2 Ka onye ala ozø to gi, ma o bugh
ounu-gi;
Ka onye mba ozø to gi, ma ekwela ka
ebubere-ounu-gi abua to gi.
 - 3 Nkume di arò, ájá bu kwa ibú;
Ma nkpasu-iwe nke onye uche-ya
bagorø abagø di arò kari ha abua.
 - 4 Ihe nēnwegh obi-ebere ka ounuma bu,
iju-miri ka iwe bu kwa;
Ma onye gēguzo n'iru ekworo?
 - 5 Q di nma, bú iba-nba n'ihiè,
Kari ihu-n'anya nke ezobeworo
ezobe.
 - 6 Ihe kwesiri ntukwasi-obi ka obubu-
mma nile nke onye nāhu gi n'anya
bu:
Ma ihe riri nne ka nsutu-ounu nke
onye nākpø gi asi bu.
 - 7 Nkpuru-obi nke rijuworo afø nāzøda
manu-añu nke si n'ububø-manu-
añu nābusi:
Ma ihe nile o bula nke nēlu ilu nātø
nkpuru-obi agu nāgu utø.
 - 8 Dika nnunu nke nēsi n'akwu-ya
efefu,
Otú a ka madu di nke nēsi n'qonodu-
ya akpafu.
 - 9 Manu na ihe-nsure-óku nke nēsi isì
utø nēme ka obi ñuria:
Otú a ka utø eyi madu di nke sitere
na ndum-qdu nke nkpuru-obi.
 - 10 Arapula eyi-gi na eyi nna-gi;
Abà - kwa - la n'ulo nwa - nne - gi
n'ubochi nhuju-anyia-gi:
Q di nma, bú abata-obi nke nø nso,
kari nwa-nne nke nø n'ebe di anya.
 - 11 Mara ihe, nwam, we me ka obim
ñuria,

- Ka m'we zaghachi onye nātam uta
okwu.
- 12 Onye nwere ezi uche ahupo ihe ojø,
we zobe onwe-ya:
Ma ndi nēnwégh uche agabigawo,
ewe rie ha nra.
- 13 Chiri uwe-ya, bú onye nōworo onye
ala ozø na mbe;
N'qonodu nwayi nābugh nwunye-ya
nara ya onwe-ya n'ihe-ibe.
- 14 Onye ji oké olu agozi madu-ibe-ya,
nke nēbili n'isi-ututu ime ya.
Nkocha ka agāgu ngozi ahu nye ya.
- 15 Miri-otutu nke nātu mbe nile
n'ubochi oké miri-ozuzzo,
Ya na nwayi nke nēse okwu yiri:
- 16 Onye nēzobe ya ezobewo ifufe,
Q bu kwa manu ka aka-nri-ya
nēzute.
- 17 Igwè nāmucha igwè;
Otú a ka madu nāmucha iru eyi-ya.
- 18 Onye nēche osisi fig gēri nkpuru-ya;
Q bu kwa onye nāriba onye-nwe-ya
ama ka agāsopuru.
- 19 Dika miri si eme ka iru hu iru,
Otú a ka obi nēme ka madu hu madu.
- 20 Afø adigh-eju ala-mø na ebe-ila-
n'iyì;
Otú a afø adigh-eju anya abua nke
madu.
- 21 Ite ejì anucha ihe diri ola-ócha, oké
óku di-kwa-ra ola-edo,
Anānwa kwa onye o bula site
n'otuto-ya.
- 22 Q buru na i ji aka-íkwè supia onye
uche-ya bagorø abagø n'íkwè
n'etiti òka asuru asu,
Uche-ya bagorø abagø agagh-esi
n'aru ya wezuga onwe-ya.
- 23 Mara iru igwè ewu na aturu-gi nke-
óma,
Tukwasi obi-gi n'igwè anu-ulø-gi
nile:
- 24 N'ihi na o bugh rue mbe ebigh-ebi
ka ákù di;
Okpu-eze kwa, o nādiru qbo nile?
- 25 Ekpopuwo ahiahia, ewe hu ahiahia ndù,
Chikøta kwa ihe-ókukú nile nke
ugwu nile.
- 26 Umu-aturu diri uwe-oyiyi-gi,
Ónu-ahia nke òchia-gi ka ewu bu
kwa:
- 27 Ara ewu gēzu-kwa-ra nri-gi, zu-
kwa-ra nri ulo-gi;

- Buru kwa ihe gēdebe umu-aboghogo
gi ndu.
- 28** 1 Ndi nēmebi iwu abalagawo
mbe o digh onye nāchu ha:
Ma ndi ezi omume nwere ntukwasi-
obi dika ọdum.
- 2 N'ihi njehie nke ala ha di ọtutu, bú
ndi-isi-ya:
Ma site na madu nwere nghota na
ihe-omuma ka ọnọdu-ya gādigide
ogologo mbe.
- 3 Nwoke bú obeye nke nēmebu ndi
nēnwegh ike,
Q di ka miri-ozuzo nke nāzachapu
ihe, nri we ghara idi.
- 4 Ndi nārapu iwu nēto onye nēmebi
iwu:
Ma ndi nēdebe iwu nāluso ha ɸgù.
- 5 Ndi ọjọ adigh-aghota ikpé:
Ma ndi nāchọ Jehova nāghota ihe
nile.
- 6 Q di nma, bú obeye nke nēje ije
n'izu-okè-ya,
Kari onye Ọbagorō abagorō n'uzo-ya
abua, o bu ezie na onye ahu bu
ogaranya.
- 7 Onye nēdebe iwu bu nwa nāghota
ihe:
Ma onye bu eyi ndi nēribiga ihe okè
nētiye nna-ya n'onọdu-ihere.
- 8 Onye nēme ka àkù-ya ba uba site
n'inara uma na Ọmuru-nwa,
O nēkpokota ya nye onye nēmere ndi
nēnwegh ike amara.
- 9 Onye nēwezuga nti-ya n'inu iwu,
Obuná ekpere-ya bu ihe-árú.
- 10 Onye nēme ka ndi ziri ezi waghari
n'uzo ọjọ,
N'olùlù nke aka ya ka ya onwe-ya
gādabà:
Ma ndi zuru okè gēketa ezi ihe.
- 11 Onye mara ihe n'anya-ya ka
ogaranya bu;
Ma onye nēnwegh ike nke nāghota
ihe nēgwuputa ala-ya.
- 12 Mbe obi ndi ezi omume nātọ ha utọ,
otutu ima-nma di:
Ma mbe ndi nēmebi iwu nēbili,
agāchọ madu achọ.
- 13 Onye nēkpuchi njehie-ya nile, o
gagh-agara ya:
Ma onye nēkwuputa ha, nke nārapu
kwa ha, agēnwe obi-ebere n'aru
ya.

- 14 Onye ihe nāgara nke-oma ka madu
ahu bu nke nātu oké egwu mbe
nile:
Ma onye nēme ka obi-ya sie ike
gādabà n'ihe ọjọ.
- 15 Ọdum nke nābọ uja na anu-ohia
bear nke nābaghari
Ka onye nēmebi iwu nke nāchi ndi
nēnwegh ike bu.
- 16 Gi onye-ndu nke nghota koro, nke
bu kwa onye-nmebu uku,
Onye nākpó urù nēzigh ezi asi gēme
ka ubochi-ya nile di ogologo.
- 17 Madu nke Ọbara madu nānyibù,
Rue olùlù ka o gābalaga; ka onye o
bula ghara ijide ya.
- 18 Onye nēje ije n'izu-okè ka agāzoputa:
Ma onye Ọbagorō abagorō n'uzo abua
gāda ngwa ngwa.
- 19 Onye nālu ala-ubi-ya, afọ gēju ya nā
nri:
Ma onye nābaso ihe-efu di iche iche,
afọ gēju ya n'ibu-obeye.
- 20 Onye o bula nke kwesiri ntukwasi-
obi gēnwe ọtutu ngozì:
Ma onye nānukpó onwe-ya ibu
ogaranya, agagh-agu ya n'onye
nēmegh ihe ọjọ.
- 21 Imata iru madu n'ikpé adigh nma:
Q digh kwa nma ka madu ji n'ihi
iberibe nri nējehie.
- 22 Onye nābaso àkù ka onye nwere anya
ojọ bu,
Ma o magh na ihe-ukọ gābiakute ya.
- 23 Onye nābara madu nba gēmesia huta
amara
Kari onye nēkwu ire-utọ.
- 24 Onye nānapu nna-ya ma-obi nne-ya
ihe n'ike, si, Q digh njehie o bu;
Onye ejikötaworo ya na onye-nbibí
ka o bu.
- 25 Onye nkpuru-obi-ya di nganga
nākpali ise-okwu:
Ma onye nātukwasi Jehova obi,
agēmè ya ka o ma abuba.
- 26 Onye nātukwasi obi n'obi nke aka ya,
onye ahu bu onye-nzuzu:
Ma onye nēje ije n'amain-ihe, onye
ahu ka agēmè ka o wepuga onwe-
ya.
- 27 Onye nēnye obeye ihe, ihe adigh-akó
ya:
Ma onye nēzobe anya-ya abua, agābu
ya ọtutu ọnụ.

- 28 Mbe ndi n̄emebi iwu n̄ebili, madu ezobe onwe-ya:
Ma mbe ha n̄ala n̄iyi, ndi ezi omume aba uba.
- 29 1 Onye anābara nba otutu mbe ma o n̄ekwesi olu-ya ike,
N'otu ntabi-anja ka agētipia ya, o digh kwa ngwota di.
- 2 Mbe ndi ezi omume n̄aba uba kari, ndi ala-ha n̄nuri:
Ma mbe onye n̄emebi iwu n̄achi achi, ndi ala-ya n̄eze umē.
- 3 Onye o bula nke n̄ahu amam-ihe n̄anya n̄eme ka nna-ya n̄uria:
Ma onye bu eyi nke ndinyom n̄akwa iko n̄ala ákú-ya n̄iyi.
- 4 Eze n̄eji ikpé ziri ezi eme ka ala-ya guzo:
Ma onye n̄anara onyinye n̄akwada ya.
- 5 Nwoke nke n̄agwa madu-ibe-ya okwu ire-utø
N̄abasara n̄o-ukwu-ya nile ubu.
- 6 Na njehie onye ojo ka qnyà di:
Ma onye ezi omume n̄eti nkpu oñu n̄nuri kwa.
- 7 Onye ezi omume n̄amata okwu-ikpe nke ndi n̄enwagh ike:
Onye n̄emebi iwu adigh-aghota ihe-omuma.
- 8 Ndi n̄akwa emò n̄afuye qku n̄obodo:
Ma ndi mara ihe n̄eme ka iwe laghachi azu.
- 9 O buru na onye mara ihe esoro onye uche-ya ɿagorø abagø kpe ikpe,
Ma o nwere onuma ma o chiri qchi, izu-ike adigh kwa.
- 10 Ndi-qbbara n̄akpq onye zuru oké asì:
Ma ndi ziri czi n̄achø odi-nma nkpuru-obi-ya.
- 11 Mo nile nke onwe-ya ka onye-nzuzu n̄eme ka o puta ihé:
Ma onye mara ihe n̄ebuchi mo-ya, n̄eme kwa ka o dajua.
- 12 O buru na onye n̄achi achi ana nti okwu-ugha,
Ndi nile n̄ejere ya ozi bu ndi n̄emebi iwu.
- 13 Obeye na onye-nmebu ezutewo:
Onye n̄enyne anya ha abua ihé bu Jehova.
- 14 Eze nke n̄ekpe ndi n̄enwagh ike ikpe n̄ikwesi-ntukwasi-obi,
Oche-eze-ya ḡeguzosi ike rue mbe ebigh-ebi.

- 15 Nkpa-n'aka na iba-nba n̄enyne amam-ihe:
Ma nwata nke anārapu n̄onwe-ya n̄eme ka ihere me n̄ne-ya.
- 16 Mbe ndi n̄emebi iwu n̄aba uba kari, njehie n̄aba kwa uba kari:
Ma ndi ezi omume ḡelekwasi qdida-ha.
- 17 Dø nwa-gi aka na nti, o ḡeme kwa k̄a i zu ike;
E, o ḡenyne nkpuru-obi-gi ihe-utø.
- 18 Mbe oħu n̄adigh, ndi ala ahu adigh n̄chikota:
Ma onye n̄edebe iwu, ihe n̄agara onye ahu nke-qma.
- 19 Q bugh okwu agēji dø orù aka na nti:
N̄ihi na o bu ezie na o n̄aghota, ma o digh ihe o n̄aza.
- 20 I huwo onye o bula n̄anukpq onwe-ya n̄okwu-ya nile?
Olile-anja diri onye-nzuzu kari onye ahu.
- 21 Onye zutoworo orù-ya site na nwata, N̄ikpe-azu-ya orù ahu ḡaghø kwa nwa.
- 22 Onye-iwe n̄akpali ise-okwu,
Qzø, onye n̄enwe onuma ri nne njehie ri nne.
- 23 Npako madu ḡeme ka o di ala:
Ma onye mo-ya di ala n̄ejidesi nsopuru ike.
- 24 Onye ya na onye-ori n̄eketø ihø n̄akpq nkpuru-obi ya onwe-ya asì:
Qhuba-iyi ka o n̄anu, ma o digh-egosi ihe o bula.
- 25 Egwu madu n̄eweta qnyà:
Ma onye n̄atukwasi Jehova obi, agême ka o n̄o n̄elu.
- 26 Otutu madu n̄achø iru onye n̄achi achi:
Ma n̄aka Jehyva ka ikpé onye o bula n̄esi bia.
- 27 Ihe-árú n̄anya ndi ezi omume ka onye ajo omume bu:
Qzø, ihe-árú n̄anya onye n̄emebi iwu ka onye ziri ezi n̄uzø-ya bu.
- 30 1 Okwu Agua nwa Jake; ibu eborø ya.
- Ihe nke si n̄onu nwoke ahu putara Itiel, qbuná Itiel na Ukal.
- 2 N̄ezie anu-qhia ka m'bu kari onye o bula,
O digh kwa nghota madu m'nwer e

- 3 Amutaghkwam amam-ihe,
Q digh kwa ihe-omuma Onye Nso
m'mara.
- 4 Onye rigoworo n'elu-igwe, we rida?
Onye chikotaworo ifufe nime
nkukwuba-aka-Ya abua?
Cnye kegideworo miri n'uwe-Ya?
Onye meworo ka nsotu nile nke uwa
guzosie ike?
Gini bu aha-Ya, gini bu kwa aha
nwa-Ya, ma asi na i mara?
- 5 Okwu-ønu o bulu nke Chineke bu
ihe anuchaworo:
Qta ka Q buru ndi nãbabà nime Ya.
- 6 Atukwasila ihe n'okwu-Ya nile,
Ka Q we ghara ibara gi nba, i we ghø
onye-okwu-ugha.
- 7 Ihe abua ka m'rioworo Gi;
Ajulam ha tutu mu anwua:
- 8 Me ka ihe-efu na okwu-ugha di anya
n'ebe m'no:
Enyelam qnødu-oþeye ma-øbu àkù;
Me ka m'rie nri rurum:
- 9 Ka afø we ghara ijum, m'we go ago,
si, Onye bu Jehova?
Ma-øbu ka ewe ghara inapum ihe
nile, m'we zu ori,
We were aha Chinekem me ihe ojo.
- 10 Ekpèla orù ikpè n'iru onye-nwø-ya,
Ka o we ghara ikøcha gi, ikpè ewe ma
gi.
- 11 Øbo di nke nãkøcha nna-ha,
Ha adigh-agøzi kwa nne-ha.
- 12 Øbo di nke di øcha n'anya-ha,
Ma orurú-inyi-ha nke nësi isi ka
anásachapugh.
- 13 Øbo di, le ka anya-ha si di ciu nke-
uku!
Anébuli kwa mbubere-anyha.
- 14 Øbo di, mma-agha ka ezé nile ha bu,
o bu kwa mma ka ikiri-ezé-ha bu,
Irchapu ndi ewedara n'ala n'uwa, na
irchapu ndi-oþeye n'etiti madu.
- 15 Etu nwere umu abua, nási, Nye, nye.
Ihe atø di nke afø nãdigh-eju,
E, anø di nke násigh, O þowo:
- 16 Ala-mø; na afø nwayi-ágà;
Na ala afø miri nêjugh;
Na øku nke násigh, O þowo.
- 17 Anya nke nãkwa nna-ya emò,
- Nke nélèda kwa iña nne-ya ntì,
Ugolo-øma nke ndagwurugwu
gâghuputa ya,
Umu-ugo géri kwa ya.
- 18 Ihe atø di nke karirim ighøta.
E, anø nke m'námagh:
- 19 Uzø ugo n'elu-igwe;
Uzø agwø n'elu oké nkume;
Uzø ubø n'etiti oké osimiri;
Na uzø nwoke n'ebe nwa-abøghø nø.
- 20 Otú a ka uzø nwayi nákwa iko di;
O riwo ihe, hicha kwa ønu-ya,
Si, Emeghm ajo ihe o bulu.
- 21 N'okpuru ihe atø ka uwa maworo
jjiji,
N'okpuru ihe anø kwa, nke o
nápugh iburu:
- 22 N'okpuru orù mbe o nágħø eze;
Na onye-nzuzu mbe nri nēju ya afø;
- 23 N'okpuru nwayi anákpo asi mbe o
nwere di;
Na nwayi nēje ozi mbe o néketa ihe
nwayi-nwc-ya.
- 24 Ihe anø di nke di ntà n'eliu-uwø,
Ma ihe ahu mara ihe nke-uku:
- 25 Danda bu ndi nãdigh ike,
Ma ha nëdozi nri-ha na mbe okpom-
øku;
- 26 Coney bu ndi nénwegrh ume,
Ma ha nëdo ulo-ha na nkume di elu;
- 27 Q digh eze igurube nwere,
Ma mbe ha nápu ha nékè onwe-ha
n'usu, ha nile;
- 28 Nche-ulø nēji aka-ya nile agigado,
Ma ihe ahu di n'ulo uku eze.
- 29 Ihe atø di nke nãzø ukwu nke-øma,
E, anø di nke nêje ije nke-øma:
- 30 Odum, nke bu dike n'etiti anu nile,
Q digh-esi kwa n'iru ihe o bulu
laghachi azu;
- 31 Inyinya-agha; na nkpi;
Na eze, nke nbili megide ya nãdigh.
- 32 Q buru na i zuzuwo nzuzu n'ibui
onwe-gi,
Ma-øbu o buru na i zubewo nzube
ojo,
Tukwasi aka-gi n'ønu-gi.
- 33 N'ihi na opipi miri-ara-ehi nêweputa
miri-ara raru araru,
Qzø, opipi imi nêweputa obara:
Otú a opipi iwe nêweputa ise-okwu

- 31 i Okwu Lemuel, bù eze; ibu
eboro ya nke nne-ya ji dò ya aka
na nti.
- 2 Gini, nwam? gini kwa, nwa nke
afom?
- Gini kwa, nwa nke nkwa nile
m'kwere?
- 3 Enyela ndinyom ike-gi,
Enye-kwa-la ihe nēbibi ndi-eze uzog
gi nile.
- 4 Ka ndi-eze ghara iñu manya-vine,
Lemuel, ka ndi-eze ghara iñu
many-a-vine;
- Ka ndi-isi ghara kwa isi, Ole ebe ka
ihe-øñunu nke nābà n'anya di?
- 5 Ka ha we ghara iñu, we chezo
ukpuru atorø,
- We hanwe ikpè nke ndi nile ewedara
n'ala.
- 6 Nyenu onye nāla n'iyì ihe-øñunu
nābà n'anya,
Nye-kwa-nu ndi nkpuru-obi-ha di
ilu manya-vine:
- 7 Ya nua, we chezo obeye o bu,
Ghara kwa icheta qñodu ojo ya ozo.
- 8 Saghore onye-obi qñu-gi,
N'okwu-ikpe nke ndi nile nāla n'iyi.
- 9 Saghe qñu-gi, kpe ikpe n'ezi omume,
Kpeputa kwa onye ewedara n'ala na
obeye.
- 10 Nwayi nke nējide onwe-ya nke-qma,
onye gāchoputa ya?
N'ihi na qñu-ahia-ya kariri ruby nke
uku.
- 11 Obi di-ya atukwasiwo ya obi,
O digh kwa ihe-nkwata nākò nwoke
ahu.
- 12 Nwayi ahu emesowo ya ezi ihe, o
bugh kwa ihe ojo,
Ubuchi nile nke ndu-ya.
- 13 O chow aji-anu na flax,
We nālu qñu nātq aka-ya abua utø.
- 14 O di ka ubø onye-ahia;
Site n'ebe di anya ka o nēweta nri-
ya.
- 15 O nēbili kwa mbe abali nādi kwa,
We nye ulo-ya nri,
Nye kwa umu-abogho-ya okè-ha.
- 16 O zuwo izùzù qñia, we nweta ya:

- Site n'ihe aka-ya abua lutara ka o
kuworo ubi-vine.
- 17 O kewo ike n'úkwú-ya dika ihe-
økiké,
Me kwa ka ogwe-aka-ya abua nwe
ume.
- 18 O matawo na ihe-ahia-ya di nma:
Oriøna-ya adigh-anyu n'abali.
- 19 Aka-ya abua ka o setiworo n'osisi
ikuku ogho,
Obu-aka-ya abua ejidesiwo kwa ozele
ike.
- 20 Obu-aka-ya ka o basapuworo nye
onye ewedara n'ala;
E, aka-ya abua ka o setiworo rue
obeye aru.
- 21 O digh-atu egwu snow, na o gême
ulo-ya ihe;
N'ihi na ulo-ya nile nēyi uwe uhie.
- 22 Akwá-nbabà mara nma ka o kpaworo
onwe-ya;
Ezi akwà qcha na akwà ododo ka
uwe-ya bu.
- 23 Onye amara n'qñu-uzog-ama ka di-ya
bu,
Mbe o nāñodu n'etiti ndi-okenye
ala.
- 24 Uwe akwà qcha ka nwayi ahu
kpaworo, we re ya;
Ihe-økiké ka o nyeworo onye-ahia.
- 25 Ike na ima-nma bu uwe-oyiyi-ya;
O nāchi kwa ubochi di n'iru qchi.
- 26 Qñu-ya ka o sagheworo n'amam-ihe;
Iwu nke ebere dikwasi kwa n'ire-ya.
- 27 O nēche ojije nile nke èzi-na-ulø-ya
nche nke-qma,
O bugh kwa nri ume-ngwu ka o néri.
- 28 Umu-ya ebiliwo, kpø ya nwayi ihe
nagara nke-qma;
Di-ya kwa, o nēto kwa ya, si:
- 29 Qtutu umu-ndinyom emewo omume
kwasiri ndinyom nējide onwe-ha
nke-qma,
Ma gi onwe-gi kachasi ha nile.
- 30 Amara bu ugha, ima-nma bu kwa
ihe-efu:
Ma nwayi nke nātu egwu Jehova,
nwayi ahu gēnwe otuto
- 31 Nyenu ya ihe sitere na nke aka-ya
abua lutara;
Ka qñu-ya nile to kwa ya n'qñu-uzog-
ama nile.

EKLISIASTIS

MA-QBU
ONYE-NKPQKQTA

1 i Okwu nke Onye-nkpokota, bú nwa Devid, bú eze nime Jerusalem.
2 Ihe-efu kachasi ihe-efu nile, ka Onye-nkpokota siri; ihe-efu kachasi ihe-efu nile, ihe nile bu ihe-efu. **3** Ole ihe fôduru madu nime ndôbu-ya nile nke ♀ nâdôbu onwe-ya n'olu n'okpuru anyanwu? **4** Otù qbo alâ, qbo ozô abia; ma uwa nêguzoru mbe ebigh-ebi. **5** Ozô, anyanwu awawo, anyanwu adawo kwa, o bu kwa ila n'oriodu-ya ka o nêkusi ume ike, bú ebe o nâwa. **6** Ifufe nêferu Ndida, we nêfe buruburu rue Ugwu; o nêfe buruburu mbe nile na nfeghari-ya, o bu kwa n'ife buruburu ya ka ifufe feghachiworo. **7** Osimiri nile nérûdaru oké osimiri, ma oké osimiri ejugh eju, rue ebe osimiri nérûda, rue ebe ahu ka osimiri ahu nérûghachi ozô. **8** Ihe nile nâdôbu onwe-ha n'olu; madu apugh ikwu ya: afô adigh-ejuanya n'ihu ihe, afô adigh-eju kwa nti n'inu ihe. **9** Ihe o bula nke diworo, nke ahu bu ihe nke gâdi; ozô, ihe o bula nke emeworo, nke ahu bu ihe nke agême: o digh kwa ihe oihu di n'okpuru anyanwu. **10** O di ihe nke madu nâsi, Le nka, ihe oihu ka o bu? na mbe di anya gara aga ka o diworo, na mbe nile ebigh-ebi nke buru ayi uzô. **11** O digh ncheta diri qbo mbu nile: ozô kwa, o digh ncheta gâdiri qbo ikpe-azu nile nke gâdi n'odi-n'iru, n'etiti ndi nâdi mbe ha gasiri.

12 Mu onwem, bú Onye-nkpokota, abuwo eze Israel nime Jerusalem. **13** M'were kwa obim nye icho na iledo site n'amam-ihe ihe bayere ihe nile nke emeworo n'okpuru elu-igwe: nke ahu bu nweda-n'ala jorô njo nke Chineke nyeworo umu nke madu ka ewere ya weda ha n'ala. **14** Ahuwom ola nile nke aluworo n'okpuru anyanwu; ma, le, ihe nile bu ihe-efu na icho ijide ifufe. **15** Ihe nke bagorô abago, apugh ime ka o dizie: ozô, ihe-nkonari, apugh iguta ya. **16** Mu onwem kpayere obini uka, si, Mu onwem, le, atukwasiwom

n'onwem amam-ihe nke-uku kari onye o bula nke burum uzô nime Jerusalem: e, obim ahuwo amam-ihe na ihe-omuma ri nne. **17** M'we were obim nye ima amam-ihe, na ima iwi-ara na nzuzu: amawom na nka bu kwa icho ijide ifufe. **18** N'ihi na o bu n'otutu amam-ihe ka otutu nkpasu-iwe di: ozô, onye nâtukwasi ihe-omuma nâtukwasi ihe-nbu.

1 Mu onwem siri n'obim, Biko, bia, m'gëji oñù nwa gi; gi lekwasi kwa ezi ihe anya: ma, le, nke ahu bu kwa ihe-efu. **2** Ekwurum okwu bayere ichi-ochì, si, O nâwi ara: m'kwu-kwa-ra okwu bayere oñù, si, Gini kwa ka o nême? **3** Eledoram n'obim iji manyavine me ka obi tø anu-arum utø, (ma obim nédum n'amam-ihe), na ijide nzuzu, rue mbe m'gâhu ihe ezi ihe ahu bu nke diri umu madu, bú nke ha gême n'okpuru elu-igwe oñu-ogugu ubochi ndu-ha. **4** Emerem ka ołum nile di uku; ewurum onwem ulo di iche iche, kuara onwem ubi-vine di iche iche, **5** mere onwem ubi di iche iche abara ogige na ogige oma di iche iche, m'we kua osisi nâmi nkpuru nile di iche iche nime ha: **6** emerem onwem odo-miri, isite na ha de oké ophia nêpu osisi: **7** abataram orù-ndikom na ndinyom nêje ozi, umu-ulø di-kwa-ram; otutu ihe-nnweta, bú ìgwè ehi na igwè ewu na aturu, di-kwa-ram, kari ndi nile burum uzô nime Jerusalem: **8** achikota-kwa-ram nye onwem ola-ocha na ola-edo, na ihe nke aka ndi-eze na ala nile m'nâchi achi: edozi-kwa-ram nye onwem ndi-abù ndikom na ndi-abù ndinyom, na ihe-utø nile nke umu madu, ndi-iko nwayi bara uba nke-uku. **9** M'we di uku, ba kwa uba kari onye o bula nke burum uzô nime Jerusalem: amam-ihem guzo-kwa-ra n'ebe m'no. **10** Ma ihe o bula anyain abua riçorô, anapughm ha ihe ahu: ebochighm obim n'óñù o bula, n'ihi na obim ñuriri oñù site na ndôbu nile m'doburu onwem

n'olu; nka bu kwa ókém nke sitere na ndóbu nile m'dóburu onwem n'olu. 11 Mu onwem we che olumn nile nke akam abua luru iru, eche-kwa-ram ndóbu nke m'dóburu onwem n'olu ime iru: ma, le, ihe nile bu ihe-efu na icho ijide ifufe, o digh kwa ihe fôduru madu n'okpuru anyanwu.

12 Mu onwem we che iru ihu amam-ihe, na iwi-ara na nzuzu: n'ihi na gini ka madu nke nēso eze n'azu gême? o bu ihe nke ha meworo na mbe di anya gara aga. 13 Mu onwem we hu na amam-ihe kariri nzuzu, dika ihé si kari ochichiri. 14 Onye mara ihe, anya-ya abua di n'isi-ya, ma onye-nzuzu nējeghari n'ochichiri: ma mu onwem amawo kwa na otù ndabà nādabāra ha nile. 15 Mu onwem we si n'obim, Dika o si dabāra onye-nzuzu, otù a ka o nādabāram, obuná mu onwem; ma n'ihi gini kwa ka mu onwem mara ihe kari? M'we kwue okwu n'obim, si, na nka bu kwa ihe-efu. 16 N'ihi na o digh ncheta diri enye mara ihe, dika o nēsigh adiri onye-nzuzu, rue mbe ebigh-ebi; n'ihi na ihe nke di na mbe di anya gara aga, n'ubochi nke nābia ha nile gābu ihe echezorø echezø. Onye mara ihe si kwa ana nwua dika onye-nzuzu? 17 M'we kpø ndu asi; n'ihi na o jorøm njø, bù olu nke aluworo n'okpuru anyanwu: n'ihi na ihe nile bu ihe-efu na icho ijide ifufe.

18 Mu onwem kpø-kwa-ra ndóbum nile asi, bù nke mu onwem nādóbu onwem n'olu n'okpuru anyanwu: n'ihi na m'gārapuru ya madu nke gānø mbe m'gasiri. 19 Ma onye mara ma o gābu onye mara ihe ma-øbu onye-nzuzu? ma o gāchi ndóbum nile nke m'dóbuworo onwem n'olu, na nke m'meworo n'amam-ihe n'okpuru anyanwu. Nka bu kwa ihe-efu. 20 Mu onwem we chigharia ime ka obim ghara inwe ntukwasí-obi bayere ndóbu nile nke m'dóbururi onwem n'olu n'okpuru anyanwu. 21 N'ihi na madu di nke ndóbu o nādóbu onwe-ya n'olu di n'amam-ihe, na n'ihe-omuma, na n'iziezi; ma o bu madu nke nādóburgh onwe-ya n'olu nime ya ka o gēnye ya ka o bāru ókè-ya. Nka bu kwa ihe-efu na ihe ojø nke riri nne. 22 N'ihi na gini ka madu nwerc na ndóbu nile o nādóbu onwe-ya n'olu, na nime nchebu nke obi-ya, nke

ya onwe-ya nādóbu onwe-ya n'olu nime ya n'okpuru anyanwu? 23 N'ihi na ubochi-ya nile bu nāni ihe-nbu, nkpasu-iwe ka nweda-n'ala-ya bu kwa; obuná n'abali obi-ya edinagh iraru ura. Nka bu kwa ihe-efu.

24 O digh ezi ihe di nime madu nke nēri ihe nānu kwa ihe-ønūnú, nēme kwa ka nkpuru-obi-ya hu ezi ihe nime ndóbu nke o nādóbu onwe-ya n'olu. Nka ka mu onwem hu-kwa-ra, na o bu n'aka Chineke ka o sitere. 25 N'ihi na onye nēri ihe, ma-øbu onye nēme ngwa iri ihe karim? 26 N'ihi na o bu madu nke di nma n'iru Ya ka Chineke nyeworo amam-ihe, na ihe-omuma, na ønù: ma o bu onye-nmehie ka O nyeworo nweda-n'ala, ichikøta na ikpokøta, ka o we nye onye di nma n'iru Chineke ihe. Nka bu kwa ihe-efu na icho ijide ifufe.

3 1 Ihe o bula nwere oge, mbe di-kwara ihe o bula anēme n'okpuru eluigwe: 2 mbe imu nwa, na mbe inwu anwu; mbe iku ihe n'ubi, na mbe iropu ihe akuru; 3 mbe ibu ebu, na mbe igwo øria; mbe itikpo etikpo, na mbe iwu ulo; 4 mbe ikwa ákwà, na mbe ichi øchi; mbe iru újü, na mbe ite egwù; 5 mbe itufu nkume, na mbe itukøba nkume; mbe ibaku, na mbe inqø nbakü n'ebe di anya; 6 mbe icho achø, na mbe imé ka ihe la n'iyi; mbe idebe edebe, na mbe itufu etufu; 7 mbe idøwa adøwa, na mbe idukøta adukøta; mbe iba nkiti, na mbe ikwu okwu; 8 mbe ihu n'anya, na mbe ikpo asi; mbe agha, na mbe udo. 9 Ole ihe fôduru onye nālu olu n'ihe nke ya onwe-ya nādóbu onwe-ya n'olu nime ya? 10 Ahuwom nweda-n'ala nke Chineke nyeworo umu madu iweda ha n'ala nime ya. 11 Ihe nile o bula ka O meworo ka o ma nma na mbe-ya: ozø, mbe ebigh-ebi ka O tiyeworo n'obi-ha, ma ka O si tiye ya madu agagh-achøputa olu ahu nke Chineke luworo site na nmalite we rue na nsotu. 12 Amawom na o digh ezi ihe diri ha, ma-øbugh ka madu nuria ønù, me kwa ezi ihe n'ogologo ndu-ya. 13 Ozø kwa, madu o bula nke nēri ihe, nke nānu kwa ihe-ønūnú, nke nāhu kwa ezi ihe na ndóbu nile o nādóbu onwe-ya n'olu, onyinye Chineke ka nke ahu bu. 14 Amawom na ihe o bula Chineke nēme, nke ahu gādiru mbe ebigh-ebi: o digh ihe

agātukwasi ya, o dīgh kwa ihe agēbilata nime ya: Chineke emewo kwa ya, ka inadu we tua egwu n'iru Ya. 15 Ihe o bula nke diworo, na mbe di anya gara aga ka o di; ozq, ihe o bula nke gādi adi, na mbe di anya gara aga ka o diworo: Chineke nāchō kwa ihe achupuru achupu.

16 Ozq kwa, m'huru n'okpuru anyanwu ebe ikpé, na o bu n'ebe ahu ka nmebi-iwu di; m'hu-kwa-ra ebe ezi omume, na o bu n'ebe ahu ka nmebi-iwu di. 17 Mu onwem siri n'obim, Onye ezi omume na onye nēmebi iwu ka Chineke gēkpe: n'ihi na mbe diri ihe o bula anēme na n'ihi olu o bula n'ebe ahu. 18 Mu onwem siri n'obim, O bu n'ihi umu madu, ka Chineke we me ka ha puta ihé, ka ha we hu kwa, na ha onwe-ha bu anumanu, ha n'onwe-ha. 19 N'ihi na ihe nādabāra umu madu, ihe nādabā-kwa-ra anumanu; obuná otù ihe ahu nādabāra ha: dika ḥonwu nke anumanu si di, otù a ka ḥonwu nke madu di; e, otù mo ka ha nile nwere; o dīgh kwa ḥokaka madu nwere kari anumanu: n'ihi na ha nile bu ihe-efu. 20 Ha nile nāla n'otù ebe; ha nile siri n'ājá puta, ha nile nālaghachi kwa n'ājá. 21 Onye mara mo nke umu madu, ma nke ahu nārigo arigo, na mo nke anumanu, ma nke ahu nārida n'okpuru rue ala? 22 M'we hu na o dīgh ihe di nma kari ka madu nānuri n'olu-ya; n'ihi na nke ahu bu ḥöké-ya: n'ihi na onye gēme ka o biaghachi ilekwasi ihe gādi mbe o gasiri?

4 1 Mu onwem we laghachi hu nmebu nile anēmebu n'okpuru anyanwu: ma, le, anya-miri nke ndi anēmebu, ma o dīgh onye-nkasi-obi ha nwere; ma n'akuku ndi nēmebu ha ka ike di, ma o dīgh onye-nkasi-obi ha nwere. 2 Mu onwem we ja ndi nwuru anwu, bū ndi nwuru anwu na mbe di anya gara aga, kari ndi di ndu, bū ndi ahu nke nō na ndu rue ubu a; 3 e, o di nma kari ha abua, bū onye akādīgh, nke nāhugh olu ojo nke aluworo n'okpuru anyanwu.

4 Mu onwem we hu nđobu nile madu nādōbu onwe-ha n'olu, ya na olu nile nāgazi agazi, na o bu n'ihi nka ka madu gābu onye madu-ibe-ya gēkwoso ekworo. Nka bu kwa ihe-efu na ichō ijide ifuse. 5 Onye-nzuzu nākpakoba

aka-ya abua, nēri kwa anu-aru onwe-ya. 6 O di nma, bū otù nju-aka n'izu-ike, kari nju-aka abua n'idōbu onwe-gi n'olu na ichō ijide ifuse.

7 Mu onwem we laghachi, hu ihe-efu n'okpuru anyanwu. 8 O di otù onye nke nāni ya di, o dīgh kwa onye abua o nwere; o dīgh kwa nwa ma-qbū nwanne o nwere; ma o dīgh nsotu diri nđobu-ya nile o nādōbu onwe-ya n'olu, afō adigh-eju kwa anya-ya n'ākū. O nāsi, O bu kwa n'ihi onye ka mu onwem nādōbu onwem n'olu, we me ka ezi ihe konari nkpuru-obim? Nka bu kwa ihe-efu, e, nweda-n'ala jorō njo ka o bu. 9 Abua di nma kari otù; n'ihi na ha nwere ezi ugwo-olu nime nđobu ha nādōbu onwe-ha n'olu. 10 N'ihi na o buru na ha ada, otù nime ha gēme ka ibe-ya bilie: ma ahuiu gādiri onye ahu nke nāni ya di mbe o nāda, o dīgh kwa onye abua o nwere ime ka o bilie. 11 Ozq, o buru na madu abua edinakō, aru gēkpo kwa ha ḥoku: ma aru otù onye nke nāni ya di gēsi aña kpo ḥoku? 12 O buru kwa na madu enwe ike n'aru otù onye nāni ya di, ma otù o di, madu abua gēguzo imegide ya; ozq, udō atō nke atukötara n'otù, adigh-adobì ya ngwa ngwa.

13 O di nma, bū nwata nke bu obeye ma o mara ihe, kari eze nke bu okenye ma o bu onye-nzuzu, onye nāmagh inara nmata-ihe ozq. 14 N'ihi na n'ulo-nkporo ka o siri puta ibu eze; n'ihi na obuná n'ala-eze-ya ka amuru ya obeye. 15 Ahurum ihe nile di ndu nke nējehari n'okpuru anyanwu, na ha di n'akuku nwata, bū nke-abua ahu, nke nēguzo n'ōnōdu ya. 16 O dīgh nguta diri ndi-ya nile, bū ndi nile o di n'iru ha: ma ndi gādi n'odi-n'iru agagh-anuri nime ya. N'ezie nka bu kwa ihe-efu na ichō ijide ifuse.

5 1 Debe ukwu-gi mbe i nējeru ulo Chineke; n'ihi na ibiaru nso inu anu di nma kari ichu aja ndi-nzuzu: n'ihi na ha adigh-ama na ha nēme ihe ojo. 2 Ekwela ka ḥonu-gi kwue okwu ḥosqo, eme-kwa-la ka obi-gi me ngwa iweputa okwu n'iru Chineke; n'ihi na Chineke nō n'elu-igwe, ma gi onwe-gi nō n'elu-uwa: n'ihi nka me ka okwu-gi di ole-na-ole. 3 N'ihi na nrō abiawo n'otutu ije-ozi, olu onye-nzuzu kwa

n'otutu okwu. 4 Mbe i n̄ekwe Chineke nkwa, alala azu n'ikwughachi ya; n'ihi na ihe ndi-nzuzu adigh-atø Ya utø: ihe i n̄ekwe na nkwa, kwughachi ya. 5 Q di nma ka i ghara ikwe nkwa, kari ikwe nkwa ma i digh-akwughachi. 6 Ekwela ka q̄nu-gi me anu-aru-gi ka o mehie; asi-kwa-la n'iru onye-ozi Chineke, na q̄ bu n'amagh-ama ka emere ya: n'ihi gini ka Chineke ḡewe iwe megide olu-gi, we m̄ebie q̄lu nke aka-gi abua? 7 N'ihi na n'otutu nrø na ihe-efu ka otutu okwu di kwa: ma tua egwu Chineke.

8 Q̄ buru na i hu na anēmeb̄u obeye, na anānapu kwa ikpé ziri ezi na ezi omume n'ike n'ala anāchi achi, ibobo anwula gi n'ihe ahu anēme: n'ihi na otù Onye Nke di elu kari onye di elu nāribा ama; ndi di elu di kwa n'elu ha. 9 Ozø, njubiga-ōkè nke ala, q̄ra madu ka q̄ diri: q̄bunā eze ka ubi nēfē ōfūfē.

10 Onye nāhu ego n'anya, ego agagh-eju ya afø; ozø, onye nāhu inwe ihe bara uba n'anya, ihe omume agagh-eju ya afø: nka bu kwa ihe-efu. 11 M̄be ezi ihe nāba uba, ndi nēri ya abawo kwa uba: ole ngazi q̄ nāgaziri onye-nwe-ya, ma-qbugh iji anya-ya abua hu ya? 12 Ihe utø ka ura nke onye nāla q̄lu ubi bu, ma q̄ bu ihe ntà ma-q̄bu ihe riri nne ka o nēri: ma afø-ojuju nke ḥgaranya adigh-ekwe ya araru ura.

13 Ihe ojø nke nēbu nb̄u di nke m'huworo n'okpuru anyanwu, bù àkù nke onye-nwe-ya nēdebe imejø onwe-ya: 14 àkù ahu we la n'iyi site na nweda-n'ala ojø; q̄ buru kwa na q̄ muwo nwa-nwoke, q̄ digh ihe q̄ bula di ya n'aka. 15 Dika o siri n'afø nne-ya puta, q̄tø ka q̄ gālaghachi ila dika o siri bia, ma q̄ digh ihe q̄ bula o ḡeburu site na ndobu q̄ nādōbu onwe-ya n'olu, nke q̄ ḡewere n'aka-ya la. 16 Nka bu kwa ihe ojø nēbu nb̄u, na n'ihe nile dika o siri bia, otù a ka q̄ gāla: q̄ bu kwa ole ihe fôduru ya na q̄ nādōbu onwe-ya n'olu inwe ifufe? 17 Ozø, n'ubochi-ya nile q̄ bu n'ochichiri ka o nēri ihe, anākpasu kwa ya iwe ri nne, q̄ nwe-kwa-ra q̄ria na iwe.

18 Le, ihe nke mu onwem huworo na q̄ bu ezi ihe nke mara nma bu ka madu rie ihe, ka q̄ nu kwa ihe-qn̄uhi, ka q̄ hu kwa ezi ihe nime ndobu-ya nile nke q̄ nādōbu onwe-ya n'olu nime ya

n'okpuru anyanwu, q̄nu-ogugu ubochi ndu-ya nke Chineke nyeworo ya: n'ihi na nka bu òkè-ya. 19 Ozø, madu q̄ bula nke Chineke nyeworo àkù na ihenkpakota, onye Q̄ mewo-kwa-ra ka q̄ nwe ike iri nime ya, na ibūru òkè-ya, na iñuri q̄nu nime ndobu q̄ nādōbu onwe-ya n'olu; nka bu onyinye Chineke zo N'ihi na q̄ gagh-echeta ubochi nile nke ndu-ya ri nne; n'ihi na Chineke nāza ya n'q̄n̄u obi-ya.

6 1 Ihe ojø di nke m'huworo n'okpuru anyanwu, ihe riri nne ka q̄ bu kwa n'aru madu: 2 madu onye Chineke nēnye àkù na ihe-nkpakota na nsopuru, q̄ digh kwa ihe konariri nkpuru-obi-ya nime ihe nile nke q̄ nāchosi ike, ma Chineke adigh-eme ka q̄ nwe ike iri nime ya, kama onye ala q̄zo nēri ya; nka bu ihe-efu, q̄ria ojø ka q̄ bu kwa. 3 Q̄ buru na nwoke amuta q̄gu umu ise, di kwa ndu otutu arø, ubochi nke arø-ya ewe ba uba, ma afø adigh-eju nkpuru-obi-ya n'ezí ihe, ozø kwa, q̄ digh olili diri ya; asiwom, na nwa amukworo amukwo di nma kari ya: 4 n'ihi na n'ihe-efu ka q̄ biara, q̄ bu kwa n'ochichiri ka q̄ nāla, ejì kwa ochichiri kpuchi aha-ya; 5 ozø, q̄ hugh anyanwu, q̄ magh kwa ihe q̄ bula; izu-ike diri nka kari onye ahu: 6 e, q̄ buru na q̄ di ndu nn̄u arø abua na q̄gu iri okpukpu abua, ma q̄ hugh ezi ihe: q̄ bugn̄ otù ebe ka ha nile nāla? 7 Ndobu nile madu nādōbu onwe-ya n'olu diri q̄nu-ya, ma otù q̄ di, ochichø nkpuru-obi adigh-eju eju. 8 N'ihi na gini ka onye mara ihe nwebigara òkè kari onye-nzuzu? ma-q̄bu gini ka onye ewedara n'ala nwere, bù onye mara ijeghari n'iru ndi di ndu? 9 Q̄ di nma, bù ihe-ohuhu nke anya abua, kari njeghari nke nkputu-obi: nka bu kwa ihe-efu na ichø ijide ifufe.

10 Ihe nke diworo, q̄ bu na m̄be di anya gara aga ka akporø aha-ya, amawo kwa na nke ahu bu madu: q̄ pugh kwa iluso onye ka ya ike ògù. 11 Ebe otutu okwu di nke nēme ka ihe-efu ba uba, gini ka madu nwebigara òkè? 12 N'ihi na onye mara ihe diri madu nma na ndu-ya, q̄nu-ogugu ubochi ndu efu ya nke q̄ nēme dika onyinyo? n'ihi na cnye ḡegosi madu ihe gādi n'okpuru anyanwu m̄be q̄ gasiri?

7 1 Ezi aha di nma kari ezi manu-otite
nēsi isi utō; ɔzō, ubochi ɔnwu madu
di nma kari ubochi amuru ya. 2 Q di
nma ije n'ulo oruru-ūjū, kari ije n'ulo
ɔnuñu-many-a-vine: n'ihi na nke ahu bu
nsotu madu nile; onye di ndu gētiye kwa
ya n'obi-ya. 3 Iru-ūjū di nma kari ichi-
ochi: n'ihi na esitere n'ijo-njō nke iru me
ka obi di nma. 4 Obi ndi mara ihe di
n'ulo oruru-ūjū; ma obi ndi-nzuzu di
n'ulo ɔnū. 5 Q di nma inu ibasi-nba-ike
nke onye mara ihe, karia mbe madu
nānu abu ndi-nzuzu. 6 N'ihi na dika
olu ogwu mbe o nere ɔku n'okpuru ite,
otu a ka ichi-ochi nke onye-nzuzu di:
nka bu kwa ihe-efu. 7 N'ezie nmebu
nēme ka onye mara ihe ghø onye-nzuzu;
ɔzō, onyinye nēme ka obi amam-ihe la
n'ihi. 8 Ikpe-azu ihe di nma kari
nmalite-ya: o di nma, bù onye mo-ya
nwere ogologo-ntachi-obi, kari onye
mo-ya di elu. 9 Ekwela ka akpasue gi
iwe ɔsɔsɔ nime mo-gi: n'ihi na nkpasu-
iwe nwere ɔnodu-ya n'obi ndi-nzuzu.
10 Asila, Gini kpatara ubochi mbu ji
di nma kari ubochi ndia? n'ihi na i
sitegh n'amam-ihe ju ajuju bayere nka.
11 Amam-ihe di nma dika ihe-nketa:
e, o dikariri ndi nāhu anyanwuanya
nma. 12 N'ihi na amam-ihe bu ndò,
ego bu kwa ndò: ma ɔkaka nke ihe-
omuma bu, na amam-ihe nēme ka onye-
nwe-ya di ndu. 13 Le olu Chineke:
n'ihi na onye puru ime ka o dizie, bù ihe
Q meworo ka o bago? 14 N'ubochi ɔdi-
nma-gi nō n'odi-nma, ma n'ubochi ɔdi-
njō le anya: ɔbunà otu na nso ibe-ya ka
Chineke meworo ha, ka madu we ghara
ichoputa ihe o bula nke gādi mbe o gasiri.

15 Ihe nile a ka m'huworo n'ubochi
nile nke ihe-efum: onye ezi omume di
nke nāla n'ihi n'ezi omume-ya, onye
nēmebi iwu di kwa nke nēme ka ndu-ya
di ogologo n'ihe ojo ya. 16 Abubigala
onye ezi omume oké; eme-kwa-la onwe-
gi onye mabigara ihe oké: n'ihi gini ka i
gēmebi onwe-gi? 17 Emebibigala iwu
oké, abu-kwa-la onye-nzuzu: n'ihi gini
ka i gānwuchu anwuchu? 18 Q di nma
ka i jide nka; ɔzō kwa, esepula aka-gi
na nka: n'ihi na onye nātu egwu
Chineke gāputa n'etiti ha nile.

19 Amam-ihe nēme ka onye mara ihe
di ike kari madu iri ndi nāchi achi ndi nō
n'obodo. 20 N'ezie o digh onye ezi

omume n'uwa, nke nēme ezi ihe, nādigh-
emehie kwa. 21 Ozō, atukwasila obi-gi
n'okwu nile anēkwu; ka i we ghara inu
ka oru-gi nākocha gi: 22 n'ihi na ɔtutu
mbe obi-gi maworo na gi onwe-gi
akochawo ndi ɔzō.

23 Ihe nile a ka m'nwaworo n'amam-
ihe: m'siri, M'gama ihe; ma nke ahu di
anya n'ebe m'nō. 24 Q di anya, bù ihe
nke diworo, o mi-kwa-ra emi nke-uku;
onye gāchoputa ya? 25 M'chighariri,
mu onwem na obim, ima na iledo, na
ichosi amam-ihe na ichè-échichè ike, na
ima na nmebi-iwu bu nzuzu, irna kwa
na nzuzu bu iwi-ara: 26 mu onwem
achötawo kwa ihe di ilu kari ɔnwu, bù
nwayi ahu nke obi-ya bu ɔnyà ɔnyà na
ubu ubu, abu ka aka-ya abua bu: onye di
nma n'iru Chineke gési n'aka nwayi
ahu wepuga onwe-ya; ma o gānwude
onye - nmehie. 27 Le, nka ka
m'chötaworo, ka Onye-nkpokota siri,
nātukwasi otu ihe n'ihe ɔzō, ichota ichè-
échichè: 28 nke nkpuru-obim nō
nāchosi ike rue ubu a, ma achoputaghm
ya: otu madu n'etiti nnü madu abua
na ɔgu iri ka m'chötaworo; ma o digh
otu nwayi nime ndi ahu nile ka
m'chötaworo. 29 Le, nāni nka ka
m'chötaworo, na Chineke mere madu
ka o zie ezi; ma ha onwe-ha achoputawo
ɔtutu ihe echéputara.

8 1 Onye di ka onye mara ihe? onye
nāma kwa akukɔ-isi okwu? Amam-
ihe madu nēnye iru-ya ihè, ike nke iru-
ya nābanwe kwa. 2 Mu onwem nādu
gi ɔdu, Debe okwu-ɔnu eze, ɔbunà n'ihi
ɔnuñu-iyi Chineke. 3 Esila n'iru ya
pua ɔsɔsɔ; eguzola n'ihe ojo: n'ihi na ihe
o bula nke nātɔ ya utō ka o nēme.
4 N'ihi na okwu eze nwere ike; onye
gāsi kwa ya, Gini ka i nēme? 5 Onye
nēdebe ihe enyere n'iwu agagh-ama ihe
ojo; ɔzō, mbe na ikpè ka obi onye mara
ihe nāmata. 6 N'ihi na ihe o bula
anēme eme nwere mbe na ikpè; n'ihi na
ɔnodu ojo madu riri nne n'aru ya:
7 n'ihi na o digh-ama ihe gādi adi; n'ihi
na onye gēgosì ya otu o gādi? 8 Q
digh madu o bula nwere ike n'aru mo
ibochi mo; o digh kwa ike o nwere n'aru
ubochi ɔnwu; o digh kwa nzilaga di
n'agha ahu: nmebi-iwu agagh-eme ka
onye-nwe-ya wepuga onwe-ya. 9 Ihe
nile a ka m'huworo, m'we nye obim ilu

olu o bulu nke aluworo n'okpuru anyanwu: mbe di mbe otu madu nwere ike n'aru madu-ibe-ya imejo ya.

10 N'uzo di otu a m'hu-kwa-ra ndi nemebi iwu ka eliri ha, ha we ba n'il; ha we si n'ebe nsø la, ewe chezø ha n'obodo ebe ha mere otu a: nka bu kwa ihe-efu. 11 N'ihi na emegh ihe ekpere n'ikpe megide olu ojo qososø, n'ihi nka obi umu madu juru eju nime ha ime ihe ojo. 12 Asi na onye-nmehie eme ihe ojo ogu ubø ise, me kwa ka ubochi-ya di ogologo, ma mu onwem mara n'ezie na o gädiri ndi nätu egwu Chineke nma, bù ndi nätu egwu n'iru Ya: 13 ma o gagh-adiri onye nemebi iwu nma, o gagh-eme kwa ka ubochi-ya di ogologo, bù nke di ka onyinyo; n'ihi na o dighatu egwu n'iru Chineke. 14 Ihe-efu di nke anême n'elu uwa; na ndi ezi omume di, ndi o nädakwasi dika olu ndi nemebi iwu si di; ozo, ndi nemebi iwu di, ndi o nädakwasi dika olu ndi ezi omume si di: m'siri na nka bu kwa ihe-efu. 15 Mu onwem we ja qnù, n'ihi na o digh ezi ihe madu nwere n'okpuru anyanwu ma-qbugh iri ihe, na inu ihe-qnù, na inuri qnù: n'ihi na nke ahu garapara n'aru-ya nime ndøbu o nädøbu onwe-ya n'olu ubochi nile nke ndu-ya nke Chineke nyeworo ya n'okpuru anyanwu.

16 Mbe m'were obim nye ima amam-ihe, na ihu nweda-n'ala nke anême n'elu uwa: (n'ihi na madu di kwa nke nädighahu urà n'anya-ya abua ma o bu n'ehihie ma-qbü n'abali:) 17 m'we hu olu nile nke Chineke, na madu apugh ichoputa olu nke aluworo n'okpuru anyanwu: n'ihi na o buru na madu adøbu onwe-ya n'olu n'uzo nile ichø ya, ma o gagh-achoputa ya; ozo kwa, o buru na onye mara ihe asi na o gäma ya, o pugh 9 ichoputa ya. 1 N'ihi na ihe nile a ka m'tiyere n'obim, qbuná iledi ihe nile a; na ndi ezi omume, na ndi mara ihe, na òfufé-ha nile, di n'aka Chineke: ma o bu ihu-n'anya ma-qbü ikpo-asi, madu adigh-ama ya; ihe nile di n'iru ha. 2 Ihe nile nädakwasi madu nile n'otu uzø ahu: otu ndabà nädabàra onye ezi omume, dabà-kwa-ra onye nemebi iwu; o nädabàra ezi madu, dabà-kwa-ra onye di ocha, dabà-kwa-ra onye nädigh ocha; o nädabàra onye nächu aja, dabà-

kwa-ra onye nädigh-achu aja: dika ezi madu si di, otu a ka onye-nmehie di kwa; onye nänü iyi di ka onye nätu egwu qnùnu-iyi. 3 Nka bu ihe ojo n'ihe nile anême n'okpuru elu-igwe, na otu ndabà nädabàra madu nile: ozo kwa, obi umu madu juputara n'ihe ojo, iwi-ara di kwa n'obi-ha mbe ha nö na ndu, ma emesia ha nälakuru ndi nwuru anwu. 4 N'ihi na onye o bulu nke ejikötaworo ya na ndi nile di ndu, o nwere ntukwasi-obi: n'ihi na o diri nkita di ndu nma kari qdum nwuru anwu. 5 N'ihi na ndi di ndu mara na ha gänwu: ma ndi nwuru anwu adigh-ama ihe o bulu, o digh kwa ugwo-olu ha nwere ozo; n'ihi na echezwo ncheta-ha. 6 Ma ihu-n'anya-ha, ma ikpo-asi-ha, ma ekworo-ha, na mbe di anya gara aga ka o laworo n'iyi; o digh kwa ökè ha nwere ozo rue mbe ebigh-ebi n'ihe o bulu nke emeworo n'okpuru anyanwu.

7 Je, were qnù rie nri-gi, were kwa obi di nma nua manya-vine-gi; n'ihi na qlu-gi nile atowo Chineke utø na mbe di anya gara aga. 8 Ka uwe-gi nile di qcha mbe nile; ka manu-otite nke nësi isi utø ghara kwa ikonari isi-gi. 9 Di ndu qnù, gi na nwunye nke i huru n'anya, ubochi nile nke ndu ihe-efu-gi, nke O nyeworo gi n'okpuru anyanwu, ubochi nile nke ihe-efu-gi: n'ihi na nke ahu bu ökè-gi na ndu, na nime ndøbu-gi nke gi onwe-gi nädøbu onwe-gi n'olu n'okpuru anyanwu. 10 Ihe o bulu aka-gi nähu ime, were ike-gi me ya; n'ihi na o digh olu, ma-qbü ichè-échichè, ma-qbü ihe-omuma, ma-qbü amam-ihe, di n'ala-mø, ebe gi onwe-gi nala.

11 M'laghachiri, hu n'okpuru anyanwu, na o bugh ndi nwere ukwu qosø ka iwu-qosø diri, o bugh kwa ndi di ike ka agha diri, ozo kwa, o bugh ndi mara ihe ka nri diri, ozo kwa, o bugh ndi-nghøta ka akù diri, ozo kwa, o bugh ndi-ñkà ka amara diri; kama mbe na ihe-ndaputa nädabàra ha nile. 12 N'ihi na qbuná madu adigh-ama mbe-ya: dika azü nke anänwude n'uþu ojo, na dika umu nnunu nke náma n'onyà, dika ndia ka umu madu náma n'onyà na mbe ojo, mbe o nädakwasi ha na mberede.

13 Otu a kwa ka m'huworo amam-ihe n'okpuru anyanwu, ihe uku ka o burum: 14 otu obodo ntà di, ndikom

di nime ya di kwa ole-na-ole; ma otù eze uku biara imegide ya, we ba ya buruburu, wu kwa ebe ewusiri ike imegide ya: 15 ma achoputara nime ya otù nwoke bu obeye nke mara ihe, onye ahu we me ka obodo ahu wepuga onwe-ya site n'amam-ihe-ya; ma madu echetagh nwoke ahu bu obeye. 16 Mu onwem we si, Amam-ihe di nma kari idi-ike: ma amam-ihe nke obeye ahu bu ihe anēledaanya, adigh-anu kwa okwu-ya nile.

17 Okwu nke ndi mara ihe anēkwu na nwayo, anānu ha kari iti-nkpu nke onye nāchi achi n'etiti ndi-nzuzu. 18 Amam-ihe di nma kari ihe-agha nile: ma otù onye-nmehie nāla ọtutu ezi 10 ihe n'iyi. 1 Ijiji nwuru anwu nēme ka manu onye nāsugwa manu-otite nke nēsi isi utø sie isi ojø, re kwa ure: otù a ka nzuzu ntà di arø kari amam-ihe, kari kwa nsopuru. 2 Obi onye mara ihe di n'aka-nri-ya; ma obi onye-nzuzu di n'aka-ekpe-ya. 3 Ozø kwa, mbe onye-nzuzu nēje ije n'uzo, obi-amam-ihe-ya nākōnari ya, o we si madu nile na onye-nzuzu ka o bu. 4 O buru na mo nke onye nāchi achi ebilie imegide gi, arapula ọnōdu-gi; n'ihi na ime-nwayo nēme ka nmehie uku di iche iche kwusi. 5 Ihe ojø di nke m'huworo n'ckpuru anyanwu, o di ka ihe emere n'amagh-ama nke nēsi n'aka onye nāchi achi aputa: 6 etiyere nzuzu n'ebé di iche iche di elu ri nne, ma ndi-ogaranya nānōdu n'ebé di ala. 7 Ahuwom ndi-orù ka ha nāriokwasi n'inyinya, ahuwokwam ndi-isi ka ha nējeghari dika ndi-orù n'elu uwa. 8 Onye nēgwu obù, nime ya ka o gādabà; ozø, onye nētipú mbidi, agwø gāta ya aru. 9 Onye nēbupu nkume, o gēbu ya n̄bu site na ha; onye nāwa osisi nō n'ize-ndu site na ya. 10 O buru na igwè anyua nkø, ma onye ahu amugh iru-ya amu, o gētiye kwa ike kari: ma amam-ihe nāba urù ime ka ihe nāgazi agazi. 11 O buru na agwø ata aru tutu arà ya urà, o digh kwa urù o gābara onye-nwe ire-utø. 12 Okwu niie nke ọnù onye mara ihe di amara; ma ebubere-ọnù nke onye-nzuzu gēloda ya onwe-ya. 13 Nmalite okwu nile nke ọnù-ya bu nzuzu: nkwbibi okwu-ọnù-ya bu kwa iwi-ara ojø. 14 Onye-nzuzu

nēme kwa ka okwu ba uba: madu adighama ihe o bula nke gādi adi; ozø, ihe gādi mbe o gasiri, onye gēgosi ya? 15 Ndøbu nke ndi-nzuzu nādøbu onweha n'olu nāgwu onye o bula nime ha ike, n'ihi na o magh ijeru obodo. 16 Ahuhu gādiri gi, ala, mbe eze-gi bu nwata, mbe ndi-isi-gi nēri kwa ihe na mbe oriri, n'ihi idi-ike, o bugh kwa n'ihi inubiga-manya-ökè! 18 Site n'oké ume-ngwu ka elu ulo nēze eze; site kwa n'ifanye aka n'ukwu ka ulo nēsi miri. 19 N'ihi ichi-ochì ka anēsi nri, manya-vine nēme ka ndu ñuria: ego nāza kwa ihe nile. 20 Obuná n'uche-gi akochala eze; akocha-kwa-la ọgaranya n'ime-ulø-ndina-gi: n'ihi na anu-ufe nke elu-igwe gēme ka olu-gi rue ya nti, ihe nwere nkù gēgosi kwa okwu ahu.

11 1 Zipu nri-gi n'elu miri: n'ihi na mbe ọtutu ubochi gasiri i gāhu ya. 2 Nye asa ökè, e, nye kwa asatø; n'ihi na i magh ihe ojø di aña gādi n'uwa. 3 O buru na igwe-oji ejuputa na miriozuzo, n'ala ka ha nāwusa onwe-ha: o buru kwa na osisi ada na Ndida, ma-obu n'Ugwu, n'ebé osisi ahu nāda, n'ebé ahu ka o gādigide. 4 Onye nāribा ifufse ama agagh-agha nkpuru; ozø, onye nēlekwasí igwe-oji anya agagh-ewe ihe-ubi. 5 Dika i nēsigh ma ihe bu uzø ifufse, ma-obu otù ọkpukpu nile si etò n'afø nwayi di ime; obuná otù a i digh-ama olu Chineke Nke nēme ha nile. 6 Gha nkpuru-gi n'ututu, ewepu-kwa-la aka-gi n'anyasi: n'ihi na i digh-ama nke gāgazi agazi, ma o bu nka ma-obu nke-ozø, ma-obu na ha abua gādi nma otù aka ahu. 7 Ozø, ihè di utø, o di-kwa-ra anya abua nma ihu anyanwu. 8 E, o buru na madu adi ndu ọtutu arø, ya ñuria nime ha nile; ma ya cheta ubochi nile nke ọchichiri, n'ihi na ha gāba uba. Ihe nile nke nābia bu ihe-efu.

9 Nuria, nwa-okorobia, na nwata i bu; ka obi-gi me kwa gi nma n'ubochi nile nke okorobia i bu, je kwa ije n'uzo nile nke obi-gi, na n'ohuhu-uzø nke anya-gi abua: ma mara na n'ihi ihe ndia nile Chineke gēme ka i ba n'ikpè. 10 Ma wezuga nkpasu-iwe n'obi-gi, me kwa ka ihe ojø si n'anu-aru-gi gabiga: n'ihi na okorobia na mbe-dinkpà bu ihe-efu.

12 1 Cheta kwa Onye kèworo gi n'ubochi nile i di n'okorobia, mbe ubochi ihe ojo akabiagh, na mbe arø akabiarugh nso, mbe i gäsi, Ha atoghm utø; 2 mbe anyanwu na ihè na ɔnwa na kpakpando nile akabachigh, igwe-oji we lata mbe oké miri zosiri: 3 n'ubochi ahu mbe ndi nedebe ulo gama jijji, mbe ndi bu dinkpà gérulata onwe-ha, mbe ndinyom nke négwe nri gäkwusi n'ihi na ha di ole-na-ole, mbe agême ka anya bachi ndinyom nesi na window elepu anya, 4 mbe agêmechi uzø n'ämá; mbe oiu ogwugwe-nri gälala ala, mbe madu gëbili n'urá n'olu nnunu, mbe ndinyom nile nke nábù abù gadi ala ala; 5 ɔzø, ha gätu egwu ihe di elu, ihe-ujø di iche iche gadi kwa n'uzø; osisi almond gäbowà kwa okoko-ya, ukpala gäghø kwa ibu, ɔchicho gägwu kwa: n'ihi na madu nála n'ulo ebigh-ebi ya, ndi neti aka n'obi ewe jegharia n'amá buruburu: 6 mbe akatopugh udø ɔla-ɔcha, mbe akétiwagh kwa ɔkwa ɔla-edo, mbe ite akadawagh kwa n'isi-iyi, mbe akétiwagh kwa wheel n'olulù-miri; 7 ájá ewe

laghachi n'ala dika o si diri, mo alaghachikuru kwa Chineke Onye nyere ya. 8 Ihe-efu kachasi ihe-efu nile, ka Onye-nkpokota siri; ha nile bu ihe-efu.

9 Ma tukwasi nka, n'ihi na Onye-nkpokota mara ihe, o nø nèzi ndi-ya ihe-omuma; o ña-kwa-ra nti, we gwuputa, me ka ɔtutu ilu dizie. 10 Onye-nkpokota chøro ichoputa okwu nile nàtø utø, na ihe edeziri edezi, bú okwu nile nke ezi-okwu.

11 Okwu nile nke ndi mara ihe di ka ndudu eji achu ehi, ɔzø, dika ntú akumiri nke-ɔma ka okwu nke ndi-nwe nzukø di, bú okwu enyere site n'aka otù onye-ɔzùzù-aturu. 12 Tukwasi kwa n'ihe ndia, nwam, nara ndum-ɔdu: ime ɔtutu akwukwø enwegh ɔgwugwu; ɔtutu nnuta bu kwa ike-ɔgwugwu nke anuaru

13 Ka ayi nuru nkubì okwu a nile: tua egwu Chineke, debe kwa ihe nile O nyere n'iwu; n'ihi na nka bu ɔlu madu nile. 14 N'ihi na ɔlu ɔ bulu ka Chineke gême ka ɔ ba n'ikpè, ya na ihe ɔ bulu zoro ezo, ma ɔ bu ezi ihe ma-ɔbu ihe ɔjø.

ABÙ NKE ABÙ

- 1 1 Abù nke abù, nke diri Solomon.
 2 Ya were nsutu nile nke ɔnu-ya sutum:
 N'ihi na ihu-n'anya-gi nile di nma kari manya-vine.
 3 Manu-otite-gi nile nesi isi ɔma;
 Manu-otite nke nesi isi utø nke awusiri awusi ka aha-gi bu;
 N'ihi nka ka umu-abogho huworo gi n'anya.
 4 Dòrom; gi ka ayi gäbaso:
 Eze emewo ka m'ba n'ime-ulø-ya:
 Ayi gëteghari egwù ɔñù ñuri kwa nime gi,
 Ayi gëhota ihu-n'anya-gi nile kari manya-vine:
 N'izi-ezi nile ka ha huworo gi n'anya.
 5 Onye oji ka m'bu, ma amaram nma,
 Unu umu-ndinyom Jerusalem,

- Dika ulo-ikwù nile nke Kida,
 Dika ákwà-nkwuba nile nke Solomon.
 6 Elelam anya, n'ihi na mu onwem nèji nji,
 N'ihi na anyanwu achawom.
 Umu nke nnem wesaram iwe di ɔku,
 Ha dorom onye-nche ubi-vine-ha nile;
 Ma ubi-vine nkem, nke m'nwere, ka m'nèchegh.
 7 Gosim, gi onye nkpuru-obim huworo n'anya,
 Ebe i názù igwè aturu-gi, ebe i nême ka ha makpu n'etiti-ehihie:
 N'ihi na ɔ bu n'ihi gini ka m'gadi ka nwayi ekpuchiri ekpuchi,
 N'akuku igwè aturu nile nke ndi ejikötara gi na ha?

- 8 O buru na i magh, gi onye mara nma n'etiti ndinyom,

- Puara onwe-gi so na nzø-ukwu nile
nke igwè ewu na aturu,
Zù kwa umu-ewu-gi n'akuku ebe-
obibi nile nke ndi-ozùzù-aturu.
- 9 Inyinyam nke di n'uþo-ala Fero
Ka m'wereworo gi tuara, gi eyim.
10 Nti-gi abua mara nma n'agiri-isi
akpara akpa,
Olu-gi mara nma n'ihe di oké Ọnu-
ahia agara aga.
11 Ihe-ókpukpa di iche iche nke ọla-edo
ka ayi gémere gi,
Ya na nkpochi ọla-ọcha.
- 12 Mþe eze nþ n'oche-ya di buruburu,
Manu nard nkem sipuru isi utø ya.
13 Ùkwù myrrh ka onyc ihe-ya nàtòm
utø burum,
N'etiti aram abua ka ọ nànþ ọnòdu-
abali.
14 Uyøkø nke okoko henna ka onye ihe-
ya nàtòm utø burum
N'ubi-vine nke En-gedi.
- 15 Le, i mara nma, eyim; le, i mara
nma;
Anyà-gi abua di ka nduru.
- 16 Le, i mara nma, gi onye ihe-gi
nàtòm utø, e, i di utø:
Qzo, ebe ayi nèdina nàcha akwukwø
ndu.
17 Ntuhie nile nke ulo-ayi nile bu
cedar,
Age-ulø-ayi nile bu osisi fir.
2 1 Mu onwem bu rose nke Sheron,
2 Abum urodi nke ndagwurugwu.
- 2 Dika urodi n'etiti ogwu,
Otú a ka eyim di n'etiti umu-
ndinyom.
3 Dika osisi apple n'etiti osisi oké Ọhia,
Otú a ka onye ihe-ya nàtòm utø
di n'etiti umu-ndikom.
Ndó-ya ka m'chøsiworø ike, m'we
nòdu ala,
Nkpuru-ya tø-kwa-ra okpo-Ọnum
utø.
4 O mere ka m'bata n'ulo manya-vine,
Okoløtø-ya n'elum bu kwa ihu-
n'anya.

- 5 Werenu mbadamba nkpuru-vine
amiri ami þam ume, werenu
nkpuru-osisi apple me ka arum
di ike:
N'ihi na onye nària Ọria ihu-n'anya
ka m'bu.
6 Aka-ekpe-ya di n'okpuru isim,
Aka-nri-ya nàþakum.
7 Unu umu-ndinyom Jerusalem,
Ejim nne-mbada nile, ejikwam nne-
ele Ọhia nile, þa'unu iyi,
Unu akpotela, unu eme-kwa-la ka
ihu-n'anya tetu, ma-qli,
Rue mþe ọ gátø ya utø.
8 O bu olu onye ihe-ya nàtòm utø! le
kwa, ọ nàbia,
Nàmali elu n'elu ugwu nile, nàwuli
elu n'elu ugwu ntà nile.
9 Onye ihe-ya nàtòm utø yiri mbada
ma-qbü nwa-ele:
Le kwa, o nèguzo n'azu mbidi-ayi,
O nèsi na window nile lebata anya,
Anyà-ya nèsi n'oghore-inara-ifufé
nwubata.
10 Onye ihe-ya nàtòm utø zara, sim,
Bilie, eyim, onye nkem nke mara
nma, bia.
11 N'ihi na, le, mþe oyi agabigawo,
Oké miri-ozuzo agawo, ọ lawo;
12 Ahuwo okoko-Ọhia anya n'ala;
Mþe abù ọma nke umu-nñunu
eruwo,
Anuwo kwa olu nduru n'ala-ayi;
13 Osisi fig achawo nkpuru fig-ya
nàchagh acha,
Osisi vine nile nàþawa okoko,
Ha esipuwo isì utø ha.
Biiie, eyim, onye nkem nke mara
nma, bia.
14 Gi ndurum, nke di na nàbawa nkume
di elu, n'ebé-nzuzo nke ebe di
nkputankpu,
Me ka m'hu iru-gi, me ka m'nu olu-
gi;
N'ihi na olu-gi nàtø utø, iru-gi ma-
kwa-ra nma.
15 Nwuderenu ayi nkita-Ọhia nile, bù
nkita-Ọhia di ntà, ndí nèmebi ubi-
vine nile;
N'ihi na ubi-vine-ayi nàþawa okoko.
16 Onye ihe-ya nàtòm utø bu nkem, mu
onwem bu kwa nke ya:

- Bú onye ahu nke nāzù igwè aturu-ya
n'etiti urodi.
- 17** Rue mbe ifufe anyasi nēfe n'ubochi,
mbe onyinyo nile nābalaga kwa,
Chigharia, gi onye ihe-gi nātōm utō,
me onwe-gi ka i yie mbada ma-qbū
nwa-ele
N'elu ugwu nile nke Beta.
- 3** 1 N'elu ihe-ndinam n'abali ka
m'chqorø onye ahu nke nkpuru-
obim huru n'anya:
Achqorøm ya, ma achqtaghm ya.
- 2 M'siri, Biko, ka m'bilie, jegharia
n'obodo buruburu,
N'amá nile na n'ebe nile sara mbara,
Ka m'chq onye ahu nke nkpuru-
obim huru n'anya:
Achqorøm ya, ma achqtaghm ya.
- 3 Ndi-nche ndi nējeghari n'obodo
buruburu hurum:
M'we sì ha, Ùnu ahuwo onye ahu
nke nkpuru-obim huru n'anya?
- 4** 1 Bu náni nwani ka m'siri n'ebe ha
nø gabiga,
Mbe m'chotara onye ahu nke
nkpuru-obim huru n'anya:
Ejiderem ya, arakwaghm ya aka,
Rue mbe m'mere ka q ba n'ulo
nnem,
Na n'imc-ulø nke nwayi turu imem.
- 5 Unu umu-ndinyom Jerusalem,
Ejim nne-mbada nile, ejikwam nne-
ele qhia nile, ba unu iyi,
Unu akpotela, unu eme-kwa-la ka
ihu-n'anya teta, ma-qli,
Rue mbe q gatø ya utø.
- 6 Onye bu nka nke nēsi n'ozara arigota
dika ogidi di iche iche nke anwuru-
oku,
Nke anēsurere ya ihe-nsure-oku nēsi
isi utø, bú myrrh na frankincense,
Site n'ihe nile egwere egwe nke onye-
ahia?
- 7 Le, q bu ihe-ndina-ya, bú nke
Solomon nwere;
Ogu ndi-dike atø di ya buruburu,
Site na ndi-dike nke Israel.
- 8 Ha nile ji mma-agha, ha bu ndi
emeworo ka ha muta ibu agha:
Onye q bula, mma-agha-ya di
n'ukwù-ya,
N'ihø egwu n'abali.

- 9 Eze, bú Solomon, emeworo onwe-ya
otù palanquin
Site n'osisi Lebanon.
- 10 Ogidi-ya nile ka o jiri qla-qcha me,
Ala-ya ka o jiri qla-edo me, ebe-
qnodu-ya ka o jiri ogho ododo me,
Etiti-ya, eji ihu-n'anya me ka q buru
pavement qma,
Site n'aka umu-ndinyom Jerusalem.
- 11** Puanu, umu-ndinyom Zaion, lekwasi
Solomon, bú eze, anya,
Ka o kpuru okpu-eze nke nne-ya
kpubejoro ya n'ubochi qlulu-
nwunye-ya,
Na n'ubochi qñu nke obi-ya.
- 4** 1 Le, i mara nma, eyim, le, i mara
nma;
Anya-gi abua di ka nduru n'azu
ákwa-nkpuchi-gi:
Agiri-isi-gi di ka igwè ewu,
Nke nēdina ala n'akuku ugwu
Gilead.
- 2 Ezé-gi di ka igwè nne-aturu nke
akpachaworo aji-ha qhu,
Nke siworo n'isa-aru rigota;
Nke ha nile chi umu abua umu abua,
Q digh kwa nke ba aka nwa n'etiti ha.
- 3 Dika ogho uhie ka ebubere-qñu-gi
abua bu,
Okwu-qñu-gi ma-kwa-ra nma:
Dika iberibe pomegranate ka akuku
egedege-iru-gi bu
N'azu ákwà-nkpuchi-gi.
- 4 Dika ulo-elu Devid, nke ewuru
idebe ihe-agha, otù a ka olu-gi di,
Nke ekobeworo nnù qta abua na qgu
iri,
Bú qta ntà nile nke ndi-dike.
- 5 Ara-gi abua di ka umu-mbada abua
nke bu umu abua nke otù nne-
mbada muru,
Nke nāta nri n'etiti urodi.
- 6 Rue mbe ifufe anyasi nēfe n'ubochi,
mbe onyinyo nile nābalaga kwa,
Mu onwem gëje n'ugwu myrrh,
Na n'ugwu ntà frankincense.
- 7 I mazuru nma, eyim;
Q digh kwa ntupø di n'aru-gi.
- 8 Si na Lebanon som, nwunye qhu
nkem,
Si na Lebanon som:
Site n'elu Amana le anya,
Site n'elu Senia na Heamon,

- Site n'ebe-obibi nile nke ọdum.
Site n'ugwu nile nke agu.
- 9 I riwo obim, nwa-nnem nwayi;
I werewo otù nime anya-gi abua,
I werewo kwa otù ihe-inya-n'olu site
n'olu-gi, rie obim.
- 10 Le ka ihu-n'anya-gi nile si ma nma
nke - uku, nwa - nnem nwayi,
nwunye ọhu nkem!
Le ka ihu-n'anya-gi nile si di nma
nke-uku kari manya-vine!
Le kwa ka ísi utø nke manu-gi nile di
nma nke-uku kari uda nile!
- 11 Manu-añu nke si n'uþubø-manu-añu
abusi ka ebubere-ønu-gi abua
nábusi, nwunye ọhu nkem:
Manu-añu na miri-ara-ehi di
n'okpuru ire-gi;
Ísi utø nke uwe-gi nile di kwa ka ísi
utø Lebanon.
- 12 Ubi ábara ogige nke akpachiri
akpachi ka nwa-nnem nwayi, bú
nwunye ọhu nkem, bu;
Ebe-nsuputa-miri akpachiri akpachi,
isi-iyi ábachiri ábachiri.
- 13 Ome-gi nile bu ogige ọma nke pome-
granate, nwere nkpuru di iche iche
di oké ønu-ahia;
Henna, ya na osisi manu nard nile,
- 14 Manu nard na saffron,
Calamus na cinnamon, ha na osisi
nile nke frankincense;
Myrrh na aloes, ha na isi uda nile.
- 15 Isi-iyi nke ubi nile ábara ogige ka i
bu,
Olülü-miri nke juputara na miri di
ndu,
Na miri-iyi di iche iche nke nérù erù
site na Lebanon.
- 16 Teta, gi ifufe Ugwu; bia kwa, gi
ifufe Ndida;
Fekwasi ubim ábara ogige, ka uda-
ya di iche iche we rúpu.
Ka onye ihe-ya nátom utø bata
n'ubi-ya ábara ogige,
We rie nkpuru-ya di iche iche nke di
oké ønu-ahia.
- 5 1 Abatawom n'ubim ábara ogige,
nwa-nnem nwayi, nwunye ọhu
nkem:
Aghorowom myrrh nkem, ya na
udam;

- Arachawom uþubø-manu-añum, ya
na manu-añum;
Anuwom manya-vine nkem, ya na
miri-ara-ehim.
Rienu ihe, ndi-eyim;
Nuanu ihe-ønuñu, e, nujuenu afø
unu ndi ihe-unu nátom utø.
- 2 Mu onwem náraru ura, ma obim
néteta:
Ó bu olu nke onye ihe-ya nátom utø
náku aka n'uzø, si,
Megherem uzø, nwa-nnem nwayi,
eyim, ndurum, onye nkem nke
zuru okè:
N'ihi na isim juputara n'igirigi,
Agiri-isim juputara n'qbubu-miri
nke abali.
- 3 Eyipuwom uwem; m'gësi aña yiri
ya?
Asawom ukwum abua; m'gësi aña
me ka ha rue inyi?
- 4 Onye ihe-ya nátom utø setipuru aka-
ya tiye n'oghore uzø,
Afòm we me nkpatu n'ihi ya.
- 5 Mu onwem biliri imeghere onye ihe-
ya nátom utø uzø;
Akam abua nábusi kwa na myrrh,
Nkpisi-akam nile nábusi kwa na
myrrh nérù erù,
N'elu nkpisi nile nke ugodi.
- 6 Mu onwem meghere onye ihe-ya
nátom utø uzø;
Ma onye ihe - ya nátom utø
wezugarari onwe-ya, gabiga.
Nkpuru-obim apuwori mbe o kwuru
okwu:
Achorøm ya, ma achøtaghm ya;
Akporøm ya ókù, ma ọ zaghm.
- 7 Ndi-nche ndi négéghari n'obodo
buruburu hurum,
Ha tirim ihe, þuem mma;
Ndi-nche mbidi nile nke obodo
chipuru ákwà-nþochim n'arum.
- 8 Abawom unu iyi, unu umu-ndinyom
Jerusalem, ọ buru na unu ahu onye
ihe-ya nátom uto,
Gini ka unu gëgosi ya? Na onye
oria ihu-n'anya nária ka m'bu.
- 9 Gini ka onye ihe-ya nátø gi utø bu
kari onye ọzø ihe-ya nátø madu
utø,
Gi onye mara nma n'etiti ndinyom?

- Gini ka onye ihe-ya nātō gi utō bu
kari onye ọzọ ihe-ya nātō madu
utō,
Na i Ọawo ayi iyi otú a?
- 10 Onye ihe-ya nātōm utō di Ọcha nācha
kwa uhie uhie,
Onye emeworo ka ọ di elu dika
okolotó kari orú nnù na nnù ise.
- 11 Isi-ya di ka Ọla-edo Ọma nke
anuchara anucha,
Agiri-isi-ya nēruda eruda dika igu
nkwu, nēji nji dika ugolo-Ọma.
- 12 Anya-ya abua di ka nduru n'akuku
miri-iyi;
Nāsa onwe-ha nime miri-ara-ehi,
nānōdu n'akuku miri-iyi di iche
iche juputara na miri.
- 13 Ntì-ya abua di ka nkpuru uda, dika
ulo-elu nke nkpa-akwukwō nēsi ísì
utō:
Ebubere-Ọnu-ya abua di ka urodi,
nābusi myrrh nērū erù.
- 14 Aka-ya abua di ka nba-aka Ọla-edo,
nke ahiogideworo beryl nime ha:
Afọ-ya di ka Ọdu nwupuru enwupu,
nke ejiworo sapphire kpuchie
ya.
- 15 Ogwe-ukwu-ya abua di ka ogidi
marble, nke atoworo ntō-ala-ha
n'elu ukwu Ọla-edo anuchara
anucha:
Iru-ya di ka Lebanon, mara nma
nke-uku dika cedar.
- 16 Okpo-Ọnu-ya tōkarisiri utō: e, aru-
ya nile bu ihe anāchosi ike.
Nka bu onye ihe-ya nātōm utō, nka
bu kwa eyim,
Unu umu-ndinyom Jerusalem.
- 6 1 Ole ebe onye ihe-ya nātō gi utō
jeworo,
Gi onye mara nma n'etiti ndinyom?
Ole ebe onye ihe-ya nātō gi utō
cheworo iru,
Ka ayi we soro gi chọ ya?
- 2 Onye ihe-ya nātōm utō aridaruwo
ubi-ya abara ogige, rue nkpuru
nile nke uda,
Izù igwè aturu-ya n'ubi-ya nile abara
ogige, na ichikota urodi.
- 3 Mu onwem bu nke onye ihe-ya
nātōm utō, onye ihe-ya nātōm utō
bu kwa nkem:

- Bú onye ahu nke nāzù igwè aturu-ya
n'etiti uredi.
- 4 Onye mara nma ka i bu, eyim, dika
Tiaza,
I mara nma nke-uku dika
Jerusalem,
I bu onye anātu ujọ dika usu-ndi-
agha chi okolotó.
- 5 Wepu anya-gi abua n'irum,
N'ihi na ha onwe-ha akpaliwom elu.
Agiri-isi-gi di ka igwè ewu,
Nke nēdina ala n'akuku uwgwu Gilead.
- 6 Ezé-gi di ka igwè nne-aturu,
Nke siworo n'isa-aru rigeta;
Nke ha nile chi umu abua umu abua,
Q digh kwa nke Ọba aka nwa n'etiti ha.
- 7 Dika iberibe pomegranate ka akuku
egedege-iru-gi bu
N'azu ákwà-nkpuchi-gi.
- 8 Ogu eze-nwayi atō di, ogu ndinyom
anq, nke bu iko, di kwa,
Na umu-abogho nādigh Ọnu-ogugu.
- 9 Nání otù ka ọ bu, bú ndurum, onye
nkem nke zuru okè;
Nání otù nwa nne-ya muru ka ọ bu;
Onye arọputara arọputa nke nwayi
muru ya nwere ka ọ bu.
Umu-ndinyom huru ya, we si na ọ
bu onye ihe nāgara nke-Ọma;
E, ogu eze-nwayi atō ahu na ogu
ndinyom anq ahu, bú iko, ha we to
ya.
- 10 Onye bu nwayi a nke nēlepu anya
dika ututu,
Nke mara nma dika Ọnwa,
Nēnwu ka anyanwu,
Onye anātu ujọ dika usu-ndi-agha
chi okolotó?
- 11 Rue ubi walnut abara ogige ka
m'ridara,
Ilekwasí akwukwō ndu nke
ndagwurugwu anya,
Ihu ma osisi vine amawo ifuru,
Na ihu ma osisi pomegranate
abawawo okoko.
- 12 Mbe m'kāmagh, nkpuru - obim
dorom
N'etiti ubo-ala nke ndim amara aha-
ya.
- 13 Lata, lata, gi nwayi Shulam;
Lata, lata, ka ayi we lekwasi gi anya.

Gini mere unu gēji lekwasi nwayi
Shulamanya,
Dika ilekwasi otite-egwù nke
Mahanaim?

- 7** 1 Le ka nzø-ukwu-gi nile si ma nma
n'akpukpq-ukwu sandal, gi nwa-
nwayi nke onye amara aha-ya!
Apata-ukwu-gi abua nke di buruburu
di ka ihe-ichø-nma,
Olu aka onye-ñkà.
2 Otubo-gi di ka ọkwa di buruburu,
Ka manya-vine agwara agwa ghara
ikø nime ya:
Afø-gi di ka obo ọka wheat
Nke ejì urodi ọba ya buruburu.
3 Ara-gi abua di ka umu-mbada abua
Nke bu umu abua nke otù nne-
mbada muru.
4 Olu-gi di ka ulo-elu nke ọdú;
Anyag-i abua di ka ọdø-miri nke di
nime Heshbon, n'akuku ọnu-uzø-
ama Bat-rabim;
Imi-gi di ka ulo-elu Lebanon
Nke chere Damaskos iru.
5 Isi-gi nke di n'elu gi di ka Kamel,
Agiri-isi nke isi-gi di kwa ka ogbo
ododo;
Ekeworo eze abu na nruda-ya nile.
6 Le ka i si ma nma nke-uku, le kwa
ka i si di utø nke-uku,
Gi ihu-n'anya, n'ihe-utø nile!
7 Ogologo-gi nka yiri nkwu,
Ara-gi abua yiri uyøkø nkpuru-vine.
8 M'siri, M'gärigø elu nkwu,
M'gëjide igu-ya aka:
Biko, ka ara-gi abua di kwa ka uyøkø
osisi vine,
Ka isi utø nke imi-gi di kwa ka
nkpuru-osisi apple;
9 Ka okpo-ọnø-gi di kwa ka manya-
vine makarisiri nma,
Nke násughari n'iko nke-ọma nye
onye ihe-ya nätøm utø,
Nke nérübä nwayø n'ebubere-ọnø
abua nke ndi náraru ura.
10 Mu onwem bu nke onye ihe-ya
nätøm utø,
N'arum ka ọchichø-ya di kwa.
11 Bia, gi onye ihe-gi nätøm utø, ka ayi
pua ba n'øchia;
Ka ayi nø ọnødu-abali n'obodo ntà.
12 Ka ayi bilie n'isi-ututu je rue ubi-
vine nile;

Ka ayi hu ma osisi vine amawo ifuru,
Ma okoko-ya abawawo,
Ma osisi pomegranate abawawo
okoko:

N'ebé ahu ka m'gënye gi ihu-
n'anyam.

- 13** Mandrake nile nési isì utø,
Qzø, n'elu Ọnu-uzø-ayi nile ka
nkpuru-osisi nile di okè Ọnu-ahia
di, nke-øhu na nke-ochie,
Nke m'kpakobaworo gi, onye ihe-gi
nätøm utø.

- 8** 1 Q gädim nō nma ma asi na i dirim
ka nwa-nnem nwoke,
Nke miworo ara abua nke nnem!
Mbe m'huru gi n'èzì, m'gësütu gi
onu;
Ma ọ digh onye gëledam anya.

- 2 M'gëduru gi, me ka i ba n'ulo nnem,
I gëzim ihe;
M'gëme ka i ñua manya-vine ufodu
etiyere ihe-isi-utø,
Ka i ñu kwa manya pomegranate
nkem ufodu.

- 3 Aka-ekpe-ya gädi n'okpuru isim,
Aka-nri-ya gäbäkum.

- 4 Unu umu-ndinyom Jerusalem, abam
unu iyi,
Gini mere unu ji akpote ihu-n'anya?
ma-Ọbu gini mere unu ji eme ka ọ
teta?
Rue mbe ọ gäto ya utø.

- 5 Onye bu nwayi a nke nési n'ozara
arigota,
Dabere n'aru onye ihe-ya nätø ya
utø?

N'okpuru osisi apple ka m'kpoterè
gi:
N'ebé ahu ka ime gi nême nne-gi,
N'ebé ahu ka ime nême ya, ọ we
muputa gi.

- 6 Tukwasim dika nba-aka-akàrà n'obi-
gi, dika nba-aka-akàrà n'ogwe-
aka-gi:
N'ibi na ihu-n'anya di ike dika Ọnwụ;
Ekworo siri ike dika ala-mø:
Nnwupu-ya nile bu nnwupu nke
Ọku,
Ire-Ọku nke Ja onwe-ya.
7 Ọtutu miri apugh imenyu ihu-
n'anya,

Osimiri nile agagh-erikpu kwa ya:
 Q buru na onye ọ bulu gēnye àkù
 nile nke ulo-ya n'ihi ihu-n'anya,
 Agéleda ya anya nke-uku.

- 8 Ayi nwere otù nwa-nne nwayi di ntà,
 Ma ọ digh ara ọ kpuru:
 Gini ka ayi gémere nwa-nne-ayi
 N'ubochi mbe agékwu okwu-ya?
 9 Q buru na ọ bu mbidi,
 Ayi gēwukwasi ya ulo-elu nke ọla-
 ocha:
 Ma ọ buru na ọ bu ọnu-uzo,
 Ayi gēji ibo cedar mechibido ya.

- 10 Mu onwem bu mbidi, aram abua di
 kwa ka ulo-elu-ya:
 Mbe ahu adim n'anya-ya dika onye
 nāchọta udo.
 11 Solomon nwere ubi-vine niime Beal-
 hamon;

Q nyere ubi-vine ahu n'aka ndi-
 nche;
 Onye ọ bulu n'ọnodu nkpuru-ya
 gēweta nnù ego ọla-ochcha abua na
 ọgu iri.

- 12 Ubi-vine nkem, nke m'nwere, di
 n'irum:
 Nnù abua na ọgu iri ahu gādiri gi,
 Solomon,
 Ọgu iri gādi-kwa-ra ndi nēche
 nkpuru-ya.

- 13 Gi onye bi n'ubi abara ogige,
 Ndi ejikötara gi na ha nāna ntì clu-
 gi:
 Mem ka m'nuru ya.

- 14 Balaga, gi onye ihe-gi nātōm utø,
 Yi kwa mbada ma-qbü nwa-ele
 N'eli ugwu nile nke uda di iche iche.

AKWUKWØ AISAIÀ

BÚ ONYE-AMUMA

1 i Ohù Aisaia nwa Emoz, nke ọ huru
 bayere Juda na Jerusalem n'ubochi
 Uzaia na Jotam na Ehaz na Hezekaia,
 bù ndi-eze Juda.

2 Nurunu, elu-igwe, gi uwa, na kwa
 ntì, n'ihi na Jehova ekwuwo okwu: umu
 ka M'meworo ka ha toputa, emewokwam
 ka ha di elu, ma umu ahu ejehiewo
 megidem. 3 Ehi mara onye-nwe-ya,
 inyinya-ibu ma-kwa-ra ebe-ozùzù-anu
 nke onye-nwe-ya: ma Israel amagh,
 ndim atukwasigh uche. 4 Ahuhu
 gādiri mba nmehie, ndi ajo omume
 nānyibù, nkpuru nke bu ndi nême ihe
 ọjø, umu nke nēbibì onwe-ha: ha
 arapuwo Jehova, ha eleliwo Onye Nsø
 nke Israel, ha aghowó ndi ala ọzø,
 laghachi azu. 5 N'ihi gini ka aganeti
 unu ihe rue ubu a, na unu nēwezuga
 onwe-unu kari? isi nile ọ bulu naria
 ọria, aru adigh kwa obi nile ọ bulu ike.
 6 Site n'qbü-ukwu we rue isi ọ digh izu-
 okè di nime ya; kama obuþu-mma, na
 itiru-aru, na onyà etiputara ọhu:
 apikotagh ha, ekechigh kwa ha, ejigh

kwa manu me ka ha di nrò. 7 Ala-unu
 bu ebe tøþorø n'efu; obodo-unu,
 esurewo ha n'øku; ala-ubi-unu, n'iru
 unu ka ndi ala ọzø néri ya, ọ bu kwa ebo
 tøþorø n'efu, dika nkwatu ndi ala ọzø.
 8 Ma ada Zaion fôduru dika ulo-ntu
 n'ubì-vine, dika ulo-ọnodu-abali n'ubì
 cucumber, dika obodo nke ndi-iro-ya
 nēche nche. 9 Q buru na Jehova nke
 usu nile nke ndi-agha emegh madu ole-
 na-ole nke fôduru ka ha fôduru ayi, ayi
 gādiwori ka Sôdøm, ayi gēyiwori
 Gomora.

10 Nurunu okwu Jehova, unu ndi-
 ikpe Sôdøm; ñanu ntì n'iwu Chincke-
 ayi, unu ndi Gomora. 11 Jehova nāsi,
 N'ihi gini ka unu nāchurum ọtutu aja-
 unu? afø ejuwom n'ajà-nsure-øku nile
 ejí ebulu chu, na abuba umu-ehi emere
 ka ha ma abuba; ọzø, ọbara oke-ehi na
 nke umu-aturu na nke nkpi atøghm utø.
 12 Mbe unu nābia ka ahu unu n'irum,
 ònye choworo nka n'aka-unu, ka unu
 zotø ogigem nile? 13 Unu ebubata-
 kwa-la onyinye-inata-iru-oma ọzø

nke bu ihe-efu; ihe-nsure-oku nke nēsi isi utø, ihe-áru ka ø burum; qnwa øhu na ubochi-izu-ike, ikpø nkporokota,— apughm inagide ajo omume na ubochi nbochi. 14 Qnwa øhu nile unu na mbe nile unu akara ákà, nkpuru-obim akpøwo ha asi: ha aghøwo ibu di arø n'arum, ike iburu ha agwuwo. 15 Ozø, mbe unu nábasa øbu-aka-unu abua, M'gèzonari unu anyam abua: øbuna mbe unu nékpe øtutu ekpere, M'gagh-adi nānu: aka-unu juputara n'øbara. 16 Sanu aru, menu onwe-unu ka unu di øcha; wezuganu ihe øjø nke omume-unu nile n'iru anyam abua; rapunu ime ihe øjø: 17 mutanu ime ezi ihe; chønu ikpè ziri ezi, menu ka onye nême ihe-ike gazi agazi, kpenu nwanøei ikpe ziri ezi, kpenu qnù nwaiyi di-ya nwuru.

18 Biko bianu, ka ayi rurita uka, bù ihe Jehova nāsi: ø buru na nmehie-unu adi ka uwe uhie, ø bu dika snow ka ha gädi øcha; ø buru na ha acha uhie uhie dika ogho uhie, ø bu dika aji øcha ka ha gädi. 19 Ø buru na unu ekwe, we nu, ezi ihe nke ala-unu ka unu géri: 20 ma ø buru na unu aju, we nupu isi, mma-agha gérichapu unu: n'ihi na qnù Jehova ekwuwo.

21 Ø si-kwa-ra aña ghø nwaiyi nákwa iko, bù obodo ahu kjesiri ntukwasi-obi? obodo ahu nke juputara n'ikpè ziri ezi! ezi omume nânori qnødu-abali nime ya, ma ubu a ndi-øbu-madu. 22 Qla-øchagi aghøwo afuru-uzu; ihe-øhunu qma gi, agwawo ya miri nke-uku. 23 Ndisi-gi nêwezuga onwe-ha n'ebe M'nø, ha bu kwa ndi ejikötara ha na ndi-ori; onye ø bula nime ha náhu iri-ngo n'anya, nábaso kwa ihe-nkwughachi: ø digh nwa-nbei ha nékpe ikpe ziri ezi, okwu-ikpe nke nwaiyi di-ya nwuru adighabiakute kwa ha.

24 N'ihi nka, (ø bu ihe si n'qnù Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Onye di ike nke Israel, puta,) A, M'gákasi Onwem obi site na ndi nêmegidem, M'gabø-kwa-ra Onwem øbø n'aru ndi-irom: 25 M'gême kwa ka akam biaghachi n'aru gi, M'gânuchapu kwa afuru-uzu-gi, dika ejì akanwu me, M'gêwezuga kwa ihe nile gwara agwa nime gi: 26 M'gême kwa ka ndi-ikpe-gi laghachi dika na

mbu, M'gême kwa ka ndi nádu gi qdù laghachi dika na nmalite: emesia agákpo gi Obodo ezi omume, obodo nke kjesiri ntukwasi-obi. 27 Agéji ikpè baputa Zaion, agéji kwa ezi omume baputa ndi-ya nálata. 28 Ma ntipia nke ndi nêmehi iwu na ndi-nmehie gädi n'otù, agême kwa ka ndi náraru Jehova gwusia. 29 N'ihi na ha gême ihere osisi terebinth nile nke unu chøsiworo ike, unu gënwe kwa iru-ihere site n'ubi nile abara ogige nke unu roputaworo. 30 N'ihi na unu gädi ka osisi terebinth nke akwukwo-ya nákponwu akponwu, na dika ubi abara ogige nke nénwagh miri. 31 Ogaranya gâghø kwa eririnzuzu, ølu-ya gâghø kwa icheke-oku; ha abua gêre kwa øku n'otù, ø digh kwa onye nêmeyu ha.

2 1 Okwu nke Aisaia nwa Emoz huru bayere Juda na Jerusaleim.

2 O gérü kwa n'ikpe-azu nke ubochi ndia, na ugwu nke ulo Jehova ganèguzosi ike n'elu ugwu nile, agébuli kwa ya elu kari ugwu ntà nile; mba nile gérübä nime ya dika osimiri. 3 Qtutu ndi di iche iche gëje kwa, si, Bianu, ka ayi rigorue ugwu Jehova, rue ulo Chineke nke Jekob; O gëzi kwa ayi uzø-Ya ufødu, ayi gëje kwa ije n'okporo-uzø-Ya nile: n'ihi na Zaion ka iwu gësi puta, okwu Jehova gësi kwa na Jerusaleim puta. 4 Ø gékpe kwa ikpe n'etiti mba nile, dozi-kwa-ra øtutu ndi di iche iche okwu-ha: ha gákpuhargi kwa mma-agha-ha nile ka ha buru mma-øgè, na ube-ha nile ka ha buru mma-ikwa-osisi: mba agagh-ebuli imma-agha megide mba, ha agagh-amuta kwa agha øzø.

5 Ulo Jekob, bianu, ka ayi jegharia n'ihe Jehova. 6 N'ihi na I rapuwo ndi-Gi, bù ulo Jekob, n'ihi na ha juputara n'ome-n'ala site n'Iru-anyar:wu, ha bu kwa ndi ji igwe-oji atù isi qma na isi øjø dika ndi Filistia, øzø, ha na umu ndi ala øzø nékwekø aka. 7 Ala-ha juputakwa-ra n'øla-øcha na øla-edo, ø digh kwa øgwugwu diri ákù-ha; ala-ha juputakwa-ra n'inyinya, ø digh kwa øgwugwu diri ubø-ala-ha. 8 Ala-ha juputakwa-ra n'ihe-efu; ølu nke aka-ha ka ha nákpo isi ala nye. bù ihe nke nkpsi-aka-ha mere. 9 Madu we ruda n'ala, onye di elu nême kwa onwe-ya ka ø di ala:

ebupu-kwa-la nmehie-ha. 10 Ba n'oké nkume, zobe kwa onwe-gi n'ajá, ipu n'iru oké egwu Jehova, na ipu n'imannma nke idi-elu-Ya. 11 Aghagh ime anya npako nke madu ka ha di ala, aghagh kwa iruda nbuli-elu nke ndi nile n'ala, aghagh kwa ime ka Jehova, náni Ya, di elu n'ubochi ahu. 12 N'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha nwere otu ubochi nke gādakwasi ihe o bula di npako nke di kwa elu, o gādakwasi kwa ihe o bula ebuliworo elu; ewe me ya ka o di ala: 13 o gādakwasi kwa osisi cedar nile nke Lebanon nke di elu nke ebuliwo-kwa-ra ha elu, o gādakwasi kwa osisi oak nile nke Beshan; 14 o gādakwasi kwa ugwu nile nke di elu, o gādakwasi kwa ugwu ntá nile nke ebuliworo elu; 15 o gādakwasi kwa ulo-elu o bula di elu, o gādakwasi kwa mbidi o bula ewusiri ike; 16 o gādakwasi kwa ubo nile nke Tashish, o gādakwasi kwa ihe - ile - anya nile anāchosi ike. 17 Aghagh kwa iruda npako madu, aghagh kwa ime nbuli-elu nke ndi nile ka o di ala: aghagh kwa ime ka Jehova, náni Ya, di elu n'ubochi ahu. 18 Ma ihe-efu-ha, ha nile aghagh igasi. 19 Madu gābá kwa n'obá nile nke oké nkume nile, na n'olulú nile nke ajá, ipu n'iru oké egwu Jehova, na ipu n'imannma nke nbili-elu-Ya, mbe O biliri ime ka uwa ma jijiji nke-uku. 20 N'ubochi ahu madu gētufu ihe-efu-ya nile nke ọla-ocha, na ihe-efu-ya nile nke ọla-edo, nke ha mere ka o we kpó isi ala nye ha, o gētufu ha nye anu mole na usu; 21 ka o we ba n'oghere nile nke oké nkume nile, na nime nbawa nile nke nkume nile di elu, ipu n'iru oké egwu Jehova, na ipu n'imannma nke nbili-elu-Ya, mbe O biliri ime ka uwa ma jijiji nke-uku. 22 Rapunu madu, onye otu nku-ume di n'imi-ya: n'ihi na nime gini ka aganāgu ya?

3 1 N'ihi na, ie, Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nési na Jerusalem, si kwa na Juda, wezuga ihe-ndabere na nkpa-n'aka, ihe-ndabere nile, bù nri, na ihe-ndabere nile, bù miri; 2 dike, na onye-agha; na onye-ikpe, na onye-amuma, na onye náju ase, na okenye; 3 onye-isi nke ọgu ndi-agha abua na iri, na onye anáhu iru-oma, na onye-ndum-odu, na onye

mara ihe n'etiti ndi-òkà, na onyenghøta n'irà urà. 4 M'gēwere kwa umu-okoro nye ka ha buru ndi-isi-ha, umu nánu ara gāchi kwa ha. 5 Ndi ahu gāchirita onwe-ha n'ihe-ike, otu onye megide onye ozø, na otu onye megide ibe-ya: ha gēbulite onwe-ha, nwa-okoro megide okenye, na onye anéleli megide onye anásopuru. 6 Mbe otu onye gējide nwa-nne-ya n'ulo nnaya, si, I nwere uwe-nbokwasi, onye-ikpe ka i gāburu ayi, ka ihe-isu-ngongó a di kwa n'okpuru aka-gi: 7 o gēweli olu-ya n'ubochi ahu, si, M'gagh-abu onyenkechi; n'ihi na o digh nri di n'ulom, o digh kwa uwe-nbokwasi: unu agagh-edom onye-ikpe ndi-ayi. 8 N'ihi na Jerusalem asuwo ngongó, Juda adawo kwa: n'ihi na ire-ha na omume-ha nile némegide Jehova, inupu isi n'okpuruanya abua nke ebube-Ya. 9 Nmata ha námata iru madu n'ikpe azawo megide ha; nmehie-ha ka ha gosiwo-kwa-ra dika Sđđom, ha ezobegh ya. Ahuhu gādiri nkpuru-obi-ha! n'ihi na ha emesowo onwe-ha ihe ojo. 10 Sinu onye ezi omume, na o gādiri ya nma: n'ihi na nkpuru omume-ha nile ka ha géri. 11 Ahuhu gādiri onye némibi iwu! o gādiri ya njo: n'ihi na nmeso aka-ya abua mesoro madu ka agême ya. 12 Ndim, ndi náchi ha n'ihe-ike bu nwatakiri, ndinyom achiwo kwa ha. Gi ndim, ndinduzi-gi nême ka i wagharia, ha elodawo kwa uzø nke okporo-uzø-gi nile. 13 Jehova nēguzo Onwe-ya ikpe ọnu-Ya, O nēguzo kwa ikpe ndi nile di iche iche. 14 Jehova gēso ndi-okenye nke ndi-Ya na ndi-isi-ha ba n'ikpè, si, Ma unu onwe-unu, unu eripiawo ubi-vine; ihe unu napuworo onye ewedara n'ala n'ike di n'ulo-unu nile: 15 gini mere unu ji azopia ndim, gwepia kwa iru onye ewedara n'ala? o bu ihe si n'ọnun Onyenwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, puta.

16 Jehova we si, N'ihi na umundinyom Zaion di npako, nēwere kwa olu setiri eseti na anya nárará ndikom ejeghari, nárø nma mbe ha nējeghari, nēwere kwa ukwu-ha eme ka ọla-ukwu-ha da udà: 17 n'ihi nka Onye-nwe-ayi gême kwa ka ọnyá di n'opu-n'isi umundinyom Zaion, Jehova gābabá kwa ha

otø. 18 N'ubøchi ahu Onye-nwe-ayi gëwezuga ima-nma nke ola-ukwu-ha nile, na ihe-ichø-nma nile ha nøyi n'egedege-iru, na ihe-ichø-nma nile nke yiri ɔnwa ɔhu; 19 na ihe nile anåkwuba na nti, na ola-aka nile, na ákwà nbøchi-iru nile; 20 na ihe ɔma nile ike n'isi, na iyaba-ukwu nile, na ihe nile ike n'úkwù, na karama ihe isł ɔma nile, na ɔgwù di iche iche iyi n'aru; 21 na nba-aka-akára nile, na nba-aka imi nile; 22 na uwe ememe nile, na uwe-nwuda nile, na ákwà-nbokwasi nile, na akpa nile; 23 na enyo-aka nile, na ezi ákwà ɔcha nile, na ákwà ɔma nile ikuku n'isi, na ákwà-nbøchi nile. 24 O gérø kwa, na n'ònodu uda ɔma ire-ure gädi; n'ònodu ihe ike n'úkwù udø gädi; n'ònodu agiri-isi akpara nke-ɔma nkwocha-isi gädi; n'ònodu ákwà ɔma ihe-økiké nke ákwà-nkpe gädi: ebubu-øku gädi n'ònodu ima-nma. 25 Ndikomi-gäda site na mma-agha, idì-iKE-gi nile gäda kwa n'agha. 26 Qnu-uøø-ya nile gëze ume, ru kwa újù; agême kwa ka ɔ 4 tòbòrø n'efu, ɔ gànodu n'ala. 1 Ozø, ndinyom asa gëjide otù nwoke n'ubøchi ahu, si, Nri nke aka ayi ka ayi géri, uwe nke aka ayi ka ayi gëyi kwa: ɔ bu nání na agákpo kwasi ayi aha-gi; gi wepu ita-uta-ayi.

2 N'ubøchi ahu ka ihe-opupù nke Jehova gäghø ihe mara nma na ihe-nsopuru, nkpuru nke ala gäghø-kwa-ra ndi Israel ɔapuru abapu nbili-elu na ima-nma. 3 O gérø kwa, na onye emeworo ka ɔ fòdu na Zaion, na onye fòduru na Jerusalem, onye nsø ka agákpo ya, bù onye ɔ bula nke edeworo ya n'akwukwø idi ndu nime Jerusalem: 4 mbe Onye-nwe-ayi gäsachapuwori inyi umu-ndinyom Zaion, nàchapu kwa ɔbara Jerusalem n'etiti ya, site na Mø nke ikpè, na site na Mø nke nkpochapu. 5 Jehova gékè kwa n'elu ebe ahu nile guzosiri ike nke ugwu Zaion, na n'elu nkpoqota-ya nile, igwe-oji na anwuru-øku n'ehihie, na onwunwu nke ɔku nère ere n'abali: n'ihi na n'elu ebube nile ka agábasa ihe-nkpuchi. 6 Ulo-ntu gädi kwa ibu ndò n'ehihie ipu n'okpom-øku, na ibu ebe-nbabà, na ibu ebe-nzuzo ipu n'oké miri-ozuzo na ipu na miri-ozuzo nile.

5 I Biko, ka m'búara onye ihe-ya nàtòm utø nke-uku abù nke onye ihe-ya nàtòm utø bayere ubi-vine-ya. Onye ihe-ya nàtòm utø nke-uku nwere ubi-vine n'ugwu ntà nke bu ezi oké ala: 2 ɔ we gwue ya, tutupu nkume-ya nile, kua osisi vine kachasi nma nime ya, wue ulo-elu n'etiti ya, waputa kwa ebe-inara-manya-vine nime ya: ɔ we le anya na ɔ gämi nkpuru-vine, ma ɔ miri nkpuru-vine ɔhia. 3 Ma ubu a, unu ndi bi na Jerusalem na ndi Juda, biko, kpenu ikpe n'etiti mu na ubi-vine nkem. 4 Gini ka agême ubi-vine nkem ɔzø, nke m'némegh nime ya? gini mere, mbe m'lere anya na ɔ gämi nkpuru-vine, o ji mia nkpuru-vine ɔhia? 5 Ma ubu a, biko, ka m'me ka unu mara ihe mu onwem gaje ime ubi-vine nkem: m'gëwezuga ogige-ya, ɔ we gho ebe anu-ulø nàta nri; m'gëtipia mbidi-ya, ɔ we gho ebe anázotø: 6 m'gëme kwa ka ɔ gwusia; agagh-akwacha vine-ya, agagh-edozi kwa ya; ma ogwu na uke gëtoputa: igwe-oji nile ka m'gënye kwa iwu ka ha ghara izokwasi ya miri. 7 N'ihi na ubi-vine nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu ulø Israel, ndi Juda bu kwa ihe-økukù nàtø Ya utø nke-uku: ɔ we le anya ikpe ziri ezi, ma, le, nwusi-ɔbara; ɔ lere anya ezi omume, ma, le, iti-nkpu.

8 Ahuhu gädìri ndi nàtukwasi ulø n'ulo, ndi nême ka ubi rue ubi nso, rue mbe ɔnodu adigh kwa ɔzø, ewe me ka nání unu biri n'etiti ala! 9 Na ntí abua ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha kwuru, si, N'ezie ɔtutu ulø gäghø ebe tòbòrø n'efu, ɔbuná ulø uku nke bu kwa ezi ulø, nke ɔ nàdigh onye ɔ bula nëbi nime ha. 10 N'ihi na ala ubi-vine nke madu gëji ehi abua alu n'ubøchi iri gëweputa nání otù ihe-øtütü bath nke manya-vine, ɔzø, otù ihe-øtütü homer nke nkpuru-øghigha gämi nání otù ihe-øtütü ephah.

11 Ahuhu gädìri ndi nëbili n'isi-ututu ihaso ihe-ønùnù nàbà n'anya; ndi nânø ogologo mbe n'anyasi, manya-vine ewe me ka aru nwuru ha ɔku. 12 Ubø-akwara na une na egwù-otiti na ɔjà na manya-vine di kwa n'ønùnù-manya-vine-ha nile: ma ha adigh-elegide ɔlu Jehova anya, ha ahugh kwa aka-Ya abua nême. 13 N'ihi nka ndim ejewo

biri n'ala ọzọ, site n'amagh-ama: ndi-nṣopuru-ha bu kwa ndi agu nāgubu, igwè-ha bu kwa ndi akpiri miri nākposi nku ike. 14 N'ihi nka ala-mo emewo ka ọchichọ-nkpuru-obi-ya sa mbara, ọ saghebigawo kwa ọnu-ya ókè: ima-nma Jerusalem, na igwè-ya, na nkpotu-ya, na onye nānuri ọnu-agha n'etiti ya, gārida kwa nime ya. 15 Onye di ala we ruda n'ala, onye di elu nēme kwa onwe-ya ka ọ di ala, anēme kwa anya abua nke ndi di elu ka ha di ala: 16 ma Jehova nke usu nile nke ndi-agha di elu n'ikpé, edowo kwa Chineke, bú Onye Nsø ahu, nsø n'ezí omume. 17 Umuturu gāta kwa nri dika ọ bu n'ozara-ha, ndi-qbia gērichapu kwa nkponkpó-ebe nile nke ndi ahu mara abuba.

18 Ahuhu gādiri ndi chiri udò ihe-efu adokpu ajo omume, ndi ji kwa dika agāsi na ọ bu udò ubo-ala adokpu nmehie: 19 ndi nāsi; Ya me ngwa, Ya lúa ọlu-Ya ọsosó, ka ayi we hu: ka ndum-odu nke Onye Nsø nke Israel rue ayi nso bia, ka ayi we mara.

20 Ahuhu gādiri ndi nākpó ihe ọjọ ezi ihe, ndi nākpó kwa ezi ihe ihe ọjọ; ndi nētiye ọchichiri n'ọnodu ihé, na ihé n'ọnodu ọchichiri; ndi nētiye ihe ilu n'ọnodu ihe utø, na ihe utø n'ọnodu ihe ilu!

21 Ahuhu gādiri ndi mara ihe n'anya ha onwe-ha, ndi nēle kwa onwe-ha anya na ha bu ndi-nghøta!

22 Ahuhu gādiri ndi-dike n'inu manya-vine, ndi bu kwa dinkpá n'itigwa ihe-ọnuńu nābá n'anya: 23 ndi nāgu onye nēmebi iwú n'onye ezi omume n'ihi iri-ngo, ha nēwezuga kwa ezi omume nke onye ezi omume n'aru ya! 24 N'ihi nka dika ire ọku si erichapu ahiahia-ọka, na dika ahiahia nke kpørø nku si ada n'ọku nēnwu enwu, otú a nkporøgwu-ha gādi ka ihe nēre ure, ifuru-ha gāla kwa elu dika uzuzu: n'ihi na ha ajuwo iwú nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha, ọ bu kwa okwu-ọnú nke Onye Nsø nke Israel ka ha leliworo.

25 N'ihi nka ka iwe Jehova di ọku n'aru ndi-Ya, Ọ we setipu aka-Ya mcgide ha, tibue ha, ugwu nile we ma jijíjí, ozu ndi ahu we di ka n̄sí-anu n'etiti ézí nile. N'ihe a nile iwe-Ya alaghachigh azu, kama rue ubu a ka aka-Ya nēseti eseti. 26 Ọ we weliere

mba ndi sitere n'ebe di anya ọkolotø, kpokota ya ökü site na nsøtu uwa: ma, le, ọ nēme ngwa bia ọsosó: 27 ọ digh onye nāda mbà, ọ digh kwa onye nāsu ngongø, n'etiti mba ahu; ọ digh onye nātu òrù-ura, ọ digh kwa onye nāraru ura; agagh-atopu kwa ihe-ókiké úkwù-ha, agagh-etibi kwa eriri akpukpø-ukwu-ha abua: 28 ndi àkú-ha niie di nkø, uta-ha nile ka azorø ukwu ikwe ha; aguwo ukwu inyinya-ha nile dika ọmu, na wheel-ha nile dika oké ifuse: 29 uja ha nābø di ka nke nne-ódum, ha nābø uja dika umu-ódum; e, ha nēbiø, jide anu-ndøbu, buru ya la, ma onyennaputa adigh. 30 Ha gēbiø kwa megide ya n'ubochi ahu dika nbibø nke oké osimiri: asi kwa na madu elegide ala anya, le, ọchichiri di; nkpa na ihè; ọ bawo ọchichiri n'igwe-oji-ya nile.

6 1 N'arø nke ọnwu eze, bú Uzaia, m'we hu Onye-nwe-ayi ka Ọ nānokwasí n'oche-eze di elu nke eboliwo-kwa-ra elu, ọnu-ọnú-ala nile nke uwe-nwuda-Ya juputa-kwa-ra ulo uku Chineke. 2 Ndi-seraph nēguzo n'elu ya: nkú isi nkú isi ka seraph ọ bulu nime ha nwere; abua ka o ji ekpuchi iruya, abua ka o ji ekpuchi ukwu-ya abua, abua ka o ji efe efe. 3 Otú we kpø ibe-ya ökü, si, Nsø, nsø, nsø, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha di: újú uwa nile bu ebube-Ya. 4 Ntø-ala nile nke nbata-uzø nile we me nkpatu site n'olu onye ahu nke nākpó ökü, ulo we juputa n'anwuru-ọku. 5 M'we si, Ahuhu nādirim, n'ihi na alawom n'iyi; n'ihi na onye ebubere-ọnú-ya abua ruru árú ka m'bu, ọ bu kwa n'etiti ndi ebubere-ọnú-ha ruru árú ka m'nēbi: n'ihi na ọ bu Eze-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, ka anyam abua huworo. 6 Otú nime ndi-seraph we fekutem, jide otú nkume di ọku n'aka-ya, nke o ji nkpa weputa n'elu ebe-ichu-aja: 7 ọ we were ya metu ọnum, si, Le, nka emetuwo ebubere-ọnú-gi abua; ewe wezuga ajo omume-gi, kpuchi kwa nmehie-gi. 8 M'we nu olu Onye-nwe-ayi, ka ọ nāsi, Onye ka M'gēziga, onye gēje-kwa-ra ayi? M'we si, Lem; zigam. 9 Ọ we si, Je, si ndi nka, Nānunu, ma unu aghotala; nāhunu, ma unu amatala. 10 Mc ka obi ndi nka ma abuba, me kwa ka nti-ha

di aró, techi kwa anya-ha; ka ha ghara iwere anya-ha hu uzø, ghara kwa iwere nti-ha nu ihe, ghara kwa iwere obi-ha ghøta, ghara kwa ichighari, ka aghara kwa ime ka aru di ha ike. 11 M'we si, Rue ole mþe, Onye-nwe-ayi? Q we si, Rue mþe obodo nile tþþorø n'efu nénwégh onye-obibi, ulo nile kwa, nénwégh madu; rue mþe emeworo ka ala ndi ahu tþþorø n'efu, Ọbuná ebe tþþorø n'efu, 12 rue mþe Jehova meworo ka madu je n'ebe di anya, o we rie nne, bú ebe arapuru arapu n'etiti ala ahu. 13 Ma o buru na otù uzø n'uzø iri afodú nime ya, aghagh irechapu kwa ya Ọzø: dika osisi terebinth, na dika osisi oak, nke ogwe foduru ha mþe ebütusiri ha; nkpuru nsø bu ogwe-ya.

7 1 O rue, n'ubochi Ehaz nwa Jotam, nwa Uzaia, bú eze Juda, na Rezin, bú eze Siria, rigoro, ya na Peka nwa Remalaia, bú eze Israel, rue Jerusalem, ibu agha megide ya; ma o pugh ibu agha megide ya. 2 Ewe gosi ulo Devid, si, Siria nēzu ike n'elu Efraim. Obi-ya na obi ndi-ya we me nkpatu, dika osisi nile nke oké Ọhia si eme nkpatu n'iru ifuse.

3 Jehova we si Aisaia, Biko, pua izute Ehaz, gi onwe-gi, na Shea-jashub nwa-gi, rue nsotu uzø-miri nke Ọdø-miri ñi n'elu, rue uzø atuliri atuli nke Ọhia Ọsu-ákwa; 4 si ya, Lezie anya, nø kwa jü; atula egwu, ka obi-gi ghara kwa itu ujø, site n'qdudù abua ndia nke Ọløkø-øku nákwu anwurú-øku, n'ihi iwe di Ọku nke Rezin na Siria, na nke nwa Remalaia. 5 N'ihi na Siria aduwo Ọdu imegide gi ihe Ọjø, Efraim kwa, na nwa Remalaia, si, 6 Ka ayi rigo imegide Juda, ka ayi me kwa ka ike gwusia ya, ka ayi wapuere onwe-ayi ya, me ka otù onye buru eze n'etiti ya, bú nwa Tabeel. 7 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, Q gagh-eguzosi ike, o gagh-adi kwa. 8 N'ihi na isi Siria bu Damaskos, isi Damaskos bu kwa Rezin: ma tutu Ọgu arø atø na ise eruzue agëtipia Efraim, ka o ghara ibu otù ndi: 9 Ọzø, isi Efraim bu Sameria, isi Sameria bu kwa nwa Remalaia. Q buru na unu adigh-ekwe, n'ezie unu agagh-ekwesi ntukwasi-obi.

10 Jehova we gwa kwa Ehaz okwu Ọzø, si, 11 Riorø onwe-gi ihe-iriba-ama n'aka Jehova, bú Chineke-gi; riø

ya n'ebe miri emi, ma-øbu n'ebe di elu nke di n'elu. 12 Ehaz we si, M'gagh-ariø, m'gagh-anwa kwa Jehova. 13 Q we si, Biko, nurunu, ulo Devid; o bu ihe ntà na unu nême ka ike gwu madu, na unu gême kwa ka ike gwu Chinekem? 14 N'ihi nka Onye-nwe-ayi onwe-ya gênye unu ihe-iriba-ama; le, nwa-abogho ahu di ime, o gaje kwa imu nwanwoke, o gákpo kwa aha-ya Immanuel. 15 Miri-ara-ehi raruru araru na manu-añu ka nwa-okoro ahu géri, mþe o mara iju ihe Ọjø na iròputa ezi ihe. 16 N'ihi na tutu nwa-okoro ahu amara iju ihe Ọjø na iròputa ezi ihe, agárapu ala ahu nke ike eze-ha abua gwusiworo gi onwe-gi. 17 Jehova gême ka ubochi biakwasi n'aru gi na n'aru ndi-gi, na n'aru ulo nna-gi, bú ubochi nke näbiagh site n'ubochi Efraim wezugara onwe-ya n'aru Juda; Ọbuná eze Asiria.

18 O gérù kwa, n'ubochi ahu, na Jehova gákpkota ijiji nke di na nsotu osimiri Nail nile nke Ijipt ökü, kpø kwa añu nke di n'ala Asiria. 19 Ha gábìa kwa, ha nile gëbekwasi kwa na ndagwurugwu nile nke ebe di nkputankpu, na nime nbawa nile nke nkume nile di elu, na n'ogwu nile, na n'ozara nile.

20 N'ubochi ahu Onye-nwe-ayi gëji aguba nke egotara egota n'ofe nile nke Osimiri, bú eze Asiria, kópu isi na aji ukwu: Ọbuná afu-ønu ka o gákochapu kwa.

21 O geru kwa, n'ubochi ahu, na otù onye gëdebe otù nwa-abogho-ehi nke igwè ehi-ya, na nne-aturu abua nke igwè ewu na aturu-ya ndu; 22 o gérù kwa, site n'otutu miri-ara ha gába, na o géri miri-ara raruru araru: n'ihi na miri-ara raruru araru na manu-añu ka onye o bula nke foduru n'etiti ala nka géri.

23 O gérù kwa, n'ubochi ahu, na ebe o bula, nke nnù vine abua na Ọgu iri di ya, nke Ọnu-ahia-ha bu nnù ego ola-øcha abua na Ọgu iri, o gädiri ogwu, di-kwara uke. 24 Agachiri ákú, were kwa uta, bia n'ebe ahu; n'ihi na nání ogwu na uke ka ala nka nile gábu. 25 Ma ugwu nile nke anéjiri Ọgù bø, i gagh-abà n'ebe ahu n'ihi egwu ogwu na uke, kama o gábu ebe anézigà ehi, na ebe aturu názø ukwu.

8 1 Jehova we sim, Were n'onwe-gi
otu oké mbadamba ihe, ji kwa ihe
madu ji ede ihe-odide dekwasi ya, Nka
diri Maha-shalal-hash-baz; 2 M'gême
kwa ka ndi-àmá nke kwesiri ntukwasi-
obi nɔrɔm n'àmá, bú Uraia onye-nchua-
aja, na Zekaraia nwa Jeberekaia. 3 M'we
bakuru nwunyem, bú amuma-nwayi; ⑨
we turu ime, mua nwa-nwoke. Jehova
we sim, Kpɔ aha-ya Maha-shalal-hash-
baz. 4 N'ihi na tutu nwata ahu amara
ikpɔ, si, Nnam, na, Nnem, agēbulaga
ákù Damaskos na ihe Sameria akwatara
n'agha n'iru eze Asiria.

5 Jehova we gwakwam okwu ɔzø, si,
6 N'ihi na ndi nka ajuwo miri Shailoa
nke nāga nwayø, ma obi-utø-ha di n'ebe
Rezin na nwa Remalaia nø; 7 ɔbuná
n'ihi nka, le, Onye-nwe-ayi nême ka miri
Osimiri rigokwasi ha, bú miri nke di ike
di kwa ɔtutu, ɔbuná eze Asiria na ebube-
ya nile: ⑩ ɔ gārigokwasi kwa ebe-ya nile
miri si erù, rusa usø-ya nile: 8 o géruru
kwa ba na Juda; o géruchi, gabiga kwa;
ɔbuná n'olu ka o gérü; nsetipu nkù-ya
abua gābu kwa ihe juputara o'oosara ala-
gi, Immanuel.

9 Jønu njø, unu ndi di iche iche, ma
agētipia unu; ña-kwa-nu nti, unu ndi
nile nø n'ebe di anya nke uwa: kenu ihe
n'úkwù-unu, ma agētipia unu; kenu
ihe n'úkwù-unu, ma agētipia unu.
10 Duritanu onwe - unu ɔdu, ma
agēmebi ya; kwuenu okwu, ma ɔ gaghe-
eguzosi ike: n'ihi na Chineke nøyere ayi.
11 N'ihi na otu a ka Jehova sirim n'ike
nke aka-Ya, Q we døm aka na nti
ka m'ghara ije ije n'uøø ndi nka, si,
12 Unu agagh-asi, Nkekøta imegide
eze, n'ihe nile nke ndi nka nāsi, Q bu
nkekøta imegide eze; unu agagh-atu
kwa egwu ihe ha nātu egwu ya, unu
agagh-ama-kwa-ra ya jijiji. 13 Jehova
nke usu nile nke ndi-agha, Ya ka unu
gēdo nsø; Ya onwe-ya buru kwa ihe
unu nātu egwu, Ya onwe-ya buru kwa
ihe nême ka unu ma jijiji. 14 Q gāghø
kwa ebe nsø; ma Q gāghørø ulo abua
nke Israel nkume ikpobi-ukwu na oké
nkume isu-ngongo, Q gāghø-kwa-ra ndi
bi na Jerusalem ibudu na ɔnyà.
15 Qtutu nime ha gāsu kwa ngongo, we
da, ewe tipia ha, ha gāma kwa n'onyà,
ewe nwude ha.

16 Kechie ihe-àmá, kà iwu akàrà

n'etiti ndi-nmutam. 17 M'gēchere
kwa Jehova, Nke nēzonari ulo Jekob
iru-Ya, m'gēle kwa anya Ya. 18 Le,
mu onwem na umu nke Jehova
nyeworom ibu ihe-iriba-ama na ibu
ihe-ebube n'etiti Israel site na Jehova
nke usu nile nke ndi-agha, Onye bi
n'ugwu Zaion.

19 Ma mbe ha gāsi unu, Juanu ndi
nāju mø ihe ase, ju-kwa-nu ndi-dibia-
afa, ndi nēbe ka umu-nnunu, nātam
kwa ntamu: ndi ⑨ bula agagh-aju
Chineke-ya ase? ⑩ bu n'ihi ndi di ndu
ka agāju ndi nwuru anwu ase? 20 Ayi
diri iwu, di-kwa-ra ihe-àmá! ⑪ buru
na ha adigh-ekwu dika okwu a si di,
n'ezie ⑫ digh chi-qbubø diri ha. 21 Ha
gāgabiga kwa n'etiti ya, na nkpa na agu:
o gēru kwa, mbe agu nāgu ha, na ha
gākpasu onwe-ha iwe, ji eze-ha, ji kwa
Chineke-ha, kocha nkocha, ha gēche iru
n'elu: 22 ala ka ha gēlegide kwa anya,
ma, le, ahuhu na òchichiri, bú nbachi
nke nkpa; ⑬ bu kwa oké òchichiri ka
9 aganēnupu ha bá. 1 N'ihi na ⑭

digh nbachi gādiri nwayi nke nkpa
kpara. Na mbe mbu Q mere ka elelia
ala Zebulun na ala Naftali, ma na mbe
ikpe-azu ka Q meworo ka asopuru ya,
n'uøø oké osimiri, n'ofé Jødan, Galili nke
mba nile. 2 Ndi nējehari n'òchichiri
huru ihé uku: ndi bi n'ala onyinyo ɔnwu,
ihé amukwasiwo ha. 3 I mewo ka mba
ahu ba uba, I mewo ka ɔnù diri ya
uku: ha anuriwo n'iru Gi dika ɔnù nke
di n'owuwe-ihe-ubi, dika madu si
etejhari egwú ɔnù mbe ha nēkesa ihe
akwatara n'agha. 4 N'ihi na yoke nke
ibu-ya, na nkpa-n'aka nke ubu-ya, bú
ndelete nke onye nāchi ya n'ihe-ike, I
nyajiwø ha, dika n'ubochi nke Midian.
5 N'ihi na akpukpø-ukwu ⑮ bula nke
ndi-agha nēyi akpukpø-ukwu n'uzù
agha, na uwe atururu n'òbara, ha nile
gābu ihe isure ɔku, ɔbuná nri ɔku.
6 N'ihi na amuworo ayi otu nwa, otu
nwa-nwoke ka enyeworo ayi; ibu-onye-
isi gādikwasi kwa n'ubu-ya: agākpo kwa
aha-ya Onye-ebube, Onye-ndum-ɔdu,
Chineke Nke bu Dike, Nna Nke bu
Nna mbe nile ebigh-ebi, Onye-isi Udo.
7 Q digh ɔgwugwu ⑯ bula iba-uba nke
ibu-onye-isi-Ya na udo-Ya gāgwu, n'elu
oche-eze Devid, na n'elu ala-eze-ya, ime
ka o guzosie ike, na ikwagide ya n'ikpè

ziri ezi na n'ezi omume, site n'uþu a we rue mþe ebigh-ebi. Ekworo Jehova nke usu nile nke ndi-agha gême nka.

8 Onye-nwe-ayi zigara okwu ba nime Jekob, o we dabà n'Israel. 9 Ndi ahu gâma kwa, ha nile, bù Efraim na onye bi na Sameria, ndi nêkwu okwu nime npako na n'oké obi, si, 10 Brick adazuwo, ma nkume awara awa ka ayi gëji wu: eþutuzuwo osisi sycomore, ma osisi cedar ka ayi gëtiye n'ónodu ha. 11 Ma Jehova nême ka ndi nákpaþu Rezin nò n'elu imegide ya, O nákwalí kwa ndi-iro-ya; 12 Siria site n'Iru-anyanwu, na ndi Filistia site n'Qdida-anyanwu; ha nêwerekwa qonu nile richapu Israel. N'ihe a nile iwe-Ya alaghachigh azu, kama rue uþu a ka aka-Ya nëseti eseti.

13 Ma ndi nka alaghachikutegh Onye nêtibù ha, o bugh kwa Jehova nke usu nile nke ndi-agha ka ha choworo. 14 Jehova we nêbipu n'Israel isi na odata, igu-nkwu na ami, n'otu ubochi. 15 Okenye nke anâhu kwa iru-oma, onye ahu bu isi; onye-amuma kwa nke nêzi okwu-ugha, onye ahu bu odata. 16 Ndi-nduzi nke ndi nka we ghø ndi nême ka ha wagharia; ozø, ndi-ha anëduzi eduzi bu ndi anéloda eloda. 17 N'ihi nka Onye-nwe-ayi agagh-anuri qonu n'aru umu-okorobia-ha, O gagh-enwe kwa obi-ebere n'aru umunhei-ha na ndinyom-ha di-ha nwuru: n'ihi na onye o bula nime ha bu onye emeruru emeru na onye nêine ihe ojo, qonu o bula nêkwu kwa ihe-nzuzu. N'ihe a nile iwe-Ya alaghachigh azu, kama rue uþu a ka aka-Ya nëseti eseti.

18 N'ihi na nmebi-iwu erewo dika qku; ogwu na uke ka o nêrichapu: o nênwu kwa qku n'alugh-ulù nile nke oké qhia, ha we kwulie elu na nkwuli-elu nke anwuru-qku. 19 Nime nrubiga-ókè-iwe nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha ka erechapuworo ala: ndi nka we di ka nri qku; onye o bula adigh-enwe qmiko n'aru nwa-nne-ya. 20 O we þutue n'aka-nri, ma agu nâgu ya: o we rie ihe n'aka-ekpe, ma afø ejugh ha: ha gëri, onye o bula anu-aru nke ogwe-aka-ya: 21 Manase gëmegide Efraim, Efraim gëmegide kwa Manase: ndi ahu abua gëmegide Juda. N'ihe a nile iwe-

Ya alaghachigh azu, kama rue uþu a ka aka-Ya nëseti eseti.

10 1 Ahuhu gâdiri ndi nâtø ukpuru di iche iche nke ajo ihe, na ndi-ode-akwukwø nke deworo nmeþu n'akwukwø: 2 iwezuga ndi nénwegh ike n'ezi ikpè, na inapu ikpè ziri ezi nkø ndi ewedara n'ala nke ndim, ka ndinyom di-ha nwuru we buru ihe ha kwatarà n'agha, ka ha we luta kwa ihe umunhei n'agha! 3 O bu kwa gini ka unu gême n'ubochi nleta, na n'ilà-n'iyi nke gësi n'ebe dianya bia? Onye ka unu gâbakuru ka o we yere unu aka? o bu kwa ole ebe unu gârapu nsopuru-unu? 4 O bu náni na o makpuworo n'ónodu onye-nkpørø, o bu kwa n'ónodu ndi eþuru eþu ka ha gâda. N'ihe a nile iwe-Ya alaghachigh azu, kama rue uþu a ka aka-Ya nëseti eseti.

5 Ahuhu gâdiri Asiria, bù ndele nke iwem, nkpa-n'aka ka o bu kwa n'aka-ha, bù oké iwem! 6 Imegide mba emeruru emeru ka M'nêziga ya, bayere ndi nke nrubiga-ókè-iwem ka M'nênye kwa ya iwu, ikwata ihe-nkwata n'agha, na iluta ihe-aluta n'agha, na ido ha ihe-nzotø dika apiti nke ézi. 7 Ma ya onwe-ya, o bugh otu a ka o nêzube, obi-ya kwa, o bugh otu a ka o nêchë; kama ikpochapu ekpochapu di n'obi-ya, ya na ibipu òtutu mba. 8 N'ihi na o nâsi, Ndi-isim, ha nile abugh ndi-eze? 9 Kalno, o digh ka Kakemish? ma-þbu Hemat, o digh ka Apad? ma-þbu Sameria, o digh ka Damaskos? 10 Dika akam chotaworo ala-eze nke ihe-efu, ndi arusi-ha apiri api kariri nke Jerusalem, kari kwa nke Sameria; 11 dika m'meworo Sameria, me kwa ihe-efu-ya nile, o bugh otu a ka m'gême Jerusalem, me kwa ihe-efu-ya nile?

12 O gëru kwa, mþe Onye-nwe-unu gâlubi ñlu-Ya nile n'ugwu Zaion na nime Jerusalem, na M'gëleta nkpuru nke oké obi eze Asiria, leta kwa ima-nma nke anya npako ya. 13 N'ihi na o siwo, Site n'ike akam ka m'meworo ya, na site n'amam-ihem; n'ihi na enwerem nghota: m'we wezuga ókè ndi nile di iche iche, ozø, ihe-ha nke ejikereworo ka m'punara ha, m'we buda, dika onye di ike, ndi nânodu n'øche-eze; 14 akam achotawo kwa ákù ndi nile di che iche

dika akwu; na dika madu si achikota àkwà arapuru arapu, otú a uwa nile ka mu onwem chikotaworo: ma ọ digh nke nêmehari nkù, ma-ọbu nke násaghe onu, ma-ọbu nke nêbe ebe. 15 Anyu-ike, ọ gâja onwe-ya n'aru onye ị ya ebu ihe? ma-ọbu mma-nkwô, ọ gême onwe-ya uku megide onye nákwo ya? dika agâsi na ndele gêfeghari ndi nêbuli ya, dika agâsi na nkpa-n'aka gêbuli onye nâbugh osisi.

16 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, gêziga ọtita-aru n'etiti ndi-ya mara abuba: ọ bu kwa n'okpuru nsopuru-ya ka agâmuye nmuye dika nmuye nke ọku. 17 Ihè Isracl gâgho kwa ọku, Onye Nsô ya gâgho kwa onwunwu-ọku, we re ọku richapu uke-ya na ogwu-ya n'otù ubochi. 18 O gême kwa nsopuru nke oké ọhia-ya na nke ubi ọma ya ka ọ gwusia, ma nkpuru-obi ma anu-aru: ọ gâdi kwa ka ọtita-aru nke onye-oria. 19 Ma osisi nke foduru n'oké ọhia-ya gâdi ole-na-ole n'ọn-ogugu, nwata gêdeta kwa ha n'akwukwo.

20 O gêru kwa, n'ubochi ahu, na ndi Israel foduru, ha na ndi ulo Jekob ndi bapuru ahapu, agagh-adabere kwa ọzọ n'aru onye nêtibù ha; kama ha gâdabere Jehova, bú Onye Nsô nke Israel, n'ezi-okwu. 21 Ndi foduru gâlaghachikute Chineke Nke bu dike, bú ndi Jekob foduru. 22 N'ihi na ọ buru na ndi-gi, Israel, adi ka ájá oké osimiri, nání ndi foduru nime ha gâlata: nkpochapu ka akaworo àkà, nke nérubiga ókè n'ezi omume. 23 N'ihi na ngwusi, nke aka-kwa-ra àkà, ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nême n'etiti uwa nile.

24 N'ihi nka otú a ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, siri, Gi ndim nke bi na Zaion, atula egwu Asiria: ọ bu ezie na o ji ndele tie gi, weli kwa nkpa-n'aka-ya megide gi, otú Ijipt mere. 25 N'ihi na ọ foduru nwa mbe ntà, oké iwe ewe gwusia, iwem gême kwa ka ha ka nká. 26 Jehova nke usu nile nke ndi-agha gêfeghari kwa utari n'elu ya, dika ntibù Midian n'oké nkume Oreb: nkpa-n'aka-Ya gâdi kwa n'elu oké osimiri, O gêweli kwa ya otú O mere n'Ijipt. 27 O gêru kwa, n'ubochi ahu, na ibu aró ya gêwezuga onwe-ya n'ubu-

gi, yoke-ya gêwezuga kwa onwe-ya n'olu-gi, e, agêmebi yoke site na manu.

28 O biakwasiwô Aiat, ọ gabigawo n'etiti Migron; na Mikmash ka ọ debeworo ihe-ya nile: 29 ha agabigawo uzô-ngabiga; Geba bu ebe-inô-qnodu-abali ayi gânwe, ka ha kwuru: Rema nàma jijiji, Gibeal nke Sol abalagawo. 30 Were olu-gi tisie nkpu ike, ada Galim! ña nti, gi Laisha! Éwù, Anatot nke ewedara n'ala! 31 Madmeia awaghariwo; ndi bi na Gibim gême ka ndi-ha laghachi n'ulo ọsosó. 32 Ubochi nke ta ọ bu nime Nob ka o géguzo: ọ nêfeghari aka-ya n'ebe ugwu ada Zaion di, bú ugwu ntà Jerusalem.

33 Le, Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nêwere ihe nákpatia ima-jijiji kwachapu ngalaba: anêbutu kwa ndi topuworo elu, anême kwa ndi di elu ka ha di ala. 34 O gêwere kwa igwè butusia alugh-ulù nile nke oké ọhia, Lebanon gêsite kwa n'aka onye di ike nke-uku da.

11 1 Ome gési kwa n'ogwe-osisi Jesi puta, otù alaka nke sitere na nkporogwu-ya gâmi kwa nkpuru: 2 Mọ nke Jehova gânwe kwa ọnodu-Ya n'aru ya, bú Mọ nke amam-ihe na nghota, Mọ nke ndum-odu na idi-ike, Mọ nke ihe-omuma na egwu Jehova; 3 ọzọ, ihe nâtọ ya utø bu egwu Jehova: ọ bugh kwa dikaanya-ya abua si ahu ka ọ gêkpe ikpe, ọ bugh kwa dika nti-ya abua si anu ka ọ gâba nba: 4 kama o gëji ezi omume kpe ndi nânwegh ike ikpe, o gëji kwa izi-ezi ba nba bayere ndi di ume-ala n'obi n'uwa: o gëji kwa ndele nke ọn-Ya tibue uwa, o gëji kwa iku-ume nke ebubere-ọn-ya abua me ka ndi nêmehi iwu nwua. 5 Ezi omume gâbu kwa ihe-ọkiké ume-Ya, ikwesi-ntukwasi-obi gâbu kwa ihe-ọkiké úkwù-Ya. 6 Anu-ohia wolf na nwa-aturu gânq kwa, agu na nwa-ewu gâmakpukò kwa; nwa-ehi na nwa-ódum na nwa anu emere ka ọ ma abuba gâdi kwa n'otù ebe; nwatakiri ganêdu kwa ha. 7 Nne-ehi na anu-ohia bear gâtakò kwa nri; umu-ha gâmakpukò: ọdum gâtà kwa okporo-oka dika ehi. 8 Nwa nânú ara gégwuri kwa egwù n'elu ọn-aju-ala nq, ọ bu kwa anya ubi ka nwa emere ka O rapu ara gâtukwasi aka-ya. 9 Ha agagh-eme ihe ọq, ha agagh-ebibi kwa, n'ugwu nsom

nile: n'ihi na ihe-omuma Jehova gējuputa uwa, dika miri si ekpu-chi oké osimiri.

10 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na nkporogwu Jesi, nke nēguzo ibu ọkolotq ndi nile di iche iche, ya ka mba nile gāju ase; ebe-izu-ike-ya gābu kwa ebube.

11 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na Onye-nwe-ayi gēseti kwa aka-Ya ọzø nke ubò abua inweta ndi-Ya fōduru, bù ndi gāfodu, site n'Asiria, site kwa n'Ijipt, site kwa na Patros, site kwa na Kush, site kwa n'Ilam, site kwa na Shaina, site kwa na Hemat, site kwa n'agwe-etiti nile nke oké osimiri. 12 O gēbuli-kwa-ra mba nile ọkolotq, we chikota ndi Israel achupuru achupu, ndi Juda Ọasara abasa ka O gēsi na nkuku anø nke uwa kpokoputa kwa. 13 Ekworo nke Efraim gēwezuga kwa onwe-ya, agēbipu kwa ndi nākpabu Juda: Efraim agagh-ekwoso Juda ekworo, Juda agagh-akpabu kwa Efraim. 14 Ha gēfedakwasí n'ubu ndi Filistia n'Qdida-anyanwu; ha abua gādi n'otu luta ihe umu Iruanyanwu n'agha: n'aru Edom na Moab ka ha ganēseti aka-ha; umu Amon ganānu kwa olu - ha. 15 Jehova gēwezuga ire oké osimiri nke Ijipt ka ebibie ya; O gēji kwa okpom-oku nke ifufe-Ya feghari aka-Ya n'elu Osimiri, tiputa ya iyi asa, me ka madu zo ya ukwu n'akpukpq-ukwu. 16 Uzø atuliri atuli gādi-kwa-ra ndi-Ya fōduru, bù ndi gāfodu, site n'Asiria; dika o si diri Israel n'ubochi o siri n'ala Ijipt rigoputa.

12 1 I gāsi kwa n'ubochi ahu, M'gēkele Gi, Jehova; N'ihi na ọ bu ezie na I wesaram iwe, ma iwe-Gi alaghachiwo azu, I we kasiem obi. 2 Le, Chineke bu nzoputam; m'gātukwasi Ya obi, ghara itu egwu: n'ihi na ikem na abù ọmam ka Ja JEHOVA bu; Ọ we ghōrōm nzoputa. 3 Unu gēji kwa obi-utø seputa miri n'isi-iyi nile nke nzoputa. 4 Unu gāsi kwa n'ubochi ahu, Kelenu Jehova, kpokuen aha-Ya, menu ka amara omume-Ya nile n'etiti ndi nile di iche iche, hotanu na emewo ka aha-Ya di elu. 5 Būkuenu Jehova abù ọma; n'ihi na ihe-ọkaka ka Ọ meworo: emewo ka amara nka n'uwa nile. 6 Tisie nkpu ike, kpø nkpu ọñu, gi

nwayi bi na Zaion n'ihi na onye uku n'etiti gi ka Onye Nsø nke Israel bu.

13 1 Ibu eboror Babilon, nke Aisaia nwa Emoz huru. 2 Bulienu ọkolotq n'elu ugwu nke osisi nādigh, welierenu ha olu, fenu aka, ka ha we ba n'onu-uzø nile nke ndi amara aha-ha.

3 Mu onwem enyewo ndim edoworo nsø iwu, akpawokwam ndi-dikem imezu ihe iwem chiqo, bù ndim nānuri ọñu-agha nime npako. 4 Nuru olu igwè n'ugwu nile, yiri nke ndi bara uba! nuru olu nkpotu ala-eze nile nke mba nile achikötaworo! Jehova nke usu nile nke ndi-agha nāgukota usu-ndi-agha ibu agha. 5 Ha nēsi n'ala di anya abia, na nsøtu clu-igwe, bù Jehova na ihe-agha nile nke oké iwe-Ya, imebi ala nka nile. 6 Kwasienu ọkwà ike; n'ihi na ubochi Jehova di nso; dika nbibi nke sitere n'aka Onye puru ime ihe nile ka ọ gābia. 7 N'ihi nka aka nile gākuda, obi ọ bula nke madu gālø kwa ya miri: 8 ha gāma kwa jijiji; aru-ufu na ihe-nbø ka ha gēnwezu; dika nwayi ime nēme, etu a ka ha gābali: o gēju ha anya, otu n'ebe ibe-ya nq; iru nke bu nāni ire-oku ka iru-ha gābu. 9 Le, ubochi Jehova, bù ubochi nēnwegh obi-ebere, nābia, ya na nrubiga-ókè nke iwe na iwe di ọku; ime ka ala nka ghø ebe tōbōrø n'efu na ikpochapu ndi-nmehie nime ya. 10 N'ihi na kpakpando nile nke clu-igwe na Orion-ha nile agagh-eme ka ihè-ha nwue: anyanwu gāba ọchichiri n'owuuya, ọzø, ọnwa agagh-eme ka ihè-ya tie. 11 M'gēwore kwa ihe ọjø ya leta elu-uwa dum madu bi, were kwa ajø omume-ha leta ndi nēmebi iwu; M'gēme kwa ka npako nke ndi-nganga kwusi, M'gēme kwa idi-elu nke ndi nēme ka madu ma jijiji ka ọ di ala. 12 M'gēme ka madu di ukø kari ọla-edo anuchara anucha, ọbunà madu efu kari ọla-edo ọma nke Ofia. 13 N'ihi ya ọbunà elu-igwe ka M'gēme ka ha ma jijiji, uwa gēme kwa nkpatu pua n'ọnodu-ya, nime nrubiga-ókè nke iwe Jehova nke usu nile nke ndi-agha, na n'ubochi iwe-Ya di ọku. 14 O gēru kwa, na ha gēche iru, onye ọ bula n'ebe ndi-ya nq, ha gāhalaga kwa, onye ọ bula rue ala-ya, dika mbada anāchu achu, na dika igwè ewu na aturu, nke ọ nādigh onye nāchikota ha. 15 Onye ọ bula anāchota, amapue ya;

onye o bula anējide, o da site na mma-agha. 16 Agātupia kwa umu-ha nānū ara n'anya-ha; agāpunara ha ulo-ha, merua ndinyom-ha. 17 Le, M'nākpōte ndi Midia imegide ha, ndi nādigh-agu ola-ocha n'ihe, ola-edo kwa, o dīgh-atō ha utō. 18 Uta-ha nātupia kwa umu-okorōbia; ha adīgh-enwe kwa obi-ebere n'aru nkpuru nke afō; anya-ha adīgh-emekwara umu ebere. 19 Babilon, bù ihe mara nma nke ala-eze nile, ima-nma nke npako ndi Kaldea, o gādi ka mbe Chineke kwaturu Sōdōm na Gomora. 20 O gagh-abu ebe-obibi ozo rue mbe ebigh-ebi; agagh-ebi kwa nime ya rue obo nile: onye Arebia agagh-ama kwa ulo-ikwū-ya n'ebe ahu; ndi-ozūzū-aturu agagh-eme kwa ka aturu-ha makpue n'ebe ahu. 21 Ma anu-ohia di iche iche bi n'ala kpōro nku gāmakpu n'ebe ahu; ulo-ha gējuputa kwa n'okwukwu; enyi-nnunu gēbi kwa n'ebe ahu, nkpi gāmali kwa elu n'ebe ahu. 22 Anu-ohia nēbe ebe gāzarita kwa onwe-ha n'ulo qma ya nile, nkita-ohia kwa n'ulo uku nile nke ihe-utō: mbe-ya di kwa nso ibia, agagh-eme kwa

14 ka ubochi-ya di ogologo. 1 N'ihi na Jehova gēnwe obi-ebere n'aru Jekob, O gārōputa kwa Israel ozo, do ha n'ala-ha: obia gārapara kwa n'aru ha, ha gēme kwa onwe-ha ka ha na ulo Jekob dikō n'otū. 2 Ndi nile di iche iche gēkuru kwa ha, me ka ha biarue onoduhā: ulo Israel gēketa kwa ha n'ala Jehova ibu ndi-orū na ibu ndinyom nēje ozi: ha gāgho kwa ndi nādōta ndi nādōta ha-ri n'agha n'agha; ha gēnwe kwa ike n'aru ndi nāchi ha-ri n'ihe-ike.

3 O gēru kwa, n'ubochi Jehova gēme ka i zu ike pua n'ihe-nbū-gi, na n'ihe-nwute-gi, na n'ofūfē ahu siri ike nke emere ka i fē nime ya, 4 na i gātu ilu a megide eze Babilon, si, Le, otū onye nāchi n'ihe-ike kwusiworo! le, otū obodo ola-edo kwusiworo! 5 Jehova anyajiwō nkpa-n'aka nke ndi nēmebi iwu, ndele nke ndi nāchi achi; 6 nke were ntibū nēwezugagh onwe-ya etibū ndi nile di iche iche nime nrubiga-ōkē nke iwe, nke were nsoju anēbōchigh azobu mba nile n'iwe. 7 Uwa nile ezuwo ike, di jū: ha etiwawo nkpu qnū. 8 Obunā osisi fir anuriwo qnū megide gi, ha na osisi cedar nke Lebanon, si, Site na mbe i dinaworo,

onye-nbūtu adīgh-arigota megide ayi. 9 Ala-mo site n'okpuru emeworo gi nkpatu izute gi n'obibia-gi: o nākpōtere gi ndi nādigh ndu, bù nkpi nile nke uwa; o mewo ka eze nile nke mba nile si n'oche-eze-tra bilie. 10 Ha nile gāza, si gi, Gi onwe-gi kwa, emewo ka i ghara idi ike dika ayi? i ghōwo onye yiri ayi? 11 Emewo ka nbili-elu-gi ridarue ala-mo, ya na olu une-gi nile: n'okpuru gi ka abasaworo ikpuru, ihe-nkpuchi-gi bu kwa ikpuru. 12 Le, otū i siworo n'elugwe da, gi Lusifa, nwa chi-qbubō! le, otū ebutuworo gi n'ala, gi onye nēme ka ike gwu mba nile! 13 Gi onwe-gi we si n'obi-gi, N'elu-igwe ka m'gārigo, n'elu kpakpando nile nke Chineke ka m'gēbuli oche-ezem; m'gānōkwasi kwa n'ugwu nzukō, na nsotu nile nke Ugwu: 14 m'gārigo n'elu ebe nile di elu nke igwe-oji; m'gēyi Onye kachasi ihe nile elu. 15 Otū o di, rue ala-mo ka agēme ka i rida, rue nsotu nile nke olulū. 16 Ndi nāhu gi gēlegide gi anya, lekwasi gi anya, si, O bu nka bu nwoke ahu nke nēme ka uwa ma jijiji, nke nēme ka ala-eze di iche iche me nkpatu; 17 nke mere elu-uwa dum madu bi ka o di ka ozara, nke kwada-kwa-ra obodo-ya nile; nke nātopugh ndi-nkporo-ya ka ha la? 18 Eze nile nke mba nile, obunā ha nile, edinawo n'ala nime nsopuru, onye o bula n'ulo-ya. 19 Ma gi onwe-gi, esiwo n'ill-gi tupu gi dika alaka nke bu ihe-árú, yiri ndi eburu ebu dika uwe, bù ndi ejiworo mma-agha dupū, ndi nāridaru nkume nke olulū; dika ozu azorō ukwu. 20 Gi na ha agagh-abu otū n'olil, n'ihi na ala-gi ka i bibiworo, ndi-gi ka i buworo; nkpuru nke ndi nēme ihe ojo, agagh-akpō aha-ha rue mbe ebigh-ebi. 21 Dozierenu umu-ya ebe-obju n'ihi ajo omume nke ndi bu nna-ha; ka ha we ghara ibili, nweta uwa, me ka elu-uwa dum madu bi juputa n'obodo. 22 M'gēbili kwa megide ha, (o bu ihe si n'qnu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), M'gēbipu kwa na Babilon aha na ndi foduru, na umu na umu umu; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 23 M'gēme kwa ya ka o ghō ihe-nnweta nke ebinta, na qdō-miri qdō-miri; M'gewere kwa aziza, bù nkpochapu, zachapu ya; o bu ihe si

n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta.

24 Jehova nke usu nile nke ndi-agha aňuwo iyi, si, N'ezie dika M'cheworo, otù a ka o gādi; na dika M'zubeworo, nke ahu gēguzosi ike: **25** na M'gētipia Asiria n'alam, o bu kwa n'elu ugwum nile ka M'gāzō ya ukwu: yoke-ya gēsi kwa n'olu-ha wezuga onwe-ya, ibu-ya gēsi n'elu ubu-ha wezuga onwe-ya. **26** Nka bu nzube ahu nke anēzube n'elu uwa nile: nka bu kwa aka ahu nke anēseti n'aru mba nile. **27** N'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha ezubewo; onye gēmebi kwa ya? aka-Ya esetiwo kwa; onye gēme kwa ka o laghachi azu.

28 N'aro onwu eze, bù Ehaz, ka ibu a di.

29 Añurila oñu, gi Filistia, ka i ra, n'ihi na anyajiwo ndele nke nēti gi-ri: n'ihi na ihe nke gēsi na nkporogwu agwo puta bu ubi, nkpuru-ya gābu kwa agwo yiri oku nēfe efe. **30** Ndi bu ọkpara nke ndi nēnwegh ike gāzū kwa onwe-ha dika aturu, ndi-obeye gāmakpu kwa na ntukwasi - obi: ma M'gēme ka nkporogwu-gi nwua site n'oké unwu, o bu kwa ndi-gi fôduru ka o gēbu. **31** Kwasie ákwá ike, gi oñu-uzo-ama; tie nkpu, gi obodo; i bazewo, Filistia, ka i ra; n'ihi na n'Ugwu ka anwuru-oku si bia, o dign kwa onye o bula nēguzo iche na mbe-ya nile akara áká. **32** Gini kwa ka madu gāza ndi-ozí nke mba? Na Jehova atówo ntó-alá Zaion, o bu kwa nime ya ka ndi ewedara n'ala nke ndi-Ya gaiyebá.

15 i Ibu eboro Moab.

1 N'ihi na n'otù abali ka ebibiworo A nke Moab, me ka o la n'iyi; n'ihi na n'otù abali ka ebibiworo Kia nke Moab, me ka o la n'iyi. **2** O rigowo n'ulo, ọbunà Dibon, n'ebe-ya di elu, ikwa ákwá: n'aru Nebo na n'aru Medeba ka Moab nākwasi ákwá ike: n'isi-ha nile ka nkwocha-isi di, afu-onye nile o bula ka ebipuworo. **3** N'èzi-ya nile ka ha keworo ákwá-nkpe: n'elu ulo-ya nile na n'amá-ya nile ka onye o bula nākwasi ákwá ike, nākwabu onwe-ya. **4** Heshbon nēti kwa nkpu, ya na

Eleale: rue Jehaz ka anānu olu-ha: n'ihi nka ndi ejikere ibu agha nke Moab nētisi nkpu ike; nkpuru-obi-ya nāma jijji nime ya. **5** Obim nētiri Moab nkpu; ndi-ösö-ya, nāba ọsø rue Zoa, rue Eglat-shelishiya: n'ihi na nrigo Luhit, o ji ikwa-ákwa arigo na ya; n'ihi na n'uzo Horonaim ka ha nētisi nkpu ntikpø ike. **6** N'ihi na miri Nimrim gābu nāni ebe tōbōrø n'efu: n'ihi na ahihia akponwuwo, ahihia ndu agwusiwo, akwukwø ndu adigh. **7** N'ihi nka ihe o nwebigara oké nke o nwetara, na ihe ha kpakobaworo, n'ofe iyi osisi willow ka ha gēbulaga ha. **8** N'ihi na iti-nkpu adazuwo udà n'oké-ala Moab buruburu; n'Eglaim ka ákwá o nākwasi ike daruworo, o bu kwa na Bia-ilim ka ákwá o nākwasi ike daruworo. **9** N'ihi na miri Dimon juputara n'òbara: n'ihi na M'gātukwasi kwa n'aru Dimon ihe ọzø, ndi Moab nke Ọapuru abapu ka M'gātukwasiri ọdum, tukwasi-kwa-ra ndi ala-ha fôduru.

16 **1** Sinu na Sela n'uzo ọzara zigara onye nāchi ala umu-aturu, rue ugwu ada Zaion. **2** O gēru kwa na, dika anu-ufe nke nēfefu efefu, dika akwu-nnunu achusara achusa, otù a ka umu-ndinyom Moab gādi na ngabigamiri diri Anon. **3** Dua ọdu, menu ihe ekpere n'ikpe; me ka ndō-gi di ka abali n'etiti oké ehihie: zobe ndi achupuru achupu; ekpughela onye nāwaghari. **4** Ka ndim achupuru achupu nō dika Ọbia n'etiti gi; Moab, ghɔrø ya ebezuzo izopu ya n'iru onye nāpunara ya ihe: n'ihi na onye-nkpabu nwerc ọgwugwu, ihe-ike agwusiwo, ndi nāzoda madu agwuchapuwo n'ala. **5** Agēme kwa ka otù oche-eze guzosie ike n'ebere, otù onye gānkwasí kwa ya n'ezi-okwu, n'ulo-ikwū Devid; bù onye nēkpe ikpe, nāchø kwa ikpè ziri ezi, nēme kwa ngwa ime ezi omume.

6 Ayi anuwo ihe bayere npako Moab, na o nāpako npako nke-uku; Ọbunà ihe bayere nganga-ya, na npako-ya, na nrubiga-öké-iwe-ya; ihe nēzigh ezi ka ekwukwu-ya nile bu. **7** N'ihi nka ka Moab gākwasi Moab ákwá ike, o gākwasi ákwá ike, ka o ra: iri mbadamba nkpuru-vine nke Kia-hareset ka unu gātamú ntamu, ebe unu bu nāní ndi apiauworo ihe. **8** N'ihi na ubi nile nke

Heshbon nātalata, ha na osisi vine nke Sibma; ndi-nwe mba nile ka osisi vine ya kachasi nma tibuworo; Ọ bunā na Jeza ka ha ruru, ha waghariri n'ozara; alaka-ya wasara awasa, ha gabigara oké osimiri. 9 N'ihi nka m'gēji ikwa-ákwa nke Jeza kwara osisi vine nke Sibma: m'gēji anya-mirim dē gi dika miri-ozuzo, gi Heshbon, na Eleale: n'ihi na n'elu nghökota-nkpuru-gi na n'elu owuwe-ihe-ubi-gi ka iti-nkpu-agha daworo. 10 Ewepuwo kwa ọnù na iteghari-egwù-onù n'ubi ọma; agagh-eti kwa nkpu ọnù tisie ya ike n'ubi-vine nile: onye-nzocha agagh-azochaputa manya-vine n'ebé - nzocha - nkpuru - vine nile; emewom ka iti-nkpu nzocha-nkpuru-vine kwusi. 11 N'ihi nka ngiri-afom nādara Moab udà dika ubo-akwara, im-afom nāda-kwa-ra Kia-heres. 12 O gēru kwa, mbe ọ mere ka ahu ya, mbe ike gwuru ya, bù Moab, n'elu ebe-ya di elu, mbe ọ gābiaru ebe nsø ya ikpe ekpere, na ọ gagh-enwe ike.

13 Nka bu okwu ahu nke Jehova kwuru bayere Moab na mbe gara aga. 14 Ma ubu a Jehova ekwuwo, si, N'arø atø, dika arø onye egoro ọlu, ka agèlèli nsopuru Moab, ya na igwé madu-ya nile bara uba; ndi fòduru gādi kwa ntà nke-uku, nādigh ike.

17 i Ibu eboro Damaskos.

1 Le, ewezugawo Damaskos n'ibù obodo, ọ we ghø obo-ihe dara ada. 2 Arapuwo obodo nile nke Aroea, igwé di iche iche nke aturu ka ha gādiri, nke gāmakpu, ọ digh kwa onye nême ka ha ma jijiji. 3 Ebe ewusiri ike gāgwupu n'Efraim, ala-eze gāgwupu kwa na Damaskos, ya na ndi Siria fòduru; dika nsopuru umu Israel ka ha gādi, ọ bu ihe si n'ònú Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta.

4 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na agéme ka nsopuru Jekob ghara inwe ike, ima-abuba nke anu-aru-ya gāta kwa ata. 5 Ọ gādi kwa ka mbe onye nēwe ihe ubi nèkpokota ọka guzo ọtø, ogwe-aka-ya anēwe oko ọka; ọ gādi kwa ka mbe anāchikota oko ọka dara ada na ndagwurugwu Refaim. 6 Ma nkpuru nke fòduru itutukø gāfòdu nime ya, dika ntisisi nke osisi olive, nkpuru abua ma-qbù atø n'elu ngalaba osisi kachasi elu,

anø ma-qbù ise n'alaka-ya nile, bù nke osisi nāmi nkpuru, ọ bu ihe si n'ònú Jehova, bù Chineke Israel, puta. 7 N'ubochi ahu ka madu gēle Onye keworo ya anya ọma, anya-ya abua gēlekwasí kwa Onye Nsø nke Israel. 8 Ma ọ gagh-ele ebe-ichu-aja ahu nile anya ọma, bù ọlu aka-ya, ọ bugh kwa ihe nkpisi-aka-ya meworo ka ọ gēle anya, ma ọ bu Asherim, ma-qbù arusi-ayanwu-ya nile. 9 N'ubochi ahu obodo-ya nile nke siri ike gādi ka ebe arapuru arapu nke oké ọhia na nke elu ugwu, nke ha rapuru n'iru umu Israel: ọ gābu kwa ebe tōbørø n'efu. 10 N'ihi na i chezowó Chineke nke nzoputa-gi, na n'ihi na i chetagh oké nkume ahu, bù ebe-gi siri ike; n'ihi nka ka i nāku ihe-ókuku di iche iche nke di utø, ọ bu kwa alaka osisi vine nke ala ọzø ka i nāma nime ya: 11 n'ubochi ọkukù-gi i nāba ya ogige buruburu, ọ bu kwa n'ututu ka i nême ka nkpuru-gi ma ifuru: ma obo-ihe ka owuwe-ihe-ubi gābu n'ubochi ọria na ihe-nbù nādigh-agwøta.

12 Ahuhu! ọ bu úzù ọtutu ndi, dika úzù nke oké osimiri ka ha nātu úzù; ọ bu kwa nkpøtu nke mba di iche iche, dika nkpøtu nke ọtutu miri ka ha nākpøtu. 13 Mba di iche iche, dika nkpøtu nke miri di ike ka ha nākpøtu: ma Ọ nābasiri ya nba ike, ọ we ọbalaga n'ebé di anya, anāchi kwa ya dika ibobø-ọka nke ugwu n'iru ifufe, na dika ihe anefeghari buruburu n'iru oké ifufe. 14 Na mbe anyasi le, oké egwu di: tutu ututu erue ọ digh. Nka bu òkè nke ndi nāpunara ayi ihe; na ihe ruru ha n'ife-nzà, bù ndi nāluta ihe-ayi n'agha.

18 i Ahuhu gādiri ala úzù nke ọtutu nkù, nke di n'ofè osimiri nile nke Etiopia: 2 nke nēziga ndi-ukø n'oké osimiri, Ọ bunā n'ubo papyrus di iche iche n'elu miri! Unu ndi-ozì di nkø, jekurunu otù mba ndi di ogologo di kwa lari n'aru, rue otù ndi di egwu site na nmalite-ya ga n'iru; bù mba nātùta atùta nāzøda kwa azøda, nke osimiri di iche iche kewaworo alaya! 3 Unu ndi nile nēbi n'elu-uwa dum madu bi, na unu ndi nwere ebe-obibi-unu n'uwa, mbe anēbuli ọkøløtø n'elu ugwu nile, hunu; ọzø, mbe anāfù opi-

ike, nurunu, 4 N'ihi na otu a ka Jehova siworom, M'gānō jū, M'gēlegide kwa anya n'ebem guzosiri ike; dika okpom-oku nēnwu enwu n'ihe anyanwu, dika alulu igirigi n'okpom-oku nke owuwe-ihe-ubi. 5 N'ihi na tutu owuwe-ihe-ubi erue, mbe ifuru zusiri okē, na mbe okoko nāgho nkpuru-vine nāchagh acha, O gēji mma-nkwacha bipu umualaka-ya, o bu kwa alaka-ya nile ka Q gēwezuga buchapu. 6 Agārapu ha n'otu nye udele nke ugwu, nye kwa anu-ohia nke uwa: udele gānōkwasi kwa ha ogologo mbe okpom-oku, anu-ohia nke uwa gānōkwasi kwa ha ogologo mbe oyi. 7 Na mbe ahu ka agēdukuru Jehova nke usu nile nke ndi-agha útu, nke bu otu ndi di ogologo di kwa lari n'aru, nke site-kwa-ra n'otu ndi di egwu site na nmalite-ya ga n'iru; bù naba nātūta atūta nāzōda kwa azōda, nke osimiri di iche iche kewaworo ala-ya, rue ɔnōdu aha Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù ugwu Zaion.

19 I Ibu eboro Ijipt.

1 Le, n'igwe-oji nke nāba qso ka Jehova nānōkwasi dika inyinya, Q we bia rue Ijipt: ihe-efu nile nke Ijipt gēme kwa nkpatu n'iru Ya, obi Ijipt gālo kwa ya miri n'etiti ya. 2 M'gākwali kwa Ijipt megide Ijipt: ha gēbu kwa agha, onye o bula megide nwa-nne-ya, onye o bula megide kwa ibe-ya, obodo megide obodo, ala-eze megide ala-eze. 3 Ewe wusi mo Ijipt n'ctiti ya; ndum-odu-ya ka M'gēloda kwa: ha gāju kwa ihe-efu nile ha ase, ju kwa ndi-ntamu-ha, ju kwa ndi nāju mo ihe, ju kwa ndi-dibia-afa. 4 M'gēmechibido Ijipt n'aka onyenwe-ha nēne ihe-ike; eze di ike gāchi kwa ha, o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, puta. 5 Ozō, miri gātada n'okē osimiri, osimiri gātasia takorō. 6 Osimiri-ya nile gēsi kwa isi; osimiri Nail nile nke Ijipt gātalata we tasia: amī na achara gājanwu. 7 Ala zhihia ndu n'akuku Nail, n'uṣo Nail, na ebe o bula anāgha nkpuru n'akuku Nail, gātakorō, efesa ha, ha we ghara idi. 8 Ndi-okū gēze kwa umē, ndi nile ndi nātubā nko-azū nime Nail gēru kwa újū, ndi nābasa ubu n'elū miri gāta kwa aru. 9 Ozō, ihere gēme ndi nālu qlu flax etiri eti na ndi

nākpa ákwà ɔcha. 10 Ide-ya nile gāgho ihe etipiara etipia, ndi nile nke nālu qlu inara ugwo-qlu gābu ndi erudara eruda na nkpuru-obi. 11 Nāni ndi ɔbagorō ɔbagorō n'uche-ha ka ndi-isi Zoan bu; ndum-odu nke ndi mara ihe nime ndi-ndum-odu Fero aghowō ndum-odu anu-ohia: tūnu si aña si Fero, Nwa ndi mara ihe ka m'bu, nwa ndi-eze nke mbe ochie? 12 Ole ebe ha nō kwa, bù ndi-gi ndi mara ihe? biko, ka ha gosi kwa gi; ka ha mara kwa ihe Jehova nke usu nile nke ndi-agha zubeworo bayere Ijipt. 13 Ndi-isi Zoan aghowō ndi ɔbagorō ɔbagorō n'uche-ha, arafuwo ndi-isi Nof; ha edufuwo Ijipt, bù ndi ahu nke bu nkume nkuku nke ebo-ya nile. 14 Jehova agwakotawo mo nke nbago n'etiti ya: ha we dufue Ijipt n'olu-ya nile o bula, dika onye nubigaworo manya okē si akpafu n'ihe o ɔborō. 15 Q digh kwa qlu o bula Ijipt gēnwe, nke isi ma-qbū ɔdudu, ma-qbū igu-nkwu ma-qbū amī, gālu.

16 N'ubochi ahu Ijipt gādi ka ndinyom: o gāma kwa jijiji tu kwa egwu n'ihi nseghari aka nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nke Ya onwe-ya nēfeghari n'elu ya. 17 Ala Juda gāgho-kwa-ra Ijipt anya-ajū, onye o bula nke anēhotara ya Ijipt gātu okē egwu, n'ihi nzube nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nke Ya onwe-ya nēzube megide ya.

18 N'ubochi ahu obodo ise gādi n'ala Ijipt ndi nāsu asusu Kenean, ndi nānuru Jehova nke usu nile nke ndi-agha iyi; Obodo nkwarda ka agākpō otu nime ha.

19 N'ubochi ahu ebe-ichu-aja gādiri Jehova n'etiti ala Ijipt, otu ogidi n'akuku okē-ala-ya gādi-kwa-ra Jehova. 20 Q gābu-kwa-ra Jehova nke usu nile nke ndi-agha ihe-iriba-ama na ihe-āmā n'ala Ijipt: n'ihi na ha gētiku Jehova n'ihi ndi-nmebu, O gēzite-kwa-ra ha onye-nzoputa na onye gāluru ha ɔgū, Q we naputa ha. 21 Jehova gēme kwa ka Ijipt mara Ya, ndi Ijipt ewe mara Jehova n'ubochi ahu; ha gēji kwa ajā na onyinye-inata-iru-oma fē Ya, ha gēkwe kwa Jehova nkwa, kwughachi kwa ya. 22 Jehova gēti kwa Ijipt ihe, nēti, nāgwō kwa; ha gālaghachukute kwa Jehova, Q we kwe ka ha riota ihe ha nāriq, Q gēme kwa ka aru di ha nma.

23 N'ubochi ahu uzø atuliri atuli gādi site n'Ijipt we rue Asiria, Asiria ewe ba n'Ijipt, Ijipt gābà kwa n'Asiria: ndi Ijipt gāsoro ndi Asiria fè ofufè.

24 N'ubochi ahu ka Israel gēme Ijipt na Asiria atø, o gābu ngozi n'etiti uwa: 25 n'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha agoziri ya, si, Onye agoziri agoziri ka o bu, bú Ijipt nke bu n'dim, na Asiria nke bu ɔlu akam abua, na Israel nke bu ihe-nketam.

20 1 N'arø Tatan biaruru Ashdod, mbe Sagon, bú eze Asiria, zitere ya, o we buso Ashdod agha, were ya; 2 na mbe ahu Jeñova kwuru okwu site n'aka Aisaia nwa Emoz, si, Je, tøpu ákwà-nkpe n'úkwù-gi, yipu kwa apkukpq-ukwu-gi n'ukwu-gi. O we me otú a, ɔara ɔtø nējeghari n'ukwu efu. 3 Jehova we si, Dika orùm, bú Aisaia, si ɔara ɔtø nējeghari n'ukwu efu arø atø ibu ihe-iriba-ama na ihe-ebube megide Ijipt megide kwa Etiopia; 4 otú a ka eze Asiria gēdulaga ndi Ijipt adotara n'agha, na ndi Etiopia emere ka ha je biri n'ala ɔzø, ma umu ntà ma ndi-okenye, ɔara ɔtø na ukwu efu, ba kwa ɔtø n'otule, ihaba Ijipt ɔtø. 5 Ha cwe tua ujø, ihere gēme kwa ha, n'ihi Etiopia, bú ihe-ntukwasi-obi-ha, na n'ihi Ijipt, bú inma-nma-ha. 6 Onye bi n'akuku oké osimiri nka gāsi kwa n'ubochi ahu, Le, otú a ka ihe-ntukwasi-obi-ayi di, ebe ayi ɔalagaworo ka ewe yere ayi aka inaputa ayi n'aka eze Asiria: öle ebe kwa ka ayi onwe-ayi gēwepuga onwe-ayi?

21 1 Ibu eboro ɔzara nke oké osimiri. Dika oké ifufe nke di nime Negeb nēfebiga, n'ɔzara ka o siworo bia, site n'ala di egwu. 2 Ohù siri ike ka egosiworom; onye-nghøbu nāghøbu, onye nāpunara madu ihe nāpunara madu ihe. Rigo, gi Ilam; nochigide n'agha, gi Midia; ize-ume-ya nile ka M'meworo ka o kwusi. 3 N'ihi nka ka úkwùm juputara na nbali; aru-ufu ka m'nwezuru, dika aru-ufu nile nke nwayi ime nême: abagorom abago, m'we ghara iwu ihe; amaram jijiji, m'we ghara ihu uzø. 4 Obim akpafuwo, oké ɔma-jijiji emewo ka m'tua egwu nke-uku: chi-ojiji nke dim ezi nma ka

o meworo ka o ghørøm ima-jijiji. 5 Ha nēdozi table, che nche, rie ihe, nua ihe-ønuñu: bilienu, ndi-isi, tenu ɔta manu. 6 N'ihi na otú a ka Onye-nwe-ayi siworom, Je, guzo onye-nche: ihe o gāhu ka o gēgosi: 7 ma o buru na o hu usu madu, ndi-inyinya nēje abua abua, usu inyinya-ibu, usu camel, o gāna nti nānasi nti ike nke-ñiku. 8 O we kpø dika ɔdum: si, Onye-nwe-ayi. n'elu ulo-nche ka mu onwem nēguzo mbe nile n'ehihie, na nchem ka anême ka mu onwem guzo n'abali nile: 9 ma, le, ubu a ka usu madu nābia, ndi-inyinya nēje abua abua. O we za, si, O dawo, Babilon adawo; ɔzø, arusi nile apiri api nke chi-ya nile ka etipiaruworo ala. 10 Gi ihe-nzocham, na nwa nke ebe-nzocha-ókam: ihe m'nuworo n'ónu Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, ka m'gosiworo unu.

11 Ibu eboro Duma.

Mu ka otú onye nākpø òkù site na Sia, si, Onye-nche, mbe ole gabigaworo n'abali? Onye-nche, mbe ole gabigaworo n'abali? 12 Onye-nche siri, Ututu abiawo, ma abali abiawo kwa: o buru na unu gāju ase, juanu ase: laghachinu, bia.

13 Ibu eboro Arebia.

N'oké ɔhia di n'Arebia ka unu gānø ɔnqodu-abali, unu usu-iye nile nke ndi Dedan. 14 Izute onye akpiri nākpø nku kutanu miri; unu ndi bi n'ala Tima, werenu nri kwesiri ya zute onye nāwaghari. 15 N'ihi na n'iru ɔtutu mma-agha ka ha siri wagharia, n'iru mma-agha amiputara amiputa, na n'iru uta azorø ukwu ikwe ya, na n'iru ibu di arø agha bu. 16 N'ihi na otú a ka Onye-nwe-ayi siworom, Tutu otú arø agwu, dika arø onye egoro ɔlu si di, nsopuru nile nke Kida gāgwusi: 17 ndi fôduru n'ónu-ogugu ndi-uta, bú ndi-dike nke umu Kida, ewe di ole-na-ole: n'ihi na Jehova, bú Chineke nke Israel, ekwuwo ya.

22 1 Ibu eboro ndagwurugwu nke ohù.

O bu kwa gini nême gi, na i rigoworo n'elu ulo nile, ka i ra? 2 Gi nke juputara na nbibø, obode nke nātu úzù,

obodo nānuri ɔṇu-agha; ndi-gi eþuru eþu abugh ndi eji mma-agha bue, ha abugh kwa ndi nwuru ariwu n'agha. 3 Ndi-ochi-agha-gi nile aþapuwo n'otù, ekere ha abu n'enwagh uta: ndi-gi nile achotaworo, ekere ha abu n'otù, rue ebe di anya ka ha balagara. 4 N'ihi nka ka m'siri, Lepunum anya, m'gákawkpó anya; unu anukpolá onwe-unu ikasim obi, n'ihi nbibi ada nke ndim. 5 N'ihi na otù ubochi nke ɔþuba-aghara, na nke nzoda, na nke iþa madu ghari, ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nwere, nime ndagwurugwu nke ɔhù; ngwuda nke mbidi, na ntiku anetiku ugwu. 6 Ilam bu-kwa-ra ákpá-ákú, ya na usu madu, bú ndi-inyinya; Kia kpughepu-kwa-ra ɔta. 7 O rue, na ndagwurugwu-gi nile aróputara aróputa juputara n'ubø-ala, ndi-inyinya do-kwa-ra onwe-ha n'usoro n'iru ɔṇu-uzø-ama. 8 O we kpughepu ihe-nkwuchi nke Juda; i we legide ihe-agha di n'ulo oké ɔhia anya n'ubochi ahu. 9 Nbawa nile nke obodo Devid ka unu hu-kwa-ra, na ha di ɔtutu: unu wukobakwa-ra miri nke ɔdø-miri di n'okpuru. 10 O bu kwa ulo nile nke Jerusalem ka unu guru ɔṇu, unu we kwatue ulo nile iilisi mbidi ike. 11 Ebe-nchikota-miri ka unu me-kwa-ra n'etiti mbidi-unu abua inagide miri nke ɔdø-miri ochie: ma unu elegidegh Onye nême nka anya, o bu kwa Onye nákpu ya-ri site n'ebé di anya ka unu nélékwasigh anya. 12 Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, we kpøsa ikwa ákwá, na iti aka n'obi n'újú, na ime isinkwøcha, na ike ákwá-nkpe n'úkwù n'ubochi ahu: 13 ma, le, obi-utø na ɔṇù, obubu igwé chi na obubu igwé ewu na aturu, oriri anu na ɔṇuñu manya-vine: ka ayi rie ñu kwa, n'ihi na echí ka ayi gânwu. 14 Jehova nke usu nile nke ndi-agha we kpughepu Onwe-ya na ntím abua, si, N'ezie agagh-ekpuchiri unu aþo omume a rue mbe unu gânwu, ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, siri.

15 Otù a ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, siri, Je, bakuru odozi-ákú a, bú Shebna, nke bu onye-isi ulo, si, 16 Gini ka i nwere n'ebé a? ma-þbu ãnye ka i nwere n'ebé

a, na i gwuwaworo ili nye onwe-gi n'ebé a? o nègwuwá ili-ya n'elu, o nákára onwe-ya eþe-obibi nime nkume di elu! 17 Le, Jehova gaje itudasi gi ike, gi nwoke; e, O gaje ipiakøta gi apiakøta. 18 O gáfukötasi gi ike dika ihe-otutú tua gi n'ala sara mbara n'aka abua; n'ebé ahu ka i gânwu, o bu kwa n'ebé ahu ka ubø-ala nile nke nsopuru-gi gádi, gi ihe - nleli nke ulo onye - nwe - gi! 19 M'gákwapu kwa gi n'ebé-nguzo-gi siri ike, o gësi kwa n'ónçdu-gi dôda gi. 20 O gérü kwa n'ubochi aliu, na M'gákpo orùm, bú Elaiakim nwa Hilkæia: 21 M'gëyikwasi ya uwe-gi, were ihe ahu anéke gi n'úkwù kesic ya ike, o bu kwa ɔchichi-gi ka M'gényc ya n'aka: o gághø-kwa-ra ndi bi na Jerusalem na ndi ulo Juda nna. 22 M'gátukwasi kwa nkripsi-ugodi ulo Devid n'ubu-ya; o we meghe, o digh kwa onye nêmechi; o we mechie, o digh kwa onye némeghe. 23 M'gákpodide kwa ya dika ñtú n'ebé kwesiri ntukwasi-obi; o gághø-kwa-ra ulo nna-ya oche-cze nsopuru. 24 Ha gékokwasi kwa ya nsopuru nile nke ulo nna-ya, umu-ya na umu-nna-ya, ihe nile nke di ntà, site n'ihe nile bu ɔkwa we rue ihe nile bu karama. 25 N'ubochi ahu (o bu ihe si n'ónu nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta) ka ñtú nke akpogideworo n'ebé kwesiri ntukwasi-obi gápu n'ónçdu-ya; ewe þutue ya, o we da, ewe bipu ibu di n'elu ya; n'ihi na Jehova ekwuwo ya.

23 I Ibu eboro Taia.

23 Kwasienu ákwá ike, unu ubø nke Tashish; n'ihi na ebibiwø ya, ulo we ghara idi ya, uzø-nbata ghara kwa idi ya: esiwo n'ala Kitim kpughere ha ya. 2 Derenu du, unu ndi bi n'ala di oké osimiri buruburu; gi onye ndi-ahia Zaidon, bú ndi nágabiga oké osimiri, mejuworo ihe. 3 N'elu ɔtutu miri ka nkpuru - og'higha Shaihœ, nke bu owuwe-ihe-ubi nke Nail, bu ihe-ømurne-ya; o we għo urū-ahia nke mba di iħere me gi, Zaidon: n'ihi na oké osimiri ekwuwo, bú ebe siri ike nke oké osimiri, si, Ime emegħm, amuputakwaghm nwż, emekwaghm ka umu-okorobia toputa, emekwaghm ka umu-abqøħo nāmagħ

nwoke tozue okè. 5 Mbe anuru ihe a n'Ijipt, ihe anuru bayere Taia gême ka ha Ọbie. 6 Gabiganu rue Tashish; kwasienu ákwá ike, unu ndi bi n'ala di oké osimiri buruburu. 7 O bu nka ka anême unu, gi obodo nānuri ọnu, nke mbe gara aga ya sitere n'ubochi nile nke inbe ochie, onye ukwu-ya abua nēdu ya-ri je n'cbe di anya ino dika Ọbia? 8 Onye zubeworo nka megide Taia, bú obodo nke nēkpube ndi Ọzø okpu-eze, nke ndi-ahia-ya bu ndi-isi, nke ndi-ozu-ahia-ya bu ndi-nsopuru nke uwa? 9 Jehova nke usu nile nke ndi-agha ezubewo ya, ime ka npako nke ima-nma nile ghara idi nsø, ime ka elelia ndi-nsopuru nile nke uwa. 10 Rübiga n'etiti ala-gi dika Nail, gi ada Tashish; ihe-ike-n'úkwù adigh kwa Ọzø. 11 Aka-Ya ka O setiwaro n'elu oké osimiri, O mewo ka ala-eze di iche iche ma jiji:i: Jehova enyewo iwu bayere Kenean, ikpochapu ebe siri ike ya nile. 13 O we si, I gagh-anuri kwa Ọnú-agha Ọzø, gi nwa-aboghø nāmagh nwoke nke anêmebu, bú ada Zaidon: bilie, gabiga rue Kitim; Ọbuná n'ebé ahu Ọ digh izu-ike i gēnwe. 13 Le, ala ndi Kaldea; ndi nka adigh; Asiria edoziworo ya anu-Ọhia nile nke biri n'ala kpørø nku: ha mere ka ulo-nche-ya nile guzosie ike, ha tikpørø ulo-elu-ya nile; Ọ mere ya ka Ọ ghø ebe dara ada. 14 Kwasienu ákwá ilie, unu ubø nke Tashish: n'ihi na ebibiwo ebe siri ike unu. 15 O gérū kwa, n'ubochi ahu, na agéchezø Taia Ọgu arø atø na iri, dika ubochi nile nke otù eze si di: mbe Ọgu arø atø na iri ahu gwusiri Ọ gädíri Taia dika abù nwaiyi nákwa iko. 16 Were ubø-akwara, jegharia n'obodo buruburu, gi nwaiyi nákwa iko nke echezørø echezø; kpø ya nke-Ọma, búa Ọtutu abù, ka ewe cheta gi. 17 O gérū kwa, mbe Ọgu arø atø na iri gwusiri, na Jehova gëleta Taia, Ọ we lata n'onyinye-ikwa-iko-ya, ya na ala-eze nile nke uwa nke di n'elu uwa ewe kwa iko. 18 Urù-ahia-ya na onyinye-ikwa-iko-ya gághø kwa ihe nsø Jehova nwere: agagh-ededebe ya n'ulo-ákù, agagh-ebukøba kwa ya; n'ihi na ndi bi n'iru Jehova gēnwe urù-ahia-ya, iriju afø, na inwe ákwá-nbokwasi nādigide adigide.

24 1 Le, Jehova nābabaa uwa Ọtø, O nēme kwa ka Ọ tøbørø n'efu, O nēkpùta kwa ya iru, me ka ndi bi nime ya basa. 2 O gérū kwa, na ka o si diri ndi Ọ bula, otù a ka Ọ gädíri onye-nchua-ja; dika o si diri orù, otù a ka Ọ gädíri onye-nwe-ya; dika o si diri nwayi nēje Ọzi, otù a ka Ọ gädíri nwayi-nwe-ya; dika o si diri onye nēgo ego, otù a ka Ọ gädíri onye nēre ere; dika o si diri onye-nbinye, otù a ka Ọ gädíri onye-nbite; dika o si diri onye nānara uma, otù a ka Ọ gädíri onye nēnye ya uma. 3 Agābabasi uwa Ọtø, lutasia ya n'agha; n'ihi na Jehova ekwuwo okwu a. 4 Uwa eruwo újú kpønwua, elu-uwa dum madu bi atalatawo kpønwua kwa, ndi di elu nke ndi uwa atalatawo. 5 Emeruwo kwa uwa n'okpuru ndi bi ya; n'ihi na ha agabigawo iwu nile, Ọbanwe ukpuru, mebie Ọbuba-ndu ebigh-ebi. 6 N'ihi nka ka Ọbuba-iyi ripiaworo uwa, ewe ma ndi bi nime ya ikpe: n'ihi nka ka ndi bi n'uwa reworo Ọku, madu ole-na-ole we fôdu. 7 Manyavine Ọhu eruwo újú, osisi vine atalatawo, ndi nile nke nānuri Ọnú n'obi ezewo ume. 8 Obi-utø nke egwú-otiti nile akwusiwo, nkpotu nke ndi nānuri Ọnú-agha agwuwo obi-utø nke ubø-akwara akwusiwo. 9 Ha agagh-eji abù nü manya-vine; ihe-Ọnú nke nābà n'anya gädi ndi nānú ya ilu. 10 Etipiawo obodo nke ihe tøbørø n'efu: emechiwo ulo nile Ọ bula, ka madu we ghara ibáta. 11 Itinkpu di n'ézi nile n'ihi manya-vine ahu; Ọnú nile abachiwo, emewo ka obi-utø nke uwa je biri n'ala Ọzø. 12 Nke fôduru n'obodo bu ebe tøbørø n'efu, Ọ bu kwa ntikpø ka eji tie Ọnu-uzø-ama. 13 N'ihi na otù a ka Ọ gädi n'etiti uwa n'etiti ndi nile, dika ntisisi nke osisi olive, dika nkpuru nke fôduru itutukø, mbe Ọghughø-nkpuruvine gwusiworo. 14 Ndi ahu gëbuli olu-ha, ha gëti nkpu Ọnú; n'ihi nbili-elu Jehova ha gësi n'oké osimiri tisie nkpu ike. 15 N'ihi nka sopurunu Jehova n'ala ihé nile, sopurunu aha Jehova, bú Chineke Israel, n'ala nile nke di oké osimiri buruburu.

16 Site na nsøtu uwa ka ayi nuworo abù Ọma di iche iche, ima-nma diri onye ezi omume. M'we si, Qtita-aru dirim,

øtita-aru dirim, ahuhu dirim! ndi-nghobu aghobuwo; e, ihe-nghobu ka ndi-nghobu jiworo ighobu. 17 Oké egwu na olulù na ibudu nàdikwasi gi, gi onye bi n'uwa. 18 O gérú kwa, na onye ahu nke nàbanari olu oké egwu ahu gádaòà n'olulù ahu; ozø, onye ahu nke nàrigoputa n'etiti olulù ahu, agéjide ya n'ibudu ahu: n'ihi na window nile nke di n'elu ka emegheworo, ntø-ala nile nke uwa ewe iné nkpatu. 19 Anyajisiwo uwa, emebisiwo uwa, ewezugasiwo uwa n'ønødu - ya. 20 Uwa gànaghari nke-uku dika onye ñubigaworo manya ókè, o gàdagħari dika ulo-ønødu-abali; njehie-ya gádi kwa aró n'aru ya, o we da, ghara ibili kwa ozø.

21 O gérú kwa, n'ubochi ahu, na Jehova gèwere nmehie nke usu-ndi-agha nke ebe di elu leta ha n'ebe di elu, O gèwere kwa nmehie nke ndi-eze nke uwa leta ha n'elu uwa. 22 Ewe chikota ha, dika esi achikota ndi-nkpørø n'olulù, agémechibido kwa ha n'ulo-nkpørø, mþe øtutu ubochi gasiri agéleta ha. 23 Onwa gènwe kwa iru-ihere, ihere gème kwa anyanwu; n'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha aghobwo eze n'ugwu Zaion, na nime Jerusalem, o bu kwa n'iru ndi-okenye-Ya ka nsopuru gádi.

25 1 Jehova, Chinekem ka I bu; m'gëme ka I di elu, m'gëkele aha-Gi; n'ihi na I mewo ihe-ebube, bù ndum-ødu di iche iche site na mþe di anya gara aga, n'ikwesi-ntukwasi-obi na ezi-okwu. 2 N'ihi na I mewo ka obodo ghø obo-ihe; I mewo ka obodo ewusiri ike ghø ebe dara ada: I mewo ka ulo-elù nke ndi ala ozø ghara ibu obodo; rue mþe ebigh-ebi agagh-ewu ya. 3 N'ihi nka ka ndi di ike gásopuru Gi, obodo nke ndi-mba ndi nême ka madu ma jijiji gátu egwu Gi. 4 N'ihi na I buworo onye nénwegr ike ebe siri ike, I buworo obeye ebe siri ike nime nkpa nàkpa ya, ebe-nbabà ipu n'oké miri-ozuzo, ndò ipu n'okpom-øku, mþe oké ifufe nke ndi nême ka madu ma jijiji di ka oké miri-ozuzo nàmakwasi mbidi. 5 Dika okpom-øku n'ebe kpørø nku, otú a ka I gëme ka nkøtu nke ndi ala ozø darue ala; dika okpom-øku site na ndò nke igwe-oji, otú a ka agéweda abú qma nke

ndi nême ka madu ma jijiji. 6 Q bu kwa n'ugwu a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha gémere ndi nile di iche iche oké oriri nke ihe mara abuba, bù oké oriri nke ezi manya-vine doro edo, nke ihe mara abuba juputara n'umi, nke manya-vine doro edo azara nke-oma. 7 Ozø, n'ugwu a ka O géloda iru ihenfuchi ahu ejí afuchi ndi nile di iche iche, na ihe-nkpuchi ahu ejí ekpuchi mba nile. 8 O lodawo ñonwu rue mþe ebigh-ebi; Onye-nwe-ayi Jehova gèhichapu kwa anya-miri n'iru nile; ita-uta nke ndi-Ya ka O gèwezuga kwa n'elu uwa nile: n'ihi na Jehova ekwuwo ya.

9 Agási kwa n'ubochi ahu, Le, Chineke-ayi ka Nka bu; ayí elewo anya Ya, O gázoputa kwa ayí: Nka bu Jehova; ayí elewo anya Ya, ka ayí tegħaria egwú qñiù nuri kwa na nzoputa-Ya. 10 N'ihi na aka Jehova gànogide n'ugwu a, ewe zøda Moab n'ønødu-ya, dika esi azøda okporo-øka nime miri nke olulù ikpo ñsi-anu. 11 O gábas a kwa aka-ya abua n'etiti ya, dika onye nègwu miri si abasa aka-ya igwu miri: ma Q gëme ka npako-ya di ala, ya na olu-agħughø nile nke aka-ya abua. 12 Ozø, ebe ewusiri ike nke ulo-elù nke mbidi-gi nile ka O budaworo, me ka o di ala, me ka o darue ala, qbuná rue ájá.

26 1 N'ubochi ahu ka agābù abù a n'ala Juda: Obodo siri ike ka ayí nwere; nzoputa ka O gēdo ka o buru mbidi-ya nile na ékpè-ya. 2 Megħenu ñon-uzø-ama nile, ka mba nke nême ezi omume nke nèdebe ikwesi-ntukwasi-obi nile we ba nime. 3 I nèchebe onye emeworo ka uche-ya dabere na Gi, o we nàdizu n'ude: n'ihi na o bu Gi ka o nàtukwasi obi. 4 Tukwasinu obi na Jehova rue mþe nile ebigh-ebi: n'ihi na Ja Jehova bu oké nkume nke mþe nile ebigh-ebi. 5 N'ihi na O budawo ndi bi n'elu, bù obodo di elu: Q nême ka o di ala, Q nême ka o di ala qbuná rue ala: Q nême ka o darue ájá. 6 Ukwu gázoda ya; bù ukwu abua nke onye ewedara n'ala, ha na nzø-ukwu nke ndi nénwegr ike. 7 Uzø onye ezi omume nèso bu izi-ezi nile: Gi onye ziri ezi nême ka uzø onye ezi omume di lari. 8 Ozø, n'uzø nke ikpè-Gi nile, Jehova, ka ayí ieworo anya Gi: aha-Gi na ncheta-Gi nàti nkpuru-obi-avi akpiri. 9 Na nkpuru-

obim ka akpiri Gi nātim n'abali; e, mōm nke di nimem ka m'gēji chosie Gi ike: n'ihi na mbe ikpē-Gi nile nādakwasi uwa, ezi omume ka ndi bi n'elu-uwa dum madu bi mutaworo. 10 Asi na emere onye nēmebi iwu amara, o gagh-amuta ezi omume; n'ala nke izi-ezi nile o gēme ajo omume, ma o gagh-ahu idielu nke Jehova.

11 Jehova, ebuliwo aka-Gi, ma ha adigh-ahu: ha gāhu ekworo I nēkworo ndi-Gi, ihere ewe me ha; ozø, oku nke ndi nēmegide Gi gērichapu ha. 12 Jehova, I gēdoro ayi udo: n'ihi na o bu kwa Ọlu nile nke ayi ka I luworo ayi. 13 Jehova, Chineke-ayi, ndi nwenu ozø enewewo ayi, o bugh nāni Gi; ma o bu nāni site na Gi ka ayi gēhota aha-Gi. 14 Ndi nwuru anwu adigh-adi ndu; ndi nādigh ndu adigh-ebili: n'ihi nka ka I letaworo ha we kpochapu ha, me ka ncheta nile nke diri ha la n'iyi. 15 I tukwasiwo madu na mba nka, Jehova, I tukwasiwo madu na mba nka; I natawo nsopuru: I mewo ka nsotu nile nke aia di anya.

16 Jehova, n'ahuhu ka ha letaworo Gi, ha takwuru ntakwu n'ekpere nke-uku mbe ido-aka-na-nti-Gi ruru ha aru. 17 Dika nwayi nke di ime, nke gaje imu nwa, si abali nbali, tie nkpu n'aru-ufu-ya nile; otu a ka ayi diworo n'iru Gi, Jehova. 18 Ayi adiwo ime, ayi abaliwo nbali, ayi amuwo dika agāsi na o bu ifufe; o bugh ebe nzoputa ka ayi nēme ala; adigh-amuputa kwa ndi ganēbi n'elu-uwa dum madu bi. 19 Ndi-Gi ndi nwuru anwu gādi ndu; ozum nile gēbili. Tetanu, tie nkpu Ọnū, unu ndi bi n'ajá: n'ihi na igirigi nke ihē nile ka igirigi-Gi bu, ala gāmuputa kwa ndi nādigh ndu.

20 Bia, ndim, bata n'ime-ulō-gi nile, mechibido uzø-gi nile-n'azu-gi: zobe onwe-gi nāni otu ntabi-anyia ntà, rue mbe oké iwe gāgabiga. 21 N'ihi na, le, Jehova nēsi n'onodu-Ya aputa iji ajo omume nke ndi bi n'uwa leta ha: ozø, ala gēkpughe Ọbara-ya, o gagh-ekpuchi kwa ndi-ya eburu ebü ozø.

27 1 N'ubochi ahu Jehova gēwere mma-agha-Ya di aró di uku di ike ji nmehie-ha leta leviathan, bù agwø nāba Ọsø, na leviathan, bù agwø ḥagorø

abago; O gēbu kwa ogologo anu ahu nke di n'oké osimiri.

2 N'ubochi ahu: Otu ubi-vine nke manya-vine nāsu ufufu, tienu nkpu Ọnū bayere ya. 3 Mu onwem, Jehova, bu onye-nche-ya; na mbe nile o bulu dikasiri ntà ka M'nēdē ya miri: ka onye o bulu we ghara iji ihe Ọjø leta ya, abali na ehihie ka M'nēche ya. 4 Onuma adigh nimem: o gādim nō nma ma ogwu na uke gēmegidem n'agha! M'gāwaku ha, M'gēsurekota ha n'otu. 5 Ma-Ọbu, ya jide ebem siri ike, o gēme ka Mu na ya di n'udo; e, o gēme ka Mu na ya di n'udo. 6 N'odi-n'iru Jekob gāba nkporogwu: Israel gābawa okoko dika osisi, ma ifuru: ha we mejue iru elu-uwa dum madu bi n'ihe-omume.

7 O bu dika ntibu nke onye nētibu zarri ka O tibuworo ya? ma o bu dika oþuþu nke ndi o nēburi ka eþuworo ya? 8 N'otutu, mbe I nēzilaga ya, ka Gi na ya nēse okwu: O jiwu ifufe-Ya siri ike wepu ya n'ubochi ifufe Iru-anyanwu. 9 N'ihi nka agēwere nka kpuchie ajo omume Jekob, nka bu kwa nkpuru nile nke iwezuga nmehie-ya: mbe O ji eme nkume nile nke ebe-ichu-aja ka ha di ka nkume nzu etipiara etipia, Asherim na arusi-anyanwu nile agagh-ebili ozø. 10 N'ihi na obodo ewusiri ike nō nāni ya, ebe-obibi ajuru aju na nke arapur arapu, dika Ọzara: n'ebe ahu ka nwa-ehi gāta nri, o bu kwa n'ebe ahu ka o gāmakpu, richapu alaka-ya nile. 11 Mbe ngalaba-ya kpōnwuru akponwu, agānyajipu ha; ndinyom abia sure ha oku: n'ihi na o bugh ndi nwere nghota ka o bu; n'ihi nka Onye meworo ya agagh-enwe obi-ebere n'aru ya, Onye kpuworo ya agagh-emere ya amara.

12 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na Jehova gētichapu nkpuru-ọka-Ya, site na miri nērū oku oku nke Osimiri rue miri-iyi Ijipt, ewe chikota unu onwe-unu n'otu n'otu, unu umu Israel.

13 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na agafu opo-ike uku; ha gābia kwa, bù ndi nāla n'iyi n'ala Asiria, na ndi achusara achusan'ala Ijipt; ha gākpokwa isi ala nye Jehova n'ugwu nsø ahu nime Jerusalem.

28 1 Ahuhu gādiri okpu-eze npako nke ndi Efraim nānubiga manya okè, ahuhu gādi-kwa-ra okoko-ohia

nākpōnwū akpōnwū nke ima-nma-ya
mara nma, nke di n'isi nke ndagwurugwu
di urū nke ndi manya-vine nēbu! 2 Le,
otū onye di ike nke nwere ume ka
Onye-nwe-ayi nwere; dika oké miri-
ozuzo nke ákú-miri-ígwé, dika oké ifufe
nke nēfechapu efechapu, dika oké miri-
ozuzo nke miri di ike nērubiga óké, otū
a ka o jiworo ihe-ikc tōbō ihe n'ala.
3 N'okpuru ukwu ka agāzōda okpu-
ezc npako nke ndi Efraim nānubiga
manya óké: 4 okoko - ḡhia nke
nākpōnwū akpōnwū nke ima-nma-ya
mara nma, nke di n'isi nke
ndagwurugwu di urū, gādi kwa ka
nkpuru-fig buru uzō cha tutu mbe
okpom-óku erue; nke mbe onye ọ bulu
nke nāhu ya anya nāhu, mbe ọ nādi
n'obu-aka-ya o lo ya. 5 N'ubochi alu
Jehova nke usu nile nke ndi-agha
gāghorø ndi-Ya fcduru okpu-eze nke
mara nma, na okpu ọma nke ima-nma:
6 O gāgho-kwa-ra onye nānokwasi
n'oche ikpé mo nke ikpé, O gāgho-
kwa-ra ndi nāchughachi ndi nēbu
aghá rue ọnu-uzo-ama idí-ike. 7 Ma
obuná ndia adaghariwo site na manya-
vine, ọ bu kwa site n'ihe-ọnuńu nābá
n'anya ka ha nāghariwero; onye-nchua-
ja na onye-amuma adaghariwo site
n'ihe-ọnuńu nābá n'anya, manya-vine
elodawo ha, ha anaghariwo site n'ihe-
ọnuńu nābá n'anya; ha adaghariwo
n'ohuhu, ha asuwo ngongó n'ihe nile
ekpere n'ikpe. 8 N'ihī na table nile
juputara n'ihe-obubø ruru inyi, ọ digh
ebe di ọcha. 9 Onye ka o gēzí ihe-
ọmuma? ọ bu kwa onye ka ọ gēme ka ọ
ghota ihe anuru? ọ bu ndi emeworo ka
ha rapu inu miri-ara, ndi anapuru ara?
10 N'ihī na ọ bu ihe enyere n'iwu
tukwasi ihe enyere n'iwu, ihe enyere
n'iwu tukwasi ihe enyere n'iwu; usoro
tukwasi usoro, usoro tukwasi usoro;
nwanti n'ebe a, nwanti n'ebe ahu.
11 N'ezie site n'isu-nsu nke ebubere-ọnu
na site n'ire di iche ka O gāgwa ndi nka
okwu: 12 bú Onye siri ha, Nka bu izu-
ike ahu, menu ka onye ike gwuru zuru
ike; nka bu kwa iba-ume ahu: ma ha
ekwegr inu. 13 Okwu Jehova gābu-
kwa-ra ha ihe enyere n'iwu tukwasi ihe
enyere n'iwu, ihe enyere n'iwu tukwasi
ihe enyere n'iwu; usoro tukwasi usoro,
usoro tukwasi usoro; nwanti ebe a,

nwantī ebe ahu; ka ha wc je, su ngongó
da n'azu, ewe tijie ha, ha ama n'onya,
ejide ha.

14 N'ihī nka nurunu okwu Jehova,
unu ndi nākwa emò, ndi nāchi ndi nka bi
na Jerusalem: 15 N'ihī na unu asiwo,
Ayi na ọnwū abawo ndu, ayi na ala-mo
ekweritawo kwa nkwa; mbe utari nke
nērubiga óké dika miri gāgabiga, ọ gagh-
abiakute ayi; n'ihī na ayi emewo ka
okwu-ugha buru ebe-nbabá-ayi, ọ bu
kwa n'okwu-ugha ka ayi zobeworo
onwe-ayi: 16 n'ihī nka otū a ka
Onye-nwe-ayi, bú Jehova, siri, Le,
abum onye tōworo ntō-ala na Zaion, bú
otū nkume, nkume nke ọnwunwa,
nkume-nkuku di oké ọnu-ahia nke bu
ntō-ala siri ike: onye nēkwere agagh-
ewere ọsoso ọbalaga. 17 M'gēme kwa
ka ikpē buru eriri, me kwa ka ezi omume
buru ihe-ötütü: ákú-miri-ígwé ewe
kpochapu ebe-nbabá nke okwu-agha,
miri gēruchapu kwa ebe-nzuzo.
18 Agēhichapu kwa ọbuba-ndu unu
na ọnwū ọbara, nkwa unu na ala-mo
kweritara agagh-eguzcsı kwa ike; mbe
utari nke nērubiga óké dika miri
gāgabiga, unu gāgho-kwa-ra ya ebe-
nzöda. 19 Mbe ọ bulu ọ nāgabiga o
gējide unu; n'ihī na kwa-ututu ka ọ
gāgabiga, n'ehihie na n'abali: ọ we
buru nání ọma-jijji ighota ihe anuru.
20 N'ihī na ihe-ndina di nkunkupu
kari nke madu gēsetipusi onwe-ya n'clu
ya; ákwá-nkpuchi di kwa warara kari
nke madu gāfuchi onwe-ya. 21 N'ihī
na dika n'ugwu Perazim, otū a ka Jehova
gēbili; dika na ndagwurugwu Gibeon,
otū a ka O gēwe oké iwe; ilu ọlu-Ya—
nke onye ala ọzø ka ọlu-Ya bu; na ife
ofufè-Ya—nke onye ala ọzø ka ofufè-Ya
bu. 22 Ma ubu a, unu aghola ndi
nākwa emò, ka abu-unu we ghara isi ike:
n'ihī na ngwusi, nke aka-kwa-ra ákà, ka
m'nuworo n'ọnu Onye-nwe-ayi, bú
Jehova nke usu nile nke ndi-agha, n'elu
uwa nile.

23 Genu nti, nu kwa olum; nānu nti,
nu kwa okwu-ọnum. 24 Ọ bu ubochi-
nile ka onye-plough nēgwū ala igha
nkpuru? ọ bu ubochi nile ka o nēgwughe
nēme ka ala-ubi-ya di lari? 25 Ọ buru
na ọ mewo ka iru-ya di lari, ọ digh-
aghasa fitch, gha cummin, kua ọka
wheat n'ariri, gha ọka barley n'ebe akara

akà, gha ọka spelt n'ókè-ala-ya? 26 N'ihi na Chineke-ya nádø ya aka na nti iluzi aluzi, O nèzi ya ihe. 27 N'ihi na ejigh ihe di nkø zöcha fitch, adigh-akpore kwa wheel nke ubø-ala buruburu n'elu cummin; kama ọ bu nkpa-n'aka ka ejì ticha fitch, ọ bu kwa ndele ka ejì ticha cummin. 28 Anásupia ọka ejì eme achicha? é-é, n'ihi na ọ bugh rue mbe ebigh-ebi ka ọ ganázochasi ya ike, me ka wheel nke ubø-ala-ya na inyinya-ya nile gagharia n'elu-ya; ọ digh-asupia ya. 29 Nka site-kwa-ra n'aka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, O mewo ka ndum-odu di ebube, O mewo ka nzube-ihe di uku.

29 1 Ahuhu gādiri Eriel, Eriel, bù obodo ebe Devid mara ulo-ikwū-ya! Tukwasinu arø n'arø; ka ememe nile Ọbagharute na mbe-ha: 2 M'gákpaþu kwa Eriel, ize-ume na isu-ude gādi kwa: ọ we dirim ka Eriel. 3 M'gāma kwa ulo-ikwūm buruburu megide gi, were ulo-agha nochigide gi, wulie ihennochigide-n'agha imegide gi. 4 Ewe me ka i di ala, site n'ala ka i gēkwu, ọ bu kwa n'ajá ka okwu-önü-gi gēsi puta, di ala; olu-gi gādi kwa ka onye náju mo ihe, o gēsi n'ala puta, okwu-önü-gi gēsi kwa n'ajá be ka umu-nnunu. 5 Ma ìgwé ndi ala ọzø némegide gi gādi ka ajá di ntá, igwé ndi némé ka madu ma jijiji gādi kwa ka ibobo-ọka nke nágabiga agabiga: ọ gādi kwa n'otù ntabi-anyá na mberede. 6 Jehova nke usu nile nke ndi-agha gēji ébè-eluiwe, ji kwa ala-oma-jijiji, na oké olu, na oké ifufe na ikuku uku, na ire-ọku nke ọku nérchapu erichapu, leta ya. 7 Dika nrø, bù ọhù nke abali, otù a ka ha gādi kwa, bù igwé mba nile ndi nèbuso Eriel agha, bù ndi nile nèbuso ya na ebe-ya ewusiri ike agha, nákpaþu kwa ya. 8 O gādi kwa ka mbe onye agu nágu nárø nrø, ma, le, o néri ihe; ọ we teta, ma nkpuru-obi-ya Ọbara aka: ma-obu dika mbe onye akpiri nákpo nku nárø nrø, ma, le, ọ nánu miri; ọ we teta, ma, le, ọ dawo mbá, nkpuru-obi-ya náchosi kwa ihe ike: otù a ka igwé mba nile gādi, ndi nèbuso ugwu Zaion agha.

9 Ka ọ Ọbagwoju unu anyá, ka o ju kwa unu anyá; techienu anyá-unu, ka etechi kwa anyá-unu: ha anubigawo

manyá ókè, ma ọ bugh manyá ka ha nubigara ókè; ha anaghariwo, ma ọ bugh ihe-önünu nke nábà n'anya. 10 N'ihi na Jehova awukwasiwo unu mò nke oké ura, we mechisie anya-unu ike, bù ndi-amuma; isi-unu, bù ndi-ohù, ka O kpuchiwo-kwa-ra. 11 Ohù a nile we diri unu ka okwu nke akwukwø akasiri akára ike, nke anénye onye mara akwukwø, si, Biko, gua nka: ọ we si, Apughm, n'ihi na ihe akasiworo akára ike ka ọ bu: 12 ewe were akwukwø ahu nye onye námagh akwukwø, si, Biko, gua nka: ọ we si, Amaghm akwukwø.

13 Onye-nwe-ayi we si, N'ihi na ndi nka abiawo nso n'önü-ha, were kwa ebubere-önü-ha sòpurum, ma ha emewo ka obi-ha di anya n'ebe M'nø, egwu ha náeturum ewe buru ihe madu nyere n'iwu nke emere ka ha muta: 14 n'ihi nka, le, M'gaje ilu kwa oké olu ọzø n'etiti ndi nka, bù oké olu na olu ebube: amam-ihe nke ndi-ha mara ihe gála kwa n'iyyi, nghøta nke ndi-nghøta-ha gēzobe kwa onwe-ya.

15 Ahuhu gādiri ndi nēzonari Jehova ndum-odu-ha n'ebe di omimi, ndi ọ bu kwa n'ochichiri ka análu olu nile ha, ha we si, Onye náhu ayi? ma-obu onye mara ayi? 16 Le, ka unu si ekpú ihe iru nke-uku! O bu n'urop ka agágú ọkpú-ite? na ihe emere eme gēkwu okwu bayere onye meworo ya, si, O meghm; ma-obu na ihe akpuru akpu gēkwu okwu bayere onye kpuworo ya, si, O ghøtagh. 17 O bugh nwa mbe ntá fôduru, Lebanon ewe ghø ubi ọma, agu kwa ubi ọma n'oké ọhia? 18 Ndi nti chirí gānu kwa okwu nile nke akwukwø n'ubochi ahu, ọ bu kwa n'oké ochichiri na n'ochichiri ka anya ndi-lsì gēsi hu uzø. 19 Ndi di ume-ala n'obi gätukwasi kwa ihe n'önü-ha nime Jehova, ndi-obeye n'etiti madu gëteghari kwa egwù önü n'Onye Nsø nke Israel. 20 N'ihi na onye némé ka madu ma jijiji nwere ọgwugwu, onye nákwa emò agwusiwo kwa, ebipuwo kwa ndi nile námuru ajø ihe anyá: 21 bù ndi némé ka madu mehie site n'okwu-ha, ndi nési-kwa-ra onye nába nba n'önü-uzø-ama onyá, we were ihe tóborø n'efu wezuga onye ezi omume. 22 N'ihi nka ka Jehova, bù Onye Ọputara Abraham, kwuru okwu bayere ulo Jekob otù a, si, Ihere agagh-

eme Jekob ubu a, iru-ya agagh-abaru kwa ubu a. 23 Mambe o nahu umu-ya, bu ɔlu akam abua, n'etiti ya, ha gedo aham nsø; e, ha gedo Onye Nsø nke Jekob nsø, o bu kwa n'iru Chineke nke Israel ka ha gama jijiji. 24 Ndi nākpafu na mo-ha gama kwa nghota, ndi-ntamu gāmuta kwa ihe-nmuta.

30 1 Ahuhu gādiri umu nēwezuga onwe-ha, o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta, ndi nēme ihe ezubeworo, ma o sitegh n'akam; ndi ji ihe-nkpuchi ekpuchi ihe, ma o bugh nke Mɔm, ka ha we were nmechie tukwasi na nmechie: 2 ndi nēje irida n'Ijipt, ma ha ajugh ase n'ɔnum; ibalaga ɔsosø n'ebe siri ike nke Fero, na ibabà na ndò Ijipt! 3 Ma ebe siri ike nke Fero gāghorø unu ihere, nbabà na ndò Ijipt gāgho-kwa-ra unu itiye n'ɔnɔdu-ihere. 4 N'ihi na ndi-isuya anowó na Zoan, ndi-ozi-ya nābiaru Hanes. 5 Ha nile gēme ihere otù ndi nādigh-abara ha urù, ndi nābugh ihe iye aka, nābugh kwa ihe iba urù, kama ha bu ihe-ihere, ɔzø kwa, ha bu ihe-ita-uta.

6 Ibu eboro anumanu nile nke Negeb. N'ala ahuhu na nkpà, ebe nne-ɔdum na oke-ɔdum na aju-ala na agwo yiri ɔku nēfe efe si abia, ka ha nēbu ákù-ha nile n'ubu umu-inyinya-ibu, na ihe-ha nile di oké ɔnu-ahia n'akpu-azu camel, ikekuru otù ndi nāgagh-abara ha urù. 7 Ma Ijipt, nani otù nku-ume na ihe-efu ka iye-aka-ha bu: n'ihi nka ka M'kpoworo ala nka Rehab, ndi ahubunkwusi. 8 Ubu a, bata, dekwasi ya na mbadamba ihe n'etiti ha, kà kwa ya n'akwukwø, ka o we diri ubochi ɔdi-n'iru rue mbe nile ebigh-ebi. 9 N'ihi na ndi nke nānupu isi ka o bu, umu nēkwu okwu-ugha, umu nēkweghi inu iwu Jehovah: 10 ndi siwore ndi-ɔhu-uzø, Unu agagh-ahu uzø; ndi siwo-kwa-ra ndi-ɔhù, Unu agagh-ahuru ayi ihe ziri ezi n'ɔhù-unu, gwamu ayi okwu ire-utø nile, hunu ihe-ikwa-emø n'ɔhù-unu: 11 wezugamu onwe-unu n'uzø, sinu n'okporo-uzø wezuga onwe-unu, menu ka Onye Nsø nke Israel kwusi iguzo n'iru ayi. 12 N'ihi nka ka Onye Nsø nke Israel ji si otù a, N'ihi na umu juru okwu a, tukwasi obi na nmebu na nsibie - uzø, we nādabere ya; 13 n'ihi nka ajo omume a gādiri unu ka nbawa nāda ada, nke

nākwoputa akwoputa na mbidi di elu, nke o bu na mberede n'otù ntabi-anyka ntipia-ya nābia. 14 O gētiwa kwa ya dika esi etiwa ite ndi-ɔkpupu-ite nākpufu, nke etipiara etipia, O gagh-enwe ɔmiko: ewe ghara ichota n'etiti ntipia-ya otù ejūjù iji guru ɔku n'ɔkpukpø-ntu, ma-ɔbu iji kupu miri n'ɔdø-miri. 15 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi Jehovah, bú Onye Nsø nke Israel, siri, Nime nlata na izu-ike ka agāzoputa unu; n'inø-jü na n'itukwasi-obi ka idi-ike-unu gādi: ma unu ekwegh. 16 Kama unu siri, É-è, n'ihi na inyinya ka ayi gānokwasi ɔbalaga; n'ihi nka unu gābalaga: unu si-kwa-ra, Anu di ngwa ka ayi gānokwasi; n'ihi nka ka ndi nāchu unu gādi ngwa. 17 Nni abua na ɔgu iri gēsi n'iru iba-nba nke otù onye ɔbalaga; n'iru iba-nba nke madu ise ka unu gēsi ɔbalaga: rue mbe unu gāfodu dika otù osisi-ɔkoløtø n'elù ugwu, na dika ɔkoløtø n'elù ugwu ntà. 18 O bu kwa n'ihi nka ka Jehovah gēchere, imere unu amara, o bu kwa n'ihi nka ka agēbuli Ya, inwe obi-ebere n'aru unu: n'ihi na Chineke nke ikpè ka Jehovah bu; ndi ihe nāgara nke-ɔma ka ndi nile ndi nēchere Ya bu.

19 N'ihi na otù ndi gēbi na Zaión nime Jerusalem: i gagh-akwa ákwá ɔzø ma-oli: O gēmère gi amara n'ezie n'olu iti-nkpupu-gi; mbe O nuru O gāza gi otù mbe ahu. 20 Onye-nwe-ayi gēnye kwa unu nri ahuhu na miri nmebu, ma udi-ozizi-gi agagh-ezobe onwe-ha ɔzø, kama anya-gi abua ganabu ndi-ozizi-gi: 21 nti-gi abua gānu kwa okwu n'azu-gi, si, Nka bu uzø, jenu ije nime ya; mbe unu nēche iwu n'aka-nri, na mbe unu nēche iwu n'aka-ekpe. 22 Unu gēmeru kwa ihe amachitara arusi ola-ɔcha gi nile apiri api, na ihe awuchitara arusi ola-edo gi awuru awu: i gātusa ha dika ihe ruru inyi; i gāsi ya, Pua. 23 O gēnye kwa miri-ozuzo nke nkpuru-ɔghigha-gi, nke i gāgha n'ala-ubi-gi; na achicha nke ihe-omume nke ala-ubi, o gama kwa abuba, ba uba: n'ubochi ahu anu-ulo-gi nile gāta nri n'ebi-ita-nri sara mbara. 24 Ehi kwa na umu-inyinya-ibu nālu ubi gāta nri agwara agwa nke nnù di ya, nke ejiwore osekè na ihe-ifucha-oka fucha ya. 25 N'elù ugwu o bula di elu na n'elù ugwu ntà o bula di elu ka iyi na ebe miri nērù gādi, n'ubochi nke oké obuhu,

mbe ulo-clu nile gāda. 26 Ozø, ihè ḥrwa gādi ka ihè anyanwu, ihè anyanwu gādi kwa okpukpu asa, dika ihè ubochi asa, n'ubochi Jehova gēkechi nkpa ji akpajiri ndi-Ya, mbe O gāgwø kwa qnyá etiputara n'otiti-ya.

27 Le, aha Jehova n̄esi n'ebe di anya bia, n̄ere Ȳku n'iwe-Ya, n̄ewere kwa oké anwuru-Ȳku nākwugo akwugo: ebubere-Ȳnu-Ya juputara n'oké iwe, ire-Ya di kwa Ȳku n̄erichapu erichapu: 28 iku-ume-Ya di kwa ka iyi n̄erubiga óké, rue olu ka Ȳ n̄ekewa, iji nyø nke ihe-efu yøcha mba nile: bridle nke n̄edufu edufu gādi kwa n'abà ndi di iche iche. 29 Abù ka unu gēnwe dika n'abali edoworo ememe nsø; na qnù obi, dika nke onye ji Ȳjá eje ibà n'ugwu Jehova, rue Oké Nkume nke Israel. 30 Jehova gēme kwa ka anu ebube nke olu-Ya, O gēme kwa ka ahu ndakwasi nke ogwe-aka-Ya, n'qnuma nke iwe-Ya, na ire-Ȳku nke Ȳku n̄erichapu erichapu, na ntupia, na cké miri-ozuzo, na ákú-miri-igwé. 31 N'ihi na agēsite n'olu Jehova nyajisia Asiria, O gēji ndele tibue ya. 32 Ngabiga Ȳ bula nke nkpa-n'aka akara ákà, nke Jehova gēme ka Ȳ dakwasi ya, gādi kwa n'egwú-otiti na n'ubø-akwara: Ȳ bu kwa n'agha di iche iche nke nfeghari ka O gēbuso ha agha. 33 N'ihi na edowo otù Tofet n'usoro site na mbe gara aga; e, nke ahu ka edoziworo nye eze; O mewo ya ka Ȳ di omimi, me ya ka Ȳ sa mbara: obo-ya bu Ȳku na Ȳtutu nkú; nku-ume Jeñova, dika iyi brimstone, nāfunwu ya.

31 1 Ahuhu gādiri ndi ahu ndi nārida n'Ijipt ka ewe yere ha aka, ndi nādabere kwa inyinya, tukwasi obi n'uþø-ala, n'ihi na ha di Ȳtutu, tukwasi kwa obi na ndi-inyinya, n'ihi na ha nwere ume nke-uku; ma ha elegh Onye Nsø nke Israel anya Ȳma, ha achøgh kwa Jehova! 2 Ma Ya onwe-ya ma-kwa-ra ihe, we nie ka ihe Ȳjø bia, O wezugakwagh okwu-Ya nile: ma O biliwo imegide ulo ndi n̄eme ihe Ȳjø na imegide iye-aka nke ndi nālu ajo ihe. 3 Ma ndi Ijipt bu madu, ha abugh Chineke; inyinya-ha bu kwa anu-aru, ha abugh mø: Jehova gēseti kwa aka-Ya, onye n̄eye aka ewe su ngøngø, onye anēyere aka adà kwa, Ȳ bu kwa n'otù ka ha nile gāgwusi. 4 N'ihi na otù a ka

Jehova sirim, Dika Ȳdum ma-Ȳbu nwa-Ȳdum, nke anākpokøta igwè ndi-ozuzu-aturu imegide ya, si ede inwù n'elu anu Ȳ doþutara, Ȳ digh-atu ujø olu-ha, Ȳ digh-eweda kwa onwe-ya n'ala n'ihi úzú-ha: otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha gāridata ibuso ugwu Zaion na ibuso ugwu ntà ya agha. 5 Dika umu-nnunu n̄efe efe, otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha gēbochi Jerusalem; n̄ebuchi nānaputa; nāgabiga n̄eme ya ka Ȳ wepuga onwe-ya. 6 Laghachikutenu Onye ahu Nke umu Israel siri n'aka-Ya wezuga onwe-ha nke-uku. 7 N'ihi na n'ubochi ahu ha gāju, onye Ȳ bula Ȳ ju ihe-efu Ȳla-øcha ya nile na ihe-efu Ȳla-edo ya nile, nke aka-unu mere nye onwe-unu, ibu nmehie. 8 Asiria gāda kwa site na mma-agha nke nābugh nke madu di elu: mma-agha nke nābugh nke madu di ala gērichapu kwa ya: o gēsi kwa n'iru mma-agha Ȳalaga, umu-okorobia-ya gāghø kwa usu ndi n̄efè òfufè. 9 Nkume-ya nke di elu gāgabiga site n'ujø, ndi-isi-ya gātu kwa ujø Ȳkøløtø, Ȳ bu ihe si n'qnum Jehova puta, Onye ihè O nwere di na Zaion, ite-Ȳku uku O nwere di kwa na Jerusalem.

32 1 Le, n'ezí omume ka otù eze gābu eze, ndi-isi kwa, n'ikpé ziri ezi ka ha gābu ndi-isi. 2 Otù onye gādi kwa ka ebe izonari ifufe, na ebe-nzuzo ipu n'oké miri-ozuzo; dika Ȳtutu iyi juputara na miri n'ebé kpørø nku, dika ndò nke oké nkume di elu n'ala nke kpatara ike-ogwugwu. 3 Agagh-etechi kwa anya nke ndi nāhu uzø, nti nke ndi nānu ihe gāna kwa nti. 4 Obi nke ndi n̄eme ngwa ngwa gāghøta kwa ihe-ømuma, ire nke ndi-nsu gēkwuwa kwa okwu ngwa ngwa. 5 Agagh-akpø kwa onye-nzuzu onye amara aha-ya Ȳzø, agagh-asi kwa na onye-aghughø bu Ȳgaranya. 6 N'ihi na onye-nzuzu gēkwu ihe-nzuzu, obi-ya gēme kwa ajo ihe, ime ihe emeruru emeru, na ikwu okwu njehie megide Jehova, ime ka nkpuru-obi nke onye agu nāgu Ȳara aka, na ime ka ihe-qnùnù nke onye akpiri nakpø nku kø ukø. 7 Ihe-Ȳlu nile nke onye-aghughø Ȳjø-kwa-ra njø: onye ahu ezubewo ihe-nzube Ȳjø di iche iche iji okwu-qnum nile nke bu okwu-ugha mebie ndi ewedara n'ala, Ȳbuná mbe obeye

nēkwu okwu ikpē ziri ezi. 8 Ma onye amara aha-ya ezubewo ihe amara aha-ha; onye ahu nēguzosi kwa ike n'ime ihe amara aha-ha.

9 Unu ndinyom nai nō jū, bilieu, nurunu olum; unu umu-ndinyom ndi nwere ntukwasi-obi, gēnu nti okwu-ōnum. 10 Tukwasi ubochi ufodu n'otu nba-arō, unu ewe me nkpatu, unu ndinyom ndi nwere ntukwasi-obi: n'ihi na oghughō-nkpuru-vine agwusiwo, nchikota-ihe agagh-abia. 11 Manu jijiji, unu ndinyom ndi nō jū; menu nkpatu, unu ndinyom ndi nwere ntukwasi-obi: yipunu uwe, bara otō, ke akwā-nkpe n'ukwū-unu. 12 N'ihi aranile ka ha ganēti aka n'obi, n'ihi ubi nile anāchosi ike, n'ihi osisi vine nāmi nkpuru, 13 n'ihi ala ndim, nke ogwu na uke nēpute nime ya, e, n'elū ulo nile nke obi-utō n'obodo nānuri ọnu-agha: 14 n'ihi na arapuwo ulo-elū; abanariwo igwē obedo; Ofel na ulo nche anochiwo n'ọnodu ọbá rue mbe ebigh-ebi, ebe obi-utō nke inyinya-ibu-ohia, ebe-itani nke igwē aturu di iche iche; 15 rue mbe agāwukwasi ayi Mō site n'elū, ọzara ewe ghō ubi ọma, agu kwa ubi ọma n'oké ọhia. 16 Mbe ahu ikpē ziri ezi gēnwé ebe-obibi-ya n'ozara, ezi omume gēbi kwa n'ubi ọma ahu. 17 Ihe ezi omume ahu galuputa bu udo; ihe nke gēsi n'ofufé ezi omume ahu puta bu kwa inojū na ntukwasi-obi rue mbe ebigh-ebi. 18 Ndim gānō kwa n'ulo-obibi udo, na n'ebe - obibi di iche iche kwesiri ntukwasi-obi, na n'ebe-izu-ike di iche iche di jū. 19 Ma o gēzo akū-miri-igwē, n'odida nke oké ọhia; o bu kwa n'ọnodu di ala ka agēme ka obodo a di ala. 20 Ndi ihe nāgara nke-ọma ka unu ndi nāgha nkpuru n'akuku miri nile bu, ndi nēziputa ukwu ehi na inyinya-ibu.

33 1 Ahuhu gādiri gi onye nāpunara madu ihe, ma gi onwe-gi bu onye anāpunaragh ihe; onye nāgho bụ kwa agho bụ, ma ha agho bugh gi! mbe i napubiri madu ihe, agāpunara gi ihe; mbe i ghobubiri, ha gāgho bụ gi. 2 Jehova, mere ayi amara; Gi ka ayi leworo anya: buru ogwe-aka-ha kwa-ututu, buru kwa nzoputa-ayi na mbe ahuhu. 3 Site n'olu úzù ka ndi di

iche iche balagaworo; site na nbuli-Gi ka mba nile ọbasaworo. 4 Agāchikota kwa ihe-unu akwatara n'agha dika nchikota nke ọbubu: dika nbaghari nke igurube, otu a ka o nābaghari n'elū ya. 5 Jehova di elu; n'ihi na O bi n'elū: O mejuwo Zaion n'ikpe ziri ezi na ezi omume. 6 Ikwesi-ntukwasi-obi gādi kwa na mbe-gi nile, iba-uba nke nzoputa na amam-ihe na ihe-omuma: egwu Jehova, nke ahu bu akū-ya.

7 Le, dinkpà-ha nile nēti nkpu n'ezí: ndi-ozí udo nākwakpó anya. 8 Uzō nile atuliri atuli tōbōrō n'efu, onye nāgabiga n'uzō akwusiwo: o mebiwo ọbuba-ndu, ju obodo nile, o gugh madu n'ihe. 9 Ala nēru újū, talata: Lebanon nwere iru-ihere, o janwuwo ajanwu: Sheron di ka ala ihe nādigh; Beshan na Kamel nārurupu kwa akwukwō-ha. 10 Ubu a ka M'gēbili, ka Jehova nāsi; ubu a ka M'gēme onwem ka M'di elu; ubu a ka agēbulim. 11 Unu gātu ime ahihia kporo nku, unu gāmu ahihia-ọka: nku-ume-unu bu ọku nke gērichapu unu. 12 Ndi di iche iche gādi kwa ka lime akporo ọku: dika ogwu ebuturu ebantu, nke anēsure n'ọku.

13 Unu ndi nō n'ebe di anya, nurunu ihe M'meworo; unu kwa ndi nō nso, maranu idi-ikem. 14 Ndi-nmchie nātu oké egwu nime Zaion; ọma-jijiji ejidewe ndi emeruru emeru. Onye n'etiti ayi gānō dika ọbia n'ebe ọku nērichapu erichapu di? onye n'etiti ayi gānō dika ọbia n'ebe ọku nēre ere ebigh-eoi di? 15 O bu onye nējeghari n'ezí omume nile, nke nēkwu kwa okwu nile ziri ezi; nke nāju uru nmebu nile, nke nētichapu ọbu-aka-ya abua n'ijide ihe-iri-ngo, nke nākwuchi nti-ya abua ka o ghara inu okwu bayere iwusi Ọbara, nke nātachi kwa anya-ya abua ka o ghara ilekwasi ihe ọjọ anya; 16 onye ahu gēbi n'ebe di elu: ebe ewusiri ike nke nkume di elu ka ulo-elū-ya gābu: anēnye ya nri-ya; miri-ya kwesiri ntukwasi-obi. 17 Eze n'ima-nma-ya ka anya-gi abua gāhu: ha gāhu ala nke ebe nile o soturu di anya. 18 Obi-gi gēchē échiché oké ujọ ahu: óle ebe onye nāgu ọnu nō? óle ebe onye nāgu ulo-elū ọnu nō? 19 Ndi ahu nke nwere anya-ike, i gagh-ahu ya, bù ndi asusu-ya miri emi kari ọnunu; nke ire-ya nāsu nsu

nādigh nghøta. 20 Lekwasi Zaionanya, bú obodo nke mbe nile ayi akara àkà: anya-gi abua gāhu Jerusalem na o bu ulo-obibi di jū, ulo-ikwū nke anāgagh-ebupu ebupu, nke anāgagh-eropu ntúya o bula rue mbe ebigli-ebi, nke anāgagh-adobi kwa udò-ya o bula. 21 Kama n'ebé ahu ka Onye di ebube, bú Jehova, gānqduru ayi, dika ebe otutu csimiri na uzø di iche iche miri si erù nke sara mbara n'aka abua; ubø-umara agagh-aga nime ya, ubø di ebube agagh-agabiga kwa n'elu ya. 22 N'ihi na Jehova bu onye-ikpe-ayi, Jehova bu onye nēnye ayi iwu, Jehova bu eze-ayi; Ya onwe-ya gāzoputa ayi. 23 Atosawo udò-gi nile; ha adigh-ejisi ukwu akpuha ike, ha abasagh ɔkolotø-ha: mbe ahu ckesara ihe alutara n'agha, bú ihe akwatara n'uba; ndi-ngwurø lutara ihenluta-n'agha. 24 Onye-obibi-ya agagh-asi, Anamaria ɔria: agēbupu ajø omume nke ndi bi nime ya.

34 1 Bianu nso, unu mba, inu ihe; unu ndi di iche iche kwa, nānanti: ka uwa nu, ya na ùjú-ya; elu-uwa dum madu bi, na ihe nile si nime ya aputa. 2 N'ihi na iwe ka Jehova nēwesa mba nile, O nējide kwa ɔnuma n'aru usu nile nke ndi-agha-ha: O wezugawo ha ka ebibie ha, O were ha nye ka eþue ha. 3 Agētufu kwa ndi-ha eþuru eþu, ma ozu-ha, isi oþo ha gārigo n'elu, agābaze kwa ugwu site n'ðbara-ha. 4 Usu nile nke ihe elu-igwe gēdè kwa, agāpiakøta kwa elu-igwe dika akwukwø-odide: usu-ha nile gakponwu kwa, dika akwukwø si akponwu dapu n'osisi vine, na dika akwukwø nke nākponwu akponwu si adapu n'osisi fig. 5 N'ihi na mma-agham anjuwo afo n'elu-igwe: le, Edom ka o gāridakwasi, ridakwasi kwa ndi M'wezugara ka ebibie ha, ikpe ikpe. 6 Mma-agha Jehova juputara n'ðbara, emewo ka o ma abuba site n'abuba, site n'ðbara umu-aturu na nkpi, site n'abuba nke akuru ebulu: n'ihi na àjà di Jehova nwere na Bozra, O nwe-kwa-ra oké obubu n'ala Edom. 7 Atu gëso kwa ha rida, umu-oke-ehi kwa, ha na oke-ehi; ala-ha gānuju kwa ðbara afo, agēme kwa ka ájá-ha ma abuba site n'abuba. 8 N'ihi na ubochi ibø-ðbø di Jehova nwere, arø nkughachi diri ise-okwu

Zaion. 9 Iyi-ya nile gābanwe pitch, ájá-ya gābanwe kwa brimstone, ala-ya gāghø kwa pitch nēre ɔku. 10 N'abali ma-øbu n'ehihie o gagh-anyu anyu; rue mbe ebigli-ebi ka anwuru-øku-ya gākwugo: site n'otù ɔþø rue ɔþø ozø o gātobørø n'efu; rue mbe nile ebigli-ebi o digh onye nāgabiga nime ya. 11 Ma okwolo na ebinta gēnweta ya; okwukwu na ugolo-øma gēbi nime ya: O gëseti kwa eriri nke itobørø-n'efu na nkumetötütü nke itobørø-nkiti n'elu ya. 12 Ndiya amara aha-ha ka ha gākpø inwe alaze, ma o digh onye nø n'ebé ahu; ndisi-ya nile gāghø kwa ihe-efu. 13 Ogwu gēpú kwa n'ulo-elu-ya nile, akuba na ɔhia-ogwu n'ebé-ya nile ewusiri ike: o we ghø ebe-obibi nkita-øhia, ogige nke diri enyi-nnunu. 14 Anu-øhia bi n'ala kpørø nku gēzute kwa anu-øhia nēbe ebe, nkpi-øhia gākpø kwa ibe-ya; ozø, n'ebé ahu ka lilith gānqdu, chötara onwe-ya ebe-izu-ike. 15 N'ebé ahu ka agwø di ngwa gēme akwu-ya, yie àkwá, bua umu, kpokøba ha n'okpuru ndò-ya: ozø, n'ebé ahu ka ndabu gēzukøta, otù na ibe-ya. 16 Chøputanu n'akwukwø Jehova, gua: o digh otù nime ndia fôduru inø ya, otù elegh anya ibe-ya ma o biagh: n'ihi na ɔnum, nke ahu nyere iwu, Mo-Ya kwa, Ya onwe-ya chikötara ha. 17 Ya onwe-ya efewo-kwa-ra ha nzà, aka-Ya ewerewo kwa ya kere ha n'eriri-ötütü: rue mbe nile ka ha gēnweta ya, rue ɔþø nile ka ha gēnweta ebe-obibi-ha nime ya.

35 1 Obi gātø ozara na ala kpørø nku utø; ala ihe nādigh gēteghari kwa egwú ɔñù, ɔawa okoko-øhia, dika rose. 2 O gāhawa nke-uku, teghari kwa egwú ɔñù, e, n'iteghari-egwú-ɔñù na n'iti-nkpu-ɔñù; nsopuru Lebanon ka agēnye ya, e, ima-nma nke Kamel na Sheron: ndia gāhu ebube Jehova, bú ima-nma nke Chineke-ayi.

3 Menu aka kudara akuda ka ha dì ike, ba-kwa-nu ikperè nāsu ngongø ume. 4 Sinu ndi obi-ha nēme ngwa, Dinu ike, unu atula egwu: le, Chineke-unu! ibø-ðbø nābia, bú nkughachi nke Chineke; Ya onwe-ya gābia zoputa unu. 5 Mbe ahu ka agēmeghe anya ndi-isì, o bu kwa nti nke ndi nti chirí ka agēmeghe. 6 Mbe ahu ka onye-ngwurø gāmali dika ele,

ire onye-obi gēti kwa nkpu ɔnù: n'ihi na n'ozara ka miri nābawaputa, miri-iyi kwa n'ala ihe nādigh. 7 Mirage gāgho kwa ɔdō-miri, ala miri nādigh gāgho kwa isi-iyi juputara na miri: n'ebe-obibi nkita-ohia, ebe ha nāmakpu amakpu, ogige nke diri amì na papyrus. 8 Uzø atuliri atuli, ɔbuná uzø, gādi kwa n'ebe ahu, Uzø nke idì-nṣø ka agākpø kwa ya; onye ruru árú agagh-agabiga na ya; ma uzø ahu gādiri ndi ahu: onye ɔ bulu nke nāga n'uzø, ɔbuná ndi ɔbagorø abago n'uche-ha, ha agagh-akpafu akpafu. 9 O digh ɔdum gādi n'ebe ahu, ɔ digh kwa anu-ohia nke di irè gārigo n'elu ya, agagh-ahu ya n'ebe ahu; ma ndiemeworo ka ha nwe onwe-ha nēje ije n'ebe ahu: 10 ndi Jehova abaputara abaputa gālata kwa, were iti-nkpu-ɔnù bata nime Zaion; ɔnù ebigh-ebi gādi kwa n'isi-ha: obi-utø na ɔnù ka ha gābiarute, iru-újú na ize-ume ewe ɔhalaga.

36 1 O rue, n'arø nke-iri-na-anø nke eze, bú Hezekai, na Senakerib, bú eze Asiria, rigor imegide obodo nile ewusiri ike nke Juda, were ha. 2 Eze Asiria we si na Lekish ziga Rabshake rue Jerusalem jekuru Hezekai, ya na oké usu-ndi-agha. O we guzo n'akuku uzø-miri nke ɔdō-miri di n'elu, n'uzø atuliri atuli nke ohia ɔsu-ákwa. 3 Elaiakim nwa Hilkaia, nke bu onye-isi ulo, na Shebna, bú ode-akwukwø, na Joa nwa Esaf, bú onye-ncheta, we pukuru ya. 4 Rabshake we si ha, Biko, sinu Hezekai, Otú a ka eze uku ahu siri, bú eze Asiria, Gini bu ntukwasi-obi a nke i ji tukwasi obi? 5 Asim, O bu nání okwu ebubere-ɔnù, na ndum-odu na idi-ike di iji bu agha: ubu a onye ka i tukwasiworo obi, na i nupuwo isi n'okpurum? 6 Le, i tukwasiworo obi n'aru nkpa-n'aka amì a piara apia, bú n'aru Ijipt, nke nwoke nādabere na ya, ɔ we ba n'obu-aka-ya, dua ya: otú a ka Fero, bú eze Ijipt, di n'ebe ndi nile nātukwasi ya obi nø. 7 Ma ɔ buru na i sim, O bu Jehova, bú Chineke-ayi, ka ayi tukwasiworo obi: ɔ bugh Onye ahu bu Onye Hezekai wezugara ebe-Ya nile di elu na ebe-ichu-aja-Ya nile, si Juda, si kwa Jerusalem, N'iru ebe-ichu-aja nka ka unu gākpø isi ala? 8 Ma ubu a, biko, were onwe-gi mere onye-nwem,

bú eze Asiria, ihe-ibe, ka m'nye kwa gi nnù inyinya ise, ɔ buru na i puru inyere onwe-gi ndi gānokwasi ha. 9 I gēsi kwa aña chighari iru otù onye-ochi-agha nke ndi-orù onye-nwem ndi kachasi ntà, tukwasiri onwe-gi obi n'aru Ijipt inwe ubø-ala na ndi-inyinya? 10 Ma ubu a ɔ bu n'ejigh Jehova ka m'rigoro imegide ala nka ibibi ya? Jehova sirim, Rigo imegide ala nka, bibie ya. 11 Elaiakim na Shebna na Joa we si Rabshake, Biko, gwa ndi-orù-gi okwu n'asusu Siria; n'ihi na ayi onwe-ayi nānu ya: agwa-kwa-la ayi okwu n'asusu ndi-Ju, na nti ndi nø n'elu mbidi. 12 Rabshake we si, ɔ bu ijekuru onye-nwe-gi na ijekuru gi ka onye-nwem ziterem ikwu okwu ndia? ɔ bugh n'ihi ndikom ahu ndi nānodu n'elu mbidi, ka ha we soro unu rie nñí-ha, nü kwa nwa-miri-ha? 13 Rabshake we guzo, were oké olu kpø n'asusu ndi-Ju, si, Nurunu okwu nile nke eze uku ahu, bú eze Asiria. 14 Otú a ka eze siri, Unu ekwela ka Hezekai rafue unu: n'ihi na ɔ pugh inaputa unu: 15 unu ekwe-kwa-la ka Hezekai me ka unu tukwasi Jehova obi, si, Jehova aghagh inaputa ayi; agagh-enye obodo a n'aka eze Asiria. 16 Unu egela Hezekai nti: n'ihi na otú a ka eze Asiria siri, Merenum ihe-ngozì, pukutekwam; ri-kwa-nu, nwoke ɔ bulu nkpuru vine-ya, na nwoke ɔ bulu nkpuru osisi fig ya, nü-kwa-nu, nwoke ɔ bulu miriolülü-miri-ya: 17 rue mbe m'biara chiri unu je n'ala dikà ala-unu, bú ala ɔka na manya-vine ɔhu, ala achicha na ubi-vine. 18 Lezienu anya ka Hezekai we ghara irafu unu, si, Jehova gānaputa ayi. Chi nile nke mba nile ɔzø, hà anaputawo, onye ɔ bulu ala-ya, n'aka eze Asiria? 19 Òle ebe chi nile nke Hemat na Apad di? òle ebe chi nile nke Sefavaim di? hà anaputawo kwa Sameria n'akam? 20 Òle ndi n'etiti chi nile nke ala ndia ka ha bu, bú ndi naputara ala-ha n'akam, na Jehova gānaputa Jerusalem n'akam? 21 Ma ha ɔpara nkiti, ha azagh kwa ya okwu: n'ihi na ihe eze nyere n'iwu bu nka, si, Unu azala ya. 22 Elaiakim nwa Hilkaia, nke bu onye-isi ulo, na Shebna, bú ode-akwukwø, na Joa nwa Esaf, bú onye-ncheta, we biakute Hezekai, ha na uwe-ha dòwara adòwa, ha we gosi ya okwu nile nke Rabshake.

37 1 O rue, mbe eze, bu Hezekaia, naru ya, na o dowa uwe-ya nile, were akwa-nkpe kpuchie onwe-ya, ba n'ulo Jehova. 2 O we zie Elaiakim, nke bu onye-isi ulo, na Shebna, bu ode-akwukwo, na ndi okenye ndi-nchu-aja, ndi wereworo akwa-nkpe kpuchie onwe-ha, o we zie ha jekuru Aisaia nwa Emoz, bu onye-amuma. 3 Ha we si ya, Otú a ka Hezekaia siri, Ubuchi ahuhu na ibanba na nleli-anyia ka ubuchi ta bu: n'ihi na umu abiaruwo ebe-nmuputa, ma ike adigh imu ha. 4 Elegh anya Jehova, bu Chineke - gi, ganu okwu nile nke Rabshake, onye eze Asiria, bu onye-nwe-ya, ziteworo ita Chineke di ndu uta, elegh anya Q gbara okwu nile nke Jehova, bu Chineke-gi, nuworo nba: gi olu kwa ekpere-gi n'ihi ndi foduru ndi ahutaworo. 5 Ndi-oru eze, bu Hezekaia, we biakute Aisaia. 6 Aisaia we si ha, Otú a ka unu gäsi onye-nwe-unu, Otú a ka Jehova siri, Atula egwu n'ihi okwu nile nke i nuworo, nke ndi nējere eze Asiria ozi jiri kwulum. 7 Le, M'nētiye otu mo nime ya, o ganu kwa akukwo, laghachi n'ala-ya; m'gême kwa ka o da site na mma-agha n'ala-ya.

8 Rabshake we laghachi, huta eze Asiria ka o nēbuso Libna agha: n'ihi na o naru na o siwo na Lekish bulie ije. 9 O we nu ihe bayere Tiahaka, bu eze Etiopia, si, O putawo ibuso gi agha. O we nu, zie ndi-ozu jekuru Hezekaia, si, 10 Otú a ka unu gägwaa Hezekaia, bu eze Juda, okwu, si, Ekwela ka Chineke-gi, Onye gi onwe-gi nātukwasi obi, rafue gi, si, Agagh-enye Jerusalem n'aka eze Asiria. 11 Le, gi onwe-gi anuwor ihe ndi-eze Asiria meworo ala nile, n'iwezuga ha ka ebibie ha: aganaputa kwa gi onwe-gi? 12 chi nile nke mba nile ozø, ha anaputawo ha, bu ndi nnam-hà bibiworo, Gozan, na Haran, na Rezef, na umu Eden, ndi no na Telasa? 13 Ole ebe eze Hemat di, na eze Apad, na eze obodo Sefavaim na Hina na Iva? 14 Hezekaia we nata akwukwo n'aka ndi-ozu ahu, gua ya: Hezekaia we rigorue ulo Jehova, basa ya n'iru Jehova. 15 Hezekaia we kpc ekpere n'iru Jehova, si, 16 Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bu Chineke Israel, Onye nēbi n'etiti cherubim, Gi onwe-gi bu Chineke, nání Gi, nke ala-

eze nile nke uwa; Gi onwe-gi mere eluigwe na uwa. 17 Jehova, to nti-Gi n'ala, nu; Jehova, saghe anya-Gi abua, bu: nu kwa okwu nile nke Senakerib, nke zitere madu ita Chineke di ndu uta. 18 N'ezo-okwu, Jehova, ndi-eze Asiria emewo ka ala nile na ala-ha töborö n'efu, 19 ha etiyewo kwa chi nile ha n'oku: n'ihi na o bugh chi ka ha bu, karma ha bu olu aka madu, bu osisi na nkume; ha we me ka ha la n'iyi. 20 Ma ubu a, Jehova, bu Chineke-ayi, zoputa ayi n'aka-ya, ka ala-eze nile nke uwa we mara na Gi onwe-gi bu Jehova, nání Gi.

21 Aisaia nwa Emoz we zigara Hezekaia ozi, si, Otú a ka Jehova, bu Chineke Israel, siri, Ekpere nke i kpeworom bayere Senakerib, bu eze Asiria, anuwom ya. 22 Nka bu okwu nke Jehova kwuworo bayere ya: Nwa-aboghø nāmagh nwoke, bu ada Zaion eleliwo gi anya, chinye gi ihere n'iru; ada Jerusalem efufewo isi n'azu gi. 23 Onye ka i taworo uta, kwulu kwa? Onye ka i mewo-kwa-ra olu-gi ka o di elu, weli kwa anya-gi abua imegide Ya? o bu imegide Onye Nsø nke Israel. 24 I siri n'aka ndi-oru-gi ta Onye-nwe-ayi uta, si, Qtutu ubø-alam ka mu onwem jiri rigorue ebe di elu nke ugwu nile, rue akuku ime nile nke Lebanon; m'gëbutu kwa osisi cedar ya nile toro ogologo, na osisi fir ya nile aròputara aròputa: m'gaba kwa n'ebe di elu nke nsotu-ya, oké ohia nke ubi oma ya. 25 Mu onwem egwuwo olulu-miri, nua miri, m'gëwere kwa obu-ukwu nke nzoli-ukwum me ka osimiri Nail nile nke Ijipt tasia. 26 I nugh na o bu na mbe di anya gara aga ka M'meworo ya, na o bu site n'ubuchi mbe ochie ka M'kpuworo ya? ubu a emewom ka o biarue, na i gäbu onye gäkwada obodo ewusiri ike ka ha we ghø obo töborö n'efu. 27 Ndi bi nime ha we ghø ndi aka-ha di nkpunkpu, ha turu ujo, ihere we me ha; ha ghørø ihe-ókukú nke ubi, na akwukwo ahihia ndu, na ahihia nke elu-ulø, na ubi oka tutu o tolite. 28 Ma amawom nnodugi, na opupu-gi, na nbata-gi, na otu i nákpali onwe-gi imegidem. 29 N'ihi na i nákpali onwe-gi imegidem, na n'ihi na npako-gi arigowo ba na ntim abua, M'gëtiye kwa nba-aka-imim n'imi-gi, na bridle nkem n'ebubere-ønu-gi abua,

me ka i laghachi n'uzo ahu nke i siri bia. 30 Ma nka gāburu gi ihe-iriba-ama: unu gēri n'arō a ihe nēpū n'onwe-ya, na n'arō nke-abua ihe si na nke ahu pue; ma n'arō nke-atō ghanu nkpuru, we kwa ihe ubi, ku kwa vine n'ubi-vine, ri kwa nkpuru-ha. 31 Ndi Ọapurū abapu nke ulo Juda ndi fōduru gābagide kwa nkporogwu n'ala n'okpuru ọzō, mi kwa nkpuru n'elu. 32 N'ihi na ọ bu na Jerusalem ka ndi fōduru afodiu gēsi puta, ndi Ọapurū abapu gāputa kwa n'ugwu Zaion: ekworo Jehovah nke usu nile nke ndi-agha gēme nka. 33 N'ihi ya ka Jehovah kwuru okwu bayere eze Asiria otū a, si, Ọ gagh-abà n'obodo a, ọ gagh-abà otū àkù n'ebé ahu, ọ gagh-ewere kwa ọta bia n'iru ya, ọ gagh-awukota kwa ihe-ntukoba imegide ya. 34 N'uzo o siri bia, n'uzo ahu ka ọ gālaghachi, ọ gagh-abà kwa n'obodo a, ọ bu ihe si n'ọnū Jehovah puta. 35 M'gēbochi kwa obodo a izoputa ya, n'ihi Onwem, na n'ihi Devid, bù orùm.

36 Mō-ozì nke Jehovah we pua, tibue n'omuma-ulò-ikwū Asiria orù nnù ndikom orù uzo na uzo atō, na nnù ndikom abua na ọgu iri: madu we bilie n'isi-ututu, ma, le, ha nile bu ozu nwuru anwu. 37 Senakerib, bù eze Asiria, we bulie ije, je, laghachi, biri na Nineve. 38 O rue, mbe ya onwe-ya nākpō isi ala n'ulo Nisrok, bù chi-ya, na Adramelek na Shareza, bù umu-ya ndikom, were mma-agha tibue ya: ma ndi ahu wepugara onwe-ha la n'ala Ararat. Isa-hadon, bù nwa-ya, we buru eze n'ònodu ya.

38 1 Na mbe ahu Hezekia riara Ọria inwu anwu. Aisaia, bù onye-amuma, bù nwa Emoz, we biakute ya, si ya, Otù a ka Jehovah siri, Nye ulo-gi iwü; n'ihi na onye nānwu anwu ka i bu, I gagh-adi kwa ndu. 2 Hezekia we chigharia iru-ya che mbidi iru, kpere Jehovah, 3 si, Biko, Jehovah, biko, cheta otù m'jeghariworo n'iru Gi n'ezi-okwu na n'obi zuru okè, ọ bu kwa ihe di nma n'anya-Gi ka m'meworo. Hezekia we kwa àkwà nke-uku. 4 Okwu Jehovah we rue Aisaia nti, si, 5 Je, si Hezekia, Otù a ka Jehovah, bù Chineke Devid nnagi, siri, Anuwom ekpere-gi, ahuwom anya-miri-gi: le, M'nātukwasi arō iri na ise n'ubochi-gi. 6 M'gānaputa kwa gi

na obodo a n'obu-aka eze Asiria, Ọochi kwa obodo a. 7 Nka gābu-kwa-ra gi ihe-iriba-ama sitere n'aka Jehovah, na Jehovah gēme ihe a nke O kwuru: 8 le, M'nēme ka onyinyo nke di n'ebé-nrigo, nke ridaworo n'ebé-nrigo Ehaz site n'anyanwu, ka ọ la azu nzó-ukwu ebe-nrigo iri. Anyanwu we la azu nzó-ukwu ebe-nrigo iri n'ebé-nrigo ahu nke ọ ridaworo n'elu ya.

9 Odide-akwukwò nke Hezekia eze Juda, mbe ọ riara Ọria, ọ we puta n'Ọriaya nwe aru-iye.

10 Mu onwem siri, Ọ bu n'idi-jū nke ubochim nile ka m'ghagh ilan'ọnū-uzo-ama nke ala-mo:

Anapuwom arōm fōduru afodu.

11 Asirim, M'gagh-ahu Ja, Ọbunà Ja n'ala ndi di ndu:

M'gagh-elegide kwa madu anya ọzō n'etiti ndi bi n'ala Ọgwugwu-ndu.

12 Emewo ka ebe-obibim bulie ije, esiwō kwa n'ebé m'nq bulaga ya dika ulo-ikwū onye-ozüzü-aturu: Apiakotawom ndum dika Ọkpa-àkwà si apiakota àkwà; na ñkwé-àkwà ka O gēbipum:

Site n'ehihie rue abali I gēme ka m'gwusia.

13 Edozirim nkpuru-obim rue ututu; dika Ọdum, otù a ka O nānyai Ọkpukpum nile:

Site n'ehihie rue abali I gēme ka m'gwusia.

14 Dika eleke ma-Ọbu ubala, otù a ka m'nēbe ebe; Anamekwo àkwà dika nduru: anyam abua atalatawo n'ile anya n'elu; Jehovah, anēmebū emebe, nōrōm mbe.

15 Gini ka m'gēkwu? Ọ gwaram okwu, Ya onwe-ya me-kwa-ra ya: M'ganēje nwayo arōm nile n'ihi idilu nke nkpuru-obim.

16 Onye-nwe-ayi, ihe ndia ka madu ji adi ndu, Ọ bu kwa nime ha ka ndu mōm dichasi: I gēme kwa ka aru dim ike; Gi me kwa ka m'di ndu.

17 Le, ihe m'ji nwe ihe di ilu ilu bu ka m'we nata udo:

Ma Gi onwe-gi huru nkpuru-obim n'anya si-ike, we si n'olulù nke itoborō-n'efu dōputam;

- N'ihi na I tufuru nmehiem nile n'azu Gi.
18 N'ihi na ala-mo adigh-ekele Gi, ọnwu adigh-eto Gi:
 Ndi nārida n'olulù adigh-ele anya ezi-okwu-Gi.
19 Onye di ndu, onye di ndu, onye ahu gēkele Gi, dika m'si eme ta:
 Nna gēme ka umu mara ezi-okwu-Gi.
20 Jehova ejikerewo izoputam:
 Ubø-akwaram nile ka ayi ganākpø
 Ubøchi nile nke ndu-ayi n'ulo Jehova.
21 Aisaia we si, Ka ha were mbadamba fig, makwasi ya n'elu ihe-ofisi ahu, o gādiri ndu. **22** Hezekaia we si, Gini gābu ihe-iriba-ama na m'gārigoru ulo Jehova n'ubøchi nke-atø?
39 **1** Na mbe ahu Merodak-baladan nwa Baladan, bù eze Babilon, zigara Hezekaia akwukwø na onyinye-inata-iru-oma: o nu-kwa-ra na Hezekaia riarari oria, we nwe aru-iike. **2** Hezekaia we nuria oriu bayere ha, me ka ha hu ulo nke ihe-ya di oké ọnlu-ahia, bù ọla-ochaya, na ọla-edo-ya, na uda-ya di iche iche, na ezi manu-ya, na ulo nile nke ihe-agha-ya nile, na ihe nile nke achotara n'ákù-ya nile: o digh ihe di n'ulo-ya, ma-øbu n'ala nile o nāchi, nke Hezekaia nēmegh ka lia hu. **3** Aisaia, bù onye-amuma, we biakute eze, bù Hezekaia, si ya, Gini ka ndikom ndia siri gi? òle ebe ka ha si kwa biakute gi? Hezekaia we si, O bu n'ala di anya ka ha si biakutem, ọbuná na Babilon. **4** O si, Gini ka ha huru n'ulo-gi? Hezekaia we si, Ihe nile nke di n'ulom ka ha huru: o digh ihe di n'ákum nile nke m'nemegh ka ha hu. **5** Aisaia we si Hezekaia, Nuru okwu Jehova nke usu nile nke ndi-agha. **6** Le, ubøchi nābia, na ihe nile di n'ulo-gi, na nke nna-gi-hà debeworo n'ulo-ákù rue ta, agēburu ha je Babilon: o digh ihe gafodu, ka Jehova siri. **7** Ufodu kwa nime umu-gi ndikom, ndi gēsi n'aru-gi puta, ndi i gāmuta, ha gāchiri ha; ha gābu kwa ndi-onozì n'ulø uku eze Babilon. **8** Hezekaia we si Aisaia, O di nma, bù okwu Jehova nke i kwuworo. O si kwa, N'ihi na udo na ezi-okwu gādi n'ubøchim nile.

40 **1** Kasienu, kasienu ndim obi, **ka Chineke-unu nāsi.** **2** Gwanu Jerusalem okwu gābà ya n'obi, kpø-kwanu ya ókù, si, na obubu-agha-ya ezuwo, na ahuhu ajo omume-ya atojuwo Chineke utø, na o natawo n'aka Jehova okpukpu abua n'ihi nmehie-ya nile.
3 O bu olu nke onye nākpø nkpu n'ozara, si, Dozienu uzø Jehova, menu ka uzø atuliri atuli guzoziere Chineke-ayi n'ala ihe nādigh. **4** Agēme ndagwurugwu o bulu ka o di elu, agēme kwa ka ugwu o bulu na ugwu ntà o bulu di ala: ebe di nkputankpu gāghø kwa ebe guzozi eguzozi, nkume nile di elu gāghø kwa ebe di lari: **5** agēkoughe kwa ebube Jehova, anuaru nile, bù madu, gāhukø kwa ya n'otù: n'ihi na ọnlu Jehova ekwuwo. **6** O bu olu onye nāsi, Kpø nkpu. Otù onye we si, Gini ka m'ganākpø nkpu? Anu-aru nile bu ahihia, ima-nma-ya nile di kwa ka okoko ọhia: **7** ahihia akponwuwo, okoko-ọhia ajanwuwo; n'ihi na iku-ume Jehova ekukwasiwo ya: n'ezie ahihia ka ndi ahu bu. **8** Ahihia akponwuwo, okoko-ọhia ajanwuwo: ma okwu Chineke-ayi gēguzosi ike rue mbe ebigh-ebi.
9 Rigo n'elu ugwu di elu, gi nwayı nēzisa ozi oma, bù Zaion; welie olu-gi n'ike, gi nwayı nēzisa ozi oma, bù Jerusalem; welie ya, atula egwu; si obodo nile nke Juda, Le, Chineke-unu! **10** Le, Onye-nwe-ayi Jehova gābia dika onye di ike, ogwe-aka-Ya ganachi-kwara Ya: le, ọkwukwu-ugwø-Ya di n'akz-Ya, ugwø-qiù-Ya di kwa n'iru Ya. **11** Dika onye-ozùzù-aturu ka O gāzù igwè aturu-Ya, n'ogwe-aka-Ya ka O gāchikøta umu-aturu, o bu kwa n'obi-Ya ka O gēkuru ha, O gēwere nwayı nēdu ndi nēnye umu ara.
12 Onye túworo miri nile n'øbu-aka-Ya, were ntù-aka túputa elu-igwe, nagidezue ájá nke uwa na mbé, sì ugwu nile n'ihe-osisi, tìa ugwu ntà nile n'ihe-ötütü? **13** Onye túputaworo mo nke Jehova, ma-øbu, dika onye-ndum-ødù-Ya, nême ka O mara ihe? **14** Ya na onye ƙara izù? onye mere ka O ghøta ihe? onye zíri Ya ihe n'okporo-uzø ikpé, zí kwa Ya ihe-omuma, me kwa ka O mara uzø nghøta? **15** Le, aguwo mba nile n'otù ntù-miri nätupu n'ite-miri, na

n'uzuzu nke ihe-otütü: le, O nāchili agwe-etiti dika ifurifu-ihe. 16 Lebanon ezugh kwa isure ọku, anu-ohia-ya ezugh kwa isure ajá-nsure-ọku. 17 Mba nile di ka ihe-efu n'iru Ya; dika ihe nérugn ihe-efu na ebe tōborō n'efu ka aguworo ha nye Ya. 18 Onye kwa ka unu gāsi na Chineke yiri ya? ma-Ọbu ihe-oyiyi gini ka unu gēdo n'usoro n'ebe O nō? 19 Arusi apiri api, onye-Ọkà bazere ya, onye-nnucha-Ọla nāmachita ya Ọla-edo, Ọbu kwa iyabà Ọla-Ọcha ka Ọ nākpuru ya. 20 Onye dara obeye kari ichu ajá-nbuli di otú a nāroputa osisi nke nādigh-ere ure; onye-Ọkà nke mara ihe ka Ọ nāchoputara onwe-ya idozi arusi apiri api nke anāgagh-evezuga ya n'ọnodu-ya. 21 Ünu amagh? ünu anugh? Ọgosigh unu ya site na mbe mbu? ünu aghotagh site na ntq-ala nile nke uwa? 22 Ọbu Onye ahu Nke nānodu n'elu buruburu uwa, ndi bi nime ya ewe di ka ogugu; Nke nēseti elu-igwe dika ákwà di nfe, we basa ha dika ulo-ikwū ibi ebi: 23 Nke nēme ndi-isi ka ha ghø ihe-efu; Ọ mewo ndi-ikpe uwa ka ha di ka ebe tōborō n'efu. 24 E, akākugh ha dika osisi: e, akāghagh ha dika nkpuru: e, ogwe-osisi-ha akābhagh nkporogwu n'ala: Ọzø kwa, O kukwasiko ha ume, ha we kpónwua, oké ifuse nēfepu kwa ha dika ahiahia-Ọka kpórø nku. 25 Onye kwa ka unu gāsi na Mu yiri ya, M'we ra ka ya? ka Onye Nsø nāsi. 26 Welienu anya-unu elu, hu: Ọbu Onye kère ihe ndia? Ọbu Onye ahu Nke nēme ka usu-ha puta n'ònú-ogugu: ha nile n'aha-ha ka O nākpø; site n'iba-uba nke ike-Ya, na n'ihi na O nwere ume n'ike, Ọ digh ihe fôduru nke anāgugh.

27 N'ihi gini ka i nāsi, gi Jekob, Ọbu kwa n'ihi gini ka i nēkwu, gi Israel, si, Uzom ezonariworo Jehova, Ọzø, ikpém esiwo n'ebe Chinekem nō gabiga? 28 I magh? i nugh? Chineke nke mbe ebigh-ebi ka Jehova, Onye keworo nsotu nile nke uwa, bu; Ọ digh-ada mbà, ike adigh-agwu kwa Ya; Ọ digh ngwuputa anēgwuputa nghøta-Ya. 29 Ọbu Onye nēnye onye dara mbà ike; onye ike nādigh ka O nēme kwa ka Ọ nwe ume n'uba. 30 Obuná umu-okoro nāda mbà, ike nāgwu kwa ha, obuná umu-okorobia nāsu ngongo da: 31 ma ndi nēle anya Jehova gābanwe ike-ha;

ha gēfego elu na nkù dika ugo; ha gāba ọso, ike agagh-agwu kwa ha; ha gēje ije, ghara ida mbà.

41 1 Banu nkiti gem nti, unu agwe-etiti; ka ndi nile di iche iche Ọbanwe kwa ike-ha: ka ha biarue nso; ka ha kwue okwu: ka ayi biarue onwe-ayi nso ikpe ikpe. 2 Onye kpöteworo otù onye site n'owuwa-anyanwu, onye O kpórø n'ezi-omume ibiarute ukwu-Ya? O nēwere mba di iche iche nye n'iru ya, O nēme kwa ya ka Ọ nwe ike n'aru ndi-eze: O nēwere ha nye mma-agha-ya dika ajá, dika ahiahia-Ọka kpórø nku nke anēfepu efepu, otú a ka O nēwere ha nye uta-ya. 3 O nāchu ha, gabiga n'udo; o jigh ukwu-ya abà n'uzø. 4 Onye luworo ya, me ya. nākpø Ọbø nile site na mbe mbu? Ọbu Mu onwem, bú Jehova, Onye mbu, Nke nōye-kwa-ra ndi ikpe-azu, Mu onwem bu Onye Ẹhu. 5 Agwe-etiti nile huru, we tua egwu; nsotu nile nke uwa nāma jijiji: ha biaruru nso, we bia. 6 Ha yeritara onwe-ha aka n'otù n'otù; onye Ọ bula nime ha nāsi nwa-nne-ya, Di ike. 7 Onye-Ọkà we me ka onye-nnucha-Ọla di ike, onye ji otütü a kwɔihe murumuru mere ka onye nētù osiama di ike, nēkwu okwu bayere nkpuokota, si, Nke ahu di nma: Ọ were n̄tú kpogidesi ya ike ka ewe ghara iwezuga ya n'ọnodu-ya.

8 Ma gi onwe-gi, Israel, orùm, Jekob onye M'rōputara, nkpuru Abraham, bú onye nāhum n'anya; 9 gi onye M'jidesiworo ike site na nsotu nile nke uwa, Ọbu kwa n'akuku-ya nile ka M'kpōputara gi, we si gi, Orùm ka i bu, arōputawom i, ajughm i aju: 10 atula egwu, gi ka M'nøyere: elela anya buruburu n'ujo, n'ihi na Mu onwem bu Chineke-gi: M'gāba gi ume; e, M'gēyere gi aka; e, M'gēji aka-nri nke ezi omumem kwagide gi. 11 Le, ihere gēme ndi ahu nile ndi iwe-ha di Ọku n'aru gi, agētiye ha n'ònodu-ihere: ha gādi ka ihe nābugh ihe, we la n'iyi, bú ndi nālusø gi Ọgù. 12 I gāchø ha, ma i gagh-achøta ha, bú ndi gi na ha nēse okwu: ha gādi ka ihe nābugh ihe na dika ihe-efu, bú ndi nēbuso gi agha. 13 N'ihi na Mu onwem, Jehova, Chineke-gi, nējidesi aka-nri-gi ike, bú Onye nāsi gi, Atula egwu, Mu onwem eyeworo gi aka. 14 Atula egwu, gi

idide, bú Jekob, unu ndíkom Israel; Mu onwein eyeworo gi aka, o bu ihe si n'ónu Jehova puta, ozo, Onye-nbaputa-gi bu Onye Nsó nke Israel. 15 Le, emewom ka i ghø ihe-nkpore ejí azocha òka, bú ihe di nkø di óhu nwere ezé: i gázocha ugwu, zòpia ha, i gémè kwa ugwu ntà ka ha di ka ibobo-oka. 16 I gáfucha ha, ifufe géfepu kwa ha, oké ifufe géfesa kwa ha: ma gi onwe-gi géteghari egwú ɔñù na Jehova, n'Onye Nsó nke Israel ka i gánya isi. 17 Ndi ewedara n'ala na umu-obeye náchø miri ma o digh nke dinu, ire-ha kpósiri nku n'ihi akpiri kpórø nku; Mu onwem, bú Jehova, gáza ha, Mu, bú Chineke Israel, M'gagh-arapu ha. 18 M'gákweghe osimiri n'elu ugwu di iche iche óhia nádigh, na isi-iyi n'etiti ndagwurugwu di iche iche: M'gémè ka ozara ghø odo-miri iuputara na miri, me kwa ka ala ɔkpø-nku ghø ebe miri násuputa. 19 M'gáku n'ozara osisi cedar na osisi acacia na osisi myrtle na osisi manu; M'gámakóta n'ala ihe nádigh osisi fir na osisi pine na osisi cypress: 20 ka ha we hu, mara, tukwasi obi, nwe uche ighøta n'otù, na aka Jehova mere nka, na Onye Nsó nke Israel kère ya.

21 Wetanu okwu-ikpe-unu nso, ka Jehova nási; butenu ihe nile unu dabere nso, ka Eze Jekob nási. 22 Ka ha bute ha nso, gosi ayi ihe ahu nke gémè: gosinu ihe nile emere na mbe mbu, ihe ha bu, ka ayi we tukwasi ha obi-ayi, we mara ikpe-azu-ha; ina-óbu menu ka ayi nuru ihe ahu nile nke nábia. 23 Gosinu ihe ahu nile nke gábia n'ódi-n'íru, ka ayi we mara na chí ka unu bu: e, menu ezi ihe, ma-óbu menu ihe ojo, ka ayi we lerita onwe-ayi anya buruburu n'újø, hii ya n'otù. 24 Le, unu onwe-unu sitere n'ihe nábugh ihe, ólu-unu site-kwa-ra n'ihe-efu: ihe-árú ka onve náróputa unu bu.

25 Akpotewom otù onye site n'Ugwu, o we bia; ciú onye site n'owuwa-anyanwí nke gákpóku aham: o gábiakwasí kwa ndi nochiri anya eze dika agási na ha bu uro, na dika ɔkpuite si azo ájá. 26 Onye gosiworo ya site na mbu, ka ayi we mara? na site na mbe gara aga, ka ayi we si, O bu onye ezi omume? e, o digh onye négosi, e, o digh onye némè ka ayi nuru, e, o digh

onye nánu okwu-ónu-unu. 27 Abum onye mbu isi Zaion, Le, le ha: M'génèye kwa Jerusalem onye nészisa ozi oma. 28 M'we le, ma o digh onye M'huru; n'etiti ndia kwa, ma o digh onye-ndum-odu di, ka M'we jua ha ajuju, ha we zaghachim okwu. 29 Le, ha nile bu ajo ihe; ihe-efu ka ólu nilc ha bu: ifufe na ebe tóbórø n'efu ka arusi nile ha awuru awu bu.

42 1 Le orùm, onye M'néjide aka; onye nkem M'ròpùtara, onye ihe-ya tóró nkpuru-obim utø: atukwasiwom ya Móm; ikpé ka o gèweputara mba nile. 2 O gagh-eti nkpu, o gagh-eweli kwa olu-ya elu, o gagh-eme kwa ka anu olu-ya n'ezí. 3 O gagh-akpaji amì apiara apia, o gagh-emenyu kwa ogho-oriøna nénwu inyogh-inyogh: n'ezí-okwu ka o gémè ka ikpé puta. 4 O gagh-enwu inyogh-inyogh, agagh-apia kwa ya apia n'obi, rue mbe o gédowori ikpé n'uwa; o bu kwa iwu-ya ka agwe-etiti nile gèchere. 5 Otú a ka Chineke, bú Jehova, siri, bú Onye keworo elu-igwe, seti kwa ha; Onye meworo uwa na ihe nile nke si nime ya apita ka o sa mbara; Onye nénye ndi bi n'elù ya ume ha nékú, Onye nényc kwa ndi négħarri nime ya mo: 6 Mu onwem, bú Jehova, akpowo gi n'ezí omume, M'géjide kwa aka-gi, chebe gi, nye gi ka i buru óbuba-ndu nke ndim, ka i buru kwa ihé nke mba nile; 7 imeghe anya nile kpuru isì, ime ka onye-nkpórø si n'ebé emechibidoworo ya piita, ime ka ndi nánodu n'ochichiri si n'ulo-nkpórø puta. 8 Mu onwem bu Jehova; nke ahu bu aham: M'gagh- enye kwa onye ozo nsopurum, M'gagh- enye kwa arusi di iche iche apiri api oíutom. 9 Ihe mbu, le, ha abiawo, o bu kwa ihe óhu di iche iche ka Mu onwem négosi: iutu ha epue anamcme ka unu nuru ha.

10 Bükuenu Jehova abii óhu, kwusanu otuto-Ya site na nsotu uwa; unu ndi nárida n'oké osimiri, na újú-ya, agwe-etiti nile, na ndi bi ha. 11 Ka ozara na obodo-ya nile welie olu-ha, obodo ntà nile Kida bi: ka ndi bi na Sela tie nkpu óñù, ka ha si n'elù ugwu nile tisie nkpu ike. 12 Ka ha nye Jehova nsopuru, gosi kwa otuto-Ya n'agwe-etiti nile. 13 Jehova gáputa dika dike; dika onye-agha ka O gákpote ekworo: O gëti

nkpu agha, e, O gēti oké nkpu agha; n'imegide ndi-ito-Ya ka Q némé Onwe-ya dike. 14 Edebewom ɔnum du site na mbe ebigh-ebi gara aga; anamaba nkiti, jisie onwem ike: dika nwayi ime neme, otú a ka M'gāsu udé, ku ume ngwa ngwa, kusie ume ike n'otú. 15 M'gēme ugwu na ugwu ntá ka ha kó akó, ihe-ókukú-ha nile ka M'gēme kwa ka ɔ kpónwua; M'gēme kwa osimiri ka ha ghø agwetiti, me kwa ka ɔdø-miri nile takó. 16 M'gēme kwa ka ndi-isi je ije n'użø ha námagh; n'okporo-użø ha námagh ka M'gēme ka ha zo ije: M'gēme ka ɔchichiri buru ihé n'iru ha, me kwa ebe bagorø abagø ka ha guzozie. Ihe ndia ka M'gēme, M'gagh-arapu kwa ha. 17 Ha gálaghachi azu, ihere gēme ha nke-uku, bú ndi nátkwasi arusi nile apiri api obi, ndi nási arusi awuru awu, Unu onwe-unu bu chi-ayi.

18 Unu ndi nti chiri, nurunu; unu ndi-isi kwa legidenu anya, ka unu we hu użø. 19 Ónye kpuru isi, ma-qbugh orüm, ma-qbü ònye ka nti chiri, dika onye-ozim M'néziga? ònye kpuru isi dika onye Mu na ya di n'udo, ma-qbü ònye kpuru isi dika orù Jehova? 20 I huwo ɔtutu ihe, ma i digh-ariba ama; nti-ya abua ghore oghe, ma ɔ digh-anu ihe. 21 Q tòrø Jehova utø, n'hi ezi omume-Ya, ime ka iwu-Ya di uku, na ime ka ɔ di ebube. 22 Ma ndi nka bu ndi alutaworo ihe-ha n'agha na ndi apunaraworo ha ihe; ha adawo n'ibudu n'olùlù, ha nile, ɔ bu kwa n'ulo-nkpørø di ihe ihe ka czobeworo ha: ha aghøwo ihe-nluta-n'agha, ma ɔ digh onye-nnaputa; ha aghøwo ihe apunaraworo madu, ma ɔ digh onye nási, Nyeghachi. 23 Ónye n'etiti unu gège nti na nka? ònye gána nti, we nu ihe n'ɔdi-n'iru? 24 Ónye were Jekob nye ka ɔ ghø ihe apunaraworo madu, were Israel nye ndi náluta ihe n'agha? ɔ bugh Jehova? bú Ónye ayi mehieworo megide, Ónye ha nékwegh kwa eje iie n'użø-Ya nile, ha egegh kwa nti iwu-Ya. 25 Q we wukwasi ya ɔnuma nke iwe-Ya, na ike nke agha; nke ahu we suye ya ɔku buruburu, ma ɔ magh; ɔ we re ya ɔku, ma ɔ digh-atughari obi-ya na ya.

43 1 Ma ubu a, otú a ka Jehova siri, bú Ónye keworo gi, Jekob, Nke kpuwo-kwa-ra gi, Israel: Atula egwu,

n'hi na aḥaputawom i; akpówom i n'aḥagi, nkem ka i bu. 2 Mbe i nágabiga nime miri, gi ka M'gánøyere; mbe i nágabiga nime osimiri, ha agagn-erúchapu gi: mbe i néje ije n'óku, ɔku ugagh-aru gi; ire-óku agagh-ere kwa gi ɔku. 3 N'hi na Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-gi, na Onye Nso nke Israel!, na onye-nzoputa-gi; cnyewom Ijipt ka ɔ buru ihe-nḥaputagi, cnyewom Etiopia na Seba n'ɔnqodu gi. 4 Ebe i ghøworo ihe di oké ɔnu-ahia n'anyam, ebe asopuruwo-kwa-ra gi, cbe Mu onwem huwo-kwa-ra gi n'anya; ya mere M'génye madu n'ɔnqodu gi, nye kwa ndi di iche iche n'ɔnqodu ndu-gi. 5 Atula egwu; n'hi na gi ka M'noyere: M'gēme ka nkpuru-gi si n'Qwuwanayanwu bia, M'gësi kwa n'Odidaanyanwu chikota gi; 6 M'gäsi Ugwu-Nye; si kwa Ndida, Ebochila: me ka umum ndikom si n'ebe di anya bia, gi mc kwa ka umum ndinyom si na nsotu uwa bia; 7 onye ɔ bulu nke anákpo n'aham, nke M'kéwo-kwa-ra nye nsopurum; akpuwom ya; e, cmewom ya. 8 Me ka ndi kpuru isi nwere anya abua puta, ha na ndi nti chiri ma ha nwere nti. 9 Achikötawo mba nile n'otú, kpokota kwa ndi nile di iche iche: ònye n'etiti ha gëgosi nka, me ka ayi nuru ihe mbu nile? Ka ha weputa ndi-ámá-ha, ka ewe gua ha na ndi ezi omume: ma-qbü ka ha nuru, si, Ezi-okwu. 10 Unu onwe-unu bu ndi-ámá, ɔbu ihe si n'ɔnu Jehova puta, na orüm nke M'røputara: ka unu we mara, kwerem, ghøta na Mu onwem bu Onye ahu: ɔ digh chi ɔzø eburu Mu onwem użø kpu, ɔ digh kwa nke gësom n'azu. 11 Mu onwem, ɔbuná Mu onwem, bu Jehova; ɔ digh kwa onye-nzoputa di ma-qbugh náním. 12 Mu onwem egosiwo, zoputa kwa, me kwa ka anuru, ɔ digh kwa chi ala ɔzø di n'etiti unu: unu onwe-unu bu kwa ndi-ámá, ɔ bu ihe si n'ɔnu Jehova puta, Mu onwem bu kwa Chineke. 13 ɔzø, site n'ubøchi ta Mu onwem bu Ya; ɔ digh k' a onye nánaputa n'akam: anamalu ɔlu, ònye gēme kwa ka ɔ laghachi azu?

14 Otú a ka Jehova siri, bú onye-nḥapura-unu na Onye Nso nke Israel: n'hi unu ka M'zigaw-ro ozi na Babilon, M'gēme kwa ka ha rida dika ndi-ɔsó, ha

nile, obuna ndi Kaldea, n'ubø niie nke iti-nkpu-ɔnù-ha. 15 Mu onwem bu Jehova, Onye Nsø unu, na Onye keworo Israel, na Eze-unu. 16 Otù a ka Jehova siri, bù Onye ahu Nke nákwa uzø n'oké osimiri na okporo-uzø nime miri di ike; 17 Nke némé ka ubø-ala na inyinya na usu-ndi-agha na dinkpà puta; n'otù ka ha nédinakøta, ha agagh-ebili; ha anyuwo anyu, dika ogho-oriøna ka emenyuworo ha emenu: 18 Unu echetala ihe mbu nile, unu atughari-kwa-la ihe nile nke mbe ochie n'obi. 19 Le, anameme ihe ɔhu; ubu a ka o gëpù; unu agagh-ama ya? e, M'gême ka uzø di n'ozara, me kwa ka osimiri di iche iche di n'ala tòbørø n'efu. 20 Anu ɔhia gásopurum, bù nkita-ɔhia na enyinnunu: n'ihi na enyewom miri n'ozara na osimiri di iche iche n'ala tòbørø n'efu, ime ka ndim ñua, bù ndi M'ròputara: 21 ndi M'kpuworo nye Onwem, akukø otutom ka ha gákø. 22 Ma ɔ bugħ Mu ka i kpøkuworo, Jekob; kama ikem agwuwo gi, Israel. 23 I kpugh aturu nke ájá-nsure-øku-gi nile biakutem; i jigh kwa ájá-gi nile sòpurum. Ejighm onyinye-inata-iru-øma me ka i fè òfufè, ejighkwam frankincense me ka ike gwu gi. 24 I jigh ego zutaram uda calamus, i jigh kwa abuba nke ájá-gi nile me ka afø jubigam ókè: kama i jiwo nmehie-gi nile me ka M'fè òfufè, i jiwo ajø omume-gi nile me ka ike gwum. 25 Mu onwem, obuna Mu onwem, bu Onye ahu Nke nêchichapu njehie-gi nile n'ihi Mu onwem; M'gagh-echeta kwa nmehie-gi nile. 26 Chetaram; ka ayi kpekø ikpe: gi onwe-gi kø akukø-gi, ka ewe gua gi n'onye ezi omume. 27 Nna-gi mbu mehiere, ndi-nsughari-gi ejehiewo kwa megidem. 28 M'gême kwa ndisi di nsø ka ha ghara idì nsø, nye kwa Jekob ka ɔ buru ihe ewezugara ka ebibie ya, nye kwa Israel ka ɔ buru ihe-
44 nkulu. 1 Ma ubu a, nuru, Jekob, bù orùm; nuru kwa, Israel, nke M'ròputara: 2 Otù a ka Jehova siri, bù Onye keworo gi, Onye kpuwokwa-ra gi site n'afø nne-gi, Nke némere gi aka; Atula egwu, gi orùm, bù Jekob; na gi, Jeshurun, nke M'ròputara. 3 N'ihi na M'gåwukwasi miri n'aru onye akpiri nákpo nku, na ɔtutu miri-iyi n'ala-akøro: M'gåwukwasi Mom n'aru

nkpuru-gi, na ngozim n'aru umu i muru: 4 ha ewe pue n'etiti ahiahia, dika osisi willow n'akuku iyi juputara na miri. 5 Otù onye gäsi, Onye Jehova nwere ka m'bu; onye ɔzø gákpo onwe-ya n'aha Jekob; onye ɔzø gëdekwasí n'aka-ya, Onye Jehova nwere, o gëji kwa aha Israel tue onwe-ya aha.

6 Otù a ka Jehova, Nke bu eze Israel na onye-nbaputa-ya, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, siri: Mu onwem bu onye mbu, Mu onwem bu kwa onye ikpe-azu; ɔ digh kwa Chineke ɔ bulà di ma ewezuga náni Mu onwem. 7 ɔ bu kwa onye, dika Mu onwem, nákpo, négosi ya, nedorom ya n'usoro, site na mbe M'doro ndi nke mbe ebigh-ebi gara aga? ihe nile nke gádi n'iru, na nke gäbia, ka ha gosi ha. 8 Unu atula oké egwu, unu ama-kwa-la jijiji: ɔ bugħ site na mbe gara aga ka M'meworo ka i nuru, gosi kwa gi ya? unu onwe-unu bu kwa ndi-ámàm. ɔ di Chineke ɔzø di ma ewezuga náni Mu onwem? é-é, ɔ digh Oké Nkume ɔ bulà di; ɔ digh otù efu M'mara. 9 Ndi nákpu arusi apiri api, ha nile bu ihe tòbørø n'efu; ihe nile anāchösi ike nke ha agagh-aba urù: ndi-ámà-ha kwa, ha onwe-ha adigh-ahu uzø, ha adigh-ama kwa; ka ihere we me ha. 10 Onye kpuworo chi, ma-qbù wua arusi apiri api nke nábagħ urù ma-qli? 11 Le, ihere gême ndi ejikötara ya na ha; ndi-økà kwa, ha onwe-ha bu ihe zara madu: ka ha chikøta onwe-ha, ha nile, ka ha guzo ɔtø; ha gátu oké egwu, ihere gême ha n'otù. 12 Uzù nákpu ihe-ølu, ɔ were icheku alu, were kwa otütü-ya nile akpu ya, were kwa ogwe-aka-ya di ike alu ya: ɔzø, agu nágu ya, ike we ghara idì; ɔ nugh miri, ɔ we da mbà. 13 Onye-økà n'osisi nçseti eriri; ɔ nèweref pencil kà ya; ɔ were nkpu-ya nile akpucha ya, were kwa compass-ya kà ya, ɔ we me ya ka ɔ di ka ihe-atù nwoke, dika ima-nma nke madu, ibi n'ulo. 14 O nèbuturu onwe-ya osisi cedar di iche iche, were kwa osisi holm na osisi oak, ɔ némé-kwa-ra onwe-va otù osisi n'etiti osisi nile nke oké ɔhia ka ɔ nwe ume: ɔ kuwo osisi fir, miriozuzo némé kwa ka o bue ibù. 15 ɔ gábu-kwa-ra madu ihe isure ɔku; ɔ we were ufodu nime ha, nya ɔku: e, ɔ funwue ya, we sie achicha: e, ɔ nápi chi,

we kpo isi ala nye ya; o mewo ya arusi apiri api, we da kpue iru r'ala n'iru ya. 16 Nkera-ya ka o sureworo n'oku; o ji nkera-ya eri anu; o naru anu-øruru, we rijue afø: e, o nanya oku, we si, Ehe, aru ekpowom oku, ahuwom oku: 17 ma nke foduru nime ya ka o meworo ka o ghø chi, obuná arusi-ya apiri api: o nāda kpu iru n'ala n'iru ya, nākpø kwa isi ala, nēkpere ya, si, Naputam; n'ihi na chim ka i bu. 18 Ha amagh, ha adigh-aghøta kwa: n'ihi na O techiwo anya-ha, ha we ghara ihu uzø; O techiwo obi-ha, ha we ghara inwe uche. 19 O digh kwa onye nēchetara obi-ya, o digh kwa ihe-ømuma ma-øbu nghøta di isi, Nkera-ya ka m'sureworo n'oku; øzo kwa, esiwori achicha n'elu icheku-oku-ya nère ere; anamaru anu rie: m'gême kwa nke foduru nime ya ka o ghø ihe-árù? Ø bu n'iru ogwe osisi ka m'gāda kpue iru n'ala? 20 O bu onye ji ntu azù onwe-ya: obi akwara emø ewezugawo ya, o we ghara inaputa nkpuru-obi-ya, ma-øbu isi, O bugh okwu-ugha, bù ihe di n'akanrim?

21 Cheta ihe ndia, Jekob; gi Israel kwa, n'ihi na orùm ka i bu: akpuwom i; orù M'nwere ka i bu: Israel, M'gagh-echezø gi. 22 Ehichapuwom njehie-gi nile, dika oké igwe-oji, hichapu kwa nmehie - gi nile, dika igwe - oji: laghachikutem; n'ihi na abaputawom i. 23 Tienu nkpu ɔnù, unu elu-igwe, n'ihi na Jehova emewo ya; tienu nkpu, unu ebe nile di ala nke uwa; unu ugwu, tibenu nkpu ɔnù, gi oké ɔchia, na osisi ɔ bula di nime ya: n'ihi na Jehova abaputawo Jekob, o bu kwa n'Israel ka O gême Onwe-ya ka O ma nma.

24 Otù a ka Jehova siri, bù Onyenbaputa-gi na Onye kpuworo gi site n'afø nne-gi: Mu onwem bù Jehova, Onye nême ihe nile; Onye náním nēseti elu-igwe; Onye nābasa uwa; o bu onye ka Mu na ya nō? 25 abum Onye nêmebi ihe-iriba-ama nile nke ndi-ekwukwu, M'nême kwa ka ndi nāju ase wi ara; abum Onye nême ka ndi mara ihe laghachi azu, M'nême kwa ka ihe-ømuma-ha ghø ihe-nzuzu: 26 abum Onye nême ka okwu orù-Ya guzosie ike, Nke nêmezu kwa ndum-odu nd'-ozi-Ya; Onye ahu Nke nēkwu okwu bayere Jerusalem, si, Agēbi ya; Nke nēkwu kwa

okwu bayere obodo nile nke Juda, si, Agēwu ha; nkponkpø-ebe-ya nile ka M'gēwuli kwa: 27 Onye ahu Nke nāsi obu-miri, Takø; osimiri-gi nile ka M'gême kwa ka ha tachasia: 28 Onye ahu Nke nēkwu okwu bayere Sairøs, si, O bu onye-ozuzù-aturum, ihe nile nke nātōm utø ka o gêmezu kwa: obuná n'ikwu okwu bayere Jerusalem, si, Agēwu ya; na n'isi ulo uku Chineke, Agātø ntø-ala-gi.

45 1 Otù a ka Jehova siri onye-Ya etere manu, bù Sairøs, onye M'jideworo aka-nri-ya, izoda mba di iche iche n'iru ya, o bu kwa úkwù ndi-eze ka M'gēkepu; imeghe uzø n'iru ya, agagh-emechibido kwa ɔnu-uzø-ama; 2 Mu onwem gāga n'iru-gi, me ka nkputankpu ebe nile guzozie: ibo-ɔnu-uzø ɔla nile ka M'gētiwa, ihe-ntuchi ìgwè nile ka M'gēbujipu kwa: 3 M'gēnye kwa gi àkù nke ɔchichiri, na àkù zoro ezo nke ebe nzuzo di iche iche, ka i we mara na Mu onwem, Jehova, bu Onye ahu Nke nākpø gi n'aha-gi, obuná Chineke Israel. 4 N'ihi orùm, bù Jekob, na Israel nke M'ròputara, ka M'nākpø gi n'aha-gi: anametu gi aha, o bu ezie na i maghm. 5 Mu onwem bu Jehova, o digh kwa onye ɔzø di; ma ewezuga náním o digh Chineke o bula di: M'nēke gi ihe-økiké n'úkwù, o bu ezie na i maghm: 6 ka ha we mara site n'owuwa anyanwu, site kwa n'Qdida-ananyanwu, na o digh otù Chineke efu di ma-oli ma ewezuga náním: Mu onwem bu Jehova, o digh kwa onye ɔzø di. 7 Abum Onye nākpø lhè na Onye nēkè ɔchichiri; abum Onye nême udo na Onye nēkè ihe ojø: Mu onwem bu Jehova, Onye nême ihe ndia nile.

8 Unu elu-igwe, nātasinu ezi omume site n'elu, ka mbara-igwé nile nēzoda kwa ezi omume dika miri: ka ala meghe onwe-ya, ka ha we mia nzoputa dika nkpuru, ka o me kwa ezi orumec ka o pukø n'otù; Mu onwem, bù Jehova, ekewo ya.

9 Ahuhu gādiri onye nālusø Onye kpuworo ya ɔgù! otù ejùjù n'etiti ejùjù nile nke ala! Urø, o gāsi onye nākpø ya, Gini ka i nālu? ma-øbu olu-gi, o gasi, O digh aka abua o nwere? 10 Ahuhu gādiri onye nāsi nna-ya, Gini ka i nāmu? nke nāsi kwa nwayi, Ìme gini nême gi?

11 Otú a ka Jehova siri, bú Onye Nsø nke Israel na Onye kpuworo ya: Juanum ajuju bayere ihe nile nābia; nyenum iwu bayere umum, ma-øbu bayere ọlu akam abua. 12 Mu onwem emewo uwa, kè kwa madu n'elu ya: Mu onwem, akam abua setiri elu-igwe, ọ bu kwa usu nile nke ihe-ha M'nyeworo iwu. 13 Mu onwem akpotewo ya n'ezi omume, ọ bu kwa uzø-ya nile ka M'gēme ka ha guzozie: onye ahu gēwu obodom, zilaga ndim emerereri ka ha je biri n'ala ọzø, ọ bugh n'ihi onu-ahia, ọ bugh kwa n'ihi iri-ngo, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri.

14 Otú a ka Jehova siri, Ihe putara na ndøbu Ijipt nādøbu onwe-ya n'olu, na ọzuzu-ahia nke Etiopia, na ndi Saba, ndi toro ogologo, gāgabigakute gi, ndi i nwere ka ha gābu kwa; gi ka ha gēso n'azu; na nkporø ka ha gāgabiga: ọ bu kwa gi ka ha gākpø isi ala nye, gi ka ha gēkpere, si, N'ezie ninie gi ka Chineke nø; ọ digh kwa onye ọzø di, ọ digh otú Chineke efu di ma-øli. 15 N'ezie Gi onwe-gi bu Chineke Nke nēzobe Onwe-gi, Gi Chineke Israel, bú Onye-nzoputa. 16 Ihere emewo ha, e, etiyewo kwa ha n'ọnodu-ihere, ha nile: n'otú ka ha lakoworo n'ọnodu-ihere, bú ndi-økà nēbu arusi eþuru eþubu. 17 Jehova ejivo nzoputa ebigh-ebi zoputa Israel: ihere agagh-eme unu, agagh-etiye kwa unu n'ọnodu-ihere rue mbe nile ebigh-ebi.

18 N'ihi na otú a ka Jehova Nke keworo elu-igwe siri; Ya onwe-ya bu Chineke: Onye kpuworo uwa, me ya; Ya onwe-ya mere ka o guzosie ike, ọ bugh ihe tøþorø n'efu ka Q kère ya, ọ bu ka ewe biri nime ya ka Q kpuru ya: Mu onwem bu Jehova; ọ digh kwa Chineke ọzø di. 19 Q bugñ na nzuzo ka M'kwuworo okwu, n'otú ebe nke ala ochichiri; asighm nkpuru Jekob, Chonum n'ebe tøþorø n'efu: Mu onwem bu Jehova, Onye nēkwu ezi omume, Onye nēgosi ihe di iche iche ziri ezi. 20 Chikötanu onwe-unu, bia; biarunu nso n'otú, unu ndi mba nile ɿaputara abaputa: ha amagh ama, bú ndi ahu nēbu osisi arusi-ha apiri api, ndi nēkpekwa-ra chi nādigh-azoputa. 21 Gosinu, weta-kwa-nu ha nso; e, ka ha ɿako izù n'otú: onye mere ka anu ihe a site na

mbe gara aga? onye sitere na mbe ochie gosi ya? ọ bugh Mu onwem, bú Jehova? ọ digh kwa Chineke ọzø di ma ewezuga nání Mu onwem; Chineke Nke nême ezi omume na onye-nzoputa adigh ma ewezuga nání Mu onwem. 22 Chenum iru, ewe zoputa unu, unu nsotu nile nke uwa: n'ihi na Mu onwem bu Chineke, ọ digh kwa Chineke ọzø di. 23 Ejiwom Onwem nua iyi, otú okwu esiwo n'onum puta n'ezi omume, ọ gagh-alaghachi kwa, si, na Mu onwem ka ikpere nile ọ bula gēþuru, Mu ka ire nile ọ bula gāþuru iyi. 24 Nání na Jehova ka ezi omume nile na ike di, (mu ka agwara okwu a): Ya ka madu gābiakute, ihere gēme kwa ndi ahu nile iwe-ha di oku megide Ya. 25 Na Jehova ka agāgu nkpuru nile nke Israel na ndi ezi omume, ọ bu kwa na Ya ka ha gānya isi.

46 1 Bel eruruwo ala, Nebo amakpuwo amakpu; arusi nile ha di n'elu anumanu na n'elu anu-ulø: ihe nile unu nēoughariri bu ihe eboro ebo, ha bu ibu eboro anu nāda mbà. 2 Ha amakpuwo, ruru ala n'otú; ha apugh ime ka ibu wezuga onwe-ya, kama ha onwe-ha alawo na ndota-agha.

3 Genum nti, unu uiò Jekob, na uiò Israel nile fôduru afôdu, unu ndi bu ibu eboro ebo site n'afø nne-unu, ndi ebura ebu site n'ákpa-nwa: 4 Ọzø, rue agadi Mu onwem bu Onye ahu, ru kwa isi-awø Mu onwem gēku unu n'aka: Mu onwem emewo, Mu onwem gēbu kwa; e, Mu onwem gēku n'aka me kwa ka unu wepuga onwe-unu. 5 Onye ka unu gasi na M'yiri ya, na Mu na ya rara nrata, na Mu di ka ya, ka ayi we yie? 6 Ndi ahu ndi nāwufu ɿola-edo n'akpa, ndi nātū kwa ɿola-øcha n'ihe-ørütü, ha nēgota onye-nnucha-ɿola, ọ we me ya ka ọ buru chi: ha nāda kpu iru n'ala, e, ha nākpø isi ala. 7 Ha nēbuli ya n'ubu, nēbu ya, we ðoba ya n'ọnodu-ya, ọ we guzo; ọ gagh-esi n'ebe-ya pua: e, madu gētiku ya nkpu, ma ọ gagh-aza, ọ gagh-azoputa ya n'ahuhu-ya.

8 Chetanu nka, jisi-kwa-nu ike: menu ka ọ biaghachi n'obi, unu ndi-njehie. 9 Chetanu ihe mbu nile site na mbe ebigh-ebi gara aga: n'ihi na Mu onwem bu Chineke, ọ digh kwa Chineke ọzø di; abum Chineke, ọ digh kwa otú efu di ka

Mu onwem; 10 nēgosi ikpe-azu site na m̄bu, nēgosi kwa ihe nke anēmegh eme site na m̄be ochie; nāsi, Ndum-ōdum gēguzosi ike, o bu kwa ihe nile nke nātōm utō ka M'gēme: 11 nēsi n'owuwa-anyanwu kpō udele, nēsi kwa n'ala di anya kpō onye gēme ndum-ōdum: e, ekwurom, M'gēme kwa ka o me; ezubewom, M'gēme kwa ya. 12 Genun nti, unu ndi di ike n'obi, ndi nōpuru ezi omume n'ebe di anya: 13 Ewetawom ezi omumem nso, o gagh-adi n'ebe di anya, nzoputam agagh-anō kwa qđū; M'we nye nzoputa nime Zaion, nye kwa Israel ima-nmam.

47 1 Rida, we nōdu n'ājā, gi nwa-a-bogho nāmagh nwoke, bù ada Babilon; nōdu n'ala ghara inwe ocne-eze, gi ada ndi Kaldea: n'ihi na i gagh-abu kwa onye ha nākpō nwayi di nrō nke di kwa pekepeke. 2 Were nkume-igwe-nri gwe utu ọka: kpupu akwā-nkpuchi-gi, yipu uwe-nwuda-gi, kpughepu ogwe-ukwu-gi, gabiga osimiri di iche iche. 3 Agēkpughe ọtq-gi, e, agānu ita-uta-gi: ọbō ka M'gabō, M'gagh-ezute madu. 4 Onye-nbaputayi, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya, bù Onye Nsō nke Israel. 5 Nōdu du, ba n'ochichiri, gi ada ndi Kaldea: n'ihi na i gāgh-abu onye ha nākpō, Nwayi-nwe ala-eze di iche iche. 6 Ewesaram ndim iwe, emerem ihenkctam ka o gnara idi nsō, M'we nye ha n'aka-gi: i nwegh obi-ebere n'aru ha; n'aru agadi ka i meworo ka yoke nke gi di arō nke-uku. 7 I we si, Rue m̄be ebigh-ebi ka m'gabu nwayi-nwenu: i we ghara itukwasi ihe ndia n'obi-gi, i chetagh ikpe-azu-ya.

8 Ma ubu a nuru nka, gi nwayi nēme ka o si tō gi utō, gi onye nānō na ntukwasi-obi, nke nāsi n'obi-gi, Mu onwem nō, o dīgh kwa otū efu ọzō di ma ewezuga nāni mu onwem; m'gagh-anō dika nwayi di-ya nwuru, in'gagh-ama kwa ọbuba-aka-umu: 9 ma ihe abua ndia gābiakute gi n'otū ntabi-anya n'otū ubochi, bù ọbuba-aka-umu na ọnodu nwayi di-ya nwuru: dika izu-okē-ha si di ka ha biakwasiworo gi, n'otutu mbasi-gi, na n'inwebiga-ume-ökē nke ọlu dibia-nrafu nile i nālu. 10 I we tukwasi obi n'ihe ọjō gi; i siwo, O dīgh onye nāhum; amam-ihe-gi na ihe-

omuma-gi, nke ahu emewo ka i laghachi azu: i we si n'obi-gi, Mu onwem nō, o dīgh kwa otū efu ọzō di ma ewezuga nāni mu onwem. 11 Ma ihe ọjō abiakwasiwo gi; i gagh-ama chi-qbubō di ya: nbibi gādakwasi kwa gi; i gagh-enwe ike ikpuchi anya-ya: ila-n'iyi gāoiakwasi kwa gi na mberede, nke i nāmagh. 12 Biko, guzo n'olu dibianrafu nile i nālu, na n'otutu mbasi-gi, nke i dōbuworo onwe-gi n'olu nime ha site na m̄be i nō na nwata; elegh anya i gēnwe ike ibā urū, elegh ariya i gēme ka madu ma jijiji. 13 Ike agwuwo gi n'otutu ndum-ōdu-gi: biko, ka ha guzo ọtq, we zoputa gi, bù ndi nēkē eluigwe, ndi nēlegide kpakpando, ndi nēnie ka amara kwa-qnwa ihe gēme, n'ihe gābiakwasi gi. 14 Le, ha di ka ahiahia-oka kpōrō nku; ọku erewo ha; ha agagh-anaputa onwe-ha n'aka ire ọku: o bugh icheku-ọku nēre ere iji nya ọku, o bugh kwa ọku inođu n'iru ya. 15 Otū a ka ha diri gi, bù ihe nke i dōbuworo onwe-gi n'olu nime ha: ndi gi na ha nāzu ahia site na m̄be i di na nwata awaghariwo, onye o bula rue ofe nke ya; o dīgh onye nāzoputa gi.

48 1 Nurunu nka, unu ulo Jekob, ndi anākpō n'aha Israel, ndi siwo-kwara na miri Juda puta; ndi ji aha Jehova anu iyi, o bu kwa Chineke Israel ka ha nēhota, ma o bugh n'ezi-ckwu, o bugh kwa n'ezi omume. 2 N'ihi na ha akpōwo onwe-ha ndi sitere n'obodo nsō, o bu kwa Chineke Israel ka ha dabereworo; Jehova usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya. 3 Ihe mbu nile site na m̄be ochie ka M'gosiworo; o bu kwa n'önüm ka ha siri puta, M'we me ka anu ha: na mberede ka M'mere ha, ha we me. 4 N'ihi na M'mara na onye siri ike ka i bu, na o bu akwara igwē ka olu-gi bu, na egedege-iru-gi bu kwa ọla; 5 M'we gosi gi ya site na m̄be ochie; tutu o me emerem ka i nuru: ka i we ghara isi, Arusim emewo ha, o bu kwa arusim apiri api na arusim awuru awu nyere ha iwu. 6 I nuwo ya; gi le ihe a nile; unu onwe-unu kwa, unu agagh-egosi ya? Emewom ka i nuru ihe ọhu di iche iche site n'ubu a, bù ihe echebeworo na nzuzo, nke i nāmagh. 7 Ubu a ka ekeworo ha, o bugh site na m̄be ochie; ọzō, tutu ubochi ta erue i

nugh kwa ha; ka i we ghara isi, Le, amaram ha. 8 Otù o di, i nugh; i magh kwa; site kwa na mbe ochie nti-gi eghagh oghe: n'ihi na amaram na i naghobu aghobu nke-uku, ozo, Onye njejehie ejehie site n'afø nne-ya, ka anakpo gi. 9 N'ihi aham ka M'neme ka iwem nø odù, o bu kwa n'ihi otutom ka M'nébochi ya n'ebe i nø, ka M'we ghara ibipu gi. 10 Le, anuchawom i, ma o buguh dika ola-ochha; aròputawom i n'oké oku nke iweda-n'ala. 11 N'ihi Mu onwem, n'ihi Mu onwem, ka M'gême ya; n'ihi na le ka esi me ka aham ghara idi nsø nke-uku! M'gagh-enye kwa onye ozo nsopurum.

12 Gem nti, Jekob, na Israel, bù onye M'kpoworo: Mu onwem bu Onye ahu; Mu onwem bu onye mbu, Mu onwem bu kwa onye ikpe-azu. 13 E, akam atowo ntø-ala uwa, o bu kwa aka-nrim setipuworo elu-igwe: o buru na Mu onwem akpo ha oku, ha gèguzo oto n'otù. 14 Chikotanu onwe-unu, unu nile, nuru kwa; onye n'etiti ha gosiworo ihe ndia? Onye ahu Jehova huworo n'anya gême ihe nàtø Ya utø na Babilon, o bu kwa ogwe-aka-ya gädakwasi ndi Kaldea. 15 Mu onwem, obunà Mu onwem, ekwuwo okwu; e, akpowom ya: emewom ka o bia, o gême kwa ka ije-ya ga nke-oma. 16 Biakutenum nso, nurunu nka; site na mbe mbu o bugh na nzuzo ka M'kwuworo okwu; site na mbe odiyi-ya, n'ebe ahu ka M'nø: ma ubu a Onye-nwe-ayi Jehova ezitewom, mu na Mo-Ya. 17 Otù a ka Jehova siri, bù Onye-nbaputa-gi na Onye Nsø Israel: Mu onwem bu Jehova, Chineke-gi, Onye nèzi gi ime ihe nàbà úrù, Onye nème ka i zo ije n'uzø i gèjeso. 18 O gädim nø nma ma asi na i ñarari nti n'ihe nile M'nyere n'iwu! udo-gi ewe diwori ka osimiri, ezi omume-gi adi kwa ka nmali-miri nile nke oké osimiri: 19 nkpurugi gädiwo-kwa-ri ka ája, umu nke si n'afø-gi puta di ka umu-ihe si n'afø oké osimiri ahu puta: agagh-ebipuwori aha-ya ma-obu kpochapu ya n'irum.

20 Sinu na Babilon pua, ñanarinu ndi Kaldea; werenu olu nke iti-nkpu-øñu gosi, me ka anuru nka, menu ka o puta ihè rue nsotu uwa: sinu, Jehova abaputawo orù-Ya, bù Jekob. 21 Akpiri akpogh ha nku mbe O mere ka ha je ije

n'ala kpørø nku: O mere ka miri si n'oké nkume rüputara ha: e, O kpowara oké nkume, miri we suputa. 22 O digh udo diri ndi nêmebi iwu, ka Jehova siri.

49 1 Genum nti, unu agwe-etiti; 2 na-kwa-nu nti, unu ndi di iche iche, site n'ebe di anya: Jehova esitewo na mbe m'nø n'afø kpom; site na mbe m'nø n'afø nnem ka O hotaworo aham: 3 O we me ka onum di ka mma-agha di nkø, na ndò aka-Ya ka O zobeworom; O we me ka m'ghø ákù nègbu àmùmà, n'ákpa-ákù-Ya ka O zobeworom: 4 O we sim, Orùm ka i bu; gi Israel, onye o bu nime gi ka M'gême Onwem ka M'ma nma. 5 Ma mu onwem siri, N'efu ka m'dòbuworo onwem n'olu, n'ihi ihe tòbòrø n'efu na otù nku-ume ka m'meworo ka ikem gwusia: n'ezie ikpém di n'aka Jehova, ugwo-olum di kwa n'aka Chinekem. 6 Ma ubu a Jehova siri, bù Onye kpuworom site n'afø nnem iburu Ya orù, ime ka Jekob laghachikute Ya, ka ewe chikota-kwa-ra Ya Israel: (anásøpu-kwa-ram n'anya Jehova, Chinekem aghowó ikem:) 7 O we si, O bu ihe di kari nfe na i gäburum orù, ime ka ebo nile nke Jekob bilie, na ime ka ndi Israel echebere echebe lata: enyewokwam i ka i buru ihè nke mba nile, ibu nzoputam rue nsotu uwa. 8 Otù a ka Jehova, bù Onye-nbaputa Israel na Onye Nsø ya, siri onye madu nèleda, onye bu ihe-árù nke mba nka, onye bu orù ndi nàchi achi: Ndi-eze gáhu, we bilie; ndi-isi gáhu, we kpø isi ala; n'ihi Jenova Nke kwesiri ntukwasi-obi, bù Onye Nsø nke Israel, Nke røputaworo gi. 9 Otù a ka Jehova siri, Na mbe ihe madu nàtøm utø ka M'zaworo gi, o bu kwa n'ubochi nzoputa ka M'yeworo gi aka: M'gèchebe kwa gi, nye gi ka i buru oþuba-ndu nke ndim, ime ka ala bilie, ime ka ha keta ihe-nketa nile tòbòrø n'efu; 10 nàsi ndi ekere abu, Puanu; nàsi ndi nø n'ochichiri, Putanu n'ihe. N'uzø nile ka ha gázù onwe-ha, o bu kwa n'ugwu nile òhia nàdigh ka ebe-ita-nri-ha gädi. 11 Agu agagh-agu ha, akpiri agagh-akpø kwa ha nku; mirage na anyanwu agagh-amaþu kwa ha: n'ihi na Onye nwere obi-ebere n'aru ha gëdu ha, o bu kwa n'akukü isi-iyi nile juputara na miri ka O gëdu ha nwayø. 12 M'gême kwa ka

ugwum nile ghø uzø, agēme kwa ka uzøm nile atuliri atuli di ehi. 12 Le, ndia gësi n'ebé di anya bia: le kwa, ndia gësi n'Ugwu na n'Odida-anyanwu; ndia gësi kwa n'ala Sainim. 13 Tienu nkpu ṣonù, unu elu-igwe; tegharia egwú ṣonù, gi uwa; tiwanu nkpu ṣonù, unu ugwu: n'ihi na Jehova akasiwo ndi-Ya obi, O gënwe kwa obi-ebere n'aru ndi-Ya ewedara n'ala.

14 Ma Zaion siri, Jehova arapuwom, Onye - nwe - ayi echezowokwam.

15 Nwayi, o gëchezo nwa-ya nāñu ara, we ghara inwe obi-ebere n'aru nwa aføya? e, elegh anya ndia gëchezo, ma Mu onwem agagh-echezo gi. 16 Le, n'obu-akam abua ka M'kaworo gi àkà; mbidi-gi nile di n'irum mbe nile. 17 Umu-gi emewo ngwa ngwa; ndi nākwada gi na ndi nême ka i tòbòrø n'efu gësi nime gi pua. 18 Welie anya-gi abua le buruburu, we hu: ndia nile achikotawo onwe-ha, biakute gi. Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta,) n'ezie ha nile ka i gëyiri dika ihe-ichø-nma, were ha ke, dika nwunye øhu. 19 N'ihi na, nkponkpø ebe-gi nile na ebe-gi nile tòbòrø n'efu na ala-gi akwadara akwada, n'ezie ubu a i gädikara ndi bi n'ala nkpa, ndi néloda gi gānø kwa n'ebé di anya. 20 Umu nke mbe øbuba-aka-umu-gi gäsi kwa na nti-gi abua øzø, Ebe a dim nkpa: nyem ṣonodu ka m'we biri. 21 I gäsi kwa n'obi-gi, Onye muru ndia nyem, ebe mu onwem bu onye ababaworo aka umu, na nwayı-àgà, na onye emeworo ka o je biri n'ala øzø, na onye ewezugara ewezuga? ma ndia, onye mere ka ha toputa? Le, mu onwem foduru, náním; ndia, òle ebe ha no?

22 Otú a ka Onye-nwe-ayi, bú Jehova, siri, Le, M'gëweliri mba nile akam, o bu kwa ndi di iche iche ka M'gëbuliri økolotom: ha gëkuta kwa umu-gi ndikom n'obi-ha, agëbu kwa umu-gi ndinyom n'ubu-ha. 23 Ndi-eze gäbu kwa nna názù umu-gi, ndi-eze-nwayi-ha gäbu kwa ndinyom nënye umu-gi ara: ha gäkpø isi ala nye gi, kpue iru-ha n'ala, racha ájá ukwu-gi abua; i we mara na Mu onwem bu Jehova, Onye ihere agagh-eme ndi nèle anyam. 24 Agänara dike ihe o wetara n'agha, ma-øbu ndi onye ezi omume dötara n'agha, agëme ka

ha wepuga onwe-ha? 25 Ma otú a ka Jehova siri, Obuná ndi dike dötara n'agha ka agëwepu, øzø, ihe onye nême ka madu ma jijiji wetara n'agha, agëme ya ka o wepuga onwe-ya; o bu kwa onye näluso gi øgù ka Mu onwem gäluso øgù, o bu kwa umu-gi ka Mu onwem gázoputa. 26 M'gëme kwa ka ndi nême gi ihe-ike rie anu-aru onwe-ha: ha gänubiga kwa øbara onwe-ha ókè, dika o bu manya-vine øhu: anu-aru nile, bú madu, ewe mara na Mu onwem, Jehova, bu Onye-nzoputa-gi, na Onyenøputa-gi, bú Onye di ike nke Jekob.

50 1 Otú a ka Jehova siri, Ole ebe akwukwø nkewa nke nne-unu di, bú nke M'ji chupu ya? ma-øbu onye nime ndi M'nara ego n'omuru-nwa ka M'reworo unu n'aka ya? Le, o bu n'ihi ajo omume nile nke unu ka erere unu, o bu kwa n'ihi njehie nile nke unu ka achupuru nne-unu. 2 Gini mere onye o bula adigh mbe M'biara? gini mere onye-øziza adigh mbe M'kpørø òkù? o bu na akam dikara nkpunkpu ma-øli iøputa? ma-øbu o digh ike di nimem inaputa? Le, n'ibasi - nba - ikem anameme ka oké osimiri tasía, anameme osimiri ka ha ghø øzara: azù-ha nèsì ísi, n'ihi na miri adigh, we nwua n'akpiri-ikpø-nku. 3 Ejim iji-nji yikwasí elu-igwe dika uwe, o bu kwa akwà-nkpe ka M'nême ka o buru ihenøkwasí-ha.

4 Onye-nwe-ayi, bú Jehova, enywom ire nke ndi-nmuta, ka m'we mara iwere okwu kwagide onye dara mìbà: O nákpoté ntím kwa-ututu, O nákpoté ntím inu ihe dika ndi-nmuta. 5 Onye-nwe-ayi Jehova emegheworom ntím, ma Mu onwem anupugh isi, alaghachighm azu. 6 Azum ka m'nyere ndi-oti-ihe, ntím abua ka m'nyere ndi nékwpø afu-ønu: ezopughm irum n'ønodu-ihere anëtiyem na øbubu-ønu. 7 Ma Onye-nwe-ayi Jehova nëyerem aka; n'ihi nka etiyeghm n'ønodu-ihere: n'ihi nka ka m'cheworo irum dika ømú, ama-kwaram na ihere agagh-emem. 8 Onye nágum n'onye ezi omume di nso: o bu onye mu na ya gëkpe? ka ayi guzo øtø n'otù: onye bu onye ahu nwere okwu-ikpe ikwugidem? ya biakutem nso. 9 Le, Onye-nwe-ayi Jehova gëyerem aka: onye bu onye ahu gämam ikpe?

le, ha nile gāka nká dika uwe; nla gērichapu ha.

10 Onye n'etiti unu bu onye nātu egwu Jehova, nēge nti n'olu orù-Ya? onye nke jeworo ije n'ochichiri, nke o digh onwunwu-oku o nwere, ya tukwasi obi n'aha Jehova, dabere Chineke-ya. 11 Le, unu nile ndi nāmuye oku, ndi ji àkú nēre oku eke onwe-unu n'úkwù dika ihe-ókiké: jegharinu n'ire oku-unu, na n'etiti àkú nile nēre oku unu funwuworo. Ihe a esitewo n'akam diri unu; n'ihe-nwuta ka unu gēdina ala.

51 1 Genum nti, unu ndi nābaso ezi omume, ndi nāchø Jehova: legidenu oké nkume anya nke esiri waputa unu, legide-kwa-nu ọnù olùlù nke esiri gwuputa unu. 2 Legidenu Abraham, bú nna-unu, legide kwa Sera nke muputara unu: n'ihi na o bu mbe o bu nání otù onye ka M'kpørø ya, M'we gøzie ya, me ka o ba uba. 3 N'ihi na Jehova akasiwo Zaion obi: O kasiwo nkponkpø ebe-ya nile, me ka զzara-ya di ka Iden, me ka ala-ya nke ihe nādigh di ka ubi Jehova abara ogige; obi-utø na ọnù ka agāhu nime ya, na ekele, na olu abù oma.

4 Nanum nti, unu ndim; unu kwa mba nkem, gēnum nti: n'ihi na otù iwu gēsi n'ònùmputa, M'gême kwa ka ikpém nwe ọnodu ka o buru ihè nke ndi nile. 5 Ezi omumem di nso, nzoputam aputawo, ogwe-akam abua gēkpe ndi nile ikpe; agwe-etiti nile gēle anyam, o bu ogwe-akam ka ha gēchere. 6 Welienu anya-unu le elu-igwe, legide-kwa-nu uwa di n'okpuru: n'ihi na elu-igwe gāpu n'anya dika anwuru-oku, uwa gāka kwa nká dika uwe, ndi bi ya gānwu kwa dika anwu ntà: ma nzoputam gādiru mbe ebigh-ebi, agagh-ebibi kwa ezi omumem.

7 Genum nti, unu ndi mara ezi omume, bú ndi ahu nke iwum di n'obi-ha; unu atula egwu ita-uta madu, unu atu-kwa-la ujø nkwlulu nile ha. 8 N'ihi na nla gērichapu ha dika uwe, aruru gērichapu kwa ha dika aji-anu: ma ezi omumem gādiru mbe ebigh-ebi, nzoputam gādiru kwa obo nile.

9 Teta, teta, yiri ike dika uwe, gi ogwe-aka Jehova; teta, dika n'ubochi nile nke mbe ochie, bú obo nile nke mbe nile ebigh-ebi gara aga. O bugh gi

onwe-gi bu ihe ahu nke kpowasiworo Rehab, nke mapúworo ogologo anumi? 10 O bugh gi onwe-gi bu ihe ahu nke meworo ka oké osimiri tasia, bú miri nke obu-miri riri nne; nke meworo ebe nile miri emi nke oké osimiri ka o ghø uzø ndi emeworo ka ha nwere onwe-ha gēsi gabiga? 11 Ndi Jehova abaputara abaputa gālata kwa, were iti-nkpu-ọnù bata nime Zaion; ọnù ebigh-ebi gādi kwa n'isi-ha: obi-utø na ọnù ka ha gābiarute, iru-újú na ize-ume abalawo.

12 Mu onwem, ọbuná Mu onwem, bu Onye ahu nákasi unu obi; onye ka i bu, na i nātu egwu madu gānwu anwu, na i nātu egwu nwa madu nke agēme ka o di ka ahihia; 13 i we chezø Jehova Onye meworo gi, Onye nēseti elu-igwe, tø kwa ntø-ala uwa: i we tua oké egwu mbe nile ogologo ubochi nile n'ihi ọnuma nke onye-nkpabø, mbe o doziri àkú ibibi? ma òle ebe ọnuma nke onye-nkpabø ahu di? 14 Onye-nkpørø nke néruda eruda emewo ngwa ka atøpu ya; o gagh-anwu kwa we rida n'olùlù, nri-ya agagh-akø kwa ukø. 15 Mu onwem bu kwa Jehova Chineke-gi, Onye nēme ka oké osimiri dere du, mbe nmali-miri-ya nile nēbibø: Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya. 16 M'we tiye okwum nile n'ònugi, o bu kwa na ndò akam ka M'kpuchiworo gi, iku elu-igwe dika ihe-ókukní, na itø ntø-ala nke uwa, na isi Zaion, Ndim ka i bu.

17 Teta, teta, bilie, Jerusalem, nke siworo n'aka Jehova nua iko nke ọnuma-Ya; ọkwa ahu, bú iko nke isu-ngongo, ka i nuworo, nusia. 18 O digh onyenndú o nwere n'etiti umu-ndikom nile o muworo: o digh kwa onye nējide aka-ya n'etiti umu-ndikom nile o meworo ka ha tozue okè. 19 Ihe abua ndia adakwasiwo gi; onye gēgosi gi ebere o nwere n'aru gi? nbibi na ntikpø na oké unwu na mma-agha: M'gësi aia kasie gi obi? 20 Umu-gi ndikom atubøwo atubø, dina ala n'isi èzì nile, dika anigø mara n'onyà; ha bu ndi juputara n'ònuma Jehova, na ibasi-nba-ike Chineke-gi. 21 N'ihi nka, biko, nuru nka, gi nwayi ewedara n'ala, nke ihe nēbu kwa, ma o bugh manyavine: 22 otù a ka Onye-nwe-gi siri, bú Jehova, na Chineke-gi Nke nēkpe ọnù ndi-Ya n'ikpe, Le, ewepuwom n'aka-gi iko nke isu-ngongo, bú ọkwa ahu nke bu

iko nke Ọnumam; i gagh-aiju kwa ya ọzọ: 23 ma M'gētiye ya n'aka ndi némekpa gi aru; ndi siri nkpuru-obi-gi, Ruda n'ala, ka ayi we gabiga: i we me ka azu-gi di ka ala na dika èzi nye ndi nágabiga.

52 1 Teta, teta, yiriike-gi dika uwe, gi Zaion; yiri uwe-gi nile mara nma, gi Jerusalem, bù obodo nsø: n'ihi na onye nēbigh úgwù na onye ruru árú agagh-abata kwa nime gi ọzọ site n'ubu a. 2 Rurupu onwe-gi, si n'ájá puta; bilie, nödu ala, Jerusalem; töpu onwe-gi abu di n'olu-gi, gi ada Zaion adotara n'agha.

3 N'ihi na otú a ka Jehova siri, N'efu ka erere unu; ọ bugh kwa ego ka agéji Ọputa unu. 4 N'ihi na otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, O bu Ijipt ka ndim ridaruru na mbu inq n'ebe ahu dika Ọbia: Asiria kwa, n'efu ka ọ meburu ha. 5 Ma ubu a, gini ka M'nwere ebe a, (ọ bu ihe si n'ọnun Jehova puta), na ewepuwo ndim n'efu? ndi náchi ha nákwasí ákwá ike, (ọ bu ihe si n'ọnun Jehova puta), ọ bu kwa mbe nile n'ogologo ubochi nile ka anélèli aham. 6 N'ihi nka ka ndim gámara aham: n'ihi nka ka ha gámara n'ubochi ahu na Mu onwem bu Onye ahu Nke nékwu okwu; lekwam.

7 Le, ka ha si ma nma nke-uku n'elu ugwu, bù ukwu nke onye nēzisa ozi Ọma, bù onye nême ka anuru okwu udo, onye nēzisa ozi Ọma nke ezi ihe, onye nême ka anuru okwu nzoputa; onye nási Zaion, Chineke-gi bu eze! 8 Nuru olu ndi-nche-gi! ha eweliwo olu-ha, n'otú ka ha nêtikø nkpu ọñù; n'ihi na anya na anya ka ha gáhu mbe Jehova nálaghachikute Zaion. 9 Tiwanu nkpu ọñù, tienu nkpu ọñù n'otú, unu nkponkpø ebe nke Jerusaleni: n'ilii na Jehova akasiwo ndi-Ya obi, O Ọputawo Jerusalem. 10 Jehova ababawo ogwe-aka-Ya di nsø ọtø n'anya mba nile; nsøtu nile nke uwa we hu nzoputa nke Chineke-ayi. 11 Wezuganu onwe-unu, wezuganu onwe-unu, sinu n'ebe ahu pua, unu emetula ihe ruru árú: sinu n'etiti ya pua: dinu Ọcha, unu ndi nêbu ihe di iche iche nke Jehova. 12 N'ihi na ọ bugh na ngwa ka unu gápu, ọ bugh kwa na nbalaga ka unu gëje: n'ihi na Onye nága n'iru unu bu Jehova; ọzø, Onye nága n'azu unu bu Chineke Israel.

13 Le, orùm gënwe uche, ọ gádi elu, agébuli kwa ya, ọ we di elu nke-uku. 14 Dika ibobo gi si anwu ọtutu madu n'aru, (le ka iru-ya si buru ihe bibiri ebibi nke-uku kari onye ọ bula, udi-aruya kwa kari umu madu!) otú a ka ọ gëfesa ọtutu mba Ọbara; n'ihi ya ka ndi-eze gëkpuchi Ọnu-ha: n'ihi na ihe nke anákogh nya ha ka ha huworo; ọ bu kwa ihe nke ha náhugh ka ha ghotaworo.

53 1 Onye kwere ihe ayi nuworo? 2 Ogwe-aka Jehova kwa, n'aru onye ka ekpugheworo ya? 2 N'ihi na o tolitere n'iru Ya dika ome, na dika nkporogwu nke putara n'ala kpóro nku: ọ digh udi-aru Ọma ọ nwere, ọ digh kwa ima-nma; ayi we hu ya, ma ọ magh nma n'ile ya anya nke ayi gëji chosie ya ike. 3 Eledara ya anya, ọ bu kwa onye madu rara aka; onye nwere ọtutu ihe-nbü na onye mara Ọria nke-Ọma: e, dika onye madu nézonari iru-ha, otú a ka eledara ya anya, ayi we ghara igu ya n'ihe.

4 N'ezie Ọria nile nke ayi ka ya onwe-ya bupuworo, ihe-nbü nile nke ayi kwa, o buruwo ha; ma ayi onwe-ayi guru ya n'onye etiwaro ihe-otiti, onye Chineke tiworo ihe, na onye ewedara n'ala. 5 Ma ya onwe-ya bu onye amapuworo site na njehie nile nke ayi, onye azòpiaworo site n'ajø omume nile nke ayi: ahuhu-nmehie nke udo-ayi di n'aru ya; ọ bu kwa ubiri-utari-ya ka ejiri me ka aru-ayi di ike. 6 Ayi nile kpafuru akpafu dika igwé aturu: ayi chere iru, onye ọ bula n'uzø nke aka ya: ma Jehova emewo ka ajø omume nke ayi nile dakwasi ya.

7 Achiri ya n'ihe-ike, ma ya onwe-ya wedara onwe-ya n'ala, we ghara isaghe Ọnu-ya; dika aturu nke anákpuru ije n'ohubu-ya, na dika nne-aturu nke dara obi n'iru ndi nákpacha ya aji; e, ọ digh-asaghe Ọnu-ya. 8 Site na nmebü, site kwa n'ikpè, ka ewepuru ya: ma ndi Ọbø-ya, onye n'etiti ha nátaghari n'obi na ebipuru ya n'ala ndi di ndu? site na njehie nke ndim ka ihe-otiti diri ya. 9 Ewe me ka ilì-ya di n'etiti ridi nêmbe iwu, ya na Ọgaranya nö kwa n'ọnwu-ya; ọ bu ezie na ọ digh ihe-ike ọ mereri, ọ digh kwa aghughø di n'ọnun-ya.

10 Ma ọ tørö Jehova utø izòpia ya; Ọ mewo ka ọ ria Ọria: ọ buru na nkpuru-obi-ya achu aja-ikpe-omuma, ọ gahu

nkpuru-ya, me ka ubochi-ya nile di ogologo, ihe nke nātō Jehova utō gāga kwa nke-oma n'aka-ya. 11 Ihe nke sitere na ndōbu nkpuru-obi-ya nādōbu onwe-ya n'olu ka o gāhu, afō gēju ya: ihe-omuma-ya ka onye ezi omume ahu, bù orūm, gēji me ka ora madu ghō ndi ezi omume: ajo omume nile ha ka ya onwe-ya gēbu kwa. 12 N'ihi nka ka M'gēkēre ya ókè n'etiti ndi bara uba, o gēso kwa ndi nwere ume kēsa ihe o kwatara n'agha; n'ihi na o ɿapuru nkpuru-obi-ya dika miri nye ɿonwu, o bu kwa na ndi-njehie ka aguru ya: ma ya onwe-ya bupuru nmehie ɿotutu madu, o bu kwa ndi-njehie ka o nāriorō aririo.

54 1 Tie nkpu ɿonu, gi nwayi-ágá, bù nwayi nāmugh nwa; tiwa nkpu ɿonu, tisi kwa nkpu ike, gi onye ime nwa nēmegh: n'ihi na umu nke nwayi arapuru nání ya di ɿotutu kari umu nke nwayi aluru na nwunye, ka Jehova siri. 2 Me ka ebe ulo-ikwū-gi sa mbara, ka ha seti kwa ákwà-nkwuba nile nke ebe-obibi-gi nile; ebōchila: me ka udō-gi nile di ogologo, me kwa ka ntú-gi nile di ike. 3 N'ihi na n'aka-nri na n'aka-ekpe ka i gābasa; nkpuru-gi gēnweta kwa mba di iche iche, o bu kwa obodo di iche iche nke tōborō n'efu ka ha gēme ka madu biri nime ha. 4 Atula egwu; n'ihi na ihere agagh-eme gi: ka aghara itiye kwa gi n'ónodu-ihere; n'ihi na agagh-eme gi ka i nwe iru-ihere: n'ihi na i gēchezō ihere nke mbe i nō na nwata, ɿozō, ita-uta nke ɿonodu nwayi di-ya nwuru i nō, i gagh-echeta ya ɿozō. 5 N'ihi na di-gi bu Onye meworo gi; Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya: ɿozō, onye-n̄haputa-gi bu Onye Nsō nke Israel; Chineke nke uwa nile ka anākpō Ya. 6 N'ihi na Jehova akpōwo gi dika nwayi arapuru arapu nke o nēwuta kwa ya nime mo-ya, bù nwunye alutara na nwata, mbe ajuru ya, ka Chineke-gi siri. 7 N'otu ntabi - anya di ntà ka M'rapuworo gi arapu; ma obi-ebere nile di uku ka M'gēji chikota gi. 8 Na nrubiga-ókè nke iwe ka M'zonariri gi irum otu ntabi-anyia; ma eberc ebigh-ebi ka M'gēji nwe obi-ebere n'aru gi, ka Jehova, bù Onye-n̄haputa-gi, siri. 9 N'ihi na otu miri nke Noa ka nka dirim: n'ihi na dika M'nuru iyi, si na miri nke Noa agagh-erubiga kwa uwa

qozō, otu a ka M'nuworo iyi, si na M'gagh-ewesa gi iwe, na M'gagl-abasiri gi nba ike. 10 N'ihi na ugwu nile gāpu n'ónodu-ha, agēwezuga kwa ugwu ntà nile n'ónodu-ha; ma eberem agagh-esi n'ebe i nō pua, agagh-eweza kwa ɿubuha-ndu nke udo nkem n'ónodu-ya, ka Onye nwere obi-ebere n'aru gi siri, bù Jehova.

11 Gi nwayi ewedara n'ala, nke oké ifuse nēfeghari, nke anākasigh obi, le, Mu onwem gēdo nkume-gi nile n'ihe-ichō-nma, were nkume sapphire tō ntōala-gi. 12 M'gēme kwa ka elu akuku ulo-gi nile ghō nkume ruby, me kwa ka ɿonu - uzō - ama - gi nile ghō nkume carbuncle, me kwa ka ókè-ala-gi nile ghō nkume di iche iche anāchosi ike. 13 Ozō, umu-gi nile gābu ndi-nmuta Jehova; udo nke umu-gi gāba kwa uba. 14 N'ezí omume ka agēme ka i guzosie ike: gi nōpu nmebu n'ebe di anya, n'ihi na i gagh-atu egwu; nōpu kwa ihe-ujo n'ebe di anya, n'ihi na o gagh-abiaru gi nso. 15 Le, o buru na onye o bulu akpalie ise-okwu mcgide gi, o sitegh na Mu: onye o bulu nke kpaliworo ise-okwu n'ebe i nō gāda ada n'ihi gi. 16 Le, Mu onwem ckēwo uzù nke nāfū ɿoku icheku, nākpu ihe-olu iji lu ɿolu nke aka ya; Mu onwem ekēwo kwa onye-nbibi imebi emebi. 17 O digh ihc-agha o bulu akpuworo imegide gi gāga nke-oma: ɿozō, ire o bulu nke gēbili imegide gi n'ikpē ka i gāma ikpe. Nka bu ihenketa nke ndi-orū Jehova, ezi omume-ha nēsite nam: o bu ihe si n'ónu Jehova puta.

55 1 Ge nti, onye o bulu nke akpiri nākpō nku, bianu na miri, onye ahu kwa nke nēnwegh ego; bianu, zuru ɿoka, rie; e, bianu, zuru kwa manya-vine na miri-ara-ehi nējigh ego nārugh ɿonu-ahia. 2 N'ihi gini ka unu nātū ego inye n'ónodu ihe nābugh nri? nà ihe putara na ndōbu unu nādōbu onwe-unu n'olu n'ónodu ihe nke nādigh-ebi afō? genum nti nke-oma, rie ezi ihe, ka ihe nke mara abuba tō kwa nkpuru-obi-unu utō. 3 Tonu nti-unu n'ala, biakutem; nurunu, nkpuru-obi-unu ewe di ndu: Mu na unu gāba kwa ndu, bù ɿubuha-ndu ebigh-ebi, bù ebere nile kwesiri ntukwasí-obi nke emere Devid. 4 Le, enyewozm ya ka o buru onye-āmà

nye ndi nile di iche iche, ka o buru onye-nđu na onye-iwu nye ndi nile di iche iche. 5 Le, mba nke i nāmagħ ka i gākpō, mba nke nāmagħ gi gābakute kwa gi, n'ihi Jehova, bū Chineke-gi, q̄bunā n'ihi Onye Ns̄o nke Israel; n'ihi na Q mewo ka i ma nma.

6 Chonu Jehova m̄be anāchq̄ta Ya, kp̄okuenu Ya m̄be Q nō nso: 7 onye nēnebi iwu, ya rapu uzō-ya, onye nēme ajo ihe, ya rapu ēchichē-ya nile: ya laghachikute kwa Jehova, Q gēnwe kwa obi-ebere n'aru ya; ya laghachikute kwa Chineke-ayi, n'ihi na Q gābagħara ya nmehie-ya n'uba. 8 N'ihi na ēchichē nkem, ha abugh ēchichē-unu, uzō-unu kwa, ha abugh uzom; o bu ihe si n'q̄nu Jehova puta. 9 N'ihi na dika elu-igwe si di elu kari uwa, otū a ka uzom nile di elu kari uzō nile unu, o bu kwa otū a ka ēchichēm nile di elu kari ēchichē nile unu. 10 N'ihi na dika okē miri-ozuzo na snow si esi n'elu-igwe ezo, ma o bugh n'ebe ahu ka o nālagħachi, ma o buru na o bugh uzō desia ala, we me ka o me ihe-omume, ka o pu kwa ihe-opupū; o we were nk̄puru nye q̄gha-nk̄puru, were kwa nri nye onye nēri ihe; 11 otū a ka okwum di nke nēsi n'q̄num puta: o gagh-alaghachikutem n'efu, ma o buru na o bugh uzō mezu ihe tōrom utō, we ga nke-oma n'ihe M'zigara ya. 12 N'ihi na q̄nū ka unu gēji puta, udo ka agēji kwa duru unu: ugħu nile na ugħu ntā nile gētiwa nk̄pu q̄nū n'iru unu, osisi nile nke q̄hia gāku kwa aka-ha. 13 N'qonodu ogwu osisi fir gētolite, o bu kwa n'qonodu uke ka osisi myrtle gētolite: o we ghorġo Jehova aha, għo-kwa-ra Ya ihe-iriba-ama ebigh-ebi nke anāgħebipu ya.

56 1 Otū a ka Jehova siri, Debenu ikp̄é ziri ezi, me-kwa-nu ezi omume: n'ihi na nzoputam di nso ibia, ezi omumem di kwa nso ka ekpughe ya. 2 Onye ihe nāgara nke-oma ka onye nēme nka na nwa madu nke nējidesi ya ike bu; onye nēdebe uboħchi-izu-ike ghara ime ya ka o ghara idi ns̄o, nke nēdebe kwa aka-ya ghara ime ihe oj̄o o bula. 3 Ka nwa ala q̄zo nke raparaworo na Jehova ghara ikwu okwu, si, Jehova aghagh ikewapum na ndi-Ya: ka onozi ghara kwa isi, Le, mu onwem bu osisi kp̄onwuru akponwu. 4 N'ihi

na otū a ka Jehova siri ndi-onozi ndi nēdeoe uboħchi-izu-ikem nile, ndi rōputawo-kwa-ra ihe tōrom utō, ndi nējidesi kwa q̄buba - ndum ike: 5 M'gēnye ha n'ulom na nime m̄bidim nile ihe-ncheta na aha di nma kari umu-ndikom, kari kwa umu-ndinyom; aha ebigh-ebi ka M'gēnye ha n'otū n'otū, nke anāgħagħ-ebipu. 6 Umu ala qz̄o kwa, ndi nārapara Jehova, ijere Ya ozi, na iħu aha Jehova n'anya, na iburu Ya ndi-orū, onye o bula nke nēdebe uboħchi-izu-ike ghara ime ya ka o ghara idi ns̄o, nke nējidesi kwa q̄buba-ndum ike; 7 M'għeme ka ha biarue ugħu ns̄om, M'għeme kwa ka ha nūria n'ulo-ekperem; àja-nsure-óku nile ha na àja nile ha gābu ihe nātq̄ utō n'elu ebe-ichu-ajam: n'ihi na agākpō ulom ulo ekpere diri ndi nile di iche iche. 8 Q bu ihe si n'q̄nu Onye-nwe-ayi puta, bū Jehova Nke nāchikota ndi Israel achupuru achupu, Q si, Ndi qz̄o di kwa M'għāchikotara ya, chikotara ndi-ya achikotara achikotara.

9 Unu anu qhia nile, bianu iri ihe, unu anu nile di n'okē qhia. 10 Ndinche-ya bu ndi-isī, ha nile amagh ama; ha nile bu nkita dara oħi, ha apugh ibq uja; ha bu ndi nārō nrō, nēdina ala, nāħu itu-orrū-u-a n'anya. 11 Nkita-ya nile nēribiga ihe ok̄e, ha amagh afq-ojuju; ndi ahu bu kwa ndi-ozżu-aturu nāmagħ ighoġta ihe: ha nile echewo uzō nke aka ha iru, onye o bula o che urū-ya iru site n'akuku nile o bula. 12 Ha si, Bianu, ka m'weta manya-vine, ka ayi nubiga kwa ihe-q̄nūnū nābà n'anya ok̄e; echi għad kwa ka ta, uboħchi di uku gabiga ok̄e nke-uku.

57 1 Onye ezi omume nāla n'iġi, ma o digh onye o bula nētiye ya n'obi-ya; anēkpochapu kwa ndi-ebere, m̄be o nādigh onye nāgħoġta na ekpochapuworo onye ezi oinume n'iru ihe oj̄o. 2 O nābà n'udo; ha nēzu ike n'elu ihe-ndina-ha, onye o bula nke nāgħazi agazi.

3 Ma unu onwe-unu, biaruenu nso ebe a, unu umu-ndikom nke nwayi ji igwe-oji atu isi oma na isi oj̄o, unu nk̄puru nke nwoke nākwa iko na nwayi nākwa iko. 4 Onye ka o nātq̄ unu utō imegide? onye ka unu nāsagħepu qnū mbarra, riputasi kwa ire, imegide? unu onwe-unu abugh umu njehie, nk̄puru

okwu-ugha, 5 unu ndi nême onwe-unu ka unu di Ọku n'etiti osisi terebinth, n'okpuru osisi ndu ọ bula; ndi nēbu umu - unu na ndagwurugwu nile n'okpuru n̄bawa nke nkume nile di elu? 6 N'etiti nkume kwɔrɔ murumuru nke miri-iyi ka ḥekè-gi di; ha onwe-ha, ha onwe-ha bu ihe ruru gi n'ife-nzà: ọ bu kwa ha ka i wusiworo ajà-ihe-qn̄nu nye, sure kwa ajà-nsure-oku, bú onyinye-inata-iru-oma. Agākasim obi bayere ihe ndia? 7 N'elu ugwu di elu, nke eme-kwa-ra ka ọ di elu, ka i doworo ihen-dína-gi: ọ bu kwa n'ebe ahu ka i rigor ichu aja. 8 Ọ bu kwa n'azu qn̄u-uzo-gi na akuku-qn̄u-uzo-gi ka i doworo ihen-cheta-gi: n'ihi na mbe M'nānogh ka i kpupuru ihe-ndina-gi, we rigo: i mere ka ihe-ndina-gi sa mbara, we soro ha b̄ara onwe-gi ndu; i huru ihe-ndina-ha n'anya; aka-ha ka i huru. 9 I we were manu jegharikuru eze ahu, i me-kwa-ra manu-otite-gi n̄sì isi utq̄ ka ha ba uba, i zi-kwa-ra ndi-ukq̄-gi n'ebe di anya, i we me onwe-gi ka i di ala rue ala-mq̄. 10 N'iba-uba nke uzo-gi ka ike gwusiri gi; i sigh, Ntukwasi-obi adigh: ndu aka-gi ka i chötara; n'ihi ya i riagh ɔria. 11 Ma ònye ka i chebuworo onwe-gi bayere ya, we tua egwu ya, na i nēkwu okwu-ugha, we ghara ichetam, ghara kwa itiye ya n'obi-gi? Mù onwem adigh-abà nk̄iti qbunà site na mbe ebigh-ebi gara aga, i we ghara itu egwum? 12 Mu onwem ḡegosi ezi omume-gi; ma ɔlu-gi nile, ha agagh-abara gi urù. 13 Mbe i n̄eti nkpu, ka ndi i chikötaworo naputa gi; ma ha nile ka ifuse ḡefepu, otù nku-ume ḡekupu ha: ma onye ahu nke nababà nimem ḡeketa ala, nweta kwa ugwu nsom. 14 Ọ ḡasi kwa, Tulienu, tulienu, dozeni uzo, bupunu ihe-isu-ngongò n'uzo ndim.

15 N'ihi na otù a ka Ọ siri, bú Onye di elu, Nke eme-kwa-ra ka Ọ di elu, Onye n̄ebi ebi mbe nile ebigh-ebi, Onye Nsø ka aha-Ya bu kwa: Ọ si, N'ebe di elu di kwa nsø ka M'bi, M'biye-kwa-ra onye mq̄-ya bu ihe azopiarazopia di kwa ala, ime ka mq̄ nke ndi di ume-ala n'obi di ndu, na ime ka obi nke ndi azopiarazopia nime mq̄-ha di ndu. 16 N'ihi na Ọ bugh rue mbe ebigh-ebi ka M'gānalu ɔgù, Ọ bugh kwa rue mbe nile ka M'ganewe iwe: n'ihi na mq̄ gāda

m̄bà n'irum, ya na nkpuru-obi nile Mu onwem meworo. 17 N'ihi ajo omume nke urù-ya ka M'were iwe, we tie ya ihe, nēzobe irum n̄ewe kwa iwe: ọ we nāga nēchighari azu n'uzo nke obi-ya. 18 Uzo-ya nile ka M'huworo, M'gēme kwa ka aru di ya ike: M'gēdu kwa ya, nyeghachi ya nkasi-obi nile, nyeghachi kwa ndi-ya nēru üjü. 19 Anamekè nkpuru ehubere-qn̄u abua: Udo, udo, diri onye n̄o n'ebe di anya, di-kwa-ra onye n̄o nso, ka Jehova siri; M'gēme kwa ka aru di ya ike. 20 Ma ndi nēmebi iwu di ka oké osimiri nke nāmaghari amaghari: n'ihi na Ọ pugh idi jū, miri-ya nāmaputa kwa urø na apiti. 21 Ọ digh udo ndi nēmebi iwu nwere, ka Chinekem siri.

58 1 Were akpiri kp̄o nkpu, ebochila, welie olu-gi dika opike, we gosi ndim njehie-ha, gosi kwa ulo Jekob nmehie-ha. 2 Ma Mu ka ha nāchø kwa-ubøchi, imara uzom nile nātø kwa ha utø: dika mba nke mere ezi omume, nke nārapugh kwa ikpè nke Chineke-ha, ha nāriom ikpè nile nke ezi omume, ibiaru Chineke nso nātø ha utø. 3 Ha si, N'ihi gini ka ayi būworo qn̄u, ma I hugh? n'ihi gini ka ayi wedaworo nkpuru-obi-ayi n'ala, ma I digh-ama? Le, n'ubøchi obubu-qn̄u-unu unu nāchøputa ihe nātø unu utø, ọ bu kwa ihe nile nke putara na ndøbu ndi-olu-unu nādøbu onwe-ha n'olu ka unu nānara n'ihe-ike. 4 Le, ọ bu n'ihi ise-okwu na ilu-ögù ka unu nēbu qn̄u, ya na iwere ɔkp̄o nke nmebi-iwu tibue: unu adigh-ebu qn̄u dika ta ime ka anuru olu-unu n'elu. 5 Ọ bu dika nka ka obubu-qn̄u nke M'nārøputa bu? bù ubøchi madu ḡeweda nkpuru-obi-ya n'ala? Ọ bu iruda isi-ya n'ala dika amì, na iħasa-ákwa-nkpe na ntu n'okpuru ya? ọ bu nka ka i gākp̄o obubu-qn̄u na ubøchi nātø Jehova utø? 6 Ọ bugh nka bu obubu-qn̄u M'nārøputa? itøpu abu nile nke nmebi-iwu, itøsa ihe-ɔkikè nile nke yoke, na izilaga ndi anēmebù emebù ka ha nwere onwe-ha, ka unu tiji kwa yoke ọ bula? 7 Ọ bugh ikésara onye agu nāgu nri-gi, ka i me kwa ndi ewedara n'ala ndi nāwaghari awaghari ka ha bata n'ulo-gi? mbe i huru onye ba ɔtø, ka i kpuchie ya: ka i ghara kwa izonari onye-aru-gi onwe-gi? 8 Mbe ahu ka ihè-gi

gāwaputa dika ututu, anu-aru ọhu gēpuchi kwa n'aru-gi ngwa ngwa: ezi omume-gi gāga kwa n'iru gi: nsopuru Jehova gāga n'azu gi. 9 M̄be ahu ka i gākpō Ȳkū, Jehova gāza kwa; i gētiku Ya, O gāsi kwa, Lekwam. Ọ buru na i si n'etiti gi wezuga yoke ahu, na nsetipu nkisi-aka, na ikwu ajo ihe; 10 ọ buru kwa na i weputara onye agu nāgu ihe nkpuru-obi-gi chōrō, ọ buru na i me ka ato ju nkpuru-obi ewedara n'ala; ihé-gi gāwa nime ọchichiri, oké ọchichiri-gi gādi kwa ka etiti-ehihie: 11 Jehova ganēdu kwa gi m̄be nile, me ka afø ju nkpuru-obi-gi n'ebe nile kpōrō nku, O gēme kwa ka ọkpukpu-gi nile di ike; i gādi kwa ha ubi abara ogige nke dere miri nke-ọma, di kwa ka ebe miri nāsuputa nke miri-ya nādigh-ata ata. 12 Ndi gēsi n'aru-gi puta gēwu kwa ebe nile bu nkponkpō ebe site na mbe ebigh-ebi gara aga: ntō-ala nke ọtutu ọbō ka i gēwuli; agākpō kwa gi Onye-nmehi ntípū, Onye-nkwazi okporo-użo ibi ebi. 13 Ọ buru na i me ka ukwu-gi si n'ubochi-izu-ike chighari, i we ghara ime ihe nātō gi utō n'ubochi nsom; ọ buru kwa na i kpō ubochi-izu-ike ihe-utō, i kpō kwa ihe nsō nke Jehova ihe-nsopuru; i we sōpuru ya, ghara ime ihe bu uzō-gi nile, ghara ichōputa ihe nātō gi utō ma-obu ikwu okwu nke aka gi: 14 m̄be ahu ihe Jehova gātō gi utō; M'gēme kwa ka i nōkwasi ebe nile di elu nke uwa dika inyinya; M'gēme kwa ka i rie ihe-nketa nke Jekob, bù nna-gi: n'ihi na ọnū Jehova ekwuwo.

59 1 Le, aka Jehova adigh nkunkpu kari izoputa; nti-Ya adigh kwa arō kari inu ihe: 2 kama ajo omume nile unu aghōwo ihe nākpa óké n'etiti unu na Chineke-unu, nmehie nile unu ezonariwo kwa unu iru-Ya, O we ghara inu. 3 N'ihi na ejivo ọbara meru aka-unu, ejivo kwa ajo omume meru nkisi-aka-unu; eþubere-ọnū-unu ekwuwo okwu-ugha, ire-unu nātam u ajo ihe. 4 Ọ digh onye nākpō madu eje ikpē n'ezí omume, ọ digh kwa onye nēji ikwesi - ntukwasi - obi eje ikpē: ha nātukwasi obi n'ihe tōbōrō n'efu, ha nēkwu kwa okwu-ugha; ha nāturu ime ọnōdu ọjō, mua ajo ihe. 5 Akwá ubi ka ha buworo, ọ bu kwa ulo ududo ka ha nātū: onye ahu nke nēri akwá-ha gānwu,

ozō, nke anāzopia gābawaputa aju-alá. 6 Ulo-ududo-ha agagh-aghō uwe, ha agagh-eji kwa ọlu di iche iche ha kpuchie onwe-ha: ọlu nile ha bu ọlu ajo ihe, omume nke ihe-ike di kwa n'aka-ha. 7 Ukwu-ha nāba ọsō imē ihe ọjō, ha nēme kwa ngwa iwusi ọbara nēmegh ihe ọjō: èchichè nile ha bu èchichè ajo ihe; nbibi na ntipia di n'okporo-użo nile nke ha. 8 Uzō udo ka ha nāmagh; ọ digh kwa ikpē ziri ezi di n'użo nile ha: ha emewo ka okporo-użo nilc ha ọbagorō ha abago; onye ọ bulu nke nāzō ije na ya adigh-ama udo. 9 N'ihi ya ikpē nke ziri ezi adiwo anya n'ebe ayi nō, ezi omume adigh-eru kwa ayi aru: ayi nēle anya ihé, ma le, ọ bu ọchichiri; ayi nēle anya onwunwu-óku, ma ọ bu n'oké ọchichiri ka ayi nējeghari. 10 Ayi nāsoghari isi na mbidi dika ndi-isi, e, ayi nāsoghari isi dika ndi nēnwegh anya: ayi asuwo ngongō n'etiti-ehihie dika ọ bu chi-ojiji; n'etiti ndi nwere ezi ndu ayi nō ka ndi nwuru anwu. 11 Ayi nābō uja dika bear, ayi nile, ọ bu kwa dika nduru ka ayi nēkwosi ákwá ike: ayi nēle anya nzoputa, ma ọ di anya n'ebe ayi nō. 12 N'ihi na njehie-ayi bara uba n'iru Gi, nmehie nile nke ayi azawo kwa megide ayi: n'ihi na ayi na njehie nile ayi nōkō n'otú; ọzō, ajo omume nile ayi, ayi mara ha: 13 njehie, na igō Jehova, na isi n'iso Chineke-ayi laghachi azu, na ikwu okwu nmeþu na nwezuga, na imē okwu-ugha nile site n'obi-ayi, na ikwuputa ha. 14 Emewo kwa ka ikpe ziri ezi laghachi azu, ezi omume nēguzo kwa n'ebe di anya: n'ihi na ezi-okwu asuwo ngongō n'amá, izi-ezi apugh kwa ibata. 15 E, ezi-okwu aghōwo ihe anāhugh; ọzō, onye nēsi n'ihe ọjō wezuga onwe-ya nēme onwe-ya ihe-nkwata: Jehova we hu ya, ọ jō njō n'anya-Ya na ikpē ziri ezi adigh. 16 Ọ we hu na ọ digh onye ọ bulu di, ibobo we nwua Ya n'aru na ọ digh onye nāriþrō ayi aririþ: ogwe-aka-Ya we wetara Ya nzoputa; ezi omume-Ya kwa, nke ahu nākwagide Ya. 17 Ọ we yiri ezi omume dika uwe-agha, kpu kwa okpu-agha nzoputa n'isi-Ya; O yiri kwa uwe nile nke ibō-óbō ka ha buru uwe-oyiyi-Ya, O were ekworo kpuchie Onwe-ya dika uwe-nwuda. 18 Dika nmeso nile ha si di, otú a ka O gākwughachi,

onuma ka Q gākwughachi ndi nēmegide Ya, nmeso-ha ka Q gākwughachi ndi-iro-Ya; Q gākwughachi agwe-etiti nile nmeso-ha. 19 Ha gātu kwa egwu aha Jehova site n'Qdida-anyanwu, tu kwa egwu cbube-Ya site n'owuwa anyanwu: mbe onye-nkpabu gābata dika miri-iyi, Mō nke Jehova ganēbuli okolotō imegide ya. 20 Otū onye-nhaputa gābiaru kwa Zaion, biakute ndi nēsi na njehie chigharia nime Jekob; o bu ihe si n'ōnu Jehova puta. 21 Ma Mu onwem, nka bu ọhuba-ndum nke di n'etiti Mu na ha, ka Jehova siri: Mōm nke di n'aru gi, na okwum nile nke M'tiyeworo n'ōnugị, agagh-apu n'ōnu-gi, na n'ōnu nkpurungi, na n'ōnu nkpuru nke nkpuru-gi, ka Jehova siri, site n'ubu a we rue mbe ebigh-ebi.

60 1 Bilie, nwue; n'ihi na ihē-gi abiawo, ebube Jehova awawo kwa n'aru gi dika anyanwu. 2 N'ihi na, le, ọchichiri nēkpuchi uwa, okē ọchichiri nēkpuchi kwa ndi nile di iche iche: ma n'aru gi ka Jehova gāwa dika anyanwu, ebube-Ya ka agāhu kwa n'aru gi. 3 Mbä nile gējeru kwa ihē-gi, ndi-eze ejerue onwu-maramara nke ọwuwa-gi. 4 Welie anya-gi abua le buruburu, hu: ha nile achikötawo onwe-ha, ha abiakutewo gi: umu-gi ndikom gēsi n'ebe di anya bia, agēku kwa umu-gi ndinyom n'akuku-gi. 5 Mbe ahu i gāhu we nwue enwu, obi-gi gātu kwa okē egwu, sa mbara; n'ihi na agēchigharikute gi ihe bara uba nke okē osimiri, akü nke mba di iche iche gābiakute gi. 6 Igwé camel gēkpuchi gi, umu-camel nke Midian na Ifa: ha nile gēsi na Sheba bia: ọla-edo na frankincense ka ha gēbutc, o bu kwa ozi ọma otuto Jehova ka ha gēzisa. 7 Igwé ewu na aturu nile nke Kida ka agāchikötara gi, ebulu nile nke Nebaiot gējere gi ozi: ha gārigota n'ebē-ichu-ajam dika ihe nātō uto, M'gēme kwa ulo nke ima-nmam ka o ma nma. 8 Ole ndi bu ndia nke nēfe efe dika igwe-oji, ndi nēfe kwa dika nduru si eferue window-ha? 9 N'ezie Mu ka agwe-etiti nile gēchere, ubo nile nke Tashish gēbu kwa uzo, ime ka umu-gi ndikom si n'ebe di anya bia, ha na ọla-ocha-ha na ọla-edo-ha, ibiakute aha Jehova, bù Chineke-gi, na ibiakute Onye Nsø nke Israel, n'ihi na Q mewo ka i

ma nma. 10 Umu ala ọzø gēwu kwa mbidi-gi nile, ndi-eze-ha gēje-kwa-ra gi ozi: n'ihi na n'iwem ka M'tiworo gi ihe, ma na mbe ihe-gi nātōm uto ka M'nneworo obi-ebere n'aru gi. 11 Onuzo-ama-gi nile gēghe kwa oghe mbe nile; agagh-emechi ha n'ehihie ma-obu n'abali; ka madu we bubatara gi akü nke mba di iche iche, ndi-eze-ha aburu kwa ndi anēdu edu. 12 N'ihi na mba ahu na ala-eze ahu nke nāgagh-efè gi gāla n'iyi; e, aghagh ime ka mba ahu nile tōborō n'efu. 13 Ebube Lebanon gābiakute gi, osisi fir na osisi pine na osisi cypress n'otū; ime ka ọnodu ebe nsom ma nma, M'gēme kwa ka ọnodu ukwum abua nwe nsopuru. 14 Ozø, umu nke ndi nēweda gi n'ala gējekuru gi nēruda n'ala; ndi nile nke nēleli gi anya gākpø kwa isi ala n'obu-ukwu nke ukwu-gi abua; ha gākpø kwa gi, Obodo Jehova, Zaion nke Onye Nsø nke Israel. 15 N'onodu ibu onye arapuru arapu na onye anākpø asi nke i bworo, nke o nādigh onye nāgabiga n'etiti gi, M'gēme gi ka i ghø nbili-elu ebigh-ebi, na ihe obi-uto nke ọtutu ọbø. 16 I gānu kwa miri-ara nke mba di iche iche, o bu kwa ara ndi-eze ka i gāmi: i we mara na Mu onwem, Jehova, bu Onye-nzoputa-gi na Onyenhaputa-gi, bù Onye di ike nke Jekob. 17 N'onodu ọla M'gēweta ọla-edo, n'ọnodu igwé M'gēweta ọla-ocha, n'ọnodu osisi M'gēweta ọla, n'ọnodu nkume M'gēweta igwé: M'gēme kwa ka ndi-nlekota-gi ghø udo, M'gēme kwa ka ndi nāchi gi n'ihe-ihe ghø ezi omume. 18 Agagh-anu kwa ihe-ihe ọzø n'ala-gi, agagh-anu nbibi na ntipia n'ókè-ala-gi nile; ma i gākpø mbidi-gi nile Nzoputa, kpø kwa ọn-u-ọ-ama-gi nile Otuto. 19 Anyanwu agagh-abū-kwa-ra gi ihē ọzø n'ehihie; ma n'onwu-maramara ọnwa agagh-enye gi ihē: ma Jehova gāghorø gi ihē ebigh-ebi, Chineke-gi gāghø - kwa - ra gi ima - nma - gi. 20 Anyanwu-gi agagh - ada kwa ọzø, ọnwa-gi agagh-ewepu kwa onwe-ya: n'ihi na Jehova gāghorø gi ihē ebigh-ebi, ubochi nile nke iru-újú-gi ewe zue ezu. 21 Ndi-gi kwa, ha nile gābu ndi ezi omume, rue mbe ebigh-ebi ka ha gēnweta ala; alaka nke ọkukúm, ọlu akam, ime ka M'ma nma. 22 Onye ntā n'etiti ha gāghø nnù abua na ọgu iri,

onye dikarisiri ntà gāgho kwa mba nwere ume: Mu onwem, Jehova, gēme ka ọ bia ọsoso na mbe-ya.

61 i Mọ nke Onye-nwe-ayi, bú Jehova, di n'arum; n'ihi na Jehova etewom manu izi ndi ewedara n'ala ozi ọma; O zitewom ikechi ọnyá ndi obi-ha tiwara etiwa, ikposa ọrira gwa ndi adotara n'agha, na ikposa nmeghepu ulo-nkpotoro gwa ndi ekere abu; 2 ikposa arø mbe ihe madu nātø Jehova utø, na ubochi ibø-qbø Chineke-ayi nwere; ikasi ndi nile nēru újú obi; 3 idoro ndi Zaion nēru újú, inye ha ihe ọma ike n'isi n'ọnodu ntu, manu obi-utø n'ọnodu iru-újú, ákwá-nhokwasi otuto n'ọnodu mọ nke inyogh-inyogh; ka ewe kpø ha osisi oak nke ezi oinume, ihe-ọkukú nke Jehova, ime ka Q ma nma. 4 Ha gēwu kwa ebe nile nke bu nkponkpø ebe site na mbe ebigh-ebi gara aga; ebe nile nke tøborø n'efu nke ndi mbu ka ha gēwuli, me kwa ka nkponkpø obodo nile di ọhu, bú ebe tøborø n'efu nke ọtutu ọbø gara aga. 5 Ndi ala ọzø gēguzo nāzù igwé ewu na aturu-unu, umu ala ọzø gābu kwa ndi-olu-ubi-unu na ndi-olu-ubi-vine-unu. 6 Ma agákpo unu onwe-unu ndi-nchu-aja nke Jehova: ndi nējere Chineke-ayi ozi ka agāsi na unu bu: àkù nke mba di iche iche ka unu gēri, ọ bu kwa na nsçopuru-ha ka unu gānya isi. 7 N'ọnodu ihere-unu unu gēnwe okpukpu: n'ọnodu itiye n'ọnodu-ihere ha gēti nkpu ọnù n'òkè-ha: n'ihi ya n'ala-ha okpukpu ka ha gēnweta: ọnù ebigh-ebi gādiri ha. 8 N'ihi na Mu onwem, Jehova, nāhu ikpé ziri ezi n'anya, anamakpø nnapu-n'ihe-ike n'ajø omume asi; M'gēnye kwa ha ugwo-olu-ha n'ezi-okwu, ọ bu kwa ọbuba-ndu ebigh-ebi ka Mu na ha gāba. 9 Agāma kwa nkpuru-ha n'etiti mba nile, na umu nke putara n'aru ha n'etiti ndi nile di iche iche: ndi nile ndi nāhu ha anya gāmata ha, na ha onwe-ha bu nkpuru nke Jehova góziworo.

10 Obi gātøm utø nke-uku nime Jehova, nkpuru-obim gēteghari egwú ọnù nime Chinekem; n'ihi na Q chiriwo uwe nzoputa yikwasim, Q werewo uwe-nweda ezi omume kpuchiem, dika onye nālu nwunye ọhu si ewere ihe ọma ike n'isi ke onwe-ya dika onye-nchu-aja, na dika nwayi analu ọhu si ewere ihe-ejiji-

ya nile chø onwe-ya nma. 11 N'ihi na dika ala si eme ka ihe-opupu-ya puta, na dika ubi abara ogige si eme ka ihe aghaworo nime ya pue; otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova gēme ka ezi omume na otuto pute n'iru mba nile.

62 i N'ihi Zaion m'gagh-edebé ọnum du, na n'ihi Jerusalem m'gagh-anø jù, rue mbe ezi omume-ya gāputa ihè dika onwu-maramara, nzoputa-ya kwa dika ọwa nke nēnwu enwu. 2 Mba di iche iche gāhu kwa ezi omume-gi, eze nile gāhu nsçopuru-gi: agákpo kwa gi aha ọhu nke ọnu Jehova gāgu. 3 I gāgho kwa okpu-eze nke ima-nina n'aka Jehova, na ákwá-ike-n'isi nke ala-eze n'obu-aka Chineke-gi. 4 Agagh-agu kwa gi aha Nwayi arapuru arapu ọzø; agagh-agukwa ala-gi aha Ala tøborø n'efu ọzø: n'ihi na gi ka agákpo Hefzi-ba, agákpo kwa ala-gi Beula: n'ihi na ihe-gi nātø Jehova utø, agālu kwa ala-gi dika nwunye. 5 N'ihi na dika nwa-okorobia si aluru nwa-abogho nāmagh nwoke, otù a ka umu-gi ndikom gālu gi: ọzø, dika obi-utø nke onye nālu nwunye ọhu nwere n'aru nwunye ọhu ya, otù a ka obi gātø Chineke utø n'aru gi.

6 N'elu mbidi-gi nile, Jerusalem, ka M'doworo ndi-nche; ogologo ubochi nile elhiie na abali, mbe nile, ha agagh-edebé ọnu-ha du: unu ndi nēchetara Jehova ihe, unu ederela du, 7 unu ckwe-kwa-la ka Q dere du, rue mbe Q gēme ka Jerusalem guzosie ike, ru kwa mbe Q gēme ya ka ọ buru otuto n'uwa. 8 Jehova cwerewo aka-nri-Ya, were kwa cgwe-aka-Ya di ike, riua iyi, si, N'ezie M'gagh-enye kwa ọka-gi ọzø iburu ndi-iro-gi ihe-criri ma-oli; n'ezie umu ala ọzø agagh-añu kwa manya-vine ọhu gi, nke i dōbuworo onwe-gi n'olu bayere ya: 9 kama ndi chikötaworo ya gēri ya, we to Jehova; ndi kpokötaworo ya gāju kwa ya n'cgige nsom nile.

10 Gabiganu, gabiganu n'çnu-uzø-ama nile; dozienu uzø ndim; tulienu, tulienu uzø atuliri atuli; tutupunu nkume; bulienu ọkoløtø n'elu ndi nile di iche iche. 11 Le, Jehova emewo ka anuru ya rue nsotu uwa, si, Sinu ada Zaion, Le, nzoputa-gi abiawo; le, ọkwukwu-ugwo-Ya di n'aka-Ya, ugwo-olu-Ya di kwa n'iru Ya. 12 Ha gákpo kwa ha Ndi nsø ahu, Ndi Jehova

haputaworo: agākpō kwa gi Obodo achōputara achōputa, Obodo anārapugh arapu.

63 1 Önye bu nka nēsi n'Edom bia, yiri uwe nācha qbara-qbara site na Bözra? Önye a nke mara nma n'uwe-oyiyi-Ya, nāzō ije n'iba-uba nke ike-Ya? Q bu Mu onwem nke nēkwu okwu n'ezi omume, di ike izoputa. 2 Gini mere q nācha uhie uhie n'uwe-oyiyi-Gi? gini mere uwe-Gi ji di ka onye nāzō ukwu n'ebe - inara - manya - vine? 3 Ebe - nzocha-nkpuru-vine ka M'zochara, náním; ma nime ndi nile di iche iche q digh onye q bula Mu na ya nō: M'we zocha ha n'iwem, zoda ha n'qnumam; qbara-ndu-ha we fesa n'uwen nile, q bu kwa uwe-oyiyim nile ka M'meruru emeru. 4 N'ihi na uböchi ibö-öbö di n'obim, arö nke ndi M'þaputaworo abiawo kwa. 5 M'we legide anya, ma q digh onye nēye aka; ibobo we nwuam n'aru na q digh onye nākwagide: ogwe-akam we wetaram nzoputa; qnumam kwa, ya kwagiderem. 6 M'we zoda ndi di iche iche n'iwen, me ka ha nübiga ihe-qonu nābà n'anya n'qnumam, M'we me ka qbara-ndu-ha ruda n'ala.

7 Ebere nile nke Jehova ka M'gēhota, ha na otuto nile nke Jehova, dika ihe nile si di nke Jehova mesoworo ayi; na iba-uba nke ezi ihe emere ulo Israel, nke Q mesoworo ha dika obi-ebere-Ya nile si di, na dika iba-uba nke ebere-Ya si di. 8 Q we si, N'ezie, ndim ka ha bu, umu ndi nādigh-ekwu okwu-ugha: Q we ghōrō ha onye-nzoputa. 9 Na nkpaþu nile ha Ya ka anākpabu, q bu kwa mō-izi nke iru-Ya zoputara ha: n'ihu-n'anya-Ya na n'omiko-Ya Ya onwe-ya þaputara ha; Q we palie ha, kuru ha uböchi nile nke mbe ebigh-ebi gara aga. 10 Ma ndi ahu nupuru isi, me ka o wuta Mō Nsö Ya: Q we chigharia ghōrō ha onye-iro, Ya onwe-ya busoro ha agha. 11 Ndi-Ya we cheta uböchi nile nke mbe ebigh-ebi gara aga nke Moses, si, Öle ebe Onye ahu nō nke mere ka ha si n'oké osimiri rigoputa n'aka onye nāzū igwē ewu na aturu-Ya? öle ebe Onye ahu nō nke tiyere Mō Nsö Ya n'etiti ha? 12 Nke nēme ka ogwe-aka-Ya mara nma je ije n'aka-nri Moses? Nke nēkewa miri n'iru ha, imere Onwe-ya

aha ebigh-ebi? 13 Nke nēme ka ha je ije n'obu-miri dika inyinya n'ozara, ha we ghara isu ngongō? 14 Dika anu-ulō nke nārida na ndagwurugwu, otú a ka Mō nke Jehova nēme ka ha zuru ike: otú a ka I duru ndi-Gi, imere Onwe-gi aha mara nma. 15 Si n'elu-igwe legide anya, si kwa n'ebe-obibi nke idi-nsö-Gi na nke ima-nma-Gi le: öle ebe ekworo-Gi na idi-iKE-Gi nile di? idā-udā nke ngiri-afö-Gi na obi-ebere-Gi nile n'ebe m'nö jisiri onwe-ha ike. 16 N'ihi na Gi onwe-gi bu Nna-ayi; n'ihi na Abraham amagh ayi, Israel adighamata kwa ayi: Gi onwe-gi, Jehova, bu Nna-ayi; Onye-nþaputa-ayi site na mbe ebigh-ebi gara aga ka aha-Gi bu. 17 Jehova, n'ihi gini ka I nēme ka ayi si n'uzö-Gi nile kpafue? n'ihi gini ka I nēme ka obi-ayi si n'egwu-Gi sie ike? Lata n'ihi ndi-orü-Gi, bú ebo nile nke ihe-nketa-Gi. 18 Q bu nání mbe ntà ka ndi nsö Gi nwetara ya: ndi nākpabu ayi azodawo ebe nsö Gi. 19 Ayi aghōwo ndi I nāchigh site na mbe ebigh-ebi gara aga, ndi anākpokwasigh ha aha-Gi.

64 1 Q gādim nō nma ma asi na I gādōwa elu-igwe, ridata, ma asi na ugwu nile gēsi n'iru Gi rūda dika miri; 2 dika mbe qku nāba umu osisi, dika mbe qku nēme ka miri bō: ime ka ndi nēmegide Gi mara aha-Gi, ka mba di iche iche we si n'iru Gi ma jjiji. 3 Mbe I mere ihe di egwu nke ayi nēlegh anya ha, I ridatara, ugwu nile siri n'iru-Gi rūda dika miri. 4 Qbuná site na mbe ebigh-ebi gara aga madu anugh, ha anutagh kwa na nti, anya ahugh kwa otú Chineke, ma ewezuga nání Gi, Nke nāluru onye nēchere Ya olu. 5 I zutewo onye nēwere obi-utö alu ezi omume, bú ndi nēcheta Gi n'uzö-Gi nile: le, Gi onwe-gi were iwe, ayi we mehie: nime ha ka ayi nōworo mbe ebigh-ebi, agazoputa kwa ayi? 6 Ayi we di ka onye ruru árú, ayi nile; na dika uwe emeruru emeru, otú a ka ezi omume nile ayi di: ayi we kpónwua dika akwukwō osisi, ayi nile; ajo omume-ayi nēfepu kwa ayi, dika ifufe. 7 Q digh kwa onye nākpoku aha-Gi, nke nākpote onwe-ya ijide Gi: n'ihi na I zonariwo ayi iru-Gi, we me ka ayi bazé site n'aka ajo omume nile nke ayi. 8 Ma ubu a, Jehova, Nna-ayi ka I bu: ayi

onwe-ayi bu uro, Gi onwe-gi bu onye nākpu ayi; Ọlu aka-Gi ka ayi nile bu. 9 Jehova, ewclia iwe nke-uku, echeta-kwa-la ajọ omume rue mbe ebigh-ebi: le, biko, legide anya, ndi-Gi ka ayi nile bu. 10 Ooccō nsq Gi nile aghowō ọzara, Zaion aghowō ọzara, Jerusalem aghowō ebe tōbōrō n'efu. 11 Ulo-ayi nke di nsq nke ma-kwa-ra nma, ebe nna-ayi-há toro Gi, aghowō ihe nsure-óku: ihe nile ayi anāchosi ike aghowō kwa nkponkpō ihe. 12 Mbe anēme ihe ndia, I gējisi Onwe-gi ike, Jehova? I gāba nkiti, we weda ayi n'ala nke-uku?

65 1 Ekwerem ka ndi nājugh ajuju chom; ekweremka ndi nāchōsighm ike chotam: asirim otū mba nke nākpokugh aham, Lekwam, lekwam. 2 Abasawom akam abua ogologo ubochi nile nye otū ndi nke nēwezuga onwe-ha, ndi nēje ije n'uṣo nādigh nma, nēso échiché nile nke aka ha; 3 bú ndi ahu nke nākpasum iwe n'irum mbe nile, nāchu aja n'ubi nile abara ogige, nēsure kwa ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'elu brick nile; 4 ndi nānçdu n'etiti ili, nānq kwa ọnqdu-abali n'ebe nile echebeworo na nzuzo; ndi nēri anu ezi, ofé nke ihe-árú di iche iche di kwa n'ihe isi-ite nile ha; 5 ndi nāsi, Guzoro onwe-gi iche, abiarula nsom, n'ihi na edowom i ihe nsq: ndia bu anwuru-óku n'imiri, ọku nke nēre ogologo ubochi nile. 6 Le, ọ bu ihe edeworo n'akwukwó n'irum: M'gagh-abankiti, kama M'gākwughachi, e, M'gākwughachi n'obi-ha, 7 ajọ omume nile nke unu na ajọ omume nile nke ndi bu nna-unu n'otù, ka Jehova siri, bú ndi sureworo ihe-nsure-óku nēsi ísi utø n'elu ugwu nile, takwam uta n'elu ugwu ntá nile: M'gēbu kwa uzo túa Ọlu-ha n'obi-ha.

8 Otù a ka Jehova siri, Dika anāchota manya-vine ọhu n'uyokó nkpuru-vine, ewe si, Ebibila ya, n'ihi na ngozi di nime ya: otù a ka M'gēme n'ihi ndi-orùm, ka M'we ghara ibibi ha nile. 9 M'gēme kwa otù nkpuru ka o si na Jekob puta, na otù onye-nnweta nke ugwm nile ka o si na Juda puta: ndi M'rōputaworo ewe nweta ya, ndi-orùm gēbi kwa n'ebe ahu. 10 Sheron gāgho kwa ebe-ita-nri nke igwé ewu na aturu, ndagwurugwu Eko gāgho kwa ebe igwé ehi nāmakpu amakpu. diri ndim choworom. 11 Ma

unu onwe-unu ndi nārapu Jehova, ndi nēchezo ugwu nsom, ndi nēdoro Gad table n'usoro, ndi nābajuru Meni manya gwara ọgwa; 12 M'gāgukota unu nye mma-agha, unu nile gēruru kwa ala ka ewe bue unu; n'ihi na akporom unu ókù, ma unu azaghm; ekwurum okwu, ma unu anugh; unu we me ihe jorø njo n'anyam abua, ọ bu kwa ihe nke nātoghm utø ka unu rōputara.

13 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji kwue otù a, si, Le, ndi-orùm gēri ihe, ma agu gāgu unu onwe-unu: le, ndi-orùm gānū ihe-qnū, ma akpiri gākpō unu onwe-unu nku: le, ndi-orùm gānuri qnū, ma ihere gēme unu onwe-unu: 14 le, ndi-orùm gēti nkpu qnū site n'obi di nma, ma unu onwe-unu gēti nkpu site n'ihe-nbū nke obi, unu gēsite kwa na ntiwa nke mō-unu kwasi ákwá ike. 15 Unu gārapu aha-unu n'azu ighorø ndi M'rōputaworo ihe-qbuba-iyi, Onye-nwe-ayi Jehova gēme kwa ka i nwua; ma Ọ gākpō ndi-orù-Ya aha ọzø: 16 onye ahu nke nāgozi onwe-ya n'uwa ewe gozie onwe-ya nime Chineke nke ezi-okwu; onye ahu kwa nke nānū iyí n'uwa gēji Chineke nke ezi-okwu nua; n'ihi na echezowó ahuhu mbu nile, na n'ihi na ezonariwo ha n'anyam abua. 17 N'ihi na, le, M'gaje iké elu-igwe ọhu na uwa charted: agagh-echeta kwa ihe mbu nile, ha agagh-abata kwa n'obi. 18 Ma otù ọ di, ka cbi tø unu utø, teghari-kwanu egwú qnū rue mbe ebigh-ebi n'ihi ihe nke Mu onwem nēkè: n'ihi na, le, M'nēkè Jerusalem ibu ihe nteghari-egwú-qnū, ndi-ya kwa, ibu ihe obi-utø. 19 M'gēteghari kwa egwú qnū n'aru Jerusalem, obi gātökwm utø n'aru ndim: agagh-anu kwa olu ikwa-ákwá nime ya ọzø, ma-qbū olu iti-nkpu. 20 Ọ digh nwa ọhu nwuchuru anwuchu gēsite kwa n'ebe ahu ọzø, ma-qbū agadi nke nānqzugi ubochi ndi-ya: n'ihi na nwata gānwu mbe ọ bara ọgu aro ise, agākochcha kwa onye-nmehie mbe ọ bara ọgu aro ise. 21 Ha gēwu kwa ulo, biri nime ha; ha gāku kwa ubi-vine, rie nkpuru-ha. 22 Ha agagh-ewu ulo, onye ọzø eibichie; ha agagh-aku, onye ọzø erie: n'ihi na dika ubochi nile nke osisi si di, otù a ka ubochi nile nke ndim gādi, ndi M'rōputaworo gēnwe kwa ihe aka-ha lutara mbe di anya nke-uku. 23 Ha

agagh-adobu onwe-ha n'olu n'efu, ha agagh-amu umu nye obi-qlulq-miri: n'ihi na nkpuru nke ndi Jehova goziworo ka ha bu, ha na umu gesi n'aru-ha puta. 24 O gēru kwa na, tutu ha akpo, Mu onwem gāza; mbe ha onwe-ha nō nēkwu okwu, Mu onwem gānu. 25 Anu-ohia wolf na nwa-aturu gātakō nri n'otù, ọdum gāta kwa ahihia dika ehi: ma agwo, ájá gābu nri-ya. Ha agagh-cme ihe ojo, ha agagh-ebibi kwa, n'ugwu nsom nile, ka Jehova siri.

66 1 Otú a ka Jehova siri, Elu-igwe bu oche-ezem, uwa bu kwa ihe-nbakwasi-ukwum: áha ulo gini ka unu gewurum? ma-qbū áha ebe gini gābu ebe-izu-ikem? 2 N'ihi na ihe nile ndia ka akam meworo, ihe ndia nile ewe di, ọ bu ihe si n'onu Jehova puta: ma onye a ka M'gelegide, obuná onye ewedara n'ala nke etibu-kwa-ra mo-ya etibu, onye nāma kwa jijiji n'okwum. 3 Onye nēbu ehi di ka onye nētibū madu; onye ji nwateru achu di ka onye nābaji olu nkita; onye nēsure ájā-nsure-oku, bú onyinye-inata-iru-oma, di ka onye nēsure Ọbara ezi; onye nēsure frankincense ka ọ buru ihe-ncheta di ka onye nāgozi ajo ihe: e, ndi ahu arōputawo uzq nile nke aka ha, ọ bu kwa ihe-árú nile ha nātq nkpuru-obi-ha utq; 4 Mu onwem gāroputa kwa ichi-ochi nile ha, me kwa ka ihe-ujo nile ha biakwasi ha; n'ihi na M'kpqrq ökù, ma ọ digh onye nāza; ekwurum okwu, ma ha anugh; ha we me ihe jorq njo n'anyam, ọ bu kwa ihe ahu nke nātoghm utq ka ha rōputara.

5 Nurunu okwu Jehova, unu ndi nama jijiji n'okwu-Ya: Umu-nne-unu ndi nakpq unu asi, ndi nāchupu unu n'ihi aham, asiwo, Ka asopuru Jehova, ka ayi we lekwasi qnū-unu anya: ma ihere gēme ndi ahu. 6 Ge nti, olu nkpotu nēsite n'obodo, olu nēsite n'ulo uku Chineke, bú olu Jehova Onye nākwughachi ndi-iro-Ya nmeso-ha. 7 Tutu ime eme ya, ọ muru nwa; tutu ihe-nbū nke diri ya abia, ọ muputara nwa-nwoke. 8 Onye nuworo ihe dika nka? onye huworo ihe dika ndia? Íme ala gēme ya n'otù ubochi? agāmu mba n'otù mbe? n'ihi na ime mere Zaion, ọ mu-kwa-ra umu-ya. 9 Mu onwem gēme ka nwa rue Ọmumu, ghara ime ka amua ya? ka Jehova siri: ma-qbū Mu

onwem nke nēme ka amua, M'gēmechi àkpà-nwa? ka Chineke-gi siri.

10 Soronu Jerusalem nūuria, teghari-kwa-nu egwú qnū n'ihi ya, unu ndi nile nāhu ya n'anya: ka obi tq unu utq n'ebe ọ nō site n'obi-utq, unu ndi nile nēru újú bayere ya: 11 ka unu we njuue ara nkasi-obi-ya nile afq; ka unu we miputa ara, njubiga-ókè nke nsopuru-ya ewe tq unu utq. 12 N'ihi na otú a ka Jehova siri, Le, M'nēsetiru ya udo dika osimiri, na nsopuru nke mba di iche iche dika iyí nke nērubiga ókè, unu gāmiputa nime ha; n'akuku ka agékuru unu, ọ bu kwa n'ikperé ka agātughari unu. 13 Dika onye nke nne-ya nākasi obi, otú a ka Mu onwem gākasi unu obi; ọ bu kwa nime Jerusalem ka agākasi unu obi. 14 Unu gāhu kwa ya, ọ we tq obi-unu utq, ọkpukpu nile unu gējuputa na ndu dika ahihia ndu: agāma kwa aka Jehova n'ebe ndi-orù-Ya nq, Q gēwesa kwa ndi-iro-Ya iwe. 15 N'ihi na, le, Jehova gēji ọku bia, ubo-ala-Ya nile gādi kwa ka oké ifufe; iji ọnuma nyeghachi iwe-Ya, na iji ire ọku nyeghachi ibasi-nba-ike-Ya. 16 N'ihi na ọku ka Jehova gēji soro anu-aru nile, bú madu, je ikpé, O gēji kwa mma-agha-Ya: ndi Jehova bụworo gaba uba. 17 Ndi nēdo onwe-ha nsq ndi nēme onwe-ha ka ha di ọcha ibà n'ubi nile abara ogige, n'azu otù onye di n'etiti, ndi nēri anu ezi, na ihe-árú ahu, na oké; n'otù ka ha gāgwusi, ọ bu ihe si n'onu Jehova puta. 18 Ma Mu onwem, amaram olu nile ha na échichè nile ha: mbe nābia ijikota mba nile na asusu nile; ha gābia kwa, hu ebubem. 19 M'gēdo kwa ihe-iriba-ama n'etiti ha, si kwa n'etiti ha ziga ndi Ọputara Ọputara ka ha jekuru mba nile, bú Tashish, na Pul, na Lud, ndi nādø uta, jekuru Tubal na Jevan, jekuru agwe-etiti nile di anya, ndi nānugh ihe bayerem, ndi nāhugh kwa ebubem: ha gēgosi ebubem n'etiti mba nile. 20 Ha gēme kwa umu-nne-unu nile ka ha si na mba nile bia ibu onyinye-inata-iru-oma enyere Jehova, n'elu inyinya, na n'ubø-ala, na n'ubø-ala nwere ihe-okpukpu, na n'elu inyinya mule, na n'elu anu di ngwa, rue ugwu nsom, bú Jerusalem, ka Jehova siri, dika umu Israel si ewebata onyinye-inata-iru-oma-ha n'ulo Jehova n'ihe di

ocha. 21 O bu kwa ufodu nime ha ka M'gēwere ibu ndi-nchu-aja na ibu ndi Livai, ka Jehova siri. 22 N'ihi na dika elu-igwe ɔhu na uwa ɔbu, nke Mu onwem nēme, ganēguzo n'irum, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), otu a ka nkpurunu na aha-unu gēguzo. 23 O gēru kwa, na site n'otu ɔnwa ɔhu rue ɔnwa

ɔhu ɔzq, na site n'otu ubochi-izu-ike rue ubochi-izu-ike ɔzq, anu-aru nile, bù madu, gābia ikpo isi ala n'irum, ka Jehova siri. 24 Ha gāpu kwa, lekwasi ozu nile nke ndi nējehie ejehie megidem: n'ihi na ikpuru-ha agagh-anwu, ɔku-ha agagh-anyu kwa; ha gābu-kwa-ra anu-aru nile ihe isq oyi.

AKWUKWỌ JEREMAIA

BÚ ONYE-AMUMA

1 I Okwu Jeremaia nwa Hilkaia, onye sitere na ndi-nchu-aja ndi nq n'Anatot n'ala Benjamin: 2 onye okwu Jehova ruru nti n'ubochi Josaia nwa Emon, bù eze Juda, n'arø nke-iri-na-atø o bu eze. 3 O ru-kwa-ra ya nti n'ubochi Jehoiakim nwa Josaia, bù eze Juda, rue mbe arø nke-iri-na-otu nke Zedekaia nwa Josaia, bù eze Juda, gwusiri: rue mbe emere ka Jerusalem je biri n'ala ɔzq n'ɔnwa nke-isé.

4 Okwu Jehova we ruem nti, si, 5 Tutu akpuam i n'afo amaram i, o bu kwa tutu i si n'akpà-nwa puta ka M'doro gi nsø; ewerewom i nye ka i buru onye-amuma diri mba nile. 6 M'we si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehova! le, amaghm ikwu okwu, n'ihi na nwata ka m'bu. 7 Jehova we sim, Asila, Nwata ka m'bu: n'ihi na o bu onye o bula M'gēzi gi ka i gējekuru, o bu kwa ihe o bula M'genye gi n'iwu ka i gēkwu. 8 Atula egwu iru-ha: n'ihi na gi ka M'nøyere inaputa gi, o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. 9 Jehova we setipu aka-Ya, me ka o rutu ɔnum: Jehova we sim, Le, etiyewom okwum nile n'ɔnugi: 10 le, emewom i ta ka i lekota mba nile, lekota kwa ala-eze nile, iropu, na ikwada, na ime ka ha la n'iyi, na itikpo, na iwu ulo, na iku ihe.

11 Okwu Jehova we ruem nti, si, Gini ka gi onwe-gi nāhu, Jeremaia? M'we si, Nkpa-n'aka nke osisi almond ka m'nāhu. 12 Jehova we sim, I huwo nke-ɔma: n'ihi na onye nāmu anya ka M'bu n'ebe okwum di ime ya. 13 Okwu Jehova we

ruem nti nke ubò abua, si, Gini ka gi onwe-gi nāhu? M'we si, Ite afunuworo ɔku n'okpuru ya ka m'nāhu; iru-ya site-kwa-ra n'Ugwu. 14 Jehova we sim, N'Ugwu ka agēsi tōpu ihe ɔjø idakwasí ndi nile bi n'ala nka. 15 N'ihi na, le, M'gaje ikpo aburu nile nke ala-eze nile nke Ugwu òkù, o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta; ha gābia kwa, do, onye o bula oche-eze-ya, n'oghore ɔnu-uzq-ama nile nke Jerusalem, na imegide mbidi-ya nile buruburu, na imegide obodo nile nke Juda. 16 M'gēkwu kwa okwu ikpem nile n'ebe ha nq bayere ihe ɔjø ha nile; n'ihi na ha arapuwom, we surere chi ɔzq ihe-nsure-ɔku nēsì isi utø, kpø kwa isi ala nye ɔlu di iche iche nke aka-ha. 17 Ma gi onwe-gi, ke ihe-ɔkiké n'úkwù-gi, bilie, gwa ha ihe nile Mu onwem nēnye gi n'iwu: atula ujø ha, ka M'we ghara ime ka i tu ujø n'iru ha. 18 Ma Mu onwem, le, ewerewom i nve ta ibu obodo ewusiri ike, na ibu ide igwè, na ibu mbidi ɔla, imegide ala nka nile, imegide eze nile nke Juda, imegide ndi-isi-ya, imegide ndi-nchu-aja-ya, na imegide ndi ala ahu. 19 Ha gēbuso kwa gi agha; ma ha agagh-enwe ike imegide gi: n'ihi na gi ka M'nøyere, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), inaputa gi.

2 1 Okwu Jehova we ruem nti, si, 2 Je, kpø òkù na nti nke Jerusalem, si, Otu a ka Jehova siri, Echetawom n'ebe i nq ebere nke mbe i nq na nwata, ihu-n'anya nke mbe aluru gi ɔhu: otu i jesorom n'ozara, n'ala anāghagh nkpuru.

3 Israel bu ihe nsø Jehova nwere, nkpuru mbu nke ihe-omume-Ya: ikpe gāma ndi nile nke nēripiya ya; ihe ojø gābiakwasi ha, ø bu ihe si n'ønu Jehova puta.

4 Nurunu okwu Jehova, unu ulo Jekob, na aburu nile nke ulo Israel: 5 otú a ka Jehova siri, Ajo omume gini ka nna-unu-hà huworo n'arum, na ha esiwø n'ebe M'nø je n'ebe di anya, we jeso ihe-efu, we ghø ihe-efu? 6 Ha asigh kwa, Ole ebe Jehova nø, bú Onye meworo ka ayi si n'ala Ijipt rigoputa; Onye meworo ka ayi je ije n'ozara, n'ala nke ebe ihe nādigh na nke olùlù, n'ala økpø-nku na nke onyinyo ɔnwu, n'ala nke ø nādigh onye gabigara nime ya, na nke madu nēbigh n'ebe ahu? 7 M'we me ka unu bata n'ala nke ubi ɔma, iri nkpuru-ya na ezi ihe-ya: unu we bata, we merua alam, me ka ihe-nketam ghø ihe-árú. 8 Ndi-nchu-aja asigh, Ole ebe Jehova nø? ɔzø, ndi ji iwum eme ihe amaghm: ndi-ɔzuzù-aturu jehiekwa-ra megidem, ndi-amuma ji-kwa-ra Beal bu amuma, ø bu kwa ihe nādigh-abà urù ka ha jcsoro. 9 N'ihi ya Mu na unu gēkpe kwa ikpe ɔzø, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta), Mu na umu umu-unu gēkpe kwa ikpe. 10 N'ihi na, gabiganu rne agwe-etiti nile nke Kitim, we hu; ziga-kwa-nu na Kida, we chigharia uche nke-uku; hu-kwa-nu ma ihe di otú a adiwo. 11 Ø di mba banweworo chi di iche ichc ha, ø bu ezie na ihe ahu abughi chi? ma ndiun abanwewo usçpuru-ha n'ihe nadigh-abà urù. 12 Ka ibobo ihe a nwua unu n'aru, unu clu-igwe, tuanu oké ujø, burunu ihe tøbørø n'cfu nke-uku, ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 13 N'ihi na ihe ojø abua ka ndim meworo; Mu ka ha rapuworo, bú isi-iyi nke miri nēnye ndu, ka ha we gwuwarø onwe-ha olùlù-miri di iche iche, bú olùlù-miri tipúru etipú, nke nānagidegh miri. 14 Isracl, ø bu orù? ø bu orù amuru n'ulo ka ø bu? gini mere o ji ghø ihe-nluta-n'agha? 15 Ya ka umu-çdum nābo uja, ha emeworo ka olu-ha da udá: ha we me ka ala-ya ghø ebe tøbørø n'efu; esuresiwo obodo-ya nile øku, ha we ghara inwe onye-obibi. 16 ɔzø, umu Nof na Tahparñics nērichapu opu-n'isi-gi. 17 Ø bugh nka ka i nēmere onwe-gi, n'irapu Jehova, bú

Chineke-gi, mbe Ø nēme ka i je ije n'uø? 18 Ma ubu a gini ka i nwere n'uø Ijipt, n'iñu miri Shaihoa? ma-øbu gini ka i nwere n'uø Asiria, n'iñu miri nke Osimiri ahu? 19 Ihe ojø gi gādo gi aka na nti, ndaghachi-azu-gi nile gāba-kwa-ra gi nba: ya mere mara, hu na ihe ojø na ihe di ilu ka ø bu, na i rapuworo Jehova, bú Chineke-gi, oké egwum we ghara idi n'aru gi, ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 20 N'ihi na site na mbe ebigh-ebi gara aga ka M'øajiworo yoke-gi, tijie abu-gi nile; i we si, M'gagh-efè òfufè; n'ihi na n'elu ugwu ntà ø bula di elu na n'okpuru osisi ndu ø bula ka gi onwe-gi nērulata onwe-gi, nākwa iko. 21 Ma Mu onwem kuru gi-ri osisi vine kachasi nma, nkpuru nke bu nání ihe ziri ezi: i si kwa aña ñanwe orù osisi vine nke ala ɔzø n'ebe M'nø? 22 N'ihi na ø buru na i ji akanwu sa aru, i were kwa n'onwe-gi otutu nchà, ma akaworo ajo omume-gi n'irum, ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 23 I gësi aña si, Arughm árú, ejesoghm Bealim? le uzøgi na ndagwurugwu, mara ihe i meworo: i bu nwa-aboghø-camel di nkø nābaghari n'uø-ya nile; 24 i bu nne-inyinya-ibuhønia nke mara ɔzara aka; n'øchichø nke nkpuru-obi-ya o kubawo ifufe; na mbe obuba-ya ònye gëme ka ø laghachi azu? radi nile nke nāchø ya agagh-ada mbà; n'ønwa-ya ka ha gāchøta ya. 25 Bochie ukwu-gi n'ibá ukwu efu, bochi kwa akpiri-gi n'ikpø-nku: ma i siri, Ntukwası-obi adigh: é-è; n'ihi na aliuwom ndi ala ɔzø n'anya, ha ka m'gëjesso kwa. 26 Dika ihere onye-ori mbe anāchoputa ya, otú a ka emeworo ka ihere ne ulo Israel; ha onwe-ha, na ndi-eze-ha, na ndi-isi-ha, na ndi-nchu-aja-ha, na ndi-amuma-ha; 27 ndi nāsi osisi, Nnam ka i bu; nāsi kwa nkume, Gi onwe - gi murum: n'ihi na ha abakutawom azu, ha echechgm iru: ma na mbe ɔnødu øjø ha ha gasi, Bilie, we zoputa ayi. 28 Ma òle ebe chi-gi nile nke i meworo nye onwe-gi nø? ka ha bilic, ø buru na ha gāzoputa gi na mbe ɔnødu øjø gi: n'ihi na dika ɔnu-øgugu obodo-gi nile si di, otú a ka chi-gi nile di, Juda. 29 N'ihi gini ka unu nārusom uka? unu nile ejchiewo megidem, ø bu ihe si

n'onu Jehova puta. 30 N'efu ka M'tibuworo umu-unu; o digh ɔdidɔ-aka-na-nti ha natara: inma-agha-unu erichapuwo rdi-amuma-unu, dika ɔdum nke nēbibibebi. 31 Unu ɔbɔ a, unu onwe-unu le okwu Jehova. O bu ɔzara ka M'buworo Israel? ma-ɔbu ala nke oké ɔchichiri? gini mere ndim ji si, Ayi lupuru alupu; ayi agagh-abiakute Gi ɔzø? 32 Nwa-abogho nāmagh nwoke, o gēchezo ihe-ichø-nma-ya? nwayi aluru ɔhu, o gēchezo ihe ike n'ūkwü-ya? ma ndim echezowom ubochi nādigh ɔnu-ogugu. 33 Gini mere i ji eme ka uzøgi di nma ichø ihu-n'anya? n'ihi ya ɔbuná ndinyom ɔjø ka i ziworo uzø-gi nile. 34 Ozø, n'onu-ɔnu-uwe-gi ka achotaworo ɔbara nke nkpuru-obi nke rdi-oþeye nēmegh ihe ɔjø: o bugh na ntípú-ulo ka i chotara ha, kama o bu n'ihi ihe ndia nile. 35 Ma i siri, Emeghem ihe ɔjø; n'ezie iwe-Ya esiwo n'arum laghachi. Le, Mu na i ganéje n'ikpè, n'ihi na i siri, Emehieghm. 36 Gini mere i ji kpaghari nke-uku ibanwe uzø-gi? ihere Ijipt gēme kwa gi, dika ihere Asiria mere gi. 37 Obuná n'ala nka ka i gësi pua, akà-gi abua adi kwa n'isi-gi: n'ihi na Jehova ajuwo ihc-ntukwasi-obi-gi nile, o gagh-aga-kwa-ra gi nke-ɔma nime ha.

3 I O si, Le, o buru na nwoke achupu nwunye-ya, nwayi ahu cwe si n'ebe o no la, we ghø nwunye nkc nwoke ɔzø, di mbu ya, o gālu kwa ya ɔzø? agagh-emeru ala ahu emeru nke-uku? Ma gi onwe-gi akwawo iko, gi na otutu ndi-iko: i si na i gālaghachikutem? o bu ihe si n'onu Jehova puta. 2 Welic anya-gi abua le ebe nile di elu nke ɔhia nādigh, hu; ðle ebe gi na ndikom nēdinakötagh? N'uzø nile ka i noworo nēle anya ha, dika onye Arebia n'ɔzara; i we wcre ikwa-iko-gi nile, were kwa ihe ɔjø gi, merua ala. 3 Ewc bochie oké miri-ozuzo nile, miri-ozuzo ikpe-azu adigh kwa; ma egedege-iru nke nwayi nākwa iko ka i nwere, i juru ka etiye gi n'onodu-ihere. 4 I sigh na mbc a kpokuem, si, Nnam, di m'nwere n'abogho ka I bu? 5 O gēchebe iwe-Ya rue mbe ebigh-ebi? O gēdebe ya rue ɔgwugwu ihe nile? Le, i kwuwo otù a, i we me ihe ɔjø gi nile, we nwe ike.

6 Jehova we sim n'ubochi Josaia, bù

eze, I huwo ihe Israel nke nādaghachi azu meworo? nwayi ahu nçje n'elu ugwu o bula di elu, na n'okpuru osisi ndu o bula, we nākwa iko n'ebe ahu. 7 M'we si, mbe o mesiri ihe ndia nile, Ya laghachikutem; ma o laghachigh: nwanne-ya nke nāghøbu aghøbu, bù Juda, we hu ya. 8 M'we hu na, mbe M'chupusiri Israel, nye ya akwukwo nkwa-ya n'ihi ihe ndia nile, bù na Israel nke nādaghachi azu kwarari iko, na nwa-nne-ya nwayi nke nāghøbu aghøbu, bù Juda, atugh egwu; o we je kwa iko, ɔbuná ya onwe-ya. 9 O rue, site n'idi-nfe nke ikwa-iko-ya, na eineruru ala-ya, o we kwaso nkume, kwaso kwa osisi, iko. 10 Ma ɔbuná n'ihe a nile nwa-nne-ya nwayi nke nāghøbu aghøbu, bù Juda, ejigh obi-ya nile laghachikutem, kama o ji okwu-ugha, o bu ihe si n'onu Jehova puta. 11 Jehova we sim, Israel nke nādagnachi azu egosiwo onwe-ya onye ezi omume kari Juda nke nāghøbu aghøbu. 12 Je, kpøsa okwu ndia n'uzø Ugwu, si, Lata, gi Israel nke nādaghachi azu, o bu ihe si n'onu Jehova puta; M'gagh-edo unu iru iwe: n'ihi na onye-ebere ka M'bu, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), M'gagh-ebe iwe rue mbe ebigh-ebi. 13 Nání mara ajo emume-gi, na o bu Jehova, bù Chineke-gi, ka i jehieworo megide, i we wasara ndi ala ɔzø uzø-gi nile n'okpuru osisi ndu o bula, ma olum ka unu nēgegh nti, o bu ihe si n'onu Jehova puta. 14 Latanu, umu nke nādaghachi azu, o bu ihe si n'onu Jehova puta; n'ihi na Mu onwem bu di nwe unu: M'gēwere kwa unu, otù site n'otù obodo, abua site n'otù aburu, M'gēinc kwa ka unu biarue Zaion: 15 M'gēnye kwa unu ndi-ɔzuzü-aturu dika obim si di, ndi gëji ihe-ɔmuma na inwe-uche azù unu. 16 O gēru kwa, mbe unu baworo uba, mu kwa ɔniumù n'ala-unu, n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), na ha agagh-asi ɔzø, Ibe ɔbuba-ndu Jehova; o gagh-abá kwa n'obi: ha agagh-ccheta kwa ya; ha agagh-eleta kwa ya; agagh-cme kwa ya ɔzø. 17 Na mbe ahu ka ha gákpo Jerusalcm oche-eze Jehova; agachikota kwa mba nile rue ya, inye aha Jehova, rue Jerusalem: ha agagh-ejeso kwa isi-ike nke obi ɔjø ha. 18 N'ubochi ahu ulo Juda gējekuru

ulo Israel, ha gāyikō kwa bia site n'ala Ugwu rue ala ahu nke M'mere ka nnauru-hà keta. 19 Ma Mu onwem siri, M'gēsi aña tiye gi n'etiti umu, we nye gi ala anāchōsi ike, ihe-nketa nke mara nma nke usu nile nke mba di iche iche? M'we si, Nnam ka unu gākpom; unu agagh-esi kwa n'isom laghachi azu. 20 N'ezie dika nwayi si ewere nghobu rapu di-ya, etú a ka unu ghobuworom, unu ulo Israel; o bu ihe si n'qonu Jehova puta. 21 Olu ka anuru n'elu ebe nile di elu nke qonua nādigh, bù ikwa-ákwa na aririq-amara nile nke unu Israel; n'ihi na ha emewo ka uzq-ha bago, ha echezowu Jchova, bù Chineke-ha. 22 Latanu, umu nke nādaghachi azu, M'gāgwō ndeghachi-azu nilc nke unu. Le ayi anya, ayi abia-kutewo Gi; n'ihi na Gi onwe-gi bu Jehova, bù Chineke-ayi. 23 N'ezie n'efu ka nzoputa ahu bu n'le anèle anya ya sitc n'ugwu ntà di iche iche, bù igwè madu n'eli ugwu nile: n'ezie na Jehova, bù Chineke-ayi, ka nzoputa Israel di. 24 Ma ihe-ihere ahu erichapuwo ihe putara na ndobu r-na-ayi-hà doburu onwe-ha n'olu site na mbe ayi di na nwata; igwè ewu na aturu-ha na igwè ehi-ha, na umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom. 25 Ka ayi dina ala n'ihcre-ayi, ka qnodu-ihcre etiyere ayi nime ya kpuchi kwa ayi: n'ihi na Jehova, bù Chineke-ayi, ka ayi mehieworo megide, ayi onwe-ayi na nna-ayi-hà, site na mbe ayi di na nwata we rue ta: ayi egegh kwa nti n'olu Jehova, bù Chineke-ayi.

4 1 O buru na i gālata, gi Israel, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta), Mu ka i gāloghachikute: o buru kwa na i gāwezuga ihe-árü-gi nile n'irum, i gaghawaghari; 2 i gānu kwa iyi, Jehova nādi ndu, n'ezzi-okwu, na n'ikpē ziri ezi, na n'ezzi ormuinc; mba nile gāgōzi kwa onwe-ha nime Ya, o bu kwa nime Ya ka ha gānya isi.

3 N'ihi na otù a ka Jehova siri ndikom Juda, si kwa Jerusalem, Lucharanu onwe-unu ubi, unu agha-kwa-la nkpuru n'etiti ogwu. 4 Bienu onwe-unu ügwù n'ye Jehova, bienu onwe-unu ügwù n'obi, unu ndikom Juda na ndi bi na Jetusalem: ka qnumam we ghara ipu dika oku, we re nke o nādigh onye nēmenyu emenyu, site n'ihe qo nke

omume nilc unu. 5 Gesinu na Juda, me-kwa-nu ka anuru ya na Jerusalem; si-kwa-nu, Fuanu opi-ikc n'ala nka: kpozuenu nkpu, si, Chikötanu onwe-unu, ka ayi ba kwa n'obedo nile ewusiri ike. 6 Bulienu ọkọloqo n'uzo Zaien: latanu n'ulo ọsosó, unu eguzela: n'ihi na ihe qo ka Mu onwem nēme ka o si n'Ugwu bia, ya na ntipia uku. 7 Odum esiwo n'alugh-ulù-ya rigo, bù onye nēbibi mba di iche iche; o buliwo ije-ya, o siwo n'qonodu-ya puta; ime la ala-gi ghq ebe tōbōrō n'cfu; obedo-gi nile gāghq cbe tōbōrō n'cfu, ghara inwe onye-obibi. 8 N'ihi nka kenu ákwànkpe n'ükwù-unu, tienu aka n'obi, kwasi kwa ákwà ike: n'ihi na iwe di ọku nke Jehova esigh n'aru ayi laghachi. 9 O gēru kwa n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta), na obi cze gāla n'iyi, ya na obi ndi-isi; ibobo gānwu kwa ndinchu-aja n'aru, o gābagwoju kwa ndiamuma anya. 10 M'v:c si, Ewó, Onycnwe-ayi Jehova! n'ezie I rafuwo ndi nka na Jerusalem nke-uku, si, Udo gādiri unu; ma inma-agha emetuwo nkpuruobi aru. 11 Na mbe a:k.u ka agāsi ndi nka, si kwa Jerusalem, Ifuse di ọku, nke sitere n'ebé di elu nke ohia nādigh ya nke di n'ozara, nēse n'uzo ada ndira, o bugh ifucha afucha, o bugh kwa imē ka adi ọcha; 12 ifuse nke juru eju nke siterc n'ebé ndia gābiarem: ubu a Mu onwem gēkwa kwa ckwu ikpē nile n'ebé ha no. 13 Le, dika igwe-oji ka o nārigotu, o bu kwa dika oké ifute ka ubo-ala-ya nile di: inyinya-ya nile di garagara kari ugo. Ahuhu gādiri ayi! n'ihi na ebiōiwo ayi. 14 Sapu obi-gi n'ihe qo, gi Jerusalem, ka cwe zeputa gi. Rue olc mbe ka i gēne ka ajo échichic-gi nile no qnodu-abali n'etiti gi? 15 N'ihi na otù olu nēgesi sitc na Dan, o nēnie kwa ka anuru ajo ihe site n'ugwu Efraim: 16 hataranu mba nile; le, menu ka anuru ya megide Jerusalem, si, na ndi-nche nābia site n'ala di anya, ha we me ka olu-ha da megide obedo nile nke Juda. 17 Dika ndi nēdebe ubi, otù a ka ha no nēmegide ya buruburu; n'ihi na Mu ka o nupuworo isi n'okpuru, o bu ihe si n'qonu Jehova puta. 18 Uzoggi na omume-gi nile emewo gi ihe ndia; nka bu ihe qo gi; n'ihi na o di ilu, n'ihi na o rutuwo obi-gi aru.

19 Ngiri-afom, ngiri-afom! anamabali na mbidi nile nke obim; obim nāsu udē nke-uku nimem; adighm-aba nkiti; n'ihi na olu opi-ike ka i nuworo, nkpuru-obim, bú udà-opi agha. 20 Ntipia n'elu ntipia ka anākpō; n'ihi na ebibiwo ala nka nile: na mberede ka ebibiworo ulo-ikwūm nile, n'otù ntabi-anyा ka ebibiworo ákwà-nkwubam nile. 21 Rue ole mbe ka m'gāhu ɔkɔlɔtō, nu olu opi-ike? 22 N'ih na ndi uche-ha ɔbagorø abagorø ka ndim bu, Mu ka ha nāmagh; umu di nzuzu ka ha bu, ndi nādigh-aghota ihe ka ha bu: ndi mara ihe ka ha bu n'ime ihe ojø, ma ime ezi ihe ka ha nāmagh.

23 Ahurum uwa, ma, le, o bu ihe tòbòrø n'efu na ihe tòbòrø nkiti; ahukwa-ram elu-igwe, ma ihè-ha adigh. 24 Ahurum ugwu, ma, le, ha nāma jijiji, ugwu ntà nile me-kwa-ra nkpatu. 25 Ahurum, ma, le, o digh madu di, anu-ufe nile nke elu-igwe efelawo kwa. 26 Ahurum, ma, le, ubi ɔma bu ɔzara, akwatusi-kwa-ra obodo-ya nile n'iru Jehova, n'iru iwe-Ya di ɔku. 27 N'ih na otù a ka Jehova siri, Ebe tòbòrø n'efu ka ala nka nile gābu; ma M'gagh-eme ka o gwusia. 28 N'ih nka ka uwa gēru újú, elu-igwe nke di n'elu gēji kwa nji: n'ihi na ekwurom, ezubewom, echègharighkwam, M'gagh-esi kwa nime ya laghachi azu. 29 Site n'olu ndinyinya na ndi-ɔba-uta obodo a nile nābalaga; ha abawo n'phia ɔbara ɔchichiri, o bu kwa na nkume nile di elu ka ha rigoworo: obodo o bula ka arapuworo, o digh kwa onye o bula nēbi nime ha. 30 Ma gi onwe-gi, mbe ebibiworo gi, gini ka i gēme? Mbe i geyi uwe uhie, mbe i gēke ihe-ichø-nma ɔla-edo, mbe i gēji ihe-ichø-nma me ka anya-gi abua sa mbara, n'efu ka i nēme onwe-gi ka i ma nma; ndi-iko-gi ajuwo gi, ndu-gi ka ha nāchø. 31 N'ih na olu dika nke nwayi ime nēme ka m'nuworo, ihe-nbø dika nke nwayi nāmu nwa mbu ya, bú olu nke ada Zaion, o nēku ike ike, o nābasa ɔbu-aka-ya abua, si, Ahuhu dirim nō! n'ihi na nkpuru-obim nāda mba n'iru ndi-ɔbu-madu.

5 I Jegharianu n'èzì nile nke Jerusalem, biko, hunu, we mara, chø-kwa-nu n'amá-ya nile, ma o buru

na unu gāchøta nwoke o bula, o buru na o di onye nēme ihe ekpere n'ikpé, onye nāchø ikwesi - ntukwasi - obi; M'gābaghara kwa obodo a. 2 Ma o buru na ha asi, Jehova nādi ndu; n'ezie n'okwu-ugha ka ha nānū iyi. 3 Jehova, ànya-Gi abua adigh n'ebe ikwesi-ntukwasi-obi di? I tiwo ha ihe, ma o wutagh ha; I mewo ka ha gwusia, ma ha ajuwo inara idø-aka-na-nti: ha emewo ka iru-ha di ike kari nkume; ha ajuwo ilata. 4 Mu onwem we si, N'ezie ndi nēnwegh ike ka ha bu: ha ɔbagorø abagorø n'uche-ha; n'ihi na ha amagh uzø Jehova, na ikpé nke Chineke-ha: 5 ka M'jekuru ndi uku, gwa ha okwu; n'ihi na ndi ahu mara uzø Jehova, na ikpé nke Chineke-ha. Ma ndi ahu abajiwo yoke n'otù, tijie abu nile. 6 N'ih ya ɔdum nke sitere n'oké ɔphia gētibø ha, anu-ɔphia wolf nke ala ihe nādigh gēbibi ha, agu ganèche obodo nile ha anya, agādøbu onye o bula nke nāpu nime ha: n'ihi na njehie-ha di ɔtutu, ndaghachi-azu nile nke ha di kwa ike. 7 M'gési kwa ana baghara gi? umu-gi arapuwom, we were ihe nābugh chi nū iyi: mbe M'mere ka ha rijke afø, ha we kwa iko, o bu kwa n'ulo nwayi nākwa iko ka ha nēdo onwe-ha n'usu ndi nāpunara madu ihe. 8 Inyinya azüru azü nke-ɔma nke nābà nne-inyinya ka ha bu: nwoke o bula nime ha nēbeso nwunye madu-ibe-ya. 9 M'gagh-eleta n'ihi ihe ndia? o bu ihe si n'ònú Jehova puta: nkpuru-obim, o gagh-abø kwa mba nke di otù a óbø?

10 Rigonu n'elu mbidi-ya nile, bibie; ma unu emcla ka o gwusia: wezuganu alaka-ya nile: n'ihi na o bugh ihe Jehova nwere ka ha bu. 11 N'ih na ulo Israel na ulo Juda aghøbuwom nke-uku, o bu ihe si n'ònú Jehova puta. 12 Ha agonariwo Jehova, si, O bugh Ya; ihe ojø agagh-abiakwasi kwa ayi; ayi agagh-ahu kwa mma-agha na oké unwu: 13 ndi-amuma gāghø kwa ifufe, okwu-Ya adigh kwa nime ha: otù a ka agēme ha. 14 N'ih nka ka Jehova, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, ji si otù a, N'ih na unu nēkwu okwu a, le, anameme okwum nke di n'ònú-gi ka ha ghø ɔku, anameme kwa ka ndi nka ghø nkú, o gérichapu kwa ha. 15 Le, anameme ka otù mba si n'ebe di anya biakwasi unu, ulo Israel, o bu ihe si n'ònú Jehova

puta:) mba di ike ka o bu, mba nke sitere na mbe ebigh-ebi gara aga ka o bu, o bu mba nke i nadigh-ama asusu-ya, nke I nadigh-anu kwa ihe ha nekwu. 16 Akpakanu-ha di ka ili ghore oghe, ha nile bu ndi-dike. 17 Ha gerichapu kwa owuwe-ihe-ubi-gi. na nri-gi, nke umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom ncri: ha gerichapu igwe ewu na aturu-gi na igwe ehi-gi: ha gerichapu osisi vine gi na osisi fig i: ha geji mma-agha titu obodo-gi nile ewusiri ike, nke gi onwe-gi natukwasi ha obi. 18 Ma obuná n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), M'gagh-eme ka unu gwusia. 19 O gero kwa, mbe unu gasi, N'ini gini ka Jehova, bu Chineke-ayi, meworo ayi ihe nile ndia? na i gasi ha, Dika unu rapurum, we fe chi di iche iche nke ala ozø n'ala-unu, otu a ka unu gesé ndi ala ozø n'ala nabugh nke unu.

20 Gosinu nka n'ulo Jekob, me kwa ka anuru ya nime Juda, si, 21 Biko, nurunu nka, unu ndi di nzuzu, nke obi amam-ihe nadigh; anya abua ka ha nwere, ma ha adigh-ahu uzø; nti abua ka ha nwere, ma ha adigh-anu ihe; 22 o bu Mu ka unu nadigh-atu egwum? o bu ihe si n'onu Jehova puta: o gagh-ebu unu nbu n'ihi irum? Mu onye doworo ajá ibu oké nke oké osimiri, site n'ukpuru ebigh-ebi, o gagh-agabiga kwa ya, o bu ezie na nmali-miri-ya niie namaghari, ma ha apugh; o bu ezie na ha nebibo, ma ha adigh-agabiga ya. 23 Ma ndi nka nwere obi newezuga onwe-ya nanupu kwa isi; ha ewezugawo onwe-ha, we la. 24 Ha asigh kwa n'obi-ha, Biko, ka ayi tua egwu Jehova, bu Chineke-ayi, Onye nenye oké miriozozo, ma nke-mbu ma nke-ikpe-azu, na mbe-ya; izu nile akara aká nke owuwe-ihe-ubi ka O nedebere ayi. 25 Ajo omume nile unu ewezugawo ihe ndia, nmehie nile unu ebochiwo-kwa-ra unu ezi ihe. 26 N'ihi na ahuwo ndi nemebi iwu n'etiti ndim: ha nèle anya buruburu, dika ndi-osi-onya si eche anwu; ha esiwu onya, o bu madu ka ha nanwude. 27 Dika nkata nnunu si ejuputa n'anu-ufe, otu a ka ulo nile ha juputara n'aghughø: n'ihi nka ka ha ghøworo ndi uku, we buru ogaranya. 28 Ha amawo abuba, aru-ha ebwo amumà: e, ha emebigawo ihe ojo oké: ha ekpegh onu, bu onu nke nwa-nbei, ka

o we gara ha nke-oma; o bu kwa ikpe nke ndi-obeyc ka ha nadigh-ekpc. 29 M'gagh-eleta n'ihi ihe ndia? o bu ihe si n'onu Jehova puta: nkpuru-obim, o gagh-abø kwa mba nke di otu a obø?

30 Ihe-iju-anyia na ihe joburu onweya emewo n'ala; 31 ndi-amuma ebuwo amuma ugha, ndi-nchu-aja nazoda kwa ndim site n'aka-ha; ndim ahuwo kwa ihe di otu a n'anya: ma gini ka unu gême n'ikpe-azu-ya?

6 1 Laghachinu n'ulo qososø, unu umu Benjamin, site n'etiti Jerusalem, fukwa-nu opì-ike nime Tekoa, buli-kwanu ihe-nbuli n'elu Bet-hakarem: n'ihi na ihe ojo si n'Ugwu eleputa anya, ya na ntipia uku. 2 Nwayi ahu nke mara nma nke di kwa pekepeke, bu ada Zion, ka M'gême ka o la n'iyi. 3 Ya ka ndi-ozuzu-aturu na igwe aturu-ha gabiaru; ha gama ulo-ikwü-ha n'akuku ya buruburu; ha gazu aturu-ha, onye o bula n'onçdu nke aka ya. 4 Donu agha nsø imegide ya; bilienu, ka ayi rigo n'etiti-ehihie. Ahuhu diri ayi! n'ihi na chi eruruwo, n'ihi na onyinyo anyasi nesetipu onwe-ha. 5 Bilienu, ka ayi rigo n'abali, ka ayi bibie ulo-elu-ya nile. 6 N'ihi na otu a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Butuenu osisi-ya nile, wukota obo-ihe imegide Jerusalem: nka bu obodo ahu ageleta; o bu nani nmebu n'etiti ya. 7 Dika olulu-miri si asuputa miri-ya, otu a ka obodo ahu suputawore ihe ojo ya: ine-ike na ipunara-madu-ihe ka ananu nime ya; n'irum mbe nile ka oria na onyá-ntiputa di. 8 Ka adø gi aka na nti, Jerusalem, ka nkpuru-obim we ghara ikewapu n'ebe i no; ka M'we ghara ime gi ebe toþorø n'efu, ala onye o bula nebigh.

9 Otu a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Ha gatutukosi ndi Israel foduru dika esi atutukø nkpuru-vine foduru: seghachi aka-gi dika qghø-nkpuru-vine n'elu alaka nile. 10 Onye ka M'gagwa okwu, ba kwa amà, ka ha we nu? le, ihe anebigh ugwu ka nti-ha bu, ha apugh kwa ina nti: le, okwu Jehova aghøworo ha ihe-ita-uta; o digh-atø ha utø. 11 Ma onuma Jehova juputara nimem; ike gwurum inagide ya: wukwasi ya n'aru umu-ntakiri n'ezí, na n'aru izu umu-okorobia n'otu: n'ihi na agewere kwa ma di ma nwunye, ma okenye ma

onye juputara n'ubochi ndu - ya.
 12 Agēme kwa ulo nile ha ka ha gho ihe ndi ozo, ubi-ha na ndinyom-ha n'otù: n'ihi na M'gcscti akam n'aru ndi bi n'ala nka, o bu ihe si n'qonu Jehova puta. 13 N'ihi na site n'onye dikarisiri ntà nime ha we rue onye dikarisiri uku nime ha onye o bula bu onye akpiri urù nēzigh ezi nākpø nku; ozo, site n'onye-amuma we rue onye-nchu-aja onye o bula nême ihe n'ugha. 14 Ha we gwø n̄baji ukwu na aka nke ndim nākpogh ya ihe, si, Udo, udo; mbe udo nādigh. 15 O di ihere mere ha mbe ha mere ihé-áru? é-c, ihere adigh-eme ha ma-oli, o digh kwa itiye-n'qonodu-ihere ha mara: n'ihi nka ha gāda n'etiti ndi nāda ada: na mbe M'letara ha ha gāsu ngongø, ka Jehova siri.

16 Otú a ka Jehova siri, Guzonu n'uzø nile, hu, ju-kwa-nu ajuju bayere okporo-uzø nile nke mbe cbigh-ebi gara aga, si, Ole ebe czi uzø di kwa? je-kwa-nu ije nime ya, we chotara nkpuru-obi-unu izu-ike. Ha we si, Ayi agagh-cje ije nime ya. 17 Emc-kwa-ram ka ndi-nche biliere unu, si, Nanu nti olu op-iike; ha we si, Ayi agagh-aña nti. 18 N'ihi nka nurunu, unu mba nile, mara kwa, unu nzukø, ihe di n'etiti ha. 19 Nuru, gi uwa: le, Mu onwem nême ka ihe ojo biakwasi ndi nka, bú nkpuru nke échiché nile ha, n'ihi na okwum nile ka ha nānagh nti; iwum kwa, ha ajuwo ya. 20 N'ihi gini kwa ka frankincense ji biakutem site na Sheba, calamus qma kwa site n'ala di anya? ajà-nsure-qoku-unu, ha abugh ihe natø utø, ajà-unu kwa, ha atoghm utø. 21 N'ihi nka ka Jehova ji kwue otú a, si, Le, M'ganētiye ihe-isu-ngongø di iche iche n'iru ndi nka: nna na umu-ha gāsukwasi kwa ha ngongø; onye-ahata-obi na cyi-ya gāla n'iyì.

22 Otú a ka Jehova siri, Le, otù ndi nēsi n'ala Ugwu bia: mba uku ka agákpotè kwa site na nsotu nile nke uwa. 23 Uta na ube ka ha nējide; mba di irè ka o bu, ha adigh-enwe obi-ebere; olu-ha nēbiø dika oké osimiri, o bu kwa inyinya ka ha nānokwasi; edoro mba ahu n'usoro, dika onye nēbu agha, imegide gi, ada Zaion. 24 Ayi anuwo údé-ya; aka-ayi akudawo: ihe-nbu ejidewo ayi, ihe-nbali dika nke nwayi imc nēmc.

25 Apula ibà n'ohia, eje-kwa-la ije n'uzø; n'ihi na onye-iro nwere mmagha, ujø di buruburu. 26 Ada nke ndim, ke ákwà-nkpe n'úkwù-gi, turua onwe-gi na ntu: mere onwe-gi oruru-újú dika nke nwa-nwoké enwere náni ya, bú iti-aka-n'obi di ilu nke-uku; n'ihi na o bu na mbercede ka onye nāpunara madu ihe gābiakwasi ayi. 27 Onye-qnwunwa-qla ka M'doro gi n'etiti ndim, ya na ebe ewusiri ike; ka i we mara nwa kwa uzø-ha. 28 Ha nile bu ndi nēwezuga onwe-ha nke-uku, nējeghari dika onye nāba ámà ojo: qla na igwè ka ha bu: ndi ahu nile bu ndinbibì. 29 Eko erewo qku; qku crechapuwo opù: n'efu ka ha nuchaworo nke-uku; n'ihi na anuchapugh ndi ojo. 30 Qla-qcha ajuru aju ka akporø ha, n'ihi na Jehova ajuwo ha.

7 1 Okwu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, si, 2 Guzo n'qonu-uzø-ama ulo Jehova, we kpøsa okwu a n'ebe ahu, si, Nurunu okwu Jehova, unu Juda nile, ndi nābà n'qonu-uzø-ama ndia ikpø isi ala nye Jehova. 3 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri, Menu ka uzø nile nke unu na omume nile nke unu di nma, M'gēme kwa ka unu biri n'ebe a. 4 Unu atukwasila obi-unu n'okwu-ugha nile, si, Ulo uku Jehova, ulo uku Jehova, ulo uku Jehova, ka ndia bu. 5 N'ihi na o buru na unu eme ka uzø nile unu na omume nile unu dizue nma; o buru na unu emezue ihe ekpere n'ikpe n'etiti otù onye na ibe-ya; 6 o buru na unu adigh-cmebu qbia, na nwa-nbei, na nwayi di-ya nwuru, o buru kwa na unu adigh-awusi qbara némegh ihe ojo n'ebe a, o buru kwa na unu adigh-ejeso chi ozo di iche iche ime onwe-unu ihe ojo: 7 M'gēme kwa ka unu biri n'ebe a, n'ala nka nke M'nyere nna-unu-hà, site na mbe ebigh-egi gara aga we rue mbe ebigh-ebi di n'iru. 8 Le, unu onwe-unu nātukwasí obi-unu n'okwu-ugha nile, o we ghara ibara unu urù. 9 Unu ganēzu ori, nēbu madu, nākwa iko, nānū iyì ugna, nēsurere Beal ihe-nsure-qku nēsi ísi utø, nējeso chi ozo di iche iche nke unu nāmagh, 10 we bia guzo n'irum n'ulo a, nke akpokwasiri aham, si, Anaputawo ayi; ka unu we me ihe-

árú ndia nile? 11 Ò bu ọbà ndi n̄cme ihe-ike ka ulo a, nke akpokwasiri aham, ghɔworo n'anya-unu? Obuná Mu onwem, le, ahuwom ya, ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta. 12 Otú ọ di, biko, jeruenu ọn̄dum nke di na Shailo, ebe M'mere ka aham biri na mbu, hunu ihe M'mere ya n'ihi ihe ọjọ nke ndim, bú Israel. 13 Ma ubu a, n'ihi na unu aluwo ọlu ndia nile, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta), M'we gwa unu okwu, n̄bili n'isi-ututu n̄kwu, ma unu anugh; M'we kp̄o unu okù, ma unu azagh: 14 M'gēme kwa ulo a, nke akpokwasiri aham, nke unu onwe-unu n̄tukwasi obi, M'gēme kwa ọn̄du a nke M'nyere unu, nye kwa nna-unu-hà, M'gēme ha dika M'mere Shailo. 15 M'gēsi kwa n'irum tufue unu, dika M'tufuru umu-nna-unu nile, bú nkpuru nile nke Efraim.

16 Ma gi onwe-gi, ekpela ekpere bayere ndi nka, ebuli-kwa-la iti-nkpu na ikp̄e-ekpere bayere ha, ariq-kwa-lam aririq: n'ihi na M'gagh-anānu olu-gi. 17 I digh-ahu ihe ndi ahu n̄ême n'obodo nile nke Juda na n'ezí nile nke Jerusalem? 18 Umu-ha nāchikota nkú, ndi bu nna nāfunwu ọku, ndinyom-ha nāgwō utu ọka flour koro eko, imere ezenwayi nke elu-igwe achicha, na iwusiri chi ọzq̄ di iche iche ájá-ihe-ọn̄unu, ka ha we kpasuem iwe. 19 Ò bu Mu ka ndi ahu nākpasu iwe? (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta); ọ bugh ha onwe-ha ka ha nākpasu iwe, ka ihere we me ha n'iru? 20 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: Le, iwem na ọn̄umam ka anāwusi n'ebe a, n'aru madu, na n'aru anu-uló, na n'aru osisi ọchia, na n'aru nkpuru nke ala-ubi; ọ gērc kwa ọku, agagh-emenyu kwa ya.

21 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Tukwasinu ájá-nsure-ọku nile unu n'elu ájá nile unu, ri-kwa-nu anu. 22 N'ihi na agwaghm nna - unu - hà okwu, enyeghwam ha iwu n'ubochi M'mere ka ha si n'ala Ijipt puta, bayere ihe nile nke ájá-nsure-ọku na nke ájá ọzq̄: 23 kama ọ bu okwu a ka M'nyere ha n'iwu, si, Genu nti olum, M'gābu-kwa-ra unu Chineke, unu onwe-unu gābu-kwa-ram otú ndi: je-kwa-nu ije n'użo nile nke M'nēnye unu n'iwu, ka ọ we diri unu nma. 24 Ma ha egegh nti, ha

atogh kwa nti-ha n'ala, ha we jegharia na ndum-ọdu nile na n'isi-ike nke obi ọjọ ha, ha we daghachi azu, ghara iga n'iru. 25 Site n'ubochi ahu nke nna-unu-hà ji si n'ala Ijipt puta rue ta ka M'nēzitere unu ndi-orùm nile, bú ndi-amuma, n̄bili n'isi-urutu nēzite ha kwa-ubochi: 26 ma ha egeghm nti, ha atogh kwa nti-ha n'ala, ha we kwasie ọlu-ha ike: ha mere ihe ọjọ kari ndi bu nna-ha.

27 I gāgwa kwa ha okwu ndia nile; ma ha agagh-ege gi nti: i gākp̄o kwa ha okù; ma ha agagh-aza gi. 28 I gāsi kwa ha, Nka bu mba ahu nke nēgegh nti olu Jehova, bú Chineke-ha, nke nānaragh kwa ido-aka-na-nti: ikwesi-ntukwasi-obi alawo n'iyì, ebipiwo kwa ya n'ọnū-ha.

29 Kòpu isi-gi, Jerusalem, tufue ya, buli kwa abù-ákwa n'elu ebe nile di elu nke ọhia nādigh; n'ihi na Jehova ajuwo rapu kwa ọbø nke nrubiga-ókè nke iwe-Ya. 30 N'ihi na umu Juda emewo ihe jorø njo n'anyam; ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta: ha edowo ihe-árú nile ha n'ulo ahu nke akpokwasiri aham, imeru ya. 31 Ha ewuwo kwa ebe nile di elu nke Tofet, nke di na ndagwurugwu nwa Hinom, isure umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom n'oku; bú ihe nke M'nēnyegh n'iwu, ọ batagh kwa n'obim. 32 N'ihi nka, le, ubochi nābia, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta), mbe agagh-akp̄o kwa ya Tofet ọzq̄, ma-Ọbu Ndagwurugwu nwa Hinom, kama agākp̄o ya Ndagwurugwu Obuþu: ha gēlì kwa ozu na Tofet n'ihi na ebe ili ozu adigh. 33 Ozu ndi nka gāgho-kwa-ra anu-ufe nke elu-igwe, ghø-kwa-ra anumanu nke uwa, ihe-oriri; ọ digh kwa onye nāruli ha. 34 M'gēme kwa ka olu nke obi-utø na olu ọn̄u na olu nke nwoke nālu nwunye ọhu na olu nke nwayi anālu ọhu kwusi n'obodo nile nke Juda, na n'ezí nile nke Jerusalem: n'ihi na nkponkp̄o ebe ka ala nka gāgho.

8 1 Na mbe ahu, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta), ha gēkp̄oputa ọkpukpu ndi-eze Juda, na ọkpukpu ndi-isi-ya, na ọkpukpu ndi-nchu-aja, na ọkpukpu ndi-amuma, na ọkpukpu ndi bi na Jerusalem, n'íli-ha: 2 ha gābasa ha n'anyanwu, na n'ònwa, na n'usu nile nke ihe elu-igwe, nke ha huworo n'anya, nke ha fēwo-kwa-ra, nke ha jesowo-kwa-ra, nke ha chōwo-kwa-ra, nke ha kp̄owo-kwa-ra

isi ala nyc: agagh-achikota ha, agagh-eli kwa ha; n̄si-anu nke di n̄iru ala ka ha gāgho. 3 Ha gāroputa kwa ɔn̄wu kari ndu, bū ndi nile foduru, ndi foduru site n̄aburu ojō a, ndi foduru n̄ebe nile M'chusaworo ha, o bu ihe si n̄onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta.

4 I gāsi kwa ha, Otú a ka Jehova siri, Agāda, ghara ibili ozo? madu, o gādagħachi azu, ghara ilata? 5 Gini mere ndi nka nke Jerusalem ji adaghachi azu na ndaghachi-azu ebigh-ebi? ha ejidesiwo aghugho ike, ha ajuwo ilata. 6 Añaram nti we nu, ihe nēzigh ezi ka ha nēkwu: o digh onye o bula chēghariworo uche n̄ihe ojō ya, si, Gini ka m'meworo? onye o bula echighariwo ba n̄obuba-oso-ya, dika inyinya nke nāqabiga oso oké n̄agha. 7 Obuná ubala n̄elu-igwe mara mbe-ya nile akara ákā; ozo, nduru na eleke na okwoli nāribia mbe obibia-ha ama; ma ndim amagh ikpé Jehova. 8 Unu si aña si, Ndi mara ihe ka ayi bu, iwu Jehova di kwa n̄aka ayi? Ma otú o di, le, okwu-ugha ka pen ugha nke ndi-ode-akwukwo meworo ya. 9 Ihere emewo ndi mara ihe, ha atuwo ujō, ewe jide ha: le, okwu Jehova ka ha juworo; o bu kwa aha amam-ihe gini ka ha nwere? 10 N̄ihi nka ka M'gāchiri nwunye-ha nye ndi ozo, were kwa ubi nile ha nye ndi gēnweta ha: n̄ihi na site n̄onye dikarisiri ntā we rue onye dikarisiri uku onye o bula bu onye akpiri urū nēzigh ezi nākpō nku, site n̄onye-amuma we rue onye-nchu-aja onye o bula nēme ihe n̄ugha. 11 Ha we gwō nbaji ukwu na aka nke ada ndim nākpōgh ya ihe, si, Udo, udo; mbe udo nādigh. 12 O di ihere mere ha mbe ha mere ihe-árū? é-é, ihere adigh-eme ha ma-oli, o digh kwa itiye-n̄onodu-ihere ha mara: n̄ihi nka ha gāda n̄etiti ndi nāda ada: na mbe eletara ha ha gāsu ngongō, ka Jehova siri. 13 M'gēkpochapusi ha; o bu ihe si n̄onu Jehova puta: nkpuru-vine adigh n̄osisi vine, o digh kwa fig di n̄osisi fig, akwukwo akponwuwo kwa; M'we dorc ha ndi nāqabiga ha n̄isi. 14 N̄ihi gini ka ayi onwe-ayi nānodu ala? chikotanu onwe-unu, ka ayi ba n̄obodo nile ewusiri ike, we debe ɔnu-ayi du n̄ebe ahu: n̄ihi na Jehova, bū Chi-neke-ayi, emewo ka ayi debe ɔnu-ayi du, O

mewo kwa ka ayi nua miri n̄si, n̄ihi na ayi emehiewo megide Jehova. 15 Ayi lere anya udo, ma o digh ezi ihe biara; ayi lere anya mbe ɔgwugwō, ma, le, oké egwu. 16 Site na Dan ka anuru iñami nke inyinya-ya nile: site n̄olu qbube nile nke inyinya-ya nile di ike ala nka nile amawo jijiji; ha we bia richapu ala na újū-ya; obodo na ndi bi nime ya. 17 N̄ihi na, le, M'gančzite agwo, bū ubi, n̄etiti unu, nke o nādigh urā agārā ha; ha gāta kwa unu aru; o bu ihe si n̄onu Jehova puta.

18 O gādim nō nma ma asi na agamabasa irum megide nwuta! n̄arum ka aru nādigh obim ike. 19 Le, o bu olu ntiku nke ada ndim site n̄ala di anya nke-uku: Jehova, O nogh na Zaion? Eze-ya, O nogh nime ya? Gini mere ha ji were arusi nile ha apiri api, were kwa ihe-efu nile nke onye ala ozo, kpasuem iwe? 20 Owuwe-ihe-ubi agabigawo, nghokota-nkpuru agwusiwo, ma ayi onwe-ayi, azoputagh ayi. 21 N̄ihi nbaji ukwu na aka nke ada ndim: ka abajiworom ukwu na aka: anameyi uwe-nkpe; iju-anyi ejidesiwom ike. 22 O digh balm di na Gilead? o digh dibia nō n̄ebe ahu? o bu kwa gini mere anu-aru oħu nējigh epuchi n̄aru ada ndim?

9 1 O gādim nō nma ma asi na isim bu miri miri, asi kwa na anyam abua bu isi-iyi nke anya-miri, ka m'we kwa ákwā n̄ehihie na abali bayere ndi eþuru eþu nke ada ndim! 2 O gādim nō nma ma asi na m'nwere ebe ino ɔnodu-abali nke ndi-ije n̄ozara; ka m'we rapu ndim, si n̄ebe ha no la! n̄ihi na ha nile bu ndi nākwa iko, nzukø ndi-nghoþu. 3 Ha we kwe ire-ha, dika uta-ha, iþa okwu-ugha dika ákū; ma o bugh n̄ebe ikwesi-nukwas-obi di ka ha diworo ike n̄ala: n̄ihi na ha esiwo n̄ihe ojō pukuru ihe ojō, ma Mu ka ha nāmagħ; o bu ihe si n̄onu Jehova puta. 4 Lezienu anya, onye o bula onye-abata-obi-ya, unu atukwas-kwa-la nwa-nne o bula obi: n̄ihi na nwa-nne o bula nējidesi ikiri-ukwu nwa-nne-ya ike, ozo, onye-abata-obi o bula nējegħari nāba āmā ojō. 5 Ha nākwa kwa emō, onye o bula onye-abata-obi-ya, ma ezi-okwu ka ha nādigh-ekwu: ha eziwo ire-ha ikwu okwu-ugha; o bu n̄ime ajo omume ka ike gwuru ha. 6 Ebe-obibi-gi di n̄etiti

aghughø; n'aghughø ka ha juru imaram; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

7 N'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha ji kwue otú a, si, Le, M'gaje inucha ha, we nwaputa ha; n'ihi na M'gësi aria me n'ihi ada ndim? 8 Akù nke nèbu ebu ka ire-ha bu; okwu aghughø ka o kwuworo: n'ønu-ya ka madù nàgwa onye-abata-obi-ya okwu udo, ma n'obi-ya o nèche ya anwu. 9 M'gagh-eleta ha n'ihi ihe ndia? o bu ihe si n'ønu Jehova puta: nkpuru-obim, o gagh-abò mba nke di otù a óbò?

10 Ugwu nile ayi ka m'gëbuliri ikwá-ákwa na igo-ákwa, buli-kwa-ra ebe-itani nile nke զara abù-ákwa, n'ihi na esuresiwo ha զku, o we ghara idi onye o bula nàgabiga; anugh kwa olu anu-ulø; ma anu-ufe nke elu-igwe ma anumanu abalagawo, ha alawo. 11 M'gëme kwa Jerusalem ka o ghø obo-ihe obo-ihe, ebe-obibi nke nkita-øhia; զø, obodo nile nke Juda ka M'gëme ka ha ghø ebe tøbørø n'efu, onye-obibi we ghara idi. 12 Onye bu onye mara ihe, ka o we ghøta nka? onye bu kwa onye ahu ønu Jehova gwaworo okwu, ka o we gosi ya? n'ihi gini ka ala nka laworo n'iyi, esure kwa ya զku dika զara, onye-ngabiga we ghara idi?

13 Jehova we si, N'ihi na ha arapuwo iwum nke M'tiyere n'iru ha, na n'ihi na ha egegh nti olum, ghara kwa ijeghari nime ya; 14 ma ha ejesowo isi-ike nke obi-ha, jesò kwa Bealim, ike ndi bu nna-ha zíri ha: 15 n'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chincke nke Israel, ji si otú a, Le, M'gaje ime ka ha, bù ndi nka, rie wormwood, M'gëme kwa ka ha nua miri nsi. 16 M'gachusa kwa ha n'eiti mba nile, ndi ha nàmagh, ma ha onwe-ha ma ndi bu nna-ha: M'gëziso ha mma-agha, rue mbe M'mere ka ha gwusia.

17 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Tugharinu uche, kpó-kwa-nu ndinyom nàbù abù-ákwa, ka ha we bia; ziga-kwa-nu ikpø ndinyom mara ihe, ka ha we bia: 18 ka ha me kwa ngwa, buliere ayi iro-ákwa, ka anya-miri we si n'anya-ayi rùda, ka miri we si kwa na mbubere-anya-ayi rùputa. 19 N'ihi na olu nke igo-ákwa ka anuworo site na Zion, Le ka esi bibisia ayi nke-uku!

ihere emewo ayi nke-uku, n'ihi na ayi arapuwo ala-ayi, n'ihi na ha atudawo ebe-obibi nile ayi. 20 Ma nurunu okwu Jehova, unu ndinyom, ka nti-unu nara kwa okwu ønu-Ya, zi-kwa-nu umu-unu ndinyom igo-ákwa, ka nwayi o bula zi kwa nwayi-ibe-ya abù-ákwa. 21 N'ihi na ønwu arigobatawo na window nile nke ayi, o batawo n'ulo-elu nile nke ayi; ibipu umu-ntakiri n'èzi, na umu-okorobia n'amà nile. 22 Kwue, si, Otù a ka ihe nke si n'ønu Jehova puta siri, Ozu madu gàda dika nsi-anu n'øhia, na dika nju-aka զka n'azu onye newe ihe-ubi, o digh kwa onye nàchikøta ha.

23 Otù a ka Jehova siri, Ka onye nke mara ihe ghara inya isi n'amam-ihe-ya, ka dike ghara inya isi n'idi-ike-ya, ka զgaranya ghara inya isi n'ákù-ya: 24 kama, onye nànya isi, ya nya isi na nka, na o nwere uche n'ebè M'nø, we maram, na Mu onwem bu Jehova Nke nème ebere na ikpè ziri ezi na ezi omume n'uwa: n'ihi na ihe ndia atowom utø; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 25 Le, ubøchi nàbia, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), mbe M'gëwére nmehie-ha leta ndi nile biri ügwù n'ebigh-ügwù-ha; 26 bú Ijipt, na Juda, na Edom, na umu Amon, na Moab, na ndi nile akopuworo usø isi-ha, ndi bi n'զara: n'ihi na mba nile bu ndi anèbigh ügwù, ulo Israel nile bu kwa ndi anèbigh ügwù n'obi.

10 1 Nurunu okwu Jehova gwaworo unu, unu ulo Israel: 2 Otù a ka Jehova siri, Unu amutala uzø mba nile, unu atu-kwa-la ujø ihe-iriba-ama di iche iche nke elu-igwe; n'ihi na mba nile nàtu ijø ha. 3 N'ihi na ukpuru nile nke ndi nile di iche iche bu ihe-efu: n'ihi na o bu nàní osisi, nke madu զtuworo, զlu aka abua nke onye-ókà ji anyu-ike alu զlu. 4 Ha ji զla-ócha, ji kwa զla-edo, eme ya ka o ma nma; ha ji nàtù, ji kwa otütù, eme ya ka o sie ike, ka o we ghara isu ngongø. 5 Ha di ka nkwu, ihe akpuru akpu ka ha bu, ha adigh-ekwu okwu: aghagh ibu ha ebu, n'ihi na ha adigh-azø ije. Unu atula egwu ha; n'ihi na ha agagh-eme ihe զø, զø kwa, ime ezi ihe adigh ha n'aka. 6 O digh nke di ka Gi ma-qli, Jehova; Onye uku ka I bu, ihe di uku ka aha-Gi di kwa n'idi-ike. 7 Onye nàgagh-atu egwu Gi, Eze mba nile? n'ihi na Gi ka o kwesiri: n'ihi

na n'etiti ndi-amam-ihe nile nke mba nile, na n'ala-eze nile ha, o digh onye di ka Gi ma-oli. 8 Ma ha nile n'otu bu anu-ohia na ndi-nzuzu: ido-aka-na-nti nke ihe-efu, nani osisi ka o bu. 9 Ola-ocha di nke etisaworo mbadamba nke anesi na Tashish weta, na ola-edo nke sitere n'Ufaz, bu olu onye-cka na nke aka onye-nnucha-ola: akwa anunu na akwa ododo bu uwe-oyiyi-ha; olu nke ndi mara ihe ka ha nile bu. 10 Ma Jehova bu Chineke n'cezi-okwu; Ya onwe-ya bu Chineke di ndu, na eze nadi mbe ebigh-ebi: n'iwe-Ya uwa nama jijiji, mba nile apugh kwa inagide iwe-Ya di oku.

11 Otu a ka unu gasi na, Chi nile nke nemegh elu-igwe na uwa, ha gala n'iyi pua n'uwa na n'okpuru elu-igwe, bu chi ndia.

12 Onye jiworo ike-Ya me uwa, Onye jiworo amam-ihe-Ya nke ka clu-uwa dum madu bi guzosie ike, Onye jiworo nghota-Ya setipu elu-igwe: 13 mbe O neme ka olu-Ya da, uzu miri di n'elu-igwe, O we me ka alulu si na nsotu uwa kwugo; O meworo miri-ozozo amumma, O neme kwa ka ifufe si n'ulo-nkwakoba-Ya nile puta. 14 Nani unu-ohia ka madu o bula ghlowero site n'ihe-omuma-ya; emewo ka iherc me onye-nnucha-ola o bula site n'arusi-ya apiri api: n'ihi na okwu-ugha ka arusuya awuru awu bu, nku-unne adigh kwa nime ha. 15 Ihe-cfu ka ha bu, olu ikwa-em: na mbe nlecha-ha ha gala n'iyi. 16 O bugh dika ihe ndia ka Okè Jekob bu; n'ihi na onye naku ihe nile ka O bu; Israel bu kwa cbo nke ihe-nketa-Ya: Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya.

17 Chikoputa ihe-ahia-gi n'ala, gi onye bi n'obodo ananochigide n'agha. 18 N'ihi na otu a ka Jehova siri, Le, M'gaje imapu ndi bi n'ala nka dika ebè na mbe a, M'gakpabu kwa ha, ka ha we chroputa ha. 19 Ahuhu dirim bayerc nbaji ukwu na akam! onyam nke etiputara etiputa jorø njo: ma mu onwem siri, N'ezie nka bu oriam, m'geburu kwa ya. 20 Emebisiwo ulo-ikwum, etibisiwo kwa udøm nile: umum esiwo n'ebe m'nø pua, ha anogh kwa: o digh kwa onye neseti ulo-ikwum nakuwuli kwa akwa-nkwubam. 21 N'ihi na ndi-

ozuzu-aturu aghowo anu-ohia, ma Jehova ka ha najugh ase: n'ihi nka ha enwegh uche, aturu nile ha nazu we basa. 22 Ge nti olu nke ihe anuru, le, o nabi, oké uzu agha nesi kwa n'ala Ugwibia, ime ka obodo nile nke Juda ghø ebe tobørø n'efu, ebc-obibi nke nkita-ohia. 23 Jehova, amawom na o bugh n'aka ya onwe-ya ka uzø madu di: o bugh onye o bula nke neje ije nwe ime ka nzø-ukwuya guzosie ike. 24 Dom aka na nti, Jehova, ma nani n'ikpø; adolam aka na nti n'iwe-Gi, ka I we ghara ibilatam. 25 Wukwasu mba nile ozø onuma-Gi, bu ndi namagh Gi, wukwasu kwa aburu nile ndi naku-pokugh aha-Gi: n'ihi na ha cripiao Jekob, e, ha eripiao ya, me ka o gwusia, ha emewo kwa ka ebc-obibi-ya tobørø n'efu.

11 1 Okwu nke ruru Jeremaia nti site n'aka Jehova, si, 2 Nurunu okwu nile nke obuba-ndu a, gwa ndi Juda, gwa kwa ndi bi na Jerusalem, okwu; 3 i gosi kwa ha, Otu ka Jehova, bu Chineke nke Israel, siri: Onye anabu onu ka onye ahu bu nke nadigh-anu okwu nile nke obuba-ndu a, 4 nke M'nyere nna-unu-ha n'iwu n'ubochi M'mere ka ha si n'ala Ijipt, si n'oké oku igwe ahu, puta, si, Genu nti olum, me ha, dika ihe nile si di nke M'nene unu n'iwu: unu ewe burum otu ndi, Mu onwem gabu-kwa-ra unu Chineke: 5 ka M'we me ka iyi ahu guzosie ike, bu nke M'huru nna-unu-ha, inye ha ala nke miri-ara-ehi na manu-anu neru na ya, dika o si di ta. M'we za, si, Amen, Jehova.

6 Jehova we sim, Kposa okwu ndia nile n'obodo nile nke Juda, na n'ezí nile nke Jerusalem, si, Nurunu okwu nile nke obuba-ndu a, me kwa ha. 7 N'ihi na abaworom nna-unu-ha amá nke-uku n'ubochi M'mere ka ha si n'ala Ijipt rigoputa, rue ta, nibili n'isi-ututu na'ha amá, si, Genu nti olum. 8 Ma ha egcgh nti, ha atogh kwa nti-ha n'ala, ha we jegharia, onye o bula n'isi-ike nke obi ojo ha: M'we me ka okwu nile nke obuba-ndu a biakwasi ha, bu nke M'nyere n'iwu ka ha me, ma ha emegh ha.

9 Jehova we sim, A-hoputawo nkekota imegidem n'etiti ndi Juda, na

n'etiti ndi bi na Jerusalem. 10 Ha alaghachikuruwo ajo omume nile nke ndi bu nna-ochic-ha, ndi juru inu okwum nile; ha onwe-ha ejesowo kwa chi ọzọ di iche iche ife ha ḥfufé: ulo Israel na ulo Juda emebiwo ọbuba-nđum nke Mu na ndi bu nna-ha ƙara. 11 N'ihi nka ka Jehova ji si otù a, Le, M'gaje ime ka ihe ọjọ, nke ha nāpugh isi nime ya puta, biakute ha; ha gētikukwam, ma M'gagh-ege ha nti. 12 Obodo nile nke Juda na ndi bi na Jerusalem gēje kwa tikuru chi nile nke ha onwe-ha nēsurere ihe-nsure-ọku nēsi isi utø: ma ọ digh nzoputa ma-oli ha gázoputa ha na mbe ihe ọjọ ha. 13 N'ihi na ka ọnou-ogugu obodo-gi ra, otù a ka chi-gi nile di, gi Juda; ka ọnou-ogugu ézi Jerusalem ra kwa, otù a ka unu doworo ebe-ichu-aja nye ihe-ihere ahu, bù ebe-ichu-aja isurere Beal ihe-nsure-ọku nēsi isi utø. 14 Ma gi onwe-gi, ekpela ekpere bayere ndi nka, ebulli-kwa-la iti-nkpu na ikpe-ekpere bayere ha: n'ihi na M'gagh-anānu olu-ha na mbe ha nākpokum n'ihi ihe ọjọ ha.

15 Gini ka nwayi nke ihe-ya nātōm utø nke-uku nwere n'ulom, ebe ya na ọtutu madu meworo ajo ihe-nzube, ọzọ, anu nsø nēsi kwa n'aru gi gabiga? mbe i nēme ihe ọjọ, mbe ahu ka i nānuri ọnou. 16 Osisi olive di ndu, nke mara nma n'imí nkpuru ọma, otù a ka Jehova kpórø aha-gi: n'olu nkpotu uku ka O suyeworo ya ọku, alaka-ya nile anyakasiwo kwa. 17 N'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Onye ahu nke kuworo gi n'ala, ekwuwo ihe ọjọ megide gi, n'ihi ihe ọjọ nke ulo Israel na ulo Juda, nke ha meworo onwe-ha n'ikpasum iwe n'isurere Beal ihe-nsure-ọku nēsi isi utø.

18 Jehova me-kwa-ram ka m'mara ya, m'we mara ya: mbe ahu ka I mere ka m'hu omume nile ha. 19 Ma mu onwem di ka nwa-aturu azübiri azübì nke anākpuru ije n'obubu-ya; ma amaghm na ọ bu mu ka ha zubereri nzube megide, si, Ka ayi bibie osisi na ihe-oriri-ya, ka ayi bipu kwa ya n'ala ndi di ndu, ka ewe ghara icheta kwa aha-ya ọzọ. 20 Ma, Gi Jehova nke usu nile nke ndi-agha, Onye nēkpe ikpe n'ezi omume, Onye nānwa akuru na obi, kwe ka m'hu ọbø-Gi nke I gābø ha: n'ihi na Gi ka

m'kpugheworo okwu-ikpem. 21 N'ihi nka ka Jehova ji kwue okwu di otù a bayere ndi Anatot, bù ndi nāchø ndu-gi, si, I gagh-ebu amuma n'aha Jehova, ka i we ghara inwu site n'aka-ayi: 22 n'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha ji si otù a, Le, M'gaje iwere nmehie-ha leta ha: umu-okorobia-ha gānwu site na mma-agha; umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom gānwu site n'oké unwu; 23 ọ digh kwa ndi fôduru ha gēnwe: n'ihi na M'gēme ka ihe ọjọ biakute ndi Anatot, n'arø nleta-ha.

12 1 Onye ezi omume ka I bu, Jehova, mbe mu na Gi nēkperita ikpe: ma otù ọ di, okwu ikpem nile ka m'gēkwu n'ebi I nq: gini mere uzø ndi nēmebi iwu ji agara ha nke-oma? gini mere ndi nile nāghøbu aghøbu nke-uku ji anq n'udo? 2 I kuwo ha dika osisi, e, ha abawo nkporogwu; ha nētø, e, ha amiwo nkpuru: nso ka I nq n'ọnou-ha, ma I nq akuru-ha n'ebi di anya. 3 Ma Gi onwe-gi maram, Jehova; I nāhum, nwa kwa nkpuru-obim n'ebi I nq: dökpupu ha dika igwè ewu na aturu agēbu ebu, do ha nsø nye ubøchi obubu. 4 Rue ole mbe ka ala gēru újú? rue ole mbe ka ihe-okukú nke ubi nile gākpónwu? site n'ihe ọjọ nke ndi bi nime ya ekpochapuwu anu-ulø nile na anu-ufe; n'ihi na ha siri, Q gagh-ahu ikpe-azu-ayi. 5 Asi na i so ndi ji ukwu eje ba ọsq, ha we me ka ike gwu gi, i gēsi kwa aña nu ọku n'obi ibakari inyinya? ọ bu kwa n'ala udo ka i nq na ntukwasobi, ma i gēsi aña me na nbili-elu nke Jōdan? 6 N'ihi na Ọbunà umu-nne-gi, na ulo nna-gi, Ọbunà ha onwe-ha aghøbuwo gi; Ọbunà ha onwe-ha akpózuwo nkpu n'azu gi: ekwela ha, mbe ha gāgwa gi ezi ihe.

7 Arapuwom ulom, ajuwom ihe-nketam; ewerewom nwayi nke ihe-ya nātø nkpuru-obim utø nke-uku nye n'obu-aka ndi-iro-ya. 8 Ihe-nketam aghøworom ihe dika ọdum n'oké ọhia: ọ mewo ka olu-ya da megidem; n'ihi nka ka M'kpoworo ya asi. 9 Ọ bu udele turu agwa ka ihe-nketam dirim? udele, hā nq ya buruburu nēmegide ya? jenu, chikøta anu ọhia nile, me ka ha bia iri ihe. 10 Ọtutu ndi-ozuzu-aturu ebibiwo ubi-vine nkem, ha azodawo ḥkém, ha emewo ḥkém anāchosi ike ka ọ ghø

ozara tōbōrō n'efu. 11 O mewo ya ka o ghō ebe tōbōrō n'efu; o nēru újū n'ebe m'nō, ebe o tōbōrō n'efu; ebe tōbōrō n'efu ka ala nka nile bu, n'ihi na o digh onye o bula nētiye ya n'obi. 12 N'elu ebe nile di elu nke ohia nādīgh nke di n'ozara ka ndi nāpunara madu ihe biaworo: n'ihi na mma-agha Jehova nwere nēripia site n'otū nsotu nke ala we rue nsotu ozō nke ala: o digh udo anuaru o bula, bū madu, nwere. 13 Ha aghawo ḥka wheat, ma ogwu bu ihe-ubi ha wereworo; ha aghōwo ndi-oria, ma o digh-abara ha urū: ka ihere ihe-omume nile unu me kwa unu, site n'iwe di ḥku nke Jehova.

14 Otū a ka Jehova kwuru megide ndi-abata-obi ojōm nile, ndi nēmetu ihe-nketa ahu aka nke M'meworo ka ndim, bū Israel, keta: le, M'gaje iropu ha n'elu ala-ha, ulo Juda ka M'gēropu kwa n'etiti ha. 15 O gēru kwa, mbe M'ropusiri ha, na M'gēnwe kwa obi-ebere n'aru ha ozō; M'gēme kwa ka ha lata, onye o bula n'ihe-nketa-ya, na onye o bula n'ala-ya. 16 O gēru kwa, o buru na ha amuta uzō nile nke ndim nke-oma, iji aham nū iyi, si, Jehova nādī ndu; dika ha zīri ndim iji Beal nū iyi; agēwuli kwa ha dika ulo n'etiti ndim. 17 Ma o buru na ha anugh, M'gēropu kwa mba ahu, nēropu ya nēme kwa ka o la n'iyi; o bu ihe si n'qnu Jehova puta.

13 1 Otū a ka Jehova sirim, Je, zutara onwe-gi ihe-ōkiké nke flax, tukwasi ya n'ūkwū-gi, ma emela ka o ba na miri. 2 M'we zuta ihe-ōkiké dika okwu Jehova si di, m'we tukwasi ya n'ūkwūm. 3 Okwu Jehova we ruem nti nke ubō abua, si, 4 Were ihe-ōkiké ahu nke i zutaworo, nke di n'ūkwū-gi, bilie, je Yufretis, zobe ya n'ebe ahu nime nhawa nke nkume di elu. 5 M'we je, zobe ya n'akuku Yufretis, dika Jehova nyerem iwu. 6 O rue, mbe otutu ubōchi gasiri, na Jehova sirim, Bilie, je Yufretis, weputa ihe-ōkiké ahu n'ebe ahu, bū nke M'nyere gi iwu izobe n'ebe ahu. 7 M'we je Yufretis, gwue, weputa ihe-ōkiké ahu n'ebe m'zobere ya-ri: ma, le, ihe-ōkiké ahu ebibiwo, o bāgh n'ihe o bula. 8 Okwu Jehova we ruem nti, si, 9 Otū a ka Jehova siri, Otū a ka M'gēbibi npako Juda na npako bara

uba nke Jerusalem. 10 Ndi ojō nka ndi nāju inu okwum nile, ndi nējeghari n'isi-ike nke obi-ha, we jesu chi di iche iche ozō ifé ha, na ikpō isi ala nye ha, ndi nka gādi kwa ka ihe-ōkiké a, nke nādīgh-abā n'ihe o bula. 11 N'ihi na dika ihe-ōkiké nārapara n'ūkwū madu, otū a ka M'meworo ka ulo Israel nile na ulo Juda nile rapara n'arum, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta); ka ha we ghōrōm otū ndi, na aha, na otuto, na ima-nma: ma ha anugh. 12 I gāgwa kwa ha okwu a, si, Otū a ka Jehova, bū Chineke nke Israel, siri, Agābaju ite o bula manya-vine: ha gāsi kwa gi, O bu na ayi amagh na agābaju ite o bula manya-vine? 13 I gāsi kwa ha, Otū a ka Jehova siri, Le, M'gaje iwere nñubiga-manyā-ōkē meje ndi nile bi n'ala nka, bū ndi-eze ndi nānōchi Devid n'ōche-eze-ya, na ndi-nchū-aja, na ndi-amuma, na ndi nile bi na Jerusalem. 14 M'gātupia kwa ha, otū onye n'elu ibe-ya, q̄bunā ndi bu nna na umu-ha n'otū; o bu ihe si n'qnu Jehova puta: M'gagh-enwe ḥmiko, M'gagh-eme kwa ebere, M'gagh-enwe kwa obi-ebere, ka M'we ghara ibibi ha.

15 Nurunu, ge kwa nti; unu adila elu n'obi: n'ihi na Jehova ekwuwo. 16 Nyenu Jehova, bū Chineke-unu, nsopuru, tutu Q me ka ḥchichiri ḥa, na tutu ukwu-unu akpobi ukwu n'elu ugwu chi-ojiji; unu we le anya ihē, ma Q mewo ya ka o ghō onyinyo ḥonwu, Q mewo kwa ka o ba okē ḥchichiri. 17 Ma o buru na unu anugh ya, na nzuzo ka nkpuru-obim gākwa ákwā n'ihi npako-unu; anya-miri gāpu kwa n'anyam nke-uku, anya-miri ewe si n'anyam rūda, n'ihi na adotara igwē aturu Jehova n'agha. 18 Si eze, si kwa eze-nwayi, Menu onwe-unu ka unu di ala, nōdunu ala: n'ihi na ihe-isī nile nke unu adapuwo, bū okpu-eze nke ima-nma-unu. 19 Emechiwo obedo nile nke Negeb, o digh kwa onye nēmeghe ha: emewo ka Juda je bīri n'ala ozō, ha nile; emezuwo ka o je bīri n'ala ozō.

20 Welie anya-unu, hu ndi nēsi n'Ugwu bia: óle ebe igwē aturu enycré gi, bū igwē ewu na aturu-gi mara nma? 21 Gini ka i gāsi, mbe Q gēwēre nmehieggi leta gi, ebe gi onwe-gi ziworo ndi ahu imegide gi, bū ezi ndi-eyi-gi, ka ha buru ndi-isi-gi? ihe-nbū di icac iche, hā

agagh-ejidesi gi ike, dika nwayi ime nême? 22 Ma mbe i gäsi n'obi-gi, Gini mere ihe ndia ji dakwasim? n'ihi iba-uba nke ajo omume-gi ka eji kpughe onu-onu-ala nile nke uwe-nwuda-gi, me ikiri-ukwu-gi abua ihe-ike. 23 Onye Etiopia, ḥ gābanwe akpukpō-aru-ya? ma-qbū agu, ḥ gābanwe agwa-ya? ḥ buru otú a unu onwe-unu puru kwa ime ezi ihe, bú ndi emere ka unu muta irne ihe ojō. 24 M'gāchusa kwa ha, dika ahīhia-oka kpōrō nku nke nāgabiga, nye ifufe ozara. 25 Nka bu ihe efetara gi na nzà, okè nke atuworo nye gi site nam, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta); n'ihi na i chezow Mu onwem, we tukwasi okwu-ughā obi-gi. 26 Ya mere Mu onwem ji kpughe kwa onu-onu-ala nile nke uwe-nwuda-gi rue iru-gi, ewe hu nleli-gi. 27 Ikwa-iko-gi nile, na qbube-gi nile dika inyinya, nzube ojō nke ikwa-iko-gi, n'elu ugwu ntà nile n'ohia, ahuwom ihe-árú-gi nile ndia. Ahuhu diri gi, Jerusalem! i gagh-adi ocha; mbe ole gāgabiga tutu o di?

14 I Okwu Jehova nke ruru Jeremaia nti bayere okwu n̄buchi miri-ozuzo.

2 Juda eruwo újú, onu-uq-ama-ya nile atalatawo kwa, ha yíri uwe-nkpenodu n'ala; iti-nkpu Jerusalem arigowo. 3 Ndi-ebube-ha ezigawo ndi-ntà-ha ichuta miri: ha abiaruwo olùlù-miri nilc, ha achotagh miri; ha alatawo n'ite efu: ihere emewo ha, etiyewokwa ha n'qñodu ihere, ha ekpuchiwo kwa isi-ha. 4 N'ihi ala nke ɬawara ɬawa, n'ihi na oké miri-ozuzo adigh n'ala, ihere emewo ndi-qlu-ubi, ha ekpuchiwo isi-ha. 5 N'ihi na q̄buná nne-ele amuwo nwa n'ohia, we rapu ya, n'ihi na ahīhia ndu adigh. 6 Inyinya-ibu-ohia eguzowo kwa n'elu ebe nile di elu nke ohia nādigh, ha ekubawo ifufe dika nkita-ohia; anya-ha adalawo n'isi, n'ihi na ihe-ókukú adigh.

7 O bu ezie na ajo omume-ayi azawo megide ayi, ma Gi lua olu n'ihi aha-Gi, Jehova: n'ihi na ndaghachi-azu-ayi di ɬotutu; Gi ka ayi mehieworo megide. 8 Gi olile-anya Israel, onye-nzoputa-ya na mbe ahuhu, n'ihi gini ka I di ka ɬobia n'ala nka, na dika onye-iye nke setiworo ulo-ikwū-ya ino qñodu-abali? 9 N'ihi

gini ka I di ka onye ihe bagwojuworo anya, dika dike nāpugh izoputa? ma Gi onwe-gi nō n'etiti ayi, Jehova, o bu kwa aha-Gi ka akpokwasiworo ayi; arapula ayi.

10 Otú a ka Jehova siri ndi nka, Q̄buná otú a ka ha huworo nwaghari n'anya; ha eþochigh ukwu-ha: ihe-ha atogh kwa Jehova utø; ubu a ka Q̄ nēcheta ajo omume-ha, were nmehie-ha leta ha. 11 Jehova we sim, Ekpela ekpere bayere ndi nka ichø ɔdi-nma-ha. 12 Mbe ha nēbu onu, M'gagh-anānu iti-nkpu-ha; oqø, mbe ha nēsure àjànsure-óku na onyinye-inata-iru-qma, ihe-ha agagh-anātøm utø: kama mma-agha na oké unwu na ajo ɔria nēfe efe ka M'gaje iji me ka ha gwusia. 13 M'we si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehova! le, ndi-amuma nāsi ha, Unu agagh-ahu mma-agha, unu agagh-enwe kwa oké unwu; kama udo nke ezi-okwu ka m'gēnye unu n'ebe a. 14 Jehova we sim, Amuma ugha ka ndi-amuma nēbu n'aham: eziteghm ha, enyekwaghm ha iwu, agwakwaghm ha okwu: amuma qhù ugha, na nke iju arusi ase, na nke ihe-efu, na nke aghughø nke obi-ha, ka ha nēburu unu. 15 N'ihi nka ka Jehova ji kwue okwu di otú a bayere ndi-amuma shu ndi nēbu amuma n'aham, ma Mu onwem ezitegh ha, ma ha onwe-ha nāsi, Mma-agha na oké unwu agagh-adi n'ala nka: Q si, Agēji mma-agha, ji kwa oké unwu, me ka ndi-amuma ahu gwusia. 16 Oqø, ndi ahu nke ha onwe-ha nēburu amuma gābu ndi anētufu n'èzì nile nke Jerusalem n'ihi oké unwu na mma-agha; o digh kwa onye nēli ozu ha gēnwe, ha onwe-ha, na ndinyom-ha, na umu-ha ndikom, na umu-ha ndinyom: n'ihi na M'gāwukwasi ha ihe ojø ha. 17 I gagwa kwa ha okwu a, si, Ka anya-miri si n'anyam erùda abali na ehihie, ka ha ghara kwa iguzo du; n'ihi na n̄baji ukwu na aka di uku ka ejiworo ɬaji ada ndim nāmagh nwoke, o bu ntiputa-onyá nke jøro njo nke-uku. 18 O buru na apuam je n'ohia, le, ndi ejiworo mma-agha bu! ma o buru na abàm n'obodo a, le, ndi nāria ɔria site n'oké unwu! n'ihi na ma onye-amuma ma onye-nchu-aja, ha akpaghariwo n'ala, ma ha amagh ihe. 19 I jusiwo Juda? o bu Zaión ka nkpuru-obi-Gi s̄oworo oyi? gini mere I

ji tibu ayi, ma o digh ogwugwo diri ayi? Ayi lere anya udo, ma o digh ezi ihe biara; ayi lere anya mbe ogwugwo, ma, le, oké egwu! 20 Jehova, ayi mara nnnebi-iwu-ayi, na ajo omume nna-ayi-hà: n'ihi na ayi emehiewo megide Gi. 21 Elelila ayi, n'ihi aha-Gi; akpola oche-eze nke ebube-Gi ihe-nzuzu: cheta, emebila obuba-ndu-Gi ayi na Gi bara. 22 O di ihe o bula n'etiti ihe-efu nile nke niba nile nke nême ka miri zo? ma-øbu elu-igwe, hà gênye oké miri-ozuzo? o bugh Gi onwe-gi bu Onye ahu, Jehova, bú Chineke-ayi? ayi gèle kwa anya Gi; n'ihi na Gi onwe-gi emewo ihe ndia nile.

15 i Jehova we sim, O buru na Moses na Samuel eguzo n'irum, nkpuru-obim agagh-adi n'ebe ndi nka nq: chupu ha n'irum, ka ha pu kwa. 2 O gérū kwa, mbe ha gäsi gi, Ole ebe ayi gäpu? i gäsi kwa ha, Otú a ka Jehova siri: Ndi diri ɔnzu gäpukuru ɔnzu; ndi diri mma-agha gäpukuru mma-agha; ndi diri oké unwu gäpukuru oké unwu; ndi diri ndota-n'agha gäpukuru ndota-n'agha. 3 M'gême kwa ka aburu ihe anq buru ndi-nlekota-ha, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta): mma-agha ibu ebu, na nkita idøbu adøbu, na anu-ufe nke elu-igwe, na anumanu nke uwa, iripia na ibibi. 4 M'gëwëre kwa ha nye iburu ala-eze nile nke uwa ihe-ntughari, n'ihi Manase nwa Hezekaia, bú eze Juda, n'ihi ihe o mere na Jerusalem. 5 N'ihi na ònye gënwe òmiko n'aru gi, Jerusalem? ma-øbu ònye gëgosi gi ebere o nwere n'aru gi? ma-øbu ònye gëwezuga onwe-ya iju ajuju bayere udo-gi? 6 Gi onwe-gi arapuwo Mu onwem, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), azu ka i nälaghachi: M'we setipu akam imcgide gi, wc bibie gi; ike nccheghari agwusiwom. 7 M'we were ihe-nfucha fucha ha n'ønu-uø-ama nke ala nka; ababawom ha aka umu, emewom ka ndim la n'iyì; ha esigh n'uø nile ha lata. 8 Ndinyom-ha di-ha nwuru ababigaworom uba ókè kari ájá nke oké osimiri nile: emewom ka onye nke nápunara madu ihe biakute ha n'etiti-ehihie imégide nne nke umu-okorobia: emewom ka nhuju-anyia na obi-olulø-miri dakwasi ya na mberede. 9 Nwayi nke muworo umu asa atalatawo; o kubiwo ume; anyanwu-ya

adawo mbe ubochi fôduru; ihere emewo ya, o we nwe iru-ihere: ozo, ndi-ha fôduru, o bu n'aka mma-agha ka M'gênye ha n'iru ndi-iro-ha; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

10 Ahuhu dirim, nnem, na i muwom onye-ògù na onye-esem-okwu n'ebe uwa nile di! ebinyeghm ego n'uma; madu ebinyeghwam ego n'uma; ma onye o bula nime ha nákocham. 11 Jehova sirl, N'ezie atópuwom i ime ezi ihe; n'ezie emewom ka onye-iro-gi riø gi aririø na mbe ihe ojo na nime mbe nkpbabu.

12 Agëtiji ígwè, bú ígwè si n'Ugwu puta, na ọla? 13 Ume-gi na àkù-gi nile ka M'gênye ka o buru ihe-nluta-n'agha, o bugh n'ihi ɔnu-ahia, ma n'ihi nmehic-gi nile, obuná n'ókè-ala-gi nile. 14 M'gême kwa ka ha soro ndi-iro-gi gabiga n'ala i námagh: n'ihi na amuyewo ɔku n'iwem, n'aru unu ka o gëre.

15 Gi mara, Jehova: chetam, letakwam, we bòròm ndi nësoñum óbò; ewepulam n'ewegh-iwe-øsøø nke Gi: mara na eburuwom ita-uta n'ihi Gi. 16 Achoputawo okwu-Gi, m'we rie ha; okwu-Gi we ghørøm ihe-obi-utø na ɔnù obim: n'ihi na akpokwasiwom aha-Gi, Jehova, Chineke nke usu nile nke ndi-agha. 17 Anòdughm ala n'izù nzuzo nke ndi nàchì ochì nke -uku, anurighkwam ɔnù: n'ihi aka-Gi náním otù nòduru ala; n'ihi na oké iwe ka I jiworø mejuem. 18 N'ihi gini ka ihe-nbùm digide mbe nile? n'ihi gini ka ntíputa-onyám nàdigh ngwøta? o juwo ka agwøta ya. 19 Gàburum nání ihe di ka miri - iyi nàrafu arafu, dika miri nékwsigh ntukwasi-obi?

19 N'ihi nka ka Jehova ji si otú a, O buru na i lata, M'gême kwa ka i lata, n'irum ka i gëguzo; o buru kwa na i me ka ihe di oké ɔnu-ahia si n'ihe jøburu onwe-ya puta, dika ɔnum ka i gäbu: ndi ahu gälaghachikute gi, ma gi onwe-gi agagh-alaghachikute ha. 20 M'gême kwa gi ka i ghørø ndi nka mbidi ọla ewusiri ike; ha gëbuso kwa gi agha, ma ha agagh-enwe ike imégide gi: n'ihi na gi ka M'nøyere izoputa gi na inaputa gi; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 21 M'gânaputa kwa gi n'aka ndi ojo, baputa gi n'aka ndi nême ka madu ma jijiji.

16 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
 2 I gagh-alutara onwe-gi nwunye,
 i gagh-enwe kwa umu-ndikom na umu-
 ndinyom n'ebé a. 3 N'ihi na okwu di
 otú a ka Jehova kwuru bayere umu-
 ndikom baye-kwa-ra umu-ndinyom, ndi
 amuru n'ebé a, baye-kwa-ra nne-ha ndi
 muru ha, baye-kwa-ra nna-ha ndi muru
 ha n'ala nka, si, 4 Site n'onwu nke oria
 di iche iche ka ha gānwu; agagh-etiri ha
 aka n'obi, agagh-eli kwa ha; n̄si-anu
 n'elu ala ka ha gāgho: ha gēsite kwa na
 mina-agha, site kwa n'oké unwu, gwusia;
 ozu-ha gāgho-kwa-ra anumanu nke uwa, ihe-
 oriri. 5 N'ihi na otú a ka Jehova siri,
 Abala n'ulo nke ikwa-ozu, eje-kwa-la iti
 aka n'obi, egosi-kwa-la ha ebere i nwere
 n'aru ha: n'ihi na ewepuwom udom
 n'ebé ndi nka nq, (q bu ihe si n'onu
 Jehova puta), bù ebere na obi-ebere nile.
 6 Ha gānwu kwa, ma ndi uku ma ndi
 ntá, n'ala nka: agagh-eli ha, madu
 agagh-eti-kwa-ra ha aka n'obi, madu
 agagh-ebi kwa onwe-ya mma, q gagh-
 eme-kwa-ra ha isi-nkwócha: 7 agagh-
 ekésara ha nri n'iru-újú, ikasi madu obi
 bayere onye nwuru anwu; agagh-eme
 kwa ka ha nua iko nkasi-obi bayere nna
 madu ma-qbu bayere nne madu. 8 Qzó,
 n'ulo nke oké oriri ka i nāgagh-abá
 inoyere ha iri ihe na iñu ihe-qnúnu.
 9 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile
 nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel,
 siri: Le, M'gaje ime ka olu nke obi-utó
 na olu qnú na olu nwoke nālu nwunye
 qhu na olu nwayi anālu qhu kwusi n'ebé
 a n'anya-unu na n'ubochi-unu. 10 O
 gérú kwa, mbe i gēgosi ndi nka okwu
 ndia nile, ha ewe si gi, N'ihi gini ka
 Jehova kwworø ihe qjø uku a nile
 megide ayi? ma-qbu gini bu ajø
 omume-ayi? ma-qbu gini bu nmehie-
 ayi nke ayi mehieworo megide Jehova,
 bù Chineke-ayi? 11 I gāsi kwa ha,
 N'ihi na nna-unu-há arapuwo Mu
 onwem, (q bu ihe si n'onu Jehova puta),
 ha we jesø chi qzø di iche iche, fè ha,
 kpø isi ala nye ha, ma Mu ka ha rapuru,
 q bu kwa iwum ka ha nēdebegh;
 12 unu onwe-unu emewo kwa ihe qjø
 kari nna-unu-há; n'ihi na, le, unu
 nējeso, onye q bula isi-ike nke obi
 qjø ya, unu we ghara igem nti:
 13 M'gālupu kwa unu n'elu ala nka

tukwasi unu n'ala ahu nke unu nāmagħ,
 ma q bu unu onwe-unu ma-qbu nna-
 unu-há; unu gēfè kwa chi qzø di iche
 iche n'ebé ahu chihie na abali; n'ihi na
 M'gagh-emere unu amara.

14 N'ihi nka, le, ubochi nābia, (q bu
 ihe si n'onu Jehova puta), na agagh-asi
 kwa qzø, Jehova nādi ndu, bù Onye mere
 ka umu Israel si n'ala Ijipt rigoputa;
 15 kama agāsi, Jehova nādi ndu, bù
 Onye mere ka umu Israel si n'ala Ugwu
 na n'ala nile ebe Q chusara ha-ri
 rigoputa: M'gēme kwa ka ha lata n'ala
 ahu nke M'nyere ndi bu nna-ha.
 16 Le, M'gaje iz:ga kpø qtutu ndi-ókù,
 (q bu ihe si n'onu Jehova puta), ha
 gākúru ha; emesia M'gēziga kpø qtutu
 ndi-ntá, ha gēsi n'elu ugwu q bu, na
 n'elu ugwu ntá q bu, na nime nbawa
 nkume nile di elu, chu ntá ha. 17 N'ihi
 na anyam abua dikwasi n'uzø nile ha:
 ezopugh ha n'irum, ezobegh kwa ajø
 omume-ha pua n'iru anyam abua.
 18 Ma M'gēburu uzø kwughachi ajø
 omume-ha na nmehie-ha okpukpu
 abua; n'ihi na ha emewo alam ka q
 ghara idi nsø n'ozu nke ihe nile ha nke
 nāsø oyi, q bu kwa ihe-árú nile ha ka
 ha ji kpojue ihe-nketam. 19 Jehova,
 ikem, na ebem siri ike, na ebe-nbābam
 n'ubochi nkpaþu, Gi ka mba nile
 gābiakute site na nsøtu nile nke uwa, si,
 Nání okwu-ughakanna-ayi-hāketaworo,
 bù ihe-efu na ihe nke q nadigh urù ha
 bara. 20 Madu, q gēmère onwe-ya chi
 di iche iche, q bu ezie na ihe ahu abugh
 chi? 21 N'ihi nka, le, M'gaje ime ka ha
 mara, na mbe a ka M'gēme ka ha mara
 akam na idi-ikem; ha gāmara kwa na
 aham bu Jehova.

17 1 Ejiwo pen igwè, ji kwa qnú-
 onu diamond, de nmehie' Juda:
 atuwo ya n'elu mbadamba nkume, bù
 obi-ha, na n'elu mpi nile nke ebe-ichu-aja
 nile nke unu; 2 ebe umu-ha nēcheta
 ebe-ichu-aja nile ha na Asherim-ha
 n'akuku osisi ndu n'elu ugwu ntá ha nile
 di elu. 3 Gi ugwum nke di n'ohia,
 ume-gi na ákù-gi nile ka M'gēnye ka q
 buru ihe-nluta-n'agħa, M'gēnye kwa
 ebe-gi nile di elu, n'ihi nmehie, n'ókē-
 ala-gi nile. 4 I gārapu kwa, qbuná site
 n'onwe-gi, ihe-nketa-gi nke M'nyere gi;
 M'gēme kwa ka i fè ndi-iro-gi n'ala ahu
 nke i nāmagħi: n'ihi na qku ka unu

muyeworo n'iwem, rue m̄be ebigh-ebi ka o gēre.

5 Otú a ka Jehova siri: Onye anābu ɔnu ka nwoké ahu bu nke nātukwasi madu obi, we me ka anu-aru, bù madu, buru ogwe-aka-ya, onye obi-ya nēsi kwa n'ebe Jehova nō wezuga onwc-ya. 6 O gādi kwa ka osisi tamarisk n'ala ihe nādigh, o gagh-ahu kwa m̄be ɔdi-n̄ma nābia; ma o gēbi n'ebe nile kp̄o nku n'ozara, bù ala nnū ebe madu nēbigh. 7 Onye agoziri agozí ka nwoké ahu bu nke nātukwasi Jehova obi, onye Jehova bu ihe-ntukwasi-obi-ya. 8 O gādi kwa ka osisi akuworo n'akuku miri, o bu kwa n'akuku osimiri ka o nāwasa nkporogwu-ya, o digh-atu kwa egwu m̄be okpom-óku nābia, ma akwukwø-ya gābu akwukwø ndu; ozø, n'arø n̄bochi miri-ozozo o gagh-echebø onwe-ya, o gagh-apu kwa n'imi nkpuru. 9 Obi di aghughø kari ihe nile, ihe nādigh ngwøta ka o bu kwa: ónye gāmara ya? 10 Mu onwem, bù Jehova, nēnyocha obi, nānwa akuru, ɔbunà inye onye o bula dika uzø-ya nile si di, dika nkpuru nke omume-ya nile si di. 11 Dika ɔkwa nke nēkpokøba umu nke o nāmugh, otú a ka onye nākpa ákù, ma o kpagh ya n'ikpé ziri ezi, si di; n'etiti ubochi nduya o gārapu ya, n'ikpe-azu-ya o we buru onye-nzuzu.

12 Oche-eze nke di ebube, nke di n'elu site na mbu, ɔnɔdu nke ebe nsø ayi, 13 olile-anyia Israel, ka Jehova bu, ihere gēme ndi nile nārapu Gi: ndi nēsi n'ebe M'nō wezuga onwe-ha, n'ala ka agēde ha, n'ihi na ha arapuwo isi-iyi nke miri nēnye ndu, bù Jehova. 14 Me ka m'diri ndu, Jehova, m'we diri ndu; zoputam, ewe zoputam: n'ihi na otutom ka I bu. 15 Le, ndi ahu nāsim, Ole ebe okwu Jehova di? biko, ya bia. 16 Ma mu onwem, anukpqghm ipu n'iso Gi n'izù aturu; ozø, ubochi nādigh ngwøta, achosighm ya ike; Gi onwe-gi mara: ihe si n'ebubere-ɔnum puta, na ncherita-iru Gi ka o diworo. 17 Agholam ihe-ujo: ebe-nbabám ka I bu n'ubochi ihe ojø. 18 Ka ihere me ndi nēsobum, ma ka ihere ghara ime mu onwem; ka ndi ahu tua ujo, ma ka mu onwem ghara itu ujo: me ka ubochi ihe ojø biakwasi ha, were kwa okpukpu ntipia abua tipia ha.

19 Otú a ka Jehova sirim: Je, guzo

n'ɔnu-uzø-ama nke umu ndim, nke ndi-eze Juda nēsi abata, nke ha nēsi apu kwa, guzo kwa n'ɔnu-uzø-ama nile nke Jerusalem; 20 si ha, Nurunu okwu Jehova, unu ndi-eze Juda, na Juda nile, na ndi nile bi na Jerusalem, bù ndi nābata n'ɔnu-uzø-ama ndia: 21 otú a ka Jehova siri: Lezienu onwe-unu anya, unu ebu-kwa-la ibu n'ubochi-izu-ike, unu ebubà-kwa-la ya n'ɔnu-uzø-ama nile nke Jerusalem; 22 unu agagh-ebupu kwa ibu n'ulo-unu n'ubochi-izu-ike, o bu kwa ozi o bula ka unu nāgagheje: ma donu ubochi-izu-ike nsø, dika M'nyere nna-unu-hà iwu; 23 ma ha anugh, ha atogh kwa nti-ha n'ala, ha we kwesie olu-ha ike, ka ha we ghara inu, ghara kwa inara idø-aka-na-nti. 24 O gēru kwa, o buru na unu egem nti nke-ɔma, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), ighara ibubata ibu n'ɔnu-uzø-ama niłc nke obodo a n'ubochi-izu-ike, kama ya ido ubochi-izu-ike nsø, ighara ije ozi o bula nime ya; 25 ndi-eze na ndi-isi, ndi nānqkwasí n'oché-eze Devid, gābata kwa n'ɔnu-uzø-ama nile nke obodo a, bù ndi nānqkwasí n'ubø-ala na n'inyinya, ha onwe-ha, na ndi-isi-ha, ndi Juda, na ndi bi na Jerusalem: obodo a gānögide kwa rue m̄be ebigh-ebi. 26 Ha gēsi kwa n'obodo nile nke Juda, si kwa n'ebe nile di Jerusalem buruburu, si kwa n'ala Benjamin, si kwa n'ebe di ala ala, si kwa n'ugwu, si kwa na Negeb, bia, nēwebata ihe ájá-nsure-óku, na ájá ozø, na onyinye-inata-iru-ɔma, na frankincense, nēwebata kwa ekele, n'ulo Jehova. 27 Ma o buru na unu egeghm nti ido ubochi-izu-ike nsø, na ighara ibù ibu bata n'ɔnu-uzø-ama nile nke Jerusalem n'ubochi-izu-ike; M'gēsuye kwa ɔku n'ɔnu-uzø-ama-ya nile, o gērichapu kwa ulo-elu nile nke Jerusalem, agagh-emenyu kwa ya.

18 1 Okwu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, si, 2 Bilie, rida n'ulo ɔkpu-ite, o bu kwa n'ebe ahu ka M'gēme ka i nu okwum. 3 M'we rida n'ulo ɔkpu-ite, ma, le, o nēje ozi-ya n'elu wheel-ya abua. 4 Ewe bibie ihe onye ahu ji urø akpu n'aka ɔkpu-ite ahu, o we kpu kwa ya ozø ihe di iche, dika o ziri ezi n'anya ɔkpu-ite ahu ikpu ya.

5 Okwu Jehova we ruein nti, si,

6 Apughm ime unu dika ɔkpu-ite a mere, unu ulo Israel? ɔ bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. Le, dika urø si di n'aka ɔkpu-ite a, otù a ka unu onwe-unu di n'akam, unu ulo Israel. 7 N'otù ntabi-anaya ahu mbe M'nèkwu okwu bayere mba ɔ bulu, iropu ya na ikwada ya na ime ka ɔ la n'iyi; 8 ɔ buru na mba ahu nke M'kwuworo okwu bayere ya esi n'ihe ɔjø ya chigharia, M'gèchèghari kwa n'ihe ɔjø ahu nke M'chère ime ya. 9 Ozø, n'otù ntabi-anaya ahu mbe M'nèkwu okwu bayere mba ɔ bulu, baye-kwa-ra ala-eze ɔ bulu, iwu ya dika ulo na iku ya dika osisi; 10 ɔ buru na ɔ me ihe jorø njo n'anyam, we ghara ige nti n'olum, M'gèchèghari kwa n'ezi ihe ahu, nke M'siri na M'gèji me ya nma. 11 Ma ubu a, biko, gwa ndi Juda, gwa kwa ndi bi na Jerusalem, okwu, si, Otù a ka Jehova siri: Le, Mu onwem nàkpu ihe ɔjø megide unu, nèchè kwa èchichè megide unu: biko, sinu, onye ɔ bulu n'użø ɔjø ya, lata, ine kwa ka użø nile unu na omume nile unu di nma. 12 Ma ha siri, Ntukwasi-obi adigh: n'ihi na èchichè nile nke ayi ka ayi nèjeso, ayi nème kwa, onye ɔ bulu ihe isi-ihe nke obi ɔjø ya.

13 N'ihi nka ka Jehova ji si otù a: Biko, juanu n'etiti mba nile, si, Ònye nuworo ihe di ka ndia? ihe jøburu onweya nke-uku ka nwa-abøghø Israel nke nàmagh nwoke meworo. 14 Snow nke Lebanon, ɔ gàrapu oké nkume nke ɔhia? ma-ɔbu miri oyi nke si n'ala ɔzø erù, ɔ gâtada? 15 N'ihi na ndim echezowom, ihe-efu ka ha sureworo ihe-nsure-òku nèsi ísi utø nye; ha we me ka ha su ngongø n'użø nile ha, bù użø-ije nile nke mbe ebigh-ebi gara aga, ije ije n'okporo-użø di ihe ihe, bù użø anàtuligh atuli; 16 ime ka ala-ha ghø ihe-iju-anaya, na ihe-imà-øsø mbe ebigh-ebi; o gëju onye ɔ bulu nke nàgabiga n'akuku ya anya, o gëfufe kwa isi-ya. 17 Dika ifufe Iru - anyanwu ka M'gàchusa ha n'iru onye-iro; azu, ɔ bugh iru, ka M'gème ka ha hu n'ubøchi nhuju-anaya-ha.

18 Ha we si, Bianu, ka ayi chè èchichè megide Jeremaia; n'ihi na iwu agagh-esi n'ebe onye-nchu-aja nø la n'iyi, ndum-çdu agagh-esi kwa n'ebe onye mara ihe nø, okwu agagh-esi kwa n'ebe onye-

amuma nø. Bianu, ka ayi were ire-ayi tibue ya, ma ka ayi ghara iña nti n'okwu-ya nile.

19 Nam nti, Jehova, ge kwa nti olu ndi nàlusom ɔgù. 20 Agakwughachi ihe ɔjø n'ɔnɔdu ezi ihe? n'ihi na ha egwuwo nkpuru-obim olùlù. Cheta nguzo m'guzoro n'iru Gi ikwu ezi ihe bayere ha, ime ka ɔnuma-Gi si n'aru ha laghachi. 21 N'ihi nka were umu-ha nye oké unwu, rara kwa ha nye n'aka mma-agha; ka ndinyom-ha ghø kwa ndi bara aka nwa na ndi di-ha nwuru; ka ndikom-ha ghø kwa ndi ɔnwu ɔburu, ka umu-okorøbia-ha ghø ndi etiburu na mma-agha n'agha. 22 Ka anuru iti-nkpu nke gésite n'ulo nile ha, mbe I gème ka usu ndi nàpunara madu ihe biakwasi ha na mberede: n'ihi na ha egwuwo olùlù inwudem, ha ezobewo-kwa-ra ukwum abua ibudu di ihe ihe. 23 Ma Gi onwe-gi, Jehova, amawo ndum-ɔdu nile ha imegidem ime ka m'nwua; ekpuchila ajo omume-ha, chichapu-kwa-la nmehie-ha n'iru Gi: ma ka ha ghø ndi emeworo ka ha su ngongø n'iru Gi; meso ha na mbe iwe-Gi.

19 1 Otù a ka Jehova siri, Je, zuta karama nke ɔkpu-ite ji urø akpu, chirí kwa ufodu nime ndi-okenye ndim, na nime ndi-okenye ndi-nchu-aja; 2 purue ndagwurugwu nwa Hinom, nke di n'oghere ɔnu-użø-ama ejùjù, kposa n'ebe ahu okwu nile nke M'gàgwa gi: 3 si, Nurunu okwu Jehova, unu ndi-eze Juda, na ndi bi na Jerusalem; otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri, Le, M'gaje ime ka ihe ɔjø biakwasi ebe a, nke nti abua nke onye ɔ bulu nànu ya gàzu wuruwuru. 4 N'ihi na ha arapuwom, we ghara imata ebe a, we surere chi ɔzø di ihe ihe ihe-nsure-òku nèsi ísi utø nime ya, bù ndi ha nàmagh, ha onwe-ha na ndi bu nna-ha na ndi-eze Juda; ha emejuwo kwa ebe a n'øbara ndi nèmegh ihe ɔjø; 5 ha ewuwo kwa ebe nile di elu nke Beal, isure umu-ha ndikom n'òku ka ha buru àjà-nsure-òku anàchuru Beal; nke M'nènyegh n'iwu, ekwughkwam ya, ɔ batagh kwa n'obim: 6 n'ihi nka, le, ubøchi nàbia, (ɔ bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), mbe agagh-akpø kwa ebe a Tofet

ozø, ma-øbu Ndàgwurugwu nwa Hinom, kama agákpo ya Ndagwurugwu Obuḥu. 7 M'gawusi kwa ndum-ødu Juda na Jerusalem n'ebe a dika miri; M'gême kwa ka ha da site na mma-agha n'iru ndi-iro-ha, na site n'aka ndi náchø ndu-ha: M'gênye kwa ozu-ha iburu anu-ufe nke elu-igwe, na iburu anumanu nke uwa, ihe-oriri. 8 M'gême kwa ka obodo a gho ihe-iju-anaya, ka o gho kwa ihe-imia-øso; o gëju onye o bula nke nágabiga n'akuku ya anya, o gáma kwa øso n'ihi ihe-otiti-ya nile. 9 M'gême kwa ka ha rie anu-aru nke umu-ha ndikom na anu-aru umu-ha ndinyom, ha géri kwa, onye o bula anu-aru ibe-ya, nimie nnochigide-n'agha na nime nkpaḥu, nke ndi-iro-ha na ndi náchø ndu-ha nákpaḥu ha. 10 I gëtiwa kwa karama ahu n'anya ndikom ahu, bù ndi nëso gi je, 11 i gäsi kwa ha, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Obuna otù a ka M'gëtiwa ndi nka na obodo a, dika madu si etiwa ite økpu-ite, nke anapugh imezi kwa ya ozø: o bu kwa na Tofet ka ha géli ozu, n'ihi na ebe ili ozu adigh. 12 Otù a ka M'gême ebe a, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), me kwa ndi bi ya, obunà ime obodo a ka o di ka Tofet: 13 ulo nile nke Jerusalem na ulo nile nke ndi-eze Juda, nke ruru árú, gádi kwa ka ebe Tofet, bù ulo nile nke ha sureworo ihe-nsure-øku nësi ísi utø n'elu-ha nye usu nile nke ihe elu-igwe, wusi-kwa-ra chi ozø di iche iche ájá-ihe-ønuńu.

14 Jeremaia we si na Tofet bia, ebe Jehova zigara ya ibu amuma; o we guzo n'ogige ulo Jehova, si ndi Israel nile: 15 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri, Le, M'gaje ime ka ihe ojo a nile biakwasi obodo a, biakwasi kwa obodo-ya nile, bù nke M'kwuworo megide ya; n'ihi na ha ekwesiwo olu-ha ike, ka ha ghara inu okwum nile.

20 1 Pashua nwa Imea, bù onye-nchu-aja, nke bu kwa onye-nlekota, onye-ndú n'ulo Jehova, Pashua ahu we nu ka Jeremaia nëbu amuma okwu ndia. 2 Pashua we tie Jeremaia, bù onye-amuma, ihe, tiye ya n'øtøsi ahu nke di n'ønu-uzø-ama Benjamin di n'elu, nke di n'ulo Jehova. 3 O rue n'echi-ya, na Pashua mere ka Jeremaia si n'øtøsi

ahu puta. Jeremaia we si ya, O bugh Pashua ka Jehova kpoworo aha-gi, kama o bu Megoa-misabib. 4 N'ihi na otù a ka Jehova siri, Le, M'gaje ime gi ka i ghøro onwe-gi, ghø-kwa-ra ndi nile náhu gi n'anya, ihe-ujo: ha gáda kwa site na mma-agha ndi-iro-ha, anya-gi abua ganáhu kwa ya: o bu kwa Juda nile ka M'gênye n'aka eze Babilon, o gême kwa ka ha je biri na Babilon, o gëji kwa mma-agha tibue ha. 5 M'gênye kwa ihe nile akpakobara n'obodo a, na ihe nile putara na ndøbu o nädøbu onwe-ya n'olu, na ihe-ya nile nke di oké ønu-ahia, e, àkü nile nke ndi-eze Juda ka M'gênye n'aka ndi-iro-ha, ndi gáluta ihe-ha n'agha, chiri ha, chibà ha na Babilon. 6 Gi onwe-gi kwa, Pashua, na ndi nile bi n'ulo-gi gëje na ndøta-n'agha: o bu kwa Babilon ka i gábata, o bu kwa n'ebe ahu ka i gänwu, o bu kwa n'ebe ahu ka agélli gi, gi onwe-gi, na ndi nile náhu gi n'anya, ndi i buworo amuma ugha.

7 I rawom urà, Jehova, ewe ráram: I jidewom, we nwe ike karim: aghowom ihe-ichi-øchi ogologo ubøchi nile, madu nile o bula nákwan emò. 8 N'ihi na mbe o bula m'nékwu, etim nkpu; Ihe-ike na Ipunara-madu-ihe, ka m'nákpo nkpu: n'ihi na okwu Jehova ghørom ihe-ita-uta na ihe-ikwa-emò ogologo ubøchi nile. 9 M'we si, M'gagh-ehota Ya, m'gagh-ekwu kwa okwu ozø n'aha-Ya. O we di n'obim dika øku nère ere nke emeehibidoro n'økpukpun nile, ike gwu-kwa-ram inagide ya, enweghkwam ike. 10 N'ihi na anuwom akukø ojo nke øtutu madu, ujo dim buruburu. Gosinu, ayi gëgesi kwa ya, ka ha nási, bù ndi nile mu na ha di n'udo, ndi nèche nche n'akukum; elegh anya agárara ya, ayi ewe nwe ike imiegide ya, børö øbø-ayi n'aru ya. 11 Ma Jehova noyerem dika dike nke nême ka ama jijiji: n'ihi nka ndi nësobum gásu ngongø, ha agagh-enwe kwa ike: ihere gême ha nke-uku, n'ihi na ha enwegh uche, agagh-echezø ønødu-ihere di mbe ebigh-ebi nke etiyere ha. 12 Ma, Gi Jehova nke usu nile nke ndi-agha, Onye náhu akuru na obi, ka m'hu øbø-Gi nke I gábø ha; n'ihi na Gi ka m'kpugheworo okwu-ikpém. 13 Bükuenu Jehova abù, ton'

Jehova: n'ihi na O naputawo nkpuruobi nke oþeye n'aka ndi nême ihe oþo.

14 Ihe anâbu Ọnu ka ubochi ahu bu nke amurum nime ya: ubochi nke nnem murum, ya ghara ibu nke agoziri agozzi. 15 Onye anâbu Ọnu ka nwoke ahu bu nke ziri nnam ozi, si, Amutara gi nwa-nwoke; nême ka ọ ñuria Ọnu nke-uku. 16 Ka nwoke ahu di kwa ka obodo nile nke Jehova kwaturu, ghara ichéghari: ya nu kwa iti-nkpu n'ututu, na iti-nkpu agha n'etiti-ehihie; 17 n'ihi na ọ megħ ka m'nwua site n'afø nnem; nnem ewe għorom ili, afø-ya anēburum mbe ebigh-ebi. 18 N'ihi gini kwa ka m'siri n'afø nnem puta ihu Ọnqod oþo na nwuta, ewe ji ihere me ka ubochim nile gwusia?

21 1 Okwu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, mbe eze, bú Zedekaia, zigara ya Pashua nwa Malkija, na Zefanaia nwa Maaseia, bú onye-nchua-aja, si, 2 Biko, juara ayi Jehova ase; n'ihi na Nebukadreza, bú eze Babilon, ebusowo ayi agha: elegh anya Jehova għemoso ayi dika oké Ọlu-Ya nile si di, we me ka o si n'aru ayi rigo la.

3 Jeremaia we si ha, Otú a ka unu għasi Zedekaia: 4 Otú a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, siri, Le, M'għanekħiġi ihe agha nile nke di n'aka-unu, nke unu onwe-unu ji ebuso eze Babilon na ndi Kaldea agha, bú ndi nānōchigide unu n'agħha n'azu mbidu obodo, M'għachikota kwa ha n'etiti obodo a. 5 Mu onwem għebuso kwa unu agha n'aka eseteri eseti, na n'ogħwe-aka di ike, q'bunā n'iwe, na n'qonuma, na n'oké iwe. 6 M'għetti kwa ndi bi n'obodo a, ma inadu ma anumanu: n'ajø oria uku nême efe ka ha għanwu. 7 Ma emesia, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta), M'għewere Zedekaia, bú eze Juda, na ndi-oru-ya, na ndim, bú ndi puru n'ajø oria ahu nke nême efe, pu kwa na mma-agħha, na n'oké unwu, f'durū n'obodo a, nye ha n'aka Nebukadreza, bú eze Babilon, na n'aka ndi-iro-ha, na n'aka ndi nāħċċi ndu-ha: o għeji kwa Ọnu mma-agħha tiġi ha; o għażiż-emere ha ebere, o għażiż-enwe kwa qmiko, o għażiż-enwe kwa obi-ebere. 8 Ndi nka ka i għasi kwa, Otú a ka Jehova siri: Le, M'nēche n'iru unu uzo

ndu na uzo Ọnwu. 9 Onye nānōgide n'obodo a għanwu site na mma-agħha, na site n'oké unwu, na site n'ajø oria nēf ēfe: ma onye nāpu apu, nke nādakuru ndi Kaldea ndi nānōchigide unu n'agħha, ọ għadi ndu, ndu-ya ewe għorø ya ihenkwata. 10 N'ihi na edowom irum n'arū obodo a ime ya ihe oþo, ọ bugh imē ya ezi ihe, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta): n'aka eze Babilon ka agħenye ya, ọ għesure kwa ya n'qku.

11 Ma okwu bayere ulo eze Juda, nurunu okwu Jehova: 12 unu ulo Devid, otú a ka Jehova siri, Kpenu ikpe n'ututu, naputa-kwa-nu onye anapuworo ihe n'ike n'aka onye-nmeħu, ka Ọnumam we ghara ipu dika Ọku, ghara kwa ire ere nke ọ nādīgħ onye ganemenu ya, n'ihi ihe oþo nke omume nile unu. 13 Le, Mu nēmegide gi, gi nwayi bi na ndagwurugwu, gi oké nkume nke ebe di lari, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta); unu ndi nāsi, Onye għaridata imegide ayi? ma-qbū ɔnye għabata n'ebe-obibi nile ayi? 14 M'għewere kwa nmehie-unu leta unu dika nkpru omume nile unu si di, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta): M'għesu kwa Ọku n'oké qlija-ya, o għerichapu kwa ihe nile di ya buruburu.

22 1 Otú a ka Jehova siri: Rida n'ulo eze Juda, kwue okwu a n'ebe ahu, 2 si, Nuru okwu Jehova, gi eze Juda, onye nānōkwas i n'ocħe-eze Devid, gi onwe-gi, na ndi-oru-gi, na ndi-gi ndi nābata n'qonu-użo-ama ndia. 3 Otú a ka Jehova siri: Menu ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, naputa-kwa-nu onye anapuworo ihe n'ike n'aka onye-nmeħu: unu emej-ġi-kwa-la Ọbia, ma-qbū nwa-nbei, ma-qbū nwayi di-ya nwuru, unu emela ha ihe-ike, unu awusi-kwa-la Ọbara nēmiegħ ihe oþo n'ebe a. 4 N'ihi na Ọburu na unu eme ihe a n'ezie, ndi-eze ndi nānōchi Devid n'ocħe-eze-ya għabata kwa n'qonu-użo-ama nke ulo a, bú ndi nānōkwas i n'ubq-ala na n'inyinya, ya onwe-ya, na ndi-oru-ya, na ndi-ya. 5 Ma Ọburu na unu anugh okwu ndia, ejiwom Onwem lu iyi, (o bu ihe si n'qonu Jehova puta), na nkponkpø ebe ka ulo a għaq-ġo. 6 N'ihi na ihe di otú a ka Jehova kwuru bayere ulo eze Juda, si: Gilead ka i burum, bú isi Lebanon: ma aghaghim imē gi ka i ghox qzara, na obodo

nke madu nēbigh. 7 M'gēdo kwa ndi-nbibi nsq imegide gi, onye q bula na ihe-agha-ya: ha gēbutu kwa osisi cedar gi nile kachasi nma, me ka ha dakwasi n'qku. 8 Qtutu mba gāgabiga kwa n'akuku obodo a, ha gāsirita kwa ibe-ha n'otù n'otù, N'ihi gini ka Jehova meworo obodo uku a otú a? 9 Ha gāsi kwa, Q bu n'ihi na ha rapuru qububa-ndu nke Jehova, bú Chineke-ha, we kpø isi ala nye chi qzø di iche iche, fè h̄a.

10 Unu akwalara onye nwuru anwu ákwá, unu egosi-kwa-la ya ebere unu nwere n'aru ya: kwasierenu onye-iże ahu ike; n'ihi na q gagh-alata kwa qzø, q gagh-ahu kwa ala amuru ya qzø. 11 N'ihi na okwu di otú a ka Jehova kwuru bayere Shalum nwa Josaia, bú eze Juda, nke bu eze n'qñodu Josaia, bú nna-ya, nke siri n'ebe a pua, si: Q gagh-alata kwa n'ebe ahu qzø; 12 kama n'ebe ahu nke ha mere ya ka q je biri, n'ebe ahu ka q gānwu, ma ala nka ka q nāgagh-ahu kwa qzø.

13 Ahuhu gādiri onye ji ajø omume ewu ulo-ya, nke ji kwa ikpé nēzigh ezi ewu ime-ulø-elø-ya nile; nke nēme ka madu-ibe-ya fè òfufè n'efu, q digh-enye kwa ya ugwo-olu-ya; 14 onye nāsi, M'gēwuru onwem ulo uku na ime-ulø-elø di iche iche sara mbara, onye nēmere onwe-ya ka window-ya sa mbara; ejí kwa osisi cedar machita elu-ya, ejí kwa ihe-otite nācha uhie uhie te ya. 15 I gābu eze, n'ihi na gi onwe-gi nānu qku n'obi ika ndi qzø n'iji osisi cedar ewu ulo? nna-gi, ò righ ihe, n̄u kwa ihe-qñuñu, me kwa ihe ekpere n'ikpe na ezi omume? m̄be ahu ka q diri ya nma. 16 Q kpere ikpe onye ewedara n'ala na obeye; m̄be ahu ka q di nma. Nka abugh imaram? q bu ihe si n'qnu Jehova puta. 17 Ma anya-gi abua na obi-gi adigh n'ihe q bula ma-qbugh nání n'urù nēzigh ezi gi, na n'iwusi qbara nēmegh ihe qjø, na n'imebū emebu, na n'izopia-azopia, ime ya. 18 N'ihi nka ka Jehova ji kwue okwu di otú a bayere Jehoiakim nwa Josaia, bú eze Juda, si: Ha agagh-etiri ya aka n'obi, si, Éwù, nwa-nnem nwoke! ma-qbu, Éwù, nwa-nnem nwai! ha agagh-etiri ya aka n'obi, si, Éwù, onye-nwe-ayi! ma-qbu, Éwù, ebube-ya! 19 Olili nke inyinya-ibu ka agēji lie ya,

agādørø ya, tuſue ya n'ebe di anya n'azu qnu-uzø-ama Jerusalem.

20 Rigo na Lebanon, ti kwa nkpu; me kwa ka olu-gi da udà na Beshan: si kwa n'Abarim tie nkpu; n'ihi na etipiawo ndi nile nāhu gi-ri n'anya. 21 Agwaram i okwu n'udo-gi; ma i siri, M'gagh-anu. Nka bu uzø-gi site na m̄be i di na nwata, na i ggeh nti olum.

22 Ndi-qzuzù-aturu-gi nile ka ifufe gázù dika aturu, ndi nāhu gi n'anya gēje na ndøta-n'agha: n'ezie m̄be ahu ka ihere gēme gi, agētiye kwa gi n'qñodu-ihere, site n'ihe qjø gi nile. 23 Gi nwayi nēbi na Lebanon, nke nālu akwu-gi n'etiti osisi cedar nile, le, ka i si buru onye agēmere amara nke-uku m̄be ihe-n̄bu nābiakwasi gi, bú n̄bali dika nke nwayi ime nēme! 24 Mu onwem nādi ndu, (q bu ihe si n'qnu Jehova puta), q buru si na Konaia nwa Jehoiakim, bú eze Juda, bu n̄ba-aka-akàrà n'aka-nrim, ma q buná n'ebe ahu ka M'gadøpu gi; 25 M'gēnye kwa gi n'aka ndi nāchø ndu-gi, na n'aka ndi gi onwe-gi nātu ujø ha, bú n'aka Nebukadreza, bú eze Babilon, na n'aka ndi Kaldea. 26 M'gētufu kwa gi na nne-gi onye muru gi, rue ala qzø, ebe anāmugh unu; q bu kwa n'ebe ahu ka unu gānwu. 27 Ma n'ala ahu nke ha onwe-ha nātukwasi nkpuru-obi-ha, si na ha gālaghachi n'ebe ahu, n'ebe ahu ka ha nāgagh-alaghachi. 28 Q bu ite eleliri eleli nke etipiara etipia ka nwoke a, bú Konaia, bu? q bu ihe nke nādigh-atø utø? gini mere ejí tufu ha-ri, ya onye-ya na nkpuru-ya, tukwasi ha n'ala nke ha nāmagh? 29 Ala, ala, ala, nuru okwu Jehova. 30 Otú a ka Jehova siri, Denu nwoke a n'akwukwø na q bu onye ƙa aka nwa, bú nwoke nke ihe nāgagh-agara nke-oma n'ubøchi-ya nile: n'ihi na q digh onye q bula nime nkpuru-ya ihe gāgara nke - ƙoma, nke ganānqkwasí n'oche-eze Devid, nāchi kwa achi qzø na Juda.

23 1 Ahuhu gādiri ndi-qzuzù-aturu ndi nēme ka igwè ewu na aturu nke ebe-ita-nrim la n'iyi, kpasa ha; q bu ihe si n'qnu Jehova puta. 2 N'ihi nka ka Jehova, bú Chineke nke Israel, ji kwue okwu di otú a megide ndi-qzuzù-aturu ndi nāzù ndim dika aturu, si: Unu onwe-unu akpasawo igwè ewu na aturu nkem, chusa ha, unu elekøtagh kwa ha;

le, M'gaje iwere ihe ojø nke omume nile unu leta unu; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 3 Mu onwem gachikota kwa igwè ewu na aturu nkem foduru site n'ala nile ebe M'chusaworo ha, M'gême kwa ka ha lata n'ebé-ita-nri-ha; ha gámu kwa òmùmù, ba uba. 4 M'gême kwa ka ndi-òzùzù-aturu biliere ha, ndi gázù ha: ha agagh-atu kwa egwu òzø, ha agagh-atu kwa ujø, agagh-ele kwa anya otu efu nime ha na o furu efu; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

5 Le, ubochi nàbia, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), mþe M'gême ka Ihe-opupú nke nêmé ezi omume biliere Devid, otu Eze gábu kwa eze, o gënwe kwa uche, me ihe ekpere n'ikpe na ezi omume n'ala nka. 6 N'ubochi-ya ka agazoputa Juda, Israel gëbi kwa na ntukwasi-obi: nka bu kwa aha-ya agákpo ya, Jehova bu ezi omume-ayi. 7 N'ihi nka, le, ubochi nàbia, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), na ha agagh-asi kwa òzø, Jehova nàdi ndu, bú Onye mere ka umu Israel si n'ala Ijipt rigoputa; 8 kama ha gási, Jehova nàdi ndu, bú Onye mere ka nkpuru ulo Israel si n'ala Ugwu na n'ala nile ebe M'chusara ha-ri rigoputa, bata; ha gëbi kwa n'elu ala nke aka ha.

9 Okwu bayere ndi-amuma. Obim tiwara etiwa nimém, ọkpukpum nile emewo nkpatu; adiwom ka onye ñubigaworo manya ókè, na dika nwoke nke manya-vine bàworo n'anya nke-uku; n'ihi Jehova, na n'ihi okwu nsø Ya nile. 10 N'ihi na ala nka juputara na ndi nákwa iko; n'ihi na site n'obuba-iyi ala nka nérú újú; ebe-ita-nri nile nke ozara akpwo nku; obuba-øsø-ha di kwa njø, idi-ike-ha abugh kwa ihe ziri ezi. 11 N'ihi na emeruwo ma onye-amuma ma onye-nchu-aja; e, n'ulom ka M'choputaworo ihe ojø ha; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 12 N'ihi nka uzø-ha gádi ha ka ebe nálø alo n'oké òchichiri: agáchu ha, ha ewe dabà nime ya: n'ihi na M'gême ka ihe ojø biakwasi ha, n'arø nleta-ha; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 13 O bu kwa n'aru ndi-amuma Sameria ka M'huworo ihe-nzuzu; ha jiri Beal bu amuma, we me ka ndim, bú Israel, kpafue. 14 Ozø, n'aru ndi-amuma Jerusalem ka M'huworo ihe ïoburu onwe-ya; ha nákwa iko,

néjeghari kwa n'okwu-ugha, ha emewo kwa ka aka ndi nêmé ihe ojø di ike, ha we ghara isi, onye o bula n'ihe ojø ya, lata: ha nile aghoworom ihe di ka Sôdôm, ndi bi nime ya aghowo-kwaran ihe di ka Gomora.

15 N'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha ji kwue okwu di otu a bayere ndi-amuma ndia, si: Le, M'gaje ime ka ha rie wormwood, M'gême kwa ka ha nua miri nísí; n'ihi na site na ndi-amuma nke Jerusalern ka nmeru puworo ie rue ala nka nile. 16 Otu a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Unu egela nti n'okwu nile nke ndi-amuma ahu ndi nêburu unu amuma; ndi nêmé unu ihe-efu ka ha bu: ohù nke obi-ha ka ha nékwu, ha adigh-ekwu site n'ønu Jehova. 17 Ha nø nási ndi néllellim, Jehova ekwuwo okwu, si, Udo gádiri unu; o bu kwa onye o bula nke néjeghari n'isi-ike nke obi-ya ka ha siworo, Ihe ojø agagh-abiakwasi unu. 18 N'ihi na ònye guzoworo n'izù nzuzo nke Jehova, nke o gáhu nu kwa okwu-Ya? ònye ñaworo okwum nti, we nu ya? 19 Le, oké ifufe Jehova, bú ònuma-Ya, apuwo, obuná oké ifufe nëfesi ike buruburu: n'isi ndi nêmébi iwu ka o gëfekwasi si-ike. 20 Iwe Jehova agagh-alaghachi azu, rue mþe O mere ya, ru kwa mþe O mere ka ihe-nzube nile nke obi-Ya guzosie ike: na mþe ikpe-azu nke ubochi ndia unu gághota ya nke-øma. 21 Eziteghm ndi-amuma ahu, ma ha onwe-ha ëara øsø: agwaghm ha okwu, ma ha onwe-ha buru amuma. 22 Ma o buru na ha guzori n'izù nzuzo nkem, ha gémewori ka ndim nuru okwum nile, ha gémewori kwa ka ha si n'uzø ojø ha na n'ihe ojø nke omume nile ha, lata. 23 O bu Chineke nke nø nso ka M'bu, ghara ibu Chineke nø n'ebé di anya? o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 24 O di onye o bula gëzobe onwe-ya n'ebé o bula di nzuzo, Mu onwem we ghara ihu ya anya? o bu ihe si n'ønu Jehova puta. O bugh eluigwe na uwa ka M'juputara? o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 25 Anuwom ihe ahu nke ndi-amuma siri, bú ndi nêbu amuma ugha n'aham, si, Aròwom nrø, aròwom nrø. 26 Rue ole mþe ka nka gádi n'obi ndi-amuma ndi nêbu amuma ugha; bú ndi-amuma nke nêbu amuma aghughø nke obi-ha? 27 Ndi nêchè

échichè ime ka ndim chezø aham site na nrø nile ha nke ha nēzeritara ibe-ha n'otù n'otù, dika ndi bu nna-ha chezø aham site na Beal. 28 Onye-amuma nke nrø di ya n'ønu, ya ze nrø-ya; ozø, onye ahu okwum di ya n'ønu, ya kwue okwum n'ezi-okwu. Gini ka okporo-øka na øka wheat nwekorø? ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 29 Ø bugh otù a ka ø di? na okwum di ka øku, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta); na dika otutu nke nētipia nkume di elu?

30 N'ihi nka, le, Mu nēmegide ndi-amuma, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta), bú ndi nēzu okwum nile n'ori, onye ø bula n'aka ibe-ya. 31 Le, Mu nēmegide ndi-amuma, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta), bú ndi nēwere ire-ha kwue ihe, si, Ø bu ihe si Ya n'ønu puta. 32 Le, Mu nēmegide ndi nēbu amuma nrø ugha, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta), ha we ze ha, me ka ndim kpfue site n'okwu-ughä nile ha na n'obi-ha nādigh n'otù ebe: ma Mu onwem ezitegh ha, enyeghkwam ha iwü; ø digh kwa urù ha gābara ndi nka ma-qli; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 33 Ma mbe ndi nka, ma-øbu onye-amuma, ma-øbu onye-nchu-aja, gāju gi, si, Gini bu ibu Jehova nēbo? I gāsi kwa ha, Gini bu ibu? ø bu na arapuwom unu; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 34 Ma onye-amuma ahu, ma-øbu onye-nchu-aja ahu, ma-øbu ndi ahu, nke gāsi, Le, ibu Jehova nēbo: M'gēwere kwa nmehie-ya leta nwoke ahu, leta kwa ulo-ya. 35 Otù a ka unu gāsirita ibe-unu n'otù n'otù, srita kwa nwa-nne-unu n'otù n'otù, Gini ka Jehova zaworo? na, Gini ka Jehova kwuworo? 36 Ma ibu Jehova ka unu nāgagh-ehota kwa øzø: n'ihi na ibu eboko onye ø bula bu okwu nke aka ya; unu aþanwewo kwa okwu nile nke Chineke di ndu, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke-ayi. 37 Otù a ka i gāsi onye-amuma, Gini ka Jehova zaworo gi? na, Gini ka Jehova kwuworo? 38 Ma ø buru na unu asi, Le, ibu Jehova nēbo; n'ihi nka ka Jehova ji si otù a: N'ihi na unu ekwuwo okwu a, si, Le, ibu Jehova nēbo, ma eziteworom unu ozi, si, Unu asila, Le, ibu Jehova nēbo; 39 n'ihi nka, le, Mu onwem, M'gēchezøsi kwa unu, chupu unu na obodo ahu nke M'nyere unu, nye kwa nna-unu-hà, n'irum:

40 M'gētiyekwasi kwa unu ita-uta di mbe ebigh-ebi, ya na itiye n'ønødu-ihere di mbe ebigh-ebi, nke agagh-echezø.

24 1 Jehova we me ka m'hu, ma, le, nkata fig abua adøbara n'iru ulo uku nke Jehova; mbe Nebukadreza, bú eze Babilon, mesiri ka Jekonaia nwa Jehoiakim, bú eze Juda, na ndi-isi Juda, na ndi-økà, na ndi-uzú, si na Jerusalem je biri n'ala ozø, we me ka ha biarue Babilon. 2 Fig nke di nma nke-uku di n'otù nkata, dika fig nke buru uzø cha: ma fig nke jørø njo nke-uku di na nkata nke-øzø, nke anāgagh-eri, site n'ijø-njø-ha. 3 Jehova we sim, Gini ka gi onwegi nāhu, Jeremaia? M'we si, Fig; ndi bu ezi fig di nma nke-uku; ma ndi bu fig øjø jørø njo nke-uku, nke anāgagh-eri eri, site n'ijø-njø-ha. 4 Okwu Jehova we ruem nti, si, 5 Otù a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, siri; Dika ezi fig ndia, otù a ka M'gāmata ndi Juda emere ka ha je biri n'ala ozø, ndi M'siri n'ebé a ziga n'ala ndi Kaldea, ime ha nma. 6 N'ihi na M'gātukwasi ha anyam ime ha nma, M'gēme kwa ka ha lata n'ala nka: M'gēwu kwa ha dika ulo, ghara ikwada ha; M'gāku kwa ha dika osisi, ghara iropu ha. 7 M'gēnye kwa ha obi imaram, na Mu onwem bu Jehova: ha gābu-kwa-ram otù ndi, Mu onwem gābu-kwa-ra ha Chineke: n'ihi na ha gēji obi-ha nile laghachikutem. 8 Ma dika fig øjø ndia, nke anāgagh-eri eri, site n'ijø-njø-ha; n'ezie otù a ka Jehova siri, Otù a ka M'gēwere Zedekaia, bú eze Juda, na ndi-isi-ya, na ndi Jerusalem fôduru, bú ndi fôduru n'ala nka, na ndi bi n'ala Ijipt, nye: 9 M'gēwere ha nye iburu ala-eze nile nke uwa ihe-ntughari, iburu ha ihe øjø; ibu ihe-ita-uta, na ilu, na ihe-ákukù, na ihe-nkocha, n'ebé nile M'gāchusa ha. 10 M'gēziga kwa mma-agha na oké unwu na ajø øria nēfe efe n'etiti ha, rue mbe agēme ka ha gwupusia n'elù ala ahu nke M'nyere ha, nye kwa ndi bu nna-ha.

25 1 Okwu nke ruru Jeremaia nti bayere ndi Juda nile n'arø nke-anø nke Jehoiakim nwa Josaia, bú eze Juda; nke ahu bu arø mbu nke

Nebukadreza, bù eze Babilon; 2 bù okwu nke Jeremaia, bù onye-amuma, gwara ndi Juda nile, gwa kwa ndi nile bi na Jerusalem, si: 3 Site n'aro nke-irina-atọ nke Josaia nwa Emon, bù eze Juda, we rue ta, orù arọ na atọ ndia, ka okwu Jehova ruworom nti, m'we gwa unu, nēbili n'isi-ututu nēkwu; ma unu anugh. 4 Jehova ezitewo-kwa-ra unu ndi-orù-Ya nile, bù ndi-amuma, nēbili n'isi-ututu nēzite ha; ma unu anugh, unu atogh kwa nti-unu n'ala inu; 5 nāsi, Biko, latanu, onye o bula ya si n'użo ojọ ya na n'ihe ojọ nke omume nile unu lata, biri-kwa-nu n'clu ala nke Jehova nyere unu, nye kwa nna-unuhà, site na mbe ebigh-ebi gara aga we ruc mbe ebigh-ebi di n'iru: 6 unu ejeso-kwa-la chi ożo ife ha na ikpọ isi ala nye ha, unu ejii-kwa-la ọlu aka-unu kpasum iwe; M'gagh-emé kwa unu ihe ojọ. 7 Ma unu egeghm nti, (o bu ihe si n'ọnun Jehova puta), ka unu we were ọlu aka-unu kpasuem iwe, ime onwe-unu ihe ojọ. 8 N'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha ji si otù a: N'ihi na unu anugh okwum nile, 9 le, M'gaje iziga chirí aburu nile nke Ugwu, (o bu ihe si n'ọnun Jehova puta), o bu kwa Nebukadreza, bù eze Babilon, bù orùm, ka M'gēzigara ozi, M'gēme kwa ka ha bia imegide ala nka, na imegide ndi bi ya, na imegide mba nile ndia nọ ya buruburu; M'gēwezuga kwa ha ka ebibie ha, M'gēme kwa ha ka ha ghọ ihe-ijuanaya, na ihe-imma-qsø, na nkponkpø ebe di mbe ebigh-ebi. 10 Ożo, M'gēme ka olu obi-utø, na olu ọnù, na olu nwoke nālu nwunye ọhu, na olu nwayi anālu ọhu, na olu nkume-igwe-nri, na ihè oriøna, lanari ha n'iyi. 11 Ala nka nile gāghọ kwa nkponkpø ebe na ihe-ijuanaya; mba ndia gēfè kwa eze Babilon ọgu arọ atọ na iri. 12 O gēru kwa, mbe ọgu arọ atọ na iri ruzuru, na M'gēwere ajo omume ha leta eze Babilon, leta kwa mba ahu, (o bu ihe si n'ọnun Jehova puta), leta kwa ala Kaldea; M'gēme kwa ya ka o ghọ ebe tōborø n'efu mbe ebigh-ebi. 13 M'gēme kwa ka okwum nile biakwasí ala ahu, bù okwu nke M'kwuworo megide ya, bù amuma nile edeworo n'akwukwø a, nke Jeremaia buworo megide mba nile. 14 N'ihi na ọtutu mba na ndi-eze nke di uku gēme

ka ha fè ha ḥfufè, ọbunà ha onwe-ha: M'gākwughachi kwa ha dika omume nile ha si di, na dika ọlu nke aka-ha si di.

15 N'ihi na otù a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, siri: Nara iko manya nke ọnuma nka n'akam, me ka mba nile ńua ya, bù ndi Mu onwem nēziga gi jekuru. 16 Ha gānū kwa, we ńaghari, wi ara, n'ihi mma-agha ahu nke Mu onwem nēziga n'etiti ha. 17 M'we nara iko ahu n'aka Jehova, me ka mba nile ńua, bù ndi Jehova zigaram jekuru: 18 bù Jerusalem, na obodo nile nke Juda, na ndi-eze-ya, na ndi-isi-ya, ime ha nkponkpø ebe, na ihe-iju-anyá, na ihe-imma-qsø, na ihe-nkocha; dika o si di ia; 19 Fero, bù eze Ijipt, na ndi-orù-ya, na ndi-isi-ya, na ndi-ya nile; 20 na ndi nile gwara ọgwa, na eze nile nke ala Uz, na eze nile nke ala ndi Filistia, na Ashkelon, na Geza, na Ekron, na ndi Ashdod șoduru; 21 na Edom, na Moab, na umu Amon; 22 na eze nile nke Taia, na eze nile nke Zaidon, na ndi-eze nke agwe-etiti nke di n'ofè oké osimiri; 23 Dedan, na Tima, na Buz, na ndi nile akopuworo usø isi-ha; 24 na eze nile nke Arebia, na eze nile nke ndi gwara ọgwa ndi bi n'ozara; 25 na eze nile nke Zimri, na eze nile nke Ilam, na eze nile nke Midia; 26 na eze nile nke Ugwu, ma ndi bi nso ma ndi bi n'ebe di anya, onye na ibe-ya; na ala-eze nile nke uwa, nke di n'elu uwa: eze Shishak gānuso kwa ha. 27 I gāsi kwa ha, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Nuanu, ńubiga ókè, ọbø abø, da, unu ebili-kwa-la ożo, n'ihi mma-agha ahu nke Mu onwem nēziga n'etiti unu. 28 O gēru kwa, mbe ha gāju inara iko ahu n'aka-gi iñu, na i gāsi ha, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Unu agagh iñu. 29 N'ihi na, le, o bu n'obodo ahu nke akpokwasiri aham ka Mu onwem nāmalite ime ihe ojọ, ma unu onwe-unu, ńunu gābu ndi anāmagh ikpe ma-oli? Unu agagh-abu ndi anāmagh ikpe: n'ihi na mma-agha ka Mu onwem nākpø ka o dakwasi ndi nile bi n'uwa; o bu ihe si n'ọnun Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta. 30 Ma gi onwe-gi gēburu ha amuma okwu nile ndia, si ha, Jehova gēsi n'elu bibø, si kwa n'ebe-

obibi-Ya di nsø me ka olu-Ya da udà; O gëbìbøsi ebe-ita-nri-Ya ike; nkpu dika ndi názøcha nkpuru-vine ka O gëti imégide ndi nile bi n'uwa. 31 Nkpøtu nábiaru nsøtu uwa; n'ihi na Jehova nwere okwu-ikpè megide mba nile, Ya na anu-aru nile, bù madu, ganéje ikpe; ma ndi némébi iwü, O gëwére ha nye mma-agha; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

32 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Le, ihe ojø nápü si n'otù mba jerue mba ozo, agákpotè kwa oké ifufe site na nsøtu nile nke uwa. 33 Ndi Jehova þuru gádizu kwa n'ubøchi ahu site n'otù nsøtu uwa we rue nsøtu ozo nke uwa: agagh-etiri ha aka n'obi, agagh-achikøta kwa ha, agagh-eli kwa ha; ñsi-anu n'elu ala ka ha gághø. 34 Kwasienu ákwá ike, unu ndi-ózùzù-aturu, ti-kwa-nu nkpu; turu-kwa-nu na ntù, unu ndi di ebube n'etiti igwè ewu na aturu: n'ihi na ubøchi-unu eruzuwo ka ejue unu, M'gákpassa kwa unu, unu gáda kwa dika ihe anáchøsi ike. 35 Ebé-nbalaga alanariwo kwa ndi-ózùzù-aturu, nþapu alanariwo ndi di ebube n'etiti igwè ewu na aturu. 36 Ge nti olu iti-nkpu nke ndi-ózùzù-aturu, na nke ikwasi-ákwá-ike nke ndi di ebube n'etiti igwè ewu na aturu! n'ihi na Jehova nébibi ebe-ita-nri-ha. 37 Emewo kwa ka ulo-obibi nile nke di n'udo dere du site n'iwe di øku nke Jehova. 38 O rapuwo okwu-øhia-Ya, dika ødum: n'ihi na ala-ha aghøwo ihe-iju-anyा site n'idi-øku nke mma-agha némé ihe-ike, na site n'iwe-Ya di øku.

26 1 Na nmalite nke øbubu-eze Jehoiakim nwa Josaia, bù eze Juda, ka okwu a sitere na Jehova, si, 2 Otù a ka Jehova siri: Guzo n'ogige ulo Jehova, gwa obodo nile nke Juda, bù ndi nábia ikpø isi ala n'ulo Jehova, okwu nile nke M'nyere gi n'iwu igwa ha; agubila otù okwu nime ha. 3 Elegh anya ha gánu, we lata, onye o buja o si n'uzø ojø ya lata; ka M'we chègharia n'ihe ojø ahu nke Mu onwem néchë ime ha n'ihi ihe ojø nke omume nile ha. 4 I gási kwa ha, Otù a ka Jehova siri: O buru na unu egeghm nti, ijeghari n'iwum nke M'tiyeworo n'íru unu, 5 ige nti okwu nile nke ndi-orùm, bù

ndi-amuma, ndi Mu onwem nézitere unu, nébili kwa n'isi-ututu nézite ha, ma unu egegh nti; 6 M'gëme kwa ka ulo a di ka Shailo, o bu kwa obodo a ka M'gëme ka o ghørø mba nile nke uwa ihe-nkøcha. 7 Ndi-nchu-aja na ndi-amuma na ndi Israel nile we nu ka Jeremaia nékwu okwu ndia n'ulo Jehova. 8 O rue, mþe Jeremaia kwubírì okwu nile nke Jehova nyere ya n'iwu igwa ndi Israel nile, na ndi-nchu-aja na ndi-amuma na ndi Israel nile jidere ya, si, I ghagh inwu anwu. 9 Gini mere i buworo amuma n'aha Jehova, si, Ulo a gádi ka Shailo, obodo a gábu kwa nkponkpø ebe, ghara inwe onye-obibi? Ewe kpokøta ndi Israel nile n'ebé Jeremaia nö n'ulo Jehova.

10 Ndi-isi Juda we nu ihe ndia, ha we si n'ulo eze rigota n'ulo Jehova; ha we nödu ala n'oghore ønu-uzø-ama øhu nke ulo Jehova. 11 Ndi-nchu-aja na ndi-amuma we gwa ndi-isi na ndi Israel nile okwu, si, Ikpé ønwu kwesiri nwoke a; n'ihi na o buwo amuma megide obcdø a, dika unu jiworø nti - unu nu. 12 Jeremaia we gwa ndi-isi nile, gwa ndi Israel nile, okwu, si, Jehova ziterem ibu amuma okwu nile nke unu nuworo megide ulo a na imégide obodo a. 13 Ma ubu a menu ka uzø nile unu na omume nile unu di nma, ge-kwa-nu nti olu Jehova, bù Chineke-unu; Jehova gèchèghari kwa n'ihe ojø ahu nke O kwuworo megide unu. 14 Ma mu onwem, le, adim n'aka-unu: menuk ka o si di nma na ka o si zie ezi n'anya-unu. 15 Náni, maranu nke-øma na, o buru na unu eme ka m'nwua, øbara nke némegh ihe ojø ka unu onwe-unu nátkwasi n'aru unu, na n'aru obodo a, na n'aru ndi bi ya: n'ihi na n'ezi-okwu Jehova ezitewom ibiakute unu ikwu okwu ndia nile na nti-unu. 16 Ndi-isi na ndi Israel nile we si ndi-nchu-aja, si kwa ndi-amuma, O digh ikpè ønwu kwesiri nwoke a; n'ihi na o bu n'aha Jehova, bù Chineke-ayi, ka O gwaworo ayi okwu. 17 Ufødu nime ndi-okenye ala we bilie, gwa nkporokøta ahu nile nke ndi Israel okwu, si, 18 Maika onye Moreshet néburi amuma n'ubøchi Hezekia, bù eze Juda; o we gwa ndi Juda nile okwu, si, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Agéji

plough gwu Zaion dika ubi, Jerusalem gāgho kwa obo-ihe obo-ihe, ugwu nke ulo ahu gādi kwa ka ebe di elu nke oké ohia. 19 Hezekaia, bù eze Juda, na Juda nile, hà mere ya ka o nwua māoli? o tugh egwu Jehova, we chø ka iru Jehova dajua, Jehova we chègharia n'ihe ojø ahu nke O kwururi megide ha? Ma ayi onwe-ayi nême ihe ojø di uku megide nkpuru-obi-ayi. 20 Ozø kwa, otù nwoke di nke nēbu amuma n'aha Jehova, bù Uraia nwa Shemaia nke sitere na Kiriat-jearim; o we bue amuma megide obodo a, megide kwa ala nka, dika okwu nile nke Jeremaia si di: 21 Jehoiakim, bù eze, na ndi-dike-ya nile, na ndi-isi nile, we nu okwu-ya nile, ezc we chø ime ka o nwua; Uraia we nu ya, tua egwu, balaga, we ba n'Ijipt: 22 Jehoiakim, bù eze, we ziga ndikom n'Ijipt, bù Elnetan nwa Akboa, na ndikom ufodu so ya, ijeru Ijipt: 23 ha we me ka Uraia si n'Ijipt puta, ha we me ka o biakute eze, bù Jehoiakim; o we were mma-agha tibue ya, tuba ozu-ya n'ilì umu ndi Israel. 24 Ma otù o di, aka Ahaikam nwa Shefan di n'akuku Jeremaia, ka ha we ghara inye ya n'aka ndi Israel ime ka o nwua.

27 1 Na nmalite obubu - eze Jehoiakim nwa Josai'a, bù eze Juda, ka okwu a ruru Jeremaia nti site na Jehova, si, 2 Otù a ka Jehova siri: Mere onwe-gi abu di iche iche na nkporo di iche iche, tukwasi ha n'olu-gi; 3 chirí ha zigara eze Edom, ziga-kwara eze Moab, ziga-kwara eze umu Amon, ziga-kwara eze Taia, ziga-kwara eze Zaidon, site n'aka ndi-ozí ndi nābiaru Jerusalem nābiakute Zedekaia, bù eze Juda; 4 nye ha iwú inye ndi-nwe-ha, si, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Otù a ka unu gāsi ndi-nwe-unu; 5 Mu onwem emewo uwa, na madu na anumanu nke di n'elu uwa, site n'ikem di uku, site kwa n'ogwe-akam nke eseteri eseti; ewerewokwam ya nye onye o ziri ezi n'anyam inye. 6 Ma ubu a Mu onwem enyewo ala nile ndia n'aka Nebukadneza, bù eze Babilon, bù orùm; ozø kwa, anu ohia ka M'nyeworo ya ife ya. 7 MBA nile gēfē kwa ya na nwa-ya na nwa nwa-ya ófufé rue mbe

mbe ala-ya biara: mbe ahu ya onwe-ya ka otutu mba na ndi-eze nke di uku gēme ka o fè ha ófufé. 8 O gēru kwa, na mba ahu na ala-eze ahu nke nāgagh-efé onye ahu, bù Nebukadneza eze Babilon, nke nāgagh-etiye kwa olu-ya na yoke nke eze Babilon, M'gēji mma-agha, ji kwa oké unwu, ji kwa ajo ɔria nēfe efe, leta mba ahu, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), rue mbe M'mere ka ha gwusia site n'aka-ya. 9 Ma unu onwe-unu, unu egela ndi-amuma-unu nti, ege-kwa-la ndi-unu nāju arusi ase, ege-kwa-la nrø nile unu, ege-kwa-la ndi-unu nēji igwe-oji tu isi ɔma ma-ɔbu isi ojø, ege-kwa-la ndi-mbasi-unu, ndi nāgwa unu okwu, si, Unu agagh-efe eze Babilon: 10 n'ihi na amuma ugha ka ndi ahu nēburu unu, ime ka unu si n'ala-unu je n'ebe di anya: ka M'we chupu kwa unu, unu ewe la n'iyi. 11 Ma mba ahu nke gēme ka olu-ya ba na yoke nke eze Babilon, nke gēfe kwa ya, M'gēkwe kwa ka mba ahu nōdu n'elu ala-ya, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta); ha gālu kwa ya, biri kwa nime ya.

12 O bu kwa Zedekaia, bù eze Juda, l:a m'gwara okwu dika okwu nile ndia si di, si, Menu ka olu-unu ba na yoke nke eze Babilon, fē-kwa-nu ya na ndi-ya, we di ndu. 13 N'ihi gini ka unu gānwu, gi onwe-gi na ndi-gi, site na mma-agha, na site n'oké unwu, na site n'ajo ɔria nēfe efe, dika Jehova kwuworo bayere mba ahu nke nāgagh-efe eze Babilon? 14 Ma unu egela nti okwu nile nke ndi-amuma ndi nāgwa unu okwu, si, Unu agagh-efe eze Babilon: n'ihi na amuma ugha ka ha nēburu unu. 15 N'ihi na eziteghm ha, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), ma ha onwe-ha nēbu amuma ugha n'aham; ka M'we chupu unu, unu ewe la n'iyi, unu onwe-unu na ndi-amuma ndi nēburu unu amuma. 16 O bu kwa ndi-nchua-aja na ndi nka nile ka m'gwara okwu, si, Otù a ka Jehova siri: Unu egela nti okwu nile nke ndi-amuma-unu ndi nēburu unu amuma, si, Le, agaje isi na Babilon welata ihe nile nke ulo Jehova ubu a ngwa ngwa: n'ihi na amuma ugha ka ndi ahu nēburu unu. 17 Unu egela ha nti; fēnu eze Babilon, we di ndu: n'ihi gini ka obodo a gāgho nkponkpø ebe? 18 Ma o buru na ndi-amuma ka

ha bu, o buru kwa na okwu Jehova di ha n'ønu, biko, ka ha riø Jehova nke usu nile nke ndi-agha aririo, ka ihe nile nke foduru n'ulo Jehova, na n'ulo eze Juda, na nime Jerusalem, we ghara ibà na Babilon. 19 N'ihi na okwu di otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha kwuru bayere ogidi nile, baye-kwa-ra oké osimiri ahu, baye-kwa-ra ihe-ndokwasi nile, baye-kwa-ra ihe foduru, bú nke foduru n'obodo a, 20 nke Nebukadneza, bú eze Babilon, nàchigh, mbe o mere ka Jekonaia nwa Jehoiakim, bú eze Juda, si na Jerusalem je biri na Babilon, ya na ndi Juda na Jerusalem nile amara aha-ha; 21 e, okwu di otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, kwuru bayere ihe nile foduru n'ulo Jehova na n'ulo eze Juda, na nime Jerusalem, si: 22 na Babilon ka agébubà ha, o bu kwa n'ebe ahu ka ha gádi, rue ubochi M'gëleta ha, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta); mbe ahu ka M'gëbugota ha, bulata n'ebe a.

28 1 O rue, n'arø ahu, na nmalite obubu-eze Zedekaia, bú eze Juda, n'arø nke-anø, n'ønwa nke-isè, na Hananaia nwa Azua, bú onye-amuma, nke sitere na Gibeon, gwaram okwu n'ulo Jehova, n'anya ndi-nchu-aja na ndi Israel nile, si, 2 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, kwuru, si, Abajiwom yoke nke eze Babilon. 3 Tutu ogologo arø abua eruzue Mu onwem ganëbulata n'ebe a ihe nile nke ulo Jehova, nke Nebukadneza, bú eze Babilon, siri n'ebe a bupu, we bubà ha na Babilon: 4 øzø, Jekonaia nwa Jehoiakim, bú eze Juda, na ndi Juda nile emere ka ha je biri n'ala øzø, bú ndi baworo na Babilon, ndia ka Mu onwem gaje ime ka ha lata n'ebe a, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta): n'ihi na M'gabaji yoke nke eze Babilon. 5 Jeremaia, bú onye-amuma, we si Hananaia, bú onye-amuma, n'anya ndi-nchu-aja, na n'anya ndi Israel nile ndi néguzo n'ulo Jehova, 6 o we si, bú Jeremaia onye-amuma, Amen: Jehova me otù a: Jehova me ka okwu-gi nile guzosie ike, bú nke i buworo amuma, ime ka ihe nile nke ulo Jehova, na ndi nile emere ka ha je biri n'ala øzø, si na Babilon lata n'ebe a. 7 Nàni, biko, nuru okwu nke mu onwem nékwu na nti-gi

abua, na na nti ndi nka nile: 8 Ndi-amuma ndi burum uzø, ndi buru kwa gi uzø, site na mbe ebigh-ebi gara aga, ha we bue amuma megide otutu ala, megide kwa ala-eze uku di iche iche, bayere agha, baye-kwa-ra ihe øjø, baye-kwa-ra ajo ɔria nefe efe. 9 Onye-amuma nke nèbu amuma bayere udo, mbe okwu onye-amuma ahu gérè, agamara onye-amuma ahu, na Jehova ezitewo ya n'ezie. 10 Hananaia, bú onye-amuma, we kopu nkporø ahu n'olu Jeremaia, bú onye-amuma, we bajie ya. 11 Hananaia we kwue okwu n'anya ndi Israel nile, si, Otù a ka Jehova siri: Qbunà otù a ka M'gabaji yoke nke Nebukadneza, bú eze Babilon, n'olu mba nile tutu ogologo arø abua eruzue. Jeremaia, bú onye-amuma, we la. 12 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, mbe Hananaia, bú onye-amuma, bajipusiri nkporø n'olu Jeremaia, bú onye-amuma, si, 13 Je, gwa Hananaia okwu, si, Otù a ka Jehova siri: Nkporø osisi ka i bajiworo; ma i mewo nkporø igwè n'ønødu ha. 14 N'ihi na otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Yoke nke igwè ka M'tukwasioro n'olu mba nile ndia, ka ha we fè Nebukadneza, bú eze Babilon; ha gëfè kwa ya: øzø, anu øhia ka M'nyeworo ya. 15 Jeremaia, bú onye-amuma, we si Hananaia, bú onye-amuma, Biko, nuru, Hananaia; Jehova ezitegh gi; ma gi onwe-gi emewo ka ndi nka tukwasioro okwu-ugha obi. 16 N'ihi nka ka Jehova ji si otù a, Le, M'gaje isi n'elu uwa zilaga gi: n'arø a ka gi onwe-gi gànwu, n'ihi na okwu nwezuga ka i kwuworo megide Jehova. 17 Hananaia, bú onye-amuma, we nwua n'arø ahu n'ønwa nke-asà.

29 1 Ma ndia bu okwu nke akwukwo ahu nke Jeremaia, bú onye-amuma, si na Jerusalem zigara ndi-okenye foduru nime ndi emere ka ha je biri n'ala øzø, nke o ziga-kwa-ra ndi-nchu-aja, ziga-kwa-ra ndi-amuma, ziga-kwa-ra ndi Israel nile, ndi Nebukadneza mere ka ha si na Jerusalem je biri na Babilon: (2 mbe Jekonaia, bú eze, na eze-nwayi, na ndi-onozì, na ndi-isi Juda na Jerusalem, na ndi-økà, na ndi-uzù, pusiri na Jerusalem;) 3 site n'aka Elasa nwa Shefan, na Gemaraia nwa Hilkaia,

(ndi Zedekaia, bú eze Juda, zigara Nebukadneza, bú eze Babilon, rue Babilon,) si, 4 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri ndi nile emere ka ha je biri n'ala զօ, bú ndi M'meworo ka eme ka ha si na Jerusalem je biri na Babilon: 5 Wuenu ulo, biri; ku-kwa-nu ihe n'ubi abara ogige, rie nkpuru-ha; 6 luanu nwunye, mua umu-ndikom na umu-ndinyomi; lu-kwa-ranu umu-unu ndikom nwunye, lu-kwa-ranu umu-unu ndinyom di, ka ha we mua umu-ndikom na umu-ndinyom; ba-kwa-nu uba n'ebe ahu, ghara ibilata. 7 Cho-kwa-nu udo nke obodo ahu nke M'meworo ka eme ka unu je biri n'ebe ahu, kpe-kwa-ranu Jehova ekpere bayere ya: n'ihi na n'udo-ya ka udo gādiri unu. 8 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Unu ekwela ka ndi-amuma-unu ndi nō n'etiti unu, na ndi-unu ndi nāju arusi ase, rafue unu, unu ege-kwa-la nti nrō nile unu nke unu onwe-unu nēme ka arō ha. 9 N'ihi na amuma ugha ka ndi ahu nēburu unu n'aham: eziteghm ha; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 10 N'ihi na otú a ka Jehova siri, Mbe ogu arō atō na iri ruzuru nye Babilon, M'gēleta unu, me ka ezi okwum ahu guzosiere unu ike, n'ime ka unu lata n'ebe a. 11 N'ihi na Mu onwem mara échiché nile nke Mu onwem nēchē bayere unu, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), échiché nke udo, o bugh nke ihe զօ, inye unu զdi-n'iru na ntukwas-obi. 12 Unu gākpokukwam, je kperem ekpere, M'gēge kwa unu nti. 13 Unu gāchōsikwam ike, we chōtam, mbe unu ji obi nile unu achōm. 14 M'gēkwe kwa ka unu chōtam, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), M'gēme kwa ka ndi-unu adotara n'agha lata, M'gēsi kwa na mba nile, na n'ebe nile M'chugaworo unu, chikota unu, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta); M'gēme kwa ka unu lata n'ebe ahu nke M'mere ka unu si n'ebe ahu je biri n'ala զօ. 15 N'ihi na unu asiwo, Jehova emewo ka ndi-amuma biliere ayi nime Babilon. 16 N'ihi na okwu di otú a ka Jehova kwuru bayere eze ahu nke nānokwasi n'oche-eze Devid, baye-kwa-ra ndi nka nile nke bi n'obodo a, bú umu-nne-unu ndi nēsogh unu pua ije n'ala զօ ebe

emere ka unu je biri; 17 otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Le, M'gaje iziga n'etiti ha mma-agha, na oké unwu, na ajo օria nēfe efe, M'gēme kwa ha ka ha di ka fig joburu onwe-ha, nke anāgagh-eri eri, site n'ijō-njō-ha. 18 M'gēji kwa mma-agha, ji kwa oké unwu, ji kwa օria nēfe efe, chuso ha, M'gēwere kwa ha nye iburu ala-eze nile nke uwa ihe-ntughari, ibu ihe-զbuխ-iyi, na ibu ihe-ijsu-anya, na ibu ihe-imaqo, na ibu ihe-ita-uta, n'etiti mba nile ebe M'chugaworo ha: 19 n'ihi na ha egegh nti okwum nile, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), nke M'zigara ha ndi-orūm, bú ndi-amuma, igwa ha, nēbili n'isi-ututu nēziga ha; ma unu egegh nti; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 20 Ma unu onwe-unu, nurunu okwu Jehova, unu ndi nile emere ka unu je biri n'ala զօ, ndi M'zigara si na Jerusalem rue Babilon.

21 Okwu di otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, kwuru bayere Ehab nwa Kolaia, baye-kwa-ra Zedekaia nwa Maaseia, ndi nēburu unu amuma ugha n'aham, si: Le, M'gaje inye ha n'aka Nebukadreza, bú eze Babilon; o gētibū kwa ha n'anya-unu; 22 agēsite kwa na ha bulie nkōcha, nke ndi Juda nile emere ka ha je biri n'ala զօ ndi nō na Babilon gēji kōcha, si, Jehova me gi ka i di ka Zedekaia na dika Ehab, ndi eze Babilon ruburu n'qku: 23 n'ihi na ha emewo ihe-nzuzu n'Israel, we kwa nwunye ndikom-ibe-ha iko, kwu kwa okwu n'aham n'ugha, bú nke M'nēnyegh ha n'iwu; ma Mu onwem bu onye mara, na onye-āmā; o bu ihe si n'qnu Jehova puta.

24 Զօ, okwu bayere Shemaia, bú onye-Nehelamait, ka i gēkwu, si, 25 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, kwuru, si, N'ihi na gi onwe-gi ezigaworo ndi nka nile ndi bi na Jerusalem, ziga-kwa-ra Zefanaia nwa Maaseia, bú onye-nchu-aja, ziga-kwa-ra ndi-nchu-aja nile, akwukwō n'aha-gi, si, 26 Jehova emewo gi onye-nchu-aja n'qñodu Jehoiada, bú onye-nchu-aja, ka ndi-nlekota we di n'ulo Jehova, imeso onye զ bula nāwi ara, nke nēme kwa onwe-ya onye-amuma, ka i we tiye ya n'otosi na nime nkporo olu. 27 Ma ubu a, n'ihi

gini ka i nābasigh Jcremaia onye Anatō nba ike, onye nēme onwe-ya onye-aínuma n'ebé unu nō, 28 n'ihi na o ziteworo ayi ozi na Babilon, si, Mbe unu gēbi n'ala զօ di anya: wuenu ulo, biri; kuanu ihe n'ubi abara ogigc, rie nkpuruhā? 29 Zefanaia, bù onye-nchu-aja, we gua akwukwō a na nti Jeremaia, bù onye-amuma. 30 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, si, 31 Zigara ndi nile emere ka ha je biri n'ala զօ, si, Okwu di otū a ka Jehova kwuru bayere Sheniaia onye-Nelielamait, si: N'ihi na Shemaia ebuworo unu amunia, ma Mu onwem ezitegh ya, o we ine ka unu tukwasi okwu-ugha obi; 32 n'ihi nka ka Jehova ji si otū a, Le. M'gaje iji nmchie Shemaia onye-Nehielamait leta ya. leta kwa nkpuru-ya: o gaghi-enwe nwoke o bula n̄bi n'etiti ndi nka, o gaghi-elekwasí kwa ezi ihe ahu anya, bù nke Mu onwem nēmere ndiin. (o bu ihe si n'ou Jehova puta): n'ihi na okwu nwezuga ka o kwuworo megide Jehova.

30 1 Okwu nke ruru Jcrenaia nti site na Jehova, si. 2 Otū a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, kwuru. si, Dere onwe-gi n'akwukwō okwu nile nke M'gwaworo gi. 3 N'ihi na, le, ubochi nābia, (o bu ihe si n'ou Jehova puta), mbe M'gēme ka ndim lata, bù Israel na Juda, ndi emere ka ha je biri n'ala զօ, (o bu ihe si n'ou Jehova puta); M'gēme kwa ka ha lata n'ala ahu nke M'nyere ndi bu nna-ha. ha gēnweta kwa ya.

4 Ma ndia bu okwu nke Jehova kwuru bayere Israel, baye - kwa - ra Juda. 5 N'ihi na otū a ka Jehova siri: Oiu nke զma-jijii ka ayi nuworo; egwu di, ma udo adigh. 6 Biko, juanu, hu ma ime nēme nwoke: gini inere M'hu:vero ndikom nile n'otū n'otū ka aka-ha di n'úkwū-ha, dika nwayi ime nēme, iru nile abanwewo kwa we di ka nke ozu? 7. Éwū! n'ihi na ubochi ahu di uku, o digh kwa ubochi nke di ka ya: զbunā mbe ahuhu ka o buru Jekob; ma agēsi nime ya zoputa ya. 8 O gēru kwa n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ou Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), na M'gābajipu yoke-ya n'olu-gi, o bu kwa abu-gi nile ka M'gētibī; ndi ala զօ agagn-eme kwa ka o fè ha ófufè զօ:

9 ma ha gēfē Jehova, bù Chincke-ha, na Devid, bù eze-ha, onye M'gēme ka o biliere ha. 10 Ma gi onwe-gi, atula egwu. gi orün, bù Jekob, (o bu ihe si n'ou Jehova puta); atu-kwa-la ujo, gi Israel: n'ihi na, le, M'gaje izoputa gi n'ebé di anya, zoputa kwa nkpuru-gi n'ala զօ ebe einere ka ha je biri; Jekob galata iwa, nō jū n'aru bū, o digh kwa onye ganēme ka o ma jijii. 11 N'ihi na gi ka M'nøyerc. (o bu ihe si n'ou Jehova puta). izoputa gi: n'ihi na M'gēme ka inba nile gwusia, bù ebe M'chusaworo gi, ma otū o di, gi ka M'nāgagh-cme ka i gwusia: ma M'gādō gi aka na nui n'ikpē, M'gagh-asi kwa na i bu onye ikpe nāmagli ma-oli.

12 N'ihi na otū a ka Jehova siri, Ihe nādigh ngwota ka nbaji aka na ukwu gi ou, զnyā-gi etiputara etiputa joro njo. 13 O digh onye nēkpe զnu-gi: o digh զgwu ntechi i nwerc. 14 Ndi nile ndi nāhu gi n'anya ecchezowgi; ha adigh-actiō gi: n'ihi na otiti nke onye-ire, bù ido-aka-na-nti nke onye nēnwegh obi-ebere. ka M'wcreworo tie gi; n'ihi iba-uba nke ajo o:ume-gi, n'ihi na nmehie-gi nile nwerc ume. 15 Gini merc i ji ti nkpu bayere nbaji aka na ukwu gi? ihe nādigh ngwota ka ihe-ubu-gi bu: n'ihi iba-uba nke ajo omume-gi, n'ihi na nmehie-gi nile nwerc ume, ka M'nieworo gi ihe ndia. 16 N'ihi nka agēripia ndi nile nēripia gi; զօ, ndi nile ndi nākpabu gi. ha nile, na ndotan'agha ka lia gāla; ndi nēpūnara gi ihe gāgho ine apunarawore n'aka madu, o bu kwa ndi nile nke nāluta ihe-gi n'agha ka M'gēnye ka ha ghō ihe-nluta-n'agha. 17 N'ihi na M'gēme ka anu-aru զhu puchic n'aru gi, M'gāgwōpu kwa gi n'onyā-gi nile etiputara, (o bu ihe si n'ou Jehova puta); n'ihi na Nwayi achupuru achiupu ka ha kpōworo gi, si, Zaion ka o bu, o digh onye nāchō ya. 18 Otū a ka Jehova siri: Le, M'gaje ime ka ulo-ikwū nile nke Jekob adotara n'agha lata, o bu kwa n'aru ebe-obibi-ya nile ka M'gēnwe obi-ebere; agēwu kwa obodo n'elu obo-ya, agēbi kwa n'ulo-eluya dika esiri ebi ya. 19 Ekele na olu nke ndi-ngwuri gēsi kwa nime ha puta: M'gēme kwa ka ha ba uba, ha agagh-adi kwa ole-na-ole; M'gēme kwa ka ha di nsopuru ha agagh-adi kwa ntā.

20 Umu-ha gādi kwa ka ha si di na mbe ochie, nzukō-ha gēguzosi kwa ike n'irum, M'gēji kwa nmehie ndi nile nēmēbu ya leta ha. 21 Ozō, onye-ebube nke Jekob gābu onye sitere na ya, onye nāchi ya gēsi kwa n'etiti ya puta; M'gēme kwa ka o biarue nso, o we biakutem nso: n'ihi na onye ka onye a bu nke nōworo obi-ya mbé ibiakutem nso? o bu ihe si n'ōnu Jehova puta. 22 Unu gābu-kwa-ram otū ndi, Mu onwem gābu-kwa-ra unu Chineke.

23 Le, oké ifufe nke Jehova, bú ọnuma-Ya, apuwo, o bu oké ifufe nke nēfechapu efechapu: n'isi ndi nēmēbi iwu ka o gēfekwasi si-ike. 24 Iwe di ọku nke Jehova agagh-alaghachi azu, rue mbe O mesiri, ru kwa mbe O mesiri ka nzube nile nke obi-Ya guzosie ike: na mbe ikpe-azu nke ubochi ndia ka unu gāghota ya.

31 1 Na mbe ahu, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta), M'gāburu aburu nile nke Israel Chineke, ndi ahu gābu-kwa-ram otū ndi. 2 Otū a ka Jehova siri, Ndi siri na mma-agha fodu hurara amara n'ozara; mbe M'jere ime ka o nwe ọnodu, bú Israel. 3 Site n'ebe di anya ka Jehova mere ka m'hu Ya, si, O bu ihu-n'anya nke di mbe ebigh-ebi ka M'jiworo hu gi n'anya: n'ihi nka ka M'meworo ka ebere digidere gi. 4 M'gēwu kwa gi ọzō dika ulo, ewe wu gi, gi nwa-aboghø nāmagh nwoke, bú Israel: agēji kwa egwú-otiti-gi nile chọ gi nma ọzō, i geso kwa otite-egwú nke ndi nēgwuri egwú pua. 5 I gāku kwa ubi-vine ọzō n'elu ugwu nile nke Sameria: ndi nāku vine gāku, me ka ha pua na nsø anāsø ha. 6 N'ihi na otū ubochi gādi mbe ndi-nche ndi nō n'ugwu Efraim gākpø, si, Bilienu, ka ayi rigorue Zaion jekuru Jehova, bú Chineke-ayi. 7 N'ihi na otū a ka Jehova siri, Werenu ọnù tiere Jekob nkpu ọnù, tisi-kwa-nu nkpu ike n'isi mba nile: menu ka anuru ya, tonu, si-kwa-nu, Jehova, zoputa ndi-Gi, bú Israel foduru. 8 Le, M'gaje ime ka ha si n'ala Ugwu bia, M'gachikoputa kwa ha na nsøtu nile nke uwa, n'etiti ha ka onye-isi na onye-ngwuro na nwayi di ime na nwayi ime nēmē gānø n'otù: na nkporokta uku ka ha gālata n'ebe a. 9 N'ikwa-ákwá ka ha gābia, o bu kwa

n'aririø-amara nile ka M'gēduru ha: M'gēme ka ha jerue iyi di iche iche juputara na miri, n'uzo ziri ezi, nke ha nāgagh-asu ngongo nime ya: n'ihi na aghoworom Israel nna, ma Efraim. ọkparam ka o bu.

10 Nurunu okwu Jehova, unu mba nile, gosi-kwa-nu ya n'agwe-etiti nile di n'ebe di anya; si-kwa-nu, Onye nēfesa Israel gāchikota ya, debe kwa ya, dika onye-ozuzu-aturu si emere igwé aturu-ya. 11 N'ihi na Jehova abaputawo Jekob, me ka o pua n'aka onye dikariri ya ike nwere onwe-ya. 12 Ha gābia kwa, tie nkpu ọnù n'ebe di elu nke Zaion, ruba dika osimiri rue ezi ihe Jehova, rue ọka, ru kwa manya-vine, ru kwa manu, ru kwa umu igwé ewu na aturu na nke igwé ehi: nkpuru-obi-ha gādi kwa ka ubi abara ogige nke dere miri nke-ọma; ha agagh-eru kwa újú ọzø ma-oli. 13 Mbe ahu ka nwa-aboghø nāmagh nwoke gānuri ọnù n'otite-egwú, umu-okorobia na ndiokenye gānuri kwa ọnù n'otù: n'ihi na M'gābanwe oruru-újú-ha n'obi-utø, kasi kwa ha obi, me ka ha si na nwutaha nuria ọnù. 14 M'gēme kwa ka afø abuba jubiga nkpuru-obi ndi-nchua-aja ókè, afø ezi ihem gēju kwa ndim; o bu ihe si n'ōnu Jehova puta.

15 Otū a ka Jehova siri: Olu nime Rema ka anuru, bú abù-ákwá, na ikwa-ákwá nēlu ilu nke-uku, Rechel nākwara umu-ya ákwá; o juwo na agagh-akasi ya obi bayere umu-ya, n'ihi na ha adigh. 16 Otū a ka Jehova siri: Jide olu-gi ka o ghara ikwa ákwá, jide kwa anya-gi abua ka ha ghara iba anya-miri: n'ihi na ugwo-olu di agākwu gi n'olu-gi, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta): ha gēsi kwa n'ala onye-iro lata. 17 Olile-anyi dikwa-ra ọdi-n'iru-gi, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta); umu-gi gālata kwa n'óké-ala-ha. 18 Anuchasiwom ka Efraim nēgosi onwe-ya ebere o nwere n'aru onwe-ya otū a, si, I dōwom aka na nti, ewe dōm aka na nti, dika nwa-ehi nke anēmegh ka o muta olu-ya: chighariam, m'we chigharia onwem; n'ihi na Gi onwe-gi bu Jehova, bú Chinekem. 19 N'ezie mbe m'chigharisiri, m'we chegharia: ọzø, mbe emesiri ka m'mara, m'we tie aka n'apata-ukwum; ihere merem, ewe tiyekwam n'ọnodu-ihere,

n'ihî na eburum ita-uta nke m̄be m'di na nwata. 20 Efraim, o bu nwa-nwoke di oké ɔnu-ahia M'nwere? o bu nwa nātōm utø nke-uku? n'ihî na ka m̄be ra M'nēkwu okwu megide ya, anamecheta ya nke-ɔma rue ubu a: n'ihî nka ngiri-afom adaworo ya udà; aghaghm inwe obi-ebere n'aru ya; o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta.

21 Me ka ogidi di iche iche iri uzø ama guzoro onwe-gi ɔtø, doro onwe-gi ide di iche iche iri uzø ama: tukwasi obi-gi n'uzø ahu atuliri atuli, bù uzø nke i jere ije nime ya: lata, gi nwa-abogho nāmagh nwoke, bù Israel, lata n'obodo-gi ndia. 22 Rue ole m̄be ka i ganēje iru na azu, gi ada nke nādaghachi azu? n'ihî na Jehova ekèwo ihe ɔhu n'uwa, Nwayi gānø nwoke buruburu.

23 Otù a ka Jehova nkc usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Ha gēkwu kwa okwu a ɔzø n'ala Juda, na n'obodo-ya nile, m̄be M'gēme ka ndi-ya adotara n'agha lata, si: Jehova gozie gi, gi ebe-obibi nke ezi omume, gi ugwu nke idi-nsø. 24 Juda na obodo-ya nile gēbiko nime ya n'otù; ndi-ubi, na ndi nāchiri igwè aturu-ha bulie ije. 25 N'ihî na emewom ka afø jubiga nkpuru-obi nāda m̄bà oké, o bu kwa nkpuru-obi o bula nke nēru újù ka M'mejuworo. 26 M̄be nka gasiri m'we teta, we hu; uram we tøm utø. 27 Le, ubochi nābia, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), m̄be M'gāgha nkpuru madu na nkpuru anumanu n'ulo Israel na n'ulo Juda. 28 O gēru kwa na, dika M'muworo anya n'aru ha iropu na ikwada, na itikpø na imc ka ala n'iyi, na imejø; otù a ka M'gāmu anya n'aru ha iwu ulo na iku ihe n'ubi; o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. 29 N'ubochi ahu ha agagh-asi kwa ɔzø, Nna-ayi-hà eriwo nkpuru-vine nāchagh acha, ezè umu-ha we nēru izizi. 30 Kama onye o bula gānwu n'ihî ajo ɔinume nke aka ya: madu o bula nke nēri nkpuru-vine nāchagh acha, ezé-ya ganēru izizi.

31 Le, ubochi nābia, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), m̄be Mu na ulo Israel na ulo Juda gāba ɔbuba-ndu ɔhu: 32 o bugh dika ɔbuba-ndu ahu si di nke Mu na ndi bu nna-ha ḥara n'ubochi M'jidere ha n'aka ime ka ha si n'ala Ijipt puta; n'ihî na ha onwe-ha mebirí ɔbuba-

ndum ahu, o bu ezie na Mu onwem bu di nwe ha; o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. 33 N'ihî na nka bu ɔbuba-ndu nke Mu na ulo Israel gāba m̄be ubochi nile ahu gasiri, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta); M'gētiye iwum n'ime-ha, o bu kwa n'obi-ha ka M'gēdekwasí ya dika n'akwukwø: M'gābu-kwa-ra ha Chineke, ha onwe-ha gābu-kwa-ram otù ndi: 34 ha agagh-eme kwa onwe-ha ka ha muta ɔzø, onye o bula o me ka onye-abata-obi-ya muta, onye o bula o me kwa ka nwa-nne-ya muta, si, Maranu Jehova: n'ihî na ha nile gāmara Mu onwem, site n'onye dikarisiri ntà nime ha we rue onye dikarisiri uku nime ha, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta): n'ihî na M'gābaghara ajo omume-ha, M'gagh-echeta kwa nmehie-ha ɔzø. 35 Otù a ka Jehova siri, bù Onye nēnye anyanwu ka o buru ihè n'ehihie, na ukpuru nile nke ɔnwa na nke kpakpando nile ka ha buru ihè n'abali, Onye nēme ka oké osimiri dere du m̄be nmali-miri-ya nile nēbiø; Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya: 36 O buru na ukpuru ndia apua n'irum, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), nkpuru Israel gākwusi kwa n'ibu inba n'irum ubochi nile. 37 Otù a ka Jehova siri: O buru na agatù elu-igwe nke di n'elu, o buru kwa na egwuputa ntø-ala nile nke uwa nke di n'okpuru, Mu onwem gāju kwa nkpuru nile nke Israel n'ihî ihe nile nke ha meworo; o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. 38 Le, ubochi nābia, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), m̄be agēwuru Jehova obodo a site n'ulo-elu nke Hananel rue ɔnu-uzø-ama nke nkuku. 39 Eriri ɔtütü gāpu kwa ɔzø na ncherita-iru ya, rue ugwu ntà Gareb, o gāga kwa buruburu rue Goa. 40 Ndagwurugwu ahu nile nke ozu, na nke ntu, na ɔzara nile rue miri-iyi Kidron, rue nkuku ɔnu-uzø-ama inyinya n'akuku ɔwuwa-anyanwu, gābu ihe nsø Jehova nwere; agagh-eropu ya, agagh-ctikpø kwa ya ɔzø rue m̄be ebigh-ebi.

32 1 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova n'arø nke-iri nke Zedekaia, bù eze Juda, nke ahu bu arø nke-iri-na-asato nke Nebukadreza. 2 Ma m̄be ahu usu-ndi-agha eze Babilon nānōchigide Jerusalem n'agha: ma

Jeremaia, bù onye-amuma, nō ka onye ebochibidoworo n'ogige ulo-nche, nke di n'ulo eze Juda. 3 N'ihi na Zedekaia, bù eze Juda, bochibidoro ya-ri, si, Gini mere gi onwe-gi ji ebu amuma, si, Otù a ka Jehova siri, Le, M'gaje inye obodo a n'aka eze Babilon, o gēwere kwa ya; 4 ma Zedekaia, bù eze Juda, agaghewepuga onwe-ya n'aka ndi Kaldea, kama aghagh inye ya n'aka eze Babilon, ha gēkwurita kwa ḥnu na ḥnu, anya-ya gāhu kwa anya-ya: 5 o bu kwa Babilon ka o gēme ka Zedekaia jerue, o bu kwa n'ebe ahu ka o gānq rue mbe M'gēleta ya, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta): mbe unu gēbuso ndi Kaldea agha, o gaghagara unu nke-oma?

6 Jeremaia we si, Okwu Jehova rurum nti, si, 7 Le, Hanamel nwa Shalum, bù nwa-nne nna-gi, gābiakute gi, si, Zutara onwe-gi ubim nke di n'Anatot: n'ihi na gi ka n̄aputa-ya ruru izuru ya. 8 Hanamel nwa nwa-nne nnam we biakutem, dika okwu Jehova si di, rue ogige ulo-nche, sim, Biko, zuru ubim nke di n'Anatot, nke di n'ala Benjamin: n'ihi na gi ka nnweta-ya ruru, o bu kwa gi nwe n̄aputa-ya; zutara onwe-gi. M'we mara na okwu Jehova ka nka bu. 9 M'we zuru ubi ahu n'aka Hanamel nwa nwa-nne nnam, bù nke di n'Anatot, m'we tūara ya ego-ya, bù shekel iri na asa nke ḥla-ōcha. 10 M'we de aham n'akwukwò ala ahu, ka ya akārā, kpø ndi-āmà, tūara ya ego ahu n'ihe-ōtütü. 11 M'we were akwukwò nzuta-ala ahu, ma nke akara akārā, nke ihe-ya enyere n'iwu na ukpuru-ya nile di nime ya, ma nke ghore oghe: 12 m'we were akwukwò nzuta-ala ahu nye Beruk nwa Neraia, nwa Mahseia, n'anya Hanamel nwa nwa-nne nnam, na n'anya ndi-āmà ndi deworo aha-ha n'akwukwò nzuta-ala ahu, n'anya ndi-Ju nile ndi nānqodu ala n'ogige ulo-nche ahu. 13 M'we nye Beruk iwu n'anya ha, si, 14 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Chiri akwukwò ndia, bù akwukwò nzuta-ala nka, ma nke akara akārā, ma akwukwò a nke ghore oghe, tiye ha n'ite uro; ka ha we digide ōtutu ubochi. 15 N'ihi na otù a ka Jehova r ke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Agāzu kwa ulo na ubi na ubi-vine ōzø n'ala nka.

16 M'we kpere Jehova ekpere, mbe m'nyesiri Beruk nwa Neraia akwukwò nzuta-ala ahu, si, 17 Ewò, Onye-nwe-ayi Jehova! le, Gi onwe-gi emewo eluigwe na uwa site n'ike uku Gi na site n'ogwe-aka-Gi eseteri eseti: o digh ihe o bula kariri Gi ime: 18 Gi onye nēmere nnu abua na ḥgu iri nnu abua na ḥgu iri ōtutu ubò ebere, Onye nākwughachi ajo omume nke ndi bu nna n'obi umu-ha gēsota ha n'azu: Chineke uku, nke bu dike, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya: 19 I di uku na ndum-ōdu, di kwa ike n'omume: Onye anya-Gi ghore oghe ilekwasi uzø nile nke umu madu; inye onye o bula dika uzø-ya nile si di, na dika nkpuru omume-ya nile si di: 20 Onye doro ihe-iriba-ama di iche iche na ihe-ebube di iche iche n'ala Ijipt, rue ta, ma n'etiti Israel ma n'etiti madu ōzø; I we mere Onwe-gi aha, dika ta; 21 I we ji ihe-iriba-ama di iche iche, ji kwa ihe-ebube di iche iche, ji kwa aka di ike, ji kwa ogwe-aka setiri eseti, ji kwa egwu di uku, me ka ndi-Gi, bù Israel, si n'ala Ijipt puta; 22 I we nye ha ala nka, nke I n̄uru ndi bu nna-ha iyi inye ha, bù ala nke miri-ara-ehi na manu-ānū nērū na ya; 23 ha we bata, nweta ya; ma ha egegh nti olu-Gi, o bu kwa n'iwu-Gi ka ha nējegharigh; n'ihe nile nke I nyere ha n'iwu ime o digh nke ha meworo: I we me ka ihe ojo a nile dakwasi ha: 24 Le, obo-ihe ndia atuliri atuli, ha abiariwo obodo a iwere ya; enyewo kwa obodo a n'aka ndi Kaldea ndi nēbuso ya agha, n'ihi mma-agha, na oké unwu, na ajo ḥria nēfe efe: ihe I kwuworo erēwo kwa; ma, le, I nāhu ya. 25 Ma Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi Jehova, asiwom, Were ego zutara onwe-gi ubi ahu, kpø kwa ndi-āmà; ma enyewo obodo a n'aka ndi Kaldea.

26 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, si, 27 Le, Mu onwem bu Jehova, Chineke nke anu-aru nile, bù madu: o di ihe o bula karirim ime?

28 N'ihi nka ka Jehova ji si otù a: Le, M'gaje inye obodo a n'aka ndi Kaldea, na n'aka Nebukadreza, bù eze Babilon, o gēwere kwa ya: 29 ndi Kaldea, bù ndi nēbuso obodo a agha, gābia kwa suye obodo a ḥku, sure ya na ulo nile, nke ha sureworo ihe-nsure-ōku nēsi isi utø nye

Beal n'elu-ha, wusi-kwa-ra chi ọzọ di iche iche ájá-ihe-Ọnúñu, ka ha we kpasuem iwe. 30 N'ihi na umu Israel na umu Juda aghowó náni ndí némé ihe joró njo n'anyam abua site na mbe ha di na nwata: n'ihi na umu Israel bu náni ndí ji ọlu aka-ha akpasum iwe; ọ bu ihe si n'ọnú Jehova puta. 31 N'ihi na ihe ikpasu iwem na ikpasu Ọnumam ka obodo a buruworam site n'ubochi mbe ha wuru ya we rue ta; ka M'we si n'irum wezuga ya: 32 n'ihi ihe ọjọ ahu nile nke umu Israel na nke umu Juda, nke ha meworo ikpasum iwe, ha onwe-ha, na ndí-eze-ha, na ndí-isi-ha, na ndí-nchua-aja-ha, na ndí-amuma-ha, na ndí Juda, na ndí bi na Jerusalem. 33 Ha we bakutam azu, hajechegm iru: anameme kwa ka ha muta ihe, nēbili n'isi-ututu némé ka ha muta, ma ha adigh-anu inara ido-aka-na-nti. 34 Ha we do ihe-árú nile ha n'ulo ahu nke akpokwasiri aham, imeru ya. 35 Ha we wue ebe nile di elu nke Beal, nke di na ndagwurugwu nwa Hinom, ime ka umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom si n'oku gabigarue Molek; bù ihe nke M'nénnyegh ha n'iwu, ọ batagh kwa n'obim, ka ha we me ihe-árú a; ime ka Juda mehie.

36 Ma ubu a n'ihi nka ka Jehova, bù Chineke nke Israel, ji kwue okwu di otù a bayere obodo a, nke unu onwe-unu nási, Enyewo ya n'aka eze Babilon sitc na mma-agha, na site n'oké unwu. na site n'ajo Ọria nēfe efe: 37 si, Le, M'gaje ichikoputa ha n'ala nile, ebe M'chugaworo ha n'iwem, na n'Ọnumam, na n'oké iwe di uku; M'gême kwa ka ha lata n'ebé a, me kwa ka ha biri na ntukwasi-obi: 38 ha gābu-kwa-ram otù ndi, Mu onwem gābu-kwa-ra ha Chineke: 39 M'gēnye kwa ha otù obi na otù uzø, itu egwu Mu onwem ubochi nile; ka ọ we diri ha, di-kwa-ra umu-ha ndi gānochí ha, nma: 40 Mu na ha gāba kwa Ọhuba-ndu ebigh-ebi, na M'gagh-esi n'iso ha ime ha nma laghachi azu; ma egwum ka M'gētiye n'Obi-ha, ka ha we ghara isi n'ebé M'nø wezuga onwe-ha. 41 Obi gātòkwam utø n'aru ha ime ha nma, M'gēji kwa obim nile, ji kwa nkpuru-obim nile, kua ha n'ala nka n'cie dika osisi. 42 N'ihi na otù a ka Jehova siri: Dika M'meworo ka ihe ọjọ uku a nile biakute ndi nka, otù a ka Mu

onwem némé ka ezi ihe ahu nile biakwasi ha, bù nke Mu onwem nékwu bayere ha. 43 Agázú kwa Ọhia n'ala nka, nke unu onwe-unu nási, Nkpónkpó ebe ka ọ bu, nke ọ nādigh madu ma-Ọbu anumanu bi nime ya; enyewo ya n'aka ndi Kaldea. 44 Ubi ka agázú n'ego, de kwa aha n'akwukwó-ha, ka kwa ha akárá, kpó kwa ndí-ámá, n'ala Benjamin, na n'ebe nile di Jerusalem buruburu, na n'obodo nile nke Juda, na n'obodo nile nke ugwu, na n'obodo nile nke ebe di ala ala, na n'obodo nile nke Negeb: n'ihi na M'gême ka ndí-ha adotara n'agha lata; ọ bu ihe si n'ọnú Jehova puta.

33 1 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti nke ubò abua, mbe ya onwe-ya nø ka onye ebochibidoworo n'egigc ulo-nche, si, 2 Otù a ka Jehova, bù Onye némé ya, Jehova, bù Onye nákpu ya ime ka o guzosie ike, Onye Jehova bu aha-Ya, siri: 3 Kpókuem, na M'gáza gi, gosi kwa gi ihe uku di iche ihe, nke di kwa ike ighota, nke i námagh. 4 N'ihi na okwu di otù a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, kwuru bayere ulo nile nke obodo a, baye-kwa-ra ulo nile nke ndí-eze Juda, nke akwadaworo imegide obo-ihe nile atuliri atuli na imegide mma-agha, si: 5 Ha nábìa ibuso ndi Kaldea agha, na imeju ha n'ozu madu ndi M'tíbuworo n'iwem na n'Ọnumam, ndi M'zonariwo-kwa-ra obodo a irum n'ihi ihe ọjọ nile ha. 6 Le, M'gaje ime ka anu-aru Ọhu puchie n'aru ya, ya na ngwøta, M'gágwøta kwa ha; M'gékpuhè-kwa-ra ha nbabiga-óké nke udo na ezi-okwu. 7 M'gême kwa ka ndi Juda adotara n'agha na ndi Israel adotara n'agha lata, M'gēwu kwa ha dika ulo, dika na mbu. 8 M'gême kwa ka ha s i n'ajo omume nile ha, bù nke ha mehieworo megidem, di Ọcha; M'gábaghara kwa ha ajo omume-ha nile nke ha mehieworo megidem, na nke ha jehieworo megidem n'ime ha. 9 Obodo a gághø-kwa-ram aha obi-utø, na otuto, na ima-nma, diri mba nile nke uwa, ndi gānu ezi ihe ahu nile nke Mu onwem némere ha, ndi gātu kwa oké egwu ma jijiji n'ihi ezi ihe ahu nile na n'ihi udo ahu nile nke Mu onwem némere ya. 10 Otù a ka Jehova siri: Agánu kwa Ọzø n'ebé a, nke unu onwe-unu nási, Nkpónkpó ebe ka ọ bu, nke ọ nādigh

madu ma-qbū anumanu nēbi nime ya, qbunā n'obodo nile nke Juda, na n'èzi nile nke Jerusalem, nke bu ebe tōbōrō n'efu, nke o nādīgh madu, o nādīgh kwa onye-obibi, o nādīgh kwa anumanu, nēbi nime ha, 11 agānu kwa qzō olu nke obi-utō na olu qnū, na olu nke nwoke nālu nwunye qhu na olu nke nwayi anālu qhu, na olu nke ndi nāsi, Kelenu Jehova nke usu nile nke ndi-agha, n'ihi na Jehova di nma, n'ihi na rue mbe ebigh-ebi ka ebere-Ya di: na olu nke ndi nēwebata ekele n'ulo Jehova. N'ihi na M'gēme ka ndi ala nka adotara n'agha lata dika na mbu; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 12 Otū a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: N'ebe a, nke bu nkpcnkpo ebe, nke o nādīgh madu ma-qbū anumanu nēbi nime ya, na n'obodo-ya nile, ka ebe-obibi nke ndi-qzūzū-aturu ndi nēme ka igwē ewu na aturu-ha makpu gādi kwa qzō. 13 N'obodo nile nke ugwu, na n'obodo nile nke ebe di ala ala, na n'obodo nile nke Negeb, na n'ala Benjamin, na n'ebe nile nke di Jerusalem buruburu, na n'obodo nile nke Juda, ka igwē ewu na aturu gāgabiga kwa qzō n'okpuru aka abua nke onye nāgu ha qnu; o bu ihe si n'qnu Jehova puta.

14 Le, ubochi nābia, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), mbe M'gēme ka ezi okwu ahu guzosie ike, bū nke M'gwaworo ulo Israel, nke M'kwuwokwa-ra bayere ulo Juda. 15 N'ubochi ahu, na na mbe ahu, ka M'gēme ka Ihe-opupū nke ezi omume puere Devid; o gēme kwa ihe ekpere n'ikpe na ezi omume n'ala nka. 16 N'ubochi ahu ka agāzoputa Juda, Jerusalem gēbi kwa na ntukwasi-obi: nka bu kwa aha nke agākpō ya, Jehova bu ezi omume-ayi. 17 N'ihi na otū a ka Jehova siri: Agagh-ebipu n'ulo Devid onye nwe inokwasi n'oche-eze ulo Israel; 18 qzō, agagh-ebipu n'ulo ndi-nchu-aja, bū ndi Livai, n'irum onye nwe isure àjā-nsure-qku, na isure onyinye-inata-iru-qma dika ihe-nsure-qku nēsì isì utō, na ichu àjā ubochi nile. 19 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, si, 20 Otū a ka Jehova siri: O buru na unu gēmebi qbuba-ndum nke ehihic, na qbuba-ndum nke abali, ka ehihic na abali we gharaid i na mbe-ha; 21 ya bu na agēmebi qbuba-ndum, nke

Mu na Devid, bū orùm, bara, ka o we ghara inwe nwa-nwoke nke bu eze n'elu oche-eze-ya; na qbuba-ndum nke Mu na ndi Livai, bū ndi-nchu-aja, ndi nējerem ozi, bara. 22 Otū agagh-agu usu ihe di n'elu-igwe qnu, na otū agagh-atuta ájā nke oké osimiri; otū a ka M'gēme ka nkpuru Devid, bū orùm, na ndi Livai ndi nējerem ozi, ba uba. 23 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, si, 24 I hugh ihe ndi nka kwuworo, si, Aburu abua nke Jehova rōputara, Q juworo ha? o bu kwa ndim ka ha nēleli anya, ha we ghara ibu kwa mba n'iru ha qzō. 25 Otū a ka Jehova siri: O buru na qbuba-ndum nke ehihic na abali adigh, o buru na atoghm ukpuru nile nke elu-igwe na uwa; 26 ya bu na M'gāju nkpuru Jekob, na Devid, bū orùm, M'we ghara isi na nkpuru-ya were ndi ganāchi nkpuru nke Abraham na Aisak na Jekob: n'ihi na M'gēme ka ndi-ha adotara n'agha lata, M'gēnwe kwa obi-ebere n'aru ha.

34 1 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, mbe Nebukadneza, bū eze Babilon, na usundi-agha-ya nile, na ala-eze nile nke uwa nke aka-ya nāchi, nā ndi nile di iche iche, nēbuso Jerusalem, nēbuso kwa obodo-ya nile, agha, si: 2 Otū a ka Jehova, bū Chineke nke Israel, siri, Je, gwa Zedekaia, bū eze Juda, okwu, si ya, Otū a ka Jehova siri, Le, M'gaje inye obodo a n'aka cze Babilon, o gēsure kwa ya n'oku: 3 magi onwe-gi agagh-ewepuga onwe-gi n'aka-ya, kama aghagh iwere gi, o bu kwa n'aka-ya ka agēnye gi; anya-gi abua gāhu kwa anya abua nke eze Babilon, unu gēkwurita kwa qnu na qnu, o bu kwa Babilon ka i gābā. 4 Ma otū o di, nuru okwu Jehova, gi Zedekaia, bū cze Juda: okwu di otū a ka Jehova kwuru bayere gi, si, I gagħ-anwu site na mma-agha: 5 n'udo ka i gānwu; qzō, nsure nile nke nna-gi-hà, bū ndi-eze mbu, ndi buru gi uzō, otū a ka ha gēsurere gi ihe; qzō, Ewū, onye-nwe-ayi! ka hagāsin'itiri giaka n'obi; n'ihi na okwu ka Mu onwem kwuworo; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 6 Jeremaia, bū onye-amuma, we gwa Zedekaia, bū eze Juda, okwu ndia nile nime Jerusalem, 7 mbe usu-ndi-agha

nke eze Babilon nēbuso Jerusalem, nēbuso kwa obodo Juda nile fōduru, agha, bù Lekish na Azeka; n'ihi na nāni ndia fōduru nime obodo nile nke Juda, bù obodo ewusiri ike.

8 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, mbe Zedekaia, bù eze, na ndi Israel nile ndi nō na Jerusalem, basiri ndu, ikpōsara ha si na ha nwere onwe-ha; 9 na ha nile gēzilaga, onye o bula orū-ya nwoke, na onye o bula nwayi nējere ya ozi, nke bu nwoke Hibru ma-ōbu nwayi Hibru, inweref onwe-ya; ka madu we ghara ime ka ha fè ya ḥfufē-orū, onye o bula o me ka onye-Ju, bù nwa-nne-ya, fè ya: 10 ndi-isi nile na ndi Israel nile we nuru, bù ndi bāra n'obuba-ndu ahu, izilaga, onye o bula orū-ya nwoke, na onye o bula nwayi nējere ya ozi, inweref onwe-ha, ka madu o bula we ghara ime kwa ka ha fè ya ḥfufē-orū ozo; ha we nuru, zilaga ha: 11 ma emesia ha chighariri, me ka ndiorū-ha ndikom na ndinyom ndi nējere ha ozi, bù ndi ha zilagarari inweref onwe-ha, lata, ha we buda ha ka ha buru orū-ndikom na ndinyom nējere ha ozi: 12 okwu Jehova we rue Jeremaia nti site na Jehova, si, 13 Otù a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, siri: Mu onwem na nna-unu-ha bāra ndu n'ubochi M'mere ka ha si n'ala Ijipt, n'ulo ndiorū, puta, si, 14 N'ogwugwu arō asa unu gēzilaga, onye o bula nwa-nne-ya, bù onye-Hibru, nke rere onwe-ya n'aka-gi, we fè gi arō isi, i gēzilaga ya inweref onwe-ya: ma nna-unu-ha egeghm nti, ha atogh kwa nti-ha n'ala. 15 Unu onwe-unu we chigharia ta, we me ihe ziri ezi n'anyam abua, n'ikpōsa, onye o bula o gwa madu-ibe-ya, si na o nweref onwe-ya pua n'aka-gi; unu we ba ndu n'irum n'ulo nke akpokwasiri aham: 16 unu we chigharia me ka ahain ghara idi nsø, me, onye o bula o me orū-ya nwoke, onye o bula o me nwayi nke nējere ya ozi, ka ha lata, bù ndi unu zilagarari inweref onwe-ha n'ochichō nkpuru-obi-ha; unu we buda ha iburu unu orū-ndikom na ndinyom nējere unu ozi. 17 N'ihi nka ka Jehova ji si otù a: Unu onwe-unu egeghm nti, ikpōsa, onye o bula o gwa nwa-nne-ya, onye o bula o gwa madu-ibe-ya, si na o nweref onwe-ya: Ic, M'nākposara unu si na unu nweref

onwe-unu, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta), ibà na mma-agha, na ibà n'ajō ɔria nēfe efe, na ibà n'oké unwu; M'gēweref kwa unu nye iburu alaeze nile nke uwa ihe-ntughari. 18 M'gēweref kwa ndikom ndi n̄cjhie n'obuba-ndum nye, bù ndi nēmegh ka okwu nile nke obuba-ndu ahu nke ha bāra n'irum guzosie ike, bù nwa-ehi nke ha kpowara abua, we gabiga n'etiti nkpowaya abua; 19 bù ndi-isi Juda, na ndi-isi Jerusalem, na ndi-onozi, na ndi-nchukaja, na ndi nile nke ala nka. ndi gabigaworo n'etiti nkpowaya abua nke nwa-ehi ahu; 20 M'gēweref ha nye n'aka ndi-iro-ha, na n'aka ndi nāchō ndu-ha: ozu-ha ewe ghōrō anu-ufe nke elu-igwe, ghō-kwa-ra anu-ohia nke uwa, ihe-oriri. 21 O bu kwa Zedekaia, bù eze Juda, na ndi-isi-ya ka M'gēnye n'aka ndi-iro-ha, na n'aka ndi nāchō ndu-ha, na n'aka usu-ndi-agha nke eze Babilon, ndi nēsi n'ebe unu nō rigo la. 22 Le. M'gaje inye iwu, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta), me ka ha biaghachi n'obodo a; ha gēbuso kwa ya agha, were ya, sure ya n'ōku: o bu kwa obodo nile nke Juda ka M'gēme ka ha ghō ebe tōborō n'efu, ghara inwe onye-obibi.

35 1 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova n'ubochi Jehoiakim nwa Josaia, bù eze Juda, si, 2 Je n'ulo ndi Rikab, gwa ha okwu, me ka ha bata n'ulo Jehova, n'otù n'ime-uloya, me ka ha nua manya-vine. 3 M'we kuru Jeazanaia nwa Jeremaia, nwa Habazinaia, na umu-nne-ya, na umu-ya ndikom nile, na ulo nile nke ndi Rikab; 4 m'we me ka ha bata n'ulo Jehova, n'ime-uloya umu Henan nwa Igdaia, bù onye nke Chineke, nke di n'akuku ime-uloya ndi-isi, nke di n'elu ime-uloya Maaseia nwa Shalum, bù onye-nche nke nbata-ujo: 5 M'we che n'iru umu ulo ndi Rikab ɔkwa ufodu juputara na manya-vine na iko ufodu, m'we si ha, Nuanu manya-vine. 6 Ha we si, Ayi agaghānū manya-vine: n'ihi na Jonadab nwa Rikab, bù nna-ayi, nyere ayi iwu, si, Unu añula manya-vine, unu onwe-unu, na umu-unu, rue mbe ebigh-ebi: 7 unu ewu-kwa-la ulo, unu agha-kwa-la nkpuru, unu aku-kwa-la ubi-vine, unu enwe-kwa-la ihe ndia: kama o bu n'ulo-

ikwū ka unu gēbi ubochi nile nke unu; ka unu we di ndu ọtutu ubochi n'elu ala ahu ebe unu onwe-unu bu ndi-obia. 8 Ayi we ge nti olu Jonadab nwa Rikab, bú nna-ayi, n'ihe nile nke ọ nyere ayi n'iwu, ighara iñu manya-vine ubochi nile ayi, ayi onwe-ayi, na ndinyom-ayi, na umu-ayi ndikom, na umu-ayi ndinyom; 9 na ighara iwu ulo ka ayi we biri nime ha: ọ digh kwa ubi-vine, ma-obu ubi, ma-obu nkpuru-oghigha ayi nwere: 10 ayi we biri n'ulo-ikwū, we ge nti, me dika ihe nile si di nke Jonadab, bú nna-ayi, nyere ayi n'iwu. 11 O rue, mbe Nebukadreza, bú eze Babilon, rigotara n'ala nka, na ayi siri, Bianu, ka ayi ba na Jerusalem n'ihi usu-ndi-agha nke ndi Kaldea, na n'ihi usu-ndi-agha nke Siria; ayi we biri na Jerusalem.

12 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, si, 13 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Je, si ndi Juda, si kwa ndi bi na Jerusalem, Unu agagh-anara ido-aka-na-nti ige nti okwum nile? ọ bu ihe si n'önü Jehova puta. 14 Emewo ka okwu nile nke Jonadab nwa Rikab guzosie ike, bú nke ọ nyere umu-ya n'iwu, ka ha ghara iñu manya-vine, ha anugh kwa manya-vine rue ta, n'ihi na ha anuwo ihe nke nna-ha nyere n'iwu: ma Mu onwem agwawo unu okwu, nēbili n'isi-ututu nēkwu; ma unu egeghm nti. 15 M'we zitere unu ndi-orüm nile, bú ndi-amuma, nēbili n'isi-ututu nēzite ha, si, Biko, sinu, onye ọ bula n'użo ojọ ya, lata, me-kwa-nu ka omume nile unu di nma, unu ejeso-kwalla chi ozọ ife ha, biri-kwa-nu n'ala nka nke M'nyere unu, nye kwa nna-unu-hà: ma unu atogh nti-unu n'ala, unu cgeghkwam nti. 16 N'ihi na umu Jonadab nwa Rikab emewo ka ihe ahu nna-ha nyere n'iwu guzosie ike, bú nke ọ nyere ha n'iwu, ma ndi nka egeghm nti; 17 n'ihi nka ka Jehova, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, ji si otù a: Le, M'gaje ime ka ihe ojọ ahu nile biakute Juda, biakute kwa ndi nile bi na Jerusalem, bú nke M'kwworo megide ha: n'ihi na agwawom ha okwu, ma ha anugh; M'we kpọ ha okù, ma ha azagh. 18 Jeremaia we si ulo ndi Rikab, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: N'ihi na unu

egewo nti ihe Jonadab, bú nna-unu, nyere n'iwu, unu we debe ihe nile ọ nyere n'iwu, unu we me dika ihe nile si di nke ọ nyere unu n'iwu; 19 n'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, ji si otù a: Agagh-ebipu n'ulo Jonadab nwa Rikab onye nwe iguzo n'irum ubochi nile.

36 1 O rue. n'arø nke-anø nke Jehoiakim nwa Josaia, bú eze Juda, na okwu a ruru Jeremaia nti site na Jehova, si, 2 Were n'onwe-gi akwukwø-npiakota, de nime ya okwu nile nke M'gwaworo gi imegide Israel, na imegide Juda, na imegide mba nile, site n'ubochi M'gwara gi okwu, site n'ubochi Josaia, we rue ta. 3 Elegh anya ulo Juda gānu ihe ojọ ahu nile nke Mu onwem nēchē ime ha; ka ha we lata, onye o bula o si n'użo ojọ ya lata; ka M'we baghara ajo omume-ha na nmehie-ha. 4 Jeremaia we kpọ Beruk nwa Neraia; Beruk we dere n'önü Jeremaia okwu nile nke Jehova, nke Q gwara ya-ri, n'akwukwø-npiakota. 5 Jeremaia we nye Beruk iwu, si, Mu onwem bu onye ebochibidoworo; apughm ibà n'ulo Jehova: 6 ma gi onwe-gi je, gua n'akwukwø-npiakota ahu, nke i deworo site n'önü, okwu nile nke Jehova na nti ndi Israel, n'ulo Jehova n'ubochi obubu-önü: ọ bu kwa na nti Juda nile ndi si n'obodo nile ha abia ka i gāgu ha. 7 Elegh anya aririo-amara-ha gāda n'iru Jehova, ha ewe lata, onye ọ bula o si n'użo ojọ ya lata: n'ihi na ọ di uku, bú iwe ahu na önüma ahu nke Jehova kwworo megide ndi nka. 8 Beruk nwa Neraia we me dika ihe nile si di nke Jeremaia, bú onye-amuma, nyere ya n'iwu, ọ we gua n'akwukwø ahu okwu nile nke Jehova n'ulo Jehova.

9 O rue, n'arø nke-ise nke Jehoiakim nwa Josaia, bú eze Juda, n'önü nke-iteghete, na ndi nile ndi nö na Jerusalem, na ndi nile ndi si n'obodo nile nke Juda abata na Jerusalem, kpösara obubu-önü n'iru Jehova. 10 Beruk we gua n'akwukwø ahu okwu nile nke Jeremaia n'ulo Jehova, n'ime-ulø Gemaraia nwa Shefan, bú ode-akwukwø, n'ogige nke di n'elu, n'oghore önü-użo-ama ọhu nke ulo Jehova, na nti ndi Israel nile.

11 Maikaia nwa Gemaraia, nwa Shefan, we nuru okwu nile nke Jehova nke sitere n'akwukwo ahu, 12 o we rida n'ulo eze, rue ime-ulø nke ode-akwukwo: ma, le, n'ebe ahu ka ndi-isi nile nññodu, bù Elishama ode-akwukwo, na Delaia nwa Shemaia, na Elnetan nwa Akboa, na Gemaraia nwa Shefan, na Zedekaia nwa Hananaia, na ndi-isi nile. 13 Maikaia we gosi ha okwu nile o nuru, mþe Beruk nágú akwukwo ahu na nti ndi Israel nile. 14 Ndi-isi nile we zie Jehudi nwa Netanaia, nwa Shelemaia, nwa Kushi, jekuru Beruk, si, Akwukwo-npiakota ahu nke i guworo ihe nime ya na nti ndi Israel, were n'aka-gi bia. Beruk nwa Neraia we were akwukwo-npiakota ahu n'aka-ya, biakute ha. 15 Ha we si ya, Biko, nñdu ala, gua ya na nti-ayi. Beruk we gua ya na nti-ha. 16 O rue, mþe ha nusiri okwu ndia nile, na haturu oké egwu, onye na ibe-ya, ha we si Beruk, Ayi aghagh igosi eze okwu ndia nile. 17 Ha we juu Beruk, si, Biko, gosi ayi, I siri ana deputa okwu ndia nile n'ónu-ya? 18 Beruk we si ha, N'ónu-ya ka o nákpórom okwu ndia nile, ma mu onwem were ink ede ha n'akwukwo a. 19 Ndi-isi we si Beruk, Je, zobe onwe-gi, gi onwe-gi na Jeremaia; ekwe-kwa-la onye o bulu mara ebe unu onwe-unu nö. 20 Ha we bakuru eze n'ogige; ma ha debereri akwukwo-npiakota ahu n'ime-ulø Elishama, bù ode-akwukwo; ha we gosi okwu nile na nti abua nke eze. 21 Eze we ziga Jehudi iweta akwukwo-npiakota ahu: o we weputa ya n'ime-ulø Elishama, bù ode-akwukwo. Jehudi we gua ya na nti abua nke eze, na na nti ndi-isi nile ndi néguzo n'akuku eze. 22 Ma eze nññodu n'ulo mþe oyí n'ónwa nke-iteghete: oku nénwu kwa n'ite-óku nke di n'íru ya. 23 O rue, mþe Jehudi gusiri ibe akwukwo ato ma-óbu anø, na o ji mma ode-akwukwo bikasia ya, tuba ya n'óku nke di n'ite-óku, rue mþe akwukwo-npiakota ahu resiri n'óku nke di n'ite-óku. 24 Ma ha atugh oké egwu, ha adowagh kwa uweha, bù eze na ndi-orú-ya nile ndi nññoku okwu ndia nile. 25 Ozø kwa, Elnetan na Delaia na Gemaraia riørori eze aririo ka o ghara isure akwukwo-npiakota ahu: ma o gejh ha nti. 26 Eze we nye Ieramil nwa eze na Seraia nwa Azriel na

Shelemaia nwa Abdeel iwü iwere Beruk, bù ode-akwukwo, na Jeremaia, bù onye-anuma: ma Jehova zobere ha.

27 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti, mþe eze suresiri akwukwo-npiakota ahu, na okwu nile nke Beruk deputara n'ónu Jeremaia, si, 28 Were kwa n'onwe-gi akwukwo-npiakota ozø, dekwasi na ya okwu mbu niñe nke di n'elu akwukwo-npiakota mbu, nke Jehoiakim, bù eze Juda, sureworo øku. 29 Ma i gékwu okwu bayere Jehoiakim, bù eze Juda, si, Otú a ka Jehova siri: Gi onwe-gi esurewo akwukwo-npiakota nka øku, si, Gini mere i ji dekwasi n'akwukwo a, si, Eze Babilon aghagh ibia bibie ala nka, me ka madu na anumanu kwusi nime ya? 30 N'ihi nka ka Jehova ji kwue okwu di otú a bayere Jehoiakim, bù eze Juda, si: O gagh-enwe onye ganánókwasi n'oche-eze Devid: ozø, ozu-ya gábu ihe etufuworo nye økpukpo-nku n'ehihie, nye kwa øtutu-oyi n'abali. 31 M'gëji kwa ajo omume-ha leta ya, leta kwa nkpuru - ya, leta kwa ndi - orú - ya; M'gëme kwa ka ihe ojø ahu nile nke M'gwara ha, ma ha anugh, biakwasi ha, biakwasi kwa ndi bi na Jerusalem, biakwasi kwa ndi Juda. 32 Ma Jeremaia were akwukwo-npiakota ozø nye Beruk nwa Neraia, bù ode-akwukwo; o we dere n'ónu Jeremaia n'elu ya okwu nile nke akwukwo ahu nke Jehoiakim, bù eze Juda, surerer n'øku; ozø kwa, atukwasiri n'elu ha øtutu okwu dika ha.

37 1 Zedekaia nwa Josaia we ghø eze n'ónodu Konaia nwa Jehoiakim, onye Nebukadreza, bù eze Babilon, mere ka o buru eze n'ala Juda. 2 Ma o gejh nti, ya onwe-ya, ma ndi-orú-ya, ma ndi ala ahu, n'okwu nile nke Jehova, nke Okwuru site n'aka Jeremaia, bù onye-amuma.

3 Zedekaia, bù eze, we zie Jehuial nwa Shelemaia, na Zefanaia nwa Maaseia, bù onye-nchu-aja, jekuru Jeremaia, bù onye-amuma, si, Biko, kpere ayi Jehova, bù Chineke-ayi, ekpere. 4 Ma Jeremaia nábata nápu nwa n'etiti ndi Israel: n'ihi na ha etiyegh ya n'ulo-nkporø. 5 Ozø, usu-ndi-agha Fero esiwø n'Ijipt puta: ndi Kaldea ndi nññochigide Jerusalem n'agha we nuru akukø-ha, ha we si n'imiegide Jerusalem

rigo. 6 Okwu Jehova we rue Jeremaia, bú onye-amuma, nti, si, 7 Otú a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, siri: Otú a ka unu gāsi eze Juda, onye ziworo unu biakutem ijum ase; Le, usu-ndi-agha Fero, nke putaworo iyere unu aka, gālaghachi n'ala-ya, bú Ijipt. 8 Ndi Kaldea gābiaghachi kwa, buso obodo a agha; ha gēwere kwa ya, sure ya n'oku. 9 Otú a ka Jehova siri: Unu arafula nkpuru-obi-unu, si, Ndi Kaldea aghagli isi n'imegide ayi la: n'ihi na ha agaghala. 10 N'ihi na o buru na unu etibusia usu-ndi-agha nile nke ndi Kaldea ndi nēbuso unu agha, nání ndi adupúru adupú ewe fōdu n'etiti ha, ma ha gēbili, onye o bula n'ulo-ikwū-ya, we sure obodo a n'oku.

11 O rue, mbe usu-ndi-agha nke ndi Kaldea siri n'imegide Jerusalem rigo n'ihi usu-ndi-agha Fero, 12 na Jeremaia siri na Jerusalem pua ije ala Benjamin, iketa òké-ya n'ebé ahu, n'etiti ndi Israel. 13 O rue, mbe o nō n'ónu-uzo-ama Benjamin, na otú onye-nwe nlekota nō n'ebé ahu, onye aha-ya bu Iraiya nwa Shelemaia, nwa Hananaia; o we jide Jeremaia, bú onye-amuma, si, Ndi Kaldea ka gi onwe-gi nādakuru. 14 Jeremaia we si, O bu okwu-ugha; adighm-adakuru ndi Kaldea; ma o gehg ya nti: Iraiya we jide Jeremaia, me ka o biakute ndi-isi. 15 Ndi-isi we wesa Jeremaia iwe, tie ya ihe, tiye ya n'ulo-nkporo, bú ulo Jonatan ode-akwukwo; n'ihi na ulo ahu ka ha mereri ulo-nkporo. 16 Mbe Jeremaia batara n'ulo olulu, na n'ime-ulø ntà ya, Jeremaia we nōdu n'ebé ahu ọtutu ubochi; 17 eze, bú Zedekaia, we ziga, kuta ya: eze we juu ya n'ulo-ya na nzuzo, si, O di okwu o bula sitere na Jehova? Jeremaia we si, Okwu di. O we si, N'aka eze Babilon ka agēnye gi. 18 Jeremaia we si eze, bú Zedekaia, Gini ka m'mehieworo megide gi, ma-øbu megide ndi-orù-gi, ma-øbu megide ndi nka, na unu tiyeworo mu onwem n'ulo-nkporo? 19 Ole ebe kwa ka ndi-amuma-unu nō, bú ndi buru unu amuma, si, Eze Babilon agagh-abia imegide unu, ma-øbu imegide ala nka? 20 Ma ubu a, biko, nuru, onye-nwem, eze: biko, ka aririø-amaram da n'iru gi; eme-kwala ka m'laghachi n'ulo Jonatan, bú ode-

akwukwo, ka m'we ghara inwu n'ebe ahu. 21 Eze, bú Zedekaia, we nye iwu, ha we tiye Jeremaia n'ogige ulo-nche, nēnye ya otú obehachika kwa-ubochi site n'ezí ndi-osi-ite, rue mbe achicha nile nke di n'obodo gwusiri. Jeremaia we nogide n'ulo-nche.

38 1 Shefataia nwa Matan, na Gedalaia nwa Pashua, na Jukal nwa Shelemaia, na Pashua nwa Malkija, we nuru okwu nile nke Jeremaia nágwa ndi Israel nile, si, 2 Otú a ka Jehova siri, Onye nānogide n'obodo a gānwu site na mma-agha, na site n'oké unwu, na site n'ajo oria nēfe efe: ma onye nāpukuru ndi Kaldea gādi ndu, ndu-ya ewe ghōrō ya ihe-nkwata, o we di ndu. 3 Otú a ka Jehova siri, Aghagh inye obodo a n'aka usu-ndi-agha nke eze Babilon, o gēwere kwa ya. 4 Ndi-isi we si eze, Biko, ka eme ka nwoke a nwua; n'ihi na ya onwe-ya nēme ka aka ndi-agha kuda, bú ndi fōduru n'obodo a, na aka ndi Israel nile, n'igwa ha okwu dika okwu ndia: n'ihi na nwoke a adighachorō ndi nka udo, kama o bu ihe ojø. 5 Eze, bú Zedekaia, we si, Le, onye ahu di n'aka-unu: n'ihi na eze abugh onye puru ime ihe o bula megide unu. 6 Ha we were Jeremaia, tuba ya n'olulu Malkija nwa eze, nke di n'ogige ulo-nche: ha we chiri udø rada Jeremaia. Ma miri adigh n'olulu ahu, o bu nání apiti: Jeremaia we mibe n'apiti ahu. 7 Ebed-melek, bú onye Etiopia, onye bu onozi, nke nō n'ulo eze, we nuru na ha tiyereri Jeremaia n'olulu; ma eze nānōdu n'ónu - uzø - ama Benjamin; 8 Ebed-melek we si n'ulo eze puta, gwa eze okwu, si, 9 Onye-nwem eze, ndikom ndia emewo ihe ojø n'ihe nile nke ha meworo Jeremaia, bú onye-amuma, onye ha tubaworo n'olulu ahu; o we nō n'ónwu n'ónodu-ya n'ihi oké unwu: n'ihi na nri adigh kwa ozø n'obodo a. 10 Eze we nye Ebed-melek, bú onye Etiopia, iwu, si, Si n'ebe a chiri orú ndikom na iri n'aka-gi, me ka Jeremaia, bú onye-amuma, si n'olulu ahu rigoputa, tutu o nwua. 11 Ebed-melek we chiri ndikom ahu n'aka-ya, ba n'ulo eze n'okpuru ulo-ákü, chiputa n'ebé ahu nkirika ákwá nke dokara adøka na nkirika ákwá nke kara nká, o we chiri udø radara ha Jeremaia n'clulu

ahu. 12 Ebed-melek, bú onye Etiopia, we si Jeremaia, Biko, tiye nkirika ákwá ndia nke dökara adöka na nke kara nká n'okpuru nkpa-abu-gi abua n'okpuru udø. Jeremaia we me otù a. 13 Ha we chiri udø ahu doğota Jeremaia, we me ka o si n'olülü ahu rigoputa: Jeremaia we nogide n'ogige ulo-nche ahu.

14 Eze, bú Zedekaia, we ziga, kutara onwe-ya Jeremaia, bú onye-amuma, rue nbata nke-atø nke di n'ulo Jehova: eze we si Jeremaia, Mu onwem gaje iju gi otù ihe; ezonarilam ihe ø bulu. 15 Jeremaia we si Zedekaia, Mbe m'gëgosi gi, i gagh-eme ka m'nwua n'ezie? øzø, mbe m'gädu gi ødu, i gaghegem nti. 16 Eze, bú Zedekaia, we ñuara Jeremaia iyi na nzuzo, si, Jehova nádi ndu, bú Onye ahu nke nyere ayi ndu a, m'gagh-eme ka i nwua ma-qli, m'gagh-enye kwa gi ma-qli n'aka ndikom ndia ndi náchø ndu-gi. 17 Jeremaia we si Zedekaia, Otù a ka Jehova, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke Israel, siri: O buru na i gápukuru ndi-isi eze Babilon n'ezie, nkpuru-obi-gi gädi kwa ndu, agagh-esure kwa obodo a n'oku; i gädi kwa ndu, gi onwe-gi na ulo-gi: 18 ma ø buru na i pukugh ndi-isi eze Babilon, agénye kwa obodo a n'aka ndi Kaldea, ha gësure kwa ya n'oku, gi onwe-gi agagh-ewepuga onwe-gi n'aka-ha. 19 Eze, bú Zedekaia, we si Jeremaia, Mu onwem nátu egwu ndi-Ju ndi dakuruworo ndi Kaldea, na ha gënyem n'aka-ha, ha ewe kwam emò. 20 Jeremaia we si, Ha agagh-enye gi n'aka-ha. Biko, ge nti olu Jehova, n'ihe nke mu onwem nágwa gi: ø we diri gi nma, nkpuru-obi-gi gädi kwa ndu. 21 Ma ø buru na gi onwe-gi aju na i gagh-apu, nka bu okwu nke Jehova nieworo ka m'hu: 22 Le, ndinyom ahu nile nidi foduru n'ulo eze Juda gäbu ndi emeworo ka ha pukuru ndi-isi eze Babilon, ndinyom ahu ganäsi kwa, Ndi gi na ha di n'udo akpaliwo gi, we nwe ike n'aru gi: ukwu-gi abua emiwo n'apiti, ha we laghachi azu. 23 O bu kwa ndinyom-i nile na umu-gi ka ha ganëme ka ha pukuru ndi Kaldea: gi onwe-gi agagh-ewepuga onwe-gi n'aka-ha, kama aka eze Babilon gëjide gi: ø bu kwa obodo a ka i gësure n'oku.

24 Zedekaia we si Jeremaia, Ekwela ka onye ø bula mara okwu ndia, i gaghanwu kwa. 25 Ma mbe ndi-isi gánu na mu na gi ekwuwo okwu, ha we biakute gi, si gi, Biko, gosi ayi ihe i gwaworo eze; ezonarila ayi ya, ayi agagh-eme kwa ka i nwua: gosi kwa ayi ihe eze gwara gi: 26 i gäsi kwa ha, Mu onwem nême ka aririo-amaram da n'iru eze, ka ø ghara ime ka m'laghachi n'ulo Jonatan, inwu n'ebe ahu. 27 Ndi-isi nile we biakute Jeremaia, jua ya: ø we gosi ha dika okwu ndia nile si di nke cze nyere ya n'iwu. Ha we debe ønu-ha du, rapu ya; n'ihi na anugh okwu ahu. 28 Jereniaia we nogide n'ogige ulo-nche rue uböchi ewere Jerusalem.

39 O rue, mbe ewere Jerusalem, 1 (n'arø nke - iteghete nke Zedekaia, bú eze Juda, n'ønwa nke-iri, ka Nebukadreza, bú eze Babilon, na usundi-agha-ya nile, biaruru Jerusalem, we nochigide ya n'agha; 2 n'arø nke-iri-na-otù nke Zedekaia, n'ønwa nke-anø, n'uböchi nke-iteghete nke ønwa ahu, ka awapuru n'obodo ahu:) 3 na ndi-isi nile nke eze Babilon batara, we nödu n'øn-u-zø-ama nke etiti, bú Neagal-shareza, na Samga-nebo, na Sasekim, bú Rab-saris, na Neagal-shareza, bú Rab-mag, na ndi-isi nile nke eze Babilon foduru. 4 O rue, mbe Zedekaia, bú eze Juda, na ndi-agha nile huru ha, na ha þalagara, were abali si n'obodo ahu pua, n'uzø ubi eze abara ogige, n'øn-u-zø-ama nke di n'etiti mbidi abua: ø we pua ga n'uzø Araba. 5 Usu-ndi-agha nke ndi Kaldea we chua ha n'azu, rue Zedekaia aru n'ala ihe nädigh nke Jeriko: ha we jide ya, me ka ø rigokuru Nebukadreza, bú eze Babilon, rue Ribla n'ala Hemat, ø we kwue okwu ikpé n'ebe ø nö. 6 Eze Babilon we þue umu-ndikom Zedekaia nime Ribla n'anya-ya: ø bu kwa ndi niie nke Juda amara aha-ha ka eze Babilon þuru. 7 O me-kwa-ra ka Zedekaia kpue isi n'anya-ya abua, ø were kwa ihe-øla ejí ke ukwu ke ya abu, ime ka ø ba na Babilon. 8 O bu kwa ulo eze na ulo nile nke ndi Israel ka ndi Kaldea surere n'oku, ha kwatu-kwa-ra mbidi nile nke Jerusalem. 9 Ma ndi Israel nke foduru, bú ndi foduru n'obodo ahu, na ndi dapuru adapu, bú

ndi dapuru jekuru ya, na ndi Israel foduru, bú ndi foduru n'ebe ahu, ndia ka Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obū, mere ka ha je biri na Babilon. 10 Ma Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obū, mere ka ufodu nime ndi Israel ndi nēnwegh ike, bú ndi nēnwegh ihe o bula, fodu n'ala Juda, o we nye ha ubi-vine na ubi n'ubochi ahu. 11 Nebukadreza, bú eze Babilon, we nye Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obū, iwu bayere Jeremaia, si, 12 Were ya, ka anya-gi abua di n'aru ya, emekwa-la ya ihe ojo o bula; kama dika o gēsi gwa gi, me ya otu a. 13 Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obū, we ziga, ya na Nebushazban, bú Rabsaris, na Neagal-shareza, bú Rab-mag, na ndi-isi nile nke eze Babilon; 14 ha we ziga, weputa Jeremaia n'ogige ulonche, nye ya n'aka Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, ka o we me ka o pua la: o we biri n'etiti ndi Israel.

15 O bu kwa Jeremaia ka okwu Jehova ruru nti, mbe o no ka onye ebochibidoworo n'ogige ulo-nche, si, 16 Je, gwa Ebed-melek, bú onye Etiopia, okwu, si, Otu a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Le, M'gaje ime ka okwum nile biarue obodo a ime ya ihe ojo, o bughime ya ezi ihe; ha gādi kwa n'iru gi n'ubochi ahu. 17 Ma M'gānaputa gi n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta): agagh-enye kwa gi n'aka ndi ahu gi onwe-gi nātu egwu ha. 18 N'ihi na aghaghimime ka i weputa onwe-gi, o bugh kwa na mma-agha ka i gāda, kama ndu-gi gāghorō gi ihe-nkwata: n'ihi na i babawo nimem: o bu ihe si n'ōnu Jehova puta.

40 1 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti site na Jehova, mbe Nebuzaradan, bú onye - isi ndi - obū, zilagasiri ya site na Rema, ka o weresiri ya mbe o bu onye ejiri nkporo ke abu n'etiti ndi Jerusalem na Juda nile ndi emere ka ha je biri n'ala ozo, bú ndi emere ka ha je biri na Babilon. 2 Onye-isi ndi-obū we were Jeremaia, si ya, Jehova, bú Chineke-gi, kwuru ihe ojo a megide ebe a: 3 Jehova we me ka o bia, O we me dika O kwuru; n'ihi na unu emehiewo megide Jehova, ma unu egegh

nti olu-Ya, n'ihi nka ka ihe a ruworo unu aru. 4 Ma ubu a, le, atopuwom i ta na nkporo nke di n'aka-gi. O buru na o di nma n'anya-gi isorom bia na Babilon, bia, anyam gādi kwa n'aru gi; ma o buru na o jorō njo n'anya-gi isorom bia na Babilon, ghara: le, ala nka nile di n'iru gi; n'ebe di nma na n'ebe ziri ezi n'anya-gi ije, je n'ebe ahu. 5 Ma mbe o kālaghachigh, o si ya, Ma-obu laghachikuru Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, onye eze Babilon meworo onye-nlekota obodo nile nke Juda, gi na ya biri n'etiti ndi-gi: ma-obu je ebe o bula ziri ezi n'anya-gi ije. Onye-isi ndi-obū we nye ya okè ihe-oriri na onyinye, zilaga ya. 6 Jeremaia we biakute Gedalaia nwa Ahaikam rue Mizpa, ya na ya we biri n'etiti ndi Israel ndi foduru n'ala-ha.

7 Ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha ndi no n'ohia, ha onwe-ha na ndikom-ha, we nu na eze Babilon mere Gedalaia nwa Ahaikam onye-nlekota n'ala-ha, na o me-kwa-ra ya onyenlekota nke ndikom na ndinyom na umu-ntakiri, bú ufodu nime ndi nēnwegh ike n'ala, nime ndi anēmegh ka ha je biri na Babilon; 8 ha we biakute Gedalaia rue Mizpa, bú Ishmael nwa Netanaia, na Johanan na Jonatan, bú umu Karea, na Seraia nwa Tanhumet, na umu Efai, bú onye Netofa, na Jezanaia nwa onye Meaka, ha onwe-ha na ndikom-ha. 9 Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, we nuara ha iyi, nu-kwa-ra ndikom-ha, si, Unu atula egwu ife ndi Kaldea: birinu n'ala, fe kwa eze Babilon, o gādi-kwa-ra unu nma. 10 Ma mu onwem, le, m'ganēbi na Mizpa, iguzzo n'iru ndi Kaldea, ndi gābiakute ayi: ma unu onwe-unu, chikotanu manya-vine na nkpuru nke mbe nghokota-nkpuru na manu, tiye ha n'ihe-unu, biri-kwa-nu n'obodo nile unu nke unu wereworo. 11 Ozō kwa, ndi-Ju nile ndi no na Moab, na n'etiti umu Amon, na n'Edom, na ndi no n'ala nile, nuru na eze Babilon enyewo Juda ndi foduru, na o mewo kwa Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, onyenlekota-ha; 12 ndi-Ju nile we si n'ebe nile achugara ha-ri lata, we bata n'ala Juda, biakute Gedalaia, rue Mizpa, we

chikota manya-vine na nkpuru nke mbe nghokota-nkpuru nke-uku.

13 Ozø, Johanan nwa Karea, na ndisi nile nke usu nile nke ndi-agha ndi no n'øhia, biakutere Gedalaia rue Mizpa, 14 si ya, I mara n'ezie na Bealis, bú eze umu Amon, ezitewo Ishmael nwa Netanaia itibù gi onwe-gi? Ma Gedalaia nwa Ahaikam ekwagh ihe ha kwuru. 15 Johanan nwa Karea we gwa Gedalaia okwu na nzozo nime Mizpa, si, Biko, ka m'je, m'gëtibù kwa Ishmael nwa Netanaia, ma o digh onye o bulagama: n'ihi gini ka o gëtibù gi onwe-gi, Juda nile ewe basa, bú ndi achikotaworo n'ebi i no, ndi Juda foduru ewe la n'iyi? 16 Gedalaia nwa Ahaikam we si Johanan nwa Karea, Emela ihe a: n'ihi na okwu-ugha ka gi onwe-gi nékwu bayere Ishmael.

41 1 O rue, n'ønwa nke-asa, na Ishmael nwa Netanaia, nwa Elishama, onye sitere na nkpuru ndi nwe ala-eze, onye bu kwa otu nime ndi-isi nke eze, ya na ndikom iri, biakutere Gedalaia nwa Ahaikam rue Mizpa; ha we rikø nri n'ebi ahu na Mizpa. 2 Ishmael nwa Netanaia we bilie, ya na ndikom iri ahu ndi ya na ha yikorø bia, ha we were mma-agha tibue Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, we me ka o nwua, bú onye eze Babilon mere onye-nlekota ala ahu. 3 O bu kwa ndi-Ju nile ndi ha na ya, bú Gedalaia, no, nime Mizpa, na ndi Kaldea ndi ahuru n'ebi ahu, bú ndi-agha, ka Ishmael tiburu. 4 O rue, n'ubøchi nke-abua mbe emesiri ka Gedalaia nwua, ma o digh onye o bulu mara ya, 5 na madu ufodu siri na Shekem, si kwa na Shailo, si kwa na Sameria, bia, bú øgu ndikom anø, ndi akopusiri afu-ønu-ha, ndi uwe nile ha dòwara adøwa, ndi nèbi kwa onwe-ha mma, jide onyinye-inata-iru-øma na frankincense n'aka-ha, iwebata ya n'ulo Jehova. 6 Ishmael nwa Netanaia we si na Mizpa pua izute ha, nèje ije nákwa ákwà: o rue, mbe o zutere ha, na o siri ha, Biakutenu Gedalaia nwa Ahaikam. 7 O rue, mbe ha batara n'etiti obodo, na Ishmael nwa Netanaia þuru ha, tuba ha n'etiti olùlù, ya onwe-ya na ndikom ndi ya na ha no. 8 Ma achotara ndikom iri n'etiti ha ndi siri Ishmael, Emela ka ayi nwua: n'ihi na ayi nwere ákü zoro

ezo n'øhia, bú øka wheat, na øka barley, na manu, na manu-anu. O we rapu, ghara ime ka ha nwua n'etiti umu-nneha. 9 Ma olùlù ahu ebe Ishmael tubara ozu nile nke ndikom ahu ndi o tiburu, n'akuku Gedalaia, (olùlù ahu bú nke Esa, bú eze, mereri n'ihi Beasha, bu eze Israel,) olùlù ahu ka Ishmael nwa Netanaia were ndi eþuru eþu tuju. 10 Ishmael we dota ndi Israel nile foduru ndi no na Mizpa n'agha, bú umu-ndinyom eze, na ndi Israel nile foduru na Mizpa, ndi Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obù, mere Gedalaia nwa Ahaikam onye-nlekota-ha: Ishmael nwa Netanaia we dota ha n'agha, je igabigakuru umu Amon.

11 Johanan nwa Karea na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha so ya we nu ihe øjø ahu nile nke Ishmael nwa Netanaia mere, 12 ha we chiri ndikom-ha nile, je ibuso Ishmael nwa Netanaia agha, ha we chota ya n'akuku miri bara uba nke di na Gibeon. 13 O rue, mbe ndi Israel nile ndi ha na Ishmael no huru Johanan nwa Karea, na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha ndi ya na ha no, ha we ñuria ønu. 14 Ndi Israel nile ndi Ishmael siri na Mizpa dota n'agha we chigharia, lata, jekuru Johanan nwa Karea. 15 Ma Ishmael nwa Netanaia chiri ndikom asato wepuga onwe-ya n'aka Johanan, jekuru umu Amon. 16 Johanan nwa Karea na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha so ya we chiri ndi Israel nile foduru, bú ndi ø mere ka ha si n'aka Ishmael nwa Netanaia lata, site na Mizpa, mbe o tibusiri Gedalaia nwa Ahaikam, bú ndikom, ndi bu ndi-agha, na ndinyom, na umu-ntakiri, na ndi-onozi, ndi ø mere ka ha si na Gibeon lata: 17 ha we je, noðu na Gerut Kimham, nke di n'akuku Bet-lehem, ije ba n'Iipt, 18 n'ihi ndi Kaldea: n'ihi na ha turu egwu ha, n'ihi na Ishmael nwa Netanaia etibuwo Gedalaia nwa Ahaikam, onye eze Babilon mere onye-nlekota ala-ha.

42 1 Ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha, na Johanan nwa Karea, na Jezanaia nwa Hoshia, na ndi Israel nile site n'onye dikarisiri ntà we rue onye dikarisiri uku, we biarue nso, 2 si Jeremaia, bú onye-amuma, Biko, ka aririø-amara-ayi da n'iru gi, gi kpere ayi

Jehova, bú Chincke-gi, ekpere, kpe ckpere bayere ndia nile fôduru; n'ihi na ayi fôduru nání madu ole-na-ole si n'otutu madu puta, dika anya-gi abua si ahu ayi: 3 ka Jehova, bú Chineke-gi, we gosi ayi uzô ahu nke ayi gêje ije nime ya, na ihe ayi gême. 4 Jeremaia, bú onye-amuma, we si ha, Anuwori; le, m'gaje ikpere Jehova, bú Chineke-unu, ekpere, dika okwu nile nke unu si di; o gérû kwa na ihe o bula nke Jehova gâza unu, m'gëgosi unu ya; m'gagh-chochinari unu ihe o bula. 5 Ndi ahu we si Jeremaia, Ka Jehova buru onye-ämà nékwu ezi-okwu nke kwesi-kwa-ra nukwasi-obi n'etiti ayi, ç buru na o bugh dika okwu ahu nile si di, nke Jehova, bú Chineke-gi, gëzite gi ka i were ya biakute ayi, otú a ka ayi gême. 6 Ma o di nma ma o jorø njo, olu Jehova, bú Chineke-ayi, ka ayi gëge nti, bú Onye ayi onwe-ayi nëziga gi ijekuru; ka o we diri ayi nma, mbe ayi nëge nti olu Jehova, bú Chineke-ayi.

7 O rue, mbe ubôchi iri gwusiri, na okwu Jehova ruru Jeremaia nti. 8 O we kpo Johanan nwa Karea, na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha so ya, na ndi Israel nile site n'onye dikarisiri ntà we rue onye dikarisiri uku, 9 si ha, Otú a ka Jehova, bú Chineke nke Israel, Onye unu zigaram ijekuru ime ka ariri-omara-unu da n'iru Ya, siri: 10 O buru na unu ebiri n'ala nka, M'gëwu kwa unu dika ulo, ghara ikwada unu, M'gâku kwa unu dika osisi, ghara iropu unu: n'ihi na echechhariwom n'ihe ojø ahu nke M'meworo unu. 11 Unu atula egwu eze Babilon, onye unu onwe-unu nátu egwu ya; unu atula egwu ya, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta): n'ihi na unu ka M'nøyere, izoputa unu, na inaputa unu n'aka-ya. 12 M'gënye kwa unu ka enwe obi-ebere nile n'aru unu, ka o we nwe obi-ebere n'aru unu, me ka unu lata n'ala-unu. 13 Ma o buru na unu onwe-unu asi, Ayi agagh-ebi n'ala nka; unu ewe ghara ige nti olu Jehova, bú Chineke-unu; 14 si, É-è; kama o bu n'ala Ijipt ka ayi gâbà, ebe ayi nágagh-ahu agha, ayi agagh-anu kwa olu opì-ike, agu ihe-oriri agagh-agu kwa ayi; o bu kwa n'ebe ahu ka ayi gëbi: 15 ma ubu a n'ihi nka nurunu okwu Jehova, unu ndi Juda fôduru: otú a ka

Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri, O buru na unu onwe-unu edosie iru-unu ike ibà n'Ijipt, unu ewe ba ino dika obia n'ebe ahu; 16 o gérû kwa, na mma-agha ahu nke unu onwe-unu nátu egwu ya, n'ebe ahu ka o gérû unu aru n'ala Ijipt; ozo, oké unwu ahu, nke unu onwe-unu nátu egwu ya, n'ebe ahu ka o gârapara unu n'aru n'iso unu n'azu n'Ijipt; o bu kwa n'ebe ahu ka unu gânwu. 17 O bu kwa otú a ka ndikom ahu nile gâdi, bú ndi doworo iru-ha ibà n'Ijipt ino dika obia n'ebe ahu; ha gânwu site na mma-agha, na site n'oké unwu, na site n'ajo ɔria nêfe efe: ha agagh-enwe kwa ndi fôduru ma-obo ndi ɔhapuru abapu n'iru ihe ojø ahu nke Mu onwem nême ka o biakwasi ha. 18 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri; Dika awukwasiworo iwem na ɔnumam n'aru ndi bi na Jerusalem, otú a ka agâwukwasi ɔnumam n'aru unu, mbe unu batara n'Ijipt: unu gâghø kwa ihe-obuba-iyi, na ihe-iju-anya, na ihe-nkocha, na ihe-ita-uta; ma unu agaghahu kwa ebe a ozo. 19 Jchova ekwuwo okwu bayere unu, unu ndi Juda fôduru, si, Unu abàla n'Ijipt: maranu nke-ɔma na abaworom unu àmà ta. 20 N'ihi na unu akpafuwo megide nkpuru-obi-unu; n'ihi na unu onwe-unu zigaram jekuru Jehova, bú Chineke-unu, si, Kpere ayi Jehova, bú Chineke-ayi, ekpere; ozo, dika ihe nile si di nke Jehova, bú Chineke-ayi, gâsi, gi gosi ayi otú a, ayi gême kwa ya: 21 m'we gosi unu ya ta; ma unu egegh nti n'oiu Jehova, bú Chineke-unu, obuná ime ihe o bula nke O zirim ka m'were ya biakute unu. 22 Ma ubu a maranu nke-ɔma na o bu site na mma-agha, na site n'oké unwu, na site n'ajo ɔria nêfe efe, ka unu gânwu n'ebe ahu nke o nâtø unu utø ije nö dika obia n'ebe ahu.

43 1 O rue, mbe Jeremaia gwabiri ndi Israel nile okwu nile nke Jehova, bú Chineke-ha, nke Jehova, bú Chineke-ha, zigara ya ka o were ha jekuru ha, bú okwu ndia nile, 2 Azaraia nwa Hoshaiia, na Johanan nwa Karea, na ndi-nganga nile, we kwue, si Jeremaia, Okwu-ugha ka gi onwe-gi nékwu: Jehova, bú Chincke-ayi, ezitegh gi isi, Unu abàla n'Ijipt ino dika obia n'ebe

ahu: 3 kama Beruk nwa Neraia nākpali gi imegide ayi, ka ọ we nye ayi n'aka ndi Kaldea, ka ha we me ka ayi nwua, me kwa ka ayi je biri na Babilon. 4 Johanan nwa Karea, na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha, na ndi Israel nile, we ghara ige nti olu Jehova, ibi n'ala Juda. 5 Johanan nwa Karea, na ndi-isi nile nke usu nile nke ndi-agha, we chirí ndi Juda nile fôduru, bú ndi siri na mba nile ebe achugara ha-ri lata inq dika ọbia n'ala Juda; 6 bú ndikom, na ndinyom, na umu-ntakiri, na umu-ndinyom eze, na madu ọ bula nke Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-obù, mere ka ọ nödu n'aka Gedalaia nwa Ahaikam, nwa Shefan, na Jeremaia, bú onye-amuma, na Beruk nwa Neraia; 7 ha we ba n'ala Ijipt; n'ihi na ha egegh nti olu Jehova: ha we biarue Tahpanhes. 8 Okwu Jehova we rue Jeremaia nti na Tahpanhes, si, 9 Were nkume di uku n'aka-gi, zobe ha n'uwo n'ebe ahu anákpu brick nke di n'ónu-użo ulo Fero na Tahpanhes, n'anya ndi Juda; 10 si ha, Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Le, M'gaje iziga kuru Nebukadreza, eze Babilon, bú orùm, dökwasí oche-eze-ya n'elu nkume ndia nke m'zobeworo; ọ gëseti kwa ulo-ndò-ya n'elu ha. 11 O gäbia kwa, tīgue ala Ijipt; ndi diri ọnwu ka agēnye n'ònwu, ndi diri ndota-n'agha ka agēnye na ndota-n'agha, ndi diri mma-agha ka agēnye na mma-agha. 12 M'gësuye kwa ọku n'ulo nile nke chi nile nke Ijipt; o gësure kwa ha ọku, dötà ha n'agha: o gëji kwa ala Ijipt kpuchie onwe-ya dika onye-özüzü-aturu si ejì uwe-ya kpuchie onwe-ya; o gësi kwa n'ebe ahu pua n'udo. 13 O gëtipia kwa ogidi nile nke ulo anyanwu, nke di n'ala Ijipt; ọ bu kwa ulo nile nke chi nile nke Ijipt ka o gësure n'ọku.

44 1 Okwu ahu nke ruru Jeremaia nti bayere ndi-Ju nile ndi bi n'ala Ijipt, ndi bi na Migdol, na nime Tahpanhes, na nime Nof, na n'ala Patros, si, 2 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Unu onwe-unu ahuwo ihe ọjo ahu nile nke M'meworo ka ọ biakwasi Jerusalem, biakwasi kwa obodo nile nke Juda; ma, le, ha bu nkponkpø ebe ta, ọ

digh kwa onye bi nime ha; 3 n'ihi ihe ọjo ha nke ha meworo ikpasum iwe, n'ije isure ihe-nsure-óku nësi ísi utø, ifè chi ọzø di iche iche, ndi ha námagh, ha onwe-ha, ma-óbu unu onwe-unu, ma-óbu nna-unu-hà. 4 M'we zitere unu ndi-orùm nile, bú ndi-amuma, nëbili n'isi-ututu nëzite ha, si, Biko, unu emela ihe-árú a nke M'kpoworo asi. 5 Ma ha anugh, ha atøgh kwa nti-ha n'ala isi n'ihe ọjo ha chigharia, ighara isurere chi ọzø di iche iche ihe-nsure-óku nësi ísi utø. 6 Ewe wusi ọnumam na iwem, ọ we re ọku n'obodo nile nke Juda, na n'èzí nile nke Jerusalem; ha we ghø nkponkpø ebe, ebe tøbørø n'efu, dika o si di ta. 7 Ma ubù a otú a ka Jehova, bú Chineke nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: N'ihi gini ka unu onwe-unu nême ihe ọjo di uku megide nkpuru-obi unu, ibipu n'ulo-unu nwoke na nwayi na nwatakiri na nwa nánu ara, ka ha pua n'etiti Juda, ewe mc ka ọ ghara idi ndi fôduru gäfôduru unu; 8 n'iji ọlu nile nke aka-unu kpasuem iwe, n'isurere chi ọzø di iche iche ihe-nsure-óku nësi ísi utø n'ala Ijipt, ebe unu onwe-unu biaworo inq dika ọbia; ka ewe bipu unu, ka unu we ghø kwa ihe-nkocha na ihe-ita-uta n'etiti mba nile nke uwa? 9 Ünu echezowo ihe ọjo nile nke nna-unu-hà, na ihe ọjo nile nke ndi-eze Juda, na ihe ọjo nile nke unu, na ihe ọjönenke ndinyom-unu, nke ha mere n'ala Juda, na n'èzí nile nke Jerusalem? 10 Azöpiagh ha n'obi rue ta, ha atugh kwa egwu, ha ejegharigh kwa n'iwum, na n'ukpurum nile, nke M'tiyere n'iru unu na n'iru nna-unu-hà. 11 N'ihi nka ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, ji si otú a: Le, M'gaje ido irum imegide unu ime unu ihe ọjo, ọbuná ibipu Juda nile. 12 M'gëwere kwa ndi Juda fôduru, bú ndi doworo iru-ha ibà n'ala Ijipt inq dika ọbia n'ebe ahu, agême kwa ka ha nile gwusia; n'ala Ijipt ka ha gäda; site na mma-agha na site n'oké unwu ka agême ka ha gwusia: ha gänwu, site n'onye dikarisiri ntà we rue onye dikarisiri uku, site na mma-agha na site n'oké unwu: ha gähø kwa ihe-óbuha-iyi, na ihe-ijunya, na ihe-nkocha, na ihe-ita-uta. 13 M'gëji kwa nmehie nke ndi bi n'ala

Ijipt leta ha, **dika** M'jiworo nmehie nke Jerusalem leta ya, site na mma-agha, na site n'oké unwu, na site n'ajø ɔria nēfe efe: 14 Ọ gagh-adi kwa onye-nbapu ma-qbū onye fôduru afôdu ndi Juda fôduru gēnwe, bù ndi bataworo n'ala Ijipt inq dika obia n'ebe ahu, obunà ilaghachi n'ala Juda, nke ha onwe-ha nāchø si-ike ilaghachi ibi n'ebe ahu: n'ihi na ọ digh onye gālaghachi ma-qbugh ndi Ọbapu abapu.

15 Ndikom ahu nile ndi mara na ndinyom-ha nēsurere chi Ọzø di iche iche ihe-nsure-óku nēsi isi utø, na ndinyom nile ndi nēguzo n'ebe ahu, Ọ bu nkpoqøta di uku, obunà ndi Israel nile ndi bi n'ala Ijipt, nime Patros, ha we za Jeremaia, si, 16 Okwu ahu nke i gwaworo ayi n'aha Jehova, ayi agaghadi nēge gi nti. 17 Kama ayi aghaghime okwu nile Ọ bula nke puworo n'qnu-ayi, isurere eze-nwayi nke elu-igwe ihe-nsure-óku nēsi isi utø, na iwusiri ya ajà-ihe-qñuñu, dika ayi meworo, ayi onwe-ayi, na nna-ayi-ha, na ndi-eze-ayi, na ndi-isì-ayi, n'obodo nile nke Juda, na n'èzi nile nke Jerusalem: ayi we rijue nri afø, aru di ayi nma, Ọ digh kwa ihe Ọjø ayi huru. 18 Ma site na mbe ayi rapuru isurere eze-nwayi nke elu-igwe ilte-nsure-óku nēsi isi utø, na iwusiri ya ajà-ihe-qñuñu, ihe nile akowo ayi, Ọ bu kwa site na mma-agha na site n'oké unwu ka emeworo ka ayi gwusia. 19 Ma mbe ayi onwe-ayi nēsurere eze-nwayi nke elu-igwe ihe-nsure-óku nēsi isi utø, nāwusi-kwa-ra ya ajà-ihe-qñuñu, Ọ bu mbe di-ayi nēkwegh ka ayi meworo obè achicha nye ya ihe onyinyo-ya, wusi-kwa-ra ya ajà-ihe-qñuñu? 20 Jeremaia we gwa ndi Israel nile, ma ndikom ma ndinyom, obunà ndi Israel nile ndi nāza ya okwu, si, 21 Ọ bugh ihe-nsure-óku ahu nēsi isi utø nke unu surere n'obodo nile nke Juda na n'èzi nile nke Jerusalem, unu onwe-unu, na nna-unu-hà, na ndi-eze-unu, na ndi-isì-unu, na ndi ala ahu, Ọ bugh ihe ndia ka Jehova chetara, ihe ahu we bata n'obi-Ya? 22 Jehova apugh kwa inagide kwa Ọzø, n'ihi ihe Ọjø nke omume nile unu, n'ihi ihe-áru nile nke unu meworo; ala-unu we ghø nkpoqøpø ebe, na ihe-iju-anyia, na ihe-nkochia, ghara inwe onye-obibi, dika o si di ta.

23 N'ihi na unu esurewo ihe-nsure-óku nēsi isi utø, na n'ihi na unu emehiewo megide Jehova, we ghara ige nti olu Jehova, ghara kwa ijeghari n'iwu-Ya, na n'ukpuru-Ya nile, na n'ihe-ámà-Ya nile; n'ihi nka ka ihe Ọjø a dakwasiworo unu, dika o si di ta.

24 Jeremaia we si ndi Israel nile, si kwa ndinyom ahu nile, Nurunu okwu Jehova, unu Juda nile ndi nō n'ala Ijipt: 25 otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, kwuru, si: Unu onwe-unu na ndinyom-unu ji qñu-unu ekwu okwu, Ọ bu kwa aka-unu ka unu jiworo mezu ya, si, Ayi aghaghime nkwa nile ayi nke ayi kweworo, isurere eze-nwayi nke elu-igwe ihe-nsure-óku nēsi isi utø, na iwusiri ya ajà-ihe-qñuñu: menu, ka nkwa nile unu guzosie ike n'ezie, me-kwa-nu ihe nile unu kwere na nkwa n'ezie. 26 N'ihi nka nurunu okwu Jehova, unu Juda nile ndi bi n'ala Ijipt: Le, Mu onwem ewerewo aham di uku riua iyi, (Ọ bu ihe si n'qnu Jehova puta), na aham agagh-abu kwa Ọzø ihe anákpo n'qnu onye Ọ bula nke Juda n'ala Ijipt nile, si, Onyenwe-ayi Jehova nādi ndu. 27 Le, Mu nāmu anya n'aru ha ihe Ọjø, Ọ bugh ihe ha nma: agême kwa ka ndi Juda nile, bù ndi nō n'ala Ijipt, gwusia site na mma-agha na site n'oké unwu, rue mbe ha gāgwusi. 28 Ma ndi Ọbapuworo na mma-agha gësi n'ala Ijipt laghachii n'ala Juda, ndikcm ole-na-ole; ndi Juda nile fôduru, bù ndi biaruworo ala Ijipt inq dika obia n'ebe ahu, ewe mara onye okwu-ya gēguzosi ike, nkem, ma-qbū nke ha. 29 Ma nka gāburu unu ihe-iriba-ama, (Ọ bu ihe si n'qnu Jehova puta), na Mu onwem nēji nmehie-unu leta unu n'ebe a, ka unu we mara na okwum nile aghagh iguzosi ike imegide unu ihe unu ihe Ọjø: 30 otù a ka Jehova siri: Le, M'gaje inye Fero Hofra, bù eze Ijipt, n'aka ndi-iro-ya, na n'aka ndi nāchø ndu-ya; dika M'nyere Zedekaia, bù eze Juda, n'aka Nebukadreza, bù eze Babilon, bù onye-iro-ya, nke nāchø kwa ndu-ya.

45 1 Okwu ahu nke Jeremaia, bù onye-amuma, gwara Beruk nwa Neraia, mbe Ọ dere okwu ndia n'akwukwø site n'qnu Jeremaia, n'arø

nke-anq nke Jehoiakim nwa Josaia, bù eze Juda, si, 2 Okwu di otù a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, kwuru bayere gi, Beruk, si: 3 I siri, Biko, ahuhu nādirim! n'ihi na Jehova atukwasiwo ihe-nwuta n'elu ihe-nbùm; adobuwom onwem n'olu n'ize-umem, ma achotaghm izu-ike. 4 Otù a ka i gāsi ya, Otù a ka Jehova siri: Le, ihe nke M'wuworo ka Mu onwem nākwada, ozø, ihe nke M'kuworo n'ubi ka Mu onwem nēropu; obunà ala nka nile, nkem ka o bu. 5 Ma gi onwe-gi, i nāchōrø onwe-gi ihe uku? achøla ha: n'ihi na, le, M'gaje ime ka ihe ojo biakwasi anu-aru nile, bù madu, (o bu ihe si n'ònú Jehova puta): ma M'gēnye gi ndu-gi ka o buru ihe-nkwata n'ebe nile i gēje.

46 1 Okwu Jehova nke ruru Jeremaia, bù onye-amuma, nti bayere mba nile.

2 Nke diri Ijipt: bayere usu-ndi-agha nke Fero-neko, bù eze Ijipt, nke di n'akuku osimiri Yufretis nime Kakemish, nke Nebukadreza, bù eze Babilon, tiburu n'arø nke-anq nke Jehoiakim nwa Josaia, bù eze Juda.

3 Donu qta na qta uku n'usoro, biarukwa - nu nso ibu agha. 4 Kegidenu inyinya n'uþo-ala, rikwasinu, unu ndi-inyinya, guzo-kwa-nu onwe-unu nékpu okpu-agha; richanu ube-unu, yirinu uwe-agha-unu. 5 Gini mere m'huworo ya? ndi ahu nātu ujo þaghachi azu; anētipia kwa ndi-dike-ya, ha abalagawo kwa ngwa ngwa, we ghara ile anya n'azu: egwu di buruburu; o bu ihe si n'ònú Jehova puta. 6 Ka onye nwere ukwu qso ghara iþalaga, ka dike ghara kwa iwepuga onwe-ya; n'Ugwu n'akuku osimiri Yufretis ka ha suru ngongø, da. 7 Onye bu onye a? dika osimiri Nail ka o nérù, dika osimiri ka miri-ya nile nāmaghari. 8 Ijipt nérù dika osimiri Nail, o bu kwa dika osimiri ka miri-ya nāmaghari: o we si, M'garigo, kpuchie uwa; m'gēme ka obodo na ndi bi nime ya la n'iyi. 9 Rigonu, unu inyinya; kpótuau nkpotu, unu uþo-ala; ka ndi-dike puta kwa: Kush na Put, ndi nēji qta; na Ludim, ndi nēji názø kwa uta ukwu ikwe ya. 10 Ma ubochi ahu diri Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile

nke ndi-agha, o bu ubochi ibò-óbò, ka Q we bòrø Onwe-ya ndi némegide Ya óbò: mma-agha gérípia kwa, afø eju kwa ya, o gānuju kwa obaraha afø: n'ihi na àjá ka Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nwere n'ala Ugwu n'akuku osimiri Yufretis. 11 Rigorue Gilead, nara balin, gi nwa-abogho nāmagh nwoke, bù ada Ijipt: n'efu ka i meworo ka ögwu ba uba; o digh ögwu-ntechi i nwere. 12 Mba nile anuwo ihere-gi, iti-nkpu-gi juputa-kwa-ra uwa: n'ihi na dike asukwasiwo dike ngongø, n'otù ka ha dakoworo, ha abua.

13 Okwu ahu nke Jehova gwara Jeremaia, bù onye-amuma, bayere ögibia nke Nebukadreza, bù eze Babilon, itibù ala Ijipt.

14 Gosinu n'Ijipt, menu ka anuru ya na Migdol, me-kwa-nu ka anuru nime Nof na nime Tahpanhes: sinu, Guzo onwe-gi, dozi-kwa-ra onwe-gi; n'ihi na mma-agha eripia wo buruburu gi.

15 Gini mere eji zachapu onye nke gi di ebube? o guzogh, n'ihi na Jehova kwaturu ya. 16 O mere ka ndi násu ngongø di ọtutu, e, otù onye dakwasiri ibe - ya: ha we si, Bilie, ka ayi laghachikuru ndi-ayi, laghachi kwa n'ala amuru ayi, pua n'iru mma-agha nême ihe-ike. 17 Ha kpóro nkpu n'ebe ahu, si, Fero, bù eze Ijipt, bu náni nkpotu; o kwerewo ka mbe akara ákà gabiga.

18 Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'ònú Eze ahu puta, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya), n'ezie dika Teboa n'etiti ugwu nile, na dika Kamel n'akuku oké osimiri, otù a ka o gābia. 19 Mere onwe-gi ihe nile iji je biri n'ala ozø, gi ada nēbi n'Ijipt: n'ihi na Nof gāghø ebe tóþorø n'efu, esuresiwo kwa ya ọku, o we ghara inwe onye-obibi.

20 Nwa-abogho-ehi mara nma nke-uku ka Ijipt bu; oculo nke sitere n'Ugwu abiawo, o biawo. 21 Ozø, ndi-ya egoro agha ndi nø n'etiti ya di ka umu-ehi nke ulo ebe anême ka anu ma abuba; n'ihi na ha onwe-ha elewo anya n'azu, ha abalagawo n'otù, ha eguzogh: n'ihi na ubochi nhuju-anya-ha abiakwasiwo ha, bù mbe nleta-ha. 22 Olu-ya di ka ukpatu agwo mbe o nágá; n'ihi na ha gāchiri usu-ndi-agha je ije, ha achiriwo kwa anyu-ike biakute ya, dika ndi-owankù. 23 Ha gēbutu oké ögchia-ya, (o bu

ihe si n'onu Jehova puta), n'ihi na agagh-eleputa ya; n'ihi na ha di otutu kari igurube, ha adigh kwa onu-ogugu. 24 Agême ka ihere me ada Ijipt; agênye ya n'aka ndi Ugwu. 25 Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Le, M'gaje iji nmehie-ha leta Amon nke No, leta kwa Fero, leta kwa Ijipt, leta kwa chi-ya nile, leta kwa ndiceze-ya; obunà Fero, na ndi nātukwasi ya obi: 26 M'gênye kwa ha n'aka ndi nâchö ndu-ha, na n'aka Nebukadreza, bù eze Babilon, na n'aka ndi-orù-ya: ma emesia agêbi ya, dika o si di n'ubochi nile nke mbe ochie; o bu ihe si n'onu Jehova puta. 27 Ma gi onwe-gi, atula egwu, gi orùm, bù Jekob, atu-kwa-la ujo, gi Israel: n'ihi na, le, M'gaje izoputa gi n'ebe di anya, zoputa kwa nkpuru-gi n'ala ozø ebe emere ka ha je biri; Jekob gâlata kwa, nø jü n'aru bù, o digh kwa onye ganême ka o ma jijiji. 28 Gi onwe-gi atula egwu, gi orùm, bù Jekob, (o bu ihe si n'onu Jehova puta); n'ihi na gi ka M'nøyere: n'ihi na M'gême ka mba nile gwusia, bù ebe M'chugaworo gi, ma gi ka M'nâgagh-eme ka i gwusia: ma M'gâdø gi aka na nti n'ikpè, M'gagh-asi kwa na i bu onye ikpe nâmagh ma-oli.

47 1 Okwu Jehova nke ruru Jeremaia, bù onye-amuma, nti bayere ndi Filistia, tutu Fero etiue Geza. 2 Otù a ka Jehova siri: Le, miri nësi n'Ugwu erù, ha gâghø kwa miri-iyi nérubiga ókè, ha gérusa kwa ala na ùjuya, na obodo na ndi bi nime ya: madu ewe tie nkpu, ndi nile bi n'ala ahu gâkwasi kwa ákwá ike. 3 Site n'olu ozuzø nke ukwu inyinya-ya nile di ebube, site na nkpotu ubø-ala-ya, na ùzù nke wheel-ya nile, ndi bu nna elegh anya n'azu ilekwasi umu-ha n'ihi aka kudara akuda; 4 n'ihi ubochi ahu nke nâbia ipunara ndi Filistia nile ihe-ha, ibipu na Taia na ibipu na Zaidon onye-aka o bula nke foduru: n'ihi na Jehova nâpunara ndi Filistia ihe, bù ndi agwe-etiti Kaftoa foduru. 5 Nkwôchassi abiakwasiwø Geza; emewo ka Ashkelon dere du, bù ndi ndagwurugwu-ha foduru: rüe ole mbe ka i gëbi onwe-gi mma? 6 A, gi mma-agha Jehova nwere, rüe ole mbe ka i gâghara idi jü?

miye onwe-gi n'obø-gi; doro aru ala, dere du. 7 I gesi aña di jü, ebe Jehova nyeworo gi iwù? imegide Ashkelon, na imegide onu-miri nke oké osimiri, n'ebe ahu ka Q kaworo ya.

48 1 Nke diri Moab. Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke nke Israel, siri: Ahuhu diri Nebo! n'ihi na emebiwo ya; emewo ka ihere me Kiriataim, ewerewo ya: emewo ka ihere me Misgab, o nàtu kwa ujo. 2 Q digh kwa otuto Moab di ozø; nime Heshbon ka ha chèputara èchichè ozø megide ya, si, Bianu, ka ayi bipu ya ka o ghara ibu mba. Gi Madmen, agême kwa ka i dere du; gi ka mma-agha gëjeso. 3 Ge nti olu iti-nkpu nke siri na Horonaim puta, o bu ipunara-madu-ihe na ntikpo uku! 4 Etikpowo Moab; ndi-ntà-ya emewo ka anuru iti-nkpu. 5 N'ihi na nrigo Luhit ka o ji ikwâ-ákwa nârigo nâkwa ákwâ; n'ihi na nime nrida Horonaim ka ha nuworo nkpà nke iti-nkpu nke ntikpo. 6 Balaganu, wepuganu onwe-unu, di-kwa-nu ka osisi tamarisk n'ozara. 7 N'ihi na o bu n'ihi na i tukwasiwo obi-gi n'olu-gi nile na n'ákù-gi nile ka agêwore kwa gi onwe-gi: Kemosh gâpu kwa so ndi gëje biri n'ala ozø, na ndi-nchu-aja-ya na ndiisi-ya n'otù. 8 Onye nâpunara madu ihe gâbiaru kwa obodo nile o bula, o digh kwa obodo o bula gëwepuga onwe-ya; ndagwurugwu gâla kwa n'iyi, agême kwa ka ala di lari tòbòrø n'efu; dika Jehova siri. 9 Nyenu Moab nkù, n'ihi na o ghagh ifepu efepu: obodo-ya nile gâghø kwa ebe tòbòrø n'efu, ghara inwe onye bi nime ha. 10 Onye anâbu onu ka onye nke ji aghughø eje ozi Jehova bu, onye anâbu onu ka onye nke nêbopu mma-agha-ya n'obara bu kwa. 11 Onye nânø jüka Moab bu site na mbe o di na nwata, ozø, manya-vine doro edo ka o bu, esigh kwa n'otù ihe ƙaye ya n'ihe ozø, o jegh kwa n'etiti ndi emere ka ha je biri n'ala ozø: n'ihi nka ka uto-ya guzoworo nime ya, isl-ya abanwegh kwa. 12 N'ihi nka, le, ubochi nâbia, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), mbe M'gëzigara ya ndi nérulata ite manya-vine, ha ewe rulata ya; o bu kwa ihe manya-vine ya nile ka ha gâbapu, o bu kwa ite nile ha ka ha gâtupia. 13 Ihere Kemosh èême

kwa Moab, dika ihere Bet-el, bù ihen-tukwasi - obi - ha, mere ulo Israel. 14 Unu si aña si, Ndi-dike ka ayi bu, na ndi bu dinkpà ibu agha? 15 Emebiwo Moab, obodo-ya nile akwugowo kwa n'anwuru - ọku, umu - okorobia - ya aròputara aròputa aridawo kwa n'obubù, ọ bu ihe si n'ọnu Eze ahu puta, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya. 16 Nhuju-anyia Moab di nso ibia, ihe ọjọ ya némé kwa ngwa nke-uku. 17 Gosinu ya ebere unu nwere n'aru ya, unu ndi nile ndi nō ya buruburu, na unu nile ndi mara aha-ya; sinu, Ési aña Ọbaji nkpa-n'aka di ike, bù ndele mara nma? 18 Si na nsopuru-gi rida, nōdu ala n'akpiri-ikpo-nku, gi ada nke bi na Dibon; n'ihi na onye nāpunara Moab ihe-ya arigowo imegide gi, o bibiwo ebe-gi nile ewusiri ike. 19 Guzo n'uzo, che nche, gi nwayi bi n'Aroa: juu onye nābalaga na nwayi nke nēwepuga onwe-ya; si, Gini mere? 20 Emewo ka ihere me Moab; n'ihi na ọ tuwo ujọ: kwasie ákwá ike ti kwa nkpu; gosinu ya n'Anon, na emebiwo Moab. 21 Ikpé abiariwu kwa ala nke bu ala di lari; rue Holon, ru kwa Jahza, ọ biakwasiwo kwa Mefaat; 22 biakwasi kwa Dibon, biakwasi kwa Nebo, biakwasi kwa Bet-diblataim; 23 biakwasi kwa Kiriataim, biakwasi kwa Bet-gamul, biakwasi kwa Bet-meon; 24 biakwasi kwa Keriot, biakwasi kwa Bozra, biakwasi kwa obodo nile nke ala Moab, nke di anya ma-Ọbu nke di nso. 25 Ebipuwo mpi Moab, Ọbajiwo kwa ogwe-aka-ya, (ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta). 26 Menu ya ka ọ nubiga manya Ọkè; n'ihi na ọ bu Jehova ka ọ mere onwe-ya ka ọ di uku megide: Moab gāturu kwa onwe-ya n'ihe ọ boro, ọ gāgho kwa ihe-ochi, Ọbuná ya onwe-ya. 27 N'ihi na Israel, ọ bugh ihe-ochi ọ buru gi? ọ bu n'etiti ndi-ori ka achotara ya? n'ihi na ka mbe ra i nēkwu okwu bayere ya, i nēfufe isi-gi. 28 Rapunu obodo nile, we biri na nkume di elu, unu ndi bi na Moab; di-kwa-nu ka nduru nke nālu akwu-ya n'ofè Ọnu olulu. 29 Ayi anuwo ihe bayere npako Moab, na ọ nāpako npako nke-uku; Ọbuná ihe bayere idi-elu-ya, na npako-ya, na nganga-ya, na nbuli-elu nke obi-ya. 30 Mu onwem mara nrubiga-óké-iwe-ya, (ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta), na ihe nēzigh ezi ka

ọ bu; ekwukwu-ya nile, ihe nēzigh ezi ka ha meworo. 31 N'ihi nka ka m'gākwasiri Moab ákwá ike; e, ọ bu Moab nile ka m'gētiri nkpu: bayere ndi Kia-heres ka agātam u ntamu. 32 Ákwá nke kariri ákwá Jeza ka m'gākwara gi, gi osisi vine nke Sibma: alaka-gi nile gabigara oké osimiri, Ọbuná n'oké osimiri nke Jeza ka ha ruru: n'elu nghokota-nkpuru-gi na n'elu nghor-nkpuru-vine-gi ka onye nke nāpunara madu ihe daworo. 33 Ewepuwo kwa Ọnū na iteghari-egwú-Ọnū n'ubi Ọma na n'ala Moab; emewokwam ka manyavine kwusi n'ebe-nzocha-nkpuru-vine nile: ọ digh onye gēji iti-nkpu nzocha-nkpuru-vine zocha nkpuru-vine; iti-nkpu nzocha-nkpuru-vine agagh-abu iti-nkpu nzocha-nkpuru-vine. 34 Site n'iti-nkpu Heshbon rue Eleale, rue Jehez ka ha mere ka olu-ha da, site na Zoa rue Horonaim, rue Eglat-shelishiya: n'ihi na Ọbuná miri Nimrim gāgho nāní ebe tōborō n'efu. 35 M'gēme kwa ka ọ kwusiri Moab, bù onyc nēsure ájānsure-oku n'ebe di elu, na onye nēsurerc chi di iche iche ya ihe-nsure-oku nesi isi uto; ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta. 36 N'ihi nka obim nādara Moab udā dika Ọjá, obim nāda-kwa-ra ndi Kia-heres udā dika Ọjá: n'ihi nka ihe ọ nwebigara oké nke ọ nwetara alawo n'iyyi. 37 N'ihi na isi nile ọ bula kwōchera akwōcha, ọ bu kwa afu-Ọnu nile ọ bula ka ebipuworo: n'aka nile ka obibi-mma dikwasi, n'ükwù nile ka ákwá-nkpe di kwa. 38 N'elu-ulø nile nke Moab na n'amá-ya nile, n'ebe nile ọ bula, ka iti-aka-n'obi di: n'ihi na etiwawom Moab dika ihe nātogh uto; ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta. 39 Le ka esi tipia ya nke-uku! ha akwasiwo ákwá ike. Le ka Moab si Ọkuta azu n'ihere nke-uku! Moab aghowó-kwa-ra ndi nile di ya buruburu ihe-ochi na ihe-itu-ujø. 40 N'ihi na otu a ka Jehova siri: Le, dika ugo ka ọ gēfesi ike, basa nkú-ya abua rue Moab. 41 Ewerewo Keriot, anarawo kwa ebe nile ewusiri ike, obi ndi-dike Moab n'ubochi ahu gādi kwa ka obi nwayi ime nēmc. 42 Agēkpochapu kwa Moab ka ọ ghara ibu otu ndi, n'ihi na ọ bu imegide Jehova ka ọ meworo onwe-ya ka ọ di uku. 43 Oké egwu na olulu na ibudu

nādikwasi gi, gi onye bi na Moab; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 44 Onye ahu nke nāþapu n'iru oké egwu ahu gādabà n'olùlù ahu; ozo, onye ahu nke nārigoputa n'olùlù ahu, agējide ya n'iþudu ahu: n'ihi na M'gēme ka aro nleta-ha biakute ya, bú Moab; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 45 N'okpuru ndò Heshbon ka ndi nābalaga guzoworo nēnwegh ike: n'ihi na qku esiwo na Heshbon pua, na ire-qku site n'etiti Saihon, o we ripia akuku Moab, na opun'isi nke umu nkpotu. 46 Ahuhu diri gi, Moab! ndi Kemosh alawo n'iþi: n'ihi na achiriwo umu-gi ndikom la na ndota-n'agha, achiriwo kwa umu-gi ndinyom la na ndota-n'agha. 47 Ma M'gēme ka ndi Moab adotara n'agha laghachi n'ikpe-azu nke ubochi nile; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. Rue ebe a bu ikpé Moab.

49 1 Nke diri umu Amon. Otú a ka Jehova siri: O digh umundikom Israel nwere? o digh onye-nnweta ihe-ya o nwere? Gini mere Malkam ji nweta Gad, ndi-ya we biri n'obodo-ya nile? 2 N'ihi nka, le, ubochi nábia, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), mbe M'gēme ka anuru udà-opi agha rue Raba nke umu Amon; o gāgho kwa obo ebe tōþorø n'efu, o bu kwa umu-ya ndinyom ka agēji qku sure: Israel ewe nweta ndi nwetara ya-ri; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 3 Kwasie ákwá ike, gi Heshbon, n'ihi na apunarawo Ai ihe-ya; tienu nkpu, unu umu-ndinyom nke Raba, kenu ákwá-nkpe n'úkwù: tienu aka n'obi, baghari-kwa-nu n'ogige nile unu; n'ihi na Malkam gála n'etiti ndi emere ka ha je biri n'ala ozo, ya na ndi-nchu-aja-ya na ndi-isi-ya n'otù. 4 Gini mere i ji ndagwurugwu nile anya isi? ndagwurugwu-gi nérùpu dika miri, gi ada nke nādagħachi azu, nke nātukwasi obi n'ákù-ya nile, si, Onye gābiakutem? 5 Le, M'gaje ime ka oké egwu biakwasi gi, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, puta), site na ndi nile nq gi buruburu; agāchupu kwa unu, onye o bula n'iru ya, o gagħadi kwa onye nāchikqta onye o bula nāwaghari. 6 Ma emesia M'gēme ka

umu Amon adotara n'agħa lagħachi; o bu ihe si n'qnu Jehova puta.

7 Nke diri Edom. Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agħa siri: Amam-ihe, o digh kwa na Timan ozo? ndum-odu, o lanariwo ndi-nghoġa n'iþi? amam-ihe-ha, àwusiwo ya? 8 Balaganu, chigharia, biri n'ebe di omimi, unu ndi bi na Dedan; n'ihi na nhuju-anya Isq ka M'gēme ka o biakwasi ya, mbe M'għelet ya. 9 O buru na ndi nāghoġo nkpuruvine abiakute gi, hā agagh-agħoġo nkpuru nke fōduru itutuk? o buru na ndi-ori abia n'abali, hā agagh-ebibi nke għezuru ha? 10 N'ihi na Mu onwem ababawo Isq oto, ekpugħepu wom ebe-nzuzo-ya nile, o pugh kwa izobe onweya: apunariwo nkpuru-ya na umu-nneċ-ya na ndi-abata-obi-ya ihe-ha, o digh kwa ndu. 11 Rapu umu-nħbei-gi, Mu onwem għeddeha ha ndu; ka ndinyom-i di-ha nwuru tukwasim obi-ha. 12 N'ihi na otú a ka Jehova siri: Le, ndi anēkpegh ikpe iñu n'iko ahu aghagh iñu; ma gi onwe-gi, i għabu kwa onye ahu nke anāmagħ ikpe ma-oli? I għażiex-ebu onye anāmagħ ikpe, n'ihi na i ghagh iñu. 13 N'ihi na Onwem ka M'jiri nū iyi, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), na ihe-iju-anya na ihe-ita-uta na nkponkpø ebe na ihe-nklocha ka Bozra gāgho; obodo-ya nile gāgho kwa nkponkpø ebe mbe ebigh-ebi. 14 Akukø ka m'nuworo sitere na Jehova, o bu kwa ukø ka ezigaworo n'etiti mba nile, si, Chikotanu onwe-unu, bia imegide ya, bili-kwa-nu ibu agha. 15 N'ihi na, le, mba di ntà ka M'meworo gi n'etiti mba nile, bú ihe-nleli n'etiti madu. 16 Idi-egwu-gi, nganga nke obi-gi arafu wo gi, gi onye bi na nħawa nile nke nkume ahu di elu, onye nējide ebe di elu nke ugwu ntà: n'ihi na asi na i me akwu-gi ka o di elu dika nke ugo, M'gēme ka i si n'ebe ahu ridata; o bu ihe si n'qnu Jehova puta. 17 Edom gāgho kwa ihe-iju-anya: o ġeju onye o bula nke nāgħabiga n'akku ya anya, o għama kwa qso n'ihi ihe-otiti-ya nile. 18 Dika nkwatu nke Sodom na Għomra na abata nile ha, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), o digh onye o bula għebi n'ebe ahu, nwa madu o bula agagh-anq kwa dika qbia nime ya. 19 Le, dika qđum ka o nārigo, bú nke

si na nbili-elu nke Jodan arigo, rue ebe-
ita-nri nàdigide mþe nile: ma n'otù
ntabi-anaya ka M'gême ka o si n'aru-ya
ba qso; ma ònye bu onye aròputara
aròputa? onye-nlekóta-ya ka M'gême
ya: n'ihi na ònye di kam? ò bu kwa onye
gákaram mþe? ma-qbu ònye bu kwa
onye-òzùzù-aturu a nke gèguzo n'irum?
20 N'ihi nka nurunu ndum-òdu Jehova,
nke Q duworo megide Edom; na
èchichè-Ya nile, nke Q chèworo megide
ndi bi na Timan, si: N'ezie ha
gàdòkpupu ha, bú ndi ntà nke igwè ewu
na aturu; n'ezie o gèju ebe-ita-nri-ha
anya bayere ha. 21 Site n'olu nke
òdida-ha uwa mara jijiji; iti-nkpu di,
n'Oké Osimiri Uhie ka anuru olu-ya.
22 Le, dika ugo ka o gàrigó, fesie ike,
basa nkù-ya n'elu Bozra: obi ndi-dike
Edom n'ubochi ahu gàdi kwa ka obi
nwayi ime nême.

23 Nke diri Damaskos. Ihere emewo Hemat na Apad; n'ihi na akukọ ojo ka ha nuworo, ha abazewo: n'oké osimiri ka nchebu di; o pugh ino jū.
24 Damaskos aghowó onye-ume-ngwu, o lewo anya n'azu ihalaga, oma-jijiji ejidewo kwa ya: nkpà na ihe-nbu di iche iche ejidesiwo kwa ya ike, dika nke nwayi ime nême. 25 Èsi aña ghara irapu obodo nke otuto, bú obodo nke obi-utom? 26 N'ihi nka ka umuokorobia-ya gáda n'amá-ya nile, o bu kwa ndi-agha-ya nile ka agéme ka ha dere du n'ubochi ahu; o bu ihe si n'ónu Jehova puta. 27 M'gésuye kwa ọku na mbidi Damaskos, o gérípia kwa ulo nile di elu nke Ben-hedad.

28 Nke diri Kida, di-kwa-ra ala-eze
nile nke Hezoa, nke Nebukadreza, bú
eze Babilon, tiburu.

Otú a ka Jehova siri: Bilienu, rigorue
Kida, punara umu Iru-anyanwu ihe-ha.
29 Ulo-ikwú nile ha na ìgwè ewu na
aturu-ha ka ha gâchiri; ákwà-nkwuba
nile ha na ihe nile ha na camél nile
ha ka ha gēbupuru onwe-ha: ha gâkpó
nkpu bayere ha, si, Ujo di buruburu.
30 Balaganu, wagharia nke-uku, biri
n'ebé di omimi, unu ndi bi na Hezoa,
(ø bu ihe si n'ønu Jehova puta); n'ihi na
Nebukadreza, bú eze Babilon, aduwo
ødu megide unu, o chèwo kwa èchichè

megide unu. 31 Bilienu, rigorue mba nke n'udo, nke bi na ntukwasi-obi, (o bu ihe si n'onu Jehova puta); nke n'enwegh onu-uzo ma-obo ihe-ntuchi, nání ha nébi. 32 Camel níle ha gághó kwa ihe-nluta-n'agha, igwè anumanu-ha gághó kwa ihe-nkwata: M'gëfesa-kwara ifufe nile ndi akopuworo usø isi-ha; o bu kwa n'ofè-ya nile ka M'gëme ka nhuju-anyha si bia; o bu ihe si n'onu Jehova puta. 33 Hezoa gághó kwa ebe-obibi nkita-ohia, bú ebe tòþorø n'efu rue mbe ebigh-ebi: o digh otiyé o bulagébi n'ebe ahu, nwa madu o bulagagh-anø kwa dika obia nime ya.

34 Okwu Jehova nke ruru Jeremaia, bú onye-amuma, nti bayere Ilam na mbe mbu nke Ọbubu-eze nke Zedekaia, bú eze Juda, si, 35 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Le, M'gaje ibaji uta Ilam, bú isi ihe nke idi-ike-ha. 36 M'gême kwa ka ifufe anq si na nsotu anq nke elu-igwe biakute Ilam, M'gēfesa kwa ha nye ifufe nile ndia; Ọ gagh-adi kwa mba Ọ bulu ebe ndi Ilam achugara achuga nāgagh-abà. 37 M'gême kwa ka Ilam tua ujọ n'iru ndi-iro-ha na n'iru ndi nāchọ ndu-ha: M'gême kwa ka ihe Ọjo biakwasí ha, bú iwe di Ọku nkem, (Ọ bu ihe si n'ọnụ Jehova puta); M'gēziga kwa mma-agha n'azu ha, rue mbe M'mere ka ha gwusia: 38 M'gēdo kwa oche-eze nkem n'Ilam, M'gême kwa ka eze na ndi-isi si n'ebe ahu la n'iyi; Ọ bu ihe si n'ọnụ Jehova puta. 39 Ma o gēru, n'ikpe-azu nke ubochi nile, na M'gême ka ndi Ilam adotara n'agha laghachi; Ọ bu ihe si n'ọnụ Jehova puta.

50 I Okwu ahu nke Jehova kwuru bayere Babilon, bayere ala ndi Kaldea, site n'aka Jeremaia, bú onye-amuma.

2 Gosinu n'etiti mba nile, menu ka
anuru ya, bulienu ọkọlọtọ; menu ka
anuru ya, unu ezobela: sinu, Ewerewo
Babilon, emewo ka ihere me Bel,
Merodak atuwo ujọ; emewo ka ihere
me arusi-ya nile akpuru akpu, arusi-ya
nile atuwo ujọ. 3 N'ihi na otù mba
esiwo n'Ugwu rigoputa imegide ya, mba
ahu gême ka ala-ya ghọ ebe tọbọrọ n'efu,
o digh kwa onye ganēbi nime ya: ma
madu ma anumanu, ha awaghariwo, la.

4 N'ubochi ahu, na na mbe ahu, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), umu Israel gabia, ha onwe-ha na umu Juda n'otu; ha ganche ije nakwa akwa, o bu kwa Jehova, bu Chineke-ha, ka ha gachq. 5 Ha gaju ajuju uzq isi je Zaion, nche iru-ha n'ebi a, si, Bianu, were onwe-unu rapara n'aru Jehova n'obuba-ndu ebigh-ebi nke anagagh-echezq echezq.

6 Igwe ewu na aturu nala n'iysi ka ndim buworo: ndi - ozuzu - aturu -ha emewo ka ha kpafue, n'ugwu di iche iche ka ha meworo ka ha laghachi azu: site n'ugwu rue ugwu ntka ha jeworo, ha echezwo ebe-nmakpu-ha. 7 Ndi nile ndi nakhoputa ha eripiawo ha: ndi nakhpa bu ha siri, Ikpe amagh ayi, n'ihi na ha emehiewo megide Jehova, bu ebe-obibi nke ezi omume, na olile-anyi nke ndi bu nna-ha, bu Jehova. 8 Sinu n'etiti Babilon wagharia, si-kwa-nu n'ala ndi Kaldea pua, di-kwa-nu ka nkpi n'iru igwe ewu na aturu. 9 N'ihi na, le, Mu onwem gaje ikpote me ka nkrokota mba uku di iche iche si n'ala Ugwu rigoputa imegide Babilon: ha gedo kwa onwe-ha n'usoro megide ya; agesi n'ebi ahu were ya: aku nke usu ahu gadu ka nke dike nke bu oku-uta; o gagh-alaghachi azu n'efu. 10 Kaldea gaghq kwa ihe-nkwata: afu gaju ndi nile ndi nakhwata ya; o bu ihe si n'onu Jehova puta. 11 N'ihi na unu nahnuri onu, n'ihi na unu nahnuri onu-agha, unu ndi napunara ihe-nketam ihe, n'ihi na unu nawuli elu dika nwa-aboghq-ehi nke nazocha qka, unu nene kwa dika inyinya di ike; 12 ihere geme nne-unu nke-uku; nwai nke muru unu genwe iruihere: le, o gabu odudu mba nile, na ozara, na ala kporo nku, na ala ihe nadigh. 13 Site n'iwe Jehova madu agagh-ebi nime ya, ma o gabusi ebe toboro n'efu: o gaju onye o bula nke nagabiga n'akuku Babilon anya, o gamma qos n'ihi ihe-otiti-ya nile. 14 Donu onwe-unu n'usoro imegide Babilon buruburu, unu ndi nile ndi nazq uta ukwu ikwe ya; banu ya, unu asolara aku anya: n'ihi na Jehova ka o mehieworo megide. 15 Kponu nkpu-agha megide ya buruburu; o kweyewo ekweye; ihenkwagide-ya nile adawo, etikpovo kwa mbidi-ya nile: n'ihi na ibo-qb Jehovah ka o bu; bonu ya qb; dika o meworo,

menu ya otu a. 16 Bipunu oghankpuru nime Babilon, ya na onye neji mma-iwe-ihe-ubi na mbe owuwe-ihe-ubi: n'iru mma-agha nemene ihe-ike ha gache iru, onye o bula n'ebi ndi-ya no, ha gabalaga kwa, onye o bula n'ala-ya.

17 Aturu nke emeworo ka o wagharia ka Israel bu; odum di iche iche achupuwo ya: odum nke-mbu, bu eze Asiria, ripiara ya; ma odum ikpe-azu a, bu Nebukadreza eze Babilon, abajiwo okpukpu-ya nile. 18 N'ihi nka ka Jehova nke Israel, ji si otu a: Le, M'gaje iji nmehie-ya leta eze Babilon, leta kwa ala-ya, dika M'jiworo nmehie eze Asiria leta ya. 19 M'gem kwa ka Israel lata n'ebi-ita-nri-ya, o gata kwa nri na Kamel na Beshan, o bu kwa n'ugwu Efraim na nime Gilead ka afu gaju nkpuru-obi-ya. 20 N'ubochi ahu, na na mbe ahu, (o bu ihe si n'onu Jehovah puta), agachq ajo omume Israel, ma o gagh-adi; agachq kwa nmehie nile nke Juda, ma agagh-achota kwa ha: n'ihi na M'gabaghara ndi M'neme ka ha fodu nmehie-ha.

21 Rigo megide ala Merataim, imegide ya, rigo kwa rue ndi bi na Pekod: bue, wezuga kwa ka ebibie n'azu ha, (o bu ihe si n'onu Jehovah puta), me kwa dika ihe nile si di nke M'nyeworo gi n'iwu. 22 Olu agha di n'ala nka, na olu ntipia uku. 23 Le ka esiworo bipu otutu nke uwa nile, bajji kwa ya nke-uku! le ka Babilon siworo gho ebe toboro n'efu nke-uku n'etiti mba nile! 24 Esiworom i onya, ozq kwa, amawo gi n'onya ahu, gi Babilon, ma gi onwegi amagh: achotawo gi, ozq kwa, ejidewo gi, n'ihi na Jehovah ka i lusoworo ogu. 25 Jehovah emeghewo ulo - aku - Ya, chiputa ihe-agha nile nke oki iwe-Ya: n'ihi na ozi di nke Onye-nwe-ayi, bu Jehovah nke usu nile nke ndi-agha, neje n'ala ndi Kaldea. 26 Sinu na nsotuya biarue ya, meghenu oba-ya nile: tulienu ya dika obo-ihe, wezuga-kwa-nu ya ka ebibie ya: ekwela ka ihe foduru ya. 27 Buenu oke-ehi-ya nile; ka ha rida ka ewe bue ha: ahuhu diri ha! n'ihi na ubochi-ha abiawo, bu mbe nleta-ha. 28 Ge nti olu ndi nabalaga, ndi nabapu n'ala Babilon, igosi ibo-qb Jehovah, bu Chineke-ayi, na Zaion, bu ibo-qb

nke ulo uku Ya. 29 Menu ka ndi-øba-uta nuru izukø imegide Babilon, bù ndi nile nàzø uta ukwu ikwe ya; manu ulo-ikwù-unu imegide ya buruburu; ya ghara inwe ndi bapuru abapu: kwughachinu ya ugwo dika olu-ya si di; dika ihe nile si di nke ø meworo, menu ya otù a: n'ihi na Jehova ka ø mcworo nganga megide, megide Onye Nsø nke Israel. 30 N'ihi nka ka umu-okorøbia-ya gàda n'amá-ya nile, agéme kwa ka ndi-agha-ya nilc dere du n'ubochi ahu; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 31 Le, Mu némegide gi, gi onye-nganga, (ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, puta): n'ihi na ubochi-gi abiawo, bù mbe M'gçleta gi. 32 Onye-nganga gásu kwa ngongo, da, ma ø digh onye ganéme ka o bilie: M'gësuye kwa øku n'obodo-ya nile, o gérripia kwa ebc nile di ya buruburu.

33 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Ndi emeþuru emeþu ka umu Israel na umu Juda bu n'otù: ndi nile dòtaworo ha n'agha ejidesiwo ha ike; ha ajuwo izilaga ha. 34 Onyenþaputa-ha di ike; Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya: Q gékpezu ønu-ha, ka Q we me ka uwa doro aru ala, me kwa ka ndi bi na Babilon me nkpatu. 35 Mma-agha di n'aru ndi Kaldea, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta), na n'ebe ndi bi na Babilon nq, na n'ebe ndi-isi-ya nq, na n'ebe ndi-ya mara ihe nq. 36 Mma-agha di n'ebe ndi-ekwukwu nq, ha gaghø ndi þagorø abago n'uche-ha: mma-agha di n'ebe ndi-dike-ya nq, ha gátu kwa ujø. 37 Mma-agha di n'ebe inyinya-ya nile di, na n'ebe ubø-ala-ya di, na n'ebe ndi nilc gwara øgwa nq, bù ndi nq n'etiti ya, ha gaghø kwa ndinyom: mma-agha di n'ebe àkù-ya nile di, agáluta kwa ha n'agha. 38 Okpukpo-nku di n'ebe miri-ya nile di, ha gáta kwa ata: n'ihi na ala arusi di iche iche apiri api ka ø bu, ha ji kwa ihe-egwu nile ha wi ara. 39 N'ihi nka ka anu-øphia di iche iche nke bi n'ala kpøro nku gëbi n'ebe ahu, ha na anu-øphia nke nèbe ebe, enyi-nnunu gëbi kwa n'ebe ahu: madu agagh-ebi kwa nime ya øzo rue mbe ebigh-ebi; ø gagh-abu kwa ebc-obibi rue øbo nile. 40 Dika mbe Chineke

kwaturu Sòdòm na Gòmòra na abata nile ha, (ø bu ihe si n'ønu Jehova puta); otù a ø digh onye ø bula gëbi n'ebe ahu, nwa madu ø bula agagh-anø kwa dika øbia nime ya. 41 Le, otù ndi nèsi n'Ugwu bia; øzo, mba uku na ọtutu ndi-eze ka agákpoté site na nsotu nile nke uwa. 42 Uta na ube ka ha nèjide; mba di irè ka ha bu, ha adigh-enwe obibere; olu-ha nèbíø dika oké osimiri, ø bu kwa inyinya ka ha nànókwasi; edoro mba ahu n'usoro, dika onye nèbu agha, imegide gi, ada Babilon. 43 Eze Babilon anuwo ùdè-ha, aka-ya abua we kuda: ihe-nbù ejidewo ya, ihe-nbali dika nke nwayi ime nème. 44 Le, dika ødum ka ø nàrigo, bù nke si na nbili-elu nke Jòdan arigo, rue ebe-ita-nri nàdigide mbe nile: ma n'otù ntabi-anyà ka M'gëme ka ha si n'aru ya ba øso; ma onye bu onye aròputara aròputa? onyenlekköta-ya ka M'gëme ya: n'ihi na onye di kam? ø bu kwa onye gákaram mbe? ma-øbu onye bu kwa onye-øzùzù-aturu a nke gèguzo n'irum? 45 N'ihi nka nurunu ndum-ødu Jehova, nke Q duworo megide Babilon; na èchichè-Ya nile nke Q chèworo megide ala ndi Kaldea, si: N'ezie ha gádòkpupu ha, bù ndi ntà nke igwè ewu na aturu: n'ezie o gëju ebe-ita-nri-ha anya bayere ha. 46 Site n'olu nke owuwe Babilon uwa mara jijiji, anuwo kwa iti-nkpu n'etiti mba nile.

51 1 Otù a ka Jehova siri: Le, M'gaje ikpote ifufe nke nèbibi ebibi megide Babilon, na n'ebe ndi bi na Leb-kamai nq. 2 M'gèziga-kwa-ra Babilon ndi ala øzo, ndi gafucha ya; ha gáwusi kwa ala-ya dika miri: n'ihi na ha nq némegide ya buruburu n'ubochi ihe øjø. 3 Ka okwe-uta kwe uta-ya n'ebe onye nèkwe uta nq, na n'ebe onye nèweli onwe-ya elu n'uwe-agha-ya nq: unu enwe-kwa-la ømiko n'aru umu-okorøbia-ya; wezuganu usu-ndi-agha-ya nile ka ebibie ya. 4 Ha gáda kwa, buru ndi cburu eþu, n'ala ndi Kaldea, na ndi adupuru adupù, n'èzi-ya nile. 5 N'ihi na Israel, ma-øbu Juda, abugh nwayi nke di-ya, bù Chineke-ya, bù Jehova nke usu nile nke ndi-agha, nwuru anwu; ø bu ezie na ala-ha juputara n'ikpø-ømuma megide Onye Nsø nke Israel.

6 Sinu n'etiti Babilon Ọalaga, wepugakwa-nu onwe-unu n'otù n'otù; unu ekwela ka eme unu ka unu dere du n'ajọ omume-ya: n'ihi na mbe ibo-óbò ka ọ buru Jehova; nmeso obodo ahu ka Ya onwe-ya nákwughachi ya. 7 Iko ọla-edo ka Babilon buworo n'aka Jehova, nke némé ka uwa nile nubiga manya ókè: ufodú nime manya-vine-ya ka mba di iche iche nüworo; n'ihi nka ka mba di iche iche náwi ara. 8 Na mberede ka Babilon daworo, ewe tipia ya: kwasierenu ya ákwá ike; werenu balm bayere ihe-nbu-ya, ma elegh anya agágwóta ya. 9 Ayi gágwótaghori Babilon, ma agwótagh ya: rapunu ya, ka ayi la, onye o bula n'ala-ya: n'ihi na ikpé-ya erutuwo elu-igwe, ebuliwo kwa ya rue mbara-igwé. 10 Jehova emewo ka ezi omume nile ayi puta: bianu, ka ayi kó akukó olu Jehova, bù Chineke-ayi, nime Zaion. 11 Muchanu ákú nile; jidesienu ọta nile ike: Jehova akpotewo mo nke ndi-eze Midia; n'ihi na imegide Babilon ka nzube-Ya di, ibibi ya: n'ihi na ibo-óbò Jehova ka ọ bu, bù ibo-óbò nke ulo uku Ya. 12 Bulienu ọkolotó n'ebe mbidi nile nke Babilon di, menu ka nche sie ike, menu ka ndi-nche guzosie ike, dozienu ndi nérú nbi: n'ihi na Jehova ezubewo me kwa ihe O kwuru megide ndi bi na Babilon. 13 Gi onye bi n'elu ọtutu miri, onye nwere ọtutu ákù, ọgwugwugi abiawo, bù ọtutu nke urù-gi nēzigh ezi. 14 Jehova nke usu nile nke ndi-agha ejíwo Onwe-ya nü iyí, si, N'ezie M'géméju gi na madu, dika igurube; ha gëti kwa nkpu megide gi, bù nkpu nke nzocha-nkpuru-vine.

15 Onye jiworo ike-Ya me uwa, Onye jiworo amam-ihe-Ya me ka elu-uwa dum madu bi guzosie ike, Onye jiworo nghøta-Ya setipu elu-igwe: 16 mbe Q némé ka olu-Ya da, üzù miri di n'elü-igwe, Q we me ka alulu si na nsotu uwa kwugo; Q meworo miri-ozuzo àmùmà, Q némé kwa ka ifufe si n'ulo-nkwakóba-Ya nile puta. 17 Náni anu-ohia ka madu o bula ghøworo site n'ihe-omumaya; emewo ka ihere me onye-nnucha-ola o bula site n'arusi-ya apiri api: n'ihi na ugha ka arusi-ya awuru awu bu, nku-ume adigh kwa nime ha. 18 Ihe-efu ka ha bu, olu ikwa-emò: na mbe

nleta-ha ha gála n'iyyi. 19 Q bugh dika ihe ndia ka ókè Jekob bu; n'ihi na onye nákpu ihe nile ka Q bu; Israel bu kwa ebo nke ihe-nketa-Ya: Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya.

20 Anyu-ihe-agha ka i burum na ihe-agham nile: o bu kwa gi ka M'gëji tipia mba di iche iche; o bu kwa gi ka M'gëji bibie ala-eze di iche iche; 21 o bu kwa gi ka M'gëji tipia inyinya na onye nánokwasi ya; o bu kwa gi ka M'gëji tipia ubo-ala na onye nánokwasi ya; 22 o bu kwa gi ka M'gëji tipia nwoke na nwayi; o bu kwa gi ka M'gëji tipia agadi-nwoke na nwa-okoro; o bu kwa gi ka M'gëji tipia nwa-okorobia na nwa-abogho námagh nwoke; 23 o bu kwa gi ka M'gëji tipia onye-olu-ubi na ehi-ya ejikorø abua abua; o bu kwa gi ka M'gëji tipia ndi náchi ala na ndinochiri anya eze. 24 M'gákwughachi kwa Babilon, kwughachi kwa ndi nile bi na Kaldea, ihe ojø nile ha nke ha meworo nime Zaion n'anya-unu; o bu ihe si n'ónu Jehova puta.

25 Le, Mu némegide gi, gi ugwu nébibi ebibi, (o bu ihe si n'ónu Jehova puta), nke nébibi uwa nile: M'gëseti kwa akam imegide gi, kporeda gi site na nkume-gi nile di elu, me ka i ghø ugwu esurere esure. 26 Ha agagh-eweputa nime gi otù nkume ido na nkuku-ulo, ma-óbu otù nkume ito ntø-ala; n'ihi na ebe nke tøbøro n'efu mbe ebig-ebi ka i gábu; o bu ihe si n'ónu Jehova puta. 27 Bulienu ọkolotó n'ala ahu, fuanu opì-ike n'etiti mba nile, donu mba di iche iche nsø imegide ya, menu ka alaeze, bù Ararat, na Mini, na Ashkenaz, nuru, zukø imegide ya: menu ka otù ochi-agha buru onye-nlekøta imegide ya; menu ka inyinya rigota dika igurube di egwu. 28 Donu mba di iche iche nsø imegide ya, donu ndi-eze Midia, na ndi náchi ala-ya, na ndi-ya nile nochiri anya eze, na ala nile o náchi, nsø. 29 Ala ahu we náma jijiji, nábali kwa: n'ihi na èchichè nile nke Jehova megide Babilon eguzosiwo ike, ime ka ala Babilon ghø ebe tøbøro n'efu, ghara inwe onye-obibi. 30 Ndi-dike Babilon arapuwo ibu agha, ha noduru n'ebe nile ha ewusiri ike; idi-ike-ha alasiwo; ha

aghōwo ndinyom: ndi-iro-ha esuyewo ọku n'ebe-obibi-ya nile; etijiwo ihe-nluchi-ya nile. 31 Otù ọba-ọsọ gāba ọsọ izute ọba-ọsọ-ibe-ya, otù onye-ngosi gāba kwa ọsọ izute onye-ngosi-ibe-ya, igosi eze Babilon na ewerewo obodo-ya na nsotu-ya: 32 ọ bu kwa ngabiga-miri nile ka ewereworo, ọ bu kwa ọdō-miri nile ka ha sureworo ọku, ndi-agha amawo kwa jijiji.

33 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, siri: Ada Babilon di ka ebē-nzocha-ọka mbe anazocha ya; nwa mbe fōduru, mbe owuwe-ihe-ubi ewe biarue ya aru. 34 Nebukadreza, bú eze Babilon, eripiauwom, o kpochapuwom, ọ mewom ka m'gho aria nke ihe nādigh, o lowom dika ogologo anu-miri, ọ mejuwo afọ-ya n'ihe-utom nile, ọ chupuwom. 35 Ihe-ikem na nke anu-arum di n'isi Babilon, ka nwayi nke bi na Zaion gāsi; ọzọ, Obaram di n'isi ndi bi na Kaldea, ka Jerusalem gāsi. 36 N'ihi nka ka Jehova ji si otú a: Le, M'gaje ikpe ọnū-gi, bò ọbò-gi; M'gēme kwa ka oké osimiri-ya tasia, me kwa ka isi-iyi-ya takorø. 37 Babilon gāgho kwa nání obo-ihe obo-ihe, ebe-obibi nkita-ohia, na ihe-iju-anyia, na ihe-imma-ọsọ, ghara inwe onye-obibi. 38 N'otù ka ha gābō uja dika umu-ọdum; ha edekpowo dika umu-ọdum nānú ara. 39 N'okpom-ọku-ha ka M'gēme ọnūnū-manyia nile ha, me ka ha ṙubiga manya ókè, ka ha we ṙuria ọnū-agha, raru ura ebigh-ebi, ghara iteta; ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta. 40 M'gēme ka ha rida dika umu-aturu ka ewe ụue ha, dika ebulu, ha na nkpi. 41 Le, ka esiworo were Shishak! le, ka esiworo jide otuto uwa nile! le, ka Babilon siworo ghø ihe-iju-anyia n'etiti mba nile! 42 Oké osimiri erukpuwo Babilon: ejivo nkpotu nmali-miri-ya nile kpuchie ya. 43 Obodo-ya nile aghōwo ihe-iju-anyia, na ala kpørø nku, na ala ihe nādigh, bú ala nkc ọ nādigh onye ọ bula nēbi nime ha, nwa madu ọ bula adigh-agabiga kwa nime ha. 44 M'gēji kwa nmehie-ya leta Bel nime Babilon, M'gēme kwa ka ihe o loworo si n'ọnū-ya puta; mba di iche iche agagh-erukuru kwa ya ọzọ dika miri: ọzọ, mbidi Babilon gāda.

45 Sinu n'etiti ya pua, unu ndim,

wepuganu onwe-unu n'otù n'otù n'iwe di ọku nke Jehova. 46 Lezi-kwa-nuanya ka obi-unu ghara ilo unu miri, ka unu ghara itu egwu n'ihi akukø ahu nke anānu n'ala ahu; n'ihi na akukø ahu gābia n'otù arø, emesia n'arø ọzø akukø ahu gābia kwa, ihe-ike gādi kwa n'ala ahu, onye nāchi achi nēmegide onye nāchi achi. 47 N'ihi nka, le, ubochi nābia, mbe M'gēji nmehie-ha leta arusi nile apiri apiri nke Babilon, ihere gēme kwa ala-ya nile; ndi-ya nile ebūrū ebū gāda kwa n'etiti ya. 48 Elu-igwe na uwa na ihe nile nke di nime ha ewe tie nkpu ọnū bayere Babilon; n'ihi na ndi nāpunara ya ihe gēsi n'Ugwu biarue ya aru; ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta. 49 Obuná Babilon aghagh ida, unu ndi ebūrū ebū nke Israel, ọ bu kwa na Babilon ka ndi ala ahu nile ebūrū cbu gāda. 50 Unu ndi Ọpaworo na mma-agha, jenu, unu eguzola; chetanu Jehova site n'ebe di anya, ka Jerusalem bata kwa n'obi-unu. 51 Ihere emewo ayi, n'ihi na ayi anuwo ita-uta; ọnodu-ihere etiyere ayi nime ya ekpuchiwo ayi n'iru: n'ihi na ndi ala ọzø abàwo imegide ebe nsø nile nke ulo Jehova. 52 N'ihi nka, le, ubochi nābia, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta), mbe M'gēji nmehie-ha leta arusi-ya nile apiri api; ọ bu kwa n'ala-ya nile ka ndi emeruworo aru gāsu udè. 53 Asi na Babilon arigorue elu-igwe, asi kwa na o wusie ebe di elu nke ike-ya ike, ma na Mu ka ndi nāpunara ya ihe gēsi biarue ya aru; ọ bu ihe si n'ọnū Jehova puta. 54 Ge nti olu iti-nkpu sitere na Babilon, na olu ntipia uku sitere n'ala ndi Kaldea! 55 n'ihi na Jehova nāpunara Babilon ihe-ya, Ọ nēme kwa ka oké olu si nime ya la n'iyi; nmali-miri nile ha we bibø dika otutu miri, nkpotu nke olu-ha akpotuwo: 56 n'ihi na onye nāpunara ya ihe-ya abiakwasiwø obodo ahu, bú Babilon, ejidewo kwa ndi-dike-ya, abajisiwo uta nile ha: n'ihi na Chineke nke nēmeso madu otú ha si eme ka Jehova bu, Ọ ghagh ikwughachi. 57 M'gēme kwa ndi-isi-ya, na ndi-ya mara ihe, na ndi-ya nāchi ala, na ndi-ya nochiri anya eze, na ndi-dike-ya, ka ha ṙubiga manya ókè; ha gāraru kwa ura ebigh-ebi, ghara leta; ọ bu ihe si n'ọnū Eze ahu puta, Jehova nke usu nile nke ndi-agha bu aha-Ya.

58 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Mbidi nile nke Babilon nke sara mbara, agême ka ha ghø ebe dasiri adasi, ozø, qunu-uzø-ama-ya nile nke di elu, agëji ọku sure ha; ndi nile di iche iche gädøbu kwa onwe-ha n'ølu n'efu, mba di iche iche gädøbu onwe-ha n'ølu itiye n'øku: **ike ewe gwu ha.**

59 Okwu ahu nke Jeremaia, bú onye-amuma, nyere Seraia nwa Neraia, nwa Mahseia, n'iwu, mbe o soro Zedekaia, bú eze Juda, je Babilon n'arø nke-anø nke ọbubu-eze-ya. Ma Seraia bu onye-isi idozi ebe-izu-ike nke eze. 60 Jeremaia we de ihe ọjø ahu nile nke gäbiaru Babilon aru n'otù akwukwo, bú okwu ndia nile nke edeworo bayere Babilon. 61 Jeremaia we si Seraia, Mbe i bára na Babilon, gi le anya ka i gua okwu ndia nile, 62 si, Jehova, Gi onwe-gi ekwuwo okwu bayere ebe a ibipu ya, ka ihe ọ bula we ghara ibi nime ya, ma ọ bu madu ma-qbü anumanu, n'ihi na ebe töborø n'efu mbe ebigh-ebi ka ọ gäbu. 63 O gérū kwa, mbe i gubisiri akwukwo a, na i gëkegide ya nkume, tubà ya n'etiti Yufretis: 64 i gäsi kwa, Otú a ka Babilon gémikpu, ghara ibili ozø n'ihi ihe ọjø ahu nke Mu onwem gaje ime ka ọ biakwasí ya: **ike ewe gwu ha.**

Rue ebe a bu okwu Jeremaia.

52 1 Zedekaia bára orú arø na otù mbe ọ malitere ibu eze; ọ we buru eze arø iri na otù nime Jerusalem: aha nne-ya bu Hamutal nwa Jeremaia nke Libna. 2 O me ihe jorø njø n'anya Jehova, dika ihe nile si di nke Jehoiakim mere. 3 N'ihi na ọ bu n'ihi iwe Jehovah ka ọ di otù a nime Jerusalem na Juda, rue mbe O siri n'iru Ya chupu ha: Zedekaia we nupu isi n'okpuru eze Babilon. 4 O rue, n'arø nke-iteghete nke ọ bu eze, n'ònwa nke-iri, n'ubochi nke-iri nke ònwa ahu, na Nebukadreza, bú eze Babilon, biara, ya onwe-ya na usu-ndi-agha-ya nile, imegide Jerusalem, ha we ma ulo-ikwü-ha megide ya; ha we wue ulo-agha imegide ya buruburu. 5 Ewe nânchigide obodo ahu n'agha rue arø nke-iri-na-otù nke eze, bú Zedekaia. 6 N'ònwa nke-anø, n'ubochi nke-iteghete nke ònwa ahu, oké unwu siri ike n'obodo ahu, ọ digh kwa nri ndi

ala ahu nwere. 7 Ewe tipue obodo, ndi-agha nile we Ọpụ, pua n'obodo n'abali n'uzø Ọnu-uzø-ama n'etiti mbidiya abua, nke di n'akuku ubi eze abara ogige; (ma ndi Kaldea nânø imegide obodo buruburu:) ha we je n'uzø Araba. 8 Usu-ndi-agha ndi Kaldea we chua eze n'azu, rue Zedekaia aru n'ala ihe nâdigh nke Jeriko; ma usu-ndi-agha-ya nile siri n'ebe ọ nö basasia. 9 Ha we jide eze, me ka ọ rigokuru eze Babilon rue Ribla n'ala Hemat; ọ we kwue okwu ikpé n'ebe ọ nö. 10 Eze Babilon we bue umu-ndikom Zedekaia n'anya-ya, ọ bu kwa ndi-isi nile nke Juda ka o Ọburu na Ribla. 11 O me-kwa-ra ka Zedekaia kpue isi n'anya-ya abua; eze Babilon we were ihe-ola ejì ke ukwu ke ya abu, me ka ọ ba na Babilon, tiye ya n'ulo-ndebe rue ubochi Ọnwu-ya.

12 Ma n'ònwa nke-ise, n'ubochi nke-iri nke ònwa ahu, nke ahu bu arø nke-iri-na-iteghete nke eze, bú Nebukadreza, eze Babilon, ka Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-objü, onye guzoro n'iru eze Babilon, batara na Jerusalem: 13 o sure ulo Jehovah ọku, na ulo eze; ọ bu kwa ulo nile nke Jerusalem, bú ulo uku ọ bula, ka o surere n'ọku. 14 Usu-ndi-agha nile nke ndi Kaldea, ndi soro onye-isi ndi-objü, kwatu-kwa-ra mbidi nile nke Jerusalem buruburu. 15 Ma ufodu nime ndi Israel nénwagh ike, na ndi Israel fôduru, bú ndi fôduru n'obodo, na ndi dapuru adapu, bú ndi dapuru jekuru eze Babilon, na ndi fôduru n'etiti igwè madu, ndia ka Nebuzaradan, bú onye-isi ndi-objü, mere ka ha je biri n'ala ọzø. 16 Ma ufodu nime ndi ala ahu ndi nénwagh ike ka Nebuzaradan, onye-isi ndi-objü, mere ka ha fôdu ibu ndi-olu-ubi-vine na ibu ndi-olu-ubi. 17 Ma ogidi ọla nile nke di n'ulo Jehovah, na ihe-ndökwasí nile na oké osimiri ọla nke di n'ulo Jehovah, ndia ka ndi Kaldea tipiara, chirí ọla-ha nile je Babilon. 18 Ìte nile kwa, na oseké nile, na ihe-ikpakepu-oku nile, na ọkwanwusa nile, na ngaji nile, na ihe ọla nile nke ha ji eje ozi, ndia ka ha chipuru. 19 Ọkwa nile kwa, na ihe-igu-ókunile, na ọkwanwusa nile, na itenile, na ihe-idøba-oriøna nile, na ngaji nile, na iko nile; ihe nke bu ọla-edo, n'ọla-edo, na ihe nke bu ọla-ocha, n'ọla-ocha, onye-isi ndi-objü

chipuru ha. 20 Ogidi abua ahu, na otù oké osimiri ahu, na ehi iri na abua nke ọla nke di n'okpuru ihe-ndokwasi-ya nile, nke eze, bù Solomon, mere nye ulo Jehova: ọ digh ọtùrù atùru ọla ihe ndia nile. 21 Ma ogidi abua ahu, cubit iri na asatọ ka idi-elu otù ogidi di; ogho cubit iri na abua ba-kwa-ra ya buruburu; ibidi-ya di nkripsi-aka anq: ọ di oghere n'ime-ya. 22 Isi nke di n'elu ya bu kwa ọla; idi-elu otù isi ahu di cubit ise; ihe-ókpukpa na pomegranate di kwa n'isi ahu buruburu, ha nile bu ọla: ihe dikà ndia ka ogidi nke-abua nwe-kwa-ra, ha na pomegranate. 23 Ma pomegranate ahu di ọgu anq na iri na isi n'akuku ọ bula; pomegranate nile di ọgu ise n'elu ihe-ókpukpa buruburu. 24 Onye-isi ndi-obù we chiri Seraia, bù onye-isinchu-aja, na Zefanaia, bù onye-nchu-aja nke-abua, na ndi-nche atq nke nbatauzo: 25 o si-kwa-ra n'obodo chiri otù onozi nke emeworo onye-nlekota ndikom agha; na ndikom asa nime ndi nāhu iru eze, ndi achotara n'obodo; na ode-akwukwò, bù onye-isi usu-ndi-agha, onye nēme ka ndi ala ahu zukota ibu agha; na ọgu ndikom atq nime ndi ala ahu, ndi achotaworo n'etiti obodo. 26 Nebuzaradan, bù onye-isi ndi-obù, we chiri ha, me ka ha jekuru eze Babilon, rue Ribla. 27 Eze Babilon we

tibue ha, me ka ha nwua na Ribla, n'ala Hemat. Ewe me ka Juda si n'ala-ya je biri n'ala ọzø. 28 Nka bu ndi ahu nke Nebukadreza mere ka ha je biri n'ala ọzø: n'arø nke-asa nnù ndi-Ju asa na ọgu iri-na-otù na atq: 29 n'arø nke-iri-na-asatọ nke Nebukadreza ka ọ mere ka nnù madu abua na orù na iri na abua si na Jerusalem je biri n'ala ọzø: 30 n'arø nke-orù-na-ato nke Nebukadreza ka Nebuzaradan, bù onye-isi ndi-obù, mere ka ndi-Ju ufodu, bù nnù madu na ọgu iri-na-asa na ise, je biri n'ala ọzø: madu nile di nnù iri na otù na ọgu iri.

31 O rue, n'arø nke-orù-na-iri-na-asa nke emere ka Jehoiakin, bù eze Juda, je biri n'ala ọzø, n'ọnwa nke-iri-na-abua, n'ubochi nke-orù-na-isc nke ọnwa ahu, na Evil-merodak, bù eze Babilon, n'arø ọ malitere ibu eze, ọ weliri isi Jehoiakin, bù eze Juda, me ka o si n'ulo-nkpørø puta; 32 ọ we gwa ya okwu ọma, do oche-eze-ya elu kari oche-eze nke ndi-eze ndi ya na ha nq na Babilon. 33 Ọ we banwe uwe nkpørø ya, ọ we néri nri n'iru ya mbe nile ubochi nile nke nduya. 34 Anēnye kwa ya oké-ihe-oriri-ya, bù oké-ihe-oriri mbe nile, site n'aka eze Babilon, ihe nke ubochi n'ubochi-ya rue ubochi ọnwu-ya, ubochi nile nke nduya.

ABÙ-ÁKWÁ NKE JEREMAIA

- 1 I Le, ka obodo ahu nke ndi-ya di ọtutu si nqdu ala nāní ya!
Le, ka o siworo ghø ihe di ka nwayi di-ya nwuru!
- Obodo nke riri nne n'etiti mba nile, nke bu isi n'etiti ala nile anāchi achi,
- I.e, ka o siworo ghø usu ndi nēfè ofufè.
- 2 O nākwasi ákwá ike n'abali, anyamiri-ya di kwa na nti-ya abua;
O digh onye-nkasi-obi ọ nwere n'etiti ndi nile nāhu ya n'anya:
Ndi-eyi-ya nile aghøbuwo ya,
Ha aghøworo ya ndi-iro.

- 3 Juda ejewo ibiri n'ala ọzø site na nweda-n'ala, na site n'iba-uba nke ọbubu-orù;
Ya onwe-ya ebiriwo n'etiti mba nile, ọ chøtagh izu-ike:
Ndi nile ndi nāchu ya chukuru ya n'cbe di nkpà.
- 4 Uzø nile nke Zaion nēru újù. n'ihi na ọ digh ndi nābia na mbe akara ákà;
Onu-uzø-ama-ya nile tøbøro n'cfu; ndi-nchu-aja-ya nēze ume:
Umu-abogħo-ya ndi nāmagħ nwoke bu ndi anēmekpa aru, ọ di-kwa-ra ya onwe-ya ilu.
- 5 Ndi nākpabu ya aghøwo ndi-isi, ndi-iro-ya nq n'udo;

- N'ihí na Jehova emekpawo ya aru
n'ihí iba-uba nke njehie-ya nile:
Umu-ntakiri-ya alawo dika ndi
adotara n'agha n'iru onye-nkpábu.
- 6 Ima-nma-ya nile esiwo kwa n'aru ada
Zaion pua:
Ndi-isi-ya aghowó ele nke náchotagh
ebe-itá-nri,
Iha we je ije nénwégh ike n'iru onye
náchu ha.
- 7 Jerusalem echetawo n'ubochi nile
nke nweda-n'ala-ya na nke
nwaghari-ya nile
Ihe nile ya anáchosi ike nke diri site
n'ubochi nile nke mbe ochie:
Mbe ndi-ya dabára n'aka onye-
nkpaþu, ma o digh onye néyere
ya aka,
Ndi-nkpábu huru ya, ha chirí
nkwusi-ya nile oþchi.
- 8 Jerusalem emehiewo nke-uku; n'ihí
nka ka o ghoworo ihe ruru árú:
Ndi nile ndi násopuru ya-ri eleliwo
ya anya, n'ihí na ha ahuwo oþo-ya:
E, ya onwe-ya ezewo ume, we
chigharia azu.
- 9 Orurú-ya di n'ónu-ónu-ala nile nke
uwe-nwuda-ya; o chetagh ikpe-
azu-ya;
O we rida n'uþo di ebube; o digh
onye-nkasi-obi o nwere:
Jehova, le nweda-n'alam; n'ihí na
onye-iro emewo onwe-ya ka o
di uku.
- 10 Onye-nkpábu abasawo aka-ya n'elu
ihe-utø nile nke Jerusalem:
N'ihí na o huwo na mba di iche iche
abatawo n'ebé nsø ya,
Bù ndi I nyere iwu bayere ha na ha
agagh-abà nime nkpoþota I nwere.
- 11 Ndi-ya nile néze ume, ha náchø nri;
Ha enyewo ihe nile ha anáchosi ike
n'ónodu ihe - oriri iweghachi
nkpuru-obi:
Le, Jehova, legide anya; n'ihí na
aghowom ihe joþuru onwe-ya.
- 12 O bugh unu ihe, unu nile ndi
nágabiga n'uþo?
Legidenu, hu ma o di ihe-nþu dika
ihe-nþum di, bù nke anéme mu,
Onye Jehova mekpaworo aru
n'ubochi iwe-Ya di oþku.
- 13 N'elu ka O siri zite oþku n'ókpukpum
nile, o we nwe ike n'aru ha:

- O basaworo ukwum abua ubu, O
mewo ka m'laghachi azu;
O mewom ka m'ghø ebe tøþorø n'efu
na onye aru nádigh ike ogologo
ubochi nile.
- 14 Aka-Ya ekewo yoke nke njehiem nile;
Akpakowó ha n'otù, ha arigotawo
n'olum; O mewo ka ikem su
ngongo:
Onye-nwe-ayi enyewom n'aka-ha, bù
ndi m'nápugh iguzosi ike megide.
- 15 Onye-nwe-ayi eledawo ndim nile di
ebube anya n'etitim;
O kposawo mbe akara ákà imegidem
itipia umu-okorobiam:
Ebe-nzocha-nkpuru-vine ka Onye-
nwe-ayi zoþaworo nye ada Juda
námagh nwoke.
- 16 N'ihí ihe ndia ka mu onwem nákwa
ákwà; anyam, anyam nérüda miri;
N'ihí na onye - nkasi - obi nke
négwaghachi nkpuru-obim di anya
n'ebé m'nø:
Umum tøþorø n'efu, n'ihí na onye-
iro di ike.
- 17 Zaion abasawo aka-ya abua; o digh
onye-nkasi-obi o nwere;
Jehova enyewo iwu bayere Jekob, na
ndi nø ya buruburu gábu ndi
nákpábu ya:
Jerusalem aghowó ihe-isø-nsø n'etiti
ha.
- 18 Onye ezi omume ka Jehova bu; n'ihí
na okwu-ónu-Ya ka m'nupuworo
isi megide:
Biko, nurunu, unu ndi nile di iche
iche, le-kwa-nu ihe-nþum:
Umu-aboghom námagh nwoke na
umu-okorobiam alawo n'etiti ndi
adotara n'agha.
- 19 Akpokurum ndi náhum n'anya, ma
ha onwe-ha ghøþurum:
Ndi-nchu-ajam na ndi-okenyem
kubíri ume n'obodom,
Mbe ha náchøro onwe-ha ihe-oriri
ka ha we weghachi nkpuru-obi-ha.
- 20 Le, Jehova; n'ihí na ahuwu dirim;
ngiri-afom nánúm oþku;
Obim nátughari nimem; n'ihí na
anupuwom isi nke-ukú:
N'èzi mma-agha ababawom aka nwa,
n'ulo ihe dika ñonwu di.
- 21 Ha anuwo na onye néze ume ka
m'bu; o digh onye-nkasi-obi
m'nwere;

- Ndi-irom nile anuwo ihe ọjọm; obi atowo ha utø na Gi onwe-gi emewo ya:
I gême ka ọ bia, bù ubøchi I kpøsaworo, ha ewe di ka mu onwem.
- 22 Ka ihe ọjọ nile ha bia n'iru Gi;
Gi me kwa ha, dika I meworom n'ihi njehiem nile:
N'ihi na ize-umeni di ọtutu, aru adigh kwa obim ike.
- 2 1 Le, ka Onye-nwe-ayi si were igwe-oji kpuchie ada Zaion n'iwe-Ya!
O siwo n'elu-igwe tuda ima-nma nke Israel n'ala,
Q chetagh kwa ihe-nbøkwasí-ukwu-Ya n'ubøchi iwe-Ya.
- 2 Onye-nwe-ayi elowo ebe-obibi nile nke Jekob, ghara inwe ọmiko n'aru ha;
Q kwadawo ebe nile ewusiri ike nke ada Juda nime nrubiga-ókè nke iwe-Ya;
O tidaruwo ha ala:
Q mewo ala-eze na ndi-isi-ya ka ha ghara idi nsø.
- 3 O bipuwo mpi nile ọ bulu nke Israel n'iwe di ọku;
Q seghachiwo aka-nri-Ya azu site n'iru onye-iro:
Q rechapuwo kwa Jekob dika ọku nñenwu enwu, nke nñripia buruburu.
- 4 Q zowo uta-Ya ukwu ikwe ya dika onye-iro, Q werewo aka-nri-Ya guzo Onwe-ya dika onye-nkpabu, We bue ndi nile anya nñchosi ike:
N'ulo-ikwü nke ada Zaion ka Q wusiworo ọnuma-Ya dika ọku.
- 5 Onye-nwe-ayi adiwo ka onye-iro, Q lodawo Israel;
O lodawo ulo-elu-ya nile, O bibiwo ebe-Ya nile ewusiri ike:
Q me ka ize-ume ua isu-ude ba uba n'ada Juda.
- 6 Q napuwo kwa ulo-ntu-Ya n'ike, dika agäsi na ọ bu nke ubi abara ogige;
O bibiwo mbe-Ya akara àkà:
Jehova emewo ka echezø inþe akara àkà na ubøchi-izu-ike nime Zaion,
Q we ju eze na onye-nchua-aja n'Ọnuma nke iwe-Ya.

- 7 Onye-nwe-ayi ajusiwo ebe-ichu-aja-Ya, Q sowo ebe nsø Ya oyi,
Q mechibidowø mbidi nile nke ulo-elu-ya nile nye n'aka onye-iro:
Ha emewo ka olu-ha da udà n'ulo Jehova, dika n'ubøchi nke mbe akara àkà.
- 8 Jehova echewo ibibi mbidi ada Zaion;
Q setiwo eriri, Q sepugh aka-Ya n'olulo:
Q we me ka ékpè na mbidi rue újù; n'otù ka ha talatakoworo.
- 9 Onu-uzø-ama-ya nile emikpuwo n'ala; Q mewo ka ihe-ntuchi-ya nile la n'iyi, Q Ọajiwo kwa ha:
Eze-ya na ndi-isi-ya nø n'etiti mba nile ebe iwu nñdigh;
Qzø, ndi-amuma-ya achøtagh ọhù nke sitere na Jehova.
- 10 Ndi-okenye nke ada Zaion nññodu ala, dere du;
Ha ekpokwasivo ájá n'isi-ha; ha ekewo ákwà-nkpe n'úkwù-ha:
Umu-abøghø Jerusalem ndi nñmaghi nwoke erulatawo isi-ha n'ala.
- 11 Anyam abua adalawo n'isi site n'anya-miri, ügiri-afom anuwom ọku,
Awusiwo imejum n'ala dika miri, n'ihi ntipia nke ada ndim;
N'ihi na umu-ntakiri na umu nke nññu ara nñda mbà n'amà nile nke obodo.
- 12 Ha nñsi nne-ha, Òle ebe ọka na manya-vine di?
Mbe ha nñda mbà dika onye emeruru aru n'amà nile nke obodo,
Mbe nkpuru-obi-ha nñwusi onwe-ya dika miri n'obi ndi bu nne-ha.
- 13 Gini bu àmà M'gabarø gi? gini ka M'gëji tuyere gi, gi ada Jerusalem?
Gini ka M'gême ka gi na ya rata, ka M'we kasie gi obi, gi ada Zaion nñmaghi nwoke?
N'ihi na ihe di uku dika oké osimiri ka nbawa-gi bu: onye gägwøta gi?
- 14 Ndi-amuma-gi ahutaworo gi ọhù ihe-efu na ihe-nzuzu;
Ma ha ekpughegh ajo omume-gi, ime ka ndi-gi adotara n'agha lata:
Kama ha ahutaworo gi ibu di iche iche nke ihe-efu na ihe-nchupu di iche iche.

- 15 Ndi nile ndi nāgabiga n'uzo akuwo aka megide gi;
Ha amawo ọsọ fufere ada Jerusalem isi, si:
Ọ bu nka bu obodo ahu nke anākpọ Ebe mazuru nma, Ihe-obi-utọ nke uwa nile?
- 16 Ndi-iro-gi nile asaghepuwo ọnu-ha imegide gi;
Ha amawo ọsọ, ta ikekere-ezé; ha asiwo, Ayi elodawo ya;
N'ezie nka bu ubochi ahu nke ayi lere anya ya; ayi achotawo, ayi ahuwo.
- 17 Jehova emewo ihe nke O zubere;
Ọ mezuwo okwu-ọnu-Ya nke Ọ nyere n'iwu site n'ubochi nile nke mbe ochie;
Ọ kwadawo, ghara inwe ọmiko;
Ọ we me ka onye-iro nuria ọnu n'aru gi,
Ọ mewo ka mpi nke ndi nākpabu gi di elu.
- 18 Obi-ha tikuru Onye-nwe-ayi nkpu:
Gi mbidi ada Zaion, me ka anyamiri rüda dika osimiri ehihi na abali;
Enyela onwe-gi izu-ike; ka nwaanya-gi ghara ikwusi akwusi.
- 19 Bilie, tie nkpu n'abali, na nmalite nche di iche iche;
Wusi obi-gi dika miri na ncherita-iru Onye-nwe-ayi:
Chilie aka-gi n'ebe Ọ nọ n'ihi ndu umu-ntakiri-gi,
Ndi nāda mbà n'agu n'isi ézi nile.
- 20 Le, Jehova, legide onye I meworo otú a anya!
Ndinyom, ha géri nkpuru-ha, bù umu-ntakiri anātughari n'aka?
Agébu onye-nchu-aja na onye-amuma n'ebe nsø nke Onye-nwe-ayi?
- 21 Nwa-okoro na agadi-nwoke edinawo ala n'ézi nile;
Umu-aboghøm nāmagh nwoke na umu-okorobiam adawo site na mma-agha:
I ọbuwo han'ubochi iwe-Gi; I ọbusiwo, I nwegh ọmiko.
- 22 I nākpọ, dika n'ubochi nke mbe akara ákà, ujøm nile di buruburu,
Ọ digh kwa onye ọpuru aþapu ma-qbù onye foduru afødu n'ubochi nke iwe Jehova:

- Umum ndi m'tughariworo n'aka zulite, onye-irom emewo ka ha gwusia.
- 3 1 Mu onwem bu nwoke ahu nke huworo nweda-n'ala site na nkpan'aka nke nrubiga-ókè nke iwe-Ya.
2 Mu ka O duworo me ka m'jegharia n'ochichiri ghara inwe ihè.
3 N'ezie, mu ka Ọ nātughari aka-Ya megide ọtutu mbe ogologo ubochi nile.
- 4 O mewo ka anu-arum na akpukporarum ka nkà; Ọ ọajiwo ọkpukpum nile.
- 5 O wuwo nsi na ike-ogwugwu dika ulo imegidem, were ya bam buruburu.
- 6 N'ebe nile ọbara ọchichiri ka Ọ meworo ka m'biri, dika ndi nwuru anwu site na mbe ebigh-ebi.
- 7 Ọ ọbachiwom ogige, m'we ghara ipu apu; Ọ mewo ka ọla ejì kem aþu di arø.
- 8 Ozø, mbe m'nëti nkpu, tikuru Chineke, Ọ mechibido ekperem uzø.
- 9 Ọ werewo nkume awara awa ọbachie uzøm nile, okporo-uzøm nile ka Ọ meworo ka ha ọbagø aþago.
- 10 Bear nke nèche anwu ka Ọ burum, ma-qbù ọdum nke nø n'ebe-nzuzo di iche iche.
- 11 Uzøm nile ka Ọ wezugaworo, Ọ we dobisiem; Ọ mewom ka m'tøþørø n'efu.
- 12 Ọ zowó uta-Ya ukwu ikwe ya, O guzom dika ihe edotara iþa ákù.
- 13 Ọ mewo ka ákù nile nke ákpà-ákù-Ya ba n'akurum abua.
- 14 Aghoworom ndim nile ihe-ochi, na abù ha nàbù n'ikpø ubø-akwara ogologo ubochi nile.
- 15 Ọ mewo ka ihe nile nke nèlu ilu jum afø, Ọ mewo ka m'ñuju wormwood afø.
- 16 Ọ were umu nkume ƙuje ezém nile.
Ọ turawom na ntù.
- 17 I juwo nkpuru-obim ka ọ ghara inø n'udo; echezowom ọdi-nma.

- 18 M'we si, Ikem alawo n'iyi, ya na ncherem nke sitere na Jehova.
- 19 Cheta nweda-n'alam na nwaghariim, na wormwood na nsi.
- 20 Nkpuru-obim nēcheta ha nke-oma, we ruda n'ala nimem.
- 21 Nka ka m'nēweghachi n'obim, n'ihi nka ka m'nēchere.
- 22 O sitere n'ebere nile nke Jehova na emegh ka ayi gwusia, n'ihi na obi-ebere-Ya nile agwugh.
- 23 Ha di oihu kwa-ututu; ihe riri nne ka ikwesi-ntukwasi-obi-Gi bu.
- 24 Okém bu Jehova, ka nkpuru-obim siri; n'ihi nka ka m'gēchere Ya.
- 25 Jehova di nma n'ebe ndi nēle anya Ya no, O di nma n'ebe nkpuru-obi nke nāchọ Ya no.
- 26 O di nma ka madu chere nzoputa Jehova, dere kwa du n'ichere ya.
- 27 O diri nwoke nma ka o nēbu yoke na mbe o di na nwata.
- 28 Ya nōdu nāni ya iche, debe ọnū-ya du, n'ihi na O tukwasiwo ya n'olu-ya.
- 29 Ya tiye ọnū-ya n'ajá; ma elegh anya o di olile-anyा gādi.
- 30 Ya were nti-ya nye onye nēti ya ihe; ka ita-uta ju ya afø.
- 31 N'ihi na Onye-nwe-ayi agagh-aju rue mbe ebigh-ebi.
- 32 N'ihi na o buru na O mekpa aru, ma O gēnwé obi-ebere dika iba-uba nke ebere-Ya nile si di.
- 33 N'ihi na O digh-esite n'obi-Ya weda umu madu n'ala, mekpa ha aru.
- 34 Izopia ndi-nkpóró nile nke uwa n'okpuru ukwu,
- 35 Iwezuga ikpē onye o bula n'iru Onye kachasi ihe nilc elu,
- 36 Ime ka madu bago abago n'okwu-ikpē-ya: Onye-nwe-ayi elegh ihe ndia anya ọma.
- 37 Onye bu onye ahu nke kwuworo okwu, o we rè, mbe Onye-nwe-ayi enyegh iwu?
- 38 O bugh n'ọnū Onye kachasi ihe nile ka ihe ojø na ezi ihe si aputa?
- 39 Gini mere madu nke di ndu ji atamu ntamu, onye o bula, bayere ahuhu nmehie-ya nile?
- 40 Ka ayi gwuputa ala uzø nile ayi, nyochaputa ha, laghachikuru Jehova.
- 41 Ka ayi weliere Chineke Nke bi n'elü-igwe obi-ayi n'obu-aka-ayi abua.
- 42 Ayi onwe-ayi ejehiewo nupu kwa isi; Gi onwe-gi abagharagh.
- 43 I werewo iwe kpuchie Onwe-gi, we chua ayi; I buwo, I nwegh ọmiko.
- 44 I werewo igwe-oji kpuchie Onwe-gi, ka ekpere-ayi we ghara igabiga.
- 45 Ihe azachapuru azachapu na ilie ajuru aju ka I nēme ayi n'etiti ndi nile di iche iche.
- 46 Ndi-iro-ayi nile asaghepuwo ọnū-ha imegide ayi.
- 47 Oké egwu na olùlù eruwo ayi aru, itobø-n'efu na ntipia.
- 48 Otutu iyi nke juputara na miri ka anyam nérùda, n'ihi ntipia nke ada ndim.
- 49 Anyam nāwusi dika miri, o digh-eguzo kwa du, ghara ikwusi akwusi,
- 50 Rue mbe Jehova gēsi n'elü-igwe lepu anya, hu.
- 51 Anyam nēme nkpuru-obim ihe, n'ihi umu-ndinyom nilc nke obodom.
- 52 Ndi bu ndi-irom n'efu achusiwo ntäm ike dika nnunu.
- 53 Ha ekpochapuwo ndum n'olùlù, we tuam nkume.
- 54 Miri rubigaram n'isi; asiriin, Ebipuwom.
- 55 Esirim n'olùlù dichasi ala kpokue aha-Gi, Jehova.
- 56 Olum ka I nuru; ezobela nti-Gi n'iku-umem, na ntipum.
- 57 I biaruru nso n'ubochi m'kpokuru Gi: I siri, Atula egwu.
- 58 Onye-nwe-ayi, I kpezuwo ọnū nke nkpuru-obim; I Ọputawo ndum.
- 59 Jehova, I huwo nbagom; Gi kpe ikpem.
- 60 I huwo ibø-qbø nile ha na èchichè-nile ha n'arum.

- 61 I nuwo ita-uta-ha, Jehova, na èchichè nile ha megidem;
 62 Ebubere - ọnu nke ndi nēbili imegidem, na ntughari-obi-ha megidem ogologo ubochi nile.
 63 Legide inòdu-ala-ha, na nbili-otó-ha; mu onwem bu abù ha nābù n'ikpø ubø-akwara.

- 64 I gēnyeghachi ha nmeso-ha, Jehova, dika ọlu aka-ha si di.
 65 I gēnye ha ihe-nkpudo obi, bù ọbuba-iyi I ọbara ha.
 66 I gāchu ha n'iwe, kpochapu ha n'okpuru elu-igwc nke Jehova.

- 4** 1 Le, ka ọla-edo si echu echu nke-uku! le, ka ọla-edo nke makarisiri nma si abanwe!
 Anawusi nkume nile nkc ebe nsø n'isi èzì nile ọ bula.
 2 Umu Zaion nke di oké ọnu-ahia, ndi cji turu ọla-edo anuchara anucha, I.c otú aguworo ha n'ite urø, bù ọlu aka ọkpu-ite!
 3 Obuna nkite-ophia eseputawo ara, mca ka umu-ha nua ara:
 Ada ndin. aghowonye nēnwegh obibere, dika enyi-nnunu n'ozara.
 4 Ire nke nwa nke nāñu ara araparawo n'okpo - ọnu - ya site n'akpiri - ikpø-nku:
 Umu-ntakiri nāriø nri, ma ọ digh onye nēkesara ha.
 5 Ndi nēri nāni ihe uto di iche iche tōborø n'efu n'èzì nile:
 Ndi azüputaworo n'uwe uhie amakuwo ebe-ikpofu-ahihia.
 6 Ajø omume nke ada ndim we di uku kari nmehie Sôdøm,
 Nkc akwaturu dika n'otù ntabi-anyia, ma ọ digh aka ọ bula dakwasiri ya.
 7 Ndi-Nazirait-ya di ọcha kari snow, ha nwuru enwu kari miri-ara-ehi, Ha chara ọbara-Ọbara n'aru kari ruby, dika sapphire ka udi-ha di.
 8 Udi-aru-ha abawo ọchichiri kari ijinni; amatagh ha n'èzi:
 Akpukpø-ha araparawo n'okpukpuha; ọ kpønvwuo, ọ ghøwo ihe di ka osisi.
 9 Ndi mma-agha ịuworo adiwo nma kari ndi agu gujuworo;

- N'ihì na ndia nérùpu dika miri, buru ndi adupuworo adupù, ghara inwe ihe-omume nke ubi.
 10 Aka ndinyom ndi nwere obi-ebere esiwo umu-ha n'ite; Ha aghoworo ha ihe-oriri na ntipia nke ada ndim.
 11 Jehova emezuwo ọnuma-Ya, O wupuwo iwe-Ya di ọku; O we suye ọku nime Zaion, o we ripia ntø-ala-ya nilc.
 12 Ndi-eze uwa ekwegh, ndi nile bi n'elu-uwa dum madu bi ekwegh kwa,
 Na onye-nkpaḥu na onye-iro gābà n'ọn-uzø-ama nile nke Jerusalem.
 13 O sitere na nmehic nile nke ndiamuma-ya, na ajø omume nile nke ndi-nchu-aja-ya,
 Ndi nāwusi ọbara ndi ezi omume n'etiti ya.
 14 Ha anaghariwo dika ndi-isi n'èzì nile, ejivo ọbara meru ha,
 Madu we ghara inwe ike imetu uwe-ha aka.
 15 Wezuganu onwe-unu, ka ha kpørø ha òkù, Onye ruru árù! wezuganu onwe-unu, wezuganu onwe-unu, unu emetula aka:
 Mbe ha bapuru ha naghari-kwa-ra; madu siri n'etiti mba nile, Ha agagh-anø kwa ọnødu-abali ozø n'ebø a.
 16 Iru Jehova ekesawo ha; O gaghelegide kwa ha anya ọzø:
 Madu ahugh ndi-nchu-aja iru-oma, ha emegh ndi-okenyc amara.
 17 Anya-ayi nādala n'isi rue ubu a n'ilé anya iye-aka efu ayi:
 N'iche-nche-ayi ayi echewo nche mba nke nādigh-azoputa.
 18 Ha achuwo ntá nzø-ukwu nile ayi, ayi we ghara ijeghari n'amá nile ayi:
 Ogwugwu-ayi di nso, ubochi nile ayi cruzuwo; n'ihì na ọgwugwu-ayi abiawo.
 19 Ndi nāchu ayi di garagara kari ugo nke elu-igwe:
 N'elu ugwu nile ka ha churu ayi n'oku ọku, n'ozara ka ha chere ayi anwu.
 20 Ume nke oghere-imì-ayi, bù onye Jehova etere manu, ka ejidere n'olulù-ha;

- Onye ayi siri, N'okpuru ndò-ya ka ayi gādi ndu n'etiti mba nile.
- 21 Ka obi nātō gi utō, nūria qñu, gi ada Edom, nke bi n'ala Uz:
Obuná gi ka iko gāgabigaru: i gānubiga manya ókè, ḥaba onwe-gi qzq.
- 22 Ajø omume-gi agwusiwo, gi ada Zaion;
Q gagh-eme kwa qzq ka i je biri n'ala qzq:
Q gēleta ajø omume-gi, gi ada Edom;
O gēkpughe nmehie-gi nile.
- 5** 1 Iehova, cheta ihe ruworo ayi aru:
Legide anya, hu ita-uta-ayi.
2 Ihe-nketa-ayi aḥanwewo ihe ndi ala qzq,
Ulo nile ayi aḥanwewo ihe ndi mba qzq.
3 Umu-n̄bei ka ayi ghōworo, bù ndi nēnwēgh nna,
Nne-ayi-hà di ka ndinyom di-ha nwuru.
4 Miri-ayi ka ayi jiworo ego riua;
Nkú-ayi nābiara ayi n'qñu-ahia.
5 Q bu inqkwasi n'olu-ayi ka achuworo ayi:
Ayi adōbuwo onwe-ayi n'olu, ma ekwēgh ka ayi zuru ike.
Ijipt ka ayi kweyeworo ekweye,
Ya na Asiria, ka nr̄i we ju ayi afq.
Nna-ayi-hà emehiewo, ha adigh kwa ndu;
Ayi onwe-ayi cburuwo ajø omume nile ha.
8 Ndi-orù achiwo ayi:
Q digh onye nānaputa ayi n'aka-ha.
9 Ayi ji ndu-ayi n'aka weta nri-ayi
N'ihī mma-agha nke qzara.

- 10 Akpukpq-aru-ayi di qku dika ite-qku uku
Site n'ifufe di qku nke oké unwu.
11 Ndinyom nke di na Zaion ka ha wedara n'ala,
Ha na umu-aboghø nāmagh nwoke n'obodo nile nke Juda.
12 Ekobere ndi-isi n'aka-ha:
Asopugh iru ndi-okenye.
13 Umu-okorobia buru nkume-igwe-nri,
Umu - okoro su - kwa - ra ngongó n'okpuru nkú.
14 Ndi-okenye akwusiwo inq n'qñu-uzq-ama,
Umu-okorobia akwusiwo ikpq ubo-akwara-ha.
15 Obi-utō nke obi-ayi akwusiwo;
Otite-egwū-ayi aḥanwewo n'iba-nkpe.
16 Okpu-eze nke isi-ayi adawo n'ala:
Ahuhu nādiri ayi nō! n'ihi na ayi emehiewo.
17 N'ihi nka ka aru nādigh obi-ayi nma;
N'ihi ihe ndia ka anya-ayi baworo qchichiri.
18 N'ihi ugwu Zaion, nke tōbōrō n'efu;
Nkita-phiā ejeghariwo na ya.
19 Gi onwe-gi, Jehova, q bu rue mbe ebigh-ebi ka I nānqdu dika eze;
Oche-eze-Gi nādiru qhø nile.
20 N'ihi gini ka I nēchezq ayi rue mbe ebigh-ebi?
N'ihi gini ka I nārapu ayi rue ogologo ubochi nile?
21 Me ka ayi laghachikute Gi, Jehova,
ayi gālata kwa;
Me ka ubochi nile ayi di qhu dika na mbe ochie.
22 Ma-qbugh na I jusiwo ayi,
Wesa ayi iwe nke-uku.

AKWUKWØ EZIKIEL

BÚ ONYE-AMUMA

1 1 O rue, n'arø nke-orù-na-iri,
n'qñwa nke-anø, n'ubochi nke-ise
nke onwa ahu, mbe mu onwem nq
n'etiti ndi emere ka ha je biri n'ala qzq

n'akuku osimiri Keba, na emeghere eluigwe, m'we hu qhù di iche iche nke Chincke. 2 N'ubochi nke-ise nke onwa ahu, nke ahu bu arø nke-ise nke

emere ka Jehoiakim je biri n'ala ozø, 3 okwu Jehova ruru Ezikel nwa Buzi, bú onye-nchu-aja, nti n'ezie n'ala ndi Kaldea, n'akuku osimiri Keba; aka Jehova we di ya n'aru n'ebe ahu. 4 M'we hu, ma, le, oké ifufe nési n'Ugwu bia, oké igwe-oji, na ọku nke nānwude onwe-ya mbe nile, onwunwu di-kwa-ra ya buruburu, ọ bu kwa n'etiti ya, bú n'etiti ọku ahu, ka ihe dika amber n'ile ya anya nēbupu. 5 Ozø, n'etiti ya ka oyiyi nke ihe anø di ndu si puta. Ma nka bu ka ha si di n'ile ha anya; oyiyi madu ka ha nwere. 6 Ozø, iru anø ka onye ọ bulu nime ha nwere, ọ bu kwa nkù anø ka onye ọ bulu nime ha nwere. 7 Ozø, ukwu nile ha bu ukwu guzoziri eguzozi; ozø, ọbu-ukwu nke ukwu nile ha di ka ọbu - ukwu nwa - ehi: ha nebu kwa maramara dika ibu - maramara ọla akwóchara akwócha. 8 Ha nwe-kwa-ra aka madu n'okpuru nkù-ha n'akuku anø ha: ozø, iru nile ha na nkù nile ha diri ha anø otú a; 9 ihe ejikötara ejiköta, otù na ibe-ya, ka nkù nile ha bu; ha adigh-agha anya n'azu mbe ha nāga; ha nāga n'iru, onye ọ bulu na ncherita-iru ya. 10 Ma oyiyi iru nile ha, iru madu ka ha nwere; iru ọdum ka ha anø nwe-kwa-ra n'aka-nri; iru ehi ka ha anø nwe-kwa-ra n'aka-ekpe; iru ugo ka ha anø nwe-kwa-ra. 11 Ozø, iru nile ha na nkù nile ha kewara ekewa site n'elu; onye ọ bulu nwere nkù abua ejikötara ejiköta, otù na ibe-ya, ma nkù abua nēkpuchi aru-ha. 12 Ozø, ha nāga n'iru, onye ọ bulu na ncherita-iru ya: ebe ọ bulu Mø Chineke nwere ije ka ha nāga; ha adigh-agha anya n'azu mbe ha nāga. 13 Ma oyiyi nke ihe anø ahu di ndu, ka ha si di n'ile ha anya, ha di ka icheku ọku nēre ọku, dika ọwa n'ile ha anya; ọku ahu nāga iru na azu n'etiti ihe anø ahu di ndu: onwunwu di-kwa-ra ọku ahu, àmùmà nési kwa n'ọku ahu buputa. 14 Ihe anø ahu di ndu nāba ọsq nälaghachi kwa dika obubu-àmùmà si di n'ile ya anya. 15 M'we hu ihe anø ahu di ndu, ma, le, otù wheel di n'ala n'akuku ihe ọ bulu n'ihe anø ahu di ndu, diri iru anø ya n'otù n'otù. 16 Ka wheel nile ahu na otù emere ha si di n'ile ha anya, ha di ka ibu-maramara nkume beryl: ọ bu kwa otù oyiyi ka ha anø

nwere: ka ha na otù emere ha si di n'ile ha anya, ha di ka agāsi na ọ bu wheel n'etiti wheel. 17 Ọ bu n'akuku anø ha ka ha nāga mbe ha nāga: ha adigh-agha anya n'azu mbe ha nāga. 18 Ma azu wheel nile ha, ha di elu, ha di kwa egwu; azu wheel nile ha juputara n'anya anya buruburu ha anø. 19 Ma mbe ihe anø ahu di ndu nāga, wheel-ha nāga n'akuku ha: ozø, mbe anési n'elu uwa buli ihe anø ahu di ndu, anēbuli wheel-ha. 20 Ebe ọ bulu Mø Chineke nwere ije kaha nāga; n'ebé ahu ka Mø Chineke nwere ije: anēbuli kwa wheel-ha n'akuku ha: n'ihi na Mø nke ihe ahu di ndu di nime wheel-ha. 21 Mbe ihe anø ahu nāga, wheel nāga; ọ bu kwa mbe ihe anø ahu nēguzo ka wheel nēguzo; ọ bu kwa mbe anési n'elu uwa bulie ihe anø ahu ka anēbuli wheel-ha n'akuku ha: n'ihi na Mø nke ihe ahu di ndu di nime wheel-ha. 22 Ozø, oyiyi nke mbara-ígwé di n'elu isi ihe ahu di ndu, dika ibu-maramara crystal di egwu si di, nke esetiri eseti n'elu isi-ha n'elu. 23 Ozø, n'okpuru mbara-ígwé ahu nkù nile ha guzoziri eguzozi, otù n'ebé ibe-ya di: ha nile n'otù n'otù nwere nkù abua nke nēkpuchi aru-ha n'otù akuku, ha nile n'otù n'otù nwe-kwa-ra nkù abua nke nēkpuchi aru-ha n'akuku ozø. 24 Mbe ha nāga m'we nu olu nkù nile ha, dika olu ọtutu miri, dika olu nke Onye puru ime ihe nile, olu nkpotu dika olu ọmuma-ulø-ikwù: mbe ha guzoro, ha wuda nkù-ha. 25 Olu we di n'elu mbara-ígwé ahu nke di n'elu isi-ha: mbe ha guzoro, ha wuda nkù-ha. 26 Ozø, n'elu mbara-ígwé ahu nke di n'elu isi-ha oyiyi nke oche-eze di, dika nkume sapphire si di n'ile ya anya: ozø, n'elu oyiyi oche-eze ahu otù oyiyi di, nke di ka madu si di n'ile ya anya, n'elu oche-eze ahu n'elu. 27 M'we hu ihe di ka ibu-maramara amber, ihe di ka ọku si di n'ile ya anya nke di nime ya buruburu, site n'ihe bu úkwù-ya n'ile ya anya we rigo elu; ozø, site n'ihe bu úkwù-ya n'ile ya anya we ridata ahurum ihe nke di ka ọku si di n'ile ya anya, onwunwu-ọku di-kwa-ra ya buruburu. 28 Dika eke-na-ogwurugwu si di n'ile ya anya, bú nke di n'igwe-oji n'ubøchi nke miriozozo, otù a ka onwunwu-ọku ahu si di n'ile ya anya, bú nke di ya buruburu.

Nka bu ka oyiyi nke ebube Jehova si di n'ile ya anya. M'we hu ya, da kpue irum n'ala, m'we nu olu nke otù Onye nēkwu okwu.

2 1 Q we sim, Nwa nke madu, guzo n'ukwu-gi abua, M'gāgwa kwa gi okwu. 2 Mọ Chineke we bata nimem mbe Q gwaram okwu, we me ka m'guzo n'ukwum abua; m'we nu otù Onye nāgwam okwu. 3 Q we sim, Nwa nke madu, Mu onwem nēziga gi jekuru umu Israel, jekuru mba di iche iche ndi nānupu isi, ndi nupuworo isi n'okpurum: ha onwe-ha na ndi bu nna-ha ejehiewo inegidem, rue n'ubochi nke ta. 4 Umu-ha bu kwa ndi nēnwegh ihere n'iru, ndi obi-ha di ike; Mu onwem nēziga gi jekuru ha: i gāsi kwa ha, Otù a ka Onye-nwe-ayi, bù Jehova, siri. 5 Ma ha onwe-ha, ma ha gānu, ma ha gāghara, (n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu,) ha gāmara na onye-amuma anqwo n'etiti ha. 6 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, atula egwu ha, atu-kwa-la egwu okwu nile ha, asi na ogwu na uke di n'ebe i nq, asi kwa na q bu n'etiti akpi ka i bi: atula egwu okwu nile ha, atu-kwa-la ujø iru-ha, n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu. 7 1 gāgwa kwa ha okwum nile, ma ha gānu, ma ha gāghara: n'ihi na ndi nānupu isi nke-uku ka ha bu. 8 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, nu ihe Mu onwem nāgwa gi; abula onye nānupu isi dika ulo ahu nke nānupu isi: saghepu qonu-gi, rie ihe ahu nke Mu onwem nēnye gi. 9 M'we hu, ma, le, otù aka nke esetipuru nyem; ma, le, nime ya ka akwukwø-npiakota di; 10 Q we basa ya n'irum; ma edere ya-ri ihe n'iru na azu: ma ihe edere ya-ri nime ya bu abù-ákwa di iche iche, na isu-udè, na **3** ahuhu. 1 Q we sim, Nwa nke madu, ihe ahu nke i nāhu, rie ya; rie akwukwø-npiakota ahu, je, gwa ulo Israel okwu. 2 M'we saghepu qonum, Q we me ka m'rie akwukwø-npiakota ahu. 3 Q we sim, Nwa nke madu, me ka afø-gi rie, q bu kwa ngiri-afø-gi nile ka i gēmeju n'akwukwø-npiakota nka nke Mu onwem nēnye gi. M'we rie; q we di n'qnum dika manu-anu n'utø.

4 Q we sim, Nwa nke madu, je, ba n'ulo Israel, were okwum nile gwa ha. 5 N'ihi na q bugi ijekuru ndi asusu-ha miri emi ire-ha di kwa arø ka

ezigawore gi enwe-gi, ma q bu ijekuru ulo Israel; 6 q bugi ijekuru ọtutu ndi asusu-ha miri emi nke ire-ha di kwa arø, ndi i digh-anu okwu-ha. N'ecie, q buru na q bu ha ka M'zigara gi jekuru, ha onwe-ha gēge gi nti. 7 Ma ulo Israel agagh-ekwe ige gi nti; n'ihi na ha adigh-ekwe igem nti: n'ihi na ulo Israel nile bu ndi nwere egedege-iru siri ike, q bu kwa ndi obi-ha siri ike ka ha bu. 8 Le, emewom iru-gi ka q di ike megide iru-ha, q bu kwa egedege-iru-gi ka M'meworo ka q di ike megide egedege-iru-ha. 9 Dika nkuine adamant ni e di ike kari qmu, otù a ka M'meworo egedege-iru-gi: atula egwu ha, atu-kwa-la ujø iru-ha, n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu. 10 Q we sim, Nwa nke madu, okwum nile nke M'gāgwa gi, nara ha n'obi-gi, nuru kwa ha na nti-gi abua. 11 Je kwa, bakuru ndi emere ka ha je biri n'ala qzø, bakuru umu ndi-gi, gwa ha okwu, si ha, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri; ma ha gānu, ma ha gāghara.

12 Mọ Chineke we buliem, m'we nu olu nke oké ùzù n'azum, si, Ihe agoziworo agozzi ka ebube Jehova bu site n'onodu-Ya. 13 M'we nu olu nke nkù nile nke ihe anq ahu di ndu ka ha nēmeturita ibe-ha, na olu wheel nile nke di n'akuku ha, qbusa olu nke oké ùzù. 14 Mọ Chineke we buliem, bupum: m'we jegharia n'ilu obi, n'qonuma nke mom, qzø, aka Jehova nke di n'arum di ike. 15 M'we biakute ndi ahu emere ka ha je biri n'ala qzø, na Tel-abib, bù ndi bi n'akuku osimiri Keba, m'we biarue ebe ha onwe-ha bi; m'we nōdu n'ebe ahu ubochi asa n'anya o nējum n'etiti ha.

16 O rue, n'ogwugwu ubochi asa, na okwu Jehova rurum nti, si, 17 Nwa nke madu, Onye-nche ka M'doworo gi nye ulo Israel: i gānu kwa okwu site n'qnum, do ha aka na nti site nam. 18 Mbe M'nāsi onye nēmebi iwu, I ghagh inwu; ma i døgh ya aka na nti, i kwugh kwa okwu idø onye nēmebi iwu aka na nti ka o si n'uzø nmebi-iwu ya puta, ime ka q di ndu; onye ahu nke nēmebi iwu gānu n'ajø omume-ya; ma n'aka-gi ka M'gajuta qbara-ya. 19 Ma gi onwe-gi, mbe i gādø onye nēmebi iwu aka na nti, ma o sigh na nmebi-iwu-ya na n'uzø

nmebi-iwu ya chigharia, onye ahu gānwu n'ajø omume-ya; ma gi onwe-gi, nkpuru-obi-gi ka i naputaworo. 20 Ozø, m̄be onye ezi omume si n'ezi omume-ya chigharia, we me ajø omume, M'we tiye ihe-isu-ngongø n'iru ya, onye ahu gānwu; n'ihi na i dogh ya aka na nti, o bu na nmechie-ya ka o gānwu, agagh-echeta kwa ezi omume-ya nile nke o meworo; ma n'aka-gi ka M'gājuta ḥbara-ya. 21 Ma gi onwe-gi, m̄be i gādø ya, bū onye ezi omume, aka na nti, ka onye ezi omume ghara imehie, onye ahu we ghara imehie, o ghagh idi ndu, n'ihi na adørø ya aka na nti; ma gi onwe-gi, nkpuru-obi-gi ka i naputaworo.

22 Aka Jehova we dim n'aru n'ebe ahu; Q we sim, Bilie, pua, jerue ndagwurugwu, n'ebe ahuka M'gākpayerere gi uka. 23 M'we bilie, pua, jerue ndagwurugwu ahu: ma, le, n'ebe ahu ka ebube Jehova nēguzo, dika ebube nke m'huru n'akuku osimiri Keba: m'we da kpue irum n'ala. 24 Mø Chineke we bata nimem, me ka m'guzo n'ukwum abua; Q we kpayerem uka, sim, Bia, mechibido onwe-gi uzø n'etiti ulo-gi. 25 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, le, ha gātukwasi gi udø n'aru, chiri ha ke gi aby, i gagh-apu kwa n'ezi n'etiti ha: 26 M'gēme kwa ka ire-gi rapara n'okpo-qn̄u-gi, i we ghø obi, ghara iburu ha onye nādø aka na nti: n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu. 27 Ma m̄be M'nākpayerere gi uka, M'gēmeghe qn̄u-gi, i we si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Onye nānu anu, ya nu; onye nāghara aghara, ya ghara: n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu.

4 1 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, were n'onwe-gi otù brick, tøbø ya n'iru gi, kà otù obodo n'elu ya, bū Jerusalem: 2 tiye ihe - nnōchigide - n'agha imegide ya, wue ulo-agha imegide ya, wukota obo-ihe imegide ya; tiye qmuma-ulø-ikwū di iche iche imegide ya, do ihe di iche iche itipú mbidi imegide ya buruburu. 3 Gi onwe-gi were kwa n'onwe-gi ite igwè ighe ihe, tiye ya ka o buru mbidi igwè n'etiti gi na obodo ahu: che ya iru, ewe nānōchigide ya n'agha, i gānōchigide kwa ya n'agha. Ihe-iriba-ama ka o gāburu ulo Israel.

4 Ozø, gi onwe-gi were akuku aka-ekpe gi dina ala, tukwasi ya ajø omume

ulo Israel: ka qn̄u-ogugu ubøchi ra nke i gēwere ya dina ala, i gēbu ajø omume-ha. 5 Ma Mu onwem, edoworom i arç nile nke ajø omume-ha ibu qn̄u-ogugu ubøchi, bū ḥigu ubøchi iri-na-iteghete na iri: i gēbu kwa ajø omume nke ulo Israel. 6 Ozø, m̄be i dinazuworo ubøchi ndia, i gēwere kwa akuku aka-nri gi dina ala, we buru ajø omume nke ulo Juda: ḥigu ubøchi abua, otù ubøchi n'qñodu otù arø, ka M'nyeworo gi. 7 Q bu kwa n'ebe nnōchigide Jerusalem n'agha ahu di ka i gēche iru-gi, ogwe-aka-gi abawo kwa qtø; i gēbu kwa amuma megide ya. 8 Ma, le, atukwasim i udø, i we ghara isi n'otù akuku-aru-gi chighari n'akuku-aru-gi ozø, rue m̄be i dinazuworo ubøchi nile nke nnōchigide-n'agha-gi. 9 Ozø, gi onwe-gi were n'onwe-gi qka wheat, na qka barley, na akidi, na lentil, na qka millet, na spelt, tiye ha n'otù ihe, were ha mere onwe-gi achicha; ka qn̄u-ogugu ubøchi ra nke gi onwe-gi were akuku-gi dina ala, bū ḥigu ubøchi iri-na-iteghete na iri, ka i gēri ya. 10 Ozø, ihe-oriri-gi nke i gēri, aganātū ya atù, orú shekel gādiri otù ubøchi: site n'otù m̄be rue m̄be ozø ka i gēri ya. 11 Q bu kwa miri nke anātū atù ka i gānu, otù uzø n'uzø iri nke otù hin: site n'otù m̄be rue m̄be ozø ka i gānu ya. 12 Ozø, dika oþe achicha barley ka i gēri ya, achicha ahu ka i gēji kwa nsí madu nyuru sie n'anya-ha. 13 Jehova we si, Obuná otù a ka umu Israel gēri nri-ha ruru árú, n'etiti mba nile ebe M'gāchuga ha. 14 M'we si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehova! le, emerugh nkpuru-obim: erighkwam ihe nwuru n'onwe-ya, ma-þbu ihe anu doþburu, site na m̄be m'di na nwata we rue ubu a; o digh kwa anu nke bu ihe-árú baworo n'qñum. 15 Q we sim, Le, enyewom i nsí ehi n'qñodu nsí madu, i gēme kwa achicha-gi n'elu ya. 16 Q we sim, Nwa nke madu, le, M'gaje ibaji nkpa-n'aka, bū achicha, nime Jerusalem: ha ewe rie achicha n'otütü na nime ncheþu; ha gānu kwa miri n'otütü na n'anya o nēju ha: 17 ka nri na miri we kø ha, ka o we ju kwa ha anya, otù onye n'aru ibeyø, ha ewe ta aru n'ajø omume-ha.

5 1 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, were n'onwe-gi mma-agha di nkø, dika aguba nke ndi nākøpu isi ka i

gēwere ya n'onwe-gi, i gēme kwa ka ọ gabiga n'isi-gi na n'afu-ọnu-gi: i gēwere kwa n'onwe-gi ihe-ötütü itù atù, ke agiri-isi na afu-ọnu ahu. 2 Otù uzø n'uzø ato ka i gēji ọku sure n'etiti ebe do ahu, mbe ubochi nile nke nnochigide-n'agha ahu zuru ezu; i gēwere kwa otù uzø n'uzø ato, were mma-agha ahu tie ya buruburu obodo ahu; otù uzø n'uzø ato ka i gēfesara ifufe, ọ bu kwa mma-agha ka M'gāmiputa n'azu ha. 3 I gēweputa kwa n'ebe ahu agiri-isi di olena-ole n'ọnu-ogugu, ke ha n'ọnu-ọnuala nke uwe-nwuda-gi. 4 O bu kwa nime ndia ka i gēweputa kwa ufçdu ọzø, tubà ha n'etiti ọku ahu, sure ha n'ọku; nime ya ka ọku gēsi pukuru ulo Israel nile.

5 Otù a ka Onye-nwe-ayi, bù Jehova, siri: Nka bu Jerusalém: n'etiti mba nile ka M'doworo ya, ala di iche iche di kwa ya buruburu. 6 O we nupu isi n'okpuru ikpém nile n'imébi iwu kari mba nile, na n'okpuru ukpurum nile karia ala nile nke di ya buruburu: n'ihi na ikpém nile ka ha juworo, ma ukpurum nile, ha ejegharigh nime ha. 7 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi, bù Jehova, ji si otù a: N'ihi na unu nātu üzü kari mba nile nke di unu buruburu, unu we ghara ijeghari n'ukpurum nile, ghara kwa ime ihe nile M'kpere n'ikpe, ọ bugh kwa dika ikpē nile nke mba nile nke di unu buruburu si di ka unu meworo; 8 n'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Le, Mu nēmegide gi, obuná Mu onwem; M'gēme kwa ihe nile nke ekpere n'ikpe n'etiti gi n'anya mba nile. 9 M'gēme kwa nime gi ihe ahu nke M'nēmegh na mbe gara aga, nke M'nāgagh-emē kwa ihe di ka ya ọzø, n'ihi ihe-árú-gi nile. 10 N'ihi nka ka ndi bu nna gēri umu-ha n'etiti gi, umu gēri kwa ndi bu nna-ha; M'gēme kwa ihe nile ekpere n'ikpe nime gi, M'gābasa kwa ndi-gi nile foduru nye ifufe nile. 11 N'ihi nka, Mu onwem nādi ndu, (ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta), n'ihi na ebe nsom ka i meruworo n'ihe-gi nile nke joþuru onwe-ha, na n'ihe-árú-gi nile, n'ihi ya Mu onwem aghagh kwa ibilata gi; anyam agagh-emē kwa ebere; ọzø kwa, Mu onwem agagh-enwe ọmiko. 12 Otù uzø n'uzø ato nime gi gānwu site n'ajø ọria nēfe efe, ọ bu kwa

site n'eké unwu ka ha gagwusi n'etiti gi; otù uzø n'uzø ato gāda site na mma-agha buruburu gi; ọzø, otù uzø n'uzø ato ka M'gābasa nye ifufe nile, M'gāmipura kwa mma-agha n'azu ha. 13 Ewe mezue iwem, M'gēme kwa ka ọnumam zuru ike n'aru ha, ewe kasiem obi: ha gāmara kwa na Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo okwu n'ekworom, mbe M'gēmezuwori ọnumam n'aru ha. 14 Ọzø, M'gēme gi ka i ghø nkponkpø ebe na ihe-ita-uta, n'etiti mba nile nke di gi buruburu, n'anya onye ọ bula nke nāgabiga. 15 O gābu-kwa-ra mba nile nke di gi buruburu ihe-ita-uta, na ihenkwulu, na ihe-idø-aka-na-nti, na ihe-iju-anya, mbe M'gēme ihe nile ekperc n'ikpe nime gi n'iwe, na n'ọnuma, na n'iba-nba nile nke ọnuma: Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo: 16 mbe M'gēziga àkù ọjø nile nke oké unwu n'etiti ha, bù àkù nke diri nbibi, nke M'gēziga ibibi unu; ọ bu kwa oké unwu ka M'gātukwasiri unu, M'we bajiere unu nkpa-n'aka, bù achicha; 17 M'gēzikwasi kwa unu oké unwu na ajo anu-ohia, ha gāhaba kwa unu aka nwa; ajo ọria nēfe efe na ọbara gāgabiga kwa n'etiti gi; ọ bu kwa mma-agha ka M'gēme ka ọ biakwasi gi: Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo.

1 Okwu Jehova we riem nti, si, 2 Nwa nke madu, che iru-gi n'ugwu nile nke Israel, bu amuna megide ha, 3 si, Unu ugwu Israel, nurunu okwu Onye-nwe-ayi Jehova; Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri ugwu nile na ugwu ntà nile na ebe nile miri si erù na ndagwurugwu nile: Le, Mu onwem nēme ka mma-agha biakwasi unu, M'gēme kwa ka ha la n'iyi, bù ebe nile unu nke di elu. 4 Agēme kwa ka ebe-ichu-aja nile unu tōþorø n'efu, agētipia kwa arusi-anyanwu nile unu: M'gēme kwa ka ndi-unu eburu ebu da n'iru arusi nile unu. 5 M'gātobø kwa ọzu nile nke umu Israel n'iru arusi nile ha; M'gātusa kwa ọkpul-pii-unu buruburu ebe-ichu-aja nile unu. 6 N'ebé-obibi nile unu ka agēme ka obcdø nile ghø nkponkpø ebe, ebe nile di elu gātobø kwa n'efu; ka ebe-ichu-aja nile unu we ghø nkponkpø ebe, tōþorø kwa n'efu, ka ewe tipia kwa arusi nile unu, ha ewe kwusi, ka ewe bụtu kwa arusi-anyanwu nile unu, hichapu olu nile unu. 7 Onye eburu ebu gāda kwa

n'etiti unu, unu we mara na Mu onwem bu Jehova. 8 Ma M'gême ka madu ufodu fodu, o bu na unu gënwe ndi Ọapuru na mma-agha n'etiti mba nile, mbe unu gābasa n'ala nile. 9 Ndi-unu Ọapuru abapu gēcheta kwa Mu onwem n'etiti mba nile ebe adotara ha n'agha, mbe M'tiwaworo obi-ha nke nākwa iko, nke siworo n'ebé M'nō wezuga onwe-ya, na anya-ha, nke nākwaso arusi nile ha iko: ha gāsō kwa onwe-ha oyi n'iru ha n'ihi ihe ojō nile nke ha meworo n'ihe-árú nile ha. 10 Ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova: o bugh n'efu ka M'kwuworo okwu, si na M'gême ha ihe ojō a.

11 Otù a ka Onye-nwe-ayi, bù Jehova, siri: Kua Ọbu-aka-gi, zo kwa ukwu-gi n'ala, si, Éwù! n'ihi ihe-árú ojō nile nke ulo Israel: n'ihi na ha gésite na mma-agha, site kwa n'oké unwu, site kwa n'ajō Ọria nke nēfe efe, da. 12 Onye nō n'ebé di anya gésite n'ajō Ọria nēfe efe nwua; onye nō nso gésite na mma-agha da; onye foduru nke anānōchigide kwa n'agha gésite n'oké unwu nwua: M'we mezue Ọnumam n'aru ha. 13 Unu gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe ndi-ha eburu ebu di n'etiti arusi nile ha buruburu ebe-ichu-aja nile ha, n'ugwu ntà o bula di elu, na n'elu ugwu nile, na n'okpuru osisi ndu o bula, na n'okpuru osisi terebinth o bula Ọara Ọhia, bù ebe ha nyere arusi nile ha ihe isi utø. 14 M'géseti kwa akam n'aru ha, me ka ala-ha ghø ebe tøbørø n'efu na ihe-iju-anyá, site n'ozara rue Dibla, n'ebé-obibi nile ha: ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

7 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri ala Israel, Ogwugwu: ogwugwuabiakwasíwo nkuku anø nke ala-unu. 3 Ubu a ka ogwugwu dikwasígi, M'gēzite kwa iwem n'aru gi, kpe gi ikpe dika uzø-gi nile si di; M'gētiyekwasi kwa gi ihe-árú-gi nile. 4 Anyam agagh-eme-kwa-ra gi ebere, M'gagh-enwe kwa Ọmiko: kama uzø nile gi ka M'gētiyekwasi gi, ihe-árú-gi nile gādi kwa n'etiti gi: unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

5 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ihe ojō, otù ihe ojō; le, o biawo. 6 Ogwugwu abiawo, ogwugwu ahu abiawo, o tetawo n'ebé i nō; le, o nābia.

7 Chi-Ọbubo abiakutewo gi, gi onye bi n'ala ahu: mbe nke gi abiawo, ubochi nke gi di nso; o bu Ọbuba-aghara, o bugh iti-nkpu-qnū, n'elü ugwu-gi nile. 8 Ubu a na nwa mbe ntà ka M'gāwukwasi gi Ọnumam, mezu kwa iwem imegide gi, kpe gi ikpe dika uzø-gi nile si di; M'gētiyekwasi kwa gi ihe-árú-gi nile. 9 Anyam agagh-enwe kwa Ọmiko: dika uzø-gi nile si di ka M'gētiyekwasi gi ihe, ihe-árú-gi nile gādi kwa n'etiti gi; unu ewe mara na Mu onwem, bù Jehova, nētibù. 10 Le, ubochi ahu, le, o nābia: chi-Ọbubo-gi aputawo; Ọkpa-n'aka abawawo okoko, nganga amawo ifuru. 11 Ihe-ike ebiliwo ibu Ọkpa-n'aka nke nmebi-iwu; o digh nke gāfodu nime ha, ma-Ọbu nime igwè madu-ha, ma-Ọbu nime ihe-ha: Ọkaka adigh kwa n'etiti ha. 12 Mbe ahu abiawo, ubochi ahu eruwo nso: ka onye nāzu azu ghara iñuri qnū, ka onye nēre ere ghara kwa iru újú: n'ihi na iwe di Ọku diri igwè madu-ya nile. 13 N'ihi na onye nēre ere agagh-alaghachikute ihe erere, o bu ezie na ndu-ha nādi kwa n'etiti ndi di ndu: n'ihi na Ọhù ahu diri igwè madu-ya nile, o gagh-alaghachi; o digh kwa onye o bula gēji ajo omume nke ndu-ya me onwe-ya ka o di ike. 14 Ha afuwo opi-ha, dozie ihe nile; ma o digh onye nēje agha: n'ihi na iwem nke di Ọku nēmegide igwè madu-ya nile. 15 Mma-agha di n'èzi, ajo Ọria nke nēfe efe na oké unwu di kwa n'ulo: onye nō n'Ọhia gānwu na mma-agha; Ọzø, onye nō n'obodo, oké unwu na ajo Ọria nēfe efe gērichapu ya. 16 Ma ndi-ha Ọapuru abapu gābapu, nō n'ugwu nile dika nduru nke ndagwurugwu, ha nile nēkwo ákwá, onye o bula n'ajō omume-ya. 17 Aka nile gākuda, ikperé nile gābu nāni miri miri. 18 Ha gēke kwa ákwá-nkpe n'úkwù-ha, oké Ọma-jijiji gēkpuchi kwa ha; o bu kwa iru nile ka ihere gēme, n'isi nile ha ka nkwocha-isi gādi kwa. 19 Ọla-Ọcha-ha ka ha gātufu n'èzi nile, Ọla-edo-ha gāghø kwa ihe-isø-nso; Ọla-Ọcha-ha na Ọla-edo-ha agagh-enwe ike inaputa ha n'ubochi nrubiga-ókè nke iwe Jehova; ha agagh-eme ka afø ju nkpuru-obi-ha, ha agagh-emeiu kwa ngiri-afø-ha: n'ihi na ihe-isu-ngongø nke ajo omume-ha ka o ouworo

20 Ma ima-nma nke ihe-ichø-nma-ya, na nbili-elu ka o doro ya: ma onyinyo di iche iche nke ihe-árù nile ha na nke ihe nile ha nke jøburu onwe-ha ka ha mere nime ya: n'ihi nka ka M'meworo ya ka ø ghørø ha ihe-isø-nsø. 21 M'gènye kwa ya n'aka ndi ala øzø ibu ihe-nlutan'agha, M'gèwore kwa ya nye ndinmebi-iwu nke uwa ibu ihe-nkwata; ha gèmeru kwa ya. 22 M'gèsi kwa n'ebe ha nø chigharia irum, ha gème kwa ka ebe-nzuzom ghara idi nsø: ndi nême ihe-ike gábà kwa nime ya, me ka ø ghara idi nsø. 23 Me iyaba ahu: n'ihi na ala ahu juputara n'ikpè øbara, obodo ahu juputakwa-ra n'ihe-ike. 24 M'gème kwa ka ndi øjø nke mba di iche iche bia, ha ewe nweta ulo nile ha: M'gème kwa ka npako nke ndi di ike kwusi; agème kwa ka ebe nsø nile ha ghara idi nsø. 25 Nkpà abiawo; ha gáchø kwa udo, ma ø digh. 26 Nbibi gèsochi nbibi bia, akukø gànøchi kwa akukø; ha gáchø kwa øhù n'aka onye-amuma; ma iwu gàlanari onye-nchu-aja n'iyi, ndum-ødu gàlanari kwa ndi-okenye n'iyi. 27 Eze-ha gérù kwa újú, onye-isi gèyiri itøbø-n'efu dika uwe, aka nile nke ndi ala ahu gáma kwa jijiji: dika uzø-ha si di ka M'gème ha, M'gèji kwa ikpè nile ha kpe ha; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

8 1 O rue, n'arø nke-isi, n'ønwa nke-isi, n'ubøchi nke-ise nke ønwa ahu, mbe mu onwem nânødu ala n'ulom, mbe ndi-okenye Juda nânødu kwa ala n'irum, na aka Onye-nwe-ayi Jchova dakwasirim n'ebe ahu. 2 M'we hu, ma, le, oyiyi dika øku si di n'ile ya anya; site n'he bu úkwù-Ya n'ile ya anya we ridata, ø bu øku: øzø, site n'úkwù-Ya we rigo elu, ø di ka onwunwu-ihè si di n'ile ya anya, dika iþu-maramara amber. 3 Q we setipu udi aka madu, jideni n'agiri-isi nke isim; Mo Chineke we buliem elu n'etiti ala na elu-igwe, me ka m'bata Jerusalem n'øhù nke Chineke, rue oghere nke ønu-uzø-ama nke ogige di nime nke nèche Ugwu iru; ebe ønedu ihe-oyiyi nke ekworo di, bù nke nákpasu ekworo. 4 Ma, le, n'ebe ahu ka ebube nke Chineke nke Israel di, dika ihe - øhuhu ahu nke m'huru na ndagwurugwu. 5 Q we sim, Nwa nke madu, biko, gwue na mbidi a: m'we gwue na mbidi ahu, ma, le, otù ønu-uzø. 6 Q we sim, Nwa nke madu, Gì onwe-gi náhu ihe ha onwe-ha nême? bù ihe-árù nile di uku nke ulo Israel nême n'ebe a, ka M'we si n'ebe nsøm je n'ebe di anya? ma i gáhu kwa oké ihe-árù øzø di iche iche. 7 Q we me ka m'biarue ønu-uzø ogige ahu; in'we hu, ina, le, otù oghere di na mbidi ogige. 8 Q we sim, Nwa nke madu, biko, gwue na mbidi a: m'we gwue na mbidi ahu, ma, le, otù ønu-uzø. 9 Q we sim, Ba, hu ihe-árù øjø nile nke ha onwe-ha nême n'ebe a. 10 M'we ba, hu; ma, le, udi nile ø bula nke ihe nákpu akpu, na anumanu nke bu ihe-árù, na arusi nile nke ulo Israel, di, akára na mbidi ahu buruburu n'ebe nile. 11 Ma øgu ndikom atø na iri nime ndi-okenye nke ulo Israel nèguzò n'iru ha, Jeazanaia nwa Shefan nèguzo kwa n'etiti ha, enye ø bula o jide ihe-ya iji csure ihe-nsure-øku nèsi isi utø n'aka-ya; isi utø nke igwe-oji nke ihe-nsure-øku nèsi isi utø anësure we rigo. 12 Q we sim, Nwa nke madu, i huwo ihe ndi-okenye nke ulo Israel nême n'ochichiri, onye ø bula n'ime-ulø nile nke ihe ø mere ka ha yie ihe? n'ihi na ha nási, Q digh Jehova náhu ayi; Jehova arapuwo ala-ayi. 13 Q we sim, I gáliu kwa oké ihe-árù øzø di iehe iche nke ha onwe-ha nême. 14 Q we me ka m'biarue oghere ønu-uzø-ama nke ulo Jehova nke di n'akuku Ugwu; ma, le, n'ebe ahu ka ndinyom nânødu ala nákvara Tamuz ákwá. 15 Q we sim, I huwo, nwa nke madu? i gáhu kwa ihe-árù øzø di iehe iche nke di uku kari ndia. 16 Q we me ka m'ba nime ogige di nime nke ulo Jehova, ma, le, n'ønu-uzø ulø uku nke Jehova, n'etiti uzø-nbata na ebe-ichø-aja, ka ihe ra ka orù ndikom na ise nø, bakuta ulø uku nke Jehova azu-ha, che iru-ha n'akuku Iru-anyanwu; ndi ahu nákpo kwa isi ala nye anyanwu che Iru-anyanwu iru. 17 Q we sim, I huwo, nwa nke madu? Q buru ulø Juda ihe di nfe ime ihe-árù nile nke ha meworo n'ebe a? n'ihi na ha emejuwo ala-ha n'ihe-ike, we chigharia ikpasum iwe; ma, le, ha nësetipu alaka rue imi-ha. 18 Ma Mu onwem gëmeso

Ugwu. M'we welie anyam abua le n'uzø Ugwu, ma, le, n'akuku Ugwu nke ønu-uzø-ama nke ebe-ichø-aja ka ihe-oyiyi a nke ekworo di nime nbata. 6 Q we sim, Nwa nke madu, Gì onwe-gi náhu ihe ha onwe-ha nême? bù ihe-árù nile di uku nke ulo Israel nême n'ebe a, ka M'we si n'ebe nsøm je n'ebe di anya? ma i gáhu kwa oké ihe-árù øzø di iche iche. 7 Q we me ka m'biarue ønu-uzø ogige ahu; in'we hu, ina, le, otù oghere di na mbidi ogige. 8 Q we sim, Nwa nke madu, biko, gwue na mbidi a: m'we gwue na mbidi ahu, ma, le, otù ønu-uzø. 9 Q we sim, Ba, hu ihe-árù øjø nile nke ha onwe-ha nême n'ebe a. 10 M'we ba, hu; ma, le, udi nile ø bula nke ihe nákpu akpu, na anumanu nke bu ihe-árù, na arusi nile nke ulo Israel, di, akára na mbidi ahu buruburu n'ebe nile. 11 Ma øgu ndikom atø na iri nime ndi-okenye nke ulo Israel nèguzò n'iru ha, Jeazanaia nwa Shefan nèguzo kwa n'etiti ha, enye ø bula o jide ihe-ya iji csure ihe-nsure-øku nèsi isi utø n'aka-ya; isi utø nke igwe-oji nke ihe-nsure-øku nèsi isi utø anësure we rigo. 12 Q we sim, Nwa nke madu, i huwo ihe ndi-okenye nke ulo Israel nême n'ochichiri, onye ø bula n'ime-ulø nile nke ihe ø mere ka ha yie ihe? n'ihi na ha nási, Q digh Jehova náhu ayi; Jehova arapuwo ala-ayi. 13 Q we sim, I gáliu kwa oké ihe-árù øzø di iehe iche nke ha onwe-ha nême. 14 Q we me ka m'biarue oghere ønu-uzø-ama nke ulo Jehova nke di n'akuku Ugwu; ma, le, n'ebe ahu ka ndinyom nânødu ala nákvara Tamuz ákwá. 15 Q we sim, I huwo, nwa nke madu? i gáhu kwa ihe-árù øzø di iehe iche nke di uku kari ndia. 16 Q we me ka m'ba nime ogige di nime nke ulo Jehova, ma, le, n'ønu-uzø ulø uku nke Jehova, n'etiti uzø-nbata na ebe-ichø-aja, ka ihe ra ka orù ndikom na ise nø, bakuta ulø uku nke Jehova azu-ha, che iru-ha n'akuku Iru-anyanwu; ndi ahu nákpo kwa isi ala nye anyanwu che Iru-anyanwu iru. 17 Q we sim, I huwo, nwa nke madu? Q buru ulø Juda ihe di nfe ime ihe-árù nile nke ha meworo n'ebe a? n'ihi na ha emejuwo ala-ha n'ihe-ike, we chigharia ikpasum iwe; ma, le, ha nësetipu alaka rue imi-ha. 18 Ma Mu onwem gëmeso

kwa ha n'qonuma: anyam agagh-enwe ebere, M'gagh-enwe kwa qmiko: o buru kwa na ha akpo nkpu na ntim abua n'oké olu, ma M'gagh-anu olu-ha.

9 1 Q we kpø okù na ntim abua n'oké olu, si, Bianu nso, unu ndi-nlekota nke obodo, onye o bula ya jide kwa ihe o ji bibi madu n'aka-ya. 2 Ma, le, ndikem isi nesi n'użo nke qoru-użo-ama di n'elu, nke nēche iru n'Ugwu, bia, onye o bula nējide kwa anyu-ike-agha-ya n'aka-ya; otù nwoke ɔzø di kwa n'etiti ha nke yiri uwe ɔcha, mpi ink nke cde-akwukwo di kwa n'úkwù-ya. Ha we ba, guzo n'akuku ebe-ichu-aja nke ɔla. 3 Ma ebube nke Chineke nke Israel siri n'elu cherub ahu nke o di n'elu ya rigorue nbata-użo nke ulo ahu: Q we kpø nwoke ahu nke yiri uwe ɔcha, nke nwere mpi ink nke cde-akwukwo n'úkwù-ya, okù. 4 Jehova we si ya, Gabiga n'etiti obodo a, n'etiti Jerusalem, ka akàrà n'egedege-iru nke ndi ahu ndi nēze ume ndi nāsu kwa ude n'ihi ihé-áru nile nke anēme n'etiti ya. 5 Ma nukom isi ahu ka Q siri na ntim abua, Sonu ya gabiga n'obodo a, tību kwa: anya-unu emela ebere, unu enwe-kwalla qmiko: 6 busianu okenye na okorobia na nwa-abogho nāmagh nwoke na umu-ntakiri na ndinyom: ma unu abiarula nso onye o bula nke akàrà ahu di ya n'iru; ma n'ebe nsqm ka unu gési malite. Ha we malite n'etiti ndi-okenye ndi nq n'iru ulo ahu. 7 Q we si ha, Meruanu ulo a, me ka ndi eburu ebu ju ogige-ya nile: puanu. Ha we pua, tību n'obodo. 8 O rue, mbe ha nētību, ma nání mu onwem fôduru, na adaram kpue irum n'ala, tie nkpu, si, Ewó, Onyenwe-ayi Jehova! Q bu onye-nbibi nke Israel nile ndi fôduru ka I gâbu mbe I nāwukwasi Jerusalem qonuma-Gi? 9 Q we sim, Ajø omume nke ulo Israel na Juda di uku ri nne, ala-ha juputa-kwa-ra n'obara, obodo a juputa-kwa-ra na nwezuga ikpé: n'ihi na ha siri, Jehova arapuwo ala nka, o digh kwa Jehova nāhu ihe. 10 Ma Mu onwem kwa, anyam agagh-enwe ebere, M'gagh-enwe kwa qmiko, uzø-ha ka M'gētiyekwasi n'isi-ha. 11 Ma, le, nwoke ahu nke yiri uwe ɔcha, nke nwere mpi ink n'úkwù-ya, nēweghachi okwu, si, Emewom dika I nyerem iwu.

10 1 M'we hu, ma, le, nime mbaraigwé ahu nke di n'elu isi cherubim, ihe dika nkume sapphire, dika oyiyi oche-eze si di n'ile ya anya, ka ahuru n'elu ha. 2 Q we gwa nwoke ahu nke yiri uwe ɔcha okwu, si, Ba n'etiti ihe ahu nākpore, n'okpuru cherub, kpojue ichetu ɔku nère ere n'aka-gi abua site n'etiti cherubim, fesa ha n'elu obodo a. Q we ba n'etiti ha n'anyam. 3 Ma cherubim ahu nēguzo n'aka-nri nke ulo ahu, mbe nwoke ahu bâra; igwe-oji ahu juputa-kwa-ra ogige di nime. 4 Ebube Jehovah we si n'elu cherub rigo, guzo n'elu nbata-użo nke ulo ahu; ulo ahu we juputa n'igwe-oji ahu; ogige-ya juputa-kwa-ra n'onwunwu-ihè nke ebube Jehovah. 5 Anu-kwa-ra olu nkù nile nke cherubim rue ogige di n'èzi, dika olu nke Chineke Nke puru ime ihe nile mbe O nēkwu okwu. 6 O rue, mbe Q nyere nwoke ahu nke yiri uwe ɔcha iwu, si, Si n'etiti ihe nke nākpore, si n'etiti cherubim, guputa ɔku, na o bâra, guzo n'akuku wheel. 7 Cherub ahu we si n'etiti cherubim setipu aka-ya rue ɔku ahu nke di n'etiti cherubim, were usodu tiye n'aka abua nke onye ahu nke yiri uwe ɔcha, o we were ya pua. 8 Ewe hu n'aru cherubim udi nke aka madu n'okpuru nkù-ha. 9 M'we hu, ma, le, wheel anq di n'akuku cherubim, otù wheel di n'akuku otù cherub, otù wheel di n'akuku otù cherub: wheel ahu n'ile ha anya di ka ibu-maramara nkume beryl si di. 10 Ma dika ha si di n'ile ha anya, otù oyiyi ka ha anq nwere, dika agasí na wheel di n'etiti wheel. 11 Mbe ha nāga, n'akuku anq ha ka ha nāga: ha adigh-agha anya n'azu mbe ha nāga, kama n'ebe ahu nke isi-ha nēche iru, n'azu ya ka ha nāga; ha adigh-agha anya n'azu mbe ha nāga. 12 Anu-aru nile ha na azu-ha na aka-ha na nkù-ha na wheel-ha juputara n'anya anya buruburu, o bu ha anq ka wheel nile ha diri. 13 Ma wheel anq ahu, ha ka anākpø na ntim abua, Ihe nākpore. 14 Ma iru anq diri cherub o bula nime ha: otù iru bu iru cherub ahu, iru nke-abua bu iru madu, nke-atø bu iru ɔdum, nke-anq bu iru ugo. 15 Cherubim we bulie onwe-ha elu: nka bu ihe ahu nke di ndu nke m'huru n'akuku osimiri Keba. 16 Ma mbe cherubim nāga,

wheel-ha nāga n'akuku ha: ozo, mbe cherubim nāchili nkū-ha isi n'elu uwa bulie onwe-ha elu, wheel-ha adigh-esi kwa n'akuku ha chigharia. 17 Mbe cherubim nēguzo, wheel nēguzo; mbe cherubim nēbuli onwe-ha elu, wheel soro ha buli onwe-ha elu: n'ihi na Mo nke ihe ahu di ndu di nime ha. 18 Ebube Jehovah we si n'elu nbata-uzo nke ulo ahu pua, guzo n'elu cherubim. 19 Cherubim we chilie nkū-ha, si n'ala bulie onwe-ha elu n'anyam mbe ha puru, wheel nile ha di kwa n'akuku ha: ha we guzo n'oghere nke onu-uzo-ama Iru-anyanwu nke ulo Jehovah; ebube nke Chineke nke Israel di n'elu ha n'elu. 20 Nka bu ihe ahu di ndu nke m'huru n'okpuru Chineke nke Israel n'akuku osimiri Keba; m'we mara na cherubim ka ha bu. 21 Iru anq iru anq diri cherub o bula, nkū anq di-kwa-ra cherub o bula; oyiyi nke aka madu di kwa n'okpuru nkū-ha. 22 Ma oyiyi nke iru-ha, ha onwe-ha bu iru nke m'huru n'akuku osimiri Keba, ka ha si di n'ile ha anya na ha onwe-ha; ha nāga n'iru, onye o bula na ncherjta-iru ya.

11 I Mo Chineke we buliem, me ka m'biarue onu-uzo-ama Iru-anyanwu nke ulo Jehovah, nke nēche iru n'Iru-anyanwu: ma, le, n'oghere nke onu-uzo-ama ahu ka orú ndikom na ise no; m'we hu n'etiti ha Jeazanaia nwa Azua, na Pelataia nwa Benaia, bú ndi-isi nke ndi Israel. 2 Q we sim, Nwa nke madu, ndia bu ndikom ahu ndi nēchē ajo ihe, ndi nādu kwa odu ojo n'obedo a: 3 ndi nāsi, Mbe iwu ulo adigh nso: obodo nka bu ite, ayi onwe-ayi bu kwa anu. 4 N'ihi nka bue amuma megide ha, bue amuma, nwa nke madu. 5 Mo nke Jehovah we dakwasim, Q we sim, Si, Otú a ka Jehovah siri: Otú a ka unu siri, unu ulo Israel; obuná ihe nile nke nābata nime mo-unu, Mu onwem mara ya. 6 Unu emewo ka ndi-unu eþuru eþu n'obodo a ba uba, unu emejuwo kwa èzí nile ya na ndi eþuru eþu. 7 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehovah ji si otú a: Ndi-unu eþuru eþu ndi unu tþoworo n'etiti ya, ha onwe-ha bu anu, obodo nka bu kwa ite: ma unu ka M'gême ka unu si nime ya puta. 8 Mma-agha ka unu tuworo egwu ya; o bu kwa mma-agha ka M'gême ka o biakwasi unu; o bu ihe si

n'onu Onye-nwe-ayi Jehovah puta. 9 M'gême kwa ka unu si n'etiti ya puta, M'gênye kwa unu n'aka ndi ala ozo, me ihe nile ekpere n'ikpe n'etiti unu. 10 Site na mma-agha ka unu gâda; n'ókè-ala Israel ka M'gékpe unu ikpe; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehovah. 11 Obodo nka agagh-aghorø unu ite, unu onwe-unu agagh-aghorø kwa anu n'etiti ya; n'ókè-ala Israel ka M'gekpe unu ikpe; 12 unu ewe mara na Mu onwem bu Jehovah: n'ihi na n'ukpurum nile ka unu nējegharigh, o bu kwa ihe nile nke M'kpere n'ikpe ka unu nêmegh, kama o bu dika ikpé nile nke mba nile nke di unu buruburu si di ka unu meworo. 13 O rue, mbe M'buru amuma, na Pelataia nwa Benaia nwuru. M'we da kpue irum n'ala, tie nkpu n'oké olu, si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehovah! o bu ka ndi Israel fôduru gwusia ka Gi onwe-gi nême?

14 Okwu Jehovah we ruem nti, si, 15 Nwa nke madu, umu-nne-gi, obuná umu-nne-gi, bú ndi-nþaputa-gi, na ulo Israel nile, ha nile, o bu ha ka ndi bi na Jerusalem siri, Sinu n'ebe Jehovah nq je n'ebe di anya; o bu ayi ka enyeworo ala nka ka o buru ihe-nnweta: 16 n'ihi nka si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehovah siri: Ebe M'meworo ka ha je n'ebe di anya n'etiti mba nile, ebe M'chusawokwa-ra ha n'ala nile, M'gâgho-kwa-ra ha ebe nsq nwa mbe ntà n'ala nile ebe ha bâworo. 17 N'ihi nka si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehovah siri: M'gâchikoputa unu nime ndi nile di iche iche, me kwa ka unu si n'ala nile ebe achusaworo unu zukota, M'gênye kwa unu ala Israel. 18 Ha gâbà kwa n'ebe ahu, ha gësi kwa na ya wezuga ihe-ya nile joþuru onwe-ha, na ihe-árú-ya nile. 19 M'gênye kwa ha otù obi, o bu kwa mo ohu ka M'gëtiye nime unu; M'gëwezuga kwa obi nkume n'anu-aruhä, nye ha obi anu-aru: 20 ka ha we jegharia n'ukpurum nile, debe kwa ikpém nile, me ha: ha gâbu-kwa-ram otù ndi, Mu onwem gâbu-kwa-ra ha Chineke. 21 Ma ndi obi-ha nêjeso obi nke ihe nile ha nke joþuru onwe-ha na ihe-árú nile ha, uzo-ha ka M'gâtukwasi n'isi ha; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehovah puta. 22 Cherubim ahu we chilie nkù-ha, wheel nile ha di kwa

n'akuku ha; ebube nke Chineke nke Israel di kwa n'elu ha n'elu. 23 Ebube Jehova we si n'etiti obodo ahu rigo, guzo n'elu ugwu ahu nke di n'akuku Iru-anyanwii nke obodo ahu. 24 Ma Mọ Chineke bulirim, me ka m'bata na Kaldea biakute ndi emere ka ha je biri n'ala ọzọ, n'ohuhu-ihe ahu nime Mọ Chineke. Ohuhu-ihe ahu nke m'hururi we si n'ebe m'nọ rigo. 25 M'we gwa ndi ahu emere ka ha je biri n'ala ọzọ ihe nile nke Jehova mere ka m'hu.

12 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, n'etiti ulo nnupu-isi ahu ka i bi, bú ndi nwere anya ihu uzọ, ma ha ahugh, ndi nwere nti inu ihe, ma ha anugh; n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu. 3 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, mere onwe-gi ihe di iche iche nke ndi anême ka ha je biri n'ala ọzọ, je biri n'ala ọzọ n'ehihie n'anya-ha; i gési kwa n'ọnodu-gi je biri n'ebe ọzọ n'anya-ha: elegh anya ha gāhu, n'ihi na ulo nnupu-isi ka ha bu. 4 I gēbuputa kwa ihe-gi nile n'ehihie n'anya-ha, dika ihe nke ndi anême ka ha je biri n'ala ọzọ: gi onwe-gi gāpu kwa n'anyasi n'anya-ha, dika ọpupu nke ndi anême ka ha je biri n'ala ọzọ. 5 Gwupuere onwe-gi mbidi n'anya-ha, si n'ebe ahu bupu ihe. 6 N'anya-ha ka i gēbu ya n'ubu-gi, n'ochichiri ka i gēbupu ya; iru-gi ka i gēkpuchi, ka i we ghara ihu ala: n'ihi na ewerewero gi nye ulo Israel ka i buru ihe-ebube. 7 M'we me otú a, dika enyerem iwü: ihem nile ka m'buputara n'ehihie, dika ihe nke ndi anême ka ha je biri n'ala ọzọ, n'anyasi m'we ji akam gwupuere onwem mbidi; n'ochichiri ka m'bupuru ya, n'ubum ka m'buru ya n'anya-ha. 8 Okwu Jehova we ruem nti n'ułtu, si, 9 Nwa nke madu, hà asigh gi, bú ulo Israel, ulo nke nnupu-isi ahu, Gini ka gi onwe-gi nême? 10 Si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Onye-isi nke nọ na Jerusalem ka eboro ibu a, ya na ulo Israel nile nke ndi ahu nọ n'etiti ha. 11 Si, Mu onwem bu ihe-ebube-unu: dika m'meworo, otú a ka agême ha: o bu n'ime ka ha ie biri n'ala ọzọ, n'idota ha n'agha, ka ha gāla. 12 Onye-isi ahu kwa nke nọ n'etiti ha, n'ubu-ya ka o gēbu ihe n'ochichiri, we pua: mbidi ka ha gēgwupu isi na ya bupu ihe: iru-ya ka o gēkpuchi, n'ihi na ya

onwe-ya agagh-eji anya-ya hu ala ahu. 13 M'gābasa kwa ubum n'aru ya, agāma kwa ya n'onyäm: M'gēme kwa ka o biarue Babilon, bú ala ndi Kaldea; ma ala ahu ka o nāgagh-ahu, ma n'ebe ahu ka o gānwu. 14 O bu kwa ndi nile ndi di ya buruburu iyere ya aka, na usu-ndi-agha-ya nile, ka M'gēfesara ifufe nile o bula; o bu kwa mma-agha ka M'gāmiputa n'azu ha. 15 Ha gāmara kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'gāchusa ha n'etiti mba nile, fesa kwa ha n'ala nile. 16 Ma M'gēme ka ndikom ole-na-ole nime ha fodu pua na mma-agha, na n'oké unwu, na n'ajø ọria nēfe efe; ka ha we kọ akukọ ihe-árù nile ha n'etiti mba nile ebe ha gābiawori; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

17 Okwu Jehova we ruem nti, si, 18 Nwa nke madu, nri-gi ka i gēwere ime-nkpatu rie, miri-gi ka i gēwere kwa ọma-jijiji na nchebu nua; 19 i gāsi kwa ndi ala nka, Okwu di otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova kwuru bayere ndi bi na Jerusalem, baye-kwa-ra ala Israel, si: Nri-ha ka ha gēwere nchebu rie, miri-ha ka ha gēwere kwa iju-anya nua, ka ala-ya we tōborø n'efu ghara inwe ùjú-ya, site n'ihe-ihe nke ndi nile bi nime ya. 20 Agême kwa ka obodo-ya nile ebi ebi ghø nkponkpø ebe, ala gābu kwa ebe tōborø n'efu; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

21 Okwu Jehova we ruem nti, si, 22 Nwa nke madu, Gini bu ilu a unu nwere n'ala Israel, si, Ha di anya, bú ubochi ahu, ohù nile o bula alawo kwa n'iyi? 23 N'ihi nka si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M'gēme ka ilu a kwusi, ha agagh-atu kwa ya dika ilu n'Israel ọzọ; kama gwa ha okwu, si, Ha di nso, bú ubochi ahu, ha na okwu ohù o bula. 24 N'ihi na ohù efu o bula, ma-obu iju-ase ire-utø, agagh-adi kwa n'etiti ulo Israel. 25 N'ihi na Mu onwem bu Jehova; M'gēkwu okwu, okwu nke M'gēkwu, agême kwa ya; agagh-eeme kwa ya ka o di anya ọzọ: n'ihi na n'ubochi-unu, unu ulo nke nnupu-isi, ka M'gēkwu okwu, me ya; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

26 Okwu Jehova we ruem nti, si, 27 Nwa nke madu, le, ulo Israel nāsi, Ohù ahu nke ya onwe-ya nāhu diri ọtutu

ubochi di n'iru, o bu kwa mbe di anya ka ya onwe-ya nēburu amuma. 28 N'ihi nka si ha, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O digh okwu o bula n'okwum nile agēme kwa ka o di anya ozø, ma okwu nke M'gēkwu, agēme kwa ya; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

13 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, bue amuma megide ndi-amuma Israel ndi nēbu amuma, gi si ndi nēbu amuma si n'obi-ha puta, Nurunu okwu Jehova; 3 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ahuhu diri ndi-amuna nzuzu, ndi nējeso mo nke ha, na ihe nke ha nāhugh! 4 Dika nkita-ohia nime nkponkpø ebe ka ndi-amuma-gi diworo, gi Israel. 5 Unu arigogh na ntipù, unu abagh kwa ogige nye ulo Israel, iguzo n'agha n'ubochi Jehova. 6 Ha ahuwo ohù efu na iju-ase ugha, bù ndi nāsi, O bu ihe si n'onu Jehova puta; ma Jehova ezitegh ha: ha we le anya na ha gēme ka okwu guzosie ike. 7 O bugh ohù efu ka unu huworo, o bugh kwa okwu iju-ase ugha ka unu kwuworo, mbe unu nāsi, O bu ihe si n'onu Jehova puta; ma Mu onwem ekwugh okwu?

8 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: N'ihi na unu ekwuwo okwu efu, hu ohù ugha, n'ihi nka, le, Mu nēmegide unu; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 9 Akam gādi kwa imegide ndi-amuma ahu ndi nāhu ohù efu, ndi nāju kwa ase ugha: ha agaghadi n'izù nzuzo nke ndim, agagh-edé kwa ha n'odide-akwukwø ulo Israel, ha agagh-abà kwa n'ala Israel; unu ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-unu Jehova. 10 N'ihi na, o bu n'ihi na ha ewezugawo ndim, si, Udo; ma udo adigh; ndim ahu nālu kwa mbidi nādigh ike, ma, le, ha nēte ya nzu: 11 gi si ndi nēte ya nzu, na o gāda: oké miri-ozuzo nke nēzobiga oké gēzo; unu onwe-unu kwa, oké akú-miri-igwé, gāda; oké ifuse gāhawa kwa ya. 12 Ma, le, mbidi ahu adawo, agagh-asi unu, Ole ebe otite ahu nke unu teworo? 13 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a; M'gēwere kwa oké ifuse bawa ya n'onumam; oké miri-ozuzo nke nēzobiga oké gēzo kwa n'iwem, na oké akú-miri-igwé n'onumam ime ka o gwusia. 14 M'gākwatu kwa mbidi ahu

nke unu teworo nzu, M'gēme kwa ka o darue ala, ewe kpughepu ntø-ala-ya: o gāda kwa, agēme kwa ka unu gwusia n'etiti ya; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 15 Otù a ka M'gēmezu onumam n'aru mbidi ahu na n'aru ndi teworo ya nzu; M'gāsi kwa unu, Mbidi ahu adigh, ndi nēte ya adigh kwa; 16 bù ndi-amuma Israel ndi nēbu amuma bayere Jerusalem, ndi nāhukwa-ra ya ohù udo, ma udo adigh; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

17 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, do iru-gi imegide umu-ndinyom nke ndi-gi, ndi nēbu amuma si n'obi-ha puta; gi bue amuma megide ha, 18 si, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ahuhu diri ndinyom ndi nādukota ohiri-isi n'elu nkwonkwo-aka nile, ndi nēme kwa akwānbokwasi nyc isi onye o bula ka ogologoya ra ichu ntà nkpuru-obi madu! o bu nkpuru-obi nile nke ndim ka unu gāchu ntà, me kwa ka nkpuru-obi unu nwere di ndu? 19 Unu we me ka M'ghara idi nsø n'etiti ndim n'ihi nju-aka ọka barley na n'ihi iberibe achicha, ime ka nkpuru-obi nwua, bù ndi nēkvesigh inwu anwu, na ime ka nkpuru-obi di ndu, bù ndi nēkvesigh idi ndu, site n'okwu-ugha unu nāgwa ndim ndi nānu okwu-ugha. 20 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Le, Mu nēmegide ohiri-isi nile unu, nke unu onwe-unu ji achu ntà nkpuru-obi madu n'ebe ahu dika anu-ufe, M'gādowapu kwa ha n'ogwe-aka-unu; M'gēzilaga kwa nkpuru-obi nile, bù nkpuru-obi unu onwe-unu nāchu ntà dika anu-ufe. 21 M'gādowa kwa akwānbokwasi nile unu, naputa ndim n'aka-unu, ha agagh-adi kwa n'aka-unu ozø ichu ntà ha; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 22 N'ihi na unu ji okwu-ugha mebie obi onye ezi omume, ma Mu onwem emegh ka o bue ya n̄bu; na n'ihi na unu mere ka aka abua nke onye nēmebi iwu di ike, ka o we ghara isi n'uzø ojø ya lata, ime ka o di ndu: 23 n'ihi nka unu agagh-ahu kwa ohù efu ozø, unu agagh-aju kwa ase ozø: M'gānaputa kwa ndim n'aka-unu; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

14 1 Ufodu nime ndi-okenye Israel we biakutem, nōdu ala n'irum.
2 Okwu Jehova we ruem nti, si, 3 Nwa nke madu, ndikom ndia emewo ka arusi

nile ha ba n'obi-ha, o bu kwa ihe-isungong'o nke ajo omume-ha ka ha tiyere na ncherita-iru ha: M'gēkwe ka ha juam ase ma-oli? 4 N'ihi nka gwa ha okwu, si ha, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Onye o bula n'ulo Israel nke nēme ka arusi nile ya ba n'ebi-ya, nke nētiye kwa ihe-isu-ngong'o nke ajo omume-ya na ncherita-iru ya, we biakute onye-amuma; Mu onwem, bù Jehova, gāza ya dika o si di, ya bu dika iba-uba nke arusi-ya nile si di; 5 ka M'we jide ulo Israel n'obi-ha, n'ihi na ha esiwo n'ebe M'nq ghø ndi ala ozø site n'arusi nile ha. 6 N'ihi nka si ulo Israel, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Latanu, sinu n'arusi nile unu chigharia; si-kwa-nu n'ihe-árú nile unu chigharia iru-unu. 7 N'ihi na onye o bula n'ulo Israel, ma-qbū onye o bula nime ndi-qbìa nke nq dika qbìa n'Israel, nke nēkewapu onwe-ya n'isom, we me ka arusi nile ya ba n'obi-ya, nke nētiye kwa ihe-isu-ngong'o nke ajo omume-ya na ncherita-iru ya, we biakute onye-amuma iju ase bayerem n'aka ya; Mu onwem, bù Jehova, gāza ya n'Onwem: 8 M'gēdo kwa irum megide onye ahu, me ya ka o buru ihe-iju-anyia, ka o ghø ihe-iriba-ama na ilu, M'gēbipu kwa ya n'etiti ndim; unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 9 Ma onye-amuma ahu, mbe agārafu ya, o we kwue okwu, Mu onwem, bù Jehova, arafuwo onye-amuma ahu, M'gēsetipu kwa akam n'aru ya, kpochapu ya n'etiti ndim, bù Israel. 10 Ha gēbu kwa ajo omume-ha: dika ajo emume nke onye nāju ase, otù a ka ajo omume nke onye-amuma gādi; 11 ka ulo Israel we ghara ikpafu kwa ozø n'isom, ghara kwa iwere njehie nile ha merua onwe-ha ozø; ha ewe ghōrom otù ndi, Mu onwem gābu-kwa-ra ha Chineke; o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

12 Okwu Jehova we ruem nti, si, 13 Nwa nke madu, mbe ala o bula nēmehie megidem n'imekpu ihe-nmekpu, M'we setipu akam imegide ya, bajiere ya nkpa-n'aka, bù achicha, zite oké unwu nime ya, bipu madu na anumanu nime ya; 14 asi na ndikom ato ndia, bù Noa na Daniel na Job, nq n'etiti ya, ha onwe-ha gēji ezi omume-ha naputa nani nkpuru-obi-ha; o bu ihe

si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 15 Asi na emem ka ajo anu-ohia gabiga n'ala ahu, ha we baba ya aka, o we ghø ebe tōbōrō n'efu, ghara inwe onye o bula nāgabiga ya n'ihi anu-ohia ahu; 16 asi na ndikom ato ndia nq n'etiti ya, Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), o digh umundikom o digh kwa umu-ndinyom ha gānaputa ma-oli; ha onwe-ha, nani ha, ka agānaputa, ma ala ahu gāghø ebe tōbōrō n'efu. 17 Ma-qbū, asi na o bu mma-agha ka M'nēme ka o biakwasi ala ahu, M'we si, Ka mma-agha gabiga n'ala nka; M'we bipu madu na anumanu nime ya; 18 asi na ndikom ato ndia nq n'etiti ya, Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), ha agagh-anaputa umundikom na umu-ndinyom, kama ha onwe-ha, nani ha, ka agānaputa. 19 Ma-qbū asi na o bu ajo qria nēfe efe ka M'nēziga n'ala ahu, M'we wukwasi ya qnumam n'obara, ibipu madu na anumanu nime ya: 20 asi na Noa na Daniel na Job nq n'etiti ya, Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), o digh nwa-nwoke ma-qbū nwa-nwayi ha gānaputa ma-oli; ha onwe-ha gēji ezi omume-ha naputa nani nkpuru-obi-ha. 21 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Agēsi kwa aña naputa ya ma-oli mbe o bu ikpēm anq jorø nq, bù mma-agha na oké unwu na ajo znu-ohia na ajo qria nēfe efe, ka M'zigara na Jerusalem, ibipu madu na anumanu nime ya? 22 Ma, le, ndi bapuru abapu gāfodu nime ya, ndi anēme ka ha puta, bù umu-ndikom na umu-ndinyom: le, ha nāpukute unu, unu gāhu kwa uzø-ha na omume nile ha: ewe kasie unu obi bayere ihe ojø ahu nke M'meworo ha o biakwasi Jerusalem, bù ihe ahu nile nke M'meworo ka o biakwasi ya. 23 Ha gākasi kwa unu obi, mbe unu nāhu uzø-ha na omume nile ha: unu ewe mara na o bugh n'efu ka M'meworo ihe ahu nile nke M'meworo nime ya; o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

15 1 Okwu Jehova we ruem nti, si, 2 Nwa nke madu, gini ka osisi vine bu kari osisi o bula, bù alaka vine nke diworo n'etiti osisi nile nke oké ohia? 3 Agēsi nime ya were osisi ime ihe ijø

ozi? ma-øbu ágësi nime ya were nkpukpø ikokwasi ihe ø bula n'elu ya? 4 Le, n'øku ka atubáworo ya ibu nri-ya: isi-ya abua ka øku ripiaworo, etiti-ya anujiwo kwa; ø gábá n'ije-ozi ø bula? 5 Le, mþe o zuru oké, adigh-ewere ya me ihe ije ozi: ágësi kwa aña were ya me ihe ije ozi øzo, mþe øku ripiaworo ya, ø we nujie? 6 N'hi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: dika osisi vine si di n'etiti osisi oké øhia, nke M'nyeworo øku ibu nri-ya, otú a ka M'nyeworo ndi bi na Jerusalem. 7 M'gëche kwa irum imegide ha; øku ka ha siworo puta, ma øku gérripia ha; unu gáma kwa na Mu onwem bu Jehova, mþe M'doro irum imegide ha. 8 M'gëme kwa ka ala-ha ghø ebe töbørø n'efu, n'hi na ha emekpuwo ihe-nmekpu; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

16 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, me ka Jerusalem mara ihe-árü-ya nile, 3 si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri Jerusalem: Nputa-uwa-gi na ømumu-gi sitere n'ala ndi Kenean; nna-gi ka onye-Amorait bu, ø bu kwa nne-gi ka onye Het bu. 4 Ma ømumu-gi, n'ubochi amuru gi ebigh otubo-gi, ejigh kwa miri sa gi aru isacha gi; etegh i nnú ma-qli, ekegh kwa gi ákwá-økiké ma-qli. 5 Ø digh anya mere gi ebere, imere gi otú ihe n'ihe ndia, inwe ømiko n'aru gi; ma atufuru gi n'øhia, n'hi na asowo gi onwe-gi oyi n'ubochi amuru gi. 6 M'we gabiga n'akuku gi, hu gi ka anázotø gi n'øbara-gi, M'we si gi, Ø bu ezie na i nø nime øbara-gi, di ndu; e, asirim gi, Ø bu ezie na i nø nime øbara-gi, di ndu. 7 Ihe bara uba dika ihe-opupú nke øhia ka M'meworo gi, i we ba uba, bue ibü, biarue n'ihe-ichø-nma kachasi ihe-ichø-nma nile; i kpuru ara, agiri-isi-gi puchi-kwa-ra epuchi; ma gi onwe-gi basiri øtø. 8 M'we gabiga n'akuku gi, hu gi, ma, le, mþe-gi bu mþe ihe-gi nátø utø; M'we þasa ønu-ønu-ala uwe-nwudam n'aru gi, kpuchie øtø-gi, nuara gi iyi, Mu na i we þa ndu, (ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta), i we ghø onye nkem. 9 M'we sa gi miri, sachapu øbara-gi n'aru gi, te gi manu. 10 M'we yibe gi uwe akpara nke-øma, yibe gi akpukpø seal n'ukwu, chiri ezi

ákwá øcha ke gi n'úkwù, bokwasi gi nkisi. 11 M'we ke gi ihe-ichø-nma, tiye øla-aka n'aka-gi abua, na iyaba n'olu-gi. 12 M'we tiye nþa-aka n'imigí, na nþa-aka-nti na nti-gi abua, na okpu-eze mara nma n'isi-gi. 13 Ewe ke gi ihe-ichø-nma nke øla-edo na øla-øcha; uwe-oyiyi-gi bu kwa ezi ákwá øcha na nkisi na uwé akpara nke-øma; utu øka flour na manu-añu na manu ka i riri: i we maþue onwe-gi na nma, ø we gara gi nke-øma, i we rue ala-eze. 14 Aha i nwere we pua ba n'etiti mba nile n'hi nma-gi; n'hi na ihe zuru oké ka ø bu, n'hi ima-nmam nke M'tukwasiri gi; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

15 I we tukwasi nma-gi obi, kwa iko n'hi aha-gi, wukwasi ikwa-iko-gi nile n'aru onye ø bula nágabiga; nke ya ka ø bu. 16 I we chiri uwe-gi ufødu, mere onwe-gi ebe di iche iche di elu nke aturu agwa, i we kwa iko n'elu ha: ihe di otú a ekwesigh ibia, ø gagh-adi kwa ctü a. 17 I we chiri ihe-gi nile mara nma nke sitere n'øla-edom na n'øla-øcham, nke M'nyere gi, i we mere onwe-gi onyinyo di iche iche nke nwoke, kwaso ha iko, 18 chiri uwe-gi nke akpara nke-øma, kpuchie ha, ø bu kwa manum na ihe-nsure-økum nési isi utø ka i chere n'iru ha. 19 Nrim kwa nke M'nyere gi, bù utu øka flour na manu na manu-añu, nke M'mere ka i rie, i che-kwa-ra ya n'iru ha ibu isi utø, ø we di otú a; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 20 I we chiri umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom, ndi i muworom, i we chiri ha chuara ha aja, ka ewe ripia ha. Ø bu ihe ntà, bù okwu ikwa-iko-gi nile, 21 na i þuworo umum, rara ha nye, n'ime ka ha gabigakuru ha n'øku? 22 Ma n'ihe-árü-gi nile na ikwa-iko-gi nile i chetagh ubochi nile mþe i di na nwata, mþe i þasiri øtø, onye anázotø n'øbara-gi ka i bu kwa. 23 O rue, mþe ihe øjø gi nile gasiri, (ahuhu, ahuhu diri gi! ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta,) 24 na i þuworo onwe-gi ulo ikwa iko, me-kwa-ra onwe-gi ebe di elu n'amá nile ø bula. 25 N'isi-uzø nile ø bula ka i þuworo ebe-gi di elu, i we me ka nma-gi ghø ihe-árü, i we ghebère onye-nágabiga ø bula ukwu-gi abua, me ka ikwa-iko-gi þa uba. 26 I we kwaso umu

Ijipt, bú ndi-abata-obi-gi, ndi anu-aruhadi uku, iko, me ka ikwa-iko-gi ba uba, ikpasum iwe. 27 Ma, le, esetiwom akam imegide gi, M'we bilata okè nri-gi, rara gi nye n'aka ọchichọ nkpuru-obi ndi nākpọ gi asì, bú umu-ndinyom ndi Filistia, ndi ihere uzø ajo nzube gi mere. 28 I we kwaso umu Asiria iko, n'ihi na afø ejugh gi; e, i kwasoro ha iko, ma afø ejugh kwa gi. 29 I we me ka ikwa-iko-gi ba uba n'ebe ala ndi-ahia di, rue Kaldea; ma ọbuná na nka ka afø nējugh gi. 30 Le, ka obi-gi si ata aru nke-uku! (ọ bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta), ọ bu na i nême ihe ndia nile, bú ọlu nwayi nākwa iko nke nême ka o si tø ya; 31 ọ bu na i nēwu ulo ikwa-iko gi n'isi uzø nile ọ bula, cbe-gi di elu ka i mewo-kwa-ra n'amá nile ọ bula; ma i digh ka nwayi nākwa iko n'ichi onyinye ọchì. 32 Le nwayi nākwa iko! mbe ọ n'o n'okpuru di-ya ọ nēwere ndi nābugh di-ya! 33 Ndinyom nile nke nākwa iko ka ha nēnye onyinye: ma gi onwe-gi enyewo ndikom nile nāhu gi n'anya onyinye-gi nile, i we go ha ngo, ka ha si n'ebe nile di buruburu biakute gi n'ihi ikwa-iko-gi nile. 34 Gi na ndinyom ọzø we di iche n'ikwa-iko-gi nile otú a, na ọ digh onye nākwaso gi iko: na ebe i nēnye onyinye, ma ọ digh onyinye enyeworo gi, i we ghø onye di iche.

35 N'ihi nka, gi nwayi nākwa iko, nuru okwu Jehova: 36 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, N'ihi na awusiwo ọla-gi, na n'ihi na ekpughepuru ọtø-gi site n'ikwa-iko-gi nile i nākwaso ndi nāhu gi n'anya; na n'ihi arusi nile nke ihe-árú-gi nile, na dika ọbara umu-gi si di, nke i nyere ha; 37 n'ihi nka, le, M'gaje ichikọta ndi nile nāhu gi n'anya, ndi ihe-gi nātø ha uto, na ndi nile i huworo n'anya, ha na ndi nile i kpoworo asì: ọ bu na M'gachikọta ha imegide gi buruburu, M'gēkpughe-kwa-ra ha ọtø-gi, ka ha we hu ọtø-gi nile. 38 M'gékpe kwa gi ikpe nile nke ndi bu nwunye nākwa iko, ndi nāwusi kwa ọbara; M'gēwere kwa gi nye ka i buru ọbara nke ọnuma na nke ekworo. 39 M'gēnyekwa gi n'aka-ha, ha ewe kwatue ulo ikwa-iko gi, tikpø ebe-gi nile di elu, yipu uwe-gi nile n'aru-gi, chirí ihe-gi nile mara nma: ha gārapu gi i barasia ọtø. 40 Ha gēme kwa ka nkporokota rigota imegide gi, ha gēwere

kwa nkume tuþue gi, were mma-agha-ha dupue gi. 41 Ha gēsure kwa ulo-gi nile n'oku, meso gi ihe nile ekpere n'ikpe n'anya otutu ndinyom; M'gēme kwa ka i kwusi ikwa iko; ọzø, i gagh-nye kwa onyinye ọzø. 42 M'gēme kwa ka ọnumam zuru ike n'aru gi, ekworom gēsi kwa n'aru gi wezuga onwe-ya, M'gānø kwa jù, ghara iwe iwe ọzø. 43 N'ihi na i chetagh ubochi nile nke mbe i di na nwata, i we mekpam aru n'ihe ndia nile; n'ihi ya, le, Mu onwem gētiyekwasi kwa uzø-gi n'isi-gi, (ọ bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta): i megh kwa ajo ihe-nzube a tukwasi n'ihe-árú-gi nile?

44 Le, onye ọ bula nātu ilu gātu ilu bayere gi, si, Dika nne si di, otú a ka nwa-ya nwayi di. 45 Nwa-nwayi nke nne-gi ka i bu, nke nāsø di-ya na umu-ya oyi; ọ bu kwa nwa-nne nke umu-nne-gi ndinyom ka i bu, ndi sørø di-ha na umu-ya oyi: nne-unu bu onye Het, nna-unu bu kwa ẹnye-Amorait. 46 Nwa-nne-gi nwayi nke-okenye bu Sameria, nke bi n'aka-ekpe-gi, ya onwe-ya na umu-ya ndinyom: nwa-nne-gi nwayi nke-ntà, nke bi n'aka-nri-gi, bu Sòdòm na umu-ya ndinyom. 47 Ma ọ bugh n'uzø di iche iche ha ka i jeworo ije, ọ bugh kwa dika ihe-árú nile ha si di ka i meworo; kama, dika agāsi na nke ahu bu nō ihe ntà, i we bibie onwe-gi kari ha n'uzø-gi nile. 48 Mu onwem nādi ndu, (ọ bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta), Sòdòm, bú nwa-nne-gi nwayi, emegh, ya onwe-ya ma-Ọbu umu-ya ndinyom, otú i meworo, gi onwe-gi na umu-gi ndinyom. 49 Le, nka bu ajo omume nke Sòdòm, bú nwa-nne-gi nwayi; npako, na afø ojuju nri, naudonke inø-jù, diri ya na umu-ya ndinyom; ma ọ megh ka aka nke onye ewedara n'ala na oþeye di ike. 50 Ha we di elu n'obi, me ihe-árú n'irum: M'we wezuga ha mbe M'huru ya. 51 Sameria kwa, ọ bugh ka nkera nke nmehie-gi nile ra ka ọ meworo; i we me ka ihe-árú-gi ba uba kari nke ha, i we gua umu-nne-gi ndinyom na ndi ezi omume site n'ihe-árú-gi nile nke i meworo. 52 Gi onwe-gi kwa, bùru ihere-gi, ebe i kpeworo uche-gi bayere umu-nne-gi ndinyom; site na nmehie-gi nile nke i meworo ihe-árú na ha kari ha, ha bu ndi ezi omume

kari gi: e, gi onwe-gi kwa, ka ihere me gi, būru kwa Ọnọdu-ihere-gi, n'ihi na i guworo umu-nne-gi ndinyom na ndi ezi omume. 53 M'gēme kwa ka ndota-n'agha-ha chigharia, bù ndota-n'agha nke Sđđom na umu-ya ndinyom, na ndota-n'agha nke Sameria na umu-ya ndinyom, na ndota-n'agha nke ndigi adotara n'agha n'etiti ha: 54 Ka i we būru Ọnọdu-ihere-gi, ka ihere we me kwa gi n'ihi ihe nile nke i meworo, n'ikasi ha obi. 55 Umu-nne-gi ndinyom, bù Sđđom na umu-ya ndinyom, gēchighata n'Ọnọdu mbe ochie ha, Sameria na umu-ya ndinyom gēchighata kwa n'Ọnọdu mbe ochie ha, gi onwe-gi na umu-gi ndinyom gēchighata kwa n'Ọnọdu mbe ochie unu. 56 Ma Sđđom, bù nwa-nne-gi nwayi, abugh aha anuru n'Onu-gi n'ubochi npako-gi; 57 tutu ekpughic ihe ojo gi, dika na mbe ita-uta nke umu-ndinyom Siria, na nke ndi nile nō ya buruburu, bù umu-ndinyom nke ndi Filistia, ndi nāzopia gi buruburu. 58 Ajo ihe-nzube-gi na ihe-árú-gi nile ka gi onwe-gi buruworo; o bu ihe si n'Onu Jehova puta. 59 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Emeowom i Ọbunà otù i meworo, gi onye ledaworo Ọbuba-iyi anya n'imebi Ọbuba-ndu. 60 Ma Mu onwem gēcheta Ọbuba-ndu Mu na gi bara n'ubochi mbe i di na nwata, M'gēme kwa ka Ọbuba-ndu ebigh-ebi guzosiere gi ike. 61 I gēcheta kwa uzo-gi nile, ewe tiye gi n'Onçdu-ihere, mbe i nara umu-nne-gi ndinyom, bù umu-nne-gi ndinyom nke-okenye na umu-nne-gi ndinyom nke-ntà: M'gēwere kwa ha nye gi ibu umu-gi ndinyom, ma o bugh site n'Ọbuba-ndu-gi. 62 Mu onwem gēme kwa ka Ọbuba-ndum nke Mu na i bara guzosie ike; i we mara na Mu onwem bu Jehova: 63 ka i we cheta, ihere ewe me gi, i we ghara isaghe kwa Ọnu-gi Ọzo ma - oli, n'ihi ihere - gi; mbe M'gēkpuchiworo gi-ri ihe nile i meworo; o bu ihe si n'Onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

17 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, lue otù ilu, tu-kwa-ra ulo Israel otù ilu; 3 si, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ugo uku nke nkù-ya abua di uku, abübä-ya di kwa

ogologo, nke juputara n'uruma, nke turu agwa, biaruru Lebanon, were Ọnu-Ọnu cedar: 4 Ọnu nke alaka-ya nile wara Ọhu ka o kubipuru, būru ba n'ala izu-ahia; n'obcdø ndi-ahia ka o doro ya. 5 Q we chiri ufodu na nkpuru ala ahu, kua ya n'ubi di nma iku nkpuru; Ọ kuru ya n'akuku ọtutu miri; dika osisi willow ka o tiyere ya. 6 Q we pue, ghø osisi vine nāwasa awasa nke di nkpunkpu, nke alaka-ya nile chere ya iru, nkporogwu-ya nile di kwa n'okpuru ya: Ọ we ghø osisi vine, waputa ngalaba, wa alaka mara nma. 7 Ugo uku Ọzø di kwa, nke nkù-ya abua di uku, uruma-ya di kwa ọtutu: ma, le, osisi vine a rubere nkporogwu-ya nile n'ebe o nq, o bu kwa alaka-ya nile ka Ọ wara n'ebe o nq site na nkpuru nile nke ebe akuru ya, ka Ọ we ba ya miri. 8 N'ubi Ọma n'akuku ọtutu miri ka akuru ya, ka Ọ we waputa ngalaba, mia nkpuru, ghø osisi vine mara nma. 9 Si, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ọ gāgara ya nke-Ọma? Ọ bugh nkporogwu-ya nile ka o gēropu, bipu kwa nkpuru-ya, ka Ọ we kpónwua; ka akwukwo ndu nile nke npute-ya we kpónwua; Ọ gagh-eji kwa ogwe-aka uku ma-qbü ndi bara uba iropu ya site na nkporogwu-ya nile? 10 Ma, le, ebe akuworo ya, ihe gāgara ya nke-Ọma? Ọ gagh-akpónwusi, mbe ifuse Iru-anyanwu nēsetu ya? nime nkpuru ebe o puru epu ka Ọ gākponwu.

11 Okwu Jehova we ruem nti, si, 12 Biko, si ulo nnupu-isi ahu, Ụnu amagh ihe ihe ndia bu? si, Le, eze Babilon biaruru Jerusalem, were eze-ya, na ndi-isi-ya, me ka ha biakute ya rue Babilon; 13 Ọ we were otù onye sitere na nkpuru ala-eze ahu, ya na ya we ba ndu; Ọ we me ka Ọ ba n'Ọbuba-iyi, Ọ bu kwa ndi nile di ike nke ala-ya ka Ọ chiri: 14 ka ala-eze ahu we di ala, ghara ibuli onwe-ya elu, kama ka Ọ we debe Ọbuba-ndu-ya we guzo. 15 Q we nupu isi n'okpuru ya n'iziga ndi-ozu-ya n'Ijipt ka ha we nye ya inyinya na ndi bara uba. Ọ gāgara ya nke-Ọma? Ọ gēwepuga onwe-ya, bù onye nême ihe ndia? Ọ gēmabi Ọbuba-ndu, we wepuga onwe-ya? 16 Mu onwem nādi ndu, (Ọ bu ihe si n'Onu Onye-nwe-ayi Jehova puta), n'ezie n'ebe eze ahu bi nke meworo ya eze, bù onye Ọ ledara Ọbuba-iyi-ya, onye

o mebi-kwa-ra oþuba-ndu-ya, n'ebe o no n'etiti Babilon ka o gânwu. 17 Fero agagh-achiri kwa oké usu-ndi-agha-ya na nkþokota-madu-ya bara uba me ya ihe o bula n'agha ahu, mþe ha gâwukota obo-ihe, wuc ulo-agha, ibipu otutu madu. 18 Ebe o ledara oþuba-iyi n'imebi oþuba-ndu, ma, le, o nyereri aka-ya n'ikweye, ma o bu ihe ndia nile ka o mere; o gagh-ewepuga onwe-ya. 19 N'hi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: Mu onwem nâdi ndu, n'ezie oþuba-iyim nke o ledaworo, na oþuba-ndum nke o mcbiworo, M'gâtukwasi kwa ya n'isi-ya. 20 M'gâbasa ubum n'aru ya, agâma kwa ya n'onyam, M'gême kwa ka o biarue Babilon, Mu na ya gékpe kwa ikpe n'ebe ahu bayere nmekpu-ya nke o mekpuru megidem. 21 Ma ndi-ya nile ndi balagara abelaga n'usu-ndi-agha-ya nile gâda site na imma-agha, ndi fôduru gâbasa-kwa-ra ifufe nile o bula: unu ewe mara na Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo.

22 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Mu onwem gêwere kwa ufodu n'ønu-ønu osisi cedar di elu, kua ya; n'ønu alaka-ya nke wara oþu ka M'gákubipu alaka di nrò, Mu onwem gâku kwa ya n'elu ugwu di elu nke atuliri elu: 23 n'ugwu nke ebe di elu nke Israel ka M'gâku ya: o gâwaputa kwa ngalaba, mia nkþuru, ghø osisi cedar maþuru onwe-ya: n'okþuru ya ka nnunu nile di iche iche gëbi; na ndò alaka-ya nile ka ha gëbi. 24 Osisi nile nke oþia ewe mara na Mu onwem, bú Jehova, emewo ka osisi nke di elu di ala, emewom ka osisi nke di ndu kpþonwua, emewom ka osisi nke kpþonwuru akþonwu ma ifuru: Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo me kwa ya.

18 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Gini ka unu nêkwu, na unu onwe-unu nâtu ilu a bayere ala Israel, si, Nna-ayi-hà eriwo nkþuru-vine nâchagh acha, ezé umu-ha we nêru izizi? 3 Mu onwem nâdi ndu, (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ay Jehova puta), n'ezie o gagh-abu kwa oþu-unu oþo itu ilu a n'Israel. 4 Le, nkþuru-obi nile, Mu nwe ha; dika nkþuru-obi nna si di, otú a ka nkþuru-obi nwa-ya di kwa, Mu nwe ha; nkþuru-obi ahu nke nêmehie,

ya onwe-ya gânwu. 5 Ma onye o bula, mþe o bu onye ezi omume, nke nême ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, 6 asi na o bu onye nêrigh ihe n'ugwu, nke nêweligh anya-ya abua le arusi nile nke ulo Israel, nke nêmerugh nwunye madu-ibe-ya, nke nâdigh-abia nso nwayi di na nsø; 7 nke nâdigh-eme onye o bula ihe-ike, nke nênyeghachi onye-ugwø ihe-ibe-ya, nke nâdigh-apunara madu ihe n'ike, nke nênye onye-agu nri-ya, nke nêkpuchi onye-otø uwe; 8 nke nâdigh-eme ego ka o nara uma, nke nâdigh-anara omuru-nwa, nke nesi n'ajø omume seghachi aka-ya, nke nême ihe ekpere n'ezí-okwu n'etiti madu na madu, 9 nke nêjeghari n'ukpurum nile, nke debeworo ikpém nile, ime ihe n'ezí-okwu; onye ezi omume ka onye ahu bu, o ghagh idi ndu; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 10 Asi na o muwo nwa nke bu onye nke nême ihe-ike, onye nâwusi oþara, nke nême otù ihe o bula n'ihe ndia, 11 ma ezi ihe ndia nile ka o nêmegh, n'hi na oþuná n'ugwu ka o riworo ihe, o bu kwa nwunye madu-ibe-ya ka o meruworo, 12 onye ewedara n'ala na obeye ka o meworo ihe-ike, o punarawo madu ihe n'ike, o digh-enyeghachi ihe-ibe, o bu kwa arusi nile ka o weliworo anya-ya abua le, ihe-árú ka o meworo, 13 n'uma ka o nyeworo ego, o bu kwa omuru-nwa ka o naraworo: o gâdi kwa ndu? o gagh-adi ndu: ihe-árú ndia nile ka o meworo: aghagh ime ka o nwua; oþara-ya gâdi ya n'isi. 14 Ma, le, asi na o muwo nwa, o we hu nmehie nile nke nna-ya, nke o meworo, o we tua egwu, ghara ime ihe dika ihe ndia, 15 o righ ihe n'elu ugwu, o weligh anya-ya abua le arusi nile nke ulo Israel, o merugh nwunye madu-ibe-ya, 16 o megh onye o bula ihe-ike, o naragh ihe-ibe, o punaragh madu ihe n'ike, nri-ya ka o nyeworo onye-agu, onye-otø ka o kpuchiworo uwe, 17 o siwo n'aru onye ewedara n'ala seghachi aka-ya, uma na omuru-nwa ka o nânaragh, ikpém nile ka o meworo, n'ukpurum nile ka o jeghariworo; onye ahu agagh-anwu n'hi ajø omume nke nna-ya, o ghagh idi ndu. 18 Ma nna-ya, n'hi na o meþuru nke-uku, punara nwa-nne-ya ihe n'ike, me ihe nke nâdigh nma

n'etiti ndi-ya, le, o gānwu kwa n'ajø omume-ya. 19 Ma unu asiwo, Gini mere nwa nējigh ebu ufødu n'ajø omume nna-ya? Mbe nwa ahu meworo ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, debe ukpurum nile, me ha, o ghagh idi ndu. 20 Nkpuru-obi ahu nke nēmehie, ya onwe-ya gānwu: nwa agagh-ebu ufødu n'ajø omume nna-ya, nna agagh-ebu kwa ufødu n'ajø omume nwa-ya; ezi omume nke onye ezi omume gādi n'isi ya, nmebi-iwu nke onye nēmehie iwu gādi kwa n'isi ya. 21 Ma onye nēmehie iwu, mbe o gēsi na nmehie-ya nile nke o meworo chigharia, debe ukpurum nile, me ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, o ghagh idi ndu, o gagh-anwu. 22 Njehie-ya nile nke o meworo, agagh-echeta ha megide ya: n'ezi omume-ya nke o meworo ka o gādi ndu. 23 O nātøm utø ma-qli, bù Ọnwu nke onye nēmehie iwu? (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta): o dīgh-atøm utø mbe o si n'uzø-ya chigharia, we di rdu? 24 Ma mbe onye ezi omume si n'ezi omume-ya chigharia, me ajo omume, me dika ihe-aru nile si di nke onye nēmehie iwu meworo, o gādi kwa ndu? Ezi omume-ya nile nke o meworo, agagh-echeta ha: n'ihe-nmekpu-ya nke o mekpuworo, na nime nmehie-ya nke o mehieworo, nime ha ka o gānwu. 25 Ma unu asiwo, Adigh-atule uzø Onye-nwe-ayi. Biko nurunu, ulo Israel: O bu uzøm ka anādigh-atule? o bugh uzø nile nke unu ka anādigh-atule? 26 Mbe onye ezi omume si n'ezi omume-ya chigharia, me ajo omume, nwua n'ihø ha, n'ajø omume-ya nke o meworo ka o gānwu. 27 Ma mbe onye nēmehie iwu si na nmebi-iwu-ya nke o meworo chigharia, me ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, ya onwe-ya gēme ka nkpuru-obi-ya di ndu. 28 O we hu, si na njehie-ya nile o meworo; o ghagh idi ndu, o gagh-anwu. 29 Ma ulo Israel asiwo, Adigh-atule uzø Onye-nwe-ayi. O bu uzøm ka anādigh-atule, ulo Israel? o bugh uzø nile nke unu ka anādigh-atule? 30 N'ihø nka ka M'gékpe unu ikpe, unu ulo Israel, onye o bula ka uzø-ya nile si di; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. Latanu, sinu na njehie nile unu chigharia; ajo omume ewe ghara ighørø unu ihe-isu-

ngøngø. 31 Tupunu n'aru unu njehie nile unu nke unu jehieworo nime ha; mere onwe-unu obi ɔhu na mo ɔhu: o bu kwa n'ihø gini ka unu gānwu, ulo Israel? 32 N'ihø na Ọnwu nke onye nānwu anwu adigh-atøm utø, (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta): ya bu chigharianu, we di ndu.

19 1 Ma gi onwe-gi, buliere ndi-isi Israel abù-ákwa, 2 si, Gini ka nne-gi bu? O bu nne-çdum: n'etiti çdum ka o makpuru, n'etiti umu-çdum ka o mere ka umu-ya ba uba. 3 O we zùputa otù n'umu-ya; nwa-çdum ka o ghørø: o we muta idøbu anu-ndøbu, madu ka o riri. 4 Mba di iche iche we nu ihe bayere ya; n'olùlù-ha ka anwudere ya: ha ji nba-aka-imi me ka o biarue ala Ijipt. 5 Nne-çdum ahu we hu na o chereri, ma na olile-anyaya alawo n'iyì, o we were otù ɔzø n'umu-ya, me ya nwa-çdum. 6 Nwa-çdum ahu we jegharia n'etiti çdum, nwa-çdum ka o ghørø: o we muta idøbu anu-ndøbu, madu ka o riri. 7 O we mata ulo ɔma nile nke ala ahu, o bu kwa obodo nile ha ka o mere nkponkpo ebe; ala ahu na ùjú-ya we tøbørø n'efu, site n'olu nke nbibø-ya. 8 Mba nile we si n'ala nile anāchi achi megide ya buruburu: ha we ɔasa ubu-ha n'aru ya; n'olùlù-ha ka anwudere ya. 9 Ha we tiye ya n'ulonmechibido na nba-aka-imi, me ka o biakute eze Babilon; ha nēme ka o ba n'ebø ewusiri ike, ka ewe ghara inu kwa olu-ya ɔzø n'ugwu nile nke Israel.

10 Nne-gi di ka osisi vine, n'obara-gi, n'akuku miri ka akuworo ya: osisi nke nāmi nkpuru nke juputa-kwa-ra na ngalaba ka o bu site n'otutu miri. 11 O we nwe nkpa-n'aka di ike ibu nkpa-n'aka-eze nke ndi nāchi achi, ogologo-ya we di elu rue n'etiti alaka ɔbara ɔhia, ewe hu ya n'idi-elu-ya n'iba-uba nke alaka-ya nile. 12 Ewe ropu ya n'ønuma, n'ala ka atudara ya, ifuse Iru-anyanwu we me ka nkpuru-ya kpønwua: abajipuru nkpa-n'aka-ya nile di ike, ha we kpønwua; oku ripiara ha. 13 Ma ubu a akuworo ya n'ozara, n'ala kpørø nku nke miri nādigh. 14 Oku we si na nkpa-n'aka nke alaka-ya nile pua, nkpuru-ya ka o ripiaworo, nkpa-n'aka o bula nke di ike we ghara idi nime ya ibu nkpa-n'aka-eze

ichi achi. Abù-ákwá ka nka bu, o we ghø abù-ákwá.

20 1 O rue n'arø nke-asø, n'ønwa nke-ise, n'ubøchi nke-iri nke ønwa ahu, na ufødu niine ndi-okenye Israel biara iju Jehova ase, ha we nødu ala n'irum. 2 Okwu Jehova we ruem nti, si, 3 Nwa nke madu, gwa ndi-okenye Israel okwu, si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: o bu ijum ase ka unu onwe-unu nàbia? Mu onwem nàdi ndu, M'gagh-ekwe ka unu juam ase ma-oli; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 4 I gékpe ha ikpc, nwa nke madu, i gékpe ha ikpe? me ka ha mara ihe-árú nile nke ndi bu nna-ha; 5 si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ubøchi M'røputara Israel, M'we weliere nkpuru ulo Jekob akam, me ka ha maram n'ala Ijipt, M'we weliere ha akam, si, Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu; 6 n'ubøchi ahu ka M'weliri akam nye ha, ime ka ha si n'ala Ijipt puta ba n'ala nke M'ledoro nye ha, nke miri-ara-ehi na manu-añu nérù nime ya, nke bu ima-nma nke ala nile: 7 M'we si ha, Tufuenu, onye o bula ihe-árú nile nke anya-ya abua, unu ejì-kwala arusi nile nke Ijipt merua onwe-unu; Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu. 8 Ha we nupu isi n'okpurum, ha ekwegh kwa igem nti; ha etufugh, onye o bula ihe-árú nile nke anya-ya abua, ha arapugh kwa arusi nile nke Ijipt: M'we si na M'gåwukwasi ha ønumam, imazu iwem megide ha n'etiti ala Ijipt. 9 Ma alurum oлу n'ihi aham, ka ewe ghara ime ya ka o ghara idi nsø n'anya mba nile, ndi ha onwe-ha nø n'etiti ha, ndi M'mere ka ha maram n'anya-ha, n'ime ka ha si n'ala Ijipt puta. 10 M'we me ka ha si n'ala Ijipt puta, M'we me ka ha ba n'øzara. 11 M'we nye ha ukpurum nile, me ka ha mara ikpém nile, nke madu gádi kwa ndu nime ha, ma o me ha. 12 Ozø, ubøchi-izu-ikem nile ka M'nye-kwa-ra ha, ighø ihe-iriba-ama n'etiti Mu na ha, ka ha we mara na Mu onwem bu Jehova, Nke nèdo ha nsø. 13 Ulo Israel we nupu isi n'okpurum n'øzara: o bugh n'ukpurum nile ka ha jeghariri, ikpém nile ka ha ju-kwa-ra, bú nke madu gádi kwa ndu nime ha, ma o me ha; ubøchi-izu-ikem nile ka ha mere ka ha ghara idi nsø ma-oli: M'we si na

M'gåwukwasi ha ønumam n'øzara, ime ka ha gwusia. 14 M'we lua ołu n'ihi aham, ka ewe ghara ime ka o ghara idi nsø n'anya mba nile, ndi M'mere ka ha si n'ala Ijipt puta n'anya-ha. 15 Ozø kwa, Mu onwem weliri akam nye ha n'øzara, si, na M'gagh-eme ka ha ba n'ala ahu nke M'nyere ha, nke miri-ara-ehi na manu-añu nérù nime ya, ima-nma ka o buru ala nile; 16 n'ihi na ikpém nile ka ha juru, ma ukpurum nile, ha ejegharigh nime ha, ubøchi-izu-ikem nile ka ha me-kwa-ra ka ha ghara idi nsø: n'ihi na arusi nile ha ka obi-ha nèjeso. 17 Anyam we mere ha ebere ka M'ghara ibibi ha, emeghwam ka ha gwusia n'øzara. 18 M'we si umu-ha n'øzara, Unu ejegharila n'ukpuru nile nke nna-unuhà, unu edebe-kwa-la ikpém nile ha, unu ejì-kwa-la arusi nile ha meru onwe-unu: 19 Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu; jegharianu n'ukpurum nile, debe-kwa-nu ikpém nile, me ha: 20 donu ubøchi-izu-ikem nile nsø; ha gághø kwa ihe-iriba-ama n'etiti Mu na unu, ka unu we mara na Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu. 21 Umu-ha we nupu isi n'okpurum; ha ejegh ije n'ukpurum nile, ha edebegh kwa ikpém nile ime ha, bú nke madu gádi ndu nime ha, ma o me ha; ubøchi-izu-ikem nile ka ha mere ka ha ghara idi nsø: M'we si na M'gåwukwasi ha ønumam, imazu iwem megide ha n'øzara. 22 Ma eseghachirim akam, we lua ołu n'ihi aham, ka ewe ghara ime ka o ghara idi nsø n'anya mba nile, ndi M'mere ka ha puta n'anya-ha. 23 Mu onwem welì-kwa-ra ha akam n'øzara, si, na M'gächusa ha n'etiti mba nile, fesa ha n'ala nile; 24 n'ihi na ha emegh ihem nile ekpere n'ikpe, o bu kwa ukpurum nile ka ha juru, ubøchi-izu-ikem nile ka ha me-kwa-ra ka ha ghara idi nsø, o bu kwa n'iso arusi nile nke ndi bu nna-ha ka anya-ha di. 25 Ozø, enye-kwa-ram ha ukpuru di iche iche nke nàdigh nina, na ikpe di iche iche nke ha nàgagh-adi ndu nime ha; 26 M'we merua ha n'onyinye nile ha, n'ime ka nwa o bula nke nèmeghe àkpà-nwa mbu gabiga n'oku, ka M'we me ka ha tòbørø n'efu, ka ha we mara ma Mu onwem bu Jehova.

27 N'ihi nka, gwa ulo Israel okwu, gi nwa nke madu, si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O bu kwa na nka ka

nna-unu-hà kwulurum, n'imekpu emekpu megidem. 28 N'ihi na mbe M'mere ka ha ba n'ala ahu, nke M'weliri akam elu inye ha, ha we hu ugwu ntà nile o bula di elu, na osisi nile o bula bara ohia, ha we chua aja nile ha n'ebe ahu, nye nkpa-su-iwe nke onyinye-ibiaru-nso-ha n'ebe ahu, do ihe-isì-utø nile ha n'ebe ahu, wusi ajà-ihe-òñunu nile ha n'ebe ahu. 29 M'we si ha, Gini bu ebe a di elu ebe unu onwe-unu nàbà? Ewe kpø aha-ya Bama rue ta. 30 N'ihi nka si ulo Israel, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O bu n'uø nke nna-unu-hà ka unu onwe-unu némérú onwe-unu? o bu kwa ihe-àrù nile ha ka unu nàkwaso iko? 31 oø, mbe unu nèbuli onyinye nile unu, mbe unu nème ka umu-unu gabiga n'øku, o bu na unu onwe-unu némérú onwe-unu n'arusi nile unu, rue ta? ma Mu onwem, M'gékwe ka unu juam ase, ulo Israel? Mu onwem nàdi ndu, (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta), M'gagh-ekwe ka unu juam ase ma-qli: 32 ma ihe ahu nke nàbà nime mo-unu, o gagh-adi ma-qli; o bu na unu onwe-unu nàsi, Ayi gàdi ka mba nile, dika aburu nile nke ala nile, ijere osisi na nkume ozi. 33 Mu onwem nàdi ndu, (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta), n'ezie o bu aka di ike, o bu kwa ogwe-aka esetiri eseti, o bu kwa ønuma awusiri awusi, ka M'gëji buru eze-unu: 34 M'gëji kwa aka di ike, ji kwa ogwe-aka esetiri eseti, ji kwa ønuma awusiri awusi, me ka unu si na ndi nile di iche iche puta, chikoputa kwa unu n'ala nile ebe unu basaworo: 35 M'gëme kwa ka unu bata n'øzara nke ndi nile di iche iche, Mu na unu gékpe kwa ikpe n'ebe ahu iru na iru. 36 Dika Mu na nna-unu-hà kpere ikpe n'øzara nke ala Ijipt, otù a ka Mu na unu gékpe ikpe; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 37 M'gëme kwa ka unu gabiga n'okpuru nkpa-n'aka, M'gëme kwa ka unu ba n'ihe-nkegide nke obuba-ndum; 38 M'gásachapu kwa ndi nânupu isi na ndi nèjehie megidem n'ctiti unu; n'ala ebe ha nø dika obia ka M'gëme ka ha si puta, ma o bugh n'ala Israel ka ha gâbà: unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 39 Ma unu onwe-unu, ulo

Israel, otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Jenu, fè, onye o bula arusi-ya nile, ma emesia unu aghagh igem nti: ma unu agagh-eji onyinye nile unu na arusi nile unu me ka aha nsom ghara idì nsø oø. 40 N'ihi na n'ugwu nsom, n'ugwu nke ebe di elu nke Israel, (o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta), n'ebe ahu ka ulo Israel nile, ka o ra, gèfèm n'ala-ha: n'ebe ahu ka ihe-ha gâtøm utø, o bu kwa n'ebe ahu ka M'gachø ajà-nbuli nile unu na nkpuru mbu nke útu nile unu, ha na ihe nsø nile unu. 41 N'isi utø ka ihe-unu gâtøm utø, mbe M'mere ka unu si na ndi nile di iche iche puta, mbe M'chikoputara unu n'ala nile nke unu basaworo nime ha; agèdokwam nsø nime unu n'anya mba nile. 42 Unu gàma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'gëme ka unu ba n'ala Israe!, n'ala ahu nke M'weliri akam elu iwere ya nye nna-unu-hà. 43 Unu gècheta kwa n'ebe ahu uzø nile unu, na omume nile unu, nke unu meruru onwe-unu nime ha; unu gásø kwa onwe-unu oyi n'iru unu n'ihi ihe oø nile unu nke unu meworo. 44 Unu gàma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'mesoworo unu n'ihi aham, o bugh dika uzø oø nile unu si di, o bugh kwa dika omume nile unu nke bibiri ebibi, unu ulo Israel; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

45 Okwu Jehova we ruem nti, si, 46 Nwa nke madu, che iru-gi n'uø Ndida, me ka okwu-gi busa dika miri-ozozo n'ebe Ndida di, bue amuma megide oké ohia nke ohia ahu di na Negeb; 47 si oké ohia Negeb, Nuru okwu Jehova; Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, M'gaje isuye øku nime gi, o gérípia kwa osisi ndu nile o bula na osisi nile o bula kpøø nku nke di nime gi: ire-øku-ya nénwu enwu, o gagh-anyu anyu, o gáru kwa iru nile site na Negeb rue na Ugwu. 48 Anaru nile, bù madu, gáhu kwa na Mu onwem, bù Jehova, esuyewo ya: o gagh-anyu anyu. 49 M'we si, Ewó, Onye-nwe-ayi Jehova! ha nèkwu okwu bayerem, si, O bugh onye nàtu ilu ilu ka o bu?

21 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, che iru-gi na Jerusalem, busa okwu-gi dika miri-

ozuzo n'ebe ebe nsø ya nile di, bu kwa amuma megide ala Israel; 3 si ala Israel, Otù a ka Jehova siri: Le, Mu némegide gi, M'gāmiputa kwa mma-agham n'qbø-ya, bipu nime gi onye ezi omume na onye némébi iwu. 4 Ebe M'gēbipu nime gi onye ezi omume na onye némébi iwu, n'ihi nka ka mma-agham gësi n'qbø-ya puta imégide anaru nile, bú madu, site na Ndida rue Ugwu: 5 anu-aru nile, bú madu, ewe mara na Mu onwem, bú Jehova, amiputawo nimma-agham n'qbø-ya; o gagh-alaghachi kwa ozø. 6 Ma gi onwe-gi, nwa nke inadu, ze ume; na nñaji úkwù na n'ilu obi ka i gëze ume n'anya-ha. 7 Ma o gérü, mbe ha gäsi gi, N'ihi gini ka gi onwe-gi nëze ume? na i gäsi, O bu n'ihi akukø, n'ihi na o nñabia: obi nile o bula gälø kwa miri, aka nile gákuda, ike gágwu mo inadu nile o buña, ikperè-ukwu nile gaghø miri miri: le, o nñabia, o ruwo kwa, o bu ihe si n'önü Onye-nwe-ayi Jehova puta.

8 Okwu Jehova we ruem nti, si, 9 Nwa nke madu, bue amuma, si, Otù a ka Jehova siri: Si, Le, mma-agha, le, mma-agha, amuru ya amu, o bu kwa ihe emere ka o nñbu maramara: 10 amuru ya amu ka o we bue madu nke-uku; emere ya ka o nñbu maramara ka o we di ka àmùmà: obi gatø kwa ayi utø? nkpa-n'aka nwam, o nñju osisi nile o bula. 11 Ewe were ya nye ka eme ya ka o nñbu maramara, ka ewe jide ya n'obu-aka: amuru nke ahu amu, bú mma-agha, eme-kwa-ra nke ahu ka o nñbu maramara, ka ewe nye ya n'aka onye nñbu ebu. 12 Tie nkpu, kwasie ákwá ike, nwa nke madu: n'ihi na nke ahu di n'aru ndim, nke ahu di n'aru ndi-isi Israel: ndi arara nye mma-agha ka ha na ndim bu: n'ihi nka tie aka n'apata-ukwu-gi. 13 N'ihi na önüwunwa di; gini gême kwa ma o buru na óbuná nkpa-n'aka nke nñju aju ghara idi? o bu ihe si n'önü Onye-nwe-ayi Jehova puta. 14 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, bue amuma, kukota óbuná-aka-gi abua; ka mma-agha di okpukpu atø, bú mma-agha nke ndi anébu ebu: nke ahu bu mma-agha nke onye uku ahu nke anébu ebu, nke nñbachibido ha buruburu. 15 O bu n'akuku önü-uzø-ama nile ha ka M'tiyeworo önü-önü mma-agha, ka

obi we lò ha miri, ka ewe me kwa ka ihe-isu-ngóngø ba uba: ewò! emewo ya ka o ghø àmùmà, amuru ya amu ibu ebu. 16 Me onwe-gi ka i di otù, ga n'akanri; do onwe-gi n'usoro, ga n'aka-ekpe; ebe o bula akaworo iru-gi àkà iga. 17 Ozø, Mu onwem gákukøta kwa óbuná akam abua, M'gême kwa ka önümani zuru ike: Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo.

18 Okwu Jehova we ruem nti, si, 19 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, mere onwe-gi uzø abua, ka mma-agha nke eze Babilon we bia; n'otù ala ka ha abua gësi puta: gi ka kwa akàrà yiri akà madu, ka ya n'isi uzø obodo. 20 Uzø ka i gême, ka mma-agha we biarue Raba nke umu Amon, ru kwa Juda nime Jerusalem, bú ebe ewusiri ike. 21 N'ihi na eze Babilon guzoro n'abata uzø, n'isi uzø abua ahu, iju ase: o feghariri àkù-ya nile, ju ase n'aka terafim-ya, lekwasi imieuanya. 22 N'aka-nri-ya ka ihe iji ju ase bayere Jerusalem di, ido ihe di iche iche ejì etipú mbidi, isaghe önü n'okubù, iweli olu n'iti nkpu agha, ido ihe di iche iche ejì etipú mbidi imégide önü-uzø-ama nile, iwukøta obo-ihe, iwu ulo-agha. 23 O gádi-kwa-ra ha ka ọjuju-ase esu n'anya-ha, bú ndi ńuworo ha iyi di iche iche: ma ya onwe-ya nême ka echeta ajo omume, ka ewe jide ha.

24 N'ihi nka otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ihi na unu emewo ka echeta ajo omume unu, nime nkpu ghe ijehie nile unu, ewe hu nmehie nile unu n'omume nile unu; n'ihi na emewo ka echeta unu, o bu n'obu-aka ka agéjide unu. 25 Ma gi onwe-gi, onye emeruworo aru, onye némébi iwu, bú onye-isi Israel, onye ubochi-ya biaworo, na mbe ajo omume nke mbe ikpe-azu; 26 otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Wezuga ákwá-nkukù-isi ahu, bupu okpu-eze ahu: nka agagh-abu kwa ihe o bu: mc ihe nke di ala ka o di elu, me kwa ihe nke di elu ka o di ala. 27 Nkpù-iru, nkpù-iru, nkpù-iru ka M'gékpu-ya: nka kwa, o gagh-adi rue mbe o gâbia, bú onye o ruru aka; M'gêwore kwa ya nye ya.

28 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, bue amuma, si, Okwu di otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova kwuru bayere umu

Amon, baye-kwa-ra ita-uta-ha, si; gi si kwa, Le, mma-agha, bù mma-agha nke amiputaworo, n'ihi oþubu ka emere ya ka o nêbu maramara, otù o gêkwe ya inagide, ka o we di ka àmùmà: 29 mþe ha nâhuru gi òhù efu, mþe ha nâjuru gi ase okwu-ugha, itiye gi n'olu ndi nêmébi iwu ndi eburu eþu, ndi ubøchi-ha abiawo, na mþe nke ajo omume nke mþe ikpe-azu. 30 Mighachi ya n'obó-ya. N'ebé ekèrè gi, n'ala nputa-uwa-gi, ka M'gêkpe gi ikpe. 31 M'gâwukwasi gi ajo iwem; oku nke nrubiga-ókè nke iwem ka M'gëji fukwasi gi: M'gënye kwa gi n'aka ndikom bu nâní anu-ohia, ndi di nkà n'ibibi ebibi. 32 I gâghorø oku nri; obara-gi gâdi n'etiti ala-gi; agagh-echeta gi: n'ihi na Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo.

22 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
 2 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, i gêkpe ikpe, i gêkpe obodo obara nka ikpe? i gême kwa ka o mara ihe-árú nile ya. 3 I gâsi kwa, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le obodo nke nâwusi obara n'etiti ya, ka mþe-ya we bia, nke nême kwa arusi di iche iche megide onwe-ya imeru onwe-ya! 4 N'obara-gi, bù nke i wusiworo, ka ikpe maworo gi, o bu kwa n'arusi-gi nile, bù nke i meworo, ka i ruru árù; i we me ubøchi-gi ka ha biarue nso, i we biarue ògwugwu aro-gi nile: n'ihi nka ka M'meworo gi ka i ghorø mba nile ihe-ita-uta, ka i ghô-kwa-ra ala nile ihe-óchi. 5 Ndi di nso na ndi di anya n'ebé i nô gâchi gi óchi, gi obodo nke aha-gi ruru árù, nke juputara n'obuha-aghara. 6 Le, ndi-isi Israel, onye o bulu ka ogwe-aka-ya ra, anqwo nime gi iwusi obara. 7 Nna na nne ka ha leliworo nime gi; obia ka ha jiworo nmeþu emeso n'etiti gi: nwa-nþei na nwanyi di-ya nwuru ka ha meworo ihe-ike nime gi. 8 Ihe nsom nile ka i ledaworo anya, o bu kwa ubøchi-izu-ikem nile ka i meworo ka ha ghara idi nsø. 9 Ndi nâþa àmà oþo anqwo nime gi iwusi obara: o bu kwa n'ugwu nile ka ha riworo ihe nime gi: ajo ihe-nzube ka ha meworo n'etiti gi. 10 Oþo nna ka ekpugheworo nime gi: nwanyi nke ruru árù n'idi-na-nso-ya ka ha wedaworo n'ala nime gi. 11 Oþo, otù nwoke esorowo nwunye nke madu-ibe-ya me ihe-árù; nwoke oþo

emeruwo nwunye nwa-ya n'ajø ihe-nzube; nwoke oþo ewedawo nwa-nne-ya nwayi, bù nwa nke nna-ya, n'ala nime gi. 12 Ngo ka ha riworo nime gi iwusi obara; uma na òmuru-nwa ka i naraworo, i we were nmeþu rita urù nêzigh ezi n'aka madu-ibe-gi nile, ma Mu onwem ka i chezoworø, o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 13 Ma, le, akuwom obu-akam n'ebé urù-gi nêzigh ezi nke i ritaworo di, na n'ihi obara-gi nke diworo n'etiti gi. 14 Obi-gi, ò gêguzo? ma-obu aka-gi abua, hè gâdi ike n'ubøchi ndia mþe Mu onwem nêmeso gi? Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo, me kwa ya. 15 M'gâchusa kwa gi n'etiti mba nile, fesa kwa gi n'ala nile; M'gême kwa ka iru-árú-gi si nime gi gwusia. 16 Agême kwa ka i ghara idi nsø n'onwe-gi, n'anya mba nile; i we mara na Mu onwem bu Jehova.

17 Okwu Jehova we ruem nti, si, 18 Nwa nke madu, ulo Israel aghoworom afuru-uzu: ha nile bu ola na bambam na igwè na opù, n'etiti oké oku; afuru-uzu nke ola-ócha ka ha ghoworo. 19 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: N'ihi na unu nile aghoworom afuru-uzu, n'ihi nka, le, M'gaje ichikota unu n'etiti Jerusalem. 20 Dika esi achikota ola-ócha na ola na igwè na opù na bambam n'etiti oké oku, ifunwu ya oku, ìbaze ya; otù a ka M'gâchikota unu n'iwem na n'ønumam, tøþø unu n'ebé ahu, ìbaze unu. 21 E, M'gâkpokota unu, were oku nke nrubiga-ókè nke iwem fukwasi unu, unu ewe ìbaze n'etiti ya. 22 Dika esi ìbaze ola-ócha n'etiti oké oku, otù a ka agâbaze unu n'etiti ya; unu ewe mara na Mu onwem, bù Jehova, awukwasiwo unu ñumam.

23 Okwu Jehova we ruem nti, si, 24 Nwa nke madu, si ya, Gi onwe-gi bu ala nke anémegh ka o di ócha, miri ezokwasigh ya n'ubøchi ajo iwe. 25 Nkekota oþo nke ndi-amuma-ya di n'etiti ya, dika oðum nâþø uja nke nâðøbu anu-ndøbu: nkpuru-obi madu ka ha ripiaworo; àkù na ihe di oké ñunu ahia ka ha nêwerekere; ha emewo ka ndinyom-ya di-ha nwuru ba uba n'etiti ya. 26 Ndi-nchu-aja-ya emewo iworm ihe-ike, me ka ihe nsom nile ghara idi

nsø: o digh ókè ha kpaworo n'etiti ihe nsø na ihe nādigh nsø, ha emegh kwa ka madu mara ihe di iche n'etiti ihe ruru árú na ihe di ọcha, o bu kwa ubochi-izu-ikem nile ka ha zonariworo anya-ha, ewe me ka M'ghara idi nsø n'etiti ha. 27 Ndi-isi-ya n'etiti ya di ka anu-ohia wolf nādøbu anu-ndøbu; iwusi Ọbara, ime ka nkpuru-obi madu la n'iyi, ka ha we rita urù nēzigh ezi. 28 Ozø, ndi-amuma-ya eteworo ha nzu, nāhu Ọhù efu, nāju-kwa-ra ha ase okwu-ugha, si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, ma Jehova ekwugh okwu. 29 Ndi ala nka emebowo emebo, punara madu ihe n'ike; onye ewedara n'ala na obeye ka ha meworo ihe-ike, o bu kwa Ọbia ka ha mebouworo n'ekpegh ikpe. 30 M'we chø otù onye n'etiti ha, onye gaje iba ogige, guzo kwa na ntipú n'irum n'ihi ala-ya, ka M'we ghara ibibi ya: ma achøtaghm. 31 M'we wukwasi ha ajo iwem dika miri; oku nke nrubiga-ókè nke iwem ka M'jiworo me ka ha gwusia: uzø-ha ka M'tiyekwasiworo n'isi-ha; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

23 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, ndinyom abua diri, bú umu otù nne: 3 ha we kwa iko n'Ijipt; o bu mbe ha di na nwata ka ha kwara iko: n'ebe ahu ka abiagidere araha, o bu kwa n'ebe ahu ka ha piri Ọnu-ønu ara-ha aka, bú nke ha nwere mbe ha di nāmaghi nwoke. 4 Ma aha-ha bu Ohola, ya bu nke-okenye, na Oholiba, bú nwa-nne-ya: ha we ghø ndi nkem, mua umu-ndikom na umu-ndinyom. Ma aha-ha, Sameria bu Ohola, Jerusalem bu Oholiba. 5 Ohola we kwa iko mbe o nō n'okpurum; agu ndi nāhu ya n'anya we gua ya, bú ndi Asiria ndi bu abata-obi-ya, 6 ndi yiri uwe anunu, ha bu ndi nāchi ala na ndi nochirianya eze, umu-ekorobia anāchosi ike ka ha nile bu, ha bu ndi-inyinya nānqwasí inyinya. 7 O we kwaso ha iko nke-uku, ndi arøputara arøputa nke umu Asiria ka ha nile bu: ma onye o bula nke agu ya guru ya, arusi nile ha ka o ji merua onwe-ya. 8 Ma ikwa-iko-ya nile nke sitere n'Ijipt ka o nārapugh; n'ihi na ya na ha dinara mbe o di na nwata, ndi ahu pi-kwa-ra Ọnu-ønu ara-ya abua aka, bú nke o nwere mbe o di nāmaghi nwoke: ha we wukwasi

ya ikwa-iko-ha dika miri. 9 N'ihi nka ka M'nyere ya n'aka ndi nāhu ya n'anya, n'aka umu Asiria, ndi agu ha guru ya. 10 Ndi ahu kpughere ọtø-ya: umu-ya ndikom na umu-ya ndinyom ka ha chirí, ma ya onwe-ya ka ha jiri mma-agha Ọue: o we ghørø ndinyom aha iji dø ha aka na nti; o bu kwa ihe nile ekpere n'ikpe ka ha mere n'aru ya. 11 Nwa-nne-ya nwayi, bú Oholiba, we hu nka, ma o bibiri onwe-ya kari nwa-nne-ya n'agu ndikom nke guru ya, na n'ikwa-iko-ya nile nke kariri ikwa-iko nile nke nwa-nne-ya. 12 Agu umu Asiria guru ya, bú ndi nāchi ala na ndi nochirianya eze, ndi bu abata-obi-ya, ndi yiri uwe maþuru onwe-ya, ha bu ndi-inyinya nānqwasí inyinya, umu-ekorobia anāchosi ike ka ha nile bu. 13 M'we hu na o ruru árú; otù uzø ka ha abua siri. 14 O we tukwasi ihe n'ikwa-iko-ya; o we hu ndikom akarari na mbidi, bú onyinyo ndi Kaldea eji ihe-otite nācha uhie uhie kà, 15 ndi ekereri ihe-ókiké n'úkwù-ha, ndi ejiri ákwà esijiri esiji kebiga isi-ha ókè, n'ile ha anya ndi-isi-agha ka ha nile bu, dika oyiyi umu Babilon nke Kaldea, bú ala amuru ha. 16 Agu ha we gua ya mbe o nèle ha anya, o we zigara ha ndiozi rue Kaldea. 17 Umu Babilon we biakute ya n'ihe-ndina nke ikwa-iko, ha we merua ya n'ikwa-iko nile ha, o we rua árú site na ha, nkpuru-obi-ya we kewapu n'ebe ha nō. 18 O we kpughe ikwa-iko-ya nile, kpughe kwa ọtø-ya: nkpuru-obim we kewapu n'aru ya, dika nkpuru-obim si ekewapu n'aru nwa-nne-ya. 19 O we me ka ikwa-iko-ya nile ba uba, n'icheta ubochi nile o di na nwata, mbe o kwara iko n'ala Ijipt. 20 Agu ndikom-ha nākwa iko we gua ya, ndi anu-aruh-a bu anu-aruh inyinya-ibu, uréha bu kwa uré inyinya. 21 I we leta ajo ihe-nzube nke mbe i di na nwata, n'ipi Ọnu-ønu ara-gi abua nke ndi Ijipt piri n'ihi ara abua nke i nwere mbe i di na nwata.

22 N'ihi nka, Oholiba, otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, M'gaje ikpote ndi nāhu gi n'anya imegide gi, bú ndi nkpuru-obi-gi kewapuworo n'ebe ha nō, M'gême kwa ka ha si n'ebe nile di buruburu biakwasi gi; 23 bú umu Babilon na Kaldea nile, na Pekod na Shoa na Koa, ha na umu Asiria nile: bú

umu-okorobia anāchosi ike, ndi nāchi ala na ndi nochirianya eze ka ha nile bu, ha bu ndi-isi-agha na ndi akporo akpo, ndi nānokwasi n'inyinya ka ha nile bu. 24 Ha gābiakwasi kwa gi chiri ihe-agha, na ubo-ala, na wheel nākpore akpore, chiri kwa nkporokota nke ndi di iche iche; ota uku na ota na okpu-agha ka ha gēji do onwe-ha imegide gi buruburu: M'gēnye kwa ha ikpē n'aka, ha gēkpe kwa gi n'ikpe nile ha. 25 M'gēdo kwa ekworom imegide gi, ha gēmeso kwa gi n'qonuma; imi-gi na nti-gi abua ka ha gēwezuga; ozq, ndi gēsota gi n'azu gāda site na mma-agha: umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom ka ha gāchiri; qku gēripia kwa ndi gēsota gi n'azu. 26 Ha gēyipu kwa uwe-gi nile n'aru-gi, chiri ihe-gi nile mara nma. 27 M'gēme kwa ka ajo ihe-nzube-gi kwusi n'aru gi, ya na ikwa-iko-gi nile sitere n'ala Ijipt: i gagh-eweli kwa anya-gi abua le ha, i gagh-echeta kwa Ijipt ozq. 28 N'ihi na otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, M'gaje inye gi n'aka ndi i nākpō asi, n'aka ndi nkpuru-obi-gi kewapuworo n'ebe ha no: 29 ha gēmeso kwa gi n'ikpo-asi, wepu ihe nile i dōtara n'idobu onwe-gi n'olu, ha gārapu kwa gi i barasia qto: agēkpughe kwa qto nke ikwa-iko-gi nile, ma ajo ihe-nzube-gi ma ikwa-iko-gi nile. 30 Agēme gi ihe ndia, n'ihi na i kwasoro mba di iche iche iko, n'ihi na i jiwo arusi nile ha rua arū. 31 N'uzo nwa-nne-gi nwayi ka i jeworo ije; M'gēwere kwa iko-ya nye gi n'aka. 32 Otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Iko nwa-nne-gi nwayi ka i gānu, bū iko nke miri emi nke sa-kwa-ra mbara: i gāgho onye anāchì qchì na onye anākwa emō: o nānagide ihe ri nne. 33 N'inubiga-manyā-ōkē na ihe-nbu ka i gējuputa, n'iko ihe-iju-anya na itoborō-n'efu, n'iko nwa - nne - gi nwayi, bū Sameria. 34 I gānu kwa ya, nusia ya, qbunā ejūjū-ya nile ka i gāracha, ara-gi abua ka i gādowapu: n'ihi na Mu onwem ekwuwo okwu; o bu ihe si n'qonu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 35 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otu a: N'ihi na i chezowom, tufuem n'azu-gi, n'ihi nka gi onwe-gi būru kwa ajo ihe-nzube-gi na ikwa-iko-gi nile.

36 Jehova we sim: Nwa nke madu, i

gēkpe Ohola na Oholiba ikpe? gosi kwa ha ihe-árú nile ha. 37 N'ihi na ha akwawo iko, qbara di kwa n'aka-ha, o bu kwa arusi nile ha ka ha kwasoworo iko; ozq kwa, umu-ha ndikom, bū ndi ha mutaram, ka ha mere ka ha gabigara ha qku, ka o we ripia ha. 38 Ozq kwa, nka ka ha meworom: ha emeruwo ebe nsom n'ubochi ahu, me ka ubochi-izukem nile ghara idi nsq. 39 N'ihi na mbe ha būru umu-ha ndikom nye arusi nile ha, ha we bata n'ebe nsom ubochi ahu ime ka o ghara idi nsq; ma, le, otu a ka ha meworo n'etiti ulom. 40 Ozq kwa, unu nēziga ikpō ndikom ndi nēsi n'ebe di anya bia: bū ndi ezigaworo onye-ozi, ma, le, ha biara; ndi i sara aru n'ihi ha, de ihe n'anya-gi abua, chiri ihe-ichō-nma chō onwe-gi nma, 41 nōkwasi n'ihe-ndina di nsopuru, nke table edoro n'usoro di kwa n'iru ya, o bu kwa ihe-nsure-ōkum nke nēsi isi utō na manum ka i dōbara n'elu ya. 42 Olu igwē madu ndi nō n'udo di kwa nime ya: tukwasi kwa ndikom ndi sitere n'ora madu, emewo ka ndi nānubiga manya okē si n'ozara bia; ha we tiye qla-aka n'aka nke ndinyom ahu, na okpu-eze mara nma n'isi-ha. 43 M'we kwue okwu bayere nwayi ahu kara nkā n'ikwa-iko-ya nile, si, Ubu a ka ha gākwa iko nile o nākwa, ya onwe-ya gākwa kwa iko. 44 Ha we bakuru ya, dika madu si abakuru nwayi nākwa iko: otu a ka ha bakuru Ohola, bakuru kwa Oholiba, bū ndinyom ahu nēzube ajo ihe. 45 Ma ndi ezi omume, ha onwe-ha gēkpe ha ikpe nke ndinyom nākwa iko na ikpē nke ndinyom nāwusi qbara; n'ihi na ndinyom nākwa iko ka ha bu, qbara di kwa n'aka-ha. 46 N'ihi na otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M'gēme ka nkporokota madu rigota imegide ha, M'gēwere kwa ha nye ka ha qhō ihe-ntughari na ihe - nluta - n'agha. 47 Nkporokota madu ahu gēwere kwa nkume tuþue ha, were mma-agha-ha þue ha; umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom ka ha gēbu, ulo nile ha ka ha gēsure n'qku. 48 M'gēme kwa ka ajo nzube kwusi n'ala-unu, ka ewe dō ndinyom nile aka na nti, ha ewe ghara ime dika ajo nzube-unu si di. 49 Ha gētiyekwasi kwa unu ajo nzube-unu, o bu kwa nmehie nile nke arusi nile unu

ka unu gēbu: unu ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-unu Jehova.

24 1 Okwu Jehova we ruem nti n'arō nke-iteghete, n'qonwa nke-iri, n'ubochi nke-iri nke qonwa ahu, si, 2 Nwa nke madu, dere onwe-gi aha nke ubochi a, bù ubochi nke ta: cze Babilon kwagidere Jerusalem n'ubochi nke ta. 3 Tu-kwa-ra ulo nnupu-isi ahu ilu, si ha, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, Sikwasi ite ahu, sikwasi ya, ozø kwa, ḥaye ya miri: 4 chikota anuya aborø abø nime ya, bù qbubø o bula di nma, utaku-ukwu, na ọlu-aka; kpojue ya n'okpukpu arɔputara arɔputa. 5 Were aturu arɔputara arɔputa n'igwè ewu na aturu, tukøba kwa okpukpu n'okpuru ya: me ya ka o bo nke-qoma; ka esi kwa okpukpu-ya nile n'etiti ya.

6 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Ahuhu diri obodo ọbara ahu, bù ite nke nchara-ya di nime ya, nke nchara-ya nāpugh nime ya! weputa ya n'qbubø n'qbubø; nzà amagh ya. 7 N'ihi na ọbara-ya adiwo n'etiti ya; n'elu nkume di elu nke ọhia nādigh ya ka o debere ya; o wusigh ya n'ala, ikpuchi ya ájà; 8 ka o we me ka ọnuma rigota ibø ọbø, ya ka M'ji tiye ọbara-ya n'elu nkume di elu nke ọhia nādigh ya, ka ewe ghara ikpuchi ya. 9 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Ahuhu diri obodo ọbara ahu! Mu onwem gēme kwa ka obo-ya di uku. 10 Me ka nkù ba uba, muye ọku, sizue anu ahu, me ha ofe-ya lò alø, ka esure kwa okpukpu-ya nile. 11 Guzo kwa ite ahu n'elu icheku-ọku-ya nère ere mbe ihe nādigh ya, ka o we di ọku, ọla-ya ewe re ọku, iru-árü-ya abaze kwa n'etiti ya, ka nchara-ya we gwusia. 12 O jiwo ndøbu nile o nādøbu onwe-ya n'olu me ka ike gwu ya: ma nchara-ya nke riri nne esigh nime ya pua; n'oku ka nchara-ya di. 13 N'iru-árü-gi ka ajo nzube di: n'ihi na emewom ka i di ọcha ma i digh ọcha, i gagh-esi kwa n'iru-árü-gi di ọcha ozø, rue mbe M'gémewori ka ọnumam zuru ike n'aru gi. 14 Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo okwu: o gäbia, M'gēme kwa ya; M'gagh-arapu, M'gagh-eme kwa ebere, M'gagh-echéghari; dika uzø-gi nile si di, na dika omume-gi nile si di, otù a ka ha gékpe

gi ikpe; o bu ihe si n'qonu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

15 Okwu Jehova we ruem nti, si, 16 Nwa nke madu, le, M'gaje iwere ihe-otiti napu gi onye ahu nke anya-gi nāchøsi ike: ma i gagh-eti aka n'obi, i gagh-akwa kwa ákwà, anya-miri agagh-aba kwa gi. 17 Ze ume, debe ọnu-gi du; i gagh-emere ndi nwuru anwu oruru-újù, ke ihe-ike-n'isi-gi n'onwe-gi, akpukpq-ukwu-gi ka i gētiye kwa n'ukwu-gi abua, i gagh-ekpuchi kwa eþubere-qn-elu-gi, i gagh-eri kwa nri ndi ozø. 18 M'we gwa ndi Israel okwu n'ututu; nwunyem we nwua n'anyasi: m'we me n'ututu dika ihe ahu si di enyerem n'iwu. 19 Ndi Israel we sim, I gagh-egosi ayi ihe ihe ndia bu n'ebe ayi no, na gi onwe-gi nême otù a? 20 M'we si ha, Okwu Jehova rurum nti, si, 21 Si ulo Israel, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, M'gaje ime ka ebe nsom ghara idì nsø, bù ihe-npako nke ike-unu, na ihe anya-unu abua nāchøsi ike, na ihe nke nkpuru-obi-unu nwere ọmiko n'aru ya; umu-unu ndikom na umu-unu ndinyom, ndi unu rapuworo, gäda kwa site na mma-agha. 22 Ma unu gēme dika m'meworo: unu agagh-ekpuchi eþubere-qn-elu-unu, unu agagh-eri kwa nri nke ndi ozø. 23 Ihe-ike-n'isi-unu gädi kwa unu n'isi, akpukpq-ukwu-unu gädi kwa n'ukwu-unu: unu agagh-eti aka n'obi, unu agagh-akwa kwa ákwà; ma unu gäta aru n'ajø omume nile unu, surita onwe-unu ude. 24 Ezikiel ewe ghørø unu ihe-ebube; dika ihe nile nke o meworo si di, otù a ka unu gēme: mbe nka gäbia, unu ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-unu Jehova.

25 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, o gagh-adi n'ubochi mbe M'napurø ha ebe-ha siri ike, bù ihe-obi-utø nke imanma-ha, na ihe anya-ha abua nāchøsi ike, na ihe ha buliworo nkpuru-obi-ha nye, bù umu-ha ndikom na umu-ha ndinyom, 26 o gagh-adi n'ubochi anu na onye bapuru abapu gäbiakute gi, ihe ka i were nti-gi abua nu ya? 27 N'ubochi ahu ka agasaghe ọnu-gi n'ebe onye bapuru abapu no, i gékwu kwa okwu, ghara ida kwa obi ozø: i we ghørø ha ihe-ebube; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

25 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
 2 Nwa nke madu, che iru-gi n'ebé
 umu Amon nq, bue amuma megide ha:
 3 si umu Amon, Nurunu okwu nke
 Onye-nwe-ayi Jehova; Otú a ka Onye-
 nwe-ayi Jehova siri: N'ihi na i siri, Ehe,
 megide ebe nsom, mbe emere ya ka o
 ghara idi nsq; na imegide ala Israel,
 mbe o tqorø n'efu; na imegide ulo
 Juda, mbe ha gara ije biri n'ala qzq:
 4 n'ihi nka, le, M'gaje iwere gi nye umu
 Iru-anyanwu ibu ihe ha nwetara, ha
 gedo kwa ebe-ulø-ikwñ nile ha nime gi,
 me ebe-obibi nile ha nime gi; ndi ahu
 géri nkpuru-gi, o bu kwa ndi ahu gānu
 miri-ara-ehi-gi. 5 M'gēme kwa ka
 Raba ghø ebe-obibi nke camel, me kwa
 ka umu Amon ghø ebe-nmakpu nke
 igwè ewu na aturu: unu ewe mara na
 Mu onwem bu Jehova. 6 N'ihi na otú
 a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ihi
 na i kuwo aka, zq ukwu n'ala, nuria
 qnua na nleli-gi nile nime nkpuru-obi-
 gi megide ala Israel; 7 n'ihi nka, le,
 Mu onwem esetiwo akam n'aru gi,
 M'gēwere kwa gi nye ka i ghørø mba
 nile ihe-niuta-n'agha; M'gēbipu kwa gi
 n'aru ndi nile di iche iche, me ka i si
 n'ala nile la n'iyi: M'gēkpochapu gi: i
 we mara na Mu onwem bu Jehova.

8 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri:
 N'ihi na Moab na Sia nāsi, Le, ulo Juda
 di ka mba nile; 9 n'ihi nka, le, M'gaje
 imeghe akuku Moab site n'obodo ahu
 nile, site n'obodo-ya nile nke di na
 nsq-ala-ya, nke bu ima-nma nke ala
 ahu, bú Bet-jeshimot, na Beal-meon, na
 Kiriataim, 10 nye umu Iru-anyanwu,
 tiyere umu Amon, M'gēwere kwa ya
 nye ka o buru ihe ha nwetara, ka ewe
 ghara icheta umu Amon n'etiti mba
 nile: 11 o bu kwa n'aru Moab ka
 M'gēme ihe nile ekpere n'ikpe; ha ewe
 mara na Mu onwem bu Jehova.

12 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova
 siri: N'ihi na Edom emegidewo ulo Juda
 n'ibø óbø, na n'ihi na ikpe amawo ha
 nke-uku, ha we børø onwe-ha óbø n'aru
 ha; 13 n'ihi nka ka Onye-nwe-ayi
 Jehova ji si otú a, M'gēseti kwa akam
 n'aru Edom, bipu nime ya madu na
 anumanu, me ya nkponkpø ebe site na
 Timan; óbuná rue Dedan ka ha gāda na
 nma-agha. 14 M'gēsi kwa n'aka ndim,
 bú Israel, tukwasi Edom ibø-óbøm; ha

ewe me n'Edom dika iwem si di na dika
 qnumam si di: ha ewe mara ibø-óbøm;
 o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova
 puta.

15 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova
 siri: N'ihi na ndi Filistia emesowo Juda
 n'ibø-óbø, bø óbø na nleli nke di nime
 nkpuru-obi-ha ibibø ya n'iro ebigh-ebi;
 16 n'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji
 si otú a, Le, M'gaje iseti akam n'aru ndi
 Filistia, bipu ndi Keret, me ka ndi qnumi-
 ri oké osimiri fôduru la n'iyi.
 17 M'gēji kwa iba-nba nile nke qnuna
 bø ha óbø nile di uku; ha gāma kwa na
 Mu onwem bu Jehova, mbe M'gātukwasi
 ha ibø-óbøm.

26 1 O rue, n'arø nke-iri-na-otù,
 n'ubøchi mbu nke qnwa, na okwu
 jehova rurum nti, si, 2 Nwa nke madu,
 n'ihi na Taia ekwuwo okwu megide
 Jerusalem, si, Ehe, etipiawo ya, bú obodo
 nke bu qn-uuzø ndi nile di iche iche; o
 chighariwo n'ebé m'nq: m'gēju eju,
 emewo ya nkponkpø ebe: 3 n'ihi nka
 ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: Le,
 Mu némegide gi, Taia, M'gēme kwa ka
 qntu mba rigota imegide gi, dika oké
 osimiri si eme ka nmali-miri-ya nile
 rigota. 4 Ha gēbibi kwa mbidi nile nke
 Taia, kwatue ulo - elu - ya nile:
 M'gākochapu kwa ájá-ya n'aru ya, me
 ya ka o ghø nkume di elu nke ihe
 nādigh ya. 5 Ebe iħasa ubu ka o gābu
 n'etiti oké osimiri; n'ihi na Mu onwem
 ekwuwo okwu, (o bu ihe si n'qnu Onye-
 nwe-ayi Jehova puta): o gāghø-kwa-ra
 mba nile ihe-nluta-n'agha. 6 Ma umu-
 ya ndinyom ndi nq n'ohia, agēji mma-
 agha bue ha: ha ewe mara na Mu onwem
 bu Jehova. 7 N'ihi na otú a ka Onye-
 nwe-ayi Jehova siri: Le, M'gaje ime ka
 Nebukadreza, bú eze Babilon, si
 n'Ugwu biarue Taia, o bu eze nke ndi-
 eze, o gāchiri inyinya, chirí kwa ubø-
 ala, chirí kwa ndi-inyinya na nkpoqota
 madu na ndi bara uba, bia. 8 Umu-gi
 ndinyom ndi nq n'ohia ka o gēji mma-
 agha bu: o gēwu kwa ulo-agha megide
 gi, wukøta obo-ihe imegide gi, welie
 qta uku imegide gi. 9 Ozø, ihe-ya ejí
 akwatu mbidi ka o gādøba imegide
 mbidi-gi nile, o bu kwa ulo-elu-gi nile
 ka o gēji mma-agha-ya kwada. 10 Site
 n'igwè inyinya-ya ájá-ha gēkpuchi gi:
 site n'olu ndi-inyinya, na nke wheel

nākpore akpore, na nke ubø-ala, mbidi-gi nile gēme nkpatu, mbe o nābata n'ønu-uøø-ama-gi nile, dika esi abata n'obodo nke abawara abawa. 11 O gēji ukwu inyinya-ya nile zotø ézi-gi nile: ndi-gi ka o gēji mma-agha bu, ogidi nile nke ike-gi gārida n'ala. 12 Ha gākwata ákù-gi, luta ihe-izu-ahia-gi n'agha, kwatu mbidi-gi nile, o bu kwa ulo nile nke i nāchosi ike ka ha gākwada: øzø, nkurne-gi nile na osisi-gi nile awara awa na ajá-gi ka ha gātøø n'etiti miri. 13 M'gēme kwa ka úzù nke abù-gi nile kwusi; agagh-anu kwa oiu nke ubø-akwara-gi nile øzø. 14 M'gēme kwa ka i ghø nkume di elu nke ihe nādigh ya: ebe ibasa ubu ka i gābu; agagh-ewu kwa gi øzø: n'ihi na Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo okwu; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

15 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri Taia: O bugh site n'olu qdida-gi, mbe ndi emeruru emeru nāsu ude, mbe anébu ebø nke-uku n'etiti gi, ka agwe-etiti nile nēme nkpatu? 16 Ndi-isi nile nke oké osimiri gësi n'oche-eze-ha ridata, chizuga uwe-nwuda-ha, o bu kwa uwe nile ha akpara nke-øma ka ha gëyipu: øma-jijiji nile ka ha gëyibe dika uwe; n'ala ka ha gānødu, ma jijiji na ntabi-anyia nile o bula, ihe-gi gëju kwa ha anya. 17 Ha gëbuli kwa abù-ákwa bayere gi, si gi, Le, otù i laworo n'iyi, gi obodo nke madu biri nime gi, bù ndi sitere n'oké osimiri nile, gi obodo nke anéto eto, nke diri ike n'oké osimiri, ya onwe-ya na ndi bi ya, ndi mere ka ndi nile ndi bi nime ya tua uø ha! 18 Ubu a ka agwe-etiti gëma jijiji n'ubøchi qdida-gi; e, ibobo gānwu agwe-etiti nile nke di n'oké osimiri n'aru n'opupugi. 19 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Mbe M'gēme gi nkponkpø obodo, dika obodo nile nke madu nēbigh; mbe M'gēme ka obu - miri rigokwasi gi, mbe otutu miri gëkpuchi gi; 20 M'gēme kwa ka i rida, gi na ndi nārida n'olùlù, ikekuru ndi nke mbe ebigh-ebi gara aga, M'gēme kwa ka i bi n'ala di n'okpuru uwa, n'ebe di nkponkpø site na mbe ebigh-ebi gara aga, gi na ndi nārida n'olùlù, ka madu we ghara ibi nime gi; M'gëtiye kwa ima-nma n'ala ndi di ndu: 21 ihe-ima-jijiji ka m'gēme gi ka i buru, i gagh-

adi kwa øzø: agachø kwa gi, ma agaghachøta kwa gi øzø rue mbe ebigh-ebi; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

27 1 Okwu Jehova we ruem nti, si, 2 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, buliere Taia abù-ákwa; 3 si Taia, Gi onye bi na abata oké osimiri, onye bu onye-ahia nke ndi nile di iche iche rue otutu agwe-etiti, otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Taia, gi onwe-gi asiwo, Mu onwem bu ebe mazuru nma. 4 N'etiti oké osimiri ka oké-ala-gi nile di, ndi wuworo gi emewo ka ima-nma-gi zue oké. 5 Osisi fir nke si na Senia aputa ka ha jiworo mere gi ibo-ubø nile: osisi cedar nke si na Lebanon aputa ka ha wereworo imere gi akpu-ubø. 6 Osisi oak nke si na Beshan aputa ka ha jiworo me umara-gi nile; oche-umara-gi ka ha jiworo qdu, ekwukøyere n'osisi box nke si n'agwe-etiti Kitim aputa, me. 7 Ezi ákwà ocha nke akpara nke-øma, bù nke si n'Ijipt aputa, ka ákwà-ifufe-gi buworo, iburu gi økoløtø; ákwà anunu na ákwà ododo nke si n'agwe-etiti Elaisha aputa ka ákwà-ndò-gi buworo. 8 Ndi bi na Zaidon na Avad abuworo gi ndi-umara: ndi-gi ndi mara ihe, gi Taia, anøwo nime gi, ha onwe-ha bu ndi-økà-ubø-gi. 9 Ndi-okenye Gebal na ndi-ya ndi mara ihe anøwo nime gi buru ndi nākwuchi oghere-ubø-gi: ubø nile nke oké osimiri na ndi-ubø-ha anøwo nime gi izu ahia gi. 10 Peasia na Lud na Put anøwo n'usu-ndi-agha-gi, ha bu ndi-agha-gi: qta na okpu-agha ka ha kobere nime gi; ndi ahu gosiri ima-nma-gi. 11 Umu Avad na usu-ndi-agha-gi nø n'elu mbidi-gi nile buruburu, Gamadim anøwo kwa n'ulo-elu-gi nile: qta-ha ka ha kokwasiri na mbidi-gi nile buruburu; ndi ahu emewo ka ima-nma-gi zue oké. 12 Tashish bu onye-ahia-gi site n'iba-uba nke ákù nile o bula; qla-øcha na igwè na þambam na opù ka ha jiri zu ihe-izu-ahia-gi nile. 13 Jevan, na Tubal, na Meshek, ndi ahu bu ndi-ahia-gi: madu onwe-ha na ihe di iche nke qla ka ha jiri zu ihe-izu-ahia-gi. 14 Ndi ulo Togama chirí inyinya na ndi-inyinya na inyinya mule zua ihe-ahia-gi nile. 15 Umu Dedan bu ndi-ahia-gi: otutu agwe-etiti bu ahia aka-gi: ezé enyi na osisi ebony ka ha butere dika útù-gi. 16 Siria bu onye-

ahia-gi site n'iba-uba nke ihe di iche ihe i mere ire ere: emerald, na ákwá ododo, na ákwá akpara nke-oma, na ezi ákwá ọcha, na coral, na ruby, ka ha jiri zu ihe-ahia-gi nile. 17 Juda na ala Israel, ndi ahu bu ndi-ahia-gi: ọka wheat nke Minit, na pannag, na manu-anu, na manu, na balm, ka ha jiri zu ihe-ahia-gi. 18 Damaskos bu onye-ahia-gi n'ihí iba-uba nke ihe i mere ire ere, site n'iba-uba nke ákú nile ọ bulu; o jiri manya-vine Helbon na aji-anu di ọcha zu. 19 Vedan na Jevan nēwere ogho aturu atu zua ihe-ahia-gi nile: igwé nwupuru enwupu, na cassia, na calamus, adiwo n'etiti ihe-izu-ahia-gi. 20 Dedan bu onye-ahia-gi n'ákwá sara mbara iji nōkwasi inyinya. 21 Arebia na ndi-isi nile nke Kida, ndi ahu bu ndi-ahia nke aka-gi; n'umu-aturu na ebulu na ewu, n'ihe ndia ka ha bu ndi-ahia-gi. 22 Ndi-ahia nke Sheba na Reama, ndi ahu bu ndi-ahia-gi: ha jiri uda kachasi uda nile nma, ji kwa nkume nile nke di oké ọnú-ahia, na ọla-edo, zua ihe-ahia-gi nile. 23 Heran na Kane na Eden, ndi-ahia Sheba, Asiria, Kilmad, ndia bu ndi-ahia-gi. 24 Ndi ahu bu ndi-ahia-gi n'ihe di iche ihe mazuru nma, n'ulo ákwá anunu na ákwá akpara nke-oma, na n'ibe juputara n'uwe turu agwa nke-oma, nke ejì udò ke were kwa osisi cedar me ha, n'etiti ihe-ahia-gi. 25 Uþo nile nke Tashish bu usu-ndi-ahia-gi iweta ihe-izu-ahia-gi: i we ju eju, di na nsopuru nke-uku n'etiti oké osimiri nile. 26 Ọ bu ọtutu miri ka ndi nānyà gi meworo gi ka i ba: ifufe Iru-anyanwu etiwawo gi n'etiti oké osimiri nile. 27 Ákú-gi, na ihe-ahia-gi nile, na ihe-izu-ahia-gi, na ndi-uþo-gi, na ndi-óká-uþo-gi, na ndi nākwuchi oghere-uþo-gi, na ndi nāzu ahia-gi, na ndi-agha-gi nile, ndi nō nime gi, na nime nkporokota-madu nile nke gi nke di n'etiti gi, gādabá n'etiti oké osimiri nile n'ubochi ọdida-gi. 28 N'olu iti-nkpu nke ndi-óká-uþo-gi azu-obodo-gi nile gême nkpatu. 29 Ndi nile ndi nānya umara, na ndi-uþo, na ndi-óká-uþo nile nke oké osimiri, gési kwa n'ubø-ha ridata, n'elu ala ka ha gēguzo, 30 me ka anuru olu-ha n'elu gi, tie nkpu ilu, kpokwasi ájá n'isi-ha, na ntu ka ha gāturu onwe-ha: 31 ha gême-kwa-ra

onwe-ha isi-nkwócha n'ihí gi, ke ákwá-nkpe n'úkwù, kwara gi ákwá n'idi-ilu nke nkpuru-obi n'iti-aka-n'obi di ilu. 32 Ha gēbuliri gi abù-ákwá n'igo-ákwá-ha, búara gi abù-ákwá, si, Ónye di ka Taia, ónye di ka obodo ahu nke emere ka ọ dere du n'etiti oké osimiri? 33 Mbe ihe-ahia-gi nile siri n'oké osimiri nile puta, i mere ka afò ju ọtutu ndi di iche iche; i jiri iba-uba nke ákú-gi na nke ihe-izu-ahia-gi nile me ndi-eze nke uwa ka ha buru ọgaranya. 34 Na mbe etiwarà gi site n'oké osimiri nile n'ebe miri emi nke miri, ihe-izu-ahia-gi na nkporokota-madu nile nke gi dara ada n'etiti gi. 35 I juwo ndi nile bi n'agwe-etiti nile anya, ndi-eze-ha atuwo uþo nke-uku, iru-haabarusiwo. 36 Ndi-ahia n'etiti ndi nile di iche iche amawo gi ọsq; oké egwu ka i ghoworo, i gagh-adi kwa ọzø rue mbe ebigh-ebi.

28

1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, si onye-ndú Taia, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ihí na obi-gi adiwo elu, i we si, Chi ka m'bu, n'ọnodu Chineke ka m'nānōkwasi, n'etiti oké osimiri nile; ma gi onwe-gi bu madu, i bugh Chineke, i we do obi-gi ka obi Chineke:
3 le, onye nke mara ihe ka i bu karia Daniel; ọ digh ihe-nzuzo ha zonariworo gi: 4 i jiwò amam-ihe-gi, ji kwa nghọta-gi, lutara onwe-gi ákú, i we luta ọla-edo na ọla-ọcha n'ákú-gi nile: 5 i jiwò iba-uba nke amam-ihe-gi, ji kwa ọzuzu-ahia-gi, me ka ákú-gi ba uba, obi-gi we di elu n'ihí ákú-gi: 6 n'ihí nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: N'ihí na i doworo obi-gi ka obi Chineke, 7 n'ihí nka, le, M'gême ka ndi ala ọzø biakwasi gi, bú ndi kachasi mba nile n'ime ka madu ma jijiji: ha gāmiputa kwa mma-agha-ha imegide ima-nma nke amam-ihe-gi, me ka onwunwu-ihégi ghara idi nsq. 8 Rue olulu ka ha gême ka i rida; i gānwu kwa ọnwu nke ndi eburu ebu, n'etiti oké osimiri nile. 9 I gāsi n'ezie, Chineke ka m'bu, n'iru onye nēbu gi? ma gi onwe-gi bu madu, i bugh Chineke, n'aka onye nēme gi ka i ghara idi nsq. 10 Qnwu nke ndi anēbigh úgwù ka i gānwu site n'aka ndi ala ọzø: n'ihí na Mu onwem ekwuwo okwu; ọ bu ihe si n'ọnú Onye-nwe-ayi Jehova puta.

11 Okwu Jehova we ruem nti, si,
 12 Nwa nke madu, buliere eze Taia abú-ákwá, si ya, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Gi onwe-gi bu onye nākachi ọtütü-ihe akárá, nke juputara n'amam-ihe, mazu kwa nma. 13 N'Iden, bú ubi Chineke ábara ogige, ka i nōworo; nkume nile o bula nke di oké ọnu-ahia bu ihe-nkpuchi-gi: bú sardius, na topaz, na diamond, na beryl, na onyx, na jasper, na sapphire, na emerald, na carbuncle, na ọla-edo: ije-ozi nke egwú-otiti-gi nile na ọjá-gi nile di nime gi; n'ubochi ekere gi, mbe ahu ka edoziri ha. 14 Gi onwe-gi bu cherub ahu etere manu nke nēkpuchi ekpuchi: M'we do gi, n'ugwu nsø nke Chineke ka i nōrø; n'etiti nkume ọku ka i jeghariworo. 15 Onye zuru oké ka i bu n'uzo-gi nile site n'ubochi ekere gi, rue mbe ahuru ajo omume nime gi. 16 Ha ejiwu iba-uba nke ọzuzu-ahia-gi mejue etiti-gi n'ihe-ike, i we mehie: M'we me ka i si n'ugwu Chineke pua dika ihe nādigh nsø; M'we me ka i la n'iyi, gi cherub nke nēkpuchi ekpuchi, pua n'etiti nkume ọku. 17 Obi-gi adiwo elu n'ihi ima-nma-gi, i bibiwo amam-ihe-gi n'ihi onwunwu-lhé-gi: n'ala ka M'tudaworo gi, n'iru ndi-eze ka M'toboworo gi n'ala, ka ha we lekwasi gi. 18 Site n'iba-uba nke ajo omume-gi, n'ajø omume nke ọzuzu-ahia-gi, ka i meworo ebe nsø gi ka ha ghara idu nsø; M'we me ka ọku si n'etiti gi puta, nke ahu eripiawo gi, M'we me ka i ghø ntu n'elu ala n'anya ndi nile nāhu gi. 19 I juwo ndi nile ndi mara gi n'etiti ndi nile di iche iche anya: oké egwu ka i ghøworo, i gagh-adi kwa ọzø rue mbe ebigh-ebi.

20 Okwu Jehova we ruem nti, si,
 21 Nwa nke madu, che iru-gi n'ebe Zaidon di, bue amuma megide ya, 22 si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu nēmegide gi, Zaidon; ewe sòpurum n'etiti gi: ha gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'mesiri nime ya ihe nile ekpere n'ikpe, ewe dom nsø nime ya. 23 N'ihi na Mu onwem gēzite ajo ọria nēfe efe na ọbara nime ya n'èzí-ya nile; ndi eþuru eþu gāda kwa n'etiti ya mbe mma-agha di n'aru ya buruburu; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 24 Uke nke nādu adu agagh-adi-kwa-ra

ulo Israel ọzø, ogwu nke nēbu n̄bu agagh-adi kwa sitere na ndi nile n̄ ha buruburu, ndi nēleli ha; ha ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-unu Jehova.

25 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Mbe M'gachikoputawori ulo Israel n'etiti ndi nile di iche iche, bú ndi ha basaworo n'etiti ha, mbe agēdoworim nsø nime ha n'anya mba nile, ha gēbi kwa n'elu ala-ha, nke M'nyere orùm, bú Jekob. 26 Ha gēbi n'elu ya na ntukwasi-obi; ha gēwu kwa ulo, kua ubi-vine, biri na ntukwasi-obi; mbe M'mesiri ihe nile ekpere n'ikpe n'aru ndi nile nēleli ha n'ebe nile di ha buruburu; ha ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-ha Jehova.

29 1 N'arø nke-iri, n'ónwa nke-iri, n'ubochi nke-iri-na-abua nke ọnwa ahu, okwu Jehova rurum nti, si, 2 Nwa nke madu, che iru-gi imegide Fero, bú eze Ijipt, bue amuma megide ya, megide kwa Ijipt nile: 3 kwue okwu, si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu nēmegide gi, Fero, eze Ijipt, bú ogologo anu ahu nke nāmakpu n'etiti osimiri Nail-ya nile, nke siworo, Mu nwe Nail nkem, o bu kwa mu onwem mere ya n'onwem. 4 M'gētiye kwa nba-aka-imi n'àbà-gi abua, me ka azú nke osimiri Nail i nile rapara n'akpirikpa-gi; M'gēme kwa ka i si n'etiti osimiri Nail i nile rigoputa, gi na azú nile nke osimiri Nail i nile nke nārapara n'akpirikpa-gi. 5 M'gātusa kwa gi n'özara, gi na azú nile nke osimiri Nail i nile: n'ohia ka i gāda; agagh-achikota gi, agagh-ekpokota kwa gi: anu-ohia nke uwa na anu-ufe nke elu-igwe ka M'wereworo gi nye ka i ghø ihe-oriri. 6 Ndi nile bi n'Ijipt gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, n'ihi na ha aburuworo ulo Israel nkpa-n'aka nke bu nání am. 7 Mbe ha jidere gi n'aka, i we nyajie, dōwara ha ubu nile: na mbe ha dabere gi, i we bājie, me ka úkwù nile guzoro ha. 8 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú a: Le, M'gaje ime ka mma-agha biakwasi gi, M'gēbipu kwa madu na anumanu nime gi. 9 Ala Ijipt gāghø kwa ebe tōborø n'efu na nkponkpo ebe; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova: n'ihi na o siwo, Mu nwe osimiri

Nail, o bu kwa mu onwem mere ya.
10 N'ihi nka, le, Mu n̄megide gi, megide kwa osimiri Nail i nile, M'gēme kwa ka ala Ijiptgho nānī nkponkpō ebe nkponkpō ebe na ebe tōbōrō n'efu, site na Migdol rue Sevēne, obunā rue okē-ala Etiopia.
11 O digh ukwu madu gāgabiga nime ya, o digh kwa ukwu anumanu gāgabiga nime ya, agagh-ebi kwa nime ya ogu arō abua.
12 M'gēme kwa ala Ijipt ebe tōbōrō n'efu n'etiti ala nile tōbōrō n'efu, ozō, obodo-ya nile nke di n'etiti obodo nile nke emeworo nkponkpō ebe gābu ebe tōbōrō n'efu ogu arō abua: M'gāchusa kwa ndi Ijipt n'etiti mba nile, fesa ha n'ala nile.
13 N'ihi na otū a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ogwugwu ogu arō abua ka M'gāchikoputa ndi Ijipt nime ndi nile di iche iche ebe achusara ha:
14 M'gēme kwa ka ndi Ijipt adotara n'agha laghachi, M'gēme kwa ka ha laghachi n'ala Patros, n'ala nputan'uwa-ha; ha ewe nō n'ebe ahu, buru ala-eze di ala.
15 O gādi ala kari ala-eze nile; o gagh-ebuli kwa onwe-ya ozō n'elu mba nile: M'gēme kwa ka ha di ole-na-ole, ka ha ghara inwe ike n'aru mba nile.
16 O gagh-abu-kwa-ra ulo Israel ihe-ntukwasi-obi nēme ka echeta ajo omume, mbe ha nēche iru ile ha anya n'azu: ha ewe mara na Mu onwem bu Onye-nwe-ha Jehova.

17 O rue, n'arō nke-oru-na-asā, n'onwa mbu, n'ubochi mbu nke onwa ahu, na okwu Jehova rurum nti, si,
18 Nwa nke madu, Nebukadreza, bù eze Babilon, mere ka usu-ndi-agha-ya fē ofufē uku megide Taia: isi nile o bula ka emere isi-nkwōcha, ubu nile o bula ka echihiaira echihia: ma o digh ugwo-olu o natara, o digh kwa nke usu-ndi-agha-ya natara, n'aka Taia, n'ihi ofufē ahu o fēre megide ya.
19 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otū a: Le, M'gaje inye Nebukadreza, bù eze Babilon, ala Ijipt; o gāchilaga kwa igwē ndi-ya, kwata ihe-nkwata-ya, luta ihe-nluta-ya n'agha; o we buru ugwo-olu agākwu usu-ndi-agha-ya.
20 Enyewom ya ala Ijipt ibu ihe o lutara n'olu, bù nke o fēre ofufē n'ihi ya, n'ihi na ha lurum oju; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

21 N'ubochi ahu ka M'gēme ka otū mpi puere ulo Israel, o bu kwa gi ka M'gēnye rsaghe-qnū n'etiti ha; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

30 **1** Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, bue amuma, si, Otū a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Kwasienu akwā ike, si, Aziba ubochi ahu! **3** N'ihi na ubochi di nso, o di nso, bù ubochi Jehova nwere, o bu ubochi igwe-oji; mbe nke mba di iche iche ka o gābu.
4 Mma-agha gābiakwasi kwa n'Ijipt, ihe-nbali gādi kwa n'Etiopia, mbe ndi eburu ebu gāda n'Ijipt; ha ewc chipu igwē ndi-ya, kwatue ntō-ala-ya nile.
5 Etiopia, na Put, na Lud, na ndi nile gwara ogwa, na Kub, na umu nke ala nke obuba-ndu ahu, gēso ha da site na mma-agha.

6 Otū a ka Jehova siri: Ndi nākwagide Ijipt gāda kwa, npako nke ike-ya gārida kwa: site na Migdol rue Sevēne, o bu site na mma-agha ka ha gāda nime ya; o bu ihe si n'onu Onye-nwe-ayi Jehova puta.
7 Ha gātoborō kwa n'efu n'etiti ala nile nke tōbōrō n'efu, obodo-ya nile gādi kwa n'etiti obodo nile nke bu nkponkpō.
8 Ha gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'tiyesiri oku n'Ijipt, na mbe etijsiri ndi nile nēyere ya aka.
9 N'ubochi ahu ka ndi-ozī gēsi n'irum pua je n'ubō di iche iche ime ka Etiopia ma jijiji, bù ndi nō na ntukwasi-obi; ihe-nbali gādi kwa n'aru ha, dika n'ubochi Ijipt, n'ihi na, le, o nābia.

10 Otū a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M'gēme kwa ka igwē ndi Ijipt kwusi, n'aka Nebukadreza, bù eze Babilon.
11 Ya onwe-ya na ndi-ya so ya, bù ndi kachasi mba nile n'ime ka madu ma jijiji, agaje ime ka ha bata ibibi ala ahu; ha gāmiputa kwa mma-agha-ha imegide Ijipt, ha gēmeju kwa ala ahu na ndi eburu ebu.
12 M'gēme kwa ka osimiri Nail nile ghō ebe kpōrō nku, M'gēre kwa ala ahu n'aka ndi ojō, me ka ala ahu na újū-ya tōbōrō n'efu, site n'aka ndi ala ozō: Mu onwem, bù Jehova, ekwuwo okwu.

13 Otū a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M'gēme kwa ka arusi nile la n'iyi, M'gēme kwa ka ihe-efu nile kwusi na Nof; o digh kwa onye-isi gēsi n'ala Ijipt puta ozō: M'gētiye kwa egwu n'ala Ijipt.
14 M'gēme kwa ka Patros tōbōrō

n'efu, M'gētiye kwa Ọku nime Zoan, me kwa ihe nile ekpere ikpe nime No. 15 M'gāwukwasi kwa Ọnumam nime Sin, bù ebe siri ike nke Ijipt; M'gēbiyu igwé ndi No. 16 M'gētiye kwa Ọku n'Ijipt; Sin gābali nke-uku, No ka agētipu: Nof gēnwe kwa ndi-nkpabu ogologo ubochi nile. 17 Umu-okorobia nke Even na Pi-beset gāda site na mma-agha: obodo ndia gāla na ndota-n'agha. 18 O bu kwa na Tehafnehes ka ubochi gāba Ọchichiri, mbe M'gābaji yoke nile nke Ijipt n'ebe ahu, npako nke ike-ya gākwusi kwa nime ya: ya onwe-ya, igwe-oji gēkpuchi ya, umu-ya ndinyom gāla kwa na ndota-n'agha. 19 M'gēme kwa ihe nile ekpere n'ikpe n'Ijipt: ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

20 O rue, n'arø nke iri-na-otù, n'ọnwa mbu, n'ubochi nke-asa nke ọnwa ahu, na okwu Jehova rurum nti, si, 21 Nwa nke madu, ogwe-aka nke Fero, bù eze Ijipt, ka M'bajiworo; ma, le, ekegidegh ya itiye ọgwù-ogwugwo di iche iche, ido akwà-ókiké ikegide ya, ka o we sie ike ijide mma-agha. 22 N'ihi nke ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Le, Mu némegide Fero, bù eze Ijipt, M'gābaji kwa ogwe-aka-ya abua, ma nke siri ike, ma nke Ọbajiri abaji; M'gēme kwa ka mma-agha-ya si n'aka-ya da. 23 M'gāchusa kwa ndi Ijipt n'etiti mba nile, fesa kwa ha n'ala nile. 24 M'gēme kwa ka ogwe-aka abua nke eze Babilon sie ike, M'gētiyc kwa mma-agham n'aka-ya: ma M'gābaji ogwe-aka abua nke Fero, o gāsu kwa ude nke onye emeruru aru nke-uku n'iru ya. 25 M'gēme kwa ka ogwe-aka abua nke eze Babilon sie ike, ma ogwe-aka abua nke Fero gāda; ha gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'gētiye mma-agham n'aka eze Babilon, o we setipu ya n'ebe ala Ijipt di. 26 M'gāchusa kwa ndi Ijipt n'etiti mba nile, fesa kwa ha n'ala nile; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

31 1 O rue, n'arø nke-iri-na-otù, n'ọnwa nke-atø, n'ubochi mbu nke ọnwa ahu, na okwu Jehova rurum nti, si, 2 Nwa nke madu, Si Fero, bù eze Ijipt, si kwa ịgwè ndi-ya; Onye ka i yiri n'idi-uku-gi? 3 Le, Asiria bu osisi cedar nime Lebanon nke nwere ngalaba mara nma, na ọtutu alaka nēnye

ndò, na ogologo di elu; o bu kwa n'etiti alaka Ọbara Ọhia ka Ọnu-Ọnu-ya di. 4 Miri mere ya ka o bue ibù, Ọbu-miri mere ya ka o di elu: osimiri-ya nile nāga ebe-ya akuru ihe buruburu; uzø-miri-ya nile ka o zigara osisi nile nke Ọhia. 5 N'ihi nka ka ogologo-ya di elu kari osisi nile nke Ọhia; eme-kwa-ra ka ngalaba-ya ba uba, alaka-ya nile to-kwara ogologo site n'otutu miri, mbe o waputara ha. 6 Na ngalaba-ya nile ka anu-ufe nile nke elu-igwe luru akwu, o bu kwa n'okpuru alaka-ya nile ka anu Ọhia nile muru umu, o bu kwa na ndò-ya ka oké mba nile biri. 7 O we ma nma n'idi-uku-ya, n'ogologo nke alaka-ya nile: n'ihi na nkporogwu-ya adiwo n'ebe ọtutu miri di. 8 Osisi cedar nile nke di n'ubi Chineke Ọbara ogige ezogh ya: osisi fir nile eyigh ngalaba-ya nile, osisi plane nile adigh kwa ka alaka-ya nile; o digh kwa osisi o bula nke di n'ubi Chineke Ọbara ogige nke yiri ya n'ima-nma-ya. 9 Ihe nke mara nma ka M'mere ya ka o ghø n'iba-uba nke alaka-ya: osisi nile nke Iden, nke di n'ubi Chineke nke Ọbara ogige, we kwoso ya ekworo.

10 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: N'ihi na i di elu n'ogologo, na n'ihi na o tiyewo Ọnu-Ọnu-ya n'etiti alaka Ọbara Ọhia, na n'ihi na obi-ya di elu n'idi-elu-ya; 11 M'gēnye kwa ya n'aka onye di ike nke mba nile; o ghagh imeso ya: n'ihi nmebi-iwu-ya ka M'chupuworo ya. 12 Ndi ala Ọzø, bù ndi kariri mba nile n'ime ka madu ma jijiji, we bipu ya, tusa ya: n'elu ugwu nile na nime ndagwurugwu nile ka alaka-ya daworo, ewe nyajie alaka-ya nile nke akwukwo-ha kpuchiri ha n'ebe nile miri si erù nke ala-ya; ndi nile nke ala ahu esivo kwa na ndò-ya rida, ha we tusa ya. 13 N'elu ihe-ya dara ada ka anu-ufe nile nke elu-igwe gēbi, o bu kwa n'alaka-ya nile ka anu Ọhia nile gādi: 14 ka osisi nile nke miri we ghara idi elu n'ogologo-ha, ghara kwa itiye Ọnu-Ọnu-ha rue etiti alaka Ọbara Ọhia, ka ndi-ha ndi di ike we ghara iguzo n'idi-elu-ha, bù ndi nile nānū miri: n'ihi na ha nile ka ewereworo nye Ọnwu, ijeru ala di n'okpuru uwa, n'etiti umu nke madu, ijekuru ndi nārīda n'olulù.

15 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova

siri: N'ubochi mbe o ridaruru n'ala-mo emerem ka erue újú: ekpuchirim obumiri n'ihi ya, ebochi-kwa-ram osimiri-ya nile, ewe bochibido otutu miri: emekwa-ram ka Lebanon yiye ya uwe-nkpe, osisi nile nke ohia tubo-kwa-ra atubo n'ihi ya. 16 Emerem ka mba nile me nkpatu site n'olu nke odida-ya, mbe M'mere ka o ridarue ala-mo, ya na ndi nārida n'olulù: ewe kasic osisi nile nke Iden obi n'ala di n'okpuru uwa, bu osisi aròputara aròputa kachasi kwa nma na Lebanon, ndi nile nke nānu miri. 17 Ha onwe-ha so-kwa-ra ya ridarue ala-mo, jekuru ndi ejiri mma-agha bu; e, ndi bu ogwe-aka-ya, ndi biri na ndo-ya n'etiti mba nile.

18 Onye ka i yiri otu a nime nsopuru na n'idi-uku n'etiti osisi nile nke Iden? ma emewo ka i rida, gi na osisi nile nke Iden, rue ala di n'okpuru uwa: n'etiti ndi anèbigh úgwù ka i gedina, gi na ndi ejiri mma-agha bu. Nka bu Fero-na igwè ndi-ya nile; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

32 1 O rue, n'arø nke-iri-na-abua, 2 n'ønwa nke-iri-na-abua, n'ubochi mbu nke ønwa ahu, na okwu Jehova rurum nti, si, 3 Nwa nke madu, buliere Fero, bu eze Ijipt, abù-ákwa, si ya, Nwa-çdum nke mba nile ka i yiworo: ma gi onve-gi di ka ogologo anu n'oké osimiri nile; i we waputa n'osimiri-gi nile, ji ukwu-gi þarua miri, zorua osimiri nile ha. 4 Otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M'gachiri nkporokota otutu ndi di iche iche basa ubum n'elu gi; ha gádogota kwa gi p'ubum. 5 M'gatusa kwa gi n'ala-gi, n'ohia ka M'gétufu gi, me kwa ka anu-use nile nke elu-igwe bekiasi gi, M'gême kwa ka anu-ohia nke uwa nka nile riju afø site n'anu-arugi. 6 M'gètiyekiasi kwa anu-arugi n'ugwu nile, were kwa idì-elù-gi mejue ndagwurugwu nile. 7 M'gède kwa òbara-gi n'ala dika miri, bu ebe i nègwù miri, rue ugwu nile; ebe nile miri si erù gëjuputa na gi. 8 M'gètiyekiasi kwa anu-arugi, n'igwe-oji, ønwa agagh-enye kwa ihè-ya. 9 Ihe nile nke nènye ihè n'elù-igwe ka M'gême kwa ha jie nji n'elù gi, M'gètiyekiasi kwa òchichiri n'ala-gi; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova

puta. 9 M'gakpasu kwa obi nke otutu ndi di iche iche, mbe M'gême ka ntípia-gi bia n'etiti mba nile, rue ala di iche iche nke i námagh. 10 M'gême kwa ka i ju otutu ndianya, ndi-eze-ha gáma jijiji bayere gi nke-uku, mbe M'gèfeghari mma-agham n'iru ha; ha gáma kwa jijiji na ntabi-anyia nile o bula, onye o bula n'ihi ndu-ya, n'ubochi nke odida-gi. 11 N'ihi na otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Mma-agha nke eze Babilon gábiakwasigi. 12 O bu site na mma-agha nile nke ndi-dike ka M'gême ka igwè ndi-gi da; ndi kariri mba nile n'ime ka madu ma jijiji ka ha nile bu: o bu kwa ihe-npako nke Ijipt ka ha gápunara ya, ewe kpochapu igwè ndi-ya nile. 13 M'gême kwa ka anumanu-ya nile si n'akuku otutu miri la n'iyi; ukwu madu agagh-abaru kwa ha ozo, ukwu anumanu agagh-abaru kwa ha. 14 Mbe ahu ka M'gême ka miri-ha do, me kwa ka osimiri nile ha rüe erù dika manu; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 15 Mbe M'gême ala Ijipt ebe tóborø n'efu na ihe-iju-anya, ala ba aka n'ihe juru ya-ri, mbe M'gétibu ndi nile bi ya, ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 16 Abù-ákwa ka nka bu, nke ha gábu; umu-ndinyom nke mba nile gábu ya: n'ihi Ijipt na n'ihi igwè-ya nile ka ha gábu ya; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

17 O rue, n'arø nke-iri-na-abua, n'ubochi nke-iri-na-ise nke ønwa ahu, na okwu Jehova rurum nti, si, 18 Nwa nke madu, bùara igwè ndi Ijipt abù ákwa, me ka ha rida, ya na umu-ndinyom nke mba di iche iche di ebube, rue ala di n'okpuru uwa, ha na ndi nārida n'olulù. 19 Onye ka i tókariri n'utø? rida, ka eme kwa ka i soro ndi anèbigh úgwù dina. 20 N'etiti ndi ejiri mma-agha bu ka ha gáda: ewerewo ya nye mma-agha: kpupunu ya na igwè ndi-ya nile. 21 Ndi di ike nke ndi-dike gësi n'etiti ala-mo gwa ya okwu, ha na ndi nèyere ya aka: ha aridawo, ha edinawo ala, bu ndi anèbigh úgwù, ndi ejiri mma-agha bu. 22 N'ebé ahu ka Asiria na nkporokota ndi ya nile di; n'ebé nile di ya buruburu ka ilì-ya nile di: ha nile bu ndi eburu ebù, ndi daworo site na mma-agha: 23 ndi etiyere ili nile ha na nsotu nile nke

olulù, nkporokota ndi-ya di kwa ilì-ya buruburu: ha nile bu ndi eburu ebu, ndi daworo site na mma-agha, bú ndi mere ka ujo di n'ala ndi di ndu. 24 N'ebé ahu ka Ilam na igwé ndi-ya nile ndi nò ilì-ya buruburu di: ha nile bu ndi eburu ebu, ndi daworo site na mma-agha, ndi ridara n'ebigh-úgwù rue ala di n'okpuru uwa, bú ndi mere ka ujo-ha di n'ala ndi di ndu, we bùru ihere-ha, ha na ndi nàrida n'olulù. 25 N'etiti ndi eburu ebu ka ha nyeworo ya ihe-ndina n'etiti igwé ndi-ya nile; n'ebé nile di ya buruburu ka ilì-ya nile di: ha nile bu ndi anèbigh úgwù, ndi ejiri mma-agha bu; n'ihi na emere ka ujo-ha di n'ala ndi di ndu, ha we bùru ihere-ha, ha na ndi nàrida n'olulù: n'etiti ndi eburu ebu ka etiyeworo ya. 26 N'ebé ahu ka Meshek na Tubal na igwé ndi-ya nile nò; n'ebé nile nke di ya buruburu ka ilì-ya nile di: ha nile bu ndi anèbigh úgwù, ndi ejiri mma-agha bu; n'ihi na ha mere ka ujo-ha di n'ala ndi di ndu. 27 Ha agagh-esoro ndi-dike dina, bú ndi dara ada site na ndi anèbigh úgwù, ndi ridaworo n'alamo chiri ihe-agha-ha, ha we töboró mma-agha-ha n'okpuru isi-ha, ajo omume nile ha dikwasi n'okpukpu-ha; n'ihi na ujo ndi-dike ka ha bu n'ala ndi di ndu. 28 Ma gi onwe-gi, n'etiti ndi anèbigh úgwù ka agétipia gi, i gëso kwa ndi ejiri mma-agha bu dina. 29 N'ebé ahu ka Edom na ndi-eze-ya na ndi-isi-ya nile nò, ndi atoboworo n'idi-ike-ha n'etiti ndi ejiri mma-agha bu: ndi ahu gësoro ndi anèbigh úgwù, so kwa ndi nàrida n'olulù, dina. 30 N'ebé ahu ka ndi-isi Ugwu nò, ha nile, na ndi Zaidon nile, ndi soro ndi eburu ebu rida; n'ujoh ha nke ha mere ka atua site n'idi-ike-ha ka ihere némé ha; ha ewe soro ndi ejiri mma-agha bu dina n'ebigh-úgwù, bùru ihere-ha, ha na ndi nàrida n'olulù. 31 Ndi ahu ka Fero gáhu, ewe kasie ya obi bayere igwé ndi-ya nile: ha bu ndi ejiri mma-agha bu, bú Fero na usu-ndi-agha-ya nile; o bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 32 N'ihi na emewom ka ujo-ya di n'ala ndi di ndu: agéme kwa ka'o dina n'etiti ndi anèbigh úgwù, ya na ndi ejiri mma-agha bu, bú Fero na igwé ndi-ya nile; o bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

33 1 Okwu Jehova we ruem nti, si, 2 Nwa nke madu, gwa umu ndigí okwu, si ha, Ala o bula, mbe M'némé ka mma-agha biakwasi ya, ma ndi ala ahu eweputawo otú onye n'etiti ha, me ya ka o ghoro ha onye-nche: 3 o we hu mma-agha ahu ka o nàbiakwasi ala-ya, o buru na o fùa opi-ike-ya, dò ndi-ya aka na nti; 4 mbe ahu onye nànu ihe nke nuworo olu opi-ike ahu, ma o naragh ido-aka-na-nti-ya, o buru na mma-agha ahu abia wepu ya, obara-ya gádi n'isi-ya. 5 Olu opi-ike ahu ka o nuru, ma o naragh ido-aka-na-nti-ya; obara-ya gádikwasi ya: ma onye ahu, asi na o nara ido-aka-na-nti ahu, nkpuru-obi-ya ka o gémewori ka o wepuga onwe-ya. 6 Ma onye-nche ahu, mbe o gáhu mma-agha ahu ka o nàbia, ma o fúgh opì-ike, ewe ghara ido ndi-ya aka na nti, mma-agha ahu abia, wepu madu o bula n'etiti ha; onye ahu, n'ihi ajo omume-ya ka ewepuworo ya, ma n'aka onye-nche ahu ka M'gájuta obara-ya. 7 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, onye-nche ka M'doworo gi nye ulo Israel; i gánu kwa okwu site n'ónum, dò ha aka na nti site nam. 8 Mbe M'násí onye némébi iwu, Gi onye némébi iwu, i ghagh inwu, ma i kwugh kwa okwu ido onye némébi iwu aka na nti ka o si n'uzo-ya puta; onye ahu nke némébi iwu gánu n'ajó omume-ya; ma n'aka-gi ka M'gájuta obara-ya. 9 Ma gi onwe-gi, mbe i gádo onye némébi iwu aka na nti ka o si n'uzo-ya puta ka o we si nime ya chigharia, ma o sigh n'uzo-ya chigharia; onye ahu gánu n'ajó omume-ya, ma gi onwe-gi, nkpuru-obi-gi ka i naputaworo.

10 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, si ulo Israel: Otú a ka unu nékwu, si, N'ezie njehie nile ayi na nmehie nile ayi di n'isi-ayi, o bu kwa nime ha ka ayi onwe-ayi náta aru; áyi gësi kwa ana di ndu? 11 Si ha, Mu onwem nádi ndu, (o bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta), onwu nke onye némébi iwu adigh-atóm utø ma-oli; kama o nátóm utø mbe onye némébi iwu si n'uzo-ya chigharia, we di ndu: chigharianu, sinu n'uzo ojo nile unu chigharia; o bu kwa n'ihi gini ka unu gánu, ulo Israel? 12 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, si umu ndim, Ezi omume nke onye ezi omume agagh-anaputa ya

anaputa n'ubochi njehie-ya; ozø, nmebi-iwu nke onye nêmibi iwu, o gagh-asu ngongø nime ya n'ubochi o si na nmebi-iwii-ya chigharia: ozø kwa, onye ezi omume apugh idi ndit nime ya n'ubochi o mehiere. 13 Mbe M'näsi onye ezi omume, na o ghagh idi ndu; onye ahii ewe tukwasi obi n'ezi omume-ya, me ajo omume, ezi omume-ya nile, agagh-echeta ha; ma n'ajø omume-ya nke o meworo, nime ya ka o gänwu. 14 Ozø, mbe M'näsi onye nêmibi iwu, I ghagh inwu; o we si na nmebie-ya chigharia, me ihe ekpere n'ikpe na ezi omume; 15 asi na onye nêmibi iwu enyeghachi ihe-ibe, kwughachi ihe o punara madu n'ike, jegharia n'ukpuru nile nke ndu, ghara ime ajo omume; o ghagh idi ndu, o gagh-anwu. 16 Nmehie-ya nile nke o mchieworo agagh-echeta ha megide ya: ihe ekpere n'ikpe na ezi omume ka o meworo; o ghagh idi ndu. 17 Ma umu ndim asiwo, Adigh-atule uzø Onye-nwe-ayi: ma ha onwe-ha, uzø-ha ka anädigh-atule. 18 Mbe onye ezi omume si n'ezi omume-ya chigharia, me ajo omume, o gänwu kwa nime ha. 19 Ma mbe onye nêmibi iwu si na nmebi-iwu-ya chigharia, me ihe ekpere n'ikpe na ezi omume, n'ihi ihe ndia ka onye ahu gädi ndu. 20 Ma unu asiwo, Adigh-atule uzø Onye-nwe-ayi. M'gækpe unu ikpe, unu ulo Israel, onye o bula ka uzø-ya nile si di.

21 O rue, n'arø nke-iri-na-abua nke cmere ka ayi je biri n'ala ozø, n'onwa nke-iri, n'ubochi nke-ise nke onwa ahu, na otu onye nke siri na Jerusalem ƙapu biakuterem, si, Etikpowo obodo-ayi. 22 Ma aka Jehova ruruinri aru n'anyasi, tutu onye ƙapuru ƙapu abia; O we saghe onum, rue mbe o biakuterem n'ututu; ewe saghe onum, m'we ghara ida kwa obi ozø. 23 Okwu Jehova we ruem nti, si, 24 Nwa nke madu, ndi bi na nkponkpø ebe ndia n'ala Israel nêkwu, si, Nâni otu onye ka Abraham bu, o we nweta ala nka: ma ayi onwe-ayi bara uba; ayi ka enyeworo ala nka ibu ihenweta. 25 N'ihi nka si ha, Otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Anu na ƙbara-ya ka unu néri, unu nêweli kwa anya-unu le arusi nile unu, ƙbara ka unu nâwusi kwa: o bu kwa ala nka ka unu gënweta? 26 Unu eguzowo n'clu

mma-agha-unu, unu emewo ihe-árú, unu emeruwo, nwoke o bula o merua nwunye nke nwoke-ibe-ya: o bu kwa ala nka ka unu gënweta? 27 Otu a ka i gäsi ha, Otu a ka Onye-nwc-ayi Jehova siri: Mu onwem nâdi ndu, n'ezic ndi nø na nkponkpø ebe nile gäda site na mma-agha, M'gëwere kwa onye nø n'ohia nye anu-ohia ka ewe ripia ya, na ndi nø n'ebé nile ewusiri ike na n'obà nile, n'ajø ɔria nêfe efe ka ha gänwu. 28 M'gëme kwa ka ala-unu ghø ebe töborø n'efu na ihe-iju-anyi, npako nke ike-ya gäkwusi kwa; ugwu nile nke Israel gâtobø kwa n'efu, ghara inwe onye nâgabiga ha. 29 Ha gâma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'mesiri ala-ha ka o ghø ebe töborø n'efu na ihe-iju-anyi, n'ihi ihe-árú nile ha nke ha meworo. 30 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, umu ndi-gi ndi nêkwu okwu bayere gi n'akuku mbidi nile ha, na n'önü-uzø nile nke ulo nile ha, ha agwaritawo onwe-ha okwu, onye o bnla o gwa nwa-nne-ya, si, Biko, bianu, nuru ihe bu okwu a nke nësi n'önü Jehova puta. 31 Ha we nâbiakute gi dika ɔbibia nke otu ndi, nödu ala n'iru-gi dika ndim, ha nânú kwa okwu-gi nile, ma okwu-gi ndia ka ha nêmegh: n'ihi na ihu-n'anya riri nne ka ndi ahu ji çnu-ha egosi, ma urü-ha nke nêzigh ezi ka obi-ha nêjeso. 32 Ma, le, i diri ha ka abù nke ihu-n'anya riri nne, dika onye nwere olu mara nma, nke nâkpø kwa ubø nke-oma: n'ihi na ha anuwo okwu-gi nile, ma ha adigh-eme ha. 33 Ma mbe o gëme, (le, o nême,) ha gâma kwa onye-amuma anowori n'etiti ha.

34 1 Okwu Jehova we ruem nti, si, 2 Nwa nke madu, bue amuma megide ndi-ozüzü-aturu nâzù Israel, bue amuma, si ha, bú ndi-ozüzü-aturu ahu, Otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ahuhu diri ndi-ozüzü-aturu nâzù Israel ndi nöworo nâzù onwe-ha! o bugh igwé cwu na aturu ka ndi-ozüzü-aturu gâzù? 3 Abuba-ha ka unu néri, aji-ha ka unu nêyi, anu nke mara abuba nime ha ka unu nêbu; ma igwé ewu na aturu ka unu nâzûgh. 4 Unu emegh ka ndi aru-ha nâdigh ike di ike, unu agwoğlı kwa nke nâria ɔria, unu ekezigh kwa ɔkpukpu ƙajiri abaji, unu eweghachigh kwa nke achufuru achifui, unu achoğh kwa nke

furu efu; kama n'ike na nkpa bụ ka unu zodaworo ha. 5 Ha we ɿasa, n'ihi na onye-ozuzu-aturu anogh: ha we ghoro anu ɿhia nile ihe-oriri, we ɿasa. 6 Igwe ewu na aturu nkem nãkpafu n'ugwu nile, na n'elu ugwu ntà ɿ bu di elu: ɿ bu kwa n'elu uwa nile ka igwe ewu na aturu nkem ɿasara: ɿ digh kwa onye nãju ajuju bayere ha, ɿ digh kwa onye nãchø ha. 7 N'ihi nka, unu ndi-ozuzu-aturu, nurunu okwu Jehova: 8 Mu onwem nãdi ndu, (ɿ bu ihe si n'õnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), n'ezie n'ihi na igwe ewu na aturu nkem ghoro ihe-nluta-n'agha, igwe ewu na aturu nkem ewe ghoro anu ɿhia nile ihe-oriri, n'ihi na onye-ozuzu-aturu adigh, na n'ihi na ndi-ozuzu-aturum achogh igwe ewu na aturu nkem, kama ndi-ozuzu-aturu nãzù onwe-ha, ma igwe ewu na aturu nkem ka ha nãzúgh; 9 n'ihi nka, unu ndi-ozuzu-aturu, nurunu okwu Jehova; 10 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem nêmegide ndi-ozuzu-aturu; M'gajuta kwa igwe ewu na aturu nkem n'aka-ha, me ka ha kwusi izu igwe ewu na aturu ahu; ndi-ozuzu-aturu agagh-azù kwa onwe-ha ɿo; M'ganaputa kwa igwe ewu na aturu nkem n'õnu-ha, ka ha we ghara ighoro ha ihe-oriri. 11 N'ihi na otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu, ɿ buná Mu onwem, M'gachø kwa igwe ewu na aturu nkem, chöputa ha. 12 Dika onye-ozuzu-aturu si achoputa igwe aturu-ya, n'ubochi ɿ no n'etiti igwe ewu na aturu-ya nke ɿasara abasa, otú a ka M'gachoputa igwe ewu na aturu nkem; M'ganaputa kwa ha n'ebe nile ha ɿasara n'ubochi nke igwe-oji na oké ɿchichiri. 13 M'gême kwa ka ha si na ndi nile di iche iche puta, M'gachikoputa kwa ha n'ala nile, me ka ha ba n'ala-ha; M'gazù kwa ha n'ugwu nile nke Israel, na n'akuku ebe nile miri si erù, na n'ebe-obibi nile nke ala-ha. 14 Ezi ihe-ozuzu-aturu ka M'geji zù ha, ɿ bu kwa n'ugwu nile nke ebe di elu nke Israel ka ebe-itannri-ha gadi: n'ebe abu ka ha gãmakpu n'esi ebe-ita-nri, ɿ bu kwa ihe-ozuzu-aturu makarisiri nma ka ha gëji zù onwe-ha n'ugwu nile nke Israel. 15 Mu onwem gazu igwe ewu na aturu nkem, Mu onwem gême kwa ka ha makpue amakpu; ɿ bu ihe si n'õnu Onye-nwe-

ayi Jehova puta. 16 Nke furu efu ka M'gachø, ɿ bu kwa nke achufuru achufu ka M'gêwelata, ɿkpu abajiri abaji ka M'gêkezi kwa, nke aru-ya nãdigh ike ka M'gême kwa ka ɿ di ike: ma nke mara abuba na nke di ike ka M'gækpochapu; M'gazù ha n'ikpê ziri ezi. 17 Ma unu onwe-unu, igwe ewu na aturu nkem, otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu nékpe ikpe n'etiti anu na anu, ma ebulu ma nkpi. 18 ɿ bu unu ihe ntà na unu ji ezi ihe-ozuzu-aturu azù onwe-unu, ma unu gázotø ihe-ozuzu-aturu-unu fôdurunu n'ukwu-unu? ɿ bu kwa unu ihe ntà na ɿ bu miri doro edo ka unu nãnu, ma unu gábaru miri fôdurunu n'ukwu-unu? 19 Ma igwe ewu na aturu nkem, ɿ bu ihe ukwu-unu zotøro ka ha ji azù onwe-ha, ɿ bu kwa miri ukwu-unu ɿaruru ka ha nãnu.

20 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova :i si otú a: Le, Mu, ɿ buná Mu onwem, gækpe kwa ikpe n'etiti anu mara abuba na anu tara aru. 21 N'ihi na unu ji akuku na ubu-aka enuzuga, na n'ihi na unu ji mpi-unu asozuga anu nile naria ɿria, rue mbe unu chusasiri ha n'ezí; 22 n'ihi nka M'gazoputa igwe ewu na aturu nkem, ha agagh-agho kwa ihe-nluta-n'agha ɿo; M'gækpe kwa ikpe n'etiti anu na anu. 23 M'gême kwa ka otú onye-ozuzu-aturu biliere ha, ɿ gazu kwa ha, ɿ buná orùm, bú Devid; ya onwe-ya gazu ha, ya onwe-ya gábu-kwara ha onye-ozuzu-aturu. 24 Mu onwem, bú Jehova, gábu-kwa-ra ha Chineke, orùm, bú Devid, gábu kwa onye-isi n'etiti ha; Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo okwu. 25 Mu na ha gaba kwa ɿbuha-ndu udo, M'gême kwa ka ajø anu-ɿhia kwusi n'ala-ha: ha gëbi n'ozara na ntukwasi-obi, raru ura n'oké ɿhia. 26 M'gême kwa ka ha na ebe nile nke di ugwu ntam buruburu ghø ngozi; M'gême kwa ka oké miri-ozuzo zo na mbe-ya; oké miri-ozuzo nke ngozi gadi. 27 Ossisi ɿhia gámi kwa nkpuruya, ala gême kwa ihe-omume-ya, ha gáno kwa n'elu ala-ha na ntukwasi-obi; ha gáma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'tijworo nkporø nile nke yoke-ha, naputa ha n'aka ndi mere ha ka ha fe ha ofufè. 28 Ha agagh-abu-kwa-ra mba nile ihe-nluta-n'agha ɿo, anu-ɿhia nke

uwa agagh-eri kwa ha; ma ha gēbi na ntukwasi-obi, o digh kwa onye ganēme ka ha ma jijiji. 29 M'gēme kwa ka ihe-ōkukú nke agāma aha-ya biliere ha, ha agagh-abu kwa ndi oké unwu kpochapuworo n'ala-ha ọzọ, ha agagh-ebu kwa ihere mba nile ọzọ. 30 Ha ewe mara na Mu onwem, bú Jehova, bú Chineke-ha, noyere ha, ha mara kwa na ha onwe-ha bu ndim, bú ulo Israel; o bu ihe si n'ọnụ Onye-nwe-ayi Jehova puta. 31 Ma unu onwe-unu, igwè ewu na aturu nkem, bú igwè ewu na aturu nke ebe-ita-nrim, madu ka unu bu, Mu onwem bu Chineke-unu; o bu ihe si n'ọnụ Onye-nwe-ayi Jehova puta.

35 1 Okwu Jehova we ruem nti, si,
2 Nwa nke madu, che iru-gi
imegide ugwu Sia, bue amuma megide
ya, 3 si ya, Otú a ka Onye-nwe-ayi
Jehova siri: Le, Mu onwem nēmegide
gi, ugwu Sia, M'gēseti kwa akam imegide
gi, M'gēme kwa ka i ghø ebe tōbōrō n'efu
na ihe-iju-anyा. 4 Obodo-gi nile ka
M'gēme ka ha ghø nkponkpø ebe, gi
onwe-gi gābu kwa ebe tōbōrō n'efu; i we
mara na Mu onwem bu Jehova. 5 N'ihi
na i nwere iro ebigh-ebi, we rara umu
Israel nye n'aka mma-agha na mbe
nhuju-anyा-ha, na mbe nke ajo omume
nke mbe ikpe-azu: 6 n'ihi nka, Mu
onwem nādi ndu, (o bu ihe si n'ọnụ
Onye-nwe-ayi Jehova puta), n'ezie nání
obara ka M'gēme gi ka i ghø, obara
ganāchu kwa gi: o bu ezie na i kpogh
obara asi, ma obara gāchu gi. 7 M'gēme
kwa ugwu Sia ka o ghø ihe-iiu-anyा na
ebe tōbōrō n'efu; M'gēbipu kwa nime ya
onye nāgabiga na onye nālaghachi.
8 M'gēmeju kwa ugwu-ya nile na ndi-
ya eburu ebu: ugwu ntà gi nile na
ndagwurugwu-gi nile na ebe-gi nile miri
si erù, ndi ejiri mma-agha ḫu gāda nime
ha. 9 Ebe nke tōbōrō n'efu mbe
ebigh-ebi ka M'gēme gi ka i ghø, madu
agagh-ebi kwa n'obodo-gi nile: unu ewe
mara na Mu onwem bu Jehova. 10 N'ihi
na i siwn, Mba abua ndia na ala abua
ndia gābu nkem, ayi gēnweta kwa ya;
ma Jehova nōrō n'ebe ahu: 11 n'ihi
nka, Mu onwem nādi ndu, (o bu ihe si
n'ọnụ Onye-nwe-ayi Jehova puta),
M'gēme kwa dika iwe-gi si di, na dika
ekworo-gi si di nke i kwoworo site n'asì

i kpōrō ha; M'gēme kwa ka amara Mu
onwem n'etiti ha, mbe M'gēkpe gi ikpe.
12 I gāma kwa na Mu onwem, bú
Jehova, anuwo okwu-nleli-gi nile nke i
kwuworo megide ugwu nile nke Israel,
si, Ha bu ebe tōbōrō n'efu, ayi ka
ewereworo ha nye ka ayi we ripia ha.
13 Unu we were ọnụ-unu me onwe-unu
ka unu di uku imegidem, me ka okwu-
unu ba uba imegidem: Mu onwem
anuwo. 14 Otú a ka Onye-nwe-ayi
Jehova siri: Ka ọnụ nke uwa nka nile
ra, otú a ka M'gēme gi ka i ghø ebe
tōbōrō n'efu. 15 Dika i nūrīri ọnụ
n'isi ihe-nketa nke ulo Israel, n'ihi na o
tōbōrō n'efu, otú a ka M'gēme gi: ebe
tōbōrō n'efu ka i gābu, gi ugwu Sia, na
Edom nile, Ọbuná Edom nile: ha ewe
mara na Mu onwem bu Jehova.

36 1 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu,
buere ugwu nile nke Israel
amuma, si, Unu ugwu Israel, nurunu
okwu Jehova. 2 Otú a ka Onye-nwe-
ayi Jehova siri: N'ihi na onye-iro asiwo
megide unu, Ehe! na, Ebe di elu nile nke
mbe ebigh-ebi gara aga aghoworō ayi ihe-
nnweta: 3 n'ihi nka bue amuma, si,
Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri:
N'ihi na, Ọbuná n'ihi na ha emewo ka
unu tōbōrō n'efu, na n'ihi na ha eledawo
unu buruburu, ka unu we ghørō mba
nile fôdurunu ihe-nnweta, ewe me ka
unu rigokwasí n'ebubere-ọnụ nke ndi-
ire, buru akukø ojø nke ndi-unu:
4 n'ihi nka, unu ugwu Israel, nurunu
okwu nke Onye-nwe-ayi Jehova; Otú a
ka Onye-nwe-ayi Jehova siri ugwu nile
na ugwu ntà nile na ebe nile miri si erù
na ndagwurugwu nile na nkponkpø ebe
nile nke tōbōrō n'efu na obodo nile
anapuru anapu, nke ghøwo-kwa-ra mba
nile fôdurunu nke di buruburu ihe-
nluta-n'agha na ihe-ikwa-emò: 5 n'ihi
nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otú
a: N'ezic n'oku nke ekworom ka
M'kwuworo okwu megide mba nile
fôduru, megide kwa Edom nile, ndi
wereworo alam nye onwe-ha ibu ihe-
nnweta n'ọnụ nke obi-ha nile, nime nleli
nke nkpuru-obi-ha, ka ha we chupu ya
ka o ghø ihe-nluta-n'agha: 6 n'ihi nka
bue amuma bayere ala Israel, si ugwu-
ya nile, si kwa ugwu ntà ya nile, si ebe-ya
nile miri si erù, si kwa ndagwurugwu-ya

nile, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Lem anya, n'ekworom na n'ọnunam ka M'kwuworo okwu, n'ihi na o bu ọnodu-ihere nke mba di iche iche ka unu būruworo: 7 n'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Mu onwem eweliwo akam elu, si, N'ezie mba nile ndi di unu buruburu, ha onwe-ha gēbu ọnodu-ihere-ha. 8 Ma unu onwe-unu, ugwu Israel, ngalaba-unu ka unu gāwaputa, miara ndim, bù Israel, nkpuru-unu; n'ihi na ha no nso ibia. 9 N'ihi na, le, Mu onwem diri unu, M'gēche kwa unu iru, agālu kwa unu dika ubi, gha unu ihe: 10 M'gēme kwa ka madu ba uba n'elu unu, bù ulo Israel nile, ha nile: madu gēbi kwa n'obodo-unu nile, o bu kwa nkponkpō ebe nile unu ka agēwu: 11 M'gēme kwa ka madu na anumanu ba uba n'elu unu; ha gāba kwa uba, mua ọmùmù: M'gēme kwa ka madu bi nime unu dika ọnodu mbe ochje unu si di, M'gēme kwa unu nma karia na mbe mbu unu: unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 12 M'gēme kwa ka madu jegharia n'elu unu, ọbunā ndim, bù Israel; ha gēnweta kwa gi, i gāgho-kwa-ra ha ihe-nketa, i gagh-ababa kwa ha aka umu ozø ma-oli. 13 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ihi na ha nāsi unu, Ala nke nēri madu ka i bu, ala nke nābabu mba-gi aka umu ka i bworo; 14 n'ihi nka i gagh-eri kwa madu ozø, i gagh-ababa kwa mba-gi aka umu ozø, (o bu ihe si n'ọnun Onye-nwe-ayi Jehova puta); 15 M'gagh-eme kwa ka i nuru ọnodu-ihere mba nile ozø, i gagh-ebu kwa ita-uta nke ndi nile di iche iche ozø, i gagh-eme kwa ka mba-gi su ngongø ozø; o bu ihe si n'ọnun Onye-nwe-ayi Jehova puta.

16 Okwu Jehova we ruem nti, si, 17 Nwa nke madu, mbe ulo Israel bi n'elu ala-ha, ha we merua ya site n'uzø-ha, site kwa n'omume nile ha: dika iru-ärü nke nwayi di na nsø, otù a ka uzø-ha diri n'irum. 18 M'we wukwasi ha ọnunam n'ihi ọbara ahu nke ha wukwasiri n'ala-ha, na n'ihi na ha jiri arusi nile ha merua ya: 19 M'we chusa ha n'etiti mba nile, ha we ọbasá n'ala nile: dika uzø-ha si di, na dika omume nile ha si di, otù a ka M'kpere ha ikpe. 20 Ha we biarue mba nile ebe ha biara, ha we me ka aha nsøm ghara idi nsø;

mbe anékwu okwu bayere ha, si, Ndi nke Jehova ka ndia bu, o bu kwa n'ala-Ya ka ha siri puta. 21 Ma enwerem ọmiko n'aru aha nsøm, nke ulo Israel mereri ka o ghara idi nsø n'etiti mba nile, ebe ha biara. 22 N'ihi nka si ulo Israel, Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O bugh n'ihi unu ka Mu onwem nālu ọlu, unu ulo Israel, kama o bu n'ihi aha nsøm, nke unu meworo ka o ghara idi nsø n'etiti mba nile ebe unu biara. 23 M'gēdo kwa aha ukum nsø, nke emere ka o ghara idi nsø n'etiti mba nile, nke unu meworo ka o ghara idi nsø n'etiti ha; mba nile gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, (o bu ihe si n'ọnun Onye-nwe-ayi Jehova puta), mbe agēdom nsø nime unu n'anya-ha. 24 M'gēweputa kwa unu n'etiti mba nile, chikoputa kwa unu n'ala nile, me ka unu bata n'ala-unu. 25 M'gāwusa kwa unu miri di ọcha, unu ewe di ọcha: o bu iru-ärü nile unu na arusi nile unu ka M'gēme unu ka unu si nime ha di ọcha. 26 M'gēnye kwa unu obi ọhu, o bu kwa mọ ọhu ka M'gētiye nime unu: M'gēwezuga kwa obi nkume n'anu-aruu, nye unu obi nke bu anu-aruu. 27 Mọ nkem ka M'gētiye nime unu, me ka o buru n'ukpurum nile ka unu gējeghari, o bu kwa ikpém nile ka unu gēdebe, me ha. 28 Unu gēbi kwa n'ala ahu nke M'nyere nna-unu-hà; unu gābu-kwa-ram otù ndi, Mu onwem gābu - kwa - ra unu Chineke. 29 M'gāzoputa kwa unu n'iru-ärü nile unu: M'gākpō kwa ọka, me ka o ba uba, M'gagh-atukwasi unu oké unwu. 30 M'gēme kwa ka nkpuru osisi na ihe-omume nke ubi ba uba, ka unu we ghara inara kwa ita-uta nke oké unwu n'etiti mba nile ozø. 31 Unu gēcheta kwa uzø ọjø nile unu, na omume nile unu nke nādigh nma; unu gāsø kwa onwe-unu oyí n'anya-unu n'ihi ajø omume nile unu na n'ihi ihe-ärü nile unu. 32 O bugh n'ihi unu ka Mu onwem nālu ọlu, (o bu ihe si n'ọnun Onye-nwe-ayi Jehova puta), maranu nka: ka ihere uzø nile unu me unu, ka etiye kwa unu n'ọnodu-ihere, unu ulo Israel. 33 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ubochi M'mere ka unu si n'ajø omume niie unu di ọcha, n'ubochi ahu ka M'gēme ka madu bi

n'obodo nile unu, agēwu kwa ebe niic tōbōrō n'efu. 34 Ala-ubi ahu nke tōbōrō n'efu ka agālu kwa, n'önodu ibu ebe tōbōrō n'efu n'anya onye o bula nāgabiga. 35 Ha gāsi kwa, Ala nka nke tōbōrō n'efu aghōwo ubi dika ubi Iden abara ogige; ozō, obodo nile nke bu nkponkpō, nke tōbōrō n'efu, nke akwaturu n'ala, ha aghōwo ebe ewusiri ike nke madu bi nime ha. 36 Mbā nile nke foduru n'ala di unu buruburu gāma kwa na Mu onwem, bú Jehova, ewuwo ebe nile akwaturu akwatu, ku kwa ubi nke tōbōrō n'efu: Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo okwu, M'gēme kwa ya.

37 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ozō, nka ka M'gēkwe ka ulo Israel juam ase bayere ya, ka M'we mere ha ya; M'gēme ka ha ba uba na madu dika igwē ewu na aturu. 38 Dika igwē ewu na aturu di nsō, dika igwē ewu na aturu nke Jerusalem na mbe-ya nile akara akā; otú a ka nkponkpō obodo nile gējuputa na igwē ewu na aturu nke bu madu: ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

37 1 Aka Jehova we dikwasim, O we me ka m'pua apu nime Mo nke Jehova, Qwedobam n'etiti ndagwurugwu ahu; ma ndagwurugwu ahu juputara n'okpukpu; 2 O we me ka m'gabiga n'akuku ha buruburu n'akuku nile: ma, le, ha bara uba nke-uku n'elu ndagwurugwu; ma, le, ha kpōrō nku nke-uku. 3 O we sim, Nwa nke madu, Okpukpu ndia, hā gādi ndu? M'we si, Onye-nwe-ayi Jehova, Gi onwe-gi mara. 4 O we sim, Bue amuma n'elu okpukpu ndia, si ha, Unu okpukpu kpōrō nku, nurunu okwu Jehova. 5 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri okpukpu ndia: Le, Mu onwem gaje ime ka ume ba nime unu, unu ewe di ndu. 6 M'gētiyekwasi kwa unu akwara, me ka anu-aru rigokwasi unu, M'gēkpuchi kwa unu akpukpō-aru, tiye ume nime unu, unu ewe di ndu, we mara na Mu onwem bu Jehova. 7 M'we bue amuma dika esiri nyem iwu: otū olu we da mbe m'nēbu amuma, ma, le, ime-nkpatu di, okpukpu we biarute onwe-ha nso, okpukpu n'okpukpu nke ya. 8 M'we hu, ma, le, akwara dikwasi ha, anu-aru rigota-kwara, akpukpō-aru we kpuchie ha n'elu: ma ume adigh nime ha. 9 O we sim,

Buere ifufe amuma, bue amuma, nwa nke madu, si ifufe, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Si n'ifufe anq bia, gi ume, kukwasi ndia eburu ebu ume, ka ha we di ndu. 10 M'we bue amuma dika Q nyerem iwu, ume we ba nime ha, ha we di ndu, guzo oto n'ukwu-ha, buru oké usu-ndi-agha di uku ri nne. 11 Q we sim, Nwa nke madu, okpukpu ndia, ulo Israel nile ka ha bu: le, ha nāsi, Okpukpu-ayi akpōwo nku, olileanya-ayi alawo kwa n'iyyi; ebipusiwo ayi onwe-ayi. 12 N'ihī nka bue amuma, si ha, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem gēmeghe ilī nile unu, me ka unu si n'ili-unu rigoputa, unu ndim; M'gēme kwa ka unu bata n'ala Israel. 13 Unu gāma kwa na Mu onwem bu Jehova, mbe M'meghesiri ilī-unu, na mbe M'mesiri ka unu si n'ili - unu rigoputa, unu ndim. 14 M'gētiye kwa Mōm nime unu, unu ewe di ndu, M'gēme kwa ka unu nōdu n'ala-unu: unu ewe mara na Mu onwem, bú Jehova, ekwuwo, me ya; o bu ihe si n'önü Jehova puta.

15 Okwu Jehova we ruem nti, si, 16 Ma gi onwe-gi, nwa nke inadu, were otū osisi n'onwe-gi, de n'elu ya, Nke Juda, na nke umu Israel ndi ekekötaworo ya na ha n'otū: were kwa osisi ozō, de n'elu ya, Nke Josef, osisi Efraim, na nke ulo Israel nile ndi ekekötaworo ya na ha n'otū: 17 gi jikota kwa ha, otū na ibeyā, nye onwe-gi, ka ha ghō otū osisi, ka ha we ghō otū n'aka-gi. 18 Ma mbe umu ndi-gi gāgwa gi okwu, si, I gaghegozi ayi ihe ihe ndia bu n'ebe i nō? 19 gwa ha okwu, si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem gaje iwere osisi Josef nke di n'aka Efraim, na ebo nile nke Israel ndi ekekötaworo ya na ha n'otū; M'gētiyekō kwa ha na ya, bú osisi Juda, me ka ha ghō otū osisi, ha ewe ghō otū n'akan. 20 Osisi abua ahu nke i nēde ihe n'elu ha gādi kwa n'aka-gi n'anya-ha. 21 Gwa kwa ha okwu, si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem ganāchiputa umu Israel n'etiti mba nile, ebe ha jere, M'gāchikoputa kwa ha n'akuku nile, me ka ha bata n'ala-ha: 22 M'gēme kwa ha otū mba n'ala-ha, n'ugwu nile nke Israel; otū eze gābu-kwa-ra ha nile eze: ha agagh-abu kwa

mba abua ọzọ, agagh-ekera kwa ha ala-eze abua ọzọ ma-qli: 23 ha agagh-eji kwa arusi nile ha, ma-ọbu ihe-árú nile ha, ma-Ọbu njehie nile ha, meru onwe-ha ọzọ: kama M'gázoputa ha n'ebé-obibi nile ha, ebe ha mehieworo, M'gémé kwa ka ha di ọcha: ha ewe ghóróm otú ndi, Mu onwem gábu-kwara ha Chineke. 24 Orùm, bú Devid, gábu kwa eze-ha; ọ bu kwa otú onye-ọzúzú-aturu ka ha nile génwe: ọ bu kwa n'ikpém nile ka ha gégéghari, ukpurum nile ka ha gédébe kwa, me ha. 25 Ha gébi kwa n'ala ahu nke M'nyeworo orùm, bú Jekob, nke nna-unu-há biri nime ya; ha gébi kwa nime ya, ha onwe-ha, na umu-ha, na umu umu-ha, rue mbe ebigh-ebi: Devid, bú orùm, gábu-kwara ha onye-isi rue mbe ebigh-ebi. 26 Mu na ha gába kwa ọbuba-ndu udo: ọbuba-ndu ebigh-ebi ka ọ gábu n'ebé ha nọ: M'gédo kwa ha, me ka ha ba uba, M'gétié kwa ebe nsom n'etiti ha rue mbe ebigh-ebi. 27 Ebe-obibim gádi kwa n'elu ha, M'gábu-kwara ha Chineke, ha onwe-ha gábu-kwara-ram otú ndi. 28 Mba nile gáma kwa na Mu onwem bu Jehova, Onye nēdo Israel nsq, mbe ebe nsom gádi n'etiti ha rue mbe ebigh-ebi.

38 1 Okwu Jehova we ruem ntí, si,
2 Nwa nke madú, che iru-gi na Gog, nke ala Megog, bú onye-isi nke Rosin na nke Meshek na nke Tubal, bue amuma megide ya, 3 si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem némegide gi, Gog, onye-isi nke Rosh na nke Meshek na nke Tubal: 4 M'géchighari gi, tiye n̄ba-aka-imí n'ába-gi abua, me ka i puta, gi na usu-ndi-agha-gi nile, ma inyinya ma ndi-inyinya, ndi yiri uwe maburu onwe-ya, ha nile, ọ bu nkókóta madu bara uba chiri ota uku na ota, ndi nējide mma-agha, ha nile: 5 Peasia na Etiopia na Put soro ha; ha nile chiri ota na okpu-agha: 6 Goma na usu-ndi-agha-ya nile; ulo Togama nke akuku Ugwu dikarisiri anya, na usu-ndi-agha-ya nile: ọbuná ọtutu ndi di iche iche so gi. 7 Buru onye jikere, e, jikere onwe-gi, gi onwe-gi, na nkókóta ndi-gi nile, ndi akpókóta-wo-ro n'ebé i nọ, gi buru ha ọchi-agha. 8 Mbe ọtutu ubochi gasiri

agéleta gi: n'ikpe-azu nke arø ndia ka i gába n'ala nke emeworo ka o si na mma-agha lata, nke achikóputaworo n'otutu ndi di iche iche, n'elù ugwu nile nke Israel, nke ghóworo nkponkpó ebe mbe nile: ma emewo ala ahu ka o si n'etiti ndi di iche iche puta, ha gébi kwa na ntukwasi-obi, ha nile. 9 I gárigó kwa, dika ikuku siri ike ka i gádi, dika igwe-oji ikpuchi ala ka i gádi, gi onwe-gi, na usu-ndi-agha-gi nile, na ọtutu ndi di iche iche so gi. 10 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O gérú kwa n'ubochi ahu, na ihe di iche gábata n'obi-gi, i géché kwa échiché ọjọ: 11 i gási kwa, M'gárigó imegide ala bu nání obodo nénwégh mbidi; m'gábakwasi ndi nọ jū, ndi nọ na ntukwasi-obi, ha nile bi n'ebé nénwégh mbidi, ọ digh kwa ihe-ntuchi ma-Ọbu ibo-Ọnu-uzo ha nwere: 12 ikwata ihe-nkwata na iluta ihe - nluta n'agha; ichighari aka-gi imegide nkponkpó ebe nke madu bi nime ha ubu a, na imegide otú ndi nke achikóputaworo na mba di iche iche, nke lutaworo anu-ulø na ihe-ahia n'olu, ndi bi n'elu-ala nke uwa. 13 Sheba na Dedan na ndi-ahia Tashish na umu-Ọdum-ya nile gási gi, Ọ bu ikwata ihe-nkwata ka gi onwe-gi nábia? Ọ bu iluta ihe-nluta n'agha ka i kpókóta-wo-ro nkókóta ndi-gi? Ọ bu ibupu ọla-ọcha na ọla-edo, ichipu anu-ulø na ihe-ahia, ikwata oké ihe-nkwata?

14 N'ihi nka bue amuma, nwa nke madu, si Gog, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ọ bugh n'ubochi ahu mbe ndim, bú Israel, bi na ntukwasi-obi ka i gámara ya? 15 I gési kwa n'ebé-gi, n'akuku nile nke Ugwu dikarisiri anya, bia, gi onwe-gi, na ọtutu ndi di iche iche so gi, ndi nánókwasi inyinya ka ha nile bu, ha bu nkókóta madu di uku na usu-ndi-agha bara uba: 16 i gárigó kwa imegide ndim, bú Israel, dika igwe-oji ikpuchi ala; n'ikpe-azu nke ubochi ndia ka o gérú, na M'gémé ka i biakwasi alam, ka mba nile we maram, mbe agédomwori nsq nime gi n'anya-ha, gi Gog. 17 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ọ bu gi onwe-gi bu onye ahu nke M'kwuru okwu bayere ya na mbe ochie site n'aka ndi-orùm, bú ndi-amuma Israel, ndi nēbu amuma n'ubochi ahu ọtutu arø, si, na M'gémé ka i

biakwasi ha? 18 O gēru kwa, n'ubochi ahu, n'ubochi Gog nābia imegide ala Israel, (o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), na Ọnunam gārigota n'imim. 19 O bu kwa n'ekworoin n'ōku nke nrubiga-ōkē nke iwem ka M'kwuworo, si, N'ezie n'ubochi ahu ime-nkpatu uku gādi n'elū ala Israel; 20 azú nile nke oké osimiri, na anu-ufe nke elu-igwe, na anu Ọhia, na ihe nile nke nākpu akpu, bù nke nākpu akpu n'ala, na madu nile ndi nō n'elū uwa, ewe me nkpatu site n'irum, agākwatu kwa ugwu nile, ebe nile di nkputankpu gāda kwa, mbidi nile o bula gādaru kwa aia. 21 M'gākpō kwa mma-agha ka o dakwasi ya n'ugwum nile, (o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta): mma-agha onye o bula ganēmegide nwa-nne-ya. 22 Mu na ya gēkpe kwa ikpe n'ajō Ọria nēfe efe na n'obara; o bu kwa oké miri-ozuzo nēzobiga ōkē. na oké akū-miri-igwé, na Ọku, na brimstone, ka M'gēme ka ha zokwasi ya, zokwasi kwa usu nile nke ndi-agha-ya, zokwasi kwa ọtutu ndi di iche iche so ya. 23 M'gēme kwa Onwem ka M'di uku, M'gēdo kwa Onwem nsq, me ka amara Mu onwem n'anya ọtutu mba; ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova.

39 1 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, bue amuma megide Gog, si, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Le, Mu onwem nēmegide gi, Gog, onye-isi nke Rosh na nke Meshek na nke Tubal: 2 M'gēchighari kwa gi, duru gi, me ka i si n'akuku nile dikarisiri anya nke Ugwu rigota; M'gēme kwa ka i bia n'elū ugwu nile nke Israel: 3 M'gētipu kwa uta-gi n'aka-ekpe-gi, me ka akū-gi nile dapu n'aka-nri-gi. 4 N'elū ugwu nile nke Israel ka i gāda, gi onwe-gi, na usu-ndi-agha-gi nile, na ndi di iche iche ndi nēso gi: udele nile di iche iche na anu Ọhia ka M'gēwere gi nye, ka ha we rie gi. 5 N'ohia ka i gāda: n'ihi na Mu onwem ekwuwo, o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 6 M'gēziga Ọku n'aru Megog na n'aru ndi bi n'agwe-etiti nile na ntukwasi-obi: ha ewe mara na Mu onwem bu Jehova. 7 Aha nsom ka M'gēme kwa ka amara ya n'etiti ndim, bù Israel; M'gagh-ekwe kwa Ọzø ka eme ka aha nsom ghara idi nsø: mba nile ewe mara na Mu onwem bu Jehova,

Onye nsø nō n'Israel. 8 Le, o nābia, o gēme kwa, (o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta); nka bu ubochi ahu nke M'kwuworo okwu bayere ya. 9 Ndi bi n'obodo nile nke Israel gāpu kwa, chiri ihe-agha funwue Ọku sure ha, ma ọta ma ọta uku, ma uta ma akū, ina nkpan'aka, ma ube, ha gāchiri ha funwue Ọku arø asa: 10 ha ewe ghara ikpata nkú n'ohia, ha agagh-ebütu kwa nkú n'oké Ọhia; n'ihi na ha gāchiri ihe-agha funwue Ọku: ha gākwata kwa ndi-nkwata-ha, luta kwa ndi-nluta-ha n'aghá; o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

11 O gēru kwa n'ubochi ahu, na M'gēnye Gog otú ebe ili ozu n'Israel, bù ndagwurugwu nke ndi-ngabiga n'akuku Iru-anyanwu nke oké osimiri: ihe nēbochibido ndi-ngabiga ka o gābu: ha gēli kwa n'ebé ahu Gog na igwé ndi-ya nile: ha ewe kpó ya, Ndagwurugwu Hamon-Gog. 12 Ma Ọnwa asa ka ulø Israel gānø nēli ha, ka ha we me ka ala-ha di Ọcha. 13 E, ndi nile nke ala ahu gēli ha; o gāgiø-kwa-ra ha aha, n'ubochi agasopurum; o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 14 O bu kwa ndi ganalu oлу mbe nile ka ha gēkewaputa, ndi ganāgabiga n'ala-ha nēli ndi-ngabiga ahu, bù ndi fōduru n'elū ala, ime ka o di Ọcha: n'ogwugwu Ọnwa asa ka ha gāchoputa. 15 Ma ndi nāgabiga n'ala gāgabiga; mbe onye o bula gāhu Ọkpukpu madu, o gēwu kwa ihe-iriba-ama n'akuku ya, rue mbe ndi nēli ozu gēliwo ya-ri na ndagwurugwu Hamon-Gog. 16 Ọzø kwa, aha nke otú obodo gābu Hamona. Ha ewe me ka ala ahu di Ọcha.

17 Ma gi onwe-gi, nwa nke madu, otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Si nnunu nile di iche iche, si kwa anu Ọhia nile o bula, Chikötanu onwe-unu, bia; Zuköputanu n'akuku nile di buruburu, n'ihi ajám nke Mu onwem nāchuru unu, bù aja di uku M'nāchu n'elū ugwu nile nke Israel, ka unu we rie anu, nü kwa Ọbara. 18 Anu-aru ndi-dike ka unu gēri, o bu kwa Ọbara ndi-isi nke uwa ka unu gāñu, nke ebulu, na nke umu-aturu, na nke ewu, na nke oké-ehi, anu mara abuba nke Beshan ka ha nile bu. 19 Unu gēriju kwa abuba afø, nubiga Ọbara ōkē, bù nke sitere n'ajam nke

M'churu n'ihi unu. 20 Afø inyinya na ubø-alà na ndi-dike na ndi-agha nile gëju unu na table nkem; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 21 M'gëdo kwa nsopurum n'etiti mba nile, mba nile gähü kwa ihe M'kpere n'ikpe nke M'meworo, na akam nke M'tukwasiworo ha. 22 Ulo Israel ewe mara na Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-ha, site n'uböchi ahu we ga n'iru. 23 Mba nile gäma kwa na ø bu n'ihi ajo omume-ha ka emere ka ulo Israel je biri n'ala øzø; n'ihi na ha mekpuru emekpu megidem, M'we zonari ha irum: M'we nye ha n'aka ndi nãkpaþu ha, ha we da site na mma-ugha, ha nile. 24 Dika iru-áru-ha si di na dika njehie nile ha si di, otù a ka M'mere ha: M'we zonari ha irum.

25 N'ihi nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Ubu a ka M'gême ka ndi Jekob adotara n'agha lata, M'gënwe kwa obi-ebere n'aru ulo Israel nile; M'gëkwokwa-ra aha nsom ekworo. 26 Ha gëbu kwa ihere-ha, na nmekpu nile ha nke ha mekpuworo megidem, mbe ha gëbi n'ala-ha na ntukwasi-obi, mbe ø gagħadi onye ø bula nême ka ha ma jijji; 27 mbe M'gémewori ka ha si n'etiti ndi nile di iche iche lata, mbe M'gachikoputawo ha-ri n'ala nile nke ndi-iro-ha, ewe dom nsø nime ha n'anya øtutu mba. 28 Ha gäma kwa na Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-ha, ebe M'mere ka ha je biri n'ala øzø n'etiti mba nile, M'we chikoba ha n'ala-ha; M'gagh-eme kwa ka onye ø bula nime ha fôdu n'ebé ahu øzø; 29 M'gagh-ezonari kwa ha irum øzø: n'ihi na awukwasiwom Mom n'uло Israel; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

40 1 N'arø nke-orú-na-ise nke emere ka ayi je biri n'ala øzø, n'isimnalite arø ahu, n'uböchi nke-isi nke ønwa, n'arø nke-iri-na-anø site na mbe etikpøsiri obodo-ayi, n'otù uböchi ahu, aka Jehova dim n'aru, Q we me ka m'bia n'ebe ahu. 2 N'øhù di iche iche nke Chineke ka Q mere ka m'bata n'ala Israel, Q dobam n'ugwu di elu nke-uku, nke ihe dika obodo anēwu ewu di n'elu ya n'akuku Ndida. 3 Q we me

ka m'bia n'ebe ahu, ma le, otù nwoke, ma ele ya anya ø di ka øla si di n'ile ya anya, eriri flax di kwa n'aka-ya, ya na ami ejì atù ihe; onye ahu nèguzo kwa n'ønu-uzø-ama. 4 Nwoke ahu we gwam okwu, si, Nwa nke madu, were anya-gi abua hu, were kwa nti-gi abua nu, tukwasi kwa obi-gi n'ile Mu onwem nême ka i hu; n'ihi na ø bu imè ka i hu ha ka emeworo ka i bia ebe a: gosi ulo Israel ihe nile nke gi onwe-gi nāhu.

5 Ma le, otù mbidi di n'èzi ulo abu buruburu n'akuku nile, n'aka nwoke ahu ka ami ejì atù ihe di kwa nke di cubit isi n'ogologo, cubit ø bula bu otù cubit na otù ntù-øbu-aka: ø we túa ibidi nke mbidi ahu anēwu ewu, otù ami; na idielu-ya, otù ami. 6 Q we biarue ønu-uzø-ama nke nèche iru n'uzø Iru-anyanwu, ø rigo ihe-nrigo-ya, túa nbata-uzø nke ønu-uzø-ama ahu, otù ami n'obosara: øbuná otù nbata-uzø, otù ami n'obosara. 7 Ime-ulø ø bula bu otù ami n'ogologo, na otù ami n'obosara; n'etiti ime-ulø abua di cubit ise; nbata-uzø nke ønu-uzø-ama n'akuku uzø-nbata nke ønu-uzø-ama chere iru n'ulo bu otù ami. 8 Q we túa uzø-nbata nke ønu-uzø-ama chere iru n'ulo, otù ami. 9 Q we túa uzø-nbata nke ønu-uzø-ama, cubit asatø; na akuku-ønu-uzø-ya abua, cubit abua; uzø-nbata nke ønu-uzø-ama chere iru n'ulo. 10 Ime-ulø nke ønu-uzø-ama n'uzø Iru-anyanwu di atø n'otù akuku, atø n'akuku nke-øzø; otù øtù ka ha atø nwere: ø bu kwa otù øtù ka akuku-ønu-uzø abua nwere n'otù akuku na n'akuku nke-øzø. 11 Q we túa obosara nke oghere ønu-uzø-ama, cubit iri; na ogologo nke ønu-uzø-ama, cubit iri-na-atø; 12 na ókè-ala n'iru ime-ulø nile, otù cubit n'otù akuku, na ókè-ala, otù cubit n'akuku nke-øzø; na ime-ulø onwe-ya, cubit isi n'otù akuku na cubit isi n'akuku nke-øzø. 13 Q we túa ønu-uzø-ama site n'elù-ulø nke otù ime-ulø rue elu-ulø nke ime-ulø-ibe-ya, obosara-ya di orù cubit na ise; oghere na ncherita-iru oghere. 14 Q we me akuku-ønu-uzø, øgu cubit atø; øbuná rue akuku-ønu-uzø nke ogige, ønu-uzø-aina di buruburu n'akuku nile. 15 Øzø, site n'iru ønu-uzø-ama, na nbata, rue iru uzø-nbata

nke Ọnu-uzo-ama di nime di Ọgu cubit abua na iri. 16 Ozø, window emechiri emechi diri ime-ulø nile, di-kwa-ra akuku-Ọnu-uzo nile ha n'ime Ọnu-uzo-ama buruburu n'akuku nile, otù a ka window di-kwa-ra ulø-nbata nile: window di kwa n'ime ulø buruburu n'akuku nile: nkwu di kwa n'akuku-Ọnu-uzo ọ bula.

17 O we me ka m'bata n'ogige di n'ézi, ma, le, ime-ulø di iche iche na pavement di, nke emeworo nye ogige ahu buruburu n'akuku nile: orú ime-ulø na iri di na pavement ahu. 18 Pavement ahu di kwa n'akuku Ọnu-uzo-ama nile, na nso ogologo nke Ọnu-uzo-ama, bú pavement nke dikari ala. 19 O we túa obosara-ya site n'iru Ọnu-uzo-ama ahu nke dikari ala rue iru nke ogige di nime n'ézi, Ọgu cubit ise, n'akuku Iru-anyanwu na n'akuku Ugwu. 20 Ọnu-uzo-ama ahu kwa nke nèche iru n'uzø Ugwu, bú Ọnu-uzo-ama nke ogige di n'ézi, ọ túru ogologo-ya na obosara-ya. 21 Ime-ulø-ya di atø n'otù akuku, atø n'akuku nke-ozø; akuku-Ọnu-uzo-ya abua na ulø-nbata-ya nile di ka ọtütù nke Ọnu-uzo-ama mbu: Ọgu cubit abua na iri ka ogologo-ya di, obosara-ya di kwa orú cubit na ise. 22 Window-ya nile na ulø-nbata-ya nile na nkwu-ya nile di kwa ka ọtütù nke Ọnu-uzo-ama ahu nke nèche iru n'uzø Iru-anyanwu; ọ bu kwa ihe-nrigo nke nwere nzø-ukwu asa ka ha ji arigo nime ya; ulø-nbata-ya nile di kwa n'iru ha. 23 Otù Ọnu-uzo-ama di-kwa-ra ogige di nime na ncherita-iru Ọnu-uzo-ama ozø, n'akuku Ugwu na n'akuku Iru-anyanwu; o we túa site n'otù Ọnu-uzo-ama rue Ọnu-uzo-ama ozø, Ọgu cubit ise. 24 O we me ka m'je n'uzø Ndida, ma le, otù Ọnu-uzo-ama di n'uzø Ndida: o we túa akuku-Ọnu-uzo-ya abua na ulø-nbata-ya nile dika ọtütù ndia si di. 25 Window di-kwa-ra ya, di-kwa-ra ulø-nbata-ya nile buruburu n'akuku nile. dika window ndia: Ọgu cubit abua na iri ka ogologo-ya di, obosara-ya di kwa orú cubit na ise. 26 Ihe-nrigo nke nwere nzø-ukwu asa di kwa iji arigo ya, ulø-nbata-ya nile di kwa n'iru ha: ọ nwe-kwa-ra nkwu, otù n'otù akuku, otù n'akuku nke-ozø, n'akuku-Ọnu-uzo-ya abua. 27 Otù Ọnu-uzo-ama di-kwa-ra ogige di nime n'uzø Ndida: o we túa

site n'otù Ọnu-uzo-ama rue Ọnu-uzo-ama ozø n'uzø Ndida, Ọgu cubit ise.

28 O we me ka m'si n'Ọnu-uzo-ama nke Ndida ba n'ogige di nime: o we túa Ọnu-uzo-ama nke Ndida dika ọtütù ndia si di; 29 na ime-ulø-ya nile, na akuku-Ọnu-uzo-ya abua, na ulø-nbata-ya nile, dika ọtütù ndia si di: window di-kwa-ra ya, di-kwa-ra ulø-nbata-ya nile buruburu n'akuku nile: Ọgu cubit abua na iri ka ogologo-ya di, obosara-ya di kwa orú cubit na ise. 30 Ulø-nbata di kwa ya buruburu n'akuku nile, ogologo-ha di orú cubit na ise, obosara-ha di kwa cubit ise. 31 Ulø-nbata-ya nile chere iru n'ogige di n'ézi; nkwu di kwa n'akuku-Ọnu-uzo-ya abua: nzø-ukwu asato iji arigo ka ihe-nrigo-ya nwere. 32 O we me ka m'bata n'ogige di nime n'uzø Iru-anyanwu: o we túa Ọnu-uzo-ama ahu dika ọtütù ndia si di: 33 na ime-ulø-ya nile, na akuku-Ọnu-uzo-ya abua, na ulø-nbata-ya nile, dika ọtütù ndia si di: window di-kwa-ra ya, di-kwa-ra ulø-nbata-ya nile buruburu n'akuku nile: ogologo-ya di Ọgu cubit abua na iri, obosara-ya di kwa orú cubit na ise. 34 Ulø-nbata-ya nile che-kwa-ra iru n'ogige di n'ézi; nkwu di kwa n'akuku-Ọnu-uzo-ya abua, n'otù akuku na n'akuku ozø: ọ bu kwa nzø-ukwu asato iji arigo ka ihe-nrigo-ya nwere. 35 O we me ka m'biarue Ọnu-uzo-ama nke Ugwu, o we túa ya dika ọtütù ndia si di; 36 ime-ulø-ya nile, na akuku-Ọnu-uzo-ya abua, na ulø-nbata-ya niie; window di-kwa-ra ya buruburu n'akuku nile: ogologo-ya di Ọgu cubit abua na iri, obosara-ya di kwa orú cubit na ise. 37 Akuku-Ọnu-uzo-ya abua chere iru n'ogige di n'ézi; nkwu di kwa n'akuku-Ọnu-uzo-ya abua, n'otù akuku, na n'akuku ozø: ọ bu kwa nzø-ukwu asato iji arigo ka ihe-nrigo nwere.

38 Otù ime-ulø na Ọnu-uzo-ya di kwa n'akuku-Ọnu-uzo n'Ọnu-uzo-ama nile; n'ebe ahu ka ha násacha anu ájá-nsure-óku. 39 Ozø, n'ulø-nbata nke Ọnu-uzo-ama ka table abua di n'otù akuku, table abua di kwa n'akuku nke-ozø, ha ewe ɿue n'elu ha ájá-nsure-óku na ájá-nmehie na ájá-ikpe-omuma. 40 Ozø, n'otù akuku n'ézi, ebe madu nárigoru oghere nke Ọnu-uzo-ama n'akuku Ugwu, ka table abua di; ọ bu kwa n'akuku ozø, nke

diri uzø-nbata nke Ọnu-uzø-ama, ka table abua di. 41 Table anø di n'otù akuku, table anø di kwa n'akuku nke-ozø, n'akuku Ọnu-uzø-ama; ha di table asato nke ha nēbu ihe nchü-aja n'elu ha. 42 Table anø di-kwa-ra ajá-nsure-óku, nke nkume awara awa, ogologo-ha di otù cubit na nkera, obosara-ha di kwa otù cubit na nkera, idi-elu-ha di kwa otù cubit: n'elu ha ka ha nādøba kwa ihe nile nke ha ji ebu anu ajá-nsure-óku na ajá ozø. 43 Nko nke ra ka otù ntù-obu-aka di kwa, nke akpogidesiri ike nime ulo-nbata buruburu n'akuku nile: o bu kwa n'elu table nile ahu ka anu nke onyinye iji biaru nso di. 44 Ozø, n'èzi Ọnu-uzø-ama di nime ka ime-ulø nke ndi-abù di n'ogige di nime, nke di n'akuku Ọnu-uzø-ama nke Ugwu; iru-ha di kwa n'uzø Ndida: otù di n'akuku Ọnu-uzø-ama nke Iru-anyanwu nke iru-ya di n'uzø Ugwu. 45 O we gwam okwu, si, Ime-ulø a, nke iru-ya di n'uzø Ndida, diri ndi-nchu-aja ahu, ndi nēdebe ihe-ndebe nke ulo a. 46 Ma ime-ulø a nke iru-ya di n'uzø Ugwu diri ndi-nchu-aja ahu, ndi nēdebe ihe-ndebe nke ebe-ichu-aja: ndia bu umu Zedok, ndi si n'etiti umu Livai abiakute Jehova nso ijere Ya ozi. 47 O we túa ogige ahu, ogologo-ya di ọgu cubit ise, obosara-ya di kwa ọgu cubit ise, o nwere akuku anø ra nrata; ebe-ichu-aja di k:va n'iru ulo ahu.

48 O we me ka m'biarue uzø-nbata nke ulo ahu, o we túa akuku-Ọnu-uzø nke uzø-nbata ahu, cubit ise n'otù akuku, cubit ise n'akuku nke-ozø: obosara Ọnu-uzø-ama di kwa cubit atø n'otù akuku, cubit atø n'akuku nke-ozø. 49 Ogologo uzø-nbata ahu di orù cubit, obosara-ya di kwa cubit iri na otù; ọbuna n'ihe-nrigo ahu nke ha ii arigo ya: ogidi di kwa n'akuku-Ọnu-uzø-ya abua, otù n'otù akuku, otù n'akuku ozø.

41 1 O we me ka m'biarue ulo uku Chineke, o we túa akuku-Ọnu-uzø-ya, cubit isi n'obosara n'otù akuku, na cubit isi n'obosara n'akuku nke-ozø, nka bu obosara ulo-ikwù ahu. 2 Obosara nke Ọnu-uzø di kwa cubit iri; akuku abua nke Ọnu-uzø ahu di kwa cubit ise n'otù akuku, na cubit ise n'akuku nke-ozø: O we túa ogologo-ya, ọgu cubit abua, na obosara-ya, orù cubit. 3 O

we ba nime, túa akuku-Ọnu-uzø o bula nke Ọnu-uzø ahu, cubit abua: na Ọnu-uzø, cubit ise; na obosara Ọnu-uzø, cubit asa. 4 O we túa ogologo-ya, orù cubit, na obosara-ya, orù cubit, n'iru ulo uku Chineke: o we sim, Nka bu ebe nsø kachasi ebe nsø nile. 5 O we túa mbidi ulo ahu, cubit isi; na obosara nke ulo ntà nke akuku n'otù n'otù, cubit anø, buruburu ulo ahu n'akuku nile o bula. 6 Ulo ntà nke akuku di kwa otù ulo ntà nke akuku n'elu ulo ntà nke akuku ozø okpukpu atø, ha di kwa orù na iri n'usoro; ha we ba nime mbidi ahu nke diri ulo ahu bayere ulo ntà nke akuku di ya buruburu n'akuku nile, ka ha we iide mbidi ahu, ghara ijide mbidi ulo onwe-ya. 7 Ulo ntà nke akuku ndia di obosara kari ka ha nāla elu elu n'idi ulo ahu buruburu; n'ihi na idi ulo ahu buruburu nāla elu elu buruburu ulo ahu n'akuku nile: n'ihi nka obosara nke diri ulo ahu di uku kari n'elu; otù a anësi n'ulo ntà di ala rigorue ulo ntà kachasi elu site n'ulo ntà di n'etiti. 8 M'we hu na ulo ahu nwere ebe di elu buruburu n'akuku nile: ntø-ala nile nke ulo ntà nke akuku bu ogologo zuru ezu nke ami ahu eji atù ihe, bù cubit uku isi. 9 Ibidi nke mbidi ahu, nke diri ulo ntà nke akuku, n'èzi, di cubit ise: ma nke foduru bu ọnødu nke ulo ntà nke akuku nke diri ulo ahu. 10 N'etiti ime-ulø abua o di orù cubit n'obosara buruburu ulo ahu n'akuku nile o bula. 11 Ma Ọnu-uzø nke ulo ntà nke akuku chere iru n'ebé ahu foduru, otù Ọnu-uzø n'uzø nke Ugwu, na otù Ọnu-uzø n'akuku Ndida: obosara nke ebe ahu nke foduru di kwa cubit ise buruburu n'akuku nile. 12 Ma ulo ahu anëwu ewu nke di n'iru ebe ekewapuru ckewapuru n'akuku n'uzø Qdida-anyanwu, obosara-ya di ọgu cubit atø na iri; mbidi nke ulo ahu anëwu ewu di kwa cubit ise n'ibidi-ya buruburu n'akuku nile, ogologo-ya di kwa ọgu cubit anø na iri. 13 O tÙ-kwara ulo ahu, ogologo-ya di ọgu cubit ise; na ebe ahu ekewapuru ekewapuru, na ulo ahu anëwu ewu, na mbidi-ya nile, ogologo-ya di ọgu cubit ise; 14 na obosara nke iru ulo ahu, na nke ebe ahu ekewapuru ekewapuru chere iru n'Iru-anyanwu, ọgu cubit ise.

15 O tū-kwa-ra ogologo nke ulo ahu anēwu ewu n'iru ebe ahu ekewapuru ekewapu nke di n'azu ya, na ulo-njeghari-ya n'otu akuku na n'akuku nke-ozø, ogu cubit ise; na ulo uku Chineke nke ime-ime, na uzø-nbata nile nke ogige ahu; 16 nbata-uzø-ya nile, na window nile emechiri emechi, na ulo-njeginari-yanile buruburu n'okpukpu atø ha, nke di na ncherita-iru nbata-uzø ahu, nke ihe-nimachita nke osisi di ya buruburu n'akuku nile, site kwa n'ala rue window nile; ma window nile bu nke ckpu-chiri ekpuchi; 17 rue elu qonu-uzø, obuná rue ulo ime-ime ya, na n'ézi, ru kwa mbidi-ya nile buruburu n'akuku nile n'ime na n'ézi, n'otutu-ha. 18 O bu kwa ihe emeworo ka o yie cherubim na nkwu; otu nkwu di n'etiti cherub na cherub, iru abua ka cherub o bula nwere; 19 iru madu we che iru na nkwu ahu di n'otu akuku, iru nwa-odum che-kwa-ra iru na nkwu ahu nke di n'akuku nke-ozø: otu a ka emere ya n'ulo ahu nile buruburu n'akuku nile. 20 Site n'ala rue elu qonu-uzø-ya ka cherubim na nkwu nke emere eme di: otu a ka mbidi nke ulo uku Chineke di. 21 Ma ulo uku Chineke ahu, akuku-qonu-uzø-ya nwere akuku anø ra nrata; na iru ebe nsø ya, n'ile ya anya o di ka ulo uku Chineke si di n'ile ya anya. 22 Ebe-ichu-aja-ya bu osisi, cubit atø n'idi-elu-ya, ogologo-ya di kwa cubit abua: o nwe-kwa-ra nkuku-ya anø; ogologo-ya na akuku-ya nile bu kwa osisi: o we gwam okwu, si, Nka bu table ahu nke di n'iru Jehova. 23 O bu kwa qonu-uzø abua ka ulo uku Chineke na ebe nsø ya nwere n'otu n'otu. 24 O bu kwa ibo-qonu-uzø abua ka qonu-uzø ndia nwere n'otu n'otu, bù ibo-qonu-uzø abua nke naga buruburu; ibo-qonu-uzø abua diri otu qonu-uzø, ibo-qonu-uzø abua di-kwa-ra qonu-uzø nke-ozø. 25 Ihe emere n'elu ha, bù n'elu ibo-qonu-uzø nile nke ulo uku Chineke, bu kwa cherubim na nkwu, dika nke emere n'elu mbidi-ya nile; nbata-uzø nke osisi di kwa n'iru uzø - nbata - ya n'ézi. 26 Window emechiri emechi na nkwu di kwa n'otu akuku na n'akuku nke-ozø, n'akuku nile nke uzø-nbata: otu a ka ulo ntà nke akuku nile nke ulo ahu na nbata-uzø-ya nile di.

42 1 Q we me ka m'puta ba n'ogige ahu di n'ézi, n'uzø ahu nke di n'uzø Ugwu: o we me ka m'ba n'ime-ulo ahu nke di na ncherita-iru ebe ahu ekewapuru ekewapu, nke di kwa na ncherita-iru ulo ahu anēwu ewu n'akuku Ugwu. 2 N'iru ogologo nke ogu cubit ise ka qonu-uzø nke Ugwu di, obosara-ya di kwa ogu cubit abua na iri. 3 Na ncherita-iru oru cubit ahu nke diri ogige di nime, na na ncherita-iru pavemnt nke diri ogige di n'ézi, ka ulo-njeghari nke nèche iru n'ulo-njeghari ozø di n'okpukpu atø. 4 N'iru ime-ulo nile ka otu uzø-njeghari di, nke di cubit iri n'obosara n'ime, o bu uzø nke di otu cubit: qonu-uzø nile ha chere iru n'Ugwu. 5 Ma ime-ulo nke kachasi elu di nkpunkpu kari: n'ihi na ulo-njeghari nèbipu ihe na ndia, kari nke ha nèbipu n'ime-ulo di ala ma-øbu n'ime-ulo etiti, n'ulo ahu anēwu ewu. 6 N'ihi na okpukpu atø ka ha di, ha enwagh kwa ogidi dika ogidi nke ogige abua ahu: n'ihi nka emere ka ime-ulo nke kachasi elu di nkpa kari nke di ala na nke etiti site n'ala. 7 Ma mbidi nke di n'ézi n'akuku ime-ulo nile, n'uzø ogige di n'ézi n'iru ime-ulo ahu, ogologo-ya di ogu cubit abua na iri. 8 N'ihi na ogologo nke ime-ulo nke diri ogige di n'ézi di ogu cubit abua na iri: ma, le, n'iru ulo uku Chineke o di ogu cubit ise. 9 Site kwa n'okpuru ime-ulo ndia ka nbata di n'akuku Iru-anyanwu, ebe anësi n'ogige di n'ézi abata nime ha. 10 N'ibidi nke mbidi ogige n'uzø Iru-anyanwu, n'iru ebe ahu ekewapuru ekewapu, na n'iru ulo ahu anēwu ewu, ka ime-ulo di iche iche di. 11 Uzø nke di n'iru ha di kwa ka uzø nke ime-ulo nke di n'uzø Ugwu si di n'ile ha anya; dika ogologo-ha si di, otu a ka obosara-ha di: opupu nile ha di ka ikpé nile ha si di, na dika qonu-uzø nile ha si di. 12 Ma dika qonu-uzø nile nke ime-ulo nile si di nke di n'uzø Ndida, otu a ka otu qonu-uzø si di nke di n'isi uzø, bù uzø nke di n'iru mbidi n'uzø Iru-anyanwu, ebe anabà nime ha. 13 Q we sim, Ime-ulo nile nke Ugwu na ime-ulo nile nke Ndida, nke di n'iru ebe ahu ekewapuru ekewapu, ime-ulo ahu bu ime-ulo nsø, ebe ndi-nchu-aja ndi nø nso Jehova géri ihe nile nke kachasi ihe

nsø nile nsø: n'ebe ahu ka ha gādøba ihe nile kachasi ihe nsø nile nsø, na onyinye-inata-iru-oma, na ájá-nmehie, na ájá-ikpe-omuma; n'ihi na ebe ahu di nsø. 14 M'bø ndi-nchu-aja nābà nime, ha agagh-esi kwa n'ebe nsø ahu puta n'egige di n'ézi, kama n'ebe ahu ka ha gāwusa uwe-ha nke ha ji eje ozi; n'ihi na ihe nsø ka ha bu: ha ewe yiri uwe զø we biarue ihe diri ndi-ha.

15 Ma m'bø զ bu tuzusiri ulo ime-ime, զ we me ka m'puta n'użø nke զnu-użø-ama ahu nke iru-ya di n'użø Iru-anyanwu, զ we túa ya buruburu n'akuku nile. 16 զ were ami ahu o ji atù ihe túa akuku Iru-anyanwu nnù ami na զgu ise, զ were ami ahu o ji atù ihe túa ya buruburu. 17 զ were ami ahu o ji atù ihe túa akuku Ugwu buruburu, nnù ami na զgu ise. 18 Akuku Ndida ka զ túru, nnù ami na զgu ise, զ were ami ahu o ji atù ihe túa ya. 19 O chigharia n'akuku Odida-anyanwu, were ami o ji atù ihe túa ya, nnù ami na զgu ise. 20 N'akuku anq ka զ túru ya: զ nwere mbidi buruburu n'akuku nile, ogologo-ya di nnù na զgu ise, obosara-ya di kwa nnù na զgu ise, ikpa ókè n'etiti ihe di nsø na ihe emere ka զ ghara idi nsø.

43 1 զ we me ka m'jerue զnu-użø-ama ahu, bù զnu-użø-ama nke nèche iru n'użø Iru-anyanwu: 2 ma le, ebube nke Chineke nke Israel si n'użø Iru-anyanwu bia: olu-Ya di kwa ka olu զtutu miri: uwa nwu-kwa-ra enwu site n'ebube-Ya. 3 զ di kwa ka զhù nke m'huru si di n'ile ya anya, dika զhù m'huru m'bø m'biara ibibi obodo ahu; զhù nile di kwa ka զhù ahu nke m'huru n'akuku osimiri Keba: m'we da kpuchie irum n'ala. 4 Ebube nke Jehova we bata nime ulo-Ya n'użø nke զnu-użø-ama nke iru-ya di n'użø Iru-anyanwu. 5 Mø Chineke we buliem elu, me ka m'bata n'ogige di nime; ma le, ebube nke Jehova juputara n'ulo ahu. 6 M'we nu olu otù onye nágwam okwu site n'ulo ahu; otù nwoke nèguzo kwa n'akukum. 7 զ we sim, Nwa nke madu, nka bu ebe nke oche-ezem, na ebe nke զbu-ukwu nke ukwum abua, ebe M'gëbi n'etiti umu Israel rue m'bø ebigh-ebi: ulo Israel agagh-emeru kwa aha nsøm զø, ha onwe-ha, ma-զbu ndi-eze-ha, site n'ikwa-iko-ha, na site n'ozu nile

nke ndi-eze-ha n'ebe di elu ha; 8 m'bø ha nètiye nbata-użø-ha n'akuku nbata-użø nkem, na akuku-զnu-użø-ha n'akuku akuku-զnu-użø nkem, զ bu kwa náni mbidi di n'etiti mu na ha; ha emeruwo kwa aha nsøm site n'ihe-árü-ha nile nke ha meworo: M'we ripia ha n'iwem. 9 Übu a ka ha wezuga ikwa-iko-ha na ozu nile nke ndi-eze-ha n'ebe di anya n'ebe M'nø, M'gëbi kwa n'etiti ha rue m'bø ebigh-ebi.

10 Gi onwe-gi, nwa nke madu, gosi ulo Israel ulo a, ka ihere ajo omume nile ha we me ha: ka ha tú kwa զtutu-ya. 11 զ buru kwa na ihere ihe nile ha meworo eme ha, gi me ka ha mara ómúmò ulo a, na զtutu-ya, na զpúpù-ya nile, na nbata-ya nile, na ómúmò-ya nile, na ukpuru-ya nile, na ómúmò-ya nile, na iwù-ya nile, de kwa ha n'akwukwø n'anya-ha: ka ha we debe ómúmò-ya nile, na ukpuru-ya nile, me ha. 12 Nka bu iwù ulo a: n'elu ugwu-ya ókè-ala-ya nile buruburu n'akuku nile di nsø kachasi ebe nsø nile. Le, nka bu iwù ulo a.

13 Ma ndia bu զtutu ebe-ichu-aja nime cubit: (cubit ahu bu otù cubit na otù ntù-զbu-aka:) ala-ya bu otù cubit, զ bu kwa otù cubit ka obosara-ya di, ókè-ya n'զnu-զnu-ya buruburu bu kwa otù ntù-aka: nka bu kwa ebe-ndokwasi ebe-ichu-aja nka. 14 Site n'ala-ya nke di n'ala rue ngwe di ala di cubit abua, obosara-ya di kwa otù cubit; ma site na ngwe dikari ntà rue ngwe dikari uku di cubit anq, obosara-ya di kwa otù cubit. 15 Ebe-ichu-aja onwe-ya di kwa cubit anq; site n'ebé-ichu-aja we rigo ka mpi anq di kwa. 16 Ebe-ichu-aja di cubit iri na abua n'ogologo-ya, na cubit iri na abua n'obosara-ya, զ rara nrata n'akuku anq ya rara nrata. 17 Ngwe-ya di kwa cubit iri na anq n'ogologo-ya, na cubit iri na anq n'obosara-ya n'akuku anq ya rara nrata, ókè nke di ya buruburu di kwa nkera cubit; ala զ nwere di kwa otù cubit buruburu; ihe-nrigo-ya nèche iru n'Iru-anyanwu.

18 զ we sim, Nwa nke madu, otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Ndia bu ukpuru nke ebe-ichu-aja nkem n'ubochi ha gême ya, isure ájá-nsure-óku n'elu ya, na iwusa զbara n'elu ya. 19 I gënye kwa ndi-nchu-aja, bù ndi Livai ndi sitere

na nkpuru Zedok, ndi dim nso, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), ijerem ozi, nwa-oke-ehi ibu ajá-nmehie. 20 I gēwere kwa ufodu n'qbara-ya, tiyekwasi na mpi anq ya, na n'elu nkuku anq nke ngwe-ya, na n'óké-ya buruburu: i we wepu nmehie-ya, kpuchie nmehie-ya. 21 I gēwere kwa oke-ehi nke ajá-nmehie ahu, o gēsure kwa ya n'ebe eleputara eleputa nke ulo a, n'èzí ebe nsq a. 22 Ma n'ubochi nke-abua i gēweta nkpi nke zuru oké ibu ajá-nmehie; ha gēwepu kwa nmehie nke ebe-ichu-aja, dika ha si were oke-ehi wepu nmehie-ya. 23 Mbe i wepusiri nmehie-ya, i gēweta nso nwa-oke-ehi nke zuru oké, na ebulu nke zuru oké site n'igwé ewu na aturu-gi. 24 I gēweta kwa ha nso n'iru Jehova, ndi-nchu-aja gātusa kwa ha nnú, sure ha qku, ibu ajá-nsure-qku anēsurere Jehova. 25 Ubochi asa ka i gēdozi otu ewu kwa-ubochi ibu ajá-nmehie: o bu kwa nwa-oke-ehi, na ebulu nke sitere n'igwé ewu na aturu, bù anu zuru oké, ka ha gēdozi. 26 Ubochi asa ka ha gēkpuchi nmehie nke ebe-ichu-aja, me ka o di ocha; ha ewe mejue ya aka. 27 Mbe ha debezusiri ubochi asa ahu, o gēru kwa, n'ubochi nke-asatq, we ga n'iru, na ndi-nchu-aja ganēme ajá-nsure-qku nile unu na ajá-udo nile unu n'elu ebe-ichu-aja; ihe-unu gātqkwam utq; o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

44 1 O we me ka m'laghachi n'uzo qnu-uzo-ama nke ebe nsq ahu nke di n'èzí, nke nēche iru n'Iru-anyanwu; ma qnu-uzo-ama ahu bu nke emechiri emechi. 2 Jehova we sim, Qnu-uzo nka gābu ihe emechiri emechi, agagh-emeghe ya, o digh kwa onye o bula gēsi ya bata, n'ihi na Jehova, bù Chineke nke Israel, esiwo ya bata; o we buru ihe emechiri emechi. 3 Ma onye-isi-unu, dika onye-isi ka ya onwe-ya gānqdu ala nime ya iri nri n'iru Jehova; o gēsi uzo nke uzonbata nke qnu-uzo-ama nka bata, si kwa uzo-ya pua. 4 O we me ka m'bia n'uzo nke qnu-uzo-ama nke Ugwu n'iru ulo ahu; m'we hu, ma le, ebube Jehova juputara ulo Jehova: m'we da kpuchie irum n'ala. 5 Jehova we sim, Nwa nke madu, tukwasi obi-gi, were anya-gi abua hu, were nti-gi abua nu ihe ahu nile nke Mu onwem nāgwa gi bayere ukpuru nile

nke ulo Jehova, baye-kwa-ra iwu-ya nile; tukwasi kwa obi-gi na nbata ulo a, ya na opupu nile nke ebe nsq a. 6 I gāsi kwa ndi nānupu isi, bù ulo Israel, Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O zuwo unu, site n'ihe-árú nile unu, 7 ebe unu meworo ka ndi ala qzq bata, bù ndi anēbigh úgwù n'obi anēbigh kwa úgwù n'anu-aru, inq n'ebe nsq, ime ka o ghara idi nsq, bù ulom, mbe unu nēweta nrím nso, bù abuba na qbara, ha we mebie qububa-ndum, tiyere ihe-árú nile unu. 8 Unu edebegh kwa ihe-ndebe nke ihe nsq nile: unu we do ha ndi nēdebe ihe-ndebem n'ebe nsq nye onwe-unu. 9 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri, O digh onye ala qzq, nke anēbigh úgwù n'obi nke anēbigh kwa úgwù n'anu-aru, gābata n'ebe nsq, bù onye ala qzq o bula nke di n'etiti umu Israel. 10 Otú o di, ndi Livai ndi si n'ebe M'nq je n'ebe di anya, mbe Israel kpafuru akpafu, ndi siri n'ebe M'nq kpafue so arusi nile ha; ha aghagh ibū kwa ajo omume-ha. 11 Ma ha gābu ndi nēje ozi n'ebe nsq, ndi-nlekota n'qnu-uzo-ama nile nke ulo nkem, nēje kwa ozi n'ulo ahu: ha onwe-ha gēburu ndim anu nke ajá-nsure-qku-ha na nke ajá qzq ha, ha onwe-ha gēguzo kwa n'iru ha ijere ha ozi. 12 N'ihi na ha nējere ha ozi n'iru arusi nile ha, we ghōrō ulo Israel ihe-isu-ngōngō nke ajo omume; n'ihi nka ka M'weliri akam imegide ha, (o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta), ha gēbu kwa ajo omume-ha. 13 Ma ha agagh-abiakutem nso, iburum ndi-nchu-aja, na ibiaru ihe nsq nile nso, bù ihe nile di nsq kachasi ihe nsq nile: ma ha gēbu qnqdu-ihere-ha, na ihe-árú nile ha nke ha meworo. 14 Ma M'gēme ha ndi nēdebe ihe-ndebe nke ulo a, ife òfufē-ya nile, na ime ihe o bula nke agēme nime ya.

15 Ma ndi-nchu-aja, bù ndi Livai, umu Zedok, ndi debere ihe-ndebe nke ebe nsq mbe umu Israel siri n'ebe M'nq kpafue, ndi ahu gābiakutem nso ijерем ozi; ha gēguzo n'irum iweta nsq abuba na qbara; o bu ihe si n'qnu Onye-nwe-ayi Jehova puta: 16 ha onwe-ha gābata n'ebe nsq, ha onwe-ha gābiaru kwa table nkem nso, ijерем ozi, ha gēdebe kwa ihe-ndebem. 17 O gēru kwa. mbe ha batara n'qnu-uzo-

ama nke ogige di nime, na o bu uwe flax ka ha gēyi; o digh kwa uwe ajianu gābiakwasi n'aru ha, mbe ha nēje ozi n'ōnu-użo-ama nke ogige di nime, na nime ulo. 18 Ihe-ike-n'isi nke flax gādi n'isi-ha, uwe-ukwu nke flax gādi kwa n'úkwù-ha, ha agagh-eji ihe nākpata ọsusọ ke onwe-ha n'úkwù. 19 Ma mbe ha nāpu n'ogige di n'ēzí, bú ogige di n'ēzí ipukuru ndi Israel, ha gēyipu uwe nile ha, nke ha onwe-ha nēje ozi nime ha, ha gādoba kwa ha n'ime-ulø nsø ndia, yiri uwe ọzø, ka ha we ghara iji uwe-ha do ndi Israel nsø. 20 Ha agagh-akopu kwa isi-ha, ha agagh-eme kwa ka agiri-isi-ha to ogolego; nání nkpaccha ka ha gākpacha isi-ha. 21 O digh kwa manya-vine onye-nchu-aja o bula gānú, mbe ha nābata n'ogige di nime. 22 O digh kwa nwayi nke di-ya nwuru, ma-qbū nwayi nke achupuru achupu, ka ha gālu na nwunye: kama umu-abøghø nāmagh nwoke ndi sitere na nkpuru ulo Israel, ma-qbū nwayi di-ya nwuru nke bu nwunye onye-nchu-aja nwuru anwu, ka ha gālu. 23 O bu kwa ndim ka ha gēzí ihe di iche n'etiti ihe nsø na ihe nādigh nsø, o bu kwa ihe di iche n'etiti ihe di ọcha na ihe ruru árú ka ha gēme ka ha mara. 24 Ozø, n'ise-okwu o bula ndi ahu gēguzo ikpe ikpe; ikpém nile ka ha gēji kpe ya: o bu kwa iwium nile na ukpurum nile nime mbem nile akara ákà ka ha gēdebe; ubøchi-izukem nile ka ha gēdo nsø. 25 O digh kwa madu nke nwuru anwu ka ha gäbiarū nso imeru onwe-ha: ma otú o di, ha gēmeru onwe-ha n'ihi nna, na n'ihi nne, na n'ihi nwa-nwoke, na n'ihi nwa-nwayi, na n'ihi nwa-nne-nwoke, na n'ihi nwa-nne-nwayi nke nēnwegh di. 26 Mbe emesiri ka o di ọcha, o bu kwa ubøchi asa ka agaguru ya. 27 Ma n'ubøchi o gäbata n'ebe nsø, n'ogige di nime, ije ozi n'ebe nsø, o gēweta ájā-nmehie-ya nso; o bu ihe si n'ōnu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 28 O gāghø-kwara ha ihe-nketa; Mu onwem bu ihe-nketa-ha: o digh kwa ihe-onwunwe unu gēnye ha n'Israel; Mu onwem bu ihe-onwunwe-ha. 29 Onyinye-inata-iru-oma na ájā-nmehie na ájā-ikpe-omuma ka ndi ahu gēri; ozø, ihe nile o bula nke ewezugara nye Chineke n'Israel, ha gēnwe ya. 30 Ozø, ihe mbu nke nkpuru

mbu nile nke ihe o bula, na ájā-nbuli o bula nke ihe o bula, site n'ájā-nbuli nile unu, ndi-nchu-aja gēnwe ya: o bu kwa utu ọka mbu unu ka unu gēnye onyen-chu-aja, ime ka ngózi dakwasi n'ulo-gi. 31 Ihe o bula nke nwuru n'onwe-ya, na ihe adoburu adobu, ma o bu anu-use ma-qbū anumanu, ndi-nchu-aja agagh-eri ya.

45 1 Ma mbe unu gēme ka ala-unu dayere onwe-unu n'ihe-nketa, unu gēbuliri Jehova ájā-nbuli, bú otú ókè di nsø nke ala ahu: ogologo-ya gādi orú nnú ami uzø atø na nnú abua na ọgu iri n'ogologo, obosara-ya gādi kwa orú nnú na nnú ise: ihe nsø ka o gäbu n'ókè-ala-ya nile buruburu. 2 Site n'ala nka nnú ami na ọgu ise n'ogologo na nnú na ọgu ise n'obosara gädiri ebe nsø, o gēnwe akuku anq rara nrata buruburu; ma ọgu cubit abua na iri gäburu ya ebe-ita-nri buruburu. 3 Site n'otútú a ka i gätú kwa, ogologo nke gādi orú nnú ami uzø atø na nnú abua na ọgu iii, na obosara nke gādi orú nnú ami na nnú ise: o bu kwa nime ya ka ebe nsø, nke bu ebe di nsø kachasi ebe nsø nile, gādi. 4 Ókè nsø nke ala ahu ka o bu; ndi-nchu-aja, bú ndi-oje-ozø nke ebe nsø, gēnwe ya, bú ndi nābia nso ijere Jehova ozi; o gäbu-kwa-ra ha ebe ulo nile ha gādi, na ebe nsø diri ebe nsø nkem. 5 Orú nnú ami uzø atø na nnú abua na ọgu iri n'ogologo, na orú nnú ami na nnú ise n'obosara, gädiri ndi Livai, bú ndi-oje-ozø nke ulom, ighorø ha ihe-onwunwe, orú ime-ulø. 6 Ihe-onwunwe nke obodo a ka unu gēnye kwa, nnú ami iri-na-abua na ọgu iri ka obosara-ya gādi, ogologo-ya gādi kwa orú nnú ami uzø atø na nnú abua na ọgu iri, n'akuku ájā-nbuli ahu, bú ókè nsø: ulo Israel nile gēnwe ya. 7 Ihe onye-isi-unu nwere gādi kwa n'otú akuku na n'akuku nke-ozø nke ájā-nbuli ahu, bú ókè nsø, na n'iru ájā-nbuli ahu, bú ókè nsø, na n'iru ihe-onwunwe nke obodo a, n'akuku Qdida-anyanwu chere iru n'Qdida-anyanwu, na n'akuku Iru-anyanwu chere iru n'Iru-anyanwu: ogologo-ya gādi kwa n'akuku otú nime ókè ndia, site n'ókè-ala Qdida-anyanwu rue ókè-ala Iru-anyanwu. 8 N'ala nka o gäburu ya ihe-onwunwe n'Israel: ndi-

isim agagh-eme kwa ndim ihe-ike ozø; kama ala nka ka ha gēnye ulo Israel dika ebo nile ha si di.

9 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: O zuwo unu, unu ndi - isi Israel: wezuganu ime-ihe-ike na ipunara-maduihe, menu ihe ekpere n'ikpe na ezi omume; wepunu nchupu-unu nile n'aru ndim; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 10 Ihe-osisi ziri ezi, na ephah ziri ezi, na bath ziri ezi, ka unu gēnwe. 11 Ephah na bath gābu otù uzø n'uzø iri nke homer, ka ephah we ruta kwa otù uzø n'uzø iri nke homer: dika homer si di, otù a ka otütü-ya gādi. 12 Shekel gābu kwa orù gerah: orù shekel, orù shekel na ise, shekel iri na ise, ka maneh-unu gābu. 13 Nka bu ájá-nbuli nke unu gēbuli; otù uzø n'uzø isi nke ephah site na hoiner nke ọka wheat, unu gēnye kwa otù uzø n'uzø isi nke ephah site na homer nke ọka barley: 14 okè manu, bù nke bath nke manu, gābu kwa otù uzø n'uzø iri nke bath sitere na cor, nka bu bath iri, obuna otù homer; n'ihi na bath iri bu otù homer: 15 na otù nwa-aturu nke sitere n'igwè ewu na aturu, bù nke sitere n'ogu umu-aturu iri, site n'ebe-ita-nri nke Israel nke miri nēde nke-oma; ibu onyinye-inata-iru-oma, na ibu ájá-nsure-óku, na ibu ájá-udo, ikpuchiri ha nmehie; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 16 Ndi nile nke ala nka gādi n'ájá-nbuli a diri onye-isi n'Israel. 17 Olu nke onye-isi ka ọ gābu kwa inye ájá-nsure-óku nile, na onyinye-inata-iru-oma, na ájá-ihe-øniú, n'ememe nile, na n'ønwa ọhu nile, na n'ubochi-izu-ike nile, nime mbe nile akara ákà nke ulo Israel: ya onwe-ya gēdozi ájá-nmehie, na onyinye-inata-iru-oma, na ájá-nsure-óku, na ájá-udo nile, ikpuchiri ulo Israel nmehie-ha.

18 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: N'ønwa mbu, n'ubochi mbu nke ønwa ahu, i gēwere nwa-oke-ehi nke zuru okè; i gēwepu kwa nmehie nke ebe nsom. 19 Onye-nchu-ajam gēwere ufodu n'obara ájá-nmehie ahu, tiye ya n'akuku-ønu-uzø nke ulo a, na n'ebe nkuku anø nke ngwe diri ebe-ichu-aja nka, na n'elu akuku-ønu-uzø nke ønu-uzø-oma nke ogige di nime. 20 Q bu

kwa otù a ka i gēme n'ubochi nke-assa nke ønwa bayere onye o bulu nēmehie n'amagh - ama, baye - kwa - ra onye nēnwegh uche: unu ewe kpuchiere ulo a nmehie-ya. 21 N'ønwa mbu, n'ubochi nke-iri-na-anø nke ønwa ahu, ka unu gēnwe ememe ngabiga, bù ememe nke ubochi asa; achicha ekogheko ka agēri. 22 Onye-isi gēdozi kwa n'ubochi ahu otù oke-ehi n'ønødu onwe-ya na n'ønødu ndi nile nke ala nka, ibu ájá-nmehie. 23 N'ubochi assa nke ememe ahu o ganēdozi ájá-nsure-óku ichuru Jehova, bù oke-ehi asa na ebulu asa nke zuru okè, kwa-ubochi n'ubochi asa ahu; na ájá-nmehie, bù otù nkpi, kwa-ubochi. 24 Onyinye-inata-iru-oma ka o gēdozi kwa, bù otù ephah otù oke-ehi, otù ephah otù ebulu, otù hin nke manu di-kwa-ra otù ephah. 25 N'ønwa nke-asa, n'ubochi nke-iri-na-ise nke ønwa ahu, n'ememe ahu, ka o ganēme dika ihe ndia si di n'ubochi asa ya; dika ájá-nmehie, na dika ájá-nsure-óku, na dika onyinye-inata-iru-oma, na dika manu.

46 1 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Qnu-uzø-ama nke ogige di nime nke nēche iru n'Iru-anyanwu gābu ihe emechiri emechi n'ubochi ọlu isi unu; ma n'ubochi-izu-ike ka agēmeghe ya, o bu kwa n'ubochi nke ønwa ọhu ka agēmeghe ya. 2 Onye-isi gësi kwa n'uzø uzø-nbata nke ønu-uzø-ama n'ézi bata, guzo n'akuku akuku-ønu-uzø nke ønu-uzø-ama, ndi-nchu-aja gēdozi kwa ájá-nsure-óku-ya, na ájá-udo-ya nile, o gākpø kwa isi ala na nbata-uzø nke ønu-uzø-ama, we pua: ma agagh-emechi ønu-uzø-ama rue anyasi. 3 Ndi ala nka gākpø kwa isi ala n'oghere ønu-uzø-ama ahu n'iru Jehova n'ubochi-izu-ike nile, na n'ønwa ọhu nile. 4 Ma ájá-nsure-óku nke onye-isi gēweta nso Jehova n'ubochi-izu-ike bu umu-aturu isi zuru okè na otù ebulu zuru okè; 5 onyinye-inata-iru-oma bu kwa otù ephah bayere ebulu ahu, o gëtiye kwa n'umu-aturu onyinye-inata-iru-oma, bù onyinye nke aka-ya, ya na manu, otù hin diri otù ephah. 6 Ma n'ubochi ønwa ọhu o gābu nwa-oke-ehi zuru okè, na umu-aturu isi, na otù ebulu, ihe zuru okè ka ha gābu: 7 o bu kwa otù ephah etiyere n'oke-ehi ahu, na otù ephah etiyere

n'ebulu ahu, na ihe etiyere n'umu-aturu ahu dika aka-ya gēru, na manu, otù, hin otù ephah, ka o gēji dozie onyinye-inata-iru-oma. 8 Ma m̄be onye-isi-unu gābata, uz̄o uz̄o-nbata nke ̄onu-uz̄o-ama ahu ka o gēsi bata, ̄o bu kwa uz̄o-ya ka o gēsi pua. 9 Ma m̄be ndi ala nka gābia n'iru Jehova nime m̄be di iche iche akara àkà, onye n̄esi uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama nke Ugwu bata ikp̄o isi ala gēsi uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama nke Ndida pua; ma onye n̄esi uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama nke Ndida bata gēsi uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama nke Ugwu pua: ̄o gagh-esi uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama nke o siri bata laghachi, kama otù iru ahu ka ̄o gāpu. 10 Ma onye-isi, ̄o bu n'etiti ha, m̄be ha n̄abata, ka o gēso bata; ̄oz̄o, m̄be ha n̄apu, ha gāpu n'otù. 11 Oz̄o, n'ememe nile na nime m̄be nile akara àkà onyinye-inata-iru-oma gābu otù ephah otù oke-ehi, otù ephah otù ebulu, o gētiye kwa n'umu-aturu onyinye aka-ya, na manu, otù hin otù ephah. 12 Ma m̄be onye-isi gēdozi àjā-af̄o-ofufo, ma ̄o bu àjā-nsure-̄oku ma-̄obu àjā-udo, iburu Jehova onyinye-af̄o-ofufo, agēmeghere ya ̄onu-uz̄o-ama ahu nke nēche iru n'Iru-anyanwu, o gēdozi kwa àjā-nsure-̄oku-ya na àjā-udo-ya nile, dika o si eme n'ubochi-izu-ike: ̄o gāpu kwa, ewe mechie ̄onu-uz̄o-ama m̄be ̄o pusiri. 13 Oz̄o, otù nwa-aturu nke ̄bara otù ar̄o nke zuru okè ka i gēdozi ibu àjā-nsure-̄oku anēsurere Jehova kwa-ubochi: kwa-ututu kwa-ututu ka i gēdozi ya. 14 I gēdozi-kwara ya onyinye-inata-iru-oma kwa-ututu kwa-ututu, otù uz̄o n'uz̄o isi nke otù ephah, na manu, otù uz̄o n'uz̄o at̄o nke otù hin, iji gw̄o utu ̄oka fleur; ̄o bu onyinye-inata-iru-oma anēnye Jehova m̄be nile n'ukpuru ebigh-ebi. 15 O'u a ka ha gēdozi nwa-aturu ahu, na onyinye-inata-iru-oma ahu, na manu ahu, kwa-ututu kwa-ututu, ibu àjā-nsure-̄oku m̄be nile.

16 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: M̄be onye-isi gēnye onye ̄o bu n'umu-ya ndikom onyinye, ihe-nketa-ya ka ̄o bu, umu-ya ndikom gēnwe ya; ihe-onwunwe-ha ka ̄o bu n'ihe-nketa. 17 Ma m̄be ̄o gēnye ofù onye nime ndi-orù-ya onyinye nke sitere n'ihe-nketa-ya, ̄o gābu kwa nke ya rue ar̄o izilaga orù ka ̄o nwere onwe-ya; onyinye ahu we

laghachikute onye-isi; n̄ani na ihe-nketa-ya, bù ihe-nketa umu-ya ndikom, nke ha ka ̄o gābu. 18 Oz̄o, onye-isi agagh-ewere ihe ̄o bu la n'ihe-nketa nke ndim, inapu ha ihe-nketa-ha n'ike; ihe nke si n'ihe-onwunwe-ya puta ka ̄o gēme ka umu-ya ndikom keta: ka ndim we ghara ibasa, onye ̄o buia ̄o pua n'ihe-onwunwe-ya.

19 Q we me ka m'si na nbata ahu nke di n'akuku ̄onu-uz̄o-ama ahu bata n'imeulo ns̄o nile nke ndi-nchu-aja, nke nēche iru n'Ugwu; ma le, n'ebé ahu ka otù ebe di n'azu ya chere iru n'Odida-anyanwu. 20 Q we sim, Nka bu ebe ahu ebe ndi-nchu-aja gēsi anu àjā-ikpe-̄omuma na anu àjā-nmehie, ebe ha gēsi onyinye-inata-iru-oma; ka ha we ghara iweputa ha n'ogige di n'èzi, ido ndim ns̄o. 21 Q we me ka m'puta ba n'ogige di n'èzi, ̄o we me ka m'gabiga na nkuku an̄o nke ogige ahu; ma, le, otù ogige di na nkuku ̄o buia nke ogige ahu n'otù n'otù. 22 Nime nkuku an̄o nke ogige ahu ka ogige di nkc ejikötara ejikötä, ̄ogu cubit abua n'ogologo, orù cubit na iri n'obosara: otù ̄otütü diri ha an̄o nime nkuku an̄o ahu. 23 Oz̄o, otù ariri ulo di buruburu nime ha, buruburu ha an̄o, bù ulo ewuru nwere ebe-isi-ite n'okpuru ariri nile buruburu. 24 Q we sim, Ndida bu ulo nke ndi n̄esi ite, ebe ndi-oje-oz̄i nke ulo a gēsi anu àjā ndi Israel.

47 1 Q we me ka m'laghachi rue ̄onu-uz̄o ulo ahu; ma, le, miri n̄esi n'okpuru nbata-uz̄o nke ulo ahu n'akuku Iru-anyanwu puta, n'ihi na iru ulo ahu di n'Iru-anyanwu: miri ahu n̄esi kwa n'okpuru rùda, site n'akuku aka-nri nke ulo ahu, site n'akuku Ndida nke ebe-ichu-aja. 2 Q we me ka m'si uz̄o nke ̄onu-uz̄o-ama ahu n'akuku Ugwu puta, ̄o we me ka m'ga buruburu n'uz̄o di n'èzi rue onu-uz̄o-ama di n'èzi, n'uz̄o nke nēche iru n'Iru-anyanwu; ma le, miri n̄esi n'akuku aka-nri rüputa nke-ntà nke-ntà. 3 M̄be nwoke ahu puru ga n'Iru-anyanwu jide eriri n'aka-ya, ̄o we túa nnù cubit abua na ̄ogu iri, me ka m'gabiga miri ahu, ̄o bu miri nke ruru nkwonkwo-ukwu. 4 Q we túa nnù cubit abua na ̄ogu iri, me ka m'gabiga miri ahu, ̄o bu miri nke ruru ikperè-ukwu. Q we túa nnù cubit abua na ̄ogu iri, me ka m'gabiga, ̄o bu miri nke ruru

úkwù. 5 O we tua nnù cubit abua na ògu iri; o bu osimiri nke m'nàpugh igabiga: n'ihi na miri ahu etowo eto, buru miri ogwugwu, osimiri nke anàgagh-agabiga. 6 O we sim, I huwo nka, nwa nke madu? O we me ka m'je, o we me ka m'laghachi n'usø osimiri ahu. 7 Mbe m'laghachiri, le, n'usø osimiri ahu ka ọtutu osisi nke bara uba nke-uku di, n'otù akuku na n'akuku nke-ozø. 8 O we sim, Miri ndia nàpu ga na buruburu-ala Iru-anyanwu, ha we rùda n'Araba, rürue oké osimiri aliu; nime oké osimiri ahu ka miri ahu nke anème ka ha puta gérübà; ewe gwø miriya. 9 O gérù kwa, na anu nile o bula nke nwere nkpuru-obi di ndu gádi ndu, bù nke nénuputa enuputa, n'ebe o bula osimiri abua ndia gérute; azù nke bara uba nke-uku gádi kwa: n'ihi na miri ndia eruwo n'ebe ahu, ewe gwø miri nke oké osimiri ahu, ihe nile o bula gádi kwa ndu n'ebe osimiri ahu gérute. 10 O gérù kwa, na ndi-òkù gèguzzo n'akuku ya: site n'En-gedi we rue En-eglaim gábu ebe iħasa ubu; iche iche ka azù-ha gádi, dika azù oké osimiri uku, bara uba nke-uku. 11 Ma ebe-ya nile nke bu náni apiti, na ọdø-miri-ya nile, agagl-agwø ha; nnù ka agárara ha nye. 12 O bu kwa n'osimiri ahu, n'usø-ya, n'otù akuku na n'akuku nke-ozø, ka osisi o bula nke námi nkpuru oriri gëto, akwukwø-ya agagh-akponwu, nkpuru-ya agagh-agwu kwa: kwa-ònwa ka o gémè nkpuru mbu, n'ihi na miri-ya, n'ebe nsø Chineke ka ha si aputa: nkpuru-ya ewe buru ihe-oriri; akwukwø-ya gábu kwa ihe igwø agwø.

13 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Nka gábu ókè-ala, nke unu gési ketara onwe-unu ala nka dika ebo iri na abua nke Israel si di: Josef gènweta ókè ala di iche iche. 14 Unu géketa kwa ya, otù onye dika nwa-nne-ya; n'ihi na ewelirim akam inye ya nna-unu-hà: ala nka gádaye n'aka-unu n'ihe-nketa. 15 Nka gábu kwa ókè-ala nke ala-unu: n'akuku Ugwu, site n'oké osimiri uku, n'uzø Hetlon, rue nbata Zedad; 16 Hemat, Berota, Sibraim, nke di n'etiti ókè-ala Damaskos na ókè-ala Hemat; Haza-hatikon, nke di n'oké-ala Hauran. 17 Ókè-ala site n'oké osimiri gábu kwa Haza-inon n'oké-ala

Damaskos, ma n'Ugwu n'akuku Ugwu bu ókè-ala Hemat. Nka bu kwa akuku Ugwu. 18 Ma akuku Iru-anyanwu, site n'etiti Hauran na Damaskos na Gilead, na ala Israel, gábu Jòdan; site n'oké-ala Ugwu rue oké osimiri nke Iru-anyanwu ka unu gâtù. Nka bu kwa akuku Iru-anyanwu. 19 Ma akuku Ndida nke nèche iru na Ndida gésite na Tema rue miri Meribot-kedesh, rue miri-iyi Ijipt, rue oké osimiri uku. Nka bu kwa akuku Ndida nèche iru na Negeb. 20 Ma akuku Qdida-anyanwu gábu oké osimiri uku, site n'oké-ala Ndida rue na ncherita-iru nbata Hemat. Nka bu akuku Qdida-anyanwu. 21 Unu ewe ketara onwe-unu ala nka dika ebo nile nke Israel si di. 22 O gérù kwa, na unu gémè ka o dayere unu n'ihe-nketa, ka o daye-kwara ndi-qbìa ndi nq dika qbìa n'etiti unu, ndi muworo umu n'etiti unu: ha gádi kwa unu dika ndi amuru n'ala n'etiti unu Israel; ha gëso unu dabà n'ihe-nketa n'etiti ebo nile nke Israel. 23 O gérù kwa na, n'ebe ahu nke qbìa nq dika qbìa nime ya, n'ebe ahu ka unu gënye ya ihe-nketa-ya; o bu ihe si n'qunu Onye-nwe-ayi Jehova puta.

48 1 Ma ndia bu aha ebo nile: site na nsøtu Ugwu, n'akuku uzø Hetlon rue nbata Hemat, Haza-inon n'oké-ala Damaskos, n'akuku Ugwu n'akuku Hemat; o gënwe kwa akuku Iru-anyanwu na nke Qdida-anyanwu; Dan, otù oké. 2 N'akuku ókè-ala Dan, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Asha, otù oké. 3 N'akuku ókè-ala Asha, site n'akuku Iru-anyanwu we rue akuku Qdida-anyanwu; Naftali, otù oké. 4 N'akuku ókè-ala Naftali, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Manase, otù oké. 5 N'akuku ókè-ala Manase, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Efraim, otù oké. 6 N'akuku ókè-ala Efraim, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Reuben, otù oké. 7 N'akuku ókè-ala Reuben, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Juda, otù oké.

8 Ma n'akuku ókè-ala Juda, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu, ka ájà-nbuli nke unu gëbuli gádi, orú nnù ami uzø ato na nnù abua

na ọgu iri bu obosara-ya, ogologo-ya gādi kwa ka otù nime okè ndia, sitc n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu: ebe nsø Chineke gādi kwa n'etiti ya. 9 Ajá-nbuli ahu nke unu gēbuliri Jehova, ogologo-ya gādi orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri, obosara-ya gādi kwa orú nnù ami na nnù ise. 10 Q bu kwa ndia, bú ndi-nchu-aja, gēnwe aja-nbuli nsø ahu; n'akuku Ugwu orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri n'ogologo, n'akuku Qdida-anyanwu obosara-ya di orú nnù na nnù ise, n'akuku Iru-anyanwu obosara-ya di orú nnù na nnù ise, n'akuku Ndida ogologo-ya di orú nnù ami uzø atø na nnù abua r:a ọgu iri: ebe nsø nke Jehova gādi kwa n'etiti ya. 11 Q gādiri ndi-nchu-aja ndi edoworo nsø site umu Zedok, ndi debeworo ihe-ndebem; ndi nākpafugh mbe umu Israel kpafuru akpafu, dika ndi Livai kpafuru. 12 Q gābu-kwa-ra ha ajá-nbuli sitere n'ajá-nbuli nke ala nka, ihe di nsø kachasi ihe nsø nile, n'ókè-ala ndi Livai. 13 Ma n'akuku ókè-ala ndi-nchu-aja, ka ndi Livai gēnwe orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri n'ogologo, obosara-ya gādi orú nnù na nnù ise. Ogologo nile gādi orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri, obosara gādi kwa orú nnù na nnù ise. 14 Ha agagh-erepu ihe ọ bulu nime ya, ha agagh-abañwe kwa ya, agagh-eme kwa ka nkpuru mbu ala ahu gabiga n'ebe ọzø: n'ihi na ihe nsø ka ọ buru Jehova. 15 Ma nnù ami iri-na-abua na ọgu iri nke foduru n'obosara-ya, n'iru orú nnù uzø atø na nnù abua na ọgu iri ahu, ihe nādigh nsø ka ọ gābu, ọ gādiri obodo Jerusalem, ibu ebe-obibi na ibu ebe-ita-nri: obodo gādi kwa n'eti:i ya. 16 Ma ndia gābu ọtütü-ya; akuku Ugwu nnù iri-na-otù na ọgu ise, akuku Ndida nnù iri-na-otù na ọgu ise, n'akuku Iru-anyanwu nnù iri-na-otù na ọgu ise, na akuku Qdida-anyanwu nnù iri-na-otù na ọgu ise. 17 Ebe-ita-nri ka obodo ahu gēnwe kwa; n'akuku Ugwu ọgu ami iri-na-abua na iri, n'akuku Ndida ọgu iri-na-abua na iri, n'akuku Iru-anyanwu ọgu iri-na-abua na iri, n'akuku Qdida-anyanwu ọgu iri-na-abua na iri. 18 Ma nke foduru n'ogologo-ya, n'akuku ajá-nbuli ahu, bú okè nsø, gādi orú nnù ami na nnù ise n'akuku Iru-

anyanwu, na orú nnù na nnù ise n'akuku Qdida-anyanwu: ọ gādi kwa n'akuku ajá-nbuli ahu, bú okè nsø; ihe-omume-ya gābu-kwa-ra ndi nēfè obodo ọfufè nri. 19 Q bu kwa ndi nēfè obodo ọfufè gālu ya ubi, bú ndi sitere n'ebu nile nke Israel. 20 Ajá-nbuli ahu nile gādi orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri n'ogologo, na orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri n'obosara: ihe nke nwere akuku anq rara nrata, otù a ka unu gēbuli ajá-nbuli ahu, bú okè nsø, tiyere ihe-onwunwe nke obodo.

21 Ma nke foduru gādiri onye-isi, n'otù akuku na n'akuku nke-ozø nke ajá-ubuli ahu, bú okè nsø, na nke ihe-onwunwe nke obodo, n'iru orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri nke ajá-nbuli ahu rue ókè-ala Iru-anyanwu, na n'akuku Qdida-anyanwu n'iru orú nnù ami uzø atø na nnù abua na ọgu iri aliu rue ókè-ala Qdida-anyanwu, n'akuku ókè nile, ọ gādiri onye-isi: ajá-nbuli ahu, bú okè nsø, na ebe nsø nke ulo Chineke gādi kwa n'etiti ya. 22 Ozø, site n'ihe-onwunwe nke ndi Livai, site kwa n'ihe-onwunwe nke obodo, n'etiti ala nke onye-isi nwere, n'etiti ókè-ala Juda na ókè-ala Benjamin, onye-isi gēnwe nke ahu.

23 Ma ebo nile nke foduru: site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Benjamin, otù okè. 24 N'akuku ókè-ala Benjamin, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Simeon, otù okè. 25 N'akuku ókè-ala Simeon, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Isaka, otù okè. 26 N'akuku ókè-ala Isaka, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Zebulun, otù okè. 27 N'akuku ókè-ala Zebulun, site n'akuku Iru-anyanwu rue akuku Qdida-anyanwu; Gad, otù okè. 28 Ma n'akuku ókè-ala Gad, n'akuku Ndida nke nēche iru na Ndida, ókè-ala gēsite ọbuná na Tema rue miri Meribat-kedesh, rue miri-iyi Ijipt, rue oké osimiri uku. 29 Nka bu ala ahu nke unu gēme ka ọ dayere ebo nile nke Israel n'ihe-nketa, ọ bu kwa ndia bu okè-ha; ọ bu ihe si n'ọn Onye-nwe-ayi Jehova puta.

30 Ma ndia bu ọpupu obodo Jerusalem nka; n'akuku Ugwu nnù ami

iri-na-otù na ọgu ise n'ọtütù: 31 ọnu-uzo-ama nile nke obodo gādi ka aha ebo nile nke Israel si di; ọnu-uzo-ama ato n'akuku Ugwu: ọnu-uzo-ama Reuben, otù; ọnu-uzo-ama Juda, otù; ọnu-uzo-ama Livai, otù: 32 n'akuku Iru-anyanwu kwa nnù ami iri-na-otù na ọgu ise; na ọnu-uzo-ama ato: bù ọnu-uzo-ama Josef, otù; ọnu-uzo-ama Benjamin, otù; ọnu-uzo-ama Dan, otù: 33 n'akuku Ndida kwa nnù ami iri-

na-otù na ọgu ise n'ọtütù; na ọnu-uzo-ama ato: ọnu-uzo-ama Simeon, otù; ọnu-uzo-ama Isaka, otù; ọnu-uzo-ama Zebulun, otù: 34 n'akuku Odida-anyanwu nnù ami iri-na-otù na ọgu ise, na ọnu-uzo-ama ato ha: ọnu-uzo-ama Gad, otù; ọnu-uzo-ama Asha, otù; ọnu-uzo-ama Naftali, otù. 35 Buruburu-ya gādi orù nnù ami uzø abua na nnù ise: ma aha obodo ahu site n'ubøchi ahu gābu, Jehova nø n'ebe ahu.

AKWUKWØ DANIEL

1 I N'arø nke-atø nke ọbubu-eze nke Jehoiakim, bù eze Juda, ka Nebukadneza, bù eze Babilon, biara na Jerusalem,nochigide ya n'agha. 2 Onye-nwe-ayi we were Jehoiakim, bù eze Juda, na ihe ufødu nke ulo Chineke, nye n'aka-ya; ọ we chiri ha bia n'ala Shaina n'ulo chi-ya: ọ bu kwa ihe ndia ka ọ chibatara n'ulo ákù nke chi-ya. 3 Eze ahu we si Ashpenaz, bù onye-isi ndi-onazi-ya, ka ọ me ka ufçdu n'umu Israel bata, bù ufødu nime nkpuru ala-eze na nime ndi-isi; 4 bù umu-okoro nke ọ digh ọlu ọ bula di ha n'aru, ndi mara nma n'ile anya, nwe uche n'amam-ihe nile, mara ihe-omuma, naghøta ihe anáma ama, ndi nwe-kwa-ra ike iguzo n'ulo uku eze; ọ si-kwa-ra ya ka ọ me ka ha muta akwukwø na asusu nke ndi Kaldea. 5 Eze we keputara ha ókè nke ubøchi ọ bula n'ubøchi-ya site n'ihe-oriri ọma nke eze, na site na manya-vine nke ọ náñu, si ka eme ka ha toputa arø ato, ka ha we guzo n'iru eze n'ogwugwu arø ato ahu. 6 Ma n'etiti ha ka umu Juda ufødu di, bù Daniel, na Hananaia, na Mishael, na Azaraia. 7 Onye-isi ndi-onazi we gua ha aha: ọ we gua Daniel aha Belteshaza, gu kwa Hananaia aha Shedrak, gu kwa Mishael aha Mishak, gu kwa Azaraia aha Abed-nego. 8 Daniel we tiye nka n'obi-ya na ọ gagh-ewere ihe-oriri ọma eze ma-qbü manya-vine ọ náñu me onwe-ya ka ọ ghara idi nsø: ọ we chø n'aka onye-isi ndi-onazi ka ọ ghara ime onwe-ya onye

nádigh nsø. 9 Chineke we nye Daniel ka enwe ebere na obi-ebere nile n'aru ya n'iru onye-isi ndi-onazi. 10 Onye-isi ndi-onazi we si Daniel, Mu onwem nátu egwu onye-nwem, bù eze, onye keputaworo ihe-oriri-unu na ihe-ọnuunu: n'ihi na ọ bu n'ihi gini ka ọ gāhu iru-unu ka ha baruru kari iru umu-okoro ndi-qbø-unu? unu ewe me ka eze nara isim na nrà. 11 Daniel we si onye-nlekøta, nke onye-isi ndi-onazi mere ka ọ buru onye-isi Daniel na Hananaia na Mishael na Azaraia: 12 Biko, nânwa ndi-orù-gi ubøchi iri; ka ha nye kwa ayi akukù ufødu, ayi ewe rie, ka ha nye kwa ayi miri, ayi ewe ñua. 13 Ka ahù kwa otù ayi di n'iru gi n'ile ayi anya, na otù umu-okoro ndi néri ihe-oriri ọma eze di n'ile ha anya; ma dika i si hu, meso ndi-orù-gi otù a. 14 O we ge ha nti n'okwu a, we nwa ha ubøchi iri. 15 N'ogwugwu ubøchi iri ewe hu na ha di nma n'ile ha anya, ha ma-kwa-ra abuba n'anu-aru, kari umu-okoro ahu nile ndi néri ihe-oriri ọma eze. 16 Onye-nlekøta ahu we nêwepu ihe-oriri ọma ha na manya-vine ha ganáñu, ọ we nênye ha akukù. 17 Ma umu-okoro anø ndia, Chineke nyere ha ọmuma-ihe na uche n'akwukwø na amam-ihe nile: Daniel ghøta-kwa-ra ọhù na nrø nile. 18 Ma n'ogwugwu ubøchi ndia nke eze siri ka eme ka ha bata, onye-isi ndi-onazi we me ka ha bata n'iru Nebukadneza. 19 Eze we kpayere ha uka; ma ahugh n'etiti ha nile onye ọ bula di ka Daniel na Hananaia

na Mishael na Azaraia: ha we guzo n'iru eze. 20 Ma n'okwu o bula nke amam-ihe nke nghota, nke eze choro n'aka ha, o huru na ha ka ndi-ode-akwukwo di nsø nile na ndi-dibia nile ndi no n'ala-eze-ya nile nma ubo iri. 21 Daniel we nogide rue arø mbu nke Saircs, bu eze.

2 i Ma n'arø nke-abua nke obubu-eze nke Nebukadneza, Nebukadneza rorø nrø di iche iche; mo-ya we basasia, uraya we gwu n'anya-ya. 2 Eze we si ka akpo ndi-ode-akwukwo di nsø na ndi-dibia na ndi-mbasi na ndi Kaldea igosi eze nrø-ya nile. Ha we bata guzo n'iru eze. 3 Eze we si ha, Nrø ka m'røworo, mom we basasia imara nrø ahu. 4 Ndi Kaldea we si eze n'asusu Siria, Eze, di ndu rue mbe ebigh-ebi: zere ndi-oru-gi nrø ahu, isi-ya ka ayi gako kwa. 5 Eze we za, si ndi Kaldea, Okwu nke siworo n'onum puta neguzosi ike: asi na unu emegh ka m'mara nrø a na isi-ya, agabokasi unu, o bu kwa ulo nile unu ka ageme ebe-ikpofu-ahihia. 6 Ma asi na unu akø nrø a na isi-ya, onyinye di iche iche na ugwo-olu na nsopuru uku ka unu ganata n'akam: n'ihi nka koronum nrø a na isi-ya. 7 Ha zara nke ubo abua, si, Ka eze zere ndi-oru-ya nrø a, isi-ya ka ayi gako kwa. 8 Eze zara, si, Mu onwem amasiwo na mbe a ka unu onwe-unu nazuchapu, n'ihi na unu ahuwo na o neguzosi ike site n'onum, bu okwu a: 9 na asi na unu emegh ka m'mara nrø a, otu ka iwu enyere unu bu: n'ihi na okwu-ugha nke bibi-kwa-ra ebibi ka unu zubekoworo ikwu n'irum, rue mbe mbe a gerughari: n'ihi nka zerem nrø a, m'we mara na unu gakorom isi-ya. 10 Ndi Kaldea zara n'iru eze, si, O digh onye o bula n'elu uwa nke puru ikø isi okwu eze: n'ihi na o digh eze o bula, ma-qbü onye isi, ma-qbü onye nwere ike n'aru madu, juworo ode-akwukwo di nsø o bula, ma-qbü dibia o bula, ma-qbü onye Kaldea o bula, ajuju di otu a. 11 Ajuju a nke eze naju di ike, o digh kwa onye ozø nke gako ya n'iru eze, ma-qbugh nani chi-ayi, ndi ebe-obibi-ha nadigh n'etiti anu-aru, bu madu. 12 N'ihi nka eze were iwe, iwe-ya we di oku nke-uku, o we si ka eme ka ndi-amam-ihe nile nke Babilon la n'iyi. 13 Iwu ahu we puta;

ewe gaje ibu ndi ahu mara ihe; ha we cho Daniel na ndi-ibe-ya ka ewe bue ha. 14 Mbe ahu Daniel zaghachiri Ariok, bu onye-isi ndi-obu nke eze, nke puru ibu ndi-amam-ihe nke Babilon, okwu ndum-odu na ezi uche; 15 o zara, si Ariok, bu onye nke eze nke nwere ike n'aru madu, N'ihi gini ka iwu a di oku oku site n'iru eze? Mbe ahu Ariok mere ka Daniel mara okwu a. 16 Daniel we bata, kpere eze ka o nye ya mbe akara akà, ka o we koro eze isi nrø ahu.

17 Mbe ahu Daniel lara n'ulo-ya, me ka Hananaia na Mishael na Azaraia, bu ndi-ibe-ya, mara okwu ahu: 18 ka ha we riø obi-ebere nile n'aka Chineke nke elu-igwe bayere ihe-nzuzo ahu; ka Daniel na ndi-ibe-ya we ghara isoro ndi-amam-ihe Babilon foduru la n'iyi. 19 Mbe ahu Daniel ka ekpughere ihe-nzuzo ahu nye n'ohu nke abali. Mbe ahu Daniel goziri Chineke nke elu-igwe. 20 Daniel zara, si, Ka aha nke Chineke buru ihe agoziri agozi site na mbe ebigh-ebi we rue mbe ebigh-ebi: n'ihi na amam-ihe na idi-ike, nke Ya ka ha bu: 21 o bu Ya onwe-ya nahanwe mbe na mbe akara akà: O nwezuga ndi-eze, neme kwa ka ndi-eze bilie: O nencye ndi mara ihe amam-ihe-ha, O nencye kwa ndi mara nghota ihe-omuma: 22 Ya onwe-ya ncpughe ihe nile di omimi di kwa nzuzo: O mawo ihe di n'ochichiri, ihé nabi kwa n'ebi O no. 23 Gi, Chineke nke nnam-ha, ka mu onwem nkele, naja kwa, n'ihi na amam-ihe na idi-ike ka I nyeworom, ubu a ka I mewo-kwa-ra ka m'mara ihe ayi riøro n'aka Gi: n'ihi na okwu eze ka I meworo ka ayi mara. 24 N'ihi nka Daniel bakuru Ariok, onye eze doro onye-isi ime ka ndi-amam-ihe nke Babilon la n'iyi: o jere, o bu kwa otu a ka o siri ya; Emela ka ndi-amam-ihe nke Babilon la n'iyi: me ka m'bata guzo n'iru eze, o bu kwa isi nrø ahu ka m'gakorø eze.

25 Mbe ahu Ariok were qos me ka Daniel bata n'iru eze, o bu kwa otu a ka o siri ya, Achoputawom otu nwoke nime umu ndi Jida emere ka ha je biri n'ala ozø, onye gême ka eze mara isi nrø ahu. 26 Eze zara, si Daniel, onye aha-ya bu Belteshaza, O gabu na i puru une ka m'mara nrø a nke m'huworo, na isi-ya? 27 Daniel zara n'iru eze, si, Ihe-nzuzo

nke eze juworo, ndi mara ihe na ndidibia na ndi-ode-akwukwø di nsø na ndi nèkè elu-igwe apugh ikòrø eze ya; 28 ma Chineke di, Onye nø n'elu-igwe, Nke nèkpughe ihe-nzuzo nile, Q mewo kwa ka eze, bù Nebukadneza, mara ihe aghagh idì n'ikpe-azu ubochi ndia. Nrø-gi, na òhù nile nke isi-gi n'elu ihe-ndina-gi, nka ka o bu: 29 gi onwe-gi, eze, èchichè-gi nile rigotara n'uche-gi n'elu ihe-ndina-gi, ihe aghagh idì mbe nka gasiri: Onye ahu nke nèkpughe ihe-nzuzo nile emewo kwa ka i mara ihe aghagh idì. 30 Ma mu onwem, o bugh n'ihi amam-ihe o bula nke di nimem kari n'ihe o bula di ndu ka ekpugheworo ihe-nzuzo a nyem, kama o bu ka ewe me ka eze mara isi-ya, o bu kwa ka i we mara èchichè nke obi-gi. 31 Gi onwe-gi, eze, nø náhu, ma le, otù onyinyo madu nke di uku. Onyinyo a, nke riri nne, nke ibu-maramara-ya kachasi ihe nile, nèguzo n'iru gi; o di egwu n'ile ya anya. 32 Onyinyo ahu, isi-ya bu ezi ola-edo, obi-ya na ogwe-aka-ya abua bu ola-ocha, afø-ya na apata-ukwu-ya abua bu ola, 33 ogwe-ukwu-ya abua bu igwè, ukwu-ya abua, ufodu nime ha bu igwè ma ufodu nime ha bu urø. 34 I nø náhu rue mbe awaputara otù nkume nke anèjigh aka wa, o we tie onyinyo ahu n'ukwu-ya abua nke bu igwè na urø, tipia ha. 35 Mbe ahu ka etipiara igwè ahu na urø ahu na ola ahu na ola-ocha ahu na ola-edo ahu n'otù, o we di ka ibohø-øka sitere n'ebe-nzocha-øka nke mbe okpom-øku; ifuse we fechapu ha, ewe ghara ihuru ha ebe o bula: nkume ahu nke tipiara onyinyo ahu we ghø oké ugwu, juputa uwa nka nile. 36 Nka bu nrø ahu: isi-ya ka ayi gákø kwa n'iru eze. 37 Gi onwe-gi, eze, bu eze ndi-eze, onye Chineke nke elu-igwe nyeworo ala-eze a na àkù a na ike a na ebube a; 38 qzø, n'ebe o bula umu nke madu di, anu òhia na anu-ufe nke elu-igwe ka Q nyeworo n'aka-gi, me ka i nwe ike n'aru ha nile: gi onwe-gi bu isi ola-edo ahu. 39 Ma n'ønodu gi ka ala-eze qzø gèbili nke gädi ala kari gi; na ala-eze qzø nke mere ha atø, nke bu ola, nke gènwe ike n'aru uwa nka nile. 40 Ma ala-eze nke-anø gädi ike ka igwè: n'ihi na igwè nètipia tida kwa ihe nile: na dika igwè nke nètijisi ihe ndia nile, otù a ka o

gètipia, tijisia. 41 Ma ebe i huru ukwuya abua na nkpsi-ukwu-ya nile, na ufodu nime ha bu urø qkpu-ite, ma ufodu nime ha bu igwè, ala-eze ekewara ekewa ka o gäbu; ma nguzosi-ike ufodu nke igwè ahu aghagh idì nime ya, n'ihi na i huru igwè ahu na agwakötara ya na urø apiti. 42 Ma nkpsi-ukwu nile nke ukwu-ya abua, ufodu nime ha bu igwè, ma ufodu nime ha bu urø, otù a ufodu nime akuku ala-eze ahu gädi ike, ma ufodu nime ya gäbu ihe nàdigh ike ntiwa. 43 Ma ebe i huru igwè ahu na agwakötara ya na urø apiti, ha ganèji nkpuru ndi qzø gwaköta onwe-ha; ma ha agagh-adi nàrapara n'aru ibe-ha n'otù n'otù, qbunà otù igwè na urø nàdigh-agwaköta. 44 Ma n'ubochi-ha, bù eze ndia, ka Chineke nke elu-igwe gême ka otù ala-eze bilie, nke agagh-emebi emebi rue mbe ebigh-ebi, o bu kwa qbubu-eze-ya ka anágagh-arapuru ndi qzø; o gètipia ala-eze ndia nile me ka ha gwusia, ma ya onwe-ya gèguzosi ike rue mbe ebigh-ebi. 45 N'ihi na i huru na awaputara otù nkume n'ugwu ahu nke anèjigh aka wa, na o tipiara igwè ahu na ola ahu na urø ahu na ola-ocha ahu na ola-edo ahu; Chineke di uku emewo ka eze mara ihe aghagh idì mbe nka gasiri: nrø a nèguzosi kwa ike, o bu kwa ihe kwesiri ntukwasi-obi ka akukø-isi-ya bu. 46 Mbe ahu ka eze, bù Nebukadneza, ji da kpue iru-ya n'ala, o bu kwa Daniel ka o kpørø isi ala nye, si ka awusiri ya onyinye-inata-iru-qma na ihe isi utø di iche iche. 47 Eze zara Daniel, si, N'èzi-okwu Chineke-unu bu Chineke nke chi nile, na Onye-nwe ndi-eze, na Onye nèkpughe ihe-nzuzo nile, ebe i puru ikpughe ihe-nzuzo a. 48 Mbe ahu eze mere ka Daniel di uku, o di kwa òtutu onyinye di uku ka o nyere ya, o me-kwa-ra ya ka o buru onye nàchi ala ahu nile anàchi achi, bù Babilon, na onye-isi ndi nòchiri anya eze n'ichi ndiamam-ihe nile nke Babilon. 49 Daniel we riø eze, o we do Shedrak na Mishak na Abed-nego ndi-isi qlu nke ala ahu anàchi achi, bù Babilon: ma Daniel nø n'ønu-uzø-ama eze.

3 i Nebukadneza, bù eze, mere onyinyo ola-edo, idi-elu-ya bu qgu cubit atø, obosara-ya bu cubit isi: o guzobere ya òtø na ndagwurugwu Dura

n'ala-ochichi Babilon. 2 Nebukadneza, bù eze, zi-kwa-ra ka achikota ndinochirianya eze, na ndi-isi, na ndinachi achi, na ndi-ikpè, na ndi-odozi-ákù, na ndi-ndum-odu, na ndi-odozi-okwu, na ndi nile nachi ala anachi achi, ibia n'irara onyinyo ahu nye, bù nke Nebukadneza, bù eze, guzobeworo oto. 3 Mbe ahu ndi nochirianya eze, na ndi-isi, na ndi nachi achi, na ndi-ikpe, na ndi-odozi-ákù, na ndi-ndum-odu, na ndi-odozi-okwu, na ndi nile nachi ala anachi achi, nēzukota n'irara onyinyo ahu nye, bù nke Nebukadneza, bù eze, guzobere oto; ha we nēguzo oto n'iru onyinyo ahu nke Nebukadneza guzobere. 4 Onye-nkwusa nākposi kwa nkpu ike, si, Q bu unu ka anāgwa okwu, unu ndi di iche iche, na unu mba di iche iche, na unu ndi nāsu asusu di iche iche, si, 5 Na mbe ahu mbe unu gānu olu nke op-i-ike, na nke ḥjā, na nke ubo-akwara, na nke sackbut, na nke une, na nke dulcimer, na nke ubo na opi nile di iche iche, unu gāda n'ala, kpō isi ala nyc onyinyo ola-edo ahu nke Nebukadneza, bù eze, guzobeworo oto: 6 ma onye o bulu nke nāgagh-ada n'ala kpō isi ala, n'otu mbe ahu ka agātubá ya n'etiti oké ọku nke nēnwu ajo onwunwu. 7 N'ihi nka, n'otu mbe ahu, mbe ndi nile di iche iche nuru olu nke op-i-ike, na nke ḥjā, na nke ubo-akwara, na nke sackbut, na nke une, na nke ubo na opi nile di iche iche, ha we nāda n'ala, bù ndi nile di iche iche, na mba nile di iche iche, na ndi nile nāsu asusu di iche iche, ha we nākpō isi ala nyc onyinyo ola-edo ahu nke Nebukadneza, bù eze, guzobere oto. 8 N'ihi nka ka ndi Kaldea ufodu biaruru nso n'otu mbe ahu, bo ndi-Ju ebubo. 9 Ha zara, si Nebukadneza, bù eze, Eze, di ndu rue mbe ebigh-ebi. 10 Gi onwe-gi, eze, enyewo iwu, si, na onye o bulu nke gānu olu nke op-i-ike, na nke ḥjā, na nke ubo-akwara, na nke sackbut, na nke une, na nke dulcimer, na nke ubo na opi nile di iche iche, gāda n'ala kpō isi ala nyc onyinyo ola-edo ahu: 11 ma onye o bulu nke nādagh n'ala kpō isi ala, agātubá ya n'etiti oké ọku nke nēnwu ajo onwunwu. 12 Ndi-Ju ufodu di ndi i doworo ndi-isi ọlu nke ala ahu anachi achi, bù

Babilon, ha bu Shadrak na Mishak na Abed-nego; ndikom ndia anugh olu-gi, eze: chi-gi nile ka ha nādigh-efè, o bu kwa onyinyo ola-edo nke i guzobeworo oto ka ha nādigh-akpō isi ala nye. 13 Mbe ahu Nebukadneza n'oké iwe na ọnuma-ya siri ka eme Shadrak na Mishak na Abed-nego ka ha bia. Mbe ahu ha mere ka ndikom ndia bia n'iru eze. 14 Nebukadneza zara, si ha, Q bu ihe unu zubeworo, unu Shadrak, na Mishak, na Abed-nego, na chim ka unu nādigh-efè, o bu kwa onyinyo ola-edo nke m'guzobeworo oto ka unu nādigh-akpō isi ala nye? 15 Ubu a asi na unu ejikcrewo na mbe unu gānu olu nke op-i-ike, na nke ḥjā, na nke ubo-akwara, na nke sackbut, na nke une, na nke dulcimer, na nke ubo na opi nile di iche iche, unu gāda n'ala kpō isi ala nyc onyinyo ahu nke m'meworo, o di nma: ma asi na unu adigh-akpō isi ala, n'otu mbe ahu ka agātubá unu n'etiti oké ọku nēnwu ajo onwunwu; onye bu kwa chi ahu nke gānaputa unu n'akam? 16 Shadrak na Mishak na Abed-nego zara, si eze, Nebukadneza, o digh ayi onwe-ayi nkpà izaghachi gi okwu bayere nka. 17 Asi na o di uzø o bulu Chineke ahu Onye ayi onwe-ayi nēfè puru inaputa ayi, o bu n'oké ọku nke nēnwu ajo onwunwu na n'aka-gi, eze, ka Q gānaputa ayi. 18 Ma asi na Q pugh inaputa ayi, ka i mara, eze, na chi-gi nile ka ayi nāgagh-adi nēfè, o bu kwa onyinyo ola-edo ahu nke i guzobeworo oto ka ayi nāgagh-akpō isi ala nye. 19 Mbe ahu Nebukadneza juputara n'ọnuma, udi iru-ya we ƙanwe imegide Shadrak na Mishak na Abed-nego: ya mere o zara, si ka ha me oké ọku ahu ka o di ọku ubo asa kari otu anēmeri ka o di ọku. 20 Q si-kwa-ra ndi-dike ufodu bu dinkpà, ndi di n'usu-ndi-agha-ya, ka ha ke Shadrak na Mishak na Abed-nego abu, tubá ha n'oké ọku nēnwu ajo onwunwu. 21 Mbe ahu ekere ndikom ndia abu n'uwe-ukwu-ha, na ákwá-nkukú-isi-ha, na uwe-nwuda-ha, na uwe nile ha, ewe tubá ha n'etiti oké ọku nēnwu ajo onwunwu. 22 N'ihi nka, n'ihi na okwu eze di ọku ọku, na n'ihi na oké ọku ahu bu ihe emeworo ka o dikari ọku ókè, ọbuna ndikom ahu ka ire ọku ƙuru, bù ndi

meworo ka Shedrak na Mishak na Abednego rigota. 23 Ndi kom ato ndia, bú Shedrak na Mishak na Abed-nego, we da n'ala n'abu n'etiti oké ọku nēnwu ajo onwunwu. 24 Mbe ahu o julu Nebukadneza, bú eze, anya, o we were ọso bilie: o zara, si ndi-ndum-odu-ya, O bugh ndikom ato ekere abu ayi tubara n'etiti ọku ahu? Ha zara, si eze, O bu ezie, eze. 25 O zara, si, Le, mu onwein nāhu ndikom anō atopuru abu, nējeghari n'etiti ọku ahu, ma emerugh ha aru; onye ahu nke mere ha anō yiri nwa nke ndi bu chi n'ile ya anya. 26 Mbe ahu Nebukadneza biaruru nso ọnunu-uzo oké ọku ahu nke nēnwu ajo onwunwu: o zara, si, Shedrak na Mishak na Abed-nego, unu ndi-oru nke Chineke Nke kachasi ihe nile elu, putanu, bia. Mbe ahu Shedrak na Mishak na Abed-nego siri n'etiti ọku ahu puta. 27 Ndi ahu ndinochiri anya eze, na ndi-isi ahu, na ndi ahu nāchi achi, na ndi-ndum-odu eze, ebe ha Zukotaworo, ha hu-kwa-ra ndikom ndia, na ọku ahu enwegh ike n'aru-ha, ọku ańachagh kwa agiri - isi nke isi - ha, uwe - ukwu - ha' abanwagh kwa, isi ọku agabigagh kwa n'aru ha. 28 Nebukadneza zara, si, Onye agoziri agozi ka Chineke nke Shedrak na Mishak na Abed-nego bu, Onye ziteworo mo-ozu-Ya, we naputa ndi-oru-Ya ndi tukwasiri Ya obi, o bu kwa okwu eze ka ha ḥanweworo, we rara aru-ha nye, ka ha we ghara ife ma-qbū ikpo isi ala nye chi o bula, ma-qbugh Chineke-ha. 29 N'ihi ya anesite n'akam nye iwu, si, na ndi o bula, ma-qbū mba o bula, ma-qbū asusu o bula, nke gēkwuhie megide Chineke nke Shedrak na Mishak na Abed-nego, agābokasi ya, o bu kwa ulo-ya ka agēme ebe-ikpofu-ahihia: n'ihi na o digh chi ọzo nke puru inaputa otu a. 30 Mbe ahu eze mere ka ihe gara Shedrak na Mishak na Abed-nego nke-oma n'ala ahu nāchi achi, bú Babilon.

4 1 Nebukadneza, bú eze, nēzigara ndi nile di iche iche, na mba nile, na ndi nile nāsu asusu di iche iche, ozi, bú ndi bi n'uwa nka nile; ka udo bara unu uba. 2 Ihe-iriba-ama nile na ihe-ijanya nile nke Chineke Onye kachasi ihe nile elu meworo n'imēom, o dim nma

n'anya ikø akukø ha. 3 Ihe-iriba-ama-Ya nile, le ka ha si di uku ri nne! ihe-iju-anya-Ya nile kwa, le ka ha si di ike nke-uku! ala-eze-Ya bu ala-eze ebigh-ebi, ṽchichi-Ya nādigide kwa n'obø nile.

4 Mu onwem, bú Netukadneza, no n'udo n'ulom, no kwa ka osisi nwezuru akwukwø ndu ya n'ulo ukum. 5 Nrø ka m'huru, o we me ka m'tua egwu; ēchichè nile m'nēchè n'elu ihe-ndinam na ọhù nile nke isim we me ka m'ma jijiji. 6 N'ihi ya anesite n'akam nye iwu, si, ka eme ka ndi-amam-ihe nile nke Babilon bata n'irum, ka ha we me ka m'mara isi nrø ahu. 7 Mbe ahu ndi-ode-akwukwø di nsø na ndi-dibia na ndi Kaldea na ndi nēkè elu-igwe batara: mu onwem we ze nrø ahu n'iru ha; ma ha emegh ka m'mara isi-ya. 8 Ma n'ikpe-azu Daniel batara n'irum, onye aha-ya bu Belteshaza, dika aha chim si di, onye mo nke chi nsø nile di kwa nime ya: o bu kwa n'iru ya ka m'zere nrø ahu, si, 9 Belteshaza, onye-isi ndi-cde-akwukwø di nsø, n'ihi na mu onwem mara na mo nke chi nsø nile di nime gi, na o digh ihe-nzuzo o bula nēsobu gi, kɔrɔm ọhù nile nke nrøm nke m'huworo, na isi-ya. 10 Ma ọhù nile nke isim n'elu ihe-ndinam di otu a: anom nāhu, ma le, otu osisi n'etiti uwa, idi-elu-ya di kwa uku. 11 Osisi ahu ƙara aba, di ike, idi-elu-ya rute-kwa-ra n'elu-igwe, apuru ihu ya anya site na nsotu nke uwa nka nile. 12 Akwukwø-ya mara nma, nkpuru-ya ri-kwa-ra nne, ihe-oriri izuru ihe nile di kwa ya: n'okpuru ya ka anu ọhia nēze n̄dò, o bu kwa n'alaka-ya ka nnunu nile nke elu-igwe nēbi, esite kwa na ya zú unuaru nile, bú madu. 13 Anom i. ihu n'ohù nile nke isim n'elu ihe-ndinam, ma, le, otu onye nāmuru anya, nke bu kwa onye nsø, nēsi n'elu-igwe rida. 14 O nākposi nkpu ike, o bu kwa otu a ka o nāsi, Butueno osisi ahu, ḥukapusia alaka-ya nile, rurupu akwukwø-ya nile, kpasa nkpuru-ya: ka anu-ọhia si n'okpuru ya ḥapu, ka nnunu nile si kwa n'alaka-ya fepu. 15 Ma rapunu ogwe nkporogwu-ya nile n'ala, Ọbuná n'abu ekere ya nke fgwè na ọla, n'ahihia ndu nke ọhia; ka igirigi nke elu-igwe de kwa ya, ka okè-ya di kwa n'etiti anu-ọhia n'ihe-ókukú nke uwa: 16 ka obi-

ya ɿanwe ghara ibu obi madu, ka enye kwa ya obi anu-ohia; ka oge asa gabiga kwa ya n'isi. 17 N'iwu ndi nāmuanya nyere ka okwu a siteworo, o bu kwa n'okwu-ɔnu ndi nsq ka ihe a si puta: ka ndi di ndu we mara na Onye ahu nke kachasi ihe nile elu nāchi achi n'ala-eze nke madu, o bu kwa onye o bulo Q choro inye ya ka Q nēnye ya, o bu kwa onye di ala kari madu nile ka o nēme ka o bilie ibu onye-isi-ya. 18 Nr̄ a ka mu onwem, bù eze, bù Nebukadneza, huworo: ma gi onwe-gi, Belteshaza, ko akukɔ-isi-ya, n'ihi na ndi-amam-ihe nile nke ala-ezem apugh ime ka m'mara isi-ya; ma gi onwe-gi puru, n'ihi na mo nke chi nsq nile di nime gi.

19 Mbe ahu o juru Daniel, onye aha-ya bu Belteshaza, anya nwa mbe, èchichè-ya nile we me ka o ma jijiji. Eze zara, si, Belteshaza, ekwela ka nr̄ a ma-obu akukɔ-isi-ya me ka i ma jijiji. Belteshaza zara, si, Onye-nwem, ka nr̄ a diri ndi nākp̄o gi asl, ka akukɔ-isi-ya di-kwa-ra ndi-iro-gi. 20 Osisu ahu nke i huru, nke bara aba, nke di ike, nke idi-elu-ya rutere n'elu-igwe, nke apuru ihu ya anya site na nsqtu nke uwa nka nile; 21 nke akwukwɔ-ya mara nma, nke nkpuru-ya riri nne, nke ihe-oriri izuru ihe nile di ya; nke n'okpuru ya ka anu ohia nēbi, nke o bu n'alaka-ya ka nnunu nile nke elu-igwe nwere ebe-obibi-ha: 22 gi onwe-gi ka o bu, eze, n'ihi na i bawo uba, di ike: idi-uku-gi abawo kwa uba, rute n'elu-igwe, ebe i nāchi erutewo kwa na nsqtu uwa. 23 Ma ebe eze huru otu onye nāmuru anya, nke bu kwa onye nsq, ka o nēsi n'elu-igwe ridata, si, Butuenu osisi ahu, mebie ya; ma rapunu ogwe nkporogwu-ya nile n'ala, obuná n'abu ekcre ya nke igwè na qla, n'ahihia ndu nke ohia; ka igirigi nke elu-igwe de kwa ya, ka òkè-ya di kwa n'etiti anu ohia, rue mbe oge asa gāgabiga n'isi ya; 24 nka bu akukɔ-isi-ya, eze, iwu nke Onye ahu nke kachasi ihe nile elu ka o bu kwa, nke ruteworo onye-nwem, bù eze, aru: 25 o bu kwa gi ka agachupu n'ebi madu bi, o bu kwa n'etiti anu ohia ka ebe-obibi-gi gādi, o bu kwa ihe-òkukú ka agēme ka i ta dika ehi, igirigi nke elu-igwe ganēde kwa gi, oge asa gāgabiga n'isi gi; rue mbe i gāma na Onye ahu nke kachasi ihe nile elu

nāchi achi n'ala-eze nke madu, o bu kwa onye o bulo Q nāchq inye ya ka Q gēnye ya. 26 Ma ebe ha siri ka arapu ogwe nkporogwu nke osisi ahu; ala-eze-gi gēguzosiri gi ike, site na mbe i gāma na elu-igwe nāchi achi. 27 N'ihi nka, eze, kwe ka ndum-òdum di gi nma n'anya, were kwa ezi omume tijipu nmehie-gi nile, were kwa ime ndi ewedara n'ala amara tijipu ajo omume-gi nile; asi na ogologo mbe gādiri udogi. 28 Ihe a nile rutere Nebukadneza, bù eze, aru. 29 N'ogwugwu ɔnwa iri na abua, n'elu ulo uku ala-eze ahu nke Babilon ka o nō nējeghari. 30 Eze zara, si, Q bugh nka bu Babilon uku a, nke mu onwem wuworo ibu ulo ala-eze, site n'ike nke àkùm na n'ihi ebube nke ima-nmam? 31 Mbe eze kpu okwu a n'ɔnu, otu olu siri n'elu-igwe da, si, Gi ka anāgwa okwu, Nebukadneza, bù eze, si: Ala-eze apupo n'aka-gi. 32 Aganēsi kwa n'ebi madu bi chupu gi, o bu kwa n'etiti anu ohia ka ebe-obibi-gi gādi; ihe-òkukú ka agēme ka i ta dika ehi, oge asa gāgabiga kwa n'isi gi; rue mbe i gāma na Onye ahu nke kachasi ihe nile elu nāchi achi n'ala-eze nke madu, o bu kwa onye o bulo Q nāchq ka Q nēnye ya. 33 N'otu oge hour ahu ka okwu a rere n'aru Nebukadneza: ewe si n'ebi madu bi chupu ya, o bu kwa ihe-òkukú ka o nāta dika ehi, igirigi nke elu-igwe nēde kwa aru-ya, rue mbe agiri-isi-ya toputara dika ábùbà ugo, mbø-aka-ya kwa dika mbø nnunu. 34 Ma n'ogwugwu ubøchi ahu nile mu onwem, bù Nebukadneza, weliri anyam abua lekwasi elu-igwe, ihe-òmumam we laghachikutem, o bu kwa Onye ahu nke kachasi ihe nile elu ka m'göziri, o bu kwa Onye ahu nke nādi ndu mbe ebigh-ebi ka m'jara sopuru kwa, Onye òchichi-Ya bu òchichi ebigh-ebi, ala-eze-Ya nādigide kwa n'øbo nile: 35 o bu kwa ndi nile bi n'uwa ka anāgu n'ihe-efu: o bu kwa dika O si achø ka Q nēme n'usu-ndi-agha nke elu-igwe, na n'etiti ndi bi n'uwa: o digh kwa onye gēti aka-Ya ihe, si Ya, Gini ka I meworo? 36 N'otu mbe ahu ka ihe-òmumam nālaghachikutem; ozo, n'ihi ebube nke ala - ezem, ima - nmam na ibu-maramaram nālaghachikutem; o bu kwa mu ka ndi-ndumi-òduni na ndi-isim

nēkpere; ozo, n'elu ala-ezem ka emerem ka m'nōzie, o bu kwa idi-uku nke kachasi ka atukwasirim. 37 Ubu a mu onwem, bù Nebukadneza, nāja, nēbuli, nāsopuru Eze nke elu-igwe; n'ihi na olu-Ya nile bu ezi-okwu, uzo-Ya nile bu kwa ikpē: ozo, ndi nējeghari na npakō, O puru ime ka ha di ala.

5 I Belshaza, bù eze, mere oké oriri nye nnú ndi-isi-ya abua na ogu iri, o bu kwa n'iru nnú abua na ogu iri ahu ka o nāju manya-vine. 2 Belshaza, mbe o nēdetu manya-vine ahu ire, o siri ka achita aria ola-edo na ola-ocha nke Nebukadneza, bù nna-ya, chiputarari n'ulo uku Chineke nke di na Jerusalem; ka eze na ndi-isi-ya na ndi bu nwunye-ya na ndi-iko-ya nwayi we nua manya-vine nime ha. 3 Mbe ahu ha chitara aria ola-edo nke achiputarari n'ulo uku nke ulo Chineke nke di na Jerusalem; eze na ndi-isi-ya na ndi bu nwunye-ya na ndi-iko-ya nwayi we nua manya-vine nime ha. 4 Ha n̄uru manya-vine, we ja chi nile nke ola-edo, na nke ola-ocha, na nke ola, na nke igwé, na nke osisi, na nke nkume. 5 N'otu oge hour ahu ka nkpsi-aka ufodu nke aka madu putara, de ihe na ncherita-iru ihe-idoba-oriqna n'elu nzu etere na mbidi ulo uku eze: eze nāhu kwa obu-aka ahu nke nēde ihe. 6 Mbe ahu ibu-maramara nke iru eze banwere, échiché-ya nile nēme kwa ka o ma jijiji; nkwonkwo úkwú-ya nātopusi kwa, ikperē-ya abua nākukorita kwa onwe-ha. 7 Eze kp̄osiri nkpu ike, si ka eme ka ndi-dibia na ndi Kaldea na ndi neké elu-igwe bata. Eze zara, si ndi-amam-ihe nke Babilon, Onye o bula nke gāgu ihe a edere, kō-kwa-ram isi-ya, uwe-ododo ka o gēyi, iyaba ola-edo gādi kwa n'olu-ya, o bu kwa dika otu nime ndi-eze ato n'ala-eze a ka o gāchi achi. 8 Mbe ahu ndi-amam-ihe nile nke eze batara: ma ha apugh igu ihe ahu edere, ma-qbū ime ka eze mara isi-ya. 9 Mbe ahu eze, bù Belshaza, mara jijiji nke-uku, ibu-maramara nke iru-ya banwe-kwa-ra n'aru ya, o nāba kwa ndi-isi-ya ghari. 10 Ma eze-nwayi were n'ihi okwu nile nke eze na ndi-isi-ya bata n'ulo oké oriri ahu: eze-nwayi zara, si, Eze, di ndu rue mbe nile ebigh-ebi; ka échiché-gi nile ghara ime ka i ma jijiji, ka ibu-maramara nke iru-gi ghara kwa

ibawé: 11 otu nwoke di n'ala-eze-gi, onye mo nke chi nsø nile di nime ya; ozo, n'ubochi nna-gi ihé na uche na amam-ihe, dika amam-ihe nke chi nile, ka ahuru nime ya: ozo, eze ahu, bù Nebukadneza, bù nna-gi, onye-isi nke ndi-ode-akwukwø di nsø na ndi-dibia na ndi Kaldea na ndi nēké elu-igwe ka o doro ya, bù nna-gi, eze; 12 n'ihi na mo nke kachasi, na ihe-omuma, na uche, na ikø isi nrø di iche iche, na ikø isi okwu-omimi di iche iche, na itøsi okwu nke nāba ghari, ka ahuru nime ya, bù Daniel, onye eze ahu guru aha-ya Belteshaza. Ubu a, ka akpota Daniel, o gākø kwa isi ihe a edere.

13 Mbe ahu emere ka Daniel ba n'iru eze. Eze zara, si Daniel, O bu gi onwegi bu Daniel ahu, onye bu otu nime umu ndi nke Juda emere ka ha je biri n'ala ozo, ndi eze ahu, bù nnam, chiputara na Juda? 14 Ozo, anuwom ihe bayere gi, si na mo nke chi nile di nime gi, na ahuwo kwa ihé na uche na amam-ihe nke kachasi nime gi. 15 Ma ubu a emewo ka ndi mara ihe, bù ndi-dibia, bata n'irum, ka ha we gua ihe a edere, me ka m'mara isi-ya: ma ha apugh ikø isi ihe a. 16 Ma mu onwem anuwo ihe bayere gi, si na i puru ikø isi ihe nile na itøsi okwu nile nke nāba ghari: ubu a, asi na i puru igu ihe a edere, na ime ka m'mara isi-ya, uwe-ododo ka i gēyi, iyaba ola-edo gādi kwa n'olu-gi, o bu kwa dika otu nime ndi-eze ato n'ala-eze a ka i gāchi achi. 17 Daniel zara, si n'iru eze, Ka onyinye-gi diri gi onwe-gi, gi nye kwa onye ozo ugwo-olu-gi; ma m'gaguru eze ihe a edere, me ka o mara isi-ya. 18 Gi onwe-gi, eze, Chineke Nke kachasi ihe nile elu nyere Nebukadneza, bù nna-gi, ala-eze a na idì-uku na ebube na ima-nma: 19 o bu kwa n'ihi idi-uku ahu nke O nyere ya ka ndi nile di iche ihe na mba nile na ndi nāsu asusu nile di iche ihe nō nāma jijiji nātu egwu n'iru ya: onye o nāchø ibu o nēbu ya, nye o nāchø idebe ndu o nēdebe ya ndu; onye o nāchø ibuli o nēbuli ya, onye o nāchø ime ka o di ala, o nēme ka o di ala. 20 Ma mbe obi-ya di elu, mbe mo-ya di kwa ike imē ihe-nganga, emere ka o si n'oche-eze nke ala-eze-ya ridata, o bu kwa ebube-ya ka ewezugara n'ebe o nō:

21 esi-kwa-ra n'ebe umu nke madu bi chupu ya, eme-kwa-ra obi-ya ka o di ka nke anu-ohia, o bu kwa n'etiti inyinya-ibu-ohia ka ebe-obibi-ya di; ihe-okukú ka anēme ka o ta dika ehi, igirigi nke elu-igwe nēde kwa aru-ya: rue mbe o mara na Chineke Nke kachasi ihe nile elu nāchi achi n'ala-eze nke madu, na o bu kwa onye o bula O nāchō ido onye-isi-ya ka O nēdo. 22 Ma gi onwe-gi, bú nwa-ya, Belshaza, i megh ka obi-gi di ala, o bu ezie na i mara ihe a nile; 23 ma o bu imegide Onyenwe elu-igwe ka i buliworo onwe-gi; o bu kwa aria nile nke ulo-Ya ka ha chitaworo n'iru gi, gi onwe-gi na ndi-isi-gi na ndi bu nwunye-gi na ndi-iko-gi nwayi nānu kwa manya-vine nime ha; o bu kwa chi nile nke ola-ocha, na nke ola-edo, na nke ola, na nke igwè, na nke osisi, na nke nkume, nke nādigh-ahu uzø, nke nādigh-anu kwa ihe, nke nādigh-ama kwa ihe, ka i jaworo: ma Chineke ahu Onye ume-gi di n'aka-Ya, Onye nwe-kwa-ra uzø-gi nile, ka i nāsopurugh: 24 mbe ahu ka esiri n'iru ya zilaga obu-aka ahu; o bu kwa ihe a nke edere ka akaworori. 25 Ma nka bu ihe-odide ahu nke akarari, MENE, MENE, TEKEL, UFASIN.. 26 Nka bu akukø-isi ihe ahu: MENE; Chineke agutawo ala-eze-gi onu, me ka mbe-ya ruzue. 27 TEKEL; atùwo gi n'ihe-otùtù, hu na ihe kørø nime gi. 28 PERES; ekewawo ala-eze-gi, nye ndi Midia na ndi Peasia. 29 Mbe ahu Belshaza kwuru okwu, ha we yibe Daniel uwe-ododo, yibe kwa ya iyaba ola-edo n'olu-ya, kwusa okwu bayere ya, si na o gábu onye nāchi achi dika otù nime ndi-eze ato n'ala-eze ahu. 30 N'abali ahu ka eburu Belshaza, bú eze Kaldea. 31 Ma Daraios, bú onye Midia, natara ala-eze ahu mbe o bara ihe ra ka ogu arø ato na abua.

6 1 O di Daraios nma n'anya ido ogu madu isi, bú ndinochiri anya eze, ka ha buru ndi-isi ala-eze-ya, ndi gānø n'ala-eze ahu nile; 2 na ido ndi-isi ato ndi-isi-ha, ndi Daniel bu otù nime ha; ka ndi ahu ndinochiri anya eze we nākørø ha akukø ihe nile ha nēme, ka o we ghara kwa idi ihe nēfunari eze. 3 Mbe ahu Daniel nka ghørø okaka n'elu ndi-isi ahu na ndi ahu ndinochiri anya eze,

n'ihi na mo nke kachasi di nime ya; eze we zube ido ya onye-isi ala-eze-ya nile. 4 Mbe ahu ndi-isi ahu na ndi ahu ndinochiri anya eze nō nāchø ichoputa ihe-ebubo iji bo Daniel bayere ala-eze; ma o digh ihe-ebubo ma-øbu omume bibiri ebibi o bula ha puru ichoputa; n'ihi na onye kwesiri ntukwasi-obi ka o bu, o digh kwa nmehie ma-øbu omume bibiri ebibi o bula achoputara n'aru ya. 5 Mbe ahu ndikom ndia nāsi, Ayi agagh-achoputa ihe-ebubo iji bo Daniel nka, ma asi na ayi achoputagh ya n'aru ya n'iwu nke Chineke-ya. 6 Mbe ahu ndi-isi ndia na ndinochiri anya eze ndia were oké nkpotu bákota n'ebe eze nō, o bu kwa otù a ka ha nāsi ya, Daraios, bú eze, di ndu rue mbe ebigh-ebi. 7 Ndisi ala-eze nile, na ndi-isi, na ndinochiri anya eze, na ndi-ndum-ødu, na ndi nāchi achi, abawo izù ime ka otù ukpuru eze guzosie ike, na ime ka otù isø-nsø di ike, na onye o bula nke gáriø chi o bula ma-øbu madu o bula aririø rue orú ubochi na iri, ma-øburgh nání gi, eze, na agatubà ya n'olùlù ødum. 8 Ubu a, eze, me ka isø-nsø a guzosie ike, kaye aha-gi n'ihe a edere n'akwukwø, ka ewe ghara ibanwe ya, dika iwu nke Midia na Peasia si di, nke nādigh-agabiga. 9 N'ihi nka ka eze, bú Daraios, kayere aha-ya n'ihe ahu edere n'akwukwø, na n'isø-nsø ahu. 10 Ma Daniel, mbe o mara na akayewo aha n'ihe ahu edere n'akwukwø, o we bata n'ulo-ya: (ma o nwere window ufodu ghore oghe n'ime-ulø-elø-ya chere iru na Jerusalem;) o bu kwa ubò ato n'ubochi ka ya onwe-ya nēbu ikperè-ya n'ala nēkpe ekpere nēkele ekele n'iru Chineke-ya, n'ihi na otù a ka o nēmeri site na mbe gara aga. 11 Mbe ahu ndikom ndia were oké nkpotu bákota, choputa Daniel ka o nāriø aririø nāriø kwa aririø-amara n'iru Chineke-ya. 12 Mbe ahu ha biaruru nso, kwue okwu n'iru eze bayere isø-nsø eze, si: O digh isø-nsø i kayere aha, na onye o bula nke gáriø chi o bula ma-øbu madu o bula aririø rue orú ubochi na iri, ma-øburgh nání gi, eze, na agatubà ya n'olùlù ødum? Eze zara, si, Ihe nke nēguzosi ike ka ihe a bu, dika iwu Midia na Peasia si di, nke nādigh-agabiga. 13 Mbe ahu ha zara, si n'iru eze, Daniel, onye bu otù nime umu ndi Juda emere

ka ha je biri n'ala qzq, o nugh olu-gi, eze, ma-qbu isq-nsq ahu nke i kayeworo aha-gi, kama ubò ato n'ubochi ka o nariq aririq-ya. 14 Mbe ahu eze, mbe o nuru okwu a, o jorø njø n'anya-ya nke-uku, o bu kwa Daniel ka o tukwasiri obiya idoputa ya: we rue qdida anyanwu ka o no nèjisi ike inaputa ya. 15 Mbe ahu ndikom ndia were oké nkpotu bakota n'ebe eze no, ha we si eze, Mara, gi eze, na iwu nke diri Midia na Peasia bu, na o digh isq-nsq o bula ma-qbu ukpuru o bula nke eze nème ka o guzosie ike agabawne. 16 Mbe ahu eze kwuru, ha we me ka Daniel bia, ha we tubà ya n'olulu odum. Eze zara, si Daniel, Chineke-gi, Onye gi onwe-gi nèfè mbe nile, Ya onwe-ya gädoputa gi. 17 Ewe bute otu nkume, tukwasi ya n'onu olulu ahu; eze we were nba-aka-akarà-ya na nba-aka-akarà ndi-isuya ka ya; ka ewe ghara ibanwe ihe ezubere bayere Daniel. 18 Mbe ahu eze lara n'ulo uku ya, no qnodu-abali nèbu onu: achibatakwagh ubø egwù n'iru ya: ura-ya sepu-kwa-ra n'anya-ya. 19 Mbe ahu eze biliri n'isi-ututu, mbe chi børø, o we were qso garue olulu odum. 20 Mbe o nabiaru nso olulu ahu n'ijekuru Daniel, o bu olu dika nke onye ihe newuta ka o jiri ti nkpu: eze zara, si Daniel, Daniel, gi orù nke Chineke di ndu, Chineke-gi, Onye gi onwe-gi nèfè mbe nile, O puru idoputa gi n'aka odum? 21 Mbe ahu Daniel gwara eze okwu, si, Eze, di ndu rue mbe ebigh-ebi. 22 Chinekem ezitewo mq-ozzi-Ya, we kpuchita onu odum ndia, ha emerughkwam aru: n'ihi na n'iru Ya o bu emegh-ihe-qo ka ahuru nimem; qzo kwa, n'iru gi, eze, o digh ihe-imera-aru m'meworo. 23 Mbe ahu o di eze nma n'anya nke-uku, o we si ka ha me ka Daniel rigoputa n'olulu ahu. Ewe me ka Daniel si n'olulu ahu rigota, o digh kwa imeru-aru o bula ahuru n'aru-ya, n'ihi na o tukwasiri Chineke-ya obi. 24 Eze we kwue, ha we me ka ndikom ahu bia, bú ndi borori Daniel ebubo, o bu kwa n'olulu odum ka ha tubára ha na umu-ha na ndi bu nwunye-ha; ha akérutegh kwa ala olulu ahu tutu odum enwe ike n'aru ha, tapia qkpukpu-ha nile.

25 Mbe ahu Daraios, bú eze, degara

ndi nile di iche iche, na mba nile, na ndi násu asusu nile di iche iche, ndi bi n'uwa nka nile, akwukwo-ozzi, si; Ka udo-unu di uku. 26 Anésite n'irum nye iwu, si, n'ebe nile o bula anachi n'ala-ezem, ka madu náma jijiji nátu egwu n'iru Chineke nke Daniel: n'ihi na Ya onwe-ya bu Chineke di ndu, O nèguzosi kwa ike rue mbe nile ebigh-ebi, ala-eze-Ya bu kwa nke anagagh-emebi, ochichi-Ya gädigide kwa rue ogwugwu ihe nile: 27 O bu Onye-ndoputa, na Onye-nnaputa, na Onye nème ihe-iriba-ama di iche iche na ihe-iju-anya di iche ihe n'elu-igwe na n'uwa; Onye doputaworo Daniel n'aka odum. 28 Ihe ga-kwa-ra Daniel nka nke-qma n'qbubu-eze Daraios na n'qbubu-eze Sairøs, bú onye Peasia.

7 I N'aro mbu nke Belshaza, bú eze Babilon, Daniel huru nrø na qhù di iche iche nke isi-ya n'elu ihe-ndina-ya: mbe ahu nrø ahu ka o dere n'akwukwo, o bu isi ihe n'ihe nile o huru ka o kwuru. 2 Daniel zara, si, Anom náhu n'ohùm n'abali, ma, le, ifufe anø nke elu-igwe nèfekwasi oké osimiri uku si-ike. 3 Anu anø nke di uku we nesi n'oké osimiri rigoputa, ha di iche otu n'ibe-ya. 4 Nke-mbu di ka odum, o nwe-kwa-ra nkù abua nke ugo: anom nèle rue mbe ekwopuru nkù-ya abua, ewe si n'ala bulie ya elu, o bu kwa n'ukwu abua ka eguzobere ya qto dika madu, o bu kwa obi madu ka enyere ya. 5 Ma le, anu qzq, nke mere ha abua, nke yiri bear, ma n'otu akuku ka emere ya ka o bilie, qgiriga ato di kwa n'onu-ya n'etiti ezé-ya: o bu kwa otu a ka ha nási ya, Bilie, rie qtotu anu. 6 Mbe nka gasiri, anom náhu, ma, le, anu qzq, dika agu, ma o nwere nkù anø nke anu-ufe n'azu-ya; o bu kwa isi anø ka anu a nwere; ançnye kwa ya ochichi. 7 Mbe nka gasiri m'nø náhu n'ohù nile nke abali, ma le, otu anu, nke mere ha anø, nke di egwu, nwe ume, dikarisiri ike; o nwe-kwa-ra ezé di uku nke igwé: o ripiara ihe tapia kwa, ma nke foduru, o jiri ukwu-ya zoto ya: anu ahu di kwa iche n'anu nile buru ya uzø; o nwe-kwa-ra mpi iri. 8 Anom nèlegide mpi iri ahu, ma, le, otu mpi qzq, nke di ntà, rigotara n'etiti ha, ewe ropu mpi ato nime mpi iri mbu n'iru ya: ma, le, anya di iche iche, dika anya madu, di na mpi

a, na otu ɔnu nke n̄ekwu oké ihe di iche iche. 9 Anom nāhu rue m̄be atudasiri oche-eze di iche iche, otu Onye ochie we n̄odu ala: uwe-Ya di ɔcha dika snow, agiri-isi nke isi-Ya di kwa ka aji-anu nwupuru enwupu; oche-eze-Ya bu ire ɔku ire ɔku, wheel-Ya nile bu ɔku n̄ere ere. 10 Osimiri nke bu ɔku n̄erūputa n̄iru ya: oru nn̄u ndi-ozi ɔgu uz̄o isi na uz̄o ise n̄ejere Ya ozi, oru nn̄u oru nn̄u uz̄o, na oru nn̄u nn̄u uz̄o iri-na-otu, na oru nn̄u ɔgu uz̄o ise, n̄eguzo kwa ɔt̄o n̄iru Ya: Onye-ikpe ahu noduru ala, asaghe-kwa-ra akwukwo di iche iche. 11 Anom nāhu na m̄be ahu n̄'ih̄i olu nke oké okwu nile nke mpi n̄ekwu: anom nāhu rue m̄be eburu anu ahu, la aru-ya n̄iȳl, rara ya nye nsure-ɔku. 12 Ma anu ato nke foduru, emere ka ɔchichi-ha gabiga: ma ogologo m̄be na ndu-ha ka enyere ha rue m̄be akara akà na m̄be. 13 Anom nāhu n̄'oh̄u nile nke abali, ma, le, otu onye, nke di ka nwa nke madu, n̄o nābia n̄igwe-oji nke elu-igwe, ɔ bu kwa Onye ochie ahu ka ɔ biakutere, ha we me ka ɔ biarue nso n̄iru Ya. 14 ɔ bu kwa ya ka enyere ɔchichi, na ebube, na ala-eze, ka ndi nile di iche iche na mba nile na ndi nile nāsu asusu di iche iche we fè Ya: ɔchichi-Ya bu ɔchichi ebigh-ebi, nke n̄agagh-agabiga, ɔ bu kwa ala-eze-Ya bu nke anāgagh-emebi.

15 Ma mu onwem, bù Daniel, o wutara mom nime ɔbø-ya, ɔh̄u nile nke isim n̄eme kwa ka m'ma jijiji. 16 Abiarurum nso otu onye nime ndi ahu n̄eguzo ɔt̄o n̄'ebe ahu, ɔ bu kwa ihe bu ezi okwu bayere ihe a nile ka in'riqo n̄'aka ya. ɔ we gwam okwu, ɔ bu kwa isi ɔh̄u ndia ka ɔ mere ka m'mara, si: 17 Anu uku ndia, nke di anq, bu eze anq, ndi ḡesi n̄'ala bilie ɔt̄o. 18 Ma ndi ns̄o nke Onye ahu nke kachasi ihe nile elu ḡanata ala-eze ahu, nwe ala-eze ahu rue m̄be ebigh-ebi, ɔbuná rue m̄be nile ebigh-ebi. 19 M̄be ahu ka m'chqo ima ihe bu ezi-okwu bayere anu nke-anq ahu nke puru iche nime ha nile, nke dikarisiri egwu, nke ezé-ya nile bu igwè, mbø-ya nile buru ɔla; nke ripiara, tapia, were ukwuya nile zot̄o nke foduru; 20 achø-kwaran ima ihe bu ezi-okwu bayere mpi iri ahu nke di n̄isi-ya, na mpi ɔz̄o ahu nke

rigotara, nke mpi ato da-kwa-ra n'ala n̄'iru ya; ɔbuná mpi ahu nke nwere anya di iche iche na ɔnu nke n̄ekwu oké ihe di iche iche, nke di uku kari ibe-ya nile n̄ile ya anya. 21 Anom nāhu, mpi ahu we n̄ebuso ndi ns̄o agha, nwe ike imegide ha; 22 rue m̄be Onye ochie ahu biara, m̄be ɔ di kwa ikpé enyere ndi ns̄o nke Onye ahu nke kachasi ihe nile elu: m̄be ahu akara akà rute-kwa-ra na ndi ns̄o nwere alaeze ahu. 23 Otu a ka ɔ siri, Anu nke-anq ḡabu ala-eze nke-anq n'uwa, nke ḡapu iche n̄'ala-eze nile, o ḡeripia kwa uwa nka nile, zopia ya, tapia ya. 24 Ma mpi iri ndia, ɔ bu n̄'ala-eze ahu ka eze iri ḡesi bilie: eze ɔz̄o ḡebili kwa n'azu ha; ma ya onwe-ya ḡapu iche n'aru ndi buru ya uz̄o, eze ato ka ɔ ḡeme kwa ka ha di ala. 25 Oz̄o, okwu di iche iche megide Onye ahu nke kachasi ihe nile elu ka ɔ ḡeme ka ha ka nká: ɔ ḡele kwa anya iþanwe m̄be di iche iche akara akà na iwu; aḡenyé kwa ha n'aka-ya rue otu oge na oge abua na nkera oge. 26 Ma Onye-ikpe ahu ḡanodu ala, ɔ bu kwa ɔchichi-ya ka aḡeme ka ɔ gabiga, ikpochapu ya na ila ya n̄iȳl rue ɔgwugwu ihe nile. 27 Ma ala-eze ahu, na ɔchichi ahu, na idi-uku nke ala-eze nile n'okpuru elu-igwe nile, ka aḡenyé ndi ahu, bù ndi ns̄o nke Onye ahu nke kachasi ihe nile elu: ala-eze-Ya bu ala-eze ebigh-ebi, ɔchichi nile ḡefè kwa Ya, nu olu-Ya. 28 N'ebe a ka ɔgwugwu okwu a di. Ma mu onwem, bù Daniel, échichém nile n̄eme ka m'ma jijiji nke-uku, iþumaramara nke irum nāhanwe kwa n'arum: ma okwu ahu ka m'debere n'obim.

8 1 N'arø nke-atø nke ɔbubu-eze nke Belshaza, bù eze, emere ka m'hu ɔh̄u, bù mu onwem Daniel, m̄be ɔh̄u ahu nke emere ka m'hu ya n̄'isi-nmalite gasiri. 2 M'we hu n̄'oh̄u ahu; ɔ we rue, m̄be m'nāhu, na mu onwem n̄o na Shushan, bù ulo uku eze nke di n'Ilam, bù ala anāchi achi; m'we hu n̄'oh̄uahu, ma le, mu onwem n̄o n'akuku osimiri Ulai. 3 M'we welie anyam, hu, ma, le, otu ebulu n̄eguzo n̄'iru osimiri ahu nke nwere mpi abua: mpi abua ahu di kwa elu, ma otu di elu kari ibe-ya: ma nke

ka elu kpe azu pute. 4 Ahurum ebulu ahu ka o nāsø mpi n'akuku Odida-anyanwu, na n'akuku Ugwu, na n'akuku Ndida; ma o digli anu o bula nēguzo n'iru ya, o digh kwa onye nānaputa ihe n'aka-ya; ma o neme dika o tōrō ya utø, me onwe-ya uku. 5 Ma mu onwem nō nāchighari uchem, ma, le, otù nkpi siri n'Odida-anyanwu bia n'elu uwa nile, ma o digh-emetu ala ma-oli: nkpi ahu nwe-kwa-ra mpi juruanya n'olile n'etiti anya-ya abua. 6 O we biakute ebulu ahu nke nwere mpi abua, nke m'huru ka o nēguzo n'iru osimiri ahu, o we ɿakwasí ya ɿosø n'ōnuma nke ike-ya. 7 M'we hu ya ka o nābiarutu ebulu ahu nso, o we wesa ya iwe di ilu, tibue ebulu ahu, sojie mpi-ya abua; ike adigh kwa ebulu ahu iguzo n'iru ya, o we tuda ya n'ala, zôda ya ukwu; o digh kwa onye nānaputa ebulu n'aka-ya. 8 Nkpi ahu we me onwe-ya uku ri nne: ma mbe o nwere ume, abajiri mpi uku ya; mpi anø nke juruanya n'olile we pute n'ōnōdu ya chere iru n'ifufe anø nke elu-igwe. 9 Ma otù nime ha ka otù mpi ntà siri puta, o we dikarisiri uku, n'uzø Ndida, na n'uzø Owuwa-anyanwu, na n'uzø ala ahu mara nma. 10 O we di uku rue usu ihe nile nke elu-igwe; o we me ka ufodu nime usu ihe nile nke elu-igwe na nime kpakpando da n'ala, o we zôda ha ukwu. 11 Obuná rue Onye-isi nke usu ahu ka o mere onwe-ya uku; o bu kwa n'aka-Ya ka o napuru ájá-nsure-óku anēsure mbe dum, atuda-kwa-ra ɿonodu nke ebe nsø Ya. 12 Anēnye kwa ya usu-ndi-agha imegide ájá-nsure-óku anēsure mbe dum n'ihi nmehie; o we tuda ezi-okwu n'ala, me ihe, ihe ga-kwa-ra ya. 13 M'we nu otù onye nsø ka o nēkwu okwu, otù onye nsø we si onye ahu nke nēkwu okwu, Rue ole mbe ka ohù a gādi, bù nke ájá-nsure-óku anēsure mbe dum, na njehie ahu nke nākpata itoborø-n'efu, inye ma ebe nsø ma usu-ndi-agha ka azôda ha ukwu? 14 O we sim, Rue nnù anyasi na ututu ise na ɿogu iri-na-ise; ewe gua ebe nsø n'ebe ezi omume.

15 O rue, mbe m'huru ohù ahu, obuná mu onwem, bù Daniel, na m'chorø nghota; ma, le, ihe di ka nwoke di ike n'ile ya anya nēguzo n'irum. 16 M'we nu olu madu n'etiti Ulai, o we kpø, si, Gebriel, me ka onye a ghøta

ohù a. 17 O we bia nso n'ebe m'nēguzo; ma mbe o biara, m'we tua egwu nke-uku, da kpue irum n'ala: o we sim, Ghøta, gi nwa nke madu; n'ihi na mbe nke ɿogwugwu ihe nile ka ohù a diri. 18 Mbe o kpayerem uka, m'we di n'oké ura da kpue irum n'ala: o we metum aka, me ka m'guzo ɿotø n'ebe m'nēguzo. 19 O we si, Le, m'gaje ime ka i mara ihe ahu nke gādi n'ikpe-azu nke oké iwe a: n'ihi na o diri mbe akara akà nke ɿogwugwu ihe nile. 20 Ebulu ahu nke i huru, nke nwere mpi abua, ha bu eze nke Midia na Peasia. 21 Nkpi ahu nke nwere aji ri nne bu eze Jevan: ma mpi uku ahu nke di n'etiti anya-ya abua, nke ahu bu eze mbu. 22 Ma mpi ahu, nke ɿajiri abaji, nke mpi anø guzoro n'ōnōdu-ya, ala-eze anø gësi na mba ahu guzo, ma o bugh n'ike-ya. 23 Ma na mbe ikpe-azu nke ala-eze-ha, mbe ndi-njehie gëjehiezuvori, otù eze gëguzo ɿotø, nke nwere iru di ike, o bu kwa onye nāghøta okwu-omimi di iche iche. 24 Ike-ya gësi kwa ike, ma o bugh n'ike nke aka ya; o ɿebibi kwa n'uzø di ebube, ihe gäga-kwa-ra ya nke-oma, o gëme kwa ihe: o ɿebibi kwa ndi nwere ume na ndi ahu, bù ndi nsø. 25 O gësite kwa n'ezi uche-ya me ka aghughø ga nke-oma n'aka-ya; o bu kwa n'obi-ya ka o gëme onwe-ya uku; o bu kwa na mbe udo-ha ka o ɿebibi ɿotutu madu: o bu kwa imegide onye-isi nke ndi-isi ka o gëguzo; ma agâbaji ya nējigh aka. 26 Ma ohù ahu nke anyasi na ututu nke ekwuworø, ezi-okwu ka o bu: ma gi onwe-gi zobe ohù ahu; n'ihi na o diri ɿotutu ubochi di n'iru. 27 Ma mu onwem, bù Daniel, ike gwurum, m'we ria ɿoria ubochi ufodu; m'we bilie, je ozi eze: ohù ahu ju-kwa-ram anya, ma o digh onye nāghøta ya.

9 1 N'arø mbu nke Daraiøs nwa Ahasuerøs, onye sitere na nkpuru ndi Midia, onye emere eze nke ala-eze ndi Kaldea; 2 n'arø mbu nke ɿobubu-eze-ya ka mu onwem, bù Daniel, jiri akwukwø nile ayi ghøta ɿonu-ogugu arø ahu, nke okwu Jehova ruru Jeremaia, bù onye-amuma, nti bayere ha, imezuru nkponkpø ebe nile nke Jerusalem, bù ɿogu arø atø na iri. 3 M'we che Onye-nwe-ayi Chineke irum, ichø Ya n'ekpere

na aririø-amara di iche iche, n'obubu-
onu na ákwà-nkpe na ntù. 4 M'we
kpere Jehova, bù Chinekem, kwuputa,
si, Biko, Onye-nwe-ayi, bù Chineke ahu
Nke di uku di kwa egwu, Onye nèdebere
ndi náhu Ya n'anya, ndi nèdebe kwa
ihe nile O nyere n'iwu, ọbuba-ndu-Ya
na ebere-Ya; 5 ayi emehiewo, me ajo
omume, mebie iwu, nupu isi, we si n'ihe
nile I nyere n'iwu na n'ikpè-Gi nile
wezuga onwe-ayi: 6 ayi egegh kwa
nti ndi-orù-Gi, bù ndi-amuma, ndi
gwara ndi-eze-ayi na ndi-isi-ayi na
nna-ayi-hà, gwa kwa ndi nile nke ala-ayi,
okwu n'aha-Gi. 7 Onye-nwe-ayi, Gi ka
ezi omume diri, ma ayi ka ihere iru diri,
dika o si di ta; o diri ndi Juda, di-kwa-ra
ndi bi na Jerusalem, di-kwa-ra Israel
nile, ma ndi nò nso, ma ndi nò n'ebe di
anya, n'ala nile ebe I chugaworo ha,
n'ihi nmekpu-ha nke ha mekpuru Gi.
8 Onye-nwe-ayi, ayi ka ihere iru diri, o
diri ndi-eze-ayi, di-kwa-ra ndi-isi-ayi,
di - kwa - ra nna - ayi - hà, n'ihi na
ayi emehiewo megide Gi. 9 Onye-
nwe-ayi Chineke-ayi ka obi-ebere nile
na nbaghara nile diri; n'ihi na ayi
anupuwo isi n'okpuru Ya; 10 ayi
egegh kwa olu Jehova, bù Chineke-ayi,
nti, ijeghari n'iwu-Ya nile, nke O tiyere
n'iru ayi site n'aka ndi-orù-Ya, bù ndi-
amuma. 11 E, Israel nile agabigawo
iwu-Gi, we wezuga onwe-ha, ka ha we
ghara ige olu-Gi nti: ewe wukwasi ayi
Ọbuba-iyi ahu na Ọnuriu-iyi ahu nke
edeworo n'akwukwò iwu Moses, bù orù
Chineke; n'ihi na ayi emehiewo megide
Ya. 12 O we me ka okwu-Ya nile
guzosie ike, bù nke O kwuru megide ayi,
megide kwa ndi-ikpe-ayi ndi kpere ayi
ikpe, n'ime ka ihe ojo uku biakwasi ayi:
n'ihi na emegh n'okpuru elu-igwe nile
otú emeworo na Jerusalem. 13 Dika
edeworo ya n'akwukwò iwu Moses, ihe
ojo a nile abiakwasivo ayi: ma ayi emegh
ka iru Jehova, bù Chineke-ayi, dajua, ka
ayi we si n'ajo omume nile ayi chigharia,
nwé uche n'ezi-okwu-Gi. 14 Jehova we
mua anya n'ebe ihe ojo ahu di, me ka o
biakwasi ayi: n'ihi na Onye ezi omume
ka Jehova, bù Chineke-ayi, bu bayere
olu-Ya nile nke O luworo, ma ayi egegh
olu-Ya nti. 15 Ma ubu a, Onye-nwe-
ayi Chineke-ayi, Onye wereworo aka di
ike me ka ndi-Gi si n'ala Ijipt puta, I

we mere Onwe-gi aha, dika o si di ta;
ayi emehiewo, ayi emebiwo iwu.
16 Onye-nwe-ayi, dika ezi omume-Gi
nile si di, biko, ka iwe-Gi na Ọnuma-Gi
si n'obodo-Gi, bù Jerusalem, bù ugwu
nsø Gi, laghachi: n'ihi na o bu n'ihi
nmehie nile ayi, na n'ihi ajo omume nile
nke nna-ayi-hà, ka Jerusalem na ndi-Gi
ghoworo ihe-ita-uta nye ndi nile di ayi
buruburu. 17 Ma ubu a, Chineke-ayi,
ge nti n'ekpere orù-Gi na n'aririø-
amara-ya nile, me iru-Gi ka o mukwasi
ebe nsø Gi nke tòbòrò n'efu, n'ihi Onye-
nwe-ayi. 18 Chinekem, to nti-Gi n'ala,
nu; saghe anya-Gi abua, hu cbe nile ayi
nke tòbòrò n'efu, na obodo ahu nke
akpokwasiworo ya aha-Gi: n'ihi na o
bugh n'ihi ezi omume nile ayi ka ayi
onwe-ayi nême ka aririø-amara nile ayi
da n'iru Gi, kama n'ihi ọtutu obi-ebere-
Gi. 19 Onye-nwe-ayi, nuru: Onye-
nwe-ayi, ọbaghara: Onye-nwe-ayi, na
nti me ihe: anola ọdu: n'ihi Gi onwe-gi;
Chinekem, n'ihi na aha-Gi ka
akpokwasiworo obodo-Gi na ndi-Gi.
20 Ma mbe mu onwem nò nèkwu
okwu, nèkpere ekpere, nèkwuputa
nmehiem na nmehie ndim, bù Israel,
nême ka aririø-amaram da n'iru Jehova,
bù Chinekem, n'ihi ugwu nsø nke
Chinekem; 21 e, mbe mu onwem nò
nèkwu okwu n'ekpere, onye ahu, bù
Gebriel, onye m'hururi n'ohù n'isi-
nmalite, ebe emere ka o febue onwe-ya
n'ufe, o we nérutum aru n'ihe dika mbe
onyinye-inata-iru-oma nke anyasi. 22 O
we me ka m'ghota, kpayerem uka, si,
Daniel, ubu a ka m'putaworo ime ka i
nwe uche ighota ihe. 23 N'isi-nmalite
aririø-amara-gi nile ka okwu putara, mu
onwem abiawo kwa igosi gi; n'ihi na ihe
anàchosi ike nke-uku ka i bu: ya mere
tugharia uche n'okwu a, ghota ohù a.
24 Ogu ízù ato na iri, bù ízù ubochi asa,
ka ekpeworo n'ikpe bayere ndi-gi, baye-
kwa-ra obodo nsø gi, ime ka njehie bie,
na ime ka nmehie gwusia, na ikpuchi ajo
omume, na ime ka ezi omume ebigh-ebi
bata, na ikachita ohù na amuma akàrà,
na ite Onye nsø ahu Nke kachasi ndi nsø
nile manu. 25 Ma mara, were kwa
uche mata, na site na nputa okwu ahu
iwughachi na iwuzzi Jerusalem rue mbe
onye etere manu, bù onye-ndú, gādi
ízù asa: na ogu ízù ato na abua, agéwuzi

kwa ya ozø, ya na amá na ékpè, obuná na nkpà nke mbe ndia. 26 Ma mbe ogu izù atø na abua ahu gasiri agébipu onye etere manu, o digh kwa ihe o gënwe: o bu kwa obodo ahu na ebe nsø ahu ka ndi nke otù onye-ndù nke gaje ibia gëbibi; ma ogwugwu-ya gâdi na nrubiga-ókè dika nke miri, o bu kwa rue ogwugwu mbe ahu ka agha gâdi; ihe akara ákà bu itoborø-n'efu di iche iche. 27 O gême kwa ka otù obuba-ndu siere otutu madu ike otù izù: o bu kwa na nkera fzù ahu ka o gême ka ájá na onyinye-inata-iru-oma kwusi; o bu kwa n'elu nkù ihe-árú di iche ihe ka otù onye nke nákpatà itoborø-n'efu gâbia: o bu kwa rue mbe agâwukwasi ngwusi na ihe akara ákà n'aru onye ahu nákpatà itoborø-n'efu.

10 1 N'arø nke-atø nke Sairoø, bù eze Peasia, ekpughere Daniel, onye akporø aha-ya Belteshaza, okwu; o bu kwa ezi-okwu ka okwu ahu bu, obuná obubu-agha uku: o we ghøta okwu ahu, nghøta di-kwa-ra ya n'ohù ahu. 2 N'ubochi ahu mu onwem, bù Daniel, nò nérù újú ogologo izù atø. 3 Nri anâchøsi ike nke-uku ka m'nérigh, anu na manya-vine abagh kwa n'onum, eteghwam onwem manu ma-oli, rue mbe ogologo izù atø ruzuru. 4 Ma n'ubochi nke-orù-na-anø nke Ọnwa mbu, mbe mu onwem nò n'akuku osimiri uku ahu, ya bu Hidekel, 5 m'we welie anyam abua, hu, ma, le, otù onye yiri uwe ọcha, onye ekerc ihe-ókiké ọla-edo ọma nke Ufaz n'úkwù-ya: 6 aru-ya di kwa ka beryl, iru-ya di kwa ka ámùmà si di n'ile ya anya, anya-ya abua di kwa ka ọwa nénwu ọku, ogwe-aka-ya abua na ukwu-ya abua di kwa ka ibumaramara nke ọla akwochara akwocha, olu okwu-ya nile di kwa ka olu igwé madu. 7 Mu onwem, bù Daniel, nánim, huru ohù ahu: ma ndikom ahu ndi mu na ha nò ahugh ohù ahu; ma otù o di, oké ọma-jijiji dakwasiri ha, ha we ọbalaga izobe onwe-ha. 8 Mu onwem we foduru nánim, m'we hu ohù uku a, ike we ghara ifodù nimem: n'ihi na ebubem hanwere ghø ihe-nbibi n'arum, m'we ghara inagide ike o bula. 9 M'we nu olu okwu-ya nile: ma mbe m'nuru olu okwu-ya nile mu onwem adawori n'oké ura kpue irum n'ala, irum we che

n'ala. 10 Ma, le, otù aka meturum, me ka m'guzo nânaghari n'elù ikperém abua na obu-akam abua. 11 O we sim, Daniel, onye bu ihe anâchøsi ike nke-uku, ghøta okwu nile nke mu onwem nágwa gi, gi guzo kwa ọtø n'ebe-nguzogi; n'ihi na ubu a ka eziworom biakute gi: mbe o kpayerem uka nka, m'we guzo ọtø nâma jijiji. 12 O we sim, Atula egwu, Daniel; n'ihi na site n'ubochi mbu ahu mbe i nyere obi-gi ighøta ihe na iweda onwe-gi n'ala n'iru Chinekegi, anuru okwu-gi nile: mu onwem abiawo kwa n'ihi okwu-gi nile. 13 Ma onye-isi ala-eze Peasia nêguzo na ncherita-irum orù ubochi na otù; ma, le, Maikael, bù otù nime ndi-isi ndi bu isi, biara iyerem aka: mu onwem we fôdu n'ebe ahu n'akuku ndi-eze Peasia. 14 Ma abiawom ime ka i ghøta ihe ahu nke gâdakwasi ndi-gi na mbe ikpe-azu nke ubochi ndia: n'ihi na ohù foduru nke diri ubochi ndia. 15 Mbe o kpayerem uka dika okwu ndia si di, m'we che irum n'ala, da obi. 16 Ma, le, otù onye nke di ka oyiyi umu nke madu nêmetu ebubere-ọnum abua aka: m'we saghe ọnum, kwue okwu, si onye ahu nke nêguzo na ncherita-irum, Onyenwem, site n'ohù a aru-ufum nile dakwasiriin na mberede, m'we ghara inagide ike o bula. 17 Órù nke onyenwem nka gësi kwa aña nwe ike ikpayere onye-nwem nka uka? ma mu onwem, site n'ubu a ike adigh-eguzogide kwa niinem, ume afodugh kwa nimem. 18 Otù onye nke di ka madu n'ile ya anya we metukwam aka ọzø, me ka m'di ike. 19 O we si, Atula egwu, gi onye bu ihe anâchøsi ike nke-uku: udo diri gi, di ike, e, di ike. Mbe o kpayerem uka, m'we me onwem ka m'di ike, si, Ka onye-nwem kwue; n'ihi na i mewo ka m'di ike. 20 O we si, Ìmara ihe m'jiri biakute gi? ma ubu a m'gâlaghachi ibuso onye-isi Peasia agha: ma mbe mu onwem nápù, le, onye-isi Jevan gâbata. 21 Ma otù o di, m'gëgesi gi ihe akara ákà n'ihe edere n'akwukwø nke ezi-okwu: ma o digh otù onye nême onwe-ya ka o di ike n'akukum imegide ndia, ma-obugh náni Maikael, bù onye-isi-unu.

11 1 Ma mu onwem, n'arø mbu nke Daraiøs, bù onye Midia, nguzo-

otom bu ka m'ghorø ya onye nējidesi ike na ebe siri ike.

2 Ma ubu a ezi-okwu ka m'gēgosi gi. Le, ndi-eze ato զզ ganēguzoro Peasia զզ; ma nke-anø gābu զgaranya nwe ákù uku kari ha nile: ma m̄be emere ka զ di ike site n'ákù-ya, զ gākpote ndi-ya nile imegide ala-eze Jevan. 3 Ma otu eze, onye bu dike, gēguzo զզ, զ gāchi kwa achi n'oké զchichi, me ka o si to ya. 4 Ma m̄be o guzoro զզ, agētipia ala-eze-ya, kesa ya na nchere-iru ifufc anø nke elu-igwe; ma զ gagh-adiri umu-ya gānöchi ya, զ gagh-adi kwa ka ala-զchichi-ya nke զ chiri si di; n'ihi na ağıropu ala-eze-ya, զ gādi-kwa-ra ndi զզ nābugh ndia. 5 Ma eze nke Ndida gādi ike, ya na otu nime ndi-isi-ya; զ gādi kwa ike n'elu ya, chia achi; oké ala-զchichi ka ala-զchichi-ya gābu. 6 Ma n'զgwugwu arø ufødu ha gēkekøta onwe-ha; ada eze nke Ndida gābiakute kwa eze Ugwu idozi okwu n'užø ziri ezi: ma nwayi ahu agagh-anagide ike nke ogwe-aka-ya; nwoke ahu agagh-eguzogide kwa, ya na ogwe-aka-ya; ma agārara nwayi ahu nye, ya onwe-ya, na ndi nēme ka զ bia, na nna muru ya, na nwoke nke nēme ka զ di ike na m̄be ahu nile. 7 Ma otu onye gēsi n'ome nke nkporogwu nwayi ahu nile guzo զզ n'զnödu nwoke ahu, biakute usu-ndi-agha-ya, bata n'ebe siri ike nke eze Ugwu, megide ha, ghø onye di ike: 8 զզ kwa, chi nile ha, ha na arusi nilc ha awuru awu, tiyere ihe nile ha anāchosi ike nke-uku nke զla-զcha na nke զla-edo, ka զ gādøta n'agha bata n'Ijipt; ma ya onwe-ya gēguzo arø ufødu ghara imegide eze Ugwu ahu. 9 Զ gabata kwa n'ala-eze nke cze Ndida, ma զ gālaghachi n'ala nke aka ya. 10 Ma umu-ya ndikom gākpali onwe-ha ibu agha, ha gāchikøta kwa igwè զtutu usu-ndi-agha, զ gābia abia, rubiga oké dika osimiri, gabiga: զ gālaghachi kwa, ha gākpali kwa onwe-ha ibu agha rue ebe-ya siri ike. 11 Ma eze Ndida gēwe iwe di ilu, puta, buso ya agha, bù eze Ugwu ahu: զ gēguzo kwa oké igwè madu, ma agēnye igwè madu ahu n'aka-ya. 12 Agāchipu kwa igwè madu ahu, obi-ya ewe di elu: զ gēme kwa ka nnù kwuru nnù madu da ada, ma զ gagh-adi ike. 13 Ma eze Ugwu ahu gēguzobe kwa

igwè madu զզ bara uba kari igwè mbu; զ bu kwa n'զgwugwu m̄be ndia, bù nke arø ndia, ka զ gābia abia, chiri usu-ndi-agha di uku, chi kwa զtutu ákù. 14 Ma na mbe ahu ka զtutu madu gēguzo զզ imegide eze Ndida: զզ, umu nke ndi nēme ihc-ike n'etiti ndi-gi gēbuli onwe-ha ime ka զhù ahu guzo; ma ha gāsu ngongø. 15 Eze Ugwu ahu gābia kwa, wukøta obo-ihe, were otu obodo nke ewusiri ike nke-uku: ogwe-aka nile nke Ndida agagh-eguzo kwa, ha na ndi զ røputara, զ digh kwa ike զ bulu ha nwere iguzo. 16 Ma onye ahu nke nābiakute ya gēme ka o si to ya, զ digh kwa onye զ bulu ganēguzo n'iru ya; զ gēguzo kwa n'ala ahu mara nma, ngwusi gādi kwa n'aka-ya. 17 O gēdo kwa iru-ya ibia abia n'ike nke ala-eze-ya nile, ndi ziri ezi gēso kwa ya; զ gēme kwa ihe: զ bu kwa ada ndinyom ka զ gēnye ya, ibibi ya; ma ihe ahu agagh-eguzo, զ bugh kwa nke ya ka զ gābu. 18 O gēchighari kwa iru-ya le agwe-etiti nile, were զtutu: ma otu զchi-agha gēme ka ita-uta-ya kwusiri ya; e, զ gēme kwa ka ita-uta-ya laghachikute ya. 19 O gēchighari kwa iru-ya le ebe nile siri ike nke ala nke aka ya: ma զ gāsu ngongø da, agagh-ahu kwa ya. 20 Ma otu onye nke nēme ka onye nke nāchi n'ihe-ike gabiga n'ima-nma ala-eze ahu gēguzo զզ n'զnödu-ya: ma n'ubochi ole-na-ole ka agētipia ya, ma զ bugh n'iwe, զ bugh kwa n'agha. 21 Ma otu onye eledara anya gēguzo զզ n'զnödu-ya, onye ha nātukwasigh ebube nke ala-eze: ma զ gābata nime na mbe udo, were ire-utø nile nata ala-eze ahu. 22 Ma ogwe-aka nile nke nrubiga-óké ahu ka agēji ruchapu ha n'iru ya, tipia ha; e, onye-ndú nke զbuba-ndu kwa. 23 Ma site na m̄be madu kekøtara onwe-ha n'ebe զ no զ gālu զlu aghughø: զ gēji kwa otu mba di ntà rigo n'elu, nwe ume. 24 Na m̄be udo na imegide ebe nile di urù nke ala anāchi achi ka զ gābia; զ gēme kwa ihe nke nna-ya-ha na ndi bu nna nna-ya-ha nēmegh; ihenluta-n'agha na ihe-nkwata na ákù ka զ gēkesara ha: զ bu kwa imegide ebe di iche iche ewusiri ike ka զ gēchē échichè-ya nile, զbuna rue m̄be akara ákà. 25 Զ gākpote kwa ike-ya na obiya imegide eze Ndida chiri oké usu-ndi-agha; eze Ndida gākpali kwa onwe-ya

ibu agha chiri oké usu-ndi-agha nke di ike nke-uku: ma o gagh-eguzo, n'ihi na ha gēchē èchichè di iche iche imegide ya. 26 Ozø, ndi néri ihe-oriri qma ya gētipia ya, usu-ndi-agha-ya gérubiga oké dika miri: otutu madu gāda kwa n'ala buru ndi eburu ebu. 27 Ma eze abua ndia, obi-ha gādi n'ime ihe ojø, o bu kwa n'otù table ka ha gēkwu okwu-ugha: ma o gagh-aga nke-qma; n'ihi na ogwugwu fôduru idi na mbe akara áká. 28 O gālaghachi kwa n'ala-ya n'ákú uku; obi-ya gābu kwa imegide qubuña-ndu nsø; o gēme kwa ihe, laghachi n'ala-ya. 29 Na mbe akara áká ka o gābiaghachi, ba na Ndida; ma o gagh-adi na mbe ikpe-azu otù o diri na mbu. 30 Ma ubø Kitim gābia imegide ya; obi-ya ewe mebie emebi, o we laghachi, wesa qubuña-ndu nsø ahu oké iwe, me ihe, laghachi, tugharia uche na ndi nārapu qubuña-ndu nsø ahu. 31 Ogwe-aka ufodu gēsite kwa n'akuku-ya guzo, me ka ebe nsø ahu ghara idi nsø, bù ebe ahu siri ike, ha gēwezuga kwa ája-nsure-óku ahu anēsure mbe dum, ha gēdo kwa ihe-árú nke nākpata itoborø-n'efu. 32 O bu kwa ndi nēmebi iwu megide qubuña-ndu ahu ka o gēmeru site n'ire-utø di iche iche: ma ndi ahu nke mara Chineke-ha gādi ike, me ihe. 33 Ozø, ndi nwe uche n'etiti ndi Chineke gēme ka ora madu ghøta ihe: ma ha gāsu ngongø site na mma-agha, site kwa n'ire-óku, site kwa na ndøta-n'agha, site kwa na nlutan-n'agha, otutu ubøchi. 34 Ma mbe ha nāsu ngongø agēyere ha aka nke-ntà: ma otutu madu gēji ire-utø di iche iche rapara ha n'aru. 35 Ozø, ufodu nime ndi ahu nwe uche gāsu ngongø, inucha ha, na ime ka ha di qcha, na ime ka ha nwue qcha, rue mbe ogwugwu ihe ndia: n'ihi na o fôduru idi na mbe akara áká. 36 Eze ahu gēme kwa ka o si tø ya; o gēbuli kwa onwe-ya, me onwe-ya uku n'elu chi nile o bula, o bu kwa Chineke nke chi nile ka o gēkwu oké okwu di iche iche megide: o gāga-kwa-ra ya nke-qma rue mbe oké iwe gāgwusi; n'ihi na ihe akara áká gēme. 37 Ma o gagh-atughari uche na chi nile nke nna-ya-hà, ma-øbu n'ihe ahu ndinyom nāchosi ike, o bu kwa na chi nile o bula ka o nāgagh-atughari uche: n'ihi na n'elu ihe nile ka

o gēme onwe-ya uku. 38 Ma o bu chi nke ebe nile siri ike ka o gāsopuru n'qñodu-ya: o bu kwa chi nke nna-ya-hà nāmagh ka o gēji ola-edo, ji kwa ola-qcha, ji kwa nkume di oké qñu-ahia, ji kwa ihe di iche iche anāchosi ike, sopuru. 39 O gēmeso kwa ebe nile ewusiri ike nke ebe nile siri ike site n'iyé-aka chi ala ozø: onye o matara gēme ka nsopuru-ya ba uba; o gēme kwa ka ha chia qra madu, o bu kwa ala ka o gēkè n'qñu-ahia. 40 Ma na mbe nke ogwugwu ihe ndia eze Ndida gāmalite isø ya mpi: eze Ugwu ewe dakwasi ya dika oké ifufe, chiri ubø-ala, chiri kwa ndi-inyinya, chiri kwa otutu ubø; o gābà kwa n'ala-ya nile, rubiga oké dika miri, gabiga. 41 O gābà kwa n'ala ahu mara nma, o di kwa otutu ala gāsu ngongø: ma ndia ka agēme ka ha wepuga onwe-ha n'aka-ya: Edom, na Moab, na ndi-isi n'umu Amon. 42 O gēsetipu kwa aka-ya imegide ala nile: ala Ijipt agagh-aghø kwa ndi nāþapu aþapu. 43 Ma o gēnwe ike n'ákú nile nke ola-edo na ola-qcha, na n'ihe nile anāchosi ike nke Ijipt: ndi Libia na ndi Etiopia gēso kwa na nzø-ukwu-ya nile. 44 Ma ihe di iche iche anuru site n'Qwuwa-anyanwu, site kwa n'Ugwu, gēme ka o ma jijiji: o gēji kwa oké qñuma pua ikpochapu na iwezuga otutu madu ka ebibie ha. 45 O gāma kwa ulo-ikwū nile nke ulo uku ya n'etiti oké osimiri nile na ugwu nsø ahu mara nma; ma o gābiaru ogwugwu-ya, o digh kwa onye ganēyere ya aka.

12 1 Ma na mbe ahu ka Maikael gēguzo otø, bù onye-isi uku ahu nke nēguzo n'akuku umu ndi-gi: mbe ahuhu gādi kwa, nke mbe di otù ahu nādigh site na mbe mba o bula malitere idi rue mbe ahu: ma na mbe ahu ka agēme ka ndi-gi wepuga onwe-ha, bù onye o bula agāhu na edeworo aha-ya n'akwukwø. 2 Ozø, otutu madu nime ndi nāraru ura n'ala, bù ájá, gēteta, ufodu ibá na ndu ebigh-ebi, ufodu ibá n'ita-uta riri nne na oyi agāsø ha nke-uku mbe ebigh-ebi. 3 Ma ndi ahu ndi nwere uche ganēnwu qcha dika onwunwu-qcha nke mbara-igwé; ndi nēme ora madu ka ha ghø ndi ezi omume ganāmu kwa dika kpakpando rue mbe nile ebigh-ebi. 4 Ma gi onwe-gi, Daniel, zobe okwu ndia, kachita kwa akwukwø

a akárà, rue m̄be ọgwugwu ihe ndia: ọtutu madu ganējeghari, ihe-omuma gāba kwa uba.

5 M'we hu, mu onwem, bù Daniel, ma, le, abua ọzọ nēguzo, otù onye n'otù uso osimiri ahu, ibe-ya n'uso osimiri nke-ozọ. 6 Otù nime ha we si onye ahu nke yiri uwe ọcha, nke nō n'elu miri nke osimiri ahu, Rùe ole m̄be ka ọgwugwu oké ọlu ndia gādi? 7 M'we nu onye ahu nke yiri uwe ọcha, onye nō n'elu miri nke osimiri ahu, o we welie akanri-ya na aka-ekpe-ya n'elu-igwe, were Onye ahu Nke nādi ndu m̄be ebigh-ebi, si, na o gādiru otù m̄be akara ákà, na m̄be abua akara ákà, na nkera m̄be akara ákà; ma m̄be agābajisi aka nke ndi nsø ahu, ihe nile ndia gāgwusi. 8 Mu onwem we nu, ma adighm-aghota: m'we si, Onye-nwem, Gini bu m̄be ikpe-azu

nke ihe ndia? 9 O we si, La, Daniel: n'ihi na ezobewo okwu ndia, kachita kwa ha akárà, rue m̄be ọgwugwu ihe ndia. 10 Otutu madu gēme onwe-ha ka ha di ọcha, ha gēme onwe-ha ka ha nwue ọcha, agānucha kwa ha; ma ndi nēmebi iwu gēmebi iwu; ndi nile nke nēmebi iwu agagh-aghota kwa ihe: ma ndi ahu ndi nwere uche gāghota. 11 Ma site na m̄be agēwezuga àjànsure-ọku abu anēsure m̄be dum, m̄be agēdo ihe-árù nke nākpata itoborōn'efu, nnú ubochi ato na ọgu ubochi ano na iri gādi. 12 Onye ihe nāgara nke-oma ka onye ahu bu nke nēchere, we biarute nnú ubochi ato na ọgu isi na iri na ise ahu. 13 Ma gi onwe-gi, la, rue ọgwugwu ihe ndia: i gēzu kwa ike, guzo ọtø n'ebe ekeworo nye gi, n'ogwugwu ubochi ndia.

HOSEA

1 i Okwu Jehova nke ruru Hosea nwa Beeri nti n'ubochi Uzaia na Jotam na Ehaz na Hezekaia, bù ndi-eze Juda, na n'ubochi Jeroboam nwa Joash, bù eze Israel.

2 Isi-nmalite nke ikwu-okwu Jehova n'ọnū Hosea. Jehova we si Hosea, Je, luru n'onwe-gi nwunye nke nākwa iko na umu amuru n'ikwa-iko: n'ihi na ala nka nākwa iko nke-uku, ghara iso Jehova. 3 O we je luru Gomea nwanwayi Diblaim; o we turu ime, mutara ya nwa-nwoke. 4 Jehova we si ya, Kpø aha-ya Jezreel; n'ihi na o fôduru nwa m̄be ntà, M'gēwere Ọbara Jezreel leta ulo Jihu, M'gēme kwa ka ala-eze ulo Israel kwusi. 5 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na M'gābaji uta Israel nime ndagwurugwu Jezreel. 6 O we turu ime ọzø, mua nwanwayi. Jehova we si Hosea, Kpø aha-ya Lo-ruhama: n'ihi na M'gagh-enwe kwa obi-ebere n'aru ulo Israel ọzø, ka M'we bupuru ha nmehie-ha ma-qli. 7 Ma n'aru ulo Juda ka M'gēnwe obi-ebere, M'gēji kwa Jehova, bù Chineke-ha, zoputa ha, ma M'gagh-eii uta, ma-qbū

mma-agha, ma-qbū agha, ma-qbū inyinya, ma-qbū ndi-inyinya, zoputa ha. 8 O we me ka Lo-ruhama rapu ara, o we turu ime, mua nwa-nwoke. 9 Jehova we si, Kpø aha-ya Lo-ami: n'ihi na unu onwe-unu abugh ndim, Mu onwem agagh-abu-kwa-ra unu Chineke.

10 Ma ọnū-ogugu umu Israel gādi ka ájá oké osimiri, nke anāgagh-atütä, nke anāgagh-agu kwa ọnū; o gēru kwa na, n'ebe ahu nke anāsi ha, O bugh ndim ka unu bu, n'ebe ahu ka agāsi ha, Umu Chineke di ndu ka unu bu.

11 Agāchikota kwa umu Juda na umu Israel, ha gēdo-kwa-ra onwe-ha otù onye-isi, si n'ala-ha rigopu, n'ihi na ihe 2 uku ka ubochi Jezreel bu. 1 Sinu umu-nne-unu ndikom, Ami; si-kwanu umu-nne-unu ndinyom, Ruhama.

2 Unu na nne-unu kpe ikpe, kpenu; n'ihi na ya onwe-ya abugh nwunyem, Mu onwem abugh kwa di-ya: ya wezuga ikwa-iko-ya nile n'iru ya, ya wezuga kwa ikwa-iko nile nke nwayi nwere di o nākwa n'etiti ara-ya abua; 3 ka M'we ghara iyipu uwe-ya Ọbabaya

otq, guzo ya dika n'ubochi amuru ya, me ya dika ozara, do ya ka ala ɔkpɔ-nku, were akpiri-ikpɔ-nku me ka o nwua; 4 o bu kwa n'aru umu-ya ndikom ka M'nagagh-enwe obi-ebere; n'ihi na umundikom amuru n'ikwa-iko ka ha bu. 5 N'ihi na nne-ha akwawo iko: nwayi nke turu ihe ha emewo ihe-ihere: n'ihi na o siri, Ka m'jeso ndi nāhum n'anya, ndi nēnyem nrim na mirim na aji-anum na flax nkem na manum na ihe-ɔnunium. 6 N'ihi nka, le, M'gaje iji ogwu ɔbachi uzɔ-gi, M'gābachiibido kwa ya ogige, o we ghara ichoputa okporo-uzɔ-ya nile. 7 O gābaso kwa ndi nāhu ya n'anya, ma o gagh-eru ha aru; o gāchø kwa ha, ma o gagh-achøta ha: o we si, Ka m'je laghachikuru dim mbu; n'ihi na o dim nma mbe ahu kari ubu a. 8 Ma ya onwe-ya amagh na o bu Mu onwem nyere ya ɔka-ya na manya-vine ɔhu ya, na manu ɔhu ya, me ka ɔla-ɔcha na ɔla-edo bara ya uba, bù nke ha ji mere Beal ihe. 9 N'ihi nka ka M'gānaghachi ɔkam na mbe-ya, na manya-vine ɔhum na mbe-ya akara àkà, M'gānaputa kwa ajianum na flax nkem nke enyere ikpuchi otq-ya. 10 Ma ubu a ka M'gēkpughe otq-ya n'anya ndi nāhu ya n'anya, o digh kwa onye o bula gānaputa ya n'akam. 11 M'gēme kwa ka obi-utq ya nile kwusi, ya na ememe-ya, na ɔnwa ɔhu ya, na ubochi-izu-ike-ya, na mbe-ya nile akara àkà. 12 M'gēme kwa ka osisi vine ya na osisi fig ya tōbōrō n'efu, nke o siworo, Onyinye ka ndia burum, nke ndi nāhum n'anya nyeworom: M'gēme kwa ha ka ha ghø oké ɔhia, anu ɔhia ewe rie ha. 13 M'gēji kwa ubochi nile nke Bealim leta ya, bù ndi o nēsurere ihe-nsure-ɔku nēsi fsi utq, chiri n̄ha-aka-imi-ya na ihe-ichø-nma-ya ke onwe-ya, jeso ndi nāhu ya n'anya, ma Mu ka o chezorø; o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta. 14 N'ihi nka, le, Mu onwem gaje irāra ya, me ka o je n'ozara, M'gāgwa kwa ya okwu nke gābà ya n'obi. 15 M'gēsi kwa n'ebe ahu nye ya ubi-vine-ya nile, na ndagwurugwu Eko ibu ɔnu-uzɔ olile-anya: o gāza kwa n'ebe ahu, dika n'ubochi nile o di na nwata, na dika n'ubochi o siri n'ala Ijipt rigoputa. 16 O gēru kwa n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), na i gākpom Ishi; i gagh-akpokwam Beali ɔzø.

17 M'gēwezuga kwa aha nile nke Bealim n'ɔnu-ya, agagh-ehota kwa ha n'aha-ha ɔzø. 18 N'ubochi ahu Mu na anu ɔhia na anu-ufe nke elu-igwe na ihe nākpu akpu nke ala gābara ha ndu: o bu kwa uta na mma-agha na agha ka M'gābajipu n'ala-ha, me ka ha dina ala na ntukwasi-obi. 19 M'gēkwere kwa ilu gi n'Onwem rue mbe ebigh-ébi; e, M'gēkwere ilu gi n'Onwem n'ezi omume, na n'ikpè, na n'ebere, na n'obi-ebere nile. 20 M'gēkwere kwa ilu gi n'Onwem n'ikwesi-ntukwasi-obi: i we mara, Jehova. 21 O gēru kwa n'ubochi ahu na M'gāza, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), M'gāza elu-igwe, ha onwe-ha gāza kwa ala; 22 ala gāza kwa ɔka-ya na manya-vine ɔhu ya na manu ɔhu ya; ha onwe-ha gāza kwa Jezreel. 23 M'gāgha-kwa-ra ya Onwem n'ala-ya dika nkpuru ɔghigha; M'gēnwe kwa obi-ebere n'aru Lo-ruhama; M'gāsi kwa Lo-ami, Ndim ka i bu; ndi ahu gāsi kwa, Chinekem.

3 i Jehova we sim, Je kwa, hu nwayi n'anya nke iko huworo ya n'anya, nke bu kwa nwayi aluru na nwunye nākwa iko, dika Jehova si ahu umu Israel n'anya, o bu ezie na ha onwe-ha nēche iru na chi ɔzø di iche iche, nāhu kwa mbadamba nkpuru-vine amiri ami n'anya. 2 M'we were ego ɔla-ɔcha iri na ise, na otu homer ɔka barley, na nkera homer ɔka barley, gotara ya onwem: 3 m'we si ya, ɔtutu ubochi ka i gānqdurum; i gagh-akwa iko, i gagh-abu kwa nwayi nke nwoke o bula: Mu onwem gādi kwa otu a n'ebe i nq. 4 N'ihi na ɔtutu ubochi ka umu Israel gānqdū nēnwegh eze, nēnwegh kwa onye-isi, nēnwegh kwa àjá, nēnwegh kwa ogidi, nēnwegh kwa ephod na teraphim: 5 emesia umu Israel gālata, chø Jehova, bù Chineke-ha, na Devid, bù eze-ha; ha gēji kwa oké egwu biakute Jehova, biaru kwa idi-nma-Ya na mbe ikpe-azu nke ubochi ndia.

4 i Nurunu okwu Jehova, umu Israel: 4 n'ihi na ikpè ka Jehova na ndi bi n'ala nka gēkpe, n'ihi na o digh ezi-okwu, o digh kwa ebere, o digh kwa ɔmuma Chineke, di n'ala nka. 2 O bu nāni ɔbuha-iyi, na okwu-ughä, na ɔbuḥu-madu, na izu-ori, na ikwa-iko;

ha etipúwo etipú, iwusi-qbbara-madu emetuwo kwa iwusi - qbara - madu. 3 N'hi nka ka ala nka gēru újú, onye q bula nke bi nime ya gāta kwa aru, ya na anu ohia na anu-ufe nke elu-igwe; q bu kwa azú nile nke oké osimiri ka agēkpochapu. 4 Ma otú q di, ka onye q bula ghara ise okwu, ka onye q bula ghara kwa iba nba; n'hi na ndi-gi di ka ndi nēseso onye-nchu-aja okwu. 5 I gāsu kwa ngōngō n'ehihie, ozo, onye-amuma gēso kwa gi su ngōngō n'abali; M'gēme kwa ka nne-gi la n'iyl. 6 Emewo ka ndim la n'iyi site n'enwegh omuma Chineke: n'hi na gi onwe-gi ajuwo omuma ahu, M'gāju kwa gi, i we ghara iburum onye-nchu-aja: i chezowó kwa iwu nke Chineke-gi, M'gēchezō kwa umu-gi, q buná Mu onwem. 7 Dika iba-uba-ha, otú a ka ha mehieworo megidem: nsopuru-ha ka M'gābanwe ka q ghø ihere. 8 Nmehie ndim ka ha nēri, q bu kwa ajø omume-ha ka ha nēbuli, onye q bula nkpuru-obi-ya, nye. 9 O gēru kwa, na ka o si diri ndi q bula, otú a ka q gādiri onye-nchu-aja: M'gēji kwa uzø-ya nile leta ya, q bukwa omume-ya nile ka M'gēnyeghachi ya. 10 Ha eriwo kwa ihe, ma afø agagh-eju ha; ha akwawo iko, ma ha agagh-aba uba kari: n'hi na ha arapuwo inu olu Jehova. 11 Ikwa-iko na manyavine na manya-vine qhu nēwepu obi amam-ihe. 12 Ndim nāju ase n'aka osisi-ha, nkpa-n'aka-ha nēgosi kwa ha ihe: n'hi na mø nke ikwa-iko nile emewo ka ha kpafue, ha we pua n'okpuru Chineke-ha kwa iko. 13 N'elu ugwu nile ka ha nāchu aja, n'elu ugwu ntà nile ka ha nēsure kwa ihe-nsure-oku nēsi ísl utø, n'okpuru osisi oak na osisi poplar na osisi terebinth, n'hi na ndò-ya di nma: n'hi nka ka umu-unu ndinyom nākwa iko, q bu kwa n'hi nka ka ndinyom unu luworo qhu nākwa iko. 14 M'gagh-eji nmehie-ha leta umu-unu ndinyom mbe ha nākwa iko, M'gagh-eji kwa nmehie-ha leta ndinyom unu luworo qhu mbe ha nākwa iko; n'hi na ha onwe-ha nēwezuga onwe-ha so ndinyom nākwa iko, ha nēso kwa ndinyom edoro nso ikwa iko chua aja: ma ndi q bula nke nādigh-agħota ka agākwatu n'ala. 15 Q bu ezie na onye nākwa iko ka i bu, Israel, ma ka ikpe ghara ima Juda; unu

abia-kwa-la na Gilgal, unu arigo-kwa-la na Bet-even, unu anu-kwa-la iyi, si, Jehova nādi ndu. 16 N'hi na Israel ewezugawo onwe-ya, dika nwa-abqgho-ehi nke nēwezuga onwe-ya: uħu a ka Jehova gāzù ha dika nwa-aturu n'ebe sara mbara. 17 Onye ekekotaworo n'arusi di iche iche ka Efraim bu; kwe ka q noduru onwe-ya. 18 Inubigamanya-ökè-ha ewezugawo onwe-ya: ha akwachiwo iko nti; ndi bu qta-ha ahuwo ihere n'anya nke-uku. 19 Ifuse apiakotawo ya na nkū-ya; ihere àjá nile ha gēme kwa ha.

5 1 Nurunu nka, unu ndi-nchu-aja, na-kwa-nu nti, unu ulo Israel, unu ulo eze, ge-kwa-nu nti, n'hi na unu ka ikpē a diri; n'hi na ibudu ka unu buworo na Mizpa, unu abuwo kwa uħu aħasara n'elu Teboa. 2 Ndi-njehie abamiwo n'ibu madu; ma mu onwem bu onye nādø ha nile aka na nti. 3 Mu onwem mara Efraim, Israel ezonarighkwam: n'hi na uħu a i kwawo iko, Efraim, emeruwo Israel. 4 Omume nile ha agagh-ekwe ha ichighakute Chineke-ha: n'hi na mø nke ikwa-iko nile di nime ha, q bu kwa Jehova ka ha nāmagħ. 5 Npako Israel azawo kwa okwu n'iru ya: Israel na Efraim gāsu kwa ngōngō n'ajø omume-ha; Juda esowo kwa ha su ngōngō. 6 Ha gāchiri igwè ewu na aturu-ha na igwè ehi-ha je ichø Jehova; ma ha agagh-achħa Ya: Q seputawo Onwe-ya n'aru ha. 7 Jehova ka ha ghobuworo; n'hi na umu nābugh nke Ya ka ha muworo: uħu a ka qnwa qhu gēripia ha, ha na ökè nile ha.

8 Fianu opì-ike nime Gibea, fianu opì nime Rema: tienu nkpu agha nime Bet-even: n'azu gi, Benjamin. 9 Efraim gāgho ebe tqobø n'efu n'ubqchi ibanba: n'etiti ebo nile nke Israel ka M'meworo ka amara ihe kwesiri ntukwasi-obi. 10 Ndi-isi Juda adiwo ka ndi nēwezuga ökè-ala: n'aru ha ka M'gāwukwasi nrubiga-ökè nke iwem dika miri. 11 Onye anēmeħu emeħu ka Efraim bu, q bu onye anāzopja n'ikpē; n'hi na q kwere ijeso ihe enyere n'iwu. 12 Ma Mu onwem, dika nla ka M'nādiri Efraim, dika ire-ure ka M'nādiri ulo Juda. 13 Efraim we hu qria-ya, Juda hu-kwa-ra qonyá-ya, Efraim we je Asiria, zigara eze, bú Jereb: ma onye ahu

apugh igwø unu, o gagheme kwa ka զonyá si n'aru-unu la. 14 N'ihi na Mu onwem gädiri Efraim ka զdum, di-kwara ulo Juda ka nwa-զdum: Mu onwem, զbuná Mu onwem gädöka, la; M'gëbupu, o digh kwa onye-nnaputa di. 15 M'gala, lata n'զnödum, rue mbe ikpe gama ha, ha we chö irum: n'ahuhuha ka ha gachosim ike.

6 1 Bianu, ka ayi laghachikute Jehova: 2 N'ihi na Ya onwe-ya adökawo, O gägwø kwa ayi; O tibuwo, O gëkechi kwa ayi. 3 O gëme ka ayi dighachi ndu mbe ubochi abua gasiri: n'ubochi nke-atö ka O gëme ka ayi bilie, ayi ewe di ndu n'iru Ya. 4 Ka ayi mara kwa, ka ayi baso imara Jehova; dika chi-զbubö, otü a ka զopupu-Ya guzosiworo ike: O gabiakute kwa ayi dika oké miri-ozuzo, dika miri-ozuzo ikpe-azu nke nëzosa ala.

5 Gini ka M'gëme gi, Efraim? gini ka M'gëme gi, Juda? n'ihi na ebere-unu di ka igwe-oji ututu, na dika igirigi nke nala n'isi-ututu. 6 N'ihi nka ka M'jiworo ndi-amuma զutue ha; ejiwom okwu nile nke զnum զue ha: ikpé-gi nile di kwa ka ihè nke näputa aputa. 7 N'ihi na ebere atowom utö, o bugñ àjà; զumuma Chineke atowokwam utö kari àjà-nsure-զku nile. 8 Ma ndi ahu agabigawo pua n'զbuba-ndum, dika Adam: n'ebé ahu ka ha ghobuworom. 9 Gilead bu obodo nke ndi nalu ajö ihe, nke ewereworo զbara zotosia ya. 10 Ozö, dika usu ndi näpunara madu ihe nêche anwu onye o bula, otü a ka ötu ndi-nchu-aja nêbu madu n'uzö Shekem: e, ajö ihe-nzube ka ha meworo. 11 N'ulo Israel ka M'huworo ihe joþuru onwe-ya: n'ebé ahu ka ikwa-iko nke Efraim nákwa di, emeruwo Israel. 12 Ozö, gi Juda, akaworo gi owuwe-ihe-ubi àkà, mbe M'gëme ka ndim adötara n'agha lata.

7 1 Mbe M'gägwø Israel, mbe ahu ka ekpughere ajö omume Efraim, na ihe ojö nile nke Sameria; n'ihi na ha aluwo զlu ugha: ozö, onye-ori nábà n'ulo, usu ndi näpunara madu ihe amadewo kwa n'èzi. 2 Ma ha adigh-asi n'obi-ha na o bu ihe ojö nile ha ka M'chetaworo: ubu a ka omume nile ha զaworo ha buruburu; na ncherita-irum ka ha di. 3 Ha ji ihe ojö ha eme ka eze նuria, ji kwa okwu-ughä nile ha eme ka ndi-si նuria. 4 Ha nile bu ndi

nákwa iko; ha di ka ite-զku uku nke osi-ite meworo ka o di զku; o kwusiri ikponwu site na mbe edoziri utu զka flour agwørø agwø rue mbe emere ka o ko eko. 5 N'ubochi eze-ayi ndi-isi jiri idi-զku nke manya-vine ria զria; o soro ndi nákwa emò setia aka-ya. 6 N'ihi na ha ebutewo obi-ha nso dika ite-զku uku, mbe ha nêche anwu: ogologo abali nile ka osi-ite-ha náraru ura; n'ututu ihe ahu nêre dika զku nénwu enwu. 7 Ha nile di զku ka ite-զku uku, ha ewe ripia ndi-ikpe-ha; ndi-eze nile ha adawo n'ala: o digh onye nákpkum n'etiti ha. 8 Efraim, n'etiti ndi nile di iche iche ka ya onwe-ya nágwa onwe-ya զgwa; Efraim aghowö oþe achicha nke anatugharigh atughari. 9 Ndi ala ozö eripiawo ike-ya, ma ya onwe-ya amagh: e, efesawo ya isi-awö, ma ya onwe-ya amagh. 10 Npako Israel azawo kwa okwu n'iru ya: ma ha alaghachikutegh Jehova, bú Chineke-ha, ha achotagh kwa Ya, n'ihe a nile. 11 Efraim we di ka nduru nénwégh uche, o digh obi amam - ihe o nwere: Ijipt ka ha kpókuworo, Asiria ka ha jekuworo. 12 Mbe ha nêje M'gabasa ubum n'aru ha; dika anu-ufe nke elu-igwe ka M'gëme ka ha rida: M'gädo ha aka na nti, dika ihe nzukö-ha nuworo. 13 Ahuhu diri ha! n'ihi na ha awafunariwom; nbibi diri ha! n'ihi na ha ejehiewo megidem: o bu ezie na Mu onwem nähaputa ha, ma ha onwe-ha ekwuwo okwu-ughä di iche iche megidem. 14 Ha ejigh kwa obi-ha tikuem, kama ha nákwasí ákwá ike n'elü ihe-ndina-ha: n'ihi զka na manya-vine զhu ka ha náchiköta onwe-ha, ha nêwezuga onwe-ha imegidem. 15 O bu ezie na Mu onwem adöwo ha aka na nti, me ka ogwe-aka-ha di ike, ma Mu ka ha nêchë ihe ojö megide. 16 Ha nälaghachi, ma o bugh Onye nö n'elü ka ha nälaghachikute; ha di ka uta nähö aghughö: ndi-isi-ha gäda site na mma-agha site n'oké iwe nke ire-ha: nka bu ikwa-emò-ha n'ala Ijipt.

8 1 Tiye opì-ike n'okpo-զnu-gi. Dika ugo ka o nábia megide ulo Jehova; n'ihi na ha agabigawo pua n'զbuba-ndum, o bu kwa iwum ka ha jehieworo megide. 2 Mu ka ha gëtiku, si, Chinekem, ayi, bú Israel, mara Gi. 3 Israel aiusiwo ezi ihe: onye-iro gächu

ya. 4 Ha onwe-ha edowo ndi-eze, ma ọ bugh site n'akam; ha edowo ndi isi, ma amaghị: ọla-ọcha-ha na ọla-edo-ha ka ha jiworo mere onwe-ha arusi di iche iche, ka ewe bipu ha. 5 O jusingo nwa-ehi-gi, Sameria; iwem adiwo ọku megide ha: rüe ole mbe ka ha nāgagh-enwe ike igbo ndi nēmegh ihe ojọ? 6 N'ihi na Israel ka ọbuná ihe a si puta; onye-ọkà mere ya, ọ bugh kwa Chineke ka ọ bu: n'ihi na umu-irighiri-ihe ka nwa-ehi Sameria gāgho. 7 N'ihi na ifufe ka ha nāgha dika nkpuru-oghigha, ọ bu kwa oké ifufe ka ha gēwe dika ihe-ubi: ọ digh ọka guzoro eguzo ọ nwere; ihe-opupú agagh-eme utu ọka; ọ buru na ọ me ma elegh anya, ndi ala ọzọ gēloda ya. 8 Elodawo Israel: ubu a ha aghowó ihe dika ihe nādigh-ató utó n'etiti mba nile. 9 N'ihi na ha onwe-ha arigowó n'Asiria, dika inyinya-ibu-ọhia nke nāni ya nō iche: Efraim egowo ndi nāhu ya n'anya. 10 E, mbe ha gēgo ha n'etiti mba nile, ubu a ka M'gāchikota ha; o gēwuta kwa ha nwa mbe ntá site n'ibu eze ndi isi gēbo ha. 11 N'ihi na Efraim emewo ka ebe-ichu-aja ba uba imehie, ya bu na ebe-ichu-aja nile aghoworo ya nmehie. 12 Anamedere ya orù nnù ihe na nnù ise nke iwum, ma dika ihe ala ọzọ ka aguworo ha. 13 Ajà nile nke onyinyem nile, ha nāchu anu n'aja, we rie ya; ihe-ha adigh-ató Jehova utó: ubu a ka O gēcheta ajo omume-ha, leta nmehie nile ha; ha onwe-ha gālaghachi n'Ijipt. 14 Israel echezowó kwa Onye ahu Nke meworo ya, ọ we wue ulu uku di iche iche; Juda emewo kwa ka obodo ewusiri ike ba uba: ma M'gēzite ọku n'obodo-ya nile, o gēripia kwa ulo-elu-ya nile.

9 1 Anurila, Israel, rue otite-egwù-ọnù, dika ndi nile di iche iche; n'ihi na i puwo n'aka Chineke-gi kwaba iko, i huwo onyinye n'anya n'ebé-nzocha-ọka nile. 2 Ebe-nzocha-ọka na ebe-nzochankpuru-vine agagh-azù ha, manya-vine ọhu gēbilata-kwa-ra ya. 3 Ha agagh-ebi n'ala Jehova; ma Efraim gālaghachi n'Ijipt, ọ bu kwa n'Asiria ka ha gēri ihe ruru árù. 4 Ha agagh-awusiri Jehova ajà manya-vine, ajà di iche iche ha agagh-ató kwa Ya utó: dika nri ndi nēru újù ka nri-ha gādiri ha; ndi nile ndi nēri ya gāgho n. 1 ruru árù: n'ihi na nri-ha

gādiri ọchichọ nkpuru-obi-ha; ọ gaghabata n'ulo Jehova. 5 Gini ka unu gēme n'ubochi nke mbe akara àkà, na n'ubochi ememe Jehova? 6 N'ihi na, le, ha esiwo na nbibi la, ma Ijipt gāchikota ha, Memphis gēlì ha: ihe ọla-ọcha ha anāchosi ike, akuba gēnweta ha: ogwu gādi n'ulo-ikwū nile ha. 7 Ubochi nile nke nleta abiawo, ubochi nkughachi abiawo; Israel gāma ya: onye ọbagorø abagorø n'uche-ya ka onye-amuma bu, onye-ara ka onye nwere Mọ Chineke bu, n'ihi iba-uba nke ajo omume-gi, na n'ihi na ihe bara uba ka ikpø-asi ahu bu. 8 Onye-nche ka Efraim bu n'aka Chinekem: ma onye-amuma, ibudu nke osi-onya di n'uzo-ya nile, ikpø-asi di kwa n'ulo Chineke-ya. 9 Ha abamiwo n'ibibi onwe-ha, dika n'ubochi nke Gibeal: O gēcheta ajo omume-ha, leta nmehie nile ha. 10 Dika nkpuru-vine n'ozara ka M'chotara Israel; dika nkpuru nke buru uzø cha n'osisi fig n'oge mbu ya ka M'huru nnunu-hà: ma ha onwe-ha biakutere Bealpeoa, kewaputa onwe-ha nye ihere ahu, ghø ihe-árù dika ihe ahu ha huru n'anya. 11 Efraim, dika anu-ufe ka nsopuru-ha gēfepu: ọmumu-nwa na idi-ime na itu-ime ewe ghara idi. 12 E, ọ buru na ha azulite umu-ha, ma M'gababa ha aka nwa, madu ọ bula ewe ghara idi: e, ahuhu di-kwa-ra ha mbe M'gési n'aru ha wezuga Onwem! 13 Efraim, dika M'leworo Taia anya, bù ihe akuworo n'ebé mara nma: ma Efraim aghagh ichiputara obu-madu umu-ya. 14 Nye ha, Jehova: gini ka I gēnye? nye ha afø nēmebi ime na ara kpørø nku. 15 Ihe ojọ nile ha di nime Gilgal: n'ihi na n'ebé ahu ka M'kpørø ha asi: n'ihi ihe ojọ nke omume nile ha ka M'gāchupu ha n'ulom: M'gagh-ahu kwa ha n'anya ọzọ; ndi-isi-ha nile bu ndi nēwezuga onwe - ha. 16 Etibuwó Efraim, nkporogwu-ha akponwuwo, ha agagh-ami nkpuru: e, asi na ha amua nwa, ma M'gēme ka umu afø-ha anāchosi ike nwua. 17 Chinekem gāju ha, n'ihi na ha egegh Ya nti: ha gābu kwa ndi nāwaghari n'etiti mba nile.

10 1 Osisi vine nke nēkosa ekosa ka Israel bu, nkpuru ka ọ nāmiziri onwe-ya: ọ bu dika iba-uba nke nkpuru-ya si di ka ọ mere ka ebe-ichu-aja-ya

ba uba; o bu dika odi-nma nke diri ala-ya si di ka ha mere ka ogidi nile di nma. 2 O kesawo obi-ha; ubu a ka ikpe gāma ha: Ya onwe-ya gētipia ebe-ichu-aja nile ha, bibie ogidi nile ha. 3 N'ezie ubu a ka ha gāsi, O digh eze ayi nwere: n'ihi na ayi atugh egwu Jehova; ma eze, gini ka o gēmere ayi? 4 Ha ekwuwo okwu efu di iche iche, ha nāba iyi ugha, ha nāba ndu: ikpe ewe pulite dika hemlock nime ḥabá ubi. 5 O bu bayere umu-ehi nke Bet-even ka ndi bi na Sameria gātu ujō: n'ihi na ndi-ya gēruru ya ūjú, ha na ndi-nchu-aja-ya ndi nētere ya-ri egwù ṽnū, n'ihi nsopuru-ya, n'ihi na o siwo n'ebe o nō je biri n'ala ozo. 6 O bu kwa ihe ahu ka agēduga n'Asiria, ibu onyinye-inata-iru-oma agēnye eze, bù Jereb: ihere ka Efraim gānata, ihere ndum-odu-ya gēme kwa Israel. 7 Emewo ka Sameria la n'iyì, ya na eze-ya, dika irighiri-osisi n'elu miri. 8 Agēkpochapu kwa ebe nile di elu nke Even, bù nmehie Israel: ogwu na uke gēpuite n'ebe-ichu-aja nile ha; ha gāsi kwa ugwu nile, Kpuchienu ayi; ha gāsi kwa ugwu ntà nile, Dakwasinu ayi. 9 Site n'ubochi Gibeal ka i mehieworo, gi Israel: n'ebe ahu ka ha guzoro; ka agha anēbuso umu ajo omume we ghara irute ha nime Gibeal. 10 Mbe M'chōrō, M'gādō ha aka na nti; agachikota kwa ndi nile di iche iche imegide ha, mbe agēke ha abu n'ajō omume-ha abua. 11 Efraim bu kwa nwa-aboghō-ehi nke emeworo ka o muta ihe, nke nāhu izōcha ḥka n'anya; ma Mu onwem agabigawo n'elu olu-ya di nma: M'gēme ka anōkwasi Efraim dika inyinya; Juda gādō ihe ejì gwu ala - ubi, Jekob gētipiara ya ajá. 12 Gharanu onwe-unu nkpuru n'ezi omume, wenu ihe-ubi dika ebere si di; lucharanu onwe-unu ubi: n'ihi na o bu mbe ichō Jehova, rue mbe O gābia, zokwasi unu ezi omume dika miri. 13 Unu aluwo nmebi-iwu dika ubi, ajo omume ka unu weworo dika ihe-ubi; unu eriwo nkpuru okwu-ugha: n'ihi na i tukwasiri uzō-gi obi, n'iba-uba nke ndi-dike-gi. 14 Nkpotu gēbili kwa n'etiti umu-nna-gi, o bu kwa ebe-gi nile ewusiri ike ka agēbibi, dika Shalman bibiri Bet-abel n'ubochi agha: nne n'elu umu-ya ka atupiara. 15 Otù

a ka Bet-el gēme unu n'ihi ihe ojō unu nke kachasi ihe ojō nile: na chi-qbubo ka agēme ka eze Israel lasia n'iyi.

11 1 Mbe Israel bu nwata, ahurum ya n'anya, o bu kwa site n'Ijipt ka M'kpōputara nwam. 2 Dika ha kpōrō ha ḥkū, otu a ka ha puru n'iru ha nēje: Bealim ka ha churu aja, surere arusi di iche iche apiri api ihe-nsure-oku nēsi isì utō. 3 Ma Mu onwem nēzí Efraim ije ije; O kuru ha n'ogwe-aka-Ya abua; ma ha amatagh na emerem ka aru di ha nma. 4 Achirim udō madu, bù ihe-nhiegide ihu-n'anya, adō ha; M'we diri ha dika ndi nēbuli yoke n'elu abā-ha, anameseti kwa akam me ka ha rie ihe. 5 O gagh-alaghachi n'ala Ijipt; ma onye Asiria ahu gābu eze-ya, n'ihi na ha juru ilaghachi. 6 Mma-agha gēfeghari kwa n'obodo-ya nile, me ka ihe-ntuchi-ya nile gwusia, ripia ha, site na ndum-odu nile ha. 7 N'ihi na ndim nākwughari efekefe n'obi idaghachi azu site n'ebe M'nō: o bu ezie na Onye nke nō n'elu ka ha nākpō ha ibiakute, ma o digh otu onye efu gēbuli onwe-ya elu. 8 M'gēsi aña rara gi nye, Efraim? M'gēsi aña nyebiga gi, Israel? M'gēsi aña me gi ka i di ka Adma? M'gēsi aña do gi ka Zeboim? obim abaghariwo n'arum, obiberem nile di ḥku n'otu. 9 M'gaghemezu idi-oku nke iwem, M'gagh-alaghachi ibibi Efraim: n'ihi na Chineke ka M'bu, abughm madu; n'etiti gi ka Mu, bù Onye nso, nō: M'gagh-abata kwa n'obodo. 10 Jehovah ka ha gējeso, dika ḥdun ka O gābō uja: n'ihi na Ya onwe-ya gābō uja, umu gesi kwa n'Odida-anyanwu bia nāma jijiji. 11 Ha gēsi n'Ijipt bia nāma jijiji dika nnunu, si kwa n'ala Asiria dika nduru: M'gēme kwa ka ha biri n'ulo nile ha: o bu ihe si n'ōnu Jehovah puta.

12 Efraim ji okwu - ugha abam buruburu, o bu kwa aghughō ka ulo Israel ji: Juda nō kwa nālupu alupu n'aka Chineke, bù n'aka Onye kachasi nso Nke kwesiri ntukwasi - obi.

12 1 Efraim ji ifufe azu onwe-ya, o nābaso kwa ifufe Iru-anyanwu: ogologo ubochi nile o nēme ka okwu-ugha na nbibi ba uba; ha na Asiria nāba kwa ndu, anēbuga kwa manu n'Ijipt. 2 Jehovah nwe-kwa-ra ikpe Ya na Juda gēkpe, O gēji kwa nmebie Jekob leta

ya dika uzø-ya nile si di; dika omume-ya nile si di ka Q gënyeghachi ya. 3 Mbe q nø n'afø o jidere nwa-nne-ya n'ikiri-ukwu; q bu kwa n'ume-ya ka o jisiri ike n'ebe Chineke nø: 4 q we jisie ike n'aru Mø-ozø, we nwe ike kari: q kwara ákwá, riø Ya aririø: nime Bet-el ka Q chötara ya, q bu kwa n'ebe ahu ka Q kpayerø ayi uka; 5 q buná Jehova, bú Chineke nke usu nile nkc ndi-agha; Jehova bu aha-ncheta-Ya. 6 Ma gi onwe-gi, nime Chineke-gi ka i gälata: debe ebere na ikpé ziri ezi, le kwa anya Chineke-gi mþe dum.

7 Kenean! n'aka-ya ka ihe-otütü aghughø di: q huru imebu emebu n'anya. 8 Efraim we si, N'ezic aghowom ògaranya, achötaworom onwem ákù: ihe nile m'nàdøbu onwem n'olu inweta agagh-achötaram ajo omume nke bu nmehie. 9 Ma Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-gi, site n'ala Ijipt; M'gëme kwa ka i biri n'ulö-ikwù ozø, dika n'ubøchi nile nke mþe akara ákà. 10 Agwawokwam ndiamumam okwu, q bu kwa Mu onwem mere ka qhù ba uba; q bu kwa site n'aka ndi-amuma ka M'ji ihe ama átù. 11 Q buru na Gilead bu ajo ihe, nání ihe-cfù ka ha ghòworo; nime Gilgal ha nàchu aja oke-ehi di iche iche: e, ebe-ichu-aja nile ha di ka obo-ihe obo-ihe n'ðøba ubi. 12 Jekob we balaga n'ohia Eram, Israel we fè òfufè n'ihi nwunye, q bu kwa n'ihi nwunye ka q debere aturu. 13 Q bu kwa onye-amuma ka Jehova jiri me ka Israel si n'Ijipt rigoputa, q bu kwa onye-amuma ka ejiri debe ya. 14 Efraim akpasuwo iwe oké ilu: q bu kwa iwusi-øbara-madu-ya ka Q gärapu n'aru ya, q bu kwa ita-uta-ya ka Onye-nwe-ya gënyeghachi ya.

13 1 Mbe Efraim jiri ima-jijiji kwu okwu, ya onwe-ya buliri onwe-ya elu n'Israel: ma ikpe mara ya nime Beal, q we nwua. 2 Ma ubu a ha némehie kari, we mere onwe-ha arusi apiri api site n'ola-øcha-ha, bú arusi di iche iche dika nghøta-ha si di, qhù nke ndi-økà ka ha nile bu: q bu bayere ihe ndia ka ha onwe-ha nékwu okwu, si, Ka ndi nàchu aja madu sutue umu-ehi qnu. 3 N'ihi nka ka ha gädi ka igwe-oji ututu, na dika igirigi nke nàla n'isi-ututu, dika ibøbo-øka nke oké ifufe nëfechapu n'eb-

nzøcha-øka, na dika anwuru-øku si apu na window. 4 Ma Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-gi, site n'ala Ijipt; q digh kwa chi, ma-øbugh nánim, i gämara, onye-nzøputa adigh kwa, ma-øbugh nánim. 5 Mu onwem mara gi n'özara, n'ala kpørø oké nku. 6 Dika otita-nri-ha si di, otú a ka afø juru ha; afø juru ha, obi-ha we di elu; n'ihi nka ka ha chezoworom. 7 M'we diri ha ka òdum: dika agu, q bu n'uzø ka M'gëche anwu: 8 M'gädakwasi ha dika anu-øhia bear nke ńara aka nwa, M'gädowa anu-aru ńochiri obi-ha: M'géri ha n'ebe ahu dika òdum; anu øhia gädøka ha. 9 Q bu nbibi-gi, Israel, na i némegidem, némegide iye-aka-gi. 10 Ole ebe eze-gi nø ubu a, ka q we zøputa gi n'obodo-gi nile? ole ebe ndi-ikpe-gi nø, ndi i kwuru okwu bayere ha, si, Nyem eze na ndi-isi? 11 Enyem i eze n'iwem, anapukwam ya nime nrubiga-ókè nke iwem. 12 Ihe ekechiri ekechi ka ajo omume Efraim bu; ihe ezobere ezobe ka nmehie-ya bu. 13 Ihe-nbü nile nke nwayi ime nême gäbiakute ya: ya onwe-ya bu nwa námagh ihe; mþe oge eruwo q digh-eguzo n'ebe ibøwaputa umu. 14 N'aka ala-mø ka M'gësi ńaputa ha; n'aka qnwu ka M'gëme ka ha si pua nwere onwe-ha: ole cbe ajo ńoria-gi nile nke nëfe efe di, gi qnwu? ole ebe nbipugi di, gi ala-mø? agezonari anyam abua nchëghari 15 Q bu ezie na ya onwe-ya námi nkpuru n'etiti umu-nne-ya, ma ifufe Iru-anyanwu gäbia, bú ifufe Jehova nke nësi n'özara fegota, qmì-ya ewe ta, isi-iyi-ya gämikø kwa: nke ahu gäpunara ya ákù nke ihe q bulu anächosi ike. 16 Sameria gähü ahuhu ikpe-omuma-ya; n'ihi na q nupuwo isi n'okpuru Chineke-ya: site na mma-agha ka ha gäda; agätupia umu-ntakiri-ha, agähawa kwa ndinyom-ha di ime afø.

14 1 Israel, laghachikute Jehova, bú Chineke-gi; n'ihi na i suwo ngongø site n'ajo omume-gi. 2 Chirinu okwu n'aka-unu laghachikute Jehova: sinu Ya, Bupu ajo omume nile ayi, nara ezi ihe: ayi ewe kwughachi ebubere-qnuyi, dika oke-ehi. 3 Asiria agagh-azøputa ayi; q bugh n'elu inyinya ka ayi gänökwasí: ayi agagh-asi kwa qhù aka-ayi ozø, Chi-ayi ka unu bu: n'ihi na q bu nime Gi ka nwa-nþei nàchøta obi-ebere.

4 M'gāgwō ndaghachi-azu-ha, M'gāhu ha n'anya n'afō-ofufo: n'ihi na iwem esiwo n'aru ya chigharia. 5 M'gādiri Israel dika igirigi, o gāma ifuru dika urodi, basa nkporogwu-ya nile dika Lebanon. 6 Ome-ya nile gāwasa, imanma-ya gādi kwa ka osisi olive, isi ọma o nēsi gādi ka Lebanon. 7 Ndi bi n'okpuru ñdò-ya gālata, me ka ọka di ndu, ha gāma ifuru dika osisi vine: ihencheta-ya gādi ka manya-vine nke

Lebanon. 8 Efraim gāsi, Gini ka mu na arusi di iche iche nwekorō ozō? Mu onwem azawo, M'gēlegide kwa ya anya: mu onwem di ka osisi fir di ndu; esi nam ch̄ota nkpuru-gi. 9 Onye bu onye-amam-ihe? o gāgh̄ta kwa ihe ndia; ònye bu onye-ngh̄ta? o gāma kwa ha. N'ihi na uzō nile nke Jehova ziri ezi, ndi ezi omume gēje kwa ije nime ha; ma ndi-njehie gāsu ngōngō nime ha.

JOEL

1 1 Okwu Jehova nke ruru Joel, nwa Petuel, nti.

2 Nurunu nka, unu ndi-okenye, nákwa-nu nti, unu ndi nile bi n'ala nka. Nka, o diwo n'ubochi-unu? mà-obu n'ubochi nna-unu-hà? 3 Kōrōnu ya umu-unu, ka umu-unu kō-kwa-ra umu-ha, ka umu-ha kō-kwa-ra ọbō ozō.

4 Ihe palmer-worm rifoworo ka igurube riworo; ihe igurube rifoworo ka ukpala riworo; ihe ukpala rifoworo ka ọbubu riworo. 5 Tetanu, unu ndi nānubiga manya ókè, kwanu ákwá; kwasi-kwa-nu ákwá ike, unu nile ndi nānū manya-vine, n'ihi manya utō; n'ihi na ebipuwo ya n'ònū-unu. 6 N'ihi na otù mba arigokwasiko n'alam, o nwere ume, nādigh kwa ọnu-ogugu; ezé-ya nile di ka ezé ọdum, o nwe-kwa-ra ikiri-ezé nke nne-ọdum. 7 O mewo ka osisi vine nkem gho ebe tōbōrō n'efu, o mewo ka osisi fig nkem gho irighiri-osisi: o kpechapusiwo n'bubó-ya, kpofue ya; emewo ka alaka-ya nile di ọcha. 8 Kwa ákwá dika nwa-aboghō nke ekeworo ákwá-nkpe n'ihi di o nwere na nwata.

9 Ebipuwo onyinye-inata-iru-oma na àjà-ihe-ọnūnū n'ulo Chineke-unu; ndi-nchua-ja, bù ndi nējere Jehova ozi, eruwo újú. 10 Emebiwo ubi, ala eruwo újú; n'ihi na emebiwo ọka, ihere emewo manya-vine ọhu, manu ọhu atalatawo. 11 Ka ihere me unu, ndi-ubi, kwasienu ákwá ike, unu ndi-ubi-vine, bayere ọka wheat, baye-kwa-ra ọka barley; n'ihi na owuwe-

ihe-ubi alawo n'iyì. 12 Ihere emewo osisi vine, osisi fig atalatawo; osisi pomegranate, nkwu kwa, na osisi apple, osisi nile nke ọhia akponwuwo akponwu: n'ihi na ihere emewo obi-utō, o pua n'aru umu madu. 13 Kenu ákwá-nkpe n'úkwù-unu, ti-kwa-nu aka n'obi, unu ndi-nchua-ja; kwasienu ákwá ike, unu ndi-oje-ozi nke ebe-ichu-aja; bianu, nō ọnōdu-abali n'ákwá-nkpe, unu ndi nējere Chinekem ozi: n'ihi na eþochiwo onyinye-inata-iru-oma na àjà-ihe-ọnūnū n'ulo Chineke-unu. 14 Donu obubu-ọnū nsō, kpōnu ubochi nþochi, chikotanu ndi-okenye na ndi nile bi n'ala n'ulo Jehova, bù Chineke-unu, tiku-kwa-nu Jehova. 15 Ewò, ubochi ahu! n'ihi na ubochi Jehova di nso, dika nbibi nke sitere n'aka Onye puru ime ihe nile ka o gābia. 16 O bugh na ncherita-iru anya-ayi ka ebipuworo ihe-oriri, e, ọnù na otite-egwù-ọnù n'ulo Chineke - ayi? 17 Nkpuru - oghigha akponwuwo n'okpuru ọkpurukpu-ájáha; emewo ka ulo nile anēdebe ihe-oriri tōbōrō n'efu ,akwatuwo ọba nile; n'ihi na ihere emewo ọka. 18 Le otù anu-ulō ezewo ume nke-uku! o nāba igwè ehi nile ghari, n'ihi na o digh nri-ötita ha nwere; e, igwè ewu na aturu nile ahupo ahuhu ikpe-omuma. 19 O bu Gi, Jehova, ka m'nákþoku: n'ihi na ọku erichapuwo ebe-ita-nri nile nke ọzara, ire-ọku esuyewo kwa ọku ri'osisi nile nke ọhia. 20 Ozō, agu Gi nāgu anu

øhia nile: n'ihi na ebe nile miri si erù atasiwo, Ọku eripiawo kwa ebe-ita-nri nile nke Ọzara.

2 i Fuanu opł-ike nime Zaion, ti-kwa-nu nkpu agha n'ugwu nsom; ka ndi nile ndi bi n'ala nka ma jijiji: n'ihi na ubochi Jehova nābia, n'ihi na Ọ di nso; 2 Ọ bu ubochi Ọchichiri na oké nbachi, ubochi igwe-oji na oké Ọchichiri, dika chi-qbubø nke bøsaworo n'elu ugwu nile; otù ndi nābia di ọtutu nwe kwa ume, ihe di ka ha adigh site na mbe ebigh-ebi gara aga, mbe ha gasiri ihe di ka ha agagh-adi kwa Ọzø, rue arø nile nke Ọbo na Ọbo. 3 N'iru ha ka Ọku nēripia ihe; Ọ bu kwa n'azu ha ka ire-Ọku nēsuye Ọku esuye: dika ubi ahu abara ogige, bù Iden, ka ala di n'iru ha, n'azu ha Ọ bu Ọzara tøbørø n'efu; e, Ọ digh kwa ihe Ọ bula bøpaworo n'aka-ha. 4 Dika inyinya si di n'ile ha anya, otù a ka ha di n'ile ha anya; e, dika ndi-inyinya, otù a ka ha nāba Ọsø. 5 Dika olu ọtutu ubø-ala n'elu ugwu ka ha nāmali amali, dika olu ire-Ọku nke nēripia ahiahia-Ọka, dika otù ndi nke nwere ume nke edoworo n'usoro agha. 6 N'iru ha ndi nile di iche iche nābali: iru nile achaghari siwo. 7 Dika ndi-dike ka ha nāba Ọsø; dika ndi-agha ka ha nārigo mbidi; onye Ọ bula n'uzø-ya nile, otù a ka ha nāga ije, ha adigh-agwabu kwa agwabu n'ojije nile ha. 8 Ha adigh-enurita onwe-ha; onye Ọ bula n'uzø-ya atuliri atuli, otù a ka ha nāga ije: Ọ bu kwa n'etiti ihe-agha ka ha nāda nējebigh ije-ha. 9 N'obodo ka ha nābaghari; n'elu mbidi ka ha nāba Ọsø; n'ulo ka ha nārigobata; ha si na window nile abà nime dika onye-ori. 10 N'iru ha ka ala maworo jijiji; elu-igwe emewo nkpatu: anyanwu na Ọnwa ejiwu nji, kpakpando achikopuwo kwa onwunwu-ha: 11 Jehova emewo kwa ka olu-Ya da n'iru usu-ndi-agha-Ya; n'ihi na ihe bara uba nke-uku ka Ọmuma-ulø-ikwū-Ya bu; n'ihi na onye nwere ume ka onye nēme ihe O kwuru bu: n'ihi na ubochi Jehova di uku di kwa egwu nke-uku; onye kwa gānagide ya? 12 Ma Ọbuná ubu a, (Ọ bu ihe si n'ọnwa Jehova puta), werenu obi-unu nile, were kwa obubu-Ọnu, were kwa ikwa-ákwa, were kwa iti-aka-n'obi, chigharikutem: 13 døwa-kwa-nu obi-unu, adøwa-kwa-la uwe-

unu, chigharikute Jehova, bù Chineke-unu: n'ihi na Onye-amara na Onye-obi ebere ka Q bu, Onye nādigh-ewe iwe Ọsøsø, Nke nāba kwa uba n'ebere, Q nēcheghari kwa uche bayere ihe Ọjø ahu Q gēweta. 14 Onye mara? elegh anya O gēchighari, chègharia uche, me ka ngøzi fôdu n'azu Ya; bù onyinye-inata-iru-Ọma na ájà-ihe-Ọnuñu inye Jehova, bù Chineke-unu.

15 Fuanu opi-ike nime Zaion, donu obubu-Ọnu nsø, kpøsanu ubochi nbochi: 16 menu ka ndi Israel zukøta, donu nkpoøkøta Israel nsø, chikøtanu ndi-okenye, menu ka umu-ntakiri na ndi nānu ara zukøta: ka onye nālu nwunye Ọhu si n'ime-ulø-ya puta, ka nwunye Ọhu si kwa n'ulo-ndina-ya puta. 17 Ka ndi-nchu-aja, bù ndi nējere Jehova ozi, kwa ákwà n'etiti uzø-nbata-Ya na ebe-ichu-aja-Ya, si, Jehova, mere ndi-Gi ebere, arara-kwa-la ihe-nketa-Gi nye n'ita-uta, ka mba nile Ọzø we ghara ichi ha: n'ihi gini ka ha gäsi n'etiti ndi nile di iche iche, Ole ebe Chineke-ha nø?

18 Jehova we kwo ekworo ala-Ya, nwe Ọmiko n'aru ndi-Ya. 19 Jehova we za, si ndi-Ya, Le, M'ganēzitere unu Ọka-unu na manya-vine Ọhu unu na manu Ọhu unu, afø ya ewe ju unu: M'gagh-eme kwa unu ihe-ita-uta Ọzø n'etiti mba nile: 20 ma M'gēme ka usu-ndi-agha Ugwu ahu si n'aru-unu je n'ebe di anya, M'gachubà kwa ya n'ala kporø nku na ebe tøbørø n'efu, iru-ya n'oké osimiri Iru-anyanwu, na nsotu-ya n'oké osimiri Odida-anyanwu; isi Ọjø ya gārigo kwa, e, isi-ya nke joþuru onwe-ya gārigo, n'ihi na Ọ mewo onwe-ya uku n'ime ihe. 21 Atula egwu, gi ala, te egwú Ọnù, ñuri kwa; n'ihi na Jehova emewo Onwe-ya uku n'ime ihe. 22 Unu atula egwu, unu anu Ọhia; n'ihi na ebe-ita-nri nile nke Ọzara nēpuputa ahiahia ndu, n'ihi na osisi nāmi nkpuru-ya, osisi fig na osisi vine nāmi nkpuru ka ike-ha ra. 23 Umu Zaion, teghari-kwa-nu egwú Ọnù, ñuri kwa na Jehova, bù Chineke-unu: n'ihi na Q nēnye unu miri-ozuzo mbu ka ezi omume-Ya si di, me kwa ka oké miri-ozuzo zodatara unu, bù miri-ozuzo mbu na miri-ozuzo ikpe-azu, n'ọnwa mbu. 24 Ebe-nzøcha-Ọka nile gējuputa kwa n'Ọka wheat, ebe-inara-manya-vine na

manu gērubiga kwa na manya-vine ɔhu na manu ɔhu. 25 M'gākwughachi kwa unu arø nile nke igurube na ukpala na ɔbubu na palmer-worm riworo, bú oké usu-ndi-agham nke M'zitere n'etiti unu. 26 Unu gēriju afø, afø ewe ju unu, unu ewe to aha Jehova, bú Chineke-unu, Onye mesoworo unu n'ili oké ɔlu: ihere agagh-eme kwa ndim rue mbe ebigh-ebi. 27 Unu gāma kwa na n'etiti Israel ka M'nø, na Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu, na ɔ digh onye ɔzø: ihere agagh-eme kwa ndim rue mbe ebigh-ebi.

28 O gēru kwa ma emesia, na M'gāwusa Møm n'aru anu-aru nile, bú madu; umu-unu ndikom na umu-unu ndinyom gēbu kwa amuma, ndi-okenye-unu gārø nrø, umu-okorøbia-unu gāhu ɔhù: 29 e, ɔbuná n'aru ndi-orù ndikom na n'aru ndinyom nēje ozi ka M'gāwusa Møm na mbe ahu. 30 M'gēnye kwa ihe-ebube di iche iche n'elu-igwe na n'uwa: ɔbara, na ɔku, na ogidi nke anwuru-ɔku. 31 Anyanwu gābanwe ghø ɔchichiri, ɔnwa gābanwe kwa ghø ɔbara, tutu ubøchi Jehova abia, bú ubøchi ahu di uku di kwa egwu. 32 O gēru kwa, na onye ɔ bulu nke gākpøku aha Jehova, agēme ka ɔ wepuga onwe-ya: n'ihi na n'ugwu Zaion na nime Jerusalem ka ufødu ndi ɔapuru abapu gādi, dika Jehova siworo, na n'etiti ndi fòduru afødu ka ndi Jehova 3 nākpo gādi. 1 N'ihi na, le, na mbe ahu na n'oge ahu, mbe M'gēme ka ndi Juda na Jerusalem adotara n'agha lata, 2 M'gachikøta mba nile, me ka ha rida na ndagwurugwu Jehoshafat; Mu na na gékpe kwa ikpe n'ebé ahu bayere ndim na ihe-nketam, bú Israel, ndi ha chusaworo n'etiti mba nile, ɔ bu kwa alam ka ha kère. 3 ɔ bu kwa ndim ka ha fetaworo na nzà: ha we nye nwaokoro iji ɔhanwe nwayi nākwa iko, nwa-mbø ka ha re-kwa-ra n'ihi manya-vine, ka ha we n̄ua. 4 ɔzø kwa, gini ka unu gēmem, unu Taia na Zaidon na buruburu-ala nile nke Filistia? ɔ di nmeso M'mesoworo unu unu onwe-unu nākwughachim, ma ɔ bu na ihe di unu onwe-unu nēmesom? M'gēji ngwa na ɔzø nyeghachi nmeso-unu n'isi-unu. 5 Ebe ɔ bu ɔla-ɔcham na ɔla-edom ka unu wereworo, ebe ɔ bu kwa ezi ihem

nile anāchøsi ike ka unu chibåworo n'ulo uku nile unu; 6 ebe ɔ bu kwa umu Juda na umu Jerusalem ka unu nēre nye umu ndi Jevan, ka unu we me ka ha si n'ókè-ala-ha je n'ebé di anya: 7 le, M'gaje isi n'ebé ahu ebe unu nērega ha-ri kpøte ha, nyeghachi nmeso-unu n'isi-unu; 8 M'gēre kwa umu-unu ndikom na umu-unu ndinyom nye n'aka umu Juda, ha ewe re ha nye ndi Sheba, bú mba di anya: n'ihi na Jehova ekwuwo.

9 Kpøsanu nka n'etiti mba nile; donu agha nsø: kpøtenu ndi-dike; ka ndi-agha nile biarue nso, rigota. 10 Kpugharianu mma-ogè-unu ka ha buru mma-agha, na mma-ikwa-osisi-unu ka ha buru ube: ka onye-ume-ngwu si, Dike ka m'bu. 11 Menu ngwa, bia, unu mba nile ndi bi buruburu, chikøtanu onwe-unu: Jehova, me ka ndi-dike-Gi rida n'ebé ahu. 12 Ka mba nile teta, rigota na ndagwurugwu Jehoshafat: n'ihi na n'ebé ahu ka M'gānødu ikpe mba nile bi buruburu ikpe. 13 Tiye mma-iwe-ihe-ubi, n'ihi na ihe agēwe n'ubi achawo: bianu, zøcha; n'ihi na ebe-nzøcha-nkpuru-vine ejuwo, ebe-inara-manyavine nile erubigawo; n'ihi na ihe ɔjø ha bara uba. 14 ɔtutu ɔgwè madu, ɔtutu ɔgwè madu nime ndagwurugwu nkpebi-ikpe! n'ihi na ubøchi Jehova di nso nime ndagwurugwu nkpebi - ikpe. 15 Anyanwu na ɔnwa ejìwo nji, kpakpando achikøpuwo kwa onwunwu-ha. 16 Jehova gësi kwa na Zaion bìø, me ka olu-Ya si na Jerusalem da; elu-igwe na uwa gēme kwa nkpatu: ma Jehova gāburu ndi-Ya ebe-nøbabø, ɔ gāburu kwa umu Israel ebe siri ike. 17 Unu ewe mara na Mu onwem bu Jehova, bú Chineke-unu, Onye bi na Zaion, bú ugwu nsøm: Jerusalem ewe di nsø, ndi ala ɔzø agagh-agabiga kwa nime ya ɔzø. 18 O gēru kwa n'ubochi ahu, na ugwu nile ganābusa manya-vine utø, miri-ara ganērù kwa n'ugwu ntà nile, miri ganērù kwa n'ebé nile nke Juda miri si erù; isi-iyi gësi kwa n'ulo Jehova puta, de ndagwurugwu Shitim. 19 Ijipt gāghø ebe tøbørø n'efu, Edom gāghø kwa ɔzara, bú ebe tøbørø n'efu, n'ihi ihe-ike emere umu Juda, n'ihi na ha awusiwo ɔbara nēmegh ihe ɔjø n'ala-ha. 20 Ma

Juda gābu ebe madu bi rue mbe ebigh-
ebi, Jerusalem kwa rue obo na obo.
21 M'gāgu kwa obara-ha n'ihe ikpe

nāmagh, bū nke M'nāgugh ya n'ihe ikpe
nāmagh: n'ihi na Jehova nēbi nime
Zaion.

EMOS

1 i Okwu Emos, onye nō n'etiti ndi-
nche-anu-ulō nke Tekoa, nke o huru
bayere Israel n'uþochi Uzaia, bū eze
Juda, na n'uþochi Jeroboam nwa Joash,
bū eze Israel, arø abua tutu ala-omajiji.

2 Q we si, Jehova gësi na Zaion bibo,
me ka olu-Ya si na Jerusalem da; ebe-
ita-nri nile nke ndi-ozuzu-aturu ewe ru
újú, elu Kamel gákponwu kwa.

3 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Damaskos, e, n'ihi anø, ka
M'nāgagh-eme ka ahuhu-ya laghachi azu;
n'ihi na ha ewerewo igwé ejí azocha
øka zocha Gilead: 4 ma M'gëzite øku
n'ulo Hazael, o gëripia kwa ulo-elu nile
nke Ben-hedad. 5 M'gëtiji kwa nkporø
Damaskos, si na ndagwurugwu Even
bipu onye bi ya, si kwa n'ulo Eden bipu
onye nëjide nkpa-n'aka-eze: agëme kwa
ka ndi Siria je biri n'ala ozø, bū Kia; otù
a ka Jehova siri.

6 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Geza, e, n'ihi anø, ka M'nāgagh-
eme ka ahuhu-ya laghachi azu; n'ihi na
ha mere ka otù ndi je biri n'ala ozø, ha
nile, imechibido ha nye n'aka Edom:
7 ma M'gëzite øku n'elu mbidi Geza, o
gëripia kwa ulo-elu-ya nile: 8 M'gësi
kwa n'Ashdod bipu onye bi ya, si kwa
n'Ashkelon bipu onye nëjide nkpa-n'aka-
eze; M'gëchighari kwa akam imegide
Ekron, ndi Filistia ndi fòduru gàla kwa
n'iyi; otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova
siri.

9 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Taia, e, n'ihi anø, ka M'nāgagh-
eme ka ahuhu-ya laghachi azu; n'ihi na
ha mechibidoro otù ndi emere ka ha nile
je biri n'ala ozø nye n'aka Edom, ha
echetagh kwa obuþa-ndu nke umu-nne:
10 ma M'gëzite øku n'elu mbidi Taia, o
gëripia kwa ulo-elu-ya nile.

11 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie

atø nke Edom, e, n'ihi anø, ka M'nāgagh-
eme ka ahuhu-ya laghachi azu; n'ihi na
o jiri mma-agha chu nwa-nne-ya, o bibi-
kwa-ra obi-ebere-ya nile, iwe-ya we
nàdøka rue mbe ebigh-ebi, ma nrubiga-
ókè nke iwe-Ya, o debewo ya mbe ebigh-
ebi: 12 ma M'gëzite øku na Timan, o
gëripia kwa ulo-elu nile nke Bòzra.

13 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke umu Amon, e, n'ihi anø, ka
M'nāgagh-eme ka ahuhu-ya laghachi;
n'ihi na ha aþawawo ndinyom Gilead di
ime afø, ka ha we me ka óké-ala-ha sa
mbara: 14 ma M'gësuye øku na mbidi
Raba, o gëripia kwa ulo-elu-ya nile, n'iti-
nkpu agha n'uþochi agha, n'oké ifufe
n'uþochi oké ikuku: 15 eze-ha gàla kwa
n'etiti ndi emere ka ha je biri n'ala ozø,
ya onwe-ya na ndi-isi-ya n'otù; otù a ka
Jehova siri.

2 i Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Moab, e, n'ihi anø, ka
M'nāgagh-eme ka ahuhu-ya laghachi azu;
n'ihi na o surere økpukpu eze Edom
me ka ha ghø nzu: 2 ma M'gëzite øku
na Moab, o gëripia kwa ulo-elu nile nke
Keriot; Moab gânwu kwa anwu na
nkpotu, na n'iti-nkpu agha, na n'olu
opi-ike: 3 M'gëbipu kwa onye-ikpe
n'etiti ya, þue ya na ndi-isi-ya nile; otù
a ka Jehova siri.

4 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Juda, e, n'ihi anø, ka M'nāgagh-
eme ka ahuhu-ya laghachi azu; n'ihi na
ha juworo iwu Jehova, o bu kwa ukpuru-
Ya nile ka ha nèdebegh, okwu-ugha-ha
nile, nke ndi bu nna-ha jesoro, we dufue
ha: 5 ma M'gëzite øku na Juda, o
gëripia kwa ulo-elu nile nke Jerusalem.

6 Otù a ka Jehova siri: N'ihi njehie
atø nke Israel, e, n'ihi anø, ka M'nāgagh-
eme ka ahuhu-ya laghachi azu; n'ihi na
ha reworø onye ezi omume n'ola-øcha, re
kwa obeye n'ihi akpukpo-ukwu abua:

7 ha bu ndi nēghekposo ajá ala n'isi ndi nēnwegh ike, o bu kwa uzø ndi di umeala n'obi ka ha nēwezuga: ozø, nwoke na nna-ya nējekuru otù nwa-abogho ahu, ka ha we me ka aha nsom ghara idì nsø: 8 o bu kwa n'elu uwe anaraworo n'ihe-ibe ka ha nēseti onwe-ha n'akuku ebe-ichu-aja nile o bula, o bu kwa manya-vine nke ndi eriworo ha nra ka ha nānu n'ulo Chineke-ha. 9 Ma Mu onwem kpochapurum ndi-Amorait n'iru ha, onye idi-elu-ya di ka idi-elu osisi cedar, onye di ike ka o bu kwa, dika osisi oak; ma ekpochapurum nkpuru-ya n'elu na nkporogwu-ya nile n'okpuru. 10 O bu kwa Mu onwem mere ka unu si n'ala Ijipt rigoputa, M'me-kwa-ra ka unu je ije n'ozara ogu arø abua, ka unu we nweta ala ndi-Amorait. 11 Eme-kwaran ka ufodu nime umu-unu bilie ibu ndi-amuma, ufodu nime umu-okorobia-unu kwa, ibu ndi-Nazirait. O bugh nō ezie, bù nka, unu umu Israel? O bu ihe si n'ønu Jehova puta. 12 Unu we me ka ndi-Nazirait nua manya-vine; o bu kwa ndi-amuma ka unu nyere iwu, si, Unu ebula amuma. 13 Le, Mu onwem gabiada unu n'øndu-unu, dika ubø-ala nke juputara n'ukwù oka si abiada. 14 Ebe-nbalaga gälänari kwa onye ukwu qso n'iyi, onye di ike agagh-aba kwa ike-ya ume, dike agagh-ewepuga onwe-ya: 15 onye nâchi uta agagh-eguzo kwa; onye ukwu-ya abua di nfe n'iba qso agagh-ewepuga kwa onwe-ya: onye nânökwasí n'inyinya agagh-ewepuga kwa onwe-ya: 16 onye obi-ya nwere ume n'etiti ndi-dike gâba qto balaga n'ubochi ahu; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

3 1 Nurunu okwu a nke Jehova kwuworo megide unu, umu Israel!, megide aburu ahu nile nke M'mere ka ha si n'ala Ijipt rigoputa, si, 2 Nâni unu ka M'maworo n'etiti aburu nile nke uwa: n'ihî nka ka M'gëji ajo omume nile unu leta unu. 3 Mâdu abua gâyikota je ije, ma o buru na ha ezutegh? 4 Odum, o gâbo uja n'oké ophia, mbe o digh anu o nâdøbu? nwa-odum, o gême ka olu-ya si n'ebé-obibi-ya da, ma o buru na o nwudegh ihe? 5 Nnunu, o gâdabâ n'ibudu di n'ala, ebe o nâdigh qnyà esiri ya? ibudu, o gësi n'ala

kpohiepu, ma o jidegh ihe o bula? 6 Agafu opì-ike n'obodo, ndi-ya aghara ima jijiji? ihe ojo, o gâdi n'obodo, ma Jehova emegh ya? 7 N'ezie Onye-nwe-ayi Jehova agagh-eme ihe, ma o buru na O kpughegh izù nzozo Ya nye ndi-orù-Ya, bù ndi-amuma-Ya. 8 Odum abøwo uja, o bu onye nâgagh-atu egwu? Onye-nwe-ayi Jehova ekwuwo, o bu onye nâgagh-ebu amuma?

9 Menu ka anuru ya n'elu ulo-elu nile n'Ashdod, na n'elu ulo-elu nile n'ala Ijipt, si, Zukotanu n'elu ugwu nile nke Sameria, hu obuba-aghara di otutu nke di n'etiti ya, na nmebu di iche iche nke di nime ya. 10 N'ihî na ha amagh ime ihe ziri ezi, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), bù ndi nâkpakoba ihe-ihe na ipunara-madu-ihe n'ulo-elu nile ha. 11 N'ihî nka ka Onye-nwe-ayi Jehova ji si otù a: Onye-nkpaþu gâdi, obuna buruburu ala-gi: o gême kwa ka ike-gi danari gi, agâluta kwa ulo-elu gi nile n'agha. 12 Otù a ka Jehova siri: Dika onye-øzüzü-aturu si anaputa olu-ukwu abua, ma-øbu iberibe nti, n'ønu odum; otù a ka agânaputa umu Israel ndi nânqodu ala nime Sameria na nkuku ihe-ndina, na n'elu nkisi qma nke ebe anêdina. 13 Nurunu, þanu ámá imegide ulo Jekob; o bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, puta. 14 N'ihî na n'ubochi M'gëji njehie nile nke Israel leta ya, n'ubochi ahu ka M'gëji kwa nmehie ebe-ichu-aja nke Bet-el leta ha, agëbipu kwa mpi nile nke ebe-ichu-aja ahu, ha ewe da n'ala. 15 M'gëti kwa ma ulo mbe oyi ma ulo mbe okpom-qku ihe; ulo nile nke ejiri qdu wu gâla kwa n'iyi, otutu ulo gâgwusi kwa; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

4 1 Nurunu okwu a, unu nne-ehi nke Beshan, ndi nq n'ugwu Sameria, ndi nêmèbu ndi nênwégh ike, ndi nâzopia umu-obeye, ndi nâsi ndi-nwe-ha, Wetanu, ka ayi nua. 2 Onye-nwe-ayi Jehova ejìwo idì-nsø-Ya nua iyì, si, na le, ubochi nâbiakwasí unu, mbe agâchiri nkò bupu unu, chirì kwa nko azù bupu ndi-unu fôduru. 3 O bu kwa ntípù-mbidi di iche iche ka unu gësi pua, nwayi o bula na ncherita-iru ya; unu gâtubâ onwe-unu na Hamon; o bu ihe si n'ønu Jehova puta.

4 Bianu na Bet-el, jehie; bianu na Gilgal, me ka njehie ba uba; chibata-kwa-nu ihe-ajá-unu kwa-ututu, chibata ihe nile bu otú uzø n'uzø iri unu kwa ubochi atø; 5 sure-kwa-nu ajá-ekele dika ihe-nsure-øku nësi ísi utø site n'achicha ekoro eko, kpøsa-kwa-nu onyinye-afø-ofufo di iche iche, me ka anuru ihe bayere ha: n'ihi na ihe di otú a ka unu huworo n'anya, umu Israel; ø bu ihe si n'ønu Onye-nwe-ayi Jehova puta. 6 Mu onwem kwa, enywem unu ezé nwuru enwu n'obodo nile unu, na ukø nri n'ebe nile unu: ma unu alaghachikuteghm; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 7 Ozø kwa, Mu onwem ebøchiworo unu oké miri-ozuzzo, mþe ònwa atø foduru iru mþe owuwe-ihe-ubi: eme-kwa-ram ka o zokwasí otù obodo, ma adighm-eme ka o zokwasí obodo ozø: otù òkè ala-ubi ka o nêzokwasí, ma òkè ala-ubi ahu nke ø nàdigh-ezokwasí nàkpønwu akpønwu. 8 Obodo abua ma-øbu atø ewe ñagharia rue otù obodo inu miri, ma ha adigh-anuju afø: ma unu alaghachikuteghm; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 9 Ejirim nchakpø, ji kwa òmuma-ebù, tìbue unu: ka ha rà, bù ubi-unu ábara ogige, na ubi-vine-unu, na osisi fig unu, na osisi olive unu, palmer-worm nêrichapu ha: ma unu alaghachikuteghm; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 10 Ezitewom ajo ɔria nêfe efe n'etiti unu n'uzø o si eme n'Ijipt: ebuwom umu-okorobia-unu na mma-agha, ha na inyinya nile unu adotara n'agha; M'we me ka ísi øjø nke òmuma-ulø-ikwü-unu rigota ɔbunà n'imí-unu: ma unu alaghachikuteghm; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 11 Akwatuwom ufcdø n'etiti unu, dika mþe Chineke kwaturu Sòdøm na Gomora, unu we di ka ɔlòkø-øku alòputara n'orire-øku: ma unu alaghachikuteghm; ø bu ihe si n'ønu Jehova puta. 12 N'ihi nka ka M'gëme gi otù a, gi Israel: ebe ø bu nka ka M'gëme gi, jikere izute Chineke-gi, gi Israel. 13 N'ihi na, le, Onye nàkpø uwu nile, Nke nékè kwa ifufe, Nke nëgosi kwa madu ihe bu ntughari-uche-ya, Onye nême chi-øbubø ka ø ba oké òchichiri, Nke nàzokwasí kwa ebe nile di elu nke uwa; Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, ewe si otù a noyere unu, otù unu siri. 15 Kpønu ihe øjø asi, hunu ezi ihe n'anya, menu ikpè ziri ezi ka o guzosie ike n'ønu-uzø-ama: elegh anya Jehova, bù Chineke nke usu aha-Ya.

5 i Nurunu okwu a nke Mu onwem nëbuli n'isi unu ka ø buru abù-ákwa, unu ulø Israel. 2 Nwa-abøghø Israel nke nàmagh nwoke adawo; ø gagh-ebili øzø: atusawo ya n'ala-ya; ø digh onye nême ka o bilie. 3 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri: Obodo ahu nke chiri nnù ndi-agha abua na øgu iri apu gënwe øgu ise foduru, nke chiri øgu ise apu gënwe kwa iri foduru ulø Israel. 4 N'ihi na otù a ka Jehova siri ulø Israel, Chonum, we di ndu: 5 ma unu achøla Bet-el, unu abà-kwa-la na Gilgal, unu agabiga-kwa-la ijero Bia-sheba: n'ihi na aghagh ime ka Gilgal je biri n'ala øzø, Bet-el gâghø kwa ajo ihe. 6 Chonu Jehova, we di ndu; ka Ø we ghara ibia ike ike dika øku n'ulo Josef, ø we ripia, ø gagh-adi kwa onye nëmenyu ya nime Bet-el: 7 unu ndi nàbanwe ikpè ziri ezi ka ø ghø wormwood, ndi nàtøbø kwa ezi omume n'ala; 8 chonu Onye nême Pleiades na Orion, Nke nàbanwe onyinyo ønwu ka ø ghø ututu, Nke nême kwa ka ehihié ba òchichiri dika abali; Onye ahu Nke nàkpø miri nke oké osimiri òkù, we wusa ha ala; Jehova bu aha-Ya; 9 Onye ahu Nke nême ka nbibi òukwasi onye di ike dika àmùmà, nbibi ewe biakwasi ebe ewusiri ike. 10 Ha nàkpø onye nàba nba n'ønu-uzø-ama asi, ø bu kwa onye nékwu okwu n'izu-òkè ka ha nàkpø onye-árú. 11 N'ihi nka, ebe unu nàzøbu onye nénwagh ike, ebe unu nàñara kwa ya øka wheat n'ütù: ulø nkume awara awa ka unu wuworo, ma unu agagh-ebi nime ha; ubi-vine anàchosi ike ka unu meworo, ma unu agagh-anu manya-vine-ha. 12 N'ihi na amawom na ihe bara uba ka njehie-unu bu, na ihe di ike ka nmehie nile unu bu; unu ndi nàkpabu onye ezi omume, ndi nàñara ihe-nàbaputa, ma ø bu umu-obeye di n'ønu-uzø-ama-unu ka unu nëwezuga n'ikpe-ha. 13 N'ihi nka onye nwere uche gëdere du n'oge ahu; n'ihi na oge øjø ka ø bu. 14 Chonu ezi ihe, achø-kwa-la ihe øjø, ka unu we di ndu: Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, ewe si otù a noyere unu, otù unu siri. 15 Kpønu ihe øjø asi, hunu ezi ihe n'anya, menu ikpè ziri ezi ka o guzosie ike n'ønu-uzø-ama: elegh anya Jehova, bù Chineke nke usu

nile nke ndi-agha, gēmtere ndi Josef foduru amara. 16 N'ihi nka ka Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, bù Onye-nwe-ayi, jiri si otú a: N'amá nile ka otiti-aka-n'obi gādi; o bu kwa n'èzí nile ka ha gāsi, Éwù! éwù! ha gákpo kwa onye-ubi ibia iru-újú, kposa-kwa-ra ndi mara igo-ákawá otiti-aka-n'obi. 17 O bu kwa n'ubi-vine nile ka otiti-aka-n'obi gādi: n'ihi na M'gāgabiga n'etiti gi; otú a ka Jehova siri. 18 Ahuhu diri unu ndi nāchosi ubochi Jehova ike! úrù gini ka ubochi Jehova gābara unu? ubochi ahu bu ɔchichiri, o bugh ihé. 19 Dika agāsi na otú onye nāhapu n'iru ɔdum, anu-ɔchia bear we zute ya; o we ba n'ulo-ya dabere aka-ya na mbidi, agwø we ta ya. 20 O bugh ɔchichiri ka ubochi Jehova gābu, nke nābugh ihé? o gagh-aba kwa okéochichiri, nke onwunwu ɔbulanādigh ya? 21 Akpøwom ememe nile unu asi, ju ha, M'gagh-anu kwa ísi utø n'ubochi-nbochi nile unu. 22 N'ihi na o buru na unu esurerem ájà-nsure-oku nile na onyinye-inata-iru-oma nile unu, ha agagh-atøm utø: o bu kwa ájà-udo nke anu mara abuba nile unu ka M'nāgagh-elegide. 23 Wezuga n'arum úzù abugi nile; o bu kwa ɔkpukpo une-gi nile ka M'nāgagh-anu. 24 Ma ka ikpé ziri ezi nérudasi ike dika miri, ezi omume kwa dika miri-iyi nke nérù mbe dum. 25 O di ájà di iche iche na onyinye-inata-iru-oma unu wetaram n'ozara ɔgu arø abua, unu ulo Israel? 26 É-è, kama unu eburuwo ulo-ikwù nke eze-unu na Kaiun, bù onyinyo-unu, bù kpakpando nke chi-unu, nke unu mere onwe-unu. 27 M'gême kwa ka unu je biri n'ala ɔzø n'ofè Damaskos, ka Jehova, Onye aha-Ya bu Chineke nke usu nile nke ndi-agha, siri.

6 1 Ahuhu diri ndi nò jù na Zaión, na ndi nwere ntukwasí-obi n'ugwu Sameria, ndi akporø n'aha n'aha n'etiti isi mba nke mba nile, ndi ulo Israel biakuteworo! 2 Gabiganu rue Kalne, hu; si-kwa-nu n'ebe ahu jerue Hemat nke bara uba: rida-kwa-nu rue Gat nke ndi Filistia: hà di nma kari ala-eze ndia? ma-øbu ókè-ala-ha, ò riri nne kari ókè-ala-unu? 3 Unu ndi nāchupu ubochi ɔjø, ma unu némé ka ɔnodu ihe-ike bia nso: 4 ndi nédina n'elu ihe-ndina ɔdú,

néseti kwa onwe-ha n'elu ebe-ndina-ha, néri kwa umu-aturu ɔma sitere n'igwè ewu na aturu, na umu-ehi site n'etiti ulo ebe anéme ka anu ma abuba; 5 ndi nābuso olu une abù efu; dika Devid ka ha zuputaworo onwe-ha ubø-abù di iche iche; 6 ndi nānu manya-vine n'okwanwusa, o bu kwa manu kachasi nma ka ha ji ete onwe-ha; ma ha ariagh ɔria n'ihi nkpaçi akpjiri Josef. 7 N'ihi nka ubu a ka agéme ka ha je biri n'ala ɔzø buru ndi-obu-uzø nke ndi anéme ka ha je biri n'ala ɔzø, oriri ɔkwukwa-ozu nke ndi néseti onwe-ha gēwezuga kwa onwe-ya. 8 Onye-nwe-ayi Jehova ejiwo Onwe-ya nua iyi, (o bu ihe si n'ønu Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, puta), si: Mu onwem nākpø upako Jekob ihe-árú, o bu kwa ulo-elù-ya nile ka M'kpoworo asi: M'gêmechibido kwa obodo na újú-ya nye n'aka onye-iro. 9 O gérù kwa, na o buru na ndikom iri foduru n'otù ulo, na ha gānwu. 10 Ma mbe nwa-nne nna madu, bù onye-nsure-oku-ya, gēburu ya ichipu ɔkpukpu n'ulo, si onye nke nò n'ime-ime-ulo nke ulo ahu, O di onye ɔzø gi na ya nò? o gāsi, É-è; si kwa, Nødu du; n'ihi na ayi agagh-ehota aha Jehova. 11 N'ihi na, le, Jehova nénye iwù, O gētipiasi kwa ulo uku, o bu kwa ulo ntà ka O gētiwasi. 12 Inyinya, hà nāba ɔsø n'elu nkume di elu? ágëji ehi dø ihe eji gwu ala-ubi n'ebe ahu? na unu abanwewo ikpé ka o ghø nísí, ɔbanwe kwa nkpuru ezi omume ka o ghø wormwood: 13 unu ndi nānuri n'ihe nābugh ihe, ndi nāsi, O bugh ike nke aka ayi ka ayi jiworø natara onwe-ayi mpi di iche iche? 14 N'ihi na, le, M'gaje ime ka otù mba bilie imégide unu, unu ulo Israel; o bu ihe si n'ønu Jehova, bù Chineke nke usu nile nke ndi-agha, puta; ha gêmebu kwa unu site na nbata Hemat rue iyi Áraba.

7 1 Otú a ka Onye-nwe-ayi Jehova mere ka m'hu: ma, le, O nākpø igurube n'isi-nmalite nke opupú ahihia nke miri-ozuzo ikpe-azu; ma, le, o bu ahihia nke miri-ozuzo ikpe-azu mbe ebisiri ahihia eze. 2 O rue, mbe ha ripiasiri ihe-ɔkukú nile nke ala, na m'siri, Onye-nwe-ayi Jehova, biko, baghara: Jekob, o gési aña guzosie ike? n'ihi na

onye ntà ka ọ bu. 3 Jehova chèghariri uche bayere nka: O gagh-adi, ka Jehova siri.

4 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova mere ka m'hu: ma, le, Jehova nákpo ókù ka Ya na ndi-Ya kpe ikpe site n'óku; ọ we ripia oké obu-miri, we nériopia oké a, bù ala Israel. 5 M'we si, Onye-nwe-ayi Jehova, biko, rapu: Jekob, ò gësi aña guzosie ike? n'ihi na onye ntà ka ọ bu. 6 Jehova chèghariri uche bayere nka: Nka agagh-adi kwa, ka Onye-nwe-ayi Jehova siri.

7 Otù a ka O mere ka m'hu: ma, le, Onye-nwe-ayi néguzo Onwe-ya n'akuku mbidi ejiri opù eji atù mbidi lua, ọ bu kwa n'aka-Ya ka opù eji atù mbidi di. 8 Jehova we sim. Gini ka gi onwe-gi náhu, Emos? M'we si, Opù eji atù mbidi; Onye-nwe-ayi we si, Le, M'gaje ido opù eji atù mbidi n'etiti ndim, bù Israel; M'gagh-agabiga kwa nmehie-ha ọzọ: 9 ebe nile di elu nke Aisak gátohq kwa n'efu, ebe nsø nile nke Israel gághq kwa nkponkpø ebe; M'gëji kwa mma-agha bilie imegide ulo Jeroboam.

10 Amazaia, bù onye-nchu-aja Bet-el, we zigara Jeroboam, bù eze Israel, ozi, si, Emos ekekötawo madu imegide gi n'etiti ulo Israel: ala apugh inagide okwu-ya nile. 11 N'ihi na otù a ka Timos siri, Site na mma-agha ka Jeroboam gânwu, aghagh imé kwa ka Israel si n'ala-ya je biri n'ala ọzọ. 12 Amazaia we si Emos, Gi onye-ohu-uzo, je, balaga n'ala Juda, rie nri n'ebc ahu, ọ bu kwa n'ebc ahu ka i gëbu amuma: 13 ma ebu-kwa-la amuma ọzọ nime Bet-el: n'ihi na ebe nsø nke eze ka ọ bu; ọzọ, ulo ala-eze ka ọ bu. 14 Emos we za, si Amazaia. O digh onye-amuma m'bu, ọ digh kwa nwa onye-amuma m'bu; kama onye-nche-ehi ka m'bu, ya na onye nêdozi nkpuru osisi sycomore: 15 Jehova we wepum n'iso igwè ewu na aturu, O we sim, bù Jehova, Je, buere ndim, bù Israel, amuma. 16 Ma ubu a nuru okwu Jehova: Gi onwe-gi nási, Ebula amuma megide Israel, abusa-kwala okwu-gi dika miri-ozozo megide ulo Aisak: 17 n'ihi nka ka Jehova siri otù a: Nwunye-gi ganâkwa iko n'obodo, umu-gi ndikom na umu-gi ndinyom gâda kwa site na mma-agha, agëji kwa eriri kësa ala-gi; gi onwe-gi gânwu kwa n'ala ruru

árù, aghagh imé kwa ka Israel si n'ala-ya je biri n'ala ọzọ.

8 1 Otù a ka Onye-nwe-ayi Jehova mere ka m'hu: ma le, otù nkata nkpuru-osisi nke mbe nghokota-nkpuru. 2 O we si, Gini ka gi onwe-gi náhu, Emos? M'we si, Otù nkata nke nkpuru-osisi nke mbe nghokota-nkpuru. Jehova we sim, Ogwugwu abiaruwo ndim, bù Israel, aru; M'gagh-agabiga kwamnehie-ya ọzọ. 3 Abù nile nke ulo uku Chineke gâghq kwa ikwasi-ákwa-ike n'ubochi ahu; (ọ bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta): ọtutu ka ozu di; n'ebé nile ọ bulu ka etufuworo ha: nódú dul! 4 Nurunu nka, unu ndi nékusi ume ike ilo obeye, ndi náchq kwa imé ka ndi ala-unu ewedara n'ala kwusi, 5 si, Ole mbe ọnwa ọhu gâgabiga, ka ayi we re ọka? na ubochi-izu-ike, ka ayi we cho ọka wheat? n'ime ka ọtútù ephah di ntà, na imé ka ego shekel di uku, na imé ka ihe-ọtútù aghughq bagorø abago; 6 iba ndi nénwégh ike n'ola-ọcha, na iba obeye n'ihi akpukpø-ukwu abua, ọ bu kwa ọka wheat afuchapuru afuchapu ka ayi gëre. 7 Jehova ejivo npako Jekob ñua iyi, si, Agaghm-echezo ọlu nile ha ma-ọli rue mbe ebigh-ebi. 8 Ala, ọ gagh-ama jijiji n'ihi nka? onye ọ bulu nke bi nime ya, ọ gagh-eru kwa újú? e, o gérujucha dika osimiri Nail; ọ gámaghari amaghari kwa, tacha, dika osimiri Nail nke Ijipt. 9 O gérü kwa, n'ubochi ahu, (ọ bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta), na M'gémé ka anyanwu da n'etiti-ehihie, M'gémé kwa ka uwa Ọchichiri mbe chi bôchara abocha. 10 M'gábanwe kwa ememe nile unu ka ha ghø iru-újú, na abù nile unu, ka ha ghø abù-ákwa; M'gémé kwa ka ákwà-nkpe biakwasi n'úkwù nile, na isi-nkwöcha n'isi nile ọ bulu; M'gémé kwa ya ka ọ di ka újú anéruru nwa-nwoke amuru náni ya, M'gémé kwa ka mbe ikpe-azu ya di ka ubochi nélù ilu. 11 Le, ubochi nábia, (ọ bu ihe si n'ónu Onye-nwe-ayi Jehova puta), mbe M'gészite oké unwu n'ala, ọ bugh oké unwu nke nri, ọ bugh kwa akpiri-ikpø-nku nke miri, kama ọ bu nke inu okwu nile nke Jehova. 12 Ha gânaghari kwa site n'otù oké osimiri rue oké osimiri ọzọ, site kwa n'Ugwu we rue n'Qwuwa-anyanwu; ha gâbaghari iru na azu ichø okwu Jehova, ma ha

agagh-achota ya. 13 N'ubochi ahu ka umu-abogho mara nma ndi namagh nwoke gada mba, ha na umu-okorobia, site n'akpiri-ikpo-nku. 14 Ndi ji ikpe-omuma Sameria anu iyi, si, Chineke-gi nadi ndu, Dan; na, Uzo Bia-sheba nadi ndu; ha gada kwa, ghara ibili kwa ozo.

9 I Ahurum Onye-nwe-ayi, ka O neguzo Onwe-ya n'akuku ebe-ichu-aja-Ya: O we si, Tie isi-ogidi nile, ka nbata-uzo nile we me nkpatu: tijisie ha n'isi ha nile; ma ndi-ikpe-azu nime ha ka M'giji mma-agha hue: onye-ha nke nabalaga abalaga agagh-abalaga; ozo, onye-ha nke nabalagu abalagu agaghewepuga onwe-ya. 2 O buru na ha egwuba n'ala-mo, site n'ebe ahu ka akam gewere ha; o buru kwa na ha arigorue elu-igwe, M'geme ka ha si n'ebe ahu ridata. 3 O buru kwa na ha ezobe onwe-ha n'elu Kamel, n'ebe ahu ka M'gachoputa ha were ha; o buru kwa na ezonari ha anyam abua n'ala oké osimiri, site n'ebe ahu ka M'genye agwo ahu iwu, o we ta ha. 4 O buru kwa na ha ala nime ndota-n'agha n'iru ndi-iroha, site n'ebe ahu ka M'genye mma-agha iwu, o we hue ha: M'gatukwasi kwa ha anyam abua ime ha ihe ojo, o bughime ha ezi ihe. 5 O bu kwa Onyenwe-ayi, bu Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bu Onye nemetu ala, o we baze, ndi nile ndi bi nime ya ewe rue uju; o gerujucha kwa dika osimiri Nail, we tacha, dika osimiri Nail nke Ijipt; 6 Onye nenu imelulo-elu-Ya nile n'elui-igwe, ma mbara-igwe-Ya, n'elu uwa ka O toworo ntala-ya; Onye nako miri nke oké osimiri oku, we wusa ha n'ala; Jehova bu aha-Ya. 7 O bugh ndi di ka umu ndi Etiopia ka unu burum, unu

umu Israel? o bu ihe si n'onu Jehova puta. O bugh Israel ka M'meworo ka ha si n'ala Ijipt rigoputa, na ndi Filistia site na Kaftoa, na ndi Siria site na Kia? 8 Le, anya abua nke Onye-nwe-ayi Jehova di n'aru ala-eze a nke juputara na nmehie, M'gækpochapu kwa ya n'elu uwa; nani na M'gagh-ekpochapusi ulo Jekob; o bu ihe si n'onu Jehova puta. 9 N'ihi na, le, Mu onwem gaje inye iwu, yochaghari ulo Israel iru na azu n'etiti mba nile, dika esi ayochaghari oka nime nyo, ma o digh otu nkpuru-oka gada n'ala. 10 Site na mma-agha ka ndi-nmehie nile nke ndim ganwu, ndi nasi, Ihe ojo ahu agagh-erute ayi aru, o gaghabia kwa n'iru ayi n'akuku o bula.

11 N'ubochi ahu ka M'gëguzobe ulontu Devid otq, bu nke dara ada, M'gemechi kwa ntipu-ya nile; o bu kwa ebe-ya nile kwaturu akwatu ka M'gëguzobe otq, wulie ya dika n'ubochi nke mbe ebigh-ebi gara aga; 12 ka ha we nweta ndi Edom foduru, na mba nile ndi akpokwasiri aham; o bu ihe si n'onu Jehova puta, bu Onye neme nka. 13 Le, ubochi nabia, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), mbe onye-plough gëkwudo onye nèbi oka, onye-nzocha-nkpuruvine gëkwudo kwa onye naghga nkpuruoghiga; ugwu nile gême ka manyavine utq nabus, ugwu ntà nile gahaze kwa. 14 M'geme kwa ka ndim adotara n'agha, bu Israel, lata, ha gewu kwa obodo nile tqorø n'efu, biri nime ha; ha gaku kwa ubi-vine, nua manya-ha; ha gême kwa ubi abara ogige, rie nkpuru-ha. 15 M'gaku kwa ha n'elu ala-ha, agagh-eropu kwa ha ozø n'ala-ha nke M'nyeworo ha; otu a ka Jehova, bu Chineke-gi, siri.

OBADAIA

1 Ohù Obadaia.

Otu a ka Onye-nwe-ayi Jehova siri bayere Edom: Ayi anuwo ihe-onunu sitere n'onu Jehova, ezigawo kwa ukø n'etiti mba nile, si, Bilien, ka ayi bilie imegide ya n'agha. 2 Le, ihe ntà n'etiti

mba nile ka M'meworo gi ka i ghø: ihe eleliworo anya nke-uku ka i bu. 3 Nganga nke obi-gi arafuwo gi, gi onye bi na nñawa nile nke nkume di elu, ebe di elu ka ebe-obibi-ya bu; onye nasi n'obi-ya, Onye gême ka m'ridarue

ala? 4 Q buru na i felie elu dika ugo, o buru kwa na o bu n'etiti kpakpando ka edoworo akwu-gi, n'ebé ahu ka M'gême ka i si rida; o bu ihe si n'ónu Jehova puta. 5 Q buru na ndi-ori abiakute gi, o buru na ndi nápunara madu ihe abia n'abali, (le otú alaworo gi n'iyyi nke-uku!) hâ agagh-ezu ihe gëzuru ha n'ori? o buru ua ndi nághorø nkpuru-vine abiakute gi, hâ agagh-aghøfø nkpuru nke foduru iutukø? 6 Le otú achòputaworo ihe Isø nke-uku! le otú anubigaworo oku ókè n'obi inwe ákù-ya ezobere! 7 Rue ókè-ala ka ndi nile gi na ha nö n'obuba-nđu zipuworo gi: ndi gi na ha nö n'udo arafuwo gi, nwe ike imegide gi; nri-gi ka ha nême ka o buru onyà n'okpuru gi: o digh nghøta di nime ya. 8 Q bugh n'ubøchi ahu, (o bu ihe si n'ónu Jehova puta), ka M'gême ka ndi-amam-ihe la n'iyyi pua n'Edom, me kwa ka nghøta la n'iyyi pua n'ugwu Isø? 9 Gi Timan, ndi-dike-gi gätu ujø, ka ewe bipu onye o bula n'ugwu Isø site n'obubu. 10 N'ihi ihe-ike emere nwa-nne-gi, bú Jekob, ka ihere gëkpuchi gi, agëbipu kwa gi rue mbe ebigh-ebi. 11 N'ubøchi i guzoro iche na ncherita-iru, n'ubøchi ndi ala ozo dotara usu-ndi-agha-ya n'agha, mbe ndi mba ozo bata-kwa-ra n'ónu-uzø-ama-ya nile, fekwasi Jerusalem nzà, obuná gi onwe-gi nö ka otu nime ha. 12 Ma elekwasila ubøchi nwa-nne-gi anya n'ubøchi emere ya ka o ghø onye ala ozo, anu-kwa-la umu Juda n'ubøchi ila-n'iyyi-ha; eme-kwa-la ka okwu-ónu-gi di uku

n'ubøchi ahuhu. 13 Abala n'ónu-uzø-ama ndim n'ubøchi nhuju-anyha; gi onwe-gi elekwasí-kwa-la ihe ojø ha anya n'ubøchi nhuju-anyha, unu atukwasi-kwa-la aka n'ákù-ha n'ubøchi nhuju-anyha. 14 Eguzo-kwa-la n'abu-uzø, ibipu ndi-ya bapuru abapu; emechibido-kwa-la ndi-ya foduru nye n'aka ndi-iro-ha n'ubøchi ahuhu. 15 N'ihi na ubøchi Jehova di nso n'isi mba nile: dika i meworo, otú a ka agême gi; nmeso-gi gälaghachi n'isi-gi. 16 N'ihi na dika unu nüworo ihe n'ugwu nsom, otú a ka mba nile gänü ihe mbe dum, e, ha gänü, loda kwa, we di ka ha akädigh. 17 Ma n'ugwu Zaion ka ufodu ndi bapuruabapu gädi, o gädi kwa nsø; ulo Jekob gënweta kwa ihe-nweta nile ha. 18 Ulo Jekob gäbu kwa oku, ulo Josef gäghø kwa ire-óku, ma ulo Isø gäghø ahihia-óka, ha gëre kwa oku n'etiti ha, ripia ha: o digh kwa onye foduru afodu ulo Isø gënwe; n'ihi na Jehova ekwuwo okwu. 19 Ndi Negeb gënweta kwa ugwu Isø; ndi ebe di ala ala gënweta ndi Filistia: ha gënweta kwa ohia Efraim, na ohia Sameria: Benjamin gënweta kwa Gilead. 20 Usu-ndi-agha nka nke umu Israel emere ka ha je biri n'ala ozo, bú nke nö n'etiti ndi Kenean rue Zarefat, na ndi Jerusalem emere ka ha je biri n'ala ozo, bú ndi nö na Sefarad, ha gënweta kwa obodo nile nke Negeb. 21 Ndi-nzoputa gärigota kwa n'ugwu Zaion ikpe ugwu Isø ikpe; o bu kwa Jehova gënwe ala-eze ahu.

JONA

1 i Okwu Jehova we rue Jona nwa Amitai nti, si, 2 Bilie, jerue Nineve, bú obodo uku ahu, kpøsa okwu megide ya; n'ihi na ihe ojø ha arigotawo n'irum. 3 Jona we bilie isi n'iru Jehova þalaga na Tashish, o we rida na Jafo, chøta ubø nke nëje Tashish: o we tua útú-ya, ba nime ya, iso ha biarue Tashish ipu n'iru Jehova. 4 Ma Jehova tubåra ifufe di uku n'oké osimiri, oké ifufe di uku we di n'oké osimiri, ewe ché na ubø gëtiwa. 5 Ndi-ubø we tua

egwu, we tikue, onye o bula chi-ya; ha we tufue ihe nile nke di n'ubø n'oké osimiri, ime ka o di kari nfe n'aru ha. Ma Jona ridarari n'ime-ime-ala ubø; o we dina ala, da n'oké ura. 6 Onye-isi nke ndi-ðká-ubø we biakute ya nso, si ya, Gini nême gi, gi onye oké ura? bilie, kpokue Chineke-gi, elegh anya Chineke gëcheta ayi, ayi we ghara ila n'iyyi. 7 Ha we sirlita ibe-ha n'otu n'otu, Bianu, ka ayi fe nzà, ka ayi we mara n'ihi onye ihe ojø a ruworo ayi aru. Ha we fe nzà,

nzà we ma Jona. 8 Ha we si ya, Biko, gosi ayi n'ihi onye ihe ojø a ruworo ayi aru; òle ozi i nèje? ò bu kwa ole ebe i si bia? òle ala-gi? òle ndi i siri nime ha puta? 9 Q we si ha, Onye-Hibru ka m'bu; ø bu kwa Jehova, bú Chineke nke elu-igwe, ka m'nàtu egwu Ya, bú Onye mere oké osimiri na ala-akorø. 10 Ndiokom ahu we tua oké egwu, si ya, Gini bu ihe a i meworo? N'ihi na ndikom ahu mara na ø bu n'iru Jehova ka o nèsi ọalaga, n'ihi na o gosiri ha-ri. 11 Ha we si ya, Gini ka ayi gême gi, ka oké osimiri we dajua ghara imakwasi ayi? n'ihi na oké osimiri nò nàmali onwe-ya elu. 12 Q we si ha, Bulienum, tubàm n'oké osimiri; oké osimiri ewe dajua ghara imakwasi unu: n'ihi na mu onwem amawo na ø bu n'ihim ka oké ifufe di uku a nèfekwasi unu. 13 Ma ndikom ahu we nyasie ike inyaghachi ubø n'ala; ma ha apugh: n'ihi na oké osimiri nò nàmali onwe-ya elu megide ha. 14 Ha we kpokue Jehova, si, Biko, Jehova, biko, ekwela ka ayi la n'iyi n'ihi ndu nwoke a, etiyekwasi-kwa-la n'isi ayi ọbara némegh ihe ojø: n'ihi na Gi onwegi, bú Jehova, emewo dika o si tø Gi. 15 Ha we bulie Jona, tubà ya n'oké osimiri: oké osimiri we guzo ọbuøø-ya. 16 Ndiokom ahu we tua egwu Jehova nke-uku, ha we chuara Jehova aja, kwe nkwa di iche iche. 17 Jehova we guputa otù azù uku ilo Jona; Jona we nò n'afo azù ahu ubøchi atø ehiihe na abali.

2 1 Jona we si n'afo azù ahu kpere Jehova, bú Chineke-ya, ekpere.

2 Q we si,
Esirim n'ahuhum kpokue Jehova,
Q we zam;
N'afo ala-mø ka m'siri tikue Ya,
I nuru olum.

3 N'ihi na I tubàram nime miri di omimi, n'etiti oké osimiri nile, Osimiri dikwam buruburu; Ebili-miri-Gi nile na nmali-miri-Gi nile gabigara n'isim.

4 Mu onwem we si, Achupuwom n'iru anya-Gi abua;
Otù ø di, m'gèlegide kwa anya ozo n'ebe ulo uku Gi di nsø di.

5 Miri Ọaram buruburu, rue nkpuruobi;
Ọbu-miri diñ buruburu;

Achara-miri kukurum n'isi.
6 Rue ala ugwu nile ka m'ridara;
Ala, ihe-ntuchi-ya nile kpachitaram
rue mbe ebigh-ebi:
Ma I mewo ka ndum si n'olùlù
rigoputa, Jehova, bú Chinekem.
7 Mbe nkpuru-obim nènwegh ike
nimem, Jehova ka m'chetara:
Ekperem we bakute Gi, ba n'ulo uku
Gi di nsø.
8 Ndi nàriba ihe-efu di iche iche nke
nàbugh ihe ama,
Ebere-ha ka ha nàrapu.
9 Ma mu onwem gëji olu ekele chuara
Gi aja;
Ihe nke m'kweworo na nkwa ka
m'gákwughachi.
Nzoputa diri Jehova.
10 Jehova we gwa azù ahu okwu, ø we
boputa Jona n'ala-akorø.

3 1 Okwu Jehova we rue Jona nti nke ubø abua, si, 2 Bilie, jerue Nineve, bú obodo uku ahu, kpøsara ya nkpøsa ahu nke Mu onwem nágwa gi. 3 Jona we bilie, jerue Nineve, dika okwu Jehova si di. Ma Nineve bu obodo di uku ri nne, ije nke ubøchi atø. 4 Jona we malite ibà n'obodo ije nke otù ubøchi, ø we kpøsa, si, Q fòduru ọgu ubøchi abua, ewe kwatue Nineve. 5 Ndi Nineve we kwere na Chineke; ha we kpøsa obubu-ønu, yiri ákwà-nkpe, site n'onye uku ha wc rue onye ntà ha. 6 Okwu ahu we rute eze Nineve aru, ø we si n'oche-eze-ya bilie, yipu uwennuda-ya n'aru ya, kpuchie onwe-ya n'ákwà-nkpe, nøkwasi na ntu. 7 Q we tie nkpu, kwusa nime Nineve site n'iwu eze na ndi uku ya, si, Ka madu na anumanu, ma igwè ehi ma igwè ewu na aturu, ghara idetu ihe ø bula n'ønu: ka ha ghara izù onwe-ha, ghara kwa inu miri: 8 ma ka ha kpuchie onwe-ha n'ákwà-nkpe, ma madu ma anumanu, ka ha kpokusi kwa Chineke ike: ka ha chighari kwa, onye ø bula ya pua n'użø ojø ya, na n'ihe-ike nke di n'øbu-aka-ha. 9 Onye mara? elegh anya Chineke gèchighari, chégharia uche, si n'iwe-Ya di øku chigharia, ka ayi we ghara ila n'iyì. 10 Chineke we hu Ọlu nile ha, na ha siri n'użø ojø ha chigharia; Chineke we chègharia uche bayere ihe ojø ahu, nke O kwuru, si na Q gême ha; Q megh

4 kwa ya. 1 O we jo Jona ajo njo nke-uku, iwe-ya ewe di ọku. 2 O we kpere Jehova, si, Biko, Jehova, Nka abugh okwum, mbe m'nānō n'alam? N'ihi nka ka m'buru uzø ọbalaga na Tashish: n'ihi na amaram na Gi onwegi bu Chineke nke bu onye-amara, onye-obi-ebere, Onye nādigh-ewe iwe ọsosø, Nke nāba kwa uba n'ebere, Nke nēchēghari kwa uche bayere ihe ojø ahu I gēweta. 3 Ma ubu a, Jehova, biko, wepu ndum n'arum; n'ihi na ọ kam nma inwu ọnwu kari idi ndu. 4 Jehova we si, I nēme nke-oma n'iwe iwe di ọku? 5 Jona we pua n'obodo, nodu ala n'akuku Iru-anyanwu nke obodo, mere onwe-ya otù ulo-ntu n'ebere ahu, nodu ala n'okpuru ya na ndò-ya, rue mbe ọ gāhu ihe gēme n'obodo. 6 Jehova, bú Chineke, we guputa otù ogili-uba, me ka o tolite n'elu Jona, ka ọ we buru ndò n'elu isi-ya, inaputa ya n'ọnodu ojø ya.

Jona we ñuria ọnu nke-uku n'ihi ogili-uba ahu. 7 Chincke we guputa otù ikpuru mbe chi bɔrø n'echi-ya, ọ we ribie ogili-uba ahu, ọ we kpɔnwua. 8 O rue, mbe anyanwu wara, na Chineke guputara otù ifufe Iru-anyanwu di ọku; anyanwu we tikwasi Jona n'isi, ike we gwusia ya, ọ we riø Chineke ndu-ya ka ọ nwua, si, O kam nma inwu ọnwu kari idi ndu. 9 Chineke we si Jona, I nēme nke-oma n'iwe iwe di ọku bayere ogili-uba ahu? O si, Anameme nke-oma n'iwe iwe di ọku rue ọnwu. 10 Jehova we si, Gi onwe-gi mere ogili-uba nka ebere, bú ihe nke i nādøbugh onwe-gi n'olu n'ihi ya, nke i nēmegh kwa ka ọ di uku; nke tolitere n'otù abali, la kwa n'iyi n'otù abali: 11 Mu onwem kwa, M'gagh-emere Nineve ebere, bú obodo uku ahu; nke ihe kari orú nnù madu uzø iri-na-ise nō nime ya, bú ndi nāmagh nke bu aka-nriha na aka-ekpe-ha; na ọfutu anumanu?

MAIKA

1 i Okwu Jehova nke ruru Maika, bú onye Moreshet, nti, n'ubøchi Jotam na Ehaz na Hezekaia, bú ndi-eze Juda, bú okwu nke ọ huru bayere Sameria na Jerusalem.

2 Nurunu, unu ndi nile di iche iche, unu nile; na nti, gi uwa, na újú-ya: ka Onye-nwe-ayi Jehova ghø onye-àmà n'ctiti unu, bú Onye-nwe-ayi site n'ulo uku Ya di nsø. 3 N'ihi na, le, Jehova n̄csì n'ebere-Ya puta, O gāridata kwa, zokwasi ebe di elu nile nke uwa ukwu. 4 Ugwu nile gābaze kwa n'okpuru Ya, agābawa kwa ndagwurugwu nile, dika wax n'iru ọku, dika miri nke anāwuda n'ebere-nrida. 5 N'ihi njehie Jekob ka ihe a nile di, na n'ihi nmehie nile nke ulo Israel. Gini bu njehie Jekob? ọ bugh Sameria? gini bu kwa ebe di elu nile nke Juda? hā abugh Jerusalem? 6 M'gēme kwa Sameria ka ọ ghø obo-ihe nke ọhia, ka ọ ghø kwa ebe akuru ubi-vine: M'gawusi kwa nkume-ya nile nime ndagwurugwu, ọ bu kwa ntø-ala-ya nile

ka M'gēkpughe. 7 O bu kwa arusi-ya nile apiri api ka agētipia, ọ bu kwa onyinye ikwa-iko ya nile ka agēsure n'ọku, ọ bu kwa arusi-ya nile ka M'gēme ebe tøbørø n'efu: n'ihi na o siworo n'onyinye nwayi nke nākwa iko chikøta ha, ọ bu kwa rue onyinye nwayi nākwa iko ka ha gālaghachi. 8 N'ihi nka ka m'gēti aka n'obi, kwasie ákwá ike, jegharia buru onye yipuworo uwe ba otø: m'gēme ikwa-ákwá dika nkita-øhia, na iru-újú dika enyi-nnunu. 9 N'ihi na ihe nādigh ngwøta ka ntiputan-onyá-ya nile bu: n'ihi na ọ biaruwo Juda; o rutewo ọnlu-uzø-ama ndim, rue Jerusalem. 10 Unu egosila ya na Gat, unu akwala ákwá ma-oli: nime Bet-le-afra ka m'turuworo onwem n'ajá. 11 Gabigara onwe-unu, gi nwayi bi na Shafia, n'otø na ihere: nwayi bi na Zeanan aputagh; otiti-aka-n'obi nke Bet-izel gānapu unu ebe-nguzo-ya. 12 N'ihi na nwayi bi na Marot echerewo inwe ezi ihe: n'ihi na ihe ojø esiwo

n'ebé Jehova nō ridarue ḥonu-uzo-ama Jerusalem. 13 Kegide ubo-ala n'inyinya ukwu qosó, gi nwayi bi na Lekish: isinmalite nmehie ka o buru ada Zaion; n'ihi na o bu nime gi ka ahuru njehie nile nke Israel. 14 N'ihi nka ka i gēnye Moreshet-gat ihe-idu-ulø di iche iche: ulø nile nke Akzib gāghorø ndi-eze Israel miri-iyi nārafu arafu. 15 Ozø, onye-nnweta ka M'gēme ka o biakute gi, gi nwayi bi na Maresha: rue Adulam ka nsopuru Israel gābia. 16 Mere onwe-gi isi-nkwōcha, kópu isi-gi n'ihi umu nke ihe-utø-gi nile: me ka isi-nkwōcha-gi sa mbara dika nke udele; n'ihi na emewo ka ha si n'ebé i nō je biri n'ala ozø.

1 Ahuhu diri ndi nēchēputa ajo ihe, nālu kwa ihe ojø n'elu ihe-ndina-ha! n'ihe nke ututu ka ha nēme ya, n'ihi na o di n'ike aka-ha. 2 Ha we tukwasi anya-uku n'ubi, nara ha n'ike; ha tukwasi anya-uku n'ulo, būru ha: ha emeþuwo kwa ma nwoke ma ulo-ya, bù onye o bula na ala-nketa-ya. 3 N'ihi nka ka Jehova siri otú a: Le, M'nēchē èchichè ihe ojø megide aburu nka, bù ihe ojø nke unu nāgagh-ekoru olu-unu, unu agagh-ejeghari kwa n'idi-elu; n'ihi na mbe ojø ka o bu. 4 N'ubochi ahu ka agātu ilu megide unu, gosie ákwá ike, si: Apunarisiwo ayi ihe: òkè ndim ka O nābanwe: le ka O si ewepurum ya nke-uku! o bu onye nke nādaghachi azu ka O nēkère ubi nile ayi. 5 N'ihi nka i gagh-enwe onye nātu eriri-otütü n'ala ruru madu n'ife-nzà nime nkporøta ndi Jehova. 6 Unu abusala okwu dika miri, otú a ka ha nābusa okwu. Ha agagh-abusará ndia okwu: okwu-ha nke nētiye n'ónodu-ihere agagh-ewezuga onwe-ha. 7 Gi ulø Jekob, àgási, Mo nke Jehova, O rapuru ibu onye nādigh-ewe iwe qosó? ihe ndia, hà bu omume-Ya? okwum nile, hà adigh-eme onye njehari n'izi-ezi nma? 8 Ma nyahuru ka ndim nēbili oto ibu onye-iro: o bu n'uwe-nbokwasi ka unu nēyipucha uwennwuda n'aru ndi nāgabiga na ntukwasiobi, bù ndi si n'agha echighari. 9 Ndinyom nke ndim ka unu nāchupu n'ulo ihe-utø nile ha; umu-ntakiri-ha ka unu nānapu ebubem rue mbe ebigh-ebi. 10 Bilienu, la; n'ihi na nka abugh izu-ike-unu: n'ihi iru-árú nke nemebi

emebi, obuná nmehi di irè. 11 O buru na onye o bula nke njehari n'ifufe na okwu - ugha ekwu okwu - ugha, si, M'gābusara gi okwu dika miri bayere manya-vine, baye-kwa-ra ihe-ónuńu nāba n'anya; o gābu kwa onye nābusara ndi nka okwu dika miri.

12 Gi Jekob, aghaghm imé ka ndi-gi nile zukøta; aghaghm ichikøta ndi Israel fôduru; n'otù ka M'gēdokø ha dika igwè ewu na aturu nke Bôzra: dika igwè aturu n'etiti ebe-ita-nri-ya; ha gēme oké nkporø n'ihi uba madu. 13 Onye-ntipú ahu arigowo n'iru ha: ha etipúwo, we gabiga rue ḥonu-uzo-ama, pua na ya: eze-ha agabigawo kwa n'iru ha, Jehova kwa n'isi ha.

1 M'we si, Biko, nurunu, unu ndi-isi Jekob, na unu ndi-ikpe ulø Israel: o bugh ihe diri unu, bù imara ikpé? 2 unu ndi nākpø ezi ihe asì, ndi nāhu kwa ihe ojø n'anya; ndi nādowapu ha akpukpø n'aru, na anu - aru - ha n'òkpukpu nile ha; 3 ndi nēri kwa anuaru ndim; o bu kwa akpukpø-aru-ha ka ha ɬaworo ha, o bu kwa ɔkpukpu nile ha ka ha ɬajisiworo: e, ha eþubisiwo ha dika ihe agési n'ite, na dika anu n'etiti ite ola. 4 Mbe ahu ka ha gētiku Jehova nkpu, ma O gagh-aza ha: O gēzonari kwa ha iru-Ya na mbe ahu, dika ha meworo ka omume nile ha jo njø. 5 Okwu di otú a ka Jehova kwuru bayere ndi-amuma ahu ndi nēdufu ndim; ndi ji ezé-ha ata aru, we kpø, si, Udo; ma onye o bula nke nādigh-etiye ihe n'ónu-ha, ha ewe do agha nsø megide ya; 6 N'ihi nka ka abali gādiri unu, unu ewe ghara ihu ɔhù; ɔchichiri gāba-kwara unu, unu ewe ghara iju ase; anyanwu gādakpute kwa ndi-amuma ahu, ubochi ewe ji nji n'elu ha. 7 Ihere gēme kwa ndi-ɔhù, ndi nāju ase gēnwe kwa iru-ihere; e, ha gēkpuchi eþubere-ónu-eluhä, ha nile: n'ihi na o digh ɔziza Chineke nāza. 8 Ma otú o di, mu onwem juputara n'ike, bù Mo nke Jehova, na ikpé, na idi-ike, igosi Jekob njehie-ya, na igosi Israel nmehie-ya. 9 Biko, nurunu nka, unu ndi-isi ulø Jekob, na unu ndi-ikpe ulø Israel, ndi nākpø ikpé ziri ezi ihe-árú, o bu kwa izi-ezi nile ka ha nēme ka o ɬagorø aþago. 10 Ndi ji obara èwu Zaion, ji kwa ajo omume ewu Jerusalem. 11 Ndi-isi-ya nēkpe ikpé

n'ihi iri-ngo, ndi-nchu-aja-ya nēzi ihe n'ihi ugwo, ndi-amuma-ya nāju ase n'ihi ego: ma na Jehova ka ha nādabere, si, Jehova, O nogh n'etiti ayi? ihe ojo agagh-abiakwasi ayi. 12 N'ihi nka ka agēji plough gwu Zaion dika ubi n'ihi unu, Jerusalem gāgho kwa obo-ihe obo-ihe, ugwu nke ulo ahu gādi kwa ka ebe di elu nke okē ohia.

4 1 O gēru kwa, n'ikpe-azu nke ubochi ndia, na ugwu nke ulo Jehova ganēguzosi ike n'elu ugwu nile, agēbuli kwa ugwu ahu elu kari ugwu ntà nile; ndi di iche iche gērùbà nime ya dika osimiri. 2 ṽtutu mba gēje kwa, si, Bianu, ka ayi rigorue ugwu Jehova, ru kwa ulo Chineke nke Jekob; O gēzi kwa ayi uzq-Ya ufodu, ayi gēje kwa ije n'okporo-uzq-Ya nile: n'ihi na Zaion ka iwu gēsi puta, okwu Jehova gēsi kwa na Jerusalem puta. 3 O gēkpe kwa ikpe n'etiti ṽtutu ndi di iche iche, dozi-kwara mba di iche iche nwere ume okwu-ha rue ebe di anya; ha gākpughari kwa mma-agha-ha nile ka ha buru mma-ogè, na ube-ha nile ka ha buru mma-ikwa-osisi: mba agagh-ebuli mma-agha megidemba, ha agagh-amuta kwa agha ozq. 4 Ma ha gēbi, onye o bula n'okpuru osisi vine ya na n'okpuru osisi fig ya; o digh kwa onye gēme ka ha ma jijiji: n'ihi na ɔnu nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha ekwuwo okwu. 5 N'ihi na ndi nile di iche iche nējeghari, onye o bula n'aha nke chi-ya, ayi onwe-ayi ganējeghari kwa n'aha Jehova, bù Chineke-ayi, rue mbe nile ebigh-ebi.

6 N'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), ka M'gēme ka nwayi ahu nke nēje nsukwara-achi zukqta, o bu kwa nwayi ahu nke achupuru achupu ka M'gāchikota, ya na nwayi nke M'meworo ihc ojo; 7 M'gēme kwa ka nwayi ahu nke nēje nsukwara-achi ghø ndi fōduru afodu, M'gēme kwa ka nwayi ahu nke emere ka o no n'ebe di anya ghø mba nwere ume: Jehova gābu kwa eze-ha n'ugwu Zaion site n'ubu a we rue mbe ebigh-ebi. 8 Ma gi onwe-gi, ulo-elu nke igwè aturu, Ofel nke ada Zaion, gi ka o gābiakute; e, ochichi anāchi mbu gābia, bù ala-eze nke diri ada Jerusalem. 9 Ubu a n'ihi gini ka i nētisi nkpu ike? O bu na eze adigh na gi? onye-ndum-odu-gi, o lawo n'iylì, na ihe-nbali

ejidewo gi dika nke nwayi ime nēme? 10 Nābadi, jisie ike imuputa nwa, gi ada Zaion, dika nwayi ime nēme: n'ihi na ubu a ka i gāpu n'obodo, biri n'ohia, biarue Babilon; n'ebe ahu ka agānaputa gi; n'ebe ahu ka Jehova gābatu gi n'aka ndi-iro-gi. 11 Ma ubu a ḽtutu mba achikotawo onwe-ha imegide gi, ndi nāsi, Ka emerua ya, ka anya-ayi lekwasi kwa Zaion. 12 Ma ndi ahu amagh ēchiché nile nke Jehova, ha aghotagh kwa ndum-odu-Ya: n'ihi na O chikotawo ha dika ūkwù-ɔka n'ebe-nzocha-ɔka. 13 Bilie, zocha, gi ada Zaion: n'ihi na mpi-gi ka M'gēme ka o ghø igwè, o bu kwa ukwu-gi ka M'gēme ka ha ghø ola: i gāzopia kwa ḽtutu ndi di iche iche: M'gēwezuga kwa urù-ha nye Jehova, wezuga kwa àkù-ha nye Onye-nwe uwa nka nile. 1 Ubu a ka i gēdo onwe-gi n'usu ndi nāpunara madu ihe, gi ada nke usu ndi nāpunara madu ihe: nnochigide-n'agha ka o nochigideworo ayi: ha gēji nkpa-n'aka tie onye-ikpe Israel na ntì.

2 Ma gi onwe-gi, Bet-lehem Efrata, nke di ntà idi n'etiti usu nile nke nnù abua na ɔgu iri nke Juda, nime gi ka otù onye gēsi putaram ibu onye nāchi achi n'Israel; onye opupu-ya nile sitere na mbe ochie, site n'ubochi nile nke mbe ebigh-ebi gara aga. 3 N'ihi nka ka O gārara ha nye, rue mbe nwayi ime nēme gāmuwori nwa: umu-nne-ya ndi fōduru afodu ewe laghachikute umu Israel. 4 O gēguzo kwa, zùa igwè aturu-ya n'ike nke Jehova, na nbili-elu nke aha Jehova, bù Chineke-ya: ha gēbiri kwa; n'ihi na ubu a ka o gādi uku rue nsotu nile nke uwa. 5 Onye a gābu kwa udo: mbe Asiria gābata n'ala-ayi, mbe o gāzø kwa ukwu n'ulo-elu nile ayi, ayi gēme kwa ka ndi-ozuzù-aturu asa na ndi-isi madu asatø bilie imegide ya. 6 Ha gēji kwa mma-agha ḥuchapu ala Asiria na ala Nimrod n'ɔnu-uzq-ya nile: o gānaputa kwa ayi n'aka Asiria, mbe o gābata n'ala-ayi, mbe o gāzø kwa ukwu n'ókè-ala-ayi. 7 Ndi Jekob fōduru gādi kwa n'etiti ḽtutu ndi di iche iche dika igirigi sitere n'ebe Jehova o, dika aburubu-miri n'elu ihe-ɔkukù; nke nādigh-ele anya onye o bula, nke nādigh-echere kwa urnu madu. 8 Ndi Jekob fōduru gādi kwa n'etiti mba nile, n'etiti ḽtutu ndi di iche iche, dika

qdum n'etiti anumanu nke oké ọhia, dika nwa-qdum n'etiti igwè ewu na aturu nile: nke gābu, mbe ọ gāgabiga, ọ gāzōda, dōkasia, ọ digh kwa onye-nnaputa di. 9 Ka aka-gi di elu imegide ndi nākpabu gi, ka ebipu kwa ndi-iro-gi nile.

10 O gēru kwa n'ubochi ahu, (ọ bu ihe si n'onu Jehova puta), na M'gēbipu inyinya-gi nile n'etiti gi, me ka ubo-alagi nile la n'iyi: 11 M'gēbipu kwa obodo nile nke ala-gi, kwatue ebe-gi nile ewusiri ike: 12 M'gēbipu kwa n'aka-gi mbasi nile; i gagh-enwe kwa ndi ji igwe-oji atù isi ọma na isi ojọ: 13 M'gēbipu kwa arusi-gi nile apiri api na ogidi-gi nile n'etiti gi; i gagh-akpọ kwa isi ala nye ọlu aka-gi ozo. 14 M'gēropu kwa Asherim-i n'etiti gi: M'gēkpochapu kwa ndi-iro-gi nile. 15 M'gābō kwa óbō n'iwe na n'onuma n'aru mba nile ndi nānugh olum.

6 ¹ Biko, nurunu ihe Jehova nāsi: Bilie, je ikpe n'iru ugwu nile, ka ugwu ntà nile nu kwa olu-gi. ² Unu ugwu, nurunu okwu ikpe Jehova; nukwa-nu, unu ntó-ala uwa nke nādigide mbe nile: n'ihi na Jehova na ndi-Ya nēkperita ikpe, ọ bu kwa Israel ka Q gāruso uka. ³ Ndim, gini ka M'meworo gi? ọ bu kwa gini ka M'jiworor me ka ike gwu gi? ba ámà megidem. ⁴ N'ihi na M'mere ka i si n'ala Ijipt rigoputa, ọ bu kwa n'ulo ndi-orù ka M'baputara gi; M'we ziga Moses na Eron na Miriam iga n'iru gi. ⁵ Ndim, biko, cheta ihe Belak, bú eze Moab, Ọbara n'izù, na ihe Belam nwa Beoa zara ya; cheta site na Shitim rue Gilgal, ka unu we mara ezi omume nile nke Jehova. ⁶ M'gēji gini bia n'iru Jehova, rube isi n'iru Chineke di elu? m'gābia n'iru Ya chirí ihe àjá-nsure-óku, chirí umu-chi Ọbara otù arọ? ⁷ Q gātō Jehova utø, bú nnù kwuru nnù ebulu ma-obu orú nnù kwuru orú nnù iyi manu? m'gēnye Ọkparam n'ihi njehiem, nkpuru afom n'ihi nmehie nkpuru-obim? ⁸ Gi madu, O gosiwo gi ihe di nma; ọ bu kwa gini ka Jehova nāchọ n'aka-gi, ma-obugh nání ime ihe ekpere n'ikpe, na ihu ebere n'anya, na iji obi-ume-ala soro Chineke-gi nēje ije?

9 Olu Jehova nākpø obodo òkù, onye-nzube-ihe gāhu kwa aha-Gi: nurunu

nkpa-n'aka, na Onye kaworo ya. ¹⁰ Q di ákù nmebi-iwu fôduru n'ulo onye-nmebi-iwu, ma-obu ephah nērugh eru nke nākpasu Chineke oké iwe? ¹¹ M'gādi Ọcha n'obi mbe m'nwere ihe-ötütù nmebi-iwu, mbe m'nwe-kwa-ra akpa nkume-ötütù aghughọ? ¹² N'ihi na ndi-ogaranya-ya juputara n'ihe-ike, ndi bi nime ya ekwuwo kwa okwu-ugha, ire-ha di kwa aghughọ n'onu - ha. ¹³ Ozø kwa, Mu onwem etiputawom i Ọnyá Ọburu onwe-ya; emewom i ka i tòborø n'efu n'ihi nmehie-gi nile. ¹⁴ Gi onwe-gi gēri ihe, ma afø agagh-eju gi; afø-aworø-gi gādigide kwa nime gi: i gēwezuga kwa ndi-gi, ma i gagh-eme ka ha Ọbaru; ma ndi i nēme ka ha Ọbaru, ọ bu mma-agha ka M'gēwere ha nye. ¹⁵ Gi onwe-gi gāgha nkpuru, ma i gagh-ewe ihe-ubi: gi onwe-gi gāzōcha nkpuru osisi olive, ma i gagh-ete manu n'aru gi; i gāzōchapu kwa manya-vine Ọhu, ma i gagh-anü manya-vine. ¹⁶ N'ihi na anēdebe ukpuru nile nke Omri, na Ọlu nile nke ulo Ehab, unu ewe jeghari nime ndum-odu nile ha: ka M'we me gi ka i ghø ebe tòborø n'efu, me kwa ndi bi nime-ya ka ha ghø ihe-imasø; ọ bu kwa ita-uta ndim ka unu gēbu.

⁷ ¹ Ahuhu dirim! n'ihi na adiwom ka mbe ha ghokotaworo nkpuru nke mbe nghokota-nkpuru, dika ntutukø nkpuru ubi-vine fôduru nke oghughø-nkpuru-vine: ọ digh otù uyøkø nkpuru-vine fôduru iri; nkpuru-osisi fig nke buru uzø cha ka nkpuru-obim chosiworo ike. ² Onye-ebere alawo n'iyi pua n'uwa, ọ digh kwa onye ziri ezi n'etiti madu: ha nile nēche anwu Ọbara; ha ji ubu achu ntà, onye ọ bula nwa-nne-ya. ³ Ọ bu n'elu ihe ojọ ka Ọbu-aka-ha abua di ime ya nke-oma; onye-isi nāriø, onye-ikpe ewe jikere n'ihi ugwo; onye uku kwa, onye nēkwu ihe-ila-n'iyi nke nkpuru-obi-ya ka Ọ bu: ha we tukota ya dika udø. ⁴ Onye nke ha nke kachasi nma di ka uke: onye ziri ezi jorø njo kari ogige ogwu: ubochi ndi-nche-gi, bú nleta-gi, abiawo; ubu a ka mbe iba ha ghari gādi. ⁵ Unu ekwerela n'eyi, unu atukwasila eyi unu mara nke-oma obi: debe ebubere-onu-gi ghara igwa nwayi nēdina n'obi-gi okwu. ⁶ N'ihi na nwawo ke nākpø nna-ya onye-nzuzu, nwawayi nēbili imegide nne-ya, nwunye

nwa imegide nne di-ya; ndi-iro madu bu ndi ulo-ya.

7 Ma mu onwem, nime Jehova ka m'gēche nche nke-oma; M'gēchere Chineke nke nzoputam: Chinekem gānu olum. 8 Añulam ɔ̄nu, gi onye-ironi: mbe m'dara ada, m'bile; mbe m'nānōdu n'ochiehiri, Jehova gāburum ihē. 9 Iwe di ɔ̄ku nkc Jehova ka m'gēbu, n'ihi na emehiewom megide Ya; rue mbe O gēkpe ɔ̄num, me ihe ekpere n'ikpem, O gēme ka m'puta n'ihē, m'gēlekwasí kwa ezi omume-Yaanya. 10 Nwayi-irom gāhu kwa ya, ihere ewe kpuclie ya iru; bù onye nāsim, Ole ebe Jehova, bù Chineke-gi, nō? Anyam abua gēlekwasí ya; ubu a ka ɔ̄ gāgho ihe-nzotø dika apiti nke ézi. 11 Ubøchi iba ogige-gi nile gādi! n'ubøchi ahu ka oké-gi gādi n'ebe di anya. 12 N'ubøchi ahu ɔ̄ bu kwa gi ka agābiakute, site n'Asiria na obodo nile nke Ijipt, site kwa n'Ijipt we rue Osimiri, site kwa n'oké osimiri rue oké osimiri, site kwa n'ugwu rue ugwu. 13 Ma ala nka gāgho ebe tōbōrō n'efu n'ihi ndi bi nime ya, site na nkpuru nkc omume nile ha.

14 Were nkpa-n'aka-Gi zùa ndi-Gi,

bù igwè ewu na aturu nke ihe-nketa-Gi, ndi bi iche, n'oké ɔ̄hia n'etiti Kamel: ka ha ta nri ninie Beshan na Gilead, dika n'ubøehi nile nke mbe ebigh-ebi gara aga. 15 Dika n'ubøchi i siri n'ala Ijipt puta, otù a ka M'gēme ka ɔ̄ hu oké ɔ̄lu di iche iche. 16 Mba di iche ihe gāhu ya, ihere idi-ike-ha ewe me ha: ha gātukwasi aka n'ɔ̄nu, nti-ha gēchi. 17 Ha gārachia ájá dika agwø; dika ihe di iche ihe nke nākpu akpu nke ala, otù a ka ha gēwēre ima-jijiji si n'ebe-nmechibido nilc ha puta: Jehova, bù Chineke-ayi, ka ha gābiakute n'oké egwu, ha gātu kwa egwu gi. 18 Onye bu Chineke dika Gi, Nke nēbupu ajo omume, nāgabiga kwa njehie nke diri ndi ala-nketa-Ya fōduru? O jigidegh iwe-Ya rue mbe ebigh-ebi, n'ihi na onye ebere nātø utø ka O bu. 19 O gēehighari, nwe obi-ebere n'aru ayi; O gāzøda ajo omume nile ayi: I gātubà kwa nmehie nile ha n'ebe dikarisiri omimi nke oké osimiri. 20 I gēnye Jekob ezi-okwu, me-kwa-ra Abraham ebere, bù nke I iuworo nna-ayi-ha n'iyi site n'ubøchi nile nke mbe ochie.

NEHUM

1 1 Ibu eboro Nineve. Akwukwø ɔ̄hù nke Nelium, bù onye Elkosh.

2 Chineke ekworo, Nke nābø kwa ɔbø, ka Jehova bu; onye-ɔbø ka Jehova bu, O bu kwa onye-nwe ɔ̄numa; onye-ɔbø ka Jehova bu n'aru ndi nēmegide Ya, onye nēdebere ndi-iro-Ya iwe ka O bu. 3 Jehova adigh-ewe iwe ɔsɔsø, O di kwa uku n'ike, ma ɔ̄ digh uzø ɔ̄ bulu O gāgu ndi ikpe mara na ha bu ndi ikpe nāmagh: Jehova, n'oké ikuku na n'oké ifufe ka uzø-Ya di, igwe-oji bu kwa ájá ukwu-Ya abua. 4 O nābasiri oké osimiri nba ike, me ka ɔ̄ ta, ɔ̄ bu kwa osimiri nile ka O meworo ka ha takorø: Beshan nātalata, ya na Kamel, ihe-opupù nkc Lebanon nātalata kwa. 5 Ugwu nile emewo nkpatu site na Ya, ugwu ntà nile abazewo kwa; ala we

bulie onwe-ya site n'iru Ya, e, elu-uwa dum madu bi na ndi nile bi nime ya. 6 Onye gēguzo n'iru oké iwe-Ya? ɔ̄ bu kwa onye gēguzosi ike n'idi-ɔ̄ku nke iwe-Ya? awusiwo ɔ̄numa-Ya dika ɔ̄ku, akwatuwo kwa oké nkume rile site na Ya. 7 Jehova di nma, O bu ebe ewusiri ike n'ubøchi ahuhu; O bu kwa onye nāma ndi nā babá nime Ya. 8 Ma O gēji miri nke nērubiga oké nke nērubiga erubiga me ka ɔ̄nødu obodo ahu gwusia, ɔ̄ bu kwa ndi-iro-Ya ka O gāchubà n'ochichiri. 9 Gini ka unu nēchì megide Jehova? Ya onwe-ya nēme ka ɔ̄ gwusia: nkpaþu agagh-ebili nke ubø abua. 10 N'ihi na ɔ̄ bu ezie na ha di ka ogwu tuhiri atuhi, buru kwa ndi nēribigaworo manya oké dika n'iñubiga-manya-ókè-ha, ɔ̄ku gēripia ha dika

ahihia - ọka kpɔnwsiri akponwu.
11 Nime gi ka otù onye siri puta, nke nēchè ihe ọjọ megide Jehova, nādu kwa ọdu ihe jōburu onwe-ya. **12** Otù a ka Jehova siri: Q bu ezie na ha zuru okè, ba kwa uba otù a, Ọbuná otù a ka agēbuntu ha, ọ gāgabiga kwa. Q bu ezie na ewedawom i n'ala, ma M'gagheweda kwa gi n'ala ọzọ. **13** Ma ubu a ka M'gābajipu nkporo yoke-ya n'olu-gi, ọ bu kwa abu-gi nile ka M'gētibi. **14** Jehova enyewo kwa iwu bayere gi, ka aghara igha kwa nkpuru ọ bula ọzọ nke sitere n'aha-gi: n'ulo chi-gi nile ka M'gēbipu arusi apiri api na arusi awuru awu; M'gēdo ili-gi; n'ihi na eleliwo gi anya. **15** Le, n'elu ugwu ka ukwu nke onye nēzisa ozi ọma di, bù onye nēme ka anuru okwu udo! Me ememe-gi nile, gi Juda, kwughachi nkwa nile i kwere: n'ihi na onye jōburu onwe-ya agagh-agabiga kwa nime gi ọzọ; ebipusiwo ya.

2 **1** Onye-nchusa arigotawo n'iru-gi: chebe ebe ewusiri ike, che uzọ nche, me ka úkwù-gi sie ike, ọba ike ume nke-uku. **2** N'ihi na Jehova neme ka nbili-elu nke Jekob lata, dika nbili-elu nke Israel: n'ihi na ndi-nwusi awusiwo ha dika miri, ọ bu kwa ngalaba-vine nile ha ka ha bibiworo. **3** Qta ndi-dike-ya bu ihe esijiri Ọbara-Ọbara, ndi-dinkpà-ya yiri uwe nācha uhie uhie: igwè nēbupu eþupu ka ubø-ala-ya nwere n'ubochi ndozi-ya, emewo ka osisi fir nile me nkpatu nke-uku. **4** N'èzi nile ka ubø-ala nile kpótuworo nkpotu nke-uku, ha nābaghari iru na azu n'amà nile: ha di ka Ọwa nēnwu enwu n'ile ha anya, dika àmùmà ka ha nāba ọsq. **5** Q nēcheta ndi-ebube-ya: ha su ngongò n'oijie-ha, me ngwa ijero mbidi obodo, ma edoziwo ihe-nkpuchi ndi nānchigide ya n'agha. **6** Emeghewo Ọnu-uzo-ama nile nke osimiri nile, abazewo ulo uku ya. **7** Ekpughewo kwa Huzab, me ka ọ rigopu, ndi-orù-ya ndinyom nēkwo kwa ákwá dika olu nduru, nēti obi-ha aka. **8** Ma Nineve di ka ọdø-miri juputara na miri site n'ubochi nile ya onwe-ya di: ma ndi ahu nābalaga; Guzonu, guzonu, ka ha nāsi; ma ọ digh onye nāgha anya n'azu. **9** Lutanu Ọla-Ọcha n'agha lutamu Ọla-edo n'agha: ọ digh kwa Ọgwugwu diri àkù edoziri edozi, bù ebube nke sitere n'ihe nile anāchosi ike.

10 Q bu ihe tōborø n'efu, na ihe awusiri dika miri, na ihe aþabara ọtø: obi aløwo kwa miri, isu-ngongò nke ikperè abua di kwa, n̄bali di kwa n'úkwù nile, iru ha nile achaghari siwo kwa. **11** Ole ebe ebe-obibi Ọdum di? ebe-ita-nri ka ọ bu-kwa-ra umu-Ọdum, ebe Ọdum na nne-Ọdum na nwa-Ọdum jeghariri, ọ digh kwa onye nēme ka ha ma jijiji. **12** Ọdum nādøbu anu gēzuru umu-ya, ọ nātøbuta-kwa-ra nne-Ọdum-ya nile anu, we kpojue Ọbà-ya nile n'anu-nđøbu, kpoju kwa ebe-obibi-ya nile n'anu ọ dōbuworo. **13** Le, Mu nēmegide gi, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), M'gēsure kwa ubø-ala-ya n'anwuru-óku, ọ bu kwa umu-Ọdum-i ka mma-agha gēripia: M'gēbipu kwa anu-nđøbu-gi n'uwa, agagh-anu kwa olu ndi-ozi-gi ọzọ.

3 **1** Ahuhu diri obodo Ọbara! o juputasiri n'okwu-ugha na ndøka; ndøbu-anu adigh-apu na ya. **2** Ge nti olu utari, na olu nke Úzù wheel; na inyinya nāwuli awuli, na ubø-ala nāmali amali; **3** na onye-inyinya nēme ka inyinya-ya rigo, na mma-agha nēbupu eþupu, na ube nēbu àmùmà; na ọtutu ndi eþuru eþu, na oké obo ozu; ọ digh kwa Ọgwugwu diri ozu-ha; ha nāsu ngongò n'ozu-ha: **4** n'ihi iba-uba nke ikwa-iko nile nke nwayi nākwa iko onye mara nma nke-uku, bù nwayi nwe mbasi di iche iche, nkc nērc mba di iche ichc site n'ikwa-iko-ya nile, na aburu di iche iche site na mbasi-ya nile. **5** Le, Mu nēmegide gi, (ọ bu ihe si n'ọnū Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), M'gēkpughe kwa Ọnu-Ọnu-ala nile nke uwe-nwuda-gi n'iru-gi, me ka mba nilc hu ọtø-gi, na ala-eze nile ka ha hu iheregi. **6** M'gātukwasi kwa gi ihe-árù di iche iche, M'gākpø kwa gi ihe-nzuzu, do gi ka ihe ile anya. **7** O gēru kwa, na ndi nile ndi nāhu gi gābanari gi, si, Ebibivo Nineve: onye gēgosi ya ebere o ji n'aru ya? Ole ebe M'gāchöputara gi ndi-nkasi-obi? **8** I di nma kari No-amon, nke bi n'etiti osimiri Nail nile, nke miri di ya buruhuru; nke èkpè-ya bu oké osimiri, oké osimiri ka mbidi-ya sitere? **9** Etiopia bu ume-ya, ya na Ijipt, ọ digh kwa Ọgwugwu diri ya; Put na Lubim buri ndi-iyé-aka-gi. **10** Ọbuná obodo ahu ka emere ka ọ je biri n'ala ọzọ, ọ

lara na ndota-n'agha: atupia-kwa-ra umu-ya nāñu ara n'isi èzí nile: o bu kwa ndi di nsopuru ya ka ha fekwasiri nzá, eke-kwa-ra ndi uku ya nkporo. 11 Gi onwe-gi gāñubiga kwa manya ókè, i gābu onye zoro ezo; gi onwe-gi gāchó kwa ebe siri ike, n'ihi onye-iro. 12 Ebe-gi nile ewusiri ike gādi ka osisi fig nwere nkpuru-osisi fig buru uzó cha: o buru na aruru ha arù, ha adabà n'ónu onye néri ha. 13 Le, ndi-gi bu ndinyom n'etiti gi; ndi-iro-gi ka emeghepusiworo ɔnu-uzó-ama nile nke ala-gi nye: oku eripia wo ihe-ntuchi-gi nile. 14 Sere onwe-gi miri nke nnochigide-n'agha, me ka ebe-gi nile ewusiri ike sie ike: ba n'uwo, zota ájá, jide ihe ejí akpu brick. 15 N'ebé ahu ka oku gēripia gi; mma-agha gēbipu gi, o gēripia gi dika ukpala:

me onwe-gi ka i rie nne dika ukpala, me onwe-gi ka i rie nne dika igurube. 16 I mewo ka ndi-ahia-gi ba uba kari kpakpando nke elu-igwe: ukpala enwopuwo iwere-ya, felaga. 17 Ndi-gi ekpubeworo okpu-eze di ka igurube, ndi-ochi-agha-gi di kwa ka igwè igurube, ndi nēbe n'ogige abara aba n'ubochi juru oyí, ma mbe anyanwu wara ha felaga, amagh kwa ɔnɔdu-ha ebe ha nō. 18 Ndi-ɔzuzi-aturu-gi atuwo órù-ura, gi eze Asiria: ndi-ebube-gi nwere ebe-obibi-ha n'ájá: ndi-gi abasawo n'elu ugwu nile, o digh kwa onye-nchikota ha nwere. 19 O digh nbilata nbaji abajiri gi nwere; ntiputa-onyá-gi joró njo: ndi nile ndi nāñu ihe-ɔnunu bayere gi gākukpo gi aka-ha; n'ihi na onye ka ihe ojó gi nāgabigagh n'isi-ya mbe dum?

HABAKUK

1 I Ibu nke Habakuk, bú onye-amuma, huru.

2 Jehova, rüe ole mbe ka m'ganéтику Gi, ma I digh-anu? m'néтику Gi nkpu, si, Ihe-ike! ma I digh-azoputa. 3 N'ihi gini ka I nême ka m'hu ajo ihe? n'ihi gini ka I nélégide nmebu? ma ipunara-madu-ihe ma ihe-ike di n'irum: ilu-ögù we di, esem-okwu nēbuli kwa onwe-ya. 4 N'ihi nka ka iwu nēsinwu, ikpe ziri ezi adigh-aputa kwa rue mbe ebigh-ebi: n'ihi na onye némébi iwu nāba onye ezi omume buruburu; n'ihi nka ka ikpé nápura buru ihe ɔbagoró abago. 5 Hunu n'etiti mba nile, legide-kwa-nu, ka o ju kwa unu anya nke-uku nke-uku: n'ihi na olu ka M'nálu n'ubochi-unu, nke unu nāgagh-ekwe, mbe agákoro unu ya. 6 N'ihi na, le, M'gaje ime ka ndi Kaldea bilie, bú mba ahu di ilu nke nême kwa ngwa ngwa; ndi nējeghari na mbara uwa, inweta ebe-obibi di iche iche nke nābugh nke ha. 7 Ndi anātu ujó, ndi dikwaegwu, ka ha bu: n'aka ha onwe-ha ka ikpé-ha na nbuli-elu-ha si aputa. 8 Inyinya-ha nile nwere ukwu nkó kari agu, ha di kwa nkó kari anu-ohia wolf nke anyasi; ndi-inyinya-ha nāwuli kwa elu: e, ndi-

inyinya-ha nēsi n'ebe di anya bia; ha nēfe dika ugo nke nēfe ngwa iri ihe. 9 Ha nile nābia ime ihe-ike; edosiri iruhà ike dika ifufe Iru-anyanwu; ha we chikota ndi adotara n'agha dika ájá. 10 E, mba ahu nākwa ndi-eze emò, ndi-isi bu-kwa-ra ya ihe-ichi-ochì: mba ahu nāchi ebe o bulu ewusiri ike ochi; n'ihi na o nēkpokoba ájá, we were ya. 11 Mbé ahu o gēfebiga dika ifufe, o we gabiga, ikpe ama ya: ike-ya nka ewe ghø chi-ya. 12 O bugh Gi onwe-gi siteworo na mbe ochie, Jehova, bú Chinekem, Onye Nsóm? ayi agagh-anwu. Jehova, o bu ikpe ikpe ka I doworo ya; Gi Oké Nkume, o bu kwa iba nba ka I tòworo ya ntó-ala. 13 Gi onye anya-Gi abua di ocha kari ihu ihe ojó, Onye nāpugh i wa ilegide nmebu anya, n'ihi gini ka I néloda onye di ezi omume kari ya; 14 I we me madu ka ha di ka azù nke oké osimiri, dika ihe nākpu akpu, nke nēnwégh onye nāchi ha? 15 Ha nile ka o ji nkò-azù dokpuru, o nēkpochapu ha n'eriri-ya, chikota ha n'ubu-ya: n'ihi nka ka o nānuri, tegharia egwú ɔnù. 16 N'ihi nka ka o nāchuru eriri-ya ájá,

nēsurere ubu-ya ihe-nsure-oku nēsi isi utø; n'ihi na site na ha ka ökè-ya nwere urù, ihe-oriri-ya ma-kwa-ra abuba. 17 O gēwerek n'ihi nka nāwupu eriri-ya, ghara inwe ɔmiko n'ibù mba di iche iche mbe dum?

2 i N'elu ebe m'nēche ka m'gēguzo, guzo kwa onwem n'elu ebe ewusiri ike, m'gēche kwa ihu ihe O gēkwu megidem, na ihe m'gazaghachi bayere iba-nbam. 2 Jehova we zam, si, De ɔhù ahu n'elu mbadamba-ihe di iche iche, tu ya akika, ka onye nāgu ya we ɔba ɔsq. 3 N'ihi na ɔhù ahu nādiru mbe akara àkà, o nēkusi-kwa-ra ɔgwugwu-ya ume ike, ɔ gagh-ekwu kwa okwu-ugha: ɔ buru na ɔ la azu, chere ya; n'ihi na ɔ ghagh ibia, ɔ gagh-anø ɔdù. 4 Le, nkpuru-obi-ya afuliwo onwe-ya, o zigh ezi nime ya: ma onye ezi omume gēji okwukwe-ya di ndu. 5 E, ɔzø kwa, n'ihi na manya-vine-ya bu ihe-nghobu, nwoke di nganga ka ɔ bu nke nādigh-anø kwa n'ulo; onye meworo ka ɔchichø-nkpuru-obi-ya sa nbarra dika ala-mø, ya onwe-ya di kwa ka ɔnwu, afo adigh-eju kwa ya, ɔ we me ka mba nile zukota n'ebø ɔ no, ɔ nāchikota kwa ndi nile di iche iche n'ebø ɔ no. 6 Ndia, hà nile agagh-atu ilu megide ya, na okwu miri emi, ɔbuná okwu cimimi di iche iche, bayere ya, si, Ahuhu diri onye ahu nke nēme ka ihe nābugh nke ya ba uba! rüe ole mbe? onye ji ihe-ibe ebobu onwe-ya! 7 O bugh n'otù ntabi-anyka ha gēbili, bú ndi nāta gi aru, ka ha gēteta, bú ndi nēme ka i ma jijji, i gāghø-kwa-ra ha ihe-npunara? 8 N'ihi na i kwatawo ɔtutu mba, ya ka ndi nile fôduru nime ndi nile di iche iche gākwata gi; n'ihi ɔbara madu na ihe-ike emere ala, nke emere obodo na ndi nile bi nime ya.

9 Ahuhu diri onye nēritara ulo-ya urù ɔjø, ido akwu-ya n'elu, ka ewe naputa ya n'obu-aka ihe ɔjø! 10 I duworo ulo-gi ɔdu ihere, ibipu ɔtutu ndi di iche iche, i we nēmehie megide nkpuru-obi-gi. 11 N'ihi na nkume gēsi na mbidi tie nkpu, ntuhie gēsi kwa n'osisi di n'ulo za ya.

12 Ahuhu diri onye ji ɔbara ewu obodo, onye ji kwa ajø omume me ka obodo guzosie ike! 13 Le, ò sitegh na Jehova nke usu nile nke ndi-agha na ndi di iche iche nādøbu onwe-ha n'olu nye

oku, na ike nāgwu kwa mba nile n'efu? 14 N'ihi na uwa gējuputa n'omuma ebube Jehova, dika miri si ekpuchi oké osimiri.

15 Ahuhu diri onye nēme ka madube-ya nua ihe, onye nāgwakota ya na ɔnuma-gi, ɔzø, i nēme kwa ka ɔ nubiga manya ókè, ka i we legide ɔtø-ha anya! 16 Afø ihere ejuwo i kari nsopuru: nua, ɔbuná gi onwe-gi, ghø onye anēbigh úgwù: iko aka-nri Jehova gēchighari rue gi aru, ihere nke joþuru onwe-ya gādi kwa n'elu ebube-gi. 17 N'ihi na ihe-ike emere Lebanon gēkpuchi gi, na nbibi nke anumanu di iche iche, nke mere ka ha tua ujø; n'ihi ɔbara madu na ihe-ike emere ala, nke emere obodo na ndi nile bi nime ya.

18 Urù gini ka arusi apiri api bara, na onye nēme ya apiwo ya? urù gini ka arusi awuru awu na onye-ozizi okwu-ugha bara, na onye nākpu ihe-ya akpuru akpu atukwasivo ya obi, ime arusi dara obi di iche iche? 19 Ahuhu diri onye nāsi osisi, Teta; nke nāsi nkume dara obi, Kpote onwe-gi! Nka, ò gēzì ihe? Le, ihe a bu ihe ejì ɔla-edo na ɔla-ɔcha machita, ɔ digh kwa mø ɔ bula di nime ya. 20 Ma Jehova nø n'ulo uku Ya di nsø: dere du n'iru Ya, gi uwa nile.

3 i Ekpere nke Habakuk, bú onye-amuma, n'elu Shigionoth.

2 Jehova, anuwom ihe anuru bayere Gi, m'tua egwu:

Jehova, tute ɔlu-Gi n'etiti arø nile,
N'etiti arø nile ka I gēme ka amara
ya;

N'oké iwe cheta obi-ebere.

3 Chineke si na Timan nābia,
Onye Nsø si kwa n'ugwu Peran.

{Selah}

Ebube-Ya ekpuchiwo elu-igwe nile,
Otuto-Ya juputa-kwa-ra uwa.

4 Onwunwu-Ya di ka ihé;
Ihè nēnwuputa n'aka-Ya:
O bu kwa n'ebø ahu ka ebe-nzuzo
nke ike-Ya di.

5 N'iru Ya ka ajo ɔria nke nēfe efe
nāga,
Nruru-oku si kwa n'ukwu-Ya abua
nāputa.

6 O guzoro, we tua uwa;
O lere anya, we me ka mba nile kuja:
Ewe tipia ugwu nile di mbe ebigh-ebi,

Ugwu ntà ebigh-ebi nile ruru ala;
Ojije nile nke mþe ebigh-ebi gara aga
bu nke Ya.

7 N'okpuru aþo ihe ka m'huworo ulo-
ikwù nile nke Kushan:
Ákwà-nkwuba nile nke ala Midian
nàma jijiji.

8 Ò bu osimiri ka Jehova were oké iwe
megide?
Ò bu osimiri ka iwe-Gi némegide?
Ma ò bu oké osimiri ka nrubiga-óké
nke iwe-Gi némegide?
Na I nânökwasí n'inyanya-Gi nile,
N'uþo-ala-Gi nile nke bu nzoputa.

9 Ababasiri uta-Gi ọtò;
Iyi nile anuru ebo-Gi nile bu okwu-
onu kwesiri ntukwasí-obi. [Selah
I nèji osimiri þawa ala.

10 Ugwu nile huru Gi, we nàbali;
Oké miri-ozuzzo gabigara:
Obu-miri mere ka olu-ya da,
Chilie aka-ya elu.

11 Anyanwu na ọnwa guzoro n'cbe-
obibi-ha;
N'ihe ákù-Gi nile mþe ha nàga,
N'onwunwu nke ubé-Gi nèþupu
ámumà.

12 N'oké iwe ka I nàzø ije n'ala,
N'iwe ka I nàzøcha mba di iche iche
dika ọka.

13 I putawo ihè izoputa ndi-Gi,
Izoputa onye-Gi etere manu;
I mabipuwo isi n'ulo ndi némébi
iwu,
Baba ntø-ala-ya ọtò rue olu. [Selah

14 I jiwo nkpa-n'aka-ya dupue ndi-
agha-ya isi:

Bù ndi nàbia dika oké ifufe ifesam:
Obi-utø-ha di ka agási na ha gajo
iripia onye ewedara n'ala n'eben-
nzuzo.

15 I chiriwo inyinya-Gi zø ije n'oké
osimiri,
Bù obo nke otutu miri.

16 Anurum, afom we ma jijiji,
N'olu ahu eþubere-ónum abua
nákukøta;
Ire-ure nàbà n'okpukpum nile, o bu
kwa n'ónodum ka m'nàma jijiji:
Ka m'we zue ike rue ubøchi ahuhu,
Mþe ọ nàrigota imégide ndi ahu nke
némegide ya n'usu ndi nàpunara
madu ihe.

17 Asi na osisi fig adigh-ama ifuru,
Na ọ digh ihe-ómume di n'osisi vine;
Na ihe aluputara n'osisi olive
eþilatawo,
Na ubi nile emegh ihe-oriri;
Na ebipuwo igwè ewu na aturu
n'ogige ewu na aturu,
Na ọ digh igwè ehi di n'ulo ehi:

18 Ma mu onwem gânuri ọnù nime
Jehova,
M'gëteghari egwù ọnù nime Chineke
nke nzoputam.

19 Jehova, bù Onye-nwe-ayi, bu ikem,
Q némé kwa ukwum abua ka ha di
ka ukwu ele,
Q bu kwa n'ebem nile di elu ka Q
gême ka M'zø ije.
Q diri Onye-isi Abù, n'uþo-akwaram nile.

ZEFANAIA

1 I Okwu Jehova nke ruru Zefanaia
nwa Kushi, nwa Gedalaia, nwa
Amaraia, nwa Hezekaia, nti, n'uþochi
Josaia nwa Emon, bù eze Juda.

2 M'gékpochapusi ihe nile n'elu uwa;
o bu ihe si n'ọnù Jehova puta.
3 M'gékpochapu madu na anumanu;
M'gékpochapu anu-ufe nke elu-igwe, na
azù nke oké osimiri, na ihe-isu-ngóngó
nile, ha na ndi némébi iwu; M'gékpochapu
kwa madu n'elu uwa; o bu ihe si n'ọnù

Jehova puta. 4 M'geseti kwa akam
imegide Juda, na imégide ndi nile bi na
Jerusalem; M'gékpochapu kwa ndi Beal
foduru n'ebé a, na aha ndi-nchu-aja
arusi, ha na ndi-nchu-aja nile; 5 na
ndi nákpo isi ala nye usu ihe nile di
n'elu-igwe n'elu-ulø nile; na ndi nákpo
isi ala, ndi nânuru Jehova iyi, ndi ji kwa
Malkam añu iyi; 6 na ndi si n'iso
Jehova laghachi azu; na ndi nâchogh
Jehova, nâjugh kwa ase Ya.

7 Dere du n'iru Onye-nwe-ayi Jehova: n'ihi na ubochi Jehova di nso: n'ihi na Jehova edoziwo ajá, O dowo ndi O kpóro oriri nsó. 8 O gérú kwa, n'ubochi ajá Jehova, na M'géji nmehie ndi-isi, ji kwa nmehie umu eze, ji kwa nmehie ndi nile néyi uwe ala ozo, leta ha. 9 M'géji kwa nmehie onye o bula nke námabiga nbata-uzo leta ya n'ubochi ahu, bú ndi néméju ulo ndi-nwe-ha n'ihe-ike na aghughó. 10 O gérú kwa, n'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ónu Jehova puta), na olu iti-nkpu gési n'ónu-uzo-ama azú da, ya na ikwasi-ákwa-ike site n'obodo nke-abua, na oké ntiwa site n'ugwu ntà nile. 11 Kwasienu ákwá ike, unu ndi bi na Maktesh, n'ihi na ndi Kenean nile alawo n'iyi: ebipuwo ndi nile eboro ola-ocha. 12 O gérú kwa, na mbe ahu, na M'gáchiri oriøna chosie ike nime Jerusalem; M'géji kwa nmehie ndikom ahu ndi raruru araru n'idi ka manya-vine doro edo leta ha, ndi násí n'obi-ha, Jehova agagh-eme ezi ihe, O gagh-eme kwa ihe ojo. 13 Akú-ha gághó kwa ihe apunaraworo ha, ulo nile ha gághó kwa ebe tóboró n'efu: e, ha géwu ulo, ma ha agagh-ebi nime ha; ha gáku kwa ubi-vine, ma ha agagh-añu manya-vine-ha. 14 Oké ubochi Jehova di nso, o di nso, o némé kwa ngwa nke-uku: ge nti olu ubochi Jehova; dike néti nkpu di ilu n'ebe ahu. 15 Ubochi nrubiga-ókè nke iwe ka ubochi ahu bu, ubochi ahuhu na nkpaøu, ubochi nke ime nkponkpó-cbe na itóboró n'efu, ubochi ochichiri na oké nbachi, ubochi igwe-oji na oké ochichiri, 16 ubochi opí-ike na iti-nkpu agha, imégide obodo nile ewusiri ike, na imégide ulo-nkuku nile di elu. 17 M'gémé kwa ka nkpa kpa madu, ha ewe jegharia dika ndi-isi, n'ihi na o bu Jehova ka ha mehieworo megide: agáwusi kwa obara-ha dika ajá, wusi kwa anu-aru-ha dika nsí. 18 Ola-ocha-ha ma-øbu ola-edo-ha agagh-enwe ike inaputa ha anaputa n'ubochi nrubiga-ókè nke iwe Jehova; ma agéji øku nke ekworo-Ya ripia ala-ha nile: n'ihi na ngwusi, nke bu nání obi-olulø-miri, ka O gémé ka ndi nile bi n'ala nka gwusia.

2 1 Chikötanu onwe-unu, e, chikota dika ahihia-øka, unu mba nke nénwegh ihere; 2 tutu ukpuru amuputa

nwa, (ubochi agabigawo dika ibobo-øka), mbe ɔnúma nke iwe Jehova akábiakwasigh unu, mbe ubochi iwe Jehova akábiakwasigh unu. 3 Chønu Jehova, unu nile ndi di ume-ala n'obi bi n'uwa, ndi luworo ihe O kpere n'ikpe; chønu ezi omume, chønu ume-ala-n'obi: eleghanya agézobe unu n'ubochi iwe Jehova. 4 N'ihi na Geza gábu ebe arapuru arapu, Ashkelon gághó kwa ebe tóboró n'efu: Ashdod, n'etiti-ehihie ka agáchupu ya, agéropu kwa Ekron. 5 Ahuhu diri ndi bi n'akuku oké osimiri, bú mba ndi Keret! Okwu Jehova némegide unu, Kenean, ala ndi Filistia; M'gémé kwa ka i la n'iyi ghara inwe onye-obibi. 6 Akuku oké osimiri gábu kwa ebe-obibi ebe-obibi, bú ulo ntà nke ndi-øzüzü-aturu na ogige igwé ewu na aturu. 7 Akuku oké osimiri gábu-kwara ndi ulo Juda fôduru; n'elu ha ka ha gázú igwé ewu na aturu-ha: n'ulo nile nke Ashkelon ka ha gámakpu amakpu n'anyasi; n'ihi na Jehova, bú Chineke-ha, gëleta ha, me ka ndi-ha adotara n'agha lata. 8 Anuwom ita-uta Moab, na nkwalu nile nke umu Amon, nke ha jiworø ta ndim uta, me onwe-ha uku megide oké-ala-ha. 9 N'ihi nka, Mu onwem nádi ndu, (o bu ihe si n'ónu Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bú Chineke nke Israel, puta), n'ezie Moab gádi ka Sôdòm, umu Amon gádi kwa ka Gomora, ihe-onwunwe nke akuba, na olùlù-nnù, na ebe tóboró n'efu rue mbe ebigh-ebi: ndim fôduru gáluta ihe-ha n'agha, ndi mbam fôduru géketa kwa ha. 10 Nka ka ha gënwe n'ihi npako-ha, n'ihi na ha atawo ndi Jehova nke usu nile nke ndi-agha uta, me onwe-ha uku imégide ha. 11 Onye di egwu ka Jehova gábu n'imégide ha: n'ihi na O gémé ka chi nile nke uwáta aru; madu gákpo kwa isi ala nye Ya, onye o bula site n'ónodu-ya, bú agwe-etiti nile nke mba nile. 12 Unu onwe-unu kwa, bú ndi Etiopia, ndi mma-agham þáru eþu ka ha bu. 13 O géseti kwa aka-Ya imégide Ugwu, me ka Asiria la n'iyi; O gémé kwa ka Nineve ghó ebe tóboró n'efu, ala kpóro nku dika oza. 14 Igwé anumanu di iche iche gámakpu amakpu n'etiti ya, anu-øhia nile nke mba nile: ma okwolo ma ebinta gáno ɔnódu-abali n'isi-ogidi-ya nile: ge nti olu-ha

nābù abù nime window; ime-nkpónkpó gádi na nbata-uqo: n'ihi na ebe ejí osisi cedar wu ka Q ḥabaworo qto. 15 Nka bu obodo ahu nke nānuri ḥnu-agha, nke nānqo na ntukwasi-obi, nke nāsi n'obi-ya, Mu onwem nq, o digh kwa otú efu qzo di ma ewezuga nāni mu onwem: le otú o ghōworo ebe tq̄orō n'efu, ebe-nmakpu diri anu-qhia! onye o bulu nke nāgabiga n'akuku ya gāma qso, fegharia aka-ya.

3 1 Ahuhu diri obodo nke nānupu isi, nke ruwo-kwa-ra árū, obodo ahu nke nēme ihe-ike! 2 Q gehg nti olu Chineke; o naragh ido-aka-na-nti; Jehova ka o nātukwasigh obi; Chinekeya ka o nābiakutegh nso. 3 Ndi-isi-ya n'etiti ya bu զdum nābq uja; ndi-ikpe-ya bu anu-qhia wolf nke anyasi; ha ekpechagh զkpukpu n'ututu. 4 Ndi-amuma-ya bu ndi obi-ha nādigh n'otu ebe, ndi-nghobu: ndi-nchu-aja-ya emewo ka ihe nsq ghara idi nsq, ha emewo iwu ihe-ike. 5 Jehova bu onye ezi omume n'etiti ya; Q digh-eme ajo omume; kwa-ututu ka Q nēme ka ikpē-Ya puta ihé, o digh mbe Q nādigh; ma onye ajo omume adigh-ama ihere. 6 Ebipuwom mba di iche iche, ulonkuku nile ha tq̄orō n'efu; emewom ka èzi nile ha buru nkponkpó-ebe, onyenagabiga we ghara idi: emebisiwo obedo nile ha, onye o bulu we ghara idi, ha we ghara inwe onye-obibi. 7 Asirim, N'ezie i gātu egwum, i gānara ido-aka-na-nti; ewe ghara ibipu ebe-obibi-ya, dika ihe nile si di nke M'jiworo leta ya: ma otú o di, ha biliri n'isi-ututu, bibie omume nile ha. 8 N'ihi nka cherenum, (o bu ihe si n'qnu Jehova puta), cherenu ubochi mbe M'gēbili qto ikwata ihe: n'ihi na ikpém bu ime ka mba nile zukota, ka M'we chikota ala-eze nile, iwusa ha oké iwem, bù ḥnuma nile nke iwem; n'ihi na agēji ḥku nke ekworom ripia uwa nka nile. 9 N'ihi na mbe ahu ka M'gābanwere ndi nile di iche iche ebubere-qn̄u di ḥcha, ka ha nile we kpokue aha Jehova, ifè Ya n'otu ubú.

10 Site n'ofè osimiri nile nke Etiopia ka ndi-aririom, bù ada ndim achusara achusa, gēduru onyinye-inata-iru-qmam. 11 N'ubochi ahu ka ihere omume-gi nile nāgagh-eme gi, bù nke i jiworō jehie megidem: n'ihi na mbe ahu ka M'gēwezuga n'etiti gi ndi-gi nānuri ḥnu-agha nime npakq, i gagh-adi kwa npako qzo n'ugwu nsqm. 12 M'gēme kwa ka otú ndi ewedara n'ala nke nēnwegh kwa ike fodu n'etiti gi, ha gāhabā kwa n'aha Jehova. 13 Ndi Israel foduru agagh-eme ajo omume, ha agagh-ekwu kwa okwu-agha; agagh-ahu kwa ire aghughq n'qnu-ha: n'ihi na ndi ahu gāzū onwe-ha makpu kwa amakpu dika aturu, o digh kwa onye ganēme ka ha ma jijiji. 14 Tie nkpu qn̄u, gi ada Zaion; tie nkpu, gi Israel; nuria, were obi nile nuria qn̄u-agha, gi ada Jerusalem. 15 Jehova ewezugawo ikpēgi nile, Q chughachiwo onye-iro-gi: Eze Israel, bù Jehova, nq n'etiti gi: i gaghatu egwu ihe ojø qzo. 16 N'ubochi ahu ka agāsi Jerusalem, Atula egwu: gi Zaion, ekwela ka aka-gi abua kuda. 17 Jehova, bù Chineke-gi, nq n'etiti gi, Q bu dike nke nāzoputa: O gēji qn̄u nwe obi-utq n'aru gi, O gedere du n'ihun'anya-Ya, O gēji iti-nkpu-qn̄u teghari egwu qn̄u n'aru gi. 18 Ndi o nēwuta n'ihi mbe akara akà ka M'gēme ka ha zukota, bù ndi sitere na gi: bù obodo nke ibu eboro ya bù ita-uta. 19 Le, M'ganēmeso ndi ahu nile, bù ndi nēweda gi n'ala, na mbe ahu: M'gāzoputa kwa nwayi ahu nke nēje nsukwara-achi, o bu kwa nwayi nke achupuru achupu ka M'gāchikota; M'gēme kwa ka ha ghō otuto, ghō kwa aha, bù ndi ihere-ha di n'uwa nka nile. 20 Na mbe ahu ka M'gēme ka unu bata, o bu kwa na mbe ahu ka M'gāchikota unu: n'ihi na M'gēme ka unu ghō aha, ghō kwa otuto n'etiti ndi nile di iche iche nke uwa, mbe M'gēme ka ndi-unu adotara n'agha lata n'anya-unu, ka Jehova siri.

HAGAI

1 1 N'arø nke-abua nke Daraioṣ, bù eze, n'ọnwa nke isi, n'ubøchi mbu n'ọnwa, ka okwu Jehova si n'aka Hagai, bù onye-amuma, rue Zerubabel nwa Shealtiel, bù onye nāchi ala Juda, ru kwa Joshua nwa Jehozadak, bù onye-isin-chu-aja, nti, si, 2 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha kwuru, si, Ndi nka siri, Oge ibia erugh, bù oge iwu ulo Jehova. 3 Okwu Jehova we si n'aka Hagai, bù onye-amuma, bia, si, 4 ḥ bu oge unu nwere, unu onwe-unu, ibi n'ulo-unu amachitara osisi, mbe ulo a bu nkponkpø ebe? 5 Ma ubu a, otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Tukwasinu obi-unu n'uzø nile unu. 6 Unu aghawo ọtutu nkpuru, ma nke-nñta ka unu webatara; unu néri ihe, ma ọ digh afø juworo unu; unu nāñu ihe-ọnunu, ma ọ digh nnuju-afø unu nnujuworo; unu yiri uwe, ma ọ digh okpom-óku nékpo madu; ọzø, onye näluta ugwo-olu näluta ugwo-olu itiye n'akpa puru epu. 7 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Tukwasinu obi-unu n'uzø nile unu. 8 Rigonu n'ugwu, bute osisi, wue ulo a, ọ gätökwm uto, agasopu-kwa-ram, ka Jehova siri. 9 Unu lere anya ihe bara uba, ma, le, ọ ghørø ihe ntà; mbe unu bulatara ya ulo, M'we fúsasia ya. N'ihi gini? (ọ bu ihe si n'ònun Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta). N'ihi ulom, nke bu nkponkpø ebe; ma unu onwe-unu nāñø ọsø, onye ọ bula ọ bakuru ulo nke aka ya. 10 N'ihi nka ka elu-igwe nke di n'elu unu bochiworo igirigi, ala ebochiwo kwa ihe-omume-ya. 11 M'we kpø oge ọkpukpø-nku ka ọ dakwasi ala nka na ugwu-ya nile na ọka-ya na manyavine ọhu ya na manu ọhu ya na ihe nile nke ala nēpuputa na madu na anumanu na ihe nile unu døbøru onwe-unu n'olu inweta.

12 Zerubabel nwa Shealtiel, na Joshua nwa Jehozadak, bù onye-isin-chu-aja, na ndi Israel nile fôduru, we ge nti olu Jehova, bù Chineke-ha, ge kwa nti okwu nile nke Hagai, bù onye-amuma, dika Jehova, bù Chineke-ha, zitere ya; ndi Israel we tua egwu n'iru

Jehova. 13 Hagai, bù onye-ozi Jehova, we gwa ndi Israel okwu n'ozi Jehova, si, Mu onwem nøyere unu; ọ bu ihe si n'ònun Jehova puta. 14 Jehova we kpøte mò Zerubabel nwa Shealtiel, bù onye nāchi ala Juda, na mò Joshua nwa Jehezadak, bù onye-isin-chu-aja, na mò nke ndi Israel nile fôduru; ha we bia je ozi n'ulo Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke-ha, 15 n'ubøchi nke-orù-na-anø nke ọnwa ahu, n'ònwa nke isi, n'arø nke-abua nke Daraioṣ, bù eze.

2 1 N'ònwa nke-asø, n'ubøchi nke-orù-na-otù nke ọnwa ahu, okwu Jehova we si n'aka Hagai, bù onye-amuma, bia, si, 2 Biko, gwa Zerubabel nwa Shealtiel okwu, bù onye nāchi ala Juda, gwa kwa Joshua nwa Jehozadak, bù onye-isin-chu-aja, gwa kwa ndi Israel fôduru, si, 3 Onye fôduru n'etiti unu nke huru ulo a n'ebube mbu ya? ọ di kwa aña n'anya-unu onwe-unu ubu a? ọ digh náni ka ihe-efu n'anya-unu? 4 Ma ubu a, di ike, Zerubabel, (ọ bu ihe si n'ònun Jehova puta); di ike, Joshua, nwa Jehozadak, bù onye-isin-chu-aja; di ike, unu ndi nile nke ala nka, (ọ bu ihe si n'ònun Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), 5 dika okwu ahu si di nke Mu na unu ƙara n'obuba-ndu mbe unu siri n'Ijipt puta, M'om néguzo kwa n'etiti unu: unu atula egwu. 6 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Ọ fôduru otù ubø, nwa mbe ntà ka ọ bu, Mu onwem gaje ime ka elu-igwe na uwa na oké osimiri na ala kpørø nku me nkpatu; 7 M'gême kwa ka mba nile me nkpatu, ihe anâchøsi ike nke mba nile gâbia kwa, M'gêmeju kwa ulo a n'ebube, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 8 Mu nwe ọla-ocha nile, ọ bu kwa Mu nwe ọla-edo nile; ọ bu ihe si n'ònun Jehova puta. 9 Ebube ikpeazu nke ulo a gâdi uku kari ebube mbu, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: ọ bu kwa n'ebe a ka M'gênye udo; ọ bu ihe si n'ònun Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta.

10 N'ubøchi nke-orù-na-anø nke

onwa nke-iteghete, n'arø nke-abua nke Daraiøs, okwu Jehova we si n'aka Hagai bù onye-amuma, bia, si, 11 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Biko, jua ndi-nchu-aja ajuju iwu, si, 12 Le, o buru na onye o bulu eburu anu nso n'ønu-ønu-ala nke uwe-ya, were kwa ønu-ønu-ala nke uwe-ya metu achicha, ma-øbu ofè, ma-øbu manyavine, ma-øbu manu, ma-øbu ihe-oriri o bulu, o gädi nso? Ndi-nchu-aja we za, si. É-é. 13 Hagai we si, O buru na onye ruru árú site iia madu nwuru anwu enictu ihe o bulu n'ilie ndia, o gäru árú? Ndi-nchu-aja we za, si, O gäru árú. 14 Hagai we za, si, Otù a ka ndi nka di, o bu kwa otù a ka niba nka di n'irum; (o bu ihe si n'ønu Jehova puta); o bu kwa otù a ka olu o bulu nke aka-ha di; ozø, ihe ha nèweta nso n'ebe aliu, ihe ruru árú ka o bu. 15 Ma ubu a, biko, tukwasinu obi-unu na mbe a site n'ubochi ta laghachi azu, site na mbe akatukwasigh nkume n'elu nkume n'ulo uku Jehova: 16 na mbe ahu nile, mbe madu biara n'obo-ihe dì orù otütù, ha di náni iri; mbe madu biara n'ebe-inarananya-vine ikupu ogu ite abua na iri, náni orù di. 17 Ejirim nchakpo, ji kwa ønuma-ebù, ji kwa akù-miri-igwé, tibue unu n'olu nile nke aka-unu; nia o digh

nchighari unu chigharikuterem; o bu ihe si n'ønu Jehova puta. 18 Biko, tukwasinu obi - unu na mbe a, site n'ubochi ta laghachi azu, site n'ubochi nke-orù-na-anø nke onwa nke-iteghete, site ii'ubochi ahu mbe atorø ntø-ala ulo uku Jehova, tukwasinu obi-unu na ya. 19 Nkpuru-øghigha, o di n'øba rue ubu a? ozø kwa, osisi vine na osisi fig na osisi pomegranate na osisi olive amigh nkpuru; site n'ubochi ta ka M'ganagøzi unu.

20 Okwu Jehova we rue Hagai nti nke ubø abua n'ubochi nke-orù-na-anø nke onwa ahu, si, 21 Gwa Zerubabel, bù onye náchi ala Juda, okwu, si, Mu onwem gaje ime ka elu-igwe iia uwa me nkpatu: 22 M'gåkwatu kwa oche-eze nke ala-eze nile, M'gækpochapu kwa ike nke ala-eze nile nke mba nile; M'gåkwatu kwa ubø-ala, na ndi nánokwasi ha; inyinya na ndi nánokwasi ha gärida kwa, onye o bulu site na mma-agha nwa-nneya. 23 N'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ønu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), ka M'gëwere gi, Zerubabel nwa Shealtiel, bù orùm, (o bu ihe si n'ønu Jehova puta), me gi ka i di ka nba-aka-akàrà: n'ihi na gi ka M'roputaworo; o bu ihe si n'ønu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta.

ZEKARAIA

1 I N'ønwa nke-asatø, n'arø nke-abua nke Daraiøs, ka okwu Jehova ruru Zekaraia nwa Berekaia, nwa Ido, bù onye-amuma, nti, si, 2 Jehova ewesawo nna-unu-hà oké iwe. 3 I gäsi kwa lia, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Laghachikutenum, (o bu ihe si n'ønu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), M'gålaghachikute kwa unu, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 4 Unu adila ka nna-unu-hà, ndi ndi-amuma mbu kpørø ökü, si, Otù a ka Jeliova nke usu nile nke ndi-agha siri, Biko, sinu n'użø ojø nile unu, na n'omume ojø nile unu, lata: ma ha anugh, ha añaaghkwam nti; o bu ihe si n'ønu Jeliova puta. 5 Nna-unu-hà, ole

ebe ha nø? iudi-aniuma kwa, o bu rue mbe ebigh-ebi ka ha nádi ndu? 6 Ma otù o di, okwum nile na ukpurum nile nke M'nyere ndi-orùm, bù ndi-amuma, n'iwu, hà erugh nna-unu-hà aru? ha we chigharia, si, Dika Jehova nke usu nile nke ndi-agha zubere ime ayi, dika uzø nile ayi si di, na dika omume nile ayi si di, otù a ka O mesoworo ayi.

7 N'ubochi nke-orù-na-anø nke onwa nke-iri-na-otù, nke ahu bu onwa Shebat, n'arø nke-abua nke Daraiøs, okwu Jehova we rue Zekaraia nwa Berekaia, nwa Ido, bù onye-amuma, nti, si, 8 Ahurunì n'abali, ma, le otù onye nke nánokwasi inyinya nácha uhie uhic, onye ahu nèguzo kwa n'etiti osisi myrtle nke di

n'ebé miri emi; n'azu ya ka inyinya di iche iche guzoro, nke nácha uhie uhie, na nke nácha dika manu, na nke nácha ocha. 9 M'we si, Ndia bu gini, onyenwem? Mq-ozi ahu nke nágwam okwu sirim, Mu onwem gême ka i hu ihe ndia bu. 10 Onye ahu nke néguzo n'etiti osisi myrtle we za, si, Ndia bu ndi Jehova ziteworo ijeghari n'uwa. 11 Ha we za mq-ozi nke Jehova nke néguzo n'etiti osisi myrtle, si, Ayi ejeghariwo n'uwa, ma, le, uwa nka nile nánodu du, di jū. 12 Mq-ozi nke Jehova we za, si, Jehova nke usu nile nke ndi-agha, rüe ole mbe ka Gi onwe-gi nágagh-emere Jerusalem na obodo Juda nile ebere, bú nke I wesaworo oké iwe ogu arø atø na iri ndia? 13 Jehova we za mq-ozi nke nágwam okwu okwu qma di iche iche, bú okwu nkasi - obi. 14 Mq-ozi nke nágwam okwu we sim, Kposa, si, Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Ekwoworom Jerusalem na Zaion oké ekworo. 15 Q bu kwa iwe uku ka Mu onwem nēwesa mba nile ndi nō jū: n'ihi na Mu onwem were iwe nke ntà, ma ha onwe-ha yere aka ime ha ihe ojø. 16 N'ihi nka ka Jehova siri otú a: Ejiwom obi-ebere nile laghachikute Jerusalem; agéwu ulom nime ya, (q bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), agëseti kwa eriri-ötütü n'elu Jerusalem. 17 Kposa qzø, si, Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Obodom nile gësite n'ezi ihe basa qzø; Jehova gákasi kwa Zaion obi qzø, roputa Jerusalem qzø.

18 M'we welie anyam abua, hu, ma le, mpi anø. 19 M'we si mq-ozi nke nágwam okwu, lhe ndia bu gini? Q we zam, Ndia bu mpi ahu nke sósaworo Juda na Israel na Jerusalem. 20 Jehovah we me ka m'hu ndi-ókà anø. 21 M'we si, Gini ka ndia nábia ime? O kwue, si, Ndia bu mpi ndi sósara Juda, onye q bula we ghara iweli isi-ya: ma ndia abiawo ime ka ha ma jijiji, ituda mpi nile nke mba nile, ndi buliri mpi-ha imegide ala Juda isøsa ya.

21 M'we welie anyam, hu, ma le, otú onye nke eriri-ötütü di n'aka-ya. 2 M'we si, Ole ebe gi onwe-gi nje? Q sim, Itù Jerusalem, ihu ka obosara-ya ra, na ka ogologo-ya ra. 3 Ma, le, mq-ozi nke nagwám okwu nápu, mq-ozi ozø

nápu kwa izute ya, 4 si ya, Ba qso, gwa nwa-okorobia nka okwu, si, N'obedo di iche iche nénwagh mbidi ka Jerusalem gëbi, site n'iba-uba madu na anumanu di nime ya. 5 N'ihi na Mu onwem gäburu ya mbidi qku buruburu, (q bu ihe si n'onu Jehova puta), q bu kwa ebube ka M'gaghø n'etiti ya. 6 Éwù, éwù, sinu n'ala Ugwu ɬalaga, (q bu ihe si n'onu Jehova puta): n'ihi na dika ifuse anø nke elu-igwe ka M'chusaworo unu; q bu ihe si n'onu Jehova puta. 7 Éwù, gi Zaion, wepuga onwe-gi, gi nwayi nke gi na ada Babilon nèbi. 8 N'ihi na otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Q bu mbe nsopuru gasiri ka O ziworom jekuru mba nile ndi nákwata unu: n'ihi na onye németu unu aka németu nwa-anya-Ya. 9 N'ihi na, le, M'gaje ifeghari akam n'aru ha, ha gäbukwa-ra ndi nèfè ha ihe-nkwata: unu ewe mara na Jehovah nke usu nile nke ndi-agha ezitewom. 10 Tie nkpu qñu, ñuria, gi ada Zaion: n'ihi na, le, Mu nábia, M'gëbi kwa n'etiti gi; q bu ihe si n'onu Jehova puta. 11 Qtutu mba gärappa-kwa-ra na Jehovah n'ubochi ahu, ghø-kwa-ram otù ndi: M'gëbi kwa n'etiti gi, i we mara na Jehovah nke usu nile nke ndi-agha eziwom biakute gi. 12 Jehovah géketa kwa Juda n'òkè-Ya n'elu ala nsø a, roputa kwa Jerusalem qzø. 13 Dere du, unu anu-aru nile, n'iru Jehovah: n'ihi na O siwo n'ebobibi-Ya di nsø teta.

31 Q we me ka m'hu Joshua, bú onye-isi-nchu-aja, ka o néguzo n'iru mq-ozi nke Jehovah, na Setan, ka o néguzo n'aka-uri-ya imegide ya. 2 Jehovah we si Setan, Jehovah basiere gi nba ike, Setan; e, Jehovah Nke roputaworo Jerusalem basiere gi nba ike: onye a, q bugh oløkø-qku aløputara n'oku? 3 Ma Joshua nëyi uwe rusiri inyi, guzo n'iru mq-ozi ahu. 4 Q we za, gwa ndi néguzo n'iru ya okwu, si, Chizuga uwe rusiri inyi n'aru ya. Q we si ya, Le, emewom ka ajo omume-gi si n'aru gi gabiga, M'gëyibe kwa gi uwe ememe. 5 M'we si, Ka ha kukúa ákwà-nkukù-isi nwuru enwu n'isi-ya. Ha we kukúa akwa-nkukù-isi nwuru enwu n'isi-ya, yibe ya uwe; mq-ozi Jehovah néguzo kwa n'ebe ahu. 6 Mq-ozi nke Jehovah we ɬara Joshua

àmà nke-uku, si, 7 Otú a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Q buru na i je ije n'uzom nile, o buru kwa na i debe ihe-ndebem, o gābu kwa na gi onwe-gi gekpe ulom ikpe, ozo, i gedebe kwa ogigem nile, M'gēnye kwa gi ebe-njeghari di iche iche n'etiti ndia nēguzo n'ebe a. 8 Biko, nuru, gi Joshua, bú onye-isi-nchu-aja, gi onwe-gi na ndi-ibe-gi ndi nānōdu ala n'iru gi; n'ihi na ndi bu ihe-ebube ka ha bu: n'ihi na, le, M'gaje ime ka orùm, bú Ihe-opupú ahu, puta ihè. 9 N'ihi na, le, nkume ahu nke M'tiyeworo n'iru Joshua; n'elu otù nkume kaanya asa di: le, M'gēbu ebubu-ya, (o bu ihe si n'onu Jehova puta), M'gēbupu kwa ajo omume ala ahu n'otù ubochi. 10 N'ubochi ahu, (o bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), ka unu gākpobata, onye o bula o kpobata madu-ibe-ya, n'okpuru osisi vine na n'okpuru osisi fig.

4 1 M'ozi ahu nke nāgwam okwu we biaghachi, kpotem, dika onye anākpote n'ura-ya. 2 Q we sim, Gini ka gi onwe-gi nāhu? M'we si, Ahuwom, ma, le, ihe-idoba-oriøna, nke bu nāni ola-edo ola-edo, ya na okwa-ya n'isi-ya, na oriøna asa n'elu ya: ihe asa ejí abaye manu diri oriøna nile n'otù n'otù, bú nke di n'isi-ya: 3 osisi olive abua di kwa n'akuku ya, otù n'aka-nri okwa ahu, na otù n'aka-ekpe-ya. 4 M'we za, gwa m'ozi ahu nke nāgwam okwu, si, Ndia bu gini, onye-nwem? 5 M'ozi ahu nke nāgwam okwu we za, sim, l magh ihe ndia bu? M'we si, É-è, onye-nwem. 6 Q we za, gwam okwu, si, Nka bu okwu Jehova nke Q gwara Zerubabel, si, Q bugh site n'usu-ndi-agha, o bugh kwa site n'ike, kama o bu site na M'om, ka Jehova nke usu-ndi-agha siri. 7 Onye ka i bu, gi oké ugwu? n'iru Zerubabel i gāgho ebe di lari: o gēweputa kwa nkume nke-elu n'itiri ya oké nkpu, si, Amara, amara. 8 Okwu Jehova we ruem nti, si, 9 Aka abua nke Zerubabel atòwo ntó-ala nke ulo a, aka-ya abua gēwubi kwa ya; i we mara na Jehova nke usu nile nke ndi-agha eziwom biakute unu. 10 N'ihi na ònye ledaworo ubochi ihe ntà anya? n'ihi na ha gānuri ɔnu, hu nkume ejí atù mbidi n'aka Zerubabel, bú asa ndia, ndi bu anya Jehova; ndi ahu nējeghari n'uwa nile.

11 M'we za, si ya, Gini bu osisi olive abua ndia nke di n'aka-nri ebe-idoba-oriøna nka na n'aka-ekpe-ya? 12 M'we za nke ubò abua, si ya, Gini bu ngalaba abua nke osisi olive ndia nke nēsi n'ihe ola-edo abua ejí abapu manu bapu manu ola-edo n'onwe-ha? 13 Q we gwam okwu, si, l magh ihe ndia bu? M'we si, É-è, onye-nwem. 14 Q si, Ndia bu umu-ndikom abua nke manu ɔhu, ndi nēguzo n'akuku Onye-nwe uwa nka nile.

5 1 M'we welie anyam abua ozo, hu, ma le, akwukwo-npiakota nke nēfe efe. 2 Q we sim, Gini ka gi onwe-gi nāhu? M'we za, Mu onwem nāhu akwukwo-npiakota nēfe efe; ogologo-ya di orú cubit, obosara-ya di kwa cubit iri. 3 Q we sim, Nka bu ɔbuña-iyi nke nāpuru iru ala nka nile: n'ihi na onye o bula nke nēzu ori ka agēkpochapu n'ebe a dika o si di; o bu kwa onye o bula nke nānu iyi ka agēkpochapu n'ebe a dika o si di. 4 Emewom ka o puta, (o bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), o gābà kwa n'ulo onye-ori na n'ulo onye ji aham anu iyi ugha: o gānq kwa ɔnōdu-abali n'etiti ulo-ya, me ka o gwusia, ya na osisi-ya na nkume-ya nile.

5 M'ozi ahu nke nāgwam okwu we puta, sim, Biko, welie anya-gi abua, hu ihe o bu, bú ihe a nke nāpu apu. 6 M'we si, Gini ka o bu? Q si, Nka bu ihe-otùtù ephah nke nāpu apu. Q we si, Nka bu oyiyi-ha n'ala nka nile: 7 (ma le, otù buruburu opù anēbuli ebili:) nka bu kwa otù nwayi nke nānōdu n'etiti ephah ahu. 8 Q we si, Nka bu Nmebi-iwu; o we tubà ya n'etiti ephah ahu: o we tukwasi nkume opù ahu n'onu-ya. 9 M'we welie anyam abua, hu, ma le, ndinyom abua nāputa, ifufe di kwa na nkù-ha; n'ihi na ha nwere nkù abua dika nkù ubala: ha we bulie ephah ahu n'etiti ala na eluigwe. 10 M'we si m'ozi ahu nke nāgwam okwu, Ole ebe ka ndia nēbuga ephah ahu? 11 Q we sim, Iwuru ya ulo n'ala Shaina: mbe edozisiri ya, agādoba ya n'ebe ahu n'ihe-ndokwasi-ya.

6 1 M'we welie anyam abua ozo, hu, ma le, ubò-ala anò nēsi n'etiti ugwu abua puta; ugwu ahu bu ugwu ola. 2 N'ubò-ala mbu ka inyinya nācha uhie uhie di; n'ubò-ala nke-abua ka inyinya

nēji nji di; 3 n'ubø-ala nke-atø ka inyinya nācha ṽcha di; n'ubø-ala nke-anø ka inyinya turu agwa nwe-kwa-ra ume di. 4 M'we za, si mø-ozi ahu nke nāgwam okwu, Gini bu ndia, onye-nwem? 5 Mø-ozi ahu we za, sim, Ndia bu ifufe anø nke elu-igwe, ndi nēsi n'iguzo onwe-ha n'iru Onye-nwe uwa nka nile pua. 6 Ubø-ala ahu nke inyinya nēji nji di nime ya nāpuru ala Ugwu; nke nācha ṽcha puso-kwa-ra ha; nke turu agwa puru-kwa-ra ala Ndida. 7 Inyinya nwere ume pu-kwa-ra, chø ije ka ha we jegharia n'uwa: o we si, J nu, jegharia n'uwa. Ha we jegharia n'uwa. 8 O we kpøsiem økù ike gwam okwu, si, Le, Ndi ahu nke nāpu rue ala Ugwu emewo ka Møm zue ike n'ala Ugwu.

9 Okwu Jehova we ruem nti, si, 10 Nara ihe n'aka ndi emere ka ha je biri n'ala øzo, bù n'aka Heldai, na n'aka Tobaija, na n'aka Jedaia; gi onwe-gi bia kwa n'ubøchi ahu, bata n'ulo Josaia nwa Zefanaia, bù nke ha biaruworo site na Babilon; 11 e, nara ṽla-᷂cha na ṽla-edo, kpua (kpui-eze, kpube n'isi Joshua nwa Jehozaak, bù onye-isi-nchu-aja; 12 gwa ya okwu, si, Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha kwuru, si, Le, otù onye nke Ihe-opupù bu aha-ya; o bu kwa n'ønødu-ya ka o gësi pù, o gëwu kwa ulo uku Jehova: 13 ṽbuná ya onwe-ya gëwu ulo uku Jehova; o bu kwa ya onwe-ya gëburu ebube nile, nødu rāchi n'oche-eze-ya; otù onye-nchu-aja gädi kwa n'oche-eze-ya: ndum-ødu udo gädi kwa n'ctiti ha abua. 14 Okpu-eze ahu gädiri Hilem, di-kwa-ra Tobaija, di-kwa-ra Jedaia, di-kwa-ra Hen nwa Zefanaia, ibu ii e-ncheta n'ulo uku Jehova. 15 Ndi nø n'ebe di anya gäbia kw., wue n'ulo uku Jehova, unu ewe mara na Jehova nke usu nile nke ndi-agha cziwom biakute unu. O gëme kwa, o uru na unu ege olu Jehova, bù Chinck -unu, ti nke-øma.

7 1 O rue, n'arø nke-anø nke Daraiø,
1 òu eze, na oswu Jehova ruru
Zekaraia nti, n'ubøchi nke-a o nke
ønwa nke-iteghete, n'ø wa Kislev.
2 Ma ndi Bet-cl zigarari Shar za na
Regem-melek na ndi-ha ime ka iru
Jehova dajua, 3 na igwa ndi-nchu-aja
ndi diri ulo Jehova nke usu nile nke

ndi-agha okwu, ha na ndi-amuma, si, M'gäkwá ákwá n'ønwa nke-isø, nèkewaputa onwem, di a m'meworo otutu aro ra ka ndia? 4 Okwu Jehova nke usu nile nke ndi-agha we ruem nti, si, 5 Gwa ndi nile nke ala nka, gwa kwa ndi-nchu-aja, okwu, si, Møe unu buru ønu, møe unu tiri aka n'obi n'ønwa nke-isø, na n'ønwa nke-asa, ṽbuná øgu arø atø na iri ndia, ø bu obubu-ønu unu buru ma-øli nye Mu onwem? 6 Ozø, møe unu néri ihe, ma-øbu møe unu nāniu ihe-ønønu, ø bugh unu onwe-unu bu ndi néri ihe? ø bugh kwa unu onwe-unu bu ndi nāniu ihe-ønønu? 7 Ùnu agagh-anu okwu nile nke Jehova kpøsaworo site n'aka ndi-amuma mbu, møe Jerusalem bu ebe macu bi, møe o n' kwa n'udo, møe madu bi kwa n'obodo-ya nile di ya buruburu na nime Negeb na n'ebe di ala ala?

8 Okwu Jehova we rue Zekaraia nti, si, 9 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha kwuru, si, Kpenu ikpe ezi-økwu, nwe-kwa-nu ebere na obi-ebere nile, onye o bula n'aru nwa-nne-ya: 10 unu emeøu-kwa-la nwayi di-ya nwuru, na nwa-nbei, na øbia, na onye ewedara n'ala; unu echè-kwa-la ihe øjø n'obi-unu, onye o bula megide nwa-nne-ya. 11 Ha we ju iña nti, wezuga ubu-ha, me ka nti-ha di arø, ka ha we ghara inu ihe. 12 O bu kwa obi-ha ka ha mere ka ha ghø nkume adamant, ka ha we ghara inuru iwu Chineke, na okwu nile nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha zitere site na Mø-Ya site n'aka ndi-amuma mbu: oké iwe we site na Jehova nke usu nile nke ndi-agha bia. 13 O rue na, di: a O kpøø økù, ma ha anugh; otù a ka ha gäkpø økù, ma M'gagh-anu; otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri; 14 ma M'gëfesa ha dikø eké itufø n'etiti mba nile ndi ha námagh. Ala nka we töbørø n'efu n'azu ha, ghara inwe onye-ngabiga ma-øbu onye nälata: n'ihi na ha mere ala anächosi ike ka øghø ebe töbørø n'efu.

8 1 Okwu Jehova nke usu nile nke ndi-agha we bia, si, 2 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Ekwoworom Zaion oké ekworo, ejiwokwam oké ønuma kworo ya ekworo. 3 Otù a ka Jehova siri: Alaghachiwom na Zaion, M'gëbi kwa

n'etiti Jerusalem: agākpō kwa Jerusalem Obodo ezi-okwu; agākpō kwa ugwu nke Jehova nke usu nile nke ndi-agna Ugwu nsq. 4 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Agadi ndikom na agadi ndinyom gānōdu kwa ala ozq 'amà nile nke Jerusalem, onye o bula o ji e nkpa-n'aka-ya n'aka-ya site n'iba-uba nke ubochi ndu-ya. 5 Amá nile nke obodo ahu gējuputa kwa n'umu-ntakiri ndikom ra umu-ntakiri ndinyom nēgwuri egwù n'amá-ya nile. 6 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Asi na o dikari ike ime n'anya ndi nka foduru n'ubochi ahu, o bu kwa n'anyam ka o gādi kari ike ime? (o bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta). 7 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Le, M'gaje izoputa ndim n'ala Owuwanayanwu, na n'ala Qdida-anyanwu: 8 M'gēme kwa ka ha bia, ha gēbi kwa n'etiti Jerusalem: ha gābu-kwa-ram otù ndi, Mu onwem gābu-kwa-ra ha Chineke, n'ezi-okwu na n'ezi omume. 9 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Ka aka-unu di ike, unu di nānu n'ubochi ndia okwu ndia n'onu ndi-amuma ahu, ndi nq n'ubochi mbe atorø ntq-ala ulo Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù ulo uku Ya, ka ewe wue ya. 10 N'ihi na tutu ubochi nile ahu ugwo-olu madu adigh, ugwo-olu anumanu adigh kwa; o digh kwa udo diri onye nāpu apu ma-qbu onye nābata abata site n'onye-nkpabu: eziga-kwaran madu nile, onye o bula imegide ibe-ya. 11 Ma ubu a o bugh dika n'ubochi mbu nile ka Mu onwem gādiri ndi nka foduru; (o bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta). 12 N'ihi na nkpuru udo gādi; osisi vine gāmi nkpuru-ya, ala ēme kwa ihemume-ya, elu-igwe gēnye kwa igirigha; M'gēme kwa ka ndi nka foduru keta ihe ndia nile. 13 O gēru kwa na, dika unu buri nkocha 'etiti mba nile, unu ulo Juda na ulo Israel, otù a ka M'gāzoputa unu, unu aburu ngozi: unu atula egwu, kama ka aka-unu di ike. 14 N'ihi a otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Dika M'zubere ime unu ihe qj, mbe nna-unu-hà kpasurum iwe, (o bu ihe si n'onu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta), ma

echègharighm uche: 15 otù a ka M'zubewo-kwa-ra ozq n'ubochi ndia ime Jerusalem, ime kwa ulo Juda, nma: unu atula egwu. 16 Ndia bu ihe unu gēme; Kwenu, onye o bula o gwa ibe-ya, ezi-okwu; kpenu ikpe ezi-okwu na ikpe udo n'onu-uzq-ama nile unu: 17 unu echè-kwa-la ihe cjo n'obi-unu, onye o bula megide ibe-ya; unu ahukwa-la qbuha-iyi ugha n'anya: n'ihi na ihe ndia nile bu ihe nke M'k'oworo asi; o bu ihe si n'onu Jehova puta.

18 Okwu Jehova nke usu nile nke ndi-agha we ruem nti, si, 19 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: Obubu-onu nke onwa nke-anq, na obubu-onu nke onwa nke-ise, na obubu-onu nke onwa nke-as, na obubu-onu nke onwa nke-iri, gāghorø ulo Juda obi-utø na onu, na mbe akara àkà di nma; hu-kwa-nu ezi-okwu na udo n'anya. 20 Otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: O gēru kwa ozq na ndi di iche iche na ndi bi n'otutu obodo gābia: 21 ndi bi n'otutu obodo gējekuru kwa obodo ozq, si, Ka ayi jisie ike je ime ka iru Jehova dajua, na ichø Jehova nke usu nile nke ndi-agha: m'gēje, q bunà mu onwem. 22 E, otutu ndi di iche iche na imba di iche iche di ike gābia ichø Jehova nke usu nile nke ndi-agha nime Jerusalem, na ime ka iru Jenova dajua. 23 Otù a ka Jehova nke tsu nile nke ndi-agha siri: Na mbe ahu ka ndikom iri gēsi n'asusu nile nke mba nile jide, q bunà ijide onu-onu-ala uwe nwoke bu onye-Ju, si, Ayi na unu gāyikø je, n'ihi na ayi anuwo na Chineke nøyere unu.

9 I Ibu okwu Jehova nke eboko ala Hadrak, Damaskos gābu kwa ebezizu-ike-ya: n'ihi na n'ebe Jehova nq ka anya madu na nke bo nile nke Israel di: 2 na Hemat nke nwe-kwa-ra ökè-ala-ya n'akuku-ya: Taia na Zaidon, n'ihi na o mara ihe nke-uku. 3 Taia we wuere onwe-ya ebe ewusiri ike, tukoba qla-ocha dika ájá, na qla-edo qma dika apiti nke amà. 4 Le, Onye-nwe-ayi gānapu ya ala-ya, ti ue ike-ya n'oké osimiri, o bu kwa ya o we-ya ka qku gēripi. 5 Ashkelon gāhu ya, tua egwu; Geza kwa, o gābali kwa nke-uku; Ekron kwa, n'ihi na ihere gēme ntukwasobi-ya: eze gālanari kwa Geza n'iyi, madu

agagh-ebi kwa n'Ashkelon. 6 Nwa iko gēbi kwa n'Ashdod, M'gēbipu kwa npako ndi Filistia. 7 M'gēwezuga kwa Ọbara i ile ya n'ọn-ya, wezuga kwa ihe-ārū-ya nile n'etiti ezé-ya; o gāfodu-kwara Chineke-ayi, Ọbuná ya onwe-ya: o gādi kwa ka otu onye-isi nke nnu madu abua na Ọgu iri nime Juda, Ekron gādi kwa ka onye Jebus. 8 M'gāma-kwa-ra ulom ulo-ikwū, dika ebe-nguzo-ndi-agha, n'ihi onye-ngabiga na n'ihi onye nālata: ka onye nāchi n'ihe-ike we ghara igabiga kwa n'akuku ha Ọzq: n'ihi na ubu a ka M'jiworo anyam abua hu.

9 Tegharia egwú Ọnú nke-uku, gi ada Zaion; tie nkpu, gi ada Jerusalem: le, eze-gi nābiakute gi: onye ezi-omume na onye nwere nzoputa ka o bu; onye ewedara n'ala, nke nānokwasi kwa n'inyinya-ibu, Ọbuná na nwa-inyinya, bù nwa-inyinya-ibu. 10 M'gēbipu kwa ubo-ala n'Efraim, bipu kwa inyinya na Jerusalem, agēbipu kwa uta agha; Ọ gāgwa kwa mba nile okwu udo: Ọ gāchi kwa achi site n'otu oké osimiri rue cké osimiri Ọzq, site kwa n'Osimiri rue nsotu nile nke uwa. 11 Gi onwe-gi kwa, n'ihi Ọbara Ọbuba-ndu-gi ka M'zipuworo ndi-nkporo-gi n'olulù nke miri nādigh nime ya. 12 Laghachinu n'ebe ewusiri ike, unu ndi-nkporo rke olile-anyia ahu: Ọbuná ta ka M'nēgosi na o bu okpukpu abua ka M'gēnyeghachi gi. 13 N'ihi na azoworom Onwem Juda ukwu ikwe ya dika uta, uta ahu ka M'mejuworo n'Efraim dika ákù; M'gák: ote kwa umu-i, Zaion, imegide umu-gi, Jevan, M'gēme kwa gi ka i di ka mma-agha dike. 14 O bu kwa Jehova ka agāhu n'elu ha, ákù-Ya gāpu kwa dika āmūmá: Onye-nwe-ayi Jehova gāfū kwa op-i-ike, je ije n'oké ifufe di iche iche nke Ndida. 15 Jehova nke usu nile ke ndi-agha Ọbochi ha; ha gēripia kwa, zoda nkume ebé nile; ha gānu kwa ihe-Ọnūnū, me nkporu dika site na manya-vine: ha gējuputa kwa dika Ọkwa-nwusa, dika nkuku nile nke ebe-ichu-aja. 16 Jehova, bù Chineke-ha, gāzoputa kwa ha n'ubochi ahu dika igwé ewu na aturu ahu, bù ndi-Ya: n'ihi na nkume di oké Ọnū-ahia nke okpu-eze ka ha gābu, ndi eweliworo elu dika Ọkpolo n'elu ala-Ya. 17 N'ihi na le ka idi-nma-Ya si i uku! oka

gēme a umu-okorobia tozue oké nke-oma, manya-vine Ọhu kwa umu-aboghi nke nāmagh nwoke.

10 1 Riønu Jehova miri-ozuzo n'oge miri-ozuzo nke-ikpe-azu, Ọbuná Jehova Nke nēme āmūmá; o bu kwa oké miri-ozuzo ka Ọ gēnye ha, nye onye o bula ihe-Okukú n'ubi-ya. 2 N'ihi na teraphim ekwuwo ajo ihe, nei nāju ase a uwo Ọhu ugha; o bu kwa nrø ugha ka ha nēze, n'efu ka ha nākasi madu obi: n'ihi nka ka ha buliworo ije dika igwé ewu na aturu, anēweda ha n'ala, n'ihi na o digh onye-Ọzuzu-aturu ha nwere. 3 N'aru ndi-Ọzuzu-aturu ka iwem di Ọku, o bu kwa nkpi nile ka M'gēji nmehie-ha leta: n'ihi na Jehova nke usu nile nke ndi-agha eletawo igwé ewu na aturu-Ya, bù ulo Juda, Ọ gēme kwa ha ka ha di ka inyinya-Ya di ebube n'agha. 4 N'aka-Ya ka nkume nkuku gēsi puta, n'aka-Ya ka itu gēsi puta, n'aka-Ya ka uta agha gēsi puta, n'aka-Ya ka onye o bula nāchi n'ihe-ike gēsi puta n'otu. 5 Ha gādi kwa ka ndi-dike, nāzçda ndi-iro-ha n'apiti ézi nile n'agha; ha gēbu kwa agha, n'ihi na Jehova noyere ha: ihere gēme kwa ndi nānokwasi inyinya. 6 M'gēme kwa ka ulo Juda di ike, M'gāzoputa kwa ulo Josef, me ka ha lata, n'ihi na enwerem obi-ebere n'aru ha: ha gādi kwa ka agāsi na achupughm ha-ri: n'ihi na Mu onwem bu Jehova, bù Chineke-ha, M'gāza kwa ha. 7 Ndi Efraim gādi kwa ka dike, obi-ha gāruri kwa Ọnú dika site na manya-vine: e, umu-ha gāhu ya, we riuria; obi-ha gēteghari egwú Ọnú nime Jehova. 8 M'gākpokota kwa ha Ọkù, chikota ha; n'ihi na Ọbapatawom ha: ha gāba kwa uba otu ha baworo uba. 9 M'gāgha kwa ha dika nkpuru n'etiti ndi nile di iche iche; o bu kwa n'ebe nile di anya ka ha gēchetam: ha gādi kwa ndu, ha na umu-ha, we lata. 10 M'gēme kwa ka ha si n'ala Ijipt lata, o bu kwa n'Asiria ka M'gāchikoputa ha; o bu kwa ala Gilead na Lebanon ka M'gēme ka ha tata; agagh-ahu-kwa-ra ha Ọnōdu. 11 Ọ gāgabiga kwa n'oké osimiri nke nkpaøu, tie oké osimiri nke otutu nmali-miri, ebe di omimi nile nke Nail gātakorø kwa: agēbuda kwa npako Asiria n'ala, nkpan'aka Ijipt gēwezuga kwa onwe-ya. 12 M'gēme kwa ka ha di ike nime

Jehova; o bu kwa n'aha-Ya ka ha ganējeghari; o bu ihe si n'ōnu Jehova puta.

11 1 Meghe uzō-gi nile, gi Lebanon, ka ọku we ripia osisi cedar gi nile. 2 Kwasie ákwà ike, gi osisi fir, n'ihi na osisi cedar adawo, n'ihi na emebiwo osisi nke maþuru onwe-ha: kwasienu ákwà ike, unu osisi oak nke Beshan, n'ihi na oké ọhia alúgh-ulù adawo. 3 Ge nti, o bu olu nke ikwasi-ákwà-ike nke ndi-ozüzü-aturu! n'ihi na emebiwo ebube-ha: ge nti, o bu olu ibo-uya nke umu-odum! n'ihi na emebiwo nbili-elu nke Jødan. 4 Otù a ka Jehova, bù Chinekem, siri: Nāzù igwè ewu na aturu agébu ebu; 5 nke ndi nāzù ha nēbu ha, ma ikpe adigh-ama ha; ozø, ndi nēre ha nāsi, Onye agoziri agozi ka Jehova bu, n'ihi na abum ọgaranya: ndi-ozüzü-ha adigh-enwe ọmiko n'aru ha. 6 N'ihi na M'gagh-enwe kwa ọmiko ozø n'aru ndi bi n'ala nka, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta): ma, le, Mu onwem gaje irara madu ndia nye, onye o bula n'aka ibe-ya na n'aka eze-ya: ha gētibù kwa ala nka, M'gagh-anaputa kwa ha n'aka-ha. 7 M'we zùa igwè ewu na aturu agébu ebu, n'ezie o bu ndi ewedara n'ala nke igwè ewu na aturu ahu. M'we chiri n'onwem nkpa-n'aka abua; otù ka m'kpørø Idi-utø, nke-ozø ka m'kpørø Ndi-ötü-udø, m'we zùa igwè ewu na aturu. 8 M'we bipu ndi-ozüzü-aturu atø ahu n'otù ọnwa; nkpuru-obim enwegh kwa ntachi-obi n'aru ha, ozø, nkpuru-obi-ha asowokwam oyi. 9 M'we si, M'gagh-azù unu: nke nānwu anwu, ya nwua; nke anēbipu ebipu, ka ebipu ya; ka ndi fôduru rie, aturu o bula anuaru ibe-ya. 10 M'we were nkpa-n'akam, bù Idi-utø, bujira ya abua, imebi ọbuba-nđum nke Mu na ndi nile di iche bara. 11 Ewe nyajie ya n'ubochi ahu: otù a ndi ewedara n'ala nke igwè ewu na aturu ahu, bù ndi nāribam ama, we mara na okwu Jehova ka o bu. 12 M'we si ha, O buru na o di nma n'anya-unu, nyenum ugwo-olum; ma o digh, gharanu. Ha we túa ugwo-olum, bù orù ego ọla-ocha na iri. 13 Jehova we sim, Tufue ya nye ọkpu-ite, bù ọnu-ahia maþuru onwe-ya nke ha rùrum. M'we chiri orù ego ọla-ocha na iri ahu, tufue ha nye ọkpu-ite. n'ulo Jehova. 14 M'we

bujira nkpa-n'akam nke-abua, bù Ndi-ötü-udø, imebi nwa-nne Juda na Israel bu.

15 Jehova we sim, Were kwa n'onwegi ozø ihe nke onye-ozüzü-aturu nke bagorø aþago n'uche-ya. 16 N'ihi na, le, Mu onwem gaje ime ka otù onye-ozüzü-aturu bilie n'ala nka, o gagh-elekøta ndi ebipuru ebipu, o gagh-achø nke achusara achusa, o gagh-agwø nke aþajiri ukwu na aka; o gagh-azù nke nēguzo eguzo, ma anu nke aturu mara abuba ka o géri, ukwu nile ha ka o gānyajisi. 17 Ahuhu diri onye-ozüzü-aturu efu nke nārapu lgwè ewu na aturu! mma-agha gādakwasi n'ogwe-aka-ya na n'anya-ya nke aka-nri: ogwe-aka-ya gākpøsi nku, anya aka-nri ya gāhu kwa inyogh-inyogh nke-uku.

12 1 Ibu okwu Jehova eborø Israel. Ihe si n'ōnu Jehova puta, bù Onye nēseti elu-igwe, nātø kwa ntø-ala uwa, nākpu kwa mò madu nime ya: 2 Le, Mu onwem gaje ime Jerusalem ka o ghørø ndi nile di iche iche ndi di ya buruburu ọkwa nnaghari, o bu kwa n'aru Juda ka o gādi nime nnochigide-n'agha ahu agānochigide Jerusalem. 3 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na M'gēme Jerusalem ka o ghørø ndi nile di iche iche nkume obubo; ndi nile ndi ji ya ebo onwe-ha gākowaputa onwe-ha ọnyà nke-uku; mba nile nke uwa gāchikøta kwa onwe-ha imegide ya. 4 N'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ōnu Jehova puta), M'gēji ibobo tibue inyinya o bula, ji kwa ara-owiwi tibue onye nānokwasi ya: o bu kwa ulo Juda ka M'gāsaghe anyam abua lekwasi, o bu inyinya nile o bula nke ndi nile di iche iche ka M'gēji ikpu-isi tibue. 5 Ndi-isi nke usu nile nke nnù madu abua na ọgu iri nke Juda gāsi kwa n'obi-ha, Ume m'nwere ka ndi bi na Jerusalem gābu nime Jehova nke usu nile nke ndi-agha, bù Chineke-ha. 6 N'ubochi ahu ka M'gēme ka ndi-isi nke usu nile nke nnù madu abua na ọgu iri nke Juda di ka ihe igu ọku n'etiti nkù, na dika ọwa nēnwu ọku n'etiti úkwù-oka; ha gēripia kwa ndi nile di iche iche di ha buruburu n'aka-nri na n'aka-ekpe: Jerusalem gēbi kwa ozø n'onodu-va, obunà nime Jerusalem. 7 Jehova gēbu kwa uzø zoputa ulo-ikwù

nile nke Juda, ka ima-nina nkc ulo Devid na ima-nma nke ndi bi na Jerusalem wc ghara idi uku n'elu Juda. 8 N'ubochi ahu ka Jehova gēbochi ndi bi na Jcrusalem; onyc nāsu ngongō n'etiti ha n'ubochi ahu gādi kwa ka Devid; ulo Devid gādi kwa ka Chincke, dika mō-ezi nkc Jehova n'iru ha. 9 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na M'gāchō ikpochapu mba nile ndi nābia imegide Jerusalem. 10 M'gāwukwasi kwa n'ulo Devid na n'aru onye bi na Jerusalem, mō nke amara na aririō-amara rilc; ha gēlegidekwam anya, bú Onyc ha mapuworo ainapú: ha gēti-kwa-ra ya aka n'obi, dika madu si eti-kwa-ra nwu-nwokc amuru nání ya aka n'obi, obi-ha gēlu kwa ilu bayere ya, dika onye obi-ya nēlu ilu bayere nwa o buru uzø mu. 11 N'ubochi ahu oké otiti-aka-n'obi gādi na Jerusalem, dika otiti-aka-n'obi nke Hedad-rimon nime rdagwurugwu Megidon. 12 Ala nka gēti kwa aka n'obi, aburu o bula iche; aburu ulo Devid iche, na ndinyom-ha iche; aburu ulo Netan iche, na ndinyom-ha iche; 13 aburu ulo Livai ichc, na ndinyom-ha iche; aburu ndi Shimai iche, na ndinyom-ha iche; 14 aburu nile ndi foduru, aburu o bula iche, na ndinyom-ha iche.

13 1 N'ubochi ahu isi-iyi gādi nke ghore oghe nyc ulo Devid, nye kwa ndi bi na Jerusalem, bayere nmchie baye-kwa-ra ɔrurú. 2 O gēru kwa r'ubochi ahu, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova nkc usu nile nke ndi-agha puta), na M'gēbipu aha nile nke arusi nile n'ala nka, agagh-echeta kwa ha ɔzø: ɔzø kwa, M'gēme ka ndi-amuma na mō nke iru-árú si n'ala nka gabiga. 3 O gēru kwa, mbe onyc o bula gēbu kwa amuma ɔzø, na nna-ya na nne-ya ndi muru ya gāsi ya, I gagh-adi ndu; n'ihi na okwu-ugha ka i kwuworo n'aha Jehova: nna-ya na nne-ya ndi muru ya gāmapú ya mbe o nēbu amuma. 4 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na ihere gēme ndi-amuma, onyc o bula n'ohu-ya, mbe o nēbu amuma; ha agagh-eyiri kwa uwe-nwuda nke aji-anu ka ha we ghø aghughø: 5 ma o gāsi, O digh onye-amuma m'bu, onye-ɔlu-ubi ka m'bu; n'ihi na madu merc ka abatam site na mbe m'di na nwata. 6 Agāsi kwa ya, Gini bu ntiputa-onyá ndia

n'etiti aka-gi abua? O gāsi kwa, Ha bu ɔnyá ctiputaram n'ulo ndi nāhum n'anya.

7 Tcta, gi mma-agha, imegide Onye-ɔzuzù-aturum, na imegide nwoke ahu nke bu ibem, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova nke usu nile nke ndi-agha puta): tibue Onye-ɔzuzù-aturu ahu, agābasa kwa igwè ewu na aturu; M'gēchighari kwa akam imegide ndi ntà. 8 O gēru kwa, n'ala nka nile, (o bu ihe si n'ɔnu Jehova puta), na uzø abua nime ya ka agēbipu, ha kuòie umc; ma uzø nke-atø gāfodu nime ya. 9 M'gēme kwa ka uzø nke-atø ba n'ɔku, M'gānucha kwa ha dika esi anucha ɔla-ɔcha, nwa ha dika esi anwa ɔla-edo: ndi ahu gākpoku aham, Mu onwem gāza kwa ha: M'gāsi, Ndi nkem ka o bu; ndi ahu gāsi kwa, Jehova bu Chinkekem.

14 1 Le, otù ubochi nābiara Jehova, 1 mbe agēkcsa ihc-nkwata-gi n'etiti gi. 2 M'gāchikota kwa mba nile ibuso Jerusalem agha; agēwere kwa obodo a, punara ya ulo-ya nile, merua ndinyomya: nkera obodo a gāpu buru ndi emere ka ha je biri n'ala ɔzø, ma agagh-ebipu ndi nka foduru n'obodo a. 3 Jehova gāpu kwa, buso mba ahu nile agha, dika n'ubochi O buru agha n'ubochi ilu-ögü. 4 Ukwu-Ya abua gēguo kwa n'ubochi ahu n'clu ugwu Olive, nke di n'iru Jerusalem n'Iru-anyanwu, ugwu Olive gāhawa kwa n'etiti abua ya n'akuku Qwuwa-anyanwu na n'akuku Qdida-anyanwu, oké iidagwurugwu di uku ewe di; nkera ugwu ahu gāpuzuga n'akuku Ugwu, nkera-ya n'akuku Ndida. 5 Unu gēsi kwa na ndagwurugwu ugwum nile ɔalaga; n'ihi na ndagwurugwu ugwu ahu gēru Ezel: e, unu gābalaga, dika unu siri n'iru ala-ɔma-jiji ɔalaga n'ubochi Uzaia, bú eze Juda: Jehova, bú Chinkekem, gābia kwa, ndi nsø nile gēsoro Gi. 6 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na ihè agagh-adi, ihè nēnwu enwu gāhachi: 7 ma o gābu otù ubochi nke Jehova mara: o bugh elihie, o bugh kwa abali: ma o gēru, na ihè gādi na mbe anyasi. 8 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na miri nēnye ndu gēsi na Jerusalem rūputa; nkera-ha gērūga n'oké osimiri Iru-anyanwu, nkera-ha gērūga kwa n'oké osimiri Qdida-anyanwu: na mbe okpom-ɔku na na mbe oyı ka o gādi.

9 Jehova gāgho kwa eze elu-uwa nile: n'ubochi ahu ka Jehova gādi otù, aha-Ya gādi kwa otù. 10 Ala nka nile gāgho ihe di ka Araba, site na Geba rue Rimon na Ndida Jerusalem: agēbuli kwa ya elu, o gēbi kwa n'önödu-ya, site n'önü-uzo-ama Benjamin rue ebe önü-uzo-ama mbu, rue önü-uzo-ama nke nkuku, site kwa n'ulo-elu Hananel rue ebe-nzochankpuru-vine nile nkc eze. 11 Agēbi kwa nime ya, nwezuga ka ebibie agaghadi kwa ozø; Jerusalem gēbi kwa na ntukwasi-obi. 12 Nka gābu kwa ihe-otiti nke Jehova gēji ti ndi nile di iche iche ndi busoworo Jerusalem agha: anuaru-ha nile n'otù n'otù gātasi ata mbe ha onwe-ha nēguzo n'ukwu-ha, anya-ha gātasi kwa ata n'oghore-ha, ire-ha gātasi kwa ata n'önü-ha. 13 O gēru kwa, n'ubochi ahu, na oké ọbuba-aghara nke Jehova gādi n'etiti ha; ha gējide kwa, onye ọ bula o jide ibe-ya aka, aka-ya gēibili kwa imegide aka madu-ibe-ya. 14 Ozø, Juda gēbuso kwa Jerusalem agha; agēkpokota kwa àkù mba nile di buruburu, bú ọla-edo na ọla-ocha na uwe bara uba nke-uku. 15 Otù a ka ihe-otiti nke inyinya na inyinya mule na camel na inyinya-ibu na anumanu ọ

bula nke gādi n'ulo-ikwū ndia gādi, dika ihe-otiti a. 16 O gēru kwa, na onye ọ bula nke fōduru n'etiti mba nile ndi nābia imegide Jerusalem gārigo kwaro ikpo isi ala nye Eze, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, naime ememe ulo-ntu. 17 O gēru kwa, na aburu ọ bula n'etiti aburu nile nke uwa nke nādigh-arigota na Jerusalem ikpo isi ala nye Eze, bú Jehova nke usu nile nke ndi-agha, miri agagh-ezokwasi ha. 18 O buru kwa na aburu Ijipt adigh-arigobata, ọ gagh-adi n'aru ha, bú ihe-otiti, nke Jehova gēji ti mba nile ndi nādigh-arigo ime ememe ulo-ntu? 19 Nka gābu ahuhu-nmehie nke Ijipt, na ahuhu-nmehie nke mba nile ndi nādigh-arigo ime ememe ulo-ntu. 20 N'ubochi ahu ka IHE NSQ JEHOVA NWERE gādi n'elu atan nile nke inyinya; ite nile n'ulo Jehova gādi kwa ka ọkwa-nwusa di n'iru ebe-ichu-aja. 21 E, ite ọ bula nke di na Jerusalem, ma-Ọbu nke di na Juda, gābu ihe nsø Jehova nke usu nile nke ndi-agha nwere: ndi nile ndi nāchu aja gābia kwa chirí ufodú nime ha, sie ihe nime ha: ọ digh kwa onye Kenean gādi ozø n'ulo Jehova nke usu nile nke ndi-agha n'ubochi ahu.

MALAKAI

1 1 Ibu okwu Jehova eboror Israel site n'aka Malakai.

2 Ahuwom unu n'anya, ka Jehova siri. Ma unu nāsi, Niime gini ka I huworo ayi n'anya? Isø, ọ bu ghaghachi nkpónkpó ebe nile; otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, Ndi ahu gēwu, m. Mu onwem gākwatu: agākpó kwa ha Oké-ala nmebi-iwu, na Ndi ahu nke Jehova wesaworo oké iwe rue mbe ebigh-ebi. 5 Anya-unu gāhu kwa, unu

onwe-unu gāsi kwa, Jehova di uku rue ofe oké-ala Israel.

6 Nwa nāsopuru nna-ya, orù nāsopuru kwa onye-nwe-ya: ọ buru kwa na nna ka M'bu, óle ebe nsopurum di? ọ buru kwa na onye-nwe-madu ka M'bu, óle ebe egwum di? ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri unu, unu ndi-nchua-ja, ndi nēleli aham. Ma unu asiwo, Niime gini ka ayi leliworo aha-Gi? 7 Unu nēweta nso achicha emere ka ọ ghara idi nsø n'elu ebe-ichu-ajam. Ma unu nāsi, Niime gini ka ayi meworo Gi ka I ghara idi nsø? N'isi, Table nke Jehova, ihe nleli ka ọ bu. 8 Ozø, mbe unu nēweta anu kpuru lsì nso, ihe ọjø adigh ya! mbe unu nēweta nso nke gworø ngwurø na nke nāria oria, ihe ọjø

adigh ya! Biko, weta ya nso onye nāchi ala-gi; ihe-gi gātō ya utō? ma-qbū ḥ gāhu gi iru-oma? otū a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 9 Ma ubu a, biko, menu ka iru Chineke dajua, ka Q we mere ayi amara: q bu site n'aka-unu ka nka diworo: ḥ gāhu onye q bula nime unu iru-oma? ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: 10 Q gādim nō nma ma asi na otū onye di n'etiti unu nke nēmechi uzō, ka unu we ghara ifunwu ḥ oku nke ebe-ichu-ajam n'efu! q digh ihe-unu nātōm utō, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, M'gagh-anara kwa onyinye-inata-iru-oma n'aka-unu nke-oma. 11 N'ihi na site n'owuwa anyanwu we rue ọdida-ya aham di uku n'etiti mba nile; q bu kwa n'ebē nile q bula ka anēweta nso aham ihe-nsure-oku nēsi isi utō na onyinye-inata-iru-oma di ọcha: n'ihi na aham di uku n'etiti mba nile, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 12 Ma unu onwe-unu nēme ka q ghara idi nsq, n'isi, Table nke Jehova, ihe emere ka q ghara idi nsq ka q bu, nkpuru-ya, bū ihe-oriri-Ya, bu kwa ihe-nleli. 13 Unu asiwo kwa, Le, ka o si buru oké ike-ogwugwu! unu afuwo kwa ya na nleli, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri; unu ewebatowo kwa ihe anapuru n'ike, na ihe gworō ngwurō, na ihe nāria oria; otū a ka unu webataworo onyinye-inata-iru-oma: M'gānara nka nke-oma n'aka-unu? ka Jehova siri. 14 Ma onye anābu ọnu ka onye-nghobu ahu bu, nke oké di n'igwē aturu-ya, ma q nēkwe nkwa, we chaura Onye-nwe-ayi aja ihe bibiri ebibi: n'ihi na eze uku ka M'bu, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, aham di kwa egwu n'etiti mba nile.

2 1 Ma ubu a, unu ka ihe a enyere n'iwu diri, unu ndi-nchu-aja. 2 Q buru na unu agagh-anu, q buru kwa na unu agagh-etiye ya n'obi-unu, inye aham nsopuru, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, M'gēzite kwa qbubu-ọnu ahu n'aru unu, bua ngozi nile unu ọn: e, abuwokwam ha ọn, n'ihi na unu adigh-etiye ya n'obi. 3 Le, M'gaje ibasiri nkpuru-oghiga nba ike n'ihi unu, fesa unu n̄si-anu n'iru, bū n̄si-anunke anu ememe nile unu; agēbupu unu je n'ebē q di. 4 Unu ewe mara na eziteworom unu ihe a enyere n'iwu, ka qbuba-ndum

we diyere Livai, ka Jehova nke usu nile nke ndi-aghasiri. 5 Qbuba-ndum diyere ya, bù ndu na udo; M'we nye ya ha dika ihe-egwu, q we tua egwum, q bu kwa aham ka ya onwe-ya turu ujō ya. 6 Iwu nke ezi-okwu di n'ònū-ya, ahugh kwa ajo omume n'ebubere-ònū-ya: n'udo na n'izi-ezi ka o sorom je ije, q di kwa ọtutu madu q mere ka ha si n'ajo omume chigharia. 7 N'ihi na ebubere-ònū abua nke onye-nchu-aja gēdebe ihe-omuma, q bu kwa iwu ka ha gāchō n'ònū-ya: n'ihi na onye-ozu nke Jehova nke usu nile nke ndi-agha ka q bu. 8 Ma unu onwe-unu ewezugawo onwe-unu n'uzō Chineke; unu emewo ka ọtutu madu su ngongō n'iwu; unu ebibiwu qbuba-ndu Livai, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 9 Ma Mu onwem emewo kwa ka unu buru ndi anēleli na ndi di ala n'iru ndim nile, dika unu nādigh-esi edebe uzom nile, kama unu nāhu madu iru-oma n'iwu.

10 Q bugh otū Nna ka ayi nile nwere? q bugh otū Chineke keworo ayi? gini mere ayi nāghobu, onye q bula q ghobu ibe-ya, nēme ka qbuba-ndu nna-ayi-hā ghara idi nsq? 11 Juda aghobuwo nghobu, q bu kwa ihe-ārū ka emeworo n'Israel na nime Jerusalem; n'ihi na Juda emewo ka idi-nsq Jehova nke Q huworo n'anya ghara idi nsq, q luwo kwa nwa-nwayi nke chi ala ozō. 12 Jehova gēbipuru onye ahu nke nēme nka onye nēteta eteta na onye nāza aza, n'ulo-ikwū nile nke Jekob, ya na onye nēwetara Jehova nke usu nile nke ndi-agha nso onyinye-inata-iru-oma. 13 Q bu kwa nka nke mere ya abua ka unu nēme: unu ji anya-miri na ikwa-ákwa na isu-udē ekpuchi ebe-ichu-aja Jehova, Q we ghara iche kwa onyinye-inata-iru-oma ozō, q tōgh kwa Ya utō inara ya n'aka-unu. 14 Ma unu asiwo, N'ihi gini? N'ihi na Jehova aburuwo onye-āmà n'etiti gi na nwunye i lutara n'okorobia, onye gi onwe-gi ghobuworo, q bu ezie na ya onwe-ya bu nwayi ejikötara gi na ya, na nwunye qbuba-ndu-gi. 15 Q bugh kwa nāni otū ka Q mere, q bu ezie na Q nwere mō foduru? Q bu kwa n'ihi gini ka Q mere nāni otū? Q nāchō nkpuru nke Chineke. N'ihi nka lezienu anya nime mō-unu, ka nwoke ghara kwa ighobu nwunye q

lutara n'okorobia. 16 N'ihi na Q kpowo nchupu-nwunye asi, otù a ka Jehova, bù Chineke nke Israel, siri, ya na onye ji ihe-ike ekpuchi uwe-ya, otù a ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri: n'ihi nka lezienuanya nime mọ-unu, ka unu we ghara ighobu aghobu.

17 Unu ejiwu okwu nile unu me ka ike gwu Jehova. Ma unu nāsi, Nime gini ka ayi meworo ka ike gwu Ya? N'isi, Onye ọ bulu nke nēme ihe ọjọ di nma n'anya Jehova, ọ bu kwa ihe-ha nātọ Ya onwe-ya utọ; ma-Ọbu ọlè ebe Chineke 3 nke ikpé nọ? 1 Le, Mu nēziga onye-ozim, o gēdozi kwa uzọ n'irum: Onye-nwe-unu ahu unu onwe-unu nāchọ gābiar uku Ya na mberede; Ọbuná Onye-ozzi Ọbuba-ndu ahu, Onye ihe-Ya nātọ unu utọ, le, Q nābia, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 2 Ma onye gānagide ubochi Ọbibia-Ya? ọ bu kwa onye ganēguzogide mbe anāhu Ya anya? n'ihi na Ya onwe-ya di ka Ọku onye-nnucha-ihe na dika nchà nke Ọsu-ákwa: 3 Q gānọdu kwa ala dika onye-nnucha Ọla-Ọcha nke nēme ka ọ di Ọcha, Q gēme kwa ka umu Livai di Ọcha, sicha kwa ha dika Ọla-edo na Ọla-Ọcha; ha ganēweta nso Jehova onyinye-inata-iru-Ọma n'ezi omume. 4 Onyinye-inata-iru-Ọma nke Juda na Jerusalem gātọ kwa Jehova utọ, dika n'ubochi mbe ebigh-ebi gara aga, na dika n'arọ nile gara aga. 5 M'gābiakute unu nso ikpe ikpé; M'gābu kwa onye-àmà di ngwa megide ndi-mbasí, na imegide ndi nākwa iko, na imegide ndi nānú iyi ugha, na imegide ndi nēmebu onye egoro Ọlu n'ugwo-olu-ya na nwayi di-ya nwuru na nwa-nbei, ndi nēwezuga kwa Ọbia n'ihe-ya, ndi nādigh-atu egwum, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 6 N'ihi na Mu onwem, bù Jehova, ahanwegh; ya bu na emegh ka unu onwe-unu gwusia, umu Jekob.

7 Site n'ubochi nile nke nna-unuhà ka unu wezugaworo onwe-unu n'ukpurum nile, unu edebegh kwa ha. Laghachikutenum, Mu onwem gālaghachikute kwa unu, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. Ma unu nāsi, Nime gini ka ayi gālaghachi? 8 Madu, ọ gāpunara Chineke ihe? ma unu nāpunaram ihe. Ma unu nāsi, Nime gini ka ayi punaraworo Gi ihe? N'otù

uzọ n'uzọ iri nile na àjà-nbuli nile. 9 Q bubu-ọnu ka ejii abu unu onwe-unu; ọ bu kwa Mu ka unu onwe-unu nāpunara ihe, bù mba nka nile. 1 Webatanu otù uzọ n'uzọ iri nile n'ulo-ákù nkem, ka ihe-oriri we di n'ulom, biko, nwanum na nka, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, ma M'gagh-emeghere unu window nile nke elu-igwe, wusara unu ngozi, rue mbe Ọnọdu agagh - ezu inagide ya. 11 M'gābasi-kwa-ra ihe nēripi eripia nba ike n'ihi unu, ọ gagh-ebibi-kwa-ra unu nkpuru ala-ubi-unu; osisi vine unu agagh-atupu nkpuru-ya n'ubi tutu oge-ya eru, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri. 12 Q bu kwa Ndi ihe nāgara nke-Ọma ka mba nile gākpọ unu: n'ihi na unu onwe-unu gābu ala nke nātọ utọ, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri.

13 Okwu nile unu adiwo ike imegidem, ka Jehova siri. Ma unu nāsi, Gini ka ayi kwuritaworo megide Gi? 14 Unu asiwo, Q bu ihe-efu ifè Chineke ḥfufè: ọ bu kwa urù gini ka ọ bara ayi na ayi edebewo ihe-ndebe-Ya, na ayiejeghariwo kwa n'uwe-iba-nkpe n'iru Jehova nke usu nile nke ndi-agha? 15 Ma ubu a ayi onwe-ayi nākpọ ndi-nganga ndi ihe nāgara nke-Ọma; e, anēwu ndi nēme ihe-nmebi-iwu dika ulo; e, ha anawo Chineke, ewe me ka ha wepuga onwe-ha. 16 Mbe ahu ndi nātu egwu Jehova nēkwurita okwu, otù onye na ibe-ya: Jehova we ña nti, nu, ewe dere ndi nātu egwu Jehova, ndi nēchè kwa èchichè aha-Ya, akwukwọ ncheta n'iru Ya. 17 Ha gābu kwa nkem, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, n'ubochi ahu mbe Mu onwem ganēme ihe, bù ihe nke akam; M'gēnwe kw. Ọmiko n'aru ha, dika madu si enwe Ọmiko n'aru nwa-ya nke nēfè ya. 18 Unu gālaghachi kwa hu ihe di iche n'etiti onye ezi omume na onye nēmebi iwu, n'etiti onye nēfè Chineke 4 na onye nādigh-efè Ya. 1 N'ihi na, 1 le, ubochi ahu nābia, ọ nēre dika ite-Ọku uku; ndi-nganga nile na onye ọ bulu nke nēme ihe-nmebi-iwu gābu kwa ahiahia-Ọka: ubochi ahu nke nābia gērechapu ha, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri, ọ gagh-arapu-kwa-ra ha nkporogwu ma-Ọbu alaka. 2 Ma unu ndi nātu egwu aham ka anyanwu

nke ezi omume gāwara, ọgwugwo di kwa na nkù-ya; unu gāpu kwa, wulie elu dika umu-ehi nke ulo ebe anēme ka anu ma abuba. 3 Unu gāzoda kwa ndi nēmebi iwu; n'ihi na ha gābu ntu n'okpuru Ọbu-ukwu-unu n'ubochi ahu mbe M'gēme ihe, ka Jehova nke usu nile nke ndi-agha siri.

4 Chetanu iwu Moses, bú orùm, nke M'nyere ya n'iwu na Horeb inye Israel

nile, bú ukpuru di iche iche na ikpé di iche iche. 5 Le, Mu onwem nēzitere unu Elaija, bú onye-amuma, tutu oké ubochi ahu di egwu nke Jehova abia. 6 O gēme kwa ka obi ndi bu nna chigharikute umu-ha, ka obi umu chigharikute kwa ndi bu nna-ha; ka M'we ghara ibia were iwezuga-ka-ebibie-ya tibue uwa.

OZI QMA DIKA MATIU

DERE YA N'AKWUKWQ

1 i Akwukwo osuso-omiamu Jisus Kraist, Nwa Devid, nwa Abraham.

2 Abraham muru Aisak; Aisak we mua Jekob; Jekob we mua Juda na umunna-ya; 3 Juda we mua Perez na Zera site na Tema; Perez we mua Hezron; Hezron we mua Ram; 4 Ram we mua Aminadab; Aminadab we mua Nahshon; Nahshon we mua Salmon; 5 Salmon we mua Boaz site na Rehab; Boaz we mua Obed site na Rut; Obed we mua Jesi; 6 Jesi we mua Devid, bú eze.

Devid we mua Solomon site na nwunye nke Uraia; 7 Solomon we mua Rehoboam; Rehoboam we mua Abaija; Abaija we mua Esa; 8 Esa we mua Jehoshafat; Jehoshafat we mua Joram; Joram we mua Uzaia; 9 Uzaia we mua Jotam; Jotam we mua Ehaz; Ehaz we mua Hezekia; 10 Hezekia we mua Manase; Manase we mua Emon; Emon we mua Josaia; 11 Josaia we mua Jekonaia na umu-nne-ya, na mbe emere ka ha je biri na Babilon.

12 Mbe emesiri ka ha je biri na Babilon, Jekonaia we mua Shealtiel; Shealtiel we mua Zerubabel; 13 Zerubabel we mua Abaiud; Abaiud we mua Elaiakim; Elaiakim we mua Ezoa; 14 Ezoa we mua Sedok; Sedok we mua Akim; Akim we mua Elaiud; 15 Elaiud we mua Eleeza; Eleeza we mua Matan; Matan we mua Jekob; 16 Jekob we mua Josef di Meri, nwayi nke muru Jisus, Onye anākpq Kraist.

17 Ya mere qbo nile site n'Abraham rue Devid di qbo iri na anq; site na Devid rue mbe emere ka ha je biri na Babilon di kwa qbo iri na anq; site na mbe emere ka ha je biri na Babilon rue Kraist di kwa qbo iri na anq.

18 Ma qmumu Jisus Kraist di otu a: Mbe ekwereri na Josef galu nne-Ya Meri, mbe ha akēdinakotagh ahuru na o di ime site na Mo Nso. 19 Ma Josef di-ya, ebe o bu onye ezi omume, ma o chogh igosi ya n'iru ora, o zubere irapu

ya na nzuzo. 20 Ma mbe ihe ndia di ya n'obi, le, mo-ozzi nke Chineke were onwe-ya gosi ya na nrq, si, Josef, nwa Devid, atula egwu ikuru nwunye-gi Meri: n'ihi na Ihe Nke o di ime Ya sitere n'aka Mo Nso. 21 O gāmuputa kwa Nwa-nwoke; i gākpq kwa aha-Ya JISUS; n'ihi na Ya onwe-ya gāzoputa ndi nke Ya na nmehie nile ha. 22 Ma ihe a dum emewo, ka okwu Onye-nwe-ayi kwuru site n'qnu onye-amuma-Ya we mezu, si,

23 Le, nwa-abogho ahu nāmagh nwoke gādi ime, o gāmūta kwa Nwa-nwoke,

Ha gākpq kwa aha-Ya Immanuel; nke bu, ma asugharia ya, Chineke noyere ayi. 24 Josef we si n'ura-ya bilie, me dika mo-ozzi nke Onye-nwe-ayi nyere ya iwu, we kuru nwunye-ya; 25 o magh kwa ya rue mbe o muputara Nwa-nwoke: o we kpq aha-Ya JISUS.

2 i Ma mbe amuru Jisus na Betlehem nke Judia n'ubochi Herod, bú eze, le, ufodu ndi mara ihe, ndi sitere n'Qwuwa-anyanwu, biaruru Jerusalem, 2 si, Ole ebe O no, bú Onye amuru ibu Eze ndi-Ju? n'ihi na ayi huru kpakpando-Ya n'Qwuwa-anyanwu, ayi we bia ikpq isi ala nye Ya. 3 Ma mbe Herod, bú eze, nuru, obi lqrq ya miri, ya na Jerusalem nile. 4 O we me ka ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwo nile nke ndi-Ju zukq, o we jua n'qnu-ha ebe agāmu Kraist nke ha. 5 Ha we si ya, Na Betlehem nke Judia: n'ihi na otu a ka edeworo ya n'akwukwo site n'aka onye-amuma, si,

6 Gi Betlehem kwa, ala Juda,
I digh nke-nta kachasia n'etiti ndi-isi
Juda ma-oli:

N'ihi na n'etiti gi ka Onye-isi gāputa,
Onye gāzū ndi nkem Israel dika
aturu.

7 Mbe ahu Herod kpqr ha na nzuzo, bú ndi ahu mara ihe, o we juta nke-qma n'qnu-ha oge kpakpando ahu nke nāputa

ihè. 8 O we zie ha je Betlehem, si, Ganu chöputa nke-oma okwu bayere Nwatakiri ahu; ma mbe o bulu unu gachota Ya, bia kɔrɔm, ka mu onwem we je kwa kpɔ isi ala nye Ya. 9 Mbe ha nuru okwu eze ahu, ha we ga; ma le, kpakpando ahu, nke ha huru n'Qwuwanayanwu, o naga n'iru ha, rue mbe o biara guzo n'elu ebe Nwatakiri ahu no. 10 Mbe ha huru kpakpando ahu ha we nuria oké ɔnù nke-uku. 11 Ha we ba nime ulo, hu Nwatakiri ahu, Ya na Meri nne-Ya; ha we da n'ala kpɔ isi ala nye Ya; ha we kpughe ihe akù ha, che onyinye n'iru Ya, ola - edo na frankincense na myrrh. 12 Ebe Chineke duru ha ɔdú na nrø ka ha ghara ilaghachi jekuru Herod, ha we wezuga onwe-ha ga ala-ha site n'uzo ɔzø.

13 Ma mbe ha wezugasiri onwe-ha, le, mɔ-ozi nke Onye-nwe-ayi were onwe-ya gosi Josef na nrø, si, Bilie, kuru Nwatakiri altu na nne-Ya ɓalaga n'Ijipt, no n'ebe ahu rue mbe o bulu m'gagwa gi: n'ihi na Herod gaje ichø Nwatakiri ahu ka o la Ya n'iyi. 14 O we bilie, kuru Nwatakiri ahu na nne-Ya n'abali, wezuga onwe-ya ga Ijipt; 15 o we no n'ebe ahu rue ɔnwu Herod: ka okwu Onye-nwe-ayi kwuru site n'ɔnù onye-amuma-Ya we mezu, si, Site n'Ijipt ka M'kpɔputara Nwam. 16 Mbe ahu Herod, mbe o huru na ndi ahu nke mara ihe mere ya ihe-ochi, ɔnuma di ya n'obi nke-uku, o we ziga, ɓuchasia urnuakan-dikom nile di na Betlehem, na n'ökè-alà-ya nile, site na ndi ɓara arø abua we rida, dika ege ahu nke o jutara nke-oma n'ɔnù ndi ahu mara ihe. 17 Mbe ahu ka emezuru okwu ekwuru site n'ɔnù Jeremaia onye-amuma, si,

18 Anuru olu na Rema,

Ikwa-ákwa na iru-újú uku,
Rechel nákware umu-ya ákwá;
O chogh kwa ka akasie ya obi, n'ihi
na ha adigh.

19 Ma mbe Herod nwusiri, le, mɔ-ozi nke Onye-nwe-ayi were onwe-ya gosi Josef na nrø n'Ijipt, 20 si, Bilie, kuru Nwatakiri ahu na nne-Ya, ga ala Israel: n'ihi na ndi náchø ndu Nwatakiri ahu anwuwo. 21 O we bilie, kuru Nwatakiri ahu na nne-Ya, je ala Israel. 22 Ma mbe o nuru na Akeleø bu eze Judia n'ɔnɔdu nna-ya Herod, o turu egwu ije

ebe ahu; ma ebe Chineke duru ya ɔdú na nrø, o wezugara onwe-ya ga n'akuku Galili, 23 we bia biri n'obedo anákpo Nazaret: ka okwu ekwuru site n'ɔnù ndi-amuma we mezu, na agákpo Ya Onye Nazaret.

3 1 Ma na mbe ahu Jøn Baptist biara, nèkwusa n'ohia nke Judia, 2 si, Chègharianu; n'ihi na ala-eze clu-igwe di nso. 3 N'ihi na nwoke a bu onye ekwuru okwu bayere ya site n'ɔnù Aisaia onye-amuma, si,

Olu otu onye neti nkpu n'ohia, si,
Dozienu uzø Onye-nwe-ayi,
Menu okporo-uzø-Ya ka ha guzozie.

4 Ma Jøn onwe-ya nwere uwe-oyiyi-ya nke aji camel, nèke kwa akpukpo-ɔkiké n'ukwù-ya; nri-ya bu kwa igurube na manu-añu nke ohia. 5 Mbe ahu Jerusalem, na Judia nile, na ala nile di Jødan buruburu, nápukuru ya; 6 o nême kwa ha baptism n'osimiri Jødan, ha nèkwuputa nmehie nile ha. 7 Ma mbe o huru otutu madu nime ndi-Farisi na ndi-Sadusi ka ha nábia baptism-ya, o siri ha, Unu umu nke aju-ala, onye gosiri unu ka unu ɓanari iwe gaje ibia? 8 Ya mere, mianu nkpuru kwesiri nchèghari-unu; 9 unu echè-kwa-la ikwu nime onwe-unu, si, Ayi nwere Abraham na nna: n'ihi na asim unu, na Chineke puru ime ka umu tolitere Abraham site na nkume ndia. 10 Ma ɔbuná ubu a anátukwasi anyu-ike na nkporogwu osisi nile: ya mere anébutu osisi o bulu nke námigh nkpuru ɔmia, tubà kwa ya nime ɔku. 11 Mu onwem nèji miri me unu baptism n'ezie ka unu we chègharia: ma Onye nke nábia n'azum kam ike, Onye m'nérugh ichi akpukpo-ukwu-Ya: Onye ahu gëji Mø Nsø na ɔku me unu baptism: 12 Onye ihe-ifucha-oka-Ya di n'aka-Ya, O gafuchapu kwa ebe-nzocha-oka-Ya nke-oma, O gëkpokota kwa ɔka-Ya n'ɔba-Ya, ma O gëji ɔku anápugh imenyu emenyu rechapu iþoþo.

13 Mbe ahu Jisus siri na Galili bia rue Jødan jekuru Jøn ahu, ka o we me Ya baptism. 14 Ma Jøn nèbochi Ya, si, O di mu onwem nkpa ka I mem baptism, Gi onwe-gi nábiakutekwam? 15 Ma Jisus zara, si ya, Kwerem ubu a: n'ihi na otu a ka o kwesiri ayi imezu ezi omume nile. Mbe ahu o kwere Ya.

16 Ma mbe emere Jisus baptism, ngwa ngwa O si na miri rigota: ma le, emeghere elu-igwe nye Ya, Q we hu Mq nke Chineke ka Q nēfeda dika ndùrù, nēbekwasi kwa Ya; 17 ma le, olu sitere n'elu-igwe, si, Onye a bu Okparam M'huru n'anya, Onye ihe-Ya dim ezi nma.

4 i Mbe ahu Mq Nsq duru Jisus rigo n'øhia ka ekwensu we nwa Ya.
2 Mbe O busiri onu ogu ubøchi abua chihie na abali, emesia agu guru Ya.
3 Onye-ønwunwa we biakute Ya, si Ya, Q buru na I bu Okpara Chineke, kwue ka nkume ndia ghø oøe achicha. 4 Ma Q zara, si, Edewo ya n'akwukwo nsq, si, Q bugh nani achicha ka madu gëji di ndu, kama q bu okwu nile q bula nke nesi n'ønu Chineke puta. 5 Mbe ahu ekwensu kuru Ya bà n'obodo nsq; q we guzo Ya n'elu akuku ulo uku Chineke,
6 si Ya, Q buru na I bu Okpara Chineke, tudà Onwe-gi n'ala: n'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, si,

Ndi-mø-ozi-Ya ka Q gënye iwu bayere gi:

Q bu kwa n'elu aka-ha ka ha gëburu gi,

Ka i ghara ikpobi ukwu-gi na nkume ma elegh anya.

7 Jisus siri ya, Ozø kwa edewo ya n'akwukwo nsq, si, Anwala Onye-nwe-ayi Chineke-gi. 8 Ozø kwa, ekwensu kuru Ya ga ugwu di nō oké elu, we gosi Ya ala-eze nile nke uwa, na ebube-ha; 9 q we si Ya, Ihe ndia nile ka m'gënye Gi, q buru na I gädà n'ala kpø isi ala nyem. 10 Mbe ahu Jisus siri ya, Laba, Setan: n'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, si, Onye-nwe-ayi Chineke-gi ka i gákpo isi ala nye, q bu kwa nani Ya ka i gëkpere. 11 Mbe ahu ekwensu rapu Ya; ma le, ndi-mø-ozi biakutere Ya nèjere Ya ozi.

12 Ma mbe Q nuru na arara Jøn nye, Q wezugara Onwe-ya je Galili; 13 Q we rapu Nazaret, bia biri na Kapanau, nke di n'usq osimiri, n'okè-ala Zebulun na Naftali: 14 ka okwu ekwuru site n'ønu Aisaia onye-amuma we mezu, si,
15 Ala Zebulun na ala Naftali,
N'uzø oké osimiri, n'ofè Jødan,
Galili nke ndi-mba ozø,
16 Ndi ahu nke nânodu n'ochichiri
Huru oké ihè,

Ndi nânodu kwa n'ala na onyinyo onwu,

Ndia ka ihè walitere.

17 Site na mbe ahu Jisus malitere ikwusa, na isi, Chègharianu; n'ihi na ala-eze elu-igwe di nso.

18 Ma mbe Q nèjeghari n'usq oke osimiri Galili, Q huru umu-nne abua, Saimon nke anákpo Pita, na Andru nwanne-ya, ka ha nàwuye ubu n'oké osimiri; n'ihi na ha bu ndi-økù. 19 Q we si ha, Bianu som n'azu, M'gëme unu ndi-økù nákuta madu. 20 Ngwa ngwa ha we rapu ihe nile ha ji ebu azù, so Ya. 21 Q we si n'ebe ahu ga, hu umu-nne abua ozø, Jemes nwa Zebedi, na Jøn nwaa-nne-ya, nime ubø-ha, ha na nna-ha Zebedi, nèkezi ihe ha ji ebu azù; Q we kpø ha. 22 Ngwa ngwa ha we rapu ubø ahu na nna-ha, so Ya.

23 Jisus we nèjeghari na Galili dum, nèzi ihe n'ulo-nzukø nile ha, nèkwusa kwa ozi oma nke ala-eze ahu, nágwø kwa ɔria nile di iche iche na nriaria nile di iche iche n'etiti ndi ahu. 24 Akukø Ya we jezue na Siria dum: ha we kutara Ya madu nile aru nàdigh nma, ndi ɔria di iche iche na nmekpa-aru di iche iche nèjisi ike, ndi mø ojo ji, ha na ndi onwa nême ka anya ghara idi ha nma, na ndi akuku-aru-ha nwuru anwu; Q we me ka aru di ha ike. 25 Qtutu igwè madu we si na Galili na Dekapolis na Jerusalem na Judia na n'ofè Jødan so Ya.

5 i Ma mbe Q huru igwè madu ahu, 5 Origoro n'ugwu ahu: mbe Q nòduru ala, ndi nèso uzø-Ya we biakute Ya:
2 Q we saghe onu-Ya, zì ha ihe, si,

3 Ngøzi nàdiri ndi bu oøeye nime móha: n'ihi na ala-eze nke elu-igwe bu nke ndi ahu.

4 Ngøzi nàdiri ndi nèru újù: n'ihi na ndi ahu ka agákasi obi.

5 Ngøzi nàdiri ndi di nwayø n'obi: n'ihi na ndi ahu géketa uwa.

6 Ngøzi nàdiri ndi agu ezi omume nàgu, ndi akpiri nàkpo kwa nku na ya: n'ihi na ndi ahu ka afø gëju.

7 Ngøzi nàdiri ndi-ebere: n'ihi na ndi ahu ka agémere ebere.

8 Ngøzi nàdiri ndi di ɔcha n'obi: n'ihi na ndi ahu gāhu Chineke.

9 Ngøzi nàdiri ndi nême ka madu na ibe-ha di n'udo: n'ihi na ndi ahu ka agákpo umu Chineke.

10 Ngɔzi nādiri ndi esobuworo n'ihi ezi omume: n'ihi na ala-eze elu-igwe bu nke ndi ahu. 11 Ngɔzi nādiri unu mbe ɔ bula ha nāta unu uta, nēsoṣu kwa unu, nēkwu kwa ajo ihe nile di iche iche megide unu n'okwu-ugha, n'ihi. 12 Nurianu ɔñu, ka obi tɔ kwa unu utø nke-uku: n'ihi na ugwo-olu-unu di uku n'elu-igwe: n'ihi na otù a ka ha soburu ndi-amuma ndi buru unu uzø.

13 Unu onwe-unu bu nnù nke uwa: ma ɔ buru na nnù etufuwø utø-ya, àgèjì gini me ya ka ɔ ghø ezi nnù? ɔ digh kwa irè iji me ihe ɔ bula ɔzø, nia-ɔbugh ka etufue ya n'èzi, madu azø ya ukwu. 14 Unu onwe-unu bu ihè nke uwa. Apugh izo obodo nke ewuworo n'elu ugwu. 15 Ma ha adigh-amuye oriøna, døba ya n'okpuru mbè, kama n'elu ihe-idøba-oriøna; o nēnwu-kwa-ra madu nile nø n'ulo ahu. 16 Otù a menu ka ihè-unu nēnwu n'iru madu, ka ha we hu ɔlu ɔma nile unu, we to Nna-unu Nke bi n'elu-igwe.

17 Unu echèla na abiaram imebi iwu Chineke ma-ɔbu ndi-amuma-Ya: abiaghm imebi, l:ama imezu ya. 18 N'ihi na n'ezie asim unu, Rue mbe elu-igwe na ala gāgabiga, ɔ digi otù ihe ɔ bula dikarisiri ntà gāgabiga n'iwu ma-ɔli, rue mbe ihe nile gême. 19 Ya mere onye ɔ bula nke gêmebi otù nime ihe ndia dikarisiri ntà nke enyerc n'iwu, nke gēzi kwa madu otù ahu, agākpø ya onye dikarisiri ntà n'ala-eze elu-igwe: ma onye ɔ bula nke gême ha, zi kwa ha, onye ahu ka agākpø onye uku n'ala-eze elu-igwe. 20 N'ihi na asim unu, na ɔ buru na ezi omume-unu adigh-akari ezi omume ndi-ode-akwukwø na ndi-Farisi nke-uku, unu agagh-abà n'ala-eze elu-igwe ma-ɔli.

21 Unu nuru na agwara ndi-ochie, si, Ebula madu; ma onye ɔ bula nke buru madu gēnye onwe-ya n'aka ikpè: 22 ma Mu onwem si unu, na onye ɔ bula nke nēwe iwe megide nwa-nne-ya gēnye onwe-ya n'aka ikpè; onye ɔ bula nke gāsi kwa nwa-nne-ya, Raka, gēnye onwe-ya n'aka nnokø-ikpè; onye ɔ bula nke gāsi kwa, Onye-nzuzù, gēnye onwe-ya n'aka oku ala-mø. 23 Ya riere ɔ buru na i nēche onyinye-gi n'iru Chineke n'ebe-ichu-aja, i we cheta n'ebe ahu na nwa-nne-gi nwere ihe megide gi,

24 rapu onyinye-gi n'ebe ahu n'iru ebe-ichu-aja, laba, buru uzø me ka gi na nwa-nne-gi di n'udo, mbe ahu bia kwà che onyinye-gi. 25 Me ka gi na onye nēkuru gi ga ikpè me eyi ɔsøsø, mbe gi na ya nø n'uzø; ka onye ahu nēkuru gi ga ikpe we ghara irara gi nye n'aka onye-ikpe ma clegh anya, onye-ikpe arara kwa gi nye n'aka onye nēje ozi, ewe tubà gi n'ulo-nkpørø. 26 N'ezie asim i, I gagh-aputa n'ebe ahu ma-ɔli, rue mbe i gākwughachi farthing ikpe-azu.

27 Unu nuru na ekwuru, si, Akwała iko: 28 ma Mu onwem si unu, na nwoke ɔ bula nke nēle nwayi anya ka agu ya we gua ya, ɔ kwasiwo ya iko n'obi-ya ubu a. 29 Ma ɔ buru na anya aka-nri gi eme gi ka i ma n'onyà, ghupu ya, tupu kwa ya n'aru-gi: n'ihi na ɔ bara gi urù ka otù nime ihe di gi n'aru la n'iyi, ka aghara kwa itubà aru-gi dum n'òku ala-mø. 30 Ma ɔ buru na aka-nri-gi cme gi ka i ma n'onyà, bipu ya, tupu kwa ya n'aru-gi: n'ihi na ɔ bara gi urù ka otù nime ihe di gi n'aru la n'iyi, ka aru-gi dum ghara kwa ije n'òku ala-mø. 31 Ekwu-kwa-ra, si, Nwoke ɔ bula nke gārapu nwunye-ya, ya nye ya akwukwø nkewa: 32 ma Mu onwem si unu, na nwoke ɔ buia nke nārapu nwunye-ya, ma-ɔbugh n'ihi ikwa-iko, ɔ nēme nwayi ahu ka ɔ nø n'orodu onye akwara iko inegide: onye ɔ bula nke gālu kwa ya mbe arapusiri ya, ɔ nākwa iko.

33 ɔzø kwa, unu nuru na agwara ndi-ochie, si, Añula iyi ugha, kama nveghaichi Onye-nwe-ayi ihe nile i ñuru n'iyi: 34 ma Mu onwem si unu, Añula iyi ma-ɔli; ejila elu-igwe ñu, n'ihi na ɔ bu oche-eze Chineke; 35 ejì-kwa-la a:ñ, n'ihi na ɔ bu ihe-nbawasi-ukwu nke ukwu-Ya; añu-kwa-ka iyi n'ebe Jerusalem di, n'ihi na ɔ bu obodo nke ñize uku ahu. 36 Ejì-kwa-la isi-gi ñu iyi, n'ihi na i pughi ime otù agiri-isi ka ɔ di ɔeha ma-ɔbu ka ɔ di oji. 37 Ma ka okwu-unu buru, E, e; É-é, é-é: ma ihe ɔ bula kariri ndia nēsite n'ajo onye ahu.

38 Unu nuru na ekwuru, si, Anya lara anya, czé lara czé: 39 ma Mu onwem si unu, Eguzogidela onye bu ajo onye: kama onye ɔ bula nākpu gi ura na ñti aka-nri, tughari-kwa-ra ya ñti ɔzø. 40 Ma ɔ buru na onye ɔ bula nāchø ka gi na ya ie ikpè, ka ɔ we nara gi uwe-imè-gi,

rapu-kwa-ra ya oké uwe-gi. 41 Onye o bulu nke gējide gi ije otu mile, so ya je mile abua. 42 Nye onye nāriø gi, aþakuta-kwa-la ya azù, bù onye nāchø ka i binye ya ihe.

43 Unu nuru na ekwuru, si, Hu madu-ibe-gi n'anya, kpø kwa onye-irogi asì: 44 ma Mu onwem si unu, Nāhunu ndi-iro-unu n'anya, nēkpe kwa ekpere nye ndi nēsoþu unu; 45 ka unu we buru umu nke Nna-unu Nke bi n'elu-igwe: n'ihi na O nēme ka anyanwu-Ya nāwakwasi aþo madu na ezi madu, O nēme kwa ka miri zokwasi ndi ezi omume na ndi aþo omume. 46 N'ihi na unu nwere ugwo-þlu gini, ma o buru na unu huru ndi ahu n'anya, bù ndi nāhu unu n'anya? obuná ndi-þona-utu, hà adigh-eme otu ihe ahu? 47 O buru kwa na unu nēkele náni umunne-unu, gini ka unu nēme kari ndi oþo? obuná ndi mba oþo, hà adigh-eme otu ihe ahu? 48 Ya mere unu onwe-unu gēzu oké, dika Nna-unu nke elu-igwe 6 zuru oké. 1 Lezienu anya ka unu ghara ime ezi omume-unu n'iru madu, ka ha we kiri unu: ma unu emegh otu a unu enwegh ugwo-þlu n'ebe Nna-unu Nke bi n'elu-igwe no.

2 Ya mere, mþe o bulu i nálu þlu ebere, afüla opi n'iru gi, obuná dika ndi-iru-abua nēme n'ulo-nzukø-unu na n'uþo-unu, ka ha we nara otuto n'aka madu. N'ezie asim unu, Ha nēnwezu ugwo-þlu-ha. 3 Ma mþe i nálu þlu ebere, ka aka-ekpe-gi ghara ima ihe aka-nri-gi nēme: 4 ka þlu ebere gi we di na nzuzo: Nna-gi Nke nāhu ihe na nzuzo gēnyeghachi kwa gi.

5 Mþe o bulu unu nēkpe kwa ekpere, unu agagh-adi ka ndi-iru-abua ahu: n'ihi na o náþo ha utø igozo n'ulo-nzukø-unu na nkuku amá-unu ikpe ekpere, ka ha we were onwe-ha gosi madu. N'ezie asim unu, Ha nēnwezu ugwo-þlu-ha. 6 Ma gi onwe-gi, mþe o bulu i nēkpe ekpere, bá n'ime-ulø ntá gi, mþe i mechisi-kwara uzø-gi, kpere Nna-gi Nke di na nzuzo, Nna - gi Nke nāhu ihe na nzuzo gēnyeghachi kwa gi. 7 Ma mþe unu nēkpe ekpere, unu ekwula okwu-nkwukwasi efù, dika ndi mba oþo nēme: n'ihi na ha nēchè na agánu olu-ha n'otutu okwu ha nēkwu. 8 Ya mere, unu eyila ha: n'ihi na Nna-unu matara

ihe nile di unu nkpà, mþe unu akâriøgh Ya. 9 Ya mere, kpenu ekpere otu a: Nna-ayi Nke bi n'elu-igwe, Ka edo aha-Gi nsø. 10 Ka ala-eze-Gi bia. Ka eme ihe I nāchø, dika esi eme ya n'elu-igwe, ka eme kwa otu ahu n'uwa. 11 Nye avi nri ta nke gēzuru ayi n'ubøchi ta. 12 Baghara kwa ayi ugwo nile ayi ji, dika ayi onwe-ayi bagharawo-kwa-ra ndi ji ayi ugwo. 13 Ewebála ayi nime ɔnwunwa, kama dòputa ayi n'aka aþo onye ahu. 14 N'ihi na o buru na unu aþaghara madu ndahie nile ha, Nna-unu gâþaghara kwa unu. 15 Ma o buru na unu aþaghagh madu ndahie nile ha, Nna-unu agagh-abaghara unu ndahie-unu.

16 Oþo, mþe o bulu unu nêbu ɔnu, unu aghøla ndi nâþaru iru, dika ndi-iru-abua: n'ihi na ha nêmebi iru-ha, ka ha were onwe-ha gosi madu na ha nêbu ɔnu. N'ezie asim unu, Ha nêñwezu ugwo-þlu-ha. 17 Ma gi onwe-gi, mþe i nêbu ɔnu, were manu te n'isi-gi, sa kwa iru-gi; 18 ka i ghara igosi madu onwe-gi na i nêbu ɔnu, kama gosi Nna-gi Nke di na nzuzo: Nna-gi, Nke nâhu ihe na nzuzo, gênyeghachi kwa gi.

19 Unu akpadola ákù n'uwa nye onwe-unu, ebe nla na nchala nêrichapu, ebe ndi-ori nêgwupù kwa nêzu kwa ori: 20 kama kpodonu ákù n'elu-igwe nye onwe-unu, ebe nla ma-þbu nchala nâdigh-erichapu, ebe ndi-ori nâdigh-egwupù kwa, ha adigh-ezu kwa ori: 21 n'ihi na ebe ákù-gi di, n'ebe ahu ka obi-gi gâdi kwa. 22 Oriøna nke aru bu anya: ya mere o buru na anya-gi ele otu ebe, aru-gi dum gêjuputa n'ihè. 23 Ma o buru na anya-gi jorø njo, aru-gi dum gêjuputa n'ochichiri. Ya mere, o buru na ihè nke di nime gi bu òchichiri, le ka òchichiri ahu si di oké ibù! 24 O digh onye o bulu puru ibu orù nke nna abua: n'ihi na o gâkþø otu onye nime ha asi, hu ibe-ya n'anya; ma o bugh otu a o gêjide otu, lelia ibe-ya anya. Unu apugh ibu orù Chineke na ákù. 25 N'ihi nka ka M'ji si unu, Unu echeþula onwe-unu nye ndu-unu, ihe unu géri, ma-þbu ihe unu gânu; echeþu-kwa-la onwe-unu nye aru-unu, ihe unu gêyi. O bugh ndu kariri ihe ejí azù ya, o bugh kwa aru kariri uwe-oyiyi-ya? 26 Lenu anu-ufe nke elu-igwe, na ha adigh-agha nkpuru, ha adigh-ewè kwa ihe-ubi, ha adigh-

ekpokota kwa ihe ba n'øba; ma Nna-unu nke elu-igwe nãzù ha. Unu onwe-unu abugh ihe oké Ọnu-ahia kari ha? 27 Ma ónye n'etiti unu puru itukwasi otù cubit n'ogologo-ya site n'ichebù onwe-ya? 28 Gini mere unu nêchebù kwa onwe-unu nye uwe-oyiyi? Ribantu urodi nke ubi ámá, otù ha nêtó etó; ha adobugh onwe-ha n'ølu, ha atugh kwa ogbo: 29 ma asim unu, na Ọbuná Solomon n'ebube-ya nile, ebokwasigh ya ákwà dika otù nime ndia. 30 Ma ọ buru na Chineke eyikwasi ahihia nke ubi uwe otù a, nke di ta, echi atubà ya n'ite Ọku, Ọ gagh-eyikwasi kari unu uwe nke-uku, unu ndi okwukwe ntà? 31 Ya mere, unu echebula onwe-unu, si, Gini ka ayi géri? ma-øbu, Gini ka ayi gānú? ma-øbu, Gini ka agéji Ọbokwasi ayi? 32 N'ihi na ihe ndia nile ka ndi mba Ọzø nâchø; n'ihi na Nna-unu nke elu-igwe nâmata na ihe ndia nile di unu nkpa. 33 Ma bururu uzø cho ala-eze-Ya, na ezi omume-Ya; agatukwasi-kwa-ra unu ihe ndia nile. 34 Ya mere, unu echebula onwe-unu nye echi: n'ihi na echi gêchebùru onwe-ya. Ihe Ọjø nke ubochi ta ezuworo ya.

7 1 Unu ekpe la ikpè, ka aghara ikpe unu ikpè. 2 N'ihi na ikpè unu ji kpe ka agéji kpe unu: ọ bu kwa ihe unu ji tú ihe ka agéji túru unu. 3 Ma gini mere i ji le irighiri ahihia nke di n'anya nwa-nna-gi, ma i tugharigh uche na ntuhie nke di n'anya nke gi? 4 Ma-øbu i gési aña si nwa-nna-gi, Kwe ka m'tupu irighiri ahihia ahu n'anya-gi: ma le, ntuhie ahu di n'anya nke gi? 5 Onye-iru-abua, buru uzø tupu ntuhie ahu n'anya nke gi; mbe ahu ka i gélégide anya itupu irighiri ahihia ahu n'anya nwa-nna-gi.

6 Unu enyela nkita ihe di nsø, unu atuda-kwa-la pearl-unu n'iru ezi, ka ha ghara izokwasi ha n'ukwu-ha ma elegh anya, we chigharia, døka unu.

7 Rionu, agénye kwa unu; chonu, unu gâchøta kwa; kuanu, agémeghe-kwa-ra unu: 8 n'ihi na onye ọ bula nke nãriø nãriøta; onye nâchø kwa nâchøta; onye nâku kwa ka agémeghere. 9 Ma-øbu òle madu di n'etiti unu, onye, ma ọ buru na nwa-ya gâriø ya oþe achicha, gênye ya nkume; 10 ma-øbu asi na ọ gâriø azù, gênye ya agwo? 11 Ya mere, ọ buru na

unu onwe-unu, ọ bu ezie na unu jorø njo, ma umu nâmata inye umu-unu ezi onyinye, Nnà-unu Nke bi n'elu-igwe gési aña ghara iwere kari ezi ihe nke-uku nye ndi nãriø Ya? 12 Ya mere ihe nile, ka ha ra, bú nke unu nâchø ka madu nême unu, nême-kwa-nu madu otù a, unu onwe-unu: n'ihi na nka bu iwu na ndi-amuma Chineke.

13 Sinu n'ønu-uzø di warara bá: n'ihi na obosara ka Ọnu-uzø ahu di, mbara ka uzø ahu di kwa, nke nédubà n'ilà-n'iyi, ọtutu ka ha di kwa, bú ndi nësi na ya nãbà. 14 N'ihi na warara ka Ọnu-uzø ahu di, nkpagide ka uzø ahu di kwa, nke nédubà na ndu, ole-na-ole ka ha di kwa, bú ndi nâchøta ya.

15 Nézenu ndi-amuma ugha, ndi nâbiakute unu n'ihe-oyiyi aturu, ma n'ime ha bu agu nápunara aturu.

16 Unu gésite na nkpuru-ha mazu ha. Mâdu nékporputankpuru-vinen'ogwu, ma-øbu fig n'uké? 17 Otù a ezi osisi ọ bula nâmi nkpuru Ọma; ma osisi nâbagh n'ihe nâmi ajo nkpuru. 18 Ezi osisi apugh imi ajo nkpuru, osisi nâbagh n'ihe apugh kwa imi nkpuru Ọma. 19 Anébütu osisi ọ bula nke nâmigh nkpuru Ọma, tubà kwa ya nime Ọku. 20 Ya mere unu gésite na nkpuru-ha mazu ha. 21 Ọ bugh onye ọ bula nke násim, Onye-nwe-ayi, Onye-nwe-ayi, gâbà n'ala eze elu-igwe; kama ọ bu onye nême ihe Nnam Nke bi n'elu-igwe nâchø. 22 Ọtutu madu gâsim n'ubochi ahu, Onye-nwe-ayi, Onye-nwe-ayi, áyi ejigh aha-Gi bu amuma, áyi ejigh kwa aha-Gi chupu ndi-mø Ọjø, áyi ejigh kwa aha-Gi lu ọtutu Ọlu di ike? 23 Ma mbe ahu ka M'gékputara ha, si, Ọ digh mbe ọ bula M'mara unu: si n'ebe M'nø pua, unu ndi nâlu Ọlu nêmebi iwu.

24 Ya mere onye ọ bula nke nânú okwum ndia, nême kwa ha, agéji ya tuyere nwoke nwere uche, onye wuru ulo-ya n'elu oké nkume: 25 miri we zo, osimiri ru kwa, ifufe fe kwa, we makwasi ulo ahu; ma ọ dagh: n'ihi na atorø ntø-ala-ya n'elu oké nkume ahu. 26 Ma onye ọ bula nke nânú okwum ndia, ma ọ digh-eme ha, agéji ya tuyere nwoke nke bu onye-nzuzu, onye wuru ulo-ya n'elu ájá: 27 miri we zo, osimiri ru kwa, ifufe fe kwa, we tikwasi ulo ahu; ọ we da: Ọdida-ya di kwa uku.

28 O rue, mbe Jisus kwubiri okwu ndia, ibobo ozizi-Ya nwuru igwè madu nile n'aru: 29, n'ihi na O nēzí ha ihe dika Q nwere ike o bugh kwa dika ndi-ode-akwukwo-ha.

8 I Ma ka O siri n'ugwu ahu ridata, oké igwè madu soro Ya. 2 Ma le, onye-ekpenta biakutere Ya. nākpø isi ala nye Ya, si, Onye-nwe-ayi, o buru na I nāchø, I puru ime ka m'di ocha. 3 Q we setipu aka-Ya, metu ya, si, Anamacho; ka eme ka i di ocha. Ngwa ngwa ewe me ka o di ocha n'ekpenta-ya. 4 Jisus we si ya, Lezi anya ka i ghara igwa onye o bula okwu; ma laba, were onwe-gi gosi onye-nchu-aja, che kwa n'iru Chineke onyinye ahu Moses nyere n'iwu, ka o buru ha àmà.

5 Mbe Q batara na Kapanau, otù ochi-agha nāchi ogu ndi-agha ise biakutere Ya, nāriø Ya, 6 si, Onye-nwe-ayi, onye nējerem ozi tøbørø n'ulom, akuku-aru-ya nwuru anwu, anēmekpa ya aru gabiga ókè. 7 Q we si ya, Mu onwem gābia me ka aru di ya ike. 8 Ma ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise zara, si, Onye-nwe-ayi, erughm ka I ba n'okpuru ulom: kama were nāní okwu-ønu kwue, agēme kwa ka aru onye nējerem ozi di ike. 9 N'ihi na mu onwem bu kwa onye nø n'okpuru ike, nēnwe ndi-agha n'okpuru mu onwem: m'we si onye a, Ga, o ga; m'si kwa onye ozo, Bia, o bia; m'si kwa orùm, Me nka, o me ya. 10 Ma mbe Jisus nuru nka, o julu Ya anya, Q we si ndi nēso n'azu, N'ezie asim unu, Q digh mbe M'huru oké okwukwe di otù a n'aru onyc o bula n'Israel. 11 Ma asim unu, na ọtutu madu gēsi n'Qwuwa-anyanwu na Qdida-anyanwu bia, so kwa Abraham, na Aisak, na Jekob, nānødu n'ala-eze elu-igwe: 12 ma agāchupu umu ala-eze ahu bà n'ochichiri nke èzí: n'ebe ahu ka ikwa-ákwa na ita-ikekere-ezé ahu gādi. 13 Jisus we si ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise, Laba; dika i kwere, ka emere gi. Ewe me ka aru onye nējere ya ozi di ike n'oge hour ahu.

14 Mbe Jisus batasiri n'ulo Pita, Q we hu nne nwunye-ya ka o tøbørø n'aru-óku. 15 Q we metu aka-ya, aru-óku ahu we rapu ya; o we bilie, nēje-kwa-ra Ya ozi. 16 Ma mbe o ruru anyasi, ha kutara Ya ọtutu madu ndi mō qjø ji: Q we were

okwu-ønu chupu ndi-mō ahu, me kwa ndi nile aru nādigh nma ka aru-ha di ike: 17 ka okwu ekwuru site n'ønu Aisaia onye-amuma we mezu, si, Ya onwe-ya nara nriaria nile ayi, būru kwa oria nile ayi.

18 Ma mbe Jisus huru na ọtutu igwè madu di Ya buruburu, O kwuru ka ha gabiga n'ofè ozo. 19 Otù ode-akwukwo we biakute Ya, si Ya, Onye-ozizi, m'gëso Gi ebe o bula I nēje. 20 Jisus we si ya, Nkita-ohia nwere ønu ha nēdina, anu-ufe nke elu-igwe nwe-kwa-ra ebe ha nāraru ura; ma Nwa nke madu enwegh ebe itøbø isi-Ya. 21 Onye ozo n'etiti ndi nēso uzø-Ya we si Ya, Onye-nwe-ayi, kwe ka m'buru uzø je lie nnam. 22 Ma Jisus si ya, Som; rapu kwa ndi nwuru anwu ka ha lie ndi nke ha ndi nwuru anwu.

23 Mbe Q batara n'uþø, ndi nēso uzø-Ya we so Ya. 24 Ma le, oké ajo ifufe febe n'oké osimiri, ya mere ebili-miri nēkpuchi uþø-ha: ma Ya onwe-ya nāraru ura. 25 Ha we biakute Ya, kpote Ya, si, Onye-nwe-ayi, zoputa ayi; ayi nāla n'iyi. 26 Q we si ha, Gini mere unu nātu uþø, unu ndi okwukwe ntà? Mbe ahu O biliri, bara ifufe na oké osimiri ahu nba; oké ndaju we di. 27 Ibobo we nwua ndi ahu n'aru, ha si, Àha madu giri ka Onye a bu, na ọbuna ifufe na oké osimiri nāna Ya nti?

28 Mbe Q gabigasiri n'ofè ozo n'ala ndi Gadara, ndikom abua ndi mō qjø ji wc zute Ya, ndi nēsi n'ebe anēlì ozu puta, ndi anya-ha di oké egwu, ya mere o digh onye o bula nwere ike igabiga uzø ahu. 29 Ma le, ha tiri nkpu, si, Gini ka ayi na Gi nwekørø, Gi Qkpara Chineke? I biara ebe a imekpa ayi aru mbe oge-avi akérugh? 30 Ma igwè nke ọtutu czi di n'ebe di anya n'ebe ha nø, nāta nri. 31 Ndi-mō qjø ahu we riø Ya, si, Q buru na I chupuru ayi, ziga ayi nime igwè czi ahu. 32 Q we si ha, Labanu. Ha we puta, je ba n'igwè ezi ahu: ma le, igwè ezi ahu nile nudara n'ebe ahu di nkputankpu dabà n'oké osimiri, nwua nime miri. 33 Ndi nāzù ha we balaga, we je ba n'obodo ahu, kqsa ihe nile, ya na ihe mere ndi ahu ndi-mō qjø ji. 34 Ma le, obodo ahu nile putara izute Jisus: ma mbe ha huru Ya, ha riø Ya ka Q pua n'ókè-ala-ha.

9 1 Q we ba nime ubo, gabiga n'ofe ozø, bia n'obodo nke aka Ya. 2 Ma le, ha butere Ya onye akuku-aru-ya nwuru anwu, toborø n'ihe-ndina: nibe Jisus huru okwukwe-ha Q si onye ahu akuku-aru-ya nwuru anwu, Nwa, nwe obi-ike; anabaghara gi nmehie-gi nile. 3 Ma le, ufodu n'etiti ndi-ode-akwukwo kwuru nime onwe-ha, si, Nwoke a nèkwulu Chineke. 4 Ma Jisus, ebe o mara ihe nile di ha n'obi, Q si, Gini mere unu nèchè ajo ihe n'obi-unu? 5 N'ihi na, ole nke ka nse, isi, Anabaghara gi nmehie-gi nile; ma-øbu isi, Bilie, jehgari kwa? 6 Ma ka unu we mata na Nwa nke madu nwere ike n'elu uwa ibaghara nmehie (mbe ahu Q siri onye ahu ukwu-ya nwuru anwu), Bilie, chiri ihe-ndina-gi, la n'ulo-gi. 7 Q we bilie, la n'ulo-ya. 8 Ma mbe igwè madu nile huru ya, ha turu egwu, we nye Chineke otuto, Onye nyere madu ike di otù a.

9 Mbe Jisus nèsi n'ebe ahu nàga, Q huru otù nwoke, anákø Matiu, ka o nòduru n'ulo-ütù: Q si ya, Som. Q we bilie, so Ya.

10 O rue, mbe Q nòduru na nri n'ulo-ya, le, ọtutu ndi-ona-utu na ndi-nmehie biara so Jisus na ndi nèso uzø-Ya nòdu na nri. 11 Mbe ndi-Farisi huru ya, ha we si ndi nèso uzø-Ya, N'ihi gini ka Onye-ozizi-unu nèso ndi-ona-utu na ndi-nmehie ndia cri ihe? 12 Ma mbe Q nuru ya, Q si, Nkpà dibia akpagh ndi di ike, kama o nàkpà ndi aru nàdighi nma. 13 Ma ganu muta ihe okwu a bu, Anamachø ebere, o bugh ájà: n'ihi na abiaghm ikpø ndi ezi omume, kama o bu ndi-nmehie.

14 Mbe ahu ndi nèso uzø Jon biakutere Ya, si, N'ihi gini ka ayi onwe-ayi na ndi-Farisi nèbu ọnu ọtutu mbe, ma ndi nèso uzø-Gi adigh-ebu ọnu? 15 Jisus we si ha, Umu-ndikom nke ulo anàlu nwunye ọhu, o gábu na ha puru iru újú ka oge ahu ra, bù mbe ha na Onye nàlu nwunye ọhu nànø? ma ubøchi gábia, mbe aganapu ha Onye nàlu nwunye ọhu, mbe ahu ka ha gëbu kwa ọnu. 16 Q digh kwa onye o bula nèwere iberibe ákwà ọbuba ọhu tukwasi n'uwe ochie; n'ihi na nke kwesiri imechi ya nàdøkapu ihe n'aru uwe ahu, ndøka jøkariri njø apata. 17 Ha adigh-abaye

kwa manya-vine ọhu na karama-akpukpø ochie: eme otù a, karama-akpukpø ahu abawa, manya-vine ahu we wusi, karama-akpukpø ahu ala kwa n'iyi: ma ha nàbaya manya-vine ọhu na karama-akpukpø ọhu, anèdebe ha abua nke-oma.

18 Mbe Q nàgwa ha okwu ndia, le, otù onye-isi biara, we kpø isi ala nye Ya, si, Nwam nwayi anwuruwo ọbunà ubu a: otù o di, bia bikwasi ya aka-Gi, na o gádi ndu. 19 Jisus we bilie, so ya je, ndi nèso uzø-Ya so-kwa-ra. 20 Ma le, otù nwayi, nke nwere orùrù-øbara arø iri na abua, biara n'azu Ya, we metu ọnu-ọnù uwe-Ya aka: 21 n'ihi na o nàsi n'onwe-ya, Q buru na emetum nàni uwe-Ya aka, agázoputam. 22 Ma Jisus chighariri, we hu ya, si, Nwam nwayi, nwe obi-ike; okwukwe-gi azoputawo gi. Ewe site n'oge hour ahu zoputa nwayi ahu. 23 Mbe Jisus biara n'ulo onye-isi ahu, hu ndi-økwa-øjà, na igwè madu ka ha nàtu úzù, 24 Q si, Wezuganu onwc-unu; n'ihi na nwa-abogho ntà ahu anwugh anwu, kama o nàraru ura. Ha we chia Ya ọchì. 25 Ma mbe achupuru igwè madu ahu, Q ba nime, jide ya n'aka; nwa-abogho ntà ahu we bilie. 26 Údè a we pua gazue n'ala ahu dum.

27 Mbe Jisus nèsi n'ebe ahu nàga, ndi-isi abua we so Ya, nèti nkpu, si, Mere ayi ebere, Nwa Devid. 28 Ma mbe Q batasiri n'ulo, ndi-isi ahu biakutere Ya: Jisus we si ha, Unu kwere na apurum ime ihe a? Ha si Ya, E, Onye-nwe-ayi. 29 Mbe ahu Q meturu anya-ha aka, si, Dika okwukwe-unu si di ka emere unu. 30 Ewe saghe anya-ha. Jisus we dø ha aka na nti nke-uku, si, Lezienuanya ka onye o bula ghara ima ya. 31 Ma ha puru, hasa údè-Ya n'ala ahu dum.

32 Mbe ha nàpu, le, ekutara Ya onye-obi nke mø ojø ji. 33 Mbe achupusiri mø ojø ahu, onye-obi ahu we kwue okwu: ibobo we nwua igwè madu nile n'aru, ha si, Q digh mbe o bula egosiri ya otù a n'Israel. 34 Ma ndi-Farisi nàsi, N'ike onye-isi ndi-mø ojø ka Q nàchupu ndi-mø ojø.

35 Jisus we nèjeghari n'obodo na obodo ntà ha nile, nèzi ihe n'ulo-nzukø nile ha, nèkwusa kwa ozi ọma nke ala-

eze ahu, nāgwō kwa ɔria nile di iche iche na nriaria nile di iche iche. 36 Ma mbe Q huru igwē madu nile, Q nwere ɔmiko n'aru ha, n'ihi na anēso bụ ha, nāchusa kwa ha, dika aturu nēnwegh onye nāzū ha. 37 Mbc ahu Q si ndi nēso uzō-Ya, Owuwe-ihe-ubi riri nne n'ezie, ma ndi-olu di ole-na-ole. 38 Ya mere, nāriọnu Onye-nwe owuwe-ihe-ubi ahu, ka O zipu ndi-olu bā n'owuwe-ihe-ubi-
10 Ya. 1 Q we kpō ndikom iri na abua ahu ndi nēso uzō-Ya ka ha biakute Ya, Q nye ha ike n'ebe ndi-mọ nādigh ɔcha nō, ichupu ha, na igwō ɔria nile di iche iche na nriaria nile di iche iche.

2 Ma aha ndi-ozi iri na abua ahu budiā: Onye mbu, Saimon, onye anākpō Pita, na Andru nwa-nne-ya; na Jemes nwa Zebedi, na Jon nwa-nne-ya; 3 Filip, na Batolomiu; Tomas, na Matiu onye-ɔna-utu; Jemes nwa Alfiōe, na Tadiōs; 4 Saimon Kananiōs, na Judas Iskariot, onye ra-kwa-ra Ya nye. 5 Ndkom iri na abua ahu ka Jisus zipuru, Q we nye ha iwu, si,

Unu ejela n'uzō ndi mba ɔzō, unu abā-kwa-la n'obodo ndi Sameria: 6 kama jekurunu aturu furu efu nke ulo Israel. 7 Mbe unu nāga, nēkwusanu, si, Ala-eze elu-igwe di nso. 8 Menu ndi aru-ha nādigh ike ka aru di ha ike, menu ndi nwuru anwu ka ha si n'ɔnzu bilie, menu ndi-ekpcnia ka ha di ɔcha, chupunu ndi-mọ ɔjō: n'efu ka unu natara, nyenu n'efu. 9 Unu anatala ɔla-edo, ma-qbū ɔla-ɔcha, ma-qbū ɔla itiye n'ihe-ɔkikē-unu; 10 unu anatala ákpà iwere ga ije-unu, ma-qbū uwe-ime abua, ma-qbū akpukpō-ukwu, ma-qbū nkpa-n'aka: n'ihi na onye-ɔlu kwesiri ihe ejí azú ya. 11 Ma obodo ɔ bula ma-qbū obodo ntà ɔ bula unu gābà nime ya, chọputanu onye kwesiri nime ya; nogidenu n'ebe ahu rue mbe unu putara. 12 Mbe unu nābà n'ulo ahu, kelenu ya. 13 ɔ buru kwa na ulo ahu kwesiri, ka udo-unu biakwasi ya: ma ɔ buru na ɔ kwasigh, ka udo-unu laghachikute unu ɔzō. 14 Ma onye ɔ bula nke nānaragh unu nke-ɔma, nke nānugh kwa okwu nile unu, mbe unu nāpu n'ulo ahu ma-qbū n'obodo ahu, tichapu ájá ukwu-unu. 15 N'ezie asim unu, Ala Sôdòm na Gomora

gānagide okwu n'ubochi ikpē kari obodo ahu.

16 Le, Mu onwem nēzipu unu dika aturu n'etiti agu: ya mere, burunu ndi nwere uche dika agwō, ndi nādigh kwa aghughō dika nduru. 17 Ma nēzenu madu: N'ihi na ha gārara unu nye n'aka nnokō-ikpē di iche iche, n'ulo-nzukō nile ha ka ha gāpia kwa unu ihe; 18 e, n'iru ndi-isi na ndi-eze ka agēkuru kwa unu je n'ihim, iburu ha na ndi mba ɔzō àmà. 19 Ma mbe ɔ bula ha gārara unu nye, unu echebula onwc-unu otú unu gēkwu ma-qbū okwu unu gēkwu: n'ihi na agēnye unu n'oge hour ahu okwu unu gēkwu. 20 N'ihi na ɔ buguh unu onwe-unu nēkwu, kama ɔ bu Mọ nke Nna-unu Nke nēkwu nime unu. 21 Nwa-nne gārara kwa nwa-nne-ya nye n'ɔnzu, nna gārara kwa nwa-ya nye: umu gēbili kwa megide ndi muru ha, me ka ha nwua anwu. 22 Madu nile gākpō kwa unu asi n'ihi aham: ma onye were ntachi-obi nogide rue ɔgwugwu ihe nile, onye ahu ka agāzoputa. 23 Ma mbe ɔ bula ha soñuru unu n'obodo a, balaga n'obodo di iche: n'ihi na n'ezie asim unu, Unu agagh-agazù obodo nile nke Israel ma-qli, rue mbe Nwa nke madu gābia.

24 Onye nēso uzō onye-ozizí adigh-aka onye-ozizí-ya, orù adigh-aka kwa onye-nwe-ya. 25 O zuworo onye nēso uzō onye-ozizí ka ɔ di ka onye-ozizí-ya, na orù ahu ka ɔ di ka onye-nwe-ya. Q buru na ha kpōro Nna - nwe - ulo Beelzebul, hà gési ana ghara ikpō ndi ézi-na-ulō-Ya kari nke-uku? 26 Ya mere, unu atula egwu ha: n'ihi na ɔ digh ilie ɔ bula ekpuchiworo ekpuchi, nke anāgagh-ekpughe; ɔ digh kwa ihe ezoro ezo, nke anāgagh-ama. 27 Okwu M'nāgwa unu n'ochichiri, kwuenu ya n'ihe: ihe unu nānu kwa na nti, kwusunu ya n'elu ulo. 28 Unu atu-kwa-la egwu ndi nēbu aru, ma ha apugh ibu nkpuru-obi: kama nātunu egwu Onye ahu Nke puru ila nkpuru-obi na aru n'iyi n'oku ala-mọ. 29 Adigh-ere egwele abua n'otù penny? ma otù nime ha agagh-adà n'ala ma Nna-unu ekwegh: 30 ma ɔburu agiri-isi nile nke isi-unu ka aguworo. 31 Ya mere, unu atula egwu; ɔnu-ahia unu onwe-unu kariri nke

otutu egwele. 32 Ya mere, onye o bulu nke gēkwuputam n'iru madu, ya ka Mu onwem gēkwuputa kwa n'iru Nnam Nke bi n'elu-igwe. 33 Ma onye o bulu nke gāgonarim n'iru madu, ya ka Mu onwem gāgonari kwa n'iru Nnam Nke bi n'elu-igwe.

34 Unu echèla na abiaram itubà udó n'elu uwa: abiaghm itubà udó, kama o bu mma-agha. 35 N'ihì na abiaram ikewa nwoke megide nna-ya, na nwaniwayi megide nne-ya, na nwunye nwa megide nne di-ya: 36 o bu kwa ndi èzi-na-ulø madu gābu ndi-iro-ya. 37 Onye nāhu nna-ya ma-øbu nne-ya n'anya kari Mu adigh-ekwesim; onye nāhu kwa nwa-ya nwoke ma-øbu nwa-ya nwayi n'anya kari Mu adigh-ekwesim. 38 Onye nānaragh kwa obe-ya sokwam n'azu, adigh-ekwesim. 39 Onye chötara ndu-ya gētufu ya; onye tufu-kwa-ra ndu-ya n'ihiim gāchota ya.

40 Onye nānara unu nke-øma, o bu Mu ka o nānara nke-øma, onye nānara kwa Mu onwem nke-øma nānara Onye ziterem nke-øma. 41 Onye nānara onye-amuma nke-øma n'aha onye-amuma gānara ugwo-ølu onye-amuma; onye nānara kwa onye ezi omume nke-øma n'aha onye ezi omume gānara ugwo-ølu onye ezi omume. 42 Onye o bulu nke gēkuru nání iko miri oyi nye otù onye nime ndi ntà ndia nua n'aha onye nēso uzøm, n'ezie asim unu, o gagh-etufu ugwo-ølu-ya ma-øli.

11 1 O rue, mbe Jisus nyebiri
11 ndikom iri na abua ahu ndi nēso uzø-Ya iwü, O si n'ebe ahu pua izi ihe na ikwusa n'obodo nile ha.

2 Ma mbe Jøn nuru n'ulo-nkpøro ølu nile nke Kraist ahu, o ziga ozi site n'aka ndi nēso uzø-ya, 3 si Ya, Gi onwe-gi bu Onye nābia, ma-øbu na ayi nēleanya onye di iche? 4 Jisus we za, si ha, Ganu, kørø Jøn ihe nile unu nānu na nke unu nāhu: 5 ndi-lsì nāhu uzø, ndingwurø nēje ije, anēme ndi-ekpenta ka ha di ocha, ndi nti chirí nānu ihe, anēme ndi nwuru anwu ka ha si n'ønwu bilie, anēzi ndi-obeye ozi øma. 6 Ngøzi nādi-kwa-ra onye ahu, bù onye o bulu nke nāgagh-ama n'onyà n'arum. 7 Ma mbe ndia rāla, Jisus malitere igwa igwè madu nile okwu bayere Jøn, si, Ø bu gini ka unu puru je n'øhia ka unu kiri? àmì nké

nēme nkpatu site n'ifufe? 8 Ma ø bu gini ka unu puru ka unu hu? nwoke eyikwasiworo uwe di biali-biali? Le, ndi nēyi uwe di biali-biali nō n'ulo ndi-eze. 9 Ma gini mere unu ji pua? ihu onye-amuma? E, asim unu, onye kari kwa onye-amuma nke-uku. 10 Nwoke a bu onye edeworo ihe n'akwukwø nsø bayere ya, si,

Le, Mu onwem nēziga onye-ozim n'iru Gi,

Onye gêmezi uzø-Gi n'iru Gi.

11 N'ezie asim unu, N'etiti ndi ndinyom muru o digh onye biliworo nke ka Jøn Baptist uku: ma onye dikariri ntà n'ala-eze elu-igwe ka ya uku. 12 Site n'ubøchi Jøn Baptist rue ubu a anēme kwa ala-eze elu-igwe ihe-ike, ndi nēme ihe-ike nāpunara ya. 13 N'ihì na ndi-amuma nile na iwü Chineke buru amuma rue ubøchi Jøn. 14 Ø buru kwa na unu nāchø inara ya nke-øma, nwoke ahu bu Elaija, nke gaje ibia. 15 Onye nwere nti inu ihe, ya nu. 16 Ma M'gëji øbo a tuyere gini? O yiri umu-ntakiri ndi nānødu n'øma-ahia, ndi nākpø ibe-ha òkù, 17 si, Ayi buru unu øjà, ma unu etegh egwú; ayi kwara ákwá, ma unu etegh aka n'obi. 18 N'ihì na Jøn biara nérigh ihe-oriri nānugh kwa ihe-ønuñu, ha we si, Ø nwere mø øjo. 19 Nwa nke madu biara néri ihe-oriri nānu kwa ihe-ønuñu, ha we si, Le, onye-ori-nke-uku, na onye-oké-ønu-manyà, eyi ndi-øna-utu na ndi-nmehie! Agu-kwa-ra amam-ihe n'onye ezi omume site n'ølu-ya nile.

20 Mbe ahu ka Ø malitere ita obodo ahu uta, bù nke Ø lukariri ølu-Ya di ike nime ha, n'ihì na ha echègharigh. 21 Ahuhu gādiri gi, Korazin; ahuhu gādiri gi, Betsaida; n'ihì na asi na alururi ølu nile di ike na Taia na Saidon nke aluru nime unu, ha gēchèghariwori n'oge di anya gara aga n'ákwa-nkpe na ntu. 22 Otù ø di, asim unu, Taia na Saidon gānagide okwu n'ubøchi ikpé, kari unu. 23 Gi onwe-gi kwa, Kapanaum, àgèweli gi rue elu-igwe? i gārida rue Hedis: n'ihì na asi na alururi ølu nile di ike na Sødøm nke aluru nime gi, ø gānogidewori rue ta. 24 Otù ø di, asim unu, na ala Sødøm gānagide okwu n'ubøchi ikpé kari gi.

25 N'oge ahu Jisus zara, si, Ekelem I,

Nna, Onye-nwe elu-igwe na uwa, na I zonariri ndi-amam-ihe na ndi nwere nghøta ihe ndia, I were kwa ha kpughere umu ohu: 26 e, Nna, ekelem I na o di ezi nma otù a n'iru Gi. 27 Nnam rara ihe nile nyem n'aka: o digh kwa onye o bula mazuru Okpara ahu, ma-øbugh Nna-Ya; o digh kwa onye mazuru Nna ahu, ma-øbugh Okpara-Ya, na onye o bula Okpara nēzube ikpuglie Ya nye ya. 28 Biakutenum, unu nile ndi nādōbu onwe-unu n'olu, ndi ebowo-kwa-ra ibu di arō, Mu onwem gēme kwa ka unu zuru ike. 29 Nyaranu yoke nkem n'olu-unu, muta-kwa-nu ihe n'ōnum; n'ihi na abum Onye nwayo na Onye wedatara Onwe-ya ala n'obi: unu gāhu kwa izu-ike nye nkpuru-obi-unu. 30 N'ihi na yoke nkem adigh-ebu n̄bu, ibum di kwa nfé.

12 1 N'oge ahu Jisus gara n'etiti ubi oka n'ubochi-izu-ike; ma agu nāgu ndi nēso uzō-Ya, ha we malite igho oko oka, na ita ya. 2 Ma ndi-Farisi, mbe ha huru ya, ha si Ya, Le, ndi nēso uzō-Gi nēme ihe nēzigh ezi n'iwu ime n'ubochi-izu-ike. 3 Ma Q siri ha, Únu agugh ihe Devid mere, mbe agu guru ya, na ndi soro ya; 4 otù o batara n'ulo Chineke, rie obe achicha anēche n'iru Chineke, nke nēzigh ezi n'iwu ka o rie, ma-øbu ndi so ya, kama o bu nāni ndi-nchu-aja ka o ziri ezi? 5 Ma-øbu Únu agugh n'iwu, na ndi-nchu-aja nēmeru ubochi-izu-ike n'ulo uku Chineke n'ubochi-izu-ike, ma adigh-ata ha uta? 6 Ma asim unu, na Onye di uku kari ulo Chineke nō n'ebe a. 7 Ma o buru na unu marari ihe okwu a bu, Anamacho ebere, o bugh ajá, unu agagh-ekpebu ndi adigh-ata ha uta. 8 N'ihi na Nwa nke madu bu Onye-nwe ubochi-izu-ike.

9 O we si n'ebe ahu pua, ba n'ulo-nzukø-ha: 10 ma le, otù nwoke nke nwere aka kpønwuru akponwu. Ha we juu Ya, si, O ziri ezi n'iwu ime ka aru madu di ike n'ubochi-izu-ike? ka ha we bo Ya ebubo. 11 Ma Q siri ha, Ole madu gādi n'etiti unu, nke gēnwe otù aturu, ma o buru na aturu ahu adabà nime olùlù n'ubochi-izu-ike, o gagh-ejide ya, døgoputa ya? 12 Ole kwa ka o ra, bù otù onu-ahia madu kariri nke aturu okè onu! Ya mere o ziri ezi n'iwu ime ihe oma n'ubochi-izu-ike. 13 Mbe

ahu Q si nwoke ahu, Setipu aka-gi. Q we setipu ya; ewe me ka aka-ya di nma, dika nke-øzo. 14 Ndi-Farisi we pua, ba izù imegide Ya, ka ha gēsi la Ya n'iyyi. 15 Ma ebe Jisus mara ya, O si n'ebe ahu wezuga Onwe-ya: otutu madu we so Ya; Q we me ka aru di ha nile ike, 16 Q we dø ha aka na nti ka ha ghara ime ka Q puta ihé: 17 ka okwu ekwuru site n'ōmu Aisaia onye-amuma we mezu, si,

18 Lc, Onye nējerem ozi Onye M'rropufara;

Onye M'huru n'anya, Onye ihe-Ya di nkpuru-obim ezi nma:

M'gātukwasi Ya Mø nkem,

Q gākø-kwa-ra mba nile akukø ikpè.

19 Q gagh-alu ogù, Q gagh-etisi kwa nkpu ike;

Q digh kwa onye o bula gānu olu-Ya n'amā.

20 Q gagh-akpaji ami apiara apia,
Q gagh-emenu kwa ogbo-oriøna nākwu anwuru-oku,

Rue mbe Q gātupu ikpè-Ya rue na nmeri.

21 Q bu kwa n'aha-Ya ka mba nile gātukwasi obi.

22 Mbe ahu ekutara Ya otù onye nio ojo ji, bù onye kpuru isi nke da-kwa-ra obi: Q we me ka aru-ya di ike, ya mere onye-obi ahu kwuru okwu hu kwa uzø.

23 Ibobo we nwua igwè madu ahu nile n'aru, ha we si, Nwoke a, Q gābu nwa Devid? 24 Ma mbe ndi-Farisi nuru ya, ha si, Nwoke a adigh-achupu ndi-mø ojo, ma-øbugh n'ike Beelzebul onye-isi ndi-mø ojo ahu. 25 Ma ebe Q matara ihe di ha n'obi Q si ha, Ala-eze o bula nke kewara megide onwe-ya, anēme ya ka o tøbørø n'efu; obodo ma-øbu èzina-ulo o bula nke kewa-kwa-ra megide onwe-ya agagh-eguzo: 26 Q buru kwa na Setan achupu Setan, o kewara megide onwe-ya; àla-eze-ya gēsi kwa aña guzo? 27 Q buru kwa na Mu onwem achupu ndi-mø ojo n'ike Beelzebul, n'ike onye ka umu-unu ndikom nāchupu ha? n'ihi nka ha gābu ndi-ikpè-unu. 28 Ma o buru na Mu onwem achupu ndi-mø ojo n'ike Mø nke Chineke, ya mere ala-eze Chineke ruru unu aru. 29 Ma-øbu madu gēsi aña pu ibà n'ulo onye di ike, na ipunara ya ihe-ya nile, ma o buru na o bugh uzø ke onye ahu di ike abu? mbe ahu o

gāpunara kwa ya ihe di n'ulo-ya.
 30 Onye nādigh n'akukum nēmegidem; onye nādigh-esokwam ikpokota ihe nāchusa achusa. 31 N'ihi nka ka M'ji si unu, Agābaghara madu nmehie na nkulu ọ bula; ma agagh-abaghara nkulu ekwulu Mọ Nsọ. 32 Ozø, onye ọ bula nke gēkwu okwu megide Nwa nke madu, agābaghara ya; ma onye ọ bula nke gēkwu megide Mọ Nsọ, agagh-abaghara ya, ọ bugh n'oge a, ọ bugh kwa n'oge nke gaje ibia. 33 Menu osisi ka ọ di nma, menu nkpuru-ya ka ọ di kwa nma; ma-obu menu osisi ka ọ buru osisi nābagh n'ihe, menu nkpuru-ya ka ọ buru kwa nkpuru nābagh n'ihe: n'ihi na amara osisi site na nkpuru-ya. 34 Umu nke aju-ala, unu gēsi aña pu ikwu ezi ihe, ebe unu bu ajo madu? n'ihi na ọn site n'ihe nkobi nwebigara ókè nēkwu okwu. 35 Ezi madu nēsi n'ezi ákù-ya atuputa ezi ihe: ajo madu nēsi kwa n'ajø ákù-ya atuputa ajo ihe. 36 Ma asim unu, na okwu ọ bula madu gēkwu nke nābagh n'ihe, ha gāza ajuu bayere ya n'ubochi ikpé. 37 N'ihi na agēsite n'okwu-ọn-gi nile gu gi n'onye ezi omume, agēsite kwa n'okwu-ọn-gi nile kpeøu gi.

38 Mbe ahu usødu n'etiti ndi-ode-akwukwo na ndi-Farisi zara Ya, si, Onye-ozizi, ayi nāchø ihu ihe-iriba-ama site n'aka-Gi. 39 Ma Q zara, si ha, Ajo ọbø nke nākwa kwa iko nāchø ihe-iriba-ama; agagh-enye kwa ya ihe-iriba-ama ma-obugh ihe-iriba-ama nke Jona onye-amuma: 40 n'ihi na dika Jona nørø ubochi atø chihie na abali n'asø oké anu miri; otú a Nwa nke madu gānø n'obi nke ala ubochi atø chihie na abali. 41 Ndikom Nineve gēso ọbø a bilie n'ikpé ahu, ha gāma kwa ya ikpé: n'ihi na ha chèghariri na nkusa nke Jona; ma le, Onye ka Jona nø n'ebe a. 42 Agēme ka eze-nwayi nke Ndida so ọbø a bilie n'ikpé ahu, ọ gāma kwa ya ikpé: n'ihi na o siri n'ebe uwa soturu bia inu amam-ihe Solomon; ma le, Onye ka Solomon nø n'ebe a. 43 Ma mbe ọ bula mọ nādigh ọcha siri n'aru madu pua, ọ nāgabiga n'ebe miri nādigh, nāchø izu-ike, ma ọ digh-achøta ya. 44 Mbe ahu ọ si, M'gālaghachi n'ulom ebe m'siri puta; mbe ọ biara, ọ we hu ya ka ọ tøbørø n'efu, azachasia ya, dozisia ya.

45 Mbe ahu ọ ga, chirí mọ-ibe-ya aṣa nke jokari ya onwe-ya njo tiyere onwe-ya, ha we bà biri n'ebe ahu: ọnodu ikpeazu nke madu ahu bia jokari nke-mbu. Otú a ka ọ gādi-kwa-ra ajo ọbø a.

46 Mbe Q nø nāgwa igwé madu nile okwu, le, nne-Ya na umu-nne-Ya guzoro n'ezí, nāchø igwa Ya okwu.

47 Otú onye we si Ya, Le, nne-Gi na umu-nne-Gi nēguzo n'ezí, nāchø igwa Gi okwu. 48 Ma Q zara, si onye gwara Ya, Onye bu nnem? ole ndi bu kwa umu-nnem? 49 Q we setipu aka-Ya n'ebe ndi nēso uzø-Ya nø, si, Le, nnem na umu-nnem! 50 N'ihi na onye ọ bula nke gēme ihe Nnam Nke bi n'elui-igwe nāchø, onye ahu bu nwa-nnem nwoke, na nwa-nnem nwayi, na nnem.

13 1 N'ubochi ahu Jesus puru n'ulo, we ọnodu n'usø oké osimiri. 2 Oké igwé madu we zukø n'ebe Q nø, ya merc Q batara n'ubø, ọnodu ala; igwé madu ahu nile guzo-kwa-ra n'ótú. 3 Q we gwa ha ọtutu okwu n'ilu di iche iche, si, Le, ọgha-nkpuru puru ka ọ gha nkpuru; 4 mbe ọ nāgha, ufødu we da n'akuku uzø, anu-ufe we bia tuturie ha: 5 nkpuru ọzø we da n'ebe nkume, ebe ha nēnwegh ájá ri nne: ngwa ngwa ha we púlite, n'ihi na ha enwegh ájá di omimi: 6 ma mbe anyanwu wara, ha chanwua; ha we kpønwua, n'ihi na ha enwegh nkporogwu. 7 Nkpuru ọzø we da n'elu ogwu; ogwu ahu we tolite, kpabue ha. 8 Nkpuru ọzø we da n'ala di nma, ha we nāmì nkpuru, otú ọgu ise, ọzø Ọgu atø, ọzø orú na iri. 9 Onye nwere nti, ya nu.

10 Ndi nēso uzø-Ya we biakute Ya, si Ya, N'ihi gini ka I nāgwa ha okwu n'ilu?

11 Q we za, si ha, Q bu unu ka enyeworo imara ihe-omimi ala-eze elu-igwe, ma enyegh ndi ahu. 12 N'ihi na onye ọ bula nke nwere, onye ahu ka agēnye, ọ gēnwebiga kwa ókè: ma onye ọ bula nke nēnwegh, Ọbuná ihe ọ nwere ka agānapu ya. 13 N'ihi nka ka M'nāgwa ha okwu n'ilu; n'ihi na ha adigh-ahu n'øhuhu, ha adigh-anu kwa n'ònunu, ha adigh-anuta kwa. 14 Ma anēmezuru ha amuma nke Aisaia, nke si,

N'ònunu unu gānu, ma unu agagh-anuta ma-qli;

N'øhuhu unu gāhu kwa, ma unu agagh-ahuta ma-qli:

15 N'ihî na obi ndi nka mara abuba,
 Nti-ha kpochi-kwa-ra,
 Ha kpuchi-kwa-ra anya-ha;
 Ka ha ghara iwere anya-ha hu uzô
 ma elegh anya,
 Ghara kwa iwere nti-ha nu ihe,
 Ghara kwa iwere obi-ha ghôta,
 Ghara kwa ichighari,
 Ka M'ghara kwa ime ka aru di ha
 ike.

16 Ma ngôzi nâdiri anya-unu, n'ihî na
 ha nâhu uzô; na nti-unu, n'ihî na ha
 nânu ihe. 17 N'ihî na n'ezie asim unu,
 na agu guru otutu ndi-amuma na ndi ezi
 omume ihu ihe unu nâhu, ma ha ahugh
 ha; na inu ihe unu nânu, ma ha anugh
 ha. 18 Ya mere, unu ouwe-unu nu ilu
 nke oghâ-nkpuru ahu. 19 Mbe onye ọ
 bula nuru okwu ala-eze elu-igwe, ma ọ
 ghôtagh ya, ajo onye ahu abia, punara
 ihe aghaworo n'obi-ya. Onye a bu nke
 aghara n'akuku uzô. 20 Onye agha-
 kwa-ra n'ebe nkume ahu, madu a bu
 onye nânu okwu ahu, ngwa ngwa ọ were
 ọñu jide ya; 21 ma ọ nwegh nkporogwu
 nime onwe-ya, kama ọ nânô nwa oge;
 ma mbe nkpaḥu ma-ɔbu nsobu putara
 n'ihî okwu ahu, ngwa ngwa ọ ma n'onyâ.
 22 Onye agha-kwa-ra n'etiti ogwu ahu,
 madu a bu onye nânu okwu ahu; ma
 nchebu nke oge a na aghughô nke ákù
 nákpaḥu okwu ahu, ọ we ghô ihe nâmigh
 nkpuru. 23 Onye agha-kwa-ra n'ala
 ahu di nma, madu a bu onye nânu okwu
 ahu, we ghôta ya; onye nâmi nkpuru
 n'ezie, miputa, otû ɔgu ise, ɔzô ɔgu
 ato, ɔzô orú na iri.

24 O were ilu ɔzô che n'iru ha, si,
 Ejiri ala-eze elu-igwe tuyere madu mbe
 ọ ghara nkpuru ɔma n'ubi-ya: 25 ma
 mbe madu náraru ura, onye-iro-ya biara
 we gha kwa ata n'etiti ɔka, we la. 26 Ma
 mbe npute puru, we mia nkpuru, mbe
 ahu ata ahu puta-kwa-ra ihê. 27 Ndi-
 orù nna-nwe-ulô ahu we biakute ya, si
 ya, Onye-nwe-ayi, i ghagh nkpuru ɔma
 n'ubi-gi? óle ebe kwa ka o si nwe ata?
 28 Q si ha, Madu nke bu onye-iro mere
 nka. Ndi-orù-ya we si ya, I nâchô kwa
 ka ayi ie chikoputa ha? 29 Ma ọ si,
 È-è; ka unu we ghara iropu ha na ɔka
 ma elegh anya, mbe unu nâchikoputa
 aia. 30 Rapunu ha abua ka ha nâbakota
 uba rue owuwe-ihe-ubi: ma n'oge
 owuwe-ihe-ubi m'gâsi ndi nêwe ihe-

ubi, Burunu uzô chikôta ata ahu, ke kwa
 ha n'ûkwù ka unu rechapu ha ɔku: ma
 kpokotanu ɔka ahu n'oba nkem.

31 O were ilu ɔzô che n'iru ha, si, Ala-
 eze elu-igwe yiri nkpuru mustard, nke
 madu were, gha n'ubi-ya: 32 nke ọ bu
 ezie na ọ di ntâ kari nkpuru nile; ma
 mbe ọ bara uba, o bükari ihe nile anâku
 n'ubi, we ghô osisi, nke mere ka anu-ufe
 nke elu-igwe bia nânô n'alaka-ya.

33 O turu ha ilu ɔzô, si, Ala-eze elu-
 igwe yiri ihe nêko achicha, nke nwayi
 were, zobe na mbe utu ɔka ato, rue mbe
 utu ɔka ahu dum kosiri.

34 Okwu nile ndia ka Jîsus gwara igwè
 madu nile n'ilu; ma O jîgh ilu O dîgh-
 agwa ha okwu ọ bula: 35 ka okwu
 ekwuru site n'ɔnu onye-amuma we
 mezu, si,

M'gâsaghe ɔnum n'itu ilu;

M'gêkluwa ihe ezoworo ezo site na
 ntô-ala uwa.

36 Mbe ahu O rapuru tgwè madu
 nile, we bá n'ulo-ha: ndi nêso uzô-Ya
 we biakute Ya, si, Kôrô ayi isi ilu ata di
 n'ubi ahu. 37 O we za, si, Onye nâgha
 nkpuru ɔma ahu bu Nwa nke madu;
 38 ubi ahu bu uwa; nkpuru ɔma ahu,
 ndi ahu bu umu ala-eze elu-igwe; ata
 ahu bu umu ajo onye ahu; 39 onye-
 iro ahu nke ghara ha bu ekwensu:
 owuwe-ihe-ubi bu ɔgwugwu oge a; ndi
 ahu nêwe ihe-ubi bu ndi-mo-ozi.
 40 Ya mere dika anâchikoputa ata
 rechapu kwa ha n'ɔku; otû a ka ọ gâdi
 n'ogwugwu oge a. 41 Nwa nke madu
 gêzipu ndi-mo-ozi-Ya, ha gâchikoputa
 n'ala-eze-Ya ihe nile nême ka ama
 n'onyâ, na ndi nême ihe nêmibi iwu,
 42 ha gâtubâ kwa ha n'oké ɔku ahu:
 n'ebe ahu ka ikwa-ákwá na ita-kekere-
 ezé ahu gâdi. 43 Mbe ahu ka ndi ezi
 omume gênwupu dika anyanwu n'ala-
 eze nke Nna-ha. Onye nwere nti, ya nu.

44 Ala-cze elu-igwe yiri ákù ezoworo
 n'ubi; nke madu huru, zobe kwa; n'ɔñu-
 ya ọ we la, re ihe nile ọ nwere, ka ha ra,
 we zuta ubi ahu.

45 Ozô kwa, ala-eze elu-igwe yiri
 onye-ahia nâchô pearl ɔma: 46 ma
 mbe ọ huru otû pearl di oké ɔnu-ahia, ọ
 je, re ihe nile ọ nwere, ka ha ra, we
 zuta ya.

47 Ozô kwa, ala-eze elu-igwe yiri oké
 úbú awuyere nime oké osimiri, nke

kpokota-kwa-ra ufodu n'aha azu nile di iche iche: 48 nke, mbe o juru, ha dogotara ya n'otu; ha we nodu, chikota azu di nma tiye nime ihe, ma ha tufuru nke nadigh nma. 49 Otu a ka o gadi n'ogwugwu oge a: ndi-mo-azi gaputa, kewaputa ndi bu ajo madu n'etiti ndi ezi omume, 50 ha gatubà kwa ha n'oké oku ahu: n'ebé ahu ka ikwa-ákwà na ita-kekere-ezé ahu gadi.

51 Unu aghotawo ihe ndia nile? Ha si Ya, E. 52 O we si ha, N'ihi nka ode-akwukwo o bula nke emere ka o buru onye neso uzø ala-eze elu-igwe, o yiri madu nke bu nna-nwe-ulø, onye nesi n'akù-ya atuputa ihe oihu na ihe ochie.

53 O rue, mbe Jisus tubiri ilu ndia, O si n'ebé ahu zolie. 54 O we bia n'ala nke aka Ya, nèzi ha ihe n'ulo-nzuko-ha, nke mere ka ibobo nwua ha n'aru, ha we si, Ole ebe ka Nwoke a nwere amam-ihe a na olu ndia di ike? 55 Nwoke a, O bugh Nwa onye-óka-ayi? adigh-apo nne-Ya Meri? na umu-nne-Ya ndikom, Jemes, na Josef, na Saimon, na Judas? 56 Na umu-nne-Ya ndinyom, ha nile anogh n'etiti ayi? Ole ebe kwa Nwoke a nwere ihe ndia nile? 57 Ewe me ka ha ma n'onya n'aru Ya. Ma Jisus siri ha, Onye-amuma abugh onye anadigh-asopuru, ma-qbugh n'ala nke aka ya, na n'ulo nke aka ya. 58 O lugh kwa otutu olu di ike n'ebé ahu n'ihi ekwagh-ekweha.

14 1 N'oge ahu Herod, bu tetrarch, 2 nuru akukø Jisus, 3 o we si ndi nèjere ya ozi, Nwoke a bu Jon Baptist; o siwo na ndi nwuru anwu bilie; n'ihi nka ka ike ndia nalus i olu ike na Ya. 3 N'ihi na Herod jidereri Jon, we ke ya abu, tiye ya n'ulo-nkpøro n'ihi Herodias. nwunye Filip nwa-nna-ya. 4 N'ihi na Jon nasi ya, O zigh gi ezi n'iwu inwe ya dika nwunye. 5 O bu ezie na o chorø ibu kwa ya, ma o turu egwu ora ndi-Ju, n'ihi na ha guru ya n'onye-amuma. 6 Ma mbe ncheta omumu Herod ruru, nwa-nwayi Herodias terc egwu n'etiti, o we to Herod utø. 7 N'ihi ya o were inu-iyi kwe nkwa inye ya ihe o bula o gariø. 8 Ma ebe nne-ya kwaliri ya, o si, Nyem isi Jon Baptist n'okwa n'ebé a. 9 O we wuta eze ahu n'obi: ma n'ihi inu-iyi-ya nile, na n'ihi ndi ya na ha noduru na nri, o nyere iwu ka ewere ya

nye ya; 10 o we ziga, bipu isi Jon n'ulo-nkpøro. 11 Ewe bute isi-ya n'okwa, nye ya nwa-abogho ntà ahu: o we buru ya nye nne-ya. 12 Ndi nèso uzø-ya we bia, buru ozu-ya, li kwa ya; ha we je kørø Jisus.

13 Ma mbe Jisus nuru ya, O si n'ebé ahu wezuga Onwe-ya n'ubo, je iche rue ebe bu ophia: mbe igwè madu nile nuru ya, ha we si n'obodo ahu nile so Ya n'ukwu ala. 14 O we puta, hu oké igwè madu, O we nwe omiko n'aru ha, me ndi-nriaria-ha ka aru-ha di ike. 15 Ma mbe o ruru anyasi, ndi nèso uzø-Ya biakutere Ya, si, Ebe a bu ophia, oge agawo kwa ubu a; zilaga igwè madu ndia, ka ha we je n'obodo ntà nile buruburu, zuru onwe-ha ihe-oriri. 16 Ma Jisus siri ha, O digh ha nkpà ka ha la; unu onwe-unu nye ha ihe ka ha rie. 17 Ha we si Ya, Ayi enwegh n'ebé a ma-qbugh obeh achicha ise na azu abua. 18 O we si, Chita ha n'ebé a nyem. 19 O we gwa igwè madu nile ka ha nodu n'elu ahiahia; O we nara obeh achicha ise na azu abua ahu, le anya n'elu-igwe, gozie ha, nyawa, we nènye ndi nèso uzø-Ya obeh achicha ahu, ndi nèso uzø-Ya nènye kwa igwè madu nile. 20 Ha nile we rie, afø ju-kwa-ra ha: ha we tutukø nke foduru nime iberibe ahu, nkata iri na abua juru. 21 Ma ndi riri ra ka nnù ndikom iri na nnù abua na ogu iri, nàgugh ndinyom na umu-ntakiri.

22 Ngwa ngwa O we rugide ndi nèso uzø-Ya ka ha ba n'ubø-ha, buru Ya uzø gabiga n'ofe ozø, rue mbe Ya onwe-ya gèzilaga igwè madu nile. 23 Mbe O zilagاسirì igwè madu nile, O rigorø n'elu ugwu ahu iche ikpe ekpere: ma mbe o ruru anyasi, nani Ya nø n'ebé ahu. 24 Ma ubø ahu di n'etiti oké osimiri ubu a, ebili-miri nèmekpa kwa ya aru; n'ihi na ifufe nèfegide ya. 25 Ma na nche nke-anø n'abali O biakutere ha, nèje ije n'elu oké osimiri. 26 Mbe ndi nèso uzø-Ya huru Ya ka O nèje ije n'elu oké osimiri, obi we lo ha miri, ha si, O bu mo; ha we tie nkpu site n'egwu. 27 Ma ngwa ngwa Jisus gwara ha okwu, si, Nwenu obi-ike; o bu Mu: unu atula egwu. 28 Pita we za Ya, si, Onye-nwe-ayi, o buru na o bu Gi onwe-gi, sim biakute Gi n'elu miri. 29 O si, Bia. Pita we si n'ubø rida, je ije n'elu miri ahu, ijekuru Jisus. 30 Ma mbe o huru

ifufe, o tua egwu; ebe o malitere imikpu, o ti kwa nkpu, si, Onye-nwe-ayi, zoputam. 31 Ngwa ngwa Jisus setiri aka-Ya, jide ya, si ya, Onye okwukwe ntà, n'ihi gini ka i ji nwe obi abua? 32 Mbe ha rigoro n'uþo, ifufe we febie. 33 Ma ndi no n'uþo ahu kpóro isi ala nye Ya, si, I bu Okpara Chineke n'ezie.

34 Mbe ha gabigasiri, ha bia rue ala, rue Genesaret. 35 Mbe ndikom ebe ahu mazuru Ya, ha we ziga n'ala ahu dum di buruburu, kutara Ya madu nile aru nàdigh nma; 36 ha nàriø kwa Ya ka ha metu ònu-ònu uwe-Ya aka, nání ya: ewe zoputa ha, ka ha ra, bú ndi meturu Ya aka.

15 1 Mbe ahu ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwo siri na Jerusalem biakute Jisus, si, 2 N'ihi gini ka ndi nèso uzø-Gi nèjehie n'ozizi ndi-okenye nyere ayi n'aka idebe? n'ihi na ha adigli-akwø aka mbe o bula ha néri nri. 3 Ma Q zara, si ha, N'ihi gini ka unu onwe-unu nèjehie kwa n'ihe Chineke nyere n'iwu n'ini ozizi enyere unu n'aka? 4 N'ilii na Chineke siri, Sopuru nna-gi na nnegi: na, Onye kwujorø nna maøbu nne, ya nwua ònwu ahu. 5 Ma unu onwe-unu nási, Onye o bula nke gási nna-ya maøbu nne-ya, Ihe o bula i gérítari n'akam bu ihe enyere Chineke; 6 o gaghasopuru nna-ya maøbu nne-ya ma-oli. Unu nême kwa okwu Chineke ka o buru ihe-efu n'ihi ozizi enyere unu n'aka idebe. 7 Ndi-iru-abua, Aisaia buru amuma nke-oma bayere unu, si,

8 Ndi nka násopurum n'ebubere-ònu-ha;

Ma obi-ha di anya n'ebe M'nó.

9 Ma ha nèbirim isi ala n'efu,

Nézi ihe madu nyere n'iwu ka ha buru ozizi-ìia.

10 Q we kpø igwè madu ahu biakute Ya, Q si ha, Nurunu, ghøta-kwa-nu: 11 Q bugh ihe nàbà n'ònu nèmeru madu; kama ihe si n'ònu puta, o bu nke ahu nèmeru madu. 12 Mbe ahu ndi nèso uzø-Ya biakutere Ya, si Ya, I matawo na emere ka ndi-Farisi ma n'onyà, mbe ha nuru okwu ahu? 13 Ma Q zara, si, Agéropu ihe-òkukú o bula nke Nnam nke elu-igwe nákugh. 14 Rapunu ha: ha bu ndi-ndú kpuru isi. Ma o buru na onye-isi edu onye-isi, ha abua gádabà n'olùlù. 15 Pita we za, si Ya, Kòrø ayi

isi ilu a. 16 Q we si, Ùnu onwe-unu di kwa nènwégh nghøta we rue ubu a? 17 Ùnu atugharigh uche-unu na ihe o bula nke nàbà n'ònu nàga n'afø, ewe nyupu ya n'ulo-ñsi? 18 Ma ihe nke si n'ònu puta nèsi nime obi apura; ihe ndia nèmeru kwa madu. 19 N'ihi na n'obi ka ajo échiché nile, ibu-madu nile, ikwa-iko nile nke ndikom nwere nwunye na ndinyom nwere di, ikwa-iko nile, ori nile, àmà ugha nile, nkwalú nile, si apura: 20 ndia bu ihe nèmeru madu: ina iwere aka anàkwogh akwø iri ihe adigh-emeru madu.

21 Jisus we si n'ebe ahu pua, wezuga Onwe-ya ga n'akuku Taia na Saidon.

22 Ma le, otù nwayi Kenean siri n'óké-alà ahu puta, tie nkpu, si, Merem ebere, Onye-nwe-ayi, Nwa Devid; mo ojo nèjisi nwam nwayi ike. 23 Ma Q zagh ya okwu o bula. Ndi nèso uzø-Ya we biakute Ya, nèkpere Ya, si, Zilaga ya; n'ihi na o nètiso ayi nkpu. 24 Ma Q zara, si, Eziteghm ma-øbugh ijekuru aturu furu efu nke ulo Israel. 25 Ma nwayi ahu biara nàkpø isi ala nye Ya, si, Onye-nwe-ayi, yerem aka. 26 Ma Q zara, si, Q digh nma inara nri umu tupuru umu-nkita. 27 Ma o siri, E, Onye-nwe-ayi: n'ihi na òbuná umu-nkita néri ufødu nime irighiri nke nàdaputa na table nke ndi-nwe-ha. 28 Mbe ahu Jisus zara, si ya, Nwayi, okwukwe-gi di uku: ka emere gi dika i nàchø. Ewe me ka aru di nwa-ya nwayi ike site n'oge hour ahu.

29 Jisus we si n'ebe ahu pua bia n'uso osimiri Galili; Q we rigo n'ugwu ahu, we nòdu n'ebe ahu. 30 Otutu igwè madu we biakute Ya, chìri ndi-ngwuro, ndi-isì, ndi-obi, ndi-òlusì, na otutu ndi-òria di iche, tiyere onwe-ha, ha we tòþø ha n'ala n'ukwu-Ya; Q we me ka aru-ha di ike: 31 ya mere na o juru igwè madu ahu anya, mbe ha huru ndi-obi ka ha nèkwu okwu, na ndi-òlusì ka aru-ha di nma, na ndi-ngwuro ka ha nèje ije, na ndi-isì ka ha náhu uzø: ha we to Chineke nke Israel.

32 Jisus we kpø ndi nèso uzø-Ya ka ha biakute Ya, Q si, Enwerem òmiko n'aru igwè madu a, n'ihi na Mu na ha nogidere ubøchi atø ubu a, ha enwegh kwa ihe ha géri: ma achoghm izilaga ha n'ònu efu, ka ha ghara ida mba n'uzø ma

elegn anya. 33 Ndi nēso uzō-Ya we si Ya, Ole ebe ka ayi gēsi nwe otutu obeh achicha ra otū a n'ohia, inyeju oké igwē madu di otū a afō? 34 Jisus we si ha, Unu nwere obeh achicha ole? Ha we si, Asa, na azū ntā ole-na-ole. 35 Q we gwa igwē madu ahu ka ha nōdu ala; 36 Q we nara obeh achicha asa ahu na azū ahu; mbe Q kelesiri ekele, Q nyawa ha, we nēnye ndi nēso uzō-Ya, ndi nēso uzō-Ya nēnye kwa igwē madu nile. 37 Ha nile we rie, afō ju kwa ha: ha we tutukō nke fōduru nime iberibe ahu, abo asa juru. 38 Ma ndi riri bu nnū ndikom iri, nāgugh ndinyom na umuaka. 39 Mbe O zilagasaki igwē madu nile, Q ba n'ubō ahu, bia n'ōkē-ala Magadan.

16 1 Ndi-Farisi na ndi-Sadusi we biakute Ya, jua Ya ka O gosi ha ihe-iriba-ama site n'elu-igwe, nānwa Ya. 2 Ma Q zara, si ha, Mbe o ruru anyasi, unu nāsi, Iru elu-igwe gādi nma: n'ihi na elu-igwe nācna uhie uhie. 3 N'ututu unu nāsi kwa, Iru eiū-igwe gājō njo ta: n'ihi na elu-igwe nācha uhie uhie, baru kwa. Unu mara itule iru elu-igwe, ma unu apugh itule ihe-iriba-ama nke ogēndia. 4 Ajo qbo nke nākwa kwa iko nāchō ihe-iriba-ama; ma agagh-enye ya ihe-iriba-ama, ma-qbugh ihe-iriba-ama nke Jona. Q we rapu ha, pua.

5 Ndi nēso uzō-Ya we bia n'ofē qzō, chezo kwa iji obeh achicha. 6 Jisus we si ha, Nēlenu anya, nēze kwa ihe ndi-Farisi na ndi-Sadusi, bù ihe nēko achicha. 7 Ha we nēkwurita n'etiti onwe-ha, si, Ayi ejigh obeh achicha. 8 Ma ebe Jisus mara ya Q si, Ndi okwukwe ntā, gini mere unu nēkwurita n'etiti onwe-unu, n'ihi na unu enwagh obeh achicha? 9 Unu akātugharigh uche, unu echetagh kwa obeh achicha ise nke nnū ndikom iri na nnū abua na qgu iri ahu, na nkata ole unu nara? 10 Unu echetagh kwa obeh achicha asa nke nnū ndikom iri ahu, na abo ole unu nara? 11 Unu si aña ghara itughari uche na agwaghm unu okwu bayere obeh achicha? Ma nēzenu ihe ndi-Farisi na ndi-Sadusi, bù ihe nēko achicha. 12 Mbe ahu ka ha ghötara na Q sigh ha nēze ihe nēko obeh achicha, kuma ka ha nēze ozizi ndi-Farisi na ndi-Sadusi.

13 Ma mbe Jisus biara n'akuku Sisaria Filipi, Q jua ndi nēso uzō-Ya, si,

Onye ka madu nāsi na Nwa nke madu bu? 14 Ha we si, Ufodu si, Jōn Baptist; ma ndi qzō si, Elaija: ma ibe-ha si, Jeremaia, ma-qbu otū nime ndi-amuma. 15 Q si ha, Ma q̄ bu onye ka unu onwe-unu si na Mu bu? 16 Saimon Pita we za, si, Gi onwe-gi bu Kraist ahu, Okpara Chineke di ndu. 17 Jisus we za, si ya, Ngōzi nādiri gi, Saimon Bā-Jona: n'ihi na anu-aru na qbara ekpughegh ya nye gi, kama q̄ bu Nnam Nke bi n'elu-igwe. 18 Ma Mu onwem si kwa gi, na gi onwe-gi bu Pita, q̄ bu kwa n'elu oké nkume a ka M'gēwu nzukorū dika ulo; qnū-uzō nile Hedis agagh-aka kwa ya n'ike. 19 M'gēnye gi nkpiri-ugodi nke ala-eze elu-igwe: ihe q̄ bula i geke kwa abu n'elu uwa, agēke ya n'elu-igwe: ihe q̄ bula i gātōpu kwa abu n'elu uwa, agātōpu ya n'elu-igwe. 20 Mbe ahu Q dōrō ndi nēso uzō-Ya aka na nti ka ha ghara igwa onye q̄ bula na Ya onwe-ya bu Kraist ahu.

21 Site na mbe ahu Jisus Kraist malitere igosi ndi nēso uzō-Ya, na Q ghagh ijc Jerusalem, na ihu otutu ahuhu n'aka ndi-okenye na ndi-isinchi-aja na ndi-ode-akwukwō, na agagh ibu Ya, me kwa ka O si n'qonwu bilie n'ubochi nke-atō. 22 Pita we kuru Ya nye n'aru, malite ibara Ya nba, si, Chineke mere Gi ebere, Onye-nwe-ayi: ihe a agagh-adiri Gi ma-qli. 23 Ma O chighariri, si Pita, Ga n'azum, Setan: i bu ihe nēme ka M'ma n'onya: n'ihi na i dīgh-atukwasi uche-gi n'ihe Chineke, kama q̄ bu n'ihe madu. 24 Mbe ahu Jisus siri ndi nēso uzō-Ya, Q buru na onye q̄ bula achō ka o som n'azu, ya ju onwe-ya, buli kwa obe-ya, nēsokwam. 25 N'ihi na onye q̄ bula nke nāchō izoputa ndu-ya, o gētufu ya: ma onye q̄ bula nke gētufu ndu-ya n'iham, q̄ gāhu ya. 26 N'ihi na uru gini ka q̄ gābara madu, ma q̄ buru na o gērita uwa dum n'urū, ewe napu ya ndu-ya? ma q̄bu ihe-nbanwe gini ka madu gēji abantu ndu-ya? 27 N'ihi na Nwa nke madu gaje ibia n'ebube nke Nna-Ya, Ya na ndi-mq-ozi-Ya; mbe ahu ka Q gēnyeghachi kwa onye q̄ bula dika omume-ya si di. 28 N'ezie asim unu, Ufodu di n'etiti ndi guzoro n'ēbe a, ndi nāgagh-edetu qnūw uire ma-qli rue mbe

ha gāhu Nwa nke madu ka Q nābia n'ala-eze-Ya.

17 i M̄be ubochi isi gasiri Jisus chiripi, na Jōn n̄wa-nne-ya, tiyere Onwe-ya, O kuru ha rigo n'ugwu di elu we pua iche: 2 Q we nwogha n'iru ha: iru-Ya we nēnwupu dika anyanwu, uwe-Ya nile we nācha ucha dika ihē. 3 Ma le, eme ka ha hu Moses na Elaija ka ha na Ya nēkwurita okwu. 4 Pita we za, si Jisus, Onye-nwe-ayi, o di nma ka ayi n̄o n'ebé a: o buru na I nāchō, m'gāma ulo-ikwū atq̄ n'ebé a; ka otū diri Gi, ka otū di-kwa-ra Moses, ka otū di-kwa-ra Elaija. 5 M̄be o kpu okwu n̄onu, le, igwe-oji nke nēnwu enwu kpuchiri ha: le kwa, olu si n'igwe-oji ahu puta, si, Onye a bu Okparam M'huru n'anya, Onye ihe-Ya dim ezi nma; nurunu okwu-Ya. 6 M̄be ndi nēso uzq̄-Ya n̄uru ya, ha we da kpuchie iru-ha n'ala, tu kwa egwu ri nne. 7 Jisus we biakute ha, metu ha aka, si, Bilienu, unu atu-kwa-la egwu. 8 Ma m̄be ha weliri anya-ha elu, ha ahugh onye o bula, ma-qbugh nānī Jisus.

9 M̄be ha si n'ugwu ahu nārida, Jisus we nye ha iwu, si, Unu agwala onye o bula ihe unu huru, rue m̄be Nwa nke madu gēsi na ndi nwuru anwu bilie. 10 Ndi nēso uzq̄-Ya we juu Ya, si, Gini mere ndi-ode-akwukwo ji si kwa na Elaija aghagh ibu uzq̄ bia? 11 Q we za, si, Q bu ezie na Elaija nābia, Q gēme kwa ka ihe nile di ka ha di na mbu: 12 ma asim unu, na Elaija abiawori ubu a, ha amazugh kwa ya, kamia ha mere n'aruya ka ihe ha choro ra. Obunā otū a ka ha gaje ime kwa ka Nwa nke madu hu ahuhu. 13 M̄be ahu ndi nēso uzq̄-Ya ḡptara na Q gwara ha okwu bayere Jōn Baptist.

14 M̄be ha biakutere igwè madu ahu, otū nwoke we biakute Ya, nēburu Ya ikperè, nāsi kwa, 15 Onye-nwe-ayi, mere nwami nwoke ebere: n'ihi na o bu onye ḥnwa nēme ka anya ghara idi ya nina, o nāhu kwa ahuhu nke-uku: n'ihi na ḥtutu m̄be o nādabà n̄oku, ḥtutu m̄be o nādabà kwa na miri. 16 M'we kuru ya biakute ndi nēso uzq̄-Gi, ma ha apughime ka aru-ya di ike. 17 Jisus we za, si, Unu obo nēnwegh okwukwe, nke nwe-kwa-ra anya-uhie, rüe ole m̄be ka Mu na unu gānō? rüe ole m̄be ka

M'gānagide unu? unu kutaram ya n'ebé a. 18 Jisus we bara ya nba; mo ojō ahu we si nime ya puta: ewe me ka aru nwa-okoro ahu di ike site n'oge hour ahu. 19 M̄be ahu ndi nēso uzq̄-Ya biakutere Jisus iche, si, N'ihi gini ka ayi onwe-ayi nāpugh ichupu ya? 20 Q we si ha, N'ihi okwukwe ntā unu: n'ihi na n'ezie asim unu, Q buru na unu nwere okwukwe dika nkpuru mustard, unu gāsi ugwu a, Si n'ebé a gabiga n'ebé ahu; o gāgabiga kwa; ihe o bula agaghadi kwa nke unu nāpugh ime. 21 Ma otū o di mo di otū a apugh iputa ma-qbugh site n'ekpere na ibu-qn̄u.

22 Ma m̄be ha bi na Galili, Jisus siri ha, Agaje irara Nwa nke madu nye n'aka madu; 23 ha ḡbu kwa Ya, ewe me ka O si n'qn̄wu bilie n'ubochi nke-atq̄. Q we wuta ha ri nne.

24 Ma m̄be ha biara na Kapanaum, ndi nānara ego útú biakutere Pita, si, Onye-ozizi-unu adigh-atu ego útú? 25 Q si, E. M̄be o batara n'ulo, Jisus we buru uzq̄ gwa ya okwu, si, Gini bu uche-gi, Saimon? ndi-eze uwa, site n'aka ole ndi ka hanānara útú-ahia ma-qbū útú n'isi madu? n'aka umu-ha, ma-qbū n'aka ndi-qbia? 26 Ma m̄be o siri, N'aka ndi-qbia, Jisus si ya, Ya mere umu-ha puru nime ya. 27 Ma, ka ayi we ghara ime ka ha ma n̄onyā, ga rue oké osimiri, tubā nko-azù, were azù nke buru uzq̄ puta; m̄be i saghesiri qn̄u-ya, i gāhu kwa otū shekel: were nke ahu, nye ha ka o buru nke Mu na gi.

18 i N'oge hour ahu ndi nēso uzq̄-Ya biakutere Jisus, si, Onye kwa dikariri uku n'ala-eze elu-igwe? 2 Q we kp̄o otū nwatakiri biakute Ya, Q debe ya n'etiti ha, 3 si, N'ezie asim unu, Q buru na unu echigharigh, bia di ka umu-ntakiri, unu agagh-abà n'ala-eze elu-igwe ma-qli. 4 Ya mere, onye o bula nke gēweda onwe-ya dika nwatakiri a, onye ahu dikariri uku n'ala-eze elu-igwe. 5 Ozq̄, onye o bula nke gānara otū nwatakiri di otū a nke-oma n'aham, o bu Mu onwem ka o nānara nke-oma: 6 ma onye o bula nke gēme otū nime ndi ntā ndia ndi kwere na Mu ka o ma n̄onyā, ihe gābara ya urū bu ka ewere nkume - igwe - nri nke inyinya - ibu nādokpughari kwuba ya n'olu, ka o mikpu kwa n'obu oké osimiri. 7 Ahuhu

gādiri uwa site n'ihe di iche iche nēme ka madu ma n'onyà; n'ihi na o di nkpa na ihe ahu nēme ka madu ma n'onyà gābia; ma ahuhu gādiri madu ahu onye ihe ahu nēme ka madu ma n'onyà nēsite n'aka-ya bia. 8 Ma o buru na aka-gi ma-qbū ukwu-gi eme gi ka i ma n'onyà, bipu ya, tupu kwa ya n'aru-gi: o di gi nma iba na ndu n'olusi ma-qbū na ngwuro, kari inwe aka abua ma-qbū ukwu abua atubà i n'oku ebigh-ebi. 9 O buru kwa na anya-gi eme gi ka i ma n'onyà, wepu ya, tupu kwa ya n'aru-gi: o di gi nma iba na ndu nēnwe otù anya, kari inwe anya abua atubà gi n'oku alamo. 10 Lezienu anya ka unu ghara ileli otù nime ndi ntà ndia anya; n'ihi na asim unu, na mbe nile ndi-mo-izi-ha n'elu-igwe nēlegide iru Nnam Nke bi n'elu-igwe. 11 N'ihi na Nwa nke madu biara izoputa ndi nile furu efu. 12 Gini bu uche-unu? o buru na onye o bula nwere ogu aturu ise, ma otù nime ha hie uzø, o digh-agha ogu anø na iri na iteghete ahu, ga ugwu, nāchø nke ahu hiere uzø? 13 Ma o buru na o nwere ka o si chøta ya, n'ezie asim unu, o nāhuri n'isi ya kari n'isi ogu anø na iri na iteghete ahu nēhiegh uzø. 14 Otù a o bugh ihe achøro n'iru Nna-unu Nke bi n'elu-igwe, ka otù nime ndi ntà ndia la n'iyi.

15 Ozø, o buru na nwa-nna-gi cmehie megide gi, je, tua ya nmehie-ya n'anya n'etiti nání gi na ya abua: o buru na o nuru olu-gi, i ritara nwa-nna-gi n'urù. 16 Ma o buru na o nugh, kuru otù madu ma-qbū madu abua ozø tiyere onwe-gi, ka ewe me okwu o bula ekwuru ka o guzo n'ønu ndi-ámà abua ma-qbū atø. 17 Ma o buru na o ñagh ha nti, gwa nzukòm: ma o buru na o ñagh kwa nzukòm nti, ka o diri gi ka onye mba ozø na onye-øna-utu. 18 N'ezie asim unu, Ka ha ra, bù ihe unu gèke abu n'elu uwa, agèke ha n'elu-igwe: ka ha ra kwa, bù ihe unu gâtøpu n'elu uwa, agâtøpu ha n'elu-igwe. 19 Ozø, asim unu, na o buru na madu abua n'etiti unu gēnwe otù olu n'elu uwa bayere ihe o bula ha gāriø, agēme ya nye ha site na Nnam Nke bi n'elu-igwe. 20 N'ihi na ebe madu abua ma-qbū atø zukoworo n'aham, n'èbe ahu ka M'no n'etiti ha.

21 Mbe ahu Pita biakutere Ya, si Ya,

Onye-nwe-ayi, ubò ole ka nwa-nnam gēmehie megidem, ewem ɔaghara ya? rüe ubò asa? 22 Jisus si ya, Asighm i, Rue ubò asa; kama, Rue ogu ubò atø na iri uzø asa. 23 N'ihi nka ewere alaeze elu-igwe tuyere otù eze, onye chøro ka ya na ndi-orù-ya piazie. 24 Ma mbe o malitere ipiazi, ewe kutara ya otù onye, nke ji ya orù nnù talent na nnù ise. 25 Ma ebe o nwegh ihe o gèji kwughachi, onye-nwe-ya siri ka ere ya, na nwunye-ya, na umu-ya, na ihe nile o nwere, ka ha ra, ka akwughachi kwa ugwo. 26 Ya mere orù ahu dara n'ala nākpø isi ala nye ya, si, Onye-nwe-ayi ,nwe ogologo-ntachi-obi n'arum, na m'gākwughachi gi ihe nile. 27 Ma ebe onye-nwe orù ahu nwere omiko n'aru ya, o rapu ya, ɔaghara kwa ya ihe ahu o binyere ya-ri. 28 Ma orù ahu puru, hu otù nime ndi-orù-ibe-ya, nke ji ya ogu shilling ise: o we jidesie ya aka ike, ri ya aka n'akpiri, si, Kwughachim ihe i ji. 29 Ya mere orù-ibe-ya dara n'ala, riø ya, si, Nwe ogologo - ntachi - obi n'arum, na m'gākwughachi gi. 30 Ma o chøgh: kama o jere tubà ya n'ulo-nkpørø, rue mbe o gākwughachi ihe o ji. 31 Ya mere mbe ndi-orù-ibe-ya huru ihe emere, o wuta ha ri nne n'obi, ha we bia kørø onye-nwe-ha ihe nile mere. 32 Mbe ahu onye-nwe-ya kpørø ya biakute ya, si ya, Ajo orù, abagharam i ugwo ahu nile, n'ihi na i riørom: 33 o kwesigh kwa gi imere orù-ibe-gi ebere obuna dika mu onwem mere gi ebere? 34 Onye-nwe-ya were iwe, we rara ya nye n'aka ndi-nmekpa-aru, rue mbe o gākwughachi ugwo nile o ji. 35 Otù a ka Nnam nke elu-igwe gēme kwa unu, o buru na unu abagharam, onye o bula nmehie nwa-nne-ya, site n'obi-unu.

19 1 O rue, mbe Jisus kwubiri okwu ndia, O si na Galili zolie, bia n'ókè-ala Judia n'ofè Jødan; 2 oké igwé madu we so Ya; O we me ka aru-ha di ike n'ebe ahu.

3 Ndi-Farisi we biakute Ya, nānwa Ya, si, O ziri ezi n'iwu ka nwoke rapu nwunye-ya n'ihi ihe nile o bula? 4 O we za, si, Unu agugh na Onye kère ha site na nmalite mere ha nwoke na nwayi, 5 we si, N'ihi nka ka nwoke gārapu nna-ya na nne-ya, rapara n'aru nwunye-ya; ha abua ewe ghø otù anu-aru? 6 Ya

mere ha abugh kwa madu abua ọzọ, kama ọ bu otù anu-aru. Ya mere, ihe Chineke kekötara, madu atosala. 7 Ha si Ya, Gini kwa ka Moses ji nye iwu inye akwukwọ nkewa, na irapu ya? 8 O si ha, O bu n'ihi obi-etili-unu ka Moses kwere ka unu rapu nwunye-unu: ma site na nmalite adigh-eme otù a. 9 Ma asim unu, Onye ọ bulu nke gārapu nwunye-ya, ma-qbugh n'ihi ikwa-iko, luru kwa nwunye ọzọ, ọ nākwa iko: onye nke gālu nwayi ahu mbe arapuworo ya nākwa kwa iko. 10 Ndi nēso uzō-Ya si Ya, O buru na ekwu di otù a n'etiti nwoke na nwunye-ya, ọ bagh urù ilu nwunye. 11 Ma O siri ha, O bugh madu nile nānagide okwu a, kama ọ bu ndi enyeworo ya. 12 N'ihi na ndi-onazi di, ndi amuru otù a site n'afọ nne-ha: ndi-onazi di kwa, ndi emere onozi site n'aka madu: ndi-onazi di kwa, ndi mere onwe-ha onozi n'ihi ala-eze elu-igwe. Onye puru inagide ya, ya nagide.

13 Mbe ahu ekutara Ya umu-ntakiri, ka O we bikwasi ha aka-Ya abua, kpe kwa ekpere: ma ndi nēso uzō-Ya bara ha nba. 14 Ma Jesus siri, Kwenu ka umu-ntakiri biakutem, unu ebochi-kwala ha: n'ihi na ala-eze elu-igwe bu nke ndi di otù a. 15 O we bikwasi ha aka-Ya abua, si n'ebe ahu pua.

16 Ma le, otù onye biakutere Ya, si, Onye-ozizi, ọ bu ezi ihe gini ka m'gēme, ka m'we nwe ndu ebigh-ebi? 17 Ma O siri ya, Gini mere i nājum ajuju bayere nke bu ezi ihe? Otù Onye di Nke bu ezi Onye: ma ọ buru na i nāchọ ibà nime ndu ahu, debe ihe nile enyere n'iwu. 18 O si Ya, Ole? Jesus we si, Ebula madu, Akwala iko, Ezula ori, Añala ãmá ugha, 19 Sopuru nna-gi na nne-gi: na, Hu onye-abata-obi-gi n'anya dika onwegi. 20 Nwa-okorobia ahu si Ya, Ihe ndia nile ka m'ribara ama: gini fôdurum ọzọ ime? 21 Jesus siri ya, O buru na i nāchọ ka i zue okè, laba, re ihe nile i nwere, nye ndi-obeye, i gēnwe kwa ákù n'elu-igwe: bia kwa, som. 22 Ma mbe nwa-okorobia ahu nuru okwu a, ọ lara na nwuta: n'ihi na ọ bu onye nwere ihe ri nne.

23 Jesus we si ndi nēso uzō-Ya, N'ezie asim unu, O diri ọgaranya ike ibà n'ala-eze elu-igwe. 24 Ọzọ kwa, asim unu,

O dikarari camel nfè igabiga n'anya àgigá, kari ọgaranya ibà n'ala-eze Chineke. 25 Ma mbe ndi nēso uzō-Ya nuru ya, ibobo nwuru ha n'aru ri nne, ha si, Onye kwa ka apuru izoputa? 26 Ma Jesus lere ha anya, si ha, N'ebe madu nō nka bu ihe anāpugh ime; ma apuru ime ihe nile n'ebe Chineke nō. 27 Mbe ahu Pita zara, si Ya, Le, ayi onwe-ayi rapuru ihe nile, we so Gi; gini kwa ka ayi gēnwe? 28 Jesus we si ha, N'ezie asim unu, na unu onwe-unu ndi sorom, n'imu-ọzọ ahu, mbe ọ bulu Nwa nke madu gānokwasi n'oche-eze nke ebube-Ya, unu onwe-unu gānokwasi kwa n'oche-eze iri na abua, nēkpe ebo iri na abua nke Israel ikpé. 29 Ọzọ, onye ọ bulu nke rapuru ulo, ma-qbū umu-nne ndikom, ma-qbū umu-nne ndinyom, ma-qbū nna, ma-qbū nne, ma-qbū umu, ma-qbū ubi, n'ihi aham, ọ gānata ọgu ise ọgu ise, keta kwa ndu ebigh-ebi. 30 Ma ọtutu ndi bu uzō gābū ndi-ikpe-azu; ndi ikpe-azu gābū kwa ndi bu uzō. 1 N'ihi na ala-eze elu-igwe yiri nwoke nke bu nna-nwe-ulø, onye puru n'isi-ututu igota ndi-olu ije n'ubi-vine-ya. 2 Ma mbe ya na ndi-olu ahu nwere otù olu ka ọ nye ha otù shilling kwa-ubochi, o zigara ha n'ubi-vine-ya. 3 O we pua dika oge hour nke-atø, hu ndi ọzọ ka ha nēguzo n'oma-ahia nālugh ọlu; 4 ọ we si ndi ahu, Unu onwe-unu ga kwa n'ubi-vine nkem, ihe ọ bulu ziri ezi ka m'gēnye unu. Ha we je. 5 O we pu kwa ọzọ dika oge hour nke-isi na nke-iteghete, me kwa otù ahu. 6 O we pua dika oge hour nke-iri-na-otù, hu ndi ọzọ ka ha nēguzo; ọ si ha, Gini mere unu guzoro n'ebe a ubochi dum nālugh ọlu? 7 Ha si ya, N'ihi na ọ digh onye ọ bulu goro ayi ilu ọlu. O si ha, Unu onwe-unu ga kwa n'ubi-vine nkem. 8 Ma mbe o ruru anyasi, onye-nwe ubi-vine ahu si onye o tiyere ihe-ya n'aka, Kpø ndi-olu ahu, kwua ha ugwo-olu-ha, malite site na ndi-ikpe-azu rue ndi bu uzō. 9 Mbe ndi egoro n'oge hour nke-iri-na-otù biara, ha we nata otù onye otù shilling. 10 Ma mbe ndi bu uzō biara, ha chére na ha gānata nke ka; ma ha onwe-ha nata-kwa-ra otù onye otù shilling. 11 Ma mbe ha natara ya, ha tamube megide nna-nwe-ulø ahu, 12 si, Ndi-

ikpe-azu a luru otù hour, i we me ka ayi na ha ra, ayi ndi bürü ibu aró nke ubochi ta, ya na ifufe di ọku. 13 Ma ọ zara otù onye nime ha, si, Eyim, emejoghm i: mù na gi enwego otù olu ka m'nye gi otù shilling? 14 Welie nke bu nke gi, la; anamachọ ka m'nye onye-ikpe-azu a dika m'nye-kwa-ra gi. 15 O zigh ezi n'iwu ka m'were ihe nile nkem me ihe m'nacho? ma-ọbu ànya-gi joro njo, n'ihi na mu onwem bu ezi madu? 16 Otù a ndi-ikpe-azu gēbu uzø, ndi bu uzø gābu kwa ndi-ikpe-azu.

17 Mbe Jisus nārigoro Jerusalem, O we kuru ndi-ozzi iri na abua ahu iche, bù ndi nēso uzø-Ya, tiyere Onwe-ya, O we si ha n'uzø, 18 Le, ayi nārigoro Jerusalem; agarara kwa Nwa nke madu nye n'aka ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwo; ha gāma kwa Ya ikpè ọnwu, 19 rara Ya nye n'aka ndi mba ọzø ka ha me Ya ihe-ọchi, pia Ya ihe, kpogide Ya n'obe: agēme kwa ka O si n'ọnwu bilie n'ubochi nke-atø.

20 Mbe ahu nne umu Zebedi biakutere Ya, ya na umu-ya ndikom, nākpø isi ala nye Ya, nāriø kwa Ya ihe n'aka. 21 O we si ya, Gini ka i nāchø? O si Ya, Kwue ka umum ndikom abua ndia nōdu, otù n'aka-nri-Gi, otù n'aka-ckpe-Gi, n'ala-eze-Gi. 22 Ma Jisus zara, si, Unu amatagh ihc unu nāriø. Unu puru iñu iko ahu nke Mu onwem gaje iñu? Ha si Ya, Ayi puru. 23 O si ha, Ikom ka unu gānu n'ezie: ma inođu n'aka-nrim, na n'aka-ekpem, abugh nkem inye, kama ọ diri ndi Nnam doziworo ya. 24 Ma mbe ndi-ozzi iri foduru nuru ya, iwe were ha nke-uku n'ihi umu-nne abua ahu. 25 Ma Jisus kpørø ha biakute Ya, si, Unu amatawo na ndi bu isi nke mba nile ọzø nême ha dika ndi nwe ha: ndi ukù ha nāchi kwa ha. 26 O bugh otù a ka ọ gādi n'etiri unu: kama onye ọ bulu nke nāchø ka eme ya onye uku n'etiti unu, ọ gābu onye nējere unu ozi; 27 ọzø, onye ọ bulu nke nāchø ka ọ buru onye-isi n'etiti unu, ọ gābu orù-unu: 28 dika Nwa nke madu abiagh ka ejere Ya ozi, kama ka O je ozi, ka O were kwa ndu-Ya nye ka ọ buru ihe-nbaputa n'ọnodu ọtutu madu.

29 Mbe ha nāputa na Jeriko, oké igwè madu we so Ya. 30 Ma le, ndi-isi abua

ndi nānodu n'akuku uzø, mbe ha nuru na Jisus nāgabiga, ha tie nkpu, si, Onye-nwe-ayi, mere ayi ebere, Nwa Devid. 31 Igwè madu ahu we bara ha nba, ka ha kpuchie ọnu-ha: ma ha tikariri nkpu, si, Onye-nwe-ayi, mere ayi ebere, Nwa Devid. 32 Jisus we guzo, kpø ha, we si, Gini ka unu nāchø ka M'mere unu? 33 Ha si Ya, Onye-nwe-ayi, ka ewe meghe anya-ayi. 34 Ma Jisus, ebe O nwere ọmiko n'aru-ha, O we metu anya-ha aka: ngwa ngwa ewe me ka ha hu uzø, ha we so Ya.

21 1 Ma mbe ha biaruru Jerusalem nso, bia kwa na Betfagi, rue ugwu Olive, mbe ahu Jisus zigara madu abua nēso uzø-Ya, 2 si ha, Ganu n'obodo ntà nke di na ncherita-iru unu, ngwa ngwa unu gāhu inyinya-ibu elibeworo, ya na nwa-inyinya-ibu: topunu ha, sekputaram ha. 3 O buru kwa na onye ọ bula si unu ihe ọ bula, unu gāsi, Ha di Onye-nwe-ayi nkpa; ngwa ngwa o gezite ha. 4 Ma emewo nka, ka okwu ekwuru site n'onu onye-amuma we mezu, si,

5 Sinu ada Zaion,
Le, Eze-gi nābiakute gi,
O di nwayø, O nānqkwasi kwa
n'inyinya-ibu,
Na n'elu nwa-inyinya-ibu, bù nwa
anu nēbu ibu.

6 Ndi ahu ndi nēso uzø-Ya we ga, me dika Jisus nyere ha iwu, 7 ha we sekputa inyinya-ibu ahu, na nwa-inyinya-ibu ahu, wukwasi ha uwe-ha; O we nōkwasi ha. 8 Ndi kariri n'igwè madu ahu we tusa uwe-ha n'uzø; ndi ọzø bụbitara alaka n'osisi, tusa kwa ha n'uzø. 9 Igwè madu nile ndi nāga n'iru Ya, ndi nēso kwa, nēti nkpu, si, Hosanna diri Nwa Devid: Onye agoziri agozi ka Onyeahu bu Nkenābia n'aha Onye-nwe-ayi; Hosanna n'ebé kachasi ihe nile elu. 10 Mbe O batara na Jerusalem, obodo ahu nile we ma jijiji, si, Onye bu Nwoke a? 11 Igwè madu ahu we nāsi, Nwoke a bu Onye-amuma ahu, Jisus, Nke si na Nazareti nke Galili bia.

12 Jisus we ba n'ulo uku Chineke, chupu ndi nile nēre nāzu kwa n'ulo uku Chineke, O we kpue table nile nke ndi nābanwe ego iru, na oche nile nke ndi nēre nduru; 13 O si ha, Edewo ya n'akwukwo nsø, si, Agākpø ulom ulo

ekpere: ma unu onwe-unu nēme ya ḥbā ndi nāpunara madu ihe. 14 Ndi-īsi na ndi-ngwurō we biakute Ya n'ulo uku Chineke: Q we me ka aru-ha di ike. 15 Ma mbe ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwō huru qli-ebube nile Q luru, na umuaka ndi nēti nkpu n'ulo uku Chineke, si, Hosanna diri Nwa Devid; iwe were ha nke-uku, 16 ha si Ya, I nānu okwu umu ndia nēkwu? Jisus we si ha, E: Q digh mbe qli bula unu guru, I si n'ōnu umu qli na umu nānu ara me ka ɔjija zue okē? 17 Q we rapu ha, si n'obodo ahu pua je Betani, nō ɔnqdubabali n'ebe ahu.

18 Ma n'ututu mbe Q nālaghachi n'obodo ahu, agu guru Ya. 19 Mbe Q huru otū osisi fig n'uzo, Q biarue ya aru, ma Q hugh ihe qli bula n'elu ya, nā-qbugh nāni akwukwō ndu; Q we si ya, Ka nkpuru ghara iputa n'elu gi ɔzq ebigh-ebi. Osisi fig ahu we kpqnwua n'otū mbe ahu. 20 Mbe ndi nēso uzo-Ya huru ya, o ju ha anya, ha si, Osisi fig ahu si aña kpqnwua n'otū mbe a? 21 Jisus we za, si ha, N'ezie asim unu, Q buru na unu nwere okwukwe, ghara inwe obi abua, qli bugh nāni ihe emere osisi fig nka ka unu gēnie, ma qli buru na unu gāsi ɔbunā ugwu a, Ka ewelie gi, tubā gi nime okē osimiri, agēme ilie ahu. 22 Ihe nile, ka ha ra, bù nke unu gāriq n'ekpere, ma asi na unu kwere, unu gānata kwa ha.

23 Mbe Q batara n'ulo uku Chineke, ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye nke ndi-Ju we biakute Ya mbe O nēzi ihe, si, Q bu n'aha ike gini ka I nēme ihe ndia? ònye nye-kwa-ra Gi ike a? 24 Ma Jisus zara, si ha, Mu onwem gāju kwa unu otū okwu, qli buru na unu agwam ya, Mu onwem gāgwa kwa unu aha ike M'ji eme ihe ndia. 25 Baptism nke Jōn, òle ebe o si puta? ò sitere n'elu-igwe, ma-qbū na o sitere n'aka madu? Ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Q buru na ayi asi, O sitere n'elu-igwe; Q gāsi ayi, N'ihi gini kwa ka unu nējigh kwe ya? 26 Ma qli buru na ayi asi, O sitere n'aka madu; ayi nāt'u egwu igwè madu a; n'ihi na madu nile nāgu Jōn dika onye-amuma. 27 Ha we za Jisus, si, Ayi amatagh. Q si-kwa-ra ha, Mu onwem agagh-agwa kwa unu aha ike M'ji eme ihe ndia. 28 Ma gini bu uche-unu? Otū nwoke

nwere umu abua; q we biakute nke-mbu, si, Nwa, je lua qli ta n'ubi-vine nkem. 29 Ma qli zara, si, Achoghị ije: ma emesia qli kwa uta, we je. 30 Q we biakute nke-abua, kwue otū ahu. Q we za, si, Mu onwem gēje, Onye-nwe-ayi: ma qli iegh. 31 Onye nime ha abua mere ihe nna-ya chiqo? Ha si, Onye mbu. Jisus si ha, N'ezie asim unu, na ndi-ona-utu na ndinyom nke nākwa iko nēbu unu uzo abā n'ala-eze Chineke. 32 N'ihi na Jōn biakutere unu n'uzo ezi omume, ma unu ekwagh ya: ma ndi-ona-utu na ndinyom nke nākwa iko kwere ya: ma mbe unu huru ya, unu onwe-unu akwagh uta ɔbunā emesia, ka unu we kwere ya.

33 Nurunu ilu ɔzq: Otū nwoke di, bù nna-nwe-ulø, onye kuru ubi-vine, ba ya ogige buruburu, gwu kwa ebe-nzocha-nkpuru-vine nime ya, wu kwa ulø-elu, were kwa ya tiyere n'aka ndi-qli-ubi, we je ala ɔzq. 34 Ma mbe oge nkpuru ruru nso, o zigara ndi-orù-ya jekuru ndi-qli-ubi ahu, inata nkpuruya. 35 Ndi-qli-ubi ahu we jide ndi-orù-ya, pia otū onye ihe, bù kwa nke-ɔzq, tu kwa nke-ɔzq nkume. 36 ɔzq, o zigara ndi-orù ɔzq di ɔtutu kari ndi mbu: ha we me kwa ha otū ahu. 37 Ma emesia o zigara ha ɔkpara-ya, si, Ha gāsopuru ɔkparam. 38 Ma ndi-qli-ubi ahu, mbe ha huru ɔkpara ahu, ha srita onwe-ha, Nka bu onye-nketa; bianu, ka ayi bue ya, nwere kwa ihe-nketa-ya. 39 Ha we jide ya, tupu ya n'azu ubi-vine ahu, bue ya. 40 Ya mere, mbe qli bula onye-nwe ubi-vine ahu gābia, gini ka qli gēme ndi-qli-ubi ahu? 41 Ha si ya, Q gāla ndi ɔjø ahu n'iyi n'uzo ɔjø njo, qli gēwere kwa ubi-vine-ya tiye n'aka ndi-qli-ubi ɔzq, ndi gēnyeghachi ya nkpuru-ya n'oge-ha. 42 Jisus si ha, Q digh mbe qli bula unu guru n'ihe edeworo n'akwukwō nso,

Nkume nke ndi nēwu ulø juru,
Nke ahu ka emere isi nkuku ulø:
Q bu n'aka Onye-nwe-ayi ka nka
sitere,

Q bu kwa okē qli n'anya-ayi?

43 N'ihi nka ka M'ji si unu, Agānara unu ala-eze Chineke, we nye mba ɔzq nke nāmi nkpuru-ya. 44 Agētiwasi kwa onye dakwasiri nkume a: ma onye qli bula qli gādakwasi, qli gēfesa ya dika ajā.

45 Mbe ndi-isi-nchu-aja na ndi-Farisi
nuru ilu-Ya nile, ha we mara na O
nēkwu okwu bayere ha. 46 Mbe ha
nāchō ijide Ya, ha we tua egwu igwè
madu nile, ebe ha guru Ya n'onye-
amuma.

22 1 Jisus we za, gwa ha okwu ozo
n'ilu, si, 2 Eji ala-eze Chineke
tuyere otù nwoke bú eze, nke siri oriri
olulu-nwunye nye nwa-ya nwoke,
3 zipu kwa ndi-orù-ya ikpô ndi akporori
ibia n'oriri olulu-nwunye ahu: ma ha
achogh ibia. 4 Ozo, o zipuru ndi-orù
ozo, si, Gwa ndi akporori, si, Le,
edozisiwom oririm: ebusiwo oke-ehim
nile na anum nile azùru azù, edozisiwo
ihe nile: bianu n'oriri olulu-nwunye
nkem. 5 Ma ha lefur ya anya, je ebe
nke ha, otù onye n'ubi nke aka ya, nke-
ozo n'ihe-ahia-ya: 6 ma ndi foduru
jidere ndi-orù-ya, me ha ihe-ihere, bu
kwa ha. 7 Ma eze ahu were iwe; o we
ziga usu-ndí-agha-ya nile, la ndi-ohu-
madu ahu n'iyi, rechapu kwa obodo-ha
oku. 8 Mbe ahu o si ndi-orù-ya,
Edozisiwo olulu-nwunye nkem, ma
ndi akporori ekwesigh. 9 Ya mere, ganu
n'abata uzø nile, ka ha ra kwa, bú ndi
unu gāhu, kpô ha bia n'oriri olulu-
nwunye nkem. 10 Ndi-orù ahu we
pua ga n'uzø nile, me ka madu nile ha
huru zukø, ka ha ra, ma ajo madu ma
ezi madu: ulo anālu nwunye we juputa
na ndi noduru na nri. 11 Ma mbe eze
ahu batara ikiri ndi noduru na nri, o hu
n'ebe ahu otù nwoke nke nēyigh uwe
olulu-nwunye: 12 o we si ya, Eyim, i
si aña bata n'ebe a nēyigh uwe olulu-
nwunye? Ma o kpuchiri onu. 13 Mbe
ahu eze ahu siri ndi nējere ya ozi, Kenu
ya ukwu na aka, tupu ya n'ochichiri nke
ézi; n'ebe ahu ka ikwa-ákwa na ita-
ikekere-ezé ahu gādi. 14 N'ihi na ndi
akpoworo di ọtutu, ma ndi arọputaworo
di ole-na-ole.

15 Mbe ahu ndi-Farisi gara, we ba
izù otù ha gême ka Q ma n'onyà n'okwu.
16 Ha we zigara Ya ndi nēso uzø-ha, ha
na ndi Herod, si, Onye-ozizi, ayi
amatawo na I bu onye ezi-okwu, na I
nēzi kwa uzø Chineke n'ezi-okwu, na I
digh-asø kwa onye o bula anya: n'ihi
na I digh-ele madu anya n'iru. 17 Ya
mere, gwa ayi, Gini bu uche-Gi? O
ziri ezi n'iwu itu ùtú nye Sisa, ma-qbū

na ò zigh ezi? 18 Ma Jisus mara ajo
ihe-ha, Q si, Gini mere unu nānwam, ndi-iru-abua? 19 Gosinum ego nke
ütú. Ha we wetara Ya otù shilling.
20 Q si ha, Onye nwe onyinyo a na ihe
a edekwasiri ya? 21 Ha si Ya, Sisa
nwe. Mbe ahu Q si ha, Ya mere,
nyeghachinu Sisa ihe nke Sisa,
nyeghachi-kwa-nu Chineke ihe nke
Chineke. 22 Mbe ha nuru ya, o we ju
ha anya, ha we rapu Ya, je nke ha.

23 N'ubochi ahu ndi-Sadusi biakutere
Ya nāsi na nbilite-n'onzu adigh: ha we
jua Ya, 24 si, Onye-ozizi, Moses siri,
Q buru na nwoke anwua, nēnwegh umu,
nwa-nne-ya nwoke gālu olu kwesiri
nwa-nne di n'ebe nwunye-ya nq, me
ka nkpuru toputara nwa-nne-ya. 25 Ma
umu-nne-ndikom asa di n'etiti ayi:
nke-mbu luru nwunye, we nwua, ma
ebe o nēnwegh nkpuru o rapuru nwunye-
ya nye nwa-nne-ya; 26 otù a ka nke-
abua me-kwa-ra, nke-atø kwa, rue nke-
asa. 27 Mbe ha nile nwusiri nwayi
ahu nwu-kwa-ra. 28 Ya mere, na
nbilite-n'onzu nwunye onye n'etiti ha
asa ka o gābu? n'ihi na ha nile nwere ya
na nwunye. 29 Ma Jisus zara, si ha,
Unu nēhie uzø, ebe unu amatagh ihe
edeworo n'akwukwø nsø, ma-qbū ike
Chineke. 30 N'ihi na nime nbilite-
n'onzu ha alugh nwunye, enyegh kwa
ha n'olulu-di, kama ha dì ka ndi-mo-
ozi di n'elü-igwe. 31 Ma n'okwu
bayere nbilite-n'onzu nke ndi nwuru
anwu, unu agugh okwu Chineke gwara
unu, si, 32 Mu onwem bu Chineke
nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na
Chineke nke Jekob? Chineke abugh
Chineke nke ndi nwuru anwu, kama Q
bu nke ndi di ndu. 33 Ma mbe igwè
madu nile nuru ya, ibobo ozizi-Ya
nwuru ha n'aru.

34 Ma ndi-Farisi, mbe ha nuru na
Q mereri ka ndi-Sadusi kpuchie onu-ha,
ha zukorø n'otù ebe. 35 Otù onye
n'etiti ha, bú onye-iwu, we jua Ya
ajuju, nānwa Ya, 36 si, Onye-ozizi,
ole ihe di uku nke enyere n'iwu nime
iwu-ayi? 37 Q si ya, I gēwere obi-gi
dum, were kwa nkpuru-obi-gi dum, were
kwa uche-gi dum, hu Onye-nwe-ayi
Chineke-gi n'anya. 38 Nka bu ihe uku
na ihe mbu enyere n'iwu. 39 Ihe nke-
abua nke yiri ya bu nka, I gāhu onye-

abata-obi-gi n'anya dika onwe-gi.
40 Iwu dum, na ndi-amuma Chineke, nēkokwasi n'ihe abua ndia enyere n'iwu.

41 Ma mbe ndi-Farisi zukosiri, Jesus juru ha, 42 si, Gini bu uche-unu bayere Kraist ahu? Nwa onye ka Q bu? Ha si Ya, Nwa Devid. 43 Q si ha, Dēvid si kwa aña kpō Ya Onye-nwe-ya nime Mō Nsō, si,

44 Onye-nwe-ayi siri Onye-nwem,
Nodu ala n'aka-nrim,
Rue mbe M'gētiye ndi-iro-Gi
n'okpuru ukwu-Gi abua?

45 Ya mere, o buru na Devid akpō Ya Onye-nwe-ya, O si aña buru Nwa-ya?

46 Ma o digh onye o bula puru iza Ya okwu, o digh kwa onye nwere anya-ike site n'ubochi ahu iju Ya ajuju ozo.

23 1 Mbe ahu Jesus gwara igwē madu nile na ndi nēso uzō-Ya okwu, 2 si, N'uche Moses ka ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi noduru: 3 ya mere, ihe nile, ka ha ra, bú nke ha gāsi unu me, menu ihe ndia, debe kwa ha: ma unu emela dika ọlu nile ha si di; n'ihi na ha nēkwu, ma ha adigh-emē. 4 Ma ha nēke ibu di arō di kwa ike obubu, tukwasi ha n'ubu madu; ma ha onwe-ha achogh iji otu nkripsi-aka-ha wezuga ha. 5 Ma ọlu-ha nile ka ha nālu ka madu we kiri ha: n'ihi na ha nēme ka phylactery nile ha di obosara, me kwa ka ọnou-ونu uwe-ha di uku, 6 ha nāhu kwa isi ọnodu nile n'oriri nile unu n'anya, na isi oche nile n'ulo-nzukō-unu, 7 na ekele n'oma-ahia nile unu, na ka madu nākpō ha, Rabai. 8 Ma ka aghara ikpō unu onwe-unu, Rabai: n'ihi na otu Onye bu Onye-ozizi-unu, ma unu onwe-unu nile bu umu-nna. 9 Unu akpō-kwa-la onye o bula nna-unu n'elu uwa: n'ihi na otu Onye bu Nna-unu, Ya bu Onye nke elu-igwe. 10 Ka aghara kwa ikpō unu ndi-ndū, n'ihi na otu Onye bu Onye-ndū-unu, Ya bu Kraist ahu. 11 Ma onye dikariri uku n'etiti unu gābu onye nējere unu ozi. 12 Ma onye o bula nke gēweli onwe-ya elu, agēweda ya; onye o bula nke gēweda kwa onwe-ya, agēweli ya elu.

13 Ma ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nēmechi uzō ala-eze elu-igwe n'iru madu: n'ihi na unu onwe-

unu abatagh, unu adigh-ekwe kwa ndi nābata ka ha bata.

14 Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nēripia ulo ndinyom di-ha nwuru, nēkpe kwa ogologo ekpere ka madu we hu unu: unu gēnwe ezi omuma-ikpe gabigāra okē kari ndi ozo.

15 Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nējeghari n'oké osimiri na ala kpōrō nku buruburu ka unu me otu onye ka o so uzō-unu; ma mbe o ghōrō otu ahu, unu nēme ya okpukpu abua nwa ọku ala-mo kari onwe-unu.

16 Ahuhu gādiri unu, ndi-ndū isi, ndi si, Onye o bula nke gēji ulo nsō Chineke nū iyí, o bugh ihe; ma onye o bula nke gēji ọla-edo nke ulo nsō ahu nū iyí, o ji ugwo. 17 Ndi-nzuzu na ndi-isi: n'ihi na ole nke dikariri uku, ọla-edo ahu, ma-Ọbu ulo nsō nke doro ọla-edo ahu nsō?

18 Unu si kwa, Onye o bula nke gēji ebe-ichu-aja nū iyí, o bugh ihe; ma onye o bula nke gēji ihe-onyinye di n'elu ya nū iyí, o ji ugwo. 19 Ndi-isi: n'ihi na ole nke ka uku, ihe-onyinye, ma-Ọbu ebe-ichu-aja nke nēdo ihe-onyinye ahu nsō? 20 Ya mere, onye ji ebe-ichu-aja ahu nū iyí, o ji ya, na ihe nile di n'elu ya, nū iyí. 21 Onye ji kwa ulo nsō ahu nū iyí, o ji ya, na Onye bi nime ya, nū iyí. 22 Onye ji kwa elu-igwe nū iyí, o ji oche-eze Chineke, na Onye noduru n'elu ya, nū iyí.

23 Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nēnye otu uzō n'uzō iri nke nkpa-akwukwō nēsi isi utō na anise na cummin, unu arapuwo kwa ihe ka arō n'iwu, bú ikpé, na ebere, na okwukwe: ma o di nkpa ka unu me ihe ndia, ka unu ghara kwa irapu ihe ahu. 24 Ndi-ndū isi, ndi nāzapu anwu ntā, ma unu nēloda camel.

25 Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nēme ka azu iko na afere di ọcha, ma n'ime ha juputara site n'ipunara madu ihe na ejidegh-onwe-unu. 26 Gi Farisi kpuru isi, buru uzō me ka ime iko na afere di ọcha, ka azu-ha we ghō kwa ọcha.

27 Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwō na ndi-Farisi, ndi-iru-abua;

n'ihi na unu yiri ihi eteworo nzu, nke nēgosi onwe-ha dika ihe ọma n'ihe, ma n'ime ha juputara n'okpukpu nke ndi nwuru anwu, na adigh-ọcha nile. 28 Otù a unu onwe-unu nēgosi kwa onwe-unu nye madu n'ihe dika ndi ezi omume, ma n'ime unu juputara n'iru-abua na ihe nēmebi iwu.

29 Ahuhu gādiri unu, ndi - ode - akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua; n'ihi na unu nēwu ihi ndi-amuma, nēdozi kwa ebe anēlì ndi ezi omume, 30 unu nāsi kwa, O buru na ayi nōri n'ubochi nna-ayi-hà, ayi agagh-eso ha n'inwekọ ọbara ndi-amuma. 31 Ya mere unu nāba àmà megide onwe-unu, na unu bu umu nke ndi Ọburu ndi-amuma. 32 Unu onwe-unu mezu kwa ihe-ötütù nke nna-unu-hà. 33 Unu agwọ, unu aju-ala, unu gēsi aña Ọbasi ikpé nke Ọku ala-mọ? 34 N'ihi nka, le, Mu onwem nēzitere unu ndi-amuma, na ndi-amam-ihe, na ndi-ode-akwukwọ: ufodu nime ha ka unu gēbu, kpogide kwa ha n'obe; ufodu nime ha ka unu gāpia kwa ihe n'ulo-nzukọ-unu, si kwa n'otù obodo nēsoju ha ga obodo ọzọ: 35 ka ọbara ndi ezi omume nile awusiworo n'elu uwa we biakwasi unu, site n'ọbara Ebel onye ezi omume ahu rue ọbara Zakaria nwa Barakaia, onye unu buru n'abata ulo nsø na ebe-ichu-aja-unu. 36 N'ezie asim unu, Ihe ndia nile gābiakwasi ọbø a.

37 Jerusalem, Jerusalem, nke nēbu ndi-amuma, nke nēwere kwa nkume atu ndi eziteworo ya! ötütù mbe ole ka M'chọrọ ichikọ umu-gi, Ọbuná dika nneku-ọkuku nāchikọ umu-ya n'okpuru nkù-ya abua, ma unu achogh! 38 I.e, anārapuru unu ulo-unu ka ọ tòbòrọ n'efu. 39 N'ihi na asim unu, Unu agagh-ahum ọzọ site n'u bụ a māoli, rue mbe unu gāsi, Onye agoziri agozi ka Onye ahu bu Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi.

24 1 Jisus we si n'ulo uku Chineke pua, we nāga n'uzo-Ya; ndi nēso uzo-Ya we biakute Ya igosi Ya owuwulo nile nke ulo ukù Chineke. 2 Ma O zara, si ha, Ünu ahugh ihe ndia nile? n'ezie asim unu, Agagh-arapu otù nkume ma-qli n'ebé a n'elu nkume-ibe-ya, nke anāgagh-akwatu n'ala.

3 Mbe O nānödu n'elu ugwu Olive,

ndi nēso uzo-Ya we biakute Ya iche, si, Gwa ayi, óle mbe ihe ndia gābu? gini gābu kwa ihe-iriba-ama nke Ọbibia-Gi, na nke ọgwugwu oge a? 4 Jisus we za, si ha, Lezienuanya ka onye ọ bulu ghara iduhie unu. 5 N'ihi na ötütù madu gābia n'aham, si, Mu onwem bu Kraist ahu; ha gēduhie kwa ötütù madu. 6 Unu gāje inu okwu agha di iche iche na akukọ agha di iche iche: lenu ka unu ghara itu ujọ: n'ihi na ihe ndia aghagh iputa; ma ọgwugwu ihe nile akērugh. 7 N'ihi na mba gēbili imegide mba ọzọ, ala-eze gēbili kwa imegide ala-eze ọzọ: oké unwu na ala-Ọma-jiji gādi kwa n'ebé di iche iche. 8 Ma ihe ndia nile bu nmalite ihenbü. 9 Mbe ahu ka ha gārara unu nye na nkpa bụ, ha gēbu kwa unu: mba nile gākpọ kwa unu asi n'ihi aham. 10 Mbe ahu ka ötütù madu gāma kwa n'onya, rara kwa ibe-ha nye, kpọ kwa ibe-ha asi. 11 Ötütù ndi-amuma ugha gēbili kwa, duhie kwa ötütù madu. 12 N'ihi na ihe nēmebi iwu gāba uba, ihu-n'anya nke ndi ka n'etiti madu gāju kwa oyi. 13 Ma onye were ntachi-obi nōgide rue ọgwugwu ihe nile, onye ahu ka agāzoputa. 14 Agēkwusa kwa ozi Ọma nka nke ala-eze clu-igwe n'elu-uwa dum madu bi, ka Ọburu àmà nye mba nile; mbe ahu ka ọgwugwu ihe nile gēru kwa.

15 Ya mere, mbe Ọ bulu unu gāhu ihe-árú nke nākpata itoborọ-n'efu, nke ekwuru site n'ọn Daniel onye-amuma, ka o nēguzo n'ebé nsø unu (onye nāgu, ya tugharia uche), 16 mbe ahu ndi nō na Judia, ka ha Ọbalaga n'ugwu: 17 onye nō n'elu ulo, ya ghara iridata ikwapi ihe di n'ulo-ya: 18 onye nō kwa n'ubi, ya ghara ilaghachi ichiri uwe uku ya. 19 Ma ahuhu gādiri ndi di ime na ndi nēnye nwa ara na mbe ahu. 20 Ma kpenu ekpere ka n̄bapu-unu ghara idì na mbe oyi, ma-Ọbu n'ubochi-izu-ike: 21 n'ihi na mbe ahu ka nkpa bụ uku gādi, nke ihe dika ya akādigh site na nmalite uwa rue mbe a, é-é, Ọgagh-adi kwa ma-qli. 22 Ọburu kwa na emegh ubochi ahu ka ha di nkpirikpi, agagh-azoputa madu Ọ bulu: ma n'ihi ndi arōputara agēme ka ubochi ahu di nkpirikpi. 23 Mbe ahu Ọburu na onye Ọ bulu gāsi unu, Le, Kraist nō n'ebé a, ma-Ọbu, N'ebé a; unu ekwela. 24 N'ihi

na Kraist ugha di iche iche na ndiamuma ugha gēbili, gosi kwa ihe-iriba-ama uku di iche iche na ọlu-ebube uku di iclie iche; iduhie ọbunà ndi arọputara, ma ọ buru na ọ gēkwe ine. 25 Le, agwawom unu mbe akēmegh ya. 26 Ya mere, ọ buru na ha gāsi unu, Le, O nō n'ohia; unu apula: Le, O nō n'ime-ulō; unu ekwela. 27 N'ihi na dika àmumà si n'Qwuwa-anyanwu puta, gosi kwa onwe-ya rue Qdida-anyanwu; otù a ka ọbibia Nwa nke madu gādi. 28 Ebe ọ bula ozu di, n'ebe ahu ka udelc gēzukọ.

29 Ma ngwa ngwa, mbe ikpabu mbe ahu gasiri, anyanwu gāba ọchichiri, ọnwa agagh-enye kwa ihè-ya, kpakpando nile gāda kwa site n'elu-igwe, agēme kwa ka ike nile nke elu-igwe me nkpatu: 30 mbe ahu ka ihe-iriba-ama nke Nwa nke madu gāputa kwa ihè n'elu-igwe: mbe ahu ka cbo nile nke uwa gēti kwa aka n'obi, ha gāhu l:wa Nwa nke madu ka O nābia n'elu igwe-oji nile nke elu-igwe n'ikc na okè ebube. 31 O gēwerekwa epi uku zipu ndi-mo-ozi-Ya, ha gēme kwa ka ndi nke Ya arọputara si n'ifufe anq zukọ, site n'otù nsotu elu-igwe rue nsotu-ya ọzọ.

32 Ma sitc n'aru osisi fig mutanu iluya: mbe ọ bula alaka-ya dibara nrò ubu a, putc kwa akwukwọ-ndu-ya, unu mara na mbe okpom-ọku di nso; 33 otù a unu onwe-unu kwa, mbe ọ bula unu gāhu ihe ndia nile, maranu na O nō nso, n'ọn-u-uọ. 34 N'ezie asim unu, Qbo a agagh-agabiga ma-oli, rue mbe ilie ndia nile gēme. 35 Elu-igwe na uwa gāgabiga, ma okwu nile nkein agagh-agabiga ma-oli. 36 Ma ọ digh onye ọ bula matara ihe bayere ubochi na oge hour ahu, ọbunà ndi-mo-ozi nke elu-igwe amatagh, Okpara ahu amatagh kwa, kama ọ bu náni Nnam matara. 37 O bu kwa dika ubochi Noa diri, otù a ka ọbibia Nwa nke madu gādi. 38 N'ihi na dika ha nō na mbe ahu nke bū okè iju-niiri ahu uzo néri ihe nānu kwa ihé-ọnuńu, nālu nwunye, nēnye kwa n'oluludi, rue ubochi Noa batara n'ubø-ya, 39 ha amagh kwa rue mbe okè iju-miri anu biara, kpopu ha nile; otù a ka ọbibia Nwa nke madu gādi. 40 Mbe ahu madu abua gānq n'ubi; ewere otù, rapu kwa otù: 41 ndinyom abua ganēgwé nri na nkume-igwe-nri; ewere otù, rapu kwa

otù. 42 Ya mere, nēchenu nche: n'ihi na unu amatagh ubochi Onye-nwe-unu gābia. 43 Ma unu mara nka, na ọ buru na nna-nwe-ulō matarari oge nche onye-ori gābia, ọ ganēche nche, ọ gagh-ekwe kwa ka egwupù ulo-ya. 44 N'ihi nka unu onwe-unu buru kwa ndi edoziworo: n'ihi na n'oge hour nke unu nēchegli ka Nwa nke madu gābia. 45 Onye kwa bu orù ahu kwesiri ka atukwasi ya obi, nke nwe-kwa-ra uche, nke onye-nwe-ya mere onye-isi èzi-na-ulō-ya, inye ha ihe ejì azù ha n'oge-ya? 46 Ngózi nādiri orù ahu, onye, mbe onye-nwe-ya gābia, ọ gāhu ya ka ọ nēmc otù a. 47 N'ezic asim unu, na ọ gēme ya onye-isi ihe nile ọ nwere. 48 Ma ọ buru na orù ọjọ anu gāsi n'obi-ya, Onye-nwem nānq ọdù di aiya; 49 ọ buru kwa na ọ gāmalite iti ndi-orù-ibe-ya aka, so kwa ndi nānubiga manya ókè nēri nānu kwa; 50 onyenwe orù ahu gābia n'ubochi ọ nēlegh anya ya, na n'oge hour ọ nāmagh, 51 ọ gēbubi kwa ya nkpirikpi abua, kè okè nye ya n'etiti ndi-iru-abua: n'ebe ahu ka ikwa-ákwa na ita-ikekere-ezé ahu gādi.

25 I Mbe ahu agēji ala-eze elu-igwe tuyere umu-abøghø iri, ndi chirí ọwa-ha, pua izute onye nālu nwunye ọhu. 2 Ma ise nime ha bu ndi-nzuzu, ise bu kwa ndi nwere uche. 3 N'ihi na ndi-nzuzu ahu, mbe ha chirí ọwa-ha, ha ejigh manu n'aka-ha: 4 ma ndi ahu nwerc uchc ji manu n'aria-ha tiyere ọwa-ha. 5 Ma mbe onye nālu nwunye ọhu nānq ọdù di anya, ha nile rubere ura we raru. 6 Ma n'etiti abali iti-nkpu dara, Le, onye nālu nwunye ọhu! Putanu izute ya. 7 Mbe ahu umu-abøghø ahu nile biliri, we dozie ọwa-ha. 8 Ndi-nzuzu we si ndi nwere uche, Nye ayi ufodu na manu-unu; 11'ihi na ọwa-ayi nānyu anyu. 9 Ma ndi nwere uche zara, si, É-è, elegh anya ọ gaghi-ezuru ayi na unu: kama jekurunu ndi nēre, zuru nye onwe-unu. 10 Ma mbe ha nēje izù, onye nālu nwunye ọhu biara; ndi edoziworo we so ya ba n'oriri olulu - nwunye: ewe mechie uzo. 11 Emesia umu-abøghø foduru bia kwa, nāsi, Onye-nwe-ayi, Onye-nwe-ayi, meghere ayi uzo. 12 Ma ọ zara, si, N'ezie asim unu, amataghm unu. 13 Ya mere, nēchenu nche, n'ihi na unu

amatagh ubochi ahu ma-qbū ogē hour ahu.

14 N'ihi na o di ka mbe madu, mbe o gaje inodu n'ala ndi ozq, o kpqrō ndiorū nke aka ya, rara ihe nile o nwere nye n'aka-ha. 15 Otū ka o nyere talent ise, nke-ozq talent abua, nke-ozq otū talent; o nye onye o bula dika ike nke aka ya ra; o we je inodu n'ala ndi ozq. 16 Ngwa ngwa onye nara talent ise ahu gara were ha zua ahia, we rita uru talent ise ozq. 17 Otū ahu onye nara talent abua ahu rita-kwa-ra talent abua ozq. 18 Ma onye nara otū talent ahu jere gwu ala, zobe ego onye-nwe-ya. 19 Ma mbe ogologo oge gasiri onye-nwe ndi-orū ahu bia, ya na ha we piazi. 20 Onye ahu nke nara talent ise we biakute ya weta talent ise ozq, si, Onye-nwe-ayi, i rara talent ise nyem n'aka: le, eritaram talent ise ozq n'urū. 21 Onye-nwe-ya siri ya, I mere nke-oma, ezi orū nke kwesiri ka atukwasi gi obi: i kwesiri ka atukwasi gi obi n'umu ihe ole-na-ole, m'gēme gi onye-isi ḥtutu ihe: ba n'qñu nke onye-nwe-gi. 22 Onye nara talent abua ahu we biakute kwa ya, si, Onye-nwe-ayi, i rara talent abua nyem n'aka: le, eritaram talent abua ozq n'urū. 23 Onye-nwe-ya siri ya, I mere nke-oma, ezi orū nke kwesiri ka atukwasi gi obi; i kwesiri ka atukwasi gi obi n'umu ihe ole-na-ole, m'gēme gi onye-isi ḥtutu ihe: ba n'qñu nke onye-nwe-gi. 24 Onye narari otū talent ahu we biakute kwa ya, si, Onye-nwe-ayi, amaram i na i bu madu aka ike, nēwe ihe ubi n'ebe i nāghagh nkpuru, nāchikoputa kwa n'ebe i nāfuchagh: 25 m'we tua egwu, we je zobe talent nke gi n'ala: le, i nwere nke gi. 26 Ma onye-nwe-ya zara, si ya, Ajo orū nke di ume-ngwu, i matara na anamewe ihe ubi n'ebe m'nāghagh nkpuru, nāchikoputa kwa n'ebe m'nāfuchagh; 27 ya mere, o di gi nkpa iwere egom tiye n'aka ndi nābanwe ego, mbe m'biara mu onwem gānaghachi kwa nkem, ya na uma. 28 Ya mere, napunu ya talent ahu, were kwa ya nye onye ahu nke nwere talent iri ahu. 29 N'ihi na onye o bula nke nwere ka agēnye, o gēnwebiga kwa ókē: ma site n'aka onye nēnwegh, obuná ihe o nwere ka agānapu ya. 30 Tupu-kwa-nu orū a nābagh n'ihe n'ochichiri nke èzí: n'ebe

ahu ka ikwa-ákwa na ita-ikekere-ezé ahu gādi.

31 Ma mbe o bula Nwa nke madu gābia n'ebube-Ya, Ya na ndi-mo-ozi nile, mbe ahu ka O gānokwasi n'ochē-eze nke ebube-Ya: 32 ma n'iru Ya ka agēme ka mba nile zukq: O gēkewaputa kwa ha, otū n'aru ibe-ya, dika onye nāzù aturu nēkewaputa aturu n'umu-ewu: 33 O gēdebe kwa aturu n'aka-nri-Ya, ma umu-ewu n'aka-ekpe. 34 Mbe ahu Eze ahu gāsi ndi nq n'aka-nri-Ya, Bianu, ndi agoziri agozi nke Nnam, ketanu alaeze edoziworo unu site na ntq-ala nke uwa: 35 n'ihi na agu gurum, unu we nyem ihe M'gēri: akpiri kpqrōm nku, unu we kuru miri nyem: abum qbia, unu we kpqbata; 36 abaram ḥtq, unu we ḥokwasim ákwā: aru adighm ike, unu we letam: anqm n'ulo-nkpqrō, unu we biakutem. 37 Mbe ahu ndi ezi omume ahu gāza Ya, si, Onye-nwe-ayi, ole mbe ayi huru Gi ka agu nāgu Gi, ayi we zua Gi? ma-qbū ka akpiri nākpq Gi nku, ayi we kuru miri nye Gi? 38 Ole mbe ayi hu-kwa-ra Gi ka I bu qbia, ayi we kpqbata Gi? ma-qbū ka I nāba ḥtq, ayi we ḥokwasi Gi ákwā? 39 Ole mbe ayi hu-kwa-ra Gi ka aru nādigh ike, ma-qbū n'ulo-nkpqrō, ayi we biakute Gi? 40 Eze ahu gāza kwa, si ha, N'ezie asim unu, Ka o ra, bū otū unu si me ya nye otū onye nime umu-nnam ndia, bū ndi dikarisiri ntā, Mu ka unu mere ya nye. 41 Mbe ahu O gāsi kwa ndi nq n'aka-ekpe-Ya, Puanu n'irum, ndi anābu qnu, ga n'qku ebigh-ebi ahu nke edoziworo nye ekwensu na ndi-mo-ozi-ya: 42 n'ihi na agu gurum, ma unu enyeghm ihe M'gēri: akpiri kpqrōm nku, ma unu ekugh miri nyem: 43 ahum qbia, ma unu akpqbataqhm; abaram ḥtq, ma unu ḥokwasighm ákwā; aru adighm ike, anqkwam n'ulo - nkpqrō, ma unu eletaghm. 44 Mbe ahu ndi ahu gāza kwa, si, Onye-nwe-ayi, ole mbe ayi huru Gi ka agu nāgu Gi, ma-qbū ka akpiri nākpq Gi nku, ma-qbū ka I bu qbia, ma-qbū ka I nāba ḥtq, ma-qbū ka aru nādigh Gi ike, ma-qbū ka I nq n'ulo-nkpqrō, ma ayi ejeregh Gi ozi? 45 Mbe ahu O gāza hā, si, N'ezie asim unu, Ka o ra, bū otū unu nēmegh ya nye otū onye nime ndia dikarisiri ntā, Mu ka unu nēmegh ya nye. 46 Ndia gāpu je

ba n'ahuhu-nmehie ebigh-ebi: ma ndi ezi omume gābā na ndu ebigh-ebi.

26 1 O rue, mbe Jisus kwubiri okwu ndia nile, Q si ndi nēso uzō-Ya, 2 Unu matara na mbe ubochi abua gasiri ememe ngabiga nābia, arara kwa Nwa nke madu nye ka akpogide Ya n'obe. 3 Mbe ahu ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye nke ndi-Ju zukorō n'obi onye-isi-nchu-aja onye anākpō Kaifas; 4 ha we bakō izū ka ha we were aghughō jide Jisus, bue Ya. 5 Ma ha siri, Q bugh n'ememe a, ka ùzù we gnara iputa n'etiti ndi-Ju.

6 Ma mbe Jisus nō na Betani, n'ulo Saimon onye-ekpenta, 7 otu nwayi biakutere Ya nke nēji ite alabaster, nke manu-otite di oké Ọnu-ahia nke-uku di ya, o we wusa manu-otite ahu n'isi-Ya, mbe Q noduru na nri. 8 Ma mbe ndi nēso uzō-Ya huru ya, iwe were ha nke-uku, ha si, Èji ila-n'iyi nka me gini? 9 N'ihi na apuru ire manu-otite a oké Ọnu-ahia, we nye ndi-obeye. 10 Ma mbe Jisus mara ya, Q si ha, Gini mere unu nēsobu nwayi a? n'ihi na o luru ọlu ọma n'arum. 11 N'ihi na unu nwere ndi-obeye n'etiti unu mbe nile; ma unu enwegr Mu onwem mbe nile. 12 N'ihi na n'iwusi manu-otite a n'arum, o mere ya ka o we doziem n'olili. 13 N'ezic asim unu, Ebe o bula agēkwusa ozi ọma nka n'uwa dum, agēkwuta kwa ihe nke nwayi a mere, ka o buru ihe-ncheta-ya.

14 Mbe ahu otu onye nime ndi-ozzi iri na abua ahu, onye anākpō Judas Iskariot, jekuru ndi-isi-nchu-aja, 15 si, Gini ka unu nāchō inyem, mu onwem gārara kwa Ya nye n'aka-unu? Ha we tū orú ego ola-ocha na iri nye ya. 16 Site na mbe ahu o we chō oghere irara Ya nye.

17 Ma n'ubochi mbu nke achicha ekogh-eko ndi nēso uzō-Ya biakutere Jisus, si, Ole ebe I nāchō ka ayi doziere Gi ka I we rie oriri ngabiga? 18 Q we si, Jenu n'obodo a jekuru onye di otu a, si ya, Onye-ozizi si, Ogem di nso; Mu na ndi nēso uzōm nēme ememe ngabiga n'ulo-gi. 19 Ndi nēso uzō-Ya we me dika Jisus nyere ha iwu; ha we dozie ememe ngabiga. 20 Ma mbe o ruru anyasi, Ya na ndikom iri na abua ahu ndi nēso uzō-Ya noduru na nri; 21 mbe ha nēri ihe, Q si, N'ezie asim

unu, na otu onye si n'etiti unu puta gāraram nye. 22 Q we wuta ha ri nne, ha nile n'otu n'otu we malite isi Ya, Q bu mu, Onye-nwe-ayi? 23 Ma Q zara, si, Onye nke Mu na ya sukorō aka n'afere, onye ahu gāraram nye. 24 Nwa nke madu nāla, dika edeworo ya n'akwukwō nsō bayere Ya: ma ahuhu gādiri nwoke ahu onye anēsite n'aka-ya rara Nwa nke madu nye. Q buru na amugh nwoke ahu o gādi ya nma. 25 Judas, onye nārara ya nye, we za, si, Q bu mu, Rabai? Q si ya, Gi onwe-gi kwuru. 26 Mbe ha nēri ihe, Jisus we nara obehachicha, gozie ya, nyawa ya; Q we nye ndi nēso uzō-Ya, si, Naranu, rie; nka bu arum. 27 Q we nara iko, kele kwa, we nye ha, si, Unu nile nua nime ya; 28 n'ihi na nka bu obaram nke obuha-ndu, nke anāwusiri otutu madu ka ewe baghara nmehie. 29 Ma asim unu, M'gagh-anu ma-oli site n'uþu a n'ihe a si n'osisi vine puta, rue ubochi ahu mbe Mu na unu gānu ya oþu n'ala-eze Nnam.

30 Mbe ha būsiri abu, ha pua je ugwu Olive.

31 Mbe ahu Jisus si ha, Agēme ka unu onwe-unu nile ma n'onyà n'arum abalita: n'ihi na edewo ya n'akwukwō nsō, si, M'gētibu Onye-ozuzu-aturu, agābasu kwa aturu nke igwē aturu-ya. 32 Ma mbe emere ka M'si n'ónwu bilie, M'gēburu unu uzō ga Galili. 33 Ma Pita zara, si Ya, Q buru na agēme madu nile ka ha ma n'onyà n'aru Gi, agagheme ka mu onwem ma n'onyà mbe o bula. 34 Jisus si ya, N'ezie asim i, na n'abali a, mbe oke-ókuku akākwagh ákwá, i gāgonarim ubò ato. 35 Pita si Ya, O buru na o di nkpa obuná ka m'so Gi nwua, agaghdm-agonari Gi ma-oli. Q bu kwa otu a ka ndi ahu nile ndi nēso uzō-Ya kwuru.

36 Mbe ahu Jisus na ha biarue ogige anākpō Getsemane; Q we si ndi nēso uzō-Ya, Nodunu n'ebe a, rue mbe M'gēje n'ebe ahu kpe ekpere. 37 Q we kuru Pita na umu Zebedi abua tiyere Onwe-ya, o we malite iwuta Ya n'obi, obi malite-kwa-ra ilo Ya miri. 38 Mbe ahu Q si ha, O nēwuta nkpuru-obim nke-uku, rue Ọnwu: nogidenu n'ebe a, som nēche nche. 39 Q we ga n'iru nke-nta, da kpuchie iru-Ya n'ala, we

kpe ekpere, si, Nnam, o buru na o ḡekwe me, ka iko a gabigam: ma o bugh dika Mu onwem nāchō, kama dika Gi onwe-gi nāchō. 40 O we biakute ndi nēso uzō-Ya, O hu ha ka ha nāraru ura, O we si Pita, Unu di otū a nēnwegh ike isom che nche otū oge hour? 41 Nēchenu nche, nēkpe - kwa - nu ekpere, ka unu we ghara ibà n'ōnvwunwa: mo nke madu di ọku n'ezie, ma anu-aru adigh ike. 42 O we rapu ha je kwa ozō nke ubō abua, kpe ekpere, si, Nnam, o buru na nka apugh igabiga, ma o buru na ariughm ya, ka eme ihe I nāchō. 43 O we bia kwa ozō, hu ha ka ha nāraru ura, n'ihi na anya-ha di arō. 44 O we rapu ha ozō, je, kpe ekpere nke ubō ato, nēkwu otū okwu ahu ozō. 45 M̄be ahu O biakute ndi nēso uzō-Ya, si ha, Nārarunu ura site n'uþu a, nēzu-kwanu ike: le, oge hour nkem di nso, anārara Nwa nke madu nye n'aka ndi-nmehie. 46 Bilienu, ka ayi je: le, onye nāraram nye nō nso.

47 M̄be O kpu okwu n'ōnu, le, Judas, otū onye n'etiti ndi-oz̄i iri na abua ahu, we bia, ya na oké igwē madu ndi chirī mma-agha na osisi, site n'ebē ndi-isinchu-aja na ndi-okenye nke ndi-Ju nō. 48 Ma onye nārara Ya nye nyere ha ihe-iriba-ama, si, Onye o bula m'gēsatu Ọnu, Onye ahu bu Ya: jidenu Ya. 49 Ngwa ngwa o biakutere Jisus, si, Ekele, Rabai; o we sutu Ya Ọnu nke-uku. 50 Jisus we si ya, Eyiñ, me ihe i biara ime. M̄be ahu ha biakutere Ya, we tukwasi Jisus aka, jide Ya. 51 Ma le, otū onye nime ndi ha na Jisus nō setiri aka-ya, miputa mma-agha-ya, bu orū onye-isinchu-aja mma, bipu nti-ya. 52 M̄be ahu Jisus si ya, Mighachi mma-agha-gi n'ōnōdu-ya: n'ihi na madu nile ndi were mma-agha gāla n'iþi site na mma-agha. 53 Ma-øbu i nēchē na apughm iriø Nnam, O gēzite-kwa-ram øbunā ubu a kari legion iri na abua nime ndi-mo-oz̄i? 54 Ihe edeworo n'akwukwō ns̄o gēsi kwa aia mezu, na o ghagh ime otū a? 55 N'oge hour ahu Jisus siri igwē madu ahu. Unu putara chirī mma-agha na osisi ijidem, dika imégide onye nāpunara madu ihe? Kwa-ubochi M'nōduru n'uþ uku Chineke nēzi ihe, ma unu ejideghm. 56 Ma emewo ihe a dum, ka ihe nile ndi-amuma dere n'akwukwō

we mezu. M̄be ahu ndi nile nēso uzō-Ya rapuru Ya, balaga.

57 Ma ndi jidere Jisus si n'ebē ahu duru Ya je rue ulo Kaifas onye-isinchu-aja, ebe ndi-ode-akwukwō na ndi-okenye zukorō. 58 Ma Pita soro Ya n'ebē di anya, rue obi onye-isinchu-aja, o we ba nime, nōdu n'etiti ndi nēje ozi, ka o hu ọgwugwu-ya. 59 Ma ndi-isinchu-aja na nnokō-ikpē dum nāchō amā ugha imégide Jisus, ka ha we me ka O nwua; 60 ma ha achotagh, o bu ezie na otutu ndi-amā ugha biara. Ma emesia abua biara, 61 si, Nwoke a siri, Apurum ikwatu ulo ns̄o a nke Chineke, wu kwa ya n'ubochi ato. 62 Onye-isinchu-aja we bilie, si Ya, I zagh ihe o bula? gini bu amā madu ndia nābagide Gi? 63 Ma Jisus kpuchiri Ọnu. Onye-isinchu-aja we si Ya, Ewerem Chineke di ndu ọba Gi iyí, ka I gwa ayi ma Gi onwe-gi bu Kraist ahu, Okpara Chineke. 64 Jisus si ya, Gi onwe-gi kwuru: otū o di, asim unu, Site n'uþu a unu gāhu Nwa nke madu ka O nānōdu n'aka-nri nke ike, nābia kwa n'elu igwe-oji nile nke elu-igwe. 65 M̄be ahu onye-isinchu-aja dōwara uwe-ya nile, si, O kwuluru Chineke: o bu nkpā ndi-amā gini nākpa ayi ozō? le, ubu a ka unu nru nkwulu ahu: 66 gini bu uche-unu? Ha we za, si, O kwesiri inwu Ọnwu. 67 M̄be ahu ha busara Ya Ọnu-miri n'iru, ti kwa Ya aka: ufodu we pia Ya ihe, 68 si, Buru ayi amuma, Kraist: onye bu onye ahu nke tiri Gi aka?

69 Ma Pita nōduru n'èzi n'obi: otū nwa-aboghō we biakute ya, si, Gi onwe-gi na Jisus Onye Galili nō-kwa-ra. 70 Ma o gorō n'iru ha nile, si, Amataghm ihe i nēkwu. 71 Ma m̄be o puru je n'uzō-nbata, nwa-aboghō ozō huru ya, o si ndi nō n'ebē ahu, Nwoke a na Jisus Onye Nazaret nō-kwa-ra. 72 O were iñu-iyi go. kwa ozō, si, Amataghm Nwoke a. 73 Ma m̄be nwa oge gasiri ndi guzoro nso biakutere Pita, si ya, N'ezie gi onwe-gi bu kwa otū onye nime ha; n'ihi na okwu-Ọnu-gi nēweputa gi n'iþe. 74 M̄be ahu o malitere idu ikwū na iñu iyi, si, Amataghm Nwoke a. Ngwa ngwa oke-Okuku we kwa akwā. 75 Pita we cheta okwu Jisus kwururi, si, M̄be oke-Okuku akākwagh, i gāgonarim ubō ato. O we pua, kwa akwā nke-uku.

27 1 Ma mbe o ruru ututu, ndi-isinchu-aja na ndi-okenye nile nke ndi-Ju ƙara izu megide Jisus ime ka Q nwua: 2 ha we ke Ya abu, dupu Ya, rara Ya nye n'aka Pailat onye-isi.

3 Mbe ahu Judas, onye rara Ya nye, mbe ɔ huru na amara Ya ikpē, ɔ kwa uta, chighachi oru ego ọla-ochha na iri ahu nye ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye, 4 si, Emehierem n'irara Ọbara Onye ikpē nāmagh nye. Ma ha siri, Ole nke diri ayi nime ya? gi onwe-gi le nke ahu. 5 Q we tuba ego ọla-ochha ahu nile n'ulo nsq, wezuga onwe-ya; ɔ we je, kwubu onwe-ya. 6 Ndi-isi-nchu-aja we nara ego ọla-ochha nile, si, O zigh ezi n'iwu itubá ha n'ebe anēdebe ihe enyere Chineke, ebe ɔ bu ọnlu-ahia Ọbara. 7 Ha we ba izu, chiri ha zuta ubi ọkpu-ite, ili ndi-qbia. 8 N'hi nka ka akporo ubi ahu, Ubi Ọbara, rue ta. 9 Mbe ahu okwu ekwuru site n'ọnlu Jeremaia onye-amuma mezuru, si, Ha we chiri oru ego ọla-ochha na iri ahu, bù ọnlu-ahia nke Onye aruru ọnlu-ahia-Ya, Onye ufodu site na umu Israel ruru ọnlu-ahia-Ya; 10 ha we nye ha iji zuru ubi ọkpu-ite, dika Onye-nwe-ayi nyerem iwu.

11 Ma Jisus guzoro n'iru onye-isi: onye-isi ahu we juu Ya, si, Gi onwe-gi bu Eze ndi-Ju? Jisus we si ya, Gi onwe-gi kwuru. 12 Ma mbe ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye nēbo Ya ebubo, Q zagh ihe ɔ bula. 13 Mbe ahu Pailat si Ya, I nugh ka ọtutu ihe ha nāba amà megide Gi ra? 14 Ma Q zagh ya, obuna rue otu okwu: ya mere na o julu onye-isi ahu anya nke-uku. 15 Ma n'ememe onye-isi nārapuru ora ndi-Ju otu onye-nkporo, onye ha nāchq. 16 Ma mbe ahu ha nwere onye-nkporo onye ora madu mara, anākpq Barabas. 17 Ya mere, mbe ha zukoro, Pailat si ha, Onye ka unu nāchq ka m'rapuru unu? Barabas, ma-ɔbu Jisus Onye anākpq Kraist? 18 N'ini na ɔ matara na ha rara Ya-ri nye n'hi ekworo. 19 Mbe ɔ nqkwasi n'oche - ikpē, nwunye - ya zigara ya, si, Aka-gi adila n'okwu Onye ezi omume ahu: n'hi na ahjurum ọtutu ihe anya na nrø ta n'hi Ya. 20 Ma ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye rafuru igwè madu nile ka ha riø ya Barabas, ma la Jisus n'iyi. 21 Ma onye-isi ahu zara, si ha, Onye nime

madu abua ahu ka unu nāchq ka m'rapuru unu? Ha we si, Barabas. 22 Pailat si ha, Q bu gini ka m'gême kwa Jisus Onye anākpq Kraist? Ha nile si, Ka akpogide Ya n'obe. 23 Q we si, É-é, n'hi na Q mere ihe ọjọ gini? Ma ha tibigara nkpu oké, si, Ka akpogide Ya n'obe. 24 Ma mbe Pailat huru na okwu-ya abagh n'ihe ɔ bula, kama na ụzu nāputa, ɔ were miri, kwø aka-ya abua n'iru igwè madu ahu, si, Ikpē Ọbara Onye ezi omume a amaghm: unu onwe-unu le nke ahu. 25 Ndi-Ju nile we za, si, Ọbara-Ya di ayi n'isi, di kwa n'isi umu-ayi. 26 Mbe ahu ɔ rapuru ha Barabas: ma ɔ rara Jisus nye, mbe ɔ piásiri Ya ihe, ka ewe kpogide Ya n'obe.

27 Mbe ahu ndi-agha nke onye-isi kuru Jisus tiyere onwe-ha ba na Pritoriom, ha we me ka otu-ha dun zukq n'ebe Q nq. 28 Ha we yipu uwe-Ya, yikwasí Ya uwe uhie. 29 Mbe ha kpasiri okpu-eze nke ejì ogwu me, ha were ya kpube Ya n'isi, nye kwa Ya amì n'aka-nri-Ya; ha we ƙue ikperè n'iru Ya, me Ya ihe-ochi, si, Ekele, 'Eze ndi-Ju! 30 Ha busa-kwa-ra Ya ọnlu-miri, were kwa amì ahu nēti Ya n'isi. 31 Mbe ha mesiri Ya ihc-ochi, ha we yipu Ya uwe ahu, yikwasí Ya uwe-Ya nilc, dupuga Ya ikpogide Ya n'obe.

32 Ma mbe ha nāputa, ha huru otu nwoke onye Sairini, aha-ya bu Saimon: onye ahu ka ha jidere ka o so ha, ka ɔ we būru obe-Ya. 33 Mbe ha biara n'ebe anākpq Golgota, nke bu, Ebe okpokorosi, 34 ha we nye Ya manya-vine nl:e agwara olulü ka Q nua: ma mbe Q deturu ya ire, Q chogh ka Q nua. 35 Mbe ha kpogidesiri Ya n'obe, ha kere uwe-Ya n'etiti ha, nēfe nzà: 36 ha we nōdu nēche Ya n'ebe ahu. 37 Ha debe-kwa-ra n'elu isi-Ya ihe eboro Ya nke edeworo n'akwukwo, si, ONYSA BU JISUS EZE NDI-JU 38 Mbe ahu akpogidere ndikom abua tiyere Ya, bù ndi nāpunara madu ihe, otu onye n'aka-nri-Ya, na otu onye n'aka-ekpe. 39 Ndi nāgabiga nēkwulu kwa Ya, nēfufe isi-ha, 40 nāsi kwa, Gi Onye nākwatu ulø nsq ayi, Onye nēwu kwa ya n'ubochi atø, zoputa Onwe-gi: ɔ buru na I bu Okpara Chineke, si n'elu obe ridata. 41 Otu ahu ka ndi-isi-nchu-aja nēkwu kwa, ebe ha na ndi-ode-

akwukwø na ndi-okenye nême Ya ihe-
øchi, si, 42 Q zøputara ndi øzø; Q
pugh izøputa Onwe-ya. Q bu Eze
Israel; ka O si n'elu obe ridata ubu a,
ayi gékwe kwa na Ya. 43 Q nätukwasi
obi-Ya na Chineke; ka Q døputa Ya ubu
a, ø buru na Q nächø Ya: n'ihi na Q
siri, Abum Okpara Chineke. 44 Ndi
ahu nápunara madu ihe, ndi akpogidere
Ya na ha n'obe, náta kwa Ya uta otù aka
ahu.

45 Ma site n'oge hour nke-isi øchichiri
bara n'ala ahu nile rue oge hour nke-
iteghete. 46 Ma dika oge hour nke-
iteghete Jisus were oké olu tie nkpu, si,
Eli, Eli, lama sabaktani? nke bu,
Chinekem, Chinekem, ø bu n'ihi gini ka
I rapuru náni Mu? 47 Ufødu n'etiti ndi
guzoro n'ebé ahu, mbe ha nuru ya, ha
we si, Elaija ka Nwoke a nákpo.
48 Ngwa ngwa otù onye nime ha we ba
øsø, were sponge, þaju ya na manya-
vine þara uka, tukwasi ya n'ami, nye
Ya ka Q ñua. 49 Ndi fôduru we si,
Rapu; ka ayi hu ma Elaija nábia izøputa
Ya. 50 Ma Jisus were oké olu ti nkpu
øzø, we ra mó-Ya nye Chineke. 51 Ma
le, ákwá-nþochi nke ulo nsø Chineke
bawara iberibe abua site n'elu rue ala;
ala ma-kwa-ra jijiji; oké nkume þawa-
kwa-ra; 52 ili meghe-kwa-ra; ewe me
ka aru øtutu ndi di nsø ndi raruri ura si
n'ónwu bilie; 53 ha we si n'ebé anéli
ozu puta mbe nbilite-n'ónwu-Ya gasiri,
we ba n'obodo nsø, were onwe-ha gosi
øtutu madu. 54 Ma øchi-agha náchi
øgu ndi-agha ise, na ndi ha na ya nò
nèche Jisus, mbe ha huru ala-øma-jijiji
ahu, na ihe nile emere, ha tua egwu ri
nne, si, N'ezie Nwoke a bu Okpara
Chineke. 55 Øtutu ndinyom nò kwa
n'ebé ahu ndi nò n'ebé di anya nékiri,
ndi si na Galili soro Jisus, nèjere Ya ozi:
56 n'etiti ha ka Meri Magdalini, na
Meri nne Jemes na Joses, na nne umu
Zebedi, nò.

57 Ma mbe o ruru anyasi, otù
øgaranya, aha-ya bu Josef, onye ya onwe-
ya bu kwa onye nëso uzø Jisus, si
n'Arinatia bia: 58 nwoke a jekuru
Pailat, riø aru Jisus. Mbe ahu Pailat
nyere iwu ka ewere ya nye n'aka-ya.
59 Josef we bùru aru ahu, ke ya n'ezi
ákwá øcha nénwu enwu, 60 tøþø ya
n'ilí øhu nke aka ya, nke o gwuwarari

n'oké nkume: ø we kpore otù nkume
uku kwachie ønu-uzø ili ahu, we la.
61 Ma Meri Magdalini na Meri øzø nò
n'ebé ahu, nánødu na ncherita-iru ili
ahu.

62 Ma n'echi-ya, nke bu ubøchi so
ubøchi Nkwadebe, ndi-isi-nchu-aja na
ndi-Farisi zukøro jekuru Pailat, 63 si,
Onye-nwe-ayi, ayi chetara na Onye-
nduhie ahu siri, mbe Q nò na ndu, Mbe
ubøchi atø gasiri M'gësi n'ónwu bilie.
64 Ya mere, nye iwu ka emechie ili ahu
si-ike rue ubøchi nke-atø, ka ndi nëso
uzø-Ya ghara ibia zuru Ya la ma elegin
anya, we si ndi-Ju, Emere ka O si na
ndi nwuru anwu bilie: njehie ikpe-azu a
gájø kwa njo kari nke-mbu. 65 Pailat
siri ha, Unu nwere otù ndi-nche: labanu,
mechienu ya si-ike, dika unu matara.
66 Ha we ga, mechieni ili ahu si-ike, n'ika
akárà na nkume ahu, ha na otù ndi-nche
ahu yikøro.

28 1 Ma mbe ubøchi-izu-ike nágwu,
2 mbe chi ubøchi mbu n'izù ubøchi
asa nábo, Meri Magdalini na Meri øzø
biara ile ili ahu. 2 Ma le, ala-øma-jijiji
uku dara; n'ihi na mó-øzi nke Onye-
nwe-ayi si n'elü-igwe ridata, bia rue,
kporepu nkume ahu, we nökwasí ya.
3 Oyyiyi-ya di ka ámúmá, uwe-ya nácha
kwa ucha dika snow: 4 site n'egwu ya
ndi-nche mara jijiji, bia di ka ndi nwuru
anwu. 5 Ma mó-øzi ahu zara, si
ndinyom ahu, Unu onwe-unu atula
egwu: n'ihi na amatawom na unu náchø
Jisus, Onye akpogideworo n'obe. 6 Q
nogh n'ebé a; n'ihi na emere ka O si
n'ónwu bilie, dika O kwuru. Bianu, le
ebe Q tøþø. 7 Ga-kwa-nu øsøsø, si
ndi nëso uzø-Ya, Emere ka O si na
ndi nwuru anwu bilie; ma le, O buru
unu uzø ga Galili; n'ebé ahu ka unu
gáhu Ya: le, agwawom unu. 8 Ha we
were egwu na oké øñù la øsøsø site n'ilí
ahu, þa kwa øsø ikøro ndi nëso uzø-Ya
akuko a. 9 Ma le, Jisus zutere ha,
si, Nurianu øñù. Ha we bia jide ukwu-
Ya abua, kpø isi ala nye Ya. 10 Mbe
ahu Jisus si ha, Unu atula egwu: jenu
køro umu-nnam ka ha je Galili, n'ebé
ahu ka ha gähukwam.

11 Ma mbe ha nága, le, ufødu nime
otù ndi-nche batara n'obodo ahu, køro
ndi-isi-nchu-aja ihe nile mere. 12 Mbe
ha na ndi-okenye zukøro, þa kwa izù,

ha we nye ndi-agha ahu ego riri nne,
13 si, Sinu, Ndi nēso uzō-Ya biara
n'abali, zuru Ya n'ori mbe ayi nāraru
ura. 14 Q buru kwa na nka ruru nti
onye-isi, ayi onwe-ayi gārafu ya, me
ka unu ghara ichebū onwe-unu. 15 Ha
we nara ego ahu, me dika eziri ha:
ewe ḥasa okwu a n'etiti ndi-Ju, rue ta.

16 Ma ndikom iri na otu ahu ndi nēso
uzō-Ya gara Galili, rue ugwu ebe Jisus
gwara ha. 17 Mbe ha huru Ya, ha we

kpo isi ala nye Ya: ma ufodu nwere obi
abua. 18 Jisus we biakute ha, gwa ha
okwu, si, Ewerewo ike nile di n'elu-igwe
na n'elu uwa nyem. 19 Ya mere, ganu,
me mba nile ka ha buru ndi nēso uzōm,
nēme ha baptism bā n'aḥa nke Nna,
na nke Okpara, na nke Mō Nsō: 20 nēzī
ha ka ha debe ihe nile, ka ha ra, bú
nke M'nyere unu n'iwu: ma le, Mu
onwem nōyere unu ubochi nile, rue
ogwugwu oge a.

OZI ỌMA DIKA MAK

DERE YA N'AKWUKWỌ

1 1 Nmalite ozi ọma Jisus Kraist,
Okpara Chineke.

2 Dika cdeworo ya n'akwukwọ Aisaia
onye-amuma, si,

Le, Mu onwem nēzipu onye-ozim ka
o ga n'iru gi,

Onye gēmezi uzō-gi;

3 Olu otu onye nēti nkpu n'ohia, si,
Dozienu uzō Onye-nwe-ayi,

Me okporo-uzō-Ya ka ha guzozic;

4 Jōn putara ihē, onye nēme baptism
n'ohia, nēkwusa kwa baptism nchēghari
inwe nbaghara nmehie. 5 Ala Judia nile
na ndi Jerusalem nile nāpukuru ya; o
nēme kwa ha baptism n'osimiri Jōdan,
ha nēkwuputa nmehie nile ha. 6 Jōn
nēyi aji camel, nēke kwa akpukpō-ökiké
n'úkwū-ya, nēri kwa igurube na manu-
anu nke ohia. 7 O nēkwusa kwa, si,
Onye kam ike nābia n'azum, Onye
m'nērugh iruru ala itōpu eriri akpukpō-
ukwu-Ya abua. 8 Mu onwem jiri miri
me unu baptism; ma Onye ahu gēji Mō
Nsō me unu baptism.

9 O rue na mbe ahu, Jisus siri na
Nazaret nke Galili bia, Jōn we me Ya
baptism nime Jōdan. 10 Ngwa ngwa
mbe O si na miri nārigo, Q huru elu-
igwe ka ha nādōwa, Q hu-kwa-ra Mō
Nsō dika nduru ka Q nēfedakwasi Ya:
11 olu we si n'elu-igwe ahu da, si, Gi
onwe-gi bu Okparam M'huru n'anya,
ihe-Gi dim ezi nma.

12 Ngwa ngwa Mō Nsō we chua Ya
ba n'ohia. 13 Q we nō n'ohia ọgu

ubochi abua, Setan nānwa Ya; Ya na
anu ohia nile nō kwa; ndi-mō-izi nēje-
kwa-ra Ya ozi.

14 Ma mbe arasiri Jōn nye, Jisus
biara na Galili, nēkwusa ozi ọma
Chineke, 15 si, Oge ezuwo, ala-eze
Chineke di kwa nso: chēgharianu, kwe-
kwa-nu n'ozu ọma.

16 Mbe Q nāga n'uṣo oké osimiri
Galili, Q we hu Saimon na Andru nwa-
nne Saimon ka ha nāwuye úbū n'oké
osimiri: n'ihi na ha bu ndi-ökū.
17 Jisus we si ha, Bianu som n'azu,
M'gēme kwa ka unu buru ndi-ökū
nākuta madu. 18 Ngwa ngwa ha we
rapu ihe nile ha ji ebu azū, so Ya.
19 Mbe Q gara n'iru nke-ntā, Q we hu
Jemes nwa Zebedi, na Jōn nwa-nne-ya,
ndi nō kwa n'ubō, nēkezi ihe ha ji ebu
azū. 20 Ngwa ngwa Q we kpo ha: ha
we rapu nna-ha Zebedi n'ubō, ya na
ndi-olu egoro ego, ha je so Ya n'azu.

21 Ha we ga ba na Kapanaum; ngwa
ngwa Q we ba n'ulo-nzukō-ha n'ubochi-
izu-ike we nēzī ihe. 22 Ibobo ozizī-Ya
we nwua ha n'aru: n'ihi na O nēzī ha
ihe dika Q nwere ike, o bugh kwa dika
ndi - ode - akwukwọ. 23 Ngwa ngwa
nwoke nke di n'aka mō nādīgh ọcha we
nō n'ulo-nzukō-ha; o we tisie nkpu ike,
24 si, Gini ka ayi na Gi nwekōrō, Jisus
Onye Nazaret? I biara ila ayi n'iyi?
Amataram I Onye I bu, Onye Nsō ahu
nke Chineke. 25 Jisus we bara ya nba,
si, Kpuchie ọnu-gi, si kwa nime ya puta.

26 Mọ ahu nādigh ọcha we se ya, were kwa oké olu kpọ nkpu, we si nime ya puta. 27 Ibobo we nwua ha nile n'aru, nke mere ka ha jurita onwe-ha, si, Gini bu nka? ozizi ọhu! ọ bu n'ike ka Q nēnye ọbunà ndi-mọ nādigh ọcha iwu, ha nāna kwa Ya nti. 28 Ngwa ngwa ewe kosa akukọ-Ya ebe nile n'ala dum di Galili buruburu.

29 Ngwa ngwa, mbe ha putasiri n'ulo-nzukọ ahu, ha we ba n'ulo Saimon na Andru, ha na Jemes na Jon. 30 Ma nne nwunye Saimon nēdina n'aru-ọku; ngwa ngwa ha we gwa Ya okwu bayere nwayi ahu: 31 Q we jekuru ya, jide ya n'aka, palie ya; aru-ọku ahu we rapu ya, ọ nējere ha ozi.

32 Ma mbe o ruru anyasi, mbe anyanwu dara, ha nēkutara Ya ndi aru nādigh nma, na ndi mọ ọjọ ji. 33 Obodo ahu dum we zukọ n'ọn'u-uzo. 34 Q we me ka aru ọtutu madu di ike, bù ndi aru nādign nma n'oria di iche iche, Q chupu kwa ọtutu ndi-mọ ọjọ; Q kwegh kwa ndi-mọ ọjọ kwue okwu, n'ihi na ha matara Ya.

35 Q we bilie n'isi-ututu, n'ezi abali, pua, je n'ebé bu ọhia, nọ nēkpe ekpere n'ebé ahu. 36 Saimon na ndi ya na ha nọ we baso Ya; 37 ha we chọta Ya, si Ya, Madu nile nāchọ Gi. 38 Q we si ha, Ka ayi ga ebe ọzọ n'obodo nile so aka, ka M'kwusa kwa n'ebé ahu; n'ihi na ọ bu ime nka ka M'putara. 39 Q we ba n'ulo-nzukọ nile ha gazue na Galili dum, nēkwusa ozi ọma nāchupu kwa ndi-mọ ọjọ.

40 Onye-ekpenta we biakute Ya, nāriọ Ya, nēbu-kwa-ra Ya ikperé, nāsi kwa Ya, Ọ buru na I nāchọ, I puru ime ka m'di ọcha. 41 Q we nwe ọmiko, setipu aka-Ya, metu ya, si ya, Anamachọ; ka eme ka i di ọcha. 42 Ngwa ngwa ekpenta ahu we rapu ya, eme kwa ka ọ di ọcha. 43 Q we dō ya aka na nti nke-uku, we ciupu ya ngwa ngwa, 44 si ya, Lezi anya ka i ghara igwa onye ọ bula okwu ọ bula: ma laba, were onwe-gi gosi onye-nchua-aja, che kwa n'iru Chineke ihe bayere ime gi ka i di ọcha nke Moses nyere n'iwu, ka ọ buru ha àmì. 45 Ma ọ puru, malite ikwusazu ya, na ifesa okwu ahu, nke mere na Q nwegh ike ọzọ ibà nime obodo n'iru ọra, kama Q nọ

n'azu obodo n'ebé bu ọhia: ha we si n'ebé nile nābiakute Ya.

2 i Mbe Q batara ọzọ na Kapanaum mbe ubochi ufodu gasiri, ewe nu na Q nọ nime ulo. 2 Otutu madu we zukọ, nke mere na uzo adigh ọzọ, é-e, ọbuna n'ọn'u-uzo: Q nāgwa kwa ha okwu Chineke. 3 Ha we bia, kutara Ya otu onye akuku-aru-ya nwuru anwu, nke madu anq nēbii. 4 Mbe ha apugh ikuru ya biakute Ya n'ihi igwè madu, ha we kpupu elu ulo ebe Q nọ: mbe ha gwupusiri ya, ha we buda ute nke onye akuku-aru-ya nwuru anwu nēdina. 5 Mbe Jisus huru okwukwe-ha Q si onye ahu akuku-aru-ya nwuru anwu, Nwa, anābaghara gi nmehie-gi nile. 6 Ma ufodu n'etiti ndi-ode-akwukwø nānqdú ala n'ebé ahu, nātule kwa okwu n'obi-ha, 7 si, Gini mere Nwoke a nēkwu okwu otu a? O nēkwulu Chineke: onye puru ibaghara nmehie, ma-qbogh otu Onye, bù Chineke: 8 Ngwa ngwa ebe Jisus mazuru niime mọ-Ya na ha nātule okwu niime onwe-ha otu a, Q si ha, Gini mere unu nātule ihe ndia n'obi-unu? 9 O! e nke ka nfe, i-i onye akuku-aru-ya nwuru anwu, Anābaghara gi nmehie-gi nile; ma-qbuh isi, Bilie, chirí ute-gi, jeghari kwa? 10 Ma ka unu we mata na Nwa nke madu nwere ike n'elu uwa ibaghara nmehie, (Q si onye ahu akuku-aru-ya nwuru anwu), 11 M'si gi, Bilie, chirí ute-gi, la n'ule-gi. 12 Q we bilie, chirí ute-ya ngwa ngwa, pua n'iru ha nile; nke mere ka ibobo nwua ha nile n'aru, ha we to Chineke, si, Q digh mbe ọ bula ayi huru ya otu a.

13 Q we pua ọzọ ga n'usọ oké osimiri; igwè madu ahu nile we nābiakute Ya, O nēzi kwa ha ihe. 14 Mbe Q nāga, Q hu Livai nwa Alfiqs, ka ọ nōduru n'ulo-ütü, Q si ya, Soni. Q we bilie, so Ya. 15 O rue, na Q neduru na nri n'ulo-ya, ọtutu ndi ọra-utu na ndi-nmehie sokwa-ra Jisus na ndi nēso uzo-Ya nōdu na nri: n'ihi na ha di ọtutu, ha nēso kwa Ya. 16 Mbe ndi-ode-akwukwø di n'etiti ndi-Farisi huru na O nēso ndi-nmehie na ndi-ọna-utu ahu eri ihe, ha we si ndi nēso uzo-Ya, Gini mere O nēso ndi-ọna-utu na ndi-nmehie ahu eri ihe? 17 Mbe Jisus nuru ya, Q si ha, Nkpà dibia akpagh ndi di ike, kama Ọ

nākpa ndi aru nādighi nma: abiaghm ikpō ndi ezi omume, kama ọ bu ndi-nmehie.

18 Ndi nēso uzọ Jōn na ndi-Farisi nēbu kwa ọnu: ha we bia, si Ya, N'ihi gini ka ndi nēso uzọ Jōn na ndi nēso uzọ ndi-Farisi nēbu ọnu, ma ndi nēso uzọ Gi adigh-ebu ọnu? 19 Jisus we si ha, Umu-ndikom nke ulo anālu nwunye ọhu, ọ gābu na ha puru ibū ọnu mbe ha na Onye nālu nwunye ọhu nānọ? ka oge ra ha na Onye nālu nwunye ọhu nānọ ha apugh ibū ọnu. 20 Ma ubochi gābia, mbe agānapu ha Onye nālu nwunye ọhu, mbe ahu ka ha gēbu kwa ọnu n'ubochi ahu. 21 Q dīgh onye ọ bulu nēwere iiberibe ákwà ọhuba ọhu dukota n'uwe ochie: eme otū a, nke kwesiri imechi ya nādokapu ihe n'aru-ya, nke-ọhu nādokapu n'aru nke-ochie, ndoka jōkariri njo aputa. 22 Q dīgh kwa onye ọ bulu nābaya manya-vine ọhu na karama-akpukpō ochie: eme otū a, manya-vine gābawa karama-akpukpō ahu, manya-vine na karama-akpukpō ala kwa n'iyyi: ma anābaya manya-vine ọhu na karama-akpukpō ọhu.

23 O rue, na Q nāga n'etiti ubi ọka n'ubochi-izu-ike; ndi nēso uzọ-Ya we malite igho oko ọka mbe ha nāga. 24 Ndi-Farisi we si Ya, Lé, gini mere ha nēme n'ubochi-izu-ike ihe nēzigh ezi n'iwu? 25 Q we si ha, Q dīgh mbe ọ bulu unu guru ihe Devid mere, mbe ọ nọ na nkpa, mbe agu gu-kwa-ra ya, ya onwe-ya, na ndi soro ya? 26 Otū ọ batara n'ulo Chineke mbe Abaiata bu onye-isi-nchu-aja, rie obe achicha anēche n'iru Chineke, nke nēzigh ezi n'iwu ka erie, kama ọ bu nāní ndi-nchua-ja ka o ziri ezi, ọ we nye kwa ndi ya na ha yikọ? 27 Q we si ha, Emere ubochi-izu-ike n'ihi madu, emegh madu n'ihi ubochi-izu-ike: 28 ya mere Nwa nke madu ji buru kwa Onye-nwe ubochi-izu-ike.

3 1 Q bà-kwa-ra ọzọ n'ulo-nzukọ-ha; 3 otū nwoke nọ kwa n'ebe ahu nke aka-ya kpōnwuru akpōnwuru. 2 Ha we nēche Ya, ma Q gēme ka aru-ya di ike n'ubochi-izu-ike; ka ha we bo Ya ebubo. 3 Q we si nwoke ahu aka-ya kpōnwuru akpōnwuru, Bilie, puta n'etiti. 4 Q we si ha, Ọ ziri ezi n'iwu ime ezi ilie, ma-ọbu imo ihe ọjọ, n'ubochi-izu-ike? izoputa

ndu, ma-ọbu ibü ebü? Ma ha kpuchiri ọnu-ha. 5 Mbe Q lesiri ha anya buruburu n'iwe, ebe o nēwuta Ya nke-uku, bú na anēme ka obi-ha me etili, Q we si nwoke ahu, Setipu aka-gi. Q we setipu ya: ewe me ka aka-ya di ka ọ di mbu. 6 Ndi-Farisi we pua, ngwa ngwa ha na ndi Herod we ọ ba izù megide Ya, ka ha gēsi la Ya n'iyyi.

7 Jisus we wezuga Onwe-ya, Ya na ndi nēso uzọ-Ya, je oké osimiri: oké ọtutu madu si na Galili soro: oké ọtutu inadu si kwa na Judia, 8 si kwa na Jerusalem, si kwa n'Aidumia, na ofè Jōdan, na buruburu Taia na Saidon, biakute Ya, mbe ha nuru ihe nile Q nēme, ka ha ra. 9 Q we gwa ndi nēso uzọ-Ya okwu, ka otù ubọ ntà di nēche Ya n'ihi igwè madu ahu, ka ha ghara ikpabu Ya: 10 n'ihi na Q mereri ka aru ọtutu madu di ike; ya mere na ha dagidere Ya ka ha metu Ya aka, ka ha ra, bú ndi ajo ọria di iche iche di n'aru. 11 Qzq, mbe ọ bulu ndi-mọ nādigh ọcha lere Ya anya, ha nāda n'ala n'iru Ya, nēti nkpu, si, Gi onwe-gi bu Okpara Chineke. 12 Q nābasi-kwa-ra ha nba ike, ka ha ghara ime ka Q puta ihè.

13 Q we rigo n'ugwu ahu, kpō ha biakute Ya, bú ndi Ya onwe-ya chọrọ: ha we jekuru Ya. 14 Q we me ndikom iri na abua, ka Ya na ha we biri, ka Q we nēzipu kwa ha ikwusa ozi ọma, 15 na inwe ike ichupu ndi-mọ ọjọ: 16 Saimon ka Q nyekwasiri aha Pita; 17 na Jemes nwa Zebedi, na Jōn nwanne Jemes; ha ka Q nyekwasiri aha Boanajis, nke bu, Umu ébè-elu-igwe: 18 na Andru, na Filip, na Batolomiu, na Matiu, na Tomas, na Jemes nwa Alfios, na Tadios, na Saimon Kananaios, 19 na Judas Iskariot, onye ra-kwa-ra Ya nye.

Q we ba n'ulo. 20 Igwè madu we ọbakọ ọzọ, ya mere na ha apugh ọbuná iri nri. 21 Mbe ndi-ikwu-Ya nñuru ya, ha we pua ijide Ya: n'ihi na ha nāsi, Anya adigh Ya nma. 22 Ndi-ode-akwukwọ ndi si na Jerusalem ridata we si, Q nwere Beelzebul; ha si kwa, N'ike onye-isi ndi-mọ ọjọ ka Q nāchupu ndi-mọ ọjọ. 23 Q we kpō ha biakute Ya, si ha n'ilu di iche iche, Sétan si aña pu ichupu Setan? 24 Qzq, ọ buru na ala-

eze ekewa megide onwe-ya, ala-eze ahu apugh iguzo. 25 Q buru kwa na ézi-na-ulø ekewa megide onwe-ya, ézi-na-ulø ahu agagh-apu iguzo. 26 Q buru kwa na Setan ebiliwo megide onwe-ya, we kewa, o pugh iguzo, kama o nwere ogwugwu. 27 Ma o digh onye o bula puru ibà n'ulo onye di ike, na ipupara ya ihe-ya nile, ma o buru na o bugh uzø ke onye ahu di ike abu; mbe ahu o gäpunara kwa ya ihe di n'ulo-ya. 28 N'ezie asim unu, Na agäbaghara umu madu nmehie-ha nile, na nkulu-ha, ka ha ra, bù nke ha gëji kwulu: 29 ma onye o bula nke gëkwulu Mø Nsø enwegrh nbaghara rue mbe ebigh-ebi, nia nmehie ebigh-ebi nátuhi ya: 30 n'ihi na ha nási, Q nwere mo nädigh ocha.

31 Nne-Ya na umu-nne-Ya abia kwa; ha we guzo n'ezí, zigara Ya ozi, nákpo Ya. 32 Igwè madu nánø kwa Ya buruburu; ha we si Ya, Le, nne-Gi na umu-nne-Gi nø n'ezí náchø Gi. 33 Q we za ha, si, Onye bu nnem na umunnem? 34 Mbe Q lesiri ha anya buruburu, bù ndi nø Ya buruburu, Q si, Le, nnem na umu-nnem! 35 N'ihi na onye o bula nke gême ihe Chineke náchø, onye ahu bu nwa-nnem nwoké, na nwa-nnem nwayi, na nnem.

4 1 Q we malite ozo izi ihe n'uṣø oké osimiri. Oké igwè madu uku we zukø n'ebé Q nø, ya mere Q batara n'uṣø, we nödu ala n'osimiri; igwè madu ahu nile we nø n'uṣø oké osimiri n'elu ala. 2 Q we zi ha ötutu ihe n'ilu di iche iche, si ha n'ozizi-Ya, 3 Nurunu: Le, qgha-nkpuru puru ka o gha nkpuru: 4 o rue, mbe o nágha, ufodù dara n'akuku uzø, anu-ufe we bia tuturie ha. 5 Nkpuru ozo we da n'ala nkume, ebe ha nénwegrh ájá ri nne; ngwa ngwa ha we pulite, n'ihi na ha enwegrh ájá di omimi: 6 ma mbe anyanwu wara, ha chanwua; ha we kpónwua, n'ihi na ha enwegrh nkporogwu. 7 Nkpuru ozo we da n'etiti ogwu, ogwu ahu we tolite, kpábhue ha, ha amigh kwa nkpuru. 8 Nkpuru ozo we da n'ala di nma, ha we námi nkpuru, nétó nába kwa uba; ha we mia, otù orù na iri, ozo ogu atø, ozo ogu ise. 9 Q we si, Onye nwere nti inu ihe, ya nu.

10 Mbe náni Ya nø, ndi nø Ya

buruburu na ndikom iri na abua ahu we juu Ya ilu ahu. 11 Q we si ha, Q bu unu ka enyeworo ihe-omimi ala-eze Chineke: ma anémere ndi nø n'ezí ihe nile n'ilu: 12 ka ha we hu n'øhuhu, ghara ihuta; ka ha we nu kwa n'ønunu, ghara inuta; ka ha ghara ichighari mbe o bula, ewe baghara ha. 13 Q we si ha, Unu amatagh ilu a? unu gësi kwa aña mara ilum nile? 14 Ogħa-nkpuru nágha okwu Chineke. 15 Ma ndia bu ndi nø n'akuku uzø ahu, ebe anágha okwu ahu; ma mbe o bula ha naru, ngwa ngwa Setan abia, we napu okwu nke aghaworo nime ha. 16 Otù ahu, ndia bu kwa ndi anágha n'ebé nkume ahu, ndi, mbe o bula ha naru okwu ahu, ngwa ngwa ha were ønù jide ya; 17 ma ha enwegrh nkpørögwu nime onwe-ha, kama ha nánø nwa oge; emesia, mbe nkpaħu ma-qbū nsobu putara n'ihi okwu ahu, ngwa ngwa ha ma n'onya. 18 Ndi ozo bu kwa ndi anágha n'etiti ogwu ahu; ndia bu ndi naru okwu ahu, 19 ma ncħebu nile nke oge a, na aghughø nke ákù, na nbata nke agu ihe di iche iche ozo, nákpaħu okwu ahu, o we ghø ihe námigh nkpuru. 20 Ndi ahu bu kwa ndi aghara n'ala ahu di nma; ndi o bula ndi nánu okwu ahu, we nara ya, we mia nkpuru, otù orù na iri, ozo ogu atø, ozo ogu ise.

21 Q we si ha, Anēbute oriøna ka adøba ya n'okpuru mbe, ma-qbū n'okpuru ihe-ndina? o bugh ka adøba ya n'elu ihe-idøba-oriøna? 22 N'ihi na o digh ihe ezoro ezo, ma-qbugh ka ewe me ka o puta ihé; o digh kwa ihe emere ka o buru ihe ezoro ezo, kama o bu ka o we puta ihé. 23 Q buru na onve o bula nwere nti inu ihe, ya nu. 24 Q we si ha, Lezienu anya ihe unu nánu: ihe unu ii tū ihe ka agēji túru unu: agēnye kari kwa unu. 25 N'ihi na onye nwere, onye ahu ka agēnye: onye nénwegrh kwa, øbuná ihe o nwere ka agānapu ya.

26 Q we si, Q bu otù a ka ala-eze Chineke di, o di ka mbe madu tupuru nkpuru n'ala; 27 we raru ura tetu kwa abali na ehiwie, nkpuru ahu we pue tó kwa, onye ahu amagh ka o si me. 28 Ala námi nkpuru site n'onwe-ya; mbu npute, emesia oko, emesia oka kara aka n'oko.

29 Ma mbe o bula nkpuru chara, ngwa

ngwa o were mma-iwe-ihe-ubi webe, n'ihi na mbe owuwe-ihe-ubi abiawo.

30 O we si, Ayi gesi ana tuyere alaeze Chineke? ma-obo n'ilu gini ka ayi gatu ya? 31 O di ka nkpuru mustard, nke, mbe o bula aghara ya n'ala, o bu ezie na o di ntà kari nkpuru nile di n'ala, 32 ma mbe o bula aghara ya, o to, ghø ihe bükari ihe nile anaku n'ubi, o we waputa oké alaka; nke mere ka anu-ufe nile nke elu-igwe pu ino n'okpuru ndò-ya.

33 O nèji kwa otutu ilu di otu a gwa ha okwu Chineke, dika ha puru inu ya: 34 ma asi na O jigh ilu Q digh-agwa ha okwu: ma mbe Ya na ha no iche Q nàkòrò ndi nke Ya nèso uzò-Ya ihe nile.

35 N'ubochi ahu, mbe o ruru anyasi, O we si ha, Ka ayi gabiga n'ofe ozø. 36 Ha we rapu igwè madu ahu, we kuru Ya, otu Q di, tiyere onwe-ha n'ubø ahu. Ubø ufodù ozø di kwa nke nèso Ya. 37 Oké ajo ifufe we fe, ebili-miri we nàwubà n'ubø ahu, ya mere na miri nèju n'ubø ubu a. 38 Ma Ya onwe-ya no n'isi ubø, nàraru ura n'elu ohiri-isi: ha we kpote Ya, si Ya, Onye-ozizi, Q metugh Gi n'obi na ayi nàla n'iyi? 39 Q we teta, bara ifufe nba, si kwa oké osimiri, Di jü, kpuchie onu-gi. Ifufe we febie, oké ndaju we di. 40 O we si ha, Gini mere unu nàtu ujø? unu akènwegh okwukwe? 41 Ha we tua oké egwu, sirita onwe-ha, Onye bu kwa onye a, na obuná ifufe na oké osimiri nàna Ya nti?

5 i Ha we bia rue ofe ozø nke oké osimiri ahu, n'ala ndi Gerasa. 2 Mbe Q putasiri n'ubø, ngwa ngwa nwoke nke di n'aka mo nàdigh ocha we si n'ebé anèli ozu zute Ya, 3 nwoke ahu nwere ebe-obibi-ya n'ebé ahu anèli ozu: o digh kwa onye o bula puru ike ya abu ozø, obuná ma ewere nkporø; 4 n'ihi na ewereri nkporø-ukwu na nkporø ke ya otutu mbe, o we nyajipusia nkporø nile, kuiisia nkporø-ukwu nile: o digh kwa onye o bula di ike imeju ya anya. 5 Mbe nile, abali na ehihie, o nèti kwa nkpu, were kwa nkume nèyikasi onwe-ya, n'ebé anèli ozu na n'ugwu. 6 Mbe o huru Jisus n'ebé di anya, o we ba qso, kpo isi ala nye Ya; 7 mbe o tisiri nkpu n'oké olu, o we si, Gini ka mu na

Gi nwekorø, Jisus, Okpara Chineke Nke kachasi ihe nile elu? Ewerem Chineke ba Gi iyi, emekpalam aru. 8 N'ihi na Q nàsi ya, Si nime nwoke a puta, gi mo nàdigh ocha. 9 O we juu ya, Ole ahagi? O si Ya, Aham bu Legion; n'ihi na ayi di otutu. 10 O we riøsie Ya ike ka Q ghara izipu ha n'ala ahu. 11 Ma oké igwè ezi di n'ebé ahu na nso ugwu ahu nàta nri. 12 Ha we riø Ya, si, Ziga ayi nime igwè ezì ahu, ka ayi we ba nime ha. 13 O we kwere ha. Ndi-mo ahu nàdigh ocha we puta, je ba n'igwè ezi ahu: igwè ezi we nudà n'ebé ahu di nkputankpu dabà n'oké osimiri, ha ruru dika nnù ise; miri we Ọbaue ha. 14 Ndi nàzù ha we Ọbalaga, kosa ya n'obodo ahu na n'ubi. Ha we bia ihu ihe o bu, bú nke emerereri. 15 Ha we biakute Jisus, le onye ahu ndi-mo ojo ji ka o nòduru ala, yiri uwe, uche-ya zu-kwara oké, bú onye nwere legion ahu: ha we tua egwu. 16 Ndi huru ya we kòrò ha otu emere onye ahu ndi-mo ojo ji, na okwu igwè ezì ahu. 17 Ha we malite irio Ya ka Q pua n'ókè-ala-ha. 18 Mbe Q nàbà nime ubø, onye ahu ndi-mo ojo jiri na mbu we riø Ya ka ya na Ya biri. 19 Ma Q kwegh ya, kama Q si ya, La n'ulo-gi, lakuru ndi nke gi, kòrò ha ihe nile, ka ha ra, bú nke Onye-nwe-ayi meworo gi, na otu Q mere gi ebere. 20 Q we je, malite ikwusa na Dekapolis ihe Jisus mere ya, ka ha ra: o we ju madu nile anya.

21 Mbe Jisus gasiri ozø n'ubø ahu n'ofe ozø, oké igwè madu we zukø n'ebé Q no: Q we no n'usø oké osimiri. 22 Otu nime ndi-isi ulo-nzukø, aha-ya bu Jeairøs, we bia; mbe o huru Ya, o we da n'ala n'ukwu-Ya, 23 we riøsie Ya ike, si, Nwam nwayi ntà nànwunyu anya: ariom I ka I bia bikwasi ya aka-Gi abua, ka ewe zoputa ya, o we di ndu. 24 Q we so ya je; oké igwè madu we nèso Ya, ha nàkpañu kwa Ya.

25 Otu nwayi, nke nwere orùrù-òbara arø iri na abua, 26 nke hu-kwa-rari otutu ahuhu n'aka otutu dibia, mefusia ihe nile o nwere, ma o bagh ya urù o bula, kama o jokaria ya njo, 27 ebe o nuru ihe nile bayere Jisus, o we bia n'azu Ya n'etiti igwè madu ahu, we metu uwe-Ya aka. 28 N'ihi na o nàsi, Q buru na emetum nàní uwe-Ya aka,

agāzōputam. 29 Ngwa ngwa isi Ọbara-ya kɔisia; ọ we mara n'aru-ya na emere ya ka aru di ya ike n'ajọ ɔria ahu. 30 Ngwa ngwa, ebe Jesus mazuru na ike nke nēsi nime Ya puta apuwori, O chigharia n'igwè madu ahu, we si, Onye meturu uwem aka? 31 Ndi nēso uzō-Ya we si Ya, I huwo igwè madu a ka ha nākpabu Gi, I nāsi kwa, Onye meturum aka? 32 O we le anya buruburu ka O hu nwayi nke mere ihe a. 33 Ma nwayi ahu, ebe ọ matara ihe emere ya-ri, ọ tua egwu, ma kwa jijiji, bia da n'iru Ya, gwa Ya ezi-okwu nile. 34 Ma O siri ya, Nwam nwayi, okwukwe-gi azōputawo gi; la n'udo, si n'ajọ ɔria-gi nwe aru di ike.

35 Mbe O kpu okwu n'ọn, ha si n'ulo onye-isi ulo-nzukọ ahu bia, si, Nwa-gi nwayi anwuruwo: gini mere i nēsobu Onye-ozizi a ɔzọ kwa? 36 Ma Jesus ańagh nti n'okwu anékwu, O si onye-isi ulo-nzukọ ahu, Atula egwu, kwere náni. 37 O kwegh kwa onye ọ buia so Ya je, ma-qbugh Pita, na Jemes, na Jón nwa-nne Jemes. 38 Ha we bia ulo onye-isi ulo-nzukọ ahu; O we hu úzù, na ọtutu madu ka ha nákwa ákwá nēti kwa nkpu nke-uku. 39 Mbe O batasiri, O we si ha, Gini merc unu nātu úzù, nákwa kwa ákwá? nwatakiri ahu anwugh anwu, kama ọ nāraru ura. 40 Ha we chia Ya ọchì. Ma mbe O chupusiri ha nile, O kuru nna nwatakiri ahu na nne-ya na ndi Ya na ha yikọ, we ba n'ebé nwatakiri ahu di. 41 O we jide nwatakiri ahu n'aka, si ya, Talita kumi; nke bu, ma asugharia ya, Nwa-abogho ntà, asim i, Bilie. 42 Ngwa ngwa nwabogho ntà ahu we bilie, jeghari kwa; n'ihi na ọ bara arọ iri na abua. Ngwa ngwa ibobo we nwubiga ha nile ókè n'aru. 43 O we gwasie ha ike ka onye ọ bula ghara imara nka: O we si ka enye ya ihe-oriri

6 1 O we si n'ebé ahu pua; O we bia n'ala nke aka Ya; ndi nēso uzō-Ya so kwa Ya. 2 Mbe ubochi-izu-ike ruru, O we malite izi ihe n'ulo-nzukọ-ha: mbe ha nuru Ya ibobo we nwua ɔra madu n'aru, ha si, Ole ebe ka Nwoke a nwere ihe ndia? ha si kwa, Gini bu amam-ihe enyere Nwoke a? ole isi ọlu ike di otú a aluru n'aka-Ya? 3 Nwoke a, O bugh onye-ókà ahu, nwa Meri, na nwa-nne

Jemes, na Joses, na Judas, na Saimon? umu-nne-Ya ndinyom, hà anogh kwa n'ebé a n'etiti ayi? Ewe me ka ha ma n'onyà n'aru Ya. 4 Jesus we si ha, Onye-amuma abugh onye adigh-asopuru, ma-qbugh n'ala nke aka ya, na n'etiti ikwu-ya, na n'ulo-ya. 5 O pugh kwa ilu ọlu di ike ọ bula n'ebé ahu, ma-qbugh na O bikwasiri ndi-nriaria ole-na-ole aka-Ya abua, we me ka aru di ha ike. 6 Ekwegh-ekwe-ha we ju Ya anya.

O nējeghari kwa obodo ntà nile ha buruburu nēzi ihe.

7 O we kpọ ndi-ozí iri na abua ahu biakute Ya, O we malite izipu ha abua abua; O nye-kwa-ra ha ike n'ebé ndi-mẹ nādigh ọcha nọ; 8 O we nye ha iwu ka ha ghara iwere ihe ọ bula n'ihe-ha, ma-qbugh náni nkpa-n'aka; ka ha ghara iwere obe achicha, ma-qbú àkpà, ma-qbú ego n'ihe-ókiké-ha; 9 ma ka ha je nēyi akpukpó-ukwu sandal: O si ha, Unu eyi-kwa-la uwe-ime abua. 10 O we si ha, Ebe ọ bula unu gābà n'ulo, nogide n'ulo ahu rue mbe unu putara n'ebé ahu. 11 Ma ebe ọ bula nke nānaragh unu nke-oma, ebe ha anugh kwa okwu-unu, mbe unu nāpu n'ebé ahu, tichapu ajá di n'okpuru ukwu-unu ka ọ buru ha àmà. 12 Ha we pua, kwusa ka madu chègharia. 13 Ha nāchupu kwa ọtutu mọ ojọ, were kwa manu olive te ọtutu ndi-nriaria, we me ka aru di ha ike.

14 Herod, bú eze, we nu; n'ihi na aha-Ya putara ihé: ọ we si, Jón onye nême baptism, emewo ka o si na ndi nwuru anwu bilie, n'ihi nka ka ike ndia nālusi ọlu ike na Ya. 15 Ma ndi ɔzọ si, O bu Elaija. Ndị ɔzọ si kwa, O bu onye-amuma, dika otù nime ndi-amuma. 16 Ma mbe Herod nuru ya, ọ si, Jón, onye mu onwem bipuru isi-ya, emere onye ahu ka o si n'ọnwu bilie. 17 N'ihi na Herod onwe-ya zipururi jide Jón, we ke ya abu n'ulo-nkpọrọ n'ihi Herodias, nwunye Filip nwa-nna-va: n'ihi na ọ luru ya na nwunye. 18 N'ihi na Jón nāsi Herod, O zigh gi ezi n'iwu inwe nwunye nwa-nna-gi. 19 Ma Herodias debere ya iwe n'obi, ọ chọ-kwa-ra ibu ya; ma ọ pugh; 20 n'ihi na Herod nātu egwu Jón, ebe ọ matara na ọ bu nwoke nke bu onye ezi omume na onye di nsø, ọ nēdebe kwa ya nke-oma. Ozø, mbe

o nuru okwu-ya, o nēchē uche nke-uku; o were kwa obi-utq nānu ya. 21 Ma mbe ubochi di oghere ruru, mbe Herod siri nri-anyasi na ncheta-omumu-ya nye ndi-amadi-ya, na ndi-ochi-agha, na ndisi nke Galili; 22 mbe nwa-nwayi Herodias onwe-ya bata-kwa-ra, te egwū, o we tq ha utq, bù Herod na ndi ya na ha nāodu na nri; eze we si nwa-aboghø ntā ahu, Riom ihe o bula i nāchø, na m'gēnye gi ya. 23 O we n̄uara ya iyí, si, Ihe o bula i gāriom, m'gēnye gi ya, rue nkera nke ala-ezem. 24 O we pua, si nne-ya, Gini ka m'gāriorø onwem? O we si, Isi Jōn oøyé nēme baptism. 25 O were qso bata ngwa ngwa n'ebc eze ahu nq, we riq, si, Anamachø ka i nyem isi Jōn Baptist n'okwa ubu a. 26 O we wuta eze ahu n'obi nke-uku; ma n'ihi iñu-iyi-ya nile, na n'ihi ndi nōduru na nri, o chogh iju ya. 27 Ngwa ngwa eze we zipu onye-agha nēche nche, nye ya iwu ibute isi-ya: o we je bipu isi-ya n'ulo-nkpqrø, 28 we bute isi-ya n'okwa, nye ya nwa-aboghø ntā ahu; nwa-aboghø ntā ahu we nye ya nne-ya. 29 Mbe ndi nēso uzq-ya nuru ya, ha we bia būru ozu-ya, tqø ya n'ilí.

30 Ndi-ozi Jisus we zukø n'ebé Jisus nq; ha we kqø Ya ihe nile, ka ihe ha mere ra, ka ihe ha ziri ra kwa. 31 O we si ha, Unu onwe-unu bia iche n'ebé bu qhia, ka unu zuru ike nke-ntā. N'ihi na qtutu madu nābia nāla kwa, oghere adigh kwa ha qbuná iri ihe. 32 Ha we je n'ubø-ha iche rue ebe bu qhia. 33 Ma qtutu madu huru ha mbe ha nēje, ha mata-kwa-ra ha, we si n'obodo ahu nile bøkøta n'ebé ahu n'ukwu ala, buru ha uzq. 34 O we puta, hu oké igwè madu, O we nwe qmiko n'aru ha, n'ihi na ha di ka aturu nēnwegh onye nāzù ha: O we malite izi ha qtutu ihe. 35 Mbe chi nēji ubu a, ndi nēso uzq-Ya we biakute Ya, si, Ebe a bu qhia, chi nēji kwa ubu a: 36 zilaga ha, ka ha we je n'ubi na obodo ntā nile buruburu, zuru onwe-ha ihe ha gēri. 37 Ma Q zara, si ha, Unu onwe-unu nye ha ihe ka ha rie. Ha we si Ya, Ayi gēie izuta obe achicha nke ogu shilling iri, nye ha ka ha rie? 38 O si ha, Obe achicha ole ka unu nwere? jenu, le. Mbe ha mara, ha si, Ise, na azu abua. 39 O we gwa ha ka madu nile

nōdu ala n'ötü di iche iche n'elü ahihia ndu. 40 Ha we nōdu ala n'ahiri di iche iche, ogu ise ogu ise, na ogu abua na iri ogu abua na iri. 41 O we nara obe achicha ise na azu abua ahu, le anya n'elü-igwe, gozie ha, nyawa obe achicha ahu; O we nēnye ndi nēso uzq-Ya ka ha debe ha n'iru ndi ahu; O we kère ha nile azu abua ahu. 42 Ha nile we rie, afø ju-kwa-ra ha. 43 Ha we tutukø iberibe nile, njuputa nkata iri na abua, na nke azu abua ahu. 44 Ma ndi riri obe achicha ise ahu bu nnù ndikom iri na nnù abua na ogu iri.

45 Ngwa ngwa O we rugide ndi nēso uzq-Ya ka ha ba n'ubø-ha, buru Ya uzq gabiga n'ofe qzø na Betsaida, mbe Ya onwe-ya nēzilaga igwè madu ahu. 46 Mbe O kelesiri ha, O jere n'ugwu ahu ikpe ekpere. 47 Mbe o ruru anyasi, ubø ahu we di n'etiti oké osimiri, nāni Ya onwe-ya nq kwa n'ala. 48 Mbe O huru ha ka ha nādqbu onwe-ha n'onyinya-ubø-ha, n'ihi na ifufe nēfegide ha, O we biakute ha dika nche nke-anø n'abali, nēje ije n'elü oké osimiri; O we chø igabiga ha: 49 ma mbe ha huru Ya ka O nēje ije n'elü oké osimiri, o di ha ka O bu mq, ha we tisie nkpu ike: 50 n'ihi na ha nile huru Ya, obi we lq ha miri. Ma O kpayere ha uka ngwa ngwa, si ha, Nwenu obi-ike: o bu Mu; unu atula egwu. 51 O we rigokuru ha n'ubø; ifufe we febie: ibobo we nwubiga ha oké n'aru ri nne n'onwe-ha; 52 n'ihi na ha aghøtagh olu ebube nke obe achicha ise, kama emerereri ka obi-ha me etili.

53 Mbe ha gabigasiri, ha bia rue ala rue Genesaret, tiye ubø-ha n'ala. 54 Mbe ha putara n'ubø, ngwa ngwa ora we mazu Ya, 55 we baghari n'ala ahu dum, malite ibughari ndi aru nādigh nma n'ute-ha, n'ebé ha nuru na Q nq. 56 Ebe o bula Q batara, n'obodo ntā, ma-qbu n'obodo, ma-qbu n'ubi, ha we nātøø ndi aru-ha nādigh ike n'oma-ahia, ha nāriø kwa Ya ka ha metu qbuná qnū-qnū uwe-Ya aka: ewe zoputa ha, ka ha ra, bù ndi meturu Ya aka.

7 1 Ha we zukø n'ebé Q nq, bù ndi-Farisi, na ufødu nime ndi-cde-akwukwø, ndi siri na Jerusalem bia, 2 ndi hu-kwa-ra na ufødu nime ndi nēso uzq-Ya nēri nri-ha n'aka ruru árú, nke ahu bu, aka anākwøgh akwø.

3 N'ihi na ndi-Farisi, na ndi-Ju nilc, o buru na ha akwôchagh aka-ha, ha adigh-eri ihe, n'ihi na ha nêjide ozizi nke ndi-ekenye nyere ha n'aka idebe: 4 ozo, mbe ha si n'ahia lata, o buru na ha efesagh onwe-ha miri, ha adigh-eri ihe: otutu ihe ozo di kwa, nke ha natara ijide, dika ime iko, na ite, na ihe ola, baptism. 5 Ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwo we jua Ya, si, N'ihi gini ka ndi nêso uzo-Gi nêjegh ije dika ozizi ndi-okenye nyere ayi n'aka idebe, ma ha nêri nri-ha n'aka ruru arù? 6 Ma Q siri ha, Aisaia buru amuma nke-oma n'isi unu ndi-iru-abua, dika edeworo ya n'akwukwo nsø, si,

Ndi nka násopurum n'ebubere-önüha,

Ma obi-ha di anya n'ebe M'nø.

7 Ma ha nêbirim isi ala n'efu,
Nêzí ihe madu nyere n'iwu ka ha
buru ozizi-ha.

8 Unu nârapu ihe Chineke nyere n'iwu, jide kwa ozizi madu nyere n'aka-unu idebe. 9 Q we si ha, Unu náju ihe Chineke nyere n'iwu nke-oma, ka unu we debe ozizi nke enyere n'aka-unu idebe. 10 N'ihi na Moses siri, Sôpuru nna-gi na nne-gi; na, Onye kwujorø nna ma-øbu nne, ya nwua ɔnwu ahu: 11 ma unu onwe-unu nási, Q buru na madu si nna-ya ma-øbu nne-ya, Ihe o bula i géritari n'akam bu Kôban, isi-ya bu, Ihe enyere Chineke; 12 unu ekwegh ya ozo ka o mere nna-ya ma-øbu nne-ya ihe o bula: 13 nême okwu Chineke ka o buru ihe-efu site n'ozizi enyere unu n'aka idebe, nke unu nyere madu n'aka idebe: otutu ihe di otu a ka unu nême kwa. 14 Q we kpø igwé madu ahu ozo biakute Ya, Q si ha, Nurunu okwum, unu nile, ghota-kwanu: 15 o digh ihe o bula di madu n'ihé nke puru imeru ya, ma o buru na o ba nime ya: kama ihe si nime madu puta bu ihe nêmeru madu. 16 Q buru na onye o bula nwere nti inu ihe, ya nu. 17 Mbe Q ghara igwé madu ahu ba n'ulo, ndi nêso uzo-Ya we jua Ya isi ilu ahu. 18 Q we si ha, Unu onwe-unu di kwa otu a ka ndi nênwegh nghota? Unu atugharigh uche-unu, na ihe o bula nke si n'ihé ba nime madu, na o pugh imeru ya, 19 n'ihi na o bâgh n'obi-ya, kama n'afø-va, o we pua n'ulo-ñsi? O

kwuru nka, ka Q me ka ihe-oriri nile di ɔcha. 20 Q we si, Ihe nke si nime madu puta, nke ahu nêmeru madu. 21 N'ihi na n'ime, bù n'obi madu, ka échichè nile jorø njø si aputa, ikwa-iko nile, ori nile, ibu-madu nile, 22 ikwa-iko nile nke ndikom nwere nwunye na ndinyom nwere di, anya-uku nile, ajo ihe nile, aghughø, agu ikwa-iko, ajo anya, nkwalu, npakø, enwegh-uche: 23 ajo ihe ndia nile nêsi nime madu aputa, ha nêmeru madu.

24 Q we si n'ebe ahu bilie, je n'ókè-ala Taia na Saidon. Q we ba n'ulo, Q chogh kwa ka onye o bula mara: ma apugh izota Ya. 25 Ma ngwa ngwa otu nwayi, nke nwa-ya nwayi nke-ntà nwere mo nâdigh ɔcha, ebe o nuru ûdë-Ya, o bia da n'ala n'ukwu-Ya. 26 Ma nwayi ahu bu onye-Grik, buru onye Sairo-Finisia n'omumu-ya. Q we kpere Ya ka Q chupu mo ojø ahu n'aru nwa-ya nwayi. 27 Q we si ya, Kwe ka afø buru uzø ju umu: n'ihi na o digh nma inara nri umu tupuru umu-nkita. 28 Ma o zara, si Ya, E, Onye-nwe-ayi: obuná umu-nkita n'okpuru table néri irighiri ufodù na nri umu ntà. 29 Q we si ya, N'ihi okwu a laba; mo ojø ahu apuwo n'aru nwa-gi nwayi. 30 Q we la n'ulo-va, hu nwatakiri-ya na atoborø ya n'elu ihe-ndina-ya, hu kwa na mo ojø ahu apuwori.

31 O si-kwa-ra n'ókè-ala Taia pua ozo, we gabiga n'etiti Saidon, si n'etiti ókè-ala Dekapolis, rue oké osimiri Galili. 32 Ha we kutara Ya otu onye nti chiri, nke nâsu kwa nsu; ha we riø Ya ka O bikwasi ya aka-Ya. 33 Q we si n'igwé madu ahu kupu ya iche, we tiye nkripsi-aka-Ya na nti-ya abua, bu kwa onu-miri, metu ire-ya; 34 Q we le anya n'elu-igwe, sua udé, si ya, Efata, nke isi-ya bu, Ghere oghe. 35 Nti-ya abua we ghore oghe, ekike ire-ya topu kwa, o we kwazi okwu. 36 Q we gwasie ha ike ka ha ghara igwa onye o bula: ma ka o ra, bù otu Ya onwe-ya gwasiri ha ike, otu a ka ha nêkwusa kari ya nke-uku. 37 Ibobo nwubiga-kwara ha oké n'aru, ha si, Q mewo ihe nile nke-oma: Q nême obuná ndi nti chiri ka ha nu ihe, me kwa ndi nápugh ikwu okwu ka ha kwue.

8 1 Na mbe ahu, mbe oké igwé madu di kwa ozø, mbe ha nénwégh kwa ihe ha géri, O kpóro ndi nésø uzø-Ya ka ha biakute Ya, si ha, 2 Enwerem ọmiko n'aru igwé madu a, n'ihi na Mu na ha nögidere ubochi atø ubu a, ha enwégh kwa ihe ha géri: 3 O buru kwa na ezilagani ha n'ulo-ha n'ọnú efu, ha gáda mbà n'uzø; ufodù nime ha si kwa n'ebe di anya bia. 4 Ndi nésø uzø-Ya we za Ya, si, Ole ebe ka madu gésí pu inwe oþe achicha inyeju ndia afø nime ọhia ebe a? 5 O we jua ha, si, Ünu nwere oþe achicha ole? Ha we si, Asa. 6 O we gwa igwé madu ahu ka ha nödu ala: O we nara oþe achicha asa ahu; mbe O kelesiri ekele, O nyawa ha, we nénye ndi nésø uzø-Ya, ka ha debe n'iru ha; ha we debe ha n'iru igwé madu ahu. 7 Ha nwe-kwa-ra azú ntà ole-na-ole: O we gozie ha, si ka edebe kwa ndia n'iru ha. 8 Ha we rie, afø ju kwa ha: ha we tutukø iberibe foduru, abø asa. 9 Ma ndi ahu ra ka nnú iri: O we zilaga ha. 10 Ngwa ngwa Ya na ndi nésø uzø-Ya we ba n'uþø-ha, bia n'akuku Dalmanuta.

11 Ndi-Farisi we puta, malite iju Ya ajuju, náchø ihe-iriba-ama n'aka-Ya site n'elu-igwe, n'inwa Ya. 12 O we sua udé nke-uku na mo-Ya, si, Gini mere ọþø a náchø ihe-iriba-ama? n'ezie asim unu, Agagh-enye ọþø a ihe-iriba-ama. 13 O we rapu ha, ba kwa n'uþø ozø, we gabiga n'ofè ozø.

14 Ha we chezø iwere oþe achicha; ha enwégh kwa n'aka-ha nime uþø ihe kariri otù oþe achicha. 15 O we gwasie ha ike, si, Nélenu anya, lezienu anya ihe ndi-Farisi, bú ihe nékø achicha, na ihe Herod, bú ihe nékø achicha. 16 Ha we nékwríta n'etiti onwe-ha, si, O bu n'ihi na ayi enwégh oþe achicha. 17 Ebe Jisus mara ya O si ha, Gini mere unu nékwríta n'onwe-unu, n'ihi na unu enwégh oþe achicha? ünu akátagharigh uche, ünu akághøtagh kwa? émere obi-unu etili? 18 Unu ahugh uzø mbe unu nwere anya? ünu anugh kwa ihe mbe unu nwere nti? ünu echetagh kwa? 19 Mbe M'nyawara oþe achicha ise nye nnú madu iri na nnú abua na ogu iri, nkata ole juputara n'iberibe ka unu bulitere? Ha si Ya, Iri na abua. 20 Mbe M'nyawara asa nye nnú madu iri, iberibe juputara abø ole ka unu

tutukø? Ha we si Ya, Asa. 21 O we si ha, Ünu akághøtagh?

22 Ha we bía na Betsaida. Ha we kutara Ya onye-isí, riø Ya ka O metu ya aka. 23 O we jide onye-isí ahu n'aka, duputa ya n'obodo ntà ahu; mbe O busara ya Ọnu-miri n'anya, bikwasi kwa ya aka-Ya abua, O we jua ya, si, O di ihe i huru? 24 O we le anya n'elu, si, Ahurum madu; n'ihi na ahurum ha dika osisi, ha négéghari. 25 Mbe ahu O bikwasiri aka-Ya abua n'anya-ya ozø; ọ we legide anya, eme kwa ka anya-ya di ka ha di na mbu, ọ we hucha ihe nile. 26 O we zilaga ya n'ulo-ya, si, Abálá Ọbuná n'obodo ntà nka.

27 Jisus we pua, Ya na ndi nésø uzø-Ya, ba n'obodo ntà nile nke Sisaria Filipi: mbe ha nø n'uzø O we jua ndi nésø uzø-Ya, si ha, Onye ka madu násí na Mu onwem bu? 28 Ha we gwa Ya, si, Jón Baptist: ndi ozø si kwa, Elaija; ma ndi ozø si, Otù nime ndi-amuma. 29 Ya onwe-ya we jua ha, si, Ma ọ bu onye ka unu onwe-unu si na Mu bu? Pita we za, si Ya, Gi onwe-gi bu Kraist ahu. 30 O we dø ha aka na nti ka ha ghara igwa onye ọ bulu okwu bayere Ya. 31 O we malite izí ha, na Nwa nke madu aghagh ihu otutu ahuhu, na ndi-okenye na ndi-isí-nchu-aja na ndi-ode-akwukwø aghagh kwa iju Ya, na aghagh ibu Ya, na O ghagh kwa isi n'ọnwu bilie mbe ubochi atø gasiri. 32 O nékwuwa kwa okwu ahu. Pita we kuru Ya nye n'aru, malite ibara Ya nba. 33 Ma mbe O chighariri, hu ndi nésø uzø-Ya, O bara Pita nba, si, Ga n'azum, Setan: n'ihi na i digh-atukwasi uche-gi n'ihe Chineke, kama ọ bu n'ihe madu. 34 O we kpø igwé madu ahu, ha na ndi nésø uzø-Ya, ka ha biakute Ya, O si ha, O buru na onye ọ bulu acho ka o som n'azu, ya ju onwe-ya, buli kwa obe-ya, nésokwam. 35 N'ihi na onye ọ bulu nke náchø izoputa ndu-ya, o gëtufu ya; ma onye ọ bulu nke gëtufu ndu-ya n'iham na n'ihi ozi ọma nkem, ọ gázoputa ya. 36 N'ihi na ürù gini ka ọ bara madu, irita elu-uwa dum n'urù, ewe napu ya ndu-ya? 37 N'ihi na ihe-nbanwe gini ka madu gëji ọbanwe ndu-ya? 38 N'ihi na onye ọ bulu ihere Mu onwem na okwum nile gême n'ọþø a nke nákwa iko, nke némehie kwa, ihere

onye ahu gēme kwa Nwa nke madu, mbe Q gābia n'ebube nke Nna-Ya, Ya 9 na ndi mō-ozi-Ya di nsō. 1 Q we si ha, N'ezie asim unu, Na n'etiti ndi guzoro nso ufodu di n'ebē a, ndi nāgagh-edetu ḥonwu ire ma-oli, rue mbe ha gāhu ala-eze Chineke ka o biaworo n'ike

2 Mbe ubochi isi gasiri Jisus chiri Pita na Jemes na Jon tiyere Onwe-ya, O kuru ha rigo n'ugwu di elu we pua iche, nānī ha: Q we nwogha n'iru ha: 3 uwe-Ya nile we nēnwupu, nācha oké ucha; dika onye o bulu nke nēme ka akwà di ocha n'uwa nāpugh ime ka ha di ḥocha. 4 Ewe me ka ha hu Elaija na Moses: ha na Jisus nēkwurita kwa okwu. 5 Pita we za, si Jisus, Rabai, o di nma ka ayi nō n'ebē a: ka ayi ma kwa ulo-ikwū ato; ka otù diri Gi, ka otù di-kwa-ra Moses, ka otù di-kwa-ra Elaija. 6 N'ihi na o magh ihe o gāza; n'ihi na ha nātu oké egwu. 7 Igwe-oji we bia kpuchie ha: olu we si n'igwe-oji ahu puta, si, Onye a bu Okparam M'huru n'anya: nurunu okwu-Ya. 8 Na mberede, mbe ha lere anya buruburu, ha ahugh onye o bulu ozo, ma-qbugh nānī Jisus, Ya na ha.

9 Mbe ha si n'ugwu ahu nārida, Q we gwasie ha ike ka ha ghara ikorō onye o bulu ihe ha hururi, ma-qbugh mbe Nwa nke madu gēsiwori na ndi nwuru anwu bilie. 10 Ha we jide okwu ahu, nājurita onwe-ha ihe isi-na-ndi-nwurunawu-bilie bu. 11 Ha we jua Ya, si, Ndi-ode-akwukwo si aña kwu na Elaija aghagh ibu uzō bia? 12 Q we si ha, Q bu ezie na Elaija bu uzō bia, nēme kwa ka ihe nile di ka ha di na mbu: ēsiwo kwa aña ede okwu a bayere Nwa nke madu n'akwukwo nsō, na Q gāhu otutu ahuhu, eme kwa Ya ihe-efu? 13 Ma asim unu, na Elaija abiawo, ha me-kwa-ra ya ka ihe ha chorō ra, dika edeworo okwu bayere ya n'akwukwo nsō.

14 Mbe ha biakutere ndi nēso uzō-Ya, ha we hu oké igwè madu ka ha nō ha buruburu, ha hu kwa ndi-ode-akwukwo ka ha nāju ha ajuju. 15 Ngwa ngwa ibobo we nwua igwè madu ahu nile si-ike n'aru, mbe ha huru Ya, ha we bakuru Ya, kele Ya. 16 Q we jua ha, si, Ajuju gini ka unu nāju ha? 17 Otù nwoke we si n'igwè madu ahu za Ya, si,

Onye-ozizi, ekutaram I nwani nwoke, nke nwere mō nādigh-ekwu okwu; 18 ebe o bula o jidere ya, o we tie ya n'ala: o nāsu kwa ufufu n'ōnu, nāta kwa ikekere-ezé, nāta kwa aru: m'we gwa ndi nēso uzō-Gi ka ha chupu ya; ma ha enwegh ike. 19 Q we za ha, si, Unu obo nēnwegh okwukwe, rüe ole mbe ka Mu na unu gānō? rüe ole mbe ka M'gānagide unu? unu kutaram ya. 20 Ha we kuru ya biakute Ya: mbe o huru Ya, ngwa ngwa mō ahu we sesie ya ike; o we da n'ala, nāturu, nāsu kwa ufufu. 21 Q we jua nna-ya, si, O ruru ole mbe ihe a meworo ya? Q we si, Site na nwata. 22 Qtutu mbe o tubà-kwa-ra ya n'ōku na nime miri, ila ya n'iyi: ma o buru na I puru ime ihe, nwe o miko n'aru ayi, yere ayi aka. 23 Ma Jisus siri ya, Q buru na I puru! Onye nke kwere puru ime ihe nile. 24 Ngwa ngwa nna nwatakiri ahu tiri nkpu, si, Ekwem; yere ekwegh-ckwem aka. 25 Ma mbe Jisus huru na igwè madu nābakota, Q bara mō ahu nādigh ḥocha nba, si ya, Gi mō nādigh-ekwu okwu na nke nti chiri, Mu onwem nēnye gi iwu, si nime ya puta, abà-kwa-la nime ya ozo. 26 Mbe o tisiri nkpu, sesi kwa ya ike, o we puta: nwa ahu we di ka ozu; ya mere ndi ka nime ha si, Q nwuruwo. 27 Ma Jisus jidere ya n'aka, palie ya elu; o we bilie. 28 Mbe Q batara n'ulo-ha, ndi nēso uzō-Ya we jua Ya iche, si, Gini mere ayi onwe-ayi apugh ichupu mō ahu? 29 Q we si ha, Aha mō nka apugh iputa site n'ihe o bulu, ma-qbugh site n'ekpere.

30 Ha we si n'ebē ahu pua, gabiga n'etiti Galili; Q chogh kwa ka onye o bulu mara. 31 N'ihi na O nēzi ndi nēso uzō-Ya ihe, si ha, Anārara Nwa nke madu nye n'aka madu, ha gēbu kwa Ya; mbe ebusiri Ya, O gēsi n'ōnwu bilie mbe ubochi ato gasiri. 32 Ma ha aghotagh okwu ahu, ha nātu kwa egwu iju Ya.

33 Ha we bia rue Kapanaum: mbe Q nō n'ulo-ha Q we jua ha, si, Gini ka unu nēkwurita n'uzō? 34 Ma ha kpuchiri ḥonwu-ha: n'ihi na ha nārurita uka n'uzō, onye ka ibe-ya n'etiti ha. 35 Q we nōdu ala, kpō ndi-ozi iri na abua ahu; Q we si ha, Q buru na onye o bulu nāchō ka o buru onye-isi, o gābu onye-ikpe-azu n'etiti unu nile, na onye nējere unu nile ozi. 36 Q we kuru nwatakiri.

debe ya n'ctiti ha: m̄be O kusiri ya n'aka-Ya, Q si ha, 37 Onye ō bula nke gānara otū nime umu-ntakiri di otū a n'aham nke-oma, ō bu Mu onwem ka Q nānara nke-oma: onye ō bula nke nānara kwa Mu nke-oma, ō bugh Mu ka ō nānara nke-oma, kama ō bu Onye ziterem.

38 J̄n siri Ya, Onye-oziz̄, ayi huru otū onye ka ō nāchupu ndi-m̄ ōj̄o n'aha-Gi: ayi we bochie ya, n'ihi na ō digh-es̄ ayi. 39 Ma J̄sus siri, Unu ebochila ya: n'ihi na ō digh onye ō bula nke gālu ōlu di ike n'aham, nke gāpu kwa ikwujom ōs̄os̄. 40 N'ihi na onye nādigh-emegide ayi diri ayi. 41 N'ihi na onye ō bula nke gēkuru otū iko miri nye unu n̄ua, n'ihi na unu bu ndi nke Kraist, n'ezie asim unu, na ō gagh-etufu ugwo-ōlu-ya ma-oli. 42 Oz̄o, onye ō bula nke gēme otū nime ndi nt̄a ndia ndi kwerenu ka ō ma n'onyā, ō gāka ya nma ma ewere nkume-igwe-nri nke inyinyabi nādōkpughari kwuba ya n'olu, tubā ya n'oké osimiri. 43 Oz̄o, ō buru na aka-gi eme gi ka i ma n'onyā, bipu ya: ō di gi nma ibā na ndu n'olusi, kari inwe aka-gi abua ba n'oku ala-m̄o, n'oku anyugh-anyu; 44 ebe ikpuru-ha nādigh-anwu, ōku-ha adigh-anyu kwa anyu. 45 Q buru kwa na ukwu-gi eme gi ka i ma n'onyā, bipu ya: ō di gi nma ibā na ndu na ngwuro, kari inwe ukwu-gi abua atubā gi n'oku ala-m̄o; 46 ebe ikpuru-ha nādigh-anwu, ōku-ha adigh-anyu kwa anyu. 47 Q buru kwa na anya-gi eme gi ka i ma n'onyā, tupu ya: ō di gi nma ibā n'ala-eze Chineke nēnwe otū anya, kari inwe anya abua atubā gi n'oku ala-m̄o; 48 ebe ikpuru nke nēri ha nādigh-anwu, ōku anyugh kwa anyu. 49 N'ihi na agēji ōku ba onye ō bula nn̄u. 50 Nn̄u di nma: ma ō buru na nn̄u etufuwo ut̄o-ya, gini ka unu gēji me ya ka ō di ut̄o? Nwenu nn̄u nime unu, unu na ibe-unu di kwa n'udo.

10 i Q we si n'ebe ahu bilie, bia n'okē-ala Judia, ya na ofe oz̄o nke J̄ordan: igwē madu nile we Zuk̄o oz̄o n'ebe Q n̄o; ka Ō siri eme, Q we nēz̄i ha ihe oz̄o. 2 Ndi-Farisi we biakute Ya, jua Ya, si, Ō ziri ezi n'iwu ka nwoke rapu nwunye-ya? nānwa Ya. 3 Q we za, si ha, Gini ka Moses nyere unu n'iwu? 4 Ha we si, Moses kwere ka ede

akwukwō nkewa, ka arapu kwa ya. 5 Ma J̄sus siri ha, N'ihi obi-etili-unu ka ō dere unu iwu a n'akwukwō. 6 Ma site na nmalite òkikē uwa, Nwoke na nwayi ka Q mere ha. 7 N'ihi nka ka nwoke gēji rapu nna-ya na nne-ya, rapara n'aru nwunye-ya; 8 ha abua ewe gh̄o otū anu-aru: ya mere ha abugh kwa madu abua ōz̄o, kama ō bu otū anu-aru. 9 Ya mere, ihe Chineke kekötara, madu atosala. 10 N'ulo ndi nēso uz̄o-Ya we jua Ya ajuju okwu a ōz̄o. 11 Q we si ha, Onye ō bula nke gārapu nwunye-ya, luru kwa nwunye ōz̄o, ō nākwa iko megide ya: 12 ō buru kwa na nwayi onwe-ya arapu di-ya, luru kwa di ōz̄o, ō nākwa iko.

13 Ha we kutara Ya umu-ntakiri, ka Q we metu ha aka: ma ndi nēso uz̄o-Ya bara ha nba. 14 Ma m̄be J̄sus huru ya, iwe were Ya nke-uku, Q si ha, Kwenu ka umu-ntakiri biakutem; unu ebochila ha; n'ihi na ala-eze Chineke bu nke ndi di otū a. 15 N'ezie asim unu, Onye ō bula nke nāgagh-anara ala-eze Chineke dika nwatakiri, ō gagh-abā nime ya ma-oli. 16 Q we kuru ha n'aka-Ya, bikwasi ha aka-Ya abua, we gozie ha nke-oma.

17 M̄be Q nāpu n'už̄o, otū onye we bakuru Ya, buru Ya ikperē, jua Ya, si, Ez̄i Onye-oziz̄, gini ka m'gēme ka m'we keta ndu ebigh-ebi? 18 Ma J̄sus siri ya, Gini mere i nākpom ezi onye? ō digh onye ō bula bu ezi onye ma-oughi otū Onye, bù Chineke. 19 I matawo ihe nile enyere n'iwu, Ebula madu, Akwala iko, Ezula ori, Añala amà ugha, Emebula madu, Sopuru nna-gi na nne-gi. 20 Ma ō siri Ya, Onye-oziz̄, ihe ndia nile ka m'ribara ama site n'okorobia. 21 Ma m̄be J̄sus lere ya anya Q hu ya n'anya, si ya, Otū ihe fôduru gi ime: laba, re ka ihe i nwere ra, nye ndi-objeye, i gēnwe kwa ak̄u n'elui-igwe: bia kwa, som. 22 Ma iru-ya þaruru n'okwu a, ō we la na nwuta: n'ihi na ō bu onye nwere ihe ri nne.

23 J̄esus we le anya buruburu, si ndi nēso uz̄o-Ya, Le otū ō diri ndi nwere ak̄u ike ibā n'ala-eze Chineke! 24 Ma ibobo okwu-Ya nile nwuru ndi nēso uz̄o-Ya n'aru. Ma J̄esus za-kwa-ra oz̄o, si ha, Umum, le otū ō diri ha ike ibā n'ala-eze Chineke, bù ndi wereworo obi-ha tukwasi n'ak̄u! 25 Q dikariri camel nf̄e

igabiga n'anya àgigá, kari ọgaranya ibà n'ala-eze Chineke. 26 Ma ibobo nwubigara ha ókè n'aru, ha sirlita onweha, Onye kwa ka apuru izoputa? 27 Jisus lere ha anya, si, N'ebe madu nọ ọ bu ihe anāpugh ime, ma ọ bugh n'ebe Chineke nọ: n'ihi na apuru ime ihe nile n'ebe Chineke nọ. 28 Pita malitere isi Ya, Le, ayi onwe-ayi rapuru ihe nile, ayi esowo kwa Gi. 29 Jisus siri, N'ezie asim unu, Q digh onye ọ bulu nke rapuru ulo, ma-Ọbu umu-nne-ndikom, ma-Ọbu umu-nne-ndinyom, ma-Ọbu nne, ma-Ọbu nna, ma-Ọbu umu, ma-Ọbu ubi, n'ihi, na n'ihi ozi ọma nkem, 30 ma-Ọbugh na ọ gānata Ọgu ise Ọgu ise ubu a n'oge a, ulo, na umu-nne-ndikom, na umu-nne-ndinyom, na nne, na umu, na ubi, ha na nsobu; ọ gānata kwa ndu ebigh-ebi n'oge nke nābia. 31 Ma Ọtutu ndi bu uzø gābu ndi-ikpe-azu; ndi-ikpe-azu gābu kwa ndi bu uzø.

32 Ma ha nọ n'uzø, nārigoro Jerusalem; Jisus we nāga n'iru ha: ibobo nwu-kwa-ra ha n'aru; ma ndi nēso Ya nātu egwu. Q we kuru ndi-ozu iri na abua ahu tiyere Onwe-ya ozø, malite igwa ha ihe nile gaje ime Ya, 33 si, Le, ayi nārigoro Jerusalem; agārara kwa Nwa nke madu nye n'aka ndi-isu-nchua-ja na ndi-ode-akwukwo; ha gāma kwa Ya ikpe Ọnwu, rara Ya nye n'aka ndi mba ozø: 34 ha gēme kwa Ya ihe-ochi, busa Ya Ọnu-miri, pia Ya ihe, hue Ya: O gēsi kwa n'Ọnwu bilie mbe ubochi ato gasiri.

35 Jemes na Jōn, bú umu Zebedi, we biakute Ya, si Ya, Onye-ozizi, ayi nāchø ka I mere ayi ihe ọ bulu ayi gāri Gi. 36 Q wé si ha, Gini ka unu nāchø ka M'mere unu? 37 Ha we si Ya, Me ayi ka ayi nodu, otù n'aka-nri-Gi, otù n'aka-ekpe, n'ebube-Gi. 38 Ma Jisus siri ha, Unu amatagh ihe unu nāri. Ùnu puru ifu iko ahu nke Mu onwem nānu? mabu ka eme unu baptism ahu nke anēme Mu onwem? 39 Ha we si Ya, Ayi puru. Jisus we si ha, Iko Mu onwem nānu ka unu gānu; baptism nke anēme Mu onwem ka agēme kwa unu: 40 ma inødu n'aka-nrim ma-Ọbu n'aka-ekpem abugh nkem inye: kama ọ diri ndi edoziworo ya. 41 Mbe ndi-ozu iri fôduru nuru ya, iwe we malite iwe ha nke-uku n'ihi Jemes na Jōn. 42 Jisus

we kpø ha biakute Ya, si ha, Unu amatawo na ndi aguru ibu ndi-isu nke mba nile ozø nēme ha dika ndi nwe ha; ndi uku ha nāchi kwa ha. 43 Ma ọ digh otú a n'etiti unu: kama onye ọ bulu nke nāchø ka eme ya onye uku n'etiti unu, ọ gābu onye nējere unu ozi: 44 ozø, onye ọ bulu nke nāchø ka ọ buru onye-isu n'etiti unu, ọ gābu orù unu nile. 45 N'ihi na Nwa nke madu Onwe-ya abiagh ka ejere Ya ozi, kama ka Q je ozi, ka Q were kwa ndu-Ya nye ka ọ buru ihe-nbaputa n'ønødu Ọtutu madu.

46 Ha we bia rue Jeriko: mbe Q nāputa na Jeriko, Ya na ndi nēso uzø-Ya na oké igwè madu, nwa-nwoke Timiøs, bú Bātimiøs, onye-aririø kpuru isi, nānødu n'akuku uzø. 47 Mbe ọ nuru na ọ bu Jisus Onye Nazaret, ọ we malite iti nkpu, na isi, Nwa Devid, Jisus, merem ebere. 48 Ọtutu madu we bara ya nba, ka ọ kpuchie Ọnu-ya: ma o tikariri nkpu nke-uku, si, Nwa Devid, merem ebere. 49 Jisus we guzo, si, Kponu ya. Ha we kpø onye-isu ahu, si ya, Nwe obi ike: bilie, Q nākpø gi. 50 Q we chifu uwe-ya, zolie, biakute Jisus. 51 Jisus we za ya, si, Gini ka i nāchø ka M'mere gi? Onye-isu ahu we si ya, Rabonai, ka eme ka m'hu uzø. 52 Jisus we si ya, Laba; okwukwegi azoputawo gi. Ngwa ngwa ewe me ka ọ hu uzø, ọ we nēso Ya n'uzø.

11 1 Mbe ha nābiaru Jerusalem nso, 1 rue Betfagi na Betani nso, n'uzø ugwu Olive, Q we ziga madu abua n'etiti ndi nēso uzø-Ya, 2 si ha, Jenu n'obodo ntà nke di na ncherita-iru unu: ngwa ngwa mbe unu nābà nime ya, unu gāhu nwa-inyinya-ibu elibeworo, nke madu ọ bulu akānøkwashig; topunu ya, sekputa ya. 3 Q buru kwa na onye ọ bulu si unu, Gini mere unu nēme nka? sinu, Q di Onye-nwe-ayi nkpà; ngwa ngwa O gēzighachi ya n'ebe a ozø. 4 Ha we je, hu nwa-inyinya-ibu elibere n'ønø-uzø n'èzí n'amá; ha we topu ya. 5 Ufødu nime ndi guzoro n'ebe ahu we si ha, Ùnu nēme gini, nātopu nwa-inyinya-ibu ahu? 6 Ha we gwa ha okwu dika Jisus kwuru: ha we rapu ha. 7 Ha we sekputara Jisus nwa-inyinya-ibu ahu, wukwasi ya uwe-ha; Q we nökwasí ya. 8 Ọtutu madu we tusa uwe-ha n'uzø; ndi ọzø akwukwo osisi,

nke ha Ọubitara n'ubi. 9 Ndi nāga n'iru, na ndi nēso, nēti nkpu, si, Hosanna; Onye agoziri agozi ka Onye ahu bu Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi: 10 Ihe agoziri agozi ka ala-eze bu nke nābia, ala-eze nke nna-ayi Devid: Hosanna n'ebé kachasi ihe nile elu.

11 Q we ba na Jerusalem, n'ulo uku Chineke; mbe Q lesiri ihe nile anya buruburu, ebe o bu mbe anyasi ubu a, Q we pua je Betani, Ya na ndi-ozí iri na abua ahu.

12 N'eche-ya, mbe ha putara na Betani, agu guru Ya. 13 Mbe Q huru osisi fig n'ebé di anya nke nwere akwukwo ndu, Q bia, ma ebe o di otú a Q gāhu ihe n'elu ya: ma mbe Q biajuru ya aru, Q hugh ihe o bula ma-obugh akwukwo ndu: n'ihi na o bugh oge nkpuru fig. 14 Q we za, si ya, Onye o bula eri-kwa-la nkpuru ozø si i'elu gi puta ebigh-ebi. Ndi nēso uzø-Ya we nu ya.

15 Ha we bia rue Jerusalem: Q we ba n'ulo uku Chineke, malite ichupu ndi nēre na ndi nāzu n'ulo uku Chineke, Q we kpue table nile nke ndi nābanwe ego iru, na oche nile nke ndi nēre nduru; 16 Q kwegh kwa ka onye o bula būru ihe gabiga n'etiti ulo uku Chineke. 17 Q we zi ihe, si ha, Èdegh ya n'akwukwo nsø, si, Agákpo ulom ulo ekpere mba nile? ma unu onwe-unu emewo ya oba ndi nāpunara madu ihe. 18 Ndi - isi - nchu - aja na ndi - ode - akwukwo we nu ya, ha we nāchø uzø ha gësi la Ya n'iyì: n'ihi na ha nātu egwu Ya, n'ihi na ibobo ozizi-Ya nwuru igwè madu nile n'aru.

19 Mbe o bula o ruru anyasi O nēsi n'obodo apu.

20 Mbe ha nāga n'ututu, ha we hu osisi fig ahu na o kpɔnwururi site na nkporogwu. 21 Pita we cheta, si Ya, Rabai, le, osisi fig nke I buru onu akponwuwo. 22 Jisus we za, si ha, Nwenu okwukwe Chineke. 23 N'ezie asim unu, Onye o bula nke gäsi ugwu a, Ka ewelie gi, tuba gi nime oké osimiri; nke nāgagh-enwe obi abua, kama o kwere na ihe o nēkwu nēme; o gādiri ya. 24 Ya mere M'ji si unu, Ihe nile, ka ha ra, bù nke unu nēkpe n'ekpere riø kwa, kwenu na unu anatawo ha, ha gādiri unu. 25 Ozø, mbe o bula unu

guzoro nēkpe ekpere, ḥagharanu, ma o buru na unu nwere ihe o bula megide onye o bula; ka Nna-unu Nke bi n'elu-igwe we ḥagħara kwa unu ndahie nile unu. 26 Ma o buru na unu onwe-unu abagħaragh, Nna-unu Nke bi n'elu-igwe agagh-aħħagħara unu ndahie nile unu.

27 Ha we bia rue Jerusalem ozø: mbe Q nējegħari n'ulo uku Chineke, ndi-isinħu-aja na ndi-ode-akwukwo na ndi-okenye we biakute Ya; 28 ha we si Ya, Q bu n'aha ike gini ka I nēme ihe ndia? ma-qbū önye nyere Gi ike a ka I we me ihe ndia? 29 Ma Jisus siri ha, M'għajju unu otu okwu, unu zakwam, emesia M'għaż-za unu aha ike M'ji eme ihe ndia. 30 Baptism nke Jøn, o sitere n'elu-igwe, ma-qbū na o sitere n'aka madu? zanum. 31 Ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Q buru na ayi asi, O sitere n'elu-igwe; Q gasi, N'ihi gini kwa ka unu nējigh kwe ya? 32 Ma ayi gäsi kwa, O sitere n'aka madu?—ha nātu egwu ndi-Ju: n'ihi na madu nile guru Jøn na o bu onye-amuma n'ezie. 33 Ha we za Jisus, si, Ayi amatagh. Jisus we si ha, Mu onwem agagh-agħwa kwa unu aha ike M'ji eme ihe ndia.

12 1 Q we malite igwa ha okwu n'ilu. 12 Otu onye kuru ubi-vine, o ba ya ogige buruburu, gwu kwa ebe īnara manya agaż-żchapu na nkpuru-vine, o wu-kwa-ra ulo-elu, were kwa ya tiye n'aka ndi-qlu-ubi, we je ala ozø. 2 Q we zigara ndi-qlu-ubi ahu otu oru n'oge iħeq nkpuru, ka o nata n'aka ndi-qlu-ubi nkpuru ufodu n'ubi-vine-ya. 3 Ha we jide ya, pia ya ihe, zilaga ya n'aka efu. 4 Ozø kwa o we zigara ha oru ozø; ha we tiwa isi onye ahu, me ya ihe-ihere. 5 Q we ziga onye ozø; ha we ħue onye ahu: na qutu ndi ozø; ha nāpia ufodu ihe, nēbu kwa ufodu. 6 Q nwere otu onye foduru, bù ɔkpara o huru n'anya: o zigara ya ikpe-azu jekuru ha, si, Ha għasopuru ɔkparam. 7 Ma ndi-qlu-ubi ahu siritara onwe-ha, Nka bu onyen-keta; bianu, ka ayi ħue ya, ihe-nketa-ya għabu kwa nke ayi. 8 Ha we jide ya, ħue ya, tupu ya n'azu ubi-vine ahu. 9 Gini kwa ka onye-nwe ubi-vine ahu għeme? o għabia, la ndi-qlu-ubi ahu n'iyi, were kwa ubi-vine ahu nye ndi ozø. 10 Ünu agugħi ɔbuná ihe a edeworo n'akwukwo nsø;

Nkume nke ndi nēwu ulo juru,
Nke ahu ka emere isi nkuku ulo:
11 Q bu n'aka Onye-nwe-ayi ka nka
sitere,
Q bu kwa oké oju n'anya-ayi?
12 Ha we ehø uzø ijide Ya; ma ha
turu egwu igwè madu ahu; n'ihi na ha
mara na Q turu ilu a imegide ha; ha we
rapu Ya, la.

13 Ha we zigara Ya ufodu nime ndi-
Farisi na ndi Herod, ka ha we nwude Ya
n'okwu. 14 Ha we bia, si Ya, Onye-
ozizi, ayi amatawo na I bu onye ezi-
okwu, na I digh-asø kwa onye o bula
anya: n'ihi na I dign-ele madu anya
n'iru, kama I nēzí uzø Chineke n'ezi-
okwu: o ziri ezi n'iwu itu útú nyc Sisa,
ma-øbu na o zigh ezi? 15 Ayi gātu, ma-
øbu na ayi agagh-atu? Ma ebe Q matara
iru-abua-ha, Q si ha, Gini mere unu
nānwam? wetaram otù shilling, ka M'hu
ya. 16 Ha we weta ya. Q si ha, Onye
nwe onyinyo a na ihe a edekwasiri
ya? Ha si Ya, Sisa nwe. 17 Jisus
we si ha, Nyeghachinu Sisa ihe nke
Sisa, nyeghachi-kwa-nu Chineke ihe nke
Chineke. Q we ju ha nile anya nke-uku
bayere Ya.

18 Ndi-Sadusi, ndi si na nbilite-
n'çnwu adigh, we biakute Ya; ha we juu
Ya, si, 19 Onye-ozizi, Moses dere
akwukwø nye ayi, si, Q buru na nwa-
nne-nwoke onye o bula anwua, rapu
nwunye n'azu, ma o rapugh nwa, ka
nwa-nne-ya nwoke kuru nwunye-ya,
me ka nkpuru toputara nwa-nne-ya.
20 Umu-nne-ndikom asa di: nke-mbu
luru nwunye, we nwua nārapugh
nkpuru; 21 nke-abua we kuru ya, nwu
kwa, o rapugh kwa nkpuru n'azu; nke-
atø otù ahu kwa: 22 ndikom asa ahu
arapugh nkpuru. N'ikpe-azu ha nile
nwayi ahu nwu-kwa-ra. 23 Na nbilite-
n'çnwu, nwunye onye n'etiti ha ka o
gābu? n'ihi na ha asa nwere ya na
nwunye. 24 Jisus siri ha, Q bugh n'ihi
nka ka unu ji hie uzø, na unu amatagh
ihe edeworo n'akwukwø nsø, ma-øbu ike
Chineke? 25 N'ihi na mbe ha gësi na
ndi nwuru anwu bilie, ha alugh nwunye,
enyegh kwa ha n'olulu-di; kama ha di
ka ndi-mø-ozi di n'elu-igwe. 26 Ma
n'okwu bayere ndi nwuru anwu, na
anême ka ha si n'çnwu bilie; unu agugh
n'akwukwø Moses, n'ebe edere okwu

bayere Osisi ntà, otù Chineke gwara ya,
si, Mu onwem bu Chineke nke Abraham.
na Chineke nke Aisak, na Chineke nke
Jekob? 27 Q bugh Chineke nke ndi
nwuru anwu, kama Q bu nke ndi di
ndu: anu onwe-unu nēhie uzø nke-uku.

28 Otù onye nime ndi-ode-akwukwø
bia-kwa-ra, we nu ka ha nājurita onwe-
ha ajuju, ma ebe o matara na Q zarari ha
nke-øma, o juu Ya, si, Øle nke bu nke-
mbu n'ihe nile enyere n'iwu? 29 Jisus
zara, si, Nke-mbu bu, Nuru, Israel;
Onye-nwe-ayi, bù Chineke-ayi, Onye-
nwe-ayi bu otù: 30 i gāhu kwa Onye-
nwe-ayi, bù Chineke-gi, n'anya, site
n'obi-gi dum, site kwa na nkpuru-obi-gi
dum, site kwa n'uche-gi dum, site kwa
n'ike-gi dum. 31 Nke-abua bu nka, I
gāhu onye-abata-obi-gi n'anya dika
onwe-gi. Q digh ihe ozø enyere n'iwu
nke dikariri ndia. 32 Ode-akwukwø
ahu we si Ya, Onye-ozizi, n'ezie I
kwuru nke-øma na Q bu otù; o digh
kwa chi ozø di ma-øbugh Ya: 33 na
ihu Ya n'anya site n'obi-gi dum, site
kwa na nghota-gi dum, site kwa n'ike-gi
dum, na ihu onye-abata-obi-gi n'anya
dika onwe-gi, o kachasi ajà-nsuresi-oku
nile na ajà ozø nile nke-uku. 34 Mbe
Jisus huru na o zara dika onye nwere
uehe, Q si ya, I nogh ebe di anya n'ala-
eze Chineke. Ma o digh onye nwere
anya-ike site na mbe ahu iju Ya ajuju.

35 Jisus we za, mbe O nēzi ihe n'ulo
uku Chineke, si, Ndi-ode-akwukwø si
ania kwu na Kraist ahu bu nwa Devid?

36 Devid onwe-ya siri nime Mø Nsø,

Onye-nwe-ayi siri Onye-nwem,
Nodu ala n'aka-nrim,

Rue mbe M'gēdo ndi-iro-Gi ka ihe-
nbakwasi-ukwu nke ukwu-Gi abua.

37 Devid onwe-ya nākpø Ya Onye-nwe-
ya; òle ebe O si buru kwa Nwa-ya? Oké
igwè madu ahu we were obi-utø nu okwu-
Ya.

38 N'ozizi-Ya Q si kwa, Lezienu anya
ndi-ode-akwukwø, ndi nāchø ijeghari
n'uwe-nwuda, na inara ekele n'øma-ahia
nile unu, 39 na isi oche nile n'ulon-
zukø-unu, na isi onødu nile n'oriri nile
unu: 40 ndi nēripia ulo ndinyom di-ha
nwuru, nēkpe kwa ogologo ekpere ka
madu we hu ha anya; ndia gēnwe ezi
ømunia-ikpe gabigara ókè kari ndi ozø.

41 Q we nodu n'ulo uku Chineke na

ncherita-iru ebe anēdebe útú anātu, Q we nēle otú igwé madu nātubá ego n'ebé útú ahu: ọtutu ndi bu ọgaranya nātubá kwa ri nne. 42 Otú nwayi, bù obeye, nke di-ya nwuru, we bia, tubá ego ntá abua, nke mere otú farthing. 43 Q we kpó ndi nēso uzq-Ya ka ha biakute Ya, Q si ha, N'ezie asim unu, Nwayi a, bù obeye, nke di-ya nwuru, ọ tubára kari ndi nile nātubá nime ebe útú ahu: 44 n'ihi na ha nile sitere n'inwebigá-ákú-öké-ha tubá; ma nwayi ahu sitere n'ukó-ya tubá ka ihe nile nke ọ nwere ra, bù ihe dum o ji biri.

13 1 Mbe Q náputa n'ulo uku Chineke, otú onye n'etiti ndi nēso uzq-Ya we si Ya, Onye-ozizi, le aha nkume na aha owuwu-ulo ndia bu! 2 Jisus we si Ya, I huru oké owuwu-ulo ndia? Agagh-arapu otú nkume ma-oli n'ebé a n'elu nkume-ibe-ya, nke anāgagh-akwatu n'ala.

3 Mbe Q nānōdu n'elu ugwu Olive na ncherita-iru ulo uku Chineke, Pita na Jemes na Jon na Andru we juu Ya iche, si, 4 Gwa ayi, òle mbe ihe ndia gábu? gini gábu kwa ihe-iriba-ama mbe ọ bula agaje imexu ihe ndia nile? 5 Ma Jisus malitere isi ha, Lezienu anya ka onye ọ bula ghara iduhie unu. 6 Ọtutu madu gábia n'aham, si, Mu onwem bu Ya; ha gēduhie kwa ọtutu madu. 7 Ma mbe ọ bula unu gānu okwu agha di iche iche na akukó agha di iche iche, unu atula ujó: ihe ndia aghagh iputa; ma ọgwugwu ihe nile akérugh. 8 N'ihi na mba gēbili imegide mba ọzq, ala-eze gēbili kwa imegide ala-eze ọzq: ala-ọma-jijii gádi n'ebé di iche iche; oké unwu di iche iche gádi: ihe ndia bu nmalite ihe-nbü.

9 Ma unu onwe-unu lezie anya n'onwe-unu: n'ihi na ha gárara unu nye n'aka nnokó-ikpè di iche iche; n'ulo-nzukó di iche iche ka agápia kwa unu ihe; n'iru ndi-isi na ndi-eze ka unu gēguzo kwa n'ihim, iburu ha ámá. 10 Aghagh kwa ibu uzq kwusa ozi ọma nkem n'iru mba nile. 11 Ma mbe ọ bula ha duru unu je ikpè, rara kwa unu nye, unu ebula uzq nēchebú onwe-unu okwu unu gēkwu: kama okwu ọ bula agēnye unu n'oge hour ahu, kwuenu nke ahu: n'ihi na ọ bugh unu onwe-unu nēkwu, kama ọ bu Mq Nsø. 12 Nwanne gárara kwa nwa-nne-ya nye n'aka

ọnwu, nna gárara kwa nwa-ya nye; umu gēbili kwa imegide ndi muru ha, me kwa ka ha nwua ọnwu. 13 Madu nile gákpo kwa unu asì n'ihi aham: ma onye were ntachi-obi nögide rue ọgwugwu ihe nile, onye ahu ka agázoputa.

14 Ma mbe ọ bula unu gáhu ihe-árú nke nákpatá itqboró n'efu, ka o nēguzo n'ebé ọ nēkwasigh (onye nágú, ya tugharia uche), mbe ahu ndi nq na Judia, ka ha balaga n'ugwu: 15 onye nq kwa n'elu ulo, ya ghara iridata, ma-qbú ibá nime, ikwapu ihe ọ bula n'ulo-ya: 16 onye nq kwa n'ubi, ya ghara ilaghachi ichiri uwe-ya. 17 Ma ahuhu gádiri ndi di ime na ndi nēnye nwa ara na mbe ahu. 18 Ma kpenu ekpere ka ọ ghara idi na mbe oyí. 19 N'ihi na mbe ahu gábu nkpa bụ, nke aha nkpa bụ di otú a akádigh site na nmalite ókiké-uwa nke Chineke kéré rue mbe a, ọ gagh-adi kwa ma-oli. 20 Q buru kwa na Onye-nwe-ayi emegh ubochi ahu ka ha di nkpirikpi, agagh-azoputa madu ọ bula: ma n'ihi ndi aròputara, ndi Q ròputara, Q mere ka ubochi ahu di nkpirikpi. 21 Mbe ahu ọ buru na onye ọ bula gási unu, Le, Kraist nq n'ebé a; ma-qbú, Le, n'ebé ahu; unu ekwela: 22 n'ihi na Kraist ugha di iche iche na ndi-amuma ugha gēbili, gosi kwa ihe-iriba-ama di iche iche na ọlu-ebube di iche iche, ka ha wé duhie ndi aròputara, ma ọ buru na o gēkwe me. 23 Ma unu onwe-unu lezie anya: le, agwawom unu ihe nile mbe akémegh ha.

24 Ma na mbe ahu, mbe nkpa bụ ahu gasiri, anyanwu gába ọchichiri, ọnwa agagh-enye kwa ihe-ya, 25 kpakpando nile ganáda kwa site n'elu-igwe, agéme kwa ka ike nile nke di n'elu-igwe me nkpatu. 26 Mbe ahu ha gáhu kwa Nwa nke madu ka Q nábia n'igwe-oii nile n'oké ike na ebube. 27 Mbe ahu O gēzipu kwa ndi-mq-ozí-Ya, me ka ndi nke Ya aròputara si n'ifufe anq zukó, site na nsotu uwa rue nsotu elu-igwe.

28 Ma site n'aru osisi fig mutanu iluya: mbe ọ bula alaka-ya dibara nrò ubu a, pute kwa akwukwó-ndu-ya, unu mara na mbe okpom-óku di nso; 29 otú a unu onwe-unu kwa, mbe ọ bula unu gáhu ihe ndia ka ha náputa, maranu na Q nq nso, n'ọnú-uzq. 30 N'ezie asin unu, Ọbø a agagh-agabiga ma-oli, rue

mbe ihe ndia nile gême. 31 Elu-igwe na uwa gāgabiga: ma okwu nile nkem agagh-agabiga ma-qli. 32 Ma o digh onye o bulu matara ihe bayere ubochi ahu ma-qbū oge hour ahu, q̄buná ndimq̄-ozi nke elu-igwe ama'agh, Okpara ahu amatagh kwa, kama o bu nání Nnam matara. 33 Lezienuanya, murunuanya, nēkpe-kwa-nu ekpere: n'ihi na unu amatagh mbe oge ahu bu. 34 O di ka mbe madu, onye jere inqdū n'ala ndi qz̄o, ebe o rapuru ulo-ya, nye kwa ndiorū-ya q̄lu ichi-isi, nye onye o bulu nime ha q̄lu-ya, o nye-kwa-ra onye-q̄nu-uz̄o iwu ka o che nche. 35 Ya mere, nēchenu nche: n'ihi na unu amatagh mbe Onye-nwe ulo gābia, ma o bu n'anyasi, ma-qbū n'etiti abali, ma-qbū mbe oke-ókuku kwara, ma-qbū n'ututu; 36 ka O we ghara ihu unu ka unu nāraru ura, ma o buru na O bia na mberede. 37 Ma okwu M'nāgwa unu ka M'nāgwa madu nile, Nēchenu nche.

14 1 Ma ememe ngabiga na achicha ekogh-eko gādi mbe ubochi abua gasiri: ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwō we nāchō uz̄o ha gēsi jide Ya n'aghughō, bue Ya: 2 n'ihi na ha nāsi, O bugh n'ememe a, ka ùzù ndi-Ju we ghara idi ma elegh anya.

3 Mbe O no na Betani n'ulo Saimon onye-ekpenta, mbe O nānqdu na nri, otù nwayi we bia nke nēji ite alabaster, nke manu-otite ezi nard di oké q̄nu-ahia nke-uku di ya; o kuwara ite ahu, we wusa manu-otite ahu n'isi-ya. 4 Ma ufodu di ndi iwe nēwe nke-uku n'etiti ha, ha si, Alawo manu-otite a n'iyi otù a iji me gini? 5 N'ihi na apuru ire manu-otite a kari q̄gu shilling iri-na-ise, we nye ndi-obeye. Ha we tamu ntamu megide nwayi ahu. 6 Ma Jisus siri, Rapunu ya; gini mere unu nēsobu ya? o luru q̄lu q̄ma n'arum. 7 N'ihi na unu nwere ndi-obeye n'etiti unu mbe nile, mbe o bulu unu ch̄orø unu puru ime kwa ha ihe q̄ma: ma unu enwegh Mu onwem mbe nile. 8 O mere ihe o nwere ike ime: o buru uz̄o te arum manu-otite ka ewe doziem n'olili. 9 Ma n'ezie asim unu, Ebe o bulu agēkwusa ozi q̄ma nka n'uwa dum, agēkwuta kwa ihe nke nwayi a mere, ka o buru ihe-ncheta-ya.

10 Judas Iskariot, onye nke bu otù nime ndi-ozi iri na abua ahu, we iekuru

ndi-isi-nchu-aja, ka o we rara Ya nye n'aka-ha. 11 Ma mbe ha nuru ya ha nūuria q̄nu, we kwe nkwa inye ya ego. O we nāchō oghere o gēsi rara Ya nye.

12 N'ubochi mbu nke achicha ekogh-eko, mbe ha nāchu aja ngabiga, ndi nēso uz̄o-Ya we si Ya, Ole ebe I nāchō ka ayi je dozie ka I we rie oriri ngabiga? 13 O we zipu madu abua n'etiti ndi nēso uz̄o-Ya, si ha, Jenu n'obodo a, otù nwoke nke bū ite miri gēzute kwa unu: sonu ya; 14 ebe o bulu o gābà kwa, sinu nna-nwe ulo, Onye-ozizi si, Ole ebe ulo-qbīa edeberem di, ebe Mu na ndi nēso uz̄om gēri oriri ngabiga? 15 Ya onwe-ya gēgosi kwa unu ime-ulō uku di n'elū ulo akwadebeworo dozi kwa: n'ebē ahu dozienu ihe nye ayi. 16 Ndi ahu nēso uz̄o-Ya we pua ba n'obodo, hu dika O gwara ha-ri: ha we dozie ememe ngabiga.

17 Mbe o ruru anyasi Ya na ndi-ozi iri na abua ahu we bia. 18 Mbe ha nānqdu na nri nēri kwa ihe, Jisus we si, N'ezie asim unu, Otù onye si n'etiti unu puta gāraram nye, bū onye Mu na ya nēri ihe. 19 O malitere iwuta ha, ha malite-kwara isi Ya n'otù, O bu mu? 20 Ma O siri ha, O bu otù onye nime unu iri na abua, onye nke Mu na ya nēsukō nri n'afere. 21 N'ihi na Nwa nke madu nāla, dika edeworo ya n'akwukwō ns̄o bayere Ya: ma ahuhu gādiri nwoke ahu onye anēsite n'aka-ya rara Nwa nke madu nye O buru na amugh nwoke ahu o gādi ya nma.

22 Mbe ha nēri ihe, O we nara obē achicha, gōzie ya, nyawa ya, nye ha, si, Naranu: nka bu arum. 23 O we nara iko, kele kwa, we nye ha: ha nile we nua nime ya. 24 O we si ha, Nka bu qbaram nke qbuba-ndu, nke anāwusi n'ihi otutu madu. 25 N'ezie asim unu, M'gagh-anu kwa ma-qli n'ihe si n'osisi vine puta, rue ubochi ahu mbe M'gānu ya q̄hu n'ala-eze Chineke.

26 Mbe ha bùsiri abù, ha pua je ugwu Olive.

27 Jisus we si ha, Agēme ka unu nile ma n'onyà: n'ihi na edeworo ya n'akwukwō ns̄o, si, M'gētibū Onye-ozùzù-aturu, agābasa kwa aturu-Ya. 28 Ma mbe emere ka M'si n'ónwu bilie, M'gēburu unu uz̄o ga Galili. 29 Ma Pita siri Ya, O buru na agēme q̄buná

madu nile ka ha ma n'onyà, ma agagheme mu onwem. 30 Jisus we si ya, N'ezie asim i, na ta, bù n'abali a, mbe oke-ókuku akákwa gh ákwà ubò abua, i gágónarim ubò ato. 31 Ma o nékusi ike nke-uku, si, O buru na o di nkpa ka m'so Gi nwua, m'gagh-agónari Gi ma-oli. O bu kwa otù a ka ha nile kwuru.

32 Ha we biarue ogige nke aha-ya bu Getsemane: O we si ndi neso uzø-Ya, Nodunu n'ebe a, rue mbe M'nékpe ekpere. 33 O we kuru Pita na Jemes na Jon tiyere Onwe-ya, ibobo we malite inwu Ya n'aru nke-uku, obi malite-kwara ilø Ya miri. 34 O we si ha, O nèwua nkpuru-obim nke-uku, rue onwu: nogidenu n'ebe a, nèche-kwa-nu nche. 35 O we ga n'iru nke-ntà, da n'ala, we kpe ekpere ka oge hour ahu we gabiga Ya, ma o buru na o gèkwe me. 36 O we si, Aba, Nna, I puru ime ihe nile; naram iko a: ma o bugh ihe Mu onwem nàchø, kaima ihe Gi onwe-gi nàchø. 37 O we bia, hu ha ka ha nàraru ura, O we si Pita, Saimon, i nàraru ura? i nwegh ike iche nche otù oge hour? 38 Néchenu nche, nékpe-kwa-nu ekpere, ka unu we ghara ibà n'ònwanwa: mo nke madu di oku n'ezie, ma anu-aru adigh ike. 39 O we rapu ha je kwa ozø, kpe ekpere, nèkwu otù okwu ahu. 40 O we bia kwa ozø, hu ha ka ha nàraru ura, n'ihi na anya-ha di oké arø; ha amatagh kwa ihe ha gáza Ya. 41 O we bia ọbibia nke-atø, si ha, Nàrarunu ura site n'uþu a, nèzu-kwa-nu ike: o zuwo: oge hour nkem eruwo; le, anàrara Nwa nke madu nye n'aka ndi-nmehie. 42 Bilienu, ka ayi je: le, onye nàraram nye nø nso.

43 Ngwa ngwa, mbe O kpu okwu n'òn, Judas, otù onye n'etiti ndi-ozi iri na abua ahu, biara, ya na igwè mèdu ndi chiri mma-agha na osisi, site n'ebe ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwø na ndi-okenye nø. 44 Ma onye nàrara Ya nye nyere ha-ri ihe-iriba-ama, si, Onye o bula m'gèsutu oun, Onye ahu bu Ya; jidenu Ya, lezienu anya duru Ya je. 45 Mbe o biara, ngwa ngwa o biakutere Ya, si, Rabai; o we sutu Ya oun nke-uku. 46 Ha we tukwasi Ya aka, jide Ya. 47 Ma otù onye n'etiti ndi guzoro nso miputara mma-agha-ya, bụ orù onye-isi-nchu-aja mma, bipu nti-ya.

48 Jisus we za, si ha, Unu putara chirí mma-agha na osisi ijidem, dika imegide onye nàpunara madu ihe? 49 Kwa-ubøchi Mu na unu nø n'ulo uku Chineke ebe M'nézi ihe, ma unu ejideghm: ma emere nka ka ihe nile edeworo n'akwukwø nsø we mezú. 50 Ha nile we rapu Ya, ọbalaga.

51 Ma otù okorøbia soyere Ya, onye ọbokwasiri ezi ákwà ọcha n'aru ọtø ya: ha we jide ya: 52 ma o rapuru ezi ákwà ọcha ahu, bara ọtø ọbalaga.

53 Ha we si n'ebe ahu duru Jisus jekuru onye-isi-nchu-aja: ha nile, bù ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye na ndi-ode-akwukwø, we bakø n'ebe o nø. 54 Pita soro kwa Ya-ri n'ebe di anya, rue nime ulø, nime obi onye-isi-nchu-aja; o nànødu kwa n'etiti ndi nèje ozi, o nànya oku n'ihè oku. 55 Ma ndi-isi-nchu-aja na nnokø-ikpè dum nàchø àmà imegide Jisus ime ka O nwua; ma ha achotagh. 56 N'hi na ọtutu madu nàba àmà ugha imegide Ya, ànsà-ha abugh kwa otù. 57 Ufodu we bilie, ọba àmà ugha megide Ya, si, 58 Ayi onwe-ayi nuru ka O nàsi, Mu onwem gákwatu ulø nsø a nke ejiri aka me, n'ubøchi atø M'gèwu kwa ulø ọzø nke anèjigh aka me. 59 Obunà otù a àmà-ha abugh kwa otù. 60 Onye-isi-nchu-aja we bilie n'etiti, juu Jisus, si, Ì zagh ihe o bula? gini bu àmà madu ndia nàbagide Gi? 61 Ma O kpuchiri oun, o digh kwa ihe o bula O zara. Onye-isi-nchu-aja juba-kwa-ra Ya ozø, si Ya, Gi onwe-gi bu Kraist ahu, Okpara nke Onye ahu agoziri agozi? 62 Jisus we si, Mu onwem bu Ya: unu gáhu kwa Nwa nke madu ka O nànødu n'aka-nri nke ike, nàbia kwa, Ya na igwe-oji nile nke eluigwe. 63 Onye-isi-nchu-aja we dowa uwe-ya nile, si, O bu nkpa ndi-àmà gini nàkpa ayi ọzø? 64 Unu nuru nkwlulu ahu: gini bu uche-unu? Ha nile we ma Ya ikpè, si na O kwesiri inwu onwu. 65 Ufodu we malite ibusa Ya oun-miri, na ikechi iru-Ya, na iti Ya aka, na isi Ya, Bu amuma: ndi nèje ozi we nara Ya n'ipia Ya ihe.

66 Mbe Pita nø n'okpuru n'obí, otù nime umu-abøghø ndi nèjere onye-isi-nchu-aja ozi we bia: 67 mbe o huru Pita ka o nànya oku, o we le ya anya, si, Gi onwe-gi na Onye Nazaret ahu, bù

Jesus, nō-kwa-ra. 68 Ma o gorō, si, Amataghm, aghotaghm kwa ihe gi onwe-gi nēkwu: o we pua je n'uzō-nbata. 69 Nwa-aboghō ahu we hu ya, malite kwa զօ isi ndi guzoro nso, Nwoke a bu otū onye nime ha. 70 Ma o զօ-kwa-ra զօ. Mbe nwa oge gasiri ndi guzoro nso we si kwa Pita զօ, N'ezie i bu otū onye nime ha; n'ihi na i bu kwa onye Galili. 71 Ma o malitere idu ikwu, na inu iyí, si, Amataghm Nwoke a Onye unu nēkwu. 72 Ngwa ngwa oke-զuku we kwa ákwā nke ubò abua. Pita we cheta okwu ahu, otū Jisus siri ya, Mbe oke-զuku akākwagh ubò abua, i gāgōnarim ubò ato. Mbe o tulere okwu a n'obi o we kwa ákwā.

15 1 Ngwa ngwa n'ututu ndi-isinchu-aja, ha na ndi-okenye na ndi-ode-akwukwo, na nnokç-ikpé dum, բարա իշտ, we ke Jisus abu, kupu Ya je, rara Ya nye n'aka Pailat. 2 Pailat we jua Ya, si, Gi onwe-gi bu Eze ndi-Ju? O we za ya, si. Gi onwe-gi kwuru. 3 Ndi-isi-nchu-aja we nēbo Ya շտու ebubo. 4 Pailat we ju kwa Ya զօ, si, I zagh ihe o bula? ie ka շտու ihe ha nēbo Gi ra. 5 Ma Jisus azagh ihe o bula զօ; ya mere na o juru Pailat anya.

6 Ma n'ememe o nārapuru ha otū onye-nkpօրօ, onye ha nāriօ n'aka-ya. 7 Ma otū onye di anākpօ Barabas, onye ekereri abu, ya na ndi biliri imegide ndi-isi, madu ndi իւ-kwa-ra madu na nbili ahu. 8 Igwè madu ahu we rigo, malite iriօ ya ka o me dika o nēmere ha. 9 Pailat we za ha, si, Անո նահօ ka m'rāpuru unu Eze ndi-Ju? 10 N'ihi na o mara na ndi-isi-nchu-aja rara Ya-ri nye n'ihi ekworo. 11 Ma ndi-isi-nchu-aja kwaliri igwè madu ahu, ka o rapuru ha Barabas kari Jisus. 12 Ma Pailat za kwa-ra զօ, si ha, Օ bu gini ka m'gēme kwa Onye ahu unu nākpօ Eze ndi-Ju? 13 Ma ha ti-kwa-ra nkpu զօ, si, Kpogide Ya n'obe. 14 Pailat we si ha, Է-՛, n'ihi na Օ mere ihe oյօ gini? Ma ha tibigara nkpu օկէ, si, Kpogide Ya n'obe. 15 Ma Pailat, ebe o nēzube ime ihe գատօ igwè madu ahu utօ n'obi, o rapuru ha Barabas, o we rara Jisus nye, mbe o piasiri Ya ihe, ka ewe kpogide Ya n'obe.

16 Ndi-agha we dupu Ya ga ba n'obi, nke bu Pritoriօm; ha we kpօkօ otū-

ha dum. 17 Ha we yikwasi Ya uwe-ododo; mbe ha kpasiri okpu-nmeri nke eji ogwu me, ha were ya kpube Ya n'isi; 18 ha we malite ikele Ya, si, Ekele, Eze ndi-Ju! 19 Ha were kwa ami nēti Ya n'isi, ha nābusa kwa Ya զու-miri, ha we bue ikperē nākpօ isi ala nye Ya. 20 Mbe ha mesiri Ya ihe-Չի, ha we yipu Ya uwe ododo ahu, we yikwasi Ya uwe-Ya nile. Ha we dupu Ya ka ha kpogide Ya n'obe.

21 Ha we jide otū onye nke nāgabiga ka o so ha, ka o we būru obe-Ya, bú Saimon onye Sairini, nna Aleksanda na Rufos, nke si n'azu obodo ahu bia. 22 Ha we kuru Ya bia n'ebe anākpօ Golgota, nke bu, ma asugharia ya, Ebe ckpokoro-isi. 23 Ha we che n'iru Ya manya-vine nke agwara myrrh: ma Օ naragh ya. 24 Ha we kpogide Ya n'obe, kē kwa uwe-Ya n'etiti ha, nēfe nzà n'elu ha, nke onye o bula շե. 25 Ma o bu oge hour nke-atօ, ha we kpogide Ya n'obe. 26 Edekwas-i-kwa-ra ndekwasi nke ihe ebor Ya, EZE NDI-JU. 27 Ha kpogide-kwa-ra ndikom abua tiyere Ya ndi nāpunara madu ihe; otū onye n'aka-nri-Ya, na otū onye n'aka-ekpe-Ya. 28 Ewe mezue ihe edere n'akwukwo nsq, nke si, Օ bu kwa na ndi nēmebi iwu ka aguru Ya. 29 Ndi nāgabiga nēkwulu kwa Ya, nēfufe isi-ha, nāsi kwa, Ehe! Gi Onye nākwatu ulo nsq ayi, Onye nēwu kwa ya n'ubochi atօ, 30 zoputa Onwe-gi, si n'elu obe ridata. 31 Otū ahu ka ndi-isi-nchu-aja nēkwu kwa, ebe ha na ndi-ode-akwukwo nēme Ya ihe-Չի n'etiti onwe-ha, si, Օ zoputara ndi զօ; Օ pugh izoputa Onwe-ya. 32 Ka Kraist, Eze Israel, si n'elu obe ridata սի a, ka ayi we hu kwere kwa. Ndi akpogidere Ya na ha n'obe nāta kwa Ya uta.

33 Mbe o ruru oge hour nke-isi, օchichiri we խանա ahu dum rue oge hour nke-iteghete. 34 N'oge hour nke-iteghete Jisus we were oké olu tie nkpu, si, Eloī, Eloī, lama sabaktani? nke bu, ma asugharia ya, Chinekem, Chinekem, gini mere I ji rapu նան Mu? 35 Ufօdu n'etiti ndi guzoro nso, mbe ha nuru ya, ha we si, Le, Օ nākpօ Elaija. 36 Otū onye we խանա խանա sponge, tukwasi ya n'aml, nye Ya ka Օ նան, si,

Rapunu; ka ayi hu ma Elaija nābia iwedata Ya n'obe. 37 Ma Jisus mere ka olu-Ya dasie ike, O we kubie ume. 38 Akwà-nbuchi nke ulo nsø Chineke we bawa iberibe abua site n'elu rue ala. 39 Ma mbe ochi-agha nāchi ogu ndi-agha ise, nke guzoro nso na ncheritari Ya, huru na Okubiri ume otù a, o si, N'ezie Nwoke a bu Okpara Chineke. 40 Ndinyom di kwa ndi no n'ebé di anya nēkiri: n'etiti ha ka Meri Magdalini, na Meri nne Jemes nke-ntà na Joses, na Salomi, no; 41 ndi nēso Ya mbe O no na Galili, nēje-kwa-ra Ya ozi; na otutu ndinyom ozø ndi soro Ya rigoro Jerusalem.

42 Mbe o ruru anyasi ubu a, ebe o bu Nkwadebe, nke bu ubochi buru ubochi-izu-ike uzø, 43 Josef nke Arimatia we bia, onye bu onye-nnokø-ikpè onye anasopuru, onye ya onwe-ya nēche kwa ala-eze Chineke; o were anya-ike bakuru Pailat, riø aru Jisus. 44 O we ju Pailat anya ma o buru na O nwuruwori: o we kpø ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise biakute ya, o jua ya ma o di anya mbe O nwuru. 45 Mbe o matara site n'onu ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise, o we rara ozu Jisus nye Josef n'efu. 46 O we zuta ezi akwà ocha; mbe o budatasiri Ya, o we ke Ya n'ezi akwà ocha ahu, tøbø Ya n'ilí nke egwuwarari n'oké nkume; o we kpore otù nkume kwachie onu-uzø ill ahu. 47 Ma Meri Magdalini na Meri nne Joses huru ebe atøbøro Ya.

16 1 Mbe ubochi-izu-ike gasiri, Meri Magdalini, na Meri nne Jemes, na Salomi, we zuta uda utø di iche iche, ka ha we bia te Ya manu. 2 N'isi-ututu n'ubochi mbu nke izù ubochi asa, ha we bia rue ill-Ya mbe anyanwu wara. 3 Ha we sirita onwe-ha, Onye gäkpørepuru ayi nkume ahu n'onu-uzø ill? 4 Mbe ha lere anya n'elu, ha we hu na akpørehachiwo nkume ahu: n'ihi na o riri nne nke-uku. 5 Ha we ba n'ilí, hu nwa-okorøbia ka o nöduru n'aka-nri, bokwasí kwa uwe-nwuda ocha; ibobo we nwua ha n'aru nke-uku. 6 Ma o si ha, Ka ibobo ghara inwu unu n'aru nke-uku: unu nāchø Jisus, Onye

Nazaret, Onye akpøgideworo n'obe: emere ka O si n'ønwu bilie; O nogh n'ebé a: le, ebe ha tøbøro Ya! 7 Kama labanu, si ndi nēso uzø-Ya na Pita, O buru unu uzø ga Galili: n'ebé ahu ka unu gāhu Ya, dika O gwara unu. 8 Ha we pua, si n'ili ahu bøлага; n'ihi na òma-jijiji na njubiga-anyá-òkè nānwu ha n'aru: ha agwagh kwa onye o bula ihe o bula; n'ihi na ha nātu egwu.

9 Ma mbe O siri n'ønwu bilie n'ututu n'ubochi mbu nke izù ubochi asa, O buru uzø were Onwe-ya gosi Meri Magdalini, onye O chupururi mo ojø asa nime ya. 10 Nwayi ahu we ga køro ndi Ya na ha nöri, mbe ha nérü újú nákwa kwa akwà. 11 Ma mbe ndi ahu nuru na O di ndu, na ya onwe-ya hu-kwa-ra Yari, ha ekwegrø.

12 Ma mbe ihe ndia gasiri emere ka O puta ihé nye madu abua nime ha n'udi di iche, mbe ha nēje ije, nágø n'azu obodo. 13 Ndi ahu we je køro ndi fôduru: ha ekwegrø kwa okwu-ha.

14 Emesia emere ka O puta ihé nye ndi-ozì irì na otù onwe-ha mbe ha nöduru na nri; O we ta ekwegrø-ekwe-ha na obi-etili-ha uta, n'ihi na ha ekwegrø okwu ndi huru Ya mbe emesiri ka O si n'ønwu bilie. 15 O we si ha, Ganu n'uwa nile, kwusara ihe nile ekèrè èkè ozi òma nkem. 16 Onye nke kwere, nke eme-kwa-ra ya baptism, agazøputa ya; ma agáma onye nke nékwegh ikpè. 17 Ihe-iriba-ama ndia gëso kwa ndi kwere: n'aham ka ha gachupu ndi-mo ojø; ha gëkwu okwu n'asusu òhu di iche iche; 18 ha gachilite agwø, o buru kwa na ha anua ihe o bula nëbute onwu, o gagh emeru ha aru ma-qli; ha gëbikwasi ndi-nriaria aka, agéme kwa ka aru-ha di ike.

19 Ya mere, otù a, mbe O gwasiri ha okwu, ewe kuru Onye-nwe-ayi Jisus rigo n'elu-igwe, O we nödu n'aka-nri nke Chineke. 20 Ndi ahu we pua, kwusa ebe nile, Onye-nwe-ayi nēso kwa ha n'ilu òlu, nême okwu-ha ka o guzosie ike site n'ihe-iriba-ama di iche iche nke nēso. Amen.

OZI QMA DIKA LUK

DERE YA N'AKWUKWQ

1 i Ebe ọtutu madu tiyere aka-ha ide akwukwo bayere ihe ahu nke emezuworo n'etiti ayi, 2 dika ha nyere ha n'aka-ayi idebe, bú ndi sitere na nmalite ji anya-ha hu ha, buru kwa ndi ji okwu Chineke eje ozi, 3 ọ di-kwaran nma, ebe m'soro ihe nile nke-oma site na mbu, ka m'degara gi n'usoro, Teofilos di oké ebube; 4 ka i we mazu na ihe nile ejiworo okwu ọnou zí gi bu ihe kwesiri itukwasi obi.

5 N'ubochi Herod, eze Judia, otù onyen-chu-aja di, aha-ya bu Zakaria, nke si n'otu-ubochi Abaija puta: ọ nwe-kwara nwunye nke si n'etiti umu-nwayi Eron puta; aha nwayi ahu bu Elizabet. 6 Ha abua bu ndi ezi omume n'iru Chineke, naga n'ihe nile Onye-nwe-ayi nyere n'iwu na n'ihe nile O guru n'ihe ziri ezi nādigh ita uta. 7 Ha ejigh kwa nwa, n'ihi na Elizabet bu nwayi-ágà, ha abua aghowó kwa agadi.

8 Ma o rue, mbe ọ nálu ọlu nchu-aja n'iru Chineke n'usoro nke otu-ubochi-ya, 9 dika omume ọlu nchu-aja nádi, ọlu ibà n'ulo nsq nke Onye-nwe-ayi na isure ihe-nsure-óku nési isi utø ruru ya site n'ise nzà. 10 Ora ndi-Ju nile nékpe kwa ekpere n'ézì n'oge hour isure ihe-nsure-óku nési isi utø. 11 Ewe me ka ọ hu mọ-ozi Onye-nwe-ayi ka o guzoro n'aka-nri ebe-ichu-aja ebe anēsure ihe-nsure-óku nési isi utø. 12 Mbe Zakaria turu ya obi we lọ ya miri, ọ tu-kwa-ra egwu. 13 Ma mọ-ozi ahu siri ya, Atula egwu, Zakaria: n'ihi na anuru aririø-gi, nwunye-gi Elizabet gámu-kwa-ra gi nwa-nwoke, i gákpo kwa aha-ya Jón. 14 I gënwe kwa ọnou na obi-utø; ọtutu madu gáñuri kwa ọnou n'omunuu-ya. 15 N'ihi na ọ gábu onye uku n'anya Onye-nwe-ayi, ọ gagh-anu kwa manya-viie na ihe-qiunu nábà n'anya ma-qli; agême kwa ka o juputa na Mọ Nsq, ọbiñá site n'afø nne-ya. 16 Ọtutu madu nime umu Israel ka ọ gême kwa ka ha chigharikute Onye-nwe-ayi Chineke-ha. 17 Ya onwe-ya gága

kwa n'iru Ya nime mọ na ike Elaija, ime ka obi ndi bu nna chigharikute umu-ha, ime kwa ka ndi nānugh ihe chigharia iga n'uche ndi ezi omume; idozi nye Onyen-we-ayi otù ndi nke akwadebeworo Ya. 18 Zakariaas we si mọ-ozi ahu, Ole ihe m'gëji mara nka? n'ihi na mu onwem bu agadi, nwunyem aghowó kwa agadi. 19 Mọ-ozi ahu we za, si ya, Mu onwem bu Gebriel, onye nēguzo n'iru Chineke; ezite-kwa-ram igwa gi okwu, na izi gi ozi ọma ndia. 20 Le kwa, i gékpuichi ọnou, i gagh-apu kwa ikwu okwu, rue ubochi ahu mbe ihe ndia gême, n'ihi na i kwegh okwum ndia, nke gêmezu n'oge-ha. 21 Ndi-Ju we nèle anya Zakariaas, o ju-kwa-ra ha anya n'ebe ọ nānq ọdù n'ulo nsq. 22 Ma mbe ọ putara, ọ pugl igwa ha okwu: ha we mazu na ọ hururi ọhù n'ulo nsq: ya onwe-ya we nēfere ha aka, nānogide kwa n'obi. 23 Ọ we rue, mbe ubochi ife-òfufè-ya zuru, na ọ lara n'ulo-ya.

24 Ma mbe ubochi ndia gasiri Elizabet nwunye-ya turu ime; ọ we zobe onwe-ya ọnwa ise, si, 25 Otù a ka Onye-nwe-ayi meworo nyem n'ubochi O ji lem anya, iwepu ita-utam n'etiti madu.

26 Ma n'ònwa nl-e-isi ezigara mọ-ozi ahu, bú Gebriel, site n'ebe Chineke nq je obodo nke Galili, anákpo aha-ya Nazaret, 27 jekuru nwa-abogho námagh nwoke, onye ekwere na otù nwoke si n'ulo Devid puta, onye aha-ya bu Josef, gálú ya; aha nwa-abogho ahu bu Meri. 28 Ọ we bata n'ebe ọ nq, si, Ekele, gi onye Chineke meworo ka i nara amara, Onye-nwe-ayi nøyere gi. 29 Ma obi lọq ya miri nke-uku n'okwu-ya, ọ we náture n'uche-ya aha ekele okwu a gábu. 30 Mọ-ozi ahu we si ya, Atula egwu, Meri: n'ihi na Chineke mere gi amara. 31 Le kwa, i gáñuru ime, muta Nwa-nwoke, kpø aha-Ya JISUS. 32 Nwa-nwoke ahu gábu onye uku, agákpo kwa Ya Okpara nke Onye kachasi ihe nile elu: Onye-nwe-ayi Chineke gênye kwa Ya oche-eze nna-Ya

Devid: 33 O gābu kwa eze ulo Jekob rue mbe nile ebigh-ebi; ala-eze-Ya agagh-agwu kwa agwu. 34 Meri we si mō-ozi ahu, Ihe a gēsi aña me, ebe o digh nwoke m'mara? 35 Mō-ozi ahu we za, si ya, Mō Nsō gābiakwasi gi, ike nke Onye kachasi ihe nile elu gēkpuchi kwa gi: n'ihi nka Ihe di nsō nke i di ime Ya, agākpō Ya Okpara Chineke. 36 Le kwa, Elizabet onye-ikwu-gi, ya onwe-ya aturuwo kwa ime nwa-nwoke n'agadi-ya: nka bu kwa ọnwa nke-isi ya, bú onye anākpō nwayi-àgà. 37 N'ihi na o digh okwu o bula si Chineke n'ònù puta nke nāgagh-adi irè. 38 Meri we si, Le, abum orù-nwayi nke Onye-nwe-ayi; ya dirim ka okwu-gi si di. Mō-ozi ahu we pua n'ebe o nō.

39 Ma Meri biliri na mbe ahu, ga elu-alal ọsoso, bà n'otù obodo nke Juda; 40 we ba n'ulo Zakaraias, kele kwa Elizabet. 41 O we rue, mbe Elizabet nuru ekele Meri, nwa-ya wulirin'afọ-ya; Elizabet we juputa na Mō Nsō; 42 o we welie olu-ya tisie nkpu ike, si, Gi onwe-gi bu onye agoziri agozi n'etiti ndinyom, o bu kwa onye agoziri agozi ka nkpuru nke afọ-gi di. 43 Óle ebe ka nka si kwa rum, na nne Onye-nwem gābiakutem? 44 N'ihi na le, mbe olu ekele-gi ruru na ntim, nwam wuliri n'afom n'obi-utø. 45 Ngózi nādi-kwara nwayi ahu nke kwere na ihe ndia gēmezu, bú nke agwaworo ya site n'ònù Onye-nwe-ayi. 46 Meri we si,

Nkpuru-obim nēme ka Onye-nwe-ayi di uku,

47 O nātø kwa mom utø nke-uku na Chineke, bú Onye-nzoputam.

48 N'ihi na O lere ọnòdu di ala nke orù-Ya nwayi anya:

N'ihi na le, site n'uþu a ọþo nile gākpom onye ngózi diri.

49 N'ihi na Onye di ike emewom ihe uku di iche iche;

Aha-Ya di kwa nsō.

50 Ebere-Ya di-kwa-ra ndi nātu egwu Ya

Rue ọþo na ọþo.

51 O werewo ogwe-aka-Ya gosi ike;

O chusawo ndi-npako n'echichè nke obi-ha.

52 O wedawo ndi di ike pua n'oche-eze-ha,

Weli kwa elu ndi ọnòdu-ha di ala.

53 O werewo ezi ihe nile nyeju ndi agu nāgu afọ;

Zipu kwa ndi-ogaranya n'aka eñu.

54 O yeworo Israel nwa-Ya aka,

Ka O we cheta ebere

55 (Dika O gwara nna-ayi-hà)

N'ebe Abraham na nkpuru-ya nō rue mbe ebigh-ebi.

56 Meri we nøyere ya ihe dika ọnwa atø, we laghachi n'ulo-ya.

57 Ma oge Elizabet zuru ka o gāmутa nwa; o we mua nwa-nwoke.

58 Ndi-aba:a-obi-ya na ndi-ikwu-ya we nu na Onye-nwe-ayi mere ka ebere-Ya di uku n'ebe o nō; ha we so ya ñuri ònù.

59 O we rue n'ubochi nke-asatø, na ha biara ibi nwatakiri ahu úgwù; ha we kpobá ya Zakaraias, n'aha nna-ya.

60 Nne-ya we za, si, É-è; kama agākpō ya Jøn.

61 Ha we si ya, O digh onye o bula n'etiti ndi-ikwu-gi nke anākpō aha nka.

62 Ha we fere nna-ya aka, ihe o chøro ka akpō ya.

63 O we riø ha ka ha nye ya ihe ejì ede akwukwø, o we de, si, Aha-ya bu Jøn.

O we ju ha nile anya.

64 Ngwa ngwa ònù-ya we saghe, ire-ya tøpu kwa, o we nēkwu okwu, nāgozi Chineke.

65 Ndi nile bi ha buruburu we tua egwu: ewe kwusa okwu ndia nile n'elu-ala Judia dum.

66 Ndi nile nke nuru ha we debe ha n'obi-ha, si, Aha madu gini kwa ka nwatakiri a gābu?

N'ihi na aka Onye-nwe-ayi diyere ya.

67 Nna-ya Zakaraias we juputa na Mō Nsō, o we bu amuma, si,

68 Onye agoziri agozi ka O bu, bú Onye-nwe-ayi, Chineke nke Israel;

N'ihi na O letawo ndi-Ya, lu-kwa-ra ha ọlu nþaputa,

69 O weliwo-kwa-ra ayi mpi nke nzoputa

N'ulo onye nējere Ya ozi, bú Devid

70 (Dika O kwuru site n'ònù ndi-amuma-Ya di nsō site n'oge mbu),

71 Nzoputa n'aka ndi-iro-ayi, na n'aka ndi nile nākpō ayi asi;

72 Imere nna-ayi-hà ebere,

Na icheta ọþuba-ndu nsō Ya;

73 Iyi O nuru Abraham nna-ayi,

74 Ikweye ayi, ebe adoputaworo ayi n'aka ndi-iro-ayi,

Ka ayi nēkpere Ya nātugh egwu,

75 N'obi ọcha na ezi omume n'iru Ya ubochi-ayi nile.

76 Ozø kwa, gi onwe-gi, nwatakiri, agákpo gi onye-amuma nke Onye kachasi ihe nile elu:

N'ihi na i gäga n'iru Onye-nwe-ayi idozi uzø-Ya nile;

77 Ime ndi nke Ya ka ha mara nzoputa Nime nbaghara nmehie nile ha,

78 N'ihi obi ebere nke Chineke-ayi, Nke ọwuwa-anyanwu nke sitere n'elu gëleta ayi nime ya,

79 Imukwasi ndi nø n'ochichiri na onyinyo ọnwu ihé;

Iduzi ukwu-ayi ba n'uzø udo.

80 Nwatakiri ahu we nètò, nèsi kwa ike na mò-ya, o we nø n'ohia rue ubochi ewere ya gosi Israel.

2 1 Ma o rue na mbe ahu, iwu si n'cbe Sisa Ogustos nø puta na agède aha madu nile bi n'elu-uwa dum madu bi n'akwukwo. 2 Nka bu odide-aha mbu edere mbe Kviriniøs bu onye nàchi Siria. 3 Madu nile we ga ka ede aha-ha n'akwukwo, onye o bula o ga obodo nke aka ya. 4 Josef we si kwa na Galili, site n'obodo Nazaret, rigo na Judia, ba n'obodo Devid nke anákpo Betlehem, n'ihi na o si n'ulo na eriri Devid puta; 5 ka o we me ka ede aha ya na Meri n'akwukwo, bù nwayi ekwere na o gálu, onye di kwa ime. 6 O we rue, mbe ha nø n'ebé ahu, ubochi-ya zuru ka o gámuta nwa. 7 O we muta Nwanwoke mbu ya; o we ke Ya n'ákwa ọkiké, nyibe Ya n'ihe anètiye nri anu-ulo, n'ihi na uzø adigh nye ha n'ulo ndi-iye.

8 Ndi-ozùzù-aturu di n'otù ala ahu nànø n'ohia, nèche kwa igwè aturu-ha n'abali. 9 Mò-azi nke Onye-nwe-ayi we guzo ha nso, ebube nke Onye-nwe-ayi muba-kwa-ra ha buruburu: ha we tua egwu nke-uku. 10 Mò-azi ahu we si ha, Unu atula egwu; n'ihi na le, anamezi unu ozi ọma nke oké ọnù nke gàdiri ndi Israel nile: 11 n'ihi na ta n'obodo Devid ka amuru nye unu Onye-nzoputa, Nke.bu Kraist Onye-nwe-ayi. 12 Nka gábu-kwa-ra unu ihe-iriba-ama-Ya; Unu gáhu Nwa ọhu ekere n'ákwa ọkiké, nèdina kwa n'ihe anètiye nri anu-ulo. 13 Na mberede igwè usu ndi-mò-azi nke elu-igwe we noyere mò-azi ahu, nèto Chineke, si, 14 Otuto diri Chineke n'ebé kachasi ihe nile elu,

Udo di kwa n'elu uwa n'etiti madu ndi ihe-ha di Ya ezi nma.

15 O we rue, mbe ndi-mò-azi puru n'ebé ha nø la n'elu-igwe, ndi-ozùzù-aturu we sirita onwe-ha, Ka ayi je rue Betlehem ubu a, hu ihe a ekwuru nke emeworo, nke Onye-nwe-ayi mere ka ayi mara. 16 Ha we were ọsq bia, hu Meri na Josef, na Nwa ọhu ahu ka O dinara n'ihe ahu anètiye nri anu-ulo. 17 Ma mbe ha huru ya, ha me ka amara okwu agwara ha-ri bayere Nwatakiri ahu. 18 Okwu ndi-ozùzù-aturu gwara ha we ju ndi nile nuru ha anya. 19 Ma Meri debere ihe ndia nile ekwuru, nàtughari ha n'obi-ya. 20 Ndi-ozùzù-aturu we laghachi, nènye Chineke otuto, nèto kwa Ya n'ihi ihe nile ha nuru na nke ha huru, dika agwara ha.

21 Mbe ubochi asatø zuru ibì Ya úgwù, ewe kpø aha-Ya JISUS, nke mò-azi kpørø ya mbe akàtughime Ya.

22 Mbe ubochi nile nke ime ha ka ha di ọcha dika iwu nke Moses si di zuru, ha we kuru Ya rigoro Jerusalem, iche Ya n'iru Onye-nwe-ayi 23 (dika edeworo ya n'iwu Onye-nwe-ayi, Nwa mbu o bula nke bu oke nke gughere àkpà-nwa, agákpo ya ihe nsø nye Onye-nwe-ayi), 24 na inye ihe-ichu-aja dika okwu ekwuworor n'iwu Onye-nwe-ayi si di, Nduru abua, ma-Ọbu umu-kpalakwukwu abua. 25 Ma le, otù nwoke nø na Jerusalem, onye aha-ya bu Simeon; nwoke a bu kwa onye ezi omume na onye nàtu egwu Chineke, nèche nkasi-obi nke Israel: Mø Nsø di kwa n'aru ya. 26 Mø Nsø duru ya-ri ọdu, na o gagh-ahu ọnwu, rue mbe o gáhu Kraist nke Onye-nwe-ayi. 27 O we bia na Mø ahu nime ulo uku Chineke: mbe ndi muru Ya kubatara Nwatakiri ahu, bù Jisus, ka ha we mere Ya dika omume iwu Chineke si di, 28 ya onwe-ya we nara Ya nke-Ọma, kuru Ya n'aka-ya, ọzì kwa Chineke, si,

29 Onye-nwem, ubu a ka I nàrapu orù-Gi ka o la

N'udo, dika okwu-Gi si di;

30 N'ihi na anyam ahuwo nzoputa-Gi,

31 Nke I doziri n'iru ndi nile;

32 Ihé agékpuhère mba nile ọzø,
Na ebube ndi-Gi, bù Israel.

33 Ihe ekwuru bayere Ya we nèju kwa nna-Ya na nne-Ya anya; 34 Simeon we

gozie ha, si kwa Meri nne-Ya, Le, edowo Nwa nka ka Q buru ɔdida na nbili nke ɔtutu madu n'Israel; ka Q buru kwa ihe-iriba-ama anēkwu okwu megide; 35 ma mma-agha gāduwa kwa nkpuru-obi gi onwe-gi; ka ewe kpughe èchichè nke si n'ɔtutu obi puta. 36 Otù onye anākpọ Ana di kwa, bù onye-amuma-nwayi, nwa-nwayi Fanuel, nke si n'ebi Asha puta (nwayi a aghowó ezi agadi, ebe ya na di-ya biri arø asa site na nwa-abogho-ya, 37 o we nqdu n'qndu nwayi di-ya nwuru rue ɔgu arø anq na anq), onye nāpugh n'ulo Chineke, ma o were obubu-qn na aririø nckpere Chineke abali na ehihie. 38 Q we bia rue ebe ahu n'otù oge hour ahu, we kele Chineke, gwa kwa ndi nile nēche n̄haputa nke Jerusalem okwu bayere Ya. 39 Mbe ha mezuru ihe nile nke di ka iwu Onye-nwe-ayi si di, ha we laghachi na Galili, rue obodo nke aka ha, bù Nazaret.

40 Nwatakiri ahu we nētō, nēsi kwa ike, nējuputa n'amam-ihe: amara Chineke di kwa n'aru Ya.

41 Ndi muru Ya nēje Jerusalem kwa-arø n'ememe ngabiga. 42 Mbe Q ƙara arø iri na abua, ha we rigo dika omume nke ememe ahu si di; 43 mbe ha nqzuru ubochi nile, mbe ha nālaghachi, Nwa-okoro ahu, bù Jisus, we nqdu n'azu na Jerusalem; ndi muru Ya amagh kwa ya; 44 ma ebe ha chère na Q di n'usu-ha, ha jere ije otù ubochi; ha nāchø kwa Ya n'etiti ndi-ikwu-ha na ndi ha mara: 45 mbe ha nāchøtagh Ya, ha we laghachi na Jerusalem, nāchø Ya. 46 Q we rue, mbe ubochi atø gasiri, ha hu Ya n'ulo Chineke, ka Q nqduru n'etiti ndi-ozizi, nānu ckwu-ha, nāju kwa ha ajuu: 47 ibobo nghota-Ya na qziza nile Ya we nwua ndi nile nuru okwu-Ya n'aru. 48 Mbe ha huru Ya, ibobo we nwua ha n'aru: nne-Ya we si Ya, Nwam, Gini mere I meso ayi otù a? le, nna-Gi na mu onwem nāchø Gi n'obi ufu. 49 Q we si ha, Gini mere unu nāchøm? ùnu amatagh na aghaghø idi n'ihe nke Nnam? 50 Ma ha onwe-ha aghøtagh okwu Q gwara ha. 51 Q we so ha rida, bia rue Nazaret; Q we nqdu n'okpuru ha: nne-Ya we nēdebe ihe nile ekwuru n'obi-ya.

52 Jisus we nāga n'iru n'amam-ihe na

ogologo, nāga kwa n'amara n'ebe Chineke na madu nq.

3 i Ma n'arø nke-iri-na-ise n'ochichi nke Taibiriø Sisa, mbe Pontiø Pailat bu onye nāchi Judia, mbe Herod bu kwa tetrarch nke Galili, mbe nwanne-ya Filip bu kwa tetrarch nke ala Ituria na Trakonaitis, mbe Lisanias bu kwa tetrarch nke Abiini, 2 mbe Anas na Kaiatas bu ndi-is-i-chu-aja, okwu Chineke biakutere Jon nwa Zakarias n'ohia. 3 Q we bia n'ala nile di Jōdan buruburu, nēkwusa baptism nke nchèghari ka ewe baghara nmehie; 4 dika edeworo ya n'akwukwø okwu Aisaia onye-amuma, si,

Olu otù onye nēti nkpu n'ohia, si,
Dozienu uzø Onye-nwe-ayi,
Menu okporo-uzø-Ya ka ha guzozie.

5 Agékpooju ndagwurugwu o bula,
Agême kwa ka ugwu o bula na ugwu ntà o bula di ala;

Ebe di nbago gāghø kwa ebe guzoziri eguzozi,

Ebe nile di nkputankpu gābu kwa uzø di lari;

6 Madu nile gāhu kwa nzoputa Chineke.

7 Ya mere o si igwè madu ahu ndi puru ka o me ha baptism, Unu umu nke aju-ala, onye gosiri unu ka unu banari iwe gaje ibia? 8 Ya mere mianu nkpuru kwesiri nchèghari-unu, unu amalite-kwa-la ikwu nime onwe-unu, si, Ayi nwere Abraham na nna: n'ihi na asimi unu, na Chineke puru ime ka umu tolitere Abraham site na nkume ndia.

9 Ma qbuná ubu a anātukwasí kwa anyu-ike na nkporogwu osisi nile; ya mere anēbutu osisi o bula nke nāmigh nkpuru qma, tubà kwa ya nime oku. 10 Igwè madu ahu we juu ya, si, Q bu kwa gini kwesiri ka ayi me? 11 Q we za, si ha, Onye nwere uwe-ime abua, ya me onye nēnwégh ka o keta; onye nwe-kwa-ra nri, ya me otù ahu. 12 Ndi-qona-utu bia-kwa-ra ka eme ha baptism, ha we si ya, Onye-ozizi, gini kwesi:i ka ayi me? 13 Q si ha, Unu apunara la madu kari ihe akaworo unu. 14 Ndi-agha nēje ozi ju-kwa-ra ya, si, Ayi onwe-ayi kwa, gini kwesiri ka ayi me? Q si ha, Unu ejidela onye o bula aka ike, ebe-kwa-la onye o bula cbubo

ugha; ka afø ju kwa unu n'ego-olu-unu.

15 Mbe ndi-Ju no n'elege anya, mbe madu nile natughari kwa n'obi-ha ihe bayere Jon, ma elegh anya ya onwe-ya bu Kraist ahu, 16 Jon zara, si ha nile, Mu onwem n'egi miri me unu baptism n'ezie; ma Onye kam ike n'abia, Onye m'n'erugh itopu eriri akpukpo-ukwu-Ya: Onye ahu gëji Mø Nsø na oku me unu baptism: 17 Onye ihe-ifucha-oka-Ya di n'aka-Ya, ifuchapu ebe-nzochacha-oka-Ya nke-oma, na ikpokota oka-Ya n'oba-Ya; ma O gëji oku anapugh imenu emenyu rechapu iþoþo.

18 Ya mere o ji otutu idu-odu di iche iche zi ndi-Ju ozi oma; 19 ma Herod, bú tetrarch, ebe Jon turu ya nmehie-ya n'anya, bú ihe bayere Herodias nwunye nwa-nna-ya, na ihe bayere ajo ihe nile Herod mere, 20 o tukwasi-kwa-ra nka n'elu ihe nile, na o mechibidoro Jon n'ulo-nkporo.

21 Ma mbe emere ndi-Ju nile baptism, o rue, mbe emesi-kwa-ra Jisus baptism, mbe O n'ekpe kwa ekpere, na emeghere elu-igwe, 22 Mø Nsø we fedakwasi Ya n'oyiyi aru, dika nduru, olu we site n'elu-igwe, si, Gi onwe-gi bu Okparam M'huru n'anya; ihe-Gi dim ezi nma.

23 Ma Jisus onwe-ya, mbe O malitere izi ihe, O bara ihe dika oru aro na iri, buru Nwa Josef (dika echere), nwa Hili, 24 nwa Matat, nwa Livai, nwa Melkai, nwa Janai, nwa Josef, 25 nwa Matataias, nwa Emos, nwa Nehum, nwa Esli, nwa Nagai, 26 nwa Meat, nwa Matataias, nwa Semein, nwa Josek, nwa Jeda, 27 nwa Joanan, nwa Risa, nwa Zerubabel, nwa Shealtiel, nwa Nirai, 28 nwa Melkai, nwa Adai, nwa Kosam, nwa Elmadam, nwa Ia, 29 nwa Jisus, nwa Elieza, nwa Jorim, nwa Matat, nwa Livai, 30 nwa Simeon, nwa Judas, nwa Josef, nwa Jonam, nwa Elaiakim, 31 nwa Melea, nwa Mena, nwa Matata, nwa Netan, nwa Devid, 32 nwa Jesi, nwa Obed, nwa Boaz, nwa Salmon, nwa Nahshon, 33 nwa Aminadab, nwa Admin, nwa Anai, nwa Hezron, nwa Perez, nwa Juda, 34 nwa Jekob, nwa Aisak, nwa Abraham, nwa Tira, nwa Nehoa, 35 nwa Serug, nwa Reu, nwa Peleg, nwa Iba, nwa Shela, 36 nwa

Kainan, nwa Afaksad, nwa Shem, nwa Noa, nwa Lemek, 37 nwa Metusela, nwa Inok, nwa Jared, nwa Mahalaleel, nwa Kenan, 38 nwa Enos, nwa Set, nwa Adam, nwa Chineke.

4 1 Ma ebe Jisus juputara na Mø Nsø, 2 O si na Jødan laghachi, Mø ahu we duru Ya nãgaghari n'chia, 3 Ekwensu nãnwà kwa Ya ogu ubochi abua. O righ kwa ihe o bulu n'ubochi ahu: mbe ha zuru, agu we gua Ya. 4 Ekwensu we si Ya, O buru na I bu Okpara Chineke, gwa nkume a ka o ghø obe achicha. 5 Jisus we za ya, si, Edewo ya n'akwukwo nsø, si, O bugh nání achicha ka madu gëji di ndu. 6 O we duru Ya rigo, we gosi Ya ala-eze nile nke elu-uwa dum madu bi na nkpirikpi ege. 7 Ekwensu we si Ya, Gi ka m'gênye ike a nile, na ebube-ha: n'ihi na ararawo ya nye n'akam; onye o bulu m'cho-kwara inye ya m'nye ya. 8 Ya mere o buru na Gi onwe-gi gâkpø isi ala n'irum, ihe a nile gâbu nke Gi. 9 Jisus we za, si ya, Edewo ya n'akwukwo nsø, si, Onye-nwe-ayi Chineke-gi ka i gâkpø isi ala nye, o bu kwa nání Ya ka i gêkpere. 10 O we duru Ya ga Jerusalem, guzo Ya n'elu akuku ulo uku Chineke, si Ya, O buru na I bu Okpara Chineke, si n'ebe a tuda Onwe-gi n'ala: 11 n'ihi na edewo ya n'akwukwo nsø, si,

Ndi-mø-izi-Ya ka O gênye iwu bayere gi, iche gi:

11 Ozø,
O bu kwa n'elu aka-hakahagêburugi,
Ka i ghara ikpobi ukwu-gi na nkume
ma elegh anya.

12 Jisus we za, si ya, Ekuwo, si, Anwala Onye-nwe-ayi Chineke-gi.

13 Mbe ekwensu nwasiri onwunwa nile, o we si n'ebe O no pua rue mbe ozø.

14 Jisus we laghachi na Galili n'ike Mø Nsø: udé-Ya we pua jesa n'ala dum di buruburu. 15 Ya onwe-ya we n'ezí ihe n'ulo-nzukø nile ha, madu nile n'nye kwa Ya otuo.

16 O we bia rue Nazaret, ebe azuputara Ya-ri, O we ba n'ulo-nzukø-ha n'ubochi-izu-ike, dika O nême mbe dum, O we bilie igu akwukwo. 17 Ewe nye Ya akwukwo Aisaia onye-amuma n'aka. O we meghe akwukwo ahu, chøta ebe edeworo ya, si,

18 Mọ nke Onye-nwe-ayi di n'arum. N'ihi na O terem manu izi ndi-oþeye ozi ọma:
O ziteworom ikwusa ɔrira gwa ndi adotara n'agha,
Na ikwusa ihu-uþo gwa ndi-isi,
Izipu ndi etihiaworo aru ka ha la,
19 Ikwusa aro mbe Onye-nwe-ayi nñara madu nke-oma.
20 O we kpuchie akwukwo ahu, were ya nyeghachi onye nñere ha ozi, we nñdu ala: ndi nile nø n'ulo-nzukø ahu we nñlegide Ya anya. 21 O we malite isi ha, Ta ka emezuworo ihe a edeworo n'akwukwo nsø na ntj-unu. 22 Ha nile we buru ndi-ámá-Ya, okwu nile nke amara nke si n'ønu-Ya puta nñju kwa ha nile anya: ha we si, Onye a, O bugh Nwa Josef? 23 O we si ha, N'ezie unu gäturnum ilu a, Dibia, me ka aru Gi onwegi di ike: ka ihe ayi nuru na emere ha na Kapanaum ra, me kwa otù a n'ebé a n'obodo nke aka Gi. 24 O we si, N'ezie asim unu, O digh onye-amuma ọ bula nke anara nke-oma n'obodo nke aka ya. 25 Ma n'ezie ka M'nási unu, Qtutu ndinyom di-ha nwuru di n'ala Israel n'ubochi Elaija, mbe emechiri elu-igwe aro ato na ɔnwa isi, mbe oké unwu dara n'ala ahu nile; 26 ma ọ digh onye ọ bula nime ha ka ezigara Elaija, kama nání Zarefat, n'ala Saidon, jekuru nwayı di-ya nwuru. 27 Qtutu ndi-ekpenta di kwa n'Israel na mbe Elaisha onye-amuma; ma ọ digh onye ọ bula nime ha emere ka ọ di ɔcha, kama nání Neaman onye Siria. 28 Qnuma we juputa ha nile n'ulo-nzukø ahu, mbe ha nuru okwu ndia; 29 ha we bilie, chupu Ya n'obodo ahu, duru Ya ga rue mpempe ugwu nke ewuru obodo-ha n'elu ya, ka ha we kwada Ya n'ala. 30 Ma Ya onwe-ya gabigara n'etiti ha la.

31 O we ridata na Kapanaum, otù obodo nke Galili, O we nñzi ha ihe n'ubochi-izu-ike: 32 ibobo ozizi-Ya we nwua ha n'aru; n'ihi na okwu-Ya di n'ike. 33 Otù nwóke nø kwa n'ulo-nzukø-ha, nke nwere mø nke mø ọjo nñdigh ɔcha; ọ we were oké olu tisie nkpu ike, si, 34 Rapu! ginl ka ayi na Gi nwekòro, Jisus Onye Nazaret? Í biara ita ayi n'iyi? amataram I, Onye I bu, Onye Nsø ahu nke Chineke. 35 Jisus we bara ya nba, si, Kpuchie ɔnú-gi, si

kwa nime ya puta. Mbe mø ọjo ahu tudasiri ya n'ala n'etiti ha, ọ we si nime ya puta, nñmerugh ya aru. 36 Ibobo we nwua ha nile n'aru, ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Gini bu okwu a? n'ihi na O ji ichi-isi na ike nye ndi-mø nñdigh ɔcha iwü, ha we puta. 37 Úzú-Ya we tua gazue n'ebé nile nke ala di obodo ahu burübura.

38 O we si n'ulo-nzukø ahu bilie, ba n'ulo Saimon. Ma oké aru-óku jisiri nne nwunye Saimon ike; ha we kpere Ya ekpere bayere ya. 39 O we guzo n'akuku ya, bara aru-óku ahu nba; aru-óku ahu we rapu ya: ngwa ngwa ọ we bilie nñje-kwa-ra ha ozi.

40 Ma mbe anyanwu nñda, ndi nile, ka ha ra, bú ndi nwere madu aru nñdigh nma n'oria di iche iche, kuru ha biakute Ya; O we bikwasi ha nile n'otù n'otù aka-Ya abua, me kwa ka aru di ha ike. 41 Ndi-mø ọjo puta-kwa-ra n'otutu madu, nñti nkpu, si, Gi onwe-gi bu Okpara Chineke. Ma O nñbara ha nba, O kwegh kwa ka ha kwue okwu, n'ihi na ha matara na Ya bu Kraist.

42 Ma mbe chi børö, O pua ga n'ebé bu ɔhia: igwé madu nile we nñchø Ya, we biakute Ya, malite kwa ibochi Ya, ka O ghara isi na nke ha ga ebe ɔzø. 43 Ma O siri ha, Aghaghm izi kwa obodo n'íe ɔzø ozi ọma ala-eze Chineke: n'ihi na eziterem ime nka.

44 O nñkwusa kwa okwu Chineke n'ulo-nzukø nile nke Galili.

5 1 Ma o rue, mbe igwé madu nñdagide Ya nñnu kwa okwu Chineke, na Ya onwe-ya nñguzo n'usø ɔdø-miri Genesaret; 2 O we hu ubø abua ka ha guzoro n'usø ɔdø-miri ahu: ma ndí-ókü esiwori nime ha pua, ha nñsa kwa ihe ha ji ebü azü. 3 O we ba n'otù nime ubø abua ahu, nke bu nke Saimon, we kpere ya ka o si n'ala nupu nke-nrà. O we nñdu, si n'ubø nñzi igwé madu nile ihe. 4 Ma mbe O kwubiri okwu, O si Saimon, Nupu n'obu-miri, wuyenu ihe unu ji ebü azü ka unu ɿue azü. 5 Saimon we za, si, Nna-ayi, ayi døburu onwe-ayi n'olu ogologo abali a dum, ma ayi ebütagh ihe ọ bula: ma n'okwu-Gi m'gawuye ihe ejí ebü azü. 6 Mbe ha mesiri nka, ha we nwuta oké igwé azü; ihe-ha ejí ebü azü we nñdøka; 7 ha we fere ndi-nketa-ibe-ha aka, bú

ndi nō n'ubø-ha Ọzø, ka ha bia yere ha aka. Ha we bia, bujue ubø abua ahu, ya mere ha malitere imikpu. 8 Ma mbe Saimon Pita huru ya, o we da n'ala n'ikperè Jisus, si, Si n'ebe m'nø pua; n'ihi na abum onye-nmehie, Onye-nwe-ayi. 9 N'ihi na ibobo obubu azù ha buru nwuru ya na ndi nile ya na ha nō n'aru; 10 otú ahu ka ibobo nwu-kwa-ra Jemes na Jøn, umu Zebedi, n'aru, ndi ha na Saimon bu ndi-nnwekø. Jisus we si Saimon, Atula egwu; site n'uþu a i gananwuta madu na ndu. 11 Mbe ha tiyere ubø-ha n'ala, ha we rapu ihe nile, so Ya.

12 O rue, mbe Q nō n'otù nime obodo ahu, le, otù nwoke nke ekpenta juputara n'aru: ma mbe o huru Jisus o da kpuchie iru-ya n'ala, riø Ya, si, Onyc-nwe-ayi, o buru na I nàchø, I puru ime ka m'di ọcha. 13 Q we setipu aka-Ya, metu ya, si, Anamachø; ka eme ka i di ọcha. Ngwa ngwa ekpenta ahu we rapu ya. 14 Ya onwe-ya we nye ya iwu ka o ghara igwa onye o bula: Q si kwa ya, Kama laba, were onwe-gi gosi onye-nchu-aja, che kwa n'iru Chineke ihe bayere ime gi ka i di ọcha, dika Moses nyere n'iwu, ka o buru ha àmá. 15 Ma okwu bayere Ya fesakariri nke-uku: oké igwè madu we nàbàkø inu okwu-Ya, ka ewe me kwa aru-ha nke nàdigh nma ka o di ike. 16 Ma Ya onwe-ya nàwezuga Onwe-ya n'ebe bu ọchia, nékpe kwa ekpere.

17 O rue n'otù nime ubøchi ahu, na Ya onwe-ya nèzi ihe; ndi-Farisi na ndi-ozizi iwu Moses nànø kwa Ya nso, ndi siri n'ooodo ntà nile nke Galili na Judia na Jerusalem puta: ike nke Onye-nwe-ayi diye-kwa-ra Ya ime ka aru di madu ike. 18 Ma le, ndikom butere etù nwoke akuku-aru-ya nwuru anwu n'elu ihe-ndina: ha we nàchø uzø ibubata ya, na itøþø ya n'iru Ya. 19 Ebe ha nàhugh uzø ha gësi bubata ya n'ihi igwè madu ahu, ha we rigo n'elu ulo, we si n'okpukpu ulo buda ya na ute-ya n'etiti n'iru Jisus. 20 Mbe Q huru okwukweha, Q si, Nwoke, abagharawo gi nmehiegi nile. 21 Ndi-ode-akwukwø na ndi-Farisi we maiite itule n'obi-ha, si, Onye bu Nwoke a Nke nékwu okwu nkwlù? Onye puru ibaghara nmehie, ma-øburgh nani Chineke? 22 Ma ebe Jisus

mazuru ihe ha nàtule n'obi-ha, Q za, si ha, Gini mere unu nàtule ihe n'obi-unu? 23 Òle nke ka nfé, isi, Abagharawo gi nmehiegi nile; ma-øbu isi, Bilie, jeghari kwa? 24 Ma ka unu we mata na Nwa nke madu nwere ike n'elu uwa ibaghara nmehie (Q si onye ahu ukwuya nwuru anwu), M'si gi, Bilie, chiri ute-gi, ga ulo-gi. 25 Ngwa ngwa o we bilie n'iru ha, chiri ihe o ji dina, je ulo-ya, nèto Chineke. 26 Ibobo we nwua ha nile n'aru, ha we to Chineke; egwu juputa-kwa-ra n'obi, ha si, Ayi ahuwo ihe-ebube ta.

27 Mbe ihe ndia gasiri Q pua, hu onye-øna-utu, nke anákpo aha-ya Livai, ka o nòduru n'ulo-ütù, Q si ya, Som. 28 Q we rapu ihe nile, bilie, so Ya. 29 Livai we siere Ya nri uku n'ulo-ya iji nara Ya nke-øma: oké igwè ndi-øna-utu na ndi Ọzø di kwa ndi soro ha nòdu na nri. 30 Ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwø-ha we tamube imegide ndi nèso uzø-Ya, si, N'ihi gini ka unu nèso ndi-øna-utu na ndi-nmehie ndia nèri ihe? 31 Jisus we za, si ha, Nkpà dibia akpagh ndi aru di nma; kama o nàkpa ndi aru nàdigh nma. 32 Abiaghm ikpø ndi ezi omume kama o bu ndi-nmehie ka ha chègharia. 33 Ha we si Ya, Ndi nèso uzø Jøn nèbu Ọnu ọtutu mbe, nàriø kwa aririø; otú ahu ka ndi nèso uzø ndi-Farisi nème kwa; ma ndi nke Gi nèri nàñu kwa. 34 Ma Jisus siri ha, Q gábù na unu puru ime ka umu-ndikom nke ulo anàlu nwunye Ọhu bue Ọnu, mbe ha na Onye nàlu nwunye Ọhu nànø? 35 Ma ubøchi gábia; mbe agànápù kwa ha Onye nàlu nwunye Ọhu, mbe ahu ka ha gèbu Ọnu n'ubøchi ahu. 36 Q we tu-kwa-ra ha ilu, si, Q digh onye o bula nàdòkapu iberibe ákwà Ọbuha n'uwe Ọhu tukwasi ya n'uwe ochie; eme otú a, o gádòka nke-øhu, Ọzø kwa, iberibe ákwà Ọbuha si n'uwe Ọhu ahu puta agagh-adabà na nke-ochie. 37 Q digh kwa onye o bula nàbaye manya-vine Ọhu na karama-akpukpø ochie; eme otú a, manya-vine Ọhu gábaawa karama-akpukpø, manya onwe-ya gáwusi, karama-akpukpø ahu gála kwa n'iyl. 38 Ma aghagh ibaye manya-vine Ọhu na karama-akpukpø Ọhu. 39 Ozø kwa, Q digh onye o bula, mbe o ñuworo manya-

vine ochie, nāchō nke-øhu: n'ihi na ø si, Nke-ochie di nma.

6 1 O rue na Q nāga n'etiti ubi øka n'ubøchi-izu-ike; ndi nēso uzø-Ya we nāghø oko øka, nāta, nāmazu ha n'aka-ha. 2 Ma ufødu nime ndi-Farisi siri, Gini mere unu nēme ihe nēzigh ezi n'iwu ime n'ubøchi-izu-ike? 3 Jisus we za ha, si, Ünu agugh øbuná ihe a, nke Devid mere, mþe agu guru ya, ya onwe-ya na ndi soro ya; 4 otu ø batara n'ulo Chineke, were kwa øbe achicha anéche n'iru Chineke rie ya, ø we nye kwa ndi ya na ha yikø; nke nēzigh ezi n'iwu ka erie, ma ø bu nāni ndi-nchu-aja ka o ziri ezi? 5 Q we si ha, Nwa nke madu bu Onye-nwe ubøchi-izu-ike.

6 Q we rue n'ubøchi-izu-ike di iche, na Q batara n'ulo-nzukø-ha, we nēzi ihe: otu nwoke nō kwa n'ebe ahu, aka-nri-ya kpønwu-kwa-ra akpønwu. 7 Ma ndi-ode-akwukwø na ndi-Farisi nēche Ya, ma Q gême ka aru-ya di ike n'ubøchi-izu-ike; ka ha we hu ihe ha gëji bo Ya ebubo. 8 Ma Ya onwe-ya matara ihe ha nātule n'obi; Q we si nwoke ahu aka-ya kpønwuru akpønwu, Bilie, guzo n'etiti. Q we bilie, guzo kwa. 9 Jisus we si ha, Anamaju unu, Q ziri ezi n'iwu ime ezi ihe, ma-øbu ime ihe øjø, n'ubøchi-izu-ike? izoputa ndu, ma-øbu ila ya n'iyi? 10 Mþe Q lesiri ha nile anya buruburu, Q we si ya, Setipu aka-gi. Q we me ya: ewe me ka aka-ya di ka ø di mbu. 11 Ma ndi ahu juputara n'enwegh-uche; ha we nēkwurita n'etiti onwe-ha ihe ha gême Jisus.

12 O rue n'ubøchi ndia, na Q puru rigo n'ugwu ahu ikpe ekpere; Q we nogide n'ogologo abali ahu nile n'ikpe ekpere nye Chineke. 13 Mþe chi børø, Q kpø ndi nēso uzø-Ya biakute Ya: Q we roputa nime ha madu iri na abua, ndi Q kpø-kwa-ra aha-ha ndi-øzi; 14 Saimon, onye Q kpø-kwa-ra aha-ya Pita, na Andru nwa-nne-ya, na Jemes na Jon, na Filip na Batølømiu, 15 na Matiu na Tomas, na Jemes nwa Alfiøs, na Saimon onye anákpo Zilotis, 16 na Judas nwa Jemes, na Judas Iskariot, onye ghørø onye rara ya nye; 17 Q we so ha rida, guzo n'ebe di lari, Ya na oké igwè ndi nēso uzø-Ya, na oké øtutu ndi-Ju ndi si na Judia nile na Jerusalem, na usø oké osimiri nke Taia na Saidon,

puta, ndi biara inu okwu-Ya, na ka ewe me ka aru-ha di ike n'oria-ha nile; 18 eme-kwa-ra ka aru-ha di ike, bù ndi mø nādigh øcha nēsobu. 19 Igwè madu ahu nile we chø imetu Ya aka: n'ihi na ike nēsi n'aru-Ya puta, nēme kwa ka aru di ha nile ike.

20 Ya onwe-ya we welie anya-Ya elu le ndi nēso uzø-Ya, si, Ngøzi nādiri unu, bù ndi-øbeye: n'ihi na ala-eze Chineke bu nke unu. 21 Ngøzi nādiri unu ndi agu nāgu ubu a: n'ihi na afø gëju unu. Ngøzi nādiri unu ndi nākwa ákwá ubu a: n'ihi na unu gāchì øchi. 22 Ngøzi nādiri unu, mþe ø bula madu gākpø unu asi, mþe ø bula ha gékewapu kwa unu, ta kwa unu uta, tufu kwa aha-unu dika ajø ihe, n'ihi Nwa nke madu. 23 Nurianu qnù n'ubøchi ahu, wuli-kwa-nu elu n'ihi qnù: n'ihi na le, ugwo-ølu-unu di uku n'elu-igwe: n'ihi na otu ahu ka ndi bu nna-ha mere ndi-amuma. 24 Ma ahuhu gādiri unu ndi-øgaranya: n'ihi na unu nēnwezu nkasi-obi-unu. 25 Ahuhu gādiri unu, ndi afø juworo ubu a: n'ihi na agu gágú unu. Ahuhu gādiri unu, ndi nachi øchi ubu a: n'ihi na unu gérü újú kwa kwa ákwà. 26 Ahuhu gādiri unu, mþe ø bula madu nile gékwu okwu øma bayere unu: n'ihi na otu ahu ka ndi bu nna-ha mere ndi-amuma ugha.

27 Ma asim unu ndi nānu okwum, Nāhunu ndi-iro-unu n'anya, nēmenu ihe øma nye ndi nākpø unu asi, 28 nāgøzinu ndi nābu unu qnù, nēkpe ekpere nye ndi nākpali unu. 29 Onye ø bula nke nēti gi aka n'otu nti, che-kwa-ra ya nke-øzø; onye nānapu kwa oké uwe-gi, øbochila ya inara kwa uwe-imégi. 30 Nēnye onye ø bula nāriø gi; onye nānapu gi ihe-gi, ariø-kwa-la ha n'aka-ya øzø. 31 Dika unu nāchō kwa ka madu mere unu, unu onwe-unu nēme kwa ha otu ahu. 32 Q buru kwa na unu ahù ndi ahu n'anya, bù ndi nāhu unu n'anya, àha ekele gini diri unu? n'ihi na øbuná ndi-nmehie nāhu ndi ahu n'anya, bù ndi nāhu ha n'anya. 33 Q buru kwa na unu eme ezi ihe nye ndi nēme ezi ihe nye unu, àha ekele gini diri unu? n'ihi na øbuná ndi-nmehie nēme otu ihe ahu. 34 Q buru kwa na unu ewere ihe binyeha, bù ndi unu nēle anya na unu gānata n'aka-ha, àha ekele gini diri unu? øbuná ndi-nmehie nēwere ihe binyeha, bù ndi

nmehie, ka ha we nara kwa nke ra ka ya. 35 Ma nāhunu ndi-iro-unu n'anya, nēme-kwa-nu ezi ihe nye ha, nēbinye kwa ihe, ghara iwepu itukwasi-obi; ugwo-olu-unu gādi kwa uku, unu gābu kwa umu nke Onye kachasi ihe nile elu: n'ihi na Ya onwe-ya nwere iru-oma n'ebe ndi nēnwegh ekele na ndi bu ajo madu no. 36 Nwenu obi-ebere, dika Nna-unu nwere obi-ebere. 37 Ozø, unu ekpela ikpè, agagh-ekpe kwa unu ikpè ma-oli: unu ama-kwa-la ikpè, agaghama kwa unu ikpè ma-oli: rapunu, agārapu kwa unu: 38 nēnyenu, agēnye kwa unu; otutu ọma, nke abiadaworo ala, yokota, nke nējubiga kwa okè, ka ha gēnye n'obi-unu. N'ihi na ihe unu ji tù ihe ka agēji tù-kwa-ra unu ozø.

39 O we tu-kwa-ra ha ilu, si, Onye isi puru idu onye isi? ha abua agagh-adabà n'olulù? 40 Onye nēso uzø onye-ozizi adigh-aka onye-ozizi-ya: ma onye o bula mbe emere ya ka o zue okè gādi ka onye-ozizi-ya. 41 Ma gini mere i ji le irighiri ahihia nke di n'anya nwa-nna-gi, ma i tugharigh uche na ntuhie nke di n'anya nke gi? 42 Ma-obu i si aña pu isi nwa-nna-gi, Nwa-nnam, kwe ka m'tupu righiri ahihia ahu nke di n'anya-gi, mbe gi onwe-gi nāhugh ntuhie nke di n'anya nke gi? Onye-iru-abua, buru uzø tupu ntuhie ahu n'anya nke gi, mbe ahu ka i gēlegide anya itupu irighiri ahihia ahu nke di n'anya nwa-nna-gi. 43 N'ihi na o digh osisi ọma o bula nke nāmi nkpuru nābagh n'ihe; ọzø kwa, o digh osisi o bula nābagh n'ihe nke nāmi nkpuru ọma. 44 N'ihi na amara osisi o bula site na nkpuru nke aka ya. N'ihi na madu adigh-ekpokota nkpuru fig site n'ogwu, ha adigh-aghotà kwa nkpuru-vine site n'obi-ogwu. 45 Ezi madu site n'ezi àkù nke obi-ya nēweputa ezi ihe; ajo madu site kwa n'ajø àkù nke obi-ya nēweputa ajo ihe: n'ihi na onu-ya nēkwu okwu site n'ihe nke obi nwebigara okè.

46 Ma gini mere unu nākpom, Onye-nwe-ayi, Onye-nwe-ayi, ma unu emegh ihe nile M'kwuru? 47 Onye o bula nke nābiakutem, nke nānu kwa okwum nile, nke nēme kwa ha, M'gēgosi unu onye o yiri: 48 o yiri madu nke nēwu ulo, onye gwuru gwumi kwa, we tø ntø-ala n'elu okè nkume: mbe miri juru, osimiri we tikwasiri ulo ahu, ma o nwegh ike ime

ya ka o me nkpatu: n'ihi na ewuru ya nke-ọma. 49 Ma onye nānu, ma o megh ha, yiri madu nke nēwu ulo n'elu ala nēnwegh ntø-ala; nke osimiri tikwasiri, ngwa ngwa o we dakasi; nbibi nke ulo ahu di kwa uku.

7 I Mbe O kwubiri okwu-Ya nile na nti ndi-Ju, O we ba na Kapanaum.

2 Ma aru adigh oru otu ochi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise nma, onye di ya okè ọnlu-ahia, o no n'ọnlu ọnwu. 3 Mbe o nuru ihe bayere Jisus, o we zigara Ya ndi-okenye nke ndi-Ju, nāriø Ya ka Q bia zoputa oru-ya. 4 Ma mbe ha biakutere Jisus, ha riøsie Ya ike, si, Q bu onye kwesiri ka I mere ya ihe a: 5 n'ihi na o nāhu mba-ayi n'anya, ya onwe-ya wukwa-ra ulo-nzukø-ayi nye ayi. 6 Jisus we so ha ga. Ma mbe Q nādigh n'ebe di anya n'ulo-ya ubu a, ochi-agha ahu nāchi ọgu ndi-agha ise we zigara Ya ufodu ndi-eyi-ya, si Ya, Onye-nwe-ayi, esobula Onwe-gi: n'ihi na erugham ka I ba n'okpuru ulom: 7 n'ihi nka agugham onwem onye kwesiri ibiakute Gi: kama were okwu-ọnlu kwue, agēme kwa ka aru onye nējerem ozi di ike. 8 N'ihi na mu onwem bu kwa onye edoro n'okpuru ike, nēnwe ndi-agha n'okpuru mu onwem: m'we si onye a, Ga, o ga; m'si kwa onye ọzø, Bia, o bia; m'si kwa orùm, Me nka, o me ya. 9 Ma mbe Jisus nuru ihe ndia, o juru Ya anya n'ihi ya, o we chigharia, si igwè madu nke nēso Ya, Asim unu, o digh mbe M'huru okè okwukwe di otu a, obuna n'Israel. 10 Ndi ezitere we laghachi n'ulo-ya, hu ka aru di oru ahu nma.

11 O rue, mbe nwa oge gasiri, na O garuru obodo anākpø Nain; ndi nēso uzø-Ya we so Ya ga, ha na okè igwè madu. 12 Ma mbe Q biaruru nso ọnlu-uzø-ama obodo ahu, le, anēbupu otu onye nwuru anwu, bú nwa-nwoke nke nne-ya muru nāni ya, nwayi ahu bu kwa onye di-ya nwuru: okè igwè nke ndi obodo ahu soro kwa ya. 13 Mbe Onye-nwe-ayi huru ya, O we nwe ọmiko n'aru ya, si ya, Akwala àkwà. 14 O we biaruu nso, metu ihe ozu ahu aka: ndi nēbu ya we guzo. O we si, Nwa-okorobia, gi ka M'nāsi, Bilie. 15 Onye ahu nke nwuru anwu we nolie, malite ikwu okwu. O we were ya nye nne-ya. 16 Madu nile we tua egwu: ha we nye Chineke otuto,

si, Onye-amuma uku ebiliwo n'etiti ayi: ha si kwa, Chineke eletawo ndi-Ya. 17 Okwu a bayere Ya we pua gazue na Judia dum, na ala nile di ya buruburu.

18 Ndi nēso uzō Jōn we kōrō ya akukō bayere ihe ndia nile. 19 Jōn we kpō madu abua biakute ya nime ndi nēso uzō-ya, zigara Onye-nwe-ayi, si, Gi onwe-gi bu Onye nābia, ma-qbū na ayi nēle anya onye ozō? 20 Ma mbe ndikom ahu biakutere Ya, ha si, Jōn Baptist eziwo ayi biakute Gi, si, Gi onwe-gi bu Onye nābia, ma-qbū na ayi nēle anya onye ozō? 21 N'oge hour ahu Q mere ka aru ọtutu madu di ike si'e n'oria na ajo oria di iche iche na ndi ajo mo; Q were kwa amara me ka ọtutu ndi-isì hu uzō. 22 Q we za, si ha, Ganu, kōrō Jōn ihe nile unu huru na nke unu nuru; ndi-isì nāhu uzō, ndingwurō nēje ije, anēme ndi-ekpenta ka ha di ọcha, ndi nti chirī nānu ihe, anēme ndi nwuru anwu ka ha si n'ọnwu bilie, anēzi ndi-obeye ozi oma. 23 Ngōzi nādi-kwa-ra onye ahu, bù onye ọ bulu nke nāgagh-ama n'onyà n'arum.

24 Ma mbe ndi-ozì Jōn lasiri, Q malitere igwa igwè madu nile okwu bayere Jōn, si, Q bu gini ka unu puru je n'ohia ka unu kiri? àmì nke nēme nkpatu site n'ifufe? 25 Ma ọ bu gini ka unu puru ka unu hu? nwòke eyikwasioro uwe di biali-biali? Le, ndi nēyi ezi uwe kachasi nma, ndi bi kwa n'oké oriri na oké ọjūnū, nō n'ulo ndi-eze. 26 Ma ọ bu gini ka unu puru ka unu hu? ònye-amuma? E, asim unu, onye kari kwa onye-amuma nke-uku. 27 Nwoke a bu onye edeworo ihe n'akwukwò nsò bayere ya, si,

Le, Mu onwem nēziga onye-ozim n'iru Gi,

Onye gēmezi uzō-Gi n'iru Gi.

28 Asim unu, N'etiti ndi ndinyom muru ọ digh onye ka Jōn uku: ma onye dikariri ntà n'ala-eze Chineke ka ya uku.

29 Mbe ndi-Ju nile nuru Ya, ha na ndi-qná-utu, ha we gua Chineke n'onye ezi omume, ebe ejiri baptism nke Jōn me ha baptism. 30 Ma ndi-Farisi na ndi-iwu juru n'onwe-ha izù Chineke, ebe ọ nēmegh ha baptism. 31 Gini kwa ka M'gēji madu nke ọbō a tuyere, gini kwa ka ha yiri? 32 Ha yiri umu-

ntakiri ndi nānōdu n'oma-ahia, nākpō kwa ibe-ha ọkù; ndi nāsi, Ayi Ọburu unu ọjā, ma unu etegh egwù; ayi kwara ákwà, ma unu etigh nkpu ákwà. 33 N'ihi na Jōn Baptist abiawo nērigh achicha nānugh kwa manya-vine; unu we si, Q nwere mo ọjō. 34 Nwa nke madu abiawo nēri ihe-oriri nānu kwa ihe-qnūnū; unu we si, Le, onye-ori-nke-uku, na onye-oké-qnū-manya, eyi nidi-qná-utu na ndi-nmehie! 35 Agu-kwara amam-ihe n'onye ezi omume site n'umu-ya nile.

36 Otù onye n'etiti ndi-Farisi we kpere Ya ka O so ya rie ihe. Q we ba n'ulo onye-Farisi ahu, we nōdu na nri. 37 Ma le, otù nwayi nke nō n'obodo ahu, bù onye-nmehie; mbe ọ mara nke-oma na Q noduru na nri n'ulo onye-Farisi ahu, ọ we weta ite alabaster nke manu-otite di ya nime, 38 we guzo n'azu n'ukwu-Ya, nākwa ákwà, we malite iwere anya-miri-ya desa ukwu-Ya abua, ọ were kwa agiri-isi-ya hicha ha, ọ we sutu ukwu-Ya ọnu nke-uku, were manu-otite ahu te ha. 39 Ma mbe onye-Farisi nke kpōrō Ya huru ya, o kwue n'onwe-ya, si, Nwoke a, asi na Q bu onye-amuma, Q gāmara onye nwayi a bu nke nēmetu Ya aka, na aha madu ọ bu, na ọ bu onye-nmehie. 40 Jisus we za, si Ya, Saimon, enwerem okwu M'gāgwa gi. Q we si, Onye-ozizi, kwue. 41 Otù onye nke nēbinye madu ihe nwere madu abua ji ya ugwo: otù onye ji ya nnù shilling na ọgu ise, ibe-ya ji kwa ya ọgu abua na iri. 42 Ebe ha nēnwegh ihe ha gēji kwughachi ya ugwo, ọ were amara ọbaghara ha abua. Onye kwa n'etiti ha abua gāhu kari ya n'anya? 43 Saimon we za, si, Q dim ka onye ọ were amara ọbaghara kari. Q we si ya, I kpeziri. 44 Mbe O chigharisiri n'ebé nwayi ahu nō, Q si Saimon, I huru nwayi a? Abataram n'ulo-gi, i nyeghm miri iji sa ukwu: ma nwayi a were anya-miri-ya desa ukwum, were kwa agiri-isi-ya hicha ha. 45 I sutughm ọnu: ma nwayi a, site na mbe M'batara, ọ rapugh isutu ukwum ọnu nke-uku. 46 I wegh manu tem n'isi: ma nwayi a were manu-otite tem n'ukwu. 47 N'ihi nka asim i, Abagharaworo ya nmehie-ya, nke di ọtutu; n'ihi na ọ hurum n'anya nke-uku: ma onye ọbaghara ihe ntà, onye ahu

nāhu n'anya nke-ntà. 48 Q we si nwayi ahu, Abaghaworo gi nmehie nile gi. 49 Ndi ha na Ya nōduru na nri we malite isirita onwe-ha, Onye bu Onye a, Nke nābaghara kwa nmehie? 50 Q we si nwayi ahu, Okwukwe-gi azoputawo gi; la n'udo.

8 I Q we rue mbe nwa oge gasiri, na Ya onwe-ya nāgaghari n'obodo na obodo ntà di iche iche, nēkwusa nēzi kwa ozi ọma ala-eze Chineke, Ya na ndi-ozi iri na abua ahu, 2 na ndinyom ufodu ndi emereri ka aru-ha di ike site n'ichupu ndi-mọ ọjọ na igwọ nriaria, Meri nke akporo Magdalini, onye mọ ọjọ asa siwori nime ya puta, 3 na Joana nwunye Kuza onye Herod tiyere ihe-ya n'aka, na Susana, na ọtutu ndi ọzọ, ndi nēweputa ihe ha nwere emezi ha.

4 Ma mbe oké igwé madu nēzukọ, mbe ndi si n'obodo nile nābiakute kwa Ya, Q we kwue okwu site n'ilu: 5 Oghankpuru puru ka ọ gha nkpuru-ya: mbe ọ nāgha, ufodu we da n'akuku uzọ; ewe zokwasi ha ukwu, anu-ufe nke elu-igwe we tuturie ha. 6 Nkpuru ọzọ we da n'elu oké nkume; mbe ha puru ome, ha we kpọnwua, n'ihi na ha enwegh ala miri. 7 Nkpuru ọzọ we da n'etiti ogwu; ogwu ahu we so ha pue, kpabue ha. 8 Nkpuru ọzọ we da n'ezi ala, ha we pue, we mia nkpuru ọgu ise ọgu ise. Mbe O nēkwu okwu ndia, O tie nkpu, si, Onye nwere nti inu ihe, ya nu.

9 Ndi nēso uzọ-Ya we juu Ya ihe ilu a gābu. 10 Q we si, Q bu unu ka enyeworo imara ihe-omimi ala-eze Chineke: ma ndi fōduru ka anāgwa okwu n'ilu; ka ha ghara ibu n'ohuhu, ghara kwa inuta n'ọnunu. 11 Ma ilu ahu bu nka: Nkpuru ahu bu okwu Chineke. 12 Ndi nọ n'akuku uzọ ahu bu ndi nuru; mbe ahu ekwensu bia, we napu okwu ahu n'obi-ha, ka ha ghara ikwere, ewe zoputa ha. 13 Ndi nọ kwa n'oké nkume ahu bu ndi were ọnù nara okwu ahu mbe ọ bulu ha nuru ya; ma ndia enwegh nkporogwu, ndi kwere na nwa oge, ma n'oge ọnwunwa ha wezuga onwe-ha. 14 Nkpuru nke dara n'etiti ogwu ahu, ndia bu ndi nuru, ma mbe ha nāga n'uzọ-ha nchebu na ákú na ihe-utọ nke ndu a nākpabu ha, ha amigh ezi nkpuru. 15 Nkpuru nke di n'ala ọma ahu, ndia bu ndi were ezi obi di nma jisie okwu

ahu ike, mbe ha nuru ya, ha were kwa ntachi-obi mia nkpuru.

16 Ma ọ digh onye ọ bulu, mbe ọ muyere oriøna, nēkpuchi ya n'ihe, ma-ọbu dōba ya n'okpuru ihe-ndina; kama ọ nādōba ya n'elu ihe-idobabiøna, ka ndi nke nābā nime we hu ihè-ya. 17 N'ihi na ọ digh ihe ezoro ezo, nke anāgagh-eime ka ọ puta ihè; ọ digh kwa ihe di nzuzo, nke anāgagh-ama me kwa ka ọ puta ihè. 18 Ya mere, lezienu anya otu unu si anu: n'ihi na onye ọ bulu nke nwere, onye ahu ka agēnye; onye ọ bulu nēnwegh kwa, ọbunà ihe ọ nēchē na ọ nwere ka agānapu ya.

19 Ma nne-Ya na umu-nne-Ya biakutere Ya, ma ha apugh ibizru Ya nso n'ihi igwé madu ahu. 20 Ewe si Ya, Nne-gi na umu-nne-gi nēguzo n'ezì, nāchọ ihu Gi anya. 21 Ma Q zara, si ha, Nnem na umu-nnem bu ndia ndi nānu okwu Chineke, nēme kwa ya.

22 O rue n'otu nime ubochi ahu, na Q batara n'uþo, Ya onwe-ya na ndi nēso uzọ-Ya; Q we si ha, Ka ayi gabiga n'ofe ọdọ-miri a ọzọ: ha we nupu. 23 Ma mbe ha nēje Q da n'ura: oké ajo ifufe we da n'ọdọ-miri ahu; miri nēju kwa n'uþo-ha, ha we nōdu n'ọnù ọnwu. 24 Ha we biakute Ya, kpote Ya, si, Nna-ayi, Nna-ayi, ayi nāla n'iyl. Q we teta, bara ifufe na ebili-miri nba: ha we me ju, ndaju we di. 25 Q we si ha, Ole ebe ka okwukwe-unu di? Ha we tua egwu, o ju ha anya, ha sīrita onwe-ha, Onye bu kwa Onye a, na Q nēnye ọbuna ifufe na miri iwu, ha nāna kwa Ya nti?

26 Ha we rue ala ndi Gerasa, nke di na ncherita-iru Galili. 27 Ma mbe O siri n'uþo puta rigo n'ala, otu nwoke nke si n'obodo ahu puta zutere ya, bù onye nwere ndi-mọ ọjọ; ma na mbe di anya ọ digh uwe o yiri, o bigh kwa n'ulo, kama n'ebé anēli ozu. 28 Ma mbe ọ huru Jisus, o tisie nkpu ike, da kwa n'ala n'iru Ya, were oké olu si, Gini ka mu na Gi nwekporo, Jisus, Okpara Chineke Nkachasi ihe nile elu? ariom Gi, emekpalam aru. 29 N'ihi na Q nyere mọ ahu nādigh ọcha iwu ka o si nime nwoke ahu puta. N'ihi na ọtutu mbe ka o nējisi ya ike: anēche kwa ya nche, ewere kwa nkporo na nkporo-ukwu ke

ya; o we nyajipu ihe eji ke ya, mo ojo ahu we churu ya ba n'ohia. 30 Jisus we juu ya, si, Ole aha-gi? O si, Legion; n'ihi na otutu ndi-mo ojo bара nime ya. 31 Ha we riq Ya ka o ghara inye ha iwu ka ha je ba n'abyss. 32 Ma igwè otutu ezi di n'ebe ahu nata nri n'ugwu: ha we riq Ya ka Q kwere ha ka ha ba nime ha. Q we kwere ha. 33 Ndi-mo ojo ahu we si nime nwoke ahu puta, ba nime igwè ezi ahu: igwè ezi ahu we nuda n'ebe ahu di nkputankpu dabà n'odomiri, miri we babue ha. 34 Ma mbe ndi nazu ha huru ihe emererri, ha balaga, kosa ya n'obodo ahu na n'ubi. 35 Ha we pua ihu ihe emererri; ha we biakute Jisus, we hu nwoke ahu, nke ndi-mo ojo siri nime ya puta, ka o noduru ala n'ukwu Jisus, yiri uwe, uche-ya zu-kwara okè: ha we tua egwu. 36 Ndi huru ya we koro ha otu azoputara onye ahu ndi-mo ojo ji. 37 Ora nile nke ala ndi Geresa di ya buruburu we kpere Ya ka O si n'ebe ha no la; n'ihi na ha nata okè egwu: Q we ba nime ubo, laghachi. 38 Ma nwoke nke ndi-mo ojo siri nime ya puta nario Ya ka ya na Ya biri: ma O zilagara ya, si, 39 Laghachi n'ulo-gi, koro ha ihe nile, ka ha ra, bu nke Chineke meworo gi. Q we je, nèkwusa n'obodo ahu dum ihe Jisus mere ya, ka ha ra.

40 Ma mbe Jisus laghachiri, igwè madu ahu nara Ya nke-oma; n'ihi na ha nile nèleanya Ya. 41 Ma le, otu nwoke, aha-ya bu Jeairos, biara, ya onwe-ya bu kwa onye-isi ulo-nzuko: o we da n'ala n'ukwu Jisus, we riq Ya ka Q bia n'ulo-ya; 42 n'ihi na o nwere nwa-nwayi o muru nani ya, nke bara ihe ra ka arø iri na abua, nwata ahu nñanwu kwa anwu. Ma mbe Q nèje igwè madu nile nñkpabu Ya.

43 Otu nwayi nke nwere oruru-øbara arø iri na abua, nke mefusiri ihe dum oji biri n'aru ndi-dibia, ma o digh onye o bula nwere ike ime ka aru-ya di ike, 44 nwayi ahu we bia n'azu Ya, we metu onu-øru uwe-Ya aka: ngwa ngwa oruru-øbara-va we guzo. 45 Jisus we si, Onye bu onye ahu nke meturum aka? Ma mbe madu nile di nágø, Pita na ndi ya na ha yikø si, Nna-ayi, igwè madu ndia nñdagide Gi nñkpabu kwa Gi. 46 Ma Jisus siri, Madu meturum aka: n'ihi na

Mu onwem mara na ike esiwori n'arum puta. 47 Ma mbe nwayi ahu huru na o zogh ezo, o were ima-aru-jiji bia, we da n'iru Ya, kó n'iru ndi-Ju ahu nile ihe mere o ji metu Ya aka, na otu esi me ka aru di ya ike ngwa ngwa. 48 Ma Q siri ya, Nwam nwayi, okwukwe-gi azoputawo gi; la n'udo.

49 Mbe Q kpu okwu n'ønu, otu onye si n'ulo onye-isi ulo-nzuko ahu bia, si, Nwa-gi nwayi anwuruwo; esobu-kwa-la Onye-ozizi a qzø. 50 Ma mbe Jisus naru ya, Q za ya, si, Atula egwu: kwere nani, agazoputa kwa ya. 51 Ma mbe Q biaruru ulo ahu, Q kwegh onye o bula so Ya ba, ma-øbugh Pita, na Jon, na James, na nna nwata-nwayi ahu na nne-ya. 52 Ma madu nile nñkwa ákwá, nëti kwa aka n'obi n'ihi ya: ma Q siri, Unu akwa! a ákwá; n'ihi na o nwugh anwu, kama o nñraru ura. 53 Ha we chia Ya øchi, ebe ha matara na o nwuru anwu. 54 Ma Ya-onwe-ya jidere ya n'aka, we kpø, si, Nwata-nwayi, bilie. 55 Mo-ya we lata, o we bilie ngwa ngwa: Q we si ka enye ya ihc-oriri. 56 Ibobo we nwubiga ndi muru ya okè n'aru: ma Q nyere ha iwu ka ha ghara igwa onye o bula ihe emererri.

9 1 Q we kpokota ndi-ozu iri na abua ahu, nye ha ike na ichi-isi n'ebe ndi-mo ojo nile no, na igwo qria di iche iche. 2 Q we zipu ha ikwusa ala-eze Chineke, na ime ka aru di ndi-nriaria ike. 3 Q we si ha, Unu ewela ihe o bula n'ije-unu, unu ewela nkpa-n'aka, ma-øbu ákpà, ma-øbu ohe achicha, ma-øbu ego; unu enwe-kwa-la uwe-ime abua. 4 Ulo o bula unu gaba, nqidenu n'ebe ahu, si kwa n'ebe ahu pua. 5 Ka ha ra kwa, bu ndi nñnaragh unu nke-oma, mbe unu nñpu n'obodo ahu tichapu ája di n'ukwu-unu ka o buru ha áma. 6 Ha we pua, we nçjezu obodo ntà ahu nile, nñzisa ozi òma Ya, nème kwa ka aru madu di ike n'ebe nile.

7 Ma Herod, bu tetrarch, naru ihe nile emere: o we nèchebu onwe-ya, n'ihi na ufodu siri, na Jon esiwori na ndi nwuru anwu bilie; 8 ufodu si-kwa-ra, na Elaija aputawori ibè; ndi qzø si-kwa-ra na otu onye nime ndi-amuma ochie esiwori n'ønwu bilie qzø. 9 Ma Herod siri, Mu onwem bipuru isi Jon: ma onye

bu Onye a, Nke m'nānu ihe bayere Ya di otú a? Q we nāchø uzø ihu Ya anya.

10 Mbe ndi-ozi Jisus latara, ha we kɔrɔ Ya ihe nile ha mere, ka ha ra. Q we chiri ha tiyere Onwe-ya, wezuga Onwe-ya iche rue obodo anākpø Betsaida. 11 Ma mbe igwè madu nile mara ya, ha soro Ya: Q we nara ha nke-øma, we gwa ha okwu bayere ala-eze Chineke, nême kwa ka aru di ha ike, bú ndi q di nkpa ka eme ka aru-ha di ike. 12 Ma chi malitere iji; ndi-ozi iri na abua ahu we biakute Ya, si Ya, Zilaga igwè madu a, ka ha we ga n'obodo ntá nile na ubi nile di buruburu, nq ɔnqdu-abali, chøta kwa ihe ha géri; n'ihi na ayi nq n'ebe a nime øhia. 13 Ma Q siri ha, Unu onwe-unu nye ha ihe ka ha rie. Ha we si, Ayi enwegh kari oþe achicha ise na azù abua; ma-qbugh na ayi onwe-ayi gágà zuta nri nye ndi nka nile. 14 N'ihi na ha ra ka nnù ndikom iri na nnù abua na ɔgu iri. Q we si ndi nëso uzø-Ya, Menu ka ha nödu ala n'ötü di iche iche, ihe dika ɔgu madu abua na iri n'ötü ötü. 15 Ha we me otú ahu, me ka ha nile nödu ala. 16 Q we nara oþe achicha ise na azù abua ahu, le anya n'elu-igwe, gøzie ha, nyawa; Q we nënye ndi nëso uzø-Ya ka ha debe ha n'iru igwè madu ahu. 17 Ha we rie, afø ju-kwa-ra ha nile: ewe tutukø iberibe fôduru ha, nkata iri na abua.

18 O rue, mbe nání Ya nq nékpe ekpere, ndi nëso uzø-Ya nøyere Ya: Q we juha, si, Onye ka ora madu nási na Mu onwem bu? 19 Ha we za, si, Jøn Baptist; ma ndi ɔzø si, Elaija: ma ndi ɔzø si, na otú onye nime ndi-amuma ochie esiwo n'ønzu bilie ɔzø. 20 Q we si ha, Ma ɔ bu onye ka unu onwe-unu si na Mu bu? Pita we za, si, Kraist nke Chineke. 21 Ma Q dørø ha aka na nti, nye kwa ha iwu ka ha ghara igwa onye q bula ihe a; 22 si, Nwa nke madu aghagh ihu ɔtutu ahuhu, ndi-okenye na ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwø aghagh kwa iju Ya, aghagh ibu kwa Ya, na ime kwa ka O si n'ønzu bilie n'ubøchi nke-atø. 23 Q we si ha nile, Q buru na onye q bula achø ka o som n'azu, ya ju onwe-ya, buli kwa obe-ya kwa-ubøchi, nësokwam. 24 N'ihi na onye q bula nke nāchø izoputa ndu-ya, o gëtufu ya; ma onye q bula nke gëtufu

ndu-ya n'ihim, onye ahu gäzøputa ya. 25 N'ihi na úrù gini ka q nabarø madu, ma q buru na o rita uwa dum n'urù, q we tufue ma-øbu anapu ya onwe-ya? 26 N'ihi na onye q bula ihere Mu onwem na okwum nile gême, ihere onye ahu gême Nwa nke madu, mbe Q gäbia n'ebube nke aka Ya, na ebube nke Nna-Ya, na ebube nke ndi-mø-ozi-Ya di nsø. 27 Ma asim unu n'ezie, Ufødu di n'etiti ndi guzoro n'ebe a, ndi nágagh-edetu ønzu ire ma-øli, rue mbe ha gáhu ala-eze Chineke.

28 Q we rue mbe ubøchi asato gasiri mbe O kwusiri okwu ndia, na Q chiri Pita na Jøn na Jemes tiyere Onwe-ya, rigo n'ugwu ahu ikpe ekpere. 29 Mbe Q nékpe ekpere, oyiyi iru-Ya we di iche, uwe-Ya we nácha ucha nébu kwa dika àmúma. 30 Ma le, Ya na ndikom abua nékcurita okwu, ndi bu Moses na Elaija; 31 ndi emere ka ahu ha anya n'ebube, ndi nékwu kwa okwu bayere ølila-Ya, nke Q gaje imezu na Jerusalem. 32 Ma ura jururi Pita na ndi ya na ha nq n'anya: ma mbe ha tetara nke-øma, ha hu ebube-Ya, na ndikom abua ahu Ya na ha guzoro. 33 Q we rue, mbe ha si n'ebe Q nq nékewapu, Pita si Jisus, Nna-ayi, q di nma ka ayi nq n'ebe a: ka ayi ma kwa ulo-ikwù atø; ka otú diri Gi, ka otú di-kwa-ra Moses, ka otú di-kwa-ra Eliaja: n'ihi na q matagh ihe o nékwu. 34 Mbe o nékwu okwu ndia, igwe-oji we bia, kpuchie ha: ha we tua egwu mbe ha nábà n'igwe-oji ahu. 35 Olu we si n'igwe-oji ahu puta, si, Onye a bu Okparam, Onye M'røputara: nurunu okwu-Ya. 36 Mbe olu ahu putasiri, ahuru nání Jisus. Ndi ahu we kpuchie ønu-ha, ha akøgh kwa akukø ihe q bula ha hururi nye onye q bula na mbe ahu.

37 O rue, n'ubøchi so ya, mbe ha siri n'ugwu ahu rida, na oké igwè madu zutere Ya. 38 Ma le, otú nwoke si n'igwè madu ahu ti nkpu, si, Onye-ozizi, ariom Gi ka I le nwam nwoke anya; n'ihi na q bu nwam m'muru nání ya: 39 le kwa, ajo mo nëjide ya, q we nëti nkpu na mberede; ajo mo ahu nëse kwa ya, me ka q násu ufufu n'ønu, o ji kwa ike arapu ya, nëchihia ya aru nke-uku. 40 M'we riø ndi nëso uzø-Gi ka ha chupu ya; ma ha apugh. 41 Jisus we za, si, Unu øþø nénwøgh okwukwe, nke nwe-kwa-ra

anya-uhie, rüe ole mbe ka Mu na unu gānō, ewem nagide kwa unu? kuta nwa-gi n'ebé a. 42 Mbe o nō nābiakute Ya, mo ojō ahu we tuda ya n'ala, sesie ya ike. Ma Jisus bara mo ahu nādigh ọcha nba, we me ka aru nwa-okoro ahu di ike, O we kuru ya nyeghachi nna-ya. 43 Ma ibobo idi-uku nke Chineke nwuru ha nile n'aru.

Ma mbe ihe nile O nēme nēju madu nile anya, O si ndi nēso uzō-Ya, 44 Unu onwe-unu debe okwu ndia na nti-unu: n'ihi na agaje irara Nwa nke madu nye n'aka madu. 45 Ma ha aghotagh okwu a, o bu kwa ihe ezonariwori ha, ka ha ghara inuta ya: ha nātu kwa egwu iju Ya ajuju bayere okwu a.

46 Iru-uka we da n'etiti ha, onye gāka ibe-ya uku n'etiti ha. 47 Ma mbe Jisus huru iru-uka nke di n'obi-ha, O jide nwatakiri n'aka, debe ya n'akuku Ya, 48 we si ha, Onye o bula nke gānara nwatakiri a nke-oma n'aham, o bu Mu onwem ka o nānara nke-oma: onye o bula nke nānara kwa Mu nke-oma nānara Onye ziputaram nke-oma: n'ihi na onye dikari ntā n'etiti unu nile, onye ahu bu onye uku.

49 Jōn we za, si, Nna-ayi, ayi huru otū onye ka o nāchupu ndi-mo ojō n'aha-Gi; ayi we bochie ya, n'ihi na o digh-eso ayi. 50 Ma Jisus siri ya, Unu ebochila ya: n'ihi na onye nādigh-emegide unu diri unu.

51 O rue, mbe ubochi nēzu okē mbe agānara Ya n'elu, na Ya onwe-ya che iru-Ya si-ike iga Jerusalem, 52 O we zipu ndi-osi n'iru Ya: ha we ga, ba n'otū obodo ntā nke ndi Sameria, ka ha doziere Ya. 53 Ma ha anaragh Ya nke-oma, n'ihi na iru-Ya di ka O nāga Jerusalem. 54 Ma mbe ndi nēso uzō-Ya, bú Jemes na Jōn, huru nka, ha si, Onye-nwe-ayi, I nāchō ka ayi si ọku site n'elu-igwe da, rechapu ha? 55 O we chigharia, bara ha nba, si, Unu amatagh aha mo di nime unu. 56 N'ihi na Nwa nke madu abiagh ila ndu madu n'iyi, kama ka o we zoputa ha. Ha we pua ga n'obodo ntā ozo.

57 Mbe ha nāga n'uzo, otū onye we si Ya, M'gēso Gi ebe o bula I nēje. 58 Jisus we si ya, Nkita-ohia nwere ọnunha nēdina, anu-ufe nke elu-igwe nwe-kwa-ra ebe ha nāraru ura; ma Nwa nke

madu enwegh ebe itōbō isi-Ya. 59 O we si onye ozo, Som. Ma o siri, Onye-nwe-ayi, kwe ka m'buru uzō je lie nnam. 60 Ma O siri ya, Rapu ndi nwuru anwu ka ha lie ndi nke ha ndi nwuru anwu; ma gi onwe-gi je zisa ozi ala-eze Chineke. 61 Onye ozo we si kwa, M'gēso Gi, Onye-nwe-ayi; ma kwe ka m'buru uzō kele ndi nō n'ulom ekele ikpe-azu. 62 Ma Jisus siri ya, O digh onye o bula nke nēle anya n'azu, mbe o tiyesiri aka - ya n'ogu anu - ulo nādokpughari, kwesiri ala-eze Chineke.

10 1 Ma mbe ihe ndia gasiri Onye-nwe-ayi guputara ogu ndikom ato na iri di iche, we zipu ha abua abua ka ha ga n'iru Ya ba n'obodo na ebe o bula, ebe Ya onwe-ya gaje ibia. 2 O we si ha, Owuwe-ihe-ubi riri nne n'ezie, ma ndi-olu di ole-na-ole: ya mere, nāriōnu Onye-nwe owuwe-ihe-ubi ahu, ka O zipu ndi-olu ba n'owuwe-ihe-ubi-Ya. 3 Jenu: le, Mu onwem nēzipu unu dika umu-atutu n'etiti agu. 4 Unu ewela akpā-ego, ma-qbū akpā-ije, ma-qbū akpukpō-ukwu: unu ekele-kwa-la onye o bula n'uzo. 5 Ma ulo o bula unu gābā nime ya, burunu uzō si, Udo diri ulo a. 6 O buru kwa na onye-udo nō n'ebé ahu, udo-unu gānōkwasi ya: ma o buru na onye-udo anogh ya, udo-unu gālaghachiri unu ozo. 7 Nogide-kwanu n'ulo ahu, nēri nānū kwa ihe ha nēnye: n'ihi na onye-olu kwesiri ugwo-olu-ya. Unu esila n'otū ulo ba n'ulo ozo. 8 Nime obodo o bula unu gābā kwa, ha we nara unu nke-oma, rieu ihe edebere n'iru unu: 9 me-kwa-nu ndi aru-ha nādigh ike nō n'ebé ahu ka aru-ha di ike, si-kwa-nu ha, Ala-eze Chineke di unu nso. 10 Ma nime obodo o bula unu gābā, ma ha anaragh unu nke-oma, puanu n'amá-ya, si, 11 Obuná ájá si n'obodo-unu, nke rakuru n'ukwu-ayi, ka ayi nēhichapu imegide unu: otū o di, maranu nka, na ala-eze Chineke di nso. 12 Asim unu, Ala Sōdōm gānagide okwu n'ubochi ahu kari obodo ahu. 13 Ahuhu gādiri gi, Korazin; ahuhu gādiri gi, Betsaida; n'ihi na asi na alururi oлу nile di ike na Taia na Saidon, nke aluru nime unu, ha gēchēghariwori n'oge di anya gara aga, nānōdu n'ákwa-nkpe na ntu. 14 Otū o di, Taia na Saidon gānagide okwu n'ikpē ahu kari unu.

15 Gi onwe-gi kwa, Kapanaum, agēweli gi rue elu-igwe? agēweda gi rue Hedis.
16 Onye nānu okwu-unu nānu okwu Mu onwem; onye nāju kwa unu nāju Mu onwem; ma onye nāju Mu onwem nāju Onye ziterem.

17 Ogu ndikom ato na iri ahu were ọñu lata, si, Onye-nwe-ayi, ọbuná ndimọ ojo ka anēdo n'okpuru ayi n'aha-Gi. 18 Q we si ha, Ahurum Setan ka ọ darari dika àmùmà pua n'elu-igwe. 19 Le, enyewom unu ike izokwasi agwo na akpi ukwu, na imegide ike onye-ironu nile: ọ digh kwa ihe ọ bula gémēru unu aru ma-qli. 20 Otù ọ di, unu añurila ọñu na nka, na anēdo ndi ajo ino n'okpuru unu; ma ñurianu ọñu na edewo aha-unu n'akwukwó n'elu-igwe.

21 N'oge hour ahu obi tọrọ Ya utø nke-uku nime Mọ Nsø, Q we si, Ekelein Gi, Nna, Onye-nwe elu-igwe na uwa, na I zonariri ndi-amam-ihe na ndi nwere nghøta ihe ndia, I were kwa ha kpughere umu ọchu: e, Nna; ekelcm Gi na ọ di ezi nma otù a n'iru Gi. 22 Nnam rara ihe nile nyem n'aka: ọ dign kwa onye ọ bula mara Onye Okpara ahu bu, ma-qbough Nna-Ya; na Onye Nna ahu bu, ma-qbough Okpara-Ya, na onye ọ bula Okpara nēzube ikpughe Ya nye ya. 23 Mbe O chigharisiri n'ebé ndi nēso uzø-Ya nō, Q we si n'iche, Ngózi nādiri anya nāhu ihe unu nāhu: 24 n'ihi na asim unu, na ọtutu ndi-ainuma na ndi-eze chorø ihu ihe unu onwe-unu nāhu, ma ha ahugh ha; na inu ihe unu nānu, ma ha anugh ha.

25 Ma le, otù onye-iwu biliri, we nwa Ya, si, Onye-ozizi, ọ bu gini ka m'gême ka m'we keta ndu ebigh-ebi? 26 Q we si ya, Gini ka edeworo n'akwukwó iwu? i si ana agu ya? 27 Q we za, si, Hu Onye-nwe-ayi Chineke-gi n'anya site n'obi-gi dum, were kwa nkpuru-obi-gi dum, na ike-gi dum, na uche-gi dum; hu kwa onye-abata-obi-gi n'anya dika onwogi. 28 Q we si ya, I zara nke-oma: me nka, i gädi kwa ndu. 29 Ma ebe ọ nāchøigu onwe-ya n'onye ezi omume, ọsi Jisus, Onye bu kwa onye-abata-obim? 30 Jisus zara ya, si, Otù nwoke si na Jerusalem nārida iga Jeriko; ọ we dabà n'etiti ndi nāpunara madu ihe, ndi ƙara ya ọtø ti kwa ya ihe-otiti, we la, rapu ya nwuye ọlu. 31 Ma n'otù mbe ahu otù

onye-nchu-aja nārida n'uzø ahu: mbe ọ huru ya, ọ we si n'akuku uzø ọzø gabiga. 32 Otù ahu onye Livai, mbe ọ biaruru ebe ahu, hu kwa ya, ọ we si kwa n'akuku uzø ọzø gabiga. 33 Ma otù onye Sameria, mbe ọ nō n'iye, ọ bia rue n'ebe ọ nō: mbe ọ huru ya, ọ we nwe ọmiko n'aru ya, 34 ọ we biakute ya, ke ọnyá nile ya, wukwasi ha manu na manyavine; ọ we tukwasi ya n'anu-ulø nke aka ya, dubata ya n'ulo ndi-obia, we le ya anya nke-oma. 35 N'echi-ya ọ we tuputa shilling abua, nye onye-nwe ulø ndi-obia ahu, si, Le ya anya nke-oma; ihe ọ bula i mesu-kwa-ra kari, mu onwem, mbe m'latara, m'gäkwughachi gi. 36 Ọ bu onye nime madu ato a, ka i chére, gosiri onwe-ya ka onye-abataobi nke onye ahu dabàra n'etiti ndi ahu nāpunara madu ihe? 37 Q si, Onye ahu nke mere ya ebere. Jisus we si ya, Ga, gi onwe-gi me kwa otù ahu.

38 Ma mbe ha nāga, Ya onwe-ya batara n'otù obodo ntà: otù nwayi, aha-Ya bu Mata, we kpobata Ya n'ulo-ya. 39 Q nwe-kwa-ra nwa-nne-nwayi anákpo Meri, onye nānqdu kwa ala n'ukwu ala Onye-nwe-ayi, we nu okwu-Ya. 40 Ma uche Mata nābasasi n'ie-ozì nke-uku; ọ we biakute Ya ọsøsø, si, Onye-nwe-ayi, ọ metugh Gi n'obi na nwa-nnem nwayi nārapum ka nāni mu nēje ozì? ya mere, gwa ya ka ọ ycrem aka. 41 Ma Onye-nwe-ayi zara, si ya, Mata, Mata, i nēchebu onwe-gi nēsobu kwa onwe-gi n'ihi ọtutu ihe: 42 ma otu ihe bu ihe di nkpa: n'ihi na Meri rōputara ezi ókè ahu, nke anāgagh-anapu ya.

11 1 O rue, mbe O nēkpe ekpere n'otù ebe, mbe O kpebiri, na otù onye nime ndi nēso uzø-Ya si Ya, Onye-nwe-ayi, zi ayi ikpe ekpere, dika Jøn zi-kwa-ra ndi nēso uzø-ya. 2 Q we si ha, Mbe ọ bula unu nēkpe ekpere, sinu, Nna, Ka edio aha-Gi nsø. Ka ala-eze-Gi bia. 3 Nēnye ayi nri kwa-ubochi nke gēzuru ayi n'ubochi ta. 4 Baghara kwa ayi nmehie nile ayi; n'ihi na ayi onwe-ayi nābaghara kwa onye ọ bula nke ji ayi ugwo. Ewebà-kwa-la ayi nime ọnwunwa.

5 Q we si ha, Onye nime unu gēnwe eyi, gējeku kwa ya n'etiti abali, si ya, Eyim, binyem obei achicha ato; 6 n'ihi

na otù eyim esiwo n'iye biakutem, ma enwaghm ihe o bulu m'gēdebe n'iru ya; 7 ma onye ahu gēsi nime ulu za, si, Esobulam: emechiwo uzø ubu a, mu na umu-ntakirim nēdina kwa n'ihe-ndinayi; apughm ibili inye gi? 8 Asim unu, O buru kwa na o gagh-ebili inye ya n'ihi na o bu eyi-ya, ma n'ihi aririø-ya nēnwégh ihere o gēbili nye ya ka ihe di ya nkpa ra. 9 Mu onwem si kwa unu, Riønu, agēnye kwa unu; chonu, unu gāchota kwa; kuanu, agēmeghe-kwa-ra unu. 10 N'ihi na onye o bulu nke nāriø nāriøta; onye nāchø kwa nāchøta; onye nāku kwa ka agēmeghere. 11 Ma onye n'etiti unu, bú nna, ka nwa-ya gāriø obe achicha, o nye ya nkume? ma-øbu azù, o nye ya agwø n'ønødu azù? 12 Ma-øbu asi na o gāriø àkwá òkuku, o gēnye ya akpi? 13 Ya mere, o buru na unu onwe-unu, o bu ezie na unu jorø njo, ma unu nāmata inye umu-unu ezi onyinye, Nnà-unu nke elu-igwe gēsi aña ghara iwere kari Mø Nsø nke-ñku nyc ndi nāriø Ya?

14 O nāchupu kwa mo ojo nke dara obi. O we rue, mbe mo ojo ahu putasiri, na onye-obi ahu kwuru okwu; O we ju igwè madu nileanya. 15 Ma ufodu nime ha siri, N'ike Beelzebul onye-isi ndi-mo ojo ka O nāchupu ndi-mo ojo. 16 Ndi ozo nāchø ihe-iriba-ama n'aka-Ya site n'elu-igwe, n'ihi na ha nānwa Ya. 17 Ma ebe Ya onwe-ya matara èchiché-uche nile ha, O si ha, Ala-eze o bulu nke kewara megide onwe-ya, anême ya ka o töbørø n'efu; ulu nke kewa-kwa-ra megide ulo nāda. 18 Ma o bulu kwa na Setan kewara megide onwe-ya, àla-eze-ya gēsi aña guzo? n'ihi na unu nāsi na anamachupu ndi-mo ojo n'ike Beelzebul. 19 Ma o bulu na Mu onwem achupu ndi-mo ojo n'ike Beelzebul, n'ike onye ka umu-unu ndikom nāchupu ha? n'ihi nka ha gābu ndi-ikpé-unu. 20 Ma o bulu na Mu onwem achupu ndi-mo ojo n'ike nkpsi-aka Chineke, ya mere alaeze Chineke ruru unu aru. 21 Mbe o bulu onye di ike nke kezuru ihe-agha-ya nēche obi nke aka ya, ihe o nwere adi n'udo: 22 ma mbe o bulu onye ka ya ike gābia imegide ya, meri kwa ya, o nara ya ihe-agha-ya dum nke o tukwasiriri obi-ya, keri kwa ihe o nara ya. 23 Onye nādigh n'akukum nēmegidem; onye

nādigh-esokwam ikpokota ihe nāchusa achusa. 24 Mbe o bulu mo nādigh ocha siri n'aru madu pua, o nāgabiga n'ebe miri nādigh nāchø izu-ike: ma ebe o digh-achøta ya, o si, M'gālaghachi n'ulom ebe m'siri puta. 25 Mbe o biara, o we hu ya ka azachasiri ya dozisia ya. 26 Mbe ahu o ga, chiru mo-ibe-ya asa nke jokari ya onwe-ya njo tiyere onwe-ya; ha we ba biri n'ebe ahu: ønødu ikpe-azu nke madu ahu bia jokari nke-mbu.

27 O we rue, mbe O nēkwu okwu ndia, na otù nwayi si n'etiti igwè madu ahu weli olu-ya, si Ya, Ngózi nādiri afø nke buru Gi, na ara nke I miri. 28 Ma Ya onwe-ya siri, Nke bu ezi-okwu kari bu, ngózi nādiri ndi nuru okwu Chineke, debe kwa ya.

29 Ma mbe igwè madu nēzukø n'ebe O njo, O malitere isi, Obo a bu ajø obo: o nāchø ihe-iriba-ama; agagh-enye kwa ya ihe-iriba-ama ma-øbugh ihe-iriba-ama nke Jona. 30 N'ihi na dika Jona ghørø ndi Nineve ihe-iriba-ama, otù a ka Nwa nke madu gādi-kwa-ra obo a. 31 Agême ka eze-nwayi nke Ndida so ndikom nke obo a bilie n'ikpé ahu, o gāma kwa ha ikpé: n'ihi na o siri n'ebe uwa soturu bia inu amam-ihe Solomon; ma le, Onye ka Solomon njo n'ebe a. 32 Ndikom Nineve gēso obo a bilie n'ikpé ahu, ha gāma kwa ya ikpé: n'ihi na ha chèghariri na nkwsa nke Jona; ma le, Onye ka Jona no n'ebe a.

33 O digh onye o bulu, mbe o moyere oriøna, nādøba ya n'ebe di nzuzo, ma-øbu n'okpuru mbé, kama n'elu ihe-idøba-oriøna, ka ndi nābà nime ulo we hu ihè-ya. 34 Oriøna nke aru-gi bu anya-gi: mbe o bulu anya-gi nèle otù ebe, aru-gi dum juputa-kwa-ra n'ihè; ma mbe o bulu o jorø njo, aru-gi juputa-kwa-ra n'ochichiri. 35 Ya mere, le anya ma ihè di nime gi abugh ochichiri. 36 Ya mere, o bulu na aru-gi dum ejuputa n'ihè, ghara inwe akuku o bulu bara ochichiri, aru ahu dum gējuputa n'ihè, dika mbe oriøna, site n'ihè-ya nēnwu, nēnye gi ihè.

37 Ma mbe O nēkwu okwu, onye-Farisi kpørø Ya ka O so ya rie nri-ututu: O we ba, ønødu na nri. 38 Ma mbe onye-Farisi ahu huru ihe O nēme, o ju

ya anya na O bugh uzø sa aru-Ya mbe O gaje iri nri-ututu. 39 Ma Onye-nwe-ayi siri ya, Ubu a ka unu onwe-unu, bù ndi-Farisi, nême ka azù iko na afere di ocha; ma ime-unu juputara n'ipunaramadu-ihe na ajø ihe. 40 Unu ndi nënwegh uche, Onye ahu Nke mere azù iko, ø bugh Ya me-kwa-ra ime-ya? 41 Otù ø di, werenu ihe di nime luta olu ebere; le, ihe nile di kwa ocha n'ebe unu no.

42 Ma ahuhu gädiri unu ndi-Farisi; n'ihi na unu nënnye otù uzø n'uzø iri nke nkpa-akwukwo nësi isi utø na rue na nkpa-akwukwo nile, ma unu nagabiga ikpé na ihu-n'anya Chineke: ma ø di nkpa ka unu me ihe ndia, ka unu ghara kwa irapu ihe ahu. 43 Ahuhu gädiri unu ndi-Farisi; n'ihi na unu nähü isi oche nile n'ulo-nzuko nile, na ckele n'oma-ahia nile, n'anya. 44 Ahuhu gädiri unu; n'ihi na unu di ka ilì nke nãputagh ihé, nke madu ndi nçjeghari n'elu ha nãmatagh ya.

45 Ma otù onye nime ndi-iwu zara, si Ya, Onye-ozizi, n'ikwu okwu a I nême kwa ayi ihe-ihere. 46 Q we si, Ahuhu gädi-kwa-ra unu ndi-iwu; n'ihi na unu nêbo madu ibu di ike obubu, ma unu onwe-unu ejigh otù nime nkpsi-aka-unu kpatu ibu ahu. 47 Ahuhu gädiri unu; n'ihi na unu nêwu ebe anèli ndi-amuma, ma nna-unu-hà þuru ha. 48 Ya mere unu bu ndi-àmà, olu nna-unu-hà di kwa unu ezi nma: n'ihi na ha onwe-ha þuru ha, ma unu onwe-unu nêwu ebe anèli ha. 49 N'ihi nka amam-ihe Chineke kwu-kwa-ra, si, M'gëzigara ha ndi-amuma na ndi-ozì; ufodu nime ha ka ha gëbu kwa sobu kwa; 50 ka ewe chöputa òbara ndi-amuma nile, nke awusiworo site na ntø-ala uwa, n'aka øbo a; 51 site n'òbara Ebel rue òbara Zakaraia, onye lara n'iyi n'abata ebe-ichu-aja na ulo nsø unu: e, asim unu, agachöputa ya n'aka øbo a. 52 Ahuhu gädiri unu ndi-iwu; n'ihi na unu wepuru nkpsi-ugodi nke òmuma-ihe; unu onwe-unu abatagh, unu þochi-kwa-ra ndi nãbata.

53 Mbe O siri n'ebe ahu puta, ndi-ode-akwukwo na ndi-Farisi we malite inogide Ya si-ike, na ikpasu Ya ikwu okwu bayere otutu ihe; 54 nèche Ya anwu, inwude ihenkegesi n'ònú-Ya puta.

12 1 N'oge ahu, mbe oké otutu igwè madu anädigh-aguta aguta zukorø, nke mere ka ha názokwasi ibe-ha ukwu, O buru uzø malite isi ndi nëso uzø-Ya, Nëzenu ihe ndi-Farisi, bù ihe nèko achicha, nke bu iru-abua. 2 Ma ø digh ihe ø bula ekpuchiworo ekpuchi, nke anágagh-ekpughe: ø digh kwa ihe ezoro ezo, nke anágagh-ama. 3 Ya mere ihe ø bula unu kwuru n'ochichiri, agánu ya n'ihe; ihe unu kwu-kwa-ra na nti n'ime-ulø ntà, agckwusa ya n'elu ulø. 4 Ma asim unu ndi-eyim, Unu atula egwu ndi nêbu aru, ma emesia ha enwegrh ihe øzø kari nke ahu ha gême. 5 Ma M'gëgosí unu Onye unu gätu egwu: tuanu egwu Onye ahu, Nke nwere ike itubà n'oku ala-mø mbe O busiri; e, asim unu, Tuanu egwu Onye ahu. 6 Adigh-ere egwele ise na penny abua? ma adigh-echezo otù nime ha n'iru Chineke. 7 Ma òbunà agiri-isi nile nke isi-unu ka aguworo. Unu atula egwu: ònu-ahia-unu kariri nke otutu egwele. 8 Ma asim unu, Onye ø bula nke gëkwuputam n'iru madu, ya ka Nwa nke madu gëkwuputa kwa n'iru ndi-mø-ozì nke Chineke: 9 ma onye gägonarim n'iru madu, agägonari ya n'iru ndi-mø-ozì nke Chineke. 10 Ozø, onye ø bula nke gëkwu okwu megide Nwa nke madu, agâbaghara ya: ma agagh-abaghara onye gëkwulu Mø Nsø. 11 Ma mbe ø bula ha kuru unu bia n'iru ulo-nzuko, na ndi-isi, na ndi nähü isi, unu echebula onwe-unu otù unu gägopu onwe-unu ma-òbu ihe unu gëji gopu onwe-unu, ma-òbu ihe unu gëkwu: 12 n'ihi na Mø Nsø gëzi unu n'oge hour ahu ihe unu nâghagh ikwu.

13 Ma otù onye sitere n'igwè madu ahu si Ya, Onye-ozizi, gwa nwa-nnem nwoke ka ø kère ihe-nketa-ayi nyem. 14 Ma Q siri Ya, Nwoke, onye merem ka M'buru onye-ikpé ma-òbu onye-òkikè n'ebe unu no? 15 Q we si ha, Lezienu anya, debe-kwa-nu onwe-unu ka unu ghara inwe anya-uku ø bula: n'ihi na ø bugh n'ihe ø nwebigara ókè ka ndu madu di, o sigh n'ihe ø nwere puta. 16 Q we turu ha ilu, si, Ala otù øgaranya miri nkpuru ri nne: 17 ø we tugharia n'obi-ya, si, Gini ka m'gême, n'ihi na enweghm ebe ikpokota nkpurum? 18 Q we si, Nka ka m'gême: m'gëweda òbam,

wu kwa nke ka uku; n'ebe ahu ka m'gēkpokota ọkam nile na ezi ihem nile. 19 M'gāsi kwa nkpuru-obim, Nkpuruobi, i nwere ọtutu ezi ihe edebere nye gi rue ọtutu arọ; nēzu ike, nēri ihe, nānū ihe-Ọnūnū, ka obi nātọ gi utọ. 20 Ma Chineke siri ya, Onye nēnwegh uche, n'abali a ka anāchọ nkpuru-obi-gi n'akagi; ma ihe i doziri, onye gēnwe ha? 21 Otù a ka ọ di, bù onye nākpadoro onwe-ya àkù, ma ọ bugh ọgaranya n'ebe Chineke nọ.

22 O we si ndi nēso uzọ-Ya, N'ihi nka ka M'ji si unu, Unu echebula onwe-unu nye ndu-unu, ihe unu gēri; echebù-kwalla onwe-unu nye aru-unu, ihe unu gēyi. 23 N'ihi na ndu kariri ihe ejì azù ya, aru kari-kwa-ra uwe-oyiyi-ya. 24 Tugharinu uche n'ugolo-oma, na ha adigh-agha nkpuru, ha adigh-ewe kwa ihe ubi; nke nēnwegh ime-ulø ntà ma-qbù ọba; ma Chineke nāzù ha: ünu onwe-unu abugh ihe oké Ọnú-ahia kari anu-ufe nke-uku? 25 Ma ònye n'etiti unu puru itukwasi otù cubit n'ogologoya site n'ichebù onwe-ya? 26 Ya mere ọ buru na unu apugh ime Ọbunà nke dikarisiri ntà, gini mere unu nēchebù onwe-unu n'ihe fòduru? 27 Tugharinu uche n'uropi, otù ha nētò etò: ha adobugh onwe-ha n'olu, ha atugh kwa ogho; ma asim unu, Ọbunà Solomon n'ebube-ya nile, ebokwasigh ya àkwà dika otù nime ndia. 28 Ma ọ buru na Chineke eyikwasi ahiahia di n'ubi uwe otù a, nke di ta, echi atubá ya n'ite Ọku; Ọ gagh-eyikwasi kari unu uwe nke-uku, unu ndi okwukwe ntà? 29 Unu onwe-unu achọ-kwa-la ihe unu gēri, na ihe unu gānú, unu enwe-kwa-la obi abua. 30 N'ihi na ihe ndia nile ka mba nile nke uwa nāchọ: ma Nna-unu nāmata na ihe ndia di unu nkpa. 31 Otù ọ di, chonu ala-eze-Ya, agatukwasi-kwa-ra unu ihe ndia. 32 Atula egwu, igwè aturu ntà; n'ihi na ọ di Nna-unu ezi nma inye unu ala-eze-Ya. 33 Renu ihe unu nwere, were ha lua olu ebere; merenu onwe-unu àkpà-ego nke nādigh-aka nkà, àkù nādigh-agwu agwu n'elu-igwe, ebe onye-ori nādigh-abia nso, ebe nla nādigh-enmebi kwa ihe. 34 N'ihi na ebe àkù-unu di, n'ebe ahu ka obi-unu gādi kwa.

35 Ka eke unu ihe-Ọkiké n'ükwù, ka

oriøna-unu nēnwu kwa; 36 unu onwe-unu, yi-kwa-nu ndi nēche onye-nwe-ha, mbe o gēsi n'oriri Ọlulu-nwunye laghachi; ka, mbe ọ gābia ku aka n'Ọnú-uzo, ka ha we meghere ya ngwa ngwa. 37 Ngózi nādiri ndi-orù ahu, ndi, mbe onye-nwe-ha gābia, ọ gāhu ka ha nēche nche: n'ezie asim unu, na ọ gēke onwe-ya ihe-Ọkiké n'ükwù, me ka ha nōdu na nri, ọ gābia kwa jere ha ozi. 38 Ọ buru kwa na ọ gābia na nche nke-abua, ọ buru kwa na nke-atọ, hu kwa ha otù a, ngozi nādiri ndi-orù ahu. 39 Ma unu mara nka, na ọ buru na nna-nwe-ulø matarari oge hour onye-ori gābia, ọ ganēche nche, ọ gagh-arapu kwa ulø-ya ka egwupù ya. 40 Unu onwe-unu buru kwa ndi edoziworo: n'ihi na n'oge hour nke unu nēchēgh ka Nwa nke madu gābia.

41 Pita we si, Onye-nwe-ayi, Ọ bu ayi ka I nāturu ilu a, ma-qbù madu nile kwa? 42 Onye-nwe-ayi we si, Ọnye kwa bu onye ahu nāchi èzi-na-ulø, onye kwesiri ka atukwasi ya obi, nke nwe-kwa-ra uche, nke onye-nwe-ya gēme onye-isi èzi-na-ulø-ya, inye ha òkè nri ha n'oge-ya? 43 Ngózi nādiri orù ahu, onye, mbe onye-nwe-ya gābia, ọ gāhu ya ka ọ nēme otù a. 44 N'ezie asim unu, na ọ gēme ya onye-isi ihe nile ọ nwere. 45 Ma ọ buru na orù ahu Ọgàsi n'obi-ya, Onye-nwem nānq Ọdù di anya ibia; ọ buru kwa na ọ gāmalite iti ndikom na ndinyom nēje ozi aka, na iri ihe-ori na iñu ihe-Ọnūnū, na iñubiga manya òkè; 46 onye-nwe orù ahu gābia n'ubochi ọ nēlegh anya ya, na n'oge hour ọ nāmagh, o gēbubi kwa ya nkpirikpi abua, ke òkè nye ya n'etiti ndi nēkwasigh ka atukwasi ha obi. 47 Ozø, orù ahu, nke mara ihe onye-nwe-ya chørø, ma o dozigh, ọ megh kwa dika ọ chørø, agāpia ya ọtutu utari; 48 ma onye nāmagh, me kwa ihe kwesiri ihe-otiti, agāpia ya utari ole-na-ole. Ozø, onye ọ bulu enyere ihe uku, n'aka-ya ka agāchọ kwa ihe uku: onye ha nye-kwa-ra ihe uku n'aka idebe, n'aka-ya ka ha gāju ihe nke ka.

49 Abiaram itusa Ọku n'elu uwa; ma gini ka M'nāchọ, ọ buru na afunwuwo ya-ri ubu a? 50 Ma enwerem baptism agēji mem baptism; o nēbukwam nbu n'obi nke-uku rue mbe agēmezü ya. 51 Ünu nēchē na abiaram inye udo n'uwa? asim unu, É-é; kama nkewa:

52 n'ihi na site n'uþu a madu ise ndi kewaworo ekewa gádi n'otú ulo, madu ató megide madu abua, madu abua megide kwa madu ató. **53** Agékewa ha, nna megide nwa-ya nwoke, nwa-nwoke megide kwa nna-ya; nne megide nwa-ya nwayi, nwa-nwayi megide kwa nne-ya; nne di megide nwunye nwa-ya, nwunye nwa megide kwa nne di-ya.

54 O we si kwa igwé madu nile, Mþe o bula unu huru igwe-oji ka o si n'Qdida-anyanwu nárigo, ngwa ngwa unu nási, Nshansha-miri nábia; o we me otú a. **55** Mþe o bula unu hu-kwa-ra ifufe Ndida ka o nefe, unu nási, Ifufe di ɔku gádi; o we me. **56** Ndi-iru-abua, unu matara itule iru ala na elu-igwe; ma ðle ka o si di na unu amataghí itule oge a? **57** Ma gini mere unu adigh-ekpe n'onwe-unu ihe ziri ezi? **58** N'ihi na mþe gi na onye nékuru gi ga ikpé nágá n'iru onye-isi, mesie ike ipu n'aka-ya n'uzo; ka o ghara idókpuru gi nye onye-ikpé ma elegh anya, onye-ikpé gárara kwa gi nye n'aka onye nénye ndi-nmehie ahuhu, onye ahu nénye ndi-nmehie ahuhu gátabá kwa gi n'ulo-nkpóró. **59** Asim i, I gagh-aputa n'ebe ahu ma-qli, rue mþe i gákughachi obuná ego ntá ikpe-azu.

13 **1** Ma ufodu no n'ebe ahu n'oge ahu ndi kþo Ya akukþ bayere ndi Galili ahu, ndi Pailat were ɔbara-ha gwakóta n'ajá-ha. **2** O we za, si ha, Unu nêchë na ndi Galili ndia bu ndi-nmehie kari ndi Galili nile, n'ihi na ha ahuwo ahuhu ndia? **3** Asim unu, É-é: kama, o buru na unu echégharigh, unu nile gála n'iyi otú ahu. **4** Ma-þbu madu iri na asató ahu, ndi ulo-elu di na Sailoam dakwasiri ha, we þue ha, unu nêchë na ndi ahu bu ndi ji ugwo kari madu nile ndi bi na Jerusalem? **5** Asim unu, É-é; kama, o buru na unu echégharigh, unu nile gála n'iyi otú a.

6 O we tua ilu a; Otú onye nwere osisi fig akuru n'ubi-vine-ya; o we bia nâchþ nkpuru n'elu ya, ma o Hugh. **7** O we si onye-þlu-vine-ya, Le, site n'aró ató rue uþu a ka m'nâbia nâchþ nkpuru n'osisi fig a, ma ahughm: þutue ya; gini mere o nême kwa ka ala la n'iyi? **8** O we za, si ya, Onye-nwe-ayi, rapu kwa ya aró a, rue mþe m'gëgwu ala-ya buruburu, wusa kwa ya nsi-anu: **9** o buru kwa na o mia

nkpuru site n'uþu a, o di nma; ma o buru na o migh, i gëþbutu ya.

10 O we nêzi ihe n'otú nime ulo-nzukþ-ha n'ubochi-izu-ike. **11** Ma le, otù nwayi nke nwere mo nke nême ka aru-ya ghara idi ike aró iri na asató; o ruda-kwa-ra ala, o pugh kwa iweli onwe-ya elu ma-qli. **12** Ma mþe Jisus huru nwayi ahu, O kpþ ya, si ya, Nwayi, emewo gi ka i pua na nriaria-gi. **13** O we tukwasi nwayi ahu aka-Ya abua: ngwa ngwa ewe me ka o guzozie qtó, o we nye Chineke otuto. **14** Ma onye-isi ulo-nzukþ ahu, ebe iwe were ya nke-uku n'ihi na Jisus mere ka aru madu di ike n'ubochi-izu-ike, o zara, si Igwé madu ahu, Ubochi isi di nke madu aghagh ilu qli nime ha: ya mere, bianu nime ha ka eme ka aru-unu di ike, unu abia-kwa-la n'ubochi-izu-ike. **15** Ma Onye-nwe-ayi zara ya, si, Ndi-iru-abua; onye o bula nime unu, o digh-atópu ehi-ya ma-þbu inyinya-ibu-ya n'ulo anu-uló n'ubochi-izu-ike, duru ya ga ime ka o nua miri? **16** Ma nwayi a, ebe o bu nwa Abraham, onye Setan kere abu, le, aró iri na asató, o kwesigh ka atópu ya n'abu a n'ubochi-izu-ike? **17** Mþe O nékwu ihe ndia, ewe me ka ihere me ndi nile némegide Ya: igwé madu ahu nile nânuri kwa ɔnú n'ihi ihe-ebube nile O nême.

18 Ya mere O kwuru, si, Gini ka alaeze Chineke yiri? gini ka M'gëji kwa tuyé ya? **19** O yiri nkpuru mustard, nke madu were, tubá n'ubi nke aka ya abara ogige; o we ba uba, ghø osisi; anu-ufe nke elu-igwe we no n'alaka-ya. **20** Ozó kwa Q siri, Gini ka M'gëji tuyere ala-eze Chineke? **21** O yiri ihe nêko achicha, nke nwayi were, zobe na mþe utu ɔka ató, rue mþe utu ɔka ahu dum kosiri.

22 O we nágá n'obodo na obodo ntá di iche iche, nêzi ihe, nágá kwa ije-Ya iru Jerusalem. **23** Otú onye we si Ya, Onye-nwe-ayi, Ndi anâzoputa di madu ole-na-ole? O we si ha, **24** Jisienu ike isi n'ɔnú-uzo di warara ba: n'ihi na ɔtutu madu, ka M'si unu, gâchø ibà nime ya, ma ha agagh-enwe ike. **25** Mþe Nna-nwe-uló gëbiliwori, mechí kwa uzó-Ya, unu we malite iguzzo n'èzi, na iku aka n'ɔnú-uzo ahu, si, Onye-nwe-ayi, meghere ayi uzó; ma O gâza, si unu, Amataghm unu, ebe unu si bia; **26** mþe ahu ka unu gámomite isi, Ayi riri ihe nü

kwa ihe-ɔñuiu n'iru Gi, I zí-kwa-ra ihe n'amá-ayi; 27 ma Q gāsi, Asim unu, amataghni ebe unu si bia; puanu n'irum, ndi nile nālu ɔlu ajo omume. 28 N'ebe ahu ka ikwa-ákwá na ita-ikekere-ezé ahu gādi, mbe unu gāhu Abraham, na Aisak, na Jekob, na ndi-amuma nile, n'ala-eze Chineke, ma unu onwe-unu aburu ndi achupuru n'èzí. 29 Ha gēsi kwa n'Qwuwa-anyanwu na Qdida-anyanwu, si kwa n'Ugwu na Ndida, bia, nōdu kwa n'ala-eze Chineke. 30 Ma le, ndi-ikpeazu di ndi gēbu uzø, ndi bu uzø di kwa ndi gābu ndi-ikpeazu.

31 N'oge hour ahu ndi-Farisi ufodu biakutere Ya, si Ya, Fua, si n'ebe a la: n'ihi na Herod nāchø ibu Gi. 32 Q we si ha, Gauu, si nkita-øhia ahu, Le, anamachupu ndi-mø ojø, nāluzu kwa ɔlu ime ka aru di madu ike ta na echì, n'ubøchi nke-atø emekwam ka M'zu okè. 33 Otù q di, aghaghìm iga ta na echì na ubøchi so ya: n'ihi na apugh ikwe ka onye-amuma la n'iyi n'ebe nābugh Jerusalem. 34 Jerusalem, Jerusalein, nke nēbu ndi-amuma, nke nēwere kwa nkume atu ndi eziteworo ya! ötutu mbe ole ka M'chørø ichikø umu-gi, ɔbuná dika nnekü-økuku nāchikø umu nke aka ya n'okpuru nkù-ya abua, ma unu achøgh! 35 Le, anārapuru unu ulounu: ma asim unu, Unu agagh-ahum ma-øli, rue mbe unu gāsi, Onye agoziri agozi ka Onye ahu bu Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi.

14 1 O rue, mbe Q batara n'ulo otù onye nime ndi-isi nke ndi-Farisi iri nri n'ubøchi-izu-ike, na ndi alu nēche Ya nche. 2 Ma le, otù nwoke nq n'iru Ya nke nwere ɔria aru-miri. 3 Jisus we za, gwa ndi-iwu na ndi-Farisi okwu, si, O ziri ezi n'iwu ime ka aru madu di ike n'ubøchi-izu-ike, ma-øbu na o zigh ezi? 4 Ma ha kpuchiri ɔnu. Q we jide ya aka, me ka aru di ya ike, we rapu ya ka q la. 5 Q we si ha, O bu nwa-nwoke ma-øbu ehi nke onye n'etiti unu gādabà n'olülü-miri, ma onye ahu agagh-adøkpulite ya elu ngwa ngwa n'ubøchi-izu-ike? 6 Ma ha enwegh ike izo okwu r.dia qzø.

7 Q we turu ndi akporø ilu, mbe Q ribara ama otù ha nárørø isi ɔnödu; nāsi ha, 8 Mbe q bulu madu gākpø gi n'oriri ɔlulu-nwunye, anödula n'isi

onödu; ma eleghanya q kpowori otù onye ka gi na nsçpuru, 9 onye kpørø gi na ya we bia si gi, Nye nwoke a onödu; mbe ahu i gāmalite iji ibere were onödu ikpe-azu. 10 Ma mbe q bulu agākpø gi, ga nödu n'önödu ikpe-azu; ka, mbe onye kpoworo gi gābia, ka q we si gi, Eyim, rigo n'önödu ka elu: mbe ahu i gēnwe ouuto n'iru ndi nile gi na ha nänödu na nri. 11 N'ihi na onye q bulu nke nēweli onwe-ya elu, agēweda ya; qzø, onye nēweda onwe-ya, agēweli ya elu.

12 Q we si kwa onye kpørø Ya-ri, Mbe q bulu i siri nri-ututu ma-øbu nri-anyasi, akpøla ndi-eyi-gi, ma-øbu umu-une-gi, ma-øbu ndi-ikwu-gi, ma-øbu ndi-abata-obi-gi, bú ndi-øgaranya; ka ha onwe-ha we ghara ikpøghachi kwa gi ma eleghanya, ewe nyeghachi gi ihe. 13 Kama mbe q bulu i siri nri uku, kpø ndi-øbeye, ndi-ølusì, ndi-ngwuro, ndi-isi: 14 onye-ñgøzi ka i gābu; n'ihi na ha enwegh ihe inyeghachi gi: n'ihi na agēnyeghachi gi na nbilite-n'önwu nke ndi ezi omume.

15 Ma mbe otù onye nime ndi soro Ya nödu na nri nuru ihe ndia, q si Ya, Ngøzi nādiri onye gēri nri n'ala-eze Chineke. 16 Ma Q siri ya, Otù nwoke siri nri-anyasi uku; we kpø ötutu madu: 17 Q we zipu orù-ya n'oge hour nke nri-anyasi ahu isi ndi akpowori, Bianu; n'ihi na edoziwo ihe nile ubu a. 18 Ma ha nile were otù olu malite iriø ka arapu ha. Onye mbu siri ya, Azutaram ubi, q dikwam nkpa ipu gēle ya: ariømì gi guam n'onye riørø ka arapu ya. 19 Onye qzø si-kwa-ra, Azutaram ehi ɔlu iri ejikørø abua abua, anamaga kwa inwa ha: ariømì gi guam n'onye riørø ka arapu ya. 20 Onye qzø si-kwa-ra, Alurum nwunye, n'ihi nka apughm ibia. 21 Orù ahu we bia, kørø onye-nwe-ya ihe ndia. Mbe ahu nna-nwe-ulø ahu, cbe iwe were ya, q si orù-ya, Pua qøsø ga n'amá nile na uzø ntà nile nke obodo, kubata n'ebe a ndi-øbeye na ndi-ølusì na ndi-isi na ndi-ngwuro. 22 Orù ahu we si, Onye-nwe-ayi, emewo ihe i nyere n'iwu, ɔnödu fødu-kwa-ra. 23 Onyenwe-ulø ahu we si orù-ya, Pua ga n'uzø nile na ogige nile, rugide kwa madu ka ha bata, ka ulom we juputa. 24 N'ihi na asim unu, na q digh otù onye nime

ndikom ahu ndi akpaworo gēdetu nri-anyasim ire.

25 Ma oké igwè madu nēso Ya je: O we chigharia, si ha, 26 O buru na onye o bula abiakutem, ma o kpogh nna nke ya asì, ya na nne nke ya, na nwunye nke ya, na umu nke ya, na umu-nne-ndikom nke ya, na umu-nne-ndinyom nke ya, e, ndu nke aka ya kwa, o pugh ibu onye nēso uzom. 27 Onye o bula nke nēbugh obe nke aka ya, sokwam n'azu, o pugh ibu onye nēso uzom. 28 N'ihi na onye nime unu, nke nāchō iwu ulo-elu, nēbugh uzø nōdu ala gu ego o gēwe, ma o nwere ego o gēji luzu ya? 29 Ka ndi nile ndi nāhu ya we ghara imalite ime ya ihe-ochi ma elegh anya, mbe o tōsiri ntō-ala-ya, ma o nwegh ike iwuzu ya, 30 si, Nwoke a malitere iwu ulo, ma o nwegh ike iluzu ya. 31 Ma-qbū òle eze, mbe o nāga ibu agha megide eze-ibe-ya, nāgagh-ebu uzø nōdu ala ḥa izù ma o puru ichi orù nnù ndi-agha na nnù ise zute onye chirí qgu nnù ndi-agha abua na nnù iri bia imegide ya? 32 Ma o buru na o pugh, mbe onye ahu nō n'ebe di anya ubu a, o ziga ndi-ozzi, riø ihe gēweta udo. 33 Ya mere otù a, onye o bula nime unu nke nābakutagh ihe nile o nwere azù, o pugh ibu onye nēso uzom. 34 Ya mere, nnù di nma: ma asi na qbunà nnù etufuwo utø-ya, agēji gini me ya ka o di utø? 35 O kwesigh ala ma-qbū ebe anēkpofu n̄si-anu: ha nātupu ya n'èzi. Onye nwere nti inu ihe, ya nu.

15 1 Ma ndi-ona-utu na ndi-nmehie nile nābiaru Ya nso inu okwu-Ya. 2 Ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwø we nātam, si, Nwoke a nānara ndi-nmehie nke-oma, nēso kwa ha eri ihe.

3 O we turu ha ilu a, si, 4 Òle madu di n'etiti unu, nke nwere qgu aturu ise, ma otù nime ha funariri ya, nke nārapugh qgu anø na iri na iteghete ahu n'øchia, ga so nke furu efu, rue mbe o gāchoputa ya? 5 Mbe o chōputaworo ya, o we tukwasí ya n'ubù-ya abua, nānuri. 6 Mbe o biaworo n'ulo, o we kpokota ndi-eyi-ya na ndi-abata-obi-ya, si ha, Sonum n̄uri qnù, n'ihi na achōputawom aturum furu efu. 7 Asim unu, na otù a qnù gādi n'elu-igwe n'isi otù onye-nmehie nke nēchēghari, kari

n'isi qgu ndi ezi omume anø na iri na iteghete, ndi nchēghari nādigh nkpa.

8 Ma-qbū òle nwayi nke nwere shilling iri, o buru na otù shilling efunari ya, nāmuyegh oriøna, za ulo-ya, chosi ike rue mbe o gāchoputa ya? 9 Mbe o chōputaworo ya, o we kpokota ndi-eyi-ya na ndi-abata-obi-ya, si, Sonum n̄uri qnù, n'ihi na achōputawom shilling nke funariworom-ri. 10 Asim unu, na otù a qnù di n'iru ndi-mq-ozzi Chineke n'isi otù onye-nmehie nke nēchēghari.

11 O we si, Otù nwoke ji umu-ndikom abua: 12 nke bu nwata nime ha we si nna-ya, Nna, nyem òkè nke ihe i nwere nke rurum. O we kewara ha ihe nile o ji biri. 13 Mbe otutu ubochi agabigagh nwa-ya nke-nwata ahu we kporo ihe nile, je ala ozø di anya; n'ebe ahu ka o mefur ihe o nwere n'idi ndu nke ila-n'iyi. 14 Ma mbe o mefusiri ihe nile, oké unwu siri ike dara n'ala ahu; ya onwe-ya we malite inø na nkpa. 15 O we ga were onwe-ya rapara n'otù onye nime ndi amuru n'ala ahu; o we ziga ya n'ubi-ya izù ezi. 16 O we nāgu ya iwere mbubø nke ezi nāta riju afø-ya: ma o digh onye o bula nēnye ya. 17 Ma mbe o mara onwe-ya o si, Òtutu ndi egoro olu ole nke nnam nwebigara obe achicha òkè, ma mu onwem nāla n'iyi n'okè agu n'ebe a! 18 M'gēbili jekuru nnam, m'gäsi kwa ya, Nna, emehiewom megide elu-igwe, na n'iru gi: 19 ekwesighm ka akpokwam nwa-gi ozø: mem ka m'di ka otù onye nime ndi nke gi egoro olu. 20 O we bilie, biakute nna-ya. Ma mbe o nō n'ebe di anya ubu a, nna-ya huru ya, o we nwe qmiko n'aru-ya, ḥa qso, makua ya n'olu, sutu kwa ya qnù nke-uku. 21 Nwa-ya we si ya, Nna, emehiewom megide elu-igwe, na n'iru gi: ekwesighm ka akpokwam nwa-gi ozø. 22 Ma nna-ya siri ndi-orù-ya, Chiputa uwe-nwuda nke kachasi nma qso, were ya yikwasi ya; tiye kwa nba-aka n'aka-ya, na akpukpo-ukwu n'ukwu-ya: 23 sekputa kwa nwa-ehi azürü azù, ḥue ya, ka ayi ri kwa, ka obi tø kwa ayi utø: 24 n'ihi na nwam nka nwururi anwu, o we di ndu ozø; o fururi efu, ewe hu ya. Ha we malite ime ka obi tø ha utø. 25 Ma nwa-ya nke-okenye nō n'ubi: mbe o

nābia ru ulo nso, o we nu olu abù na ite-egwú. 26 O we kpó otù onye nime ndi nēje ozi ka o biakute ya, we juá ya ihe ha bu, bù ihe ndia. 27 O we si ya, Nwa-nne-gi abiawo; nna-gi ebuwo kwa nwa-ehi azúru azú, n'ihi na o nara ya n'aru-ike. 28 Ma o were iwe, o chogħ kwa ibà n'ulo: nna-ya we puta, riq ya. 29 Ma o zara, si nna-ya, Le, ɔtutu arø ndia ka m'bu orù-gi, o digh kwa mbe o bula m'rapuru ihe i nyere n'iwu: ma o digh mbe o bula i nyerem nwa-ewu, ka obi we tø mu na ndi-eyim utø: 30 ma mbe nwa-gi nka biara, nke ya na ndinyom ndi nākwa iko ripiara ihe nile i ji biri, i þuru nwa-chi azúru azú nye ya. 31 O we si ya, Nwam, mu na gi nq mbe nile, ihem nile bu kwa nke gi. 32 Ma ayi aghagh ime ka obi tø ayi utø na iñuri qñu: n'ihi na nwa-nne-gi nka nwururi anwu, o we di ndu ɔzø; o fukwa-ra efu, ewe hu ya.

16 I O we si kwa ndi nēso uzø-Ya, Otù ogaranya di, nke nwere onye nāchi èzí-na-ulø-ya; onye a ka eboko n'iru ya na o nēmefu ihe o nwere. 2 O we kpó ya, si ya, O bu gini bu nka nke m'nānu bayere gi? kòrom akukò nke ochichi-èzí-na-ulø-gi; n'ihi na i pugh ichi èzí-na-ulø ɔzø. 3 Onye ahu nke nāchi èzí-na-ulø we kwue n'onwe-ya, si, Gini ka m'gēme, n'ihi na onye-nwem nānapum ochichi - èzí - na - ulø a? Enweghm ike igwu ala; ihere iriq aririø n̄c̄mem. 4 Amaram ihe m'gēme, ka, mbe o bula agēwepum n'ochichi-èzí-na-ulø a, ka ha we kpobatam n'ulo nke aka ha. 5 O we kpó ndi nile ji onye-nwe-ya ugwo n'otù n'otù, si onye mbu, Ugwo olc ka i ji onye-nwcm? 6 O si, Ogu mbe manu ise. O si ya, Were akwukwøgi, nōdu ɔsosø, de ogu abua na iri. 7 Mbe ahu o siri onye ɔzø, Ugwo ole ka gi onwe-gi ji kwa? O si, Ogu mbe ɔka ise. O si ya, Were akwukwøgi, de ogu anø. 8 Onye-nwe-ya we to onye ahu nāchi èzí-na-ulø nke nēme ajo omume, n'ihi na o mere dika onye nwere uche: n'ihi na umu nke oge a nwere uche n'ebc ɔbø nke aka ha nq kari umu nke ihé. 9 Mu onwem nāsi kwa unu, Menu ndi-eyi nye onwe-unu site n'ákù nke ajo omume; ka, mbe o bula o gāgwu, ka ha we kpobata unu n'ulo-ikwū ebigh-cbi. 10 Onye kwesiri ka atukwasi ya obi

n'ihe dikarisiri ntà kwesi-kwa-ra ka atukwasi ya obi n'oké ihe: onye bu kwa onye ajo omume n'ihe dikarisiri ntà bu kwa onye ajo omume n'oké ihe. 11 Ya mere, o buru na unu abugh ndi kwesiri ka atukwasi unu obi n'ákù ajo omume, onye gēnye ezi ákù n'aka-unu na ntukwasi-obi idebe? 12 O buru kwa na unu abugh ndi kwesiri ka atukwasi unu obi n'ihe onye ɔzø nwere, onye gēnye unu ihe nke aka unu? 13 O digh onye o bula nke nēje ozi nke puru ibu orù nke nna abua: n'ihi na o gākpø otù onye nime ha asi, hu ibe-ya n'anya; ma o bugh otù a o gējide otù, lelia ibe-ya anya. Unu apugh ibu orù Chineke na ákù.

14 Ma ndi-Farisi, ndi nāhu ego n'anya, nuru ihe ndia nile: ha we me Ya ihe-ochi. 15 O we si ha, Unu onwe-unu bu ndi nāgu onwe-unu na ndi ezi omume n'anya madu; ma Chineke mara obi-unu: n'ihi na ihe di elu n'etiti madu bu ihe-árú n'anya Chineke. 16 Iwu Chineke na ndi-amuma-Ya di rue oge Jøn: site n'oge ahu anēzisa ozi ɔma alaeze Chineke, madu nile n'otù n'otù were ihe-ike nābà nime ya. 17 Ma o ka nfé ka elu-igwe na ala gabiga, kari na otù ihe dikarisiri ntà n'iwu ahu gāda. 18 Nwoke o bula nke nārapu nwunye-ya, nke luru kwa nwayi ɔzø, o nākwa iko: onye nālu nwayi nke di-ya rapuworo nākwa kwa iko.

19 Ma otù ogaranya di, o nēyi kwa uwe ododo na ezi ákwà ɔcha, o nēme kwa ka obi nātø ya utø nke-ɔma kwa-ubøchi: 20 ma atoborori otù obeye n'ɔnu-uzø-amá-ya, aha-ya bu Lazarøs, nke ɔnyá juru ya n'aru, 21 onye o nāgu kwa ka ewere irighiri nri nke si na table nke ogaranya ahu dapu me ka afø ju ya; e, obuná nkita nābia racha ɔnyá-ya. 22 O we rue na obeye ahu nwuru, ndi-mø-ɔzi we bupu ya ga n'ebe ɔdabere n'obi Abraham: ogaranya ahu nwu-kwa-ra, ewe lie ya. 23 Nime Hedis o we welie anya-ya elu, ebe o nq na nmekpa-aru, o hu Abraham n'ebe di anya, na Lazarøs ka o dabere n'obi-ya. 24 Ogaranya ahu we kpø òkù, si, Nna, Abraham, merem ebere, zite Lazarøs, ka o dclu ɔnu-ɔnu nk̄pisí-aka-ya na miri, we mejua irem; n'ihi na anom n'aru-ufu nime ire-òku a. 25 Ma Abraham siri, Nwam, cheta na i nara czi

ihe-gi na ndu-gi, otù ahu Lazaros nara-kwa-ra ajo ihe-ya: ma ubu a anákasi ya obi n'ebe a, ma gi onwe-gi nō n'aru-ufu. 26 Ma n'ihe ndia nile, emewo ka oké olulù disie ike n'abata ayi na unu, ka ndi nāchö isi n'ebe a gabiga ijekuru unu we ghara inwe ike, ka onye o bulu ghara kwa isi n'ebe ahu gabiga biakute ayi. 27 Q we si, Ya mere ariom gi, nna, ka i ziga ya n'ulo nnam; 28 n'ihi na enwercim umu-nnc ise; ka o we dø ha aka na nti, ka ha onwe-ha ghara ibia kwa n'ebe nmekpa-aru a. 29 Ma Abraham siri, Ha nwere Moses na ndiamuma; ka ha nuru olu-ha. 30 Q we si, È-è, nna Abraham: kama o buru na otù onye esite na ndi nwuru anwu jekuru ha, ha gēchēghari. 31 Q we si ya, Q buru na ha anugh olu Moses na ndiamuma, agagh-emc kwa ka ha kweye, asi na otù onye esi na ndi nwuru anwu bilie.

17 1 Q we si ndi nēso uzø-Ya, Q bu ihe nāghagh ime na ihe di iche iche nēme ka madu ma n'onyà gābia: ma ahuhu gādiri onye ahu, nke ha nēsite n'aka-ya bia. 2 Q gābara ya-ri urù ma akwuba ya nkume-igwe-nri n'olu, tubà kwa ya n'oké osimiri, kari na o gēme ka otù onye nime ndi ntà ndia ma n'onyà. 3 Nēzenu onwe-unu: o buru na nwan-na-gi emehie, bara ya nba; o buru kwa na o chēgharia, ọaghara ya. 4 Q buru kwa na o mehiere megide gi ubò asa n'otù ubochi, we chigharia ọzø n'ebe i nō ubò asa, si, Echēgharim; i gābaghara ya.

5 Ndi-ozí-Ya we si Onye-nwe-ayi, Tukwasiri ayi okwukwe. 6 Onye-nwe-ayi we si, Q buru na unu nwere okwukwe dika nkpuru mustard, unu gāsi osisi sycamine nka, Ka eropu gi, ku kwa gi n'oké osimiri; o gāna kwa unu nti. 7 Ma onye n'etiti unu, asi na o nwere orù nke nālu ọlu ubi ma-qbū nke nāzù aturu, gāsi ya, mbe o si n'ubi bata n'ulo, Bia ngwa ngwa nōdu na nri; 8 nke nāgaghasi kwa ya kama nke ahu, Dozie ihe m'gēri na nri-anyasi, ke kwa ihe-ókiké n'ükwu-gi, nējerem ozi, rue mbe m'risiri nü kwa; ma emesia gi onwe-gi gēri nü kwa? 9 Q nwere ekele n'ebe orù ahu nō n'ihi na o mere ihe akaworo àkà? 10 Otù a unu onwe-unu kwa, mbe o bulu unu gēmesi ihe nile akaworo àkà

nye unu, sinu, Ayi bu orù ndi nābagh n'ihe; ayi emewo ihe ayi ji ugwo ime.

11 O rue, mbe ha nāga Jerusalem, na Ya onwe-ya nāgabiga n'etiti Sameria na Galili. 12 Mbe Q nābà n'otù obodo ntà, ndikom iri, bù ndi-ekpenta, we zute Ya, ndi guzoro n'ebe di anya: 13 ha we welie olu-ha elu, si, Jisus, Nna-ayi, mere ayi ebere. 14 Mbe Q huru ha, Q we si ha, Ganu, were onwe-unu gosi ndinchu-aja. Q we rue, mbe ha nāga, na emere ka aru-ha di ọcha. 15 Ma otù onye n'etiti ha, mbe o huru na emere ka aru di ya ike, o laghachi, were oké olu nēnye Chineke otuto; 16 o we da kpuchie iru-ya n'ala n'ukwu-Ya, nēkele Ya: onye ahu bu kwa onye Sameria. 17 Ma Jisus zara, si, Èmegh ka aru ndikom iri ahu di ọcha? ma òlé ebe iteghete fôduru nō? 18 Àhugh ndi laghachiri inye Chineke otuto, inaqubugh onye ala ọzø a? 19 Q we si ya, Bilie, ga nke gi: okwukwe-gi azoputawo gi.

20 Ma mbe ndi-Farisi juru Ya mbe ala-eze Chineke gābia, Q zara ha, si, Ala-eze Chineke adigh-abia mbe madu nēche nche: 21 ha agagh-asi kwa, Le, n'ebe a! ma-qbū, N'ebe ahu! n'ihi na le, ala-eze Chineke di n'etiti unu.

22 Q we si ndi nēso uzø-Ya, Ubochi gābi, mbe agu ihu otù nime ubochi Nwa nke madu gāgu unu, ma unu agagh-ahu ya. 23 Ha gāsi kwa unu, Le, n'ebe ahu! Le, n'ebe a! unu ejela, unu eso-kwa-la ha: 24 n'ihi na dika àmumà, mbe o nēbu àmumà site n'otù akuku n'okpuru elu-igwe, o nēnwu rue akuku ọzø n'okpuru elu-igwe; otù a ka Nwa nke madu gādi n'ubochi-Ya. 25 Ma Q ghagh ibu uzø hu ọtutu ahuhu, aghagh kwa iju Ya site n'ọbø a. 26 Ma dika emere n'ubochi Noa, otù a ka o gādi kwa n'ubochi Nwa nke madu. 27 Ha nēri ihe, ha nānū ihe-óñuñu, ha nālu nwunye, anēnye ha n'olulu-di, rue ubochi Noa batara n'ubø-ya, oké iju-miri ahu we bia, la ha nile n'iyi. 28 Otù ahu dika emere n'ubochi Lot; ha nēri ihe, ha nānū ihe-óñuñu, ha nāzù, ha nēre, ha nāku ihe n'ubi, ha nēwu ulo; 29 ma n'ubochi Lot siri na Sodom puta ọku na brimstone si n'elu-igwe zò, we la ha nile n'iyi: 30 n'otù aka ahu ka o gādi n'ubochi agēkpughe Nwa

nke madu. 31 N'ubochi ahu, onye gānō n'elu ulo, ma ihe-ya di nime ulo, ya ghara iridata ikwapu ha: otū ahu onye nō kwa n'ubi, ya ghara ilaghachi. 32 Chetanu nwunye Lot. 33 Onye o bula nke gāchō uzō izutara onwe-ya nduya, o gētufu ya: ma onye o bula nke gētufu ndu-ya gēme ya ka o di ndu. 34 Asim unu, N'abali ahu madu abua gādi n'elu otū ihe-ndina; agēwere otū nime ha, rapu ibe-ya. 35 Ndinyom abua ganēgwekō nri n'otū ebe; agēwere otū nime ha, ma agārapu ibe-ya. 36 Madu abua gānō kwa n'ubi; agēwere otū rapu kwa ibe-ya. 37 Ha we za, si Ya, Ole ebe, Onye-nwe-ayi? O si ha, Ebe ozu di, n'ebe ahu ka udele gēzukō kwa.

18 1 O we turu ha ilu izí ha na ha aghagh ikpe ekpere mbe nile, na ighara ikwe ka ike gwu ha; 2 si, Otū onye-ikpē nō n'otū obodo, onye nādigh-atu egwu Chineke, nke nādigh-asopuru kwa madu: 3 otū nwayi nke di-ya nwuru nō kwa n'obodo ahu; nwayi ahu we nābiakute ya, nāsi, Kpeputam n'aka onye-irom. 4 Ma na mbu o chōgh imē ya: ma emesia o siri n'onwe-ya, O bu ezie na adigm-atu egwu Chineke, adigm-asopuru kwa madu; 5 ma n'ihi na nwayi a di-ya nwuru nēsobum, m'gēkpeputa ya, ka o ghara imē ka ike gwusiam site n'obibia o nābia mbe nile. 6 Onye-nwe-ayi we si, Nurunu ihe onye-ikpē nke nēme ajo omume kwuru. 7 Ma Chineke, O gagh-ekpeputa ndi nke Ya arōputara, ndi nākpōku Ya ehihie na abali, O nwe-kwa-ra ogologo ntachi-obi n'ebe ha nō? 8 Asim unu, na O gēkpeputa ha qosqo. Otū o di, mbe Nwa nke madu gābia, O gāhu okwukwe n'elu uwa?

9 O we tu kwa ilu a nye ufodu ndi tukwasiri obi n'onwe-ha na ha bu ndi ezi omume, ndi kpō-kwa-ra ndi nile fōduru ihe-efu: 10 Ndikom abua rigoro n'ulo uku Chineke ikpe ekpere; otū nime ha bu onye-Farisi, ibe-ya bu onye-ona-utu. 11 Onye-Farisi guzoro nēkpe ekpere nye onwe-ya otū a, si, Chineke, ekelem Gi, na adigm ka ndi fōduru n'etiti madu, ndi nāpunara madu ihe, ndi ajo omume, ndi nākwa iko, ma-qbu dika qbunā onye-ona-utu a. 12 Anamebu qnū ubō abua n'izū

ubochi asa; anamenye otū uzō n'uzō iri n'ihe nile, ka ha ra, bū nke m'natarā. 13 Ma onye-ona-utu ahu guzoro n'ebe di anya, o chōgh kwa iweli qbunā anya-ya le elu-igwe, kama o nēti aka n'obi-ya, si, Chineke, ka obi-Gi juru n'ebe mu, bū onye-nmehie, no. 14 Asim unu, Nwoke a ridara n'ulo-ya buru onye aguworo n'onye ezi omume kari ibe-ya: n'ihi na onye o bula nke nēwelī onwe-ya elu, agēweda ya; ma onye nēweda onwe-ya, agēweli ya elu.

15 Ha we kuta-kwa-ra Ya umu oihu ha, ka O we metu ha aka: ma mbe ndi nēso uzō-Ya huru ya, ha bara ha nba. 16 Ma Jisus kpōrō ha biakute Ya, si, Kwenu ka umu-ntakiri biakutem, unu ebōchi-kwa-la ha: n'ihi na ala-eze Chineke bu nke ndi di otū a. 17 N'ezie asim unu, Onye o bula nke nāgagh-anara ala-eze Chineke dika nwatakiri, o gagh-abā nime ya ma-oli.

18 Otū onye-isi we jua Ya, si, Ezi Onye-ozizi, gini ka m'gēme ka m'we keta ndu ebigh-ebi? 19 Ma Jisus siri ya, Gini mere i nākpōm ezi onye? o digh onye o bula bu ezi onye, ma-qbugh otū Onye, bū Chineke. 20 I matawo ihe nile enyere n'iwu, Akwala iko, Ebula madu, Ezula ori, Abala amā ugha, Sopuru nna-gi na nne-gi. 21 Ma o siri, Ihe ndia nile ka m'ribara ama site n'okorobia. 22 Ma mbe Jisus nuru ya, O si ya, Otū ihe fōdu-kwa-ra gi imē: re ihe nile, ka ha ra, bū nke i nwere, kenyē ndi-objeye, i gēnwē kwa akū n'elu-igwe: bia kwa, som. 23 Ma mbe o nuru ihe ndia, o wutara ya nke-uku; n'ihi na o bu okē qgaranya. 24 Ma ebe Jisus huru ya, O si, Le otū o diri ndi nwere akū ike ibā n'ala-eze Chineke! 25 N'ihi na o dikariri camel nfé isite n'anya agigā ba nime, kari qgaranya ibā n'ala-eze Chineke. 26 Ma ndi nuru ya siri, Onye kwa ka apuru izōputa? 27 Ma O siri, Ihe anāpugh imē n'ebe madu nō bu ihe apuru imē n'ebe Chineke nō. 28 Pita we si, Le, ayi onwe-ayi rapuru ihe nile nke aka ayi, we so Gi. 29 O we si ha, N'ezie asim unu, O digh onye o bula nke rapuru ulo, ma-qbu nwunye, ma-qbu umu-nne, ma-qbu ndi muru ya, ma-qbu umu, n'ihi ala-eze Chineke, 30 nke nāgagh-anata kari qutu ihe n'oge

a, nata kwa ndu ebigh-ebi n'oge nke
nābjia.

31 Q we kuru ndi-ozi iri na abua ahu tiyere Onwe-ya, si ha, Le, ayi nārigoro Jerusalem, ihe nile edeworo n'akwukwō nsø site n'aka ndi-amuma gēmezu n'ebe Nwa nke madu nq. 32 N'ihi na agārara Ya nye n'aka ndi mba oqo, me kwa Ya ihe-oqchì, me kwa Ya ihe-ihere, busa kwa Ya ɔnu-miri: 33 ha gāpia kwa Ya ihe, ɿue Ya: n'ubochi nke- ato O gēsi kwa n'ɔnwu bilie. 34 Ma ndi ahu aghotagh ihe q bulu n'ihe ndia; ezonari-kwa-ra ha okwu a, ha arnagh kwa ihe anēkwu.

35 O rue, mbe O nabiaru Jeriko nso,
otu onye-isì nânodu n'akuku uzô nariô
aririô: 36 ma ebe o nuru ûzù igwè
madu ka ha nâgabiga, o jua isi ihe a.
37 Ha we koro ya, na Jisus Onye Na-
zaret nâgabiga. 38 O we tie nkpu, si,
Jisus, Nwa Devid, merem ebere. 39 Ndi
bu uzô ga we bara ya nba, ka o kpuchie
onu-ya: ma onye ahu tikariri nkpu
nke-uku, si, Nwa Devid, merem ebere.
40 Jisus we guzo, si ka eduru ya biakute
Ya: ma mbe o biara nso, O jua ya, si,
41 Gini ka i nâchô ka M'mere gi? O si,
Onye-nwe-ayi, ka eme ka m'hu uzô.
42 Jisus we si ya, Ka eme ka i hu uzô:
okwukwe-gi azoputawo gi. 43 Ngwa
ngwa ewe me ka o hu uzô, o we nêso Ya,
nênye Chineke otuto: ndi-Ju nile, mbe
ha huru ya, ha we to Chineke.

19 1 Q we ba na Jeriko nāgabiga kwa
n'etiti ya. 2 Ma le, otù nwoke
anākpō aha-ya Zakiqs; onye ahu bu kwa
onye-isi-qn-a-utu, onye ahu bu kwa
ogaranya. 3 Q we chø uzø ihu Jisus
imata onye Q bu; ma q pugh n'ihi igwè
madu, n'ihi na o togh ogologo. 4 Q we
ba qso ga n'iru, we rigo n'osisi sycomore
ka q hu Ya anya: n'ihi na Q gaje igabiga
n'uzø ahu. 5 Mbe Jisus biaruru ebe
ahu, Q we le anya n'elu, si ya, Zakiqs,
me ngwa, ridata; n'ihi na aghaghm inqdu
n'ulo-gi ta. 6 Q we me ngwa, ridata,
were kwa qnù kpobata Ya. 7 Mbe ha
huru ya, ha nile we nātamu, si, Q bàra
inø onqdu-abali n'ulo nwoke bu onye-
nmehie. 8 Zakiqs we guzø, si Onye-
nwe-ayi, Le, Onye-nwe-ayi, nkera ihe
m'nwere ka m'gēnye ndi-obeye; q buru
kwa na anaram onye q bula ihe site
n'ebubo ugha, m'gēnyeghachi ano ano.

9 Jisus we si ya, Ta ka nzoputa biaruru
ulo a, ebe ya onwe-ya bu kwa nwa
Abraham. Io N'ihî na Nwa nke madu
biara icho na izoputa ihe nke furu efu.

11 Ma mbe ha nānu ihe ndia, O tukwasi tu ilu, n'ihi na O nō Jerusalem nso, na n'ihi na ha nēchē na ala-eze Chineke gaje iputa ihè ngwa ngwa.
12 Ya mere O siri, Otù nwoke amazuru aha-ya gara ala di anya, inara ala-eze nye onwe-ya, na ilaghachi. 13 O we kpó madu iri nime ndi-orù-ya, nye ha ọgu pound abua na iri, si ha, Zuanu ahia rue mbe m'gabia. 14 Ma ndi-obodo-ya kpó ya asì, ha we zìe ndi-ozì ga n'azu ya, si, Ayi achogh ka nwoke a buru eze-ayi. 15 O we rue, mbe o laghachiri ọzø, mbe o natasiri ala-eze-ya, na o siri ka akpó ndi-orù ahu, ndi o nyereri ego ahu, ka ha biakute ya, ka o we mara ihe ha zutarari n'ahia. 16 Onye mbu we bia n'iru ya, si, Onye-nwe-ayi, pound ise nke gi abawo urù ọgu pound abua na iri. 17 O we si ya, I mere nke-oma, ezi orù: n'ihi na ahuru na i kwesiri ka atukwasi gi obi n'ihe dikarisiri ntà, gi buru onye nāchi obodo iri. 18 Nke-abua we bia, si, Onye-nwe-ayi, pound ise nke gi abawo urù orú pound na ise. 19 O we si kwa nwoke a, Gi onwe-gi buru kwa onye-isi nke obodo ise. 20 Orù nke di iche we bia, si, Onye-nwe-ayi, le pound ise nke gi, nke m'debere n'ákwa: 21 n'ihi na aturum gi egwu, n'ihi na i bu onye aka ike: i nēweli ihe i nātoboghri, i nēwe kwa ihe i nāghaghri. 22 O si ya, M'gésite n'ọnu nke gi kpe gi ikpé, ajø orù. I mara na mu onwem bu onye aka ike, nēweli ihe m'nātoboghri, nēwe kwa ihe m'nāghaghri; 23 n'ihi gini kwa ka i nējigh were egom nye ndi nābanwe ego, mu onwem gānara kwa ya na uma mbe m'biara? 24 O we si ndi guzoro nso, Napunu ya pound ise ahu, were ha nye onye nwere ọgu pound abua na iri ahu. 25 Ha we si ya, Onye-nwe-ayi, o nwere ọgu pound abua na iri. 26 Asim unu, na onye o bula nke nwere ka agēnye; ma onye nēnwégh, ọbuná ihe o nwere ka agānapu ya. 27 Otù o di, ndi-irrom ndia, ndi nāchogh ka m'buru eze-ha, kuta ha n'ebe a, bue ha n'irum.

28 Mbe O kwusiri okwu ndia, O we nāga n'iru, nārigoro Jerusalem.

29 O rue, mbe Q biaruru Betfagi na

Betani nso, n'uzo ugwu anākpō ugwu Olive, na O zigara madu abua u'etiti ndi nēso uzō-Ya, 30 si, Jenu n'obodo ntà nke di na ncherita-iru unu; mbe unu nābà, unu gāhu nime ya nwa-inyinya-ibu elibeworo, nke madu o bula akānqwasigh: topunu ya, sekputa ya. 31 Q buru kwa na onye o bula ajua unu, si, N'ihi gini ka unu nātōpu ya? unu gāsi otù a, Q di Onye-nwe-ayi nkpa. 32 Ndi ezigara we je, hu dika Q gwara ha. 33 Ma mbe ha nātōpu nwa-inyinya-ibu ahu, ndi-nwe-ya we si ha, Gini mere unu nātōpu nwa-inyinya-ibu ahu? 34 Ha we si, Q di Onye-nwe-ayi nkpa. 35 Ha we sekputa ya nye Jisus: ha we wukwasi uwe-ha na nwa-inyinya-ibu ahu, we tukwasi Jisus na ya. 36 Mbe Q nāga, ha we tusa uwe-ha n'uzo. 37 Ma mbe Q nābiaru Jerusalem nso ubu a, n'uzo nrida nke ugwu Olive, ora ndi nile nēso uzō-Ya malitere iñuri qñu na iwere oké olu to Chineke n'ihi olu nile di ike nke ha hururi; 38 si, Onye agoziri agozí ka Eze Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi bu: udo di n'elu-igwe, otuto di kwa n'ebe kachasi ihe nile elu. 39 Ufodu n'etiti ndi-Farisi we si n'igwè madu ahu si Ya, Onye-ozizi, bara ndi nēso uzō-Gi nba. 40 Q we za, si, Asim unu na, o buru na ndia ekpuchi qñu-ha, nkume gēti nkpu.

41 Mbe Q biaruru Jerusalem nso, Q we hu obodo ahu we kwara ya akwà, 42 si, Q buru na i mara n'ubochi a, q buná gi onwe-gi, ihe gēweta udo! ma ubu a ezonariri ha n'anya-gi. 43 N'ihi na ubochi gābiakwasi gi, mbe ndi-iro-gi gēgwu ékpè na igà imegide gi, nogide kwa gi buruburu, jigide kwa gi n'akuku nile, 44 tuda kwa gi n'ala, na umu-gi bi nime gi; ha agagh-arapu kwa nime gi otù nkume n'elu nkume-ibe-ya; n'ihi na i magh ogé nleta-gi.

45 Q we ba n'ulo uku Chineke, malite ichupu ndi nēre, 46 nāsi ha, Edewo ya n'akwukwò nsø, si, Ulom gābu kwa ulo ekpere: ma unu onwe-unu mere ya qbà ndi nāpunara madu ihe.

47 Q we nēzi ihe kwa-ubochi n'ulo uku Chineke. Ma ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwò na ndi-isi nke ndi-Ju nāchó uzō ila Ya n'iyi: 48 ha ahugh kwa ihe ha gēme; n'ihi na ndi-Ju nile nq

Ya nso buruburu, nānu okwu-Ya. 20 1 Q we rue, n'otù nime ubochi ahu, mbe O nēzi ndi-Ju ihe n'ulo uku Chineke, nēzi kwa ozi qma, na ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwò, ha na ndi-okenye, we guzo Ya nso; 2 ha we kwue, si Ya, Gwa ayi: Q bu n'aha ike gini ka I nēme ihe ndia? ma-qbu önye ka o bu, bù onye nyere Gi ike a? 3 Ma Q zara, si ha, Mu onwem gāju kwa unu otù okwu; unu gwakwam: 4 Baptism nke Jon, o sitere n'elu-igwe, ma-qbu na o sitere n'aka madu? 5 Ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Q buru na ayi asi, O sitere n'elu-igwe; Q gāsi, N'ihi gini ka unu nējigh kwe ya? 6 Ma o buru na ayi asi, O sitere n'aka madu; ndi-Ju nile gēji nkume tuþu ayi: n'ihi na emewo ka ha kweye na Jon bu onye-amuna. 7 Ha we za, si na ha amatagh ebe o sitere. 8 Jisus we si ha, Mu onwem agagh-agwa kwa unu aha ike M'jieme ihe ndia.

9 Q we malite ituru ndi-Ju ilu a: Otù onye kuru ubi-vine, were kwa ya tiye n'aka ndi-olu-ubi, we je ala qzø nqdu oge di anya. 10 N'oge ighø nkpuru o we zigara ndi-olu-ubi ahu otù orù, ka ha we nye ya nkpuru ufodu nke ubi-vine ahu: ma ndi-olu-ubi ahu piara ya ihe, zilaga ya n'aka efu. 11 Q we zikwasi orù qzø: ha we pia kwa ya ihe, me ya ihe-ihere, zilaga ya n'aka efu. 12 Q we zikwasi orù nke-atø: ha we meru kwa onye ahu aru, we tupu ya. 13 Onye-nwe ubi-vine ahu we si, Gini ka m'gēme? m'gēziga ɔkparam m'huru n'anya: elegh anya ha gāsopuru nwam nka. 14 Ma mbe ndi-olu-ubi ahu huru ya, ha kwurita n'etiti onwe-ha, si, Nka bu onye-nketa: ka ayi þue ya, ka ihe-nketa-ya we buru nke ayi. 15 Ha we tupu ya n'azu ubi-vine ahu, þue ya. Gini kwa ka onye-nwe ubi-vine ahu gēme ha? 16 Q gābia, la ndi-olu-ubi ahu n'iyi, were kwa ubi-vine ahu nye ndi qzø. Ma mbe ha nuru ya, ha si, Chineke ekwela. 17 Ma Q lere ha anya, si, Gini kwa bu ihe a nke edeworo n'akwukwò nsø,

Nkume nke ndi nēwu ulo juru,

Nke ahu ka emere isi nkuku ulo?

18 Agētiwasi onye o bula nke dakwasiri nkume ahu; ma onye o bula o gādakwasi ya, o gēfesa ya ka uzu.

19 Ndi-ode-akwukwò na ndi-isi-

nchu-aja we cho uzø itukwasi Ya aka n'otù oge hour ahu; ma ha turu egwu ndi-Ju: n'ihi na ha mara na Q turu ilu a imegide ha. 20 Ha we che Ya nche, we zipu ndi-nledo, ndi mere onwe-ha dika ndi ezi omume, ka ha we jide Ya n'okwu-ønu-Ya, irara Ya nye n'aka ochichi na ike nke onye-isi. 21 Ha we juu Ya, si, Onye-ozizi, ayi amatawo na I nékwu nézi kwa ihe ziri ezi, na I digh-ele kwa maduanya n'iru, kama I nézi uzø Chineke n'ezi-okwu: 22 Ò ziri ezi n'iwu ka ayi tu útú nye Sisa, ma-øbu na ó zigh ezi? 23 Ma Q matara aghughø-ha, we si ha, 24 Gosinum otù shilling. Onyinyo na ihe-ndekwasinike onye ka ø nwere? Ha si, Nke Sisa. 25 Q we si ha, Ya mere, nyeghachinu Sisa ihe nke Sisa, nyeghachi-kwa-nu Chineke ihe nke Chineke. 26 Ha enwegh kwa ike ijide okwu-Ya n'iru ndi-Ju: øziza-Ya we ju ha anya, ha we kpuchie ønu-ha.

27 Ufodu n'etiti ndi-Sadusi, ndi si na nbilite-n'ønwu adigh, we biakute Ya; ha we juu Ya, 28 si, Onye-ozizi, Moses dere akwukwø nye ayi, si, na ø buru na nwa-nne-nwoke onye ø bula anwua, mbe ø nwere nwunye, ma onye ahu enwegh nwa, ka nwa-nne-ya nwoke kuru nwunye-ya, me ka nkpuru toputara nwanne-ya. 29 Ya mere, umu-nne-ndikom asa di: nke-mibù luru nwunye, we nwua nénwegh nwa; 30 nke-abua kwa; 31 nke-atø we kuru ya; otù ahu ha asa arapugh umu, we nwua. 32 Mbe ha nile nwusiri nwayi ahu nwu-kwa-ra. 33 Ya mere, na nbilite-n'ønwu nwunye onye n'etiti ha ka ø gábu? n'ihi na ha asa nwere ya na nwunye. 34 Jisus we si ha, Umu nke oge a nálu nwunye, anénye kwa ha n'ølulu-di: 35 ma ndi aguru na ha kwesiri iru oge ahu, na iru nbilite-n'ønwu ahu, bú isi na ndi nwuru anwu bilie, ha alugh nwunye, enyegh kwa ha n'ølulu-di: 36 n'ihi na ha apugh kwa inwu øzo: n'ihi na ha na ndi-mø-ozi ra; ha bu kwa umu Chineke, ebe ha bu umu nbilite-n'ønwu ahu. 37 Ma øbuná Moses gosiri na anéme ka ndi nwuru anwu si n'ønwu bilie, nékwu nime ebe edere okwu bayere Osisi ntà, mbe ø nákpo Onye-nwe-ayi Chineke nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na Chineke nke Jekob. 38 Ma Q bugh

Chineke nke ndi nwuru anwu, kama Q bu nke ndi di ndu: n'ihi na ø bu n'ebe Q nø ka madu nile di ndu. 39 Ufodu n'etiti ndi-ode-akwukwø we za, si, Onye-ozizi, I kwuru nke-øma. 40 N'ihi na ha enwegh anya-ike øzo iju Ya ajuju ø bula.

41 Q we si ha, Ha si aña kwu na Kraist ahu bu nwa Devid? 42 N'ihi na Devid onwe-ya nékwu n'akwukwø Abù øma, si,

Onye-nwe-ayi siri Onye-nwem,
Nødu ala n'aka-nrim,

43 Rue mbe M'gèdo ndi-iro-Gi ka ihe-nbakwasi-ukwu nke ukwu-Gi abua.

44 Ya mere, Devid nákpo Ya Onye-nwe-ya, Ò si kwa aña buru Nwa-ya?

45 Ma mbe ndi-Ju nile nánu okwu-Ya Q si ndi nëso uzø-Ya, 46 Nézenu ndi-ode-akwukwø, ndi náchø ijeghari n'uwe-nwuda, ndi náhu kwa ekele n'øma-ahia nile unu n'anya, na isi oche nile n'ulo-nzukø nile unu, na isi ønødu n'oriri nile unu; 47 ndi nériopia ulo ndinyom di-ha nwuru, ndi nékpe kwa ogologo ekpere ka mèdu we hu ha anya: ndia gënwe czi ømuma-ikpé gabigara ókè kari ndi øzo.

21 1 Q we le anya n'elu, hu ndi-øgaranya ka ha nátubà onyinyeha n'ebe anédebe útú anátu. 2 Q we hu otù nwayi, bú obeye, nke di-ya nwuru, ka ø nátubà n'ebe ahu ego ntà abua. 3 Q we si, N'ezie asim unu, Nwayi a, bú obeye, nke di-ya nwuru, ø tubàra kari ha nile: 4 n'ihi na ndia nile sitere n'inwebiga-ákù-ókè-ha tubà n'onyinye: ma nwayi ahu sitere n'ukø-ya tubà ihe nile ø nwere nke o ji biri.

5 Mbe ufodu nékwu okwu bayere ulo uku Chineke, na ewereri nkume øma na ihe enyere Chineke dozie ya, Q we si, 6 Ihe ndia nke unu nékiri, ubøchi gábia, nke anágagh-arapu otù nkume n'ebe a n'elu nkume-ibe-ya, nke anágagh-akwatù n'ala. 7 Ha we juu Ya, si, Onye-ozizi, óle mbe ihe ndia gábu kwa? gini gábu kwa ihe-iriba-ama mbe ø bula ihe ndia gaje ime? 8 Q we si, Lezienu anya ka aghara iduhie unu: n'ihi na øtutu madu gábia n'aham, si, Mu onwem bu Ya; na, Oge ahu di nso: unu esola ha n'azu. 9 Ma mbe ø bula unu gánu okwu agha di iche iche na aghara di iche iche, unu

atula ujɔ: n'ihi na ihe ndia aghagh ibu uzɔ puta; ma ɔgwugwu ihe nile adigh-eru ngwa ngwa.

10 Mbe ahu Q siri ha, Mba gēbili imegide mba ɔzɔ, ala-eze gēbili kwa imegide ala-eze ɔzɔ: 11 oké ala-oma-jiji gādi kwa, oké unwu na ajo oria nēfē efe gādi kwa n'ebe di iche iche; ihe di egwu na ihe-iriba-ama uku gādi kwa site n'elu-igwe. 12 Ma mbe ihe ndia nile akēmegh, ha gātukwasi unu aka-ha, sobu kwa unu, nārara unu nye n'aka ulonzukɔ na ulo-nkporɔ, n'ebe anēduputa unu ga n'iru ndi-eze na ndi-isi n'ihi aham. 13 Q gāghorɔ unu àmà. 14 Ya mere, zubenu n'obi-unu, na unu agagh-ebu uzɔ tugnari uche otú unu gāgopu onwe-unu: 15 n'ihi na Mu onwem gēnye unu ɔnu na amam-ihe, nke ndi nile nēmegide unu nāgagh-apu iguzogide ma-qbū ikwugide okwu. 16 Ma ɔbuná ndi muru unu, na umu-nne-unu, na ndi-ikwu-unu, na ndi-cyi-unu, gārara unu nye; ha gēme kwa ka ufodu nime unu nwua ɔnwu. 17 Madu nile gākpɔ kwa unu asì n'ihi aham. 18 Ma otù agiri-isi agagh-esi n'isi-unu la n'iyi ma-qli. 19 Na ntachi-obi-unu unu gānata nkpuru-obi-unu.

20 Ma mbe ɔ bulu unu gāhu Jerusalem ka achi usu-ndi-agha nogide ya buruburu, mbe ahu maranu na itoborɔ-n'efu-ya di nso. 21 Mbe ahu ndi nq na Judia, ka ha balaga n'ugwu; ndi nq kwa n'etiti ya, ka ha si nime ya wezuga onwe-ha; ndi nq kwa n'ala ɔzɔ, ka ha ghara ibà nime ya. 22 N'ihi na ndia bu ubochi nkpeputa, ka ihe nile edeworo n'akwukwɔ nsq we mezu. 23 Ahuhu gādiri ndi di ime na ndi nēnye nwa ara na mbe ahu; n'ihi na oké nkpa gādi n'ala nka, iwe gādi-kwa-ra ndi-Ju. 24 Ha gāda kwa site n'ɔnu mma-agha, agādota kwa ha n'agha ga na mba nile: ndi mba ɔzɔ gāzōda Jerusalem n'ala, rue mbe oge nke mba ɔzɔ gēmez. 25 Ihe-iriba-ama di iche iche gādi kwa n'anyanwu na ɔnwa na kpakpando; n'elu uwa ka nkpa bụ nke mba di iche iche gādi kwa, ndi nq n'obi abua n'ihi nbibɔ nke oké osimiri na ebili-miri; 26 madu nātu bɔ site n'egwu, site kwa na ile-anja ihe nābiakwasi n'elu-uwa dum madu bi: n'ihi na agēme ka ike nile nke elu-igwe me nkpatu. 27 Mbe ahu

ha gāhu kwa Nwa nke madu ka Q nābia n'igwe-oji, Ya na ike na oké ebube. 28 Ma mbe ihe ndia malitere ime, lenu anya n'elu, weli-kwa-nu isi-unu; n'ihi na n̄aputa-unu nēru nso.

29 Q we turu ha ilu: Lenu osisi fig, na osisi nile: 30 mbe ɔ bulu ha púru epú ubu a, unu huru ya mara kwa n'onwe-unu na mbe okpom-ɔku di nso ubu a. 31 Otú a unu onwe-unu kwa, mbe ɔ bulu unu gāhu ihe ndia ka ha nāputa, maranu na ala-eze Chineke di nso. 32 N'ezie asim unu, Qbɔ a agagh-agabiga ma-qli, rue mbe ihe nile gēme. 33 Elu-igwe na uwa gāgabiga: ma okwu nile nkem agagh-agabiga ma-qli.

34 Ma nēzenu onwe-unu, ka aghara iwere imebiga-ajɔ-ihe-ókè, na iñubiga-manya-ókè, na nchebu nke ndu a, bobu obi-unu ma elegh anya, ubochi ahu we biakwasi unu na mberede dika ɔnyà: 35 n'ihi na otú a ka ɔ gābiakwasi ndi nile bi n'elu uwa nile. 36 Ma murunu anya n'oge ɔ bulu, nāriɔ aririo, ka unu we ka n'ike ibanari ihe nile ndia nke gaje ime, na igozo n'iru Nwa nke madu.

37 Kwa-ubochi O nēzí ihe n'ulo uku Chineke; kwa-abali Q nāpu, nānq ɔnqdu-abali n'ugwu anākpɔ ugyu Olive. 38 Ndi-Ju nile nābiakute kwa Ya n'isi-ututu n'ulo uku Chineke, inu okwu-Ya.

22 1 Ma ememe achicha ekogh-eko, nke anākpɔ Ngabiga, nēru nso. 2 Ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwɔ we nāchɔ uzɔ ha gēsi bụ Ya; n'ihi na ha nātu egwu ndi-Ju.

3 Setan we ba nime Judas onye anakpɔ Iskariot, onye di n'ɔnu-ogugu ndi-ozi iri na abua ahu. 4 Q we je, ya na ndi-isi-nchu-aja na ndi-ochi-agha we kparia, otú o gēsi rara Ya nye n'aka-ha. 5 Ha we nūuria ɔnu, we kwekɔ inye ya ego. 6 Q we kwere, we nāchɔ oghere irara Ya nye n'aka-ha mbe igwè madu nānogh.

7 Ma ubochi achicha ekogh-eko biara, nke anāghagh ichu aja ngabiga. 8 Q we zipu Pita na Jɔn, si, Ganu, doziere ayi oriri ngabiga, ka ayi we rie. 9 Ha we si Ya, Ole ebe I nāchɔ ka ayi dozie? 10 Q si ha, Le, mbe unu batasiri nime obodo a, otú nwoke nke bū ite miri gēzute unu; sonu ya ba n'ulo nke ɔ nābà nime ya. 11 Unu gāsi kwa nna-nwe ulo ahu, Onye-ozizí si gi, Ole ebe ulo-qbà di, ebe

Mu na ndi nēso uzom gēri oriri ngabiga? 12 Onye ahu gēgosi kwa unu ime-ulō uku di n'elu ulo akwadebeworo: dozienu n'ebē ahu. 13 Ha we je, hu dika Q gwara ha-ri: ha we dozie ememe ngabiga.

14 Mbe oge hour ahu ruru, Q we nōdu na nri, Ya na ndi-ozi-Ya. 15 Q we si ha, Agu gusirim ike iso unu ri oriri ngabiga nka mbe Mu akāhugh ahuhu: 16 n'ihi na asim unu, M'gagh-eri ya ma-qli, rue mbe o gēmezu n'ala-eze Chineke. 17 Q we nara iko, kele kwa, we si, Naranu nka, kē kwa ya n'etiti onwe-unu: 18 n'ihi na asim unu, M'gagh-añu ihe si n'osisi vine puta ma-qli site n'uþu a, rue mbe ala-eze Chineke gābia. 19 Q we nara oþe achicha, kele kwa, we nyawa ya, nye ha, si, Nka bu arum nke anēnye n'ihi unu: nēmenu nka ka unu we nēchetam. 20 Mbe ha risiri nri-anyasi Q nara kwa iko otū ahu, si, Iko a bu qþubha-ndu qhu nime qbaram, bù nke anāwusi n'ihi unu. 21 Ma le, aka onye nāraram nye diyerem n'elu table. 22 N'ihi na Nwa nke madu nāga n'ezie, dika akaworo ya: ma ahuhu gādiri nwoke ahu onye anēsite n'aka-ya rara Ya nye. 23 Ha we malite ijurita onwe-ha, onye o bu n'etiti ha gēme ihe a.

24 Esem-okwu we da kwa n'etiti ha, onye nime ha ka anāgu na o ka ibe-ya uku. 25 Q we si ha, Ndi-eze nke mba oþo nēme ha dika ndi nwe ha; ndi nāchi kwa ha ka anākpø ndi nālu oþu oma. 26 Ma unu onwe-unu agagh-adi otū a: kama onye ka ibe-ya uku n'etiti unu, ya di ka onye bu nwata; onye bu kwa onye-isi, ya di ka onye nēje ozi. 27 N'ihi na onye ka ibe-ya uku, onye nānþdu na nri, ma-qbu onye nēje ozi? o bugh onye nānþdu na nri? ma Mu onwem di n'etiti unu ka onye nēje ozi. 28 Ma unu onwe-unu bu ndi soworom n'þonwunwam nile; 29 Mu onwem nāþa kwa ndu inye unu ala-eze, dika Nnam þara ndu inyem, 30 ka unu we rie ñu kwa na table nkem n'ala-ezem; unu gānþkwasi kwa n'oche-eze nēkpe ebo iri na abua nke Israel ikpé. 31 Saimon, Saimon, le, Setan riqtara unu, ka o yþcha unu dika oka: 32 ma Mu onwem riþo aririþ bayere gi, ka okwukwe-gi ghara igwu agwu: gi onwe-gi, mbe i gēchighariwori, gi me kwa ka umu-nna-gi guzosie ike. 33 Q we si Ya,

Onye-nwe-ayi, abum onye edoziworo iso Gi ga rue ulo-nkpørø ru kwa ɔnwu. 34 Q we si, Asim i, Pita, oke-ókuku agagh-akwá ta, rue mbe i gāgo ubò atq, si na i mataghm.

35 Q we si ha, Mbe M'zipuru unu nējigh ákpà-ego, na ákpà-ije, na akpukpø-ukwu, o di ihe kɔrø unu? Ha si, Q digh ihe kɔrø ayi. 36 Q we si ha, Ma ubu a, onye nwere ákpà-ego, ya were ya, onye nwere ákpà-ije, ya were kwa ya: ma onye nēnwegh, ya re uwe-ya, zuta mma-agha. 37 N'ihi na asim unu, na ihe a edeworo n'akwukwø nsø aghagh imezu n'arum, Q bu kwa na ndi nēmebi iwu ka aguru Ya: n'ihi na ihe dirim nwere ogwugwu. 38 Ha we si, Onye-nwe-ayi, le, mma-agha abua di n'ebē a. Q we si ha, O zuwo.

39 Q we puta, ga ugwu Olive, dika Q nēme mbe dum; ndi nēso uzø-Ya soro kwa Ya. 40 Ma mbe O ruru n'ebē ahu, Q siri ha, Nékpenu ekpere ka unu ghara iba n'þonwunwa. 41 Ewe weputa Ya onwe-ya n'etiti ha dika ebe agāturu nkume; Q we þue ikperè n'ala we nēkpe ekpere, 42 si, Nna, o buru na o di Gi nma, naram iko a: otū o di, ka eme ihe Gi onwe-gi nāchø, o bugh ihe Mu onwem nāchø. 43 Ewe me ka Q hu mo-izi nke si n'elu-igwe bia, nēnye Ya ike. 44 Ma ebe o nēbu Ya nþu n'obi ri nne Q kpe ekpere si-ike karia: oþuso-Ya we ghø ihe dika oké oþpurukpu qbara nāda n'ala. 45 Mbe O biliri n'ekpere-Ya, Q we biakute ndi nēso uzø-Ya, Q hu ha ka ha nāraru ura site n'ihe-nwuta, 46 Q we si ha, Gini mere unu nāraru ura? bilienu nēkpe kwa ekpere, ka unu we ghara iba n'þonwunwa.

47 Mbe Q kpu okwu n'þnu, le, igwè madu biara; onye ahu anākpø Judas, bù otū onye n'etiti ndi-izi iri na abua ahu, buru kwa ha uþo nābia; o we bia rue Jisus nso isutu Ya ɔnú. 48 Ma Jisus siri ya, Judas, i ji isutu-þnu nārara Nwa nke madu nye? 49 Ma mbe ndi no Ya buruburu huru ihe gādi, ha si, Onye-nwe-ayi, ayi gēwere mma-agha þue? 50 Otù onye nime ha we þue orù onye-isi-nchu-aja mma, bipu nti aka-nri ya. 51 Ma Jisus zara, si, Kwenu ya rue nka. Q we metu nti-ya aka, me ka aru di ya ike. 52 Jisus we si ndi-isi-nchu-aja, na ndi-ochi-agha nke ulo uku Chineke, na

ndi-okenye, ndi biara imegide Ya, Unu putara chiri mma-agha na osisi, dika imegide onye nāpunara madu ihe? 53 Mbe Mu na unu nō kwa-ubochi n'ulo uku Chineke, unu esetigh aka-unu imegidem: ma nka bu oge hour unu, na ike nke Ọchichiri.

54 Ha we jide Ya, duru Ya je, dubā kwa Ya n'ulo onye-isi-nchu-aja. Ma Pita nēso n'ebe dianya. 55 Ma mbe ha funwuru Ọku n'etiti obi, we nōdu ala n'otù, Pita we nōdu n'etiti ha. 56 Ma otù nwa-aboghø huru ya ka ọ nōduru n'ihe Ọku ahu, ọ we legide ya anya, si, Nwoke a na Ya nō-kwa-ra. 57 Ma ọ gorø, si, Nwayi, amataghm Ya. 58 Mbe nwa oge gasiri onye Ọzø we hu ya, si, Gi onwe-gi bu kwa otù onye nime ha. Ma Pita siri, Nwoke, abughm. 59 Ma mbe ihe dika otù oge hour gasiri onye Ọzø kwusibere ike, si, N'ezie nwoke a na Ya nō-kwa-ra: n'ihi na ọ bu kwa onye Galili. 60 Ma Pita siri, Nwoke, amataghm ihe i nēkwu. Ngwa ngwa, mbe ọ kpu okwu n'ọn, oke-Ọkuku we kwa ákwá. 61 Onye-nwe-ayi we chigharia, le Pita anya. Pita we cheta okwu Onye-nwe-ayi, otù Ọ siri ya, Mbe oke-Ọkuku akākwagh ta, i gāgonarim ubò atø. 62 Ọ we pua, kwa ákwá nke-uku.

63 Ndikom ndi jidere Jisus we me Ya ihe-Ọchi, pia kwa Ya ihe. 64 Ha we kechi iru-Ya, jua Ya, si, Bu amuma: onye bu onye ahu nke tiri Gi aka? 65 Ọtutu ihe Ọzø ka ha kwuru megide Ya, nēkwulu Ya.

66 Mbe chi børø, n̄bakø ndi-okenye nke ndi-Ju zukørø, ma ndi-isi-nchu-aja ma ndi-ode-akwukwø; ha we duru Ya ga ba na nnokø-ikpè-ha, si, 67 Ọ buru na Gi onwe-gi bu Kraist, gwa ayi. Ma Ọ siri ha, Ọ buru na Mu agwa unu, unu agagh-ekwe ma-qli: 68 ma ọ buru na Mu aju unu ajuju, unu agagh-aza ma-qli. 69 Ma site n'uþu a ka Nwa nke madu gānōdu n'aka-nri nke ike Chineke. 70 Ha nile si, Gi onwe-gi bu kwa Okpara Chineke? Ọ si ha, Unu onwe-unu si na Mu onwem bu Ya. 71 Ha we si, Ọ bu nkpa ãmà gini nākpa ayi Ọzø? n'ihi na ayi onwe-ayi nuru site n'ọn-Ya.

23 1 Ora ndi ahu nile we bilie, duru Ya je n'iru Pailat. 2 Ha we malite

ibo Ya ebubo, si, Ayi huru Onye a, ka O nēduhie mba-ayi, nēbochi ha itu útù nye Sisa, nāsi kwa na Ya onwe-ya bu Kraist, buru kwa Eze. 3 Pailat we jua Ya, si, Gi onwe-gi bu eze ndi-Ju? Ọ we za ya, si, Gi onwe-gi kwuru. 4 Pailat we si ndi-isi-nchu-aja na igwé madu nile, Ahughm ihe kwesiri ahuhu-nmehie n'aru Nwoke a. 5 Ma ha kwusiri ike kari, si, Ọ nākwali ndi-Ju, nēzi ihe n'ebe nile di na Judia dum, nāmalite kwa site na Galili rue ebe a. 6 Ma mbe Pailat nuru ya, ọ jua ma Nwoke a bu onye Galili. 7 Mbe ọ mazuru na O si n'ebe Herod nāchi bia, ọ we ziga Ya jekuru Herod, onye ya onwe-ya nō kwa na Jerusalem na mbe ahu.

8 Ma mbe Herod huru Jisus, Ọ nūria Ọnū nke-uku: n'ihi na ọ nāchø ihu Ya anya n'oge di anya gara aga, n'ihi na ọ nūru ihe bayere Ya; ọ we nēle anya ihu ihe-iriba-aina di ana Ọ gēme. 9 Ọ we jua Ya ajuju n'otutu okwu; ma Ya onwe-ya azagh ya ihe ọ bula. 10 Ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwø we guzo, nēbo Ya ebubo si-ike. 11 Herod, ya na ndi-agha-ya, we me Ya ka Ọ buru ihe-efu, ọ me-íwa-ra Ya ihe-Ọchi, we bokwasi Ya uwe mara nma nke-uku we zighachi Ya jekuru Pailat. 12 Herod na Pailat we me eyi n'etiti onwe-ha n'ubochi ahu: n'ihi na n'oge gara aga ha bu ndi-iro.

13 Pailat we kpokø ndi-isi-nchu-aja na ndi-isi na ndi-Ju, 14 si ha, Unu kutaram Nwoke a, dika onye nēduhie ndi-Ju: ma le, mu onwem kpere Ya ikpè n'iru unu, ma ahughm ihe ọ bula n'aru Nwoke a kwesiri ahuhu-nmehie n'ihe nile unu ji bo Ya ebubo: 15 é-è, Ọbuná Herod ahugh: n'ihi na o zighachiri Ya nye ayi; le kwa, ọ digh ihe ọ bula kwesiri Ọnwu ka Ọ meworo. 16 Ya mere, m'gādø Ya aka na nti, we rapu Ya. 17 Ma ọ di ya nkpa irapuru ha otù onye-nkpørø n'ememe. 18 Ma ha nile tiri nkpu n'otù, si, Wepu Nwoke a, ma rapuru ayi Barabas: 19 onye atubára n'ulo-nkpørø n'ihi otù nbili imegide ndi-isi ebiliri nime obodo ahu, ya na iþu-madu. 20 Pailat we gwa ha okwu Ọzø, ebe ọ nāchø irapu Jisus; 21 ma ha tiri nkpu, si, Kpogide Ya n'oþe, kpogide Ya n'oþe. 22 Ọ we si ha nke ubò atø, É-è, n'ihi na

Onye a mere ihe ojø gini? Ahughm ihe kwesiri inwu anwu n'aru Ya: ya mere m'gādø Ya aka na nti, we rapu Ya. 23 Ma ha were oké olu rugide, nāriø ka akpogide Ya n'obe. Olu-ha we kari ya ike. 24 Pailat we kpebi ka eme ihe ha riøro. 25 Q we rapuru ha onye ahu atubärari n'ulo-nkpørø n'ihi nbili imegide ndi-isi na ibu-madu, onye ha riøro n'aka-ya; ma q rara Jisus nye ka eme Ya ihe ha chøro.

26 Mþe ha nèdupu Ya, ha we jide otù onye, bù Saimon, onye Sairini, nke si n'azu obodo ahu bia, ha we bokwasi ya obe-Ya, ka o buru ya so Jisus.

27 Oké igwè ndi-Ju nèso kwa Ya, ya na igwè ndinyom ndi nèti aka n'obi nákwa-kwa-ra Ya ákwá. 28 Ma Jisus chighariri n'ebe ha nq, si, Umu-nwayi Jerusalem, unu akwalaram ákwá, kama nákwaranu onwe-unu na umu-unu. 29 N'ihi na le, ubøchi nàbia, mþe ha gási, Ngøzi nàdiri ndinyom ágá, na afø nke námugh nwa, na ara nke názùgh nwa. 30 Mþe ahu ka ha gámomite isi ugwu, Dakwasinu ayi; na isi ugwu ntà, Kpuchienu ayi. 31 N'ihi na asi na ha némé ihe ndia mþe osisi di ndu, gini ka agéme mþe q kpørø nku?

32 Ma ndikom abua qzø, ndi nálø olu qjø, ka edu-kwa-ra, Ya na ha, ka ebue ha.

33 Ma mþe ha biara n'ebe anákþò Okpokoro-isi, n'ebe ahu ka ha kpøgidere Ya na ndi ahu nálø olu qjø n'obe, otù onye n'aka-nri-Ya na onye qzø n'aka-ekpe-Ya. 34 Ma Jisus siri, Nna, baghara ha; n'ihi na ha amatagh ihe ha némé. Mþe ha nékè kwa uwe-Ya n'etiti onwe-ha ha fere nzá. 35 Ndi-Ju nèguzo kwa, nékiri. Ndi-isi we me kwa Ya ihe-qchi, si, Q zøputara ndi qzø; Ya zøputa Onwe-ya, q buru na Onye a bu Kraist nke Chineke, Onye Q roputara. 36 Ndi-agha we me kwa Ya ihe-qchi, nabiakute Ya, nèche kwa n'iru Ya manya-vine bara uka, 37 si, Q buru na Gi onwe-gi bu Eze ndi-Ju, zøputa Onwe-gi. 38 Ma ihe-ndekwasí di kwa n'elu isi-Ya, ONYE A BU EZE NDI-JU.

39 Otù nime ndi ahu nálø olu qjø ndi akwubara nékwlù kwa Ya, si, Gi onwe-gi abugh Kraist ahu? zøputa Onwe-gi na ayi. 40 Ma ibe-ya zara, we bara ya nba, si, Gi onwe-gi adigh-atu egwu

qbunà Chineke, ebe i nq n'omuma-ikpè ahu? 41 N'ezi-okwu ama-kwa-ra ayi ikpè ziri ezi; n'ihi na ayi nánata ihe kwesiri ihe ayi mere: ma q digh ihe q bula Onye a mehiere. 42 Q we si, Jisus, chetam mþe q bula I gábia n'ala-eze-Gi. 43 Q we si ya, N'ezie asim i, Ta ka Mu na gi gànø na Paradais.

44 Ma ubu a q di ka oge hour nke-isi, òchichiri we ba n'ala ahu dum rue oge hour nke-iteghete, 45 n'ihi na anyanwu nàba itiri: ákwà-nþochi nke ulo nsø Chineke we bawa n'etiti. 46 Mþe Jisus tisiri nkpu n'oké olu, Q si, Nna, n'aka-Gi ka M'nénye mom idebe: mþe O kwusiri nka, Q we kubie ume. 47 Ma mþe òchi-agha nàchi ogu ndi-agha ise huru ihe mere, o tobe Chineke, si, N'ezi-okwu Nwoke a bu onye ezi omume. 48 Igwè madu nile ndi zukørø n'ihe-nkiri a, mþe ha kirisiri ihe nile mere, ha we laghachi nèti aka n'obi-ha. 49 Ndi nile ndi mara Ya nke-qma, na ndinyom ndi soro Ya site na Galili, guzo-kwa-ra n'ebe di anya, nèlé ihe ndia.

50 Ma le, otù nwoke, aha-ya bu Josef, onye bu onye-nnókø-ikpè, q bu ezi nwoke buru kwa onye ezi omume, 51 (onye ahu ekweyegh izù-ha na omume-ha), onye sitere n'Arimatia, otù obodo ndi-Ju, onye nèche ala-eze Chineke: 52 onye ahu jekuru Pailat, riø aru Jisus. 53 Q we budata ya, ke ya n'ezi ákwá òcha, we tòþø Ya n'ili nke egwuvara ya-ri na nkume, nke akátòþøgh onye q bula nime ya. 54 Ma q bu ubøchi Nkwadebe, ubøchi - izu - ike nérø kwa nsø. 55 Ndinyom, ndi si na Galili soro Ya bia, we so n'azu, le ill ahu, na otù atòþørø aru-Ya. 56 Ha we laghachi, dozie uda utø di iche iche na manu-otite.

N'ubøchi-izu-ike ha we nòdu nwayø dika ihe enyere n'iwu si kwu. 1 Ma 24 n'ubøchi mbu nke izù ubøchi asa, n'oké isi-ututu, ha biaruru ili ahu, nèbute uda utø di iche iche nke ha doziri. 2 Ha we hu nkume ahu na akpørepwu ya n'ili. 3 Ha we ba nime, ma ha ahugh aru nke Onye-nwe-ayi Jisus. 4 Q we rue, mþe ha nq n'obi abua n'ihi nka, le, ndikom abua guzoro ha nsø n'uwe nèþù àmùmà: 5 ma mþe ha nàtu egwu, nérøbe kwa iru-ha n'ala, ha si ha, Gini mere unu nàchø Onye di ndu n'etiti ndi

nwuru anwu? 6 Q nogh n'ebe a, kama emere ka O si n'ɔnzu bilie: chetanu otú Q gwara unu okwu mbe Q nq kwa na Galili, 7 si, na aghagh irara Nwa nke madu nye n'aka ndikom n̄emehie emehie, na aghagh kwa ikpogide Ya n'obe, na Q ghagh kwa isi n'ɔnzu bilie n'ubochi nke-atq. 8 Ha we cheta okwu-Ya, 9 we si n'ihi ahu laghachi, koro ndi-ozi iri na otú, na ndi nile foduru, ihe ndia nile. 10 Ma ha bu Meri Magdalini, na Joana, na Meri nne Jemes: ndinyom foduru ndi soro ha we gwa ndi-ozi-Ya ihe ndia. 11 Okwu ndia we di ka okwu efu n'anya-ha; ha ekwegh kwa ha. 12 Ma Pita biliri, ba qso jerue illi; o we ruru ala, nyo nime ya, we hueziakwazu ahu ka ha tqborø nání ha; o we la n'ulo-ya, ihe nke meworo nēju kwa ya anya.

13 Ma le, ubochi ahu ndikom abua nime ha nāga otú obodo ntà, aha-ya bu Emeus, nke di ogu furlong atq site na Jerusalem. 14 Ndi ahu nākparita kwa n'etiti onwe-ha uka bayere ihe ndia nile mereri. 15 Q we rue, mbe ha nākparita uka nājurita kwa onwe-ha ajuju, Jisus onwe-ya we biarue nso, so kwa ha ga. 16 Ma ebochiri ha anya ka ha ghara ima Ya. 17 Q we si ha, Gini bu okwu ndia unu nāgwarita onwe-unu, ka unu nāga ije? Ha we guzo nābaru iru. 18 Otú onye nime ha, aha-ya bu Kleopas, we za, si Ya, Q bu nání Gi onwe-gi nq dika qbla na Jerusalem nāmagh ihe mere nime ya n'ubochi ndia? 19 Q si ha, Ihe gini? Ha si Ya, Ihe bayere Jisus Onye Nazaret, Onye bu onye-amuma di ike n'olu na okwu n'iru Chineke na ndi-Ju nile: 20 ya na otú ndi-isi-nchu-aja na ndi-isi-ayi rara Ya nye ka ama Ya ikpé ɔnzu, we kpogide Ya n'obe. 21 Ma ayi onwe-ayi lere anya na Ya onwe-ya bu onye gaje ibaputa Israel. E, tukwasi kwa ihe ndia nile, ta bu ubochi nke-atq site na mbe ihe ndia mere. 22 Ma ndinyom ufodu n'etiti ayi me-kwa-ra ka ibobo nwua ayi n'aru, n'ihi na ha jere illi-Ya n'isi-ututu; 23 mbe ha nāhugh aru-Ya, ha we bia, si, na ha hu-kwa-rari qhù, bú ndi-mo-izi, ndi siri na Q di ndu. 24 Ufodu n'etiti ndi soro ayi we je illi ahu, hu kwa ya qbuna otú ndinyom ahu kwuru: ma Ya onwe-ya ka ha nāhugh. 25 Ya

onwe-ya we si ha, Unu ndi nēnwegh uche, ndi di kwa uré n'obi ikwere n'ihe nile ndi-amuma kwuru! 26 Q bugh na Kraist aghagh ihu ahuhu ndia, na ibà n'ebube-Ya? 27 Q we malite isi n'akwukwo Moses, si kwa n'akwukwo ndi-amuma nile, me ka ha mata isi okwu bayere Onwe-ya n'ihe nile edeworo n'akwukwo nsq. 28 Ha we biarue obodo ntà ahu nso, ebe ha nāga: ma Ya onwe-ya mere dika Q nāga n'iru. 29 Ha we rugide Ya, si, Noyere ayi: n'ihi na o rubewo anyasi, ubochi agamiwo kwa ubu a. Q we ba n'ulo inoyere ha. 30 Q we rue, mbe Ya na ha nōdusiri na nri, na Q were obeh achicha, gozie ya, nyawa ya, we nēnye ha. 31 Ewe saghe anya-ha, ha we mara Ya; Ya onwe-ya we funari n'anya-ha. 32 Ha we sirita onwe-ha, Obi-ayi ekpogh ɔku nime ayi, mbe Q nāgwa ayi okwu n'uzo, mbe Q nēmeghere ayi ihe edeworo n'akwukwo nsq? 33 Ha we bilie n'oge hour ahu, laghachi na Jerusalem, we hu ndi-ozi iri na otú ahu, na ndi ha na ha nq, ka ha zukoro, 34 nāsi, N'ezikwu Onye-nwe-ayi esiwo n'ɔnzu bilie, were kwa Onwe-ya gosi Saimon. 35 Ha onwe-ha we kq ihe mere n'uzo, na otú ha mara Ya n'inyawa obeh achicha ahu.

36 Ma mbe ha nēkwu ihe ndia, Ya onwe-ya guzoro n'etiti ha, si ha, Udo diri unu. 37 Ma ha turu ujø, tu kwa egwu, ha we chè na ha huru mq. 38 Q we si ha, Gini mere obi nālo unu miri? n'ihi gini ka iru-uka nēbili kwa n'obiuunu? 39 Lenu aka nna ukwum, na o bu Mu onwem: datunum aka, le-kwanu; n'ihi na mq enwegh anu-aru na ɔkpukpu, otú unu huru na Mu onwem nwere. 40 Mbe O kwusiri nka, Q we gosi ha aka-Ya na ukwu-Ya. 41 Ma mbe ha nq nēkwegh ekwe n'ihi qnū, mbe o nēju kwa ha anya, Q si ha, Unu nwere ihe-oriri o bula n'ebe a? 42 Ha we nyc Ya okè nime azù aruru aru. 43 Q we nara ya, rie n'iru ha.

44 Q we si ha, Ndia bu okwum nke M'gwara unu, mbe Mu na unu nq-kwara, na ihe nile aghagh imezu, bú nke edeworo n'akwukwo iwu Moses, na ndi-amuma, na abu qma bayrem. 45 Mbe ahu ka Q meghere uche-ha, ka ha we ghøta ihe edeworo n'akwukwo nsq;

46 Q we si ha, Otú a ka edeworo ya n'akwukwø nsø, na Kraist ahu gāhu ahuhu, si kwa na ndi nwuru anwu bilie n'ubochi nke-atø; 47 na agèkwusa kwa nchèghari na nbaghara nmehie n'aha-Ya gwa mba nile, nàmalite site na Jerusalem. 48 Unu onwe-unu bu r.di-àmà nke ihe ndia. 49 Le kwa, Mu c nwem nèziputa nkwa nke Nnam n'isi-unu: ma nòdunu

n'obodo a, rue mþe agèwere ike nke si n'elu yikwasi unu.

50 Q we dupu ha rue n'uzø Betani: Q we chilie aka-Ya elu, gozie ha. 51 Q we rue, mþe Q nàgøzi ha, na Q kewapuru n'ebé ha nø, ewe welie Ya la n'elu-igwe. 52 Ndi ahu we kpø isi ala nye Ya, we ji oké ònù laghachi na Jerusalem: 53 ha we nàñø n'ulo uku Chineke mþe nile, nàgøzi Chineke.

OZI QMA DIKA JQN'

DERE YA N'AKWUKWØ

1 i Na mbu ka Okwu ahu diri, Okwu ahu na Chineke di-kwa-ra, Okwu ahu buru kwa Chineke. 2 Onye ahu na Chineke diri na mbu. 3 Ekèrè ihe nile site n'aka-Ya; ekègh kwa otù ihe ø bula nke ekeworo ma Q nogh ya. 4 Nime Ya ka ndu diri; ndu ahu buru kwa Ihè nke madu. 5 Ihè ahu we nàmu n'ochichiri; ochichiri ahu ejidegh kwa ya. 6 Otù nwoke putara, onye ezitere site n'ebé Chineke nø, aha-ya bu Jøn. 7 Onye ahu biara iþa àmà, ka ø we þara Ihè ahu àmà, ka madu nile we site n'aka-ya kwere. 8 Ya onwè-ya abugh Ihè ahu, kama ø biara ka ø we þara Ihè ahu àmà. 9 Ezi Ihè ahu diri, Nke nènye madu ø bula nke nàbia nime uwa ihè. 10 Q nòri n'uwa, ekè-kwa-ra uwa site n'aka-Ya, uwa amagh kwa Ya. 11 Q biakutere ihe nke aka Ya, ma ndi nke aka Ya akpøbatagh Ya. 12 Ma ka ha ra, bú ndi nara Ya, ha ka Q nyere ike ighø umu Chineke, bú ndi kwere n'aha-Ya: 13 ndi amuru, ø bugh site n'øbara, ø bugh kwa site n'ochichø anu-aru, ø bugh kwa site n'ochichø nwoke, kama site na Chineke. 14 Okwu ahu we ghø anu-aru, bú madu, Q we biri n'etiti ayi, (ayi kiri-kwa-ra otuto-Ya, bú otuto dika otù nwa-nwoke amuru nání ya nánata n'aka nna-ya), O juputara n'amara na ezi-okwu. 15 Jøn nàbara Ya àmà, nèti kwa nkpu, si, Onye a bu Onye m'kwuru okwu bayere Ya, si, Onye ahu Nke nàbia n'azum aghøwo Onye burum uzø: n'ihi na Q buri Onye mbu n'ebé m'nø. 16 N'ihi na site na

njuputa-Ya ka ayi onwe-ayi nile natara, øbuná amara nèsochi amara. 17 N'ihi na esitere n'aka Moses nye iwu Chineke; amara na ezi-okwu sitere n'aka Jisus Kraist bia. 18 Q digh onye ø bula huworo Chineke mþe ø bula; Chineke, bú Qkpara amuru nání Ya, Onye nàdabere n'obi Nna-Ya, Onye ahu kòrø Ya nye madu.

19 Nka bu kwa àmà Jøn, mþe ndi-Ju siri na Jerusalem zigara ya ndi-nchu-aja na ndi Livai ka ha jua ya, si, Gi onwe-gi bu onye? 20 Q we kwuputa, ø gogh kwa ago; ma o kwuputara, si, Mu onwem abugh Kraist ahu. 21 Ha we jua ya, si, I bu gini kwa? Gi onwe-gi bu Elaija? Q si, Abughm. Gi onwe-gi bu onyc-amuma ahu? Q we za, si, È-è. 22 Ya mere ha siri ya, I bu onye? ka ayi we nye ndi zitere ayi ihe-øziza. I si gini bayere onwe-gi? 23 Q siri, Mu onwem bu olu otù onye nèti nkpu n'øhia, si, Menu uzø Onye-nwe-ayi ka o guzozie, dika Aisaia onye-amuma kwuru. 24 Ma ufødu nime ha ka ezitereri site n'etiti ndi-Farisi. 25 Ha we jua ya, si ya, Q bu kwa gini mere i nème baptism, ma ø buru na gi onwe-gi abugh Kraist ahu, ma bugh Elaija, ma i bugh onye-amuma ahu? 26 Jøn zara ha, si, Mu onwem nèji miri me baptism: n'etiti unu ka otù Onye nèguzo Nke unu onwe-unu nàmatagh, 27 bú Onye ahu Nke nàbia n'azum, Onye mu onwem nèkwesigh itøpu eriri akpukpø-ukwu-

Ya. 28 Emere ihe ndia na Betani n'ofè Jōdan, ebe Jōn nēme baptism.

29 N'echi-ya o hu Jisus ka O nābiakute ya, o we si, Le, Nwa-aturu Chineke, Nke nēbupu nmehie nke uwa! 30 Onye a bu Onye mu onwem kwuru okwu bayere Ya, si, Otù Nwoke nābia n'azum Onye ghōworo Onye burum uzø: n'ihi na Q buri Onye mbu n'ebé m'nø. 31 Mu onwem amagh kwa Ya; ma ka eme Ya ka O puta ihē nye Israel, n'ihi nka ka mu onwem biara nēji miri eme baptism. 32 Jōn we ba àmà, si, Ekiriwom Mø Nsø ka O si n'elu-igwe nēfeda ka nduru; O we nōgide n'aru Ya. 33 Mu onwem amagh kwa Ya: ma Onye ziterem ka m'were miri me baptism, Onye ahu sirim, Onye o bula i gāhu Mø Nsø ka O nēfedakwasí Ya, nānogide kwa n'aru Ya, Onye ahu bu Onye nēji Mø Nsø eme baptism. 34 Mu onwem ahuwo kwa, ba kwa àmà na Onye a bu Okpara Chineke.

35 Ozø n'echi-ya Jōn guzoro, ya na madu abua nime ndi nēso uzø-ya; 36 o we le Jisus anya ka Q nējeghari, o si, Le, Nwa-aturu Chineke! 37 Madu abua ahu ndi nēso uzø-ya we nu ka o nēkwu, ha we so Jisus. 38 Jisus we chigharia, kiri ha ka ha nēso Ya, Q si ha, Gini ka unu nāchø? Ha we si Ya, Rabai (nke isi-ya bu, ma asugharia ya, Onye-ozizi), òle ebe I bi? 39 Q si ha, Bianu, unu gāhu kwa. Ya mere ha biara hu ebe O biri; ha na Ya we nōgide ubøchi ahu; o di ka oge hour nke-iri. 40 Otù nime madu abua ahu ndi nuru okwu si n'ønu Jōn puta, ndi so-kwara Ya, bu Andru, nwa-nne Saimon. 41 Onye ahu buru uzø chøta nwa-nne nke aka ya, bú Saimon, si ya, Ayi ahuwo Mesaia-ayi (nke bu, ma asugharia ya, Kraist). 42 O duru ya biakute Jisus. Jisus lere ya anya, si, Gi onwe-gi bu Saimon nwa Jōn: agākpø gi onwe-gi Kifas (nke bu Pita, ma asugharia ya).

43 N'echi-ya Q chørø ipu ga Galili, Q we hu Filip: Jisus we si ya, Som.

44 Ma Filip bu onye Betsaida, onye si n'obodo Andru na Pita puta. 45 Filip we chøta Nataniel, si ya, Ayi ahuwo Onye Moses dere ihe bayere Ya n'akwukwø iwu, Onye ndi-amuma de-kwa-ra ihe bayere Ya, Jisus Onye Nazaret, Nwa Josef. 46 Nataniel we si

ya, Q di ezi ihe o bula puru isi na Nazaret puta? Filip si ya, Bia le. 47 Jisus huru Nataniel ka o nābiakute Ya, Q we kwue okwu bayere ya, si, Le, onye Israel n'ezie, onye aghughø nādigh ya n'aru! 48 Nataniel si Ya, Ole ebe I maram? Jisus zara, si ya, Mø Filip akākpøgh gi, mbe i nø n'okpuru osisi fig, ahurum i. 49 Nataniel zara Ya, si, Rabai, Gi onwe-gi bu Okpara Chineke; Gi onwe-gi bu Eze Israel. 50 Jisus zara, si ya, N'ihi na M'siri gi, Ahurum i n'okpuru osisi fig, i kwere ekwe? i gāhu ihe kariri ihe ndia uku. 51 O si kwa ya, N'ezie, n'ezie, asim unu, Unu gāhu elu-igwe ka emegheworo ya, hu kwa ndi-mø-ozi nke Chineke ka ha nārigo nārida kwa n'aru Nwa nke madu.

1 N'ubøchi nke-atø olulu-nwunye di na Kena nke Galili; nne Jisus nø kwa n'ebé ahu: 2 ewe kpø kwa Jisus, Ya na ndi nēso uzø-Ya, bia n'olulu-nwunye ahu. 3 Mø manya-vine kørø, nne Jisus we si Ya, Ha enwagh manya-vine. 4 Jisus we si ya, Nwayi, gini ka Mu na gi nwekørø? oge hour nkem akābiarugh. 5 Nne-Ya si ndi nēje ozi, Ihe o bula Q si unu me, menu ya. 6 Ma adøbara n'ebé ahu ite nkume miri isi, dika ime-øcha nke ndi-Ju si di, nānagide firkin abua ma-øbu atø n'otù n'otù. 7 Jisus si ha, Were miri bajue ite-miri ndia. Ha we bajupu ha n'ønu. 8 Q we si ha, Kuputanu ubu a, bugara onye-isi oriri. Ha we būru ya. 9 Ma mbe onye-isi oriri ahu deturu miri ahu ønu nke ghørøri manya-vine, ma o matagh ebe o si puta (ma ndi nēje ozi ndi kuputarari miri ahu mara), onye-isi oriri ahu we kpø onye nālu nwunye øhu, 10 si ya, Onye o bula nēbu uzø adøba manya-vine øma; mbe o bula madu ñubigasiri manya økè o we døba nke jøkariri njo: gi onwe-gi edebewo manya-vine øma rue ubu a. 11 Jisus mere nmalite ihe-iriba-ama-Ya nile nka na Kena nke Galili, we me ka ebube-Ya puta ihè; ndi nēso uzø-Ya we kwere na Ya.

12 Mø ihe a gasiri Q ridara na Kapanaum, Ya onwe-ya, na nne-Ya, na umu-nne-Ya, na ndi nēso uzø-Ya: ha we nōgide n'ebé ahu o bugh øtutu ubøchi.

13 Ememe ngabiga nke ndi-Ju we di

nso, Jisus we rigoro Jerusalem. 14 Q we hu n'ulo uku Chineke ndi nère ehi na aturu na nduru, na ndi nābanwe ego ka ha noduru ala: 15 Q we chiri udò me utari, we chupu ha nile n'ulo uku Chineke, ma aturu ma ehi ahu; Q wusì ego ndi nābanwe ego, kpù kwa table-ha iru; 16 Q si ndi nère nduru, Chipunu ihe ndia n'ebe a; unu emela ulo Nnam ka o buru ulo ahia. 17 Ndi nēso uzq-Ya chetara na edere ya-ri n'akwukwø nsø, si, Ekworo ulo-Gi gérípiam. 18 Ya mere ndi-Ju zara, si Ya, Q bu ihe-iriba-ama gini ka I nēgosi ayi, ebe I nême ihe ndia? 19 Jisus zara, si ha, Kwatuñu ulo nsø a, n'ubochi atø M'gēweli kwa ya elu. 20 Ya mere ndi-Ju siri, Ogu arø abua na isi ka ejì wu ulo nsø a, Gi onwe-gi gēweli kwa ya n'ubochi atø? 21 Ma Ya onwe-ya nēkwu okwu bayere ulo nsø nke bu aru-Ya. 22 Ya mere mbe emere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, ndi nēso uzq-Ya chetara na O kwuru okwu a; ha we kwere ihe edeworo n'akwukwø nsø, ya na okwu Jisus kwuru.

23 Ma mbe O nq na Jerusalem n'ememe ngabiga, n'ememe ahu, otutu madu kwere n'aha-Ya, n'ihi na ha nāhu ihe-iriba-ama-Ya nile nke O nême. 24 Ma Jisus onwe-ya araragh Onwe-ya nye n'aka-ha na ntukwasi-obi, n'ihi na O mara madu nile, 25 ya na n'ihi na o digh Ya nkpa ka onye o bula þara madu àmà; n'ihi na Ya onwe-ya mara ihe di nime madu.

3 1 Ma otù nwoke nime ndi-Farisi di aha-ya bu Nikodimøs, otù onye-isi nke ndi-Ju: 2 Onye ahu biakutere Ya n'abali, si Ya, Rabai, ayi matara na I bu onye-ozizi Nke siworo n'ebe Chineke nq bia: n'ihi ua o digh onye o bula puru ime ihe-iriba-ama ndia nke Gi onwe-gi nême, ma o buru na Chineke anoyegh ya. 3 Jisus zara, si ya, N'ezie, n'ezie, asim i, Q buru na amugh madu ozo, o pugh ihu ala-eze Chineke anya. 4 Nikodimøs si ya, Èsi aña pu imu madu mbe o kara nká? o puru ibà n'afø nne-ya nke ubò abua, ewe mua ya? 5 Jisus zara, N'ezie, n'ezie, asim i, Q buru na amugh madu site na miri ua Mø Nsø, o pugh ibà n'ala-eze Chineke. 6 Nke amuworo site n'anu-aru bu anu-aru; nke amuwo-kwa-ra site na Mø Nsø bu mø. 7 Ka o ghara iju gi anya na

M'siri gi, Aghagli imu unu ozo. 8 Ifufe nefe ebe o nàchø, i nànu kwa olu-ya, ma i niatagn ebe o si bia, na ebe o nàga: otù a ka onye o bula amuworo site na Mø Nsø di. 9 Nikodimøs zara, si Ya, Ìhe ndia si aña pu ime? 10 Jisus zara, si ya, Gi onwe-gi bu onye-ozizi Israel, ma i magh ihe ndia? 11 N'ezie, n'ezie, asim i, Ayi nēkwu ihe ayi matara, ayi nàba kwa àmà ihe ayi huru; ma unu anaragh àmà-ayi. 12 Q buru na agwaram unu ihe nke uwa, ma unu ekwegh, unu gési aña kwere, ma o buru na agwam unu ihe nke elu-igwe? 13 Q digli kwa onye o bula rigoworo n'elu-igwe, ma-øbugh Onye siri n'elu-igwe ridata, bú Nwa nke madu. 14 Ma dika Moses weliri agwø n'ohia, obuná otù a aghagh iweli Nwa nke madu elu: 15 ka onye o bula nke kwere we nwe ndu ebigh-ebi na Ya.

16 N'ihi na Chineke huru uwa n'anya otù a, na Q nyere obuna Okpara Q muru nàni Ya, ka onye o bula nke kwere na Ya we ghara ila n'iyi, kama ka o nwe ndu ebigh-ebi. 17 N'ihi na Chineke ezitegh Okpara-Ya n'uwa ka Q kpe uwa ikpè; kama ka ewe site n'aka-Ya zoputa uwa. 18 Ekpegh onye kwere na Ya ikpè: ekpewo onye nēkwegh na Ya ikpè ubu a, n'ihi na o kwegh n'aha nke Okpara Chineke muru nàni Ya. 19 Ma nka bu ikpè ahu, na Ìhe ahu abiawo n'uwa, ma madu huru òchichiri n'anya kama Ìhe ahu; n'ihi na oлу-ha jorø njo. 20 N'ihi na onye o bula nke nême ihe nàdigh nma nàkpø Ìhe ahu asì, o digh-abiakute kwa Ìhe ahu, ka aghara itu ya oлу-ya nile n'anya. 21 Ma onye nême ihe bu ezi-okwu nàbiakute Ìhe ahu, ka ewe me ka oлу-ya puta ihé, na aluworo ha na Chineke.

22 Mbe ihe ndia gasiri Jisus na ndi nēso uzq-Ya biara n'ala Judia; n'ebe ahu ka Ya na ha nànogide, Q nême kwa baptism. 23 Jøn nême kwa baptism n'Inon nke di Selem nso, n'ihi na miri riri nne n'ebe ahu: ha we nàbia, anême kwa ha baptism. 24 N'ihi na akàtubagh Jøn n'ulo-nkpørø. 25 Ya merc iju-ajuju putara n'etiti ndi nēso uzq Jøn na onye-Ju bayere ime-ocha. 26 Ha we biakute Jøn, si ya, Rabai, Onye gi na Ya nq n'ofe Jødan, Onye gi onwe-gi þaworo àmà nye Ya, le, Onye ahu nême

baptism, madu nile nābiakute kwa Ya. 27 Jōn zara, si, Madu apugh inata ihe o bula, o buru na ewegh ya nye ya site n'elu-igwe. 28 Unu onwe-unu nābaram àmà, na m'siri, Mu onwem abugh Kraist ahu, kama, na ezitewom n'iru Ya. 29 Onye nwere nwunye oihu bu onye nālu nwunye oihu: ma eyi nke onye nālu nwunye oihu, onye nēguzo nānu kwa okwu-ya, o nānuri oihu nke-uku n'ihi olu onye ahu nālu nwunye oihu: ya mere emezuwo oñüm a. 30 Ya onwe-ya aghagh idi nāba uba, ma aghaghm idi nāla alà.

31 Onye si n'elu bia ka ihe nile elu: onye si n'ala puta nāputa n'ala, si kwa n'ala nēkwu okwu: Onye si n'elu-igwe bia ka ihe nile elu. 32 Ihe nke o huworo na nke O nuru, nka ka O nāba àmà; ma o digh onye o bula nānara àmà-Ya. 33 Onye nara àmà-Ya kara akàrà-ya na nka, na Chineke bu Onye ezi-okwu. 34 N'ihi na Onye ahu Chineke zitere nēkwu okwu Chineke: n'ihi na O sitegh n'otutù enye Mọ Nsọ. 35 Nna nāhu Okpara-Ya n'anya, O nyewo kwa Ya ihe nile n'aka. 36 Onye kwere n'Okpara ahu nwere ndu ebigh-ebi; ma onye nēkweyegh Okpara ahu agagh-ahu ndu, kama iwe Chineke nānogide n'aru-ya.

4 1 Ya mere mbe Onye-nwe-ayi mara na ndi-Farisi nururi na Jisus nême madu ka ha buru ndi nēso uzo-Ya, na O nême kwa ha baptism, kari Jōn, 2 (o bu ezie na Jisus onwe-ya emegh baptism, kama o bu ndi nēso uzo-Ya), 3 O rapuru Judia, we je Galili ozo. 4 Ma O ghagh igabiga n'etiti Sameria. 5 Ya mere O bia rue otù obodo nke Sameria, anákpo Saika, na nso iberibe ala ahu nke Jekob nyere nwa-ya Josef: 6 ma isi-iyi Jekob di n'ebé ahu. Ya mere Jisus, ebe ike gwuru Ya n'ije-Ya, O noduru ala otù a n'uṣo isi-iyi ahu. O ra ka oge hour nke-isi. 7 Otù nwayi, bú onye Sameria, bia isere miri: Jisus si ya, Nyem miri ka M'nua. 8 N'ihi na ndi nēso uzo-Ya jereri n'obodo izu nri. 9 Ya mere nwayi Sameria ahu si Ya, Gi onwe-gi si ana ariø miri n'akam ka I nua, ebe I bu Onye-Ju, ma mu bu nwayi Sameria? (N'ihi na ndi-Ju na ndi Sameria adigh-emekø ihe.) 10 Jisus zara, si ya, O buru na i matara onyinye Chineke, na Onye O bu Nke nāsi gi, Nyem miri ka M'nua; gi

onwe-gi gāriø Ya-ri, O gēnye kwa gi miri di ndu. 11 Nwayi ahu si Ya, Onye-nwe-ayi, I nwegh ihe isere miri, ma olùlù-miri a di omimi: òle ebe kwa ka I nwere miri ahu di ndu? 12 O gābu na Gi onwe-gi ka nna-ayi Jekob uku, onye nyere ayi olùlù-miri a; ya onwe-ya, na umu-ya, na anu-ulø-ya, nü-kwa-ra nime ya? 13 Jisus zara, si ya, Onye o bula nke nānu miri a, akpiri gākpø ya nku ozo: 14 ma onye o bula nke gānu miri ahu nke Mu onwem gēnye ya, akpiri agagh-akpø ya nku ma-oli rue mbe ebigh-ebi; kama miri ahu nke Mu onwem gēnye ya gāghø nime ya isi-iyi miri nāsuputa ri nne rue ndu ebigh-ebi. 15 Nwayi ahu si Ya, Onye-nwe-ayi, nyem miri a, ka akpiri we ghara ikpom nku, ka m'ghara kwa isi n'ogologo uzø a nile bia ebe a isere miri. 16 Jisus si ya, Laba, kpø di-gi, bia kwa n'ebé a. 17 Nwayi ahu zara, si Ya, Enweghm di. Jisus si ya, I kwuru nke-oma, si, Enweghin di: 18 n'ihi na i nwewo di ise; ma onye i nwere ubu a abugh di-gi: nka ka i kwuworo n'ezie. 19 Nwayi ahu si Ya, Onye-nwe-ayi, ahurum na Gi onwe-gi bu onye-amuma. 20 Nna-ayi-hà nile kpørø isi ala nye Chineke n'ugwu a; ma unu onwe-unu si, na ebe madu aghagh ikpø isi ala nye Chineke di nime Jerusalem. 21 Jisus si ya, Nwayi, kwerem, oge hour nābia, mbe unu nāgagh-akpø isi ala nye Nnam, ma o bu n'ugwu a, ma-obi na Jerusalem. 22 Unu onwe-unu nākpø isi ala nye ihe unu nāmatagh: ayi onwe-ayi nākpø isi ala nye ihe ayi matara: n'ihi na nzoputa si n'etiti ndi-Ju puta. 23 Ma oge hour nābia, ubu a ka o di kwa, mbe ndi nākpø isi ala n'ezie gākpø isi ala nye Nnam nime mọ na ezi-okwu: n'ihi na ndi di otù ahu ka Nnam nāchø kwa ka ha buru ndi nākpø isi ala nye Ya. 24 Chineke bu Mọ: ndi nākpø kwa isi ala nye Ya aghagh ikpø isi ala nime mọ na ezi-okwu. 25 Nwayi ahu si Ya, Amataram na Mesaia nābia (Onye anákpo Kraist): mbe o bula Onye ahu gābia, O gākporø ayi ihe nile. 26 Jisus si ya, Mu onwem Nke nāgwa gi okwu bu Ya.

27 Mbe O nēkwu nka ndi nēso uzo-Ya biara; o we ju ha anya na Ya na nwayi nēkwurita okwu: otù o di, o nwegh onye o bula siri, Gini ka I nāchø? ma-obi,

Gini mere Gi na ya nēkwurita okwu? 28 Ya mere nwayi ahu rapuru itemiri-ya, we je ba nime obodo, si ndi ahu, 29 Bianu, le otù Nwoke, Onye gwaram the nile m'mere: Onye a gābu Kraist ahu? 30 Ha siri n'obodo-ha puta, nābiakute kwa Ya. 31 Mbe ihe ndia nēme ndi nēso uzō-Ya nāriō Ya, si, Rabai, rie ihe. 32 Ma Q siri ha, Mu onwem nwere ihe-oriri iri nke unu onwe-unu nāmatagh. 33 Ya mere ndi nēso uzō-Ya srita onwe-ha, Q di onye wetara Ya ihe O gēri? 34 Jisus si ha, Ihe-oririm bu ka M'nēme ihe Onye ziterem nāchō, ka M'luzu kwa olu-Ya. 35 Unu onwe-unu asigh, Qnwa anō fōduru, owuwe-ihe-ubi ewe bia? le, asim unu, Welieuanya-unu elu, kiri ubi, na ha chara acha ubu a ka ewere ihe di nime ha. 36 Onye nēwere ihe ubi nānara ugwo-olu-ya, nāchikqota kwa nkpuru nye na ndu ebigh-ebi; ka onye nāgha nkpuru na onye nēwere ihe ubi we nūria qnū n'otù. 37 N'ihi na nime nka ka okwu a bu ezie, Otù onye nāgha nkpuru, ma onye ozō nēwere ihe ubi. 38 Mu onwem zigara unu iwere ihe ubi nke o dīgh mbe unu onwe-unu dōbūworo onwe-unu n'ilu ya: ndi ozō adōbūwo onwe-ha n'olu, unu onwe-unu abāwo kwa na ndōbū-ha.

39 Ma otutu ndi Sameria si n'obodo ahu kwere na Ya n'ihi okwu nwayi ahu, onye Ọbara àmà, si, Q gwaram ihe nile m'mere. 40 Ya mere mbe ndi Sameria biakutere Ya, ha riō Ya ka Q nōyere ha: Q we nōgide n'ebe ahu ubochi abua. 41 Ma ndi kwere n'ihi okwu-Ya kariri ri nne; 42 ha we si nwayi ahu, Q bugh n'ihi ihe i kwuru ka ayi nēkwe ubu a: n'ihi na ayi onwe-ayi anuwo, mata kwa na Onye a bu Onye-nzoputa nke uwa n'ezie.

43 Ma mbe ubochi abua ahu gasiri, O si n'ebe ahu pua ba na Galili. 44 N'ihi na Jisus onwe-ya Ọbara àmà, na adigh-asopuru onye-amuma n'ala nke aka ya. 45 Ya mere mbe Q biara na Galili, ndi Galili nara Ya nke-oma, ebe ha hururi ka ihe Q mere na Jerusalem ra n'ememe: n'ihi na ha onwe-ha je-kwa-ra ememe ahu.

46 Ya mere Q biaruru Kena nke Galili ozō, ebe Q mere miri ká o ghō manyavine. Ma otù nwoke nke nējere eze

ozi di, nke aru nādigh nwa-ya nwoke ike na Kapanaum. 47 Mbe onye ahu nuru na Jisus esiwo na Judia puta ba na Galili, o jekuru Ya, riō Ya ka Q ridata, me ka aru di nwa-ya ike; n'ihi na o nō n'qnū qnwu. 48 Ya mere Jisus siri ya, Q buru na unu ahugh ihe-iriba-ama na olu-ebube, unu agagh-ekwe ma-oli. 49 Nwoke ahu nke nējere eze ozi si Ya, Onye-nwe-ayi, ridata mbe nwatakirim akānwugh. 50 Jisus si ya, Ga nke gi; nwa-gi nwoke di ndu. Nwoke ahu kwere okwu Jisus gwara ya, o we ga nke ya. 51 Ma mbe o nō nārida ubu a, ndi-orū-ya zutere ya, si, na nwa-ya di ndu. 52 Ya mere o juru ha oge hour nke aru-ya malitere idi ya nma. Ya mere ha siri ya, Nyahuru n'oge hour nke-asa ka aru-óku rapuru ya. 53 Ya mere nna-ya mara na o bu n'oge hour ahu mbe Jisus siri ya, Nwa-gi nwoke di ndu: ya onwe-ya we kwere, na ézi-na-ulō-ya dum. 54 Nka bu ihe-iriba-ama ozō nke mere ha abua nke Jisus mere, mbe O siri na Judia puta ba na Galili.

5 1 Mbe ihe ndia gasiri otù ememe nke ndi-Ju di; Jisus we rigoro Jerusalem.

2 Ma qdō-miri ntà di na Jerusalem n'akuku qnū-uzō-ama nke aturu, nke anākpō n'asusu Hibru Eeteda, nke nwere ulo-ibà ise. 3 Nime r.dia ka igwè m: du r.di aru-ha nēdīgh ike rēdina, ndi-isi, rdi-ngwurō, rdi akuku-aru-ha kpōnwuru akpōnwu, [nēche uñārà nke miri ahu. 4 N'ihi na mō-ozì nke Onye-nwe-ayi nāridata n'cqdō-miri ntà ahu n'oge ufđdu, we kpasue miri ahu: ya mere onye buru uzō ba nime ya mbe akpasusiri miri ahu, eme ka aru di ya nma, n'oria o bula jidere ya.] 5 Ma otù nwoke nō n'ebe ahu, onye nōri orū arō na iri na asatō na nriaria-ya. 6 Mbe Jisus huru onye a ka o nēdina, ebe Q makwa-ra na o nōri ogologo oge n'qnđdu ahu, Q si ya, I nāchō ka eme ka aru di gi nma? 7 Onye ahu aru nādigh ike zara Ya, si, Onye-nwe-ayi, enweghī mādu, ka o tubām n'qdō-miri ntà nka, mbe o bula akpasuru miri: ma mbe mu onwem nō nābia, onye ozō eburum uzō rida. 8 Jisus si ya, Bilie, chiri ute-gi, nējeghari. 9 Ngwa ngwa ewe me ka aru di nwoke ahu nma, o we chiri ute-ya, we nējeghari. Ma o bu ubochi-izu-ike n'ubochi ahu.

10 Ya mere ndi-Ju nāsi onye ahu emere ka aru-ya di ike, Q bu ubochi-izu-ike, o zigh kwa ezi n'iwu ka i chiri ute-gi.
 11 Ma o zara ha, si, Onye mere ka aru dim nma, onye ahu sirim, Chiri ute-gi, nējeghari.
 12 Ha juru ya, si, Onye bu Madu ahu Nke siri gi, Chiri u e-gi, nējeghari?
 13 Ma onye ahu emere ka aru di ya ike amatagh Onye o bu: n'ihi na Jisus wezugarari Onwe-ya, n'ihi na igwè madu di n'ebe ahu.
 14 Mbe ihe ndia gasiri Jisus chöputara ya n'ulo uku Chineke, si ya, Le, emewo ka aru di gi nma: emehielo ozo, ka ihe jokariri njø ghara ime gi.
 15 Nwoke ahu iere, gwa ndi-Ju na o bu Jisus mereri ka aru di ya nma.
 16 N'ihi nka ka ndi-Ju nēsohu kwa Jisus, n'ihi na Q nēme ihe ndia n'ubochi-izu-ike.
 17 Ma Jisus zara ha, si, Nnam nālu olu rue ubu a, Mu onwem nālu kwa olu.
 18 Ya mere n'ihi nka ka ndi-Ju nāchø kari uzø ibu Ya, n'ihi na o bugh nānì na Q nēmebi ubochi-izu-ike, kama Q nākpø kwa Chineke Nna nke aka Ya, nēme ka Ya onwe-ya na Chineke ra.

19 Ya mere Jisus zara, si ha,
 N'ezie, n'ezie, asim unu, Okpara apugh ime ihe o bula n'Onwe-ya, ma-qbugh ihe Q huru na Nna-Ya nēme: n'ihi na ihe o bula Ya onwe-ya nēme, ndia ka Okpara-Ya nēme kwa otù ahu.
 20 N'ihi na Nnam nāhu Okpara-Ya n'anya, nēgosi kwa Ya ihe nile Ya onwe-ya nēme: oké olu kari ndia ka O gēgosi kwa Ya, ka o we ju unu onwe-unu anya.
 21 N'ihi na dika Nnam nēme ndi nwuru anwu ka ha si n'onwu bilie, dika Q nēme kwa ka ha di ndu, otù a ka Okpara-Ya nēme kwa ka ndi Q nāchø di ndu.
 22 N'ihi na Nnam adigh-ekpe kwa madu o bula ikpè, kama Q werewo ikpè nile nye Okpara-Ya; 23 ka madu nile we sopuru Okpara ahu, dika ha nāsopuru Nna-Ya. Onye nādigh-asopuru Okpara adigh-asopuru Nna Nke zitere Ya.
 24 N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye nānu okwum, nke nēkwere kwa Onye ziterem, o nwere ndu ebigh-ebi, o biagh kwa n'ikpè, kama o sitewo n'onwu ba na ndu.
 25 N'ezie, n'ezie, asim unu, Oge hour nābia, ubu a ka o di kwa, mbe ndi nwuru anwu gānu olu Okpara Chineke; ndi nuru gādi kwa ndu.
 26 N'ihi na dika Nnam nwere ndu nime Onwe-ya, otù a

ka Q nye-kwa-ra Okpara-Ya inwe ndu nime OI.we-ya: 27 Q nye-kwa-ra Ya ike ilu olu ikpè, n'ihi na Q bu Nwa nke madu.
 28 Ka ihe a ghara iju unu anya: n'ihi na oge hour nābia mbe ndi nile di n'ili gānu olu-Ya, 29 ha gāputa kwa; ndi mere ezi ihe gābà na nbilite-n'onwu nke ndu; ma ndi mere ihe nādigh nma gābà na nbilite-n'onwu nke ikpè.

30 Mu onwem apugh ime ihe o bula n'Onwem: dika M'nānu M'nēkpe: ikpem zi-kwa-ra ezi; n'ihi na etughm ihe Mu onwem nāchø, kama ihe Onye ziterem nāchø. 31 Q buru na Mu onwem abara Onwem àmà, àmà abugh ezie. 32 Q bu onye ozo nābaram àmà; amata-kwa-ram na àmà nke Q nābaram bu ezie. 33 Unu onwe-unu ezigaworo Jøn, o ɿawo-kwa-ra ezi-okwu ahu àmà. 34 Ma àmà nke Mu onwem nānara esigh n'onu madu puta: otù o di, ihe ndia ka M'nēkwu, ka ewe zoputa unu. 35 Onye ahu bu oriøna ahu nke nēre ere nāmu kwa: unu onwe-unu chø-kwa-ra ka obi tø unu utø nke-uku n'ihè-ya nwa oge. 36 Ma àmà nke Mu onwem ji ka nke Jøn uku: n'ihi na olu nke Nnam nyeworom ka M'luzue ha, olu ahu onwe-ha nke M'nālu, nābaram àmà, na Nnam ziteworom. 37 Nna nke ziterem, Ya onwe-ya ɿawo-kwa-ram àmà. Q digh mbe o bula unu nuworo olu-Ya, o digh kwa mbe o bula unu huworo oyiyi-Ya. 38 Unu enwegh kwa okwu-Ya ka o nogide nime unu: n'ihi na Onye Ya onwe-ya zitere, Onye ahu ka unu onwe-unu nēkwegh 39 Unu nēnyocha ihe edeworo n'akwukwø nsø, n'ihi na unu onwe-unu nēchè na unu nēnwe ndu ebigh-ebi nime ha; ha onwe-ha bu' kwa ihe nābaram àmà; 40 unu achøgh kwa ibiakutem, ka unu we nwe ndu. 41 Anaraghm otu'o n'aka madu. 42 Ma amaram unu, na unu enwegh ihu-n'anya Chineke nime onwe-unu. 43 Mu onwem abiawo n'aha Nnam, ma unu anaraghm: o buru na onye ozo gābia n'aha nke aka ya, onye ahu ka unu gānara. 44 Unu onwe-unu si aña pu ikwe, ebe unu nānara otuto n'aka ibe-unu, ma otuto nke si n'aka Onye ahu Nke nāni Ya bu Chineke bia unu achøgh? 45 Unu echèla na Mu onwem gēbo unu ebubo n'iru Nnam: otù onye di nēbo unu ebubo, bù Moses, onye unu

onwe-unu tukwasiworo obi-unu na ya. 46 N'ihi na o buru na unu kwere Moses, unu gēkwem; n'ihi na ya onwe-ya dere ihe bayerem n'akwukwo. 47 Ma o buru na unu ekwegh ihe onye ahu dere n'akwukwo, unu gēsi aña kwere okwu nkem?

6 I Mbe ihe ndia gasiri Jesus jere n'ofe ozø nke oké osimiri Galili, nke bu osimiri Taibirias. 2 Oké igwè madu we so Ya, n'ihi na ha huru ihe-iriba-ama di iche iche nke Q nême n'aru ndi aru-ha nādigh ike. 3 Jesus we rigo n'ugwu ahu, n'ebe ahu ka Ya na ndi nēso uzø-Ya nōdu-kwa-ra ala. 4 Ma ngabiga, bú ememe ndi-Ju, di nso. 5 Ya mere Jesus, mbe Q weliri anya-Ya elu, hu na oké igwè madu nābiakute Ya, Q si Filip, Ole ebe ayi gāzuta obe achicha, ka ndia we rie ihe? 6 Ma nka ka O kwuru inwa ya: n'ihi na Ya onwe-ya matara ihe Q gāje ime. 7 Filip zara Ya, Obe achicha ogu shilling iri agagh-ezu ha, ka madu nile n'otù n'otù we were nke-ntà nke-ntà. 8 Otù nime ndi nēso uzø-Ya, bú Andru nwa-nne Saimon Pita, si Ya, 9 Otù nwa-okoro ntà nō n'ebe a, onye ji obe achicha barley ise, na azù abua: ma ndia bu gini n'etiti otutu madu di otù a? 10 Jesus siri, Menu ka madu ndia nōdu ala. Ma ahiahia riri nne n'ebe ahu. Ya mere ndikom ahu we nōdu ala, n'önü-ogugu ra ka nnù iri na nnù abua na ogu iri. 11 Ya mere Jesus nara obe achicha ise ahu, we kele, we kësa ha nye ndi nānōdu ala; otù ahu Q were azù ahu kësa nye ha ka azù ha chōrō ra. 12 Ma mbe afò juru ha, Q si ndi nēso uzø-Ya, Chikotanu iberibe fōduru, ka ihe o bulu ghara ila n'iyi. 13 Ya mere ha chikotara ha, we kpoju nkata iri na abua n'iberibe sitere n'obe achicha barley ise ahu, nke fōduru ndi riworori. 14 Ya mere mbe ndi ahu huru ihe-iriba-ama Q mere, ha siri, N'ezie Onye a bu onye-amuma ahu nke nābia n'uwa.

15 Ya mere mbe Jesus huru na ha gaje ibia idokpuru Ya n'ike, ka ha we me Ya eze, Q wezugara Onwe-ya ozø n'ugwu nāni Ya onwe-ya.

16 Ma mbe o ruru anyasi, ndi nēso uzø-Ya ridara n'oké osimiri; 17 ha we ba n'uþø, we nāgabiga ofe oké osimiri ozø iga ru Kapanaum. Ochichiri abawo-kwa-ri ubu a, Jesus akābiakutegh kwa ha.

18 Oké osimiri nēbili kwa, n'ihi na oké ifufe nēfe. 19 Ya mere mbe ha nyasiri ihe dika orú furlong na ise ma-obu orú na iri, ha hu Jesus ka Q nēje ije n'elu oké osimiri, nābiaru kwa ubø-ha nso: ha we tua egwu. 20 Ma Q siri ha, Q bu Mu onwem; unu atula egwu. 21 Ya mere ha chōrō iwebata Ya nime ubø-ha: ngwa ngwa ubø-ha we rue ala ebe ha nāga.

22 N'echi-ya, igwè madu ndi guzoro n'ofe ozø nke oké osimiri ahu huru na ubø ntà ozø adigh n'ebe ahu, ma-qbugh otù, hu kwa na Jesus esogh ndi nēso uzø-Ya ba n'uþø-ha, kama na nāni ndi nēso uzø-Ya jere; 23 (otù o di, ubø ntà di iche iche sitere na Taibirias bia rue ebe ahu nso ebe ha riri achicha ahu mbe Onye-nwe-ayi kelesiri ekele): 24 ya mere mbe igwè madu ahu huru na Jesus anogh n'ebe ahu, na ndi nēso uzø-Ya anogh kwa, ha onwe-ha bàra n'uþø ntà, we bia Kapanaum, nāchø Jesus. 25 Mbe ha chōputara Ya n'ofe oké osimiri ozø, ha si Ya, Rabai, òle mbe I biara n'ebe a? 26 Jesus zara ha, si, N'ezie, n'ezie, asim unu, Unu nāchøm, o bugh n'ihi na unu huru ihe-iriba-ama, kama o bu n'ihi na unu riri ufodu nime obe achicha ahu, afò ju kwa unu. 27 Unu alula olu inata ihe-oriri nke nāla n'iyi, kama inata ihe-oriri nke nānogide rue ndu ebigh-ebi, nke Nwa nke madu gēnye unu: n'ihi na Onye ahu ka Nna, bú Chineke, kara akàrà. 28 Ya mere ha siri Ya, Gini kwesiri ka ayi me, ka ayi we lúa olu Chineke nile? 29 Jesus zara, si ha, Nka bu olu Chineke, ka unu kwere n'Onye ahu Ya onwe-ya zitere. 30 Ya mere ha siri Ya, Gini kwa ka Gi onwe-gi nême ka o buru ihe-iriba-ama, ka ayi we hu, kwere kwa Gi? gini ka I nālu? 31 Nna-ayi-hà riri manna n'ohia; dika edeworo n'akwukwo nsø, si, Nri nke sitere n'elu-igwe ka Q nyere ha ka ha rie. 32 Ya mere Jesus siri ha, N'ezie, n'ezie, asim unu, Q bugh Moses nyere unu nri ahu nke sitere n'elu-igwe; kama o bu Nnam nēnye unu ezi nri ahu nke sitere n'elu-igwe. 33 N'ihi na nri nke Chineke bu nke ahu nke nēsi n'elu-igwe aridata, nke nēnye kwa uwa ndu. 34 Ye mere ha siri Ya, Onye-nwe-ayi, nye ayi nri a mbe nile. 35 Jesus siri ha, Mu onwem bu nri nēnye ndu: onye nābiakutem, agu agagh-agu ya ma-oli,

onye nēkwere kwa na Mu akpiri agaghakpō ya nku ma-oli mbe o bula. 36 Ma asirim unu, na unu ahuwom, ma unu ekwegr. 37 Ihe nile nke Nnam nēnyem gabiakutem; onye nābiakutekwani M'gagh-achupu ya ma-oli. 38 N'ihi na esiwom n'elu-igwe ridata, o bugh ka M'nēme ihe Mu onwem nāchō, kama ka M'nēme ihe Onye ziterem nāchō. 39 Ma nka bu ihe Onye ziterem nāchō, ka M'ghara itufu ihe o bula nime ihe nile O nyeworom, kama ka M'me ka o si n'onwu bilie n'ubochi ikpe-azu. 40 N'ihi na nka bu ihe Nnam nāchō, ka onye o bula nke nēle Okpara-Ya anya, nke nēkwere kwa na Ya, we nwe ndu ebigh-ebi; Mu onwem gēme kwa ka o si n'onwu bilie n'ubochi ikpe-azu.

41 Ya mere ndi-Ju nātamu ntamu megide Ya, n'ihi na O siri, Mu onwem bii nri nke siri n'elu-igwe ridata. 42 Ha we si, Onye a, O bugh Jisus, Nwa Josef, Onye ayi onwe-ayi mara nna-Ya na nne-Ya? O si aña kwue ubu a, Esiwom n'elu-igwe ridata? 43 Jisus zara, si ha, Unu atamula n'etiti onwe-unu. 44 O digh onye o bula puru ibiakutem, o buru na Nna Nke ziterem adogh ya: Mu onwem gēme kwa ka o si n'onwu bilie n'ubochi ikpe-azu. 45 Edewo ya n'akwukwo ndi-amuma, si, Ha nile gābu kwa ndi Chineke ziworo ihe. Onye o bula nke nuworo site n'onu Nnam, nke mutawokwa-ra ihe, o nābiakutem. 46 O bugh na madu o bula ahuwo Nnam, ma-obugh Onye ahu Nke si n'ebe Chineke nō puta, Onye ahu ahuwo Nnam. 47 N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye nēkwere nēnwe ndu ebigh-ebi. 48 Mu onwem bu nri nke nēnye ndu. 49 Nna-unu-hà riri manna ahu n'ohia, ha we nwua. 50 Nka bu nri nke si n'elu-igwe ridata, ka madu we rie ufodu nime ya, ghara kwa inwu anwu. 51 Mu onwem bu nri di ndu nke siri n'elu-igwe ridata: o buru na madu erie ufodu nime nri a, o gādi ndu riic mbe ebigh-ebi; ma nri nke Mu onwem gēnye kwa bu anu-arum, n'ihi ndu nke uwa.

52 Ya mere ndi-Ju nālurita ḡġū n'etiti onwe-ha, si, Onye a, O si aña pu inye ayi anu-aru-Ya ka ayi rie? 53 Ya mere Jisus siri ha, N'ezie, n'ezie, asim unu, O buru na unu erigh anu-aru nke Nwa nke madu, o buru kwa na unu aňugli

qbara-Ya, unu enwegli ndu ninie onwe-unu. 54 Onye nēri anu-arum, nke nānū kwa qbaran, o nwere ndu ebigh-ebi; Mu onwem gēme kwa ka o si n'onwu bilie n'ubochi ikpe-azu. 55 N'ihi na anu-arum bu ihe-oriri n'ezie, qbaran bu kwa ihe-qñuñu n'ezie. 56 Onye nēri anu-arum, nke nānū kwa qbaran, o nānogide nimem, Mu onwem kwa nime ya. 57 Dika Nna Nke di ndu ziterem, dika Mu onwem di kwa ndu n'ihi Nnam; otù a onye nērim, onye ahu gādi kwa ndu n'ihi. 58 Nka bu nri ahu nke siri n'elu-igwe ridata: o bugh dika nna-unuhà riri, we nwua: onye nēri nri a gādi ndu rue mbe ebigh-ebi. 59 Ihe ndia ka O kwuru n'ulo-nzukō, mbe O nēzi ihe na Kapanaum.

60 Ya mere qutu nime ndi nēso uzō-Ya, mbe ha nuru okwu ahu, ha siri, Okwu a di ike; onye puru inu ya? 61 Ma ebe Jisus mara n'Onwe-ya na ndi nēso uzō-Ya nātamu ntamu n'ilii nka, O siri ha, O bu nka nēme ka unu ma n'onyà? 62 Unu agagh-amakari kwa n'onyà ma o buru na unu ahu Nwa nke madu ka O nārigo n'ebe O nōri mbu? 63 O bu Mō nēme ka madu di ndu; anuaru abagh urù o bula: okwu nke Mu onwem gwaworo unu, ha bu mō, buru kwa ndu. 64 Ma ufodu ndi nēkwegr di n'etiti unu. N'ihi na Jisus mara site na mbu ndi ha bu ndi nēkwegr, na onye o bu nke gārara Ya nye. 65 O we si, O bu n'ihi nka ka M'siworu unu, na o digh onye o bula puru ibiakutem, o buru na enyegh ya site n'aka Nnam.

66 Site na nka qutu nime ndi nēso uzō-Ya we laghachi azu, ha esogh kwa Ya ejeghari ozo. 67 Ya mere Jisus siri ndi-ozu iri na abua ahu, Unu onwe-unu nāchō kwa ila? 68 Saimon Pita zara Ya, si, Onye-nwe-ayi, Onye ka ayi gējekuru? I nwere okwu nke ndu ebigh-ebi. 69 Ozō, ayi onwe-ayi ekwerewo mara kwa na Gi onwe-gi bu Onye Nsō ahu nke Chineke. 70 Jisus zara ha, si, O bugh Mu onwem roputara unu, bú ndi-ozu iri na abua, ma otù onye nime unu bu nwa ekwensu? 71 Ma O nēkwu ihe bayere Judas nwa Saimon Iskariot, n'ihi na onye ahu gaje irara Ya nye, buru otù onye nime ndi-ozu iri na abua ahu.

7 I Mbe ihe ndia gasiri Jisus we nējeghari na Galili: n'ihi na Q chogh ijeghari na Judia, n'ihi na ndi-Ju nāchō uzō ibu Ya. 2 Ma ememe ahu nke ndi-Ju, bù ememe ulo-ikwū, di nso. 3 Ya mere umu-nne-Ya siri Ya, Si n'ebe a pua, je na Judia, ka ndi nēso uzō-Gi we hu kwa Ọlu-Gi nile nke I nālu. 4 N'ihi na ọ digh onye ọ bula nēme ihe ọ bula na nzuzo, ma asi na ya onwe-ya nāchō ka Ọra madu mara ya. Ọ buru na I nēme ihe ndia, me Onwe-gi ka I puta ihè nye uwa. 5 N'ihi na Ọbuná umu-nne-Ya ekwagh na Ya. 6 Ya mere Jisus si ha, Oge nkem akērugh; ma oge nke unu bu ihe edoziworo mbe nile. 7 Uwa apugh ikpø unu asi; ma ọ nākpø Mu onwem asi, n'ihi na Mu onwem nābara ya ámá, na Ọlu-ya nile jorø njo. 8 Rigonu onwe-unu n'ememe a: Mu onwem agagh-arigoro ememe a ubu a; n'ihi na oge nkem akēzugh. 9 Ma mbe Q gwasiri ha okwu ndia, Q nānogide na Galili.

10 Ma mbe umu-nne-Ya rigosiri ememe ahu, inbe ahu Ya onwe-ya rigo-kwa-ra, Ọ bugh n'iru Ọra madu, kama dika ọ bu na nzuzo. 11 Ya mere ndi-Ju nāchō Ya n'ememe, nāsi, Ole ebe Onye ahu nq? 12 Oké ntamu di kwa n'etiti igwè madu nile bayere Ya: ufodu nāsi, Ọ bu ezi madu; ndi ozø nāsi, E-è, kama Ole nēduhie igwè madu a. 13 Otù ọ di, ọ digh onye ọ bula nēkwuwa okwu bayere Ya n'ihi egwu ndi-Ju.

14 Ma mbe o ruru n'etiti ememe ahu ubu a Jisus rigorø n'ulo uku Chineke, we nēzi ihe. 15 Ya mere o nēju ndi-Ju anya, ha si, Onye a, Ọ si aña mata akwukwø ri nne, n'ebe ọ digh mbe Q muworo akwukwø? 16 Ya mere Jisus zara ha, si, Ozizim abugh nkem, kama ọ bu nke Onye ziterem. 17 Ọ buru na onye ọ bula achø ime ihe Ọ nāchō, ọ gāmara ihe ozizi a bu, ma o sitere n'aka Chineke, ma-Ọbu na Mu onwem nēkwu site n'Onwem. 18 Onye nēkwu site n'onwe-ya nāchō otuto nke aka ya: ma onye nāchō otuto nke onye zitere ya, onye ahu bu onye ezi-okwu, ajo omume adigh kwa nime ya. 19 Ọ bugh Moses nyere unu iwu-unu, ma ọ digh onye ọ bula nime unu nēme iwu ahu? Gini mere unu nāchō uzō ibum? 20 Igwè madu ahu zara, si, I nwere mo

ojø: önye nāchō uzō ibu Gi? 21 Jisus zara, si ha, Otù Ọlu ka M'luru, ọ we nēju unu nile anya. 22 Ọ bu n'ihi nka ka Moses nyere unu ibi-úgwù (ọ bugh na o sitere n'aka Moses, kama o sitere n'aka nna-ayi-hà); n'ubochi-izu-ike unu nēbi kwa madu úgwù. 23 Ọ buru na ebi madu úgwù n'ubochi-izu-ike, ka ewe ghara imebi iwu Moses; unu nwere olùlù ojø n'arum, n'ihi na emerem ka aru dichasia otù madu nma n'ubochi-izu-ike? 24 Unu elela iru kpe ikpè, kama nēkpenu ikpè ziri ezi.

25 Ya mere ufodu nime ndi Jerusalem siri, Onye a, Ọ bugh Onye ha nāchō uzō ibu? 26 Ma le, O nēkwuwa okwu, ma ha agwagh Ya okwu ọ bula. Ọ gābu na ndi-isi mara n'ezie na Onye a bu Kraist-ayi? 27 Otù ọ di, ayi matara Onye a ebe O si puta: ma mbe ọ bula Kraist-ayi gābia, ọ digh onye ọ bula mara ebe O si puta. 28 Ya mere Jisus tiri nkpu n'ulo uku Chineke, nēzi ihe, nāsi kwa, Unu mataram, mata kwa ebe M'si puta; ọ bugh kwa n'Onwem ka M'biaworo, kama Onye ziterem bu ezi Onye, Nke unu onwe-unu nāmatagi. 29 Mu onwem matara Ya; n'ihi na esim n'ebe Ọ nq bia, Ya onwe-ya zite-kwaram. 30 Ya mere ha chørø uzō ijide Ya: ọ digh kwa onye ọ bula tukwasiri Ya aka, n'ihi na oge hour Ya akābiagh. 31 Ma n'etiti igwè madu ahu ọtutu kwere na Ya; ha nāsi kwa, Mbe ọ bula Kraist-ayi gābia, Ọ gēne ihe-iriba-ama kari nke Onye a mere? 32 Ndi-Farisi nuru igwè madu ahu ka ha nātamun tamu ndia bayere Ya; ndi-isi-nchu-aja na ndi-Farisi we ziga ndi nējere ha ozi ka ha jide Ya. 33 Ya mere Jisus siri, Ọ fôduru nwa oge Mu na unu gānq, M'we lakuru Onye ziterem. 34 Unu gāchom, ma unu agagh-achötam: ebe Mu onwem nq kwa, unu onwe-unu apugh ibia. 35 Ya mere ndi-Ju siritara onwe-ha, Ole ebe Onye a gaje iga na ayi onwe-ayi agagh-achøta Ya? Ọ gaje igakuru ndi basara n'etiti ndi-Grik na izi ndi-Grik ihe? 36 Gini bu okwu a nke O kwuru, si, Unu gāchom, ma unu agagh-achötam: ebe Mu onwem nq kwa, unu onwe-unu apugh ibia?

37 Ma n'ubochi ikpe-azu, bù oké ubochi nke ememe ahu, Jisus guzoro, we tie nkpu, si, Ọ buru na akpiri kpørø

madu o bula nku, ya biakutem, nua miri. 38 Onyenēkwere na Mu, dika ihe edeworo n'akwukwo nsø kwuru, n'afø-ya ka osimiri nke miri di ndu gësi nérùputa. 39 Ma nka ka O kwuru bayere Mø Nsø, Nke ndi kwere na Ya gaje inara: n'ihi na akēnyegh Mø Nsø; n'ihi na akēnyegh Jisus otuto. 40 Ya mere ufçdu nime igwè madu ahu, mbe ha nuru okwu ndia, ha si, N'ezie Onye a bu onye-amuma ahu. 41 Ndi ọzø nāsi, Onye a bu Kraist-ayi. Ma ufçdu nāsi, Gini, o gābu na Galili ka Kraist-ayi si bia? 42 Akwukwo nsø ekwugh na Kraist-ayi nēsi na nkpuru Devid bia, site kwa na Betlehem, bù obodo ntà ebe Devid nōri? 43 Ya mere nkewa putara n'etiti igwè madu ahu n'ihi Ya. 44 Ma ufçdu nime ha chøø ijide Ya; ma o digh onye o bula tukwasiri Ya aka.

45 Ya mere ndi ahu ndi nēje ozi biakutere ndi-isi-nchu-aja na ndi-Farisi; ndi ahu we si ha, N'ihi gini ka unu nēkutagh Ya? 46 Ndi ahu ndi nēje ozi zara, si, O digh mbe o bula madu kwuru okwu di otù a. 47 Ya mere ndi-Farisi zara ha, si, Èduhiewo kwa unu onwe-unu? 48 O di onye o bula n'etiti ndi-isi, ma-øbu n'etiti ndi-Farisi, kwere na Ya? 49 Ma igwè madu a nke nāmagh iwü-ayi bu ndi anābu onu. 50 Nikodimø si ha (onye biakutere Ya na mbu, ebe o bu otù onye nime ha), 51 Iwu-ayi nēkpe madu ikpè, o buru na o bugh uzø nu n'ønu-ya, we mara ihe o nême? 52 Ha zara, si ya, Gi onwe-gi si kwa na Galili puta? Nyocha n'akwukwo nsø, le kwa na o digh onye-amuma si na Galili bilie.

53 [Ha nile we la, onye o bula n'ulo nke aka ya: 1 ma Jisus gara ugwu Olive. 2 O we bia kwa ọzø n'isi-ututu n'ulo uku Chineke, ndi-Ju nile we biakute Ya; O we nōdu ala, we nēzi ha ihe. 3 Ndi-ode-akwukwo na ndi-Farisi we kuta otù nwayi nke ejidereri n'ikwa-iko; mbe ha guzosiri ya n'etiti, 4 ha we si Ya, Onye-ozizi, ejidewo nwayi a n'ikwa-iko, mbe o nême ihe ahu. 5 Ma n'iwu-ayi Moses nyere ayi iwü itu ndinyom di otù a nkume: gini kwa ka Gi onwe-gi nēkwu bayere ya? 6 Ma nka ka ha nēkwu inwa Ya, ka ha

we nwe ihe ha gëji bo Ya ebubo. Ma Jisus ruru ala, were nkripsi-aka-Ya nēde ihe n'ala. 7 Ma mbe ha nogidere nāju Ya, O welie Onwe-ya elu, si ha, Onye akēmehiegh n'etiti unu, ya buru uzø tu ya nkume. 8 O we ruru kwa ala ọzø, were nkripsi-aka-Ya nēde ihe n'ala. 9 Ma mbe ha nuru ya ha pua n'otù n'otù, malite na ndi bu okenye, rue ndi-ikpeazu: ewe rapu nāni Jisus, Ya na nwayi ahu, ebe o guzoro, n'etiti. 10 Jisus we welie Onwe-ya elu, si ya, Nwayi, òle ebe ha nō? ò digh onye o bula mara gi ikpè? 11 O we si, O digh onye o bula, Onyenewe-ayi. Jisus we si, Mu onwem amagh kwa gi ikpè: ga nke gi; site n'uþu a adila nēmchie ọzø.]

12 Ya mere Jisus gwara ha okwu ọzø, si, Mu onwem bu Ihè nke uwa: onye nēsom agagh-ejeghari n'ochichiri, kama o gēnwe Ihè nke ndu. 13 Ya mere ndi-Farisi siri Ya, Gi onwe-gi nābara Onwe-gi àmà; àmà nke Gi abugh ezie. 14 Jisus zara, si ha, Asi kwa na Mu onwem þara Onwem àmà, àmà nkem bu ezic; n'ihi na amataram ebe M'siri bia, na ebe M'nāla; ma unu onwe-unu amatagh ebe M'si bia, ma-øbu ebe M'nāla. 15 Unu onwe-unu nēkpe dika anu-aru si di; Mu onwem ekpegh onye o bula. 16 Ma o buru na mu onwem ekpe kwa ikpè, ikpém bu ezie; n'ihi na o bugh nāni Mu nō, kama o bu Mu onwem na Nna Nke ziterem. 17 Ma edewo kwa n'akwukwo iwü-unu, na àmà nke madu abua bu ezie. 18 Mu onwem bu onye nābara Onwem àmà, Nna Nke ziterem nāba-kwa-ram àmà. 19 Ya mere ha si Ya, Òle ebe Nna-Gi di? Jisus zara, si, Unu amatagh, unu amatagh kwa Nnam: o buru na unu mataram, unu gāmata-kwari Nnam. 20 Okwu ndia ka O kwuru n'ebé anēdèbe ùtù anātu, mbe O nēzi ihe n'ulo uku Chineke: o digh kwa onye o bula jidere Ya; n'ihi na oge hour Ya akābiarugh.

21 Ya mere O siri ha ọzø, Mu onwem nāla, unu gāchokwam, unu gānwu kwa na nmehie-unu: ebe Mu onwem nāla, unu onwe-unu apugh ibia. 22 Ya mere ndi-Ju nāsi, Ògēbu Onwe-ya, na O nāsi, Ebe Mu onwem nāla, unu onwe-unu apugh ibia? 23 O we si ha, Unu onwe-

unu si n'ebé di ala puta; Mu onwem si n'ebé di elu puta: unu onwe-unu si n'uwa nka puta; Mu onwem esigh n'uwa nka puta. 24 Ya mere M'siri unu, na unu gānwu na nmehie nile unu: n'ihi na o buru na unu ekwegh na Mu onwem bu Ya, unu gānwu na nmehie nile unu. 25 Ya mere ha nāsi Ya, Gi onwe-gi bu onye? Jisus siri ha, Obunà ihe M'nāgwa kwa unu site na mbu. 26 Enwerem otutu ihe M'gēkwu nke M'gēkpe kwa bayere unu: ma Onye ziterem bu ezie; ihe Mu onwem nu-kwa-ra n'qonu-Ya, ihe ndia ka M'nāgwa uwa. 27 Ha amagh na O nāgwa ha okwu bayere Nna-Ya. 28 Ya mere Jisus siri, Mbe o bula unu gēweliwori Nwa nke madu elu, mbe ahu ka unu gāmara na Mu onwem bu Ya, na o digh kwa ihe M'nēme n'Onwem, kama dika Nnam zirim, otù a ka m'nēkwu ihe ndia. 29 Mu na Onye ziterem nō kwa; O rapugh nāni Mu; n'ihi na Mu onwem nēme ihe nātō Ya utø mbe nile. 30 Mbe O nēkwu okwu ndia, otutu madu kwere na Ya.

31 Ya mere Jisus nāsi ndi-Ju ndi kwere okwu-Ya-ri, O buru na unu onwe-unu anogide n'okwum, unu bu ndi nēso uzom n'ezie; 32 unu gāmara kwa ezi-okwu, ezi-okwu ahu gēme kwa ka unu pua n'orù. 33 Ha zara Ya, si, Ayi bu nkpuru Abraham, o kādigh kwa mbe o bula ayi bu orù onye o bula: Gi onwe-gi si aña kwu, Agēme ka unu pua n'orù? 34 Jisus zara ha, si, N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye o bula nke nmehie bu orù nmehie. 35 Ma orù adigh-anogide n'ulo rue mbe ebigh-ebi: nwa nānogide ebigh-ebi. 36 Ya mere o buru na Okpara gēme ka unu pua n'orù, unu gābu ndi puworo n'orù n'ezie. 37 Amataram na unu bu nkpuru Abraham; ma unu nāchö uzø ibum, n'ihi na okwum enwagh qnödu nime unu. 38 Anamekwu ihe Mu onwem huworo n'ebé Nnam nō: ya mere unu onwe-unu nēme kwa ihe unu nuru n'qonu nna-unu. 39 Ha zara, si Ya, Nna-ayi bu Abraham. Jisus si ha, O buru na unu bu umu Abraham, unu gālu qlü Abraham. 40 Ma ubu a unu nāchö uzø ibum, bù Madu Nke gwaworo unu ezi-okwu, nke M'nuru n'qonu Chineke: nka ka Abraham nēmegh. 41 Unu onwe-unu nālu qlü nna-unu. Ha siri Ya, Amagh

ayi onwe-ayi site n'ikwa-iko; otù Nna ka ayi nwere, bù Chineke. 42 Jisus siri ha, O buru na Chineke bu Nna-unu, unu gāhum n'anya: n'ihi na Mu onwem siri n'ebé Chineke nō puta we bia; n'ihi na abiaghm n'Onwem, kama Ya onwe-ya ziterem. 43 N'ihi gini ka unu nāmagh ihe M'nēkwu? O bu n'ihi na unu apugh inu okwum. 44 Unu onwe-unu sitere na nna-unu, bù ckwensu, o bu kwa ihe nāgu nna-unu ka unu nāchö ime. Onye ahu bu oğu-madu site na mbu, o guzogh kwa n'ezi-okwu, n'ihi na ezi-okwu adigh nime ya. Mbe o bula o nēkwu okwu-ugha, o nēkwu ihe si n'ihe nke aka ya puta: n'ihi na o bu onye-ugha, buru kwa nna-ya. 45 Ma n'ihi na Mu onwem nēkwu ezi-okwu, unu ekweghm. 46 Onye nime unu turum nmehie n'anya? O buru na M'nēkwu ezi-okwu, n'ihi gini ka unu onwe-unu nēkweghm? 47 Onye sitere na Chineke nānu okwu Chineke: n'ihi nka ka unu onwe-unu nānugh ha, n'ihi na unu esitegh na Chineke. 48 Ndi-Ju zara, si Ya, Ayi onwe-ayi ekwugh nke-qma, si na Gi onwe-Gi bu Onye Sameria, I nwe-kwa-ra mō qo? 49 Jisus zara, si, Mu onwem enwagh mō qo; kama anamasopuru Nnam, unu onwe-unu nēmekwam ihe-ihere. 50 Ma Mu onwem achogh otuto nkem: otù Onye di Nke nāchö nēkpé kwa ikpē. 51 N'ezie, n'ezie, asim unu, O buru na onye o bula edebe okwum, o gagha-ku ọnwu ma-qli rue mbe ebigh-ebi. 52 Ndi-Ju siri Ya, Ubu a ka ayi mara na I nwere mō qo. Abraham nwuru, na ndi-amuma; ma Gi onwe-gi nāsi, O buru na onye o bula edebe okwum, o gagha-edetu ọnwu ire ma-qli rue mbe ebigh-ebi. 53 O gābu na Gi onwe-gi ka nna-ayi Abraham uku, onye nwuru anwu? ndi-amuma nwu-kwa-ra: onye ka I nēme Onwe-gi? 54 Jisus zara, si, O buru na Mu onwem enye Onwem otuto, otuto nkem bu ihe-efu: Nnam bu Onye nēnyem otuto; Onye unu onwe-unu nāsi, na O bu Chineke-unu; 55 unu amagh kwa Ya; ma Mu onwem matara Ya; o buru kwa na agamasi, Amataghm Ya, M'gēyi unu, buru onye-ugha: ma amataram Ya, nēdebe kwa okwu-Ya. 56 Obi tørø nna-unu Abraham utø nke-uku ihu ubochim; o we hu ya, nuri kwa

9̄. 57 Ya mere ndi-Ju siri Ya, I kābagh ḡu arō abua na iri, I huwo kwa Abraham? 58 Jisus siri ha, N'ezie, n'ezie, asim unu, Mbe akāmugh Abraham Mu onwem di. 59 Ya mere ha tuturu nkume itu Ya: ma Jisus zobere Onwe-ya, we si n'ulo uku Chineke pua.

9̄ i Mbe Q nāgabiga, Q hu otū nwoke nke kpuru isi site n'omumu-ya. 2 Ndi nēso uzō-Ya we juu Ya, si, Rabai, onye mehiere, onye a, ma-qbū ndi muru ya, nke mere ka amua ya n'isi? 3 Jisus zara, si, Onye a emehiegh, ndi muru ya emehiegh kwa: kama ka əlu Chineke we puta ihē n'aru ya. 4 Ayi aghagh ilu əlu Onye ziterem, mbe ubochi fōduru: abali nābia, mbe q dīgh onye q bulu puru ilu əlu. 5 Mbe q bulu M'nō n'uwa, abum Ihē nke uwa. 6 Mbe O kwusiri ihe ndia, Q bua ənu-miri n'ala, were ənu-miri ahu gwō ajā, were ajā ahu te n'anya-ya abua, 7 si ya, Je sa miri n'qdō-miri ntā nke Sailoam (nke bu, ma asugharia ya, Onye eziteworo). Ya mere Q jere, sa miri, bia kwa nāhu uzō. 8 Ya mere ndi-abata-obi-ya, na ndi nāhu ya-ri n'oge gara aga, na q bu onye-aririo, ha nāsi, Onye a, q bugh onye nānō ala nāriō kwa aririo? 9 Ndi əzō nāsi, Q bu ya; ndi əzō nāsi, È-è, kama o yiri ya. Ya onwe-ya siri, Mu onwem bu ya. 10 Ya mere ha nāsi ya, Èsi kwa aña meghe anya-gi? 11 Onye ahu zara, si, Nwoke ahu anākpō Jisus gwōrō ajā, te kwa ya n'anyam abua, sim, Je Sailoam, sa miri: ya mere ejerem, sa miri, ewe me ka M'hu uzō. 12 Ha si ya, Òle ebe Onye ahu nō? Q si, Amataghm.

13 Ha kutara ndi-Farisi onye ahu nke kpuru isi n'oge gara aga. 14 Ma q bu ubochi-izu-ike n'ubochi Jisus gwōrō ajā, we meghe anya-ya. 15 Ya mere ndi-Farisi ju-kwa-ra ya əzō otū emere ka q hu uzō. Q si ha, Q tukwasiri ajā n'anyam abua, m'we sa miri, nāhu kwa uzō. 16 Ya mere ufōdu n'etiti ndi-Farisi nāsi, Nwoke a esitegh n'ebc Chineke nō, n'ihi na Q dīgh-edede ubochi-izu-ike. Ma ndi əzō nāsi, Nwoke bu onye-nmehie si aña pu ime ihe-iriba-ama di otū a? Nkewa we di n'etiti ha. 17 Ya mere ha si onye-isi ahu əzō, Gini ka gi onwe-gi nēkwu bayere Ya, n'ihi na Q meghe anya-gi? Q si, Q bu onye-amuma. 18 Ya mere

ndi-Ju ekwegh okwu bayere ya, na o kpururi isi, na eme-kwa-ra ya ka q hu uzō, rue mbe ha kpōrō ndi muru onye ahu emere ka q hu uzō, 19 we juu ha, si, Onye a, q bu nwa-unu, onye unu nāsi na amuru ya n'isi? o si kwa aña hu uzō ubu a? 20 Ndi muru ya zara, si, Ayi matara na onye a bu nwa-ayi, na amukwa-ra ya n'isi: 21 ma otū q nāhu uzō ubu a, ayi amatagh; ma-qbū onye meghere anya-ya, ayi onwe-ayi amatagh: juanu ya; o ruwo dinkpā; ya onwe-ya gēkwuru onwe-ya. 22 Ihe ndia ka ndi muru ya kwuru, n'ihi na ha nātu egwu ndi-Ju: n'ihi na ndi-Ju kwekorori n'etiti onwe-ha ubu a, ka esin'ulo-nzukō chupu onye q bulu, ma q buru na o gēkwuputa na Q bu Kraist. 23 N'ihi nka ndi muru ya siri, O ruwo dinkpā; juanu ya. 24 Ya mere ha kpōrō onye ahu nke ubò abua, bù onye kpururi isi, we si ya, Nye Chineke otuto: ayi onwe-ayi matara na Nwoke a bu onye-nmehie. 25 Ya mere onye ahu zara, si, Ma Q bu onye-nmehie, amataghm: otū ihe ka m'matara, na, ebe m'kpururi isi, ubu a anamahu uzō. 26 Ya mere ha siri ya, Gini ka Q mere gi? O si aña meghe anya-gi? 27 Q zara ha, si, Agwaram unu əbunā ubu a, ma unu anugh: gini mere unu nāchō inu ya əzō? unu onwe-unu nāchō kwa ighō ndi nēso uzō-Ya? 28 Ha we kwutō ya, si, Gi onwe-gi bu onye nēso uzō Onye ahu; ma ayi onwe-ayi bu ndi nēso uzō Moses. 29 Ayi onwe-ayi matara na Chineke agwawo Moses okwu: ma Onye a, ayi amatagh ebe O si puta. 30 Nwoke ahu zara, si ha, Ekwula, n'ihi na ihe-ebube di na nka, na unu onwe-unu amatagh ebe O si puta, ma Q meghe anyam. 31 Ayi matara na Chineke adigh-anu olu ndi-nmehie: kama q buru na onye q bulu bu onye nēbi isi ala nye Chineke, nēme kwa ihe Q nāchō, onye ahu ka Q nānu. 32 Site na nmalite oge a q dīgh mbe anuru na onye q bulu meghere anya onye amuru n'isi. 33 Q buru na Onye a esitegh n'ebc Chineke nō, Q pugh ime ihe q bulu. 34 Ha zara, si ya, Amuru nō gi onwe-gi nime nmehie, q bu gi onwe-gi nēzi kwa ayi ihe? Ha we chupu ya n'èzi.

35 Jisus nuru na ha chupuru ya-ri n'èzi; Q we chōta ya, si, Gi onwe-gi kwere n'Qkpara Chineke? 36 Onye

ahu zara, si, Q bu kwa onye, Onye-nwe-ayi, ka m'we kwere na Ya? 37 Jisus siri ya, I huwo Ya, Onye gi na Ya nēkwu okwu bu kwa Onye ahu. 38 Q we si, Onye-nwe-ayi, ekwem. Q we kpō isi ala nye Ya. 39 Jisus we si, Q bu ikpe ikpē ka Mu onwem ji bia n'uwa nka, ka ndi nāhugh uzō we hu; ka ndi huru uzō we ghō kwa ndi-isì. 40 Ndi di n'etiti ndi-Farisi ndi ha na Ya nō nuru ihe ndia, ha we si Ya, Ayi onwe-ayi kpu-kwa-ra isi? 41 Jisus siri ha, Q buru na unu kpuru isi, unu agagh-enwe nmehie: ma ubu a unu nāsi, Ayi nāhu uzō: nmehie-unu nānogide.

10 I N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye nēsitegh n'qonu-uzō ba n'ogige aturu, kama o si n'ebe ozō nārigo ibā, onye ahu bu onye-ori na onye nāpunara madu ihe. 2 Ma onye si n'qonu-uzō ba bu onye nāzū aturu. 3 Onye ahu ka onye-qonu-uzō nēmeghere uzō; aturu nānu kwa olu-ya: q nākpō kwa aturu nke aka ya n'aha, nēdupu kwa ha. 4 Mbe q bulu q chupuru aturu nke aka ya nile, q nāga n'iru ha, aturu ahu nēso kwa ya: n'ihi na ha matara olu-ya. 5 Ma ha agagh-eso qbia ma-qli, kama ha gābanari ya: n'ihi na ha amatagh olu ndi-qbia. 6 Ilu a ka Jisus turu ha: ma ha amagh ihe ha bu, bù okwu Q nāgwa ha.

7 Ya mere Jisus siri ha ozō, N'ezie, n'ezie, asim unu, Mu onwem bu qonu-uzō nke aturu. 8 Ka ha ra, bù ndi nile burum uzō bia, ha bu ndi-ori na ndi nāpunara madu ihe: ma aturu ahu anugh olu-ha. 9 Mu onwem bu qonu-uzō ahu: q buru na onye q bulu esi na Mu ba, agāzoputa ya, q ganābata kwa nāpu kwa, nāhu kwa nri q gāta. 10 Onye-ori adigh-abia, ma-qbugh ka q we zue ori, bụ kwa, la kwa ihe n'iyi: Mu onwem biara ka ha we nwe ndu, ka ha nwebiga kwa ya ókè. 11 Mu onwem bu onye-ozuzū-aturu qma: onye-ozuzū-aturu qma nātōbō ndu-ya n'ihi aturu-ya. 12 Onye-olu egoro ego, nke nābugh kwa onye-ozuzū-aturu, onye aturu nābugh nke aka ya, q nāhu agu ka q nābia, q we rapu aturu, balaga, agu we nwude ha, chusa kwa ha: 13 n'ihi na q bu onye-olu egoro ego, q kpogh kwa aturu ahu ihe. 14 Mu onwem bu onye-ozuzū-aturu qma; ama-kwa-ram aturu nkem,

aturu nkem ma-kwa-ram, 15 dika Nnam maram, dika Mu onwem ma-kwa-ra Nnam; anamatōbō kwa ndum n'ihi aturum. 16 Aturu ozō ka M'nwe-kwa-ra, ndi nēsitegh n'ogige-aturu nka: aghaghm iduta kwa ndi ahu, ha gānu kwa olum; otu lgwē-aturu gādi kwa, otu Onye-ozuzū-aturu. 17 N'ihi nka ka Nnam nāhum n'anya, n'ihi na Mu onwem nātōbō ndum, ka M'we nara ya ozō. 18 Q digh onye q bulu nānapum ya, kama Mu onwem nātōbō ya n'Onwem. Enwerem ike itōbō ya, enwe-kwa-ram ike inara ya ozō. Ihe a enyere n'iwu ka M'natarra n'aka Nnam.

19 Nkewa putara ozō n'etiti ndi-Ju n'ihi okwu ndia. 20 Qtutu nime ha we si, Q nwere mō qoj, anya adigh kwa Ya nma; gini mere unu nānu olu-Ya? 21 Ndi ozō nāsi, Ndia abugh okwu onye mō qoj ji. Mō qoj puru imeghe anya ndi kpuru isi?

22 Ma ememe icheta owuwu ulu uku Chineke qhu ruru na Jerusalem: q bu mbe oyi; 23 Jisus we nējeghari n'ulo uku Chineke n'ibā Solomon. 24 Ya mere ndi-Ju nōgidere Ya buruburu, we si Ya, I nākwuba nkpuru-obi-ayi n'elu rue ole mbe? Q buru na Gi onwe-gi bu Kraist-ayi, gwawa ayi. 25 Jisus zara ha, si, Agwaram unu, ma unu adigh-ekwe: olu nke Mu onwem nālu n'aha Nnam, ndia nābaram amā. 26 Ma unu onwe-unu adigh-ekwe, n'ihi na unu adigh nime aturu nkem. 27 Aturu nkem nānu olum, Mu onwem ma-kwa-ra ha, ha nēsokwam: 28 Mu onwem nēnye kwa ha ndu ebigh-ebi; ha agaghala kwa n'iyi ma-qli rue mbe ebigh-ebi, q digh kwa onye q bulu gānapu ha n'akam. 29 Nnam, Nke nyeworom ha, bu Onye uku kachasi ihe nile; q digh kwa onye q bulu puru inapu ihe n'aka Nnam. 30 Mu onwem na Nnam bu otu. 31 Ndi-Ju tuturu nkume ozō ka ha tua Ya. 32 Jisus zara ha, si, Qtutu olu qma ka M'gosiri unu site na Nnam; n'ihi aha olu gini nime ndia ka unu nātum nkume? 33 Ndi-Ju zara Ya, si, Q bugh n'ihi olu qma ka ayi nātu Gi nkume, kama q bu n'ihi nkwulu; n'ihi kwa na Gi onwe-gi, ebe I bu madu, I nēme Onwe-gi Chineke. 34 Jisus zara ha, si, Èdegh ya n'iwu-unu, si, Mu onwem siri, Chi ka unu bu? 35 Q buru

na Q kporo ndi ahu chi, ndi okwu Chineke biaruru (apugh kwa imebi ihe edere n'akwukwø nsø), 36 unu onwe-unu nēkwu okwu bayere Onye ahu Nnam doro nsø zite kwa n'uwa, si, I nēkwulu Chineke; n'ihi na asim, Abum Okpara Chineke? 37 Q buru na alughm olu Nnam, unu ekwelam. 38 Ma q buru na aluam ha, q bunà ma asi na unu ekwegh Mu onwem, nēkwerenu ọlum: ka unu we mara nāmagide kwa na Nnam di nimem, na Mu onwem di kwa nime Nnam. 39 Ha we chø kwa uzø ozø ijide Ya: Q we pua n'aka-ha.

40 Q we je ozø gabiga n'ofè Jødan ruc ebe Jøn nēme baptism na mbu; Q we nogide n'ebe ahu. 41 Qtutu madu we biakute Ya; ha nāsi kwa, N'czie q digh ihe-iriba-ama Jøn mere: ma ka ha ra, bù ihe nile Jøn kwuru bayere Onye a, bu ezi-okwu 42 Qtutu madu we kwere na Ya n'ebe ahu.

11 1 Ma aru otù nwoke adigh ike, bù Lazarøs onye Betani, onye sitere n'obodo ntà Meri na Mata nwa-nne-ya nwayi. 2 Ma q bu Meri ahu nke were manu-otite te Onye-nwe-ayi, were kwa agiri-isi-ya hicha ukwu-Ya abua, onye aru nwa-nne-ya nwoke, bù Lazarøs, nādigh ike. 3 Ya mere umu-nnc-ya nwayi zigara Ya, si, Onye-nwe-ayi, le, aru nke onye ahu I huru n'anya adigh ike. 4 Ma mbe Jøsøs nuru ya, Q si, Nriaria nka abugh nke ọnwu, kama q bu n'ihi otuto Chineke, ka ewe nye Okpara Chineke otuto site na ya. 5 Ma Jøsøs huru Mata, na nwa-nne-ya nwayi, na Lazarøs, n'anya. 6 Ya mere mbe Q nuru na aru-ya adigh ike, mbe ahu Q nogidere ubochi abua n'ebe Q nq. 7 Mbe ahu mbe nka gasiri Q si ndi nēso uzø-Ya, Ka ayi je Judia ozø. 8 Ndi nēso uzø-Ya si Ya, Rabai, ubu a ka ndi-Ju nāchø uzø itu Gi nkume; I nēje kwa ebe ahu ozø? 9 Jøsøs zara, si, Q bugh oge hour iri na abua di n'ehihie? Q buru na onye q bula ejeghari n'ehihie, q digh-asu ngongo, n'ihi na q nāhu ihé nke uwa nka. 10 Ma q buru na onye q bula ejeghari n'abali, q nāsu ngongo, n'ihi na ihé adigh nime ya. 11 Ihe ndia ka Q kwuru: mbe nka gasiri Q si ha, Eyi-ayi Lazarøs adawo n'ura; ma anamaga, ka M'we kpote ya n'ura. 12 Ya mere ndi nēso uzø-Ya siri Ya, Onye-nwe-ayi,

q buru na q dawo n'ura, agāzoputa ya. 13 Ma Jøsøs kwururi okwu bayere ọnwuya: ma ndi ahu chère na O nēkwu okwu bayere ida n'ura efu. 14 Ya mere Jøsøs gwawara ha okwu mbe ahu, si, Lazarøs nwuru anwu. 15 Anamañuri kwa ọnu n'ihi unu na adighm n'ebe ahu, ka unu we kwere; otù q di, ka ayi jekuru ya. 16 Ya mere Tomas, onye anākpø Didimos, siri ibe-ya ndi nēso uzø Jøsøs, Ka ayi onwe-ayi je kwa, ka ayi we so Ya nwua.

17 Ya mere mbe Jøsøs biara, Q huru na q diwori n'ilì ubochi anq ubu a. 18 Ma Betani di Jerusalem nsø, ihe dikø furlong iri na ise n'idi-anya; 19 ma ọtutu n'ctiti ndi-Ju biakutereri Mata na Meri, ka ha we kasie ha obi n'ihi nwanne-ha. 20 Ya mere mbe Mata nuru na Jøsøs nābia, oje zute Ya: ma Meri nānqdu n'ulo. 21 Ya mere Mata siri Jøsøs, Onye-nwe-ayi, q buru na I nōri n'ebe a, nwannein nwoke agagh-anwuwori. 22 Ma q bunà ubu a amataran na, ka ihe I gāriø n'aka Chineke ra, Chineke gēnye Gi. 23 Jøsøs si ya, Nwa-nne-gi nwoke gēsi n'ọnwu bilie. 24 Mata si Ya, Amataran na o gēsi n'ọnwu bilie na nbilite-n'ọnwu n'ubochi ikpe-azu. 25 Jøsøs siri ya, Mu onwem bu nbilite-n'ọnwu na ndu: onye nēkwere na Mu, q bunà ma asi na q nwuru anwu, q gādi ndu ozø: 26 ozø, onye q bula nke nādi ndu, nke nēkwere kwa na Mu, q gaghanwu ma-oli ruc mbe ebigh-cbi. I kwere nka? 27 Q si Ya, E, Onye-nwe-ayi: Mu onwem ekwerewo na Gi onwe-gi bu Kraist-ayi, Okpara Chineke, Onye nābia n'uwa. 28 Mbe o kwusiri nka, q we je, kpø Meri nwa-nne-ya nwayi na nzuzo, si, Onye-ozizi nq n'ebe a, Q nākpø kwa gi. 29 Ma nwayi ahu, mbe q nuru ya, o bilic ọsosø, we biakute Ya. 30 (Ma Jøsøs akābiarugh nime obodo ntà ahu, kama Q nānq n'ebe Mata zutere Ya.) 31 Ya mere ndi-Ju ndi ha na ya di n'ulo, ndi nākasi kwa ya obi, mbe ha huru Meri, na o biliri ọsosø we pua, ha soro ya, nēchè na q nējeru ilì ka q we kwa akwà n'ebe ahu. 32 Ya mere Meri, inbe q biara n'ebe Jøsøs nq, mbe q huru Ya, q da n'ala n'ukwu-Ya, nāsi Ya, Onye-nwe-ayi, q buru na I nōri n'ebe a, nwannein nwoke agagh-anwuwori. 33 Ya mere mbe Jøsøs huru ya ka q nākwa

ákwa, na ndi-Ju ndi soro ya bia ka ha nákwa kwa ákwá, Q su udé nime mo-Ya, me kwa ka obi ló Ya miri, 34 Q we si, Ole ebe unu tóbóworo ya? Ha si Ya, Onye-nwe-ayi, Bia, le kwa. 35 Anya-miri puru n'anya Jisus. 36 Ya mere ndi-Ju násí, Le otú Q huru ya n'anya! 37 Ma ufódu nime ha siri, Onye a, Nke meghere anya onye ahu kpuru isi, Q pugh ime kwa ka nwóke a ghara inwu anwu? 38 Ya mere Jisus nábiaru íli ahu násu udé ozó nime Onwe-ya. Ma o bu obá, otú nkume nátoqó kwa n'ónu-ya. 39 Jisus si, Wepunu nkume ahu. Mata, nwa-nne-nwayi nke onye ahu nwuruwori, si Ya, Onye-nwe-ayi, o nési ísi ubú a: n'ihi na nka mere ya ubóchi anq o nwuru. 40 Jisus si ya, Ásighm i na, o buru na i kwere, i gáhu ebube Chineke? 41 Ya mere ha wepuru nkume ahu. Ma Jisus weliri anya-Ya elu, si, Nna, ekelem I na I nuru olum. 42 Ma Mu onwem matara na I nánu olum mbe nile: ma n'ihi igwé madu a nke guzoro buruburu ka M'kwuru ya, ka ha we kwere na o bu Gi onwe-gi ziterem. 43 Ma mbe O kwusiri ihe ndia, Q were oké olu ti nkpu, si, Lazaros, puta n'ézi. 44 Onye nwururi anwu putara, ewerewori ákwá-ozu ke ya ukwu na aka; were kwa ichafó kechie ya iru. Jisus si ha, Tópunu ya, ghara kwa ya ka o la.

45 Ya mere ótutu n'etiti ndi-Ju, ndi biakutere Meri, ndi le-kwa-ra ihe Q mere, ha kwere na Ya. 46 Ma ufódu n'etiti ha jekuru ndi-Farisi, kóro ha ihe Jisus mere.

47 Ya mere ndi-isí-nchu-aja na ndi-Farisi kpóro nnókó-ikpé ka ha zukó, si. Gini ka ayi némé? n'ihi na Nwóke a némé ótutu ihe-iriba-ama. 48 Q buru na ayi arapu Ya otú a, madu nile gékwere na Ya: ndi Rom gábia kwa napu ebe nke ayi na mba nke ayi. 49 Ma otú onye n'etiti ha, bú Kaifas, ebe o bu onye-isí-nchu-aja n'aró ahu, si ha, Unu onwe-unu amatagh ihe o bula, 50 unu atulegh kwa uche na o bara unu urú ka otú onye nwua n'ónodu ndi-Ju, ka mba-ayi dum ghara ila kwa n'iyi. 51 Ma o kwugh nka site n'onwe-ya: kama ebe o bu onye-isí-nchu-aja n'aró ahu, o buru amuma na Jisus gaje inwu anwu n'ónodu mba ahu; 52 o bugh kwa nání n'ónodu

mba ahu, kama ka Q we níe kwa ka umu Chineke ndi basaworo zukó n'otú. 53 Ya mere site n'ubóchi ahu ha bára izú ka ha we bue Ya.

54 Ya mere Jisus adigh-ejeghari n'iru ora madu n'etiti ndi-Ju ozó, kama O si n'ebe ahu je ba n'ala nke di óhia nso, ba n'obedo anákpo Ifraim; Q we nogide n'ebe ahu, Ya na ndi nésó uzó-Ya. 55 Ma ememe ngabiga nke ndi-Ju di nso: ótutu madu we si n'ala ndi-Ju rigoró Jerusalem mbe ememe ngabiga ahu akérugh, ime onwe-ha ka ha di ócha. 56 Ya mere ha náchó Jisus, we nékcurita n'etiti onwe-ha, mbe ha guzoro n'ulo uku Chineke, si, Gini ka unu néché? Ná Q gagh-abia n'ememe a ma-oli? 57 Ma ndi-isí-nchu-aja na ndi-Farisi nyereri iwu ka, o buru na onye o bula mara ebe Q nq, ka o gosi ya, ka ha we jide Ya.

12 1 Ya mere mbe ubóchi isi fóduru ka ememe ngabiga rue, Jisus biaruru Betani, ebe Lazaros nq, onye Jisus mere ka o si na ndi nwuru anwu bilie. 2 Ya mere ha siri Ya nri-anyasi n'ebe ahu: Mata néje kwa ozi; ma Lazaros bu otú onye n'etiti ndi Ya na ha nóduru na nri. 3 Ya mere Meri were manu-otite ezi nard, di oké ónu-ahia nke-uku, nke ótutu-ya ruru otú pound, te ukwu Jisus abua, were kwa agiri-isi-ya hicha ukwu-Ya: ísi manu-otite ahu we juputa ulo ahu. 4 Ma Judas Iskariot, otú onye nime ndi nésó uzó-Ya, nke gaje irara Ya nye, si, 5 N'ihi gini ka anéregh manu-otite a ogu shilling iri na ise, were ya nye ndi-obeye? 6 Ma nka ka o kwuru, o bugh n'ihi na o kpórondi-obeye ihe; kama n'ihi na o bu onye-ori, na ebe o ji ákpá-ego, o némepu ihe anétiye nime ya. 7 Ya mere Jisus siri, Rapu nwayi a ka o we debe ya rue ubóchi olilim. 8 N'ihi na unu nwere ndi-obeye n'etiti unumbe nile; ma unuenwegh Muonwem mbe nile.

9 Ya mere ora madu n'etiti ndi-Ju inara na Q nq n'ebe ahu: ha we bia, o bugh n'ihi nání Jisus, kama ka ha we kwa Lazaros, onye Q mereri ka o si na ndi nwuru anwu bilie. 10 Ma ndi-isí-nchu-aja bára izú ka ha we bá kwa Lazaros; 11 n'ihi na o bu n'ihi ya ka ótutu nime ndi-Ju nápu, nékwere kwa na Jisus.

12 N'echi-ya oké igwé madu nke

biara emerme ahu, mbe ha nuru na Jisus nābia Jerusalem, 13 ha chiri igu nkwu, pua izute Ya, we nēti nkpu, si, Hosanna: Onye agoziri agozi ka Onye ahu bu Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi, bù Eze nke Israel. 14 Ma mbe Jisus chotasiri otù nwa-inyinya-ibu, O nōkwasi ya; dika edeworo ya n'akwukwo nsø, si, 15 Atula egwu, ada Zaion: le, Eze-gi nābia, nānōkwasi nwa inyinya-ibu. 16 Ihe ndia ndi nēso uzø-Ya amagh na mbu: kama mbe enyereri Jisus otuto, mbe ahu ka ha chetara na ederer ihe ndia bayere Ya n'akwukwo nsø, na ha me-kwa-ra Ya-ri ihe ndia. 17 Ya mere igwè madu ahu ndi ha na Ya nø mbe O siri n'ili kpóputa Lazaros, me kwa ka o si na ndi nwuru anwu bilic, ha nāba àmà. 18 Q bu kwa n'ihi nka ka igwè madu ahu puru izute Ya, n'ihi na ha nuru na Q mereri ihe-iriba-ama nka. 19 Ya mere ndi-Farisi siritara onwe-ha, Lenu na okwu-unu abagh n'ihe: le, uwa ejesowo Ya n'azu.

20 Ma ndi-Grik ufodú di n'etiti ndi nārigo ka ha kpø isi ala nye Chineke n'emerme ahu: 21 ya mere madu ndia biakutere Filip, nke bu onye Betsaida nke Galili, ha we kpere ya, si, Onye-nwe-ayi, ayi nāchø ihu Jisus. 22 Filip bia gwa Andru: Andru we bia, ya na Filip, ha we gwa Jisus. 23 Jisus we za ha, si, Oge hour abiawo, ka ewe nye Nwa nke madu otuto. 24 N'ezie, n'ezie, asim unu, Q buru na nkpuru qka adagh n'ala we nwua, nāni ya onwe-ya nānōgide; ma q buru na q nwuru, q mia qtutu nkpuru. 25 Onye nāhu ndu-ya n'anya nētu-ya; onye nākpø kwa ndu-ya asì n'uwa nka gēdebe ya rue ndu ebigh-ebi. 26 Q buru na onye q bula nējerem ozi, ya som; ebe Mu onwem nø kwa, n'ebe ahu ka onye nējerem ozi gānø kwa: q buru na onye q bula nējerem ozi, ya ka Nnam gāsopuru. 27 Ubu a ka nkpuru-obim nālø miri; gini ka M'gēkwu kwa? Nna, zoputam n'oge hour nka. Ma n'ihi nka ka M'biaruru oge hour nka. 28 Nna, nye aha-Gi otuto. Ya mere otù olu sitere n'elu-igwe da, si, Enyerem ya otuto, M'gēnye kwa Ya otuto qzø. 29 Ya mere igwè madu ahu, ndi guzoro nso, ndi nu-kwa-ra ya, siri na ébè-elü-igwe dara: ndi qzø siri, Mo-izi agwawo Ya okwu. 30 Jisus zara, si, Q bugh

n'ihiim ka olu a daworo, kama q bu n'ihi unu. 31 Ubu a ka ikpé uwa nka di: ubu a ka agachupu onye-isi uwa nka. 32 Mu onwem, q buru na eweliem elu site n'ala, M'gādorø kwa madu nile nye Onwem. 33 Ma nka ka O kwuru, nēgosi aha ɔnwu Q gaje inwu. 34 Ya mere igwè madu ahu zara Ya, si, Ayi onwe-ayi nuru site n'iwu-ayi na Kraist-ayi nānōgide rue mbe ebigh-ebi: Gi onwe-gi si kwa aña si, Aghagh iwele Nwa nke madu elu? Onye bu Nwa nke madu a? 35 Ya mere Jisus siri ha, Nwa oge fôduru ka Ihè ahu gādi n'etiti unu. Nējegharinu mbe unu nēnwe Ihè ahu, ka ɔchichiri ghara ijide unu: onye nējeghari n'ɔchichiri adigh-amata ebe q nēje. 36 Mbe unu nēnwe Ihè ahu, kwerenu n'Ihè ahu, ka unu we ghø umu Ihè.

Ihe ndia ka Jisus kwuru, Q we je zonari ha Onwe-ya. 37 Ma q bu ezie na Q mereri otutu ihe-iriba-ama di otù a n'iru ha, ma ha ekwegh na Ya: 38 ka okwu Aisaia onye-amuma we mezu, nke o kwuru, si,

Onye-nwe-ayi, onye kwere ihe ayi nuworo?

Ogwe-aka Onye-nwe-ayi kwa, n'aru or:ye ka ekpugheworo ya?

39 N'ihi nka ha apugh ikwere, n'ihi na Aisaia siri qzø,

40 Q mewo ka anya-ha kpue isi, Q me-kwa-ra ka obi-ha me etili;

Ka ha ghara iwere anya-ha hu uzø, ghara kwa iwere obi-ha ghøta, Ghara kwa ichighari,

Ka M'ghara kwa ime ka aru di ha ike.

41 Ihe ndia ka Aisaia kwuru, n'ihi na q huru ebube-Ya; o kwu-kwa-ra okwu bayere Ya. 42 Otù q di, q buná site n'etiti ndi-isi otutu kwere na Ya; ma n'ihi ndi-Farisi ha ekwuputagh ya, ka aghara ichupu ha n'ulo-nzukø: 43 n'ihi na ha huru otuto madu n'anya kari otuto Chineke.

44 Jisus we tie nkpu, si, Onye kwere na Mu, q bugh na Mu ka q kwere, kama q bu n'Onye ziterem. 45 Onye nāhum nāhu kwa Onye ziterem. 46 Mu onwem abiawo n'uwa ibu ihè, ka onye q bula nke kwere na Mu we ghara inqgide n'ɔchichiri. 47 Q buru kwa na onye q bula anu okwum, ghara idebe ha, Mu onwem agagh-ekpé ya ikpé: n'ihi na

abiaghm ka M'kpe uwa ikpē, kama ka M'zoputa uwa. 48 Onye nājum, nke nādigh-anara kwa okwum, o nwere onye nēkpē ya ikpē: okwu nke M'kwuru, okwu ahu gēkpe ya ikpē n'ubochi ikpe-azu. 49 N'ihi na Mu onwem ekwugh site n'Onwem; kama Nna Nke ziterem, Ya onwe-ya enyewom iwu, ihe M'gēkwu, na otū M'gēkwu ya. 50 Amata-kwa-ram na ihe Q nyere n'iwu bu ndu ebigh-ebi: ya mere ihe Mu onwem nēkwu, dika Nnam gwaworom okwu, otū a ka M'nēkwu.

13 1 Ma mbe emerme ngabiga akērugh, ebe Jisus matara na oge hour Ya abiawo ka O si n'uwa nka lakuru Nna-Ya, ebe Q huru ndi nke aka Ya nō n'uwa n'anya, Q huru ha n'anya rue qgwugwu ihe. 2 Mbe ha nēri nri-anyasi, mbe ekwensu tiyesciri ubu a n'obi Judas Iskariot, nwa Saimon, ka o rara Ya nye, 3 Jisus, ebe Q matara na Nna-Ya nyere Ya-ri ihe nile n'aka, na O si-kwa-ra n'ebe Chineke nō puta, nālakuru kwa Chincke, 4 O bilie na nri-anyasi, wusa uwe-Ya, we chiri akwā anēji hicha aru, we ke Onwe-ya n'ukwū. 5 Mbe ahu O tiye miri n'ihe anēji sa aru, we malite isa ukwu ndi nēso uzō-Ya, na iji akwā anēji hicha aru nke Q kereri n'ukwū hicha ukwu-ha. 6 Ya mere Q biakute Saimon Pita. Q si Ya, Onye-nwe-ayi, Gi onwe-gi nāsa ukwum? 7 Jisus zara, si Ya, Ihe Mu onwem nēme, gi onwe-gi amatagh ya ubu a; ma i gāmara mbe ihe ndia gasiri. 8 Pita si Ya, I gagh-asa ukwum ma-qli rue mbe ebigh-ebi. Jisus zara ya, si, Q buru na asaghm i, Mu na gi enwegh ökē o bula. 9 Saimon Pita si Ya, Onye-nwe-ayi, o bugh nāni ukwum, kama akam abua kwa na isim. 10 Jisus si ya, Onye asaworo aru, nkpā isa aru ozō adirigh ya ma-qbugh isa ukwu-ya, kama aru-ya dum di ocha: unu onwe-unu di kwa ocha, ma o bugh unu nile. 11 N'ihi na Q matara onye gaje irara Ya nye; n'ihi nka ka Q siri, Q bugh unu nile di ocha.

12 Ya mere mbe Q sasiri ukwu-ha, chiri kwa uwe-Ya, nōdu kwa ala ozō, Q si ha, Unu mara ihe M'meworo unu? 13 Unu onwe-unu nākpom, Onye-ozizi, na, Onye-nwe-ayi: unu nēkwu kwa nke-oma; n'ihi na o bu otū M'di. 14 Ya

mere, o buru na Mu onwem, bù Onyenwe-unu na Onye-ozizi-unu, sara ukwu-unu, unu onwe-unu nēji kwa ugwo isarita ukwu ibe-unu. 15 N'ihi na enyewom unu ihe-nñomi, ka unu onwe-unu we nēme kwa dika Mu onwem mere unu. 16 N'ezie, n'ezie, asim unu, Orù adigh-aka onye-nwe-ya uku; onye-ozidi adigh-aka kwa onye zitere ya uku. 17 Q buru na unu matara ihe ndia, ngozi nādiri unu ma asi na unu nēme ha. 18 Ekwughm okwu bayere unu nile: Mu onwem matara ndi M'rōputara: kama o bu ka emezu ihe edeworo n'akwukwō nsō, Onye nēri nrim buliri ikiri-ukwu-ya imegidem. 19 Site n'uþu a anamagwa unu mbe o kērugh, ka unu we kwere na Mu onwem bu Ya mbe o bula o gēru. 20 N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye nānara onye o bula M'gēzite, Mu ka o nānara; onye nānaram nānara kwa Onye ziterem.

21 Mbe Jisus kwusiri okwu ndia, obi lōrō Ya miri nime mo-Ya, Q we ba amā, si, N'ezie, n'ezie, asim unu, na otū onye n'etiti unu gāraram nye. 22 Ndi nēso uzō-Ya nēlerita onwe-ha anya, nēnwe obi abua onye O nēkwu okwu bayere ya. 23 Otū onye n'etiti ndi nēso uzō-Ya nānōdu na nri nādabere n'obi Jisus, onye Jisus huru n'anya. 24 Ya mere Saimon Pita fere onye ahu isi, we si ya, Gwa ayi onye O nēkwu okwu bayere ya. 25 Onye ahu dabere, otū o di, n'obi Jisus, we si Ya, Onye-nwe-ayi, önye ka o bu? 26 Ya mere Jisus za, si, Q bu onye ahu, nke Mu onwem gēsuru iberibe achicha n'ofē, nye ya. Ya mere, mbe O susiti iberibe achicha ahu, Q were ya nye Judas, nwa Saimon Iskariot. 27 Mbe enyesiri ya iberibe achicha ahu, mbe ahu Setan batara nime onye ahu. Ya mere Jisus si ya, Ihe i nēme, me ya oṣosō. 28 Ma o digh onye o bula nime ndi nōduru na nri mara ihe O ji gwa ya okwu a. 29 N'ihi na ufodu nēchē, ebe Judas ji akpā-ego, na Jisus siri ya, Zuta ihe di ayi nkpā n'emerme; ma-qbū, ka o nye ndi-objeye ihe. 30 Ya mere mbe o narasiri iberibe achicha ahu o pua ngwa ngwa: ma o bu abali.

31 Ya mere mbe o pururi, Jisus si, Ubu a kā enyere Nwa nke madu otuto, enye-kwa-ra Chineke otuto nime Ya; 32 Chineke gēnye kwa Ya otuto nime

Onwe-ya, ngwa ngwa ka O gēnye kwa Ya otuto. 33 Umu-ntakiri, o foduru nwa oge Mu na unu gānō. Unugāchom: dika M'gwa-kwa-ra ndi-Ju, si, Ebe Mu onwem nāla, unu onwe-unu apugh ibia; otú ahu ka M'nāsi unu ubu a. 34 Iwu oħu ka M'nēnye unu, ka unu hurita ibe-unu n'anya; dika M'huru unu n'anya, ka unu onwe-unu hurita kwa ibe-unu n'anya. 35 Madu nile gēji nka mara na unu bu ndi nēso uzom, o buru na unu enwerita ihu-n'anya n'ebe ibe-unu nō.

36 Saimon Pita si Ya, Onye-nwe-ayi, Ole ebe I nāla? Jisus zara, si, Ebe M'nāla, i pugh isom ubu a; ma i gēsom ma emesia. 37 Pita si Ya, Onye-nwe-ayi, n'ihi gini ka m'nāpugh iso Gi ɿ bunā ubu a? m'gātobø ndum n'ihi Gi. 38 Jisus zara, si, I gātobø ndu-gin'ihim? N'ezie, n'ezie, asim i, Oke-ókuku agagh-akwa, rue mbe i gāgonarim ubø ato.

14 1 Ka obi-unu ghara ilo miri: kwerenu na Chineke, kwere-kwanu na Mu. 2 N'ulo Nnam ɿ tutu ebe-obibi di; o buru na o bugh otú a, M'gāgwawori unu; n'ihi na anamaga idoziri unu ebe. 3 O buru kwa na Mu aga idoziri unu ebe, agajem ibia ɿ zo, M'gānara kwa unu nye Onwem; ka unu onwe-unu we nō kwa ebe Mu onwem nō. 4 Ebe Mu onwem nāla, unu mata-kwa-ra uzø-ya. 5 Tomas si Ya, Onye-nwe-ayi, ayi amatagh ebe I nāla; ayi si aña mata uzø-ya? 6 Jisus si ya, Mu onwem bu uzø, na ezi-okwu, na ndu: o digh onye o bula nābiakute Nnam, ma-ɿ bugh site na Mu. 7 O buru na unu maramri, unu gāmatawo-kwa-ri Nnam: site n'ubu a unu mara Ya, unu ahuwo kwa Ya. 8 Filip si Ya, Onye-nwe-ayi, gosi ayi Nna ahu, o gēzu-kwa-ra ayi. 9 Jisus si ya, Ogologo oge di otú a ka Mu na gi nō, ma i mataghm, Filip? onye huworom anya ahuwo Nnam anya; gi onwe-gi si aña si, Gosi ayi Nna ahu? 10 I kwegh na Mu onwem nō nime Nnam, Nnam nō kwa nimem? okwu Mu onwem nāgwa unu ekwughm n'Onwem: ma Nnam Nke nēbi nimem nālu ɿ -Ya. 11 Kwerenum na Mu onwem nō nime Nnam, Nnam nō kwa nimem: ma o bugh, kwerenum n'ihi ɿ lum onwe-ha. 12 N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye nēkwere na Mu, ɿ lu Mu onwem nālu ka onye ahu gālu kwa; ɿ lu

ka ndia uku ka o gālu kwa; n'ihi na Mu onwem nāgakuru Nnam. 13 Ihe o bula unu gāriø kwa n'aham, ihe ahu ka M'gēme, ka ewe nye Nnam otuto nime Okpara-Ya. 14 O buru na unu gāriø ihe o bula n'aham, nke ahu ka M'gēme. 15 O buru na unu nāhum n'anya, unu gēdebe ihe nile M'nyere n'iwu. 16 Mu onwem gēkpe-kwa-ra Nnam, O gēnye kwa unu Onye-nkasi-obi ɿ zo, ka O noyere unu rue mbe ebigh-ebi, 17 bú Mø nke ezi-okwu: Onye uwa nāpugh inara; n'ihi na o digh-ahu ya, o digh-ama kwa Ya: unu onwe-unu mara Ya; n'ihi na Ya na unu nānogide, O gānō kwa nime unu. 18 M'gagh-arapu unu ka umu-nħeġi: agajem ibiakute unu. 19 O fċduru nwa oge, uwa ahukwaghm ɿ zo; ma unu onwe-unu nāhum: unu onwe-unu gādi kwa ndu, n'ihi na Mu onwem nādi ndu. 20 N'ubqchi ahu unu onwe-unu gāmara na Mu onwem nō nime Nnam, na unu onwe-unu nō kwa nimem, na Mu onwem nō kwa nime unu. 21 Onye nwere ihe M'nyere n'iwu, nke nēdebe kwa ha, o bu onye ahu nāhum n'anya: onye nāhum n'anya, Nnam gāħu kwa ya n'anya, Mu onwem gāħu kwa ya n'anya, were kwa Onwem gosi ya. 22 Judas (o bugh Iskariot) si Ya, Onye-nwe-ayi, Gini putaworo na I gaje iwere Onwe-gi gosi ayi, ma o bugh uwa? 23 Jisus zara, si ya, O buru na madu ahum n'anya, o gēdebe okwum: Nnam gāħu kwa ya n'anya, Ayi gābiakute kwa ya, nēme kwa ebe-obibi-Ayi n'ebe o nō. 24 Onye nādigh-ahum n'anya adigh-eedebe okwum nile: okwu nke unu nānu abugh kwa nkem, kama o bu nke Nna Onye ziterem.

25 Okwu ndia ka M'gwaworo unu, mbe Mu na unu nānogide. 26 Ma Onye-nkasi-obi ahu, bú Mø Nsø, Onye Nnam gēzite n'aham, Onye ahu gēzí unu ihe nile, me kwa ka unu cheta okwu nile Mu onwem gwara unu. 27 Udo ka M'rapuru unu; udo nkem ka M'nēnye unu: o bugh dika uwa nēnye ka Mu onwem nēnye unu. Ka obi-unu ghara ilo miri, ka o ghara kwa itu ujø. 28 Unu nuru na Mu onwem siri unu, Anamala, biakute kwa unu. O buru na unu hurum n'anya, unu gānuwori ɿ ŋħi, n'ihi na anamagakuru Nnam: n'ihi na Nnam ka Mu onwem uku. 29 Ubū a

agwawokwam unu mbe o kērugh, ka unu we kwere mbe o bula o gēru. 30 Q digh ọtutu okwu Mu na unu gēkwu ọzọ site n'ubu a, n'ihi na onye isi nke uwa nka nābia: ọ digh kwa ihe o bula o nwere nimem; 31 ma ka uwa we mara na anamahu Nnam n'anya, ka o mara kwa na dika Nnam nyerem iwu, otú ahu ka M'nēme. Bilienu, ka ayi si n'ebe a pua.

15 **I** Mu onwem bu ezi osisi vine, Nnam bu kwa onye-olu-ubi. 2 Alaka o bula nimem nke nādigh-ami nkpuru, Q weputa ya: alaka o bula nke nāmi nkpuru, Q nēme kwa ya ka o di ọcha, ka o we mia nkpuru kari. 3 Ubu a unu onwe-unu di ọcha n'ihi okwu nke M'gwaworo unu. 4 Nogidenu nimem, Mu onwem kwa nime unu. Dika alaka nāpugh imi nkpuru n'onwe-ya, o buru na o nogidegh n'osisi vine; otú a ka unu onwe-unu nāpugh, o buru na unu anogidegh nimem. 5 Mu onwem bu osisi vine ahu, unu onwe-unu bu aiaka nkem: Onye nānogide nimem, Mu onwem kwa nime ya, onye ahu nāmi nkpuru ri nne: n'ihi na unu apugh ime ihe o bula ma Mu anogh ya. 6 Q buru na onye o bula anogidegh nimem, atupu ya n'èzí dika alaka, o kpɔnwu kwa; ha we chikọta ha, tubà ha n'óku, ewe rechapu ha óku. 7 Q buru na unu nānogide nimem, o buru kwa na okwum nānogide nime unu, riqnu ihe o bula unu nāchọ, agēme-kwa-ra unu ya. 8 Nime nka ka anēnye Nnam otuto, ka unu nāmi nkpuru ri nne; unu gābu kwa ndi nēso uzom. 9 Dika Nnam hurum n'anya, Mu onwem hu-kwa-ra unu n'anya: nogidenu nime ihu-n'anyam. 10 Q buru na unu edebe ihe nile M'nyere n'iwu, unu gānogide n'ihu-n'anyam; dika Mu onwem debeworo ihe nile Nnam nyere n'iwu, nogide kwa n'ihu-n'anya-Ya. 11 Ihe ndia ka M'gwaworo unu, ka ọñùm we di nime unu, ka ọñù-unu we zu kwa. 12 Nka bu ihe M'nyere n'iwu, ka unu hurita ibe-unu n'anya, dika M'huru unu n'anya. 13 Q digh onye o bula nwere ihu-n'anya kari nka uku, ka madu tōbø rdu-ya n'ihi ndi-eyi-ya. 14 Unu onwe-unu bu ndi-eyim, ma o buru na unu eme ihe Mu onwem nēnye unu n'iwu. 15 Akpokwaghm unu ndi-orù ọzọ site n'ubu a; n'ihi na orù

adigh-amata ihe onye-nwe-ya nēme: ma akpōwom unu ndi-eyi; n'ihi na ihe nile M'nuru site n'òn Nnam ka M'merc ka unu mara. 16 Q bugh unu onwe-unu rōputaram, kama o bu Mu onwem rōputara unu, weputa kwa unu iche, ka unu onwe-unu we je mia nkpuru, ka nkpuru-unu we nōgide kwa: ka ihe o bula unu gāriø Nnam n'aham, ka Q we nye unu ya. 17 Ihe ndia ka M'nēnye unu n'iwu, ka unu we hurita ibe-unu n'anya. 18 Q buru na uwa akpø unu asi, unu mara na o kpōwo Mu onwem asi mbe o kākpōgh unu asi. 19 Q buru na unu sitere n'uwa, uwa gāhu ihe nke aka ya n'anya: ma n'ihi na unu esitegh n'uwa, kama Mu onwem rōputara unu nime uwa, n'ihi nka uwa nākpø unu asi. 20 Chetanu okwu Mu onwem gwara unu, Orù adigh-aka onye-nwe-ya uku. Q buru na ha soburum, ha gēsobu kwa unu; o buru na ha debere okwum, ha gēdebe kwa nke unu. 21 Ma ihe ndia nile ka ha gēme unu n'ihi aham, n'ihi na ha amatagh Onye ziterem. 22 Q buru na abiaghm, o buru kwa na agwaghm ha okwu, ha agagh-enwewori nmehie: ma ubu a ha enwegh ihe-agugø bayere nmehie-ha. 23 Onye nākpōm asi nākpø kwa Nnam asi. 24 Q buru na alughm oлу n'etiti ha nke onye ọzọ nālugh, ha agagh-enwewori nmehie: ma ubu a ha ahuwo kpø kwa Mu na Nnam asi. 25 Ma nka mere, ka okwu edeworo n'iwu-ha we mezu, Ha kpōrōm asi n'efu. 26 Ma mbe o bula Onye-nkasiobi ahu gābia, Onye Mu onwem gēsi n'ebe Nnam nō zitere unu, bú Mø nke ezi-okwu, Onye si na Nnam puta, Onyc ahu gāharam àmà: 27 unu onwe-unu nāba kwa àmà, n'ihi na Mu na unu nō site na mbu.

16 **I** Okwu ndia ka M'gwaworo unu, ka ewe ghara ime ka unu ma n'onyà. 2 Ha gāchupu unu nime ulonzukø: e, oge hour nābia, ka o gābu na onye o bula nke gēbu unu gēchè na o nējere Chineke ozi. 3 Ihe ndia ka ha gēme kwa, n'ihi na ha amagh Nnam, ha amagh kwa Mu. 4 Ma okwu ndia ka M'gwaworo unu, ka, mbe o bula oge hour ha gābia, ka unu we cheta ha, na Mu onwem gwara unu. Ma agwaghm unu okwu ndia site na mbu, n'ihi na Mu na unu nōri. 5 Ma ubu a anamalakuru

Onye zitereni; o digh kwa onye o bula nime unu nājum, Ole ebe I nāla? 6 Kama n'ihi na M'gwawo unu okwu ndia, ihe-nwuta ejuputawo obi-unu. 7 Otú o di, Mu onwem nāgwa unu ezi-okwu; O bu ihe bara unu urù ka Mu onwem la: n'ihi na asi na alaghim, Onye-nkasi-obi ahu agagh-abiakute unu; ma o buru na alam, M'gēzite Ya nye unu. 8 Onye ahu, mbe O gābia, O gātu kwa uwa nniehie, na ezi omume, na ikpé, n'anya: 9 nmehie, n'ihi na ha ekwagh na Mu; 10 ezi omume, n'ihi na anamalakuru Nnam, unu adigh-ahukwam ozq site n'ubu a; 11 ikpé, n'ihi na ekpewo onye-isi uwa nka ikpé. 12 Enwerem otutu ihe ozq igwa unu, ma unu apugh ibūru ha ubu a. 13 Ma mbe o bula Onye ahu gābia, bú Mo nke ezi-okwu, O gēdubà unu n'ezi-okwu nile: n'ihi ua O gagh-ekwu n'Onwe-ya; kama ka ihe O nānu ra, ihe ndia ka O gēkwu: O gākō-kwa-ra unu ihe nile nke nābia. 14 Onye ahu gēto Mu onwem: n'ihi na O gēwere n'ihe nkem, kō-kwa-ra unu ya. 15 Ka ha ra, bú ihe nile Nnam nēnwe, bii nkem: n'ihi nka ka M'siri, na O nēwere n'ihe nkem, gākō-kwa-ra unu ya. 16 O fōduru nwa oge, unu adigh-ahukwam ozq; ozq kwa, o fōduru nwa oge, unu gāhukwam. 17 Ya mere ufodu nime ndi nēso uzq-Ya siritara ibe-ha, Gini bu okwu a nke O nāgwa ayi, si, O fōduru nwa oge, unu adigh-ahukwam ozq; ozq kwa, o fōduru nwa oge, unu gāhukwam: na, N'ihi na anamalakuru Nnam? 18 Ya mere ha nāsi, Gini bu okwu a nke O nēkwu, O fōduru nwa oge? Ayi amatagh ihe O nēkwu. 19 Jisus mara na ha nāchö iju Ya, O we si ha, Ùnu nājurita onwe-unu ihe bayere nka, na M'siri, O fōduru nwa oge, unu adigh-ahukwam ozq; ozq kwa, o fōduru nwa oge, unu gāhukwam? 20 N'ezie, n'ezie, asim unu, na unu onwe-unu gēti nkpu ákwá, kwa kwa ákwá, ma uwa gānuri qñu: o gēwuta unu onwe-unu, ma nwuta-unu gāgho qñu. 21 Nwayi, mbe o bula ime nēme ya, o nwere ihe-nwuta, n'ihi na oge liour ya abiawo: ma mbe o bula o muputara nwa, o chetagh ahuli-ya ozq, n'ihi qñu-ya na aniuputara niadu n'uwa. 22 Ya mere unu onwe-unu nēnwe kwa ihe-nwuta ubu a: ma M'gāhu unu ozq, obi-unu

gānuri kwa qñu, o digh kwa onye o bula gānara unu qñu-unu. 23 N'ubochi ahu o digh ihe o bula unu gājum. N'ezie, n'ezie, asim unu, O buru na unu gāriq Nnam ihe o bula, O gēnye unu ya n'aham. 24 Rue ubu a unu akāriogli ihe o bula n'aham: riqñu, unu gāriqta kwa, ka qñu-unu we zue.

25 Agwawom unu ihe ndia n'ilu: oge liour nābia, mbe M'nāgagh-agwa unu okwu n'ilu ozq, kama M'gāgwawa unu okwu bayere Nnam. 26 N'ubochi ahu unu gāriq n'aham: ma asiglim unu, na Mu onwem gēkpere Nnam n'ihi unu; 27 n'ihi na Nnam onwe-ya nāhu unu n'anya, n'ihi na unu onwe-unu huworom n'anya, kwere kwa na Mu onwem siri n'ebé Nnam nō puta. 28 Esirim na Nnam puta, abiawokwam n'uwa: ozq, anamarapu uwa, nāgakuru kwa Nnam. 29 Ndi nēso uzq-Ya si, Le, ubu a I nēkwuwa okwu, I digh-atu kwa ilu. 30 Ubu a ayi nāmata na I matara ihe nile, na o digh kwa Gi nkpà ka onye o bula juu Gi: nka ka ayi ji kwere na I siri n'ebé Chineke nō puta. 31 Jisus zara ha, si, O bu ubu a ka unu kwere? 32 Le, oge hour nābia, o biawo kwa, ka unu gābasa, onye o bula o la na nke ya, unu gārapu kwa nání Mu: otú o di, nání Mu anogh, n'ihi na Mu na Nnam nō. 33 Okwu ndia ka M'gwaworo unu, ka unu we nwe udo nimem. N'uwa unu nēnwe nkpabu: ma nwenu obi-ike; Mu onwein emeriwo uwa.

17 1 Okwu ndia ka Jisus kwuru; O we welie anya-Ya le elu-igwe, si, Nna, oge hour abiawo; nye Okpara-Gi otuto, ka Okpara-Gi we nye Gi otuto: 2 dika I nyere Ya ike n'ebé madu nile nō, ka ihe o bula I nyeworo Ya, ka O we nye ha ndu ebigh-ebi. 3 Ma nka bu ndu ebigh-ebi ahu, ka ha mara Gi, Nke nání Gi bu ezi Chineke, mara kwa Onye I zitcre, bú Jisus Kraist. 4 Mu onwem nyere Gi otuto n'elu uwa, ebe M'luzuru olu I nyeworom ka M'lua. 5 Nna, Gi onwe-gi were kwa otuto nke M'nwere n'ebé I no mbe uwa akādigh nyem otuto ubu a nébe Gi onwe-Gi nō. 6 Emerém ka aha-Gi puta ihè nye ndi I nyerem site 'uwa: Gi onwe-gi nwere ha, I were kwa ha nyem; lia edebewo kwa okwu-Gi. 7 Ha mara ubu a na ihe nile, ka lia ra, bú nke I nyeworom, si

n'ebé I nō puta: 8 n'ihi na okwu I nyerem ka M'nyeworo ha; ha onwe-ha we naira ha, mara kwa n'ezie na esim n'ebé I nō puta, ha kwere kwa na Gi onwe-gi ziterem. 9 Mu onwem nēkpe ekpere bayere ha: o bugh uwa ka M'nēkpe ekpere bayere ya, kama anamekpe ekpere bayere ndi I nyeworom; n'ihi na ha bu nke Gi: 10 ihe nile nke bu nkem bu kwa nke Gi, nke Gi bu kwa nkem: enyewokwam otuto nime ha. 11 Anokwaghm n'uwa ozø, ma ndia nō n'uwa, Mu onwem nābiakute kwa Gi. Nna di nsø, nēdebe ha n'aha-Gi nke I nyeworom, ka ha we buru otù, dika Ayi onwe-ayi bu. 12 Mbe Mu na ha nōri, Mu onwem nēdebe ha n'aha-Gi nke I nyeworom: eche-kwa-ram ha, o digh kwa onye o bula nime ha lara n'iyyi, ma-øbugh nwa nke ila-n'iyyi ahu; ka ihe edeworo n'akwukwo nsø we mezu. 13 Ma anamabiakute Gi ubu a; okwu ndia ka M'nēkwu kwa n'uwa, ka ha we niwe òñüm ka o zuworo nime onwe-ha. 14 Mu onwem enyewo ha okwu-Gi; uwa kpø-kwa-ra ha asì, n'ihi na ha esitegh n'uwa, dika Mu onwem nēsitegh n'uwa. 15 Ekpeghm ekpere ka I wepu ha n'uwa, kama ka I debe ha ka ha pua n'aka ajo onye ahu. 16 Ha esitegh n'uwa, dika Mu onwem nēsitegh n'uwa. 17 Were ezi-okwu do ha nsø: okwu-Gi bu ezi-okwu. 18 Dika I zigaram nime uwa, Mu onwem ziga-kwa-ra ha nime uwa. 19 N'ihi ha ka Mu onwem nēdo kwa Onwem nsø, ka ewe do kwa ha onwe-ha nsø n'ezi-okwu. 20 O bugh kwa nání ndia ka M'nēkpe ekpere bayere ha, kama anamekpe kwa ekpere bayere ndi kwere na Mu site n'okwu-ha; 21 ka ha nile we buru otù; dika Gi onwe-gi di nimem, dika Mu onwem di kwa nime Gi, Nna, ka ha onwe-ha we di kwa nime Ayi: ka uwa we kwere na Gi onwe-gi ziterem. 22 Otuto nke I nyeworom ka Mu onwem nyewo-kwa-ra ha; ka ha we buru otù, dika Ayi onwe-ayi bu otù; 23 Mu onwem nime ha, Gi onwe-gi kwa nimem, ka ewe me ka ha buru ndi zuworo okè ibu otù; ka uwa we mara na Gi onwe-gi ziterem, na I hu-kwa-ra ha n'anya, dika I hurum n'anya. 24 Nna, ihe I nyeworom, anamachø ka, ebe Mu onwem nō, ka Mu

na ndi ahu nō kwa; ka ha we hu otutom, nke I nyeworom: n'ihi na I hurum n'anya inbe akatogh ntø-ala uwa. 25 Nna Nke bu Onye ezi omume, uwa amagh Gi, ma Mu onwem mara Gi; ndia ma-kwa-ra na Gi onwe-gi ziterem; 26 eme-kwa-ram ka ha mara aha-Gi, M'gēme kwa ka ha mara ya; ka ihun'anya I ji hum we di nime ha, Mu onwem kwa nime ha.

18 1 Mbe Jisus kwusiri okwu ndia, Q pua, Ya na ndi nēso uzø-Ya, gabiga n'ofè iyi Kedron, ebe ubi abara ogige di, nke Q bàra nime ya, Ya onwe-ya na ndi nēso uzø-Ya. 2 Ma Judas, onye nārara Ya nye, mata-kwa-ra ebe ahu: n'ihi na Jisus na ndi nēso uzø-Ya zukorø n'ebé ahu otutu oge. 3 Ya iner: Judas, ebe o natara otù ndi-agha, na ndi nēje ozi site n'aka ndi-isi-nchu-aja na ndi-Farisi, o chiri oriøna na qwa na ihe-agha bia n'ebé ahu. 4 Ya mere Jisus, ebe Q matara ihe nile nābiakwasí Ya, Q pua, si ha, Ònye kaunu nāchø? 5 Ha zara Ya, si, Jisus Ònye Nazaret. Jisus siri ha, Mu onwem bu Ya. Ma Judas, onye nārara Ya nye, nēguzo kwa n'etiti ha. 6 Ya mere mbe Q siri ha, Mu onwem bu Ya, ha la azu, we da n'ala. 7 Ya mere Q juru ha ozø, si, Ònye ka unu nāchø? Ha si, Jisus Ònye Nazaret. 8 Jisus zara, si, Agwaram unu na Mu onwem bu Ya: ya mere o buru na unu nāchøm, ka ndia la: 9 ka okwu O kwuru we mezu, si, N'etiti ndi I nyeworom o digh onye o bula M'tufuru. 10 Ya mere Saimon Pita, ebe o ji mma-agha, o miputa ya, bue orù onye-isin-chu-aja imma, bipu nti aka-nri ya. Ma aha orù ahu bu Malkøs. 11 Ya mere Jisus siri Pita, Miye mma-agha-gi n'obø-ya: iko nke Nnam nyeworom, M'gagh-anu ya?

12 Ya mere otù ndi-agha ahu na ochi-agha, na ndi nējere ndi-Ju ozi, jidere Jisus ke kwa Ya abu, 13 we buru uzø duru Ya jekuru Anas; n'ihi na ya bu nna nwunye Kaifas, onye bu onye-isi-nchu-aja arø ahu. 14 Ma Kaifas bu onye ahu nke dururi r:di-Ju ødú, na o bara urù ka otù onye nwua n'ønødu ndi-Ju.

15 Saimon Pita we so Jisus, ya na onye ozø nke nēso uzø Jisus. Ma onye

ahu nke nēso uzō Jisus bu onye onye-isi-nchu-aja mara, o we so Jisus ba n'obí onye-isi-nchu-aja; 16 ma Pita nēguzo n'èzí n'qonu-uzō. Ya mere onye ozō ahu nke nēso uzō Jisus, onye onye-isi-nchu-aja mara, we pua gwa nwayi nke nēche qonu-uzō okwu, we dubata Pita. 17 Ya mere nwa-aboghø ahu nke nēche qonu-uzō si Pita, O gābu na gi onwe-gi bu kwa otù onye n'etiti ndi nēso uzō Nwoke a? Pita si, Abughm. 18 Ma ndi-orù na ndi nēje ozi guzoro n'ebe ahu, ebe ha funwusiri ọku icheku; n'ihi na oyi nātu; ha nānya kwa ọku: Pita nō kwa n'etiti ha, nēguzo nānya kwa ọku.

19 Ya mere onye-isi-nchu-aja juru Jisus ajuju bayere ndi nēso uzō-Ya, na ajuju bayere ozizí-Ya. 20 Jisus zara ya, si, Mu onwem agwawawo uwa okwu; Mu onwem zíri ihe mbe nile n'ulo-izukø, na n'ulo uku Chineke, ebe ndi-Ju nile nābakø; ekwukwaghm ihe o bula na nzuzo. 21 Gini mere i nāju Mu onwem? jua ndi nuworo okwum, ihe M'gwara ha: le, ndia matara ihe nile Mu onwem kwuru. 22 Ma mbe O kwusiri okwu ndia, otù onye nime ndi nēje ozi nke nēguzo nso we pia Jisus ihe, si, I nāza onye-isi-nchu-aja otù a? 23 Jisus zara ya, si, O buru na M'kwuru nke-ọjø, ƙara ihe ọjø ahu àmà: ma o buru nke-ọma, gini mere i nētim aka? 24 Ya mere Anas zigara Ya n'a bụ jekuru Kaifas onye-isi-nchu-aja.

25 Ma Saimon Pita nēguzo nānya kwa ọku. Ya mere ha siri ya, O gābu na gi onwe-gi bu kwa otù onye nime ndi nēso uzō-Ya? Onye ahu gørø, si, Abughm. 26 Otù onye nime ndi-orù onye-isi-nchu-aja, buru onye-ikwu nke onye ahu Pita bipuru nti-ya, si, Mu onwem ahugh gi na Ya n'ubi ahu ƙara ogige? 27 Ya mere Pita go-kwa-ra ozø: ngwa ngwa oke-òkuku we kwa.

28 Ya mere ha si na nke Kaifas duru Jisus ba na Pritoriom: o bu kwa n'isi-ututu; ma ha onwe-ha abagh nime Pritoriom ahu, ka aghara imeru ha, kama ka ha we rie oriri ngabiga. 29 Ya mere Pailat pukuru ha n'èzí, si, O bu ebubo gini ka unu nēbo Nwoke a? 30 Ha zara, si ya, O buru na Onye a abugh onye nēme ihe ọjø, ayi agagh-ararawori Ya nye n'aka-gi. 31 Ya mere Pailat siri ha, Unu onwe-unu were Ya, kpe-

kwa-nu Ya ikpé dika iwu-unu si di. Ndi-Ju siri ya, O zigh ayi ezi n'iwu ibu onye o bula: 32 ka okwu Jisus we mezu, nke O kwuru, nēgosi aha ọnwu O gaje inwu.

33 Ya mere Pailat bà-kwa-ra ozø nime Pritoriom, we kpø Jisus, si Ya, Gi onwe-gi bu Eze ndi-Ju? 34 Jisus zara, si, Gi onwe-gi nēkwu nka n'onwe-gi, ma-øbu na ndi ozø gwara gi okwu bayerem? 35 Pailat zara, si, Mu onwem bu onye-Ju? Mba nke Gi na ndi-isi-nchu-aja rara Gi nye n'akam: gini ka I mere? 36 Jisus zara, si, Ala-ezem esitegh n'uwa nka: o buru na ala-ezem sitere n'uwa nka, ndi nējerem ozi gālu ọgù, ka aghara iraram nye n'aka ndi-Ju: ma ubu a ala-ezem esigh n'ebe a puta. 37 Ya mere Pailat siri Ya, Gi onwe-gi bu kwa eze? Jisus zara, si, Gi onwe-gi nāsi na Mu onwem bu eze. Amuwo Mu onwem ime ihe a, abiawokwain nime uwa ime ihe a, ka M'we ƙara ezi-okwu àmà. Onye o bula nke sitere n'ezi-okwu ahu nānu olum. 38 Pailat si Ya, Gini bu ezi-okwu?

Mbe o kwusiri nka, o we pukuru ndi-Ju ozø, si ha, Mu onwem ahugh ihe kwesiri ahuhu-nmehie nime Ya. 39 Ma unu nwere ọme-n'ala, ka m'rapuru unu otù onye n'ememe ngabiga: unu nēzube kwa ka M'rapuru unu Eze ndi-Ju? 40 Ya mere ha tiri nkpu ozø, si, O bugh Onye a, kama o bu Barabas. Ma Barabas bu onye nāpunara madu ihe.

19 1 Ya mere mbe ahu Pailat were 1 Jisus, pia Ya ihe. 2 Ndi-agha we kpa okpu-eze nke ejì ogwu me, ha were ya kpube Ya n'isi, were kwa uwe ododo ƙokwasì Ya; 3 ha we nābiakute Ya, nāsi, Ekele, Eze ndi-Ju! ha nāpia kwa Ya ihe. 4 Pailat we pu kwa ozø n'èzí, si ha, Le, anariekuputa Ya n'èzí nye unu, ka unu we mara na ahughm ihe kwesiri ahuhu-nmehie nime Ya. 5 Ya mere Jisus putara n'èzí, nēkpu okpu-eze ahu nke ejì ogwu me, nēyi kwa uwe ododo ahu. Pailat we si ha, Le, Nwoke ahu! 6 Ya mere mbe ndi-isi-nchu-aja na ndi nēje ozi huru Ya, ha tie nkpu, si, Kpogide Ya n'obe, kpogide Ya n'obe. Pailat si ha, Unu onwe-unu were Ya, kpogide kwa Ya n'obe: n'ihi na mu onwem ahugh ihe kwesiri ahuhu-nmehie nime Ya. 7 Ndi-Ju zara ya, si,

Ayi onwe-ayi nwere iwu, ma dika iwu ahu si di Q kwesiri inwu ɔnwu, n'ihi na Q mere Onwe-ya Okpara Chineke. 8 Ya mere mbe Pailat nuru okwu a, o tukariri egwu; 9 o we ba nime Pritoriom ɔzø, we si Jisus, Òle ebe Gi onwe-gi si bia? ma o digh ɔziza Jisus zara ya. 10 Ya mere Pailat si Ya, I digh-agwam okwu? I matagh na m'nwere ike irapu Gi, m'nwe-kwa-ra ike ikpogide Gi n'obe? 11 Jisus zara ya, si, I gagh-enwe ike o bula imegidem, o buru na esigh n'elu nye gi ya-ri: n'ihi nka onye raram nye n'aka-gi nwere nmehie kari. 12 Site na nka Pailat nāchø uzø irapu Ya: ma ndi-Ju tiri nkpu, si, Q buru na i rapu Onye a, i bugh eyi Sisa: onye o bula nke nēme onwe-ya eze nēkwu okwu imegide Sisa. 13 Ya mere mbe Pailat nuru okwu ndia, o duputa Jisus n'èzí, we nōkwasi oche-ikpé n'ebé anākpø Pavement, ma n'asusu Hibru, Gabata. 14 Ma o bu ubochi Nkwadebe nke ememe ngabiga: o di ka oge hour nke-isi. Q we si ndi-Ju, Le, Eze-unu! 15 Ya mere ndi ahu tiri nkpu, si, Wepu Ya, wepu Ya, kpogide Ya n'obe. Pailat si ha, M'gākpogide Eze-unu n'obe? Ndi-isi-nchu-aja zara, si, Ayi enwegh eze ma-qbugh Sisa. 16 Ya mere mbe ahu o rara Ya nye n'aka-ha, ka ewe kpogide Ya n'obe.

17 Ya mere ha kuru Jisus tiyere onwe-ha: Q we pua, nēbu obe-Ya n'Onwe-ya, ga rue ebe anākpø Ebe okpokoro-isi, nke anākpø n'asusu Hibru Golgota: 18 ebe ha kpogidere Ya n'obe, Ya na ndikom abua ɔzø, otù n'akuku a otù n'akuku ɔzø, Jisus nō kwa n'etiti ha. 19 Pailat we de kwa ihe-ndekwasí, debe ya n'elu obe-Ya. Ma ihe edeworo bu, JISUS ONYE NAZARET EZE NDI-JU. 20 Ya mere ɔtutu n'etiti ndi-Ju guru ihe-ndekwasí ahu: n'ihi na ebe akpogidere Jisus n'obe di obodo Jerusalem nso: ede-kwa-ra ya n'asusu Hibru, n'asusu Latin, n'asusu Grik. 21 Ya mere ndi-isi-nchu-aja nke ndi-Ju si Pailat, Edela, Eze ndi-Ju; kama, na Onye ahu siri, Abum Eze ndi-Ju. 22 Pailat zara, si, Ihe m'deworo, edeworo ya.

23 Ya mere ndi-agha, mbe ha kpogidesiri Jisus n'obe, ha chiri uwe-Ya, kè ha òkè anø, otù onye otù òkè otù onye otù òkè; ha chi-kwø-ra uwe-ime-

Ya: ma uwe-ime ahu enwegh ɔbuha, akpara ya site n'elu we gazu n'aru uwe-ime ahu dum. 24 Ya mere ha siritara onwe-ha, Ka ayi ghara idøwa ya, kama ka ayi fere ya nzà, onye o gābu nke ya: ka ihe edeworo n'akwukwø nsø we mezue, nke si,

Ha kère uwem nye onwe-ha,
N'elu ihe m'nēyi n'aru ka ha fe-kwa-
ra nzà.

Ya mere ndi-agha ahu mere ihe ndia. 25 Ma nne-Ya, na nwa-nne nne-Ya nke nwayi, Meri nwunye Klopas, na Meri Magdalini, nēguzo obe Jisus nso. 26 Ya mere mbe Jisus huru nne-Ya, na onye ahu nke nēso uzø-Ya, onye Q huru n'anya, ka o nēguzo nso, Q si nne-Ya, Nwayi, le, nwa-gi nwoke! 27 Mbe ahu Q si onye ahu nke nēso uzø-Ya, Le, nne-gi! Site n'oge hour ahu onye ahunke nēso uzø-Ya we kuru ya lan'ulonke akaya.

28 Mbe ihe a gasiri, Jisus, ebe Q matara na ihe nile agwuwo ubu a, ka ihe edeworo n'akwukwø nsø we mezü, Q si, Akpiri nākpøm nku. 29 Adøbara n'ebé ahu ite nke manya-vine bara uka juru: ya mere ha were sponge nke manya-vine ahu bara uka juru tukwasi n'elu osisi hyssop, che Ya n'ònú. 30 Ya mere mbe Jisus narasiri manya-vine ahu nke bara uka, Q siri, Q gwuwo· Q we rube isi, rara mō-Ya nye.

31 Ya mere ndi-Ju, ebe o bu ubochi Nkwadebe, ka aru-ha we ghara idigide n'elu obe n'ubochi-izu-ike (n'ihi na ubochi-izu-ike nke izù ahu bu oké ubochi), ha kpere Pailat ka etijie ogwe-ukwu-ha, ka ebupu kwa ha. 32 Ya mere ndi-agha biara, tijie ogwe-ukwu nke onye mbu, na nke onye ɔzø, nke akpogidere Ya na ya n'obe: 33 ma mbe ha biaruru Jisus, hu kwa na Q nwuwori ubu a, ha etijigh ogwe-ukwu-Ya: 34 otù o di, otù onye n'etiti ndi-agha were ube ma Ya n'akuku, ngwa ngwa ɔbara na miri we puta. 35 Onye huworo ya aþawo kwa àmà, àmì-ya bu kwa ezie: onye ahu nàmata kwa na o nēkwu ezi-okwu, ka unu onwe-unu we kwere kwa. 36 N'ihi na ihe ndia mere, ka ihe edeworo n'akwukwø nsø we mezü, Agagh-etiji otù ɔkpukpu-Ya. 37 Qzø kwa, ihe ɔzø di iche edeworo n'akwukwø nsø si, Ha gēlegide Onye ahu Nke ha mapúru amapú.

38 Ma mbe ihe ndia gasiri, Josef nke Arimatia, ebe o neso uzo Jisus, ma na nzuzo n'ihi egwu ndi-Ju, o kpere Pailat ka o bupu aru Jisus: Pailat we kwere ya. Ya mere o biara, bupu aru-Ya. 39 Nikodimos, onye biakutere Ya n'abali na mbu, bia-kwa-ra, neweta myrrh na aloes agwara agwa, ihe ra ka ogu pound ise n'otutu. 40 Ya mere ha were aru Jisus, ke ya n'ezi akwà-ozu, ya na udá utø ndia, dika ndi-Ju neme n'ilì ozu. 41 Ma n'ebé akpogidere Ya n'obe otù ubi abara ogige di; nime ubi abara ogige ahu ilì oihu di kwa nke akatobogh madu o bula nime ya. 42 Ya mere n'ebé ahu, n'ihi ubochi Nkwadcbé nke ndi-Ju, (n'ihi na ilì ahu di nso), ka ha tobøro Jisus.

20 1 Ma n'ubochi mbu nke izù ubochi asa n'isi-ututu, mbe chi akabogh, Meri Magdalini biaruru ilì ahu, we hu nkume-ya na ewepuwo ya n'ilì. 2 Ya mere o ba qosø, biakute Saimon Pita, biakute kwa onye ozø ahu neso uzø Jisus, onye Jisus huru n'anya, si ha, Ha ebupuwo Onye-nwe-ayi n'ilì, ayi amatagh kwa ebe ha tobøro Ya. 3 Ya mere Pita puru, ya na onye ozø ahu nke neso uzø Jisus, ha we nèje iru ilì ahu. 4 Ha abua we ba qosø n'otù: onye ozø ahu nke neso uzø Jisus we ba kari Pita, buru uzø biarue ilì ahu; 5 o we ruru ala nyo nime ya, hu ezi akwà-ozu ahu ka ha tobøro; otù o di, o bàgh nime. 6 Ya mere Saimon Pita bia kwa neso ya, o we ba nime ilì ahu; o we hu ezi akwà-ozu ahu ka ha tobøro, 7 ichafø kwa, nke diri n'isi-Ya, ya na ezi akwà-ozu ahu atobogh n'otù ebe, kama aturuworo ya debe n'otù ebe di iche. 8 Ya mere mbe ahu onye ozø ahu nke neso uzø Jisus, onye buru uzø biarue ilì, bà-kwa-ra nime, o we hu, kwere kwa. 9 N'ihi na ha akamatagh ihe edeworo n'akwukwo nsø, na Q ghagh isi na ndi nwuru anwu bilie. 10 Ya mere ndi ahu ndi neso uzø Jisus laghachiri ozø n'uло nke aka ha.

11 Ma Meri nèguzo n'èzi na nso sli ahu nákwa ákwá: ya mere, ka o nákwa, o ruru ala nyo nime ilì; 12 o we hu ndimø-ozí abua nèyi uwe ocha ka ha noduru ala, otù n'isi, otù kwa n'ukwu, n'ebé atobørøri aru Jisus. 13 Ndi ahu we si ya, Nwayi, gini mere i nákwa ákwá? O

si ha, N'ihi na ha bupuru Onye-nwem, amatakwaghm ebe ha tobøro Ya. 14 Mbe o kwusiri okwu ndia, o chigharia, we hu Jisus ka O guzoro, ma o matagh na o bu Jisus. 15 Jisus si ya, Nwayi, gini mere i nákwa ákwá? ònye ka i nàchø? Nwayi ahu, ebe o nèchè na Q bu onye-nche ubi ahu abara ogige, o si Ya, Onye-nwe-ayi, o buru na Gi onwe-gi bupuru Ya, gwam ebe I tobøro Ya, mu onwem gëbupu kwa ya. 16 Jisus si ya, Meri. Nwayi ahu chigharia, si Ya n'asusu Hibru, Rabonai; nke bu, Onye-ozizi. 17 Jisus si ya, Emetulam aka; n'ihi na akàrigoghm lakuru Nnam: ma gakuru umu-nnam, si ha, Anamarigo lakuru Nnam na Nnunu, na Chinekem na Chineke-unu. 18 Meri Magdalini bia kørø ndi neso uzø-Ya, si, Ahuwom Onye-nwe-ayi; o kó-kwa-ra ha otù Q gwara ya-ri ihe ndia.

19 Ya mere mbe o ruru anyasi, n'ubochi ahu, bù ubochi mbu n'izù, mbe emechi-kwa-ra uzø nile ebe ndi neso uzø-Ya nø, n'ihi egwu ndi-Ju, Jisus biara guzo n'etiti, si ha, Udo diri unu. 20 Mbe O kwusiri nka, O gosi ha aka-Ya abua na akuku-Ya. Ya mere ndi neso uzø-Ya nñuriri oñu, mbe ha huru Onye-nwe-ayi. 21 Ya mere Jisus siri ha ozø, Udo diri unu: dika Nnam ziteworom, otù a ka Mu onwem nèziga kwa unu. 22 Mbe O kwusiri nka, O kusa ha ume, si ha, Naranu Mø Nsø: 23 ndi nile o bula unu nàbaghara nmehie-ha, abagharawo ha nye ha; ndi nile o bula unu nèjide nmehie-ha, ejidewo nmehie-ha.

24 Ma Tomas, nke anákpo Didimøs, otù onye nime ndi-ozí iri na abua ahu, anøgh n'etiti ha mbe Jisus biara. 25 Ya mere ndi ozø neso uzø Jisus si ya, Ayi ahuwo Onye-nwe-ayi. Ma o siri ha, Q buru na ahughm n'aka-Ya abua apa ñtu, tiye kwa nkripsi-akam n'apa ñtu ahu, tiye kwa akam n'akuku-Ya, m'gagh-ekwe ma-oli.

26 Mbe ubøehi asato ozø gasiri ndi neso uzø Jisus we nø nime ulo, Tomas nø kwa n'etiti ha. Jisus bia, mbe emechiri uzø nile, O guzo n'etiti ha, si, Udo diri unu. 27 Mbe ahu Q si Tomas, Setipu nkripsi-aka-gi n'ebé a, le akam abua; setipu kwa aka-gi, tiye nime akukum: aghø-kwa-la onye nèkwegh,

kama ghø onye nēkwere. 28 Tomas zara, si Ya, Onye-nwem na Chinekem. 29 Jisus si ya, N'ihi na i huwom, i kwerewo? ngɔzi nādiri ndi akāhugh, ma ha kwere.

30 Ya mere ɔtutu ihe-iriba-ama ɔzø ka Jisus mere n'iru ndi nēso uzø-Ya, nke anēdegh n'akwukwø a: 31 ma edewo ihe ndia n'akwukwø, ka unu we kwere na Jieus bu Kraist ahu, Okpara Chinke; ka unu we nwe kwa ndu n'aha-Ya n'ihi na unu kwere.

21 1 Mbe ihe ndia ḡasiri Jisus mere Onwe-ya ka Q puta ihé ɔzø nye ndi nēso uzø-Ya n'oké osimiri Taibirias; ma Q mere Onwe-ya ka Q puta ihé otú a. 2 Saimon Pita, na Tomas anākpø Didiimøs, na Nataniel, bù onye Kena nke Galili, na umu nke Zebedi, na madu abua ɔzø nime ndi nēso uzø-Ya, nōkorø n'otú ebe. 3 Saimon Pita si ha, Anamaga ibu azù. Ha si ya, Ayi onwe-ayi ḡeso kwa gi je. Ha puru, ba n'ubø-ha; ma n'abali ahu ha ebugh ihe. 4 Ma mbe chi nābø ubu a, Jisus guzoro n'otú: otú o di, ndi nēso uzø-Ya amatagh na o bu Jisus. 5 Ya mere Jisus si ha, Umuntakiri, unu ji ihe-oriri ɔ bula? Ha zara Ya, si, É-é. 6 Q we si ha, Wuyenu ihe unu ji ebū azù n'akuku aka-nri nke ubø, unu gāhu kwa. Ya mere ha wuyere ya, ma ubu a ha enwegh ike idø ya n'ihi ɔtutu azù di ya. 7 Ya mere onye ahu nke nēso uzø-Ya onye Jisus huru n'anya siri Pita, Q bu Onye-nwe-ayi. Ya mere mbe Saimon Pita nuru na o bu Onye-nwe-ayi, o bokwasi uwe uku ya (n'ihi na o bara ɔtø), we tubà onwe-ya nime oké osimiri. 8 Ma ndi ɔzø ndi nēso uzø Jisus biara n'ubø ntà ha (n'ihi na ha anøgh n'ebe di anya n'ala, kama ihe ra ka ogu cubit iri), nādø ihe ha ji ebū azù nke azù juru nime ya. 9 Ya mere mbe ha ridara n'ala, ha hu ɔku icheku n'ebe ahu, na azù atukwasiri ya, na ohe achicha. 10 Jisus si ha, Wetanu ufçdu nime azù unu buru ubu a. 11 Ya mere Saimon Pita rigoro, dørø ihe ha ji ebū azù bia n'ala, nke oké azù juru nime ya, ogu azù asa na iri na atø: ma o bu ezie na azù di ɔtutu otú a, ma ihe ha ji ebū azù adøkagh. 12 Jisus si ha, Bianu, rie nri-ututu. Ma o digh onye o bula nime ndi nēso uzø-Ya nwere anya-ike iju Ya, si, Gi onwe-gi bu onye? n'ihi na ha matara

na o bu Onye-nwe-ayi. 13 Jisus bia, were achicha ahu, nye ha, azù ahu kwa otú ahu. 14 Nka mere ya ubø atø emere ka Jisus puta ihé nye ndi nēso uzø-Ya, mbe emesiri ka O si na ndi nwuru anwu bilie.

15 Ya mere mbe ha risiri nri-ututu-ha, Jisus si Saimon Pita, Saimon, nwa Jøn, i hurum n'anya kari ndia? Q si Ya, E, Onye-nwe-ayi; Gi onwe-gi matara na I bu eyim. Q si ya, Nēnye umaturum nri. 16 Q si ya ɔzø nke ubø abua, Saimon, nwa Jøn, i hurum n'anya? Q si Ya, E, Onye-nwe-ayi; Gi onwe-gi matara na I bu eyim. Q si ya, Nāzù aturum. 17 Q si ya nke ubø atø, Saimon, nwa Jøn, àbum eyi-gi? O wutara Pita na Q siri ya nke ubø atø, Àbum eyi-gi? Q we si Ya, Onye-nwe-ayi, Gi onwe-gi matara ihe nile; Gi onwe-gi mara na I bu eyim. Jisus si ya, Nēnye aturum nri. 18 N'ezie, n'ezie, asim i. Mbe i di n'okorøbia, i nēke onwe-gi ihe-økiké n'úkwù, nējeghari kwa ebe i nāchø: ma mbe i ḡeme agadi, i ḡeseti aka-gi abua, onye ɔzø ḡeke gi ihe-økiké n'úkwù, bùru kwa gi ga ebe i nāchøgh. 19 Ma nka ka O kwuru, nēgosi aha onwu o ḡeji nye Chineke otuto. Mbe O kwusiri nka, Q si ya, Som. 20 Pita we chigharia, hu onye ahu nke nēso uzø-Ya, onye Jisus huru n'anya, ka o nēso; onye nādaberc kwa n'obi-Ya na nri-anyasi ahu, si, Onye-nwe-ayi, onye bu onye ahu nke nārara Gi nye? 21 Ya mere Pita, mbe o huru ya, o si Jisus, Onye-nwe-ayi, ma onye a, gini ḡeme ya? 22 Jisus si ya, Q buru na anamachø ka o nogide rue mbe M'gābia, o bu gini n'ebe i nø? gi onwe-gi som. 23 Ya mere okwu a putara n'etiti umu-nna nime Kraist, na onye ahu nke nēso uzø-Ya agagh-anwu: ma Jisus asigh ya, na o gagh-anwu; kama, Q buru na anamachø ka o nogide rue mbe M'gābia, o bu gini n'ebe i nø?

24 Nka bu onye ahu nēso uzø Jisus nke nābara ihe ndia àmà, nke de-kwa-ra ihe ndia n'akwukwø: ayi imata-kwa-ra na àmà-ya bu ezie.

25 Ma ɔtutu ihe ɔzø nke Jisus mere di kwa, nke, ma o buru na edere lia n'akwukwø n'otù n'otù, o dim ka çbuná uwa onwe-ya agagh-anagide akwukwø agede.

QLU NDI-OZI

1 I Ederem akwukwø mbu, Teofilos, bayere ihe nile Jisus malitere ime na izi, 2 rue ubochi anara Ya n'elu, mbe O sitere na Mø Nsø nyesia ndi-ozi. Ya ndi O røputarari iwu: 3 ndi O ji kwa otutu uzø nãdigh igo ago che Onwe-ya n'iru ha na ndu mbe O husiri ahuhu, ebe O mere ka ha nãhu Ya anya n'ogologo ɔgu ubochi abua, O nãkwu kwa ihe nile bayere ala-eze Chineke: 4 mbe Ya na ha zukorø O we nye ha iwu ka ha ghara isi na Jerusalem pua, kama ka ha chere nkwa nke Nna-Ya, nke unu nuru n'õnum, ka O kwuru: 5 n'ihi na Jøn jiri miri me baptism n'ezie; ma agéji Mø Nsø me unu baptism mbe otutu ubochi nãgagh-agabiga site n'ubu a.

6 Ya mere mbe ha ɔakorø, ha jua Ya, si, Onye-nwe-ayi, ɔ bu n'oge a ka I nãnyeghachi Israel ala-eze? 7 O we si ha, O bugh ihe diri unu ima oge ma-qbü ubochi, nke Nnam debere n'ike nke aka Ya. 8 Ma unu gãnata ike, mbe Mø Nsø gãbiakwasiwori unu: unu gãbu kwa ndi-ámàm nime Jerusalem, na nime Judia na Sameria nile, ru kwa ebe uwa soturu. 9 Mbe O kwusiri okwu ndia, mbe ha nãle anya, ewe welie Ya elu; igwe-oji we nara Ya, O pua n'anya-ha. 10 Mbe ha nãlegide anya n'elu-igwe ka O nãga n'elu, le, ndikom abua we guzo ha nso yiri uwe ɔcha; 11 ndi si-kwa-ra, Ndikom nke Galili, gini mere unu nãguzo nãle anya n'elu-igwe? Jisus nka, Onye anapuru n'ebé unu nq rigo n'elu-igwe, gãbia n'otù aka ahu dika unu kiriri Ya ka O nãga n'elu-igwe.

12 Mbe ahu ha siri n'ugwu anãkpø Olivet, nke di Jerusalem nso, ije nke otù ubochi-izu-ike, laghachi na Jerusalem. 13 Mbe ha batara n'obodo, ha we rigo n'ime-ulø di n'elu ulø, ebe ha nãno; Pita na Jøn na Jemes na Andru, Filip na Tomas, Batolomiu na Matiu, Jemes nwa Alfios, na Saimon Zilotis, na Judas nwa Jemes. 14 Ndia nile ji otù obi nogidesi ike n'ekpere, ha na ndinyom ufodu, na Meri nne Jisus, na umu-nne-Ya.

15 Na mbe ahu Pita we bilie n'etiti

umu-nna nime Kraist, si, (igwè madu ndi nökørø n'otù di kwa, ra ka ɔgu madu isi), 16 Umu-nnam, ihe edeworo n'akwukwø nsø aghagh imezu, nke Mø Nsø kwuru n'oge gara aga site n'õnu Devid bayere Judas, onye mesiri buru onye-ndù ndi jidere Jisus. 17 N'ihi na aguru ya-ri n'etiti ayi, ɔ we keta òkè-ya n'ije-ozi a. 18 (Ya mere onye a sitere n'ugwo-olu nke ajo omume-ya nata otù iberibe ala; ɔ we da su isi n'ala, tipue afø-ya, ngiri-afø-ya nile we nuputa. 19 O we buru ihe ndi nile bi na Jerusalem mara; ya mere ejì akpo iberibe ala ahu Akeldama n'asusu-ha, nke ahu bu, Iberibe ala ɔbara.) 20 N'ihi na edewo ya n'akwukwø Abù ɔma, si,

Ka ebe-ulø-ikwü-ya ghø ebe tøbørø
n'efu,

21 Ya mere otù onye nime ndikom ndi soro ayi n'oge nile Onye-nwe-ayi Jisus bára nime pu kwa n'èzi n'etiti ayi, 22 nãmalite na baptism nke Jøn, rue ubochi anapuru Ya n'ebé ayi nq rigo n'elu-igwe, otù onye nime ndia aghagh iso ayi buru onye-àmà nke nbilite-n'õnwu-Ya. 23 Ha we guzo madu abua, Josef anãkpø Basabas, onye akpo-kwa-ra Justøs, na Mataias. 24 Ha we kpe ekpere, si, Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi, Onye mara obi madu nile, gosi ayi onye ahu. 1 Røputara nime madu abua ndia, 25 inara ɔnqdu n'ije-ozi na olu onye-ozi a, nke Judas jehiere nime ya, ka ɔ we ga n'ebé nke aka ya. 26 Ha we fere ha nzà; nzà ahu we ma Mataias; ewe gua ya nime ndi-ozi iri na otù ahu.

2 1 Mbe ubochi Pentikost nãzu okè, ha nile we nökø n'otù ebe. 2 Na mberede üzù, dika nke okè ifufe nke nãfesi ike, we site n'elu-igwe, ɔ we juputa ulø ahu dum ebe ha nãnqdu ala. 3 Ewe me ka ha hu ire, dika nke ɔku, nãkesa onwe-ha; ɔ we nökwasí ha nile n'otù n'otù. 4 Ha nile we juputa na Mø Nsø, ha we malite ikwu okwu n'asusu di iche, dika Mø ahu nãnye ha ike ikwuwa okwu.

5 Ma ndi-Ju ufodu bi na Jerusalem, ndi nātu egwu Chineke, ndi si na mba nile di n'okpuru elu-igwe bia. 6 Ma mbe üzü ahu putara, ora madu ɓakorø, o we ba ha ghari, n'ihi na onye o bulu n'etiti ha nānu ka ha nēkwu okwu n'asusu nke aka ya. 7 Ibobo we nwua ha nile n'aru, o ju-kwa-ra ha anya, ha si, Le, ndia nile ndi nēkwu okwu, ha abugh ndi Galili? 8 Ayi onwe-ayi si kwa aña nu n'otù n'otù n'asusu nke aka ayi, nke amuru ayi nime ya? 9 Ndi Patia na ndi Midia na ndi Ilam, na ndi bi na Mesopotemia, ndi bi kwa nime Judia na Kapedosia, nime Pontos na Esia, 10 nime Frijia na Pamfilia, nime Ijipt na akuku Libia di Sairini nso, na ndi-qbia si na Rom bia, ma ndi-Ju ma ndi nēso uzø ndi-Ju, 11 ndi Krit na ndi Arebia, ayi nānu ka ha nēkwu okwu n'asusu-ayi bayere oké olu nile nke Chineke. 12 Ibobo we nwua ha nile n'aru, ha nwe-kwa-ra obi abua, nāsirita ibe-ha, Isi ihe a bu gini? 13 Ma ndi զօ nēme ha ihe-çchì, si, Ha njuworo manya-vine զ̄hu afq.

14 Ma Pita guzoro, ya na ndi-ozi iri na otù ahu, we welie olu-ya elu, gwawa ha okwu, si, Ndikom nke Judia, na unu nile ndi bi na Jerusalem, maranu nka, ge-kwa-nu nti n'okwum. 15 N'ihi na manya abagh ndia n'anya, dika unu onwe-unu nēchë; ebe o bu oge hour nke-atø n'ututu; 16 kama nka bu nke ekwuworø site n'qnu Joel onye-amuma, si,

17 O gēru kwa na mbe ikpe-azu, ka Chineke kwuru, M'gawusa ufodu nime Møm n'aru anu-aru nile, bú madu:

Umu-unu ndikom na umu-unu ndinyom gēbu kwa airuma, Umu-okorobia-unu gāhu kwa զ̄hù, Ndi-okenye-unu gārø kwa nrø:

18 E, n'aru ndi-orüm ndikom na n'aru ndi-orüm ndinyom
Ka M'gawusa ufodu nime Mø nkem na mbe ahu; ha gēbu kwa amuma.

19 M'gēnye kwa olu-ebube n'elu-igwe di n'elu,
Na ihe-iriba-ama n'elu ala di n'okpuru ya;
Qbara, na զ̄ku, na alulu anwuru-զ̄ku:

20 Anyanwu gābanwe ghø ochichiri, Qnwa gābanwe kwa ghø զ̄bara, Tutu ubøchi Onye-nwe-ayi abia, Bú oké ubøchi ahu nke nāñuta ihè:
21 O gēru kwa, na onye o bulu nke gākpóku aha Onye-nwe-ayi, agázoputa ya.
22 Ndikom nke Israel, nurunu okwu ndia: Jisus Onye Nazaret, bú Nwoke Nke Chineke gosiworo unu site n'olu di ike na զ̄lu-ebube na ihe-iriba-ama, nke Chineke mere site n'aka-Ya n'etiti unu, dika unu onwe-unu matara: 23 Onye a, ebe ewere Ya nye site n'izü akara ákà nke Chineke na զ̄muma-ihe Chineke buru uzø mara, Onye a ka unu kpogidere n'obe զ̄u kwa site n'aka ndi nāmagh iwu-ayi: 24 Onye Chineke mere ka O si n'qnu bilie, mbe Q tōpusiri ihe-nbø nke qnwu: n'ihi na qnwu apugh ijide Ya. 25 N'ihi na Devid nēkwu okwu bayere Ya, si, Anamahuri Onye-nwe-ayi n'irum mbe nile;
N'ihi na Q nø n'aka-nrim, ka aghara imè ka M'me nkpatu:
26 N'ihi nka o tørø obim utø, obi nātø kwa irem utø nke-uku;
Çzø kwa, anu-arum gēbi kwa n'olile-anyá:
27 N'ihi na I gagh-arapu nkpuru-obim nime Hedis,
I gagh-enye kwa Onye nke Gi di զ̄cha n'obi ka Q hu ire-uré.
28 I mere ka M'mara uzø ndu;
I gēji iru-Gi me ka M'juputa n'qnu.
29 Unu-nnam, o ziri ezi iwere nkwuwa-okwu gwa unu okwu bayere nna uku ayi Devid, na o nwuru, eli kwa ya, ilí-ya di kwa n'etiti ayi rue ubøchi ta.
30 Ya mere ebe o bu onye-amuma, mata kwa na Chineke riuru ya-ri iyi, na Q gēwere otù Onye nime ndi bu nkpuru si ya n'afø puta me ka Q nøkwasi oche-eze-ya; 31 ebe o buru uzø hu nka o kwuru okwu bayere nbilite-n'qnu nke Kraist ahu, na arapugh Ya nime Hedis, anu-aru-Ya ahugh kwa ire-uré. 32 Jisus nka ka Chineke mere ka O si n'qnu bilie, nke ayi onwe-ayi nile bu ndi-àmà-ya. 33 Ya mere, ebe eweliri Ya elu site n'aka-nri Chineke, ebe Q nata-kwa-ra n'aka Nna-Ya nkwa ahu, bú Mø Nsø, Q wusara nka, nke unu onwe-unu nāhu

nānu kwa. 34 N'ihi na Devid arigogh n'elū-igwe: ma ya onwe-ya si,

Onye - nwe - ayi siri Onye - nwem,
Nōdu ala n'aka-nrim,

35 Rue mbe M'gēdo ndi-iro-Gi ka ihe-nbakwasi nke ukwu-Gi abua.

36 Ya mere ka ulo Israel nile mazue, na Chineke mere Ya ka Q buru Onye-nwe-ayi na Kraist-ayi, bù Jisus ahu Onye unu onwe-unu kpogidere n'obe.

37 Ma mbe ha nuru nka, ewe dua ha nime obi-ha, ha we si Pita na ndi-ozi fôduru, Umu-nna-ayi, gini ka ayi gēme? 38 Pita we si ha, Chégharianu, ka erne kwa unu nile baptism n'otù n'otù n'aha Jisus Kraist ka ewe baghara nmehie nile unu; unu gānata kwa onyinye a, bù Mo Nsø. 39 N'ihi na unu ka nkwa nka diri, na umu-unu, na rdi nile nō n'ebe di anya, ka ha ra, bù ndi Onye-nwe-ayi Chineke-ayi gākpötara Onwe-ya. 40 O ji kwa otutu okwu qzq kwusie okwu ike, nāriq kwa ha, si, Zoputanu onwe-unu n'obq a di nbagø. 41 Ya mere ndi nara okwu-ya nke-oma, emere ha baptism: n'ubochi ahu ewe tukwasiri ha ihe ra ka nnù madu asa na ogu iri. 42 Ha we nānogidesi ike n'ozizi ndi-ozi na nnwekø, n'inyawa-achicha-ha na ekpere-ha.

43 Madu nile we tua cgwu n'otù n'otù: eme-kwa-ra otutu olu-ebube na ihe-iriba-ama site n'aka ndi-ozi. 44 Ndi nile ndi kwere na Kraist nökø-kwa-ra, ha nwekø-kwa-ra ihe nile; 45 ha we re ihe nile ha natara na ihe nile ha nwere, we kesa ha nye madu nile, dika nkpa diri onye o bula. 46 Ha ji kwa otù obi nānogidesi ike n'ulo uku Chineke kwa-ubochi, ha nānyawa kwa achieha n'uloha, we nara ihe-oriri-ha n'obi utø na obi nke aghughø nādigh ya, 47 ha nēto Chineke, ihe-ha nātø kwa ndi-Ju dum utø. Onye-nwe-ayi nātukwasi-kwa-ra ha kwa-ubochi ndi anāzoputa.

3 1 Ma Pita na Jøn nārigo n'ulo uku Chineke n'oge hour ekpere, bù oge hour nke-iteghete. 2 Anēbute kwa otù nwoke nke dara ngwuro site n'afø nneya, onye ha nātøbø kwa-ubochi na nso qonu-uzø ahu nke ulo uku Chineke nke anākpø Onu-uzø Qma, iriq onyinye-ebere n'aka ndi nābā nime ulo uku Chineke; 3 onye, mbe o huru Pita na Jøn ka ha gaje ibà n'ulo uku Chineke, o

kpe ekpere inata onyinye-ebere. 4 Ma Pita, ka ya na Jøn nēlegide ya anya, o si, Le ayi anya. 5 Q we riba ha ama, nēle anya inata ihe n'aka-ha. 6 Ma Pita siri, Q digh ola-øeha na ola-edo m'nwere; ma ihe m'nwere, nke ahu ka m'nēnye gi. N'aha Jisus Kraist Onye Nazaret, je ije. 7 Q we jide ya n'akanri, palie ya: ngwa ngwa ukwu-ya abua na nkwonkwo-ukwu-ya we nwe ume. 8 Q we wulie elu, guzo, je kwa ije; o we so ha ba n'ulo uku Chineke, nēje ije, nāwuli kwa, nēto kwa Chineke. 9 Ndi-Ju nile we hu ya ka o nēje ije nēto kwa Chineke; 10 ha we mata ya, na o bu onye ahu nke nōduru n'Qonu-uzø-ama Qma nke ulo uku Chineke inata onyinye-ebere: o we ha ha ghari nke-uku, ibobo nwubiga-kwa-ra ha ókè n'aru, n'ihi ihe emeworo ya-ri.

11 Ma mbe o nējide Pita na Jøn aka, ndi-Ju nile bākørø n'ebe ha nō n'ibà nke anākpø ibà Solomon, ibobo nwuru ha n'aru nke-uku. 12 Ma mbe Pita huru ya, o zara ndi-Ju, si, Ndikom nke Israel, gini mere ihe a nēju unu anya? ma-øbu gini mere unu nēlegide ayi anya, dika o bu site n'ike nke aka ayi ma-øbu dika ayi onwe-ayi nāsopuru Chineke ka ayi meworo ya ka o je ije? 13 Chineke nke Abraham, na nke Aisak, na nke Jekob, Chineke nke nna-ayi-hà, nyere Onye ahu nējere Ya ozi otuto, bù Jisus; Onye unu onwe-unu rara nye, gonari kwa n'iru Pailat, mbe o kpereri ikpé irapu Ya. 14 Ma unu onwe-unu gonariri Onye Nsø na Onye Ezi Omume ahu, we riø ka ewere amara nye unu obu-madu, 15 unu we hue Onye ahu nke nēdubà madu na ndu; Onye Chineke mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie; Onye ayi onwe-ayi bu ndi-ámà-Ya. 16 Site kwa n'okwukwe ekwere n'aha-Ya ka aha-Ya nyere nwoke a ume, onye unu nēle anya mata kwa: e, okwukwe ahu nke sitere n'aka-Ya mere ka aru-ya dizu nma n'iru unu nile. 17 Ma ubu a, umu-nnam, amataram na unu mere ya n'amagh-ihe, dika ndi-isi-unu me-kwara. 18 Ma ihe nile Chineke buru uzø kwusa site n'qonu ndi-amuma-Ya nile, na Kraist-Ya gāhu ahuhu, Q mezuru ha otù a. 19 Ya mere chégharianu, chighari-kwa-nu, ka ewe hiehapu nmehie nile unu, ka ogc inwe ume ndu we si

n'iru Onye-nwe-ayi bia otú a; 20 ka O we zite kwa Kraist ahu Onye eburu uzø røputara unu, bú Jisus: 21 Onye elu-igwe aghagh inara nke-oma rue oge agéme ka ihe nile di ka ha di na mbu, bú oge nke Chineke kwuru okwu bayere ha site n'ønu ndi-amuma-Ya di nsø ndi sitere na nmalite oge a. 22 Moses kwuru n'ezie, si, Onye-nwe-ayi Chineke gême ka Onye-amuma, Nke di ka mu onwem, biliere unu site n'etiti umu-nne-unu; Onye ahu ka unu gëge nti n'ihe nile, ka ha ra, bú nke O gägwa unu. 23 Ma o gëru, na madu o bula, nke nágagh-ege nti Onye-amuma ahu, agékpochapu ya n'etiti ndim. 24 E, ndi-amuma nile site na Samuel na ndi soro ya n'azu, ka ha ra, bú ndi kwuru, ha kwusa-kwa-ra okwu bayere ubochi ndia. 25 Unu onwe-unu bu umu ndi-amuma, na umu ọbuba-ndu ahu nke Chineke na nna-unu-hà ƙara, mbe O siri Abraham, O bu kwa na Nkpuru-gi ka agágózi aburu nile nke uwa. 26 Unu bu ndi Chineke buru uzø were Ya zitere, mbe O mere ka O bilie, bú Onye ahu nèjere Ya ozi, igózi unu, n'ichighari unu nile n'otù n'otù ka unu rapu ajo ihe-unu.

4 1 Ma mbe ha nágwa ndi-Ju okwu, 2 ndi-nchu-aja na ọchi-agha nke ulo uku Chinekenandi-Sadusi biakwasiti ha, 2 ebe ike gwuru ha nō n'ihi na ha nèzi ndi-Ju ihe, nèkwusa kwa nime Jisus nbilite site na ndi nwuru anwu. 3 Ha we tukwasi ha aka, tiye ha n'ulo-nkporø rue echì-ya: n'ihi na o bu anyasi ubu a. 4 Ma ọtutu n'etiti ndi nuru okwu-ha kwere; ọnu-ogugu ndikom ahu we ruc ihe ra ka nnù iri na nnù abua na ọgu iri.

5 O we rue n'echi-ya, na ndi-isi-ha na ndi-okenye-ha na ndi-ode-akwukwø-ha zukorø na Jerusalem; 6 Anas onye-isinchu-aja nō kwa n'ebe ahu, na Kaifas, na Jòn, na Aleksanda, na ka ha ra, bú ndi sitere n'ikwu nke onye-isi-nchu-aja. 7 Mbe ha guzosiri ha n'etiti, ha juah, si, N'aha ike gini, ma-obi n'aha gini, ka unu onwe-unu mere nka? 8 Mbe ahu Pita, ebe o juputara na Mø Nsø, o si ha, Ndi-isi ndi-Ju, na ndi-okenye, 9 o buru na ekpe ayi onwe-ayi ta ikpé bayere ọlu ọma aluru n'aru onye aru nādigh ya ike, ihe ejì zoputa onye a; 10 ka eme ka unu nile na ndi Israel nile mara, na

o bu n'aha Jisus Kraist Onye Nazaret, Onye unu onwe-unu kpogidere n'obe, Onye Chineke mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, o bu n'aha nka ka onye a ji aru di nma guzo n'iru unu n'ebé a. 11 Onye ahu bu nkume nke unu, bú ndi nèwu ulo, kpørø ihe-efu, nke ghørø isi nkuku ulo. 12 Nzoputa adigh kwa n'onye o bula ọzø: n'ihi na aha ọzø di iche adigh kwa n'okpuru elu-igwe, nke enyeworo n'etiti madu, nke anāghagh izoputa ayi nime ya.

13 Ma mbe ha huru nkwuwa-okwu nke Pita na Jòn, mbe ha ghøta-kwa-ra na ha bu ndi námagh ihe na ndi námagh akwukwø ri nne, o ju ha anya; ha we mata ha, na ha na Jisus anowori. 14 Ebe ha hu-kwa-ra nwoke ahu nke emererí ka aru di ya ike ka ya na ha nèguzo, ha enwegh ihe ikwugide ya. 15 Ma mbe ha gwasiri ha ka ha si na nnokø-ikpé-ha pua n'èzí, ha ƙa izù n'etiti onwe-ha, 16 si, Gini ka ayi gême madu ndia? n'ihi na o putara ihè nye ndi nile bi na Jerusalem, na o bu ezie na emewo ihe-iriba-ama amara nke-oma site n'aka-ha; ayi apugh kwa igó ya. 17 Ma ka o we ghara ibasa kari n'etiti ndi-Ju, ka ayi bara ha nba, ka ha ghara igwa madu o bula okwu n'aha nka site n'uþu a. 18 Ha we kpø ha, nye ha iwu ka ha ghara ikwu okwu ma-oli ma-obi izí ihe n'aha Jisus. 19 Ma Pita na Jòn zara, si ha, Kpenu ma o bu ihe ziri ezi n'anya Chineke inu olu-unu kari olu Chineke: 20 n'ihi na ayi onwe-ayi apugh ighara ikwu ihe nile ayi huru nu kwa. 21 Ma mbe ha basiri ha nba ọzø, ha rapu ha ka ha la, ebe ha nāhugh uzø ha gési me ka ha hu ahuhu-nmehie, n'ihi ndi-Ju; n'ihi na madu nile nènye Chineke otuto bayere ihe emeworo. 22 N'ihi na nwoke a ƙara kari ọgu arø abua, bú onye emererí ihe-iriba-ama nka n'aru-ya, bú ime ka aru-ya di ike.

23 Ma mbe arapusiri ha, ha biakutere ndi nke aka ha, we kørø ha ihe nile, ka ha ra, bú nke ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye siri ha-ri. 24 Ma mbe ha nuru ya, ha were otù obi welie olu-ha kpokue Chineke, si, Onye-nwe-ayi, Gi onwe-gi bu Onye kère elu-igwe na ala na oké osimiri, na ihe nile di ha nime: 25 Onye sitere n'aka Mø Nsø, site

n'onu nna-ayi Devid onye nējere Gi ozi, si,

N'ihi gini ka mba nile mere oké nkpotu,

Ndi nile di n'uwa nātughari kwa ihe-efu uche?

26 Ndi-eze uwa guzoro onwe-ha n'otù, Ndi-isi zukq-kwa-ra,

Imegide Onye-nwe-ayi, na imegide Kraist-Ya:

27 n'ihi na q bu ezie na nime obodo a Herod na Pontios Pailat, ha na ndi mba qzo na ndi Israel nile, zukq imegide Onye Nso ahu nējere Gi ozi, bū Jisus, onye I tere manu n'isi, 28 ka ha me ihe nile, ka ha ra, bū nke aka-Gi na izü-Gi buru uzq ka aká ka ha puta. 29 Ubu a, Onye-nwe-ayi, le kwa iba-nba-ha anya: nye kwa ndi-orü-Gi ike ka ha were nkwuwa-okwu nile kwue okwu-Gi, 30 n'iseti aka-Gi ime ka aru inadu di ike; ka ewe me kwa ihe-iriba-ama na qlu-ebube site n'aha Onye Nso ahu nējere Gi ozi, bū Jisus. 31 Mbe ha riqosiri aririo, ewe me ka ebe ha nq na nzukq me nkpatu; ha nile we juputa na Mq Nso, we were nkwuwa-okwu nēkwu okwu Chineke.

32 Ma ora ndi kwere na Kraist nwere otù obi na otù nkpuru-obi: q digh kwa otù onye n'etiti ha nāsi na ihe q bulu nime ihe nile q nwere bu nke aka ya; kama ha nwekqro ihe nile. 33 Q bu kwa ike uku ka ndi-ozzi ji aba amá-ha bayere nbilite-n'qnu nke Onye-nwe-ayi Jisus: oké amara dikwasi-kwa-ra ha nile. 34 N'ihi na q digh kwa onye q bulu n'etiti ha nkpa nākpà: n'ihi na ka ha ra, bū ndi nwere ala ma-qbu ulo, ha nēre ha, weta qnu-ahia nile nke ihe nile erere, 35 tqbo ha n'ukwu ndi-ozzi: ewe nēké oké enye ha nile n'otù n'otù, dika q di onye q bulu nkpa.

36 Ma Josef, onye ndi-ozzi kpq-kwa-ra Banabas, (nke bu, ma asugharia ya, Nwa nke nkasi-obi), bū onye Livai, onye Saipros n'omumu-ya, 37 ebe q nwere ubi, q re ya, weta ego-ya, tqbo n'ukwu ndi-ozzi.

5 1 Ma otù nwoke nke anākpø aha-ya Ananaias, ya na Safaira nwunye-ya, rere otù ihe q nwere, 2 we debere onwe-ya ufçdu nime qnu-ahia-ya, nwunye-ya ma-kwa-ra, q we weta otù oké, tqbo ya n'ukwu ndi-ozzi. 3 Ma

Pita siri, Ananaias, n'ihi gini ka Setan inejuru obi-gi igwa Mq Nso okwu-ugha, na idebere onwe-gi ufçdu nime onu-ahia nke iberibe ala gi? 4 Mbe q nānq, q nogidegh n'aka-gi? mbe eresiri ya, q digh kwa n'ike-gi? Gini mere i ji tiye ihe a n'obi-gi? Q bugh madu ka i gwara okwu-ugha, kama q bu Chineke. 5 Ma mbe Ananaias nuru okwu ndia q da n'ala, kubie ume: ndi nile nke nuru ya we tua oké egwu. 6 Ndi bu umuokorobia nime ha we bilie, ke ya akwa, ha we bupu ya lie ya.

7 Ma ihe ra ka oge hour atq gasiri, mbe nwunye-ya batara nime, nāmatagh ihe emereri. 8 Pita we za ya, si, Gwam, q bu ihe ra otù a ka unu rere iberibe ala unu? Q si, E, ihe ra otù a. 9 Ma Pita siri ya, Gini mere unu nwere otù olu inwa Mq nke Onye-nwe-ayi? le, ukwu nke ndi liri di-gi di n'qnu-uzq, ha gēbupu kwa gi. 10 Q we da n'ala ngwa ngwa n'ukwu-ya, kubie ume: umuokorobia ahu we bata, hu ya ka q nwuru, ha we bupu ya, lie ya n'akuku di-ya. 11 Nzukq Kraist dum we tua oké egwu, ha na ndi nile ndi nuru ihe ndia.

12 Ma emere qtutu ihe-iriba-ama na qlu-ebube n'etiti ndi-Ju site n'aka ndi-ozzi; ha nile were kwa otù obi nq n'ibà Solomon. 13 Ma nime ndi fqduru q digh onye q bulu nwere anya-ike iwere onwe-ya rapara ha n'aru: otù q di, ndi-Ju nēme ka ha di uku; 14 ewe tukwasí kari nye Onye-nwe-ayi ndi kwere na Ya, igwè madu ma ndikom ma ndinyom; 15 nke mere ka ha nēkupu qbuná ndi aru nādigh ike, nēdebe ha n'amá, tqbo ha n'ihe-ndina na ute, ka, mbe Pita nāga, ka qbuná náni onyinyo-ya we kpuchie otù onye nime ha. 16 Qra nedu nke obodo nile di Jerusalem buruburu we nābakø kwa, nēkuta ndi aru nādigh ike, na ndi ndi-mq nādigh qcha nēsobu: ewe me ka aru-ha nile n'otù n'otù di ike.

17 Ma onye-is-i-nchu-aja biliri, ya na ndi nile soro ya (nke bu iro-otù ndi-Sadusi), ha juputa-kwa-ra n'ekworo, 18 ha we tukwasí aka-ha n'aru ndi-ozzi, tuba ha n'ulo-nkpøro ora madu. 19 Ma mq-ozzi nke Onye-nwe-ayi meghere qnu-uzq nile nke ulo-nkpøro ahu n'abali, we duputa ha, si, 20 Ganu, guzo, gwa kwa ndi-Ju n'ulo uku Chineke okwu nile

nke Ndu a. 21 Ma mbe ha nuru nka, ha ba n'ulo uku Chineke mbe chi nabo, we nazi ihe. Ma onye-isi-nchu-aja biara, ya na ndi soro ya, we kpokpo nnokpo-ikpe-ha, na nzukpo ndi-okenye umu Israel nile, we ziga n'ulo-nkpore ka ekuta ha. 22 Ma ndi nje ozi ndi biara ahugh ha n'ulo-nkpore; ha we laghachi, kporo ha, 23 si, Ayi huru ulo-nkpore ka emechisiri ya ike nke-oma, ayi hu-kwara ndi-nche ka ha néguzo n'qunu-uze: ma mbe ayi meghere, o digh onye o bula ayi huru nime ya. 24 Ma mbe ochi-agha nke ulo Chineke na ndi-isi-nchu-aja nuru okwu ndia, ha nwere obi abua nke-uku bayere ha ebe nka gérusi. 25 Ma otu onye biara kporo ha, si, Le, ndikom ahu unu tubara n'ulo-nkpore no n'ulo uku Chineke néguzo nje kwa ndi-Ju ihe. 26 Mbe ahu ochi-agha ahu na ndi nje ozi jere, kuta ha, ma ha ejigh ihe-ike; n'ihi na ha natu egwu ndi-Ju, ka aghara itu ha nkume. 27 Ma mbe ha kutasiri ha, ha guzoro ha n'etiti nnokpo-ikpe. Onye-isi-nchu-aja we juu ha, 28 si, Ayi nyesiri unu iwu ike ka unu ghara izi ihe n'aha nka: ma le, unu ewerewo ozizi-unu meju Jerusalem, unu n'ezube kwa iweta obara Nwoke a tukwasi ayi n'isi. 29 Ma Pita na ndi-ozu zara, si, Ayi aghagh ikwerye Chineke kari madu. 30 Chineke nke nna-ayi-ha mere ka Jisu si n'qonwu bilie, Onye unu onwe-unu buru, n'akwuba Ya n'elu osisi. 31 Onye ahu ka Chineke were aka-nri-Ya welie elu ibu Onye-ndu na Onye-nzoputa, inye Israel ncheghari na nbaghara nmehie. 32 Ayi onwe-ayi bu kwa ndi-amà nke ihe ndia; Mo Nso bu kwa onye-amà, Onye Chineke nyere ndi n'ekwerye Ya.

33 Ma mbe ha nuru nka, amapue ha n'obi-ha, ha we zube ibu ha. 34 Ma otu onye biliri na nnokpo-ikpe ahu, bu onye-Farisi, aha-ya bu Gameliel, onye nje iwu Moses, onye ndi-Ju nile n'asopuru, o we kwue ka akpopu madu ahu n'ezu nwa oge. 35 O we si ha, Ndikom nke Israel, n'ezenu onwe-unu n'ihе bayere madu ndia, ihe unu gaje ime. 36 N'ihi na mbe ubochi ndia akerrugh Teudas biliri, n'akporo onwe-ya ihe; onye onu-ogugu ndikom, ra ka nnu madu, dayere ya: onye eburu; ndi nile, ka ha ra,

bù ndi kweyere ya, we basa, ha we ghø ihe-efu. 37 Mbe onye ahu gasiri Judas onye Galili biliri n'ubochi odide-ah, me kwa ka ufodu n'etiti ndi-Ju so ya n'azu: onye ahu la-kwa-ra n'iyi; ewe chusa ndi nile, ka ha ra, bù ndi kweyerc ya. 38 M'si kwa unu u'o a, Wepunu aka n'aru madu ndia, rapukwa-nu ha: n'ihi na o buru na izu a maqbu olu a sitere n'aka madu, agakwatu ya n'ala: 39 ma o buru na o sitere n'aka Chineke, unu agagh-apu ikwatu ha n'ala; ka aghara ihu unu dika ndi nalu kwa ogu megide Chineke ma elegh anya. 40 Ha we kweyere ya: mbe ha kporeti ndi-ozu biakute ha, ha pia ha ihe, nye ha iwu ka ha ghara ikwu okwu n'aha Jisu, ha we rapu ha ka ha la. 41 Ya mere ha siri n'iru nnokpo-ikpe ahu la, n'azuri na aguru ha na ndi kwsiri ka eme ha ihe-ih re n'ihi Aha ahu. 42 Ma kwa-ubochi, n'ulo uku Chineke na n'ulo nke aka ha, ha adigh-arapu izi ihe na izisa ozi qma Jisu, na Q bu Kraist.

6 1 Ma na mbe ahu, mbe ndi neso uzø Jisu naba uba, ndi-Ju nasu asusu Grik malitere itamu megide ndi-Hibru, n'ihi na elefuru ndinyom-ha ndi di-ha nwuru anya n'ije-ozu, bu ikere ndi Kraist okè, kwa-ubochi. 2 Ndi-ozu iri na abua ahu we kpø ora ndi neso uzø Jisu biakute ha, si, Q digh utø ka ayi rapu okwu Chineke, jere table ozi. 3 Kama, umu-nna-ayi, choputanu n'etiti unu ndikom asa ndi abara ha ezi amà, ndi juputara na Mo Nso na amam-ihe, ndi ayi gême ndi-isi n'olu a di nkpà. 4 Ma ayi onwe-ayi ganogidesi ike n'ekpere-ayi, na n'ije ozi okwu Chineke. 5 Okwu ahu we to ora ha nile utø: ha we roputa Stifén, bu nwoke nke juputara n'okwukwe na Mo Nso, ya na Filip, na Prokòros, na Naikanoa, na Taimon, na Parmenas, na Nikolas, bu onye Antiok nke neso uzø ndi-Ju: 6 ndi ha guzoro n'iru ndi-ozu: mbe ha kporeti ekpere, ha we bikwasi ha aka n'isi.

7 Okwu Chineke we naga n'iru; onu-ogugu nke ndi neso uzø Jisu naba kwa uba na Jerusalem ri nne; oké igwé ndi-nchu-aja nána kwa okwukwe ahu nti.

8 Ma Stifén, ebe o juputara n'amara na ike, o nalu oké olu-ebube na ihe-iriba-ama di iche iche n'etiti ndi-Ju. 9 Ma ufodu biliri n'etiti ndi sitere

n'ulo-nzukø nke anākpø ulo-nzukø nke ndi-Libatin, na nke ndi Sairini, na nke ndi Aleksandria, na nke ndi sitere na Silisia na Esia, ha na Stifen nājurita onwe-ha ajuju. 10 Ha enwegh kwa ike iguzogide amam-ihe na Mø Nsø o ji ekwu okwu. 11 Mbe ahu ha jiri aghughø we roputa ndikom, ndi siri, Ayi anuwo ya ka o nēkwu okwu nēkwulu Moses na Chineke. 12 Ha we kpalie ndi-Ju, na ndi-okenye, na ndi-ede-akwukwø, we biakwasi ya, jide ya, kubata ya na nnokø-ikpé, 13 we guzo ndi-āmà ugha, ndi si, Nwoke a arapugh ikwu okwu megide ebe nsø a, na iwuyayi: 14 n'ihi na ayi anuwo ya ka o nāsi, na Jisus nka, bú Onye Nazaret, gákwateru ebe a, nwo kwa ḥome-n'ala nile nke Moses rara nye ayi n'aka. 15 Ndi nile ndi nōduru na nnokø-ikpé ahu, mbe ha legidere yaanya, ha we hu iru-ya dika o bu iru mō-ozi.

7 1 Onye-isi-nchu-aja we si, Ihe ndia di otú a? 2 Q we si,

Umu-nnam na ndi bu nnam, nurunu. Chineke nke ebube mere ka nna-ayi Abraham hu Ya anya, mbe o nō na Mesopotemia, mbe o kēbigh na Heran, 3 Q we si ya, Si n'ala-gi na n'etiti ikwugigi pua, bia n'ala ahu nke M'gēgosi gi. 4 Mbe ahu o siri n'ala ndi Kaldea puta, we biri na Heran: mbe nna-ya nwuru, Chineke we me ka o site n'ebe ahu bia biri n'ala nka, nke unu onwe-unu bi nime ya ubu a: 5 ma Q nyegh ya alanketa nime ya, é-é, Q nyegh ya ebe izokwasi ukwu-ya: Q we kwe nkwa na Q gēwere ya nyc ya, na nkpuru-ya soro ya n'azu, ka o buru ihe ha nwere, mbe o kādigh nwa o muru. 6 Ma Chineke kwuru okwu otú a, na nkpuru-ya gānø dika ndi-qbìa n'ala nābugh nke aka ha, na ndi ala ahu gēme kwa ha ka ha buru ndi-orù, me kwa ha ihe ojø, nnù arø. 7 Mba ahu nke ha gābu orù-ha ka Mu onwem gēkpe kwa ikpé, ka Chineke kwuru: mbe ihe ndia gasiri ha gāputa kwa, kpe-kwa-ram n'ebe a. 8 Q we nye ya qubùa-ndu nke obibi-úgwù: otú a Abraham we mua Aisak, we bì ya úgwù n'ubochi nke-asatø; Aisak we mua Jekob, Jekob we mua nna uku ayi iri na abua. 9 Nna uku ahu, ebe ha nēkwo Josef ekworo, ha we re ya ga n'Ijipt: ma Chineke nøyere ya, 10 weputa kwa ya

na nkparu-ya nile, nye kwa ya amara na amam-ihe n'iru Fero eze Ijipt; o we me ya onye-isi Ijipt na ulo-ya dum. 11 Oké unwu we dikwasi Ijipt na Kenean dum, ya na oké nkparu: nna-ayi-hà ahugh ihe gēju ha afø. 12 Ma mbe Jekob nuru na oka di n'Ijipt, o we zipu nna-ayi-hà na mbu. 13 Na nke mere ya ubò abua ewe me ka umu-nne Josef mara Josef; ewe me ka ndi-aru Josef puta ihè nye Fero. 14 Josef we ziga, kpø Jekob, bú nna-ya, na ikwu-ya nile, ka ha biakute ya, ogu madu atø na iri na ise. 15 Jekob we ridata n'Ijipt; o we nwua, ya onwe-ya, na nna-ayi-hà; 16 ewe bürü ha gabiga n'ofè rue Shekem, töbø ha n'ill ahu nke Abraham were ḥonu-ahia n'ola-ocha go n'aka umu Hemoa nime Shekem. 17 Ma mbe oge nkwa ahu nēru nso, nke Chineke kwere Abraham, ndi-Ju gara n'iru ba kwa uba n'Ijipt, 18 rue mbe eze di iche biliri ibu eze Ijipt, onye nāmatagh Josef. 19 Onye ahu were aghughø meso ndi-aru-ayi, me kwa nna-ayi-hà ihe ojø, ka ha we tufue umu oju ha ka aghara imē ka ha di ndu. 20 N'oge ahu ka amuru Moses, o we ma nma nke-uku; ewe zùa ya ḥonwa atø n'ulo nna-ya: 21 ma mbe etufuru ya, nwa-nwayi Fero paliri ya, zùa ya ka o buru nwa ya onwe-ya nwere. 22 Ewe zí Moses ihe n'amam-ihe nile nke ndi Ijipt; o we di ike n'okwu-ya na qolu-ya nile. 23 Ma mbe o rubere ogu arø abua, ileta umu-nne-ya, bú umu Israel, batara n'obi-ya. 24 Ma mbe o hiru otù onye nime ha ka anēmejø, o lubara ya ḥogù, we kpeputa onye anēmeju, ebe o tiburu onye Ijipt: 25 ma o chère na umu-nne-ya qhotara na Chineke nēsi n'aka-ya enye ha nzoputa; ma ha aghotagh. 26 N'ubochi soni o we me ka ha hu ya anya mbe ha nālu ḥogù, o we mebe ka ha dirita n'udo, si, Ndikom, unu bu umu-nne; gini mere unu nēmejorita onwe-unu? 27 Ma onye nēmejø ibe-ya nupuru ya, si, Onye mere gi ka i buru onye-isi na onye-ikpé n'ebe ayi nō? 28 Q bu ibum ka gi onwe-gi nāchø, dika i buru onye Ijigt nyahuru? 29 Moses we ḥalaga n'okwu a, we nō dika qbìa n'ala Midian, ebe o muru umu-ndikom abua. 30 Mbe ogu arø abua zuru, ewe me ka o hu mō-ozi n'ohia nke ugwu Sainai, n'ire oku nime

osisi ntà. 31 Ma mbe Moses huru ya, ihe o huru juru ya anya: ma mbe o nabiariu nso ikiri ya, olu nke Onye-nwe-ayi dara, 32 si, Mu onwem bu Chineke nke nna-ayi-hà, Chineke nke Abraham, na nke Aisak, na nke Jekob. Aru we ma Moses jijiji, o nwegh kwa anya-ike ikiri. 33 Onye-nwe-ayi we si ya, Topu akpukpo-ukwu n'ukwu-gi abua: n'ihi na ebe i nèguzo bu ala nsø. 34 N'ezie ahuwom ihe ojo anême ndim nke di n'Ijipt, anuwokwam isu-udè-ha, M'we ridata iweputa ha: ubu a bia kwa, M'gèziga gi n'Ijipt. 35 Moses nka, onye ha juru aju, si, Onye mere gi ka i buru onye-isi na onye-ikpé? onye a ka Chineke ziteworo ibu onye-isi, ibu kwa onye-nbaputa, ya na aka mo-ozzi ahu nke emere ka o hu ya n'osisi ntà ahu. 36 Nwoke a duputara ha, mbe o lusiri oлу-ebube di iche iche na ihe-iriba-ama di iche iche n'Ijipt, na nime Oké Osimiri Uhie, na nime ophia ogu arø abua. 37 Onye a bu Moses ahu, onye siri umu Israel, Chineke gême ka Onye-amuma, Nke di ka mu onwem, biliere unu site n'etiti umu-nne-unu. 38 Nwoke a bu onye nânori nime nzuko n'ophia, ya na mo-ozzi ahu nke gwara ya okwu n'ugwu Sainai, na nna-ayi-hà: onye nara okwu di ndu nke si n'ònù Chineke puta inye ayi: 39 onye nna-ayi-hà nàchogh iha nti, kama ha nupuru ya n'ebe ha nq, we laghachi azu n'Ijipt n'obi-ha, 40 nàsi Eron, Mere ayi chi ndi ganéje n'iru ayi: n'ihi na Moses a, onye duputara ayi n'ala Ijipt, ayi amatagh ihe mere ya. 41 Ha we kpua nwa-ehi n'ubochi ahu, we butere arusi ahu ihe ichu aja, we nuria n'olu aka-ha. 42 Ma Chineke chighariri, we rara ha nye ikpere usu ihe di n'elu-igwe; dika edeworo ya n'akwukwo ndi-amuma, si,

O di anu eburu ebu na àjà unu wetaram

Ogu arø abua n'ophia, unu ulo Israel?

43 Unu we palie ulo-ikwù nke Molòk, Na kpakpando nke chi ahu, bú Refan, Ihe-atù unu mere ikpø isi ala nye ha:

M'gême kwa ka unu je biri n'ofè Babilon.

44 Nna-ayi-hà nwere ulo-ikwù nke àmà

n'ophia, dika O kara àkà, bú Onye gwara Moses, ka o me ya ka o di ka ihe-atù nke o hururi. 45 Nke, mbe o ruru ha aka, nna-ayi-hà na Joshua bubatara, mbe ha natara ala nke mba nile ahu, ndi Chineke nupuru n'iru nna-ayi-hà, rue ubochi Devid; 46 onye huru amara n'iru Chineke, we riø ichotara Chineke nke Jekob ebe-obibi. 47 Ma Solomon wuru Ya ulo. 48 Ottu o di, Onye kachasi ihe nile elu adigh-ebi n'ulo ejì aka wu; dika onye-amuma siri,

49 Elu-igwe bu oche-ezem,
Uwa bu kwa ihe-nbàkwasi-ukwu nke ukwum abua:
Aha ulo gini ka unu gēwurum? ka Onye-nwe-ayi kwuru:

Ma-øbu gini bu ebe izu-ikem?

50 O bugh akam mere ihe ndia nile?

51 Ndi kwesiri olu ike na ndi anébigh úgwù n'obi na nti, unu onwe-unu nàlu ògù megide Mo Nsø mbe nile: dika nna-unu-hà mere, otù ahu ka unu onwe-unu nême. 52 Onye nime ndi-amuma ka nna-unu-hà nèsobugh? ha we bue ndi buru uzø kwusa okwu bayerc obibia nke Onye czi omume ahu; Onye unu onwe-unu ghørø ubu a ndi rara Ya nye na ndi buru Ya: 53 unu ndi natara iwu ahu dika enyere ya site n'aka ndi-mo-ozzi, ma unu edebegh ya.

54 Ma mbe ha nuru ihe ndia, ewe mapue ha n'obi-ha, ha we takwasi ya ikekere ezé-ha. 55 Ma, ebe o juputara na Mo Nsø, o legide anya n'elu-igwe, we hu ebube Chineke, na Jìsus ka O nèguzo n'aka-nri Chineke, 56 o we si, Le, anamahu elu-igwe ka emegheworo ha, na Nwa nke madu ka O nèguzo n'aka-nri Chineke. 57 Ma ha were oké olu ti nkpu, kpuchi kwa aka na nti-ha, were otù obi nukwasi ya; 58 ha we tupu ya n'obodo, tu kwa ya nkume: ndi-àmà we wusa uwe-ha n'ukwu otù nwa-okorobia anákpo Sol. 59 Ha we tua Stifen nkume, ka o nàkpokü Onye-nwe-ayi, nàsi, Onye-nwe-ayi Jìsus, nara mom nke-oma. 60 O we bụ ikperè n'ala, were kwa oké olu ti nkpu, si, Onye-nwe-ayi, atukwasila nmehie a n'isi-ha. Mbe o kwesiri okwu a, o we da n'ura.

8 i Ma obuþu-ya di Sol ezi nma.
8 Oké nsobu we puta n'ubochi ahu megide nzuko Kraist di na Jerusalem;

ha nile we basasia n'ala Judia na Sameria dum, ma-qbugh ndi-ozi. 2 Ndiokom ufodu ndi natu egwu Chineke we lie Stifen, kwa-kwa-ra ya oké ákwá. 3 Ma Sol nésobu nzukó Kraist nke-uku, nābà n'ulo nile n'otù n'otù, o nādokpu kwa ndikom na ndinyom we rara ha nye ka atubà ha n'ulo-nkporo.

4 Ya mere ndi Ọasara jeghariri nēzisa ozi Ọma, bú okwu Chineke. 5 Filip we rida n'obodo Sameria, kwusara ha Kraist-ayi. 6 Igwè madu nile we were otù obi nāna nti ihe nile Filip nēkwu, mbe ha nuru, hu kwa ihe-iriba-ama o nēme. 7 N'ihi na site n'aru ọtutu ndi nwere ndi-mo nādigh Ọcha ka mo ahu putara, nēwere oké olu ti nkpu: emekwa-ra ka aru ọtutu madu di ike, bú ndi akuku-aru-ha nwuru anwu, na ndi dara ngwurø. 8 Oké ọnù we di n'obodo ahu.

9 Ma otù nwoke di, Saimon bu aha-ya, onye n'oge gara aga nēme mbasi n'obodo ahu, nēme kwa ka ibobo nwua mba Sameria n'aru, nāsi na ya onwe-ya bu onye uku: 10 onye ha nile, site n'onye ntà rue onye uku nāna nti, si, Onye a bu ike ahu nke Chineke nke anākpø Ike Uku. 11 Ha we nāna ya nti, n'ihi na o wereri mbasi-ya nile me ka ibobo nwua ha n'aru n'oge di anya. 12 Ma mbe ha kwere Filip ka o nēzisa ozi Ọma bayere ala-eze Chineke na aha Jisus Kraist, ewe me ha baptism, ma ndikom ma ndinyom. 13 Saimon onwe-ya we kwere kwa: mbe emesiri ya baptism, o we nōgidesi ike n'ebe Filip nō; mbe o nāhu na anēme ihe-iriba-ama na oké ọlu di ike di iche iche, ibobo we nwua ya n'aru.

14 Ma mbe ndi-ozi ndi nō na Jerusalem nuru na Sameria anarawori okwu Chineke nke-oma, ha zigara ha Pita na Jon: 15 ndi, mbe ha ridatara, ha kpere ekpere bayere ha, ka ha we nara Mo Nsø: 16 n'ihi na o kādakwasigh n'isi onye o bula n'etiti ha: o bu nání na emere ha-ri baptism ibà n'aha Onye-nwe-ayi Jisus. 17 Mbe ahu ha bikwasiri ha aka-ha n'isi, ha we nara Mo Nsø. 18 Ma mbe Saimon huru na anēnye Mo Nsø site n'ibikwasi aka nke ndi-ozi, o chere ego n'iru ha, 19 si, Nye-kwa-num ike a, ka, onye o

bula m'gēbikwasi akam abua n'isi, ka o we nara Mo Nsø. 20 Ma Pita siri ya, Ka Ọla-Ọcha-gi so gi la n'iyì, n'ihi na i chère na i gānata onyinye Chineke site n'ego. 21 I nwegh òkè ma-qbū ihenketa n'okwu a: n'ihi na obi-gi ezigh ezi n'iru Chineke. 22 Ya mere chègharia n'obi Ọjø gi a, riø Onye-nwe-ayi, ma elegh anya agābaghara gi èchichè obi-gi. 23 N'ihi na ahurum na i nō n'òlùlù ilu na abu nke ajo omume. 24 Saimon we za, si, Unu onwe-unu riørom Onye-nwe-ayi, ka ihe o bula nime ihe unu kwuworø ghara ibiakwasim.

25 Ya mere, mbe ha dusiri Ọdu kwu kwa okwu Onye-nwe-ayi, ha laghachiri na Jerusalem, nēzisa kwa ozi Ọma nye ọtutu obodo ntà ndi Sameria.

26 Ma mo-ozì nke Onye-nwe-ayi gwara Filip okwu, si, Bilie, nāga n'akuku Ndida rue uzø nke si na Jerusalem arida rue na Geza: uzø ahu bu Ọhia. 27 O we bilie ga: ma le, otù nwoke nke Etiopia, bú onozi nke di ike nke-uku n'okpuru Kandesi, eze-nwayi ndi Etiopia, onye emere onye-isi àkù-ya nile, onye biarari na Jerusalem ikpø isi ala nye Chineke; 28 o we nālaghachi, nānqdu kwa n'ubø-ala-ya, nāgu kwa akwukwø Aisaia onye-amuma. 29 Mo Nsø we si Filip, Jekuru ubø-ala ahu, nōnyaba kwa ya nso. 30 Filip we bakuru ya, we nu ya ka o nāgu akwukwø Aisaia onye-amuma, o we si, I nāmata ihe i nāgu? 31 O si, É-è, n'ihi na m'gēsi aña pu imata, ma o buru na o digh onye gēdum? O we riø Filip ka o rigota, ka ya na ya nōdu. 32 Ma ibe ihe edeworo n'akwukwø nsø nke o nāgu bu nka,

Esekpuru Ya, dika aturu, je obubu;
Dika nwa-aturu da-kwa-ra obi n'iru
onye nākpacha ya aji,
Otù a ka O nādigh-asaghe Ọnu-Ya:
33 Ewepuru ikpé-Ya nime Ọnqdu-Ya di
ala:

Onye gākø Ọbø-Ya?

N'ihi na anēwepu ndu-Ya n'uwa.

34 Onozi ahu we za Filip, si, Ariøm i, onye ka onye-amuma nka nēkwu okwu a bayere? o bu ya onwe-ya ma-qbū onye Ọzø di iche? 35 Filip we saghe Ọnu-ya, zì ya ozi Ọma Jisus, nāmalite site n'ihe a edeworo n'akwukwø nsø. 36 Ma mbe ha nāga n'uzø, ha biaruru otù miri;

onozi ahu we si, Le, miri; gini nānapu imem baptism? 37 Filip we si ya, Q buru na i ji obi-gi dum we kwere, agēme gi. Q we za, si, Ekwerem na Jisus Kraist bu Okpara Chineke. 38 Q we kwue ka ubo-ala-ya guzo: ha abua we rida na miri, ma Filip ma onozi ahu; o we me ya baptism. 39 Ma mbe ha siri na miri rigota, Mø nke Onye-nwe-ayi wepuru Filip; onozi ahu ahugh kwa ya ozø, n'ihi na o nāga n'užø-ya nānuri qñu. 40 Ma ahuru Filip n'Azotçs: mbe o nāgabiga o nēzisa kwa ozi oma gwa ndi obodo ahu nile, rue mbe o biaruru Sisaria.

9 I Ma Sol, ebe o nēwere iba-nba na obuþu ku ume megide ndi nēso uzø Onye-nwe-ayi rue ubu a, o jekuru onye-isi-nchu-aja, 2 riø akwukwø-ozi n'aka-ya igaru Damaskos inye ndi ulo-nzukø, ka o gābu, ma asi na o chötara ndi o bula di n'Uzø a, ma-qbü ndikom ma-qbü ndinyom, ka o we dökpuru ha n'abu bia Jerusalem. 3 Ma mbe o nāga, o rue na o nābiaru Damaskos nso: na mberede ihé si n'elu-igwe þuru ya ãmumá buruburu: 4 o we da n'ala, nu otú olu ka o nāsi ya, Sol, Sol, gini mere i nēsoþum? 5 O we si, I bu Onye, Onye-nwe-ayi? O si, Mu onwem bu Jisus, Onye gi onwe-gi nēsobu: 6 ma bilie, ba nime obodo, agāgwa gi ihe i nāghagh ime. 7 Ndkom ndi soro ya n'ije we guzo apugh ikwu okwu, ebe ha nānu olu ahu, ma ha ahugh onye o bula. 8 Sol we si n'ala bilie; ma mbe anya-ya saghere, o hugh ihe o bula; ha we jide ya n'aka duru ya, we dubata ya na Damaskos. 9 O hugh kwa uzø ubochi atø, o digh kwa ihe o nēri ma-qbü nke o nānu.

10 Ma otú onye nke nēso uzø Jisus nq na Damaskos, aha-ya bu Ananaias; Onye-nwe-ayi we si ya n'ohù, Ananaias. Q we si, Le, mu onwem, Onye-nwe-ayi. 11 Onye-nwe-ayi we si ya, Bilie, ga rue amá nke anákpo Amá Eguzoziri, chø kwa n'ulo Judas otú onye aha-ya bu Sol, onye Tasçs: n'ihi na le, o nēkpe ekpere; 12 o hu-kwa-ra otu nwoke, aha-ya bu Ananaias, ka o nābata, nēbikwasi kwa ya aka-ya aðua n'isi, ka ewe me ka o hu uzø. 13 Ma Ananaias zara, si, Onye-nwe-ayi, anurum n'qñu ötutu madu ihe bayere nwoke a, ka ha ra, bú ajo ihe o mere ndi

nq Gi na Jerusalem: 14 n'ebe a ka o nwe-kwa-ra ike site n'ebe ndi-isi-nchu-aja nq ike ndi nile nākpóku aha-Gi abu. 15 Ma Onye-nwe-ayi siri ya, Ga: n'ihi na onye ahu bu ihe-olu aröputara nyem, ka o buru aham che n'iru mba ozø na ndi-eze, na umu Israel: 16 n'ihi na Mu onwem gëgosí ya ka ha ra, bú ahuhu nile o nāghagh ihu n'ihi aham. 17 Ananaias we je, ba n'ulo ahu; o we bikwasi ya aka-ya abua n'isi, si, Sol, nwa-nnam, Onye-nwe-ayi, bú Jisus, Onye mere ka i hu Ya n'užø i si bia, ezitewom, ka ewe me ka i hu uzø, ka i we juputa kwa na Mø Nsø. 18 Ngwa ngwa ihe dikä akpirikpa we si n'anya-ya dapu, eme-kwa-ra ka o hu uzø; o we bilie, eme ya baptism; 19 o we nara nri, ewe me ka o nwe ume.

Ya na ndi nēso uzø Jisus na Damaskos we nq ubochi ufodu. 20 Ngwa ngwa n'ulo-nzukø-ha nile o we nēkwusa Jisus, na Ya onwe-ya bu Okpara Chineke. 21 Ibobo we nwua ndi nile nuru ya n'aru, ha nāsi, Q bugh onye a bu onye mebiri nime Jerusalem ndi nākpóku aha nka? o bia-kwa-rari n'ebe a ime ihe a, bú, ka o we dökpuru ha n'abu je n'iru ndi-isi-nchu-aja. 22 Ma emere Sol ka o nwe kari ike, o nēkwu kwa okwu nke þara ndi-Ju bi na Damaskos ghari, ebe o nēgosi nke-oma na Onye a bu Kraist-ha.

23 Ma mbe ötutu ubochi zuru, ndi-Ju þara izù ibu ya: 24 ma emere ka Sol mara ajo izù-ha. Ha we nēche kwa qñu-užø-arma nile ehihie na abali ka ha we þue ya: 25 ma ndi nēso uzø-ya kuru ya n'abali, weda ya n'ala site na mbidi nke obodo, nārada ya n'abo.

26 Ma mbe o biaruru Jerusalem, o nwara iwere onwe-ya rapara n'aru ndi nēso uzø Jisus: ma ha nile nātu egwu ya, ebe ha nēkwegh na o bu onye nēso uzø Jisus. 27 Ma Banabas jidere ya n'aka, we duru ya jekuru ndi-ozi, kørø ha otú o hururi Onye-nwe-ayi n'užø, kq-kwa-ra ha, si, na Q gwara ya-ri okwu, ya na otú o kwuwarari okwu na Damaskos n'aha Jisus. 28 Ya na ha we nq, o nābata nāpu kwa na Jerusalem, 29 nēkwuwa okwu n'aha Onye-nwe-ayi: o we nāgwa ndi-Ju nāsu asusu Grik okwu, ya na ha nājurita kwa onwe-ha ajuju; ma ha tiyere aka-ha ibu ya. 30 Ma mbe umu-

nna nime Kraist mazuru ya, ha dudara ya rue Sisaria, we zipu ya igaru Tasos.

31 Ya mere nzukọ Kraist nime Judia na Galili na Sameria dum nwere udo, ebe anēwuli ya elu dika ulo; o nāba kwa uba, ebe o nāga n'egwu Onye-nwe-ayi na nkasi-obi nke Mọ Nsọ.

32 O rue, mbe Pita nējezu n'ebe nile, o ridakuru kwa ndi nsọ ndi bi na Lida. 33 O we hu n'ebe ahu otù nwoke, aha-ya bu Ineas, onye tōbōrō arō asato n'ute-ya; n'ihi na akuku-aru-ya nwuru anwu. 34 Pita we si ya, Ineas, Jisus Kraist nēme gi ka aru di gi ike: bilie, dozi kwa ute nke gi. Ngwa ngwa o we bilie. 35 Ndi nile bi na Lida na Sheron we hu ya, ndi ahu we chigharikute Onye-nwe-ayi.

36 Ma otù nwayi nke nēso uzọ Jisus nọ na Jopa, aha-ya bu Tabita, nke anākpọ Dōkas, ma asugharia ya: nwayi a juputara n'ezí olu na olu ebere nke o nēme. 37 Ma o ruru n'ubōchi ahu, na aru-ya adigh ike, o we nwua: mbe hasasiri ya aru, ha tōbō ya n'ime-ulō di n'elū ulō. 38 Ma ebe Lida di Jopa nso, ndi nēso uzọ Jisus, ebe ha nuru na Pita nọ n'ebe ahu, ha zigara ya ndikom abua, nāriọ ya, si, Alala azu ibiakute ayi. 39 Pita we bilie so ha je. Ma mbe o biaruru, ha duru ya rigo n'ime-ulō ahu di n'elū ulō: ndinyom nile ndi di-ha nwuru guzo-kwa-ra ya nso nākwa ákwá, nēgozi kwa uwe-ime na uwe ozọ, ka ha ra, bú nke Dōkas nēme mbe ya na ha nọ. 40 Ma Pita chupuru ha nile n'ezí, we bue ikperè n'ala, kpe ekpere; o we chigharia n'ebe ozu ahu di, si, Tabita, bilie. Nwayi ahu we saghe anya-ya; mbe o huru Pita, o we nolie. 41 O we nye ya aka-ya, palie ya elu; mbe o kpösiri ndi nsọ na ndinyom ndi di-ha nwuru, o che ya na ndu n'iru ha. 42 Ewe mara ya na Jopa dum: ọtutu madu we kwere n'Onye-nwe-ayi. 43 O we rue, na o nogidere ọtutu ubōchi na Jopa n'ulō otù onye, bú Saimon, onye nēdozi akpukpọ anu.

10 1 Ma otù nwoke nọ na Sisaria, aha-ya bu Kọniliqs, ọchi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise nke otù ndi-agha ahu anākpọ otù Itali, 2 onye nāsopuru Chineke, onye ya na èzí-na-ulō-ya nile nātu kwa egwu Chineke, onye nālu ọtutu olu ebere nye ndi-Ju, nēkpē-kwa-ra

Chineke ekpere mbe nile. 3 O huwara n'ohù, n'ihe ra ka oge hour nke-iteghete n'ehihie, mọ-ozi nke Chineke, ka o nābiakute ya, nāsi kwa ya, Kọniliqs. 4 O we legide ya anya, tu kwa egwu, si, O bu gini, Onye-nwe-ayi? O si ya, Ekpere-gi nile na ọlu ebere gi nile rigoro ibu ihe-ncheta n'iru Chineke. 5 Ubu a ziga kwa ndikom na Jopa, kpota otù onye, bú Saimon, onye anākpọ kwa Pita: 6 onye ahu nānō dika ọbia n'ulō otù onye, bú Saimon, onye nēdozi akpukpọ anu, onye ulo-ya di n'uṣo oké osimiri. 7 Ma mbe mọ-ozi ahu nke gwara ya okwu lasiri, o kpọ madu abua nime ndi nējere ya ozi, na otù onye-agha nke nāsopuru Chineke nime ndi nānogide ya nso mbe nile; 8 mbe o kɔsiri ha ihe nile, o we ziga ha na Jopa.

9 Ma n'echi-ya, mbe rdi ahu nọ n'ije-ha, nābiaru kwa obodo ahu nso, Pita rigoro n'elū ulo ikpe ekpere, n'ihe ra ka oge hour nke-isi: 10 agu we gua ya, o we chọ idetu ihe ọnu: ma mbe ha nēdozi ihe, ihe di ka inyogh biara ya n'anya; 11 o we hu elu-igwe ka emeghere ya-ri, ya na otù ihe ka o nārida, dika oké ákwá ọcha, anēsi na nkuku anq eweda ya n'ala: 12 nke anu ukwu anq na ihe nākpu akpu nke ala na anu-ufe nke elu-igwe nile di iche iche di nime ya. 13 Otù olu we bia rue ya nti, si, Pita, bilie; ọue, ri kwa. 14 Ma Pita siri, M'gagh-eri ma-qli, Onye-nwe-ayi; n'ihi na o digh mbe o bula m'riri ihe o bula nke ruru árú nke nādigh kwa ọcha. 15 Otù olu we bia rue ya nti ọzọ nke ubō abua, si, Ihe Chineke mere ka ha di ọcha, gi onwe-gi emela ha ihe ruru árú. 16 Ewe me ihe a ubō ato: ngwa ngwa ewe nara ákwá ahu rigo n'elū-igwe.

17 Ma mbe Pita nēnwe obi abua nime onwe-ya ihe o gābu, bú ohù o hururi, le, ndikom ahu ndi Kọniliqs zitereri, ebe ha jusiri ajuju ulo Saimon, ha guzoro n'onu-uzo-ama, 18 we kpọ juwa ma Saimon, onye anākpọ kwa Pita, nānō dika ọbia n'ebe ahu. 19 Ma mbe ohù ahu nādi n'obi Pita, Mọ Nsọ siri ya, Le, ndikom ato nāchọ gi. 20 Ma bilie, rida, so ha ga, enwegh uche abua: n'ihi na Mu onwem ezitewo ha. 21 Pita we ridakuru ndikom ahu, si, Le, mu onwem bu onye unu nāchọ: gini bu ihe unu biaworo n'ihi ya? 22 Ha we si,

Koniliqs ṽchi-agha nāchi ṽgu ndi-agha ise, nwoke bu onye ezi omume nke nātu kwa egwu Chineke, onye mba ndi-Ju dum nāba-kwa-ra ya ezi àmà, ya ka m̄o-ozi nke di ns̄o duru ćdú site na Chineke, ikp̄ta gi n'ulo-ya, na inu okwu ufōdu si gi n'ōnu puta. 23 Ya mere ṽ kp̄batara ha, le ha ṽbia.

Ma n'ecli-ya o bilie so ha pua, ufçdu nime umu-nna nime Kraist, bù ndi J̄opa, so-kwa-ra ya je. 24 N'ecli-ya ha ba nime Sisaria. Ma Koniliqs nēle anya ha, ṽ kp̄k̄o-kwa-rari ndi-ikwu-ya na ndi-eyi-ya ṽ huru n'anya. 25 Ma m̄e o ruru na Pita batara, Koniliqs zutere ya, da n'ala n'ukwu-ya, kp̄ isi ala nye ya. 26 Ma Pita weliri ya elu, si, Bilie; mu onwem bu kwa madu. 27 Ka ya na ya nākparita uka, ṽ ba nime, hu otutu inādu ndi ƙakorɔri: 28 ṽ we si ha, Unu onwe-unu mara otu ṽ bu ihe nēzigh ezi n'iwu ka nwoke nke bu onye-Ju were onwe-ya rapara n'aru onye mba զq̄ ma-qb̄u ijekuru ya; otu ṽ di, mu onwem ka Chineke gosiri ka m'ghara ikp̄ madu ṽ bula ihe ruru árú ma-qb̄u ihe nādigh ṽcha: 29 n'ihī nka ka m'bia-kwa-ra nārugharigh uka, m̄e ejí kp̄tam. Ya mere anamaju, Okwu gini mere unu ji kp̄tam? 30 Koniliqs we si, Ubøchi anq̄ gara aga, rue oge hour nka, m'nékpe ekpere n'oge hour nke-iteghete n'ulom; ma le, otu nwoke guzoro n'irum n'uwe nēnwu enwu, 31 si, Koniliqs, anuru ekpere-gi, echeta-kwa-ra ṽlu ebere gi nile n'iru Chineke. 32 Ya mere ziga na J̄opa, kp̄tara onwe-gi Saimon, onye anākp̄o kwa Pita; onye ahu nānq̄ dika ṽbia n'ulo Saimon, bù onye nēdozi akpukp̄o anu n'us̄o oké osimiri. 33 Ya mere n'otu oge ahu ka m'zigara gi; gi onwe-gi me-kwa-ra nke-omnia na i biawo. Ya mere ubu a ayi onwe-ayi nile nō n'ebe a n'iru Chineke, inu ihe nile nke Onye-nwe-ayi nyeworo gi n'iwu. 34 Pita we saghe ṽnu-ya, si,

N'ezie anamagh̄ta na Chineke abugh onye nēle madu anya n'iru: 35 kama nime mba ṽ bula onye nātu egwu Ya, onye nālu kwa ṽlu ezi omume, bu onye O nānara nke-omnia. 36 Okwu nke O zitere umu Israel, nēzisa ozi ṽma nke udo site n'ōnu J̄esus Kraist (Onye ahu bu Onye-nwe m̄du nile)—37 akuk̄ ahu unu onwe-unu matara, nke putara ih̄e na

Judia dum, nāmalite site na Galili, nibe baptism nke J̄on kwusara gasiri; 38 bù J̄esus Nke si na Nazaret puta, otu Chineke were M̄o Ns̄o na ike te Ya dika manu-otite: Onye jeghariri nālu ṽlu ṽma, nēme kwa ka aru di ha ike, bù ndi nile ekwensu mere ha dika onye-nwe-ha; n'ihī na Chineke soro Ya. 39 Ayi onwe-ayi bu kwa ndi-àmà nke ihe nile O mere n'ala ndi-Ju, na nime Jerusalem; Onye ha ȣu-kwa-ra, nākwuba Ya n'elu osisi. 40 Onye ahu ka Chineke mere ka O si n'ōnwu bilie n'ubøchi nke-atø, O were kwa Ya nye ka egosi Ya n'ihè. 41 O bugli ndi-Ju nile ka egosiri Ya, kama ṽ bu ndi-àmà Chineke buru uzø roputa, bù ayi onwe-ayi, ndi soro Ya nēri nāriu kwa mbe O siri na ndi nwuru anwu bilie. 42 O we nye ayi iwu ka ayi kwusara ndi-Ju, ka ayi kwusi kwa ike na Onye a bu Onye Chineke kaworo ibu Onye-ikp̄e nke ndi di ndu na ndi nwuru anwu. 43 Onye ahu ka ndi-amuma nile nāhabara àmà, na site n'aha-Ya onye ṽ bula nke kwere na Ya gānata nbaghara nmehie.

44 M̄e Pita kpu akuk̄ ndia n'ōnu, M̄o Ns̄o dakwasiri ndi nile nuru okwu ahu. 45 Ibobo we nwua ha n'aru, bù ndi kwere na J̄esus ndi sitere na ndi obibì-úgwù, ka ha ra, bù ndi soro Pita bia, n'ihī na awusawo-kwa-ra onyinye nke bu M̄o Ns̄o n'isi ndi mba զq̄. 46 N'ihī na ha nānu ka ha nēkwu okwu n'asusu զq̄ di iche iche, nēme kwa ka Chineke di uku. M̄e ahu Pita zara, si, 47 O di onye puru inapu miri, ka aghara imē ndia baptism, ndi natara M̄o Ns̄o dika ayi onwe-ayi? 48 O we kwue ka eme ha baptism n'aha J̄esus Kraist. M̄e ahu ha riq̄o ya ka ṽ nogide ubøchi ufçdu.

11 1 Ma ndi-ozi na umu-nna nime Kraist ndi nō na Judia dum nuru na rdi mba զq̄ nara-kwa-ri okwu Chineke nke-omnia. 2 M̄e Pita rigotara Jerusalem, ndi sitere na ndi obibì-úgwù we kwugide ya okwu, 3 si, I bakuru ndikom ndi anēbigh úgwù, so ha rie ihe. 4 Ma Pita malitere, we kq̄o ha okwu ahu n'usoro, si, 5 Mu onwem nō n'obodo J̄opa nēkpe ekpere: m'we hu ṽhù nime inyogh, otu ihe ka ṽ nārida, dika oké ákwà ṽcha nke anēsi n'elu-igwe were nkuku anq̄ eweda n'ala; ṽ we bia

rue obunà n'ebe m'nqo: 6 mbe m'legidere ya anya, m'we tugharia uche, hu anu ukwu anq di n'uwa na anu-ohia na ihe nãkpu akpu na anu-ufe nke elu-igwe nile di iche iche. 7 M'we nu kwa otù olu ka o nãsim, Pita, bilie; bue, ri kwa. 8 Ma asirim, M'gagh-eri ma-oli, Onye-nwe-ayi: n'ihi na o digh mbe o bula ihe o bula nke ruru áru ma-obu nke nãdigh ocha bára n'õnum. 9 Ma otù olu zara nke ubò abua site n'elu-igwe, si, Ihe Chineke mere ka ha di ocha, gi onwe-gi emela ha ihe ruru áru. 10 Ewe me nka ubò ato: ewe dolie ha nile ozo n'elu-igwe. 11 Ma le, n'otù oge ahu ndikom ato guzoro n'iru ulo nke ayi no nime ya, ebe esiri na Sisaria ziterem ha. 12 Mø Nsø we gwam ka m'so ha, ghara ime onwem di iche. Umu-nna-ayi isi ndia we sokwam; ayi we ba n'ulo nwoke ahu: 13 o we kóro ayi otù o hururi mó-ozí ka o guzoro n'ulo-ya, nási kwa, Ziga na Jopa, kpota Saimon, onye anákpo kwa Pita; 14 onye gágwa gi okwu ufodu, nke agéji zoputa gi, gi onwe-gi na ézi-na-ulø-gi nile. 15 Ma mbe m'malitere ikwu okwu, Mø Nsø dakwasiri ha, dika o dakwasi-kwa-ra ayi na mbu. 16 M'we cheta okwu Onye-nwe-ayi, otù Q siri, N'ezie Jón jiri miri me baptism; ma agéji Mø Nsø me unu onwe-unu baptism. 17 Ya mere o buru na Chineke nyere ha onyinye ra ka nke Q nye-kwa-ra ayi, mbeayi kwere n'Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, Mù onwem bu onye ipu ibochi Chineke? 18 Ma mbe ha nuru ihe ndia, ha kpuchiri onu-ha, we nye Chineke otuto, si, Ya mere o bu kwa ndi mba ozo ka Chineke nyere nchéghari nke nédubá na ndu.

19 Ya mere ndi basara site na nkpaþu nke putara n'ihi Stifen jeruru Finisia, na Saipros, na Antiok, ha adigh-agwa onye o bula okwu Chineke ma-ough náni ndi-Ju. 20 Ma ufodu di n'etiti ha, ndikom nke Saipros na Sairini, ndi, mbe ha biaruru Antiok, ha gwa kwa ndi-Grik okwu ahu, nêzisa ozi oma nke Onye-nwe-ayi Jisus. 21 Aka Onye-nwe-ayi we so ha: oké igwè ndi kwere we chigharikute Onye-nwe-ayi. 22 Akuko bayere ha we ba na nti nzukø Kraist di na Jerusalem: ha we zipu Banabas ije rue Antiok: 23 onye, mbe o biaruru, mbe o hu-kwa-ra amara Chineke, o

nuria; o we riø ha nile, ka ha zube n'obi-ha inogide n'ebe Onye-nwe-ayi no: 24 n'ihi na o bu ezi nwoke, juputa kwa na Mø Nsø na okwukwe: ewe tukwasí oké igwè madu nye Onye-nwe-ayi. 25 Q we pua je Tasøs ichø Sol: 26 mbe o chotara ya, o we kuru ya bia Antiok. Q we rue, na obunà ogologo otù arø ha zukorø na nzukø Kraist, zi kwa oké igwè madu ihe; na o bu kwa n'Antiok ka eburu uzø kpø ndi nëso uzø Jisus ndi-Kristian.

27 Ma na mbe ahu ndi-amuma ufodu siri na Jerusalem ridata n'Antiok. 28 Ma otù onye nime ha, aha-ya bu Agabøs, biliri, we gosi site na Mø Nsø na oké unwu gaje ida n'elu-uwa dum madu bi: nke putara n'oge Klædiøs. 29 Ndi nëso uzø Jisus, onye o bula ka ihe o nwere ra, we zube izigara umu-nna nime Kraist ndi bi na Judia ihe iyere ha aka: 30 nke ha me-kwa-ra, nêzigara ndiokenye site n'aka Banabas na Sol.

12 1 Ma dika n'oge ahu Herod, bú eze, tukwasiri aka-ya n'aru madu ufodu nime nzukø Kraist ime ha ihe ojo. 2 Q we were mma-agha bue Jemes nwanne Jón. 3 Ma mbe o huru na o di ndi-Ju utø, o we jidekwasi Pita. Ubøchi ahu bu ubøchi achicha ekogh-eko. 4 Mbe o jidesiri ya, o tubà ya n'ulo-nkpørø, we rara ya nye n'aka ndi-agha iri na isi iche ya anq anq; nêzube ikuputa ya nye ndi-Ju mbe ememe ngabiga gasiri. 5 Ya mere edebere Pita n'ulo-nkpørø: ma nzukø Kraist nékpegidesi ekpere ike nye Chineke n'ihi ya. 6 Ma mbe Herod gaje ikuputa ya, n'otù abali ahu Pita náraru ura n'etiti ndi-agha abua, ejí nkporø abua ke ya abu: ndi-nche ndi no n'iru onu-uzø nêchebe ulo-nkpørø. 7 Ma le, mó-ozí nke Onye-nwe-ayi guzoro ya nso, ihé nwu-kwa-ra n'imeulo nke ulo-nkpørø: o we tie Pita aka n'akuku, kpote ya, si, Bilie oso. Nkpørø-ya abua we dapu n'aka-ya abua. 8 Mø-ozí ahu we si ya, Ke ihe-ókiké n'úkwù-gi, yiri kwa akpukpø-ukwu sandal gi. Q we me otù ahu. Q we si ya, Bokwasi uwe uku gi n'aru-gi, sokwam. 9 Q we pua, so ya; ma o matagh na o bu ezie, bú ihe emere site n'aka mó-ozí, kama o nêché na o náhu òhù. 10 Ma mbe ha gasiri ndi-nche mbu na ndi-nche nke-abua, ha biaruru

onu-uzo-ama igwè ahu nke esi abà nime obodo; nke megħere onwe-ya nye ha: ha we pua, gabiga n'otù uzò ntà; ngwa ngwa mo-ozi ahu we pua n'ebe o no.

11 Mbe Pita mara onwe-ya, o si, Ubu a ka m'matara n'ezie, na Onye-nwe-ayi ziputara mo-ozi-Ya, weputam n'aka Herod, ya na ile-anja nile nke ndi-Ju.

12 Mbe o ghqtasiri ihe ahu, o bia rue ulo Meri nne Jøn onye akpo-kwa-ra Mak; ebe ɔtutu madu zukorori nēkpe kwa ekpere. 13 Ma mbe o kuru aka n'onu-uzo nke onu-uzo-ama, otù nwa-abqgho, aha-ya bu Roda, biara iña nti.

14 Ma mbe o matara olu Pita, o megħegħ onu-uzo-ama n'ihi ɔnù, ma o babara nime ulo, koro ha na Pita guzoro n'iru onu-uzo-ama. 15 Ma ha siri ya, Anya adigh gi nma. Ma o nēkwusi ike na o bu otù a. Ha we si, O bu mo-ozi-ya. 16 Ma Pita nākugide aka n'onu-uzo: mbe ha meghesiri, ha hu ya, ibobo we nwua ha n'aru. 17 Ma mbe o kpukpusiri ha aka ikpuchi onu-ha, o koro ha otù Onye-nwe-ayi duputara ya-ri n'ulo-nkporo. O si, Koro James na umu-nna-ayi ihe ndia. O we pua, ga ebe di iche. 18 Ma mbe chi boro, o bugh nkpasu ntà putara n'etiti ndi-agha, ihe mere Pita. 19 Mbe Herod chosiri ya, ma o chotagh ya, o kpe ndi-nche-ya ikpé, nye iwu ka ewe dupu ha ibu ha. O we si na Judia ridata na Sisaria, we nogide n'ebe ahu.

20 Ma Herod nēbu agħha nke-uku megide Taia na Saidon n'obi-ya: ha we were otù obi biakute ya; mbe ha mesiri Blastos eyi-ha, nke bu onye nēle im-eulo-ndina nke eze anya, ha we riq ka udo di n'etiti ha, n'ihi na esi n'ala nke eze ahu azu ala-ha. 21 N'ubochi akara àkà Herod we yikwasi uwe nke eze, nōkwasi n'oche-ikpé, gwa ha okwu. 22 Qra madu we tie nkpu, si, O bu olu chi, o bugh kwa olu nke madu. 23 Ngwa ngwa mo-ozi nke Onye-nwe-ayi we tie ya ihe, n'ihi na o nyegħ Chineke otuto ahu: ikpuru we tabue ya, o we kubie ume.

24 Ma okwu Chineke nāga n'iru, nāba kwa uba.

25 Banabas na Sol we si na Jerusalem lagħachi, mbe ha jezuru ozi-ha, nēkuru Jøn nke akpo-kwa-ra Mak ka ya na ha yikø je.

13 1 Ma ndi-amuma na ndi-ozizi di n'Antiok, nime nzukò Kraist di n'ebe ahu, bù Banabas, na Simeon onye anākpò Naiga, na Lusios onye Sairini, na Manaen onye azükqo ya na Herod, bù tetrarch, na Sol. 2 Ma mbe ha nēfè Onye-nwe-ayi òfufè, nēbu kwa ɔnu, Mq Nsq siri, Kewaputaram Banabas na Sol ilu ɔlu nke M'kpoworo ha ka ha lúa. 3 Mbe ahu, mbe ha busiri ɔnu kpe kwa ekpere bikwasi kwa ha aka n'isi, ha we zipu ha.

4 Ya mere ndi ahu, ebe Mq Nsq zipuru ha, ha ridata na Selcusia; ha we site n'ebe ahu ba n'ubo je Saipros. 5 Mbe ha ruru Salamis, ha we kwusa okwu Chineke n'ulo-nzukò nile nke ndi-Ju: ha nwe-kwa-ra Jøn dika onye nējere ha ozi. 6 Mbe ha gabigasiri n'agwe-etiti ahu dum rue Pafo, ha hu otù nwoke nke bu onye-mħasi, onye-amuma ugħha, onye-Ju, aha-ya bu Ba-Jesus; 7 onye ya na onye-isi no, bù Sajiq Pol, nwoke nwere nglotja. Onye ahu kpotara onwe-ya Banabas na Sol, we chø inu okwu Chineke. 8 Ma Elimas, bù onye-mħasi ahu, (n'ihi na otù a ka alha-ya di ma asugharia ya), nēguzogide ha, nāchø uzò iduhie onye-isi ahu n'okwukwe-ayi. 9 Ma Sol, onye anākpò kwa Pol, ebe o juputara na Mq Nsq, o legidere ya anya, 10 si, Gi onye juputara n'aghugħo nile na ihe nile jobru onwe-ya, gi nwa ekwensu, gi onye-iro ezi omume nile, i gagh-arapu ikwahie uzò nile eguzoziri nke Onye-nwe-ayi? 11 Ubu a, le, aka Onye-nwe-ayi di kwa n'aru gi, i gēkpu kwa isi, nāhugh anyanwu nwa oge. Ngwa ngwa alulu na qħichiri dakwasiri ya; o we nējegħari nāchø ndi gējide ya n'aka idu ya. 12 Mbe ahu onye-isi ahu, mbe o huru ihe meworo, o kwere, ebe ibobo ozizi nke Onye-nwe-ayi nwuru ya n'aru.

13 Pol-hà we si na Pafo nupu uq, bia rue Paga di na Pamfilia: Jøn we rapu ha, lagħachi na Jerusalem. 14 Ma ha onwe-ha sitere na Paga gabiga, bia rue Antiok di na Pisidia; ha we ba nime ulo-nzukò-ha n'ubochi-izu-ik, we nōdu aia. 15 Ma mbe agusiri akwukwø iwu na ndi-amuma, ndi-isi ulo-nzukò ahu zigera ha ozi, si, Umu-nnc-ayi, o buru na unu uwere okwu nkasi-obi igwa ndi-

ayi, kwuenu. 16 Pol we bilie, kpukpu kwa aka, si,

Ndikom nke Israel, na ndi nātu egwu Chineke, nurunu. 17 Chineke nke ndi nka, bù Israel, rōputara nna-ayi-hà, we welie ndi Israel elu mbe ha nō dika ḥbia n'ala Ijipt, O were kwa ogwe-aka di elu duputa ha nime ya. 18 Oge ra ka ọgu arọ abua O we nānagide omume-ha n'ohia. 19 Mbe O wedasiri mba asa n'ala Kenean, O me ka ha keta ala-ha, ihe ra ka nnū arọ na ọgu arọ abua na iri: 20 mbe ihe ndia gasiri O nye ha ndi-ikpē rue oge Samuel, bù onye-amuma. 21 Emesia ha riọ ka enye ha eze: Chineke we nye ha Sol nwa Kish, nwoke nke sitere n'ebo Benjamin, onye chirí cze ọgu arọ abua. 22 Mbe O wepusiri ya, O welie Devid ibu eze-ha; onye O ba-kwa-ra àmà, si, Achotawom Devid nwa Jesi, nwoke nke di ka obim si acho, onye gēme ihe nile M'nāchọ. 23 Site na nkpuru nwoke a ka Chineke wetara Israel Onye-nzoputa, bù Jisus, dika nkwa-Ya si di; 24 mbe Jón buru uzø kwusa baptism nke nchèghari nye ndi Israel nile, mbe O kābatagh. 25 Ma mbe Jón nābazu ọsq-ya, ọ si, Gini ka unu nēchè na abum? Mu onwem abugh Ya. Karña, le, otù Onye nābia n'azum, Onye m'nēkwasigh itòpu akpukpø-ukwu nke ukwu-Ya. 26 Umu-nnem, umu eriri Abraham, na ndi di n'etiti unu nātu egwu Chineke, ọ bu ayi onwe-ayi ka eziputara okwu nke nzoputa nka. 27 N'ihi na ndi bi na Jerusalem, na ndi-isi-ha, ebe ha nāmatagh Ya, na olu ndi-amuma nke anāgu n'ubochi-izu-ike nile, ha mezuru ha n'irma Ya ikpē. 28 O bu ezie na ha ahugh ihe ọ bula kwesiri ọnwu n'aru Ya, ma ha riqo Pailat ka eþue Ya. 29 Mbe ha mezuru ihe nile edeworo n'akwukwø nsø bayere Ya, ha si n'osisi ahu wedata Ya, tóþo Ya n'ilí. 30 Ma Chineke mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie: 31 ewe me ka ha hu Ya ọtutu ubochi, bù ndi soro Ya si na Galili rigoro Jerusalem, ndi buru ndi-Ju ndi-àmà-Ya ubu a. 32 Ayi onwe-ayi nēzi kwa unu ozi ọma nke nkwa ahu ekwere nna-ayi-hà, 33 na Chineke emezuwo nka n'ebé umu-ayi nō, ebe O mere ka Jisus bilie; dika edewo-kwa-ra ya n'abù ọma nke-abua, si, Okparam ka Gi onwe-gi bu, Mu onwem amuwo Gi ta. 34 Ma

na O mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, ọ digh na O gaje ilaghachi n'ire-uré ọzø, O kwuwo otú a, si, M'gēnye unu ihe nile di ọcha nke kwesiri ntukwasi-obi nke ekwere Devid na nkwa. 35 N'ihi na Q nāsi kwa n'abù ọma di iche, I gaghenye Onye nke Gi di ọcha n'obi ka O hu ire-uré. 36 N'ihi na Devid, mbe ọ jesiri ọbø-ya ozi, o sitere n'izù Chineke da n'ura ọnwu, ewe tóþo ya n'ebé nna-ayi-hà nō, ọ we hu ire-uré: 37 ma Onye ahu Chineke mere ka O bilie ahugh ire-uré. 38 Ya mere maranu nka, umunnem, na anēsite n'ònú Onye a kwusa nbaghara nmehie nile nye unu: 39 Ọ bu kwa nime Onye a ka anāgu onye ọ bula nke kwere na Ya n'onye ezi omume n'ihe nile, nke anāpugh igu unu na ndi ezi omume na ha nime iwü Moses. 40 Ya mere lezienu anya, ka ihe ahu ghara ibiakwasi unu, nke ekwuworon'akwukwø ndi-amuma, si,

41 Lenu, ndi-nlel-anyia, ka o ju kwa unu anya, ka ekepochapu kwa unu; N'ihi na olu ka Mu Onwem nālu n'ubochi-unu,

Olu unu nāgagh-ekwe ma-qli ọ buru na onye ọ bula kɔrø unu akukø-ya.

42 Mbe ha nāpu, ha we riọ ka agwa ha okwu ndia n'ubochi-izu-ike soni.

43 Ma mbe nzukø ahu lasasiri, ọtutu mædu n'etiti ndi-Ju, na n'etiti ndi nēso uzø ndi-Ju ndi nātu egwu Chineke, soro Pol na Banabas: ndi nāgwa ha okwu, nēme kwa ha ka ha kweye inogide n'amara nke Chineke.

44 Ma n'ubochi-izu-ike soni ọ fôduru ihe ntà ka obodo ahu nile zukø inu okwu Chineke. 45 Ma mbe ndi-Ju huru igwè madu ahu, ha juputara n'ekworo, we nēkwugide ihe nile Pol nēkwu, ha nēkwulu kwa ha. 46 Pol na Banabas we kwuwa okwu, si, O di nkpa ka eburu uzø gwa unu okwu Chineke. Ebe unu nēnupu ya n'aru-unu, nēkpe kwa onwe-unu ndi nēkwasigh ndu ebigh-ebi, le, ayi gaje ichighari gwa ndi mba ọzø okwu. 47 N'ihi na otù a ka Onye-nwe-ayi nyeworo ayi iwü, si,

Edebewom I ka I buru ihè nke mba nile,

Ka I we di inye nzoputa rue nsøtu uwa.

48 Ma mbe ndi mba ọzø nuru nka, ha nuria, nye kwa okwu Chineke otuto: ha

we kwere na Jisus, ka ha ra, bú ndi edoro inata ndu ebigh-ebi. 49 Ewe nēbu okwu Onye-nwe-ayi jezu ala ahu dum. 50 Ma ndi-Ju kwaliri ndinyom nātu egwu Chineke, bú ndi anāsopuru, na ndi-isi obodo ahu, ha we kpalie nsobu megide Pol na Banabas, we chupu ha n'ókè-ala-ha. 51 Ma ha rupuru ájá nke ukwu-ha megide ha, we bia rue Aikoniom. 52 Ndi nēso uzø Jisus we juputa n'qñu na Mø Nsø.

14 1 O we rue n'Aikoniom, na ha abua bákorø n'ulo-nzukø nke ndi-Ju, we kwue okwu n'uzø nke mere ka oké igwè madu, ma ndi-Ju ma ndi-Grik, kwere na Jisus. 2 Ma ndi-Ju ndi nēkweyegh kpaliri nkpuru-obi ndi mba qzø, me ka ha jø njø n'ebe umu-nna nime Kraist nø. 3 Ya mere ha nogidere n'ebe ahu oge di anya, nēkuwa okwu nime Onye-nwe-ayi, Onye nābara okwu amara-Ya àmà, ebe Q nēnye ka eme ihe-iriba-ama na olu-ebube di iche iche site n'aka-ha. 4 Ma qra obodo ahu kewara: ufodu we nø n'akuku ndi-Ju, ufodu nø kwa n'akuku ndi-ozø Jisus. 5 Mbe ndi mba qzø, na ndi-Ju kwa, ha na ndi-isi-ha, nukotara ime ha ihe-ihere, na itu ha nkume, 6 ha we mata, ɬalaga n'obodo nke Laikaønia, bú Listra na Dabe, na ala di ha buruburu: 7 n'ebe ahu ka ha nēzisa kwa ozø oma.

8 Ma na Listra otu nwoke nānødu ala, nke ukwu-ya abua nēnwegh ike, bú onye-ngwuro site n'afø nne-ya, onye q digh mbe q bulø q jereri ije. 9 Onye a naru Pol ka o nēkuwa okwu: onye, ebe q legidere ya anya, ebe q hu-kwa-ra na q nwere okwukwe agéji zoputa ya, 10 q were oké olu si, Bilie, guzo qto n'ukwugi abua. Q we wulie je kwa ije. 11 Mbe igwè madu nile huru ihe Pol mere, ha welie olu-ha, nāsi n'asusu Laikaønia, Chi-ayi ridatakuru ayi n'oyiyi madu. 12 Ha we kpø Banabas, Jupita; kpø kwa Pol, Makuri, ebe ya onwe-ya bu onye-isi nēkuwa okwu. 13 Onye-nchu-aja nke Jupita, nke ulo nsø ya di n'iru obodoahu, we sekputa ehi weta kwa okoko-osisi n'qñu-uzø-ama obodo, ya na igwè madu ahu we cho ichu aja. 14 Ma mbe ndi-ozø ahu, bú Banabas na Pol, nuru ya, ha dowa uwe-ha, we pua ɬabà n'etiti igwè madu ahu, nēti nkpu, 15 nāsi, Ndikom, gini mere unu nēme ihe ndia? Ayi

onwe-ayi bu kwa madu yiri unu n'aru-ayi, ayi nēzi kwa unu ozø oma, ka unu si n'ihe-efu ndia chigarikute Chineke Kraist di ndu, Onye kere elu-igwe na ala na oké osimiri, na ihe nile di ha nime: 16 Onye n'qø nile gara aga kwere ka mba nile nāga n'uzø nile nke aka ha. 17 Otú q di, Q rapugh Onwe-ya nēnwegh ihe-àmà, ebe Q nēme ezi ihe, nēnye kwa unu miri-ozozo na oge nkpuru site n'elu-igwe, nēmeju obi-unu n'ihe-qzuzù na qñu. 18 Ma n'ikwu okwu ndia q di ha ike ibochi igwè madu nile ka ha ghara ichu aja nye ha.

19 Ma ndi-Ju siri n'Antiøk na Aikoniom bia rue ebe ahu: mbe ha rafusiri igwè madu nile, ha tua Pol nkume, døkpupu ya n'azu obodo, nēchë na q nwuru anwu. 20 Ma mbe ndi nēso uzø Jisus guzoro ya buruburu, o bilie, ba nime obodo: n'echi-ya ya na Banabas we pua ga Dabe. 21 Mbe ha zisasiri ozø oma gwa ndi obodo ahu, me kwa qtotu madu ka ha buru ndi nēso uzø Jisus, ha laghachi na Listra, na Aikoniom, na Antiøk, 22 nēme ka nkpuru-obi ndi nēso uzø Jisus guzosie ike, nāriø ha ka ha nogide n'okwukwe-ayi, nēgosi kwa na ayi aghagh isite n'qtutu nkpatu ba n'ala-eze Chineke. 23 Mbe ha røputasiri ndi-okenye nime nzukø Kraist nile n'otu n'otu nye ha, were kwa obubu-ønu kpe ekpere, ha we rara ha nye n'aka Onye-nwe-ayi, bú Onye ha kwceri na Ya. 24 Ha we gabiga n'etiti Pisidia, bia rue Pamfilia. 25 Mbe ha kwusiri okwu Chineke na Paga, ha ridata n'Atalaia; 26 ha we si n'ebe ahu ba n'ubø je Antiøk, nke esitereri na ya rara ha nye n'amara nke Chineke ilu olu nke ha luzuru. 27 Mbe ha ruru, me kwa ka nzukø Kraist zukota, ha we kqø ha ihe nile, ka ha ra, bú nke Chineke soro ha me, kqø-kwa-ra ha na Q meghereri qñu-uzø okwukwe nye ndi mba qzø. 28 Ha na ndi nēso uzø Jisus we nogide q bugh nwa oge.

15 1 Madu ufodu we si na Judia ridata we zí umu-nna nime Kraist ihe, si, Q buru na ebigh unu úgwù dika qome-n'ala nke Moses nyere si di, apugh izoputa unu. 2 Ma mbe nkewa na ajuju nādigh ntà diri Pol na Banabas imegide ha, ndi Kraist we dozie ka Pol na Banabas, na ufodu ndi qzø n'etiti ha,

rigoro Jerusalem jekuru ndi-ozi na ndi-okenye bayere ajuju a. 3 Ya mere, mbe nzukø Kraist dupusiri ha n'ije-ha, ha gabigara n'etiti Finisia, gabiga kwa n'etiti Sameria, nako akukø nchighari ndi mba ozø: ha neme kwa ka oké onu diri umu-nna nime Kraist nile. 4 Mbe ha ruru Jerusalem, nzukø Kraist na ndi-ozi na ndi-okenye we nara ha nke-oma, ha we kørø ha ihe nile, ka ha ra, bú nke Chineke soro ha me. 5 Ma ufodu nime irø-ótù ndi-Farisi ndi kwere na Jisus biliri, si, Aghagh ibi ha úgwù, na inye ha iwu ka ha debe iwu Moses.

6 Ndi-ozi na ndi-okenye we zukø ile okwu a. 7 Mbe ha juritarari onwe-ha otutu ajuju, Pita we bilie, si ha,

Umu-nnam, unu onwe-unu mara na site n'ubochi mbu Chineke roputara n'etiti unu, ka ndi mba ozø we site n'qnum nu okwu nke ozi oma ahu, kwere kwa. 8 Chineke, Onye mara obi madu, we bara ha àmà, ebe Q nyere ha Mø Nsø, dika Q nye-kwa-ra ayi onwe-ayi; 9 o digh kwa ókè Q kpara n'abata ayi na ha, ebe Q mere ka obi-ha di qcha site n'okwukwe. 10 Ya mere, ubu a, gini mere unu nänwa Chineke, n'ikoye yoke n'olu ndi neso uzø Jisus, nke ma nna-ayi-hà ma ayi onwe-ayi nénwagh ike iburu? 11 Kama ayi kwere na agázoputa ayi site n'amara Onye-nwe-ayi Jisus, n'otù aka ahu dika ha onwe-ha.

12 Qra ha nile we kpuchie onu-ha; ha we nuru okwu Banabas na Pol ka ha nakø akukø ihe-iriba-ama na olu-ebube nile, ka ha ra, bú nke Chineke mere n'etiti ndi mba ozø site n'aka-ha. 13 Mbe ha kpuchiri onu-ha, Jemes we za, si,

Umu-nnam, nurunu olum: 14 Simeon kørø otù Chineke buru uzø leta ndi mba ozø, isi n'etiti ha weputara aha-Ya otù ndi. 15 Nka na okwu ndi-amuma nwe-kwa-ra otù olu; dika edeworo n'akwukwø nsø, si,

16 Mbe ihe ndia gasiri M'gálaghachi, M'gáma kwa ulo-ikwù nke Devid ozø, nke daworo ada;

Q bu kwa ebe-ya nile akwaturu akwatu ka M'gëwù ozø,

M'gëme kwa ka o guzozie ozø:

17 Ka ndi fòduru n'etiti madu we chø Onye-nwe-ayi,
Ha na mba nile, ndi aguru aham,

18 Ka Onye-nwe-ayi kwuru, Onye neme ka amara ihe ndia site na nmalite oge a.

19 N'ihì nka uche nke mu onwem bu, ka ayi ghara isobu ndi si n'etiti ndi mba ozø chigharikute Chineke; 20 kama ka ayi zigara ha akwukwø-ozi, ka ha rapu ihe ruru áru nke arusi nile, na ikwa-iko, na anu anyaþuru anyaþu, na òbara. 21 N'ihì na Moses site n'òbø mbu nile nwere n'obodo dum ndi nèkwusa ya, ebe anàgu ya n'ulo-nzukø nile ubochi-izuke dum.

22 Mbe ahu o di ndi-ozi na ndi-okenye nma, ha na nzukø Kraist dum, iròputa ndikom ufodu nime ha, na iziga ha n'Antiòk, ha na Pol na Banabas; bú Judas anákø Basabas, na Sailas, ndikom bu ndi-isi n'etiti umu-nna nime Kraist: 23 ha site-kwa-ra n'aka-ha de akwukwø, si, Ndi-ozi na umu-nna-unu, bú ndi-okenye, nèdegaru umu - nna - ayi akwukwø, bú ndi sitere na ndi mba ozø, ndi bi n'Antiòk na Siria na Silisia, ayi nèkele unu: 24 Ebe ayi nuru na ufodu ndi siri n'etiti ayi pua were okwu me ka obi lo unu miri, nèmebi nkpuru-obi-unu; bú ndi ayi nènyegli ihe o bulan'iwu; 25 o di ayi nma, ebe ayi biaworo nwe otù obi, iròputa ndikom na iwere ha zigara unu, ha na Banabas na Pol, ndi ayi huru n'anya, 26 ndi raraworo nduha nye n'ihì aha Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 27 Ya mere ayi ezitewo Judas na Sailas, ndi ha onwe-ha gákø-kwa-ra unu otù ihe ndia n'okwu onu. 28 N'ihì na o di Mø Nsø nma, di kwa ayi onwe-ayi nma, ka ayi ghara ibo unu ibu arø kari ihe ndia di nkpa: 29 ka unu rapu ihe nile achuru n'aja nye arusi, na òbara, na anu anyaþuru anyaþu, na ikwa-iko; o buru na unu edebe onwe-unu ghara imetu ihe ndia aka, o gádiri unu nma. Jisienu ike.

30 Ya mere, mbe ezipusiri ha, ha ridatarà n'Antiòk; mbe ha mesiri ka ora madu zukø, ha nye ha akwukwø-ozi ahu.

31 Mbe ha gusiri ya, ha nuria n'ihì nkasi-obi di ya. 32 Judas na Sailas, ebe ha onwe-ha bu kwa ndi-amuma, ha we were otutu okwu kasie umu-nna ahu obi, me kwa ka obi-ha guzosie ike.

33 Mbe ha nòdusiri n'ebe ahu oge ufodu, ewe si n'ebe umu-nna ahu nò zilaga ha n'udo lakuru ndi ziputara ha-

ri. 34 Ma otù ọ di, ọ di Sailas nma ka ọ nogide n'ebe ahu. 35 Ma Pol na Banabas nogidere n'Antiok, nēzi nēzisa kwa ozi ọma, bù okwu nke Onye-nwe-ayi, ha na ọtutu ndi ọzọ kwa.

36 Mbe ubochi ufodu gasiri Pol we si Banabas, Ka ayi jeghachi ubu a leta umu-nna-ayi n'obodo nile n'otù n'otù ebe ayi kwusara okwu Onye-nwe-ayi, ka ayi we le otù ha nēme. 37 Banabas we zube ikuru kwa Jōn, onye anākpō Mak, ka ya na ha yikō je. 38 Ma ọ digh Pol nma ka ha kuru onye ahu ka ya na ha yikō je, bù onye si na Pamfilia rapu ha laghachi, ghara iso kwa ha je ọlu-ha. 39 Oké iwe we puta n'etiti ha, nke mere ka ha kewa otù onye n'ebe ibe-ya nō, Banabas we kuru Mak nye onwe-ya, we ba n'ubø je Saipros; 40 ma Pol rōputara Sailas, we pua, mbe umu-nna nime Kraist rarasarí ya nye n'amara Onye-nwe-ayi. 41 O we gabiga nime Siria na Siliisia, nēme ka nzukō Kraist guzosie ike.

16 1 O we biaru kwa Dabe na Listra: 1 ma le, otù onye nke nēso uzø Jisus nō n'ebe ahu, aha-ya bu Timoti, nwa nke otù nwayi Ju onye kwere na Jisus; ma nna-ya bu onye-Grik. 2 Umu-nna nime Kraist ndi bi na Listra na Aikoniom ƙara onye ahu ezi àmà. 3 Nwoke a ka Pol chørø ka o so ya pua; ọ we were ya bi ya úgwù n'ihi ndi-Ju ndi nō n'ebe ahu: n'ihi na ha nile matara na nna-ya bu onye-Grik. 4 Mbe ha nāgabiga n'obodo nile, ha we nēnye n'aka-ha iwu ahu idebe, bù nke ndi-ozí na ndi-okenye nō na Jerusalem nyereri. 5 Ya mere anēnye nzukō Kraist ike n'okwukwe-ayi, ọnou-ogugu-ha nābabiga kwa uba ókè kwa-ubochi.

6 Ha we nāgabiga n'ala Frijia na Galetia, ebe Mø Nsø bochiri ha ikwu okwu Chineke n'Esia; 7 mbe ha biara na ncherita-iru Misia, ha we nwa iga na Bitinia; ma Mø nke Jisus ekwegh ha; 8 ha we gabiga akuku Misia, we ridata na Troas. 9 Ewe me ka Pol hu ọhù n'abali; Otù nwoke, bù onye Masedonia, nēguzo, nāriø ya, si, Gabita na Masedonia, yere ayi aka. 10 Mbe ọ husiri ọhù ahu, ngwa ngwa ayi we chø uzø ipu ka ayi ba na Masedonia, ebe ayi sikuwutara n'obi-ayi na Chineke kpørø ayi-ri izi ha ozi ọma.

11 Ya mere ayi siri na Troas nupu ubø, we ga otù iru rue Samotresi, n'echi-ya ayi we rue Neapolis; 12 ayi we site n'ebe ahu ga rue Filipai, nke bu otù obodo nke Masedonia, obodo mbu nke akuku ahu, buru kwa colony nke Rom: ayi we nānogide n'obodo ahu ubochi ufodu. 13 N'ubochi-izu-ike ayi we pua n'ọnou-uzø-ama obodo ga n'uso otù osimiri, ebe ayi chère na ebe ekpere di; ayi we nōdu ala, we gwa ndinyom ndi bakorø okwu. 14 Otù nwayi we nu okwu-ayi, aha-ya bu Lidia, onye nēre ihe ejii esiji ákwà ododo, onye obodo Tayataira, onye nātu egwu Chineke: Onye-nwe-ayi we meghe obi-ya, iha nti n'ihe nile Pol nēkwu. 15 Mbe emere ya na èzi-na-ulø-ya baptism, ọ riø ayi, si, O buru na unu atulewo na abum onye kwere n'Onye-nwe-ayi, batanu n'ulom, nogide n'ebe ahu. O we rugide ayi.

16 O we rue, mbe ayi nāga ebe ekpere, na otù nwa-abøghø onye nwere mō nke anākpō Paiton zutere ayi, onye nēwetara ndi-nwe-ya ọtutu urù site n'ibu amuma ugha. 17 Nwayi a nēso ayi na Pol, nēti nkpu, si, Madu ndia bu ndi-orù Chineke Onye kachasi ihe nile elu, ndi nēkwusara unu uzø nzoputa. 18 Ma nka ka ọ nēme ọtutu ubochi. Ma Pol, ebe ike gwuru ya nō, o chighariri, si mō ahu, Anamenye gi iwu n'aha Jisus Kraist ka i si nime ya puta. O we puta n'otù oge hour ahu.

19 Ma mbe ndi-nwe-ya huru na olile-anyia nke urù-ha alawo, ha jidere Pol na Sailas, we døkpuru ha ba n'omma-ahia n'iru ndi-isi, 20 mbe ha kutasiri ha n'iru ndi-ikpè, ha si, Ndikom ndia, ebe ha bu ndi-Ju, ha nēme ka obi lò ndi obodo-ayi miri nke-ukui, 21 ha nēkwusa kwa ọme-n'ala nke nēzigh ezi n'iwu ka ayi nara, ma-qbü ime, ebe ayi bu ndi Rom. 22 Igwè ndi ahu we guzo ọtø n'otù imegide ha: ndi-ikpè we døwapu uwe-ha, nye kwa iwu ka apia ha utari. 23 Mbe ha tisiri ha ọtutu ihe-otiti, ha tubà ha n'ulo-nkpørø, nēnye onye-nche ulo-nkpørø iwu ka ọ debe ha nke-omma: 24 onye, ebe enyere ya-ri iwu di otù a, ọ tubàra ha nime ulo-nkpørø di nime, kpøsie ha ọtøsi ike n'ukwu. 25 Ma dika n'etiti abali Pol na Sailas nēkpe ekpere nābùku kwa Chineke abù, ndi-nkpørø we nēge

nti n'olu-ha; 26 na mberede oké ala-
qma-jiji di, nke mere ka ntø-ala ulo-
nkporø ma jiji: ngwa ngwa qnu-
uzø nile we meghe; abu ndi-nkporø nile
topu-kwa-ra. 27 Onye-nche ulo-nkporø,
ebe emere ka ø teta n'ura, ebe ø hu-kwa-
ra qnu-uzøulo-nkporø ka ha meghevoro,
ø we miputa mma-agha-ya, gaje ibu
onwe-ya, ebe ø nèchè na ndi-nkporø
abapuwori. 28 Ma Pol were oké olu
ti nkpu, si, Emerula onwe-gi aru: n'ihi
na ayi nile nø n'ebe a. 29 O we
riø ka eweta øku, ø we mabà nime,
da n'iru Pol na Sailas, ka aru náma ya
jiji, 30 ø we kuputa ha, si, Ndi-nwe-
ayi, gini di nkpa ka m'me ka ewe
zoputam? 31 Ha we si, Kwere n'Onye-
nwe-ayi Jisus, agazoputa kwa gi, gi
onwe-gi na èzi-na-ulø-gi. 32 Ha we
gwa ya okwu Onye-nwe-ayi, ya na ndi
nile nø n'ulo-ya. 33 O we kuru ha n'otù
oge hour nke abali ahu, sa qnyá ihe-otiti-
ha; ngwa ngwa ewe me ya baptism, ya
onwe-ya na ndi-ya nile. 34 O we kugo
ha n'ulo-ya, døba ihe-oriri n'iru ha, obi
náto kwa ya utø nke-uku, ya na èzi-na-
ulø-ya nile, ebe ø kwere Chineke.

35 Ma mbe chi børo, ndi-ikpø zitere
ndi-qchi-utari-ha, si, Rapu ndikom ahu
ka ha la. 36 Onye-nche ulo-nkporø ahu
we kørø Pol okwu ndia, si, Ndi-ikpø
ezitewo ka arapu unu la: ya mere putanu
ubu a, la kwa n'udo. 37 Ma Pol siri ha,
Ha piara ayi ihe n'iru ora madu, námagh
ayi ikpø, ø bu ezie na ayi bu ndi Rom,
ha we tubà ayi n'ulo-nkporø; ha
náchupu kwa ayi ubu a na nzuzo? ha
agagh-emé ya ma-qli; karma ka ha onwe-
ha bia duputa ayi. 38 Ndi-qchi-utari
ahu we kørø ndi-ikpø okwu ndia: ha we
tua egwu, mbe ha nuru na ha bu ndi
Rom; 39 ha we bia riø ha; mbe ha
duputasiri ha, ha we kpere ha ka ha si
n'obodo-ha pua. 40 Ha we si n'ulo-
nkporø-ahu puta, ba n'ulo Lidia: mbe
ha husiri umu-nna nime Kraist, ha kasie
ha obi, we pua.

17 1 Ma mbe ha gabigasiri
n'Amfipolis na Apolonia, ha
biaruru Tesalonaika, ebe ulo-nzukø ndi-
Ju di: 2 Pol, dika ø némé mbe dum,
we bakuru ha, ogologo ubochi-izu-ike
atø ø nágwa kwa ha okwu site n'ihe
edeworo n'akwukwø nsø, 3 némeghe
ha, nèche kwa n'iru ndi ahu, na Kraist-

ha aghagh ihu ahuhu, na isi na ndi
nwuru anwu bilie; nègosi kwa na Jisus
nka, Onye mu onwem nèkwusara unu,
ka o kwuru, bu Kraist ahu. 4 Ewe me
ka ufødu nime ha kweye, ha we dayere
Pol na Sailas; ha na oké igwè madu
n'etiti ndi-Grik ndi nátu egwu Chineke,
ø digh kwa ndinyom ole-na-ole nime
ndinyom ndi bu ndi-isi dayere ha.
5 Ma ndi-Ju, ebe ha nèkwo ekworo,
ha kuru ajo ndikom ufødu nime ndi
nèguzo n'efu n'qma-ahia ka ha so ha,
ha we kpokota igwè madu, me ka obodo
ahu tua ùzù; ha we biakwasi ulo Jeson,
chø uzø ikuputa ha n'iru ora madu.
6 Ma mbe ha náchøtagh ha, ha døkpuru
Jeson na umu-nna nime Kraist ufødu ga
n'iru ndi-isi obodo, nèti nkpu, si, Ndia,
bú ndi kpùru elu-uwa dum madu bi iru,
ha eruwo kwa n'ebe a; 7 ndi Jeson
kpøbataworo: ndia nile némegide kwa
iwu nile nke Sisa, ebe ha nási na Eze di
iche di, bú Jisus. 8 Ha we me ka obi lø
igwè madu ahu na ndi-isi obodo miri,
mbe ha nuru ihe ndia. 9 Mbe ha mesiri
ka Jeson na ndi fòduru nø n'aka-mbe,
ha we rapu ha ka ha la.

10 Ngwa ngwa umu-nna nime Kraist
we zipu Pol na Sailas n'abali igaru
Beria: mbe ha ruru ebe ahu, ha ba nime
ulo-nzukø nke ndi-Ju. 11 Ma ndia
ka ndi bi na Tesalonaika nma n'obi,
ebe ha were obi di øku nile nara okwu
ahu nke-qma, nényocha ihe nile
edeworo n'akwukwø nsø kwa-ubochi,
ma ihe ndia di otù a. 12 Ya mere otutu
madu nime ha kwere na Jisus; ø digh
kwa ole-na-ole kwere n'etiti ndinyom
Grik ndi anásopuru, na n'etiti ndikom.
13 Ma mbe ndi-Ju nke Tesalonaika
mara na Pol nèkwusa kwa okwu Chineke
na Beria, ha bia-kwa-ra ebe ahu, nákpali
igwè madu nile, némé kwa ka obi lø ha
miri. 14 Mbe ahu umu-nna nime
Kraist we zipu Pol ngwa ngwa iga rue
oké osimiri: ma Sailas na Timoti
nøgidere n'ebe ahu. 15 Ma ndi duru
Pol kuru ya rue Atens: mbe ha natasiri
iwu inye Sailas na Timoti ka ha biakute
ya qøsøsø ka ike-ha ra, ha we la.

16 Ma mbe Pol nèche ha n'Atens, oké
iwe nèwe mø-ya nime ya, mbe ø huru ka
obodo ahu juputara n'arusi. 17 Ya mere
ø nágwa ndi-Ju na ndi nátu egwu
Chineke okwu n'ulo-nzukø, ø nágwa

kwa ndi o nēzute n'oma-abia okwu kwa-ubochi. 18 Ufodu kwa nime ndi-Epikurean na ndi-Stoik, bú ndi nāhu amam-ihe n'anya, we zute ya. Ufodu we si, Gini ka onye-ekwukwu a nāchō ikwu? ndi ozø nāsi kwa, Q di ka onye nēkwusa ndi-mø nke ala ozø: n'ihi na o nēzisa ozi ọma nke Jisus na nbilite-n'onzwu-Ya. 19 Ha we jide ya, kuru ya je n'iru Areopagøs, si, Ayi puru ima ihe ozizí ọhu nka bu, nke i nēkwu? 20 N'ihi na i nēweta na nti-ayi ihe ufodu nke ala ozø: ya mere ayi nēzube ima isi ihe ndia. 21 (Ma ndi Atens nile na ndi ala ozø ndi nø dika ọbìa n'ebe ahu enwegh oghere ime ihe ozø di iche, ma-qbugh ikwu ma-qbü inu ihe dikariri ọhu.) 22 Pol we guzo n'etiti Areopagøs, si,

Ndikom nke Atens, n'ihe nile ahuwom na unu nāsopuru ndi-mø-unu nke-uku. 23 N'ihi na mbe m'nāgabiga, nēkiri kwa ihe di iche iche unu nāsopuru, m'we hu otù ebe-ichu-aja nke edekwasiri ihe a n'elu ya, ENYERE CHI NKE ANĀMAGH AMA. Ya mere ihe unu nāsopuru nāmagh ama, nka ka mu onwem nēkwusara unu. 24 Chineke Onye kère uwa na ihe nile di nime ya, ebe Q bu Onye-nwe eluigwe na ala, Ya onwe-ya adigh-ebi n'ulo nsø ejì aka wu; 25 ejigh kwa aka madu jere ya ozi, dika ọ nwere ihe ọ bula di Ya nkpa, ebe Ya onwe-ya nēnye madu nile ndu, na ume, na ihe nile; 26 Q we site n'otù onye kè mba nile n'otù n'otù nke madu, ka ha biri n'elu uwa nile, mbe Q debesiri oge-ha akaworo àkà na ókè nile nke ebe-obibi-ha; 27 ka ha we chọ Chineke, ma elegh anya ha gāsø isi, we chọta Ya, ọ bu ezie na Q nogh n'ebe di anya n'aru onye ọ bula nime ayi: 28 n'ihi na ọ bu nime Ya onwe-ya ka ayi nādi ndu, nējeghari kwa, nādi kwa; dika ufodu obuná nime ndi nke unu ndi nēme abù kwuworø, si, N'ihi na ayi bu kwa ndi Q muru. 29 Ya mere ebe ayi bu ndi Chineke muru, ọ kwasigh ka ayi nēchè na Ihe akporø Chineke yiri ọla-edo, ma-qbü ọla-ọcha, ma-qbü nkume, ihe apiri api site na ñkà na ihe di n'obi madu. 30 Ya mere Chineke lefurø oge nile nke amagh-ihe anya; ma ubu a Q nāgwa madu ka ha nile chègharia n'ebe nile: 31 ebe Q debeworo otù ubochi, nke Q gēkpe eluwa dum madu bi ikpé n'ezi omume

nime ya site n'aka otù Nwoke Q kara àkà; Q nye-kwa-ra madu nile ihe ha gēji kwere nka, ebe Q mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie.

32 Ma mbe ha nuru okwu bayere nbilite-n'onzwu nke ndi nwuru anwu, ufodu were ya me ihe-ochì; ma ndi ozø siri, Ayi gānu kwa olu-gi bayere nka ozø. 33 Otú a ka Pol siri n'etiti ha pua. 34 Ma ndikom ufodu rapara n'aru-ya, we kwere na Jisus: n'etiti ha Daiqonisiøs onye Areopagøs di kwa, na otù nwayi, aha-ya bu Damaris, ha na ndi ozø.

18 1 Mbe ihe ndia gasiri o si n'Atens pua, bia rue Kòrint. 2 Q we hu otù onye-Ju, aha-ya bu Akwila, onye Pontos n'omumu-ya, onye siworori n'Itali bia ọhu, ya na nwunye-ya Prisila, n'ihi na Klödiøs nyereri iwu ka ndi-Ju nile si na Rom pua: ọ we biakute ha; 3 n'ihi na ya na ha nālu otù olu-ñkà ahu, ya na ha we nogide, nālu kwa ọlu; n'ihi na olu-ñkà-ha bu ikpa ákwà ulo-ikwū. 4 O nēkwu kwa okwu n'ulonzukø ubochi-izu-ike nile n'otù n'otù, we nēme ka ndi-Ju na ndi-Grik kweye.

5 Ma mbe Sailas na Timoti si na Masedønia ridata, okwu Chineke nēbu Pol nbu n'obi, ọ nāgwasi ndi-Ju ike na Jisus bu Kraist-ha. 6 Ma mbe ha nēdo onwe-ha n'usoro imegide ya, nēkwulu kwa ya, ọ fecha uwe-ya, si ha, Obara-unu di n'isi-unu; mu onwem di ọcha: site n'ubu a m'gāgakuru ndi mba ọzø. 7 Q we si n'ebe ahu pua, ba n'ulo otù onye, aha-ya bu Taitos Justos, onye nāsopuru Chineke, onye ulo-ya di ulonzukø ahu ezi nso. 8 Krispos, onye-isi ulo-nzukø, we kwere n'Onye-nwe-ayi, ya na èzí-na-ulø-ya dum; ọtutu madu n'etiti ndi Kòrint we kwere mbe ha nuru, ewe me ha baptism. 9 Onye-nwe-ayi we site n'ohù gwa Pol okwu n'abali, si, Atula egwu, kama nēkwu, ekpuchi-kwa-la ọnu-gi: 10 n'ihi na Mu onwem nōyere gi, ọ digh kwa onye ọ bula gādakwasi gi ime gi ihe ọjø: n'ihi na enwerem ọtutu madu n'obodo a. 11 Q we nōdu n'ebe ahu otù arø na ọnwa isi, nēzí okwu Chineke n'etiti ha.

12 Ma mbe Galio bu onye-isi nke Akaia, ndi-Ju were otù obi guzo imegide Pol, we kuta ya n'iru oche-ikpé, 13 si, Onye a nārafu madu ka ha sòpuru Chineke n'uzø megidere iwu-ayi. 14 Ma

mbe Pöl gaje isaghe ɔnu-ya, Galio siri ndi-Ju, Asi na ɔ bu okwu nmejɔ ma-qbū ajɔ ihe jɔburu onwe-ya, unu ndi-Ju, ɔ gēkwesi ka m'nagide unu: 15 Ma ɔ buru na ha bu ajuju bayere okwu-ɔnu di iche iche na aha di iche iche na iwu nke aka unu, unu onwe-unu le ha anya; mu onwem ezubegh ibu onye-ikpē okwu ndia. 16 Q we chupu ha n'iru oche-ikpē-ya. 17 Ha nile we jide Sostenis, bù onye-isi ulo-nzukɔ, tie ya ihe n'iru oche-ikpē ahu. Q digh kwa ihe ɔ bula n'ihe ndia meturu Galio n'obi.

18 Mbe Pöl nogidesiri ɔtutu ubochi ɔzɔ, ɔ kele umu-nna nime Kraist ekele ikpe-azu, we si n'ebe ahu ba n'uþo ije Siria, Prisila na Akwila soro kwa ya; mbe ɔ kpachasiri agiri-isi-ya na Kenkrei: n'ihi na ɔ kwereri Chineke nkwa. 19 Ha we rue Efesos, ɔ we rapu ha n'ebe ahu: ma ya onwe-ya batara n'ulo-nzukɔ-ha, we gwa ndi-Ju okwu. 20 Ma mbe ha kpere ya ka ɔ nogide oge dikariri anya, ɔ kwegh; 21 Ma mbe ɔ kelesiri ha ekele ikpe-azu, si kwa, M'gālaghachikute unu ɔzɔ, ma Chineke kwe, o si n'Efesos nupu ubø. 22 Mbe ɔ puru n'uþo na Sisaria, ɔ rigo kele nzukɔ Kraist, we ridata n'Antiok. 23 Mbe ɔ nosiri n'ebe ahu oge ufçdu, ɔ pua, we nāgabiga nime ala Galetia na Frijia n'usoro, nēme ka ndi nile ndi nēso uzɔ Jisus guzosie ike.

24 Ma otù onye-Ju, aha-ya bu Apɔlos, onye Aleksandria n'ɔmumu, nke bu onyc-ðkà-okwu, biaruru Efesos; ɔ di kwa ike n'ihe nile edeworo n'akwukwɔ nsɔ. 25 Ejiri okwu-ɔnu zí nwoke a uzɔ Onye-nwe-ayi; ebe ɔ di ɔku na mɔ-ya, ɔ we nēkwu nēzí kwa nke-ɔma ihe nile bayere Jisus, ɔ bu ezie na ɔ mara nání baptism nke Jɔn: 26 onye ahu we maike ikwuwa okwu n'ulo-nzukɔ. Ma mbe Prisila na Akwila nuru okwu-ya, ha kutara ya n'ebe ha nq, we kɔrɔ ya uzɔ Chineke nke-ɔma kari. 27 Mbe o Zubere igabiga n'ofè ka ɔ ba n'Akaia, umu-nna nime Kraist we me ka obi di ya ike, we degara ndi nēso uzɔ Jisus akwukwɔ inara ya nke-ɔma: mbe o ruru, ɔ yere ha aka nke-uku, bù ndi kwereri site n'amara: 28 n'ihi na o ji ike kwukpa ndi-Ju ɔnu nke-uku, n'iru ora madu, ebe o nēgosi na Jisus bu Kraist-ha site n'ihe edeworo n'akwukwɔ nsɔ.

19 1 Q we rue mbe Apɔlos nq na Kɔrint, na Pöl, mbe ɔ gabigasiri nime elu ala, ɔ biaruru Efesos, hu madu ufɔdu ndi nēso uzɔ Jisus: 2 ɔ we si ha, Unu natara Mɔ Nsɔ mbe unu kwere? Ha si ya, É-è, kama ayi anugh ɔbuná ma enyere Mɔ Nsɔ. 3 Q we si, Q bu ibà nime gini kwa ka emere unu baptism? Ha we si, Ibà nime baptism nke Jɔn. 4 Pöl we si, Jɔn ji baptism nke nchèghari eme baptism, nāsi ndi-Ju ka ha kwere n'Onye ahu Nke gaje ibia n'azu ya, nke ahu bu, na Jisus. 5 Mbe ha nuru nka, ewe me ha baptism ibà n'aha Onye-nwe-ayi Jisus. 6 Mbe Pöl bikwasisiri ha aka-ya abua n'isi, Mɔ Nsɔ we biakwasi ha; ha we kwue okwu n'asusu di iche iche ɔzɔ, bu kwa amuma. 7 Ha nile ra ka ndikom iri na abua.

8 Q we ba n'ulo-nzukɔ-ha, we nēkwuwa okwu ogologo ɔnwa atɔ, nāgwa ha okwu n'ihe nile bayere ala-eze Chineke, nēme kwa ka ha kweye ha. 9 Ma mbe obi madu ufçdu mere etili, mbe ha ghara kwa ikweye, nēkwu ihe ɔjɔ bayere Uzɔ Jisus n'iru ora madu, ɔ we si n'ebe ha nq pua, kewapu ndi nēso uzɔ Jisus, nēkwu okwu kwa-ubçchi n'ulo-akwukwɔ Tiranɔs. 10 Ewe nēme nka ogologo arɔ abua; ya mere ndi nile ndi bi n'Esia nuru okwu Onye-nwe-ayi, ma ndi-Ju ma ndi-Grik. 11 Chineke nālu kwa ɔlu di ike site n'aka Pöl dika anāhugh mbe ɔ bula: 12 ya mere anēsi n'aru-ya wetara ndi aru-ha nādigh ike ichafɔ ma-qbū ákwà apron, ɔria-ha we la n'aru-ha, ajɔ mɔ nile aputa kwa. 13 Ma ufɔdu nime ndi-Ju ndi nējehari, bù ndi si na ha nāchupu ndi ajɔ mɔ, tiye-kwa-ra aka-ha ikpokwasi aha Onye-nwe-ayi Jisus n'isi ndi nwere ajɔ mɔ ahu, nāsi, Ewerem Jisus Onye Pöl nēkwusa ɔba unu iyi. 14 Umu-ndikom asa nke otù onye-Ju, anākpɔ Skiva, bù onye-isi-nchu-aja, di, ndi mere nka. 15 Ajɔ mɔ ahu we za, si ha, Jisus ka m'matara, ama-kwa-ram Pöl; ma ùnu onwe-unu bu ole ndi? 16 Nwoke ahu onye ajɔ mɔ di nime ya we wukwasi ha, karia ha abua, ɔ nwe-kwa-ra ike n'aru-ha, ya mere ha si n'ulo ahu bapu, ɔba ɔtɔ, emeru kwa ha aru. 17 Ewe me ka ndi nile ndi bi n'Efesos, ma ndi-Ju ma ndi-Grik, mara nka; ha nile we tua egwu, eme-kwa-ra aha Onye-nwe-ayi

Jesus ka o di uku. 18 Otutu madu n'etiti ndi kwereri na Jesus bia-kwa-ra, nēkwuputa, nākō kwa ihe nile ha nēme. 19 O digh kwa madu ole-na-ole n'etiti ndi nēme mbasi kpokotara akwukwō-ha, rechapu ha ọku n'iru ọra madu: ha we gua ọnou-ahia-ha, we hu na o bu ọgu nnù ego ọla-ọcha isi na nnù ise. 20 Otú a ka okwu Onye-nwe-ayi were ike nāga n'iru n'iru nādi kwa irè.

21 Ma mbe ihe ndia mezuru, Pôl zubere na mō-ya iga Jerusalem, mbe o gāgabigasi nime Masedonìa na Akaia, si, Mbe m'rüsiri ebe ahu, aghaghm ihu kwa Rom. 22 Mbe o zigasiri na Masedonìa madu abua nime ndi nējere ya ozi, bú Timoti na Erastos, ya onwe-ya we nodu n'Esia nwa oge.

23 Ma ihe di ka oge ahu o bugh nkpasu ntà putara bayere Uzø Jesus. 24 N'ihi na otù nwoke, aha-ya bu Dimitriøs, bú uzú ọla-ọcha, onye nākpu ulo nsø ntà nke ọla-ọcha nke Daiana, o bugh olu ntà ka onye ahu nēwetara ndi-òkà; 25 ndi o kpokorø, ha na ndi nālu olu di otù ahu, we si, Ndikom, unu mara na ayi nwere àkù-ayi site n'olu a. 26 Ma unu nāhu nānu kwa, na o bugh nání n'Efesos, kama o fôduru ihe ntà ka o buru n'Esia nile, ka Pôl nka rafuru oké igwè madu wepu kwa ha n'ezi uzø, ebe o nāsi na ihe ejì aka me abugh chi: 27 o bugh kwa nání na ihe-ize-ndu di na agélelì olu-ayi nka; kama na agāgu kwa ulo nke oké chi-nwayi ahu, bú Daiana, n'ihe-efu, na agaje kwa isi n'idi-uku-ya weda ya n'ala, onye Esia dum na elu-uwa dum madu bi násopuru. 28 Mbe ha nuru nka, ha we juputa n'ònuma, tì kwa nkpu, si, Daiana nke ndi Efesos di uku. 29 Obodo ahu we juputa n'aghara ahu: ha we were otù obi nubà nime ebe anékiri ihe, mbe ha jidesiri Gaiøs na Aristakøs, ndi Masedonìa, ndi nēso Pôl n'ije. 30 Ma mbe Pôl zubere ibakuru ọra madu ahu, ndi nēso uzø Jesus ekwegh ya. 31 Ufôdu kwa n'etiti ndi-isi Esia, ebe ha bu ndi-eyì-ya, ha zigara ya ozi, we riø ya ka o ghara inuye onwe-ya nime ebe ahu anékiri ihe. 32 Ya mere ufôdu nēti nkpu otù ihe, ufôdu nēti kwa ihe ọzø: n'ihi na nzukø ahu nāba aghara; ndi kariri n'ònou-ogugu n'etiti ha amatagh kwa ihe ha jiri zukø. 33 Ha we si n'etiti igwè madu ahu nupu Aleksanda,

ebe ndi-Ju nēnu ya ka o buru uzø. Aleksanda we kpukpue ha aka, nāchø ka o gopuru ọra madu onwe-ya. 34 Ma mbe ha mazuru na o bu onye-Ju, ha nile were otù olu nēti nkpu ihe ra ka oge hour abua, si, Daiana nke ndi Efesos di uku. 35 Ma mbe ode-akwukwō-ha mesiri ka Igwè madu ahu jurú, o si, Ndikom Efesos, Onye di n'etiti madu nke nāmagh na obodo ndi Efesos bu odozi-ulø-nsø oké Daiana ahu, na nke arusi nke si n'elu-igwe da? 36 Ya mere ebe anāpugh irughari ihe ndia uka, unu aghagh ijurú, na ighara ime ihe nēchègh echè. 37 N'ihi na unu kutara ndikom ndia n'ebé a, ndi nābugh ndi nēzu ihe ulo chi n'ori ma-qbü ndi nēkwulu chinwayi nke ayi. 38 Ya mere o buru na Dimitriøs, na ndi-òkà ndi soro ya, nwere okwu megide onye o bula, anēdebe ubochi ikpé, ndi-isi nö kwa: ka ha borita onwe-ha ebubo. 39 Ma o buru na unu nāchø ihe o bula bayere okwu di iche, agēdozi ya na nzukø ahu nke ziri ezi n'iwu. 40 N'ihi na ayi nö n'ihe-ize-ndu na agēji ihe mere ta bo ayi ebubo na ayi biliri megide ndi-isi, ebe o nādigh ihe wetara ya: n'ihi ya ayi agagh-apu kwa iza ajuju bayere nbakø a. 41 Mbe o kwusiri okwu ndia, o we zilaga nzukø ahu.

20 1 Ma mbe ùzù ahu tubiri, mbe Pôl kpötasiri ndi nēso uzø Jesus, kasi kwa ha obi, o kele ha ekele ikpe-azu, we pua iga ba na Masedonìa. 2 Mbe o gabigasiri n'akuku ahu nile, were kwa otutu okwu kasie ha obi, o bia na Gris. 3 Mbe o nosiri ọnwa atø n'ebé ahu, mbe ndi-Ju ba-kwa-ra ajo izù megide ya, mbe o gaje inupu ubø ije Siria, o zubere isi uzø Masedonìa laghachi. 4 Sopata, nwa Pirøs, onye Beria, we so ya; ya na Aristakøs na Sekundøs, nime ndi Tesalonika; na Gaiøs nke Dabe, na Timoti; na Tikikøs na Trøfimøs, bú ndi Esia. 5 Ma ndia bururi uzø je, we nēche ayi na Troas. 6 Ayi onwe-ayi we si na Filipai ba n'ubø je, mbe ubochi achicha ekogh-eko gasiri, ayi we biakute ha na Troas ka o ruru ubochi ise; ebe ayi nogidere ubochi asa.

7 N'ubochi mbu n'ízù ubochi asa, mbe ayi zukorø inyawa achicha, Pôl we gwa ha okwu, ebe o gaje ila echi-ya; o we kwugide okwu rue etiti abali.

8 Qtutu ɔku-ɔwa di kwa n'ime-ulø nke di n'elu ulø, ebe ayi zukorø. 9 Ma otù okorøbia, aha-ya bu Yutikøs, nānødu na windøw, onye oké ura nākwada; mþe Pol nēkwu okwu rue oge dikari anya, ebe ura-ya kwadara ya ɔ we si n'ulø elu nke-atø di n'ulø ahu da n'ala, ɔ mewo ozu mþe ha bñliri ya. 10 Ma Pol ridara, dakwasi ya, makua ya, si, Unu atula ùzù; n'ihi na ndu-ya di nime ya. 11 Mþe ɔ rigosiri, nyawa achicha, ri kwa, mþe ya na ha kparitasi-kwa-ra ogologo oge, ɔbuná rue chi-ɔbubo, ɔ we pua otù a. 12 Ha we kuta nwa-okoro ahu na ndu, ɔ bugh kwa nkasi-obi ntà akasiri ha.

13 Ma ayi onwe-ayi, ebe ayi buru uzø je ubø, ayi nupuru ubø ahu ije Asøs, n'ihi na ayi zubere iwere Pol n'ubø n'ebe ahu: n'ihi na otù a ka ɔ karari, ebe o zubere na ya onwe-ya gäga n'ukwuala. 14 Mþe o zutere ayi n'Asøs, ayi were ya n'ubø, we bia rue Mitilini. 15 Ayi we si n'ebe ahu ga, we rue na ncherita-iru Kaiøs n'ubøchi soni; ubøchi so ya ayi we rue ala na Samøs, we chere oge ufødu na Trogilium; ubøchi soni ayi we bia rue Militøs. 16 N'ihi na Pol zubereri igabiga Efesøs n'ubø, ka aghara ime ya ka ɔ nogide ogologo oge n'Esia; n'ihi na ɔ nême ngwa iru Jerusalem mþe ubøchi Pentikøst akérugh, ma ɔ buru na ɔ piürü ime ya.

17 ɔ we si na Militøs ziga n'Efesøs, kpø ndi-okenye nke nzukø Kraist ka ha biakuie ya. 18 Mþe ha biakutere ya, ɔ si ha,

Unu onwe-unu mara, site n'ubøchi mbu m'zorø ukwu n'Esia, otù m'nø n'eititi unu oge ahu nile, 19 otù m'buru orù Onye-nwe-ayi n'obi di ume-ala nile, na anya-miri, na ɔnwunwa di iche iche nke dakwasirim n'ajø izù nile nke ndi-Ju: 20 otù egwu nêmeghm ka n'ghara ikorø unu otù ihe n'ihe nile bara unu urù, na izí unu ihe n'iru ɔra madu, n'ulø nke aka unu kwa n'otù n'otù, 21 nāgwasí unu ike, ma ndi-Ju ma ndi-Grik, okwu nchèghari n'ebe Chineke nø, na okwukwe n'ebe Onye-nwe-ayi Jisus nø. 22 Ma ubø a, le, mu onwem nāga Jerusalem n'abø nime mø nkem, nāmatagh ihe ɔ bulu

gäbiakwasim n'ebe ahu: 23 ɔ bu nání na Mø Nø nāgwasim ike n'obodo nile n'otù n'otù, nāsi na abø na nkpatu nādigide nèchem. 24 Ma apkoghm ndum ihe, dika ihe oké ɔnu-ahia n'ebe mu onwem nø, ka m'we bazue ɔsøm, jezu kwa ozi nke m'natara n'aka Onye-nwe-ayi Jisus, ikwusi ozi oma ahu ike, bú nke amara nke Chineke. 25 Ma ubø a, le, mu onwem matara na unu onwe-unu nile, ndi m'jeghariri n'eititi unu nēkwusa ala-eze Chineke, na unu agagh-ahu irum ɔzø. 26 N'ihi ya agwasim unu ike ubøchi ta, na adim ɔcha n'ebe ɔbara madu nile di. 27 N'ihi na egwu emeghm ka m'ghara ikorø unu izù nile nke Chineke. 28 Nēzenii onwe-unu na igwè aturu ntà nile, nke Mø Nø mere unu ndi nēlekota ya anya n'eititi ya, ka unu nāzù nzukø Chineke dika aturu, nke O ji ɔbara nke Ya onwe-ya zutara Onwe-ya. 29 Mu onwem matara na mþe m'lasiri agu joburu onwe-ha gäbà n'eititi unu, ghara imere igwè aturu ebere; 30 ndikom gësire kwa n'eititi unu onwe-unu bilie, nēkwu ihe di iche iche nēduhie madu uzø, ka ha døpu ndi nēso uzø Jisus iso ha n'azu. 31 N'ihi ya nēchenu nche, ebe unu chetara na ogologo arø atø arapughm iwere anya-miri nādu madu nile n'otù n'otù ɔdú abali na ehihie. 32 Ubu a ararakwam unu nye n'aka Chineke na aka okwu amara-Ya, nke puru iwuli unu elu dika ulø, na inye unu ihe-nketa ahu n'eititi ndi nile edoworo nsø. 33 Agu ɔla-ɔcha ma-ɔbu ɔla-edo ma-ɔbu uwe nke onye ɔ bulu agughm. 34 Unu onwe-unu mara na akam ndia nälutara mu onwem na ndi mu na ha nø ihe nākpà mu na ha. 35 N'ihe nile egosirim unu, na unu aghagh idøbu onwe-unu n'olu otù a, na iyere ndi nādigh ike aka, na icheta okwu Onye-nwe-ayi Jisus, na Ya onwe-ya siri, ɔ di ngozi inye ihe kari inara ihe.

36 Mþe o kwusiri ihe ndia, o bue ikperè n'ala, ya na ha nile kpere Chineke. 37 Ha nile we kwa ákwá nke-uku, dakwasi Pol n'olu, sutu kwa ya ɔnu, 38 ihe nēbu ha nþu kari ihe nile bu okwu nke o kwururi, na ha agagh-ahu iru-ya ɔzø. Ha we dupu ya n'iye-ya rue mþe ɔ batara n'ubø.

21 I Ma mbe o ruru na ayi dōpusiri onwe-ayi n'ebe ha nō, nupu kwa ubo, ayi gara otù iru je Kos, ubochi so ya ayi we rue Rodes, we si n'ebe ahu je rue Patara: 2 ebe ayi huru ubo nke nāgabiga ofè Finisia, ayi we ba nime ya, we nupu. 3 Mbe ayi hugasiri Saiprōs anya, rapu kwa ya n'aka-ekpe, ayi we ga Siria, we pua n'ubo na Taia: n'ihi na ebe ahu ka ubo gaje ikwapu ihe di ya. 4 Mbe ayi chötasiri ndi nēso uzō Jisus, ayi we nogide n'ebe ahu ubochi asa: ndi ahu we gwa Pol site na Mō Nsō, ka o ghara izobà ukwu na Jerusalem. 5 Ma mbe o ruru na ayi nozuru ubochi ahu, ayi pua ga ije; ha nile, ha na nwunye-ha, na umu-ha, we dupu ayi n'ije-ayi, rue azu obodo-ha: ayi we bue ikperè n'ala n'ótú, kpere Chineke, 6 we kelerita ibe-ayi ekele ikpe-azu; ayi we ba n'ubo, ma ndi ahu laghachiri n'ulo-ha.

7 Mbe ayi onwe-ayi jedebesiri ije-ayi n'ubo site na Taia, ayi we rue Tolemais; ayi we kele umu-nna nime Kraist, ayi na ha we nogide otù ubochi. 8 Echi-ya ayi we pua, je rue Sisaria: ayi we ba n'ulo Filip onye nēsisa ozi oma, nke bu otù nime ndikom asa ahu, ayi na ya we nogide. 9 Ma onye a nwere umunwayi anō, ndi nāmagh nwoke, ndi nēbu amuma. 10 Mbe ayi nānogide n'ebe ahu ọtutu ubochi, otù onye-amuma, aha-ya bu Agabos, we si na Judia ridata. 11 O we biakute ayi, chirí ihe-ókiké Pol, ke onwe-ya ukwú na aka, si, Okwu ndia ka Mō Nsō kwuru, si, Otú a ka ndi-Ju ndi nō na Jerusalem gēke nwoke nwe ihe-ókiké a, ha gārara kwa ya nye n'aka ndi mba ozō. 12 Mbe ayi nuru ihe ndia, ayi we riø ya, ma ayi onwe-ayi ma ndi ebe ahu, ka o ghara irigoro Jerusalem. 13 Mbe ahu Pol zara, si, Gini ka unu nēme, ebe unu nākwa ákwá nētiwa kwa obim? n'ihi na edoziwo mu onwem o bugh nání ka ewe kem abu, kama inwu kwa ọnwu na Jerusalem n'ihi aha Onye-nwe-ayi Jisus. 14 Mbe o juru ikweye, ayi we kpuchie ọnu, si, Ka eme ihe Onye-nwe-ayi nācho.

15 Mbe ubochi ndia gasiri, ayi we kwakø ihe-ayi, rigoro Jerusalem. 16 Ufodu nime ndi nēso uzō Jisus si na Sisaria so kwa ayi je, nēkuru otù Neson onye Saiprōs, onye sitere na mbu

nēso uzō Jisus, onye ayi gānō n'ulo-ya dikā ndi-qbla.

17 Mbe ayi ruru Jerusalem, umunna-ayi nime Kraist we were ọñù nara ayi nke-oma. 18 N'ubochi soni Pol soro ayi bakuru Jemes; ndi-okenye nile nō kwa n'ebe ahu. 19 Mbe o kelesiri ha, o we kó akukø ihe nile n'otù n'otù nke Chineke lururi n'etiti ndi mba ozō site n'ije-ozi-ya. 20 Mbe ha nuru ya, ha we nye Chineke otuto, ha we si ya, Nwa-nna-ayi, i huwo ka ha ra, bú ọtutu madu riri nne n'etiti ndi-Ju ndi kweworo na Jisus; obi ha nile nānu kwa ọku nye iwü-ayi: 21 ejí-kwa-ra okwu-ọnū zí ha ihe bayere gi, na i nēzí ndi-Ju nile ndi nō n'etiti ndi mba ozō irapu Moses, ebe i nāgwa ha ka ha ghara ibí umu-ha úgwù, ka ha ghara kwa ijeso ọme-n'ala nile nke iwü-ayi. 22 O bu gini kwa? ha aghagh inu na i biawo. 23 Ya mere, me nka nke ayi nāsi gi: Ayi nwere ndikom anō ndi nkwa ha kwere Chineke di n'isi-ha; 24 kuru ndia tiyere onwe-gi, me ka gi na ha di ọcha, kwukwa-ra ha ugwo ihe ha ji chu aja, ka ha we kópu isi: madu nile gāmara kwa na ezi-okwu adigh n'ihe ejíwo okwu-ọnū zí ha bayere gi; kama na gi onwe-gi nāgazi kwa, nēdebe iwü-ayi. 25 Ma ayi onwe-ayi ziri akwukwø-ozí bayere ndi mba ozō ndi kweworo, nēnye iwü ka ha debe onwe-ha ghara imetu ihe achuru n'aja nye arusi aka, ha na Ọbara, na anu anyaþuru anyaþu, na ikwa-iko. 26 Mbe ahu Pol kuru ndikom ahu tiyere onwe-ya, n'ubochi so ya o we me ka ya na ha di ọcha, we ba n'ulo uku Chineke, nēgozi nmiezú ubochi nile nke anēme ka ha di ọcha, rue mbe echere n'iru Chineke onyinye ahu n'ihi madu nile n'otù n'otù nime ha.

27 Ma mbe ubochi asa ahu gaje izu, ndi-Ju ndi sì n'Esia bia, mbe ha huru ya n'ulo uku Chineke, ha me ka igwè madu ahu nile ọ aghara, ha we dakwasí ya aka, 28 nēti nkpu, si, Ndikom Israel, yere ayi aka: Nka bu nwcke ahu, onye nēzí madu nile n'ebe nile ihe megide ndi-Ju, na iwü-ayi, na ebe nka: tukwasí ya o dubata-kwa-ra ndi-Grik n'ulo uku Chineke, o meruwo kwa ebe nsō a. 29 N'ihi na ha buri uzō hu ya na Trōfimōs onye Efesōs n'obodo, onye ha nēchè na Pol dubatarari n'ulo uku

Chineke. 30 Obodo ahu dum we me uñara, ndi-Ju we ḥakota: ha we jide Pol, dökputu ya n'ulo uku Chineke: ngwa ngwa ewe mechie զnu-uզo nile. 31 Mbe ha nāchö uzö ibu ya, akukö we rigo rue nti onye-isi-ochi-agha nke ötö ndi-agha, na Jerusalem dum nābaaghara. 32 Ngwa ngwa զ we chiri ndi-agha na ndi-ochi-agha nāchi զgu ndi-agha ise, we ḥadakwasi ha: mbe ha huru onye-isi-ochi-agha na ndi-agha, ha we rapu iti Pol ihe. 33 Mbe ahu onye-isi-ochi-agha biaruru nso, jide ya, si ka ewere nkporö abua ke ya; զ ju-kwa-ra onye զ bu, na ihe զ mereri. 34 Ufodu nime igwè madu ahu we ti nkpu otü ihe, ndi զö ti kwa ihe զö: ma mbe զ nāpugh imata okwu di itukwasi obi n'ihi úzü ahu, զ si ka ekuru ya ba n'ulo ndi-agha. 35 Mbe o ruru n'elu ihe ejì arigo, o rue na ndi-agha buru ya n'ihi ihe-ike nke igwè madu ahu; 36 n'ihi na զra ndi-Ju nēso n'azu, nēti nkpu, si, Wepu ya.

37 Mbe agaje ikubà Pol nime ulo ndi-agha, զ si onye-isi-ochi-agha, I gēkwe ka m'gwa gi okwu? զ we si, I mara asusu Grik? 38 Gi onwe-gi abugh kwa onye Ijipt ahu, onye mbe ubochi ndia akērugh kpaliri nnù ndikom iri ahu n'etiti Ndi-obu-madu, dupu kwa ha ba nime զhia? 39 Ma Pol siri, Mu onwem bu onye-Ju, nke Tasos nime Silisia, onye amuru n'obodo amara aha-ya: ariokwam i, kwe ka m'gwa ndi-Ju okwu. 40 Mbe զ kwere ya, Pol, ka o guzoro n'elu ihe ejì arigo, զ we kpukpue ndi-Ju aka; mbe emere ka ha nile kpuchie nō զnu nke-uku, զ we gwa ha okwu n'asusu Hibru, si,

22 1 Umu-nnem na ndi bu nnam, nurunu ngopum n'ebe unu nō ubu a.

2 Mbe ha naru na զ nāgwa ha okwu n'asusu Hibru, ha we kpuchie զnu kari: զ we si,

3 Mu onwem bu onye-Ju, nke amuru na Tasos nke Silisia, ma azüpütaram n'obodo a, n'ukwu Gameliel, eziwo mu ihe, dika esi edebezu iwu nke nna-ayi-hà, ebim nānu զku nye Chineke, dika unu onwe-unu nile di ta: 4 esobu-kwa-ram Uzö a rue զnwu, nēke ma ndikom ma ndinyom abu nārara kwa ha nye n'ulo-nkporö di iche iche. 5 Dika onye-isi-nchu-aja nāba-kwa-ram àmà, ya na

n̄bakö ndi-okenye nile: ndi m'nata-kwara akwukwö-ozi n'aka-ha inye umu-nne-ayi, m'we ga Damaskos, idokputa kwa ndi nō n'ebe ahu n'abu bia na Jerusalem, ka ewe me ka ha hu ahuhunmehie. 6 Q we rue, mbe m'nāga, nābiaru kwa Damaskos nso, n'oge di ka etiti-ehihie, na mberede oké ihè si n'elui-igwe ܁burum àmùmà buruburu. 7 M'we da n'ala, nu otü olu ka զ nāsim, Sol, Sol, gini mere i nēsoþum? 8 Mu onwem we za, si, I bu onye, Onye-nwe-ayi? Q we sim, Mu onwem bu Jisus Onye Nazaret, Onye gi onwe-gi nēsoþu. 9 Ma ndi mu na ha nō kiliri ihè ahu n'ezie, ma ha anugh olu Onye ahu nāgwam okwu. 10 M'we si, Gini ka m'gême, Onye-nwe-ayi? Onye-nwe-ayi we sim, Bilie, ga ba na Damaskos; n'ebe ahu ka agāgwa kwa gi okwu bayere ihe nile nke akaworo gi ka i me. 11 Mbe m'nāhugh uzö site n'ebube ihè ahu, ndi mu na ha nō we jidem n'aka durum, m'we ba na Damaskos. 12 Otü onye, bú Ananaias, nwoke nke nātu egwu Chineke dika iwu-ayi si di, onye ndi-Ju nile bi n'ebe ahu ܁bara ezi àmà, 13 զ we biakutem, guzo n'akukum, sim, Sol, nwa-nnam, ka eme ka i hu uzö. N'otü oge hour ahu ewe me ka mu onwem hu uzö, m'we le ya anya. 14 Q we si, Chineke nke nna-ayi-hà roputara gi imara ihe Q nāchö, na ihu Onye Ezi Omume ahu, na inu olu si n'onzu-Ya puta. 15 N'ihi na i gāburu Ya onye-àmà n'ebe madu nile nō nke ihe nile i huworo nu kwa. 16 Ubü a kwa gini mere i nāla azu? bilie, ka eme gi baptism, sachapu kwa nmehie-gi nile, nākpoku aha-Ya. 17 Q we rue, mbe m'laghachisiri na Jerusalem, mbe m'nékpe kwa ekpere n'ulo uku Chineke, na ihe di ka inyogh biaram n'anya, 18 m'we hu Ya ka Q nāsim, Me ngwa, si na Jerusalem pua զosqo: n'ihi na ha agagh-anara àmà bayerem n'aka-gi. 19 Mu onwem we si, Onye-nwe-ayi, ha onwe-ha mara na mu onwem nātubà ndi kwere na Gi n'ulo-nkporö, nēti kwa ha ihe n'ulo-nzukö nile n'otü n'otü: 20 mbe anāwusi ܁bara Stifen onye-àmà-Gi, mu onwem guzo-kwa-ra nso, զ we dim ezi nma, anamedebe kwa uwe nke ndi nēbu ya. 21 Q we sim, Ga ije-gi:

n'ihi na Mu onwem gēsi n'ebe a zipu gi jekuru ndi mba ọzọ n'ebe di anya.

22 Ha nānu kwa olu-ya rue okwu a; ha we welie olu-ha elu, si, Wepu onye di otú a n'uwa: n'ihi na ọ kwesigh ka ọ di ndu. 23 M̄be ha nēti nkpu, nēyipu kwa uwe-ha, nēkpoli kwa ájá elu, 24 onye isi-ochi-agha we si ka ekuru ya bata n'ulo ndi-agha, ọ gwa ha ka ewere ipia-ihe chōputa isi okwu n'ọnū-ya, ka ọ we mazu ihe mere ha ji ti nkpu megide ya otú a. 25 Ma m̄be ha chirí udò-akpukp̄o kesia ya, Pol siri ọchi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise nke guzoro n'ebe ahu, O ziri ezi n'iwu ka unu pia madu bu onye Rom ihe, nke bu kwa onye anāmagh ikp̄e? 26 Ma m̄be ọchi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise nuru ya, ọ jekuru onye isi-ochi-agha, kɔrɔ ya, si, Gini ka i gaje ime? n'ihi na nwoke a bu onye Rom. 27 Onye isi-ochi-agha ahu we biakute ya, si ya, Gwam, ḡi onwe-gi bu onye Rom? Ọ si, E. 28 Onye isi-ochi-agha we za, si, Oké ego ka mu onwem ji zuta ọnqđu onye amuru n'obodo Rom. Pol we si, Ma amuru mu onwem onye Rom. 29 Ya mere ndi gaje ichoputa isi okwu n'ọnū-ya si n'ebe ọ no pua ngwa ngwa: onye isi-ochi-agha we tu kwa egwu, m̄be ọ matara na ọ bu onye Rom, na n'ihi na ọ kere ya-ri abu.

30 Ma n'echi-ya, ebe o nēzube imara isi okwu, ihe mere ndi-Ju nēbo ya ebubo, ọ tōpuru ya, we gwa ndi isi-nchu-aja na nnok̄o-ikp̄e nile ka ha ḥak̄o, ọ we kudata Pol, guzo ya n'iru ha.

23 I Pol we legide nnok̄o-ikp̄e ahu anya, si, Umu-nnam, mu onwem ewerewo ezi akɔ-na-uche nile biri n'iru Chineke dika onye-Ju rue ubochi ta. 2 Onye isi-nchu-aja, bú Ananaias, we gwa ndi guzoro ya nso ka ha tie ya aka n'ọnū. 3 M̄be ahu Pol siri ya, Chineke gaje iti gi aka, gi mb̄idi etere nzu: ḡi onwe-gi nānqđu kwa ala ikp̄em ikp̄e dika iwu-ayi si di, i we kwue ka etiem aka n'uzo megidere iwu ahu? 4 Ndi guzoro nso we si, I nēkwut̄ onye isi-nchu-aja nke Chineke? 5 Pol we si, Amataghm, umu-nnam, na ọ bu onye isi-nchu-aja: n'ihi na edewo ya n'akwukw̄o ns̄o, si, Ekwula okwu oj̄o megide onye isi ọ bula nke ndi nke gi. 6 Ma m̄be Pol matara na otù uzo nime ha bu ndi-Sadusi, ma uzo nke-oz̄o bu

ndi-Farisi, o tiri nkpu nime nnok̄o-ikp̄e ahu, si, Umu-nnam, mu onwem bu onye-Farisi, nwa ndi-Farisi: anēkpe mu onwem ikp̄e bayere olile-anyा na nbilite-n'ọnwu nke ndi nwuru anwu. 7 M̄b̄c o kwusiri okwu a, esem-okwu we puta n'etiti ndi-Farisi na ndi-Sadusi: ọra ndi ahu we kewa. 8 N'ihi na ndi-Sadusi nāsi na nbilite-n'ọnwu, ma-qb̄u m̄o-ozi, ma-qb̄u m̄o, adigh: ma ndi-Farisi nēkwuputa ha abua. 9 Oké iti-nkpu we puta: ufod̄u n'etiti ndi-ode-akwukw̄o ndi di n'akuku ndi-Farisi we guzo ọt̄o, lu kwa ọgù, si, Ayi ahugh ihe ọj̄o n'aru nwoke a: ma gini kwa ma ọ buru na m̄o ma-qb̄u m̄o-ozi gwara ya okwu? 10 M̄be oké esem-okwu putara, onye isi-ochi-agha, ebe ọ nātu egwu na ha gādōkasi Pol ma elegh anya, ọ we gwa ndi-agha ka ha rida napu ya n'ike n'etiti ha, kuta ya n'ulo ndi-agha.

11 Ma n'abali soni Onye-nwe-ayi guzoro n'akuku ya, si, Nwe obi-ike: n'ihi na dika i kwuru okwu bayerem si-ike na Jerusalem, i ghagh iba kwa àmà otú a na Rom.

12 M̄be chi-ya bɔr̄o, ndi-Ju ufod̄u we kek̄ota onwe-ha n'ot̄u, me kwa onwe-ha ka ha buru anathema, si na ha agagheri ihe ma-qb̄u iñu ihe rue m̄be ha gēbuwori Pol. 13 Ndi nuk̄or̄o iyi a kariri ọgu ndikom abua. 14 Ndi ahu we biakute ndi isi-nchu-aja na ndi-okenye, si, Ayi ji anathema me onwe-ayi ka ayi buru anathema, na ayi agagh-edetu ihe ọ bula ọnū rue m̄be ayi gēbuwori Pol. 15 Ya mere ubu a unu onwe-unu na nnok̄o-ikp̄e-ayi gosi onye isi-ochi-agha ka o kuda ya biakute unu, dika unu gaje itule ihe bayere ya nke-oma kari: ma ayi onwe-ayi bu ndi edoziworo ibu ya m̄k̄e ọ kābiarugh unu nso. 16 Ma nwa nke nwa-nne-nwayi Pol nuru na ha nēche inwude ya, ọ we bia ba n'ulo ndi-agha ahu, kɔrɔ Pol. 17 Pol we kp̄otara onwe-ya ot̄u onye nime ndi-ochi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise, si, Duru nwa-okorobia nka jekuru onye isi-ochi-agha: n'ihi na ọ nwere ihe ik̄or̄o ya. 18 Ya mere o kuru ya, duru ya jekuru onye isi-ochi-agha, si, Pol onye-nkp̄or̄o kp̄or̄om jekuru ya, we kperem ka m'dutara gi okorobia nka, ebe ọ nwere okwu igwa gi. 19 Onye isi-ochi-agha we iide ya n'aka, wezuga onwe-ya we

ju ya iche, si, Gini bu ihe i nwere ikorom? 20 O si, Ndi-Ju kwekorø onu ikpere gi ka i kuda Pol echi jekuru nnokø-ikpø-ha, dika i gaje ijuta ihe bayere ya nkc-oma kari. 21 Ya mere, gi onwe-gi ekwelyela ha: n'ihi na ndikom kariri ɔgu madu abua n'etiti ha nèche inwude ya, ndi mere onwe-ha ka ha buru anathema, si na ha agagh-eri ihe ma-ɔbu iñu ihe rue mbe ha gèbuwori ya: ubu a ha edoziwo kwa onwe-ha, nèche nkwa i gèkwe ha. 22 Ya mere onye-isì-ochi-agha zilagara nwa-okorøbia ahu, nènye ya iwu, si, Agwala onye ɔ bulu na i gosirim ihe ndia. 23 O we kpötara onwe-ya madu abua nime ndi-ochi-agha nàchi ɔgu ndi-agha isc, si, Dozienu ɔgu ndi-agha iri ka ha ga rue Sisaria, na ɔgu ndi-inyinya atø na iri, na ɔgu ndi-agha iri nàchi ube, n'oge hour nke-atø n'abali: 24 ɔ gwa-kwa-ra ha ka ha chita anu-ulo, ka ha we dòkwasi Pol n'elu ha, debe kwa ya nke-oma rue mbe ha gabiakute Filiks, bú onye-isì. 25 O we de akwukwø-ozi nke yiri nka:

26 Klodiø Lisiás nèdegara Filiks, bú onye-isì di oké ebube, akwukwø, nèkele ya. 27 Ndi-Ju jidere nwoke a, ha gaje kwa ibu ya, mbe mu na ndi-agha biakwasiri ha, weputa ya n'aka-ha, ebe m'nutasiri na ɔ bu onye Rom. 28 Ebe m'zubere imazu ihe mere ha ji bo ya ebubo, m'we kudata ya na nnokø-ikpø-ha: 29 onye m'huru na anèbo ya ebubo bayere ajuju di iche iche nke iwu-ha, ma ɔ nwegh ihe eboro ya kwesiri ɔnwu ma-ɔbu abu. 30 Ma mbe egosirim na agàba ajo izù megide nwoke a, ngwa ngwa m'we zitere gi ya, nyc kwa ndi nèbo ya iwu ka ha kwugide ya okwu n'iru gi.

31 Ya mere ndi-agha, dika akara ha àkà, were Pol, kuru ya ruc Antipatris n'abali. 32 Ma n'echi-ya ha rapuru ndi-inyinya ka ha so ya je, ha we laghachi n'ulo ndi-agha: 33 mbe ndi ahu biaruru Sisaria, nye kwa onye-isì akwukwø-ozi ahu, ha we che kwa Pol n'iru ya. 34 Mbe ɔ gusiri ya, ɔ juaiju ala o si puta; mbe ɔ jutara na ɔ bu onye Silisia, 35 ɔ si, M'gànuzu okwu-gi mbe ɔ bula ndi boro gi ebubo gèru kwa ebc a: ɔ we nye iwu ka edebe ya na Pritoriøm nke Herod.

24 1 Mbe ubochi ise gasiri onye-isì-nchu-aja, bú Ananaias, we ridata, ya na ndi-okenye ufodu, na otù onye-òkà-okwu, aha-ya bu Tatoløs; ndi ahu we kørø onye-isì akukø megide Pol. 2 Mbe akporø ya, Tatoløs we malite ibo ya ebubo, si,

Ebe ayi sitere n'aka-gi nwe udo ri nne, ebe esite-kwa-ra n'ezi uche, nke i ji buru uzø zube ihe, nèmeziri mba nka ihe di iche iche, 3 ayi nànara ya nke-oma n'uø nile na n'ebe nile, Filiks onye di oké ebube, ayi ji ekele nile. 4 Ma, ka m'ghara ime ka ike gwu gi kari, ariøm i ka i were obi-oma-gi nuru okwu ole-naole n'ònù-ayi. 5 N'ihi na ayi huru nwoke a ka ɔ nàbu onye nème ka ihe ɔjø ba uba, onye nàkpali kwa madu n'etiti ndi-Ju nile n'elu-uwa dum madu bi ka ha bilie megide ndi-isì, buru kwa otù onye-isì nime irø-òtù ndi Nazaret: 6 onye nwa-kwa-ra imeru ulo uku Chineke: onye ayi jide-kwa-ra: 7 Ma onye-isì-ochi-agha, bú Lisiás, biakwasiri ayi, we were aka ike naputa ya n'aka-ayi; 8 onye i gápú imazu n'ònù-ya okwu bayere ihe nile ndia, nke ayi onwe-ayi nèbo ya ebubo, mbe gi onwe-gi gèkpe ya ikpè. 9 Ndi-Ju we so kwa ya n'ebubo ahu, nàsi na ihe ndia di otù a.

10 Mbe onye-isì ahu fesiri ya aka ikwu okwu, Pol we za, si,

Ebe m'mara na i bu onye-ikpè nye mba nka ɔtutu arø gara aga, ewerem obi-utø nàgòpu onwem: 11 ebe i puru imazu na ɔ karigh ubochi iri na abua site na mbe m'rígoro ikpø isi ala nye Chineke na Jerusalcm: 12 ha shughm kwa ka m'nàgwa madu ɔ bula okwu ma-ɔbu ikpaliri igwè madu nime ulo uku Chineke, ma-ɔbu nime ulo-nzukø, ma-ɔbu nime obodo. 13 Ha apugh kwa igosi gi ihe ha nèbom ebubo ubu a. 14 Ma nka ka m'kwuputara gi, na dika Uzø ahu si di nke ha nàkpø irø-òtù, ɔ bu otù a ka m'nèkpere Chineke nke nnè-ayi-hà, ebe m'kwere ihe nile nke di ka iwu-ayi si di, nke edewo-kwa-ra n'akwukwø ndi-amuma: 15 n'ihi na enwerem olile-anya n'ebe Chineke nø, nke ndia onwe-ha nèche kwa, na nbilite-n'ònwu nke ndi ezi omume na nke ndi ajo omume kwa gaje idì. 16 Nime nka ka m'nàrughari kwa arum uka inwe akona-uche nàdigh-asu ngongø n'ebe

Chineke na madu nō mbe o bulu.
17 Ma mbe otutu arø gasiri abiarurum iluru mba nkem oлу ebere, na iche onyinye di iche iche n'iru Chineke:
18 mbe m'neme ihe ndia ha hurum n'ulo uku Chineke mbe m'mesiri onwem ka m'di ocha, mu na igwè madu ma-qbù itu-üzù adigh: ma ndi-Ju ufodu ndi si n'Esia bia—**19** ndi aghagh ino n'ebe a n'iru gi, na ibom ebubo, o buru na ha nwere ihe o bulu imegidem. **20** Ma-qbù ka ndia onwe-ha kwue ajo omume o bulu ha huru, mbe m'guzoro n'iru nnokp-ikpè-ha, **21** ma-qbugh n'ihi otù nkpu a, nke m'tiri mbe m'guzoro n'etiti ha, si, O bu ikpè bayere nbilite-n'qonwu nke ndi nwuru anwu ka anekpe mu onwem n'iru unu ta.

22 Ma ebe Filiks matara ihe bayere Uzø Jisus nke-oma kari, o gwa ha ka ha chere, si, Mbe o bulu onye-isi-qchi-agha, bù Lisias, gāridata, m'gātule okwu-unu. **23** O we nye qchi-agha nāchi ogu ndi agha ise iwu ka edebe ya, ka eme kwa ka ihe diri ya nfé; ka aghara kwa ibochi onye o bulu nime ndi nke aka ya ijere ya ozi.

24 Ma mbe ubochi ufodu gasiri Filiks biaruru, ya na Drusila, nwunye nke aka ya, onye bu nwayi Ju, o we kpota Pol, we nu okwu-ya bayere okwukwe nime Kraist Jisus. **25** Mbe o nēkwu okwu bayere ezi omume, na imerū ihe okè, na ikpè ahu nke gaje ibia, Filiks we tua egwu, o we za, si, Ga nke gi n'oge a; mbe m'nwere oge m'gākpø kwa gi. **26** O nēle kwa anya na Pol gēnye ya ego: n'ihi ya o nākpota kwa ya otutu mbe, ya na ya nākparita kwa uka. **27** Ma mbe arø abua Ọazuru, Pøsiøs Festøs nochiri qnødu Filiks; ebe o nāchø inwe iru-oma n'ebe ndi-Ju nø, Filiks we rapu Pol n'abu.

25 **1** Ya mere Festøs, mbe ala ahu batasiri n'aka-ya, mbe ubochi atø gasiri o si na Sisaria rigoro Jerusalem. **2** Ndi-isi-nchu-aja na ndi-isi n'etiti ndi-Ju we kørø ya akukø megide Pol; ha riø-kwa-ra ya, **3** nāchø amara imegide ya, ka o l:pota ya na Jerusalem; ebe ha nēche anwu ibü ya n'uzø. **4** Otù o di, Festøs zara, si na anēdebe Pol na Sisaria, si kwa na ya onwe-ya gaje ilaghachi qøsqø. **5** O si, Ya mere, ka ndi ji ike n'etiti unu som rida, o buru kwa na o di ihe o

bula nwoke ahu mehiere, ka ha bo ya ebubo.

6 Mbe o nosiri n'etiti ha ihe nākagh ubochi asatø ma-qbù ubochi iri, o ridata na Sisaria; echì-ya o we nōdu n'oche-ikpè-ya, we si ka ekuta Pol. **7** Mbe o biaruru, ndi-Ju ndi siworo na Jerusalem ridata we guzo ya buruburu, nēbo ya otutu ebubo di arø, nke ha nēnwegh ike igosi; **8** Pol nāgøpu kwa onwe-ya, si, Emezieghm ma-oli megide iwu ndi-Ju, ma-qbù imegide ulo uku Chineke, ma-qbù imegide Sisa. **9** Ma Festøs, ebe o nāchø inwe iru-oma n'ebe ndi-Ju nø, o zara Pol, si, I nāchø irigoro Jerusalem, ka ekpe gi ikpè bayere ihe ndia n'rum n'ebe ahu? **10** Ma Pol siri, Anameguzo n'iru oche-ikpè nke Sisa, ebe aghagh ikpem: emegideghm ndi-Ju ajo omume o bulu, dika gi onwe-gi mazu-kwa-ra nke-oma. **11** Ya mere o buru na emem ajo omume, o buru kwa na emewom ihe kwesiri qnwu, arioghm ibanari qnwu: ma o buru na o digh ihe bu ezi-okwu n'ebubo ndikom ndia nēborn, o digh onye o bulu puru iwerem nye ha n'amara. O bu Sisa ka m'nākpøku. **12** Mbe ahu Festøs, mbe ya na nnokp-ikpè-ya Ọasiri izù, o zara, si, I kpøkuwo Sisa: o bu Sisa ka i gāgakuru.

13 Ma mbe ubochi ufodu gasiri, Agripa, bù eze, na Banaisi ruru Sisaria, kele kwa Festøs. **14** Mbe ha nānogide n'ebe ahu otutu ubochi, Festøs we debe okwu bayere Pol n'iru eze ahu, si, Otù nwoke di onye Filiks rapuworo n'ulo-nkpøro: **15** mbe m'nø na Jerusalem, ndi-isi-nchu-aja na ndi-okenye nke ndi-Ju we gwam okwu bayere ya, nāriø ka ama ya ikpè. **16** M'we za ha, si, na o bugh qome-n'ala nke ndi Rom iwere amara rara madu o bulu nye, ma o buru na onye anēbo ebubo ebugh uzø nwe ndi nēbo ya n'iru ya, hu kwa uzø igøpu onwe-ya n'ihe eborø ya. **17** Ya mere mbe ha biakøro n'otù n'ebe a, alaghø azu, ma ubochi so ya m'nøduru n'oche-ikpè, si ka ekuta nwoke ahu. **18** Ma mbe ndi nēbo ya ebubo guzoro qtø, ha ejigh ihe o bulu nime ihe ojo mu onwem chère we bo ya; **19** ma ha ji ajuju ufodu megide ya bayere nsøpuru-chi nke aka ha, na ajuju bayere otù Jisus, Onye nwururi anwu, Onye Pol nāsi na O di ndu. **20** Ebe mu

onwem nwere obi abua otú m'gāju ajuju bayere ihe ndia, m'we juu ma ọ chọrọ iga Jerusalem, ka ekpe kwa ya ikpē bayere ihe ndia n'ebe ahu. 21 Ma mbe Pol kpọrọ ka edebe ya nye ntule Ogustos, m'we si ka edebe ya rue mbe m'gēziga ya jekuru Sisa. 22 Agripa we si Festos, O gādim nma ka mu onwem nuru kwa nwoke ahu. O si, Echi ka i gānu ya.

23 Ya mere echī-ya, mbe Agripa biara, ya na Banaisi, n'oké ebube, bata kwa n'ulo ọnunu-okwu, ha na ndi-isichi-agha, na ndikom amara aha-ha n'obodo ahu, mbe Festos kwuru ewe kuta Pol. 24 Festos we si, Eze Agripa, na ndikom nile ayi na unu nō n'ebe a, unu ahuwo onye a, onye ọra ndi-Ju nile riopom aririọ bayere ya, ma na Jerusalem ma n'ebe a, nēti nkpu na ọ di nkpa ka ọ ghara idi ndu ọzọ. 25 Ma mu onwem huru na ọ megh ihe ọ bula kwesiri ọnwu: ma mbe ya onwe-ya kpokuru Ogustos, m'we kpebie iziga ya. 26 Ma enwegham okwu di itukwasi obi bayere ya idegar a onye-nwem. N'ihi ya ekuputaram ya n'iru unu, ma nke ka n'iru gi onwe-gi, Eze Agripa, ka, mbe ekpesiri ya ikpē, ka m'we nwe ihe m'gēde n'akwukwō. 27 N'ihi na ọ dim ka ọ bu ihe uche nādigh ya, n'iziga onye-nkpọrọ, ka m'ghara igosi kwa ihe ebor ya.

26 I Agripa we si Pol, Ekwere ka i kwuere onwe-gi okwu. Mbe ahu Pol setiri aka-ya, we gopu onwe-ya, si:

2 Eze Agripa, agurum onwem n'onye ngozzi diri, na agajem igopu onwem n'iru gi ta n'ebubo nile ndi-Ju nēbom: 3 nke ka ebe i mazuru ọme-n'ala nile na ajuju nile di n'etiti ndi-Ju: n'ihi ya ariom i ka i were ogologo-ntachi-obi nurum. 4 Ya mere, ndi-Ju nile matara ibi-obim site na nwata, nke sitere na mbu di n'etiti mba nke akam, na nime Jerusalem; 5 ebe ha buru uzọ maram site na mbu, ọ buru na ha chọrọ iha amà, na adim ndu ka onye-Farisi dika iro-ötü ahu si di nke nēdebezu iwu kari n'uzo ikpere Chineke ayi. 6 Eguzo-kwa-ram n'ebe a ubu a, ebe anékpm ikpē bayere olile-anyia nkwa ahu nke Chineke kwere nna-ayi-hà; 7 bú nkwa nke ebo-ayi iri na abua nēle anyia na ha gēru, site n'ikpere Chineke si-ike abali na ehihiie. O bu kwa olile-anyia nka ka

ndi-Ju nēbom ebubo bayere ya, eze! 8 Gini mere anātule ya n'ihe anāgagh-ekwe n'etiti unu, ma ọ buru na Chineke nēme ka ndi nwuru anwu si n'ọnwu bilie? 9 N'ezie mu onwem chère n'obim, na aghaghm ime ọtutu ihe megide aha Jisus onye Nazaret. 10 Nke m'me-kwa-ra na Jerusalem: mu onwem mechibido-kwa-ra ọtutu ndi nsq n'ulo-nkpọrọ, ebe m'natara ike site n'aka ndi-isichi-agha, mbe ọburu ha m'we kweye imegide ha. 11 Esite-kwa-ram n'ime ka ha hu ahuhu-nmehie ọtutu mbe n'ulo-nzukọ nile chọ uzọ ime ka ha kwulu Chineke; ebe anya nādighm nma gabiga ókè megide ha, m'we nēsobu ha we rue obodo di iche iche di n'azu ala-ayi. 12 N'ime ihe ndia mbe m'nāga Damaskos, ebe m'natara ike na nkweye n'aka ndi-isichi-agha. 13 n'etiti ehihiie, eze, ahurum n'uzo ihé sitere n'elu-igwe, kariri onwunwu anyanwu, ka o nēnwu mu na ndi sorom n'ije buruburu. 14 Mbe ayi nile dasiri n'ala, m'we nu otu olu ka ọ nāsim n'asusu Hibrū, Sol, Sol, gini mere i nēsobum? ọ di ike ka i ọndudu ejii achu ehi ukwu. 15 Mu onwem we si, Ibu onye, Onye-nwc-ayi? Onye-nwe-ayi we si, Mu onwem bu Jisus, Onye gi onwe-gi nēsobu. 16 Ma bilie, guzo kwa n'ukwu-gi: n'ihi na emere ka i hum anya ka M'we me ihe a, iroputa gi ka i buru onye nēje ozi na onye-āmà nke ihe i hurum nime ha, na nke ihe M'gēme ka i hum anya nime ha; 17 nēweputa gi n'aka ndi-Ju, na n'aka ndi mba ọzọ, ndi Mu onwem nēziga gi jekuru ha, 18 isaghe anya - ha, ka ha we si n'ochichiri chigharia ba n'ihé, si kwa n'ike Setan chigharikute Chineke, ka ha we nara nbaghara nmehie nile na ihe-nketa n'etiti ndi edoworo nsq site n'ikwere na Mu. 19 Site n'ihe ndia, eze Agripa, abughm onye nādigh-ekweye ọhù ahu nke elu-igwe: 20 karma eburum uzọ koro ndi bi na Damaskos akukọ, kó kwa na Jerusalem, na nime ala Judia nile, kó-kwa-ra ndi mba ọzọ, ka ha chégharia chigharikute kwa Chineke, nālu olu kwesiri nchéghari. 21 O bu n'ihi ihe ndia ka ndi-Ju jiderem n'ulo uku Chineke, we nwa ibum. 22 Ya mere ebe m'natara iye-aka ahu nke si n'ebe Chineke nō puta, eguzowoni rue

ubochi ta, nāgwasi madu nile ike, ma onye ntà ma onye uku, nēkwugh ihe o bula kari ihe ndi-amuma na Moses kwuru na ha gaje ime; 23 na Kraist-ayi aghagh ihu abuhu, na O gaje kwa iburu uzø kwusara ma ndi-Ju ma ndi mba ozø ihè, site na nbilite-n'onzwu nke ndi nwuru anwu.

24 Mbe o nāgopu onwe-ya otú a, Festos were oké olu si, Pol, anya adigh gi nma; oké nmota-akwukwø-gi nême gi ka i ghø onye anya nādigh nma. 25 Ma Pol siri, Abughim onye anya nādigh nma, Festos onye di oké ebube; anamekwuwa okwu nke ezi-okwu na nke anya-udo. 26 N'ihi na eze mara ihe bayere ihe ndia, onye m'nāgwawa kwa okwu: n'ihi na emere ka m'kweye na o digh ihe o bula n'ihe ndia ezonariri ya; n'ihi na emegh ihe a na nkuku. 27 Eze Agripa, i kwere ndi-amuma? amataram na i kwere. 28 Agripa we si Pol, I nēji okwu ntà eme ka m'kweye ibu Kristian. 29 Pol we si, Anamekpere Chineke ka, ma o bu n'iji okwu ntà ma-øbu n'iji okwu uku, o bugh nání gi onwe-gi, kama o bu kwa ndi nile nānu olum ta, gāghø aha madu mu onwem bu kwa, ma-øbugh abu ndia.

30 Eze we bilie, ya na onye-isi, na Banaisi, na ndi ha na ha noduru: 31 mbe ha wezugasiri onwe-ha, ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Nwoke a emegh ihe o bula kwesiri onwu ma-øbu abu. 32 Agripa we si Festos, Apuru irapu nwoke a ka o la, ma o buru na o kpokugh Sisa.

27 IMbe ekpebiri na ayi gābà n'uø je Itali, ha we rara Pol na ufodù ndi-nkpøro ozø nye n'aka ochi-agha nāchi ogu ndi-agha ise, aha-ya bu Juliøs, nke otù ndi-agha Ogustos. 2 Ayi we ba n'uø Adramitiøm, nke gaje iga ebe di n'usø oké osimiri nke Esia, we nupu, Aristakøs, onye Masedønia nke Tesalonika, soro kwa ayi. 3 Ubochi soni ayi we rue ala na Saidon: Juliøs we were obi-øma mezie Pol, kwere ka o jekuru ndi-eyi-ya ka ewe le ya anya nke-øma. 4 Ayi we si n'ebe ahu nupu uø, we nāga ala Saipros nso, n'ihi na ifufe nēfegide ayi. 5 Mbe ayi gabigasiri oké osimiri nke di n'akuku Silisia na Pamfilia, ayi we rue Maira, obedo nke Lisia. 6 N'ebe ahu ka ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise huru uø

Aleksandria nke nēje Itali; o we me ka ayi ba nime ya. 7 Mbe ayi gasiri nwayø ọtutu ubochi, mbe o di kwa ayi ike iru na ncherita-iru Naidøs, ebe ifufe nēkwegh ka ayi ga n'iru ozø, ayi we nāga ala Krit nso, na ncherita-iru Salmoni; 8 o we di ayi ike iga n'akuku ya, ayi we rue otù ebe anākpø Oñu-miri Òoma; nke obodo Lasia di ya nso.

9 Ma mbe o ruru ọtutu oge, mbe ije-uø di kwa egwu ubu a, n'ihi na ubu a ka oge Obubu-ønu gasiri, Pol we dø ha aka na nti, 10 si ha, Ndikom, ahuwomi na nbibi na oké iyi gaje idì n'ije-uø a, o bugh nání nke ihe ubø nēbu na ubø onwe-ya, ma nke ndu-ayi kwa. 11 Ma ochi-agha ahu nāchi ogu ndi-agha ise kweyere onye-isi ubø na onye nwe ubø, kari okwu Pol kwuru. 12 Ebe ònu-miri ahu nādigh n'ebe di nma inogide na mbe oyi, ndi ka n'ònu-øgugu nime ha we du ọdú ka enupu ubø n'ebe ahu, ma elegh anya ha gēru Finiks, we nōgide n'ebe ahu na mbe oyi; nke bu otù ònu-miri nke Krit, nke nēche iru n'Qwuwa-anyanwu n'akuku Ugwu na akuku Ndida. 13 Mbe ifufe nēfe nwayø, ebe ha chère na ihe ha nēzube eruwo ha aka, ha we pua nāga n'akuku Krit. 14 Ma mbe ogologo oge akāgagh, oké ifufe joþuru onwe-ya, nke anākpø Yurakwilo, we si n'ebe ahu fedata: 15 mbe ifufe ahu napuru ayi ubø, mbe ubø apugh kwa ichegide ifufe ahu, ayi we rapu aka, ewe nēfeghari ayi. 16 Ma ebe ayi bara oso rue agwe-etiti ntà nso anākpø Kløda, ayi we nwe ike ijide ubø ntà ayi, ma o di ayi ike: 17 mbe ha dolitesiri ya elu, ha we chirí udø imé ka ubø-ayi sie ike, nēkebiga ya n'okpuru: ebe ha nātu egwu na agātubà ha na Satis ma elegh anya, ha we døda ákwà-ifufe, ewe nēfeghari ha otú a. 18 Mbe ifufe nēfegidesi ayi ike, ubochi soni ha we tufube ihe ubø nēbu; 19 n'uþochi nke-atø ha we were aka-ha kpofue ihe ubø. 20 Ma mbe o nādigh anyanwu ma-øbu kpakpando nāmukwasi ayi ọtutu ubochi, mbe o digh kwa oké ifufe ntà nēfekwasi ayi, ewe wepu olile-anyia nile na agāzoputa ayi site n'uø a. 21 Mbe ha nodusiri rue oge di anya nērigh ihe, mbe ahu Pol-we guzo n'etiti ha, si, Ndikom, o kwesiri ka unu kweyerem, ghara kwa inupu ubø na Krit, na inwe nbibi a na

iyi a. 22 Ubu a adokwam unu aka na nti ka unu nwere obi-utø: n'ihi na ọ digh ntufu ndu gädi n'etiti unu, kama ọ bu ntufu nke ubø. 23 N'ihi na mœ-ozzi nke Chineke ahu Onye nwem, Onye m'nœkpe-kwa-ra guzorom nso n'abali a, 24 si, Atula egwu, Pol; i ghagh iguzo n'iru Sisa: le kwa, Chineke ewerewo amara nye gi ndi nile gi na ha nänq n'uþø. 25 N'ihi nka, ndikom, nwenu obi-utø: n'ihi na ekwerem Chineke, na ọ gädi otù a Ọbuná dika agwaworom. 26 Otù ọ di aghagli itupu ayi n'elu otù agwe-etiti.

27 Ma mbe o ruru abali nke-iri-na-anø, mbe ayi nérughari n'osimiri Adria, dika etiti abali ndi-ubø chère na ha nähbaru otù ala nso; 28 ha we tù oké osimiri, hu na ọ bu orú mbudu: mbe oge ntà gasiri, ha we tù ọzø, hu mbudu iri na ise. 29 Ebe ha nätu egwu ma eleghanya miri gätpu ayi n'ala nkume, lia we rada arilika anø n'isi ubø, we kpe ekpere ka chi we bø. 30 Mbe ndi-ubø nähçø uzø isi n'uþø Ọbapu, mbe ha wedasi-kwa-ra ubø ntà n'oké osimiri, nême dika ha gaje iseti arilika n'ónu-ubø. 31 Pol we si Ọchi-agha ahu nähchi ọgu ndi-agha ise na ndi-agha, Ọ buru na ndia anogidegh n'uþø, apugh izoputa unu onwe-unu. 32 Mbe ahu ndi-agha bipuru udø ubø ntà ahu, we rapu ya ka ọ dapu. 33 Mbe chi gaje ibø, Pol we riø ha nile ka ha rie nri, si, Ta mere ya ubøchi nke-iri-na-anø unu nèleanya, nogide kwa n'ibù Ọnu, ebe unu nérigh ihe. 34 N'ihi ya ariom unu ka unu rie nri: n'ihi na nka diri nzoputa-unu: n'ihi na ọ digh otù agiri-isi gësi n'isi onye ọ bula n'etiti unu la n'iyi. 35 Mbe o kwusiri ihe ndia, nara kwa achicha, ọ kele Chineke n'iru madu nile: we nyawa ya, malite kwa iri ya. 36 Ha nile we nwe obi-utø, ha onwe-ha we ri kwa nri. 37 Ayi nile ndi nø n'uþø di ọgu madu iri-na-atø na madu iri na isi. 38 Mbe ha rijusiri afø, ha me ka ubø di nfé, site n'itufu ọka n'oké osimiri. 39 Ma mbe chi børø, ha amatagh ala ahu: ma ha huru otù Ọnu-miri nke nwere otù, ha we ba izù ma ha puru ime ka miri nubà ubø n'ala. 40 Mbe ha tupusiri arilika nile, rapu kwa ha n'oké osimiri, ha we topu udø umara isi-ubø n'otù oge ahu; ha we dolié ákwà-ifuse nke Ọnu-ubø nye

ifuse, we jebe n'ótù. 41 Ma ebe ha dabàra n'otù ebe di n'abata oké osimiri abua, ha we tiye ubø n'ala; Ọnu-ubø we siri n'ala digide kwa nénwagh ike ka eropu ya, ma ike ebili-miri nyajibere isiuþø. 42 Ma ọdú ndi-agha duru bu ka ha bue ndi-nkpørø, ka onye ọ bula nime ha ghara isi n'uþø gwu miri, we Ọbalaga. 43 Ma Ọchi-agha ahu nähchi Ọgu ndi-agha ise, ebe o nèzube izoputa Pol, o Ọbochiri ha n'izù-ha; we si ka ndi puru igwu miri si n'uþø tubà onwe-ha na miri, buru uzø rue ala: 44 ka ndi fôduru ru kwa, ufodu n'elu ibo, ndi Ọzø n'elu ihe di iche iche si n'uþø puta. Otù a ọ we rue, na azoputara madu nile, ha we rue ala.

28 1 Mbe azoputasiri ayi, mbe ahu ayi matara na anákpo agwe-etiti ahu Melita. 2 Ndi bi n'ebe ahu, bú ndi násu asusu Ọzø, we were obi-Ọma mezie ayi n'uzø anähugh mbe ọ bula: n'ihi na ha funwuru Ọku, kpobata ayi nile, n'ihi miri nke nèzo n'oge ahu, na n'ihi oyì. 3 Ma mbe Pol chikötasiri Ùkwù nkú, tukwasí ha n'Ọku, aju-alá we si n'okpom-Ọku ahu puta, ta ya alu kokwasí kwa ya n'aka. 4 Mbe ndi ahu ndi násu asusu Ọzø huru anu-Ọhia ahu ka o kokwasíri ya n'aka, ha we sirita ibe-ha, N'ezie nwoke a bu obu-madu, onye ọ bu ezie na azoputara ya n'oké osimiri, ma Ikpé ziri ezi ekwagh ike ọ di ndu. 5 Otù ọ di, ọ febàra anu-Ọhia ahu nime Ọku, ma ọ digh ihe Ọjø meruru ya aru. 6 Ma ha nèleanya na ọ gaje iza, ma-Ọbu ida n'ala nwua na mberede: ma mbe ha nèleanya ogologo oge, ma ha ahugh ihe ọ bula jorø njo mere ya, ha we chègharia uche-ha, si na ọ bu chi.

7 Ma n'ala di abata ebe ahu onye-isi agwe-etiti ahu, aha-ya bu Pobliøs, nwere iberibe ala ufodu; onye nara ayi nke-Ọma, were kwa obi-Ọma le ayi Ọbia ubøchi atø. 8 Ọ we rue, na nna Pobliøs nèdina, aru-Ọku na Ọnyunyu-Ọbara jidesiri ya ike: onye Pol bakutere, we kpe ekpere, bikwasi ya aka abua me ka aru di ya ike. 9 Mbe emere nka, ndi fôduru n'agwe-etiti ahu ndi nñaria nriaria we biakute ya, ewe me ka aru-ha di ike: 10 ha we were kwa Ọtutu nsopuru sopuru ayi; mbe ayi nupuru ubø, ha we tiye n'uþø ihe nile di ayi nkpa.

11 Mbe Ọnwa atø gasiri ayi we ba

n'ubø Aleksandria nupu, bú ubø nke nogidereri n'agwe-etiti ahu na mhe oyi, nke ihe-iriba-ama-ya bu, Umu-nne-ndikom abua amuru n'otù mbe. 12 Ayi we rue aña na Sairakus, we nogide n'ebe ahu ubochi ato. 13 Ayi we site n'ebe ahu ga buruburu, we rue Rijiom: mbe otù ubochi gasiri ifuse Ndida we febe, n'ubochi nke-abua ayi we bia rue Pötöli: 14 ebe ayi huru umu-nna nime Kraist, ewe riø ayi ka ayi na ha nogide ubochi asa: otù a ayi we bia rue Rom. 15 Umu-nna-avi nime Kraist, mbe ha nuru ihe bayere ayi, ha we bia izute ayi rue Ahia Apios, na Ulo-ndi-ije Atö: mbe Pol huru ha, q kele Chineke, nwe kwa obi-ike.

16 Mbe ayi batara nime Rom, ewe kwe ka Pol nogide iche, ya na onye-agha nke nêche ya.

17 O rue, na mbe ubochi ato gasiri q kpokorø ndi bu ndi-isi n'etiti ndi-Ju: mbe ha biakorø n'otù, q si ha, Umu-nnem, mu onwem, q bu ezie na emeghm ihe q bula megide ndi-Ju, ma-qbu qmen'ala nke nna-ayi-ha, ma esi na Jerusalem raram nye n'aka ndi Rom ka m'buru onye-nkpørø: 18 ma ndi ahu, mbe ha kpesirim ikpé, ha zubere irapum ka m'la, n'ihi na q digh ihe kwesiri onwu dim n'aru. 19 Ma mbe ndi-Ju kwugidere ya, erugiderem ka m'kpokue Sisa; q bugh na enwerem ihe ibo mba nkem ebubo. 20 Ya mere n'ihi ihe nka ka m'riøruunu ka m'huunu anya gwa kwa unu okwu: n'ihi na q bu n'ihi oliieanya nke Israel ka ekerem nkporø a 21 Ha we si ya, Ayi onwe-ayi anatagh akwukwø-ozi site na Judia bayere gi, q digh kwa onye q bula n'etiti umu-nne-ayi ruru ebe a, we ko akukø ma-qbu kwue ajø ihe q bula bayere gi. 22 Ma q di ayi nma inu n'qnu-gi ihe i tukwasiri

uche-gi na ha: n'ihi na ihe bayere irötü a, ayi mazuru na anekwugide ya ebe nile.

23 Mbe ha kasiri ya otù ubochi ákà, otutu madu kariri we biakute ya n'ebe q no dika qbia; ndi q körø akukø, nékwsu okwu ala-eze Chineke ike, nême kwa ka ha kweye n'ihe bayere Jisus, site n'iwu Moses, site kwa na ndiamuma, si n'ututu rue anyasi. 24 Usodu we kwere ihe nile ekwuru, ma usodu ekwagh. 25 Mbe ha nénwagh otù olu n'etiti onwe-ha, ha we la, mbe Pol kwusiri otù okwu, si, Mo Nsø we site n'qnu Aisaia onye-amuma gwa nna-unu-ha okwu nke-qma, 26 si,

Jekuru ndi nka, si,

N'qonunu unu gānu, ma unu agagh-anuta ma-qli;

N'ohuhu unu gāhu, ma unu agaghahuta ma-qli:

27 N'ihi na obi ndi nka mara abuba, Nti-ha kpochi-kwa-ra,
Ha kpuchi-kwa-ra anya-ha;
Ka ha ghara iwere anya-ha hu uzø
ma elegh anya,
Ghara kwa iwere nti-ha nu ihe,
Ghara kwa iwere obi-ha ghøta,
Ghara kwa ichighari,
Ka M'ghara kwa ime ka aru di ha
ike.

28 Ya mere maranu, na nzoputa nka, bú nke Chineke, ka ezigara ndi mba qzø: ndi ahu gānu kwa. 29 Mgbe o kwusiri okwu ndia, ndi-Ju we pua, rurita uka nke-uku n'etiti onwe-ha.

30 Q we nogide arø abua dum n'ulo nke aka ya o goro ego, nânara kwa ndi nile bakutere ya, 31 nékwsu ala-eze Chineke, nêmere kwa nkwuwa-okwu nile zi ihe nile bayere Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, q digh onye nêbochi ya.

AKWUKWØ-OZI NKE POL ONYE-OZI DEGARA

NDI ROM

1 Ir Pol, orù nke Jisus Kraist, onye akporø ibu onye-ozi, onye kewapuru nye ozi qma Chineke,

2 nke O buru uzø kwere na nkwa site n'qnu ndi-amuma-Ya n'ihe nile edeworo n'akwukwø nsø, 3 bayere Okpara-Ya,

Onye amuru site na nkpuru Devid dika anu-aru si di, 4 Onye akaworo ibu Okpara Chineke n'ike, dika Mọ nke idinso si di, site na nbilite-n'onwu nke ndi nwuru anwu; bú Jisus Kraist Onye-nwe-ayi, 5 Onye ayi sitere n'aka-Ya nata amara na ọlu onye-ozi, rue iha-nti nke okwukwe n'etiti mba nile, n'ihi aha-Ya: 6 ndi unu onwe-unu nọ kwa n'etiti ha, ndi akporo ibu ndi nke Jisus Kraist: 7 Poi nka nēdegara ndi nile nọ na Rom akwukwo, bú ndi Chineke huru n'anya, ndi akporo ibu ndi nsø: Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke Nna-ayi na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist bia.

8 Mbu, anamekele Chinekem ekele site na Jisus Kraist bayere unu nile, na anēkwusa okwukwe-unu n'uwa dum. 9 N'ihi na Chineke, Onye m'nēkpere nime mom n'ozi oma nke Okpara-Ya, bu Onye-àmàm, otú m'nārapugh aka n'ihota unu, 10 nāri o ariri o mbe nile n'ekperem nile, o buru na, ma elegh anya, ubu a n'oge a ezi uzø gādirim ibiakute unu, n'ihe Chineke nāchø. 11 N'ihi na ihu unu anya nāgusim ike, ka m'we me ka unu keta onyinye-amara ufodu nke Mọ Nsø, ka ewe me ka unu guzosie ike; 12 nke ahu bu, ka ewe kasie mu na unu obi n'etiti unu, site n'okwukwe ayi kwckorø, ma nke unu ma nke mu onwem. 13 Ma achoghm ka unu ghara imara, umu-nnam, na ọtutu mbe m'zubere ibiakute unu (ebi-ii-kwa-ram ibia rue ubu a), ka m'we nwe kwa nkpuru ufodu n'etiti unu, dika o di kwa n'etiti ndi mba ozo foduru. 14 Ejim madu nile ugwo, ma ndi-Grik ma ndi nāsu asusu ozo, ma ndi mara ihe ma ndi nēnwegh uche. 15 Otú a, ka ihe bayere mu onwem ra, o dim ọku n'obi izi kwa unu ndi bi na Rom ozi oma. 16 N'ihi na ihere ozi oma ahu adigli-emem: n'ihi na o bu ike nke Chineke rue nzoputa nye onye o bula nke kwere; onye-Ju na mbu, na onye-Grik kwa. 17 N'ihi na anēkpughe ezi omume Chineke nime va, site n'okwukwe rue okwukwe: dika edeworo ya n'akwukwo nsø, si, Ma onye ezi omume gésite n'okwukwe di ndu.

18 N'ihi na esi n'elu-igwe kpughe iwe Chineke imegide asopurugh-Chineke na ajø omume nile nke madu, ndi nēbochi ezi-okwu n'ajø omume; 19 n'ihi na ihe

apuru imata bayere Chineke nāputa ihè nime ha; n'ihi na Chineke mere ka o putara ha ihè. 20 N'ihi na ihe-Ya anya nāhugh site n'òkikè uwa ka anāhu nke-oma, ebe anāghøta ha site n'ihe nile ekere èkè, bú ike ebigh-ebi Ya na udi-Chineke-Ya; ka ha ghara inwe ngopu: 21 n'ihi na, o bu ezie na ha mara Chineke, ma ha enyegh Ya otuto dika Chineke, ha ekelegh kwa Ya; kama emere ha ihe-efu n'ihe nile ha nātule n'obi-ha, obi-ha nke nēnwegh nghøta ba-kwa-ra ọchichiri. 22 Mbe ha nēkwu na ha bu ndi mara ihe, ha we ghø ndi-nzuzu, 23 we were ebube nke Chineke anāpugh imebi ọbanwere oyiyi nke onyinyo madu apuru imebi, na nke anufe na anu ukwu anø na ihe nākpu akpu di iche iche.

24 N'ihi ya Chineke rara ha nye n'aka adigh-ocha n'ihe ojo nile nāgu obi-ha, ka ewe me aru-ha ihe-ihere n'etiti ha: 25 ebe ha were ezi-okwu nke Chineke ọbanwere ugha-ha, ha we sōpuru nēkpe-kwa-ra ihe ekere èkè kama Onye kere èkè, Onye agoziworo ebigh-ebi. Amen.

26 N'ihi nka Chineke rara ha nye n'aka agu ihe-ihere: n'ihi na ndinyomha were nwayi ha bu site n'omumu ọbanwere ihe nēmegide ka esi mu ha: 27 otú a ndikom rapu-kwa-ra otú anēme nwayi site ka esi mu ya, we re ọku n'agu-ha n'aru ndikom-ibe-ha, ndikom nāluputa ihe nādigh nma n'anya n'aru ndikom, nānara kwa nime onwe-ha ugwo-olu ahu nke niehie-ha nke ha nāghagh inara.

28 Dika ha juru inogide n'imazu Chineke, Chineke ra-kwa-ra ha nye n'aka uche ajuru aju, ime ihe ahu nile nēkwasigh; 29 ebe ha juputara n'ajø omume nile, ajø ọlu, anya-uku, obi ojo; juputa kwa n'ekworo, obubu-madu, esem-okwu, aghughø, uche ojo; ndi-ntakwu, 30 ndi nēkwutø madu, ndi nākpø Chineke asi, ndi nēme madu ihe-ihere, ndi-npako, ndi nānya isi, ndi nāchoputa ihe ojo, ndi nēkweyegh ndi muru ha, 31 ndi nēnwegh nghøta, ndi nēmebi ọbuba-ndu, ndi ihe madu-ibe-ha nādigh-atø utø, ndi nēnwegh obi-ebere: 32 madu ndi, o bu ezie na ha mazuru ihc Chineke guru n'ihe ziri ezi, na ndi nēme ihe di otú a kwesiri ọnwu,

ma o bugh nani na ha neme ha, kama ndi neme ha di kwa ha ezi nma.

2 i N'ihi ya i nwegh ngopu, gi madu, onye o bula nkekpe ikpe: n'ihi na i nama onwe-gi ikpe n'ihe i nkekpe madu-ibe-gi; n'ihi na gi onye nkekpe ikpe neme otu ihe ahu. **2** Ayi ma-kwa-ra na ikpe Chineke di ka ezi-okwu si di imegide ndi neme ihe di otu a. **3** Ma i nagu nka, gi madu, nke nkekpe ndi neme ihe di otu a, ma i neme kwa ha, na gi onwe-gi gabanari ikpe Chineke? **4** Ma-qb u i nlelli aku nke obi-oma-Ya na nke nnagide-Ya na nke ogologo-ntachi-obi-Ya, ebe i namagh na qlu obi-oma Chineke nedubà gi na ncheghari? **5** ma dika obi-etili-gi na obi-gi nchegharigh si di i nkpado iwe nye onwe-gi n'ubochi iwe na nkughe nke ikpe ziri ezi nke Chineke; **6** Onye genyeghachi onye o bula dika qlu-ya nile si di: **7** ndi site na ntachi-obi n'ezi qlu nachq otuto na nsopuru na apugh-imebi ka Q genye ndu ebigh-ebi: **8** ma ndi di n'akuku nke ikpa - iche - iche, ndi nkekweyegh kwa ezi-okwu, kama ha nkekweye ajo omume, iwe na qonuma, **9** nkpa bu na oké nkpà, gadir ha, n'elu nkpuru-obi o bula nke madu onye näluputa ihe ojo, nke onye-Ju na mbu, na nke onye-Grik kwa; **10** ma otuto na nsopuru na udo gadir onye o bula nke nalu ezi qlu, onye-Ju na mbu, na onye-Grik kwa: **11** n'ihi na ile-madu-anyan'iru adigh nebe Chineke no. **12** N'ihi na ka ha ra, bu ndi mehiere nénwagh iwu, ha galà kwa n'iyi nénwagh iwu: ka ha ra kwa, bu ndi mehiere n'okpuru iwu, agesite n'iwu kpe ha ikpe; **13** n'ihi na o bugh ndi nantu iwu bu ndi ezi omume nebe Chineke no, kama o bu ndi nedebe iwu ka agagu na ndi ezi omume: **14** n'ihi na mbe o bula ndi mba ozq ndi nénwagh iwu neme ihe nile di n'iwu site ka esi mu ha, ndi ahu, o bu ezie na ha enwagh iwu, ma ha onwe-ha bu iwu enyere onwe-ha; **15** n'ihi na ha negosi qlu iwu na edewo ya n'obi-ha, akon-ナ-uche-ha neso kwa ya naba amà, ihe ha natule n'obi-ha n'etiti onwe-ha nabo kwa ha ebubo ma-qb u ma elegh anya nágopu ha; **16** n'ubochi ahu mbe Chineke gêkpe ihe-nzuzo nile nke madu nile, dika ozi qmam si di, site n'aka Jesus Kraist.

17 Ma o buru na akporo gi onwe-gi aha onye-Ju, o buru kwa na i nizu ike n'elu iwu, nanya kwa isi na Chineke, **18** nama kwa ihe Q nachq, nânwa kwa ihe ha na ibe-ha di iche, ebe anewere okwu-qnzi gi ihe site n'iwu-gi, **19** o buru kwa na eme ka i kweye na gi onwe-gi bu onye-ndu nke ndi-isi, ihè nke ndi no n'ochichiri, **20** onye názuputa ndi nénwagh uche, onye-ozizi nke umu qhu, ebe i nénwe udi nke ihe-omuma na nke ezi-okwu n'iwu ahu; **21** ya mere gi onye nèzi madu-ibe-gi ihe, i digh-ezi onwe-gi? gi onye nèkwusa ka madu ghara izu ori, i nizu ori? **22** gi onye nasi ka madu ghara ikwa iko, i nákwa iko? gi onye nákpq arusi ihe-árú, i nizu ihe ulo chi ori? **23** gi onye nanya isi n'iwu, i neme Chineke ihe-ihere site na njehie-gi n'iwu ahu? **24** N'ihi na anekwulu aha Chineke n'etiti ndi mba ozq n'ihi unu, dika edeworo ya n'akwukwq nsq. **25** N'ihi na obibi-úgwù naba uru ezie, ma o buru na i nedebe iwu: ma o buru na i bu onyenjehie n'iwu, obibi-úgwù-gi aghwo ebigh-úgwù. **26** Ya mere o buru na onye ebigh-úgwù nedebe ihe nile iwu-gi guru n'ihe ziri ezi, agagh-agu ebigh-úgwù-ya n'obibi-úgwù? **27** onye ebigh-úgwù ka esi mu ya, ma o buru na o debezu iwu, o gagh-ekpe kwa gi ikpe, onye sitere n'ihe edeworo n'akwukwq na obibi-úgwù bu onye-njehie n'iwu? **28** N'ihi na onye nke bu onye-Ju n'anya madu abugh onye-Ju; obibi-úgwù ahu nke madu nahuanya, nke di n'anu-aru, abugh kwa obibi-úgwù: **29** kama onye nke bu onye-Ju n'ihe zoro ezo, onye ahu bu onye-Ju; obibi-úgwù bu kwa nke nkpuru-obi, nime mq, o bugh n'ihe edeworo n'akwukwq; nke otuto-ya nesitegh n'aka madu, kama o sitere n'aka Chineke.

3 i Gini kwa ka onye-Ju nwebigara okè? ma-qb u uru gini ka ibi-úgwù bara? **2** Q bara uru ri nne n'uzo nile: mbu, na ewere okwu si n'qnzi Chineke puta nye ha n'aka na ntukwasi-obi. **3** N'ihi na asi na usodu ekwagh, gini kwa? ekwagh-ekwe-ha gême ka ikwesi-ntukwasi-obi nke Chineke ghara idi ire? **4** Chineke ekwela: kama ka o puta ihe na Chineke bu Onye ezi-okwu, ma madu

nile n'otù n'otù bu ndi-ugha; dika edeworo ya n'akwukwò nsø, si,

Ka ewe gua Gi n'onye ezi omume n'okwu-Gi nile,

Ka I we kpebü kwa mþe anékpe Gi ikpé.

5 Ma ò bu ru na ajø omume-ayi eme ka ezi omume Chineke puta ihè, gini ka ayi gékwu? Chineke, Onye némé ka iwe-Ya dakwasi ayi, Ò bu onye ajø omume? (Anamekwu dika madu.) 6 Chineke ekwela: n'ihi na Chineke gësi kwa aña kpe uwa ikpé? 7 Ma ò bu ru na ezi-okwu nke Chineke babigara uba ókè n'iwtara Ya ebube site n'okwu-ugha nkem, gini mere anékpe kwa mu onwem ikpé òzø dika onye-nmehie? 8 gini me-kwa-ra ayi asigh, Ka ayi me ihe ojø, ka ezi ihe we puta? (dika anékwulu ayi, dika ufodu nékwu kwa na ayi nási), ndi ikpé-ha ziri ezi.

9 Gini kwa? ayi ka ha nma? É-è, ayi akagh ha nma ma-oli: n'ihi na ayi buru uzø bo ndi-Ju bo kwa ndi-Grik ebubo, na ha nile nø n'okpuru nmehie; 10 dika edeworo ya n'akwukwò nsø, si,

Ò digh onye bu onye ezi omume, ò digh otù onye ma-oli;

11 Ò digh onye nághøta,
Ò digh onye náchø Chineke;

12 Ha nile ewezugawo onwe-ha, ha nile abagh n'ihe n'otù;

Ò digh onye némé ihe òma, ò digh òbuná otù onye:

13 Ìlì ghore oghe ka akpiri-ha bu;
Ha jiri ire-ha ghø aghughø:

Edide aju-ala di n'okpuru eþubere-onu-ha:

14 Ndi ònu-ha juru n'òbuþa-iyi na ihe-ilu:

15 Ukwu-ha di ngwa iwusì òbara;

16 Nbibi na ihuju-anyi di n'uzø nile ha;

17 Uzø udo ka ha námagh kwa:

18 Egwù Chineke adigh n'anya-ha.

19 Ma ayi matara na ka ha ra, bú ihe iwu Chineke nékwu, ò nágwa ndi nø n'okpuru iwu ahu; ka ewe kpuchita ònu nile n'otù n'otù, ka ewe hu kwa na ikpé mara uwa nile n'ebe Chineke nø: 20 n'ihi na site n'òlu nile nke iwu ò digh madu ò bula agágu n'onye ezi omume n'iru Ya: n'ihi na ò bu n'aka iwu ka nmazu nke nmehie sitere. 21 Ma ubu a emewo ka ezi omume Chineke puta ihè nke néguzo iche n'ebe iwu di, nke

iwu ahu na ndi-amuma nábara ya àmà; 22 ma ò bu ezi omume Chineke, site n'okwukwe ekwere na Jisus Kraist, nke diri ndi nile kwere; n'ihi na ò digh ihe di iche; 23 n'ihi na madu nile emehiewo, ha adigh-eru kwa otuto Chineke; 24 anéwere kwa amara-Ya nágú ha na ndi ezi omume n'onyinye efu site na nbaputa ahu nke di nime Kraist Jisus: 25 Onye Chineke chere n'iru òra madu ka Ò bu ru ihe ijuru Ya obi, site n'okwukwe ekwere n'òbara-Ya, igosi ezi omume-Ya, n'ihi nbaghara nmehie nile emehiereri n'oge gara aga, n'oge nnagide nke Chineke; 26 ka Ò we gosi ezi omume-Ya n'oge di ubu a, ka m'kwuru: ka Ya onwe-ya we buru onye ezi omume, buru kwa onye nágú onye ahu n'onye ezi omume, bú onye nø n'okwukwe ekwere na Jisus. 27 Ole ebe inya-isi-ayi di kwa? Emehibidowo ya n'èzí. Site n'aha iwu gini? ò bu nke òlu? É-è: kama ò bu site n'iwu nke okwukwe. 28 Ya mere ayi guru na anágú madu n'onye ezi omume site n'okwukwe, mþe ò kálugh òlu iwu. 29 Ma-òbu Chineke, Ò bu Chineke nke nání ndi-Ju? Ò bugh kwa Chineke nke ndi mba òzø? E, ò bu kwa nke ndi mba òzø: 30 asi na ò bu ezie na Chineke bu otù, Onye gágú ndi obibi-úgwù na ndi ezi omume site n'okwukwe, were kwa okwukwe ahu gua ndi ebigh-úgwù na ndi ezi omume. 31 Ayi nésite kwa n'okwukwe-ayi me ka iwu ghara idi irè? Chineke ekwela: kama ayi némé ka iwu guzo.

4 1 Gini kwa ka ayi gékwu na Abrahám huworo, bú nna-ayi ochie dika anu-arù si di? 2 N'ihi na asi na aguru Abrahám n'onye ezi omume site n'òlu, ò nwere ihe inya isi; ma ò bugh n'ebe Chineke nø. 3 N'ihi na ò bu gini ka ihe edeworo n'akwukwò nsø nékwu? Abrahám we kwere Chineke, ewe gua nke ahu nye ya dika ezi omume. 4 Ma onye nálù òlu, agugh ugwo-òlu-ya nye ya dika amara, kama dika ugwo. 5 Ma onye nálugh òlu, kama ò kwere n'Onye ahù Nke nágú onye násopugh Chineke n'onye ezi omume, anágú okwukwe-ya nye ya dika ezi omume. 6 Obuná dika Devid nási kwa na madu ahu bu onye ngózi diri, bú onye Chineke nágú ezi omume nye ya mþe ò kálugh òlu, 7 si,

Ngozi nādiri ndi abaghara nmehi-iwu nile ha,
 Ndi ekpuchi-kwa-ra nmelie nile ha.
 8 Ngozi nādiri nwoke ahu onye Onye-nwe-ayi nāgagh-agu nmehie nye ya.
 9 O bu kwa ndi obibi-ügwù ka anākpó ndi ngozi a diri, ma-qbú kwa ndi ebigh-ügwù? n'ihi na ayi nāsi, Aguru okwukwe Abraham nye ya dika ezi omume.
 10 Èsi kwa aña gu ya? águru ya nye ya mbe o nq n'obibi-ügwù, ma-qbú mbe o nq n'ebigh-ügwù? O bugh n'obibi-ügwù, kama o bu n'ebigh-ügwù: 11 o we nara ihe-iriba-ama nke bu obibi-ügwù, bù akárà nke ezi omume nke okwukwe ahu nke di n'ebigh-ügwù-ya: ka o we buru nna nke ndi nile kwere, o vu ezie na ha nq n'ebigh-ügwù, ka ewe gua ezi omume nye ha; 12 ka o we buru kwa nna nke obibi-ügwù n'ebé ndi ahu nq, bù ndi nábugh náni ndi sitere n'obibi-ügwù, kama ha nésdzi kwa ijé-ukwu nke okwukwe ahu nke nna-ayi Abraham, nke o nwere n'ebigh-ügwù.
 13 N'ihi na esitegh n'iwu kwere Abraham ma-qbú nkpuru-ya nkwa, na o gábu onye-nketa nke uwa, kama o sitere n'ezi omume nke okwukwe.
 14 N'ihi na asi na ndi ahu ndi sitere n'iwu bu ndi-nketa, emewo okwukwe ka o buru ihe-efu, me kwa nkwa ahu ka o ghara idi irè: 15 n'ihi na iwu ahu náluta iwe; ma ebe iwu nádigh, njehie adigh kwa. 16 N'ihi nka o sitere n'okwukwe, ka o we di ka amara si di; ka nkwa ahu we guzosie ike n'ebé nkpuru ahu nile nq; o bugh náni ndi sitere n'iwu ahu, kama o bu kwa ndi sitere n'okwukwe Abraham, onye bu nna nke ayi nile, 17 (dika edeworo ya n'akwukwò nsò, si, Nna nke otutu mba ka M'meworo gi,) n'iru Onye o kwere, bù Chineke, Onye némé ndi nwuru anwu ka ha di ndu, Onye nákpo kwa ihe nádigh, dika asi na ha di. 18 Onye kwere mbe o gasiri oge olile-anya, ebe o dabere n'olile-anya, ka o we ghø nna otutu mba, dika ihe kwururi si di, Otù a ka nkpuru-gi gádi. 19 O we tugharia uche n'aru nke onwe-ya nke nwuwori, (ebe o bara ihe di ka ogu arø ise), tughari kwa uche n'ákpá-nwa Sera na o bu ihe nwuru anwu, ma emegh ya ka o ghara idi ike n'okwukwe-ya: 20 o jigh

kwa ekwegh-ekwe nwe obi abua n'ebé nkwa Chineke di, kama ejiri okwukwe-ya me ka o nwe ike, o nénye kwa Chineke otuto, 21 nékwezu kwa na ihc O kwereri na nkwa, O puru imé kwa. 22 N'ihi ya agu-kwa-ra ya nye ya dika ezi omume. 23 Ma o bugh n'ihi náni ya ka edeworo ya n'akwukwò nsò, na aguru ya nye ya; 24 kama o bu kwa n'ihi ayi, ndi agaje igu ya nye ayi, ndi kwere n'Onye ahu Nke mere ka Jisus Onye-nwe-ayi si na ndi nwuru anwu bilie, 25 Onye arara Ya nye n'ihi ndahie-ayi nile, ewe me ka O si n'ónwu bilie n'ihi igu ayi na ndi ezi omume.

5 1 Ya mere ebe aguru ayi na ndi ezi omume site n'okwukwe, ayi na Chineke di n'udo site n'aka Onye-nwe-ayi Jisus Kraist; 2 Onye ayi sitewo-kwa-ra n'aka-Ya nwe nkpbata-ayi n'okwukwe-ayi nime amara nka ayi néguzo nime ya; ayi nánya kwa isi, nádabere n'olile-anya nke otuto Chineke. 3 Ma o bugh náni nka, kama ayi nánya kwa isi nime nkpaþu-ayi nile: ebe ayi matara na nkpaþu náluta ntachi-obi; 4 ntachi-obi ahu náluta kwa ɔnwunwa; ɔnwunwa ahu náluta kwa olile-anya: 5 olile-anya ahu emegh kwa ka ihere me ayi; n'ihi na awusaworo ihu-n'anya nke Chineke n'obi-ayi site n'aka Mø Nsø Nke enyere ayi. 6 N'ihi na mbe ayi nq nádigh ike, mbe oge-Ya ruru Kraist nwuru n'ihi ndi nádigh-asopuru Chineke. 7 N'ihi na o di ike na orù onye gánu n'ihi onye ezi omume: n'ihi na ma eleghanya otù onye gánu anya-ike ɔbuná inwu n'ihi ezi madu. 8 Ma Chineke némé ka ihu-n'anya nke aka Ya n'ebé ayi nq puta ihé, n'ilu na, mbe ayi nq nábu ndi-nmehie, Kraist nwuru n'ihi ayi. 9 Ya mere nke kariri ri nne, ebe agusiri ayi na ndi ezi omume ubu a nime ɔbara-Ya, agázoputa ayi n'iwe Chineke site n'aka-Ya. 10 N'ihi na asi na, mbe ayi bu ndi-iro, esitere n'ónwu ɔkpara-Ya me ka ayi na Chineke di n'otù: nke kariri ri nne bu, ebe emesiri ka ayi na Chineke di n'otù, na agázoputa ayi nime ndu-Ya; 11 ma o bugh náni nka, kama ayi nánya kwa isi na Chineke site n'aka Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, Onye ayi siworo n'aka-Ya nata imé-ka-adi-n'otù a ubu a.

12 N'ihi nka, dika nmehie si n'aka otù

madu ba n'uwa, dika ọnwu si n'aka nmehie ba kwa; ọnwu we si otú a gabiga rue madu nile, n'ihi na madu nile mehiere:—13 n'ihi na rue mbe iwu biara nmehie di n'uwa: ma adigh-agu nmehie mbe iwu nādigh. 14 Otú o di, ọnwu si n'oge Adam buru eze rue oge Moses, obuná ichiri ndi nēmehiegh n'oyiyi nke njehie Adam, onye bu ihe-atú nke Onye ahu gaie ibia. 15 Ma dika ndahie ahu si di, o bugh otú a ka onyinye-amara si di kwa. N'ihi na asi na ọra madu nwuru site na ndahie nke otú onye ahu, amara Chineke, na onyinye ahu nke di nime amara nke otú Madu ahu, Jisus Kraist, babigara ókè kari ri nne rue ọra madu. 16 Onyinye ahu abugh kwa dika o sitere n'aka otú onye nke mehiere: n'ihi na ikpé sitere n'otú onye bia weta amam-ikpe, ma onyinye-amara ahu sitere n'otutu ndahie bia weta ọlu igu madu na ndi ezi omume. 17 N'ihi na asi na ọnwu si n'aka otú onye ahu buru eze, site na idahie nke otú onye ahu; ndi nānata nbabiga-ókè nke amara ahu na nke onyinye ahu, bú ezi omume, gābu kari eze ri nne na ndu site n'aka otú Onye ahu, bú Jisus Kraist. 18 Ya mere otú a, dika ikpé ahu sitere n'otú ndahie bia rue madu nile iwetara ha amam-ikpe; obuná otú a ka onyinye-amara ahu sitere n'otú ọlu ezi omume bia rue madu nile igu ha na ndi ezi omume ka ha nata ndu. 19 N'ihi na dika edoro ọra madu na ndi-nmehie site n'añagh-nti nke otú madu ahu, obuná otú a ka agēdo ọra madu na ndi ezi omume site n'iña-nti nke otú Onye ahu. 20 Iwu we bebà, ka ndahie ahu we rie nne; ma n'ebe nmehie riri nne, n'ebe ahu ka amara babigara ókè nke-uku kari: 21 ka, dika nmehie si buru eze n'onwu, ka amara we buru kwa eze otú a site n'ezi omume rue ndi ebigh-ebi site n'aka Jisus Kraist Onye-nwe-ayi.

6 1 Gini ka ayi gēkwu kwa? Ayi gānogide na nmehie, ka amara we rie nne? 2 Chineke ekwela. Ayi onwe-ayi, bú ndi nwuru n'ebe nmehie di, àyi gēsi aña nādi ndu ọzo nime ya? 3 Ma-Ọbu ûnu amagh na ka ayi ra, bú ndi emere baptism iba nime Kraist Jisus, emere ayi baptism ibà n'ọnwu-Ya? 4 Ya mere esitere na baptism-ayi liko ayi na Ya ibà n'ọnwu ahu: ka, dika esitere

n'ebube nke Nna-Ya me ka Kraist si na ndi nwuru anwu bilie, ka ayi onwe-ayi we jeghari kwa na ndu ọhu otú a. 5 N'ihi na asi na ejiri oyiyi ọnwu-Ya me ka ayi na Ya tokọ buru otú ihe, agēji kwa oyiyi nke nbilite-n'ọnwu-Ya me ka ayi na Ya tokọ buru otú ihe; 6 ebe ayi mara nka, na akpogidekọrọ Ya na madu ochie ayi n'oibe, ka ewe me ka aru-ayi nke nmehie nwezu ghara idi irè, ka ayi we ghara idi nābu orù nke nmehie ọzọ; 7 n'ihi na onye nwuru anwu, aguwo ya n'onye ezi omume pua na nmehie-ya. 8 Ma o buru na ayi na Kraist nwukorọ, ayi kwere na ayi na Ya gādikọ kwa ndu ọzọ; 9 n'ihi na ayi matara na ebe emere ka Kraist si na ndi nwuru anwu bilie Q gagh-anwu ọzọ; ọnwu abugh kwa onye nēnwe Ya ọzọ. 10 N'ihi na ọnwu Q nwuru, Q nwuru náni otú ọnwu n'ebe nmehie di: ma ndu Q nādi, Q nādi n'ebe Chineke nō. 11 Otú a unu onwe-unu, nāgu-kwa-nu na unu onwe-unu bu ndi nwuru anwu n'ebe nmehie di, ma na unu nādi ndu nime Kraist Jisus n'ebe Chineke nō.

12 Ya mere, ka nmehie ghara idi nābu eze n'aru-unu nke puru inwu anwu, ime unu ka unu na agu-ya nile nti: 13 unu adi-kwa-la nēche ihe di unu n'aru n'iru nmehie ka ha buru ihe-agha aijo omume; kama chenu onwe-unu n'iru Chineke, dika ndi sitere na ndi nwuru anwu di ndu, che-kwa-nu ihe di unu n'aru n'iru Chineke ka ha buru ihe-agha ezi omume. 14 N'ihi na nmehie agagh-abu onye-nwe-unu: n'ihi na unu anogh n'okpuru iwu, kama n'okpuru amara.

15 Gini kwa? o bu na ayi gēmehie, n'ihi na ayi anogh n'okpuru iwu, kama n'okpuru amara? Chineke ekwela. 16 Unu amatagh na onye unu nēche onwe-unu n'iru ya ka unu buru ndi-orù iña ya nti, unu bu ndi-orù nke onye ahu unu nāña nti ya; ma-Ọbu nke nmehie nēweta ọnwu, ma-Ọbu nke iña-nti nēweta ezi omume? 17 Ma ekele diri Chineke, na unu buri ndi-orù nke nmehie, ma unu sitere n'obi-unu na nti ihe-atú nke ozizi ahu nke arara unu nye n'aka-ya; 18 ebe eme-kwa-ra ka unu pua na nmehie nwere onwe-unu, unu ghẹrọ ndi - orù nke ezi omume. 19 Anamekwu dika madu n'ihi adigh-ike nke anu-aru-unu: n'ihi na dika unu

chere ihe nile di unu n'aru n'iru adigh-
çcha na n'iru imebi-iwu nēdubà n'imebi-
iwu ka unu buru ndi-orù-ha, otù a chenu
ihe nile di unu n'aru n'iru ezi omume
uþu a, bù nke nēdubà n'ido-nsø, ka unu
buru ndi-orù-ya. 20 N'ihi na mþe unu
bu ndi-orù nke nmehie, unu nwere
onwe-unu n'ebe ezi omume di. 21 Ø
bu nkpuru gini kwa ka unu nwere n'oge
ahu n'ihe nile ahu nke ihere ha nême
unu uþu a? n'ihi na ögwugwu ihe nile
ahu bu ɔnzu. 22 Ma uþu a ebe unu
pusiri na nmehie nwere onwe-unu, ghø
kwa ndi-orù nke Chineke, unu nwere
nkpuru-unu nēweta ido-nsø, unu nwe-
kwa-ra ndu ebigh-ebi dika ögwugwu-ya.
23 N'ihi na ugwo-þlu nke nmehie bu
ɔnzu; ma onyinye-amara nke Chineke
bu ndu ebigh-ebi nime Kraist Jisus
Onye-nwe-ayi.

7 I Ma-þbu unu amagh, umu-nnam
(n'ihi na anamagwa ndi mara iwu
okwu), na iwu bu onye-nwe madu ka
oge ra ɔ nādi ndu? 2 N'ihi na iwu
kekørø nwayi nke nwere di n'aru di-ya
mþe di-ya nø na ndu; ma ɔ buru na di-
ya nwuru, atópuwo ya n'iwu nke di-ya.
3 Ya mere otù a, agákþø ya nwayi
nákwa iko, ma ɔ buru na ɔ lakuru nwoke
di iche mþe di-ya nø na ndu: ma ɔ buru
na di-ya nwuru, ɔ puwo n'iwu nwere
onwe-ya, nke nême ya ka ɔ ghara ibu
nwayi nákwa iko, ma ɔ buru na ɔ lakuru
nwoke di iche. 4 Ya mere, umu-nnam,
esite-kwa-ra n'aru Kraist me ka unu
onwe-unu nwua n'ebe iwu di; ka unu we
lakuru di di iche, bù Onye emere ka O si
na ndi nwuru anwu bilie, ka ayi we
miara Chineke nkpuru. 5 N'ihi na mþe
ayi nø n'anu-aru, ɔchichø ɔjø nile nke
diri nmehie nile ayi, nke sitere n'aka iwu
ahu, nälusi þlu ike n'ihe nile di ayi n'aru
imiri ɔnzu nkpuru. 6 Ma uþu a
atópuwo ayi n'iwu ahu, ebe ayi nwuru
n'ebe ihe ahu di nke ejidesiri ayi ike
nime ya; ya mere ayi nâbu orù n'idi-þhu
nke Mø Nsø, ɔ bugh kwa n'idi-ochie nke
ihe edeworo n'akwukwø.

7 Gini ka ayi gékwu kwa? Iwu ahu
bu nmehie? Chineke ekwela. Kama,
m'gagh-amawori nmehie, ma ɔ buru na
esiteghm n'aka iwu mara ya: n'ihi na
m'gagh-amatawori agu ihe ɔjø, ma ɔ
buru na iwu ahu asigh, Agu ihe ɔjø
agula gi: 8 ma nmehie, ebe ɔ natara ihe

o gëji megidem, o were ilhe enyere n'iwu
luta agu ihe ɔjø nile n'otù n'otù nimem:
n'ihi na nmehie bu ihe nwuru anwu ma
iwu adigh ya. 9 Ma mu onwem nādi
ndu otù mþe n'oge iwu nādigh: ma mþe
ihe enyere n'iwu biara, nmehie ahu we
di ndu ɔzø, mu onwem we nwua;
10 ihe ahu enyere n'iwu, nke nēdubà na
ndu, nka ka m'huru na ɔ bu ihe nēdubà
n'ɔnzu: 11 n'ihi na nmehie, ebe ɔ
natara ihe o gëji megidem, o sitere n'ihe
enyere n'iwu ghøþuem, site kwa na ya
þuem. 12 Ya mere iwu ahu di nsø
n'ezie, ihe enyere n'iwu di kwa nsø, zi
kwa ezi, buru kwa ezi ihe. 13 Ya mere,
èzi ihe ahu ghøþø ɔnzu n'ebe m'nø?
Chineke ekwela. Kama ɔ bu nmehie,
ka ɔ we puta ìhè na ɔ bu nmehie, site
n'iwere ezi ihe ahu lutaram ɔnzu;—ka
nmehic we site n'ihe ahu enyere n'iwu
ghø ihe nêmehie nke-uku ri nne.
14 N'ihi na ayi matara na iwu ahu bu
ihe nke Mø: ma mu onwem bu ihe nke
anu-aru, erewokwam inø n'okpuru
nmehie. 15 N'ihi na ihe m'näluta ka
m'nämagh: n'ihi na ihe m'nächø, ɔ
bugh ihe ahu ka m'nême; kama ihe
m'näkpø asì, ihe ahu ka m'nême.
16 Ma ɔ buru na ihe m'nächøgh, ihe
ahu ka m'nême, anamekweye iwu ahu
na ɔ bu ihe ɔma. 17 Ma uþu a ɔ bugh
mu onwem näluta kwa ya ɔzø, kama ɔ
bu ihe ahu nke nêbi nimem, bù nmehie.
18 N'ihi na amataram na ezi ihe adigh-
ebi nimem, nke ahu bu, n'anu-arum:
n'ihi na ichø ihe ɔma di nso n'ebe akam
gérø, ma iluta ihe ɔma adigh nso n'ebe
akam gérø. 19 N'ihi na ezi ihe nke
m'nächø ka m'némegh: kama ihe ɔjø
nke m'nächøgh, ihe ahu ka m'nême.
20 Ma ɔ buru na ihe m'nächøgh, ihe
ahu ka m'nême, ɔ bugh mu onwem
näluta kwa ya ɔzø, kama ɔ bu ihe ahu
nke nêbi nimem, bù nmehie. 21 Ya
mere ahurum iwu a, na ihe ɔjø dim nso
n'ebe akam gérø, mu, bù onye nächø
ime ihe ɔma. 22 N'ihi na mu na iwu
Chineke nénweþø obi-utø dika madu
imem si di: 23 ma anamahu iwu di
iche n'ihe nile dim n'aru, nêbu agha
megide iwu nke uchem, nädøtakwam
n'agha nye iwu nke nmehie nke di
n'ihe nile dim n'aru. 24 Madu nke
hujuru anya ka mu onwem bu! onye
gädçputam n'aru nke ɔnzu a? 25 Ma

ekele diri Chineke na ndeputa sitere n'aka Jisus Kraist Onye-nwe-ayi. Ya mere otù a mu onwem ji uchem buru orù nke iwu Chineke; ma ejim anu-arum buru orù nke iwu nmehie.

8 i Ya mere ubu a o digh amam-ikpe o bula diri ndi no nime Kraist Jisus. 2 N'ihi na iwu nke Mo nke ndu nime Kraist Jisus mere ka m'pua n'aka iwu nke nmehie na nke onwu, nwere onwem. 3 N'ihi na ihe iwu ahu nāpugh ime, nke o nādigh ike nime ya site n'anu-aru, Chineke mere, n'ihi na O mara nmehie ikpē n'anu-aru, mbe O zitere Okpara nke aka Ya n'oyiyi nke anu-aru nmehie na dika àjà achuru n'ihi nmehie: 4 ka ihe iwu ahu guru n'ihe ziri ezi we mezu nime ayi, bù ndi nādigh-eje dika anu-aru si cho, kama dika Mo Nsø si cho. 5 N'ihi na ndi di ka anu-aru si cho nātukwasi uche n'ihe nke anu-aru; ma ndi di ka Mo Nsø si cho nātukwasi uche n'ihe nke Mo Nsø. 6 N'ihi na itukwasi uche n'anu-aru bu onwu; ma itukwasi uche na Mo Nsø bu ndu na udo: 7 n'ihi na itukwasi uche n'anu-aru, ya na Chineke di n'iro; n'ihi na edogh ya n'okpuru iwu Chineke, n'ihi na apugh kwa ido ya n'okpuru ya: 8 ndi nke no n'anu-aru apugh kwa ito Chineke utø. 9 Ma unu onwe-unu anogh n'anu-aru, kama unu no nime Mo Nsø, ma o buru na o bu ezie na Mo nke Chineke nēbi nime unu. Ma o buru na onye o bula enwegh Mo nke Kraist, onye ahu abugh nke Ya. 10 Ma o buru na Kraist no nime unu, aru-unu bu ihe nwuru anwu n'ihi nmehie n'ezie; ma Mo Nsø bu ndu n'ihi ezi omume. 11 Ma o buru na Mo nke Onye ahu Nke mere ka Jisus si na ndi nwuru anwu bilie nēbi nime unu, Onye ahu Nke mere ka Kraist Jisus si na ndi nwuru anwu bilie gēsite kwa n'aka Mo-Ya Nke nēbi nime unu me ka aru-unu nke puru inwu anwu di ndu.

12 Ya mere otù a, umu-nnam, ayi bu ndi ji ugwo, o bugh anu-aru ka ayi ji, idi ndu dika anu-aru si cho: 13 n'ihi na asi na unu nādi ndu dika anu-aru si cho, unu gaje inwu; ma o buru na unu nēwere Mo Nsø me ka omume aru nwua, unu gādi ndu. 14 N'ihi na ka ha ra, bù ndi Mo Chineke nēdū, ndi ahu bu umu-ndikom Chineke. 15 N'ihi na unu anatagh mo nke ibu-orù ilaghachi

n'egwù ozo; kama unu natara Mo nke ido-ka-nwa-nwoke, Nke ayi nēti nkpu nime Ya, si, Aba, Nna. 16 Mo Nsø onwe-ya soro mo-ayi nāba àmà, na ayi bu umu Chineke: 17 ma o buru na ayi bu umu, ayi bu kwa ndi-nketa; ndi-nketa nke Chineke, na ndi ha na Kraist nēkekø; ma o buru na o bu ezie na ayi na Ya nāhuko ahuhu, ka ewe nyekø kwa ayi na Ya otuto.

18 N'ihi na anamagu na ahuhu nile nke oge di ubu a ekwesigh ka ekwuta ha ma ele ebube ahuanya, bù nke agaje ikpughe n'ebe ayi no. 19 N'ihi na olile-anya siri ike nke ihe nile ekèrè èkè nēchesi nkpu nke umu-ndikom Chineke ike. 20 N'ihi na edoro ihe ahu ekèrè èkè n'okpuru ihe-efu, o bugh na o chorø ya, kama n'ihi Onye ahu Nke doro ya n'okpuru ya n'olile-anya; 21 n'ihi na agême ka ihe ekèrè èkè onwe-ya pu kwa n'ibu-orù nmebi ba n'onodu inwe-onwe-ya nke ebube nke umu Chineke. 22 N'ihi na ayi matara na ihe ekèrè èkè nile nāsukø udè, ime nēmekø kwa ha, rue ubu a. 23 Ma o bugli nāni nka, kama ayi onwe-ayi, ndi nwere nkpuru mbu nke Mo Nsø, obuna ayi onwe-ayi nāsu kwa udè nime onwe-ayi, mbe ayi nēchesi ido-ka-nwa-nwoke ahu ike, bù n̄aputa nke aru-ayi. 24 N'ihi na o bu n'olile-anya ka azoputara ayi: ma olile-anya nke anāhuanya abugh olile-anya: n'ihi na ihe madu nāhuanya, gini mere o ji nēleanya ya? 25 Ma o buru na ayi nēleanya ihe ayi nāhughanya, ayi ji ntachi-obi nēchesi ya ike.

26 Otù ahu Mo Nsø nēye-kwa-rá adigh-ike-ayi aka: n'ihi na ayi amatagh ihe ayi gēkpe n'ekpere dika ayi nāghagh ikpe; kama o bu Mo Nsø onwe-ya were isu-udè anāpugh ikwu nāriqø ayi aririø; 27 ma Onye ahu Nke nēnyocha obi-ayi matara ihe Mo Nsø nātukwasi uche na ya, n'ihi na O nāriqø ndi nsø aririø dika Chineke si cho. 28 Ma ayi matara na ihe nile nālukø olu iwetara ndi huru Chineke n'anya ezi ihe, bù ndi akpøro dika ihe O nēzube si di. 29 N'ihi na ndi O buru uzø mara, O bu-kwa-ra uzø ka ha àkà, ka ha na onyinyo nke Okpara-Ya nweko otù udi, ka O we buru onye ebu uzø mu n'etiti ɔtutu umu-nna: 30 ma ndi O buru uzø ka àkà, ndia ka O kpø-

kwa-ra: ma ndi O kpôrø, ndia ka O gu-kwa-ra na ndi ezi omume: ma ndi O guru na ndi ezi omume, ndia ka O nye-kwa-ra otuto.

31 Gini kwa ka ayi gēkwu n'ile ihe ndiaanya? O buru na Chineke diri ayi, ònye némegide ayi? 32 Onye ahu Nke názodogh Okpara nke aka Ya, kama O rara Ya nye n'ihi ayi nile, O gësi aña ghara inye kwa ayi ihe nile n'amara ebe O weresiri Onye ahu nye ayi? 33 Onye gëbo ndi Chineke röputara ebubo? O bu Chineke Onye nágú ha na ndi ezi omume? 34 Onye bu onye ahu nke gáma ikpé? O bu Kraist Jisus Onye nwuru, ma nke kariri, emere Ya ka O si na ndi nwuru anwu bilie, Onye nò n'aka-nri Chineke, Onye náriq-kwa-ra ayi aririq? 35 Onye gékewapu ayi n'ihu-n'anya nke Kraist? O bu nkpaþu, ma-þbu oké nkpa, ma-þbu nsobu, ma-þbu oké unwu, ma-þbu iba-otø, ma-þbu ize-ndu, ma-þbu mma-agha? 36 Dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si,

N'ihi Gi ka anême ka ayi nwua ogologo ubochi dum;

Aguru ayi dika aturu obubu.

37 É-é, kama n'ihe ndia nile ayi néméribiga ókè site n'aka Onye ahu Nke huru ayi n'anya. 38 N'ihi na emewo ka m'kweye, na onwu, ma-þbu ndu, ma-þbu ndi-mo-ozø, ma-þbu ibu-isi di iche iche, ma-þbu ihe di uþu a, ma-þbu ihe gaje idi, ma-þbu ike di iche iche, 39 ma-þbu ihe di elu, ma-þbu ihe di omimi, ma-þbu ihe o bula ozo ekére èkè, agagh-apu ikewapu ayi n'ihu-n'anya Chineke, nke di nime Kraist Jisus Onye-nwe-ayi.

9 i Anamekwu ezi-okwu nime Kraist, ekwughm okwu-ugha, akø-na-uchem nésokwam ha ámà nime Mø Nsø, 2 na enwerem oké ihe-nwuta na ihe-nþu nádigh - agwu n'obim. 3 N'ihi na anamekperi ekpere, ka mu onwem buru anathema pua n'ebe Kraist nò n'ihi umu-nnem, ndi-ikwum dika anu-aru si di: 4 ebe ha bu ndi Israel; ndi nwe ido-ka-nwa-nwoke ahu, na ebube ahu, na oþuba-ndu nile, na inye-iwu ahu, na ikpe ekpere ahu n'ulo uku Chineke, na nkwa nile; 5 ndi nwe nna-ayi-hà, ndi Kraist-ayi si kwa n'etiti ha puta dika anu-aru si di, Onye bu Onye-isi ihe nile, bu kwa Chineke, Nke agóziworo

rue mbe nile ebigh-ebi. Amen. 6 Ma o bugh dika agási na okwu Chineke adawo n'ala. N'ihi na ndi si n'Israel puta, o bugh ndi ahu nile bu Israel: 7 o bugh kwa ha nile bu umu, n'ihi na ha bu nkpuru Abraham: kama, Nime Aisak ka agákpo nkpuru-gi aha. 8 Nke ahu bu, umu nke anu-aru-ya, o bugh ndia bu umu Chineke; kama umu nke nkwa ahu ka anágú na nkpuru. 9 N'ihi na nka bu okwu nke nkwa, Dika oge a si di M'gábia, Sera gënwe kwa nwawo ke. 10 Ma o bugh nání nka; kama Rebeka kwa, mbe o tusiri ime site n'otù onye, bú Aisak nna-ayi—11 n'ihi na mbe akámugn umu ahu, mbe ha akémegh kwa ihe o bula, ma o bu ezi ihe ma-þbu ihe nádigh nma, ka ihe Chineke zubere dika nröputa si di we digide, o sitegh n'olu, kama o sitere n'Onye nákpø, 12 asiri ya, Nke-okenye gëfè nke - ntá. 13 Dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si, Jekob ka M'huru n'anya, ma Isø ka M'kpôrø asi.

14 Gini ka ayi gékwu kwa? O gábu na ajo omume di n'ebe Chineke nò? Chineke ekwela. 15 N'ihi na O si Moses, M'gémere onye o bula ebere, bú onye M'némere ebere, M'génwe kwa obi-ebere n'aru onye o bula, bú onye M'génwe obi-ebere n'aru-ya. 16 Ya mere otù a o bugh nke onye náchø, o bugh kwa nke onye náþa oso, kama o bu nke Onye ahu Nke némé ebere, bú Chineke. 17 N'ihi na ihe edeworo n'akwukwø nsø nási Fero, O bu n'ihi otù ihe a ka M'mere ka i bilie, ka M'we gosi ikem nime gi, ka ewe kwusa kwa aham n'uwa nile. 18 Ya mere otù a o bu onye O náchø ka O némere ebere, o bu kwa onye O náchø ka O némé ka o nwe obi-etili.

19 Ya mere i gásim, Gini mere O náta uta? N'ihi na o bu onye néguzogide ihe O zubere? 20 Ajuju kwesikariri iju, gi madu, bu, Gi onwegi bu onye, nke náza Chineke okwu imégide Ya? O gábu na ihe akpuworo gási onye kpuru ya, Gini mere i kpurum otù a? 21 Ma-þbu okpu-ite, o nwegh ike n'ebe urø di, isite n'otù okpukpu-urø ahu o doziri me nka ka o buru ihe gánara nsopuru, me kwa nke-ozo ka o buru ihe agéme ihe-ihere? 22 Gini kwa, ma o buru na Chineke, o bu ezie

na O nāchō igosi iwe-Ya, na ime ka amara ike-Ya, ma O were ogologontachi-obi ri nne nagide ihe iwe edoziworo ka ha bā n'ila-n'iyi: 23 ka O we me kwa ka amara àkù nke ebube-Ya n'aru ihe diri ebere, nke O buru uzø dozie ka ha ba n'ebube, 24 bú ayi onwe-ayi, ndi O kpø-kwa-ra, o bugh site na nání ndi-Ju, kama site kwa na ndi mba ozø? 25 Dika O nēkwu kwa n'akwukwø Hosea, si,

M'gákpo ndi ahu ndim, nke nābugh ndim;

M'gákpo kwa nwayi ahu onye ahuru n'anya, nke anāhugh n'anya.

26 O gēru kwa, na n'ebe ahu nke asiri ha, O bugh ndim ka unu bu, N'ebe ahu ka agákpo ha umun-dikom nke Chineke di ndu.

27 Ma Aisaia nēti nkpu bayere Israel, si, O buru na Ọnu-ogugu umu Israel di ka ájá nke oké osimiri, o bu nke foduru ka agázoputa: 28 n'ihi na Onye-nwe-ayi gême ihe O kwuru n'elu uwa, nēmezu ya nēme kwa ya ka o bìe.

29 Ozø, dika Aisaia buru uzø kwue, O buru na Onye-nwe usu nile nke ndi-agha arapugh ayi otù nkpuru, Ayi gädiwori ka Sôdòm, agémewori ayi ka ayi yie Gomora.

30 Gini ka ayi gékwu kwa? Na ndi mba ozø, o bu ezie na ha aþasogh ezi omume, ma ha ruru ezi omume, ma o bu ezi omume ahu nke si n'okwukwe puta: 31 ma Israel, o bu ezie na ha nābaso iwu ezi omume, ma ha ekwudogh iwu ahu. 32 N'ihi gini? N'ihi na ha esitegh n'okwukwe chø ya, kama dika agási na ha sitere n'olu chø ya. Ha suru ngongø na nkume nke isu-ngongø-ha; 33 dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si,

Le, anamatøbø nime Zaion nkume nke isu-ngongø, na oké nkume nke ima-n'onyà:

Onye kwe-kwa-ra na Ya, agagh-eme ka ihere me ya n'iru.

10 1 Umu-nnam, ihe di obim ezi nma na aririø m'nariø Chineke n'ihi ha bu, ka azoputa ha. 2 N'ihi na anamabara ha àmà na ha nānu Ọku n'obi n'ebe Chineke nq, ma o bugh dika nmazu si di. 3 N'ihi na, ebe ha nāmagh ezi omume Chineke, nāchö kwa uzø ime ka ezi omume nke aka ha guzo, ha edogh onwe-ha n'okpuru ezi omume

Chineke. 4 N'ihi na Kraist bu nsøtu iwu iwetara onye o bula nke kwere ezi omume. 5 N'ihi na Moses edewo n'akwukwø na madu nke nēme ezi omume nke sitere n'iwu gâdi ndu nime ya. 6 Ma ezi omume ahu nke sitere n'okwukwe nēkwu otú a, si, Asila n'obi-gi, Onye gârigo n'elu-igwe? (nke ahu bu, ikudata Kraist:) 7 ma-øbu, Onye gârida n'abyss ahu? (nke ahu bu, isi na ndi nwuru anwu kugota Kraist.) 8 Kama o bu gini ka o nēkwu? Okwu ahu di gi nso, n'ønu-gi, na n'obi-gi: nke ahu bu, okwu okwukwe, nke ayi nēkwusa: 9 na o buru na i gêwere Ọnu-gi kwuputa Jisus na O bu Onye-nwe-ayi, o buru kwa na i gêwere obi-gi kwere na Chineke mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, agázoputa gi: 10 n'ihi na anéji obi kwere rue ezi omume; anéji kwa Ọnu kwuputa rue nzoputa. 11 N'ihi na ihe edeworo n'akwukwø nsø nāsi, Onye o bula nke kwere na Ya, agagheme ka ihere me ya. 12 N'ihi na o digh ihe di iche n'etiti onye-Ju na onye-Grik: n'ihi na otù Onye-nwe-ayi ahu bu Onye-nwe Ọra madu, buru kwa Onye nwere àkù ri nne inye ndi nile nākpøku Ya: 13 n'ihi na, Onye o bula nke gákpoø aha Onye-nwe-ayi, agázoputa ya. 14 Hâ gësi kwa aña kpøku Onye ahu ha akékwegh na Ya? ma hâ gësi aña kwere n'Onye ahu ha akânugh okwu-Ya? ma hâ gësi aña nu ma onye nēkwusa anogh? 15 ma hâ gësi aña kwusa, ma o buru na ezigagh ha? dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si, Le, ka ha si ma nma nke-uku, bú ukwu ndi nēzisa ozi Ọma nke ezi ihe!

16 Ma o bugh ha nile ñara ozi Ọma ahu nti. N'ihi na Aisaia nāsi, Onye-nwe-ayi, onye kwere ihe ayi nuworo?

17 Ya mere, okwukwe si n'ønunu puta, ma Ọnunu ahu sitere n'okwu Kraist.

18 Ma asim, O gâbu na ha anugh? Ha nuru ezie,

N'uwa nile ka olu-ha puru jezue,
Na nsøtu nile nke elu-uwa dum
madu bi ka okwu-ha puwo-kwa-
ra jezue.

19 Ma asim, O gâbu na Israel amagh?
Moses buru uzø si,

Mu onwem gêwere mba nābugh mba
kpasue unu ekworo,

Mba nēnwēgh nghōta ka M'gēwēre
kpasue unu iwe.
20 Ma Aisaia nwere anya-ike nke-uku,
we si,
Ndi nāchōghm chotaram;
Ewerem gosi ndi nājugh ajuju
n'akam.
21 Ma O nēkwu okwu bayere Israel,
si, Ogologo ubochi dum ka M'basara
akam nye ndi nādigh-ekweye, ndi
nēkwugidekwam.

11 Ya mere asim, O gābu na
Chineke nupuru ndi nke Ya?
Chineke ekwela. N'ihi na mu onwem
bu kwa onye Israel, si na nkpuru
Abraham puta, si kwa n'ebu Benjamin
puta. 2 Chineke enupugh ndi-Ya nke
O buru uzō mara. Ma-qbū ūnu
amatagh ihe o nēkwu, bū ihe edeworo
n'akwukwō nsō, n'ebē edeworo okwu
bayere Elaija? otú o nāriō Chineke
aririō megide Israel, si, 3 Onye-nwe-
ayi, ha ɓuru ndi-amuma-Gi, ha gwudara
ebe-ichu-aja-Gi nile: nání mu onwem
fodu-kwa-ra, ha nāchō kwa ndum.
4 Ma gini ka ndum-odu Chineke nāgwa
Ya? Arapurum nye Onwem nnū
ndikom iri-na-asa na Ọgu iri, madu
ndi o dīgh mbe ha ɓuru ikperē nye
Beal. 5 Ya mere otú a n'oge di ubu a
ndi foduru aputawo kwa dika nrōputa
nke amara si di. 6 Ma o buru na o di
n'amara, o sitegh kwa Ọzō n'olu: ebe
ahuru na amara abugh amara Ọzō, ma
asi na o dīgh otú a. 7 Gini kwa? Ihe
Israel nāchō, nke ahu ka o nāhugh; ma
nrōputa ahu huru ya, ma emere ka obi
ndi foduru me etili: 8 dika edeworo ya
n'akwukwō nsō, si, Chineke nyere ha mō
nke oké ura, anya ighara ihu uzō, na nti
ighara inu ihe, rue ubochi ta. 9 Devid
nāsi kwa,

Ka table-ha ghō iþudu, na ihe ejī
achu ha ntá,

Na Ọnyá, na ihe-nnyeghachi n'ebē ha
nō:

10 Ka anya-ha ɓa Ọchichiri, ka ha we
ghara ihu uzō,

Gi me kwa ka azú-ha ruru mbe
nile.

11 Ya mere m'nāsi, O gābu na ha suru
ngongō ka ha we da? Chineke ekwela:
karma nzoputa sitere na ndahie-ha ru ndi
mba Ọzō aka, ka ewe kpasue ha ekworo.

12 Ma o buru na ndahie-ha bu àkù nke

uwa, o buru kwa na ila-alah-a bu àkù nke
ndi mba Ọzō; Ọzuzù-ha gēsi aña ghara
ibu kari àkù-ha nke-uku?

13 Ma o bu unu ndi mba Ọzō ka
m'nāgwa okwu, (n'ezie, ka o ra, bū onye-
ozi nke ndi mba Ọzō mu onwem bu,
anamenye ije-ozim otuto); 14 ma o
buru na agamakpasu ndi-arum ekworo
n'użō o bula, we zoputa ufodu n'etiti ha.
15 N'ihi na asi na nchupu-ha bu ime ka
uwa na Chineke di n'otū, gini ka
nkporobata-ha gābu, ma-qbugh ndu sitere
na ndi nwuru anwu? 16 Ma o buru na
nkpuru mbu di nsō, obeh utu Ọka agwōrō
agwō di kwa nsō: o buru kwa na
nkporogwu di nsō, alaka di kwa nsō.
17 Ma o buru na anyakapuru alaka
ufodu, ma gi onwe-gi, o bu ezie na i bu
osisi olive nke Ọhia, ma anyakudoro gi
n'etiti ha, i ghō-kwa-ra onye gi na ha
nēnwēkō nkporogwu nke umi nke olive
ahu; 18 anyalara alaka ahu isi: ma o
buru na i nānyara ha isi, o bugh gi
onwe-gi nēbu nkporogwu, kama o bu
nkporogwu nēbu gi. 19 Ya mere i gāsi,
Anyakapuru alaka ufodu ka ewe
nyakudo mu onwem. 20 O di nma;
n'ekwēgh-ekwe-ha ka anyakapuru ha,
ma gi onwe-gi nēguzo n'okwukwe-gi.
Atukwasila uche-gi n'ihe di elu, kama
nātu egwu: 21 N'ihi na asi na Chineke
emegh alaka ahu osisi olive ji puta uwa
ebere, O gagh-eme kwa gi ebere.
22 Ya mere le obi-oma na aka-ike nke
Chineke: n'aru ndi dara ada ka aka-ike-
Ya dakwasiri; ma n'aru gi ka obi-oma
Chineke nādikwasi, ma o buru na i
gānogide n'obi-oma-Ya: ebe agēbipu
kwa gi onwe-gi ma o buru na i nōgidegh
otú a. 23 Ndi ahu kwa, ma o buru na
ha anogidegh n'ekwēgh-ekwe-ha,
agānyakudo ha: n'ihi na Chineke puru
inyakudo ha Ọzō. 24 N'ihi na asi na
ebipuru gi onwe-gi n'osisi olive nke
bu nke Ọhia ka o si puta uwa, ewe
nyakudo gi n'osisi olive Ọma n'użō nke
nēmegide ka o si puta uwa: ágēsi aña
ghara inyakudo kari ndi ahu nke-uku,
bū alaka osisi olive ji puta uwa, n'osisi
olive nke aka ha?

25 N'ihi na achōghm ka unu ghara
ima ihe-omimi a, umu-nnam, ka unu
ghara inwe uche n'anya onwe-unu, na
emewo Israel obi-etili ufodu, rue mbe
ozuzù ndi mba Ọzō gābata; 26 otú a

agāzoputa kwa Israel nile: dika edeworo ya n'akwukwō nsq, si,

Onye-ndoputa ahu gēsi na Zaion puta;

O gēchighari asopurugh-Chineke nile ka o pua na Jekob:

27 Nka bu kwa oþuþa-ndu gādiri ha site n'ebe M'nō,

Mþe o bula M'gēwepu nmehie nile ha.

28 N'akuku ozi qma, ha bu ndi-iro n'ihi unu: ma n'akuku nröputa, ha bu ndi ahuru n'anya n'ihi nna-ayi-hà. 29 N'ihi na nchēghari adigh n'onyinye-amara nile na  kpukp  nke Chineke. 30 N'ihi na dika unu onwe-unu n kweyegh Chineke n'oge gara aga, ma ubu a emere unu ebere n'ekweyegh-ekweye nke ha, 31 ot  a ka ndia n kweyegh kwa ubu a, ka ewe were ebere emere unu mere ha onwe-ha ebere ubu a. 32 N'ihi na Chineke mechibidoro ha nile nime ekweyegh-ekweye, ka O we mere ha nile ebere.

33 A! omimi nke  k  nke amam-ihe na nke ihe-qmuma kwa nke Chineke! le ot  an nwegh ike ich puta ikp -Ya nile, ot  an nwegh kwa ike ituputa uz -Ya nile! 34 N'ihi na  nye mara uche Onye-nwe-ayi? ma- bu  nye putara ibu onye Ya na ya n ba iz ? 35 ma- bu  nye buru uz  nye Ya, ag nyeghachi kwa ya oz ? 36 N'ihi na ihe nile sitere nime Ya, site kwa n'aka-Ya, di-kwa-ra Ya. Q bu Ya ka otuto diri rue m e nile ebigh-ebi. Amen.

12 1 Ya mere, umu-nnam, ejim obi- ebere nile nke Chineke n ri  unu, ka unu che aru-unu n'iru Chineke, dika  j  di ndu, di nsq, nke di Chineke ezi ut , nke bu ikpe-ekpere-unu dika uche si di. 2 Unu ekwe-kwa-la ka eme ka unu yie ajo oge a: kama ka enwogha unu site n'ime ka uche-unu buru ihe q , ka unu we nwaputa ihe bu ihe Chineke n ch , b  ezi ihe nke di kwa Ya ezi ut  nke zu-kwa-ra ok .

3 N'ihi na esiterem n'amar  nke enyerem si onye o bula n  n'etiti unu, ka o ghara itukwas  uche n'onwe-ya kari nke o kwesiri itukwas  uche; kama itukwas  uche n'inwe uche zuru ok , dika Chineke k re  t tu nke okwukwe nye madu nile n'ot  n'ot . 4 N'ihi na q un  dika ayi nwere  t tu ihe n'ot 

aru, ma ihe ahu nile di n'aru enwegh ot  q : 5 ot  a ayi, ndi di  t tu, bu ot  aru nime Kraist, buru kwa n'ot  n'ot  ihe di n'aru  be-ayi. 6 Ma ebe ayi nwere onyinye-amara di iche iche dika amara nke enyere ayi si di, ma ayi nwere ibu-amuma, ka ayi n bu amuma ka okwukwe-ayi ra; 7 ma- bu ije-ozi, ka ayi n n  o ije-ozi-ayi; ma- bu onye n zi ihe, ya n  n'ozizi-ya; 8 ma- bu onye n kasi obi, ya n  na nkasi-obi-ya: onye n me ka ndi oz  keta ihe o nwere, ya were af -ofufo me ya; onye bu onyeisi, ya were obi n nu q ku n bu isi; onye n me ebere, ya were obi-ut  me ya. 9 Ka ihu-n'anya buru ihe nke iru-abua n digh nime ya. N kponu ajo ihe asi; n rapata ezi ihe n'aru. 10 N'akuku ihu-n'anya-unu n'ebe umu-nna-unu n , ka ihe madu-ibe-unu n t r ta unu ut  nke-uku; n'akuku ns puru-unu, n charanu  be-unu uz ; 11 n'akuku inu-q ku nke obi-unu, n gharanu idi  b ; n'akuku m -unu, n dinu q ku; n'akuku Onye-nwe-ayi, n bunu or ; 12 n'akuku olile-anya-unu, n n ur n  q nu; n'akuku nkpa u-unu, n nw nu ntachi-obi; n'akuku ekpere-unu, n n g idesinu ike; 13 n'akuku ihe n k p  ndi nsq, n n wek n  ihe; n b sonu q lu ile ndi- bia anya nke-q ma. 14 N g zinu ndi n so u unu; n g zinu, abu-kwa-la ha q nu. 15 N sonu ndi n n r i n n r  q nu; n sonu ndi n k wa  kw  n ik wa  kw . 16 N t ukwas n  uche n'ot  ihe ahu n'ebe  be-unu n . Unu a ukwasila uche n'ihe di elu, kama ka ndi q n du-ha di ala n d r  unu iso ha. Unu enwela uche n'anya onwe-unu. 17 Unu enyeghachila onye o bula ihe o o n n du ihe o o. Burunu uz  n ch  ihe q ma n'iru madu nile. 18 Asi na o bu ihe g kwe unu, ka ihe nke diri unu onwe-unu ra, unu na madu nile n di n udo. 19 Ndi m'huru n'anya, unu ab lara onwe-unu  b , kama charanu iwe ahu uz : n'ihi na edewo ya n'akwukw  nsq, si, Mu nwe  b ; Mu onwem g nyeghachi, ka Onye-nwe-ayi kwuru. 20 Ma o buru na agu n gu onye-iro-gi, n z  ya; o buru na ak piri n k p  ya nku, gi me ka o n ua miri: n'ihi na n'ime nka i g g ukw s  i ch ku n re q ku n'isi-ya. 21 Ekwela ihe o o meri gi, kama were ezi ihe meri ihe o o.

13 1 Ka nkpuru-obi ḡ bu la do onwe-ya n'okpuru ndi nāchi isi n'elu ya: n'ihi na ḡ digh onye ḡ bu la nāchi isi ma ḡ buru na Chineke edogh ya; ndi nāchi isi bu kwa ndi Chineke doworo. 2 Ya mere onye nēdo onwe-ya megide onye ahu nāchi isi, o nēguzogide iwu Chineke nyere: ma ndi nēguzogide gānata ikpē nye onwe-ha. 3 N'ihi na ndi-isi abugh ihe-egwu n'ebi ezi olu di, kama n'ebi olu ḡo di. Ma i chogh ka i tua egwu onye ahu nāchi isi? nēme ezi ihe, i gēnwe kwa otuto site n'aka ya: 4 n'ihi na ḡ bu onye nējere Chineke ozi n'ebi i nō iwetara gi ezi ihe. Ma ḡ buru na i nēme ihe ḡo, tua egwu; n'ihi na ḡ bugh n'efu ka o nēbu mma-agha: n'ihi na ḡ bu onye nējere Chineke ozi, onye-ōbō iwetara onye nēme ihe ḡo iwe. 5 N'ihi ya ḡ di nkpa ido onwe-unu n'okpuru ya, ḡ bugh nānī n'ihi iwe ahu, kama ḡ bu kwa n'ihi akō-na-uche. 6 N'ihi na ḡ bu n'ihi nka ka unu nātu kwa útū; n'ihi na ha bu ndi nēfē Chineke ḡfufē, nānogidesi ike n'olu-ha ime otū ihe a. 7 Nākwughachinu madu nile ihe nile unu ji ha n'ugwō: tunu útū nye onye unu ji ugwo útū; tunu útū-ahia nye onye unu ji ugwo útū-ahia; tuanu egwu onye unu ji ugwo egwu; sōpurunu onye unu ji ugwo nsopuru.

8 Unu ejila onye ḡ bu la ugwo ḡ bu la, ma-qbugh ihurita onwe-unu n'anya: n'ihi na onye nāhu madu-ibe-ya n'anya edebezuwo iwu. 9 N'ihi na okwu a, Akwala iko, Ebula madu, Ezula ori, Agu ihe ḡo agula gi, ḡ buru kwa na ihe ḡ bu la ḡo di enyere n'iwu, achikotara ya n'okwu a, bù, Hu onye-abata-obi-gi n'anya dika onwe-gi. 10 Ihu-n'anya adigh-alu olu ḡo n'ebi onye-abata-obi-ya nō: ya mere ihu-n'anya bu idebezu iwu.

11 Nke ahu kwa, ebe unu matara oge a, na oge hour eruwo ubu a ka unu teta n'ura: n'ihi na ubu a nzoputa-ayi di nso kari mbe ayi kwere na mbu. 12 Chi ejimiwo, chi-qbubō di kwa nso: ya mere ka ayi yipu olu nile nke ḡchichiri, ma ka ayi yikwasí ihe-agha nke ihé. 13 Ka ayi nējehari dika ḡ kwesiri ayi, dika n'ehihie; ḡ bugh n'ite-egwu na iñubigamanya-ōkè, ḡ bugh n'ikwa-iko na agu ikwa-iko, ḡ bugh n'esem-okwu na ekworo. 14 Kama yikwasinu Onye-

nwe-ayi Jisus Kraist, unu ebu-kwa-la uzō nēchère aru, ime ihe ḡo nāgu ya.

14 1 Ma kpobatanu onye nādigh ike n'okwukwe-ya, ḡ bugh ikpa ḡkè n'ihe ḡ nātule n'obi. 2 Otū onye nwere okwukwe iri ihe nile: ma onye nādigh ike nēri nānī ihe anāku n'ubi. 3 Ka onye nēri ihe ghara ikpō onye nādigh-eri ihe-efu; ka onye nādigh-eri ghara kwa ikpe onye nēri ikpē: n'ihi na Chineke kpobatara ya. 4 Gi onwe-gi nke nēkpe onye nējere onye ḡo ozi, i bu onye? ḡ bu n'ebi Onye-nwe ya onwe-ya nō ka o nēguzo ma-qbū nāda. Ma agēme ya ka o guzo; n'ihi na Onye-nwe-ayi puru ime ya ka o guzo. 5 Otū onye nāroputa otū ubochi kari ubochi ḡo: ma onye ḡo nāroputa ubochi dum. Ka onye ḡ bu la nēkwezu nime uche nke aka ya. 6 Onye nātukwasi uche n'ubochi, nātukwasi uche na ya n'ebi Onye-nwe-ayi nō: onye nēri kwa, nēri n'ebi Onye-nwe-ayi nō, n'ihi na ḡ nēkele Chineke: onye nādigh-eri kwa, n'ebi Onye-nwe-ayi nō ka ḡ nādigh-eri, ḡ nēkele kwa Chineke. 7 N'ihi na ḡ digh onye ḡ bu la n'etiti ayi nke di ndu n'ebi ya onwe-ya nō, ḡ digh kwa onye ḡ bu la nwuru anwu n'ebi ya onwe-ya nō. 8 N'ihi na asi na ayi di ndu, ḡ bu n'ebi Onye-nwe-ayi nō ka ayi di ndu; ma asi na ayi nwuru, ḡ bu n'ebi Onye-nwe-ayi nō ka ayi nwuru: ya mere, ma ayi di ndu, ma ayi nwuru anwu, ayi bu ndi nke Onye-nwe-ayi. 9 N'ihi na ihe Kraist ii nwua, di kwa ndu ḡo, bu nka, ka Q we buru Onye-nwe ma ndi nwuru anwu ma ndi di ndu. 10 Ma gi onwe-gi, gini mere i nēkpe nwa-nna-gi ikpē? ma-qbū gi onwe-gi kwa, gini mere i nākpō nwa-nna-gi ihe-efu? n'ihi na ayi nile gēguzo n'iru oche-ikpē Chineke. 11 N'ihi na edewo ya n'akwukwō nsō, si,

Dika Mu onwem nādi ndu, ka Onye-nwe-ayi kwuru, ḡ bu Mu onwem ka ikperē nile ḡ bu la gēburu, Ire nile ḡ bu la gēkwuputa kwa Chineke.

12 Ya mere otū a onye ḡ bu la n'etiti ayi gāza ajuju bayere onwe-ya nye Chineke.

13 Ya mere ka ayi ghara ikperita ibe-ayi ikpē ḡo: ma kama ya kpenu ikpē a, ka onye ḡ bu la ghara idebe ihe-isungongō, ma-qbū ḡonyà, n'użo nwa-nna-ya. 14 Amataram. eme-kwa-ra ka

m'kweye nime Onye-nwe-ayi Jisus, na o digh ihe ruru árú site n'onwe-ya: o bu nání n'ebe o nq, bú onye nágu ihe o bulu na o ruru árú, n'ebe onye ahu nq ka o ruru árú. 15 N'ihi na asi na n'ihi ihe-oriri o némwuta nwa-nna-gi, i digh-ejeghari ozq dika ihu-n'anya si di. Ewela ihe-oriri-gi la onye ahu n'iy, bú onye Kraist nwuru n'ihi ya. 16 Ya mere unu ekwela ka ekwulu ezi ihe-unu: 17 n'ihi na ala-eze Chineke abugh oriri na qnunu, kama o bu ezi omume na udo na qnù nime Mq Nsq. 18 N'ihi na onye nábu orù Kraist n'uzo nka, o di Chineke ezi utq, buru kwa onye anwaputara n'iru madu. 19 Ya mere otú a, ka ayi nábaso ihe nile diri udo, na ihe nile diri iwulirita onwe-ayi elu dika ulo. 20 Akwatula oлу Chineke n'ihi ihe-oriri. Ihe nile di qcha n'ezie; ma ihe o bulu buru madu ahu ihe qj, onye were ihe-isu-ngongq néri ya. 21 Q di nma ka i ghara iri anu, ma-qbu iñu manya-vine, ma-qbu ime ihe o bulu nke nwa-nna-gi gásu ngongq nime ya. 22 Okwukwe ahu nke gi onwe-gi nwere, nwe ya n'onwe-gi n'iru Chineke. Ngózi diri onye nékpegh onwe-ya ikpé n'ihe o nánwaputa. 23 Ma onye nwere obi abua, amawo ya ikpé ma o rie, n'ihi na o sitegh n'okwukwe rie; ma ihe o bulu nke nésitegh n'okwukwe bu nmehie.

15 1 Ma ayi onwe-ayi, bú ndi nwere nke ndi nénwagh ike, na ighara ime ihe nátq onwe-ayi utq. 2 Onye o bulu n'etiti ayi, ya me ihe gátq onye-abata-obi-ya utq iwetara ya ezi ihe, ka o we wulie ya elu dika ulo. 3 N'ihi na Kraist-ayi emegh kwa ihe tóq Onwe-ya utq; kama, dika edeworo ya n'akwukwq nsq, Ita-uta nile nke ndi náta Gi uta dakwasirim. 4 N'ihi na ka ha ra, bú ihe edere n'akwukwq nsq n'oge gara aga, edere ha izí ayi ihe, ka ayi we were ntachi-obi na nkasi-obi nke ihe nile edeworo n'akwukwq nsq nwe olile-any. 5 Ma ka Chineke nke ntachi-obi na nke nkasi-obi nye unu ka unu tukwasi uche n'otù ihe ahu n'etiti onwe-unu dika Kraist Jisus si chq: 6 ka unu we ji otù obi ji kwa otù olu nénye Chineke na Nna nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist otuto. 7 N'ihi ya nákqobatanu ibe-unu, dika Kraist-ayi

kpobata-kwa-ra unu, ka ewe nye Chineke otuto. 8 N'ihi na asim na emewo Kraist ka Q buru onye négere obibi-úgwù ozi n'ihi ezi-okwu Chineke, ka Q we me ka nkwa nile ekwere nna-ayi-hà guzosie ike, 9 ka ndi mba ozq we nye kwa Chineke otuto n'ihi ebere-Ya; dika edeworo ya n'akwukwq nsq, si, N'ihi nka ka M'gékwputa Gi n'etiti mba nile, Aha-Gi ka m'gabuku kwa abù oma. 10 Ozq kwa Q si, Unu mba ozq, soronu ndi-Ya nwe obi-utq. 11 Ozq kwa, Tonu Onye-nwe-ayi, unu mba nile; Ka ndi nile di iche iche nája kwa Ya. 12 Ozq kwa, Aisaia si, Nkpórógwu ahu nke Jesi gádi, Na Onye ahu Nke nébili ibu onye-isi mba nile; Onye ahu ka ndi mba ozq gélé anya Ya. 13 Ma Chineke nke olile-any ahu mejue unu n'qniù nile na udo nile n'ikwe-ekwe, ka unu we nwebiga olile-any ahu ókè, n'ike Mq Nsq. 14 Ma emewom ka m'kweye, umunnam, qbuná mu onwem, ihe bayere unu, na unu onwe-unu juputara n'idi-nma, na emejuwo kwa unu n'ihe-qmuma nile, na unu pu-kwa-ra idurita onwe-unu odú. 15 Ma ejikaririm anya-ike degara unu akwukwq n'otù akuku, dika o bu ichetara unu ozq, n'ihi amara nke Chineke nyerem, 16 ka m'we buru onye négé Kraist Jisus òfufé ijekuru ndi mba ozq, nálu kwa oлу onye-nchua-aja nke ozi oma Chineke, ka ewe me ka iche-ndi-mba-ozq-n'iru-Chineke buru ihe agánara nke-oma, ebe edoro ya nsq nime Mq Nsq. 17 Ya mere enwerem inyaisim nime Kraist Jisus n'ihe nile diri Chineke. 18 N'ihi na m'gagh-enwe anya-ike ikwu ihe o bulu ma-qbugh n'ihe nile Kraist lutara site n'akam, ime ka ndi mba ozq na nti, n'okwu na oлу, 19 n'ike nke ihe-iriba-ama na oлу-ebube di iche iche, n'ike nke Mq Nsq; ya mere site na Jerusalem, na ala nke di ya buruburu rue Ilirikom, ezizurom ozi oma Kraist; 20 ma nka ka m'mere négisi ike izisa ozi oma ahu otú a, q bugh ebe akporori aha Kraist, ka m'ghara iwu ulo n'elü ntq-ala

onye ọzọ; 21 kama, dika edeworo ya n'akwukwọ nsọ,

Ha gāhu, bú ndi akākogh akukọ Ya mbe ọ bula,

Ndi akānugh kwa gāghọta.

22 N'ihi nka eþochi-kwa-ram ọtutu oge ndia ibiakute unu: 23 ma ubu a, ebe m'nēnwégh ebe ọ bula n'akuku ndia ọzọ, ebe ibiakute unu nāgusikwam ike ọtutu arọ ndia gara aga, 24 mbe ọ bula m'gāga Spain (n'ihi na anamele anya na m'gēkiri unu mbe m'nāgabiga, anamele kwa anya na unu gēdupum n'ijem iga ebe ahu, ma ọ buru na afø gēburu uzø jum n'aru unu n'akuku ufçdu)—25 ma ubu a, ka m'kwuru, agam Jerusalem, ebe m'nējere ndi nsọ ozi. 26 N'ihi na ọ di Masedonía na Akaia ezi rima inye ndi-obeye n'etiti ndi nsọ ọ na Jerusalem ihe ufçdu ha gēnwekọ. 27 N'ihi na ọ di ha ezi rma; ha bu kwa ndi ji ndi ahu ugwo. N'ihi na asi na ndi mba ọzọ nwekorø ihe Mọ Nsọ nke ha, ha ji kwa ha ugwo ifè ha òfufè r'ihe nke anu-aru. 28 Ya mere mbe m'mezusiri nka, ka-kwa-ra ha nkpuru a akarà, m'gési na nke unu je Spain. 29 Ma amataram na, mbe m'biakutere unu, ọ bu nime ozuzù ngózi nke Kraist ka m'gābia.

30 Ma, umu-nnam, ewerem Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, were kwa ihu-n'anya Mọ Nsọ, nāriø unu, ka unu som nābasi nba ikc n'ekpere unu nēkpere Chineke n'ihi; 31 ka ewe dōputam n'aka ndi nēkweyegh ekweye ndi ọ. a Judia, ka ije-ozim nke m'ji je Jerusalem we buru kwa ihe ndi nsọ gānara nke-oma; 32 ka m'we biakute unu n'qñu site n'ochichø Chineke, ka mu na unu we zukọ kwa ike. 33 Ma ka Chincke nke udo noyere unu nile. Amen.

16 ⁱ Ma anameme ka unu mara Fibi nwa-nna-ayi nwayi, onye nējere nzukọ Kraist nke di na Kenkrii ozi: 2 ka unu we nara ya nke-oma nime Onye-nwe-ayi, dika o kwesiri ndi nsọ, ka unu nēguzo kwa ya nso iyere ya aka n'okwu ọ bula nkpa unu gākpa ya: n'ihi na ya onwe-ya aburuwo kwa onye nēguzoro ọtutu madu izø ha, mu onwem kwa.

3 Kelenu Priska na Akwila ndi mu na ha nālukọ ọlu nime Kraist Jisus, 4 madu ndi tōþorø olu nke aka ha n'ihi ndum; ndi ọ bugh náni mu onwem nēkele, kama

nzukọ Kraist nile nke ndi mba ọzọ kwa: 5 kele-kwa-nu nzukọ Kraist nke di n'ulo-ha. Kelenu Epinetos onye m'huru n'anya, onye bu nkpuru mbu nke Esia nime Kraist. 6 Kelenu Meri, n'ihi na ọ dōþuru onwe-ya n'olu n'otutu ihe nye unu. 7 Kelenu Andronaikos na Junias, ndi-ikwum, ndi adokø-kwa-ra mu na ha n'agha, madu ndi amara aha-ha n'etiti ndi-ozì, ndi bu-kwa-ram uzø bia nø nime Kraist. 8 Kelenu Amplietos, onye m'huru n'anya nime Onye-nwe-ayi. 9 Kelenu Uabenos, onye ayi na ya nālukọ ọlu nime Kraist, na Stakis onye m'huru n'anya. 10 Kelenu Apelis onye anwaputaworo nime Kraist. Kelenu ndi sitere n'èzì-na-ulo nke Aristobulos. 11 Kelenu Hirçdion onye-ikwum. Kelenu ndi sitere n'èzì-na-ulo nke Nasisos, ndi nø nime Onye-nwe-ayi. 12 Kelenu Traifina na Traifosa ndi nādòþu onwe-ha n'olu nime Onye-nwe-ayi. Kelenu Pasis onye ahuru n'anya, n'ihi na ọ dōþuru onwe-ya n'olu n'otutu ihe nime Onye-nwe-ayi. 13 Kelenu Rufos onye arøputara nime Onye-nwe-ayi, na nneya nke bu kwa nnem. 14 Kelenu Asinkritos, Flegon, Hamis, Patrobas, Hamas, na umu-nna ndi ha na ha nø. 15 Kelenu Filologos na Julia, Nireos na nwa-nne-ya nwayi, na Qlinpas, na ndi nsọ nile ndi ha na ha nø. 16 Werenu isutu-qnú di nsọ kelerita onwe-unu. Nzukọ Kraist nile nēkele unu.

17 Ma anamariø unu, unu-nnam, ka unu le ha anya, bú ndi nēweta nkewa di iche iché ahu na qnyà di iche iche ahu, némegide ozizí nke unu onwe-unu mutara: ka unu nēze kwa ha. 18 N'ihi na ndi di otú a abugh orù nke Onye-nwe-ayi Kraist, kama orù nke afø nke ha; ha were kwa okwu utø ha na okwu ọma ha nāghoþu obi ndi nārnagh ihe ọjø. 19 N'ihi na iña-nti-unu eruzuwo na nti madu nile. Ya mere anamanuri qñu n'isi unu: ma anamachø ka unu buru ndi-amam-ihe n'ebe ezi ihe di, ma ndi arugh-árú n'ebe ihe ọjø di. 20 Ma Chineke nke udo gāzopia Setan n'okpuru ukwu-unu ọsosø.

Amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere unu.

21 Timoti onye mu na ya nālukọ ọlu nēkele unu; na Lusiøs na Jeson na

Sosipata, ndi-ikwum. 22 Mu onwem, bú Tatiqs, onye nēde akwukwō-ozi a, nēkele unu nime Onye-nwe-ayi. 23 Gaiqs, onye nēlem na nzukq Kraist dum qbla, nēkele unu. Erastqs onye nāchi ihe obodo nēkele unu, na Kwotqs nwa-nna-ayi. 24 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere unu nile. Amen.

25 Ma Onye ahu Nke puru ime ka unu guzosie ike dika ozi qmam na nkwsa

nke Jisus Kraist si di, dika nkpuhge nke ihe-omimi ahu si di nke emeworo ka o kpuchie qn n'oge ebigh-ebi, 26 ma ubu a ka emere ka o puta ihé, esite kwa n'ihe ndi-amuma deworo n'akwukwō me ka mba nile mara ya, dika ihe Chineke ebigh-ebi nyere n'iwu si di, rue iña-nti nke okwukwe; 27 Chineke Nke nání Ya bu Onye-amam-ihe, site n'aka Jisus Kraist, Onye otuto diri rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

AKWUKWQ-OZI MBU NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI KQRINT

1 1 Pol, onye akporo ibu onye-ozi nke Jisus Kraist site n'ochichq nke Chineke, na Sostenis nwa-nna-ayi, 2 nēdegara nzukq Chineke nke di na Kqrint akwukwō, bú ndi edoworo nsq nime Kraist Jisus, ndi akporo ibu ndi nsq, ha na ndi nile nākpoku aha Onye-nwe-ayi Jisus Kraist n'ebe nile, bú Onye-nwe ayi na ha: 3 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nnayi, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist puta.

4 Anamekelere unu Chinekem mbe nile, n'ihi amara nke Chineke nke enyere unu nime Kraist Jisus; 5 na n'ihe nile o bula emere unu ndi-qgaranya nime Ya, n'okwu nile na qmuma nile; 6 dika emere ka ámà nke Kraist guzosie ike nime unu: 7 nke mere na o digh onyinye - amara foduru nke unu nēnwegh; unu nēche kwa nkpuhge Onye-nwe-ayi Jisus Kraist; 8 Onye gême kwa ka unu guzosie ike rue qgwugwu ihe nile, buru ndi anāpugh ibo ebubo n'ubochi Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 9 Chineke kwesiri ntukwasi-obi, Onye esitere n'aka Ya kpobata unu na nnwekq nke Okpara-Ya Jisus Kraist Onye-nwe-ayi.

10 Ma, umu-nnam, esiterem n'aha Onye-nwe-ayi Jisus Kraist riq unu, ka unu nile nēkwu otu ihe, ka nkewa ghara kwa idi n'etiti unu; kama ka eme unu ka unu zue okè n'otu uche ahu na n'otu izu ahu. 11 N'ihi na ndi ézi-na-ul

Kloj gosirim ihe bayere unu, umunnam, na esem-okwu di n'etiti unu. 12 Ihe m'nēkwu bu nka, na unu nile n'otu n'otu nāsi, Mu onwem bu nke Pol; mu onwem bu kwa nke Apolos; mu onwem bu kwa nke Kifas; mu onwem bu kwa nke Kraist. 13 Èkewo Kraist èkè? o gābu na akpogidere Pol n'obe n'ihi unu? mā-qbu na emere unu baptism ibà n'aha Pol? 14 Anamekele Chineke na o digh onye o bula n'etiti unu m'mere baptism, ma-qbugh Krispos na Gaiqs; 15 ka onye o bula ghara isi na emere unu baptism ibà n'aha nkem. 16 Ma eme - kwa - ram ézi - na - ulo Stefanas baptism: ma ewepu ndia, amataghm ma emerem onye o bula qzq baptism. 17 N'ihi na Kraist eziteghm imē baptism, kama izisa ozi qma: o bugh n'amam-ihe nke okwu, ka aghara imē ka obe Kraist buru ihe-efu.

18 N'ihi na okwu nke obe buru ndi nāla n'iyyi ihe-nzuzu; ma o buru ayi, bú ndi anāzoputa, ike nke Chineke. 19 N'ihi na edewo ya n'akwukwō nsq, si,

M'gala amam-ihe nke ndi mara ihe n'iyyi,

M'gāju kwa nghota nke ndi nwere nghota.

20 Òle ebe onye mara ihe nq? óle ebe ode-akwukwō nq? óle ebe onye oge a, onye ya na ibe-ya nājurita ajuju, nq? Chineke emegh ka amam-ihe uwa buru

ihe-nzuzu? 21 N'hi na ebe uwa n'amam-ihe nke Chineke nējigh amam-ihe-ya mara Chineke, o di Chineke ezi nma iji ihe-nzuzu nke ihe ahu anēwusa izoputa ndi kwere. 22 Ebe ndi-Ju nāriø ihe-iriba-ama di iche iche, ndi-Grik nāchø kwa amam-ihe: 23 ma ayi onwe-ayi nēkwusa Kraist, na akpogidere Ya n'obe, Onye buru ndi-Ju ọnyà, buru kwa ndi mba ọzø ihe-nzuzu; 24 ma O buru ndi akporø, ma ndi-Ju ma ndi-Grik, Kraist, bú ike nke Chineke, na amam-ihe nke Chineke. 25 N'hi na ihe-nzuzu nke Chineke kariri madu nile n'amam-ihe; adigh-ike nke Chineke kariri kwa madu nile n'ike.

26 N'hi na lenu ọkpukpø-unu, umunnam, na o digh ọtutu ndi mara ihe dika anu-aru si mara ihe, o digh ọtutu rdi-ike, o digh ọtutu ndi amazuru aha-ha, ka akporø: 27 kama o bu ihe-nzuzu nke uwa ka Chineke roputara, ka O we me ka ihere me ndi mara ihe; o bu kwa ihe nādigh ike nke uwa ka Chineke roputara, ka O we me ka ihere me ihe di ike; 28 o bu kwa ihe di ala nke uwa, na ihe akporø ihe-efu, ka Chineke roputara, bú ihe nke nādigh, ka O we me ka ihe nke nādi ghara idi irè: 29 ka anu-aru nile, bú madu, we ghara inya isi n'iru Chineke. 30 Ma unu onwe-unu sitere na Ya di nime Kraist Jisus, Onye ghørø amam-ihe nye ayi site na Chineke, bú ezi omume, na ido-nsø kwa, na nbaputa: 31 ka, dika edeworo ya n'akwukwø nsø, Onye nānya isi, ya nya n'Onye-nwe-ayi.

2 I Mu onwem kwa, umu-nnam, mbe m'biakutere unu, abiaghm n'òkà okwu ma-øbu n'òkà amam-ihe, nēkwusara unu áma nke Chineke. 2 N'hi na ezuberem ka m'ghara imata ihe o bula n'etiti unu, ma-øbugh Jisus Kraist, ka m'mata kwa Onye ahu ka onye akpogideworo n'obe. 3 Mu onwem nø kwa n'etiti unu n'adigh-ike, na n'egwu, na n'oké ima-jijiji. 4 Okwum na ihe m'kwusara abughi kwa n'okwu aniam-ihe, ime ka madu kweye, kama ha bu na ngozi nke Mø Nsø na nke ike: 5 ka okwukwe-unu we ghara idi n'amam-ihe madu, kama n'ike nke Chineke.

6 Otú o di, amam-ihe bu ihe ayi nēkwu n'etiti ndi tozuru okè: ma o bu

amam-ihe nke nābugh nke oge a, o bugh kwa nke ndi-isi oge a, ndi anēme ka ha ghara idi irè: 7 kama ihe ayi nēkwu bu amam-ihe Chineke n'ihe-omimi, bú amam-ihe nke ezobeworo, nke Chineke buru uzø ka ákà mbe oge ndia akérugh, iwetara ayi otuto: 8 nke o dign onye o bula n'etiti ndi-isi oge a mara: n'hi na asi na ha mara ya-ri, ha agagh-akpogidewori Onye-nwe ebube n'obe: 9 kama dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si,

Iheanya nāhugh, nke nti nānugh kwa,
Nke nābagh kwa n'obi madu,
Ka ha ra, bú ihe Chineke doziri ndi
huru Ya n'anya.

10 Ma o bu ayi onwe-ayi ka Chineke kpughere ha site n'aka Mø Nsø: n'hi na Mø Nsø nēnyocha ihe nile, ọbuná ihe nile di ominni nke Chineke. 11 N'ili na ònye n'etiti madu matara ihe nile nke madu, ma-øbugh mø nke madu ahu, nke di nime ya? ọbuná otú a o digh onye mara ihe nke Chineke, ma-øbugh Mø nke Chineke. 12 Ma ayi onwe-ayi anatagh mø nke uwa, kama o bu Mø Nke sitere na Chineke; ka ayi we mata ihe nile Chineke were amara nye ayi. 13 O bu kwa ihe ndia ka ayi nēkwu, o bugh n'okwu nke amam-ihe madu nēzí, kama n'okwu nke Mø Nsø nēzí; ayi nēwere kwa ihe nke Mø Nsø tule ihe nke Mø Nsø. 14 Ma madu nke nkpuruobi onwe-ya nāchi adigh-anata ihe nke Mø nke Chineke: n'hi na ha bu ihe-nzuzu n'anya-ya; o pugh kwa imara ha, n'hi na ewere Mø Nsø sikhuputa ha. 15 Ma onye Mø Nsø nāchi nēsikwuputa ihe nile, ma o digh onye o bula nēsikwuputa ya onwe-ya. 16 N'hi na ònye mara uche Onye-nwe-ayi, ka o zí Ya ihe? Ma ayi onwe-ayi nwere uche nke Kraist.

3 I Mu onwem kwa, umu-nnam, apughm igwa unu okwu dika ndi Mø Nsø nāchi, kama dika ndi bu nání anu-aru, dika umu ọhu nime Kraist. 3 Ejirim ara zù unu, o bugh ihe-oriri; n'hi na unu akāpugh inagide ya; é-è, ọbuná ubu a unu apugh; 3 n'hi na unu bu ndi anu-aru nāchi rue ubu a: n'hi na ebe ekworo na esem-okwu di n'etiti unu, unu abugh ndi anu-aru nāchi, ndi nējeghari kwa dika madu? 4 N'hi na

mbe o bulu otu onye nasi, Mu onwem bu nke Pol; mbe ibe-ya nasi kwa, Mu onwem bu nke Apolos; unu abugh madu efu? 5 Gini kwa bu Apolos? gini bu kwa Pol? Ndi neje ozi, ndi unu si n'aka-ha kwere; dika Onye-nwe-ayi nye-kwa-ra ha abua n'otu n'otu. 6 Mu onwem kuru osisi, Apolos kwosara ya miri; ma o bu Chineke neme ka o naba uba. 7 Ya mere onye naku abugh ihe o bulu, onye nkwosa miri abugh kwa ihe o bulu; kama Chineke, Onye neme ka o naba uba, bu ihe nile. 8 Ma onye naku na onye nkwosa miri bu otu: ma ha abua n'otu n'otu ganata ugwo-olu nke aka ha, onye o bulu dika ndobu o nadobu onwe-ya n'olu si di. 9 N'ihi na ayi bu ndi ha na Chineke naluqo olu: unu bu ubi Chineke, buru kwa ulo Chineke newu.

10 Dika amara Chineke nke enyerem si di, dika onye isi-oka nke mara ihe, atorom ntqala; onye ozq nnewu: kwa ulo n'elu ya. Ma ka onye o bulu lezi anya otu o nnewu ulo n'elu ya. 11 N'ihi na o digh onye o bulu puru ito ntqala ozq ma-qbugh Nke atoworo, Nke bu Jisus Kraist. 12 Ma o buru na onye o bulu ewukwasi ola-edo, ola-qcha, nkume di oké onu, osisi, ahilia, okporo-oka, n'elu ntqala ahu; 13 ageme ka olu nke madu nile n'otu n'otu puta ihé: n'ihi na ubochi ahu gégosi ya, n'ihi na agaje ikpughe ya n'oku; qku onwe-ya ganwa kwa olu madu nile n'otu n'otu, aha olu o bu. 14 O buru na olu onye o bulu gädigide nke o wukwasiri ya, o ganata ugwo-olu. 15 O buru na agerechapu çlu onye o bulu n'oku, o geyi iyi: ma agazoputa ya onwe-ya; ma o bu dika onye azoputara n'oku.

16 Unu amatagh na unu bu ulo nsq Chineke, Mo nke Chineke bi kwa nime unu? 17 O buru na onye o bulu emebi ulo nsq Chineke, onye ahu ka Chineke gêmebi; n'ihi na ulo nsq Chineke di nsq, otu a ka unu di kwa.

18 Ka onye o bulu ghara ighobu onwe-ya. O buru na onye o bulu nèchè na ya bu onye mara ihe n'etiti unu n'oge a, ya ghø onye-nzuzu, ka o we ghø onye mara ihe. 19 N'ihi na amam-ihe nke uwa nka bu ihe-nzuzu n'ebi Chineke no. N'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, si, Onye nejide ndi mara ihe n'aghughø-

ha: 20 ozq kwa, Onye-nwe-ayi mara ihe ndi mara ihe natule n'obi-ha, na ha bu ihe-efu. 21 Ya mere onye o bulu anyala isi na madu. N'ihi na ihe nile bu nke unu; 22 ma o bu Pol, ma-qbu Apolos, ma-qbu Kifas, ma-qbu uwa, ma-qbu ndu, ma-qbu onwu, ma-qbu ihe di ubu a, ma-qbu ihe gaje idi; ihe nile bu nke unu; 23 ma unu onwe-unu bu ndi nke Kraist; ma Kraist bu nke Chineke.

4 1 Ka madu nagu ayi otu a, dika ndi nejere Kraist ozi, ndi bu kwa ndi nachi ézi-na-ulø n'ihe-omimi nke Chineke. 2 N'ebi a ihe anachø kwa n'aka ndi nachi ézi-na-ulø bu, ka ahu onye o bulu na o kwasiri ntukwasi-obi. 3 Ma o burum ihe dikarisiri ntá ka unu, ma-qbu ubochi ikpé nke madu, kpem ikpé: é-é, ekpeghm obuná onwem ikpé. 4 N'ihi na o digh ihe o bulu m'mara megide onwem; ma o bugh na nka la aguworom n'onye ezi omume: kama Onye nèkpem ikpé bu Onye-nwe-ayi. 5 Ya mere, unu ekpela ihe o bulu ikpé mbe oge ahu akérugh, rue mbe o bulu Onye-nwe-ayi gabia, Onye gēweputa kwa ihe nile ezoro ezo nke ochichiri n'hé, me kwa ka izu nile nke obi nile puta ihé; mbe ahu ka madu nile n'otu n'otu gēnwe kwa otuto-ha site n'aka Chineke.

6 Ma ihe ndia, umu-nnam, ka m'mere ka ha ghø mu onwem na Apolos n'oyiyi n'ihi unu; ka unu we muta nime ayi ozizi a, Unu agabigala ihe edeworo n'akwukwo, ka unu we ghara ifuli onwe-unu elu, otu onye n'ihi otu onye megide madu-ibe-ya. 7 N'ihi na Onye nákpa oké n'etiti gi na madu-ibe-gi? o bu gini kwa ka i nwere nke i nānatagh? ma o buru na i natara ya, gini mere i nānya isi, dika agasi na i natagh ya? 8 Obuná ubu a unu erijuwo afø, obuná ubu a unu ghørø qgaranya, unu buru eze mbe ayi onwe-ayi nānogh ya: e, o gādim nñ nma, ma asi na unu buru eze n'ezie, ka ayi onwe-ayi we so kwa unu buru eze. 9 N'ihi na anamechë na Chineke were ayi, bù ndi-ozi, gosi, dika ndi-ikpe-azu, dika ndi amara ikpé onwu: n'ihi na emere ayi ihe-nkiri nye uwa na ndi-mo-ozì na madu. 10 Ayi onwe-ayi bu ndi-nzuzu n'ihi Kraist, ma unu onwe-unu bu ndi nwere uche nime Kraist; ayi onwe-ayi adigh ike, ma unu

onwe-unu di ike; anēnye unu onwe-unu otuto, ma anēme ayi onwe-ayi ihe-ihere. 11 We rue oge hour di ubu a agu nāgu ayi, akpiri nākpō kwa ayi nku, ayi nāba kwa ọtō, anēti kwa ayi aka, ayi enwegh kwa ebe-obibi; 12 ayi nādōbu kwa onwe-ayi n'olu, were aka-ayi nālu ọlu: mbe anēkwutō ayi, ayi nāgōzi: mbe anēsobu ayi, ayi nānagide: 13 mbe anēkwulu ayi, ayi nāriō aririō; emere ka ayi buru dika ihe asachapuru n'uwa, ihe ehichapuru n'ihe nile, rue ubu a.

14 Edeghm ihe ndia n'akwukwō dika anameme unu ihe-ihere n'iru, kama dika anamadu unu ọdū, dika umum m'huru n'anya. 15 N'ihi na asi na unu nwere orū nnū ndi-ozizi na nnū ndi-ozizi ise nime Kraist, ma unu enwegh ọtutu nna: n'ihi na mu onwem nime Kraist Jisus were ozi ọma mu unu. 16 Ya mere ariom unu, burunu ndi nēnomim. 17 N'ihi nka ka m'zitere unu Timoti, onye bu nwam nime Onye-nwe-ayi, buru kwa onye m'huru n'anya, onye kwesiri ntukwasi-obi, ọ gēchetara unu uzom nile nke di nime Kraist, dika m'nēzi n'ebe nile na nzukō Kraist nile ọ bula. 18 Ma ufodu fuliri onwe-ha elu, dika agāsi na m'gagh-abiakute unu. 19 Ma m'gābiakute unu ọsoso, ma ọ buru na Onye-nwe-ayi chọrō; m'gāmara kwa, ọ bugh okwu nke ndi fuliworo onwe-ha, kama ike-ha. 20 N'ihi na alaeze Chineke adigh n'okwu-ọn, kama n'ike. 21 Gini ka unu nāchō? ọ bu utari ka m'gēwere biakute unu, ma-Ọbu ihu-n'anya na mọ nke idi-nwayo?

5 1 Anānu nō na ikwa-iko di n'etiti unu, aha ikwa-iko nke nādigh kwa Ọbunā n'etiti ndi mba ọzō, nke mere na otū onye n'etiti unu nwere nwunye nna-ya. 2 Unu onwe-unu afuliwo kwa onwe-unu elu, unu erugh kwa üjū kama nke ahu, ka ewe wepu onye ahu n'etiti unu, bù onye luru ọlu a. 3 N'ihi na mu onwem n'ezie, ebe m'nānogh n'etiti unu n'arum, ma anōm n'etiti unu na mōm, ekpewom onye ahu nke lutara nka otū a ikpē Ọbunā ubu a, dika agāsi na anōm, 4 n'aha nke Onye-nwe-ayi Jisus, mbe unu zukorō, mōm nēso kwa unu, ya na ike nke Onye-nwe-ayi Jisus, 5 irara onye di otū a nye n'aka Setan ibibi anu-aru-ya, ka ewe zoputa mō-ya n'ubochi Onye-nwe-ayi

Jisus. 6 Ihe-inya-isi-unu adigh nma. Unu amatagh na ihe-iko-achicha di ntā nēko obeh utu ọka agwōrō agwō dum? 7 Sachapunu ihe-iko-achicha ochie, ka unu we buru obeh utu ọka agwōrō agwō Ọhu, dika unu bu achicha ekogh-eko. N'ihi na achu-kwa-ra aja-ngabiga-ayi, bù Kraist: 8 ya mere, ka ayi nēme ememe ahu, ọ bugh n'ihe-iko-achicha ochie, ọ bugh kwa n'ihe-iko-achicha nke bu obi ọjō na ajo ọlu, kama n'achicha ekogh-eko nke bu idi-ç̄ha na ezi-okwu.

9 Edegaram unu n'akwukwō-ozim ka unu na ndi nākwa iko ghara imekō ihe; 10 ọ bugh ndi nke uwa rka ndi nākwa iko ma-Ọli, ma-Ọbu ndi-añiya-uku-ya na ndi-ya nāpunara madu ihe, ma-Ọbu ndi-ya nēkpere arusi: ebe ọ gādi unu nkpa isi n'uwa pua ma asi na unu eme otū a: 11 ma otū ọ di, edegaram unu ka unu na onye ọ bula nke anākpō ya aha na ọ bu nwa-nna ghara imekō ihe, ma ọ buru na onye ahu bu onye nākwa iko, ma-Ọbu onye-anyā-uku, ma-Ọbu onye nēkpere arusi, ma-Ọbu onye-nkwutō, ma-Ọbu onye nānhubiga manya ókē, ma-Ọbu onye nāpunara madu ihe; ka unu na onye di otū a ghara Ọbunā irikō ihe. 12 N'ihi na Ọle ihe bu nkem ikpe ndi nō n'èzi ikpē? Ọ bugh ndi nō n'ime ka unu onwe-unu nēkpē? 13 ma Chineke nēkpē ndi nō n'èzi ikpē. Wepunu ajo onye ahu n'etiti onwe-unu.

6 1 Ọ di onye ọ bula n'etiti unu, ma asi na ọ nwere okwu megide ibe-ya, nwere anya-ike ije ikpē n'iru ndi ajo omume, ma ọ bugh n'iru ndi nsō? 2 Ma-Ọbu unu amatagh na ndi nsō gēkpe uwa ikpē? ọ buru kwa na agaje ikpe uwa n'iru unu, unu ekwesigh ino dika ndi-ikpē n'ulo-ikpē dikarisiri ntā? 3 Unu amatagh na ayi gēkpe ndi-mō-ozī ikpē? ayi gēsi aña ghara inwe ike ikpe ihe nke ndu a? 4 Ya mere asi na unu nwere ulo-ikpē diri ndu a n'ezie, menu ka ndi ahu nōdu dika ndi-ikpē, bù ndi anākpō ihe - efu n'etiti nzukō Kraist. 5 Anamekwu nka ka m'me unu ihe-ihere n'iru. Ọ di otū a, na ọ digh otū onye mara ihe nō n'etiti unu, onye gāpu ikpe ikpē n'etiti nwa-nna-ya na ibe-ya, 6 kama nwa-nna nēwere nwa-nna-ya je ikpē, nka bu kwa n'iru ndi nēkwegh ekwe? 7 Ezie ọ bu nō ila-ala n'ebé unu nō Ọbunā ubu a, na unu nwere okwu ikpē

n'etiti onwe-unu. Kari nke ahu, n'ihi gini unu adigh-ekwe ka emegide unu ajø omume? kari nke ahu, n'ihi gini unu adigh-ekwe ka emeþue unu? 8 É-è, kama unu onwe-unu nême ajø omume, nêmeþu kwa, nka ka unu nême kwa umu-nna-unu. 9 Ma-øbu ùnu amatagh na ndi ajø omume agagh-eketa ala-eze Chineke? Unu ekwela ka eduhie unu: ndi nákwa iko, ma-øbu ndikom nákwa iko, bù ndi nwere nwunye, ma-øbu ndikom nême dika ndinyom, ma-øbu ndikom nêmejeru onwe-ha n'aru ndikom, 10 ma-øbu ndi-ori, ma-øbu ndi-anyu-uku, ma-øbu ndi náhubiga manya ókè, ma-øbu ndi-nkwutø, ma-øbu ndi nápunara madu ihe, ha agagh-eketa ala-eze Chineke. 11 Otù a ka ufodu n'etiti unu di-kwa-ri: ma unu sachara onwe-unu, ma edoro unu nsø, ma aguru unu na ndi ezi omume n'aha Onye-nwe-ayi Jesus Kraist, ya na nime Mø nke Chineke-ayi.

12 Ihe nile zirim ezi n'iwu; ma ø bugh ihe nile nábarem urù. Ihe nile zirim ezi n'iwu; ma ø digh ihe ø bula gáchi mu onwem. 13 Ihe-oriri nile diri afø, afø di-kwa-ra ihe-oriri nile: ma Chineke gême ka ya na ha ghara idi irè. Ma aru-ayi adirigh ikwa-iko, kama ø diri Onye-nwe-ayi; Onwe-nwe-ayi di-kwa-ra aru-ayi: 14 ma Chineke mere ka Onye-nwe-ayi si n'ønwu bilie, O gësite kwa n'ike-Ya me ka ayi onwe-ayi si n'ønwu bilie. 15 Unu amatagh na aru-unu bu ihe di n'aru Kraist? m'gëwepu kwa ihe di n'aru Kraist, me ha ka ha buru ihe di n'aru nwayi nákwa iko? Chineke ekwela. 16 Ma-øbu ùnu amatagh na onye nárapara n'aru nwayi nke nákwa iko, ya na ya bu otù aru? n'ihi na, Ha abua ka O kwuru, gághø otù anu-aru. 17 Ma onye nárapara n'aru Onye-nwe-ayi, ya na Ya bu otù mø. 18 Banarinu ikwa-iko. Nmehie nile ø bula nke madu nême di n'elu aru; ma onye nákwa iko némehie megide aru nke onwe-ya. 19 Ma-øbu ùnu amatagh na aru-unu bu ulo nisø nke Mø Nsø, Onye bi nime unu, Onye unu nwere site na Chineke? ø bugh kwa unu onwe-unu nwe onwe-unu; 20 n'ihi na ewere ònu-ahia þara unu: ya mere nyenu Chineke otuto n'aru-unu.

7 1 Ma okwu bayere ihe unu dere akwukwø bayere ha: Q di nma ka nwoke ghara imetu nwayi aka. 2 Ma, n'ihi ikwa-iko nile, ka nwoke ø bula nwe nwunye nke aka ya, ka nwayi ø bula nwe kwa di nke aka ya. 3 Ka di kwughachi nwunye-ya ugwo o ji ya: otù a kwa ka nwunye kwughachi kwa di-ya ugwo o ji ya. 4 Q bugh nwunye náchi aru nke onwe-ya, kama ø bu di-ya: otù a kwa ø bugh di náchi kwa aru nke onwe-ya, kama ø bu nwunye-ya. 5 Unu emeþula onwe-unu, ma-øbugh ma eleghanya unu gësite n'inwe otù olu me ya na nwa oge, ka unu we nwe oghere ikpe ekpere, we nökø kwa øzø, ka Setan we ghara inwa unu n'ihi na unu apugh ijide onwe-unu. 6 Ma anamekwu nka n'uzø nkweye, ø bugh n'uzø ihe enyere n'iwu. 7 Ma anamachø ka madu nile di ka mu onwem di kwa. Otù ø di, madu nile n'otù n'otù nwere onyinye-amara nke aka ha site na Chineke, otù onye otù a, onye øzø otù a kwa.

8 Ma asim ndi nánogh n'ønødu di na nwunye na ndi di-ha nwuru, Q diri ha nma ma asi na ha nánogide dika mu onwem nö kwa. 9 Ma ø buru na ha apugh ijide onwe-ha, ka ha luru: n'ihi na ilu di na nwunye ka ire øku n'agu aru nma. 10 Ma enyem ndi nö n'ønødu di na nwunye iwu, ø bugh mu onwem, kama ø bu Onye-nwe-ayi, Ka nwunye ghara ikewapu onwe-ya n'aru di-ya 11 (ma asi na ø bu ezie na ø kewapuru onwe-ya, ya nögide nénwégh di; ma ø megh otù a, ka eme ka ya na di-ya di n'otù); ka di ghara kwa irapu nwunye-ya. 12 Ma ø bu mu onwem, ø bugh Onye-nwe-ayi, nási ndi fôduru: Q buru na nwa-nna ø bula nwere nwunye nékwegh ekwe, ø buru kwa na ø di nwayi ahu ezi nma ka ya na ya biri, ka di-ya ghara irapu ya. 13 Ozø, nwayi nke nwe di nékwegh ekwe, ø buru kwa na ø di nwoke ahu ezi nma ka ya na ya biri, ka ø ghara irapu di-ya. 14 N'ihi na edowo di nékwegh ekwe nsø nime nwunye-ya, edowo kwa nwunye nékwegh ekwe nsø nime nwa-nna-ayi nwoke: n'ihi na, ma ø digh otù a, umu-unu gábu umu nádigh øcha; ma otù ø di, ha di nsø. 15 Ma ø buru na onye ahu nke nékwegh ekwe ikewapu onwe-ya, ya kewapu onwe-ya: emegh ka nwa-nna-ayi nwoke

ma-qbū nwa-nna-ayi nwayi buru orū n'okwu di otū a: ma Chineke akpōwo ayi n'udo. 16 N'ihi na i si aña mara, nwunye, ma i gázoputa di-gi? ma-qbū i si aña mara, di, ma i gázoputa nwunye-gi. 17 Q bu nání, dika Onye-nwe-ayi keworo nye onye q bula, dika Chineke kpōworo onye q bula, ya jegharia otū a. Otū a ka m'náka kwa ákà nime nzukò Kraist nile. 18 Akporo onye q bula mbe ebisiri ya úgwù? ya ghara igho onye anébigh úgwù. Akpororo onye q bula n'ebigh-úgwù? ya ghara ikwe ka ebi ya úgwù. 19 Obibi-úgwù abugh ihe, ebigh-úgwù abugh kwa ihe; kama q bu idebe ihe nile Chineke nyere n'iwu. 20 Onye q bula, nime ɔkpukpo ahu ejì kpó ya, ya nogide n'ɔkpukpo ahu. 21 Akporo gi mbe i bu orū? ya ebula gi n'bu n'obi: ma q buru kwa na i puru inwe onwe-gi, kari nke ahu were ya me ihe. 22 N'ihi na onye akporo nime Onye-nwe-ayi, mbe q bu orū, q bu onye Onye-nwe-ayi mere ka q nwere onwe-ya: otū a onye akporo, mbe q nwere onwe-ya, q bu orū Kraist. 23 Ewere ɔnu-ahia bara unu; unu aghola ndi-orū madu. 24 Umu-nnam, onye q bula, nime ɔnodu nke akporo ya, ya nogide n'ɔnodu ahu n'ebe Chineke nō.

25 Ma enweghm ihe Onye-nwe-ayi nyere n'iwu bayere umu-aboghø nāmagh nwoke: ma enyem izüm, dika onye Onye-nwe-ayi meworo ebere ka m'buru onye kwesiri ntukwasí-obi. 26 Ya mere, anamechè na nka di nma n'ihi nkpa di ubu a, bù, na q di nma ka madu di otū q di. 27 Ékekowó gi na nwunye? achola ntópu. Atópuwo gi n'aru nwunye? achola nwunye. 28 Ma asi kwa na q bu ezie na i luru nwunye, i mehiegh; asi kwa na nwa-aboghø nāmagh nwoke lakuru di, q mehiegh. Otū q di, ndi di otū a gēnwe nkpaibu n'anu-aruhá: ma mu onwem némere unu ebere. 29 Ma nka ka m'nékwu, umu-nnam, emewo ka oge a di nkpunkpu, ka ndi nwere nwunye we di ka ha enwegh site n'uþu a; 30 ka ndi nákwa ákwá we di ka ha akwagh; ka ndi nânuri ɔnu we di ka ha anurigh; ka ndi nâzu ahia we di ka ha enwegh ihe; 31 ka ndi nêji uwa me ihe we di ka ha ejibigagh ya ókè: n'ihi na uwa nka ka esi ahu ya anya nágabiga agabiga. 32 Ma

anamachø ka unu buru ndi nādigh-echebu onwe-unu. Onye nénwégh nwunye nêchebu onwe-ya n'ihe nke Onye-nwe-ayi, otú q gême ihe gâtø Onye-nwe-ayi utø: 33 ma onye nwere nwunye nêchebu onwe-ya n'ihe uwa, otú q gême ihe gâtø nwunye-ya utø. 34 Akpawo kwa ókè n'etiti nwunye na nwa-aboghø nāmagh nwoke. Nwayi nke nénwégh di nêchebu onwe-ya n'ihe nke Onye-nwe-ayi, ka q we di nsø n'aru-ya na mò-ya kwa: ma nwayi nke nwere di nêchebu onwe-ya n'ihe nke uwa, otú q gême ihe gâtø di-ya utø. 35 Ma nka ka m'nékwu ka q bara unu onwe-unu urù; q bugh ka m'fekwasi ihe-ntuhi n'aru-unu, kama ka eme ihe kwesiri, ya na ka unu we ɔndu n'iru Onye-nwe-ayi ghara inwe uche-nbasasi. 36 Ma q buru na onye q bula nêché na q nêmese nwa-ya, bú nwa-aboghø nāmagh nwoke, ihe nādigh nma n'anya, ma asi na q gabigawo oge inwe di, asi kwa na q di nkpa ime otii a, ya me ihe q nâchø; q mehiegh; ka ha lua di na nwunye. 37 Ma onye néguzosi ike n'obi-ya, ebe nkpa nákpagh ya, kama q nwere ike ime ihe ya onwe-ya nâchø, o zubewo kwa nka n'obi nke onwe-ya, idebe nwa-ya, bú nwa-aboghø nāmagh nwoke, q gême nke-ɔma. 38 Ya mere onye nénye nwa-ya n'olulu-di, bú nwa-aboghø nāmagh nwoke, nême nke-ɔma; onye nénnyegh ya n'olulu-di gême kwa nke-ɔma kari. 39 Ekewo nwunye n'aru di-ya ka oge di-ya nō na ndu ra; ma asi na di-ya adawo n'ura ɔnwu, q nwere onwe-ya ilu di q nâchø; ma q bu nání nime Onye-nwe-ayi. 40 Ma ngɔzi dikariri ya ma asi na q nogidere otú q di, dika izüm si di: ma anamechè na mu onwem nwe-kwa-ra Mò Chineke.

8 1 Ma okwu bayere ihe achuru n'aja nye arusi: Ayi matara na ayi nile nwere ɔmuma-ihe. ɔmuma-ihe nâfuli elu, ma ihu-n'anya nêwuli elu dika ulo.

2 Q buru na onye q bula nêché na ya mara ihe q bula, q kâmagh dika q nâghagh ima; 3 ma q buru na onye q bula nâhu Chineke n'anya, onye ahu ka Chineke mara. 4 Ya mere okwu bayere iri ihe achuru n'aja nye arusi, ayi matara na q digh arusi q bula bu ihe n'uwa, ayi mata-kwa-ra na q digh Chineke ɔzø ma-ɔbugh otù. 5 N'ihi na asi na q bu kwa

ezie na ndi anākpō cai di, ma ọ bu n'eluiwe ma-qbū n'elu uwa; dika ọtutu chi na ọtutu ndi-nwe-madu di; 6 ma n'ebe ayi nō otu Chineke di, bù Nna, Onye ihe nile sitere na Ya, Onye ayi onwe-ayi dikwa-ra Ya; otu Onye-nwe-ayi di kwa, bù Jesus Kraist, Onye ihe nile sitere n'aka-Ya, ayi onwe-ayi site-kwa-ra n'aka-Ya. 7 Otù ọ di ọ bugh nime madu nile ka ọmuma-ihe ahu di: kama ufodu, ebe arusi bu ihe anēme n'ala-ha rue ubu a, ha nēri ihe ahu dika ihe achuru n'aja nye arusi; anēmeru kwa akō-na-uche-ha, ebe ọ nādigh ike. 8 Ma ihe-oriri agagh-eche ayi n'iru Chineke: ma asi na ayi erigh, ọ digh ihe fôduru ayi inwe; ma asi kwa na ayi nēri, ayi ababigagh ökè. 9 Ma lezienuanya ka ike-unu nka ghara isi n'użo ọ bula ghô ihe gême ka ndi nādigh ike su ngongo. 10 N'ihi na asi na onye ọ bula ahù gi, bù onye nwere ihe-omuma, ka i nānodu na nri nime ulo arusi, akō-na-uche-ya, ma ọ buru na ọ digh ike, agagh-ewuli ya elu dika ulo iri ihe achuru n'aja nye arusi? 11 N'ihi na site n'ihe-omuma-gi onye ahu nke nādigh ike nāla n'iyi, bù nwan-na-gi nke Kraist nwuru n'ihi ya. 12 Ma otù a, mbe unu nēmehie megide umunna-unu, nētiбу kwa akō-na-uche-ha mbe ọ nādigh ike, unu nēmehie megide Kraist. 13 N'ihi nka, ma ọ buru na ihe-oriri eme ka nwa-nnam ma n'onyà, m'gagh-eri anu ma-qli rue mbe ebigh-ebi, ka m'ghara ime ka nwa-nnam ma n'onyà.

9 I Enweghm onwem? abughm onye-
ozi? áhughm Jisus Onye-nwe-ayi?
unu onwe-unu abugh ọlum nime Onye-
nwe-ayi? 2 Q buru na abughm onye-
ozi n'ebe ndi ọzq nō, ma otù ọ di, abum
onye-ozi n'ebe unu nō: n'ihi na akàrà
nke ọlu onye-ozi nkem ka unu onwe-unu
bu nime Onye-nwe-ayi. 3 Ngopum
n'iru ndi nēkpem ikpē bu nka. 4 Q
gābu na ayi enwegh ike iri ihe na iñu
ihe? 5 Q gābu na ayi enwegh ike
ikuru nwunye, bù nwa-nna-nwayi nime
Kraist, jeghari, dika ndi-ozi fôduru
nēme kwa, ha na umu-nne Onye-nwe-
ayi, na Kifas? 6 Ma-qbū nāni mu
onwem na Banabas, ayi enwegh ike
ighara ilu ọlu? 7 Ole onye-agha nēwere
ego-Ọlu nke aka ya lua Ọlu onye-agha
mbe ọ bula? Onye nāku ubi-vine,

nādigh-eri kwa nkpuru-ya? ma-qbū
onye nāzù igwé aturu, nādigh-eri kwa
ihe putara na miri-ara igwé aturu ahu?
8 Q gabu na anamekwu ihe ndia dika
madu si ekwu? ma-qbū iwu Chineke
adigh-ekwu kwa ihe ndia? 9 N'ihi na
edewo ya n'iwu Moses, si, Ekechila Ọnu
ehi mbe ọ nāzoch ọka. Q gābu na
ehi bu ihe nēmetu Chineke n'obi?
10 ma-qbū Q nēkwu ya nō n'ihi ayi
onwe-ayi? E, n'ihi ayi ka edere ya
n'akwukwō nsq: n'ihi na onye nālu Ọlu
ubi kwesiri ilu Ọlu ubi n'olile-anaya, onye
nāzoch ọka kwesiri kwa izoch ọlile-
anaya na ọ gēketa. 11 Q buru na ayi
onwe-ayi ghara ihe nke Mq Nsq dika
nkpuru nye unu, ọ bu ihe uku ma ọ buru
na ayi onwe-ayi gēwere ihe nke anu-
aru unu dika ihe-ubi? 12 Q buru na ndi
ozq eketa ike a n'ebe unu nō, ayi onwe-
ayi adigh-eketa kari? Otù ọ di, ayi ejigh
ike a nara ihe; kama ayi nānagide ihe
nile, ka ayi we ghara ibochi ozi Ọma
Kraist n'użo ọ bula. 13 Unu amatagh
na ndi nālu Ọlu n'ulo uku Chineke nēri
ihe si n'ulo uku Chineke puta, na ndi
nānq kwa n'iru ebe-ichu-aja nēso ebe
ichu-aja ahu nēkek ọ ihe? 14 Obuna otù
a ka Onye-nwe-ayi kara akà ka ndi
nēkwusa ozi Ọma Ya si n'ozi Ọma ahu di
ndu. 15 Ma mu onwem, ejighm ihe ọ
bula n'ihe ndia nara ihe: edeghm kwa ihe
ndia n'akwukwō ka ewe me otù a n'ebe
m'nq: n'ihi na ọ kam nma ka m'nwua,
kari ka onye ọ bula me ka ihe-inya-isim
buru ihe-efu. 16 N'ihi na asi na aname-
zisa ozi Ọma, enweghm ihe inya isi;
n'ihi na nkpa nākpam; n'ihi na ahuhu
dirim, asi na ezisaghm ozi Ọma. 17 N'ihi
na asi na emem ihe a ebe m'nach ọ ime ya,
enwerem ugwo-Ọlu: ma ọ buru na emem
ya mbe m'nachogh ọme ya, ewerewo
ntukwas-obi nye ochichi-ézi-na-ulø
n'akam. 18 Gini kwa bu ugwo-Ọlu?
Mbe m'nēzisa ozi Ọma, ka m'we me ka
ozi Ọma ahu buru ihe ego nādigh nime
ya, ka m'ghara ijizu ike nkem inara ihe
n'ozi Ọma ahu. 19 N'ihi na ọ bu ezie
na enwerem onwem n'ebe madu nile nō,
ma emerem onwem ka m'buru orù madu
nile, ka m'we rita ọtutu madu n'urù
kari. 20 N'ebe ndi-Ju nō m'we di ka
onye-Ju, ka m'we rita ndi-Ju n'urù;
n'ebe ndi nō n'okpuru iwu di m'we di ka
onye nō n'okpuru iwu, ọ bugh na mu

onwem nō n'okpuru iwu, ka m'we rita ndi nō n'okpuru iwu n'urū; 21 n'ebe ndi nēnwegh iwu nō m'we di ka onye nēnwegh iwu, o bugh na enweghm iwu n'ebe Chineke nō, kama anom n'okpuru iwu n'ebe Kraist nō, ka m'we rita ndi nēnwegh iwu n'urū. 22 N'ebe ndi nādigh ike nō m'ghorō onye nādigh ike, ka m'we rita ndi nādigh ike n'urū: aghoworm ihe nile n'ebe madu nile nō, ka m'we si n'uzo o bula zoputa ufodu. 23 Ma anameme ihe nile n'ihi ozi oma, ka m'we ghø onye nēnwekø ya. 24 Ünu amatagh na ndi nāba qos n'ebe qos, ha nile nāba qos, ma o bu otù onye nābata ihe qos? Nābanu otú a, ka unu we bata. 25 Madu o bula nke nābasi nāba ike ika ibe-ya n'egwū-unu nējide kwa onwe-ya n'ihe riile. Ya mere, ndi ahu nēme ya inata okpurnmeri nke puru ire uré; ma ayi onwe-ayi nēme ya inata okpu-nmeri nke nāpugh ire uré. 26 Ya mere mu onwem nāba qos otú a, dika onye nādigh-aba nēlegh anya ihe; otú a ka m'nēsu okpo, dika onye nādigh-apia ifuse: 27 ma anametiputa arum qonyá, me kwa ya ka o buru orùm: ka mu onwem ghara ighø onye ajuru aju n'uzo o bula, mbe m'kwusasiri okwu Chineke nye ndi ozo.

10 1 N'ihi na achøghm, umu-nnam, ka unu ghara imara, na nna-ayi-hà nile nōri n'okpuru igwe-oji ahu, ha nile gabiga-kwa-ra oké osimiri ahu; 2 einkwa-ra ha nile baptism ibà nime Moses nime igwe-oji ahu na nime oké osimiri ahu; 3 ha nile ri-kwa-ra otù ihe-oriri ahu nke mo; 4 ha nile riu-kwa-ra otù ihe-oriunu ahu nke mo: n'ihi na ha nānu miri nke si na nkume nke mo nke soro ha: nkume ahu bu kwa Kraist. 5 Ma ihe ndi kari n'etiti ha adigh Chineke ezi nma: n'ihi na akwaturu ha n'ohia. 6 Ma ihe ndia ghørø ihe-atù nye ayi, ka ayi we ghara ibu ndi agu ihe ojo nāgu, dika agu ihe ojo gu-kwa-ra ndi ahu. 7 Unu aghø-kwa-la ndi nēkpere arusi, dika ufodu n'etiti ha ghørø; dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si, Ndi Israel nōduru ala iri ihe na iñu ihe, ha we bilie igwu egwú. 8 Ka ayi ghara kwa ikwa iko, dika ufodu n'etiti ha kwara, we da nwua n'otù ubochi, ogu nnù madu abua na nnù iri na asa na

ogu iri. 9 Ka ayi ghara kwa inwa Onye-nwe-ayi, dika ufodu n'etiti ha nwara, agwo we la ha n'iyi. 10 Ünu atamu-kwa-la, dika ufodu n'etiti ha tamuru, onye-nbibi ahu we la ha n'iyi. 11 Ma ihe ndia nēmeri ndi ahu n'uzo ihe-atù; ewe de ha n'akwukwø nsø ka ha we buru ihe idu ayi odu, ndi ogwugwu oge ndia ruteworo. 12 Ya mere, onye nēchè na o nēguzzo, ya lezi anya ka o ghara ida. 13 O digh ɔnwunwa o bula nwaworo unu ma-ɔbugh nke madu nānagide: ma Chineke kwesiri ntukwasi-obi, Onye nāgagh-ekwe ka anwa unu kari nke unu puru inagide; kama n'oge ɔnwunwa ahu Q gēme kwa uzo n̄apu, ka unu we nwe ike inagide ya.

14 N'ihi nka, ndi m'huru n'anya, banarinu ikpere-arusi. 15 Anamekwu dika anamagwa ndi nwere uche; unu onwe-unu tule ihe m'nēkwu. 16 Iko nke ngozi ahu nke ayi nāgøzi, o bugh nnwekø ɔbara Kraist? Achicha ahu nke ayi nānyawa, o bugh nnwekø aru Kraist? 17 n'ihi na otù achicha di, ayi, o bu ezic na ayi di ɔtutu, ma ayi bu otù aru: n'ihi na ayi nile nēketa oké n'otù achicha ahu. 18 Lenu Israel dika anu-aru si di: ndi nēri àjà, hè na ebe-ichu-aja adigh-enwekø? 19 Gini kwa ka m'nēkwu? nà ihe achuru n'aja nye arusi bu ihe o bula, ma-ɔbu na arusi bu ihe o bula? 20 Kama okwu m'nēkwu bu, na ihe ndi mba ozo nāchu n'aja, ha nāchuru ndi-mø ojo, o bugh kwa Chineke ka ha nāchuru: ma achøghm ka unu ghø iñi unu na ndi-mø ojo nēnwekø. 21 Ünu apugh iñu iko Onye-nwe-ayi na iko ndi-mø ojo: unu apugh iketa table Onye-nwe-ayi na table ndi-mø ojo. 22 Ma-ɔbu àyi nākpasu Onye-nwe-ayi ekworo? àyi ka Ya ike?

23 Ihe nile ziri ezi n'iwu; ma o bugh ihe nile bara urù. Ihe nile ziri ezi n'iwu; ma o bugh ihe nile nēwuli madu elu dika ulo. 24 Ka onye o bula ghara ichø odi-nma nke aka ya, kama çdi-nma nke madu-ibe-ya. 25 Ihe nile o bula anēre n'ahia anu, rieu ya, ghara iju ajuju n'ihi akø-na-uche; 26 n'ihi na uwa bu nke Onye-nwe-ayi, na újú-ya. 27 O buru na onye o bula n'etiti ndi nēkwegh akpø unu n'oriri, o buru kwa na unu achø ije; ihe o bula anēdebe n'iru

unu, rieu ya, ghara iju ajuju n'ihi akona-uche. 28 Ma o buru na onye o bula asi unu, Achuru ihe a n'aja, unu erila, n'ihi onye ahu nke gosiri ya, na n'ihi akona-uche: 29 akona-uche, ka in'kwuru, o bugh nke aka gi, kama akona-uche nke madu-ibe-gi; n'ihi na gini mere akona-uche ozø nèkpe inwe-onwem ikpé? 30 O buru na mu onwem ji ekele keta, gini mere anèkwulum n'ihi ihe ahu nke mu onwem nèkelere ekele? 31 Ya mere ma unu néri ihe, ma unu nàñu ihe, ma unu nême ihe o bula, nèmenu ihe nile ka ewe nye Chineke otuto. 32 Unu aghòla ndi nême ndi-Ju, ma-øbu ndi-Grik, ma-øbu nzukø Chineke, ka ha su ngongo: 33 dika mu onwem nême kwa ihe nàtø madu nile n'ihe nile, nàchøgh urù nke akam, kama urù nke madu nile, ka ewe zoputa ha.

11 I Ghonu ndi nènomim, dika mu onwem bu kwa onye nènomi Kraist.

2 Ma anamaja unu na unu nèchetam n'ihe nile, jisi kwa ozizi ahu enyere n'aka-unu idebe ike, dika m'nyere ha n'aka-unu idebe. 3 Ma anamachø ka unu mata na Kraist bu isi nke nwoke o bula; nwoke bu kwa isi nke nwai; Chineke bu kwa isi nke Kraist. 4 Nwoke o bula, mbe o nèkpe ekpere ma-øbu mbe o nèbu amuma, o buru na o kpu ihenkpudo n'isi-ya, o nême ka ihere me isi-ya. 5 Ma nwai o bula, mbe o digh-ekpudo ihe n'isi-ya n'ikpe ekpere ma-øbu n'ibu amuma, o nême ka ihere me isi-ya: n'ihi na ya na nwai nke akopuworo isi-ya bu otù ihe ahu. 6 N'ihi na asi na nwai ekpudogh onwe-ya ihe n'isi, ka akpacha kwa agiri-isi-ya: ma asi na o buru nwai ihe-ihere ka akpacha agiri-isi-ya ma-øbu ka akopu isi-ya, ka ekpudo ya ihe n'isi. 7 N'ihi na nwoke ekwesigh n'ezie ka ekpudo ya ihe n'isi, ebe o bu onyinyo na otuto nke Chineke: ma nwai bu otuto nke nwoke. 8 N'ihi na nwoke esigh na nwai puta; kama nwai siri na nwoke puta: 9 n'ihi na ekègh kwa nwoke n'ihi nwai; kama ekère nwai n'ihi nwoke: 10 n'ihi nka ka nwai kwesiri ikpu ihe-iriba-ama nke ike n'isi-ya, n'ihi ndi-mø-ozì. 11 Otù o di, nwai adigh ma nwoke anogh ya, nwoke adigh kwa ma nwai anogh ya, nime Onye-nwe-ayi. 12 N'ihi na dika

nwayi siri na nwoke puta, otù a ka nwoke site-kwa-ra n'aka nwayi; ma ihe nile si na Chineke puta. 13 Tulenu nime onwe-unu: o kwesiri ka nwayi kpere Chineke ma ekpudogh ya ihe n'isi? 14 Obuná uzø ekère madu, ya onwe-ya adigh-ezí unu, na, asi na nwoke nwere ogologo agiri-isi, na o buru ya ihe-ihere? 15 Ma o buru na nwayi nwere ogologo agiri-isi, o buru ya ihe otuto: n'ihi na enyewo ya agiri-isi-ya n'ønødu ihe ibokwasí n'aru. 16 Ma o buru na unu nèchè na onye o bula bu onye nèse okwu, ayi onwe-ayi, ma-øbu nzukø Chineke, enwegh øme-n'ala di otù a.

17 Ma n'nye unu iwua, etoghm unu, na unu adigh-abiakø n'otù ebe ka unu we dikari nma, kama ka unu we jokari njø. 18 N'ihi na ihe mbu, mbe unu biakorø na nzukø, anurum na nkewa di ichc iche nàdi n'etiti unu; ekwe-kwa-ram ya ufodu. 19 N'ihi na irø-otù di iche iche aghagh idi kwa n'etiti unu, ka ndi anwaputaworo we ghø ndi putara ihè n'etiti unu. 20 Ya mere mbe unu biakorø n'otù ebe, o bugh iri nri-anyasi nke Onye-nwe-ayi: 21 n'ihi na madu nile n'otù n'otù, mbe unu néri, nèburu ndi ozø uzø rie nri-anyasi nke aka ha; agu we nàgu otù onye, onye ozø nàñubiga kwa manya okè. 22 O gäbu na unu enwegh nò ulo iri ihe na inu ihe-ønu nime ha? ma-øbu ùnu nèlèli nzukø Chineke, me kwa ndi nènwegh ihe ka ihere me ha? O bu gini ka m'gäsi unu? m'gëto unu? Etoghm unu na nka. 23 N'ihi na mu onwem natara n'aka Onye-nwe-ayi ihe m'nye-kwa-ra unu n'aka idebe, na Onye-nwe-ayi Jisus n'abali ahu nke arara Ya nye n'aka madu, O nara oþe achicha, 24 kele kwa, we nyawa ha, si, Nka bu arum, nke anènye n'ihi unu: nèmenu nka ka unu we nèchetam. 25 Mbe ha risiri nri-anyasi, O nara kwa iko otù ahu, si, Iko a bu oþuha-ndu oþu nime obaram: nèmenu nka, mbe o bula unu gänu ya, ka unu we nèchetam. 26 N'ihi na mbe o bula unu néri achicha nka, nàñu kwa iko ahu, unu nèkwusa ònwu Onye-nwe-ayi rue mbe O gäbia. 27 Ya mere onye o bula nke géri achicha ahu ma-øbu nu iko ahu nke Onye-nwe-ayi mbe o nèkwesigh, ikpé aru na obara nke Onye-nwe-ayi gäma ya. 28 Ma ka madu nwaputa

onwe-ya, otù a ka o ri kwa nime achicha ahu, nü kwa nime iko ahu. 29 N'ihi na onye néri nāñu kwa, o néri nāñu kwa ikpē nye onwe-ya, ma ọ buru na ọ tulegh aru ahu. 30 N'ihi nka ọtutu madu n'etiti unu adigh ike nāria kwa nriaria, ndi dawo-kwa-ra n'ura nke ọnwu abugh madu ole-na-ole. 31 Ma ọ buru na ayi atule onwe-ayi, agagh-ekpe ayi ikpē. 32 Ma mbe anékpe ayi ikpē, Onye-nwe-ayi nēzi ayi ihe, site n'inye ayi ahuhu, ka ewe ghara imakọ ayi na uwa ikpē. 33 Ya mere, umu-nnam, mbe unu biakorō n'otù ebe iri ihe, cherenu ibe-unu. 34 Ọ buru na agu nāgu onye ọ bula, ya rie ihe n'ulo-ya; ka unu ghara ibiakọ n'uzo gēweta ikpē. Ihe nile fôduru ka m'gēdozi mbe ọ bula m'gabia.

12 1 Ma okwu bayere onyinye nke Mọ Nso, umu-nnam, achoghm ka unu ghara imara. 2 Unu matara na mbe unu buri ndi mba ọzọ, anēdufu unu iso arusi ahu dara obi, n'uzo ọ bula anēdu unu. 3 N'ihi nka emem ka unu mara na ọ digh onye ọ bula nke nēkwu okwu nime Mọ nke Chineke nāsi, Jisus bu anathema; ọ digh kwa onye ọ bula puru isi, Jisus bu Onye-nwe-ayi, ma-qbugh nime Mọ Nso.

4 Ma òkikè nke onyinye-amara di, ma ọ bu otù Mọ Nso ahu. 5 Òkikè nke ije-ozi di kwa, otù Onye-nwe-ayi ahu di kwa. 6 Òkikè ihe alutaworo n'olu di kwa, ma ọ bu otù Chineke ahu, Onye nālusì ihe nile ike nime ayi nile. 7 Ma anēnye madu nile n'otù n'otù n'etiti ayi ngosi nke Mọ Nso ka ọ we ba urù. 8 N'ihi na anēsite n'aka Mọ Nso nye otù onye okwu amam-ihe; anēnye kwa onye ọzọ okwu ọmuma, di ka Mọ ahu nāchọ: 9 nye kwa ibe-ya okwukwe, nime otù Mọ ahu; nye kwa onye ọzọ onyinye-amara nile ime ka aru madu di ike, nime otù Mọ nka; 10 nye kwa onye ọzọ nluputa nke ọlu di ike; nye kwa onye ọzọ obubu-amuma; nye kwa onye ọzọ itule mọ di iche iche. nye kwa ibe-ya aha asusu di iche iche; nye kwa onye ọzọ isughari asusu: 11 ma ihe ndia nile ka otù Mọ ahu nālusì ike, nāni Ya, nēkèrè madu nile n'otù n'otù, ebe onye ọ bula nọ Q kère ya dika Q nāchọ.

12 N'ihi na dika aru-ayi bu otù, nwe kwa ọtutu ihe di ya nime, ma ihe nile

nke di n'aru, ọ bu ezie na ha di ọtutu, ma ha bu otù aru; otù a ka Kraist di kwa. 13 N'ihi na nime otù Mọ Nso ka emere ayi onwe-ayi nile baptism ibà n'otù aru, ma ayi bu ndi-Ju ma-qbū ndi-Grik, ma ayi bu ndi-orù ma-qbū ndi nwere onwe-ha; eme-kwa-ra ka ayi nile nua nime otù Mọ Nso. 14 N'ihi na aru-ayi abugh nāni otù ihe nke di ya nime, kama ọ bu ọtutu ihe. 15 Ọ buru na ukwu gāsi, N'ihi na abughm aka, abughm nke aru; ọ bugh ihe nābugh nke aru n'ihi nka. 16 Ọ buru kwa na nti gāsi, N'ihi na abughmanya, abughm nke aru; ọ bugh ihe nābugh nke aru n'ihi nka. 17 Ọ buru na aru dum bu anya, ọle ebe ka ihe-qnunu di? Ọ buru na aru dum bu ihe-qnunu, ọle ebe ka ihe inu isisi di? 18 Ma otù ọ di, Chineke debere ihe di n'aru, ha nile n'otù n'otù, nime aru, dika Q chọrọ. 19 Ma asi na ha nile bu otù ihe di n'aru, ọle ebe ka aru di? 20 Ma otù ọ di, ha di ọtutu ihe di n'aru, ma ha bu otù aru. 21 Ozọ, anya apugh isi aka, Nkpà gi akpaghm: ọzọ kwa, isi apugh isi ukwu, Nkpà unu akpaghm. 22 Kama ọ bu ihe ahu di n'aru nke anēchè na ha adigh ike kari bu ihe di nkpà kari nke-uku: 23 akuku ahu nke aru, nke ayi nēchè na adigh-asopuru ha dika akuku ọzọ, akuku ndia ka ayi nēnyebiga kwa nsopuru ókè kari; akuku aru nke ayi nke nādigh kwa nma n'anya bu nke mabigara ókè kari; 24 ma nkpà akpaghm akuku aru nke ayi nke mara nma: kama Chineke tigwara aru n'otù, akuku aru ahu nke nsopuru fôduru ya inwe ka Q nēnyebiga nsopuru ókè kari; 25 ka nkewa we ghara idi n'aru; kama ka ihe di n'aru we nēchebu onwe-ha nye ibe-ha n'otù uzo ahu. 26 Ọ buru kwa na otù ihe nke di n'aru nāhu ahuhu, ihe nile di n'aru ahu soro ya nāhukọ ahuhu; ọ buru kwa na anēnye otù ihe di n'aru otuto, ihe nile di n'aru ahu soro ya nūrikọ ọnú. 27 Ma unu onwe-unu bu aru nke Kraist, buru kwa ihe di n'aru, onye ọ bula n'akuku nke ya. 28 Chineke debe-kwa-ra ufodu nime nzukọ-Ya, nke-mbu ndi-ozi, nke-abua ndi-amuma, nke-atọ ndi-ozizi, nke so ha ọlu di ike, nke so ha onyinye-amara di iche iche ime ka aru madu di ike, iye-aka, ichi-isi, aha asusu di iche iche. 29 Ọ gābu na ha

nile bu ndi-ozi? ò gābu na ha nile bu ndi-amuma? ò gābu na ha nile bu ndi-ozizi? ò gābu na ha nile bu ndi nālu ọlu di ike? 30 ò gābu na ha nile nwere onyinye-amara ime ka madu di ike? ò gābu na ha nile ji asusu di iche iche nēkwu okwu? ò gābu na ha nile nāsughari asusu? 31 Ma werenu obi nānu ọku chọ onyinye-amara ndia nke kari uku. Tukwasi ihe ndia anamegosi kwa unu uzø nke kachasi nma.

13 1 Asi na ejim asusu di iche iche nke madu na nke ndi-mø-ozi nēkwu okwu, ma enweghm ihu-n'anya, aghowom ọla nāra ara, ma-qbū ájà ọla nāda udà. 2 Asi kwa na enwerem onyinye ibu-amuma, mata kwa ihe-omimi nile na ihe-omuma nile; asi kwa na enwerem okwukwe nile, nke mere m'gēnwe ike ibubiga ugwu, ma enweghm ihu-n'anya, abughm ihe ọ bula. 3 Asi kwa na ewerem ihe nile m'nwere zùa ndi-obeye, asi kwa na araram arum nye ka ewe rem ọku, ma enweghm ihu-n'anya, ọ baghm urù ọ bula. 4 Ihu-n'anya nwere ogologo-ntachi-obi, ọ nwe-kwa-ra obi-oma; ihu-n'anya adigh-ekwo ekworo; ihu-n'anya adigh-anyi isi, ọ digh-afuli onwe-ya elu, 5 ọ digh-eme ihe nādigh nma n'anya, ọ digh-achọ ihe nke aka ya, oké iwe adigh-ewe ya, ọ digh-agu ihe ọjọ emere ya; 6 ọ digh-anuri ọñu nime ajo omume, ma o nēso ezi-okwu nūrikọ ọñu; 7 ọ nānagide ihe nile, nēkwere ihe nile, nēle anya ihe nile, nēnwe ntachi-obi n'ihe nile. 8 Ihu-n'anya adigh-ada mbe ọ bula: ma ọ buru na ibu-amuma di, agēme ka ha ghara idi irè; ọ buru kwa na asusu di iche iche di, ha gāgwu; ọ buru kwa na ihe-omuma di, agēme ka ọ ghara idi irè. 9 N'ihi na ayi mara na nkpirikpi, ayi nēbu kwa amuma na nkpirikpi: 10 ma mbe ọ bula ihe nke zuru okè gābia, agēme ihe nke di na nkpirikpi ka ọ ghara idi irè. 11 Mbe m'buri nwa ọñu, anamekwu dika nwa ọhu, anamatukwasi uche n'ihe dika nwa ọhu, anamagu ihe dika nwa ọhu: ubu a mbe m'ghoworo oknye, cmeworm ka omume nwa ọhu ghara idi irè. 12 N'ihi na ubu a ayi ji enyo hu ihe, nime ilu; ma mbe ahu ayi gāhu iru na iru: ubu a m'mara na nkpirikpi; ma mbe ahu m'gāmazu dika amazu-kwa-ram. 13 Ma

ubu a ka okwukwe, olile-anaya, ihu-n'anya, ihe atø ndia, nānogide; ma nke kachasi n'ihe ndia bu ihu-n'anya.

14 1 Nābasonu ihu-n'anya; otú ọ di, werenu obi nānu ọku chọ onyinye-amara nile nke Mø Nsø, ma nāchokarinu ka unu bū amuma. 2 N'ihi na onye ji asusu di iche nēkwu okwu, ọ digh-agwa madu okwu, karma ọ nāgwa Chineke; n'ihi na ọ digh onye ọ bula nānu ihe o nēkwu; ma o ji mō-ya nēkwu ihe-omimi. 3 Ma onye nēbu amuma nāgwa madu okwu nke iwuli-elu dika ulo, na nke nkasi-obi, na nke ngugu-obi. 4 Onye ji asusu di iche nēkwu okwu nēwuli onwe-ya elu dika ulo; ma onye nēbu amuma nēwuli nzukọ Kraist elu dika ulo. 5 Otú ọ di, anamachọ ka unu nile ji asusu di iche iche nēkwu okwu, ma achokaririm ka unu nēbu amuma: onye nēbu amuma ka kwa onye ji asusu di iche iche nēkwu okwu, ma-qbugh na ọ nāsughari ya, ka ewe wuli nzukọ Kraist elu dika ulo. 6 Ma otú ọ di, umu-nnam, asi na agamabiakute unu were asusu di iche iche nēkwu okwu, ụrù gini ka m'gābara unu, asi na agwaghm unu okwu n'uzø nkughe, ma-qbū n'uzø ihe-omuma, ma-qbū n'uzø ibu-amuma, ma-qbū n'uzø ozizi? 7 Obuná ihe nējigh ndu, mbe olu-ha nāda udà, ma ọ bu ọjà ma-qbū ubø-akwara, ọ buru na ọ digh ihe di iche n'olu-ha, àgési aña mara ihe anāfù ma-qbū nke anākpø? 8 N'ihi na asi kwa na opì nāda nke anāmagh isi-ya, onye gākwadebe onwe-ya ije agha? 9 Otú a unu onwe-unu kwa, ma ọ buru na unu ejigh ire kwu okwu di nfe ighøta, àgési aña mara ihe anēkwu? n'ihi na unu ganēkwu okwu nye ifuse. 10 Agāsi na otutu aha olu di iche iche di n'uwa, ọ digh kwa ihe ọ bula nke nēnwegh olu. 11 Ya mere asi na amataghm isi olu ahu, m'gābu onye nāsu asusu ọzø n'anya onye ahu nēkwu okwu, onye ahu nēkwu okwu gābu kwa onye nāsu asusu ọzø n'anyam. 12 Otú a unu onwe-unu kwa, ebe unu bu ndi nēwere obi nānu ọku chọ onyinye nile nke Mø Nsø, nāchonu ka unu we babiga okè nime ha, ka ewe wuli nzukọ Kraist elu dika ulo. 13 N'ihi nka onye ji asusu di iche nēkwu okwu, ya kpere Chineke ka ọ we sugharia. 14 N'ihi na asi na ejim asusu di iche

nēkpe ekpere, mōm nēkpe ekpere, ma uchem amigh nkpuru. 15 Q bu gini kwa? m'gēji mōm kpe ekpere, ma m'gēji kwa uchem kpe ekpere: m'gēji mōm bù abù ḥoma, ma m'gēji kwa uchem bù abù ḥoma. 16 Ma emegh otù a, onye nō n'önodu onye nāmutagh akwukwō gēsi aña si Amen ahu mbe i nēkele ekele, ma q buru na i ji mō-gi nāgōzi, ebe q nāmatagh ihe q bulu i nēkwu? 17 N'ihi na q bu ezie na gi onwe-gi nēkele nke-ḥoma, ma ewuligh ibe-gi elu dika ulo. 18 Ekelem Chineke, na ejim asusu di iche iche nēkwu okwu kari unu nile: 19 otù q di, nime nzukō Kraist anamachō ka m'ji uchem kwu nkpuru okwu ise, ka m'were okwu-qnun zi kwa ndi ɔzq ihe, kari ikwu oru nnū okwu na nnū ise n'asusu di iche.

20 Umu-nnam, unu abula umunatakiri n'uche-unu: kama burunu umu ḥohu n'obi ḥoj, ma n'uche-unu burunu ndi tozuru okè. 21 Nime iwu Chineke ka edeworo ya, si, M'gēji madu ndi nāsu asusu di iche, ji kwa ebubere-qnū nke ndi di iche, gwa ndi nka okwu; ma obunā otù a ha agagh-anu olum, ka Onye-nwe-ayi kwuru. 22 Ya mere asusu di iche iche ndia, emere ka ha buru ihe-iriba-ama, q bugh nye ndi kwere ekwe, kama nye ndi nēkwegh ekwe: ma emere ibu-amuma ka q buru ihe-iriba-ama, q bugh nye ndi nēkwegh ekwe, kama nye ndi kwere ekwe. 23 Ya mere asi na nzukō Kraist dum biakorō n'otù ebe, asi kwa na ha nile ji asusu di iche iche nēkwu okwu, ma q buru na ndi nāmutagh akwukwō ma-qbū ndi nēkwegh ekwe gābata, ha agagh-asi na anya adigh unu nma? 24 Ma asi na ha nile ebu amuma, ma q buru na onye nēkwegh ekwe ma-qbū onye nāmutagh akwukwō gābata, ha nile nātu ya nmehie-ya n'anya, ha nile nēkpe kwa ya ikpé; 25 ihe-nzuzo nile nke obi-ya aputa ihé; o gēsi otù a da kpuchie iru-ya n'ala kpō kwa isi ala nye Chineke, nēkwuputa na q bu ezie na Chineke nō n'etiti unu.

26 Q bu gini kwa, umu-nnam? mbe q bulu unu biakorō n'otù ebe, unu nile n'otù n'otù ji abù ḥoma, ji ihe-ozizi, ji ihe-nkpughe, ji asusu di iche, ji isughari-asusu. Ka eme ihe nile ka ewe wuli madu nile elu dika ulo. 27 Q buru na onye q bulu ejí asusu di iche nēkwu

okwu, ka q buru ihe ra ka madu abua gēkwu, ma ka ha ghara ika madu ato, ka ha kwu kwa n'usoro; ka otù onye sughari kwa: 28 ma asi na q digh onye nāsughari asusu nō n'etiti unu, ya kpuchie ḥonu-ya nime nzukō Kraist; ya gwa onwe-ya na Chineke okwu. 29 Ka ndi-amuma kwu kwa okwu, madu abua ma-qbū madu ato, ka ndi ɔzq tule kwa. 30 Ma asi na ekpughere onye ɔzq nke nōdu n'akuku ya ihe, ka onye mbu kpuchie ḥonu-ya. 31 N'ihi na unu nile puru ibu amuma n'otù n'otù, ka madu nile we muta ihe, ka ewe kasi kwa madu nile obi; 32 anēdo kwa mō nile nke ndi-amuma n'okpuru ndi-amuma; 33 n'ihi na Chineke abugh Chineke nke aghara, kama Q bu Chineke nke udo; otù q di nime nzukō nile nke ndi nsq.

34 Ka ndinyom-unu kpuchie ḥonu-ha nime nzukō-unu: n'ihi na ekwagh ha ka ha kwue okwu; kama ka ha do onwe-ha n'okpuru ike, dika iwu Chineke nēkwu kwa. 35 Q buru kwa na ha nāchō imuta ihe q bulu, ka ha juu di nke aka ha n'ulo: n'ihi na q bu ihe-ihere ka nwayi kwue okwu nime nzukō Kraist. 36 Q gābu na okwu Chineke si n'ebe unu nō puta? ma-qbū ð ruru nāni unu?

37 Q buru na onye q bulu nēchē na ya bu onye-amuma, ma-qbū onye nwere onyinye Mō Nsō, ya mazu ihe m'nēdegara unu n'akwukwō, na ha bu ihe Onye-nwe-ayi nyere n'iwu. 38 Ma q buru na onye q bulu amagh ihe ndia, q bu onye anāmagh ama.

39 Ya mere, umu-nnam, werenu obi nānu ḥoku cho ka unu bu amuma, unu ebuchi-kwa-la iji asusu di iche iche nēkwu okwu. 40 Ma ka eme ihe nile n'uzo di nma n'anya, na n'usoro.

15 1 Ma emem ka unu mara, umu-nnam, ozi ḥoma ahu nke m'ziri unu, nke unu nata-kwa-ra, nke unu nēguzo kwa nime ya, 2 rike esite-kwa-ra zoputa unu, ma q buru na unu jidesie ya ike, bù aha okwu m'ji zì unu ozi ḥoma ahu, ma asi na q bugh na unu kwere n'efu. 3 N'ihi na enyerem n'aka-unu na mbu ihe m'nata-kwa-ra idebe, na Kraist nwuru n'ihi nmehie-ayi nile, dika ihe edeworo n'akwukwō nsq si di; 4 na eli-kwa-ra Ya; na emewo-kwa-ra ka O si n'önwu bilie n'ubuchi nke-atō, dika ihe edeworo n'akwukwō nsq si di; 5 na Q

me-kwa-ra ka Kifas hu Ya anya; emesia Q mere ka ndi-ozi iri na abua ahu hu Ya anya; 6 emesia Q mere ka ndi kari nnu madu na ogu ise n'etiti umu-nna-ayi hu Ya anya n'otu mbe, ndi ka n'onu-ogugu n'etiti ndi ahu n'anogide rue ubu a, ma ufodu adawo n'ura onwu; 7 emesia Q mere ka Jemes hu Ya anya; emesia Q mere ka ndi-ozi nile hu Ya anya; 8 ma n'ikpe-azu ha nile, dika nwa amukworo amukwo, Q mere ka mu onwem hu kwa Ya anya. 9 N'ihi na mu onwem dikarisiri ntà n'etiti ndi-ozi, ebe m'nérugh ka akporon onye-ozi, n'ihi na esoburum nzukò Chineke. 10 Ma site n'amara Chineke abum ihe m'bu: ahukwa-ra na amara-Ya nke enyerem abugh ihe-efu; kama adobubigaram onwem okè n'olu kari ha nile: ma o bugh mu onwem, kama amara Chineke nke sorom. 11 Ya mere ma o buru mu onwem, ma o bu ndi ahu, otu a ka ayi nèkwusa, otu a ka unu kwe-kwa-ra.

12 Ma o buru na anèkwusa na emewo ka Kraist si na ndi nwuru anwu bilie, ufodu n'etiti unu si ana nèkwusa na nbilite-n'onwu nke ndi nwuru anwu adigh? 13 Ma o buru na nbilite-n'onwu nke ndi nwuru anwu adigh, emegh kwa ka Kraist si n'onwu bilie: 14 ma o buru na emegh ka Kraist si n'onwu bilie, ya mere ihe ayi nèkwusa bu ihe-efu, okwukwe-unu bu kwa ihe-efu. 15 Ozò kwa, anahu na ayi bu ndiamà ugha nke Chineke; n'ihi na ayi bara amà megide Chineke na Q mere ka Kraist ahu si n'onwu bilie; bú Onye Q nèmegh ka O si n'onwu bilie, ma o buru na o bu ezie na emegh ka ndi nwuru anwu si n'onwu bilie. 16 N'ihi na asi na emegh ka ndi nwuru anwu si n'onwu bilie, emegh kwa ka Kraist si n'onwu bilie: 17 ma o buru na emegh ka Kraist si n'onwu bilie, okwukwe-unu bu ihe-efu; unu nànò na nmechie nile unu ubu a. 18 Ya mere ndi da-kwa-ra n'ura onwu nime Kraist lara n'iyi. 19 Asi na o bu nání na ndu a ka ayi nneworo olile-anyayi nime Kraist, ayi bu ndi kwesiri ebere kari madu nile.

20 Ma otu o di, emewo ka Kraist si na ndi nwuru anwu bilie, nkpuru mbu nke ndi daworo n'ura onwu. 21 N'ihi na ebe onwu sitere n'aka madu, nbilite-n'onwu nke ndi nwuru anwu site-kwa-

ra n'aka madu. 22 N'ihi na dika onwu diri madu nile nime Adam, o bu kwa otu a ka ageme ka madu nile di ndu nime Kraist ahu. 23 Ma madu nile n'otu n'otu n'usoro nke aka ha: Kraist, dika nkpuru mbu; emesia ndi nke Kraist, n'obibia-Ya. 24 Emesia ogwugwu ihe nile gabbia, mbe o bula Q garara ala-eze-Ya nye n'aka Chineke, Onye bu kwa Nna; mbe o bula Q gemewori ka obubisi nile na ichi-isi nile na ike nile ghara idi ire. 25 N'ihi na Q ghagh ibu eze, rue mbe Q gedebewori ndi-iro-Ya nile n'okpuru ukwu-Ya. 26 Dika onye-iro ikpe-azu, agaje ime ka onwu ghara idi ire. 27 N'ihi na, Ihe nile ka O doro n'okpuru ukwu-Ya abua. Ma mbe o bula O gèkluwori, si, Edowo ihe nile n'okpuru Ya, o putara ihè na Q nogh ya, bú Onye doro ihe nile n'okpuru Ya. 28 Ma mbe o bula agèdowori ihe nile n'okpuru Ya, mbe ahu ka agèdo Okpara ahu Onwe-ya n'okpuru Onye ahu Nke doro ihe nile n'okpuru Ya, ka Chineke we buru ihe nile nime ihe nile.

29 N'ihi na asi na o digh otu a, gini ka ha gême, bú ndi anême baptism n'onodu ndi nwuru anwu? O buru na emegh ka ndi nwuru anwu si n'onwu bilie ma-oli, o bu kwa gini mere anême ha baptism n'onodu ha? 30 Gini me-kwa-ra ayi onwe-ayi nànò n'ize-ndu oge hour nile o bula? 31 Ejim inya-isi ahu n'aruunu, umu-nnam, nke m'nanya nime Kraist Jesus Onye-nwe-ayi, we kwusie ihe na anamanwu kwa-ubochi. 32 O buru na abumri onye nalu ògù megide anu-ohia n'Efesos dika madu si eme, üru gini baram? O buru na emegh ka ndi nwuru anwu si n'onwu bilie, ka ayi rie ri kwa, n'ihi na echu ka ayi ganwu. 33 Unu ekwela ka eduhie unu: Nkparita nile ojo nèmabi omume oma. 34 Sinu n'ura manya teta n'uzo ezi omume, unu emehie-kwa-la; n'ihi na ufodu nènwe amagh-ihe bayere Chineke: anamekwu nka ka m'me unu ihere n'iru.

35 Ma otu onye gäsi, Èsi ana eme ka ndi nwuru anwu si n'onwu bilie? o bu kwa ahà aru gini ka ha ji bia? 36 Onye nènwégh uche, adigh-eme ka nkpuru gi onwe-gi naghà di ndu, ma o buru na o nwugh anwu: 37 ihe i naghà kwa, o bugh aru gaputa ka i naghà, kama o bu nkpuru efu, ma elegh anya o gabu oka,

ma-øbu nkpuru o bula nime nkpuru fôduru; 38 ma Chineke nênye ya aru dika Q chôrø, nênye kwa nkpuru o bula nime nkpuru nile aru nke aka ya. 39 Anu-aru nile abugh otù anu-aru: kama otù anu-aru nke madu di, anu-aru ozø nke anumanu di kwa, anu-aru ozø nke nnunu di kwa, anu-aru ozø nke azù di kwa. 40 Aru nke elu-igwe na aru nke uwa di kwa: ma ebube nke aru nke elu-igwe bu otù, ebube nke aru nke uwa di kwa iche. 41 Otù ebube nke anyanwu di, ebube ozø nke ɔnwa di kwa, ebube ozø nke kpakpando di kwa; n'ihi na otù kpakpando di iche n'aru kpakpando ozø n'ebube. 42 Otù a ka nbilite-n'ɔnzu nke ndi nwuru anwu di kwa. Anâgha ya n'ire-uré; anême ka o si n'ɔnzu bilie n'erégh-uré: 43 anâgha ya n'ihe-ihere; anême ka o si n'ɔnzu bilie n'ebube: anâgha ya n'adigh-ike; anême ka o si n'ɔnzu bilie n'ike: 44 anâgha ya aru nke nkpuru-obi nâchi; anême ka o si n'ɔnzu bilie aru nke Mø di nime ya nâchi. Q buru na aru nke nkpuru-obi nâchi di, aru nke Mø nâchi di kwa. 45 Otù a ka edewo-kwa-ra ya n'akwukwø, si, Madu mbu, bù Adam, ghôrø nkpuru-obi di ndu. Adam ikpe-azu ghôrø mø nke nênye ndu. 46 Otù o di, nke Mø nâchi eburgh uzø, kama o bu nke nkpuru-obi nâchi; emesia nke Mø nâchi soro. 47 Madu mbu sitere n'ala, ejì-kwa-ra ajà kpu ya: Madu nke-abua sitere n'elu-igwe. 48 Aha madu onye ahu ejiri ajà kpu di, madu di otù a ka ndi ejì ajà kpu di kwa: ozø, aha madu Onye elu-igwe ahu di, madu di otù a ka ndi elu-igwe di kwa. 49 Dika ayi yiri kwa onyinyo nke onye ahu ejì ajà kpu, ayi gêyiri kwa onyinyo nke Onye elu-igwe ahu.

50 Ma nka ka m'nékwu, umu-nnam, na anu-aru na ɔbara apugh iketa ala-eze Chineke; ihe nêre uré eketagh kwa eregh-uré. 51 Le, agwam unu ihe-omimi: Q bugh ayi nile gâda n'ura ɔnzu, ma agénwo ayi nile, 52 n'oge dikarisiri ntà, n'otù ntabi-anyia, m'bè agafù opì ikpe-azu: n'ihi na agafù opì, agême kwa ka ndi nwuru anwu si n'ɔnzu bilie nápugh ire uré, agénwo kwa ayi onwe-ayi. 53 N'ihi na aru a nke puru ire uré aghagh iyikwasi eregh-uré, aru a nke puru inwu anwu aghagh iyikwasi

anwugh-anwu. 54 Ma m'bè o bula aru a nke puru ire uré gêyikwasiori eregh-uré, m'bè aru a nke puru inwu anwu gêyikwasiori anwugh-anwu kwa, m'bè ahu okwu ahu edeworo n'akwukwø nsø gême, bù, Eloro ɔnzu rue nmeri. 55 ɔnzu, òle ebe nmeri-gi di? ɔnzu, òle ebe ihe-øbuba-gi di? 56 Ihe-øbuba nke ɔnzu bu nmehie; ike nke nmehie bu kwa iwü: 57 ina ekele diri Chineke, Onye nênye ayi nmeri site n'aka Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 58 Ya mere, umu-nnam m'huru n'anya, guzosieni ike, burunu ndi anâpugh iropu eropu, ndi nälubiga ɔlu Onye-nwe-ayi okè m'bè nile, ebe unu matara na ndobu unu nâdobju onwe-unu n'ɔlu abugh ihe-efu nime Onye-nwe-ayi.

16 1 Ma okwu bayere ùtù anâturu ndi nsø, dika m'nyere nzukø Kraist di na Galetia iwü, unu onwe-unu me kwa otù a. 2 Kwa ubochi mbu n'izù ubochi asa ka unu nile n'otù n'otù debe ihe n'ulo nâkpado ya, otù ihe nâgara onye o bula nke-ɔma, ka aghara inara ùtù m'bè o bula m'gâbia. 3 Ma m'bè o bula m'biaruru, ndi o bula unu gânwaputa, m'gêwere akwukwø-ozzi ziga ndi ahu ibûru ihe-amara-unu je Jerusalem: 4 ma asi na o kjesiri ka mu onwem je kwa, ha gësom je. 5 Ma m'gâbiakute unu, m'bè o bula m'gâgabigasi nime Masedønia; n'ihi na agajem igabiga nime Masedønia; 6 ma elegh anya na nke unu ka m'gânogide, ma-øbu nöbiga kwa na m'bè oyi, ka unu we dupum n'ijem ebe o bula m'nâga. 7 N'ihi na achôghm ihu unu ubu a n'uzø ijem; n'ihi na anamele anya na m'gânogide na nke unu oge ufodu, ma asi na Onye-nwe-ayi gëkwe. 8 Ma m'gânogide n'Efesøs rue oge Pentikost; 9 n'ihi na emegheworom ɔnu-uzø di uku nke agéji kwa lusi ɔlu ike, ozø, ɔtutu ndi nêmegidem.

10 Ma asi na Timoti abia, lezieni anya ka o nogide na nke unu nâtugh egwu; n'ihi na o nâlu ɔlu Onye-nwe-ayi, dika mu onwem nâlu kwa: 11 ya mere, ka onye o bula ghara ikpø ya ihe-efu. Kama dupunu ya n'ije-ya n'udo, ka o we biakutem: n'ihi na anamele anya na o gëso umu-nna-ayi bia. 12 Ma okwu bayere Apolos nwa-nna-ayi, ariqrom ya ɔtutu aririø ka o so umu-nna-ayi biakute

unu: ma ihe o choro abugh ka o bia ubu a ma-oli; ma o gobia mbe o bula o nwere oghere.

13 Nêchenu nche, néguzosinu ike n'okwukwe - unu, burunu ndikom, nadinu ike. 14 Ka eme ihe-unu nile n'ihi-n'anya.

15 Ma ariom unu, umu-nnam, (unu matara èzi-na-ulø Stefanas, na o bu nkpuru mbu nke Akaia, na ha do-kwa-ra onwe-ha ijere rdi nsø ozì), 16 ka unu onwe-unu do kwa onwe-unu n'okpuru madu di otù a, na n'okpuru onye o bula nke soro ayi nälukø oiu, onye nädøbu kwa onwe-ya n'olu. 17 Anamañuri kwa qñu n'qbibia nke Stefanas na Fotunetøs na Akaikøs: n'ihi na ndi ahu mezuru

ihe fôduru unu imerem. 18 N'ihi na ha mcre ka mo nkem na nke unu zuru ike: ya mere mazunu madu di otù a.

19 Nzukø Kraist nile nke di n'Esia nêkele unu. Akwila na Priska nêkele unu otutu ekele nime Onye-nwe-ayi, ha na nzukø Kraist nke di n'ulo-ha.

20 Umu-nna-ayi nile nêkele unu. Werenu isutu-qñu di nsø kelerita ibe-unu.

21 Ekele nke mu Pol, nke m'ji aka nkem de. 22 Q buru na onye o bula adigh-ahu Onye-nwe-ayi n'anya, ka o buru anathema. Onye-nwe-ayi näbia. 23 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere unu. 24 Ihu-n'anya nkem diyere unu nile nime Kraist Jisus. Amen.

AKWUKWØ-OZI NKE-ABUA NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI KQRINT

1 1 Pol, onye-ozi nke Kraist Jisus site n'ochichø Chineke, na Timoti nwanna-ayi, nèdegara nzukø Chinke nke di na Kqrint akwukwø, ha na ndi nsø nile ndi nø n'Akaia dum: 2 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bù Nnaya, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist puta.

3 Onye agoziri agozi ka Q bu, bù Chineke na Nna nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, bù Nna nke obi-ebere nile na Chineke nke nkasi-obi nile; 4 Onye nákasi ayi obi na nkpaøu-ayi nile, ka ayi we pu isite na nkasi-obi nke Chinke ji kasi ayi onwe-ayi obi kasie ndi alu obi ndi nø na nkpaøu o bula. 5 N'ihi na dika ahuhu nile Kraist huru nähbabiga okè n'ebe ayi nø, otù a ka nkasi-obi-ayi nähbabiga kwa okè site n'aka Kraist. 6 Ma o buru na anákpaøu ayi, o bu n'ihi nkasi-obi-unu na nzoputa-unu; o buru kwa na anákasi ayi obi, o bu n'ihi nkasi-obi-unu, nke nälusi olu ike n'itachi obi n'otù ahuhu alu nke ayi onwe-ayi nähnu kwa: 7 olile-anya-ayi bayere unu néguzosi kwa ike; ebe ayi matara na, dika unu bu ndi nénwekø ahuhu nile. otù a ka unu nénwekø kwa nkasi-obi alu. 8 N'ilu na, umu-nnam,

ayi achøgh ka unu ghara imara ihe bayere nkpaøu-ayi nke akpaøuru ayi n'Esia, na ebøburu ayi nke-uku ri nne, kari ike-ayi, ya mere ayi nwebigara obi abua ókè ma ayi gädi kwa ndu: 9 e, ayi onwe-ayi enwewo oziza azara nime onwe-ayi na o bu qñwu, ka ayi we ghara itukwasi obi n'onwe-ayi, kama o bu na Chineke Onye nême ka ndi nwuru anwu si n'qñwu bilie: 10 Onye döputara ayi n'okè qñwu di otù a, Q gädöputa kwa ayi: Onye ayi leworo anya Ya na Q ganädöputa kwa ayi ozø; 11 ebe unu nêyekø kwa aka n'ihi ayi n'aririo-unu; ka otutu madu we kele ekele n'ihi ayi bayere onyinye-amara enyworo ayi site n'aka otutu madu.

12 N'ihi na inya-isi-ayi bu nka, àmà nke akø-na-uchø-ayi, na o bu n'idi-nsø na idi-qcha nke Chineke, o bugh n'amam-ihe nke anu-aru, kama o bu n'amara Chineke, ka ayi biri obi n'uwa, ma o bu n'ebe unu nø ka ayi bikariri obi-ayi nke-uku. 13 N'ihi na ayi edegaragh unu ihe ozø n'akwukwø, ma-øbugh ihe unu nähqøta ma-øbu nke unu nämazu kwa, anamele kwa anya na unu gämazu ha rue øgwugwu ihe nile:

14 dika unu mazu-kwa-ra ayi n'otù akuku, na ayi bu ihe-inya-isi-unu, ọbuná dika unu onwe-unu bu kwa ihe-inya-isi nke ayi, n'ubochi Onye-nwe-ayi Jisus.

15 Nime ntukwasi-obi a ka m'zube-kwa-ra na mbu ibiakute unu, ka unu we nwe amara nke-abua; 16 ka m'we site kwa n'iye-aka-unu je rue Masedonìa, si kwa na Masedonìa biakute unu ọzø, ka unu we dupukwam n'ijem iga Judia. 17 Ya mere m'bè m'zubere nka, ọ gābu na ejim uche nāgha agha zube? ma-Ọbu ihe m'nēzuputa, ànamezuputa ha dika anu-aru nāgwam, ka e e na é-è é-è we di n'ọnnum n'otù oge? 18 Ma dika Chineke kwesiri ntukwasi-obi, okwu-ayi nke ayi gwara unu abugh e na é-è. 19 N'ihi na Okpara Chineke, Jisus Kraist, Onye ekwusara n'etiti unu site n'ònú-ayi, bú site n'ònú nkem na nke Silvenos na nke Timotí, emegh Ya ka Q buru e na é-è, kama emewo ka e di nime Ya. 20 N'ihi na ka ha ra, bú nkwa nke Chineke, ọ bu nime Ya ka e di: n'ihi nka ka Amen site-kwa-ra n'aka-Ya, ka ewe site n'aka-ayi nye Chineke otuto. 21 Ma Onye ahu Nke nême ka ayi na unu guzosie ike nime Kraist, Onye te-kwa-ra-ayi manu n'isi, bu Chineke; 22 Onye ka-kwa-ra ayi akàrà, nye kwa ayi Mọ Nsø n'obi-ayi, bú ihe ayi ji mara na ayi gēnwezu nkwa ahu nile.

23 Ma mu onwem nākpóku Chineke ka Q buru onye-àmà megide nkpuru-obim, na ọ bu n'imere unu ebere ka m'nējigh bia Kɔrint rue ubu a. 24 Q bugh na ayi bu ndi-nwe okwukwe-unu, kama ayi bu ndi soro unu nāluta ọnù-unu: n'ihi na unu ji okwukwe-unu guzo.

2 1 Ma ezuputaram onwem nka, na m'gagh-abiakute unu ọzø n'ihe-nwuta. 2 N'ihi na asi na mu onwem eme ka o wuta unu, ọnye bu kwa onye gēme ka obi tøm utø, ma-Ọbugh onye ahu nke anême ka o wuta ya site na mu onwem? 3 Ede-kwa-ram otù ihe nka n'akwukwø, ka ni'we ghara inwe ihe-nwuta m'bè m'biara n'aka ndi ọ kwesiri ka m'nuria ọnù n'aru ha; ebe m'tukwasiworo obi n'ebé unu nile nq, na ọnùm bu ọnù nke unu nile. 4 N'ihi na m'sitere na nkpa bụ na ihe-nbu nke obi riri nne were ọtutu anya-miri degara

unu akwukwø; ọ bugh ka eme ka o wuta unu, kama ka unu we mara iku-n'anya nke m'hubigara unu ókè kari.

5 Ma ọ buru na onye ç bulu emewo ka o wuta ayi, ọ bugh mu onwem, kama, n'otù akuku (ka m'ghara ibo bụ unu nke-uku) ọ bu unu nile ka ọ meworo ka o wuta. 6 O zuworo madu di otù a, bú nba nka nke ndi ka n'ònú-ogugu nime unu bara ya; 7 ya mere, kama ibara ya nba ọzø anamachø ka unu were amara baghara ya kasi kwa ya obi, ka aghara iji ihe-nwuta nke nēwutabiga ya ókè loda madu di otù a n'uzø ọ bulu. 8 N'ihi nka ariom unu ka unu me ka iku-n'anya unu huru ya buru ihe di itukwasi obi. 9 N'ihi na ihe mere m'degara unu akwukwø bu kwa nka, ka m'we mara nnwaputa unu, ma unu bu ndi nānà nti rue ihe nile. 10 Ma onye ọ bulu unu were amara baghara ya ihe ọ bulu, mu onwem were kwa amara baghara ya: n'ihi na ihe mu onwem werewo-kwa-ra amara baghara, ma ọ buru na ewerewom amara baghara ihe ọ bulu, ọ bu n'ihi unu ka m'meworo ya n'iru Kraist; 11 ka Setan we ghara iribù ayi: n'ihi na ayi abugh ndi nāmagh ihe nile ọ nēcheputa.

12 Ma m'bè m'biaruru Troas izisa ozi ọma Kraist, m'bè emeghereri kwa ọnu-uzø nime Onye-nwe-ayi nyem, 13 m'om adigh nfé ma-qli, n'ihi na ahughm Taitos nwa-nnam: kama ekelerem ha ekele ikpe-azu, we pua je Masedonìa. 14 Ma ekele diri Chineke, Onye nēdughari ayi n'ònù-agha nime Kraist m'bè nile, nēsite kwa n'aka-ayi egosi isisi nke ọmuma-Ya n'ebé nile. 15 N'ihi na ayi bu isisi utø nke Kraist n'ebé Chineke nq, n'etiti ndi anazoputa, na n'etiti ndi nāla n'iyi; 16 n'ebé ndia nq ọ bu isisi nke sitere n'ònwu we dubà n'ònwu; n'ebé ndi ahu anazoputa nq ọ bu isisi nke sitere na ndu we dubà na ndu. Ma ọnye ruru ime ihe ndia? 17 N'ihi na ayi adigh ka ọra madu, ndi were ihe nādigh nma nētigwa n'okwu Chineke: kama dika ndi sitere n'idi-Ọcha, kama dika ndi sitere na Chineke, ọ bu n'iru Chineke, nime Kraist ka ayi nēkwu.

3 1 Ayi nāmalite ọzø ime ka madu mara ayi? ma-Ọbu nkpà akwukwø-ozí ime ka madu mara ayi nākpa ayi inye

unu ma-qbū inara unu, dika o nākpa ufōdu? 2 Unu onwe-unu bu akwukwō-
ozi-ayi, nke edeworo nime obi-ayi, nke
madu nile mara nāgu kwa; 3 ebe emere
ka unu puta ihē na unu bu akwukwō-
ozi Kraist, nke ayi jere ozi ya, nke anējigh
ink de, kama o bu Mō nke Chineke di
ndu ka ejī de ya; o bugh n'elu
mbadamba nkume, kama o bu n'elu
mbadamba ihe di iche, bū obi nke
anu-aru. 4 Ntukwasi-obi di otū a ka
ayi nwe-kwa-ra site n'aka Kraist n'ebe
Chineke nō: 5 o bugh na ayi ruru
n'onwe-ayi, igu ihe o bula dika o sitere
n'onwe-ayi; kama iru-eru-ayi sitere na
Chineke; 6 Onye me-kwa-ra ayi ka ayi
rue ibu ndi nēje ozi qbuba-ndu qhu; o
bugh nke ihe edeworo n'akwukwō, kama
o bu nke Mō Nsō: n'ihi na ihe ahu
edeworo n'akwukwō nēbu ebu, ma Mō
ahu nēnye ndu. 7 Ma o buru na ije-ozi
nke ɔnwu, nke edeworo n'akwukwō, nke
atuworo n'elu nkume, biara n'ebube,
nke mere umu Israel apugh ilegide iru.
Moses anya n'ihi ebube nke iru-ya;
ebube nke anēme ka o ghara idi irē:
8 ije-ozi nke Mō Nsō gēsi aña ghara
idi kari n'ebube? 9 N'ihi na asi na ije-
ozi nke ɔmuma-ikpē bu ebube, ije-ozi
nke ezi omume gēnwebiga ebube ókè
kari nke-uku. 10 N'ihi na ihe emeworo
ka o di ebube, emegh ya ka o di ebube
n'akuku a n'ezie, n'ihi ebube ahu nke
kariri nke-uku. 11 N'ihi na asi na ihe
anēme ka o ghara idi irē ji ebube bia, ihe
nādigide dikariri n'ebube nke-uku.

12 Ya mere ebe ayi nwere olile-anyा
di otū a, ayi nēkuwa okwu nke-uku,
13 ayi adigh kwa ka Moses, onye
nēkpudo ihe-nkpudo n'iru-ya, ka umu
Israel we ghara ilegide anya rue
ogwugwu ihe ahu anēme ka o ghara idi
irē: 14 ma emere ka uche-ha me etili:
n'ihi na rue ubochi ta n'ogugu qbuba-
ndu ochie otū ihe-nkpudo ahu nādigide,
ebe anēkpughegh na anēme ya ka o
ghara idi irē nime Kraist. 15 Ma rue
ubochi ta, mbe o bula anāgu akwukwō
Moses, ihe-nkpudo nādigide n'obi-ha.
16 Ma mbe o bula o gēchigharikute
Onye-nwe-ayi, ewepu ihe-nkpudo ahu.
17 Ma Onye-nwe-ayi bu Mō ahu: ma
ebe Mō nke Onye-nwe-ayi nō, n'ebe
ahu ka madu nwere onwe-ha. 18 Ma
ayi onwe-ayi nile ebe ayi were iru nke

ekpupuworo ihe-nkpudo nēgozi ebube
nke Onye-nwe-ayi dika enyo,
anēnwogha ayi rue n'otū onyinyo ahu
site n'ebube rue ebube, qbuná dika
anēnye ya site n'Onye-nwe-ayi, bū Mō
Nsō.

4 i N'ihi nka, ebe ayi nwere ije-ozi a,
dika emere ayi ebere, ike agwugh ayi
n'obi: 2 kama ayi juru ihe-nzuzo nile
nke nēweta ihere, ayi adigh-ejeghari
n'aghughō, ayi adigh-emeso kwa okwu
Chineke n'uzo itu-ntu; kama ayi ji ngosi
nke ezi-okwu nēme ka akō-na-uche nke
madu nile n'otū n'otū mara ayi n'iru
Chineke. 3 Ma asi kwa na ekpudoworo
ozi ɔma ayi ihe, o bu n'etiti ndi nāla
n'iyi ka ekpudoworo ya: 4 ndi chi nke
oge a mere ka anya nke uche nke ndi
nēkwegh ekwe kpu isl n'etiti ha, ka inye-
ihē nke ozi ɔma nke ebube Kraist, Onye
bu onyinyo Chineke, we ghara iwakwasi
ha. 5 N'ihi na o bugh ayi onwe-ayi ka
ayi nēkwusa, kama o bu Kraist Jisus,
na Q bu Onye-nwe-ayi, ayi nāsi kwa na
ayi onwe-ayi bu ndi-ɔrū-unu n'ihi Jisus.
6 N'ihi na o bu Chineke, Onye siri, Ihē
gēsi nime ɔchichiri nwuputa, bu Onye
nwubāra nime obi-ayi, iweta inye-ihē
nke ɔmuma nke ebube nke Chineke
n'iru nke Jisus Kraist.

7 Ma ayi nwere àkù a n'ite ájá, ka
ɔkika nke ike ahu we buru nke Chineke,
ghara kwa isite n'ayi onwe-ayi;
8 anākpabu ayi n'akuku nile, ma
adigh-akpabubiga ayi ókè; ayi nwere
obi abua, ma ayi adigh-enwebiga obi
abua ókè; 9 anēsobu ayi, ma adigh-
arapu nání ayi; anātuda ayi n'ala,
ma adigh-ala ayi n'iyi; 10 ayi
nēbughari n'aru-ayi mbe nile obu
nke Jisus, ka ewe me kwa ka ndu nke
Jisus puta ihē n'aru-ayi. 11 N'ihi na
arara ayi onwe-ayi, bū ndi di ndu, nye
n'aka ɔnwu mbe nile n'ihi Jisus, ka ewe
me kwa ka ndu nke Jisus puta ihē n'anu-
aru-ayi nke puru inwu anwu. 12 Ya
mere ɔnwu nālusi ɔlu ike nime ayi, ma
ndu nālusi ɔlu ike nime unu. 13 Ma
ebe ayi nwere otū mō nke okwukwe
ahu, dika ihe edeworo n'akwukwō nsō si
di, Ekwerem, n'ihi ya ka m'kwuru; ayi
onwe-ayi kwere kwa, o bu kwa n'ihi ya
ka ayi nēkwu; 14 ebe ayi matara na
Onye ahu Nke mere ka Onye-nwe-ayi
Jisus si n'ɔnwu bilie, na Q gēme kwa ka

ayi so Jisus si n'onwu bilie, Q gēche kwa ayi na unu n'iru Onwe-ya. 15 N'ihi na ihe nile di n'ihi unu, ka amara, ebe o riri nne site n'aka ndi ka n'onu-ogugu, ka Q we me ka ikele-ekele babiga oké rue ebube nke Chineke.

16 N'ihi nka ike agwugh ayi n'obi; kama asi na Q bu ezie na madu elu-aru ayi nère uré, ma anême ka madu iñe ayi buru ihe qhu kwa-ubochi. 17 N'ihi na nkpaþu-ayi nke di nfé, nke di na nwa oge a, näluputara ayi ebube nke-uku ri nne kachasi ihe nile, bú ebube nke di aró di kwa ebigh-ebi; 18 ebe ayi nädigh-ele ihe anáhuanya, kama ihe anädigh-ahuanya: n'ihi na ihe anáhuanya nádiru nwa oge; ma ihe anädigh-ahuanya di ebigh-ebi.

5 1 N'ihi na ayi matara na asi na akwaturu ulo nke uwa, bú ulo-ikwü-ayi, ayi nwere ulo ewuru nke sitere na Chineke, ulo anéjigh aka wu, di ebigh-ebi, n'elu-igwe. 2 N'ihi na ayi násu udè nime ulo nka ezie, ebe Q nágusi ayi ike ka ewere ebe-obibi-ayi nke sitere n'elu-igwe yikwasi ayi n'elu ya: 3 ebe Q bu na agáhu ayi ndi eyiworo ihe, ndi nábagh Q. 4 N'ihi na ayi, bú ndi no n'ulo-ikwü a, ayi násu udè ezie, ebe Q nányiþu ayi; n'ihi na ayi achogh ka eyipu ayi ya, kama ka eyikwasi ayi ihe n'elu ya, ka ndu we loda ihe puru inwu anwu. 5 Ma Onye luputara ayi ka ewe me otù ihe a bu Chineke, Onye nyere ayi Mø Nsø, bú ihe ayi ji mara na agémezuru ayi ya. 6 Ya mere ayi nénwe obi-ike mþe nile, mata kwa na mþe ayi no n'ulo n'aru-ayi, ayi anogh n'ulo n'ebé Onye-nwe-ayi no: 7 (n'ihi na ayi sitere n'okwukwe négéghari, Q bugh n'ohuhuzo); 8 ayi nénwe obi-ike, ka m'kwuru, Q di kwa ayi ezi nma kari ka ayi ghara ino n'ulo n'aru-ayi, ka ayi no kwa n'ulo n'ebé Onye-nwe-ayi no. 9 N'ihi nka ayi négisi kwa ike ka ayi we buru ndi di Ya ezi utø, ma ayi no n'ulo ma-þbu na ayi anogh n'ulo. 10 N'ihi na aghaghime ka ayi nile puta ihé n'iru oche-ikpé Kraist; ka ayi nile n'otù n'otù we nághachi ihe esitere n'aru me, dika ihe onye Q bula mere si di, ma Q bu ezi ihe ma-þbu ihe nädigh nma.

11 Ya mere ebe ayi matara egwu Onye-nwe-ayi, ayi nême ka madu kweye, ma emewo ka ayi puta ihé

aye Chineke; anamatukwasi kwa obi na emewo ka ayi puta kwa ihé nime akona-uche-unu. 12 Ayi adigh-emé QO ka unu mara ayi, kama ayi nékwu dika ndi nênye unu oghere inya isi n'ihi ayi, ka unu we nwe ihe izá ndi nánya isi n'ihe anáhuanya, Q bugh kwa n'obi. 13 N'ihi na asi na ayi buru ndi anya nädigh nma, Q bu n'ebé Chineke no; asi kwa na ayi nwere uche zuru oké, Q bu n'ebé unu no. 14 N'ihi na ihu-n'anya Kraist nérugide ayi; ebe ayi nátule nka, na otù Onye nwuru n'ónodu madu nile, ya mere madu nile nwuru; 15 Q nwu-kwa-ra n'ónodu madu nile, ka ndi di ndu we ghara idiri onwe-ha rdu Q, kama ka ha diri Onye ahu ndu, bú Onye nwuru n'ónodu ha, eme kwa ka O si n'ónwu bilie. 16 Ya mere ayi onwe-ayi amatagh onye Q bula site n'uþu a dika anu-aru námata: Qbuná asi na ayi amawo Kraist dika anu-aru mara, ma uþu a ayi amagh Ya Q otú a. 17 Ya mere Q buru na onye Q bula di nime Kraist, Q bu onye ekére qhu: ihe ochie agasiwo; le, ha aghowo ihe qhu. 18 Ma ihe nile sitere na Chineke, Onye sitere n'aka Kraist me ka ayi na Ya onwe-ya di n'otù, Q we nye ayi ije-ozi nke imé-ka-adi-n'otù ahu; 19 nke bu na Chineke nöri nime Kraist nême ka Ya onwe-ya na uwa di n'otù, nágugh ndahie nile ha megide ha, Q debe-kwa-ra nime ayi okwu nke imé-ka-adi-n'otù ahu.

20 Ya mere ayi bu ndi-ukò n'ónodu Kraist, dika agási na Chineke náriþ aririþ site n'aka-ayi: ayi no n'ónodu Kraist náriþ unu, menu ka unu na Chineke di n'otù. 21 Onye ahu Nke námagh nmehie ka Q mere ka Q buru nmehie n'ónodu ayi; ka ayi onwe-ayi we ghø ezi omume Chineke nime Ya.

6 1 Ma, dika ndi ayi na Ya nálukø olu, 2 ayi náriþ kwa unu ka unu ghara inara amara Chineke n'efu, 2 (n'ihi na Q nási,

N'oge anánara madu nke-þoma ka M'nuru olu-gi,

Q bu kwa n'ubochi nzoputa ka M'yere gi aka:

le, uþu a bu oge anánara madu nke-þoma; le, uþu a bu ubochi nzoputa): 3 ayi adigh-emé ihe-isu-ngóngø Q bula n'ihe Q bula, ka aghara ita ije-ozi-ayi uta; 4 kama n'ihe nile ayi nême ka

madu mara ayi, dika ndi nējere Chineke ozi, nime oké ntachi-obi, nime nkpābu, nime nkpā, nime oké nkpā, 5 nime ihe-otiti, nime ulo-nkpōrō, nime aghara, nime idōbu onwe-ayi n'olu, nime imuru-anyia, nime obubu-̄onu; 6 nime idi-̄ocha, nime ihe-̄omuma, nime ogologo ntachi-obi, nime obi-̄oma, nime Mō Nsō, nime ihun'anya nke iru-abua nādigh ya, 7 nime okwu nke ezi-okwu, nime ike nke Chineke; site n'ihe-agha nke ezi omume n'aka-nri na aka-ekpe, 8 site n'otuto na ihe-ihere, site na nhota ̄ojø na nhota ̄oma; dika ndi-nduhie, ma ayi bu ndi ezi-okwu; 9 dika ndi anāmagh aha-ha, ma amazuru ayi; dika ndi nānwu anwu, ma le, ayi di ndu; dika ndi anēme ka ha muta ihe site n'ahuhu, ma adigh-emē ka ayi nwua; 10 dika ndi ihe nēwuta, ma ayi nānuri ̄oni mbe nile; dika ndi-̄obeye, ma ayi nēme ka ̄otutu madu buru ̄ogaranya; dika ndi nēnwegh ihe, ma ayi nēnwezu ihe nile.

11 Ndi Kqrint, ̄onu-ayi ghore oghe igwawa unu okwu, emewo ka obi-ayi di obodobo. 12 Adigli-emē ka unu nō n'̄onodu di oké nkpā nime ayi, ma anēme ka unu nō n'̄onodu di oké nkpā n'obi nke unu. 13 Ma dika ugwo-̄olu n'otù uz̄o ahu (anamekwu dika anāgwa umum), ka eme kwa ka unu onwe-unu di obodobo n'obi-unu.

14 Unu na ndi nēkwegh ekwe ekekotala onwe-unu, n'ihi na unu na ha di iche: n'ihi na òle nkekø ezi omume na imebi-iwu nēkekø? ma-̄obu òle nnwekø ihè na ̄ochichiri nēnwekø? 15 Qz̄o, òle nnwekø-otù-olu Kraist na Belial nēnwekø? ma-̄obu òle òkè onye kwere ekwe na onye nēkwegh ekwe nēkerita? 16 Qz̄o, òle nkwekø ulo nsō nke Chineke na arusi nēkwekø? n'ihi na ayi onwe-ayi bu ulo nsō nke Chineke di ndu; dika Chineke kwuru, si, M'ḡbi nime ha, nējeghari kwa nime ha; M'ḡabu kwa Chineke nke ha, ha onweha gābu kwa ndi nkem. 17 N'ihi nka

Sinu n'etiti ha puta, guzo-kwa-nu
iche,

ka Onye-nwe-ayi kwuru,

Unu emetu-kwa-la ihe nādigh ̄ocha
aka;

Mu onwem gākpobata kwa unu,

18 Buru kwa unu Nna,
Unu onwe-unu gābu-kwa-ram umu-ndikom na umu-ndinyom,
ka Onye-nwe-ayi kwuru, Nke puru ime
7 ihe nile. 1 Ya mere ndi m'huru
n'anya, ebe ayi nwere nkwa ndia, ka
ayi sachapu n'onwe-ayi nmeru nile nke
aru na nke mō, nēmezu idi-nsō n'egwu
Chineke.

2 Nyenu ayi uz̄o n'obi-unu; ayi
emegh onye ̄o bula ajo omume, ayi
emebigh onye ̄o bula, ayi eribugh onye
̄o bula. 3 ̄O bugh ima unu ikpé ka
m'nēkwu ya: n'ihi na ekwurom ya na
mbu, na unu di ayi n'obi inwukø
̄onwu na idikø ndu. 4 Nkwuwa-okwum
di uku, bú nke m'ji agwa unu okwu,
inya-isim n'ihi unu di uku: nkasi-obi
ezuwo ezu nimem, anamañuribiga òkè
kari na nkpābu-ayi nile.

5 N'ihi na mbe ayi bia-kwa-ra na
Masedonia, anu-aru-ayi adigh nfé ma-oli,
kama anākpabu ayi n'akuku nile; ilu-
ògù di n'èzí, egwu di nime. 6 Otú
̄o di, Onye ahu Nke nākasi ndi di
ala obi, bú Chineke, were ̄obibia Taitos
kasi ayi obi; 7 ̄o bugh kwa nání ̄obibia-
ya, kama ̄O were kwa nkasi-obi nke
ejiri kasi ya obi n'aru unu we kasi ayi
obi, mbe ̄o nākøro ayi ̄ogugu m'gusiri
unu ike, iru-újú-unu, ekworo unu
kworom; ya mere m'ñuriri ̄oni kari.
8 N'ihi na asi na ̄o bu ezie na ejim

akwukwo-ozim me ka o wuta unu,
akwaghm uta, asi na ̄o bu ezie na
anamakwari uta; n'ihi na anamahu na
akwukwo-izi ahu mere ka o wuta unu,
ma asi na ̄o bu ezie na ̄o bu nání otù oge
hour ka o wutara unu. 9 Uþu a
anamañuri ̄oni, ̄o bugh na emere ka ihe
wuta unu, kama na emere ka o wuta unu
rue nchèghari: n'ihi na emere ka o wuta
unu dika Chineke chørø, ka unu we
ghara isite n'ayi yi iyì n'ihe ̄o bula.
10 N'ihi na nwuta dika Chineke chørø
nālu ̄olu nchèghari rue nzoputa, bú
nchèghari nke anāpugh ikwa uta bayere
ya: ma nwuta nke uwa nāluputa ̄onwu.

11 N'ihi na le, otù ihe a, na emere ka
ihe wuta unu dika Chineke chørø, le ka
̄o ra, bú inu-óku-n'obi ̄o luputara nime
unu, e, le ka ngopu ra, e, le ka iwe
uku ra, e, le ka egwu ra, e, le ka ̄ogugu
m'gusiri unu ike ra, e, le ka ekworo
ra, e, le ka nkpeputa ra! N'ihe nile

o bulu unu mere ka amara unu na unu di ocha n'okwu ahu. 12 Ya mere asi na o bu ezie na edegaram unu akwukwo, o bugh n'ihi onye ahu mere ajo omume ka m'dere ya, o bugh kwa n'ihi onye ahu emere ajo omume megide ya, kama ka ewe me ka inu-oku-n'obi unu nānu n'ihi ayi putara unu ihè n'iru Chineke. 13 N'ihi nka akasiwo ayi obi: ma na nkasi-obi-ayi ayi nūribigara ókè nke-uku kari n'ihi qnū Taitos, n'ihi na emewo ka mo-ya zuru ike site n'ebe unu nile nq. 14 N'ihi na asi na o di ihe m'nyaworo ya isi bayere unu, emegh ka ihere mem; kama dika ayi gwara unu ihe nile n'ezi-okwu, otu a ka esi hu kwa na inya-isi-ayi, nke m'nyara n'iru Taitos, bu ezi-okwu. 15 Obi-ya dibigara ókè n'ebe unu nq, mbe o nēcheta iña-nti nke unu nile, otu unu were egwu na imajiji nara ya nke-oma. 16 Anamañuri qnū na enwerem obi-ike n'ihe nile n'aru unu.

8 1 Ozø, umu-nnam, ayi nēme ka unu mara amara Chineke nke enyeworo nime nzukø Kraist nile nke Masedonia; 2 na nime qutu nnwaputa nke nkpaþu, nbabiga-ókè nke qnù-ha na obeye-qnù-ntu ha bu babigara ókè rue àkù nke afø-ofufo-ha. 3 N'ihi na ka ike-ha ra, dika m'naba àmà, e, kari kwa ike-ha, ka ha nyere dika ha zuputara n'onwe-ha, 4 ha were qutu aririø nāriø ayi ka ayi nye ha amara nka na nnwekø ije-ozi anējere ndi nsø: 5 ha me-kwa-ra nka, o bugh dika ayi lere anya, karma ha buru uzø were onwe-ha nye Onye-nwe-ayi, nye kwa ayi site n'ochichø Chineke. 6 Ya mere ayi riø Taitos, ka, dika o malitereri na mbu, ka o luzu kwa n'etiti unu amara nka otu a kwa. 7 Ma dika unu babigara ókè n'ihe nile, bú okwukwe, na okwu, na ihe-omuma, na inu-oku-n'obi nile, na ihu-n'anya unu huru ayi, lezienu anya ka unu babiga kwa ókè n'amara nka. 8 Ekwugham n'uþo inye iwu, karma n'iwere inu-oku-n'obi nke ndi ozø nwaputa kwa ihu-n'anya-unu na o bu ezi ihu-n'anya 9 N'ihi na unu mara amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, na, o bu ezie na Q bu ogaranya, ma Q ghøro obeye n'ihi unu, ka unu onwe-unu we were obeye-Ya ghø ndi-ogaranya. 10 Na nka ka m'nēnye kwa izùm: n'ihi

na nka nābara unu urù, madu ndi buru uzø malite n'arø gara aga, o bugh nání ime erne, kama ichø kwa achø. 11 Ma ubu a mezu-kwa-nu omume ahu; ka, dika obi di qku ichø achø diri unu, ka ewe site n'ihe unu nwere mezu kwa ya otu a. 12 N'ihi na asi na obi di qku di ya, o bu ihe agānara nke-oma dika ihe o bulu madu nwere si di, o bugh dika ihe o nēnwégh. 13 N'ihi na ekwugham nka, ka o we di ndi ozø nfé, ka nkpaþu we di-kwa-ra unu: 14 kama anamekwu n'uþo nrata; ebe ihe unu nwebigara ókè mejuru ihe foduru ha inwe n'oge di ubu a, ka ihe ndi ahu nwebigara ókè we meju kwa ihe foduru unu inwe; ka nrata we di: 15 dika edeworo ya n'akwukwo nsø, si, Onye chikötara ri nne enwegh kari nke gēzuru ya; onye chikötä-kwa-ra ntà, o digh ihe foduru ya inwe.

16 Ma ekele diri Chineke, Onye nētiye otu inu-oku ahu n'ihi unu n'obi Taitos. 17 N'ihi na o nara aririø-ayi nke-oma n'ezie; ma ebe o nānu qku n'obi kari ihe m'chère, o siri n'ebe a pua jekuru unu dika o zuputara n'onwe-ya. 18 Ayi ezikøwo kwa ya na nwa-nna-ayi ahu onye otuto-ya n'ozi oma ayi ruzuru nzukø Kraist nile; 19 ma o bugh nání otu a, kama nzukø Kraist nile ropukwa-ra ya ka o nēso ayi n'ije ije n'amara nka, nke ayi nēje ozi ya inye Onye-nwe-ayi otuto, na igosi obi di qku nke ayi: 20 ma ayi nēze nka, ka onye o bulu ghara ita ayi uta n'oké onyinye-amara nka nke ayi nēje ozi ya: 21 n'ihi na ayi buru uzø nēchë ihe oma, o bugh nání n'iru Onye-nwe-ayi, kama n'iru madu kwa. 22 Ayi ezikøwo kwa ha na nwa-nna-ayi, onye ayi nwaputara qutu mbe na o nānu qku n'obi n'otutu ihe, ma ubu a o nānu kari qku n'obi nke-uku, site n'oké ntukwasi-obi nke o nātukwasi n'aru unu. 23 Ma o buru na onye o bulu aju ajuju bayere Taitos, o bu onye mu na ya nälukøro unu olu; ma-øbu umu-nna-ayi, ha bu ndi-ozi nke nzukø Kraist, ha bu otuto nke Kraist. 24 Ya mere nēgosinu ha n'iru nzukø Kraist nile ihe gēgosi ihu-n'anya-unu na inya-isi-ayi bayere unu.

9 1 N'ihi na o digh nkpa ka m'degara unu akwukwo bayere ijere ndi nsø

ozi: 2 n'ihi na amataram obi di ọku unu, nke m'nanyara ndi Masedonja isi bayere unu, na Akaia akwadebewo n'aró gara aga; inu-ọku-unu kwali-kwa-ra obi ndi ka n'ọn-ogugu nime ha. 3 Ma ezitewom umu-nna-ayi, ka ewe ghara ime inya-isi ayi nanya bayere unu ka ọ buru ihe-efu n'akuku a; ka unu we buru ndi nọ na nkadebe, dika m'nēkwuri: 4 ka ewe ghara ime ka ihere me ayi onwe-ayi n'uzo ọ bula (ka ayi ghara isi, unu onwe-unu) n'ihe a nke ayi dabere, ma asi na ndi Masedonja gēsom bia, we hu na unu akākwadebegh. 5 Ya mere agurum na ọ di nkpà iriq umu-nna-ayi, ka ha buru uzo jekuru unu, buru kwa uzo me ka ihe-ngozi ahu nke unu buru uzo kwe na nkwa zu okè, ka ihe ahu we buru ihe edoziri, dika ihe-ngozi, ọ bugh kwa dika ihe-nribu.

6 Ma nka ka m'kwuru, Onye were aka-ntagide nāgha nkpuru gēwere kwa aka-ntagide nēwe ihe-ubi; onye were kwa ngozi nāgha nkpuru gēwere kwa ngozi nēwe ihe-ubi. 7 Ka onye ọ bula n'etiti unu nye dika o buru uzo rōputa n'obi-ya; ọ bugh site na nwuta, ma-qbū site na nkpà: n'ihi na Chineke huru onye were obi-utø nēnye n'anya. 8 Ma Chineke puru ime ka amara nile babigara unu ókè; ka unu we babiga ókè ilu ezi ọlu nile ọ bula, ebe unu nwezuru ihe nile nākpà unu n'uzo ọ bula mbe nile: 9 dika edeworo ya n'akwukwø nsø, si,

Ọ ghasara ákù-ya, ọ nyere ndi-oþeye ihe;

Ezi omume-ya nānogide rue mbe ebigh-ebi.

10 Ma Onye ahu Nke nwere inyezu onye nāgha nkpuru nkpuru-ya, Onye nwe-kwa-ra inyezu madu nri ka o rie, Onye ahu gēnyezu unu nkpuru-oghigha-unu, me kwa ka ha ba uba, Ọ gēme kwa ka nkpuru ezi omume-unu rie nne kari: 11 ebe anēme ka unu buru ọgaranya n'ihe nile ọ bula rue afø-ofufo nile, nke sitere n'aka-ayi nāluputa ekele anēkele Chineke. 12 N'ihi na ije-ozi nke ifè-òfufé a abugh nání ihe nēmezü ihe fòduru ndi nsø inwe, kama o site-kwa-ra n'otutu ekele anēkele Chineke we babiga ókè; 13 ebe ha ji nnwaputa nke ije-ozi a nēnye Chineke otuto n'ihi na edoro nkuputa-

unu n'okpuru ozi ọma Kraist, ya na n'ihi afø-ofufo nke nnwekø unu nēme ka ha na madu nile so unu nēnwekø; 14 ha onwe-ha kwa, n'aririo-ha n'ihi unu, nāgusi unu ike n'ihi amara Chineke di nime unu nke kariri nke-uku. 15 Ekele diri Chineke n'ihi onyinye-Ya nke anāpugh ikø akukø ya.

10 i Ma mu onwem Pol ji idinwayø na obi-ọma nke Kraist nāriø unu, mu onye nādi ala n'iru unu mbe m'nø n'etiti unu, ma mbe m'nānogħ enwem obi-ike n'ebe unu nø: 2 ma ariom unu, ka m'ghara inwe obi-ike mbe m'nø n'etiti unu na ntukwasobi ahu nke m'nāgu na m'gēji nwe anya-ike imegide ufodu, ndi nāgu ayi dika ndi nējegħari dika anu-aru-ayi si cho. 3 N'ihi na ọ bu ezie na ayi nējegħari n'anu-aru, ma ayi adigh-ebu agha dika anu-aru si ebu: 4 (n'ihi na ihe-agħa nke ibu-agħa-ayi abugh nke anu-aru, kama ha sitere na Chineke bu ihe puru ikwada ebe ewusiri ike); 5 ebe ayi nēweda ihe anātule n'obi, na ihe nile ọ bula di elu nke eweliri elu imegide ọmuma Chineke, ayi nādqa kwa ihe nile ọ bula anēcheputa n'agħa iñā nti Kraist; 6 ayi nānø kwa dika ndi edoziworo ikpeputa anagh-nti nile n'iħe, mbe ọ bula agħmezu iñā-nti-unu. 7 Unu nēle ihe di n'iru unu anya. Ọ buru na onye ọ bula atukwasivo obi n'onwe-ya na ya bu onye Kraist, ya gua nka ọzø n'onwe-ya, na, dika ya onwe-ya bu onye Kraist, otú a ka ayi onwe-ayi bu kwa. 8 N'ihi na asi na ọ bu ezie na m'għanyabiga isi ókè kari bayere ike-ayi (nke Onye-nwe-ayi nyere iwuli unu elu dika ulo, ọ bugh kwa iweda unu), agagh-eme ka ihere mem: 9 ka m'we ghara idi unu ka agāsi na ejim akwukwo-ozim nile me ka unu tua oké egwu. 10 N'ihi na ha nāsi, Akwukwø-ozi-ya di aró di kwa ike; ma ɔnunø nke aru-ya n'etiti ayi adigh ike, okwu-ya bu kwa ihe akporø ihe-efu. 11 Ka madu di otú a gua nka, na aha madu ayi ji akwukwø-ozi buru n'okwu mbe ayi nānogħ n'etiti unu, madu di otú a ka ayi bu kwa n'olu mbe ayi nø n'etiti unu. 12 N'ihi na ayi enwegħ anya-ike igu onwe-ayi n'etiti ufodu, ma-qbū iwere onwe-ayi tule ha, bú ufodu ndi ahu ndi ha onwe-ha nēme ka amara ha: ma ebe ha

nēwere onwe-ha tū onwe-ha, were kwa onwe-ha tule onwe-ha, ha onwe-ha aghotagh ihe. 13 Ma ayi onwe-ayi agagh-anaya isi rue ihe anāpugh itū atū, kama dika ọtütü nke ihe-ọtütü ahu si di, bù nke Chineke keputara ayi, dika ọtütü, ibiaru ọbunā n'ebé unu nō. 14 N'ihi na ayi esetibigagh onwe-ayi öké, dika agāsi na ayi adigh-eru unu: n'ihi na ayi bu ndi buru uzø biakute unu nime ozi ọma Kraist: 15 ayi adigh-anaya isi rue ihe anāpugh itū atū, nke ahu bu, na ndøbu ndi ọzø døburu onwe-ha n'olu; ma ayi nēle anya na, mbe okwukwe-unu nāba uba kari, agēme ka ayi di uku n'etiti unu dika ihe-ọtütü-ayi si di rue ibabiga-öké, 16 ka ayi we zisa ozi ọma rue ebe nile di n'ofo unu, ghara kwa inya isi bayere ihe edoziri ayi n'ihe-ọtütü onye ọzø. 17 Ma onye nānya isi, ya nya n'Onye-nwe-ayi. 18 N'ihi na onye ya onwe-ya nēme ka amara ya, ọ bugh onye ahu ka anwaputaworo, kama ọ bu onye Onye-nwe-ayi nēme ka amara ya.

1 1 1 1 1 O gādim nō nma ma ọ buru na unu gānagidem n'okwu ntà nke sitere n'enwagh-uche: ma unu nānagidem n'ezie. 2 N'ihi na ejim ekworo Chineke nēkworo unu: n'ihi na ejikorom unu na otū di, ka m'we che unu n'iru Kraist dika nwa-abøghø nāmagh nwoke, bù nke anēmerugh. 3 Ma anamatu egwu, ma ọ nwere uzø ọ bula agēmebi uche-unu ka unu pua n'afø-ofuiø na idi-øcha nke di n'ebé Kraist nō, dika agwø ahu were aghughø-ya ghøgue Iv. 4 N'ihi na asi na onye ahu nke nābia nēkwusa Jisus ọzø, onye ayi nēkwusagh, ma-øbu asi na unu nānara mø di iche, nkc unu nānaragh, ma-øbu ozi ọma di iche, nke unu nānaragh nke-ọma, unu nānagide ya nke-ọma. 5 N'ihi na anamagu na ọ digh uzø ọ bula m'nérugh ndi kachasi elu n'etiti ndi-ozzi. 6 Ma asi na ọ bu ezie na abum onye nāmutagh akwukwø n'uzø ikwu okwu, ma abughm otū a n'uzø ihc-omuma; kama ayi mere ka ọ puta ihé nye unu n'ihe nile ọ bula n'etiti madu nile. 7 Ma-øbu ọ bu nmehie ka m'mehiere, mbe m'wedara onwem n'ala ka ewe welie unu onwcunu elu, n'ihi na ezirim unu ozi ọma nke Chincke n'onyinye-efu? 8 Anapurum

ihe n'aka nzukø Kraist ọzø, nānara ha ego-ølu ka m'we jere unu ozi; 9 mbe m'nø-kwa-ra n'etiti unu, nō kwa na nkpa, abughm onye ọ bula ibu arø; n'ihi na umu - nna - ayi, mbe ha si na Masedønia bia, ha mezuru ihe nke fôdurum inwe; edebe-kwa-ram onwem n'uzø nile ọ bula ka m'ghara inyibø unu, otù a ka m'gēdebe kwa onwem. 10 Dika ezi-okwu nke Kraist di nimem, agagh-ebochi inya-isi a nimem n'akuku nile nke Akaia. 11 N'ihi gini? ọ bu n'ihi na ahughm unu n'anya? Chineke matara. 12 Ma ihe m'nēme ka m'gēme kwa, ka m'we bipuru ndi nāchø ihe ha gēji megidem ihe ahu ha ji megidem; ha ewe hu na ha di kwa ka ayi onwe-ayi n'ihe ha nānya isi. 13 N'ihi na madu di otù a bu ndi-ozzi ugha, ndi-ølu nātu ntu, ndi nēme onwe-ha ka ha yie ndi-ozzi Kraist. 14 Q bugh kwa ihe iju anya; n'ihi na Setan onwe-ya nēme onwe-ya ka o yie mō-ozzi nke ihé. 15 Ya mere ọ bugh ihe uku ma asi na ndi nējere ya ozi nēme kwa onwe-ha ka ha yie ndi nēje ozi ezi omume; ndi ọgwugwu-ha gādi ka ølu-ha si di.

16 Asim ọzø, Ka madu ọ bula ghara iché na abum onye nēnwegh uche: ma ọ buru na unu emegh otù a, otù ọ di naranum nke-ọma dika onye nēnwegh uche, ka mu onwem we nya kwa isi nke-ntà. 17 Ihe m'nēkwu, ekwughm dika Onye-nwe-ayi gēkwu, kama ọ bu dika n'enwagh-uche, n'ihe m'dabere we nānya isi. 18 Ebe ọtutu madu nānya isi n'uzø anu-aru, mu onwem gānya kwa isi. 19 N'ihi na unu were obi-utø nānagide ndi nēnwegh uche, ebe unu nwere uche. 20 N'ihi na unu nānagide ya, ma ọ buru na onye ọ bula eme ka unu buru orù, ọ buru na onye ọ bula eripia unu, ọ buru na onye ọ bula ejide unu, ọ buru na onye ọ bula eweli onwe-ya clu, ọ buru na onye ọ bula apia unu ihe n'iru. 21 Anamekwu okwu bayere ebubo iherc eboro ayi, dika nka, na ayi onwe-ayi bu ndi nādigh ike. Ma n'uzø ọ bula onye ọ bula nwere anya-ike (ọ bu n'enwagh-uche ka m'nēkwu), mu onwem nwe-kwa-ra anya-ike. 22 Hā bu ndi-Hibrø? mu onwem bu kwa. Hā bu ndi Israel? mu onwem bu kwa. Hā bu nkpuru Abraham? mu onwem bu kwa. 23 Hā bu ndi nējere Kraist ozi? (anamekwu

dika onyeanya nādigh nma) mu onwem nēje kari; anamadobubiga onwem okē n'olu kari, anamanobiga okē n'ulo-nkpōrō kari, anāpiam utari nke-uku ri nne, anom n'ōnu ɔnwu ɔtutu mbe. 24 Ubō ise ka ndi-Ju piaram otu adigh n'ogu ube-utari abua. 25 Ubō ato ka apiaram utari, otu ubō ka aturum nkume, ubō ato ka ubō m'nō nime ya kpuru, otu ubochi abali na ehihie ka m'nōworo nime obu-miri; 26 n'ije ɔtutu mbe, n'ize-ndu site n'osimiri, n'ize-ndu site na ndi nāpunara madu ihe, n'ize-ndu site na ndi mba nkem, n'ize-ndu site na ndi mba ɔzø, n'ize-ndu nime obodo, n'ize-ndu nime ɔhia, n'ize-ndu nime okē osimiri, n'ize-ndu n'etiti urmu-nna ugha; 27 n'idobu onwem n'olu na ihuju-anyia, n'imu-anyia ɔtutu mbe, n'okē agu na akpiri-ikpo-nku, n'obubu-ōnu ɔtutu mbe, n'oyi na iha-qtø. 28 Nāgugh ihe di n'ezí, ihe ahu di nke nānyibum kwa-ubochi, bù nchebu m'nēchebu onwem bayere nzukø Kraist nile. 29 Onye nādigh ike, nke mu onwem nēsogh ya n'adigh-ike? onye ka anēme ka ɔ ma n'onya, nke mu onwem nēregh ɔku n'ihi ya? 30 O buru na aghaghm inya isi, m'ganya isi n'ihe nke diri adigh-ikem. 31 Chineke na Nna nke Onye-nwe-ayi Jisus, Onye bu onye agoziri agozí rue mbe nile ebigh-ebi, O matara na ekwughm okwu-ugha. 32 Nime Damaskos onye-isi ala nke nō n'okpuru Aretas, bù eze, nēche obodo ndi Damaskos nche, ijidem: 33 site kwa na window ka esi na mbidi radam n'ihe akpara akpa, m'we ɔapu n'aka-ya.

12 1 Aghaghm inya isi, ɔ bu ezie na ɔ bagh uru; ma m'gēche iru n'ohu na ihe-nkpughe nke Onye-nwe-ayi. 2 Amataram otu madu nime Kraist, arø iri na anø gara aga (ma ɔ bu nime aru, amataghm; ma-ɔbu na ɔ bugh nime aru, amataghm; Chineke matara), na eweliri madu di otu a na mberede rue elu-igwe nke-atø. 3 Amata-kwa-ram madu di otu a (ma ɔ bu nime aru, ma-ɔbu na aru anøgh ya, amataghm; Chineke matara), 4 na eweliri ya rigo na Paradais na mberede, ɔ we nu okwu nke anāpugh ikwu, nke o nēzigh ezi n'iwu ka madu kwue ha. 5 M'gananya isi bayere onye di otu a: ma m'gaghanya isi bayere mu onwem, ma-ɔbugh

n'adigh-ikem nile. 6 N'ihi na asi na agamacho inya isi, m'gagh-abu onye nēnwegh uche; n'ihi na m'gēkwu ezi-okwu: ma esepurum aka, ka onye ɔ bulu we ghara igu ihe bayerem kari ihe ɔ huru na abum, ma-ɔbu nke ɔ nuru n'ōnum. 7 N'ihi ɔkika nke nkpughe ndia—n'ihi ya, ka ewe ghara iwelibigam okē, enyerem ogwu n'anu-arum, bù m-ɔzi nke Setan, ka ɔ we tiem aka, ka ewe ghara iwelibigam okē. 8 Ubō ato ka m'riqø Onye-nwe-ayi aririø bayere ihe a, ka ɔ pua n'arum. 9 O siwokwam, Amaram ezuworo gi: n'ihi na emewo ka ikem zu okē n'adigh-ike. Ya mere kama ihe ɔzø m'gēwere obi-utø nile nya isi n'adigh-ikem nile, ka ike nke Kraist we ridakwasim, biri kwa nimem. 10 N'ihi nka adigh-ike nile na imem ihe-ihere nile na nkpà nile na nsobu nile na okē nkpà nile n'ihi Kraist dim ezi nma: n'ihi na mbe ɔ bulu m'nādigh ike, mbe ahu ka m'nādi ike.

11 Aghowom onye nēnwegh uche: unu onwe-unu rugiderem; n'ihi na ugwo unu ji mu onwem bu ime ka amaram: n'ihi na ɔ digh uzø ɔ bulu m'nērugh ndi kachasi elu n'etiti ndi-ɔzi, asi na ɔ bu ezie na abughm ihe ɔ bulu. 12 Ewere ihe-iriba-ama di iche iche na ɔlu-ebube na ɔlu di ike di iche iche luputa ihe-iriba-ama nile nke onye-ɔzi n'etiti unu ezie na ntachi-obi nile. 13 N'ihi na gini bu ihe ahu nke emere ka unu la ala nime ya kari nzukø Kraist foduru, ma-ɔbugh na mu onwem abugh unu ibu arø? ɔbagharanum ajo omume a.

14 Le, nka bu ubō nke-atø m'nō dik onye edoziworo ibiakute unu; m'gagh-abu kwa ibu arø: n'ihi na achøghm ihe-unu, kama ɔ bu unu onwe-unu: n'ihi na ɔ bugh ɔlu umu ikpadoro ndi muru ha ihe, kama ɔ bu ɔlu ndi muru umu ikpadoro umu-ha. 15 Ma mu onwem gēwere obi-utø nile mefu ihe m'nwere kwe kwa ka emefusia mu onwem n'ihi nkpuru-obi-unu. O buru na anamahubiga unu n'anya okē kari, anāhum n'anya nke-nta kari? 16 Ma ka ɔ di otu a, mu onwem ebogh unu ibu arø; kama, ebe m'bu onye-aghughø, ejim itu-ntu nwude unu. 17 O gābu na esim n'aka onye ɔ bulu n'etiti ndi m'ziteworo unu riþu unu? 18 Ariqøm Taitøs, ziga kwa nwa-nna-ayi ahu ka o

so ya. O gábu na Taitos riþuru unu n'uzo o bula? ayí ewegh otù Mọ ahu jeghari? ay esogh n'otù ije-ukwu ahu?

19 Unu néchè oge nile a na ayí nágópu onwe-ayi nye unu. O bu n'iru Chineke nime Kraist ka ayí nékwu. Ma ihe nile bu n'ihi iwuli unu elu dika ulo, ndi m'huru n'anya. 20 N'ihi na ananiatu egwu, ma o nwere uzo o bula, mbe m'gábia, m'gáhu unu ka unu nábugh aha madu ahú m'náchø, unu ahú kwa mu onwem ka m'nábu aha madu unu náchøgh; ma o nwere uzo o bula esem-okwu, ekworo, Ọnuma, ikpa-iche-iche, nkwo, ntakwu, nfüli-elu, aghara, gádi; 21 ma o nwere uzo o bula, mbe m'gábia ọzø, Chinekem gëwedam n'ala n'iru umu, m'rú-kwa-ra ọtutu madu újú n'etiti ndi mehieworo n'oge gara aga, ha echègharigh kwa n'adigh-ocha na ikwa-iko na agu ikwa-iko nke ha mere.

13 1 Nka bu ubò nke - atø m'nábiakute unu. N'ønu ndi-àmà abua ma-øbu atø ka agéme ka okwu nile o bula guzo. 2 Agwawom ha n'oge gara aga, anamebu kwa uzø gwa ha, bú ndi mehieworo n'oge gara aga, na ndi nile fôduru, dika mbe m'nø n'etiti unu ubò nke-abua, ubu a kwa, mbe m'náñogh n'etiti unu, si, na, o buru na abiam ọzø, m'gagh-eme ebere; 3 ebe unu náchø ihe inwaputa Kraist Onye nékwu okwu nimem; Onye nábugh onye nádigh ike n'ebé unu nø, kama O di ike nime unu: 4 n'ihi na esitere n'adigh-ike kpogide Ya n'obe, ma O sitere n'ike Chineke nádi ndu. N'ihi na ayí onwe-ayi bu kwa ndi

nádigh ike nime Ya, ma ayí gésite n'ike Chineke n'ebé unu nø so Ya di ndu. 5 Nánwanu onwe-unu, ma unu di n'okwukwe-ayi; nánwaputanu onwe-unu. Ma-øbu unu amazugh onwe-unu, na Jisus Kraist nø nime unu? ma-øbugh na o bu ezie na unu bu ndi ajuru aju. 6 Ma anamele anya na unu gámara na ayí onwe-ayi abugh ndi ajuru aju. 7 Ma ayí nékperé Chineke ka unu ghara ime ihe ọjø o bula; o bugh ka ayí onwe-ayi we puta ihè, na ayí bu ndi anwaputara, kama ka unu onwe-unu we némé ihe ọma, ka ayí onwe-ayi we di kwa ka ndi ajuru aju. 8 N'ihi na ayí apugh ime ihe o bula megide ezi-okwu, kama ayí némere ezi-okwu ihe nile. 9 N'ihi na ayí náñuri ọnu, mbe o bula ayí onwe-ayi nádigh ike, ma unu onwe-unu di ike: nka ka ayí nékpe-kwa-ra Chineke, bú ka eme ka unu zu okè. 10 N'ihi nka ka m'néde ihe ndia n'akwukwø mbe m'náñogh n'etiti unu, ka m'we ghara iwere ihe-ike meso unu mbe m'nø n'etiti unu, dika ike nke Onye-nwe-ayi nyerem si di, iwuli elu dika ulo. o bugh kwa ikwada akwada.

11 Nke fôduru, umu-nnam, náñurinu ọnu. Ka anémé unu ka unu zu okè; ka anákasi unu obi; nátuksinu uche-unu nile n'otù ihe; nádinu n'udo: Chineke nke ihu-n'anya na udo gáñoye-kwa-ra unu. 12 Werenu isutu-ønu di nsø kelerita ibe-unu.

13 Ndi nsø nékere uriu.

14 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, na ihu-n'anya nke Chineke, na nnwekø nke Mọ Nsø, diyere unu nile.

AKWUKWØ-OZI NKE PQL DEGARA NDI GALETIA

1 I Pql, onye-ozì (o bugh site na madu, o sitegh kwa n'aka madu, karma o sitere n'aka Jisus Kraist, site kwa n'aka Chineke, bú Nna, Onye mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie), 2 na umunna-ayi nile ndi mu na ha nø, ayí

nédegara nzukø Kraist nile nke Galetia akwukwø: 3 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nna-ayi, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist puta, 4 Onye nyere Onwe-ya n'ihi nmehic nile ayi, ka O we weputa ayí n'aiø oge

nke di ubu a, dika ochichø nke Chineke, bù Nna-ayi, si di: 5 Onye otuto diri rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

6 O néjum anya na unu ncsí n'aka Onye kpørø unu n'amara Kraist ɿabigø qøsø otù a n'ozi qøma di iche; 7 nke nábugh ozi qøma qøzø: q bu náni na ufødu di ndi némé ka obi ló unu miri, ndi náchø kwa itughari ozi qøma Kraist. 8 Ma asi kwa na ayi onwe-ayi, ma-qbu mq-ozi nke sitere n'elu-igwe, gëzì unu ozi qøma qøzø tukwasi ozi qøma nke ayi ziri unu, ya buru anathema. 9 Dika ayi kwuworo n'oge gara aga, anamekwu kwa ya ubu a qzø, Q buru na onye q bula nèzì unu ozi qøma qzø tukwasi nke unu natara, ya buru anathema. 10 N'ihi na q bu madu ka m'némie ka ha kweye ubu a, ma-qbu Chineke? ma-qbu anamachø uzø ime ihe gátø madu utø? q buru na anom némé ihe gátø madu utø, m'gagh-abuwori orù nke Kraist.

11 N'ihi na emem ka unu mara, umunnam, na ozi qøma m'zisara, na q digli ka madu chéputara. 12 N'ihi na mu onwem anatagh kwa ya site na madu, q digh kwa onye zirim ya, kama o rurum site na nkpuhghe nke Jisus Kraist. 13 N'ihi na unu nuru ihe bayere ibi-obim n'oge gara aga n'uzø ndi-Ju, na anamesobu nzukø Chineke ike-uku ri nne, mebi kwa ya: 14 anamaga-kwa-ri n'iru n'uzø ndi-Ju kari qtutu ndi-qbøm n'etiti mba nkem, ebe obim nánubigara ozizi ahu qku okè kari, bù nke nnam-hà nyere ayi n'aka idebe. 15 Ma mbe q di Chineke ezi nma, bù Onye sitere n'oge m'no n'afø nnem kewaputam, site kwa n'amara-Ya kpøm, 16 mbe q di Ya ezi nma ikpughe Okpara-Ya nimem, ka m'we zisa ozi qøma Ya n'etiti ndi mba qzø; ngwa ngwa mu na anu-aru na qbara abagh izù: 17 aragoghm kwa na Jerusalem jekuru ndi burum uzø buru ndi-ozi: kama ejercm Arebia; we laghachi na Damaskøs qzø.

18 Mbe ahu mbe arø atø gasiri arigorom na Jerusalem ileta Kifas, mu na ya we nogide ubøchi iri na ise. 19 Ma ahughm onye qzø n'etiti ndi-ozi, ma q bu náni Jemes nwa-nne Onye-nwe-avi. 20 Ma ihe ndia nke m'nédégara unu, le, n'iru Chineke, na ekwughm okwu-ugha. 21 Mbe ahu abiarurum akuku nile Siria na Silisia.

22 Ma nzukø nile nke Judia nke di nime Kraist nø námagh irum: 23 ma q bu náni na ha nánu, si, Onye ahu nke nésobu ayi n'oge gara aga, o nèzì ozi qøma ubu a nke okwukwe ahu nke q némibi n'oge gara aga; 24 ha we nénye Chineke otuto n'ihe ha huru n'arum.

2 i Mbe ahu mbe arø iri na anø gasiri arigorom na Jerusalem qzø, mu na Banabas, m'kuru kwa Taitos ka mu na ya yikø je. 2 Ma arigorom n'uzø nkpuhghe; m'we debe n'iru ha ozi qøma ahu nke m'nékwsa n'etiti ndi mba qzø, ma edeberem ya n'iru ndi akporø ihe mbe ha nø iche, ka m'ghara ibu onye nába qø ma-qbu onye barari qø n'efu n'uzø q bula. 3 Ma qbunà Taitos, onye mu na ya nø, ebe q bu onye-Grik, erugideghl ya ka ebi ya úgwù: 4 ma n'ihi urmu-nna ugha ndi ekubatarari na nzuzo, madu ndi ɿebatara ka ha ledo inwe-onwe-ayi nke ayi nwere nime Kraist Jisus, ka ha we me ka ayi buru orù: 5 ndi ayi nénylegh uzø n'uzø idø onwe-ayi n'okpuru ha, é-é, q buguh otù oge hour; ka ezi-okwu nke ozi qøma we nogide n'etiti unu. 6 Ma site n'qunu ndi akporø ihe (aha madu ha buri n'oge gara aga, q megh ihe di iche n'anyam: Chineke adigh-ele madu anya n'iru)—asim, na ndi ahu akporø ihe enyeghm izù q bula: 7 kama n'akuku qzø, mbe ha huru na enyereri ozi qøma nke ndi ebigh-úgwù n'akam na ntukwasi-obi idebe, dika enyereri Pita ozi qøma nke ndi obibi-úgwù n'aka idebe 8 (n'ihi na Onye lusiri Pita olu ike ka q we lua olu onye-ozi nke ndi obibi-úgwù, Onye ahu lusi-kwa-ram olu ike ka m'we jekuru ndi mba qzø); 9 mbe ha hu-kwa-ra amara enyerem, Jemes na Kifas na Jon, bù ndi akporø ide, nara mu na Banabas aka-nri nke nnwekø, ka ayi onwe-ayi we jekuru ndi mba qzø, ka ha onwe-ha we jekuru kwa ndi obibi-úgwù; 10 q bu náni na ha chorø ka ayi cheta ndi-obeye; nke m'nuru qku n'obi ime otù ihe ahu.

11 Ma mbe Kifas biaruru Antiòk, eguzogiderem ya n'iru, n'ihi na q nø n'omuma-ikpè. 12 N'ihi na mbe madu ufødu akésigh n'ebe Jemes nø bia, ya na ndi mba qzø néríkø ihe: ma mbe ha biara, q wezugabara we kewapu onwe-ya, ebe q nátu egwu ndi obibi-úgwù. 13 Ndi-Ju fòduru we so ya

n'inwe kwa iru-aoua; nke nacie ka iru-abua-ha dörö Banabas onwe-ya iso ha. 14 Ma mbe m'huru na ha agazigh dika ezi-okwu nke ozi oma si di. asirim Kifas n'iru ha nile, Q buru na gi onwe-gi adi ndu dika ndi mba ozq, ma q bugh dika ndi-Ju, q bu ezie na i bu onye-Ju, i si ana erugide ndi mba ozq ka ha so uzq ndi-Ju? 15 Ayi onwe-ayi, q bu ezie na ayi bu ndi-Ju dika esi mu ayi, buru kwa ndi nābugh ndi-nmehic ndi sitere na ndi mba ozq, 16 ma ebe ayi matara na agugh madu n'onye ezi omume site n'olu di iche iche nke iwu, ma q bu nāui okwukwe ekwerc na Jisus Kraist ka ejigu madu n'onye ezi omume, q bunā ayi onwe-ayi kwere na Kraist Jisus, ka ewe gua ayi na ndi ezi omume site n'okwukwe ayi kwere na Kraist, q bugh kwa site n'olu di iche iche nke iwu: n'ihi na site n'olu di iche iche nke iwu q digh anu-aru q bula, bù madu, agāgu n'onye ezi omume. 17 Ma q buru na ahuru na ayi onwe-ayi bu kwa ndi-nmehic, mbe ayi nāchö uzq agēsi gu ayi na ndi ezi omume nime Kraist, q bu na Kraist bu onye nāje ozi nimehic? Chineke ekwela. 18 N'ihi na asi na ihe m'kwaturu, ihe ndia ka m'nēwuli elu ozq dika ulo, anameme ka madu mara na abum onye-njehie. 19 N'ihi na mu onwem sitere n'aka iwu nwua n'ebe iwu di, ka m'we di ndu n'ebe Chineke no. 20 Akpogidekwo mu na Kraist n'obe; q bugh kwa mu onwem nādi ndu ozq, kama q bu Kraist nādi ndu nimem: ma ndu ahu m'nādi n'anu-aru ubu a, anamadi ya n'okwukwe, bù nke m'kwere n'Okpara Chineke, Onye hurum n'anya, rara kwa Onwe-ya nye n'ilim. 21 Ajughm amara nke Chineke: n'ihi na asi na ezi omume abia site n'aka iwu, ya mere Kraist nwuru n'efu.

3 1 A ndi Galetia nēnwegh uche, onye riri obi-unu, ndi ewere Jisus Kraist gosi ora madu n'anya-unu, dika Onye akpogidereri n'obe? 2 Nāni nka ka m'nāchö imata n'önü-unu, Ünu sitere n'olu di iche iche nke iwu nata Mọ Nṣo, ma-qbu na unu sitere n'önü nke okwukwe nata Ya? 3 Ünu bu ndi nēnwegh uche otu a? ebe unu malitere na Mọ Nṣo, q bu n'anu-aru ka anćme ka unu zue okē ubu a? 4 Ünu huru otutu ahu a n'efu? ma asi na

q bu ezie na unu huru ha n'efu. 5 Ya mere Onye ahu Nke nwe inyezu unu Mọ Nṣo, Nke nāluputa kwa ǫlu di ike nime unu, O sitere n'olu di tche iche nke iwu ma-qbu na o sitere n'önü nke okwukwe nćme ya? 6 Dika Abraham kwere Chineke, ewe gua nke ahu nye ya n'ezz omume. 7 Ya mere maranu na ndi sitere n'okwukwe, ndi ahu bu umu Abraham. 8 Ma ihe edeworo n'akwukwo nsq, ebe o buru uzq hu na Chineke nēsite n'okwukwe gu ndi mba ozq na ndi ezi omume, o buru uzq zic Abraham ozi oma, si, Agāgozi mba nile nime gi. 9 Ya mere ndi sitere n'okwukwe, ndia ka anāgozi, ha na onye okwukwe ahu, bù Abraham. 10 N'ihi na ka ha ra, bù ndi sitere n'olu nke iwu, ha nq n'okpuru ǫbubu-önü: n'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, si, Onye anābu önü ka q bu, bu onye q bula nke nānogidegh n'ihe nile edeworo n'akwukwo iwu, ime ha. 11 Ma q putara ihé na q digh onye q bula anāgu n'onye ezi omume n'iwu n'iru Chineke: n'ihi na, Onye ezi omume gēsite n'okwukwe di ndu; 12 ma iwu ahu esitegh n'okwukwe; kama, Onye nćme ihe ndia gādi ndu nime ha. 13 Kraist ɬaputara ayi n'obubu-önü nke iwu ahu, ebe Q ghōrō ǫbubu-önü n'qiiqdu-ayi: n'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, si, Onye anābu önü ka q bu, bù onye q bula nke anākwuba n'clu osisi: 14 ka ngozi nke Abraham we rue ndi mba ozq nime Kraist Jisus; ka ayi we site n'okwukwe ahu nara nkwa Nke bu Mọ Nṣo.

15 Umu - nnam, anamekwu dika madu: Asi na q bu nāni ǫbuba-ndu madu, mbe edozisiri ya nke-oma, q digh onye q bula nćvezuga ya, ma-qbu nētiye ihe ozq nime ya. 16 Ma q bu Abraham ka ekwerc nkwa ndia, ya na Nkpuru-ya. Q sigh, Na nkpuru, dika O nēkwu okwu bayere ǫtutu; kama dika O nēkwu okwu bayere otu Onye, Q si, Na Nkpuru-gi, Nke bu Kraist. 17 Ma nka bu ihe m'nēkwu; ɬbuha-ndu nke Chineke buruworo uzq dozie nke-oma, iwu ahu, nke putara mbe nnū arō na orū arō na iri gasiri, ewezugagh ɬbuha-ndu ahu, ime nkwa ahu ka q ghara idī irē. 18 N'ihi na asi na ihe-nketa ahu sitere n'iwu, o sitegh kwa na nkwa ozq: ma

Chineke esitewo na nkwa nye Abraham ihe-nketa ahu n'amara. 19 Gini kwa bu iwu ahu? Atukwasiri ya n'ihi njehie, rue mbe Nkpuru ahu gābia, bú Onye ekweworo nkwa; esite-kwa-ra n'aka ndi-mo-ozi nye iwu ahu site n'aka onye-obubo. 20 Ma onye-obubo abugh nke otù onye; ma Chineke bu otù onye. 21 Ya mere, iwu ahu nēmegide nkwa Chineke? Chineke ekwela: n'ihi na asi na enyereri iwu nke puru ime ka adi ndu, n'ezie ezi omume gēsitewori n'iwu. 22 Otú o di, ihe edeworo n'akwukwo nsq mechibidoro ihe nile n'okpuru nmehie, ka ewe were nkwa ahu nke sitere n'okwukwe ekwere na Jisus Kraist nye ndi kwere ekwe.

23 Ma mbe okwukwe akābiagh, anēche ayi nche n'okpuru iwu, ebe anēmcchibido ayi rue okwukwe ahu nke agaje ikpughe. 24 Ya mere iwu ahu aghow onye-ozizí-ayi ikuru ayi biakute Kraist, ka ewe site n'okwukwe gu ayi na ndi ezi omume. 25 Ma ebe okwukwe ahu biaworo, ayi anogh ozo n'okpuru onye-ozizí. 26 N'ihi na unu nile bu umu Chineke, site n'okwukwe, nime Kraist Jisus. 27 N'ihi na ka unu ra, bú ndi emere baptism ibà nime Kraist, unu yikwasiri Kraist. 28 Onye-Ju ma-qbū onye-Grik apugh idi, orù ma-qbū onye nwe onwe-ya apugh idi, nwoke na nwayi apugh idi: n'ihi na unu onwe-unu nile bu otù onye nime Kraist Jisus. 29 Ma o buru na unu onwe-unu bu ihe di n'aru nke Kraist, ya mere unu bu nkpuru Abraham, buru ndi-nketa dika nkwa si di.

4 1 Ma asim na ka oge ra onye-nketa ahu nō ka nwa oihu, o digh iche n'ihe o bula n'ebe orù nō, o bu ezie na o bu onye-nwe ihe nile; 2 karna o nō n'okpuru ndi etiyere ya n'aka-ha na ndi nāchi èzí-na-ulø-ya rue oge nna-ya buru uzø ka àka. 3 Otú a ayi onwe-ayi kwa, mbe ayi bu umu oihu, o bu n'okpuru ihe-ozizí mbu nke uwa ka ejidere ayi dika orù: 4 ma mbe oge ahu zuru, Chineke ziputara Okpara-Ya, Onye amuru site na nwayi, Onye amuru n'okpuru iwu, 5 ka O we baputa ndi nō n'okpuru iwu, ka ayi we nata ido-ka-umü-ndikom ahu. 6 Ma n'ihi na unu bu umu-ndikom, Chineke ziputara Mo nke Okpara-Ya ba nime obi-ayi, nēti

nkpu, si, Aba, Nna. 7 Ya mere i bugh orù ozo, kama i bu nwa-nwoke; ma o buru na i bu nwa-nwoke, i bu kwa onyen-keta site n'aka Chineke.

8 Otú o di, mbe ahu, ebe unu nāmatagh Chineke, unu bu orù nke ndi nābugh chi dika ha si puta n'uwa: 9 ma ubu a, mbe unu maworo Chineke, ma-qbū, nke bu ezi-okwu kari, unu bu ndi Chineke maworo, ùnu si aña chighari ozo n'ihe-ozizí mbu nādigh ike nēnwegh kwa ihe o bula, nke unu nāchø ibu orù-ha ozo oihu? 10 Unu nēlezi anya idebe ubochi, na onwa, na oge, na arø. 11 Anamatu egwu unu, ma o nwere uzø o bula m'dobuworo onwem n'olu n'aru unu n'efu.

12 Umu-nnam, ariom unu, menu onwe-unu ka unu di ka mu onwem, n'ihi na mu onwem me-kwa-ra onwem ka m'di ka unu onwe-unu. Unu emeghm ajø omume o bula: 13 ma unu matara na o bu n'ihi adigh-ike nke anu-aru ka m'ziri unu ozi oma na mbu: 14 unu apkogh kwa ihe di n'anu-arum nke bu onwunwa n'ebe unu nō ihe-efu, o sogh kwa unu oyi; kama unu naram nke-oma dika mo-ozi nke Chineke, dika Kraist Jisus. 15 Ole ebe o di kwa, bú oþpukpo unu nākpø onwe-unu ndi ngózi diri? n'ihi na abaram unu àmà, na, o buru na o bu ihe unu puru ime, unu gāghuputawori anya-unu nyem. 16 Ya mere àghowom onye-iro-unu, n'ihi na anamagwa unu ezi-okwu? 17 Ha were obi nānu oku chø unu n'uzø nādigh nma; ma ha nāchø imechibido unu uzø n'èzí, ka unu we were obi nānu oku chø ha. 18 Ma o di nma ka ewere obi nānu oku chø unu n'ihe oma mbe nile, o bugh kwa nání mbe m'nō n'etiti unu. 19 Umu-ntakirim, unu ndi ime unu nēmem ozo rue mbe agéme ka udi Kraist di nime unu, 20 o gādimnō nma ma asi na apurum inø n'etiti unu ubu a, na ibanwe olum; n'ihi na enwerem obi abua n'ebe unu nō.

21 Gwanum, unu ndi nāchø inø n'okpuru iwu, ùnu adigh-anu iwu ahu? 22 N'ihi na edewo ya n'akwukwo nsq, na Abraham nwere umu-ndikom abua, otù site n'orù-nwayi ahu, otù site kwa na nwayi ahu nke nwere onwe-ya. 23 Ma o bu n'uzø anu-aru ka amuworo nwa nke sitere n'orù-nwayi ahu; ma

esitewo na nkwa mu nwa nke sitere na nwayi ahu nwere onwe-ya. 24 Ma ewere ihe ndia ma atù: n'ihi na ndinyom abua ndia bu ọbuha-ndu abua; otù si n'ugwu Sainai puta, nāmu umu nye n'orù, nwayi ahu bu Hega. 25 N'ihi na Sainai nka bu ugwu di n'Arebia, ya na Jerusalem nke di ubu a kwu kwa: n'ihi na ọ nō n'orù, ya na umu-ya. 26 Ma Jerusalem nke di n'elu nwere onwe-ya, ya onwe-ya bu kwa nne-ayi. 27 N'ihi na edewo ya n'akwukwò nsø, si,

Ka obi nātø gi utø, nwayi-àgà nke nādigh-amu nwa;

Tiwa nkpu ọnù, ti kwa nkpu, gi onye ime nādigh-eme:

N'ihi na umu nke nwayi arapuru nání ya di ọtutu kari umu nke nwayi ahu nwere di.

28 Ma ayi onwe-ayi, umu-nnam, bu umu nke nkwa, dika Aisak. 29 Ma dika onye amuru n'użø anu-aru soñuru onye amuru n'użø Mø Nsø mbe ahu, obuná otú a ka ọ di ubu a. 30 Otú ọ di, gini ka ihe edeworo n'akwukwò nsø nēkwu? Chupu orù-nwayi a na nwa-ya nwoke: n'ihi na nwa-nwoke orù-nwayi agagh-eso nwa nke nwayi ahu nke nwere onwe-ya keta ihe. 31 N'ihi nka, umu-nnam, ayi abugh umu nke orù-nwayi, kama ayi bu umu nke nwayi ahu nwere onwe-ya.

5 1 Kraist mere ka ayi pua n'orù ka ayi we nwe onwe-ayi: ya mere nēguzosinu ike, unu ekwela ka ewere yoke nke bu ibu-orù tuhi unu ọzø.

2 Le, mu onwem Pøl si unu, na, asi na unu ekwe ka ebi unu úgwù, Kraist agagh-abara unu urù ọ bula. 3 Ma agwasim onye ọ bula ike, bú onye kwere ka ebi ya úgwù, na ọ bu onye ji ugwo idebe iwu ahu dum. 4 Atòpuru unu n'aru Kraist, unu ndi nāchø ka ewere iwu gua unu na ndi ezi omume; unu siri n'amara dapu. 5 N'ihi na ayi onwe-ayi ji Mø Nsø nēchesi ihe anéle anya ike, bú ezi omume, site n'okwukwe. 6 N'ihi na nime Kraist Jisus ọ digh ike ọ bula obibi-úgwù ma-Ọbu ebigh-úgwù nwere; kama nke nwere ike bu okwukwe nke sitere n'aka ihu-n'anya alusi Ọlu ike. 7 Unu nābèrì Ọsø nke-Ọma; onye bochiri unu, ka unu ghara ikwewere ezi-Okwu ahu? 8 Nkweye ahu emere ka unu kweye esitegh n'Onye ahu Nke nākpø

unu. 9 Ihe-iko-achicha di ntà nēko obe utu Ọka agwørø agwø dum. 10 Mu onwem atukwasiwo obim n'ebe unu nō nime Onye-nwe-ayi, na unu agagh-atukwasi uche n'ihe ọ bula Ọzø: ma onye nēme ka obi lò unu miri gēbu ikpé-ya, onye ọ bula. 11 Ma mu onwem, umunnam, ọ buru na anom nēkwusa ibi-úgwù, gini mere anø nēsoñum? m'kwusa otú a, emewo ka Ọnyà nka, bú obe, ghara idi irè. 12 O gādim nō nma ma asi na ndi nēkpù unu iru gême onwe-ha onozi.

13 N'ihi na unu onwe-unu, umunnam, ka akporø ka unu nwe onwe-unu; nání unu ewerela inwe-onwe-unu ahu nye ka ọ buru ihe anu-aru-unu gēji me ihe, kama werenu ihu-n'anya burita orù ibe-unu. 14 N'ihi na edebezuwo iwu nile n'otù okwu, bú nka; Hu onye-abata-obi-gi n'anya dika onwe-gi. 15 Ma ọ buru na unu atarita ibe-unu aru, ripia kwa ibe-unu, lezienu anya ka unu ghara ikpochapurita onwe-unu.

16 Ma asim, Nējegharinu site na Mø Nsø, unu agagh-emezu kwa agu nke anu-aru ma-qli. 17 N'ihi na agu nāgu anu-aru megide Mø Nsø, agu nāgu kwa Mø Nsø megide anu-aru; n'ihi na ndia nēmegide onwe-ha; ka unu we ghara ime ihe ndia ọ bula unu nāchø ime. 18 Ma ọ buru na Mø Nsø nēdu unu, unu anøgh n'okpuru iwu. 19 Ma Ọlu nile nke anu-aru putara ihè, nke di ka ndia, ikwa-iko, adigh-Ọcha, agu ikwa-iko, 20 ikpere-arusi, igwo-ńsí, ibu-iro, esem-okwu, ekworo, Ọnuma, ikpa-iche-iche, nkewa, irø-òtù, 21 ikpø-asi, iñubiga-manya-ókè, ite-egwù, na ihe yiri ihe ndia: nke m'buru uzø gwa unu, dika m'buru uzø gwa unu n'oge gara aga, na ndi nēme ihe di otú a agagh-eketa ala-eze Chineke. 22 Ma nkpuru nke Mø Nsø bu ihu-n'anya, Ọnù, udo, ogologo-ntachi-obi, obi-Ọma, idi-nma, ikwesi-ntukwasi-obi, 23 idi-nwayø, imerü-ihe-n'ókè: ọ digh iwu nēmegide ihe nile di otú a. 24 Ma ndi nke Kraist-ayi Jisus kpogidere anu-aru-ha n'obe, ya na Ọchichø Ọjø nile na agu ihe Ọjø nile di ya.

25 Ọ buru na ayi di ndu site na Mø Nsø, ka ayi nāgazi kwa site na Mø Nsø. 26 Ka ayi ghara ighø ndi nāchø otuto efu, nāchørita ibe-ayi okwu, nākpørita ibe-ayi asì.

6 1 Umu-nnam, asi na ọ bu ezie na anwude madu mbe ọ nō na ndahie ọ bula, unu onwe-unu, bú ndi Mọ Nṣo nāchi, menu ka madu di otú a guzozie nime mọ nke idi-nwayo; nēlezi onwe-gi anya, ka aghara inwa kwa gi onwe-gi. 2 Nēburitanu ibu nānyi ibe - unu, nēdebezu-kwa-nu iwu Kraist n'uzo di otú a. 3 N'ihi na asi na madu nēchē na ya bu ihe, mbe ọ nābugh ihe ọ bula, ọ nāgho onwe-ya aghugho n'obi. 4 Ma ka onye ọ bula nwaputa ọlu nke aka ya, mbe ahu ka ọ gēnwe kwa ihe ọ gānyara isi n'ebe nāní ya onwe-ya nō, ọ bugh kwa n'ebe ibe-ya nō. 5 N'ihi na madu nile n'otù n'otù gēbu ibu nke aka ha.

6 Ma onye ewere okwu ọnū nēzí okwu Chineke, ya me ka onye nēwere okwu ọnū nēzí ya so ya nēnwekọ ezi ihe nile. 7 Unu ekwela ka eduhie unu; Chineke abugh onye anēlèlì: n'ihi na nkpuru ọ bula madu nāgha, nke ahu ka ọ gēweta kwa n'ubi. 8 N'ihi na onye nāgha nkpuru nye anu-aru onwe-ya gēsite n'anu-aru ahu weta nmebi dika ihe-ubi; ma onye nāgha nkpuru nye Mọ Nṣo gēsite na Mọ Nṣo weta ndu ebigh-ebi dika ihe-ubi. 9 Ma ike agwula ayi n'obi n'ime ihe ọma: n'ihi na ayi gēweta ihe-ubi mbe oge-ya ruru, ma ayi adagh mbà.

10 Ya mere otú a, otú ayi nwere oge, ka ayi nālu ezi ihe n'ebe madu nile nō, ma ka ayi nālu ezi ihe karisia n'ebe ndi èzina-ulø nke okwukwe-ayi nō.

11 Lenu otú nkpuru-akwukwø m'ji aka nkem degara unu di okpotokpo. 12 Ka ha ra, bú ndi nāchø ka ha ma nma n'anu-aru n'iru madu, ndi ahu nērugide unu ka ebi unu úgwù; ihe ha ji me ya bu nāní ka ewe ghara isoju ha n'ihi obe Kraist. 13 N'ihi na ndi kwere ka ebi ha úgwù, ọbuná ha onwe-ha adigh-edede iwu; kama ha nāchø ka ebi unu úgwù, ka ha we nya isi n'anu-aru unu onwe-unu. 14 Ma Chineke ekwela ka m'nya isi, ma-qbugh n'obe Onyenwe-ayi Jisus Kraist, nke esiteworo na ya kpogide uwa n'ebe m'nō, kpogide kwa mu onwem n'ebe uwa di. 15 N'ihi na obibi-úgwù abugh ihe, ebigh-úgwù abugh kwa ihe, kama ọ bu òkikè ọhu. 16 Ka ha ra kwa, bú ndi gāgazi dika ihe-ötütù a si di, udo dikwasi ha, ya na ebere, dikwasi kwa Israel nke Chineke.

17 Site n'ubu a ka onye ọ bula ghara isoju: n'ihi na mu onwem nēbu n'arum apa di iche iche nēgozi na abum onye Jisus.

18 Ka amara nke Onyenwe-ayi Jisus Kraist diyere mọ-unu, umu - nnam. Amen.

AKWUKWØ-OZI NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI EFESQS

1 1 Pql, onye-ozi nke Kraist Jisus site n'ochichø nke Chineke, nēdegara ndi nsø ndi nō n'EfesQS, na ndi kwere na Kraist Jisus, akwukwø: 2 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nna-ayi, na Onyenwe-ayi Jisus Kraist putta.

3 Onye agoziri agozzi ka Q bu, bú Chineke na Nna nke Onyenwe-ayi Jisus Kraist, Onye were ngozzi nile ọ bula nke Mọ Nṣo gōzie ayi n'ebe di n'elu-igwe nime Kraist: 4 dika Q roputara ayi nime Ya mbe akatogh ntø-ala uwa, ka ayi we di nsø buru kwa ndi anāpugh ita

uta n'iru Ya n'ihu-n'anya: 5 ebe O buru uzø ka ayi àkà ka ewe site n'aka Jisus Kraist do ayi ka umu-Ya ndikom, dika ọ di Ya ezi nma n'ochichø-Ya, 6 ka ewe to ebube nke amara-Ya, bú nke Q were amara me ka ayi nara n'aka-Ya nime Onye ahu Q huru n'anya: 7 Onye ayi sitere n'obara-Ya nwe nbaputa-ayi nime Ya, bú nbaghara nke ndahie nile ayi, dika àkù nke amara-Ya si di, 8 nke Q mere ka ọ babigara ayi ókè n'amam-ihe na uche nile, 9 mbe Q mesiri ka ayi mara ihe-omimi nke ihe Q chørø, dika ọ di Ya ezi nma, bú

ihe O zubere nime Ya, 10 rue ọchichi-ézí-na-ulø nke ozuzù oge akara àkà, **ichikòta** ihe nile nime Kraist-ayi dika Isi, bú ihe nile di n'elu-igwe, na ihe nile di n'elu uwa; nime Ya, ka m'kwuru, 11 Nke eme-kwa-ra ayi ka ayi buru ihe-nketa nime Ya, ebe ebura uzø ka ayi àkà dika Onye ahu zubere, Onye nälusi ihe nile ike dika izù nke ọchichø-Ya si di; 12 ka ayi we buru ihe agéji to ebube-Ya, ayi ndi leworo anya Kraist na mbu: 13 Onye unu onwe-unu nø kwa nime Ya, mbe unu nuru okwu nke ezi-okwu ahu, bú ozi ọma nke nzoputa-unu, ọ bu kwa nime Ya, mbe unu kwe-kwa-ra na Ya, ka ejì Mọ Nsø nke nkwa ahu ka unu akára, 14 bú Mọ Nsø, Onye bu ihe ayi ji mara na ayi gëketazu ihe-nketa-ayi, rue nñaputa nke ihe Chineke nwetara, ka ewe to ebube-Ya.

15 N'ihi nka mu onwem kwa, ebe m'nuru okwu bayere okwukwe di nime unu nke unu kwere n'Onye-nwe-ayi Jisus, na ihu-n'anya unu ji hu ndi nsø nile, 16 ewepughm aka n'ikele ekele bayere unu, nèhota kwa unu n'ekperem; 17 ka Chineke nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, bú Nna nke ebube, we nyc unu Mọ nke amam-ihe na nkughe nime nmazu-Ya; 18 ebe emeworo ka anya obi-unu nara ihè, ka unu we mata ihe bu olile-anya nke ọkpukpø-Ya, mata kwa ihe bu àkù nke ebube nke ihe-nketa-Ya n'etiti ndi nsø Ya, 19 mata kwa otú ike-Ya di uku ri nne n'ebé ayi nø, bú ndi kwere, dika ilusi-olu-ike nke idì-ike nke ike-Ya si di, 20 nke Q lusiri ike nime Kraist, mbe Q mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, me kwa ka Q nñodu n'aka-nri-Ya n'ebé di n'elu-igwe, 21 kachasi ha nile elu, bú ibu-onye-isi, na ichi-isi, na ike, na ibu-onye-nwe-madu, na aha ọ bula anákpo ya aha, ọ bugh nání n'oge a, kama ọ bu kwa n'oge nke gaje ibia: 22 O do-kwa-ra ihe nile n'okpuru ukwu-Ya abua, ọ bu kwa Ya onwe-ya ka Q mere ka Q buru isi n'elu ihe nile n'ebé nzukø-Ya nø, 23 nke bu aru-Ya, ozuzù nke Onye ahu Nke näluzu ihe nile nime madu nile.

2 1 Unu onwe-unu ka Q me-kwa-ra ka unu di ndu, mbe unu nø n'ònwu site na ndahie nile unu na nmehie nile unu, 2 nke unu jeghariri nime ha n'oge gara aga n'użø oge nke uwa nka, dika onye-isi

nke ike nke mbara-elu-igwe si chø, bú mọ ahu nke nälusi ọlu ike nime umu nke ekweyegh-ekweye ubu a; 3 ndi ayi onwe-ayi nile bi-kwa-ra obi n'etiti ha n'oge gara aga nime agu ihe ọjø nke anu-aru-ayi, nême ihe nile anu-aru-ayi na èchiché-uche-ayi chørø, buru kwa umu nke iwe dika esi mu ayi, dika ndi fôduru bu kwa:—4 ma Chineke, ebe Q bu ọgaranya n'ebere, n'ihi oké ihu-n'anya-Ya Q huru ayi, 5 ọbuná mbe ayi nø n'ònwu site na ndahie nile ayi, Q mere ka ayi so Kraist dikø ndu (ejìwo amara zoputa unu), 6 me kwa ka ayi so Ya si n'ònwu bilikø, me kwa ka ayi so Ya nñodukø n'ebé di n'elu-igwe, nime Kraist Jisus: 7 ka Q we gosi ihe a n'oge nile gaje ibia, bú àkù nke amara-Ya di uku ri nne, n'obi-ọma n'ebé ayi nø nime Kraist Jisus: 8 n'ihi na ọ bu amara ka ejìwo zoputa unu, site n'okwukwe; nka esitegh kwa n'onwe-unu: ọ bu onyinye Chineke: 9 o sitegh n'olu, ka onye ọ bula we ghara inya isi. 10 N'ihi na ayi bu ihe Q mere, ndi ekere èkè nime Kraist Jisus ilu ezi ọlu, nke Chineke buru uzø dozie ka ayi we jegharia nime ha.

11 N'ihi nka chetanu, na n'oge gara aga unu onwe-unu, bú ndi mba ọzø n'anu-aru, ndi ha nákpo aha Ebigh-úgwù, bú ndi anákpo aha Obibi-úgwù, n'anu-aru, nke ejì aka me; 12 na unu guzoro iche n'ebé Kraist nø n'oge ahu, ndi emereri ka unu buru ndi ala ọzø n'ebé ọnqù ndi amuru ndi Israel di, unu bu kwa ndi-obia n'ebé ọbuba-ndu nile nke nkwa ahu di, ndi nénwègh clile-anya, ndi námagh kwa Chineke n'uwa. 13 Ma ubu a nime Kraist Jisus unu onwe-unu, bú ndi nø n'ebé di anya n'oge gara aga, unu ka emere ka unu nø nso nime Ọbara Kraist. 14 N'ihi na Ya onwe-ya bu udo-ayi, Onye mere ihe abua ahu ka ha buru otù ihe, Onye kwada-kwa-ra mþidi etiti nke ngige, 15 ebe ọ bu nime anu-aru-Ya ka Q mere ka iro ahu ghara idì irè, bú iwü nke bu ihe di iche iche enyere n'iwu; ka Q we were madu abua ahu kè otù madu ọhu nime onwe-ya, nême ka udo di; 16 ka Q we were kwa obe-Ya me ka ha abua na Chineke di n'otù nime otù aru, ebe O ọbusiri iro ahu nime ya: 17 Q we bia zi unu ndi nø n'ebé di anya ozi ọma nke

udo, zi kwa ndi nō nso ozi ḥoma nke udo: 18 N'ihi na ayi abua sitere n'aka-Ya nwe nkporata-ayi n'ebe Nna nō nime otū Mọ Nso. 19 Ya mere otū a unu abugh ndi-qbia na ndi nānq dika qbia qzq site n'ubu a, kama unu soro ndi nsq buru ndi amuru n'ala, unu bu kwa ndi ézí-na-ulø Chineke, 20 ewu-kwa-ra unu dika ulø n'elu ntq-ala nke bu ndi-ozzi na ndiamuma, nke isi nkume nime nkuku ntq-ala ahu bu Kraist Jisus onwe-ya; 21 q bu kwa nime Ya ka ulø nile q bula anēwu n'ulo ahu, ebe anējikq ha nke-ozzi, nāba uba we buru ulø nsq nime Onye-nwe-ayi; 22 Onye anēwukq kwa unu onwe-unu nime Ya ka unu we buru ebe-obibi nke Chineke nime Mọ Nso.

3 1 N'ihi nka mu onwem Pol, onye-nkporo nke Kraist Jisus n'ihi unu ndi mba qzq,—2 asi na q bu ezie na unu nuru okwu bayere ḥochichi-ézí-na-ulø nke amara Chineke ahu nke enyerem n'ebe unu nq; 3 na emere ka m'mara ihe-omimi ahu n'uzq nkpuqhe, dika m'deworo n'akwukwø a na mbu n'okwu ole-na-ole, 4 nke unu gēji pu ihuta nghotam n'ihe-omimi nke Kraist, mbe unu guru ya; 5 nke anēmegh ka umu madu mara ya n'obq qzq, dika ekpughere ya ubu a nye ndi-ozzi-Ya na ndi-amuma-Ya di nsq nime Mọ Nso; 6 bú, na ndi mba qzq bu ndi soro ayi ketako ihe, na idikq n'otu aru, na ikékq nkwa ahu nime Kraist Jisus site n'ozzi ḥoma, 7 nke emerem ka m'buru onye nēje ozi ya, dika onyinye nke amara ahu nke Chineke si di nke enyerem dika ilusi-olu-ike nke ike-Ya si di. 8 Q bu mu onwem, bú onye di ntà kari onye dikarisiri ntà n'etiti ndi nsq nile, ka enyere amara nka, izisara ndi mba qzq ozi ḥoma nke akù nke Kraist nke anēnwegh ike ituputa ya; 9 na inye ha nile ihé ihu ihe bu ḥochichi-ézí-na-ulø nke ihe-omimi ahu nke ezoworo nime Chineke site n'oge nile, Onye kere ihe nile; 10 ka ewe me ubu a ka ibu-isi nile na ike nile nke di n'ebe di n'elu-igwe mara qtutu okpukpu amam-ihe Chineke di iche iche site n'aka nzukq-Ya, 11 dika izü nke mbe nile ebigh-ebi si di nke O zubere nime Kraist-ayi, bú Jisus Onye-nwe-ayi: 12 q bu kwa nime Ya ka ayi sitere n'okwukwe nke ayi kwere na Ya nwe nkwuwa-okwu na nkporata

nime ntukwasi-obi. 13 N'ihi nka ariom aririq ka ike ghara igwu unu n'obi nime nkpaqum nile n'ihi unu, nke bu otuto-unu.

14 Q bu n'ihi nka ka m'ji ḥue ikperèm abua n'ala nye Nna-ayi, 15 Onye esitere na Ya gu eriri-nna nile q bula n'elu-igwe na n'elu uwa aha, 16 ka Q we nye unu, dika akù nke ebube-Ya si di, ka ewere ike me ka unu di ike site n'aka Mọ-Ya nābata nime madu ime unu; 17 ka Kraist we site n'okwukwe-unu bigide nime obi-unu; ka unu, ebe unu bagideworo nkporogwu nime ihu-n'anya buru kwa ndi atoworo ntq-ala nime ya, 18 ka unu we nara ike ighota, unu na ndi nsq nile, ihe bu obodobo na ogologo na idi-elu na omimi, 19 na imara ihu-n'anya Kraist nke kariri ḥomma nke-uku ri nne, ka ewe me ka unu zue ezü rue ozuzu nile nke Chineke.

20 Ma otuto diri Onye ahu Onye puru imebiga ókè nke-uku ri nne kari ihe nile nke ayi nāriq ma-qbü nke ayi nātughari uche, dika ike nke nālusi ike nime ayi si di, 21 otuto diri Ya nime nzukq-Ya na nime Kraist Jisus rue qbø nile nke mbe nile ebigh-ebi. Amen.

4 1 Ya mere mu onwem, bú onye-nkporo nime Onye-nwe-ayi, nāriq unu ka unu jegharia dika q kwasiri ḥokpukpo nke akpørø unu, 2 n'oòi di ume-ala na idi-nwayø nile, n'ogologo-ntachi-obi, nānagiderita ibe-unu nime ihu-n'anya; 3 nānu ḥoku n'obi idebe idi-n'otu nke Mọ Nso nime ihe-ókiké nke bu udo. 4 Otu aru di, otu Mọ di kwa, dika akpq-kwa-ra unu nime otu olile-anyi nke ḥokpukpo-unu; 5 otu Onye-nwe-ayi di, otu okwukwe di, otu baptism di, 6 otu Chineke na Nna nke ayi nile di, Onye bu isi ayi nile, Onye site-kwa-ra n'aka ayi nile nālu olu, Onye nānq kwa nime ayi nile. 7 Ma q bu ayi nile n'otu n'otu ka enyere amara ahu dika qtutu nke onyinye Kraist si di. 8 N'ihi nka Q si,

Mbe Q rigoro n'elu, Q dötara usu ndi adötara n'agha n'agha,

Nye kwa madu onyinye di iche iche. 9 (Ma okwu nka, Q rigoro, gini ka q bu ma-qbüg na Q tida-kwa-ra nime akuku uwa dikariri ala? 10 Onye ridara bu kwa Onye ahu Nke rigoro n'ebe kachasi elu-igwe nile elu nke-uku, ka Q we mezu

ihe nile.) 11 Ya onwe-ya nye-kwa-ra ufodu ka ha buru ndi-ozi; nye kwa ufodu ka ha buru ndi-amuma; nye kwa ufodu ka ha buru ndi nēzisa ozi ọma; nye kwa ufodu ka ha buru ndi nāzū aturu Chineke na ndi-ozizi; 12 ime ka ndi nsø zu okè ilu ọlu nke ije-ozi, iwuli aru nke Kraist elu dika ulo: 13 rue mbe ayi nile gēru idi-n'otù nke okwukwe na nke nmazu nke Okpara Chineke, ru ibu nwoke tozuru okè, ru ọtütü nke ogologo nke ozuzù nke Kraist: 14 ka ayi we ghara ibu umu ọhu ọzø, ndi ifufe nile ọ bulu nke ozizi nēfeghari nēbughari kwa, nime itu-ntu nke madu, nime aghughø, nke ha ji ezuputa nduhie; 15 kama ka ayi we nēso ezi-okwu nime iihu-n'anya, we tó etò rue nime Ya n'ihe nile, Onye bu isi-ayi, bù Kraist; 16 Onye aru nile, ebe anēwere nkwonkwo nile ọ bulu nke nnyezu kwukø ya nke-ọma iikø kwa ya, dika ilusi-olu-ike nke akuku nile ọ bulu n'otù n'otù n'otütü-ha si di, aru nile ahu nēsite na Ya nēme ka aru ba uba iwuli onwe-ya elu dika ulo nime iihu-n'anya.

17 Ya mere nka ka m'nēkwu, kwusi kwa ike nime Onye-nwe-ayi, ka unu ghara ijeghari ọzø dika ndi mba ọzø nējeghari kwa, n'ihe-efu nke uche-ha, 18 n'ihi na emewo ka ha ọchichiri n'echiché-uche-ha, eme kwa ka ha buru ndi ala ọzø n'ebé ndu nke Chineke di n'ihi amagh-ihe di nime ha, n'ihi na anēme ka obi-ha me etili; 19 madu ndi, ebe nmehie-ha nādigh-ewuta ha ọzø, ha rara onwe-ha nye n'aka agu ikwa-iko, iluputa adigh-ocha nile nime anya-uku. 20 Ma unu onwe-unu amutagh Kraist-ayi otù a; 21 asi na ọ bu ezie na ọ bu Ya onwe-ya ka unu nuru, asi kwa na ọ bu nime Ya ka eziri unu ihe, dika ezi-okwu di nime Jisus: 22 ka unu tupu madu ochie unu, nke nēmebi emebi n'użø agu nke aghughø, dika ibi-obi-unu na mbu si di; 23 ka eme kwa ka unu di ọhu na mọ nke uche-unu, 24 ka unu yikwasi kwa madu ọhu unu, nke ekere dika Chineke chọrø nime ezi omume na idi-ocha nke ezi-okwu ahu.

25 N'ihi nka, ebe unu tupuru okwugha, nēkwunu ezi-okwu onye ọ bulu n'ebé onye-abata-obi-ya nō: n'ihi na ayi nāburita ihe di n'aru ibe-ayi. 26 Unu

emehielia mbe unu nēwe iwe: ekwela anyanwu da na nkpasu-iwe-unu: 27 enye-kwa-la ekwensu uzø. 28 Ka onye nēzu ori ghara izu kwa ori ọzø: kama ka ọ dòbu onwe-ya n'olu, nēji aka-ya abua lu ezi ihe, ka ọ we nwe ihe ya na onye nō na nkpa gēketa. 29 Ka okwu ọ bulu nke nēre uré ghara isi n'onu-unu puta, kama ihe bu ezi ihe, iwuli madu elu dika ulo, dika nkpa si di, ka ọ we nye ndi nānu ya amara. 30 Unu eme-kwa-la ihe gēwuta Mọ Nsø nke Chineke, Onye akara unu akara nime Ya rue ubochi nbaputa. 31 Ka ewepu ihe-ilu na ọnuma na iwe na iti-nkpu na nkwalu nile, ha na obi ojø nile, n'etiti unu: 32 nweritanu obi-ọma n'aru ibe-unu, nwenu obi ọmiko, were-kwa-nu amara baghara onwe-unu, dika Chineke were - kwa - ra amara baghara unu nime Kraist.

5 1 Ya mere burunu ndi nēnomi Chineke, dika umu ahuru n'anya; 2 nējeghari-kwa-nu n'ihi n'anya, dika Kraist-ayi hu-kwa-ra unu n'anya, rara kwa Onwe-ya nye n'ihi ayi, dika ihe echere n'iru Chineke na ajá achuru nye Ya ka ọ buru isisi nke ihe isi utø. 3 Ma ikwa-iko, na adigh-ocha nile, ma-qbü anya-uku, ka aghara ikpø ọbuna aha-ya n'etiti unu, dika ọ kwesiri ndi nsø; 4 ma-qbü ihe-ihere, ma-qbü ikwu-okwu-nzuzu, ma-qbü okwu nābagh n'ihe, nke nēkwasigh: ma kama nke ahu ikele-ekele. 5 N'ihi na nka ka unu matara nke-ọma, na ọ digh onye ọ bulu nke bu onye nākwa iko, ma-qbü onye nādigh ọcha, ma-qbü onye-anyu-uku, nke isi-ya bu onye nēkpere arusi, nwere ihe-nkera n'ala-eze nke Kraist na Chineke. 6 Unu ekwela ka onye ọ bulu were okwu efu rafue unu: n'ihi na ọ bu n'ihi ihe ndia ka iwe Chineke nābiakwasi umu nke ekweyegh-ekweye. 7 Ya mere, unu esola ha kekø ihe; 8 n'ihi na unu buri ọchichiri n'oge gara aga, ma unu bu ihè ubu a nime Onye-nwe-ayi: nējegharinu dika umu nke ihè 9 (n'ihi na nkpuru nke ihè ahu di n'idi-nma na ezi omume na ezi-okwu nile), 10 nānwaputa ihe di Onye-nwe-ayi ezi nma; 11 unu esola ọlu nke ọchichiri nke nāmigh nkpuru nēnwekø ihe, ma kama nke ahu nātukwa-nu ha nmehie-ha n'anya; 12 n'ihi

na o bu ihe-ihere obuná ikwu okwu bayere ihe nile ha némé na nzuzo. 13 Ma ihé némé ka ihe nile puta ihé mbe anátu ha nmehie-ha n'anya: n'ihi na ihe o bula anémé ka o puta ihé bu ihé. 14 N'ihi nka Q si, Teta, gi onye náraru ura, si kwa ua ndi nwuru anwu bilie, Kraist ahu gámukwasi kwa gi.

15 Ya mere lezienu anya nke-óma otú unu négjeghari, o digh ka ndi uámagh ihe, kama dika ndi mara ihe; 16 názuchapurú onwe-unu oge a nile, n'ihi na ubóchi ndia joró njo. 17 N'ihi nka unu aghóla ndi nénwégh uche, kama ghótanu ihe bu ihe Onye-nwe-ayi náchø. 18 Unu anubiga-kwa-la manya ókè, nke ndu ila-n'iyì di nime ya, kama juputanu na Mø Nsø; 19 némere abù óma na ukwe na abù nke Mø Nsø gwarita onwe-unu okwu, némere obi-unu bù abù kpø kwa ubø nye Onye-nwe-ayi; 20 nékéle kwa Chineke, bù Nna, ekele mbe nile n'ihi ihe nile n'aha Onye-nwe-ayi Jisus Kraist; 21 nédorita onwe-unu n'okpuru ibe-unu nime egwu Kraist.

22 Ndi bu nwunye, nédonu onwe-unu n'okpuru di nke aka unu, dika n'okpuru Onye-nwe-ayi. 23 N'ihi na di bu isi nke nwunye, dika Kraist-ayi bu kwa isi nzukø-Ya, ebe Ya onwe-ya bu Onye-nzóputa nke aru. 24 Ma dika ançdo nzukø ahu n'okpuru Kraist-ayi, otú a ka ndi bu nwunye do kwa onwe-ha n'okpuru di-ha n'ihe nile o bula. 25 Ndi bu di, hunu nwunye-unu n'anya, dika Kraist-ayi hu-kwa-ra nzukø-Ya n'anya, rara kwa Onwe-ya nye n'ihi ya; 26 ka Q we do ya nsø, mbe Q mesiri ka o di ocha site n'osisa miri n'okwu Chineke, 27 ka Ya onwe-ya we che nzukø ahu n'iru Onwe-ya dika ihe di ebube, nénwégh ntupø ma-óbu iru-ndoli ma-óbu ihe o bula n'ihe di otú a; kama ka o we di nsø buru kwa ihe anápugh ita uta. 28 Otú a ndi bu di ji kwa ugwo ihu nwunye nke aka ha n'anya dika ha huru aru nke onwe-ha n'anya. Onye náhu nwunye nke aka ya n'anya náhu onwe-ya n'anya: 29 n'ihi na o digh onye o bula kpórø aru onwe-ya asì mbe o bula; kama o názù ya nélézi kwa ya anya nke-óma, dika Kraist némé kwa nzukø-Ya; 30 n'ihi na ayi bu ihe di n'aru-Ya. 31 N'ihi nka ka nwoke gárapu nna-ya

na nne-ya, rapara n'aru nwunye-ya; ha abua ewe ghø otù anu-aru. 32 Ihe-omimi a di uku: ma imu onwem nékwu okwu bayere Kraist baye-kwa-ra nzukø-Ya. 33 Otú o di, unu onwe-unu n'otù n'otù hu kwa nwunye-unu n'anya, onye o bula ya hu nwunye nke aka ya n'anya, dika o náhu onwe-ya n'anya; ka nwunye lezi kwa anya ka o nátu egwu di-ya.

6 1 Umu, nárianu nti okwu ndi muru unu nime Onye-nwe-ayi: n'ihi na nka bu ihe ziri ezi. 2 Sópuru nna-gi na nne-gi (nke bu ihe mbu enyere n'iwu nke nkwa diri ya), 3 ka ihe we nágara gi nke-óma, ka i we di kwa ogologo ndu n'elu uwa. 4 Ndi bu nna, akpasu-kwa-la umu-unu iwe: kama názùputa ha n'ozùzù na idu-ódu nke Onye-nwe-ayi.

5 Ndi-orù, werenu egwu na ima-jijiji nána nti okwu ndi bu ndi-nwe-unu n'uzø anu-aru, nime afø-ofufo nke obi-unu, dika unu némere Kraist; 6 o bugh n'uzø ibu-orù-n'anya, dika ndi némé otú o gáto madu uto; kama dika ndi-orù Kraist, némé ihe Chineke náchø site na nkpuru-obi-unu; 7 were-kwa-nu obi-óma nábu orù, dika o bu Onye-nwe-ayi ka unu bu orù-Ya, o bugh kwa madu: 8 ebe unu matara na ezi ihe o bula onye o bula némé, nka ka o gánaghachi n'aka Onye-nwe-ayi, ma o bu orù ma-óbu onye nwe onwe-ya. 9 Ndi-nwe madu, némé-kwa-ranu ha otù ihe ahu, nárapu iba-nba-unu: ebe unu matara na Onye-nwe ma ha ma unu nø n'elu-igwe, ile-madu-anya-n'iru adigli kwa n'ebe Q nø.

10 Nke fòduru, menu onwe-unu ka unu di ike nime Onye-nwe-ayi, ya na nime idi-ike nke ike-Ya. 11 Yíkwasinu ihe-agha nile nke Chineke, ka unu we pu iguzogide ihe nile ekwensu nézuputa. 12 N'ihi na iba-nba-ayi abugh imégide anu-aru na óbara, kama o bu imégide ibu-ndi-isi nile, imégide ichi-isi nile, imégide ndi-onwe-uwa nke óchichiri a, imégide ndi-agha mó nke ajo ihe n'ebe di n'elu-igwe. 13 N'ihi nka chilieu ihe-agha nile nke Chineke, ka unu we pu iguzogide ndi-iro-unu n'ajo ubóchi, na igozo, ebe unu luputaworo ihe nile. 14 Ya mere guzonu, mbe unu weresiri ezi-okwu ke úkwù-unu, were kwa ihe-agha nke nébochi obi yíkwasi, bù ezi omume, 15 were kwa nk Wadebe nke

bu ozi ọma nke udo yikwasi n'ukwu-unu; 16 tukwasi ihe nile ndia welieu ọta nke bu okwukwe, nke unu gāpu imenyu àkú-uta nile nēnwu ọku nke ajo onye ahu nime ya. 17 Nara-kwanu okpu-agha nke bu nzoputa, ya na mma-agha nke Mọ Nsọ, nke bu okwu Chineke: 18 site-kwa-nu n'ekpere na aririọ nile nēkpe ekpere n'oge nile nime Mọ Nsọ, were kwa inogidesi-ike na iriọ-aririọ nile bayere ndi nsọ nile nāmu anya ime nka, 19 nēkpe kwa ekpere n'ihi, ka ewe nyem okwu n'isaghe ọnum, iwere nkluwa-okwu me ka madu mara ihe-omimi nke ozi ọma, 20 nke m'bu ukọ nime nkporo n'ihi ya; ka m'we

kwuwa okwu nime ya, dika m'nāghagh ikwu.

21 Ma ka unu onwe-unu we mata kwa ihe nile bayerem, otú m'nême, Tikikos, onye bu nwa-nna-ayi ahu ahuru n'anya, bu kwa onye kwesiri ntukwasi-obi n'ije-ozzi nime Onye-nwe-ayi, o gême ka unu mara ihe nile: 22 onye m'nēzigara unu ime otù ihe a, ka unu we mara otù ihe nāgara ayi, ka o we kasi kwa obi-unu.

23 Udo diri umu-nna-ayi, ya na ihu-n'anya nke ya na okwukwe yikọ, site na Chineke, bú Nna, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 24 Ka amara diyere ndi nile huru Onye-nwe-ayi Jisus Kraist n'anya n'emebigh-emebi.

AKWUKWQ-OZI NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI FILIPAI

1 I Pol na Timoti, ndi-oru nke Kraist Jisus, nēdegara ndi nsọ nile nime Kraist Jisus ndi nọ na Filipai akwukwq, ha na ndi nēlekota unu anya na ndi nējere unu ozi: 2 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nna-ayi, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist puta.

3 Anamekele Chinekem na ncheta nile m'nēcheta unu, 4 mbe nile n'aririọ nile m'nāriqo unu nile nāriọ aririọ ahu nime ọnu, 5 n'ihi nnwekọ unu nwekoro n'izisa ozi ọma site n'ubochi mbu rue ubu a; 6 ebe m'tukwasiworo obim n'otù ihe nka, na Onye malitere ilu ezi ọlu nime unu gāluzu ya rue ubochi Jisus Kraist: 7 dika o ziri ezi ka m'tukwasi uchem n'ihe a bayere unu nile, n'ihi na enwerem unu n'obim, ebe unu nile bu ndi nēsom n'inwekọ amara, ma nime abum ma nime ngopu nke ozi ọma na ime ka o guzosie ike. 8 N'ihi na Chineke bu onye-àmà nkem, otú agu unu nile nāgusim ike n'obi-ebere nke Kraist Jisus. 9 Nka ka m'nēkpe kwa ekpere, ka ihu-n'anya-unu we nābabiga kwa ókè kari nke-uku nime nmazu na nghọta nile; 10 ka unu we nwa ihe ha na ibe-ha di iche; ka unu we di ọcha n'obi ghara kwa isu ngongò rue ubochi nke Kraist; 11 ebe unu gābu ndi

juputaworo na nkpuru nke ezi omume, nke sitere n'aka Jisus Kraist, ka Chineke we nwe ebube na otuto.

12 Ma anamezube ka unu mara, umunnam, na, kama ihe ọzọ, ọnqdum emewo ka ozi ọma ga n'iru; 13 ya mere abum putara ihè nime Kraist na Pritoriom dum, ya na n'ebe ndi nile fôduru nọ; 14 o me kwa ka ndi ka n'onu-ogugu n'etiti umu-nna nime Onye-nwe-ayi nwebiga anya-ike ókè ikwu okwu Chineke nātugh egwu, ebe ha tukwasiworo obi site n'abum. 15 O bu ezie na ufodu nēkwusa Kraist-ayi ọbuná n'ihi ekworo na esem-okwu; ma ufodu nēkwusa kwa Ya n'ihi na o di ha ezi nma: 16 ndia nême ya site n'ihu-n'anya, ebe ha matara na edorom ka m'we gopu ozi ọma: 17 ma ndi ahu nēkwusa Kraist-ayi site n'ikpa-iche-iche, o bugh n'idi-ocha-n'obi, ebe ha nēchè na ha gēwelirim nkpa bụ n'abum. 18 Gini kwa? o bu náni na n'użo o bula, ma o bu n'aghughọ ma-qbū n'ezi-okwu, anēkwusa Kraist; nime nka ka m'nānuri kwa ọnu, e, m'gānuri kwa ọnu nime ya. 19 N'ihi na amataram na nka gême ka m'nwe nzoputa, site n'aririọ-unu na nnyezu nke Mọ nke Jisus Kraist, 20 dika olile-anya siri ike

na ntukwasi-obi nkem si di, na n'ihe ọ bula ọ digh ihere gēmem, kama na agēme kwa ka Kraist di uku n'arum ubu a, otú ọ di mbe nile, ma ọ bu site na ndu, ma-Ọbu site n'ọnwu, nime nkwuwa-Okwu nile. 21 N'ihi na n'ebe m'nq idu ndu bu Kraist, inwu anwu bu kwa urù. 22 Ma ọ buru na idu ndu n'anu-aru bu òkèm, nka bu nkpuru nke Ọlum: ihe m'gāroputa kwa amaghm. 23 Ma anom n'ebe di nkpa n'etiti ihe abua ndia, ebe agu ila na ino n'ebe Kraist nō nāgum; n'ihi na ọ kachasi nma nke-uku: 24 ma inogide n'anu-aru dikariri nkpa n'ihi unu. 25 Ebe m'tukwasiwo-kwa-ra obim n'ihe a, amataram na m'gānogide, nōgide kwa n'etiti unu nile, ime ka unu ga n'iru n̄u kwa ọñu nke okwukwe; 26 ka inya-isi-unu we babiga ókè nime Kraist Jisus n'arum site n'obibia m'gabiakute unu ọzø. 27 Nání nēbinu obi dika ndi ala elu-igwe n'uzø kwesiri ozi Ọma nke Kraist: ka ọ gābu, ma m'bia hu unu ma-Ọbu na anoghm, ka m'we nu ihe bayere Ọnōduunu, na unu nēguzosi ike n'otù Mø Nsø, nēwere kwa otù nkpuru-obi lukorø okwukwe nke ozi Ọma ahu ọgù si-ihe; 28 ghara ikwe ka ndi nēmegide unu me ka unu tua ujo n'ihe ọ bula: ebe nke ahu bu ihe nēme ka ila-n'iyi putara ha ihè, ma ọ nēme ka nzoputa-unu puta ihè, nka site-kwa-ra na Chineke; 29 n'ihi na unu ka enyeworo ya n'amara n'ihi Kraist, ọ bugh nání ikwere na Ya, kama ihu kwa ahuhu n'ihi Ya: 30 ebe unu nwere otù n̄a ahu nke unu huru n'arum, ubu a ka unu nānu kwa na ọ di n'arum.

2 1 Ya mere ọ buru na nkasi-obi ọ bula di nime Kraist, ọ buru na ngugu-obi ọ bula nke ihu-n'anya di, ọ buru na nnwekø ọ bula nke Mø Nsø di, ọ buru na obi-ebere na ime-ebere ọ bula di, 2 menu ka ọñum juputa, ka unu we tukwasi uche-unu n'otù ihe ahu, nwe kwa otù ihu-n'anya ahu, nēnwekø otù nkpuru-obi, nēnwe otù uche; 3 unu emela ihe ọ bula n'uzø ikpa-iche-iche ma-Ọbu n'uzø ichø otuto efu, kama n'obi di ume-ala nāguritanu ibe-unu na ndi ka unu onwe-unu nma; 4 unu nile n'otù n'otù clela ihe nke aka unu anya, kama unu nile n'otù n'otù le kwa ihe nke madu-ibe-unu anya. 5 Nwenu uche a

nime onwe-unu, nke di kwa nime Kraist Jisus: 6 Onye, ọ bu ezie na Q diri n'udi nke Chinke na mbu, ma Q gugh ya n'ihe O gējidesi ike, bú ira ka Chineke, 7 kama Q mere Onwe-ya ihe-efu, n'inara udi nke orù, ewe me Ya n'oyiyi nke madu; 8 ebe ahuru Ya ka Q di ka madu n'oyiyi-Ya, Q weda-kwa-ra Onwe-ya, we buru Onye nāna nti rue Ọnwu, bú Ọnwu nke obe. 9 N'ihi nka Chineke weli-kwa-ra Ya elu nke-uku, were kwa amara nye Ya aha ahu nke kariri aha nile ọ bula elu; 10 ka ọ gābu n'aha Jisus ka ikperè nile we bue n'ala, nke ihe nile di n'elu-igwe na ihe nile di n'elu uwa na ihe nile di n'okpuru ala, 11 ka ire nile ọ bula we kwuputa kwa na Jisus Kraist bu Onye-nwe-ayi, ka ewe nye Chineke, bú Nna, otuto.

12 Ya mere, ndi m'huru n'anya, dika unu nara nti mbe nile, ọ bugh nání mbe m'nq n'etiti unu, kama ubu a mbe m'nānogh, werenu egwu na ima-jijiji luputa kari nzoputa nke onwe-unu nke-uku; 13 n'ihi na ọ bu Chineke Onye nālusi Ọlu ike nime unu ichø-achø-unu na ilusi-Ọlu-ike-unu, n'ihi na ọ di Ya ezi nma. 14 Menu ihe nile nējigh ntamu na iru-uka ọ bula; 15 ka unu we ghø ndi nādigh ita uta ndi nāghogh kwa aghughø, umu Chineke ndi anāpugh ita uta n'etiti Ọbo bagorø abagø nke nēnwe kwa anya-uhie, ndi anāhu unu n'etiti ha dika ndi nēnye ihè n'uwa, 16 nēche okwu nke ndu n'iru madu; ka m'we nwe ihe inya isi nye n'ubøchi nke Kraist, na abaghø ọsø n'efu, na adøbughkwam onwem n'olu n'efu. 17 E, ọ buru kwa na anāwusim: dika àjà-ihe-Ọnu n'elu àjà na ifè-òfufè nke okwukwe-unu, anamañuri Ọnu, se kwa unu nile nānuri Ọnu: 18 n'otù uzø ahu unu onwe-unu, nuri-kwa-nu Ọnu, sokwam nānuri Ọnu.

19 Ma anamele anya nime Onye-nwe-ayi Jisus na m'gēzigara unu Timøti Ọsøsø, ka mu onwem we nwe kwa obi-utø, mbe m'mara Ọnōdu-unu. 20 N'ihi na enweghøm onye ọ bula nke nkpuru-obi-ya yiri nke ya, bú onye gēchebø onwe-ya bayere Ọnōdu-unu n'ezie. 21 N'ihi na ha nile nāchø ihe nke aka ha, ọ bugh ihe nke Jisus Kraist. 22 Ma unu mara Ọnwunwa-ya, na, dika nwa nēso nna-ya, otù a ka o sorom buru orù n'izisa Ọzi Ọma. 23 Ya mere, onye a ka

m'nèleanya na m'gēziga ya n'otù oge ahu, m'bè o bula m'gāhu otù o gādirim: 24 ma anamatukwasi obim nime Onye-nwe-ayi na mu onwem gābia kwa ọsọsọ. 25 Ma anamagu ya ihe di nkpa izigara unu Epafrōdaitos, bù nwa-nnam na onye mu na ya nālukò ọlu, onye mu na ya nēbukò kwa agha, onye buru kwa onye-ozi-unu na onye nēfē ọfūfē ibo nkpa'm; 26 ebe agu unu nile nāgusi ya ike, obi lō-kwa-ra ya miri, n'ihi na unu nuru na aru-ya adigh ike: 27 n'ihi na aru-ya adigh ike n'ezie, o nō kwa nso ọnwu: ma Chineke mere ya ebere; ma o bugh nāni ya onwe-ya, kama mu onwem kwa, ka m'we ghara inwe ihenwuta n'elu ihe-nwuta. 28 Ya mere o nānukarim ọku n'obi iziga ya, ka o gābu, m'bè unu huru ya ọzọ, ka unu we nūria ọnụ, ka mu onwem we nwe kwa ihe-nwuta nke dikariri ntà. 29 Ya mere werenu ọnụ nile nara ya nke-oma nime Onye-nwe-ayi; nāsopuru-kwa-nu ndi di otù a: 30 n'ihi na o bu n'ihi ọlu Kraist ka o biaruru ọnwu nso, nēkwere itufu ndu-ya, ka o we mezu ihe fōduru unu ime n'ifē-ọfūfē-unu n'ebe m'nō

3 1 Nke fōduru, umu-nnam, nānurinu ọnụ nime Onye-nwe-ayi. Idegara unu otù ihe ndia n'akwukwò, n'ezie o bugh ihe-nsobu n'ebe m'nō, ma n'ebe unu nō o bu ihe-ntukwasi-obi. 2 Lezienu nkita ahu nile anya, lezienu ndi-olu ojø ahu anya, lezienu obibi-aru ahu anya: 3 n'ihi na ayi onwe-ayi bu ndi obibi-ugwù, ndi ii Mọ nke Chineke nēkpe ekpere, ndi nānya kwa isi nime Kraist Jisus, ndi nātukwasigh kwa obi n'anu-aru-ayi: 4 o bu ezie na mu onwem puru itukwasi obi Ọbuná n'anu-aru: o buru na onye o bula ọzọ nēchè na ya puru itukwasi obi n'anu-aru, mu onwem puru itukwasi obi n'anu-aru kari: 5 ebirim ugwu n'ubochi nke-asato, esiterem n'umu Israel, site kwa n'ebu Benjamin, abum onye-Hibru nke sitere na ndi-Hibru; n'akuku iwu, abumri onye-Farisi; 6 n'akuku inu-ọku-n'obi, anamesoburi nzukò Kraist; n'akuku ezi omume nke di nime iwu, ahuru na adighm ita uta. 7 Otù o di, ihe o bula nke baram urù, ihe ndia ka m'guru n'ihe-iyi n'ihi Kraist-ayi. 8 E, tukwasi kwa, anamagu kwa ihe nile n'ihe-iyi n'ihi ọkika nke ọmuma Kraist

Jesus, bù Onye-nwem: Onye m'yiri iyi ihe nile nkem n'ihi Ya, anamagu kwa ha n'ihe-nkpofu, ka m'we rita Kraist n'urù, 9 ewe hum nime Ya, nēnwégh ezi omume o bula nke akam, bù nke sitere n'iwu, kama nēnwe ezi omume ahu nke okwukwe ekwere na Kraist nēweta, bù ezi omume ahu nke sitere na Chineke n'elu okwukwe: 10 ka m'we mara Ya, na ike nke nbilite-n'ọnwu-Ya, na nnwekò nke ahuhu-Ya nile, n'ihi na anēme ka mu na Ya nwekò otù udi n'ọnwu-Ya; 11 o buru na uzò o bula di m'gési ru isi na ndi nwuru anwubilate. 12 O bugh na anataram ya-ri, ma-ọbu na emewom ka m'zue oké ubu a: ma anamaḥaso, ka m'we jide, ma o buru na o gēkwem, ihe ahu nke Kraist Jesus jide-kwa-ram n'ihi ya. 13 Umu-nnam, mu onwem agugh onwem na ejidewom rue ubu a: ma otù ihe ka m'nēme, ebe m'nēchezø ihe nile di n'azu, nēsetipu kwa aka n'ebe ihe nile di n'iru di, 14 anamaḥakuru oké iha-ọsọ ka m'we nata ihe anāḥata n'osọ nke ọkpukpø di elu nke Chineke nime Kraist Jesus. 15 Ya mere, ka ayi ra, bù ndi tozuru oké, ka ayi tukwasi uche na nka: o buru kwa na unu tukwasi uche n'ihe o bula n'uzo di iche, Ọbuná nka ka Chineke gēkpughere unu: 16 nāni nka, n'ihe ahu ayi Ọbaruru, ka ayi nāgazi dika ihe ahu si di.

17 Umu-nnam, dinu n'otù n'inomim, nēle-kwa-nu ndi nējeghari otù a, otù unu nwere ayi dika ihe-atù. 18 N'ihi na Ọtutu nējeghari, ndi m'nāgwari unu okwu bayere ha Ọtutu oge, ma ubu a o bu kwa n'ákwa ka m'nāgwà unu, na ha bu ndi-iro obe nke Kraist: 19 ndi Ọgwugwu-ha bu ila-n'iyi, ndi chi-ha bu afø-ha, ndi otuto-ha di kwa n'ihere-ha, ndi nātukwasi uche n'ihe uwa. 20 N'ihi na ala-ayi di n'elu-igwe ubu a; site n'ebe ayi nēchesi kwa Onye-nzoputa ike, bù Onye-nwe-ayi Jisus Kraist: 21 Onye gēme aru nke Ọnọdu-ayi di ala ka o nwe oyiyi Ọhu, ka ya na aru nke ebube-Ya we nwekò otù udi, dika ilusi-olu-ike ahu si di nke O ji pu Ọbuná ido ihe nile n'okpuru Onwe-ya.

4 1 Ya mere, umu-nnam m'huru n'anya ndi agu unu nāgusikwam ike, Ọnụm na okpu-ezem, guzosienu ike otù a

nime Onye-nwe-ayi, ndi m'huru n'anya.

2 Ariom Yuodia, ariokwam Sintiki, ka ha tukwasi uche n'otu ihe ahu nime Onye-nwe-ayi. 3 E, ariokwam gi, onye ekekotaworo mu na gi n'ezie n'olu Chineke, yere ndinyom ahu aka, n'ihi na mu na ha Ọakosiri nba ike n'ozi ọma, gi na Klement, na ndi fôduru mu na ha näluko ọlu, ndi aha-ha di n'akwukwo nke ndu.

4 Nänurinu ọnu n'Onye-nwe-ayi mbe nile: m'gäsi ọzo, Nänurinu ọnu. 5 Menu ka madu nile mara obi-oma-unu. Onye-nwe-ayi no nso. 6 Unu echebula onwe-unu n'ihe ọ bula; kama n'ihe nile ọ bula site n'ekpere na ariri, ya na ekele, menu ka Chineke mara ihe nile unu nari. 7 Udo nke Chineke, nke kachasi uche nile, gêche kwa obi-unu na échiché-uche-unu nche nime Kraist Jisus.

8 Nke fôduru, umu-nnam, ka ihe bu ezi-okwu ra, ka ha ra, bú ihe kwesiri nsopuru, ka ha ra, bú ihe ziri ezi, ka ha ra, bú ihe di ọcha, ka ha ra, bú ihe kwesiri ihu-n'anya, ka ha ra, bú ihe ekwuru nke-oma; ọ buru na idì-nma ọ bula di, ọ buru kwa na otuto ọ bula di, nágukonu ihe ndia. 9 Ihe unu matara, nke unu nata-kwa-ra, nke unu nu-kwa-ra, nke unu hu-kwa-ra n'arum, némenu ihe ndia: Chineke nke udo gânøyere kwa unu.

10 Ma anuririm ọnu nke-uku nime Onye-nwe-ayi, na ubu a n'oge a unu malitere ọhu itukwasi uche n'ihe bayerem; nke unu nàtukwasiri uche-unu nime ya n'ezie, ma unu enwegh oghere. 11 Ọ bugh na anamekwu okwu

bayere nkpa: n'ihi na mu onwem mutara, n'ọnodu ọ bula m'nq, inwezu nime ya ihe nile nákpm nkpa.

12 Amataram uzø iweda onwem, amata-kwa-ram uzø ibabiga ókè: n'ihe ọ bula na n'ihe nile eziwo mu ihe-omimi a, bú inq n'afo-ojuju na inq kwa n'agu, ibabiga ókè na inq kwa na nkpa.

13 Enwerem ike n'ihe nile nime Onye ahu Nke némem ka m'di ike. 14 Otú ọ di, unu mere nke-oma, n'isom nweko nkpaþum.

15 Ma unu onwe-unu makwa-ra, ndi Filipai, na nime nmalite nke ozi ọma, mbe m'siri na Masedonia puta, ọ digh nzukọ Kraist ọ bula nke mu na ya nwekorø ihe n'okwu bayere onyinye na ọnina, ma-obugh náni unu onwe-unu;

16 n'ihi na ọbuná na Tesalonaika unu zigara otù mbe ziga kwa mbe ọzo iþom nkpa.

17 Ọ bugh na anamachø onyinye ahu; kama anamachø nkpuru ahu nke nába uba iguyere unu.

18 Ma enwezuwom ihe nile, anamababiga kwa ókè: emewo ka m'zue ezü, ebe m'natara n'aka Epafrôdaitos ihe nile si n'aka-unu bia, isisi nke ihe ísi uto, ajá nke ananara nke-oma, nke nátø Chineke ezi utø.

19 Ma Chinekem gênyezu unu ihe nile ọ bula nákpa unu dika ákü-Ya n'ebube si di, nime Kraist Jisus.

20 Ma otuto diri Chineke-ayi, bú Nna-ayi, rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

21 Kelenu onye nsø ọ bula nime Kraist Jisus. Umu-nna-ayi ndi mu na ha no nékale unu.

22 Ndi nsø nile nékale unu, ma ndi nke èzí-na-ulø Sisa kachasi n'ikele unu.

23 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere mo-unu.

AKWUKWQ-OZI NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI KOLQSI

1 1 Pol, onye-ozu nke Kraist Jisus site n'ochichø Chineke, na Timoti nwan-na-ayi, 2 nédegara ndi no na Kolosi akwukwo, bú umu-nna-ayi nime Kraist ndi di nsø kwe-kwa-ra ekwe: Amara

diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nna-ayi, puta.

3 Ayi nékale Chineke, bú Nna nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, nékpe ekpere bayere unu mbe nile,

okwu bayere okwukwe nke unu kwere na Kraist Jisus, na ihu-n'anya unu ji hu ndi nsq nile, 5 n'ihi olileanya ahu nke edebeworo unu n'elui-gwe, nke unu nuru ihe bayere ya na mbu n'okwu nke ezi-okwu nke ozi qma, 6 nke biaruru unu; dika q nāmiju kwa nkpuru n'uwa nile, nāba kwa uba, dika q nēme kwa n'etiti unu, site n'ubochi unu nuru mazu kwa amara Chineke n'ezi-okwu; 7 dika unu mutara n'qnu Epafras orū-ibe-ayi onye ayi huru n'anya, onye bu onye kwesiri ntukwasi-obi n'ijere Kraist ozi n'qñodu ayi, 8 onye gosi-kwa-ra ayi ihu-n'anya-unu nime Mq Nsq.

9 N'ihi nka ayi onwe-ayi kwa, site n'ubochi ayi nuru ya, ayi ewepugh aka n'ikpe ekpere na iriq aririq n'ihi unu, ka ewe me ka unu juputa na nmazu nke ihe Q nāchq nime amam-ihe na nghota nile nke Mq Nsq, 10 ka unu jegharia n'uzq kwesiri Onye-nwe-ayi ime otu q gatq Ya utq n'uzq nile, nāmi nkpuru n'ezi qlu nile q bula, nāba kwa uba nime nmazu nke Chineke; 11 ebe anēme ka unu di ike nime ike nile, dika ike nke ebube-Ya si di, rue ntachi-obi na ogologo-ntachi-obi nile, ya na qnū; 12 nēkele Nna-ayi, Onye mere ka ayi rue iketa òkè-ayi n'ihe-nketa ndi nsq n'ihe; 13 Onye dōputara ayi n'ike nke qchichiri, we webiga ayi n'ala-eze nke Qkpara nke ihu-n'anya-Ya; 14 Onye ayi nwere nbaputa-ayi nime Ya, bù nbaghara nmehie nile ayi: 15 Onye bu onyinyo nke Chineke ahu Nke anāpugh ihuanya, buru kwa onye eburu uzq mu n'ihe nile ekère èkè; 16 n'ihi na nime Ya ka ekère ihe nile, nke di nime elui-gwe na nke di n'elu uwa, ihe apuru ihuanya na ihe anāpugh ihuanya, ma q bu oche-eze, ma-qbu ibu-ndi-nwe-madu, ma-qbu ibu-ndi-isi, ma-qbu ichi-isi; esitewo n'aka-Ya kē ihe nile, ekèwo-kwa-ra Ya ihe nile; 17 Ya onwe-ya bù kwa ihe nile uzq, q bu kwa nime Ya ka ihe nile nēguzokq n'otu. 18 Ya onwe-ya bu kwa isi aru, nke bu nzukq Ya: ebe Q bu Onye-nmalite, Onye eburu uzq mu site na ndi nwuru anwu; ka ewe me ka Ya onwe-ya buru onye mbu n'ihe nile. 19 N'ihi na q buri ihe di Nna-Ya ezi nma ka ozuzù nile bigide nime Ya; 20 ka Q we site kwa n'aka-Ya

me ka Ya onwe-ya na ihe nile di n'otu, ebe O sitesiri n'qbara nke obe-Ya me ka Ya onwe-ya na madu di n'udo; site n'aka-Ya, ka m'kwuru, ma q bu ihe di n'elu uwa, ma-qbu ihe di n'elui-gwe. 21 Unu onwe-unu kwa, q bu ezie na emereru unu ka unu buru ndi ala qzq n'oge gara aga, buru kwa ndi-iro n'èchichè-uche-unu nime ajq qlu nile unu, ma ubu a ka Q mere ka unu na Ya di n'otu 22 nime aru nke anu-aru-Ya, site n'qñwu-Ya, iche unu n'iru Ya dika ndi di nsq, ndi anāpugh kwa ita uta, ndi anāpugh kwa ibo ebubo: 23 ma asi na q bu ezie na unu anogide n'okwukwe-unu, ndi atoworo ntq-ala, ndi nēguzosi kwa ike, ndi anādigh-ewepu kwa n'olile-anya nke ozi qma ahu nke unu nuru, nke ekwusara n'etiti ihe nile ekère èkè nke di n'okpuru elu-igwe; nke emere mu onwem, bù Pq, onye nēje ozi ya.

24 Ubu a anamañuri qnū n'ahuhu m'nāhu n'ihi unu, anamemezu kwa n'akuku nkem ihe fqduru na nkpaþu nile nke Kraist-ayi n'anu-arum n'ihi aru-Ya, nke bu nzukq-Ya; 25 nke emere mu onwem onye nējere ya ozi, dika qlu qchichi-èzi-na-ulø nke Chineke si di nke enyerem n'ebé unu nq, ikwuzu okwu Chineke, 26 bù ihe-omimi nke ezoworo ezo site n'oge nile site kwa n'qbo nile: ma ubu a ka emere ya ka q puta ihè nye ndi nsq Ya, 27 ndi Chineke chqro ime ka ha mara ihe bu àkù nke ebube nke ihe-omimi a n'etiti ndi mba qzq, nke bu Kraist nime unu, bù olile-anya nke ebube ahu: 28 Onye ayi nēkwusa, nādu madu nile q bula qdú, nēzi kwa madu nile q bula n'amam-ihe nile, ka ayi we che madu nile q bula n'iru Onye-nwe-ayi dika ndi zuru okè nime Kraist; 29 anamadqbu kwa onwem n'olu ime ihe a, nābasi nba ike dika ilusi-olu-ike nke Ya si di, nke nālusi ike nimem n'ike.

2 i N'ihi na anamachq ka unu mata otu m'nābasi nba ike nke-uku n'ihi unu na ndi bi na Leodisia na ka ha ra, bù ndi akāhugh irum n'anu-aru; 2 ka ewe kasie obi-ha, ebe ejikq-kwa-ra ha n'ihu-n'anya, ka ha we ru kwa àkù nile nke nkwezu ahu nke nghota nēkwezu, ka ha we mazu ihe-omimi nke Chineke, bù Kraist, 3 Onye àkù nile nke amam-ihe na ihe-omuma di nime Ya, bù ihe zoro

ezo nime Ya. 4 Nka ka m'nēkwu, ka onye o bula we ghara iwere ire-utø rafue unu. 5 N'ihi na o bu ezie na anoghm n'etiti unu n'anu-arum, ma anom n'etiti unu na mom, nānuri, nēle kwa usoro-unu, na otú okwukwe unu kwere na Kraist di ike.

6 Ya mere dika unu nara Kraist-ayi, bú Jisus Onye-nwe-ayi, nējegharinu nime Ya, 7 buru kwa ndi ɿagideworo nkporøgwu nime Ya, ndi anēwuli kwa elu dika ulo nime Ya, ndi anēwere kwa okwukwc-unu me ka unu guzosie ike, dika eziri unu, nēkelebiga óké.

8 Lezienuanya ka onye o bula ghara iwere ihu-amam-ihe-n'anya na aghughø efu nke ya buru onye nēzu unu n'ori, ihu-amam-ihc-n'anya nke di ka ihe-ozizí madu nycre idcbe, dika ozizí mbu nke uwa, ma o digh ka Kraist si di: 9 n'ihi na nime Ya ka ozuzù nile nke ihe Chincke bu nēbigide nēwere aru madu, 10 nime Ya ka emezuwo-kwa-ra unu emezu, Onyc bu isi nke ibu-onye-isi na ichi-isi nile o bula: 11 o bu kwa nime Ya ka ejiri obibì-úgwù anējigh aka mc bi unu úgwù, n'iyipuchasi aru nilc nke bu anu-aru, n'obibì-úgwù nke Kraist; 12 ebe elikøro unu na Ya nime baptismunu, o bu kwa nime ya ka esitcre n'aka okwukwe-unu me ka unu so Ya bilikø, bú okwukwc unu kwerc n'ilusi-olu-ike nkc Chineke, Onye mere ka O si na ndi nwuru anwu bilic. 13 Unu onwe-unu kwa, mbe unu no n'qnu site na ndahie nile unu na ebigh-úgwù nke anu-aru-unu, qbuná unu ka O mere ka unu so Ya dikø ndu, mbe O weresiri amara ɿaghara ayi ndahie-ayi nile; 14 mbe O hichapusi-kwa-ra ihe ayi ji aka-ayi de n'akwukwø ike onwe-ayi abu, nke megidere ayi, bú ihe edere n'iwu nke enyere ayi, nke nēguzogide ayi: O wepuwo kwa ya n'etiti ayi na Ya, nākpøgide ya n'obe-Ya; 15 mbe O yipuchasiri n'aru ibu-ndi-isi nile na ichi-isi nile ihe-agha-ha nye Onwe-ya, O were nkwuwa-okwu gosi ha n'iru ora, nēdughari ha n'qñù-agha n'elu obe-Ya.

16 Ya mere, unu ekwela ka onye o bula kpe unu n'oriri, ma-qbu n'qnuunu, ma-qbu n'okwu ubøchi ememe ma-qbu nke qnwa qhu ma-qbu nke ubøchi-izu-ike: 17 nke bu onyinyo nke ihe gaje

ibia; ma aru bu nke Kraist. 18 Unu ekwela ka onye o bula me ihe o nāchø n'ipunara unu ihe unu nābata n'osø, site n'obi di ume-ala na ikpere ndi-mø-ozø, nēguzo n'ihe o huworo, onye uche nke anu-aru-ya nāfuli elu n'efu, 19 o digh-ejidesi kwa Isi-ayi ike, Onye aru nile, ebe esitere na nkwonkwo-ya na akwarya nile nyezu ya ihe jikø kwa ya n'otù, o sitere na Ya nāba uba nke Chineke.

20 O buru na unu na Kraist nwukørø anwu pua n'ihe-ozizí mbu nke uwa, gini mere, dika agāsi na unu nādi ndu n'uwa, unu nēdo onwe-unu n'okpuru iwu di iche iche enyere, 21 Ejidela, edetu-kwa-la ire, emetu-kwa-la aka 22 (bú ihe agēmebi ha nile emebi n'iji ha me ihe), dika ihe enyere n'iwu na ozizí madu si di? 23 O bu ezic na ihe di otú a nwere nkc anākpø amam-ihe n'ikpe ekpere dika madu chørø, n'inwe kwa obi di ume-ala, n'ime kwa ka aru hu ahuhu; ma ha abugh ihe di oké qnua-hia ma-qli megide ime ihe oqø nke gēju anu-aru afø.

3 1 Ya mere, o buru na unu soro Kraist-ayi bilikø, nāchønu ihe di n'elu, ebe Kraist-ayi nq, nānødu n'akanri Chineke. 2 Tukwasinu uchc n'ihc di n'elu, o bugh n'ihe di n'elu uwa. 3 N'ihi na unu nwuru anwu, czowo kwa ndu-unu n'ebé Kraist-ayi nq nime Chineke. 4 Mbe o bula agēme ka Kraist-ayi puta ihè, Onye bu ndu-ayi, mbe ahu ka agēme kwa ka unu onwe-unu so Ya puta ihè n'ebube.

5 Ya mere, menu ka ihe nile di unu n'aru nke di n'elu uwa nwua; ikwa-iko, adigh-øcha, qchichø oqø, agu ihe oqø, na anya-uku ahu, n'ihi na nka bu ikpere arusi; 6 o bu kwa n'ihi ihe ndia ka iwe Chineke nābiakwasí urmu nke ekweyegh-ekweye; 7 nke unu onwe-unu jeghariri nime ha n'oge gara aga, mbe unu nādi ndu nime ihe ndia. 8 Ma ubu a unu onwe-unu, tupu-kwa-nu ihe ndia nile; bú iwe, qnuna, obi oqø, nkwlù, ikwu okwu ihere nēsi n'qnu-unu puta: 9 unu ekwula okwu-ugha gwarita ibe-unu; cbe unu yipuchasiworo madu ochie ahu, ya na omume-ya nile, 10 yikwasi kwa madu qhu ahu, nke anēme ya ka o di qhu rue na nmazu dika onyinyo nke Onye kère ya si di: 11 ebe onye-Grik na onye-Ju, obibi-úgwù na

ebigh-úgwù, onye nāsu asusu ọzọ, onye Sitia, orù, onye nwere onwe-ya, nápugh idi: ma Kraist bu ihe nile, di kwa nime madu nile.

12 Ya mere dika ndi Chineke roputara, ndi di nsø ndi ahuwo-kwa-ra n'anya, yikwasinu obi ebere, obi-oma, obi di ume-ala, idí-nwayo, ogologon-tachi-obi; 13 nānagideritanu ibe-unu, were-kwa-nu amara ばghara onwe-unu, asi na onye ọ bulu nwere ihe ita onye ọ bulu uta; ọbunà dika Onye-nwe-ayi were amara ばghara unu, unu onwe-unu me kwa otù a: 14 ma n'elu ihe ndia nile yikwasinu ihu-n'anya, nke bu ihe-nkekọ nke izu-oke. 15 Ka udo nke Kraist nēkpezi kwa okwu n'obi-unu, nke akpobata-kwa-ra unu nime ya n'otù aru; buru-kwa-nu ndi nēkele ekele. 16 Kwenu ka okwu Kraist were àkù-ya nile biri nime unu n'amam-ihe nile; werenu abù ọma na ukwe na abù nke Mo Nsø nēzirita onwe-unu ihe, nādurita kwa onwe-unu ọdu, nime amara enyere unu nābùnu abù nime obi-unu nye Chineke. 17 Ihe nile ọ bulu unu nême kwa, n'okwu ma-Ọbu n'Ọlu, nēmenu ha nile n'aha Onye-nwe-ayi Jisus, nēkele Chineke, bù Nna-ayi, site n'aka-Ya.

18 Ndi bu nwunye, nēdonu onwe-unu n'okpuru di-unu, dika ọ nēkwesi unu nime Onye-nwe-ayi. 19 Ndi bu di, hunu nwunye-unu n'anya, unu enwe-kwa-la obi ilu n'ebe ha nō. 20 Umu, nāhanu nti okwu ndi muru unu n'ihe nile, n'ihi na nka bu ihe nātọ ezi uto nime Onye-nwe-ayi. 21 Ndi bu nna, akpasula umu-unu iwe, ka obi ghara ifù ha. 22 Ndi-orù, nāhanu nti okwu ndi bu ndi-nwe-unu n'uzo anu-aru n'ihe nile; ghara iwere ibu-orù-n'anya nāna, dika ndi nême otù ọ gātọ madu uto, karma n'afø-ofufo, nātu egwu Onye-nwe-ayi: 23 ihe ọ bulu unu nême, nālunu ọlu site na nkpuru-obi-unu, dika unu nāluru Onye-nwe-ayi ọlu, ọ bugh kwa madu; 24 ebe unu matara na ọ bu n'aka Onye-nwe-ayi ka unu gānata ihe-nnyeghachi-unu, bù ihe-nketa ahu: unu bu orù nke Onye-nwe-ayi Kraist. 25 N'ihi na onye nême ajo omume gānaghachii ajo omume ahu ọ mere: ile-
4 madu-anya-n'iru adigh kwa. 1 Ndi-nwe madu, nēnye-kwa-nu ndi-orù-unu ihe ziri ezi na nke ra nrata; ebe

unu matara na unu onwe-unu nwe-kwara otù Onye Nke bu Onye-nwe-unu n'elu-igwe.

2 Nānogidesinu ike n'ekpere-unu, nāmu-kwa-nuanya nime ya n'ikele-ekele; 3 nēkpe-kwa-nu ekpere n'ihi ayi n'otù oge ahu, ka Chineke we meghere ayi ọnu-uzo ikwusa okwu-Ya, ka ayi kwue ihe-omimi nke Kraist, nke m'nq kwa n'abu n'ihi ya; 4 ka m'we me ka ọ puta ihè, dika m'nāghagh ikwu ya. 5 Nējegharinu n'amam-ihe n'ebe ndi nō n'èzi nō, nāzuchapuru oriwe-unu oge a nile. 6 Ka okwu-unu di n'amara mbe nile, ihe ejì nnü me ka ọ di uto, ka unu we mata otù unu nāghagh iza madu nile ọ bulu.

7 Madu nke gēme ka unu mara ihe nile bayere mu onwem bu Tikikos, onye bu nwa-nna-ayi ahu ahuru n'anya, buru kwa onye kwesiri ntukwasi-obi n'ihe-ozi, buru kwa orù-ibem nime Onye-nwe-ayi: 8 onye m'nēzitere unu ime ihe a, ka unu we mara otù ihe nāgara ayi, ka ọ we kasi kwa obi-unu. 9 Anamezite kwa Qnisimøs, bù nwa-nna-ayi ahu kwesiri ntukwasi-obi, onye ahu-kwa-ra n'anya, onye bu otù onye n'etiti unu. Ha gēme ka unu mara ihe nile nke anēme n'ebe a.

10 Aristakos onye adokorø mu na ya n'agha nēkele unu, ya na Mak nwa-nne Banabas (onye unu natara ihe ufodu enyere n'iwu bayere ya; asi na ọ biakute unu, naranu ya nke-oma), 11 Jisus kwa, onye anākpø Justos, madu atø ndia sitere n'obibi-úgwù: nāni ndia bu ndi sorom nālukø ọlu n'ikwusa ala-eze Chineke, madu ndi emere ka ha burum ndi-ngugù-obi. 12 Epafras, onye bu otù onye n'etiti unu, orù nke Kraist Jisus, nēkele unu, nābasi nba ike n'ihi unu n'ekpere-ya nile mbe nile, ka unu we guzo dika ndi zuru oké ndi kwezuwo-kwa-ra ihe nile Chineke nāchø. 13 N'ihi na anamabara ya àmà, na ọ nādøbu onwe-ya n'olu nke-uku nye unu na ndi nō na Leodisia na ndi nō na Hierapolis. 14 Luk, bù dibia nke ahuru n'anya, nēkele unu, ya na Dimas. 15 Kelenu umu-nna-ayi ndi nō na Leodisia, na Nimfas, na nzuko Kraist nke di n'ulo-ha. 16 Ma mbe ọ bulu agāgusi akwukwø-ozi a n'etiti unu, menu ka agu kwa ya na nzuko

Kraist nke ndi Leqdisia; lezi-kwa-nu anya ka unu onwe-unu gu kwa akwukwo-zi ahu si na Leqdisia bia. 17 Ozø, sinu Akipøs, Lezie ije-ozi nke i natara

nime Onye-nwe-ayi anya, ka i jezu ya.

18 Ekele nke mu Pøl, nke m'ji aka nkem de. Chetanu abum. Ka amara diyere unu.

AKWUKWQ-OZI MBU NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI TESALQNAIKA

1 I Pøl na Silvenøs na Timoti nèdegarø nzukø nke ndi Tesalqnaika nime Chineke, bú Nna, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, akwukwo: Amara diri unu, ya na udo.

2 Ayi nèkele Chineke ekele mbe nile bayere unu nile, nèhota unu mbe ayi nèkpe ekpere; 3 ebe ayi nècheta nèwepugh aka olu nke okwukwe unu na ndøbu-n'olu nke ihu-n'anya unu na ntachi-obi nke olile-anya unu ji ele anya Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, n'iru Chineke-ayi, bú Nna-ayi; 4 ebe ayi matara, umu-nna-ayi ndi Chineke huru n'anya, nrøputa-unu, 5 na ø bugh nání n'okwu-ønu ka ozi qma ayi biaruru unu, kama ø bia-kwa-ra n'ike, na nime Mø Nø na øtutu nkwezu; dika unu matara aha madu ahuru na ayi bu n'ebe unu nø n'ihi unu. 6 Unu onwe-unu ghø-kwa-ra ndi nènomi ayi na Onye-nwe-ayi, ebe unu were qñu nke Mø Nø nara okwu ahu nke-qma nime øtutu nkpurø; 7 ya mere unu ghørø ihe-atù n'ebe ha nile nø, bú ndi kwere ckwe nime Masedønia na nime Akaia. 8 N'ihi na okwu nke Onye-nwe-ayi esiwo n'aru-unu daputa udà, ø bugh nání na Masedønia na Akaia, kama n'ebe nile ø bula okwukwe-unu n'ebe Chineke nø aputawo ihè; ya mere ø digh ayi nkpa ikwu okwu ø bula. 9 N'ihi na ha onwe-ha nákø akukø bayere ayi aha nbata ayi batara n'ebe unu nø; ya na otú unu siri n'arusi chigharikute Chineke, ibu orù Chineke Nke di ndu Nke bu kwa onye-ezi-okwu, 10 na ichere Okpara-Ya Onye gësi n'elu-igwe bia, Onye Q mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, bú Jisus, Onye nàdòputa ayi n'iwe nke nàbia.

2 I N'ihi na unu onwe-unu matara, umu-nna-ayi, nbata ayi batara n'ebe unu nø, na ahupo na ø bugh ihe-efu: 2 kama ø bu ezie na ayi hururi ahuhu na mbu, eme kwa ayi ihe-ihere, dika unu matara, na Filipai, ma ayi kwuwara okwu nime Chineke-ayi igwa unu ozi qma Chineke n'oké nø. 3 N'ihi na aririø ayi nàriø unu esigh na njehie puta, o sigh kwa n'adigh-øcha, ø bugh kwa n'aghughø: 4 kama dika Chineke nwaputaworo ayi ka enye ozi qma Ya n'aka-ayi na ntukwasi-obi idebe, otú a ka ayi nèkwu; ø bugh dika ndi nème ihe gâtø madu utø, kama dika ndi nème ihe gâtø Chineke utø, bú Onye nânwa obi-ayi. 5 N'ihi na ø digh mbe ø bula ahuru ayi n'ikwu okwu nrøfu, dika unu matara, ma-øbu n'iwere aghughø þachita anya-uku, Chineke bu onye-àmà; 6 ma-øbu n'ichø otuto site na madu, ma-øbu n'aka-unu, ma-øbu n'aka ndi qzø, mbe ayi puru idì ka ibu arø, dika ndi-ozø Kraist. 7 Kama ayi ghørø ndi di nwayø n'etiti unu, dika mbe nwayi nke nàzù nwa nèlezi umu nke aka ya anya nke-qma: 8 otú a, ebe unu di ayi n'obi nke-uku, ø diri ayi ezi nma ime ka unu keta, ø bugh nání ozi qma nke Chineke, kama ø bu kwa nkpurø-obi nke aka ayi, n'ihi na emere ka unu buru ndi ayi huru n'anya. 9 N'ihi na unu nècheta, umu-nna-ayi, ndøbu ayi nàdøbu onwe-ayi n'olu na ihuju-anya-ayi: n'ihi na ayi nàlu olu abali na chihie, ka ayi we ghara ibobø onye ø bula nime unu, ayi we kwusara unu ozi qma nke Chineke. 10 Unu onwe-unu bu ndi-àmà, Chineke bu kwa onye-àmà, otú ahuru ayi na ayi bu ndi di øcha n'obi na ndi ezi omume na ndi nàdigh ita uta n'ebe unu nø, bú ndi

kwere ekwe: 11 Ọbuná dika unu matara otù ayi mere madu nile ọ bula nime unu, dika nna si emere umu nke aka ya, nāriø unu, nākasi kwa unu obi, nāgwasi kwa unu okwu ike, 12 ka unu we nējeghari dika ọ kwesiri Chineke, Onye nākpobata unu n'ala-eze na ebube nke aka Ya.

13 O bu kwa n'ihi nka ka ayi onwe-ayi nēkele kwa Chineke nēwepugh aka, na, mbe unu natara okwu nke unu nuru n'qonu-ayi, bù okwu nke Chineke, ọ bugh okwu madu ka unu nara nke-oma, kama, otù ọ di n'ezi-okwu, ọ bu okwu Chineke, nke nālusí kwa ọlu ike nime unu ndi kwere ekwe. 14 N'ihi na unu onwe-unu, umu-nna-ayi, ghorø ndi nēnomi nzukø nile nke Chineke nke di na Judia nime Kraist Jisus: n'ihi na unu onwe-unu hu-kwa-ra otù ahuhu ahu ọ'aka ndi unu na ha bu otù ala, Ọbuná dika ndi ahu huru ahuhu n'aka ndi-Ju; 15 ndi Ọburu Onye-nwe-ayi Jisus na ndi-amuma, chupu kwa ayi, ha bu kwa ndi ihe ha nēme nātogh Chineke utø, ha nēmegide kwa madu nile; 16 nēbochi ayi igwa ndi mba ọzø okwu ka ewe zoputa ha; imezu nmehie nile ha mbe nile: ma iwe Chineke abiakwasiwø ha rue ọgwugwuha.

17 Ma ayi onwe-ayi, umu-nna-ayi, ebe ekewapuru ayi n'aru-unu nwa oge ntà, n'iru, ọ bugh n'obi, ayi were oké agu nubiga ọku ókè n'obi kari ihu iru-unu: 18 n'ihi na ayi chorø ibiakute unu, mu onwem, bù Pol, otù mbe na mbe ọzø; Setan bochi-kwa-ra ayi. 19 N'ihi na gini bu olile-anyá-ayi, ma-Ọbu qñù-ayi, ma-Ọbu okpu-eze nke inya-isi ayi? Ọ bugh kwa unu onwe-unu, n'iru Onye-nwe-ayi Jisus n'obibia-Ya? 20 N'ihi na unu onwe-unu bu otuto-ayi na qñù-ayi.

3 1 N'ihi nka mbe ayi nāpugh inagide ọzø, ọ di ayi ezi nma ka arapu náni ayi n'azu n'Atens; 2 ayi we ziga Timoti, nwa-nna-ayi na onye nējere Chineke ozi n'ozì Ọma nke Kraist, ka ọ we me ka unu guzosie ike, ka ọ we kasi kwa unu obi n'ihi okwukwe-unu; 3 ka ewe ghara ikwaghari onye ọ bula nime nkpaøu ndia; n'ihi na unu onwe-unu matara na ọ bu n'ihi nka ka edoro ayi. 4 N'ihi na n'ezie, mbe ayi nq n'etiti unu, ayi buru uzø nāgwa unu na agaje ikpaøu ayi; Ọbuná dika ọ mere, dika unu mata-kwara. 5 N'ihi nka mu onwem kwa, mbe

m'nāpugh idi nānagide ya ọzø, eziterem ka m'mara okwukwe-unu, ma ọ nwere uzø ọ bula onye-qnwunwa ahu nwarari unu, ndøbu ayi døþuru onwe-ayi n'olu we ghø ihe-efu. 6 Ma mbe Timoti siri n'ebé unu nq biakute ayi Ọbuná ubu a, we zle ayi ozi Ọma bayere okwukwe na ihu-n'anya unu, si kwa na unu nēcheta ayi ezi ncheta mbe nile, na agu ihu ayi anya nāgusi kwa unu ike, Ọbuná dika ọ nāgu kwa ayi onwe-ayi ihu unu; 7 n'ihi nka, umu-nna-ayi, akasiri ayi obi n'ihi unu nime nkpaøu-ayi nile na nkpaøu-ayi site n'okwukwe-unu: 8 n'ihi na ayi di ndu ubu a, ọ buru na unu onwe-unu nēguzosi ike nime Onye-nwe-ayi. 9 N'ihi na ekele gini ka ayi puru inyeghachi Chineke bayere unu, n'qñù nile ayi ji nuria n'ihi unu n'iru Chineke-ayi; 10 abali na ehihié nāriøbiga arirø ókè nke-uku ri nne ka ayi we hu iru-unu, dochi kwa ihe fôduru n'okwukwe-unu?

11 Ma ka Ya onwe-ya, bù Chineke-ayi na Nna-ayi, na Onye-nwe-ayi Jisus, duzi uzø-ayi rue ebe unu nq: 12 ka Onye-nwe-ayi me kwa ka unu rie nne babiga kwa ókè n'ihu-n'anya n'ebé ibe-unu nq, na n'ebé madu nile nq, Ọbuná dika ayi onwe-ayi di n'ebé unu nq; 13 ka Q we me ka obi-unu guzosie ike nādigh ita uta n'idi-nsø n'iru Chineke-ayi, bù Nna-ayi, n'obibia nke Onye-nwe-ayi Jisus, Ya na ndi nsø Ya nile.

4 1 Ya mere nke fôduru, umu-nna-ayi, ayi nēkpere unu, nāriø kwa unu nime Onye-nwe-ayi Jisus, ka, dika unu natara n'aka-ayi otù unu nāghagh ijeghari na ime ihe gātø Chineke utø, Ọbuná dika unu nējeghari,—ka unu nābabiga ókè nke-uku kari. 2 N'ihi na unu matara iwu nile ayi nyere unu site n'aka Onye-nwe-ayi Jisus. 3 N'ihi na nka bu ihe Chineke nāchø, bù ka edo unu nsø, ka unu ghara ikwa iko; 4 ka onye ọ bula nime unu mata otù ọ gēnwe nwunye nke aka ya n'odido-nsø na nsopuru, 5 Ọ bugh n'ochichø ọjø nke agu ihe ọjø, Ọbuná dika ndi mba Ọzø ndi nāmatagh Chineke; 6 ka onye ọ bula ghara ighøbu na iribø nwa-nna-ya n'jhe a: n'ihi na Onye-nwe-ayi bu onye nābø Ọbø bayere ihe ndia nile, dika ayi bu-kwa-ra uzø gwa unu gwasi kwa unu ike. 7 N'ihi na Chineke akpøgh ayi ka ayi

buru ndi nādigh ọcha, kama n'odido-nso. 8 Ya mere onye nāju, ọ bugli madu ka ọ nāju, kama ọ bu Chineke, Onye nēnye Mọ Nsọ Ya ka Q ba nime unu.

9 Ma ọ digh unu nkpa ka madu degara unu akwukwọ bayere ihu-n'anya n'ebé umu-nna-unu nọ: n'ihi na unu onwe-unu bu ndi Chineke ziworo iherita ibe-unu n'anya; 10 n'ihi na unu nēme ya n'ezie n'ebé umu-nna-ayi nile ndi bi na Masedonia dum nọ. Ma ayi nāriọ unu, umu-nna-ayi, ka unu nābabiga okè nke-uku kari; 11 ka unu nējisi kwa ike inođu nwayo, na ime ihe nile nke aka unu, na iji aka-unu lu ọlu, dika ayi nyere unu iwu; 12 ka unu we nējeghari dika ọ kwesiri unu n'ebé ha nọ, bù ndi nọ n'ezzi, ka ihe ọ bulu ghara kwa ikpa unu.

13 Ma ayi achogh ka unu ghara imara ihe bayere ndi nāda n'ura ọnwu, umu-nna-ayi; ka ọ we ghara iwuta unu, ọbunà dika o nēwuta ndi fôduru, ndi nēnwégh olile-anya. 14 N'ihi na asi na ayi kwere na Jisus nwuru si kwa n'ọnwu bilie, otù a ndi emere ka ha da n'ura ọnwu site n'aka Jisus, ọ bu kwa ndia ka Chineke gēkuru ka ha so Ya bia. 15 N'ihi na nka ka ayi nāgwa unu n'okwu Onye-nwe-ayi, na ayi onwe-ayi, bù ndi nọ na ndu, ndi anārapu rue ọbibia nke Onye-nwe-ayi, na ayi agagh-eburu ndi dara n'ura ọnwu uzọ ma-oli. 16 N'ihi na Onye-nwe-ayi onwe-ya gēwerek okè ikpọ-òkù, were olu isi-mo-ozi, were kwa opì nke Chineke, si n'elu-igwe ridata: ndi nwuru nime Kraist gēbu kwa uzọ si n'ọnwu bilie: 17 mbe ahu ayi onwe-ayi, bù ndi nọ na ndu, ndi anārapu, ayi na ha ka agēwelikọ n'igwe-oji, izute Onye-nwe-ayi nime nibara-elu-igwe: otù a ka ayi na Onye-nwe-ayi gāriọ kwa mbe nile. 18 Ya mere werenu okwu ndia nākasirita ibe-unu obi.

5 1 Ma ọ digh unu nkpa, umu-nna-ayi, ka edegara unu akwukwọ bayere oge ahu nilc na ubochi ahu nile. 2 N'ihi na unu onwe-unu matara nke-oma na dika onye-ori nābia n'abali, otù a ka ubochi nke Onye-nwe-ayi nābia. 3 Mbe ha nāsi, Udo na ntukwasi-obi di, mlye ahu na mberede ka nbibi nābiakwasi ha, dika ime nēme nwayi nke di ime; ha agagh-abanari kwa ya ma-oli. 4 Ma

unu onwe-unu, umu-nna-ayi, anogị n'ochichiri, ka ubochi ahu we jide unu na mberede dika onye-ori: 5 n'ihi na unu onwe-unu nile bu umu nke lhè, na umu nke ehihi: ayi abugh ndi nke abali, ma-obu nke ochichiri; 6 ya mere otù a, ka ayi ghara iraru ura, dika ndi fôduru, kama ka ayi nēche nche nwe kwa anya-udo. 7 N'ihi na ndi nāraru ura nāraru ura n'abali; ndi nānubiga kwa manya okè nānubiga n'abali. 8 Ma ayi onwe-ayi, ebe ayi bu ndi nke ehihi, ka ayi nwe anya-udo, yikwasisia ihe-agha iþochi obi, bù okwukwe na ihu-n'anya; ya na okpu-agha, bù ile-anyia nzoputa. 9 N'ihi na Chineke edebegh ayi inata iwe, kama inweta nzoputa site n'aka Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, 10 Onye nwuru n'ihi ayi, ka ọ gābu, ma ayi nēche nche ma ayi nāraru ura, ka ayi we so Ya dikọ ndu. 11 N'ihi nka nākasiritanu ibe-unu obi, wulirita kwa ibe-unu elu dika ulo, dika unu nēme kwa.

12 Ma ayi nēkpere unu, umu-nna-ayi, ka unu mata ndi nādōbu onwe-ha n'olu n'etiti unu, ndi bu kwa ndi-isi-unu nime Onye-nwe-ayi, ndi nādu kwa unu ọdù; 13 ka unu were kwa ihu-n'anya sōpuru ha gabiga okè nke-uku ri nne n'ihi ọlu-ha. Diritanu n'udo n'etiti onwe-unu. 14 Ma ayi nāriọ unu, umu-nna-ayi, nādunu ndi nādigh-agazi ije ọdù, nāgugunu ndi dara mba n'obi, nēyerenu ndi nādigh ike aka, nwenu ogologo-ntachi-obi n'ebé madu nile nọ. 15 Lenu ka onye ọ bulu ghara inyeghachị onye ọ bulu ihe ọjọ n'ọnodu ihe ọjọ; kama nābasonu ezi ihe mbe nile, n'ebé ibe-unu nọ, na n'ebé madu nile nọ. 16 Nānurinu ọnụ mbe nile; 17 nēkpenu ekpere nēwepugh aka; 18 nēkelenu ekele n'ihe nilc ọ bulu: n'ihi na nka bu ihe Chineke nāchọ nime Kraist Jisus n'ebé unu nọ. 19 Unu emenyula Mọ Nsọ; 20 unu akpola ibu-amuma ihe-efu; 21 nānwanu ihe nile; jidesienu ihe ọma ike; 22 unu etiyela aka n'aha ajọ ihe ọ bulu.

23 Chineke nke udo, Ya Onwe-ya dozu kwa unu nsọ n'uzo dum; ka edebezu kwa mo-unu na nkpuru-obi-unu na aru-unu dum, nādigh ita uta n'obibia nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist.

24 Q kwesiri ntukwasi-obi, bù Onye ahu nākpø unu, Onye gēme kwa ya.

25 Umu-nna-ayi, nēkpenu ekpere bayere ayi.

26 Werenu isutu-qnú di nsø kele

umu-nna-ayi nile. 27 Ewerem Onye-nwe-ayi Ọ ba unu iyi ka aguara umu-nna-ayi nile akwukwø-ozi a.

28 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere unu.

AKWUKWØ-OZI NKE-ABUA NKE PØL ONYE-OZI DEGARA

NDI TESALQNAIKA

1 I Pol na Silvenos na Timoti
nēdegara nzukø nke ndi Tesalqnaika
nime Chineke, bù Nna-ayi, na Onye-
nwe-ayi Jisus Kraist, akwukwø:
2 Amara diri unu na udo nke si n'aka
Chineke, bù Nna-ayi, na Onye-nwe-ayi
Jisus Kraist puta.

3 Ayi ji ugwo ikele Chineke ekele mbe
nile bayere unu, umu-nna-ayi, dika Ọ
kwesiri, n'ihi na okwukwe-unu naba uba
nke-uku, ihu-n'anya ahu unu nile n'otù
n'otù nāhurita ibe-unu néri kwa nne;
4 ya mere ayi onwe-ayi nanya isi n'aru
unu n'etiti nzukø Chineke nile n'ihi
ntachi-obi-unu na okwukwe-unu nime
nsobu-unu nile na nime nkpaøu nile unu
nānagide; 5 nke bu ihe nême ka ikpé
ziri ezi nke Chineke puta ihè; ka ewe
gua unu na ndi kwesiri ala-eze Chineke,
nke unu nāhu kwa ahuhu n'ihi ya;
6 asi na Ọ bu ezie na o ziri ezi n'ebé
Chineke nø inyeghachi ndi nākpaøu unu
nkpaøu, 7 na inyeghachi unu, bù
ndi anākpaøu, aru-efè, ayi na unu, nime
nkpughe nke Onye-nwe-ayi Jisus site
n'elu-igwe, Ya na ndi-mø-ozi nke ike-
Ya, 8 nime Ọku nère ere, nābø Ọbø
n'aru ndi nāmatagh Chineke, ha na ndi
nānagh nti ozi Ọma nke Onye-nwe-ayi
Jisus: 9 bù madu ndi gāhu ahuhu-
nmehie nke Ọmuma-ikpe ziri ezi, bù
nbibi ebigh-ebi nke sitere n'iru Onye-
nwe-ayi, site kwa n'ebube nke ike-Ya,
10 mbe Ọ nile gabia ka ewe nye Ya
otuto nime ndi nsø Ya, ka ibobo-Ya we
nwu kwa ihe nile n'aru nime ndi kwereri
ekwe (n'ihi na ekwere àmà ayi Ọba unu)
n'ubochi ahu. 11 Ọ bu kwa nka ka ayi
ji nēkpene kwa ekpere bayere unu mbe

nile, ka Chineke-ayi we gua unu na ndi
kwesiri Ọkpukpø akporø unu, ka Ọ were
kwa ike mezu ihe nile Ọ nile Ọ nile
idi-nma ezi nma na Ọlu nile Ọ nile
okwukwe; 12 ka ewe nye aha Onye-
nwe-ayi Jisus otuto nime unu, nye kwa
unu onwe-unu otuto nime Ya, dika
amara nke Chineke-ayi na Onye-nwe-
ayi Jisus Kraist si di.

2 I Ma ayi nariø unu, umu-nna-ayi,
n'ihi Ọbibia nke Onye-nwe-ayi Jisus
Kraist, na nzukø ayi gēzukø n'ebé Ọ nø;
2 ka ewe ghara isite n'aka mø, ma-Ọbu
okwu, ma-Ọbu akwukwø-ozi di ka o
sitere n'aka-ayi, me ka unu me nkpatu
pua n'uche-unu Ọsosø, ma-Ọbu ka unu
tua ujø, dika agäsi na ubochi Onye-nwe-
ayi di ubu a: 3 unu ekwela ka onye Ọ
nile ghobue unu n'uzø Ọ nile: n'ihi na
Ọ gagh-adi, ma Ọ buru na nwezuga ahu
ebugh uzø bia, ewe kpughe onye ahu
nêmebi iwu, bù nwa nke ila-n'iyi,
4 onye nêmegeide nēweli kwa onwe-ya
elu imegide ihe nile anākpø Chineke
ma-Ọbu nke bu ihe anāsopuru dika
Chineke; ya mere Ọ nānødu n'ulo nsø
nke Chineke, nēgosi onwe-ya si na ya
bu Chineke. 5 Unu echetagh, na, mbe
m'nānø n'etiti unu n'oge gara aga, Ọ bu
ihe ndia ka m'nāgwa unu? 6 Ubø a
unu mata-kwa-ra ihe nēbochi, ka ewe
kpughe ya n'oge nke aka ya. 7 N'ihi
na ihe-omimi nke nmebi-iwu nālusi Ọlu
ike ubu a: nāni rue mbe agēwepu onye
ahu n'etiti, bù onye nēbochi ubu a.
8 Mbe ahu ka agēkpughe kwa onye ahu
nêmebi iwu, onye Onye-nwe-ayi Jisus
gēwerekwu nke si n'qnu-Ya puta
bue, were kwa ngosi nke Ọbibia-Ya me

ka o ghara idi irè; 9 bú onye ahu, nke ọbibia-ya di ka ilusi-olu-ike nke Setan n'ike nile o bula na ihe-iriba-ama di iche iche na olu-ebube di iche iche nke ugha, 10 n'aghughọ nile kwa nke ajo omume n'ebé ndi nala n'iylì nq; n'ihi na ha anaragh ihu-n'anya nke ezi-okwu nke-oma, ka ewe zoputa ha. 11 N'ihi nka Chineke nēzite-kwa-ra ha ilusi-olu-ike nke njehie, ka ha kwere ugha ahu: 12 ka ewe kpe ha nile ikpé, bú ndi nēkwegh ezi-okwu, kama ajo omume diri ha ezi nma.

13 Ma ayi onwe-ayi ji ugwo ikele Chineke ekele mbe nile bayere unu, umu-nna-ayi ndi Onye-nwe-ayi huru n'anya, n'ihi na Chineke roputara unu site na mbu ka unu we nwe nzoputa nime ido-nsø nke MoNsø nēdo na ikwere ezi-okwu: 14 nke O sitere n'aka ozi oma ayi kpobata unu nime ya, ka unu we nweta ebube nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 15 Ya mere otú a, umu-nna-ayi, nēguzosinu ike, jide-kwa-nu ozizi nile enyere n'aka idebe nke eziri unu, ma-qbü site n'okwu-önü-ayi, ma-qbü site n'akwukwø-özi-ayi.

16 Ma ka Ya onwe-ya, bú Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, na Chineke, bú Nna-ayi, Onye huru ayi n'anya nye kwa ayi nkasi-obi ebigh-ebi na ezi olile-anya nime amara, 17 ka Q kasie obi-unu, me kwa ka ha guzosie ike n'ezi olu na ezi okwu nile o bula.

3 1 Nke foduru, umu - nna - ayi, nēkpenu ekpere bayere ayi, ka okwu Onye-nwe-ayi we ba qso, ka ewe nye kwa ya otuto, otú o di kwa n'etiti unu; 2 ka ewe döputa kwa ayi n'aka ajo madu ndi nēmehie kwa; n'ihi na o bugh madu nile nwere okwukwe. 3 Ma Onye-nwe-ayi bu onye kwesiri ntukwasi-obi, Onye gême ka unu guzosie ike, che kwa unu ka unu ghara idabà n'aka ajo onye ahu. 4 Ma ayi atukwasiwo obi n'aru unu nime Onye-nwe-ayi, na unu nême, gême

kwa, ihe nile ayi nênye n'iwu. 5 Ma Onye-nwe-ayi duzie obi-unu bà n'ihun'anya nke Chineke, bà kwa na ntachi-obi nke Kraist-ayi.

6 Ma ayi nênye unu iwu, umu-nna-ayi, n'aha nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, ka unu nēze nwa-nna o bula nādigh-agazi ije, o digh-eje kwa dika ozizi ahu enyere n'aka-ha idebe nke ha natara n'aka-ayi. 7 N'ihi na unu onwe-unu matara otú unu nāghagh inomi ayi: n'ihi na ayi abugh ndi nādigh-agazi ije n'etiti unu; 8 ayi erigh kwa nri n'aka onye o bula n'efu, kama n'idobu onwe-ayi n'olu na ihuju-anya, nalu olu abali na ehihie, ka ayi we ghara ibobu onye o bula nime unu: 9 o bugh na ayi enwagh ike, ma o bu ka ayi we were onwe-ayi mere unu iheatù, ka unu we nōmi ayi. 10 N'ihi na mbe ayi nq n'etiti unu, o bu kwa nka ka ayi nênye unu n'iwu, si, Q buru na onye o bula achogh ilu olu, ya ghara kwa iri ihe. 11 N'ihi na ayi nuru okwu bayere ufodu ndi nādigh-agazi ije n'etiti unu, ndi nādigh-alu olu o bula, kama ha nētiye aka n'olu nke nābugh nke aka ha. 12 Ma ndi di otú a ka ayi nênye iwu nāriø kwa aririø nime Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, ka ha were nwayo nalu olu, ri kwa nri nke aka ha. 13 Ma unu onwe-unu, umu-nna-ayi, ike agwula unu n'obi n'ime ihe oma. 14 Ma o buru na onye o bula anagh nti okwu ayi ji akwukwø-özi a kwu, ribanu onye ahu ama, ka unu ghara iso ya meko ihe, ka ewe me ya ihe-ihere n'iru. 15 Unu agu-kwa-la ya n'onye-iro, kama nādunu ya qdú dika nwa-nna.

16 Ma Ya onwe-ya, bú Onye-nwe-udo, Ya nye unu udo mbe nile n'uzo nile. Ka Onye-nwe-ayi nøyere unu.

17 Ekele nke mu Pol nke m'ji aka nkem de, nke bu ihe - iriba - ama n'akwukwø-özi nile o bula: otú a ka m'nēde. 18 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere unu nile.

AKWUKWQ-OZI MBU NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

TIMOTI

1 1 Pol, onye-ozi nke Kraist Jisus dika ihe ahu si di, nke Chineke, bù Onye-nzoputa-ayi, na Kraist Jisus, bù Onye ayi nēle anya Ya, nyere n'iwu; 2 anamedegara Timoti akwukwq, bù ezi nwam n'okwukwe: Amara na ebere na udo diri gi nke si n'aka Chineke, bù Nna-ayi, na Kraist Jisus Onye-nwe-ayi puta.

3 Dika m'riqo gi ka i nogide n'Efesos, mbe m'gaje iga nime Masedonia, ka i we nye madu ufodu iwu ka ha ghara izi ihe di iche, 4 ka ha ghara kwa iña nti akukq-irò di iche iche na akukq osuso-qomumu di iche iche nādigh-agwu agwu, nke bu ihe nākpata ajuju, kari ikpata ọchichi-èzi-na-ulø nke Chineke nke di nime okwukwe: otù a ka m'nême ubu a. 5 Ma ihe ezubere iweta n'iwu ahu bu ihu-n'anya sitere n'obi ọcha na ezi akona-uche na okwukwe nke iru-abua nādigh ya: 6 nke madu ufodu, ebe ha hiere ha, ha siri nime ha jehie we kwue okwu efu; 7 chø kwa ibu ndi-ozizì nke iwu, o bu ezie na ha aghotagh ihe ha nēkwu, ha aghotagh kwa ihe ahu ha nēkwusi ike bayere ha. 8 Ma ayi matara na iwu ahu di nma, ma o buru na onye o bula ewere ya me ihe n'uzo kwesiri iwu, 9 ebe o matara nka, na adigh-enye onye ezi omume iwu, kama anēnye ndi nēmebi iwu, ndi nēkwegh kwa idi n'okpuru iwu, nye ndi nāsopurugh Chineke, ndi bu kwa ndi-nmehie, nye ndi nādigh ọcha n'obi, ndi emeru-kwa-ra emeru, nye ndi nēbu nna-ha na ndi nēbu nne-ha, nye ndi nēbu madu, 10 nye ndi nākwa iko, nye ndikom nēmeru onwe-ha n'aru ndikom, nye ndi nēzu madu n'ori, nye ndi-ugha, nye ndi nānu iyi ugha, ma o buru kwa na ihe o bula ọzo di iche di nēmegide ozizi ahu nke nēnye ezi ndu; 11 dika ozi ọma nke ebube nke Chineke di ngozi si di, nke enyere mu onwem n'aka na ntukwasi-obi idebe.

12 Anamekele Onye ahu Nke merem ka m'di ike, bù Kraist Jisus Onye-nwe-ayi, n'ihi na Q gurum n'onye kwesiri

ntukwasi-obi, ebe Q deberem ijere Ya ozi; 13 o bu ezie na abum onye nēkwulu Chineke na mbu, buru kwa onye-nsobü, na onye nême madu ihe-ihere: otù o di, Q merem ebere, n'ihi na emerem ya nāmagh ama nime ekwegh-ekwe; 14 ma amara nke Onye-nwe-ayi, ya na okwukwe na ihu-n'anya nke di nime Kraist Jisus, riri nne nke-uku. 15 Okwu a kwesiri ntukwasi-obi, kwesi kwa ka anara ya nke-ọma n'uzo nile o bula, na Kraist Jisus biara n'uwa izoputa ndi-nmehie; ndi mu onwem bu onye-isi-ha: 16 otù o di, o bu n'ihi nka ka emerem ebere, ka o we buru nime mu onwem, bù onye-isi, ka Jisus Kraist gēgosi ogologo-ntachi-obi-Ya nile, ka m'buru ihe ilere anya n'etiti ndi gaje ikwere na Ya ka ha nata ndu ebigh-ebi. 17 Ma Eze nke mbe nile, Nke anāpugh imebi emebi, Nke anāpugh ihu anya, Onye nāni Ya bu Chineke, nsopuru na otuto diri Ya rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

18 Iwu a ka m'nēnye n'aka-gi idebe, nwam Timoti, dika amuma nile si di nke eburu uzo bu bayere gi, ka i we were ha bu agha ọma nka; 19 nēnwe okwukwe na ezi akona-uche; nke ufodu nupuru n'ebe ha nq, ubø-ha we kpue n'ebe okwukwe-ayi di: 20 ndi Haimenios na Aleksanda nq n'etiti ha; ndi m'rara nyc n'aka Setan, ka ewe site n'ahuhu zi ha ka ha ghara ikwulu Chineke.

2 1 Ya mere ihe mbu m'nādusi ọdu ike bu, ka anāriø aririø, kpe kwa ekpere, riø kwa aririø anāriø ndi ọzø, kele kwa ekele, n'ihi madu nile; 2 n'ihi ndi-eze na ndi nile nq n'ọnodu di elu; ka ayi we biri obi udo na nke di nwayo nime nsopuru-Chineke nile na ikwesi-nsopuru nile. 3 Nka di nma buru kwa ihe agānara nke-ọma n'iru Onye-nzoputa-ayi, bù Chineke; 4 Onye nāchø ka azoputa madu nile, ka ha biaru kwa nmazu nke ezi-okwu. 5 N'ihi na otù Chineke di, otù Onye-obubo di kwa n'abata Chineke na madu, Onye Ya onwe-ya bu madu, bù Kraist Jisus,

6 Onye nyere Onwe-ya ka Q buru ihe-n̄haputa n̄ihi madu nile; nke agāba àmà-ya n̄oge nke aka ya; 7 nke edebere mu onwem ka m̄buru onyenkwusa na onye-ozi ka m̄we b̄a àmà ahu (anamekwu ezi-okwu, ekwughm okwughu), ibu kwa onye-ozizi nke ndi mba oz̄o nime okwukwe na ezi-okwu.

8 Ya mere ezuberem ka ndikom n̄ekpe ekpere n̄ebe nile ō bula, n̄achili aka di ọcha elu, n̄ewegh iwe, n̄arugh kwa uka. 9 Otù ahu, ezuberem ka ndinyom were ihe-ichø-nma kwesiri ekwesi chø onweha nma, ya na nsopuru na uche zuru okè; ō bugh isi akpara akpa, na ọla-edo ma-øbu pearl ma-øbu uwe di oké ọnuahia; 10 kama (nke kwesiri ndinyom n̄ekwuputa egwu Chineke) ka ha sitere n̄ezi ọlu chø onweha nma. 11 Ka nwayi were nwayo muta n̄ido onwe-ya n̄okpuru n̄uzo nile. 12 Ma ekwughm nwayi ka o zi ihe, ma-øbu ka ō buru onye-isi n̄ebe nwoke n̄o, kama ka ō n̄o n̄onodu nwayo. 13 N̄ihi na Adam ka ebura uzo kpu, m̄be ahu ewe kpu Iv; 14 ō bugh kwa Adam ka aghorø aghughø, ma ebe aghorøburu nwayi ō bu nwayi ahu ka ahuworo na ō n̄o nime njehie: 15 ma aḡesite n̄omumu-nwaya zoputa ya, ma ō buru na ha anogide nime okwukwe na ihu-n̄anya na odido-nsø, ya na uche zuru okè.

3 1 Okwu a kwesiri ntukwasi-obi, Q buru na onye ō bula n̄abaso ọnodu onye n̄elekøta nzukø Kraist anya, agu ọlu ọma n̄agu ya. 2 Ya mere onye n̄elekøta nzukø Kraist anya aghagh ibu onye anādigh-akalu, di nke otù nwunye, onye-anyu-udo, onye uche-ya zuru okè, onye omume-ya kwesiri ekwesi, onye n̄ele ndi-øbia anya nke-ọma, onye nwere ike izi ihe; 3 onye n̄adigh-ese okwu site n̄inubiga manya okè, onye n̄adigh-eti madu aka; kama onye nwere obi-ọma, onye n̄adigh-alu ọgù, onye n̄adigh-ahu ego n̄anya; 4 onye n̄achi èzi-na-ulø nke aka ya nke-ọma, n̄enwe kwa umuya n̄okpuru ya n̄ikwesi-nsopuru nile; 5 (ma ō buru na onye ō bula amatagh otù ō gāchi èzi-na-ulø nke aka ya, ō ḡesi aña le nzukø Chineke anya nke-ọma?) 6 onye n̄abugh onye ọhu, ka aghara ifuli ya elu, ō we dabà n̄omuma-ikpē ekwensu. 7 Ma ō ghagh kwa inwe àmà di nma site n̄onu ndi n̄o n̄ezi;

ka ō ghara idabà n̄ita-uta, ya na ima n̄onyà ekwensu. 8 Otù ahu ndi n̄ejere nzukø Kraist ozi aghagh ibu ndi kwesiri nsopuru, ndi n̄enwegeh ire abua, ndi n̄adigh-añubiga manya okè, ndi akpiri urù nke n̄eweta ihere n̄adigh-akpø ha nku; 9 ndi n̄enwe ihe-omimi nke okwukwe-ayi nime akø-na-uche di ọcha. 10 Ma ka ebura uzø nwa kwa ndia; m̄be ahu ka ha jebe ozi, ma ō buru na ha bu ndi anāpugh ibo ebubo. 11 Otù ahu ndinyom aghagh ibu ndi kwesiri nsopuru, ndi n̄adigh-ebo madu ebubo ugha, ndi nwere anya-udo, ndi kwesiri ntukwasi-obi n̄ihe nile. 12 Ka ndi n̄ejere nzukø Kraist ozi buru di nke otù nwayi, n̄achi umu-ha na èzi-na-ulø nke aka ha nke-ọma. 13 N̄ihi na ndi jeworo ozi nke-ọma n̄enwetara onweha ọnodu ọma, na oké nkluwa-okwu nime okwukwe nke ekwere na Kraist Jisus.

14 Ihe ndia ka m̄n̄edegara gi n̄akwukwø, ō bu ezie na anamele anya ibiakute gi na m̄be ntà; 15 ma ō buru na m̄n̄ano ọdù, ka i we mata otù anāghagh ibi obi n̄èzi-na-ulø Chineke, ebe ō bu nzukø nke Chineke di ndu, bù ide na ntø-ala nke ezi-okwu. 16 Ō bu kwa ihe anekwuputa na ō di vku, bù ihe-omimi nke nsopuru-Chineke; Onye ahu Nke emere ka Q puta ihè n̄iru-aru, Nke aguru Ya n̄onye ezi omui ie nime m̄o, Nke emere ka ndi-m̄o-oz̄i hu Ya anya, Nke ekwusara Ya n̄etiti ndi mba oz̄o, Nke ekwere na Ya nime uwa, Nke anara Ya n̄elu nime ebube.

4 1 Ma Mø Nsø n̄ekluwa okwu, si, 2 na n̄oge ikpe-azu ufodu ḡewezuga onweha n̄ebe okwukwe-ayi di, n̄aña nti ndi-m̄o n̄eduhie eduhie na ozizi nke ndi-m̄o ọjø, 3 site n̄iru-abua nke ndi n̄ekwu okwu-ughu, ndi ejì igwè ọku da ha n̄akø-na-uche nke aka ha; 3 ndi n̄ebuchi madu ilu di na nwunye, ndi si kwa madu erila ihe-oriri di iche iche, nke Chineke kère ka ndi kwere ekwe, ndi mazu-kwa-ra ezi-okwu, ka ndi ahu were ekele nara. 4 N̄ihi na ihe nile ō bula Chineke kère di nma, ō digh kwa ihe ō bula agāju, ma ō buru na ewere ekele nara ya: 5 n̄ihi na esitere n̄okwu Chineke na ekpere do ya nsø.

6 Q buru na i me ka umu-nna-ay, n̄echè uche n̄ihe ndia, i gābu onye n̄ejere Kraist Jisus ozi nke-ọma, ebe

anāzùputa gi n'okwu nile nke okwukwe-ayi, na nke ozizi ọma ahu nke i soworo n'ukwu n'ukwu: 7 ma ju akukọ-irò nile emeruru emeru nke di-kwa-ra agadi-ndinyom. Ma nānwa onwe-gi ka i we rue nsopuru-Chineke: 8 n'ihi na ọnwunwa nke aru bara urù nye ihe ntà; ma nsopuru-Chineke bara urù nye ihe nile, ebe ọ nwere nkwa nke ndu, ma nke ndu ubu a, ma nke gaje ibia. 9 Okwu a kwesiri ntukwasi-obi, kwesi kwa ka anara ya nke-oma n'użo nile ọ bula. 10 N'ihi na ọ bu iru nka ka ayi nādōbu onwe-ayi n'olu, nābasi kwa n̄ba ike, n'ihi na ayi elewo anya Chineke di ndu, Onye bu Onye-nzoputa madu nile, ma nke kachasinu Onye nzoputa nke ndi kwere ekwe. 11 Nēnye ihe ndia n'iwu, nēzí kwa ha. 12 Ekwela ka onye ọ bula lelia nwata i bu anya; kama me onwe-gi ka i buru ndi kwere ekwe ihe-atù, n'okwu, n'ibi - obi, n'ihu - n'anya, n'okwukwe, n'idi-ocha. 13 Rue m̄be m'gabia, nāna nti ọgugu-akwukwò-gi na idu-odu-gi na ozizi-gi. 14 Elefula onyinye-amara ahu nke di nime gi anya, nke esitere n'ibu-amuma, ya na ibikwasi-aka-n'isi nke ndi bu okenye, nye gi. 15 Nējisi ike n'ihe ndia; nānosi ike nime ha; ka iga-n'iru-gi we puta ihè n'ebe madu nile n̄o. 16 Riba onwe-gi na ozizi-gi ama. Nānogide n'ihe ndia; n'ihi na n'ime nka i gāzoputa onwe-gi zoputa kwa ndi nānu olu-gi.

5 1 Abarala okenye oké nba, kama nāriọ ya aririọ dika nna; nēmeso kwa umu-okorobia dika umu-nne: 2 ndinyom, ndi bu okenye, dika ndi bu nne; umu-aboghọ dika umu-nne-nwayi, n'idi-ocha nile. 3 Nāsopuru ndinyom di-ha nwuru, bú ndi n̄o n'ezie n'ọnodu ndinyom di-ha nwuru. 4 Ma ọ buru na nwayi ọ bula di-ya nwuru nwere umu ma-qbū umu umu, ka ha buru uzó muta isopuru Chineke n'aru ndi èzí-na-ulò nke aka ha, na inyeghachi ndi muru ha ihe: n̄ihi na nka bu ihe anānara nke-oma n'iru Chineke. 5 Ma nwayi nke bu onye di-ya nwuru n'ezie, nke arapukwa-ra náni ya, ọ tukwasiwo obi-ya na Chineke, nānogide kwa n'aririọ-ya na ekpere-ya abali na ehihiie. 6 Ma nwayi nke nādi ndu ọjọ dika ọ nātọ aru-ya utø, ọ nwuruwo m̄be ọ n̄o na ndu. 7 Nēnye kwa ihe ndia n'iwu, ka ha we

buru ndi anādigh-akalu akalu. 8 Ma ọ buru na onye ọ bula ebugh uzó chère ndi nke aka ya ihe nākpa ha, ma nke kachasi ndi èzí-na-ulò nke aka ya, ọ gonariwo okwukwe-ayi, jokari kwa onye nēkwegh ekwe na n̄o. 9 Ka aghara ide aha nwayi ọ bula n'akwukwò dika nwayi di-ya nwuru nke akābagh ọgu arø atø, onye buworo nwunye nke otù di, 10 onye anābara ya ezi àmà n'olu ọma; ọ buru na ọ zùputawo umu, ọ buru na ọ lewo ndi-qbàanya nke-oma, ọ buru na ọ sawo ukwu ndi nsø, ọ buru na o Ọbowo nkpa ndi anākpabu, ọ buru na o sosiwo ezi ọlu nile ọ bula ike. 11 Ma ju umu-aboghọ di-ha nwuru: n'ihi na m̄be ọ bula ha nupuru isi n'okpuru Kraist-ayi, ha nāchø ilu di; 12 ewe ma ha ikpé, n'ihi na ha juru okwukwe mbu ha. 13 Ma tukwasi ihe ndia ha nāmuta kwa ibu ndi nādigh-alu ọlu, nēje n'uło di iche iche; ma ọ bugh nání na ha bu ndi nādigh-alu ọlu, kama ha bu kwa ndi nēkwu okwu nzuzu, buru kwa ndi nētiye aka n'olu nābugh nke aka ha, nēkwu okwu nēkvesigh ka ha kwu. 14 Ya mere anamezube ka umu-aboghọ ndi di-ha nwuru luru di, mu kwa umu, nāchi kwa èzí-na-ulò-ha, ghara kwa inye onye nēmegide ayi ihe o gēji kwutø: 15 n'ihi na ufodu ejehiewo uzó so Setan ubu a. 16 Ọ buru na nwayi ọ bula nke kwere nwere ndinyom di-ha nwuru, ya Ọ bowo nkpa, ka aghara kwa iboju nzukø Kraist; ka ọ we Ọ ndi ahu nkpa, bú ndi n̄o n'ezie n'ọnodu ndinyom di-ha nwuru.

17 Ka agua ndi-okenye na ndi kwesiri nsopuru okpukpu abua, bú ndi nāchi isi nke-oma, ma nke kachasinu ndi nādōbu onwe-ha n'olu nime okwu Chineke na ozizi. 18 N'ihi na ihe edewo n'akwukwò nsø nāsi, Ekechila ọnu ehi m̄be ọ nāzochø ọka. Na, Onye-olu kwesiri ugwo-olu-ya. 19 Anarala ebubo anēbo okenye, ma-qbugh n'olu ndi-àmà abua ma-qbū atø. 20 Nātu ndi nēmehie nmehie-ha n'anya n'iru madu nile, ka ndi fôduru we tu kwa egwu. 21 Anamagwasi gi ike n'iru Chineke, na n'iru Kraist Jisus, na n'iru ndi-mo-zi arøputara, ka i debe iwu ndia, ghara ima ikpé m̄be i kānugh, ghara kwa ime ihe ọ bula n'użo isø-anya. 22 Ebikwasila onye ọ bula aka n'isi ọsosø, eso-kwa-la

ndi ọzọ nwekọ nmehie-ha: debe onwegi ọcha. 23 Abu-kwa-la onye nānū nání miri ọzọ, kama nānū nwantinti manya-vine n'ihi afọ-gi na nriaria nke naria gi ọtutu mbe. 24 Nmehie madu ufodu nāputa ihé, n'ihi na ha buru ha uzọ nāga ikpé; ma nmehie madu ufodu nēso kwa ha n'azu. 25 Otú ahu, ọlu nile nke di nma nāputa kwa ihé; apugh kwa izobe ọlu nke di iche.

6 1 Ka ha ra, bú ndi-orù nke nō n'okpuru yoke, ha gua ndi-nwe-ha na ndi kwesiri nsopuru nile, ka ewe ghara ikwulu aha Chineke na ozizí-ayi. 2 Ma ndi nwere ndi kwere ekwe dikà ndi-nwe-ha, ka ha ghara ilelì ha anya, n'ihi na ha bu umu-nna-ha; kama ka ha buru orù-ha kari, n'ihi na ndi soro ha ke òkè n'olu ọma ha bu ndi kwere ekwe na ndi ahuru n'anya. Nézí ihe ndia nádu kwa madu ọdú bayere ha.

3 O buru na onye ọ bula nēzí ihe di iche, nēkveyegh kwa n'okwu nēnye ezi ndu, bú okwu nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, na ozizí ahu nke di ka nsopuru-Chineke si di; 4 afuliwo ya elu, ọ digh ihe ọ mara, kama ọria bayere ajuju na esem-okwu n'ihi okwu efu nāria ya, nke ekworo, esem - okwu, nkwalu, ajo èchichè, nēsi nime ha nāputa, 5 bú iru-uka nke madu ndi mebiworo n'uche, ndi apunarawo-kwa-ra ha ezi-okwu, ebe ha nāgu na nsopuru-Chineke bu uzọ irita urù. 6 Ma nsopuru-Chineke, ya na inwezu ihe nile di nkpa, bu uzọ irita urù nke-uku; 7 n'ihi na ayi ewetagh ihe ọ bula n'uwa, ọ bu kwa n'ihi na ayi apugh iwere ihe ọ bula pua nime ya; 8 ma ebe ayi nwere ihe-oriri na ihe ibokwasi n'aru, afọ gēju ayi n'ihe ndia. 9 Ma ndi nēzube ibu ọgaranya nādabà n'onzunwa na onyà na ọtutu agu ihe ọjọ nke uche nādigh nime ha, nke nēmeru kwa aru, bú ihe nēme ka madu mikpù emikpù nime nbibi na ila-n'iyi. 10 N'ihi na ihu ego n'anya bú nkporogwu nke ihe ọjọ nile di iche iche: nke ufodu nābasosi ike, ewe duhie ha n'okwukwe-ayi, ha were kwa ọtutu ihe-nbu dupue onwe-ha.

11 Ma gi onwe-gi, onye nke Chineke, nābanari ihe ndia; ma nābaso ezi omume, nsopuru-Chineke, okwukwe, ihu-n'anya, ntachi-obi, idi-nwayo. 12 Nābaso nba ọma nke okwukwe ike, jide ndu ebigh-ebi aka, nke akporo gi ka i nata ya, i kwuputa-kwa-ra nkuputa ọma ahu n'iru ọtutu ndi-àmà. 13 Anamenye gi iwu n'iru Chineke, Onye nēme ka ihe nile di ndu, ya na n'iru Kraist Jisus, Onye ƙara àmà nkuputa ọma ahu n'iru Pontiç Pailat; 14 ka gi onwe-gi debe ihe ahu enyere n'iwu, nēnwegh ntupo, onye anādigh-akalu akalu, rue ngosi nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist: 15 nke O gēgosi n'oge nke aka Ya, Onye nání Ya bu Onye di ike, Onye bu kwa onye di ngozí, bú Eze kachasi ndi bu eze, Onye bu kwa Onye-nwenu kachasi ndi nāchi ka ndi-nwe madu; 16 Onye nání Ya nwere anwugh-anwu, nēbi nime ihé nke anāpugh ibiaru nso; Onye ọ digh madu ọ bula huworo Ya anya, ma-Ọbu pu ihu Ya anya: Onye nsopuru na ike ebigh-ebi diri. Amen.

17 Nēnye ndi bu ọgaranya n'oge di ubu a iwu, ka ha ghara itukwasi uche-ha n'ihe di elu, ghara kwa itukwasi obi n'ihe ahu anējigh aka, bú àkù, kama ka ha tukwasi obi na Chineke, Onye nēwene àkù-Ya nye ayi ihe nile ka ha buru ihe gātọ ayi utø; 18 ka ha nēme ezi ihe, ka ha buru ọgaranya n'olu ọma nile, ka ha buru ndi kwadebeworo ime ka ndi ọzọ keta ihe ha nwere, ka ha buru ndi kwere ka ndi ọzọ so ha nwekọ ihe; 19 ka ha kpadoro onwe-ha ntø-ala ọma nye oge gaje ibia, ka ha we jide ndu ahu nke bu ndu n'ezie.

20 Biko Timoti, nēche ihe ahu enyere gi n'aka idebe, nēze okwu efu nile nke emeruru emeru nke ihe ahu anākpø ihe-omuma n'uzọ ugha, ha na nguzogide-ya nile; 21 bú ihe-omuma nke ufodu kwuputara we hie n'ihe bayere okwukwe-ayi.

Ka amara diyere unu.

AKWUKWQ-OZI NKE-ABUA NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

TIMQTI

1 I Pol, onye-ozi nke Kraist Jisus site n'ochichio nke Chineke, dika nkwa nke ndu ahu nke di nime Kraist Jisus si di, 2 nēdegara Timqti akwukwo, bù nwam nke m'huru n'anya: Amara na ebere na udo diri gi, nke si n'aka Chineke, bù Nna-ayi, na Kraist Jisus Onye-nwe-ayi puta.

3 Anamekele Chineke, Onye m'nēkpere site na nnam ochie-hà n'akona-uche di ọcha, otù nchetam bayere gi n'aririom nile di n'ewepugh aka, 4 n'ihi na agu ihu gi nāgusim ike abali na ehihie, ebe m'nēcheta anya-miri-gi nile, ka m'we juputa n'ọnù; 5 ebe emerem ka m'cheta okwukwe iru-abua nādigh ya nke di nime gi; bù okwukwe nke buru uzø biri nime nne-gi ochie Lois na nre-gi Yunaisi; ma emerem ka m'kweye na o bi kwa nime gi. 6 O bu kwa n'ihi ihe a ka m'nēchetara gi ka i me ka onyinye-amara nke Chineke nwuru ọku, bù nke di nime gi site n'ibikwasí aka abua nkem n'isi-gi. 7 N'ihi na Chineke enyegh ayi mo nke ujø; kama o bu nke ike na ihu-n'anya na ime ka uche zu okè. 8 Ya mere ka ihere àmà nke Onye-nwe-ayi, ma-Ọbu ihere nke mu onye-nkpörö-Ya, ghara ime gi: kama so ozi oma Ya hujuko anya dika ike nke Chineke si di; 9 Onye zoputara ayi, were kwa Ọkpukpø di nsø kpø ayi, o bugh dika olu-ayi si di, karma dika ihe Ya onwe-ya zubere, ya na amara-Ya, si di, nke enyere ayi nime Kraist Jisus m'be oge ebigh-ebi akérugh, 10 ma emere ka o puta ihè ubu a site na ngosi nke Onye-nzoputa-ayi Kraist Jisus, Onye mere ka Ọnwu ghara idi irè, site kwa n'ozì oma Ya weputa ndu na emebigh-emebi n'ihè, 11 bù ozi oma nke edoro mu onwem ka m'buru onye-nkwusa, na onye-ozi, na onye-ozizi, izisa ya. 12 O bu kwa n'ihi ihe a ka m'náhu kwa ahuhu ndia: ma ihere adigh-emem; n'ihi na amataram Onye m'kweworo okwu-Ya, eme-kwa-ra ka m'kweye na O puru iche ihe m'nyere n'aka-Ya idebe nche rue ubochi ahu. 13 Jide ihe ilere anya

nke okwu nēnye ezi ndu nke i nuru n'onum, nime okwukwe na ihu-n'anya nke di nime Kraist Jisus. 14 Ihe Ọma ahu nke enyere n'aka-gi idebe, were Mø Nsø Nke bi nime ayi nēche ya.

15 I matara nka, na ndi nile di n'Esia bakutaram azu; ndi Faigelos na Hamogenis di n'etiti ha. 16 Ka Onye-nwe-ayi mere èzi-na-ulø Onisiforøs ebere: n'ihi na o mere ka m'nwe ume ndu ọtutu m'be, ihere nkpöröm emegh kwa ya; 17 kama, m'be o biaruru Rom, o were inu-óku-n'obi chòbam, we chötam 18 (ka Onye-nwe-ayi nye ya ka o chøta ebere n'aka Onye-nwe-ayi n'ubochi ahu); ka ha ra kwa, bù ihe o ji jeremri ozi n'Efesøs, gi onwe-gi mara kari.

2 1 Ya mere, gi onwe-gi, nwam, ka eme ka i di ike n'amara nke di nime Kraist Jisus. 2 Ihe nile i nu-kwa-ra n'onum site n'etiti ọtutu ndi-àmà, nye ihe ndia n'aka madu ndi kwesiri ntukwasi-obi idebe, bù madu ndi o gékwe kwa izí madu-ibe-ha ihe ndia. 3 Som hujuko anya, dika onye-agha Ọma nke Kraist Jisus. 4 O digh onye-agha o bulu nátuhi onwe-ya n'ihe nke ibi-obi a m'be o nēbu agha; ka o we me ihe gátø onye dere aha-ya n'akwukwo dika onye-agha. 5 Ma o buru kwa na onye o bulu nába nba, ekpugh ya okpunneri, ma o buru na o Ọbagh nba otù o di n'iwu. 6 Onye-olu-ubi nke nádøbu onwe-ya n'olu aghagh ibu uzø kère òkè na nkpuru-ya. 7 Nátaghari uche n'ihe m'nékwu; n'ihi na Onye-nwe-ayi gēnye gi nghøta n'ihe nile. 8 Nécheta Jisus Kraist, dika Onye emeworo ka O si na ndi nwuru anwu bilie, Onye si na nkpuru Devid puta, dika ozi Ọmam si di: 9 nke m'náhuju anya nime ya rue abu, dika onye nálu olu ojø; ma ekegh okwu Chineke abu. 10 N'ihi nka ka m'nwere ntachi-obi n'ihe nile n'ihi ndi aróputara, ka ha onwe-ha we ru kwa nzoputa nke di nime Kraist Jisus, ya na ebube ebigh-ebi. 11 Okwu a kwesiri ntukwasi-obi: N'ihi na asi na ayi soro

Ya nwukọ ọnwu, ayi gēso kwa Ya dikọ ndu: 12 asi na ayi nēnwe ntachi-obi, ayi gēso kwa Ya bukọ eze: asi na ayi gāgonari Ya, Ya onwe-ya gāgonari kwa ayi: 13 asi na ayi ekwagh ekwe, Ya onwe-ya nānogide n'ikwesi ntukwasobi; n'ihi na Q pugh igonari Onwe-ya.

14 Nēchetara ha ihe ndia, nāgwasi ha ike n'iru Onye-nwe-ayi, ka ha ghara ise okwu bayere okwu efu, bù ihe nābagh n'ihe, nēkpù ndi nānu anu iru. 15 Nānu ọku n'obi iche onwe-gi n'iru madu dika onye Chineke nwaputaworo, onye-olu nke ihere nāpugh ime ya, onye nēkwazi okwu nke ezi-okwu ahu. 16 Ma nēze okwu efu nile emeruru emeru: n'ihi na ha gāga kari n'iru n'asopugh-Chineke, 17 okwu-ha gābu kwa Ọnyá nāba aba dika gangrene: ndi Haimeniōs na Filitos di n'etiti ha; 18 bù madu ndi hiere n'ihe bayere ezi-okwu ahu, nāsi na nbilite-n'ọnwu agabigawo u bụ a, ha nēkpù kwa okwukwe madu ufodu iru. 19 Otù ọ di, ntq-ala di ike nke Chineke nēguzo, ebe ọ nwere akārā nka, Onye-nwe-ayi mara ndi bu nke Ya: na, Ka onye ọ bula nke nākpọ aha Onye-nwe-ayi si n'ajọ omume wezuga onwe-ya. 20 Ma nime ulo uku ọ bugh nāni ihe ọla-edo na ihe ọla-ocha di, kama ihe osisi na ihe ajá di kwa; eme-kwa-ra ufodu ka ha buru ihe-nsopuru, me kwa ufodu ka ha buru ihe-ihere. 21 Ya mere ọ buru na onye ọ bula asacha onwe-ya pua n'ihe ndia, ọ gābu ihe emere ka ọ buru ihe-nsopuru, ihe edoworo nsq, ihe bara n'ihe ka Onye-nwe-ya were ya me ihe, ihe edoziworo iji lu ezi olu nile ọ bula. 22 Ma nābanari agu ihe ọjọ nāgu nwakorobia, nābaso kwa ezi omume, okwukwe, ihu-n'anya, udo, gi na ndi nākpoku Onye-nwe-ayi site n'obi di ọcha. 23 Ma nāju iju-ajuju nzuzu na nke amagh-ihe, ebe i matara na ha nāmuputa ilu-ঃgū. 24 Ma orù nke Onye-nwe-ayi aghagh ibu onye nādigh-alu ঃgū, kama ọ ghagh idi nwayo n'ebe madu nile nq, ọ ghagh kwa ibu onye nwere ike izi ihe, onye nānagide ihe ọjọ, 25 n'idi-nwayo nādō ndi nēdo onwe-ha imegide ya aka na nti; ma asi na ọbu ezie ma elegh anya na Chineke gēnye ha nchēghari ka ha we mazu ezi-okwu, 26 we teta n'ura manya pua n'onyá ekwensu, ebe orù Onye-nwe-ayi

nwudeworo ha na ndu ka ha me ihe Chineke nāchọ.

3 1 Ma mara nka, na oge di oké egwu gābia na mbe ikpe-azu. 2 N'ihi na madu gābu ndi nāhu nāni onwe-ha n'anya, ndi nāhu ego n'anya, ndi nānya isi, ndi-npako, ndi-nkwulu, ndi nēkweyegh ndi muru ha, ndi nēnwegh ekele, ndi nādigh ọcha n'obi, 3 ndi ihe madu-ibe-ha nādigh-atq utq, ndi nādigh-aba ndu, ndi nēbo ebubo ugha, ndi nādigh-ejide onwe-ha, ndi di ka anu-ohia, ndi nādigh-ahu ezi ihe n'anya, 4 ndi nārara madu nye n'aka ndi-iro-ha, ndi-isi-ike, ndi afuliworo elu, ndi nāhu ihe-utq n'anya karma ihu Chineke n'anya; 5 ndi nēnwe udi nke nsopuru-Chineke, ma ha agowó ike-ya: gi ọbakuta kwa ndia azu. 6 N'ihi na ha sitere na ndia, bù ndi nēbebá nime ulo di ihe ihe, nādora kwa ndinyom nēnwegh uche n'agha, bù ndi ekpokwasiworo ha nmehie, ndi agu ihe ọjọ di ihe ihe dufuworo, 7 ndi nāmu ihe mbe nile, ma ha apugh ibiaru imazu ezi-okwu mbe ọ bula. 8 Ma otù uzq ahu Janis na Jambris guzogidere Moses, otù a ka ndia nēguzogide kwa ezi-okwu ahu; bù madu ndi mebiworo n'uche, ndi ajuru aju n'ihe bayere okwukwe-ayi. 9 Ma ha agaghaga n'iru kari: n'ihi na enwegh-uche-ha gāputasi ihé nye madu nile, dika enwegh-uche nke ndi ahu puta-kwa-ra. 10 Ma gi onwe-gi soro ozizim, omumem, ihe m'zubere, okwukwem, ogologo-ntachi-obim, ihu - n'anyam, ntachi-obim, 11 nsobum nile, ahuhum nile; aha ihe dakwasirim n'Antiq, n'Aikoniom, na Listra; aha nsobu m'nagidere: Onye-nwe-ayi dōputa-kwa-ram nime ha nile. 12 E, agēsobu kwa ndi nile ndi nāchọ idi ndu n'uzq isopuru Chineke nime Kraist Jisus. 13 Ma ajọ madu nile na ndi-aghughq gānaga n'iru n'ijokari nq, nēduhie ndi ọzq, anēduhie kwa ha. 14 Ma gi onwe-gi, nogide nime ihe nile i mutara, nke eme-kwa-ra ka i kwere ha, ebe i matara madu ndi i mutara ha n'qnu-ha; 15 ebe i ma-kwa-ra na i sitere n'oge i di na nwa ọhu mata ihe di nsq nile edeworo n'akwukwq nsq nke puru ime ka i buru onye-amam-ihe inata nzoputa site n'okwukwe nke i kwere na Kraist Jisus. 16 Ihe ọ bula edeworo n'akwukwq nsq bu ihe si n'obi Chineke

puta, o ba-kwa-ra uru iji zi ihe, na iji tu madu nmehie-ha n'anya, na iji me ka uche madu guzozie, na iji zuputa nzuputa nke di n'ezi omume: 17 ka onye nke Chineke we zue okè, onye emeworo ka o zue okè ilu ezi olu nile o bula.

4 1 Anamagwasi gi ike n'iru Chineke na Kraist Jisus, Onye gaje ikpe ndi di ndu na ndi nwuru anwu ikpè, ewerekwam ngosi-Ya na ala-eze-Ya si gi; z kwusa okwu-Ya; tukwasi uche n'olu-gi n'oge kwasiri, ma-obu n'oge nèkwasigh; tu madu nmehie-ha n'anya, ba nba, riq aririq, n'ogologo-ntachi-obi nile na ozizi nile. 3 N'ihi na oge gadi mbe ha agagh-anagide ozizi ahu nke nènye ezi ndu; kama, ebe ha nwere nti nako qoko, ha gèkpokwasi ndi-ozizi nye onwe-ha dika agu ihe ojo nke aka ha si di; 4 ha gèchighari kwa nti-ha ka ha ghara inu ezi-okwu, ma ha gèjehie na nti akuko-irò. 5 Ma gi onwe-gi, nènwe anya-udo n'ihe nile, huju anya, lia olu nke onye nèzisa ozi oma, jezu ozi-gi. 6 N'ihi na anawusim ubu a dika ajà-ihe-qunu, oge ulam eruwo kwa. 7 Abasiwom nha oma ahu, abasiwom osq ahu, edebesiwom okwukwe ahu: 8 nke foduru bu na edebeworom okpueze nke ezi omume ahu, nke Onye-nwe-ayi, bu Onye ezi omume n'ikpe ikpè, gènyeghachim n'ubochi ahu: ma o bugh nani mu onwem, kama Q gènyeghachi kwa ndi nile huworo ngosi-Ya n'anya.

9 Were inu - qku - n'obi biakutem

osqos: 10 n'ihi na Dimas rapuru nanim, ebe o huru oge di ubu a n'anya, o we ga Tesalonika; Kresens gara Galetia, Taitos gara Dalmetia. 11 Nani Luk noyerem. Kuru Mak, duru ya ka o so gi onwe-gi bia: n'ihi na o bu onye baram n'ihe ijerem ozi. 12 Ma ezigaram Tikikos n'Efesos. 13 Uwe nachu oyi nke m'rapuru na Troas n'aka Kapos, weta ya mbe i gabia, ya na akwukwo nile, ma nke kachasinu, weta akwukwo parchment nile. 14 Aleksanda onye naku nla merem otutu ihe ojo: Onye-nwe-ayi gènyeghachi ya ihe dika olu-ya nile si di: 15 gi onwe-gi nèche kwa onye ahu nche; n'ihi na o guzogidere okwu-ayi nke-uku. 16 Na ngopum mbu o digh onye o bula no n'akukum, kama madu nile rapuru nanim: ka aghara igu ya n'isi-ha. 17 Ma Onye-nwe-ayi guzorom nso, we me ka m'di ike; ka ewe were onum kwusazue nkwsa ahu, ka ndi mba ozq nile we nu kwa: ewe doputam n'onu odum. 18 Onye-nwe-ayi gadoputam n'ajq olu nile o bula, Q gazzoputakwam ka m'bata n'ala-eze-Ya di n'elu-igwe: Onye otuto diri rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

19 Kele Priska na Akwila, na èzi-na-ul Qnisiforos. 20 Erastos nogidere na Kòrint: ma arapurum Trofimos nime Militos, aru adigh ya ike. 21 Were inu-oku-n'obi bia tutu mbe oyi erue. Yubulos nekele gi, ya na Pudins, na Lainos, na Klodia, na umu-nna-ayi nile.

22 Ka Onye-nwe-ayi noyere mo nke gi. Ka amara diyere unu.

AKWUKWO-OZI NKE PQL DEGARA

TAITOS

1 1 Pql, orù nke Chineke, na onye-ogi nke Jisus Kraist, dika okwukwe ndi Chineke ròputara si di, ya na nmazu nke ezi-okwu ahu nke di n'uzo nsopuru-Chineke, z n'olile-anya nke rdu ebigh-ebi, nke Chineke, Onye nàpugh ikwu okwu-ugha, kwere nkwa ya tutu mbe ebigh-ebi erue; 3 ma Q mere ka okwu-Ya puta ihé n'oge nke aka Ya nime

nkwsa, nke enyere n'aka mui onwem na ntukwasi-obi idebe dika ihe nke Onyenzoputa-ayi Chineke nyere n'iwu si di; 4 Pql nka nèdegara Taitos akwukwo, bu ezi nwa nkem dika okwukwe ayi kwekoro si di: Amara na udo diri gi nke si n'aka Chineke, bu Nna-ayi, na Kraist Jisus Onye-nzoputa-ayi puta.

5 N'ihi nka ka m'rapuru ga na Krit,

ka i we dozie ike foduru, do kwa madu ndi-okenye n'obodo nile o bula, dika mu onwem nyere gi iwu; 6 o buru na onye o bula bu onye anāpugh ibo ebubo, di nke otù nwunye, nēnwe umu kwere ekwe, bù ndi anēbogh ebubo na ha nādi ndu ilan'iyl, ndi nābogh kwa ndi nēkwegh idì n'okpuru iwu. 7 N'ihi na onye ahu nke nēlekota nzukọ Kraist anya aghagh ibu onye anāpugh ibo ebubo, dika onye nāchi èzi-na-ulø Chineke; onye nābogh onye nwere isi-ike, nābogh onye nēwe iwe ọsosq, nābogh onye nēse okwu site n'inubiga manya ókè, nābogh onye nēti madu aka, nābogh onye akpiri urù nēweta ihere nākpø nku; 8 kama o ghagh ibu onye nēle ndi-qbìa nke-oma, onye nāhu ezi ihe n'anya, onye uche-ya zuru okè, onye ezi omume, onye di ọcha n'obi, onye nējidesi onwe-ya ike; 9 nējide okwu ahu nke kwesiri ntukwasobi nke di ka ozizi-ayi si di, ka o we pu idusi ọdu ike nime ozizi nke nēnre ezi ndu, na itu kwa ndi nēkwugide ekwugide nmehie-ha n'anya.

10 N'ihi na ọtutu madu di ndi nēkwegh idì n'okpuru iwu, ndi nēkwu okwu efu, ndi nāghoþu kwa obi madu, ma nke kachasinu ndi si n'etiti ndi obibi-úgwù puta, 11 ndi anāghagh imechi ọnú-ha; ha bu madu ndi nēkpù madu dum di n'èzi-na-ulø iru, nēzi ihe nke nēkxesigh ka ha zi, n'ihi urù nēweta ihere. 12 Otù onye n'etiti ha, bù onye-amuma nke aka ha, siri, Ndi Krit bu ndi-ugha mbe dum, anu-ohia jorø njo, ndi afø-nri nādigh-alu ọlu. 13 Amà nka bu ezi-okwu. N'ihi ihe a were kwa aka ike tu ha nmehie-ha n'anya, ka ha we nwe ezi ndu nime okwukwe-ayi, 14 ka ha ghara iñá nti akukø-irò ihe di iche iche nke ndi-Ju, na ihe di iche iche nke madu nyere n'iwu, bù ndi nēchighari rapu ezi-okwu ahu. 15 Ihe nile di ọcha n'ebe ndi di ọcha nq: ma n'ebe ndi emeruworo ndi nēkwegh kwa ekwe nq o digh ihe o bula di ọcha; kama, emeruworo ma uche-ha ma akø-na-uche-ha. 16 Ha nēkwuputa na ha matara Chineke; ma ọlu nile ha ka ha ji gonari Ya, ebe ha bu ihe-árù, ndi nādigh-ekweye kwa, buru kwa ndi ajuru aju n'ebe ezi ọlu nile o bula di.

2 i Ma gi onwe-gi, nēkwu ihe nile kwesiri ozizi ahu nke nēnre ezi ndu: 2 si ka agadi-ndikom nwe anya-udo, kwesiri nsopuru, nwe uche zuru okè, nwe ezi ndu nime okwukwe-ayi, nime ihu-n'anya, nime ntachi-obi: 3 otù ahu ka agadi-ndinyom di nsø n'omume-ha, ghara ibu ndi nēbo ebubo ugha, ghara kwa ibu orù nke inubiga manya ókè, ka ha buru ndi nēzi ihe ọma; 4 ka ha we me ka ndi bu umu-abogho nwe uche zuru okè ibu ndi nāhu di-ha n'anya, ndi nāhu umu-ha n'anya, 5 ndi uche-ha zuru okè, ndi di ọcha, ndi nālu ọlu n'ulo, ezi madu, ndi nēdo onwe-ha n'okpuru di nke aka ha, ka ewe ghara ikwulu okwu Chineke: 6 otù ahu nāriø umu-okorobia ka ha nwe uche zuru okè: 7 n'ihe nile nēme onwe-gi ihe-atù nke ọlu ọma; nime ozizi-gi nēgosi emebigh - emebi, ikwesi - nsopuru, 8 okwu nke nēnre ezi ndu, nke anāpugh ima ikpe; ka ewe me onye nq n'akuku ndi nēmegide emegide ihe-ihere n'iru, ebe o nēnwegh ihe nādigh nma ikwu bayere ayi. 9 Nāriø ndi-orù ka ha nēdo onwe-ha n'okpuru ndi-nwe-ha, ka ha buru ndi nēme ihe gātø ha ezi utø n'ihe nile; ghara ikwu okwu imegide ha; 10 ghara itutu aka, kama ka ha nēgosi ezibø ikwesi-ntukwasobi nile; ka ha we chø ozizi nke Onye-nzoputa-ayi Chineke nma n'ihe nile. 11 N'ihi na egosiri amara nke Chineke, nēwetara madu nile nzoputa, 12 nādø ayi aka na nti ka ayi we ju asopugh-Chineke na agu ihe ọjø di n'uwa, we di ndu uche zuru okè na nke ezi omume na nke isopuru - Chineke n'oge di ubu a; 13 nēche olile-anya ahu di ngozi na ngosi nke ebube nke Chineke uku ahu, Nke bu kwa Onye-nzoputa-ayi, Jisus Kraist; 14 Onye nyere Onwe-ya n'ihi ayi, ka Q we Ọpata ayi n'imebi-iwu nile, sachaka-kwa-ra Onwe-ya otù ndi nke gābu ndi nke Ya, ndi obi-ha nānuru ọlu ọma ọku.

15 Nēkwu ihe ndia, were kwa ha nādusi ọdu ike, were kwa ha nātu madu nmehie-ha n'anya, n'inye iwu nile. Ka madu o bula ghara ileli gi anya.

3 i Nēchetara ha ka ha nēdo onwe-ha n'okpuru ndi-isi, n'okpuru ndi nwere ike, ka ha nēkweye ekweye, ka ha buru

ndi edoziworo ilu ezi ọlu nile ọ bu, 2 ka ha ghara ikwulu onye ọ bu, ghara ibu ndi nālu ọgù, ka ha nwe obi-oma, nēgosi idi-nwayo nile n'ebé madu nile nō. 3 N'ihi na ayi onwe-ayi buru kwa ndi nēnwégh uche n'oge gara aga, ndi nēkweyegh, ndi anēduhie, ndi bu orù agu ihe ojø na ihe-utø di iche iche, nēbi n'obi ojø na ekworo, ndi-árú, nākpórita ibe-ayi asì. 4 Ma mbe egosiri obi-oma nke Onye-nzoputa-ayi Chineke, ya na ihu-n'anya-Ya n'ebé madu nō, 5 O sitegh n'olu di iche iche aluru n'ezi omume, nke ayi onwe-ayi luru, zoputa ayi, kama dika ebere-Ya si di, site n'osisa nke imu-ozø na nke ime ọhu nke Mø Nsø nēme, 6 Onye Q wusara ayi nime àkù-Ya nile, site n'aka Jisus Kraist Onye-nzoputa-ayi; 7 ka, ebe ewere amara-Ya gua ayi na ndi ezi omume, ka ayi we ghø ndi-nketa dika olile-anyá nke ndu ebigh-ebi si di. 8 Okwu a kwesiri ntukwasi-obi, anamezube kwa ka i kwusie okwu bayere ihe ndia ike, ka ndi kweworo okwu Chineke we tukwasi

uche n'ibu ndi-isi n'olu ọma. Ihe ndia di nma buru kwa ihe bara madu urù: 9 ma nēze ajuju nzuzu nile, na osuso-omumu nile, na esem-okwu nile, na ilu-ogù nile bayere iwü; n'ilhi na ha bu ihe nābagh urù na ihe-efu. 10 Ju madu nke nārø otù, mbe i dusiri ya ọdu nke-mbu na nke-abua; 11 ebe i matara na atughariwo obi madu di otù a, ọ nēmehie kwa, ebe ọ bu onye mara onwe-ya ikpè.

12 Mbe ọ bu m'gēzitere gi Atemas, ma-qbū Tikikøs, were inu-óku-n'obi biakutem rue Naikòpolis: n'ihi na n'ebé ahu ka m'zubeworo inogide na mbe oyi. 13 Were inu-óku-n'obi dupu Zinas onye-iwu na Apolos n'ije-ha, ka ihe ọ bu la ghara ifødu nke ha nēnwégh. 14 Ka ndi-ayi muta kwa ibu ndi-isi n'olu ọma ibo nkpa nákpa umu-nna-ayi, ka ha ghara ibu ndi nāmigh nkpuru.

15 Ndi nile mu na ha nō nēkele gi. Kele ndi huru ayi n'anya n'okwukwe. Ka amara diyere unu nile.

AKWUKWQ-OZI NKE PQL DEGARA

FAILIMON

1 Pql, onye-nkporø nke Kraist Jisus, na Timoti nwa-nna-ayi nēdegara Failimon akwukwø, bú onye ayi huru n'anya, onye ayi na ya nālukø kwa ọlu, 2 nēdega-kwa-ra Apfia nwa-nna-ayi nwayi, na Akipøs onye ayi na ya nēbukø agha, na nzukø Kraist di n'ulogi: 3 Amara diri unu na udo nke si n'aka Chineke, bú Nna-ayi, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist puta.

4 Anamekele Chinekem mbe nile mbe m'nēhota gi n'ekperem nile, 5 ebe m'nānu okwu bayere ihu-n'anya-gi na okwukwe-gi, bú okwukwe i kwere n'Onye-nwe-ayi Jisus, na ihu-n'anya i huru ndi nsø nile; 6 ekpere m'nēkpe bu ka nnwekø nke okwukwe-gi we ghø ihe nālusí ọlu ike, nime nmazu nke ezi ihe nile ọ bu la nke di nime ayi, rue na Kraist. 7 N'ihi na enwerem ọtutu ọnù na nkasi-obi n'ihi ihu-n'anya-gi, n'ihi

na obi ndi nsø ezuwo ike site n'aka-gi, nwa-nnam.

8 N'ihi nka, ọ bu ezie na enwerem oké nkpuwa-okwu nime Kraist iwere ihe nke kwesiri nye gi n'iwu, 9 ma n'ihi ihu-n'anya ahu ọ kam nma iriø aririø, ebe m'bu nāní aha madu dika Pql, bú agadi, buru kwa onye-nkporø nke Kraist Jisus ubu a: 10 ariøm gi aririø bayere nwa nkem, onye m'muru nime aþum, bú Onisimøs, 11 onye buri onye nābagh n'ihe n'ebé i nō n'oge gara aga, ma ubu a ọ bara gi n'ihe, ba-kwaran n'ihe: 12 onye m'nēzighachiri gi, ya onwe-ya, nke ahu bu, obi nkem: 13 onye mu onwem nēzuberi ijide ka mu na ya nōdu, ka ọ we nējerem ozi n'abu nke ozi ọma n'onodu gi: 14 ma achoghm imé ihe ọ bu la mbe i kēkweyegh; ka idi-nma-gi we ghara idì ka agási na ọ di n'użø nkpa, kama ka ọ

we di n'uzo ṽchichq-obi-gi. 15 N'ihi na eleghanya o bu n'ihi nka ka ekewapuru ya n'ebe i no nwa oge ntà, ka i we nwe ya ebigh-ebi; 16 o digh kwa ka orù ozqo, kama o kariri orù, o di ka nwa-nna ahuru n'anya, nke kachasinu n'ebe m'no, ma nke kariri nke ahu nke-uku n'ebe i no, nime anu-aru na nime Onye-nwe-ayi kwa. 17 Ya mere o buru na i gurum n'onye-nnwekò, nara ya nke-oma dika mu onwem. 18 Ma o buru na o mejorò gi n'uzo o bula, ma-obu na o ji gi ugwo o bula, gua ya n'ugwo m'ji gi; 19 Mu onwem, bù Pòl, were aka nkem de ya n'akwukwo a, mu onwem gākwughachi ya: ka m'ghara igwa gi na o bu kwa onwe-gi ka i jim n'ugwo tukwasi ihe ozqo.

20 E, nwa-nnam, kwe ka mu onwem nwe obi-utø n'aru gi nime Onye-nwe-ayi: me ka obim zuru ike nime Kraist. z1 Ebe m'tukwasiworo obi n'ina-nti-gi anamedegara gi akwukwo, n'ihi na amataram na i gême ɿbunà kari ihe m'nèkwu. zz Ma ozqo kwa, dozi-kwaram ebe m'gànq dika ɿbia: n'ihi na anameleanya na agèwerem nye unu n'amara site n'ekpere-unu.

z3 Epafra, onye adokorø mu na ya n'agha nime Kraist Jisus, nèkele gi; z4 o bu kwa otù a Mak na Aristakos na Dimas na Luk, bù ndi mu na ha nàlukø ɿlu, nèkele unu.

z5 Ka amara nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist diyere mo-unu. Amen.

AKWUKWQ-OZI NKE PQL ONYE-OZI DEGARA

NDI-HIBRU

1 i Chineke, mbe O gwarari nna-ayi-hà okwu n'oge ochie nime ndi-amuma n'iberibe-akwukwo di iche iche na uzø di iche iche, z O gwara ayi okwu n'ogwugwu ubochi ndia nime Okpara, Onye O doro onye-nketa nke ihe nile, Onye O site-kwa-ra n'aka-Ya me uwa nile; 3 Onye, ebe O bu nnwupu nke ebube-Ya na onyinyo nke udi-Ya, ebe O nèbu kwa ihe nile site n'okwu nke ike-Ya, mbe O sachasiri nmehie nile ayi, O we nòdu n'aka-nri nke Idi-uku ahu di n'elu; 4 ebe emere Ya-ri ka O ka ndi-mo-ozi nma n'uzo ra otù O ketaworo aha nke ka ha nma. 5 N'ihi na o bu onye n'etiti ndi-mo-ozi ka O siri mbe o bula,

Okparam ka Gi onwe-gi bu,
Mu onwem amuwo Gi ta?
ozqo kwa,

Mu onwem gäburu Ya Nna,
Ya onwe-ya gäbu-kwa-ram Okpara?
6 Ma ozqo kwa, mbe o bula O gäkpobatawori Okpara ahu n'elu-uwa ebe inadu bi, O si, Ka ndi-mo-ozi nile nke Chineke kpø kwa isi ala nye Ya.
7 O nèkwu kwa ihe bayere ndi-mo-ozi, si,

Onye nême ndi-mo-ozi-Ya ka ha
buru ifufe,

Nême kwa ndi nèjere Ya ozi ka ha
buru ɿku nènwu enwu:

8 ma O nèkwu ihe bayere Okpara ahu, si,
Oche-eze-gi, Chineke, nàdiru mbe
nile ebigh-ebi;

Nkpa-n'aka-eze nke izi-ezi ka nkpa-
n'aka nke ala-eze-Gi bu kwa.

9 I huru ezi omume n'anya, we kpø
nmèti-iwu asi;

N'ihi nka Chineke, bù Chineke-Gi,
tere Gi

Manu obi-utø n'isi kari ndi-nketa-
ibe-Gi.

10 Ozqo kwa,
Gi onwe-gi, Onye-nwe-ayi, na mbu

ka I tòrø ntø-ala nke uwa,
Olu aka-Gi ka elu-igwe bu kwa:

11 Ha onwe-ha gäla n'iyi; ina Gi onwe-
gi nânogide:

Ha nile gäka kwa nká dika uwe;

12 Dika ákwà-nþokwasi ka I gäpiakøta
kwa ha,

Dika uwe, agâbanwe kwa ha:
Ma Gi onwe-gi bu Onye ahu Nke
nàdi mbe nile,

Arø-Gi nile agagh-agwu kwa agwu.

13 Ma ọ bu onye n'etiti ndi-mo-ozi ka O kwuworo okwu bayere ya mbe ọ bula, si,

Nodu ala n'aka-nrim,
Rue mbe M'gedo ndi-iro-Gi ka ihe-nbakwasi ukwu-Gi abua?

14 Ha nile abugh ndi-mo nefe ofufé, ndi eziputara ije ozi n'ihi ndi gaje iketa nzoputa?

2 1 N'ihi nka ayi aghagh inabiga nti okè kari n'ihe anuru, ka aghara ibupu ayi n'ebe ha di ma elegh anya, dika miri nèbupu ubo. 2 N'ihi na asi na emere okwu ekwuru site n'onu ndi-mo-ozi ka o guzosie ike, asi kwa na njehie nile ọ bula na anagh-nti nile ọ bula natara nnyeghachi nke ugwo-olu ziri ezi; 3 ayi onwe-ayi gesi ana hanari, ma ọ buru na ayi lefuru oké nzoputa di otu a anya? bú nzoputa nke eburu uzø kwu site n'onu Onye-nwe-ayi, ndi nuru ya we me ka o guzosie ike rue ebe ayi nq; 4 Chineke neso kwa ha nàbakò àmá, site n'ihe-iriba-ama na olu-ebube di iche iche, site kwa n'olu ike di iche iche, site kwa n'òkiké nke Mo Nsø, dika ọchichø nke aka Ya si di.

5 N'ihi na ọ bugh n'okpuru ndi-mo-ozi ka O doro elu-uwa dum madu bi nke gaje ibia, bú nke ayi nèkwu okwu bayere ya. 6 Ma otu onye kwusiri ike n'otu ebe, si,

Gini ka madu bu, na I nècheta ya?
Ma-qbù nwa nke madu, na I nèleta ya?

7 I mere ya ka ọ di kari ndi-mo-ozi ala nke-ntà;

I ji ebube na nsopuru kpube ya n'isi dika okpu-eze,

I do-kwa-ra ya onye-isì olu nile nke aka-Gi abua:

8 Ihe nile ka I doro n'okpuru ukwu-ya abua.

N'ihi na n'ido ihe nile ahu n'okpuru ya, ọ digh ihe ọ bula O rapuru nke anèdogh n'okpuru ya. Ma ubu a ayi akahugh ihe nile ahu na edowo ha n'okpuru ya. 9 Ma Onye ahu Nke emere Ya ka ọ di kari ndi-mo-ozi ala nke-ntà, bú Jesus, Ya ka ayi nèle anya, na ejivo ebube na nsopuru kpube Ya n'isi dika okpu-eze n'ihi ahuhu nke ọnwu, ka Q we site n'amara Chineke detu ọnwu ire n'ihi madu nile ọ bula. 10 N'ihi na ọ kwesiri Ya, bú Onye ihe

nile di n'ihi Ya, Onye ihe nile site-kwara n'aka-Ya di, ebe O kubatarari otutu umu-ndikom n'ebube, ka O site n'ahuhu me ka Onye nèdubà ha na nzoputa-ha zu okè. 11 N'ihi na ma Onye nèdo ha nsø ma ndi anèdo nsø, ha nile sitere n'otu Nna: ọ bu kwa n'ihi ihe a ka ihere ikpo ha umu-nna-Ya adigh-eme Ya, 12 O si,

Agamakorø umu-nnem aha-Gi, N'etiti nzukø-Gi ka m'gabù abù nye Gi.

13 Ozø kwa, Mu onwem ganatukwasi obim na Ya. Ozø kwa, Le, Mu onwem na umu-ntakiri Chineke nyerem. 14 Ya mere ebe umu-ntakiri ahu bu ndi nènwekø anu-aru na obara, Ya onwe-ya n'otu uzø ahu keta-kwa-ra ihe ndia; ka Q we site n'onwu me ka onye ahu ghara idi irè, bú onye nwere ike nke ọnwu, ya bu ekwensu; 15 ka Q we site kwa n'onwu naputa ndi ahu, ka ha ra, bú ndi ewere egwu ọnwu tuhi n'ibù-orù n'ogologo ndù-ha nile. 16 N'ihi na ọ bu ihe amara nke-oma na ọ bugh ndi-mo-ozi ka O nèjide aka, kama O nèjide nkpuru Abraham aka. 17 O sitere na ya ji ugwo ka eme ka O yie umu-nna-Ya n'ihe nile, ka Q we ghø onye-isi-nchua-aja di ebere, Onye kwesi-kwa-ra ntukwasi-obi, n'ihe nile diri Chineke, ka Q we me ka obi Chineke juru n'ebé nmehie nile nke ndi nke Ya di. 18 N'ihi na ebe Ya onwe-ya huworo ahuhu site n'onwunwa anwara Ya, Q puru iyere ndi ananwa aka.

3 1 Ya mere, umu-nnam di nsø, ndi-nketa nke ọkpukpø nke elu-igwe, tugharinu uche n'Onye-ozi na Onye-isi-nchu-aja nke nkuputa-ayi, bú Jesus; 2 na Q bu onye kwesiri ntukwasi-obi n'ebé Onye ahu nq, bú Onye mere Ya ka Q buru Onye-ozi na Onye-isi-nchua-aja, dika Moses di kwa n'èzi-na-ulø-Ya dum. 3 N'ihi na aguwo Onye a n'Onye kwesiri otuto kari Moses, n'uzø ra otu ahu onye luru èzi-na-ulø nwere nsopuru kari èzi-na-ulø-ya. 4 N'ihi na èzi-na-ulø ọ bula nwere onye luru ya; ma Onye luru ihe nile bu Chineke. 5 Q bu kwa ezie na Moses kwesiri ntukwasi-obi n'èzi-na-ulø-Ya dum dika onye nèje ozi, ka ọ buru ihe-àmá nke ihe nile agaje ikwu; 6 ma Kraist kwesiri ntukwasi-obi dika Okpara, Nke

bu onye-isi n'ézi-na-ul-o-Ya; Onye ayi onwe-ayi bu ézi-na-ul-o-Ya, ma o buru na ayi jidesie nkluwa-okwu-ayi na inya-isi nke olile-any-a-ayi ike rue ogwugwu ihe nile. 7 N'ihi nka, dika Mø Nsø nási,

Ta, o buru na unu gānu olu-Ya,
8 Unu emela ka obi-unu sie ike, dika
n'ikpasu-obi-ilu ahu,

Dika emere n'ubochi ɔnwunwa ahu
n'ohia,

9 Ebe nna - unu - hā nwaram na
nnwaputa nkem,

Hu kwa ɔlum ɔgu arø abua.

10 N'ihi nka ɔnuma dim n'obi megide
oþø a,

M'we si, Ha nējehie mþe nile
n'obi-ha:

Ma ndi ahu amagh uzom nile;

11 Dika M'nuru iyi n'iwem,
Ha agagh-abá n'izu-ikem ma-oli.

12 Lezienu anya, umu-nnam, ka ajo
obi nke ekwagh-ekwe ghara idi nime
onye o bula n'etiti unu ma elegh anya,
n'iwezuga onwe-ya n'ebé Chineke di
ndu nø: 13 kama náriqitanu ibe-unu
arirø kwa-ubochi, n'ogologo oge a
anákpo ya Ta; ka obi onye o bula n'etiti
unu ghara ime etili site n'aghughø nke
nmehie: 14 n'ihi na ayi aghøwo ndi-
nketa nke Kraist, ma o buru na o bu
ezie na ayi jidesiri nmalite nke ndabere-
ayi ike rue ogwugwu ihe nile: 15 n'oge
anékwu, si,

Ta, o buru na unu gānu olu-Ya,
Unu emela ka obi-unu sie ike, dika
n'ikpasu-obi-ilu ahu.

16 N'ihi na óle ndi, mþe ha nuru,
kpasuru obi-ilu? o bugh kwa ndi nile
ndi siri n'Ijipt puta site n'aka Moses?

17 Ma óle ndi ka ɔnuma di Ya n'obi
megide ɔgu arø abua? o bugh ndi
mehiere, ndi ozu-ha dara nime ɔhia?

18 Ma òle ndi ka O nuru iyi na ha
agagh-abá n'izu-ike-Ya, ma o bugh ndi
nékweyegh? 19 Ayi riba-kwa-ra ama
na ha apugh ibá nime n'ihi ekwagh-
ekwe.

4 1 Ya mere ka ayi tua egwu ma, ebe
nkwa ibá n'izu-ike-Ya fôduru, o di
onye o bula n'etiti unu o gâdi ka o rugh
ya ma elegh anya. 2 N'ihi na eziwo
kwa ayi ozi ɔma, ɔbuná dika ezi-kwa-ra
ha: ma okwu nke ha nuru abaragh
ha urù, n'ihi na ejigh okwukwe tigwa

ha na ndi nuru n'ezie. 3 N'ihi na
ayi, bù ndi kwere ekwe, nábà n'izu-ike
ahu; dika O kwuworo, si,

Dika M'nuru iyi n'iwem,

Ha agagh-abá n'izu-ikem ma-oli:

o bu ezie na alusiri ɔlu nile site na
ntø-ala nke uwa. 4 N'ihi na O kwuwo
n'otú ebe okwu bayere ubochi nke-asa
otú a, si, Chineke we zuru ike n'ubochi
nke-asa n'olu-Ya nile; 5 ɔzø, Q si kwa
n'ebé a,

Ha agagh-abá n'izu-ikem ma-oli.

6 Ya mere ebe o fôduru ka ufôdu ba
nime ya, ndi eburu uzø zie ozi ɔma
abagh kwa nime ya n'ihi ekweyegh-
ekweye, 7 Q we ká otú ubochi ɔzø,
nékwu nime Devid, mþe ogologo oge
di otú a gasiri, si, Ta, dika ebuworo uzø
kwu, si,

Ta, o buru na unu gānu olu-Ya,
Unu emela ka obi-unu sie ike.

8 N'ihi na asi na Joshua mereri ka ha
zuru ike, Q gagh-adi nékwu okwu bayere
ubochi ɔzø mþe ihe ndia gasiri. 9 Ya
mere idebe-ubochi-izu-ike fôduru ndi
nke Chineke. 10 N'ihi na onye
bataworo n'izu-ike-ya, ya onwe-ya
ezuwo kwa ike n'olu-ya nile, dika
Chineke zuru ike n'olu nke aka Ya.
11 Ya mere ka ayi nánu ɔku n'obi ibá
n'izu-ike ahu, ka onye o bula ghara ida
n'otú ihe-nñomi ahu nke ekweyegh-
ekweye. 12 N'ihi na okwu Chineke di
ndu, nálusi kwa ɔlu ike, di kwa nkø kari
mma-agha o bula nke nwere iru abua,
nádu kwa rue n'ikewa nkpuru-obi na
mø, ma nkwonkwo ma umi, buru kwa ihe
nwere ike ituputa échiché na izú nile nke
obi. 13 Q digh kwa ihe ekére éké nke
nápütagh ihé n'iru Ya: kama ihe nile ba
oþø buru kwa ihe emegheworo n'anya-
Ya, bù Onye ayi gákóro akukø bayere
omume-ayi.

14 Ya mere ebe ayi nwere Onye-isi-
nchu-aja di uku, Onye gabigaworo elu-
igwe nile, bù Jisuç Okpara Chineke, ka
ayi jidesie nkupputa-ayi ike. 15 N'ihi
na ayi enwegh onye-isi-nchu-aja onye
nápugh iji obi so ayi hukø ahuhu n'adigh-
ike-ayi; kama ayi nwere Onye anwaworo
n'ihe nile n'otú uzø ahu anánwa ayi, ma
Q mehiegh. 16 Ya mere ka ayi were
nkluwa-okwu biarue oche-eze amara,
ka ewe mere ayi ebere, ka ayi we hu kwa
amara iyere ayi aka n'oge nkpa.

5 1 N'ihi na onye-isi-nchu-aja o bula, ebe esi n'etiti madu weputa ya, o bu n'ihi madu ka anedo ya onye-isi-nchu-aja n'ihe diri Chineke, ka o we nêche onyinye na ajá di iche iche n'ihi nmehie n'iru Chineke: 2 o bu kwa onye puru iwere nwayo nêmeso ndi nâmagh ihe ndi nêjehie kwa ejehie, n'ihi na adigh-ike di kwa ya onwe-ya buruburu; 3 n'ihi nka o ji kwa ugwo iche ajá n'iru Chineke n'ihi nmehie, dika o nêchere ndi Israel, otu ahu o nêche-kwa-ra onwe-ya. 4 O digh kwa onye o bula nânara nsopuru a n'onwe-ya, kama mbe Chineke nákpo ya, obuná dika O kpô-kwa-ra Eron. 5 Otu a Kraist enyegh kwa Onwe-ya otuto ka ewe me Ya onye-isi-nchu-aja, kama o bu Onye siri Ya,

Okparam ka Gi onwe-gi bu,

Mu onwem amuwo Gi ta:

6 dika O si kwu kwa n'ebe di iche, si,
Gi onwe-gi bu onye-nchu-aja ruc
mbe ebigh-ebi

Dika usoro Melkizedek si di.

7 Onye n'ubochi nke anu-aru-Ya, mbe O weresiri ikwa-âkwá siri ike na anya-miri che ekpere na ariri o n'iru Onye ahu puru izoputa Ya n'onwu, mbe anusi-kwa-ra olu-Ya n'ihi na O turu egwu Chineke, 8 o bu ezie na O bu Okpara, ma O mutara ina-nti-Ya site n'ahuhu nile O huru; 9 ebe emesiri Ya ka O zue oké, O we ghôrô ndi nile nânâ Ya nti Onye nêwetara ha nzoputa ebigh-ebi; 10 Onye Chineke tûru aha onye-isi-nchu-aja dika usoro Melkizedek si di.

11 Onye okwu ayi nwere ikwu bayere ya di uku, di kwa ike isughari asusu, ebe unu ghoworo ndi nwere nti ike. 12 N'ihi na mbe unu kwesiri ibu ndiozizi n'ihi oge, o di unu nkpa ozô ka madu zi unu ihe bu ihe-ozizi mbu nke nmalite okwu si n'onu Chineke puta; unu aghowô kwa ndi miri-ara di nkpa, o bugh nri siri ike. 13 N'ihi na onye o bula nke nêketa miri-ara bu onye akânwagh ya n'okwu ezi omume; n'ihi na o bu nwa oihu. 14 Ma nri siri ike bu nke ndi tozuru oké, ndi aniwaworo nghota-ha n'ihi omume ha nême mbe dum itule ihe oma na ihe ojo.

6 1 N'ihi nka ka ayi rapu okwu nke nmalite nke Kraist, ka anêburu kwa ayi rue n'itozu-oké; ka ayi ghara ito ntala ozô nke bu nchêghari ejî pua n'olu

nile nwuru anwu, na okwukwe ekwere na Chineke, 2 ozizi nke ime-baptism, na nke ibikwasi-aka-n'isi, na nke nbilite-n'onwu nke ndi nwuru anwu, na nke ikpê ebigh-ebi. 3 Nka ka ayi gême kwa, ma o buru na Chineke kwe. 4 N'ihi na ndi enyere ihé otu mbe, ndi detu-kwa-ra onyinye elu-igwe ahu ire, ndi eme-kwa-ra ka ha keta Mô Nso, 5 ndi detu-kwa-ra okwu Chineke ire na o di nma, detu kwa ike nile nke oge gaje ibia iné, 6 ha we dahie, o bu ihe anâpughime bu inie ka ha buru ndi oihu ozô ichêghari echêghari; ebe ha nákpodidere onwe-ha Okpara Chineke obe ozô, debe kwa Ya n'onodu-ihere n'iru ora madu. 7 N'ihi na ala nke ñuworo miri-ozozo nke nêzokwasi ya ñutu mbe, nke nêpuputa kwa nkpa-akwukwô kwesiri ndi ahu, bù ndi anâlu kwa ya olu n'ihi ha, ala ahu nêkere ngozi si n'aka Chineke bia: 8 ma o buru na o nêweputa ogwu na uke, o bu ihe ajuru aju, di kwa obubu-ñunu nso; nke ñgwugwu-ya bu ire ya ñoku.

9 Ma, ndi m'huru n'anya, emewo ka ayi kweye ihe ka nma bayere unu, bù ihe nke ha na nzoputa yikô kwa, o bu ezie na ayi nêkwu otu a: 10 n'ihi na Chineke abugh onye ajo omume ichezo olu-unu na ihu-n'anya ahu unu gosiri n'ebe aha-Ya di, ebe unu jere ndi nsô ozi, nêje-kwa-ra ha ozi. 11 Ma o ñagu ayi agu ka unu nile n'otu n'otu we nêgosi otu inu-óku-n'obi ahu ka unu we nwezue olile-anya-ayi rue ñgwugwu ihe nile: 12 ka unu we ghara igho ndi ume-ngwu, kama ka unu we buru ndi nênomi ndi ahu ndi ji okwukwe na ogologo-ntachi-obi nêketa nkwa ahu.

13 N'ihi na mbe Chineke kwere Abraham nkwa, ebe O nênwegh onye o bula ka Ya uku iji nu iyi, O ji Onwe-ya nu iyi, 14 si, Me-elü-me-ala n'igôzi M'gagôzi gi, n'ime ka aba uba M'gême ka i ba uba. 15 Otu a o we nwe ogologo-ntachi-obi, we nata kwa nkwa ahu. 16 N'ihi na madu ji onye ka ha uku anu iyi: ifau-iyi bu-kwa-ra ha nkwbibi-okwu nke okwu o bula, ime ka o guzosie ike. 17 N'otu uzô ahu Chineke, ebe O nêzube igosibiga ndi-nketa nke nkwa-Ya oké kari na izu-Ya bu ihe nâdigh-agha agha, O were inu-iyi bo okwu: 18 ka ayi we were ihe abua nâdigh-agha agha, nke Chineke.

nāpugh ikwu okwu-ugha nime ha, nwe nkasi-obi siri ike, ayi, bù ndi Ọbabara ijidesi olile-anyia ahu ike, bù nke edebere n'iru ayi; 19 bù olile-anyia nke ayi nwere dika arilika nke nkpuru-obi, nke bu ihe-ntukwasi-obi na ihe nēguzosi ike, nke nābà kwa nime ebe ahu nke di nime àkwà-nbochi; 20 n'ebé Jisus batara n'ihi ayi dika onye nēbu uzò Ọqo, ebe emere Ya ka Q buru onye-isin-chu-aja rue mbe ebigh-ebi dika usoro nke Melkizedek si di.

7 I N'ihi na Melkizedek nka, eze Selem, onye-nchu-aja nke Chineke Onye kachasi ihe nile elu, onye zutere Abraham mbe o si n'obubu ndi-eze ahu laghachi, we gozie ya, 2 onye Abraham kè-kwa-ra otù uzò n'uzò iri n'ihe nile nye, (ebe Ọ bu mbu, ma asugharia aha-ya, Eze nke ezi omume, buru kwa ma emesia Eze nke Selem, nke bu, Eze nke udo; 3 enwegh nna, enwegh nne, enwegh akukọ osuso-omumu, enwegh nmalite ubochi ma-Ọbu Ọgwugwu ndu, ma emewo ya ka o yie Okpara Chineke), Ọ nānogide onye-nchu-aja mbe nile.

4 Ma lenu otù onye a di uku, onye Abraham, bù nna-ayi mbu, nyere otù uzò n'uzò iri n'isi ihe alutara n'agha. 5 Q bu kwa ezie na ndi ahu ndi si n'etiti umu Livai puta ndi nānara Ọlu onye-nchu-aja nwere ihe enyere n'iwu inara ndi Israel otù uzò n'uzò iri dika iwu-ha si di, nke ahu bu, inara umu-nne-ha, Ọ bu ezie na ha esivo n'afo Abraham puta: 6 ma onye ahu nke anēsitegh na ha gu akukọ osuso-omumu-ya anarawo Abraham otù uzò n'uzò iri, gɔzi kwa onye nwere nkwa ndia. 7 Ma apugh ikwugide nka okwu Ọ bula na onye ka nma nāgɔzi onye dikariri ntà. 8 Qzò, n'ebé a madu ndi nānwu anwu nānata otù uzò n'uzò iri; ma n'ebé ahu otù onye nānata ha, nke anābara ya àmà na Ọ di ndu. 9 Agèkwu otù a, na Ọbunà Livai, onye nānata otù uzò n'uzò iri, na o site-kwa-ra n'aka Abraham nye otù uzò n'uzò iri; 10 n'ihi na Ọ nānq n'afo nna-ya n'oge ahu, mbe Melkizedek zutere ya.

11 Ya mere Ọ buru na ewere Ọnqdu ndi-nchu-aja ndi Livai me ka madu zue okè (n'ihi na ndi Israel anatawo iwu n'okpuru ya), nkpa gini Ọzò di ka onye-nchu-aja di iche bilie dika usoro Melkizedek si di, ka aghara kwa igu

ya dika usoro Eron si di? 12 N'ihi na ebe aghaworo Ọnqdu ndi-nchu-aja ahu, Ọ di nkpa ka Ọghughia nke iwu puta kwa. 13 N'ihi na Onye ahu anēkwu ihe ndia bayere Ya eketawo okè n'ebi di iche, nke Ọ digh onye Ọ bula yeworo aka n'ebé-ichu-aja site na ya. 14 N'ihi na Ọ putawo ihé na Onye-nwe-ayi esivo na Juda puputa; bù ebo nke Moses nēkwugh ihe Ọ bula bayere ndi-nchu-aja nye ya. 15 Ihe ayi nēkwu aputabigawo kwa ihé okè nke-uku kari, ma Ọ buru na Onye-nchu-aja di iche ebili dika oyiyi Melkizedek si di, 16 Onye emeworo Ya ka Q buru onye-nchu-aja, Ọ bugh dika iwu nke ihe enyere n'iwu nye anaru si di, kama dika ike nke ndu nādigh-agwu agwu si di: 17 n'ihi na anābara Ya àmà, si,

Gi onwe-gi bu onye-nchu-aja rue mbe ebigh-ebi

Dika usoro Melkizedek si di.

18 N'ihi na emere ka ihe ebura uzò nye n'iwu ghara idi irè n'ihi adigh-ike-ya na abagh-urù-ya, 19 (n'ihi na iwu ahu emegh ihe Ọ bula ka o zue okè), ewe webata olile-anyia ka nma, nke ayi ji biaru Chineke nso. 20 Otù Ọ digh kwa ma ejigh iñu-iyi, 21 (n'ihi na Ọ bu ezie na emewo ha ka ha buru ndi-nchu-aja nānugh iyi; ma emewo Ya onwe-ya n'ñu iyi site n'aka Onye ahu Nke nēkwu okwu bayere Ya, si,

Onye-nwe-ayi ñuru iyi, Q gaghechèghari kwa uche-Ya,

Gi onwe-gi bu onye-nchu-aja rue mbe ebigh-ebi);

22 Ọ bu kwa n'uzò ra otù a ka emeworo Jisus ka Q buru onye-mbe nke Ọbubanu ka nma. 23 Q bu kwa ezie na emewo ndi ahu ka ha buru ndi-nchu-aja riri nne, n'ihi na Ọnwu nēbuchi ha inogide: 24 ma Ya onwe-ya, n'ihi na Q nānogide rue mbe ebigh-ebi, Q nwere Ọnqdu - onye - nchu - aja - Ya nādigh-agabiga onye Ọzò. 25 O site-kwa-ra na nka pu izoputachasi ndi nēsite n'aka Ya abiakute Chineke, ebe Q nādi ndu mbe nile iri Ọ ariri Ọ n'ihi ha.

26 N'ihi na onye-isin-chu-aja di otù a kwesiri ayi, Onye di Ọcha n'obi, Onye nēnwegh obi Ọjò, Onye anēmerugh emeru, Onye ekewapuworo n'etiti ndi-nmehie, me kwa Ya ka Q di elu kari elu-igwe nile; 27 Onye Ọ nādigh Ya nkpa

kwa-ubochi, dika ndi-isi-nchu-aja ahu, ichu aja di iche iche, mbu n'ihi nmehie nile nke aka ya, emesia n'ihi nmehie nile nke ndi Israel: n'ihi na nka ka Q mere nani otu mbe, mbe Q churu Onwe-ya dika ajá. 28 N'ihi na iwu nēdo madu ndi-isi-nchu-aja, ndi nādigh ike; ma okwu nke iñu-iyi ahu, nke soro iwu ahu n'azu, nēdo Qkpara, Onye emeworo Ya ka Q zue oké rue mbe ebigh-ebi.

8 1 Ma isi ihe n'ihe nile ayi nēku bu nka: Ayi nwere onye-isi-nchu-aja di otu a, Onye nçduru ala n'aka-nri nke oche-eze nke Idi-uku ahu di nime elu-igwe, 2 Onye nēfē öfufē n'ebe nsø ahu, na n'ezí ulo-ikwū ahu, nke Onye-nwe-ayi mara, q bugh madu. 3 N'ihi na anēdo onye-isi-nchu-aja q bula iche onyinye na ajá di iche iche n'iru Chineke: o sitere na nka di nkpa ka Onye-isi-nchu-aja nka nwe kwa ihe iche n'iru Chineke. 4 Ya mere q buru na Q no n'uwa, Q gagh-abu onye-nchu-aja ma-oli, ebe ndi nēche onyinye ahu nile n'iru Chineke dika iwu si di nq: 5 ndi-nchu-aja ndi nēkpe ekpere nime ihe-nñomi na onyinyo nke ebe di n'elu-igwe, dika Chineke duworo Moses qdú mbe q gaje imazu ulo-ikwū ahu: n'ihi na Q nāsi, Le anya ka i me ihe nile dika ihe-atu ahu si di nke egosiri gi n'ugwu. 6 Ma otu q di, O ruwo n'ifē-öfufē nke ka nma, n'uzø ra otu Q bu kwa onye-øbuø nke øbuø-ndu ka nma, bù øbuø-ndu nke enyeworo n'iwu n'elu nkwa ufødu ka nma. 7 N'ihi na asi na øbuø-ndu mbu ahu adigh ita uta, agagh-achowori ebe nye øbuø-ndu nke-abua. 8 N'ihi na mbe Q nāta ha uta, Q si,

Le, ubochi nābia, ka Onye-nwe-ayi kwuru,

Mbe Mu na ulo Israel na ulo Juda gāba øbuø-ndu qhu;

9 Q bugh dika øbuø-ndu ahu si di nke Mu na ndi bu nna-ha þara

N'ubochi M'jidere ha n'aka isi n'ala Ijipt duputa ha;

N'ihi na ha onwe-ha anogidegh n'øbuø-ndum,

Mu onwem lefu-kwa-ra ha anya, ka Onye-nwe-ayi kwuru.

10 N'ihi na nka bu øbuø-ndu nke Mu na ulo Israel gāba

Mbe ubochi nile ahu gasiri, ka Onye-nwe-ayi kwuru;

M'gētiye iwum n'uche-ha,
Q bu kwa n'obi-ha ka M'gēdekwasí
ha dika n'akwukwø:

M'gābu-kwa-ra ha Chineke,
Ha onwe-ha gābu-kwa-ram otu ndi:

11 Ha agagh-ezirita onwe-ha ma-oli,
onye q bula o nēzi onye obodo-ya,
Onye q bula o nēzi kwa nwa-nne-ya,
si, Mara Onye-nwe-ayi:
N'ihi na ha nile gāmatam,
Site n'onye dikarisiri ntà rue onye
dikarisiri uku nime ha.

12 N'ihi na M'gēmere ajø omume nile
ha ebere,
M'gagh-echeta kwa nmehie nile ha
qzø ma-oli.

13 Mbe Q nāsi, Øbuø-ndu qhu, Q
mewo nke-mbu ka q buru ihe ochie.
Ma ihe nēme ochie, nke nāka kwa nkà,
di ipu-n'anya nso.

9 1 Ya mere, øbunà øbuø-ndu mbu
nwere ihe di iche iche aguru n'ihe
ziri ezi n'ikpere Chineke, nwe kwa ebe
nsø ya, bù ebe nsø nke uwa nka.

2 N'ihi na edoziri ulo-ikwū, ulo mbu,
nke ihe-idøba-orionna ahu, na table ahu,
na obe achicha ahu anēche n'iru
Chineke di nime ya; nke anākpø Ebe
Nsø. 3 Ma mbe agabigasiri ákwà-nbochi nke-abua, ulo-ikwū nke anākpø
Ebe Nsø kachasi ebe nsø nile di;

4 nke nwere ebe-ichu-aja qla-edo isure
ihe-nsure-qku nēsi isi utø, na ibe nke
øbuø-ndu ahu nke amachitara qla-edo
buruburu n'akuku nile, nke ite qla-edo
nke nwere manna di nime ya, ya na
nkpa-n'aka ahu nke Eron nke mara
ifuru, na mbadamba nkume abua nke
øbuø-ndu ahu; 5 ma n'elu ya
cherubim nke ebube di nēnye ebe anēme
ka obi Chineke juru ñdò; nke ayi
nēnwegh ike ikwu okwu bayere ha n'otu
n'otu uþu a. 6 Ma ebe edoziworo ihe
ndia otu a, ndi-nchu-aja nābā n'ulo-
ikwū mbu mbe nile, nēkpezu ekpere
nile ha; 7 ma nāni onye-isi-nchu-aja
nābā n'ulo-ikwū nke-abua, nāni otu
mbe n'arø, nāþagh aka qbara, nke
q nēche n'iru Chineke n'ihi onwe-ya, na
n'ihi amagh-ama nile nke ndi Israel:

8 n'ihi na Mø Nsø nēgosi nka, na
akēmegh ka uzø ibà n'ebe nsø ahu puta
ihè, mbe ulo-ikwū mbu ahu nēguzogide

ubu a: 9 bù ulo-ikwū nke bu ilu aturu oge nke di ubu a; anēche kwa ma onyinye ma àjà n'iru Chineke dika ulo-ikwū ahu si di, bù ihe nāpugh ime onye nēkpe ekpere ka o zu okè n'akuku akona-uche, 10 ebe ha bu nāni (ha na ihe-oriri na ihe-ōnūnū na ime-baptism di iche iche) ihe di iche iche nke anu-aru aguru n'ihe ziri ezi, enyere n'iwu rue oge imezi ihe.

11 Ma Kraist, ebe Q biara ka Q buru onye-isi-nchu-aja nke ezi ihe nile gaje ibia, O sitere n'ulo-ikwū ahu nke ka uku na nke zuru okè kari, o bugh nke ejì aka me, nke isi-ya bu, o bugh nke òkìkè a, 12 O sitegh kwa n'obara nke ewu na nke umu-ehi, kama O sitere n'obara nke Ya onwe-ya, ba n'ebe nsø nāni otù mbe, ebe Q choputara nbagputa ebigh-ebi. 13 N'ihi na asi na obara nke ewu na nke oke-ehi, na ntu nke nwa-aboghø-ehi, mbe o nēfesa ndi emeruworo emeru, nēdo madu nsø ime ka anu-aru-ha di ọcha: 14 obara Kraist, Onye sitere n'aka Mø ebigh-ebi che Onwe-ya nātagh uta n'iru Chineke, gësi aña ghara ime akø-na-uche-ayi ka o di kari ọcha nke-uku ri nne pua n'olu nile nwuru anwu ikpere Chineke di ndu? 15 Q bu kwa n'ihi nka ka Q bu onye-objubo nke obuba-ndu ọhu, ka o gābu, ebe otù Onye nwuru ibaputa madu n'aka njehie nile nke di n'okpuru obuba-ndu mbu ahu, ka ndi akpoworo we nata nkwa nke nketa ebigh-ebi ahu. 16 N'ihi na ebe obuba-ndu di, o di nkpà ka ọnwu nke onye ƙara ya di ya. 17 N'ihi na obuba-ndu nēguzosi ike n'elu ndi nwuru anwu: n'ihi na o nwere uzø o gābu ihe di ike mbe o bula onye ƙara ya di ndu? 18 Ya mere emegh obunà obuba-ndu mbu ahu ọhu nējigh obara. 19 N'ihi na mbe Moses gwarari ndi Israel nile ihe nile o bula enyere n'iwu dika iwu ahu si di, o nara obara n e umu-ehi na ewu nile, ya na miri na aji-anu uhie na hyssop, we fesa akwukwø ahu onwe-ya, na ndi Israel nile, 20 si, Nka bu obara nke obuba-ndu ahu nke Chineke nyere unu n'iwu. 21 Q we were obara ahu fesa kwa ulo-ikwū ahu na ihe nile nke ifè-òfufè-ya otù ahu. 22 Q foduru ihe ntà ka m'si na ejì kwa obara eme ihe nile ka ha di ọcha, dika iwu-ayi si di, o buru

kwa na nwusi obara adigh nbaghara nmehie adigh.

23 Ya mere o di nkpà ka ewere ihe ndia me ka ihe-nñomi nile nke ihe nile di n'elu-igwe di ọcha; ma o di nkpà ka ewere àjà ka ndia nma me ihe ahu onwe-ha nke di n'elu-igwe ka ha di ọcha. 24 N'ihi na Kraist abagh n'ebe nsø ejì aka me, bù ihe-atù yiri ebe nke bu ebe nsø n'ezie; kama Q bàra n'elu-igwe onwe-ya, igosi Onwe-ya n'iru Chineke n'ihi ayi ubu a: 25 o bugh kwa ka Q we nēche Onwe-ya n'iru Chineke otutu mbe; dika onye-isi-nchu-aja nēwere obara nābugh nke ya nābà n'ebe nsø kwa-arø; 26 n'ihi na asi na o di otù a Q ghagh ihu ahuhu otutu mbe site na ntø-ala nke uwa: ma otù o di, o bu nāni otù mbe nime nruzu nke oge ndia ka emeworo ka Q puta ihè, ka Q we site n'ichu Onwe-ya dika àjà me ka nmehie ghara idi irè. 27 Dika o bu kwa ihe edebeworo madu ka ha nwua anwu nāni otù mbe, ma mbe nka gasiri ikpè eso ya; 28 n'uzø ra otù a Kraist, ebe echere Ya n'iru Chineke nāni otù mbe iburu nmehie nile nke otutu madu, Q gême kwa ka ndi nēche Ya hu Yaanya nke ubò abua, ma nmehie adigh ya, ka ewe zoputa ha.

10 1 N'ihi na iwu ahu, ebe o nwere nāni onyinyo nke ezi ihe ahu nile gaje ibia, o bugh ezi oyiyi onwe-ya nke ihe ndia, ha apugh ime ka ndi nābiaru ha nso zue okè mbe o bula, site n'otù àjà ndia nke ha nēche n'iru Chineke kwa-arø mbe nile. 2 N'ihi na ma o digh otù a, àgagh-echebiwori ha n'iru Chineke, n'ihi na ndi nēkpe ekpere, ebe emeworo ha ka ha di ọcha otù mbe, ha agagh-enwe akø-na-uche o bula nke nmehie di iche iche ọzø? 3 Ma nime àjà ndia ncheta nke nmehie di kwa-arø. 4 N'ihi na obara nke oke-ehi na nke ewu apugh iwepu nmehie.

5 N'ihi nka mbe Q nābia n'uwa, Q si, Àjà na ihe echere n'iru Gi, I chogħha, Ma aru ka I kwadebere nyem;

6 Ajà-nsuresi-óku na ajà achuru bayere nmehie, ha abugh ihe di Gi ezi nma:

7 Mbe ahu ka M'siri, Le, abiawom (N'akwukwø-npiakqta ka edeworo ihe bayerem)

Ime ihe I nāchø, Chineke.

8 Mbe O buru uzø kwu, si, Ajá na ihe echere n'iru Gi na ajá-nsuresi-óku na ajá achuru bayere nmehie, I chogha, ha abugh kwa ihe di Gi ezi nma (bú ihe anéche n'iru Chineke dika iwu si di), 9 mbe ahu ka Q siworo, Le, abiawom ime ihe I nácho. Q nēwepu nke-mbu, ka O we me ka nke-abua guzo. 10 Q bu kwa n'ochichø a ka edoworo ayi nsø site n'iche aru Jisus Kraist n'iru Chineke dika ajá náni otú mbe. 11 Onye-nchu-aja o bula nēguzo kwa kwa-ubochi nēfè ófufé nēche kwa otú ajá ndia n'iru Chineke oturu mbe, bú ajá nke nāpugh ichipu nmehie mbe o bula: 12 ma Onye ahu, mbe Q chereri otú ajá n'iru Chineke n'ihi nmehie, Q we nçdu n'aka-nri Chineke mbe nile; 13 nēle anya n'oge fcduru rue mbe agédo ndi-iro-Ya dika ihe-nbákwasí-ukwu nke ukwu-Ya abua. 14 N'ihi na O sitewo n'iche Onwe-ya n'iru Chineke dika ajá otú mbe me ka ndi anédo nsø zue oké mbe niie. 15 Mø Nsø nába-kwa-ra ayi ámá: n'ihi na mbe O kwusiri, si,

16 Nka bu obuña-ndu nke Mu na ha gäba

Mbe ubochi ahu gasiri, ka Onye-nwe-ayi kwuru;

M'gëtiye iwum n'obi-ha,

Q bu kwa n'uche-ha ka M'gëdekwasí ha dika n'akwukwø; mbe ahu Q si,

17 M'gagh-echeta kwa nmehie nile ha na nmebi-iwu nile ha qzø ma-oli.

18 Ma ebe nbaghara ihe ndia di, ihe ajá n'iru Chineke bayere nmehie adigh qzø.

19 Ya mere, umu-nnam, ebe ayi nwere nkluwa-okwu iba n'ebe nsø ahu site n'obara Jisus, 20 bú uzø Q mere qhu nye ayi, nke di qhu di kwa ndu, site n'ákwa-nbochi, nke ahu bu, anu-aruya; 21 ebe ayi nwe-kwa-ra Onyen-chu-aja uku edoro onye-isi èzi-na-ulø Chineke; 22 ka ayi were obi ezi-okwu biarue nso nime nkwezu nke okwukwe, buru kwa ndi efesaworo obara n'obi-ayi pua n'ajø ako-na-uche, rdi asachawo-kwa-ra aru-ayi na miri di ocha: 23 ka ayi jidesie nkuputa nke olile-anya-ayi ike ka o ghara iruda n'ala; n'ihi na Onye ahu Nke kwere nkwa kwesiri ntukwasi-

obi: 24 ka ayi nätugharita kwa uche n'aru ibe-ayi ikpasu ihu-n'anya na olu òma di iche iche; 25 ka ayi ghara kwa irapu nzukø nke onwe-ayi, dika ufçdu nême, kama ka ayi nädusi ndi qzø çdu ike; ka ayi me kari kwa otú a, n'uzø ra otú unu nêle ubochi ahu anya ka o nabiari nso.

26 N'ihi na asi na ayi were ochichø-obi nânø na nmehie mbe ayi nataworo nmazu nke ezi-okwu, ajá agâchu bayere nmehie di iche iche atçdugh qzø, 27 kama nke fcduru bu oké olile-anya di egwu nke ikpé, ya na òku nère ike ike nke gaje iripia rdi néguzogide Chineke. 28 Onye o bula nke juworo iwu Moses gânwu anwu nêmegh ya ebere n'okwu rdi-ámá abua ma-òbu ato: 29 ma áhuhu ahu jókariri njo ra aña, bú nke agâgu na onye ahu kwesiri ka enye ya, ka unu chére, bú onye nke zoworo Okpara Chineke ukwu, onye guwo-kwara obara nke obuba-ndu ahu, bú nke ejido ya nsø, n'ihe emeruru emeru, onye mewo-kwa-ra Mø nke amara ihe-ihere? 30 N'ihi na ayi matara Onye ahu Nke siri, Mu nwe qbø, Mu onwem gênyeghachi. Qzø kwa, Onye-nwe-ayi gêkpe rdi-Ya ikpé. 31 Q bu ihe di egwu idabá n'aka Chineke di ndu.

32 Ma nêchetanu ubochi mbu ahu, nke o bu nime ha, mbe enyesiri unu ihé, ka unu tachiri obi n'oké iba-nba nke ahuhu di iche iche; 33 n'otú akuku, ebe ewere ita-uta na nkpaþu di iche iche me unu ka unu buru ihe-nkiri; n'akuku qzø, ebe unu ghorø ndi neso ndi nêbi obi otú a nwekø ahuhu. 34 N'ihi na unu ji obi so ndi n'abu hukø ahuhu, unu were kwa qnú nara npunara ahu nke-òma, bú nke apunara unu ihe nile unu nwere, ebe unu mara na unu nwere onwe-unu dika ihe unu nwere, bú ihe ka nma nke nädigide kwa. 35 Ya mere unu etufula nkluwa-okwu-unu, bú ihe nke nwere oké nnyeghachi nke ugwo-olu. 36 N'ihi na ntachi-obi di unu nkpa, ka o gâbu, mbe unu meworo ihe Chineke nácho, ka unu we nata nkwa ahu.

37 N'ihi na le ka nwa oge ntá fcduru ra,

Onye ahu Nke nábìa gâbia, Q gagh-anø kwa qdù.

38 Ma onye ezi omume nkem gësite n'okwukwe di ndu:

Q buru kwa na q gēwezuga onwe-ya, ihe-ya adigh nkpuru-obim ezi nma.

39 Ma ayi onwe-ayi adigh n'etiti ndi wezugara onwe-ha ila n'iyl; kama ayi di n'etiti ndi kwere ekwe inweta nkpuruobi-ha.

11 1 Ma okwukwe bu ndabere nke ihe anèle anya, buru kwa nnwaputa nke ihe anāhugh anya. 2 N'ihi na nime okwukwe ahu ka abara n okenye ámá. 3 Okwukwe ka ayi ji ghøta na ewerewo okwu Chineke dozie uwa nile, ya mere esitegh n'ihe putaworo ihè kpu ihe ahu anāhu anya. 4 Okwukwe ka Ebel ji che ájá n'iru Chineke nke ka ájá Kain chere nma, nke esitere na ya ƙara ya ámà na q bu onye ezi omume, ebe Chineke ƙara ámà bayere onyinye-ya nile: o site kwa na nke ahu nēkwu okwu ubu a, q bu ezie na q nwuru anwu. 5 Okwukwe ka ejí bübiga Inok ka q ghara ihu ɔnwu; ahugh kwa ya, n'ihi na Chineke bubigara ya-ri: n'ihi na mbe akébubigagh ya abaworo ya ámà na ihe q nēmeri nātø Chineke ezi utø: 6 ma asi na okwukwe adigh q bu ihe anāpugh ime, bù ime ihe gātø Chineke ezi utø: n'ihi na onye nābiakute Chineke aghagh ikwe na Q di, na O nēgosi kwa Onwe-ya Onye nēnyeghachi ndi nāchø Ya ugwo-olu. 7 Noa, mbe Chineke dusiri ya ɔdu bayere ihe akāhugh anya rue oge ahu, ebe q turu egwu Chineke, q bu okwukwe ka o ji dozie ubø izøputa èzi-na-ulø-Ya; o site-kwa-ra na nka ma uwa ikpé, we ghø onye-nketa nke ezi omume ahu nke di n'uqø okwukwe. 8 Mbe akporø Abraham, okwukwe ka o ji na nti ipu je ebe nke q gaje inara ka q buru ihenketa; q we pua, nāmagh ebe q nēje. 9 Okwukwe ka o ji biri dika ɔbia n'ala nke ekwere ya-ri na nkwa, dika ala nābugh nke aka ya, ebe o biri n'ulø-ikwū, ya na Aisak na Jekob, ndi soro ya nēketakø otù nkwa ahu: 10 n'ihi na q nēle anya obodo ahu nke nwere ntø-ala ahu, nke Chineke bu onye-øká-ya na onye luru ya. 11 Okwukwe ka Sera ji nara ike ɔbuná imu nwa, ya onwe-ya, mbe q gasiri imu nwa, ebe q guru Ya n'Onye kwesiri ntukwası-obi, bù Onye kwereri nkwa: 12 q bu kwa n'ihi nka ka esitere n'otù nwoke mu umu, mbe

q di kwa ka onye nwuru anwu, bù umu bara uba dika kpakpando nke elu-igwe, di kwa ka ájá, nke di n'usø oké osimiri, nke anāpugh iguta ɔnu ya.

13 Ndia nile nwuru n'uqø okwukwe, ebe ha anatagh nkwa ahu, kama ha huru ha-ri, si kwa n'ebe di anya kele ha, we kwuputa na ha bu ndi-øbia na ndi nø dika ɔbia n'elu uwa. 14 N'ihi na ndi nēkwu ihe di otù a nēgosi na ha nāchø ala nke gābu nke aka ha. 15 Q buru kwa na q bu ezie na ha nēcheta ala ahu nke ha si nime ya puta, ha gēnwewori oghere ilaghachi. 16 Ma otù q di ubu a ha nābaso ala ka nma, nke ahu bu, ala di n'elü-igwe: n'ihi nka ihere ha adigh-eme Chineke, ka akpo Ya Chineke-ha: n'ihi na O doziworo ha otù obodo.

17 Mbe anānwa Abraham, q bu okwukwe ka o ji che Aisak n'iru Chineke dika ájá: e, onye ahu nke narari nkwa ahu nke-øma nēche nwa-nwoke q muru náni ya n'iru Chineke dika ájá: 18 bù onye ekwuru okwu bayere ya, si, Nime Aisak ka agākpø nkpuru-gi: 19 ebe q nāgu na Chineke puru ime ka o si ɔbuná na ndi nwuru anwu bilie; nke q naghachi-kwa-ra ya site n'ebe ahu nime ilu. 20 Okwukwe ka Aisak ji gózie Jekob na Isø, ɔbuná ngozi bayere ihe gaje ibia. 21 Mbe Jekob nānwu anwu, q bu okwukwe ka o ji gózie umundikom Josef n'otù n'otù; kpø kwa isi ala nye Chineke, nādabere n'isi nkpan'aka-ya. 22 Mbe ndu Josef nāgwu, q bu okwukwe ka o ji hota ihe bayere ɔpupu nke umu Israel; nye kwa iwu bayere ɔkpukpu-ya. 23 Mbe amuru Moses, q bu okwukwe ka ndi muru ya ji zobe ya ɔnwa atø, n'ihi na ha huru na nwatakiri ahu mara nma; ha atugh kwa egwu ihe eze ala ahu nyere n'iwu. 24 Mbe Moses toruru madu, q bu okwukwe ka o ji ju ka akpo ya nwa-nwoke nke nwa-nwayi Fero; 25 n'ihi na q rorø ka emejøkø ya na ndi nke Chineke, kama inwe ihe-utø nke nmehie na nwa oge; 26 ebe q guru itauta nke Kraist-ayi n'ákù dikariri ákù nile nke Ijipt uku: n'ihi na q wepuru anya-ya le nnyeghachi nke ugwo-olu ahu. 27 Okwukwe ka o ji rapu Ijipt, n'ihi na q tugh egwu ɔnuma nke eze ahu: n'ihi na q nögidesiri ike, dika q

nāhu Onye ahu Nke anāpugh ihu Ya anya. 28 Okwukwe ka o ji me ememe ngabiga ahu, ya na nwusa Ọbara ahu, ka onye ahu nēbibi umu eburu uzō mu we ghara imetu ha aka. 29 Okwukwe ka ha ji gabiga n'etiti oké osimiri Uhie dika ọ bu ala kpɔrɔ nku: ma elomiri ndi Ijipt mbe ha nwara igabiga ya. 30 Okwukwe ka mbidi nke Jeriko ji da, mbe agasiri ha buruburu ubochi asa. 31 Okwukwe ka Rehab, bù nwayi nākwa iko, ji ghara iso ndi nēkweyegh ekweye lakɔ n'iyi, ebe ọ were udo nata ndi ledoro obodo ahu anya. 32 Gini ka m'gékwu kwa ọzọ? n'ihi na oge gāgwunaram ma ọ buru na akom akukɔ bayere Gideon, Berak, Samson, Jefta; ha na Devid na Samuel na ndi-amuma: 33 ndi sitere n'okwukwe luḥu ala-eze, lu ọlu ezi omume, nata nkwa di iche iche, kpuchita ọnụ ọdum, 34 menyu ike ọku, ɿanari iru mma-agha, ndi esitere n'okwukwe me ka ha di ike site n'adigh-ike, me ka ha di ike n'agha, ndi sitere n'okwukwe chulaga usu - ndi - agha nke ndi ala ọzọ. 35 Ndinyom natara ndi-ha ndi nwuru anwu site na nbilite-n'ọnwu: ma etiburu ndi ọzọ, ebe ha juru inata n̄aputa-ha; ka ha we nata nbilite-n'ọnwu ka nma: 36 ma ndi ọzọ ka anwara ọnwunwa nke ihe-ọchi na utari, e, tukwas ihe ndia, nke ɿabu na ulonkpɔrɔ: 37 aturu ha nkume, akwɔwara ha, anwara ha, ewere iru mma-agha ɿue ha: ha jere akpukpɔ aturu na akpukpɔ ewu nējehari; ebe ha nō na nkpà, anākpabi ha, anēmejɔ ha 38 (ndi uwa nēkwesigh), nāwaghari n'ophia na ugwu na ọbá na ọnụ nke ala. 39 Ndia nile, ọ bu ezie na ɿabara ha āmá site n'okwukwe-ha, ma ha anatagh nkwa ahu, 40 n'ihi na Chineke buru uzō leputa ihe ka nma bayere ayi, ka aghara im. ka ha zue oké ma asi na ayi anogh ya.

12 1 Ya mere ka ayi onwe-ayi, ebe ayi nwere oké igwé ndi-āmá di otú a ndi ɿabara ayi buruburu dika igwe-oji, ka ayi tupu kwa ibu nile ọ bula, ya na nmehie ahu nke nārapara ayi n'aru nke-uku, ka ayi were kwa ntachi-obi ɿa ọsọ ahu edebere ayi n'iru, 2 nēlegide Jisus anya, bù onye-ndú na onye-nmezu nke okwukwe-ayi, Onye n'ihi ọnụ edebere n'iru Ya nātachi obi n'obe-Ya, nēleli

ihere anya, O we nōdu n'aka-nri nke oche-eze Chineke. 3 N'ihi na, tugharianu uche n'Onye ahu Nke tachiworo obi na nkwigide di otú a, bù nke ndi-nmehie nēkwugide onwe-ha, ka ike ghara igwu unu, unu we da mbà na nkpuru-obi-unu. 4 Unu akēguzogidegh rue Ọbara, n'iba nba megide nmehie: 5 unu echezosiwo kwa okwu nkasi-obi ahu, nke nāgwa unu okwu dika anāgwa umu-ndikom, si,

Nwam, agula ya n'ihe ntá, bù ozizi Onye-nwe-ayi nēzi gi site n'inye gi ahuhu,

Ada-kwa-la mbà mbe Q nātu gi nmehie-gi n'anya;

6 N'ihi na onye Onye-nwe-ayi huru n'anya ka O nēzi ihe site n'inye ya ahuhu,

Q nāpia kwa nwa ọ bula Q nānata utari.

7 Nātachinu obi ka ewe zi unu ihe site n'inye unu ahuhu; n'ihi na Chineke nēmeso unu dika umu; n'ihi na Onye bu nwa ahu nna-ya nādigh-ezi ya ihe site n'inye ya ahuhu? 8 Ma ọ buru na adigh-ezi unu ihe site n'inye unu ahuhu, nke emeworo umu nile ka ha buru ndi-nketa, ya mere unu bu umu iko, unu abugh kwa umu n'ezie. 9 Ọzọ kwa, ayi nwere ndi bu nna nke anu-aru-ayi izi ayi ihe site n'inye ayi ahuhu, ayi we sōpuru ha: ayi agagh-edo kari onwe-ayi nke-uku n'okpuru Nna nke mo-ayi, we di ndu? 10 N'ihi na ndi ahu nezi ayi ihe site n'inye ayi ahuhu n'ezie ubochi ole-na-ole otú ọ di ha nma; ma Ya onwe-ya nēzi ayi ihe site n'inye ayi ahuhu ka ọ we bara ayi urù, ka ayi we keta idi-nsø-Ya. 11 Ozizi nile site n'inye ahuhu nādi ka ihe nādigh-eweta ọnụ n'oge di ubu a, kama nwuta: ma emesia ọ nēnyeghachi ndi ahu ewereworo ya nwaputa ha nkpuru nke di n'udo, bù nkpuru nke ezi omume. 12 N'ihi nka menu aka nēruda eruda na ikperé nwuworo anwu ka ha guzozie; 13 kwa-kwa-ranu ukwu-unu uzō nke nēguzozi ọtọ, ka ewe ghara ime ka ukwu nke di ngwuro kwopu, kama ka ewe me ka ọ di ike.

14 Nābasonu udo n'ebé madu nile ọ, ya na ido-nsø ahu, nke onye ọ bula agagh-ahu Onye-nwe-ayi anya ma ọ nwegh ya: 15 nēle-kwa-nu anya nke-oma, ma ọ di onye ọ bula nke nērugh

amara Chineke; ka nkporogwu ilu o bulu we ghara ipuputa we sobue unu, ewe were nkporogwu ahu meru ora madu; 16 ma o di onye o bulu nke nákwa iko, ma-óbu nke emeruru emeru, dika Iso, onye rere di-ókpara ya onwe-ya bu n'ónodu otù oriri. 17 N'ihi na unu matara na óbuná mbe o choro iketa ngozi ahu mbe emesiri, ajuru ya (n'ihi na o Hugh ónodu nke nchèghari), o bu ezie na o were anya-miri chosie ya ike.

18 N'ihi na unu abiarugh óku nke apuru idatu ya aka na nke afunuwuwo, na itiri, na óchichiri, na oké ifuse, 19 na udà opì, na olu okwu; nke ndi nuru ya riþo ka aghara itukwasiri ha okwu o bulu ozo: 20 n'ihi na ha ananagidegh ihe enyere n'iwu, bú, Asi na óbuná anulo emetu ugwu ahu, agéwerekere nkume tuþue ya; 21 ka ihe ahu anékiri si di kwa egwu nke-uku, Moses siri, Anamatu oké egwu, aru ma-kwa-ram jijiji: 22 kama unu abiaruwo ugwu Zaion, na obodo nke Chineke di ndu, bú Jerusalem nke di n'elu-igwe, na ótutu ndi anápugh iguta onu, 23 bú nbakó ora ndi-mo-ozí nile, na nzuko nke ndi ebura uzó muputa ndi edeworo aha-ha n'akwukwó n'elu-igwe, na Chineke, bú Onye-ikpé ora madu, na mo nke ndi ezi omume emeworo ka ha zue okè, 24 na Jisus, bú onye-obubo nke óbuha-ndu óhu, na óbara nke nfesa nke nékwu nke-oma kari nke óbara Ebel kwuru. 25 Lezienu anya ka unu ghara iju Onye ahu nékwu okwu. N'ihi na asi na ndi ahu ábanarigh Ya, mbe ha juru Onye ahu Nke nádu ha ódú n'elu uwa, ayi onwe-ayi agagh-ábanarí Ya kari nke-uku, bú ndi náþakuta Onye ahu azu Nke nádu ódú site n'elu-igwe: 26 Onye olu-Ya mere uwa ka o me nkpatu mbe ahu: ma ubu a ka O kweworo nkwa, si, Náni otù mbe ozo foduru nke Mu onwem gëji me ka o bugh náni uwa ma jijiji, kama elu-igwe kwa. 27 Ma okwu nka, Náni otù mbe ozo foduru, négosi nbubiga nke ihe ahu nke anémeka ha me nkpatu, dika nke ihe emeworo, ka ihe ahu nke anémegh ka ha me nkpatu we digide. 28 N'ihi nka, ebe ayi nánata ala-eze nke anápugh ime ka o me nkpatu, ka ayi nwe amara, ka ayi we site na ya were egwu Chineke na ujo kpe ekpere n'uzo nke gáto Chineke utó:

29 n'ihi na Chineke-ayi bu óku nerechapu.

13 1 Ka ihu-n'anya-unu n'ebe umunna-unu nö nädigide. 2 Unu echezola ile ndi-óbia nke-oma: n'ihi na ufodú esitewo na nka le ndi-mo-ozí óbia námagh ama. 3 Néchetanu ndi nö n'ábu, dika ndi ekekoworo unu na ha n'ábu; néchetanu ndi anéméjø, dika ndi unu onwe-unu nö kwa n'aru. 4 Ka ilu-di-na-nwunye buru ihe anásopuru n'etiti unu nile, ka ihe-ndina-unu buru kwa ihe adigh-emeru emeru: n'ihi na Chineke gékpe ndi nákwa iko ikpé, ha na ndi nákwa iko, bú ndikom nwere nwunye na ndinyom nwere di. 5 Ka óchichó-obi-unu ghara idi n'ihu-n'anya ego; ka afò ju unu n'ihe unu nwere ubu a: n'ihi na Ya onwe-ya ekwuwo, si, M'gagh-ara gi aka ma-oli, M'gagh-arapu kwa gi ma-oli. 6 Ya mere ayi were obi-ike si,

Onye-nwe-ayi bu onye neyerem aka; m'gagh-atu egwu:

Gini ka madu gémem?

7 Néchetanu ndi-isi-unu, bú madu ndi gwara unu okwu Chineke; nékiri-kwa-nu ópopu nke ibi-obi-ha, nénomi-kwa-nu okwukwe-ha. 8 Jisus Kraist di otù aka ahu nyahuru na ta, e, ru kwa mbe nile ebigh-ebi. 9 Unu ekwela ka ewere ozizi di iche iche nke si kwa n'ebe ozo puta buhie unu: n'ihi na o di nma ka ewere amara me ka obi-unu guzosie ike; ka aghara iwere ihe-oriri, nke o digh mbe ha bara ndi jeghariri nime ha urù. 10 Ayi nwere ebe-ichu-aja, nke ndi nékpe ekpere n'ulo-ikwú Chineke nénwégh ike iri ihe si nime ya puta. 11 N'ihi na ozu anu nile nke anéwebata óbara-ha n'ebe nsø site n'aka onye-isi-nchu-aja dika àjà achuru bayere nmehie, anérechapu ozu ahu óku n'azu ómuma-uló-ikwú. 12 N'ihi nka Jisus, ka O we site n'óbara nke Ya onwe-ya do ndi nke Ya nsø, O hu-kwa-ra ahuhu n'azu ónu-uzo-ama nke obodo. 13 Ya mere, ka ayi pukuru Ya n'azu ómuma-uló-ikwú, nébu ita-uta-Ya. 14 N'ihi na ayi enwegh obodo n'ebe a nke nädigide, kama ayi náþo obodo ahu nke gaje ibia. 15 Ya mere, ka ayi site n'aka-Ya náchu aja, bú otuto, nye Chineke mbe nile, nke ahu bu, nkpuru ebúbere-onu nke nékwpupa nye aha-Ya. 16 Ma unu

echezola ime ihe di nma na ime ka unu na ndi ọzọ nwekọ ihe-unu: n'ihi na ájá di otú a nātq Chineke ezi utq. 17 Nēkweyenu ndi-isi-unu, nēdo-kwanu onwe-unu n'okpuru ha: n'ihi na ndi ahu nāmu anya n'ihi nkpuru-obi-unu, dika ndi gāza ajuju bayere unu; ka ha we were ọnù me nka, ghara isu udè: n'ihi na nka gābu ihe nābagh unu urù.

18 Nēkpenu ekpere bayere ayi: n'ihi na emere ka ayi kweye na ayi nwere akq-na-uche ọma, ebe ayi nāchq ibi obi nke-ọma n'ihe nile. 19 Ma anamariqbiga unu ókè kari ime nka, ka ewe werem nyeghachi unu ọsosq kari.

20 Ma Chineke nke udo, Onye were ọbara nke ọbuqa-ndu ebigh-ebi ahu si

na ndi nwuru anwu kughachi oké Onye-ozuzù-aturu nke aturu-Ya, bù Onye-nwe-ayi Jisus, 21 Ya me ka unu zue okè n'ezi ihe nile ọ bulu ime ihe O nāchq, nēme nime ayi ihe nātq ezi utq n'iru Ya, site n'aka Jisus Kraist; Onye otuto nile diri rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

22 Ma ariom unu, umu-nnam, nānagidenu okwu aririq a: n'ihi na anamewere okwu ole-na-ole degara unu akwukwq-ozi. 23 Maranu na arapuwo nwa-nna-ayi Timoti ka ọ la; ọ buru kwa na ọ gābia na mbe ntà, mu na Ya gāhu unu anya.

24 Kelenu ndi-isi-unu nile na ndi nsq nile. Ndi Itali nēkele unu.

25 Ka amara diyere unu nile. Amen.

AKWUKWQ-OZI NKE

JEMES

DEGARA NDI KRAIST NILE

1 1 Jemes, orù nke Chineke na nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, nēdegara unu akwukwq, bù ebo-ayi iri na abua ndi nq na Nqasa ahu, nēkele unu.

2 Guanu ya n'onù nile, umu-nnam, mbe ọ bulu unu dabara n'onwunwa di iche iche; 3 ebe unu mara na nnwaputa nke okwukwe-unu nāluputa ntachi-obi. 4 Ma ka ntachi-obi luzue ọlu-ya, ka unu we tozue okè dizu kwa nma, buru ndi ọ digh ihe ọ bulu fôduru nke unu nēnwegh.

5 Ma ọ buru na amam-ihe fôduru onye ọ bulu nime unu inwe, ya riq n'aka Chineke, Onye nēnye madu nile n'afq-ofufq, nātagh kwa uta; agēwere kwa ya nye ya. 6 Ma ya riq n'okwukwe, ghara inwe obi abua: n'ihi na onye nwere obi abua yiri ebili-miri nke oké osimiri mbe ifufe nēfeghari ya, anātuli kwa ya elu. 7 N'ihi na, ka madu ahu ghara ichè na ọ gānata ihe ọ bulu n'aka Onye-nwe-ayi; 8 ọ bu nwoke nwere uche abua, onye nādigh-eguzo n'otú ebe n'uzo-ya nile.

9 Ma ka nwa-nna nke nq n'qndu di ala nya isi n'qndu-ya di elu: 10 ma ka ọgaranya nya isi na emere ya ka ọ

la ala: n'ihi na dika uzari ahiahia ọ gāgabiga. 11 N'ihi na anyanwu nāwalita, ifufe di ọku eso ya, ọ we kpōnwua ahiahia; uzari-ya we dapu, nmá nke iru-ya we la n'iyi: otú a ka ọgaranya gātalata kwa n'i e-ya nile.

12 Ngozi nādiri nwoke onye nātachi obi n'onwunwa: n'ihi na mbe anwaputaworo ya, ọ gānata okpu-eze ahu, bù ndu, nke Onye-nwe-ayi kwere nkwa inye ndi huru Ya n'anya. 13 Ka onye ọ bulu ghara isi, mbe anānwa ya, Anēsite n'aka Chineke anwam: n'ihi na Chineke bu Onye anāpugh iwere ihe ọjọ nwa Ya, Ya onwe-ya adigh-anwa kwa onye ọ bulu: 14 kama anānwa onye ọ bulu mbe agu ihe ọjọ nke aka ya nādōkpufu ya, ewe rafue ya. 15 Mbe ahu agu ihe ọjọ ahu, mbe ọ tuworo ime, ọ we muputa nmehie: nmehie ahu, mbe o tozuru okè, ọ we muputa ọnwu. 16 Unu ekwela ka eduhie unu, umunnam ndi m'huru n'anya. 17 Ezi onyinye ọ bulu na ihe ọ bulu zuru okè nke enyere enye si n'elu bia ebe o si n'aka Nna nke ihè ridata, Onye oghughia ọ bulu nāpugh idi n'ebe O nq, ma-Ọbu

onyinyo nke nchighari nēweta. 18 N'ihi na O zubere ya Q were okwu nke ezi-okwu muputa ayi, ka ayi we buru otú aha nkpurú mbu nke ihe Q kéré eké.

19 Unu matara nka, umu-nnam ndi m'huru n'anya. Ma ka madu o bulu buru onye nānu ihe oṣoso, onye nādigh ngwa ikwu okwu, nādigh kwa ngwa iwe iwe: 20 n'ihi na iwe madu adigh-alu ọlu ezi omume Chineke. 21 N'ihi nka tupunu inyi nile na njubiga-ókè nile nke ihe ojo, were-kwa-nu nwayo nara okwu ahu nke akuworo nime unu dika n'ubi, nke puru izoputa nkpuru-obi-unu. 22 Ma ghonu ndi nēme okwu ahu, unu abu-kwa-la ndi nānu nání, ndi nārafu onwe-unu. 23 N'ihi na asi na onye o bulu bu onye nānu okwu ahu, ma o bugh onye nēme ya, onye ahu yiri nwoke nke nēkiri iru-ya n'enyo, bú iru o nwere mbe amuputara ya: 24 n'ihi na o kiriri onwe-ya, o puwo kwa, ngwa ngwa o we chezo aha madu o bu. 25 Ma onye nyochaworo nime iwu zuru oké, bú iwu nke inwe-onwe-ya, nke nānogide kwa otú a, ghara igho onye nānu anu nke nēchezo, kama o bu onye nēme eme nke nālu ọlu, onye a gābu onye-ngozi n'omume-ya. 26 Q buru na onye o bulu nēché na ya bu onye nēkpere Chineke, mbe o digh-akwa ire nke ya nga, kama o nāgho obi-ya aghughoh, okpukpe-Chineke nke onye a bu ihe-efu. 27 Okpukpe-Chineke nke di ocha nke anēmerugh kwa emeru n'iru Chineke-ayi, bú Nna-ayi, bu nka, ileta umu-nbei na ndinyom di-ha nwuru nime nkparu-ha, na idebe onwe-ya nēnwegh ntupø site n'uwa.

2 1 Umu-nnam, unu enwela okwukwe nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, bú Onye-nwe ebube, n'ile-madu-anyan'iru. 2 N'ihi na asi na otú nwoke nke yiri nba-aka ọla-edo na uwe mara nma nke-uku bata na nzuko-unu, ma asi na otú oṣeye nke yiri uwe ruru inyi bata kwa; 3 o bulu kwa na unu ele onye ahu nke nēyi uwe mara nma nke-uku anya, si, Gi onwe-gi nçdu ala n'ebe a nke-oma; unu we si oṣeye ahu, Gi onwe-gi guzo n'ebe a, ma-Ọbu nodu ala n'okpuru ihe-nbakwas-i-ukwum; 4 unu enwegh obi abua nime onwe-unu, unu aghçgh kwa ndi-ikpē nēché échiché ojo? 5 Nurunu, umu-nnam ndi m'huru

n'anya; Chineke arōputagh ndi bu oṣeye n'ihe nke uwa ka ha buru ndi-ogaranya n'okwukwe, buru kwa ndi-nketa nke ala-eze ahu nke Q kwere nkwa inye ndi huru Ya n'anya? 6 Ma unu onwe-unu mere oṣeye ahu ihe-ihere. Ndi-ogaranya adigh-emeso unu dika ha bu ndi-nwe-unu? o bugh kwa ha onwe-ha nādokpuru unu ga ulo ikpé? 7 Q bugh ha onwe-ha nēkwulu aha ọma ahu nke aguru unu? 8 Otú o di, o bulu na unu edebezu iwu nke Eze-ayi, dika ihe edeworo n'akwukwø nsø si kwu, Hu onye-abata-obi-gi n'anya dika onwe-gi, unu nēme nke-oma: 9 ma o bulu na unu ele madu anya n'iru, o bu nmehie ka unu nēme, n'ihi na iwu ahu nātu unu nmehie-unu n'anya dika ndi-njchie. 10 N'ihi na onye o bulu nke gēdebe iwu ahu dum, ma o su ngong'o n'otú ihe, emewo ya ka o bulu onye ikpé iwu ahu nile mara. 11 N'ihi na Onye ahu Nke siri, Akwala iko, Q si-kwa-ra, Ebula madu. Ma o bulu na i kwagh iko, ma i nēbu madu, i ghøwo onye-njchie iwu. 12 Nēkwunu otú a, nēme-kwa-nu otú a, dika ndi agaje iwerc iwu nke inwe-onwe-onye kpe unu ikpé. 13 N'ihi na o bu ikpé nke ebere nādigh ya ka agékpe onye nēmegh ebere: ebere nānyara ikpé isi.

14 Urù gini ka o bara, umu-nnam, ma o bulu na onye o bulu asi na o nwere okwukwe, ma o nwegh ọlu? okwukwe ahu puru izoputa ya? 15 O bulu na nwa-nna-nwoke ma-Ọbu nwa-nna-nwayi ọtø, nēnwegh kwa ihe-oriri gēzuru ya kwa-ubochi, 16 ma otú onye n'etiti unu si ha, Labanu n'udo, nyanu ọku, rijkwa-nu afø; ma unu enyegh ha ihe nākpa aru-ha; urù gini ka o bara? 17 Obuná otú a okwukwe, ma o bulu na o nwegh ọlu, o bu ihe nwuru anwu n'onwe-ya. 18 Ma otú onye gāsi, Gi onwe-gi nwere okwukwe, mu onwem nwe-kwa-ra ọlu: gosim okwukwe-gi ma ọlu-gi adigh ya, mu onwem gēsite kwa n'olum gosi gi okwukwem. 19 Gi onwe-gi kwere na Chineke bu otú; i nēme nke-oma: ndi-mø ojo kwe-kwa-ra, we kuja. 20 Ma i nāchø ka i mara, gi madu efu, na okwukwe bu ihe nādigh-aluputa ihe ma ọlu adigh ya? 21 Èsitegh n'olu gu Abraham nna-ayi n'onye ezi omume, mbe o churu Aisak nwa-ya

nwoke n'elu ebe-ichu-aja? 22 I huwo na okwukwe-ya soro ọlu-ya lukọ ọlu, esite-kwa-ra n'ọlu ahu me ka okwukwe ahu zue okè; 23 ewe mezu ihe edeworo n'akwukwọ nsø nke nāsi, Abraham we kwere okwu Chineke, ewe gua ya nye ya n'ezi omume; ewe kpọ ya eyi nke Chineke. 24 Unu ahuwo na anēsite n'ọlu gu madu n'onye ezi omume, adigh-esite kwa nāni n'okwukwe. 25 Ma n'uṣo di otù a èsitegh kwa n'ọlu gu Rehab, bù nwayi nākwa iko, n'onye ezi omume, mbe ọ kpobatara ndi-ozi ahu, we zipu ha n'uṣo di iche? 26 N'ihi na dika aru bu ihe nwuru anwu ma mọ adigh ya, ọbunà otù a okwukwe bu ihe nwuru anwu ma ọlu adigh ya.

3 1 Unu aghola ṽtutu ndi-ozizi, umu-nnam, ebe unu niatara na ayi gānata ikpē ka uku. 2 N'ihi na ayi nile nāsu ngongò n'ötutu ihe. Ọ buru na onye ọ bulu asugh ngongò n'okwu, onye ahu bu nwoke tozuru okè, buru kwa onye puru ikwa aru-ya dum nga. 3 Ma ọ buru na ayi etiye bridle inyinya-ayi n'ọnha-ha, ka ha we kweyere ayi, ayi nēchighari kwa aru-ha dum. 4 Le, ubo kwa, ọ bu ezie na ha di uku otù a, okè ifufe nēfeghari kwa ha, ma umara isi-ubọ dikarisiri ntà nēchighari ha, ebe ọ bulu uche onye-isi ubọ nāchọ. 5 Otù a ire bu kwa ihe ntà di n'aru, ọ nānya kwa isi okè ihe. Le, otù okè ọhia ra uku, bù nke ọku dikarisiri ntà nēme ka o nwuru ọku! 6 Ire bu kwa ọku, bù uwa ahu nke ajo omume: ire nēguzo n'etiti ihe nile di ayi n'aru dika ihe nēnye aru dum ntupọ, nke nāfunwu kwa ihe nāga dika amuru ya ọku, ọku ala-mọ bu kwa ihe nāfunwu ire ahu ọku. 7 N'ihi na aha nile ọ bulu nke anu na anu-ufe, nke ihe nākpu akpu na ihe di n'okè osimiri, ha nile ka ihe akporo madu nēmeju anya, ọ mejuwo kwa ha anya: 8 ma ọ digh onye ọ bulu n'etiti madu puru imeju ire anya; ọ bu ihe ọjọ nke nādigh-eguzo n'otù ebe, ọ bu ihe juputara na irè-agwọ nēweta ọnwu. 9 Ọ bu nka kai ayi ji nāgɔzi Onye-nwe-ayi, bù Nna-ayi; nka ka ayi ji kwa nābu madu ọnwu, ndi ekeworo dika oyiyi Chineke si di: 10 n'otù ọnwu ahu ka ngozi na ọbubu-ọnwu si puta. Umu-nnam, ọ kwesigh ka ihe ndia di otù a. 11 Ìsi-iyi nēsi n'otù ọnwu ahu suputa miri nātọ utø na miri

nēlu ilu? 12 Umu-nnam, ọ gābu na osisi sig puru imi olive, ma-ọbu na osisi vine puru imi fig? miri nnù apugh kwa isuputa miri nātọ utø.

13 Onye bu onye-amam-ihe nke nāghota kwa ihe n'etiti unu? ya site n'ibi-obi ọma ya gosi ọlu-ya nile nime idi-nwayo nke amam-ihe. 14 Ma ọ buru na unu nwere ekworo di ilu na ikpa-iche-iche n'obi-unu, unu anyala isi, unu ekwu-kwa-la okwu-ugha megide ezi-okwu. 15 Amam-ihe a abugh amam-ihe nke nēsi n'elu ridata, kama ọ bu nke uwa, buru kwa nke nkpuru-obi madu nāchi, buru kwa ihe ndi-mọ ọjọ nēzi. 16 N'ihi na ebe ekworo na ikpa-iche-iche di, n'ebe ahu ka iba-agħara na omume nile ọ bulu nke nādigh nma di. 17 Ma amam-ihe ahu nke si n'elu bia buru uzø di ọcha, emesia ọ di udo, nwe obi-ọma, nēkweye okwu nke-ọma, juputa n'ebere na ezi nkpuru, nēnwegh obi-abua, nēnwegh iru-abua. 18 Ma ọ bu nkpuru nke ezi omume ka ndi nēme udo nāgha n'udo.

4 1 Ole ebe ibu-agħa si bia, ole ebe kwa ilu-ögù si bia, bù nke di n'etiti unu? ọ bugh n'ebe ahu, bù ihe-utø nile unu nke nēbu agha n'ihe nile di unu n'aru, ka ha si bia? 2 Agu nāgu unu, ma unu enwegħ: unu nēbu madu, nēkwo kwa ekworo, unu apugh kwa ihu ihe unu chiqro: unu nālu ögù, nēbu kwa agha; unu enwegħ, n'ihi na unu ariqħ. 3 Unu nāriq aririo, ma unu adigh-anata ihe, n'ihi na unu nāriq n'obi ọjọ, ka unu we mcfu ya n'ihe-utø nile unu. 4 Unu ndi nākwa iko, unu amatagh na ibu eyi nke uwa bu ibu onye-iro nke Chineke? Ya mere onye ọ bulu nke zubere ibu eyi nke uwa nēdo onwe-ya onye-iro nke Chineke. 5 Ma-Ọbu unu nēchè na ihe edeworo n'akwukwọ nsø nēkwo okwu n'efu? Agu ayi nāgusi Mọ ahu ike n'uṣo ekworo, bù Mọ Nke Ọ mere ka O biri nime ayi? 6 Ma Ọ nēnye kari amara. N'ihi nka ihe edeworo n'akwukwọ nsø si, Chineke nēdo Onwe-ya imegide ndi-npako, ma Ọ nēnye ndi di ume-ala n'obi amara. 7 Ya mere donu onwe-unu n'okpuru Chineke; ma guzogidenu ekwensu, ọ gābapu kwa n'ebe unu nō. 8 Biarunu Chineke nso, Ọ gābiaru kwa unu nso. Menu ka aka-unu di ọcha, unu ndi-

nmehie; me-kwa-nu ka obi-unu di ọcha, unu ndi nwere uche abua. 9 Hujunu anya, ru-kwa-nu újú, kwa-kwa-nu ákwá: ka ọchì-unu ghø iru-újú, ka ọnù-unu ghø kwa nbaru-iru. 10 Wedanu onwe-unu n'iru Onye-nwe-ayi, O gēweli kwa unu elu.

11 Umu-nnam, unu ekwutoritala ibe-unu. Onye nēkwutø nwa-nna-ya, ma-qbü nēkpé nwa-nna-ya ikpé, o nēkwutø iwü, nēkpé kwa iwü ikpé: ma ọ buru na i nēkpé iwü ikpé, i bugh onye nēdebe iwü, kama i bu onye-ikpé-ya. 12 Nani otù Onye bu onye nēnye iwü, buru kwa onye-ikpé, bù Onye ahu Nke puru izoputa na ila ihe n'iyi: ma gi onwe-gi bu onye, gi onye nēkpé onye-abata-obi-gi ikpé?

13 Genu nti, unu ndi nāsi, Ta ma-qbü echi ka ayi gāga obodo a, nō kwa n'ebe ahu otù arø, zu kwa ahia, rita kwa urù: 14 mä unu bu ndi nāmatagh ihe gēme echi. Ndu-unu bu gini? N'ihi na unu bu alulu, nke nāputa ihè nwa oge, emesia ọ we pua n'anya. 15 Ma nke kwesiri unu ka unu kwue bu, Asi na Onye-nwe-ayi chøqø, ayi gādi ndu, me kwa ihe a ma-qbü ihe ahu. 16 Ma otù ọ di, unu nānya isi n'oké okwu-unu: inya-isi nile di otù a bu ajo ihe. 17 Ya mere onye matara ime ihe ọma, ma ọ megh ya, ọ buru onye ahu nmehie.

5 1 Genu nti, unu ndi-ogaranya, kwa ákwá, ti-kwa-nu nkpu n'ihi ihuju-anyia nile unu nke nābiakwasi unu. 2 Ákù-unu erewo uré, uwe nile unu aghøwo kwa ihe nla ripiaworo. 3 Ola-edo-unu na ọla-Ọcha-unu aþawo nchara; nchara-ha gāburu kwa unu ihe-àmà, o gēripia kwa anu-aru-unu dika ọku. Unu kpadoro ákù-unu na mbe ikpe-azu. 4 Le, ugwo-qlu nke ndi-qlu ndi bìri ọka n'ubi-unu, nke unu jidere na nmebu, nēti nkpu: iti-nkpu nke ndi ahu ndi were ihe-ubi-unu abawo na nti Onye-nwe usu nile nke ndi-agha. 5 Unu bìri n'oké oriri na ọnùnù n'elu uwa, di kwa ndu ọjø dika ọ nātø aru-unu utø; unu zùru obi-unu n'ubochi obubu. 6 Unu mara ikpé, unu Ọburu onye ezi omume ahu; ọ dighedo onwe-ya imegide unu.

7 Ya mere, umu-nnam, nātachinu ogologo-ntachi-obi rue Ọbibia nke Onye-nwe-ayi. Le, onye-qlu-ubi nēche

nkpuru di oké Ọnu-ahia nke ala, nātachi ogologo-ntachi-obi n'ebe ọ di, rue mbe ọ gānata miri-ozuzo mbu na miri-ozuzo ikpe-azu. 8 Unu onwe-unu, nātachi-kwa-nu ogologo-ntachi-obi; menu ka obi-unu guzosie ike: n'ihi na Ọbibia nke Onye-nwe-ayi di nso. 9 Umu-nnam, unu atamuritala megide onwe-unu, ka ewe ghara ikpe unu: le, Onye-ikpè-ayi nēguzo n'iru Ọnu-uzø. 10 Umu-nnam, natanu ndi-amuma ahu, bù ndi kwuru okwu n'aha Onye-nwe-ayi, dika ihe-ilere-anyia nke ihuju-anyia na nke ogologo-ntachi-obi. 11 Le, ayi nākpø ha ndi ngɔzi diri, bù ndi tachiri obi: unu nuru ihe bayere ntachi-obi nke Job, hu kwa ihe Onye-nwe-ayi zubere, na Onye-nwe-ayi bu onye nwere Ọmiko ri nne, nwe kwa obi ebere.

12 Ma nke kachasi ihe nile, umu-nnam, unu aňula iyi, unu ejila elu-igwe, ma-qbü ala, ma-qbü ihe inu-iyi ọ bula ọzø, nü iyi: kama ka e-unu buru e, ka é-è-unu buru kwa é-è; ka unu we ghara idabà n'okpuru ikpé.

13 Ọ di onye ọ bula n'etiti unu nāhuju anyia? ya kpe ekpere. Ọ di onye ọ bula nwere obi-utø? ya bùa abù Ọma. 14 Ọ di onye ọ bula n'etiti unu nke aru-ya nādigh ike? ya kpø ndi-okenye nke nzukø Kraist ka ha biakute ya; ka ha kpe kwa ekpere n'isi-ya, nēte ya manu olive n'aha Onye-nwe-ayi: 15 ekpere nke okwukwe ahu gāzoputa kwa onye ahu aru nādigh ike, Onye-nwe-ayi gēme kwa ka o bilie; ọ buru kwa na ọ mehieworo, agābaghara ya nmehie ahu. 16 Ya mere, nēkwuputanu nmehie nile unu gwarita ibe-unu, nēkpé kwa ekpere n'ihi ibe-unu, ka ewe me ka aru di unu ike. Aririø nke onye ezi omume di ike nke-uku n'ilusi-qlu-ike-ya. 17 Elaija bu madu yiri ayi n'aru-ya, ọ we kpesie ekpere ike ka miri ghara izo; miri ezogh kwa n'ala aro atø na Ọnwa isi. 18 Ọ we kpe ekpere Ọzø; elu-igwe we nye miri-ozuzo, ala we mia nkpuru-ya.

19 Umu-nnam, asi na onye ọ bula n'etiti unu si n'ezi-okwu jehie, ma otù onye we me ka o chigharia; 20 ka ọ mara na onye meworo ka onye-nmehie si na njehie nke uzø-ya chigharia gazoputa nkpuru-obi n'ọnwu, o gēkpuchi kwa Ọtutu nmehie.

AKWUKWQ-OZI MBU NKE

PITA

DEGARA NDI KRAIST NILE

1 i Pita, onye-ozi nke Jisus Kraist, nēdegara unu akwukwō, bū ndi arōputaworo ndi bi dika Ọbia n'etiti N̄basa ahu nime Pontos, Galetia, Kapadōsia, Esia, na Bitinia, **2** ndi arōputaworo dika Ọmuma-ihe Chineke buru uzō mara si di, nime ido-nsø nke Mọ Nsø, ka unu we na Jisus Kraist ntí, ka ewe fesa kwa unu Ọbara-Ya: Ka eme ka amara bara unu uba, ya na udo.

3 Onye agoziri agozi ka O bu, bū Chineke na Nna nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, Onye muru ayi Ọzq, dika oké ebere-Ya si di, ka ayi we nwe olile-anyá di ndu, site na nbilite ahu nke Jisus Kraist si na ndi nwuru anwu bilite, **4** ka ayi we keta nketa nke anāpugh imebi, nke anādigh-emeru kwa emeru, nke nādigh-atalata kwa, nke edebeworo n'elu-igwe nye unu, **5** ndi ewere ike nke Chineke nēche nche site n'okwukwe rue nzoputa nke edoziworo ikpughe n'oge ikpe-azu. **6** Nke obi nātq unu utq nke-uku nime ya, Ọ bu ezie na emere ka o wuta unu n'önwunwa di iche iche nwa oge ubu a, ma asi na Ọ di nkpa, **7** ka nnwaputa nke okwukwe-unu, ebe Ọ dikariri Ọla-edo oké Ọnu-ahia nke-uku, bū Ọla-edo nke nāla n'iyyi, Ọ bu ezie na anēji Ọku nwaputa ya, ka ewe hu nnwaputa ahu na Ọ nēweta otuto na ebube na nsopuru nime nkughe nke Jisus Kraist: **8** Onye unu huru n'anya, Ọ bu ezie na unu ahugh Ya anya; Onye unu kwere na Ya, Ọ bu ezie na unu adigh-ahu Ya anya ubu a, obi we nātq unu utq nke-uku n'önü nke anāpugh ikwu okwu nke enyewo-kwa-ra ya otuto: **9** ebe unu nānata ihe okwukwe-unu gēweta, bū nzoputa nke nkpuru-obi-unu. **10** O bu kwa nzoputa nka ka ndiamuma chqro, nyocha kwa ihe bayere ya, bū ndi buru amuma bayere amara ahu nke gēru unu: **11** nēnyocha oge Ọ bu ma-qbū aha oge Ọ bu, bū nke Mọ nke Kraist Nke di nime ha nēgosi, mbe

O buru uzō nāba àmà bayere ahuhu nke Kraist, na ebube nile nke gēso ha. **12** Ndi ekpughere nye, na Ọ bugh onwe-ha, kama Ọ bu unu, ka ha ji ihe ndia jere ozi, bū ihe nke akorø unu ubu a site n'önü ndi ahu ndi ziri unu ozi Ọma nka nime Mọ Nsø eziputara n'elu-igwe; ihe Ọ nāgu ndi-mq-ozi inyocha ha.

13 N'ihi nka kenu ihe-Okiké a n'úkwù nke uche-unu, nwe-kwe-nu anya-udo, lezu-kwa-nu anya okè n'amara nke anēwetara unu nime nkughe nke Jisus Kraist; **14** dika umu nke iña-nti, unu eme-kwa-la onwe-unu ka unu di ka agu ihe Ọjø ahu si di, bū nke guru unu na mbu n'amagh-ihe-unu: **15** kama dika Onye kpørø unu di nsø, unu onwe-unu, ghø-kwa-nu ndi di nsø n'ibi-obi nile di iche iche; **16** n'ihi na edewo ya n'akwukwō nsø, si, Unu gādi nsø; n'ihi na nsø ka Mu onwem di. **17** O buru kwa na unu akpøku Ya dika Nna, bū Onye nēkpé ikpé dika Ọlu madu nile n'otù n'otù si di nēlegh madu anya n'iru, nēbinu obi n'egwu n'oge unu bi dika Ọbia: **18** ebe unu matara na ejigh ihe apuru imebi, bū Ọla-ocha ma-qbū Ọla-edo, Ọaputa unu n'ibi-obi efu unu nke nna-unu-hà nyere unu n'aka ibi; **19** kama ejì Ọbara di oké Ọnu-ahia, dika nke nwa-aturu nke Ọlu ma-qbū ntupø nādigh ya n'aru, bū Ọbara nke Kraist: **20** Onye eburu uzō mara n'ezie mbe akatogh ntq-ala nke uwa, ma emere ka O puta ihé n'ogwugwu oge ndia n'ihi unu, **21** ndi sitere n'aka-Ya buru ndi kwere na Chineke, Onye mere ka O si na ndi nwuru anwu bilie, we nye Ya ebube; ka okwukwe-unu na olile-anyá-unu we di n'ebé Chineke nq. **22** Ebe unu meworo nkpuru-obi-unu ka ha di Ọcha n'iña-nti nke unu nara ezi-okwu, iwere ihu-n'anya nke iru-abua nādigh ya hu umu-nna-unu n'anya, sitenu n'obi-unu hurita onwe-unu n'anya si-ike: **23** ebe amuworo unu Ọzq, esitegh na nkpuru apuru imebi, kama esitere na

nke anāpugh imebi, site n'okwu Chineke, nke di ndu, nke nādigide kwa, mu unu ọzọ. 24 N'ihi na,

Anu-aru nile di ka ahiahia,

Ebube-ya nile di kwa ka uzari ahiahia.

Ahiahia akponwuwo, uzari - ya adapuwo kwa:

25 Ma okwu Onye-nwe-ayi nādigide rue mbe ebigh-ebi.

Nka bu kwa okwu nke ozi ọma ahu ezisara unu.

2 i Ya mere, tupunu ihe ọjọ nile, na 2 aghughọ nile, na iru-abua, na ekworo, na nkwtu nile di iche iche, 2 dika umu amuru ọhu, ka agu miri-ara nke okwu Chineke, nke aghughọ nādigh ya, nāgusi unu ike, ka unu we were ya nētō etō rue nzoputa; 3 ọ buru na unu deturu n'ire na Onye-nwe-ayi bu onye nwere obi-ọma: 4 Onye unu nābiakute, bù nkume di ndu, Nke madu juru n'ezie, ma n'ebé Chineke nō Q bu ihe arōputara, buru kwa ihe anāsopuru, 5 ewe were kwa unu onwe-unu, dika nkume di ndu, wu, ka unu buru ulo nke Mọ Nsø, ka unu we buru ṡtù ndinchu-aja di nsø, ichu aja nke di ka Mọ Nsø si chọ, nke di Chineke ezi nma site na Jisus Kraist. 6 N'ihi na ekwuru n'ihe edeworo n'akwukwø nsø, si,

Le, anamatobø na Zaion ṡtù isi nkume nime nkuku ntø-ala, nke bu ihe arōputara, buru kwa ihe anāsopuru:

Onye kwe-kwa-ra na Ya, agagheme ka ihere me ya ma-oli.

7 Ya mere ọ bu unu, bù ndi kwere ekwe, ka nsopuru ahu diri: ma n'ebé ndi nādigh-ekwe nō,

Nkume nke ndi nēwu ulo juru,

Nke ahu ka emere isi nkuku ulo;

8 na,

Nkume isu-ngongø, na oké nkume nke ima-n'onyà;

n'ihi na ha nāsu ngongø n'okwu ahu, ebe ha nēkweyegh ekweye: edo-kwa-ra ha ka ha me ihe a. 9 Ma unu onwe-unu bu ọbø ndi arōputaworo, ṡtù ndi-nchu-aja ndi bu kwa eze, mba di nsø, ndi nke Chineke nwetara, ka unu we kwusa idi-nma nile nke Onye ahu Onye kpōputara unu n'ochichiri ahu ba n'lhé-Ya di ebube: 10 ndi nābugh ndi n'oge gara aga, ma ubu a unu bu ndi

nke Chineke: ndi anēmereghri ebere, ma ubu a unu bu ndi emeworo ebere.

11 Ndi m'huru n'anya, ariom unu dika ndi-qbìa na ndi nō dika qbìa, ka unu ghara ime ihe ọjọ di iche iche nāgu anuaru, nke bu ihe nēbu agha imegide nkpuru-obi; 12 nēbinu obi-unu nke-ọma n'etiti ndi mba ọzọ; ka ha we site n'olu ọma nile unu, nke ha nēle anya, nye Chineke otuto n'ubochi nleta ahu nime ihe ahu ha nēkwutø unu nime ya dika ndi nēme ihe ọjọ.

13 Donu onwe-unu n'okpuru ibu-isi ọ bulu madu debere n'ihi Onye-nwe-ayi; ma ọ bu eze, dika onye nō n'ike n'elu unu; 14 ma-qbù ndi-isi, dika ndi anēzite site n'aka-ya ka na bò qbò n'aru ndi nēme ihe ọjọ, ka ha to kwa ndi nēme ezi ihe. 15 N'ihi na ṡtù a ka ọchichø nke Chineke si di, ka unu site n'ime ezi ihe me ka amagh-ihe nke ndi nēnwégh uche kpuchie ọnù: 16 dika ndi nwere onwe-ha, ma unu enwegh inwe-onwe-unu ahu dika ihe-nkpuchi nke ihe ọjọ, kama dika ndi-orù nke Chineke. 17 Sopurunu madu nile. Hunu ṡtù ndi bu umu-nna n'anya. Nātunu egwu Chineke. Nāsopurunu eze-unu.

18 Ndi nēje ozi, nēdonu onwe-unu n'okpuru ndi-nwe-unu n'egwu nile; ọ bugh nānì n'okpuru ndi bu ezi madu ndi nwe-kwa-ra obi-ọma, kama ọ bu kwa n'okpuru ndi Ọbagorø abagø. 19 N'ihi na nka bu ihe-ekele, ma ọ buru na onye ọ bulu nātachi obi n'ihe-nwuta di iche ihe n'ihi akø-na-uche n'ebé Chineke nō, nāhu ahuhu nke nēzigh ezi. 20 N'ihi na àha otuto gini di ya, ma ọ buru na, mbe unu nēmehie, mbe eti kwa unu aka, unu atachi obi na ya? ma ọ buru na, mbe unu nēme ezi ihe, hu kwa ahuhu, unu atachi obi na ya, nka bu ihe-ekele n'ebé Chineke nō. 21 N'ihi na akporø unu ime nka: n'ihi na Kraist hu-kwa-ra ahuhu n'ihi unu, nārapuru unu ihe ilere anya, ka unu we so ije-ukwu-Ya nile: 22 Onye ọ digh nmehie ọ bula Q mere, aghugh kwa aghughø n'onya-Ya: 23 Onye, mbe Q nāhu ahuhu, Q digh-aba nba; kama Q rara Onwe-ya nye n'aka Onye ahu Nke nēkpe ikpé ziri ezi: 24 Onye Ya onwe-ya, dika àjà achuru, būru nmehie nile ayi n'aru-Ya n'elu osisi ahu, ka ayi, ebe ayi nwuworo n'ebé

nmehie nile di, ka ayi we di ndu n'ebe ezi omume di; Onye ejị ọn'yá-utari-Ya me ka unu nwé ezi ndu. 25 N'ihi na unu nēhieri dika aturu; ma ubu a unu chigharikutere Onye ahu Onye názú nkpuru-obi-unu dika anázú aturu, Onye nēlekota kwa haanya.

3 i Otú ahu, ndi bu nwunye, nēdonu onwe-unu n'okpuru di nke aka unu; ka, ọbuná asi na ufodu ekwéyegh okwu Chineke, ka ewe site n'ibi-obi nwunye - ha rita ha n'urú n'ebe anékwugh okwu; 2 mbe ha nēle ibi-obi-unu di ọcha, ya na egwu. 3 Ndi icho-nma-ha ka ọ ghara ibu icho-nma ahu nke aru nke bu ikpa isi, na iyikwasi ihe ola-edo, ma-obu iyikwasi ọtutu uwe; 4 kama ka ọ buru madu zoro ezo nke nkpuru-obi, n'uwe anápugh imebi nke bu mọ di nwayo di kwa udo, nke di oké ọn'u-ahia n'anya Chineke. 5 N'ihi na otú a ka ndinyom ahu ndi di nsø, ndi nēleanya Chineke, nāchọ kwa onwe-ha nma n'oge gara aga, nēdo onwe-ha n'okpuru di nke aka ha: 6 dika Sera nara Abraham nti, nākpø ya onye-nwe-ya: onye emere unu ka unu buru umuya, ma ọ buru na unu eme ezi ihe, ghara kwa itu egwu site n'ujo ọ bula.

7 Ndi bu di, otú ahu, sonu nwunye-unu bikø n'ujo ihe-omuma, nēkeye ihe bu nwayi nsopuru, dika onye nādigh ike kari, dika unu na ha bu kwa ndi nēketakø amara nke bu ndu; ka ewe ghara ibochi ekpere-unu.

8 Ma n'ikpe-azu, nwekønu otú uche, unu nile, werenu obi sorita onwe-unu hukø ahuhu, burunu ndi nāhu umu-nna-unu n'anya, ndi nwere obi ọmiko, ndi nwere uche di ume-ala: 9 ndi nādigh-ewere ihe ọjo nyeghachi n'ọnodu ihe ọjo, ma-obu nkwtø n'ọnodu nkwtø; ma kama nke ahu burunu ndi nāgɔzi; n'ihi na ihe ejị kpø unu bu nka, ka unu we keta ngozi. 10 N'ihi na,

Onye ahu nke nāchø ihu ndu n'anya,
Na ihu ezi ubochi,

Ya me ka ire-ya ghara ikwu ihe ọjo,
Me kwa ka ebuñere-ọnu-ya ghara
ikwu okwu aghughø:

11 Ya si kwa n'ihe ọjo wezuga onwe-ya,
me ezi ihe;

Ya chø udo, ọaso kwa ya.

12 N'ihi na anya abua nke Onye-nwe-ayi di n'aru ndi ezi omume, Nti-Ya abua di kwa n'ebe aririø-ha di:

Ma iru nke Onye-nwe-ayi digidere ndi nēme ihe ọjo.

13 Onye bu kwa onye ahu nke gēmejø unu, ma ọ buru na unu ghørø ndi nānū ọku n'obi n'iso ezi ihe? 14 Ma ọ buru kwa na unu ahu ahuhu n'ihi ezi omume. ngozi nādiri unu: ma unu atula egwu ahu ha nākpata, obi alø-kwa-la unu miri; 15 kama donu Kraist-ayi nsø nime obi-unu dika Onye-nwe-unu: buru-kwa-nu ndi edozivoro mbe dum igopuru onye ọ bula nke nāju unu ajuju bayere olile-anyia ahu nke di nime unu. ma ka unu were nwayo na egwu gøpu: 16 ebe unu nwere ezi akø-na-uche; ka ewe me ka ihere me ha, bú ndi nākpali ibi-obi ọma unu nime Kraist, nime ihe ahu nke anékwtø unu nime ya. 17 N'ihi na ọ ka nma, ma ọ buru na ọchichø Chineke chørø ya, ka unu hu ahuhu n'ihi na unu nēme ezi ihe kama n'ihi na unu nēme ihe ọjo. 18 N'ihi na Kraist hu-kwa-ra ahuhu bayere nmehie, nání otú mbe, Onye ezi omume n'ihi ndi ajo omume, ka Q we kuru ayi biakute Chineke; n'ihi na emere ka Q nwua anwu n'anu-aru-Ya, ma emere ka Q di ndu na mọ-Ya; 19 nke ọ bu kwa nime ya ka Q gara we kwusara ndi-mọ nọ n'ulo-nkpørø okwu, 20 ndi nēkweyegh n'oge gara aga, mbe ogologo-ntachi-obi Chineke nēchesi ike n'ubochi Noa, mbe anēdozi ubø, nke ewere miri zoputa madu ole-na-ole, ya bu madu asatø, nime ya: 21 bú miri nke nāzoputa kwa unu ubu a n'ujo yiri ihe-atù a, ya bu baptism, ọ bugh itupu inyi nke aru, kama ọ bu ajuju nke ezi akø-na-uche n'ebe Ch.neke nọ, site na nbilite-n'ọnwu nke Jisus Kraist; 22 Onye nọ n'aka-nri nke Chineke, ebe Q gara ba n'elu-igwe; edowo kwa ndi-mọ-zi na ndi nāchi isi na ndi di ike n'okpuru Ya.

4 i Ya mere, ebe Kraist huru ahuhu n'anu-aru, unu onwe-unu were kwa otú izù ahu ke dika ekike-agha; n'ihi na onye huworo ahuhu n'anu-aru agharawo nmehie; 2 ka unu we ghara ibi ọzø n'oge fòduru unu n'anu-aru-unu ime ihe ọjo di iche iche nāgu madu,

kama ihe Chineke nāchō. 3 N'ihi na oge nke gasiworo ezuwo iluputa ihe ndi mba Ọzọ nēzube, na ijeghari nime agu ikwa-iko, agu ihe ojọ nile, inanya-obubu nile, ite-egwú nile, iñubiga-manyá-ókè nile, na ikpere-arusi nile iøburu onwe-ha: 4 nke ha nēchè na ọ bu ihe madu nāhugh mbe ọ bulu na unu adigh-eso ha n'omume ahu Ọbabà n'otù njubiga-ókè ahu nke ndu ila-n'iyi, ha nēkwulu unu: 5 ndi gāza ajuju bayere onwe-ha nye Onye ahu Nke doziworo Onwe-ya ikpe ndi di ndu na ndi nwuru anwu ikpé. 6 N'ihi na ihe ejì zisara Ọbuná ndi nwuru anwu ozi Ọma bu nka, ka ewe kpe ha ikpé dika esi ekpe madu n'anu-aru, ma ka ha we di ndu dika Chineke si di na mọ.

7 Ma Ọgwugwu ihe nile di nso: ya mere nwenu uche zuru oké, nwe-kwa-nu anya-udo ka unu we kpe ekpere: 8 nke bu isi ihe nile menu ka ihu-n'anya ahu unu nāhurita onwe-unu di ike; n'ihi na ihu-n'anya nēkpuchi Ọtutu nmehie: 9 nēlerita onwe-unu Ọbia nke-Ọma nātamugh ntamu: 10 dika unu nile n'otù n'otù natara onyinye-amara, werenu ihe ahu nējerita onwe-unu ozi, dika ndi nāchi èzì-na-ulò nke-Ọma n'amara Chineke nke di n'użo di iche iche; 11 ọ bulu na onye ọ bulu nēkwu okwu, ya kwue dika okwu nke si Chineke n'ọnụ puta; ọ bulu na onye ọ bulu nēje ozi, ya ie dika o sitere n'ike ahu Chineke nēnyezu: ka ewe nye Chineke otuto n'ihe nile site n'aka Jisus Kraist, Onye nwe ebube nile na ike nile rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

12 Ndi m'huru n'anya, unu echèla èchichè bayere Ọnwunwa Ọku ahu nke di n'etiti unu, nke nābiakwasí unu inwa unu, na ọ bu ihe anāhugh mbe ọ bulu, dika agāsi na ọ bu ihe anāhugh mbe ọ bulu nādakwasí unu: 13 kama ebe unu nwekɔrɔ ahuhu nke Kraist, nānūrinu Ọnụ; ka unu we were kwa obi nātɔ uto nke-uku nuria nime nkughe nke ebube-Ya. 14 Ọ bulu na anāta unu uta n'aha Kraist, ngɔzì nādiri unu; n'ihi na Mọ nke ebube na Mọ nke Chineke nānogide n'aru unu. 15 N'ihi na, ka onye ọ bulu n'etiti unu ghara ihu ahuhu dika Ọbu-madu, ma-Ọbu onye-ori, ma-Ọbu onye nēme ihe ojọ, ma-Ọbu dika onye nēle ihe nābugh nke aka ya anya:

16 ma ọ bulu na onye ọ bulu nāhu ahuhu dika Kristian, ka ihere ghara imē ya; ma ka ọ nye Chineke otuto n'aha nka. 17 N'ihi na oge ahu eruwo ka esite n'ulo Chineke malite ikpe ikpé: ma ọ bulu na o bulu uzọ site n'aru ayi malite, gini gābu Ọgwugwu nke ndi nēkweyegh ozi Ọma nke Chineke? 18 Ọ bulu kwa na ọ di ike izoputa onye ezi omume, óle ebe agēgosi onye nādigh-asopuru Chineke na onyenmehie? 19 Ya mere ka ndi nāhu ahuhu dika Ọchichọ Chineke si di were kwa nkpuru-obi-ha n'ime ezi ihe nye n'aka Onye-ókikè kwesiri ntukwasi-obi idebe.

5 1 Ya mere, ariom ndi-okenye nō n'etiti unu, onye mu onwem bu okenye-ibe-unu, ya na onye-āmà nke ahuhu nile nke Kraist, abukwam onyenewekö nke ebube ahu nke agaje ikpughe: 2 Nāzunu igwé aturu ntà Chineke nke di n'etiti unu, nēlekota ha anya, ọ bugh n'ihi na nkpa nākpa unu, kama site n'ochichọ obi, dika Chineke chọrò; ọ bugh kwa n'ihi urù nēweta ihere, kama n'ihi na unu di Ọku n'obi; 3 ọ bugh kwa dika agāsi na unu nēme ndi bu ihe-nketa dika unu bu ndi-nweha, kama nēme onwe-unu ihe-atù igwé aturu ntà ahu gēnomi. 4 Mbe agēme kwa ka Onye-isi-Ọzuzù-aturu puta ihè, unu gānata okpu-eze nke ebube ahu, nke nādigh-atalata. 5 Otù ahu, unu ndi bu nwata, donu onwe-unu n'okpuru ndi-okenye. Ma unu nile were obi di ume-ala ke onwe-unu dika ákwà, ijerita ibe-unu ozi: n'ihi na Chineke nēdo Onwe-ya imegide ndi-npako, ma Ọ nēnye ndi di ume-ala n'obi amara. 6 Ya mere wedanu onwe-unu n'okpuru aka di ike nke Chineke, ka Ọ we welie unu elu n'oge nke Ya; 7 nātukwasinu Ya nchebù nile unu nchebù onwe-unu, n'ihi na ihe nile bayere unu nēmetu Ya n'obi. 8 Nwenu anya-udo, nēchenu nche: onye ahu nke nēkuru unu ga ikpé, bù ekwensu, dika Ọdum nābø uja, ọ nējeghari, nāchọ onye o gēlomi: 9 ma nēguzogidenu ya, n'ihi na unu di ike n'okwukwe-unu, ebe unu matara na anēmezü otù ahuhu ahu n'aru ndi bu otù umu-nna-unu ndi nō n'uwa. 10 Ma Chineke nke amara nile, Onye kpobatara unu n'ebube ebigh-ebi Ya nime Kraist,

mbe unu huworo ahuhu nwa oge, Ya onwe-ya gême ka unu zue okè, me kwa ka unu guzosie ike, me kwa ka unu di ike, to kwa unu ntq-ala. 11 O bu Ya nwe ike nile rue mbe nile ebigh-ebi. Amen.

12 Site n'aka Silvençs, nwa-nna-ayi kwesiri ntukwasi-obi, dika m'nāgu ya, ka m'nēdegara unu akwukwø n'okwu

ole-na-ole, nāriø unu, nāba kwa àmà na nka bu amara Chineke n'ezie: nēguzosinu ike nime ya. 13 Nwayi ahu nke nq na Babilon, nke soro unu buru onye arōputaworo, nēkele unu; nwam, bù Mak, nēkele kwa unu. 14 Werenu isutu-önü nke ihu-n'anya nēkelerita onwe-unu.

Udo diri unu nile ndi nq nime Kraist.

AKWUKWØ-OZI NKE-ABUA NKE PITA DEGARA NDI KRAIST NILE

1 I Saimon Pita, orù na onye-ozi nke Jisus Kraist, nēdegara unu akwukwø, bù ndi ketaworo okwukwe di oké qunu-ahia ra ka nke ayi ketaworo n'ezi omumie Onye ahu, bù Chineke-ayi na Onye-nzoputa-ayi, Jisus Kraist: 2 Ka eme ka amara bara unu uba, ya na udo, nime nmazu nke Chineke na nke Jisus Onye-nwe-ayi; 3 dika ike O ji buru Chineke nyeworo n'aka-ayi ihe nile diri ndu na nsopuru-Chineke n'efu, site na nmazu nke Onye ahu Onye ji ebube na idi-nma nke aka Ya kpø ayi; 4 bù nke O siteworo nye n'aka-ayi nkwa nile ahu di oké qunu-ahia di kwa uku ri nne; ka unu we site n'ihe ndia ghø ndi nēnwekø ihe O ji buru Chineke, ebe unu banariworo nmehie nke di n'uwa site n'agu ihe qøj. 5 Ma n'ihi otù ihe a n'akuku-unu tukwasinu inu-qku-n'obi nile, nyezu-kwa-nu idi-nma n'okwukwe-unu; nyezu kwa ihe-qmuma n'idi-nma-unu; 6 nyezu kwa ijisi-onwe-unu-ike n'ihe-qmuma-unu; nyezu kwa ntachi-obi n'ijisi-onwe-unu-ike; nyezu kwa nsopuru-Chineke nime ntachi-obi-unu; 7 nyezu kwa ihu-n'anya umu-nna nime nsopuru-Chineke-unu; nyezu kwa ihu-n'anya nime ihu-n'anya-umu-nna-unu. 8 N'ihi na asi na unu nwere ihe ndia, asi kwa na unu nwere ha ri nne, ha nēdo unu ndi nābugh ndi nādigh-alu qlu ma-qbu ndi nādigh-ami nkpuru rue imazu Onye-nwe-ayi Jisus Kraist. 9 N'ihi na onye ahu ihe ndia nādigh ya nso bu onye

kpuru isi, onye nāhu inyogh-inyogh, ebe q chezørø nsachapu nke nmehie ochie ya nile. 10 N'ihi nka, umu-nnam, nānunu qku n'obi kari ime ka ɔkpukpø-unu na nrøputa-unu buru ihe nēguzosi ike: n'ihi na asi na unu eme ihe ndia, unu agagh-asu ngøngø mbe q bula ma-qli: 11 n'ihi na otù a ka agēnyezu unu n'ákù nbata ahu unu gābata nime alaeze ebigh-ebi nke Onye-nwe-ayi, bù Onye-nzoputa-ayi, Jisus Kraist.

12 N'ihi nka mbe dum agajem ichetara unu ihe ndia, q bu ezie na unu matara ha, emewo kwa ka unu guzosie ike n'ezi-okwu ahu nke diyere unu. 13 Ma anamagu ya n'ihe ziri ezi, ka oge ra m'nø n'ulo-ikwū a, ikpali unu n'ichetara unu; 14 ebe m'matara na ntupu nke ulo-ikwū nka nābia qøsø, qøbuná dika Onye-nwe-ayi Jisus Kraist gosirim. 15 E, m'gānu qku n'obi ka unu we nwe ike icheta ihe ndia n'oge nile q bula mbe m'lasiri. 16 N'ihi na ayi esogh akukø-irò nke ejii amam-ihe kø, mbe ayi mere ka unu mara ike na qøibia nke Onye-nwe-ayi Jisus Kraist, ma emere ayi ka ayi buru ndi huru idi-uku nke Onye ahu. 17 N'ihi na Q natara nsopuru na ebube n'aka Chineke, bù Nna, mbe Ebube ahu nke kwesiri idi-uku mere ka olu di otù a dara Ya, si, Onye a bu Okparam M'huru n'anya, Onye ihe-Ya di Mu onwem ezi nma: 18 olu a ka ayi onye-ayi nu-kwa-ra ka o nēsi n'elu-igwe da, mbe ayi na Ya nq

n'ugwu ahu di nsø. 19 Eme-kwa-ra ka okwu amuma ahu guzosiere ayi ike kari; nke unu nême nke-ọma n'iña nti ya, dika oriøna mbe o nēnwu n'ebe Ọbara Ọchichiri, rue mbe chi gābø, kpakpando chi-Ọbubø we tibe n'obi-unu: 20 ebe unu buru uzø mara nka, na ọ digh amuma ọ bula n'ihe edeworo n'akwukwo nsø nke madu puru ikø isi-ya site na náni uche nke aka ya. 21 N'ihi na ọ digh amuma ọ bula nke ejì Ọchichø madu bu mbe ọ bula: kama madu sitere na Chineke kwu okwu, mbe Mø Nsø nême ka ha kwue.

2 1 Ma ndi-amuma ugha puta-kwa-ra ihè n'etiti ndi Israel, dika ndi-ozizi ugha gádi kwa n'etiti unu, bù madu ndi gëwerekere nzuzo webata irø-òtù di iche iche nke ila-n'iyì, nágónari Ọbunà Onye-nwe-ha Onye Ọbara ha, ndi némweta ila-n'iyì di ngwa tukwasí onwe-ha n'isi. 2 Qtutu madu gëso kwa uzø agu-ikwa-iko-ha; ndi agékwulu uzø nke ezi-okwu n'ihi ha. 3 Nime anya-uku ka ha gëji kwa okwu nrafu di iche iche were unu zua ahia: ndi Ọmuma-ikpe-ha nábugh ihe nádigh-alu ọlu site n'oge ochie, ila-n'iyì-ha adigh-eru kwa ura. 4 N'ihi na asi na Chineke emeregh ndi-mø-ozi ebere mbe ha mehiere, kama Q tubàra ha n'ime-ime Ọku ala-mø, we rara ha nye n'olùlù nke Ọchichiri, ka ewe debe ha ikpe ikpè; 5 asi kwa na Q meregh uwa ochie ebere, kama ọ bu Noa, onye mere ha asatø, bù onye nékwsa ezi omume, ka Q chere, mbe Q mere ka iju-miri biakwasí uwa nke ndi nádigh-asopuru Chineke; 6 Q we me ka obodo Sòdòm na Gòmòra ghø ntu, were kwa ikpù-iru ma ha ikpè, ebe Q mere ha-ri ka ha buru ihe-ilere-anyá nye ndi gaje ibu ndi nádigh-asopuru Chineke; 7 Q we dòputa Lot, bù onye ezi omume, mbe ibi-obi n'agu ikwa-iko nke ndi ahu ndi némibi iwu némwuta ya nke-uku 8 (n'ihi na onye ezi omume ahu, ebe o nébi n'etiti ha, ọ were ọlu-ha nke némibi iwu mekpa nkpuru-obi ezi omume ya aru kwa-ubochi, n'ile ihe na inu ihe): 9 Onye-nwe-ayi matara idòputa ha n'ònwonwa, bù ndi násopuru Chineke, na idebe ndi ajo omume n'ahuhu-nmehie rue ubochi ikpè; 10 ma nke kachasi ndi nèjeso anu-aru n'agu ihe emeruru emeru, ndi nélèli kwa

ibù-onye-nwe-madu anya. Ndi nwere anya-ike, ndi nwere isi-ike, ha amagh aru jijiji ikwulu ndi nø n'ebube: 11 ebe ndi-mø-ozi, ọ bu ezie na ha ka ha n'ume na ike, ma ha ekpegidegh ha ikpè nkwlù n'iru Onye-nwe-ayi. 12 Ma ndia, dika anu nénwagh uche, ndi bu anu efu site n'omumu-ha inwude na imebi, nékwlù Chineke n'ihe ha námagh, agémebi kwa ndia na nmebi-ha, 13 ndi anémejø ha dika ugwo-olu nke ajo omume; madu ndi nágú ya n'ihe-utø, bù ibi n'oké oriri na oké ọnuñu n'ehihie, ndi bu ntupø na ihe-ita-uta, nánø n'oké oriri na oké ọnuñu n'oriri ihu-n'anya ha mbe ha nëso unu rikø ihe; 14 ha bu ndi nwere anya nke juputara n'aru nwayi nákwa iko, anya nke nápugh kwa ighara imehie; ha bu kwa ndi nárafu nkpuru-obi ndi nádigh-eguzosi ike; ha nwe-kwa-ra obi anwaputaworo n'anya-uku; buru kwa umu nke Ọbubu-ònù; 15 ha rapuru uzø guzoziri eguzzo, we jehie, ebe ha soro uzø Belam nwa nke Beoa, onye huru ugwo-olu nke ajo omume n'anya; 16 ma aturu ya nmegide-iwu nke aka ya n'anya: inyinya-ibu nke dara obi were olu madu kwu okwu we Ọochie anya-adigh-nma nke onye-amuma ahu. 17 Ndia bu isi-iyi nke miri nádigh, buru kwa alulu nke oké ifufe nèfepu; ndi edebeworo ha itiri nke Ọchichiri. 18 N'ihi na, ebe ha nékwlù oké okwu náfuli afuli nke ihe-efu, ha were agu ikwa-iko di iche iche nárafu ndi ahu nime agu ihe Ọjø nke anu-aru, bù ndi nábanari n'oge ubu a ndi nébi obi na njehie; 19 ha nékwe kwa ha nkwa na ha gënwe onwe-ha, ọ bu ezie na ha onwe-ha bu orù nke nmebi; n'ihi na ihe meriworo madu, ihe a ka emewo-kwa-ra ka onye ahu buru orù-ya. 20 N'ihi na asi na, mbe ha Ọanariworø ihe nile emeruru emeru nke uwa site na nmazu nke Onye-nwe-ayi, bù Onye-nzoputa-ayi, Jìsus Kraist, ewe tuhi ha Ọzø nime ihe ndia, meri kwa ha, Ọnødu ikpe-azu ha abiawo Ọkari Ọnødu mbu njo. 21 N'ihi na ọ gákawori nma ma ọ buru na ha akámazugh uzø ezi omume, kari imazu ya, we si n'ihe di nsø ahu enyere n'iwu, nke enyere ha n'aka idebe, laghachi. 22 Okwu nke e i ilu ahu adakwasíwo ha, Q bu nkita nke chighariri Ọzø n'ihe ọ Ọgorø, buru kwa

nne-ezì nke chighariri ozo n'ituru n'apiti mbe o sachasiri onwe-ya.

3 i Ndi m'huru n'anya, nka bu akwukwø - ozi nke - abua nke m'nèdegara unu ubu a; ma nime ha abua ka m'nàkpali uche-unu di ọcha n'ichetara unu; 2 ka unu we cheta okwu nke ndi-amuma di nsø buru uzø kwu, cheta kwa ihe ahu Onye-nwe-ayi, bù Onye-nzoputa-ayi, nyere n'iwu site n'ọnu ndi-ozi-unu: 3 ebe unu buru uzø mara nka, na ndi-ochì gëji ichì-ochì bia na mbe ikpe-azu, nàga dika agu ihe ojø nke aka ha si di, 4 nàsi kwa, Ole ebe nkwa nke ọbibia-Ya di? n'ihi na site n'ubochi nna-ayi-hà dara n'ura ọnwu, ihe nile nàdigide dika ha diworo site na nmalite nke òkikè. 5 N'ihi na nka mere ha ncifu n'ihi na ha nàchø ya, na elu-igwe di site na mbe ochie, ha na ala nke esitere na miri were kwà miri me ka o guzokø n'otù, site n'okwu Chineke; 6 nke esitere n'aka-ha me ka uwa nke di n'oge ahu la n'ihi, n'ihi na iju-miri ƙara ya: 7 ma elu-igwe nke di ubu a, ha na uwa, ka akpadoworo nye ọku site n'otù okwu ahu, ebe anèdebe ha nye ubochi nke ikpè na ila-n'ihi nke ndi nàdigh-asopuru Chineke.

8 Ma unu ekwela ka otù ihe a me unu ncifu, ndi m'huru n'anya, na otù ubochi di ka nnù arø abua na ọgu iri n'anya Onye-nwe-ayi, nnù arø abua na ọgu iri di kwa ka otù ubochi. 9 Onye-nwe-ayi anogh qdù n'ime nkwa-Ya, dika ufodù nàgu ya na ọ bu inq-qdù; kama O nàtachiri unu ogologo-ntachi-obi, n'ihi na O zubegh ka ndi ọ bulala n'ihi, kama ka madu nile bia rue nchèghari. 10 Ma ubochi Onye-nwe-ayi gäbia dika onye-

ori; nke ọ bu nime ya ka elu-igwe gëji oké üzù gabiga, ihe nile di n'elu-igwe gäba kwa ọku we la n'ihi, uwa na ọlu nile aluru nime ya gërechapu kwa. 11 Ebe anème ka ihe ndia nile la n'ihi otù a, ọ bu aha madu gini ka unu nàghagh ibu n'ibi-obi nsø nile na nsopuru-Chineke nile, 12 nèle anya ọbibia nke ubochi ahu nke Chineke, nême kwa ka ọ bia ngwa ngwa, nke elu-igwe gëre ọku we la n'ihi n'ihi ya, ihe nile di n'elu-igwe gäba kwa ọku we ƙaze? 13 Ma dika nkwa-Ya si di, ayi nèle anya elu-igwe ọhu na uwa ọhu, nke ezi omume bi nime ha.

14 N'ihi nka, ndi m'huru n'anya, ebe unu nèle anya ihe ndia, nànunu ọku n'obi ka ewe hu unu n'udo, ndi nènwégh ntupø, ndi anàpugh kwa ita uta n'iru Ya. 15 Nàgu-kwa-nu ogologo-ntachi-obi Onye-nwe-ayi na ọ bu nzoputa; dika nwa-nna-ayi ayi huru n'anya, bù Pol, dega-kwa-ra unu n'akwukwø, dika amam-ihe enyere ya si di; 16 dika ọ de-kwa-ra n'akwukwø-azi-ya nile, nèkwu okwu bayere ihe ndia nime ha; nke ihe ufodù nke di ike ighøta di nime ha, nke ndi anèzigh ihe na ndi nàdigh-eguzosi ike nàchighari, dika ha nême kwa ihe foduru nke edeworo n'akwukwø nsø, ila onwe-ha n'ihi. 17 Ya mere, unu onwe-unu, ndi m'huru n'anya, ebe unu buru uzø mara ihe ndia, nèchenu onwe-unu nche, ka aghara iwere njehie nke ndi nêmebi iwu bupu unu, unu we si na nguzosi-ike nke aka unu dapu. 18 Ma nàbanu uba n'amara na ọmuma nke Onye-nwe-ayi, bù Onye-nzoputa-ayi, Jisus Kraist. Ọ bu Ya ka otuto diri ma ubu a ma rue ubochi nke mbe ebigh-ebi. Amen.

AKWUKWØ-OZI MBU NKE

JON

DEGARA NDI KRAIST NILE

1 i Ihe nke diri site na mbu, ihe ayi nuworo, ihe ayi jiworo anya-ayi hu, ihe ayi kiriri, nke aka-ayi datu-kwa-ra, bayere Okwu nke ndu ahu, 2 (eme-

kwa-ra ka ndu ahu puta ihè, ayi ahuwo kwa ya, nàba kwa àmà, kq-kwa-ra unu ndu ahu, ndu ebigh-ebi ahu, bù ndu nke diri n'ebe Nna-ayi nq, ewe nie ka ọ

putara ayi ihé); 3 o bu ihe ayi huworo, nu kwa, ka ayi nákó-kwa-ra unu, ka unu onwe-unu we so kwa ayi nwékó ya: ma nnwekó-ayi bu kwa nke ayi soro Nnáyi, so kwa Okpara-Ya Jíus Kraist, nénwekó: 4 ihe ndia ka ayi onwe-ayi nédé kwa n'akwukwó, ka ewe mezue óñú-ayi.

5 Nka bu kwa ozi ahu nke ayi nuworo n'ónu-Ya, nákó-kwa-ra unu, na Chineke bu ihé, o digh kwa óchichiri o bula di nime Ya. 6 O buru na ayi asi na ayi nésó Ya nwékó ihe, ma ayi négéghari n'ochichiri, ayi nékwu okwu-ugha, ayi adigh-eme kwa ezi-okwu: 7 ma o buru na ayi ejeghari n'ihe ahu, dika Ya onwe-ya nō n'ihe ahu, ayi nénwekórita ihe n'etiti onwe-ayi, obara Jíus, bú Okpara-Ya, násachapu kwa ayi nmehie nile. 8 O buru na ayi asi na ayi enwegh nmehie, ayi nédúhie onwe-ayi, ezi-okwu ahu adigh kwa nime ayi. 9 O buru na ayi ekwuputa nmehie-ayi, O bu Onye kwesiri ntukwasi-obi, buru kwa Onye ezi omume, ka O we baghara ayi nmehie-ayi, sachapu kwa ayi ajo omume nile. 10 O buru na ayi asi na o digh mbe o bula ayi mehiere, ayi némé Ya onye-ugha, okwu-Ya adigh kwa nime ayi.

2 1 Umu-ntakirim, ihe ndia ka m'nédégaru unu n'akwukwó, ka unu we ghara imehie. O buru kwa na onye o bula emehie, ayi nwére otú Onye nékwu ónu ayi n'ebé Nna-ayi nō, Ya bu Jíus Kraist, bú Onye ezi omume: 2 Ya onwe-ya bu kwa ihe ijuru Chineke obi bayere nmehie nile ayi; ma O bugh ihe ijuru Ya obi bayere nání nmehie nke ayi onwe-ayi, kama O bu kwa ihe ijuru Ya obi bayere nmehie nke uwa dum; 3 nime nka ka ayi ma-kwa-ra na ayi amawo Ya, ma o buru na ayi edebe ihe nile O nyere n'iwu. 4 Onye násí, Amawom Ya, ma o digh-edébe ihe nile O nyere n'iwu, o bu onye-ugha, ezi-okwu adigh kwa nime onye ahu: 5 ma onye o bula nke nédébe okwu-Ya, o bu nime onye ahu ka emeworo ka ihun'anya Chineke zue oké n'ezie. Nime nka ka ayi mara na ayi nō nime Ya: 6 onye násí na o nánogide nime Ya, o ji ugwo ka ya onwe-ya négéghari kwa dika Ya onwe-ya jeghariri.

7 Ndi m'huru n'anya, o digh ihe óhu

enyere n'iwu ka m'nédégaru unu, kama ihe ochie enyere n'iwu nke unu nwére site na mbu: ihe ochie ahu enyere n'iwu bu okwu ahu nke unu nuru. 8 Ozo, ihe óhu enyere n'iwu ka m'nédégaru unu, ya bu ihe nke bu ezi-okwu nime Ya na nime unu; n'ihi na óchichiri ahu nágabiga, ezi ihé ahu námú kwa ubú a. 9 Onye násí na ya nō n'ihe ahu, ma o nákpo nwa-nna-ya asi, o nánó n'ochichiri ahu rue ubú a. 10 Onye náhu nwa-nna-ya n'anya nánogide n'ihe ahu, o digh ihe némé ka madu ma n'onyá di nime ya. 11 Ma onye nákpo nwa-nna-ya asi nō n'ochichiri ahu, négéghari kwa nime óchichiri ahu, o matagh kwa ebe o nága, n'ihi na óchichiri ahu mere ka anya-ya kpue isì.

12 Umu-ntakirim, anamedegara unu akwukwó, n'ihi na abaghawororo unu nmehie-unu n'ihi aha-Ya. 13 Ndi bu nna, anamedegara unu akwukwó, n'ihi na unu amawo Onye ahu Nke di site na mbu. Umu-okorobia, anamedegara unu akwukwó, n'ihi na unu emeriwo ajo onye ahu. Umu-ntakirim, edegaram unu akwukwó, n'ihi na unu amawo Nna-ayi. 14 Ndi bu nna, edegaram unu akwukwó, n'ihi na unu amawo Onye ahu nke di site na mbu. Umu-okorobia, edegaram unu akwukwó, n'ihi na unu di ike, okwu Chineke nánogide kwa nime unu, unu emeriwo kwa ajo onye ahu. 15 Unu ahula uwa, ma-óbu ihe nke di n'uwa, n'anya. O buru na onye o bula ahú uwa n'anya, ihu-n'anya nke Nna-ayi adigh nime ya. 16 N'ihi na ihe nile nke di n'uwa, bú agu ihe ojo nke anu-aru, na agu ihe ojo nke anya, na oké-okwu nke ibi-obi, esitegh na Nna-ayi, kama o sitere n'uwa. 17 Uwa nágabiga kwa, ya na agu ihe ojo ya: ma onye némé ihe Chineke náchó nánogide rue mbe ebigh-ebi.

18 Umu-ntakirim, o bu oge hour ikpe-azu: dika unu nu-kwa-ra na otú onye nke némegide Kraist nábia, obuná ubú a ótutu ndi némegide Kraist aputawo; nke ayi sitere na ya mara na o bu oge hour ikpe-azu. 19 Ha siri n'etiti ayi pua, ma ha abugh ndi nke ayi; n'ihi na asi na ha bu ndi nke ayi, ha gánogidewori n'etiti ayi: ma ha puru, ka ewe me ka ha puta ihé na ha nile bu ndi nábugh ndi nke ayi. 20 Unu

onwe-unu nwe-kwa-ra otite-manu site n'Onye Nsø ahu, unu mata-kwa-ra ihe nile. 21 Q bugh n'ihi na unu amatagh ezi okwu ahu ka m'degara unu akwukwø, kama q bu n'ihi na unu matara ya, q bu kwa n'ihi na q digh ugha q bula si n'ezi-okwu ahu puta. 22 Onye bu onye-ugha ahu ma-obugh onye nágø si na Jesus abugh Kraist ahu? Onye nágónari Nna-ayi na Okpara-Ya, onye a bu onye ahu némegide Kraist. 23 Onye q bula nke nágónari Okpara ahu, q nwégh kwa Nna ahu: onye nékwpata Okpara ahu, q nwe-kwa-ra Nna ahu. 24 Ma unu onwe-unu, ka ihe ahu unu nuru site na mbu digide nime unu. Q buru na ihe ahu unu nuru site na mbu adigide nime unu, unu onwe-unu gánogide kwa nime Okpara ahu, nogide kwa nime Nna-Ya. 25 Nka bu kwa nkwa ahu nke Ya onwe-ya kwere ayi, bú ndu ahu, nke bu ndu ebigh-ebi. 26 Ihe ndia ka m'degara unu n'akwukwø bayere ndi nédühie unu. 27 Unu onwe-unu kwa, otite-manu ahu nke unu natara n'aka-Ya nádigide nime unu, q digh kwa unu nkpa ka onye q bula zí unu ihe; kama dika otite-manu-Ya nézí unu ihe bayere ihe nile, dika q bu kwa ezie, nábugh kwa okwu-ugha, dika O zi-kwa-ra unu, nánogidenu nime Ya. 28 Umu-ntakirim, nánogide-kwa-nu nime Ya ubu a; ka q gábu, ma q buru na agéme ka Q puta ihé, ka ayi we nwe nkwuwa-okwu, ghara kwa iwere ihere pua n'iru Ya n'obibia-Ya. 29 Q buru na unu matara na Q bu onye ezi omume, unu mara na onye q bula nke némé ezi omume bu kwa onye amuworo site na Ya.

3 1 Lenu aha ihu-n'anya nka bu nke Nna-ayi nyeworo ayi, ka ewe kpø ayi umu Chineke: ayi bu kwa umu-Ya. N'ihi nka uwa amagh ayi, n'ihi na q magh Ya. 2 Ndi m'huru n'anya, ubu a ka ayi bu umu Chineke, akémegh kwa ka q puta ihé ihe ayi gábu. Ayi matara na, q buru na agéme ka Q puta ihé, ayi gábu ndi yiri Ya; n'ihi na ayi gáhu Ya otú Q di. 3 Onye q bula nke nwere olile-anya nka n'ebe Q nq, q némé kwa onwe-ya ka q di ocha, dika Ya onwe-ya di ocha. 4 Onye q bula nke némé nmehie, q némé kwa ihe némébi iwü: nmehie bu kwa nmébi-iwü. 5 Unu mata-kwa-ra na emere ka Ya onwe-ya

puta ihé ka Q we chipu nmehie; nmehie adigh kwa nime Ya. 6 Onye q bula nke nánogide nime Ya adigh-emehie: onye q bula nke némehie ahugh Ya anya mbe q bula, q magh kwa Ya. 7 Umu-ntakirim, unu ekwela ka onye q bula duhie unu: onye némé ezi omume bu onye ezi omume, dika Ya onwe-ya bu onye ezi omume: 8 onye némé nmehie si n'ekwensu puta; n'ihi na ekwensu némehie site na mbu. Ihe ejí me ka Okpara Chineke puta ihé bu nka, ka Q we la olu nile nke ekwensu n'iyì. 9 Onye q bula nke amuworo site na Chineke adigh-eme nmehie, n'ihi na nkpuru-Ya nádigide nime ya: q pugh kwa imehie, n'ihi na amuwo ya site na Chineke. 10 Nime nka ka umu Chineke bu ndi emeworo ka ha puta ihé, ha na umu ekwensu: onye q bula nke nádig-eme ezi omume esigh na Chineke puta, onye nke nádig-ahu nwa-nna-ya n'anya esigh kwa na Ya puta. 11 N'ihi na nka bu ozi ahu unu nuru site na mbu, ka ayi hurita onwe-ayi n'anya: 12 q bugh dika Ken si buru onye si n'ajø onye ahu puta, we bue nwa-nne-ya. Q bu kwa n'ihi gini ka o ɿburu ya? N'ihi na olu-ya jorø nq, ma olu nke nwa-nne-ya ziri ezi.

13 Umu-nnam, ka q ghara iju unu anya ma q buru na uwa akpø unu asì. 14 Ayi onwe-ayi matara na ayi esitewo n'ónwu ba na ndu, n'ihi na ayi náhu umu-nna-ayi n'anya. Onye nádig-ahu n'anya nánogide n'ónwu. 15 Onye q bula nke nákpo nwa-nna-ya asì bu obumadu: unu mata-kwa-ra na q digh obumadu q bula nwere ndu ebigh-ebi nádigide nime ya. 16 Nime nka ka ayi maworo ihu-n'anya, n'ihi na Ya onwe-ya tóborø ndu-Ya n'ihi ayi: ayi onwe-ayi ji kwa ugwo itobø ndu-ayi n'ihi umu-nna-ayi. 17 Ma onye q bula nke nwere ihe uwa nka o ji biri, nke hu-kwa-ra nwa-nna-ya ka q nq na nkpa, q we mechigide ya obi ebere ya, ihu-n'anya Chineke si ána digide nime ya? 18 Umu-ntakirim, ka ayi ghara ihu n'anya n'okwu, ma-qbø n'ire; kama ka ayi náhu n'anya n'olu na ezi-okwu. 19 Nime nka ka ayi gámara na ayi bu ndi nke ezi-okwu ahu, me kwa ka obi-ayi kweye ekweye n'iru Ya, 20 n'ihe q bula nke obi-ayi náma ayi ikpé nime ya; n'ihi na Chineke ka obi-ayi uku, Q ma-kwa-ra ihe nile.

21 Ndi m'huru n'anya, o buru na obi-ayi amagh ayi ikpē, ayi nwere nkluwa-
okwu n'ebe Chineke nō; 22 ihe o bula
ayi nāriō kwa, ayi nānata ya n'aka-Ya,
n'ihi na ayi nēdebe ihe nile Q nyere
n'iwu, ayi nēme kwa ihe nile nātō utō
n'iru Ya. 23 Nka bu kwa ihe Q nyere
n'iwu, ka ayi kwere n'aha nke Okpara-
Ya Jisus Kraist, hurita kwa onwe-ayi
n'anya, dika Q nyere ayi iwu. 24 Onye
nēdebe kwa ihe nile Q nyere n'iwu
nānogide nime Ya, Ya onwe-ya nānogide
kwa nime ya. Nime nka ka ayi ma-kwa-
ra na Q nānogide nime ayi, site na Mō
Nsō ahu Nke Q nyere ayi.

4 1 Ndi m'huru n'anya, unu ekwela
okwu mō nile, kama nwaputanu ndi-
mō ahu, ma ha bu ndi siri na Chineke
puta: n'ihi na ọtutu ndi-amuma ugha
apuwo ba n'uwa. 2 Nime nka ka unu
mara Mō nke Chineke: mō o bula nke
nēkwuputa na Jisus Kraist abiawo
n'anu-aru bu mō nke siri na Chineke
puta: 3 ma mō o bula nke nādigh-
ekwuputa Jisus, o sigh na Chineke puta:
nka bu kwa mō nke onye ahu nēmegide
Kraist, nke unu nuworo na o nābia; o
bu kwa n'oge di ubu a ka o nō n'uwa.
4 Umu-ntakirim, unu onwe-unu bu
ndi siri na Chineke puta, unu emeriwo
kwa ha: n'ihi na Onye ahu Nke nō nime
unu ka onye ahu nke nō n'uwa uku.
5 Ndi ahu bu ndi nke uwa: n'ihi nka ha
nēkwu okwu nke si n'uwa puta, uwa
nānu kwa olu-ha. 6 Ayi onwe-ayi bu
ndi siri na Chineke puta: onye Mara
Chineke nānu olu-ayi; onye nēsigh na
Chineke puta adigh-anu olu-ayi. Ayi
sitere na nka Mara mō ezi-okwu ahu,
na mō njehie ahu.

7 Ndi m'huru n'anya, ka ayi hurita
onwe-ayi n'anya: n'ihi na ihu-n'anya bu
ihe si na Chineke puta; onye o bula nke
nāhu n'anya bu kwa onye amuworo site
na Chineke, o ma-kwa-ra Chineke.
8 Onye nādigh-ahu n'anya amagh
Chineke; n'ihi na Chineke bu ihu-
n'anya. 9 Nime nka ka emere ka ihu-
n'anya Chineke puta ihē nime ayi, na
Chineke ewerewo Okpara Q muru nānī
Ya zite n'uwa, ka ayi we di ndu site
n'aka-Ya. 10 Nime nka ka ihu-n'anya
di, o bugh na ayi onwe-ayi huru
Chineke n'anya, kama o bu na Ya onwe-
ya huru ayi n'anya, we zite Okpara-Ya

ka Q buru ihe ijuru Ya obi bayere
nmehie-ayi. 11 Ndi m'huru n'anya, o
buru na Chineke huru ayi n'anya otū
a, ayi onwe-ayi ji kwa ugwo ihurita
onwe-ayi n'anya. 12 Q digh onye o
bula kiriworo Chineke mbe o bula: o
buru na ayi ahurita onwe-ayi n'anya,
Chineke nānogide nime ayi, emewo kwa
ka ihu-n'anya-Ya zue okè nime ayi:
13 nime nka ka ayi mara na ayi nānogide
nime Ya, na Ya onwe-ya nānogide kwa
nime ayi, n'ihi na Q nyewo ayi usodu
nime Mō nke Ya. 14 Ayi onwe-ayi
ekiriwo kwa, ayi nāba kwa àmà, na
Nna-ayi ezitewo Okpara-Ya ka Q buru
Onye-nzoputa nke uwa. 15 Onye o
bula nke gēkwuputa na Jisus bu Okpara
Chineke, Chineke nānogide nime ya, ya
onwe-ya nānogide kwa nime Chineke.
16 Ayi onwe-ayi amawo kwa ihu-n'anya
ahu, ayi ekwerewo kwa na ya, bù nke
Chineke nwere n'ebe ayi nō. Chineke
bu ihu - n'anya; onye nānogide kwa
n'ihi-n'anya, nime Chineke ka o
nānogide, Chineke nānogide kwa nime
ya. 17 Nime nka ka emeworo ka ihu-
n'anya zu okè n'akuku ayi, ka ayi we
nwé nkluwa-okwu n'ubochi ikpē ahu;
n'ihi na dika Ya onwe-ya di, ayi onwe-
ayi di kwa otū a n'uwa nka. 18 Egwu
adigh n'ihi-n'anya: kama ihu-n'anya
nke zuru okè nāchupu egwu n'èzi, n'ihi
na egwu nwere ahuhu-nmehie agēnye
ya; ma onye nātu egwu, akēmegh ya ka
o zue okè nime ihu-n'anya-ya. 19 Ayi
onwe-ayi nāhu n'anya, n'ihi na Ya
onwe-ya buru uzō hu ayi n'anya.
20 Q buru na onye o bula gāsi, Anamahu
Chineke n'anya, ma o nākpō nwa-nne-ya
asi, o bu onye-ugha: n'ihi na onye
nādigh-ahu nwa-nna-ya n'anya, bù
onye o huworo, o pugh ihu Chineke
n'anya, bù Onye o nāhugh mbe o bula.
21 Ihe a enyere n'iwu ka ayi nwe-kwa-
ra site n'ebe Q nō, ka onye nāhu Chineke
n'anya, ka o hu kwa nwa-nna-ya n'anya.

5 1 Onye o bula nke kwere na Jisus
bu Kraist ahu, amuworo ya site na
Chineke: ozo onye o bula nke nāhu Onye
ahu Nke muru n'anya, o nāhu kwa onye
ahu nke amuworo site na Ya n'anya.
2 Nime nka ka ayi mara na ayi nāhu
umu Chineke n'anya, mbe o bula ayi
nāhu Chineke n'anya, me kwa ihe nile Q
nyere n'iwu. 3 N'ihi na nka bu ihu-

n'anya Chineke, ka ayi debe ihe nile O nyere n'iwu: ihe O nyere n'iwu adigh kwa aró. 4 N'ihi na ihe o bula nke amuworo site na Chineke nēmeri uwa: nka bu kwa nmeri nke meriworo uwa, bú okwukwe-ayi. 5 Ma ònye bu onye nēmeri uwa, ma-obugh onye ahu nke kwere na Jesus bu Okpara Chineke? 6 Nka bu Onye ahu Nke were miri na obara bia, bú Jesus Kraist; o bugh náni nime miri ahu, kama o bu nime miri ahu na nime obara ahu. 7 O bu kwa Mọ Nsọ bu Onye nāba àmà, n'ihi na Mọ ahu bu ezi-okwu. 8 N'ihi na ndi ahu ndi nāba àmà di ato, bú Mọ ahu, na miri ahu, na obara ahu: ha ato diri ime otù ihe ahu. 9 O buru na ayi anata àmà nke madu, àmà nke Chineke ka ya uku: n'ihi na àmà nke Chineke bu nka, na O Ọbawo àmà bayere Okpara-Ya. 10 Onye kwere n'Okpara Chineke nwere àmà ahu nime ya: onye nēkwegh okwu Chineke emewo Ya onye-ugha; n'ihi na o kwegh n'àmà ahu nke Chineke Ọbawo bayere Okpara-Ya. 11 Àmà ahu bu nka, na Chineke nyere ayi ndu ebigh-ebi, ndu ahu di nime Okpara-Ya. 12 Onye nwere Okpara ahu nwere ndu ahu; onye nēnwegh Okpara Chineke enwegh ndu ahu.

13 Ihe ndia ka m'degara unu n'akwukwø, bú ndi kwere n'aha Okpara

Chineke, ka unu we mata na unu nwere ndu ebigh-ebi. 14 Nkwuwa-okwu ahu nke ayi nwere n'ebe O nō bu nka, na o buru na ayi ariq ihe o bula dika Ọchichø-Ya si di, O nānu olu-ayi: 15 o buru kwa na ayi matara na O nānu olu-ayi n'ihe o bula ayi nāriq, ayi matara na ayi nwere ihe-aririq ahu ayi rioworo n'aka-Ya. 16 O buru na onye o bula ahú nwa-nna-ya ka o nēmehie nmehie nke nādigh-eweta Ọnwu, o gāriq aririq, Chineke gēnye kwa ya ndu inye ndi nēmehie nmehie ahu nke nādigh-eweta Ọnwu. Nmehie di nke nēweta Ọnwu: o bugh ekpere bayere nka ka m'nāgwa ya ka o kpe. 17 Ajo omume nile bu nmehie: nmehie di kwa nke nādigh-eweta Ọnwu.

18 Ayi matara na onye o bula nke amuworo site na Chineke adigh-emehie; kama Onye ahu Nke amuru Ya site na Chineke nēdebe ya, ajo onye ahu adigh-emetu kwa ya aka. 19 Ayi matara na ayi bu ndi si na Chineke puta, uwa dum nātøbø kwa n'aka ajo onye ahu. 20 Ma ayi matara na Okpara Chineke abiawo, nye kwa ayi uche, ka ayi we mara Onye-ezi-okwu ahu, ayi nō kwa nime Onye-ezi-okwu ahu, nime Okpara-Ya, bú Jesus Kraist. Nka bu ezi Chineke, na ndu ebigh-ebi. 21 Umu-natakirim, chenu onwe-unu nche ka unu ghara ikpere arusi.

AKWUKWØ-OZI NKE-ABUA NKE

JQN

1 Okenye nēdegara nwayi-nwe-madu, bú onye arɔputaworo, akwukwø, ya na umu-ya, ndi mu onwem nāhu n'anya n'ezi-okwu; o bugh kwa náni mu onwem, kama o bu kwa ndi nile ndi maworo ezi-okwu ahu; 2 n'ihi ezi-okwu ahu nke nānogide nime ayi, o gādiye-kwa-ra ayi rue mbe ebigh-ebi: 3 Amara, ebere, udo gādiyere ayi site n'ebe Chineke, bú Nna-ayi, nō, site kwa n'ebe Jesus Kraist nō, bú Okpara nke Nna-ayi, nime ezi-okwu na ihu-n'anya.

4 Anamañuri Ọnu nke-uku na ahuwom ufodu n'etiti umu-gi ka ha nējeghari nime ezi-okwu, dika ayi natara ihe enyere n'iwu n'aka Nna-ayi. 5 Anamario kwa gi ubu a, nwayi-nwe-madu, o bugh dika agāsi na anamedegara gi ihe Ọhu enyere n'iwu n'akwukwø, kama o bu nke ayi nwere site na mbu, ka ayi hurita onwe-ayi n'anya. 6 Ihun'anya ahu bu kwa nka, ka ayi nējeghari dika ihe nile O nyere n'iwu si di. Ihe ahu enyere n'iwu bu nka, dika unu nuru

site na mbu, ka unu nējeghari nime ya. 7 N'ihi na ọtutu ndi-nduhie apuwo ba nime uwa, bú ndi nādigh-ekwuputa na Jisus Kraist nābia n'anu-aru. Nka bu onye-nduhie ahu na onye ahu nēmegide Kraist. 8 Lezienu onwe-unuanya, ka unu we ghara ila ọlu ayi luru n'iyì, kama ka unu we nata ugwo-ọlu zuru ezù. 9 Onye ọ bulu nke nāga n'iru, nke nādigh-anogide kwa nime ozizi nke Kraist-ayi, ọ nwegh Chineke: onye nānogide nime ozizi ahu, onye ahu nwere Nna ahu, Ya na Okpara-Ya. 10 Ọ buru

na onye ọ bulu abiakute unu, ma ọ wetagh ozizi a, unu akpobatala ya n'ulo, unu asi-kwa-la ya biri nke-ọma: 11 n'ihi na onye nāsi ya biri nke-ọma nēso ya n'inwekọ ọlu-ya nile, nke bu ajo ọlu.

12 Ebe m'nwere ọtutu ihe idegara unu n'akwukwọ, ezubeghm iwere akwukwọ na ink de ha: kama anameleanya na m'gābiaru unu aru, were kwa ọnun gwa unu okwu, ka ewe mezu ọñunu. 13 Umu nwa-nna-gi nwayi, bú onye arọputaworo, nēkele gi.

AKWUKWỌ-OZI NKE-ATỌ NKE

JQN

1 Okenye nēdegara Gaios akwukwọ, bú onye ahuru n'anya, onye mu onwem nāhu n'anya n'ezi-okwu.

2 Onye m'huru n'anya, anamekpere Chineke ka ihe nile nāgara gi nke-ọma, ka i nwe kwa ezi ndu, dika ọ nāgara nkpuru-obi-gi nke-ọma. 3 N'ihi na ańuririm ọñu nke-uku, mbe umu-nna-ayi ufodu biara we ba àmà ezi-okwu-gi, dika gi onwe-gi nējeghari n'ezi-okwu. 4 Enweghm ọñu nke ka ihe ndia uku, bú inu ka umu nke akam nējeghari n'ezi-okwu ahu.

5 Onye m'huru n'anya, i nēme ihe kwesiri ntukwasi-obi n'ọlu ọ bulu i luru n'ebé ndi bu umu-nna-ayi, ndi bu kwa ndi-qbìa, nq; 6 ndi ƙara àmà ihun'anya-gi n'iru nzukọ Kraist: ndi i gēme nke-ọma idupu ha n'ije-ha dika ọ kwesiri imere Chineke: 7 n'ihi na ọ bu n'ihi Aha ahu ka ha puru, nānaragh ihe ọ bulu n'aka ndi mba ọzọ. 8 Ya mere ayi onwe-ayi ji ugwo ikpobata madu di otú a, ka ayi we buru kwa ndi soro ezi-okwu ahu nālukọ ọlu.

9 Edegaram nzukọ - unu ihe n'akwukwọ: ma Diotrefis, onye ọ nātọ utø ibu onye-isi n'etiti ha, anaragh ayi nke-ọma. 10 N'ihi nka, ọ buru na abiam, m'gēme ka echeta ọlu-ya nile nke ọ nālu, n'iwere ajo okwu nēkwugide ayi ihe-nzuzu: afø ejugh kwa ya n'ihe ahu, ma ya onwe-ya adigh-anara umu-nna-ayi nke-ọma, o nēbochi kwa ndi nēzube inara ha, ọ nāchupu kwa ha na nzukọ Kraist. 11 Onye m'huru n'anya, eñomila ihe ọjọ, kama nēnomi ezi ihe. Onye nēme ezi ihe bu onye siri na Chineke puta: onye nēme ihe ọjọ ahugh Chineke mbe ọ bulu. 12 Madu nile, ha na ezi-okwu onwe-ya, abaworo Dimitrios àmà: e, ayi onwe-ayi nāba kwa àmà; i mata-kwa-ra na àmà-ayi bu ezie.

13 Enwerem ọtutu ihe idegara gi n'akwukwọ, ma achøghm iwere ink na pen degara gi: 14 ma anameleanya ihu gi ngwa ngwa, ayi gēwere kwa ọnun kwurita okwu. Ka udo diri gi. Ndi-eyi-ayi nēkele gi. Nēkele ndi-eyi-ayi n'aha n'aha.

AKWUKWQ-OZI NKE

JUD

DEGARA NDI KRAIST NILE

1 Judas, orù nke Jisus Kraist, na nwanne Jemes, nēdegara unu akwukwq, bú ndi akpōworo, ndi ahuru n'anya nime Chineke, bú Nna-ayi, ndi edebewo-kwara Jisus Kraist: 2 Ka eme ka ebere na udo na ihu-n'anya bara unu uba.

3 Ndi m'huru n'anya, ebe m'nānu ɔku nile n'obi idegara unu akwukwq bayere nzoputa ahu azoputakorø ayi, ɔ dim nkpa idegara unu akwukwq nāriø unu ka unu nābasi nba ike n'ihi okwukwe ahu nke enyere ndi nsø n'aka nání otù mbe idebe. 4 N'ihi na madu ufodu bebare, bú ndi ewereworo ha gosi ora madu mbe ochie ka ewe ma ha ikpé a, ndi nādigh-asopuru Chineke, ndi nāgha amara Chineke-ayi ka ɔ buru agu ikwai, ndi nāgonari kwa Onye nání Ya bu Nna-nwe-ora, na Onye-nwe-ayi Jisus Kraist.

5 Ma anamezube ichetara unu, ɔ bu ezie na unu matara ihe nile nání otù mbe, na Onye-nwe-ayi, mbe 6 Zoputarari otù ndi n'ala Ijipt, emesia 7 we la ndi nēkwegh ekwe n'iyyi. 6 Ndimo-ozi ndi nēdebegh ibu-isi nke aka ha, kama ha rapuru ebe-obibi nke aka ha, 8 debewo kwa ha n'abu ebigh-ebi n'okpuru ochichiri nye ikpé nke oké ubochi ahu. 7 Dika Sodom na Gomora, na obodo di ha buruburu, ebe ha rara onwe-ha nye n'ikwa-iko n'użo di otù ndia mere, we pua so anu-aru di iche, edebewo ha n'iru ora madu dika ihenegosi, nāhu ahuhu-nmehie nke omumai, ikpé ziri ezi, nke bu ɔku ebigh-ebi. 8 Ma otù ahu madu ndia nēmeru kwa anu-aru-ha n'irø-nrø-ha, ju kwa ibu-onye-nwe-madu, kwulu kwa ndi nø n'ebube. 9 Ma Maikael onye-isi-mo-ozi, mbe ya na ekwensu nārurita uka bayere aru Moses, ka o nēkwugide ya, ɔ nwegh anya-ike ikpe ya ikpé nkwalu, kama ɔ siri, Ka Onye-nwe-ayi bara gi nba. 10 Ma ndia nēkwulu ihe nile, ka ha ra, bú ihe ha nāmatagh: ma ka ha ra, bú ihe ha nāghøta site n'omumu, dika

anu nēnwegh uche, nime ihe ndia ka anēmebi ha. 11 Ahuhu gādiri ha, n'ihi na ha gara n'użo Ken, wusì kwa onwe-ha dika miri na njehie nke Belam n'ihi ugwo-qlu, we la n'iyyi na nkwugide nke Kora. 12 Ndia bu ndi nke bu nkume zoro ezo n'oriri ihu-n'anya unu mbe ha nēso unu rikø ihe nātugh egwu, ndi nāzù onwe-ha dika aturu; ha bu igwe-oji nke miri nādigh, nke ifufe nēfeghari; buru kwa osisi nāmigh nkpuru n'oge nkpuru, nke nwuru anwu ubò abua, nke eropuru eropu; 13 buru kwa ebili-miri di egwu nke oké osimiri, nāsuputa ihere nke aka ha dika ufufu; umu-kpakpando nējehie ejehie, ndi edebeworo itiri nke ochichiri rue mbe ebigh-ebi. 14 O bu kwa ndia ka Inok, bú onye-asa site n'Adam, buru amuma, si, Le, Onye-nwe-ayi biara, Ya na ndi nsø Ya anāpugh iguta ɔnu, 15 ikpe madu nile ikpé, na itu ndi nile ndi nāsopugh Chineke ihe n'anya, bú ɔlu nile nke asopugh-Chineke ha nke ha luru n'asopugh-Chineke, ha na okwu di ike nile nke ndi-nmehie ndi nāsopugh Chineke kwugidere Ya. 16 Ndia bu ndi-ntamu, ndi nāta Chineke uta, nējeso agu ihe ɔjø nile ha (ɔnu-ha nēkwu kwa oké okwu nāfuli afuli), ndi nāja iru madu n'ihi urù.

17 Ma unu onwe-unu, ndi m'huru n'anya, chetanu okwu nile nke ndi-ozi Onye-nwe-ayi Jisus Kraist buru uzø kwu; 18 na ha siri unu, N'oge ikpeazu ndi-ochì gādi, nāga dika agu ihe ɔjø nile nke aka ha nke asopugh-Chineke si di. 19 Ndia bu ndi nākpata nkewa, ndi nkpuru-obi madu nāchi, ndi nēnwegh Mø Nsø. 20 Ma unu onwe-unu, ndi m'huru n'anya, n'iwuli onwe-unu elu dika ulo n'elu okwukwe-unu dikarisiri nsø, n'ikpe kwa ekpere nime Mø Nsø, 21 debe onwe - unu n'ihu - n'anya Chineke, nēche ebere Onye-nwe-ayi Jisus Kraist rue ndu ebigh-ebi. 22 Nēme-kwa-ranu ufodu ebere, bú ndi

nwere obi abua; 23 nāzoputa-kwanu ufodu, nāguputa ha n'øku; ma werenu egwu mere ufodu ebere; nākpø qubunā uwe anu-aru nyeworc ntupø asi.

24 Ma Onye ahu nke puru iche unu nche ka unu ghara isu ngøngø, na iguzo unu n'iru ebube-Ya nādigh ita uta n'oké

obi-utø, 25 Onye nání Ya bu Chineke, buru kwa Onye-nzoputa-ayi, ka ha site n'aka Jesus Kraist, bú Onye-nwe-ayi, diri Ya, bú otuto na idi-uku na ike na ichi-isi, mþe oge a nile akērugh, ubu a kwa, we ru kwa mþe nile ebigh-ebi. Amen.

NKPUGHE

EKPUGHERE JON ONYE-ØKÀ N'IHE CHINEKE

1 I Nkpughe nke Jesus Kraist, nke Chineke nyere Ya igosi ndi-orù-Ya, bú ihe nāghagh iputa n'isi nso: O we site n'aka mō-ozi-Ya ziga we gosi Jon orù-Ya; 2 onye þara àmà nke okwu Chineke, na nke àmà Jesus Kraist, ka ha ra, bú ihe ø huru. 3 Ngøzi nādiri onye nāgu, na ndi nānu okwu nile nke amuma nka, ndi nēdebe kwa ihe nile edeworo nime ya: n'ihi na oge ahu di nso.

4 Jon nēdegara nzukø Kraist asa nke di n'Esia akwukwø: Amara diri unu, ya na udo, nke si n'aka Onye ahu puta, bú Onye nādi adi, Onye di-kwa-ri, Onye nābia kwa; nke si kwa n'aka Mø asa ahu puta, bú ndi nø n'iru oche-eze-Ya; 5 nke si kwa n'aka Jesus Kraist puta, Onye bu onye-àmà kwesiri ntukwasobi, onye eburu uzø mu n'etiti ndi nwuru anwu, buru kwa onye-isi nke ndi-eze uwa. Onye ahu Nke nāhu ayi n'anya, Onye tópu-kwa-ra ayi na nmehie nile ayi nime qbara-Ya; 6 O we me ka ayi buru ala-eze, ndi-nchu-aja nye Chineke na Nna nke Ya; ø bu Ya ka otuto nile na ike nile diri rue mþe nile ebigh-ebi. Amen.

7 Le, Qnābia, Ya na igwe-oji; anyanile ø bula gāhuzu kwa Ya, ndi ahu gāhu kwa Ya, bú ndi mara Ya ube; ebo nile nke uwa gēti-kwa-ra ya aka n'obi. E, Amen.

8 Mu onwem bu Alfa ahu na Omega ahu, ka Onye-nwe-ayi Chineke kwuru, bú Onye nādi adi, Onye di-kwa-ri, Onye nābia kwa, Onye puru ime ihe nile.

9 Mu onwem, bú Jon, nwa-nna-unu na onye nēso unu nwekø nkpaþu na ala-

eze na ntachi-obi nke di nime J Jesus, emere ka m'nø n'agwe-etiti ahu nke anākpø Patmos, n'ihi okwu Chineke na àmà J Jesus. 10 Emere ka m'nø nime Mø Nsø n'ubøchi Onye-nwe-ayi, m'we nu otù oké olu n'azum, dika nke opì, 11 ka ø nāsi, Ihe i nēle anya, de ya n'akwukwø, ziga-kwa-ra nzukø Kraist asa ndia; zigara Efesøs, ziga-kwa-ra Smuana, ziga-kwa-ra Pagamøm, ziga-kwa-ra Taiataira, ziga-kwa-ra Sadis, ziga-kwa-ra Filadelfia, ziga-kwa-ra Leòdisia. 12 M'we chigharia ile olu ahu nke nākpayerem uka. Mþe m'chigharisiri m'we hu ihe-idøba-oriøna asa nke ejì ola-edo me; 13 n'etiti ihe-idøba-oriøna asa ahu ahu-kwa-ram otù Onye yiri nwa nke madu, Onye nēyi uwe nke ruru n'ukwu ala, ewerewo kwa ihe-økiké nke ola-edo ke n'obi-Ya buruburu. 14 Isi-Ya na agiri-isi-Ya di kwa òcha dika aji-anu òcha, dika snow; anya-Ya abua di kwa ka ire øku; 15 ukwu-Ya abua di kwa ka ola akwøchapuru ka o þupu, dika agåsi na erere ya-ri n'oké øku; olu-Ya di kwa ka olu øtutu miri. 16 O nwe-kwa-ra kpakpando asa n'aka-nri-Ya: mma-agha di nkø nke nwere iru abua nēsi kwa n'ønu-Ya puta: iru-Ya di kwa ka anyanwu nāmu n'ike-ya. 17 Mþe m'huru Ya, m'we da n'ala n'ukwu-Ya dika onye nwuru anwu. O we bikwasim aka-nri-Ya, si, Atula egwu; Mu onwem bu onye mbu na onye ikpe-azu, 18 buru kwa Onye ahu nādi ndu; aghø-kwa-ram onye nwuru anwu, ma le, anamadi ndu rue mþe nile ebigh-ebi, enwe-kwa-ram nkripsi-ugodi nile nke ønwu na nke

Hedis 19 Ya mere, de ihe nile i huru n'akwukwo, ha na ihe nke nadi adi, na ihe nile nke gaje iputa mbe ihe ndia gasiri; 20 ihe-omimi nke kpakpando asa ahu nke i huru n'aka-nrim, na ihe-idoba-oriøna asa ahu nke eji ola-edo me. Kpakpando asa ahu bu ndi-mo-ozi nke nzuko Kraist asa ahu: ihe-idoba-oriøna asa ahu bu kwa nzuko Kraist asa.

2 1 Degara mo-ozi nke nzuko Kraist di n'Efesos akwukwo, si,

Ihe ndia ka O nèkwu, bù Onye nèji kpakpando asa ahu n'aka-nri-Ya, Onye nèjeghari n'etiti ihe-idoba-oriøna asa ahu nke eji ola-edo me: 2 Amataram olu-gi nile, na ndøbu i nàdøbu onwe-gi n'olu, na ntachi-obi-gi, mata kwa na i pugh inagide ndi ojo, i nwakwa-ra ndi nàkpo onwe-ha ndi-ozi, ma ha abugh, i we hu na ha bu ndi-ugha; 3 i nwe-kwa-ra ntachi-obi, i bù-kwa-ra ibu n'ihi aham, ike akàgwugh kwa gi. 4 Ma enwerem nka imegide gi, na i rapuru ihu-n'anya ahu i nwere na mbu. 5 Ya mere cheta ebe i siworo dapu, gi chèghari kwa, lu kwa olu mbu; ma asi na i megh otù a anamabiakute gi, M'gèwepu kwa ihe-idoba - oriøna - gi n'ònodu-ya, ma asi na i chègharigh. 6 Otù o di, nka ka i nwere, na i nàkpo olu nile nke ndi-Nikolaitan asi, bù nke Mu onwem nàkpo kwa asi. 7 Onye nwere nti, ya nu ihe Mo Nso nàgwa nzuko Kraist. Onye nèmeri emeri, ya ka M'gèkweye ka o rie nkpuru si n'osisi nke ndu ahu puta, bù nke di na Paradais nke Chineke.

8 Dega-kwa-ra mo-ozi nke nzuko Kraist di na Smuana akwukwo, si,

Ihe ndia ka O nèkwu, bù Onye ahu nke bu onye mbu na onye ikpe-azu, Onye ghoro onye nwuru anwu, we diba ndu: 9 Amataram nkpaøu-gi, na obeye i bu (ma i bu ogaranya), na nkulu Chineke nke ndi nàsi na ha bu ndi-Ju, ma ha abugh, kama ha bu ulo-nzuko Setan. 10 Atula ahuhu nile i gaje ihu egwu: le, ekwensu gaje itubà ufodu n'etiti unu nime ulo-nkpøro, ka ewe nwa unu; unu gènwe kwa nkpaøu ubochi iri. Gosi onwe-gi onye kwesiri ntukwasí-obi rue ɔnwu, M'gènye kwa gi okpu-eze ahu, bù ndu. 11 Onye nwere nti, ya nu ihe Mo Nso nàgwa nzuko Kraist. Onye nèmeri emeri,

agagh-emejø ya site n'ònwu nke-abua ahu.

12 Dega-kwa-ra mo-ozi nke nzuko Kraist di na Pagamom akwukwo, si,

Ihe ndia ka O nèkwu, bù Onye ahu Nke nwere mma-agha di nkø ahu nke nwere iru abua: 13 Amataram ebe i bi, bù ebe oche-eze Setan di: i nèjidesi kwa aham ike, i gonarigh kwa okwukwem, ɔbuná n'ubochi Antipas onye-àmàm, onye nkem kwesiri ntukwasí-obi, onye eþuru n'etiti unu, ebe Setan bi. 14 Ma enwerem ihe ole-na-ole imegide gi, n'ihi na i nwere n'ebé ahu ufodu ndi nèjidesi ozizi Belam ike, bù onye nèzi Belak itøþo n'iru umu Israel ihe-ima-n'onyà, ka ha rie ihe achuru n'ajà nye arusi, ka ha kwa kwa iko. 15 Otù a, gi onwe-gi nwe-kwa-ra ufodu ndi nèjidesi ozizi ndi-Nikolaitan ike otù ahu. 16 Ya mere, chègharia; ma asi na i megh otù a anamabiakute gi ɔsøsø, M'gèwere kwa mma-agha nke ɔnum bu agha megide ha. 17 Onye nwere nti, ya nu ihe Mo Nso nàgwa nzuko Kraist. Onye nèmeri emeri, ya ka M'gènye ufodu nime manna ahu nke ezobeworo, M'gènye kwa ya nkume ɔcha, n'elu nkume ahu ka edewo-kwa-ra aha ɔhu, nke o nàdigh onye o bulu matara ma-ɔbugh onye nànata ya.

18 Dega-kwa-ra mo-ozi nke nzuko Kraist di na Taiataira akwukwo, si,

Ihe ndia ka Okpara Chineke nèkwu, Onye anya-Ya abua di ka ire ɔku, ukwu-Ya abua di kwa ka ɔla akwøchapuru ka o ɔpupu: 19 Amataram olu-gi nile, na ihu-n'anya-gi na okwukwe-gi na ije-ozi-gi na ntachi-obi-gi, mata kwa na olu ikpe-azu gi kariri nke-mbu. 20 Ma enwerem nka imegide gi, na i kwere nwayi ahu, bù Jezebel, onye nàkpo onwe-ya onye-amuma-nwayi; o nèzì kwa ndi-orùm ihe, nèduhie kwa ha, ka ha kwa iko, ri kwa ihe achuru n'ajà nye arusi. 21 Enye-kwa-ram ya oge, ka o we chègharia; ma o chøgh ichèghari n'ikwa-iko-ya. 22 Le, anamatubà ya n'ihe-ndina, tubà kwa ndi soro ya kwa iko nime oké nkpaøu, ma asi na ha echègharigh n'olu-ya. 23 M'gèwere kwa ɔnwu ɔue umu-ya; nzuko Kraist nile gàmara kwa na Mu onwem bu onye nènyocha akuru na obi nile: M'gènye kwa unu n'otù n'otù dika olu nile unu si

di. 24 Ma unu ka m'nāgwa, bú ndi fōduru na Taiataira, ka unu ra, bú ndi nēnwegh ozizí a, madu ndi nāmagh ihe nile di omimi nke Setan, dika ha nēkwu; ebokwasighm unu ibu aró ɔzø. 25 Otú ɔ di, ihe unu nwere, jidesienya ike rue mbe M'gābia. 26 Onye nēmeri emeri, na onye nēdebe ɔlum nile rue ɔgwugwu ihe nile, ya ka M'gēnye kwa ike ichi mba nile: 27 ɔ gewere kwa nkpan'aka igwè zùa ha dika aturu, dika anākuji si ite nke ɔkpu-ite; dika Mu onwem natawo-kwa-ra n'aka Nnam: 28 M'gēnye kwa ya kpakpando ututu. 29 Onye nwere nti, ya nu ihe Mọ Nsø nāgwa nzukø Kraist.

3 1 Dega-kwa-ra mọ-ozi nke nzukø Kraist di na Sadis akwukwø, si,

Ihe ndia ka O nēkwu, bú Onye nwere Mọ asa ahu nke Chineke, na kpakpando asa ahu: Amataram ɔlu-gi nile, na i nwere aha na i di ndu, ma i bu onye nwuru anwu. 2 Ghø onye nēche nche, me kwa ka ihe fōduru guzosie ike, bú nke gaje inwu anwu: n'ihi na ɔ digh ɔlu-gi M'huworo nke zuworo ezù n'iru Chinekem. 3 Ya mere, nēcheta otú i nataworo, ya na otú i naru; nēdebe kwa ya, chèghari kwa. Ya mere, asi na i chegh nche, M'gābia dika onye-ori, i gagh-amara kwa oge hour M'gābiakwasi gi ma-oli. 4 Ma i nwere aha ole-na-ole na Sadis ndi nēmerugh uwe-ha: ha gēsokwam nējeghari nime uwe ɔcha; n'ihi na ha bu ndi kwesiri. 5 Onye nēmeri emeri ka agēbokwasi uwe ɔcha otú a; M'gagh-ehichapu kwa aha-ya nime akwukwø nke ndu nkem ma-oli, M'gēkwuputa kwa aha-ya n'iru Nna n, na n'iru ndi-mọ-ozi-Ya. 6 Onye nwere nti, ya nu ihe Mọ Nsø nāgwa nzukø Kraist.

7 Dega-kwa-ra mọ-ozi nke nzukø Kraist di na Filadelfia akwukwø, si,

Ihe ndia ka O nēkwu, bú Onye di Nsø, Onye-ezi-okwu, Onye nwere nkpi-si-ugodi nke Devid, Onye nēmeghe, ɔ digh kwa onye ɔ bula gēmechi, Onye nēmechi kwa, ɔ digh kwa onye ɔ bula nēmeghe: 8 Amataram ɔlu-gi nile (le, enyewom gi ɔnu-uzø nke emegheworo n'iru gi, nke onye ɔ bula nāpugh imechi), na i nwere ike ntà, i debe-kwa-ra okwum, i gonarigh kwa aham. 9 Le, anamenye ufodu nime ulo-nzukø ahu nke Setan,

nime ndi si na ha bu ndi-Ju, ma ha abugh, kama ha nēkwu okwu-ugha; le, M'gēme ka ha bia kpø isi ala n'iru ukwugi, ka ha mara kwa na Mu onwem huru gi n'anya. 10 N'ihi na i debere okwu nke ntachi-obim, Mu onwem gēdebe kwa gi ka i ghara ibà n'oge hour nke ɔnwunwa ahu, bú oge hour nke gaje ibiakwasi elu-uwa dum madu bi, inwa ndi bi n'elu uwa. 11 Anamabia ɔsosq: jidesie ihe i nwere ike, ka onye ɔ bula ghara inara okpu-eze-gi. 12 Onye nēmeri emeri, ya ka M'gēme ka ɔ buru ide n'ulo nsø nke Chinekem, ɔ gagh-esi kwa n'ebé ahu pua ɔzø ma-oli: M'gēdekwasi kwa ya aha Chinekem, na aha obodo Chinekem, bú Jerusalem ɔhu, nke si n'elu-igwe ridata site n'ebé Chinekem nø, M'gēdekwasi kwa ya aha ɔhu nkem. 13 Onye nwere nti, ya nu ihe Mọ Nsø nāgwa nzukø Kraist.

14 Dega-kwa-ra mọ-ozi nke nzukø Kraist di na Leodisia akwukwø, si,

Ihe ndia ka Amen ahu nēkwu, bú Onye-àmà ahu Nke kwesiri ntukwasiobi, Nke bu kwa Onye-ezi-okwu, Isi nke ihe nile Chineke kere: 15 Amataram ɔlu-gi nile, na i jugh oyi i kpogh kwa ɔku: ɔ gādim nø nma ma i nāju oyi ma-ɔbu na i nēkpo ɔku. 16 Otú a, n'ihi na i di narañara, i kpogh kwa ɔku i jugh kwa oyi, M'gābøpu gi n'ɔnum. 17 N'ihi na i nāsi, Abum ɔgaranya, emewo ka m'buru ɔgaranya, ɔ digh kwa ihe ɔ bula nākpam; i matagh kwa na gi onwe-gi bu onye ahu nāhuju anya na onye kwesiri ebere na onye dara obeye na onye kpuru isì na onye nāba ɔtø: 18 aduam gi ɔdú ka i zuru n'akam ɔla-edo nke erechaworo n'ɔku, ka i we ghø ɔgaranya; ka i zuru kwa uwe ɔcha, ka i we bokwasi onwe-gi, ka ewe ghara ime ka ihere nke iħa-ɔtø-gi puta ihè; ka i zuru kwa ɔgwuanya ite n'anya-gi, ka i we nāhu uzø. 19 Ka ha ra, bú ndi Mu onwem huru n'anya, anamatu ha nmehie ha n'anya, zi kwa ha ihe site n'inye ha ahuhu: ya mere, nānu ɔku n'obi, chèghari kwa. 20 Le, anameguzo n'ɔnu-uzø, nāku kwa aka: ɔ buru na onye ɔ bula anu olum, meghe kwa uzø, M'gābabute ya, so kwa ya ri nri-anyasi, ya onwe-ya gēsokwam rie. 21 Onye nēmeri emeri, ya ka M'gēkweye ka o som nçdu ala n'oche-czem, dika Mu onwem meri-kwa-ra, we so Nnam nødu

ala n'oche-eze-Ya. 22 Onye nwere nti, ya nu ihe Mọ Nṣo nāgwa nzukọ Kraist.

4 1 Mbe ihe ndia gasiri m'we hu, ma le, ọnu-uzo ka ọ gheworo oghe n'elu-igwe, olu mbu m'nu-kwa-ra, olu dika nke opì nākpayerem uka, otù onye nāsi, Rigota n'ebe a, M'gēgosi kwa gi ihe nile nke nāghagh iputa mbe ihe ndia gasiri. 2 Ngwa ngwa emerem ka m'nq nime Mọ Nṣo: ma le, edebere oche-eze n'elu-igwe, otù Onye nānokwasi kwa n'oche-eze ahu; 3 Onye ahu Nke nānōdu ala yiri nkume jasper na sardius ma ọ buru na anèle Ya anya: eke-na-ogwurugwu di kwa oche-eze ahu buruburu, yiri emerald ma ọ buru na anèle ya anya. 4 Orú oche-eze na anq di kwa oche-eze ahu buruburu: m'we hu orú ndi-okenye na anq ka ha nānokwasi n'oche-eze ndia, ndi ebokwasiworo uwe ọcha; ahu-kwaran okpu-eze nke ọla-edo n'isi-ha. 5 Amùmà na olu na ébè-elu-igwe nēsi kwa n'oche-eze ahu puta. Qwa nke ọku asa nēnwu n'iru oche-eze ahu, nke bu Mọ asa ahu nke Chineke; 6 ihe di kwa n'iru oche-eze ahu dika oké osimiri ejí enyo me yiri crystal; ihe anq nke di ndu nq kwa n'etiti oche-eze ahu, nq kwa oche-eze ahu buruburu, ndi juputara n'anya anya n'iru na azu. 7 Ihe mbu ahu nke di ndu yiri ọdum, ihe nke-abua ahu nke di ndu yi-kwa-ra nwa-ehi, ihe nke-atò ahu nke di ndu nwe-kwa-ra iru dika nke madu, ihe nke-anq ahu nke di ndu yi-kwa-ra ugo nēfe efe. 8 Ihe anq ahu nke di ndu nwe-kwa-ra nkù isi n'otù n'otù, ha juputa-kwa-ra n'anya anya buruburu, ya na nime: ha adigh-ezu ike ehihie na abali, nāsi, Nṣo, nsq, nsq, ka Onye ahu di, bú Onye-nwe-ayi Chineke, Onye puru ime ihe nile, Onye diri, Onye nādi kwa adi, Onye nābia kwa. 9 Mbe ọ bula ihe anq ahu nke di ndu gēnye Onye ahu Nke nānokwasi n'oche-eze ahu otuto na nsopuru na ekele, bú Onye nādi ndu rue mbe nile ebigh-ebi, 10 orú ndi-okenye na anq ahu gāda n'ala n'iru Onye ahu Nke nānokwasi n'oche-eze ahu, ha gākpọ kwa isi ala nye Ya, bú Onye ahu Nke nādi ndu rue mbe nile ebigh-ebi, ha gātudà kwa okpu-eze-ha n'iru oche-eze ahu, nāsi, 11 Gi, Onye-nwe-ayi na Chineke-ayi, I kwesiri inara otuto nile na nsopuru nile na ike nile: n'ihi na Gi

onwe-gi kère ihe nile, ọ bu kwa n'ihi ochichọ-Gi ka ha diri, ka ekè-kwa-ra ha èkè.

5 1 M'we hu akwukwọ nke edere ya-ri ihe n'ime na azu, nke ejí-kwa-rari akàrà asa kasie ya ike, ka ọ di n'aka-nri Onye ahu Nke nānokwasi n'oche-eze ahu. 2 M'we hu mọ-ozì di ike, ka ọ nēwere oké olu nēkwusa, si, Onye kwesiri isaghe akwukwọ ahu, na inyawapu akàrà-ya? 3 O digh kwa onye ọ bula di n'elu-igwe, ma-qbū n'elu uwa, ma-qbū n'okpuru uwa, puru isaghe akwukwọ ahu, ma-qbū ile ya anya. 4 M'we kwa ákwá nke-uku, n'ihi na ahugh onye ọ bula kwesiri isaghe akwukwọ ahu, ma-qbū ile ya anya: 5 otù onye n'etiti ndi-okenye ahu we sim, Akwala ákwá: le, Qdum ahu Nke si n'ebó Juda puta, Onye bu Nkpotorogwu nke Devid, O meriri, isaghe akwukwọ ahu na akàrà-ya asa. 6 M'we hu Nwa-aturu ka O nēguzo n'etiti oche-eze ahu na ihe anq ahu nke di ndu, guzo kwa n'etiti ndi-okenye ahu, dika agāsi na eburu Ya-ri, O nwe-kwa-ra mpi asa, na anya asa, nke bu Mọ asa ahu nke Chineke, bú nke ezigaworo ha n'uwa nile. 7 O we bia, O narawo kwa akwukwọ ahu n'aka-nri Onye ahu Nke nānokwasi n'oche-eze ahu. 8 Mbe O natara akwukwọ ahu, ihe anq ahu nke di ndu na orú ndi-okenye na anq ahu we da n'ala n'iru Nwa-aturu ahu, ha nile n'otù n'otù nwere ubo-akwara, na ọkwa nke ejí ọla-edo me nke juputara n'ihe-nsure-ọku nēsi isì utø, nke bu ekpere ndi nsq. 9 Ha nābù kwa abù ọhu, si, I kwesiri inata akwukwọ ahu, na isaghe akàrà-ya: n'ihi na eburu Gi ebu, I were kwa ọbara-Gi ọbara Chineke madu si n'ebó nile ọ bula, na asusu nile ọ bula, na ndi nile ọ bula, na mba nile ọ bula, puta, 10 I we me ha ka ha buru ala-eze na ndi-nchü-aja nye Chineke-ayi; ha bu kwa eze n'elu uwa. 11 M'we hu, nu kwa olu ọtutu ndi-mọ-ozì ndi nq oche-eze ahu na ihe anq ahu nke di ndu na ndi-okenye ahu buruburu; ọnu-ogugu-ha riri oké nne nke-uku, nke anāpugh iguta ha; 12 anurum ka ha were oké olu nāsi, O kwesiri, bú Nwa-aturu ahu Nke eburworo ebu, inata ike nile, na àkù, na amam-ihe, na ume, na nsopuru, na otuto, na ngozi. 13 M'we

nu ihe nile o bula ekere eke nke di n'elu-igwe, na n'elu uwa, na n'okpuru uwa, na n'elu oké osimiri, ha na ihe nile di ha nime, ka ha nási, O bu Onye ahu Nke nánókwasi n'oche-eze ahu, Ya na Nwa-aturu ahu, ka ngozi nile na nsopuru nile na otuto nile na ike nile diri rue mbe nile ebigh-ebi. 14 Ihe anq ahu nke di ndu we si, Amen. Ndi-okenye ahu we da n'ala we kpó isi ala.

6 1 M'we hu mbe O saghere akàrà nke-isu otù nime akàrà asa ahu, m'we nu otù nime ihe anq ahu nke di ndu, ka o nási, dika agási na o ji olu ébè-elu-igwe nékwu, si, Bia. 2 M'we hu, ma le, inyinya ocha, Onye nánókwasi ya nwe-kwa-ra uta; ewe nye Ya okpu-eze: O we puta néméri, ya na ka O we meri.

3 Mbe O saghe-kwa-ra akàrà nke-abua, m'we nu ihe nke-abua ahu nke di ndu, ka o nási, Bia. 4 Inyinya ozó we puta, bú inyinya nke nácha oku oku: ewe nye onye nánókwasi ya ike inapu udo n'uwa, ya na ka ha we ɿurita onwe-ha: ewe nye ya oké mma-agha.

5 Mbe O saghe-kwa-ra akàrà nke-atq, m'we nu ihe nke-atq ahu nke di ndu, ka o nási, Bia. M'we hu, ma le, inyinya oji; onye nánókwasi ya nwe-kwa-ra ihe-otútù n'aka-ya. 6 M'we nu dika agási na o bu olu n'etiti ihe anq ahu nke di ndu, ka o nási, Otù otútù ntà nke okà bu otù shilling, otútù ntà atq nke barley bu otù shilling; emejø-kwa-la manu na manya-vine.

7 Mbe O saghe-kwa-ra akàrà nke-anq, m'we nu olu nke ihe nke-anq ahu nke di ndu, ka o nási, Bia. 8 M'we hu, ma le, inyinya nke aru-ya yiri ozu: onye nánókwasi kwa ya, aha-ya bu Qonwu; Hedis we so ya ga. Ewe nye ha ike ichi otù uzq n'uzq anq nke uwa, iji mma-agha, na iji oké unwu, na iji qonwu, nébu, iwere kwa anu-ohia nke uwa nébu.

9 Mbe O saghe-kwa-ra akàrà nke-ise, m'we hu n'okpuru ebe-ichu-aja ahu nkpuru-obi nke ndi ebururi n'ihi okwu Chineke, na n'ihi àmà ahu nke ha nwere: 10 ha we were oké olu tie nkpu, si, Rue ole mbe, Onye-nwe-ayi, Onye di nsø, buru kwa Onye-ezi-okwu, ka I nékpegh ikpé bò kwa óbò qbara-ayi n'isi ndi bi n'elu uwa? 11 Ewe nye ha n'otù n'otù uwe-nwuda di ocha; ewe si ha, ka ha zuru ike nwa oge ozó, rue

mbe ndi-orù-ibe-ha na umu-nna-ha gëzu kwa ezù, bú ndi agaje ibu dika ebu-kwa-ra ha onwe-ha.

12 M'we hu mbe O saghere akàrà nke-isu, oké ala-qma-jijii we da; anyanwu we ghø oji dika ákwà-nkpe nèji nji nke ejí aji anu kpa, ewe me qnwa ka o dizue ka qbara: 13 kpakpando nile nke elu-igwe we da rue ala, dika osisi fig nátpu nkpuru-ya náchagh acha, mbe oké ifufe nèfeghari ya. 14 Ewe kewapu elu-igwe dika akwukwo-odide mbe anápiakóta ya; ewe wepu ugwu nile na agwe-etiti nile o bula n'qñodu-ha. 15 Ndi-eze nke uwa, na ndi-amadi, na ndi-isí-ochi-agha, na ndi-qgaranya, na ndi di ike, na orù o bula, na onye o bula nwere onwe-ya, we zobe onwe-ha nime qbà na nime oké nkume nke ugwu; 16 ha nási kwa ugwu na oké nkume ahu, Dakwasinu ayi, zopu ayi n'iru Onye ahu Nke nánókwasi n'oche-eze ahu, zopu kwa ayi n'iwe nke Nwa-aturu ahu: 17 n'ihi na oké ubochi nke iwe-ha abiawo; onye pu-kwa-ra iguzo?

7 1 Mbe nka gasiri m'we hu ndi-mo-zi anq ka ha néguzo n'elu nkuku anq nke uwa, nèjidesi ifufe anq nke uwa ike, ka ifufe o bula we ghara ife n'elu uwa, ma-qbu n'elu oké osimiri, ma-qbu n'elu osisi o bula. 2 M'we hu mo-zi ozó ka o nési n'owuwa-anyanwu rigo, nénwe akàrà nke Chineke di ndu: o we were oké olu tiere ndi-mo-zi anq ahu nkpu, bú ndi enyere ha ike imejø uwa na oké osimiri, 3 si, Emejøla uwa, ma-qbu oké osimiri, ma-qbu osisi, rue mbe ayi gákasiwo ndi-orù Chineke-ayi akàrà n'egedege-iru-ha. 4 M'we nu qnú-ogugu ndi akarari, ogu nnù iri na ogu nnù asatq, ndi akarari akàrà site n'ebo nile o bula nke umu Israel.

5 Akarari akàrà site n'ebo Juda orú nnù na nnù iri:

Site n'ebo Reuben orú nnù na nnù iri:

Site n'ebo Gad orú nnù na nnù iri:

6 Site n'ebo Asha orú nnù na nnù iri:

Site n'ebo Naftali orú nnù na nnù iri:

Site n'ebo Manase orú nnù na nnù iri:

7 Site n'ebo Simeon orú nnù na nnù iri:

Site n'ebo Livai orú nnù na nnù iri:

Site n'ebô Isaka orû nnù na nnù iri:
 8 Site n'ebô Zebulun orû nnù na nnù iri:
 Site n'ebô Josef orû nnù na nnù iri;
 Site n'ebô Benjamin orû nnù na nnù iri:
 9 Mbe ihe ndia gasiri m'we hu, ma le, oké igwè madu, nke onye o bula nápugh iguta qunu, ndi si na mba nile o bula, na ebo nile, na ndi nile, na asusu nile, puta, néguzo n'iru oche-eze ahu na n'iru Nwa-aturu ahu, ebokwasiworo ha uwe-nwuda di qcha, igu-nkwu di kwa n'aka-ha; 10 ha we were oké olu tie nkpu, si, Nzoputa diri Chineke-ayi, Onye nânqkwasí n'oche-eze ahu, di-kwara Nwa-aturu ahu. 11 Ndi-mo-ozi nile néguzo kwa oche-eze ahu na ndi-okenye ahu na ihe anq ahu nke di ndu buruburu; ha we da kpuchie iru-ha n'ala n'iru oche-eze ahu, we kpô isi ala nye Chineke, 12 si, Amen: Ngôzi nile, na otuto nile, na amam-ihe nile, na ekele nile, na nsopuru nile, na ike nile, na ume nile, diri Chineke-ayi rue mbe nile ebigh-ebi. Amen. 13 Otù n'etiti ndi-okenye ahu we za, sim, Ndia ndi ebokwasiworo uwe-nwuda ahu di qcha, hâ bu ole ndi, òle ebe ha si bia kwa? 14 M'we si ya, Onye-nwem, gi onwe-gi matara. O we sim, Ndia bu ndi nêsi n'oké nkpaþu ahu puta, ha sa-kwa-ra uwe-nwuda-ha, me kwa ka ha di qcha nime qbara Nwa-aturu ahu. 15 N'ihi nka ka ha no n'iru oche-eze Chineke; ha nêfè kwa Ya òfufè ehihie na abali n'ulo nsô Ya: Onye ahu Nke nânqkwasí n'oche-eze ahu gâbasa kwa ulo-ikwû-Ya n'isi-ha. 16 Agu agagh-agu ha qzô, akpiri agagh-akpô kwa ha nku qzô; anyanwu agagh-acha kwa ha qzô, ma-qbu okpom-qku o bula: 17 n'ihi na Nwa-aturu ahu Nke no n'etiti oche-eze ahu gâzù ha dika aturu, O geduru kwa ha ga n'isi-iyi nke miri nke ndu: Chineke gêhichapu kwa anyamiri nile o bula n'anya-ha.

8 1 Mbe Q saghe-kwa-ra akàrà nke-asa, ewe dere ji n'elu-igwe oge ra ka nkera nke otù hour. 2 M'we hu ndi-mo-ozi asa ahu ndi néguzo n'iru Chineke; ewe nye ha opì asa.

3 Mo-ozi qzô we bia guzo n'elu ebe-ichu-aja ahu, nénwe ihe nke ola-edo ejisure ihe-nsure-qku nêsi ísi utô; ewe nye ya qutu ihe-nsure-qku nêsi ísi utô,

ka o we tukwasi ha n'ekpere ndi nsô nile nke di n'elu ebe-ichu-aja ahu nke ola-edo nke di n'iru oche-eze ahu. 4 Anwuru-qku nke ihe-nsure-qku nêsi ísi utô ahu soro ekpere ndi nsô site n'aka mo-ozi ahu rigo n'iru Chineke. 5 Mo-ozi ahu we were ihe ahu ejisure ihe-nsure-qku nêsi ísi utô; o we kpojue ya n'oku nke sitere n'oku nke ebe-ichu-aja ahu, we tubâ ya n'uwa: ébè-elu-igwe, na olu, na àmùmà, na ala-oma-jijiji we so.

6 Ndi-mo-ozi asa ahu ndi nwere opì asa ahu doziri onwe-ha ifù opì.

7 Onye mbu we fùa opì, ákú-miri-igwé na qku we so, nke agwarari qbara, ewe tubâ ha n'uwa: qku we þachasia otù uzô n'uzô atô nke uwa, qku þachasi-kwa-ra otù uzô n'uzô atô nke osisi, qku þachasi-kwa-ra ahiliha ndu nile.

8 Mo-ozi nke-abua we fùa opì, ewe tubâ ihe dika oké ugwu nke nêre qku nime oké osimiri: otù uzô n'uzô atô nke oké osimiri we ghô qbara; 9 otù uzô n'uzô atô nke ihe nile ekere èkè nke di n'oké osimiri we nwua, bú ihe nwere ndu; emebi-kwa-ra otù uzô n'uzô atô nke ubô nile.

10 Mo-ozi nke-atô we fùa opì, oké kpakpando we site n'elu-igwe da, nke nêre qku dika qwa, o we da n'elu otù uzô n'uzô atô nke osimiri nile, da kwa n'elu isi-iyi miri nile; 11 aha anâkpô kwa kpakpando ahu bu Wormwood: otù uzô n'uzô atô nke miri nile we ghô wormwood; qutu madu we site n'inu miri ahu nwua, n'ihi na emere ka ha nêlu ilu.

12 Mo-ozi nke-anq we fùa opì, ewe tie otù uzô n'uzô atô nke anyanwu ihe, ya na otù uzô n'uzô atô nke qnwa, na otù uzô n'uzô atô nke kpakpando nile; ka otù uzô n'uzô atô nime ha we þa qchichiri, ka ehihie we ghara kwa iputa ihè n'otù uzô n'uzô atô nime ya, ka qchichiri we me kwa otù a.

13 M'we hu, nu kwa otù ugo, ka o nêfe n'etiti elu-igwe, were kwa oké olu si, Ahuhu, ahuhu, ahuhu, ka ha gâhu, bú ndi bi n'elu uwa, site n'olu foduru nke opì ndi-mo-ozi atô ahu, ndi gaje ifù opì.

9 1 Mo-ozi nke-ise we fùa opì, m'we hu kpakpando nke sitereri n'elu-igwe da n'uwa: ewe nye ya nkisis-ugodi nke olùlù nke abyss ahu. 2 Q we meghe

olùlù nke abyss ahu; anwuru-oku we si n'olùlù ahu kwugo, dika anwuru-oku nke oké ọku; anyanwu na mbara-elugwe we site n'anwuru-oku nke olùlù ahu ọchichiri. 3 Igurube we si n'anwuru-oku ahu puta je n'uwa; ewe nye ha ike, dika akpi nke uwa nwere ike. 4 Ewe gwa ha ka ha ghara imejo ahiahia nke uwa, ma-Ọbu ihe ọ bulu nwere akwukwo ndu, ma-Ọbu osisi ọ bulu, ma ka ha mejo náni madu, bú ndi ahu nénwagh akàrà nke Chineke n'egedege-iru-ha. 5 Ewe nye ha ike ka ha ghara ibu ha, kama ka ewemekpa ha aru ọnwa ise: nmeekpa-aru-ha di ka nmeekpa-aru nke akpi, mbe ọ bulu ọ nába madu. 6 N'ubochi ahu madu gáchó kwa ọnwu, ha agagh-ahu kwa ya ma-qli; agu inwu ọnwu gágu kwa ha, ọnwu we Ọbanari ha. 7 Oyi yi igurube ahu yiri inyinya edoziworo ije agha; n'isi-ha ka ha nékpu ihe dika okpu-eze yiri ola-edo, iru-ha di kwa ka iru madu. 8 Ha nwe-kwa-ra agiri-isi dika agiri-isi ndinyom, ezé-ha di kwa ka ezé Ọdum. 9 Ha nwe-kwa-ra ihe-agha ibochi obi, dika ihe-agha ibochi obi nke ígwè; nkpatu nkù-ha di kwa ka nkpatu nke ubo-ala, nke otutu inyinya nába Ọso ije agha. 10 Ha nwe-kwa-ra Ọdudù yiri Ọdudù akpi, nwe kwa ihe-Ọbuba; nime Ọdudù-ha ka ike-ha di imejo madu ọnwa ise. 11 Ha nwere mo-ozzi ahu nke abyss ahu dika eze-ha: aha-ya n'asusu Hibru bu Abadon, n'asusu Grik ọ nwe-kwa-ra aha Apolion.

12 Ahuhu mbu agabigawo: le, ahuhu abua Ọzø foduru ibia, mbe ihe ndia gasiri.

13 Mo-ozzi nke-isi we fùa opì, m'we nu otù olu nke si na mpi nke ebe-ichu-aja ahu ejì ola-edo me puta, bú nke di n'iru Chineke, 14 M'we nu otù onye, ka ọ nágwa mo-ozzi nke-isi ahu okwu, bú onye nwere opì ahu, si, Tópu ndi-mo-ozzi anò ahu ndi ekeworo abu n'osimiri uku Yufretis. 15 Ewe tópu ndi-mo-ozzi anò ahu, ndi edoziriri nye oge hour na ubochi na ọnwa na arò ahu, ka ha we Ọue otù uzø n'uzø ato nke madu. 16 Ọnu-ogugu usu-ndi-agha ahu, nke bu ndi-inyinya, di Ọgu million iri: anurum Ọnu-ogugu-ha. 17 Otù a ka m'hu-kwa-ra inyinya ahu n'ohù ahu, ha na ndi nánokwasí ha, nénwe ihe-agha ibochi

obi nke yiri Ọku na hyacinth na brimstone: isi inyinya ahu di kwa ka isi Ọdum; Ọku na anwuru-oku na brimstone nési kwa n'ọnha puta. 18 Esitere n'ihe-otiti ato ndia bụ otù uzø n'uzø ato nke madu nile, ya bu site n'oku ahu na anwuru-oku ahu na brimstone ahu, nke nési n'ọnha puta. 19 N'ihi na ike inyinya ahu di n'ọnha, di kwa n'odudù-ha: n'ihi na Ọdudù-ha yiri agwø, nwe kwa isi; ha were kwa ha néméjo. 20 Ma ndi foduru n'etiti madu, ndi anébugh n'ihe-otiti ndia, echègharigh isi n'olu nile nke aka-ha puta, ka ha we ghara ikpø isi ala nye ndi-mo Ọjø, ha na arusi-ha nke ola-edo, na nke ola-ocha, na nke ola, na nke nkume, na nke osisi; nke nápugh ile ihe anya, ma-Ọbu inu ihe, ma-Ọbu ije ije: 21 ha echègharigh kwa isi n'ibu-madu-ha, ma-Ọbu n'igwø-nsi-ha, ma-Ọbu n'ikwa-iko-ha, ma-Ọbu n'izu-ori-ha, puta.

10 1 M'we hu mo-ozzi Ọzø di ike, ka o nési n'elu-igwe ridata, nke ebokwasiworo ya igwe-ɔjì dika uwe; eke-na-ogwurugwu ahu di kwa n'isi-ya, iru-ya di kwa ka anyanwu, ukwu-ya abua di kwa ka ide Ọku; 2 o nējide kwa nwa akwukwo ntà n'aka-ya, nke asagheworo: ọ we tukwasi ukwu aka-nri ya n'elu oké osimiri, tukwasi kwa ukwu aka-ekpe ya n'elu ala; 3 ọ we were oké olu ti nkpu, dika Ọdum nábø uja: mbe o tiri nkpu, ébè-elu-igwe asa ahu we kwue olu-ha. 4 Ma mbe ébè-elu-igwe asa ahu kwuru okwu, agajem ide akwukwo: m'we nu olu si n'elu-igwe da, si. Kà ihe ébè-elu-igwe asa ahu kwuru akàrà, ede-kwa-la ha n'akwukwo. 5 Mo-ozzi ahu, nke m'huru ka o néguzo n'elu oké osimiri na n'elu ala, we welie aka-nri-ya zó n'elu-igwe, 6 we were Onye ahu Nke nádi ndu rue mbe nile ebigh-ebi, bú Onye kère elu-igwe na ihe nile di ya nime, na uwa na ihe nile di ya nime, na oké osimiri na ihe nile di ya nime, nü iyi na oge agagh-adi kwa Ọzø: 7 ma n'ubochi nke olu mo-ozzi nke-asa ahu, mbe ọ gaje ifù opì, agéme kwa ka ihe-omimi nke Chineke zu okè, dika O ziri ozi Ọma nye ndi-orù-Ya, bú ndi amuma-Ya. 8 Olu ahu nke m'nuru ka o nési n'elu-igwe da, anu-kwa-ram ya Ọzø ka ọ nákpayerem uka, si, Je. nara akwukwo

ahu nke asagheworo, bù nke di n'aka mọ-ozi ahu onye nēguzo n'elu oké osimiri na n'elu ala. 9 M'we jekuru mọ-ozi ahu, si ya ka o nyem nwa akwukwọ ntà ahu. O we sim, Nara ya, ripia kwa ya; o gême kwa ka afø-gi lue ilu, ma n'ọnù-gi o gātø utø dika manu-anu. 10 M'we nara nwa akwukwọ ntà ahu n'aka mọ-ozi ahu, we ripia ya; o we tø utø n'ọnum dika manu-anu: mbe m'ripiasiri ya, ewe me ka afom lue ilu. 11 Ha nāsikwam, I ghagh ibu amumá ọzø bayere ọtutu ndi na ọtutu mba na ọtutu asusu na ọtutu eze.

11 1 Ewe nyem amì yiri nkpa-n'aka: 2 otù onye we si, Bilie, tÙ kwa ulo nsø nke Chineke, na ebe-ichu-aja-ya, na ndi nākpø isi ala nime ya. 2 Ma obi nke di n'èzi ulo nsø ahu, rapu ya n'èzi, atù-kwa-la ya; n'ihi na ewerewo ya nye ndi mba ọzø: ha gāzøda kwa obodo nsø ahu ọgu ọnwa abua na abua. 3 M'gēnye kwa ndi-àmàm abua ike, ha gēbu kwa amuma nnù ubochi atø na ọgu atø, ebokwasiwo kwa ha ákwà-nkpe. 4 Ndia bu osisi olive abua ahu na ihe-idøba-orionta abua ahu, ndi nēguzo n'iru Onye-nwe uwa. 5 O buru kwa na onye o bula chørø imejø ha, ọku nēsi n'ọnù-ha puta, nēripiat kwa ndi-iro-ha; o buru kwa na onye o bula gāchø imejø ha, aghagh ibu ya otù a. 6 Ndia nwere ike imechi elu-igwe, ka miri we ghara izo n'ubochi nile nke amuma-ha: ha nwe-kwa-ra ike n'ebé miri nile di, ime ka ha Ọbanwè Ọbara, na iwere ihe-otiti nile o bula tie uwa, ka mbe ha gāchø ra. 7 Ma mbe o bula ha gābazuwo àmà-ha, anu-ophia ahu nke nēsi n'abyss ahu rigoputa gēbu agha megide ha, meri kwa ha, bụ kwa ha. 8 Ozu-ha we di n'amà nke obodo uku ahu, bù nke anākpø Sòdòm na Iijpt n'uzø nke Mọ Nsø, ebe akpogide-kwa-ra Onye-nwe-ha n'obe. 9 Madu we si n'etiti ndi nile na ebo nile na asusu nile na mba nile puta nēle ozu-ha ubochi atø na nkera otù ubochi, ha ekwegh kwa ka atøbø ozu-ha n'ilì. 10 Ndi bi n'elu uwa nāiuri kwa ọnù n'isi ha, obi nātø kwa ha utø; ha gēzigarita kwa onwe-ha onyinye; n'ihi na ndi-amuma abua ndia mekpara ndi bi n'elu uwa aru. 11 Mbe ubochi atø na nkera otù ubochi ahu gasiri Mọ nke ndu nke si na Chineke puta we bata nime

ha, ha we guzo n'ukwu-ha; oké egwu we dakwasí ndi nēkiri ha. 12 Ha we nu oké olu nke si n'elu-igwe da, ka o nāsi ha, Rigotanu n'ebe a. Ha we rigo rue n'elu-igwe nime igwe-oji ahu; ndi-iro-ha kiri-kwa-ra ha. 13 N'otù oge hour ahu oké ala-ọma-jiji we da, otù uzø n'uzø iri nke obodo ahu we da ru ala; ewe ọue nnù madu iri na nnù asa na ọgu iri nime ala-ọma-jiji ahu, bù ndi nwere aha: ndi fôduru we tua egwu, ha we nye Chineke nke elu-igwe otuto.

14 Ahuhu nke-abua agabigaworo: le, Ahuhu nke-atø nābia ọsosø.

15 Mọ-ozi nke-asà we fùa opì; oké olu we da n'elu-igwe, ha we si, Alaeze nke uwa aghowó ala-eze nke Onyenwe-ayi, na nke Kraist-Ya: O gābu kwa eze rue mbe nile ebigh-ebi. 16 Orù ndi-okenye na anø ahu, ndi nānødu n'iru Chineke n'elu oche-eze-ha, we da kpuchie iru ha n'ala, we kpø isi ala nye Chineke, 17 si, Ayi nēkele Gi, Onyenwe-ayi Chineke, Onye puru ime ihe nile, Onye nādi adi, Onye di-kwa-ri; n'ihi na I werewo oké ike-Gi, I bu-kwa-ra eze. 18 Mba nile we we iwe, iwe-Gi we bia, ya na oge ikpe ndi nwuru anwu ikpè, na inye ndi-orù-Gi, bù ndi-amuma, na ndi nsø, na ndi nātu egwu aha-Gi, ndi ntà na ndi uku, ugwo-olu-ha; na imebi ndi ahu nēmebi uwa.

19 Ewe meghe ulo nsø nke Chineke nke di n'elu-igwe; ewe hu ihe nke Ọbuha-ndu-Ya n'ulo nsø Ya; àmùmà, na olu, na eibile-elu-igwe, na ala-ọma-jiji, na oké ákù-miri-igwé we so.

12 1 Ewe hu oké ihe-iriba-ama n'elu-igwe; nwayi nke ebokwasiworø ya anyanwu dika uwe, ọnwa di kwa n'okpuru ukwu-ya abua, o nēkpu kwa okpu-eze nke kpakpando iri na abua n'isi-ya; 2 o di kwa ime: o we tie nkpu, ebe ime nēme ya, anēmekpa kwa ya aru imputa nwa. 3 Ewe hu ihe-iriba-ama ọzø n'elu-igwe; ma le, oké dragon nke nācha ọku ọku, nke nwere isi asa na mpi iri, nēkpu kwa okpu-eze asa n'isi-ya. 4 Odudù-ya nādørø kwa otù uzø n'uzø atø nke kpakpando nke elu-igwe, o we tudà ha n'ala: dragon ahu we guzo n'iru nwayi ahu onye gaje imputa nwa, ka o we ripia Nwa-ya mbe o bula o gāmputa Ya. 5 O we muputa Okpara, bù Nwa-nwoke, Onye gēji nkpa-n'aka

igwé zù mba nile dika aturu: ewe punara ya Nwa-ya ahu la n'ebé Chineke nō, na n'ebé oche-eze-Ya di. 6 Nwayi ahu we þalaga nime ɔhia, ebe ɔ nwere ɔnodu edoziworo site n'aka Chineke, ka ha we zúa ya n'ebé ahu nnú ubøchi atø na ɔgu atø.

7 Agha we puta n'elu-igwe: Maikael na ndi-mø-ozi-ya buru agha megide dragon ahu; dragon ahu na ndi-mø-ozi-ya we bue agha; 8 ha enwegh kwa ike, ahugh kwa ɔnodu-ha ɔzø n'elu-igwe. 9 Ewe chudà dragon uku ahu, bú agwø ochie ahu, onye anākpø Ekwensu na Setan, onye nēduhie uwa nile madu bi; achudara ya n'uwa, chudà kwa ndi-mø-ozi-ya, ha na ya. 10 M'we nu oké olu ka ɔ nādà n'elu-igwe, si, Ubu a ka ɔ biaworo, bú nzoputa ahu, na ike ahu, na ala-eze Chineke-ayi, na ichi-isi nke Kraist-Ya: n'ihi na achudara onye ahu nke nēbo umu-nna-ayi ebubo, onye nēbo ha ebubo n'iru Chineke-ayi ehihie na abali. 11 Ndi ahu we merie ya n'ihi ɔbara Nwa-aturu ahu, na n'ihi okwu ámà-ha; ha ahugh kwa ndu-ha n'anya rue ɔnwu. 12 N'ihi nka, ka obi nātø unu utø, unu elu-igwe nile, na unu ndi bi nime ha. Ahuhu gādiri uwa na oké osimiri: n'ihi na ekwensu aridakuruwo unu, nēnwe oké ɔnuma, ebe ɔ matara na ɔ nwere nání nwa oge.

13 Mø dragon ahu huru na achudara ya-ri n'uwa, ɔ we soþue nwayi ahu, bú nwayi nke muputara Nwa-nwoke ahu. 14 Ewe nye nwayi ahu nkù abua ahu nke oké ugo ahu, ka ɔ we febà n'ohia la n'ɔnodu-ya, ebe anāzù ya otù oge, na oge abua, na nkera otù oge, ka ɔ pua n'iru agwø ahu. 15 Agwø ahu we þuputa miri n'ɔnu-ya n'azu nwayi ahu dika osimiri, ka ɔ we me ka osimiri ahu bupu ya. 16 Ala we yere nwayi ahu aka, ala we saghe ɔnu-ya, loda osimiri ahu, nke dragon ahu þuputara n'ɔnu-ya. 17 Dragon ahu we wesa nwayi ahu iwe, we pua ibu agha megide nkpuru-ya foduru, bú ndi nēdebe ihe nile Chineke nyere n'iwu, ndi nēnwe kwa ámà nke

13 Jisus: i ɔ we guzo n'ájá oké osimiri.

M'we hu anu-ohia ka o nēsi n'oké osimiri rigøputa, nēnwe mpi iri na isi asa, nēkpu kwa okpu-eze iri n'elu mpi-ya, nēnwe kwa aha ufødu nke nkwalu

Chineke n'elu isi-ya. 2 Anu-ohia nke m'huru yi-kwa-ra agu, ukwu-ya di kwa ka ukwu bear, ɔnu-ya di kwa ka ɔnu ɔdum: dragon ahu we nye ya ike-ya, na oche-eze-ya, na oké ichi-isi. 3 M'we hu otù n'etiti isi asa ya, dika agāsi na etiburu ya-ri ka ɔ nwua; ewe me ka ihe-otiti-ya ahu nke nēweta ɔnwu la: ɔ we ju uwa dumanya, ha we so anu-ohia ahu n'azu; 4 ha we kpø isi ala nye dragon ahu, n'ihi na ɔ nyere anu-ohia ahu ichi-isi-ya; ha kpø-kwa-ra isi ala nye anu-ohia ahu, si, Onye yiri anu-ohia ahu? onye pu-kwa-ra ibu agha megide ya? 5 ewe nye ya ɔnu nke nēkwu oké ihe na nkwalu Chineke; ewe nye ya ike ime omume-ya ɔgu ɔnwa abua na abua. 6 ɔ we saghe ɔnu-ya ikwulu Chineke, ikwulu aha-Ya, na ulo-ikwū-Ya, bú ndi bi n'elu-igwe. 7 Ewe nye ya ike ibu agha megide ndi nsø ahu, na imeri ha: enye-kwa-ra ya ike ichi ebo nile ɔ bula na ndi nile ɔ bula na asusu nile ɔ bula na mba nile ɔ bula isi. 8 Ndi nile ndi bi n'elu uwa gākpø kwa isi ala nye ya, onye ɔ bula anēdegh aha-ya n'akwukwø nke ndu nke Nwa-aturu ahu Onye eþuworo site n'oge itø ntø-ala nke uwa. 9 ɔ buru na onye ɔ bula nwere nti, ya nu. 10 ɔ buru na ɔ diri onye ɔ bula ka adøta ya n'agha, ɔ bu n'agha ka agādøta ya: ɔ buru na onye ɔ bula gēji mma-agha þu madu, aghagh iji mma-agha þu ya. N'ebé a ka ntachi-obi na okwukwe nke ndi nsø di.

11 M'we hu anu-ohia ɔzø ka o nēsi n'ala rigoputa; ɔ nwe-kwa-ra mpi abua yiri nke Nwa-aturu ahu, ma o nēkwu okwu dika dragon ahu. 12 ɔ we nāchi isi nile nke anu-ohia mbu ahu n'iru ya. ɔ nēme kwa uwa na ndi bi nime ya ka ha kpø isi ala nye anu-ohia mbu ahu, nke emere ka ihe-otiti-ya nke nēweta ɔnwu la. 13 ɔ nēme kwa oké ihe-iriba-ama di iche iche, ka ɔ we me ɔbuná ɔku ka o si n'elu-igwe ridata n'uwa n'iru madu nile. 14 ɔ we nēduhie ndi bi n'elu uwa n'ihi ihe-iriba-ama nile nke enyere ya ike ime n'iru anu-ohia ahu; nāsi ndi bi n'elu uwa, ka ha kpuara anu-ohia ahu ihe-oyiyi, bú nke nwere obubu-mma-agha ahu, we di ndu. 15 Ewe nye ya ike inye ya ume, bú ihe-oyiyi nke anu-ohia ahu, ka ihe-oyiyi nke anu-ohia ahu we kwue okwu, me kwa ka eþue ha, ka ha

ra, bú ndi ọ bulu nākpogh isi ala nye ihe-oyiyi nke anu-ohia ahu. 16 Q nême kwa madu nile, ndi ntà na ndi uku, na ndi-ogaranya na ndi-obeye, na ndi nwere onwe-ha na ndi-orú, ka akà ha akárà n'aka-nri-ha, ma-qbü n'egedege-iru-ha; 17 ka onye ọ bulu ghara kwa ipu izuta ahia ma-qbü ire ihe, ma-qbugh onye nwere akárà ahu, bú aha nke anu-ohia ahu ma-qbü ọnou-ogugu aha-ya. 18 N'ebé a ka amam-ihe di. Onye nwere uche, ya gua ọnou-ogugu nke anu-ohia ahu; n'ihi na ọ bu ọnou-ogugu madu: ọnou-ogugu-ya bu kwa nnù na ọgu iri na ọgu ato na isi.

14 1 M'we hu, ma le, Nwa-aturu ahu ka O nèguzo n'ugwu Zaion, Ya na ọgu nnù iri na ọgu nnù asatø, bú ndi edeworo aha-Ya na aha Nna-Ya n'egedege-iru-ha. 2 M'we nu olu ka o nësi n'elu-igwe dà, dika olu ọtutu miri, di kwa ka olu oke ébè-elu-igwe: olu ahu m'nuru di kwa ka olu rdi nākpö ubo-akwara mbe ha nèwere ubo-akwara-ha nākpö: 3 ha we nābù dika agasi na ọ bu abù ọhu n'iru oche-eze ahu, na n'iru ihe anø ahu nke di ndu na rdi-okenye ahu: ọ digh kwa onye ọ bulu puru imuta abù ahu ma-qbugh ọgu nnù iri na ọgu nnù asatø ahu, bú rdi abatarari n'uwa. 4 Ndia bu ndi nèmerugh onwe-ha n'aru ndinyom; n'ihi na ha di ọcha ka umu-abogho nāmagh nwoke. Ndia bu ndi nëso Nwa-aturu ahu ebe ọ bulu Q nèje. Ndia ka abatara n'etiti madu, iburu Chineke na Nwa-aturu ahu nkpuru mbu. 5 Q digh kwa ugha ọ bulu ahuru n'ọnou-ha: ha bu ndi anātagh uta.

6 M'we hu mó-ozi ọzø ka ọ nëfe n'etiti elu-igwe, nënwe ozi ọma ebigh-ebi izisara ndi nānqdu n'elu uwa, bú mba nile ọ bulu na ebo nile ọ bulu na asusu nile ọ bulu na ndi nile ọ bulu; 7 ọ nèwere kwa oké olu si, Tuanu egwu Chineke, nye kwa Ya otuto; n'ihi na oge hour nke ikpé-Ya abiawo: kpö-kwa-nu isi ala nye Ya, bú Onye kère elu-igwe na ala na oké osimiri na isi-iyi nile nke miri nile.

8 Mó-ozi ọzø, bú nke-abua, we so, si, Q dawo, ọ dawo, bú Babilon uku ahu, nke meworo ka mba nile nua nime manya nke ọnuma nke ikwa-iko-ya.

9 Mó-ozi ọzø, bú nke-atø, we so ha,

were oké olu si, Q buru na onye ọ bulu nākpö isi ala nye anu-ohia ahu na ihe-oyiyi-ya, nânata kwa akárà-ya n'egedege-iru-ya, ma-qbü n'aka-ya, 10 ya onwe-ya gānu kwa nime manya nke ọnuma Chineke, nke edoziworo nāgwagh-agwa nime iko nke iwe-Ya; agéji kwa ọku na brimstonemekpa ya aru n'iru ndi-mo-zi di nsø, na n'iru Nwa-aturu ahu: 11 anwuru-ọku nke nmekpa-aru-ha nārigo rue mbe nile ebigh-ebi; ha adigh-ezu kwa ike ehihie na abali, bú ndi nākpö isi ala nye anu-ohia ahu na ihe-oyiyi-ya, ma ọ buru kwa na onye ọ bulu anata akárà nke aha-ya. 12 N'ebé a ka ntachi-obi ndi nsø di, bú ndi nèdebe ihe Chineke nyere n'iwu, na okwukwe Jisus.

13 M'we nu olu ka o nësi n'elu-igwe da, si, De akwukwo, Ngözi nàdiri ndi nwuru anwu, bú ndi gānwu anwu nime Onye-nwe-ayi site n'uþu a: e, ka Mø Nsø nèkwu, ka ha we si na ndøbu nile ha døþuru onwe-ha n'olu zuru ike; n'ihi na ọlu nile ha nëso ha ga.

14 M'we hu, ma le, ígwé ọcha; n'elu ígwé ọcha ahu ka m'huru otù Onye yiri nwa nke madu ka Q nānqdu ala, nèkpu okpu-eze nke ọla-edo n'isi-Ya, mma-iwe-ihe-ubi di nkø di kwa n'aka-Ya. 15 Mø-ozi ọzø we si n'ulo nsø ahu puta, nèwere oké olu tiere Onye ahu Nke nānqwasí n'ígwé ọcha ahu nkpu, si, Tiye mma-iwe-ihe-ubi-Gi, we kwa ihe-ubi: n'ihi na oge hour iwe ihe-ubi abiaruwo; n'ihi na ihe agéwe n'ubi nke uwa achabigawo óké. 16 Onye ahu Nke nānqwasí n'ígwé ọcha ahu we tudá mma-iwe-ihe-ubi-Ya n'elu uwa; ewe were uwa dika ihe-ubi.

17 Mø-ozi ọzø we si n'ulo nsø ahu nke di n'elu-igwe puta, ya onwe-ya nwe-kwa-ra mma-iwe-ihe-ubi di nkø. 18 Mø-ozi ọzø we si n'ebe-ichu-aja ahu puta, bú onye nwere ike n'ebe ọku ahu di; ọ we were oké olu tiere onye ahu nke nwere mma-iwe-ihe-ubi di nkø nkpu, si, Tiye mma-iwe-ihe-ubi-gi di nkø, bipu uyoko nile nke vine nke uwa; n'ihi na nkpuru-vine-ya achazuwo. 19 Mø-ozi ahu we tubà mma-iwe-ihe-ubi-ya n'uwa, we bipu nkpuru-vine nke uwa, tubà ya nime ebe-nzocha-nkpuru-vine ahu, nke di uku, bú nke ọnuma Chineke. 20 Ewe zocha ebe - nzocha - nkpuru - vine ahu

n'azu obodo ahu, qbara we si n'ebe-nzocha-nkpuru-vine ahu puta, rue bridle inyinya, ru kwa ihe ra ka nnù furlong anq.

15 1 M'we hu ihe-iriba-ama ozo n'elu-igwe, nke di uku di kwa ebube, ndi-mo-azi asa ndi nwere ihe-otiti asa, nke bu nke-ikpe-azu, n'ihi na nime ha ka ọnuma Chineke gwuru.

2 M'we hu dika agasi na o bu oké osimiri ejị enyo me nke agwakoworo ya na ọku; ahu-kwa-ram ndi nāputa n'aka anu-ohia ahu na nmeri, ya na n'aka ihe-oyiyi-ya, na n'aka ọnu-ogugu aha-ya, ka ha nēguzo n'usọ oké osimiri ahu ejị enyo me, nēnwe ubo-akwara nke Chineke. 3 Ha nābū kwa abū nke Moses, bú oru nke Chineke, na abū nke Nwa-aturu Chineke, si, Olu-Gi nile di uku di kwa ebube, Onye-nwe-ayi Chineke, Onye puru ime ihe nile; uzog-Gi nile ziri ezi, buru kwa ezi-okwu, Gi Eze nke mba nile. 4 Onye nāgagh-atu egwu, Onye-nwe-ayi, to kwa aha-Gi? n'ihi na nání Gi di ọcha n'obi; n'ihi na mba nile gābia kpó kwa isi ala n'iru Gi; n'ihi na emere ka ezi omume-Gi nile puta ihé.

5 Mbe ihe ndia gasiri m'we hu, emeghe-kwa-ra ulo nsọ nke ulo-ikwū nke àmà ahu n'elu-igwe: 6 ndi-mo-azi asa ahu ndi nwere ihe-otiti asa ahu we si n'ulo nsọ ahu puta, ebokwasiworo ha linen, nke di ọcha nēnwu kwa enwu, ekewo kwa ha ihe-okiké ọla-edo n'obi buruburu. 7 Otù nime ihe anq ahu nke di ndu we nye ndi-mo-azi asa ahu ọkwa ọla-edo asa juputara n'ọnuma Chineke, Onye nādi ndu rue mbe nile ebigh-ebi. 8 Ulo nsọ ahu we juputa n'anwuru-oku nke si n'ebube Chineke puta, si kwa n'ike-Ya puta; o digh kwa onye o bula puru iba nime ulo nsọ ahu, rue mbe ihe-otiti asa ahu nke ndi-mo-azi asa ahu gāgwu.

16 1 M'we nu oké olu ka o nesi n'ulo nsọ ahu dà, nāsi ndi-mo-azi asa ahu, Jenu, wusi ọkwa asa ahu nke ọnuma Chineke nime uwa.

2 Mo-azi mbu we je, wusi ọkwa-ya nime uwa; ajo ọnýá jōburu onwe-ya we puta n'aru madu nile ndi nwere akàrà anu-ohia ahu, ndi nākpó kwa isi ala nye ihe-oyiyi-ya.

3 Mo-azi nke-abua we wusi ọkwa-ya

nime oké osimiri; o we ghø qbara dika nke madu nwuru anwu; nkpuru-obi nile o bula nke di ndu we nwua, bú ihe di n'oké osimiri.

4 Mo-azi nke-atø we wusi ọkwa-ya nime osimiri nile na isi-iyi nile nke miri nile; miri ahu we ghø qbara. 5 M'we nu mo-azi miri nile ka o nāsi, Onye ezi omume ka I bu, Gi Onye nādi adi, Onye di-kwa-ri, Onye di ọcha n'obi, n'ihi na I kpere ikpé ndia: 6 n'ihi na ha wusiri qbara ndi nsọ na ndi-amuma, qbara ka I nyewo-kwa-ra ha ka ha nua: ha bu ndi kwesiri ekwesi. 7 M'we nu ebe-ichu-aja ahu ka o nāsi, E, Onye-nwe-ayi Chineke, Onye puru ime ihe nile, ikpé-Gi nile bu ezi-okwu na ikpé ziri ezi.

8 Mo-azi nke-anq we wusi ọkwa-ya n'elu anyanwu; ewe nye ya ike iji ọku chabu madu. 9 Ewe were oké opkom-ọku chabue madu: ha we kwulu aha Chineke ahu Onye nwere ike ichi ihe-otiti ndia isi; ha echégharigh kwa inye Ya otuto.

10 Mo-azi nke-ise we wusi ọkwa-ya n'elu oche-eze nke anu-ohia ahu; ewe me ka ala-eze-ya ọba ọchichiri; ha we tabie ire-ha site n'aru-ufu, 11 ha we kwulu Chineke nke elu-igwe site n'aru-ufu nile ha na ọnýá nile ha; ha echégharigh kwa isi n'olu nile ha puta.

12 Mo-azi nke-isi we wusi ọkwa-ya n'elu osimiri uku ahu, bú Yufretis; miri-ya we tasía, ka ewe dozie uzø ndi-eze ahu ndi si n'owuwa-anyanwu bia.

13 M'we hu ndi-mo atø nādigh ọcha, dika awo, ka ha nesi n'ou dragon ahu, si kwa n'ou anu-ohia ahu, si kwa n'ou onye-amuma ugha ahu, puta: 14 n'ihi na ha bu mo nke ndi-mo ojø, nême ihe-iriba-ama di iche iche; ndi nāpukuru ndi-eze nke elu-uwa dum madu bi, ime ka ha zukø ibu agha nke oké ubochi ahu nke Chineke, Onye puru ime ihe nile. 15 (Le, anamibia dika onye-ori. Ngózi nādiri onye nēche nche, nēdebe kwa uwe-ya, ka o ghara ijeghari n'otø, ha we hu ihere-ya.) 16 Ha we me ka ha zukø n'ebé ahu nke anákpo n'asusu Hibru Ha-Magedon.

17 Mo-azi nke-asa we wusi ọkwa-ya n'elu mbara-elu-igwe; oké olu we si n'ulo nsọ ahu daputa, si n'ebé oche-eze ahu di, nāsi, Emewo ya: 18 'mumà, na

olu, na ébè-elu-igwe, we so; oké ala-qma-jijiji so-kwa-ra, nke ala-qma-jijiji di otú a adagh mbe o bula site na mbe madu putara n'elu uwa, ala-qma-jijiji di uku otú a, oké ala-qma-jijiji di otú a. 19 Ewe kewa obodo uku ahu uzø atø, obodo nile nke mba nile we da: ewe cheta Babilon uku ahu n'iru Chineke, inye ya iko nke manya nke qnuma nke iwe-Ya. 20 Agwe-etiti nile o bula we þalaga, ahugh kwa ugwu nile ozø. 21 Oké ákú-miri-ígwé, nke ra ka talent n'aró n'otù n'otù, nesi kwa n'elu-igwe ridata n'aru madu: madu we kwulu Chineke site n'ihe-otiti nke ákú-miri-ígwé ahu; n'ihi na ihe-otiti-ya di uku ri nne.

17 1 Otù mo-ozi n'etiti ndi-mo-ozi asa ahu ndi nwere òkwa asa ahu we bia, we kpayerem uka, si, Biari, m'gëgosi gi ikpé nke oké nwayi ahu nákwa iko onye nánqwasi n'otutu miri; 2 onye ya na ndi-eze uwa kwara iko, eme-kwa-ra ka manya ikwa-iko-ya bà ndi bi n'uwa n'anya. 3 Q we bupum ba n'ohia nime Mo Nso: m'we hu nwayi ka o nánqwasi n'anu-ohia nácha uhie uhie, nke nwere aha di iche iche juputara na nkulu Chineke, nwe kwa isi asa na mpi iri. 4 Ebokwasiwo kwa nwayi ahu ákwà ododo na ákwà uhie, ewerewo kwa ola-edo na nkume di oké qnu na pearl cho ya nma, o nwe-kwa-ra iko ola-edo n'aka-ya nke juputara n'ihe-árú, bú ihe nile nádigh òcha nke ikwa-iko-ya, 5 edekwasi - kwa - rari aha n'egedege - iru - ya, bú IHE - OMIMI, BABILON UKU AHU, NNE NKE NDI NÁKWA IKO NA NKE IHE-ÁRÚ NILE NKE UWA. 6 M'we hu nwayi ahu ka obara ndi nsø na obara ndi-àmà Jisus nábà ya n'anya dika manya. Mbe m'huru ya o we jum anya nke-uku. 7 Mo-ozi ahu we sim, N'ihi gini ka o juru gi anya? mu onwem gágwa gi ihe-omimi nke nwayi ahu, na nke anu-ohia ahu nke néburu ya, nke nwere isi asa ahu na mpi iri ahu. 8 Anu-ohia ahu nke i huru diri, o digh kwa ubu a; o gaje kwa isi n'abyss ahu rigoputa, na ila n'ihi. O gëju kwa ndi bi n'elu uwa anya, bú ndi anédegh aha ha n'akwukwø nke ndu ahu site n'oge itø ntø-ala uwa, mbe ha nélé anu-ohia ahu anya, na o diri, o digh kwa ubu a, o gäbia kwa. 9 N'ebe a ka uche

nke nwere amam - ihe di. Isi asa ahu bu ugwu asa, nke nwayi ahu nánodu n'elu ha: 10 ndi-eze asa di kwa; ise nime ha adawo, otù nime ha nádi adi, onye fôduru akâbiagh; mbe o gäbia o ghagh kwa inogide nwa oge. 11 Anu-ohia ahu nke diri, nke nádigh kwa ubu a, ya onwe-ya bu kwa nke-asatø, o si kwa n'asa ahu puta; o nála kwa n'ihi. 12 MPI iri ahu nke i hukwa-ra bu eze iri, madu ndi akânatagh ala-eze o bula; ma ha nánata ike dika ndi-eze, ha na anu-ohia ahu, otù oge hour. 13 Ndia nwere otù alò, ha nêwere kwa ike-ha na ichi-isi-ha nye anu-ohia ahu. 14 Ndia gëbu agha megide Nwa-aturu ahu, Nwa-aturu ahu gëmeri kwa ha, n'ihi na Q bu Onyenwenu kachasi ndi-nwenu nile, na Eze kachasi ndi-eze nile; ndi soro Ya gëmeri kwa, bú ndi akpôworo, ndi arôputawo-kwa-ra, ndi kwesi-kwa-ra ntukwasi-obi. 15 Q we sim, Miri nile i huru, ebe nwayi ahu onye nákwa iko nánodu, bu ndi di iche iche, na igwè madu, na mba di iche iche, na asusu di iche iche. 16 MPI iri ahu i huru, ha na anu-ohia ahu, ndia gäkpø nwayi ahu nákwa iko asì, ha gëme kwa ya ka o buru onye tòbørø n'efu buru kwa onye ¾ oqø, ha géri kwa anu-aru-ya, rechapu kwa ya n'oku. 17 N'ihi na Chineke tiyere n'obi-ha ime izù-Ya, na ibata otù izù, na iwere ala-eze-ha nye anu-ohia ahu, rue mbe agêmezu okwu nile nke Chineke. 18 Ma nwayi ahu i huru bu obodo uku ahu, nke nwere ala-eze náchi ndi-eze uwa.

18 1 Mbe ihe ndia gasiri m'we hu mo-ozi ozø ka o nesi n'elüigwe ridata, nénwe ike uku; ewe site n'ebube-ya nye uwa ihé. 2 Q we were olu ike tie nkpu, si, Q dawo, o dawo, bú Babilon uku ahu, o ghowo kwa ebe-obibi nke ndi-mo ojø, na ulo-nkporø nke mo nile o bula nádigh òcha, na ulo-nkporø nke nnunu nile o bula nke nádigh òcha nke akpôwo-kwa-ra asì. 3 N'ihi na mba nile adawo site na manya nke qnuma nke ikwa-iko-ya; ndi-eze uwa so-kwa-ra ya kwa iko, ndi-ahia nke uwa buru ògaranya site n'ike nke inupu-isi-ya.

4 M'we nu olu ozø ka o nesi n'elüigwe dà, si, Ndi nkem, sinu nime ya

puta, ka unu we ghara iso ya nweko nmehie-ya nile, ghara kwa inata ufodu nime ihe-otiti-ya nile: 5 n'ihi na nmehie-ya nile rapakorø n'otù rue elu-igwe, Chineke cheta-kwa-ra ajo omume-ya nile. 6 Nyeghachinu ya obunà dika ya onwe-ya nyeghachiri madu, nye-kwanu ya okpukpu abua dika olu-ya nile di: nime iko ahu o gwara agwa, gwaranu ya okpukpu abua. 7 Ka ha ra, bù otuto o nyere onwe-ya, na inupu-isi o nupuru, nyenu ya nmekpa-aru na iru-újù ra otù ahu: n'ihi na o nási n'obi-ya, Anamançdu dika eze-nwayi, abughkwam nwayi di-ya nwuru, o digh kwa iru-újù m'gáhu ma-oli. 8 N'ihi nka o bu n'otù ubochi ka ihe-otiti-ya nile gábia, bù ọnwu, na iru-újù, na unwu; agérechapu kwa ya n'oku; n'ihi na Q di ike, bù Onyenwe-ayi Chineke, Onye kpere ya ikpé. 9 Ndi-eze uwa, ndi soro ya kwa iko nupu kwa isi, ha gákwa-kwa-ra ya ákwà, ti-kwa-ra ya aka n'obi, mbe ha gèle anwuru-óku nke orire-óku-ya anya, 10 ka ha néguzo n'ebe di anya n'ihi egwu nke nmekpa-aru-ya, nási, Ahuhu, ahuhu, obodo uku ahu, Babilon, bù obodo ahu di ike! n'ihi na n'otù oge hour ka ikpé-gi biara. 11 Ndi-ahia nke uwa nákwa-kwa-ra ya ákwà, nérú-kwa-ra ya újù, n'ihi na o digh onye o bula názu ihe-ahia-ha ozø, bù nke ha némweta n'ubøha; 12 ihe-ahia ola-edo, na ola-ocha, na nkume di oké ọnlu-ahia, na pearl, na ezi ákwà ocha, na ákwà ododo, na nkisi, na ákwà uhie; na osisi nile o bula nési isi utø, na ihe nile o bula eji çdu me, na ihe nile o bula eji osisi dikarisiri oké ọnlu-ahia, ma-øbu ola, ma-øbu ígwè, ma-øbu marble, me; 13 na cinnamon, na amomum, na ihe-nsure-óku nési isi utø, na manu-otite, na frankincense, na manya-vine, na manu, na utu òkà, na ọka, na anu-ulø, na aturu; na ihe-ahia nke bu inyinya na ubø-ala na aru madu; na nkpuru-obi madu. 14 Nkpuru-osisi nile nke nágu nkpuru-obi-gi apuwo n'ebe i nq, ihe nile nátø utø nke makwa-ra nma apuwo kwa n'aka-gi la n'iyi, madu agagh-ahu kwa ha ozø ma-oli. 15 Ndi-ahia ndi názu ihe ndia, ndi bururu ögäranaya site na ya, ha géguzo n'ebe di anya n'ihi egwu nke nmekpa-aru-ya, nákwa ákwà, nérú kwa újù; 16 nási, Ahuhu, ahuhu, obodo uku ahu,

nke ebokwasiworo ya ezi ákwà ocha na ákwà nácha obara-obara na ákwà uhie, nke ewerewo-kwa-ra ola-edo na nkume di oké ọnlu-ahia na pearl ke ya! 17 n'ihi na n'otù oge hour emere ka oké àkù di otù a tøbo n'efu. Ndi-isibø nile n'otù n'otù, na onye o bula nke néje n'ebe o bula n'ubø, na ndi-ubø, ka ha ra kwa, bù ndi nálu olu nime oké osimiri, ha guzo-kwa-ra n'ebe di anya, 18 ti kwa nkpu mbe ha nélè anwuru-óku nke orire-óku-ya anya, si, Òbodo gini yiri obodo uku a? 19 Ha we kpokwasi ájá n'isi-ha, ti kwa nkpu, nákwa ákwà, nérú kwa újù, si, Ahuhu, ahuhu, obodo uku ahu, nke ndi nile ndi nwere ubø-ha n'oké osimiri buru ögäranaya nime ya site n'ibi-obi-ya di oké ọnlu-ahia! n'ihi na n'otù oge hour ka emere ka o tøbo n'efu. 20 Ka obi nátø gi utø n'isi ya, gi elu-igwe, na unu ndi nsø, na unu ndi-ozø, na unu ndi-amuma; n'ihi na Chineke kpere ikpé-unu n'aru ya.

21 Otù mò-ozø nke di ike we bùru nkume, dika oké nkume-igwe-nri, we tubà ya nime oké osimiri, si, Otù a ka agátuda Babilon, bù obodo uku ahu, n'oké ọdida, agagh-ahu kwa ya ozø ma-oli. 22 Agagh-anu kwa olu ndi nákpo ubø-akwara na ndi nákpo ubø ozø na ndi nébu ọjà na ndi náfù opi nime gi ozø ma-oli; agagh-ahu kwa onye-òkà o bula, nke némé ñkà o bula, nime gi ozø ma-oli; agagh-anu kwa olu nke nkume-igwe-nri nime gi ozø ma-oli; 23 ihè nke oriøna agagh-enwu kwa nime gi ozø ma-oli; agagh-anu kwa olu nke onye nálu nwunye ọhu na nke nwayi análu ọhu nime gi ozø ma-oli: n'ihi na ndi-ahia-gi buri ndi-amadi nke uwa; n'ihi na ewere igwø-nsi-gi duhie mba nile. 24 Q bu kwa nime ya ka ahuru obara nke ndi-amuma na nke ndi nsø, na nke ndi nile ebuworo n'elu uwa.

19 1 Mbe ihe ndia gasiri m'we nu ihe dika oké olu nke oké igwè ndi nq n'elu-igwe, nási, Haleluya; Nzoputa nile na otuto nile na ike nile nádiri Chineke-ayi: 2 n'ihi na ikpé-Ya nile bu ezi-okwu buru kwa ikpé ziri ezi; n'ihi na Q kpere oké nwayi ahu nákwa iko ikpé, bù nwayi nke were ikwa-iko-ya mebie uwa, Q bò-kwa-ra óbò obara ndi-orù-Ya n'isi-ya. 3 Nke mere ya abua ha

we si, Haleluya. Anwuru-oku-ya nārigo elu rue m̄be nile ebigh-ebi. 4 Orú ndi-okenye na anq ahu na ihe anq ahu nke di ndu we da n'ala, kp̄ isi ala nye Chineke, bú Onye nānokwasi n'oche-eze ahu, si, Amen; Haleluya. 5 Otù olu we site n'oche-eze ahu da, si, Nētonu Chineke-ayi, unu ndi-orù-Ya nile, ndi nātu egwu Ya, ndi ntà na ndi uku. 6 M'we nu ihe dika olu nke oké igwè ndi, di kwa ka olu ọtutu miri, di kwa ka olu ébè-elui-igwe di ike, nāsi, Haleluya: n'ihi na Onye-nwe-ayi Chineke-ayi, Onye puru ime ihe nile, nābu eze. 7 Ka ayi ọnụ, ka obi nātq kwa ayi utq nke-uku, ka ayi were kwa otuto nile nye Ya: n'ihi na ọlulu-nwunye nke Nwa-aturu ahu abiawo, nwunye-Ya edoziwo kwa onwe-ya. 8 Ewe kweyere ya ka o ọkwasí onwe-ya ezi ákwà ọcha nēnwu enwu, nke di kwa ọcha: n'ihi na ezi ákwà ọcha ahu bu ezi omume nile nke ndi nsq. 9 Q we sim, De akwukwø, Nḡoz̄i nādiri ndi akp̄oworo ibia na nri-anyasi ọlulu-nwunye nke Nwa-aturu ahu. Q we sim, Ndia bu okwu nke Chineke kwuru n'ezie. 10 M'we da n'ala n'iru ukwu-ya ikp̄ isi ala nye ya. Q we sim, Lezi anya ka i ghara ime ya: abum orù-ibe-gi, buru kwa orù-ibe nke umu-nna-gi nke nwere àmà nke Jisus: kp̄ isi ala nye Chineke: n'ihi na àmà nke Jisus bu m̄o nke amuma.

11 M'we hu elu-igwe ka ọ gheworo oghe; ma le, inyinya ọcha di, na Onye nānokwasi ya, bú Onye anākp̄ Onye kwasiri ntukwasi-obi na Onye-ezi-okwu; ọ bu kwa n'ezi omume ka Q nēkpe ikpé, nēbu kwa agha. 12 Anya-Ya abua buru kwa ire ọku, O nēkp̄ kwa ọtutu okpueze n'isi-Ya; Q nwe-kwa-ra aha edeworo, nke ọ nādigh onye ọ bula matara, ma-qb̄ugh Ya onwe-ya. 13 Ebokwasíwo kwa Ya uwe nke efesaworo Ọbara: akp̄owo kwa aha-Ya Okwu Chineke. 14 Usu nile nke ndi-agha ndi di n'elu-igwe we so Ya n'elu inyinya ọcha, nēyi ezi ákwà ọcha, nke di ọcha nēnwu kwa enwu. 15 Mma-agha di nk̄ nēsi kwa n'ọn̄-Ya puta, ka Q we were ya tibue mba nile: Ya onwe-ya gēwére kwa nkpa-n'aka nke ígwè zùa ha dika aturu: Ya onwe-ya nāzq kwa ebe-nzocha-nkpuru-vine nke manya nke Ọnuma nke iwe Chineke Onye puru ime ihe nile. 16 Q

nwe-kwa-ra aha edekwasíworo n'elu uwe-Ya na n'elu apata-ukwu-Ya, EZE kachasi NDI-EZE nile, NA ONYE-NWENU kachasi NDI-NWENU nile.

17 M'we hu otù m̄o-ozí ka o nēguzo nime anyanwu; ọ we were oké olu tie nkpu, nāsi nnunu nile nke nēfe n'etiti elu-igwe, Bianu, zuk̄o iri oké nri-anyasi nke Chineke; 18 ka unu we rie anu-aru ndi-eze, na anu-aru ndi-ochiaghá, na anu-aru ndi di ike, na anu-aru inyinya na nke ndi nānokwasi ha, na anu-aru madu nile, ma ndi nwere onwe-ha ma ndi-orù, ma ndi ntà ma ndi uku.

19 M'we hu anu-ohia ahu, na ndi-eze uwa, na usu nile nke ndi-agha-ha, ka ha zukororí ibu agha megide Onye ahu Nke nānokwasi inyinya ahu, megide kwa usu-ndi-agha-Ya. 20 Ewe jide anu-ohia ahu, ya na onye-amuma ugha ahu nke nēme ihe-iriba-ama ahu n'iru ya, bú nke o ji duhie ndi natarari akàrà nke anu-ohia ahu, na ndi nākp̄ isi ala nye ihe-oyiyi-ya: ewe tubà ha abua na ndu nime ọd̄ ọku ahu nke ji brimstone nēre: 21 ewe were mma-agha nke Onye ahu nānokwasi n'inyinya ahu, bú mma-agha ahu nke si n'ọn̄-Ya puta, Ọue ndi fcduru: nnunu nile we rijuru afó site n'anu-aru-ha.

20 1 M'we hu m̄o-ozí ka o nēsi n'elu-igwe ridata, nēji nk̄p̄isi-ugodi nke abyss ahu n'aka-ya, ya na oké nk̄p̄orø. 2 Q we jide dragon ahu, bú agwø ochie ahu, onye bu Ekwensu na Setan, ọ we ke ya abu nnù arø abua na ọgu iri, 3 we tubà ya nime abyss ahu, mechie ya, kà kwa ya akàrà n'elu ya, ka ọ we ghara iduhie mba nile ọzø, rue m̄be nnù arø abua na ọgu iri ahu gāgwusi: m̄be arø ndia gasiri aghagh itopu ya nwa oge.

4 M'we hu oche-eze, ha we nōkwasí ha, ewe nye ha ikpé: m'we hu nk̄puru-obi nke ndi ebipururi isi n'ihi àmà Jisus, na n'ihi okwu Chineke, ndi ahu nō kwa, bú ndi nākp̄ogh isi ala nye anu-ohia ahu, ma-qb̄u ihe-oyiyi-ya, ndi nānatagh kwa akàrà-ya n'egedege-iru-ha na n'aka-ha; ha we di ndu, so kwa Kraist buru eze nnù arø abua na ọgu iri. 5 Ndi fcduru n'etiti ndi nwuru anwu adigh ndu rue m̄be nnù arø abua na ọgu iri ahu gāgwusi. Nka bu nbilite-n'ọn̄wu mbu. 6 Nḡoz̄i nādiri ya, ọ di kwa nsq, bú onye nwere òkè nime nbilite-n'ọn̄wu

mbu ahu: Ọnwu nke-abua ahu enwegr ike n'ebé ndia nọ; kama ha gābu ndi-nchu-aja nke Chineke na nke Kraist, ha gēso kwa Ya buru eze nnù arø abua na ọgu iri ahu.

7 Ma mbe nnù arø abua na ọgu iri ahu gāgwusi, agatopu Setan n'ulo-nkpørø-ya, 8 o gāputa kwa iduhie mba nile ndi di na nkuku anø nke uwa, bú Gog na Megog, ime ka ha zukø ibu agha ahu: ndi Ọnu-ogugu-ha ra ka ájá nke oké osimiri. 9 Ha we rigo n'obodobo uwa, nogide Ọmuma-ulø-ikwù ndi nsø buruburu, ya na obodo ahu nke ahuworo n'anya: Ọku we si n'elu-igwe ridata, ripia ha. 10 Ekwensu ahu nke nēduhie ha, atubara ya nime Ọdø Ọku na brimstone, ebe anu-ohia ahu na onye-amuma ugha ahu nø kwa; agēmekpa kwa ha aru ehihie na abali rue mbe nile ebigh-ebi.

11 M'we hu oké oche-eze di Ọcha, na Onye nānokwasi ya, Onye uwa na elu-igwe Ọapuru n'iru Ya; ahugh kwa ebe ọ bula nye ha. 12 M'we hu ndi nwuru anwu nile, ndi uku na ndi ntà, ka ha nēguzo n'iru oche-eze ahu; ewe saghe akwukwø di iche iche: asaghe-kwa-ra akwukwø Ọzø, nke bu akwukwø nke ndu: ewe kpe ndi nwuru anwu ikpé site n'ihe nile edereri n'akwukwø ahu di iche iche, dika Ọlu nile ha si di. 13 Oké osimiri we nyeghachi ndi nwuru anwu di nime ya; Ọnwu na Hedis nyeghachi-kwa-ra ndi nwuru anwu di nime ha: ewe kpe ha ikpé n'otù n'otù dika Ọlu nile ha si di. 14 Ewe tubá Ọnwu na Hedis nime Ọdø Ọku ahu. Nka bu Ọnwu nke-abua ahu, bú Ọdø Ọku ahu. 15 O buru kwa na ahugh onye ọ bula ka edereri aha-ya n'akwukwø nke ndu ahu, ewe tubá ya n'Ọdø Ọku ahu.

21 1 M'we hii elu-igwe Ọhu na uwa Ọhu: n'ihi na elu-igwe mbu ahu na uwa mbu ahu gabigarari; oké osimiri adigh kwa Ọzø. 2 M'we hu obodo nsø ahu, bú Jerusalem Ọhu, ka o nēsi n'elui-igwe ridata, site n'ebé Chineke nø, edoziwo ya dika nwayi anālu Ọhu nke achoworo ya nma nye di-ya. 3 M'we nu oké olu ka o nēsi n'oché-eze ahu dà, si, Le, ulo-ikwù nke Chineke diyere madu, O gēbiye-kwa-ra ha, ha onwe-ha gābu kwa ndi nke Ya, Chineke Onwe-ya gānøyekwa-ra ha, buru kwa Chineke-

ha: 4 O gēhichapu kwa anya-miri nile ọ bula n'anya-ha; Ọnwu agagh-adi kwa Ọzø; iru-újú ma-Ọbu ikwa-ákwa ma-Ọbu aru-ufu agagh-adi kwa Ọzø: ihe mbu nile agabigawo. 5 Onye ahu Nke nānokwasi n'oché-eze ahu we si, Le, anameme ihe nile ka ha di Ọhu. O we si, De akwukwø: n'ihi na okwu ndia kwesiri ntukwasi-obi, buru kwa ezi-Okwu. 6 O we sim, Emewo ha. Mu onwem bu Alfa ahu na Omega ahu, nmalite na Ọgwugwu. Mu onwem gēnye onye akpiri nākpø nku miri site n'isi-iyi miri nke ndu ahu n'efu. 7 Onye nēmeri gēketa ihe ndia; M'gābu-kwa-ra ya Chineke, ya onwe-ya gābu-kwa-ram nwa. 8 Ma ndi nātu ujø, na ndi nēkwegh ekwe, na ndi-árú, na ndi-Ọbu-madu, na ndi nākwa iko, na ndi nāgwo nísí, na ndi nēkpere arusi, na ndi-ughal nile, oké-ha gābu nime Ọdø ahu nke ji Ọku na brimstone nēre; nke bu Ọnwu nke-abua ahu.

9 Otù nime ndi-mø-ozi asa ahu ndi nwere Ọkwa asa ahu, ndi eboro ibu ihe-otiti asa ikpe-azu, we bia; o we kpayerem uka, si, Biari, M'gēgosi gi nwayi ahu anālu Ọhu, bú nwunye Nwa-aturu ahu. 10 O we bupum nime Mø Nsø ga rue oké ugwu di elu, we gosim obodo nsø ahu, bú Jerusalem, ka o nēsi n'elu-igwe ridata, site n'ebé Chineke nø, 11 nēnwe ebube Chineke: ihe o nēnye yiri nkume dikarisiri oké Ọnu-ahia, dika nkume jasper, dika crystal: 12 o nwe-kwa-ra oké mbidi di elu; nwe kwa Ọnu-uzø-ama iri na abua, nwe kwa ndi-mø-ozi iri na abua n'Ọnu-uzø-ama ahu; nwe kwa aha edekwasiworo ha, nke bu aha nke ebo iri na abua nke umu Israel: 13 n'akuku Ọwuwa-anyanwu Ọnu-uzø-ama atø di; n'akuku Ugwu Ọnu-uzø-ama atø di kwa; n'akuku Ndida Ọnu-uzø-ama atø di kwa; n'akuku Ọdida-anyanwu Ọnu-uzø-ama atø di kwa. 14 Mbidi obodo ahu nwe-kwa-ra ntøala iri na abua, n'elu ha ka edereri aha iri na abua nke ndi-ozi iri na abua ahu nke Nwa-aturu ahu. 15 Onye ahu nke nākpayerem uka nwe-kwa-ra ihe-ötütü, bú ami nke Ọla-edo, ka o we túa obodo ahu, na Ọnu-uzø-ama-ya nile, na mbidi-ya. 16 Obodo ahu nwe-kwa-ra nkuku anø ra nrata, ogologo-ya ra kwa ka obodobo-ya: o we were ami ahu túa

obodo ahu, orù nnù furlong na nnù iri: ogologo-ya na obodobo-ya na elu-ya ra. 17 Q we tù mbidi-ya, ọgu cubit asa na anq, dika ọtùtù madu si di, ya bu, nke mọ-ozi. 18 Ihe ejì lu mbidi ahu bu jasper: obodo ahu bu kwa ọla-edo anuchara anucha, dika enyo nēnwu enwu. 19 Ewerewo nkume nile ọ bula di oké ọnù-ahia chọ ntq-ala nke mbidi obodo ahu nma. Ntq-ala mbu bu jasper; nke-abua bu sapphire; nke-atq bu chalcedony; nke-anq bu emerald; 20 nke-isè bu sardonyx; nke-isi bu sardius; nke-asa bu chrysolite; nke-asatq bu beryl; nke-iteghete bu topaz; nke-iri bu chrysoprase; nke-iri-na-otù bu jacinth; nke-iri-na-abua bu amethyst. 21 Ọnu-użo-ama iri na abua ahu bu pearl iri na abua; ejì otù pearl me ọnù-użo-ama ọ bula nime ọnù-użo-ama ahu nile: amá obodo ahu bu ọla-edo anuchara anucha, dika enyo nāhu uzq. 22 Q digh kwa ulo nsq ọ bula m'huru nime ya: n'ihi na Onye-nwe-ayi Chineke, Onye puru ime ihe nile, Ya na Nwa-aturu ahu, bu ulo nsq ya. 23 Anyanwu ma-qbù ọnwa adigh kwa obodo ahu nkpà, ka ha mukwasi ya: n'ihi na ebube Chineke nyere ya ihè, oriøna-ya bu kwa Nwa-aturu ahu. 24 Mbà nile gēwere kwa ihè-ya jegharia: ndi-eze nke uwa nēwebata kwa ebube-ha nime ya. 25 Agagh-emechi kwa ọnù-użo-ama-ya n'ehihie ma-qli (n'ihi na abali agagh-adi n'ebe ahu): 26 ha gēwebata kwa ebube na nsopuru nke mba nile nime ya: 27 ọ digh kwa ihe ọ bula emeruru emeru, ma-qbù onye nēme ihe-ärù na ugha, gābà nime ya ma-qli: kama ọ bu nání ndi edeworo aha-ha n'akwukwò nke ndu Nwa-aturu ahu.

22 1 Q we gosim osimiri nke miri nke ndu, nēnwu dika crystal, ka o nēsi n'oche-eze Chineke na nke Nwa-aturu ahu puta, 2 n'etiti amá-ya. N'akuku a na n'akuku nke-ozq nke osimiri ahu ka osisi nke ndu di kwa, nāmi uzq nkpuru iri na abua, nēnye nkpuru-ya n'onzwa n'onzwa: akwukwò osisi ahu bu ihe ime ka aru di mba nile ike. 3 Qbubu-onzwa ọ bula agagh-adi ozq: oche-eze Chineke na nke Nwa-aturu ahu gādi kwa nime ya: ndi-orù-Ya gēfè kwa Ya ḥufufè: 4 ha gāhu kwa iru-Ya; aha-Ya gādi kwa n'egedege-iru-ha. 5 Abali agagh-adi

kwa ozq; ihè oriøna na ihè anyanwu adigh kwa ha nkpà; n'ihi na Onye-nwe-ayi Chineke gēnye ha ihè: ha ganābu kwa eze rue mbe nile ebigh-ebi.

6 Q we sim, Okwu ndia kwesiri ntukwasi-obi, buru kwa ezi-okwu: Onye-nwe-ayi, bù Chineke nke ndi-mọ nke ndi-amuma, zite-kwa-ra mọ-ozi-Ya igosi ndi-orù-Ya ihe nile nāghagh iputa na mbe ntà. 7 Le kwa, anamabia ọsosq. Ngózi nādiri onye nēdebe okwu nile nke amuma nke akwukwò a.

8 Mu onwem Jón bu kwa onye nānu nāhu kwa ihe ndia. Mbe m'nuru, hu kwa, m'we da n'ala ikpò isi ala n'iru ukwu mọ-ozi ahu onye nēgosim ihe ndia. 9 Q we sim, Lezi anya ka i ghara ime ya: abum orù-ibe-gi, buru kwa orù-ibe nke umu-nna-gi, bù ndi-amuma, ha na ndi nēdebe okwu nile nke akwukwò a: kpò isi ala nye Chineke.

10 Q we sim, Akala okwu nile nke amuma nke akwukwò a akàrà; n'ihi na oge ahu di nso. 11 Onye nēme ajo omume, ya me ajo omume ga n'iru: onye ru-kwa-ra inyi, ka eme ka o ru inyi ga n'iru: onye ezi omume, ya me ezi omume ga n'iru: onye di kwa nsq, ka edo ya nsq ga n'iru. 12 Le, anamabia ọsosq; ugwo-qlum di kwa n'akam, inyeghachi onye ọ bula dika olu-ya si di. 13 Mu onwem bu Alfa ahu na Omega ahu, onye mbu na onye ikpeazu, nmalite na ọgwugwu. 14 Ngózi nādiri ndi nāsa uwe-nwuda-ha, ka ha we nwe ike n'ebe osisi nke ndu ahu di, si kwa n'onzwa nile nāgwo nsi, na ndi nile nākwa iko, na ndi-qbù-madu nile, na ndi nile nēkpere arusi, na onye ọ bula nke nāhu ugha n'anya nēme kwa ya.

16 Mu onwem, bù Jisus, zitere mọ-ozim iwere ihe ndia ƙara unu àmà nye nzukom nile. Mu onwem bu nkpqrqgwu Devid, buru kwa nwa ọ muru, kpakpando nēnwu enwu, nke bu kwa kpakpando ututu ahu.

17 Mọ Nsø na nwayi ahu anālu ọhu nāsi kwa, Bia. Onye nānu, ya si kwa, Bia. Onye akpiri nākpò kwa nku, ya bia: onye nāchq, ya nara miri nke ndu ahu n'efù.

18 Mu onwem nābara onye ọ bula àmà, bù onye nānu okwu nile nke

amuma nke akwukwø a, si, O buru na
onye o bulu gatukwasiri ha okwu,
Chineke gatukwasiri ya ihe-otiti nile nke
edeworo n'akwukwø a: 19 o buru kwa
na onye o bulu gewepu okwu nime okwu
nile nke akwukwø nke amuma nka,
Chineke gewepu okè-ya n'osisi nke ndu

ahu, wepu kwa okè-ya n'obodo nsø ahu,
bú ihe edeworo n'akwukwø a.

20 Onye ahu Nke naba amà ndia nási,
E: anamabia qososø. Amen: bia, Onye-
nwe-ayi Jisus.

21 Ka amara Onye-nwe-ayi Jisus
diyere ndi nsø nile. Amen.
